Suttantapiṭake Khuddakanikāye

Jātakapāḷiyā saṁvaṇṇanābhūtā

Bhadantamahābuddhaghosattherena katā

JĀTAKAṬṬHAKATHĀ

(Paṭhamo bhāgo)

Ciraṁ Tiṭṭhatu Saddhammo - Marammaraṭṭhe Buddhasāsana Society - Buddhavasse 2552

Buddhavasse 2552 Marammavasse 1370 AD. 2008

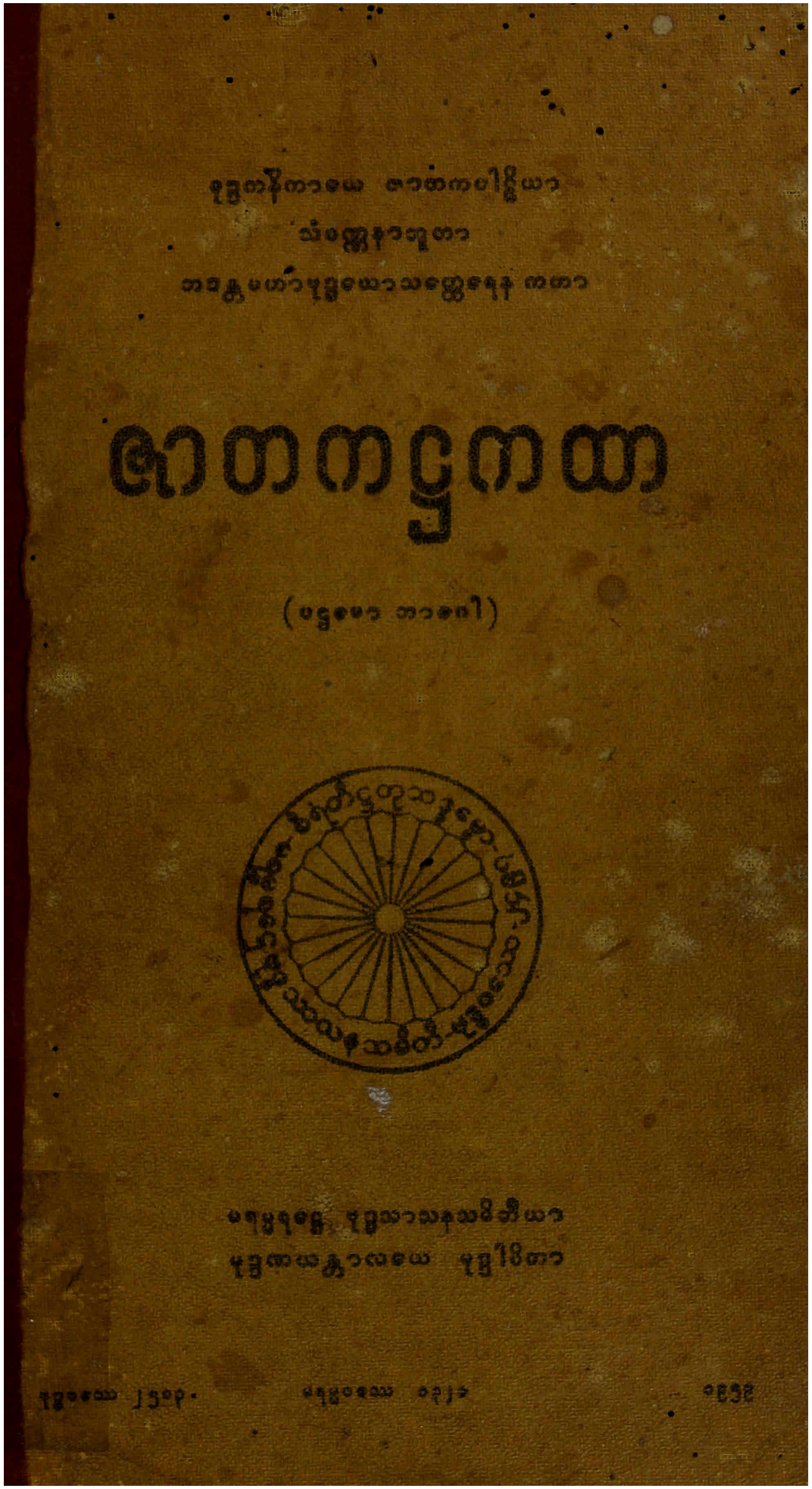

Romanized from Myanmar version published in 1959

© Buddhasāsana Society

Aṭṭhakathā Series 36

First published in 2008 by Ministry of Religious Affairs

Yangon, Myanmar

ခုဒ္ဒကနိကာယေ ဇာတကပါဠိယာ

သံဝဏ္ဏနာဘူတာ

ဘဒန္တမဟာဗုဒ္ဓဃောသတ္ထေရေန ကတာ

ဇာတကဋ္ဌကထာ

(ပဉ္စမော ဘာဂေါ)

မရမ္မရဋ္ဌေ ဗုဒ္ဓသာသနသမိတိယာ

မုဒ္ဒဏယန္တာလယေ မုဒ္ဒါပိတာ

ဗုဒ္ဓဝဿေ ၂၅၀၂ မရမ္မဝဿေ ၁၃၂၀ ၁၉၅၉

Jātakaṭṭhakathā

Paṭhamabhāga

Mātikā			Piṭṭhaṅka
Ganthārambhakathā	...	...	1
Nidānakathā			
1. Dūrenidānakathā	...	...	2
Sumedhakathā	...	...	3
2. Avidūrenidānakathā	...	...	56
3. Santikenidānakathā	...	...	89
1. Ekakanipāta			
1. Apaṇṇakavagga			
1. Apaṇṇakajātakavaṇṇanā	...	...	111
2. Vaṇṇupathajātakavaṇṇanā	...	...	122
3. Serivavāṇijajātakavaṇṇanā	...	...	126
4. Cūḷaseṭṭhijātakavaṇṇanā	...	...	130
5. Taṇḍulanāḷijātakavaṇṇanā	...	...	139
6. Devadhammajātakavaṇṇanā	...	...	142
7. Kaṭṭhavāhanajātakavaṇṇanā	...	...	150
8. Gāmaṇijātakavaṇṇanā	...	...	153
9. Maghadevajātakavaṇṇanā	...	...	154
10. Sukhavihārijātakavaṇṇanā	...	...	156
Uddānagāthā	...	...	159
2. Sīlavagga			
1. Lakkhaṇamigajātakavaṇṇanā (11)	...	...	159
2. Nigrodhamigajātakavaṇṇanā (12)	...	...	162
3. Kaṇḍijātakavaṇṇanā (13)	...	...	170
4. Vātamigajātakavaṇṇanā (14)	...	...	172

ဇာတကဋ္ဌကထာ

ပဌမဘာဂ

မာတိကာ			ပိဋ္ဌင်္က
ဂန္ထာရမ္ဘကထာ	....	....	၁
နိဒါနကထာ			
၁-ဒူရေနိဒါနကထာ	....	....	၂
သုမေဓကထာ	....	....	၃
၂-အဝိဒူရေနိဒါနကထာ	....	....	၅၆
၃-သန္တိကေနိဒါနကထာ	....	....	၈၉
၁-ဧကကနိပါတ			
၁-အပဏ္ဏကဝဂ္ဂ			
၁-အပဏ္ဏကဇာတကဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၁၁
၂-ဝဏ္ဏုပထဇာတကဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၂၂
၃-သေရိဝဝါဏိဇဇာတကဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၂၆
၄-စူဠသေဋ္ဌိဇာတကဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၃၀
၅-တဏ္ဍုလနာဠိဇာတကဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၃၉
၆-ဒေဝဓမ္မဇာတကဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၄၂
၇-ကဋ္ဌဝါဟနဇာတကဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၅၀
၈-ဂါမဏိဇာတကဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၅၃
၉-မဃဒေဝဇာတကဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၅၄
၁၀-သုခဝိဟာရိဇာတကဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၅၆
ဥဒ္ဒါနဂါထာ	....	....	၁၅၉
၂-သီလဝဂ္ဂ			
၁-လက္ခဏမိဂဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၁)	....	....	၁၅၉
၂-နိဂြောဓမိဂဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၂)	....	....	၁၆၂
၃-ကဏ္ဍိဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၃)	....	....	၁၇၀
၄-ဝါတမိဂဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၄)	....	....	၁၇၂

Mātikā — Piṭṭhaṅka

5. Kharādiyajātakavaṇṇanā (15) 175
6. Tipallatthamigajātakavaṇṇanā (16) 177
7. Mālutajātakavaṇṇanā (17) 181
8. Matakabhattajātakavaṇṇanā (18) 182
9. Āyācitabhattajātakavaṇṇanā (19) 185
10. Naḷapānajātakavaṇṇanā (20) 186
Uddānagāthā 188

3. Kuruṅgavagga

1. Kuruṅgamigajātakavaṇṇanā (21) 189
2. Kukkurajātakavaṇṇanā (22) 190
3. Bhojājānīyajātakavaṇṇanā (23) 194
4. Ājaññajātakavaṇṇanā (24) 196
5. Titthajātakavaṇṇanā (25) 198
6. Mahiḷāmukhajātakavaṇṇanā (26) 201
7. Abhiṇhajātakavaṇṇanā (27) 205
8. Nandivisālajātakavaṇṇanā (28) 207
9. Kaṇhajātakavaṇṇanā (29) 209
10. Munikajātakavaṇṇanā (30) 212
Uddānagāthā 214

4. Kulāvakavagga

1. Kulāvakajātakavaṇṇanā (31) 214
2. Naccajātakavaṇṇanā (32) 222
3. Sammodamānajātakavaṇṇanā (33) 224
4. Macchajātakavaṇṇanā (34) 226
5. Vaṭṭakajātakavaṇṇanā (35) 228
6. Sakuṇajātakavaṇṇanā (36) 231
7. Tittirajātakavaṇṇanā (37) 233

မာတိကာ — ပိဋ္ဌက်

၅-ခရာဒိယဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၅) ၁၇၅
၆-တိပလ္လတ္ထမိဂဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၆) ၁၇၇
၇-မာလုတဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၇) ၁၈၁
၈-မတကဘတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၈) ၁၈၂
၉-အာယာစိတဘတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၉) ၁၈၅
၁၀-နဠပါနဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၀) ၁၈၆
ဥဒ္ဒါနဂါထာ ၁၈၈

၃-ကုရုင်္ဂဝဂ္ဂ

၁-ကုရုင်္ဂမိဂဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၁) ၁၈၉
၂-ကုက္ကုရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၂) ၁၉၀
၃-ဘောဇာဇာနီယဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၃) ၁၉၄
၄-အာဇညဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၄) ၁၉၆
၅-တိတ္ထဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၅) ၁၉၈
၆-မဟိဠာမုခဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၆) ၂၀၁
၇-အဘိဏှဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၇) ၂၀၅
၈-နန္ဒိဝိသာလဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၈) ၂၀၇
၉-ကဏှဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၉) ၂၀၉
၁၀-မုနိကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၃၀) ၂၁၂
ဥဒ္ဒါနဂါထာ ၂၁၄

၄-ကုလာဝကဝဂ္ဂ

၁-ကုလာဝကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၃၁) ၂၁၄
၂-နစ္စဇာတကဝဏ္ဏနာ (၃၂) ၂၂၂
၃-သမ္မောဒမာနဇာတကဝဏ္ဏနာ (၃၃) ၂၂၄
၄-မစ္ဆဇာတကဝဏ္ဏနာ (၃၄) ၂၂၆
၅-ဝဋ္ဋကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၃၅) ၂၂၈
၆-သကုဏဇာတကဝဏ္ဏနာ (၃၆) ၂၃၁
၇-တိတ္တိရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၃၇) ၂၃၃

Mātikā			Piṭṭhaṅka
8. Bakajātakavaṇṇanā (38)	...	...	237
9. Nandajātakavaṇṇanā (39)	...	...	241
10. Khadiraṅgārajātakavaṇṇanā (40)	...	...	243
Uddānagāthā	...	...	251
5. Atthakāmavagga			
1. Losakajātakavaṇṇanā (41)	...	...	251
2. Kapotajātakavaṇṇanā (42)	...	...	259
3. Veḷukajātakavaṇṇanā (43)	...	...	262
4. Makasajātakavaṇṇanā (44)	...	...	264
5. Rohiṇijātakavaṇṇanā (45)	...	...	266
6. Ārāmadūsakajātakavaṇṇanā (46)	...	...	267
7. Vāruṇidūsakajātakavaṇṇanā (47)	...	...	269
8. Vedabbajātakavaṇṇanā (48)	...	...	270
9. Nakkhattajātakavaṇṇanā (49)	...	...	274
10. Dummedhajātakavaṇṇanā (50)	...	...	276
Uddānagāthā	...	...	279
6. Āsīsavagga			
1. Mahāsīlavajātakavaṇṇanā (51)	...	...	279
2. Cūḷajanakajātakavaṇṇanā (52)	...	...	285
3. Puṇṇapātijātakavaṇṇanā (53)	...	...	286
4. Kiṁphalajātakavaṇṇanā (54)	...	...	288
5. Pañcāvudhajātakavaṇṇanā (55)	...	...	290
6. Kañcanakkhandhajātakavaṇṇanā (56)	...	...	293
7. Vānarindajātakavaṇṇanā (57)	...	...	296
8. Tayodhammajātakavaṇṇanā (58)	...	...	298
9. Bherivādakajātakavaṇṇanā (59)	...	...	300
10. Saṅkhadhamajātakavaṇṇanā (60)	...	...	302
Uddānagāthā	...	...	302

မာတိကာ			ပိဋ္ဌင်္က
၈-ဗကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၃၈)	....	....	၂၃၇
၉-နန္ဒဇာတကဝဏ္ဏနာ (၃၉)	....	....	၂၄၁
၁၀-ခဒိရင်္ဂါရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၄၀)	....	....	၂၄၃
ဥဒ္ဒါနဂါထာ	....	....	၂၅၁
၅-အတ္ထကာမဝဂ္ဂ			
၁-လောသကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၄၁)	....	....	၂၅၁
၂-ကပေါတဇာတကဝဏ္ဏနာ (၄၂)	....	....	၂၅၉
၃-ဝေဠုကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၄၃)	....	....	၂၆၂
၄-မကသဇာတကဝဏ္ဏနာ (၄၄)	....	....	၂၆၄
၅-ရောဟိဏီဇာတကဝဏ္ဏနာ (၄၅)	....	....	၂၆၆
၆-အာရာမဒူသကဇာတကဝဏ္ဏနာ(၄၆)	....	....	၂၆၇
၇-ဝါရုဏိဒူသကဇာတကဝဏ္ဏနာ(၄၇)	....	....	၂၆၉
၈-ဝေဒဗ္ဗဇာတကဝဏ္ဏနာ(၄၈)	....	....	၂၇၀
၉-နက္ခတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ(၄၉)	....	....	၂၇၄
၁၀-ဒုမ္မေဓဇာတကဝဏ္ဏနာ(၅၀)	....	....	၂၇၆
ဥဒ္ဒါနဂါထာ	....	....	၂၇၉
၆-အာသီသဝဂ္ဂ			
၁-မဟာသီလဝဇာတကဝဏ္ဏနာ(၅၁)	...	....	၂၇၉
၂-စူဠဇနကဇာတကဝဏ္ဏနာ(၅၂)	....	....	၂၈၅
၃-ပုဏ္ဏပါတိဇာတကဝဏ္ဏနာ(၅၃)	....	....	၂၈၆
၄-ကိံဖလဇာတကဝဏ္ဏနာ(၅၄)	....	....	၂၈၈
၅-ပဉ္စာဝုဓဇာတကဝဏ္ဏနာ(၅၅)	....	....	၂၉၀
၆-ကဉ္စနက္ခန္ဓဇာတကဝဏ္ဏနာ(၅၆)	....	....	၂၉၃
၇-ဝါနရိန္ဒဇာတကဝဏ္ဏနာ(၅၇)	....	....	၂၉၆
၈-တယောဓမ္မဇာတကဝဏ္ဏနာ(၅၈)	....	....	၂၉၈
၉-ဘေရိဝါဒကဇာတကဝဏ္ဏနာ(၅၉)	....	....	၃၀၀
၁၀-သင်္ခဓမဇာတကဝဏ္ဏနာ(၆၀)	....	..	၃၀၂
ဥဒ္ဒါနဂါထာ	....	....	၃၀၂

Mātikā			Piṭṭhaṅka
7. Itthivagga			
1. Asātamantajātakavaṇṇanā (61)	...	...	303
2. Aṇḍabhūtajātakavaṇṇanā (62)	...	...	307
3. Takkapaṇḍitajātakavaṇṇanā (63)	...	...	313
4. Durājānajātakavaṇṇanā (64)	...	...	317
5. Anabhiratijātakavaṇṇanā (65)	...	...	319
6. Mudulakkhaṇajātakavaṇṇanā (66)	...	...	320
7. Ucchaṅgajātakavaṇṇanā (67)	...	...	324
8. Sāketajātakavaṇṇanā (68)	...	...	326
9. Visavantajātakavaṇṇanā (69)	...	...	328
10. Kuddālajātakavaṇṇanā (70)	...	...	330
Uddānagāthā	...	...	334
8. Varuṇavagga			
1. Varuṇajātakavaṇṇanā (71)	...	...	334
2. Sīlavanāgarājajātakavaṇṇanā (72)	...	...	337
3. Saccaṁkirajātakavaṇṇanā (73)	...	...	341
4. Rukkhadhammajātakavaṇṇanā (74)	...	...	346
5. Macchajātakavaṇṇanā (75)	...	...	348
6. Asaṅkiyajātakavaṇṇanā (76)	...	...	351
7. Mahāsupinajātakavaṇṇanā (77)	...	...	353
8. Illisajātakavaṇṇanā (78)	...	...	366
9. Kharassarajātakavaṇṇanā (79)	...	...	375
10. Bhīmasenajātakavaṇṇanā (80)	...	...	377
Uddānagāthā	...	...	381
9. Apāyimhavagga			
1. Surāpānajātakavaṇṇanā (81)	...	...	381
2. Mittavindakajātakavaṇṇanā (82)	...	...	384
3. Kāḷakaṇṇijātakavaṇṇanā (83)	...	...	385

မာတိကာ			ပိဋ္ဌက်
၇-ဣတ္ထိဝဂ္ဂ			
၁-အသာတမန္တဇာတကဝဏ္ဏနာ(၆၁)	....	....	၃၀၃
၂-အဏ္ဍဘူတဇာတကဝဏ္ဏနာ(၆၂)	....	....	၃၀၇
၃-တက္ကပဏ္ဍိတဇာတကဝဏ္ဏနာ(၆၃)	....	....	၃၁၃
၄-ဒုရာဇာနဇာတကဝဏ္ဏနာ(၆၄)	....	....	၃၁၇
၅-အနဘိရတိဇာတကဝဏ္ဏနာ(၆၅)	....	....	၃၁၉
၆-မုဒုလက္ခဏဇာတကဝဏ္ဏနာ(၆၆)	...	....	၃၂၀
၇-ဥစ္ဆင်္ဂဇာတကဝဏ္ဏနာ(၆၇)	...	....	၃၂၄
၈-သာကေတဇာတကဝဏ္ဏနာ(၆၈)	....	...	၃၂၆
၉-ဝိသဝန္တဇာတကဝဏ္ဏနာ(၆၉)	....	....	၃၂၈
၁၀-ကုဒ္ဒါလဇာတကဝဏ္ဏနာ(၇၀)	....	....	၃၃၀
ဥဒ္ဒါနဂါထာ	....	....	၃၃၄
၈-ဝရုဏဝဂ္ဂ			
၁-ဝရုဏဇာတကဝဏ္ဏနာ(၇၁)	....	....	၃၃၄
၂-သီလဝနာဂရာဇဇာတကဝဏ္ဏနာ(၇၂)	....	....	၃၃၇
၃-သစ္စံကိရဇာတကဝဏ္ဏနာ(၇၃)	....	....	၃၄၁
၄-ရုက္ခဓမ္မဇာတကဝဏ္ဏနာ(၇၄)	....	....	၃၄၆
၅-မစ္ဆဇာတကဝဏ္ဏနာ(၇၅)	....	....	၃၄၈
၆-အသင်္ကိယဇာတကဝဏ္ဏနာ(၇၆)	....	....	၃၅၁
၇-မဟာသုပိနဇာတကဝဏ္ဏနာ(၇၇)	....	....	၃၅၃
၈-ဣလ္လိသဇာတကဝဏ္ဏနာ(၇၈)	....	....	၃၆၆
၉-ခရဿရဇာတကဝဏ္ဏနာ(၇၉)	....	....	၃၇၅
၁၀-ဘီမသေနဇာတကဝဏ္ဏနာ(၈၀)	....	....	၃၇၇
ဥဒ္ဒါနဂါထာ	....	....	၃၈၁
၉-အပါယိမှဝဂ္ဂ			
၁-သုရာပါနဇာတကဝဏ္ဏနာ(၈၁)	....	....	၃၈၁
၂-မိတ္တဝိန္ဒကဇာတကဝဏ္ဏနာ(၈၂)	....	....	၃၈၄
၃-ကာဠကဏ္ဏိဇာတကဝဏ္ဏနာ(၈၃)	....	....	၃၈၅

Mātikā Piṭṭhaṅka

4. Atthassadvārajātakavaṇṇanā (84) 388
5. Kiṁpakkajātakavaṇṇanā (85) 389
6. Sīlavīmaṁsakajātakavaṇṇanā (86) 391
7. Maṅgalajātakavaṇṇanā (87) 394
8. Sārambhajātakavaṇṇanā (88) 397
9. Kuhakajātakavaṇṇanā (89) 398
10. Akataññujātakavaṇṇanā (90) 400
Uddānagāthā 402

10. Littavagga

1. Littajātakavaṇṇanā (91) 402
2. Mahāsārajātakavaṇṇanā (92) 404
3. Vissāsabhojanajātakavaṇṇanā (93) 411
4. Lomahaṁsajātakavaṇṇanā (94) 413
5. Mahāsudassanajātakavaṇṇanā (95) 415
6. Telapattajātakavaṇṇanā (96) 417
7. Nāmasiddhijātakavaṇṇanā (97) 426
8. Kūṭavāṇijajātakavaṇṇanā (98) 428
9. Parosahassajātakavaṇṇanā (99) 430
10. Asātarūpajātakavaṇṇanā (100) 431
Uddānagāthā 434

11. Parosatavagga

1. Parosatajātakavaṇṇanā (101) 435
2. Paṇṇikajātakavaṇṇanā (102) 435
3. Verijātakavaṇṇanā (103) 437
4. Mittavindakajātakavaṇṇanā (104) 438
5. Dubbalakaṭṭhajātakavaṇṇanā (105) 439
6. Udañcanījātakavaṇṇanā (106) 440
7. Sālittakajātakavaṇṇanā (107) 442

မာတိကာ ပိဋ္ဌင်္က

၄-အတ္ထဿဒွါရဇာတကဝဏ္ဏနာ(၈၄) ၃၈၈
၅-ကိံပက္ကဇာတကဝဏ္ဏနာ(၈၅) ၃၈၉
၆-သီလဝီမံသကဇာတကဝဏ္ဏနာ(၈၆) ၃၉၁
၇-မင်္ဂလဇာတကဝဏ္ဏနာ(၈၇) ၃၉၄
၈-သာရမ္ဘဇာတကဝဏ္ဏနာ(၈၈) ၃၉၇
၉-ကုဟကဇာတကဝဏ္ဏနာ(၈၉) ၃၉၈
၁၀-အကတညုဇာတကဝဏ္ဏနာ(၉၀) ၄၀၀
ဥဒ္ဒါနဂါထာ ၄၀၂

၁၀-လိတ္တဝဂ္ဂ

၁-လိတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ(၉၁) ၄၀၂
၂-မဟာသာရဇာတကဝဏ္ဏနာ(၉၂) ၄၀၄
၃-ဝိဿာသဘောဇနဇာတကဝဏ္ဏနာ(၉၃) ၄၁၁
၄-လောမဟံသဇာတကဝဏ္ဏနာ(၉၄) ၄၁၃
၅-မဟာသုဒဿနဇာတကဝဏ္ဏနာ(၉၅) ၄၁၅
၆-တေလပတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ(၉၆) ၄၁၇
၇-နာမသိဒ္ဓိဇာတကဝဏ္ဏနာ(၉၇) ၄၂၆
၈-ကူဋဝါဏိဇဇာတကဝဏ္ဏနာ(၉၈) ၄၂၈
၉-ပရောသဟဿဇာတကဝဏ္ဏနာ(၉၉) ၄၃၀
၁၀-အသာတရူပဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၀၀) ၄၃၁
ဥဒ္ဒါနဂါထာ ၄၃၄

၁၁-ပရောသတဝဂ္ဂ

၁-ပရောသတဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၀၁) ၄၃၅
၂-ပဏ္ဏိကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၀၂) ၄၃၅
၃-ဝေရိဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၀၃) ၄၃၇
၄-မိတ္တဝိန္ဒကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၀၄) ၄၃၈
၅-ဒုဗ္ဗလကဋ္ဌဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၀၅) ၄၃၉
၆-ဥဒဉ္စနီဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၀၆) ၄၄၀
၇-သာလိတ္တကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၀၇) ၄၄၂

Mātikā ... Piṭṭhaṅka

8. Bāhiyajātakavaṇṇanā (108) 445
9. Kuṇḍakapūvajātakavaṇṇanā (109) 446
10. Sabbasaṁhārakapañhajātakavaṇṇanā (110) 449
Uddānagāthā 449

12. Haṁcivagga

1. Gadrabhapañhajātakavaṇṇanā (111) 449
2. Amarādevīpañhajātakavaṇṇanā (112) 449
3. Siṅgālajātakavaṇṇanā (113) 450
4. Mitacintījātakavaṇṇanā (114) 451
5. Anusāsikajātakavaṇṇanā (115) 453
6. Dubbacajātakavaṇṇanā (116) 455
7. Tittirajātakavaṇṇanā (117) 456
8. Vaṭṭajātakavaṇṇanā (118) 458
9. Akālarāvijātakavaṇṇanā (119) 461
10. Bandhanamokkhajātakavaṇṇanā (120) 462
Uddānagāthā 466

13. Kusanāḷivagga

1. Kusanāḷijātakavaṇṇanā (121) 466
2. Dummedhajātakavaṇṇanā (122) 469
3. Naṅgalīsajātakavaṇṇanā (123) 472
4. Ambajātakavaṇṇanā (124) 475
5. Kaṭāhakajātakavaṇṇanā (125) 477
6. Asilakkhaṇajātakavaṇṇanā (126) 480
7. Kalaṇḍukajātakavaṇṇanā (127) 483
8. Biḷāravatajātakavaṇṇanā (128) 485
9. Aggikabhāradvājajātakavaṇṇanā (129) 487
10. Kosiyajātakavaṇṇanā (130) 488
Uddānagāthā 491

မာတိကာ ... ပိဋ္ဌက်

၈-ဗာဟိယဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၀၈) ၄၄၅
၉-ကုဏ္ဍကပူဝဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၀၉) ၄၄၆
၁၀-သဗ္ဗသံဟာရကပဉှဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၁၀) ၄၄၉
ဥဒ္ဒါနဂါထာ ၄၄၉

၁၂-ဟံစိဝဂ္ဂ

၁-ဂဒြဘပဉှဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၁၁) ၄၄၉
၂-အမရာဒေဝီပဉှဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၁၂) ၄၄၉
၃-သိင်္ဂါလဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၁၃) ၄၅၀
၄-မိတစိန္တီဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၁၄) ၄၅၁
၅-အနုသာသိကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၁၅) ၄၅၃
၆-ဒုဗ္ဗစဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၁၆) ၄၅၅
၇-တိတ္တိရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၁၇) ၄၅၆
၈-ဝဋ္ဋဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၁၈) ၄၅၈
၉-အကာလရာဝိဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၁၉) ၄၆၁
၁၀-ဗန္ဓနမောက္ခဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၂၀) ၄၆၂
ဥဒ္ဒါနဂါထာ ၄၆၆

၁၃-ကုသနာဠိဝဂ္ဂ

၁-ကုသနာဠိဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၂၁) ၄၆၆
၂-ဒုမ္မေဓဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၂၂) ၄၆၉
၃-နင်္ဂလီသဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၂၃) ၄၇၂
၄-အမ္ဗဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၂၄) ၄၇၅
၅-ကဋာဟကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၂၅) ၄၇၇
၆-အသိလက္ခဏဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၂၆) ၄၈၀
၇-ကလဏ္ဍုကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၂၇) ၄၈၃
၈-ဗိဠာရဝတဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၂၈) ၄၈၅
၉-အဂ္ဂိကဘာရဒွါဇဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၂၉) ၄၈၇
၁၀-ကောသိယဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၃၀) ၄၈၈
ဥဒ္ဒါနဂါထာ ၄၉၁

Mātikā Piṭṭhaṅka

14. Asampadānavagga

1. Asampadānajātakavaṇṇanā (131) 491
2. Bhīrukajātakavaṇṇanā (132) 494
3. Ghatāsanajātakavaṇṇanā (133) 496
4. Jhānasodhanajātakavaṇṇanā (134) 498
5. Candābhajātakavaṇṇanā (135) 499
6. Suvaṇṇahaṁsajātakavaṇṇanā (136) 500
7. Babbujātakavaṇṇanā (137) 502
8. Godhājātakavaṇṇanā (138) 506
9. Ubhatobhaṭṭhajātakavaṇṇanā (139) 508
10. Kākajātakavaṇṇanā (140) 510
Uddānagāthā 512

15. Kakaṇṭakavagga

1. Godhājātakavaṇṇanā (141) 513
2. Siṅgālajātakavaṇṇanā (142) 515
3. Virocajātakavaṇṇanā (143) 516
4. Naṅguṭṭhajātakavaṇṇanā (144) 519
5. Rādhajātakavaṇṇanā (145) 521
6. Samuddakākajātakavaṇṇanā (146) 522
7. Puppharattajātakavaṇṇanā (147) 525
8. Siṅgālajātakavaṇṇanā (148) 526
9. Ekapaṇṇajātakavaṇṇanā (149) 530
10. Sañjīvajātakavaṇṇanā (150) 534
Uddānagāthā 538

Jātakaṭṭhakathāya paṭhamabhāge mātikā niṭṭhitā.

မာတိကာ ပိဋ္ဌင်္က

၁၄-အသမ္ပဒါနဝဂ္ဂ

၁-အသမ္ပဒါနဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၃၁) ၄၉၁
၂-ဘီရုကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၃၂) ၄၉၄
၃-ဃတာသနဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၃၃) ၄၉၆
၄-ဈာနသောဓနဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၃၄) ၄၉၈
၅-စန္ဒာဘဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၃၅) ၄၉၉
၆-သုဝဏ္ဏဟံသဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၃၆) ၅၀၀
၇-ဗဗ္ဗုဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၃၇) ၅၀၂
၈-ဂေါဓာဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၃၈) ၅၀၆
၉-ဥဘတောဘဋ္ဌဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၃၉) ၅၀၈
၁၀-ကာကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၄၀) ၅၁၀
ဥဒ္ဒါနဂါထာ ၅၁၂

၁၅-ကကဏ္ဋကဝဂ္ဂ

၁-ဂေါဓာဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၄၁) ၅၁၃
၂-သိင်္ဂါလဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၄၂) ၅၁၅
၃-ဝိရောစဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၄၃) ၅၁၆
၄-နင်္ဂုဋ္ဌဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၄၄) ၅၁၉
၅-ရာဓဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၄၅) ၅၂၁
၆-သမုဒ္ဒကာကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၄၆) ၅၂၂
၇-ပုပ္ဖရတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၄၇) ၅၂၅
၈-သိင်္ဂါလဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၄၈) ၅၂၆
၉-ဧကပဏ္ဏဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၄၉) ၅၃၀
၁၀-သဉ္ဇီဝဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၅၀) ၅၃၄
ဥဒ္ဒါနဂါထာ ၅၃၈

ဇာတကဋ္ဌကထာယ ပဌမဘာဂေ
မာတိကာ နိဋ္ဌိတာ။

Khuddakanikāya

Jātakaṭṭhakathā

(Paṭhamo bhāgo)

Namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa.

Ganthārambhakathā

Jātikoṭisahassehi, pamāṇarahitaṁ hitaṁ.
Lokassa **Lokanāthena,** kataṁ yena Mahesinā.

Tassa pāde namassitvā, katvā **dhammassa** cañjaliṁ.
Saṁghañca patimānetvā, sabbasammānabhājanaṁ.

Namassanādino[1] assa, puññassa ratanattaye.
Pavattassānubhāvena, chetvā[2] sabbe upaddave.

Taṁ taṁ kāraṇamāgamma, desitāni jutīmatā.
Apaṇṇakādīni purā, Jātakāni Mahesinā.

Yāni yesu ciraṁ Satthā, lokanittharaṇatthiko.
Anante bodhisambhāre, paripācesi Nāyako.

Tāni sabbāni ekajjhaṁ, āropentehi saṅgahaṁ.
Jātakaṁ nāma saṅgītaṁ, dhammasaṅgāhakehi yaṁ.

Buddhavaṁsassa etassa, icchantena ciraṭṭhitiṁ.
Yācito abhigantvāna, therena **Atthadassinā.**

---

1. Namassanādito (Sī, I)   2. Bhetvā (Sī, I)

ခုဒ္ဒကနိကာယ

ဇာတကဋ္ဌကထာ

(ပဌမော ဘာဂေါ)

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

ဂန္ထာရမ္ဘကထာ

ဇာတိကောဋိသဟဿေဟိ၊ ပမာဏရဟိတံ ဟိတံ။
လောကဿ **လောကနာထေန၊** ကတံ ယေန မဟေသိနာ။

တဿ ပါဒေ နမဿိတွာ၊ ကတွာ **ဓမ္မဿ** စဉ္စလိံ။
သံဃဉ္စ ပတိမာနေတွာ၊ သဗ္ဗသမ္မာနဘာဇနံ။

နမဿနာဒိနော[၁] အဿ၊ ပုညဿ ရတနတ္တယေ။
ပဝတ္တဿာနုဘာဝေန၊ ဆေတွာ[၂] သဗ္ဗေ ဥပဒ္ဒဝေ။

တံ တံ ကာရဏမာဂမ္မ၊ ဒေသိတာနိ ဇုတီမတာ။
အပဏ္ဏကာဒီနိ ပုရာ၊ ဇာတကာနိ မဟေသိနာ။

ယာနိ ယေသု စိရံ သတ္ထာ၊ လောကနိတ္ထရဏတ္ထိကော။
အနန္တေ ဗောဓိသမ္ဘာရေ၊ ပရိပါစေသိ နာယကော။

တာနိ သဗ္ဗာနိ ဧကဇ္ဈံ၊ အာရောပေန္တေဟိ သင်္ဂဟံ။
ဇာတကံ နာမ သင်္ဂီတံ၊ ဓမ္မသင်္ဂါဟကေဟိ ယံ။

ဗုဒ္ဓဝံသဿ ဧတဿ၊ ဣစ္ဆန္တေန စိရဋ္ဌိတိံ။
ယာစိတော အဘိဂန္တွာန၊ ထေရေန **အတ္ထဒဿိနာ။**

၁-နမဿနာဒိတော (သီ၊ ဣ)   ၂-ဘေတွာ (သီ၊ ဣ)

Asaṁsaṭṭhavihārena, sadā suddhavihārinā[1].
Tatheva **Buddhamittena,** santacittena viññunā.

Mahiṁsāsakavaṁsamhi, sambhūtena[2] nayaññunā.
Buddhadevena ca tathā, bhikkhunā suddhabuddhinā.

Mahāpurisacariyānaṁ, ānubhāvaṁ acintiyaṁ.
Tassa vijjotayantassa, Jātakassatthavaṇṇanaṁ.

Mahāvihāravāsīnaṁ, vācanāmagganissitaṁ.
Bhāsissaṁ bhāsato taṁ me, sādhu gaṇhantu sādhavoti.

Nidānakathā

Sā panāyaṁ Jātakassa atthavaṇṇanā Dūrenidānaṁ Avidūrenidānaṁ Santikenidānanti imāni tīṇi nidānāni dassetvā vaṇṇiyamānā ye naṁ suṇanti, tehi samudāgamato paṭṭhāya viññātattā yasmā suṭṭhu viññātā nāma hoti, tasmā taṁ tāni nidānāni dassetvā vaṇṇayissāma.

Tattha ādito tāva tesaṁ nidānānaṁ paricchedo veditabbo. Dīpaṅkarapādamūlasmiṁ hi katābhinīhārassa mahāsattassa yāva Vessantarattabhāvā cavitvā Tusitapure nibbatti, tāva pavatto kathāmaggo **Dūrenidānaṁ** nāma. Tusitabhavanato pana cavitvā yāva Bodhimaṇḍe sabbaññutappatti[3], tāva pavatto kathāmaggo **Avidūrenidānaṁ** nāma. **Santikenidānaṁ** pana tesu tesu ṭhānesu viharato tasmiṁ tasmiṁ yeva ṭhāne labbhatīti.

1. Dūrenidānakathā

Tatridaṁ **Dūrenidānaṁ** nāma—ito[4] kira kappasatasahassādhikānaṁ catunnaṁ asaṅkhyeyyānaṁ matthake **Amaravatī** nāma nagaraṁ ahosi, tattha **Sumedho** nāma brāhmaṇo paṭivasati ubhato sujāto

---

1. Saddhivihārinā (Sī, I)
2. Tathā tena (Ka)
3. Sabbaññutaṁ adhigataṁ (Ka)
4. Bhaddakappato (Ka)

အသံသဋ္ဌဝိဟာရေန၊ သဒါ သုဒ္ဓဝိဟာရိနာ[၁]။
တထေဝ **ဗုဒ္ဓမိတ္တေန၊** သန္တစိတ္တေန ဝိညုနာ။

မဟိံသာသကဝံသမှိ၊ သမ္ဘူတေန[၂] နယညုနာ။
ဗုဒ္ဓဒေဝေန စ တထာ၊ ဘိက္ခုနာ သုဒ္ဓဗုဒ္ဓိနာ။

မဟာပုရိသစရိယာနံ၊ အာနုဘာဝံ အစိန္တိယံ။
တဿ ဝိဇ္ဇောတယန္တဿ၊ ဇာတကဿတ္ထဝဏ္ဏနံ။

မဟာဝိဟာရဝါသီနံ၊ ဝါစနာမဂ္ဂနိဿိတံ။
ဘာသိဿံ ဘာသတော တံ မေ၊ သာဓု ဂဏှန္တု သာဓဝေါတိ။

နိဒါနကထာ

သာ ပနာယံ ဇာတကဿ အတ္ထဝဏ္ဏနာ ဒူရေနိဒါနံ အဝိဒူရေနိဒါနံ သန္တိကေနိဒါနန္တိ ဣမာနိ တီဏိ နိဒါနာနိ ဒဿေတွာ ဝဏ္ဏိယမာနာ ယေ နံ သုဏန္တိ၊ တေဟိ သမုဒါဂမတော ပဋ္ဌာယ ဝိညာတတ္တာ ယသ္မာ သုဋ္ဌု ဝိညာတာ နာမ ဟောတိ၊ တသ္မာ တံ တာနိ နိဒါနာနိ ဒဿေတွာ ဝဏ္ဏယိဿာမ။

တတ္ထ အာဒိတော တာဝ တေသံ နိဒါနာနံ ပရိစ္ဆေဒေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီပင်္ကရပါဒမူလသ္မိံ ဟိ ကတာဘိနီဟာရဿ မဟာသတ္တဿ ယာဝ ဝေဿန္တရတ္တဘာဝါ စဝိတွာ တုသိတပုရေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ တာဝ ပဝတ္တော ကထာမဂ္ဂေါ **ဒူရေနိဒါနံ** နာမ။ တုသိတဘဝနတော ပန စဝိတွာ ယာဝ ဗောဓိမဏ္ဍေ သဗ္ဗညုတပ္ပတ္တိ[၃]၊ တာဝ ပဝတ္တော ကထာမဂ္ဂေါ **အဝိဒူရေနိဒါနံ** နာမ။ **သန္တိကေနိဒါနံ** ပန တေသု တေသု ဌာနေသု ဝိဟရတော တသ္မိံ တသ္မိံယေဝ ဌာနေ လဗ္ဘတီတိ။

၁-ဒူရေနိဒါနကထာ

တတြိဒံ **ဒူရေနိဒါနံ** နာမ—ဣတော[၄] ကိရ ကပ္ပသတသဟဿာဓိကာနံ စတုန္နံ အသင်္ချေယျာနံ မတ္ထကေ **အမရဝတီ** နာမ နဂရံ အဟောသိ၊ တတ္ထ **သုမေဓော** နာမ ဗြာဟ္မဏော ပဋိဝသတိ ဥဘတော သုဇာတော

၁-သဒ္ဓိဝိဟာရိနာ (သီ၊ ဣ)
၂-တထာ တေန (က)
၃-သဗ္ဗညုတံ အဓိဂတံ (က)
၄-ဘဒ္ဒကပ္ပတော (က)

mātito ca pitito ca saṁsuddhagahaṇiko yāva sattamā kulaparivaṭṭā akkhitto anupakuṭṭho[1] jātivādena abhirūpo dassanīyo pāsādiko paramāya vaṇṇapokkharatāya samannāgato. So aññaṁ kammaṁ akatvā brāhmaṇasippameva uggaṇhi. Tassa daharakāleyeva mātāpitaro kālamakaṁsu. Athassa rāsivaḍḍhako[2] amacco āyapotthakaṁ āharitvā suvaṇṇarajatamaṇimuttādibharite gabbhe vivaritvā "ettakaṁ te kumāra mātu santakaṁ, ettakaṁ pitu santakaṁ, ettakaṁ ayyakapayyakānan"ti yāva sattamā kulaparivaṭṭā dhanaṁ ācikkhitvā "etaṁ paṭipajjāhī"ti āha. Sumedhapaṇḍito cintesi "imaṁ dhanaṁ saṁharitvā mayhaṁ pitupitāmahādayo paralokaṁ gacchantā ekaṁ kahāpaṇampi gahetvā na gatā, mayā pana gahetvā gamanakāraṇaṁ kātuṁ vaṭṭatī"ti. So rañño ārocetvā nagare bheriṁ carāpetvā mahājanassa dānaṁ datvā tāpasapabbajjaṁ pabbaji. Imassa panatthassa āvibhāvatthaṁ imasmiṁ ṭhāne Sumedhakathā kathetabbā. Sā panesā kiñcāpi Buddhavaṁse nirantaraṁ āgatāyeva, gāthāsambandhena[3] pana āgatattā na suṭṭhu pākaṭā, tasmā taṁ antarantarā gāthāya sambandhadīpakehi[4] vacanehi saddhiṁ kathessāma.

Sumedhakathā

Kappasatasahassādhikānaṁ hi catunnaṁ asaṅkhyeyyānaṁ matthake dasahi saddehi avivittaṁ "Amaravatī"ti ca "Amaran"ti ca laddhanāmaṁ nagaraṁ ahosi, yaṁ sandhāya Buddhavaṁse vuttaṁ—

"Kappe ca satasahasse, caturo ca asaṅkhiye.
Amaraṁ nāma nagaraṁ, dassaneyyaṁ manoramaṁ.
Dasahi saddehi avivittaṁ, annapānasamāyutan"ti.

Tattha **dasahi saddehi avivittan**ti hatthisaddena assasaddena rathasaddena bherisaddena mudiṅgasaddena vīṇāsaddena sammasaddena[5] tāḷasaddena saṅkhasaddena "asnātha pivatha khādathā"ti dasamena saddenāti imehi dasahi saddehi avivittaṁ ahosi. Tesaṁ pana saddānaṁ ekadesameva gahetvā—

1. Anupakkuṭṭho (Sī, I) 2. Sirivaḍḍhako (Ka) 3. Gāthābandhanena (Sī, I)
4. Gāthābandhadīpakehi (Sī,I) 5. Gītasaddena (Sī, I)

မာတိတော စ ပိတိတော စ သံသုဒ္ဓဂဟဏိကော ယာဝ သတ္တမာ ကုလပရိဝဋ္ဋာ အက္ခိတ္တော အနုပကုဋ္ဌော[၁] ဇာတိဝါဒေန အဘိရူပေါ ဒဿနီယော ပါသာဒိကော ပရမာယ ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာယ သမန္နာဂတော။ သော အညံ ကမ္မံ အကတွာ ဗြာဟ္မဏသိပ္ပမေဝ ဥဂ္ဂဏှိ။ တဿ ဒဟရကာလေယေဝ မာတာပိတရော ကာလမကံသု။ အထဿ ရာသိဝဍ္ဎကော[၂] အမစ္စော အာယပေါတ္ထကံ အာဟရိတွာ သုဝဏ္ဏရဇတမဏိမုတ္တာဒိဘရိတေ ဂဗ္ဘေ ဝိဝရိတွာ “ဧတ္တကံ တေ ကုမာရ မာတု သန္တကံ၊ ဧတ္တကံ ပိတု သန္တကံ၊ ဧတ္တကံ အယျကပယျကာနန်”တိ ယာဝ သတ္တမာ ကုလပရိဝဋ္ဋာ ဓနံ အာစိက္ခိတွာ “ဧတံ ပဋိပဇ္ဇာဟီ”တိ အာဟ။ သုမေဓပဏ္ဍိတော စိန္တေသိ “ဣမံ ဓနံ သံဟရိတွာ မယှံ ပိတုပိတာမဟာဒယော ပရလောကံ ဂစ္ဆန္တာ ဧကံ ကဟာပဏမ္ပိ ဂဟေတွာ န ဂတာ၊ မယာ ပန ဂဟေတွာ ဂမနကာရဏံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ သော ရညော အာရောစေတွာ နဂရေ ဘေရိံ စရာပေတွာ မဟာဇနဿ ဒါနံ ဒတွာ တာပသပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိ။ ဣမဿ ပနတ္ထဿ အာဝိဘာဝတ္ထံ ဣမသ္မိံ ဌာနေ သုမေဓကထာ ကထေတဗ္ဗာ။ သာ ပနေသာ ကိဉ္စာပိ ဗုဒ္ဓဝံသေ နိရန္တရံ အာဂတာယေဝ၊ ဂါထာသမ္ဗန္ဓေန[၃] ပန အာဂတတ္တာ န သုဋ္ဌု ပါကဋာ၊ တသ္မာ တံ အန္တရန္တရာ ဂါထာယ သမ္ဗန္ဓဒီပကေဟိ[၄] ဝစနေဟိ သဒ္ဓိံ ကထေဿာမ။

သုမေဓကထာ

ကပ္ပသတသဟဿာဓိကာနံ ဟိ စတုန္နံ အသင်္ချေယျာနံ မတ္ထကေ ဒသဟိ သဒ္ဒေဟိ အဝိဝိတ္တံ “အမရဝတီ”တိ စ “အမရန်”တိ စ လဒ္ဓနာမံ နဂရံ အဟောသိ၊ ယံ သန္ဓာယ ဗုဒ္ဓဝံသေ ဝုတ္တံ—

“ကပ္ပေ စ သတသဟဿေ၊ စတုရော စ အသင်္ခိယေ။
အမရံ နာမ နဂရံ၊ ဒဿနေယျံ မနောရမံ။
ဒသဟိ သဒ္ဒေဟိ အဝိဝိတ္တံ၊ အန္နပါနသမာယုတ”န္တိ။

တတ္ထ **ဒသဟိ သဒ္ဒေဟိ အဝိဝိတ္တန္**တိ ဟတ္ထိသဒ္ဒေန အဿသဒ္ဒေန ရထသဒ္ဒေန ဘေရိသဒ္ဒေန မုဒိင်္ဂသဒ္ဒေန ဝီဏာသဒ္ဒေန သမ္မသဒ္ဒေန[၅] တာဠသဒ္ဒေန သင်္ခသဒ္ဒေန “အသ္နာထ ပိဝထ ခါဒထာ”တိ ဒသမေန သဒ္ဒေနာတိ ဣမေဟိ ဒသဟိ သဒ္ဒေဟိ အဝိဝိတ္တံ အဟောသိ။ တေသံ ပန သဒ္ဒါနံ ဧကဒေသမေဝ ဂဟေတွာ—

၁-အနုပက္ကုဋ္ဌော (သီ၊ ဣ) ၂-သိရိဝဍ္ဎကော (က) ၃-ဂါထာဗန္ဓနေန (သီ၊ ဣ)
၄-ဂါထာဗန္ဓဒီပကေဟိ (သီ၊ ဣ) ၅-ဂီတသဒ္ဒေန (သီ၊ ဣ)

"Hatthisaddaṁ assasaddaṁ, bherisaṅkharathāni ca.
Khādatha pivatha ceva, annapānena ghositan"ti—

Buddhavaṁse imaṁ gāthaṁ vatvā—

"Nagaraṁ sabbaṅgasampannaṁ, sabbakammamupāgataṁ.
Sattaratanasampannaṁ, nānājanasamākulaṁ.
Samiddhaṁ devanagaraṁva, āvāsaṁ puññakamminaṁ.

Nagare Amaravatiyā, Sumedho nāma brāhmaṇo.
Anekakoṭisannicayo, pahūtadhanadhaññavā.

Ajjhāyako mantadharo, tiṇṇaṁ vedāna pāragū.
Lakkhaṇe itihāse ca, sadhamme pāramiṁ gato"ti—vuttaṁ.

Athekadivasaṁ so Sumedhapaṇḍito uparipāsādavaratale rahogato hutvā pallaṅkaṁ ābhujitvā nisinno cintesi "punabbhave paṇḍita paṭisandhiggahaṇaṁ nāma dukkhaṁ, tathā nibbattanibbattaṭṭhāni sarīrabhedanaṁ, ahañca jātidhammo jarādhammo byādhidhammo maraṇadhammo, evaṁbhūtena mayā ajātiṁ ajaraṁ abyādhiṁ adukkhaṁ sukhaṁ[1] sītalaṁ amatamahānibbānaṁ pariyesituṁ vaṭṭati, avassaṁ Bhavato muccitvā nibbānagāminā ekena maggena bhavitabban"ti. Tena vuttaṁ—

"Rahogato nisīditvā, evaṁ cintesahaṁ tadā.
Dukkho punabbhavo nāma, sarīrassa ca bhedanaṁ.

Jātidhammo jarādhammo, byādhidhammo sahaṁ[2] tadā.
Ajaraṁ amataṁ khemaṁ, pariyesissāmi nibbutiṁ.

Yannūnimaṁ pūtikāyaṁ, nānākuṇapapūritaṁ.
Chaḍḍayitvāna gaccheyyaṁ, anapekkho anatthiko.

Atthi hehiti so maggo, na so sakkā na hetuye.
Pariyesissāmi taṁ maggaṁ, bhavato parimuttiyā"ti.

---

1. Adukkhamasukhaṁ (Sī, I)   2. Cahaṁ (Sī, Syā, I)

“ဟတ္ထိသဒ္ဒံ အဿသဒ္ဒံ၊ ဘေရိသင်္ခရထာနိ စ။
ခါဒထ ပိဝထ စေဝ၊ အန္နပါနေန ဃောသိတ”န္တိ—

ဗုဒ္ဓဝံသေ ဣမံ ဂါထံ ဝတွာ—

“နဂရံ သဗ္ဗင်္ဂသမ္ပန္နံ၊ သဗ္ဗကမ္မမုပါဂတံ။
သတ္တရတနသမ္ပန္နံ၊ နာနာဇနသမာကုလံ။
သမိဒ္ဓံ ဒေဝနဂရံဝ၊ အာဝါသံ ပုညကမ္မိနံ။

နဂရေ အမရဝတိယာ၊ သုမေဓော နာမ ဗြာဟ္မဏော။
အနေကကောဋိသန္နိစယော၊ ပဟူတဓနဓညဝါ။

အဇ္ဈာယကော မန္တဓရော၊ တိဏ္ဏံ ဝေဒါန ပါရဂူ။
လက္ခဏေ ဣတိဟာသေ စ၊ သဓမ္မေ ပါရမိံ ဂတော”တိ—ဝုတ္တံ။

အထေကဒိဝသံ သော သုမေဓပဏ္ဍိတော ဥပရိပါသာဒဝရတလေ ရဟောဂတော ဟုတွာ ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ နိသိန္နော စိန္တေသိ “ပုနဗ္ဘဝေ ပဏ္ဍိတ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏံ နာမ ဒုက္ခံ၊ တထာ နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ သရီရဘေဒနံ၊ အဟဉ္စ ဇာတိဓမ္မော ဇရာဓမ္မော ဗျာဓိဓမ္မော မရဏဓမ္မော၊ ဧဝံဘူတေန မယာ အဇာတိံ အဇရံ အဗျာဓိံ အဒုက္ခံ သုခံ[၁] သီတလံ အမတမဟာနိဗ္ဗာနံ ပရိယေသိတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ အဝဿံ ဘဝတော မုစ္စိတွာ နိဗ္ဗာနဂါမိနာ ဧကေန မဂ္ဂေန ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ။ တေန ဝုတ္တံ—

“ရဟောဂတော နိသီဒိတွာ၊ ဧဝံ စိန္တေသဟံ တဒါ။
ဒုက္ခော ပုနဗ္ဘဝေါ နာမ၊ သရီရဿ စ ဘေဒနံ။

ဇာတိဓမ္မော ဇရာဓမ္မော၊ ဗျာဓိဓမ္မော သဟံ[၂] တဒါ။
အဇရံ အမတံ ခေမံ၊ ပရိယေသိဿာမိ နိဗ္ဗုတိံ။

ယန္နူနိမံ ပူတိကာယံ၊ နာနာကုဏပပူရိတံ။
ဆဍ္ဍယိတွာန ဂစ္ဆေယျံ၊ အနပေက္ခော အနတ္ထိကော။

အတ္ထိ ဟေဟိတိ သော မဂ္ဂေါ၊ န သော သက္ကာ န ဟေတုယေ။
ပရိယေသိဿာမိ တံ မဂ္ဂံ၊ ဘဝတော ပရိမုတ္တိယာ”တိ။

၁-အဒုက္ခမသုခံ (သီ၊ ဣ)   ၂-စဟံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

Tato uttaripi evaṁ cintesi—yathā hi loke dukkhassa paṭipakkhabhūtaṁ sukhaṁ nāma atthi, evaṁ bhave sati tappaṭipakkhena vibhavenāpi bhavitabbaṁ. Yathā ca uṇhe sati tassa vūpasamabhūtaṁ sītampi atthi, evaṁ rāgādīnaṁ aggīnaṁ vūpasamena nibbānenāpi bhavitabbaṁ. Yathā ca pāpassa lāmakassa dhammassa paṭipakkhabhūto kalyāṇo anavajjadhakkopi atthiyeva, evameva pāpikāya jātiyā sati sabbajātikkhepanato ajātisaṅkhātena nibbānenāpi bhavitabbamevāti. Tena vuttaṁ—

“Yathāpi dukkhe vijjante, sukhaṁ nāmapi vijjati.
Evaṁ bhave vijjamāne, vibhavopi icchi tabbako.

Yathāpi uṇhe vijjante, aparaṁ vijjati sītalaṁ.
Evaṁ tividhaggi vijjante, nibbānaṁ icchitabbakaṁ.

Yathāpi pāpe vijjante, kalyāṇamapi vijjati.
Evameva jāti vijjante, ajātipicchitabbakan”ti.

Aparampi cintesi—yathā nāma gūtharāsimhi nimuggena purisena dūrato pañcavaṇṇapadumasañchannaṁ mahātaḷākaṁ disvā “katarena nu kho maggena ettha gantabban”ti taṁ taḷākaṁ gavesituṁ yuttaṁ. Yaṁ tassa agavesanaṁ, na so taḷākassa doso. Evameva kilesamaladhovane amatamahānibbānataḷāke vijjante tassa agavesanaṁ na amatanibbānamahātaḷākassa doso. Yathā ca corehi samparivārito puriso palāyanamagge vijjamānepi sace na palāyati, na so maggassa doso, purisasseva doso. Evameva kilesehi parivāretvā gahitassa purisassa vijjamāneyeva nibbānagāmimhi sive magge maggassa agavesanaṁ nāma na maggassa doso, puggalasseva doso. Yathā ca byādhipīḷito puriso vijjamāne byādhitikicchake vejje sace taṁ vejjaṁ gavesitvā byādhiṁ na tikicchāpeti, na so vejjassa doso, purisasseva doso. Evameva yo kilesabyādhipīḷito puriso kilesavūpasamamaggakovidaṁ vijjamānameva ācariyaṁ na gavesati, tasseva doso, na kilesavināsakassa ācariyassāti. Tena vuttaṁ—

“Yathā gūthagato puriso, taḷākaṁ disvāna pūritaṁ.
Na gavesati taṁ taḷākaṁ, na doso taḷākassa so.

တတော ဥတ္တရိပိ ဧဝံ စိန္တေသိ—ယထာ ဟိ လောကေ ဒုက္ခဿ ပဋိပက္ခဘူတံ သုခံ နာမ အတ္ထိ၊ ဧဝံ ဘဝေ သတိ တပ္ပဋိပက္ခေန ဝိဘဝေနာပိ ဘဝိတဗ္ဗံ။ ယထာ စ ဥဏှေ သတိ တဿ ဝူပသမဘူတံ သီတမ္ပိ အတ္ထိ၊ ဧဝံ ရာဂါဒီနံ အဂ္ဂီနံ ဝူပသမေန နိဗ္ဗာနေနာပိ ဘဝိတဗ္ဗံ။ ယထာ စ ပါပဿ လာမကဿ ဓမ္မဿ ပဋိပက္ခဘူတော ကလျာဏော အနဝဇ္ဇဓမ္မောပိ အတ္ထိယေဝ၊ ဧဝမေဝ ပါပိကာယ ဇာတိယာ သတိ သဗ္ဗဇာတိက္ခေပနတော အဇာတိသင်္ခါတေန နိဗ္ဗာနေနာပိ ဘဝိတဗ္ဗမေဝါတိ။ တေန ဝုတ္တံ—

“ယထာပိ ဒုက္ခေ ဝိဇ္ဇန္တေ၊ သုခံ နာမပိ ဝိဇ္ဇတိ။
ဧဝံ ဘဝေ ဝိဇ္ဇမာနေ၊ ဝိဘဝေါပိ ဣစ္ဆိတဗ္ဗကော။

ယထာပိ ဥဏှေ ဝိဇ္ဇန္တေ၊ အပရံ ဝိဇ္ဇတိ သီတလံ။
ဧဝံ တိဝိဓဂ္ဂိ ဝိဇ္ဇန္တေ၊ နိဗ္ဗာနံ ဣစ္ဆိတဗ္ဗကံ။

ယထာပိ ပါပေ ဝိဇ္ဇန္တေ၊ ကလျာဏမပိ ဝိဇ္ဇတိ။
ဧဝမေဝ ဇာတိ ဝိဇ္ဇန္တေ၊ အဇာတိပိစ္ဆိတဗ္ဗက”န္တိ။

အပရမ္ပိ စိန္တေသိ—ယထာ နာမ ဂူထရာသိမှိ နိမုဂ္ဂေန ပုရိသေန ဒူရတော ပဉ္စဝဏ္ဏပဒုမသဉ္ဆန္နံ မဟာတဠာကံ ဒိသွာ “ကတရေန နု ခေါ မဂ္ဂေန ဧတ္ထ ဂန္တဗ္ဗ”န္တိ တံ တဠာကံ ဂဝေသိတုံ ယုတ္တံ။ ယံ တဿ အဂဝေသနံ၊ န သော တဠာကဿ ဒေါသော။ ဧဝမေဝ ကိလေသမလဓောဝနေ အမတမဟာနိဗ္ဗာနတဠာကေ ဝိဇ္ဇန္တေ တဿ အဂဝေသနံ န အမတနိဗ္ဗာနမဟာတဠာကဿ ဒေါသော။ ယထာ စ စောရေဟိ သမ္ပရိဝါရိတော ပုရိသော ပလာယနမဂ္ဂေ ဝိဇ္ဇမာနေပိ သစေ န ပလာယတိ၊ န သော မဂ္ဂဿ ဒေါသော၊ ပုရိသဿေဝ ဒေါသော။ ဧဝမေဝ ကိလေသေဟိ ပရိဝါရေတွာ ဂဟိတဿ ပုရိသဿ ဝိဇ္ဇမာနေယေဝ နိဗ္ဗာနဂါမိမှိ သိဝေ မဂ္ဂေ မဂ္ဂဿ အဂဝေသနံ နာမ န မဂ္ဂဿ ဒေါသော၊ ပုဂ္ဂလဿေဝ ဒေါသော။ ယထာ စ ဗျာဓိပီဠိတော ပုရိသော ဝိဇ္ဇမာနေ ဗျာဓိတိကိစ္ဆကေ ဝေဇ္ဇေ သစေ တံ ဝေဇ္ဇံ ဂဝေသိတွာ ဗျာဓိံ န တိကိစ္ဆာပေတိ၊ န သော ဝေဇ္ဇဿ ဒေါသော၊ ပုရိသဿေဝ ဒေါသော။ ဧဝမေဝ ယော ကိလေသဗျာဓိပီဠိတော ပုရိသော ကိလေသဝူပသမမဂ္ဂကောဝိဒံ ဝိဇ္ဇမာနမေဝ အာစရိယံ န ဂဝေသတိ၊ တဿေဝ ဒေါသော၊ န ကိလေသဝိနာသကဿ အာစရိယဿာတိ။ တေန ဝုတ္တံ—

“ယထာ ဂူထဂတော ပုရိသော၊ တဠာကံ ဒိသွာန ပူရိတံ။
န ဂဝေသတိ တံ တဠာကံ၊ န ဒေါသော တဠာကဿ သော။

Evaṁ kilesamaladhove, vijjante amatantaḷe.
Na gavesati taṁ taḷākaṁ, na doso amatantaḷe.

Yathā arīhi pariruddho, vijjante gamanampathe.
Na palāyati so puriso, na doso añjasassa so.

Evaṁ kilesapariruddho, vijjamāne sive pathe.
Na gavesati taṁ maggaṁ, na doso sivamañjase.

Yathāpi byādhito puriso, vijjamāne tikicchake.
Na tikicchāpeti taṁ byādhiṁ, na doso so tikicchake.

Evaṁ kilesabyādhīhi, dukkhito paripīḷito[1].
Na gavesati taṁ ācariyaṁ, na doso so vināyake"ti.

Aparampi cintesi—yathā maṇḍanajātikopuriso kaṇṭhe āsattaṁ kuṇapaṁ chaḍḍetvā sukī gacchati, evaṁ mayāpi imaṁ pūtikāyaṁ chaḍḍetvā anapekkhena nibbānanagaraṁ pavisitabbaṁ. Yathā ca naranāriyo ukkārabhūmiyaṁ uccārapassāvaṁ katvā na taṁ ucchaṅgena vā ādāya dasantena vā veṭhetvā[2] gacchanti, jigucchamānā pana anapekkhāva chaḍḍetvā gacchanti, evaṁ mayāpi imaṁ pūtikāyaṁ anapekkhena chaḍḍetvā amataṁ nibbānanagaraṁ pavisituṁ vaṭṭati. Yathā ca nāvikā nāma jajjaraṁ nāvaṁ anapekkhā chaḍḍetvā gacchanti, evaṁ ahampi imaṁ navahi vaṇamukhehi paggharantaṁ kāyaṁ chaḍḍetvā anapekkho nibbānapuraṁ pavisissāmi. Yathā ca puriso nānāratanāni ādāya corehi saddhiṁ maggaṁ gacchanto attano ratananāsabhayena[3] te chaḍḍetvā khemaṁ maggaṁ gaṇhāti, evaṁ ayampi karajakāyo ratanavilopakacorasadiso. Sacāhaṁ ettha taṇhaṁ karissāmi, ariyamaggakusaladhammaratanaṁ me nassissati, tasmā mayā imaṁ corasadisaṁ kāyaṁ chaḍḍetvā nibbānanagaraṁ pavisituṁ vaṭṭatīti. Tena vuttaṁ—

"Yathāpi kuṇapaṁ puriso, kaṇṭhe baddhaṁ jigucchiya[4].
Mocayitvāna gaccheyya, sukhī serī sayaṁvasī.

1. Paṭipīḷito (Sī, I, Ka) 2. Dussante vā bandhitvā (Ka)
3. Ratanavilopabhayena (Ka) 4. Jigucchiyaṁ (Ka)

ဧဝံ ကိလေသမလဓောဝေ၊ ဝိဇ္ဇန္တေ အမတန္တဠေ။
န ဂဝေသတိ တံ တဠာကံ၊ န ဒေါသော အမတန္တဠေ။

ယထာ အရီဟိ ပရိရုဒ္ဓေါ၊ ဝိဇ္ဇန္တေ ဂမနမ္ပထေ။
န ပလာယတိ သော ပုရိသော၊ န ဒေါသော အဉ္ဇသဿ သော။

ဧဝံ ကိလေသပရိရုဒ္ဓေါ၊ ဝိဇ္ဇမာနေ သိဝေ ပထေ။
န ဂဝေသတိ တံ မဂ္ဂံ၊ န ဒေါသော သိဝမဉ္ဇသေ။

ယထာပိ ဗျာဓိတော ပုရိသော၊ ဝိဇ္ဇမာနေ တိကိစ္ဆကေ။
န တိကိစ္ဆာပေတိ တံ ဗျာဓိံ၊ န ဒေါသော သော တိကိစ္ဆကေ။

ဧဝံ ကိလေသဗျာဓီဟိ၊ ဒုက္ခိတော ပရိပီဠိတော[၁]။
န ဂဝေသတိ တံ အာစရိယံ၊ န ဒေါသော သော ဝိနာယကေ”တိ။

အပရမ္ပိ စိန္တေသိ—ယထာ မဏ္ဍနဇာတိကော ပုရိသော ကဏ္ဌေ အာသတ္တံ ကုဏပံ ဆဍ္ဍေတွာ သုခီ ဂစ္ဆတိ၊ ဧဝံ မယာပိ ဣမံ ပူတိကာယံ ဆဍ္ဍေတွာ အနပေက္ခေန နိဗ္ဗာနနဂရံ ပဝိသိတဗ္ဗံ။ ယထာ စ နရနာရိယော ဥက္ကာရဘူမိယံ ဥစ္စာရပဿာဝံ ကတွာ န တံ ဥစ္ဆင်္ဂေန ဝါ အာဒါယ ဒသန္တေန ဝါ ဝေဌေတွာ[၂] ဂစ္ဆန္တိ၊ ဇိဂုစ္ဆမာနာ ပန အနပေက္ခာဝ ဆဍ္ဍေတွာ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဧဝံ မယာပိ ဣမံ ပူတိကာယံ အနပေက္ခေန ဆဍ္ဍေတွာ အမတံ နိဗ္ဗာနနဂရံ ပဝိသိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ယထာ စ နာဝိကာ နာမ ဇဇ္ဇရံ နာဝံ အနပေက္ခာ ဆဍ္ဍေတွာ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဧဝံ အဟမ္ပိ ဣမံ နဝဟိ ဝဏမုခေဟိ ပဂ္ဃရန္တံ ကာယံ ဆဍ္ဍေတွာ အနပေက္ခော နိဗ္ဗာနပုရံ ပဝိသိဿာမိ။ ယထာ စ ပုရိသော နာနာရတနာနိ အာဒါယ စောရေဟိ သဒ္ဓိံ မဂ္ဂံ ဂစ္ဆန္တော အတ္တနော ရတနနာသဘယေန[၃] တေ ဆဍ္ဍေတွာ ခေမံ မဂ္ဂံ ဂဏှာတိ၊ ဧဝံ အယမ္ပိ ကရဇကာယော ရတနဝိလောပကစောရသဒိသော။ သစာဟံ ဧတ္ထ တဏှံ ကရိဿာမိ၊ အရိယမဂ္ဂကုသလဓမ္မရတနံ မေ နဿိဿတိ၊ တသ္မာ မယာ ဣမံ စောရသဒိသံ ကာယံ ဆဍ္ဍေတွာ နိဗ္ဗာနနဂရံ ပဝိသိတုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ တေန ဝုတ္တံ—

“ယထာပိ ကုဏပံ ပုရိသော၊ ကဏ္ဌေ ဗဒ္ဓံ ဇိဂုစ္ဆိယ[၄]။
မောစယိတွာန ဂစ္ဆေယျ၊ သုခီ သေရီ သယံဝသီ။

၁-ပဋိပီဠိတော (သီ၊ ဣ၊ က) ၂-ဒုဿန္တေ ဝါ ဗန္ဓိတွာ (က)
၃-ရတနဝိလောပဘယေန (က) ၄-ဇိဂုစ္ဆိယံ (က)

Tathevimaṁ pūtikāyaṁ, nānākuṇapasañcayaṁ.
Chaḍḍayitvāna gaccheyyaṁ, anapekkho anatthiko.

Yathā uccāraṭṭhānamhi, karīsaṁ naranāriyo.
Chaḍḍayitvāna gacchanti, anapekkhā anatthikā.

Evamevāhaṁ imaṁ kāyaṁ, nānākuṇapapūritaṁ.
Chaḍḍayitvāna gacchissaṁ, vaccaṁ katvā yathā kuṭiṁ.

Yathāpi jajjaraṁ nāvaṁ, paluggaṁ udagāhiniṁ.
Sāmī chaḍḍetvā gacchanti, anapekkhā anatthikā.

Evamevāhaṁ imaṁ kāyaṁ, navacchiddaṁ dhuvassavaṁ.
Chaḍḍayitvāna gacchissaṁ, jiṇṇanāvaṁva sāmikā.

Yathāpi puriso corehi, gacchanto bhaṇḍamādiya.
Bhaṇḍacchedabhayaṁ disvā, chaḍḍayitvāna gacchati.

Evameva ayaṁ kāyo, mahācorasamo viya.
Pahāyimaṁ gamissāmi, kusalacchedanābhayā"ti.

Evaṁ Sumedhapaṇḍito nānāvidhāhi upamāhi imaṁ nekkhammūpasaṁhitaṁ atthaṁ cintetvā sakanivesane aparimitaṁ bhogakkhandhaṁ heṭṭhā vuttanayena kapaṇaddhikādīnaṁ vissajjetvā mahādānaṁ datvā vatthukāme ca kilesakāme ca pahāya Amaranagarato nikkhamitvā ekakova Himavante Dhammikaṁ nāma pabbataṁ nissāya assamaṁ katvā tattha paṇṇasālañca caṅkamañca māpetvā pañcahi nīvaraṇadosehi vivajjitaṁ "evaṁ samāhite citte"ti-ādinā nayena vuttehi aṭṭhahi kāraṇaguṇehi samupetaṁ abhiññāsaṅkhātaṁ balaṁ āharituṁ tasmiṁ assamapade navadosasamannāgataṁ sāṭakaṁ pajahitvā dvādasaguṇasamannāgataṁ vākacīraṁ nivāsetvā isipabbajjaṁ pabbaji. Evaṁ pabbajito aṭṭhadosasamākiṇṇaṁ taṁ paṇṇasālaṁ pahāya dasaguṇasamannāgataṁ rukkhamūlaṁ upagantvā sabbaṁ dhaññavikatiṁ pahāya pavattaphalabhojano hutvā nisajjaṭṭhānacaṅkamanavaseneva padhānaṁ padahanto sattāhabbhantareyeva aṭṭhannaṁ samāpattīnaṁ pañcannañca abhiññānaṁ lābhī ahosi. Evaṁ taṁ yathāpatthitaṁ abhiññābalaṁ pāpuṇi. Tena vuttaṁ—

တထေဝိမံ ပူတိကာယံ၊ နာနာကုဏပသဉ္စယံ။
ဆဍ္ဍယိတွာန ဂစ္ဆေယျံ၊ အနပေက္ခော အနတ္ထိကော။

ယထာ ဥစ္စာရဋ္ဌာနမှိ၊ ကရီသံ နရနာရိယော။
ဆဍ္ဍယိတွာန ဂစ္ဆန္တိ၊ အနပေက္ခာ အနတ္ထိကာ။

ဧဝမေဝါဟံ ဣမံ ကာယံ၊ နာနာကုဏပပူရိတံ။
ဆဍ္ဍယိတွာန ဂစ္ဆိဿံ၊ ဝစ္စံ ကတွာ ယထာ ကုဋိံ။

ယထာပိ ဇဇ္ဇရံ နာဝံ၊ ပလုဂ္ဂံ ဥဒဂါဟိနိံ။
သာမီ ဆဍ္ဍေတွာ ဂစ္ဆန္တိ၊ အနပေက္ခာ အနတ္ထိကာ။

ဧဝမေဝါဟံ ဣမံ ကာယံ၊ နဝစ္ဆိဒ္ဒံ ဓုဝဿဝံ။
ဆဍ္ဍယိတွာန ဂစ္ဆိဿံ၊ ဇိဏ္ဏနာဝံဝ သာမိကာ။

ယထာပိ ပုရိသော စောရေဟိ၊ ဂစ္ဆန္တော ဘဏ္ဍမာဒိယ။
ဘဏ္ဍစ္ဆေဒဘယံ ဒိသွာ၊ ဆဍ္ဍယိတွာန ဂစ္ဆတိ။

ဧဝမေဝ အယံ ကာယော၊ မဟာစောရသမော ဝိယ။
ပဟာယိမံ ဂမိဿာမိ၊ ကုသလစ္ဆေဒနာဘယာ”တိ။

ဧဝံ သုမေဓပဏ္ဍိတော နာနာဝိဓာဟိ ဥပမာဟိ ဣမံ နေက္ခမ္မူပသံဟိတံ အတ္ထံ စိန္တေတွာ သကနိဝေသနေ အပရိမိတံ ဘောဂက္ခန္ဓံ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေန ကပဏဒ္ဓိကာဒီနံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ မဟာဒါနံ ဒတွာ ဝတ္ထုကာမေ စ ကိလေသကာမေ စ ပဟာယ အမရနဂရတော နိက္ခမိတွာ ဧကကောဝ ဟိမဝန္တေ ဓမ္မိကံ နာမ ပဗ္ဗတံ နိဿာယ အဿမံ ကတွာ တတ္ထ ပဏ္ဏသာလဉ္စ စင်္ကမဉ္စ မာပေတွာ ပဉ္စဟိ နီဝရဏဒောသေဟိ ဝိဝဇ္ဇိတံ “ဧဝံ သမာဟိတေ စိတ္တေ”တိ-အာဒိနာ နယေန ဝုတ္တေဟိ အဋ္ဌဟိ ကာရဏဂုဏေဟိ သမုပေတံ အဘိညာသင်္ခါတံ ဗလံ အာဟရိတုံ တသ္မိံ အဿမပဒေ နဝဒောသသမန္နာဂတံ သာဋကံ ပဇဟိတွာ ဒွါဒသဂုဏသမန္နာဂတံ ဝါကစီရံ နိဝါသေတွာ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိ။ ဧဝံ ပဗ္ဗဇိတော အဋ္ဌဒောသသမာကိဏ္ဏံ တံ ပဏ္ဏသာလံ ပဟာယ ဒသဂုဏသမန္နာဂတံ ရုက္ခမူလံ ဥပဂန္တွာ သဗ္ဗံ ဓညဝိကတိံ ပဟာယ ပဝတ္တဖလဘောဇနော ဟုတွာ နိသဇ္ဇဋ္ဌာနစင်္ကမနဝသေနေဝ ပဓာနံ ပဒဟန္တော သတ္တာဟဗ္ဘန္တရေယေဝ အဋ္ဌန္နံ သမာပတ္တီနံ ပဉ္စန္နဉ္စ အဘိညာနံ လာဘီ အဟောသိ။ ဧဝံ တံ ယထာပတ္ထိတံ အဘိညာဗလံ ပါပုဏိ။ တေန ဝုတ္တံ—

“Evāhaṁ cintayitvāna, nekakoṭisataṁ dhanaṁ.
Nāthānāthānaṁ datvāna, Himavantamupāgamiṁ.

Himavantassāvidūre, Dhammiko nāma pabbato.
Assamo sukato mayhaṁ, paṇṇasālā sumāpitā.

Caṅkamaṁ tattha māpesiṁ, pañcadosavivajjitaṁ.
Aṭṭhaguṇasamupetaṁ, abhiññābalamāhariṁ.

Sāṭakaṁ pajahiṁ tattha, navadosamupāgataṁ.
Vākacīraṁ nivāsesiṁ, dvādasaguṇamupāgataṁ.

Aṭṭhadosasamākiṇṇaṁ, pajahiṁ paṇṇasālakaṁ.
Upāgamiṁ rukkhamūlaṁ, guṇe dasahupāgataṁ.

Vāpitaṁ ropitaṁ dhaññaṁ, pajahiṁ niravasesato.
Anekaguṇasampannaṁ, pavattaphalamādiyiṁ.

Tatthappadhānaṁ padahiṁ, nisajjaṭṭhānacaṅkame.
Abbhantaramhi sattāhe, abhiññābalapāpuṇin”ti.

Tattha “assamo sukato mayhaṁ, paṇṇasālā sumāpitā”ti imāya Pāḷiyā Sumedhapaṇḍitena assamapaṇṇasālācaṅkamā sahatthā māpitā viya vuttā. Ayaṁ panettha attho—mahāsattaṁ “Himavantaṁ ajjhogāhetvā ajja Dhammikaṁ pabbataṁ pavisissāmī”ti nikkhantaṁ disvā Sakko Devānamindo Vissakammadevaputtaṁ[1] āmantesi “tāta ayaṁ Sumedhapaṇḍito pabbajissāmīti nikkhanto, etassa vasanaṭṭhānaṁ māpehī”ti. So tassa vacanaṁ sampaṭicchitvā ramaṇīyaṁ assamaṁ, suguttaṁ paṇṇasālaṁ, manoramaṁ caṅkamañca māpesi. Bhagavā pana tadā attano puññānubhāvena nipphannaṁ taṁ assamapadaṁ sandhāya “Sāriputta tasmiṁ Dhammikapabbate—

Assamo sukato mayhaṁ, paṇṇasālā sumāpitā.
Caṅkamaṁ tattha māpesiṁ, pañcadosavivajjitan”ti—

āha. Tattha **sukato mayhan**ti sukato mayā. **Paṇṇasālā sumāpitā**ti paṇṇacchadanasālāpi me sumāpitā ahosi.

1. Vissukammadevaputtaṁ (Syā), Visukammadevaputtaṁ (Ka)

“ဧဝါဟံ စိန္တယိတွာန၊ နေကကောဋိသတံ ဓနံ။
နာထာနာထာနံ ဒတွာန၊ ဟိမဝန္တမုပါဂမိံ။

ဟိမဝန္တဿာဝိဒူရေ၊ ဓမ္မိကော နာမ ပဗ္ဗတော။
အဿမော သုကတော မယှံ၊ ပဏ္ဏသာလာ သုမာပိတာ။

စင်္ကမံ တတ္ထ မာပေသိံ၊ ပဉ္စဒောသဝိဝဇ္ဇိတံ။
အဋ္ဌဂုဏသမုပေတံ၊ အဘိညာဗလမာဟရိံ။

သာဋကံ ပဇဟိံ တတ္ထ၊ နဝဒောသမုပါဂတံ။
ဝါကစီရံ နိဝါသေသိံ၊ ဒွါဒသဂုဏမုပါဂတံ။

အဋ္ဌဒောသသမာကိဏ္ဏံ၊ ပဇဟိံ ပဏ္ဏသာလကံ။
ဥပါဂမိံ ရုက္ခမူလံ၊ ဂုဏေ ဒသဟုပါဂတံ။

ဝါပိတံ ရောပိတံ ဓညံ၊ ပဇဟိံ နိရဝသေသတော။
အနေကဂုဏသမ္ပန္နံ၊ ပဝတ္တဖလမာဒိယိံ။

တတ္ထပ္ပဓာနံ ပဒဟိံ၊ နိသဇ္ဇဋ္ဌာနစင်္ကမေ။
အဗ္ဘန္တရမှိ သတ္တာဟေ၊ အဘိညာဗလပါပုဏိ”န္တိ။

တတ္ထ “အဿမော သုကတော မယှံ၊ ပဏ္ဏသာလာ သုမာပိတာ”တိ ဣမာယ ပါဠိယာ သုမေဓပဏ္ဍိတေန အဿမပဏ္ဏသာလာစင်္ကမာ သဟတ္ထာ မာပိတာ ဝိယ ဝုတ္တာ။ အယံ ပနေတ္ထ အတ္ထော—မဟာသတ္တံ “ဟိမဝန္တံ အဇ္ဈောဂါဟေတွာ အဇ္ဇ ဓမ္မိကံ ပဗ္ဗတံ ပဝိသိဿာမီ”တိ နိက္ခန္တံ ဒိသွာ သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော ဝိဿကမ္မဒေဝပုတ္တံ[၁] အာမန္တေသိ “တာတ အယံ သုမေဓပဏ္ဍိတော ပဗ္ဗဇိဿာမီတိ နိက္ခန္တော၊ ဧတဿ ဝသနဋ္ဌာနံ မာပေဟီ”တိ။ သော တဿ ဝစနံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ရမဏီယံ အဿမံ, သုဂုတ္တံ ပဏ္ဏသာလံ, မနောရမံ စင်္ကမဉ္စ မာပေသိ။ ဘဂဝါ ပန တဒါ အတ္တနော ပုညာနုဘာဝေန နိပ္ဖန္နံ တံ အဿမပဒံ သန္ဓာယ “သာရိပုတ္တ တသ္မိံ ဓမ္မိကပဗ္ဗတေ—

အဿမော သုကတော မယှံ၊ ပဏ္ဏသာလာ သုမာပိတာ။
စင်္ကမံ တတ္ထ မာပေသိံ၊ ပဉ္စဒောသဝိဝဇ္ဇိတ”န္တိ—

အာဟ။ တတ္ထ **သုကတော မယှန္တိ** သုကတော မယာ။ **ပဏ္ဏသာလာ သုမာပိတာ**တိ ပဏ္ဏစ္ဆဒနသာလာပိ မေ သုမာပိတာ အဟောသိ။

၁-ဝိဿုကမ္မဒေဝပုတ္တံ (သျာ)၊ ဝိသုကမ္မဒေဝပုတ္တံ (က)

Pañcadosavivajjitanti pañcime caṅkamadosā nāma thaddhavisamatā antorukkhatā gahanacchannatā atisambādhatā ativisālatāti. Thaddhavisamabhūmibhāgasmiṁ hi caṅkame caṅkamantassa pādā rujjanti, phoṭā uṭṭhahanti, cittaṁ ekaggaṁ na labhati, kammaṭṭhānaṁ vipajjati. Mudusamatale pana phāsuvihāraṁ āgamma kammaṭṭhānaṁ sampajjati. Tasmā thaddhavisamabhūmibhāgatā eko dosoti veditabbo. Caṅkamassa anto vā majjhe vā koṭiyaṁ vā rukkhe sati pamādamāgamma caṅkamantassa nalāṭaṁ vā sīsaṁ vā paṭihaññatīti antorukkhatā dutiyo doso. Tiṇalatādigahanacchanne caṅkame caṅkamanto andhakāravelāyaṁ uragādike pāṇe akkamitvā vā māreti, tehi vā daṭṭho dukkhaṁ āpajjatīti gahanacchannatā tatiyo doso. Atisambādhe caṅkame vitthārato ratanike vā aḍḍharatanike vā caṅkamantassa paricchede pakkhalitvā nakhāpi aṅguliyopi bhijjantīti atisambādhatā catuttho doso. Ativisāle caṅkame caṅkamantassa cittaṁ vidhāvati, ekaggataṁ na labhatīti ativisālatā pañcamo doso. Puthulato pana diyaḍḍharatanaṁ dvīsu passesu ratanamatta-anucaṅkamaṁ[1] dīghato saṭṭhihatthaṁ mudutalaṁ samavippakiṇṇavālukaṁ caṅkamaṁ vaṭṭati Cetiyagirimhi dīpappasādakamahindattherassa caṅkamanaṁ viya, tādisaṁ taṁ ahosi. Tenāha "caṅkamaṁ tattha māpesiṁ, pañcadosavivajjitan"ti.

Aṭṭhaguṇasamupetanti aṭṭhahi samaṇasukhehi upetaṁ. Aṭṭhimāni samaṇasukhāni nāma dhanadhaññapariggahābhāvo, anavajjapiṇḍapātapariyesanabhāvo, nibbutapiṇḍapātabhuñjanabhāvo, raṭṭhaṁ pīḷetvā dhanasāraṁ vā sīsakahāpaṇādīni vā gaṇhantesu rājakulesu raṭṭhapīḷanakilesābhāvo, upakaraṇesu nicchandarāgabhāvo, coravilope nibbhayabhāvo, rājarājamahāmattehi asaṁsaṭṭhabhāvo, catūsu disāsu appaṭihatabhāvoti. Idaṁ vuttaṁ hoti—yathā tasmiṁ assame vasantena sakkā honti imāni aṭṭhasamaṇasukhāni vindituṁ, evaṁ aṭṭhaguṇasamupetaṁ taṁ assamaṁ māpesinti.

Abhiññābalamāharinti pacchā tasmiṁ assame vasanto kasiṇaparikammaṁ katvā abhiññānaṁ samāpattīnañca uppādanatthāya aniccato dukkhato vipassanaṁ ārabhitvā thāmappattaṁ vipassanābalaṁ āhariṁ. Yathā tasmiṁ vasanto taṁ

1. Ratanamattaṁ anucaṅkamaṁ (Sī, Ka)

ပဉ္စဒေါသဝိဝဇ္ဇိတန္တိ ပဉ္စိမေ စင်္ကမဒေါသာ နာမ ထဒ္ဓဝိသမတာ အန္တောရုက္ခတာ ဂဟနစ္ဆန္နတာ အတိသမ္ဗာဓတာ အတိဝိသာလတာတိ။ ထဒ္ဓဝိသမဘူမိဘာဂသ္မိံ ဟိ စင်္ကမေ စင်္ကမန္တဿ ပါဒါ ရုဇ္ဇန္တိ၊ ဖောဋာ ဥဋ္ဌဟန္တိ၊ စိတ္တံ ဧကဂ္ဂံ န လဘတိ၊ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဝိပဇ္ဇတိ။ မုဒုသမတလေ ပန ဖာသုဝိဟာရံ အာဂမ္မ ကမ္မဋ္ဌာနံ သမ္ပဇ္ဇတိ။ တသ္မာ ထဒ္ဓဝိသမဘူမိဘာဂတာ ဧကော ဒေါသောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ စင်္ကမဿ အန္တော ဝါ မဇ္ဈေ ဝါ ကောဋိယံ ဝါ ရုက္ခေ သတိ ပမာဒမာဂမ္မ စင်္ကမန္တဿ နလာဋံ ဝါ သီသံ ဝါ ပဋိဟညတီတိ အန္တောရုက္ခတာ ဒုတိယော ဒေါသော။ တိဏလတာဒိဂဟနစ္ဆန္နေ စင်္ကမေ စင်္ကမန္တော အန္ဓကာရဝေလာယံ ဥရဂါဒိကေ ပါဏေ အက္ကမိတွာ ဝါ မာရေတိ၊ တေဟိ ဝါ ဒဋ္ဌော ဒုက္ခံ အာပဇ္ဇတီတိ ဂဟနစ္ဆန္နတာ တတိယော ဒေါသော။ အတိသမ္ဗာဓေ စင်္ကမေ ဝိတ္ထာရတော ရတနိကေ ဝါ အဍ္ဎရတနိကေ ဝါ စင်္ကမန္တဿ ပရိစ္ဆေဒေ ပက္ခလိတွာ နခါပိ အင်္ဂုလိယောပိ ဘိဇ္ဇန္တီတိ အတိသမ္ဗာဓတာ စတုတ္ထော ဒေါသော။ အတိဝိသာလေ စင်္ကမေ စင်္ကမန္တဿ စိတ္တံ ဝိဓာဝတိ၊ ဧကဂ္ဂတံ န လဘတီတိ အတိဝိသာလတာ ပဉ္စမော ဒေါသော။ ပုထုလတော ပန ဒိယဍ္ဎရတနံ ဒွီသု ပဿေသု ရတနမတ္တအနုစင်္ကမံ[1] ဒီဃတော သဋ္ဌိဟတ္ထံ မုဒုတလံ သမဝိပ္ပကိဏ္ဏဝါလုကံ စင်္ကမံ ဝဋ္ဋတိ စေတိယဂိရိမှိ ဒီပပ္ပသာဒကမဟိန္ဒတ္ထေရဿ စင်္ကမနံ ဝိယ၊ တာဒိသံ တံ အဟောသိ။ တေနာဟ ‘‘စင်္ကမံ တတ္ထ မာပေသိံ၊ ပဉ္စဒေါသဝိဝဇ္ဇိတ”န္တိ။

အဋ္ဌဂုဏသမုပေတန္တိ အဋ္ဌဟိ သမဏသုခေဟိ ဥပေတံ။ အဋ္ဌိမာနိ သမဏသုခါနိ နာမ ဓနဓညပရိဂ္ဂဟာဘာဝေါ, အနဝဇ္ဇပိဏ္ဍပါတပရိယေသနဘာဝေါ, နိဗ္ဗုတပိဏ္ဍပါတဘုဉ္ဇနဘာဝေါ, ရဋ္ဌံ ပီဠေတွာ ဓနသာရံ ဝါ သီသကဟာပဏာဒီနိ ဝါ ဂဏှန္တေသု ရာဇကုလေသု ရဋ္ဌပီဠနကိလေသာဘာဝေါ, ဥပကရဏေသု နိစ္ဆန္ဒရာဂဘာဝေါ, စောရဝိလောပေ နိဗ္ဘယဘာဝေါ, ရာဇရာဇမဟာမတ္တေဟိ အသံသဋ္ဌဘာဝေါ, စတူသု ဒိသာသု အပ္ပဋိဟတဘာဝေါတိ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယထာ တသ္မိံ အဿမေ ဝသန္တေန သက္ကာ ဟောန္တိ ဣမာနိ အဋ္ဌသမဏသုခါနိ ဝိန္ဒိတုံ၊ ဧဝံ အဋ္ဌဂုဏသမုပေတံ တံ အဿမံ မာပေသိန္တိ။

အဘိညာဗလမာဟရိန္တိ ပစ္ဆာ တသ္မိံ အဿမေ ဝသန္တော ကသိဏပရိကမ္မံ ကတွာ အဘိညာနံ သမာပတ္တီနဉ္စ ဥပ္ပါဒနတ္ထာယ အနိစ္စတော ဒုက္ခတော ဝိပဿနံ အာရဘိတွာ ထာမပ္ပတ္တံ ဝိပဿနာဗလံ အာဟရိံ။ ယထာ တသ္မိံ ဝသန္တော တံ

၁-ရတနမတ္တံ အနုစင်္ကမံ (သီ၊ က)

balaṁ āharituṁ sakkomi, evaṁ taṁ assamaṁ tassa abhiññatthāya vipassanābalassa anucchavikaṁ katvā māpesinti attho.

Sāṭakaṁ pajahiṁ tattha, navadosamupāgatanti etthāyaṁ anupubbikathā. Tadā kira kuṭileṇacaṅkamādipaṭimaṇḍitaṁ pupphūpagaphalūpagarukkhasañchannaṁ ramaṇīyaṁ madhurasalilāsayaṁ apagatavāḷamigabhiṁsanakasakuṇaṁ pavivekakkhamaṁ assamaṁ māpetvā alaṅkatacaṅkamassa ubhosu antesu ālambanaphalakaṁ saṁvidhāya nisīdanatthāya caṅkamavemajjhe samatalaṁ muggavaṇṇasilaṁ māpetvā antopaṇṇasālāyaṁ jaṭāmaṇḍalavākacīratidaṇḍakuṇḍikādike tāpasaparikkhāre, maṇḍape pānīyaghaṭapānīyasaṅkhapānīyasarāvāni, aggisālāyaṁ aṅgārakapalladāru-ādīnīti evaṁ yaṁ yaṁ pabbajitānaṁ upakārāya saṁvattati, taṁ taṁ sabbaṁ māpetvā paṇṇasālāya bhittiyaṁ “ye keci pabbajitukāmā ime parikkhāre gahetvā pabbajantū”ti akkharāni chinditvā devalokameva gate Vissakammadevaputte Sumedhapaṇḍito Himavantapabbatapāde girikandarānusārena attano nivāsānurūpaṁ phāsukaṭṭhānaṁ olokento nadīnivattane Vissakammanimmitaṁ Sakkadattiyaṁ ramaṇīyaṁ assamaṁ disvā caṅkamanakoṭiṁ gantvā padavalañjaṁ apassanto “dhuvaṁ pabbajitā dhuragāme bhikkhaṁ pariyesitvā kilantarūpā āgantvā paṇṇasālaṁ pavisitvā nisinnā bhavissantī”ti cintetvā thokaṁ āgametvā “ativiya cirāyanti, jānissāmī”ti paṇṇāsālākuṭidvāraṁ vivaritvā anto pavisitvā ito cito ca olokento mahābhittiyaṁ akkharāni vācetvā “mayhaṁ kappiyaparikkhārā ete, ime gahetvā pabbajissāmī”ti attano nivatthapārutaṁ sāṭakayugaṁ pajahi. Tenāha “sāṭakaṁ pajahiṁ tatthā”ti. Evaṁ paviṭṭho ahaṁ Sāriputta tassaṁ paṇṇasālāyaṁ sāṭakaṁ pajahiṁ.

Navadosamupāgatanti sāṭakaṁ pajahanto nava dose disvā pajahinti dīpeti. Tāpasapabbajjaṁ pabbajitānaṁ hi sāṭakasmiṁ nava dosā upaṭṭhahanti. Tesu tassa mahagghabhāvo eko doso, parapaṭibaddhatāya uppajjanabhāvo eko, paribhogena lahuṁ kilissanabhāvo eko. Kiliṭṭho hi[1] dhovitabbo ca rajitabbo ca hoti. Paribhogena jīraṇabhāvo eko. Jiṇṇassa hi tunnaṁ vā aggaḷadānaṁ vā kātabbaṁ

1. Kiliṭṭhe ca (Sī), kiliṭṭho ca (Syā)

ဗလံ အာဟရိတုံ သက္ကောမိ၊ ဧဝံ တံ အဿမံ တဿ အဘိညတ္ထာယ ဝိပဿနာဗလဿ အနုစ္ဆဝိကံ ကတွာ မာပေသိန္တိ အတ္ထော။

သာဋကံ ပဇဟိံ တတ္ထ၊ နဝဒောသမုပါဂတန္တိ ဧတ္ထာယံ အနုပုဗ္ဗိကထာ။ တဒါ ကိရ ကုဋိလေဏစင်္ကမာဒိပဋိမဏ္ဍိတံ ပုပ္ဖူပဂဖလူပဂရုက္ခသဉ္ဆန္နံ ရမဏီယံ မဓုရသလိလာသယံ အပဂတဝါဠမိဂဘိံသနကသကုဏံ ပဝိဝေကက္ခမံ အဿမံ မာပေတွာ အလင်္ကတစင်္ကမဿ ဥဘောသု အန္တေသု အာလမ္ဗနဖလကံ သံဝိဓာယ နိသီဒနတ္ထာယ စင်္ကမဝေမဇ္ဈေ သမတလံ မုဂ္ဂဝဏ္ဏသိလံ မာပေတွာ အန္တောပဏ္ဏသာလာယံ ဇဋာမဏ္ဍလဝါကစီရတိဒဏ္ဍကုဏ္ဍိကာဒိကေ တာပသပရိက္ခာရေ, မဏ္ဍပေ ပါနီယဃဋပါနီယသင်္ခပါနီယသရာဝါနိ, အဂ္ဂိသာလာယံ အင်္ဂါရကပလ္လဒါရုအာဒီနီတိ ဧဝံ ယံ ယံ ပဗ္ဗဇိတာနံ ဥပကာရာယ သံဝတ္တတိ၊ တံ တံ သဗ္ဗံ မာပေတွာ ပဏ္ဏသာလာယ ဘိတ္တိယံ “ယေ ကေစိ ပဗ္ဗဇိတုကာမာ ဣမေ ပရိက္ခာရေ ဂဟေတွာ ပဗ္ဗဇန္တူ”တိ အက္ခရာနိ ဆိန္ဒိတွာ ဒေဝလောကမေဝ ဂတေ ဝိဿကမ္မဒေဝပုတ္တေ သုမေဓပဏ္ဍိတော ဟိမဝန္တပဗ္ဗတပါဒေ ဂိရိကန္ဒရာနုသာရေန အတ္တနော နိဝါသာနုရူပံ ဖာသုကဋ္ဌာနံ ဩလောကေန္တော နဒီနိဝတ္တနေ ဝိဿကမ္မနိမ္မိတံ သက္ကဒတ္တိယံ ရမဏီယံ အဿမံ ဒိသွာ စင်္ကမနကောဋိံ ဂန္တွာ ပဒဝလဉ္ဇံ အပဿန္တော “ဓုဝံ ပဗ္ဗဇိတာ ဓုရဂါမေ ဘိက္ခံ ပရိယေသိတွာ ကိလန္တရူပါ အာဂန္တွာ ပဏ္ဏသာလံ ပဝိသိတွာ နိသိန္နာ ဘဝိဿန္တီ”တိ စိန္တေတွာ ထောကံ အာဂမေတွာ “အတိဝိယ စိရာယန္တိ၊ ဇာနိဿာမီ”တိ ပဏ္ဏာသာလာကုဋိဒွါရံ ဝိဝရိတွာ အန္တော ပဝိသိတွာ ဣတော စိတော စ ဩလောကေန္တော မဟာဘိတ္တိယံ အက္ခရာနိ ဝါစေတွာ “မယှံ ကပ္ပိယပရိက္ခာရာ ဧတေ၊ ဣမေ ဂဟေတွာ ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ အတ္တနော နိဝတ္ထပါရုတံ သာဋကယုဂံ ပဇဟိ။ တေနာဟ “သာဋကံ ပဇဟိံ တတ္ထာ”တိ။ ဧဝံ ပဝိဋ္ဌော အဟံ သာရိပုတ္တ တဿံ ပဏ္ဏသာလာယံ သာဋကံ ပဇဟိံ။

နဝဒောသမုပါဂတန္တိ သာဋကံ ပဇဟန္တော နဝ ဒေါသေ ဒိသွာ ပဇဟိန္တိ ဒီပေတိ။ တာပသပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတာနံ ဟိ သာဋကသ္မိံ နဝ ဒေါသာ ဥပဋ္ဌဟန္တိ။ တေသု တဿ မဟဂ္ဃဘာဝေါ ဧကော ဒေါသော၊ ပရပဋိဗဒ္ဓတာယ ဥပ္ပဇ္ဇနဘာဝေါ ဧကော၊ ပရိဘောဂေန လဟုံ ကိလိဿနဘာဝေါ ဧကော။ ကိလိဋ္ဌော ဟိ[၁] ဓောဝိတဗ္ဗော စ ရဇိတဗ္ဗော စ ဟောတိ။ ပရိဘောဂေန ဇီရဏဘာဝေါ ဧကော။ ဇိဏ္ဏဿ ဟိ တုန္နံ ဝါ အဂ္ဂဠဒါနံ ဝါ ကာတဗ္ဗံ

၁-ကိလိဋ္ဌေ စ (သီ)၊ ကိလိဋ္ဌော စ (သျာ)

hoti. Puna pariyesanāya durabhisambhavabhāvo eko, tāpasapabbajjāya asāruppabhāvo eko, paccatthikānaṁ sādhāraṇabhāvo eko. Yathā hi naṁ paccatthikā na gaṇhanti, evaṁ gopetabbo hoti. Paribhuñjantassa vibhūsanaṭṭhānabhāvo eko, gahetvā vicarantassa khandhabhāramahicchabhāvo ekoti.

Vākacīraṁ nivāsesinti tadāhaṁ Sāriputta ime nava dose disvā sāṭakaṁ pahāya vākacīraṁ nivāsesiṁ, muñjatiṇaṁ hīraṁ hīraṁ katvā ganthetvā katavākacīraṁ nivāsanapārupanatthāya ādiyinti attho.

Dvādasaguṇamupāgatanti dvādasahi ānisaṁsehi samannāgataṁ. Vākacīrasmiṁ hi dvādasa ānisaṁsā—appagghaṁ sundaraṁ kappiyanti ayaṁ tāva eko ānisaṁso, sahatthā kātuṁ sakkāti ayaṁ dutiyo, paribhogena saṇikaṁ kilissati, dhoviyamānepi papañco natthīti ayaṁ tatiyo, paribhogena jiṇṇepi sibbitabbābhāvo catuttho, puna pariyesantassa sukhena karaṇabhāvo pañcamo, tāpasapabbajjāya sāruppabhāvo chaṭṭho, paccatthikānaṁ nirupabhogabhāvo sattamo, paribhuñjantassa vibhūsanaṭṭhānābhāvo aṭṭhamo, dhāraṇe sallahukabhāvo navamo, cīvarapaccaye appicchabhāvo dasamo, vākuppattiyā dhammika-anavajjabhāvo ekādasamo, vākacīre naṭṭhepi anapekkhabhāvo dvādasamoti.

Aṭṭhadosasamākiṇṇaṁ, pajahiṁ paṇṇasālakanti kathaṁ pajahi? So kira varasāṭakayugaṁ omuñcitvā cīvaravaṁse laggitaṁ anojapupphadāmasadisaṁ rattaṁ vākacīraṁ gahetvā nivāsetvā tassūpari aparaṁ suvaṇṇavaṇṇaṁ vākacīraṁ paridahitvā punnāgapupphasantharasadisaṁ sakhuraṁ ajinacammaṁ ekaṁsaṁ katvā jaṭāmaṇḍalaṁ paṭimuñcitvā cūḷāya saddhiṁ niccalabhāvakaraṇatthaṁ sārasūciṁ pavesetvā muttajālasadisāya sikkāya pavāḷavaṇṇaṁ kuṇḍikaṁ odahitvā tīsu ṭhānesu vaṅkakājaṁ ādāya ekissā kājakoṭiyā kuṇḍikaṁ, ekissā aṅkusapacchitidaṇḍakādīni olaggetvā khāribhāraṁ aṁse katvā dakkhiṇena hatthena kattaradaṇḍaṁ gahetvā paṇṇasālato nikkhamitvā saṭṭhihatthe mahācaṅkame aparāparaṁ caṅkamanto attano vesaṁ oloketvā "mayhaṁ manoratho matthakaṁ pattho, sobhati vata me pabbajjā, Buddhapaccekabuddhādīhi sabbehi dhīrapurisehi[1] vaṇṇitā

1. Vīrasappurisehi (Ka)

ဟောတိ။ ပုန ပရိယေသနာယ ဒုရဘိသမ္ဘဝဘာဝေါ ဧကော၊ တာပသပဗ္ဗဇ္ဇာယ အသာရုပ္ပဘာဝေါ ဧကော၊ ပစ္စတ္ထိကာနံ သာဓာရဏဘာဝေါ ဧကော။ ယထာ ဟိ နံ ပစ္စတ္ထိကာ န ဂဏှန္တိ၊ ဧဝံ ဂေါပေတဗ္ဗော ဟောတိ။ ပရိဘုဉ္ဇန္တဿ ဝိဘူသနဋ္ဌာနဘာဝေါ ဧကော၊ ဂဟေတွာ ဝိစရန္တဿ ခန္ဓဘာရမဟိစ္ဆဘာဝေါ ဧကောတိ။

ဝါကစီရံ နိဝါသေသိန္တိ တဒါဟံ သာရိပုတ္တ ဣမေ နဝ ဒေါသေ ဒိသွာ သာဋကံ ပဟာယ ဝါကစီရံ နိဝါသေသိံ၊ မုဉ္ဇတိဏံ ဟီရံ ဟီရံ ကတွာ ဂန္ထေတွာ ကတဝါကစီရံ နိဝါသနပါရုပနတ္ထာယ အာဒိယိန္တိ အတ္ထော။

ဒွါဒသဂုဏမုပါဂတန္တိ ဒွါဒသဟိ အာနိသံသေဟိ သမန္နာဂတံ။ ဝါကစီရသ္မိံ ဟိ ဒွါဒသ အာနိသံသာ—အပ္ပဂ္ဃံ သုန္ဒရံ ကပ္ပိယန္တိ အယံ တာဝ ဧကော အာနိသံသော၊ သဟတ္ထာ ကာတုံ သက္ကာတိ အယံ ဒုတိယော၊ ပရိဘောဂေန သဏိကံ ကိလိဿတိ၊ ဓောဝိယမာနေပိ ပပဉ္စော နတ္ထီတိ အယံ တတိယော၊ ပရိဘောဂေန ဇိဏ္ဏေပိ သိဗ္ဗိတဗ္ဗာဘာဝေါ စတုတ္ထော၊ ပုန ပရိယေသန္တဿ သုခေန ကရဏဘာဝေါ ပဉ္စမော၊ တာပသပဗ္ဗဇ္ဇာယ သာရုပ္ပဘာဝေါ ဆဋ္ဌော၊ ပစ္စတ္ထိကာနံ နိရုပဘောဂဘာဝေါ သတ္တမော၊ ပရိဘုဉ္ဇန္တဿ ဝိဘူသနဋ္ဌာနာဘာဝေါ အဋ္ဌမော၊ ဓာရဏေ သလ္လဟုကဘာဝေါ နဝမော၊ စီဝရပစ္စယေ အပ္ပိစ္ဆဘာဝေါ ဒသမော၊ ဝါကုပ္ပတ္တိယာ ဓမ္မိကအနဝဇ္ဇဘာဝေါ ဧကာဒသမော၊ ဝါကစီရေ နဋ္ဌေပိ အနပေက္ခဘာဝေါ ဒွါဒသမောတိ။

အဋ္ဌဒေါသသမာကိဏ္ဏံ၊ ပဇဟိံ ပဏ္ဏသာလကန္တိ ကထံ ပဇဟိ? သော ကိရ ဝရသာဋကယုဂံ ဩမုဉ္စိတွာ စီဝရဝံသေ လဂ္ဂိတံ အနောဇပုပ္ဖဒါမသဒိသံ ရတ္တံ ဝါကစီရံ ဂဟေတွာ နိဝါသေတွာ တဿူပရိ အပရံ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ ဝါကစီရံ ပရိဒဟိတွာ ပုန္နာဂပုပ္ဖသန္ထရသဒိသံ သခုရံ အဇိနစမ္မံ ဧကံသံ ကတွာ ဇဋာမဏ္ဍလံ ပဋိမုဉ္စိတွာ စူဠာယ သဒ္ဓိံ နိစ္စလဘာဝကရဏတ္ထံ သာရသူစိံ ပဝေသေတွာ မုတ္တဇာလသဒိသာယ သိက္ကာယ ပဝါဠဝဏ္ဏံ ကုဏ္ဍိကံ ဩဒဟိတွာ တီသု ဌာနေသု ဝင်္ကကာဇံ အာဒါယ ဧကိဿာ ကာဇကောဋိယာ ကုဏ္ဍိကံ, ဧကိဿာ အင်္ကုသပစ္ဆိတိဒဏ္ဍကာဒီနိ ဩလဂ္ဂေတွာ ခါရိဘာရံ အံသေ ကတွာ ဒက္ခိဏေန ဟတ္ထေန ကတ္တရဒဏ္ဍံ ဂဟေတွာ ပဏ္ဏသာလတော နိက္ခမိတွာ သဋ္ဌိဟတ္ထေ မဟာစင်္ကမေ အပရာပရံ စင်္ကမန္တော အတ္တနော ဝေသံ ဩလောကေတွာ "မယှံ မနောရထော မတ္ထကံ ပတ္တော၊ သောဘတိ ဝတ မေ ပဗ္ဗဇ္ဇာ၊ ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓါဒီဟိ သဗ္ဗေဟိ ဓီရပုရိသေဟိ[1] ဝဏ္ဏိတာ

၁-ဝီရသပ္ပုရိသေဟိ (က)

thomitā ayaṁ pabbajjā nāma, pahīnaṁ me gihibandhanaṁ, nikkhantosmi nekkhammaṁ, laddhā me uttamapabbajjā, karissāmi samaṇadhammaṁ, labhissāmi maggaphalasukhan"ti ussāhajāto khārikājaṁ otāretvā caṅkamavemajjhe muggavaṇṇasilāpaṭṭe suvaṇṇapaṭimā viya nisinno divasabhāgaṁ vītināmetvā sāyanhasamayaṁ paṇṇasālaṁ pavisitvā bidalamañcakapasse kaṭṭhattharikāya nipanno sarīraṁ utuṁ gāhāpetvā balavapaccūse pabujjhitvā attano āgamanaṁ āvajjesi "ahaṁ gharāvāse ādīnavaṁ disvā amitabhogaṁ anantayasaṁ pahāya araññaṁ pavisitvā nekkhammagavesako hutvā pabbajito, ito dāni paṭṭhāya pamādacāraṁ carituṁ na vaṭṭati. Pavivekañhi pahāya vicarantaṁ micchāvitakkamakkhikā khādanti, idāni mayā vivekamanubrūhetuṁ vaṭṭati. Ahañhi gharāvāsaṁ palibodhato disvā nikkhanto, ayañca manāpā paṇṇasālā, beluvapakkavaṇṇaparibhaṇḍakatā bhūmi, rajatavaṇṇā setabhittiyo, kapotapādavaṇṇaṁ paṇṇacchadanaṁ, vicittattharaṇavaṇṇo bidalamañcako, nivāsaphāsukaṁ vasanaṭṭhānaṁ, na etto atirekarā viya me gehasampadā paññāyatī"ti paṇṇasālāya dose vicinanto aṭṭha dose passi.

Paṇṇasālāparibhogasmiṁ hi aṭṭha ādīnavā—mahāsamārambhena dabbasambhāre samodhānetvā karaṇapariyesanabhāvo eko ādīnavo, tiṇapaṇṇamattikāsu patitāsu tāsaṁ punappunaṁ ṭhapetabbatāya nibaddhajagganabhāvo dutiyo, senāsanaṁ nāma mahallakassa pāpuṇāti, avelāya vuṭṭhāpiyamānassa cittekaggatā na hotīti uṭṭhāpaniyabhāvo tatiyo, sītuṇhapaṭighātena kāyassa sukhumālakaraṇabhāvo catuttho, gehaṁ paviṭṭhena yaṁkiñci pāpaṁ sakkā kātunti garahāpaṭicchādanabhāvo pañcamo, "mayhan"ti pariggahakaraṇabhāvo chaṭṭho, gehassa atthibhāvo nāma sadutiyakavāsoti[1] sattamo, ūkāmaṅgulagharagoḷikādīnaṁ[2] sādhāraṇatāya bahusādhāraṇabhāvo aṭṭhamo. Iti ime aṭṭha ādīnave disvā mahāsatto paṇṇasālaṁ pajahi. Tenāha "aṭṭhadosasamākiṇṇaṁ, pajahiṁ paṇṇasālakan"ti.

Upāgamiṁ rukkhamūlaṁ, guṇe dasahupāgatanti channaṁ paṭikkhipitvā dasahi guṇehi upetaṁ rukkhamūlaṁ upagatosmīti vadati. Tatrime dasa guṇā—appasamārambhatā eko guṇo. Upagamanamattakameva hi tattha hoti.

1. Nāmesa dutiyakavāso (Ka) 2. Ūkāmaṅkuṇagharagoḷikādīnaṁ (Sī)

ထောမိတာ အယံ ပဗ္ဗဇ္ဇာ နာမ၊ ပဟီနံ မေ ဂိဟိဗန္ဓနံ၊ နိက္ခန္တောသ္မိ နေက္ခမ္မံ၊ လဒ္ဓါ မေ ဥတ္တမပဗ္ဗဇ္ဇာ၊ ကရိဿာမိ သမဏဓမ္မံ၊ လဘိဿာမိ မဂ္ဂဖလသုခ"န္တိ ဥဿာဟဇာတော ခါရိကာဇံ ဩတာရေတွာ စင်္ကမဝေမဇ္ဈေ မုဂ္ဂဝဏ္ဏသိလာပဋ္ဋေ သုဝဏ္ဏပဋိမာ ဝိယ နိသိန္နော ဒိဝသဘာဂံ ဝီတိနာမေတွာ သာယနှသမယံ ပဏ္ဏသာလံ ပဝိသိတွာ ဗိဒလမဉ္စကပဿေ ကဋ္ဌတ္ထရိကာယ နိပန္နော သရီရံ ဥတုံ ဂါဟာပေတွာ ဗလဝပစ္စူသေ ပဗုဇ္ဈိတွာ အတ္တနော အာဂမနံ အာဝဇ္ဇေသိ "အဟံ ဃရာဝါသေ အာဒီနဝံ ဒိသွာ အမိတဘောဂံ အနန္တယသံ ပဟာယ အရညံ ပဝိသိတွာ နေက္ခမ္မဂဝေသကော ဟုတွာ ပဗ္ဗဇိတော၊ ဣတော ဒါနိ ပဋ္ဌာယ ပမာဒစာရံ စရိတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ ပဝိဝေကဉှိ ပဟာယ ဝိစရန္တံ မိစ္ဆာဝိတက္ကမက္ခိကာ ခါဒန္တိ၊ ဣဒါနိ မယာ ဝိဝေကမနုဗြူဟေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ အဟဉှိ ဃရာဝါသံ ပလိဗောဓတော ဒိသွာ နိက္ခန္တော၊ အယဉ္စ မနာပါ ပဏ္ဏသာလာ၊ ဗေလုဝပက္ကဝဏ္ဏပရိဘဏ္ဍကတာ ဘူမိ၊ ရဇတဝဏ္ဏာ သေတဘိတ္တိယော၊ ကပေါတပါဒဝဏ္ဏံ ပဏ္ဏစ္ဆဒနံ၊ ဝိစိတ္တတ္ထရဏဝဏ္ဏော ဗိဒလမဉ္စကော၊ နိဝါသဖာသုကံ ဝသနဋ္ဌာနံ၊ န ဧတ္တော အတိရေကတရာ ဝိယ မေ ဂေဟသမ္ပဒါ ပညာယတီ"တိ ပဏ္ဏသာလာယ ဒေါသေ ဝိစိနန္တော အဋ္ဌ ဒေါသေ ပဿိ။

ပဏ္ဏသာလာပရိဘောဂသ္မိံ ဟိ အဋ္ဌ အာဒီနဝါ—မဟာသမာရမ္ဘေန ဒဗ္ဗသမ္ဘာရေ သမောဓာနေတွာ ကရဏပရိယေသနဘာဝေါ ဧကော အာဒီနဝေါ၊ တိဏပဏ္ဏမတ္တိကာသု ပတိတာသု တာသံ ပုနပ္ပုနံ ဌပေတဗ္ဗတာယ နိဗဒ္ဓဇဂ္ဂနဘာဝေါ ဒုတိယော၊ သေနာသနံ နာမ မဟလ္လကဿ ပါပုဏာတိ၊ အဝေလာယ ဝုဋ္ဌာပိယမာနဿ စိတ္တေကဂ္ဂတာ န ဟောတီတိ ဥဋ္ဌာပနိယဘာဝေါ တတိယော၊ သီတုဏှပဋိဃာတေန ကာယဿ သုခုမာလကရဏဘာဝေါ စတုတ္ထော၊ ဂေဟံ ပဝိဋ္ဌေန ယံကိဉ္စိ ပါပံ သက္ကာ ကာတုန္တိ ဂရဟာပဋိစ္ဆာဒနဘာဝေါ ပဉ္စမော၊ "မယှ"န္တိ ပရိဂ္ဂဟကရဏဘာဝေါ ဆဋ္ဌော၊ ဂေဟဿ အတ္ထိဘာဝေါ နာမ သဒုတိယကဝါသောတိ[1] သတ္တမော၊ ဦကာမင်္ဂုလဃရဂေါဠိကာဒီနံ[2] သာဓာရဏတာယ ဗဟုသာဓာရဏဘာဝေါ အဋ္ဌမော။ ဣတိ ဣမေ အဋ္ဌ အာဒီနဝေ ဒိသွာ မဟာသတ္တော ပဏ္ဏသာလံ ပဇဟိ။ တေနာဟ "အဋ္ဌဒေါသသမာကိဏ္ဏံ၊ ပဇဟိံ ပဏ္ဏသာလက"န္တိ။

ဥပါဂမိံ ရုက္ခမူလံ၊ ဂုဏေ ဒသဟုပါဂတန္တိ ဆန္နံ ပဋိက္ခိပိတွာ ဒသဟိ ဂုဏေဟိ ဥပေတံ ရုက္ခမူလံ ဥပဂတောသ္မီတိ ဝဒတိ။ တတြိမေ ဒသ ဂုဏာ—အပ္ပသမာရမ္ဘတာ ဧကော ဂုဏော။ ဥပဂမနမတ္တကမေဝ ဟိ တတ္ထ ဟောတိ။

၁-နာမေသ ဒုတိယကဝါသော (က) ၂-ဦကာမင်္ကုဏဃရဂေါဠိကာဒီနံ (သီ)

Apaṭijagganatā[1] dutiyo. Taṁ hi sammaṭṭhampi asammaṭṭhampi paribhogaphāsukaṁ hotiyeva. Anuṭṭhāpaniyabhāvo tatiyo. Garahaṁ nappaṭicchādeti. Tattha hi pāpaṁ karonto lajjatīti garahāya appaṭicchannabhāvo catuttho. Abbhokāsavāso viya kāyaṁ na santhambhetīti kāyassa asanthambhanabhāvo pañcamo, pariggahakaraṇābhāvo chaṭṭho, gehālayapaṭikkhepo sattamo. Bahusādhāraṇagehe viya "paṭijaggissāmi naṁ, nikkhamathā"ti nīharaṇakābhāvo aṭṭhamo, vasantassa sappītikabhāvo navamo, rukkhamūlasenāsanassa gatagataṭṭhāne sulabhatāya anapekkhabhāvo dasamoti ime dasa guṇe disvā rukkhamūlaṁ upāgatosmīti vadati.

Imāni ettakāni kāraṇāni sallakkhetvā mahāsatto punadivase bhikkhāya gāmaṁ pāvisi. Athassa sampattagāme manussā mahantena ussāhena bhikkhaṁ adaṁsu. So bhattakiccaṁ niṭṭhāpetvā assamaṁ āgamma nisīditvā cintesi "nāhaṁ āhāraṁ na labhāmīti pabbajito, siniddhāhāro nāmesa mānamadapurisamade vaḍḍheti, āhāramūlakassa ca dukkhassa anto natthi, yannūnāhaṁ vāpitaropitadhaññanibbattaṁ āhāraṁ pajahitvā pavattaphalabhojano bhaveyyan"ti. So tato paṭṭhāya tathā katvā ghaṭento vāyamanto sattāhabbhantareyeva aṭṭha samāpattiyo pañca abhiññāyo ca nibbattesi. Tena vuttaṁ—

"Vāpitaṁ ropitaṁ dhaññaṁ, pajahiṁ niravasesato.
Anekaguṇasampannaṁ, pavattaphalamādiyiṁ.

Tatthappadhānaṁ padahiṁ, nisajjaṭṭhānacaṅkame.
Abbhantaramhi sattāhe, abhiññābalapāpuṇin"ti.

Evaṁ abhiññābalaṁ patvā Sumedhatāpase samāpattisukhena vītināmente Dīpaṅkaro nāma Satthā loke udapādi. Tassa paṭisandhijātisambodhidhammacakkappavattanesu sakalāpi dasasahassī lokadhātu saṁkampi sampakampi sampavedhi, mahāviravaṁ viravi, dvattiṁsa pubbanimittāni pāturahesuṁ. Sumedhatāpaso samāpattisukhena vītināmento neva taṁ saddamassosi, na tāni nimittāni addasa. Tena vuttaṁ—

1. Appajagganatā (Sī, I)

အပဋိဇဂ္ဂနတာ[၁] ဒုတိယော။ တံ ဟိ သမ္မဋ္ဌမ္ပိ အသမ္မဋ္ဌမ္ပိ ပရိဘောဂဖာသုကံ ဟောတိယေဝ။ အနုဋ္ဌာပနိယဘာဝေါ တတိယော။ ဂရဟံ နပ္ပဋိစ္ဆာဒေတိ။ တတ္ထ ဟိ ပါပံ ကရောန္တော လဇ္ဇတီတိ ဂရဟာယ အပ္ပဋိစ္ဆန္နဘာဝေါ စတုတ္ထော။ အဗ္ဘောကာသဝါသော ဝိယ ကာယံ န သန္ထမ္ဘေတီတိ ကာယဿ အသန္ထမ္ဘနဘာဝေါ ပဉ္စမော၊ ပရိဂ္ဂဟကရဏာဘာဝေါ ဆဋ္ဌော၊ ဂေဟာလယပဋိက္ခေပေါ သတ္တမော။ ဗဟုသာဓာရဏဂေဟေ ဝိယ "ပဋိဇဂ္ဂိဿာမိ နံ၊ နိက္ခမထာ"တိ နီဟရဏကာဘာဝေါ အဋ္ဌမော၊ ဝသန္တဿ သပ္ပီတိကဘာဝေါ နဝမော၊ ရုက္ခမူလသေနာသနဿ ဂတဂတဋ္ဌာနေ သုလဘတာယ အနပေက္ခဘာဝေါ ဒသမောတိ ဣမေ ဒသ ဂုဏေ ဒိသွာ ရုက္ခမူလံ ဥပါဂတောသ္မီတိ ဝဒတိ။

ဣမာနိ ဧတ္တကာနိ ကာရဏာနိ သလ္လက္ခေတွာ မဟာသတ္တော ပုနဒိဝသေ ဘိက္ခာယ ဂါမံ ပါဝိသိ။ အထဿ သမ္ပတ္တဂါမေ မနုဿာ မဟန္တေန ဥဿာဟေန ဘိက္ခံ အဒံသု။ သော ဘတ္တကိစ္စံ နိဋ္ဌာပေတွာ အဿမံ အာဂမ္မ နိသီဒိတွာ စိန္တေသိ "နာဟံ အာဟာရံ န လဘာမီတိ ပဗ္ဗဇိတော၊ သိနိဒ္ဓါဟာရော နာမေသ မာနမဒပုရိသမဒေ ဝဍ္ဎေတိ၊ အာဟာရမူလကဿ စ ဒုက္ခဿ အန္တော နတ္ထိ၊ ယန္နူနာဟံ ဝါပိတရောပိတဓညနိဗ္ဗတ္တံ အာဟာရံ ပဇဟိတွာ ပဝတ္တဖလဘောဇနော ဘဝေယျ"န္တိ။ သော တတော ပဋ္ဌာယ တထာ ကတွာ ဃဋေန္တော ဝါယမန္တော သတ္တာဟဗ္ဘန္တရေယေဝ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော ပဉ္စ အဘိညာယော စ နိဗ္ဗတ္တေသိ။ တေန ဝုတ္တံ—

"ဝါပိတံ ရောပိတံ ဓညံ၊ ပဇဟိံ နိရဝသေသတော။
အနေကဂုဏသမ္ပန္နံ၊ ပဝတ္တဖလမာဒိယိံ။

တတ္ထပ္ပဓာနံ ပဒဟိံ၊ နိသဇ္ဇဋ္ဌာနစင်္ကမေ။
အဗ္ဘန္တရမှိ သတ္တာဟေ၊ အဘိညာဗလပါပုဏိ"န္တိ။

ဧဝံ အဘိညာဗလံ ပတွာ သုမေဓတာပသေ သမာပတ္တိသုခေန ဝီတိနာမေန္တေ ဒီပင်္ကရော နာမ သတ္ထာ လောကေ ဥဒပါဒိ။ တဿ ပဋိသန္ဓိဇာတိသမ္ဗောဓိဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနေသု သကလာပိ ဒသသဟဿီ လောကဓာတု သံကမ္ပိ သမ္ပကမ္ပိ သမ္ပဝေဓိ၊ မဟာဝိရဝံ ဝိရဝိ၊ ဒွတ္တိံသ ပုဗ္ဗနိမိတ္တာနိ ပါတုရဟေသုံ။ သုမေဓတာပသော သမာပတ္တိသုခေန ဝီတိနာမေန္တော နေဝ တံ သဒ္ဒမဿောသိ၊ န တာနိ နိမိတ္တာနိ အဒ္ဒသ။ တေန ဝုတ္တံ—

၁-အပ္ပဇဂ္ဂနတာ (သီ၊ ဣ)

“Evaṁ me siddhippattassa, vasībhūtassa sāsane.
Dīpaṅkaro nāma Jino, uppajji Lokanāyako.

Uppajjante ca jāyante, bujjhante dhammadesane.
Caturo nimitte nāddasaṁ, jhānaratisamappito”ti.

Tasmiṁ kāle Dīpaṅkaradasabalo catūhi khīṇāsavasatasahassehi parivuto anupubbena cārikaṁ caramāno Rammaṁ nāma nagaraṁ patvā Sudassanamahāvihāre paṭivasati. Rammanagaravāsino “Dīpaṅkaro kira samaṇissaro paramātisambodhiṁ patvā pavattavaradhammacakko anupubbena cārikaṁ caramāno Rammanagaraṁ patvā Sudassanamahāvihāre paṭivasatī”ti sutvā sappinavanītādīni ceva bhesajjāni vatthacchādanāni ca gāhāpetvā gandhamālādihatthā yena Buddho, yena dhammo, yena saṁgho, tanninnā tappoṇā tappabbhārā hutvā Satthāraṁ upasaṅkamitvā vanditvā gandhamālādīhi pūjetvā ekamantaṁ nisinnā dhammadesanaṁ sutvā svātanāya nimantetvā uṭṭhāyāsanā pakkamiṁsu.

Te punadivase mahādānaṁ sajjetvā nagaraṁ alaṅkaritvā Dasabalassa āgamanamaggaṁ alaṅkarontā udakabhinnaṭṭhānesu paṁsuṁ pakkhipitvā samaṁ bhūmitalaṁ katvā rajatapaṭṭavaṇṇaṁ vālukaṁ ākiranti, lājāni ceva pupphāni ca vikiranti, nānāvirāgehi vatthehi dhajapaṭāke ussāpenti, kadaliyo ceva puṇṇaghaṭapantiyo ca patiṭṭhāpenti. Tasmiṁ kāle Sumedhatāpaso attano assamapadā uggantvā tesaṁ manussānaṁ uparibhāgena ākāsena gacchanto te haṭṭhatuṭṭhe manusse disvā “kiṁ nu kho kāraṇan”ti ākāsato oruyha ekamantaṁ ṭhito manusse pucchi “ambho kassa tumhe imaṁ maggaṁ alaṅkarothā”ti. Tena vuttaṁ—

“Paccantadesavisaye, nimantetvā Tathāgataṁ.
Tassa āgamanaṁ maggaṁ, sodhenti tuṭṭhamānasā.

Ahaṁ tena samayena, nikkhamitvā sakassamā.
Dhunanto vākacīrāni, gacchāmi ambare tadā.

Vedajātaṁ janaṁ disvā, tuṭṭhahaṭṭhaṁ pamoditaṁ.
Orohitvāna gaganā, manusse pucchi tāvade.

“ဧဝံ မေ သိဒ္ဓိပ္ပတ္တဿ၊ ဝသီဘူတဿ သာသနေ။
ဒီပင်္ကရော နာမ ဇိနော၊ ဥပ္ပဇ္ဇိ လောကနာယကော။

ဥပ္ပဇ္ဇန္တေ စ ဇာယန္တေ၊ ဗုဇ္ဈန္တေ ဓမ္မဒေသနေ။
စတုရော နိမိတ္တေ နာဒ္ဒသံ၊ ဈာနရတိသမပ္ပိတော”တိ။

တသ္မိံ ကာလေ ဒီပင်္ကရဒသဗလော စတူဟိ ခီဏာသဝသတသဟဿေဟိ ပရိဝုတော အနုပုဗ္ဗေန စာရိကံ စရမာနော ရမ္မံ နာမ နဂရံ ပတွာ သုဒဿနမဟာဝိဟာရေ ပဋိဝသတိ။ ရမ္မနဂရဝါသိနော “ဒီပင်္ကရော ကိရ သမဏိဿရော ပရမာဘိသမ္ဗောဓိံ ပတွာ ပဝတ္တဝရဓမ္မစက္ကော အနုပုဗ္ဗေန စာရိကံ စရမာနော ရမ္မနဂရံ ပတွာ သုဒဿနမဟာဝိဟာရေ ပဋိဝသတီ”တိ သုတွာ သပ္ပိနဝနီတာဒီနိ စေဝ ဘေသဇ္ဇာနိ ဝတ္ထစ္ဆာဒနာနိ စ ဂါဟာပေတွာ ဂန္ဓမာလာဒိဟတ္ထာ ယေန ဗုဒ္ဓေါ, ယေန ဓမ္မော, ယေန သံဃော၊ တန္နိန္နာ တပ္ပောဏာ တပ္ပဗ္ဘာရာ ဟုတွာ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဂန္ဓမာလာဒီဟိ ပူဇေတွာ ဧကမန္တံ နိသိန္နာ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ သွာတနာယ နိမန္တေတွာ ဥဋ္ဌာယာသနာ ပက္ကမိံသု။

တေ ပုနဒိဝသေ မဟာဒါနံ သဇ္ဇေတွာ နဂရံ အလင်္ကရိတွာ ဒသဗလဿ အာဂမနမဂ္ဂံ အလင်္ကရောန္တာ ဥဒကဘိန္နဋ္ဌာနေသု ပံသုံ ပက္ခိပိတွာ သမံ ဘူမိတလံ ကတွာ ရဇတပဋ္ဋဝဏ္ဏံ ဝါလုကံ အာကိရန္တိ၊ လာဇာနိ စေဝ ပုပ္ဖာနိ စ ဝိကိရန္တိ၊ နာနာဝိရာဂေဟိ ဝတ္ထေဟိ ဓဇပဋာကေ ဥဿာပေန္တိ၊ ကဒလိယော စေဝ ပုဏ္ဏဃဋပန္တိယော စ ပတိဋ္ဌာပေန္တိ။ တသ္မိံ ကာလေ သုမေဓတာပသော အတ္တနော အဿမပဒါ ဥဂ္ဂန္တွာ တေသံ မနုဿာနံ ဥပရိဘာဂေန အာကာသေန ဂစ္ဆန္တော တေ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌေ မနုဿေ ဒိသွာ “ကိံ နု ခေါ ကာရဏ”န္တိ အာကာသတော ဩရုယှ ဧကမန္တံ ဌိတော မနုဿေ ပုစ္ဆိ “အမ္ဘော ကဿ တုမှေ ဣမံ မဂ္ဂံ အလင်္ကရောထာ”တိ။ တေန ဝုတ္တံ—

“ပစ္စန္တဒေသဝိသယေ၊ နိမန္တေတွာ တထာဂတံ။
တဿ အာဂမနံ မဂ္ဂံ၊ သောဓေန္တိ တုဋ္ဌမာနသာ။

အဟံ တေန သမယေန၊ နိက္ခမိတွာ သကဿမာ။
ဓုနန္တော ဝါကစီရာနိ၊ ဂစ္ဆာမိ အမ္ဗရေ တဒါ။

ဝေဒဇာတံ ဇနံ ဒိသွာ၊ တုဋ္ဌဟဋ္ဌံ ပမောဒိတံ။
ဩရောဟိတွာန ဂဂနာ၊ မနုဿေ ပုစ္ဆိ တာဝဒေ။

‘Tuṭṭhahaṭṭho pamudito, vedajāto mahājano.
Kassa sodhīyati maggo, añjasaṁ vaṭumāyanan’ti”.

Manussā āhaṁsu “bhante Sumedha na tvaṁ jānāsi, Dīpaṅkaradasabalo sammāsambodhiṁ patvā pavattitavaradhammacakko cārikaṁ caramāno amhākaṁ nagaraṁ patvā Sudassanamahāvihāre paṭivasati, mayaṁ taṁ Bhagavantaṁ nimantayimhā, tassetaṁ Buddhassa Bhagavato āgamanamaggaṁ alaṅkaromā”ti. Sumedhatāpaso cintesi “Buddhoti kho ghosamattakampi loke dullabhaṁ, pageva Buddhuppādo, mayāpi imehi manussehi saddhiṁ Dasabalassa maggaṁ alaṅkarituṁ vaṭṭatī”ti. So te manusse āha “sace bho tumhe etaṁ maggaṁ Buddhassa alaṅkarotha, mayhampi ekaṁ okāsaṁ detha, ahampi tumhehi saddhiṁ maggaṁ alaṅkarissāmī”ti. Te “sādhū”ti sampaṭicchitvā “Sumedhatāpaso iddhimā”ti jānantā udakabhinnokāsaṁ sallakkhetvā “tvaṁ imaṁ ṭhānaṁ alaṅkarohī”ti adaṁsu. Sumedho Buddhārammaṇaṁ pītiṁ gahetvā cintesi “ahaṁ imaṁ okāsaṁ iddhiyā alaṅkarituṁ sakkomi, evaṁ alaṅkato pana mama manaṁ[1] na paritosessati, ajja mayā kāyaveyyāvaccaṁ kātuṁ vaṭṭatī”ti paṁsuṁ āharitvā tasmiṁ padese pakkhipi.

Tassa tasmiṁ padese analaṅkateyeva Dīpaṅkaro Dasabalo mahānubhāvānaṁ chaḷabhiññānaṁ khīṇāsavānaṁ catūhi satasahassehi parivuto devatāsu dibbagandhamālādīhi pūjayantīsu dibbasaṅgītesu pavattantesu manussesu mānusakagandhehi ceva mālādīhi ca pūjayantesu anantāya Buddhalīḷāya manosilātale vijambhamāno sīho viya taṁ alaṅkatapaṭiyattaṁ maggaṁ paṭipajji. Sumedhatāpaso akkhīni ummīletvā alaṅkatamaggena āgacchantassa Dasabalassa dvattiṁsamahāpurisalakkhaṇapaṭimaṇḍitaṁ asītiyā anubyañjanehi anurañjitaṁ[2] byāmappabhāya samparivāritaṁ maṇivaṇṇagaganatale nānappakārā vijjulatā viya āveḷāveḷabhūtā ceva yugalayugalabhūtā ca chabbaṇṇaghanabuddharasmiyo vissajjentaṁ rūpaggappattaṁ attabhāvaṁ oloketvā “ajja mayā Dasabalassa jīvitapariccāgaṁ kātuṁ vaṭṭati, mā Bhagavā kalalaṁ akkami, maṇiphalakasetuṁ pana akkamanto viya saddhiṁ catūhi khīṇāsavasatasahassehi mama piṭṭhiṁ maddamāno gacchatu,

1. Maṁ (Sī, I)　　2. Anubyañjitaṁ (Sī, I)

‘တုဋ္ဌဟဋ္ဌော ပမုဒိတော၊ ဝေဒဇာတော မဟာဇနော။
ကဿ သောဓီယတိ မဂ္ဂေါ၊ အဉ္ဇသံ ဝဋုမာယန’န္တိ’’။

မနုဿာ အာဟံသု “ဘန္တေ သုမေဓ န တွံ ဇာနာသိ၊ ဒီပင်္ကရဒသဗလော သမ္မာသမ္ဗောဓိံ ပတွာ ပဝတ္တိတဝရဓမ္မစက္ကော စာရိကံ စရမာနော အမှာကံ နဂရံ ပတွာ သုဒဿနမဟာဝိဟာရေ ပဋိဝသတိ၊ မယံ တံ ဘဂဝန္တံ နိမန္တယိမှာ၊ တဿေတံ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော အာဂမနမဂ္ဂံ အလင်္ကရောမာ”တိ။ သုမေဓတာပသော စိန္တေသိ “ဗုဒ္ဓေါတိ ခေါ ဃောသမတ္တကမ္ပိ လောကေ ဒုလ္လဘံ၊ ပဂေဝ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေါ၊ မယာပိ ဣမေဟိ မနုဿေဟိ သဒ္ဓိံ ဒသဗလဿ မဂ္ဂံ အလင်္ကရိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ သော တေ မနုဿေ အာဟ “သစေ ဘော တုမှေ ဧတံ မဂ္ဂံ ဗုဒ္ဓဿ အလင်္ကရောထ၊ မယှမ္ပိ ဧကံ ဩကာသံ ဒေထ၊ အဟမ္ပိ တုမှေဟိ သဒ္ဓိံ မဂ္ဂံ အလင်္ကရိဿာမီ”တိ။ တေ “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ “သုမေဓတာပသော ဣဒ္ဓိမာ”တိ ဇာနန္တာ ဥဒကဘိန္နောကာသံ သလ္လက္ခေတွာ “တွံ ဣမံ ဌာနံ အလင်္ကရောဟီ”တိ အဒံသု။ သုမေဓော ဗုဒ္ဓါရမ္မဏံ ပီတိံ ဂဟေတွာ စိန္တေသိ “အဟံ ဣမံ ဩကာသံ ဣဒ္ဓိယာ အလင်္ကရိတုံ သက္ကောမိ၊ ဧဝံ အလင်္ကတော ပန မမ မနံ[၁] န ပရိတောသေဿတိ၊ အဇ္ဇ မယာ ကာယဝေယျာဝစ္စံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ပံသုံ အာဟရိတွာ တသ္မိံ ပဒေသေ ပက္ခိပိ။

တဿ တသ္မိံ ပဒေသေ အနလင်္ကတေယေဝ ဒီပင်္ကရော ဒသဗလော မဟာနုဘာဝါနံ ဆဠဘိညာနံ ခီဏာသဝါနံ စတူဟိ သတသဟဿေဟိ ပရိဝုတော ဒေဝတာသု ဒိဗ္ဗဂန္ဓမာလာဒီဟိ ပူဇယန္တီသု ဒိဗ္ဗသင်္ဂီတေသု ပဝတ္တန္တေသု မနုဿေသု မာနုသကဂန္ဓေဟိ စေဝ မာလာဒီဟိ စ ပူဇယန္တေသု အနန္တာယ ဗုဒ္ဓလီဠာယ မနောသိလာတလေ ဝိဇမ္ဘမာနော သီဟော ဝိယ တံ အလင်္ကတပဋိယတ္တံ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ။ သုမေဓတာပသော အက္ခီနိ ဥမ္မီလေတွာ အလင်္ကတမဂ္ဂေန အာဂစ္ဆန္တဿ ဒသဗလဿ ဒွတ္တိံသမဟာပုရိသလက္ခဏပဋိမဏ္ဍိတံ အသီတိယာ အနုဗျဉ္ဇနေဟိ အနုရဉ္ဇိတံ[၂] ဗျာမပ္ပဘာယ သမ္ပရိဝါရိတံ မဏိဝဏ္ဏဂဂနတလေ နာနပ္ပကာရာ ဝိဇ္ဇုလတာ ဝိယ အာဝေဠာဝေဠဘူတာ စေဝ ယုဂလယုဂလဘူတာ စ ဆဗ္ဗဏ္ဏဃနဗုဒ္ဓရသ္မိယော ဝိဿဇ္ဇေန္တံ ရူပဂ္ဂပ္ပတ္တံ အတ္တဘာဝံ ဩလောကေတွာ “အဇ္ဇ မယာ ဒသဗလဿ ဇီဝိတပရိစ္စာဂံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ မာ ဘဂဝါ ကလလံ အက္ကမိ၊ မဏိဖလကသေတုံ ပန အက္ကမန္တော ဝိယ သဒ္ဓိံ စတူဟိ ခီဏာသဝသတသဟဿေဟိ မမ ပိဋ္ဌိံ မဒ္ဒမာနော ဂစ္ဆတု၊

၁-မံ (သီ၊ ဣ)　　၂-အနုဗျဉ္ဇိတံ (သီ၊ ဣ)

taṁ me bhavissati dīgharattaṁ hitāya sukhāyā”ti kese mocetvā ajinacammajaṭāmaṇḍalavākacīrāni[1] kāḷavaṇṇe kalale pattharitvā maṇiphalakasetu viya kalalapiṭṭhe nipajji. Tena vuttaṁ—

“Te me puṭṭhā viyākaṁsu, ‘Buddho loke anuttaro.
Dīpaṅkaro nāma Jino, uppajji Lokanāyako.
Tassa sodhīyati maggo, añjasaṁ vaṭumāyanaṁ’.

Buddhoti mama sutvāna, pīti uppajji tāvade.
Buddho Buddhoti kathayanto, somanassaṁ pavedayiṁ.

Tattha ṭhatvā vicintesiṁ, tuṭṭho saṁviggamānaso.
‘Idha bījāni ropissaṁ, khaṇo ve mā upaccagā’.

Yadi Buddhassa sodhetha, ekokāsaṁ dadātha me.
Ahampi sodhayissāmi, añjasaṁ vaṭumāyanaṁ.

Adaṁsu te mamokāsaṁ, sodhetuṁ añjasaṁ tadā.
Buddho Buddhoti cintento, maggaṁ sodhemahaṁ tadā.

Aniṭṭhite mamokāse, Dīpaṅkaro Mahāmuni.
Catūhi satasahassehi, chaḷabhiññehi tādihi.
Khīṇāsavehi vimalehi, paṭipajji añjasaṁ Jino.

Paccuggamanā vattanti, vajjanti bheriyo bahū.
Āmoditā naramarū, sādhukāraṁ pavattayuṁ.

Devā manusse passanti, manussāpi ca devatā.
Ubhopi te pañjalikā, anuyanti Tathāgataṁ.

Devā dibbehi turiyehi, manussā mānusehi ca.
Ubhopi te vajjayantā, anuyanti Tathāgataṁ.

Dibbaṁ mandāravaṁ pupphaṁ, padumaṁ Pārichattakaṁ.
Disodisaṁ okiranti, ākāsanabhagatā[2] marū.

1. Ajinajaṭāvākacīrāni (Sī, I)
2. Ākāsena gatā (Syā, Ka)

တံ မေ ဘဝိဿတိ ဒီဃရတ္တံ ဟိတာယ သုခါယာ”တိ ကေသေ မောစေတွာ အဇိနစမ္မဇဋာမဏ္ဍလဝါကစီရာနိ[၁] ကာဠဝဏ္ဏေ ကလလေ ပတ္ထရိတွာ မဏိဖလကသေတု ဝိယ ကလလပိဋ္ဌေ နိပဇ္ဇိ။ တေန ဝုတ္တံ—

“တေ မေ ပုဋ္ဌာ ဝိယာကံသု၊ ‘ဗုဒ္ဓေါ လောကေ အနုတ္တရော။
ဒီပင်္ကရော နာမ ဇိနော၊ ဥပ္ပဇ္ဇိ လောကနာယကော။
တဿ သောဓီယတိ မဂ္ဂေါ၊ အဉ္ဇသံ ဝဋုမာယနံ’။

ဗုဒ္ဓေါတိ မမ သုတွာန၊ ပီတိ ဥပ္ပဇ္ဇိ တာဝဒေ။
ဗုဒ္ဓေါ ဗုဒ္ဓေါတိ ကထယန္တော၊ သောမနဿံ ပဝေဒယိံ။

တတ္ထ ဌတွာ ဝိစိန္တေသိံ၊ တုဋ္ဌော သံဝိဂ္ဂမာနသော။
‘ဣဓ ဗီဇာနိ ရောပိဿံ၊ ခဏော ဝေ မာ ဥပစ္စဂါ’။

ယဒိ ဗုဒ္ဓဿ သောဓေထ၊ ဧကောကာသံ ဒဒါထ မေ။
အဟမ္ပိ သောဓယိဿာမိ၊ အဉ္ဇသံ ဝဋုမာယနံ။

အဒံသု တေ မမောကာသံ၊ သောဓေတုံ အဉ္ဇသံ တဒါ။
ဗုဒ္ဓေါ ဗုဒ္ဓေါတိ စိန္တေန္တော၊ မဂ္ဂံ သောဓေမဟံ တဒါ။

အနိဋ္ဌိတေ မမောကာသေ၊ ဒီပင်္ကရော မဟာမုနိ။
စတူဟိ သတသဟဿေဟိ၊ ဆဠဘိညေဟိ တာဒိဟိ။
ခီဏာသဝေဟိ ဝိမလေဟိ၊ ပဋိပဇ္ဇိ အဉ္ဇသံ ဇိနော။

ပစ္စုဂ္ဂမနာ ဝတ္တန္တိ၊ ဝဇ္ဇန္တိ ဘေရိယော ဗဟူ။
အာမောဒိတာ နရမရူ၊ သာဓုကာရံ ပဝတ္တယုံ။

ဒေဝါ မနုဿေ ပဿန္တိ၊ မနုဿာပိ စ ဒေဝတာ။
ဥဘောပိ တေ ပဉ္ဇလိကာ၊ အနုယန္တိ တထာဂတံ။

ဒေဝါ ဒိဗ္ဗေဟိ တုရိယေဟိ၊ မနုဿာ မာနုသေဟိ စ။
ဥဘောပိ တေ ဝဇ္ဇယန္တာ၊ အနုယန္တိ တထာဂတံ။

ဒိဗ္ဗံ မန္ဒာရဝံ ပုပ္ဖံ၊ ပဒုမံ ပါရိဆတ္တကံ။
ဒိသောဒိသံ ဩကိရန္တိ၊ အာကာသနဘဂတာ[၂] မရူ။

၁-အဇိနဇဋာဝါကစီရာနိ (သီ၊ ဣ)
၂-အာကာသေန ဂတာ (သျာ၊ က)

Campakaṁ salalaṁ nīpaṁ, nāgapunnāgaketakaṁ.
Disodisaṁ ukkhipanti, bhūmitalagatā narā.

Kese muñcitvāhaṁ tattha, vākacīrañca cammakaṁ.
Kalale pattharitvāna, avakujjo nipajjahaṁ.

Akkamitvāna maṁ Buddho, saha sissehi gacchatu.
Mā naṁ kalale akkamittho, hitāya me bhavissatī”ti.

So kalalapiṭṭhe nipannakova puna akkhīni ummīletvā Dīpaṅkaradasabalassa Buddhasiriṁ sampassamāno evaṁ cintesi “sacāhaṁ iccheyyaṁ, sabbakilese jhāpetvā saṁghanavako hutvā Rammanagaraṁ paviseyyaṁ, aññātakavesena pana me kilese jhāpetvā nibbānappattiyā kiccaṁ natthi, yannūnāhaṁ Dīpaṅkaradasabalo viya paramābhisambodhiṁ patvā dhammanāvaṁ āropetvā mahājanaṁ saṁsārasāgarā uttāretvā pacchā parinibbāyeyyaṁ, idaṁ mayhaṁ patirūpan”ti. Tato aṭṭha dhamme samodhānetvā Buddhabhāvāya abhinīhāraṁ katvā nipajji. Tena vuttaṁ—

“Pathaviyaṁ nipannassa, evaṁ me āsi cetaso.
‘Icchamāno ahaṁ ajja, kilese jhāpaye mama.

Kiṁ me aññātavesena, dhammaṁ sacchikatenidha.
Sabbaññutaṁ pāpuṇitvā, Buddho hessaṁ sadevake.

Kiṁ me ekena tiṇṇena, purisena thāmadassinā.
Sabbaññutaṁ pāpuṇitvā, santāressaṁ sadevake.

Iminā me adhikārena, katena purisuttame.
Sabbaññutaṁ pāpuṇitvā, tāremi janataṁ bahuṁ.

Saṁsārasotaṁ chinditvā, viddhaṁsetvā tayo bhave.
Dhammanāvaṁ samāruyha, santāressaṁ sadevake’ti”.

Yasmā pana Buddhattaṁ patthentassa—

Manussattaṁ liṅgasampatti, hetu Satthāradassanaṁ.
Pabbajjā guṇasampatti, adhikāro ca chandatā.
Aṭṭhadhammasamodhānā, abhinīhāro samijjhatīti[1].

1. Khu 4. 311 piṭṭhe.

စမ္ပကံ သလလံ နီပံ၊ နာဂပုန္နာဂကေတကံ။
ဒိသောဒိသံ ဥက္ခိပန္တိ၊ ဘူမိတလဂတာ နရာ။

ကေသေ မုဉ္စိတွာဟံ တတ္ထ၊ ဝါကစီရဉ္စ စမ္မကံ။
ကလလေ ပတ္ထရိတွာန၊ အဝကုဇ္ဇော နိပဇ္ဇဟံ။

အက္ကမိတွာန မံ ဗုဒ္ဓေါ၊ သဟ သိဿေဟိ ဂစ္ဆတု။
မာ နံ ကလလေ အက္ကမိတ္ထော၊ ဟိတာယ မေ ဘဝိဿတီ”တိ။

သော ကလလပိဋ္ဌေ နိပန္နကောဝ ပုန အက္ခီနိ ဥမ္မီလေတွာ ဒီပင်္ကရဒသဗလဿ ဗုဒ္ဓသိရိံ သမ္ပဿမာနော ဧဝံ စိန္တေသိ “သစာဟံ ဣစ္ဆေယျံ၊ သဗ္ဗကိလေသေ ဈာပေတွာ သံဃနဝကော ဟုတွာ ရမ္မနဂရံ ပဝိသေယျံ၊ အညာတကဝေသေန ပန မေ ကိလေသေ ဈာပေတွာ နိဗ္ဗာနပ္ပတ္တိယာ ကိစ္စံ နတ္ထိ၊ ယန္နူနာဟံ ဒီပင်္ကရဒသဗလော ဝိယ ပရမာဘိသမ္ဗောဓိံ ပတွာ ဓမ္မနာဝံ အာရောပေတွာ မဟာဇနံ သံသာရသာဂရာ ဥတ္တာရေတွာ ပစ္ဆာ ပရိနိဗ္ဗာယေယျံ၊ ဣဒံ မယှံ ပတိရူပ”န္တိ။ တတော အဋ္ဌ ဓမ္မေ သမောဓာနေတွာ ဗုဒ္ဓဘာဝါယ အဘိနီဟာရံ ကတွာ နိပဇ္ဇိ။ တေန ဝုတ္တံ—

“ပထဝိယံ နိပန္နဿ၊ ဧဝံ မေ အာသိ စေတသော။
‘ဣစ္ဆမာနော အဟံ အဇ္ဇ၊ ကိလေသေ ဈာပယေ မမ။

ကိံ မေ အညာတဝေသေန၊ ဓမ္မံ သစ္ဆိကတေနိဓ။
သဗ္ဗညုတံ ပါပုဏိတွာ၊ ဗုဒ္ဓေါ ဟေဿံ သဒေဝကေ။

ကိံ မေ ဧကေန တိဏ္ဏေန၊ ပုရိသေန ထာမဒဿိနာ။
သဗ္ဗညုတံ ပါပုဏိတွာ၊ သန္တာရေဿံ သဒေဝကေ။

ဣမိနာ မေ အဓိကာရေန၊ ကတေန ပုရိသုတ္တမေ။
သဗ္ဗညုတံ ပါပုဏိတွာ၊ တာရေမိ ဇနတံ ဗဟုံ။

သံသာရသောတံ ဆိန္ဒိတွာ၊ ဝိဒ္ဓံသေတွာ တယော ဘဝေ။
ဓမ္မနာဝံ သမာရုယှ၊ သန္တာရေဿံ သဒေဝကေ’တိ”။

ယသ္မာ ပန ဗုဒ္ဓတ္တံ ပတ္ထေန္တဿ—

မနုဿတ္တံ လိင်္ဂသမ္ပတ္တိ၊ ဟေတု သတ္ထာရဒဿနံ။
ပဗ္ဗဇ္ဇာ ဂုဏသမ္ပတ္တိ၊ အဓိကာရော စ ဆန္ဒတာ။
အဋ္ဌဓမ္မသမောဓာနာ၊ အဘိနီဟာရော သမိဇ္ဈတီတိ[၁]။

၁-ခု ၄-၃၁၁-ပိဋ္ဌေ။

Manussattabhāvasmiṁyeva hi ṭhatvā Buddhattaṁ patthentassa patthanā samijjhati, na nāgassa vā supaṇṇassa vā devatāya vā patthanā samijjhati. Manussattabhāvepi purisaliṅge ṭhitasseva patthanā samijjhati, na itthiyā vā paṇḍakanapuṁsaka-ubhatobyañjanakānaṁ vā patthanā samijjhati. Purisassāpi tasmiṁ attabhāve arahattappattiyā hetusampannasseva patthanā samijjhati, no itarassa. Hetusampannassāpi[1] jīvamānakabuddhasseva santike patthentassa patthanā samijjhati, parinibbute Buddhe cetiyasantike vā bodhimūle vā patthentassa na samijjhati. Buddhānaṁ santike patthentassāpi pabbajjāliṅge ṭhitasseva samijjhati, no gihiliṅge ṭhitassa. Pabbajitassāpi pañcābhiññassa aṭṭhasamāpattilābhinoyeva samijjhati, na imāya guṇasampattiyā virahitassa. Guṇasampannenāpi yena attano jīvitaṁ Buddhānaṁ pariccattaṁ hoti, tassa iminā adhikārena adhikārasampannasseva samijjhati, na itarassa. Adhikārasampannassāpi yassa Buddhakārakadhammānaṁ atthāya mahanto chando ca ussāho ca vāyāmo ca pariyeṭṭhi ca, tasseva samijjhati, na itarassa.

Tatridaṁ chandamahantatāya opammaṁ—sace hi evamassa "yo sakalacakkavāḷagabbhaṁ ekodakībhūtaṁ attano bāhubalena uttaritvā[2] pāraṁ gantuṁ samattho, so Buddhattaṁ pāpuṇāti. Yo vā pana sakalacakkavāḷagabbhaṁ veḷugumbasañchannaṁ byūhitvā madditvā padasā gacchanto pāraṁ gantuṁ samattho, so Buddhattaṁ pāpuṇāti. Yo vā pana sakalacakkavāḷagabbhaṁ sattiyo ākoṭetvā nirantaraṁ sattiphalasamākiṇṇaṁ padasā akkamamāno pāraṁ gantuṁ samattho, so Buddhattaṁ pāpuṇāti. Yo vā pana sakalacakkavāḷagabbhaṁ vītaccitaṅgārabharitaṁ pādehi maddamāno pāraṁ gantuṁ samattho, so Buddhattaṁ pāpuṇātī"ti. Yo etesu ekampi attano dukkaraṁ na maññati, "ahaṁ etampi taritvā vā gantvā vā pāraṁ gahessāmī"ti evaṁ mahantena chandena ca ussāhena ca vāyāmena ca pariyeṭṭhiyā ca samannāgato hoti, tassa patthanā samijjhati, na itarassa. Sumedhatāpaso pana ime aṭṭha dhamme samodhānetvā Buddhabhāvāya abhinīhāraṁ katvā nipajji.

1. Hetusampannepi (Sī), hetusampannenapi (I)   2. Pataritvā (Sī, I)

မနုဿတ္တဘာဝသ္မိံယေဝ ဟိ ဌတွာ ဗုဒ္ဓတ္တံ ပတ္ထေန္တဿ ပတ္ထနာ သမိဇ္ဈတိ၊ န နာဂဿ ဝါ သုပဏ္ဏဿ ဝါ ဒေဝတာယ ဝါ ပတ္ထနာ သမိဇ္ဈတိ။ မနုဿတ္တဘာဝေပိ ပုရိသလိင်္ဂေ ဌိတဿေဝ ပတ္ထနာ သမိဇ္ဈတိ၊ န ဣတ္ထိယာ ဝါ ပဏ္ဍကနပုံသကဥဘတောဗျဉ္ဇနကာနံ ဝါ ပတ္ထနာ သမိဇ္ဈတိ။ ပုရိသဿာပိ တသ္မိံ အတ္တဘာဝေ အရဟတ္တပ္ပတ္တိယာ ဟေတုသမ္ပန္နဿေဝ ပတ္ထနာ သမိဇ္ဈတိ၊ နော ဣတရဿ။ ဟေတုသမ္ပန္နဿာပိ[၁] ဇီဝမာနကဗုဒ္ဓဿေဝ သန္တိကေ ပတ္ထေန္တဿ ပတ္ထနာ သမိဇ္ဈတိ၊ ပရိနိဗ္ဗုတေ ဗုဒ္ဓေ စေတိယသန္တိကေ ဝါ ဗောဓိမူလေ ဝါ ပတ္ထေန္တဿ န သမိဇ္ဈတိ။ ဗုဒ္ဓါနံ သန္တိကေ ပတ္ထေန္တဿာပိ ပဗ္ဗဇ္ဇာလိင်္ဂေ ဌိတဿေဝ သမိဇ္ဈတိ၊ နော ဂိဟိလိင်္ဂေ ဌိတဿ။ ပဗ္ဗဇိတဿာပိ ပဉ္စာဘိညဿ အဋ္ဌသမာပတ္တိလာဘိနောယေဝ သမိဇ္ဈတိ၊ န ဣမာယ ဂုဏသမ္ပတ္တိယာ ဝိရဟိတဿ။ ဂုဏသမ္ပန္နေနာပိ ယေန အတ္တနော ဇီဝိတံ ဗုဒ္ဓါနံ ပရိစ္စတ္တံ ဟောတိ၊ တဿ ဣမိနာ အဓိကာရေန အဓိကာရသမ္ပန္နဿေဝ သမိဇ္ဈတိ၊ န ဣတရဿ။ အဓိကာရသမ္ပန္နဿာပိ ယဿ ဗုဒ္ဓကာရကဓမ္မာနံ အတ္ထာယ မဟန္တော ဆန္ဒော စ ဥဿာဟော စ ဝါယာမော စ ပရိယေဋ္ဌိ စ၊ တဿေဝ သမိဇ္ဈတိ၊ န ဣတရဿ။

တတြိဒံ ဆန္ဒမဟန္တတာယ ဩပမ္မံ—သစေ ဟိ ဧဝမဿ “ယော သကလစက္ကဝါဠဂဗ္ဘံ ဧကောဒကီဘူတံ အတ္တနော ဗာဟုဗလေန ဥတ္တရိတွာ[၂] ပါရံ ဂန္တုံ သမတ္ထော၊ သော ဗုဒ္ဓတ္တံ ပါပုဏာတိ။ ယော ဝါ ပန သကလစက္ကဝါဠဂဗ္ဘံ ဝေဠုဂုမ္ဗသဉ္ဆန္နံ ဗျူဟိတွာ မဒ္ဒိတွာ ပဒသာ ဂစ္ဆန္တော ပါရံ ဂန္တုံ သမတ္ထော၊ သော ဗုဒ္ဓတ္တံ ပါပုဏာတိ။ ယော ဝါ ပန သကလစက္ကဝါဠဂဗ္ဘံ သတ္တိယော အာကောဋေတွာ နိရန္တရံ သတ္တိဖလသမာကိဏ္ဏံ ပဒသာ အက္ကမမာနော ပါရံ ဂန္တုံ သမတ္ထော၊ သော ဗုဒ္ဓတ္တံ ပါပုဏာတိ။ ယော ဝါ ပန သကလစက္ကဝါဠဂဗ္ဘံ ဝီတစ္စိတင်္ဂါရဘရိတံ ပါဒေဟိ မဒ္ဒမာနော ပါရံ ဂန္တုံ သမတ္ထော၊ သော ဗုဒ္ဓတ္တံ ပါပုဏာတီ”တိ။ ယော ဧတေသု ဧကမ္ပိ အတ္တနော ဒုက္ကရံ န မညတိ၊ “အဟံ ဧတမ္ပိ တရိတွာ ဝါ ဂန္တွာ ဝါ ပါရံ ဂဟေဿာမီ”တိ ဧဝံ မဟန္တေန ဆန္ဒေန စ ဥဿာဟေန စ ဝါယာမေန စ ပရိယေဋ္ဌိယာ စ သမန္နာဂတော ဟောတိ၊ တဿ ပတ္ထနာ သမိဇ္ဈတိ၊ န ဣတရဿ။ သုမေဓတာပသော ပန ဣမေ အဋ္ဌ ဓမ္မေ သမောဓာနေတွာ ဗုဒ္ဓဘာဝါယ အဘိနီဟာရံ ကတွာ နိပဇ္ဇိ။

၁-ဟေတုသမ္ပန္နေပိ (သီ)၊ ဟေတုသမ္ပန္နေနာပိ (ဣ)   ၂-ပတရိတွာ (သီ၊ ဣ)

Dīpaṅkaropi Bhagavā āgantvā Sumedhatāpasassa sīsabhāge ṭhatvā maṇisīhapañjaraṁ ugghāṭento viya pañcavaṇṇappasādasampannāni akkhīni ummīletvā kalalapiṭṭhe nipannaṁ Sumedhatāpasaṁ disvā “ayaṁ tāpaso Buddhattāya abhinīhāraṁ katvā nipanno, ijjhissati nu kho imassa patthanā, udāhu no”ti anāgataṁsañāṇaṁ pesetvā upadhārento “ito kappasatasahassādhikāni cattāri asaṅkhyeyyāni atikkamitvā Gotamo nāma Buddho bhavissatī”ti ñatvā ṭhitakova parisamajjhe byākāsi “passatha no tumhe imaṁ uggatapaṁ tāpasaṁ kalalapiṭṭhe nipannan”ti. Evaṁ bhanteti. “Ayaṁ Buddhattāya abhinīhāraṁ katvā nipanno, samijjhissati imassa patthanā, ito kappasatasahassādhikānaṁ catunnaṁ asaṅkhyeyyānaṁ matthake Gotamo nāma Buddho bhavissati. Tasmiṁ panassa attabhāve Kapilavatthu nāma nagaraṁ nivāso bhavissati, Māyā nāma devī mātā, Suddhodano nāma rājā pitā, aggasāvako Upatisso nāma thero, dutiyasāvako Kolito nāma, Buddhupaṭṭhāko Ānando nāma, aggasāvikā Khemā nāma therī, dutiyasāvikā Uppalavaṇṇā nāma therī bhavissati, paripakkañāṇo mahābhinikkhamanaṁ katvā mahāpadhānaṁ padahitvā nigrodhamūle pāyāsaṁ paṭiggahetvā Nerañjarāya tīre paribhuñjitvā Bodhimaṇḍaṁ āruyha assattharukkhamūle abhisambujjhissatī”ti. Tena vuttaṁ—

“Dīpaṅkaro Lokavidū, āhutīnaṁ paṭiggaho.
Ussīsake maṁ ṭhatvāna, idaṁ vacanamabravi.

‘Passatha imaṁ tāpasaṁ, jaṭilaṁ uggatāpanaṁ.
Aparimeyye ito kappe, Buddho loke bhavissati.

Ahu Kapilavhayā rammā, nikkhamitvā Tathāgato.
Padhānaṁ padahitvāna, katvā dukkarakārikaṁ.

Ajapālarukkhamūle, nisīditvā Tathāgato.
Tattha pāyāsaṁ paggayha, Nerañjaramupehiti.

Nerañjarāya tīramhi, pāyāsaṁ ada so Jino.
Paṭiyattavaramaggena, bodhimūlamupehiti.

ဒီပင်္ကရောပိ ဘဂဝါ အာဂန္တွာ သုမေဓတာပသဿ သီသဘာဂေ ဌတွာ မဏိသီဟပဉ္ဇရံ ဥဂ္ဃာဋေန္တော ဝိယ ပဉ္စဝဏ္ဏပ္ပသာဒသမ္ပန္နာနိ အက္ခီနိ ဥမ္မီလေတွာ ကလလပိဋ္ဌေ နိပန္နံ သုမေဓတာပသံ ဒိသွာ “အယံ တာပသော ဗုဒ္ဓတ္တာယ အဘိနီဟာရံ ကတွာ နိပန္နော၊ ဣဇ္ဈိဿတိ နု ခေါ ဣမဿ ပတ္ထနာ၊ ဥဒါဟု နော”တိ အနာဂတံသဉာဏံ ပေသေတွာ ဥပဓာရေန္တော “ဣတော ကပ္ပသတသဟဿာဓိကာနိ စတ္တာရိ အသင်္ချေယျာနိ အတိက္ကမိတွာ ဂေါတမော နာမ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတီ”တိ ဉတွာ ဌိတကောဝ ပရိသမဇ္ဈေ ဗျာကာသိ “ပဿထ နော တုမှေ ဣမံ ဥဂ္ဂတပံ တာပသံ ကလလပိဋ္ဌေ နိပန္န”န္တိ။ ဧဝံ ဘန္တေတိ။ “အယံ ဗုဒ္ဓတ္တာယ အဘိနီဟာရံ ကတွာ နိပန္နော၊ သမိဇ္ဈိဿတိ ဣမဿ ပတ္ထနာ၊ ဣတော ကပ္ပသတသဟဿာဓိကာနံ စတုန္နံ အသင်္ချေယျာနံ မတ္ထကေ ဂေါတမော နာမ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတိ။ တသ္မိံ ပနဿ အတ္တဘာဝေ ကပိလဝတ္ထု နာမ နဂရံ နိဝါသော ဘဝိဿတိ၊ မာယာ နာမ ဒေဝီ မာတာ၊ သုဒ္ဓောဒနော နာမ ရာဇာ ပိတာ၊ အဂ္ဂသာဝကော ဥပတိဿော နာမ ထေရော၊ ဒုတိယသာဝကော ကောလိတော နာမ၊ ဗုဒ္ဓုပဋ္ဌာကော အာနန္ဒော နာမ၊ အဂ္ဂသာဝိကာ ခေမာ နာမ ထေရီ၊ ဒုတိယသာဝိကာ ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ နာမ ထေရီ ဘဝိဿတိ၊ ပရိပက္ကဉာဏော မဟာဘိနိက္ခမနံ ကတွာ မဟာပဓာနံ ပဒဟိတွာ နိဂြောဓမူလေ ပါယာသံ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ နေရဉ္ဇရာယ တီရေ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ ဗောဓိမဏ္ဍံ အာရုယှ အဿတ္ထရုက္ခမူလေ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈိဿတီ”တိ။ တေန ဝုတ္တံ—

“ဒီပင်္ကရော လောကဝိဒူ၊ အာဟုတီနံ ပဋိဂ္ဂဟော။
ဥဿီသကေ မံ ဌတွာန၊ ဣဒံ ဝစနမဗြဝိ။

‘ပဿထ ဣမံ တာပသံ၊ ဇဋိလံ ဥဂ္ဂတာပနံ။
အပရိမေယျေ ဣတော ကပ္ပေ၊ ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဘဝိဿတိ။

အဟု ကပိလဝှယာ ရမ္မာ၊ နိက္ခမိတွာ တထာဂတော။
ပဓာနံ ပဒဟိတွာန၊ ကတွာ ဒုက္ကရကာရိကံ။

အဇပါလရုက္ခမူလေ၊ နိသီဒိတွာ တထာဂတော။
တတ္ထ ပါယာသံ ပဂ္ဂယှ၊ နေရဉ္ဇရမုပေဟိတိ။

နေရဉ္ဇရာယ တီရမှိ၊ ပါယာသံ အဒ သော ဇိနော။
ပဋိယတ္တဝရမဂ္ဂေန၊ ဗောဓိမူလမုပေဟိတိ။

Tato padakkhiṇaṁ katvā, Bodhimaṇḍaṁ anuttaro.
Assattharukkhamūlamhi, bujjhissati mahāyaso[1].

Imassa janikā mātā, māyā nāma bhavissati.
Pitā Suddhodano nāma, ayaṁ hessati Gotamo.

Anāsavā vītarāgā, santacittā samāhitā.
Kolito Upatisso ca, aggā hessanti sāvakā.
Ānando nāmupaṭṭhāko, upaṭṭhissati taṁ Jinaṁ.

Khemā Uppalavaṇṇā ca, aggā hessanti sāvikā.
Anāsavā vītarāgā, santacittā samāhitā.
Bodhi tassa Bhagavato, assatthoti pavuccatī’ti”.

Sumedhatāpaso “mayhaṁ kira patthanā samijjhissatī”ti somanassappatto ahosi. Mahājano Dīpaṅkaradasabalassa vacanaṁ sutvā “Sumedhatāpaso kira Buddhabījaṁ Buddhaṅkuro”ti haṭṭhatuṭṭho ahosi. Evañcassa ahosi “yathā nāma puriso nadiṁ taranto ujukena titthena uttarituṁ asakkonto heṭṭhātitthena uttarati, evameva mayampi Dīpaṅkaradasabalassa sāsane maggaphalaṁ alabhamānā anāgate yadā tvaṁ Buddho bhavissasi, tadā tava sammukhā maggaphalaṁ sacchikātuṁ samatthā bhaveyyāmā”ti patthanaṁ ṭhapayiṁsu. Dīpaṅkaradasabalopi bodhisattaṁ pasaṁsitvā aṭṭhahi pupphamuṭṭhīhi pūjetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmi, tepi catusatasahassasaṅkhā khīṇāsavā bodhisattaṁ gandhehi ca mālehi ca pūjetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkamiṁsu. Devamanussā pana tatheva pūjetvā vanditvā pakkantā.

Bodhisatto sabbesaṁ paṭikkantakāle sayanā vuṭṭhāya “pāramiyo vicinissāmī”ti puppharāsimatthake pallaṅkaṁ ābhujitvā nisīdi. Evaṁ nisinne bodhisatte sakaladasasahassacakkavāḷadevatā sannipatitvā sādhukāraṁ datvā “ayya Sumedhatāpasa porāṇakabodhisattānaṁ pallaṅkaṁ ābhujitvā ‘pāramiyo vicinissāmā’ti nisinnakāle yāni pubbanimittāni nāma paññāyanti, tāni sabbānipi ajja pātubhūtāni,

1. Assatthamūle sambuddho, bujjhissati mahāvīro (Ka)

တတော ပဒက္ခိဏံ ကတွာ၊ ဗောဓိမဏ္ဍံ အနုတ္တရော။
အဿတ္ထရုက္ခမူလမှိ၊ ဗုဇ္ဈိဿတိ မဟာယသော[1]။

ဣမဿ ဇနိကာ မာတာ၊ မာယာ နာမ ဘဝိဿတိ။
ပိတာ သုဒ္ဓေါဒနော နာမ၊ အယံ ဟေဿတိ ဂေါတမော။

အနာသဝါ ဝီတရာဂါ၊ သန္တစိတ္တာ သမာဟိတာ။
ကောလိတော ဥပတိဿော စ၊ အဂ္ဂါ ဟေဿန္တိ သာဝကာ။
အာနန္ဒော နာမုပဋ္ဌာကော၊ ဥပဋ္ဌိဿတိ တံ ဇိနံ။

ခေမာ ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ စ၊ အဂ္ဂါ ဟေဿန္တိ သာဝိကာ။
အနာသဝါ ဝီတရာဂါ၊ သန္တစိတ္တာ သမာဟိတာ။
ဗောဓိ တဿ ဘဂဝတော၊ အဿတ္ထောတိ ပဝုစ္စတီ’တိ”။

သုမေဓတာပသော “မယှံ ကိရ ပတ္ထနာ သမိဇ္ဈိဿတီ”တိ သောမနဿပ္ပတ္တော အဟောသိ။ မဟာဇနော ဒီပင်္ကရဒသဗလဿ ဝစနံ သုတွာ “သုမေဓတာပသော ကိရ ဗုဒ္ဓဗီဇံ ဗုဒ္ဓင်္ကုရော”တိ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌော အဟောသိ။ ဧဝဉ္စဿ အဟောသိ “ယထာ နာမ ပုရိသော နဒိံ တရန္တော ဥဇုကေန တိတ္ထေန ဥတ္တရိတုံ အသက္ကောန္တော ဟေဋ္ဌာတိတ္ထေန ဥတ္တရတိ၊ ဧဝမေဝ မယမ္ပိ ဒီပင်္ကရဒသဗလဿ သာသနေ မဂ္ဂဖလံ အလဘမာနာ အနာဂတေ ယဒါ တွံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ၊ တဒါ တဝ သမ္မုခါ မဂ္ဂဖလံ သစ္ဆိကာတုံ သမတ္ထာ ဘဝေယျာမာ”တိ ပတ္ထနံ ဌပယိံသု။ ဒီပင်္ကရဒသဗလောပိ ဗောဓိသတ္တံ ပသံသိတွာ အဋ္ဌဟိ ပုပ္ဖမုဋ္ဌီဟိ ပူဇေတွာ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ပက္ကာမိ၊ တေပိ စတုသတသဟဿသင်္ခါ ခီဏာသဝါ ဗောဓိသတ္တံ ဂန္ဓေဟိ စ မာလေဟိ စ ပူဇေတွာ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ပက္ကမိံသု။ ဒေဝမနုဿာ ပန တထေဝ ပူဇေတွာ ဝန္ဒိတွာ ပက္ကန္တာ။

ဗောဓိသတ္တော သဗ္ဗေသံ ပဋိက္ကန္တကာလေ သယနာ ဝုဋ္ဌာယ “ပါရမိယော ဝိစိနိဿာမီ”တိ ပုပ္ဖရာသိမတ္ထကေ ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ နိသီဒိ။ ဧဝံ နိသိန္နေ ဗောဓိသတ္တေ သကလဒသသဟဿစက္ကဝါဠဒေဝတာ သန္နိပတိတွာ သာဓုကာရံ ဒတွာ “အယျ သုမေဓတာပသ ပေါရာဏကဗောဓိသတ္တာနံ ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ ‘ပါရမိယော ဝိစိနိဿာမာ’တိ နိသိန္နကာလေ ယာနိ ပုဗ္ဗနိမိတ္တာနိ နာမ ပညာယန္တိ၊ တာနိ သဗ္ဗာနိပိ အဇ္ဇ ပါတုဘူတာနိ၊

၁-အဿတ္ထမူလေ သမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ ဗုဇ္ဈိဿတိ မဟာဝီရော (က)

nissaṁsayena tvaṁ Buddho bhavissasi, mayampetaṁ jānāma ‘yassetāni nimittāni paññāyanti, ekantena so Buddho hoti’, tvaṁ attano vīriyaṁ daḷhaṁ katvā paggaṇhā”ti bodhisattaṁ nānappakārāhi thutīhi abhitthuniṁsu. Tena vuttaṁ—

“Idaṁ sutvāna vacanaṁ, asamassa Mahesino.
Āmoditā naramarū, Buddhabījaṁ kira[1] ayaṁ.

Ukkuṭṭhisaddā vattanti, apphoṭenti[2] hasanti ca.
Katañjalī namassanti, dasasahassī sadevakā.

Yadimassa Lokanāthassa, virajjhissāma sāsanaṁ.
Anāgatamhi addhāne, hessāma sammukhā imaṁ.

Yathā manussā nadiṁ tarantā, paṭititthaṁ virajjhiya.
Heṭṭhātitthe gahetvāna, uttaranti mahānadiṁ.

Evameva mayaṁ sabbe, yadi muñcāmimaṁ Jinaṁ.
Anāgatamhi addhāne, hessāma sammukhā imaṁ.

Dīpaṅkaro Lokavidū, āhutīnaṁ paṭiggaho.
Mama kammaṁ pakittetvā, dakkhiṇaṁ pādamuddhari.

Ye tatthāsuṁ Jinaputtā, sabbe padakkhiṇamakaṁsu maṁ.
Narā nāgā ca gandhabbā, abhivādetvāna pakkamuṁ.

Dassanaṁ me atikkante, sasaṁghe Lokanāyake.
Haṭṭhatuṭṭhena[3] cittena, āsanā vuṭṭhahiṁ tadā.

Sukhena sukhito homi, pāmojjena pamodito.
Pītiyā ca abhissanno, pallaṅkaṁ ābhujiṁ tadā.

Pallaṅkena nisīditvā, evaṁ cintesahaṁ tadā.
‘Vasībhūto ahaṁ jhāne, abhiññāsu pāramiṁ gato[4].

Sahassiyamhi lokamhi[5], isayo natthi me samā.
Asamo iddhidhammesu, alabhiṁ īdisaṁ sukhaṁ’.

1. Buddhabījaṅkuro (Sī, Syā, I)
2. Apphoṭhenti (Sī, I), appoṭhenti (Syā)
3. Haṭṭho haṭṭhena (Sī)
4. Abhiññāpāramiṁ gato (Ka)
5. Dasasahassilokamhi (Ka)

နိဿံသယေန တွံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ၊ မယမ္ပေတံ ဇာနာမ ‘ယဿေတာနိ နိမိတ္တာနိ ပညာယန္တိ၊ ဧကန္တေန သော ဗုဒ္ဓေါ ဟောတိ’၊ တွံ အတ္တနော ဝီရိယံ ဒဠှံ ကတွာ ပဂ္ဂဏှာ”တိ ဗောဓိသတ္တံ နာနပ္ပကာရာဟိ ထုတီဟိ အဘိတ္ထုနိံသု။ တေန ဝုတ္တံ—

“ဣဒံ သုတွာန ဝစနံ၊ အသမဿ မဟေသိနော။
အာမောဒိတာ နရမရူ၊ ဗုဒ္ဓဗီဇံ ကိရ[၁] အယံ။

ဥက္ကုဋ္ဌိသဒ္ဒါ ဝတ္တန္တိ၊ အပ္ဖောဋေန္တိ[၂] ဟသန္တိ စ။
ကတဉ္ဇလီ နမဿန္တိ၊ ဒသသဟဿီ သဒေဝကာ။

ယဒိမဿ လောကနာထဿ၊ ဝိရဇ္ဈိဿာမ သာသနံ။
အနာဂတမှိ အဒ္ဓါနေ၊ ဟေဿာမ သမ္မုခါ ဣမံ။

ယထာ မနုဿာ နဒိံ တရန္တာ၊ ပဋိတိတ္ထံ ဝိရဇ္ဈိယ။
ဟေဋ္ဌာတိတ္ထေ ဂဟေတွာန၊ ဥတ္တရန္တိ မဟာနဒိံ။

ဧဝမေဝ မယံ သဗ္ဗေ၊ ယဒိ မုဉ္စာမိမံ ဇိနံ။
အနာဂတမှိ အဒ္ဓါနေ၊ ဟေဿာမ သမ္မုခါ ဣမံ။

ဒီပင်္ကရော လောကဝိဒူ၊ အာဟုတီနံ ပဋိဂ္ဂဟော။
မမ ကမ္မံ ပကိတ္တေတွာ၊ ဒက္ခိဏံ ပါဒမုဒ္ဓရိ။

ယေ တတ္ထာသုံ ဇိနပုတ္တာ၊ သဗ္ဗေ ပဒက္ခိဏမကံသု မံ။
နရာ နာဂါ စ ဂန္ဓဗ္ဗာ၊ အဘိဝါဒေတွာန ပက္ကမုံ။

ဒဿနံ မေ အတိက္ကန္တေ၊ သသံဃေ လောကနာယကေ။
ဟဋ္ဌတုဋ္ဌေန[၃] စိတ္တေန၊ အာသနာ ဝုဋ္ဌဟိံ တဒါ။

သုခေန သုခိတော ဟောမိ၊ ပါမောဇ္ဇေန ပမောဒိတော။
ပီတိယာ စ အဘိဿန္နော၊ ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိံ တဒါ။

ပလ္လင်္ကေန နိသီဒိတွာ၊ ဧဝံ စိန္တေသဟံ တဒါ။
‘ဝသီဘူတော အဟံ ဈာနေ၊ အဘိညာသု ပါရမိံ ဂတော[၄]။

သဟဿိယမှိ လောကမှိ[၅]၊ ဣသယော နတ္ထိ မေ သမာ။
အသမော ဣဒ္ဓိဓမ္မေသု၊ အလဘိံ ဤဒိသံ သုခံ’။

၁-ဗုဒ္ဓဗီဇင်္ကုရော (သီ၊ သျာ၊ ဣ)
၂-အပ္ဖောဋေန္တိ (သီ၊ ဣ)၊ အပ္ပေါဋေန္တိ (သျာ)
၃-ဟဋ္ဌော ဟဋ္ဌေန (သီ)
၄-အဘိညာပါရမိံ ဂတော (က)
၅-ဒသသဟဿိလောကမှိ (က)

Pallaṅkābhujane mayhaṁ, dasasahassādhivāsino.
Mahānādaṁ pavattesuṁ, dhuvaṁ Buddho bhavissasi.

Yā pubbe bodhisattānaṁ, pallaṅkavaramābhuje.
Nimittāni padissanti, tāni ajja padissare.

Sītaṁ byapagataṁ hoti, uṇhañca upasammati.
Tāni ajja padissanti, dhuvaṁ Buddho bhavissasi.

Dasasahassī lokadhātū, nissaddā honti nirākulā.
Tāni ajja padissanti, dhuvaṁ Buddho bhavissasi.

Mahāvātā na vāyanti, na sandanti savantiyo.
Tāni ajja padissanti, dhuvaṁ Buddho bhavissasi.

Thalajā dakajā pupphā, sabbe pupphanti tāvade.
Tepajja pupphitā sabbe, dhuvaṁ Buddho bhavissasi.

Latā vā yadi vā rukkhā, phalabhārā honti tāvade.
Tepajja phalitā sabbe, dhuvaṁ Buddho bhavissasi.

Ākāsaṭṭhā ca bhūmaṭṭhā, ratanā jotanti tāvade.
Tepajja ratanā jotanti, dhuvaṁ Buddho bhavissasi.

Mānusakā ca dibbā ca, turiyā vajjanti tāvade.
Tepajjubho abhiravanti, dhuvaṁ Buddho bhavissasi.

Vicittapupphā gaganā, abhivassanti tāvade.
Tepi ajja pavassanti, dhuvaṁ Buddho bhavissasi.

Mahāsamuddo ābhujati, dasasahassī pakampati.
Tepajjubho abhiravanti[1], dhuvaṁ Buddho bhavissasi.

Nirayepi dasasahasse, aggī nibbanti tāvade.
Tepajja nibbutā aggī, dhuvaṁ Buddho bhavissasi.

Vimalo hoti sūriyo, sabbā dissanti tārakā.
Tepi ajja padissanti, dhuvaṁ Buddho bhavissasi.

1. Padissanti (Ka)

ပလ္လင်္ကာဘုဇနေ မယှံ၊ ဒသသဟဿာဓိဝါသိနော။
မဟာနာဒံ ပဝတ္တေသုံ၊ ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ။

ယာ ပုဗ္ဗေ ဗောဓိသတ္တာနံ၊ ပလ္လင်္ကဝရမာဘုဇေ။
နိမိတ္တာနိ ပဒိဿန္တိ၊ တာနိ အဇ္ဇ ပဒိဿရေ။

သီတံ ဗျပဂတံ ဟောတိ၊ ဥဏှဉ္စ ဥပသမ္မတိ။
တာနိ အဇ္ဇ ပဒိဿန္တိ၊ ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ။

ဒသသဟဿီ လောကဓာတူ၊ နိဿဒ္ဒါ ဟောန္တိ နိရာကုလာ။
တာနိ အဇ္ဇ ပဒိဿန္တိ၊ ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ။

မဟာဝါတာ န ဝါယန္တိ၊ န သန္ဒန္တိ သဝန္တိယော။
တာနိ အဇ္ဇ ပဒိဿန္တိ၊ ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ။

ထလဇာ ဒကဇာ ပုပ္ဖါ၊ သဗ္ဗေ ပုပ္ဖန္တိ တာဝဒေ။
တေပဇ္ဇ ပုပ္ဖိတာ သဗ္ဗေ၊ ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ။

လတာ ဝါ ယဒိ ဝါ ရုက္ခာ၊ ဖလဘာရာ ဟောန္တိ တာဝဒေ။
တေပဇ္ဇ ဖလိတာ သဗ္ဗေ၊ ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ။

အာကာသဋ္ဌာ စ ဘူမဋ္ဌာ၊ ရတနာ ဇောတန္တိ တာဝဒေ။
တေပဇ္ဇ ရတနာ ဇောတန္တိ၊ ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ။

မာနုသကာ စ ဒိဗ္ဗာ စ၊ တုရိယာ ဝဇ္ဇန္တိ တာဝဒေ။
တေပဇ္ဇုဘော အဘိရဝန္တိ၊ ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ။

ဝိစိတ္တပုပ္ဖါ ဂဂနာ၊ အဘိဝဿန္တိ တာဝဒေ။
တေပိ အဇ္ဇ ပဝဿန္တိ၊ ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ။

မဟာသမုဒ္ဒေါ အာဘုဇတိ၊ ဒသသဟဿီ ပကမ္ပတိ။
တေပဇ္ဇုဘော အဘိရဝန္တိ[၁]၊ ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ။

နိရယေပိ ဒသသဟဿေ၊ အဂ္ဂီ နိဗ္ဗန္တိ တာဝဒေ။
တေပဇ္ဇ နိဗ္ဗုတာ အဂ္ဂီ၊ ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ။

ဝိမလော ဟောတိ သူရိယော၊ သဗ္ဗာ ဒိဿန္တိ တာရကာ။
တေပိ အဇ္ဇ ပဒိဿန္တိ၊ ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ။

၁-ပဒိဿန္တိ (က)

Anovaṭṭhena udakaṁ, mahiyā ubbhijji tāvade.
Tampajjubbhijjate mahiyā, dhuvaṁ Buddho bhavissasi.

Tārāgaṇā virocanti, nakkhattā gaganamaṇḍale.
Visākhā candimāyuttā, dhuvaṁ Buddho bhavissasi.

Bilāsayā darīsayā, nikkhamanti sakāsayā.
Tepajja āsayā chuddhā, dhuvaṁ Buddho bhavissasi.

Na hoti arati sattānaṁ, santuṭṭhā honti tāvade.
Tepajja sabbe santuṭṭhā, dhuvaṁ Buddho bhavissasi.

Rogā tadūpasammanti, jighacchā ca vinassati.
Tānipajja padissanti, dhuvaṁ Buddho bhavissasi.

Rāgo tadā tanu hoti, doso moho vinassati.
Tepajja vigatā sabbe, dhuvaṁ Buddho bhavissasi.

Bhayaṁ tadā na bhavati, ajjapetaṁ padissati.
Tena liṅgena jānāma, dhuvaṁ Buddho bhavissasi.

Rajo nuddhaṁsati uddhaṁ, ajjapetaṁ padissati.
Tena liṅgena jānāma, dhuvaṁ Buddho bhavissasi.

Aniṭṭhagandho pakkamati, dibbagandho pavāyati.
Sopajja vāyati gandho, dhuvaṁ Buddho bhavissati.

Sabbe devā padissanti, ṭhapayitvā arūpino.
Tepajja sabbe dissanti, dhuvaṁ Buddho bhavissasi.

Yāvatā nirayā nāma, sabbe dissanti tāvade.
Tepajja sabbe dissanti, dhuvaṁ Buddho bhavissasi.

Kuṭṭā kavāṭā selā ca, na hontāvaraṇā tadā.
Ākāsabhūtā tepajja, dhuvaṁ Buddho bhavissasi.

Cutī ca upapatti ca, khaṇe tasmiṁ na vijjati.
Tānipajja padissanti, dhuvaṁ Buddho bhavissasi.

အနောဝဋ္ဌေန ဥဒကံ၊ မဟိယာ ဥဗ္ဘိဇ္ဇိ တာဝဒေ။
တမ္ပဇ္ဇုဗ္ဘိဇ္ဇတေ မဟိယာ၊ ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ။

တာရာဂဏာ ဝိရောစန္တိ၊ နက္ခတ္တာ ဂဂနမဏ္ဍလေ။
ဝိသာခါ စန္ဒိမာယုတ္တာ၊ ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ။

ဗိလာသယာ ဒရီသယာ၊ နိက္ခမန္တိ သကာသယာ။
တေပဇ္ဇ အာသယာ ဆုဒ္ဓါ၊ ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ။

န ဟောတိ အရတိ သတ္တာနံ၊ သန္တုဋ္ဌာ ဟောန္တိ တာဝဒေ။
တေပဇ္ဇ သဗ္ဗေ သန္တုဋ္ဌာ၊ ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ။

ရောဂါ တဒူပသမ္မန္တိ၊ ဇိဃစ္ဆာ စ ဝိနဿတိ။
တာနိပဇ္ဇ ပဒိဿန္တိ၊ ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ။

ရာဂေါ တဒါ တနု ဟောတိ၊ ဒေါသော မောဟော ဝိနဿတိ။
တေပဇ္ဇ ဝိဂတာ သဗ္ဗေ၊ ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ။

ဘယံ တဒါ န ဘဝတိ၊ အဇ္ဇပေတံ ပဒိဿတိ။
တေန လိင်္ဂေန ဇာနာမ၊ ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ။

ရဇော နုဒ္ဓံသတိ ဥဒ္ဓံ၊ အဇ္ဇပေတံ ပဒိဿတိ။
တေန လိင်္ဂေန ဇာနာမ၊ ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ။

အနိဋ္ဌဂန္ဓော ပက္ကမတိ၊ ဒိဗ္ဗဂန္ဓော ပဝါယတိ။
သောပဇ္ဇ ဝါယတိ ဂန္ဓော၊ ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ။

သဗ္ဗေ ဒေဝါ ပဒိဿန္တိ၊ ဌပယိတွာ အရူပိနော။
တေပဇ္ဇ သဗ္ဗေ ဒိဿန္တိ၊ ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ။

ယာဝတာ နိရယာ နာမ၊ သဗ္ဗေ ဒိဿန္တိ တာဝဒေ။
တေပဇ္ဇ သဗ္ဗေ ဒိဿန္တိ၊ ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ။

ကုဋ္ဋာ ကဝါဋာ သေလာ စ၊ န ဟောန္တာဝရဏာ တဒါ။
အာကာသဘူတာ တေပဇ္ဇ၊ ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ။

စုတီ စ ဥပပတ္တိ စ၊ ခဏေ တသ္မိံ န ဝိဇ္ဇတိ။
တာနိပဇ္ဇ ပဒိဿန္တိ၊ ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ။

Daḷhaṁ paggaṇha vīriyaṁ, mā nivatta abhikkama.
Mayampetaṁ vijānāma, dhuvaṁ Buddho bhavissasī”ti.

Bodhisatto Dīpaṅkaradasabalassa ca dasasahassacakkavāḷadevatānañca vacanaṁ sutvā bhiyyoso mattāya sañjātussāho hutvā cintesi “Buddhā nāma amoghavacanā, natthi Buddhānaṁ kathāya aññathattaṁ. Yathā hi ākāse khittaleḍḍussa patanaṁ dhuvaṁ, jātassa maraṇaṁ dhuvaṁ, aruṇe uggate sūriyassuṭṭhānaṁ, āsayā nikkhantasīhassa sīhanādanadanaṁ, garugabbhāya itthiyā bhāramoropanaṁ avassaṁbhāvī, evameva Buddhānaṁ vacanaṁ nāma dhuvaṁ amoghaṁ, addhā ahaṁ Buddho bhavissāmī”ti. Tena vuttaṁ—

“Buddhassa vacanaṁ sutvā, dasasahassīna cūbhayaṁ.
Tuṭṭhahaṭṭho pamodito, evaṁ cintesahaṁ tadā.

Advejjhavacanā Buddhā, amoghavacanā Jinā.
Vitathaṁ natthi Buddhānaṁ, dhuvaṁ Buddho bhavāmahaṁ.

Yathā khittaṁ nabhe leḍḍu, dhuvaṁ patati bhūmiyaṁ.
Tatheva Buddhaseṭṭhānaṁ, vacanaṁ dhuvasassataṁ.

Yathāpi sabbasattānaṁ, maraṇaṁ dhuvasassataṁ.
Tatheva Buddhaseṭṭhānaṁ, vacanaṁ dhuvasassataṁ.

Yathā rattikkhaye patte, sūriyuggamanaṁ dhuvaṁ.
Tatheva Buddhaseṭṭhānaṁ, vacanaṁ dhuvasassataṁ.

Yathā nikkhantasayanassa, sīhassa nadanaṁ dhuvaṁ.
Tatheva Buddhaseṭṭhānaṁ, vacanaṁ dhuvasassataṁ.

Yathā āpannasattānaṁ, bhāramoropanaṁ dhuvaṁ.
Tatheva Buddhaseṭṭhānaṁ, vacanaṁ dhuvasassatan”ti.

So “dhuvāhaṁ Buddho bhavissāmī”ti evaṁ katasanniṭṭhāno Buddhakārake dhamme upadhāretuṁ “kahaṁ nu kho Buddhakārakadhammā, kiṁ uddhaṁ, udāhu adho, disāsu, vidisāsū”ti anukkamena sakalaṁ dhammadhātuṁ vicinanto porāṇakabodhisattehi āsevitanisevitaṁ paṭhamaṁ dānapāramiṁ disvā evaṁ attānaṁ ovadi “Sumedhapaṇḍita tvaṁ ito paṭṭhāya paṭhamaṁ dānapāramiṁ pūreyyāsi. Yathā hi nikkujjito udakakumbho nissesaṁ katvā

ဒဠှံ ပဂ္ဂဏှ ဝီရိယံ၊ မာ နိဝတ္တ အဘိက္ကမ။
မယမ္ပေတံ ဝိဇာနာမ၊ ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသီ”တိ။

ဗောဓိသတ္တော ဒီပင်္ကရဒသဗလဿ စ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠဒေဝတာနဉ္စ ဝစနံ သုတွာ ဘိယျောသော မတ္တာယ သဉ္ဇာတုဿာဟော ဟုတွာ စိန္တေသိ “ဗုဒ္ဓါ နာမ အမောဃဝစနာ၊ နတ္ထိ ဗုဒ္ဓါနံ ကထာယ အညထတ္တံ။ ယထာ ဟိ အာကာသေ ခိတ္တလေဍ္ဍုဿ ပတနံ ဓုဝံ၊ ဇာတဿ မရဏံ ဓုဝံ၊ အရုဏေ ဥဂ္ဂတေ သူရိယဿုဋ္ဌာနံ, အာသယာ နိက္ခန္တသီဟဿ သီဟနာဒနဒနံ, ဂရုဂဗ္ဘာယ ဣတ္ထိယာ ဘာရမောရောပနံ အဝဿံဘာဝီ၊ ဧဝမေဝ ဗုဒ္ဓါနံ ဝစနံ နာမ ဓုဝံ အမောဃံ၊ အဒ္ဓါ အဟံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿာမီ”တိ။ တေန ဝုတ္တံ—

“ဗုဒ္ဓဿ ဝစနံ သုတွာ၊ ဒသသဟဿီန စူဘယံ။
တုဋ္ဌဟဋ္ဌော ပမောဒိတော၊ ဧဝံ စိန္တေသဟံ တဒါ။

အဒွေဇ္ဈဝစနာ ဗုဒ္ဓါ၊ အမောဃဝစနာ ဇိနာ။
ဝိတထံ နတ္ထိ ဗုဒ္ဓါနံ၊ ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝါမဟံ။

ယထာ ခိတ္တံ နဘေ လေဍ္ဍု၊ ဓုဝံ ပတတိ ဘူမိယံ။
တထေဝ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌာနံ၊ ဝစနံ ဓုဝသဿတံ။

ယထာပိ သဗ္ဗသတ္တာနံ၊ မရဏံ ဓုဝသဿတံ။
တထေဝ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌာနံ၊ ဝစနံ ဓုဝသဿတံ။

ယထာ ရတ္တိက္ခယေ ပတ္တေ၊ သူရိယုဂ္ဂမနံ ဓုဝံ။
တထေဝ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌာနံ၊ ဝစနံ ဓုဝသဿတံ။

ယထာ နိက္ခန္တသယနဿ၊ သီဟဿ နဒနံ ဓုဝံ။
တထေဝ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌာနံ၊ ဝစနံ ဓုဝသဿတံ။

ယထာ အာပန္နသတ္တာနံ၊ ဘာရမောရောပနံ ဓုဝံ။
တထေဝ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌာနံ၊ ဝစနံ ဓုဝသဿတ”န္တိ။

သော “ဓုဝါဟံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿာမီ”တိ ဧဝံ ကတသန္နိဋ္ဌာနော ဗုဒ္ဓကာရကေ ဓမ္မေ ဥပဓာရေတုံ “ကဟံ နု ခေါ ဗုဒ္ဓကာရကဓမ္မာ၊ ကိံ ဥဒ္ဓံ, ဥဒါဟု အဓော၊ ဒိသာသု, ဝိဒိသာသူ”တိ အနုက္ကမေန သကလံ ဓမ္မဓာတုံ ဝိစိနန္တော ပေါရာဏကဗောဓိသတ္တေဟိ အာသေဝိတနိသေဝိတံ ပဌမံ ဒါနပါရမိံ ဒိသွာ ဧဝံ အတ္တာနံ ဩဝဒိ “သုမေဓပဏ္ဍိတ တွံ ဣတော ပဋ္ဌာယ ပဌမံ ဒါနပါရမိံ ပူရေယျာသိ။ ယထာ ဟိ နိက္ကုဇ္ဇိတော ဥဒကကုမ္ဘော နိဿေသံ ကတွာ

udakaṁ vamatiyeva, na paccāharati, evameva dhanaṁ vā yasaṁ vā puttaṁ vā dāraṁ vā aṅgapaccaṅgaṁ vā anoloketvā sampattayācakānaṁ sabbaṁ icchiticchitaṁ nissesaṁ katvā dadamāno Bodhirukkhamūle nisīditvā Buddho bhavissasī”ti paṭhamaṁ dānapāramiṁ daḷhaṁ katvā adhiṭṭhāsi. Tena vuttaṁ—

“Handa Buddhakare dhamme, vicināmi ito cito.
Uddhaṁ adho dasa disā, yāvatā dhammadhātuyā.

Vicinanto tadādakkhiṁ, paṭhamaṁ dānapāramiṁ.
Pubbakehi Mahesīhi, anuciṇṇaṁ mahāpathaṁ.

Imaṁ tvaṁ paṭhamaṁ tāva, daḷhaṁ katvā samādiya.
Dānapāramitaṁ gaccha, yadi bhodhiṁ pattumicchasi.

Yathāpi kumbho sampuṇṇo, yassa kassaci adhokato.
Vamatevudakaṁ nissesaṁ, na tattha parirakkhati.

Tatheva yācake disvā, hīnamukkaṭṭhamajjhime.
Dadāhi dānaṁ nissesaṁ, kumbho viya adhokato”ti.

Athassa “na ettakeheva Buddhakārakadhammehi bhavitabban”ti uttaripi upadhārayato dutiyaṁ sīlapāramiṁ disvā etadahosi “Sumedhapaṇḍita tvaṁ ito paṭṭhāya sīlapāramimpi pūreyyāsi. Yathā hi camarīmigo nāma jīvitampi anoloketvā attano vālameva rakkhati, evaṁ tvampi ito paṭṭhāya jīvitampi anoloketvā sīlameva rakkhanto Buddho bhavissasī”ti dutiyaṁ sīlapāramiṁ daḷhaṁ katvā adhiṭṭhāsi. Tena vuttaṁ—

“Na hete ettakāyeva, Buddhadhammā bhavissare.
Aññepi vicinissāmi, ye dhammā bodhipācanā.

Vicinanto tadādakkhiṁ, dutiyaṁ sīlapāramiṁ.
Pubbakehi Mahesīhi, āsevitanisevitaṁ.

Imaṁ tvaṁ dutiyaṁ tāva, daḷhaṁ katvā samādiya.
Sīlapāramitaṁ gaccha, yadi bodhiṁ pattumicchasi.

Yathāpi camarī vālaṁ, kismiñci paṭilaggitaṁ.
Upeti maraṇaṁ tattha, na vikopeti vāladhiṁ.

ဥဒကံ ဝမတိယေဝ၊ န ပစ္စာဟရတိ၊ ဧဝမေဝ ဓနံ ဝါ ယသံ ဝါ ပုတ္တံ ဝါ ဒါရံ ဝါ အင်္ဂပစ္စင်္ဂံ ဝါ အနောလောကေတွာ သမ္ပတ္တယာစကာနံ သဗ္ဗံ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတံ နိဿေသံ ကတွာ ဒဒမာနော ဗောဓိရုက္ခမူလေ နိသီဒိတွာ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသီ”တိ ပဌမံ ဒါနပါရမိံ ဒဠှံ ကတွာ အဓိဋ္ဌာသိ။ တေန ဝုတ္တံ—

“ဟန္ဒ ဗုဒ္ဓကရေ ဓမ္မေ၊ ဝိစိနာမိ ဣတော စိတော။
ဥဒ္ဓံ အဓော ဒသ ဒိသာ၊ ယာဝတာ ဓမ္မဓာတုယာ။

ဝိစိနန္တော တဒါဒက္ခိံ၊ ပဌမံ ဒါနပါရမိံ။
ပုဗ္ဗကေဟိ မဟေသီဟိ၊ အနုစိဏ္ဏံ မဟာပထံ။

ဣမံ တွံ ပဌမံ တာဝ၊ ဒဠှံ ကတွာ သမာဒိယ။
ဒါနပါရမိတံ ဂစ္ဆ၊ ယဒိ ဗောဓိံ ပတ္တုမိစ္ဆသိ။

ယထာပိ ကုမ္ဘော သမ္ပုဏ္ဏော၊ ယဿ ကဿစိ အဓောကတော။
ဝမတေဝုဒကံ နိဿေသံ၊ န တတ္ထ ပရိရက္ခတိ။

တထေဝ ယာစကေ ဒိသွာ၊ ဟီနမုက္ကဋ္ဌမဇ္ဈိမေ။
ဒဒါဟိ ဒါနံ နိဿေသံ၊ ကုမ္ဘော ဝိယ အဓောကတော”တိ။

အထဿ “န ဧတ္တကေဟေဝ ဗုဒ္ဓကာရကဓမ္မေဟိ ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ ဥတ္တရိပိ ဥပဓာရယတော ဒုတိယံ သီလပါရမိံ ဒိသွာ ဧတဒဟောသိ “သုမေဓပဏ္ဍိတ တွံ ဣတော ပဋ္ဌာယ သီလပါရမိမ္ပိ ပူရေယျာသိ။ ယထာ ဟိ စမရီမိဂေါ နာမ ဇီဝိတမ္ပိ အနောလောကေတွာ အတ္တနော ဝါလမေဝ ရက္ခတိ၊ ဧဝံ တွမ္ပိ ဣတော ပဋ္ဌာယ ဇီဝိတမ္ပိ အနောလောကေတွာ သီလမေဝ ရက္ခန္တော ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသီ”တိ ဒုတိယံ သီလပါရမိံ ဒဠှံ ကတွာ အဓိဋ္ဌာသိ။ တေန ဝုတ္တံ—

“န ဟေတေ ဧတ္တကာယေဝ၊ ဗုဒ္ဓဓမ္မာ ဘဝိဿရေ။
အညေပိ ဝိစိနိဿာမိ၊ ယေ ဓမ္မာ ဗောဓိပါစနာ။

ဝိစိနန္တော တဒါဒက္ခိံ၊ ဒုတိယံ သီလပါရမိံ။
ပုဗ္ဗကေဟိ မဟေသီဟိ၊ အာသေဝိတနိသေဝိတံ။

ဣမံ တွံ ဒုတိယံ တာဝ၊ ဒဠှံ ကတွာ သမာဒိယ။
သီလပါရမိတံ ဂစ္ဆ၊ ယဒိ ဗောဓိံ ပတ္တုမိစ္ဆသိ။

ယထာပိ စမရီ ဝါလံ၊ ကိသ္မိဉ္စိ ပဋိလဂ္ဂိတံ။
ဥပေတိ မရဏံ တတ္ထ၊ န ဝိကောပေတိ ဝါလဓိံ။

Tatheva catūsu bhūmīsu, sīlāni paripūraya.
Parirakkha sabbadā sīlaṁ, camarī viya vāladhin"ti.

Athassa "na ettakeheva Buddhakārakadhammehi bhavitabban"ti uttaripi upadhārayato tatiyaṁ nekkhammapāramiṁ disvā etadahosi "Sumedhapaṇḍita tvaṁ ito paṭṭhāya nekkhammapāramimpi pūreyyāsi. Yathā hi ciraṁ bandhanāgāre vasamāno puriso na tattha sinehaṁ karoti, atha kho ukkaṇṭhitoyeva avasitukāmo hoti, evameva tvampi sabbabhave bandhanāgārasadise katvā sabbabhavehi ukkaṇṭhito muccitukāmo hutvā nekkhammābhimukhova hohi, evaṁ Buddho bhavissasī"ti tatiyaṁ nekkhammapāramiṁ daḷhaṁ katvā adhiṭṭhāsi. Tena vuttaṁ—

"Na hete ettakāyeva, Buddhadhammā bhavissare.
Aññepi vicinissāmi, ye dhammā bodhipācanā.

Vicinanto tadādakkhiṁ, tatiyaṁ nekkhammapāramiṁ.
Pubbakehi mahesīhi, āsevitanisevitaṁ.

Imaṁ tvaṁ tatiyaṁ tāva, daḷhaṁ katvā samādiya.
Nekkhammapāramitaṁ gaccha, yadi bodhiṁ pattumicchasi.

Yathā andughare puriso, ciravuttho dukhaṭṭito.
Na tattha rāgaṁ janeti, muttimeva gavesati.

Tatheva tvaṁ sabbabhave, passa andughare viya.
Nekkhammābhimukho hohi, bhavato parimuttiyā"ti.

Athassa "na ettakeheva Buddhakārakadhammehi bhavitabban"ti uttaripi upadhārayato catutthaṁ paññāpāramiṁ disvā etadahosi "Sumedhapaṇḍita tvaṁ ito paṭṭhāya paññāpāramimpi pūreyyāsi, hīnamajjhimukkaṭṭhesu kañci avajjetvā sabbepi paṇḍite upasaṅkamitvā pañhi puccheyyāsi. Yathā hi piṇḍacāriko bhikkhu hīnādikesu kulesu kiñci avajjetvā paṭipāṭiyā piṇḍāya caranto khippaṁ yāpanaṁ labhati, evaṁ tvampi sabbapaṇḍite upasaṅkamitvā pañhaṁ pucchanto Buddho bhavissasī"ti catutthaṁ paññāpāramiṁ daḷhaṁ katvā adhiṭṭhāsi. Tena vuttaṁ—

တထေဝ စတူသု ဘူမီသု၊ သီလာနိ ပရိပူရယ။
ပရိရက္ခ သဗ္ဗဒါ သီလံ၊ စမရီ ဝိယ ဝါလဓိ”န္တိ။

အထဿ “န ဧတ္တကေဟေဝ ဗုဒ္ဓကာရကဓမ္မေဟိ ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ ဥတ္တရိပိ ဥပဓာရယတော တတိယံ နေက္ခမ္မပါရမိံ ဒိသွာ ဧတဒဟောသိ ‘‘သုမေဓပဏ္ဍိတ တွံ ဣတော ပဋ္ဌာယ နေက္ခမ္မပါရမိမ္ပိ ပူရေယျာသိ။ ယထာ ဟိ စိရံ ဗန္ဓနာဂါရေ ဝသမာနော ပုရိသော န တတ္ထ သိနေဟံ ကရောတိ၊ အထ ခေါ ဥက္ကဏ္ဌိတောယေဝ အဝသိတုကာမော ဟောတိ၊ ဧဝမေဝ တွမ္ပိ သဗ္ဗဘဝေ ဗန္ဓနာဂါရသဒိသေ ကတွာ သဗ္ဗဘဝေဟိ ဥက္ကဏ္ဌိတော မုစ္စိတုကာမော ဟုတွာ နေက္ခမ္မာဘိမုခေါဝ ဟောဟိ၊ ဧဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသီ”တိ တတိယံ နေက္ခမ္မပါရမိံ ဒဠှံ ကတွာ အဓိဋ္ဌာသိ။ တေန ဝုတ္တံ—

“န ဟေတေ ဧတ္တကာယေဝ၊ ဗုဒ္ဓဓမ္မာ ဘဝိဿရေ။
အညေပိ ဝိစိနိဿာမိ၊ ယေ ဓမ္မာ ဗောဓိပါစနာ။

ဝိစိနန္တော တဒါဒက္ခိံ၊ တတိယံ နေက္ခမ္မပါရမိံ။
ပုဗ္ဗကေဟိ မဟေသီဟိ၊ အာသေဝိတနိသေဝိတံ။

ဣမံ တွံ တတိယံ တာဝ၊ ဒဠှံ ကတွာ သမာဒိယ။
နေက္ခမ္မပါရမိတံ ဂစ္ဆ၊ ယဒိ ဗောဓိံ ပတ္တုမိစ္ဆသိ။

ယထာ အန္ဒုဃရေ ပုရိသော၊ စိရဝုတ္ထော ဒုခဋ္ဋိတော။
န တတ္ထ ရာဂံ ဇနေတိ၊ မုတ္တိမေဝ ဂဝေသတိ။

တထေဝ တွံ သဗ္ဗဘဝေ၊ ပဿ အန္ဒုဃရေ ဝိယ။
နေက္ခမ္မာဘိမုခေါ ဟောဟိ၊ ဘဝတော ပရိမုတ္တိယာ’’တိ။

အထဿ “န ဧတ္တကေဟေဝ ဗုဒ္ဓကာရကဓမ္မေဟိ ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ ဥတ္တရိပိ ဥပဓာရယတော စတုတ္ထံ ပညာပါရမိံ ဒိသွာ ဧတဒဟောသိ “သုမေဓပဏ္ဍိတ တွံ ဣတော ပဋ္ဌာယ ပညာပါရမိမ္ပိ ပူရေယျာသိ၊ ဟီနမဇ္ဈိမုက္ကဋ္ဌေသု ကဉ္စိ အဝဇ္ဇေတွာ သဗ္ဗေပိ ပဏ္ဍိတေ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဉှေ ပုစ္ဆေယျာသိ။ ယထာ ဟိ ပိဏ္ဍစာရိကော ဘိက္ခု ဟီနာဒိကေသု ကုလေသု ကိဉ္စိ အဝဇ္ဇေတွာ ပဋိပါဋိယာ ပိဏ္ဍာယ စရန္တော ခိပ္ပံ ယာပနံ လဘတိ၊ ဧဝံ တွမ္ပိ သဗ္ဗပဏ္ဍိတေ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဉှံ ပုစ္ဆန္တော ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသီ”တိ စတုတ္ထံ ပညာပါရမိံ ဒဠှံ ကတွာ အဓိဋ္ဌာသိ။ တေန ဝုတ္တံ—

“Na hete ettakāyeva, Buddhadhammā bhavissare.
Aññepi vicinissāmi, ye dhammā bodhipācanā.

Vicinanto tadādakkhiṁ, catutthaṁ paññāpāramiṁ.
Pubbakehi Mahesīhi, āsevitanisevitaṁ.

Imaṁ tvaṁ catutthaṁ tāva, daḷhaṁ katvā samādiya.
Paññāpāramitaṁ gaccha, yadi bodhiṁ pattumicchasi.

Yathāpi bhikkhu bhikkhanto, hīnamukkaṭṭhamajjhime.
Kulāni na vivajjento, evaṁ labhati yāpanaṁ.

Tatheva tvaṁ sabbakālaṁ, paripucchanto budhaṁ janaṁ.
Paññāpāramitaṁ gantvā, sambodhiṁ pāpuṇissasī”ti.

Athassa “na ettakeheva Buddhakārakadhammehi bhavitabban”ti uttaripi upadhārayato pañcamaṁ vīriyapāramiṁ disvā etadahosi “Sumedhapaṇḍita tvaṁ ito paṭṭhāya vīriyapāramimpi pūreyyāsi. Yathā hi sīho migarājā sabba-iriyāpathesu daḷhavīriyo hoti, evaṁ tvampi sabbabhavesu sabba-iriyāpathesu daḷhavīriyo anolīnavīriyo samāno Buddho bhavissasī”ti pañcamaṁ vīriyapāramiṁ daḷhaṁ katvā adhiṭṭhāsi. Tena vuttaṁ—

“Na hete ettakāyeva, Buddhadhammā bhavissare.
Aññepi vicinassāmi, ye dhammā bodhipācanā.

Vicinanto tadādakkhiṁ, pañcamaṁ vīriyapāramiṁ.
Pubbakehi Mahesīhi, āsevitanisevitaṁ.

Imaṁ tvaṁ pañcamaṁ tāva, daḷhaṁ katvā samādiya.
Vīriyapāramitaṁ gaccha, yadi bodhiṁ pattumicchasi.

Yathāpi sīho migarājā, nisajjaṭṭhānacaṅkame.
Alīnavīriyo hoti, paggahitamano sadā.

Tatheva tvaṁ sabbabhave, paggaṇha vīriyaṁ daḷhaṁ.
Vīriyapāramitaṁ gantvā, sambodhiṁ pāpuṇissasī”ti.

Athassa “na ettakeheva Buddhakārakadhammehi bhavitabban”ti uttaripi upadhārayato chaṭṭhaṁ khantipāramiṁ disvā etadahosi “Sumedhapaṇḍita tvaṁ

“န ဟေတေ ဧတ္တကာယေဝ၊ ဗုဒ္ဓဓမ္မာ ဘဝိဿရေ။
အညေပိ ဝိစိနိဿာမိ၊ ယေ ဓမ္မာ ဗောဓိပါစနာ။

ဝိစိနန္တော တဒါဒက္ခိံ၊ စတုတ္ထံ ပညာပါရမိံ။
ပုဗ္ဗကေဟိ မဟေသီဟိ၊ အာသေဝိတနိသေဝိတံ။

ဣမံ တွံ စတုတ္ထံ တာဝ၊ ဒဠှံ ကတွာ သမာဒိယ။
ပညာပါရမိတံ ဂစ္ဆ၊ ယဒိ ဗောဓိံ ပတ္တုမိစ္ဆသိ။

ယထာပိ ဘိက္ခု ဘိက္ခန္တော၊ ဟီနမုက္ကဋ္ဌမဇ္ဈိမေ။
ကုလာနိ န ဝိဝဇ္ဇေန္တော၊ ဧဝံ လဘတိ ယာပနံ။

တထေဝ တွံ သဗ္ဗကာလံ၊ ပရိပုစ္ဆန္တော ဗုဓံ ဇနံ။
ပညာပါရမိတံ ဂန္တွာ၊ သမ္ဗောဓိံ ပါပုဏိဿသီ”တိ။

အထဿ “န ဧတ္တကေဟေဝ ဗုဒ္ဓကာရကဓမ္မေဟိ ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ ဥတ္တရိပိ ဥပဓာရယတော ပဉ္စမံ ဝီရိယပါရမိံ ဒိသွာ ဧတဒဟောသိ “သုမေဓပဏ္ဍိတ တွံ ဣတော ပဋ္ဌာယ ဝီရိယပါရမိမ္ပိ ပူရေယျာသိ။ ယထာ ဟိ သီဟော မိဂရာဇာ သဗ္ဗဣရိယာပထေသု ဒဠှဝီရိယော ဟောတိ၊ ဧဝံ တွမ္ပိ သဗ္ဗဘဝေသု သဗ္ဗဣရိယာပထေသု ဒဠှဝီရိယော အနောလီနဝီရိယော သမာနော ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသီ”တိ ပဉ္စမံ ဝီရိယပါရမိံ ဒဠှံ ကတွာ အဓိဋ္ဌာသိ။ တေန ဝုတ္တံ—

“န ဟေတေ ဧတ္တကာယေဝ၊ ဗုဒ္ဓဓမ္မာ ဘဝိဿရေ။
အညေပိ ဝိစိနိဿာမိ၊ ယေ ဓမ္မာ ဗောဓိပါစနာ။

ဝိစိနန္တော တဒါဒက္ခိံ၊ ပဉ္စမံ ဝီရိယပါရမိံ။
ပုဗ္ဗကေဟိ မဟေသီဟိ၊ အာသေဝိတနိသေဝိတံ။

ဣမံ တွံ ပဉ္စမံ တာဝ၊ ဒဠှံ ကတွာ သမာဒိယ။
ဝီရိယပါရမိတံ ဂစ္ဆ၊ ယဒိ ဗောဓိံ ပတ္တုမိစ္ဆသိ။

ယထာပိ သီဟော မိဂရာဇာ၊ နိသဇ္ဇဋ္ဌာနစင်္ကမေ။
အလီနဝီရိယော ဟောတိ၊ ပဂ္ဂဟိတမနော သဒါ။

တထေဝ တွံ သဗ္ဗဘဝေ၊ ပဂ္ဂဏှ ဝီရိယံ ဒဠှံ။
ဝီရိယပါရမိတံ ဂန္တွာ၊ သမ္ဗောဓိံ ပါပုဏိဿသီ”တိ။

အထဿ “န ဧတ္တကေဟေဝ ဗုဒ္ဓကာရကဓမ္မေဟိ ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ ဥတ္တရိပိ ဥပဓာရယတော ဆဋ္ဌံ ခန္တိပါရမိံ ဒိသွာ ဧတဒဟောသိ “သုမေဓပဏ္ဍိတ တွံ

ito paṭṭhāya khantipāramimpi pūreyyāsi, sammānanepi avamānanepi khamova bhaveyyāsi. Yathā hi pathaviyaṁ nāma sucimpi pakkhipanti asucimpi, na tena pathavī sinehaṁ, na paṭighaṁ karoti, khamati sahati adhivāsetiyeva, evaṁ tvampi sammānanāvamānanakkhamova samāno Buddho bhavissasī”ti chaṭṭhaṁ khantipāramiṁ daḷhaṁ katvā adhiṭṭhāsi. Tena vuttaṁ—

“Na hete ettakāyeva, Buddhadhammā bhavissare.
Aññepi vicinissāmi, ye dhammā bodhipācanā.

Vicinanto tadādakkhiṁ, chaṭṭhamaṁ khantipāramiṁ.
Pubbakehi Mahesīhi, āsevitanisevitaṁ.

Imaṁ tvaṁ chaṭṭhamaṁ tāva, daḷhaṁ katvā samādiya.
Tattha advejjhamānaso, sambodhiṁ pāpuṇissasi.

Yathāpi pathavī nāma, sucimpi asucimpi ca.
Sabbaṁ sahati nikkhepaṁ, na karoti paṭighaṁ tayā.

Tatheva tvampi sabbesaṁ, sammānāvamānakkhamo.
Khantipāramitaṁ gantvā, sambodhiṁ pāpuṇissasī”ti.

Athassa “na ettakeheva Buddhakārakadhammehi bhavitabban”ti uttaripi upadhārayato sattamaṁ saccapāramiṁ disvā etadahosi “Sumedhapaṇḍita tvaṁ ito paṭṭhāya saccapāramimpi pūreyyāsi, asaniyā matthake patamānāyapi dhanādīnaṁ atthāya chandādivasena sampajānamusāvādaṁ nāma mākāsi[1]. Yathā hi osadhitārakā nāma sabba-utūsu attano gamanavīthiṁ jahitvā aññāya vīthiyā na gacchati, sakavīthiyāva gacchati, evameva tvampi saccaṁ pahāya musāvādaṁ nāma akarontoyeva Buddho bhavissasī”ti sattamaṁ saccapāramiṁ daḷhaṁ katvā adhiṭṭhāsi. Tena vuttaṁ—

“Na hete ettakāyeva, Buddhadhammā bhavissare.
Aññepi vicinissāmi, ye dhammā bodhipācanā.

Vicinanto tadādakkhiṁ, sattamaṁ saccapāramiṁ.
Pubbakehi Mahesīhi, āsevitanisevitaṁ.

1. Mā abhāsi (Sī)

ဣတော ပဋ္ဌာယ ခန္တိပါရမိမ္ပိ ပူရေယျာသိ၊ သမ္မာနနေပိ အဝမာနနေပိ ခမောဝ ဘဝေယျာသိ။ ယထာ ဟိ ပထဝိယံ နာမ သုစိမ္ပိ ပက္ခိပန္တိ အသုစိမ္ပိ၊ န တေန ပထဝီ သိနေဟံ, န ပဋိဃံ ကရောတိ၊ ခမတိ သဟတိ အဓိဝါသေတိယေဝ၊ ဧဝံ တွမ္ပိ သမ္မာနနာဝမာနနက္ခမောဝ သမာနော ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသီ”တိ ဆဋ္ဌံ ခန္တိပါရမိံ ဒဠှံ ကတွာ အဓိဋ္ဌာသိ။ တေန ဝုတ္တံ—

“န ဟေတေ ဧတ္တကာယေဝ၊ ဗုဒ္ဓဓမ္မာ ဘဝိဿရေ။
အညေပိ ဝိစိနိဿာမိ၊ ယေ ဓမ္မာ ဗောဓိပါစနာ။

ဝိစိနန္တော တဒါဒက္ခိံ၊ ဆဋ္ဌမံ ခန္တိပါရမိံ။
ပုဗ္ဗကေဟိ မဟေသီဟိ၊ အာသေဝိတနိသေဝိတံ။

ဣမံ တွံ ဆဋ္ဌမံ တာဝ၊ ဒဠှံ ကတွာ သမာဒိယ။
တတ္ထ အဒွေဇ္ဈမာနသော၊ သမ္ဗောဓိံ ပါပုဏိဿသိ။

ယထာပိ ပထဝီ နာမ၊ သုစိမ္ပိ အသုစိမ္ပိ စ။
သဗ္ဗံ သဟတိ နိက္ခေပံ၊ န ကရောတိ ပဋိဃံ တယာ။

တထေဝ တွမ္ပိ သဗ္ဗေသံ၊ သမ္မာနာဝမာနက္ခမော။
ခန္တိပါရမိတံ ဂန္တွာ၊ သမ္ဗောဓိံ ပါပုဏိဿသီ”တိ။

အထဿ “န ဧတ္တကေဟေဝ ဗုဒ္ဓကာရကဓမ္မေဟိ ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ ဥတ္တရိပိ ဥပဓာရယတော သတ္တမံ သစ္စပါရမိံ ဒိသွာ ဧတဒဟောသိ “သုမေဓပဏ္ဍိတ တွံ ဣတော ပဋ္ဌာယ သစ္စပါရမိမ္ပိ ပူရေယျာသိ၊ အသနိယာ မတ္ထကေ ပတမာနာယပိ ဓနာဒီနံ အတ္ထာယ ဆန္ဒာဒိဝသေန သမ္ပဇာနမုသာဝါဒံ နာမ မာကာသိ[1]။ ယထာ ဟိ ဩသဓိတာရကာ နာမ သဗ္ဗဥတူသု အတ္တနော ဂမနဝီထိံ ဇဟိတွာ အညာယ ဝီထိယာ န ဂစ္ဆတိ၊ သကဝီထိယာဝ ဂစ္ဆတိ၊ ဧဝမေဝ တွမ္ပိ သစ္စံ ပဟာယ မုသာဝါဒံ နာမ အကရောန္တောယေဝ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသီ”တိ သတ္တမံ သစ္စပါရမိံ ဒဠှံ ကတွာ အဓိဋ္ဌာသိ။ တေန ဝုတ္တံ—

“န ဟေတေ ဧတ္တကာယေဝ၊ ဗုဒ္ဓဓမ္မာ ဘဝိဿရေ။
အညေပိ ဝိစိနိဿာမိ၊ ယေ ဓမ္မာ ဗောဓိပါစနာ။

ဝိစိနန္တော တဒါဒက္ခိံ၊ သတ္တမံ သစ္စပါရမိံ။
ပုဗ္ဗကေဟိ မဟေသီဟိ၊ အာသေဝိတနိသေဝိတံ။

၁-မာ အဘာသိ (သီ)

Imaṁ tvaṁ sattamaṁ tāva, daḷhaṁ katvā samādiya.
Tattha advejjhavacano, sambodhiṁ pāpuṇissasi.

Yathāpi osadhī nāma, tulābhūtā sadevake.
Samaye utuvasse vā, na vokkamati vīthito.

Tatheva tvampi saccesu, mā vokkamasi vīthito.
Saccapāramitaṁ gantvā, sambodhiṁ pāpuṇissasī”ti.

Athassa “na ettakeheva Buddhakārakadhammehi bhavitabban”ti uttaripi upadhārayato aṭṭhamaṁ adhiṭṭhānapāramiṁ disvā etadahosi “Sumedhapaṇḍita tvaṁ ito paṭṭhāya adhiṭṭhānapāramimpi pūreyyāsi. Yaṁ adhiṭṭhāsi, tasmiṁ adhiṭṭhāne niccalo bhaveyyāsi. Yathā hi pabbato nāma sabbadisāsu vātehi pahaṭopi na kampati na calati, attano ṭhāneyeva tiṭṭhati, evameva tvampi attano adhiṭṭhāne niccalo hontova Buddho bhavissasī”ti aṭṭhamaṁ adhiṭṭhānapāramiṁ daḷhaṁ katvā adhiṭṭhāsi. Tena vuttaṁ—

“Na hete ettakāyeva, Buddhadhammā bhavissare.
Aññepi vicinissāmi, ye dhammā bodhipācanā.

Vicinanto tadādakkhiṁ, aṭṭhamaṁ adhiṭṭhānapāramiṁ.
Pubbakehi Mahesīhi, āsevitanisevitaṁ.

Imaṁ tvaṁ aṭṭhamaṁ tāva, daḷhaṁ katvā samādiya.
Tattha tvaṁ acalo hutvā, sambodhiṁ pāpuṇissasi.

Yathāpi pabbato selo, acalo suppatiṭṭhito.
Na kampati bhusavātehi, sakaṭṭhāneva tiṭṭhati.

Tatheva tvampi adhiṭṭhāne, sabbadā acalo bhava.
Adhiṭṭhānapāramitaṁ gantvā, sambodhiṁ pāpuṇissasī”ti.

Athassa “na ettakeheva Buddhakārakadhammehi bhavitabban”ti uttaripi upadhārayato navamaṁ mettāpāramiṁ disvā etadahosi “Sumedhapaṇḍita tvaṁ ito paṭṭhāya navamaṁ mettāpāramimpi pūreyyāsi, ahitesupi hitesupi ekacitto bhaveyyāsi. Yathā hi udakaṁ nāma pāpajanassāpi kalyāṇajanassāpi sītibhāvaṁ ekasadisaṁ katvā pharati, evameva tvampi

ဣမံ တွံ သတ္တမံ တာဝ၊ ဒဠှံ ကတွာ သမာဒိယ။
တတ္ထ အဒ္ဝေဇ္ဈဝစနော၊ သမ္ဗောဓိံ ပါပုဏိဿသိ။

ယထာပိ ဩသဓီ နာမ၊ တုလာဘူတာ သဒေဝကေ။
သမယေ ဥတုဝဿေ ဝါ၊ န ဝေါက္ကမတိ ဝီထိတော။

တထေဝ တွမ္ပိ သစ္စေသု၊ မာ ဝေါက္ကမသိ ဝီထိတော။
သစ္စပါရမိတံ ဂန္တွာ၊ သမ္ဗောဓိံ ပါပုဏိဿသီ”တိ။

အထဿ “န ဧတ္တကေဟေဝ ဗုဒ္ဓကာရကဓမ္မေဟိ ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ ဥတ္တရိပိ ဥပဓာရယတော အဋ္ဌမံ အဓိဋ္ဌာနပါရမိံ ဒိသွာ ဧတဒဟောသိ “သုမေဓပဏ္ဍိတ တွံ ဣတော ပဋ္ဌာယ အဓိဋ္ဌာနပါရမိမ္ပိ ပူရေယျာသိ။ ယံ အဓိဋ္ဌာသိ၊ တသ္မိံ အဓိဋ္ဌာနေ နိစ္စလော ဘဝေယျာသိ။ ယထာ ဟိ ပဗ္ဗတော နာမ သဗ္ဗဒိသာသု ဝါတေဟိ ပဟဋောပိ န ကမ္ပတိ န စလတိ၊ အတ္တနော ဌာနေယေဝ တိဋ္ဌတိ၊ ဧဝမေဝ တွမ္ပိ အတ္တနော အဓိဋ္ဌာနေ နိစ္စလော ဟောန္တောဝ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသီ”တိ အဋ္ဌမံ အဓိဋ္ဌာနပါရမိံ ဒဠှံ ကတွာ အဓိဋ္ဌာသိ။ တေန ဝုတ္တံ—

“န ဟေတေ ဧတ္တကာယေဝ၊ ဗုဒ္ဓဓမ္မာ ဘဝိဿရေ။
အညေပိ ဝိစိနိဿာမိ၊ ယေ ဓမ္မာ ဗောဓိပါစနာ။

ဝိစိနန္တော တဒါဒက္ခိံ၊ အဋ္ဌမံ အဓိဋ္ဌာနပါရမိံ။
ပုဗ္ဗကေဟိ မဟေသီဟိ၊ အာသေဝိတနိသေဝိတံ။

ဣမံ တွံ အဋ္ဌမံ တာဝ၊ ဒဠှံ ကတွာ သမာဒိယ။
တတ္ထ တွံ အစလော ဟုတွာ၊ သမ္ဗောဓိံ ပါပုဏိဿသိ။

ယထာပိ ပဗ္ဗတော သေလော၊ အစလော သုပ္ပတိဋ္ဌိတော။
န ကမ္ပတိ ဘုသဝါတေဟိ၊ သကဋ္ဌာနေဝ တိဋ္ဌတိ။

တထေဝ တွမ္ပိ အဓိဋ္ဌာနေ၊ သဗ္ဗဒါ အစလော ဘဝ။
အဓိဋ္ဌာနပါရမိတံ ဂန္တွာ၊ သမ္ဗောဓိံ ပါပုဏိဿသီ”တိ။

အထဿ “န ဧတ္တကေဟေဝ ဗုဒ္ဓကာရကဓမ္မေဟိ ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ ဥတ္တရိပိ ဥပဓာရယတော နဝမံ မေတ္တာပါရမိံ ဒိသွာ ဧတဒဟောသိ “သုမေဓပဏ္ဍိတ တွံ ဣတော ပဋ္ဌာယ နဝမံ မေတ္တာပါရမိမ္ပိ ပူရေယျာသိ၊ အဟိတေသုပိ ဟိတေသုပိ ဧကစိတ္တော ဘဝေယျာသိ။ ယထာ ဟိ ဥဒကံ နာမ ပါပဇနဿာပိ ကလျာဏဇနဿာပိ သီတိဘာဝံ ဧကသဒိသံ ကတွာ ဖရတိ၊ ဧဝမေဝ တွမ္ပိ

sabbasattesu mettacittena ekacittova honto Buddho bhavissasī”ti navamaṁ mettāpāramiṁ daḷhaṁ katvā adhiṭṭhāsi. Tena vuttaṁ—

“Na hete ettakāyeva, Buddhadhammā bhavissare.
Aññepi vicinissāmi, ye dhammā bodhipācanā.

Vicinanto tadādakkhiṁ, navamaṁ mettāpāramiṁ.
Pubbakehi Mahesīhi, āsevitanisevitaṁ.

Imaṁ tvaṁ navamaṁ tāva, daḷhaṁ katvā samādiya.
Mettāya asamo hohi, yadi bodhiṁ pattumicchasi.

Yathāpi udakaṁ nāma, kalyāṇe pāpake jane.
Samaṁ pharati sītena, pavāheti rajomalaṁ.

Tatheva tvampi ahitahite, samaṁ mettāya bhāvaya.
Mettāpāramitaṁ gantvā, sambodhiṁ pāpuṇissasī”ti.

Athassa “na ettakeheva Buddhakārakadhammehi bhavitabban”ti uttaripi upadhārayato dasamaṁ upekkhāpāramiṁ disvā etadahosi “Sumedhapaṇḍita tvaṁ ito paṭṭhāya upekkhāpāramimpi pūreyyāsi, sukhepi dukkhepi majjhattova bhaveyyāsi. Yathā hi pathavī nāma sucimpi asucimpi pakkhippamānā majjhattāva hoti, evameva tvampi sukhadukkhesu majjhattova honto Buddho bhavissasī”ti dasamaṁ upekkhāpāramiṁ daḷhaṁ katvā adhiṭṭhāsi. Tena vuttaṁ—

“Na hete ettakāyeva, Buddhadhammā bhavissare.
Aññepi vicinissāmi, ye dhammā bodhipācanā.

Vicinanto tadādakkhiṁ, dasamaṁ upekkhāpāramiṁ.
Pubbakehi Mahesīhi, āsevitanisevitaṁ.

Imaṁ tvaṁ dasamaṁ tāva, daḷhaṁ katvā samādiya.
Tulābhūto daḷho hutvā, sambodhiṁ pāpuṇissasi.

Yathāpi pathavī nāma, nikkhittaṁ asuciṁ suciṁ.
Upekkhati ubhopete, kopānunayavajjitā.

Tatheva tvampi sukhadukkhe, tulābhūto sadā bhava.
Upekkhāpāramitaṁ gantvā, sambodhiṁ pāpuṇissasī”ti.

သဗ္ဗသတ္တေသု မေတ္တစိတ္တေန‘ဧကစိတ္တောဝ ဟောန္တော ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသီ”တိ နဝမံ မေတ္တာပါရမိံ ဒဠှံ ကတွာ အဓိဋ္ဌာသိ။ တေန ဝုတ္တံ—

“န ဟေတေ ဧတ္တကာယေဝ၊ ဗုဒ္ဓဓမ္မာ ဘဝိဿရေ။
အညေပိ ဝိစိနိဿာမိ၊ ယေ ဓမ္မာ ဗောဓိပါစနာ။

ဝိစိနန္တော တဒါဒက္ခိံ၊ နဝမံ မေတ္တာပါရမိံ။
ပုဗ္ဗကေဟိ မဟေသီဟိ၊ အာသေဝိတနိသေဝိတံ။

ဣမံ တွံ နဝမံ တာဝ၊ ဒဠှံ ကတွာ သမာဒိယ။
မေတ္တာယ အသမော ဟောဟိ၊ ယဒိ ဗောဓိံ ပတ္တုမိစ္ဆသိ။

ယထာပိ ဥဒကံ နာမ၊ ကလျာဏေ ပါပကေ ဇနေ။
သမံ ဖရတိ သီတေန၊ ပဝါဟေတိ ရဇောမလံ။

တထေဝ တွမ္ပိ အဟိတဟိတေ၊ သမံ မေတ္တာယ ဘာဝယ။
မေတ္တာပါရမိတံ ဂန္တွာ၊ သမ္ဗောဓိံ ပါပုဏိဿသီ”တိ။

အထဿ “န ဧတ္တကေဟေဝ ဗုဒ္ဓကာရကဓမ္မေဟိ ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ ဥတ္တရိပိ ဥပဓာရယတော ဒသမံ ဥပေက္ခာပါရမိံ ဒိသွာ ဧတဒဟောသိ “သုမေဓပဏ္ဍိတ တွံ ဣတော ပဋ္ဌာယ ဥပေက္ခာပါရမိမ္ပိ ပူရေယျာသိ၊ သုခေပိ ဒုက္ခေပိ မဇ္ဈတ္တောဝ ဘဝေယျာသိ။ ယထာ ဟိ ပထဝီ နာမ သုစိမ္ပိ အသုစိမ္ပိ ပက္ခိပ္ပမာနာ မဇ္ဈတ္တာဝ ဟောတိ၊ ဧဝမေဝ တွမ္ပိ သုခဒုက္ခေသု မဇ္ဈတ္တောဝ ဟောန္တော ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသီ”တိ ဒသမံ ဥပေက္ခာပါရမိံ ဒဠှံ ကတွာ အဓိဋ္ဌာသိ။ တေန ဝုတ္တံ—

“န ဟေတေ ဧတ္တကာယေဝ၊ ဗုဒ္ဓဓမ္မာ ဘဝိဿရေ။
အညေပိ ဝိစိနိဿာမိ၊ ယေ ဓမ္မာ ဗောဓိပါစနာ။

ဝိစိနန္တော တဒါဒက္ခိံ၊ ဒသမံ ဥပေက္ခာပါရမိံ။
ပုဗ္ဗကေဟိ မဟေသီဟိ၊ အာသေဝိတနိသေဝိတံ။

ဣမံ တွံ ဒသမံ တာဝ၊ ဒဠှံ ကတွာ သမာဒိယ။
တုလာဘူတော ဒဠှော ဟုတွာ၊ သမ္ဗောဓိံ ပါပုဏိဿသိ။

ယထာပိ ပထဝီ နာမ၊ နိက္ခိတ္တံ အသုစိံ သုစိံ။
ဥပေက္ခတိ ဥဘောပေတေ၊ ကောပါနုနယဝဇ္ဇိတာ။

တထေဝ တွမ္ပိ သုခဒုက္ခေ၊ တုလာဘူတော သဒါ ဘဝ။
ဥပေက္ခာပါရမိတံ ဂန္တွာ၊ သမ္ဗောဓိံ ပါပုဏိဿသီ”တိ။

Tato cintesi "imasmiṁ loke bodhisattehi pūretabbā bodhiparipācanā Buddhakārakadhammā ettakāyeva, dasa pāramiyo ṭhapetvā aññe[1] natthi, imāpi dasa pāramiyo uddhaṁ ākāsepi natthi, heṭṭhā pathaviyampi, puratthimādīsu disāsupi natthi, mayhameva pana hadayamaṁsabbhantare patiṭṭhitā"ti. Evaṁ tāsaṁ hadaye patiṭṭhitabhāvaṁ disvā sabbāpi tā daḷhaṁ katvā adhiṭṭhāya punappunaṁ sammasanto anulomapaṭilomaṁ sammasati, pariyante gahetvā ādiṁ pāpeti, ādimhi gahetvā pariyante ṭhapeti, majjhe gahetvā ubhato osāpeti, ubhato koṭīsu gahetvā majjhe osāpeti. Bāhirakabhaṇḍapariccāgo dānapāramī nāma, aṅgapariccāgo dāna-upapāramī nāma, jīvitapariccāgo dānaparamatthapāramī nāmāti[2] dasa pāramiyo dasa upapāramiyo dasa paramatthapāramiyo yantatelaṁ[3] vinivaṭṭento viya Mahāmeruṁ matthaṁ katvā cakkavāḷamahāsamuddaṁ āluḷento viya ca sammasi. Tassevaṁ dasa pāramiyo sammasantassa dhammatejena catunahutādhikadviyojanasatasahassabahalā ayaṁ mahāpathavī hatthinā akkantanaḷakalāpo viya, pīḷiyamānaṁ ucchuyantaṁ viya ca mahāviravaṁ viravamānā saṅkampi sampakampi sampavedhi, kulālacakkaṁ viya telayantacakkaṁ viya ca paribbhami. Tena vuttaṁ—

"Ettakāyeva te loke, ye dhammā bodhipācanā.
Tatuddhaṁ natthi aññatra, daḷhaṁ tattha patiṭṭhaha.

Ime dhamme sammasato, sabhāvasarasalakkhaṇe.
Dhammatejena vasudhā, dasasahassī pakampatha.

Calatī ravatī pathavī, ucchuyantaṁva pīḷitaṁ.
Telayante[4] yathā cakkaṁ, evaṁ kampati medanī"ti.

Mahāpathaviyā kampamānāya Rammanagaravāsino saṇṭhātuṁ asakkontā yugantavātabbhāhatā[5] mahāsālā viya mucchitamucchitāva papatiṁsu,

1. Aññaṁ (Ka)
2. Aṅgapariccāgo pāramiyo nāma, bāhirabhaṇḍapariccāgo upapāramiyo nāma, jīvitapariccāgo paramatthapāramiyo nāmāti (Sī,I) Buddhavaṁsaṭṭhakathāpi passitabbā.
3. Paramatthapāramiyoti yamakatelaṁ (Sī, I) paramatthapāramiyo majjhe gahetvā yantatelaṁ (Syā)
4. Telayantaṁ (Syā, Ka)
5. Yugandharavātappahatā (Syā, Ka)

တတော စိန္တေသိ "ဣမသ္မိံ လောကေ ဗောဓိသတ္တေဟိ ပူရေတဗ္ဗာ ဗောဓိပရိပါစနာ ဗုဒ္ဓကာရကဓမ္မာ ဧတ္တကာယေဝ၊ ဒသ ပါရမိယော ဌပေတွာ အညေ[၁] နတ္ထိ၊ ဣမာပိ ဒသ ပါရမိယော ဥဒ္ဓံ အာကာသေပိ နတ္ထိ၊ ဟေဋ္ဌာ ပထဝိယမ္ပိ၊ ပုရတ္ထိမာဒီသု ဒိသာသုပိ နတ္ထိ၊ မယှမေဝ ပန ဟဒယမံသဗ္ဘန္တရေ ပတိဋ္ဌိတာ"တိ။ ဧဝံ တာသံ ဟဒယေ ပတိဋ္ဌိတဘာဝံ ဒိသွာ သဗ္ဗာပိ တာ ဒဠှံ ကတွာ အဓိဋ္ဌာယ ပုနပ္ပုနံ သမ္မသန္တော အနုလောမပဋိလောမံ သမ္မသတိ၊ ပရိယန္တေ ဂဟေတွာ အာဒိံ ပါပေတိ၊ အာဒိမှိ ဂဟေတွာ ပရိယန္တေ ဌပေတိ၊ မဇ္ဈေ ဂဟေတွာ ဥဘတော ဩသာပေတိ၊ ဥဘတော ကောဋီသု ဂဟေတွာ မဇ္ဈေ ဩသာပေတိ။ ဗာဟိရကဘဏ္ဍပရိစ္စာဂေါ ဒါနပါရမီ နာမ၊ အင်္ဂပရိစ္စာဂေါ ဒါနဥပပါရမီ နာမ၊ ဇီဝိတပရိစ္စာဂေါ ဒါနပရမတ္ထပါရမီ နာမာတိ[၂] ဒသ ပါရမိယော ဒသ ဥပပါရမိယော ဒသ ပရမတ္ထပါရမိယော ယန္တတေလံ[၃] ဝိနိဝဋ္ဋေန္တော ဝိယ မဟာမေရုံ မတ္ထံ ကတွာ စက္ကဝါဠမဟာသမုဒ္ဒံ အာလုဠေန္တော ဝိယ စ သမ္မသိ။ တဿေဝံ ဒသ ပါရမိယော သမ္မသန္တဿ ဓမ္မတေဇေန စတုနဟုတာဓိကဒွိယောဇနသတသဟဿဗဟလာ အယံ မဟာပထဝီ ဟတ္ထိနာ အက္ကန္တနဠကလာပေါ ဝိယ, ပီဠိယမာနံ ဥစ္ဆုယန္တံ ဝိယ စ မဟာဝိရဝံ ဝိရဝမာနာ သင်္ကမ္ပိ သမ္ပကမ္ပိ သမ္ပဝေဓိ၊ ကုလာလစက္ကံ ဝိယ တေလယန္တစက္ကံ ဝိယ စ ပရိဗ္ဘမိ။ တေန ဝုတ္တံ—

"ဧတ္တကာယေဝ တေ လောကေ၊ ယေ ဓမ္မာ ဗောဓိပါစနာ။
တတုဒ္ဓံ နတ္ထိ အညတြ၊ ဒဠှံ တတ္ထ ပတိဋ္ဌဟ။

ဣမေ ဓမ္မေ သမ္မသတော၊ သဘာဝသရသလက္ခဏေ။
ဓမ္မတေဇေန ဝသုဓာ၊ ဒသသဟဿီ ပကမ္ပထ။

စလတီ ရဝတီ ပထဝီ၊ ဥစ္ဆုယန္တံဝ ပီဠိတံ။
တေလယန္တေ[၄] ယထာ စက္ကံ၊ ဧဝံ ကမ္ပတိ မေဒနီ"တိ။

မဟာပထဝိယာ ကမ္ပမာနာယ ရမ္မနဂရဝါသိနော သဏ္ဌာတုံ အသက္ကောန္တာ ယုဂန္တဝါတဗ္ဘာဟတာ[၅] မဟာသာလာ ဝိယ မုစ္ဆိတမုစ္ဆိတာဝ ပပတိံသု၊

၁-အညံ (က)
၂-အင်္ဂပရိစ္စာဂေါ ပါရမိယော နာမ၊ ဗာဟိရဘဏ္ဍပရိစ္စာဂေါ ဥပပါရမိယော နာမ၊ ဇီဝိတပရိစ္စာဂေါ ပရမတ္ထပါရမိယော နာမာတိ (သီ၊ ဣ) ဗုဒ္ဓဝံသဋ္ဌကထာပိ ပဿိတဗ္ဗာ။
၃-ပရမတ္ထပါရမိယောတိ ယမကတေလံ (သီ၊ ဣ)၊ ပရမတ္ထပါရမိယော မဇ္ဈေ ဂဟေတွာ ယန္တတေလံ (သျာ)
၄-တေလယန္တံ (သျာ၊ က)
၅-ယုဂန္ဓရဝါတပ္ပဟတာ (သျာ၊ က)

ghaṭādīni kulālabhājanāni pavaṭṭantāni aññamaññaṁ paharantāni cuṇṇavicuṇṇāni ahesuṁ. Mahājano bhītatasito satthāraṁ upasaṅkamitvā “kinnu kho Bhagavā nāgāvaṭṭo ayaṁ bhūtayakkhadevatāsu aññatarāvaṭṭoti na hi mayaṁ etaṁ jānāma, apica kho sabbopi ayaṁ mahājano upadduto, kinnu kho imassa lokassa pāpakaṁ bhavissati, udāhu kalyāṇaṁ, kathetha no etaṁ kāraṇan”ti āha. Atha Satthā tesaṁ kathaṁ sutvā “tumhe mā bhāyatha mā cintayittha, natthi vo itonidānaṁ bhayaṁ, yo so mayā ajja Sumedhapaṇḍito ‘anāgate Gotamo nāma Buddho bhavissatī’ti byākato, so dasa pāramiyo sammasati, tassa dasa pāramiyo sammasantassa viloḷentassa dhammatejena sakaladasasahassilokadhātu ekappahārena kampati ceva ravati cā”ti āha. Tena vuttaṁ—

“Yāvatā parisā āsi, Buddhassa parivesane.
Pavedhamānā sā tattha, mucchitā sesi bhūmiyaṁ.

Ghaṭānekasahassāni, kumbhīnañca satā bahū.
Sañcuṇṇamathitā tattha, aññamaññaṁ paghaṭṭitā.

Ubbiggā tasitā bhītā, bhantā byadhitamānasā.
Mahājanā samāgamma, Dīpaṅkaramupāgamuṁ.

Kiṁ bhavissati lokassa, kalyāṇamatha pāpakaṁ.
Sabbo upadduto loko, taṁ vinodehi cakkhuma.

Tesaṁ tadā saññāpesi, Dīpaṅkaro Mahāmuni.
Vissatthā hotha mā bhātha, imasmiṁ pathavikampane.

Yamahaṁ ajja byākāsiṁ, Buddho loke bhavissati.
Eso sammasati dhammaṁ, pubbakaṁ Jinasevitaṁ.

Tassa sammasato dhammaṁ, Buddhabhūmiṁ asesato.
Tenāyaṁ kampitā pathavī, dasasahassī sadevake”ti.

Mahājano Tathāgatassa vacanaṁ sutvā haṭṭhatuṭṭho mālāgandhavilepanaṁ ādāya Rammanagarā nikkhamitvā bodhisattaṁ upasaṅkamitvā mālādīhi

ဃဋာဒီနိ ကုလာလဘာဇနာနိ ပဝဋ္ဋန္တာနိ အညမညံ ပဟရန္တာနိ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏာနိ အဟေသုံ။ မဟာဇနော ဘီတတသိတော သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ကိန္နု ခေါ ဘဂဝါ နာဂါဝဋ္ဋော အယံ ဘူတယက္ခဒေဝတာသု အညတရာဝဋ္ဋောတိ န ဟိ မယံ ဧတံ ဇာနာမ၊ အပိစ ခေါ သဗ္ဗောပိ အယံ မဟာဇနော ဥပဒ္ဒုတော၊ ကိန္နု ခေါ ဣမဿ လောကဿ ပါပကံ ဘဝိဿတိ၊ ဥဒါဟု ကလျာဏံ၊ ကထေထ နော ဧတံ ကာရဏ”န္တိ အာဟ။ အထ သတ္ထာ တေသံ ကထံ သုတွာ “တုမှေ မာ ဘာယထ မာ စိန္တယိတ္ထ၊ နတ္ထိ ဝေါ ဣတောနိဒါနံ ဘယံ၊ ယော သော မယာ အဇ္ဇ သုမေဓပဏ္ဍိတော ‘အနာဂတေ ဂေါတမော နာမ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတီ’တိ ဗျာကတော၊ သော ဒသ ပါရမိယော သမ္မသတိ၊ တဿ ဒသ ပါရမိယော သမ္မသန္တဿ ဝိလောဠေန္တဿ ဓမ္မတေဇေန သကလဒသသဟဿိလောကဓာတု ဧကပ္ပဟာရေန ကမ္ပတိ စေဝ ရဝတိ စာ”တိ အာဟ။ တေန ဝုတ္တံ—

“ယာဝတာ ပရိသာ အာသိ၊ ဗုဒ္ဓဿ ပရိဝေသနေ။
ပဝေဓမာနာ သာ တတ္ထ၊ မုစ္ဆိတာ သေသိ ဘူမိယံ။

ဃဋာနေကသဟဿာနိ၊ ကုမ္ဘီနဉ္စ သတာ ဗဟူ။
သဉ္စုဏ္ဏမထိတာ တတ္ထ၊ အညမညံ ပဃဋ္ဋိတာ။

ဥဗ္ဗိဂ္ဂါ တသိတာ ဘီတာ၊ ဘန္တာ ဗျဓိတမာနသာ။
မဟာဇနာ သမာဂမ္မ၊ ဒီပင်္ကရမုပါဂမုံ။

ကိံ ဘဝိဿတိ လောကဿ၊ ကလျာဏမထ ပါပကံ။
သဗ္ဗော ဥပဒ္ဒုတော လောကော၊ တံ ဝိနောဒေဟိ စက္ခုမ။

တေသံ တဒါ သညာပေသိ၊ ဒီပင်္ကရော မဟာမုနိ။
ဝိဿတ္ထာ ဟောထ မာ ဘာထ၊ ဣမသ္မိံ ပထဝိကမ္ပနေ။

ယမဟံ အဇ္ဇ ဗျာကာသိံ၊ ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဘဝိဿတိ။
ဧသော သမ္မသတိ ဓမ္မံ၊ ပုဗ္ဗကံ ဇိနသေဝိတံ။

တဿ သမ္မသတော ဓမ္မံ၊ ဗုဒ္ဓဘူမိံ အသေသတော။
တေနာယံ ကမ္ပိတာ ပထဝီ၊ ဒသသဟဿီ သဒေဝကေ”တိ။

မဟာဇနော တထာဂတဿ ဝစနံ သုတွာ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌော မာလာဂန္ဓဝိလေပနံ အာဒါယ ရမ္မနဂရာ နိက္ခမိတွာ ဗောဓိသတ္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ မာလာဒီဟိ

pūjetvā vanditvā padakkhiṇaṁ katvā Rammanagarameva pāvisi. Bodhisattopi dasa pāramiyo sammasitvā vīriyaṁ daḷhaṁ katvā adhiṭṭhāya nisinnāsanā vuṭṭhāsi. Tena vuttaṁ—

"Buddhassa vacanaṁ sutvā, mano nibbāyi tāvade.
Sabbe maṁ upasaṅkamma, punāpi abhivandisuṁ.

Samādiyitvā Buddhaguṇaṁ, daḷhaṁ katvāna mānasaṁ.
Dīpaṅkaraṁ namassitvā, āsanā vuṭṭhahiṁ tadā"ti.

Atha bodhisattaṁ āsanā vuṭṭhahantaṁ sakaladasasahassacakkavāḷadevatā sannipatitvā dibbehi mālāgandhehi pūjetvā vanditvā "ayya Sumedhatāpasa tayā ajja Dīpaṅkaradasabalassa pādamūle mahatī patthanā patthitā, sā te anantarāyena samijjhatu, mā te bhayaṁ vā chambhitattaṁ vā ahosi, sarīre appamattakopi rogo mā uppajji, khippaṁ pāramiyo pūretvā sammāsambodhiṁ paṭivijjha. Yathā pupphūpagaphalūpagā rukkhā samaye pupphanti ceva phalanti ca, tatheva tvampi samayaṁ anatikkamitvā khippaṁ sambodhimuttamaṁ phusassū"ti-ādīni thutimaṅgalāni payirudāhaṁsu, evaṁ payirudāhitvā attano attano devaṭṭhānameva agamaṁsu. Bodhisattopi devatāhi abhitthuto "ahaṁ dasa pāramiyo pūretvā kappasatasahassādhikānaṁ catunnaṁ asaṅkhyeyyānaṁ matthake Buddho bhavissāmī"ti vīriyaṁ daḷhaṁ katvā adhiṭṭhāya nabhaṁ abbhuggantvā Himavantameva agamāsi. Tena vuttaṁ—

"Dibbaṁ mānusakaṁ pupphaṁ, devā mānusakā ubho.
Samokiranti pupphehi, vuṭṭhahantassa āsanā.

Vedayanti ca te sotthiṁ, devā mānusakā ubho.
Mahantaṁ patthitaṁ tuyhaṁ, taṁ labhassu yathicchitaṁ.

Sabbītiyo vivajjantu, soko rogo vinassatu.
Mā te bhavantvantarāyā, phusa khippaṁ bodhimuttamaṁ.

Yathāpi samaye patte, pupphanti pupphino dumā.
Tatheva tvaṁ mahāvīra, Buddhañāṇena pupphassu.

ပူဇေတွာ ဝန္ဒိတွာ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ရမ္မနဂရမေဝ ပါဝိသိ။ ဗောဓိသတ္တောပိ ဒသ ပါရမိယော သမ္မသိတွာ ဝီရိယံ ဒဠှံ ကတွာ အဓိဋ္ဌာယ နိသိန္နာသနာ ဝုဋ္ဌာသိ။ တေန ဝုတ္တံ—

“ဗုဒ္ဓဿ ဝစနံ သုတွာ၊ မနော နိဗ္ဗာယိ တာဝဒေ။
သဗ္ဗေ မံ ဥပသင်္ကမ္မ၊ ပုနာပိ အဘိဝန္ဒိသုံ။

သမာဒိယိတွာ ဗုဒ္ဓဂုဏံ၊ ဒဠှံ ကတွာန မာနသံ။
ဒီပင်္ကရံ နမဿိတွာ၊ အာသနာ ဝုဋ္ဌဟိံ တဒါ”တိ။

အထ ဗောဓိသတ္တံ အာသနာ ဝုဋ္ဌဟန္တံ သကလဒသသဟဿစက္ကဝါဠဒေဝတာ သန္နိပတိတွာ ဒိဗ္ဗေဟိ မာလာဂန္ဓေဟိ ပူဇေတွာ ဝန္ဒိတွာ “အယျ သုမေဓတာပသ တယာ အဇ္ဇ ဒီပင်္ကရဒသဗလဿ ပါဒမူလေ မဟတီ ပတ္ထနာ ပတ္ထိတာ၊ သာ တေ အနန္တရာယေန သမိဇ္ဈတု၊ မာ တေ ဘယံ ဝါ ဆမ္ဘိတတ္တံ ဝါ အဟောသိ၊ သရီရေ အပ္ပမတ္တကောပိ ရောဂေါ မာ ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ ခိပ္ပံ ပါရမိယော ပူရေတွာ သမ္မာသမ္ဗောဓိံ ပဋိဝိဇ္ဈ။ ယထာ ပုပ္ဖူပဂဖလူပဂါ ရုက္ခာ သမယေ ပုပ္ဖန္တိ စေဝ ဖလန္တိ စ၊ တထေဝ တွမ္ပိ သမယံ အနတိက္ကမိတွာ ခိပ္ပံ သမ္ဗောဓိမုတ္တမံ ဖုသဿူ”တိအာဒီနိ ထုတိမင်္ဂလာနိ ပယိရုဒါဟံသု၊ ဧဝံ ပယိရုဒါဟိတွာ အတ္တနော အတ္တနော ဒေဝဋ္ဌာနမေဝ အဂမံသု။ ဗောဓိသတ္တောပိ ဒေဝတာဟိ အဘိတ္ထုတော “အဟံ ဒသ ပါရမိယော ပူရေတွာ ကပ္ပသတသဟဿာဓိကာနံ စတုန္နံ အသင်္ချေယျာနံ မတ္ထကေ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿာမီ”တိ ဝီရိယံ ဒဠှံ ကတွာ အဓိဋ္ဌာယ နဘံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ ဟိမဝန္တမေဝ အဂမာသိ။ တေန ဝုတ္တံ—

“ဒိဗ္ဗံ မာနုသကံ ပုပ္ဖံ၊ ဒေဝါ မာနုသကာ ဥဘော။
သမောကိရန္တိ ပုပ္ဖေဟိ၊ ဝုဋ္ဌဟန္တဿ အာသနာ။

ဝေဒယန္တိ စ တေ သောတ္ထိံ၊ ဒေဝါ မာနုသကာ ဥဘော။
မဟန္တံ ပတ္ထိတံ တုယှံ၊ တံ လဘဿု ယထိစ္ဆိတံ။

သဗ္ဗီတိယော ဝိဝဇ္ဇန္တု၊ သောကော ရောဂေါ ဝိနဿတု။
မာ တေ ဘဝန္တွန္တရာယာ၊ ဖုသ ခိပ္ပံ ဗောဓိမုတ္တမံ။

ယထာပိ သမယေ ပတ္တေ၊ ပုပ္ဖန္တိ ပုပ္ဖိနော ဒုမာ။
တထေဝ တွံ မဟာဝီရ၊ ဗုဒ္ဓဉာဏေန ပုပ္ဖဿု။

Yathā ye keci sambuddhā, pūrayuṁ dasa pāramī.
Tatheva tvaṁ mahāvīra, pūraya dasa pāramī.

Yathā ye keci sambuddhā, Bodhimaṇḍamhi bujjhare.
Tatheva tvaṁ mahāvīra, bujjhassu Jinabodhiyaṁ.

Yathā ye keci sambuddhā, dhammacakkaṁ pavattayuṁ.
Tatheva tvaṁ mahāvīra, dhammacakkaṁ pavattaya.

Puṇṇamāye yathā cando, parisuddho virocati.
Tatheva tvaṁ puṇṇamano, viroca dasasahassiyaṁ.

Rāhumutto yathā sūriyo, tāpena atirocati.
Tatheva lokā muccitvā, viroca siriyā tuvaṁ.

Yathā yā kāci nadiyo, osaranti mahodadhiṁ.
Evaṁ sadevakā lokā, osarantu tavantike.

Tehi thutappasattho so, dasa dhamme samādiya.
Te dhamme paripūrento, pavanaṁ pāvisī tadā"ti.

Sumedhakathā niṭṭhitā.

Rammanagaravāsinopi kho nagaraṁ pavisitvā Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa mahādānaṁ adaṁsu. Satthā tesaṁ dhammaṁ desetvā mahājana saraṇādīsu patiṭṭhāpetvā Rammanagaramhā nikkhamitvā tato uddhampi yāvatāyukaṁ tiṭṭhanto sabbaṁ Buddhakiccaṁ katvā anukkamena anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbāyi. Tattha yaṁ vattabbaṁ, taṁ sabbaṁ Buddhavaṁse vuttanayeneva veditabbaṁ. Vuttaṁ hi tattha—

"Tadā te bhojayitvāna, sasaṁghaṁ Lokanāyakaṁ.
Upagacchuṁ saraṇaṁ tassa, Dīpaṅkarassa Satthuno.

Saraṇāgamane kañci, niveseti Tathāgato.
Kañci pañcasu sīlesu, sīle dasavidhe paraṁ.

ယထာ ယေ ကေစိ သမ္ဗုဒ္ဓါ၊ ပူရယုံ ဒသ ပါရမီ။
တထေဝ တွံ မဟာဝီရ၊ ပူရယ ဒသ ပါရမီ။

ယထာ ယေ ကေစိ သမ္ဗုဒ္ဓါ၊ ဗောဓိမဏ္ဍမှိ ဗုဇ္ဈရေ။
တထေဝ တွံ မဟာဝီရ၊ ဗုဇ္ဈဿု ဇိနဗောဓိယံ။

ယထာ ယေ ကေစိ သမ္ဗုဒ္ဓါ၊ ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္တယုံ။
တထေဝ တွံ မဟာဝီရ၊ ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္တယ။

ပုဏ္ဏမာယေ ယထာ စန္ဒော၊ ပရိသုဒ္ဓေါ ဝိရောစတိ။
တထေဝ တွံ ပုဏ္ဏမနော၊ ဝိရောစ ဒသသဟဿိယံ။

ရာဟုမုတ္တော ယထာ သူရိယော၊ တာပေန အတိရောစတိ။
တထေဝ လောကာ မုစ္စိတွာ၊ ဝိရောစ သိရိယာ တုဝံ။

ယထာ ယာ ကာစိ နဒိယော၊ ဩသရန္တိ မဟောဒဓိံ။
ဧဝံ သဒေဝကာ လောကာ၊ ဩသရန္တု တဝန္တိကေ။

တေဟိ ထုတပ္ပသတ္ထော သော၊ ဒသ ဓမ္မေ သမာဒိယ။
တေ ဓမ္မေ ပရိပူရေန္တော၊ ပဝနံ ပါဝိသီ တဒါ"တိ။

သုမေဓကထာ နိဋ္ဌိတာ။

ရမ္မနဂရဝါသိနောပိ ခေါ နဂရံ ပဝိသိတွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ မဟာဒါနံ အဒံသု။ သတ္ထာ တေသံ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ မဟာဇနံ သရဏာဒီသု ပတိဋ္ဌာပေတွာ ရမ္မနဂရမှာ နိက္ခမိတွာ တတော ဥဒ္ဓမ္ပိ ယာဝတာယုကံ တိဋ္ဌန္တော သဗ္ဗံ ဗုဒ္ဓကိစ္စံ ကတွာ အနုက္ကမေန အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗာယိ။ တတ္ထ ယံ ဝတ္တဗ္ဗံ၊ တံ သဗ္ဗံ ဗုဒ္ဓဝံသေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝုတ္တံ ဟိ တတ္ထ—

"တဒါ တေ ဘောဇယိတွာန၊ သသံဃံ လောကနာယကံ။
ဥပဂစ္ဆုံ သရဏံ တဿ၊ ဒီပင်္ကရဿ သတ္ထုနော။

သရဏာဂမနေ ကဉ္စိ၊ နိဝေသေတိ တထာဂတော။
ကဉ္စိ ပဉ္စသု သီလေသု၊ သီလေ ဒသဝိဓေ ပရံ။

Kassaci deti sāmaññaṁ, caturo phalamuttame.
Kassaci asame dhamme, deti so paṭisambhidā.

Kassaci varasamāpattiyo, aṭṭha deti Narāsabho.
Tisso kassaci vijjāyo, chaḷabhiññā pavecchati.

Tena yogena janakāyaṁ, ovadati Mahāmuni.
Tena vitthārikaṁ āsi, Lokanāthassa sāsanaṁ.

Mahāhanusabhakkhandho, Dīpaṅkarasanāmako.
Bahū jane tārayati, parimoceti duggatiṁ.

Bodhaneyyaṁ janaṁ disvā, satasahassepi yojane.
Khaṇena upagantvāna, bodheti taṁ Mahāmuni.

Paṭhamābhisamaye Buddho, koṭisatamabodhayi.
Dutiyābhisamaye nātho, navutikoṭimabodhayi[1].

Yadā ca devabhavanamhi, Buddho dhammamadesayi.
Navutikoṭisahassānaṁ, tatiyābhisamayo ahu.

Sannipātā tayo āsuṁ, Dīpaṅkarassa Satthuno.
Koṭisatasahassānaṁ, paṭhamo āsi samāgamo.

Puna nāradakūṭamhi, pavivekagate Jine.
Khīṇāsavā vītamalā, samiṁsu satakoṭiyo.

Yamhi kāle[2] mahāvīro, Sudassanasiluccaye.
Navutikoṭisahassehi, pavāresi Mahāmuni[3].

(Ahaṁ tena samayena, jaṭilo uggatāpano.
Antalikkhamhi caraṇo, pañcābhiññāsu pāragū)[4].

Dasavīsasahassānaṁ, dhammābhisamayo ahu.
Ekadvinnaṁ abhisamayā, gaṇanāto asaṅkhiyā.

Vitthārikaṁ bāhujaññaṁ, iddhaṁ phītaṁ ahu tadā.
Dīpaṅkarassa Bhagavato, sāsanaṁ suvisodhitaṁ.

---

1. Satasahassaṁ abodhayi (Sī, Syā, I)
2. Yadā vasī (Sī, Syā, I)
3. Tadā Muni (Sī, Ka)
4. ( ) natthi Buddhavaṁse.

ကဿစိ ဒေတိ သာမညံ၊ စတုရော ဖလမုတ္တမေ။
ကဿစိ အသမေ ဓမ္မေ၊ ဒေတိ သော ပဋိသမ္ဘိဒါ။

ကဿစိ ဝရသမာပတ္တိယော၊ အဋ္ဌ ဒေတိ နရာသဘော။
တိဿော ကဿစိ ဝိဇ္ဇာယော၊ ဆဠဘိညာ ပဝေစ္ဆတိ။

တေန ယောဂေန ဇနကာယံ၊ ဩဝဒတိ မဟာမုနိ။
တေန ဝိတ္ထာရိကံ အာသိ၊ လောကနာထဿ သာသနံ။

မဟာဟနုသဘက္ခန္ဓော၊ ဒီပင်္ကရသနာမကော။
ဗဟူ ဇနေ တာရယတိ၊ ပရိမောစေတိ ဒုဂ္ဂတိံ။

ဗောဓနေယျံ ဇနံ ဒိသွာ၊ သတသဟဿေပိ ယောဇနေ။
ခဏေန ဥပဂန္တွာန၊ ဗောဓေတိ တံ မဟာမုနိ။

ပဌမာဘိသမယေ ဗုဒ္ဓေါ၊ ကောဋိသတမဗောဓယိ။
ဒုတိယာဘိသမယေ နာထော၊ နဝုတိကောဋိမဗောဓယိ[1]။

ယဒါ စ ဒေဝဘဝနမှိ၊ ဗုဒ္ဓေါ ဓမ္မမဒေသယိ။
နဝုတိကောဋိသဟဿာနံ၊ တတိယာဘိသမယော အဟု။

သန္နိပါတာ တယော အာသုံ၊ ဒီပင်္ကရဿ သတ္ထုနော။
ကောဋိသတသဟဿာနံ၊ ပဌမော အာသိ သမာဂမော။

ပုန နာရဒကူဋမှိ၊ ပဝိဝေကဂတေ ဇိနေ။
ခီဏာသဝါ ဝီတမလာ၊ သမိံသု သတကောဋိယော။

ယမှိ ကာလေ[2] မဟာဝီရော၊ သုဒဿနသိလုစ္စယေ။
နဝုတိကောဋိသဟဿေဟိ၊ ပဝါရေသိ မဟာမုနိ[3]။

(အဟံ တေန သမယေန၊ ဇဋိလော ဥဂ္ဂတာပနော။
အန္တလိက္ခမှိ စရဏော၊ ပဉ္စာဘိညာသု ပါရဂူ)[4]။

ဒသဝီသသဟဿာနံ၊ ဓမ္မာဘိသမယော အဟု။
ဧကဒွိန္နံ အဘိသမယာ၊ ဂဏနာတော အသင်္ခိယာ။

ဝိတ္ထာရိကံ ဗာဟုဇညံ၊ ဣဒ္ဓံ ဖီတံ အဟု တဒါ။
ဒီပင်္ကရဿ ဘဂဝတော၊ သာသနံ သုဝိသောဓိတံ။

၁-သတသဟဿံ အဗောဓယိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)
၂-ယဒါ ဝသီ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)
၃-တဒါ မုနိ (သီ၊ က)
၄-( )နတ္ထိ ဗုဒ္ဓဝံသေ။

Cattāri satasahassāni, chaḷabhiññā mahiddhikā.
Dīpaṅkaraṁ lokaviduṁ, parivārenti sabbadā.

Ye keci tena samayena, jahanti mānusaṁ bhavaṁ.
Apattamānasā sekkhā, garahitā bhavanti te.

Supupphitaṁ pāvacanaṁ, arahantehi tādihi.
Khīṇāsavehi vimalehi, upasobhati sadevake.

Nagaraṁ Rammavatī nāma, Sudevo nāma khattiyo.
Sumedhā nāma janikā, Dīpaṅkarassa Satthuno.

Sumaṅgalo ca tisso ca, ahesuṁ aggasāvakā.
Sāgato[1] nāmupaṭṭhāko, Dīpaṅkarassa Satthuno.

Nandā ceva Sunandā ca, ahesuṁ aggasāvikā.
Bodhi tassa Bhagavato, pipphalīti pavuccati.

Asītihatthamubbedho, Dīpaṅkaro Mahāmuni.
Sobhati dīparukkhova, sālarājāva phullito.

Satasahassavassāni, āyu tassa Mahesino.
Tāvatā tiṭṭhamāno so, tāresi janataṁ bahuṁ.

Jotayitvāna saddhammaṁ, santāretvā mahājanaṁ.
Jalitvā aggikhandhova, nibbuto so sasāvako.

Sā ca iddhi so ca yaso, tāni ca pādesu cakkaratanāni.
Sabbaṁ tamantarahitaṁ[2], nanu rittā sabbasaṅkhārā"ti.

Dīpaṅkarassa pana Bhagavato aparabhāge ekaṁ asaṅkhyeyyaṁ atikkamitvā **Koṇḍañño** nāma Satthā udapādi. Tassāpi tayo sāvakasannipātā ahesuṁ. Paṭhamasannipāte koṭisatasahassaṁ, dutiye koṭisahassaṁ, tatiye navutikoṭiyo. Tadā bodhisatto Vijitāvī nāma cakkavattī hutvā koṭisatasahassasaṅkhassa Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa mahādānaṁ adāsi. Satthā bodhisattaṁ[3] "Buddho bhavissasī"ti byākaritvā dhammaṁ desesi. So Satthu dhammakathaṁ sutvā rajjaṁ niyyādetvā pabbaji. So

1. Sobhito (Ka) 2. Samantarahitaṁ (Sī, Syā, I, Ka) 3. Bodhisattassa (Sī)

စတ္တာရိ သတသဟဿာနိ၊ ဆဠဘိညာ မဟိဒ္ဓိကာ။
ဒီပင်္ကရံ လောကဝိဒုံ၊ ပရိဝါရေန္တိ သဗ္ဗဒါ။

ယေ ကေစိ တေန သမယေန၊ ဇဟန္တိ မာနုသံ ဘဝံ။
အပတ္တမာနသာ သေက္ခာ၊ ဂရဟိတာ ဘဝန္တိ တေ။

သုပုပ္ဖိတံ ပါဝစနံ၊ အရဟန္တေဟိ တာဒိဟိ။
ခီဏာသဝေဟိ ဝိမလေဟိ၊ ဥပသောဘတိ သဒေဝကေ။

နဂရံ ရမ္မဝတီ နာမ၊ သုဒေဝေါ နာမ ခတ္တိယော။
သုမေဓာ နာမ ဇနိကာ၊ ဒီပင်္ကရဿ သတ္ထုနော။

သုမင်္ဂလော စ တိဿော စ၊ အဟေသုံ အဂ္ဂသာဝကာ။
သာဂတော[1] နာမုပဋ္ဌာကော၊ ဒီပင်္ကရဿ သတ္ထုနော။

နန္ဒာ စေဝ သုနန္ဒာ စ၊ အဟေသုံ အဂ္ဂသာဝိကာ။
ဗောဓိ တဿ ဘဂဝတော၊ ပိပ္ဖလီတိ ပဝုစ္စတိ။

အသီတိဟတ္ထမုဗ္ဗေဓော၊ ဒီပင်္ကရော မဟာမုနိ။
သောဘတိ ဒီပရုက္ခောဝ၊ သာလရာဇာဝ ဖုလ္လိတော။

သတသဟဿဝဿာနိ၊ အာယု တဿ မဟေသိနော။
တာဝတာ တိဋ္ဌမာနော သော၊ တာရေသိ ဇနတံ ဗဟုံ။

ဇောတယိတွာန သဒ္ဓမ္မံ၊ သန္တာရေတွာ မဟာဇနံ။
ဇလိတွာ အဂ္ဂိခန္ဓောဝ၊ နိဗ္ဗုတော သော သသာဝကော။

သာ စ ဣဒ္ဓိ သော စ ယသော၊ တာနိ စ ပါဒေသု စက္ကရတနာနိ။
သဗ္ဗံ တမန္တရဟိတံ[2]၊ နနု ရိတ္တာ သဗ္ဗသင်္ခါရာ”တိ။

ဒီပင်္ကရဿ ပန ဘဂဝတော အပရဘာဂေ ဧကံ အသင်္ချေယျံ အတိက္ကမိတွာ **ကောဏ္ဍညော** နာမ သတ္ထာ ဥဒပါဒိ။ တဿာပိ တယော သာဝကသန္နိပါတာ အဟေသုံ။ ပဌမသန္နိပါတေ ကောဋိသတသဟဿံ၊ ဒုတိယေ ကောဋိသဟဿံ၊ တတိယေ နဝုတိကောဋိယော။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော ဝိဇိတာဝီ နာမ စက္ကဝတ္တီ ဟုတွာ ကောဋိသတသဟဿသင်္ခဿ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ မဟာဒါနံ အဒါသိ။ သတ္ထာ ဗောဓိသတ္တံ[3] “ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသီ”တိ ဗျာကရိတွာ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ သော သတ္ထု ဓမ္မကထံ သုတွာ ရဇ္ဇံ နိယျာဒေတွာ ပဗ္ဗဇိ။ သော

၁-သောဘိတော (က) ၂-သမန္တရဟိတံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ၊ က) ၃-ဗောဓိသတ္တဿ (သီ)

tīṇi piṭakāni uggahetvā aṭṭha samāpattiyo pañca abhiññāyo ca uppādetvā aparihīnajjhāno brahmaloke nibbatti. Koṇḍaññassa Buddhassa pana Rammavatī nāma nagaraṁ, Sunando nāma khattiyo pitā, Sujātā nāma devī mātā, Bhaddo ca Subhaddo ca dve aggasāvakā, Anuruddho nāmupaṭṭhāko, Tissā ca Upatissā ca dve aggasāvikā, sālakalyāṇī bodhi, aṭṭhāsītihatthubbedhaṁ sarīraṁ, vassasatasahassaṁ āyuppamāṇaṁ ahosi.

Dīpaṅkarassa aparena, Koṇḍañño nāma Nāyako.
Anantatejo amitayaso, appameyyo durāsadoti.

Tassa aparabhāge ekaṁ asaṅkhyeyyaṁ atikkamitvā ekasmiṁ yeva kappe caturo Buddhā nibbattiṁsu **Maṅgalo Sumano Revato Sobhito**ti. **Maṅgalassa** Bhagavato tayo sannipātā ahesuṁ. Tesu paṭhamasannipāte koṭisatasahassaṁ bhikkhū ahesuṁ, dutiye koṭisahassaṁ, tatiye navutikoṭiyo. Vemātikabhātā kirassa Ānandakumāro nāma navutikoṭisaṅkhāya parisāya saddhiṁ dhammassavanatthāya Satthu santikaṁ agamāsi. Satthā tassa anupubbiṁ kathaṁ kathesi, so saddhiṁ parisāya saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇi. Satthā tesaṁ kulaputtānaṁ pubbacaritaṁ olokento iddhimayapattacīvarassa upanissayaṁ disvā dakkhiṇahatthaṁ pasāretvā "etha bhikkhavo"ti āha, sabbe taṅkhaṇaññeva iddhimayapattacīvaradharā saṭṭhivassamahātherā viya ākappasampannā hutvā Satthāraṁ vanditvā parivārayiṁsu. Ayamassa tatiyo sāvakasannipāto ahosi.

Yathā pana aññesaṁ Buddhānaṁ samantā asītihatthappamāṇāyeva sarīrappabhā ahosi, na evaṁ tassa tassa pana Bhagavato sarīrappabhā niccakālaṁ dasasahassilokadhātuṁ pharitvā aṭṭhāsi. Rukkhapathavipabbatasamuddādayo antamaso ukkhalikādīni upādāya suvaṇṇapaṭṭapariyonaddhā viya ahesuṁ. Āyuppamāṇaṁ panassa navutivassasahassāni ahosi. Ettakaṁ kālaṁ candimasūriyādayo attano pabhāya virocituṁ nāsakkhiṁsu, rattindivaparicchedo na paññāyittha. Divā sūriyālokena viya sattā

တီဏိ ပိဋကာနိ ဥဂ္ဂဟေတွာ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော ပဉ္စ အဘိညာယော စ ဥပ္ပါဒေတွာ အပရိဟီနဇ္ဈာနော ဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တိ။ ကောဏ္ဍညဿ ဗုဒ္ဓဿ ပန ရမ္မဝတီ နာမ နဂရံ၊ သုနန္ဒော နာမ ခတ္တိယော ပိတာ၊ သုဇာတာ နာမ ဒေဝီ မာတာ၊ ဘဒ္ဒော စ သုဘဒ္ဒော စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ၊ အနုရုဒ္ဓော နာမုပဋ္ဌာကော၊ တိဿာ စ ဥပတိဿာ စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝိကာ၊ သာလကလျာဏီ ဗောဓိ၊ အဋ္ဌာသီတိဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ သရီရံ၊ ဝဿသတသဟဿံ အာယုပ္ပမာဏံ အဟောသိ။

ဒီပင်္ကရဿ အပရေန၊ ကောဏ္ဍညော နာမ နာယကော။
အနန္တတေဇော အမိတယသော၊ အပ္ပမေယျော ဒုရာသဒေါတိ။

တဿ အပရဘာဂေ ဧကံ အသင်္ချေယျံ အတိက္ကမိတွာ ဧကသ္မိံယေဝ ကပ္ပေ စတုရော ဗုဒ္ဓါ နိဗ္ဗတ္တိံသု **မင်္ဂလော သုမနော ရေဝတော သောဘိတော**တိ။ **မင်္ဂလဿ** ဘဂဝတော တယော သန္နိပါတာ အဟေသုံ။ တေသု ပဌမသန္နိပါတေ ကောဋိသတသဟဿံ ဘိက္ခူ အဟေသုံ၊ ဒုတိယေ ကောဋိသဟဿံ၊ တတိယေ နဝုတိကောဋိယော။ ဝေမာတိကဘာတာ ကိရဿ အာနန္ဒကုမာရော နာမ နဝုတိကောဋိသင်္ခါယ ပရိသာယ သဒ္ဓိံ ဓမ္မဿဝနတ္ထာယ သတ္ထု သန္တိကံ အဂမာသိ။ သတ္ထာ တဿ အနုပုဗ္ဗိံ ကထံ ကထေသိ၊ သော သဒ္ဓိံ ပရိသာယ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ သတ္ထာ တေသံ ကုလပုတ္တာနံ ပုဗ္ဗစရိတံ ဩလောကေန္တော ဣဒ္ဓိမယပတ္တစီဝရဿ ဥပနိဿယံ ဒိသွာ ဒက္ခိဏဟတ္ထံ ပသာရေတွာ "ဧထ ဘိက္ခဝေါ"တိ အာဟ၊ သဗ္ဗေ တင်္ခဏညေဝ ဣဒ္ဓိမယပတ္တစီဝရဓရာ သဋ္ဌိဝဿမဟာထေရာ ဝိယ အာကပ္ပသမ္ပန္နာ ဟုတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ပရိဝါရယိံသု။ အယမဿ တတိယော သာဝကသန္နိပါတော အဟောသိ။

ယထာ ပန အညေသံ ဗုဒ္ဓါနံ သမန္တာ အသီတိဟတ္ထပ္ပမာဏာယေဝ သရီရပ္ပဘာ အဟောသိ၊ န ဧဝံ တဿ တဿ ပန ဘဂဝတော သရီရပ္ပဘာ နိစ္စကာလံ ဒသသဟဿိလောကဓာတုံ ဖရိတွာ အဋ္ဌာသိ။ ရုက္ခပထဝိပဗ္ဗတသမုဒ္ဒါဒယော အန္တမသော ဥက္ခလိကာဒီနိ ဥပါဒါယ သုဝဏ္ဏပဋ္ဋပရိယောနဒ္ဓါ ဝိယ အဟေသုံ။ အာယုပ္ပမာဏံ ပနဿ နဝုတိဝဿသဟဿာနိ အဟောသိ။ ဧတ္တကံ ကာလံ စန္ဒိမသူရိယာဒယော အတ္တနော ပဘာယ ဝိရောစိတုံ နာသက္ခိံသု၊ ရတ္တိန္ဒိဝပရိစ္ဆေဒေါ န ပညာယိတ္ထ။ ဒိဝါ သူရိယာလောကေန ဝိယ သတ္တာ

niccaṁ Buddhālokeneva vicariṁsu, sāyaṁ pupphitakusumānaṁ[1], pāto ravanakasakuṇādīnañca vasena loko rattindivaparicchedaṁ sallakkhesi.

Kiṁ pana aññesaṁ Buddhānaṁ ayamānubhāvo natthīti? No natthi. Tepi hi ākaṅkhamānā dasasahassiṁ vā lokadhātuṁ tato vā bhiyyo ābhāya phareyyuṁ. Maṅgalassa pana Bhagavato pubbapatthanāvasena aññesaṁ byāmappabhā viya sarīrappabhā niccakālameva dasasahassilokadhātuṁ pharitvā aṭṭhāsi. So kira bodhisattacariyakāle Vessantarasadise attabhāve ṭhito saputtadāro Vaṅkapabbatasadise pabbate vasi. Atheko Kharadāṭhiko nāma yakkho mahāpurisassa dānajjhāsayataṁ sutvā brāhmaṇavaṇṇena upasaṅkamitvā mahāsattaṁ dve dārake yāci. Mahāsatto "dadāmi brāhmaṇassa puttake"ti haṭṭhapahaṭṭho udakapariyantaṁ pathaviṁ kampento dvepi dārake adāsi. Yakkho caṅkamanakoṭiyaṁ ālambanaphalakaṁ nissāya ṭhatvā passantasseva mahāsattassa mūlakalāpe viya dve dārake khādi. Mahāpurisassa yakkhaṁ oloketvā mukhe vivaṭamatte aggijālaṁ viya lohitadhāraṁ uggiramānaṁ tassa mukhaṁ disvāpi kesaggamattampi domanassaṁ na uppajji. "Sudinnaṁ vata me dānan"ti cintayato panassa sarīre mahantaṁ pītisomanassaṁ udapādi. So "imassa me nissandena anāgate imināva nīhārena rasmiyo nikkhamantū"ti patthanaṁ akāsi. Tassa taṁ patthanaṁ nissāya Buddhabhūtassa sarīrato rasmiyo nikkhamitvā ettakaṁ ṭhānaṁ phariṁsu.

Aparampissa pubbacaritaṁ atthi. So kira bodhisattakāle ekassa Buddhassa cetiyaṁ disvā "imassa Buddhassa mayā jīvitaṁ pariccajituṁ vaṭṭatī"ti daṇḍadīpikāveṭhananiyāmena sakalasarīraṁ veṭhāpetvā ratanamattamakuḷaṁ satasahassagghanikaṁ suvaṇṇapātiṁ sappissa pūrāpetvā tattha sahassavaṭṭiyo jālāpetvā taṁ sīsenādāya sakalasarīraṁ jālāpetvā cetiyaṁ padakkhiṇaṁ karonto sakalarattiṁ vītināmesi. Evaṁ yāva aruṇuggamanā vāyamantassāpissa lomakūpamattampi usumaṁ na gaṇhi. Padumagabbhaṁ paviṭṭhakālo viya ahosi. Dhammo hi nāmesa attānaṁ rakkhantaṁ rakkhati. Tenāha Bhagavā—

1. Pupphanakusumānaṁ (Sī)

နိစ္စံ ဗုဒ္ဓါလောကေနေဝ ဝိစရိံသု၊ သာယံ ပုပ္ဖိတကုသုမာနံ[၁], ပါတော ရဝနကသကုဏာဒီနဉ္စ ဝသေန လောကော ရတ္တိန္ဒိဝပရိစ္ဆေဒံ သလ္လက္ခေသိ။

ကိံ ပန အညေသံ ဗုဒ္ဓါနံ အယမာနုဘာဝေါ နတ္ထီတိ? နော နတ္ထိ။ တေပိ ဟိ အာကင်္ခမာနာ ဒသသဟဿိံ ဝါ လောကဓာတုံ တတော ဝါ ဘိယျော အာဘာယ ဖရေယျုံ။ မင်္ဂလဿ ပန ဘဂဝတော ပုဗ္ဗပတ္ထနာဝသေန အညေသံ ဗျာမပ္ပဘာ ဝိယ သရီရပ္ပဘာ နိစ္စကာလမေဝ ဒသသဟဿိလောကဓာတုံ ဖရိတွာ အဋ္ဌာသိ။ သော ကိရ ဗောဓိသတ္တစရိယကာလေ ဝေဿန္တရသဒိသေ အတ္တဘာဝေ ဌိတော သပုတ္တဒါရော ဝင်္ကပဗ္ဗတသဒိသေ ပဗ္ဗတေ ဝသိ။ အထေကော ခရဒါဌိကော နာမ ယက္ခော မဟာပုရိသဿ ဒါနဇ္ဈာသယတံ သုတွာ ဗြာဟ္မဏဝဏ္ဏေန ဥပသင်္ကမိတွာ မဟာသတ္တံ ဒွေ ဒါရကေ ယာစိ။ မဟာသတ္တော "ဒဒါမိ ဗြာဟ္မဏဿ ပုတ္တကေ"တိ ဟဋ္ဌပဟဋ္ဌော ဥဒကပရိယန္တံ ပထဝိံ ကမ္ပေန္တော ဒွေပိ ဒါရကေ အဒါသိ။ ယက္ခော စင်္ကမနကောဋိယံ အာလမ္ဗနဖလကံ နိဿာယ ဌတွာ ပဿန္တဿေဝ မဟာသတ္တဿ မူလကလာပေ ဝိယ ဒွေ ဒါရကေ ခါဒိ။ မဟာပုရိသဿ ယက္ခံ ဩလောကေတွာ မုခေ ဝိဝဋမတ္တေ အဂ္ဂိဇာလံ ဝိယ လောဟိတဓာရံ ဥဂ္ဂိရမာနံ တဿ မုခံ ဒိသွာပိ ကေသဂ္ဂမတ္တမ္ပိ ဒေါမနဿံ န ဥပ္ပဇ္ဇိ။ "သုဒိန္နံ ဝတ မေ ဒါန"န္တိ စိန္တယတော ပနဿ သရီရေ မဟန္တံ ပီတိသောမနဿံ ဥဒပါဒိ။ သော "ဣမဿ မေ နိဿန္ဒေန အနာဂတေ ဣမိနာဝ နီဟာရေန ရသ္မိယော နိက္ခမန္တူ"တိ ပတ္ထနံ အကာသိ။ တဿ တံ ပတ္ထနံ နိဿာယ ဗုဒ္ဓဘူတဿ သရီရတော ရသ္မိယော နိက္ခမိတွာ ဧတ္တကံ ဌာနံ ဖရိံသု။

အပရမ္ပိဿ ပုဗ္ဗစရိတံ အတ္ထိ။ သော ကိရ ဗောဓိသတ္တကာလေ ဧကဿ ဗုဒ္ဓဿ စေတိယံ ဒိသွာ "ဣမဿ ဗုဒ္ဓဿ မယာ ဇီဝိတံ ပရိစ္စဇိတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ ဒဏ္ဍဒီပိကာဝေဌနနိယာမေန သကလသရီရံ ဝေဌာပေတွာ ရတနမတ္တမကုဠံ သတသဟဿဂ္ဃနိကံ သုဝဏ္ဏပါတိံ သပ္ပိဿ ပူရာပေတွာ တတ္ထ သဟဿဝဋ္ဋိယော ဇာလာပေတွာ တံ သီသေနာဒါယ သကလသရီရံ ဇာလာပေတွာ စေတိယံ ပဒက္ခိဏံ ကရောန္တော သကလရတ္တိံ ဝီတိနာမေသိ။ ဧဝံ ယာဝ အရုဏုဂ္ဂမနာ ဝါယမန္တဿာပိဿ လောမကူပမတ္တမ္ပိ ဥသုမံ န ဂဏှိ။ ပဒုမဂဗ္ဘံ ပဝိဋ္ဌကာလော ဝိယ အဟောသိ။ ဓမ္မော ဟိ နာမေသ အတ္တာနံ ရက္ခန္တံ ရက္ခတိ။ တေနာဟ ဘဂဝါ—

၁-ပုပ္ဖနကုသုမာနံ (သီ)

“Dhammo have rakkhati dhammacāriṁ,
Dhammo suciṇṇo sukhamāvahāti.
Esānisaṁso dhamme suciṇṇe,
Na duggatiṁ gacchati dhammacārī”ti[1].

Imassāpi kammassa nissandena tassa Bhagavato sarīrobhāso dasasahassilokadhātuṁ pharitvā aṭṭhāsi.

Tadā amhākaṁ bodhisatto Suruci nāma brāhmaṇo hutvā “Satthāraṁ nimantessāmī”ti upasaṅkamitvā madhuradhammakathaṁ sutvā “sve mayhaṁ bhikkhaṁ gaṇhatha bhante”ti āha. Brāhmaṇa kittakehi te bhikkhūhi atthoti. “Kittakā pana vo bhante parivārabhikkhū”ti āha. Tadā pana satthu paṭhamasannipātoyeva hoti, tasmā “koṭisatasahassan”ti āha. Bhante sabbehipi saddhiṁ mayhaṁ gehe bhikkhaṁ gaṇhathāti. Satthā adhivāsesi. Brāhmaṇo svātanāya nimantetvā gehaṁ gacchanto cintesi “ahaṁ ettakānaṁ bhikkhūnaṁ yāgubhattavatthādīni dātuṁ sakkomi, nisīdanaṭṭhānaṁ pana kathaṁ bhavissatī”ti.

Tassa sā cintā caturāsītiyojanasahassamatthake ṭhitassa Devarañño Paṇḍukambalasilāsanassa uṇhabhāvaṁ janesi. Sakko “ko nu kho maṁ imamhā ṭhānā cāvetukāmo”ti dibbacakkhunā olokento mahāpurisaṁ disvā “Suruci nāma brāhmaṇo Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ nimantetvā nisīdanaṭṭhānatthāya cintesi, mayāpi tattha gantvā puññakoṭṭhāsaṁ gahetuṁ vaṭṭatī”ti vaḍḍhakivaṇṇaṁ nimminitvā vāsipharasuhattho mahāpurisassa purato pāturahosi. So “atthi nu kho kassaci bhatiyā kattabban”ti āha. Mahāpuriso taṁ disvā “kiṁ kammaṁ karissasī”ti āha. Mama ajānanasippaṁ nāma natthi, gehaṁ vā maṇḍapaṁ vā yo yaṁ kāreti, tassa taṁ kātuṁ jānāmīti. Tena hi mayhaṁ kammaṁ atthīti. Kiṁ ayyāti. Svātanāya me koṭisatasahassabhikkhū nimantitā, tesaṁ nisīdanamaṇḍapaṁ karissasīti. Ahaṁ nāma kareyyaṁ, sace mama bhatiṁ dātuṁ sakkhissathāti. Sakkhissāmi tātāti. “Sādhu karissāmī”ti gantvā ekaṁ padesaṁ olokesi, dvādasaterasayojanappamāṇo padeso

1. Khu 2. 272; Khu 5. 215, 357 piṭṭhesu.

“ဓမ္မော ဟဝေ ရက္ခတိ ဓမ္မစာရိံ၊
ဓမ္မော သုစိဏ္ဏော သုခမာဝဟာတိ။
ဧသာနိသံသော ဓမ္မေ သုစိဏ္ဏေ၊
န ဒုဂ္ဂတိံ ဂစ္ဆတိ ဓမ္မစာရီ”တိ[၁]။

ဣမဿာပိ ကမ္မဿ နိဿန္ဒေန တဿ ဘဂဝတော သရီရောဘာသော ဒသသဟဿိလောကဓာတုံ ဖရိတွာ အဋ္ဌာသိ။

တဒါ အမှာကံ ဗောဓိသတ္တော သုရုစိ နာမ ဗြာဟ္မဏော ဟုတွာ “သတ္ထာရံ နိမန္တေဿာမီ”တိ ဥပသင်္ကမိတွာ မဓုရဓမ္မကထံ သုတွာ “သွေ မယှံ ဘိက္ခံ ဂဏှထ ဘန္တေ”တိ အာဟ။ ဗြာဟ္မဏ ကိတ္တကေဟိ တေ ဘိက္ခူဟိ အတ္ထောတိ။ “ကိတ္တကာ ပန ဝေါ ဘန္တေ ပရိဝါရဘိက္ခူ”တိ အာဟ။ တဒါ ပန သတ္ထု ပဌမသန္နိပါတောယေဝ ဟောတိ၊ တသ္မာ “ကောဋိသတသဟဿ”န္တိ အာဟ။ ဘန္တေ သဗ္ဗေဟိပိ သဒ္ဓိံ မယှံ ဂေဟေ ဘိက္ခံ ဂဏှထာတိ။ သတ္ထာ အဓိဝါသေသိ။ ဗြာဟ္မဏော သွာတနာယ နိမန္တေတွာ ဂေဟံ ဂစ္ဆန္တော စိန္တေသိ “အဟံ ဧတ္တကာနံ ဘိက္ခူနံ ယာဂုဘတ္တဝတ္ထာဒီနိ ဒါတုံ သက္ကောမိ၊ နိသီဒနဋ္ဌာနံ ပန ကထံ ဘဝိဿတီ”တိ။

တဿ သာ စိန္တာ စတုရာသီတိယောဇနသဟဿမတ္ထကေ ဌိတဿ ဒေဝရညော ပဏ္ဍုကမ္ဗလသိလာသနဿ ဥဏှဘာဝံ ဇနေသိ။ သက္ကော “ကော နု ခေါ မံ ဣမမှာ ဌာနာ စာဝေတုကာမော”တိ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ ဩလောကေန္တော မဟာပုရိသံ ဒိသွာ “သုရုစိ နာမ ဗြာဟ္မဏော ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ နိမန္တေတွာ နိသီဒနဋ္ဌာနတ္ထာယ စိန္တေသိ၊ မယာပိ တတ္ထ ဂန္တွာ ပုညကောဋ္ဌာသံ ဂဟေတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဝဍ္ဎကိဝဏ္ဏံ နိမ္မိနိတွာ ဝါသိဖရသုဟတ္ထော မဟာပုရိသဿ ပုရတော ပါတုရဟောသိ။ သော “အတ္ထိ နု ခေါ ကဿစိ ဘတိယာ ကတ္တဗ္ဗ”န္တိ အာဟ။ မဟာပုရိသော တံ ဒိသွာ “ကိံ ကမ္မံ ကရိဿသီ”တိ အာဟ။ မမ အဇာနနသိပ္ပံ နာမ နတ္ထိ၊ ဂေဟံ ဝါ မဏ္ဍပံ ဝါ ယော ယံ ကာရေတိ၊ တဿ တံ ကာတုံ ဇာနာမီတိ။ တေန ဟိ မယှံ ကမ္မံ အတ္ထီတိ။ ကိံ အယျာတိ။ သွာတနာယ မေ ကောဋိသတသဟဿဘိက္ခူ နိမန္တိတာ၊ တေသံ နိသီဒနမဏ္ဍပံ ကရိဿသီတိ။ အဟံ နာမ ကရေယျံ၊ သစေ မမ ဘတိံ ဒါတုံ သက္ခိဿထာတိ။ သက္ခိဿာမိ တာတာတိ။ “သာဓု ကရိဿာမီ”တိ ဂန္တွာ ဧကံ ပဒေသံ ဩလောကေသိ၊ ဒွါဒသတေရသယောဇနပ္ပမာဏော ပဒေသော

၁-ခု ၂-၂၇၂၊ ခု ၅-၂၁၅-၃၅၇-ပိဋ္ဌေသု။

kasiṇamaṇḍalaṁ viya samatalo ahosi. So “ettake ṭhāne sattaratanamayo maṇḍapo uṭṭhahatū”ti cintetvā olokesi, tāvadeva pathaviṁ bhinditvā maṇḍapo uṭṭhahi. Tassa sovaṇṇamayesu thambhesu rajatamayā ghaṭakā ahesuṁ, rajatamayesu sovaṇṇamayā, maṇitthambhesu pavāḷamayā, pavāḷatthambhesu maṇimayā, sattaratanamayesu sattaratanamayāva ghaṭakā ahesuṁ. Tato “maṇḍapassa antarantarena kiṅkiṇikajālaṁ olambatū”ti olokesi, saha olokaneneva kiṅkiṇikajālaṁ olambi, yassa mandavāteritassa pañcaṅgikasseva tūriyassa madhurasaddo niggacchati, dibbasaṅgītivattanakālo viya hoti. “Antarantarā gandhadāmamālādāmāni olambantū”ti cintesi, dāmāni olambiṁsu. “Koṭisatasahassasaṅkhānaṁ bhikkhūnaṁ āsanāni ca ādhārakāni ca pathaviṁ bhinditvā uṭṭhahantū”ti cintesi, tāvadeva uṭṭhahiṁsu. “Koṇe koṇe ekekā udakacāṭiyo uṭṭhahantū”ti cintesi, udakacāṭiyo uṭṭhahiṁsu.

Ettakaṁ māpetvā brāhmaṇassa santikaṁ gantvā “ehi ayya, tava maṇḍapaṁ oloketvā mayhaṁ bhatiṁ dehī”ti āha. Mahāpuriso gantvā maṇḍapaṁ olokesi, olokentassevassa sakalasarīraṁ pañcavaṇṇāya pītiyā nirantaraṁ phuṭaṁ ahosi. Athassa maṇḍapaṁ olokayato etadahosi “nāyaṁ maṇḍapo manussabhūtena kato, mayhaṁ pana ajjhāsayaṁ mayhaṁ guṇaṁ āgamma addhāsakkabhavanaṁ uṇhaṁ ahosi, tato Sakkena devaraññā ayaṁ maṇḍapo kārito bhavissatī”ti, “na kho pana me yuttaṁ evarūpe maṇḍape ekadivasaṁyeva dānaṁ dātuṁ, sattāhaṁ dassāmī”ti cintesi. Bāhirakadānaṁ hi kittakampi samānaṁ[1] bodhisattānaṁ tuṭṭhiṁ kātuṁ na sakkoti, alaṅkatasīsaṁ pana chinditvā añjita-akkhīni uppāṭetvā hadayamaṁsaṁ vā ubbaṭṭetvā dinnakāle bodhisattānaṁ cāgaṁ nissāya tuṭṭhi nāma hoti. Amhākampi hi bodhisattassa sivijātake[2] devasikaṁ pañca kahāpaṇasatasahassāni vissajjetvā catūsu dvāresu nagaramajjhe ca dānaṁ dentassa taṁ dānaṁ cāgatuṭṭhiṁ uppādetuṁ nāsakkhi. Yadā panassa brāhmaṇavaṇṇena āgantvā Sakko devarājā akkhīni yāci, tadā tāni uppāṭetvā dadamānasseva hāso uppajji, kesaggamattampi cittassa aññathattaṁ nāhosi. Evaṁ dānaṁ nissāya bodhisattānaṁ titti nāma natthi. Tasmā sopi

1. Ettakampi pamāṇaṁ (Ka)   2. Sivirājajātakāle (Ka)

ကသိဏမဏ္ဍလံ ဝိယ သမတလော အဟောသိ။ သော “ဧတ္တကေ ဌာနေ သတ္တရတနမယော မဏ္ဍပေါ ဥဋ္ဌဟတူ”တိ စိန္တေတွာ ဩလောကေသိ၊ တာဝဒေဝ ပထဝိံ ဘိန္ဒိတွာ မဏ္ဍပေါ ဥဋ္ဌဟိ။ တဿ သောဝဏ္ဏမယေသု ထမ္ဘေသု ရဇတမယာ ဃဋကာ အဟေသုံ၊ ရဇတမယေသု သောဝဏ္ဏမယာ၊ မဏိတ္ထမ္ဘေသု ပဝါဠမယာ၊ ပဝါဠတ္ထမ္ဘေသု မဏိမယာ၊ သတ္တရတနမယေသု သတ္တရတနမယာဝ ဃဋကာ အဟေသုံ။ တတော “မဏ္ဍပဿ အန္တရန္တရေန ကိင်္ကိဏိကဇာလံ ဩလမ္ဗတူ”တိ ဩလောကေသိ၊ သဟ ဩလောကနေနေဝ ကိင်္ကိဏိကဇာလံ ဩလမ္ဗိ၊ ယဿ မန္ဒဝါတေရိတဿ ပဉ္စင်္ဂိကဿေဝ တူရိယဿ မဓုရသဒ္ဒေါ နိဂ္ဂစ္ဆတိ၊ ဒိဗ္ဗသင်္ဂီတိဝတ္တနကာလော ဝိယ ဟောတိ။ “အန္တရန္တရာ ဂန္ဓဒါမမာလာဒါမာနိ ဩလမ္ဗန္တူ”တိ စိန္တေသိ၊ ဒါမာနိ ဩလမ္ဗိံသု။ “ကောဋိသတသဟဿသင်္ခါနံ ဘိက္ခူနံ အာသနာနိ စ အာဓာရကာနိ စ ပထဝိံ ဘိန္ဒိတွာ ဥဋ္ဌဟန္တူ”တိ စိန္တေသိ၊ တာဝဒေဝ ဥဋ္ဌဟိံသု။ “ကောဏေ ကောဏေ ဧကေကာ ဥဒကစာဋိယော ဥဋ္ဌဟန္တူ”တိ စိန္တေသိ၊ ဥဒကစာဋိယော ဥဋ္ဌဟိံသု။

ဧတ္တကံ မာပေတွာ ဗြာဟ္မဏဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ “ဧဟိ အယျ၊ တဝ မဏ္ဍပံ ဩလောကေတွာ မယှံ ဘတိံ ဒေဟီ”တိ အာဟ။ မဟာပုရိသော ဂန္တွာ မဏ္ဍပံ ဩလောကေသိ၊ ဩလောကေန္တဿေဝဿ သကလသရီရံ ပဉ္စဝဏ္ဏာယ ပီတိယာ နိရန္တရံ ဖုဋံ အဟောသိ။ အထဿ မဏ္ဍပံ ဩလောကယတော ဧတဒဟောသိ “နာယံ မဏ္ဍပေါ မနုဿဘူတေန ကတော၊ မယှံ ပန အဇ္ဈာသယံ မယှံ ဂုဏံ အာဂမ္မ အဒ္ဓါသက္ကဘဝနံ ဥဏှံ အဟောသိ၊ တတော သက္ကေန ဒေဝရညာ အယံ မဏ္ဍပေါ ကာရိတော ဘဝိဿတီ”တိ၊ “န ခေါ ပန မေ ယုတ္တံ ဧဝရူပေ မဏ္ဍပေ ဧကဒိဝသံယေဝ ဒါနံ ဒါတုံ၊ သတ္တာဟံ ဒဿာမီ”တိ စိန္တေသိ။ ဗာဟိရကဒါနံ ဟိ ကိတ္တကမ္ပိ သမာနံ[၁] ဗောဓိသတ္တာနံ တုဋ္ဌိံ ကာတုံ န သက္ကောတိ၊ အလင်္ကတသီသံ ပန ဆိန္ဒိတွာ အဉ္ဇိတအက္ခီနိ ဥပ္ပါဋေတွာ ဟဒယမံသံ ဝါ ဥဗ္ဗဋ္ဋေတွာ ဒိန္နကာလေ ဗောဓိသတ္တာနံ စာဂံ နိဿာယ တုဋ္ဌိ နာမ ဟောတိ။ အမှာကမ္ပိ ဟိ ဗောဓိသတ္တဿ သိဝိဇာတကေ[၂] ဒေဝသိကံ ပဉ္စ ကဟာပဏသတသဟဿာနိ ဝိဿဇ္ဇေတွာ စတူသု ဒွါရေသု နဂရမဇ္ဈေ စ ဒါနံ ဒေန္တဿ တံ ဒါနံ စာဂတုဋ္ဌိံ ဥပ္ပါဒေတုံ နာသက္ခိ။ ယဒါ ပနဿ ဗြာဟ္မဏဝဏ္ဏေန အာဂန္တွာ သက္ကော ဒေဝရာဇာ အက္ခီနိ ယာစိ၊ တဒါ တာနိ ဥပ္ပါဋေတွာ ဒဒမာနဿေဝ ဟာသော ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ ကေသဂ္ဂမတ္တမ္ပိ စိတ္တဿ အညထတ္တံ နာဟောသိ။ ဧဝံ ဒါနံ နိဿာယ ဗောဓိသတ္တာနံ တိတ္တိ နာမ နတ္ထိ။ တသ္မာ သောပိ

၁-ဧတ္တကမ္ပိ ပမာဏံ (က)   ၂-သိဝိရာဇဇာတကာလေ (က)

mahāpuriso “sattāhaṁ mayā koṭisatasahassasaṅkhānaṁ bhikkhūnaṁ dānaṁ dātuṁ vaṭṭatī”ti cintetvā tasmiṁ maṇḍape Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ nisīdāpetvā sattāhaṁ gavapānaṁ nāma dānaṁ adāsi. Gavapānanti mahante mahante kolambe khīrassa pūretvā uddhanesu āropetvā ghanapākapakke khīre thoke taṇḍule pakkhipitvā pakkamadhusakkarācuṇṇasappīhi abhisaṅkhataṁ bhojanaṁ vuccati. Manussāyeva pana parivisituṁ nāsakkhiṁsu, devāpi ekantarikā hutvā parivisiṁsu. Dvādasaterasayojanappamāṇaṁ ṭhānampi bhikkhū gaṇhituṁ nappahosiyeva, te pana bhikkhū attano attano ānubhāvena nisīdiṁsu. Pariyosānadivase sabbabhikkhūnaṁ pattāni dhovāpetvā bhesajjatthāya sappinavanītamadhuphāṇitādīni pūretvā ticīvarehi saddhiṁ adāsi, saṁghanavakabhikkhunā laddhacīvarasāṭakā satasahassagghanakā ahesuṁ.

Satthā anumodanaṁ karonto “ayaṁ puriso evarūpaṁ mahādānaṁ adāsi, ko nu kho bhavissatī”ti upadhārento “anāgate kappasatasahassādhikānaṁ dvinnaṁ asaṅkhyeyyānaṁ matthake Gotamo nāma Buddho bhavissatī”ti disvā mahāpurisaṁ āmantetvā “tvaṁ ettakaṁ nāma kālaṁ atikkamitvā Gotamo nāma Buddho bhavissasī”ti byākāsi. Mahāpuriso byākaraṇaṁ sutvā “ahaṁ kira Buddho bhavissāmi, ko me gharāvāsena attho, pabbajissāmī”ti cintetvā tathārūpaṁ sampattiṁ kheḷapiṇḍaṁ viya pahāya Satthu santike pabbajitvā Buddhavacanaṁ uggaṇhitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā āyupariyosāne brahmaloke nibbatti.

Maṅgalassa pana Bhagavato nagaraṁ Uttaraṁ nāma ahosi, pitāpi Uttaro nāma khattiyo, mātāpi Uttarā nāma devī, Sudevo ca Dhammaseno ca[1] dve aggasāvakā, Pālito nāmupaṭṭhāko, Sīvalī ca Asokā ca dve aggasāvikā, nāgarukkho bodhi, aṭṭhāsītihatthubbedhaṁ sarīraṁ ahosi. Navutivassasahassāni ṭhatvā parinibbute pana tasmiṁ Bhagavati ekappahāreneva dasa cakkavāḷasahassāni ekandhakārāni ahesuṁ, sabbacakkavāḷesu manussānaṁ mahantaṁ ārodanaparidevanaṁ ahosi.

1. Dhammadevoca (Ka)

မဟာပုရိသော “သတ္တာဟံ မယာ ကောဋိသတသဟဿသင်္ခါနံ ဘိက္ခူနံ ဒါနံ ဒါတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ စိန္တေတွာ တသ္မိံ မဏ္ဍပေ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ နိသီဒါပေတွာ သတ္တာဟံ ဂဝပါနံ နာမ ဒါနံ အဒါသိ။ ဂဝပါနန္တိ မဟန္တေ မဟန္တေ ကောလမ္ဗေ ခီရဿ ပူရေတွာ ဥဒ္ဒနေသု အာရောပေတွာ ဃနပါကပက္ကေ ခီရေ ထောကေ တဏ္ဍုလေ ပက္ခိပိတွာ ပက္ကမဓုသက္ကရာစုဏ္ဏသပ္ပီဟိ အဘိသင်္ခတံ ဘောဇနံ ဝုစ္စတိ။ မနုဿာယေဝ ပန ပရိဝိသိတုံ နာသက္ခိံသု၊ ဒေဝါပိ ဧကန္တရိကာ ဟုတွာ ပရိဝိသိံသု။ ဒွါဒသတေရသယောဇနပ္ပမာဏံ ဌာနမ္ပိ ဘိက္ခူ ဂဏှိတုံ နပ္ပဟောသိယေဝ၊ တေ ပန ဘိက္ခူ အတ္တနော အတ္တနော အာနုဘာဝေန နိသီဒိံသု။ ပရိယောသာနဒိဝသေ သဗ္ဗဘိက္ခူနံ ပတ္တာနိ ဓောဝါပေတွာ ဘေသဇ္ဇတ္ထာယ သပ္ပိနဝနီတမဓုဖာဏိတာဒီနိ ပူရေတွာ တိစီဝရေဟိ သဒ္ဓိံ အဒါသိ၊ သံဃနဝကဘိက္ခုနာ လဒ္ဓစီဝရသာဋကာ သတသဟဿဂ္ဃနကာ အဟေသုံ။

သတ္ထာ အနုမောဒနံ ကရောန္တော “အယံ ပုရိသော ဧဝရူပံ မဟာဒါနံ အဒါသိ၊ ကော နု ခေါ ဘဝိဿတီ”တိ ဥပဓာရေန္တော “အနာဂတေ ကပ္ပသတသဟဿာဓိကာနံ ဒွိန္နံ အသင်္ချေယျာနံ မတ္ထကေ ဂေါတမော နာမ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတီ”တိ ဒိသွာ မဟာပုရိသံ အာမန္တေတွာ “တွံ ဧတ္တကံ နာမ ကာလံ အတိက္ကမိတွာ ဂေါတမော နာမ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသီ”တိ ဗျာကာသိ။ မဟာပုရိသော ဗျာကရဏံ သုတွာ “အဟံ ကိရ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿာမိ၊ ကော မေ ဃရာဝါသေန အတ္ထော၊ ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ တထာရူပံ သမ္ပတ္တိံ ခေဠပိဏ္ဍံ ဝိယ ပဟာယ သတ္ထု သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ အဘိညာ စ သမာပတ္တိယော စ နိဗ္ဗတ္တေတွာ အာယုပရိယောသာနေ ဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တိ။

မင်္ဂလဿ ပန ဘဂဝတော နဂရံ ဥတ္တရံ နာမ အဟောသိ၊ ပိတာပိ ဥတ္တရော နာမ ခတ္တိယော၊ မာတာပိ ဥတ္တရာ နာမ ဒေဝီ၊ သုဒေဝေါ စ ဓမ္မသေနော စ[၁] ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ၊ ပါလိတော နာမုပဋ္ဌာကော၊ သီဝလီ စ အသောကာ စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝိကာ၊ နာဂရုက္ခော ဗောဓိ၊ အဋ္ဌာသီတိဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ သရီရံ အဟောသိ။ နဝုတိဝဿသဟဿာနိ ဌတွာ ပရိနိဗ္ဗုတေ ပန တသ္မိံ ဘဂဝတိ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ ဒသ စက္ကဝါဠသဟဿာနိ ဧကန္ဓကာရာနိ အဟေသုံ၊ သဗ္ဗစက္ကဝါဠေသု မနုဿာနံ မဟန္တံ အာရောဒနပရိဒေဝနံ အဟောသိ။

၁-ဓမ္မဒေဝေါ စ (က)

Koṇḍaññassa aparena, Maṅgalo nāma Nāyako.
Tamaṁ loke nihantvāna, dhammokkamabhidhārayīti.

Evaṁ dasasahassilokadhātuṁ andhakāraṁ katvā parinibbutassa tassa Bhagavato aparabhāge **Sumano** nāma Satthā udapādi. Tassāpi tayo sāvakasannipātā ahesuṁ. Paṭhamasannipāte koṭisatasahassabhikkhū ahesuṁ, dutiye Kañcanapabbatamhi navutikoṭisahassāni, tatiye asītikoṭisahassāni. Tadā mahāsatto Atulo nāma nāgarājā ahosi mahiddhiko mahānubhāvo. So "Buddho uppanno"ti sutvā ñātisaṁghaparivuto nāgabhavanā nikkhamitvā koṭisatasahassabhikkhuparivārassa tassa Bhagavato dibbatūriyehi upahāraṁ kāretvā mahādānaṁ pavattetvā paccekaṁ dussayugāni datvā saraṇesu patiṭṭhāsi. Sopi naṁ satthā "anāgate Buddho bhavissasī"ti byākāsi. Tassa Bhagavato nagaraṁ Khemaṁ nāma ahosi, Sudatto nāma rājā pitā, Sirimā nāma mātā, Saraṇo ca Bhāvitatto ca dve aggasāvakā, Udeno nāmupaṭṭhāko, Soṇā ca Upasoṇā ca dve aggasāvikā, nāgarukkho bodhi, navutihatthubbedhaṁ sarīraṁ, navutiyeva vassasahassāni āyuppamāṇaṁ ahosi.

Maṅgalassa aparena, Sumano nāma Nāyako.
Sabbadhammehi asamo, sabbasattānamuttamoti.

Tassa aparabhāge **Revato** nāma Satthā udapādi. Tassāpi tayo sāvakasannipātā ahesuṁ. Paṭhamasannipāte gaṇanā natthi, dutiye koṭisatasahassabhikkhū ahesuṁ, tathā tatiye. Tadā bodhisatto Atidevo nāma brāhmaṇo hutvā Satthu dhammadesanaṁ sutvā saraṇesu patiṭṭhāya sirasmiṁ añjaliṁ ṭhapetvā tassa Satthuno kilesappahāne vaṇṇaṁ vatvā uttarāsaṅgena pūjaṁ akāsi. Sopi naṁ "Buddho bhavissasī"ti byākāsi. Tassa pana Bhagavato nagaraṁ dhaññavatī nāma ahosi, pitā Vipulo nāma khattiyo, mātāpi Vipulā nāma devī, Varuṇo ca Brahmadevo ca dve aggasāvakā, Sambhavo nāmupaṭṭhāko, Bhaddā ca Subhaddā ca dve aggasāvikā, nāgarukkhova bodhi, sarīraṁ asītihatthubbedhaṁ ahosi, āyu saṭṭhi vassasahassānīti.

ကောဏ္ဍညဿ အပရေန၊ မင်္ဂလော နာမ နာယကော။
တမံ လောကေ နိဟန္တွာန၊ ဓမ္မောက္ကမဘိဓာရယီတိ။

ဧဝံ ဒသသဟဿိလောကဓာတုံ အန္ဓကာရံ ကတွာ ပရိနိဗ္ဗုတဿ တဿ ဘဂဝတော အပရဘာဂေ **သုမနော** နာမ သတ္ထာ ဥဒပါဒိ။ တဿာပိ တယော သာဝကသန္နိပါတာ အဟေသုံ။ ပဌမသန္နိပါတေ ကောဋိသတသဟဿဘိက္ခူ အဟေသုံ၊ ဒုတိယေ ကဉ္စနပဗ္ဗတမှိ နဝုတိကောဋိသဟဿာနိ၊ တတိယေ အသီတိကောဋိသဟဿာနိ။ တဒါ မဟာသတ္တော အတုလော နာမ နာဂရာဇာ အဟောသိ မဟိဒ္ဓိကော မဟာနုဘာဝေါ။ သော "ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပန္နော"တိ သုတွာ ဉာတိသံဃပရိဝုတော နာဂဘဝနာ နိက္ခမိတွာ ကောဋိသတသဟဿဘိက္ခုပရိဝါရဿ တဿ ဘဂဝတော ဒိဗ္ဗတူရိယေဟိ ဥပဟာရံ ကာရေတွာ မဟာဒါနံ ပဝတ္တေတွာ ပစ္စေကံ ဒုဿယုဂါနိ ဒတွာ သရဏေသု ပတိဋ္ဌာသိ။ သောပိ နံ သတ္ထာ "အနာဂတေ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသီ"တိ ဗျာကာသိ။ တဿ ဘဂဝတော နဂရံ ခေမံ နာမ အဟောသိ၊ သုဒတ္တော နာမ ရာဇာ ပိတာ၊ သိရိမာ နာမ မာတာ၊ သရဏော စ ဘာဝိတတ္တော စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ၊ ဥဒေနော နာမုပဋ္ဌာကော၊ သောဏာ စ ဥပသောဏာ စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝိကာ၊ နာဂရုက္ခော ဗောဓိ၊ နဝုတိဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ သရီရံ၊ နဝုတိယေဝ ဝဿသဟဿာနိ အာယုပ္ပမာဏံ အဟောသိ။

မင်္ဂလဿ အပရေန၊ သုမနော နာမ နာယကော။
သဗ္ဗဓမ္မေဟိ အသမော၊ သဗ္ဗသတ္တာနမုတ္တမောတိ။

တဿ အပရဘာဂေ **ရေဝတော** နာမ သတ္ထာ ဥဒပါဒိ။ တဿာပိ တယော သာဝကသန္နိပါတာ အဟေသုံ။ ပဌမသန္နိပါတေ ဂဏနာ နတ္ထိ၊ ဒုတိယေ ကောဋိသတသဟဿဘိက္ခူ အဟေသုံ၊ တထာ တတိယေ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော အတိဒေဝေါ နာမ ဗြာဟ္မဏော ဟုတွာ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ သရဏေသု ပတိဋ္ဌာယ သိရသ္မိံ အဉ္ဇလိံ ဌပေတွာ တဿ သတ္ထုနော ကိလေသပ္ပဟာနေ ဝဏ္ဏံ ဝတွာ ဥတ္တရာသင်္ဂေန ပူဇံ အကာသိ။ သောပိ နံ "ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသီ"တိ ဗျာကာသိ။ တဿ ပန ဘဂဝတော နဂရံ ဓညဝတီ နာမ အဟောသိ၊ ပိတာ ဝိပုလော နာမ ခတ္တိယော၊ မာတာပိ ဝိပုလာ နာမ ဒေဝီ၊ ဝရုဏော စ ဗြဟ္မဒေဝေါ စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ၊ သမ္ဘဝေါ နာမုပဋ္ဌာကော၊ ဘဒ္ဒါ စ သုဘဒ္ဒါ စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝိကာ၊ နာဂရုက္ခောဝ ဗောဓိ၊ သရီရံ အသီတိဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ အဟောသိ၊ အာယု သဋ္ဌိ ဝဿသဟဿာနီတိ။

Sumanassa aparena, Revato nāma Nāyako.
Anūpamo asadiso, atulo uttamo Jinoti.

Tassa aparabhāge **Sobhito** nāma Satthā udapādi. Tassāpi tayo sāvakasannipātā ahesuṁ. Paṭhamasannipāte koṭisatabhikkhū ahesuṁ, dutiye navutikoṭiyo, tatiye asītikoṭiyo. Tadā bodhisatto Ajito nāma brāhmaṇo hutvā Satthu dhammadesanaṁ sutvā saraṇesu patiṭṭhāya Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa mahādānaṁ adāsi. Sopi naṁ “Buddho bhavissasī”ti byākāsi. Tassa pana Bhagavato Sudhammaṁ nāma nagaraṁ ahosi, pitāpi Sudhammo nāma rājā, mātāpi Sudhammā nāma devī, Asamo ca Sunetto ca dve aggasāvakā, Anomo nāmupaṭṭhāko, Nakulā ca Sujātā ca dve aggasāvikā, nāgarukkhova bodhi, aṭṭhapaṇṇāsahatthubbedhaṁ sarīraṁ ahosi, navuti vassasahassāni āyuppamāṇanti.

Revatassa aparena, Sobhito nāma Nāyako.
Samāhito santacitto, asamo appaṭipuggaloti.

Tassa aparabhāge ekaṁ asaṅkhyeyyaṁ atikkamitvā ekasmiṁyeva kappe tayo Buddhā nibbattiṁsu **Anomadassī Padumo Nārado**ti. **Anomadassissa** Bhagavato tayo sāvakasannipātā ahesuṁ. Paṭhamasannipāte bhikkhū aṭṭhasatasahassāni ahesuṁ, dutiye satta, tatiye cha. Tadā bodhisatto eko yakkhasenāpati ahosi mahiddhiko mahānubhāvo anekakoṭisatasahassānaṁ yakkhānaṁ adhipati. So “Buddho uppanno”ti sutvā āgantvā Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa mahādānaṁ adāsi. Satthāpi naṁ “anāgate Buddho bhavissasī”ti byākāsi. Anomadassissa pana Bhagavato Candavatī nāma nagaraṁ ahosi, Yasavā nāma rājā pitā, Yasodharā nāma mātā, Nisabho ca Anomo ca dve aggasāvakā, Varuṇo nāmupaṭṭhāko, Sundarī ca Sumanā ca dve aggasāvikā, ajjunarukkho bodhi, aṭṭhapaṇṇāsahatthubbedhaṁ sarīraṁ ahosi, vassasatasahassaṁ āyūti.

Sobhitassa aparena, sambuddho Dvipaduttamo.
Anomadassī amitayaso, tejassī duratikkamoti.

သုမနဿ အပရေန၊ ရေဝတော နာမ နာယကော။
အနူပမော အသဒိသော၊ အတုလော ဥတ္တမော ဇိနောတိ။

တဿ အပရဘာဂေ **သောဘိတော** နာမ သတ္ထာ ဥဒပါဒိ။ တဿာပိ တယော သာဝကသန္နိပါတာ အဟေသုံ။ ပဌမသန္နိပါတေ ကောဋိသတဘိက္ခူ အဟေသုံ၊ ဒုတိယေ နဝုတိကောဋိယော၊ တတိယေ အသီတိကောဋိယော။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော အဇိတော နာမ ဗြာဟ္မဏော ဟုတွာ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ သရဏေသု ပတိဋ္ဌာယ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ မဟာဒါနံ အဒါသိ။ သောပိ နံ “ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသီ”တိ ဗျာကာသိ။ တဿ ပန ဘဂဝတော သုဓမ္မံ နာမ နဂရံ အဟောသိ၊ ပိတာပိ သုဓမ္မော နာမ ရာဇာ၊ မာတာပိ သုဓမ္မာ နာမ ဒေဝီ၊ အသမော စ သုနေတ္တော စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ၊ အနောမော နာမုပဋ္ဌာကော၊ နကုလာ စ သုဇာတာ စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝိကာ၊ နာဂရုက္ခောဝ ဗောဓိ၊ အဋ္ဌပဏ္ဏာသဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ သရီရံ အဟောသိ၊ နဝုတိ ဝဿသဟဿာနိ အာယုပ္ပမာဏန္တိ။

ရေဝတဿ အပရေန၊ သောဘိတော နာမ နာယကော။
သမာဟိတော သန္တစိတ္တော၊ အသမော အပ္ပဋိပုဂ္ဂလောတိ။

တဿ အပရဘာဂေ ဧကံ အသင်္ချေယျံ အတိက္ကမိတွာ ဧကသ္မိံယေဝ ကပ္ပေ တယော ဗုဒ္ဓါ နိဗ္ဗတ္တိံသု **အနောမဒဿီ ပဒုမော နာရဒေါ**တိ။ **အနောမဒဿိဿ** ဘဂဝတော တယော သာဝကသန္နိပါတာ အဟေသုံ။ ပဌမသန္နိပါတေ ဘိက္ခူ အဋ္ဌသတသဟဿာနိ အဟေသုံ၊ ဒုတိယေ သတ္တ၊ တတိယေ ဆ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော ဧကော ယက္ခသေနာပတိ အဟောသိ မဟိဒ္ဓိကော မဟာနုဘာဝေါ အနေကကောဋိသတသဟဿာနံ ယက္ခာနံ အဓိပတိ။ သော “ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပန္နော”တိ သုတွာ အာဂန္တွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ မဟာဒါနံ အဒါသိ။ သတ္ထာပိ နံ “အနာဂတေ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသီ”တိ ဗျာကာသိ။ အနောမဒဿိဿ ပန ဘဂဝတော စန္ဒဝတီ နာမ နဂရံ အဟောသိ၊ ယသဝါ နာမ ရာဇာ ပိတာ၊ ယသောဓရာ နာမ မာတာ၊ နိသဘော စ အနောမော စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ၊ ဝရုဏော နာမုပဋ္ဌာကော၊ သုန္ဒရီ စ သုမနာ စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝိကာ၊ အဇ္ဇုနရုက္ခော ဗောဓိ၊ အဋ္ဌပဏ္ဏာသဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ သရီရံ အဟောသိ၊ ဝဿသတသဟဿံ အာယူတိ။

သောဘိတဿ အပရေန၊ သမ္ဗုဒ္ဓေါ ဒွိပဒုတ္တမော။
အနောမဒဿီ အမိတယသော၊ တေဇဿီ ဒုရတိက္ကမောတိ။

Tassa aparabhāge **Padumo** nāma satthā udapādi. Tassāpi tayo sāvakasannipātā ahesuṁ. Paṭhamasannipāte koṭisatasahassabhikkhū ahesuṁ, dutiye tīṇi satasahassāni, tatiye agāmake araññe mahāvanasaṇḍavāsīnaṁ bhikkhūnaṁ dve satasahassāni. Tadā Tathāgate tasmiṁ vanasaṇḍe vasante bodhisatto sīho hutvā Satthāraṁ nirodhasamāpattiṁ samāpannaṁ disvā pasannacitto vanditvā padakkhiṇaṁ katvā pītisomanassajāto tikkhattuṁ sīhanādaṁ naditvā sattāhaṁ Buddhārammaṇapītiṁ avijahitvā pītisukheneva gocarāya apakkamitvā jīvitapariccāgaṁ katvā payirupāsamāno aṭṭhāsi. Satthā sattāhaccayena nirodhā vuṭṭhito sīhaṁ oloketvā “bhikkhusaṁghepi cittaṁ pasādetvā saṁghaṁ vandissatīti bhikkhusaṁgho āgacchatū”ti cintesi. Bhikkhū tāvadeva āgamiṁsu. Sīho saṁghe cittaṁ pasādesi. Satthā tassa manaṁ oloketvā “anāgate Buddho bhavissasī”ti byākāsi. Padumassa pana Bhagavato Campakaṁ nāma nagaraṁ ahosi, Asamo[1] nāma rājā pitā, Asamā nāma devī mātā, Sālo ca Upasālo ca dve aggasāvakā, Varuṇo nāmupaṭṭhāko, Rāmā ca Surāmā ca dve aggasāvikā, soṇarukkho nāma bodhi, aṭṭhapaṇṇāsahatthubbedhaṁ sarīraṁ ahosi, āyu vassasatasahassanti.

Anomadassissa aparena, sambuddho Dvipaduttamo.
Padumo nāma nāmena, asamo appaṭipuggaloti.

Tassa aparabhāge **Nārado** nāma Satthā udapādi. Tassāpi tayo sāvakasannipātā ahesuṁ. Paṭhamasannipāte koṭisatasahassabhikkhū ahesuṁ, dutiye navutikoṭisahassāni, tatiye asītikoṭisahassāni. Tadā bodhisatto isipabbajjaṁ pabbajitvā pañcasu abhiññāsu aṭṭhasu ca samāpattīsu ciṇṇavasī hutvā Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa mahādānaṁ datvā lohitacandanena pūjaṁ akāsi. Sopi naṁ “anāgate Buddho bhavissasī”ti byākāsi. Tassa Bhagavato dhaññavatī nāma nagaraṁ ahosi, Sudevo nāma khattiyo pitā, Anomā nāma mātā, Bhaddasālo ca Jitamitto ca dve aggasāvakā, Vāseṭṭho

---

1. Padumo (Ka)

တဿ အပရဘာဂေ **ပဒုမော** နာမ သတ္ထာ ဥဒပါဒိ။ တဿာပိ တယော သာဝကသန္နိပါတာ အဟေသုံ။ ပဌမသန္နိပါတေ ကောဋိသတသဟဿဘိက္ခူ အဟေသုံ၊ ဒုတိယေ တီဏိ သတသဟဿာနိ၊ တတိယေ အဂါမကေ အရညေ မဟာဝနသဏ္ဍဝါသီနံ ဘိက္ခူနံ ဒွေ သတသဟဿာနိ။ တဒါ တထာဂတေ တသ္မိံ ဝနသဏ္ဍေ ဝသန္တေ ဗောဓိသတ္တော သီဟော ဟုတွာ သတ္ထာရံ နိရောဓသမာပတ္တိံ သမာပန္နံ ဒိသွာ ပသန္နစိတ္တော ဝန္ဒိတွာ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ပီတိသောမနဿဇာတော တိက္ခတ္တုံ သီဟနာဒံ နဒိတွာ သတ္တာဟံ ဗုဒ္ဓါရမ္မဏပီတိံ အဝိဇဟိတွာ ပီတိသုခေနေဝ ဂေါစရာယ အပက္ကမိတွာ ဇီဝိတပရိစ္စာဂံ ကတွာ ပယိရုပါသမာနော အဋ္ဌာသိ။ သတ္ထာ သတ္တာဟစ္စယေန နိရောဓာ ဝုဋ္ဌိတော သီဟံ ဩလောကေတွာ “ဘိက္ခုသံဃေပိ စိတ္တံ ပသာဒေတွာ သံဃံ ဝန္ဒိဿတီတိ ဘိက္ခုသံဃော အာဂစ္ဆတူ”တိ စိန္တေသိ။ ဘိက္ခူ တာဝဒေဝ အာဂမိံသု။ သီဟော သံဃေ စိတ္တံ ပသာဒေသိ။ သတ္ထာ တဿ မနံ ဩလောကေတွာ “အနာဂတေ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသီ”တိ ဗျာကာသိ။ ပဒုမဿ ပန ဘဂဝတော စမ္ပကံ နာမ နဂရံ အဟောသိ၊ အသမော[1] နာမ ရာဇာ ပိတာ၊ အသမာ နာမ ဒေဝီ မာတာ၊ သာလော စ ဥပသာလော စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ၊ ဝရုဏော နာမုပဋ္ဌာကော၊ ရာမာ စ သုရာမာ စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝိကာ၊ သောဏရုက္ခော နာမ ဗောဓိ၊ အဋ္ဌပဏ္ဏာသဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ သရီရံ အဟောသိ၊ အာယု ဝဿသတသဟဿန္တိ။

အနောမဒဿိဿ အပရေန၊ သမ္ဗုဒ္ဓေါ ဒွိပဒုတ္တမော။
ပဒုမော နာမ နာမေန၊ အသမော အပ္ပဋိပုဂ္ဂလောတိ။

တဿ အပရဘာဂေ **နာရဒေါ** နာမ သတ္ထာ ဥဒပါဒိ။ တဿာပိ တယော သာဝကသန္နိပါတာ အဟေသုံ။ ပဌမသန္နိပါတေ ကောဋိသတသဟဿဘိက္ခူ အဟေသုံ၊ ဒုတိယေ နဝုတိကောဋိသဟဿာနိ၊ တတိယေ အသီတိကောဋိသဟဿာနိ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ပဉ္စသု အဘိညာသု အဋ္ဌသု စ သမာပတ္တီသု စိဏ္ဏဝသီ ဟုတွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ မဟာဒါနံ ဒတွာ လောဟိတစန္ဒနေန ပူဇံ အကာသိ။ သောပိ နံ “အနာဂတေ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသီ”တိ ဗျာကာသိ။ တဿ ဘဂဝတော ဓညဝတီ နာမ နဂရံ အဟောသိ၊ သုဒေဝေါ နာမ ခတ္တိယော ပိတာ၊ အနောမာ နာမ မာတာ၊ ဘဒ္ဒသာလော စ ဇိတမိတ္တော စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ၊ ဝါသေဋ္ဌော

၁-ပဒုမော (က)

nāmupaṭṭhāko, Uttarā ca Phagunī ca dve aggasāvikā, mahāsoṇarukkho nāma bodhi, sarīraṁ aṭṭhāsītihatthubbedhaṁ ahosi, navutivassasahassāni āyūti.

Padumassa aparena, sambuddho Dvipaduttamo.
Nārado nāma nāmena, asamo appaṭipuggaloti.

Nāradabuddhassa aparabhāge ekaṁ asaṅkhyeyyaṁ atikkamitvā ito satasahassakappamatthake ekasmiṁ kappe ekova **Padumuttara**buddho nāma udapādi. Tassāpi tayo sāvakasannipātā ahesuṁ. Paṭhame koṭisatasahassabhikkhū ahesuṁ, dutiye vebhārapabbate navutikoṭisahassāni, tatiye asītikoṭisahassāni. Tadā bodhisatto jaṭilo nāma mahāraṭṭhiyo hutvā Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa sacīvaraṁ dānaṁ adāsi. Sopi naṁ "anāgate Buddho bhavissasī"ti byākāsi. Padumuttarassa pana Bhagavato kāle titthiyā nāma nāhesuṁ, sabbe devamanussā Buddhameva saraṇaṁ agamaṁsu. Tassa nagaraṁ Haṁsavatī nāma ahosi, pitā Ānando nāma khattiyo, mātā Sujātā nāma devī, Devalo ca Sujāto ca dve aggasāvakā, Sumano nāmupaṭṭhāko, Amitā ca Asamā ca dve aggasāvikā salalarukkho[1] bodhi, sarīraṁ aṭṭhapaṇṇāsahatthubbedhaṁ ahosi, sarīrappabhā samantato dvādasa yojanāni gaṇhi, vassasatasahassaṁ āyūti.

Nāradassa aparena, sambuddho Dvipaduttamo.
Padumuttaro nāma Jino, akkhobho sāgarūpamoti.

Tassa aparabhāge sattati kappasahassāni[2] atikkamitvā **Sumedho Sujāto** cāti ekasmiṁ kappe dve Buddhā nibbattiṁsu. **Sumedhassāpi** tayo sāvakasannipātā ahesuṁ, paṭhamasannipāte sudassananagare koṭisatakhīṇāsavā ahesuṁ, dutiye pana navutikoṭiyo, tatiye asītikoṭiyo. Tadā bodhisatto Uttaro nāma māṇavo hutvā nidahitvā ṭhapitaṁyeva asītikoṭidhanaṁ vissajjetvā Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa mahādānaṁ datvā dhammaṁ sutvā saraṇesu

1. Sālarukkho (Sī, Syā)
2. Tiṁsa kappasatasahassāni (Sī), tiṁsa kappasahassāni (I, Ka) Buddhavaṁsa-aṭṭhakathā passitabbā.

နာမုပဋ္ဌာကော၊ ဥတ္တရာ စ ဖဂ္ဂုနီ စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝိကာ၊ မဟာသောဏရုက္ခော နာမ ဗောဓိ၊ သရီရံ အဋ္ဌာသီတိဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ အဟောသိ၊ နဝုတိဝဿသဟဿာနိ အာယူတိ။

ပဒုမဿ အပရေန၊ သမ္ဗုဒ္ဓေါ ဒွိပဒုတ္တမော။
နာရဒေါ နာမ နာမေန၊ အသမော အပ္ပဋိပုဂ္ဂလောတိ။

နာရဒဗုဒ္ဓဿ အပရဘာဂေ ဧကံ အသင်္ချေယျံ အတိက္ကမိတွာ ဣတော သတသဟဿကပ္ပမတ္ထကေ ဧကသ္မိံ ကပ္ပေ ဧကောဝ **ပဒုမုတ္တရ**ဗုဒ္ဓေါ နာမ ဥဒပါဒိ။ တဿာပိ တယော သာဝကသန္နိပါတာ အဟေသုံ။ ပဌမေ ကောဋိသတသဟဿဘိက္ခူ အဟေသုံ၊ ဒုတိယေ ဝေဘာရပဗ္ဗတေ နဝုတိကောဋိသဟဿာနိ၊ တတိယေ အသီတိကောဋိသဟဿာနိ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော ဇဋိလော နာမ မဟာရဋ္ဌိယော ဟုတွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ သစီဝရံ ဒါနံ အဒါသိ။ သောပိ နံ "အနာဂတေ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသီ"တိ ဗျာကာသိ။ ပဒုမုတ္တရဿ ပန ဘဂဝတော ကာလေ တိတ္ထိယာ နာမ နာဟေသုံ၊ သဗ္ဗေ ဒေဝမနုဿာ ဗုဒ္ဓမေဝ သရဏံ အဂမံသု။ တဿ နဂရံ ဟံသဝတီ နာမ အဟောသိ၊ ပိတာ အာနန္ဒော နာမ ခတ္တိယော၊ မာတာ သုဇာတာ နာမ ဒေဝီ၊ ဒေဝလော စ သုဇာတော စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ၊ သုမနော နာမုပဋ္ဌာကော၊ အမိတာ စ အသမာ စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝိကာ၊ သလလရုက္ခော[၁] ဗောဓိ၊ သရီရံ အဋ္ဌပဏ္ဏာသဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ အဟောသိ၊ သရီရပ္ပဘာ သမန္တတော ဒွါဒသ ယောဇနာနိ ဂဏှိ၊ ဝဿသတသဟဿံ အာယူတိ။

နာရဒဿ အပရေန၊ သမ္ဗုဒ္ဓေါ ဒွိပဒုတ္တမော။
ပဒုမုတ္တရော နာမ ဇိနော၊ အက္ခောဘော သာဂရူပမောတိ။

တဿ အပရဘာဂေ သတ္တတိ ကပ္ပသဟဿာနိ[၂] အတိက္ကမိတွာ **သုမေဓော သုဇာတော** စာတိ ဧကသ္မိံ ကပ္ပေ ဒွေ ဗုဒ္ဓါ နိဗ္ဗတ္တိံသု။ **သုမေဓဿာပိ** တယော သာဝကသန္နိပါတာ အဟေသုံ၊ ပဌမသန္နိပါတေ သုဒဿနနဂရေ ကောဋိသတခီဏာသဝါ အဟေသုံ၊ ဒုတိယေ ပန နဝုတိကောဋိယော၊ တတိယေ အသီတိကောဋိယော။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော ဥတ္တရော နာမ မာဏဝေါ ဟုတွာ နိဒဟိတွာ ဌပိတံယေဝ အသီတိကောဋိဓနံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ မဟာဒါနံ ဒတွာ ဓမ္မံ သုတွာ သရဏေသု

၁-သာလရုက္ခော (သီ၊ သျာ)
၂-တိံသ ကပ္ပသတသဟဿာနိ (သီ)၊ တိံသ ကပ္ပသဟဿာနိ (ဣ၊ က) ဗုဒ္ဓဝံသအဋ္ဌကထာ ပဿိတဗ္ဗာ။

patiṭṭhāya nikkhamitvā pabbaji. Sopi naṁ “anāgate Buddho bhavissasī”ti byākāsi. Sumedhassa Bhagavato Sudassanaṁ nāma nagaraṁ ahosi, Sudatto nāma rājā pitā, mātāpi Sudattā nāma, Saraṇo ca Sabbakāmo ca dve aggasāvakā, Sāgaro nāmupaṭṭhāko, Rāmā ca Surāmā ca dve aggasāvikā, mahānīparukkho bodhi, sarīraṁ aṭṭhāsītihatthubbedhaṁ ahosi, āyu navuti vassasahassānīti.

Padumuttarassa aparena, Sumedho nāma Nāyako.
Durāsado uggatejo, sabbalokuttamo Munīti.

Tassa aparabhāge **Sujāto** nāma Satthā udapādi. Tassāpi tayo sāvakasannipātā ahesuṁ. Paṭhamasannipāte saṭṭhi bhikkhusatasahassāni ahesuṁ, dutiye paññāsaṁ, tatiye cattālīsaṁ. Tadā bodhisatto cakkavattirājā hutvā “Buddho uppanno”ti sutvā upasaṅkamitvā dhammaṁ sutvā Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa saddhiṁ sattahi ratanehi catumahādīparajjaṁ datvā Satthu santike pabbaji. Sakalaraṭṭhavāsino raṭṭhuppādaṁ gahetvā ārāmikakiccaṁ sādhentā Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa niccaṁ mahādānaṁ adaṁsu. Sopi naṁ Satthā “anāgate Buddho bhavissasī”ti byākāsi. Tassa Bhagavato nagaraṁ Sumaṅgalaṁ nāma ahosi, Uggato nāma rājā pitā, pabhāvatī nāma mātā, Sudassano ca Sudevo ca dve aggasāvakā, Nārado nāmupaṭṭhāko, Nāgā ca Nāgasamālā ca dve aggasāvikā, mahāveḷurukkho bodhi. So kira mandacchiddo ghanakkhandho upari niggatāhi mahāsākhāhi morapiñchakalāpo viya virocittha. Tassa Bhagavato sarīraṁ paṇṇāsahatthubbedhaṁ ahosi, āyu navuti vassasahassānīti.

Tattheva maṇḍakappamhi, Sujāto nāma Nāyako.
Sīhahanusabhakkhandho, appameyyo durāsadoti.

Tassa aparabhāge ito aṭṭhārasakappasatamatthake ekasmiṁ kappe **Piyadassī Atthadassī Dhammadassī**ti tayo Buddhā nibbattiṁsu. **Piyadassissā**pi tayo sāvakasannipātā ahesuṁ. Paṭhame koṭisatasahassā bhikkhū ahesuṁ, dutiye navutikoṭiyo, tatiye asītikoṭiyo. Tadā bodhisatto Kassapo nāma māṇavo tiṇṇaṁ vedānaṁ pāraṁ gato

ပတိဋ္ဌာယ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိ။ သောပိ နံ “အနာဂတေ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသီ”တိ ဗျာကာသိ။ သုမေဓဿ ဘဂဝတော သုဒဿနံ နာမ နဂရံ အဟောသိ၊ သုဒတ္တော နာမ ရာဇာ ပိတာ၊ မာတာပိ သုဒတ္တာ နာမ၊ သရဏော စ သဗ္ဗကာမော စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ၊ သာဂရော နာမုပဋ္ဌာကော၊ ရာမာ စ သုရာမာ စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝိကာ၊ မဟာနီပရုက္ခော ဗောဓိ၊ သရီရံ အဋ္ဌာသီတိဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ အဟောသိ၊ အာယု နဝုတိ ဝဿသဟဿာနီတိ။

ပဒုမုတ္တရဿ အပရေန၊ သုမေဓော နာမ နာယကော။
ဒုရာသဒေါ ဥဂ္ဂတေဇော၊ သဗ္ဗလောကုတ္တမော မုနီတိ။

တဿ အပရဘာဂေ **သုဇာတော** နာမ သတ္ထာ ဥဒပါဒိ။ တဿာပိ တယော သာဝကသန္နိပါတာ အဟေသုံ။ ပဌမသန္နိပါတေ သဋ္ဌိ ဘိက္ခုသတသဟဿာနိ အဟေသုံ၊ ဒုတိယေ ပညာသံ၊ တတိယေ စတ္တာလီသံ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော စက္ကဝတ္တိရာဇာ ဟုတွာ “ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပန္နော”တိ သုတွာ ဥပသင်္ကမိတွာ ဓမ္မံ သုတွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ သဒ္ဓိံ သတ္တဟိ ရတနေဟိ စတုမဟာဒီပရဇ္ဇံ ဒတွာ သတ္ထု သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိ။ သကလရဋ္ဌဝါသိနော ရဋ္ဌုပ္ပါဒံ ဂဟေတွာ အာရာမိကကိစ္စံ သာဓေန္တာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ နိစ္စံ မဟာဒါနံ အဒံသု။ သောပိ နံ သတ္ထာ “အနာဂတေ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသီ”တိ ဗျာကာသိ။ တဿ ဘဂဝတော နဂရံ သုမင်္ဂလံ နာမ အဟောသိ၊ ဥဂ္ဂတော နာမ ရာဇာ ပိတာ၊ ပဘာဝတီ နာမ မာတာ၊ သုဒဿနော စ သုဒေဝေါ စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ၊ နာရဒေါ နာမုပဋ္ဌာကော၊ နာဂါ စ နာဂသမာလာ စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝိကာ၊ မဟာဝေဠုရုက္ခော ဗောဓိ။ သော ကိရ မန္ဒစ္ဆိဒ္ဒေါ ဃနက္ခန္ဓော ဥပရိ နိဂ္ဂတာဟိ မဟာသာခါဟိ မောရပိဉ္ဆကလာပေါ ဝိယ ဝိရောစိတ္ထ။ တဿ ဘဂဝတော သရီရံ ပဏ္ဏာသဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ အဟောသိ၊ အာယု နဝုတိ ဝဿသဟဿာနီတိ။

တတ္ထေဝ မဏ္ဍကပ္ပမှိ၊ သုဇာတော နာမ နာယကော။
သီဟဟနုသဘက္ခန္ဓော၊ အပ္ပမေယျော ဒုရာသဒေါတိ။

တဿ အပရဘာဂေ ဣတော အဋ္ဌာရသကပ္ပသတမတ္ထကေ ဧကသ္မိံ ကပ္ပေ **ပိယဒဿီ အတ္ထဒဿီ ဓမ္မဒဿီ**တိ တယော ဗုဒ္ဓါ နိဗ္ဗတ္တိံသု။ **ပိယဒဿိဿာ**ပိ တယော သာဝကသန္နိပါတာ အဟေသုံ။ ပဌမေ ကောဋိသတသဟဿာ ဘိက္ခူ အဟေသုံ၊ ဒုတိယေ နဝုတိကောဋိယော၊ တတိယေ အသီတိကောဋိယော။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော ကဿပေါ နာမ မာဏဝေါ တိဏ္ဏံ ဝေဒါနံ ပါရံ ဂတော

hutvā Satthu dhammadesanaṁ sutvā koṭisatasahassadhanapariccāgena saṁghārāmaṁ kāretvā saraṇesu ca sīlesu ca patiṭṭhāsi. Atha naṁ Satthā “aṭṭhārasakappasataccayena Buddho bhavissasī”ti byākāsi. Tassa Bhagavato anomaṁ nāma nagaraṁ ahosi, pitā Sudinno nāma rājā, mātā Candā nāma devī, Pālito ca Sabbadassī ca dve aggasāvakā, Sobhito nāmupaṭṭhāko, Sujātā ca Dhammadinnā ca dve aggasāvikā, kakudharukkho bodhi, sarīraṁ asītihatthubbedhaṁ ahosi, navuti vassasahassāni āyūti.

Sujātassa aparena, sayambhū Lokanāyako.
Durāsado asamasamo, Piyadassī mahāyasoti.

Tassa aparabhāge **Atthadassī** nāma Satthā udapādi. Tassāpi tayo sāvakasannipātā ahesuṁ. Paṭhame aṭṭhanavuti bhikkhusatasahassāni ahesuṁ, dutiye aṭṭhāsītisatasahassāni, tathā tatiye. Tadā bodhisatto Susīmo nāma mahiddhiko tāpaso hutvā devalokato mandāravapupphacchattaṁ āharitvā Satthāraṁ pūjesi, sopi naṁ “anāgate Buddho bhavissasī”ti byākāsi. Tassa Bhagavato Sobhitaṁ nāma nagaraṁ ahosi, Sāgaro nāma rājā pitā, Sudassanā nāma mātā, Santo ca Upasanto ca dve aggasāvakā, Abhayo nāmupaṭṭhāko, Dhammā ca Sudhammā ca dve aggasāvikā, campakarukkho bodhi, sarīraṁ asītihatthubbedhaṁ ahosi, sarīrappabhā samantato sabbakālaṁ yojanamattaṁ pharitvā aṭṭhāsi, āyu vassasatasahassanti.

Tattheva maṇḍakappamhi, Atthadassī Narāsabho.
Mahātamaṁ nihantvāna, patto sambodhimuttamanti.

Tassa aparabhāge **Dhammadassī** nāma Satthā udapādi. Tassāpi tayo sāvakasannipātā ahesuṁ. Paṭhame koṭisataṁ bhikkhū ahesuṁ, dutiye sattatikoṭiyo, tatiye asītikoṭiyo. Tadā bodhisatto Sakko devarājā hutvā dibbagandhapupphehi ca dibbatūriyehi ca pūjaṁ akāsi, sopi naṁ “anāgate Buddho bhavissasī”ti byākāsi. Tassa Bhagavato Saraṇaṁ nāma nagaraṁ ahosi, pitā Saraṇo nāma rājā, mātā Sunandā nāma, Padumo ca Phussadevo ca dve aggasāvakā, Sunetto

ဟုတွာ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ကောဋိသတသဟဿဓနပရိစ္စာဂေန သံဃာရာမံ ကာရေတွာ သရဏေသု စ သီလေသု စ ပတိဋ္ဌာသိ။ အထ နံ သတ္ထာ “အဋ္ဌာရသကပ္ပသတစ္စယေန ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသီ”တိ ဗျာကာသိ။ တဿ ဘဂဝတော အနောမံ နာမ နဂရံ အဟောသိ၊ ပိတာ သုဒိန္နော နာမ ရာဇာ၊ မာတာ စန္ဒာ နာမ ဒေဝီ၊ ပါလိတော စ သဗ္ဗဒဿီ စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ၊ သောဘိတော နာမုပဋ္ဌာကော၊ သုဇာတာ စ ဓမ္မဒိန္နာ စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝိကာ၊ ကကုဓရုက္ခော ဗောဓိ၊ သရီရံ အသီတိဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ အဟောသိ၊ နဝုတိ ဝဿသဟဿာနိ အာယူတိ။

သုဇာတဿ အပရေန၊ သယမ္ဘူ လောကနာယကော။
ဒုရာသဒေါ အသမသမော၊ ပိယဒဿီ မဟာယသောတိ။

တဿ အပရဘာဂေ **အတ္ထဒဿီ** နာမ သတ္ထာ ဥဒပါဒိ။ တဿာပိ တယော သာဝကသန္နိပါတာ အဟေသုံ။ ပဌမေ အဋ္ဌနဝုတိ ဘိက္ခုသတသဟဿာနိ အဟေသုံ၊ ဒုတိယေ အဋ္ဌာသီတိသတသဟဿာနိ၊ တထာ တတိယေ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော သုသီမော နာမ မဟိဒ္ဓိကော တာပသော ဟုတွာ ဒေဝလောကတော မန္ဒာရဝပုပ္ဖစ္ဆတ္တံ အာဟရိတွာ သတ္ထာရံ ပူဇေသိ၊ သောပိ နံ “အနာဂတေ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသီ”တိ ဗျာကာသိ။ တဿ ဘဂဝတော သောဘိတံ နာမ နဂရံ အဟောသိ၊ သာဂရော နာမ ရာဇာ ပိတာ၊ သုဒဿနာ နာမ မာတာ၊ သန္တော စ ဥပသန္တော စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ၊ အဘယော နာမုပဋ္ဌာကော၊ ဓမ္မာ စ သုဓမ္မာ စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝိကာ၊ စမ္ပကရုက္ခော ဗောဓိ၊ သရီရံ အသီတိဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ အဟောသိ၊ သရီရပ္ပဘာ သမန္တတော သဗ္ဗကာလံ ယောဇနမတ္တံ ဖရိတွာ အဋ္ဌာသိ၊ အာယု ဝဿသတသဟဿန္တိ။

တတ္ထေဝ မဏ္ဍကပ္ပမှိ၊ အတ္ထဒဿီ နရာသဘော။
မဟာတမံ နိဟန္တွာန၊ ပတ္တော သမ္ဗောဓိမုတ္တမန္တိ။

တဿ အပရဘာဂေ **ဓမ္မဒဿီ** နာမ သတ္ထာ ဥဒပါဒိ။ တဿာပိ တယော သာဝကသန္နိပါတာ အဟေသုံ။ ပဌမေ ကောဋိသတံ ဘိက္ခူ အဟေသုံ၊ ဒုတိယေ သတ္တတိကောဋိယော၊ တတိယေ အသီတိကောဋိယော။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော သက္ကော ဒေဝရာဇာ ဟုတွာ ဒိဗ္ဗဂန္ဓပုပ္ဖေဟိ စ ဒိဗ္ဗတူရိယေဟိ စ ပူဇံ အကာသိ၊ သောပိ နံ “အနာဂတေ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသီ”တိ ဗျာကာသိ။ တဿ ဘဂဝတော သရဏံ နာမ နဂရံ အဟောသိ၊ ပိတာ သရဏော နာမ ရာဇာ၊ မာတာ သုနန္ဒာ နာမ၊ ပဒုမော စ ဖုဿဒေဝေါ စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ၊ သုနေတ္တော

nāmupaṭṭhāko, Khemā ca Sabbanāmā ca dve aggasāvikā, rattaṅkurarukkho[1] bodhi, “Bimbijālo”tipi vuccati, sarīraṁ panassa asītihatthubbedhaṁ ahosi, vassasatasahassaṁ āyūti.

Tattheva maṇḍakappamhi, Dhammadassī mahāyaso.
Tamandhakāraṁ vidhamitvā, atirocati sadevaketi.

Tassa aparabhāge ito catunavutikappamatthake ekasmiṁ kappe ekova **Siddhattho** nāma Buddho udapādi. Tassāpi tayo sāvakasannipātā ahesuṁ. Paṭhamasannipāte koṭisatasahassaṁ bhikkhū ahesuṁ, dutiye navutikoṭiyo, tatiye asītikoṭiyo. Tadā bodhisatto uggatejo abhiññābalasampanno Maṅgalo nāma tāpaso hutvā mahājambuphalaṁ āharitvā Tathāgatassa adāsi. Satthā taṁ phalaṁ paribhuñjitvā “catunavutikappamatthake Buddho bhavissasī”ti bodhisattaṁ byākāsi. Tassa Bhagavato nagaraṁ Vebhāraṁ nāma ahosi, pitā Jayaseno nāma rājā, mātā Suphassā nāma, Sambalo ca Sumitto ca dve aggasāvakā, Revato nāmupaṭṭhāko, Sīvalī ca Surāmā ca dve aggasāvikā, kaṇikārarukkho bodhi, sarīraṁ saṭṭhihatthubbedhaṁ ahosi, vassasatasahassaṁ āyūti.

Dhammadassissa aparena, Siddhattho nāma Nāyako[2].
Nihanitvā tamaṁ sabbaṁ, sūriyo abbhuggato yathāti.

Tassa aparabhāge ito dvānavutikappamatthake **Tisso Phusso**ti ekasmiṁ kappe dve Buddhā nibbattiṁsu. **Tissassa** Bhagavato tayo sāvakasannipātā ahesuṁ. Paṭhamasannipāte bhikkhūnaṁ koṭisataṁ ahosi, dutiye navutikoṭiyo, tatiye asītikoṭiyo. Tadā bodhisatto mahābhogo mahāyaso Sujāto nāma khattiyo hutvā isipabbajjaṁ pabbajitvā mahiddhikabhāvaṁ patvā “Buddho uppanno”ti sutvā dibbamandāravapadumapāricchattakapupphāni ādāya catuparisamajjhe gacchantaṁ Tathāgataṁ pūjesi, ākāse pupphavitānaṁ akāsi. Sopi naṁ satthā “ito dvānavutikappe Buddho bhavissasī”ti byākāsi. Tassa Bhagavato khemaṁ nāma nagaraṁ ahosi, pitā Janasandho nāma khattiyo, mātā Padumā

1. Rattakuravakarukkho (Sī) 2. Siddhattho Lokanāyako (Ka)

နာမုပဋ္ဌာကော၊ ခေမာ စ သဗ္ဗနာမာ စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝိကာ၊ ရတ္တင်္ကုရရုက္ခော[၁] ဗောဓိ၊ “ဗိမ္ဗိဇာလော”တိပိ ဝုစ္စတိ၊ သရီရံ ပနဿ အသီတိဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ အဟောသိ၊ ဝဿသတသဟဿံ အာယူတိ။

တတ္ထေဝ မဏ္ဍကပ္ပမှိ၊ ဓမ္မဒဿီ မဟာယသော။
တမန္ဓကာရံ ဝိဓမိတွာ၊ အတိရောစတိ သဒေဝကေတိ။

တဿ အပရဘာဂေ ဣတော စတုနဝုတိကပ္ပမတ္ထကေ ဧကသ္မိံ ကပ္ပေ ဧကောဝ **သိဒ္ဓတ္ထော** နာမ ဗုဒ္ဓေါ ဥဒပါဒိ။ တဿာပိ တယော သာဝကသန္နိပါတာ အဟေသုံ။ ပဌမသန္နိပါတေ ကောဋိသတသဟဿံ ဘိက္ခူ အဟေသုံ၊ ဒုတိယေ နဝုတိကောဋိယော၊ တတိယေ အသီတိကောဋိယော။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော ဥဂ္ဂတေဇော အဘိညာဗလသမ္ပန္နော မင်္ဂလော နာမ တာပသော ဟုတွာ မဟာဇမ္ဗုဖလံ အာဟရိတွာ တထာဂတဿ အဒါသိ။ သတ္ထာ တံ ဖလံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ “စတုနဝုတိကပ္ပမတ္ထကေ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသီ”တိ ဗောဓိသတ္တံ ဗျာကာသိ။ တဿ ဘဂဝတော နဂရံ ဝေဘာရံ နာမ အဟောသိ၊ ပိတာ ဇယသေနော နာမ ရာဇာ၊ မာတာ သုဖဿာ နာမ၊ သမ္ဗလော စ သုမိတ္တော စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ၊ ရေဝတော နာမုပဋ္ဌာကော၊ သီဝလီ စ သုရာမာ စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝိကာ၊ ကဏိကာရရုက္ခော ဗောဓိ၊ သရီရံ သဋ္ဌိဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ အဟောသိ၊ ဝဿသတသဟဿံ အာယူတိ။

ဓမ္မဒဿိဿ အပရေန၊ သိဒ္ဓတ္ထော နာမ နာယကော[၂]။
နိဟနိတွာ တမံ သဗ္ဗံ၊ သူရိယော အဗ္ဘုဂ္ဂတော ယထာတိ။

တဿ အပရဘာဂေ ဣတော ဒွါနဝုတိကပ္ပမတ္ထကေ **တိဿော ဖုဿော**တိ ဧကသ္မိံ ကပ္ပေ ဒွေ ဗုဒ္ဓါ နိဗ္ဗတ္တိံသု။ **တိဿဿ** ဘဂဝတော တယော သာဝကသန္နိပါတာ အဟေသုံ။ ပဌမသန္နိပါတေ ဘိက္ခူနံ ကောဋိသတံ အဟောသိ၊ ဒုတိယေ နဝုတိကောဋိယော၊ တတိယေ အသီတိကောဋိယော။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော မဟာဘောဂေါ မဟာယသော သုဇာတော နာမ ခတ္တိယော ဟုတွာ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ မဟိဒ္ဓိကဘာဝံ ပတွာ “ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပန္နော”တိ သုတွာ ဒိဗ္ဗမန္ဒာရဝပဒုမပါရိစ္ဆတ္တကပုပ္ဖါနိ အာဒါယ စတုပရိသမဇ္ဈေ ဂစ္ဆန္တံ တထာဂတံ ပူဇေသိ၊ အာကာသေ ပုပ္ဖဝိတာနံ အကာသိ။ သောပိ နံ သတ္ထာ “ဣတော ဒွါနဝုတိကပ္ပေ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသီ”တိ ဗျာကာသိ။ တဿ ဘဂဝတော ခေမံ နာမ နဂရံ အဟောသိ၊ ပိတာ ဇနသန္ဓော နာမ ခတ္တိယော၊ မာတာ ပဒုမာ

၁-ရတ္တကုရဝကရုက္ခော (သီ) ၂-သိဒ္ဓတ္ထော လောကနာယကော (က)

nāma, Brahmadevo ca Udayo ca dve aggasāvakā, Samaṅgo[1] nāmupaṭṭhāko, Phussā ca Sudattā ca dve aggasāvikā, asanarukkho bodhi, sarīraṁ saṭṭhihatthubbedhaṁ ahosi, vassasatasahassaṁ āyūti.

Siddhatthassa aparena, asamo appaṭipuggalo.
Anantasīlo amitayaso, Tisso lokagganāyakoti.

Tassa aparabhāge **Phusso** nāma Satthā udapādi. Tassāpi tayo sāvakasannipātā ahesuṁ. Paṭhamasannipāte saṭṭhi bhikkhusatasahassāni ahesuṁ, dutiye paṇṇāsa, tatiye dvattiṁsa. Tadā bodhisatto Vijitāvī nāma khattiyo hutvā mahārajjaṁ pahāya Satthu santike pabbajitvā tīṇi piṭakāni uggahetvā mahājanassa dhammakathaṁ kathesi, sīlapāramiñca pūresi. Sopi naṁ "Buddho bhavissasī"ti tatheva byākāsi. Tassa Bhagavato Kāsi nāma nagaraṁ ahosi, Jayaseno nāma rājā pitā, Sirimā nāma mātā, Surakkhito ca Dhammaseno ca dve aggasāvakā, Sabhiyo nāmupaṭṭhāko, Cālā ca Upacālā ca dve aggasāvikā, āmalakarukkho bodhi, sarīraṁ aṭṭhapaṇṇāsahatthubbedhaṁ ahosi, navuti vassasahassāni āyūti.

Tattheva maṇḍakappamhi, ahu Satthā anuttaro.
Anūpamo asamasamo, Phusso lokagganāyakoti.

Tassa aparabhāge ito ekanavutikappe **Vipassī** nāma Bhagavā udapādi. Tassāpi tayo sāvakasannipātā ahesuṁ. Paṭhamasannipāte aṭṭhasaṭṭhi bhikkhusatasahassaṁ ahosi, dutiye ekasatasahassaṁ, tatiye asītisahassāni. Tadā bodhisatto mahiddhiko mahānubhāvo Atulo nāma nāgarājā hutvā sattaratanakhacitaṁ sovaṇṇamayaṁ mahāpīṭhaṁ Bhagavato adāsi. Sopi naṁ "ito ekanavutikappe Buddho bhavissasī"ti byākāsi. Tassa Bhagavato Bandhumatī nāma nagaraṁ ahosi, Bandhumā nāma rājā pitā, Bandhumatī nāma mātā, Khaṇḍo ca Tisso ca dve aggasāvakā, Asoko nāmupaṭṭhāko, Candā ca Candamittā ca dve aggasāvikā, pāṭalirukkho bodhi, sarīraṁ

---

1. Sambhavo (Sī, Syā), Sumano (Ka)

နာမ၊ ဗြဟ္မဒေဝေါ စ ဥဒယော စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ၊ သမင်္ဂေါ[၁] နာမုပဋ္ဌာကော၊ ဖုဿာ စ သုဒတ္တာ စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝိကာ၊ အသနရုက္ခော ဗောဓိ၊ သရီရံ သဋ္ဌိဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ အဟောသိ၊ ဝဿသတသဟဿံ အာယူတိ။

သိဒ္ဓတ္ထဿ အပရေန၊ အသမော အပ္ပဋိပုဂ္ဂလော။
အနန္တသီလော အမိတယသော၊ တိဿော လောကဂ္ဂနာယကောတိ။

တဿ အပရဘာဂေ **ဖုဿော** နာမ သတ္ထာ ဥဒပါဒိ။ တဿာပိ တယော သာဝကသန္နိပါတာ အဟေသုံ။ ပဌမသန္နိပါတေ သဋ္ဌိ ဘိက္ခုသတသဟဿာနိ အဟေသုံ၊ ဒုတိယေ ပဏ္ဏာသ၊ တတိယေ ဒွတ္တိံသ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော ဝိဇိတာဝီ နာမ ခတ္တိယော ဟုတွာ မဟာရဇ္ဇံ ပဟာယ သတ္ထု သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ တီဏိ ပိဋကာနိ ဥဂ္ဂဟေတွာ မဟာဇနဿ ဓမ္မကထံ ကထေသိ၊ သီလပါရမိဉ္စ ပူရေသိ။ သောပိ နံ "ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသီ"တိ တထေဝ ဗျာကာသိ။ တဿ ဘဂဝတော ကာသိ နာမ နဂရံ အဟောသိ၊ ဇယသေနော နာမ ရာဇာ ပိတာ၊ သိရိမာ နာမ မာတာ၊ သုရက္ခိတော စ ဓမ္မသေနော စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ၊ သဘိယော နာမုပဋ္ဌာကော၊ စာလာ စ ဥပစာလာ စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝိကာ၊ အာမလကရုက္ခော ဗောဓိ၊ သရီရံ အဋ္ဌပဏ္ဏာသဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ အဟောသိ၊ နဝုတိ ဝဿသဟဿာနိ အာယူတိ။

တတ္ထေဝ မဏ္ဍကပ္ပမှိ၊ အဟု သတ္ထာ အနုတ္တရော။
အနူပမော အသမသမော၊ ဖုဿော လောကဂ္ဂနာယကောတိ။

တဿ အပရဘာဂေ ဣတော ဧကနဝုတိကပ္ပေ **ဝိပဿီ** နာမ ဘဂဝါ ဥဒပါဒိ။ တဿာပိ တယော သာဝကသန္နိပါတာ အဟေသုံ။ ပဌမသန္နိပါတေ အဋ္ဌသဋ္ဌိ ဘိက္ခုသတသဟဿံ အဟောသိ၊ ဒုတိယေ ဧကသတသဟဿံ၊ တတိယေ အသီတိသဟဿာနိ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော မဟိဒ္ဓိကော မဟာနုဘာဝေါ အတုလော နာမ နာဂရာဇာ ဟုတွာ သတ္တရတနခစိတံ သောဝဏ္ဏမယံ မဟာပီဌံ ဘဂဝတော အဒါသိ။ သောပိ နံ "ဣတော ဧကနဝုတိကပ္ပေ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသီ"တိ ဗျာကာသိ။ တဿ ဘဂဝတော ဗန္ဓုမတီ နာမ နဂရံ အဟောသိ၊ ဗန္ဓုမာ နာမ ရာဇာ ပိတာ၊ ဗန္ဓုမတီ နာမ မာတာ၊ ခဏ္ဍော စ တိဿော စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ၊ အသောကော နာမုပဋ္ဌာကော၊ စန္ဒာ စ စန္ဒမိတ္တာ စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝိကာ၊ ပါဋလိရုက္ခော ဗောဓိ၊ သရီရံ

၁-သမ္ဘဝေါ (သီ၊ သျာ)၊ သုမနော (က)

asītihatthubbedhaṁ ahosi, sarīrappabhā sadā satta yojanāni pharitvā aṭṭhāsi, asīti vassasahassāni āyūti.

Phussassa ca aparena, sambuddho Dvipaduttamo.
Vipassī nāma nāmena, loke uppajji cakkhumāti.

Tassa aparabhāge ito ekatiṁsakappe **Sikhī** ca **Vessabhū** cāti dve Buddhā ahesuṁ. **Sikhissā**pi Bhagavato tayo sāvakasannipātā ahesuṁ. Paṭhamasannipāte bhikkhusatasahassaṁ ahosi, dutiye asītisahassāni, tatiye sattatisahassāni. Tadā bodhisatto Arindamo nāma rājā hutvā Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa sacīvaraṁ mahādānaṁ pavattetvā sattaratanapaṭimaṇḍitaṁ hatthiratanaṁ datvā hatthippamāṇaṁ katvā kappiyabhaṇḍaṁ adāsi. Sopi naṁ "ito ekatiṁsakappe Buddho bhavissasī"ti byākāsi. Tassa Bhagavato Aruṇavatī nāma nagaraṁ ahosi, Aruṇo nāma khattiyo pitā, Pabhāvatī nāma mātā, Abhibhū ca Sambhavo ca dve aggasāvakā, Khemaṅkaro nāmupaṭṭhāko, Sakhilā ca Padumā ca dve aggasāvikā, puṇḍarīkarukkho bodhi, sarīraṁ sattatihatthubbedhaṁ ahosi, sarīrappabhā yojanattayaṁ pharitvā aṭṭhāsi, sattati vassasahassāni āyūti.

Vipassissa aparena, sambuddho Dvipaduttamo.
Sikhivhayo nāma Jino, asamo appaṭipuggaloti.

Tassa aparabhāge **Vessabhū** nāma Satthā udapādi. Tassāpi tayo sāvakasannipātā ahesuṁ. Paṭhamasannipāte asīti bhikkhusahassāni[1] ahesuṁ, dutiye sattati, tatiye saṭṭhi. Tadā bodhisatto Sudassano nāma rājā hutvā Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa sacīvaraṁ mahādānaṁ datvā tassa santike pabbajitvā ācāraguṇasampanno Buddharatane cittīkārapītibahulo ahosi. Sopi naṁ Bhagavā "ito ekatiṁsakappe Buddho bhavissasī"ti byākāsi. Tassa pana Bhagavato Anomaṁ nāma nagaraṁ ahosi, Suppatīto nāma rājā pitā, Yasavatī nāma

1. Asīti bhikkhusatasahassāni (Sī, Syā)

အသီတိဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ အဟောသိ၊ သရီရပ္ပဘာ သဒါ သတ္တ ယောဇနာနိ ဖရိတွာ အဋ္ဌာသိ၊ အသီတိ ဝဿသဟဿာနိ အာယူတိ။

ဖုဿဿ စ အပရေန၊ သမ္ဗုဒ္ဓေါ ဒွိပဒုတ္တမော။
ဝိပဿီ နာမ နာမေန၊ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇိ စက္ခုမာတိ။

တဿ အပရဘာဂေ ဣတော ဧကတိံသကပ္ပေ **သိခီ** စ **ဝေဿဘူ** စာတိ ဒွေ ဗုဒ္ဓါ အဟေသုံ။ **သိခိဿာ**ပိ ဘဂဝတော တယော သာဝကသန္နိပါတာ အဟေသုံ။ ပဌမသန္နိပါတေ ဘိက္ခုသတသဟဿံ အဟောသိ၊ ဒုတိယေ အသီတိသဟဿာနိ၊ တတိယေ သတ္တတိသဟဿာနိ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော အရိန္ဒမော နာမ ရာဇာ ဟုတွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ သစီဝရံ မဟာဒါနံ ပဝတ္တေတွာ သတ္တရတနပဋိမဏ္ဍိတံ ဟတ္ထိရတနံ ဒတွာ ဟတ္ထိပ္ပမာဏံ ကတွာ ကပ္ပိယဘဏ္ဍံ အဒါသိ။ သောပိ နံ “ဣတော ဧကတိံသကပ္ပေ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသီ”တိ ဗျာကာသိ။ တဿ ဘဂဝတော အရုဏဝတီ နာမ နဂရံ အဟောသိ၊ အရုဏော နာမ ခတ္တိယော ပိတာ၊ ပဘာဝတီ နာမ မာတာ၊ အဘိဘူ စ သမ္ဘဝေါ စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ၊ ခေမင်္ကရော နာမုပဋ္ဌာကော၊ သခိလာ စ ပဒုမာ စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝိကာ၊ ပုဏ္ဍရီကရုက္ခော ဗောဓိ၊ သရီရံ သတ္တတိဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ အဟောသိ၊ သရီရပ္ပဘာ ယောဇနတ္တယံ ဖရိတွာ အဋ္ဌာသိ၊ သတ္တတိ ဝဿသဟဿာနိ အာယူတိ။

ဝိပဿိဿ အပရေန၊ သမ္ဗုဒ္ဓေါ ဒွိပဒုတ္တမော။
သိခိဝှယော နာမ ဇိနော၊ အသမော အပ္ပဋိပုဂ္ဂလောတိ။

တဿ အပရဘာဂေ **ဝေဿဘူ** နာမ သတ္ထာ ဥဒပါဒိ။ တဿာပိ တယော သာဝကသန္နိပါတာ အဟေသုံ။ ပဌမသန္နိပါတေ အသီတိ ဘိက္ခုသဟဿာနိ[1] အဟေသုံ၊ ဒုတိယေ သတ္တတိ၊ တတိယေ သဋ္ဌိ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော သုဒဿနော နာမ ရာဇာ ဟုတွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ သစီဝရံ မဟာဒါနံ ဒတွာ တဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ အာစာရဂုဏသမ္ပန္နော ဗုဒ္ဓရတနေ စိတ္တီကာရပီတိဗဟုလော အဟောသိ။ သောပိ နံ ဘဂဝါ “ဣတော ဧကတိံသကပ္ပေ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသီ”တိ ဗျာကာသိ။ တဿ ပန ဘဂဝတော အနောမံ နာမ နဂရံ အဟောသိ၊ သုပ္ပတီတော နာမ ရာဇာ ပိတာ၊ ယသဝတီ နာမ

၁-အသီတိ ဘိက္ခုသတသဟဿာနိ (သီ၊ သျာ)

mātā, Soṇo ca Uttaro ca dve aggasāvakā, Upasanto nāmupaṭṭhāko, Dāmā ca Samālā[1] ca dve aggasāvikā, sālarukkho bodhi, sarīraṁ saṭṭhihatthubbedhaṁ ahosi, saṭṭhi vassasahassāni āyūti.

Tattheva maṇḍakappamhi, asamo appaṭipuggalo.
Vessabhū nāma nāmena, loke uppajji so Jinoti.

Tassa aparabhāge imasmiṁ kappe cattāro Buddhā nibbattā **Kakusandho Koṇāgamano Kassapo amhākaṁ Bhagavāti. Kakusandhassa** Bhagavato ekova sāvakasannipāto, tattha cattālīsa bhikkhusahassāni ahesuṁ. Tadā bodhisatto khemo nāma rājā hutvā Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa sapattacīvaraṁ mahādānañceva añjanādibhesajjāni ca datvā Satthu dhammadesanaṁ sutvā pabbaji. Sopi naṁ Satthā byākāsi. Kakusandhassa pana Bhagavato Khemaṁ nāma nagaraṁ ahosi, Aggidatto nāma brāhmaṇo pitā, Visākhā nāma brāhmaṇī mātā, Vidhuro ca Sañjīvo ca dve aggasāvakā, Buddhijo nāmupaṭṭhāko, Sāmā ca Campakā[2] ca dve aggasāvikā, mahāsirīsarukkho bodhi, sarīraṁ cattālīsahatthubbedhaṁ ahosi, cattālīsa vassasahassāni āyūti.

Vessabhussa aparena, sambuddho Dvipaduttamo.
Kakusandho nāma nāmena, appameyyo durāsadoti.

Tassa aparabhāge **Koṇāgamano** nāma Satthā udapādi. Tassāpi eko sāvakasannipāto, tattha tiṁsa bhikkhusahassāni ahesuṁ. Tadā bodhisatto pabbato nāma rājā hutvā amaccagaṇaparivuto Satthu santikaṁ gantvā dhammadesanaṁ sutvā Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ nimantetvā mahādānaṁ pavattetvā paṭṭuṇṇacīnapaṭṭakoseyyakambaladukūlāni ceva suvaṇṇapādukañca[3] datvā Satthu santike pabbaji. Sopi naṁ byākāsi. Tassa Bhagavato sobhavatī nāma nagaraṁ ahosi, yaññadatto nāma brāhmaṇo pitā, Uttarā nāma brāhmaṇī mātā, Bhiyyaso ca Uttaro ca dve aggasāvakā, Sotthijo nāmupaṭṭhāko, Samuddā ca Uttarā ca dve aggasāvikā, udumbararukkho bodhi, sarīraṁ tiṁsahatthubbedhaṁ ahosi, tiṁsa vassasahassāni āyūti.

1. Rāmā ca Surāmā (Ka)   2. Rambhā (Ka)   3. Suvaṇṇapaṭṭakañca (Sī)

မာတာ၊ သောဏော စ ဥတ္တရော စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ၊ ဥပသန္တော နာမုပဋ္ဌာကော၊ ဒါမာ စ သမာလာ[၁] စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝိကာ၊ သာလရုက္ခော ဗောဓိ၊ သရီရံ သဋ္ဌိဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ အဟောသိ၊ သဋ္ဌိ ဝဿသဟဿာနိ အာယူတိ။

တတ္ထေဝ မဏ္ဍကပ္ပမှိ၊ အသမော အပ္ပဋိပုဂ္ဂလော။
ဝေဿဘူ နာမ နာမေန၊ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇိ သော ဇိနောတိ။

တဿ အပရဘာဂေ ဣမသ္မိံ ကပ္ပေ စတ္တာရော ဗုဒ္ဓါ နိဗ္ဗတ္တာ **ကကုသန္ဓော ကောဏာဂမနော ကဿပေါ အမှာကံ ဘဂဝါ**တိ။ **ကကုသန္ဓဿ** ဘဂဝတော ဧကောဝ သာဝကသန္နိပါတော၊ တတ္ထ စတ္တာလီသ ဘိက္ခုသဟဿာနိ အဟေသုံ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော ခေမော နာမ ရာဇာ ဟုတွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ သပတ္တစီဝရံ မဟာဒါနဉ္စေဝ အဉ္ဇနာဒိဘေသဇ္ဇာနိ စ ဒတွာ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ပဗ္ဗဇိ။ သောပိ နံ သတ္ထာ ဗျာကာသိ။ ကကုသန္ဓဿ ပန ဘဂဝတော ခေမံ နာမ နဂရံ အဟောသိ၊ အဂ္ဂိဒတ္တော နာမ ဗြာဟ္မဏော ပိတာ၊ ဝိသာခါ နာမ ဗြာဟ္မဏီ မာတာ၊ ဝိဓုရော စ သဉ္ဇီဝေါ စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ၊ ဗုဒ္ဓိဇော နာမုပဋ္ဌာကော၊ သာမာ စ စမ္ပကာ[၂] စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝိကာ၊ မဟာသိရီသရုက္ခော ဗောဓိ၊ သရီရံ စတ္တာလီသဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ အဟောသိ၊ စတ္တာလီသ ဝဿသဟဿာနိ အာယူတိ။

ဝေဿဘုဿ အပရေန၊ သမ္ဗုဒ္ဓေါ ဒွိပဒုတ္တမော။
ကကုသန္ဓော နာမ နာမေန၊ အပ္ပမေယျော ဒုရာသဒေါတိ။

တဿ အပရဘာဂေ **ကောဏာဂမနော** နာမ သတ္ထာ ဥဒပါဒိ။ တဿာပိ ဧကော သာဝကသန္နိပါတော၊ တတ္ထ တိံသ ဘိက္ခုသဟဿာနိ အဟေသုံ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော ပဗ္ဗတော နာမ ရာဇာ ဟုတွာ အမစ္စဂဏပရိဝုတော သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ နိမန္တေတွာ မဟာဒါနံ ပဝတ္တေတွာ ပဋ္ဋုဏ္ဏစီနပဋ္ဋကောသေယျကမ္ဗလဒုကူလာနိ စေဝ သုဝဏ္ဏပါဒုကဉ္စ[၃] ဒတွာ သတ္ထု သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိ။ သောပိ နံ ဗျာကာသိ။ တဿ ဘဂဝတော သောဘဝတီ နာမ နဂရံ အဟောသိ၊ ယညဒတ္တော နာမ ဗြာဟ္မဏော ပိတာ၊ ဥတ္တရာ နာမ ဗြာဟ္မဏီ မာတာ၊ ဘိယျသော စ ဥတ္တရော စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ၊ သောတ္ထိဇော နာမုပဋ္ဌာကော၊ သမုဒ္ဒါ စ ဥတ္တရာ စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝိကာ၊ ဥဒုမ္ဗရရုက္ခော ဗောဓိ၊ သရီရံ တိံသဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ အဟောသိ၊ တိံသ ဝဿသဟဿာနိ အာယူတိ။

၁-ရာမာ စ သုရာမာ (က)   ၂-ရမ္ဘာ (က)   ၃-သုဝဏ္ဏပဋ္ဋကဉ္စ (သီ)

Kakusandhassa aparena, sambuddho Dvipaduttamo.
Koṇāgamano nāma Jino, Lokajeṭṭho Narāsabhoti.

Tassa aparabhāge **Kassapo** nāma Satthā udapādi. Tassāpi eko sāvakasannipāto, tattha vīsati bhikkhusahassāni ahesuṁ. Tadā bodhisatto jotipālo nāma māṇavo hutvā tiṇṇaṁ vedānaṁ pāragū bhūmiyañca antalikkhe ca pākaṭo ghaṭīkārassa kumbhakārassa mitto ahosi. So tena saddhiṁ Satthāraṁ upasaṅkamitvā dhammakathaṁ sutvā pabbajitvā āraddhavīriyo tīṇi piṭakāni uggahetvā vattāvattasampattiyā Buddhassa sāsanaṁ sobhesi. Sopi naṁ byākāsi. Tassa Bhagavato jātanagaraṁ Bārāṇasī nāma ahosi, Brahmadatto nāma brāhmaṇo pitā, Dhanavatī nāma brāhmaṇī mātā, Tisso ca Bhāradvājo ca dve aggasāvakā, Sabbamitto nāmupaṭṭhāko, Anuḷā ca Uruveḷā ca dve aggasāvikā, nigrodharukkho bodhi, sarīraṁ vīsatihatthubbedhaṁ ahosi, vīsati vassasahassāni āyūti.

Koṇāgamanassa aparena, sambuddho Dvipaduttamo.
Kassapo nāma gottena[1], dhammarājā pabhaṅkaroti.

Yasmiṁ pana kappe Dīpaṅkaro Dasabalo udapādi, tasmiṁ aññepi tayo Buddhā ahesuṁ. Tesaṁ santikā bodhisattassa byākaraṇaṁ natthi, tasmā te idha na dassitā. Aṭṭhakathāyaṁ pana tamhā kappā paṭṭhāya sabbepi Buddhe dassetuṁ idaṁ vuttaṁ—

“Taṇhaṅkaro Medhaṅkaro, athopi Saraṇaṅkaro.
Dīpaṅkaro ca sambuddho, Koṇḍañño Dvipaduttamo.

Maṅgalo ca Sumano ca, Revato Sobhito Muni.
Anomadassī Padumo, Nārado Padumuttaro.

Sumedho ca Sujāto ca, Piyadassī mahāyaso.
Atthadassī Dhammadassī, Siddhattho Lokanāyako.

Tisso Phusso ca sambuddho, Vipassī Sikhi Vessabhū.
Kakusandho Koṇāgamano, Kassapo cāpi Nāyako.

1. So Jino (Sī, Syā, I), nāmena (Ka) Buddhavaṁsa-aṭṭhakathā passitabbā.

ကကုသန္ဓဿ အပရေန၊ သမ္ဗုဒ္ဓေါ ဒွိပဒုတ္တမော။
ကောဏာဂမနော နာမ ဇိနော၊ လောကဇေဋ္ဌော နရာသဘောတိ။

တဿ အပရဘာဂေ **ကဿပေါ** နာမ သတ္ထာ ဥဒပါဒိ။ တဿာပိ ဧကော သာဝကသန္နိပါတော၊ တတ္ထ ဝီသတိ ဘိက္ခုသဟဿာနိ အဟေသုံ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော ဇောတိပါလော နာမ မာဏဝေါ ဟုတွာ တိဏ္ဏံ ဝေဒါနံ ပါရဂူ ဘူမိယဉ္စ အန္တလိက္ခေ စ ပါကဋော ဃဋီကာရဿ ကုမ္ဘကာရဿ မိတ္တော အဟောသိ။ သော တေန သဒ္ဓိံ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဓမ္မကထံ သုတွာ ပဗ္ဗဇိတွာ အာရဒ္ဓဝီရိယော တီဏိ ပိဋကာနိ ဥဂ္ဂဟေတွာ ဝတ္တာဝတ္တသမ္ပတ္တိယာ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ သောဘေသိ။ သောပိ နံ ဗျာကာသိ။ တဿ ဘဂဝတော ဇာတနဂရံ ဗာရာဏသီ နာမ အဟောသိ၊ ဗြဟ္မဒတ္တော နာမ ဗြာဟ္မဏော ပိတာ၊ ဓနဝတီ နာမ ဗြာဟ္မဏီ မာတာ၊ တိဿော စ ဘာရဒွါဇော စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ၊ သဗ္ဗမိတ္တော နာမုပဋ္ဌာကော၊ အနုဠာ စ ဥရုဝေဠာ စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝိကာ၊ နိဂြောဓရုက္ခော ဗောဓိ၊ သရီရံ ဝီသတိဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ အဟောသိ၊ ဝီသတိ ဝဿသဟဿာနိ အာယူတိ။

ကောဏာဂမနဿ အပရေန၊ သမ္ဗုဒ္ဓေါ ဒွိပဒုတ္တမော။
ကဿပေါ နာမ ဂေါတ္တေန[1]၊ ဓမ္မရာဇာ ပဘင်္ကရောတိ။

ယသ္မိံ ပန ကပ္ပေ ဒီပင်္ကရော ဒသဗလော ဥဒပါဒိ၊ တသ္မိံ အညေပိ တယော ဗုဒ္ဓါ အဟေသုံ။ တေသံ သန္တိကာ ဗောဓိသတ္တဿ ဗျာကရဏံ နတ္ထိ၊ တသ္မာ တေ ဣဓ န ဒဿိတာ။ အဋ္ဌကထာယံ ပန တမှာ ကပ္ပါ ပဋ္ဌာယ သဗ္ဗေပိ ဗုဒ္ဓေ ဒဿေတုံ ဣဒံ ဝုတ္တံ—

“တဏှင်္ကရော မေဓင်္ကရော၊ အထောပိ သရဏင်္ကရော။
ဒီပင်္ကရော စ သမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ ကောဏ္ဍညော ဒွိပဒုတ္တမော။

မင်္ဂလော စ သုမနော စ၊ ရေဝတော သောဘိတော မုနိ။
အနောမဒဿီ ပဒုမော၊ နာရဒေါ ပဒုမုတ္တရော။

သုမေဓော စ သုဇာတော စ၊ ပိယဒဿီ မဟာယသော။
အတ္ထဒဿီ ဓမ္မဒဿီ၊ သိဒ္ဓတ္ထော လောကနာယကော။

တိဿော ဖုဿော စ သမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ ဝိပဿီ သိခီ ဝေဿဘူ။
ကကုသန္ဓော ကောဏာဂမနော၊ ကဿပေါ စာပိ နာယကော။

၁-သော ဇိနော (သီ၊ သျာ၊ ဣ)၊ နာမေန (က) ဗုဒ္ဓဝံသအဋ္ဌကထာ ပဿိတဗ္ဗာ။

Ete ahesuṁ sambuddhā, vītarāgā samāhitā.
Sataraṁsīva uppannā, mahātamavinodanā.
Jalitvā aggikhandhāva, nibbutā te sasāvakā”ti.

Tattha amhākaṁ bodhisatto Dīpaṅkarādīnaṁ catuvīsatiyā Buddhānaṁ santike adhikāraṁ karonto kappasatasahassādhikāni cattāri asaṅkhyeyyāni āgato. Kassapassa pana Bhagavato orabhāge[1] ṭhapetvā imaṁ Sammāsambuddhaṁ añño Buddho nāma natthi. Iti Dīpaṅkarādīnaṁ catuvīsatiyā Buddhānaṁ santike laddhabyākaraṇo pana bodhisatto yenena—

“Manussattaṁ liṅgasampatti, hetu Satthāradassanaṁ.
Pabbajjā guṇasampatti, adhikāro ca chandatā.
Aṭṭhadhammasamodhānā, abhinīhāro samijjhatī”ti[3]—

Ime aṭṭha dhamme samodhānetvā Dīpaṅkarapādamūle katābhinīhārena “handa Buddhakare dhamme, vicināmi ito cito”ti ussāhaṁ katvā “vicinanto tadādakkhiṁ, paṭhamaṁ dānapāramin”ti dānapāramitādayo Buddhakārakadhammā diṭṭhā, te pūrentoyeva yāva Vessantarattabhāvā āgami. Āgacchanto ca ye te katābhinīhārānaṁ bodhisattānaṁ ānisaṁsā saṁvaṇṇitā—

“Evaṁ sabbaṅgasampannā, bodhiyā niyatā narā.
Saṁsaraṁ dīghamaddhānaṁ, kappakoṭisatehipi.

Avīcimhi nuppajjanti, tathā Lokantaresu ca.
Nijjhāmataṇhā khuppipāsā, na honti kālakañjakā.

Na honti khuddakā pāṇā, uppajjantāpi duggatiṁ.
Jāyamānā manussesu, jaccandhā na bhavanti te.

Sotavekallatā natthi, na bhavanti mūgapakkhikā.
Itthibhāvaṁ na gacchanti, ubhatobyañjanapaṇḍakā.

Na bhavanti pariyāpannā, bodhiyā niyatā narā.
Muttā ānantarikehi, sabbattha suddhagocarā.

1. Aparabhāge (Ka) 2. Yena pana tena (Sī, I), ye tena (Ka) 3. Khu 4. 311 piṭṭhe.

ဧတေ အဟေသုံ သမ္ဗုဒ္ဓါ၊ ဝီတရာဂါ သမာဟိတာ။
သတရံသီဝ ဥပ္ပန္နာ၊ မဟာတမဝိနောဒနာ။
ဇလိတွာ အဂ္ဂိခန္ဓာဝ၊ နိဗ္ဗုတာ တေ သသာဝကာ”တိ။

တတ္ထ အမှာကံ ဗောဓိသတ္တော ဒီပင်္ကရာဒီနံ စတုဝီသတိယာ ဗုဒ္ဓါနံ သန္တိကေ အဓိကာရံ ကရောန္တော ကပ္ပသတသဟဿာဓိကာနိ စတ္တာရိ အသင်္ချေယျာနိ အာဂတော။ ကဿပဿ ပန ဘဂဝတော ဩရဘာဂေ[၁] ဌပေတွာ ဣမံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ အညော ဗုဒ္ဓေါ နာမ နတ္ထိ။ ဣတိ ဒီပင်္ကရာဒီနံ စတုဝီသတိယာ ဗုဒ္ဓါနံ သန္တိကေ လဒ္ဓဗျာကရဏော ပန ဗောဓိသတ္တော ယေနေန[၂]—

“မနုဿတ္တံ လိင်္ဂသမ္ပတ္တိ၊ ဟေတု သတ္ထာရဒဿနံ။
ပဗ္ဗဇ္ဇာ ဂုဏသမ္ပတ္တိ၊ အဓိကာရော စ ဆန္ဒတာ။
အဋ္ဌဓမ္မသမောဓာနာ၊ အဘိနီဟာရော သမိဇ္ဈတီ”တိ[၃]—

ဣမေ အဋ္ဌ ဓမ္မေ သမောဓာနေတွာ ဒီပင်္ကရပါဒမူလေ ကတာဘိနီဟာရေန “ဟန္ဒ ဗုဒ္ဓကရေ ဓမ္မေ၊ ဝိစိနာမိ ဣတော စိတော”တိ ဥဿာဟံ ကတွာ “ဝိစိနန္တော တဒါဒက္ခိံ၊ ပဌမံ ဒါနပါရမိ”န္တိ ဒါနပါရမိတာဒယော ဗုဒ္ဓကာရကဓမ္မာ ဒိဋ္ဌာ၊ တေ ပူရေန္တောယေဝ ယာဝ ဝေဿန္တရတ္တဘာဝါ အာဂမိ။ အာဂစ္ဆန္တော စ ယေ တေ ကတာဘိနီဟာရာနံ ဗောဓိသတ္တာနံ အာနိသံသာ သံဝဏ္ဏိတာ—

“ဧဝံ သဗ္ဗင်္ဂသမ္ပန္နာ၊ ဗောဓိယာ နိယတာ နရာ။
သံသရံ ဒီဃမဒ္ဓါနံ၊ ကပ္ပကောဋိသတေဟိပိ။

အဝီစိမှိ နုပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ တထာ လောကန္တရေသု စ။
နိဇ္ဈာမတဏှာ ခုပ္ပိပါသာ၊ န ဟောန္တိ ကာလကဉ္ဇကာ။

န ဟောန္တိ ခုဒ္ဒကာ ပါဏာ၊ ဥပ္ပဇ္ဇန္တာပိ ဒုဂ္ဂတိံ။
ဇာယမာနာ မနုဿေသု၊ ဇစ္စန္ဓာ န ဘဝန္တိ တေ။

သောတဝေကလ္လတာ နတ္ထိ၊ န ဘဝန္တိ မူဂပက္ခိကာ။
ဣတ္ထိဘာဝံ န ဂစ္ဆန္တိ၊ ဥဘတောဗျဉ္ဇနပဏ္ဍကာ။

န ဘဝန္တိ ပရိယာပန္နာ၊ ဗောဓိယာ နိယတာ နရာ။
မုတ္တာ အာနန္တရိကေဟိ၊ သဗ္ဗတ္ထ သုဒ္ဓဂေါစရာ။

၁-အပရဘာဂေ (က) ၂-ယေန ပန တေန (သီ၊ ဣ)၊ ယေ တေန (က) ၃-ခု ၄-၃၁၁-ပိဋ္ဌေ။

Micchādiṭṭhiṁ na sevanti, kammakiriyadassanā.
Vasamānāpi saggesu, asaññaṁ nūpapajjare.

Suddhāvāsesu devesu, hetu nāma na vijjati.
Nekkhammaninnā sappurisā, visaṁyuttā bhavābhave.
Caranti lokatthacariyāyo, pūrenti sabbapāramī”ti.

Te ānisaṁse adhigantvāva āgato. Pāramiyo pūrentassa cassa Akittibrāhmaṇakāle Saṅkhabrāhmaṇakāle Dhanañcayarājakāle Mahāsudassanakāle Mahāgovindakāle Nimimahārājakāle Candakumārakāle Visayhaseṭṭhikāle Sivirājakāle Vessantarakāleti dānapāramitāya pūritattabhāvānaṁ parimāṇaṁ nāma natthi. Ekantena panassa Sasapaṇḍitajātake—

“Bhikkhāya upagataṁ disvā, sakattānaṁ pariccajiṁ.
Dānena me samo natthi, esā me dānapāramī”ti[1]—

Evaṁ attapariccāgaṁ karontassa **dānapāramitā** paramatthapāramī[2] nāma jātā. Tathā Sīlavarājakāle Campeyyanāgarājakāle Bhūridattanāgarājakāle Chaddantanāgarājakāle Jayaddisarājaputtakāle Alīnasattukumārakāleti sīlapāramitāya pūritattabhāvānaṁ parimāṇaṁ nāma natthi. Ekantena panassa Saṅkhapālajātake—

“Sūlehi vijjhiyantopi, koṭṭiyantopi sattihi[3].
Bhojaputte na kuppāmi, esā me sīlapāramī”ti[4]—

Evaṁ attapariccāgaṁ karontassa **sīlapāramitā** paramatthapāramī nāma jātā. Tathā Somanassakumārakāle Hatthipālakumārakāle Ayogharapaṇḍitakāleti mahārajjaṁ pahāya nekkhammapāramitāya pūritattabhāvānaṁ parimāṇaṁ nāma natthi. Ekantena panassa Cūḷasutasomajātake—

“Mahārajjaṁ hatthagataṁ, kheḷapiṇḍaṁva chaḍḍayiṁ.
Cajato na hoti laggaṁ, esā me nekkhammapāramī”ti—

1. Khu 4. 398 piṭṭhe.
2. Paramatthapāramitā (Sī)
3. Sūlehi vijjhayantepi, koṭṭayantepi sattibhi (Sī)
4. Khu 4. 407 piṭṭhe.

မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိံ န သေဝန္တိ၊ ကမ္မကိရိယဒဿနာ။
ဝသမာနာပိ သဂ္ဂေသု၊ အသညံ နူပပဇ္ဇရေ။

သုဒ္ဓါဝါသေသု ဒေဝေသု၊ ဟေတု နာမ န ဝိဇ္ဇတိ။
နေက္ခမ္မနိန္နာ သပ္ပုရိသာ၊ ဝိသံယုတ္တာ ဘဝါဘဝေ။
စရန္တိ လောကတ္ထစရိယာယော၊ ပူရေန္တိ သဗ္ဗပါရမီ”တိ။

တေ အာနိသံသေ အဓိဂန္တွာဝ အာဂတော။ ပါရမိယော ပူရေန္တဿ စဿ အကိတ္တိဗြာဟ္မဏကာလေ သင်္ခဗြာဟ္မဏကာလေ ဓနဉ္စယရာဇကာလေ မဟာသုဒဿနကာလေ မဟာဂေါဝိန္ဒကာလေ နိမိမဟာရာဇကာလေ စန္ဒကုမာရကာလေ ဝိသယှသေဋ္ဌိကာလေ သိဝိရာဇကာလေ ဝေဿန္တရကာလေတိ ဒါနပါရမိတာယ ပူရိတတ္တဘာဝါနံ ပရိမာဏံ နာမ နတ္ထိ။ ဧကန္တေန ပနဿ သသပဏ္ဍိတဇာတကေ—

“ဘိက္ခာယ ဥပဂတံ ဒိသွာ၊ သကတ္တာနံ ပရိစ္စဇိံ။
ဒါနေန မေ သမော နတ္ထိ၊ ဧသာ မေ ဒါနပါရမီ”တိ[၁]—

ဧဝံ အတ္တပရိစ္စာဂံ ကရောန္တဿ **ဒါနပါရမိတာ** ပရမတ္ထပါရမီ[၂] နာမ ဇာတာ။ တထာ သီလဝရာဇကာလေ စမ္ပေယျနာဂရာဇကာလေ ဘူရိဒတ္တနာဂရာဇကာလေ ဆဒ္ဒန္တနာဂရာဇကာလေ ဇယဒ္ဒိသရာဇပုတ္တကာလေ အလီနသတ္တုကုမာရကာလေတိ သီလပါရမိတာယ ပူရိတတ္တဘာဝါနံ ပရိမာဏံ နာမ နတ္ထိ။ ဧကန္တေန ပနဿ သင်္ခပါလဇာတကေ—

“သူလေဟိ ဝိဇ္ဈိယန္တောပိ၊ ကောဋ္ဋိယန္တောပိ သတ္တိဟိ[၃]။
ဘောဇပုတ္တေ န ကုပ္ပါမိ၊ ဧသာ မေ သီလပါရမီ”တိ[၄]—

ဧဝံ အတ္တပရိစ္စာဂံ ကရောန္တဿ **သီလပါရမိတာ** ပရမတ္ထပါရမီ နာမ ဇာတာ။ တထာ သောမနဿကုမာရကာလေ ဟတ္ထိပါလကုမာရကာလေ အယောဃရပဏ္ဍိတကာလေတိ မဟာရဇ္ဇံ ပဟာယ နေက္ခမ္မပါရမိတာယ ပူရိတတ္တဘာဝါနံ ပရိမာဏံ နာမ နတ္ထိ။ ဧကန္တေန ပနဿ စူဠသုတသောမဇာတကေ—

“မဟာရဇ္ဇံ ဟတ္ထဂတံ၊ ခေဠပိဏ္ဍံဝ ဆဍ္ဍယိံ။
စဇတော န ဟောတိ လဂ္ဂံ၊ ဧသာ မေ နေက္ခမ္မပါရမီ”တိ—

၁-ခု ၄-၃၉၈-ပိဋ္ဌေ။
၂-ပရမတ္ထပါရမိတာ (သီ)
၃-သူလေဟိ ဝိဇ္ဈယန္တေပိ၊ ကောဋ္ဋယန္တေပိ သတ္တိဘိ (သီ)
၄-ခု ၄-၄၀၇-ပိဋ္ဌေ။

Evaṁ nissaṅgatāya rajjaṁ chaḍḍetvā nikkhamantassa **nekkhammapāramitā** paramatthapāramī nāma jātā. Tathā Vidhurapaṇḍitakāle Mahāgovindapaṇḍitakāle Kuddālapaṇḍitakāle Arakapaṇḍitakāle Bodhiparibbājakakāle Mahosadhapaṇḍitakāleti paññāpāramitāya pūritattabhāvānaṁ parimāṇaṁ nāma natthi. Ekantena panassa Sattubhastajātake Senakapaṇḍitakāle—

> “Paññāya vicinantohaṁ, brāhmaṇaṁ mocayiṁ dukhā.
> Paññāya me samo natthi, esā me paññāpāramī”ti—

Antobhastagataṁ sappaṁ dassentassa **paññāpāramitā** paramatthapāramī nāma jātā. Tathā vīriyapāramitādīnampi pūritattabhāvānaṁ parimāṇaṁ nāma natthi. Ekantena panassa Mahājanakajātake—

> “Atīradassī jalamajjhe, hatā sabbeva mānusā.
> Cittassa aññathā natthi, esā me vīriyapāramī”ti—

Evaṁ mahāsamuddaṁ tarantassa pavattā **vīriyapāramitā** paramatthapāramī nāma jātā. Khantivādijātake—

> “Acetanaṁva koṭṭente, tiṇhena pharasunā mamaṁ.
> Kāsirāje na kuppāmi, esā me khantipāramī”ti—

Evaṁ acetanabhāvena viya mahādukkhaṁ adhivāsentassa **khantipāramitā** paramatthapāramī nāma jātā. Mahāsutasomajātake—

> “Saccavācaṁ anurakkhanto, cajitvā mama jīvitaṁ.
> Mocesiṁ[1] ekasataṁ khattiye, esā me saccapāramī”ti[2]—

Evaṁ jīvitaṁ cajitvā saccamanurakkhantassa **saccapāramitā** paramatthapāramī nāma jātā. Mūgapakkhajātake—

> “Mātā pitā na me dessā, napi me dessaṁ mahāyasaṁ.
> Sabbaññutaṁ piyaṁ mayhaṁ, tasmā vatamadhiṭṭhahin”ti[3]—

Evaṁ jīvitampi cajitvā vataṁ adhiṭṭhahantassa **adhiṭṭhānapāramitā** paramatthapāramī nāma jātā. Ekarājajātake[4]—

---

1. Mocayiṁ (Sī, I)   2. Paramatthasaccapāramīti (Sī)
3. Khu 4. 408 piṭṭhe thokaṁ visadisaṁ.
4. Evameva sabbattha, Suvaṇṇasāmacariyāpiṭikeyeva pana ayaṁ gāthā dissati.

ဧဝံ နိဿင်္ဂတာယ ရဇ္ဇံ ဆဍ္ဍေတွာ နိက္ခမန္တဿ **နေက္ခမ္မပါရမိတာ** ပရမတ္ထပါရမီ နာမ ဇာတာ။ တထာ ဝိဓုရပဏ္ဍိတကာလေ မဟာဂေါဝိန္ဒပဏ္ဍိတကာလေ ကုဒ္ဒါလပဏ္ဍိတကာလေ အရကပဏ္ဍိတကာလေ ဗောဓိပရိဗ္ဗာဇကကာလေ မဟောသဓပဏ္ဍိတကာလေတိ ပညာပါရမိတာယ ပူရိတတ္တဘာဝါနံ ပရိမာဏံ နာမ နတ္ထိ။ ဧကန္တေန ပနဿ သတ္တုဘသ္တဇာတကေ သေနကပဏ္ဍိတကာလေ—

> “ပညာယ ဝိစိနန္တောဟံ၊ ဗြာဟ္မဏံ မောစယိံ ဒုခါ။
> ပညာယ မေ သမော နတ္ထိ၊ ဧသာ မေ ပညာပါရမီ”တိ—

အန္တောဘသ္တဂတံ သပ္ပံ ဒဿေန္တဿ **ပညာပါရမိတာ** ပရမတ္ထပါရမီ နာမ ဇာတာ။ တထာ ဝီရိယပါရမိတာဒီနမ္ပိ ပူရိတတ္တဘာဝါနံ ပရိမာဏံ နာမ နတ္ထိ။ ဧကန္တေန ပနဿ မဟာဇနကဇာတကေ—

> “အတီရဒဿီ ဇလမဇ္ဈေ၊ ဟတာ သဗ္ဗေဝ မာနုသာ။
> စိတ္တဿ အညထာ နတ္ထိ၊ ဧသာ မေ ဝီရိယပါရမီ”တိ—

ဧဝံ မဟာသမုဒ္ဒံ တရန္တဿ ပဝတ္တာ **ဝီရိယပါရမိတာ** ပရမတ္ထပါရမီ နာမ ဇာတာ။ ခန္တိဝါဒိဇာတကေ—

> “အစေတနံဝ ကောဋ္ဋေန္တေ၊ တိဏှေန ဖရသုနာ မမံ။
> ကာသိရာဇေ န ကုပ္ပါမိ၊ ဧသာ မေ ခန္တိပါရမီ”တိ—

ဧဝံ အစေတနဘာဝေန ဝိယ မဟာဒုက္ခံ အဓိဝါသေန္တဿ **ခန္တိပါရမိတာ** ပရမတ္ထပါရမီ နာမ ဇာတာ။ မဟာသုတသောမဇာတကေ—

> “သစ္စဝါစံ အနုရက္ခန္တော၊ စဇိတွာ မမ ဇီဝိတံ။
> မောစေသိံ[၁] ဧကသတံ ခတ္တိယေ၊ ဧသာ မေ သစ္စပါရမီ”တိ[၂]—

ဧဝံ ဇီဝိတံ စဇိတွာ သစ္စမနုရက္ခန္တဿ **သစ္စပါရမိတာ** ပရမတ္ထပါရမီ နာမ ဇာတာ။ မူဂပက္ခဇာတကေ—

> “မာတာ ပိတာ န မေ ဒေဿာ၊ နပိ မေ ဒေဿံ မဟာယသံ။
> သဗ္ဗညုတံ ပိယံ မယှံ၊ တသ္မာ ဝတမဓိဋ္ဌဟိ”န္တိ[၃]—

ဧဝံ ဇီဝိတမ္ပိ စဇိတွာ ဝတံ အဓိဋ္ဌဟန္တဿ **အဓိဋ္ဌာနပါရမိတာ** ပရမတ္ထပါရမီ နာမ ဇာတာ။ ဧကရာဇဇာတကေ[၄]—

၁-မောစယိံ (သီ၊ ဣ)   ၂-ပရမတ္ထသစ္စပါရမီတိ (သီ)   ၃-ခု ၄-၄၀၈-ပိဋ္ဌေ ထောကံ ဝိသဒိသံ။
၄-ဧဝမေဝ သဗ္ဗတ္ထ၊ သုဝဏ္ဏသာမစရိယာပိဋကေယေဝ ပန အယံ ဂါထာ ဒိဿတိ။

"Na maṁ koci uttasati, napihaṁ bhāyāmi kassaci.
Mettābalenupatthaddho, ramāmi pavane tadā"ti[1]—

Evaṁ jīvitampi anoloketvā mettāyantassa **mettāpāramitā** paramatthapāramī nāma jātā. Lomahaṁsajātake—

"Susāne seyyaṁ kappemi, chavaṭṭhikaṁ upadhāyahaṁ[2].
Gāmaṇḍalā upāgantvā[3], rūpaṁ dassentinappakan"ti[4]—

Evaṁ gāmadārakesu niṭṭhubhanādīhi ceva mālāgandhūpahārādīhi ca sukhadukkhaṁ uppādentesupi upekkhaṁ anativattantassa **upekkhāpāramitā** paramatthapāramī nāma jātā. Ayamettha saṅkhepo, vitthārato panesa attho Cariyāpiṭakato gahetabbo. Evaṁ pāramiyo pūretvā Vessantarattabhāve ṭhito—

"Acetanāyaṁ pathavī, aviññāya sukhaṁ dukhaṁ.
Sāpi dānabalā mayhaṁ, sattakkhattuṁ pakampathā"ti[5]—

Evaṁ mahāpathavikampanādīni mahāpuññāni katvā āyupariyosāne tato cuto Tusitabhavane nibbatti. Iti Dīpaṅkarapādamūlato paṭṭhāya yāva ayaṁ Tusitapure nibbatti, ettakaṁ ṭhānaṁ **Dūrenidānaṁ** nāmāti veditabbaṁ.

Dūrenidānakathā niṭṭhitā.

---

2. Avidūrenidānakathā

Tusitapure vasanteyeva pana bodhisatte Buddhakolāhalaṁ nāma udapādi. Lokasmiṁ hi **tīṇi kolāhalāni** uppajjanti kappakolāhalaṁ Buddhakolāhalaṁ cakkavattikolāhalanti. Tattha "vassasatasahassassa accayena kappuṭṭhānaṁ bhavissatī"ti lokabyūhā nāma kāmāvacaradevā muttasirā vikiṇṇakesā rudamukhā assūni hatthehi puñchamānā rattavatthanivatthā ativiya virūpavesadhārino hutvā manussapathe vicarantā evaṁ ārocenti

1. Khu 4. 418 piṭṭhe. 2. Upanidhāya (Ka) 3. Gomaṇḍalā upagantvā (Sī, I)
4. Khu 4. 419 piṭṭhe. 5. Khu 4. 396 piṭṭhe.

"န မံ ကောစိ ဥတ္တသတိ၊ နပိဟံ ဘာယာမိ ကဿစိ။
မေတ္တာဗလေနုပတ္ထဒ္ဓော၊ ရမာမိ ပဝနေ တဒါ"တိ[၁]—

ဧဝံ ဇီဝိတမ္ပိ အနောလောကေတွာ မေတ္တာယန္တဿ **မေတ္တာပါရမိတာ** ပရမတ္ထပါရမီ နာမ ဇာတာ။ လောမဟံသဇာတကေ—

"သုသာနေ သေယျံ ကပ္ပေမိ၊ ဆဝဋ္ဌိကံ ဥပဓာယဟံ[၂]။
ဂါမဏ္ဍလာ ဥပါဂန္တွာ[၃]၊ ရူပံ ဒဿေန္တိနပ္ပကန်"တိ[၄]—

ဧဝံ ဂါမဒါရကေသု နိဋ္ဌုဘနာဒီဟိ စေဝ မာလာဂန္ဓူပဟာရာဒီဟိ စ သုခဒုက္ခံ ဥပ္ပါဒေန္တေသုပိ ဥပေက္ခံ အနတိဝတ္တန္တဿ **ဥပေက္ခာပါရမိတာ** ပရမတ္ထပါရမီ နာမ ဇာတာ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရတော ပနေသ အတ္ထော စရိယာပိဋကတော ဂဟေတဗ္ဗော။ ဧဝံ ပါရမိယော ပူရေတွာ ဝေဿန္တရတ္တဘာဝေ ဌိတော—

"အစေတနာယံ ပထဝီ၊ အဝိညာယ သုခံ ဒုခံ။
သာပိ ဒါနဗလာ မယှံ၊ သတ္တက္ခတ္တုံ ပကမ္ပထာ"တိ[၅]—

ဧဝံ မဟာပထဝိကမ္ပနာဒီနိ မဟာပုညာနိ ကတွာ အာယုပရိယောသာနေ တတော စုတော တုသိတဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဣတိ ဒီပင်္ကရပါဒမူလတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ အယံ တုသိတပုရေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ ဧတ္တကံ ဌာနံ **ဒူရေနိဒါနံ** နာမာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ဒူရေနိဒါနကထာ နိဋ္ဌိတာ။

၂-အဝိဒူရေနိဒါနကထာ

တုသိတပုရေ ဝသန္တေယေဝ ပန ဗောဓိသတ္တေ ဗုဒ္ဓကောလာဟလံ နာမ ဥဒပါဒိ။ လောကသ္မိံ ဟိ **တီဏိ ကောလာဟလာနိ** ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ ကပ္ပကောလာဟလံ ဗုဒ္ဓကောလာဟလံ စက္ကဝတ္တိကောလာဟလန္တိ။ တတ္ထ "ဝဿသတသဟဿဿ အစ္စယေန ကပ္ပုဋ္ဌာနံ ဘဝိဿတီ"တိ လောကဗျူဟာ နာမ ကာမာဝစရဒေဝါ မုတ္တသိရာ ဝိကိဏ္ဏကေသာ ရုဒမုခါ အဿူနိ ဟတ္ထေဟိ ပုဉ္ဆမာနာ ရတ္တဝတ္ထနိဝတ္ထာ အတိဝိယ ဝိရူပဝေသဓာရိနော ဟုတွာ မနုဿပထေ ဝိစရန္တာ ဧဝံ အာရောစေန္တိ

၁-ခု ၄-၄၁၈-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဥပနိဓာယ (က) ၃-ဂေါမဏ္ဍလာ ဥပဂန္တွာ (သီ၊ ဣ)
၄-ခု ၄-၄၁၉-ပိဋ္ဌေ။ ၅-ခု ၄-၃၉၆-ပိဋ္ဌေ။

“Mārisā ito vassasatasahassassa accayena kappuṭṭhānaṁ bhavissati, ayaṁ loko vinassissati, mahāsamuddopi sussissati, ayañca mahāpathavī Sineru ca pabbatarājā uḍḍayhissanti vinassissanti, yāva brahmalokā lokavināso bhavissati, mettaṁ mārisā bhāvetha, karuṇaṁ, muditaṁ, upekkhaṁ mārisā bhāvetha, mātaraṁ upaṭṭhahatha, pitaraṁ upaṭṭhahatha, kule jeṭṭhāpacāyino hothā”ti. Idaṁ **kappakolāhalaṁ** nāma. Vassasahassassa accayena pana sabbaññubuddho loke uppajjissatīti lokapāladevatā “ito mārisā vassasahassassa accayena Buddho loke uppajjissatī”ti ugghosentā āhiṇḍanti. Idaṁ **Buddhakolāhalaṁ** nāma. Vassasatassa accayena cakkavattī rājā uppajjissatīti devatā “ito mārisā vassasatassa accayena cakkavattī rājā loke uppajjissatī”ti ugghosentiyo āhiṇḍanti. Idaṁ **cakkavattikolāhalaṁ** nāma. Imāni tīṇi kolāhalāni mahantāni honti.

Tesu Buddhakolāhalasaddaṁ sutvā sakaladasasahassacakkavāḷadevatā ekato sannipatitvā “asuko nāma satto Buddho bhavissatī”ti ñatvā taṁ upasaṅkamitvā āyācanti. Āyacamānā ca pubbanimittesu uppannesu āyācanti. Tadā pana sabbāpi devatā ekekacakkavāḷe Catumahārājasakkasuyāmasantusitasunimmitavasavattimahābrahmehi saddhiṁ ekacakkavāḷe sannipatitvā Tusitabhavane bodhisattassa santikaṁ gantvā “mārisā tumhehi dasa pāramiyo pūrentehi na Sakkasampattiṁ, na mārasampattiṁ, na brahmasampattiṁ, na cakkavattisampattiṁ patthentehi pūritā, lokanittharaṇatthāya pana sabbaññutaṁ patthentehi pūritā, so vo idāni kālo mārisā Buddhattāya samayo, mārisā Buddhattāya samayo”ti yāciṁsu.

Atha mahāsatto devatānaṁ paṭiññaṁ adatvāva kāladīpadesakulajanetti-āyuparicchedavasena **pañcamahāvilokanaṁ** nāma vilokesi. Tattha “kālo nu kho, akālo nu kho”ti paṭhamaṁ kālaṁ vilokesi. Tattha vassasatasahassato uddhaṁ vaḍḍhita-āyukālo kālo nāma na hoti. Kasmā? Tadā hi sattānaṁ jātijarāmaraṇāni na paññāyanti. Buddhānañca dhammadesanā tilakkhaṇamuttā nāma natthi. Tesaṁ “aniccaṁ dukkhaṁ anattā”ti kathentānaṁ “kiṁ nāmetaṁ kathentī”ti neva sotabbaṁ na

“မာရိသာ ဣတော ဝဿသတသဟဿဿ အစ္စယေန ကပ္ပုဋ္ဌာနံ ဘဝိဿတိ၊ အယံ လောကော ဝိနဿိဿတိ၊ မဟာသမုဒ္ဒေါပိ သုဿိဿတိ၊ အယဉ္စ မဟာပထဝီ သိနေရု စ ပဗ္ဗတရာဇာ ဥဍ္ဍယှိဿန္တိ ဝိနဿိဿန္တိ၊ ယာဝ ဗြဟ္မလောကာ လောကဝိနာသော ဘဝိဿတိ၊ မေတ္တံ မာရိသာ ဘာဝေထ၊ ကရုဏံ၊ မုဒိတံ၊ ဥပေက္ခံ မာရိသာ ဘာဝေထ၊ မာတရံ ဥပဋ္ဌဟထ၊ ပိတရံ ဥပဋ္ဌဟထ၊ ကုလေ ဇေဋ္ဌာပစာယိနော ဟောထာ”တိ။ ဣဒံ **ကပ္ပကောလာဟလံ** နာမ။ ဝဿသဟဿဿ အစ္စယေန ပန သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတီတိ လောကပါလဒေဝတာ“ဣတော မာရိသာ ဝဿသဟဿဿ အစ္စယေန ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတီ”တိ ဥဂ္ဃောသေန္တာ အာဟိဏ္ဍန္တိ။ ဣဒံ **ဗုဒ္ဓကောလာဟလံ** နာမ။ ဝဿသတဿ အစ္စယေန စက္ကဝတ္တီ ရာဇာ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတီတိ ဒေဝတာ “ဣတော မာရိသာ ဝဿသတဿ အစ္စယေန စက္ကဝတ္တီ ရာဇာ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတီ”တိ ဥဂ္ဃောသေန္တိယော အာဟိဏ္ဍန္တိ။ ဣဒံ **စက္ကဝတ္တိကောလာဟလံ** နာမ။ ဣမာနိ တီဏိ ကောလာဟလာနိ မဟန္တာနိ ဟောန္တိ။

တေသု ဗုဒ္ဓကောလာဟလသဒ္ဒံ သုတွာ သကလဒသသဟဿစက္ကဝါဠဒေဝတာ ဧကတော သန္နိပတိတွာ “အသုကော နာမ သတ္တော ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတီ”တိ ဉတွာ တံ ဥပသင်္ကမိတွာ အာယာစန္တိ။ အာယာစမာနာ စ ပုဗ္ဗနိမိတ္တေသု ဥပ္ပန္နေသု အာယာစန္တိ။ တဒါ ပန သဗ္ဗာပိ ဒေဝတာ ဧကေကစက္ကဝါဠေ စတုမဟာရာဇသက္ကသုယာမသန္တုသိတသုနိမ္မိတဝသဝတ္တိမဟာဗြဟ္မေဟိ သဒ္ဓိံ ဧကစက္ကဝါဠေ သန္နိပတိတွာ တုသိတဘဝနေ ဗောဓိသတ္တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ “မာရိသာ တုမှေဟိ ဒသ ပါရမိယော ပူရေန္တေဟိ န သက္ကသမ္ပတ္တိံ, န မာရသမ္ပတ္တိံ, န ဗြဟ္မသမ္ပတ္တိံ, န စက္ကဝတ္တိသမ္ပတ္တိံ ပတ္ထေန္တေဟိ ပူရိတာ၊ လောကနိတ္ထရဏတ္ထာယ ပန သဗ္ဗညုတံ ပတ္ထေန္တေဟိ ပူရိတာ၊ သော ဝေါ ဣဒါနိ ကာလော မာရိသာ ဗုဒ္ဓတ္တာယ သမယော၊ မာရိသာ ဗုဒ္ဓတ္တာယ သမယော”တိ ယာစိံသု။

အထ မဟာသတ္တော ဒေဝတာနံ ပဋိညံ အဒတွာဝ ကာလဒီပဒေသကုလဇနေတ္တိအာယုပရိစ္ဆေဒဝသေန **ပဉ္စမဟာဝိလောကနံ** နာမ ဝိလောကေသိ။ တတ္ထ “ကာလော နု ခေါ, အကာလော နု ခေါ”တိ ပဌမံ ကာလံ ဝိလောကေသိ။ တတ္ထ ဝဿသတသဟဿတော ဥဒ္ဓံ ဝဍ္ဎိတအာယုကာလော ကာလော နာမ န ဟောတိ။ ကသ္မာ? တဒါ ဟိ သတ္တာနံ ဇာတိဇရာမရဏာနိ န ပညာယန္တိ။ ဗုဒ္ဓါနဉ္စ ဓမ္မဒေသနာ တိလက္ခဏမုတ္တာ နာမ နတ္ထိ။ တေသံ “အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာ”တိ ကထေန္တာနံ “ကိံ နာမေတံ ကထေန္တီ”တိ နေဝ သောတဗ္ဗံ န

saddhātabbaṁ maññanti, tato abhisamayo na hoti, tasmiṁ asati aniyyānikaṁ sāsanaṁ hoti. Tasmā so akālo. Vassasatato ūna-āyukālopi kālo na hoti. Kasmā? Tadā sattā ussannakilesā honti, ussannakilesānañca dinno ovādo ovādaṭṭhāne na tiṭṭhati, udake daṇḍarāji viya khippaṁ vigacchati. Tasmā sopi akālo. Vassasatasahassato pana paṭṭhāya heṭṭhā, vassasatato paṭṭhāya uddhaṁ āyukālo kālo nāma. Tadā ca vassasatakālo, atha mahāsatto "nibbattitabbakālo"ti kālaṁ passi.

Tato dīpaṁ vilokento saparivāre cattāro dīpe oloketvā "tīsu dīpesu Buddhā na nibbattanti, Jambudīpeyeva nibbattantī"ti dīpaṁ passi.

Tato "Jambudīpo nāma mahā dasayojanasahassaparimāṇo, katarasmiṁ nu kho padese Buddhā nibbattantī"ti okāsaṁ vilokento Majjhimadesaṁ passi. Majjhimadeso nāma—"puratthimāya disāya Gajaṅgalaṁ nāma nigamo, tassa aparena mahāsālo, tato paraṁ paccantimā janapadā, orato majjhe. Pubbadakkhiṇāya disāya Sallavatī nāma[1] nadī, tato paraṁ paccantimā janapadā, orato majjhe. Dakkhiṇāya disāya Setakaṇṇikaṁ nāma nigamo, tato paraṁ paccantimā janapadā, orato majjhe. Pacchimāya disāya Thūṇaṁ nāma brāhmaṇagāmo, tato paraṁ paccantimā janapadā, orato majjhe. Uttarāya disāya Usīraddhajo nāma pabbato, tato paraṁ paccantimā janapadā, orato majjhe"ti evaṁ vinaye[2] vutto padeso. So āyāmato tīṇi yojanasatāni, vitthārato aḍḍhateyyāni, parikkhepato nava yojanasatānīti etasmiṁ padese Buddhā Paccekabuddhā aggasāvakā asīti mahāsāvakā cakkavattirājā aññe ca mahesakkhā khattiyabrāhmaṇagahapatimahāsālā uppajjanti. Idaṁ cettha Kapilavatthu nāma nagaraṁ, tattha mayā nibbattitabbanti niṭṭhaṁ agamāsi.

Tato kulaṁ vilokento "Buddhā nāma vessakule vā suddakule vā na nibbattanti, lokasammate pana khattiyakule vā brāhmaṇakulevāti dvīsuyeva kulesu nibbattanti. Idāni ca khattiyakulaṁ

1. Saḷalavatī nāma (Sī) 2. Vi 3. 287 piṭṭhe.

သဒ္ဓါတဗ္ဗံ မညန္တိ၊ တတော အဘိသမယော န ဟောတိ၊ တသ္မိံ အသတိ အနိယျာနိကံ သာသနံ ဟောတိ။ တသ္မာ သော အကာလော။ ဝဿသတတော ဦနအာယုကာလောပိ ကာလော န ဟောတိ။ ကသ္မာ? တဒါ သတ္တာ ဥဿန္နကိလေသာ ဟောန္တိ၊ ဥဿန္နကိလေသာနဉ္စ ဒိန္နော ဩဝါဒေါ ဩဝါဒဋ္ဌာနေ န တိဋ္ဌတိ၊ ဥဒကေ ဒဏ္ဍရာဇိ ဝိယ ခိပ္ပံ ဝိဂစ္ဆတိ။ တသ္မာ သောပိ အကာလော။ ဝဿသတသဟဿတော ပန ပဋ္ဌာယ ဟေဋ္ဌာ, ဝဿသတတော ပဋ္ဌာယ ဥဒ္ဓံ အာယုကာလော ကာလော နာမ။ တဒါ စ ဝဿသတကာလော၊ အထ မဟာသတ္တော "နိဗ္ဗတ္တိတဗ္ဗကာလော"တိ ကာလံ ပဿိ။

တတော ဒီပံ ဝိလောကေန္တော သပရိဝါရေ စတ္တာရော ဒီပေ ဩလောကေတွာ "တီသု ဒီပေသု ဗုဒ္ဓါ န နိဗ္ဗတ္တန္တိ၊ ဇမ္ဗုဒီပေယေဝ နိဗ္ဗတ္တန္တီ"တိ ဒီပံ ပဿိ။

တတော "ဇမ္ဗုဒီပေါ နာမ မဟာ ဒသယောဇနသဟဿပရိမာဏော၊ ကတရသ္မိံ နု ခေါ ပဒေသေ ဗုဒ္ဓါ နိဗ္ဗတ္တန္တီ"တိ ဩကာသံ ဝိလောကေန္တော မဇ္ဈိမဒေသံ ပဿိ။ မဇ္ဈိမဒေသော နာမ—"ပုရတ္ထိမာယ ဒိသာယ ဂဇင်္ဂလံ နာမ နိဂမော၊ တဿ အပရေန မဟာသာလော၊ တတော ပရံ ပစ္စန္တိမာ ဇနပဒါ၊ ဩရတော မဇ္ဈေ။ ပုဗ္ဗဒက္ခိဏာယ ဒိသာယ သလ္လဝတီ နာမ[1] နဒီ၊ တတော ပရံ ပစ္စန္တိမာ ဇနပဒါ၊ ဩရတော မဇ္ဈေ။ ဒက္ခိဏာယ ဒိသာယ သေတကဏ္ဏိကံ နာမ နိဂမော၊ တတော ပရံ ပစ္စန္တိမာ ဇနပဒါ၊ ဩရတော မဇ္ဈေ။ ပစ္ဆိမာယ ဒိသာယ ထူဏံ နာမ ဗြာဟ္မဏဂါမော၊ တတော ပရံ ပစ္စန္တိမာ ဇနပဒါ၊ ဩရတော မဇ္ဈေ။ ဥတ္တရာယ ဒိသာယ ဥသီရဒ္ဓဇော နာမ ပဗ္ဗတော၊ တတော ပရံ ပစ္စန္တိမာ ဇနပဒါ၊ ဩရတော မဇ္ဈေ"တိ ဧဝံ ဝိနယေ[2] ဝုတ္တော ပဒေသော။ သော အာယာမတော တီဏိ ယောဇနသတာနိ၊ ဝိတ္ထာရတော အၶုတေယျာနိ၊ ပရိက္ခေပတော နဝ ယောဇနသတာနီတိ ဧတသ္မိံ ပဒေသေ ဗုဒ္ဓါ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အဂ္ဂသာဝကာ အသီတိ မဟာသာဝကာ စက္ကဝတ္တိရာဇာ အညေ စ မဟေသက္ခာ ခတ္တိယဗြာဟ္မဏဂဟပတိမဟာသာလာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဣဒံ စေတ္ထ ကပိလဝတ္ထု နာမ နဂရံ၊ တတ္ထ မယာ နိဗ္ဗတ္တိတဗ္ဗန္တိ နိဋ္ဌံ အဂမာသိ။

တတော ကုလံ ဝိလောကေန္တော "ဗုဒ္ဓါ နာမ ဝေဿကုလေ ဝါ သုဒ္ဒကုလေ ဝါ န နိဗ္ဗတ္တန္တိ၊ လောကသမ္မတေ ပန ခတ္တိယကုလေ ဝါ ဗြာဟ္မဏကုလေ ဝါတိ ဒွီသုယေဝ ကုလေသု နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ ဣဒါနိ စ ခတ္တိယကုလံ

၁- သဠလဝတီ နာမ (သီ) ၂- ဝိ ၃-၂၈၇-ပိဋ္ဌေ။

lokasammataṁ, tattha nibbattissāmi. Suddhodano nāma rājā me pitā bhavissatī"ti kulaṁ passi.

Tato mātaraṁ vilokento "Buddhamātā nāma lolā surādhuttā na hoti, kappasatasahassaṁ pana pūritapāramī jātito paṭṭhāya akhaṇḍapañcasīlāyeva hoti. Ayañca Mahāmāyā nāma devī edisī, ayaṁ me mātā bhavissati, kittakaṁ panassā āyūti dasannaṁ māsānaṁ upari satta divasānī"ti passi.

Iti imaṁ pañcamahāvilokanaṁ viloketvā "kālo me mārisā Buddhabhāvāyā"ti devatānaṁ saṅgahaṁ karonto paṭiññaṁ datvā "gacchatha tumhe"ti tā devatā[1] uyyojetvā Tusitadevatāhi parivuto Tusitapure Nandanavanaṁ pāvisi. Sabbadevalokesu hi Nandanavanaṁ atthiyeva. Tattha naṁ devatā "ito cuto sugatiṁ gaccha, ito cuto sugatiṁ gacchā"ti pubbe katakusalakammokāsaṁ sārayamānā vicaranti. So evaṁ devatāhi kusalaṁ sārayamānāhi parivuto tattha vicaranto cavitvā Mahāmāyāya deviyā kucchismiṁ paṭisandhiṁ gaṇhi.

Tassa āvibhāvatthaṁ ayamanupubbikathā—tadā kira Kapilavatthunagare āsāḷhinakkhattaṁ saṅghuṭṭhaṁ ahosi, mahājano nakkhattaṁ kīḷati. Mahāmāyāpi devī pure puṇṇamāya sattamadivasato paṭṭhāya vigatasurāpānaṁ mālāgandhavibhūtisampannaṁ nakkhattakīḷaṁ anubhavamānā sattame divase pātova uṭṭhāya gandhodakena nhāyitvā cattāri satasahassāni vissajjetvā mahādānaṁ datvā sabbālaṅkāravibhūsitā varabhojanaṁ bhuñjitvā uposathaṅgāni adhiṭṭhāya alaṅkatapaṭiyattaṁ sirigabbhaṁ pavisitvā sirisayane nipannā niddaṁ okkamamānā imaṁ supinaṁ addasa—cattāro kira naṁ mahārājāno sayaneneva saddhiṁ ukkhipitvā Himavantaṁ netvā saṭṭhiyojanike manosilātale sattayojanikassa mahāsālarukkhassa heṭṭhā ṭhapetvā ekamantaṁ aṭṭhaṁsu. Atha nesaṁ deviyo āgantvā deviṁ Anotattadahaṁ netvā manussamalaharaṇatthaṁ nhāpetvā dibbavatthaṁ nivāsāpetvā gandhehi vilimpāpetvā dibbapupphāni piḷandhāpetvā tato avidūre eko rajatapabbato atthi, tassa anto kanakavimānaṁ

1. Tāva deva (Ka)

လောကသမ္မတံ၊ တတ္ထ နိဗ္ဗတ္တိဿာမိ။ သုဒ္ဓေါဒနော နာမ ရာဇာ မေ ပိတာ ဘဝိဿတီ”တိ ကုလံ ပဿိ။

တတော မာတရံ ဝိလောကေန္တော “ဗုဒ္ဓမာတာ နာမ လောလာ သုရာဓုတ္တာ န ဟောတိ၊ ကပ္ပသတသဟဿံ ပန ပူရိတပါရမီ ဇာတိတော ပဋ္ဌာယ အခဏ္ဍပဉ္စသီလာယေဝ ဟောတိ။ အယဉ္စ မဟာမာယာ နာမ ဒေဝီ ဧဒိသီ၊ အယံ မေ မာတာ ဘဝိဿတိ၊ ကိတ္တကံ ပနဿာ အာယူတိ ဒသန္နံ မာသာနံ ဥပရိ သတ္တ ဒိဝသာနီ”တိ ပဿိ။

ဣတိ ဣမံ ပဉ္စမဟာဝိလောကနံ ဝိလောကေတွာ “ကာလော မေ မာရိသာ ဗုဒ္ဓဘာဝါယာ”တိ ဒေဝတာနံ သင်္ဂဟံ ကရောန္တော ပဋိညံ ဒတွာ “ဂစ္ဆထ တုမှေ”တိ တာ ဒေဝတာ[1] ဥယျောဇေတွာ တုသိတဒေဝတာဟိ ပရိဝုတော တုသိတပုရေ နန္ဒနဝနံ ပါဝိသိ။ သဗ္ဗဒေဝလောကေသု ဟိ နန္ဒနဝနံ အတ္ထိယေဝ။ တတ္ထ နံ ဒေဝတာ “ဣတော စုတော သုဂတိံ ဂစ္ဆ၊ ဣတော စုတော သုဂတိံ ဂစ္ဆာ”တိ ပုဗ္ဗေ ကတကုသလကမ္မောကာသံ သာရယမာနာ ဝိစရန္တိ။ သော ဧဝံ ဒေဝတာဟိ ကုသလံ သာရယမာနာဟိ ပရိဝုတော တတ္ထ ဝိစရန္တော စဝိတွာ မဟာမာယာယ ဒေဝိယာ ကုစ္ဆိသ္မိံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။

တဿ အာဝိဘာဝတ္ထံ အယမနုပုဗ္ဗိကထာ—တဒါ ကိရ ကပိလဝတ္ထုနဂရေ အာသာဠ္ဟိနက္ခတ္တံ သင်္ဃုဋ္ဌံ အဟောသိ၊ မဟာဇနော နက္ခတ္တံ ကီဠတိ။ မဟာမာယာပိ ဒေဝီ ပုရေ ပုဏ္ဏမာယ သတ္တမဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ဝိဂတသုရာပါနံ မာလာဂန္ဓဝိဘူတိသမ္ပန္နံ နက္ခတ္တကီဠံ အနုဘဝမာနာ သတ္တမေ ဒိဝသေ ပါတောဝ ဥဋ္ဌာယ ဂန္ဓောဒကေန နှာယိတွာ စတ္တာရိ သတသဟဿာနိ ဝိဿဇ္ဇေတွာ မဟာဒါနံ ဒတွာ သဗ္ဗာလင်္ကာရဝိဘူသိတာ ဝရဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိတွာ ဥပေါသထင်္ဂါနိ အဓိဋ္ဌာယ အလင်္ကတပဋိယတ္တံ သိရိဂဗ္ဘံ ပဝိသိတွာ သိရိသယနေ နိပန္နာ နိဒ္ဒံ ဩက္ကမမာနာ ဣမံ သုပိနံ အဒ္ဒသ—စတ္တာရော ကိရ နံ မဟာရာဇာနော သယနေနေဝ သဒ္ဓိံ ဥက္ခိပိတွာ ဟိမဝန္တံ နေတွာ သဋ္ဌိယောဇနိကေ မနောသိလာတလေ သတ္တယောဇနိကဿ မဟာသာလရုက္ခဿ ဟေဋ္ဌာ ဌပေတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌံသု။ အထ နေသံ ဒေဝိယော အာဂန္တွာ ဒေဝိံ အနောတတ္တဒဟံ နေတွာ မနုဿမလဟရဏတ္ထံ နှာပေတွာ ဒိဗ္ဗဝတ္ထံ နိဝါသာပေတွာ ဂန္ဓေဟိ ဝိလိမ္ပာပေတွာ ဒိဗ္ဗပုပ္ဖါနိ ပိဠန္ဓာပေတွာ တတော အဝိဒူရေ ဧကော ရဇတပဗ္ဗတော အတ္ထိ၊ တဿ အန္တော ကနကဝိမာနံ

၁-တာဝ ဒေဝ (က)

atthi, tattha pācīnasīsakaṁ dibbasayanaṁ paññāpetvā nipajjāpesuṁ. Atha bodhisatto setavaravāraṇo hutvā tato avidūre eko suvaṇṇapabbato atthi, tattha vicaritvā tato oruyha rajatapabbataṁ abhiruhitvā uttaradisato āgamma rajatadāmavaṇṇāya soṇḍāya setapadumaṁ gahetvā koñcanādaṁ naditvā kanakavimānaṁ pavisitvā mātusayanaṁ tikkhattuṁ padakkhiṇaṁ katvā dakkhiṇapassaṁ phāletvā kucchiṁ paviṭṭhasadiso ahosīti. Evaṁ uttarāsāḷhanakkhattena paṭisandhiṁ gaṇhi.

Punadivase pabuddhā devī taṁ supinaṁ rañño ārocesi. Rājā catusaṭṭhimatte brāhmaṇapāmokkhe pakkosāpetvā gomayaharitūpalittāya lājādīhi katamaṅgalasakkārāya bhūmiyā mahārahāni āsanāni paññāpetvā tattha nisinnānaṁ brāhmaṇānaṁ sappimadhusakkharābhisaṅkhatassa varapāyāsassa suvaṇṇarajatapātiyo pūretvā suvaṇṇarajatapātīhiyeva paṭikujjitvā adāsi, aññehi ca ahatavatthakapilagāvidānādīhi te santappesi. Atha nesaṁ sabbakāmehi santappitānaṁ supinaṁ ārocāpetvā “kiṁ bhavissatī”ti pucchi. Brāhmaṇā āhaṁsu “mā cintayi mahārāja, deviyā te kucchimhi gabbho patiṭṭhito, so ca kho purisagabbho, na itthigabbho, putto te bhavissati, so sace agāraṁ ajjhāvasissati, rājā bhavissati cakkavattī. Sace agārā nikkhamma pabbajissati, Buddho bhavissati loke vivaṭṭacchado”ti.

Bodhisattassa pana mātukucchimhi paṭisandhiggahaṇakkhaṇe ekappahāreneva sakaladasasahassī lokadhātu saṅkampi sampakampi sampavedhi. Bāttiṁsapubbanimittāni pāturahesuṁ—dasasu cakkavāḷasahassesu appamāṇo obhāso phari, tassa taṁ siriṁ daṭṭhukāmā viya andhā cakkhūni paṭilabhiṁsu. Badhirā saddaṁ suṇiṁsu, mūgā samālapiṁsu[1], khujjā ujugattā ahesuṁ, paṅgulā padasā gamanaṁ paṭilabhiṁsu, bandhanagatā sabbasattā andubandhanādīhi mucciṁsu, sabbanarakesu aggi nibbāyi, pettivisaye khuppipāsā vūpasami, tiracchānānaṁ bhayaṁ nāhosi, sabbasattānaṁ rogo vūpasami, sabbasattā piyaṁvadā ahesuṁ, madhurenākārena assā hasiṁsu, vāraṇā gajjiṁsu, sabbatūriyāni sakasakaninnādaṁ muñciṁsu, aghaṭṭitāniyeva manussānaṁ hatthūpagādīni ābharaṇāni viraviṁsu, sabbadisā vippasannā

1. Sammālapiṁsu (Syā), ālapiṁsu (Ka)

အတ္ထိ၊ တတ္ထ ပါစီနသီသကံ ဒိဗ္ဗသယနံ ပညာပေတွာ နိပဇ္ဇာပေသုံ။ အထ ဗောဓိသတ္တော သေတဝရဝါရဏော ဟုတွာ တတော အဝိဒူရေ ဧကော သုဝဏ္ဏပဗ္ဗတော အတ္ထိ၊ တတ္ထ ဝိစရိတွာ တတော ဩရုယှ ရဇတပဗ္ဗတံ အဘိရုဟိတွာ ဥတ္တရဒိသတော အာဂမ္မ ရဇတဒါမဝဏ္ဏာယ သောဏ္ဍာယ သေတပဒုမံ ဂဟေတွာ ကောဉ္စနာဒံ နဒိတွာ ကနကဝိမာနံ ပဝိသိတွာ မာတုသယနံ တိက္ခတ္တုံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ဒက္ခိဏပဿံ ဖာလေတွာ ကုစ္ဆိံ ပဝိဋ္ဌသဒိသော အဟောသီတိ။ ဧဝံ ဥတ္တရာသာဠှနက္ခတ္တေန ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။

ပုနဒိဝသေ ပဗုဒ္ဓါ ဒေဝီ တံ သုပိနံ ရညော အာရောစေသိ။ ရာဇာ စတုသဋ္ဌိမတ္တေ ဗြာဟ္မဏပါမောက္ခေ ပက္ကောသာပေတွာ ဂေါမယဟရိတူပလိတ္တာယ လာဇာဒီဟိ ကတမင်္ဂလသက္ကာရာယ ဘူမိယာ မဟာရဟာနိ အာသနာနိ ပညာပေတွာ တတ္ထ နိသိန္နာနံ ဗြာဟ္မဏာနံ သပ္ပိမဓုသက္ခရာဘိသင်္ခတဿ ဝရပါယာသဿ သုဝဏ္ဏရဇတပါတိယော ပူရေတွာ သုဝဏ္ဏရဇတပါတီဟိယေဝ ပဋိကုဇ္ဇိတွာ အဒါသိ၊ အညေဟိ စ အဟတဝတ္ထကပိလဂါဝိဒါနာဒီဟိ တေ သန္တပ္ပေသိ။ အထ နေသံ သဗ္ဗကာမေဟိ သန္တပ္ပိတာနံ သုပိနံ အာရောစာပေတွာ “ကိံ ဘဝိဿတီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဗြာဟ္မဏာ အာဟံသု “မာ စိန္တယိ မဟာရာဇ၊ ဒေဝိယာ တေ ကုစ္ဆိမှိ ဂဗ္ဘော ပတိဋ္ဌိတော၊ သော စ ခေါ ပုရိသဂဗ္ဘော, န ဣတ္ထိဂဗ္ဘော၊ ပုတ္တော တေ ဘဝိဿတိ၊ သော သစေ အဂါရံ အဇ္ဈာဝသိဿတိ၊ ရာဇာ ဘဝိဿတိ စက္ကဝတ္တီ။ သစေ အဂါရာ နိက္ခမ္မ ပဗ္ဗဇိဿတိ၊ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတိ လောကေ ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒေါ”တိ။

ဗောဓိသတ္တဿ ပန မာတုကုစ္ဆိမှိ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏက္ခဏေ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ သကလဒသသဟဿီ လောကဓာတု သင်္ကမ္ပိ သမ္ပကမ္ပိ သမ္ပဝေဓိ။ ဗာတ္တိံသပုဗ္ဗနိမိတ္တာနိ ပါတုရဟေသုံ—ဒသသု စက္ကဝါဠသဟဿေသု အပ္ပမာဏော ဩဘာသော ဖရိ၊ တဿ တံ သိရိံ ဒဋ္ဌုကာမာ ဝိယ အန္ဓာ စက္ခူနိ ပဋိလဘိံသု။ ဗဓိရာ သဒ္ဒံ သုဏိံသု၊ မူဂါ သမာလပိံသု[၁]၊ ခုဇ္ဇာ ဥဇုဂတ္တာ အဟေသုံ၊ ပင်္ဂုလာ ပဒသာ ဂမနံ ပဋိလဘိံသု၊ ဗန္ဓနဂတာ သဗ္ဗသတ္တာ အန္ဒုဗန္ဓနာဒီဟိ မုစ္စိံသု၊ သဗ္ဗနရကေသု အဂ္ဂိ နိဗ္ဗာယိ၊ ပေတ္တိဝိသယေ ခုပ္ပိပါသာ ဝူပသမိ၊ တိရစ္ဆာနာနံ ဘယံ နာဟောသိ၊ သဗ္ဗသတ္တာနံ ရောဂေါ ဝူပသမိ၊ သဗ္ဗသတ္တာ ပိယံဝဒါ အဟေသုံ၊ မဓုရေနာကာရေန အဿာ ဟသိံသု၊ ဝါရဏာ ဂဇ္ဇိံသု၊ သဗ္ဗတူရိယာနိ သကသကနိန္နာဒံ မုဉ္စိံသု၊ အဃဋ္ဋိတာနိယေဝ မနုဿာနံ ဟတ္ထူပဂါဒီနိ အာဘရဏာနိ ဝိရဝိံသု၊ သဗ္ဗဒိသာ ဝိပ္ပသန္နာ

၁-သမ္မာလပိံသု (သျာ)၊ အာလပိံသု (က)

ahesuṁ, sattānaṁ sukhaṁ uppādayamāno mudusītalavāto vāyi, akālamegho vassi, pathavitopi udakaṁ ubbhijjitvā vissandi, pakkhino ākāsagamanaṁ vijahiṁsu, nadiyo asandamānā aṭṭhaṁsu, mahāsamudde madhuraṁ udakaṁ ahosi, sabbatthakameva pañcavaṇṇehi padumehi sañchannatalo ahosi, thalajajalajādīni sabbapupphāni pupphiṁsu, rukkhānaṁ khandhesu khandhapadumāni, sākhāsu sākhāpadumāni, latāsu latāpadumāni pupphiṁsu, thale silātalāni bhinditvā uparūpari satta satta[1] hutvā daṇḍapadumāni nāma nikkhamiṁsu, ākāse olambakapadumāni nāma nibbattiṁsu, samantato pupphavassā vassiṁsu, ākāse dibbatūriyāni vajjiṁsu, sakaladasasahassilokadhātu vaṭṭetvā vissaṭṭhamālāguḷo[2] viya, uppīḷetvā baddhamālākalāpo viya, alaṅkatapaṭiyattaṁ mālāsanaṁ viya ca ekamālāmālinī vipphurantavāḷabījanī pupphadhūmagandhaparivāsitā paramasobhaggappattā ahosi.

Evaṁ gahitapaṭisandhikassa bodhisattassa paṭisandhito paṭṭhāya bodhisattassa ceva bodhisattamātuyā ca upaddavanivāraṇatthaṁ khaggahatthā cattāro devaputtā ārakkhaṁ gaṇhiṁsu. Bodhisattamātu pana purisesu rāgacittaṁ nuppajji, lābhaggayasaggappattā ca ahosi sukhinī akilantakāyā. Bodhisattañca antokucchigataṁ vippasanne maṇiratane āvutapaṇḍusuttaṁ viya passati. Yasmā ca bodhisattena vasitakucchi nāma cetiyagabbhasadisā hoti, na sakkā aññena sattena āvasituṁ vā paribhuñjituṁ vā, tasmā bodhisattamātā sattāhajāte bodhisatte kālaṁ katvā tusitapure nibbattati. Yathā ca aññā itthiyo dasa māse apatvāpi atikkamitvāpi nisinnāpi nipannāpi vijāyanti, na evaṁ bodhisattamātā. Sā pana bodhisattaṁ dasa māse kucchinā pariharitvā ṭhitāva vijāyati. Ayaṁ **bodhisattamātudhammatā.**

Mahāmāyāpi devī pattena telaṁ viya dasa māse kucchinā bodhisattaṁ pariharitvā paripuṇṇagabbhā ñātigharaṁ gantukāmā Suddhodanamahārājassa ārocesi “icchāmahaṁ deva kulasantakaṁ Devadahanagaraṁ gantun”ti. Rājā “sādhū”ti sampaṭicchitvā Kapilavatthuto yāva Devadahanagarā maggaṁ samaṁ kāretvā kadalipuṇṇaghaṭadhajapaṭākādīhi alaṅkārāpetvā deviṁ suvaṇṇasivikāya nisīdāpetvā amaccasahassena ukkhipāpetvā

1. Satapattāni (Ka)
2. Vissaṭṭhamālāguḷaṁ (Sī, Syā, I)

အဟေသုံ၊ သတ္တာနံ သုခံ ဥပ္ပါဒယမာနော မုဒုသီတလဝါတော ဝါယိ၊ အကာလမေဃော ဝဿိ၊ ပထဝိတောပိ ဥဒကံ ဥဗ္ဘိဇ္ဇိတွာ ဝိဿန္ဒိ၊ ပက္ခိနော အာကာသဂမနံ ဝိဇဟိံသု၊ နဒိယော အသန္ဒမာနာ အဋ္ဌံသု၊ မဟာသမုဒ္ဒေ မဓုရံ ဥဒကံ အဟောသိ၊ သဗ္ဗတ္ထကမေဝ ပဉ္စဝဏ္ဏေဟိ ပဒုမေဟိ သဉ္ဆန္နတလော အဟောသိ၊ ထလဇဇလဇာဒီနိ သဗ္ဗပုပ္ဖာနိ ပုပ္ဖိံသု၊ ရုက္ခာနံ ခန္ဓေသု ခန္ဓပဒုမာနိ, သာခါသု သာခါပဒုမာနိ, လတာသု လတာပဒုမာနိ ပုပ္ဖိံသု၊ ထလေ သိလာတလာနိ ဘိန္ဒိတွာ ဥပရူပရိ သတ္တ သတ္တ[1] ဟုတွာ ဒဏ္ဍပဒုမာနိ နာမ နိက္ခမိံသု၊ အာကာသေ ဩလမ္ဗကပဒုမာနိ နာမ နိဗ္ဗတ္တိံသု၊ သမန္တတော ပုပ္ဖဝဿာ ဝဿိံသု၊ အာကာသေ ဒိဗ္ဗတူရိယာနိ ဝဇ္ဇိံသု၊ သကလဒသသဟဿိလောကဓာတု ဝဋ္ဋေတွာ ဝိဿဋ္ဌမာလာဂုဠော[2] ဝိယ, ဥပ္ပီဠေတွာ ဗဒ္ဓမာလာကလာပေါ ဝိယ, အလင်္ကတပဋိယတ္တံ မာလာသနံ ဝိယ စ ဧကမာလာမာလိနီ ဝိပ္ဖုရန္တဝါဠဗီဇနီ ပုပ္ဖဓူမဂန္ဓပရိဝါသိတာ ပရမသောဘဂ္ဂပ္ပတ္တာ အဟောသိ။

ဧဝံ ဂဟိတပဋိသန္ဓိကဿ ဗောဓိသတ္တဿ ပဋိသန္ဓိတော ပဋ္ဌာယ ဗောဓိသတ္တဿ စေဝ ဗောဓိသတ္တမာတုယာ စ ဥပဒ္ဒဝနိဝါရဏတ္ထံ ခဂ္ဂဟတ္ထာ စတ္တာရော ဒေဝပုတ္တာ အာရက္ခံ ဂဏှိံသု။ ဗောဓိသတ္တမာတု ပန ပုရိသေသု ရာဂစိတ္တံ နုပ္ပဇ္ဇိ၊ လာဘဂ္ဂယသဂ္ဂပ္ပတ္တာ စ အဟောသိ သုခိနီ အကိလန္တကာယာ။ ဗောဓိသတ္တဉ္စ အန္တောကုစ္ဆိဂတံ ဝိပ္ပသန္နေ မဏိရတနေ အာဝုတပဏ္ဍုသုတ္တံ ဝိယ ပဿတိ။ ယသ္မာ စ ဗောဓိသတ္တေန ဝသိတကုစ္ဆိ နာမ စေတိယဂဗ္ဘသဒိသာ ဟောတိ၊ န သက္ကာ အညေန သတ္တေန အာဝသိတုံ ဝါ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ ဝါ၊ တသ္မာ ဗောဓိသတ္တမာတာ သတ္တာဟဇာတေ ဗောဓိသတ္တေ ကာလံ ကတွာ တုသိတပုရေ နိဗ္ဗတ္တတိ။ ယထာ စ အညာ ဣတ္ထိယော ဒသ မာသေ အပတွာပိ အတိက္ကမိတွာပိ နိသိန္နာပိ နိပန္နာပိ ဝိဇာယန္တိ၊ န ဧဝံ ဗောဓိသတ္တမာတာ။ သာ ပန ဗောဓိသတ္တံ ဒသ မာသေ ကုစ္ဆိနာ ပရိဟရိတွာ ဌိတာဝ ဝိဇာယတိ။ အယံ **ဗောဓိသတ္တမာတုဓမ္မတာ။**

မဟာမာယာပိ ဒေဝီ ပတ္တေန တေလံ ဝိယ ဒသ မာသေ ကုစ္ဆိနာ ဗောဓိသတ္တံ ပရိဟရိတွာ ပရိပုဏ္ဏဂဗ္ဘာ ဉာတိဃရံ ဂန္တုကာမာ သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇဿ အာရောစေသိ “ဣစ္ဆာမဟံ ဒေဝ ကုလသန္တကံ ဒေဝဒဟနဂရံ ဂန္တု”န္တိ။ ရာဇာ “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ကပိလဝတ္ထုတော ယာဝ ဒေဝဒဟနဂရာ မဂ္ဂံ သမံ ကာရေတွာ ကဒလိပုဏ္ဏဃဋဓဇပဋာကာဒီဟိ အလင်္ကာရာပေတွာ ဒေဝိံ သုဝဏ္ဏသိဝိကာယ နိသီဒါပေတွာ အမစ္စသဟဿေန ဥက္ခိပါပေတွာ

၁-သတပတ္တာနိ (က)
၂-ဝိဿဋ္ဌမာလာဂုဠံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

mahantena parivārena pesesi. Dvinnaṁ pana nagarānaṁ antare ubhayanagaravāsīnampi Lumbinīvanaṁ nāma maṅgalasālavanaṁ atthi, tasmiṁ samaye mūlato paṭṭhāya yāva aggasākhā sabbaṁ ekapāliphullaṁ ahosi, sākhantarehi ceva pupphantarehi ca pañcavaṇṇā bhamaragaṇā nānappakārā ca sakuṇasaṁghā madhurassarena vikūjantā vicaranti. Sakalaṁ Lumbinīvanaṁ cittalatāvanasadisaṁ, mahānubhāvassa rañño susajjitaṁ āpānamaṇḍalaṁ viya ahosi. Deviyā taṁ disvā sālavanakīḷaṁ kīḷitukāmatācittaṁ[1] udapādi. Amaccā deviṁ gahetvā sālavanaṁ pavisiṁsu. Sā maṅgalasālamūlaṁ gantvā sālasākhaṁ gaṇhitukāmā ahosi, sālasākhā suseditavettaggaṁ viya onamitvā deviyā hatthapathaṁ upagañchi[2], sā hatthaṁ pasāretvā sākhaṁ aggahesi. Tāvadeva cassā kammajavātā caliṁsu, athassā sāṇiṁ parikkhitvā mahājano paṭikkami, sālasākhaṁ gahetvā tiṭṭhamānāya evassā gabbhavuṭṭhānaṁ ahosi. Taṅkhaṇaṁyeva cattāro visuddhacittā mahābrahmāno suvaṇṇajālaṁ ādāya sampattā tena suvaṇṇajālena bodhisattaṁ sampaṭicchitvā mātu purato ṭhapetvā "attamanā devi hoti, mahesakkho te putto uppanno"ti āhaṁsu.

Yathā pana aññe sattā mātukucchito nikkhamantā paṭikūlena asucinā makkhitā nikkhamanti, na evaṁ bodhisatto. So pana dhammāsanato otaranto dhammakathiko viya nisseṇito otaranto puriso viya ca dve ca hatthe dve ca pāde pasāretvā ṭhitakova mātukucchisambhavena kenaci asucinā amakkhito suddho visado Kāsikavatthe nikkhittamaṇiratanaṁ viya jotayanto mātukucchito nikkhami. Evaṁ santepi bodhisattassa ca bodhisattamātuyā ca sakkāratthaṁ ākāsato dve udakadhārā nikkhamitvā bodhisattassa ca mātuyā ca sarīre utuṁ gāhāpesuṁ.

Atha naṁ suvaṇṇajālena paṭiggahetvā ṭhitānaṁ brahmānaṁ hatthato cattāro mahārājāno maṅgalasammatāya sukhasamphassāya ajinappaveṇiyā gaṇhiṁsu, tesaṁ hatthato manussā dukūlacumbaṭakena. Manussānaṁ hatthato muccitvā pathaviyaṁ patiṭṭhāya puratthimadisaṁ olokesi, anekāni cakkavāḷasahassāni ekaṅgaṇāni ahesuṁ. Tattha devamanussā

1. Kīḷitukāmatā (Sī, Syā, I) 2. Hatthaṁ upagatā (Ka)

မဟန္တေန ပရိဝါရေန ပေသေသိ။ ဒွိန္နံ ပန နဂရာနံ အန္တရေ ဥဘယနဂရဝါသီနမ္ပိ လုမ္ဗိနီဝနံ နာမ မင်္ဂလသာလဝနံ အတ္ထိ၊ တသ္မိံ သမယေ မူလတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ အဂ္ဂသာခါ သဗ္ဗံ ဧကပါလိဖုလ္လံ အဟောသိ၊ သာခန္တရေဟိ စေဝ ပုပ္ဖန္တရေဟိ စ ပဉ္စဝဏ္ဏာ ဘမရဂဏာ နာနပ္ပကာရာ စ သကုဏသံဃာ မဓုရဿရေန ဝိကူဇန္တာ ဝိစရန္တိ။ သကလံ လုမ္ဗိနီဝနံ စိတ္တလတာဝနသဒိသံ၊ မဟာနုဘာဝဿ ရညော သုသဇ္ဇိတံ အာပါနမဏ္ဍလံ ဝိယ အဟောသိ။ ဒေဝိယာ တံ ဒိသွာ သာလဝနကီဠံ ကီဠိတုကာမတာစိတ္တံ[၁] ဥဒပါဒိ။ အမစ္စာ ဒေဝိံ ဂဟေတွာ သာလဝနံ ပဝိသိံသု။ သာ မင်္ဂလသာလမူလံ ဂန္တွာ သာလသာခံ ဂဏှိတုကာမာ အဟောသိ၊ သာလသာခါ သုသေဒိတဝေတ္တဂ္ဂံ ဝိယ ဩနမိတွာ ဒေဝိယာ ဟတ္ထပထံ ဥပဂဉ္ဆိ[၂]၊ သာ ဟတ္ထံ ပသာရေတွာ သာခံ အဂ္ဂဟေသိ။ တာဝဒေဝ စဿာ ကမ္မဇဝါတာ စလိံသု၊ အထဿာ သာဏိံ ပရိက္ခိပိတွာ မဟာဇနော ပဋိက္ကမိ၊ သာလသာခံ ဂဟေတွာ တိဋ္ဌမာနာယ ဧဝဿာ ဂဗ္ဘဝုဋ္ဌာနံ အဟောသိ။ တင်္ခဏညေဝ စတ္တာရော ဝိသုဒ္ဓစိတ္တာ မဟာဗြဟ္မာနော သုဝဏ္ဏဇာလံ အာဒါယ သမ္ပတ္တာ တေန သုဝဏ္ဏဇာလေန ဗောဓိသတ္တံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ မာတု ပုရတော ဌပေတွာ "အတ္တမနာ ဒေဝိ ဟောဟိ၊ မဟေသက္ခော တေ ပုတ္တော ဥပ္ပန္နော"တိ အာဟံသု။

ယထာ ပန အညေ သတ္တာ မာတုကုစ္ဆိတော နိက္ခမန္တာ ပဋိကူလေန အသုစိနာ မက္ခိတာ နိက္ခမန္တိ၊ န ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော။ သော ပန ဓမ္မာသနတော ဩတရန္တော ဓမ္မကထိကော ဝိယ နိဿေဏိတော ဩတရန္တော ပုရိသော ဝိယ စ ဒွေ စ ဟတ္ထေ ဒွေ စ ပါဒေ ပသာရေတွာ ဌိတကောဝ မာတုကုစ္ဆိသမ္ဘဝေန ကေနစိ အသုစိနာ အမက္ခိတော သုဒ္ဓေါ ဝိသဒေါ ကာသိကဝတ္ထေ နိက္ခိတ္တမဏိရတနံ ဝိယ ဇောတယန္တော မာတုကုစ္ဆိတော နိက္ခမိ။ ဧဝံ သန္တေပိ ဗောဓိသတ္တဿ စ ဗောဓိသတ္တမာတုယာ စ သက္ကာရတ္ထံ အာကာသတော ဒွေ ဥဒကဓာရာ နိက္ခမိတွာ ဗောဓိသတ္တဿ စ မာတုယာ စ သရီရေ ဥတုံ ဂါဟာပေသုံ။

အထ နံ သုဝဏ္ဏဇာလေန ပဋိဂ္ဂဟေတွာ ဌိတာနံ ဗြဟ္မာနံ ဟတ္ထတော စတ္တာရော မဟာရာဇာနော မင်္ဂလသမ္မတာယ သုခသမ္ဖဿာယ အဇိနပ္ပဝေဏိယာ ဂဏှိံသု၊ တေသံ ဟတ္ထတော မနုဿာ ဒုကူလစုမ္ဗဋကေန။ မနုဿာနံ ဟတ္ထတော မုစ္စိတွာ ပထဝိယံ ပတိဋ္ဌာယ ပုရတ္ထိမဒိသံ ဩလောကေသိ၊ အနေကာနိ စက္ကဝါဠသဟဿာနိ ဧကင်္ဂဏာနိ အဟေသုံ။ တတ္ထ ဒေဝမနုဿာ

၁-ကီဠိတုကာမတာ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၂-ဟတ္ထံ ဥပဂတာ (က)

gandhamālādīhi pūjayamānā “mahāpurisa idha tumhehi sadiso añño natthi, kutettha uttaritaro”ti āhaṁsu. Evaṁ catasso disā, catasso anudisā, heṭṭhā, uparīti dasa disā anuviloketvā attanā sadisaṁ kañci adisvā “ayaṁ uttarādisā”ti sattapadavītihārena agamāsi mahābrahmunā setacchattaṁ dhāriyamāno, Suyāmena vāḷabījaniṁ, aññāhi ca devatāhi sesarājakakudhabhaṇḍahatthāhi anugammamāno. Tato sattamapade ṭhito “aggohamasmi lokassā”ti-ādikaṁ āsatiṁ vācaṁ nicchārento sīhanādaṁ nadi.

Bodhisatto hi tīsu attabhāvesu mātukucchito nikkhantamattova vācaṁ nicchāresi Mahosadhattabhāve, Vessantarattabhāve, imasmiṁ attabhāvesi. Mahosadhattabhāve kirassa mātukucchito nikkhantamattasseva Sakko devarājā āgantvā candanasāraṁ hatthe ṭhapetvā gato, so taṁ muṭṭhiyaṁ katvāva nikkhanto. Atha naṁ mātā “tāta kiṁ gahetvā āgatosī”ti pucchi. Osadhaṁ ammāti. Iti osadhaṁ gahetvā āgatattā “Osadhadārako”tvevassa nāmaṁ akaṁsu. Taṁ osadhaṁ gahetvā cāṭiyaṁ pakkhipiṁsu, āgatāgatānaṁ andhabadhirādīnaṁ tadeva sabbarogavūpasamāya bhesajjaṁ ahosi. Tato “mahantaṁ idaṁ osadhaṁ, mahantaṁ idaṁ osadhan”ti uppannavacanaṁ upādāya “Mahosadho”tvevassa nāmaṁ jātaṁ. Vessantarattabhāve pana mātukucchito nikkhanto dakkhiṇahatthaṁ pasāretvā “atthi nu kho amma kiñci gehasmiṁ, dānaṁ dassāmī”ti vadanto nikkhami. Athassa mātā “sadhane kule nibbattosi tātā”ti puttassa hatthaṁ attano hatthatale katvā sahassatthavikaṁ ṭhapesi. Imasmiṁ pana attabhāve imaṁ sīhanādaṁ nadīti evaṁ bodhisatto tīsu attabhāvesu mātukucchito nikkhantamattova vācaṁ nicchāresi. Yathā ca paṭisandhiggahaṇakkhaṇe, jātakkhaṇepissa dvattiṁsa pubbanimittāni pāturahesuṁ. Yasmiṁ pana samaye amhākaṁ bodhisatto Lumbinīvane jāto, tasmiṁyeva samaye Rāhulamātā devī, Ānandatthero, Channo amacco, Kāḷudāyī amacco, Kaṇḍako[1] assarājā, Mahābodhirukkho, catasso

1. Rāhulamātā devī, Channo amacco, Kāḷudāyī amacco, ājānīyo hatthirājā, Kanthako (Sī)

ဂန္ဓမာလာဒီဟိ ပူဇယမာနာ “မဟာပုရိသ ဣဓ တုမှေဟိ သဒိသော အညော နတ္ထိ၊ ကုတေတ္ထ ဥတ္တရိတရော”တိ အာဟံသု။ ဧဝံ စတဿော ဒိသာ, စတဿော အနုဒိသာ, ဟေဋ္ဌာ, ဥပရီတိ ဒသ ဒိသာ အနုဝိလောကေတွာ အတ္တနာ သဒိသံ ကဉ္စိ အဒိသွာ “အယံ ဥတ္တရာဒိသာ”တိ သတ္တပဒဝီတိဟာရေန အဂမာသိ မဟာဗြဟ္မုနာ သေတစ္ဆတ္တံ ဓာရိယမာနော, သုယာမေန ဝါဠဗီဇနိံ, အညာဟိ စ ဒေဝတာဟိ သေသရာဇကကုဓဘဏ္ဍဟတ္ထာဟိ အနုဂမ္မမာနော။ တတော သတ္တမပဒေ ဌိတော “အဂ္ဂေါဟမသ္မိ လောကဿာ”တိအာဒိကံ အာသဘိံ ဝါစံ နိစ္ဆာရေန္တော သီဟနာဒံ နဒိ။

ဗောဓိသတ္တော ဟိ တီသု အတ္တဘာဝေသု မာတုကုစ္ဆိတော နိက္ခန္တမတ္တောဝ ဝါစံ နိစ္ဆာရေသိ မဟောသဓတ္တဘာဝေ, ဝေဿန္တရတ္တဘာဝေ, ဣမသ္မိံ အတ္တဘာဝေတိ။ မဟောသဓတ္တဘာဝေ ကိရဿ မာတုကုစ္ဆိတော နိက္ခန္တမတ္တဿေဝ သက္ကော ဒေဝရာဇာ အာဂန္တွာ စန္ဒနသာရံ ဟတ္ထေ ဌပေတွာ ဂတော၊ သော တံ မုဋ္ဌိယံ ကတွာဝ နိက္ခန္တော။ အထ နံ မာတာ “တာတ ကိံ ဂဟေတွာ အာဂတောသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဩသဓံ အမ္မာတိ။ ဣတိ ဩသဓံ ဂဟေတွာ အာဂတတ္တာ “ဩသဓဒါရကော”တွေဝဿ နာမံ အကံသု။ တံ ဩသဓံ ဂဟေတွာ စာဋိယံ ပက္ခိပိံသု၊ အာဂတာဂတာနံ အန္ဓဗဓိရာဒီနံ တဒေဝ သဗ္ဗရောဂဝူပသမာယ ဘေသဇ္ဇံ အဟောသိ။ တတော “မဟန္တံ ဣဒံ ဩသဓံ၊ မဟန္တံ ဣဒံ ဩသဓ”န္တိ ဥပ္ပန္နဝစနံ ဥပါဒါယ “မဟောသဓော”တွေဝဿ နာမံ ဇာတံ။ ဝေဿန္တရတ္တဘာဝေ ပန မာတုကုစ္ဆိတော နိက္ခန္တော ဒက္ခိဏဟတ္ထံ ပသာရေတွာ “အတ္ထိ နု ခေါ အမ္မ ကိဉ္စိ ဂေဟသ္မိံ၊ ဒါနံ ဒဿာမီ”တိ ဝဒန္တော နိက္ခမိ။ အထဿ မာတာ “သဓနေ ကုလေ နိဗ္ဗတ္တောသိ တာတာ”တိ ပုတ္တဿ ဟတ္ထံ အတ္တနော ဟတ္ထတလေ ကတွာ သဟဿတ္ထဝိကံ ဌပေသိ။ ဣမသ္မိံ ပန အတ္တဘာဝေ ဣမံ သီဟနာဒံ နဒီတိ ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော တီသု အတ္တဘာဝေသု မာတုကုစ္ဆိတော နိက္ခန္တမတ္တောဝ ဝါစံ နိစ္ဆာရေသိ။ ယထာ စ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏက္ခဏေ၊ ဇာတက္ခဏေပိဿ ဒွတ္တိံသ ပုဗ္ဗနိမိတ္တာနိ ပါတုရဟေသုံ။ ယသ္မိံ ပန သမယေ အမှာကံ ဗောဓိသတ္တော လုမ္ဗိနီဝနေ ဇာတော၊ တသ္မိံယေဝ သမယေ ရာဟုလမာတာ ဒေဝီ, အာနန္ဒတ္ထေရော, ဆန္နော အမစ္စော, ကာဠုဒါယီ အမစ္စော, ကဏ္ဍကော[၁] အဿရာဇာ, မဟာဗောဓိရုက္ခော, စတဿော

၁-ရာဟုလမာတာ ဒေဝီ, ဆန္နော အမစ္စော, ကာဠုဒါယီ အမစ္စော, အာဇာနီယော ဟတ္ထိရာဇာ, ကန္ထကော (သီ)

nidhikumbhiyo ca jātā. Tattha ekā gāvutappamāṇā, ekā aḍḍhayojanappamāṇā, ekā tigāvutappamāṇā, ekā yojanappamāṇā ahosīti. Ime **satta sahajātā** nāma.

Ubhayanagaravāsino bodhisattaṁ gahetvā Kapilavatthunagarameva agamaṁsu. Taṁ divasaṁyeva ca "Kapilavatthunagare Suddhodanamahārājassa putto jāto, ayaṁ kumāro bodhitale nisīditvā Buddho bhavissatī"ti Tāvatiṁsabhavane haṭṭhatuṭṭhā devasaṁghā celukkhepādīni pavattentā kīḷiṁsu. Tasmiṁ samaye Suddhodanamahārājassa kulūpako aṭṭhasamāpattilābhī Kāḷadevīlo[1] nāma tāpaso bhattakiccaṁ katvā divāvihāratthāya Tāvatiṁsabhavanaṁ gantvā tattha divāvihāraṁ nisinno tā devatā kīḷamānā disvā "kiṁ kāraṇā tumhe evaṁ tuṭṭhamānasā kīḷatha, mayhampetaṁ kāraṇaṁ kathethā"ti pucchi. Devatā āhaṁsu "mārisa Suddhodanarañño putto jāto, so bodhitale nisīditvā Buddho hutvā dhammacakkaṁ pavattessati, tassa anantaṁ Buddhalīḷaṁ daṭṭhuṁ dhammañca sotuṁ lacchāmāti iminā kāraṇena tuṭṭhāmhā"ti. Tāpaso tāsaṁ vacanaṁ sutvā khippaṁ devalokato oruyha rājanivesanaṁ pavisitvā paññattāsane nisinno "putto kira te mahārāja jāto, passissāmi nan"ti āha. Rājā alaṅkatapaṭiyattaṁ kumāraṁ āharāpetvā tāpasaṁ vandāpetuṁ abhihari, bodhisattassa pādā parivattitvā tāpasassa jaṭāsu patiṭṭhahiṁsu. Bodhisattassa hi tenattabhāvena vanditabbayuttako nāma añño natti. Sace hi ajānantā bodhisattassa sīsaṁ tāpasassa pādamūle ṭhapeyyuṁ, sattadhā tassa muddhā phaleyya. Tāpaso "na me attānaṁ nāsetuṁ yuttan"ti uṭṭhāyāsanā bodhisattassa añjaliṁ paggahesi. Rājā taṁ acchariyaṁ disvā attano puttaṁ vandi.

Tāpaso atīte cattālīsa kappe, anāgate cattālīsāti asīti kappe anussarati. Bodhisattassa lakkhaṇasampattiṁ disvā "bhavissati nu kho Buddho, udāhu no"ti āvajjetvā upadhārento "nissaṁsayaṁ Buddho bhavissatī"ti ñatvā "acchariyapuriso ayan"ti sitaṁ akāsi. Tato "ahaṁ imaṁ Buddhabhūtaṁ daṭṭhuṁ labhissāmi nu kho, no"ti upadhārento "na labhissāmi, antarāyeva kālaṁ katvā

1. Kāḷadevalo (Sī, Syā)

နိဓိကုမ္ဘိယော စ ဇာတာ။ တတ္ထ ဧကာ ဂါဝုတပ္ပမာဏာ၊ ဧကာ အဍ္ဎ-ယောဇနပ္ပမာဏာ၊ ဧကာ တိဂါဝုတပ္ပမာဏာ၊ ဧကာ ယောဇနပ္ပမာဏာ အဟောသီတိ။ ဣမေ **သတ္တ သဟဇာတာ** နာမ။

ဥဘယနဂရဝါသိနော ဗောဓိသတ္တံ ဂဟေတွာ ကပိလဝတ္ထုနဂရမေဝ အဂမံသု။ တံ ဒိဝသံယေဝ စ "ကပိလဝတ္ထုနဂရေ သုဒ္ဓောဒနမဟာရာဇဿ ပုတ္တော ဇာတော၊ အယံ ကုမာရော ဗောဓိတလေ နိသီဒိတွာ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတီ"တိ တာဝတိံသဘဝနေ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌာ ဒေဝသံဃာ စေလုက္ခေပါဒီနိ ပဝတ္တေန္တာ ကီဠိံသု။ တသ္မိံ သမယေ သုဒ္ဓောဒနမဟာရာဇဿ ကုလူပကော အဋ္ဌသမာပတ္တိလာဘီ ကာဠဒေဝိလော[1] နာမ တာပသော ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ ဒိဝါဝိဟာရတ္ထာယ တာဝတိံသဘဝနံ ဂန္တွာ တတ္ထ ဒိဝါဝိဟာရံ နိသိန္နော တာ ဒေဝတာ ကီဠမာနာ ဒိသွာ "ကိံ ကာရဏာ တုမှေ ဧဝံ တုဋ္ဌမာနသာ ကီဠထ၊ မယှမ္ပေတံ ကာရဏံ ကထေထာ"တိ ပုစ္ဆိ။ ဒေဝတာ အာဟံသု "မာရိသ သုဒ္ဓောဒနရညော ပုတ္တော ဇာတော၊ သော ဗောဓိတလေ နိသီဒိတွာ ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္တေဿတိ၊ တဿ အနန္တံ ဗုဒ္ဓလီဠံ ဒဋ္ဌုံ ဓမ္မဉ္စ သောတုံ လစ္ဆာမာတိ ဣမိနာ ကာရဏေန တုဋ္ဌာမှာ"တိ။ တာပသော တာသံ ဝစနံ သုတွာ ခိပ္ပံ ဒေဝလောကတော ဩရုယှ ရာဇနိဝေသနံ ပဝိသိတွာ ပညတ္တာသနေ နိသိန္နော "ပုတ္တော ကိရ တေ မဟာရာဇ ဇာတော၊ ပဿိဿာမိ န"န္တိ အာဟ။ ရာဇာ အလင်္ကတပဋိယတ္တံ ကုမာရံ အာဟရာပေတွာ တာပသံ ဝန္ဒာပေတုံ အဘိဟရိ၊ ဗောဓိသတ္တဿ ပါဒါ ပရိဝတ္တိတွာ တာပသဿ ဇဋာသု ပတိဋ္ဌဟိံသု။ ဗောဓိသတ္တဿ ဟိ တေနတ္တဘာဝေန ဝန္ဒိတဗ္ဗယုတ္တကော နာမ အညော နတ္ထိ။ သစေ ဟိ အဇာနန္တာ ဗောဓိသတ္တဿ သီသံ တာပသဿ ပါဒမူလေ ဌပေယျုံ၊ သတ္တဓာ တဿ မုဒ္ဓါ ဖလေယျ။ တာပသော "န မေ အတ္တာနံ နာသေတုံ ယုတ္တ"န္တိ ဥဋ္ဌာယာသနာ ဗောဓိ-သတ္တဿ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂဟေသိ။ ရာဇာ တံ အစ္ဆရိယံ ဒိသွာ အတ္တနော ပုတ္တံ ဝန္ဒိ။

တာပသော အတီတေ စတ္တာလီသ ကပ္ပေ, အနာဂတေ စတ္တာလီသာတိ အသီတိ ကပ္ပေ အနုဿရတိ။ ဗောဓိသတ္တဿ လက္ခဏသမ္ပတ္တိံ ဒိသွာ "ဘဝိဿတိ နု ခေါ ဗုဒ္ဓေါ၊ ဥဒါဟု နော"တိ အာဝဇ္ဇေတွာ ဥပဓာရေန္တော "နိဿံသယံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတီ"တိ ဉတွာ "အစ္ဆရိယပုရိသော အယ"န္တိ သိတံ အကာသိ။ တတော "အဟံ ဣမံ ဗုဒ္ဓဘူတံ ဒဋ္ဌုံ လဘိဿာမိ နု ခေါ၊ နော"တိ ဥပဓာရေန္တော "န လဘိဿာမိ၊ အန္တရာယေဝ ကာလံ ကတွာ

၁-ကာဠဒေဝလော (သီ၊ သျာ)

Buddhasatenapi Buddhasahassenapi gantvā bodhetuṁ asakkuṇeyye arūpabhave nibbattissāmī"ti disvā "evarūpaṁ nāma acchariyapurisaṁ Buddhabhūtaṁ daṭṭhuṁ na labhissāmi, mahatī vata me jāni bhavissatī"ti parodi.

Manussā disvā "amhākaṁ ayyo idāneva hasitvā puna parodi[1]. Kiṁ nu kho bhante amhākaṁ ayyaputtassa koci antarāyo bhavissatī"ti pucchiṁsu. Natthetassa antarāyo, nissaṁsayena Buddho bhavissatīti. Atha kasmā paroditthāti. "Evarūpaṁ purisaṁ Buddhabhūtaṁ daṭṭhuṁ na labhissāmi, 'mahatī vata me jāni bhavissatī'ti attānaṁ anusocanto rodāmī"ti āha. Tato so "kiṁ nu kho me ñātakesu koci etaṁ Buddhabhūtaṁ daṭṭhuṁ labhissati, na labhissatī"ti upadhārento attano bhāgineyyaṁ Nāḷakadārakaṁ addasa. So bhaginiyā gehaṁ gantvā "kahaṁ te putto Nāḷako"ti. Atthi gehe ayyāti. "Pakkosāhi nan"ti pakkosāpetvā attano santikaṁ āgataṁ kumāraṁ āha "tāta Suddhodanamahārājassa kule putto jāto, Buddhaṅkuro esa pañcatiṁsa vassāni atikkamitvā Buddho bhavissati, tvaṁ etaṁ daṭṭhuṁ labhissasi, ajjeva pabbajāhī"ti. Sattāsītikoṭidhane kule nibbattadārakopi "na maṁ mātulo anatthe niyojessatī"ti cintetvā tāvadeva antarāpaṇato kāsāyāni ceva mattikāpattañca āharāpetvā kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā "yo loke uttamapuggalo, taṁ uddissa mayhaṁ pabbajjā"ti bodhisattābhimukhaṁ añjaliṁ paggayha pañcapatiṭṭhitena vanditvā pattaṁ thavikāya pakkhipitvā aṁsakūṭe laggetvā Himavantaṁ pavisitvā samaṇadhammaṁ akāsi. So paramābhisambodhiṁ pattaṁ Tathāgataṁ upasaṅkamitvā Nāḷakapaṭipadaṁ kathāpetvā puna Himavantaṁ pavisitvā arahattaṁ patvā ukkaṭṭhapaṭipadaṁ paṭipanno satteva māse āyuṁ pāletvā ekaṁ suvaṇṇapabbataṁ nissāya ṭhitakova anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbāsi.

Bodhisattampi kho pañcame divase sīsaṁ nhāpetvā "nāmaggahaṇaṁ gaṇhissāmā"ti rājabhavanaṁ catujjātikagandhehi vilimpitvā lājāpañcamakāni pupphāni vikiritvā asambhinnapāyāsaṁ pacāpetvā tiṇṇaṁ vedānaṁ pāraṅgate aṭṭhasatabrāhmaṇe[2] nimantetvā rājabhavane nisīdāpetvā

1. Rodituṁ upaṭṭhito (Sī, Syā, I) 2. Pārage aṭṭhuttarasataṁ brāhmaṇe (Sī)

ဗုဒ္ဓသတေနပိ ဗုဒ္ဓသဟဿေနပိ ဂန္တွာ ဗောဓေတုံ အသက္ကုဏေယျေ အရူပဘဝေ နိဗ္ဗတ္တိဿာမီ”တိ ဒိသွာ “ဧဝရူပံ နာမ အစ္ဆရိယပုရိသံ ဗုဒ္ဓဘူတံ ဒဋ္ဌုံ န လဘိဿာမိ၊ မဟတီ ဝတ မေ ဇာနိ ဘဝိဿတီ”တိ ပရောဒိ။

မနုဿာ ဒိသွာ “အမှာကံ အယျော ဣဒါနေဝ ဟသိတွာ ပုန ပရောဒိ[1]။ ကိံ နု ခေါ ဘန္တေ အမှာကံ အယျပုတ္တဿ ကောစိ အန္တရာယော ဘဝိဿတီ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ နတ္ထေတဿ အန္တရာယော၊ နိဿံသယေန ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတီတိ။ အထ ကသ္မာ ပရောဒိတ္ထာတိ။ “ဧဝရူပံ ပုရိသံ ဗုဒ္ဓဘူတံ ဒဋ္ဌုံ န လဘိဿာမိ၊ ‘မဟတီ ဝတ မေ ဇာနိ ဘဝိဿတီ’တိ အတ္တာနံ အနုသောစန္တော ရောဒါမီ”တိ အာဟ။ တတော သော ‘‘ကိံ နု ခေါ မေ ဉာတကေသု ကောစိ ဧတံ ဗုဒ္ဓဘူတံ ဒဋ္ဌုံ လဘိဿတိ, န လဘိဿတီ”တိ ဥပဓာရေန္တော အတ္တနော ဘာဂိနေယျံ နာဠကဒါရကံ အဒ္ဒသ။ သော ဘဂိနိယာ ဂေဟံ ဂန္တွာ “ကဟံ တေ ပုတ္တော နာဠကော’’တိ။ အတ္ထိ ဂေဟေ အယျာတိ။ “ပက္ကောသာဟိ နန်”တိ ပက္ကောသာပေတွာ အတ္တနော သန္တိကံ အာဂတံ ကုမာရံ အာဟ “တာတ သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇဿ ကုလေ ပုတ္တော ဇာတော၊ ဗုဒ္ဓင်္ကုရော ဧသ ပဉ္စတိံသ ဝဿာနိ အတိက္ကမိတွာ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတိ၊ တွံ ဧတံ ဒဋ္ဌုံ လဘိဿသိ၊ အဇ္ဇေဝ ပဗ္ဗဇာဟီ”တိ။ သတ္တာသီတိကောဋိဓနေ ကုလေ နိဗ္ဗတ္တဒါရကောပိ “န မံ မာတုလော အနတ္ထေ နိယောဇေဿတီ”တိ စိန္တေတွာ တာဝဒေဝ အန္တရာပဏတော ကာသာယာနိ စေဝ မတ္တိကာပတ္တဉ္စ အာဟရာပေတွာ ကေသမဿုံ ဩဟာရေတွာ ကာသာယာနိ ဝတ္ထာနိ အစ္ဆာဒေတွာ “ယော လောကေ ဥတ္တမပုဂ္ဂလော၊ တံ ဥဒ္ဒိဿ မယှံ ပဗ္ဗဇ္ဇာ’’တိ ဗောဓိသတ္တာဘိမုခံ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ ပတ္တံ ထဝိကာယ ပက္ခိပိတွာ အံသကူဋေ လဂ္ဂေတွာ ဟိမဝန္တံ ပဝိသိတွာ သမဏဓမ္မံ အကာသိ။ သော ပရမာဘိသမ္ဗောဓိံ ပတ္တံ တထာဂတံ ဥပသင်္ကမိတွာ နာဠကပဋိပဒံ ကထာပေတွာ ပုန ဟိမဝန္တံ ပဝိသိတွာ အရဟတ္တံ ပတွာ ဥက္ကဋ္ဌပဋိပဒံ ပဋိပန္နော သတ္တေဝ မာသေ အာယုံ ပါလေတွာ ဧကံ သုဝဏ္ဏပဗ္ဗတံ နိဿာယ ဌိတကောဝ အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗာယိ။

ဗောဓိသတ္တမ္ပိ ခေါ ပဉ္စမေ ဒိဝသေ သီသံ နှာပေတွာ “နာမဂ္ဂဟဏံ ဂဏှိဿာမာ”တိ ရာဇဘဝနံ စတုဇ္ဇာတိကဂန္ဓေဟိ ဝိလိမ္ပိတွာ လာဇပဉ္စမကာနိ ပုပ္ဖါနိ ဝိကိရိတွာ အသမ္ဘိန္နပါယာသံ ပစာပေတွာ တိဏ္ဏံ ဝေဒါနံ ပါရင်္ဂတေ အဋ္ဌသတဗြာဟ္မဏေ[2] နိမန္တေတွာ ရာဇဘဝနေ နိသီဒါပေတွာ

၁-ရောဒိတုံ ဥပဋ္ဌိတော (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၂-ပါရဂေ အဋ္ဌုတ္တရသတံ ဗြာဟ္မဏေ (သီ)

subhojanaṁ bhojetvā mahāsakkāraṁ katvā “kiṁ nu kho bhavissatī”ti lakkhaṇāni pariggahāpesuṁ. Tesu—

Rāmo Dhajo Lakkhaṇe cāpi Mantī[1],
Koṇḍañño ca Bhojo Suyāmo Sudatto[2].
Ete tadā aṭṭha ahesuṁ brāhmaṇā,
Chaḷaṅgavā mantaṁ viyākariṁsūti[3]—

Ime aṭṭheva brāhmaṇā **lakkhaṇapariggāhakā** ahesuṁ. Paṭisandhiggahaṇadivase supinopi eteheva pariggahito. Tesu satta janā dve aṅguliyo ukkhipitvā dvedhā byākariṁsu “imehi lakkhaṇehi samannāgato agāraṁ ajjhāvasamāno rājā hoti cakkavattī, pabbajamāno Buddho”ti, sabbaṁ cakkavattirañño sirivibhavaṁ ācikkhiṁsu. Tesaṁ pana sabbadaharo gottato Koṇḍañño nāma māṇavo bodhisattassa varalakkhaṇanipphattiṁ oloketvā “imassa agāramajjhe ṭhānakāraṇaṁ natthi, ekantenesa vivaṭṭacchado Buddho bhavissatī”ti ekameva aṅguliṁ ukkhipitvā ekaṁsabyākaraṇaṁ byākāsi. Ayaṁ hi katādhikāro pacchimabhavikasatto paññāya itare satta jane abhibhavitvā “imehi lakkhaṇehi samannāgatassa agāramajjhe ṭhānaṁ nāma natthi, asaṁsayaṁ Buddho bhavissatī”ti ekameva gatiṁ addasa, tasmā ekaṁ aṅguliṁ ukkhipitvā evaṁ byākāsi. Athassa nāmaṁ gaṇhantā sabbalokassa atthasiddhikarattā “Siddhattho”ti nāmamakaṁsu.

Atha te brāhmaṇā attano gharāni gantvā putte āmantayiṁsu “tātā amhe mahallakā, Suddhodanamahārājassa puttaṁ sabbaññutaṁ pattaṁ mayaṁ sambhaveyyāma vā no vā, tumhe tasmiṁ kumāre sabbaññutaṁ patte tassa sāsane pabbajeyyāthā”ti. Te sattapi janā yāvatāyukaṁ ṭhatvā yathākammaṁ gatā, Koṇḍaññamāṇavova arogo ahosi. So mahāsatte vuḍḍhimanvāya mahābhinikkhamanaṁ abhinikkhamitvā anukkamena Uruvelaṁ gantvā “ramaṇīyo vata ayaṁ bhūmibhāgo, alaṁ vatidaṁ

1. Jotimanti (Ka)
2. Bhojo Suyāmo Koṇḍañño Sudatto (Syā), Yañño Subhojo Suyāmo Sudatto (Ka)
3. Khu 11. 229 piṭṭhe Milindapañhe cuṇṇiyavasena āgatā; Ma-Ṭṭha 2. 92 piṭṭhepi passitabbaṁ.

သုဘောဇနံ ဘောဇေတွာ မဟာသက္ကာရံ ကတွာ “ကိံ နု ခေါ ဘဝိဿတီ”တိ လက္ခဏာနိ ပရိဂ္ဂဟာပေသုံ။ တေသု—

ရာမော ဓဇော လက္ခဏော စာပိ မန္တီ[၁]၊
ကောဏ္ဍညော စ ဘောဇော သုယာမော သုဒတ္တော[၂]။
ဧတေ တဒါ အဋ္ဌ အဟေသုံ ဗြာဟ္မဏာ၊
ဆဠင်္ဂဝါ မန္တံ ဝိယာကရိံသူတိ[၃]—

ဣမေ အဋ္ဌေဝ ဗြာဟ္မဏာ **လက္ခဏပရိဂ္ဂါဟကာ** အဟေသုံ။ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏဒိဝသေ သုပိနောပိ ဧတေဟေဝ ပရိဂ္ဂဟိတော။ တေသု သတ္တ ဇနာ ဒွေ အင်္ဂုလိယော ဥက္ခိပိတွာ ဒွေဓာ ဗျာကရိံသု “ဣမေဟိ လက္ခဏေဟိ သမန္နာဂတော အဂါရံ အဇ္ဈာဝသမာနော ရာဇာ ဟောတိ စက္ကဝတ္တီ၊ ပဗ္ဗဇမာနော ဗုဒ္ဓေါ”တိ၊ သဗ္ဗံ စက္ကဝတ္တိရညော သိရိဝိဘဝံ အာစိက္ခိံသု။ တေသံ ပန သဗ္ဗဒဟရော ဂေါတ္တတော ကောဏ္ဍညော နာမ မာဏဝေါ ဗောဓိသတ္တဿ ဝရလက္ခဏနိပ္ဖတ္တိံ ဩလောကေတွာ “ဣမဿ အဂါရမဇ္ဈေ ဌာနကာရဏံ နတ္ထိ၊ ဧကန္တေနေသ ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒေါ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတီ”တိ ဧကမေဝ အင်္ဂုလိံ ဥက္ခိပိတွာ ဧကံသဗျာကရဏံ ဗျာကာသိ။ အယံ ဟိ ကတာဓိကာရော ပစ္ဆိမဘဝိကသတ္တော ပညာယ ဣတရေ သတ္တ ဇနေ အဘိဘဝိတွာ “ဣမေဟိ လက္ခဏေဟိ သမန္နာဂတဿ အဂါရမဇ္ဈေ ဌာနံ နာမ နတ္ထိ၊ အသံသယံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတီ”တိ ဧကမေဝ ဂတိံ အဒ္ဒသ၊ တသ္မာ ဧကံ အင်္ဂုလိံ ဥက္ခိပိတွာ ဧဝံ ဗျာကာသိ။ အထဿ နာမံ ဂဏှန္တာ သဗ္ဗလောကဿ အတ္ထသိဒ္ဓိကရတ္တာ “သိဒ္ဓတ္ထော”တိ နာမမကံသု။

အထ တေ ဗြာဟ္မဏာ အတ္တနော ဃရာနိ ဂန္တွာ ပုတ္တေ အာမန္တယိံသု “တာတာ အမှေ မဟလ္လကာ၊ သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇဿ ပုတ္တံ သဗ္ဗညုတံ ပတ္တံ မယံ သမ္ဘဝေယျာမ ဝါ နော ဝါ၊ တုမှေ တသ္မိံ ကုမာရေ သဗ္ဗညုတံ ပတ္တေ တဿ သာသနေ ပဗ္ဗဇေယျာထာ”တိ။ တေ သတ္တပိ ဇနာ ယာဝတာယုကံ ဌတွာ ယထာကမ္မံ ဂတာ၊ ကောဏ္ဍညမာဏဝေါဝ အရောဂေါ အဟောသိ။ သော မဟာသတ္တေ ဝုဍ္ဎိမန္ဝာယ မဟာဘိနိက္ခမနံ အဘိနိက္ခမိတွာ အနုက္ကမေန ဥရုဝေလံ ဂန္တွာ “ရမဏီယော ဝတ အယံ ဘူမိဘာဂေါ၊ အလံ ဝတိဒံ

၁-ဇောတိမန္တိ (က)
၂-ဘောဇော သုယာမော ကောဏ္ဍညော သုဒတ္တော (သျာ)၊ ယညော သုဘောဇော သုယာမော သုဒတ္တော (က)
၃-ခု ၁၁-၂၂၉-ပိဋ္ဌေ မိလိန္ဒပဉှေ စုဏ္ဏိယဝသေန အာဂတာ၊ မ-ဋ္ဌ ၂-၉၂-ပိဋ္ဌေပိ ပဿိတဗ္ဗံ။

kulaputtassa padhānatthikassa padhānāyā"ti cittaṁ uppādetvā tattha vāsaṁ upagate "mahāpuriso pabbajito"ti sutvā tesaṁ brāhmaṇānaṁ putte upasaṅkamitvā evamāha "Siddhatthakumāro kira pabbajito, so nissaṁsayaṁ Buddho bhavissati. Sace tumhākaṁ pitaro arogā assu, ajja nikkhamitvā pabbajeyyuṁ. Sace tumhepi iccheyyātha, etha, ahaṁ taṁ purisaṁ anupabbajissāmī"ti. Te sabbe ekacchandā bhavituṁ nāsakkhiṁsu, tayo janā na pabbajiṁsu, Koṇḍaññabrāhmaṇaṁ jeṭṭhakaṁ katvā itare cattāro pabbajiṁsu. Te pañcapi janā Pañcavaggiyattherā nāma jātā.

Tadā pana rājā "kiṁ disvā mayhaṁ putto pabbajissatī"ti pucchi. Cattāri pubbanimittānīti. Katarañca katarañcāti. Jarājiṇṇaṁ byādhitaṁ kālakataṁ pabbajitanti. Rājā "ito paṭṭhāya evarūpānaṁ mama puttassa santikaṁ upasaṅkamituṁ mā adattha, mayhaṁ puttassa Buddhabhāvena kammaṁ natthi, ahaṁ mama puttaṁ dvisahassadīpaparivārānaṁ catunnaṁ mahādīpānaṁ issariyādhipaccaṁ rajjaṁ kārentaṁ chattiṁsayojanaparimaṇḍalāya parisāya parivutaṁ gaganatale vicaramānaṁ passitukāmo"ti. Evañca pana vatvā imesaṁ catuppakārānaṁ nimittānaṁ[1] kumārassa cakkhupathe āgamananivāraṇatthaṁ catūsu disāsu gāvute gāvute ārakkhaṁ ṭhapesi. Taṁ divasaṁ pana maṅgalaṭṭhāne sannipatitesu asītiyā ñātikulasahassesu ekeko ekamekaṁ puttaṁ paṭijāni "ayaṁ Buddho vā hotu rājā vā, mayaṁ ekamekaṁ puttaṁ dassāma. Sacepi Buddho bhavissati, khattiyasamaṇeheva purakkhataparivārito vicarissati. Sacepi rājā bhavissati, khattiyakumāreheva purakkhataparivārito vicarissatī"ti. Rājāpi bodhisattassa uttamarūpasampannā vigatasabbadosā dhātiyo paccupaṭṭhāpesi. Bodhisatto anantena parivārena mahantena sirisobhaggena vaḍḍhati.

Athekadivasaṁ rañño **vappamaṅgalaṁ** nāma ahosi. Taṁ divasaṁ sakalanagaraṁ devavimānaṁ viya alaṅkaronti, sabbe dāsakammakarādayo ahatavatthanivatthā gandhamālādipaṭimaṇḍitā rājakule sannipatanti, rañño kammante naṅgalasahassaṁ yojīyati. Tasmiṁ pana divase ekenūna-aṭṭhasatanaṅgalāni[2] saddhiṁ balibaddarasmiyottehi rajataparikkhatāni honti, rañño

1. Purisānaṁ (Sī), parisānaṁ (Syā)
2. Ekena ūnaṁ aṭṭhasataṁ naṅgalāni (Sī), ekenūna-aṭṭhasatena naṅgalena (Ka)

ကုလပုတ္တဿ ပဓာနတ္ထိကဿ ပဓာနာယာ"တိ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတွာ တတ္ထ ဝါသံ ဥပဂတေ "မဟာပုရိသော ပဗ္ဗဇိတော"တိ သုတွာ တေသံ ဗြာဟ္မဏာနံ ပုတ္တေ ဥပသင်္ကမိတွာ ဧဝမာဟ "သိဒ္ဓတ္ထကုမာရော ကိရ ပဗ္ဗဇိတော၊ သော နိဿံသယံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတိ။ သစေ တုမှာကံ ပိတရော အရောဂါ အဿု၊ အဇ္ဇ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇေယျုံ။ သစေ တုမှေပိ ဣစ္ဆေယျာထ, ဧထ၊ အဟံ တံ ပုရိသံ အနုပဗ္ဗဇိဿာမီ"တိ။ တေ သဗ္ဗေ ဧကစ္ဆန္ဒာ ဘဝိတုံ နာသက္ခိံသု၊ တယော ဇနာ န ပဗ္ဗဇိံသု၊ ကောဏ္ဍညဗြာဟ္မဏံ ဇေဋ္ဌကံ ကတွာ ဣတရေ စတ္တာရော ပဗ္ဗဇိံသု။ တေ ပဉ္စပိ ဇနာ ပဉ္စဝဂ္ဂိယတ္ထေရာ နာမ ဇာတာ။

တဒါ ပန ရာဇာ "ကိံ ဒိသွာ မယှံ ပုတ္တော ပဗ္ဗဇိဿတီ"တိ ပုစ္ဆိ။ စတ္တာရိ ပုဗ္ဗနိမိတ္တာနီတိ။ ကတရဉ္စ ကတရဉ္စာတိ။ ဇရာဇိဏ္ဏံ ဗျာဓိတံ ကာလကတံ ပဗ္ဗဇိတန္တိ။ ရာဇာ "ဣတော ပဋ္ဌာယ ဧဝရူပါနံ မမ ပုတ္တဿ သန္တိကံ ဥပသင်္ကမိတုံ မာ အဒတ္ထ၊ မယှံ ပုတ္တဿ ဗုဒ္ဓဘာဝေန ကမ္မံ နတ္ထိ၊ အဟံ မမ ပုတ္တံ ဒွိသဟဿဒီပပရိဝါရာနံ စတုန္နံ မဟာဒီပါနံ ဣဿရိယာဓိပစ္စံ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တံ ဆတ္တိံသယောဇနပရိမဏ္ဍလာယ ပရိသာယ ပရိဝုတံ ဂဂနတလေ ဝိစရမာနံ ပဿိတုကာမော"တိ။ ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ ဣမေသံ စတုပ္ပကာရာနံ နိမိတ္တာနံ[၁] ကုမာရဿ စက္ခုပထေ အာဂမနနိဝါရဏတ္ထံ စတူသု ဒိသာသု ဂါဝုတေ ဂါဝုတေ အာရက္ခံ ဌပေသိ။ တံ ဒိဝသံ ပန မင်္ဂလဋ္ဌာနေ သန္နိပတိတေသု အသီတိယာ ဉာတိကုလသဟဿေသု ဧကေကော ဧကမေကံ ပုတ္တံ ပဋိဇာနိ "အယံ ဗုဒ္ဓေါ ဝါ ဟောတု ရာဇာ ဝါ၊ မယံ ဧကမေကံ ပုတ္တံ ဒဿာမ။ သစေပိ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတိ၊ ခတ္တိယသမဏေဟေဝ ပုရက္ခတပရိဝါရိတော ဝိစရိဿတိ။ သစေပိ ရာဇာ ဘဝိဿတိ၊ ခတ္တိယကုမာရေဟေဝ ပုရက္ခတပရိဝါရိတော ဝိစရိဿတီ"တိ။ ရာဇာပိ ဗောဓိသတ္တဿ ဥတ္တမရူပသမ္ပန္နာ ဝိဂတသဗ္ဗဒေါသာ ဓာတိယော ပစ္စုပဋ္ဌာပေသိ။ ဗောဓိသတ္တော အနန္တေန ပရိဝါရေန မဟန္တေန သိရိသောဘဂ္ဂေန ဝဍ္ဎတိ။

အထေကဒိဝသံ ရညော **ဝပ္ပမင်္ဂလံ** နာမ အဟောသိ။ တံ ဒိဝသံ သကလနဂရံ ဒေဝဝိမာနံ ဝိယ အလင်္ကရောန္တိ၊ သဗ္ဗေ ဒါသကမ္မကရာဒယော အဟတဝတ္ထနိဝတ္ထာ ဂန္ဓမာလာဒိပဋိမဏ္ဍိတာ ရာဇကုလေ သန္နိပတန္တိ၊ ရညော ကမ္မန္တေ နင်္ဂလသဟဿံ ယောဇီယတိ။ တသ္မိံ ပန ဒိဝသေ ဧကေနူနအဋ္ဌသတနင်္ဂလာနိ[၂] သဒ္ဓိံ ဗလိဗဒ္ဒရသ္မိယောတ္တေဟိ ရဇတပရိက္ခတာနိ ဟောန္တိ၊ ရညော

၁-ပုရိသာနံ (သီ)၊ ပရိသာနံ (သျာ)
၂-ဧကေန ဦနံ အဋ္ဌသတံ နင်္ဂလာနိ (သီ)၊ ဧကေနူနအဋ္ဌသတေန နင်္ဂလေန (က)

ālambananaṅgalaṁ pana rattasuvaṇṇaparikkhataṁ hoti. Balibaddānaṁ siṅgarasmipatodāpi suvaṇṇaparikkhatāva honti. Rājā mahatā parivārena nikkhanto puttaṁ gahetvā agamāsi. Kammantaṭṭhāne eko jamburukkho bahalapalāso sandacchāyo ahosi. Tassa heṭṭhā kumārassa sayanaṁ paññapāpetvā upari suvaṇṇatārakakhacitaṁ vitānaṁ bandhāpetvā sāṇipākārena parikkhipāpetvā ārakkhaṁ ṭhapāpetvā rājā sabbālaṅkāraṁ alaṅkaritvā amaccagaṇaparivuto naṅgalakaraṇaṭṭhānaṁ agamāsi. Tattha rājā suvaṇṇanaṅgalaṁ gaṇhāti, amaccā ekenūnaṭṭhasatarajatanaṅgalāni, kassakā sesanaṅgalāni. Te tāni gahetvā ito cito ca kasanti. Rājā pana orato vā pāraṁ gacchati, pārato vā oraṁ āgacchati. Etasmiṁ ṭhāne mahāsampatti ahosi. Bodhisattaṁ parivāretvā nisinnā dhātiyo "rañño sampattiṁ passissāmā"ti antosāṇito bahi nikkhantā. Bodhisatto ito cito ca olokento kañci adisvā vegena uṭṭhāya pallaṅkaṁ ābhujitvā ānāpāne pariggahetvā paṭhamajjhānaṁ nibbattesi. Dhātiyo khajjabhojjantare vicaramānā thokaṁ cirāyiṁsu. Sesarukkhānaṁ chāyā nivattā[1], tassa pana rukkhassa parimaṇḍalā hutvā aṭṭhāsi. Dhātiyo "ayyaputto ekako"ti vegena sāṇiṁ ukkhipitvā anto pavisamānā bodhisattaṁ sayane pallaṅkena nisinnaṁ tañca pāṭihāriyaṁ disvā gantvā rañño ārocesuṁ "deva kumāro evaṁ nisinno, aññesaṁ rukkhānaṁ chāyā nivattā, jamburukkhassa pana parimaṇḍalā ṭhitā"ti. Rājā vegenāgantvā pāṭihāriyaṁ disvā "idaṁ te tāta dutiyaṁ vandanan"ti puttaṁ vandi.

Atha anukkamena bodhisatto soḷasavassuddesiko jāto. Rājā bodhisattassa tiṇṇaṁ utūnaṁ anucchavike tayo pāsāde kāresi ekaṁ navabhūmakaṁ, ekaṁ sattabhūmakaṁ, ekaṁ pañcabhūmakaṁ, cattālīsasahassā ca nāṭakitthiyo upaṭṭhāpesi. Bodhisatto devo viya accharāsaṁghaparivuto alaṅkatanāṭakaparivuto nippurisehi tūriyehi paricāriyamāno mahāsampattiṁ anubhavanto utuvārena tesu pāsādesu viharati. Rāhulamātā panassa devī aggamahesī ahosi.

1. Anativattā (Sī), ativattā (I)

အာလမ္ဗနနင်္ဂလံ ပန ရတ္တသုဝဏ္ဏပရိက္ခတံ ဟောတိ။ ဗလိဗဒ္ဒါနံ သိင်္ဂရသ္မိပတောဒါပိ သုဝဏ္ဏပရိက္ခတာဝ ဟောန္တိ။ ရာဇာ မဟတာ ပရိဝါရေန နိက္ခန္တော ပုတ္တံ ဂဟေတွာ အဂမာသိ။ ကမ္မန္တဋ္ဌာနေ ဧကော ဇမ္ဗုရုက္ခော ဗဟလပလာသော သန္ဒစ္ဆာယော အဟောသိ။ တဿ ဟေဋ္ဌာ ကုမာရဿ သယနံ ပညပါပေတွာ ဥပရိ သုဝဏ္ဏတာရကခစိတံ ဝိတာနံ ဗန္ဓာပေတွာ သာဏိပါကာရေန ပရိက္ခိပါပေတွာ အာရက္ခံ ဌပါပေတွာ ရာဇာ သဗ္ဗာလင်္ကာရံ အလင်္ကရိတွာ အမစ္စဂဏပရိဝုတော နင်္ဂလကရဏဋ္ဌာနံ အဂမာသိ။ တတ္ထ ရာဇာ သုဝဏ္ဏနင်္ဂလံ ဂဏှာတိ၊ အမစ္စာ ဧကေနူနဋ္ဌသတရဇတနင်္ဂလာနိ၊ ကဿကာ သေသနင်္ဂလာနိ။ တေ တာနိ ဂဟေတွာ ဣတော စိတော စ ကသန္တိ။ ရာဇာ ပန ဩရတော ဝါ ပါရံ ဂစ္ဆတိ၊ ပါရတော ဝါ ဩရံ အာဂစ္ဆတိ။ ဧတသ္မိံ ဌာနေ မဟာသမ္ပတ္တိ အဟောသိ။ ဗောဓိသတ္တံ ပရိဝါရေတွာ နိသိန္နာ ဓာတိယော "ရညော သမ္ပတ္တိံ ပဿိဿာမာ"တိ အန္တောသာဏိတော ဗဟိ နိက္ခန္တာ။ ဗောဓိသတ္တော ဣတော စိတော စ ဩလောကေန္တော ကဉ္စိ အဒိသွာ ဝေဂေန ဥဋ္ဌာယ ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ အာနာပါနေ ပရိဂ္ဂဟေတွာ ပဌမဇ္ဈာနံ နိဗ္ဗတ္တေသိ။ ဓာတိယော ခဇ္ဇဘောဇ္ဇန္တရေ ဝိစရမာနာ ထောကံ စိရာယိံသု။ သေသရုက္ခာနံ ဆာယာ နိဝတ္တာ[၁]၊ တဿ ပန ရုက္ခဿ ပရိမဏ္ဍလာ ဟုတွာ အဋ္ဌာသိ။ ဓာတိယော "အယျပုတ္တော ဧကကော"တိ ဝေဂေန သာဏိံ ဥက္ခိပိတွာ အန္တော ပဝိသမာနာ ဗောဓိသတ္တံ သယနေ ပလ္လင်္ကေန နိသိန္နံ တဉ္စ ပါဋိဟာရိယံ ဒိသွာ ဂန္တွာ ရညော အာရောစေသုံ "ဒေဝ ကုမာရော ဧဝံ နိသိန္နော၊ အညေသံ ရုက္ခာနံ ဆာယာ နိဝတ္တာ၊ ဇမ္ဗုရုက္ခဿ ပန ပရိမဏ္ဍလာ ဌိတာ"တိ။ ရာဇာ ဝေဂေနာဂန္တွာ ပါဋိဟာရိယံ ဒိသွာ "ဣဒံ တေ တာတ ဒုတိယံ ဝန္ဒန"န္တိ ပုတ္တံ ဝန္ဒိ။

အထ အနုက္ကမေန ဗောဓိသတ္တော သောဠသဝဿုဒ္ဒေသိကော ဇာတော။ ရာဇာ ဗောဓိသတ္တဿ တိဏ္ဏံ ဥတူနံ အနုစ္ဆဝိကေ တယော ပါသာဒေ ကာရေသိ ဧကံ နဝဘူမကံ, ဧကံ သတ္တဘူမကံ, ဧကံ ပဉ္စဘူမကံ၊ စတ္တာလီသသဟဿာ စ နာဋကိတ္ထိယော ဥပဋ္ဌာပေသိ။ ဗောဓိသတ္တော ဒေဝေါ ဝိယ အစ္ဆရာသံဃပရိဝုတော အလင်္ကတနာဋကပရိဝုတော နိပ္ပုရိသေဟိ တူရိယေဟိ ပရိစာရိယမာနော မဟာသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝန္တော ဥတုဝါရေန တေသု ပါသာဒေသု ဝိဟရတိ။ ရာဟုလမာတာ ပနဿ ဒေဝီ အဂ္ဂမဟေသီ အဟောသိ။

၁-အနတိဝတ္တာ (သီ)၊ အတိဝတ္တာ (ဣ)

Tassevaṁ mahāsampattiṁ anubhavantassa ekadivasaṁ ñātisaṁghassa abbhantare ayaṁ kathā udapādi “Siddhattho kīḷāpasutova vicarati, kiñci sippaṁ na sikkhati, saṅgāme paccupaṭṭhite kiṁ karissatī”ti. Rājā bodhisattaṁ pakkosāpetvā “tāta tava ñātakā ‘Siddhattho kiñci sippaṁ asikkhitvā kīḷāpasutova vicaratī’ti vadanti, ettha kiṁ pattakāle maññasī”ti. Deva mama sippaṁ sikkhanakiccaṁ natthi, nagare mama sippadassanatthaṁ bheriṁ carāpetha “ito sattame divase ñātakānaṁ sippaṁ dassessāmī”ti. Rājā tathā akāsi. Bodhisatto akkhaṇavedhivālavedhidhanuggahe sannipātāpetvā mahājanassa majjhe aññehi dhanuggahehi asādhāraṇaṁ ñātakānaṁ dvādasavidhaṁ sippaṁ dassesi. Taṁ Sarabhaṅgajātake āgatanayeneva veditabbaṁ. Tadāssa ñātisaṁgho nikkaṅkho ahosi.

Athekadivasaṁ bodhisatto uyyānabhūmiṁ gantukāmo sārathiṁ āmantetvā “rathaṁ yojehī”ti āha. So “sādhū”ti paṭissuṇitvā mahārahaṁ uttamarathaṁ sabbālaṅkārena alaṅkaritvā kumudapattavaṇṇe cattāro maṅgalasindhave yojetvā bodhisattassa paṭivedesi. Bodhisatto devavimānasadisaṁ rathaṁ abhiruhitvā uyyānābhimukho agamāsi. Devatā “Siddhatthakumārassa abhisambujjhanakālo āsanno, pubbanimittaṁ dassessāmā”ti ekaṁ devaputtaṁ jarājajjaraṁ khaṇḍadantaṁ palitakesaṁ vaṅkaṁ obhaggasarīraṁ daṇḍahatthaṁ pavedhamānaṁ katvā dassesuṁ. Taṁ bodhisatto ceva sārathi ca passanti. Tato bodhisatto sārathiṁ “samma ko nāmesa puriso, kesāpissa na yathā aññesan”ti mahāpadāne āgatanayena pucchitvā tassa vacanaṁ sutvā “dhīratthu vata bho jāti, yatra hi nāma jātassa jarā paññāyissatī”ti saṁviggahadayo tatova paṭinivattitvā pāsādameva abhiruhi. Rājā “kiṁ kāraṇā mama putto khippaṁ paṭinivattī”ti pucchi. Jiṇṇakaṁ purisaṁ disvā devāti. “Jiṇṇakaṁ disvā pabbajissatīti āhaṁsu, kasmā maṁ[1] nāsetha, sīghaṁ puttassa nāṭakāni sajjetha, sampattiṁ anubhavanto pabbajjāya satiṁ na karissatī”ti vatvā ārakkhaṁ vaḍḍhetvā sabbadisāsu aḍḍhayojane aḍḍhayojane ṭhapesi.

1. Tasmā mā maṁ (Sī)

တဿေဝံ မဟာသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝန္တဿ ဧကဒိဝသံ ဉာတိသံဃဿ အဗ္ဘန္တရေ အယံ ကထာ ဥဒပါဒိ “သိဒ္ဓတ္ထော ကီဠာပသုတောဝ ဝိစရတိ၊ ကိဉ္စိ သိပ္ပံ န သိက္ခတိ၊ သင်္ဂါမေ ပစ္စုပဋ္ဌိတေ ကိံ ကရိဿတီ”တိ။ ရာဇာ ဗောဓိသတ္တံ ပက္ကောသာပေတွာ “တာတ တဝ ဉာတကာ ‘သိဒ္ဓတ္ထော ကိဉ္စိ သိပ္ပံ အသိက္ခိတွာ ကီဠာပသုတောဝ ဝိစရတီ’တိ ဝဒန္တိ၊ ဧတ္ထ ကိံ ပတ္တကာလေ မညသီ”တိ။ ဒေဝ မမ သိပ္ပံ သိက္ခနကိစ္စံ နတ္ထိ၊ နဂရေ မမ သိပ္ပဒဿနတ္ထံ ဘေရိံ စရာပေထ “ဣတော သတ္တမေ ဒိဝသေ ဉာတကာနံ သိပ္ပံ ဒဿေဿာမီ”တိ။ ရာဇာ တထာ အကာသိ။ ဗောဓိသတ္တော အက္ခဏဝေဓိဝါလဝေဓိဓနုဂ္ဂဟေ သန္နိပါတာပေတွာ မဟာဇနဿ မဇ္ဈေ အညေဟိ ဓနုဂ္ဂဟေဟိ အသာဓာရဏံ ဉာတကာနံ ဒွါဒသဝိဓံ သိပ္ပံ ဒဿေသိ။ တံ သရဘင်္ဂဇာတကေ အာဂတနယေ-နေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ တဒါဿ ဉာတိသံဃော နိက္ကင်္ခေါ အဟောသိ။

အထေကဒိဝသံ ဗောဓိသတ္တော ဥယျာနဘူမိံ ဂန္တုကာမော သာရထိံ အာမန္တေတွာ “ရထံ ယောဇေဟီ”တိ အာဟ။ သော “သာဓူ”တိ ပဋိဿုဏိတွာ မဟာရဟံ ဥတ္တမရထံ သဗ္ဗာလင်္ကာရေန အလင်္ကရိတွာ ကုမုဒပတ္တဝဏ္ဏေ စတ္တာရော မင်္ဂလသိန္ဓဝေ ယောဇေတွာ ဗောဓိသတ္တဿ ပဋိဝေဒေသိ။ ဗောဓိ-သတ္တော ဒေဝဝိမာနသဒိသံ ရထံ အဘိရုဟိတွာ ဥယျာနာဘိမုခေါ အဂမာသိ။ ဒေဝတာ “သိဒ္ဓတ္ထကုမာရဿ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈနကာလော အာသန္နော၊ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ ဒဿေဿာမာ”တိ ဧကံ ဒေဝပုတ္တံ ဇရာဇဇ္ဇရံ ခဏ္ဍဒန္တံ ပလိတကေသံ ဝင်္ကံ ဩဘဂ္ဂသရီရံ ဒဏ္ဍဟတ္ထံ ပဝေဓမာနံ ကတွာ ဒဿေသုံ။ တံ ဗောဓိသတ္တော စေဝ သာရထိ စ ပဿန္တိ။ တတော ဗောဓိသတ္တော သာရထိံ “သမ္မ ကော နာမေသ ပုရိသော၊ ကေသာပိဿ န ယထာ အညေသ”န္တိ မဟာပဒါနေ အာဂတနယေန ပုစ္ဆိတွာ တဿ ဝစနံ သုတွာ “ဓိရတ္ထု ဝတ ဘော ဇာတိ၊ ယတြ ဟိ နာမ ဇာတဿ ဇရာ ပညာယိဿတီ”တိ သံဝိဂ္ဂဟဒယော တတောဝ ပဋိနိဝတ္တိတွာ ပါသာဒမေဝ အဘိရုဟိ။ ရာဇာ “ကိံ ကာရဏာ မမ ပုတ္တော ခိပ္ပံ ပဋိနိဝတ္တီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဇိဏ္ဏကံ ပုရိသံ ဒိသွာ ဒေဝါတိ။ “ဇိဏ္ဏကံ ဒိသွာ ပဗ္ဗဇိဿတီတိ အာဟံသု၊ ကသ္မာ မံ[1] နာသေထ၊ သီဃံ ပုတ္တဿ နာဋကာနိ သဇ္ဇေထ၊ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝန္တော ပဗ္ဗဇ္ဇာယ သတိံ န ကရိဿတီ”တိ ဝတွာ အာရက္ခံ ဝဍ္ဎေတွာ သဗ္ဗဒိသာသု အဍ္ဎယောဇနေ အဍ္ဎယောဇနေ ဌပေသိ။

၁-တသ္မာ မာ မံ (သီ)

Punekadivasaṁ bodhisatto tatheva uyyānaṁ gacchanto devatāhinimmitaṁ byādhitaṁ purisaṁ disvā purimanayeneva pucchitvā saṁviggahadayo nivattitvā pāsādaṁ abhiruhi. Rājāpi pucchitvā heṭṭhā vuttanayeneva saṁvidahitvā puna vaḍḍhetvā samantā tigāvutappamāṇe padese ārakkhaṁ ṭhapesi. Aparaṁ ekadivasaṁ bodhisatto tatheva uyyānaṁ gacchanto devatāhi nimmitaṁ kālakataṁ disvā purimanayeneva pucchitvā saṁviggahadayo puna nivattitvā pāsādaṁ abhiruhi. Rājāpi pucchitvā heṭṭhā vuttanayeneva saṁvidahitvā puna vaḍḍhetvā samantā yojanappamāṇe padese ārakkhaṁ ṭhapesi. Aparaṁ pana ekadivasaṁ uyyānaṁ gacchanto tatheva devatāhi nimmitaṁ sunivatthaṁ supārutaṁ pabbajitaṁ disvā “ko nāmeso sammā”ti sārathiṁ pucchi. Sārathi kiñcāpi Buddhuppādassa abhāvā pabbajitaṁ vā pabbajitaguṇe vā na jānāti, devatānubhāvena pana “Pabbajito nāmāyaṁ devā”ti vatvā pabbajjāya guṇe vaṇṇesi. Bodhisatto pabbajjāya ruciṁ uppādetvā taṁ divasaṁ uyyānaṁ agamāsi. Dīghabhāṇakā panāhu “cattāri nimittāni ekadivaseneva disvā agamāsī”ti.

So tattha divasabhāgaṁ kīḷitvā maṅgalapokkharaṇiyaṁ nhāyitvā atthaṅgate sūriye maṅgalasilāpaṭṭe nisīdi attānaṁ alaṅkārāpetukāmo, athassa paricārakapurisā nānāvaṇṇāni dussāni nānappakārā ābharaṇavikatiyo mālāgandhavilepanāni ca ādāya samantā parivāretvā aṭṭhaṁsu. Tasmiṁ khaṇe Sakkassa nisinnāsanaṁ uṇhaṁ ahosi. So “ko nu kho maṁ imamhā ṭhānā cāvetukāmo”ti upadhārento bodhisattassa alaṅkāretukāmataṁ ñatvā Vissakammaṁ āmantesi “samma Vissakamma siddhatthakumāro ajja aḍḍharattasamaye mahābhinikkhamanaṁ nikkhamissati, ayamassa pacchimo alaṅkāro, uyyānaṁ gantvā mahāpurisaṁ dibbālaṅkārehi alaṅkarohī”ti. So “sādhū”ti paṭissuṇitvā devatānubhāvena taṅkhaṇaṁyeva upasaṅkamitvā tasseva kappakasadiso hutvā kappakassa hatthato veṭhanadussaṁ gahetvā bodhisattassa sīsaṁ veṭhesi. Bodhisatto hatthasamphasseneva “nāyaṁ manusso, devaputto eso”ti aññāsi. Veṭhanena veṭhitamatte sīse moḷiyaṁ maṇiratanākārena dussasahassaṁ abbhuggañchi, puna veṭhentassa dussasahassanti dasakkhattuṁ veṭhentassa dasa dussasahassāni

ပုနေကဒိဝသံ ဗောဓိသတ္တော တထေဝ ဥယျာနံ ဂစ္ဆန္တော ဒေဝတာဟိနိမ္မိတံ ဗျာဓိတံ ပုရိသံ ဒိသွာ ပုရိမနယေနေဝ ပုစ္ဆိတွာ သံဝိဂ္ဂဟဒယော နိဝတ္တိတွာ ပါသာဒံ အဘိရုဟိ။ ရာဇာပိ ပုစ္ဆိတွာ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနေဝ သံဝိဒဟိတွာ ပုန ဝဍ္ဎေတွာ သမန္တာ တိဂါဝုတပ္ပမာဏေ ပဒေသေ အာရက္ခံ ဌပေသိ။ အပရံ ဧကဒိဝသံ ဗောဓိသတ္တော တထေဝ ဥယျာနံ ဂစ္ဆန္တော ဒေဝတာဟိ နိမ္မိတံ ကာလကတံ ဒိသွာ ပုရိမနယေနေဝ ပုစ္ဆိတွာ သံဝိဂ္ဂဟဒယော ပုန နိဝတ္တိတွာ ပါသာဒံ အဘိရုဟိ။ ရာဇာပိ ပုစ္ဆိတွာ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနေဝ သံဝိဒဟိတွာ ပုန ဝဍ္ဎေတွာ သမန္တာ ယောဇနပ္ပမာဏေ ပဒေသေ အာရက္ခံ ဌပေသိ။ အပရံ ပန ဧကဒိဝသံ ဥယျာနံ ဂစ္ဆန္တော တထေဝ ဒေဝတာဟိ နိမ္မိတံ သုနိဝတ္ထံ သုပါရုတံ ပဗ္ဗဇိတံ ဒိသွာ “ကော နာမေသော သမ္မာ”တိ သာရထိံ ပုစ္ဆိ။ သာရထိ ကိဉ္စာပိ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒဿ အဘာဝါ ပဗ္ဗဇိတံ ဝါ ပဗ္ဗဇိတဂုဏေ ဝါ န ဇာနာတိ၊ ဒေဝတာနုဘာဝေန ပန “ပဗ္ဗဇိတော နာမာယံ ဒေဝါ”တိ ဝတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ ဂုဏေ ဝဏ္ဏေသိ။ ဗောဓိသတ္တော ပဗ္ဗဇ္ဇာယ ရုစိံ ဥပ္ပါဒေတွာ တံ ဒိဝသံ ဥယျာနံ အဂမာသိ။ ဒီဃဘာဏကာ ပနာဟု “စတ္တာရိ နိမိတ္တာနိ ဧကဒိဝသေနေဝ ဒိသွာ အဂမာသီ”တိ။

သော တတ္ထ ဒိဝသဘာဂံ ကီဠိတွာ မင်္ဂလပေါက္ခရဏိယံ နှာယိတွာ အတ္ထင်္ဂတေ သူရိယေ မင်္ဂလသိလာပဋ္ဋေ နိသီဒိ အတ္တာနံ အလင်္ကာရာပေတုကာမော၊ အထဿ ပရိစာရကပုရိသာ နာနာဝဏ္ဏာနိ ဒုဿာနိ နာနပ္ပကာရာ အာဘရဏဝိကတိယော မာလာဂန္ဓဝိလေပနာနိ စ အာဒါယ သမန္တာ ပရိဝါရေတွာ အဋ္ဌံသု။ တသ္မိံ ခဏေ သက္ကဿ နိသိန္နာသနံ ဥဏှံ အဟောသိ။ သော “ကော နု ခေါ မံ ဣမမှာ ဌာနာ စာဝေတုကာမော”တိ ဥပဓာရေန္တော ဗောဓိသတ္တဿ အလင်္ကာရေတုကာမတံ ဉတွာ ဝိဿကမ္မံ အာမန္တေသိ “သမ္မ ဝိဿကမ္မ သိဒ္ဓတ္ထကုမာရော အဇ္ဇ အဍ္ဎရတ္တသမယေ မဟာဘိနိက္ခမနံ နိက္ခမိဿတိ၊ အယမဿ ပစ္ဆိမော အလင်္ကာရော၊ ဥယျာနံ ဂန္တွာ မဟာပုရိသံ ဒိဗ္ဗာလင်္ကာရေဟိ အလင်္ကရောဟီ”တိ။ သော “သာဓူ”တိ ပဋိဿုဏိတွာ ဒေဝတာနုဘာဝေန တင်္ခဏညေဝ ဥပသင်္ကမိတွာ တဿေဝ ကပ္ပကသဒိသော ဟုတွာ ကပ္ပကဿ ဟတ္ထတော ဝေဌနဒုဿံ ဂဟေတွာ ဗောဓိသတ္တဿ သီသံ ဝေဌေသိ။ ဗောဓိသတ္တော ဟတ္ထသမ္ဖဿေနေဝ “နာယံ မနုဿော၊ ဒေဝပုတ္တော ဧသော”တိ အညာသိ။ ဝေဌနေန ဝေဌိတမတ္တေ သီသေ မောဠိယံ မဏိရတနာကာရေန ဒုဿသဟဿံ အဗ္ဘုဂ္ဂဉ္ဆိ၊ ပုန ဝေဌေန္တဿ ဒုဿသဟဿန္တိ ဒသက္ခတ္တုံ ဝေဌေန္တဿ ဒသ ဒုဿသဟဿာနိ

abbhuggacchiṁsu. “Sīsaṁ khuddakaṁ, dussāni bahūni, kathaṁ abbhuggatānī”ti na cintetabbaṁ. Tesu hi sabbamahantaṁ āmalakapupphappamāṇaṁ[1], avasesāni kusumbakapupphappamāṇāni ahesuṁ. Bodhisattassa sīsaṁ kiñjakkhagavacchitaṁ viya kuyyakapupphaṁ ahosi.

Athassa sabbālaṅkārapaṭimaṇḍitassa sabbatālāvacaresu sakāni sakāni paṭibhānāni dassayantesu, brāhmaṇesu “jayanandā”ti-ādivacanehi, sūtamāgadhādīsu[2] nānappakārehi maṅgalavacanatthutighosehi sambhāventesu sabbālaṅkārapaṭimaṇḍitaṁ rathavaraṁ abhiruhi. Tasmiṁ samaye “Rāhulamātā puttaṁ vijātā”ti sutvā Suddhodanamahārājā “puttassa me tuṭṭhiṁ nivedethā”ti sāsanaṁ pahiṇi. Bodhisatto taṁ sutvā “rāhu jāto, bandhanaṁ jātan”ti āha. Rājā “kiṁ me putto avacā”ti pucchitvā taṁ vacanaṁ sutvā “ito paṭṭhāya me nattā Rāhulakumāroyeva nāma hotū”ti āha.

Bodhisattopi kho rathavaraṁ āruyha mahantena yasena atimanoramena sirisobhaggena nagaraṁ pāvisi. Tasmiṁ samaye Kisāgotamī nāma khattiyakaññā uparipāsādavaratalagatā nagaraṁ padakkhiṇaṁ kurumānassa bodhisattassa rūpasiriṁ disvā pītisomanassajātā idaṁ udānaṁ udānesi—

“Nibbutā nūna sā mātā, nibbuto nūna so pitā.
Nibbutā nūna sā nārī, yassāyaṁ īdiso patī”ti.

Bodhisatto taṁ sutvā cintesi “ayaṁ evamāha ‘evarūpaṁ attabhāvaṁ passantiyā mātu hadayaṁ nibbāyati, pitu hadayaṁ nibbāyati, pajāpatiyā hadayaṁ nibbāyatī’ti. Kismiṁ nu kho nibbute hadayaṁ nibbutaṁ nāma hotī”ti. Athassa kilesesu virattamānasassa etadahosi “rāgaggimhi nibbute nibbutaṁ nāma hoti, dosaggimhi nibbute nibbutaṁ nāma hoti, mohaggimhi nibbute nibbutaṁ nāma hoti, mānadiṭṭhi-ādīsu sabbakilesadarathesu nibbutesu nibbutaṁ nāma hoti. Ayaṁ me sussavanaṁ sāvesi, ahaṁ hi nibbānaṁ gavesanto carāmi, ajjeva mayā gharāvāsaṁ chaḍḍetvā nikkhamma

1. Sāmalatāpupphapamāṇaṁ (Sī, Syā, I)
2. Sūtamāghatantakādīsu (Syā, I), sutamaṅgalikādīsu (Ka)

အဗ္ဘုဂ္ဂစ္ဆိံသု။ “သီသံ ခုဒ္ဒကံ၊ ဒုဿာနိ ဗဟူနိ၊ ကထံ အဗ္ဘုဂ္ဂတာနီ”တိ န စိန္တေတဗ္ဗံ။ တေသု ဟိ သဗ္ဗမဟန္တံ အာမလကပုပ္ဖပ္ပမာဏံ[၁]၊ အဝသေသာနိ ကုသုမ္ဘကပုပ္ဖပ္ပမာဏာနိ အဟေသုံ။ ဗောဓိသတ္တဿ သီသံ ကိဉ္ဇက္ခဂဝစ္ဆိတံ ဝိယ ကုယျကပုပ္ဖံ အဟောသိ။

အထဿ သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတဿ သဗ္ဗတာလာဝစရေသု သကာနိ သကာနိ ပဋိဘာနာနိ ဒဿယန္တေသု, ဗြာဟ္မဏေသု “ဇယနန္ဒာ”တိ-အာဒိဝစနေဟိ, သူတမာဂဓာဒီသု[၂] နာနပ္ပကာရေဟိ မင်္ဂလဝစနတ္ထုတိ-ဃောသေဟိ သမ္ဘာဝေန္တေသု သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတံ ရထဝရံ အဘိရုဟိ။ တသ္မိံ သမယေ “ရာဟုလမာတာ ပုတ္တံ ဝိဇာတာ”တိ သုတွာ သုဒ္ဓေါ-ဒနမဟာရာဇာ “ပုတ္တဿ မေ တုဋ္ဌိံ နိဝေဒေထာ”တိ သာသနံ ပဟိဏိ။ ဗောဓိသတ္တော တံ သုတွာ “ရာဟု ဇာတော၊ ဗန္ဓနံ ဇာတ”န္တိ အာဟ။ ရာဇာ “ကိံ မေ ပုတ္တော အဝစာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ တံ ဝစနံ သုတွာ “ဣတော ပဋ္ဌာယ မေ နတ္တာ ရာဟုလကုမာရောယေဝ နာမ ဟောတူ”တိ အာဟ။

ဗောဓိသတ္တောပိ ခေါ ရထဝရံ အာရုယှ မဟန္တေန ယသေန အတိမနော-ရမေန သိရိသောဘဂ္ဂေန နဂရံ ပါဝိသိ။ တသ္မိံ သမယေ ကိသာဂေါတမီ နာမ ခတ္တိယကညာ ဥပရိပါသာဒဝရတလဂတာ နဂရံ ပဒက္ခိဏံ ကုရုမာနဿ ဗောဓိသတ္တဿ ရူပသိရိံ ဒိသွာ ပီတိသောမနဿဇာတာ ဣဒံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ—

“နိဗ္ဗုတာ နူန သာ မာတာ၊ နိဗ္ဗုတော နူန သော ပိတာ။
နိဗ္ဗုတာ နူန သာ နာရီ၊ ယဿာယံ ဤဒိသော ပတီ”တိ။

ဗောဓိသတ္တော တံ သုတွာ စိန္တေသိ “အယံ ဧဝမာဟ ‘ဧဝရူပံ အတ္တဘာဝံ ပဿန္တိယာ မာတု ဟဒယံ နိဗ္ဗာယတိ၊ ပိတု ဟဒယံ နိဗ္ဗာယတိ၊ ပဇာပတိယာ ဟဒယံ နိဗ္ဗာယတီ’တိ။ ကိသ္မိံ နု ခေါ နိဗ္ဗုတေ ဟဒယံ နိဗ္ဗုတံ နာမ ဟောတီ”တိ။ အထဿ ကိလေသေသု ဝိရတ္တမာနသဿ ဧတဒဟောသိ “ရာဂဂ္ဂိမှိ နိဗ္ဗုတေ နိဗ္ဗုတံ နာမ ဟောတိ၊ ဒေါသဂ္ဂိမှိ နိဗ္ဗုတေ နိဗ္ဗုတံ နာမ ဟောတိ၊ မောဟဂ္ဂိမှိ နိဗ္ဗုတေ နိဗ္ဗုတံ နာမ ဟောတိ၊ မာနဒိဋ္ဌိအာဒီသု သဗ္ဗကိလေသ-ဒရထေသု နိဗ္ဗုတေသု နိဗ္ဗုတံ နာမ ဟောတိ။ အယံ မေ သုဿဝနံ သာဝေသိ၊ အဟံ ဟိ နိဗ္ဗာနံ ဂဝေသန္တော စရာမိ၊ အဇ္ဇေဝ မယာ ဃရာဝါသံ ဆဍ္ဍေတွာ နိက္ခမ္မ

၁-သာမလတာပုပ္ဖပမာဏံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)
၂-သူတမာဃတန္တကာဒီသု (သျာ၊ ဣ)၊ သုတမင်္ဂလိကာဒီသု (က)

pabbajitvā nibbānaṁ gavesituṁ vaṭṭati, ayaṁ imissā ācariyabhāgo hotū”ti kaṇṭhato omuñcitvā Kisāgotamiyā satasahassagghanakaṁ muttāhāraṁ pesesi. Sā “Siddhatthakumāro mayi paṭibaddhacitto hutvā paṇṇākāraṁ pesesī”ti somanassajātā ahosi.

Bodhisattopi mahantena sirisobhaggena attano pāsādaṁ abhiruhitvā sirisayane nipajji. Tāvadeva ca naṁ sabbālaṅkārapaṭimaṇḍitā naccagītādīsu susikkhitā devakaññā viya rūpasobhaggappattā itthiyo nānātūriyāni gahetvā samparivārayitvā abhiramāpentiyo naccagītavāditāni payojayiṁsu. Bodhisatto kilesesu virattacittatāya naccādīsu anabhirato muhuttaṁ niddaṁ okkami. Tāpi itthiyo “yassatthāya mayaṁ naccādīni payojema, so niddaṁ upagato, idāni kimatthaṁ kilamāmā”ti gahitaggahitāni tūriyāni ajjhottharitvā nipajjiṁsu, gandhatelappadīpā jhāyanti. Bodhisatto pabujjhitvā sayanapiṭṭhe pallaṅkena nisinno addasa tā itthiyo tūriyabhaṇḍāni avattharitvā niddāyantiyo—ekaccā paggharitakheḷā lālākilinnagattā, ekaccā dante khādantiyo, ekaccā kākacchantiyo, ekaccā vippalapantiyo, ekaccā vivaṭamukhā, ekaccā apagatavatthā pākaṭabībhacchasambādhaṭṭhānā. So tāsaṁ taṁ vippakāraṁ disvā bhiyyoso mattāya kāmesu virattacitto ahosi. Tassa alaṅkatapaṭiyattaṁ Sakkabhavanasadisampi taṁ mahātalaṁ apaviddhanānākuṇapabharitaṁ[1] āmakasusānaṁ viya upaṭṭhāsi, tayo bhavā ādittagehasadisā khāyiṁsu, “upaddutaṁ vata bho, upassaṭṭhaṁ vata bho”ti udānaṁ pavattesi, ativiya pabbajjāya cittaṁ nami.

So “ajjeva mayā mahābhinikkhamanaṁ nikkhamituṁ vaṭṭatī”ti sayanā uṭṭhāya dvārasamīpaṁ gantvā “ko etthā”ti āha. Ummāre sīsaṁ katvā nipanno Channo “ahaṁ ayyaputta Channo”ti āha. “Ahaṁ ajja mahābhinikkhamanaṁ nikkhamitukāmo, ekaṁ me assaṁ kappehī”ti āha. So “sādhu devā”ti assabhaṇḍikaṁ gahetvā assasālaṁ gantvā gandhatelapadīpesu jalantesu sumanapaṭṭavitānassa heṭṭhā ramaṇīye bhūmibhāge ṭhitaṁ Kaṇḍakaṁ assarājānaṁ disvā “ajja mayā imameva kappetuṁ vaṭṭatī”ti Kaṇḍakaṁ kappesi. So kappiyamānova aññāsi “ayaṁ kappanā

1. Vippaviddhanānākuṇapabharitaṁ (Sī, I)

ပဗ္ဗဇိတွာ နိဗ္ဗာနံ ဂဝေသိတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ အယံ ဣမိဿာ အာစရိယဘာဂေါ ဟောတူ”တိ ကဏ္ဍတော ဩမုဉ္စိတွာ ကိသာဂေါတမိယာ သတသဟဿဂ္ဃနကံ မုတ္တာဟာရံ ပေသေသိ။ သာ “သိဒ္ဓတ္ထကုမာရော မယိ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တော ဟုတွာ ပဏ္ဏာကာရံ ပေသေသီ”တိ သောမနဿဇာတာ အဟောသိ။

ဗောဓိသတ္တောပိ မဟန္တေန သိရိသောဘဂ္ဂေန အတ္တနော ပါသာဒံ အဘိရုဟိတွာ သိရိသယနေ နိပဇ္ဇိ။ တာဝဒေဝ စ နံ သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတာ နစ္စဂီတာဒီသု သုသိက္ခိတာ ဒေဝကညာ ဝိယ ရူပသောဘဂ္ဂပ္ပတ္တာ ဣတ္ထိယော နာနာတူရိယာနိ ဂဟေတွာ သမ္ပရိဝါရယိတွာ အဘိရမာပေန္တိယော နစ္စဂီတဝါဒိတာနိ ပယောဇယိံသု။ ဗောဓိသတ္တော ကိလေသေသု ဝိရတ္တစိတ္တတာယ နစ္စာဒီသု အနဘိရတော မုဟုတ္တံ နိဒ္ဒံ ဩက္ကမိ။ တာပိ ဣတ္ထိယော “ယဿတ္ထာယ မယံ နစ္စာဒီနိ ပယောဇေမ၊ သော နိဒ္ဒံ ဥပဂတော၊ ဣဒါနိ ကိမတ္ထံ ကိလမာမာ”တိ ဂဟိတဂ္ဂဟိတာနိ တူရိယာနိ အဇ္ဈောတ္ထရိတွာ နိပဇ္ဇိံသု၊ ဂန္ဓတေလပ္ပဒီပါ ဈာယန္တိ။ ဗောဓိသတ္တော ပဗုဇ္ဈိတွာ သယနပိဋ္ဌေ ပလ္လင်္ကေန နိသိန္နော အဒ္ဒသ တာ ဣတ္ထိယော တူရိယဘဏ္ဍာနိ အဝတ္ထရိတွာ နိဒ္ဒါယန္တိယော—ဧကစ္စာ ပဂ္ဃရိတခေဠာ လာလာကိလိန္နဂတ္တာ, ဧကစ္စာ ဒန္တေ ခါဒန္တိယော, ဧကစ္စာ ကာကစ္ဆန္တိယော, ဧကစ္စာ ဝိပ္ပလပန္တိယော, ဧကစ္စာ ဝိဝဋမုခါ, ဧကစ္စာ အပဂတဝတ္ထာ ပါကဋဗီဘစ္ဆသမ္ဗာဓဋ္ဌာနာ။ သော တာသံ တံ ဝိပ္ပကာရံ ဒိသွာ ဘိယျောသော မတ္တာယ ကာမေသု ဝိရတ္တစိတ္တော အဟောသိ။ တဿ အလင်္ကတပဋိယတ္တံ သက္ကဘဝနသဒိသမ္ပိ တံ မဟာတလံ အပဝိဒ္ဓနာနာကုဏပဘရိတံ[၁] အာမကသုသာနံ ဝိယ ဥပဋ္ဌာသိ၊ တယော ဘဝါ အာဒိတ္တဂေဟသဒိသာ ခါယိံသု၊ “ဥပဒ္ဒုတံ ဝတ ဘော၊ ဥပဿဋ္ဌံ ဝတ ဘော”တိ ဥဒါနံ ပဝတ္တေသိ၊ အတိဝိယ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ စိတ္တံ နမိ။

သော “အဇ္ဇေဝ မယာ မဟာဘိနိက္ခမနံ နိက္ခမိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ သယနာ ဥဋ္ဌာယ ဒွါရသမီပံ ဂန္တွာ “ကော ဧတ္ထာ”တိ အာဟ။ ဥမ္မာရေ သီသံ ကတွာ နိပန္နော ဆန္နော “အဟံ အယျပုတ္တ ဆန္နော”တိ အာဟ။ “အဟံ အဇ္ဇ မဟာဘိနိက္ခမနံ နိက္ခမိတုကာမော၊ ဧကံ မေ အဿံ ကပ္ပေဟီ”တိ အာဟ။ သော “သာဓု ဒေဝါ”တိ အဿဘဏ္ဍိကံ ဂဟေတွာ အဿသာလံ ဂန္တွာ ဂန္ဓတေလပဒီပေသု ဇလန္တေသု သုမနပဋ္ဋဝိတာနဿ ဟေဋ္ဌာ ရမဏီယေ ဘူမိဘာဂေ ဌိတံ ကဏ္ဍကံ အဿရာဇာနံ ဒိသွာ “အဇ္ဇ မယာ ဣမမေဝ ကပ္ပေတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ကဏ္ဍကံ ကပ္ပေသိ။ သော ကပ္ပိယမာနောဝ အညာသိ “အယံ ကပ္ပနာ

၁-ဝိပ္ပဝိဒ္ဓနာနာကုဏပဘရိတံ (သီ၊ ဣ)

atigāḷhā, aññesu divasesu uyyānakīḷādigamane kappanā viya na hoti, mayhaṁ ayyaputto ajja mahābhinikkhamanaṁ nikkhamitukāmo bhavissatī”ti. Tato tuṭṭhamānaso mahāhasitaṁ hasi, so saddo sakalanagaraṁ pattharitvā gaccheyya, devatā pana taṁ saddaṁ nirumbhitvā[1] na kassaci sotuṁ adaṁsu.

Bodhisattopi kho Channaṁ pesetvāva “puttaṁ tāva passissāmī”ti cintetvā nisinnapallaṅkato uṭṭhāya rāhulamātāya vasanaṭṭhānaṁ gantvā gabbhadvāraṁ vivari. Tasmiṁ khaṇe antogabbhe gandhatelapadīpo jhāyati, rāhulamātā sumanamallikādīnaṁ pupphānaṁ ambaṇamattena abhippakiṇṇasayane puttassa matthake hatthaṁ ṭhapetvā niddāyati. Bodhisatto ummāre pādaṁ ṭhapetvā ṭhitakova oloketvā “sacāhaṁ deviyā hatthaṁ apanetvā mama puttaṁ gaṇhissāmi, devī pabujjhissati, evaṁ me gamanantarāyo bhavissati, Buddho hutvāva āgantvā puttaṁ passissāmī”ti pāsādatalato otari. Yaṁ pana Jātakaṭṭhakathāyaṁ “tadā sattāhajāto Rāhulakumāro hotī”ti vuttaṁ, taṁ sesaṭṭhakathāsu natthi, tasmā idameva gahetabbaṁ.

Evaṁ bodhisatto pāsādatalā otaritvā assasamīpaṁ gantvā evamāha “tāta Kaṇḍaka tvaṁ ajja ekarattiṁ maṁ tāraya, ahaṁ taṁ nissāya Buddho hutvā sadevakaṁ lokaṁ tāressāmī”ti. Tato ullaṅghitvā Kaṇḍakassa piṭṭhiṁ abhiruhi. Kaṇḍako gīvato paṭṭhāya āyāmena aṭṭhārasahattho hoti tadanucchavikena ubbedhena samannāgato thāmajavasampanno sabbaseto dhotasaṅkhasadiso. So sace haseyya vā padasaddaṁ vā kareyya, saddo sakalanagaraṁ avatthareyya. Tasmā devatā attano ānubhāvena tassa yathā na koci suṇāti, evaṁ hasitasaddaṁ sannirumbhitvā akkamana-akkamanapadavāre hatthatalāni upanāmesuṁ. Bodhisatto assavarassa piṭṭhivemajjhagato Channaṁ assassa vāladhiṁ gāhāpetvā aḍḍharattasamaye mahādvārasamīpaṁ patto. Tadā pana rājā “evaṁ bodhisatto yāya kāyaci velāya nagaradvāraṁ vivaritvā nikkhamituṁ na sakkhissatī”ti dvīsu dvārakavāṭesu ekekaṁ purisasahassena vivaritabbaṁ kārāpesi. Bodhisatto thāmabalasampanno, hatthigaṇanāya koṭisahassahatthīnaṁ balaṁ dhāreti, putisagaṇanāya

1. Sannirujjhitvā (Ka)

အတိဂါဠှာ၊ အညေသု ဒိဝသေသု ဥယျာနကီဠာဒိဂမနေ ကပ္ပနာ ဝိယ န ဟောတိ၊ မယှံ အယျပုတ္တော အဇ္ဇ မဟာဘိနိက္ခမနံ နိက္ခမိတုကာမော ဘဝိဿတီ”တိ။ တတော တုဋ္ဌမာနသော မဟာဟသိတံ ဟသိ၊ သော သဒ္ဒေါ သကလနဂရံ ပတ္ထရိတွာ ဂစ္ဆေယျ၊ ဒေဝတာ ပန တံ သဒ္ဒံ နိရုမ္ဘိတွာ[၁] န ကဿစိ သောတုံ အဒံသု။

ဗောဓိသတ္တောပိ ခေါ ဆန္နံ ပေသေတွာဝ “ပုတ္တံ တာဝ ပဿိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ နိသိန္နပလ္လင်္ကတော ဥဋ္ဌာယ ရာဟုလမာတာယ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ဂဗ္ဘဒွါရံ ဝိဝရိ။ တသ္မိံ ခဏေ အန္တောဂဗ္ဘေ ဂန္ဓတေလပဒီပေါ ဈာယတိ၊ ရာဟုလမာတာ သုမနမလ္လိကာဒီနံ ပုပ္ဖာနံ အမ္ဗဏမတ္တေန အဘိပ္ပကိဏ္ဏသယနေ ပုတ္တဿ မတ္ထကေ ဟတ္ထံ ဌပေတွာ နိဒ္ဒါယတိ။ ဗောဓိသတ္တော ဥမ္မာရေ ပါဒံ ဌပေတွာ ဌိတကောဝ ဩလောကေတွာ “သစာဟံ ဒေဝိယာ ဟတ္ထံ အပနေတွာ မမ ပုတ္တံ ဂဏှိဿာမိ၊ ဒေဝီ ပဗုဇ္ဈိဿတိ၊ ဧဝံ မေ ဂမနန္တရာယော ဘဝိဿတိ၊ ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာဝ အာဂန္တွာ ပုတ္တံ ပဿိဿာမီ”တိ ပါသာဒတလတော ဩတရိ။ ယံ ပန ဇာတကဋ္ဌကထာယံ “တဒါ သတ္တာဟဇာတော ရာဟုလကုမာရော ဟောတီ”တိ ဝုတ္တံ၊ တံ သေသဋ္ဌကထာသု နတ္ထိ၊ တသ္မာ ဣဒမေဝ ဂဟေတဗ္ဗံ။

ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော ပါသာဒတလာ ဩတရိတွာ အဿသမီပံ ဂန္တွာ ဧဝမာဟ “တာတ ကဏ္ဍက တွံ အဇ္ဇ ဧကရတ္တိံ မံ တာရယ၊ အဟံ တံ နိဿာယ ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ သဒေဝကံ လောကံ တာရေဿာမီ”တိ။ တတော ဥလ္လင်္ဃိတွာ ကဏ္ဍကဿ ပိဋ္ဌိံ အဘိရုဟိ။ ကဏ္ဍကော ဂီဝတော ပဋ္ဌာယ အာယာမေန အဋ္ဌာရသဟတ္ထော ဟောတိ တဒနုစ္ဆဝိကေန ဥဗ္ဗေဓေန သမန္နာဂတော ထာမဇဝသမ္ပန္နော သဗ္ဗသေတော ဓောတသင်္ခသဒိသော။ သော သစေ ဟသေယျ ဝါ ပဒသဒ္ဒံ ဝါ ကရေယျ၊ သဒ္ဒေါ သကလနဂရံ အဝတ္ထရေယျ။ တသ္မာ ဒေဝတာ အတ္တနော အာနုဘာဝေန တဿ ယထာ န ကောစိ သုဏာတိ၊ ဧဝံ ဟသိတသဒ္ဒံ သန္နိရုမ္ဘိတွာ အက္ကမနအက္ကမနပဒဝါရေ ဟတ္ထ-တလာနိ ဥပနာမေသုံ။ ဗောဓိသတ္တော အဿဝရဿ ပိဋ္ဌိဝေမဇ္ဈဂတော ဆန္နံ အဿဿ ဝါလဓိံ ဂါဟာပေတွာ အဍ္ဎရတ္တသမယေ မဟာဒွါရသမီပံ ပတ္တော။ တဒါ ပန ရာဇာ “ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော ယာယ ကာယစိ ဝေလာယ နဂရဒွါရံ ဝိဝရိတွာ နိက္ခမိတုံ န သက္ခိဿတီ”တိ ဒွီသု ဒွါရကဝါဋေသု ဧကေကံ ပုရိသ-သဟဿေန ဝိဝရိတဗ္ဗံ ကာရာပေသိ။ ဗောဓိသတ္တော ထာမဗလသမ္ပန္နော၊ ဟတ္ထိဂဏနာယ ကောဋိသဟဿဟတ္ထီနံ ဗလံ ဓာရေတိ၊ ပုရိသဂဏနာယ

၁-သန္နိရုဇ္ဈိတွာ (က)

dasakoṭisahassapurisānaṁ[1]. So cintesi “sace dvāraṁ na vivarīyati, ajja Kaṇḍakassa piṭṭhe nisinnova vāladhiṁ gahetvā ṭhitena Channena saddhiṁyeva kaṇḍakaṁ ūrūhi nippīḷetvā aṭṭhārasahatthubbedhaṁ pākāraṁ uppatitvā atikkamessāmī”ti. Channopi cintesi “sace dvāraṁ na vivarīyati, ahaṁ ayyaputtaṁ khandhe nisīdāpetvā Kaṇḍakaṁ dakkhiṇena hatthena kucchiyaṁ parikkhipanto upakacchantare katvā pākāraṁ uppatitvā atikkamissāmī”ti. Kaṇḍakopi cintesi “sace dvāraṁ na vivarīyati, ahaṁ attano sāmikaṁ piṭṭhiyaṁ yathānisinnameva Channena vāladhiṁ gahetvā ṭhitena saddhiṁyeva ukkhipitvā pākāraṁ uppatitvā atikkamissāmī”ti. Sace dvāraṁ na avāpurīyittha, yathācintitameva tesu tīsu janesu aññataro sampādeyya. Dvāre adhivatthā devatā pana dvāraṁ vivari.

Tasmiṁyeva khaṇe māro “bodhisattaṁ nivattessāmī”ti āgantvā ākāse ṭhito āha “mārisa mā nikkhama, ito te sattame divase cakkaratanaṁ pātubhavissati, dvisahassaparittadīpaparivārānaṁ catunnaṁ mahādīpānaṁ rajjaṁ kāressasi, nivatta mārisā”ti. Kosi tvanti. Ahaṁ vasavattīti. “Māra jānāmahaṁ mayhaṁ cakkaratanassa pātubhāvaṁ, anatthikohaṁ rajjena, dasasahassilokadhātuṁ unnādetvā Buddho bhavissāmī”ti āha. Māro “ito dāni te paṭṭhāya kāmavitakkaṁ vā byāpādavitakkaṁ vā vihiṁsāvitakkaṁ vā cintitakāle jānissāmī”ti otārāpekkho chāyā viya anapagacchanto[2] anubandhi.

Bodhisattopi hatthagataṁ cakkavattirajjaṁ kheḷapiṇḍaṁ viya anapekkho chaḍḍetvā mahantena sakkārena nagarā nikkhami āsāḷhipuṇṇamāya uttarāsāḷhanakkhatte vattamāne. Nikkhamitvā ca puna nagaraṁ oloketukāmo jāto. Evañca panassa citte uppannamatteyeva “mahāpurisa na tayā nivattitvā olokanakammaṁ katan”ti vadamānā viya mahāpathavī kulālacakkaṁ viya bhijjitvā parivatti. Bodhisatto nagarābhimukho ṭhatvā nagaraṁ oloketvā tasmiṁ pathavippadese Kaṇḍakanivattanacetiyaṭṭhānaṁ dassetvā gantabbamaggābhimukhaṁ Kaṇḍakaṁ katvā pāyāsi mahantena sakkārena uḷārena sirisobhaggena. Tadā kirassa devatā purato saṭṭhi ukkāsahassāni dhārayiṁsu, pacchato saṭṭhi, dakkhiṇapassato saṭṭhi,

1. Dasapurisakoṭisahassānaṁ (Sī, I)
2. Anugacchanto (Ka)

ဒသကောဋိသဟဿပုရိသာနံ[၁]။ သော စိန္တေသိ “သစေ ဒွါရံ န ဝိဝရီယတိ၊ အဇ္ဇ ကဏ္ဍကဿ ပိဋ္ဌေ နိသိန္နောဝ ဝါလဓိံ ဂဟေတွာ ဌိတေန ဆန္နေန သဒ္ဓိံယေဝ ကဏ္ဍကံ ဦရူဟိ နိပ္ပီဠေတွာ အဋ္ဌာရသဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ ပါကာရံ ဥပ္ပတိတွာ အတိက္ကမေဿာမီ”တိ။ ဆန္နောပိ စိန္တေသိ “သစေ ဒွါရံ န ဝိဝရီယတိ၊ အဟံ အယျပုတ္တံ ခန္ဓေ နိသီဒါပေတွာ ကဏ္ဍကံ ဒက္ခိဏေန ဟတ္ထေန ကုစ္ဆိယံ ပရိက္ခိပန္တော ဥပကစ္ဆန္တရေ ကတွာ ပါကာရံ ဥပ္ပတိတွာ အတိက္ကမိဿာမီ”တိ။ ကဏ္ဍကောပိ စိန္တေသိ “သစေ ဒွါရံ န ဝိဝရီယတိ၊ အဟံ အတ္တနော သာမိကံ ပိဋ္ဌိယံ ယထာနိသိန္နမေဝ ဆန္နေန ဝါလဓိံ ဂဟေတွာ ဌိတေန သဒ္ဓိံယေဝ ဥက္ခိပိတွာ ပါကာရံ ဥပ္ပတိတွာ အတိက္ကမိဿာမီ”တိ။ သစေ ဒွါရံ န အဝါပုရိယိတ္ထ၊ ယထာစိန္တိတမေဝ တေသု တီသု ဇနေသု အညတရော သမ္ပာဒေယျ။ ဒွါရေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ ပန ဒွါရံ ဝိဝရိ။

တသ္မိံယေဝ ခဏေ မာရော “ဗောဓိသတ္တံ နိဝတ္တေဿာမီ”တိ အာဂန္တွာ အာကာသေ ဌိတော အာဟ “မာရိသ မာ နိက္ခမ၊ ဣတော တေ သတ္တမေ ဒိဝသေ စက္ကရတနံ ပါတုဘဝိဿတိ၊ ဒွိသဟဿပရိတ္တဒီပပရိဝါရာနံ စတုန္နံ မဟာဒီပါနံ ရဇ္ဇံ ကာရေဿသိ၊ နိဝတ္တ မာရိသာ”တိ။ ကောသိ တွန္တိ။ အဟံ ဝသဝတ္တီတိ။ “မာရ ဇာနာမဟံ မယှံ စက္ကရတနဿ ပါတုဘာဝံ၊ အနတ္ထိကောဟံ ရဇ္ဇေန၊ ဒသသဟဿိလောကဓာတုံ ဥန္နာဒေတွာ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿာမီ”တိ အာဟ။ မာရော “ဣတော ဒါနိ တေ ပဋ္ဌာယ ကာမဝိတက္ကံ ဝါ ဗျာပါဒဝိတက္ကံ ဝါ ဝိဟိံသာဝိတက္ကံ ဝါ စိန္တိတကာလေ ဇာနိဿာမီ”တိ ဩတာရာပေက္ခော ဆာယာ ဝိယ အနပဂစ္ဆန္တော[၂] အနုဗန္ဓိ။

ဗောဓိသတ္တောပိ ဟတ္ထဂတံ စက္ကဝတ္တိရဇ္ဇံ ခေဠပိဏ္ဍံ ဝိယ အနပေက္ခော ဆဍ္ဍေတွာ မဟန္တေန သက္ကာရေန နဂရာ နိက္ခမိ အာသာဠှိပုဏ္ဏမာယ ဥတ္တရာသာဠှနက္ခတ္တေ ဝတ္တမာနေ။ နိက္ခမိတွာ စ ပုန နဂရံ ဩလောကေတုကာမော ဇာတော။ ဧဝဉ္စ ပနဿ စိတ္တေ ဥပ္ပန္နမတ္တေယေဝ “မဟာပုရိသ န တယာ နိဝတ္တိတွာ ဩလောကနကမ္မံ ကတ”န္တိ ဝဒမာနာ ဝိယ မဟာပထဝီ ကုလာလစက္ကံ ဝိယ ဘိဇ္ဇိတွာ ပရိဝတ္တိ။ ဗောဓိသတ္တော နဂရာဘိမုခေါ ဌတွာ နဂရံ ဩလောကေတွာ တသ္မိံ ပထဝိပ္ပဒေသေ ကဏ္ဍကနိဝတ္တနစေတိယဋ္ဌာနံ ဒဿေတွာ ဂန္တဗ္ဗမဂ္ဂါဘိမုခံ ကဏ္ဍကံ ကတွာ ပါယာသိ မဟန္တေန သက္ကာရေန ဥဠာရေန သိရိသောဘဂ္ဂေန။ တဒါ ကိရဿ ဒေဝတာ ပုရတော သဋ္ဌိ ဥက္ကာသဟဿာနိ ဓာရယိံသု၊ ပစ္ဆတော သဋ္ဌိ, ဒက္ခိဏပဿတော သဋ္ဌိ,

၁-ဒသပုရိသကောဋိသဟဿာနံ (သီ၊ ဣ)
၂-အနုဂစ္ဆန္တော (က)

vāmapassato saṭṭhi, aparā devatā cakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ aparimāṇā ukkā dhārayiṁsu, aparā devatā ca nāgasupaṇṇādayo ca dibbehi gandhehi mālāhi cuṇṇehi dhūmehi[1] pūjayamānā gacchanti. Päricchattakapupphehi ceva mandāravapupphehi ca ghanameghavuṭṭhikāle dhārāhi viya nabhaṁ nirantaraṁ ahosi, dibbāni saṁgītāni pavattiṁsu, samantato[2] aṭṭhasaṭṭhi tūriyasatasahassāni pavajjiṁsu, samuddakucchiyaṁ meghatthanitakālo viya Yugandharakucchiyaṁ sāgaranigghosakālo viya vattati.

Iminā sirisobhaggena gacchanto bodhisatto ekaratteneva tīṇi rajjāni atikkamma tiṁsayojanamatthake Anomānadītīraṁ pāpuṇi. Kiṁ pana asso tato paraṁ gantuṁ na sakkotīti? No na sakkoti. So hi ekaṁ cakkavāḷagabbhaṁ nābhiyā ṭhitacakkassa nemivaṭṭiṁ maddanto viya antantena caritvā purepātarāsameva āgantvā attano sampāditaṁ bhattaṁ bhuñjituṁ samattho, tadā pana devanāgasupaṇṇādīhi ākāse ṭhatvā ossaṭṭhehi gandhamālādīhi yāva ūruppadesā sañchannaṁ sarīraṁ ākaḍḍhitvā gandhamālājaṭaṁ chindantassa atippapañco ahosi, tasmā tiṁsayojanamattameva agamāsi. Atha bodhisatto nadītīre ṭhatvā Channaṁ pucchi "kinnāmā ayaṁ nadī"ti. Anomā nāma devāti. "Amhākampi pabbajjā anomā bhavissatī"ti paṇhiyā ghaṭṭento assassa saññaṁ adāsi, asso uppatitvā aṭṭhūsabhavitthārāya nadiyā pārimatīre aṭṭhāsi.

Bodhisatto assapiṭṭhito oruyha rajatapaṭṭasadise vālukāpuline ṭhatvā Channaṁ āmantesi "samma Channa tvaṁ mayhaṁ ābharaṇāni ceva Kaṇḍakañca ādāya gaccha, ahaṁ pabbajissāmī"ti. Ahampi deva pabbajissāmīti. Bodhisatto "na labbhā tayā pabbajituṁ, gaccha tvan"ti tikkhattuṁ paṭibāhitvā ābharaṇāni ceva aṇḍakañca paṭicchāpetvā cintesi "ime mayhaṁ kesā samaṇasāruppā na hontī"ti[3]. Añño bodhisattassa kese chindituṁ yuttarūpo natthi, tato "sayameva khaggena chindissāmī"ti dakkhiṇena hatthena asiṁ gaṇhitvā vāmahatthena

1. Dhūpehi (Sī, Syā)
2. Samantato aṭṭha tūriyāni saṭṭhi tūriyānīti (Sī, I), samantato aṭṭha tūriyānīti (Ka)
3. Na honti (Sī)

ဝါမပဿတော သဋ္ဌိ၊ အပရာ ဒေဝတာ စက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ အပရိမာဏာ ဥက္ကာ ဓာရယိံသု၊ အပရာ ဒေဝတာ စ နာဂသုပဏ္ဏာဒယော စ ဒိဗ္ဗေဟိ ဂန္ဓေဟိ မာလာဟိ စုဏ္ဏေဟိ ဓူမေဟိ[၁] ပူဇယမာနာ ဂစ္ဆန္တိ။ ပါရိစ္ဆတ္တကပုပ္ဖေဟိ စေဝ မန္ဒာရဝပုပ္ဖေဟိ စ ဃနမေဃဝုဋ္ဌိကာလေ ဓာရာဟိ ဝိယ နဘံ နိရန္တရံ အဟောသိ၊ ဒိဗ္ဗာနိ သံဂီတာနိ ပဝတ္တိံသု၊ သမန္တတော[၂] အဋ္ဌသဋ္ဌိ တူရိယသတသဟဿာနိ ပဝဇ္ဇိံသု၊ သမုဒ္ဒကုစ္ဆိယံ မေဃတ္ထနိတကာလော ဝိယ ယုဂန္ဓရကုစ္ဆိယံ သာဂရနိဂ္ဃောသကာလော ဝိယ ဝတ္တတိ။

ဣမိနာ သိရိသောဘဂ္ဂေန ဂစ္ဆန္တော ဗောဓိသတ္တော ဧကရတ္တေနေဝ တီဏိ ရဇ္ဇာနိ အတိက္ကမ္မ တိံသယောဇနမတ္ထကေ အနောမာနဒီတီရံ ပါပုဏိ။ ကိံ ပန အဿော တတော ပရံ ဂန္တုံ န သက္ကောတီတိ? နော န သက္ကောတိ။ သော ဟိ ဧကံ စက္ကဝါဠဂဗ္ဘံ နာဘိယာ ဌိတစက္ကဿ နေမိဝဋ္ဋိံ မဒ္ဒန္တော ဝိယ အန္တန္တေန စရိတွာ ပုရေပါတရာသမေဝ အာဂန္တွာ အတ္တနော သမ္ပာဒိတံ ဘတ္တံ ဘုဉ္ဇိတုံ သမတ္ထော၊ တဒါ ပန ဒေဝနာဂသုပဏ္ဏာဒီဟိ အာကာသေ ဌတွာ ဩသဋ္ဌေဟိ ဂန္ဓမာလာဒီဟိ ယာဝ ဦရုပ္ပဒေသာ သဉ္ဆန္နံ သရီရံ အာကဍ္ဎိတွာ ဂန္ဓမာလာဇဋံ ဆိန္ဒန္တဿ အတိပ္ပပဉ္စော အဟောသိ၊ တသ္မာ တိံသယောဇနမတ္တမေဝ အဂမာသိ။ အထ ဗောဓိသတ္တော နဒီတီရေ ဌတွာ ဆန္နံ ပုစ္ဆိ "ကိန္နာမာ အယံ နဒီ"တိ။ အနောမာ နာမ ဒေဝါတိ။ "အမှာကမ္ပိ ပဗ္ဗဇ္ဇာ အနောမာ ဘဝိဿတီ"တိ ပဏှိယာ ဃဋ္ဋေန္တော အဿဿ သညံ အဒါသိ၊ အဿော ဥပ္ပတိတွာ အဋ္ဌုသဘဝိတ္ထာရာယ နဒိယာ ပါရိမတီရေ အဋ္ဌာသိ။

ဗောဓိသတ္တော အဿပိဋ္ဌိတော ဩရုယှ ရဇတပဋ္ဋသဒိသေ ဝါလုကာပုလိနေ ဌတွာ ဆန္နံ အာမန္တေသိ "သမ္မ ဆန္န တွံ မယှံ အာဘရဏာနိ စေဝ ကဏ္ဍကဉ္စ အာဒါယ ဂစ္ဆ၊ အဟံ ပဗ္ဗဇိဿာမီ"တိ။ အဟမ္ပိ ဒေဝ ပဗ္ဗဇိဿာမီတိ။ ဗောဓိသတ္တော "န လဗ္ဘာ တယာ ပဗ္ဗဇိတုံ၊ ဂစ္ဆ တွ"န္တိ တိက္ခတ္တုံ ပဋိဗာဟိတွာ အာဘရဏာနိ စေဝ ကဏ္ဍကဉ္စ ပဋိစ္ဆာပေတွာ စိန္တေသိ "ဣမေ မယှံ ကေသာ သမဏသာရုပ္ပါ န ဟောန္တီ"တိ[၃]။ အညော ဗောဓိသတ္တဿ ကေသေ ဆိန္ဒိတုံ ယုတ္တရူပေါ နတ္ထိ၊ တတော "သယမေဝ ခဂ္ဂေန ဆိန္ဒိဿာမီ"တိ ဒက္ခိဏေန ဟတ္ထေန အသိံ ဂဏှိတွာ ဝါမဟတ္ထေန

၁-ဓူပေဟိ (သီ၊ သျာ)
၂-သမန္တတော အဋ္ဌ တူရိယာနိ သဋ္ဌိ တူရိယာနီတိ (သီ၊ ဣ)၊ သမန္တတော အဋ္ဌ တူရိယာနီတိ (က)
၃-န ဟောန္တိ (သီ)

moḷiyā saddhiṁ cūḷaṁ gahetvā chindi, kesā dvaṅgulamattā hutvā dakkhiṇato āvattamānā sīsaṁ allīyiṁsu. Tesaṁ yāvajīvaṁ tadeva pamāṇaṁ ahosi, massu ca tadanurūpaṁ, puna kesamassu-ohāraṇakiccaṁ nāma nāhosi. Bodhisatto saha moḷiyā cūḷaṁ gahetvā "sacāhaṁ Buddho bhavissāmi, ākāse tiṭṭhatu, no ce, bhūmiyaṁ patatū"ti antalikkhe khipi. Taṁ cūḷāmaṇiveṭhanaṁ yojanappamāṇaṁ ṭhānaṁ gantvā ākāse aṭṭhāsi. Sakko devarājā dibbacakkhunā oloketvā yojaniyaratanacaṅkoṭakena[1] sampaṭicchitvā Tāvatiṁsabhavane Cūḷāmaṇicetiyaṁ nāma patiṭṭhāpesi.

Chetvāna moḷiṁ varagandhavāsitaṁ,
Vehāyasaṁ ukkhipi aggapuggalo.
Sahassanetto sirasā paṭiggahi,
Suvaṇṇacaṅkoṭavarena vāsavoti.

Puna bodhisatto cintesi "imāni kāsikavatthāni mayhaṁ na samaṇasāruppānī"ti. Athassa Kassapabuddhakāle purāṇasahāyako ghaṭīkāramahābrahmā ekaṁ Buddhantaraṁ jaraṁ[2] apattena mittabhāvena cintesi "ajja me sahāyako mahābhinikkhimanaṁ nikkhanto, samaṇaparikkhāramassa gahetvā gacchissāmī"ti.

"Ticīvarañca patto ca, vāsī sūci ca bandhanaṁ.
Parissāvanena aṭṭhete, yuttayogassa bhikkhuno"ti—

Ime aṭṭha samaṇaparikkhāre āharitvā adāsi. Bodhisatto arahaddhajaṁ nivāsetvā uttamapabbajjāvesaṁ gaṇhitvā "Channa mama vacanena mātāpitūnaṁ ārogyaṁ vadehī"ti vatvā uyyojesi. Channo bodhisattaṁ vanditvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmi. Kaṇḍako pana channena saddhiṁ mantayamānassa bodhisattassa vacanaṁ suṇanto ṭhatvā "natthi dāni mayhaṁ puna sāmino dassanan"ti cakkhupathaṁ vijahanto sokaṁ adhivāsetuṁ asakkonto hadayena phalitena kālaṁ katvā Tāvatiṁsabhavane Kaṇḍako nāma devaputto hutvā nibbatti. Channassa paṭhamaṁ ekova

1. Yojaniyaratanacaṅgoṭakena (Sī, I)   2. Vināsabhāvaṁ (Ka)

မောဠိယာ သဒ္ဓိံ စူဠံ ဂဟေတွာ ဆိန္ဒိ၊ ကေသာ ဒွင်္ဂုလမတ္တာ ဟုတွာ ဒက္ခိဏတော အာဝတ္တမာနာ သီသံ အလ္လီယိံသု။ တေသံ ယာဝဇီဝံ တဒေဝ ပမာဏံ အဟောသိ၊ မဿု စ တဒနုရူပံ၊ ပုန ကေသမဿုဩဟာရဏကိစ္စံ နာမ နာဟောသိ။ ဗောဓိသတ္တော သဟ မောဠိယာ စူဠံ ဂဟေတွာ "သစာဟံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿာမိ၊ အာကာသေ တိဋ္ဌတု၊ နော စေ, ဘူမိယံ ပတတူ"တိ အန္တလိက္ခေ ခိပိ။ တံ စူဠာမဏိဝေဌနံ ယောဇနပ္ပမာဏံ ဌာနံ ဂန္တွာ အာကာသေ အဋ္ဌာသိ။ သက္ကော ဒေဝရာဇာ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ ဩလောကေတွာ ယောဇနိယရတနစင်္ကောဋကေန[1] သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ တာဝတိံသဘဝနေ စူဠာမဏိစေတိယံ နာမ ပတိဋ္ဌာပေသိ။

ဆေတွာန မောဠိံ ဝရဂန္ဓဝါသိတံ၊
ဝေဟာယသံ ဥက္ခိပိ အဂ္ဂပုဂ္ဂလော။
သဟဿနေတ္တော သိရသာ ပဋိဂ္ဂဟိ၊
သုဝဏ္ဏစင်္ကောဋဝရေန ဝါသဝေါတိ။

ပုန ဗောဓိသတ္တော စိန္တေသိ "ဣမာနိ ကာသိကဝတ္ထာနိ မယှံ န သမဏသာရုပ္ပါနီ"တိ။ အထဿ ကဿပဗုဒ္ဓကာလေ ပုရာဏသဟာယကော ဃဋီကာရမဟာဗြဟ္မာ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ ဇရံ[2] အပတ္တေန မိတ္တဘာဝေန စိန္တေသိ "အဇ္ဇ မေ သဟာယကော မဟာဘိနိက္ခမနံ နိက္ခန္တော၊ သမဏပရိက္ခာရမဿ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆိဿာမီ"တိ။

"တိစီဝရဉ္စ ပတ္တော စ၊ ဝါသိ သူစိ စ ဗန္ဓနံ။
ပရိဿာဝနေန အဋ္ဌေတေ၊ ယုတ္တယောဂဿ ဘိက္ခုနော"တိ—

ဣမေ အဋ္ဌ သမဏပရိက္ခာရေ အာဟရိတွာ အဒါသိ။ ဗောဓိသတ္တော အရဟဒ္ဓဇံ နိဝါသေတွာ ဥတ္တမပဗ္ဗဇ္ဇာဝေသံ ဂဏှိတွာ "ဆန္န မမ ဝစနေန မာတာပိတူနံ အာရောဂျံ ဝဒေဟီ"တိ ဝတွာ ဥယျောဇေသိ။ ဆန္နော ဗောဓိသတ္တံ ဝန္ဒိတွာ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ပက္ကာမိ။ ကဏ္ဍကော ပန ဆန္နေန သဒ္ဓိံ မန္တယမာနဿ ဗောဓိသတ္တဿ ဝစနံ သုဏန္တော ဌတွာ "နတ္ထိ ဒါနိ မယှံ ပုန သာမိနော ဒဿန"န္တိ စက္ခုပထံ ဝိဇဟန္တော သောကံ အဓိဝါသေတုံ အသက္ကောန္တော ဟဒယေန ဖလိတေန ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသဘဝနေ ကဏ္ဍကော နာမ ဒေဝပုတ္တော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဆန္နဿ ပဌမံ ဧကောဝ

၁-ယောဇနိယရတနစင်္ဂေါဋကေန (သီ၊ ဣ)   ၂-ဝိနာသဘာဝံ (က)

soko ahosi, Kaṇḍakassa pana kālakiriyāya dutiyena sokena pīḷito rodanto paridevanto nagaraṁ agamāsi.

Bodhisattopi pabbajitvā tasmiṁyeva padese Anupiyaṁ nāma ambavanaṁ atthi, tattha sattāhaṁ pabbajjāsukhena vītināmetvā ekadivaseneva tiṁsayojanamaggaṁ padasā gantvā Rājagahaṁ pāvisi. Pavisitvā sapadānaṁ piṇḍāya cari, sakalanagaraṁ bodhisattassa rūpadassanena Dhanapālakena paviṭṭharājagahaṁ viya Asurindena paviṭṭhadevanagaraṁ viya ca saṅkhobhaṁ agamāsi. Rājapurisā gantvā “deva evarūpo nāma satto nagare piṇḍāya carati, ‘devo vā manusso vā nāgo vā supaṇṇo vā ko nāmeso’ti na jānāmā”ti ārocesuṁ. Rājā pāsādatale ṭhatvā mahāpurisaṁ disvā acchariyabbhutajāto purise āṇāpesi “gacchatha bhaṇe, vīmaṁsatha, sace amanusso bhavissati, nagarā nikkhamitvā antaradhāyissati, sace devatā bhavissati, ākāsena gacchissati, sace nāgo bhavissati, pathaviyaṁ nimujjitvā gamissati, sace manusso bhavissati, yathāladdhaṁ bhikkhaṁ paribhuñjissatī”ti.

Mahāpurisopi kho missakabhattaṁ saṁharitvā “alaṁ me ettakaṁ yāpanāyā”ti ñatvā paviṭṭhadvāreneva nagarā nikkhamitvā Paṇḍavapabbatacchāyāya puratthābhimukkho nisīditvā āhāraṁ paribhuñjituṁ āraddho. Athassa antāni parivattitvā mukhena nikkhamanākārappattāni viya ahesuṁ. Tato tena attabhāvena evarūpassa āhārassa cakkhunāpi adiṭṭhapubbatāya tena paṭikūlāhārena aṭṭiyamāno evaṁ attanāva attānaṁ ovadi “Siddhattha tvaṁ sulabhannapāne kule tivassikagandhasālibhojanaṁ nānaggarasehi bhuñjanaṭṭhāne nibbattitvāpi ekaṁ paṁsukūlikaṁ disvā ‘kadā nu kho ahampi evarūpo hutvā piṇḍāya caritvā bhuñjissāmi, bhavissati nu kho me so kālo’ti cintetvā nikkhanto, idāni kiṁ nāmetaṁ karosī”ti. Evaṁ attanāva attānaṁ ovaditvā nibbikāro hutvā āhāraṁ paribhuñji.

Rājapurisā taṁ pavattiṁ disvā gantvā rañño ārocesuṁ. Rājā dūtavacanaṁ sutvā vegena nagarā nikkhamitvā bodhisattassa santikaṁ gantvā iriyāpathasmiṁyeva pasīditvā bodhisattassa sabbaṁ issariyaṁ

သောကော အဟောသိ၊ ကဏ္ဍကဿ ပန ကာလကိရိယာယ ဒုတိယေန သောကေန ပီဠိတော ရောဒန္တော ပရိဒေဝန္တော နဂရံ အဂမာသိ။

ဗောဓိသတ္တောပိ ပဗ္ဗဇိတွာ တသ္မိံယေဝ ပဒေသေ အနုပိယံ နာမ အမ္ဗဝနံ အတ္ထိ၊ တတ္ထ သတ္တာဟံ ပဗ္ဗဇ္ဇာသုခေန ဝီတိနာမေတွာ ဧကဒိဝသေနေဝ တိံသယောဇနမဂ္ဂံ ပဒသာ ဂန္တွာ ရာဇဂဟံ ပါဝိသိ။ ပဝိသိတွာ သပဒါနံ ပိဏ္ဍာယ စရိ၊ သကလနဂရံ ဗောဓိသတ္တဿ ရူပဒဿနေန ဓနပါလကေန ပဝိဋ္ဌရာဇဂဟံ ဝိယ အသုရိန္ဒေန ပဝိဋ္ဌဒေဝနဂရံ ဝိယ စ သင်္ခောဘံ အဂမာသိ။ ရာဇပုရိသာ ဂန္တွာ “ဒေဝ ဧဝရူပေါ နာမ သတ္တော နဂရေ ပိဏ္ဍာယ စရတိ၊ ‘ဒေဝေါ ဝါ မနုဿော ဝါ နာဂေါ ဝါ သုပဏ္ဏော ဝါ ကော နာမေသော’တိ န ဇာနာမာ”တိ အာရောစေသုံ။ ရာဇာ ပါသာဒတလေ ဌတွာ မဟာပုရိသံ ဒိသွာ အစ္ဆရိယဗ္ဘုတဇာတော ပုရိသေ အာဏာပေသိ “ဂစ္ဆထ ဘဏေ, ဝီမံသထ၊ သစေ အမနုဿော ဘဝိဿတိ၊ နဂရာ နိက္ခမိတွာ အန္တရဓာယိဿတိ၊ သစေ ဒေဝတာ ဘဝိဿတိ၊ အာကာသေန ဂစ္ဆိဿတိ၊ သစေ နာဂေါ ဘဝိဿတိ၊ ပထဝိယံ နိမုဇ္ဇိတွာ ဂမိဿတိ၊ သစေ မနုဿော ဘဝိဿတိ၊ ယထာလဒ္ဓံ ဘိက္ခံ ပရိဘုဉ္ဇိဿတီ”တိ။

မဟာပုရိသောပိ ခေါ မိဿကဘတ္တံ သံဟရိတွာ “အလံ မေ ဧတ္တကံ ယာပနာယာ”တိ ဉတွာ ပဝိဋ္ဌဒွါရေနေဝ နဂရာ နိက္ခမိတွာ ပဏ္ဍဝပဗ္ဗတစ္ဆာယာယ ပုရတ္ထာဘိမုခေါ နိသီဒိတွာ အာဟာရံ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ အာရဒ္ဓေါ။ အထဿ အန္တာနိ ပရိဝတ္တိတွာ မုခေန နိက္ခမနာကာရပ္ပတ္တာနိ ဝိယ အဟေသုံ။ တတော တေန အတ္တဘာဝေန ဧဝရူပဿ အာဟာရဿ စက္ခုနာပိ အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗတာယ တေန ပဋိကူလာဟာရေန အဋ္ဋီယမာနော ဧဝံ အတ္တနာဝ အတ္တာနံ ဩဝဒိ “သိဒ္ဓတ္ထ တွံ သုလဘန္နပါနေ ကုလေ တိဝဿိကဂန္ဓသာလိဘောဇနံ နာနဂ္ဂရသေဟိ ဘုဉ္ဇနဋ္ဌာနေ နိဗ္ဗတ္တိတွာပိ ဧကံ ပံသုကူလိကံ ဒိသွာ ‘ကဒါ နု ခေါ အဟမ္ပိ ဧဝရူပေါ ဟုတွာ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ဘုဉ္ဇိဿာမိ၊ ဘဝိဿတိ နု ခေါ မေ သော ကာလော’တိ စိန္တေတွာ နိက္ခန္တော၊ ဣဒါနိ ကိံ နာမေတံ ကရောသီ”တိ။ ဧဝံ အတ္တနာဝ အတ္တာနံ ဩဝဒိတွာ နိဗ္ဗိကာရော ဟုတွာ အာဟာရံ ပရိဘုဉ္ဇိ။

ရာဇပုရိသာ တံ ပဝတ္တိံ ဒိသွာ ဂန္တွာ ရညော အာရောစေသုံ။ ရာဇာ ဒူတဝစနံ သုတွာ ဝေဂေန နဂရာ နိက္ခမိတွာ ဗောဓိသတ္တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဣရိယာပထသ္မိံယေဝ ပသီဒိတွာ ဗောဓိသတ္တဿ သဗ္ဗံ ဣဿရိယံ

niyyādesi. Bodhisatto “mayhaṁ mahārāja vatthukāmehi vā kilesakāmehi vā attho natthi, ahaṁ paramābhisambodhiṁ patthayanto nikkhanto”ti āha. Rājā anekappakāraṁ yācantopi tassa cittaṁ alabhitvā “addhā tvaṁ Buddho bhavissasi, Buddhabhūtena pana te paṭhamaṁ mama vijitaṁ āgantabban”ti paṭiññaṁ gaṇhi. Ayamettha saṅkhepo, vitthāro pana “pabbajjaṁ kittayissāmi, yathā pabbaji cakkhumā”ti imaṁ **Pabbajjāsuttaṁ**[1] saddhiṁ Aṭṭhakathāya oloketvā veditabbo.

Bodhisattopi rañño paṭiññaṁ datvā anupubbena cārikaṁ caramāno Āḷārañca Kālāmaṁ Udakañca Rāmaputtaṁ upasaṅkamitvā samāpattiyo nibbattetvā “nāyaṁ maggo bodhāyā”ti tampi samāpattibhāvanaṁ analaṅkaritvā sadevakassa lokassa attano thāmavīriyasandassanatthaṁ mahāpadhānaṁ padahitukāmo Uruvelaṁ gantvā “ramaṇīyo vatāyaṁ bhūmibhāgo”ti tattheva vāsaṁ upagantvā mahāpadhānaṁ padahi. Tepi kho Koṇḍaññappamukhā pañca pabbajitā gāmanigamarājadhānīsu bhikkhāya carantā tattha bodhisattaṁ sampāpuṇiṁsu. Atha naṁ chabbassāni mahāpadhānaṁ padahantaṁ “idāni Buddho bhavissati, idāni Buddho bhavissatī”ti pariveṇasammajjanādikāya vattapaṭipattiyā upaṭṭhahamānā santi kāvacarāvassa ahesuṁ. Bodhisattopi kho “koṭippattaṁ dukkarakāriyaṁ karissāmī”ti ekatilataṇḍulādīhipi vītināmesi, sabbasopi āhārūpacchedaṁ akāsi, devatāpi lomakūpehi ojaṁ upasaṁharamānā paṭikkhipi[2].

Athassa tāya nirāhāratāya paramakasimānappattakāyassa[3] suvaṇṇavaṇṇo kāyo kāḷavaṇṇo ahosi, bāttiṁsa mahāpurisalakkhaṇāni paṭicchannāni ahesuṁ. Appekadā appāṇakaṁ jhānaṁ jhāyanto mahāvedanāhi abhitunno visaññībhūto caṅkamanakoṭiyaṁ patati. Atha naṁ ekaccā devatā “kālakato samaṇo Gotamo”ti vadanti, ekaccā “vihāroveso arahatan”ti[4] āhaṁsu. Tattha yāsaṁ “kālakato”ti ahosi, tā gantvā Suddhodanamahārājassa ārocesuṁ “tumhākaṁ putto kālakato”ti. Mama putto Buddho hutvā kālakato, ahutvāti. Buddho bhavituṁ nāsakkhi, padhānabhūmiyaṁyeva

1. Khu 1. 140 piṭṭhe Suttanipāte.
2. Pakkhipiṁsu (Ka)
3. Paramakisappattakāyassa (Ka)
4. Nirāhāratāya mucchito esoti (Ka) Ma-Ṭṭha 2. 190 piṭṭhe pana passitabbaṁ.

နိယျာဒေသိ။ ဗောဓိသတ္တော “မယှံ မဟာရာဇ ဝတ္ထုကာမေဟိ ဝါ ကိလေသကာမေဟိ ဝါ အတ္ထော နတ္ထိ၊ အဟံ ပရမာဘိသမ္ဗောဓိံ ပတ္ထယန္တော နိက္ခန္တော”တိ အာဟ။ ရာဇာ အနေကပ္ပကာရံ ယာစန္တောပိ တဿ စိတ္တံ အလဘိတွာ “အဒ္ဓါ တွံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ၊ ဗုဒ္ဓဘူတေန ပန တေ ပဌမံ မမ ဝိဇိတံ အာဂန္တဗ္ဗ”န္တိ ပဋိညံ ဂဏှိ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရော ပန “ပဗ္ဗဇ္ဇံ ကိတ္တယိဿာမိ၊ ယထာ ပဗ္ဗဇိ စက္ခုမာ”တိ ဣမံ **ပဗ္ဗဇ္ဇာသုတ္တံ**[1] သဒ္ဓိံ အဋ္ဌကထာယ ဩလောကေတွာ ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဗောဓိသတ္တောပိ ရညော ပဋိညံ ဒတွာ အနုပုဗ္ဗေန စာရိကံ စရမာနော အာဠာရဉ္စ ကာလာမံ ဥဒကဉ္စ ရာမပုတ္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ သမာပတ္တိယော နိဗ္ဗတ္တေတွာ “နာယံ မဂ္ဂေါ ဗောဓာယာ”တိ တမ္ပိ သမာပတ္တိဘာဝနံ အနလင်္ကရိတွာ သဒေဝကဿ လောကဿ အတ္တနော ထာမဝီရိယသန္ဒဿနတ္ထံ မဟာပဓာနံ ပဒဟိတုကာမော ဥရုဝေလံ ဂန္တွာ “ရမဏီယော ဝတာယံ ဘူမိဘာဂေါ”တိ တတ္ထေဝ ဝါသံ ဥပဂန္တွာ မဟာပဓာနံ ပဒဟိ။ တေပိ ခေါ ကောဏ္ဍညပ္ပမုခါ ပဉ္စ ပဗ္ဗဇိတာ ဂါမနိဂမရာဇဓာနီသု ဘိက္ခာယ စရန္တာ တတ္ထ ဗောဓိသတ္တံ သမ္ပာပုဏိံသု။ အထ နံ ဆဗ္ဗဿာနိ မဟာပဓာနံ ပဒဟန္တံ “ဣဒါနိ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတိ၊ ဣဒါနိ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတီ”တိ ပရိဝေဏသမ္မဇ္ဇနာဒိကာယ ဝတ္တပဋိပတ္တိယာ ဥပဋ္ဌဟမာနာ သန္တိကာဝစရာဝဿ အဟေသုံ။ ဗောဓိသတ္တောပိ ခေါ “ကောဋိပ္ပတ္တံ ဒုက္ကရကာရိယံ ကရိဿာမီ”တိ ဧကတိလတဏ္ဍုလာဒီဟိပိ ဝီတိနာမေသိ၊ သဗ္ဗသောပိ အာဟာရုပစ္ဆေဒံ အကာသိ၊ ဒေဝတာပိ လောမကူပေဟိ ဩဇံ ဥပသံဟရမာနာ ပဋိက္ခိပိ[2]။

အထဿ တာယ နိရာဟာရတာယ ပရမကသိမာနပ္ပတ္တကာယဿ[3] သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော ကာယော ကာဠဝဏ္ဏော အဟောသိ၊ ဗာတ္တိံသ မဟာပုရိသလက္ခဏာနိ ပဋိစ္ဆန္နာနိ အဟေသုံ။ အပ္ပေကဒါ အပ္ပါဏကံ ဈာနံ ဈာယန္တော မဟာဝေဒနာဟိ အဘိတုန္နော ဝိသညီဘူတော စင်္ကမနကောဋိယံ ပတတိ။ အထ နံ ဧကစ္စာ ဒေဝတာ “ကာလကတော သမဏော ဂေါတမော”တိ ဝဒန္တိ၊ ဧကစ္စာ “ဝိဟာရောဝေသော အရဟတ”န္တိ[4] အာဟံသု။ တတ္ထ ယာသံ “ကာလကတော”တိ အဟောသိ၊ တာ ဂန္တွာ သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇဿ အာရောစေသုံ “တုမှာကံ ပုတ္တော ကာလကတော”တိ။ မမ ပုတ္တော ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ကာလကတော၊ အဟုတွာတိ။ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိတုံ နာသက္ခိ၊ ပဓာနဘူမိယံယေဝ

၁-ခု ၁-၁၄၀-ပိဋ္ဌေ သုတ္တနိပါတေ။ ၂-ပက္ခိပိံသု (က) ၃-ပရမကိသပ္ပတ္တကာယဿ (က)
၄-နိရာဟာရတာယ မုစ္ဆိတော ဧသောတိ (က) မ-ဋ္ဌ ၂-၁၉၀-ပိဋ္ဌေ ပန ပဿိတဗ္ဗံ။

patitvā kālakatoti. Idaṁ sutvā rājā “nāhaṁ saddahāmi, mama puttassa bodhiṁ appatvā kālakiriyā nāma natthī”ti paṭikkhipi. Kasmā pana rājā na saddahatīti? Kāḷadevīlatāpasassa vandāpanadivase jamburukkhamūle ca pāṭihāriyānaṁ diṭṭhattā.

Puna bodhisatte saññaṁ paṭilabhitvā uṭṭhite tā devatā gantvā “arogo te mahārāja putto”ti ārocenti. Rājā “jānāmahaṁ puttassa amaraṇabhāvan”ti vadati. Mahāsattassa chabbassāni dukkarakāriyaṁ karontassa ākāse ganṭhikaraṇakālo viya ahosi. So “ayaṁ dukkarakārikā nāma bodhāya maggo na hotī”ti oḷārikaṁ āhāraṁ āhāretuṁ gāmanigamesu piṇḍāya caritvā āhāraṁ āhari, athassa bāttiṁsa mahāpurisalakkhaṇāni pākatikāni ahesuṁ, kāyo suvaṇṇavaṇṇo ahosi. Pañcavaggiyā bhikkhū “ayaṁ chabbassāni dukkarakārikaṁ karontopi sabbaññutaṁ paṭivijjhituṁ nāsakkhi, idāni gāmādīsu piṇḍāya caritvā oḷārikaṁ āhāraṁ āhariyamāno kiṁ sakkhissati, bāhuliko esa padhānavibbhanto, sīsaṁ nhāyitukāmassa ussāvabindutakkanaṁ viya amhākaṁ etassa santikā visesatakkanaṁ, kiṁ no iminā”ti mahāpurisaṁ pahāya attano attano pattacīvaraṁ gahetvā aṭṭhārasayojanamaggaṁ gantvā Isipatanaṁ pavisiṁsu.

Tena kho pana samayena Uruvelāyaṁ Senānigame Senānikuṭumbikassa[1] gehe nibbattā Sujātā nāma dārikā vayappattā ekasmiṁ nigrodharukkhe patthanaṁ akāsi “sace samajātikaṁ kulagharaṁ gantvā paṭhamagabbhe puttaṁ labhissāmi, anusaṁvaccharaṁ te satasahassapariccāgena balikammaṁ karissāmī”ti. Tassā sā patthanā samijjhi. Sā mahāsattassa dukkarakārikaṁ karontassa chaṭṭhe vasse[2] paripuṇṇe visākhapuṇṇamāyaṁ balikammaṁ kātukāmā hutvā puretaraṁ dhenusahassaṁ laṭṭhimadhukavane carāpetvā tāsaṁ khīraṁ pañca dhenusatāni pāyetvā tāsaṁ khīraṁ aḍḍhatiyānīti evaṁ yāva soḷasannaṁ dhenūnaṁ khīraṁ aṭṭha dhenuyo pivanti, tāva khīrassa bahalatañca madhuratañca ojavantatañca patthayamānā khīraparivattanaṁ nāma akāsi. Sā visākhapuṇṇamadivase “pātova balikammaṁ karissāmī”ti rattiyā paccūsasamayaṁ paccuṭṭhāya tā aṭṭha dhenuyo duhāpesi.

1. Senāninigame Senānikuṭumbikassa (Sī, I) Ma-Ṭṭha 2. 79 piṭṭhepi passitabbaṁ.
2. Chabbasse (Ka)

ပတိတွာ ကာလကတောတိ။ ဣဒံ သုတွာ ရာဇာ “နာဟံ သဒ္ဒဟာမိ၊ မမ ပုတ္တဿ ဗောဓိံ အပ္ပတွာ ကာလကိရိယာ နာမ နတ္ထီ”တိ ပဋိက္ခိပိ။ ကသ္မာ ပန ရာဇာ န သဒ္ဒဟတီတိ? ကာဠဒေဝိလတာပသဿ ဝန္ဒာပနဒိဝသေ ဇမ္ဗုရုက္ခမူလေ စ ပါဋိဟာရိယာနံ ဒိဋ္ဌတ္တာ။

ပုန ဗောဓိသတ္တေ သညံ ပဋိလဘိတွာ ဥဋ္ဌိတေ တာ ဒေဝတာ ဂန္တွာ “အရောဂေါ တေ မဟာရာဇ ပုတ္တော”တိ အာရောစေန္တိ။ ရာဇာ “ဇာနာမဟံ ပုတ္တဿ အမရဏဘာဝ”န္တိ ဝဒတိ။ မဟာသတ္တဿ ဆဗ္ဗဿာနိ ဒုက္ကရကာရိယံ ကရောန္တဿ အာကာသေ ဂဏ္ဌိကရဏကာလော ဝိယ အဟောသိ။ သော “အယံ ဒုက္ကရကာရိကာ နာမ ဗောဓာယ မဂ္ဂေါ န ဟောတီ”တိ ဩဠာရိကံ အာဟာရံ အာဟာရေတုံ ဂါမနိဂမေသု ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ အာဟာရံ အာဟရိ၊ အထဿ ဗာတ္တိံသ မဟာပုရိသလက္ခဏာနိ ပါကတိကာနိ အဟေသုံ၊ ကာယော သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော အဟောသိ။ ပဉ္စဝဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ “အယံ ဆဗ္ဗဿာနိ ဒုက္ကရကာရိကံ ကရောန္တောပိ သဗ္ဗညုတံ ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ နာသက္ခိ၊ ဣဒါနိ ဂါမာဒီသု ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ဩဠာရိကံ အာဟာရံ အာဟရိယမာနော ကိံ သက္ခိဿတိ၊ ဗာဟုလိကော ဧသ ပဓာနဝိဗ္ဘန္တော၊ သီသံ နှာယိတုကာမဿ ဥဿာဝဗိန္ဒုတက္ကနံ ဝိယ အမှာကံ ဧတဿ သန္တိကာ ဝိသေသတက္ကနံ၊ ကိံ နော ဣမိနာ”တိ မဟာပုရိသံ ပဟာယ အတ္တနော အတ္တနော ပတ္တစီဝရံ ဂဟေတွာ အဋ္ဌာရသယောဇနမဂ္ဂံ ဂန္တွာ ဣသိပတနံ ပဝိသိံသု။

တေန ခေါ ပန သမယေန ဥရုဝေလာယံ သေနာနိဂမေ သေနာနိကုဋုမ္ဗိကဿ[၁] ဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တာ သုဇာတာ နာမ ဒါရိကာ ဝယပ္ပတ္တာ ဧကသ္မိံ နိဂြောဓရုက္ခေ ပတ္ထနံ အကာသိ ‘‘သစေ သမဇာတိကံ ကုလဃရံ ဂန္တွာ ပဌမဂဗ္ဘေ ပုတ္တံ လဘိဿာမိ၊ အနုသံဝစ္ဆရံ တေ သတသဟဿပရိစ္စာဂေန ဗလိကမ္မံ ကရိဿာမီ’’တိ။ တဿာ သာ ပတ္ထနာ သမိဇ္ဈိ။ သာ မဟာသတ္တဿ ဒုက္ကရကာရိကံ ကရောန္တဿ ဆဋ္ဌေ ဝဿေ[၂] ပရိပုဏ္ဏေ ဝိသာခပုဏ္ဏမာယံ ဗလိကမ္မံ ကာတုကာမာ ဟုတွာ ပုရေတရံ ဓေနုသဟဿံ လဋ္ဌိမဓုကဝနေ စရာပေတွာ တာသံ ခီရံ ပဉ္စ ဓေနုသတာနိ ပါယေတွာ တာသံ ခီရံ အဍ္ဎတိယာနီတိ ဧဝံ ယာဝ သောဠသန္နံ ဓေနူနံ ခီရံ အဋ္ဌ ဓေနုယော ပိဝန္တိ၊ တာဝ ခီရဿ ဗဟလတဉ္စ မဓုရတဉ္စ ဩဇဝန္တတဉ္စ ပတ္ထယမာနာ ခီရပရိဝတ္တနံ နာမ အကာသိ။ သာ ဝိသာခပုဏ္ဏမဒိဝသေ “ပါတောဝ ဗလိကမ္မံ ကရိဿာမီ”တိ ရတ္တိယာ ပစ္စူသသမယံ ပစ္စုဋ္ဌာယ တာ အဋ္ဌ ဓေနုယော ဒုဟာပေသိ။

၁-သေနာနိနိဂမေ သေနာနိကုဋုမ္ဗိကဿ (သီ၊ ဣ) မ-ဋ္ဌ ၂-၇၉-ပိဋ္ဌေပိ ပဿိတဗ္ဗံ။ ၂-ဆဗ္ဗဿေ (က)

vacchakā dhenūnaṁ thanamūlaṁ nāgamiṁsu, thanamūle pana navabhājane upanītamatte[1] attano dhammatāya khīradhārā pavattiṁsu. Taṁ acchariyaṁ disvā Sujātā sahattheneva khīraṁ gahetvā navabhājane pakkhipitvā sahattheneva aggiṁ katvā pacituṁ ārabhi.

Tasmiṁ pāyāse paccamāne mahantamahantā pubbuḷā[2] uṭṭhahitvā dakkhiṇāvattā hutvā sañcaranti, ekaphusitampi bahi na patati, uddhanato appamattakopi dhūmo na uṭṭhahati. Tasmiṁ samaye cattāro lokapālā āgantvā uddhane ārakkhaṁ gaṇhiṁsu, mahābrahmā chattaṁ dhāresi, Sakko alātāni samānento aggiṁ jālesi. Devatā dvisahassadīpaparivāresu catūsu mahādīpesu devānañca manussānañca upakappana-ojaṁ attano devānubhāvena daṇḍakabaddhaṁ madhupaṭalaṁ pīḷetvā madhuṁ gaṇhamānā viya saṁharitvā tattha pakkhipiṁsu. Aññesu hi kālesu devatā kabaḷe kabaḷe ojaṁ pakkhipanti, sambodhidivase ca pana parinibbānadivase ca ukkhaliyaṁyeva pakkhipanti. Sujātā ekadivaseyeva[3] tattha attano pākaṭāni anekāni acchariyāni disvā Puṇṇaṁ dāsiṁ āmantesi "amma Puṇṇe ajja amhākaṁ devatā ativiya pasannā, mayā ettake kāle evarūpaṁ acchariyaṁ nāma na diṭṭhapubbaṁ, vegena gantvā devaṭṭhānaṁ paṭijaggāhī"ti. Sā "sādhu ayye"ti tassā vacanaṁ sampaṭicchitvā turitaturitā rukkhamūlaṁ agamāsi.

Bodhisattopi kho tasmiṁ rattibhāge pañca mahāsupine disvā pariggaṇhanto "nissaṁsayenāhaṁ ajja Buddho bhavissāmī"ti katasanniṭṭhāno tassā rattiyā accayena katasarīrapaṭijaggano bhikkhācārakālaṁ āgamayamāno pātova āgantvā tasmiṁ rukkhamūle nisīdi attano pabhāya sakalarukkhaṁ[4] obhāsayamāno. Atha kho sā puṇṇā āgantvā addasa bodhisattaṁ rukkhamūle pācīnalokadhātuṁ olokayamānaṁ nisinnaṁ, sarīrato cassa nikkhantāhi pabhāhi sakalarukkhaṁ suvaṇṇavaṇṇaṁ. Disvā tassā etadahosi "ajja amhākaṁ devatā rukkhato oruyha sahattheneva balikammaṁ sampaṭicchituṁ nisinnā maññe"ti ubbegappattā hutvā vegenāgantvā Sujātāya etamatthaṁ ārocesi.

1. Navabhājanesu upanītamattesu (Syā, Ka)
2. Bubbulā (Sī, I)
3. Ekadivaseneva (Sī, Syā, I)
4. Sakalarukkhamūlaṁ (Ka)

ဝစ္ဆကာ ဓေနူနံ ထနမူလံ နာဂမိံသု၊ ထနမူလေ ပန နဝဘာဇနေ ဥပနီတမတ္တေ[၁] အတ္တနော ဓမ္မတာယ ခီရဓာရာ ပဝတ္တိံသု။ တံ အစ္ဆရိယံ ဒိသွာ သုဇာတာ သဟတ္ထေနေဝ ခီရံ ဂဟေတွာ နဝဘာဇနေ ပက္ခိပိတွာ သဟတ္ထေနေဝ အဂ္ဂိံ ကတွာ ပစိတုံ အာရဘိ။

တသ္မိံ ပါယာသေ ပစ္စမာနေ မဟန္တမဟန္တာ ပုဗ္ဗုဠာ[၂] ဥဋ္ဌဟိတွာ ဒက္ခိဏာဝတ္တာ ဟုတွာ သဉ္စရန္တိ၊ ဧကဖုသိတမ္ပိ ဗဟိ န ပတတိ၊ ဥဒ္ဓနတော အပ္ပမတ္တကောပိ ဓူမော န ဥဋ္ဌဟတိ။ တသ္မိံ သမယေ စတ္တာရော လောကပါလာ အာဂန္တွာ ဥဒ္ဓနေ အာရက္ခံ ဂဏှိံသု၊ မဟာဗြဟ္မာ ဆတ္တံ ဓာရေသိ၊ သက္ကော အလာတာနိ သမာနေန္တော အဂ္ဂိံ ဇာလေသိ။ ဒေဝတာ ဒွိသဟဿဒီပပရိဝါရေသု စတူသု မဟာဒီပေသု ဒေဝါနဉ္စ မနုဿာနဉ္စ ဥပကပ္ပနဩဇံ အတ္တနော ဒေဝါနုဘာဝေန ဒဏ္ဍကဗဒ္ဓံ မဓုပဋလံ ပီဠေတွာ မဓုံ ဂဏှမာနာ ဝိယ သံဟရိတွာ တတ္ထ ပက္ခိပိံသု။ အညေသု ဟိ ကာလေသု ဒေဝတာ ကဗဠေ ကဗဠေ ဩဇံ ပက္ခိပန္တိ၊ သမ္ဗောဓိဒိဝသေ စ ပန ပရိနိဗ္ဗာနဒိဝသေ စ ဥက္ခလိယံယေဝ ပက္ခိပန္တိ။ သုဇာတာ ဧကဒိဝသေယေဝ[၃] တတ္ထ အတ္တနော ပါကဋာနိ အနေကာနိ အစ္ဆရိယာနိ ဒိသွာ ပုဏ္ဏံ ဒါသိံ အာမန္တေသိ "အမ္မ ပုဏ္ဏေ အဇ္ဇ အမှာကံ ဒေဝတာ အတိဝိယ ပသန္နာ၊ မယာ ဧတ္တကေ ကာလေ ဧဝရူပံ အစ္ဆရိယံ နာမ န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗံ၊ ဝေဂေန ဂန္တွာ ဒေဝဋ္ဌာနံ ပဋိဇဂ္ဂါဟီ"တိ။ သာ "သာဓု အယျေ"တိ တဿာ ဝစနံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ တုရိတတုရိတာ ရုက္ခမူလံ အဂမာသိ။

ဗောဓိသတ္တောပိ ခေါ တသ္မိံ ရတ္တိဘာဂေ ပဉ္စ မဟာသုပိနေ ဒိသွာ ပရိဂ္ဂဏှန္တော "နိဿံသယေနာဟံ အဇ္ဇ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿာမီ"တိ ကတသန္နိဋ္ဌာနော တဿာ ရတ္တိယာ အစ္စယေန ကတသရီရပဋိဇဂ္ဂနော ဘိက္ခာစာရကာလံ အာဂမယမာနော ပါတောဝ အာဂန္တွာ တသ္မိံ ရုက္ခမူလေ နိသီဒိ အတ္တနော ပဘာယ သကလရုက္ခံ[၄] ဩဘာသယမာနော။ အထ ခေါ သာ ပုဏ္ဏာ အာဂန္တွာ အဒ္ဒသ ဗောဓိသတ္တံ ရုက္ခမူလေ ပါစီနလောကဓာတုံ ဩလောကယမာနံ နိသိန္နံ, သရီရတော စဿ နိက္ခန္တာဟိ ပဘာဟိ သကလရုက္ခံ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ။ ဒိသွာ တဿာ ဧတဒဟောသိ "အဇ္ဇ အမှာကံ ဒေဝတာ ရုက္ခတော ဩရုယှ သဟတ္ထေနေဝ ဗလိကမ္မံ သမ္ပဋိစ္ဆိတုံ နိသိန္နာ မညေ"တိ ဥဗ္ဗေဂပ္ပတ္တာ ဟုတွာ ဝေဂေနာဂန္တွာ သုဇာတာယ ဧတမတ္ထံ အာရောစေသိ။

၁-နဝဘာဇနေသု ဥပနီတမတ္တေသု (သျာ၊ က)
၂-ဗုဗ္ဗုလာ (သီ၊ ဣ)
၃-ဧကဒိဝသေနေဝ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)
၄-သကလရုက္ခမူလံ (က)

Sujātā tassā vacanaṁ sutvā tuṭṭhamānasā hutvā “ajja dāni paṭṭhāya mama jeṭṭhadhītuṭṭhāne tiṭṭhāhī”ti dhītu anucchavikaṁ sabbālaṅkāraṁ adāsi. Yasmā pana Buddhabhāvaṁ pāpuṇanadivase satasahassagghanikaṁ suvaṇṇapātiṁ laddhuṁ vaṭṭati, tasmā sā “suvaṇṇapātiyaṁ pāyāsaṁ pakkhipissāmī”ti cittaṁ uppādetvā satasahassagghanikaṁ suvaṇṇapātiṁ nīharāpetvā tattha pāyāsaṁ pakkhipitukāmā pakkabhājanaṁ āvajjesi, sabbo pāyāso padumapattā udakaṁ viya vinivattitvā pātiyaṁ patiṭṭhāsi, ekapātipūramattova ahosi. Sā taṁ pātiṁ aññāya suvaṇṇapātiyā paṭikujjitvā odātavatthena[1] veṭhetvā sabbālaṅkārehi attabhāvaṁ alaṅkaritvā taṁ pātiṁ attano sīse ṭhapetvā mahantena ānubhāvena nigrodharukkhamūlaṁ gantvā bodhisattaṁ oloketvā balavasomanassajātā “rukkhadevatā”ti saññāya diṭṭhaṭṭhānato paṭṭhāya onatonatā gantvā sīsato pātiṁ otāretvā vivaritvā suvaṇṇabhiṅkārena gandhapupphavāsitaṁ udakaṁ gahetvā bodhisattaṁ upagantvā aṭṭhāsi. Ghaṭīkāramahābrahmunā dinno mattikāpatto ettakaṁ addhānaṁ bodhisattaṁ avijahitvā tasmiṁ khaṇe adassanaṁ gato, bodhisatto pattaṁ apassanto dakkhiṇahatthaṁ pasāretvā udakaṁ sampaṭicchi. Sujātā saheva pātiyā pāyāsaṁ mahāpurisassa hatthe ṭhapesi, mahāpuriso Sujātaṁ olokesi. Sā ākāraṁ sallakkhetvā “ayya mayā tumhākaṁ pariccattaṁ, gaṇhitvā yathāruciṁ gacchathā”ti vanditvā “yathā mayhaṁ manoratho nipphanno, evaṁ tumhākampi nipphajjatū”ti vatvā satasahassagghanikāya suvaṇṇapātiyā purāṇapaṇṇe viya anapekkhā[2] hutvā pakkāmi.

Bodhisattopi kho nisinnaṭṭhānā uṭṭhāya rukkhaṁ padakkhiṇaṁ katvā pātiṁ ādāya Nerañjarāya tīraṁ[3] gantvā anekesaṁ bodhisattasahassānaṁ abhisambujjhanadivase otaritvā nhānaṭṭhānaṁ Suppatiṭṭhitatitthaṁ nāma atthi, tassa tīre pātiṁ ṭhapetvā otaritvā nhatvā anekabuddhasatasahassānaṁ nivāsanaṁ arahaddhajaṁ nivāsetvā puratthābhimukho nisīditvā ekaṭṭhitālapakkappamāṇe ekūnapaññāsa piṇḍe katvā sabbaṁ appodakaṁ madhupāyāsaṁ paribhuñji. So eva hissa Buddhabhūtassa sattasattāhaṁ Bodhimaṇḍe vasantassa ekūnapaññāsa divasāni āhāro ahosi, ettakaṁ

1. Vasanena (Sī, I) 2. Purāṇapaṇṇaṁ viya pariccajitvā anapekkhā (Ka)
3. Nerañjarābhimukhaṁ (Ka)

သုဇာတာ တဿာ ဝစနံ သုတွာ တုဋ္ဌမာနသာ ဟုတွာ “အဇ္ဇ ဒါနိ ပဋ္ဌာယ မမ ဇေဋ္ဌဓီတုဋ္ဌာနေ တိဋ္ဌာဟီ”တိ ဓီတု အနုစ္ဆဝိကံ သဗ္ဗာလင်္ကာရံ အဒါသိ။ ယသ္မာ ပန ဗုဒ္ဓဘာဝံ ပါပုဏနဒိဝသေ သတသဟဿဂ္ဃနိကံ သုဝဏ္ဏပါတိံ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတိ၊ တသ္မာ သာ “သုဝဏ္ဏပါတိယံ ပါယာသံ ပက္ခိပိဿာမီ”တိ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတွာ သတသဟဿဂ္ဃနိကံ သုဝဏ္ဏပါတိံ နီဟရာပေတွာ တတ္ထ ပါယာသံ ပက္ခိပိတုကာမာ ပက္ကဘာဇနံ အာဝဇ္ဇေသိ၊ သဗ္ဗော ပါယာသော ပဒုမပတ္တာ ဥဒကံ ဝိယ ဝိနိဝတ္တိတွာ ပါတိယံ ပတိဋ္ဌာသိ၊ ဧကပါတိပူရမတ္တောဝ အဟောသိ။ သာ တံ ပါတိံ အညာယ သုဝဏ္ဏ-ပါတိယာ ပဋိကုဇ္ဇိတွာ ဩဒါတဝတ္ထေန[1] ဝေဌေတွာ သဗ္ဗာလင်္ကာရေဟိ အတ္တ-ဘာဝံ အလင်္ကရိတွာ တံ ပါတိံ အတ္တနော သီသေ ဌပေတွာ မဟန္တေန အာနု-ဘာဝေန နိဂြောဓရုက္ခမူလံ ဂန္တွာ ဗောဓိသတ္တံ ဩလောကေတွာ ဗလဝ-သောမနဿဇာတာ “ရုက္ခဒေဝတာ”တိ သညာယ ဒိဋ္ဌဋ္ဌာနတော ပဋ္ဌာယ ဩနတောနတာ ဂန္တွာ သီသတော ပါတိံ ဩတာရေတွာ ဝိဝရိတွာ သုဝဏ္ဏဘိင်္ကာရေန ဂန္ဓပုပ္ဖဝါသိတံ ဥဒကံ ဂဟေတွာ ဗောဓိသတ္တံ ဥပဂန္တွာ အဋ္ဌာသိ။ ဃဋီကာရမဟာဗြဟ္မုနာ ဒိန္နော မတ္တိကာပတ္တော ဧတ္တကံ အဒ္ဓါနံ ဗောဓိသတ္တံ အဝိဇဟိတွာ တသ္မိံ ခဏေ အဒဿနံ ဂတော၊ ဗောဓိသတ္တော ပတ္တံ အပဿန္တော ဒက္ခိဏဟတ္ထံ ပသာရေတွာ ဥဒကံ သမ္ပဋိစ္ဆိ။ သုဇာတာ သဟေဝ ပါတိယာ ပါယာသံ မဟာပုရိသဿ ဟတ္ထေ ဌပေသိ၊ မဟာပုရိသော သုဇာတံ ဩလောကေသိ။ သာ အာကာရံ သလ္လက္ခေတွာ “အယျ မယာ တုမှာကံ ပရိစ္စတ္တံ၊ ဂဏှိတွာ ယထာရုစိံ ဂစ္ဆထာ”တိ ဝန္ဒိတွာ “ယထာ မယှံ မနောရထော နိပ္ဖန္နော၊ ဧဝံ တုမှာကမ္ပိ နိပ္ဖဇ္ဇတူ”တိ ဝတွာ သတသဟဿဂ္ဃနိကာယ သုဝဏ္ဏပါတိယာ ပုရာဏပဏ္ဏေ ဝိယ အနပေက္ခာ[2] ဟုတွာ ပက္ကာမိ။

ဗောဓိသတ္တောပိ ခေါ နိသိန္နဋ္ဌာနာ ဥဋ္ဌာယ ရုက္ခံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ပါတိံ အာဒါယ နေရဉ္ဇရာယ တီရံ[3] ဂန္တွာ အနေကေသံ ဗောဓိသတ္တ-သဟဿာနံ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈနဒိဝသေ ဩတရိတွာ နှာနဋ္ဌာနံ သုပ္ပတိဋ္ဌိတတိတ္ထံ နာမ အတ္ထိ၊ တဿ တီရေ ပါတိံ ဌပေတွာ ဩတရိတွာ နှတွာ အနေကဗုဒ္ဓသတ-သဟဿာနံ နိဝါသနံ အရဟဒ္ဓဇံ နိဝါသေတွာ ပုရတ္ထာဘိမုခေါ နိသီဒိတွာ ဧကဋ္ဌိတာလပက္ကပ္ပမာဏေ ဧကူနပညာသ ပိဏ္ဍေ ကတွာ သဗ္ဗံ အပ္ပောဒကံ မဓုပါယာသံ ပရိဘုဉ္ဇိ။ သော ဧဝ ဟိဿ ဗုဒ္ဓဘူတဿ သတ္တသတ္တာဟံ ဗောဓိ-မဏ္ဍေ ဝသန္တဿ ဧကူနပညာသ ဒိဝသာနိ အာဟာရော အဟောသိ၊ ဧတ္တကံ

၁-ဝသနေန (သီ၊ ဣ) ၂-ပုရာဏပဏ္ဏံ ဝိယ ပရိစ္စဇိတွာ အနပေက္ခာ (က) ၃-နေရဉ္ဇရာဘိမုခံ (က)

kālaṁ neva añño āhāro atthi, na nhānaṁ, na mukhadhovanaṁ, na sarīravaḷañjo, jhānasukhena maggasukhena phalasukhena ca vītināmesi. Taṁ pana pāyāsaṁ paribhuñjitvā suvaṇṇapātiṁ gahetvā "sacāhaṁ ajja Buddho bhavituṁ sakkhissāmi, ayaṁ pāti paṭisotaṁ gacchatu, no ce sakkhissāmi, anusotaṁ gacchatū"ti vatvā nadīsote pakkhipi. Sā sotaṁ chindamānā nadīmajjhaṁ gantvā majjhamajjhaṭṭhāneneva javasampanno asso viya asītihatthamattaṭṭhānaṁ paṭisotaṁ gantvā ekasmiṁ āvaṭṭe nimujjitvā kāḷanāgarājabhavanaṁ gantvā tiṇṇaṁ Buddhānaṁ paribhogapātiyo "kili kilī"ti ravaṁ kārayamānā paharitvāva tāsaṁ sabbaheṭṭhimā hutvā aṭṭhāsi. Kāḷo nāgarājā taṁ saddaṁ sutvā "hiyyo eko Buddho nibbatto, puna ajja eko nibbatto"ti vatvā anekehi padasatehi thutiyo vadamāno uṭṭhāsi. Tassa kira mahāpathaviyā ekayojanatigāvutappamāṇaṁ nataṁ pūretvā ārohanakālo "ajja vā hiyyo vā"ti sadiso ahosi.

Bodhisattopi nadītīramhi supupphitasālavane divāvihāraṁ katvā sāyanhasamaye pupphānaṁ vaṇṭato muccanakāle devatāhi alaṅkatena aṭṭhūsabhavitthārena maggena sīho viya vijambhamāno Bodhirukkhābhimukho pāyāsi. Nāgayakkhasupaṇṇādayo dibbehi gandhapupphādīhi pūjayiṁsu, dibbasaṅgītādīni pavattayiṁsu, dasasahassī lokadhātu ekagandhā ekamālā ekasādhukārā ahosi. Tasmiṁ samaye Sotthiyo nāma[1] tiṇahārako tiṇaṁ ādāya paṭipathe āgacchanto mahāpurisassa ākāraṁ ñatvā aṭṭha tiṇamuṭṭhiyo adāsi. Bodhisatto tiṇaṁ gahetvā Bodhimaṇḍaṁ āruyha dakkhiṇadisābhāge uttarābhimukho aṭṭhāsi, tasmiṁ khaṇe dakkhiṇacakkavāḷaṁ osīditvā heṭṭhā Avīcisampattaṁ viya ahosi, uttaracakkavāḷaṁ ullaṅghitvā upari Bhavaggappattaṁ viya ahosi. Bodhisatto "idaṁ sambodhiṁ pāpuṇanaṭṭhānaṁ na bhavissati maññe"ti padakkhiṇaṁ karonto pacchimadisābhāgaṁ gantvā puratthābhimukho aṭṭhāsi, tato pacchimacakkavāḷaṁ osīditvā heṭṭhā Avīcisampattaṁ viya ahosi, puratthimacakkavāḷaṁ ullaṅghitvā upari Bhavaggappattaṁ viya ahosi. Ṭhitaṭṭhitaṭṭhāne kirassa nemivaṭṭipariyante akkante nābhiyā patiṭṭhitamahāsakaṭacakkaṁ

1. Suddhiyo nāma(Ka)

ကာလံ နေဝ အညော အာဟာရော အတ္ထိ, န နှာနံ, န မုခဓောဝနံ, န သရီရဝဠဉ္ဇော၊ ဈာနသုခေန မဂ္ဂသုခေန ဖလသုခေန စ ဝီတိနာမေသိ။ တံ ပန ပါယာသံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ သုဝဏ္ဏပါတိံ ဂဟေတွာ "သစာဟံ အဇ္ဇ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိတုံ သက္ခိဿာမိ၊ အယံ ပါတိ ပဋိသောတံ ဂစ္ဆတု၊ နော စေ သက္ခိဿာမိ၊ အနုသောတံ ဂစ္ဆတူ"တိ ဝတွာ နဒီသောတေ ပက္ခိပိ။ သာ သောတံ ဆိန္ဒမာနာ နဒီမဇ္ဈံ ဂန္တွာ မဇ္ဈမဇ္ဈဋ္ဌာနေနေဝ ဇဝသမ္ပန္နော အဿော ဝိယ အသီတိဟတ္ထမတ္တဋ္ဌာနံ ပဋိသောတံ ဂန္တွာ ဧကသ္မိံ အာဝဋ္ဋေ နိမုဇ္ဇိတွာ ကာဠနာဂရာဇဘဝနံ ဂန္တွာ တိဏ္ဏံ ဗုဒ္ဓါနံ ပရိဘောဂပါတိယော "ကိလိ ကိလီ"တိ ရဝံ ကာရယမာနာ ပဟရိတွာဝ တာသံ သဗ္ဗဟေဋ္ဌိမာ ဟုတွာ အဋ္ဌာသိ။ ကာဠော နာဂရာဇာ တံ သဒ္ဒံ သုတွာ "ဟိယျော ဧကော ဗုဒ္ဓေါ နိဗ္ဗတ္တော၊ ပုန အဇ္ဇ ဧကော နိဗ္ဗတ္တော"တိ ဝတွာ အနေကေဟိ ပဒသတေဟိ ထုတိယော ဝဒမာနော ဥဋ္ဌာသိ။ တဿ ကိရ မဟာပထဝိယာ ဧကယောဇနတိဂါဝုတပ္ပမာဏံ နဘံ ပူရေတွာ အာရောဟနကာလော "အဇ္ဇ ဝါ ဟိယျော ဝါ"တိ သဒိသော အဟောသိ။

ဗောဓိသတ္တောပိ နဒီတီရမှိ သုပုပ္ဖိတသာလဝနေ ဒိဝါဝိဟာရံ ကတွာ သာယနှသမယေ ပုပ္ဖါနံ ဝဏ္ဋတော မုစ္စနကာလေ ဒေဝတာဟိ အလင်္ကတေန အဋ္ဌုသဘဝိတ္ထာရေန မဂ္ဂေန သီဟော ဝိယ ဝိဇမ္ဘမာနော ဗောဓိရုက္ခာဘိမုခေါ ပါယာသိ။ နာဂယက္ခသုပဏ္ဏာဒယော ဒိဗ္ဗေဟိ ဂန္ဓပုပ္ဖါဒီဟိ ပူဇယိံသု၊ ဒိဗ္ဗသင်္ဂီတာဒီနိ ပဝတ္တယိံသု၊ ဒသသဟဿီ လောကဓာတု ဧကဂန္ဓာ ဧကမာလာ ဧကသာဓုကာရာ အဟောသိ။ တသ္မိံ သမယေ သောတ္ထိယော နာမ[1] တိဏဟာရကော တိဏံ အာဒါယ ပဋိပထေ အာဂစ္ဆန္တော မဟာပုရိသဿ အာကာရံ ဉတွာ အဋ္ဌ တိဏမုဋ္ဌိယော အဒါသိ။ ဗောဓိသတ္တော တိဏံ ဂဟေတွာ ဗောဓိမဏ္ဍံ အာရုယှ ဒက္ခိဏဒိသာဘာဂေ ဥတ္တရာဘိမုခေါ အဋ္ဌာသိ၊ တသ္မိံ ခဏေ ဒက္ခိဏစက္ကဝါဠံ ဩသီဒိတွာ ဟေဋ္ဌာ အဝီစိသမ္ပတ္တံ ဝိယ အဟောသိ၊ ဥတ္တရစက္ကဝါဠံ ဥလ္လင်္ဃိတွာ ဥပရိ ဘဝဂ္ဂပ္ပတ္တံ ဝိယ အဟောသိ။ ဗောဓိသတ္တော "ဣဒံ သမ္ဗောဓိံ ပါပုဏနဋ္ဌာနံ န ဘဝိဿတိ မညေ"တိ ပဒက္ခိဏံ ကရောန္တော ပစ္ဆိမဒိသာဘာဂံ ဂန္တွာ ပုရတ္ထာဘိမုခေါ အဋ္ဌာသိ၊ တတော ပစ္ဆိမစက္ကဝါဠံ ဩသီဒိတွာ ဟေဋ္ဌာ အဝီစိသမ္ပတ္တံ ဝိယ အဟောသိ၊ ပုရတ္ထိမစက္ကဝါဠံ ဥလ္လင်္ဃိတွာ ဥပရိ ဘဝဂ္ဂပ္ပတ္တံ ဝိယ အဟောသိ။ ဌိတဋ္ဌိတဋ္ဌာနေ ကိရဿ နေမိဝဋ္ဋိပရိယန္တေ အက္ကန္တေ နာဘိယာ ပတိဋ္ဌိတမဟာသကဋစက္ကံ

၁-သုဒ္ဓိယော နာမ (က)

viya mahāpathavī onatunnatā ahosi. Bodhisatto “idampi sambodhiṁ pāpuṇanaṭṭhānaṁ na bhavissati maññe”ti padakkhiṇaṁ karonto uttaradisābhāgaṁ gantvā dakkhiṇābhimukho aṭṭhāsi, tato uttaracakkavāḷaṁ osīditvā heṭṭhā Avīcisampattaṁ viya ahosi, dakkhiṇacakkavāḷaṁ ullaṅghitvā upari Bhavaggappattaṁ viya ahosi. Bodhisatto “idampi sambodhiṁ pāpuṇanaṭṭhānaṁ na bhavissati maññe”ti padakkhiṇaṁ karonto puratthimadisābhāgaṁ gantvā pacchimābhimukho aṭṭhāsi. Puratthimadisābhāge pana sabbabuddhānaṁ pallaṅkaṭṭhānaṁ, taṁ neva chambhati, na kampati. Mahāsatto “idaṁ sabbabuddhānaṁ avijahitaṁ acalaṭṭhānaṁ kilesapañjaraviddhaṁsanaṭṭhānan”ti ñatvā tāni tiṇāni agge gahetvā cālesi, tāvadeva cuddasahattho pallaṅko ahosi. Tānipi kho tiṇāni tathārūpena saṇṭhānena saṇṭhahiṁsu[1], yathārūpaṁ sukusalopi cittakāro vā potthakāro vā ālikhitumpi samattho natthi. Bodhisatto bodhikkhandhaṁ piṭṭhito katvā puratthābhimukho daḷhamānaso hutvā—

“Kāmaṁ taco ca nhāru ca, aṭṭhi ca avasissatu.
Upasussatu nissesaṁ, sarīre maṁsalohitaṁ.

Na tvevāhaṁ sammāsambodhiṁ appatvā imaṁ pallaṅkaṁ bhindissāmī”ti asanisatasannipātenapi abhejjarūpaṁ Aparājitapallaṅkaṁ ābhujitvā nisīdi.

Tasmiṁ samaye māro devaputto “Siddhatthakumāro mayhaṁ vasaṁ atikkamitukāmo, na dānissa atikkamituṁ dassāmī”ti mārabalassa santikaṁ gantvā etamatthaṁ ārocetvā māraghosanaṁ nāma ghosāpetvā mārabalaṁ ādāya nikkhami. Sā mārasenā mārassa purato dvādasayojanā hoti, dakkhiṇato ca vāmato ca dvādasayojanā, pacchato yāva cakkavāḷapariyantaṁ katvā ṭhitā, uddhaṁ navayojanubbedhā, yassā unnadantiyā unnādasaddo yojanasahassato paṭṭhāya pathaviundriyanasaddo[2] viya suyyati. Atha māro devaputto diyaḍḍhayojanasatikaṁ Girimekhalaṁ nāma hatthiṁ abhiruhitvā bāhusahassaṁ māpetvā nānāvudhāni aggahesi. Avasesāyapi māraparisāya dve janā ekasadisaṁ āvudhaṁ na gaṇhiṁsu, nānappakāravaṇṇā nānappakāramukhā hutvā mahāsattaṁ ajjhottharamānā āgamiṁsu.

1. Santhariṁsu (Ka) 2. Pathavi-udriyanasaddo (Sī, I)

ဝိယ မဟာပထဝီ ဩနတုန္နတာ အဟောသိ။ ဗောဓိသတ္တော “ဣဒမ္ပိ သမ္ဗောဓိံ ပါပုဏနဋ္ဌာနံ န ဘဝိဿတိ မညေ”တိ ပဒက္ခိဏံ ကရောန္တော ဥတ္တရဒိသာဘာဂံ ဂန္တွာ ဒက္ခိဏာဘိမုခေါ အဋ္ဌာသိ၊ တတော ဥတ္တရစက္ကဝါဠံ ဩသီဒိတွာ ဟေဋ္ဌာ အဝီစိသမ္ပတ္တံ ဝိယ အဟောသိ၊ ဒက္ခိဏစက္ကဝါဠံ ဥလ္လင်္ဃိတွာ ဥပရိ ဘဝဂ္ဂပ္ပတ္တံ ဝိယ အဟောသိ။ ဗောဓိသတ္တော “ဣဒမ္ပိ သမ္ဗောဓိံ ပါပုဏနဋ္ဌာနံ န ဘဝိဿတိ မညေ”တိ ပဒက္ခိဏံ ကရောန္တော ပုရတ္ထိမဒိသာဘာဂံ ဂန္တွာ ပစ္ဆိမာဘိမုခေါ အဋ္ဌာသိ။ ပုရတ္ထိမဒိသာဘာဂေ ပန သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ ပလ္လင်္ကဋ္ဌာနံ၊ တံ နေဝ ဆမ္ဘတိ၊ န ကမ္ပတိ။ မဟာသတ္တော “ဣဒံ သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ အဝိဇဟိတံ အစလဋ္ဌာနံ ကိလေသပဉ္ဇရဝိဒ္ဓံသနဋ္ဌာန”န္တိ ဉတွာ တာနိ တိဏာနိ အဂ္ဂေ ဂဟေတွာ စာလေသိ၊ တာဝဒေဝ စုဒ္ဒသဟတ္ထော ပလ္လင်္ကော အဟောသိ။ တာနိပိ ခေါ တိဏာနိ တထာရူပေန သဏ္ဌာနေန သဏ္ဌဟိံသု[1]၊ ယထာရူပံ သုကုသလောပိ စိတ္တကာရော ဝါ ပေါတ္ထကာရော ဝါ အာလိခိတုမ္ပိ သမတ္ထော နတ္ထိ။ ဗောဓိသတ္တော ဗောဓိက္ခန္ဓံ ပိဋ္ဌိတော ကတွာ ပုရတ္ထာဘိမုခေါ ဒဠှမာနသော ဟုတွာ—

“ကာမံ တစော စ နှာရု စ၊ အဋ္ဌိ စ အဝသိဿတု။
ဥပသုဿတု နိဿေသံ၊ သရီရေ မံသလောဟိတံ။

န တွေဝါဟံ သမ္မာသမ္ဗောဓိံ အပ္ပတွာ ဣမံ ပလ္လင်္ကံ ဘိန္ဒိဿာမီ”တိ အသနိသတသန္နိပါတေနာပိ အဘေဇ္ဇရူပံ အပရာဇိတပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ နိသီဒိ။

တသ္မိံ သမယေ မာရော ဒေဝပုတ္တော “သိဒ္ဓတ္ထကုမာရော မယှံ ဝသံ အတိက္ကမိတုကာမော၊ န ဒါနိဿ အတိက္ကမိတုံ ဒဿာမီ”တိ မာရဗလဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဧတမတ္ထံ အာရောစေတွာ မာရဃောသနံ နာမ ဃောသာပေတွာ မာရဗလံ အာဒါယ နိက္ခမိ။ သာ မာရသေနာ မာရဿ ပုရတော ဒွါဒသယောဇနာ ဟောတိ၊ ဒက္ခိဏတော စ ဝါမတော စ ဒွါဒသယောဇနာ၊ ပစ္ဆတော ယာဝ စက္ကဝါဠပရိယန္တံ ကတွာ ဌိတာ၊ ဥဒ္ဓံ နဝယောဇနုဗ္ဗေဓာ၊ ယဿာ ဥန္နဒန္တိယာ ဥန္နာဒသဒ္ဒေါ ယောဇနသဟဿတော ပဋ္ဌာယ ပထဝိဥန္ဒြိယနသဒ္ဒေါ[2] ဝိယ သုယျတိ။ အထ မာရော ဒေဝပုတ္တော ဒိယဍ္ဎယောဇနသတိကံ ဂိရိမေခလံ နာမ ဟတ္ထိံ အဘိရုဟိတွာ ဗာဟုသဟဿံ မာပေတွာ နာနာဝုဓာနိ အဂ္ဂဟေသိ။ အဝသေသာယပိ မာရပရိသာယ ဒွေ ဇနာ ဧကသဒိသံ အာဝုဓံ န ဂဏှိံသု၊ နာနပ္ပကာရဝဏ္ဏာ နာနပ္ပကာရမုခါ ဟုတွာ မဟာသတ္တံ အဇ္ဈောတ္ထရမာနာ အာဂမိံသု။

၁-သန္ထရိံသု (က) ၂-ပထဝိဥဒြိယနသဒ္ဒေါ (သီ၊ ဣ)

Dasasahassacakkavāḷadevatā pana mahāsattassa thutiyo vadamānā aṭṭhaṁsu, Sakko devarājā Vijayuttarasaṅkhaṁ dhamamāno aṭṭhāsi. So kira saṅkho vīsahatthasatiko hoti, sakiṁ vātaṁ gāhāpetvā dhamanto[1] cattāro māse saddaṁ karitvā nissaddo hoti. Mahākāḷanāgarājā atirekapadasatena vaṇṇaṁ vadanto aṭṭhāsi, mahābrahmā setacchattaṁ dhārayamāno aṭṭhāsi. Mārabale pana Bodhimaṇḍaṁ upasaṅkamante[2] tesaṁ ekopi ṭhātuṁ nāsakkhi, sammukhasammukhaṭṭhāneneva palāyiṁsu. Kāḷo nāgarājā pathaviyaṁ nimujjitvā pañcayojanasatikaṁ mañjerikanāgabhavanaṁ gantvā ubhohi hatthehi mukhaṁ pidahitvā nipanno, Sakko Vijayuttarasaṅkhaṁ piṭṭhiyaṁ katvā cakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ aṭṭhāsi, mahābrahmā setacchattaṁ cakkavāḷakoṭiyaṁ ṭhapetvā brahmalokameva agamāsi. Ekā devatāpi ṭhātuṁ samatthā nāhosi, mahāpuriso ekakova nisīdi.

Māropi attano parisaṁ āha "tātā Suddhodanaputtena Siddhatthena sadiso añño puriso nāma natthi, mayaṁ sammukhā yuddhaṁ dātuṁ na sakkhissāma, pacchābhāgena dassāmā"ti. Mahāpurisopi tīṇi passāni oloketvā sabbadevatānaṁ palātattā suññāni addasa. Puna uttarapassena mārabalaṁ ajjhottharamānaṁ disvā "ayaṁ ettako jano maṁ ekakaṁ sandhāya mahantaṁ vāyāmaṁ parakkamaṁ karoti, imasmiṁ ṭhāne mayhaṁ mātā vā pitā vā bhātā vā añño vā koci ñātako natthi, imā pana dasa pāramiyova mayhaṁ dīgharattaṁ puṭṭhaparijanasadisā, tasmā pāramiyova phalakaṁ katvā pāramisattheneva paharitvā ayaṁ balakāyo mayā viddhaṁsetuṁ vaṭṭatī"ti dasa pāramiyo āvajjamāno nisīdi.

Atha kho māro devaputto "eteneva Siddhatthaṁ palāpessāmī"ti **vātamaṇḍalaṁ** samuṭṭhāpesi, taṅkhaṇaṁyeva puratthimādibhedā vātā samuṭṭhahitvā aḍḍhayojana-ekayojanadviyojanatiyojanappamāṇāni pabbatakūṭāni padāletvā vanagaccharukkhādīni ummūletvā samantā gāmanigame cuṇṇavicuṇṇaṁ kātuṁ samatthāpi mahāpurisassa puññatejena vihatānubhāvā bodhisattaṁ patvā cīvarakaṇṇamattampi cāletuṁ nāsakkhiṁsu. Tato "udakena naṁ ajjhottharitvā māressāmī"ti

1. Dhamamāno (?)   2. Upasaṅkamante upasaṅkamante (Sī, I)

ဒသသဟဿစက္ကဝါဠဒေဝတာ ပန မဟာသတ္တဿ ထုတိယော ဝဒမာနာ အဋ္ဌံသု၊ သက္ကော ဒေဝရာဇာ ဝိဇယုတ္တရသင်္ခံ ဓမမာနော အဋ္ဌာသိ။ သော ကိရ သင်္ခေါ ဝီသဟတ္ထသတိကော ဟောတိ၊ သကိံ ဝါတံ ဂါဟာပေတွာ ဓမန္တော[၁] စတ္တာရော မာသေ သဒ္ဒံ ကရိတွာ နိဿဒ္ဒေါ ဟောတိ။ မဟာကာဠနာဂရာဇာ အတိရေကပဒသတေန ဝဏ္ဏံ ဝဒန္တော အဋ္ဌာသိ၊ မဟာဗြဟ္မာ သေတစ္ဆတ္တံ ဓာရယမာနော အဋ္ဌာသိ။ မာရဗလေ ပန ဗောဓိမဏ္ဍံ ဥပသင်္ကမန္တေ[၂] တေသံ ဧကောပိ ဌာတုံ နာသက္ခိ၊ သမ္မုခသမ္မုခဋ္ဌာနေနေဝ ပလာယိံသု။ ကာဠော နာဂရာဇာ ပထဝိယံ နိမုဇ္ဇိတွာ ပဉ္စယောဇနသတိကံ မဉ္ဇေရိကနာဂဘဝနံ ဂန္တွာ ဥဘောဟိ ဟတ္ထေဟိ မုခံ ပိဒဟိတွာ နိပန္နော၊ သက္ကော ဝိဇယုတ္တရသင်္ခံ ပိဋ္ဌိယံ ကတွာ စက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ အဋ္ဌာသိ၊ မဟာဗြဟ္မာ သေတစ္ဆတ္တံ စက္ကဝါဠကောဋိယံ ဌပေတွာ ဗြဟ္မလောကမေဝ အဂမာသိ။ ဧကာ ဒေဝတာပိ ဌာတုံ သမတ္ထာ နာဟောသိ၊ မဟာပုရိသော ဧကကောဝ နိသီဒိ။

မာရောပိ အတ္တနော ပရိသံ အာဟ “တာတာ သုဒ္ဓေါဒနပုတ္တေန သိဒ္ဓတ္ထေန သဒိသော အညော ပုရိသော နာမ နတ္ထိ၊ မယံ သမ္မုခါ ယုဒ္ဓံ ဒါတုံ န သက္ခိဿာမ၊ ပစ္ဆာဘာဂေန ဒဿာမာ”တိ။ မဟာပုရိသောပိ တီဏိ ပဿာနိ ဩလောကေတွာ သဗ္ဗဒေဝတာနံ ပလာတတ္တာ သုညာနိ အဒ္ဒသ။ ပုန ဥတ္တရပဿေန မာရဗလံ အဇ္ဈောတ္ထရမာနံ ဒိသွာ “အယံ ဧတ္တကော ဇနော မံ ဧကကံ သန္ဓာယ မဟန္တံ ဝါယာမံ ပရက္ကမံ ကရောတိ၊ ဣမသ္မိံ ဌာနေ မယှံ မာတာ ဝါ ပိတာ ဝါ ဘာတာ ဝါ အညော ဝါ ကောစိ ဉာတကော နတ္ထိ၊ ဣမာ ပန ဒသ ပါရမိယောဝ မယှံ ဒီဃရတ္တံ ပုဋ္ဌပရိဇနသဒိသာ၊ တသ္မာ ပါရမိယောဝ ဖလကံ ကတွာ ပါရမိသတ္ထေနေဝ ပဟရိတွာ အယံ ဗလကာယော မယာ ဝိဒ္ဓံသေတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဒသ ပါရမိယော အာဝဇ္ဇမာနော နိသီဒိ။

အထ ခေါ မာရော ဒေဝပုတ္တော “ဧတေနေဝ သိဒ္ဓတ္ထံ ပလာပေဿာမီ”တိ **ဝါတမဏ္ဍလံ** သမုဋ္ဌာပေသိ၊ တင်္ခဏံယေဝ ပုရတ္ထိမာဒိဘေဒါ ဝါတာ သမုဋ္ဌဟိတွာ အဍ္ဎယောဇနဧကယောဇနဒွိယောဇနတိယောဇနပ္ပမာဏာနိ ပဗ္ဗတကူဋာနိ ပဒါလေတွာ ဝနဂစ္ဆရုက္ခာဒီနိ ဥမ္မူလေတွာ သမန္တာ ဂါမနိဂမေ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏံ ကာတုံ သမတ္ထာပိ မဟာပုရိသဿ ပုညတေဇေန ဝိဟတာနုဘာဝါ ဗောဓိသတ္တံ ပတွာ စီဝရကဏ္ဏမတ္တမ္ပိ စာလေတုံ နာသက္ခိံသု။ တတော “ဥဒကေန နံ အဇ္ဈောတ္ထရိတွာ မာရေဿာမီ”တိ

၁-ဓမမာနော (?)   ၂-ဥပသင်္ကမန္တေ ဥပသင်္ကမန္တေ (သီ၊ ဣ)

mahāvassaṁ samuṭṭhāpesi, tassānubhāvena uparūpari satapaṭalasahassapaṭalādibhedā valāhakā uṭṭhahitvā vassiṁsu. Vuṭṭhidhārāvegena pathavī chiddā ahosi. Vanarukkhādīnaṁ uparibhāgena mahāmegho āgantvā mahāsattassa cīvare ussāvabinduṭṭhānamattampi[1] temetuṁ nāsakkhi. Tato **pāsāṇavassaṁ** samuṭṭhāpesi, mahantāni mahantāni pabbatakūṭāni dhūmāyantāni pajjalantāni ākāsenāgantvā bodhisattaṁ patvā dibbamālāguḷabhāvaṁ āpajjiṁsu. Tato **paharaṇavassaṁ** samuṭṭhāpesi, ekatodhārā-ubhatodhārā-asisattikhurappādayo dhūmāyantā pajjalantā ākāsenāgantvā bodhisattaṁ patvā dibbapupphāni ahesuṁ. Tato **aṅgāravassaṁ** samuṭṭhāpesi, kiṁ sukavaṇṇā aṅgārā ākāsenāgantvā bodhisattassa pādamūle dibbapupphāni hutvā vikiriṁsu. Tato **kukkuḷavassaṁ** samuṭṭhāpesi, accuṇho aggivaṇṇo kukkuḷo ākāsenāgantvā bodhisattassa pādamūle dibbacandanacuṇṇaṁ hutvā nipati. Tato **vālukāvassaṁ** samuṭṭhāpesi, atisukhumavālukā dhūmāyantā pajjalantā ākāsenāgantvā bodhisattassa pādamūle dibbapupphāni hutvā nipatiṁsu. Tato **kalalavassaṁ** samuṭṭhāpesi, taṁ kalalaṁ dhūmāyantaṁ pajjalantaṁ ākāsenāgantvā bodhisattassa pādamūle dibbavilepanaṁ hutvā nipati. Tato "iminā bhiṁsetvā siddhatthaṁ palāpessāmī"ti **andhakāraṁ** samuṭṭhāpesi, taṁ caturaṅgasamannāgataṁ viya mahātamaṁ hutvā bodhisattaṁ patvā sūriyappabhāvihataṁ viya andhakāraṁ antaradhāyi.

Evaṁ māro imāhi navahi vātavassapāsāṇapaharaṇa-aṅgārakukkuḷavālukākalala-andhakāravuṭṭhīhi bodhisattaṁ palāpetuṁ asakkonto "kiṁ bhaṇe tiṭṭhatha, imaṁ Siddhatthakumāraṁ gaṇhatha hanatha palāpethā"ti parisaṁ āṇāpetvā sayampi Girimekhalassa hatthino khandhe nisinno cakkāvudhaṁ ādāya bodhisattaṁ upasaṅkamitvā "Siddhattha uṭṭhāhi etasmā pallaṅkā, nāyaṁ tuyhaṁ pāpuṇāti, mayhaṁ eva pāpuṇātī"ti āha. Mahāsatto tassa vacanaṁ sutvā avoca "māra neva tayā dasa pāramiyo pūritā, na upapāramiyo, na paramatthapāramiyo, nāpi pañca mahāpariccāgā pariccattā, na ñātatthacariyā, na lokatthacariyā, na buddhicariyā pūritā,

1. Ussāvabindupatanamattampi (Syā), ussāvabinduggaṇhamattampi (Ka)

မဟာဝဿံ သမုဋ္ဌာပေသိ၊ တဿာနုဘာဝေန ဥပရူပရိ သတပဋလသဟဿ-ပဋလာဒိဘေဒါ ဝလာဟကာ ဥဋ္ဌဟိတွာ ဝဿိံသု။ ဝုဋ္ဌိဓာရာဝေဂေန ပထဝီ ဆိဒ္ဒါ အဟောသိ။ ဝနရုက္ခာဒီနံ ဥပရိဘာဂေန မဟာမေဃော အာဂန္တွာ မဟာသတ္တဿ စီဝရေ ဥဿာဝဗိန္ဒုဋ္ဌာနမတ္တမ္ပိ[၁] တေမေတုံ နာသက္ခိ။ တတော **ပါသာဏဝဿံ** သမုဋ္ဌာပေသိ၊ မဟန္တာနိ မဟန္တာနိ ပဗ္ဗတကူဋာနိ ဓူမာယန္တာနိ ပဇ္ဇလန္တာနိ အာကာသေနာဂန္တွာ ဗောဓိသတ္တံ ပတွာ ဒိဗ္ဗမာလာဂုဠဘာဝံ အာပဇ္ဇိံသု။ တတော **ပဟရဏဝဿံ** သမုဋ္ဌာပေသိ၊ ဧကတောဓာရာဥဘတောဓာရာအသိသတ္တိခုရပ္ပါဒယော ဓူမာယန္တာ ပဇ္ဇလန္တာ အာကာသေနာဂန္တွာ ဗောဓိသတ္တံ ပတွာ ဒိဗ္ဗပုပ္ဖာနိ အဟေသုံ။ တတော **အင်္ဂါရဝဿံ** သမုဋ္ဌာပေသိ၊ ကိံသုကဝဏ္ဏာ အင်္ဂါရာ အာကာသေနာဂန္တွာ ဗောဓိသတ္တဿ ပါဒမူလေ ဒိဗ္ဗပုပ္ဖာနိ ဟုတွာ ဝိကိရိံသု။ တတော **ကုက္ကုဠဝဿံ** သမုဋ္ဌာပေသိ၊ အစ္စုဏှော အဂ္ဂိဝဏ္ဏော ကုက္ကုဠော အာကာသေနာဂန္တွာ ဗောဓိသတ္တဿ ပါဒမူလေ ဒိဗ္ဗစန္ဒနစုဏ္ဏံ ဟုတွာ နိပတိ။ တတော **ဝါလုကာဝဿံ** သမုဋ္ဌာပေသိ၊ အတိသုခုမဝါလုကာ ဓူမာယန္တာ ပဇ္ဇလန္တာ အာကာသေနာဂန္တွာ ဗောဓိသတ္တဿ ပါဒမူလေ ဒိဗ္ဗပုပ္ဖာနိ ဟုတွာ နိပတိံသု။ တတော **ကလလဝဿံ** သမုဋ္ဌာပေသိ၊ တံ ကလလံ ဓူမာယန္တံ ပဇ္ဇလန္တံ အာကာသေနာဂန္တွာ ဗောဓိသတ္တဿ ပါဒမူလေ ဒိဗ္ဗဝိလေပနံ ဟုတွာ နိပတိ။ တတော "ဣမိနာ ဘိံသေတွာ သိဒ္ဓတ္ထံ ပလာပေဿာမီ"တိ **အန္ဓကာရံ** သမုဋ္ဌာပေသိ၊ တံ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတံ ဝိယ မဟာတမံ ဟုတွာ ဗောဓိသတ္တံ ပတွာ သူရိယပ္ပဘာဝိဟတံ ဝိယ အန္ဓကာရံ အန္တရဓာယိ။

ဧဝံ မာရော ဣမာဟိ နဝဟိ ဝါတဝဿပါသာဏပဟရဏအင်္ဂါရကုက္ကုဠ-ဝါလုကာကလလအန္ဓကာရဝုဋ္ဌီဟိ ဗောဓိသတ္တံ ပလာပေတုံ အသက္ကောန္တော "ကိံ ဘဏေ တိဋ္ဌထ၊ ဣမံ သိဒ္ဓတ္ထကုမာရံ ဂဏှထ ဟနထ ပလာပေထာ"တိ ပရိသံ အာဏာပေတွာ သယမ္ပိ ဂိရိမေခလဿ ဟတ္ထိနော ခန္ဓေ နိသိန္နော စက္ကာဝုဓံ အာဒါယ ဗောဓိသတ္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ "သိဒ္ဓတ္ထ ဥဋ္ဌာဟိ ဧတသ္မာ ပလ္လင်္ကာ၊ နာယံ တုယှံ ပါပုဏာတိ၊ မယှံ ဧဝ ပါပုဏာတီ"တိ အာဟ။ မဟာသတ္တော တဿ ဝစနံ သုတွာ အဝေါစ "မာရ နေဝ တယာ ဒသ ပါရမိယော ပူရိတာ၊ န ဥပပါရမိယော, န ပရမတ္ထပါရမိယော၊ နာပိ ပဉ္စ မဟာပရိစ္စာဂါ ပရိစ္စတ္တာ၊ န ဉာတတ္ထစရိယာ, န လောကတ္ထစရိယာ, န ဗုဒ္ဓိစရိယာ ပူရိတာ၊

၁-ဥဿာဝဗိန္ဒုပတနမတ္တမ္ပိ (သျာ)၊ ဥဿာဝဗိန္ဒုဂ္ဂဏှမတ္တမ္ပိ (က)

sabbā tā mayāyeva pūritā, tasmā nāyaṁ pallaṅko tuyhaṁ pāpuṇāti, mayheveso pāpuṇātī”ti.

Māro kuddho kodhavegaṁ asahanto mahāpurisassa cakkāvudhaṁ vissajjesi, taṁ tassa dasa pāramiyo āvajjentassa uparibhāge mālāvitānaṁ hutvā aṭṭhāsi. Taṁ kira khuradhāracakkāvudhaṁ aññadā tena kuddhena vissaṭṭhaṁ ekaghanapāsāṇatthambhe vaṁsakaḷīre viya chindantaṁ gacchati, idāni pana tasmiṁ mālāvitānaṁ hutvā ṭhite avasesā māraparisā “idāni pallaṅkato vuṭṭhāya palāyissatī”ti mahantamahantāni selakūṭāni vissajjesuṁ, tānipi mahāpurisassa dasa pāramiyo āvajjentassa mālāguḷabhāvaṁ āpajjitvā bhūmiyaṁ patiṁsu. Devatā cakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ ṭhitā gīvaṁ pasāretvā sīsaṁ ukkhipitvā “naṭṭho vata bho Ciddhatthakumārassa rūpaggappatto attabhāvo, kiṁ nu kho karissatī”ti olokenti.

Tato mahāpuriso “pūritapāramīnaṁ bodhisattānaṁ abhisambujjhanadivase pattapallaṅko mayhaṁva pāpuṇātī”ti vatvā ṭhitaṁ māraṁ āha “māra tuyhaṁ dānassa dinnabhāve ko sakkhī”ti. Māro “ime ettakā janā sakkhino”ti mārabalābhimukhaṁ hatthaṁ pasāresi. Tasmiṁ khaṇe māraparisāya “ahaṁ sakkhī, ahaṁ sakkhī”ti pavattasaddo pathavi-undriyanasaddasadiso ahosi. Atha māro mahāpurisaṁ āha “Siddhattha tuyhaṁ dānassa dinnabhāve ko sakkhī”ti. Mahāpuriso “tuyhaṁ tāva dānassa dinnabhāve sacetanā sakkhino, mayhaṁ pana imasmiṁ ṭhāne sacetano koci sakkhī nāma natthi, tiṭṭhatu tāva me avasesattabhāvesu dinnadānaṁ, Vessantarattabhāve pana ṭhatvā mayhaṁ sattasatakamahādānassa dinnabhāve ayaṁ acetanāpi ghanamahāpathavī sakkhī”ti cīvaragabbhantarato dakkhiṇahatthaṁ abhinīharitvā “vessantarattabhāve ṭhatvā mayhaṁ sattasatakamahādānassa dinnabhāve tvaṁ sakkhī na sakkhī”ti mahāpathavi-abhimukhaṁ hatthaṁ pasāresi. Mahāpathavī “ahaṁ te tadā[1] sakkhī”ti viravasatena viravasahassena viravasatasahassena mārabalaṁ avattharamānā viya unnadi.

1. Dānassa (Ka)

သဗ္ဗာ တာ မယာယေဝ ပူရိတာ၊ တသ္မာ နာယံ ပလ္လင်္ကော တုယှံ ပါပုဏာတိ၊ မယှေဝေသော ပါပုဏာတီ”တိ။

မာရော ကုဒ္ဓေါ ကောဓဝေဂံ အသဟန္တော မဟာပုရိသဿ စက္ကာဝုဓံ ဝိဿဇ္ဇေသိ၊ တံ တဿ ဒသ ပါရမိယော အာဝဇ္ဇေန္တဿ ဥပရိဘာဂေ မာလာဝိတာနံ ဟုတွာ အဋ္ဌာသိ။ တံ ကိရ ခုရဓာရစက္ကာဝုဓံ အညဒါ တေန ကုဒ္ဓေန ဝိဿဋ္ဌံ ဧကဃနပါသာဏတ္ထမ္ဘေ ဝံသကဠီရေ ဝိယ ဆိန္ဒန္တံ ဂစ္ဆတိ၊ ဣဒါနိ ပန တသ္မိံ မာလာဝိတာနံ ဟုတွာ ဌိတေ အဝသေသာ မာရပရိသာ “ဣဒါနိ ပလ္လင်္ကတော ဝုဋ္ဌာယ ပလာယိဿတီ”တိ မဟန္တမဟန္တာနိ သေလကူဋာနိ ဝိဿဇ္ဇေသုံ၊ တာနိပိ မဟာပုရိသဿ ဒသ ပါရမိယော အာဝဇ္ဇေန္တဿ မာလာဂုဠဘာဝံ အာပဇ္ဇိတွာ ဘူမိယံ ပတိံသု။ ဒေဝတာ စက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ ဌိတာ ဂီဝံ ပသာရေတွာ သီသံ ဥက္ခိပိတွာ “နဋ္ဌော ဝတ ဘော သိဒ္ဓတ္ထကုမာရဿ ရူပဂ္ဂပ္ပတ္တော အတ္တဘာဝေါ၊ ကိံ နု ခေါ ကရိဿတီ”တိ ဩလောကေန္တိ။

တတော မဟာပုရိသော “ပူရိတပါရမီနံ ဗောဓိသတ္တာနံ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈနဒိဝသေ ပတ္တပလ္လင်္ကော မယှံဝ ပါပုဏာတီ”တိ ဝတွာ ဌိတံ မာရံ အာဟ “မာရ တုယှံ ဒါနဿ ဒိန္နဘာဝေ ကော သက္ခီ”တိ။ မာရော “ဣမေ ဧတ္တကာ ဇနာ သက္ခိနော”တိ မာရဗလာဘိမုခံ ဟတ္ထံ ပသာရေသိ။ တသ္မိံ ခဏေ မာရပရိသာယ “အဟံ သက္ခီ၊ အဟံ သက္ခီ”တိ ပဝတ္တသဒ္ဒေါ ပထဝိဥန္ဒြိယနသဒ္ဒသဒိသော အဟောသိ။ အထ မာရော မဟာပုရိသံ အာဟ “သိဒ္ဓတ္ထ တုယှံ ဒါနဿ ဒိန္နဘာဝေ ကော သက္ခီ”တိ။ မဟာပုရိသော “တုယှံ တာဝ ဒါနဿ ဒိန္နဘာဝေ သစေတနာ သက္ခိနော၊ မယှံ ပန ဣမသ္မိံ ဌာနေ သစေတနော ကောစိ သက္ခီ နာမ နတ္ထိ၊ တိဋ္ဌတု တာဝ မေ အဝသေသတ္တဘာဝေသု ဒိန္နဒါနံ၊ ဝေဿန္တရတ္တဘာဝေ ပန ဌတွာ မယှံ သတ္တသတကမဟာဒါနဿ ဒိန္နဘာဝေ အယံ အစေတနာပိ ဃနမဟာပထဝီ သက္ခီ”တိ စီဝရဂဗ္ဘန္တရတော ဒက္ခိဏဟတ္ထံ အဘိနီဟရိတွာ “ဝေဿန္တရတ္တဘာဝေ ဌတွာ မယှံ သတ္တသတကမဟာဒါနဿ ဒိန္နဘာဝေ တွံ သက္ခီ န သက္ခီ”တိ မဟာပထဝိအဘိမုခံ ဟတ္ထံ ပသာရေသိ။ မဟာပထဝီ “အဟံ တေ တဒါ[1] သက္ခီ”တိ ဝိရဝသတေန ဝိရဝသဟဿေန ဝိရဝသတသဟဿေန မာရဗလံ အဝတ္ထရမာနာ ဝိယ ဥန္နဒိ။

၁-ဒါနဿ (က)

Tato mahāpurise “dinnaṁ te Siddhattha mahādānaṁ uttamadānan”ti Vessantaradānaṁ sammasante diyaḍḍhayojanasatiko Girimekhalahatthī jaṇṇukehi pathaviyaṁ patiṭṭhāsi, māraparisā disāvidisā palāyi, dve ekamaggena gatā nāma natthi, sīsābharaṇāni ceva nivatthavatthāni[1] ca pahāya sammukhasammukhadisāhiyeva palāyiṁsu. Tato devasaṁghā palāyamānaṁ mārabalaṁ disvā “mārassa parājayo jāto, Siddhatthakumārassa jayo, jayapūjaṁ karissāmā”ti nāgā nāgānaṁ supaṇṇā supaṇṇānaṁ devatā devatānaṁ brahmāno brahmānaṁ ugghosetvā[2] gandhamālādihatthā mahāpurisassa santikaṁ Bodhipallaṅkaṁ agamaṁsu.

Evaṁ gatesu ca pana tesu—

Jayo hi Buddhassa sirīmato ayaṁ,
Mārassa ca pāpimato parājayo.
Ugghosayuṁ[3] Bodhimaṇḍe pamoditā,
Jayaṁ tadā nāgagaṇā Mahesino.

Jayo hi Buddhassa sirīmato ayaṁ,
Mārassa ca pāpimato parājayo.
Ugghosayuṁ Bodhimaṇḍe pamoditā,
Supaṇṇasaṁghāpi jayaṁ[4] Mahesino.

Jayo hi Buddhassa sirīmato ayaṁ,
Mārassa ca pāpimato parājayo.
Ugghosayuṁ Bodhimaṇḍe pamoditā,
Jayaṁ tadā devagaṇā Mahesino.

Jayo hi Buddhassa sirīmato ayaṁ,
Mārassa ca pāpimato parājayo.
Ugghosayuṁ Bodhimaṇḍe pamoditā,
Jayaṁ tadā brahmagaṇāpi tādinoti.

Avasesā dasasu cakkavāḷasahassesu devatā mālāgandhavilepanehi ca pūjayamānā nānappakārā thutiyo ca vadamānā aṭṭhaṁsu. Evaṁ

1. Vatthābharaṇāni (Ka)
2. Pesetvā (Sī, I)
3. Ugghosisuṁ (Ka)
4. Jayaṁ tadā supaṇṇasaṁghāpi (Ka)

တတော မဟာပုရိသေ “ဒိန္နံ တေ သိဒ္ဓတ္ထ မဟာဒါနံ ဥတ္တမဒါန”န္တိ ဝေဿန္တရဒါနံ သမ္မသန္တေ ဒိယဍ္ဎယောဇနသတိကော ဂိရိမေခလဟတ္ထီ ဇဏ္ဏုကေဟိ ပထဝိယံ ပတိဋ္ဌာသိ၊ မာရပရိသာ ဒိသာဝိဒိသာ ပလာယိ၊ ဒွေ ဧကမဂ္ဂေန ဂတာ နာမ နတ္ထိ၊ သီသာဘရဏာနိ စေဝ နိဝတ္ထဝတ္ထာနိ[၁] စ ပဟာယ သမ္မုခသမ္မုခဒိသာဟိယေဝ ပလာယိံသု။ တတော ဒေဝသံဃာ ပလာယမာနံ မာရဗလံ ဒိသွာ “မာရဿ ပရာဇယော ဇာတော၊ သိဒ္ဓတ္ထကုမာရဿ ဇယော၊ ဇယပူဇံ ကရိဿာမာ”တိ နာဂါ နာဂါနံ သုပဏ္ဏာ သုပဏ္ဏာနံ ဒေဝတာ ဒေဝတာနံ ဗြဟ္မာနော ဗြဟ္မာနံ ဥဂ္ဃောသေတွာ[၂] ဂန္ဓမာလာဒိဟတ္ထာ မဟာပုရိသဿ သန္တိကံ ဗောဓိပလ္လင်္ကံ အဂမံသု။

ဧဝံ ဂတေသု စ ပန တေသု—

ဇယော ဟိ ဗုဒ္ဓဿ သိရီမတော အယံ၊
မာရဿ စ ပါပိမတော ပရာဇယော။
ဥဂ္ဃောသယုံ[၃] ဗောဓိမဏ္ဍေ ပမောဒိတာ၊
ဇယံ တဒါ နာဂဂဏာ မဟေသိနော။

ဇယော ဟိ ဗုဒ္ဓဿ သိရီမတော အယံ၊
မာရဿ စ ပါပိမတော ပရာဇယော။
ဥဂ္ဃောသယုံ ဗောဓိမဏ္ဍေ ပမောဒိတာ၊
သုပဏ္ဏသံဃာပိ ဇယံ[၄] မဟေသိနော။

ဇယော ဟိ ဗုဒ္ဓဿ သိရီမတော အယံ၊
မာရဿ စ ပါပိမတော ပရာဇယော။
ဥဂ္ဃောသယုံ ဗောဓိမဏ္ဍေ ပမောဒိတာ၊
ဇယံ တဒါ ဒေဝဂဏာ မဟေသိနော။

ဇယော ဟိ ဗုဒ္ဓဿ သိရီမတော အယံ၊
မာရဿ စ ပါပိမတော ပရာဇယော။
ဥဂ္ဃောသယုံ ဗောဓိမဏ္ဍေ ပမောဒိတာ၊
ဇယံ တဒါ ဗြဟ္မဂဏာပိ တာဒိနောတိ။

အဝသေသာ ဒသသု စက္ကဝါဠသဟဿေသု ဒေဝတာ မာလာဂန္ဓဝိလေပနေဟိ စ ပူဇယမာနာ နာနပ္ပကာရာ ထုတိယော စ ဝဒမာနာ အဋ္ဌံသု။ ဧဝံ

၁-ဝတ္ထာဘရဏာနိ (က)
၂-ပေသေတွာ (သီ၊ ဣ)
၃-ဥဂ္ဃောသိသုံ (က)
၄-ဇယံ တဒါ သုပဏ္ဏသံဃာပိ (က)

anatthaṅgateyeva[1] sūriye mahāpuriso mārabalaṁ vidhametvā cīvarūpari patamānehi Bodhirukkhaṅkurehi rattapavāḷapallavehi[2] viya pūjiyamāno paṭhamayāme pubbenivāsañāṇaṁ anussaritvā majjhimayāme dibbacakkhuṁ visodhetvā pacchimayāme paṭiccasamuppāde ñāṇaṁ otāresi. Athassa dvādasapadikaṁ paccayākāraṁ vaṭṭavivaṭṭavasena anulomapaṭilomato sammasantassa[3] dasasahassī lokadhātu udakapariyantaṁ katvā dvādasakkhattuṁ sampakampi.

Mahāpurise pana dasasahassilokadhātuṁ unnādetvā aruṇuggamanavelāya sabbaññutaññāṇaṁ paṭivijjhante sakaladasasahassī lokadhātu alaṅkatapaṭiyattā ahosi. Pācīnacakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ ussāpitānaṁ dhajānaṁ paṭākānaṁ raṁsiyo[4] pacchimacakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ paharanti, tathā pacchimacakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ ussāpitānaṁ pācīnacakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ, dakkhiṇacakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ ussāpitānaṁ uttaracakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ, uttaracakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ ussāpitānaṁ dakkhiṇacakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ paharanti, pathavitale ussāpitānaṁ pana dhajānaṁ paṭākānaṁ brahmalokaṁ āhacca aṭṭhaṁsu, brahmaloke baddhānaṁ pathavitale patiṭṭhahiṁsu, dasasahassacakkavāḷesu pupphūpagarukkhā pupphaṁ gaṇhiṁsu, phalūpagarukkhā phalapiṇḍībhārabharitā ahesuṁ. Khandhesu khandhapadumāni pupphiṁsu, sākhāsu sākhāpadumāni, latāsu latāpadumāni, ākāse olambakapadumāni, silātalāni bhinditvā uparūpari satta satta[5] hutvā daṇḍakapadumāni uṭṭhahiṁsu. Dasasahassī lokadhātu vaṭṭetvā vissaṭṭhamālāguḷā viya susanthatapupphasanthāro viya ca ahosi. Cakkavāḷantaresu aṭṭhayojanasahassalokantarikā sattasūriyappabhāyapi anobhāsitapubbā ekobhāsā ahesuṁ, caturāsītiyojanasahassagambhīro mahāsamuddo madhurodako ahosi, nadiyo nappavattiṁsu, jaccandhā rūpāni passiṁsu, jātibadhirā saddaṁ suṇiṁsu, jātipīṭhasappino padasā gacchiṁsu, andubandhanādīni chijjitvā patiṁsu.

Evaṁ aparimāṇena sirivibhavena pūjiyamāno mahāpuriso anekappakāresu acchariyadhammesu pātubhūtesu sabbaññutaññāṇaṁ paṭivijjhitvā sabbabuddhānaṁ avijahitaṁ udānaṁ udānesi—

1. Dharamāneyeva (Sī, Syā)
2. Rattapavāḷadalehi (Sī, Syā)
3. Sammasantassa sammasantassa (Sī)
4. Dhajānaṁ paṭākā (Ka)
5. Satapattāni (Ka)

အနတ္ထင်္ဂတေယေဝ[၁] သူရိယေ မဟာပုရိသော မာရဗလံ ဝိဓမေတွာ စီဝရူပရိ ပတမာနေဟိ ဗောဓိရုက္ခင်္ကုရေဟိ ရတ္တပဝါဠပလ္လဝေဟိ[၂] ဝိယ ပူဇိယမာနော ပဌမယာမေ ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏံ အနုဿရိတွာ မဇ္ဈိမယာမေ ဒိဗ္ဗစက္ခုံ ဝိသောဓေတွာ ပစ္ဆိမယာမေ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေ ဉာဏံ ဩတာရေသိ။ အထဿ ဒွါဒသပဒိကံ ပစ္စယာကာရံ ဝဋ္ဋဝိဝဋ္ဋဝသေန အနုလောမပဋိလောမတော သမ္မသန္တဿ[၃] ဒသသဟဿီ လောကဓာတု ဥဒကပရိယန္တံ ကတွာ ဒွါဒသက္ခတ္တုံ သမ္ပကမ္ပိ။

မဟာပုရိသေ ပန ဒသသဟဿိလောကဓာတုံ ဥန္နာဒေတွာ အရုဏုဂ္ဂမနဝေလာယ သဗ္ဗညုတညာဏံ ပဋိဝိဇ္ဈန္တေ သကလဒသသဟဿီ လောကဓာတု အလင်္ကတပဋိယတ္တာ အဟောသိ။ ပါစီနစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ ဥဿာပိတာနံ ဓဇာနံ ပဋာကာနံ ရံသိယော[၄] ပစ္ဆိမစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ ပဟရန္တိ၊ တထာ ပစ္ဆိမစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ ဥဿာပိတာနံ ပါစီနစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ၊ ဒက္ခိဏစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ ဥဿာပိတာနံ ဥတ္တရစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ၊ ဥတ္တရစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ ဥဿာပိတာနံ ဒက္ခိဏစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ ပဟရန္တိ၊ ပထဝိတလေ ဥဿာပိတာနံ ပန ဓဇာနံ ပဋာကာနံ ဗြဟ္မလောကံ အာဟစ္စ အဋ္ဌံသု၊ ဗြဟ္မလောကေ ဗဒ္ဓါနံ ပထဝိတလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု၊ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠေသု ပုပ္ဖူပဂရုက္ခာ ပုပ္ဖံ ဂဏှိံသု၊ ဖလူပဂရုက္ခာ ဖလပိဏ္ဍီဘာရဘရိတာ အဟေသုံ။ ခန္ဓေသု ခန္ဓပဒုမာနိ ပုပ္ဖိံသု၊ သာခါသု သာခါပဒုမာနိ၊ လတာသု လတာပဒုမာနိ၊ အာကာသေ ဩလမ္ဗကပဒုမာနိ၊ သိလာတလာနိ ဘိန္ဒိတွာ ဥပရူပရိ သတ္တ သတ္တ[၅] ဟုတွာ ဒဏ္ဍကပဒုမာနိ ဥဋ္ဌဟိံသု။ ဒသသဟဿီ လောကဓာတု ဝဋ္ဋေတွာ ဝိဿဋ္ဌမာလာဂုဠာ ဝိယ သုသန္ထတပုပ္ဖသန္ထာရော ဝိယ စ အဟောသိ။ စက္ကဝါဠန္တရေသု အဋ္ဌယောဇနသဟဿလောကန္တရိကာ သတ္တသူရိယပ္ပဘာယပိ အနောဘာသိတပုဗ္ဗာ ဧကောဘာသာ အဟေသုံ၊ စတုရာသီတိယောဇနသဟဿဂမ္ဘီရော မဟာသမုဒ္ဒေါ မဓုရောဒကော အဟောသိ၊ နဒိယော နပ္ပဝတ္တိံသု၊ ဇစ္စန္ဓာ ရူပါနိ ပဿိံသု၊ ဇာတိဗဓိရာ သဒ္ဒံ သုဏိံသု၊ ဇာတိပီဌသပ္ပိနော ပဒသာ ဂစ္ဆိံသု၊ အန္ဒုဗန္ဓနာဒီနိ ဆိဇ္ဇိတွာ ပတိံသု။

ဧဝံ အပရိမာဏေန သိရိဝိဘဝေန ပူဇိယမာနော မဟာပုရိသော အနေကပ္ပကာရေသု အစ္ဆရိယဓမ္မေသု ပါတုဘူတေသု သဗ္ဗညုတညာဏံ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ အဝိဇဟိတံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ—

၁-ဓရမာနေယေဝ (သီ၊ သျာ)
၂-ရတ္တပဝါဠဒလေဟိ (သီ၊ သျာ)
၃-သမ္မသန္တဿ သမ္မသန္တဿ (သီ)
၄-ဓဇာနံ ပဋာကာ (က)
၅-သတပတ္တာနိ (က)

“Anekajātisaṁsāraṁ, sandhāvissaṁ anibbisaṁ.
Gahakāraṁ gavesanto, dukkhā jāti punappunaṁ.

Gahakāraka diṭṭhosi, puna gehaṁ na kāhasi.
Sabbā te phāsukā bhaggā, gahakūṭaṁ visaṅkhataṁ.
Visaṅkhāragataṁ cittaṁ, taṇhānaṁ khayamajjhagā”ti[1].

Iti tusitapurato paṭṭhāya yāva ayaṁ Bodhimaṇḍe sabbaññutappatti, ettakaṁ ṭhānaṁ **Avidūrenidānaṁ** nāmāti veditabbaṁ.

Avidūrenidānakathā niṭṭhitā.

---

3. Santikenidānakathā

“**Santikenidānaṁ** pana ‘Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Vesāliyaṁ viharati mahāvane Kūṭāgārasālāyan’ti evaṁ tesu tesu ṭhānesu viharato tasmiṁ tasmiṁ ṭhāneyeva labbhatī”ti vuttaṁ. Kiñcāpi evaṁ vuttaṁ, atha kho pana tampi ādito paṭṭhāya evaṁ veditabbaṁ—udānaṁ udānetvā jayapallaṅke nisinnassa hi Bhagavato etadahosi “ahaṁ kappasatasahassādhikāni cattāri asaṅkhyeyyāni imassa pallaṅkassa kāraṇā sandhāviṁ, ettakaṁ me kālaṁ imasseva pallaṅkassa kāraṇā alaṅkatasīsaṁ gīvāya chinditvā dinnaṁ, su-añjitāni akkhīni hadayamaṁsañca ubbaṭṭetvā dinnaṁ, Jālīkumārasadisā puttā Kaṇhājinakumārisadisā dhītaro Maddīdevisadisā bhariyāyo ca paresaṁ dāsatthāya dinnā, ayaṁ me pallaṅko jayapallaṅko varapallaṅko ca[2], ettha me nisinnassa saṅkappā paripuṇṇā, na tāva ito uṭṭhahissāmī”ti anekakoṭisatasahassā samāpattiyo samāpajjanto sattāhaṁ tattheva nisīdi. Yaṁ sandhāya vuttaṁ “atha kho Bhagavā sattāhaṁ ekapallaṅkena nisīdi vimuttisukhapaṭisaṁvedī”ti[3].

Atha ekaccānaṁ devatānaṁ “ajjāpi nūna Siddhatthassa kattabbakiccaṁ atthi, pallaṅkasmiṁ hi ālayaṁ na vijahatī”ti parivitakko udapādi. Satthā

---

1. Khu 1. 36 piṭṭhe Dhammapade.
2. Dhirapallaṅko (Ka)
3. Khu 1. 77; Vi 3. 1 piṭṭhesu.

“အနေကဇာတိသံသာရံ၊ သန္ဓာဝိဿံ အနိဗ္ဗိသံ။
ဂဟကာရံ ဂဝေသန္တော၊ ဒုက္ခာ ဇာတိ ပုနပ္ပုနံ။

ဂဟကာရက ဒိဋ္ဌောသိ၊ ပုန ဂေဟံ န ကာဟသိ။
သဗ္ဗာ တေ ဖာသုကာ ဘဂ္ဂါ၊ ဂဟကူဋံ ဝိသင်္ခတံ။
ဝိသင်္ခါရဂတံ စိတ္တံ၊ တဏှာနံ ခယမဇ္ဈဂါ”တိ[၁]။

ဣတိ တုသိတပုရတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ အယံ ဗောဓိမဏ္ဍေ သဗ္ဗညုတပ္ပတ္တိ၊ ဧတ္တကံ ဌာနံ **အဝိဒူရေနိဒါနံ** နာမာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

အဝိဒူရေနိဒါနကထာ နိဋ္ဌိတာ။

၃-သန္တိကေနိဒါနကထာ

“**သန္တိကေနိဒါနံ** ပန ‘ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ အနာထပိဏ္ဍိကဿ အာရာမေ။ ဝေသာလိယံ ဝိဟရတိ မဟာဝနေ ကူဋာဂါရသာလာယ’န္တိ ဧဝံ တေသု တေသု ဌာနေသု ဝိဟရတော တသ္မိံ တသ္မိံ ဌာနေယေဝ လဗ္ဘတီ”တိ ဝုတ္တံ။ ကိဉ္စာပိ ဧဝံ ဝုတ္တံ၊ အထ ခေါ ပန တမ္ပိ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗံ—ဥဒါနံ ဥဒါနေတွာ ဇယပလ္လင်္ကေ နိသိန္နဿ ဟိ ဘဂဝတော ဧတဒဟောသိ “အဟံ ကပ္ပသတသဟဿာဓိကာနိ စတ္တာရိ အသင်္ချေယျာနိ ဣမဿ ပလ္လင်္ကဿ ကာရဏာ သန္ဓာဝိံ၊ ဧတ္တကံ မေ ကာလံ ဣမဿေဝ ပလ္လင်္ကဿ ကာရဏာ အလင်္ကတသီသံ ဂီဝါယ ဆိန္ဒိတွာ ဒိန္နံ၊ သုအဉ္ဇိတာနိ အက္ခီနိ ဟဒယမံသဉ္စ ဥဗ္ဗဋ္ဋေတွာ ဒိန္နံ၊ ဇာလီကုမာရသဒိသာ ပုတ္တာ ကဏှာဇိနကုမာရိသဒိသာ ဓီတရော မဒ္ဒီဒေဝိသဒိသာ ဘရိယာယော စ ပရေသံ ဒါသတ္ထာယ ဒိန္နာ၊ အယံ မေ ပလ္လင်္ကော ဇယပလ္လင်္ကော ဝရပလ္လင်္ကော စ[၂]၊ ဧတ္ထ မေ နိသိန္နဿ သင်္ကပ္ပါ ပရိပုဏ္ဏာ၊ န တာဝ ဣတော ဥဋ္ဌဟိဿာမီ”တိ အနေကကောဋိသတသဟဿာ သမာပတ္တိယော သမာပဇ္ဇန္တော သတ္တာဟံ တတ္ထေဝ နိသီဒိ။ ယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “အထ ခေါ ဘဂဝါ သတ္တာဟံ ဧကပလ္လင်္ကေန နိသီဒိ ဝိမုတ္တိသုခပဋိသံဝေဒီ”တိ[၃]။

အထ ဧကစ္စာနံ ဒေဝတာနံ “အဇ္ဇာပိ နူန သိဒ္ဓတ္ထဿ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စံ အတ္ထိ၊ ပလ္လင်္ကသ္မိံ ဟိ အာလယံ န ဝိဇဟတီ”တိ ပရိဝိတက္ကော ဥဒပါဒိ။ သတ္ထာ

၁-ခု ၁-၃၆-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။
၂-ဓိရပလ္လင်္ကော (က)
၃-ခု ၁-၇၇၊ ဝိ ၃-၁-ပိဋ္ဌေသု။

devatānaṁ parivitakkaṁ ñatvā tāsaṁ vitakkavūpasamanatthaṁ vehāsaṁ abbhuggantvā Yamakapāṭihāriyaṁ dassesi. Mahābodhimaṇḍasmiṁ hi katapāṭihāriyañca ñātisamāgame katapāṭihāriyañca pāthikaputtasamāgame katapāṭihāriyañca sabbaṁ kaṇḍambarukkhamūle Yamakapāṭihāriyasadisaṁ ahosi.

Evaṁ Satthā iminā pāṭihāriyena devatānaṁ vitakkaṁ vūpasametvā pallaṅkato īsakaṁ pācīnanissite uttaradisābhāge ṭhatvā "imasmiṁ vata me pallaṅke sabbaññutaññāṇaṁ paṭividdhan"ti cattāri asaṅkhyeyyāni kappasatasahassañca pūritānaṁ pāramīnaṁ phalādhigamaṭṭhānaṁ pallaṅkaṁ Bodhirukkhañca animisehi akkhīhi olokayamāno sattāhaṁ vītināmesi, taṁ ṭhānaṁ animisacetiyaṁ nāma jātaṁ. Atha pallaṅkassa ca ṭhitaṭṭhānassa ca antarā caṅkamaṁ māpetvā puratthimapacchimato āyate ratanacaṅkame caṅkamanto sattāhaṁ vītināmesi, taṁ ṭhānaṁ Ratanacaṅkamacetiyaṁ nāma jātaṁ.

Catutthe pana sattāhe bodhito pacchimuttaradisābhāge devatā ratanagharaṁ māpayiṁsu, tattha pallaṅkena nisīditvā Abhidhammapiṭakaṁ visesato cettha anantanayaṁ samantapaṭṭhānaṁ vicinanto sattāhaṁ vītināmesi. Ābhidhammikā panāhu "ratanagharaṁ nāma na sattaratanamayaṁ gehaṁ, sattannaṁ pana pakaraṇānaṁ sammasitaṭṭhānaṁ 'ratanagharan'ti vuccatī"ti. Yasmā panettha ubhopete pariyāyā[1] yujjanti, tasmā ubhayampetaṁ gahetabbameva. Tato paṭṭhāya pana taṁ ṭhānaṁ Ratanagharacetiyaṁ nāma jātaṁ. Evaṁ bodhisamīpeyeva cattāri sattāhāni vītināmetvā pañcame sattāhe Bodhirukkhamūlā yena Ajapālanigrodho tenupasaṅkami, tatrāpi dhammaṁ vicinantoyeva vimuttisukhaṁ paṭisaṁvedento nisīdi.

Tasmiṁ samaye māro devaputto "ettakaṁ kālaṁ anubandhanto otārāpekkhopi imassa na kiñci khalitaṁ addasaṁ, atikkantodāni esa mama vasan"ti domanassappatto mahāmagge nisīditvā soḷasa kāraṇāni cintento bhūmiyaṁ soḷasa lekhā kaḍḍhi—"ahaṁ eso viya dānapāramiṁ napūresiṁ, tenamhi iminā sadiso na jāto"ti ekaṁ lekhaṁ kaḍḍhi. Tathā "ahaṁ eso viya sīlapāramiṁ nekkhammapāramiṁ paññāpāramiṁ vīriyapāramiṁ khantipāramiṁ saccapāramiṁ adhiṭṭhānapāramiṁ mettāpāramiṁ upekkhāpāramiṁ na

1. Pariyāyena (Ka)

ဒေဝတာနံ ပရိဝိတက္ကံ ဉတွာ တာသံ ဝိတက္ကဝူပသမနတ္ထံ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ ယမကပါဋိဟာရိယံ ဒဿေသိ။ မဟာဗောဓိမဏ္ဍသ္မိံ ဟိ ကတပါဋိဟာရိယဉ္စ ဉာတိသမာဂမေ ကတပါဋိဟာရိယဉ္စ ပါထိကပုတ္တသမာဂမေ ကတပါဋိဟာရိယဉ္စ သဗ္ဗံ ကဏ္ဍမ္ဗရုက္ခမူလေ ယမကပါဋိဟာရိယသဒိသံ အဟောသိ။

ဧဝံ သတ္ထာ ဣမိနာ ပါဋိဟာရိယေန ဒေဝတာနံ ဝိတက္ကံ ဝူပသမေတွာ ပလ္လင်္ကတော ဤသကံ ပါစီနနိဿိတေ ဥတ္တရဒိသာဘာဂေ ဌတွာ “ဣမသ္မိံ ဝတ မေ ပလ္လင်္ကေ သဗ္ဗညုတညာဏံ ပဋိဝိဒ္ဓ”န္တိ စတ္တာရိ အသင်္ချေယျာနိ ကပ္ပသတသဟဿဉ္စ ပူရိတာနံ ပါရမီနံ ဖလာဓိဂမဋ္ဌာနံ ပလ္လင်္ကံ ဗောဓိရုက္ခဉ္စ အနိမိသေဟိ အက္ခီဟိ ဩလောကယမာနော သတ္တာဟံ ဝီတိနာမေသိ၊ တံ ဌာနံ အနိမိသစေတိယံ နာမ ဇာတံ။ အထ ပလ္လင်္ကဿ စ ဌိတဋ္ဌာနဿ စ အန္တရာ စင်္ကမံ မာပေတွာ ပုရတ္ထိမပစ္ဆိမတော အာယတေ ရတနစင်္ကမေ စင်္ကမန္တော သတ္တာဟံ ဝီတိနာမေသိ၊ တံ ဌာနံ ရတနစင်္ကမစေတိယံ နာမ ဇာတံ။

စတုတ္ထေ ပန သတ္တာဟေ ဗောဓိတော ပစ္ဆိမုတ္တရဒိသာဘာဂေ ဒေဝတာ ရတနဃရံ မာပယိံသု၊ တတ္ထ ပလ္လင်္ကေန နိသီဒိတွာ အဘိဓမ္မပိဋကံ ဝိသေသတော စေတ္ထ အနန္တနယံ သမန္တပဋ္ဌာနံ ဝိစိနန္တော သတ္တာဟံ ဝီတိနာမေသိ။ အာဘိဓမ္မိကာ ပနာဟု “ရတနဃရံ နာမ န သတ္တရတနမယံ ဂေဟံ၊ သတ္တန္နံ ပန ပကရဏာနံ သမ္မသိတဋ္ဌာနံ ‘ရတနဃရ’န္တိ ဝုစ္စတီ”တိ။ ယသ္မာ ပနေတ္ထ ဥဘောပေတေ ပရိယာယာ[၁] ယုဇ္ဇန္တိ၊ တသ္မာ ဥဘယမ္ပေတံ ဂဟေတဗ္ဗမေဝ။ တတော ပဋ္ဌာယ ပန တံ ဌာနံ ရတနဃရစေတိယံ နာမ ဇာတံ။ ဧဝံ ဗောဓိသမီပေယေဝ စတ္တာရိ သတ္တာဟာနိ ဝီတိနာမေတွာ ပဉ္စမေ သတ္တာဟေ ဗောဓိရုက္ခမူလာ ယေန အဇပါလနိဂြောဓော တေနုပသင်္ကမိ၊ တတြာပိ ဓမ္မံ ဝိစိနန္တောယေဝ ဝိမုတ္တိသုခံ ပဋိသံဝေဒေန္တော နိသီဒိ။

တသ္မိံ သမယေ မာရော ဒေဝပုတ္တော “ဧတ္တကံ ကာလံ အနုဗန္ဓန္တော ဩတာရာပေက္ခောပိ ဣမဿ န ကိဉ္စိ ခလိတံ အဒ္ဒသံ၊ အတိက္ကန္တောဒါနိ ဧသ မမ ဝသ”န္တိ ဒေါမနဿပ္ပတ္တော မဟာမဂ္ဂေ နိသီဒိတွာ သောဠသ ကာရဏာနိ စိန္တေန္တော ဘူမိယံ သောဠသ လေခါ ကဍ္ဎိ—“အဟံ ဧသော ဝိယ ဒါနပါရမိံ န ပူရေသိံ၊ တေနမှိ ဣမိနာ သဒိသော န ဇာတော”တိ ဧကံ လေခံ ကဍ္ဎိ။ တထာ “အဟံ ဧသော ဝိယ သီလပါရမိံ နေက္ခမ္မပါရမိံ ပညာပါရမိံ ဝီရိယပါရမိံ ခန္တိပါရမိံ သစ္စပါရမိံ အဓိဋ္ဌာနပါရမိံ မေတ္တာပါရမိံ ဥပေက္ခာပါရမိံ န

၁-ပရိယာယေန (က)

pūresiṁ, tenamhi iminā sadiso na jāto”ti dasamaṁ lekhaṁ kaḍḍhi. Tathā “ahaṁ eso viya asādhāraṇassa indriyaparopariyattañāṇassa paṭivedhāya upanissayabhūtā dasa pāramiyo na pūresiṁ, tenamhi iminā sadiso na jāto”ti ekādasamaṁ lekhaṁ kaḍḍhi. Tathā “ahaṁ eso viya asādhāraṇassa āsayānusayañāṇassa mahākaruṇāsamāpattiñāṇassa yamakapāṭihīrañāṇassa anāvaraṇañāṇassa, sabbaññutaññāṇassa paṭivedhāya upanissayabhūtā dasa pāramiyo na pūresiṁ, tenamhi iminā sadiso na jāto”ti soḷasamaṁ lekhaṁ kaḍḍhi. Evaṁ imehi kāraṇehi mahāmagge soḷasa lekhā kaḍḍhamāno nisīdi.

Tasmiṁ samaye Taṇhā Arati Ragāti tisso māradhītaro “pitā no na paññāyati, kahaṁ nu kho etarahī”ti olokayamānā taṁ domanassappattaṁ bhūmiṁ vilekhamānaṁ nisinnaṁ disvā pitu santikaṁ gantvā “kasmā tāta dukkhī dummano”ti pucchiṁsu. Ammā ayaṁ mahāsamaṇo mayhaṁ vasaṁ atikkanto, ettakaṁ kālaṁ olokento otāramassa daṭṭhuṁ nāsakkhiṁ, tenāhaṁ dukkhī dummanoti. Yadi evaṁ mā cintayittha, mayametaṁ attano vase katvā ādāya āgamissāmāti. Na sakkā ammā eso kenaci vase kātuṁ, acalāya saddhāya patiṭṭhito eso purisoti. “Tāta mayaṁ itthiyo nāma idāneva naṁ rāgapāsādīhi bandhitvā ānessāma, tumhe mā cintayitthā”ti Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā “pāde te samaṇa paricāremā”ti āhaṁsu. Bhagavā neva tāsaṁ vacanaṁ manasi akāsi, na akkhīni ummīletvā olokesi, anuttare upadhisaṅkhaye vimuttamānaso vivekasukhaññeva anubhavanto nisīdi.

Puna māradhītaro “uccāvacā kho purisānaṁ adhippāyā, kesañci kumārikāsu pemaṁ hoti, kesañci paṭhamavaye ṭhitāsu, kesañci majjhimavaye ṭhitāsu, yannūna mayaṁ nānappakārehi rūpehi palobheyyāmā”ti ekamekā kumārivaṇṇādivasena sataṁ sataṁ attabhāve abhinimminitvā kumāriyo, avijātā, sakiṁvijātā, duvijātā, majjhimitthiyo, mahitthiyo ca hutvā chakkhattuṁ Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā “pāde te samaṇa paricāremā”ti āhaṁsu. Tampi Bhagavā na manasākāsi, yathā taṁ anuttare upadhisaṅkhayeva vimutto. Keci panācariyā vadanti “tā

ပူရေသိံ၊ တေနမှိ ဣမိနာ သဒိသော န ဇာတော”တိ ဒသမံ လေခံ ကဍ္ဎိ။ တထာ “အဟံ ဧသော ဝိယ အသာဓာရဏဿ ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တဉာဏဿ ပဋိဝေဓာယ ဥပနိဿယဘူတာ ဒသ ပါရမိယော န ပူရေသိံ၊ တေနမှိ ဣမိနာ သဒိသော န ဇာတော”တိ ဧကာဒသမံ လေခံ ကဍ္ဎိ။ တထာ “အဟံ ဧသော ဝိယ အသာဓာရဏဿ အာသယာနုသယဉာဏဿ မဟာကရုဏာသမာပတ္တိဉာဏဿ ယမကပါဋိဟီရဉာဏဿ အနာဝရဏဉာဏဿ၊ သဗ္ဗညုတညာဏဿ ပဋိဝေဓာယ ဥပနိဿယဘူတာ ဒသ ပါရမိယော န ပူရေသိံ၊ တေနမှိ ဣမိနာ သဒိသော န ဇာတော”တိ သောဠသမံ လေခံ ကဍ္ဎိ။ ဧဝံ ဣမေဟိ ကာရဏေဟိ မဟာမဂ္ဂေ သောဠသ လေခါ ကဍ္ဎမာနော နိသီဒိ။

တသ္မိံ သမယေ တဏှာ အရတိ ရဂါတိ တိဿော မာရဓီတရော “ပိတာ နော န ပညာယတိ၊ ကဟံ နု ခေါ ဧတရဟီ”တိ ဩလောကယမာနာ တံ ဒေါမနဿပ္ပတ္တံ ဘူမိံ ဝိလေခမာနံ နိသိန္နံ ဒိသွာ ပိတု သန္တိကံ ဂန္တွာ “ကသ္မာ တာတ ဒုက္ခီ ဒုမ္မနော”တိ ပုစ္ဆိံသု။ အမ္မာ အယံ မဟာသမဏော မယှံ ဝသံ အတိက္ကန္တော၊ ဧတ္တကံ ကာလံ ဩလောကေန္တော ဩတာရမဿ ဒဋ္ဌုံ နာသက္ခိံ၊ တေနာဟံ ဒုက္ခီ ဒုမ္မနောတိ။ ယဒိ ဧဝံ မာ စိန္တယိတ္ထ၊ မယမေတံ အတ္တနော ဝသေ ကတွာ အာဒါယ အာဂမိဿာမာတိ။ န သက္ကာ အမ္မာ ဧသော ကေနစိ ဝသေ ကာတုံ၊ အစလာယ သဒ္ဓါယ ပတိဋ္ဌိတော ဧသော ပုရိသောတိ။ “တာတ မယံ ဣတ္ထိယော နာမ ဣဒါနေဝ နံ ရာဂပါသာဒီဟိ ဗန္ဓိတွာ အာနေဿာမ၊ တုမှေ မာ စိန္တယိတ္ထာ”တိ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ပါဒေ တေ သမဏ ပရိစာရေမာ”တိ အာဟံသု။ ဘဂဝါ နေဝ တာသံ ဝစနံ မနသိ အကာသိ၊ န အက္ခီနိ ဥမ္မီလေတွာ ဩလောကေသိ၊ အနုတ္တရေ ဥပဓိသင်္ခယေ ဝိမုတ္တမာနသော ဝိဝေကသုခညေဝ အနုဘဝန္တော နိသီဒိ။

ပုန မာရဓီတရော “ဥစ္စာဝစာ ခေါ ပုရိသာနံ အဓိပ္ပါယာ၊ ကေသဉ္စိ ကုမာရိကာသု ပေမံ ဟောတိ၊ ကေသဉ္စိ ပဌမဝယေ ဌိတာသု၊ ကေသဉ္စိ မဇ္ဈိမဝယေ ဌိတာသု၊ ယန္နူန မယံ နာနပ္ပကာရေဟိ ရူပေဟိ ပလောဘေယျာမာ”တိ ဧကမေကာ ကုမာရိဝဏ္ဏာဒိဝသေန သတံ သတံ အတ္တဘာဝေ အဘိနိမ္မိနိတွာ ကုမာရိယော, အဝိဇာတာ, သကိံဝိဇာတာ, ဒုဝိဇာတာ, မဇ္ဈိမိတ္ထိယော, မဟိတ္ထိယော စ ဟုတွာ ဆက္ခတ္တုံ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ပါဒေ တေ သမဏ ပရိစာရေမာ”တိ အာဟံသု။ တမ္ပိ ဘဂဝါ န မနသာကာသိ၊ ယထာ တံ အနုတ္တရေ ဥပဓိသင်္ခယေဝ ဝိမုတ္တော။ ကေစိ ပနာစရိယာ ဝဒန္တိ “တာ

mahitthibhāvena upagatā disvā Bhagavā ‘evamevaṁ etā khaṇḍadantā palitakesā hontū’ti adhiṭṭhāsī”ti, taṁ na gahetabbaṁ. Na hi Satthā evarūpaṁ adhiṭṭhānaṁ karoti. Bhagavā pana “apetha tumhe, kiṁ disvā evaṁ vāyamatha, evarūpaṁ nāma avītarāgādīnaṁ purato kātuṁ yuttaṁ, Tathāgatassa pana rāgo pahīno, doso pahīno, moho pahīno”ti attano kilesappahānaṁ ārabbha—

“Yassa jitaṁ nāvajīyati,
Jitamassa no’yāti koci loke.
Taṁ Buddhamanantagocaraṁ,
Apadaṁ kena padena nessatha.

Yassa jālinī visattikā,
Taṇhā natthi kuhiñci netave.
Taṁ Buddhamanantagocaraṁ,
Apadaṁ kena padena nessathā”ti[1]—

Imā Dhammapade Buddhavagge dve gāthā vadanto dhammaṁ kathesi. Tā “saccaṁ kira no pitā avoca, arahaṁ Sugato loke na rāgena suvānayo”ti-ādīni vatvā pitu santikaṁ agamaṁsu.

Bhagavāpi tattha sattāhaṁ vītināmetvā Mucalindamūlaṁ agamāsi. Tattha sattāhavaddalikāya uppannāya sītādipaṭibāhanatthaṁ Mucalindena nāgarājena sattakkhattuṁ bhogehi parikkhitto asambādhāya gandhakuṭiyaṁ viharanto viya vimuttisukhaṁ paṭisaṁvediyamāno sattāhaṁ vītināmetvā rājāyatanaṁ upasaṅkami, tatthāpi vimuttisukhaṁ paṭisaṁvediyamānoyeva nisīdi. Ettāvatā satta sattāhāni paripuṇṇāni. Etthantare neva mukhadhovanaṁ, na sarīrapaṭijagganaṁ, na āhārakiccaṁ ahosi, jhānasukhaphalasukheneva[2] vītināmesi.

Athassa tasmiṁ sattasattāhamatthake ekūnapaññāsatime divase tattha nisinnassa “mukhaṁ dhovissāmī”ti cittaṁ udapādi. Sakko Devānamindo agadaharīṭakaṁ āharitvā adāsi, Satthā taṁ paribhuñji, tenassa sarīravaḷañjaṁ ahosi. Athassa Sakkoyeva nāgalatādantakaṭṭhañceva

1. Khu 1. 48 piṭṭhe Dhammapade.
2. Jhānasukhena maggasukhena phalasukheneva (Sī, Syā)

မဟိတ္ထိဘာဝေန ဥပဂတာ ဒိသွာ ဘဂဝါ ‘ဧဝမေဝံ ဧတာ ခဏ္ဍဒန္တာ ပလိတကေသာ ဟောန္တူ’တိ အဓိဋ္ဌာသီ”တိ၊ တံ န ဂဟေတဗ္ဗံ။ န ဟိ သတ္ထာ ဧဝရူပံ အဓိဋ္ဌာနံ ကရောတိ။ ဘဂဝါ ပန “အပေထ တုမှေ၊ ကိံ ဒိသွာ ဧဝံ ဝါယမထ၊ ဧဝရူပံ နာမ အဝီတရာဂါဒီနံ ပုရတော ကာတုံ ယုတ္တံ၊ တထာဂတဿ ပန ရာဂေါ ပဟီနော, ဒေါသော ပဟီနော, မောဟော ပဟီနော”တိ အတ္တနော ကိလေသပ္ပဟာနံ အာရဗ္ဘ—

“ယဿ ဇိတံ နာဝဇီယတိ၊
ဇိတမဿ နော’ယာတိ ကောစိ လောကေ။
တံ ဗုဒ္ဓမနန္တဂေါစရံ၊
အပဒံ ကေန ပဒေန နေဿထ။

ယဿ ဇာလိနီ ဝိသတ္တိကာ၊
တဏှာ နတ္ထိ ကုဟိဉ္စိ နေတဝေ။
တံ ဗုဒ္ဓမနန္တဂေါစရံ၊
အပဒံ ကေန ပဒေန နေဿထာ”တိ[၁]—

ဣမာ ဓမ္မပဒေ ဗုဒ္ဓဝဂ္ဂေ ဒွေ ဂါထာ ဝဒန္တော ဓမ္မံ ကထေသိ။ တာ “သစ္စံ ကိရ နော ပိတာ အဝေါစ၊ အရဟံ သုဂတော လောကေ န ရာဂေန သုဝါနယော”တိအာဒီနိ ဝတွာ ပိတု သန္တိကံ အဂမံသု။

ဘဂဝါပိ တတ္ထ သတ္တာဟံ ဝီတိနာမေတွာ မုစလိန္ဒမူလံ အဂမာသိ။ တတ္ထ သတ္တာဟဝဒ္ဒလိကာယ ဥပ္ပန္နာယ သီတာဒိပဋိဗာဟနတ္ထံ မုစလိန္ဒေန နာဂရာဇေန သတ္တက္ခတ္တုံ ဘောဂေဟိ ပရိက္ခိတ္တော အသမ္ဗာဓာယ ဂန္ဓကုဋိယံ ဝိဟရန္တော ဝိယ ဝိမုတ္တိသုခံ ပဋိသံဝေဒိယမာနော သတ္တာဟံ ဝီတိနာမေတွာ ရာဇာယတနံ ဥပသင်္ကမိ၊ တတ္ထာပိ ဝိမုတ္တိသုခံ ပဋိသံဝေဒိယမာနောယေဝ နိသီဒိ။ ဧတ္တာဝတာ သတ္တ သတ္တာဟာနိ ပရိပုဏ္ဏာနိ။ ဧတ္ထန္တရေ နေဝ မုခဓောဝနံ, န သရီရပဋိဇဂ္ဂနံ, န အာဟာရကိစ္စံ အဟောသိ၊ ဈာနသုခဖလသုခေနေဝ[၂] ဝီတိနာမေသိ။

အထဿ တသ္မိံ သတ္တသတ္တာဟမတ္ထကေ ဧကူနပညာသတိမေ ဒိဝသေ တတ္ထ နိသိန္နဿ “မုခံ ဓောဝိဿာမီ”တိ စိတ္တံ ဥဒပါဒိ။ သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော အဂဒဟရီဋကံ အာဟရိတွာ အဒါသိ၊ သတ္ထာ တံ ပရိဘုဉ္ဇိ၊ တေနဿ သရီရဝဠဉ္ဇံ အဟောသိ။ အထဿ သက္ကောယေဝ နာဂလတာဒန္တကဋ္ဌဉ္စေဝ

၁-ခု ၁-၄၈-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။
၂-ဈာနသုခေန မဂ္ဂသုခေန ဖလသုခေနေဝ (သီ၊ သျာ)

mukhadhovana-udakañca adāsi. Satthā taṁ dantakaṭṭhaṁ khāditvā Anotattadahodakena mukhaṁ dhovitvā tattheva Rājāyatanamūle nisīdi.

Tasmiṁ samaye Tapussabhallikā[1] nāma dve vāṇijā pañcahi sakaṭasatehi Ukkalājanapadā Majjhimadesaṁ gacchantā attano ñātisālohitāya devatāya sakaṭāni sannirumbhitvā Satthu āhārasampādane ussāhitā manthañca madhupiṇḍikañca ādāya "paṭiggaṇhātu no bhante Bhagavā imaṁ āhāraṁ anukampaṁ upādāyā"ti Satthāraṁ upasaṅkamitvā aṭṭhaṁsu. Bhagavā pāyāsapaṭiggahaṇadivaseyeva pattassa antarahitattā "na kho Tathāgatā hatthesu paṭiggaṇhanti, kimhi nu kho ahaṁ paṭiggaṇheyyan"ti cintesi. Athassa cittaṁ ñatvā catūhi disāhi cattāro mahārājāno indanīlamaṇimaye patte upanāmesuṁ, Bhagavā te paṭikkhipi. Puna muggavaṇṇaselamaye cattāro patte upanāmesuṁ. Bhagavā catunnampi devaputtānaṁ anukampāya cattāropi patte paṭiggahetvā uparūpari ṭhapetvā "eko hotū"ti adhiṭṭhāsi, cattāropi mukhavaṭṭiyaṁ paññāyamānalekhā hutvā majjhimena pamāṇena ekattaṁ upagamiṁsu. Bhagavā tasmiṁ paccagghe selamaye patte āhāraṁ paṭiggaṇhitvā paribhuñjitvā anumodanaṁ akāsi. Dve bhātaro vāṇijā Buddhañca dhammañca saraṇaṁ gantvā dvevācikā upāsakā ahesuṁ. Atha nesaṁ "ekaṁ no bhante paricaritabbaṭṭhānaṁ dethā"ti vadantānaṁ dakkhiṇahatthena attano sīsaṁ parāmasitvā kesadhātuyo adāsi. Te attano nagare tā dhātuyo suvaṇṇasamuggassa anto[2] pakkhipitvā cetiyaṁ patiṭṭhāpesuṁ.

Sammāsambuddhopi kho tato uṭṭhāya puna Ajapālanigrodhameva gantvā nigrodhamūle nisīdi. Athassa tattha nisinnamattasseva attanā adhigatassa dhammassa gambhīrataṁ paccavekkhantassa sabbabuddhānaṁ āciṇṇo "adhigato kho myāyaṁ dhammo"ti paresaṁ dhammaṁ adesetukamyatākārapavatto vitakko udapādi. Atha **brahmā Sahampati** "nassati vata bho loko, vinassati vata bho loko"ti dasahi cakkavāḷasahassehi Sakkasuyāma santusitasunimmita vasavatti mahābrahmāno ādāya Satthu santikaṁ gantvā "desetu bhante Bhagavā dhamman"ti-ādinā nayena dhammadesanaṁ āyāci.

1. Tapassubhallikā (Sī, I)
2. Dhātuyo anto (Sī, Syā, I)

မုခဓောဝနဥဒကဉ္စ အဒါသိ။ သတ္ထာ တံ ဒန္တကဋ္ဌံ ခါဒိတွာ အနောတတ္တဒဟော-ဒကေန မုခံ ဓောဝိတွာ တတ္ထေဝ ရာဇာယတနမူလေ နိသီဒိ။

တသ္မိံ သမယေ တပုဿဘလ္လိကာ[1] နာမ ဒွေ ဝါဏိဇာ ပဉ္စဟိ သကဋ-သတေဟိ ဥက္ကလာဇနပဒါ မဇ္ဈိမဒေသံ ဂစ္ဆန္တာ အတ္တနော ဉာတိသာလော-ဟိတာယ ဒေဝတာယ သကဋာနိ သန္နိရုမ္ဘိတွာ သတ္ထု အာဟာရသမ္ပာဒနေ ဥဿာဟိတာ မန္ထဉ္စ မဓုပိဏ္ဍိကဉ္စ အာဒါယ "ပဋိဂ္ဂဏှာတု နော ဘန္တေ ဘဂဝါ ဣမံ အာဟာရံ အနုကမ္ပံ ဥပါဒါယာ"တိ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ အဋ္ဌံသု။ ဘဂဝါ ပါယာသပဋိဂ္ဂဟဏဒိဝသေယေဝ ပတ္တဿ အန္တရဟိတတ္တာ "န ခေါ တထာဂတာ ဟတ္ထေသု ပဋိဂ္ဂဏှန္တိ၊ ကိမှိ နု ခေါ အဟံ ပဋိဂ္ဂဏှေယျ"န္တိ စိန္တေသိ။ အထဿ စိတ္တံ ဉတွာ စတူဟိ ဒိသာဟိ စတ္တာရော မဟာရာဇာနော ဣန္ဒနီလမဏိမယေ ပတ္တေ ဥပနာမေသုံ၊ ဘဂဝါ တေ ပဋိက္ခိပိ။ ပုန မုဂ္ဂဝဏ္ဏ-သေလမယေ စတ္တာရော ပတ္တေ ဥပနာမေသုံ။ ဘဂဝါ စတုန္နမ္ပိ ဒေဝပုတ္တာနံ အနုကမ္ပာယ စတ္တာရောပိ ပတ္တေ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ ဥပရူပရိ ဌပေတွာ "ဧကော ဟောတူ"တိ အဓိဋ္ဌာသိ၊ စတ္တာရောပိ မုခဝဋ္ဋိယံ ပညာယမာနလေခါ ဟုတွာ မဇ္ဈိမေန ပမာဏေန ဧကတ္တံ ဥပဂမိံသု။ ဘဂဝါ တသ္မိံ ပစ္စဂ္ဃေ သေလမယေ ပတ္တေ အာဟာရံ ပဋိဂ္ဂဏှိတွာ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ အနုမောဒနံ အကာသိ။ ဒွေ ဘာတရော ဝါဏိဇာ ဗုဒ္ဓဉ္စ ဓမ္မဉ္စ သရဏံ ဂန္တွာ ဒွေဝါစိကာ ဥပါသကာ အဟေသုံ။ အထ နေသံ "ဧကံ နော ဘန္တေ ပရိစရိတဗ္ဗဋ္ဌာနံ ဒေထာ"တိ ဝဒန္တာနံ ဒက္ခိဏဟတ္ထေန အတ္တနော သီသံ ပရာမသိတွာ ကေသဓာတုယော အဒါသိ။ တေ အတ္တနော နဂရေ တာ ဓာတုယော သုဝဏ္ဏသမုဂ္ဂဿ အန္တော[2] ပက္ခိပိတွာ စေတိယံ ပတိဋ္ဌာပေသုံ။

သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါပိ ခေါ တတော ဥဋ္ဌာယ ပုန အဇပါလနိဂြောဓမေဝ ဂန္တွာ နိဂြောဓမူလေ နိသီဒိ။ အထဿ တတ္ထ နိသိန္နမတ္တဿေဝ အတ္တနာ အဓိဂတဿ ဓမ္မဿ ဂမ္ဘီရတံ ပစ္စဝေက္ခန္တဿ သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ အာစိဏ္ဏော "အဓိဂတော ခေါ မျာယံ ဓမ္မော"တိ ပရေသံ ဓမ္မံ အဒေသေတုကမျတာကာရ-ပဝတ္တော ဝိတက္ကော ဥဒပါဒိ။ အထ **ဗြဟ္မာ သဟမ္ပတိ** "နဿတိ ဝတ ဘော လောကော၊ ဝိနဿတိ ဝတ ဘော လောကော"တိ ဒသဟိ စက္ကဝါဠ-သဟဿေဟိ သက္က သုယာမ သန္တုသိတ သုနိမ္မိတ ဝသဝတ္တိ မဟာဗြဟ္မာနော အာဒါယ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ "ဒေသေတု ဘန္တေ ဘဂဝါ ဓမ္မ"န္တိအာဒိနာ နယေန ဓမ္မဒေသနံ အာယာစိ။

၁-တပဿုဘလ္လိကာ (သီ၊ ဣ)
၂-ဓာတုယော အန္တော (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

Satthā tassa paṭiññaṁ datvā "kassa nu kho ahaṁ paṭhamaṁ dhammaṁ deseyyan"ti cintento "Āḷāro paṇḍito, so imaṁ dhammaṁ khippaṁ ājānissatī"ti cittaṁ uppādetvā puna olokento tassa sattāhakālakatabhāvaṁ ñatvā Udakaṁ āvajjesi. Tassāpi abhidosakālakatabhāvaṁ ñatvā "bahūpakārā kho me pañcavaggiyā bhikkhū"ti pañcavaggiye ārabbha manasikāraṁ katvā "kahaṁ nu kho te etarahi viharantī"ti āvajjento "bārāṇasiyaṁ Isipatane migadāye"ti ñatvā "tattha gantvā dhammacakkaṁ pavattessāmī"ti katipāhaṁ Bodhimaṇḍasāmantāyeva piṇḍāya caranto viharitvā āsāḷhipuṇṇamāsiyaṁ "Bārāṇasiṁ gamissāmī"ti cātuddasiyaṁ paccūsasamaye vibhātāya rattiyā kālasseva pattacīvaramādāya aṭṭhārasayojanamaggaṁ paṭipanno antarāmagge Upakaṁ nāma ājīvakaṁ disvā tassa attano Buddhabhāvaṁ ācikkhitvā taṁ divasaṁyeva sāyanhasamaye Isipatanaṁ agamāsi.

Pañcavaggiyā therā Tathāgataṁ dūratova āgacchantaṁ disvā "ayaṁ āvuso samaṇo Gotamo paccayabāhullāya āvattitvā paripuṇṇakāyo pīṇindriyo suvaṇṇavaṇṇo hutvā āgacchati, imassa abhivādanādīni na karissāma, mahākulapasuto kho panesa āsanābhihāraṁ arahati, tenassa āsanamattaṁ paññāpessāmā"ti katikaṁ akaṁsu. Bhagavā sadevakassa lokassa cittācāraṁ jānanasamatthena ñāṇena "kaṁ nu kho ime cintayiṁsū"ti āvajjetvā cittaṁ aññāsi. Atha ne sabbadevamanussesu anodissakavasena pharaṇasamatthaṁ mettacittaṁ saṅkhipitvā odissakavasena mettacittena[1] phari. Te Bhagavatā mettacittena phuṭṭhā Tathāgate upasaṅkamante sakāya katikāya saṇṭhātuṁ asakkontā abhivādanapaccuṭṭhānādīni sabbakiccāni akaṁsu, Sammāsambuddhabhāvaṁ panassa ajānamānā kevalaṁ nāmena ca āvusovādena ca samudācaranti.

Atha ne Bhagavā "mā vo bhikkhave Tathāgataṁ nāmena ca āvusovādena ca samudācaratha, arahaṁ bhikkhave Tathāgato Sammāsambuddho"ti attano Buddhabhāvaṁ saññāpetvā paññatte varabuddhāsane nisinno uttarāsāḷhanakkhattayoge vattamāne aṭṭhārasahi brahmakoṭīhi parivuto

1. Mettacittaṁ (Sī, I)

သတ္ထာ တဿ ပဋိညံ ဒတွာ "ကဿ နု ခေါ အဟံ ပဌမံ ဓမ္မံ ဒေသေယျ"န္တိ စိန္တေန္တော "အာဠာရော ပဏ္ဍိတော၊ သော ဣမံ ဓမ္မံ ခိပ္ပံ အာဇာနိဿတီ"တိ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတွာ ပုန ဩလောကေန္တော တဿ သတ္တာဟကာလကတဘာဝံ ဉတွာ ဥဒကံ အာဝဇ္ဇေသိ။ တဿာပိ အဘိဒေါသကာလကတဘာဝံ ဉတွာ "ဗဟူပကာရာ ခေါ မေ ပဉ္စဝဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ"တိ ပဉ္စဝဂ္ဂိယေ အာရဗ္ဘ မနသိကာရံ ကတွာ "ကဟံ နု ခေါ တေ ဧတရဟိ ဝိဟရန္တီ"တိ အာဝဇ္ဇေန္တော "ဗာရာဏသိယံ ဣသိပတနေ မိဂဒါယေ"တိ ဉတွာ "တတ္ထ ဂန္တွာ ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္တေဿာမီ"တိ ကတိပါဟံ ဗောဓိမဏ္ဍသာမန္တာယေဝ ပိဏ္ဍာယ စရန္တော ဝိဟရိတွာ အာသာဠှိပုဏ္ဏမာသိယံ "ဗာရာဏသိံ ဂမိဿာမီ"တိ စာတုဒ္ဒသိယံ ပစ္စူသသမယေ ဝိဘာတာယ ရတ္တိယာ ကာလဿေဝ ပတ္တစီဝရမာဒါယ အဋ္ဌာရသယောဇနမဂ္ဂံ ပဋိပန္နော အန္တရာမဂ္ဂေ ဥပကံ နာမ အာဇီဝကံ ဒိသွာ တဿ အတ္တနော ဗုဒ္ဓဘာဝံ အာစိက္ခိတွာ တံ ဒိဝသံယေဝ သာယနှသမယေ ဣသိပတနံ အဂမာသိ။

ပဉ္စဝဂ္ဂိယာ ထေရာ တထာဂတံ ဒူရတောဝ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ "အယံ အာဝုသော သမဏော ဂေါတမော ပစ္စယဗာဟုလ္လာယ အာဝတ္တိတွာ ပရိပုဏ္ဏကာယော ပီဏိန္ဒြိယော သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော ဟုတွာ အာဂစ္ဆတိ၊ ဣမဿ အဘိဝါဒနာဒီနိ န ကရိဿာမ၊ မဟာကုလပသုတော ခေါ ပနေသ အာသနာဘိဟာရံ အရဟတိ၊ တေနဿ အာသနမတ္တံ ပညာပေဿာမာ"တိ ကတိကံ အကံသု။ ဘဂဝါ သဒေဝကဿ လောကဿ စိတ္တာစာရံ ဇာနနသမတ္ထေန ဉာဏေန "ကိံ နု ခေါ ဣမေ စိန္တယိံသူ"တိ အာဝဇ္ဇေတွာ စိတ္တံ အညာသိ။ အထ နေ သဗ္ဗဒေဝမနုဿေသု အနောဒိဿကဝသေန ဖရဏသမတ္ထံ မေတ္တစိတ္တံ သင်္ခိပိတွာ ဩဒိဿကဝသေန မေတ္တစိတ္တေန[1] ဖရိ။ တေ ဘဂဝတာ မေတ္တစိတ္တေန ဖုဋ္ဌာ တထာဂတေ ဥပသင်္ကမန္တေ သကာယ ကတိကာယ သဏ္ဌာတုံ အသက္ကောန္တာ အဘိဝါဒနပစ္စုဋ္ဌာနာဒီနိ သဗ္ဗကိစ္စာနိ အကံသု၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘာဝံ ပနဿ အဇာနမာနာ ကေဝလံ နာမေန စ အာဝုသောဝါဒေန စ သမုဒါစရန္တိ။

အထ နေ ဘဂဝါ "မာ ဝေါ ဘိက္ခဝေ တထာဂတံ နာမေန စ အာဝုသောဝါဒေန စ သမုဒါစရထ၊ အရဟံ ဘိက္ခဝေ တထာဂတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ"တိ အတ္တနော ဗုဒ္ဓဘာဝံ သညာပေတွာ ပညတ္တေ ဝရဗုဒ္ဓါသနေ နိသိန္နော ဥတ္တရာသာဠ္ဟနက္ခတ္တယောဂေ ဝတ္တမာနေ အဋ္ဌာရသဟိ ဗြဟ္မကောဋီဟိ ပရိဝုတော

၁-မေတ္တစိတ္တံ (သီ၊ ဣ)

pañcavaggiye there āmantetvā **Dhammacakkappavattanasuttantaṁ**[1] desesi. Tesu Aññāsikoṇḍaññatthero desanānusārena ñāṇaṁ pesento suttapariyosāne aṭṭhārasahi brahmakoṭīhi saddhiṁ sotāpattiphale patiṭṭhāsi. Satthā tattheva vassaṁ upagantvā punadivase Vappattheraṁ ovadanto vihāreyeva nisīdi, sesā cattāro piṇḍāya cariṁsu. Vappatthero bubbaṇheyeva sotāpattiphalaṁ pāpuṇi. Eteneva upāyena punadivase Bhaddiyattheraṁ, punadivase Mahānāmattheraṁ, punadivase Assajittheranti sabbe sotāpattiphale patiṭṭhāpetvā pañcamiyaṁ pakkhassa pañcapi jane sannipātetvā **Anattalakkhaṇasuttantaṁ**[2] desesi, desanāpariyosāne pañcapi therā arahattaphale patiṭṭhahiṁsu. Atha Satthā **Yasakulaputtassa** upanissayaṁ disvā taṁ rattibhāge nibbijjitvā gehaṁ pahāya nikkhantaṁ "ehi yasā"ti pakkositvā tasmiṁyeva rattibhāge sotāpattiphale, punadivase arahatte patiṭṭhāpetvā aparepi tassa sahāyake **catupaṇṇāsa jane** ehibhikkhupabbajjāya pabbājetvā arahattaṁ pāpesi.

Evaṁ loke ekasaṭṭhiyā arahantesu jātesu Satthā vutthavasso pavāretvā "caratha bhikkhave cārikan"ti saṭṭhi bhikkhū disāsu pesetvā sayaṁ Uruvelaṁ gacchanto antarāmagge kappāsikavanasaṇḍe tiṁsa jane **Bhaddavaggiyakumāre** vinesi. Tesu sabbapacchimako sotāpanno, sabbuttamo anāgāmī ahosi. Tepi sabbe ehibhikkhubhāveneva pabbājetvā disāsu pesetvā Uruvelaṁ gantvā aḍḍhuḍḍhāni pāṭihāriyasahassāni dassetvā Uruvelakassapādayo sahassajaṭilaparivāre **tebhātikajaṭile** vinetvā ehibhikkhubhāveneva pabbājetvā gayāsīse nisīdāpetvā **Ādittapariyāyadesanāya**[3] arahatte patiṭṭhāpetvā tena arahantasahassena parivuto "Bimbisārarañño dinnaṁ paṭiññaṁ mocessāmī"ti Rājagahaṁ gantvā nagarūpacāre laṭṭhivanuyyānaṁ agamāsi. Rājā uyyānapālassa santikā "Satthā āgato"ti sutvā dvādasanahutehi brāhmaṇagahapatikehi parivuto Satthāraṁ

---

1. Āmantetvā dvādasākāraṁ tiparivaṭṭaṁ chañāṇavijambhanaṁ anuttaraṁ dhammacakkappavattanasuttantaṁ (Ka) Saṁ 3. 368; Vi 3. 14 piṭṭhesu.
2. Saṁ 2. 55; Vi 3. 18 piṭṭhesu.
3. Vi 3. 44 piṭṭhe.

ပဉ္စဝဂ္ဂိယေ ထေရေ အာမန္တေတွာ **ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနသုတ္တန္တံ**[၁] ဒေသေသိ။ တေသု အညာသိကောဏ္ဍညတ္ထေရော ဒေသနာနုသာရေန ဉာဏံ ပေသေန္တော သုတ္တပရိယောသာနေ အဋ္ဌာရသဟိ ဗြဟ္မကောဋီဟိ သဒ္ဓိံ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။ သတ္ထာ တတ္ထေဝ ဝဿံ ဥပဂန္တွာ ပုနဒိဝသေ ဝပ္ပတ္ထေရံ ဩဝဒန္တော ဝိဟာရေယေဝ နိသီဒိ၊ သေသာ စတ္တာရော ပိဏ္ဍာယ စရိံသု။ ဝပ္ပတ္ထေရော ပုဗ္ဗဏှေယေဝ သောတာပတ္တိဖလံ ပါပုဏိ။ ဧတေနေဝ ဥပါယေန ပုနဒိဝသေ ဘဒ္ဒိယတ္ထေရံ, ပုနဒိဝသေ မဟာနာမတ္ထေရံ, ပုနဒိဝသေ အဿဇိတ္ထေရန္တိ သဗ္ဗေ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာပေတွာ ပဉ္စမိယံ ပက္ခဿ ပဉ္စပိ ဇနေ သန္နိပါတေတွာ **အနတ္တလက္ခဏသုတ္တန္တံ**[၂] ဒေသေသိ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ ပဉ္စပိ ထေရာ အရဟတ္တဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု။ အထ သတ္ထာ **ယသကုလပုတ္တဿ** ဥပနိဿယံ ဒိသွာ တံ ရတ္တိဘာဂေ နိဗ္ဗိဇ္ဇိတွာ ဂေဟံ ပဟာယ နိက္ခန္တံ "ဧဟိ ယသာ"တိ ပက္ကောသိတွာ တသ္မိံယေဝ ရတ္တိဘာဂေ သောတာပတ္တိဖလေ, ပုနဒိဝသေ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာပေတွာ အပရေပိ တဿ သဟာယကေ **စတုပဏ္ဏာသ ဇနေ** ဧဟိဘိက္ခုပဗ္ဗဇ္ဇာယ ပဗ္ဗာဇေတွာ အရဟတ္တံ ပါပေသိ။

ဧဝံ လောကေ ဧကသဋ္ဌိယာ အရဟန္တေသု ဇာတေသု သတ္ထာ ဝုတ္ထဝဿော ပဝါရေတွာ "စရထ ဘိက္ခဝေ စာရိက"န္တိ သဋ္ဌိ ဘိက္ခူ ဒိသာသု ပေသေတွာ သယံ ဥရုဝေလံ ဂစ္ဆန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ ကပ္ပါသိကဝနသဏ္ဍေ တိံသ ဇနေ **ဘဒ္ဒဝဂ္ဂိယကုမာရေ** ဝိနေသိ။ တေသု သဗ္ဗပစ္ဆိမကော သောတာပန္နော၊ သဗ္ဗုတ္တမော အနာဂါမီ အဟောသိ။ တေပိ သဗ္ဗေ ဧဟိဘိက္ခုဘာဝေနေဝ ပဗ္ဗာဇေတွာ ဒိသာသု ပေသေတွာ ဥရုဝေလံ ဂန္တွာ အဍ္ဎုဍ္ဎာနိ ပါဋိဟာရိယသဟဿာနိ ဒဿေတွာ ဥရုဝေလကဿပါဒယော သဟဿဇဋိလပရိဝါရေ **တေဘာတိကဇဋိလေ** ဝိနေတွာ ဧဟိဘိက္ခုဘာဝေနေဝ ပဗ္ဗာဇေတွာ ဂယာသီသေ နိသီဒါပေတွာ **အာဒိတ္တပရိယာယဒေသနာယ**[၃] အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာပေတွာ တေန အရဟန္တသဟဿေန ပရိဝုတော "ဗိမ္ဗိသာရရညော ဒိန္နံ ပဋိညံ မောစေဿာမီ"တိ ရာဇဂဟံ ဂန္တွာ နဂရူပစာရေ လဋ္ဌိဝနုယျာနံ အဂမာသိ။ ရာဇာ ဥယျာနပါလဿ သန္တိကာ "သတ္ထာ အာဂတော"တိ သုတွာ ဒွါဒသနဟုတေဟိ ဗြာဟ္မဏဂဟပတိကေဟိ ပရိဝုတော သတ္ထာရံ

၁-အာမန္တေတွာ ဒွါဒသာကာရံ တိပရိဝဋ္ဋံ ဆဉာဏဝိဇမ္ဘနံ အနုတ္တရံ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနသုတ္တန္တံ (က) သံ ၃-၃၆၈၊ ဝိ ၃-၁၃-ပိဋ္ဌေသု။ ၂-သံ ၂-၅၅၊ ဝိ ၃-၁၈-ပိဋ္ဌေသု။
၃-ဝိ ၃-၄၄-ပိဋ္ဌေ။

upasaṅkamitvā cakkavicittatalesu suvaṇṇapaṭṭavitānaṁ viya pabhāsamudayaṁ vissajjantesu Tathāgatassa pādesu sirasā nipatitvā ekamantaṁ nisīdi saddhiṁ parisāya.

Atha kho tesaṁ brāhmaṇagahapatikānaṁ etadahosi “kiṁ nu kho mahāsamaṇo Uruvelakassape brahmacariyaṁ carati, udāhu Uruvelakassapo mahāsamaṇe”ti. Bhagavā tesaṁ cetasā cetoparivitakkamaññāya theraṁ gāthāya ajjhabhāsi—

“Kimeva disvā Uruvelavāsi,
Pahāsi aggiṁ kisakovadāno.
Pucchāmi taṁ Kassapa etamatthaṁ,
Kathaṁ pahīnaṁ tava aggihuttan”ti[1].

Theropi Bhagavato adhippāyaṁ viditvā—

“Rūpe ca sadde ca atho rase ca,
Kāmitthiyo cābhivadanti yaññā.
Etaṁ malanti upadhīsu ñatvā,
Tasmā na yiṭṭhe na hute arañjin”ti[1]—

Imaṁ gāthaṁ vatvā attano sāvakabhāvapakāsanatthaṁ Tathāgatassa pādapiṭṭhe sīsaṁ ṭhapetvā “Satthā me bhante Bhagavā, sāvakohamasmī”ti vatvā ekatālaṁ dvitālaṁ titālanti yāva sattatālappamāṇaṁ sattakkhattuṁ vehāsaṁ abbhuggantvā oruyha Tathāgataṁ vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Taṁ pāṭihāriyaṁ disvā mahājano “aho mahānubhāvā Buddhā, evaṁ thāmagatadiṭṭhiko nāma ‘arahā’ti maññamāno Uruvelakassapopi diṭṭhijālaṁ bhinditvā Tathāgatena damito”ti Satthu guṇakathaṁyeva kathesi. Bhagavā “nāhaṁ idāniyeva Uruvelakassapaṁ damemi, atītepi esa mayā damitoyevā”ti vatvā imissā aṭṭhuppattiyā **Mahānāradakassapajātakaṁ**[2] kathetvā cattāri saccāni pakāsesi. Magadharājā ekādasahi nahutehi saddhiṁ sotāpattiphale patiṭṭhāsi, ekaṁ nahutaṁ upāsakattaṁ paṭivedesi. Rājā Satthu santike nisinnoyeva pañca assāsake

1. Vi 3. 46 piṭṭhe. 2. Khu 6. 257 piṭṭhe.

ဥပသင်္ကမိတွာ စက္ကဝိစိတ္တတလေသု သုဝဏ္ဏပဋ္ဋဝိတာနံ ဝိယ ပဘာသမုဒယံ ဝိဿဇ္ဇန္တေသု တထာဂတဿ ပါဒေသု သိရသာ နိပတိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ သဒ္ဓိံ ပရိသာယ။

အထ ခေါ တေသံ ဗြာဟ္မဏဂဟပတိကာနံ ဧတဒဟောသိ “ကိံ နု ခေါ မဟာသမဏော ဥရုဝေလကဿပေ ဗြဟ္မစရိယံ စရတိ၊ ဥဒါဟု ဥရုဝေလကဿပေါ မဟာသမဏေ”တိ။ ဘဂဝါ တေသံ စေတသာ စေတောပရိဝိတက္ကမညာယ ထေရံ ဂါထာယ အဇ္ဈဘာသိ—

“ကိမေဝ ဒိသွာ ဥရုဝေလဝါသိ၊
ပဟာသိ အဂ္ဂိံ ကိသကောဝဒါနော။
ပုစ္ဆာမိ တံ ကဿပ ဧတမတ္ထံ၊
ကထံ ပဟီနံ တဝ အဂ္ဂိဟုတ္တ”န္တိ[၁]။

ထေရောပိ ဘဂဝတော အဓိပ္ပါယံ ဝိဒိတွာ—

“ရူပေ စ သဒ္ဒေ စ အထော ရသေ စ၊
ကာမိတ္ထိယော စာဘိဝဒန္တိ ယညာ။
ဧတံ မလန္တိ ဥပဓီသု ဉတွာ၊
တသ္မာ န ယိဋ္ဌေ န ဟုတေ အရဉ္ဇိ”န္တိ[၁]—

ဣမံ ဂါထံ ဝတွာ အတ္တနော သာဝကဘာဝပကာသနတ္ထံ တထာဂတဿ ပါဒပိဋ္ဌေ သီသံ ဌပေတွာ “သတ္ထာ မေ ဘန္တေ ဘဂဝါ၊ သာဝကောဟမသ္မီ”တိ ဝတွာ ဧကတာလံ ဒွိတာလံ တိတာလန္တိ ယာဝ သတ္တတာလပ္ပမာဏံ သတ္တက္ခတ္တုံ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ ဩရုယှ တထာဂတံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ တံ ပါဋိဟာရိယံ ဒိသွာ မဟာဇနော “အဟော မဟာနုဘာဝါ ဗုဒ္ဓါ၊ ဧဝံ ထာမဂတဒိဋ္ဌိကော နာမ ‘အရဟာ’တိ မညမာနော ဥရုဝေလကဿပေါပိ ဒိဋ္ဌိဇာလံ ဘိန္ဒိတွာ တထာဂတေန ဒမိတော”တိ သတ္ထု ဂုဏကထံယေဝ ကထေသိ။ ဘဂဝါ “နာဟံ ဣဒါနိယေဝ ဥရုဝေလကဿပံ ဒမေမိ၊ အတီတေပိ ဧသ မယာ ဒမိတောယေဝါ”တိ ဝတွာ ဣမိဿာ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယာ **မဟာနာရဒကဿပဇာတကံ**[၂] ကထေတွာ စတ္တာရိ သစ္စာနိ ပကာသေသိ။ မဂဓရာဇာ ဧကာဒသဟိ နဟုတေဟိ သဒ္ဓိံ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ၊ ဧကံ နဟုတံ ဥပါသကတ္တံ ပဋိဝေဒေသိ။ ရာဇာ သတ္ထု သန္တိကေ နိသိန္နောယေဝ ပဉ္စ အဿာသကေ

၁-ဝိ ၃-၄၆-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ခု ၆-၂၅၇-ပိဋ္ဌေ။

pavedetvā saraṇaṁ gantvā svātanāya nimantetvā āsanā vuṭṭhāya Bhagavantaṁ padakkhiṇaṁ katvā pakkāmi.

Punadivase yehi ca Bhagavā diṭṭho, yehi ca adiṭṭho, sabbepi Rājagahavāsino aṭṭhārasakoṭisaṅkhā manussā Tathāgataṁ daṭṭhukāmā pātova Rājagahato Laṭṭhivanuyyānaṁ agamaṁsu. Tigāvuto maggo nappahosi, sakalalaṭṭhivanuyyānaṁ nirantaraṁ phuṭaṁ ahosi. Mahājano Dasabalassa rūpasobhaggappattaṁ attabhāvaṁpassanto tittiṁ kātuṁ nāsakkhi. Vaṇṇabhūmi nāmesā. Evarūpesu hi ṭhānesu Tathāgatassa lakkhaṇānubyañjanādippabhedā sabbāpi rūpakāyasirī vaṇṇetabbā. Evaṁ rūpasobhaggappattaṁ Dasabalassa sarīraṁ passamānena mahājanena nirantaraṁ phuṭe uyyāne ca magge ca ekabhikkhussapi nikkhamanokāso nāhosi. Taṁ divasaṁ kira Bhagavā chinnabhatto bhaveyya, taṁ mā ahosīti sakkassa nisinnāsanaṁ uṇhākāraṁ dassesi, so āvajjamāno taṁ kāraṇaṁ ñatvā māṇavakavaṇṇaṁ abhinimminitvā Buddhadhammasaṁghapaṭisaṁyuttā thutiyo vadamāno Dasabalassa purato otaritvā devatānubhāvena okāsaṁ katvā—

"Danto dantehi saha purāṇajaṭilehi,
Vippamutto vippamuttehi[1].
Siṅgīnikkhasavaṇṇo,
Rājagahaṁ pāvisi Bhagavā.

Mutto muttehi saha purāṇajaṭilehi,
Vippamutto vippamuttehi.
Siṅgīnikkhasavaṇṇo,
Rājagahaṁ pāvisi Bhagavā.

Tiṇṇo tiṇṇehi saha purāṇajaṭilehi,
Vippamutto vippamuttehi.
Siṅgīnikkhasavaṇṇo,
Rājagahaṁ pāvisi Bhagavā.

1. Danto dantehi saha purāṇajaṭilehi vippamuttehi (Sī, Syā, I) evaṁ aparagāthāpadadvayepi.

ပဝေဒေတွာ သရဏံ ဂန္တွာ သွာတနာယ နိမန္တေတွာ အာသနာ ဝုဋ္ဌာယ ဘဂဝန္တံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ပက္ကာမိ။

ပုနဒိဝသေ ယေဟိ စ ဘဂဝါ ဒိဋ္ဌော၊ ယေဟိ စ အဒိဋ္ဌော၊ သဗ္ဗေပိ ရာဇဂဟဝါသိနော အဋ္ဌာရသကောဋိသင်္ခါ မနုဿာ တထာဂတံ ဒဋ္ဌုကာမာ ပါတောဝ ရာဇဂဟတော လဋ္ဌိဝနုယျာနံ အဂမံသု။ တိဂါဝုတော မဂ္ဂေါ နပ္ပဟောသိ၊ သကလလဋ္ဌိဝနုယျာနံ နိရန္တရံ ဖုဋံ အဟောသိ။ မဟာဇနော ဒသဗလဿ ရူပသောဘဂ္ဂပ္ပတ္တံ အတ္တဘာဝံ ပဿန္တော တိတ္တိံ ကာတုံ နာသက္ခိ။ ဝဏ္ဏဘူမိ နာမေသာ။ ဧဝရူပေသု ဟိ ဌာနေသု တထာဂတဿ လက္ခဏာ-နုဗျဉ္ဇနာဒိပ္ပဘေဒါ သဗ္ဗာပိ ရူပကာယသိရီ ဝဏ္ဏေတဗ္ဗာ။ ဧဝံ ရူပသောဘဂ္ဂပ္ပတ္တံ ဒသဗလဿ သရီရံ ပဿမာနေန မဟာဇနေန နိရန္တရံ ဖုဋေ ဥယျာနေ စ မဂ္ဂေ စ ဧကဘိက္ခုဿာပိ နိက္ခမနောကာသော နာဟောသိ။ တံ ဒိဝသံ ကိရ ဘဂဝါ ဆိန္နဘတ္တော ဘဝေယျ၊ တံ မာ အဟောသီတိ သက္ကဿ နိသိန္နာသနံ ဥဏှာကာရံ ဒဿေသိ၊ သော အာဝဇ္ဇမာနော တံ ကာရဏံ ဉတွာ မာဏဝကဝဏ္ဏံ အဘိနိမ္မိနိတွာ ဗုဒ္ဓဓမ္မသံဃပဋိသံယုတ္တာ ထုတိယော ဝဒမာနော ဒသဗလဿ ပုရတော ဩတရိတွာ ဒေဝတာနုဘာဝေန ဩကာသံ ကတွာ—

"ဒန္တော ဒန္တေဟိ သဟ ပုရာဏဇဋိလေဟိ၊
ဝိပ္ပမုတ္တော ဝိပ္ပမုတ္တေဟိ[၁]။
သိင်္ဂီနိက္ခသဝဏ္ဏော၊
ရာဇဂဟံ ပါဝိသိ ဘဂဝါ။

မုတ္တော မုတ္တေဟိ သဟ ပုရာဏဇဋိလေဟိ၊
ဝိပ္ပမုတ္တော ဝိပ္ပမုတ္တေဟိ။
သိင်္ဂီနိက္ခသဝဏ္ဏော၊
ရာဇဂဟံ ပါဝိသိ ဘဂဝါ။

တိဏ္ဏော တိဏ္ဏေဟိ သဟ ပုရာဏဇဋိလေဟိ၊
ဝိပ္ပမုတ္တော ဝိပ္ပမုတ္တေဟိ။
သိင်္ဂီနိက္ခသဝဏ္ဏော၊
ရာဇဂဟံ ပါဝိသိ ဘဂဝါ။

၁-ဒန္တော ဒန္တေဟိ သဟ ပုရာဏဇဋိလေဟိ ဝိပ္ပမုတ္တေဟိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ဧဝံ အပရဂါထာပဒဒွယေပိ။

Dasavāso Dasabalo,
Dasadhammavidū dasabhi cupeto.
So dasasataparivāro.
Rājagahaṁ pāvisi Bhagavā”ti[1]—

Imāhi gāthāhi Satthu vaṇṇaṁ vadamāno purato pāyāsi. Tadā mahājano māṇavakassa rūpasiriṁ disvā “ativiya abhirūpo ayaṁ māṇavako, na kho pana amhehi diṭṭhapubbo”ti cintetvā “kuto ayaṁ māṇavako, kassa vāyan”ti āha. Taṁ sutvā māṇavo—

“Yo dhīro sabbadhi danto, suddho[2] appaṭipuggalo.
Arahaṁ Sugato loke, tassāhaṁ paricārako”ti[3]—

gāthamāha.

Satthā Sakkena katokāsaṁ maggaṁ paṭipajjitvā bhikkhusahassaparivuto Rājagahaṁ pāvisi. Rājā Buddhappamukhassa saṁghassa mahādānaṁ datvā “ahaṁ bhante tīṇi ratanāni vinā vattituṁ na sakkhissāmi, velāya vā avelāya vā Bhagavato santikaṁ āgamissāmi, Laṭṭhivanuyyānaṁ nāma atidūre, idaṁ pana amhākaṁ Veḷuvanaṁ nāma uyyānaṁ nātidūre nāccāsanne gamanāgamanasampannaṁ Buddhārahaṁ senāsanaṁ. Idaṁ me Bhagavā paṭiggaṇhātū”ti suvaṇṇabhiṅkārena pupphagandhavāsitaṁ maṇivaṇṇaṁ udakaṁ ādāya Veḷuvanuyyānaṁ pariccajanto Dasabalassa hatthe udakaṁ pātesi. Tasmiṁ ārāmapaṭiggahaṇe “Buddhasāsanassa mūlāni otiṇṇānī”ti mahāpathavī kampi. Jambudīpasmiṁ hi ṭhapetvā Veḷuvanaṁ aññaṁ mahāpathaviṁ kampetvā gahitasenāsanaṁ nāma natthi. Tambapaṇṇidīpepi ṭhapetvā mahāvihāraṁ aññaṁ pathaviṁ kampetvā gahitasenāsanaṁ nāma natthi. Satthā Reḷuvanārāmaṁ paṭiggahetvā rañño anumodanaṁ katvā uṭṭhāyāsanā bhikkhusaṁghaparivuto Veḷuvanaṁ agamāsi.

Tasmiṁ kho pana samaye Sāriputto ca Moggallāno cāti dve paribbājakā Rājagahaṁ upanissāya viharanti amataṁ pariyesamānā. Tesu Sāriputto Assajittheraṁ piṇḍāya paviṭṭhaṁ disvā pasannacitto

1. Vi 3. 48 piṭṭhe. 2. Buddho (Sī, I) 3. Vi 3. 49 piṭṭhe.

ဒသဝါသော ဒသဗလော၊
ဒသဓမ္မဝိဒူ ဒသဘိ စုပေတော။
သော ဒသသတပရိဝါရော။
ရာဇဂဟံ ပါဝိသိ ဘဂဝါ”တိ[၁]—

ဣမာဟိ ဂါထာဟိ သတ္ထု ဝဏ္ဏံ ဝဒမာနော ပုရတော ပါယာသိ။ တဒါ မဟာဇနော မာဏဝကဿ ရူပသိရိံ ဒိသွာ “အတိဝိယ အဘိရူပေါ အယံ မာဏဝကော၊ န ခေါ ပန အမှေဟိ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော”တိ စိန္တေတွာ “ကုတော အယံ မာဏဝကော၊ ကဿ ဝါယ”န္တိ အာဟ။ တံ သုတွာ မာဏဝေါ—

“ယော ဓီရော သဗ္ဗဓိ ဒန္တော၊ သုဒ္ဓေါ[၂] အပ္ပဋိပုဂ္ဂလော။
အရဟံ သုဂတော လောကေ၊ တဿာဟံ ပရိစာရကော”တိ[၃]—

ဂါထမာဟ။

သတ္ထာ သက္ကေန ကတောကာသံ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိတွာ ဘိက္ခုသဟဿပရိဝုတော ရာဇဂဟံ ပါဝိသိ။ ရာဇာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ သံဃဿ မဟာဒါနံ ဒတွာ “အဟံ ဘန္တေ တီဏိ ရတနာနိ ဝိနာ ဝတ္တိတုံ န သက္ခိဿာမိ၊ ဝေလာယ ဝါ အဝေလာယ ဝါ ဘဂဝတော သန္တိကံ အာဂမိဿာမိ၊ လဋ္ဌိဝနုယျာနံ နာမ အတိဒူရေ၊ ဣဒံ ပန အမှာကံ ဝေဠုဝနံ နာမ ဥယျာနံ နာတိဒူရေ နာစ္စာသန္နေ ဂမနာဂမနသမ္ပန္နံ ဗုဒ္ဓါရဟံ သေနာသနံ။ ဣဒံ မေ ဘဂဝါ ပဋိဂ္ဂဏှာတူ”တိ သုဝဏ္ဏဘိင်္ကာရေန ပုပ္ဖဂန္ဓဝါသိတံ မဏိဝဏ္ဏံ ဥဒကံ အာဒါယ ဝေဠုဝနုယျာနံ ပရိစ္စဇန္တော ဒသဗလဿ ဟတ္ထေ ဥဒကံ ပါတေသိ။ တသ္မိံ အာရာမပဋိဂ္ဂဟဏေ “ဗုဒ္ဓသာသနဿ မူလာနိ ဩတိဏ္ဏာနီ”တိ မဟာပထဝီ ကမ္ပိ။ ဇမ္ဗုဒီပသ္မိံ ဟိ ဌပေတွာ ဝေဠုဝနံ အညံ မဟာပထဝိံ ကမ္ပေတွာ ဂဟိတသေနာသနံ နာမ နတ္ထိ။ တမ္ဗပဏ္ဏိဒီပေပိ ဌပေတွာ မဟာဝိဟာရံ အညံ ပထဝိံ ကမ္ပေတွာ ဂဟိတသေနာသနံ နာမ နတ္ထိ။ သတ္ထာ ဝေဠုဝနာရာမံ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ ရညော အနုမောဒနံ ကတွာ ဥဋ္ဌာယာသနာ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော ဝေဠုဝနံ အဂမာသိ။

တသ္မိံ ခေါ ပန သမယေ သာရိပုတ္တော စ မောဂ္ဂလ္လာနော စာတိ ဒွေ ပရိဗ္ဗာဇကာ ရာဇဂဟံ ဥပနိဿာယ ဝိဟရန္တိ အမတံ ပရိယေသမာနာ။ တေသု သာရိပုတ္တော အဿဇိတ္ထေရံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိဋ္ဌံ ဒိသွာ ပသန္နစိတ္တော

၁-ဝိ ၃-၄၈-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဗုဒ္ဓေါ (သီ၊ ဣ) ၃-ဝိ ၃-၄၉-ပိဋ္ဌေ။

payirupāsitvā “ye dhammā hetuppabhavā”ti gāthaṁ sutvā sotāpattiphale patiṭṭhāya attano sahāyakassa Moggallānaparibbājakassapi tameva gāthaṁ abhāsi. Sopi sotāpattiphale patiṭṭhāsi. Te ubhopi janā Sañcayaṁ oloketvā attano parisāya saddhiṁ Bhagavato santike pabbajiṁsu. Tesu Mahāmoggallāno sattāhena arahattaṁ pāpuṇi, Sāriputtatthero aḍḍhamāsena. Ubhopi ca ne Satthā aggasāvakaṭṭhāne ṭhapesi. Sāriputtattherena arahattappattadivaseyeva sāvakasannipātaṁ akāsi.

Tathāgate pana tasmiṁyeva Veḷuvanuyyāne viharante Suddhodanamahārājā “putto kira me chabbassāni dukkarakārikaṁ caritvā paramābhisambodhiṁ patvā pavattavaradhammacakko Rājagahaṁ upanissāya Veḷuvane viharatī”ti sutvā aññataraṁ amaccaṁ āmantesi “ehi bhaṇe, purisasahassaparivāro Rājagahaṁ gantvā mama vacanena ‘pitā vo Suddhodanamahārājā daṭṭhukāmo’ti vatvā puttaṁ me gaṇhitvā ehī”ti āha. So “evaṁ devā”ti rañño vacanaṁ sirasā sampaṭicchitvā purisasahassaparivāro khippameva saṭṭhiyojanamaggaṁ gantvā Dasabalassa catuparisamajjhe nisīditvā dhammadesanāvelāya vihāraṁ pāvisi. So “tiṭṭhatu tāva rañño pahitasāsanan”ti pariyante ṭhito Satthu dhammadesanaṁ sutvā yathāṭhitova saddhiṁ purisasahassena arahattaṁ patvā pabbajjaṁ yāci. Bhagavā “etha bhikkhavo”ti hatthaṁ pasāresi, sabbe taṅkhaṇaṁyeva iddhimayapattacīvaradharā saṭṭhivassattherā[1] viya ahesuṁ. Arahattaṁ pattakālato paṭṭhāya pana ariyā nāma majjhattāva hontīti so raññā pahitasāsanaṁ Dasabalassa na kathesi. Rājā “neva gato āgacchati[2], nasāsanaṁ suyyatī”ti “ehi bhaṇe, tvaṁ gacchāhī”ti tenava niyāmena aññaṁ amaccaṁ pesesi. Sopi gantvā purimanayeneva saddhiṁ parisāya arahattaṁ patvā tuṇhī ahosi. Rājā eteneva niyāmena purisasahassaparivāre nava amacce pesesi, sabbe attano kiccaṁ niṭṭhāpetvā tuṇhībhūtā tattheva vihariṁsu.

1. Vassasatikattherā (Sī, Syā, I)
2. Neva gatako āgacchati (Sī), neva Bhagavā, na gato āgacchati (Ka)

ပယိရုပါသိတွာ “ယေ ဓမ္မာ ဟေတုပ္ပဘဝါ”တိ ဂါထံ သုတွာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာယ အတ္တနော သဟာယကဿ မောဂ္ဂလ္လာနပရိဗ္ဗာဇကဿပိ တမေဝ ဂါထံ အဘာသိ။ သောပိ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။ တေ ဥဘောပိ ဇနာ သဉ္စယံ ဩလောကေတွာ အတ္တနော ပရိသာယ သဒ္ဓိံ ဘဂဝတော သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိံသု။ တေသု မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော သတ္တာဟေန အရဟတ္တံ ပါပုဏိ၊ သာရိပုတ္တတ္ထေရော အဍ္ဎမာသေန။ ဥဘောပိ စ နေ သတ္ထာ အဂ္ဂသာဝကဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။ သာရိပုတ္တတ္ထေရေန အရဟတ္တပ္ပတ္တဒိဝသေယေဝ သာဝကသန္နိပါတံ အကာသိ။

တထာဂတေ ပန တသ္မိံယေဝ ဝေဠုဝနုယျာနေ ဝိဟရန္တေ သုဒ္ဓောဒနမဟာရာဇာ “ပုတ္တော ကိရ မေ ဆဗ္ဗဿာနိ ဒုက္ကရကာရိကံ စရိတွာ ပရမာဘိသမ္ဗောဓိံ ပတွာ ပဝတ္တဝရဓမ္မစက္ကော ရာဇဂဟံ ဥပနိဿာယ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရတီ”တိ သုတွာ အညတရံ အမစ္စံ အာမန္တေသိ “ဧဟိ ဘဏေ၊ ပုရိသသဟဿပရိဝါရော ရာဇဂဟံ ဂန္တွာ မမ ဝစနေန ‘ပိတာ ဝေါ သုဒ္ဓောဒနမဟာရာဇာ ဒဋ္ဌုကာမော’တိ ဝတွာ ပုတ္တံ မေ ဂဏှိတွာ ဧဟီ”တိ အာဟ။ သော “ဧဝံ ဒေဝါ”တိ ရညော ဝစနံ သိရသာ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ပုရိသသဟဿပရိဝါရော ခိပ္ပမေဝ သဋ္ဌိယောဇနမဂ္ဂံ ဂန္တွာ ဒသဗလဿ စတုပရိသမဇ္ဈေ နိသီဒိတွာ ဓမ္မဒေသနာဝေလာယ ဝိဟာရံ ပါဝိသိ။ သော “တိဋ္ဌတု တာဝ ရညော ပဟိတသာသန”န္တိ ပရိယန္တေ ဌိတော သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ယထာဋ္ဌိတောဝ သဒ္ဓိံ ပုရိသသဟဿေန အရဟတ္တံ ပတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိ။ ဘဂဝါ “ဧထ ဘိက္ခဝေါ”တိ ဟတ္ထံ ပသာရေသိ၊ သဗ္ဗေ တင်္ခဏံယေဝ ဣဒ္ဓိမယပတ္တစီဝရဓရာ သဋ္ဌိဝဿတ္ထေရာ[၁] ဝိယ အဟေသုံ။ အရဟတ္တံ ပတ္တကာလတော ပဋ္ဌာယ ပန အရိယာ နာမ မဇ္ဈတ္တာဝ ဟောန္တီတိ သော ရညာ ပဟိတသာသနံ ဒသဗလဿ န ကထေသိ။ ရာဇာ “နေဝ ဂတော အာဂစ္ဆတိ[၂]၊ န သာသနံ သုယျတီ”တိ “ဧဟိ ဘဏေ၊ တွံ ဂစ္ဆာဟီ”တိ တေနေဝ နိယာမေန အညံ အမစ္စံ ပေသေသိ။ သောပိ ဂန္တွာ ပုရိမနယေနေဝ သဒ္ဓိံ ပရိသာယ အရဟတ္တံ ပတွာ တုဏှီ အဟောသိ။ ရာဇာ ဧတေနေဝ နိယာမေန ပုရိသသဟဿပရိဝါရေ နဝ အမစ္စေ ပေသေသိ၊ သဗ္ဗေ အတ္တနော ကိစ္စံ နိဋ္ဌာပေတွာ တုဏှီဘူတာ တတ္ထေဝ ဝိဟရိံသု။

၁-ဝဿသတိကတ္ထေရာ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)
၂-နေဝ ဂတကော အာဂစ္ဆတိ (သီ)၊ နေဝ ဘဂဝါ, န ဂတော အာဂစ္ဆတိ (က)

Rājā sāsanamattampi āharitvā ācikkhantaṁ alabhitvā cintesi "ettakā janā mayi sinehābhāvena sāsanamattampi na paccāhariṁsu, ko nu kho mama vacanaṁ karissatī"ti sabbaṁ rājabalaṁ olokento Kāḷudāyiṁ addasa. So kira rañño sabbatthasādhako amacco abbhantariko ativissāsiko bodhisattena saddhiṁ ekadivase jāto sahapaṁsukīḷako sahāyo. Atha naṁ rājā āmantesi "tāta Kāḷudāyi ahaṁ mama puttaṁ passitukāmo nava purisasahassāni pesesiṁ, ekapurisopi āgantvā sāsanamattaṁ ārocentopi natthi, dujjāno kho pana jīvitantarāyo, ahaṁ jīvamānova puttaṁ daṭṭhuṁ icchāmi, sakkhissasi nu kho me puttaṁ dassetun"ti. Sakkhissāmi deva, sace pabbajituṁ labhissāmīti. Tāta tvaṁ pabbajitvā vā apabbajitvā vā mayhaṁ puttaṁ dassehīti. So "sādhu devā"ti rañño sāsanaṁ ādāya Rājagahaṁ gantvā Satthu dhammadesanāvelāya parisapariyante ṭhito dhammaṁ sutvā saparivāro arahattaphalaṁ patvā ehibhikkhubhāve patiṭṭhāsi.

Satthā Buddho hutvā paṭhamaṁ antovassaṁ Isipatane vasitvā vutthavasso pavāretvā Uruvelaṁ gantvā tattha tayo māse vasanto tebhātikajaṭile vinetvā bhikkhusahassaparivāro phussamāsapuṇṇamāyaṁ Rājagahaṁ gantvā dve māse vasi. Ettāvatā Bārāṇasito nikkhantassa pañca māsā jātā, sakalo hemanto atikkanto. Kāḷudāyittherassa āgatadivasato sattaṭṭha divasā vītivattā[1], so phagguṇīpuṇṇamāsiyaṁ cintesi "atikkanto hemanto, vasantasamayo anuppatto, manussehi sassādīni uddharitvā sammukhasammukhaṭṭhānehi maggā dinnā, haritatiṇasañchannā pathavī, supupphitā vanasaṇḍā, paṭipajjanakkhamā maggā, kālo Dasabalassa ñātisaṅgahaṁ kātun"ti. Atha Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā—

"Aṅgārino dāni dumā bhadante,
Phalesino chadanaṁ vippahāya.
Te accimantova pabhāsayanti,
Samayo mahāvīra aṅgīrasānaṁ[2] -pa-.

1. Āgatadivasato paṭṭhāya sattame divase vītivatte (Ka)
2. Bhagī rasānaṁ (Sī, Syā, I)

ရာဇာ သာသနမတ္တမ္ပိ အာဟရိတွာ အာစိက္ခန္တံ အလဘိတွာ စိန္တေသိ "ဧတ္တကာ ဇနာ မယိ သိနေဟာဘာဝေန သာသနမတ္တမ္ပိ န ပစ္စာဟရိံသု၊ ကော နု ခေါ မမ ဝစနံ ကရိဿတီ"တိ သဗ္ဗံ ရာဇဗလံ ဩလောကေန္တော ကာဠုဒါယိံ အဒ္ဒသ။ သော ကိရ ရညော သဗ္ဗတ္ထသာဓကော အမစ္စော အဗ္ဘန္တရိကော အတိဝိဿာသိကော ဗောဓိသတ္တေန သဒ္ဓိံ ဧကဒိဝသေ ဇာတော သဟပံသုကီဠကော သဟာယော။ အထ နံ ရာဇာ အာမန္တေသိ "တာတ ကာဠုဒါယိ အဟံ မမ ပုတ္တံ ပဿိတုကာမော နဝ ပုရိသသဟဿာနိ ပေသေသိံ၊ ဧကပုရိသောပိ အာဂန္တွာ သာသနမတ္တံ အာရောစေန္တောပိ နတ္ထိ၊ ဒုဇ္ဇာနော ခေါ ပန ဇီဝိတန္တရာယော၊ အဟံ ဇီဝမာနောဝ ပုတ္တံ ဒဋ္ဌုံ ဣစ္ဆာမိ၊ သက္ခိဿသိ နု ခေါ မေ ပုတ္တံ ဒဿေတု"န္တိ။ သက္ခိဿာမိ ဒေဝ၊ သစေ ပဗ္ဗဇိတုံ လဘိဿာမီတိ။ တာတ တွံ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝါ အပဗ္ဗဇိတွာ ဝါ မယှံ ပုတ္တံ ဒဿေဟီတိ။ သော "သာဓု ဒေဝါ"တိ ရညော သာသနံ အာဒါယ ရာဇဂဟံ ဂန္တွာ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနာဝေလာယ ပရိသပရိယန္တေ ဌိတော ဓမ္မံ သုတွာ သပရိဝါရော အရဟတ္တဖလံ ပတွာ ဧဟိဘိက္ခုဘာဝေ ပတိဋ္ဌာသိ။

သတ္ထာ ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ပဌမံ အန္တောဝဿံ ဣသိပတနေ ဝသိတွာ ဝုတ္ထဝဿော ပဝါရေတွာ ဥရုဝေလံ ဂန္တွာ တတ္ထ တယော မာသေ ဝသန္တော တေဘာတိကဇဋိလေ ဝိနေတွာ ဘိက္ခုသဟဿပရိဝါရော ဖုဿမာသပုဏ္ဏမာယံ ရာဇဂဟံ ဂန္တွာ ဒွေ မာသေ ဝသိ။ ဧတ္တာဝတာ ဗာရာဏသိတော နိက္ခန္တဿ ပဉ္စ မာသာ ဇာတာ၊ သကလော ဟေမန္တော အတိက္ကန္တော။ ကာဠုဒါယိတ္ထေရဿ အာဂတဒိဝသတော သတ္တဋ္ဌ ဒိဝသာ ဝီတိဝတ္တာ[1]၊ သော ဖဂ္ဂုဏီပုဏ္ဏမာသိယံ စိန္တေသိ "အတိက္ကန္တော ဟေမန္တော၊ ဝသန္တသမယော အနုပ္ပတ္တော၊ မနုဿေဟိ သဿာဒီနိ ဥဒ္ဓရိတွာ သမ္မုခသမ္မုခဋ္ဌာနေဟိ မဂ္ဂါ ဒိန္နာ၊ ဟရိတတိဏသဉ္ဆန္နာ ပထဝီ၊ သုပုပ္ဖိတာ ဝနသဏ္ဍာ၊ ပဋိပဇ္ဇနက္ခမာ မဂ္ဂါ၊ ကာလော ဒသဗလဿ ဉာတိသင်္ဂဟံ ကာတု"န္တိ။ အထ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ—

"အင်္ဂါရိနော ဒါနိ ဒုမာ ဘဒန္တေ၊
ဖလေသိနော ဆဒနံ ဝိပ္ပဟာယ။
တေ အစ္စိမန္တောဝ ပဘာသယန္တိ၊
သမယော မဟာဝီရ အင်္ဂီရသာနံ[၂]။ ပ။

၁-အာဂတဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ သတ္တမေ ဒိဝသေ ဝီတိဝတ္တေ (က)
၂-ဘဂီ ရသာနံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

Nātisītaṁ nāti-uṇhaṁ, nātidubbhikkhachātakaṁ.
Saddalā haritā bhūmi, esa kālo Mahāmunī”ti—

Saṭṭhimattāhi gāthāhi Dasabalassa kulanagaraṁ gamanatthāya gamanavaṇṇaṁ vaṇṇesi. Atha naṁ Satthā “kiṁ nu kho udāyi madhurassarena gamanavaṇṇaṁ vaṇṇesī”ti-āha. Bhante tumhākaṁ pitā Suddhodanamahārājā passitukāmo, karotha ñātakānaṁ saṅgahanti. Sādhu Udāyi, karissāmi ñātakānaṁ saṅgahaṁ, bhikkhusaṁghassa ārocehi, gamikavattaṁ pūressantīti. “Sādhu bhante”ti thero tesaṁ ārocesi.

Bhagavā Aṅgamagadhavāsīnaṁ kulaputtānaṁ dasahi sahassehi, Kapilavatthuvāsīnaṁ dasahi sahassehīti sabbeheva vīsatisahassehi khīṇāsavabhikkhūhi parivuto Rājagahā nikkhamitvā divase divase yojanaṁ gacchati. “Rājagahato saṭṭhiyojanaṁ Kapilavatthuṁ dvīhi māsehi pāpuṇissāmī”ti aturitacārikaṁ pakkāmi. Theropi “Bhagavato nikkhantabhāvaṁ rañño ārocessāmī”ti vehāsaṁ abbhuggantvā rañño nivesane pāturahosi. Rājā theraṁ disvā tuṭṭhacitto mahārahe pallaṅke nisīdāpetvā attano paṭiyāditassa nānaggarasabhojanassa pattaṁ pūretvā adāsi. Thero uṭṭhāya gamanākāraṁ dassesi. Nisīditvā bhuñjatha tātāti. Satthu santikaṁ gantvā bhuñjissāmi mahārājāti. Kahaṁ pana tāta Satthāti. Vīsatisahassabhikkhuparivāro tumhākaṁ dassanatthāya cārikaṁ nikkhanto mahārājāti. Rājā tuṭṭhamānaso āha “tumhe imaṁ paribhuñjitvā yāva mama putto imaṁ nagaraṁ pāpuṇāti, tāvassa itova piṇḍapātaṁ harathā”ti. Thero adhivāsesi. Rājā theraṁ parivisitvā pattaṁ gandhacuṇṇena ubbaṭṭetvā uttamabhojanassa pūretvā “Tathāgatassa dethā”ti therassa hatthe patiṭṭhāpesi. Thero sabbesaṁ passantānaṁyeva pattaṁ ākāse khipitvā sayampi vehāsaṁ abbhuggantvā piṇḍapātaṁ āharitvā Satthu hatthe ṭhapesi. Satthā taṁ paribhuñji. Etenupāyena thero divase divase āhari, Satthāpi antarāmagge raññoyeva piṇḍapātaṁ paribhuñji. Theropi bhattakiccāvasāne divase divase “ajja ettakaṁ Bhagavā āgato, ajja ettakan”ti Buddhaguṇapaṭisaṁyuttāya kathāya sakalaṁ rājakulaṁ Satthu dassanaṁ vināyeva Satthari sañjātappasādaṁ akāsi. Teneva naṁ Bhagavā “etadaggaṁ bhikkhave mama

နာတိသီတံ နာတိဥဏှံ၊ နာတိဒုဗ္ဘိက္ခဆာတကံ။
သဒ္ဒလာ ဟရိတာ ဘူမိ၊ ဧသ ကာလော မဟာမုနီ”တိ—

သဋ္ဌိမတ္တာဟိ ဂါထာဟိ ဒသဗလဿ ကုလနဂရံ ဂမနတ္ထာယ ဂမနဝဏ္ဏံ ဝဏ္ဏေသိ။ အထ နံ သတ္ထာ ‘‘ကိံ နု ခေါ ဥဒါယိ မဓုရဿရေန ဂမနဝဏ္ဏံ ဝဏ္ဏေသီ”တိ အာဟ။ ဘန္တေ တုမှာကံ ပိတာ သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇာ ပဿိတုကာမော၊ ကရောထ ဉာတကာနံ သင်္ဂဟန္တိ။ သာဓု ဥဒါယိ၊ ကရိဿာမိ ဉာတကာနံ သင်္ဂဟံ၊ ဘိက္ခုသံဃဿ အာရောစေဟိ၊ ဂမိကဝတ္တံ ပူရေဿန္တီတိ။ “သာဓု ဘန္တေ”တိ ထေရော တေသံ အာရောစေသိ။

ဘဂဝါ အင်္ဂမဂဓဝါသီနံ ကုလပုတ္တာနံ ဒသဟိ သဟဿေဟိ, ကပိလဝတ္ထုဝါသီနံ ဒသဟိ သဟဿေဟီတိ သဗ္ဗေဟေဝ ဝီသတိသဟဿေဟိ ခီဏာသဝဘိက္ခူဟိ ပရိဝုတော ရာဇဂဟာ နိက္ခမိတွာ ဒိဝသေ ဒိဝသေ ယောဇနံ ဂစ္ဆတိ။ “ရာဇဂဟတော သဋ္ဌိယောဇနံ ကပိလဝတ္ထုံ ဒွီဟိ မာသေဟိ ပါပုဏိဿာမီ”တိ အတုရိတစာရိကံ ပက္ကာမိ။ ထေရောပိ “ဘဂဝတော နိက္ခန္တဘာဝံ ရညော အာရောစေဿာမီ''တိ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ ရညော နိဝေသနေ ပါတုရဟောသိ။ ရာဇာ ထေရံ ဒိသွာ တုဋ္ဌစိတ္တော မဟာရဟေ ပလ္လင်္ကေ နိသီဒါပေတွာ အတ္တနော ပဋိယာဒိတဿ နာနဂ္ဂရသဘောဇနဿ ပတ္တံ ပူရေတွာ အဒါသိ။ ထေရော ဥဋ္ဌာယ ဂမနာကာရံ ဒဿေသိ။ နိသီဒိတွာ ဘုဉ္ဇထ တာတာတိ။ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဘုဉ္ဇိဿာမိ မဟာရာဇာတိ။ ကဟံ ပန တာတ သတ္ထာတိ။ ဝီသတိသဟဿဘိက္ခုပရိဝါရော တုမှာကံ ဒဿနတ္ထာယ စာရိကံ နိက္ခန္တော မဟာရာဇာတိ။ ရာဇာ တုဋ္ဌမာနသော အာဟ “တုမှေ ဣမံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ ယာဝ မမ ပုတ္တော ဣမံ နဂရံ ပါပုဏာတိ၊ တာဝဿ ဣတောဝ ပိဏ္ဍပါတံ ဟရထာ''တိ။ ထေရော အဓိဝါသေသိ။ ရာဇာ ထေရံ ပရိဝိသိတွာ ပတ္တံ ဂန္ဓစုဏ္ဏေန ဥဗ္ဗဋ္ဋေတွာ ဥတ္တမဘောဇနဿ ပူရေတွာ “တထာဂတဿ ဒေထာ”တိ ထေရဿ ဟတ္ထေ ပတိဋ္ဌာပေသိ။ ထေရော သဗ္ဗေသံ ပဿန္တာနံယေဝ ပတ္တံ အာကာသေ ခိပိတွာ သယမ္ပိ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ ပိဏ္ဍပါတံ အာဟရိတွာ သတ္ထု ဟတ္ထေ ဌပေသိ။ သတ္ထာ တံ ပရိဘုဉ္ဇိ။ ဧတေနုပါယေန ထေရော ဒိဝသေ ဒိဝသေ အာဟရိ၊ သတ္ထာပိ အန္တရာမဂ္ဂေ ရညောယေဝ ပိဏ္ဍပါတံ ပရိဘုဉ္ဇိ။ ထေရောပိ ဘတ္တကိစ္စာဝသာနေ ဒိဝသေ ဒိဝသေ “အဇ္ဇ ဧတ္တကံ ဘဂဝါ အာဂတော၊ အဇ္ဇ ဧတ္တက”န္တိ ဗုဒ္ဓဂုဏပဋိသံယုတ္တာယ ကထာယ သကလံ ရာဇကုလံ သတ္ထု ဒဿနံ ဝိနာယေဝ သတ္ထရိ သဉ္ဇာတပ္ပသာဒံ အကာသိ။ တေနေဝ နံ ဘဂဝါ “ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ

sāvakānaṁ bhikkhūnaṁ kulappasādakānaṁ yadidaṁ Kāḷudāyī”ti[1] etadagge ṭhapesi.

Sākiyāpi kho “anuppatte Bhagavati amhākaṁ ñātiseṭṭhaṁ passissāmā”ti sannipatitvā Bhagavato vasanaṭṭhānaṁ vīmaṁsamānā “Nigrodhasakkassa ārāmo ramaṇīyo”ti sallakkhetvā tattha sabbaṁ paṭijagganavidhiṁ kāretvā gandhapupphahatthā paccuggamanaṁ karontā sabbālaṅkārapaṭimaṇḍite daharadahare nāgaradārake ca nāgaradārikāyo ca paṭhamaṁ pahiṇiṁsu, tato rājakumāre ca rājakumārikāyo ca, tesaṁ anantaraṁ sāmaṁ gandhapupphacuṇṇādīhi pūjayamānā Bhagavantaṁ gahetvā Nigrodhārāmameva agamaṁsu. Tatra Bhagavā vīsatisahassakhīṇāsavaparivuto paññattavarabuddhāsane nisīdi. Sākiyā nāma mānajātikā mānatthaddhā, te “Siddhatthakumāro amhehi daharataro, amhākaṁ kaniṭṭho, bhāgineyyo, putto, nattā”ti cintetvā daharadahare rājakumāre āhaṁsu “tumhe vandatha, mayaṁ tumhākaṁ piṭṭhito nisīdissāmā”ti.

Tesu evaṁ avanditvā nisinnesu Bhagavā tesaṁ ajjhāsayaṁ oloketvā “na maṁ ñātayo vandanti, handadāni ne vandāpessāmī”ti abhiññāpādakaṁ catutthajjhānaṁ samāpajjitvā tato vuṭṭhāya ākāsaṁ abbhuggantvā tesaṁ sīse pādapaṁsuṁ okiramāno viya kaṇḍambarukkhamūle Yamakapāṭihāriyasadisaṁ pāṭihāriyaṁ akāsi. Rājā taṁ acchariyaṁ disvā āha “Bhagavā tumhākaṁ jātadivase Kāḷadevīlassa vandanatthaṁ upanītānaṁ pāde vo parivattitvā brāhmaṇassa matthake patiṭṭhite disvāpi ahaṁ tumhe vandiṁ, ayaṁ me paṭhamavandanā. Vappamaṅgaladivase jambucchāyāya sirisayane nisinnānaṁ vo jambucchāyāya aparivattanaṁ disvāpi pāde vandiṁ, ayaṁ me dutiyavandanā. Idāni imaṁ adiṭṭhapubbaṁ pāṭihāriyaṁ disvāpi ahaṁ tumhākaṁ pāde vandāmi, ayaṁ me tatiyavandanā”ti. Raññā pana vandite Bhagavantaṁ avanditvā ṭhātuṁ samattho nāma ekasākiyopi nāhosi, sabbe vandiṁsuyeva.

Iti Bhagavā ñātayo vandāpetvā ākāsato otaritvā paññattāsane nisīdi. Nisinne Bhagavati sikhāpatto ñātisamāgamo

1. Aṁ 1. 25 piṭṭhe.

သာဝကာနံ ဘိက္ခူနံ ကုလပ္ပသာဒကာနံ ယဒိဒံ ကာဠုဒါယီ”တိ[၁] ဧတဒဂ္ဂေ ဌပေသိ။

သာကိယာပိ ခေါ “အနုပ္ပတ္တေ ဘဂဝတိ အမှာကံ ဉာတိသေဋ္ဌံ ပဿိဿာမာ”တိ သန္နိပတိတွာ ဘဂဝတော ဝသနဋ္ဌာနံ ဝီမံသမာနာ “နိဂြောဓသက္ကဿ အာရာမော ရမဏီယော”တိ သလ္လက္ခေတွာ တတ္ထ သဗ္ဗံ ပဋိဇဂ္ဂနဝိဓိံ ကာရေတွာ ဂန္ဓပုပ္ဖဟတ္ထာ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကရောန္တာ သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတေ ဒဟရဒဟရေ နာဂရဒါရကေ စ နာဂရဒါရိကာယော စ ပဌမံ ပဟိဏိံသု၊ တတော ရာဇကုမာရေ စ ရာဇကုမာရိကာယော စ၊ တေသံ အနန္တရံ သာမံ ဂန္ဓပုပ္ဖစုဏ္ဏာဒီဟိ ပူဇယမာနာ ဘဂဝန္တံ ဂဟေတွာ နိဂြောဓာရာမမေဝ အဂမံသု။ တတြ ဘဂဝါ ဝီသတိသဟဿခီဏာသဝပရိဝုတော ပညတ္တဝရဗုဒ္ဓါသနေ နိသီဒိ။ သာကိယာ နာမ မာနဇာတိကာ မာနတ္ထဒ္ဓါ၊ တေ “သိဒ္ဓတ္ထကုမာရော အမှေဟိ ဒဟရတရော၊ အမှာကံ ကနိဋ္ဌော, ဘာဂိနေယျော, ပုတ္တော, နတ္တာ”တိ စိန္တေတွာ ဒဟရဒဟရေ ရာဇကုမာရေ အာဟံသု “တုမှေ ဝန္ဒထ၊ မယံ တုမှာကံ ပိဋ္ဌိတော နိသီဒိဿာမာ”တိ။

တေသု ဧဝံ အဝန္ဒိတွာ နိသိန္နေသု ဘဂဝါ တေသံ အဇ္ဈာသယံ ဩလောကေတွာ “န မံ ဉာတယော ဝန္ဒန္တိ၊ ဟန္ဒဒါနိ နေ ဝန္ဒာပေဿာမီ”တိ အဘိညာပါဒကံ စတုတ္ထဇ္ဈာနံ သမာပဇ္ဇိတွာ တတော ဝုဋ္ဌာယ အာကာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ တေသံ သီသေ ပါဒပံသုံ ဩကိရမာနော ဝိယ ကဏ္ဍမ္ဗရုက္ခမူလေ ယမကပါဋိဟာရိယသဒိသံ ပါဋိဟာရိယံ အကာသိ။ ရာဇာ တံ အစ္ဆရိယံ ဒိသွာ အာဟ “ဘဂဝါ တုမှာကံ ဇာတဒိဝသေ ကာဠဒေဝိလဿ ဝန္ဒနတ္ထံ ဥပနီတာနံ ပါဒေ ဝေါ ပရိဝတ္တိတွာ ဗြာဟ္မဏဿ မတ္ထကေ ပတိဋ္ဌိတေ ဒိသွာပိ အဟံ တုမှေ ဝန္ဒိံ၊ အယံ မေ ပဌမဝန္ဒနာ။ ဝပ္ပမင်္ဂလဒိဝသေ ဇမ္ဗုစ္ဆာယာယ သိရိသယနေ နိသိန္နာနံ ဝေါ ဇမ္ဗုစ္ဆာယာယ အပရိဝတ္တနံ ဒိသွာပိ ပါဒေ ဝန္ဒိံ၊ အယံ မေ ဒုတိယဝန္ဒနာ။ ဣဒါနိ ဣမံ အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗံ ပါဋိဟာရိယံ ဒိသွာပိ အဟံ တုမှာကံ ပါဒေ ဝန္ဒာမိ၊ အယံ မေ တတိယဝန္ဒနာ”တိ။ ရညာ ပန ဝန္ဒိတေ ဘဂဝန္တံ အဝန္ဒိတွာ ဌာတုံ သမတ္ထော နာမ ဧကသာကိယောပိ နာဟောသိ၊ သဗ္ဗေ ဝန္ဒိံသုယေဝ။

ဣတိ ဘဂဝါ ဉာတယော ဝန္ဒာပေတွာ အာကာသတော ဩတရိတွာ ပညတ္တာသနေ နိသီဒိ။ နိသိန္နေ ဘဂဝတိ သိခါပတ္တော ဉာတိသမာဂမော

၁-အံ ၁-၂၅-ပိဋ္ဌေ။

ahosi, sabbe ekaggacittā hutvā nisīdiṁsu. Tato mahāmegho pokkharavassaṁ vassi. Tambavaṇṇaṁ udakaṁ heṭṭhā viravantaṁ gacchati, temitukāmova temeti[1], atemitukāmassa sarīre ekabindumattampi na patati. Taṁ disvā sabbe acchariyabbhutacittajātā "aho acchariyaṁ, aho abbhutan"ti kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ. Satthā "na idāneva mayhaṁ ñātisamāgame pokkharavassaṁ vassati, atītepi vassī"ti imissā aṭṭhuppattiyā **Vessantarajātakaṁ** kathesi. Dhammadesanaṁ sutvā sabbe uṭṭhāya vanditvā pakkamiṁsu. Ekopi rājā vā rājamahāmatto vā "sve amhākaṁ bhikkhaṁ gaṇhathā"ti vatvā gato nāma natthi.

Satthā punadivase vīsatisahassabhikkhuparivuto Kapilavatthuṁ piṇḍāya pāvisi. Taṁ na koci gantvā nimantesi, pattaṁ vā aggahesi. Bhagavā indakhīle ṭhitova āvajjesi "kathaṁ nu kho pubbabuddhā kulanagare piṇḍāya cariṁsu, kiṁ uppaṭipāṭiyā issarajanānaṁ gharāni agamaṁsu, udāhu sapadānacārikaṁ cariṁsū"ti. Tato ekabuddhassapi uppaṭipāṭiyā gamanaṁ adisvā "mayāpi idāni ayameva vaṁso, ayaṁ paveṇī paggahetabbā, āyatiṁ ca me sāvakāpi mamaññeva anusikkhantā piṇḍacārikavattaṁ paripūressantī"ti koṭiyaṁ niviṭṭhagehato paṭṭhāya sapadānaṁ piṇḍāya cari. "Ayyo kira Siddhatthakumāro piṇḍāya caratī"ti dvibhūmakatibhūmakādīsu pāsādesu sīhapañjare vivaritvā mahājano dassanabyāvaṭo ahosi.

Rāhulamātāpi devī "ayyaputto kira imasmiṁyeva nagare mahantena rājānubhāvena suvaṇṇasivikādīhi vicaritvā idāni kesamassuṁ ohāretvā kāsāyavatthavasano kapālahattho piṇḍāya carati, sobhati nu kho"ti sīhapañjaraṁ vivaritvā olokayamānā Bhagavantaṁ nānāvirāgasamujjalāya sarīrappabhāya nagaravīthiyo obhāsetvā byāmappabhāparikkhepasamaṅgībhūtāya[2] asīti-anubyañjanāvabhāsitāya dvattiṁsamahāpurisalakkhaṇapaṭimaṇḍitāya anopamāya Buddhasiriyā virocamānaṁ disvā uṇhīsato paṭṭhāya yāva pādatalā—

1. Ye temitukāmā, te temeti (Ka) 2. Byāmappabhāparikkhepasamupaguḷhāya (Sī, I)

အဟောသိ၊ သဗ္ဗေ ဧကဂ္ဂစိတ္တာ ဟုတွာ နိသီဒိံသု။ တတော မဟာမေဃော ပေါက္ခရဝဿံ ဝဿိ။ တမ္ဗဝဏ္ဏံ ဥဒကံ ဟေဋ္ဌာ ဝိရဝန္တံ ဂစ္ဆတိ၊ တေမိတုကာမောဝ တေမေတိ[၁]၊ အတေမိတုကာမဿ သရီရေ ဧကဗိန္ဒုမတ္တမ္ပိ န ပတတိ။ တံ ဒိသွာ သဗ္ဗေ အစ္ဆရိယဗ္ဘုတစိတ္တဇာတာ "အဟော အစ္ဆရိယံ၊ အဟော အဗ္ဘုတ"န္တိ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ။ သတ္ထာ "န ဣဒါနေဝ မယှံ ဉာတိသမာဂမေ ပေါက္ခရဝဿံ ဝဿတိ၊ အတီတေပိ ဝဿီ"တိ ဣမိဿာ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယာ **ဝေဿန္တရဇာတကံ** ကထေသိ။ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ သဗ္ဗေ ဥဋ္ဌာယ ဝန္ဒိတွာ ပက္ကမိံသု။ ဧကောပိ ရာဇာ ဝါ ရာဇမဟာမတ္တော ဝါ "သွေ အမှာကံ ဘိက္ခံ ဂဏှထာ"တိ ဝတွာ ဂတော နာမ နတ္ထိ။

သတ္ထာ ပုနဒိဝသေ ဝီသတိသဟဿဘိက္ခုပရိဝုတော ကပိလဝတ္ထုံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။ တံ န ကောစိ ဂန္တွာ နိမန္တေသိ၊ ပတ္တံ ဝါ အဂ္ဂဟေသိ။ ဘဂဝါ ဣန္ဒခီလေ ဌိတောဝ အာဝဇ္ဇေသိ "ကထံ နု ခေါ ပုဗ္ဗဗုဒ္ဓါ ကုလနဂရေ ပိဏ္ဍာယ စရိံသု၊ ကိံ ဥပ္ပဋိပါဋိယာ ဣဿရဇနာနံ ဃရာနိ အဂမံသု၊ ဥဒါဟု သပဒါနစာရိကံ စရိံသူ"တိ။ တတော ဧကဗုဒ္ဓဿပိ ဥပ္ပဋိပါဋိယာ ဂမနံ အဒိသွာ "မယာပိ ဣဒါနိ အယမေဝ ဝံသော, အယံ ပဝေဏီ ပဂ္ဂဟေတဗ္ဗာ၊ အာယတိံ စ မေ သာဝကာပိ မမညေဝ အနုသိက္ခန္တာ ပိဏ္ဍစာရိကဝတ္တံ ပရိပူရေဿန္တီ"တိ ကောဋိယံ နိဝိဋ္ဌဂေဟတော ပဋ္ဌာယ သပဒါနံ ပိဏ္ဍာယ စရိ။ "အယျော ကိရ သိဒ္ဓတ္ထကုမာရော ပိဏ္ဍာယ စရတီ"တိ ဒွိဘူမကတိဘူမကာဒီသု ပါသာဒေသု သီဟပဉ္ဇရေ ဝိဝရိတွာ မဟာဇနော ဒဿနဗျာဝဋော အဟောသိ။

ရာဟုလမာတာပိ ဒေဝီ "အယျပုတ္တော ကိရ ဣမသ္မိံယေဝ နဂရေ မဟန္တေန ရာဇာနုဘာဝေန သုဝဏ္ဏသိဝိကာဒီဟိ ဝိစရိတွာ ဣဒါနိ ကေသမဿုံ ဩဟာရေတွာ ကာသာယဝတ္ထဝသနော ကပါလဟတ္ထော ပိဏ္ဍာယ စရတိ၊ သောဘတိ နု ခေါ"တိ သီဟပဉ္ဇရံ ဝိဝရိတွာ ဩလောကယမာနာ ဘဂဝန္တံ နာနာဝိရာဂသမုဇ္ဇလာယ သရီရပ္ပဘာယ နဂရဝီထိယော ဩဘာသေတွာ ဗျာမပ္ပဘာပရိက္ခေပသမင်္ဂီဘူတာယ[၂] အသီတိအနုဗျဉ္ဇနာဝဘာသိတာယ ဒွတ္တိံသမဟာပုရိသလက္ခဏပဋိမဏ္ဍိတာယ အနောပမာယ ဗုဒ္ဓသိရိယာ ဝိရောစမာနံ ဒိသွာ ဥဏှီသတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ပါဒတလာ—

၁-ယေ တေမိတုကာမာ၊ တေ တေမေတိ (က)

၂-ဗျာမပ္ပဘာပရိက္ခေပသမုပဂုဠှာယ (သီ၊ ဣ)

“Siniddhanīlamudukuñcitakeso,
Sūriyanimmalatalābhinalāṭo.
Yuttatuṅgamudukāyatanāso,
Raṁsijālavitato[1] Narasīho. (1)

Cakkavaraṅkitarattasupādo,
Lakkhaṇamaṇḍita-āyatapaṇhi.
Cāmarihatthavibhūsitapaṇho,
Esa hi tuyhaṁ pitā Narasīho. (2)

Sakyakumāro varado sukhumālo,
Lakkhaṇavicittapasannasarīro.
Lokahitāya āgato naravīro,
Esa hi tuyhaṁ pitā Narasīho. (3)

Āyatayuttasusaṇṭhitasoto,
Gopakhumo abhinīlanetto.
Indadhanu-abhinīlabhamuko,
Esa hi tuyhaṁ pitā Narasīho. (4)

Puṇṇacandanibho mukhavaṇṇo,
Devanarānaṁ piyo naranāgo.
Mattagajindavilāsitagāmī,
Esa hi tuyhaṁ pitā Narasīho. (5)

Siniddhasugambhīramañjusaghoso,
Hiṅgulavaṇṇarattasujivho.
Vīsativīsatisetasudanto,
Esa hi tuyhaṁ pitā Narasīho. (6)

Khattiyasambhava-aggakulindo,
Devamanussanamassitapādo.
Sīlasamādhipatiṭṭhitacitto,
Esa hi tuyhaṁ pitā Narasīho. (7)

1. Raṁsijālavikasito (Ka)

“သိနိဒ္ဓနီလမုဒုကုဉ္စိတကေသော၊
သူရိယနိမ္မလတလာဘိနလာဋော။
ယုတ္တတုင်္ဂမုဒုကာယတနာသော၊
ရံသိဇာလဝိတတော[၁] နရသီဟော။ (၁)

စက္ကဝရင်္ကိတရတ္တသုပါဒေါ၊
လက္ခဏမဏ္ဍိတအာယတပဏှိ။
စာမရိဟတ္ထဝိဘူသိတပဏှော၊
ဧသ ဟိ တုယှံ ပိတာ နရသီဟော။ (၂)

သက္ယကုမာရော ဝရဒေါ သုခုမာလော၊
လက္ခဏဝိစိတ္တပသန္နသရီရော။
လောကဟိတာယ အာဂတော နရဝီရော၊
ဧသ ဟိ တုယှံ ပိတာ နရသီဟော။ (၃)

အာယတယုတ္တသုသဏ္ဌိတသောတော၊
ဂေါပခုမော အဘိနီလနေတ္တော။
ဣန္ဒဓနုအဘိနီလဘမုကော၊
ဧသ ဟိ တုယှံ ပိတာ နရသီဟော။ (၄)

ပုဏ္ဏစန္ဒနိဘော မုခဝဏ္ဏော၊
ဒေဝနရာနံ ပိယော နရနာဂေါ။
မတ္တဂဇိန္ဒဝိလာသိတဂါမီ၊
ဧသ ဟိ တုယှံ ပိတာ နရသီဟော။ (၅)

သိနိဒ္ဓသုဂမ္ဘီရမဉ္ဇုသဃောသော၊
ဟိင်္ဂုလဝဏ္ဏရတ္တသုဇိဝှော။
ဝီသတိဝီသတိသေတသုဒန္တော၊
ဧသ ဟိ တုယှံ ပိတာ နရသီဟော။ (၆)

ခတ္တိယသမ္ဘဝအဂ္ဂကုလိန္ဒော၊
ဒေဝမနုဿနမဿိတပါဒေါ။
သီလသမာဓိပတိဋ္ဌိတစိတ္တော၊
ဧသ ဟိ တုယှံ ပိတာ နရသီဟော။ (၇)

၁-ရံသိဇာလဝိကသိတော (က)

Vaṭṭasuvaṭṭasusaṇṭhitagīvo,
Sīhahanumigarājasarīro.
Kañcanasucchavi-uttamavaṇṇo,
Esa hi tuyhaṁ pitā Narasīho. (8)

Añjanasamavaṇṇasunīlakeso,
Kañcanapaṭṭavisuddhanalāṭo.
Osadhipaṇḍarasuddhasu-uṇṇo,
Esa hi tuyhaṁ pitā Narasīho. (9)

Gacchantonilapathe viya cando,
Tārāgaṇaparivaḍḍhitarūpo.
Sāvakamajjhagato samaṇindo,
Esa hi tuyhaṁ pitā Narasīho"ti— (10)

Evamimāhi dasahi **Narasīhagāthāhi** nāma abhitthavitvā "tumhākaṁ putto kira idāni piṇḍāya caratī"ti rañño ārocesi. Rājā saṁviggahadayo hatthena sāṭakaṁ saṇṭhapento turitaturitaṁ nikkhamitvā vegena gantvā Bhagavato purato ṭhatvā āha "kiṁ bhante amhe lajjāpetha, kimatthaṁ piṇḍāya caratha, kiṁ 'ettakānaṁ bhikkhūnaṁ na sakkā bhattaṁ laddhun'ti saññaṁ karitthā"ti. Vaṁsacārittametaṁ mahārāja amhākanti. Nanu bhante amhākaṁ Mahāsammatakhattiyavaṁso nāma vaṁso, tattha ca ekakhattiyopi bhikkhācaro nāma natthīti. "Ayaṁ mahārāja rājavaṁso nāma tava vaṁso, amhākaṁ pana Dīpaṅkaro Koṇḍañño -pa- Kassapoti ayaṁ Buddhavaṁso nāma[1]. Ete ca aññe ca anekasahassasaṅkhā Buddhā bhikkhācarā, bhikkhācāreneva jīvikaṁ kappesun"ti antaravīthiyaṁ ṭhitova—

"Uttiṭṭhe nappamajjeyya, dhammaṁ sucaritaṁ care.
Dhammacārī sukhaṁ seti, asmiṁ loke paramhi cā"ti[2]—

Imaṁ gāthamāha, gāthāpariyosāne rājā sotāpattiphale patiṭṭhāsi.

"Dhammaṁ care sucaritaṁ, na naṁ duccaritaṁ care.
Dhammacārī sukhaṁ seti, asmiṁ loke paramhi cā"ti[2]—

1. Buddhavaṁso vaṁso nāma (Vi-Ṭṭha 3. 288 piṭṭhe)
2. Khu 1. 38 piṭṭhe Dhammapade.

ဝဋ္ဋသုဝဋ္ဋသုသဏ္ဌိတဂီဝေါ၊
သီဟဟနုမိဂရာဇသရီရော။
ကဉ္စနသုစ္ဆဝိဥတ္တမဝဏ္ဏော၊
ဧသ ဟိ တုယှံ ပိတာ နရသီဟော။ (၈)

အဉ္ဇနသမဝဏ္ဏသုနီလကေသော၊
ကဉ္စနပဋ္ဋဝိသုဒ္ဓနလာဋော။
ဩသဓိပဏ္ဍရသုဒ္ဓသုဥဏ္ဏော၊
ဧသ ဟိ တုယှံ ပိတာ နရသီဟော။ (၉)

ဂစ္ဆန္တောနိလပထေ ဝိယ စန္ဒော၊
တာရာဂဏပရိဝဍ္ဎိတရူပေါ။
သာဝကမဇ္ဈဂတော သမဏိန္ဒော၊
ဧသ ဟိ တုယှံ ပိတာ နရသီဟော”တိ— (၁၀)

ဧဝမိမာဟိ ဒသဟိ **နရသီဟဂါထာဟိ** နာမ အဘိတ္ထဝိတွာ “တုမှာကံ ပုတ္တော ကိရ ဣဒါနိ ပိဏ္ဍာယ စရတီ”တိ ရညော အာရောစေသိ။ ရာဇာ သံဝိဂ္ဂဟဒယော ဟတ္ထေန သာဋကံ သဏ္ဌပေန္တော တုရိတတုရိတံ နိက္ခမိတွာ ဝေဂေန ဂန္တွာ ဘဂဝတော ပုရတော ဌတွာ အာဟ “ကိံ ဘန္တေ အမှေ လဇ္ဇာပေထ၊ ကိမတ္ထံ ပိဏ္ဍာယ စရထ၊ ကိံ ‘ဧတ္တကာနံ ဘိက္ခူနံ န သက္ကာ ဘတ္တံ လဒ္ဓု’န္တိ သညံ ကရိတ္ထာ”တိ။ ဝံသစာရိတ္တမေတံ မဟာရာဇ အမှာကန္တိ။ နနု ဘန္တေ အမှာကံ မဟာသမ္မတခတ္တိယဝံသော နာမ ဝံသော၊ တတ္ထ စ ဧကခတ္တိယောပိ ဘိက္ခာစရော နာမ နတ္ထီတိ။ “အယံ မဟာရာဇ ရာဇဝံသော နာမ တဝ ဝံသော၊ အမှာကံ ပန ဒီပင်္ကရော ကောဏ္ဍညော။ပ။ ကဿပေါတိ အယံ ဗုဒ္ဓဝံသော နာမ[၁]။ ဧတေ စ အညေ စ အနေကသဟဿသင်္ခါ ဗုဒ္ဓါ ဘိက္ခာစရာ၊ ဘိက္ခာစာရေနေဝ ဇီဝိကံ ကပ္ပေသု”န္တိ အန္တရဝီထိယံ ဌိတောဝ—

“ဥတ္တိဋ္ဌေ နပ္ပမဇ္ဇေယျ၊ ဓမ္မံ သုစရိတံ စရေ။
ဓမ္မစာရီ သုခံ သေတိ၊ အသ္မိံ လောကေ ပရမှိ စာ”တိ[၂]—

ဣမံ ဂါထမာဟ၊ ဂါထာပရိယောသာနေ ရာဇာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။

“ဓမ္မံ စရေ သုစရိတံ၊ န နံ ဒုစ္စရိတံ စရေ။
ဓမ္မစာရီ သုခံ သေတိ၊ အသ္မိံ လောကေ ပရမှိ စာ”တိ[၂]—

၁-ဗုဒ္ဓဝံသော ဝံသော နာမ (ဝိ-ဋ္ဌ ၃-၂၈၈-ပိဋ္ဌေ) ၂-ခု ၁-၃၈-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။

Imaṁ pana gāthaṁ sutvā sakadāgāmiphale patiṭṭhāsi, **Mahādhammapālajātakaṁ**[1] sutvā anāgāmiphale patiṭṭhāsi, maraṇasamaye setacchattassa heṭṭhā sirisayane nipannoyeva arahattaṁ pāpuṇi. Araññavāsena pana padhānānuyogakiccaṁ rañño nāhosi. Sotāpattiphalaṁ sacchikatvāyeva pana Bhagavato pattaṁ gahetvā saparisaṁ Bhagavantaṁ mahāpāsādaṁ āropetvā paṇītena khādanīyena bhojanīyena parivisi. Bhattakiccapariyosāne sabbaṁ itthāgāraṁ āgantvā Bhagavantaṁ vandi ṭhapetvā Rāhulamātaraṁ. Sā pana "gaccha, ayyaputtaṁ vandāhī"ti parijanena vuccamānāpi "sace mayhaṁ guṇo atthi, sayameva mama santikaṁ ayyaputto āgamissati, āgatameva naṁ vandissāmī"ti vatvā na agamāsi.

Bhagavā rājānaṁ pattaṁ gāhāpetvā dvīhi aggasāvakehi saddhiṁ rājadhītāya sirigabbhaṁ gantvā "rājadhītā yathāruci vandamānā na kiñci vattabbā"ti vatvā paññattāsane nisīdi. Sā vegenāgantvā gopphakesu gahetvā pādapiṭṭhiyaṁ sīsaṁ parivattetvā yathā-ajjhāsayaṁ vandi. Rājā rājadhītāya Bhagavati sinehabahumānādiguṇasampattiyo kathesi "bhante mama dhītā 'tumhehi kāsāyāni vatthāni nivāsitānī'ti sutvā tato paṭṭhāya kāsāyavatthanivatthā jātā, tumhākaṁ ekabhattikabhāvaṁ sutvā ekabhattikāva jātā, tumhehi mahāsayanassa chaḍḍitabhāvaṁ sutvā paṭṭikāmañcakeyeva[2] nipannā, tumhākaṁ mālāgandhādīhi viratabhāvaṁ ñatvā viratamālāgandhāva jātā, attano ñātakehi 'mayaṁ paṭijaggissāmā'ti sāsane pesitepi ekañātakampi na olokesi, evaṁ guṇasampannā me dhītā Bhagavā"ti. "Anacchariyaṁ mahārāja yaṁ idāni tayā rakkhiyamānā rājadhītā paripakke ñāṇe[3] attānaṁ rakkheyya, esā pubbe anārakkhā pabbatapāde vicaramānā aparipakke ñāṇe attānaṁ rakkhī"ti vatvā **Candakinnarījātakaṁ**[4] kathetvā uṭṭhāyāsanā pakkāmi.

Dutiyadivase pana Dandassa rājakumārassa abhisekagehappavesanavivāhamaṅgalesu vattamānesu tassa gehaṁ gantvā kumāraṁ pattaṁ gāhāpetvā pabbājetukāmo maṅgalaṁ vatvā uṭṭhāyāsanā pakkāmi. Janapadakalyāṇī kumāraṁ gacchantaṁ disvā "tuvaṭaṁ kho ayyaputta āgaccheyyāsī"ti

1. Khu 5. 214 piṭṭhe.
2. Mattikāmañcakeyeva (Ka)
3. Paripakkañāṇena (Ka)
4. Khu 5. 277 piṭṭhe.

ဣမံ ပန ဂါထံ သုတွာ သကဒါဂါမိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ၊ **မဟာဓမ္မပါလဇာတကံ**[၁] သုတွာ အနာဂါမိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ၊ မရဏသမယေ သေတစ္ဆတ္တဿ ဟေဋ္ဌာ သိရိသယနေ နိပန္နောယေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ အရညဝါသေန ပန ပဓာနာနုယောဂကိစ္စံ ရညော နာဟောသိ။ သောတာပတ္တိဖလံ သစ္ဆိကတွာယေဝ ပန ဘဂဝတော ပတ္တံ ဂဟေတွာ သပရိသံ ဘဂဝန္တံ မဟာပါသာဒံ အာရောပေတွာ ပဏီတေန ခါဒနီယေန ဘောဇနီယေန ပရိဝိသိ။ ဘတ္တကိစ္စပရိယောသာနေ သဗ္ဗံ ဣတ္ထာဂါရံ အာဂန္တွာ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိ ဌပေတွာ ရာဟုလမာတရံ။ သာ ပန "ဂစ္ဆ၊ အယျပုတ္တံ ဝန္ဒာဟီ"တိ ပရိဇနေန ဝုစ္စမာနာပိ "သစေ မယှံ ဂုဏော အတ္ထိ၊ သယမေဝ မမ သန္တိကံ အယျပုတ္တော အာဂမိဿတိ၊ အာဂတမေဝ နံ ဝန္ဒိဿာမီ"တိ ဝတွာ န အဂမာသိ။

ဘဂဝါ ရာဇာနံ ပတ္တံ ဂါဟာပေတွာ ဒွီဟိ အဂ္ဂသာဝကေဟိ သဒ္ဓိံ ရာဇဓီတာယ သိရိဂဗ္ဘံ ဂန္တွာ "ရာဇဓီတာ ယထာရုစိ ဝန္ဒမာနာ န ကိဉ္စိ ဝတ္တဗ္ဗာ"တိ ဝတွာ ပညတ္တာသနေ နိသီဒိ။ သာ ဝေဂေနာဂန္တွာ ဂေါပ္ဖကေသု ဂဟေတွာ ပါဒပိဋ္ဌိယံ သီသံ ပရိဝတ္တေတွာ ယထာအဇ္ဈာသယံ ဝန္ဒိ။ ရာဇာ ရာဇဓီတာယ ဘဂဝတိ သိနေဟဗဟုမာနာဒိဂုဏသမ္ပတ္တိယော ကထေသိ "ဘန္တေ မမ ဓီတာ 'တုမှေဟိ ကာသာယာနိ ဝတ္ထာနိ နိဝါသိတာနီ'တိ သုတွာ တတော ပဋ္ဌာယ ကာသာယဝတ္ထနိဝတ္ထာ ဇာတာ၊ တုမှာကံ ဧကဘတ္တိကဘာဝံ သုတွာ ဧကဘတ္တိကာဝ ဇာတာ၊ တုမှေဟိ မဟာသယနဿ ဆဍ္ဍိတဘာဝံ သုတွာ ပဋ္ဋိကာမဉ္စကေယေဝ[၂] နိပန္နာ၊ တုမှာကံ မာလာဂန္ဓာဒီဟိ ဝိရတဘာဝံ ဉတွာ ဝိရတမာလာဂန္ဓာဝ ဇာတာ၊ အတ္တနော ဉာတကေဟိ 'မယံ ပဋိဇဂ္ဂိဿာမာ'တိ သာသနေ ပေသိတေပိ ဧကဉာတကမ္ပိ န ဩလောကေသိ၊ ဧဝံ ဂုဏသမ္ပန္နာ မေ ဓီတာ ဘဂဝါ"တိ။ "အနစ္ဆရိယံ မဟာရာဇ ယံ ဣဒါနိ တယာ ရက္ခိယမာနာ ရာဇဓီတာ ပရိပက္ကေ ဉာဏေ[၃] အတ္တာနံ ရက္ခေယျ၊ ဧသာ ပုဗ္ဗေ အနာရက္ခာ ပဗ္ဗတပါဒေ ဝိစရမာနာ အပရိပက္ကေ ဉာဏေ အတ္တာနံ ရက္ခီ"တိ ဝတွာ **စန္ဒကိန္နရီဇာတကံ**[၄] ကထေတွာ ဥဋ္ဌာယာသနာ ပက္ကာမိ။

ဒုတိယဒိဝသေ ပန နန္ဒဿ ရာဇကုမာရဿ အဘိသေကဂေဟပ္ပဝေသနဝိဝါဟမင်္ဂလေသု ဝတ္တမာနေသု တဿ ဂေဟံ ဂန္တွာ ကုမာရံ ပတ္တံ ဂါဟာပေတွာ ပဗ္ဗာဇေတုကာမော မင်္ဂလံ ဝတွာ ဥဋ္ဌာယာသနာ ပက္ကာမိ။ ဇနပဒကလျာဏီ ကုမာရံ ဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ "တုဝဋံ ခေါ အယျပုတ္တ အာဂစ္ဆေယျာသီ"တိ

၁-ခု ၅-၂၁၄-ပိဋ္ဌေ။
၂-မတ္တိကာမဉ္စကေယေဝ (က)
၃-ပရိပက္ကဉာဏေန (က)
၄-ခု ၅-၂၇၇-ပိဋ္ဌေ။

vatvā gīvaṁ pasāretvā olokesi. Sopi Bhagavantaṁ “pattaṁ gaṇhathā”ti vattuṁ avisahamāno vihāraṁyeva agamāsi, taṁ anicchamānaṁyeva Bhagavā pabbājesi. Iti Bhagavā Kapilavatthuṁ gantvā tatiyadivase Nandaṁ pabbājesi.

Sattame divase Rāhulamātā kumāraṁ alaṅkaritvā Bhagavato santikaṁ pesesi “passa tāta etaṁ vīsatisahassasamaṇaparivutaṁ suvaṇṇavaṇṇaṁ brahmarūpavaṇṇaṁ[1] samaṇaṁ, ayaṁ te pitā, etassa mahantā nidhayo ahesuṁ, tyāssa nikkhamanakālato paṭṭhāya na passāma, gaccha, naṁ dāyajjaṁ yācāhi ‘ahaṁ tāta kumāro abhisekaṁ patvā cakkavattī bhavissāmi, dhanena me attho, dhanaṁ me dehi. Sāmiko hi putto pitu santakassā’ti”. Kumāro ca Bhagavato santikaṁ gantvā pitu sinehaṁ paṭilabhitvā haṭṭhatuṭṭho “sukhā te samaṇa chāyā”ti vatvā aññañca bahuṁ attano anurūpaṁ vadanto aṭṭhāsi. Bhagavā katabhattakicco anumodanaṁ katvā uṭṭhāyāsanā pakkāmi. Kumāropi “dāyajjaṁ me samaṇa dehi, dāyajjaṁ me samaṇa dehī”ti Bhagavantaṁ anubandhi. Bhagavā kumāraṁ na nivattāpesi, parijanopi Bhagavatā saddhiṁ gacchantaṁ nivattetuṁ nāsakkhi. Iti so Bhagavatā saddhiṁ ārāmameva agamāsi.

Tato Bhagavā cintesi “yaṁ ayaṁ pitu santakaṁ dhanaṁ icchati, taṁ vaṭṭānugataṁ savighātaṁ, handassa Bodhimaṇḍe paṭiladdhaṁ sattavidhaṁ ariyadhanaṁ demi, lokuttaradāyajjassa naṁ sāmikaṁ karomī”ti āyasmantaṁ Sāriputtaṁ āmantesi “tena hi tvaṁ Sāriputta Rāhulakumāraṁ pabbājehī”ti. Thero taṁ pabbājesi. Pabbajite pana kumāre rañño adhimattaṁ dukkhaṁ uppajji, taṁ adhivāsetuṁ asakkonto Bhagavato nivedetvā “sādhu bhante ayyā mātāpitūhi ananuññātaṁ puttaṁ na pabbājeyyun”ti varaṁ yāci. Bhagavā tassa taṁ varaṁ datvā punadivase rājanivesane katapātarāso[2] ekamantaṁ nisinnena raññā “bhante tumhākaṁ dukkarakārikakāle ekā devatā maṁ upasaṅkamitvā ‘putto te kālakato’ti āha, tassā vacanaṁ asaddahanto ‘na mayhaṁ putto bodhiṁ appatvā kālaṁ karotī’ti taṁ paṭikkhipin”ti vutte “idāni kiṁ saddahissatha, ye tumhe

1. Brahmarūpīvaṇṇaṁ (Sī, I)
2. Katabhattakicco (Ka)

ဝတွာ ဂီဝံ ပသာရေတွာ ဩလောကေသိ။ သောပိ ဘဂဝန္တံ “ပတ္တံ ဂဏှထာ”တိ ဝတ္တုံ အဝိသဟမာနော ဝိဟာရံယေဝ အဂမာသိ၊ တံ အနိစ္ဆမာနံယေဝ ဘဂဝါ ပဗ္ဗာဇေသိ။ ဣတိ ဘဂဝါ ကပိလဝတ္ထုံ ဂန္တွာ တတိယဒိဝသေ နန္ဒံ ပဗ္ဗာဇေသိ။

သတ္တမေ ဒိဝသေ ရာဟုလမာတာ ကုမာရံ အလင်္ကရိတွာ ဘဂဝတော သန္တိကံ ပေသေသိ “ပဿ တာတ ဧတံ ဝီသတိသဟဿသမဏပရိဝုတံ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ ဗြဟ္မရူပဝဏ္ဏံ[၁] သမဏံ၊ အယံ တေ ပိတာ၊ ဧတဿ မဟန္တာ နိဓယော အဟေသုံ၊ တျာဿ နိက္ခမနကာလတော ပဋ္ဌာယ န ပဿာမ၊ ဂစ္ဆ၊ နံ ဒါယဇ္ဇံ ယာစာဟိ ‘အဟံ တာတ ကုမာရော အဘိသေကံ ပတွာ စက္ကဝတ္တီ ဘဝိဿာမိ၊ ဓနေန မေ အတ္ထော၊ ဓနံ မေ ဒေဟိ။ သာမိကော ဟိ ပုတ္တော ပိတု သန္တကဿာ’တိ”။ ကုမာရော စ ဘဂဝတော သန္တိကံ ဂန္တွာ ပိတု သိနေဟံ ပဋိလဘိတွာ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌော “သုခါ တေ သမဏ ဆာယာ”တိ ဝတွာ အညဉ္စ ဗဟုံ အတ္တနော အနုရူပံ ဝဒန္တော အဋ္ဌာသိ။ ဘဂဝါ ကတဘတ္တကိစ္စော အနုမောဒနံ ကတွာ ဥဋ္ဌာယာသနာ ပက္ကာမိ။ ကုမာရောပိ “ဒါယဇ္ဇံ မေ သမဏ ဒေဟိ၊ ဒါယဇ္ဇံ မေ သမဏ ဒေဟီ”တိ ဘဂဝန္တံ အနုဗန္ဓိ။ ဘဂဝါ ကုမာရံ န နိဝတ္တာပေသိ၊ ပရိဇနောပိ ဘဂဝတာ သဒ္ဓိံ ဂစ္ဆန္တံ နိဝတ္တေတုံ နာသက္ခိ။ ဣတိ သော ဘဂဝတာ သဒ္ဓိံ အာရာမမေဝ အဂမာသိ။

တတော ဘဂဝါ စိန္တေသိ “ယံ အယံ ပိတု သန္တကံ ဓနံ ဣစ္ဆတိ၊ တံ ဝဋ္ဋာနုဂတံ သဝိဃာတံ၊ ဟန္ဒဿ ဗောဓိမဏ္ဍေ ပဋိလဒ္ဓံ သတ္တဝိဓံ အရိယဓနံ ဒေမိ၊ လောကုတ္တရဒါယဇ္ဇဿ နံ သာမိကံ ကရောမီ”တိ အာယသ္မန္တံ သာရိပုတ္တံ အာမန္တေသိ “တေန ဟိ တွံ သာရိပုတ္တ ရာဟုလကုမာရံ ပဗ္ဗာဇေဟီ”တိ။ ထေရော တံ ပဗ္ဗာဇေသိ။ ပဗ္ဗဇိတေ ပန ကုမာရေ ရညော အဓိမတ္တံ ဒုက္ခံ ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ တံ အဓိဝါသေတုံ အသက္ကောန္တော ဘဂဝတော နိဝေဒေတွာ “သာဓု ဘန္တေ အယျာ မာတာပိတူဟိ အနနုညာတံ ပုတ္တံ န ပဗ္ဗာဇေယျု”န္တိ ဝရံ ယာစိ။ ဘဂဝါ တဿ တံ ဝရံ ဒတွာ ပုနဒိဝသေ ရာဇနိဝေသနေ ကတပါတရာသော[၂] ဧကမန္တံ နိသိန္နေန ရညာ “ဘန္တေ တုမှာကံ ဒုက္ကရကာရိကကာလေ ဧကာ ဒေဝတာ မံ ဥပသင်္ကမိတွာ ‘ပုတ္တော တေ ကာလကတော’တိ အာဟ၊ တဿာ ဝစနံ အသဒ္ဒဟန္တော ‘န မယှံ ပုတ္တော ဗောဓိံ အပ္ပတွာ ကာလံ ကရောတီ’တိ တံ ပဋိက္ခိပိ”န္တိ ဝုတ္တေ “ဣဒါနိ ကိံ သဒ္ဒဟိဿထ၊ ယေ တုမှေ

၁-ဗြဟ္မရူပီဝဏ္ဏံ (သီ၊ ဣ)
၂-ကတဘတ္တကိစ္စော (က)

pubbepi aṭṭhikāni dassetvā ‘putto te mato’ti vutte na saddahitthā”ti imissā aṭṭhuppattiyā **Mahādhammapālajātakaṁ**[1] kathesi, kathāpariyosāne rājā anāgāmiphale patiṭṭhāsi.

Iti Bhagavā pitaraṁ tīsu phalesu patiṭṭhāpetvā bhikkhusaṁghaparivuto punadeva Rājagahaṁ gantvā Veḷuvane[2] vihāsi. Tasmiṁ samaye Anāthapiṇḍiko gahapati pañcahi sakaṭasatehi bhaṇḍaṁ ādāya Rājagahe attano piyasahāyakassa seṭṭhino gehaṁ gantvā tattha Buddhassa Bhagavato uppannabhāvaṁ sutvā balavapaccūsasamaye devatānubhāvena vivaṭena dvārena Satthāraṁ upasaṅkamitvā dhammaṁ sutvā sotāpattiphale patiṭṭhāya dutiyadivase Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa mahādānaṁ datvā Sāvatthiṁ āgamanatthāya Satthu paṭiññaṁ gahetvā antarāmagge pañcacattālīsayojanaṭṭhāne satasahassaṁ satasahassaṁ datvā yojanike yojanike vihāre kāretvā Jetavanaṁ koṭisanthārena aṭṭhārasahiraññakoṭīhi kiṇitvā navakammaṁ paṭṭhapesi. So majjhe Dasabalassa gandhakuṭiṁ kāresi, taṁ parivāretvā asītimahātherānaṁ pāṭiyekkasannivesane[3] āvāse ekakūṭāgāradvikūṭāgāra[4] haṁsavaṭṭakadīghasālāmaṇḍapādivasena sesasenāsanāni pokkharaṇīcaṅkamanarattiṭṭhānadivāṭṭhānāni cāti aṭṭhārasakoṭipariccāgena ramaṇīye bhūmibhāge manoramaṁ vihāraṁ kārāpetvā Dasabalassa āgamanatthāya dūtaṁ pesesi. Satthā dūtassa vacanaṁ sutvā mahābhikkhusaṁghaparivuto Rājagahā nikkhamitvā anupubbena Sāvatthinagaraṁ pāpuṇi.

Mahāseṭṭhipi kho vihāramahaṁ sajjetvā Tathāgatassa Jetavanappavisanadivase puttaṁ sabbālaṅkārapaṭimaṇḍitaṁ katvā alaṅkatapaṭiyatteheva pañcahi kumārasatehi saddhiṁ pesesi. So saparivāro pañcavaṇṇavatthasamujjalāni pañca dhajasatāni gahetvā Dasabalassa purato ahosi, tesaṁ pacchato Mahāsubhaddā Cūḷasubhaddāti dve seṭṭhidhītaro pañcahi kumārikāsatehi saddhiṁ puṇṇaghaṭe gahetvā nikkhamiṁsu, tāsaṁ pacchato seṭṭhibhariyā sabbālaṅkārapaṭimaṇḍitā pañcahi mātugāmasatehi saddhiṁ puṇṇapātiyo gahetvā nikkhami, sabbesaṁ pacchato sayaṁ mahāseṭṭhi

1. Khu 5. 214 piṭṭhe. 2. Sītavane (Sī, Syā, I) 3. Paṭipāṭiyā ekasannivese (Ka)
4. Ekakuḍḍakadvikuḍḍaka (Sī), ekakuṭikadvikuṭika (Syā)

ပုဗ္ဗေပိ အဋ္ဌိကာနိ ဒဿေတွာ ‘ပုတ္တော တေ မတော’တိ ဝုတ္တေ န သဒ္ဒဟိတ္ထာ”တိ ဣမိဿာ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယာ **မဟာဓမ္မပါလဇာတကံ**[၁] ကထေသိ၊ ကထာပရိယောသာနေ ရာဇာ အနာဂါမိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။

ဣတိ ဘဂဝါ ပိတရံ တီသု ဖလေသု ပတိဋ္ဌာပေတွာ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော ပုနဒေဝ ရာဇဂဟံ ဂန္တွာ ဝေဠုဝနေ[၂] ဝိဟာသိ။ တသ္မိံ သမယေ အနာထပိဏ္ဍိကော ဂဟပတိ ပဉ္စဟိ သကဋသတေဟိ ဘဏ္ဍံ အာဒါယ ရာဇဂဟေ အတ္တနော ပိယသဟာယကဿ သေဋ္ဌိနော ဂေဟံ ဂန္တွာ တတ္ထ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော ဥပ္ပန္နဘာဝံ သုတွာ ဗလဝပစ္စူသသမယေ ဒေဝတာနုဘာဝေန ဝိဝဋေန ဒွါရေန သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဓမ္မံ သုတွာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာယ ဒုတိယဒိဝသေ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ မဟာဒါနံ ဒတွာ သာဝတ္ထိံ အာဂမနတ္ထာယ သတ္ထု ပဋိညံ ဂဟေတွာ အန္တရာမဂ္ဂေ ပဉ္စစတ္တာလီသယောဇနဋ္ဌာနေ သတသဟဿံ သတသဟဿံ ဒတွာ ယောဇနိကေ ယောဇနိကေ ဝိဟာရေ ကာရေတွာ ဇေတဝနံ ကောဋိသန္ထာရေန အဋ္ဌာရသဟိရညကောဋီဟိ ကိဏိတွာ နဝကမ္မံ ပဋ္ဌပေသိ။ သော မဇ္ဈေ ဒသဗလဿ ဂန္ဓကုဋိံ ကာရေသိ၊ တံ ပရိဝါရေတွာ အသီတိမဟာထေရာနံ ပါဋိယေက္ကသန္နိဝေသနေ[၃] အာဝါသေ ဧကကူဋာဂါရဒွိကူဋာဂါရ[၄]ဟံသဝဋ္ဋကဒီဃသာလာမဏ္ဍပါဒိဝသေန သေသသေနာသနာနိ ပေါက္ခရဏိစင်္ကမနရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနာနိ စာတိ အဋ္ဌာရသကောဋိပရိစ္စာဂေန ရမဏီယေ ဘူမိဘာဂေ မနောရမံ ဝိဟာရံ ကာရာပေတွာ ဒသဗလဿ အာဂမနတ္ထာယ ဒူတံ ပေသေသိ။ သတ္ထာ ဒူတဿ ဝစနံ သုတွာ မဟာဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော ရာဇဂဟာ နိက္ခမိတွာ အနုပုဗ္ဗေန သာဝတ္ထိနဂရံ ပါပုဏိ။

မဟာသေဋ္ဌိပိ ခေါ ဝိဟာရမဟံ သဇ္ဇေတွာ တထာဂတဿ ဇေတဝနပ္ပဝိသနဒိဝသေ ပုတ္တံ သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတံ ကတွာ အလင်္ကတပဋိယတ္တေဟေဝ ပဉ္စဟိ ကုမာရသတေဟိ သဒ္ဓိံ ပေသေသိ။ သော သပရိဝါရော ပဉ္စဝဏ္ဏဝတ္ထသမုဇ္ဇလာနိ ပဉ္စ ဓဇသတာနိ ဂဟေတွာ ဒသဗလဿ ပုရတော အဟောသိ၊ တေသံ ပစ္ဆတော မဟာသုဘဒ္ဒါ စူဠသုဘဒ္ဒါတိ ဒွေ သေဋ္ဌိဓီတရော ပဉ္စဟိ ကုမာရိကာသတေဟိ သဒ္ဓိံ ပုဏ္ဏဃဋေ ဂဟေတွာ နိက္ခမိံသု၊ တာသံ ပစ္ဆတော သေဋ္ဌိဘရိယာ သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတာ ပဉ္စဟိ မာတုဂါမသတေဟိ သဒ္ဓိံ ပုဏ္ဏပါတိယော ဂဟေတွာ နိက္ခမိ၊ သဗ္ဗေသံ ပစ္ဆတော သယံ မဟာသေဋ္ဌိ

၁-ခု ၅-၂၁၄-ပိဋ္ဌေ။ ၂-သီတဝနေ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)
၃-ပဋိပါဋိယာ ဧကသန္နိဝေသေ (က) ၄-ဧကကုဋ္ဋကဒွိကုဋ္ဋက (သီ)၊ ဧကကုဋိကဒွိကုဋိက (သျာ)

ahatavatthanivattho ahatavatthanivattheheva pañcahi seṭṭhisatehi saddhiṁ Bhagavantaṁ abbhuggañchi. Bhagavā imaṁ upāsakaparisaṁ purato katvā mahābhikkhusaṁghaparivuto attano sarīrappabhāya suvaṇṇarasasekapiñjarāni viya vanantarāni kurumāno anantāya Buddhalīḷāya apaṭisamāya Buddhasiriyā Jetavanavihāraṁ pāvisi.

Atha naṁ Anāthapiṇḍiko pucchi "kathāhaṁ bhante imasmiṁ vihāre paṭipajjāmī"ti. Tena hi gahapati imaṁ vihāraṁ āgatānāgatassa cātuddisassa bhikkhusaṁghassa dehīti. "Sādhu bhante"ti mahāseṭṭhi suvaṇṇabhiṅkāraṁ ādāya Dasabalassa hatthe udakaṁ pātetvā "imaṁ Jetavanavihāraṁ āgatānāgatassa cātuddisassa bhikkhusaṁghassa[1] dammī"ti adāsi. Satthā vihāraṁ paṭiggahetvā anumodanaṁ karonto—

"Sītaṁ uṇhaṁ paṭihanti, tato vāḷamigāni ca.
Sarīsape ca makase, sisire cāpi vuṭṭhiyo.

Tato vātātapo ghoro, sañjāto[2] paṭihaññati.
Leṇatthañca sukhatthañca, jhāyituṁ ca vipassituṁ.

Vihāradānaṁ saṁghassa, aggaṁ Buddhena vaṇṇitaṁ.
Tasmā hi paṇḍito poso, sampassaṁ atthamatthano.

Vihāre kāraye ramme, vāsayettha bahussute.
Tesaṁ annañca pānañca, vatthasenāsanāni ca.

Dadeyya ujubhūtesu, vippasannena cetasā.
Te tassa dhammaṁ desenti, sabbadukkhāpanūdanaṁ.
Yaṁ so dhammaṁ idhaññāya, parinibbāti anāsavo"ti[3]—

Vihārānisaṁsaṁ kathesi. Anāthapiṇḍiko dutiyadivasato paṭṭhāya vihāramahaṁ ārabhi. Visākhāya pāsādamaho[4] catūhi māsehi niṭṭhito, Anāthapiṇḍikassa pana vihāramaho navahi māsehi niṭṭhāsi. Vihāramahepi aṭṭhāraseva koṭiyo pariccāgaṁ agamaṁsu. Iti ekasmiṁyeva[5] vihāre catupaṇṇāsakoṭisaṅkhyaṁ dhanaṁ pariccaji.

1. Buddhapamukhassa saṁghassa (Sī) 2. Vātātape ghore, sañjāte (Sī, I, Ka)
3. Vi 4. 291 piṭṭhe. 4. Vihāramaho (Ka) 5. Imasmiṁyeva (Sī, I)

အဟတဝတ္ထနိဝတ္ထော အဟတဝတ္ထနိဝတ္ထေဟေဝ ပဉ္စဟိ သေဋ္ဌိသတေဟိ သဒ္ဓိံ ဘဂဝန္တံ အဗ္ဘုဂ္ဂဉ္ဆိ။ ဘဂဝါ ဣမံ ဥပါသကပရိသံ ပုရတော ကတွာ မဟာဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော အတ္တနော သရီရပ္ပဘာယ သုဝဏ္ဏရသသေကပိဉ္ဇရာနိ ဝိယ ဝနန္တရာနိ ကုရုမာနော အနန္တာယ ဗုဒ္ဓလီဠာယ အပဋိသမာယ ဗုဒ္ဓသိရိယာ ဇေတဝနဝိဟာရံ ပါဝိသိ။

အထ နံ အနာထပိဏ္ဍိကော ပုစ္ဆိ "ကထာဟံ ဘန္တေ ဣမသ္မိံ ဝိဟာရေ ပဋိပဇ္ဇာမီ"တိ။ တေန ဟိ ဂဟပတိ ဣမံ ဝိဟာရံ အာဂတာနာဂတဿ စာတုဒ္ဒိသဿ ဘိက္ခုသံဃဿ ဒေဟီတိ။ "သာဓု ဘန္တေ" တိ မဟာသေဋ္ဌိ သုဝဏ္ဏဘိင်္ကာရံ အာဒါယ ဒသဗလဿ ဟတ္ထေ ဥဒကံ ပါတေတွာ "ဣမံ ဇေတဝနဝိဟာရံ အာဂတာနာဂတဿ စာတုဒ္ဒိသဿ ဘိက္ခုသံဃဿ[1] ဒမ္မီ"တိ အဒါသိ။ သတ္ထာ ဝိဟာရံ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ အနုမောဒနံ ကရောန္တော—

"သီတံ ဥဏှံ ပဋိဟန္တိ၊ တတော ဝါဠမိဂါနိ စ။
သရီသပေ စ မကသေ၊ သိသိရေ စာပိ ဝုဋ္ဌိယော။

တတော ဝါတာတပေါ ဃောရော၊ သဉ္ဇာတော[2] ပဋိဟညတိ။
လေဏတ္ထဉ္စ သုခတ္ထဉ္စ၊ ဈာယိတုံ စ ဝိပဿိတုံ။

ဝိဟာရဒါနံ သံဃဿ၊ အဂ္ဂံ ဗုဒ္ဓေန ဝဏ္ဏိတံ။
တသ္မာ ဟိ ပဏ္ဍိတော ပေါသော၊ သမ္ပဿံ အတ္ထမတ္တနော။

ဝိဟာရေ ကာရယေ ရမ္မေ၊ ဝါသယေတ္ထ ဗဟုဿုတေ။
တေသံ အန္နဉ္စ ပါနဉ္စ၊ ဝတ္ထသေနာသနာနိ စ။

ဒဒေယျ ဥဇုဘူတေသု၊ ဝိပ္ပသန္နေန စေတသာ။
တေ တဿ ဓမ္မံ ဒေသေန္တိ၊ သဗ္ဗဒုက္ခာပနူဒနံ။
ယံ သော ဓမ္မံ ဣဓညာယ၊ ပရိနိဗ္ဗာတိ အနာသဝေါ"တိ[3]—

ဝိဟာရာနိသံသံ ကထေသိ။ အနာထပိဏ္ဍိကော ဒုတိယဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ဝိဟာရမဟံ အာရဘိ။ ဝိသာခါယ ပါသာဒမဟော[4] စတူဟိ မာသေဟိ နိဋ္ဌိတော၊ အနာထပိဏ္ဍိကဿ ပန ဝိဟာရမဟော နဝဟိ မာသေဟိ နိဋ္ဌာသိ။ ဝိဟာရမဟေပိ အဋ္ဌာရသေဝ ကောဋိယော ပရိစ္စာဂံ အဂမံသု။ ဣတိ ဧကသ္မိံယေဝ[5] ဝိဟာရေ စတုပဏ္ဏာသကောဋိသင်္ချံ ဓနံ ပရိစ္စဇိ။

၁-ဗုဒ္ဓပမုခဿ သံဃဿ (သီ) ၂-ဝါတာတပေ ဃောရေ၊ သဉ္ဇာတေ (သီ၊ ဣ၊ က)
၃-ဝိ ၄-၂၉၁-ပိဋ္ဌေ။ ၄-ဝိဟာရမဟော (က) ၅-ဣမသ္မိံယေဝ (သီ၊ ဣ)

Atīte pana Vipassissa Bhagavato kāle Punabbasumitto nāma seṭṭhi suvaṇṇiṭṭhakāsanthārena kiṇitvā tasmiṁyeva ṭhāne yojanappamāṇaṁ saṁghārāmaṁ kāresi. Sikhissa Bhagavato kāle Sirivaḍḍho nāma seṭṭhi suvaṇṇaphālasanthārena kiṇitvā tasmiṁ yeva ṭhāne tigāvutappamāṇaṁ saṁghārāmaṁ kāresi. Vessabhussa Bhagavato kāle Sotthijo[1] nāma seṭṭhi suvaṇṇahatthipadasanthārena kiṇitvā tasmiṁyeva ṭhāne aḍḍhayojanappamāṇaṁ saṁghārāmaṁ kāresi. Kakusandhassa Bhagavato kāle Accuto nāma seṭṭhi suvaṇṇiṭṭhakāsanthārena kiṇitvā tasmiṁyeva ṭhāne gāvutappamāṇaṁ saṁghārāmaṁ kāresi. Koṇāgamanassa Bhagavato kāle Uggo nāma seṭṭhi suvaṇṇakacchapasanthārena kiṇitvā tasmiṁyeva ṭhāne aḍḍhagāvutappamāṇaṁ saṁghārāmaṁ kāresi. Kassapassa Bhagavato kāle Sumaṅgalo nāma seṭṭhi suvaṇṇakaṭṭisanthārena[2] kiṇitvā tasmiṁyeva ṭhāne soḷasakarīsappamāṇaṁ saṁghārāmaṁ kāresi. Amhākaṁ pana Bhagavato kāle Anāthapiṇḍiko nāma seṭṭhi kahāpaṇakoṭisanthārena kiṇitvā tasmiṁyeva ṭhāne aṭṭhakarīsappamāṇaṁ saṁghārāmaṁ kāresi. Idaṁ kira ṭhānaṁ sabbabuddhānaṁ avijahitaṭṭhānameva.

Iti Mahābodhimaṇḍe sabbaññutappattito yāva mahāparinibbānamañcā yasmiṁ yasmiṁ ṭhāne Bhagavā vihāsi, idaṁ **Santikenidānaṁ** nāma, tassa vasena sabbajātakāni vaṇṇayissāma.

Nidānakathā niṭṭhitā.

1. Sotthiyo (Sī, Syā, I)
2. Suvaṇṇiṭṭhikasanthārena (Sī, I), suvaṇṇakaṭṭasanthārena (Ka), Dī-Ṭṭha 2. 17 piṭṭhepi passitabbaṁ.

အတီတေ ပန ဝိပဿိဿ ဘဂဝတော ကာလေ ပုနဗ္ဗသုမိတ္တော နာမ သေဋ္ဌိ သုဝဏ္ဏိဋ္ဌကာသန္ထာရေန ကိဏိတွာ တသ္မိံယေဝ ဌာနေ ယောဇနပ္ပမာဏံ သံဃာရာမံ ကာရေသိ။ သိခိဿ ဘဂဝတော ကာလေ သိရိဝဍ္ဎော နာမ သေဋ္ဌိ သုဝဏ္ဏဖာလသန္ထာရေန ကိဏိတွာ တသ္မိံယေဝ ဌာနေ တိဂါဝုတပ္ပမာဏံ သံဃာရာမံ ကာရေသိ။ ဝေဿဘုဿ ဘဂဝတော ကာလေ သောတ္ထိဇော[၁] နာမ သေဋ္ဌိ သုဝဏ္ဏဟတ္ထိပဒသန္ထာရေန ကိဏိတွာ တသ္မိံယေဝ ဌာနေ အဍ္ဎယောဇနပ္ပမာဏံ သံဃာရာမံ ကာရေသိ။ ကကုသန္ဓဿ ဘဂဝတော ကာလေ အစ္စုတော နာမ သေဋ္ဌိ သုဝဏ္ဏိဋ္ဌကာသန္ထာရေန ကိဏိတွာ တသ္မိံယေဝ ဌာနေ ဂါဝုတပ္ပမာဏံ သံဃာရာမံ ကာရေသိ။ ကောဏာဂမနဿ ဘဂဝတော ကာလေ ဥဂ္ဂေါ နာမ သေဋ္ဌိ သုဝဏ္ဏကစ္ဆပသန္ထာရေန ကိဏိတွာ တသ္မိံယေဝ ဌာနေ အဍ္ဎဂါဝုတပ္ပမာဏံ သံဃာရာမံ ကာရေသိ။ ကဿပဿ ဘဂဝတော ကာလေ သုမင်္ဂလော နာမ သေဋ္ဌိ သုဝဏ္ဏကဋ္ဋိသန္ထာရေန[၂] ကိဏိတွာ တသ္မိံယေဝ ဌာနေ သောဠသကရီသပ္ပမာဏံ သံဃာရာမံ ကာရေသိ။ အမှာကံ ပန ဘဂဝတော ကာလေ အနာထပိဏ္ဍိကော နာမ သေဋ္ဌိ ကဟာပဏကောဋိသန္ထာရေန ကိဏိတွာ တသ္မိံယေဝ ဌာနေ အဋ္ဌကရီသပ္ပမာဏံ သံဃာရာမံ ကာရေသိ။ ဣဒံ ကိရ ဌာနံ သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ အဝိဇဟိတဋ္ဌာနမေဝ။

ဣတိ မဟာဗောဓိမဏ္ဍေ သဗ္ဗညုတပ္ပတ္တိတော ယာဝ မဟာပရိနိဗ္ဗာနမဉ္စာ ယသ္မိံ ယသ္မိံ ဌာနေ ဘဂဝါ ဝိဟာသိ၊ ဣဒံ **သန္တိကေနိဒါနံ** နာမ၊ တဿ ဝသေန သဗ္ဗဇာတကာနိ ဝဏ္ဏယိဿာမ။

နိဒါနကထာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-သောတ္ထိယော (သီ၊ သျာ၊ ဣ)
၂-သုဝဏ္ဏိဋ္ဌိကသန္ထာရေန (သီ၊ ဣ)၊ သုဝဏ္ဏကဋ္ဋသန္ထာရေန (က) ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၁၇-ပိဋ္ဌေပိ ပဿိတဗ္ဗံ။

1. Ekakanipāta

1. Apaṇṇakavagga

1. Apaṇṇakajātakavaṇṇanā

Imaṁ tāva apaṇṇakadhammadesanaṁ Bhagavā Sāvatthiṁ upanissāya Jetavanamahāvihāre viharanto kathesi. Kaṁ pana ārabbha ayaṁ kathā samuṭṭhitāti? Seṭṭhissa sahāyake pañcasate titthiyasāvake. Ekasmiṁ hi divase Anāthapiṇḍiko seṭṭhi attano sahāyake pañcasate aññatitthiyasāvake ādāya bahuṁ mālāgandhavilepanañceva sappitelamadhuphāṇitavatthacchādanāni ca gāhāpetvā Jetavanaṁ gantvā Bhagavantaṁ vanditvā gandhamālādīhi pūjetvā bhesajjāni ceva vatthāni ca bhikkhusaṁghassa vissajjetvā cha nisajjādose vajjetvā ekamantaṁ nisīdi. Tepi aññatitthiyasāvakā Tathāgataṁ vanditvā Satthu puṇṇacandasassirikaṁ mukhaṁ, lakkhaṇānubyañjanapaṭimaṇḍitaṁ byāmappabhāparikkhittaṁ brahmakāyaṁ, āveḷāveḷā yamakayamakā hutvā niccharantiyo ghanabuddharasmiyo ca olokayamānā Anāthapiṇḍikassa samīpeyeva nisīdiṁsu.

Atha nesaṁ Satthā manosilātale sīhanādaṁ nadanto taruṇasīho viya gajjanto pāvussakamegho[1] viya ca ākāsagaṅgaṁ otārento viya ca ratanadāmaṁ ganthento viya ca aṭṭhaṅgasamannāgatena savanīyena kamanīyena brahmassarena nānānayavicittaṁ madhuradhammakathaṁ kathesi. Te Satthu dhammadesanaṁ sutvā pasannacittā uṭṭhāya Dasabalaṁ vanditvā Aññatitthiyasaraṇaṁ bhinditvā Buddhaṁ saraṇaṁ agamaṁsu. Te tato paṭṭhāya niccakālaṁ Anāthapiṇḍikena saddhiṁ gandhamālādihatthā vihāraṁ gantvā dhammaṁ suṇanti, dānaṁ denti, sīlaṁ rakkhanti, uposathakammaṁ karonti.

Atha Bhagavā Sāvatthito punadeva Rājagahaṁ agamāsi. Te Tathāgatassa gatakāle taṁ saraṇaṁ bhinditvā puna aññatitthiyasaraṇaṁ gantvā

---

1. Kappapāvussakamegho (Ka)

၁-ဧကကနိပါတ

၁-အပဏ္ဏကဝဂ္ဂ

၁-အပဏ္ဏကဇာတကဝဏ္ဏနာ

ဣမံ တာဝ အပဏ္ဏကဓမ္မဒေသနံ ဘဂဝါ သာဝတ္ထိံ ဥပနိဿာယ ဇေတဝနမဟာဝိဟာရေ ဝိဟရန္တော ကထေသိ။ ကံ ပန အာရဗ္ဘ အယံ ကထာ သမုဋ္ဌိတာတိ? သေဋ္ဌိဿ သဟာယကေ ပဉ္စသတေ တိတ္ထိယသာဝကေ။ ဧကသ္မိံ ဟိ ဒိဝသေ အနာထပိဏ္ဍိကော သေဋ္ဌိ အတ္တနော သဟာယကေ ပဉ္စသတေ အညတိတ္ထိယသာဝကေ အာဒါယ ဗဟုံ မာလာဂန္ဓဝိလေပနဉ္စေဝ သပ္ပိတေလမဓုဖာဏိတဝတ္ထစ္ဆာဒနာနိ စ ဂါဟာပေတွာ ဇေတဝနံ ဂန္တွာ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ ဂန္ဓမာလာဒီဟိ ပူဇေတွာ ဘေသဇ္ဇာနိ စေဝ ဝတ္ထာနိ စ ဘိက္ခုသံဃဿ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဆ နိသဇ္ဇာဒေါသေ ဝဇ္ဇေတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ တေပိ အညတိတ္ထိယသာဝကာ တထာဂတံ ဝန္ဒိတွာ သတ္ထု ပုဏ္ဏစန္ဒသဿိရိကံ မုခံ, လက္ခဏာနုဗျဉ္ဇနပဋိမဏ္ဍိတံ ဗျာမပ္ပဘာပရိက္ခိတ္တံ ဗြဟ္မကာယံ, အာဝေဠာဝေဠာ ယမကယမကာ ဟုတွာ နိစ္ဆရန္တိယော ဃနဗုဒ္ဓရသ္မိယော စ ဩလောကယမာနာ အနာထပိဏ္ဍိကဿ သမီပေယေဝ နိသီဒိံသု။

အထ နေသံ သတ္ထာ မနောသိလာတလေ သီဟနာဒံ နဒန္တော တရုဏသီဟော ဝိယ ဂဇ္ဇန္တော ပါဝုဿကမေဃော[၁] ဝိယ စ အာကာသဂင်္ဂံ ဩတာရေန္တော ဝိယ စ ရတနဒါမံ ဂန္ထေန္တော ဝိယ စ အဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတေန သဝနီယေန ကမနီယေန ဗြဟ္မဿရေန နာနာနယဝိစိတ္တံ မဓုရဓမ္မကထံ ကထေသိ။ တေ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ပသန္နစိတ္တာ ဥဋ္ဌာယ ဒသဗလံ ဝန္ဒိတွာ အညတိတ္ထိယသရဏံ ဘိန္ဒိတွာ ဗုဒ္ဓံ သရဏံ အဂမံသု။ တေ တတော ပဋ္ဌာယ နိစ္စကာလံ အနာထပိဏ္ဍိကေန သဒ္ဓိံ ဂန္ဓမာလာဒိဟတ္ထာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဓမ္မံ သုဏန္တိ၊ ဒါနံ ဒေန္တိ၊ သီလံ ရက္ခန္တိ၊ ဥပေါသထကမ္မံ ကရောန္တိ။

အထ ဘဂဝါ သာဝတ္ထိတော ပုနဒေဝ ရာဇဂဟံ အဂမာသိ။ တေ တထာဂတဿ ဂတကာလေ တံ သရဏံ ဘိန္ဒိတွာ ပုန အညတိတ္ထိယသရဏံ ဂန္တွာ

၁-ကပ္ပပါဝုဿကမေဃော (က)

attano mūlaṭṭhāneyeva patiṭṭhitā. Bhagavāpi sattaṭṭha māse vītināmetvā puna Jetavanameva agamāsi. Anāthapiṇḍiko punapi te ādāya Satthu santikaṁ gantvā Satthāraṁ gandhamālādīhi pūjetvā vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Tepi Bhagavantaṁ vanditvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Atha nesaṁ Tathāgate cārikaṁ pakkante gahitasaraṇaṁ bhinditvā puna aññatitthiyasaraṇameva gahetvā mūle patiṭṭhitabhāvaṁ Bhagavato ārocesi.

Bhagavā aparimitakappakoṭiyo nirantaraṁ pavattitavacīsucaritānubhāvena dibbagandhagandhitaṁ[1] nānāgandhapūritaṁ ratanakaraṇḍakaṁ vivaranto viya mukhapadumaṁ vivaritvā madhurassaraṁ nicchārento "saccaṁ kira tumhe upāsakā tīṇi saraṇāni bhinditvā aññatitthiyasaraṇaṁ gatā"ti pucchi. Atha tehi paṭicchādetuṁ asakkontehi "saccaṁ Bhagavā"ti vutte Satthā "upāsakā heṭṭhā Avīciṁ upari Bhavaggaṁ paricchedaṁ katvā tiriyaṁ aparimāṇāsu lokadhātūsu sīlādīhi guṇehi Buddhena sadiso nāma natthi, kuto adhikataro"ti. "Yāvatā bhikkhave sattā apadā vā dvipadā vā catuppadā vā bahuppadā vā, Tathāgato tesaṁ aggamakkhāyati[2], yaṁ kiñci vittaṁ idha vā huraṁ vā -pa-.[3] Aggato ve pasannānan"ti-ādīhi[4] suttehi pakāsite ratanattayaguṇe pakāsetvā "evaṁ uttamaguṇehi samannāgataṁ ratanattayaṁ saraṇaṁ gatā upāsakā vā upāsikā vā nirayādīsu nibbattakā nāma natthi, apāyanibbattito pana muccitvā devaloke uppajjitvā mahāsampattiṁ anubhonti, tasmā tumhehi evarūpaṁ saraṇaṁ bhinditvā aññatitthiyasaraṇaṁ gacchantehi ayuttaṁ katan"ti āha.

Ettha ca tīṇi ratanāni mokkhavasena uttamavasena saraṇagatānaṁ apāyesu nibbattiyā abhāvadīpanatthaṁ imāni suttāni dassetabbāni—

"Ye keci Buddhaṁ saraṇaṁ gatāse,
Na te gamissanti apāyabhūmiṁ.
Pahāya mānusaṁ dehaṁ,
Devakāyaṁ paripūressanti[5].

1. Dibbagandhādīnaṁ (Ka)
2. Saṁ 3. 38; Aṁ 1. 343 piṭṭhesu.
3. Khu 1. 5, 312 piṭṭhesu.
4. Aṁ 1. 344; Khu 1. 255 piṭṭhesu.
5. Dī 2. 204; Saṁ 1. 25 piṭṭhesu.

အတ္တနော မူလဋ္ဌာနေယေဝ ပတိဋ္ဌိတာ။ ဘဂဝါပိ သတ္တဋ္ဌ မာသေ ဝီတိနာမေတွာ ပုန ဇေတဝနမေဝ အဂမာသိ။ အနာထပိဏ္ဍိကော ပုနပိ တေ အာဒါယ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဂန္ဓမာလာဒီဟိ ပူဇေတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ တေပိ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိံသု။ အထ နေသံ တထာဂတေ စာရိကံ ပက္ကန္တေ ဂဟိတသရဏံ ဘိန္ဒိတွာ ပုန အညတိတ္ထိယသရဏမေဝ ဂဟေတွာ မူလေ ပတိဋ္ဌိတဘာဝံ ဘဂဝတော အာရောစေသိ။

ဘဂဝါ အပရိမိတကပ္ပကောဋိယော နိရန္တရံ ပဝတ္တိတဝစီသုစရိတာနုဘာဝေန ဒိဗ္ဗဂန္ဓဂန္ဓိတံ[1] နာနာဂန္ဓပူရိတံ ရတနကရဏ္ဍကံ ဝိဝရန္တော ဝိယ မုခပဒုမံ ဝိဝရိတွာ မဓုရဿရံ နိစ္ဆာရေန္တော "သစ္စံ ကိရ တုမှေ ဥပါသကာ တီဏိ သရဏာနိ ဘိန္ဒိတွာ အညတိတ္ထိယသရဏံ ဂတာ"တိ ပုစ္ဆိ။ အထ တေဟိ ပဋိစ္ဆာဒေတုံ အသက္ကောန္တေဟိ "သစ္စံ ဘဂဝါ"တိ ဝုတ္တေ သတ္ထာ "ဥပါသကာ ဟေဋ္ဌာ အဝီစိံ ဥပရိ ဘဝဂ္ဂံ ပရိစ္ဆေဒံ ကတွာ တိရိယံ အပရိမာဏာသု လောကဓာတူသု သီလာဒီဟိ ဂုဏေဟိ ဗုဒ္ဓေန သဒိသော နာမ နတ္ထိ၊ ကုတော အဓိကတရော"တိ။ "ယာဝတာ ဘိက္ခဝေ သတ္တာ အပဒါ ဝါ ဒွိပဒါ ဝါ စတုပ္ပဒါ ဝါ ဗဟုပ္ပဒါ ဝါ၊ တထာဂတော တေသံ အဂ္ဂမက္ခာယတိ[2]၊ ယံ ကိဉ္စိ ဝိတ္တံ ဣဓ ဝါ ဟုရံ ဝါ။ပ။[3] အဂ္ဂတော ဝေ ပသန္နာန"န္တိအာဒီဟိ[4] သုတ္တေဟိ ပကာသိတေ ရတနတ္တယဂုဏေ ပကာသေတွာ "ဧဝံ ဥတ္တမဂုဏေဟိ သမန္နာဂတံ ရတနတ္တယံ သရဏံ ဂတာ ဥပါသကာ ဝါ ဥပါသိကာ ဝါ နိရယာဒီသု နိဗ္ဗတ္တကာ နာမ နတ္ထိ၊ အပါယနိဗ္ဗတ္တိတော ပန မုစ္စိတွာ ဒေဝလောကေ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ မဟာသမ္ပတ္တိံ အနုဘောန္တိ၊ တသ္မာ တုမှေဟိ ဧဝရူပံ သရဏံ ဘိန္ဒိတွာ အညတိတ္ထိယသရဏံ ဂစ္ဆန္တေဟိ အယုတ္တံ ကတ"န္တိ အာဟ။

ဧတ္ထ စ တီဏိ ရတနာနိ မောက္ခဝသေန ဥတ္တမဝသေန သရဏဂတာနံ အပါယေသု နိဗ္ဗတ္တိယာ အဘာဝဒီပနတ္ထံ ဣမာနိ သုတ္တာနိ ဒဿေတဗ္ဗာနိ—

"ယေ ကေစိ ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဂတာသေ၊
န တေ ဂမိဿန္တိ အပါယဘူမိံ။
ပဟာယ မာနုသံ ဒေဟံ၊
ဒေဝကာယံ ပရိပူရေဿန္တိ[5]။

၁-ဒိဗ္ဗဂန္ဓာဒီနံ (က)
၂-သံ ၃-၃၈၊ အံ ၁-၃၄၃-ပိဋ္ဌေသု။
၃-ခု ၁-၅-၃၁၂-ပိဋ္ဌေသု။
၄-အံ ၁-၃၄၄၊ ခု ၁-၂၅၅-ပိဋ္ဌေသု။
၅-ဒီ ၂-၂၀၄၊ သံ ၁-၂၅-ပိဋ္ဌေသု။

Ye keci dhammaṁ saraṇaṁ gatāse,
Na te gamissanti apāyabhūmiṁ.
Pahāya mānusaṁ dehaṁ,
Devakāyaṁ paripūressanti.

Ye keci saṁghaṁ saraṇaṁ gatāse,
Na te gamissanti apāyabhūmiṁ.
Pahāya mānusaṁ dehaṁ,
Devakāyaṁ paripūressanti.

Bahuṁ ve saraṇaṁ yanti, pabbatāni vanāni ca.
Ārāmarukkhacetyāni, manussā bhayatajjitā.

Netaṁ kho saraṇaṁ khemaṁ, netaṁ saraṇamuttamaṁ.
Netaṁ saraṇamāgamma, sabbadukkhā pamuccati.

Yo ca Buddhañca dhammañca, saṁghañca saraṇaṁ gato.
Cattāri ariyasaccāni, sammappaññāya passati.

Dukkhaṁ dukkhasamuppādaṁ, dukkhassa ca atikkamaṁ.
Ariyaṁ caṭṭhaṅgikaṁ maggaṁ, dukkhūpasamagāminaṁ.

Etaṁ kho saraṇaṁ khemaṁ, etaṁ saraṇamuttamaṁ.
Etaṁ saraṇamāgamma, sabbadukkhā pamuccatī"ti[1].

Na kevalañca nesaṁ Satthā ettakaṁyeva dhammaṁ desesi, apica kho "upāsakā Buddhānussatikammaṭṭhānaṁ nāma, dhammānussatikammaṭṭhānaṁ nāma, saṁghānussatikammaṭṭhānaṁ nāma sotāpattimaggaṁ deti, sotāpattiphalaṁ deti, sakadāgāmimaggaṁ deti, sakadāgāmiphalaṁ deti, anāgāmimaggaṁ deti, anāgāmiphalaṁ deti, arahattamaggaṁ deti, arahattaphalaṁ detī"ti-evamādīhipi nayehi dhammaṁ desetvā "evarūpaṁ nāma saraṇaṁ bhindantehi ayuttaṁ tumhehi katan"ti āha. Ettha ca Bddhānussatikammaṭṭhānādīnaṁ sotāpattimaggādippadānaṁ "ekadhammo bhikkhave bhāvito bahulīkato ekantanibbidāya virāgāya nirodhāya upasamāya abhiññāya sambodhāya

1. Khu 1. 41 piṭṭhe Dhammapade.

ယေ ကေစိ ဓမ္မံ သရဏံ ဂတာသေ၊
န တေ ဂမိဿန္တိ အပါယဘူမိံ။
ပဟာယ မာနုသံ ဒေဟံ၊
ဒေဝကာယံ ပရိပူရေဿန္တိ။

ယေ ကေစိ သံဃံ သရဏံ ဂတာသေ၊
န တေ ဂမိဿန္တိ အပါယဘူမိံ။
ပဟာယ မာနုသံ ဒေဟံ၊
ဒေဝကာယံ ပရိပူရေဿန္တိ။

ဗဟုံ ဝေ သရဏံ ယန္တိ၊ ပဗ္ဗတာနိ ဝနာနိ စ။
အာရာမရုက္ခစေတျာနိ၊ မနုဿာ ဘယတဇ္ဇိတာ။

နေတံ ခေါ သရဏံ ခေမံ၊ နေတံ သရဏမုတ္တမံ။
နေတံ သရဏမာဂမ္မ၊ သဗ္ဗဒုက္ခာ ပမုစ္စတိ။

ယော စ ဗုဒ္ဓဉ္စ ဓမ္မဉ္စ၊ သံဃဉ္စ သရဏံ ဂတော။
စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိ၊ သမ္မပ္ပညာယ ပဿတိ။

ဒုက္ခံ ဒုက္ခသမုပ္ပါဒံ၊ ဒုက္ခဿ စ အတိက္ကမံ။
အရိယံ စဋ္ဌင်္ဂိကံ မဂ္ဂံ၊ ဒုက္ခူပသမဂါမိနံ။

ဧတံ ခေါ သရဏံ ခေမံ၊ ဧတံ သရဏမုတ္တမံ။
ဧတံ သရဏမာဂမ္မ၊ သဗ္ဗဒုက္ခာ ပမုစ္စတီ”တိ[၁]။

န ကေဝလဉ္စ နေသံ သတ္ထာ ဧတ္တကံယေဝ ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ အပိစ ခေါ “ဥပါသကာ ဗုဒ္ဓါနုဿတိကမ္မဋ္ဌာနံ နာမ၊ ဓမ္မာနုဿတိကမ္မဋ္ဌာနံ နာမ၊ သံဃာနုဿတိကမ္မဋ္ဌာနံ နာမ သောတာပတ္တိမဂ္ဂံ ဒေတိ၊ သောတာပတ္တိဖလံ ဒေတိ၊ သကဒါဂါမိမဂ္ဂံ ဒေတိ၊ သကဒါဂါမိဖလံ ဒေတိ၊ အနာဂါမိမဂ္ဂံ ဒေတိ၊ အနာဂါမိဖလံ ဒေတိ၊ အရဟတ္တမဂ္ဂံ ဒေတိ၊ အရဟတ္တဖလံ ဒေတီ”တိ-ဧဝမာဒီဟိပိ နယေဟိ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ “ဧဝရူပံ နာမ သရဏံ ဘိန္ဒန္တေဟိ အယုတ္တံ တုမှေဟိ ကတ”န္တိ အာဟ။ ဧတ္ထ စ ဗုဒ္ဓါနုဿတိကမ္မဋ္ဌာနာဒီနံ သောတာပတ္တိမဂ္ဂါဒိပ္ပဒါနံ “ဧကဓမ္မော ဘိက္ခဝေ ဘာဝိတော ဗဟုလီကတော ဧကန္တနိဗ္ဗိဒါယ ဝိရာဂါယ နိရောဓာယ ဥပသမာယ အဘိညာယ သမ္ဗောဓာယ

၁-ခု ၁-၄၁-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။

nibbānāya saṁvattati. Katamo ekadhammo. Buddhānussatī”ti-evamādīhi[1] suttehi dīpetabbaṁ.

Evaṁ Bhagavā nānappakārehi upāsake ovaditvā “upāsakā pubbepi manussā asaraṇaṁ ‘saraṇan’ti takkaggāhena viraddhaggāhena[2] gahetvā amanussapariggahite kantāre yakkhabhakkhā[3] hutvā mahāvināsaṁ pattā, apaṇṇakaggāhaṁ pana ekaṁsikaggāhaṁ aviraddhaggāhaṁ gahitamanussā tasmiṁyeva kantāre sotthibhāvaṁ pattā”ti vatvā tuṇhī ahosi. Atha kho Anāthapiṇḍiko gahapati uṭṭhāyāsanā Bhagavantaṁ vanditvā abhitthavitvā sirasmiṁ añjaliṁ patiṭṭhāpetvā evamāha “bhante idāni tāva imesaṁ upāsakānaṁ uttamasaraṇaṁ bhinditvā takkaggahaṇaṁ amhākaṁ pākaṭaṁ, pubbe pana amanussapariggahite kantāre takkikānaṁ vināso, apaṇṇakaggāhaṁ gahitamanussānañca sotthibhāvo amhākaṁ paṭicchanno, tumhākameva pākaṭo, sādhu vata no Bhagavā ākāse puṇṇacandaṁ uṭṭhāpento viya imaṁ kāraṇaṁ pākaṭaṁ karotū”ti. Atha Bhagavā “mayā kho gahapati aparimitakālaṁ dasa pāramiyo pūretvā lokassa kaṅkhacchedanatthameva sabbaññutaññāṇaṁ paṭividdhaṁ, sīhavasāya suvaṇṇanāḷiṁ pūrento viya sakkaccaṁ sotaṁ odahitvā suṇohī”ti seṭṭhino satuppādaṁ janetvā higabbhaṁ padāletvā puṇṇacandaṁ nīharanto viya bhavantarena paṭicchannakāraṇaṁ pākaṭaṁ akāsi.

Atīte Kāsiraṭṭhe Bārāṇasinagare Brahmadatto nāma rājā ahosi. Tadā bodhisatto satthavāhakule paṭisandhiṁ gahetvā dasamāsaccayena mātukucchito nikkhamitvā anupubbena vayappatto pañcahi sakaṭasatehi vaṇijjaṁ karonto vicarati. So kadāci pubbantato aparantaṁ gacchati, kadāci aparantato pubbantaṁ. Bārāṇasiyaṁyeva aññopi satthavāhaputto atthi bālo abyatto anupāyakusalo, tadā bodhisatto Bārāṇasito mahagghaṁ bhaṇḍaṁ gahetvā pañca sakaṭasatāni pūretvā gamanasajjāni katvā ṭhapesi, sopi bālasatthavāhaputto tatheva pañca sakaṭasatāni pūretvā gamanasajjāni katvā ṭhapesi.

Tadā bodhisatto cintesi “sace ayaṁ bālasatthavāhaputto mayā saddhiṁyeva gamissati, sakaṭasahasse ekato maggaṁ gacchante

1. Aṁ 1. 32 piṭṭhe. 2. Viruddhagāhena (Sī, Syā) 3. Yakkhabhattaṁ (Sī, I)

နိဗ္ဗာနာယ သံဝတ္တတိ။ ကတမော ဧကဓမ္မော။ ဗုဒ္ဓါနုဿတီ”တိဧဝမာဒီဟိ[1] သုတ္တေဟိ ဒီပေတဗ္ဗံ။

ဧဝံ ဘဂဝါ နာနပ္ပကာရေဟိ ဥပါသကေ ဩဝဒိတွာ “ဥပါသကာ ပုဗ္ဗေပိ မနုဿာ အသရဏံ ‘သရဏ’န္တိ တက္ကဂ္ဂါဟေန ဝိရဒ္ဓဂ္ဂါဟေန[2] ဂဟေတွာ အမနုဿပရိဂ္ဂဟိတေ ကန္တာရေ ယက္ခဘက္ခာ[3] ဟုတွာ မဟာဝိနာသံ ပတ္တာ၊ အပဏ္ဏကဂ္ဂါဟံ ပန ဧကံသိကဂ္ဂါဟံ အဝိရဒ္ဓဂ္ဂါဟံ ဂဟိတမနုဿာ တသ္မိံယေဝ ကန္တာရေ သောတ္ထိဘာဝံ ပတ္တာ”တိ ဝတွာ တုဏှီ အဟောသိ။ အထ ခေါ အနာထပိဏ္ဍိကော ဂဟပတိ ဥဋ္ဌာယာသနာ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ အဘိတ္ထဝိတွာ သိရသ္မိံ အဉ္ဇလိံ ပတိဋ္ဌာပေတွာ ဧဝမာဟ “ဘန္တေ ဣဒါနိ တာဝ ဣမေသံ ဥပါသကာနံ ဥတ္တမသရဏံ ဘိန္ဒိတွာ တက္ကဂ္ဂဟဏံ အမှာကံ ပါကဋံ၊ ပုဗ္ဗေ ပန အမနုဿပရိဂ္ဂဟိတေ ကန္တာရေ တက္ကိကာနံ ဝိနာသော, အပဏ္ဏကဂ္ဂါဟံ ဂဟိတမနုဿာနဉ္စ သောတ္ထိဘာဝေါ အမှာကံ ပဋိစ္ဆန္နော၊ တုမှာကမေဝ ပါကဋော၊ သာဓု ဝတ နော ဘဂဝါ အာကာသေ ပုဏ္ဏစန္ဒံ ဥဋ္ဌာပေန္တော ဝိယ ဣမံ ကာရဏံ ပါကဋံ ကရောတူ”တိ။ အထ ဘဂဝါ “မယာ ခေါ ဂဟပတိ အပရိမိတကာလံ ဒသ ပါရမိယော ပူရေတွာ လောကဿ ကင်္ခစ္ဆေဒနတ္ထမေဝ သဗ္ဗညုတညာဏံ ပဋိဝိဒ္ဓံ၊ သီဟဝသာယ သုဝဏ္ဏနာဠိံ ပူရေန္တော ဝိယ သက္ကစ္စံ သောတံ ဩဒဟိတွာ သုဏောဟီ”တိ သေဋ္ဌိနော သတုပ္ပါဒံ ဇနေတွာ ဟိမဂဗ္ဘံ ပဒါလေတွာ ပုဏ္ဏစန္ဒံ နီဟရန္တော ဝိယ ဘဝန္တရေန ပဋိစ္ဆန္နကာရဏံ ပါကဋံ အကာသိ။

အတီတေ ကာသိရဋ္ဌေ ဗာရာဏသိနဂရေ ဗြဟ္မဒတ္တော နာမ ရာဇာ အဟောသိ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော သတ္ထဝါဟကုလေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ ဒသမာသစ္စယေန မာတုကုစ္ဆိတော နိက္ခမိတွာ အနုပုဗ္ဗေန ဝယပ္ပတ္တော ပဉ္စဟိ သကဋသတေဟိ ဝဏိဇ္ဇံ ကရောန္တော ဝိစရတိ။ သော ကဒါစိ ပုဗ္ဗန္တတော အပရန္တံ ဂစ္ဆတိ၊ ကဒါစိ အပရန္တတော ပုဗ္ဗန္တံ။ ဗာရာဏသိယံယေဝ အညောပိ သတ္ထဝါဟပုတ္တော အတ္ထိ ဗာလော အဗျတ္တော အနုပါယကုသလော၊ တဒါ ဗောဓိသတ္တော ဗာရာဏသိတော မဟဂ္ဃံ ဘဏ္ဍံ ဂဟေတွာ ပဉ္စ သကဋသတာနိ ပူရေတွာ ဂမနသဇ္ဇာနိ ကတွာ ဌပေသိ၊ သောပိ ဗာလသတ္ထဝါဟပုတ္တော တထေဝ ပဉ္စ သကဋသတာနိ ပူရေတွာ ဂမနသဇ္ဇာနိ ကတွာ ဌပေသိ။

တဒါ ဗောဓိသတ္တော စိန္တေသိ “သစေ အယံ ဗာလသတ္ထဝါဟပုတ္တော မယာ သဒ္ဓိံယေဝ ဂမိဿတိ၊ သကဋသဟဿေ ဧကတော မဂ္ဂံ ဂစ္ဆန္တေ

၁-အံ ၁-၃၂-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဝိရုဒ္ဓဂါဟေန (သီ၊ သျာ) ၃-ယက္ခဘတ္တံ (သီ၊ ဣ)

maggopi nappahossati, manussānaṁ dārudakādīnipi, balibaddānaṁ tiṇānipi dullabhāni bhavissanti, etena vā mayā vā purato gantuṁ vaṭṭatī”ti. So taṁ pakkosāpetvā etamatthaṁ ārocetvā “dvīhipi amhehi ekato gantuṁ na sakkā, kiṁ tvaṁ purato gamissasi, udāhu pacchato”ti āha. So cintesi “mayi purato gacchante bahū ānisaṁsā, maggena abhinneneva gamissāmi, goṇā anāmaṭṭhatiṇaṁ khādissanti, manussānaṁ anāmaṭṭhaṁ sūpeyyapaṇṇaṁ bhavissati, pasannaṁ udakaṁ bhavissati, yathāruciṁ agghaṁ ṭhapetvā bhaṇḍaṁ vikkiṇissāmī”ti. So “ahaṁ samma purato gamissāmī”ti āha. Bodhisattopi pacchato gamane bahū ānisaṁse addasa. Evaṁ hissa ahosi “purato gacchantā magge visamaṭṭhānaṁ samaṁ karissanti, ahaṁ tehi gatamaggena gamissāmi, purato gatehi balibaddehi pariṇatathaddhatiṇe[1] khādite mama goṇā puna uṭṭhitāni madhuratiṇāni khādissanti, gahitapaṇṇaṭṭhānato uṭṭhitaṁ manussānaṁ sūpeyyapaṇṇaṁ madhuraṁ bhavissati, anudake ṭhāne āvāṭaṁ khanitvā ete udakaṁ uppādessanti, tehi katesu āvāṭesu mayaṁ udakaṁ pivissāma, agghaṭṭhapanaṁ nāma manussānaṁ jīvitā voropanasadisaṁ, ahaṁ pacchato gantvā etehi ṭhapitagghena bhaṇḍaṁ vikkiṇissāmī”ti. Atha so ettake ānisaṁse disvā “samma tvaṁ purato gacchāhī”ti āha. “Sādhu sammā”ti bālasatthavāho sakaṭāni yojetvā nikkhanto anupubbena manussāvāsaṁ atikkamitvā kantāramukhaṁ pāpuṇi.

Kantāraṁ nāma corakantāraṁ vāḷakantāraṁ nirudakakantāraṁ amanussakantāraṁ appabhakkhakantāranti pañcavidhaṁ. Tattha corehi adhiṭṭhitamaggo **corakantāraṁ** nāma. Sīhādīhi adhiṭṭhitamaggo **vāḷakantāraṁ** nāma. Yattha nhāyituṁ vā pātuṁ vā udakaṁ natthi, idaṁ **nirudakakantāraṁ** nāma. Amanussādhiṭṭhitaṁ **amanussakantāraṁ** nāma. Mūlakhādanīyādivirahitaṁ **appabhakkhakantāraṁ** nāma. Imasmiṁ pañcavidhe kantāre taṁ kantāraṁ nirudakakantārañceva amanussakantārañca. Tasmā so bālasatthavāhaputto sakaṭesu mahantamahantā cāṭiyo ṭhapetvā udakassa pūrāpetvā saṭṭhiyojanikaṁ kantāraṁ paṭipajji.

Athassa kantāramajjhaṁ gatakāle kantāre adhivatthayakkho “imehi manussehi gahitaṁ udakaṁ chaḍḍāpetvā dubbale katvā sabbeva ne

1. Purāṇe thaddhatiṇe (Ka)

မဂ္ဂေါပိ နပ္ပဟောဿတိ၊ မနုဿာနံ ဒါရုဒကာဒီနိပိ, ဗလိဗဒ္ဒါနံ တိဏာနိပိ ဒုလ္လဘာနိ ဘဝိဿန္တိ၊ ဧတေန ဝါ မယာ ဝါ ပုရတော ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ သော တံ ပက္ကောသာပေတွာ ဧတမတ္ထံ အာရောစေတွာ “ဒွီဟိပိ အမှေဟိ ဧကတော ဂန္တုံ န သက္ကာ၊ ကိံ တွံ ပုရတော ဂမိဿသိ၊ ဥဒါဟု ပစ္ဆတော”တိ အာဟ။ သော စိန္တေသိ “မယိ ပုရတော ဂစ္ဆန္တေ ဗဟူ အာနိသံသာ၊ မဂ္ဂေန အဘိန္နေနေဝ ဂမိဿာမိ၊ ဂေါဏာ အနာမဋ္ဌတိဏံ ခါဒိဿန္တိ၊ မနုဿာနံ အနာမဋ္ဌံ သူပေယျပဏ္ဏံ ဘဝိဿတိ၊ ပသန္နံ ဥဒကံ ဘဝိဿတိ၊ ယထာရုစိံ အဂ္ဃံ ဌပေတွာ ဘဏ္ဍံ ဝိက္ကိဏိဿာမီ”တိ။ သော “အဟံ သမ္မ ပုရတော ဂမိဿာမီ”တိ အာဟ။ ဗောဓိသတ္တောပိ ပစ္ဆတော ဂမနေ ဗဟူ အာနိသံသေ အဒ္ဒသ။ ဧဝံ ဟိဿ အဟောသိ ‘‘ပုရတော ဂစ္ဆန္တာ မဂ္ဂေ ဝိသမဋ္ဌာနံ သမံ ကရိဿန္တိ၊ အဟံ တေဟိ ဂတမဂ္ဂေန ဂမိဿာမိ၊ ပုရတော ဂတေဟိ ဗလိဗဒ္ဒေဟိ ပရိဏတထဒ္ဓတိဏေ[၁] ခါဒိတေ မမ ဂေါဏာ ပုန ဥဋ္ဌိတာနိ မဓုရတိဏာနိ ခါဒိဿန္တိ၊ ဂဟိတပဏ္ဏဋ္ဌာနတော ဥဋ္ဌိတံ မနုဿာနံ သူပေယျပဏ္ဏံ မဓုရံ ဘဝိဿတိ၊ အနုဒကေ ဌာနေ အာဝါဋံ ခနိတွာ ဧတေ ဥဒကံ ဥပ္ပါဒေဿန္တိ၊ တေဟိ ကတေသု အာဝါဋေသု မယံ ဥဒကံ ပိဝိဿာမ၊ အဂ္ဃဋ္ဌပနံ နာမ မနုဿာနံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပနသဒိသံ၊ အဟံ ပစ္ဆတော ဂန္တွာ ဧတေဟိ ဌပိတဂ္ဃေန ဘဏ္ဍံ ဝိက္ကိဏိဿာမီ”တိ။ အထ သော ဧတ္တကေ အာနိသံသေ ဒိသွာ ‘‘သမ္မ တွံ ပုရတော ဂစ္ဆာဟီ”တိ အာဟ။ “သာဓု သမ္မာ”တိ ဗာလသတ္ထဝါဟော သကဋာနိ ယောဇေတွာ နိက္ခန္တော အနုပုဗ္ဗေန မနုဿာဝါသံ အတိက္ကမိတွာ ကန္တာရမုခံ ပါပုဏိ။

ကန္တာရံ နာမ စောရကန္တာရံ ဝါဠကန္တာရံ နိရုဒကကန္တာရံ အမနုဿကန္တာရံ အပ္ပဘက္ခကန္တာရန္တိ ပဉ္စဝိဓံ။ တတ္ထ စောရေဟိ အဓိဋ္ဌိတမဂ္ဂေါ **စောရကန္တာရံ** နာမ။ သီဟာဒီဟိ အဓိဋ္ဌိတမဂ္ဂေါ **ဝါဠကန္တာရံ** နာမ။ ယတ္ထ နှာယိတုံ ဝါ ပါတုံ ဝါ ဥဒကံ နတ္ထိ၊ ဣဒံ **နိရုဒကကန္တာရံ** နာမ။ အမနုဿာဓိဋ္ဌိတံ **အမနုဿကန္တာရံ** နာမ။ မူလခါဒနီယာဒိဝိရဟိတံ **အပ္ပဘက္ခကန္တာရံ** နာမ။ ဣမသ္မိံ ပဉ္စဝိဓေ ကန္တာရေ တံ ကန္တာရံ နိရုဒကကန္တာရဉ္စေဝ အမနုဿကန္တာရဉ္စ။ တသ္မာ သော ဗာလသတ္ထဝါဟပုတ္တော သကဋေသု မဟန္တမဟန္တာ စာဋိယော ဌပေတွာ ဥဒကဿ ပူရာပေတွာ သဋ္ဌိယောဇနိကံ ကန္တာရံ ပဋိပဇ္ဇိ။

အထဿ ကန္တာရမဇ္ဈံ ဂတကာလေ ကန္တာရေ အဓိဝတ္ထယက္ခော “ဣမေဟိ မနုဿေဟိ ဂဟိတံ ဥဒကံ ဆဍ္ဍာပေတွာ ဒုဗ္ဗလေ ကတွာ သဗ္ဗေဝ နေ

၁-ပုရာဏေ ထဒ္ဓတိဏေ(က)

khādissāmī”ti sabbasetataruṇabalibaddayuttaṁ manoramaṁ yānakaṁ māpetvā dhanukalāpaphalakāvudhahatthehi dasahi dvādasahi amanussehi parivuto uppalakumudāni piḷandhitvā allakeso allavattho issarapuriso viya tasmiṁ yānake nisīditvā kaddamamakkhitehi cakkehi paṭipathaṁ agamāsi, parivāra-amanussāpissa purato ca pacchato ca gacchantā allakesā allavatthā uppalakumudamālā piḷandhitvā padumapuṇḍarīkakalāpe gahetvā bhisamuḷālāni khādantā udakabindūhi ceva kalalehi ca paggharantehi agamaṁsu. Satthavāhā ca nāma yadā dhuravāto[1] vāyati, tadā yānake nisīditvā upaṭṭhākaparivutā rajaṁ pariharantā purato gacchanti. Yadā pacchato vāto vāyati, tadā teneva nayena pacchato gacchanti. Tadā pana dhuravāto ahosi, tasmā so satthavāhaputto purato agamāsi.

Yakkho taṁ āgacchantaṁ disvā attano yānakaṁ maggā okkamāpetvā “kahaṁ gacchathā”ti tena saddhiṁ paṭisanthāraṁ akāsi. Satthavāhopi attano yānakaṁ maggā okkamāpetvā sakaṭānaṁ gamanokāsaṁ datvā ekamante ṭhito taṁ yakkhaṁ avoca “bho amhe tāva Bārāṇasito āgacchāma, tumhe pana uppalakumudāni piḷandhitvā padumapuṇḍarīkahatthā bhisamuḷālāni khādantā kaddamamakkhitā udakabindūhi paggharantehi āgacchatha, kiṁ nu kho tumhehi āgatamagge devo vassati, uppalādisañchannāni vā sarāni atthī”ti pucchi. Yakkho tassa kathaṁ sutvā “samma kiṁ nāmetaṁ kathesi, esā nīlavanarāji paññāyati, tato paṭṭhāya sakalaṁ araññaṁ ekodakaṁ, nibaddhaṁ devo vassati, kandarā pūrā, tasmiṁ tasmiṁ ṭhāne padumādisañchannāni sarāni atthī”ti vatvā paṭipāṭiyā gacchantesu sakaṭesu “imāni sakaṭāni ādāya kahaṁ gacchathā”ti pucchi. Asukajanapadaṁ nāmāti. Imasmiṁ cimasmiñca sakaṭe kiṁ nāma bhaṇḍanti. Asukañca asukañcāti. Pacchato āgacchantaṁ sakaṭaṁ ativiya garukaṁ hutvā āgacchati, etasmiṁ kiṁ bhaṇḍanti. Udakaṁ etthāti. Parato tāva udakaṁ ānentehi vo manāpaṁ kataṁ, ito paṭṭhāya pana udakena kiccaṁ natthi, purato bahu udakaṁ, cāṭiyo bhinditvā udakaṁ chaḍḍetvā sukhena gacchathā”ti āha. Evañca pana vatvā “tumhe gacchatha, amhākaṁ papañco hotī”ti thokaṁ gantvā tesaṁ adassanaṁ patvā attano yakkhanagarameva agamāsi.

1. Purato vāto (Ka)

ခါဒိဿာမီ”တိ သဗ္ဗသေတတရုဏဗလိဗဒ္ဒယုတ္တံ မနောရမံ ယာနကံ မာပေတွာ ဓနုကလာပဖလကာဝုဓဟတ္ထေဟိ ဒသဟိ ဒွါဒသဟိ အမနုဿေဟိ ပရိဝုတော ဥပ္ပလကုမုဒါနိ ပိဠန္ဓိတွာ အလ္လကေသော အလ္လဝတ္ထော ဣဿရပုရိသော ဝိယ တသ္မိံ ယာနကေ နိသီဒိတွာ ကဒ္ဒမမက္ခိတေဟိ စက္ကေဟိ ပဋိပထံ အဂမာသိ၊ ပရိဝါရအမနုဿာပိဿ ပုရတော စ ပစ္ဆတော စ ဂစ္ဆန္တာ အလ္လကေသာ အလ္လဝတ္ထာ ဥပ္ပလကုမုဒမာလာ ပိဠန္ဓိတွာ ပဒုမပုဏ္ဍရီကကလာပေ ဂဟေတွာ ဘိသမုဠာလာနိ ခါဒန္တာ ဥဒကဗိန္ဒူဟိ စေဝ ကလလေဟိ စ ပဂ္ဃရန္တေဟိ အဂမံသု။ သတ္ထဝါဟာ စ နာမ ယဒါ ဓုရဝါတော[၁] ဝါယတိ၊ တဒါ ယာနကေ နိသီဒိတွာ ဥပဋ္ဌာကပရိဝုတာ ရဇံ ပရိဟရန္တာ ပုရတော ဂစ္ဆန္တိ။ ယဒါ ပစ္ဆတော ဝါတော ဝါယတိ၊ တဒါ တေနေဝ နယေန ပစ္ဆတော ဂစ္ဆန္တိ။ တဒါ ပန ဓုရဝါတော အဟောသိ၊ တသ္မာ သော သတ္ထဝါဟပုတ္တော ပုရတော အဂမာသိ။

ယက္ခော တံ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ အတ္တနော ယာနကံ မဂ္ဂါ ဩက္ကမာပေတွာ “ကဟံ ဂစ္ဆထာ”တိ တေန သဒ္ဓိံ ပဋိသန္ထာရံ အကာသိ။ သတ္ထဝါဟောပိ အတ္တနော ယာနကံ မဂ္ဂါ ဩက္ကမာပေတွာ သကဋာနံ ဂမနောကာသံ ဒတွာ ဧကမန္တေ ဌိတော တံ ယက္ခံ အဝေါစ “ဘော အမှေ တာဝ ဗာရာဏသိတော အာဂစ္ဆာမ၊ တုမှေ ပန ဥပ္ပလကုမုဒါနိ ပိဠန္ဓိတွာ ပဒုမပုဏ္ဍရီကဟတ္ထာ ဘိသမုဠာလာနိ ခါဒန္တာ ကဒ္ဒမမက္ခိတာ ဥဒကဗိန္ဒူဟိ ပဂ္ဃရန္တေဟိ အာဂစ္ဆထ၊ ကိံ နု ခေါ တုမှေဟိ အာဂတမဂ္ဂေ ဒေဝေါ ဝဿတိ၊ ဥပ္ပလာဒိသဉ္ဆန္နာနိ ဝါ သရာနိ အတ္ထီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ယက္ခော တဿ ကထံ သုတွာ “သမ္မ ကိံ နာမေတံ ကထေသိ၊ ဧသာ နီလဝနရာဇိ ပညာယတိ၊ တတော ပဋ္ဌာယ သကလံ အရညံ ဧကောဒကံ၊ နိဗဒ္ဓံ ဒေဝေါ ဝဿတိ၊ ကန္ဒရာ ပူရာ၊ တသ္မိံ တသ္မိံ ဌာနေ ပဒုမာဒိသဉ္ဆန္နာနိ သရာနိ အတ္ထီ”တိ ဝတွာ ပဋိပါဋိယာ ဂစ္ဆန္တေသု သကဋေသု “ဣမာနိ သကဋာနိ အာဒါယ ကဟံ ဂစ္ဆထာ”တိ ပုစ္ဆိ။ အသုကဇနပဒံ နာမာတိ။ ဣမသ္မိံ စိမသ္မိဉ္စ သကဋေ ကိံ နာမ ဘဏ္ဍန္တိ။ အသုကဉ္စ အသုကဉ္စာတိ။ ပစ္ဆတော အာဂစ္ဆန္တံ သကဋံ အတိဝိယ ဂရုကံ ဟုတွာ အာဂစ္ဆတိ၊ ဧတသ္မိံ ကိံ ဘဏ္ဍန္တိ။ ဥဒကံ ဧတ္ထာတိ။ ပရတော တာဝ ဥဒကံ အာနေန္တေဟိ ဝေါ မနာပံ ကတံ၊ ဣတော ပဋ္ဌာယ ပန ဥဒကေန ကိစ္စံ နတ္ထိ၊ ပုရတော ဗဟု ဥဒကံ၊ စာဋိယော ဘိန္ဒိတွာ ဥဒကံ ဆဍ္ဍေတွာ သုခေန ဂစ္ဆထာ”တိ အာဟ။ ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ “တုမှေ ဂစ္ဆထ၊ အမှာကံ ပပဉ္စော ဟောတီ”တိ ထောကံ ဂန္တွာ တေသံ အဒဿနံ ပတွာ အတ္တနော ယက္ခနဂရမေဝ အဂမာသိ။

၁-ပုရတော ဝါတော (က)

Sopi bālasatthavāho attano bālatāya yakkhassa vacanaṁ gahetvā cāṭiyo bhindāpetvā pasatamattampi udakaṁ anavasesetvā sabbaṁ chaḍḍāpetvā sakaṭāni pājāpesi, purato appamattakampi udakaṁ nāhosi, manussā pānīyaṁ alabhantā kilamiṁsu. Te yāva sūriyatthaṅgamanā gantvā sakaṭāni mocetvā parivaṭṭakena ṭhapetvā goṇe cakkesu bandhiṁsu. Neva goṇānaṁ udakaṁ ahosi, na manussānaṁ yāgubhattaṁ vā. Dubbalamanussā tattha tattha nipajjitvā sayiṁsu. Rattibhāgasamanantare yakkhā yakkhanagarato āgantvā sabbepi goṇe ca manusse ca jīvitakkhayaṁ pāpetvā maṁsaṁ khāditvā aṭṭhīni avasesetvā agamaṁsu. Evamekaṁ bālasatthavāhaputtaṁ nissāya sabbepi te vināsaṁ pāpuṇiṁsu, hatthaṭṭhikādīni disāvidisāsu vippakiṇṇāni ahesuṁ, pañca sakaṭasatāni yathāpūritāneva aṭṭhaṁsu.

Bodhisattopi kho bālasatthavāhaputtassa nikkhantadivasato māsaḍḍhamāsaṁ vītināmetvā pañcahi sakaṭasatehi nagarā nikkhamma anupubbena kantāramukhaṁ pāpuṇi. So tattha udakacāṭiyo pūretvā bahuṁ udakaṁ ādāya khandhāvāre bheriṁ carāpetvā manusse sannipātetvā evamāha “tumhe maṁ anāpucchitvā pasatamattampi udakaṁ mā vaḷañjayittha, kantāre visarukkhā nāma honti, pattaṁ vā pupphaṁ vā phalaṁ vā tumhehi pure akhāditapubbaṁ maṁ anāpucchitvā mā khāditthā”ti. Evaṁ manussānaṁ ovādaṁ datvā pañcahi sakaṭasatehi kantāraṁ paṭipajji. Tasmiṁ kantāramajjhaṁ sampatte so yakkho purimanayeneva bodhisattassa paṭipathe attānaṁ dassesi. Bodhisatto taṁ disvāva aññāsi “imasmiṁ kantāre udakaṁ natthi, nirudakakantāro nāmesa, ayañca nibbhayo rattanetto, chāyāpissa na paññāyati, nissaṁsayaṁ iminā purato gato bālasatthavāhaputto sabbaṁ udakaṁ chaḍḍāpetvā kilametvā sapariso khādito bhavissati, mayhaṁ pana paṇḍitabhāvaṁ upāyakosallaṁ na jānāti maññe”ti. Tato naṁ āha “gacchatha tumhe, mayaṁ vāṇijā nāma aññaṁ udakaṁ adisvā gahita-udakaṁ na chaḍḍema, diṭṭhaṭṭhāne pana chaḍḍetvā sakaṭāni sallahukāni katvā gamissāmā”ti. Yakkho thokaṁ gantvā adassanaṁ upagamma attano yakkhanagarameva gato.

Yakkhe pana gate manussā bodhisattaṁ āhaṁsu “ayya ete manussā ‘esā nīlavanarāji paññāyati, tato paṭṭhāya nibaddhaṁ devo vassatī’ti

သောပိ ဗာလသတ္ထဝါဟော အတ္တနော ဗာလတာယ ယက္ခဿ ဝစနံ ဂဟေတွာ စာဋိယော ဘိန္ဒာပေတွာ ပသတမတ္တမ္ပိ ဥဒကံ အနဝသေသေတွာ သဗ္ဗံ ဆဍ္ဍာပေတွာ သကဋာနိ ပါဇာပေသိ၊ ပုရတော အပ္ပမတ္တကမ္ပိ ဥဒကံ နာဟောသိ၊ မနုဿာ ပါနီယံ အလဘန္တာ ကိလမိံသု။ တေ ယာဝ သူရိယတ္ထင်္ဂမနာ ဂန္တွာ သကဋာနိ မောစေတွာ ပရိဝဋ္ဋကေန ဌပေတွာ ဂေါဏေ စက္ကေသု ဗန္ဓိံသု။ နေဝ ဂေါဏာနံ ဥဒကံ အဟောသိ၊ န မနုဿာနံ ယာဂုဘတ္တံ ဝါ။ ဒုဗ္ဗလမနုဿာ တတ္ထ တတ္ထ နိပဇ္ဇိတွာ သယိံသု။ ရတ္တိဘာဂသမနန္တရေ ယက္ခာ ယက္ခနဂရတော အာဂန္တွာ သဗ္ဗေပိ ဂေါဏေ စ မနုဿေ စ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေတွာ မံသံ ခါဒိတွာ အဋ္ဌီနိ အဝသေသေတွာ အဂမံသု။ ဧဝမေကံ ဗာလသတ္ထဝါဟပုတ္တံ နိဿာယ သဗ္ဗေပိ တေ ဝိနာသံ ပါပုဏိံသု၊ ဟတ္ထဋ္ဌိကာဒီနိ ဒိသာဝိဒိသာသု ဝိပ္ပကိဏ္ဏာနိ အဟေသုံ၊ ပဉ္စ သကဋသတာနိ ယထာပူရိတာနေဝ အဋ္ဌံသု။

ဗောဓိသတ္တောပိ ခေါ ဗာလသတ္ထဝါဟပုတ္တဿ နိက္ခန္တဒိဝသတော မာသဍ္ဎမာသံ ဝီတိနာမေတွာ ပဉ္စဟိ သကဋသတေဟိ နဂရာ နိက္ခမ္မ အနုပုဗ္ဗေန ကန္တာရမုခံ ပါပုဏိ။ သော တတ္ထ ဥဒကစာဋိယော ပူရေတွာ ဗဟုံ ဥဒကံ အာဒါယ ခန္ဓာဝါရေ ဘေရိံ စရာပေတွာ မနုဿေ သန္နိပါတေတွာ ဧဝမာဟ “တုမှေ မံ အနာပုစ္ဆိတွာ ပသတမတ္တမ္ပိ ဥဒကံ မာ ဝဠဉ္ဇယိတ္ထ၊ ကန္တာရေ ဝိသရုက္ခာ နာမ ဟောန္တိ၊ ပတ္တံ ဝါ ပုပ္ဖံ ဝါ ဖလံ ဝါ တုမှေဟိ ပုရေ အခါဒိတပုဗ္ဗံ မံ အနာပုစ္ဆိတွာ မာ ခါဒိတ္ထာ”တိ။ ဧဝံ မနုဿာနံ ဩဝါဒံ ဒတွာ ပဉ္စဟိ သကဋသတေဟိ ကန္တာရံ ပဋိပဇ္ဇိ။ တသ္မိံ ကန္တာရမဇ္ဈံ သမ္ပတ္တေ သော ယက္ခော ပုရိမနယေနေဝ ဗောဓိသတ္တဿ ပဋိပထေ အတ္တာနံ ဒဿေသိ။ ဗောဓိသတ္တော တံ ဒိသွာဝ အညာသိ “ဣမသ္မိံ ကန္တာရေ ဥဒကံ နတ္ထိ၊ နိရုဒကကန္တာရော နာမေသ၊ အယဉ္စ နိဗ္ဘယော ရတ္တနေတ္တော၊ ဆာယာပိဿ န ပညာယတိ၊ နိဿံသယံ ဣမိနာ ပုရတော ဂတော ဗာလသတ္ထဝါဟပုတ္တော သဗ္ဗံ ဥဒကံ ဆဍ္ဍာပေတွာ ကိလမေတွာ သပရိသော ခါဒိတော ဘဝိဿတိ၊ မယှံ ပန ပဏ္ဍိတဘာဝံ ဥပါယကောသလ္လံ န ဇာနာတိ မညေ”တိ။ တတော နံ အာဟ “ဂစ္ဆထ တုမှေ၊ မယံ ဝါဏိဇာ နာမ အညံ ဥဒကံ အဒိသွာ ဂဟိတဥဒကံ န ဆဍ္ဍေမ၊ ဒိဋ္ဌဋ္ဌာနေ ပန ဆဍ္ဍေတွာ သကဋာနိ သလ္လဟုကာနိ ကတွာ ဂမိဿာမာ”တိ။ ယက္ခော ထောကံ ဂန္တွာ အဒဿနံ ဥပဂမ္မ အတ္တနော ယက္ခနဂရမေဝ ဂတော။

ယက္ခေ ပန ဂတေ မနုဿာ ဗောဓိသတ္တံ အာဟံသု “အယျ ဧတေ မနုဿာ ‘ဧသာ နီလဝနရာဇိ ပညာယတိ၊ တတော ပဋ္ဌာယ နိဗဒ္ဓံ ဒေဝေါ ဝဿတီ’တိ

vatvā uppalakumudamālādhārino[1] padumapuṇḍarīkakalāpe ādāya bhisamuḷālāni khādantā allavatthā allakesā udakabindūhi paggharantehi āgatā, udakaṁ chaḍḍetvā sallahukehi sakaṭehi khippaṁ gacchāmā"ti. Bodhisatto tesaṁ kathaṁ sutvā sakaṭāni ṭhapāpetvā sabbe manusse sannipātāpetvā "tumhehi 'imasmiṁ kantāre saro vā pokkharaṇī vā atthī'ti kassaci sutapubban"ti pucchi. Na ayya sutapubbanti[2]. Nirudakakantāro nāma eso[3], idāni ekacce manussā "etāya nīlavanarājiyā purato[4] devo vassatī"ti vadanti, vuṭṭhivāto nāma kittakaṁ ṭhānaṁ vāyatīti. Yojanamattaṁ ayyāti. Kacci pana vo ekassāpi sarīraṁ vuṭṭhivāto paharatīti. Natthi ayyāti. Meghasīsaṁ nāma kittake ṭhāne paññāyatīti. Tiyojanamatte ayyāti. Atthi pana vo kenaci ekampi meghasīsaṁ diṭṭhanti. Natthi ayyāti. Vijjulatā nāma kittake ṭhāne paññāyatīti. Catuppañcayojanamatte ayyāti. Atthi pana vo kenaci vijjulatobhāso diṭṭhoti. Natthi ayyāti. Meghasaddo nāma kittake ṭhāne suyyatīti. Ekadviyojanamatte ayyāti. Atthi pana vo kenaci meghasaddo sutoti. Natthi ayyāti. "Na ete manussā, yakkhā ete, amhe udakaṁ chaḍḍāpetvā dubbale katvā khāditukāmā āgatā bhavissanti, purato gato bālasatthavāhaputto na upāyakusalo, addhā so etehi udakaṁ chaḍḍāpetvā kilametvā khādito bhavissati, pañca sakaṭasatāni yathāpūritāneva ṭhitāni bhavissanti, ajja mayaṁ tāni passissāma, pasatamattampi udakaṁ achaḍḍetvā sīghasīghaṁ pājethā"ti pājāpesi.

So gacchanto yathāpūritāneva pañca sakaṭasatāni goṇamanussānañca hatthaṭṭhikādīni disāvidisāsu vippakiṇṇāni disvā sakaṭāni mocāpetvā sakaṭaparivaṭṭakena khandhāvāraṁ bandhāpetvā kālasseva manusse ca goṇe ca sāyamāsabhattaṁ bhojāpetvā manussānaṁ majjhe goṇe nipajjāpetvā sayaṁ balanāyako hutvā[5] khaggahattho tiyāmarattiṁ ārakkhaṁ gahetvā ṭhitakova aruṇaṁ uṭṭhāpesi. Punadivase pana

1. Uppalakumudamālāmālino (Sī, I)
2. Sutapubbaṁ (Sī)
3. Esoti (Sī, I, Ka)
4. Parato (Sī, I)
5. Balanāyake gahetvā (Sī, Syā)

ဝတွာ ဥပ္ပလကုမုဒမာလာဓာရိနော[1] ပဒုမပုဏ္ဍရီကကလာပေ အာဒါယ ဘိသမုဠာလာနိ ခါဒန္တာ အလ္လဝတ္ထာ အလ္လကေသာ ဥဒကဗိန္ဒူဟိ ပဂ္ဃရန္တေဟိ အာဂတာ၊ ဥဒကံ ဆဍ္ဍေတွာ သလ္လဟုကေဟိ သကဋေဟိ ခိပ္ပံ ဂစ္ဆာမာ”တိ။ ဗောဓိသတ္တော တေသံ ကထံ သုတွာ သကဋာနိ ဌပါပေတွာ သဗ္ဗေ မနုဿေ သန္နိပါတာပေတွာ “တုမှေဟိ ‘ဣမသ္မိံ ကန္တာရေ သရော ဝါ ပေါက္ခရဏီ ဝါ အတ္ထီ’တိ ကဿစိ သုတပုဗ္ဗ”န္တိ ပုစ္ဆိ။ န အယျ သုတပုဗ္ဗန္တိ[2]။ နိရုဒကကန္တာရော နာမ ဧသော[3]၊ ဣဒါနိ ဧကစ္စေ မနုဿာ “ဧတာယ နီလဝနရာဇိယာ ပုရတော[4] ဒေဝေါ ဝဿတီ”တိ ဝဒန္တိ၊ ဝုဋ္ဌိဝါတော နာမ ကိတ္တကံ ဌာနံ ဝါယတီတိ။ ယောဇနမတ္တံ အယျာတိ။ ကစ္စိ ပန ဝေါ ဧကဿာပိ သရီရံ ဝုဋ္ဌိဝါတော ပဟရတီတိ။ နတ္ထိ အယျာတိ။ မေဃသီသံ နာမ ကိတ္တကေ ဌာနေ ပညာယတီတိ။ တိယောဇနမတ္တေ အယျာတိ။ အတ္ထိ ပန ဝေါ ကေနစိ ဧကမ္ပိ မေဃသီသံ ဒိဋ္ဌန္တိ။ နတ္ထိ အယျာတိ။ ဝိဇ္ဇုလတာ နာမ ကိတ္တကေ ဌာနေ ပညာယတီတိ။ စတုပ္ပဉ္စယောဇနမတ္တေ အယျာတိ။ အတ္ထိ ပန ဝေါ ကေနစိ ဝိဇ္ဇုလတောဘာသော ဒိဋ္ဌောတိ။ နတ္ထိ အယျာတိ။ မေဃသဒ္ဒေါ နာမ ကိတ္တကေ ဌာနေ သုယျတီတိ။ ဧကဒွိယောဇနမတ္တေ အယျာတိ။ အတ္ထိ ပန ဝေါ ကေနစိ မေဃသဒ္ဒေါ သုတောတိ။ နတ္ထိ အယျာတိ။ “န ဧတေ မနုဿာ၊ ယက္ခာ ဧတေ၊ အမှေ ဥဒကံ ဆဍ္ဍာပေတွာ ဒုဗ္ဗလေ ကတွာ ခါဒိတုကာမာ အာဂတာ ဘဝိဿန္တိ၊ ပုရတော ဂတော ဗာလသတ္ထဝါဟပုတ္တော န ဥပါယကုသလော၊ အဒ္ဓါ သော ဧတေဟိ ဥဒကံ ဆဍ္ဍာပေတွာ ကိလမေတွာ ခါဒိတော ဘဝိဿတိ၊ ပဉ္စ သကဋသတာနိ ယထာပူရိတာနေဝ ဌိတာနိ ဘဝိဿန္တိ၊ အဇ္ဇ မယံ တာနိ ပဿိဿာမ၊ ပသတမတ္တမ္ပိ ဥဒကံ အဆဍ္ဍေတွာ သီဃသီဃံ ပါဇေထာ”တိ ပါဇာပေသိ။

သော ဂစ္ဆန္တော ယထာပူရိတာနေဝ ပဉ္စ သကဋသတာနိ ဂေါဏမနုဿာနဉ္စ ဟတ္ထဋ္ဌိကာဒီနိ ဒိသာဝိဒိသာသု ဝိပ္ပကိဏ္ဏာနိ ဒိသွာ သကဋာနိ မောစာပေတွာ သကဋပရိဝဋ္ဋကေန ခန္ဓာဝါရံ ဗန္ဓာပေတွာ ကာလဿေဝ မနုဿေ စ ဂေါဏေ စ သာယမာသဘတ္တံ ဘောဇာပေတွာ မနုဿာနံ မဇ္ဈေ ဂေါဏေ နိပဇ္ဇာပေတွာ သယံ ဗလနာယကော ဟုတွာ[5] ခဂ္ဂဟတ္ထော တိယာမရတ္တိံ အာရက္ခံ ဂဟေတွာ ဌိတကောဝ အရုဏံ ဥဋ္ဌာပေသိ။ ပုနဒိဝသေ ပန

၁-ဥပ္ပလကုမုဒမာလာမာလိနော (သီ၊ ဣ)
၂-သုတပုဗ္ဗံ (သီ)
၃-ဧသောတိ (သီ၊ ဣ၊ က)
၄-ပရတော (သီ၊ ဣ)
၅-ဗလနာယကေ ဂဟေတွာ (သီ၊ သျာ)

pātova sabbakiccāni niṭṭhāpetvā goṇe bhojetvā dubbalasakaṭāni chaḍḍāpetvā thirāni gāhāpetvā appagghaṁ bhaṇḍaṁ chaḍḍāpetvā mahagghaṁ bhaṇḍaṁ āropāpetvā yathādhippetaṁ ṭhānaṁ gantvā diguṇatiguṇena mūlena bhaṇḍaṁ vikkiṇitvā sabbaṁ parisaṁ ādāya puna attano nagarameva agamāsi.

Satthā imaṁ dhammakathaṁ kathetvā "evaṁ gahapati pubbe takkaggāhagāhino mahāvināsaṁ pattā, apaṇṇakaggāhagāhino pana amanussānaṁ hatthato muccitvā sotthinā icchitaṭṭhānaṁ gantvā puna sakaṭṭhānameva paccāgamiṁsū"ti vatvā dvepi vatthūni ghaṭetvā imissā apaṇṇakadhammadesanāya abhisambuddho hutvā imaṁ gāthamāha—

1. "Apaṇṇakaṁ ṭhānameke, dutiyaṁ āhu takkikā.
Etadaññāya medhāvī, taṁ gaṇhe ya'dapaṇṇakan"ti.

Tattha **apaṇṇakan**ti ekaṁsikaṁ aviraddhaṁ[1] niyyānikaṁ. **Ṭhānan**ti kāraṇaṁ. Kāraṇaṁ hi yasmā tadāyattavuttitāya phalaṁ tiṭṭhati nāma, tasmā "ṭhānan"ti vuccati, "ṭhānañca ṭhānato aṭṭhānañca aṭṭhānato"ti-ādīsu[2] cassa payogo veditabbo. Iti "apaṇṇakaṁ ṭhānan"ti padadvayenāpi "yaṁ ekantahitasukhāvahattā paṇḍitehi paṭipannaṁ ekaṁsikakāraṇaṁ aviraddhakāraṇaṁ niyyānikakāraṇaṁ, taṁ idan"ti dīpeti. Ayamettha saṅkhepo, pabhedato pana tīṇi saraṇagamanāni pañca sīlāni dasa sīlāni pātimokkhasaṁvaro indriyasaṁvaro ājīvapārisuddhi paccayapaṭisevanaṁ sabbampi catupārisuddhisīlaṁ indriyesu guttadvāratā bhojane mattaññutā jāgariyānuyogo jhānaṁ vipassanā abhiññā samāpatti ariyamaggo ariyaphalaṁ, sabbampetaṁ apaṇṇakaṭṭhānaṁ apaṇṇakapaṭipadā, niyyānikapaṭipadāti attho.

Yasmā ca pana niyyānikapaṭipadāya etaṁ nāmaṁ, tasmāyeva Bhagavā apaṇṇakapaṭipadaṁ dassento imaṁ suttamāha—

"Tīhi bhikkhave dhammehi samannāgato bhikkhu apaṇṇakapaṭipadaṁ paṭipanno hoti, yoni cassa āraddhā hoti āsavānaṁ

1. Aviruddhaṁ (Sī, Syā)
2. Abhi 2. 348 piṭṭhe.

ပါတောဝ သဗ္ဗကိစ္စာနိ နိဋ္ဌာပေတွာ ဂေါဏေ ဘောဇေတွာ ဒုဗ္ဗလသကဋာနိ ဆဍ္ဍာပေတွာ ထိရာနိ ဂါဟာပေတွာ အပ္ပဂ္ဃံ ဘဏ္ဍံ ဆဍ္ဍာပေတွာ မဟဂ္ဃံ ဘဏ္ဍံ အာရောပါပေတွာ ယထာဓိပ္ပေတံ ဌာနံ ဂန္တွာ ဒိဂုဏတိဂုဏေန မူလေန ဘဏ္ဍံ ဝိက္ကိဏိတွာ သဗ္ဗံ ပရိသံ အာဒါယ ပုန အတ္တနော နဂရမေဝ အဂမာသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မကထံ ကထေတွာ "ဧဝံ ဂဟပတိ ပုဗ္ဗေ တက္ကဂ္ဂါဟဂါဟိနော မဟာဝိနာသံ ပတ္တာ၊ အပဏ္ဏကဂ္ဂါဟဂါဟိနော ပန အမနုဿာနံ ဟတ္ထတော မုစ္စိတွာ သောတ္ထိနာ ဣစ္ဆိတဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ပုန သကဋ္ဌာနမေဝ ပစ္စာဂမိံသူ"တိ ဝတွာ ဒွေပိ ဝတ္ထူနိ ဃဋေတွာ ဣမိဿာ အပဏ္ဏကဓမ္မဒေသနာယ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁။ "အပဏ္ဏကံ ဌာနမေကေ၊ ဒုတိယံ အာဟု တက္ကိကာ။
ဧတဒညာယ မေဓာဝီ၊ တံ ဂဏှေ ယ'ဒပဏ္ဏက"န္တိ။

တတ္ထ **အပဏ္ဏက**န္တိ ဧကံသိကံ အဝိရဒ္ဓံ[၁] နိယျာနိကံ။ **ဌာန**န္တိ ကာရဏံ။ ကာရဏံ ဟိ ယသ္မာ တဒါယတ္တဝုတ္တိတာယ ဖလံ တိဋ္ဌတိ နာမ၊ တသ္မာ "ဌာန"န္တိ ဝုစ္စတိ၊ "ဌာနဉ္စ ဌာနတော အဋ္ဌာနဉ္စ အဋ္ဌာနတော"တိအာဒီသု[၂] စဿ ပယောဂေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဣတိ "အပဏ္ဏကံ ဌာန"န္တိ ပဒဒွယေနာပိ "ယံ ဧကန္တဟိတသုခါဝဟတ္တာ ပဏ္ဍိတေဟိ ပဋိပန္နံ ဧကံသိကကာရဏံ အဝိရဒ္ဓကာရဏံ နိယျာနိကကာရဏံ၊ တံ ဣဒ"န္တိ ဒီပေတိ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ပဘေဒတော ပန တီဏိ သရဏဂမနာနိ, ပဉ္စ သီလာနိ, ဒသ သီလာနိ ပါတိမောက္ခသံဝရော,ဣန္ဒြိယသံဝရော အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိ,ပစ္စယပဋိသေဝနံ, သဗ္ဗမ္ပိ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလံ ဣန္ဒြိယေသု ဂုတ္တဒွါရတာ ဘောဇနေ မတ္တညုတာ ဇာဂရိယာနုယောဂေါ ဈာနံ ,ဝိပဿနာ ,အဘိညာ သမာပတ္တိ အရိယမဂ္ဂေါ အရိယဖလံ၊ သဗ္ဗမ္ပေတံ အပဏ္ဏကဋ္ဌာနံ အပဏ္ဏကပဋိပဒါ၊ နိယျာနိကပဋိပဒါတိ အတ္ထော။

ယသ္မာ စ ပန နိယျာနိကပဋိပဒါယ ဧတံ နာမံ၊ တသ္မာယေဝ ဘဂဝါ အပဏ္ဏကပဋိပဒံ ဒဿေန္တော ဣမံ သုတ္တမာဟ—

"တီဟိ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတော ဘိက္ခု အပဏ္ဏကပဋိပဒံ ပဋိပန္နော ဟောတိ၊ ယောနိ စဿ အာရဒ္ဓါ ဟောတိ အာသဝါနံ

၁-အဝိရုဒ္ဓံ (သီ၊ သျာ)
၂-အဘိ ၂-၃၄၈-ပိဋ္ဌေ။

khayāya. Katamehi tīhi. Idha bhikkhave bhikkhu indriyesu guttadvāro hoti, bhojane mattaññū hoti, jāgariyaṁ anuyutto hoti. Kathañca bhikkhave bhikkhu indriyesu gutta dvāro hoti. Idha bhikkhave bhikkhu cakkhunā rūpaṁ disvā na nimittaggāhī hoti -pa-. Evaṁ kho bhikkhave bhikkhu indriyesu guttadvāro hoti.

Kathañca bhikkhave bhikkhu bhojane mattaññū hoti. Idha bhikkhave bhikkhu paṭisaṅkhā yoniso āhāraṁ āhāreti neva davāya na madāya -pa-. Evaṁ kho bhikkhave bhikkhu bhojane mattaññū hoti.

Kathañca bhikkhave bhikkhu jāgariyaṁ anuyutto hoti. Idha bhikkhave bhikkhu divasaṁ caṅkamena nisajjāya -pa-. Evaṁ kho bhikkhave bhikkhu jāgariyaṁ anuyutto hotī"ti[1].

Imasmiñcāpi sutte tayova dhammā vuttā. Ayaṁ pana apaṇṇakapaṭipadā yāva arahattaphalaṁ labbhateva. Tattha arahattaphalampi phalasamāpattivihārassa ceva anupādāparinibbānassa ca paṭipadāyeva nāma hoti.

Eketi ekacce paṇḍitamanussā. Tattha kiñcāpi "asukā nāmā"ti niyamo natthi, idaṁ pana saparisaṁ bodhisattaṁyeva sandhāya vuttanti veditabbaṁ. **Dutiyaṁ āhu takkikā**ti **dutiyan**ti paṭhamato apaṇṇakaṭṭhānato niyyānikakāraṇato dutiyaṁ takkaggāhakāraṇaṁ aniyyānikakāraṇaṁ. **Āhu takkikā**ti ettha pana saddhiṁ purimapadena ayaṁ yojanā—**apaṇṇakaṭṭhānaṁ** ekaṁsikakāraṇaṁ aviraddhakāraṇaṁ niyyānikakāraṇaṁ **eke** bodhisattappamukhā paṇḍitamanussā gaṇhiṁsu. Ye pana bālasatthavāhaputtappamukhā takkikā āhu, te **dutiyaṁ** sāparādhaṁ anekaṁsikaṭṭhānaṁ viraddhakāraṇaṁ aniyyānikakāraṇaṁ aggahesuṁ. Tesu ye apaṇṇakaṭṭhānaṁ aggahesuṁ, te sukkapaṭipadaṁ paṭipannā. Ye dutiyaṁ "purato bhavitabbaṁ udakenā"ti takkaggāhasaṅkhātaṁ aniyyānikakāraṇaṁ aggahesuṁ, te kaṇhapaṭipadaṁ paṭipannā.

---

1. Aṁ 1. 111 piṭṭhe.

ခယာယ။ ကတမေဟိ တီဟိ။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဣန္ဒြိယေသု ဂုတ္တဒွါရော ဟောတိ၊ ဘောဇနေ မတ္တညူ ဟောတိ၊ ဇာဂရိယံ အနုယုတ္တော ဟောတိ။ ကထဉ္စ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဣန္ဒြိယေသု ဂုတ္တဒွါရော ဟောတိ။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု စက္ခုနာ ရူပံ ဒိသွာ န နိမိတ္တဂ္ဂါဟီ ဟောတိ။ပ။ ဧဝံ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဣန္ဒြိယေသု ဂုတ္တဒွါရော ဟောတိ။

ကထဉ္စ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဘောဇနေ မတ္တညူ ဟောတိ။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ပဋိသင်္ခါ ယောနိသော အာဟာရံ အာဟာရေတိ နေဝ ဒဝါယ န မဒါယ။ပ။ ဧဝံ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဘောဇနေ မတ္တညူ ဟောတိ။

ကထဉ္စ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဇာဂရိယံ အနုယုတ္တော ဟောတိ။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဒိဝသံ စင်္ကမေန နိသဇ္ဇာယ။ပ။ ဧဝံ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဇာဂရိယံ အနုယုတ္တော ဟောတီ”တိ[၁]။

ဣမသ္မိဉ္စာပိ သုတ္တေ တယောဝ ဓမ္မာ ဝုတ္တာ။ အယံ ပန အပဏ္ဏကပဋိပဒါ ယာဝ အရဟတ္တဖလံ လဗ္ဘတေဝ။ တတ္ထ အရဟတ္တဖလမ္ပိ ဖလသမာပတ္တိဝိဟာရဿ စေဝ အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာနဿ စ ပဋိပဒါယေဝ နာမ ဟောတိ။

ဧကေတိ ဧကစ္စေ ပဏ္ဍိတမနုဿာ။ တတ္ထ ကိဉ္စာပိ “အသုကာ နာမာ”တိ နိယမော နတ္ထိ၊ ဣဒံ ပန သပရိသံ ဗောဓိသတ္တံယေဝ သန္ဓာယ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **ဒုတိယံ အာဟု တက္ကိကာ**တိ **ဒုတိယ**န္တိ ပဌမတော အပဏ္ဏကဋ္ဌာနတော နိယျာနိကကာရဏတော ဒုတိယံ တက္ကဂ္ဂါဟကာရဏံ အနိယျာနိကကာရဏံ။ **အာဟု တက္ကိကာ**တိ ဧတ္ထ ပန သဒ္ဓိံ ပုရိမပဒေန အယံ ယောဇနာ— **အပဏ္ဏကဋ္ဌာနံ** ဧကံသိကကာရဏံ အဝိရဒ္ဓကာရဏံ နိယျာနိကကာရဏံ **ဧကေ** ဗောဓိသတ္တပ္ပမုခါ ပဏ္ဍိတမနုဿာ ဂဏှိံသု။ ယေ ပန ဗာလသတ္ထဝါဟပုတ္တပ္ပမုခါ တက္ကိကာ အာဟု၊ တေ **ဒုတိယံ** သာပရာဓံ အနေကံသိကဋ္ဌာနံ ဝိရဒ္ဓကာရဏံ အနိယျာနိကကာရဏံ အဂ္ဂဟေသုံ။ တေသု ယေ အပဏ္ဏကဋ္ဌာနံ အဂ္ဂဟေသုံ၊ တေ သုက္ကပဋိပဒံ ပဋိပန္နာ။ ယေ ဒုတိယံ “ပုရတော ဘဝိတဗ္ဗံ ဥဒကေနာ”တိ တက္ကဂ္ဂါဟသင်္ခါတံ အနိယျာနိကကာရဏံ အဂ္ဂဟေသုံ၊ တေ ကဏှပဋိပဒံ ပဋိပန္နာ။

၁-အံ ၁-၁၁၁-ပိဋ္ဌေ။

Tattha sukkapaṭipadā aparihānipaṭipadā, kaṇhapaṭipadā parihānipaṭipadā. Tasmā ye sukkapaṭipadaṁ paṭipannā, te aparihīnā sotthibhāvaṁ pattā. Ye pana kaṇhapaṭipadaṁ paṭipannā, te parihīnā anayabyasanaṁ āpannāti imamatthaṁ Bhagavā Anāthapiṇḍikassa gahapatino vatvā uttari idamāha **“etadaññāya me dhāvī, taṁ gaṇhe ya’dapaṇṇakan”**ti.

Tattha **etadaññāya medhāvī**ti “medhā”ti laddhanāmāya vipulāya visuddhāya uttamāya paññāya samannāgato kulaputto etaṁ apaṇṇake ceva sapaṇṇake cāti[1] dvīsu atakkaggāhatakkaggāhasaṅkhātesu ṭhānesu guṇadosaṁ vuddhihāniṁ atthānatthaṁ ñatvāti attho. **Taṁ gaṇhe ya’dapaṇṇakan**ti yaṁ apaṇṇakaṁ ekaṁsikaṁ sukkapaṭipadā-aparihāniyapaṭipadāsaṅkhātaṁ niyyānikakāraṇaṁ, tadeva gaṇheyya. Kasmā? Ekaṁsikādibhāvatoyeva. Itaraṁ pana na gaṇheyya. Kasmā? Anekaṁsikādibhāvatoyeva. Ayaṁ hi apaṇṇakapaṭipadā nāma sabbesaṁ Buddhapaccekabuddhaputtānaṁ paṭipadā. Sabbabuddhā hi apaṇṇakapaṭipadāyameva ṭhatvā daḷhena vīriyena pāramiyo pūretvā bodhimūle Buddhā nāma honti, Paccekabuddhā paccekabodhiṁ uppādenti, Buddhaputtā sāvakapāramiñāṇaṁ paṭivijjhanti.

Iti Bhagavā tesaṁ upāsakānaṁ tisso kulasampattiyo ca cha kāmasagge brahmalokasampattiyo ca datvāpi pariyosāne arahattamaggaphaladāyikā apaṇṇakapaṭipadā nāma, catūsu apāyesu pañcasu ca nīcakulesu nibbattidāyikā sapaṇṇakapaṭipadā nāmāti imaṁ apaṇṇakadhammadesanaṁ dassetvā uttari cattāri saccāni soḷasahi ākārehi pakāsesi, catusaccapariyosāne sabbepi te pañcasatā upāsakā sotāpattiphale patiṭṭhahiṁsu.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā dassetvā dve vatthūni kathetvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānetvā dassesi “tasmiṁ samaye bālasatthavāhaputto Devadatto ahosi, tassa parisā Devadattaparisāva, paṇḍitasatthavāhaputtaparisā Buddhaparisā, paṇḍitasatthavāhaputto pana ahameva ahosin”ti desanaṁ niṭṭhāpesi.

Apaṇṇakajātakavaṇṇanā paṭhamā.

---

1. Apaṇṇakañceva sapaṇṇakañcāti (Ka)

တတ္ထ သုက္ကပဋိပဒါ အပရိဟာနိပဋိပဒါ၊ ကဏှပဋိပဒါ ပရိဟာနိပဋိပဒါ။ တသ္မာ ယေ သုက္ကပဋိပဒံ ပဋိပန္နာ၊ တေ အပရိဟီနာ သောတ္ထိဘာဝံ ပတ္တာ။ ယေ ပန ကဏှပဋိပဒံ ပဋိပန္နာ၊ တေ ပရိဟီနာ အနယဗျသနံ အာပန္နာတိ ဣမမတ္ထံ ဘဂဝါ အနာထပိဏ္ဍိကဿ ဂဟပတိနော ဝတွာ ဥတ္တရိ ဣဒမာဟ **“ဧတဒညာယ မေဓာဝီ၊ တံ ဂဏှေ ယ’ဒပဏ္ဏက”**န္တိ။

တတ္ထ **ဧတဒညာယ မေဓာဝီ**တိ “မေဓာ”တိ လဒ္ဓနာမာယ ဝိပုလာယ ဝိသုဒ္ဓါယ ဥတ္တမာယ ပညာယ သမန္နာဂတော ကုလပုတ္တော ဧတံ အပဏ္ဏကေ စေဝ သပဏ္ဏကေ စာတိ[၁] ဒွီသု အတက္ကဂ္ဂါဟတက္ကဂ္ဂါဟသင်္ခါတေသု ဌာနေသု ဂုဏဒေါသံ ဝုဒ္ဓိဟာနိံ အတ္ထာနတ္ထံ ဉတွာတိ အတ္ထော။ **တံ ဂဏှေ ယ’ဒပဏ္ဏက**န္တိ ယံ အပဏ္ဏကံ ဧကံသိကံ သုက္ကပဋိပဒါအပရိဟာနိယပဋိပဒါသင်္ခါတံ နိယျာနိကကာရဏံ၊ တဒေဝ ဂဏှေယျ။ ကသ္မာ? ဧကံသိကာဒိဘာဝတောယေဝ။ ဣတရံ ပန န ဂဏှေယျ။ ကသ္မာ? အနေကံသိကာဒိဘာဝတောယေဝ။ အယံ ဟိ အပဏ္ဏကပဋိပဒါ နာမ သဗ္ဗေသံ ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓဗုဒ္ဓပုတ္တာနံ ပဋိပဒါ။ သဗ္ဗဗုဒ္ဓါ ဟိ အပဏ္ဏကပဋိပဒါယမေဝ ဌတွာ ဒဠှေန ဝီရိယေန ပါရမိယော ပူရေတွာ ဗောဓိမူလေ ဗုဒ္ဓါ နာမ ဟောန္တိ၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ပစ္စေကဗောဓိံ ဥပ္ပါဒေန္တိ၊ ဗုဒ္ဓပုတ္တာ သာဝကပါရမိဉာဏံ ပဋိဝိဇ္ဈန္တိ။

ဣတိ ဘဂဝါ တေသံ ဥပါသကာနံ တိဿော ကုလသမ္ပတ္တိယော စ ဆ ကာမသဂ္ဂေ ဗြဟ္မလောကသမ္ပတ္တိယော စ ဒတွာပိ ပရိယောသာနေ အရဟတ္တမဂ္ဂဖလဒါယိကာ အပဏ္ဏကပဋိပဒါ နာမ၊ စတူသု အပါယေသု ပဉ္စသု စ နီစကုလေသု နိဗ္ဗတ္တိဒါယိကာ သပဏ္ဏကပဋိပဒါ နာမာတိ ဣမံ အပဏ္ဏကဓမ္မဒေသနံ ဒဿေတွာ ဥတ္တရိ စတ္တာရိ သစ္စာနိ သောဠသဟိ အာကာရေဟိ ပကာသေသိ၊ စတုသစ္စပရိယောသာနေ သဗ္ဗေပိ တေ ပဉ္စသတာ ဥပါသကာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဒဿေတွာ ဒွေ ဝတ္ထူနိ ကထေတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေတွာ ဒဿေသိ “တသ္မိံ သမယေ ဗာလသတ္ထဝါဟပုတ္တော ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ တဿ ပရိသာ ဒေဝဒတ္တပရိသာဝ၊ ပဏ္ဍိတသတ္ထဝါဟပုတ္တပရိသာ ဗုဒ္ဓပရိသာ၊ ပဏ္ဍိတသတ္ထဝါဟပုတ္တော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ။

အပဏ္ဏကဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဌမာ။

၁-အပဏ္ဏကဉ္စေဝ သပဏ္ဏကဉ္စာတိ (က)

2. Vaṇṇupathajātakavaṇṇanā

Akilāsunoti imaṁ dhammadesanaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharanto kathesi. Kaṁ pana ārabbhāti? Ekaṁ ossaṭṭhavīriyaṁ bhikkhuṁ. Tathāgate kira Sāvatthiyaṁ viharante eko Sāvatthivāsī kulaputto Jetavanaṁ gantvā Satthu santike dhammadesanaṁ sutvā pasannacitto kāmesu ādīnavaṁ disvā pabbajitvā upasampadāya pañcavassiko hutvā dve mātikā uggaṇhitvā vipassanācāraṁ sikkhitvā Satthu santike attano cittaruciyaṁ kammaṭṭhānaṁ gahetvā ekaṁ araññaṁ pavisitvā vassaṁ upagantvā temāsaṁ vāyamantopi obhāsamattaṁ vā nimittamattaṁ vā uppādetuṁ nāsakkhi.

Athassa etadahosi "Satthārā cattāro puggalā kathitā, tesu mayā padaparamena bhavitabbaṁ, natthi maññe mayhaṁ imasmiṁ attabhāve maggo vā phalaṁ vā, kiṁ karissāmi araññavāsena, Satthu santikaṁ gantvā rūpasobhaggappattaṁ Buddhasarīraṁ olokento madhuraṁ dhammadesanaṁ suṇanto viharissāmī"ti puna Jetavanameva paccāgamāsi. Atha naṁ sandiṭṭhasambhattā āhaṁsu "āvuso tvaṁ Satthu santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā 'samaṇadhammaṁ karissāmī'ti gato, idāni pana āgantvā saṅgaṇikāya abhiramamāno carasi, kiṁ nu kho te pabbajitakiccaṁ matthakaṁ pattaṁ, appaṭisandhiko jātosī"ti. Āvuso ahaṁ maggaṁ vā phalaṁ vā alabhitvā "abhabbapuggalena mayā bhavitabban"ti vīriyaṁ ossajitvā āgatomhīti. "Akāraṇaṁ te āvuso kataṁ daḷhavīriyassa Satthu sāsane pabbajitvā vīriyaṁ ossajantena, ayuttaṁ te kataṁ, ehi Tathāgatassa dassemā"ti taṁ ādāya Satthu santikaṁ agamaṁsu.

Satthā taṁ disvā evamāha "bhikkhave tumhe etaṁ bhikkhuṁ anicchamānaṁ ādāya āgatā, kiṁ kataṁ iminā"ti. "Bhante ayaṁ bhikkhu evarūpe niyyānikasāsane pabbajitvā samaṇadhammaṁ karonto vīriyaṁ ossajitvā āgato"ti āhaṁsu. Atha naṁ Satthā āha "saccaṁ kira tayā bhikkhu vīriyaṁ ossaṭṭhan"ti. Saccaṁ Bhagavāti. "Kiṁ pana tvaṁ bhikkhu evarūpe mama sāsane pabbajitvā 'appiccho'ti vā 'santuṭṭho'ti vā 'pavivitto'ti vā 'āraddhavīriyo'ti vā evaṁ attānaṁ ajānāpetvā 'ossaṭṭhavīriyo bhikkhū'ti jānāpesi, nanu tvaṁ pubbe vīriyavā ahosi, tayā ekena kataṁ vīriyaṁ nissāya marukantāre pañcasu sakaṭasatesu manussā ca

၂. ဝဏ္ဏုပထဇာတကဝဏ္ဏနာ

အကိလာသုနောတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တော ကထေသိ။ ကံ ပန အာရဗ္ဘာတိ? ဧကံ ဩဿဋ္ဌဝီရိယံ ဘိက္ခုံ။ တထာဂတေ ကိရ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တေ ဧကော သာဝတ္ထိဝါသီ ကုလပုတ္တော ဇေတဝနံ ဂန္တွာ သတ္ထု သန္တိကေ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ပသန္နစိတ္တော ကာမေသု အာဒီနဝံ ဒိသွာ ပဗ္ဗဇိတွာ ဥပသမ္ပဒါယ ပဉ္စဝဿိကော ဟုတွာ ဒွေ မာတိကာ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ဝိပဿနာစာရံ သိက္ခိတွာ သတ္ထု သန္တိကေ အတ္တနော စိတ္တရုစိယံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဧကံ အရညံ ပဝိသိတွာ ဝဿံ ဥပဂန္တွာ တေမာသံ ဝါယမန္တောပိ ဩဘာသမတ္တံ ဝါ နိမိတ္တမတ္တံ ဝါ ဥပ္ပါဒေတုံ နာသက္ခိ။

အထဿ ဧတဒဟောသိ “သတ္ထာရာ စတ္တာရော ပုဂ္ဂလာ ကထိတာ၊ တေသု မယာ ပဒပရမေန ဘဝိတဗ္ဗံ၊ နတ္ထိ မညေ မယှံ ဣမသ္မိံ အတ္တဘာဝေ မဂ္ဂေါ ဝါ ဖလံ ဝါ၊ ကိံ ကရိဿာမိ အရညဝါသေန၊ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ရူပသော-ဘဂ္ဂပ္ပတ္တံ ဗုဒ္ဓသရီရံ ဩလောကေန္တော မဓုရံ ဓမ္မဒေသနံ သုဏန္တော ဝိဟရိဿာမီ”တိ ပုန ဇေတဝနမေဝ ပစ္စာဂမာသိ။ အထ နံ သန္ဒိဋ္ဌသမ္ဘတ္တာ အာဟံသု “အာဝုသော တွံ သတ္ထု သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ‘သမဏဓမ္မံ ကရိဿာမီ’တိ ဂတော၊ ဣဒါနိ ပန အာဂန္တွာ သင်္ဂဏိကာယ အဘိရမမာနော စရသိ၊ ကိံ နု ခေါ တေ ပဗ္ဗဇိတကိစ္စံ မတ္ထကံ ပတ္တံ၊ အပ္ပဋိသန္ဓိကော ဇာတောသီ”တိ။ အာဝုသော အဟံ မဂ္ဂံ ဝါ ဖလံ ဝါ အလဘိတွာ “အဘဗ္ဗပုဂ္ဂလေန မယာ ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ ဝီရိယံ ဩဿဇိတွာ အာဂတောမှီတိ။ “အကာရဏံ တေ အာဝုသော ကတံ ဒဠှဝီရိယဿ သတ္ထု သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝီရိယံ ဩဿဇန္တေန၊ အယုတ္တံ တေ ကတံ၊ ဧဟိ တထာဂတဿ ဒဿေမာ”တိ တံ အာဒါယ သတ္ထု သန္တိကံ အဂမံသု။

သတ္ထာ တံ ဒိသွာ ဧဝမာဟ “ဘိက္ခဝေ တုမှေ ဧတံ ဘိက္ခုံ အနိစ္ဆမာနံ အာဒါယ အာဂတာ၊ ကိံ ကတံ ဣမိနာ”တိ။ “ဘန္တေ အယံ ဘိက္ခု ဧဝရူပေ နိယျာနိကသာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ သမဏဓမ္မံ ကရောန္တော ဝီရိယံ ဩဿဇိတွာ အာဂတော”တိ အာဟံသု။ အထ နံ သတ္ထာ အာဟ “သစ္စံ ကိရ တယာ ဘိက္ခု ဝီရိယံ ဩဿဋ္ဌ”န္တိ။ သစ္စံ ဘဂဝါတိ။ “ကိံ ပန တွံ ဘိက္ခု ဧဝရူပေ မမ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ‘အပ္ပိစ္ဆော’တိ ဝါ ‘သန္တုဋ္ဌော’တိ ဝါ ‘ပဝိဝိတ္တော’တိ ဝါ ‘အာရဒ္ဓဝီရိယော’တိ ဝါ ဧဝံ အတ္တာနံ အဇာနာပေတွာ ‘ဩဿဋ္ဌဝီရိယော ဘိက္ခူ’တိ ဇာနာပေသိ၊ နနု တွံ ပုဗ္ဗေ ဝီရိယဝါ အဟောသိ၊ တယာ ဧကေန ကတံ ဝီရိယံ နိဿာယ မရုကန္တာရေ ပဉ္စသု သကဋသတေသု မနုဿာ စ

goṇā ca pānīyaṁ labhitvā sukhitā jātā, idāni kasmā vīriyaṁ ossajasī"ti. So bhikkhu ettakena vacanena upatthambhito ahosi.

Taṁ pana kathaṁ sutvā bhikkhū Bhagavantaṁ yāciṁsu "bhante idāni iminā bhikkhunā vīriyassa ossaṭṭhabhāvo amhākaṁ pākaṭo, pubbe panassa ekassa vīriyaṁ nissāya marukantāre goṇamanussānaṁ pānīyaṁ labhitvā sukhitabhāvo paṭicchanno, tumhākaṁ sabbaññutaññāṇasseva pākaṭo, amhākampetaṁ kāraṇaṁ kathethā"ti. "Tena hi bhikkhave suṇāthā"ti Bhagavā tesaṁ bhikkhūnaṁ satuppādaṁ janetvā bhavantarena paṭicchannakāraṇaṁ pākaṭamakāsi.

Atīte Kāsiraṭṭhe Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto satthavāhakule paṭisandhiṁ gahetvā vayappatto pañcahi sakaṭasatehi vaṇijjaṁ karonto vicarati. So ekadā saṭṭhiyojanikaṁ marukantāraṁ paṭipajji. Tasmiṁ kantāre sukhumavālukā muṭṭhinā gahitā hatthe na tiṭṭhati, sūriyuggamanato paṭṭhāya aṅgārarāsi viya uṇhā hoti, na sakkā akkamituṁ. Tasmā taṁ paṭipajjantā dārudakatilataṇḍulādīni sakaṭehi ādāya rattimeva gantvā aruṇuggamane sakaṭāni parivaṭṭaṁ katvā matthake maṇḍapaṁ kāretvā kālasseva āhārakiccaṁ niṭṭhāpetvā chāyāya nisinnā divasaṁ khepetvā atthaṅgate sūriye sāyamāsaṁ bhuñjitvā bhūmiyā sītalāya jātāya sakaṭāni yojetvā gacchanti, samuddagamanasadisameva gamanaṁ hoti. Thalaniyāmako nāma laddhuṁ vaṭṭati, so tārakasaññāya satthaṁ tāreti.

Sopi satthavāho tasmiṁ kāle imināva niyāmena taṁ kantāraṁ gacchanto ekūnasaṭṭhi yojanāni gantvā "idāni ekaratteneva marukantārā nikkhamanaṁ bhavissatī"ti sāyamāsaṁ bhuñjitvā sabbaṁ dārudakaṁ khepetvā sakaṭāni yojetvā pāyāsi. Niyāmako pana purimasakaṭe āsanaṁ pattharāpetvā[1] ākāse tārakaṁ olokento "ito pājetha, ito pājethā"ti vadamāno nipajji. So dīghamaddhānaṁ aniddāyanabhāvena kilanto niddaṁ okkami, goṇe nivattitvā āgatamaggameva gaṇhante

1. Āsandiṁ santharāpetvā (Sī, I)

ဂေါဏာ စ ပါနီယံ လဘိတွာ သုခိတာ ဇာတာ၊ ဣဒါနိ ကသ္မာ ဝီရိယံ ဩဿဇသီ”တိ။ သော ဘိက္ခု ဧတ္တကေန ဝစနေန ဥပတ္ထမ္ဘိတော အဟောသိ။

တံ ပန ကထံ သုတွာ ဘိက္ခူ ဘဂဝန္တံ ယာစိံသု “ဘန္တေ ဣဒါနိ ဣမိနာ ဘိက္ခုနာ ဝီရိယဿ ဩဿဋ္ဌဘာဝေါ အမှာကံ ပါကဋော၊ ပုဗ္ဗေ ပနဿ ဧကဿ ဝီရိယံ နိဿာယ မရုကန္တာရေ ဂေါဏမနုဿာနံ ပါနီယံ လဘိတွာ သုခိတဘာဝေါ ပဋိစ္ဆန္နော၊ တုမှာကံ သဗ္ဗညုတညာဏဿေဝ ပါကဋော၊ အမှာကမ္ပေတံ ကာရဏံ ကထေထာ”တိ။ “တေန ဟိ ဘိက္ခဝေ သုဏာထာ”တိ ဘဂဝါ တေသံ ဘိက္ခူနံ သတုပ္ပါဒံ ဇနေတွာ ဘဝန္တရေန ပဋိစ္ဆန္နကာရဏံ ပါကဋမကာသိ။

အတီတေ ကာသိရဋ္ဌေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော သတ္ထဝါဟကုလေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ ဝယပ္ပတ္တော ပဉ္စဟိ သကဋသတေဟိ ဝဏိဇ္ဇံ ကရောန္တော ဝိစရတိ။ သော ဧကဒါ သဋ္ဌိယောဇနိကံ မရုကန္တာရံ ပဋိပဇ္ဇိ။ တသ္မိံ ကန္တာရေ သုခုမဝါလုကာ မုဋ္ဌိနာ ဂဟိတာ ဟတ္ထေ န တိဋ္ဌတိ၊ သူရိယုဂ္ဂမနတော ပဋ္ဌာယ အင်္ဂါရရာသိ ဝိယ ဥဏှာ ဟောတိ၊ န သက္ကာ အက္ကမိတုံ။ တသ္မာ တံ ပဋိပဇ္ဇန္တာ ဒါရုဒကတိလတဏ္ဍုလာဒီနိ သကဋေဟိ အာဒါယ ရတ္တိမေဝ ဂန္တွာ အရုဏုဂ္ဂမနေ သကဋာနိ ပရိဝဋ္ဋံ ကတွာ မတ္ထကေ မဏ္ဍပံ ကာရေတွာ ကာလဿေဝ အာဟာရကိစ္စံ နိဋ္ဌာပေတွာ ဆာယာယ နိသိန္နာ ဒိဝသံ ခေပေတွာ အတ္ထင်္ဂတေ သူရိယေ သာယမာသံ ဘုဉ္ဇိတွာ ဘူမိယာ သီတလာယ ဇာတာယ သကဋာနိ ယောဇေတွာ ဂစ္ဆန္တိ၊ သမုဒ္ဒဂမနသဒိသမေဝ ဂမနံ ဟောတိ။ ထလနိယာမကော နာမ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတိ၊ သော တာရကသညာယ သတ္ထံ တာရေတိ။

သောပိ သတ္ထဝါဟော တသ္မိံ ကာလေ ဣမိနာဝ နိယာမေန တံ ကန္တာရံ ဂစ္ဆန္တော ဧကူနသဋ္ဌိ ယောဇနာနိ ဂန္တွာ “ဣဒါနိ ဧကရတ္တေနေဝ မရုကန္တာရာ နိက္ခမနံ ဘဝိဿတီ”တိ သာယမာသံ ဘုဉ္ဇိတွာ သဗ္ဗံ ဒါရုဒကံ ခေပေတွာ သကဋာနိ ယောဇေတွာ ပါယာသိ။ နိယာမကော ပန ပုရိမသကဋေ အာသနံ ပတ္ထရာပေတွာ[၁] အာကာသေ တာရကံ ဩလောကေန္တော “ဣတော ပါဇေထ၊ ဣတော ပါဇေထာ”တိ ဝဒမာနော နိပဇ္ဇိ။ သော ဒီဃမဒ္ဓါနံ အနိဒ္ဒါယနဘာဝေန ကိလန္တော နိဒ္ဒံ ဩက္ကမိ၊ ဂေါဏေ နိဝတ္တိတွာ အာဂတမဂ္ဂမေဝ ဂဏှန္တေ

၁-အာသန္ဒိံ သန္ထရာပေတွာ (သီ၊ ဣ)

na aññāsi. Goṇā sabbarattiṁ agamaṁsu. Niyāmako aruṇuggamanavelāya pabuddho nakkhattaṁ oloketvā “sakaṭāni nivattetha nivattethā”ti āha. Sakaṭāni nivattetvā paṭipāṭiṁ karontānaññeva aruṇo uggato. Manussā “hiyyo amhākaṁ niviṭṭhakhandhāvāraṭṭhānamevetaṁ, dārudakampi no khīṇaṁ, idāni naṭṭhamhā”ti sakaṭāni mocetvā parivaṭṭakena ṭhapetvā matthake maṇḍapaṁ katvā attano attano sakaṭassa heṭṭhā anusocantā nipajjiṁsu.

Bodhisatto “mayi vīriyaṁ ossajante sabbe vinassissantī”ti pāto sītalavelāyameva āhiṇḍanto ekaṁ dabbatiṇagacchaṁ disvā “imāni tiṇāni heṭṭhā udakasinehena uṭṭhitāni bhavissantī”ti cintetvā kuddālaṁ gāhāpetvā taṁ padesaṁ khaṇāpesi, te saṭṭhihatthaṭṭhānaṁ khaṇiṁsu. Ettakaṁ ṭhānaṁ khaṇitvā paharantānaṁ kuddālo heṭṭhāpāsāṇe paṭihaññi, pahaṭamatte sabbe vīriyaṁ ossajiṁsu. Bodhisatto pana “imassa pāsāṇassa heṭṭhā udakena bhavitabban”ti otaritvā pāsāṇe ṭhito oṇamitvā sotaṁ odahitvā saddaṁ āvajjento heṭṭhā udakassa pavattanasaddaṁ sutvā uttaritvā cūḷupaṭṭhākaṁ āha “tāta tayā vīriye ossaṭṭhe sabbe vinassissāma, tvaṁ vīriyaṁ anossajanto imaṁ ayakūṭaṁ gahetvā āvāṭaṁ otaritvā etasmiṁ pāsāṇe pahāraṁ dehī”ti. So tassa vacanaṁ sampaṭicchitvā sabbesu vīriyaṁ ossajitvā ṭhitesupi vīriyaṁ anossajanto otaritvā pāsāṇe pahāraṁ adāsi, pāsāṇo majjhe bhijjitvā heṭṭhā patitvā sotaṁ sannirumbhitvā[1] aṭṭhāsi, tālakkhandhappamāṇā udakavaṭṭi uggañchi. Sabbe pānīyaṁ pivitvā nhāyiṁsu, atirekāni akkhayugādīni phāletvā yāgubhattaṁ pacitvā bhuñjitvā goṇe ca bhojetvā sūriye atthaṅgate udakāvāṭasamīpe dhajaṁ bandhitvā icchitaṭṭhānaṁ agamaṁsu. Te tattha bhaṇḍaṁ vikkiṇitvā diguṇaṁ tiguṇaṁ catugguṇaṁ lābhaṁ labhitvā attano vasanaṭṭhānameva agamaṁsu. Te tattha yāvatāyukaṁ ṭhatvā yathākammaṁ gatā, bodhisattopi dānādīni puññāni katvā yathākammameva gato.

Sammāsambuddho imaṁ dhammadesanaṁ kathetvā abhisambuddhova imaṁ gāthaṁ kathesi—

---

1. Sannirundhitvā (Ka)

န အညာသိ။ ဂေါဏာ သဗ္ဗရတ္တိံ အဂမံသု။ နိယာမကော အရုဏုဂ္ဂမန-ဝေလာယ ပဗုဒ္ဓေါ နက္ခတ္တံ ဩလောကေတွာ “သကဋာနိ နိဝတ္တေထ နိဝတ္တေထာ”တိ အာဟ။ သကဋာနိ နိဝတ္တေတွာ ပဋိပါဋိံ ကရောန္တာ-နညေဝ အရုဏော ဥဂ္ဂတော။ မနုဿာ “ဟိယျော အမှာကံ နိဝိဋ္ဌခန္ဓာဝါရဋ္ဌာန-မေဝေတံ၊ ဒါရုဒကမ္ပိ နော ခီဏံ၊ ဣဒါနိ နဋ္ဌမှာ”တိ သကဋာနိ မောစေတွာ ပရိဝဋ္ဋကေန ဌပေတွာ မတ္ထကေ မဏ္ဍပံ ကတွာ အတ္တနော အတ္တနော သကဋဿ ဟေဋ္ဌာ အနုသောစန္တာ နိပဇ္ဇိံသု။

ဗောဓိသတ္တော “မယိ ဝီရိယံ ဩဿဇန္တေ သဗ္ဗေ ဝိနဿိဿန္တီ”တိ ပါတော သီတလဝေလာယမေဝ အာဟိဏ္ဍန္တော ဧကံ ဒဗ္ဗတိဏဂစ္ဆံ ဒိသွာ “ဣမာနိ တိဏာနိ ဟေဋ္ဌာ ဥဒကသိနေဟေန ဥဋ္ဌိတာနိ ဘဝိဿန္တီ”တိ စိန္တေတွာ ကုဒ္ဒါလံ ဂါဟာပေတွာ တံ ပဒေသံ ခဏာပေသိ၊ တေ သဋ္ဌိဟတ္ထဋ္ဌာနံ ခဏိံသု။ ဧတ္တကံ ဌာနံ ခဏိတွာ ပဟရန္တာနံ ကုဒ္ဒါလော ဟေဋ္ဌာပါသာဏေ ပဋိဟညိ၊ ပဟဋမတ္တေ သဗ္ဗေ ဝီရိယံ ဩဿဇိံသု။ ဗောဓိသတ္တော ပန “ဣမဿ ပါသာဏဿ ဟေဋ္ဌာ ဥဒကေန ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ ဩတရိတွာ ပါသာဏေ ဌိတော ဩဏမိတွာ သောတံ ဩဒဟိတွာ သဒ္ဒံ အာဝဇ္ဇေန္တော ဟေဋ္ဌာ ဥဒကဿ ပဝတ္တနသဒ္ဒံ သုတွာ ဥတ္တရိတွာ စူဠုပဋ္ဌာကံ အာဟ “တာတ တယာ ဝီရိယေ ဩဿဋ္ဌေ သဗ္ဗေ ဝိနဿိဿာမ၊ တွံ ဝီရိယံ အနောဿဇန္တော ဣမံ အယကူဋံ ဂဟေတွာ အာဝါဋံ ဩတရိတွာ ဧတသ္မိံ ပါသာဏေ ပဟာရံ ဒေဟီ”တိ။ သော တဿ ဝစနံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ သဗ္ဗေသု ဝီရိယံ ဩဿဇိတွာ ဌိတေသုပိ ဝီရိယံ အနောဿဇန္တော ဩတရိတွာ ပါသာဏေ ပဟာရံ အဒါသိ၊ ပါသာ-ဏော မဇ္ဈေ ဘိဇ္ဇိတွာ ဟေဋ္ဌာ ပတိတွာ သောတံ သန္နိရုမ္ဘိတွာ[၁] အဋ္ဌာသိ၊ တာလက္ခန္ဓပ္ပမာဏာ ဥဒကဝဋ္ဋိ ဥဂ္ဂဉ္ဆိ။ သဗ္ဗေ ပါနီယံ ပိဝိတွာ နှာယိံသု၊ အတိရေကာနိ အက္ခယုဂါဒီနိ ဖာလေတွာ ယာဂုဘတ္တံ ပစိတွာ ဘုဉ္ဇိတွာ ဂေါဏေ စ ဘောဇေတွာ သူရိယေ အတ္ထင်္ဂတေ ဥဒကာဝါဋသမီပေ ဓဇံ ဗန္ဓိတွာ ဣစ္ဆိတဋ္ဌာနံ အဂမံသု။ တေ တတ္ထ ဘဏ္ဍံ ဝိက္ကိဏိတွာ ဒိဂုဏံ တိဂုဏံ စတုဂ္ဂုဏံ လာဘံ လဘိတွာ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနမေဝ အဂမံသု။ တေ တတ္ထ ယာဝတာယုကံ ဌတွာ ယထာကမ္မံ ဂတာ၊ ဗောဓိသတ္တောပိ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ယထာကမ္မမေဝ ဂတော။

သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ ကထေတွာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါဝ ဣမံ ဂါထံ ကထေသိ—

၁-သန္နိရုန္ဓိတွာ (က)

2. “Akilāsuno vaṇṇupathe khaṇantā,
Udaṅgaṇe tattha papaṁ avinduṁ.
Evaṁ munī vīriyabalūpapanno,
Akilāsu vinde hadayassa santin”ti.

Tattha **akilāsuno**ti nikkosajjā āraddhavīriyā. **Vaṇṇupathe**ti vaṇṇu vuccati vālukā, vālukāmaggeti attho. **Khaṇantā**ti bhūmiṁ khaṇamānā. **Udaṅgaṇe**ti ettha **udā**ti nipāto, **aṅgaṇe**ti manussānaṁ sañcaraṇaṭṭhāne, anāvāṭe bhūmibhāgeti attho. **Tatthā**ti tasmiṁ vaṇṇupathe. **Papaṁ avindun**ti udakaṁ paṭilabhiṁsu. Udakaṁ hi papīyanabhāvena “papā”ti vuccati. Pavaddhaṁ vā āpaṁ papaṁ, mahodakanti attho.

Evanti opammapaṭipādanaṁ. **Munī**ti monaṁ vuccati ñāṇaṁ, kāyamoneyyādīsu vā aññataraṁ, tena samannāgatattā puggalo “Munī”ti vuccati. So panesa agāriyamuni anagāriyamuni sekkhamuni asekkhamuni Paccekabuddhamuni[1] Munimunīti anekavidho. Tattha **agāriyamunī**ti gihī āgataphalo viññātasāsano. **Anagāriyamunī**ti tathārūpova pabbajito. **Sekkhamunī**ti satta sekkhā. **Asekkhamunī**ti khīṇāsavo. **Paccekabuddhamunī**ti paccekasambuddho. **Munimunī**ti Sammāsambuddho. Imasmiṁ panatthe sabbasaṅgāhakavasena moneyyasaṅkhātāya paññāya samannāgato “Munī”ti veditabbo. **Vīriyabalūpapanno**ti vīriyena ceva kāyabalañāṇabalena ca samannāgato. **Akilāsū**ti nikkosajjo—

“Kāmaṁ taco ca nhāru ca, aṭṭhi ca avasissatu.
Upasussatu nissesaṁ, sarīre maṁsalohitan”ti—

Evaṁ vuttena caturaṅgasamannāgatena vīriyena samannāgatattā analaso. **Vinde hadayassa santin**ti cittassapi hadayarūpassapi sītalabhāvakaraṇena “santin”ti saṅkhaṁ gataṁ jhānavipassanābhiññā-arahattamaggañāṇasaṅkhātaṁ ariyadhammaṁ vindati paṭilabhatīti attho. Bhagavatā hi—

“Dukkhaṁ bhikkhave kusīto viharati vokiṇṇo pāpakehi akusalehi dhammehi, mahantañca sadatthaṁ parihāpeti. Āraddhavīriyo ca kho bhikkhave sukhaṁ viharati pavivitto pāpakehi

1. Paccekamuni (Sī, Syā)

၂။ “အကိလာသုနော ဝဏ္ဏုပထေ ခဏန္တာ၊
ဥဒင်္ဂဏေ တတ္ထ ပပံ အဝိန္ဒုံ။
ဧဝံ မုနီ ဝီရိယဗလူပပန္နော၊
အကိလာသု ဝိန္ဒေ ဟဒယဿ သန္တိ”န္တိ။

တတ္ထ **အကိလာသုနော**တိ နိက္ကောသဇ္ဇာ အာရဒ္ဓဝီရိယာ။ **ဝဏ္ဏုပထေ**တိ ဝဏ္ဏု ဝုစ္စတိ ဝါလုကာ၊ ဝါလုကာမဂ္ဂေတိ အတ္ထော။ **ခဏန္တာ**တိ ဘူမိံ ခဏမာနာ။ **ဥဒင်္ဂဏေ**တိ ဧတ္ထ **ဥဒါ**တိ နိပါတော၊ **အင်္ဂဏေ**တိ မနုဿာနံ သဉ္စရဏဋ္ဌာနေ၊ အနာဝါဋေ ဘူမိဘာဂေတိ အတ္ထော။ **တတ္ထာ**တိ တသ္မိံ ဝဏ္ဏုပထေ။ **ပပံ အဝိန္ဒု**န္တိ ဥဒကံ ပဋိလဘိံသု။ ဥဒကံ ဟိ ပပီယနဘာဝေန “ပပါ”တိ ဝုစ္စတိ။ ပဝဍ္ဎံ ဝါ အာပံ ပပံ၊ မဟောဒကန္တိ အတ္ထော။

ဧဝန္တိ ဩပမ္မပဋိပါဒနံ။ **မုနီ**တိ မောနံ ဝုစ္စတိ ဉာဏံ, ကာယမောနေယျာဒီသု ဝါ အညတရံ၊ တေန သမန္နာဂတတ္တာ ပုဂ္ဂလော “မုနီ”တိ ဝုစ္စတိ။ သော ပနေသ အဂါရိယမုနိ အနဂါရိယမုနိ သေက္ခမုနိ အသေက္ခမုနိ ပစ္စေကဗုဒ္ဓမုနိ[၁] မုနိမုနီတိ အနေကဝိဓော။ တတ္ထ **အဂါရိယမုနီ**တိ ဂိဟီ အာဂတဖလော ဝိညာတသာသနော။ **အနဂါရိယမုနီ**တိ တထာရူပေါဝ ပဗ္ဗဇိတော။ **သေက္ခမုနီ**တိ သတ္တ သေက္ခာ။ **အသေက္ခမုနီ**တိ ခီဏာသဝေါ။ **ပစ္စေကဗုဒ္ဓမုနီ**တိ ပစ္စေကသမ္ဗုဒ္ဓေါ။ **မုနိမုနီ**တိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ။ ဣမသ္မိံ ပနတ္ထေ သဗ္ဗသင်္ဂါဟကဝသေန မောနေယျသင်္ခါတာယ ပညာယ သမန္နာဂတော “မုနီ”တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ဝီရိယဗလူပပန္နော**တိ ဝီရိယေန စေဝ ကာယဗလဉာဏဗလေန စ သမန္နာဂတော။ **အကိလာသူ**တိ နိက္ကောသဇ္ဇော—

“ကာမံ တစော စ နှာရု စ၊ အဋ္ဌိ စ အဝသိဿတု။
ဥပသုဿတု နိဿေသံ၊ သရီရေ မံသလောဟိတ”န္တိ—

ဧဝံ ဝုတ္တေန စတုရင်္ဂသမန္နာဂတေန ဝီရိယေန သမန္နာဂတတ္တာ အနလသော။ **ဝိန္ဒေ ဟဒယဿ သန္တိ**န္တိ စိတ္တဿပိ ဟဒယရူပဿပိ သီတလဘာဝကရဏေန “သန္တိ”န္တိ သင်္ခံ ဂတံ ဈာနဝိပဿနာဘိညာအရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏသင်္ခါတံ အရိယဓမ္မံ ဝိန္ဒတိ ပဋိလဘတီတိ အတ္ထော။ ဘဂဝတာ ဟိ—

“ဒုက္ခံ ဘိက္ခဝေ ကုသီတော ဝိဟရတိ ဝေါကိဏ္ဏော ပါပကေဟိ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ၊ မဟန္တဉ္စ သဒတ္ထံ ပရိဟာပေတိ။ အာရဒ္ဓဝီရိယော စ ခေါ ဘိက္ခဝေ သုခံ ဝိဟရတိ ပဝိဝိတ္တော ပါပကေဟိ

၁- ပစ္စေကမုနိ (သီ၊ သျာ)

akusalehi dhammehi, mahantañca sadatthaṁ paripūreti, na bhikkhave hīnena aggassa patti hotī”ti[1]—

Evaṁ anekehi suttehi kusītassa dukkhavihāro, āraddhavīriyassa ca sukhavihāro saṁvaṇṇito. Idhāpi āraddhavīriyassa akatābhinivesassa vipassakassa vīriyabalena adhigantabbaṁ tameva sukhavihāraṁ dassento “evaṁ munī vīriyabalūpapanno, akilāsu vinde hadayassa santin”ti āha. Idaṁ vuttaṁ hoti—yathā te vāṇijā akilāsuno vaṇṇupathe khaṇantā udakaṁ labhiṁsu, evaṁ imasmimpi sāsane akilāsu hutvā vāyamamāno paṇḍito bhikkhu imaṁ jhānādibhedaṁ hadayassa santiṁ labhati. So tvaṁ bhikkhu pubbe udakamattassa atthāya vīriyaṁ katvā idāni evarūpe maggaphaladāyake niyyānikasāsane kasmā vīriyaṁ ossajasīti evaṁ imaṁ dhammadesanaṁ dassetvā cattāri saccāni pakāsesi, saccapariyosāne ossaṭṭhavīriyo bhikkhu aggaphale arahatte patiṭṭhāsi.

Satthāpi dve vatthūni kathetvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānetvā dassesi “tasmiṁ samaye vīriyaṁ anossajitvā pāsāṇaṁ bhinditvā mahājanassa-udakadāyako cūḷupaṭṭhāko ayaṁ ossaṭṭhavīriyo bhikkhu ahosi, avasesaparisā idāni Buddhaparisā jātā, satthavāhajeṭṭhako pana ahameva ahosin”ti desanaṁ niṭṭhāpesi.

Vaṇṇupathajātakavaṇṇanā dutiyā.

---

3. Serivavāṇijajātakavaṇṇanā

Idha ce naṁ virādhesīti imampi dhammadesanaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharanto ekaṁ ossaṭṭhavīriyameva bhikkhuṁ ārabbha kathesi. Tañhi purimanayeneva bhikkhūhi ānītaṁ disvā Satthā āha “tvaṁ bhikkhu evarūpe maggaphaladāyake sāsane pabbajitvā vīriyaṁ ossajanto satasahassagghanikāya kañcanapātiyā parihīno Serivavāṇijo viya ciraṁ socissasī”ti. Bhikkhū

1. Saṁ 1. 267 piṭṭhe.

အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ၊ မဟန္တဉ္စ သဒတ္ထံ ပရိပူရေတိ၊ န ဘိက္ခဝေ ဟီနေန အဂ္ဂဿ ပတ္တိ ဟောတီ”တိ[၁]—

ဧဝံ အနေကေဟိ သုတ္တေဟိ ကုသီတဿ ဒုက္ခဝိဟာရော, အာရဒ္ဓဝီရိယဿ စ သုခဝိဟာရော သံဝဏ္ဏိတော။ ဣဓာပိ အာရဒ္ဓဝီရိယဿ အကတာဘိနိဝေသဿ ဝိပဿကဿ ဝီရိယဗလေန အဓိဂန္တဗ္ဗံ တမေဝ သုခဝိဟာရံ ဒဿေန္တော “ဧဝံ မုနီ ဝီရိယဗလူပပန္နော၊ အကိလာသု ဝိန္ဒေ ဟဒယဿ သန္တိ”န္တိ အာဟ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယထာ တေ ဝါဏိဇာ အကိလာသုနော ဝဏ္ဏုပထေ ခဏန္တာ ဥဒကံ လဘိံသု၊ ဧဝံ ဣမသ္မိမ္ပိ သာသနေ အကိလာသု ဟုတွာ ဝါယမမာနော ပဏ္ဍိတော ဘိက္ခု ဣမံ ဈာနာဒိဘေဒံ ဟဒယဿ သန္တိံ လဘတိ။ သော တွံ ဘိက္ခု ပုဗ္ဗေ ဥဒကမတ္တဿ အတ္ထာယ ဝီရိယံ ကတွာ ဣဒါနိ ဧဝရူပေ မဂ္ဂဖလဒါယကေ နိယျာနိကသာသနေ ကသ္မာ ဝီရိယံ ဩဿဇသီတိ ဧဝံ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ ဒဿေတွာ စတ္တာရိ သစ္စာနိ ပကာသေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဩဿဋ္ဌဝီရိယော ဘိက္ခု အဂ္ဂဖလေ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာသိ။

သတ္ထာပိ ဒွေ ဝတ္ထူနိ ကထေတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေတွာ ဒဿေသိ “တသ္မိံ သမယေ ဝီရိယံ အနောဿဇိတွာ ပါသာဏံ ဘိန္ဒိတွာ မဟာဇနဿ ဥဒကဒါယကော စူဠုပဋ္ဌာကော အယံ ဩဿဋ္ဌဝီရိယော ဘိက္ခု အဟောသိ၊ အဝသေသပရိသာ ဣဒါနိ ဗုဒ္ဓပရိသာ ဇာတာ၊ သတ္ထဝါဟဇေဋ္ဌကော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ။

ဝဏ္ဏုပထဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒုတိယာ။

၃-သေရိဝဝါဏိဇဇာတကဝဏ္ဏနာ

ဣဓ စေ နံ ဝိရာဓေသီတိ ဣမမ္ပိ ဓမ္မဒေသနံ ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဩဿဋ္ဌဝီရိယမေဝ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တဉှိ ပုရိမနယေနေဝ ဘိက္ခူဟိ အာနီတံ ဒိသွာ သတ္ထာ အာဟ “တွံ ဘိက္ခု ဧဝရူပေ မဂ္ဂဖလဒါယကေ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝီရိယံ ဩဿဇန္တော သတသဟဿဂ္ဃနိကာယ ကဉ္စနပါတိယာ ပရိဟီနော သေရိဝဝါဏိဇော ဝိယ စိရံ သောစိဿသီ”တိ။ ဘိက္ခူ

၁-သံ ၁-၂၆၇-ပိဋ္ဌေ။

tassatthassa āvibhāvatthaṁ Bhagavantaṁ yāciṁsu, Bhagavā bhavantarena paṭicchannakāraṇaṁ pākaṭamakāsi.

Atīte ito pañcame kappe bodhisatto Serivaraṭṭhe kacchapuṭavāṇijo ahosi. So Serivanāmakena[1] ekena lolakacchapuṭavāṇijena saddhiṁ vohāratthāya gacchanto nīlavāhaṁ[2] nāma nadiṁ uttaritvā Ariṭṭhapuraṁ[3] nāma nagaraṁ pavisanto nagaravīthiyo bhājetvā attano pattavīthiyā bhaṇḍaṁ vikkiṇanto vicari, itaropi attano pattavīthiṁ gaṇhi. Tasmiṁ ca nagare ekaṁ seṭṭhikulaṁ parijiṇṇaṁ ahosi, sabbe puttabhātikā ca dhanañca parikkhayaṁ agamaṁsu, ekā dārikā ayyikāya saddhiṁ avasesā ahosi, tā dvepi paresaṁ bhatiṁ katvā jīvanti. Gehe pana tāsaṁ mahāseṭṭhinā paribhuttapubbā suvaṇṇapāti bhājanantare nikkhittā dīgharattaṁ avalañjiyamānā malaggahitā ahosi, tā tassā suvaṇṇapātibhāvampi na jānanti. So lolavāṇijo tasmiṁ samaye "maṇike gaṇhatha, maṇike gaṇhathā"ti vicaranto taṁ gharadvāraṁ pāpuṇi. Sā kumārikā taṁ disvā ayyikaṁ āha "amma mayhaṁ ekaṁ piḷandhanaṁ gaṇhā"ti. Amma mayaṁ duggatā, kiṁ datvā gaṇhissāmāti. Ayaṁ no pāti atthi, no ca amhākaṁ upakārā, imaṁ datvā gaṇhāti. Sā vāṇijaṁ pakkosāpetvā āsane nisīdāpetvā taṁ pātiṁ datvā "ayya imaṁ gahetvā tava bhaginiyā kiñcideva dehī"ti āha. Vāṇijo pātiṁ hatthena gahetvāva "suvaṇṇapāti bhavissatī"ti parivattetvā pātipiṭṭhiyaṁ sūciyā lekhaṁ kaḍḍhitvā suvaṇṇabhāvaṁ ñatvā "imāsaṁ kiñci adatvāva imaṁ pātiṁ harissāmī"ti "ayaṁ kiṁ agghati, aḍḍhamāsakopissā mūlaṁ na hotī"ti bhūmiyaṁ khipitvā uṭṭhāyāsanā pakkāmi. Ekena pavisitvā nikkhantavīthiṁ itaro pavisituṁ labhatīti bodhisatto taṁ vīthiṁ pavisitvā "maṇike gaṇhatha, maṇike gaṇhathā"ti vicaranto tameva gharadvāraṁ pāpuṇi.

Puna sā kumārikā tatheva ayyikaṁ āha. Atha naṁ ayyikā "amma paṭhamaṁ āgatavāṇijo pātiṁ bhūmiyaṁ khipitvā gato, idāni kiṁ datvā gaṇhissāmā"ti āha. Amma so vāṇijo pharusavāco, ayaṁ pana piyadassano mudusallāpo, appeva nāma naṁ gaṇheyyāti. Amma tena hi pakkosāhīti. Sā taṁ pakkosi. Athassa gehaṁ pavisitvā

1. Serivā nāma (Sī, I) 2. Nilavāhiniṁ (Sī), telavāhaṁ (I) 3. Andhapuraṁ (Sī, I)

တဿတ္ထဿ အာဝိဘာဝတ္ထံ ဘဂဝန္တံ ယာစိံသု၊ ဘဂဝါ ဘဝန္တရေန ပဋိစ္ဆန္နကာရဏံ ပါကဋမကာသိ။

အတီတေ ဣတော ပဉ္စမေ ကပ္ပေ ဗောဓိသတ္တော သေရိဝရဋ္ဌေ ကစ္ဆပုဋဝါဏိဇော အဟောသိ။ သော သေရိဝနာမကေန[1] ဧကေန လောလကစ္ဆပုဋဝါဏိဇေန သဒ္ဓိံ ဝေါဟာရတ္ထာယ ဂစ္ဆန္တော နီလဝါဟံ[2] နာမ နဒိံ ဥတ္တရိတွာ အရိဋ္ဌပုရံ[3] နာမ နဂရံ ပဝိသန္တော နဂရဝီထိယော ဘာဇေတွာ အတ္တနော ပတ္တဝီထိယာ ဘဏ္ဍံ ဝိက္ကိဏန္တော ဝိစရိ၊ ဣတရောပိ အတ္တနော ပတ္တဝီထိံ ဂဏှိ။ တသ္မိံ စ နဂရေ ဧကံ သေဋ္ဌိကုလံ ပရိဇိဏ္ဏံ အဟောသိ၊ သဗ္ဗေ ပုတ္တဘာတိကာ စ ဓနဉ္စ ပရိက္ခယံ အဂမံသု၊ ဧကာ ဒါရိကာ အယျိကာယ သဒ္ဓိံ အဝသေသာ အဟောသိ၊ တာ ဒွေပိ ပရေသံ ဘတိံ ကတွာ ဇီဝန္တိ။ ဂေဟေ ပန တာသံ မဟာသေဋ္ဌိနာ ပရိဘုတ္တပုဗ္ဗာ သုဝဏ္ဏပါတိ ဘာဇနန္တရေ နိက္ခိတ္တာ ဒီဃရတ္တံ အဝလဉ္ဇိယမာနာ မလဂ္ဂဟိတာ အဟောသိ၊ တာ တဿာ သုဝဏ္ဏပါတိဘာဝမ္ပိ န ဇာနန္တိ။ သော လောလဝါဏိဇော တသ္မိံ သမယေ "မဏိကေ ဂဏှထ၊ မဏိကေ ဂဏှထာ"တိ ဝိစရန္တော တံ ဃရဒွါရံ ပါပုဏိ။ သာ ကုမာရိကာ တံ ဒိသွာ အယျိကံ အာဟ "အမ္မ မယှံ ဧကံ ပိဠန္ဓနံ ဂဏှာ"တိ။ အမ္မ မယံ ဒုဂ္ဂတာ၊ ကိံ ဒတွာ ဂဏှိဿာမာတိ။ အယံ နော ပါတိ အတ္ထိ၊ နော စ အမှာကံ ဥပကာရာ၊ ဣမံ ဒတွာ ဂဏှာတိ။ သာ ဝါဏိဇံ ပက္ကောသာပေတွာ အာသနေ နိသီဒါပေတွာ တံ ပါတိံ ဒတွာ "အယျ ဣမံ ဂဟေတွာ တဝ ဘဂိနိယာ ကိဉ္စိဒေဝ ဒေဟီ"တိ အာဟ။ ဝါဏိဇော ပါတိံ ဟတ္ထေန ဂဟေတွာဝ "သုဝဏ္ဏပါတိ ဘဝိဿတီ"တိ ပရိဝတ္တေတွာ ပါတိပိဋ္ဌိယံ သူစိယာ လေခံ ကဍ္ဎိတွာ သုဝဏ္ဏဘာဝံ ဉတွာ "ဣမာသံ ကိဉ္စိ အဒတွာဝ ဣမံ ပါတိံ ဟရိဿာမီ"တိ "အယံ ကိံ အဂ္ဃတိ၊ အဍ္ဎမာသကောပိဿာ မူလံ န ဟောတီ"တိ ဘူမိယံ ခိပိတွာ ဥဋ္ဌာယာသနာ ပက္ကာမိ။ ဧကေန ပဝိသိတွာ နိက္ခန္တဝီထိံ ဣတရော ပဝိသိတုံ လဘတီတိ ဗောဓိသတ္တော တံ ဝီထိံ ပဝိသိတွာ "မဏိကေ ဂဏှထ၊ မဏိကေ ဂဏှထာ"တိ ဝိစရန္တော တမေဝ ဃရဒွါရံ ပါပုဏိ။

ပုန သာ ကုမာရိကာ တထေဝ အယျိကံ အာဟ။ အထ နံ အယျိကာ "အမ္မ ပဌမံ အာဂတဝါဏိဇော ပါတိံ ဘူမိယံ ခိပိတွာ ဂတော၊ ဣဒါနိ ကိံ ဒတွာ ဂဏှိဿာမာ"တိ အာဟ။ အမ္မ သော ဝါဏိဇော ဖရုသဝါစော၊ အယံ ပန ပိယဒဿနော မုဒုသလ္လာပော၊ အပ္ပေဝ နာမ နံ ဂဏှေယျာတိ။ အမ္မ တေန ဟိ ပက္ကောသာဟီတိ။ သာ တံ ပက္ကောသိ။ အထဿ ဂေဟံ ပဝိသိတွာ

၁-သေရိဝါ နာမ (သီ၊ ဣ) ၂-နီလဝါဟိနိံ (သီ)၊ တေလဝါဟံ (ဣ) ၃-အန္ဓပုရံ (သီ၊ ဣ)

nisinnassa taṁ pātiṁ adaṁsu. So tassā suvaṇṇapātibhāvaṁ ñatvā “amma ayaṁ pāti satasahassaṁ agghati, satasahassagghanakabhaṇḍaṁ mayhaṁ hatthe natthī”ti āha. Ayya paṭhamaṁ āgatavāṇijo “ayaṁ aḍḍhamāsakampi na agghatī”ti vatvā bhūmiyaṁ khipitvā gato, ayaṁ pana tava puññena suvaṇṇapāti jātā bhavissati, mayaṁ imaṁ tuyhaṁ dema, kiñcideva no datvā imaṁ gahetvā yāhīti. Bodhisatto tasmiṁ khaṇe hatthagatāni pañca kahāpaṇasatāni pañcasatagghanakañca bhaṇḍaṁ sabbaṁ datvā “mayhaṁ imaṁ tulañca pasibbakañca aṭṭha ca kahāpaṇe dethā”ti ettakaṁ yācitvā ādāya pakkāmi. So sīghameva nadītīraṁ gantvā nāvikassa aṭṭha kahāpaṇe datvā nāvaṁ abhiruhi.

Tato lolavāṇijopi puna taṁ gehaṁ gantvā “āharatha taṁ pātiṁ, tumhākaṁ kiñcideva dassāmī”ti āha. Sā taṁ paribhāsitvā “tvaṁ amhākaṁ satasahassagghanikaṁ suvaṇṇapātiṁ aḍḍhamāsagghanikampi na akāsi, tuyhaṁ pana sāmikasadiso eko dhammiko vāṇijo amhākaṁ sahassaṁ datvā taṁ ādāya gato”ti āha. Taṁ sutvāva “satasahassagghanikāya suvaṇṇapātiyā parihīnomhi, mahājānikaro vata me ayan”ti sañjātabalavasoko satiṁ paccupaṭṭhāpetuṁ asakkonto visaññī hutvā attano hatthagate kahāpaṇe ceva bhaṇḍikañca gharadvāreyeva vikiritvā nivāsanapārupanaṁ pahāya tulādaṇḍaṁ muggaraṁ katvā ādāya bodhisattassa anupadaṁ pakkanto nadītīraṁ gantvā bodhisattaṁ gacchantaṁ disvā “ambho nāvika nāvaṁ nivattehī”ti āha. Bodhisatto pana “tāta mā nivattayī”ti paṭisedhesi. Itarassapi bodhisattaṁ gacchantaṁ passantasseva[1] balavasoko udapādi, hadayaṁ uṇhaṁ ahosi, mukhato lohitaṁ uggañchi, vāpikaddamo viya hadayaṁ phali. So bodhisatte āghātaṁ bandhitvā tattheva jīvitakkhayaṁ pāpuṇi. Idaṁ paṭhamaṁ Devadattassa bodhisatte āghātabandhanaṁ. Bodhisatto dānādīni puññāni katvā yathākammaṁ gato.

Sammāsambuddho imaṁ dhammadesanaṁ kathetvā abhisambuddhova imaṁ gāthaṁ kathesi—

1. Passantassa passantassa (Sī, I)

နိသိန္နဿ တံ ပါတိံ အဒံသု။ သော တဿာ သုဝဏ္ဏပါတိဘာဝံ ဉတွာ “အမ္မ အယံ ပါတိ သတသဟဿံ အဂ္ဃတိ၊ သတသဟဿဂ္ဃနကဘဏ္ဍံ မယှံ ဟတ္ထေ နတ္ထီ”တိ အာဟ။ အယျ ပဌမံ အာဂတဝါဏိဇော “အယံ အဍ္ဎမာသကမ္ပိ န အဂ္ဃတီ”တိ ဝတွာ ဘူမိယံ ခိပိတွာ ဂတော၊ အယံ ပန တဝ ပုညေန သုဝဏ္ဏပါတိ ဇာတာ ဘဝိဿတိ၊ မယံ ဣမံ တုယှံ ဒေမ၊ ကိဉ္စိဒေဝ နော ဒတွာ ဣမံ ဂဟေတွာ ယာဟီတိ။ ဗောဓိသတ္တော တသ္မိံ ခဏေ ဟတ္ထဂတာနိ ပဉ္စ ကဟာပဏသတာနိ ပဉ္စသတဂ္ဃနကဉ္စ ဘဏ္ဍံ သဗ္ဗံ ဒတွာ “မယှံ ဣမံ တုလဉ္စ ပသိဗ္ဗကဉ္စ အဋ္ဌ စ ကဟာပဏေ ဒေထာ”တိ ဧတ္တကံ ယာစိတွာ အာဒါယ ပက္ကာမိ။ သော သီဃမေဝ နဒီတီရံ ဂန္တွာ နာဝိကဿ အဋ္ဌ ကဟာပဏေ ဒတွာ နာဝံ အဘိရုဟိ။

တတော လောလဝါဏိဇောပိ ပုန တံ ဂေဟံ ဂန္တွာ “အာဟရထ တံ ပါတိံ၊ တုမှာကံ ကိဉ္စိဒေဝ ဒဿာမီ”တိ အာဟ။ သာ တံ ပရိဘာသိတွာ “တွံ အမှာကံ သတသဟဿဂ္ဃနိကံ သုဝဏ္ဏပါတိံ အဍ္ဎမာသဂ္ဃနိကမ္ပိ န အကာသိ၊ တုယှံ ပန သာမိကသဒိသော ဧကော ဓမ္မိကော ဝါဏိဇော အမှာကံ သဟဿံ ဒတွာ တံ အာဒါယ ဂတော”တိ အာဟ။ တံ သုတွာဝ “သတသဟဿဂ္ဃနိကာယ သုဝဏ္ဏပါတိယာ ပရိဟီနောမှိ၊ မဟာဇာနိကရော ဝတ မေ အယ”န္တိ သဉ္ဇာတဗလဝသောကော သတိံ ပစ္စုပဋ္ဌာပေတုံ အသက္ကောန္တော ဝိသညီ ဟုတွာ အတ္တနော ဟတ္ထဂတေ ကဟာပဏေ စေဝ ဘဏ္ဍိကဉ္စ ဃရဒွါရေယေဝ ဝိကိရိတွာ နိဝါသနပါရုပနံ ပဟာယ တုလာဒဏ္ဍံ မုဂ္ဂရံ ကတွာ အာဒါယ ဗောဓိသတ္တဿ အနုပဒံ ပက္ကန္တော နဒီတီရံ ဂန္တွာ ဗောဓိသတ္တံ ဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ “အမ္ဘော နာဝိက နာဝံ နိဝတ္တေဟီ”တိ အာဟ။ ဗောဓိသတ္တော ပန “တာတ မာ နိဝတ္တယီ”တိ ပဋိသေဓေသိ။ ဣတရဿပိ ဗောဓိသတ္တံ ဂစ္ဆန္တံ ပဿန္တဿေဝ[၁] ဗလဝသောကော ဥဒပါဒိ၊ ဟဒယံ ဥဏှံ အဟောသိ၊ မုခတော လောဟိတံ ဥဂ္ဂဉ္ဆိ၊ ဝါပိကဒ္ဒမော ဝိယ ဟဒယံ ဖလိ။ သော ဗောဓိသတ္တေ အာဃာတံ ဗန္ဓိတွာ တတ္ထေဝ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပုဏိ။ ဣဒံ ပဌမံ ဒေဝဒတ္တဿ ဗောဓိသတ္တေ အာဃာတဗန္ဓနံ။ ဗောဓိသတ္တော ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ ကထေတွာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါဝ ဣမံ ဂါထံ ကထေသိ—

၁-ပဿန္တဿ ပဿန္တဿ (သီ၊ ဣ)

3. “Idha ce naṁ virādhesi, saddhammassa niyāmataṁ.
Ciraṁ tvaṁ anutappesi, Serivā’yaṁva vāṇijo”ti.

Tattha **idha ce naṁ virādhesi, saddhammassa niyāmatan**ti imasmiṁ sāsane etaṁ saddhammassa niyāmatāsaṅkhātaṁ sotāpattimaggaṁ virādhesi, yadi virādhesi, vīriyaṁ ossajanto nādhigacchasi na paṭilabhasīti attho. **Ciraṁ tvaṁ anutappesī**ti[1] evaṁ sante tvaṁ dīghamaddhānaṁ socanto paridevanto anutapessasi, atha vā ossaṭṭhavīriyatāya ariyamaggassa virādhitattā dīgharattaṁ nirayādīsu uppanno nānappakārāni dukkhāni anubhavanto anutappissasi kilamissasīti ayamettha attho. Kathaṁ? **Serivā’yaṁva vāṇijo**ti “serivā”ti evaṁnāmako ayaṁ vāṇijo yathā. Idaṁ vuttaṁ hoti—yathā pubbe Serivanāmako vāṇijo satasahassagghanikaṁ suvaṇṇapātiṁ labhitvā tassā gahaṇatthāya vīriyaṁ akatvā tato parihīno anutappi, evameva tvampi imasmiṁ sāsane paṭiyattasuvaṇṇapātisadisaṁ ariyamaggaṁ ossaṭṭhavīriyatāya anadhigacchanto tato parihīno dīgharattaṁ anutappissasi. Sace pana vīriyaṁ na ossajissasi, paṇḍitavāṇijo suvaṇṇapātiṁ viya mama sāsane navavidhampi lokuttaradhammaṁ paṭilabhissasīti.

Evamassa Satthā arahattena kūṭaṁ gaṇhanto imaṁ dhammadesanaṁ dassetvā cattāri saccāni pakāsesi, saccapariyosāne ossaṭṭhavīriyo bhikkhu aggaphale arahatte patiṭṭhāsi.

Satthāpi dve vatthūni kathetvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānetvā dassesi “tadā bālavāṇijo Devadatto ahosi, paṇḍitavāṇijo pana ahameva ahosin”ti desanaṁ niṭṭhāpesi.

Serivavāṇijajātakavaṇṇanā tatiyā.

1. Anutapessasīti (Sī, I)

၃။ “ဣဓ စေ နံ ဝိရာဓေသိ၊ သဒ္ဓမ္မဿ နိယာမတံ။
စိရံ တွံ အနုတပ္ပေသိ၊ သေရိဝါ’ယံဝ ဝါဏိဇော”တိ။

တတ္ထ **ဣဓ စေ နံ ဝိရာဓေသိ၊ သဒ္ဓမ္မဿ နိယာမတန္တိ** ဣမသ္မိံ သာသနေ ဧတံ သဒ္ဓမ္မဿ နိယာမတာသင်္ခါတံ သောတာပတ္တိမဂ္ဂံ ဝိရာဓေသိ၊ ယဒိ ဝိရာဓေသိ၊ ဝီရိယံ ဩဿဇန္တော နာဓိဂစ္ဆသိ န ပဋိလဘာသီတိ အတ္ထော။ **စိရံ တွံ အနုတပ္ပေသီ**တိ[၁] ဧဝံ သန္တေ တွံ ဒီဃမဒ္ဓါနံ သောစန္တော ပရိဒေဝန္တော အနုတပေဿသိ၊ အထ ဝါ ဩဿဋ္ဌဝီရိယတာယ အရိယမဂ္ဂဿ ဝိရာဓိတတ္တာ ဒီဃရတ္တံ နိရယာဒီသု ဥပ္ပန္နော နာနပ္ပကာရာနိ ဒုက္ခာနိ အနုဘဝန္တော အနုတပ္ပိဿသိ ကိလမိဿသီတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။ ကထံ? **သေရိဝါ’ယံဝ ဝါဏိဇော**တိ “သေရိဝါ”တိ ဧဝံနာမကော အယံ ဝါဏိဇော ယထာ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယထာ ပုဗ္ဗေ သေရိဝနာမကော ဝါဏိဇော သတသဟဿဂ္ဃနိကံ သုဝဏ္ဏပါတိံ လဘိတွာ တဿာ ဂဟဏတ္ထာယ ဝီရိယံ အကတွာ တတော ပရိဟီနော အနုတပ္ပိ၊ ဧဝမေဝ တွမ္ပိ ဣမသ္မိံ သာသနေ ပဋိယတ္တသုဝဏ္ဏပါတိသဒိသံ အရိယမဂ္ဂံ ဩဿဋ္ဌဝီရိယတာယ အနဓိဂစ္ဆန္တော တတော ပရိဟီနော ဒီဃရတ္တံ အနုတပ္ပိဿသိ။ သစေ ပန ဝီရိယံ န ဩဿဇိဿသိ၊ ပဏ္ဍိတဝါဏိဇော သုဝဏ္ဏပါတိံ ဝိယ မမ သာသနေ နဝဝိဓမ္ပိ လောကုတ္တရဓမ္မံ ပဋိလဘိဿသီတိ။

ဧဝမဿ သတ္ထာ အရဟတ္တေန ကူဋံ ဂဏှန္တော ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ ဒဿေတွာ စတ္တာရိ သစ္စာနိ ပကာသေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဩဿဋ္ဌဝီရိယော ဘိက္ခု အဂ္ဂဖလေ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာသိ။

သတ္ထာပိ ဒွေ ဝတ္ထူနိ ကထေတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေတွာ ဒဿေသိ “တဒါ ဗာလဝါဏိဇော ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ ပဏ္ဍိတဝါဏိဇော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ။

သေရိဝဝါဏိဇဇာတကဝဏ္ဏနာ တတိယာ။

၁-အနုတပေဿသီတိ (သီ၊ ဣ)

4. Cūḷasiṭṭhijātakavaṇṇanā

Appakenapi medhāvīti imaṁ dhammadesanaṁ Bhagavā Rājagahaṁ upanissāya Jīvakambavane viharanto Cūḷapanthakattheraṁ ārabbha kathesi.

Tattha Cūḷapanthakassa tāva nibbatti[1] kathetabbā. Rājagahe kira Dhanaseṭṭhikulassa dhītā attano dāseneva saddhiṁ santhavaṁ katvā "aññepi me imaṁ kammaṁ jāneyyun"ti bhītā evamāha "amhehi imasmiṁ ṭhāne vasituṁ na sakkā, sace me mātāpitaro imaṁ dosaṁ jānissanti, khaṇḍākhaṇḍaṁ karissanti, videsaṁ gantvā vasissāmā"ti hatthasāraṁ gahetvā aggadvārena nikkhamitvā "yattha vā tattha vā aññehi ajānanaṭṭhānaṁ gantvā vasissāmā"ti ubhopi agamaṁsu.

Tesaṁ ekasmiṁ ṭhāne vasantānaṁ saṁvāsamanvāya tassā kucchiyaṁ gabbho patiṭṭhāsi. Sā gabbhaparipākaṁ āgamma sāmikena saddhiṁ mantesi "gabbho me paripākaṁ gato, ñātibandhuvirahite ṭhāne gabbhavuṭṭhānaṁ nāma ubhinnampi amhākaṁ dukkhameva, kulagehameva gacchāmā"ti. So "sacāhaṁ gamissāmi, jīvitaṁ me natthī"ti cintetvā "ajja gacchāma, sve gacchāmā"ti divase atikkāmesi. Sā cintesi "ayaṁ bālo attano dosamahanta tāya gantuṁ na ussahati, mātāpitaro nāma ekantahitā, ayaṁ gacchatu vā mā vā, mayā gantuṁ vaṭṭatī"ti. Sā tasmiṁ gehā nikkhante gehaparikkhāraṁ paṭisāmetvā attano kulagharaṁ gatabhāvaṁ anantaragehavāsīnaṁ ārocetvā maggaṁ paṭipajji.

Atha so puriso gharaṁ āgato taṁ adisvā paṭivissake pucchitvā "kulagharaṁ gatā"ti sutvā vegena anubandhitvā antarāmagge sampāpuṇi. Tassāpi tattheva gabbhavuṭṭhānaṁ ahosi. So "kiṁ idaṁ bhadde"ti pucchi. Sāmi eko putto jātoti. Idāni kiṁ karissāmāti. "Yassatthāya mayaṁ kulagharaṁ gaccheyyāma, taṁ kammaṁ antarāva nipphannaṁ, tattha gantvā kiṁ karissāma, nivattāmā"ti dvepi ekacittā hutvā nivattiṁsu. Tassa ca dārakassa panthe jātattā "Panthako"ti nāmaṁ akaṁsu. Tassā na cirasseva aparopi gabbho patiṭṭhahi. Sabbaṁ purimanayeneva vitthāretabbaṁ. Tassāpi dārakassa panthe jātattā paṭhamajātassa "Mahāpanthako"ti

1. Tāva uppatti pabbajjā ca (Ka)

၄-စူဠသေဋ္ဌိဇာတကဝဏ္ဏနာ

အပ္ပကေနပိ မေဓာဝီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ ဘဂဝါ ရာဇဂဟံ ဥပနိဿာယ ဇီဝကမ္ဗဝနေ ဝိဟရန္တော စူဠပန္ထကတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တတ္ထ စူဠပန္ထကဿ တာဝ နိဗ္ဗတ္တိ[၁] ကထေတဗ္ဗာ။ ရာဇဂဟေ ကိရ ဓနသေဋ္ဌိကုလဿ ဓီတာ အတ္တနော ဒါသေနေဝ သဒ္ဓိံ သန္ထဝံ ကတွာ "အညေပိ မေ ဣမံ ကမ္မံ ဇာနေယျု"န္တိ ဘီတာ ဧဝမာဟ "အမှေဟိ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဝသိတုံ န သက္ကာ၊ သစေ မေ မာတာပိတရော ဣမံ ဒေါသံ ဇာနိဿန္တိ၊ ခဏ္ဍာခဏ္ဍံ ကရိဿန္တိ၊ ဝိဒေသံ ဂန္တွာ ဝသိဿာမာ"တိ ဟတ္ထသာရံ ဂဟေတွာ အဂ္ဂဒွါရေန နိက္ခမိတွာ "ယတ္ထ ဝါ တတ္ထ ဝါ အညေဟိ အဇာနနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ဝသိဿာမာ"တိ ဥဘောပိ အဂမံသု။

တေသံ ဧကသ္မိံ ဌာနေ ဝသန္တာနံ သံဝါသမန္ဝာယ တဿာ ကုစ္ဆိယံ ဂဗ္ဘော ပတိဋ္ဌာသိ။ သာ ဂဗ္ဘပရိပါကံ အာဂမ္မ သာမိကေန သဒ္ဓိံ မန္တေသိ "ဂဗ္ဘော မေ ပရိပါကံ ဂတော၊ ဉာတိဗန္ဓုဝိရဟိတေ ဌာနေ ဂဗ္ဘဝုဋ္ဌာနံ နာမ ဥဘိန္နမ္ပိ အမှာကံ ဒုက္ခမေဝ၊ ကုလဂေဟမေဝ ဂစ္ဆာမာ"တိ။ သော "သစာဟံ ဂမိဿာမိ၊ ဇီဝိတံ မေ နတ္ထီ"တိ စိန္တေတွာ "အဇ္ဇ ဂစ္ဆာမ၊ သွေ ဂစ္ဆာမာ"တိ ဒိဝသေ အတိက္ကာမေသိ။ သာ စိန္တေသိ "အယံ ဗာလော အတ္တနော ဒေါသမဟန္တတာယ ဂန္တုံ န ဥဿဟတိ၊ မာတာပိတရော နာမ ဧကန္တဟိတာ၊ အယံ ဂစ္ဆတု ဝါ မာ ဝါ၊ မယာ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ။ သာ တသ္မိံ ဂေဟာ နိက္ခန္တေ ဂေဟပရိက္ခာရံ ပဋိသာမေတွာ အတ္တနော ကုလဃရံ ဂတဘာဝံ အနန္တရဂေဟဝါသီနံ အာရောစေတွာ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ။

အထ သော ပုရိသော ဃရံ အာဂတော တံ အဒိသွာ ပဋိဝိဿကေ ပုစ္ဆိတွာ "ကုလဃရံ ဂတာ"တိ သုတွာ ဝေဂေန အနုဗန္ဓိတွာ အန္တရာမဂ္ဂေ သမ္ပာပုဏိ။ တဿာပိ တတ္ထေဝ ဂဗ္ဘဝုဋ္ဌာနံ အဟောသိ။ သော "ကိံ ဣဒံ ဘဒ္ဒေ"တိ ပုစ္ဆိ။ သာမိ ဧကော ပုတ္တော ဇာတောတိ။ ဣဒါနိ ကိံ ကရိဿာမာတိ။ "ယဿတ္ထာယ မယံ ကုလဃရံ ဂစ္ဆေယျာမ၊ တံ ကမ္မံ အန္တရာဝ နိပ္ဖန္နံ၊ တတ္ထ ဂန္တွာ ကိံ ကရိဿာမ၊ နိဝတ္တာမာ"တိ ဒွေပိ ဧကစိတ္တာ ဟုတွာ နိဝတ္တိံသု။ တဿ စ ဒါရကဿ ပန္ထေ ဇာတတ္တာ "ပန္ထကော"တိ နာမံ အကံသု။ တဿာ န စိရဿေဝ အပရောပိ ဂဗ္ဘော ပတိဋ္ဌဟိ။ သဗ္ဗံ ပုရိမနယေနေဝ ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗံ။ တဿာပိ ဒါရကဿ ပန္ထေ ဇာတတ္တာ ပဌမဇာတဿ "မဟာပန္ထကော"တိ

၁-တာဝ ဥပ္ပတ္တိ ပဗ္ဗဇ္ဇာ စ (က)

nāmaṁ katvā itarassa “Cūḷapanthako”ti nāmaṁ akaṁsu. Te dvepi dārake gahetvā attano vasanaṭṭhānameva āgatā.

Tesaṁ tattha vasantānaṁ ayaṁ Mahāpanthakadārako aññe dārake “cūḷapitā mahāpitā”ti, “ayyako ayyikā”ti ca vadante sutvā mātaraṁ pucchi “amma aññe dārakā ‘cūḷapitā mahāpitā’tipi vadanti, ‘ayyako ayyikā’tipi vadanti, amhākaṁ ñātakā natthī”ti. Āma tāta tumhākaṁ ettha ñātakā natthi, Rājagahanagare pana vo Dhanaseṭṭhi nāma ayyako, tattha tumhākaṁ bahū ñātakāti. Kasmā tattha na gacchatha ammāti. Sā attano agamanakāraṇaṁ puttassa akathetvā puttesu punappunaṁ kathentesu sāmikaṁ āha “ime dārakā maṁ ativiya kilamenti, kiṁ no mātāpitaro disvā maṁsaṁ khādissanti, ehi dārakānaṁ ayyakakulaṁ dassessāmā”ti. Ahaṁ sammukhā bhavituṁ[1] na sakkhissāmi, taṁ pana tattha nayissāmīti. “Sādhu ayya yena kenaci upāyena dārakānaṁ ayyakakulameva daṭṭhuṁ vaṭṭatī”ti dvepi janā dārake ādāya anupubbena Rājagahaṁ patvā nagaradvāre ekissā sālāya nivāsaṁ katvā dārakamātā dve dārake gahetvā āgatabhāvaṁ mātāpitūnaṁ ārocāpesi.

Te taṁ sāsanaṁ sutvā “saṁsāre vicarantānaṁ na putto na dhītā nāma natthi, te amhākaṁ mahāparādhikā, na sakkā tehi amhākaṁ cakkhupathe ṭhātuṁ, ettakaṁ pana dhanaṁ gahetvā dvepi janā phāsukaṭṭhānaṁ gantvā jīvantu, dārake pana idha pesentū”ti. Seṭṭhidhītā mātāpitūhi pesitaṁ dhanaṁ gahetvā dārake āgatadūtānaṁyeva hatthe datvā pesesi, dārakā ayyakakule vaḍḍhanti. Tesu Cūḷapanthako atidaharo, Mahāpanthako pana ayyakena saddhiṁ Dasabalassa dhammakathaṁ sotuṁ gacchati. Tassa niccaṁ Satthu sammukhā dhammaṁ suṇantassa pabbajjāya cittaṁ nami, so ayyakaṁ āha “sace tumhe sampaṭicchatha, ahaṁ pabbajeyyan”ti. “Kiṁ vadesi tāta, mayhaṁ sakalalokassapi pabbajjāto taveva pabbajjā bhaddikā, sace sakkosi, pabbaja tātā”ti sampaṭicchitvā Satthu santikaṁ gato. Satthā “kiṁ mahāseṭṭhi dārako te laddho”ti. “Āma bhante ayaṁ dārako mayhaṁ nattā, tumhākaṁ santike pabbajāmīti vadatī”ti āha. Satthā

1. Sammukhāva ṭhātuṁ (Sī, I)

နာမံ ကတွာ ဣတရဿ “စူဠပန္ထကော”တိ နာမံ အကံသု။ တေ ဒွေပိ ဒါရကေ ဂဟေတွာ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနမေဝ အာဂတာ။

တေသံ တတ္ထ ဝသန္တာနံ အယံ မဟာပန္ထကဒါရကော အညေ ဒါရကေ “စူဠပိတာ မဟာပိတာ”တိ, “အယျကော အယျိကာ”တိ စ ဝဒန္တေ သုတွာ မာတရံ ပုစ္ဆိ “အမ္မ အညေ ဒါရကာ ‘စူဠပိတာ မဟာပိတာ’တိပိ ဝဒန္တိ၊ ‘အယျကော အယျိကာ’တိပိ ဝဒန္တိ၊ အမှာကံ ဉာတကာ နတ္ထီ”တိ။ အာမ တာတ တုမှာကံ ဧတ္ထ ဉာတကာ နတ္ထိ၊ ရာဇဂဟနဂရေ ပန ဝေါ ဓနသေဋ္ဌိ နာမ အယျကော၊ တတ္ထ တုမှာကံ ဗဟူ ဉာတကာတိ။ ကသ္မာ တတ္ထ န ဂစ္ဆထ အမ္မာတိ။ သာ အတ္တနော အဂမနကာရဏံ ပုတ္တဿ အကထေတွာ ပုတ္တေသု ပုနပ္ပုနံ ကထေန္တေသု သာမိကံ အာဟ “ဣမေ ဒါရကာ မံ အတိဝိယ ကိလမေန္တိ၊ ကိံ နော မာတာပိတရော ဒိသွာ မံသံ ခါဒိဿန္တိ၊ ဧဟိ ဒါရကာနံ အယျကကုလံ ဒဿေဿာမာ”တိ။ အဟံ သမ္မုခါ ဘဝိတုံ[၁] န သက္ခိဿာမိ၊ တံ ပန တတ္ထ နယိဿာမီတိ။ “သာဓု အယျ ယေန ကေနစိ ဥပါယေန ဒါရကာနံ အယျကကုလမေဝ ဒဋ္ဌုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဒွေပိ ဇနာ ဒါရကေ အာဒါယ အနုပုဗ္ဗေန ရာဇဂဟံ ပတွာ နဂရဒွါရေ ဧကိဿာ သာလာယ နိဝါသံ ကတွာ ဒါရကမာတာ ဒွေ ဒါရကေ ဂဟေတွာ အာဂတဘာဝံ မာတာပိတူနံ အာရောစာပေသိ။

တေ တံ သာသနံ သုတွာ “သံသာရေ ဝိစရန္တာနံ န ပုတ္တော န ဓီတာ နာမ နတ္ထိ၊ တေ အမှာကံ မဟာပရာဓိကာ၊ န သက္ကာ တေဟိ အမှာကံ စက္ခုပထေ ဌာတုံ၊ ဧတ္တကံ ပန ဓနံ ဂဟေတွာ ဒွေပိ ဇနာ ဖာသုကဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ဇီဝန္တု၊ ဒါရကေ ပန ဣဓ ပေသေန္တူ”တိ။ သေဋ္ဌိဓီတာ မာတာပိတူဟိ ပေသိတံ ဓနံ ဂဟေတွာ ဒါရကေ အာဂတဒူတာနံယေဝ ဟတ္ထေ ဒတွာ ပေသေသိ၊ ဒါရကာ အယျကကုလေ ဝဍ္ဎန္တိ။ တေသု စူဠပန္ထကော အတိဒဟရော၊ မဟာပန္ထကော ပန အယျကေန သဒ္ဓိံ ဒသဗလဿ ဓမ္မကထံ သောတုံ ဂစ္ဆတိ။ တဿ နိစ္စံ သတ္ထု သမ္မုခါ ဓမ္မံ သုဏန္တဿ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ စိတ္တံ နမိ၊ သော အယျကံ အာဟ “သစေ တုမှေ သမ္ပဋိစ္ဆထ၊ အဟံ ပဗ္ဗဇေယျ”န္တိ။ “ကိံ ဝဒေသိ တာတ၊ မယှံ သကလလောကဿာပိ ပဗ္ဗဇ္ဇာတော တဝေဝ ပဗ္ဗဇ္ဇာ ဘဒ္ဒိကာ၊ သစေ သက္ကောသိ၊ ပဗ္ဗဇ တာတာ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂတော။ သတ္ထာ “ကိံ မဟာသေဋ္ဌိ ဒါရကော တေ လဒ္ဓေါ”တိ။ “အာမ ဘန္တေ အယံ ဒါရကော မယှံ နတ္တာ၊ တုမှာကံ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇာမီတိ ဝဒတီ”တိ အာဟ။ သတ္ထာ

၁-သမ္မုခါဝ ဌာတုံ (သီ၊ ဣ)

aññataraṁ piṇḍacārikaṁ bhikkhuṁ “imaṁ dārakaṁ pabbājehī”ti āṇāpesi. Thero tassa tacapañcakakammaṭṭhānaṁ ācikkhitvā pabbājesi, so bahuṁ Buddhavacanaṁ uggaṇhitvā paripuṇṇavasso upasampadaṁ labhi. Upasampanno hutvā yoniso manasikāre kammaṁ karonto arahattaṁ pāpuṇi.

So jhānasukhena maggasukhena phalasukhena vītināmento cintesi “sakkā nu kho imaṁ sukhaṁ Cūḷapanthakassa dātun”ti. Tato ayyakaseṭṭhissa santikaṁ gantvā “mahāseṭṭhi sace tumhe sampaṭicchatha, ahaṁ Cūḷapanthakaṁ pabbājeyyan”ti āha. Pabbājetha bhanteti. Thero Cūḷapanthakadārakaṁ pabbājetvā dasasu sīlesu patiṭṭhāpesi. Cūḷapanthakasāmaṇero pabbajitvāva dandho ahosi.

> “Padumaṁ yathā kokanadaṁ sugandhaṁ,
> Pāto siyā phullamavītagandhaṁ.
> Aṅgīrasaṁ passa virocamānaṁ,
> Tapantamādiccamivantalikkhe”ti[1]—

Imaṁ ekagāthaṁ catūhi māsehi gaṇhituṁ nāsakkhi. So kira Kassapasammāsambuddhakāle pabbajitvā paññavā hutvā aññatarassa dandhabhikkhuno uddesaggahaṇakāle parihāsakeḷiṁ akāsi. So bhikkhu tena parihāsena lajjito neva uddesaṁ gaṇhi, na sajjhāyamakāsi. Tena kammena ayaṁ pabbajitvāva dandho jāto, gahitagahitaṁ padaṁ uparūpari padaṁ gaṇhantassa nassati. Tassa imameva gāthaṁ gahetuṁ vāyamantassa cattāro māsā atikkantā.

Atha naṁ Mahāpanthako āha “Cūḷapanthaka tvaṁ imasmiṁ sāsane abhabbo, catūhi māsehi ekampi gāthaṁ gahetuṁ na sakkosi, pabbajitakiccaṁ pana tvaṁ kathaṁ matthakaṁ pāpessasi, nikkhama ito”ti vihārā nikkaḍḍhi. Cūḷapanthako Buddhasāsane sinehena gihibhāvaṁ na pattheti. Tasmiṁ ca kāle Mahāpanthako bhattuddesako hoti. Jīvako Komārabhacco bahuṁ gandhamālaṁ ādāya attano ambavanaṁ gantvā Satthāraṁ pūjetvā dhammaṁ sutvā uṭṭhāyāsanā Dasabalaṁ vanditvā Mahāpanthakaṁ upasaṅkamitvā

---

1. Saṁ 1. 81; Aṁ 2. 209 piṭṭhesu.

အညတရံ ပိဏ္ဍစာရိကံ ဘိက္ခုံ “ဣမံ ဒါရကံ ပဗ္ဗာဇေဟီ”တိ အာဏာပေသိ။ ထေရော တဿ တစပဉ္စကကမ္မဋ္ဌာနံ အာစိက္ခိတွာ ပဗ္ဗာဇေသိ၊ သော ဗဟုံ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ပရိပုဏ္ဏဝဿော ဥပသမ္ပဒံ လဘိ။ ဥပသမ္ပန္နော ဟုတွာ ယောနိသော မနသိကာရေ ကမ္မံ ကရောန္တော အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။

သော ဈာနသုခေန မဂ္ဂသုခေန ဖလသုခေန ဝီတိနာမေန္တော စိန္တေသိ “သက္ကာ နု ခေါ ဣမံ သုခံ စူဠပန္ထကဿ ဒါတု”န္တိ။ တတော အယျကသေဋ္ဌိဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ “မဟာသေဋ္ဌိ သစေ တုမှေ သမ္ပဋိစ္ဆထ၊ အဟံ စူဠပန္ထကံ ပဗ္ဗာဇေယျ”န္တိ အာဟ။ ပဗ္ဗာဇေထ ဘန္တေတိ။ ထေရော စူဠပန္ထကဒါရကံ ပဗ္ဗာဇေတွာ ဒသသု သီလေသု ပတိဋ္ဌာပေသိ။ စူဠပန္ထကသာမဏေရော ပဗ္ဗဇိတွာဝ ဒန္ဓော အဟောသိ။

> “ပဒုမံ ယထာ ကောကနဒံ သုဂန္ဓံ၊
> ပါတော သိယာ ဖုလ္လမဝီတဂန္ဓံ။
> အင်္ဂီရသံ ပဿ ဝိရောစမာနံ၊
> တပန္တမာဒိစ္စမိဝန္တလိက္ခေ”တိ[၁]—

ဣမံ ဧကဂါထံ စတူဟိ မာသေဟိ ဂဏှိတုံ နာသက္ခိ။ သော ကိရ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓကာလေ ပဗ္ဗဇိတွာ ပညဝါ ဟုတွာ အညတရဿ ဒန္ဓဘိက္ခုနော ဥဒ္ဒေသဂ္ဂဟဏကာလေ ပရိဟာသကေဠိံ အကာသိ။ သော ဘိက္ခု တေန ပရိဟာသေန လဇ္ဇိတော နေဝ ဥဒ္ဒေသံ ဂဏှိ၊ န သဇ္ဈာယမကာသိ။ တေန ကမ္မေန အယံ ပဗ္ဗဇိတွာဝ ဒန္ဓော ဇာတော၊ ဂဟိတဂဟိတံ ပဒံ ဥပရူပရိ ပဒံ ဂဏှန္တဿ နဿတိ။ တဿ ဣမမေဝ ဂါထံ ဂဟေတုံ ဝါယမန္တဿ စတ္တာရော မာသာ အတိက္ကန္တာ။

အထ နံ မဟာပန္ထကော အာဟ “စူဠပန္ထက တွံ ဣမသ္မိံ သာသနေ အဘဗ္ဗော၊ စတူဟိ မာသေဟိ ဧကမ္ပိ ဂါထံ ဂဟေတုံ န သက္ကောသိ၊ ပဗ္ဗဇိတကိစ္စံ ပန တွံ ကထံ မတ္ထကံ ပါပေဿသိ၊ နိက္ခမ ဣတော”တိ ဝိဟာရာ နိက္ကဍ္ဎိ။ စူဠပန္ထကော ဗုဒ္ဓသာသနေ သိနေဟေန ဂိဟိဘာဝံ န ပတ္ထေတိ။ တသ္မိံ စ ကာလေ မဟာပန္ထကော ဘတ္တုဒ္ဒေသကော ဟောတိ။ ဇီဝကော ကောမာရဘစ္စော ဗဟုံ ဂန္ဓမာလံ အာဒါယ အတ္တနော အမ္ဗဝနံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ပူဇေတွာ ဓမ္မံ သုတွာ ဥဋ္ဌာယာသနာ ဒသဗလံ ဝန္ဒိတွာ မဟာပန္ထကံ ဥပသင်္ကမိတွာ

၁-သံ ၁-၈၁၊ အံ ၂-၂၀၉-ပိဋ္ဌေသု။

“kittakā bhante Satthu santike bhikkhū”ti pucchi. Pañcamattāni bhikkhusatānīti. Sve bhante Buddhappamukhāni pañca bhikkhusatāni ādāya amhākaṁ nivesane bhikkhaṁ gaṇhathāti. “Upāsaka Cūḷapanthako nāma bhikkhu dandho aviruḷhidhammo, taṁ ṭhapetvā sesānaṁ nimantanaṁ sampaṭicchāmī”ti thero āha. Taṁ sutvā Cūḷapanthako cintesi “thero ettakānaṁ bhikkhūnaṁ nimantanaṁ sampaṭicchanto maṁ bāhiraṁ katvā sampaṭicchati, nissaṁsayaṁ mayhaṁ bhātikassa mayi cittaṁ bhinnaṁ bhavissati, kiṁ idāni mayhaṁ iminā sāsanena, gihī hutvā dānādīni puññāni karonto jīvissāmī”ti.

So punadivase pātova “gihī bhavissāmī”ti pāyāsi. Satthā paccūsakāleyeva lokaṁ olokento imaṁ kāraṇaṁ disvā paṭhamataraṁ gantvā Cūḷapanthakassa gamanamagge dvārakoṭṭhake caṅkamanto aṭṭhāsi. Cūḷapanthako gharaṁ gacchanto Satthāraṁ disvā upasaṅkamitvā vandi. Atha naṁ Satthā “kahaṁ pana tvaṁ Cūḷapanthaka imāya velāya gacchasī”ti āha. Bhātā maṁ bhante nikkaḍḍhati, tenāhaṁ vibbhamituṁ gacchāmīti. Cūḷapanthaka tava pabbajjā nāma mama santakā, bhātarā nikkaḍḍhito kasmā mama santikaṁ nāgañchi, ehi kiṁ te gihibhāvena, mama santike bhavissasī”ti Bhagavā Cūḷapanthakaṁ ādāya gantvā gandhakuṭippamukhe nisīdāpetvā “Cūḷapanthaka tvaṁ puratthābhimukho hutvā imaṁ pilotikaṁ ‘rajoharaṇaṁ rajoharaṇan’ti parimajjanto idheva hotī”ti iddhiyā abhisaṅkhataṁ parisuddhaṁ pilotikākhaṇḍaṁ datvā kāle ārocite bhikkhusaṁghaparivuto jīvakassa getaṁ gantvā paññattāsane nisīdi.

Cūḷapanthakopi sūriyaṁ olokento taṁ pilotikākhaṇḍaṁ “rajoharaṇaṁ rajoharaṇan”ti parimajjanto nisīdi, tassa taṁ pilotikākhaṇḍaṁ parimajjantassa parimajjantassa kiliṭṭhaṁ ahosi. Tato cintesi “idaṁ pilotikākhaṇḍaṁ ativiya parisuddhaṁ, imaṁ pana attabhāvaṁ nissāya purimapakatiṁ vijahitvā evaṁ kiliṭṭhaṁ jātaṁ, aniccā vata saṅkhārā”ti khayavayaṁ paṭṭhapento vipassanaṁ vaḍḍhesi. Satthā “Cūḷapanthakassa cittaṁ vipassanaṁ āruḷhan”ti ñatvā “Cūḷapanthaka tvaṁ etaṁ pilotikākhaṇḍameva saṁkiliṭṭhaṁ rajorañjitaṁ jātanti mā saññaṁ kari, abbhantare pana te rāgarajādayo atthi, te harāhī”ti vatvā obhāsaṁ vissajjetvā purato nisinno viya paññāyamānarūpo hutvā imā gāthā abhāsi—

“ကိတ္တကာ ဘန္တေ သတ္ထု သန္တိကေ ဘိက္ခူ”တိ ပုစ္ဆိ။ ပဉ္စမတ္တာနိ ဘိက္ခုသတာနီတိ။ သွေ ဘန္တေ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခါနိ ပဉ္စ ဘိက္ခုသတာနိ အာဒါယ အမှာကံ နိဝေသနေ ဘိက္ခံ ဂဏှထာတိ။ “ဥပါသက စူဠပန္ထကော နာမ ဘိက္ခု ဒန္ဓော အဝိရုဠှိဓမ္မော၊ တံ ဌပေတွာ သေသာနံ နိမန္တနံ သမ္ပဋိစ္ဆာမီ”တိ ထေရော အာဟ။ တံ သုတွာ စူဠပန္ထကော စိန္တေသိ “ထေရော ဧတ္တကာနံ ဘိက္ခူနံ နိမန္တနံ သမ္ပဋိစ္ဆန္တော မံ ဗာဟိရံ ကတွာ သမ္ပဋိစ္ဆတိ၊ နိဿံသယံ မယှံ ဘာတိကဿ မယိ စိတ္တံ ဘိန္နံ ဘဝိဿတိ၊ ကိံ ဣဒါနိ မယှံ ဣမိနာ သာသနေန၊ ဂိဟီ ဟုတွာ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကရောန္တော ဇီဝိဿာမီ”တိ။

သော ပုနဒိဝသေ ပါတောဝ “ဂိဟီ ဘဝိဿာမီ”တိ ပါယာသိ။ သတ္ထာ ပစ္စူသကာလေယေဝ လောကံ ဩလောကေန္တော ဣမံ ကာရဏံ ဒိသွာ ပဌမတရံ ဂန္တွာ စူဠပန္ထကဿ ဂမနမဂ္ဂေ ဒွါရကောဋ္ဌကေ စင်္ကမန္တော အဋ္ဌာသိ။ စူဠပန္ထကော ဃရံ ဂစ္ဆန္တော သတ္ထာရံ ဒိသွာ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိ။ အထ နံ သတ္ထာ “ကဟံ ပန တွံ စူဠပန္ထက ဣမာယ ဝေလာယ ဂစ္ဆသီ”တိ အာဟ။ ဘာတာ မံ ဘန္တေ နိက္ကဍ္ဎတိ၊ တေနာဟံ ဝိဗ္ဘမိတုံ ဂစ္ဆာမီတိ။ စူဠပန္ထက တဝ ပဗ္ဗဇ္ဇာ နာမ မမ သန္တကာ၊ ဘာတရာ နိက္ကဍ္ဎိတော ကသ္မာ မမ သန္တိကံ နာဂဉ္ဆိ၊ ဧဟိ ကိံ တေ ဂိဟိဘာဝေန၊ မမ သန္တိကေ ဘဝိဿသီ”တိ ဘဂဝါ စူဠပန္ထကံ အာဒါယ ဂန္တွာ ဂန္ဓကုဋိပ္ပမုခေ နိသီဒါပေတွာ “စူဠပန္ထက တွံ ပုရတ္ထာဘိမုခေါ ဟုတွာ ဣမံ ပိလောတိကံ ‘ရဇောဟရဏံ ရဇောဟရဏ’န္တိ ပရိမဇ္ဇန္တော ဣဓေဝ ဟောဟီ”တိ ဣဒ္ဓိယာ အဘိသင်္ခတံ ပရိသုဒ္ဓံ ပိလောတိကာခဏ္ဍံ ဒတွာ ကာလေ အာရောစိတေ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော ဇီဝကဿ ဂေဟံ ဂန္တွာ ပညတ္တာသနေ နိသီဒိ။

စူဠပန္ထကောပိ သူရိယံ ဩလောကေန္တော တံ ပိလောတိကာခဏ္ဍံ “ရဇောဟရဏံ ရဇောဟရဏ”န္တိ ပရိမဇ္ဇန္တော နိသီဒိ၊ တဿ တံ ပိလောတိကာခဏ္ဍံ ပရိမဇ္ဇန္တဿ ပရိမဇ္ဇန္တဿ ကိလိဋ္ဌံ အဟောသိ။ တတော စိန္တေသိ “ဣဒံ ပိလောတိကာခဏ္ဍံ အတိဝိယ ပရိသုဒ္ဓံ၊ ဣမံ ပန အတ္တဘာဝံ နိဿာယ ပုရိမပကတိံ ဝိဇဟိတွာ ဧဝံ ကိလိဋ္ဌံ ဇာတံ၊ အနိစ္စာ ဝတ သင်္ခါရာ”တိ ခယဝယံ ပဋ္ဌပေန္တော ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေသိ။ သတ္ထာ “စူဠပန္ထကဿ စိတ္တံ ဝိပဿနံ အာရုဠှ”န္တိ ဉတွာ “စူဠပန္ထက တွံ ဧတံ ပိလောတိကာခဏ္ဍမေဝ သံကိလိဋ္ဌံ ရဇောရဉ္ဇိတံ ဇာတန္တိ မာ သညံ ကရိ၊ အဗ္ဘန္တရေ ပန တေ ရာဂရဇာဒယော အတ္ထိ၊ တေ ဟရာဟီ”တိ ဝတွာ ဩဘာသံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ပုရတော နိသိန္နော ဝိယ ပညာယမာနရူပေါ ဟုတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

“Rāgo rajo na ca pana reṇu vuccati,
Rāgassetaṁ adhivacanaṁ rajoti.
Etaṁ rajaṁ vippajahitva bhikkhavo,
Viharanti te vigatarajassa sāsane.

Doso rajo na ca pana reṇu vuccati,
Dosassetaṁ adhivacanaṁ rajoti.
Etaṁ rajaṁ vippajahitva bhikkhavo,
Viharanti te vigatarajassa sāsane.

Moho rajo na ca pana reṇu vuccati,
Mohassetaṁ adhivacanaṁ rajoti.
Etaṁ rajaṁ vippajahitva bhikkhavo,
Viharanti te vigatarajassa sāsane”ti[1].

Gāthāpariyosāne Cūḷapanthako saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇi, paṭisambhidāhiyevassa tīṇi piṭakāni āgamaṁsu. So kira pubbe rājā hutvā nagaraṁ padakkhiṇaṁ karonto nalāṭato sede muccante parisuddhena sāṭakena nalāṭantaṁ puñchi, sāṭako kiliṭṭho ahosi. So “imaṁ sarīraṁ nissāya evarūpo parisuddho sāṭako pakatiṁ jahitvā kiliṭṭho jāto, aniccā vata saṅkhārā”ti aniccasaññaṁ paṭilabhi. Tena kāraṇenassa rajoharaṇameva paccayo jāto.

Jīvakopi kho Komārabhacco Dasabalassa dakkhiṇodakaṁ upanāmesi. Satthā “nanu jīvaka vihāre bhikkhū atthī”ti hatthena pattaṁ pidahi. Mahāpanthako “bhante vihāre natthi bhikkhū”ti āha. Satthā “atthi jīvakā”ti āha. Jīvako “tena hi bhaṇe gaccha, vihāre bhikkhūnaṁ atthibhāvaṁ vā natthibhāvaṁ vā jānāhī”ti purisaṁ pesesi. Tasmiṁ khaṇe Cūḷapanthako “mayhaṁ bhātiko ‘vihāre bhikkhū natthī’ti bhaṇati, vihāre bhikkhūnaṁ atthibhāvamassa pakāsessāmī”ti sakalaṁ ambavanaṁ bhikkhūnaṁyeva pūresi. Ekacce bhikkhū cīvarakammaṁ karonti, ekacce rajanakammaṁ, ekacce sajjhāyaṁ karontīti evaṁ aññamaññaṁ asadisaṁ bhikkhusahassaṁ māpesi. So puriso vihāre bahū bhikkhū disvā nivattitvā

1. Khu 7. 406; Khu 8. 154 piṭṭhesu.

“ရာဂေါ ရဇော န စ ပန ရေဏု ဝုစ္စတိ၊
ရာဂဿေတံ အဓိဝစနံ ရဇောတိ။
ဧတံ ရဇံ ဝိပ္ပဇဟိတွ ဘိက္ခဝေါ၊
ဝိဟရန္တိ တေ ဝိဂတရဇဿ သာသနေ။

ဒေါသော ရဇော န စ ပန ရေဏု ဝုစ္စတိ၊
ဒေါသဿေတံ အဓိဝစနံ ရဇောတိ။
ဧတံ ရဇံ ဝိပ္ပဇဟိတွ ဘိက္ခဝေါ၊
ဝိဟရန္တိ တေ ဝိဂတရဇဿ သာသနေ။

မောဟော ရဇော န စ ပန ရေဏု ဝုစ္စတိ၊
မောဟဿေတံ အဓိဝစနံ ရဇောတိ။
ဧတံ ရဇံ ဝိပ္ပဇဟိတွ ဘိက္ခဝေါ၊
ဝိဟရန္တိ တေ ဝိဂတရဇဿ သာသနေ”တိ[၁]။

ဂါထာပရိယောသာနေ စူဠပန္ထကော သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ၊ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိယေဝဿ တီဏိ ပိဋကာနိ အာဂမံသု။ သော ကိရ ပုဗ္ဗေ ရာဇာ ဟုတွာ နဂရံ ပဒက္ခိဏံ ကရောန္တော နလာဋတော သေဒေ မုစ္စန္တေ ပရိသုဒ္ဓေန သာဋကေန နလာဋန္တံ ပုဉ္ဆိ၊ သာဋကော ကိလိဋ္ဌော အဟောသိ။ သော “ဣမံ သရီရံ နိဿာယ ဧဝရူပေါ ပရိသုဒ္ဓေါ သာဋကော ပကတိံ ဇဟိတွာ ကိလိဋ္ဌော ဇာတော၊ အနိစ္စာ ဝတ သင်္ခါရာ”တိ အနိစ္စသညံ ပဋိလဘိ။ တေန ကာရဏေနဿ ရဇောဟရဏမေဝ ပစ္စယော ဇာတော။

ဇီဝကောပိ ခေါ ကောမာရဘစ္စော ဒသဗလဿ ဒက္ခိဏောဒကံ ဥပနာမေသိ။ သတ္ထာ “နနု ဇီဝက ဝိဟာရေ ဘိက္ခူ အတ္ထီ”တိ ဟတ္ထေန ပတ္တံ ပိဒဟိ။ မဟာပန္ထကော “ဘန္တေ ဝိဟာရေ နတ္ထိ ဘိက္ခူ”တိ အာဟ။ သတ္ထာ “အတ္ထိ ဇီဝကာ”တိ အာဟ။ ဇီဝကော “တေန ဟိ ဘဏေ ဂစ္ဆ၊ ဝိဟာရေ ဘိက္ခူနံ အတ္ထိဘာဝံ ဝါ နတ္ထိဘာဝံ ဝါ ဇာနာဟီ”တိ ပုရိသံ ပေသေသိ။ တသ္မိံ ခဏေ စူဠပန္ထကော “မယှံ ဘာတိကော ‘ဝိဟာရေ ဘိက္ခူ နတ္ထီ’တိ ဘဏတိ၊ ဝိဟာရေ ဘိက္ခူနံ အတ္ထိဘာဝမဿ ပကာသေဿာမီ”တိ သကလံ အမ္ဗဝနံ ဘိက္ခူနံယေဝ ပူရေသိ။ ဧကစ္စေ ဘိက္ခူ စီဝရကမ္မံ ကရောန္တိ၊ ဧကစ္စေ ရဇနကမ္မံ၊ ဧကစ္စေ သဇ္ဈာယံ ကရောန္တီတိ ဧဝံ အညမညံ အသဒိသံ ဘိက္ခုသဟဿံ မာပေသိ။ သော ပုရိသော ဝိဟာရေ ဗဟူ ဘိက္ခူ ဒိသွာ နိဝတ္တိတွာ

၁-ခု ၇-၄၀၆၊ ခု ၈-၁၅၄-ပိဋ္ဌေသု။

“ayya sakalaṁ ambavanaṁ bhikkhūhi paripuṇṇan”ti jīvakassa ārocesi. Theropi kho tattheva—

> Sahassakkhattumattānaṁ, nimminitvāna panthako.
> Nisīdambavane ramme, yāva kālappavedanāti[1].

Atha Satthā taṁ purisaṁ āha “vihāraṁ gantvā ‘Satthā Cūḷapanthakaṁ nāma pakkosatī’ti vadehī”ti. Tena gantvā tathāvutte “ahaṁ Cūḷapanthako, ahaṁ Cūḷapanthako”ti mukhasahassaṁ uṭṭhahi. Puriso gantvā “sabbepi kira te bhante Cūḷapanthakāyeva nāmā”ti āha. Tena hi tvaṁ gantvā yo paṭhamaṁ “ahaṁ Cūḷapanthako”ti vadati, taṁ hatthe gaṇha, avasesā antaradhāyissantīti. So tathā akāsi, tāvadeva sahassamattā bhikkhū antaradhāyiṁsu. Thero tena purisena saddhiṁ agamāsi. Satthā bhattakiccapariyosāne jīvakaṁ āmantesi “Jīvaka Cūḷapanthakassa pattaṁ gaṇha, ayaṁ te anumodanaṁ karissatī”ti. Jīvako tathā akāsi. Thero sīhanādaṁ nadanto taruṇasīho viya tīṇi piṭakāni saṁkhobhetvā anumodanaṁ akāsi.

Satthā uṭṭhāyāsanā bhikkhusaṁghaparivāro vihāraṁ gantvā bhikkhūhi vatte dassite uṭṭhāyāsanā gandhakuṭippamukhe ṭhatvā bhikkhusaṁghassa Sugatovādaṁ datvā kammaṭṭhānaṁ kathetvā bhikkhusaṁghaṁ uyyojetvā surabhigandhavāsitaṁ gandhakuṭiṁ pavisitvā dakkhiṇena passena sīhaseyyaṁ upagato. Atha sāyanhasamaye dhammasabhāyaṁ bhikkhū ito cito ca samosaritvā rattakambalasāṇiṁ parikkhipantā viya nisīditvā Satthu guṇakathaṁ ārabhiṁsu “āvuso mahāpanthako Cūḷapanthakassa ajjhāsayaṁ ajānanto ‘catūhi māsehi ekagāthaṁ gaṇhituṁ na sakkoti, dandho ayan’ti vihārā nikkaḍḍhi, Sammāsambuddho pana attano anuttaradhammarājatāya ekasmiṁyevassa antarabhatte saha paṭisambhidāhi arahattaṁ adāsi, tīṇi piṭakāni paṭisambhidāhiyeva āgatāni, aho Buddhānaṁ balaṁ nāma mahantan”ti.

Atha Bhagavā dhammasabhāyaṁ imaṁ kathāpavattiṁ ñatvā “ajja mayā gantuṁ vaṭṭatī”ti Buddhaseyyāya uṭṭhāya surattadupaṭṭaṁ nivāsetvā vijjulataṁ viya

1. Khu 2. 304 piṭṭhe.

“အယျ သကလံ အမ္ဗဝနံ ဘိက္ခူဟိ ပရိပုဏ္ဏ”န္တိ ဇီဝကဿ အာရောစေသိ။ ထေရောပိ ခေါ တတ္ထေဝ—

> သဟဿက္ခတ္တုမတ္တာနံ၊ နိမ္မိနိတွာန ပန္ထကော။
> နိသီဒမ္ဗဝနေ ရမ္မေ၊ ယာဝ ကာလပ္ပဝေဒနာတိ[1]။

အထ သတ္ထာ တံ ပုရိသံ အာဟ “ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ‘သတ္ထာ စူဠပန္ထကံ နာမ ပက္ကောသတီ’တိ ဝဒေဟီ”တိ။ တေန ဂန္တွာ တထာဝုတ္တေ “အဟံ စူဠပန္ထကော၊ အဟံ စူဠပန္ထကော”တိ မုခသဟဿံ ဥဋ္ဌဟိ။ ပုရိသော ဂန္တွာ “သဗ္ဗေပိ ကိရ တေ ဘန္တေ စူဠပန္ထကာယေဝ နာမာ”တိ အာဟ။ တေန ဟိ တွံ ဂန္တွာ ယော ပဌမံ “အဟံ စူဠပန္ထကော”တိ ဝဒတိ၊ တံ ဟတ္ထေ ဂဏှ၊ အဝသေသာ အန္တရဓာယိဿန္တီတိ။ သော တထာ အကာသိ၊ တာဝဒေဝ သဟဿမတ္တာ ဘိက္ခူ အန္တရဓာယိံသု။ ထေရော တေန ပုရိသေန သဒ္ဓိံ အဂမာသိ။ သတ္ထာ ဘတ္တကိစ္စပရိယောသာနေ ဇီဝကံ အာမန္တေသိ “ဇီဝက စူဠပန္ထကဿ ပတ္တံ ဂဏှ၊ အယံ တေ အနုမောဒနံ ကရိဿတီ”တိ။ ဇီဝကော တထာ အကာသိ။ ထေရော သီဟနာဒံ နဒန္တော တရုဏသီဟော ဝိယ တီဏိ ပိဋကာနိ သံခေါဘေတွာ အနုမောဒနံ အကာသိ။

သတ္ထာ ဥဋ္ဌာယာသနာ ဘိက္ခုသံဃပရိဝါရော ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဘိက္ခူဟိ ဝတ္တေ ဒဿိတေ ဥဋ္ဌာယာသနာ ဂန္ဓကုဋိပ္ပမုခေ ဌတွာ ဘိက္ခုသံဃဿ သုဂတောဝါဒံ ဒတွာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေတွာ ဘိက္ခုသံဃံ ဥယျောဇေတွာ သုရဘိဂန္ဓဝါသိတံ ဂန္ဓကုဋိံ ပဝိသိတွာ ဒက္ခိဏေန ပဿေန သီဟသေယျံ ဥပဂတော။ အထ သာယနှသမယေ ဓမ္မသဘာယံ ဘိက္ခူ ဣတော စိတော စ သမောသရိတွာ ရတ္တကမ္ဗလသာဏိံ ပရိက္ခိပန္တာ ဝိယ နိသီဒိတွာ သတ္ထု ဂုဏကထံ အာရဘိံသု “အာဝုသော မဟာပန္ထကော စူဠပန္ထကဿ အဇ္ဈာသယံ အဇာနန္တော ‘စတူဟိ မာသေဟိ ဧကဂါထံ ဂဏှိတုံ န သက္ကောတိ၊ ဒန္ဓော အယ’န္တိ ဝိဟာရာ နိက္ကဍ္ဎိ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ပန အတ္တနော အနုတ္တရဓမ္မရာဇတာယ ဧကသ္မိံယေဝဿ အန္တရဘတ္တေ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ အဒါသိ၊ တီဏိ ပိဋကာနိ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိယေဝ အာဂတာနိ၊ အဟော ဗုဒ္ဓါနံ ဗလံ နာမ မဟန္တ”န္တိ။

အထ ဘဂဝါ ဓမ္မသဘာယံ ဣမံ ကထာပဝတ္တိံ ဉတွာ “အဇ္ဇ မယာ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဗုဒ္ဓသေယျာယ ဥဋ္ဌာယ သုရတ္တဒုပဋ္ဋံ နိဝါသေတွာ ဝိဇ္ဇုလတံ ဝိယ

၁-ခု ၂-၃၀၄-ပိဋ္ဌေ။

kāyabandhanaṁ bandhitvā rattakambalasadisaṁ Sugatamahācīvaraṁ pārupitvā surabhigandhakuṭito nikkhamma mattavāraṇo viya sīhavikkantavilāsena vijambhamāno sīho viya[1] anantāya Buddhalīlāya dhammasabhaṁ gantvā alaṅkatamaṇḍapamajjhe supaññattavarabuddhāsanaṁ abhiruyha chabbaṇṇabuddharasmiyo vissajjento aṇṇavakucchiṁ obhāsayamāno[2] Yugandharamatthake bālasūriyo viya āsanamajjhe nisīdi. Sammāsambuddhe pana āgatamatte bhikkhusaṁgho kathaṁ pacchinditvā tuṇhī ahosi.

Satthā mudukena mettacittena parisaṁ oloketvā "ayaṁ parisā ativiya sobhati, ekassapi hatthakukkuccaṁ vā pādakukkuccaṁ vā ukkāsitasaddo vā khipitasaddo vā natthi, sabbepime Buddhagāravena sagāravā Buddhatejena tajjitā mayi āyukappampi akathetvā nisinne paṭhamaṁ kathaṁ samuṭṭhāpetvā na kathessanti, kathāsamuṭṭhāpanavattaṁ nāma mayāva jānitabbaṁ, ahameva paṭhamaṁ kathessāmī"ti madhurena brahmassarena bhikkhū āmantetvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā, kā ca pana vo antarākathā vippakatā"ti āha. Bhante na mayaṁ imasmiṁ ṭhāne nisinnā aññaṁ tiracchānakathaṁ kathema, tumhākaṁyeva pana guṇe vaṇṇayamānā nisinnāmha "āvuso Mahāpanthako Cūḷapanthakassa ajjhāsayaṁ ajānanto 'catūhi māsehi ekaṁ gāthaṁ gaṇhituṁ na sakkoti, dandho ayan'ti vihārā nikkaḍḍhi, Sammāsambuddho pana anuttaradhammarājatāya ekasmiṁ yevassa antarabhatte saha paṭisambhidāhi arahattaṁ adāsi, aho Buddhānaṁ balaṁ nāma mahantan"ti. Satthā bhikkhūnaṁ kathaṁ sutvā "bhikkhave Cūḷapanthako maṁ nissāya idāni tāva dhammesu dhammamahantataṁ patto, pubbe pana maṁ nissāya bhogesupi bhogamahantataṁ pāpuṇī"ti āha. Bhikkhū tassatthassa āvibhāvatthaṁ Bhagavantaṁ yāciṁsu. Bhagavā bhavantarena paṭicchannaṁ kāraṇaṁ pākaṭaṁ akāsi.

Atīte Kāsiraṭṭhe Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto seṭṭhikule nibbattitvā vayappatto seṭṭhiṭṭhānaṁ labhitvā Cūḷaseṭṭhi nāma ahosi, so paṇḍito byatto sabbanimittāni jānāti. So ekadivasaṁ rājupaṭṭhānaṁ gacchanto antaravīthiyaṁ matamūsikaṁ taṅkhaṇaññeva

1. Mattavaravāraṇasīhavikkantavilāsena (Sī, Syā, I), mattavāraṇasīhavikkantavilāso viya (Ka)
2. Saṅkhobhayamāno (Syā), khobhayamāno (Ka)

ကာယဗန္ဓနံ ဗန္ဓိတွာ ရတ္တကမ္ဗလသဒိသံ သုဂတမဟာစီဝရံ ပါရုပိတွာ သုရဘိဂန္ဓကုဋိတော နိက္ခမ္မ မတ္တဝါရဏော ဝိယ သီဟဝိက္ကန္တဝိလာသေန ဝိဇမ္ဘမာနော သီဟော ဝိယ[၁] အနန္တာယ ဗုဒ္ဓလီလာယ ဓမ္မသဘံ ဂန္တွာ အလင်္ကတမဏ္ဍပမဇ္ဈေ သုပညတ္တဝရဗုဒ္ဓါသနံ အဘိရုယှ ဆဗ္ဗဏ္ဏဗုဒ္ဓရသ္မိယော ဝိဿဇ္ဇေန္တော အဏ္ဏဝကုစ္ဆိံ ဩဘာသယမာနော[၂] ယုဂန္ဓရမတ္ထကေ ဗာလသူရိယော ဝိယ အာသနမဇ္ဈေ နိသီဒိ။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေ ပန အာဂတမတ္တေ ဘိက္ခုသံဃော ကထံ ပစ္ဆိန္ဒိတွာ တုဏှီ အဟောသိ။

သတ္ထာ မုဒုကေန မေတ္တစိတ္တေန ပရိသံ ဩလောကေတွာ "အယံ ပရိသာ အတိဝိယ သောဘတိ၊ ဧကဿပိ ဟတ္ထကုက္ကုစ္စံ ဝါ ပါဒကုက္ကုစ္စံ ဝါ ဥက္ကာသိတသဒ္ဒေါ ဝါ ခိပိတသဒ္ဒေါ ဝါ နတ္ထိ၊ သဗ္ဗေပိမေ ဗုဒ္ဓဂါရဝေန သဂါရဝါ ဗုဒ္ဓတေဇေန တဇ္ဇိတာ မယိ အာယုကပ္ပမ္ပိ အကထေတွာ နိသိန္နေ ပဌမံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေတွာ န ကထေဿန္တိ၊ ကထာသမုဋ္ဌာပနဝတ္တံ နာမ မယာဝ ဇာနိတဗ္ဗံ၊ အဟမေဝ ပဌမံ ကထေဿာမီ"တိ မဓုရေန ဗြဟ္မဿရေန ဘိက္ခူ အာမန္တေတွာ "ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ၊ ကာ စ ပန ဝေါ အန္တရာကထာ ဝိပ္ပကတာ"တိ အာဟ။ ဘန္တေ န မယံ ဣမသ္မိံ ဌာနေ နိသိန္နာ အညံ တိရစ္ဆာနကထံ ကထေမ၊ တုမှာကံယေဝ ပန ဂုဏေ ဝဏ္ဏယမာနာ နိသိန္နာမှ "အာဝုသော မဟာပန္ထကော စူဠပန္ထကဿ အဇ္ဈာသယံ အဇာနန္တော 'စတူဟိ မာသေဟိ ဧကံ ဂါထံ ဂဏှိတုံ န သက္ကောတိ၊ ဒန္ဓော အယ'န္တိ ဝိဟာရာ နိက္ကဍ္ဎိ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ပန အနုတ္တရဓမ္မရာဇတာယ ဧကသ္မိံယေဝဿ အန္တရဘတ္တေ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ အဒါသိ၊ အဟော ဗုဒ္ဓါနံ ဗလံ နာမ မဟန္တ"န္တိ။ သတ္ထာ ဘိက္ခူနံ ကထံ သုတွာ "ဘိက္ခဝေ စူဠပန္ထကော မံ နိဿာယ ဣဒါနိ တာဝ ဓမ္မေသု ဓမ္မမဟန္တတံ ပတ္တော၊ ပုဗ္ဗေ ပန မံ နိဿာယ ဘောဂေသုပိ ဘောဂမဟန္တတံ ပါပုဏိ"တိ အာဟ။ ဘိက္ခူ တဿတ္ထဿ အာဝိဘာဝတ္ထံ ဘဂဝန္တံ ယာစိံသု။ ဘဂဝါ ဘဝန္တရေန ပဋိစ္ဆန္နံ ကာရဏံ ပါကဋံ အကာသိ။

အတီတေ ကာသိရဋ္ဌေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော သေဋ္ဌိကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော သေဋ္ဌိဋ္ဌာနံ လဘိတွာ စူဠသေဋ္ဌိ နာမ အဟောသိ၊ သော ပဏ္ဍိတော ဗျတ္တော သဗ္ဗနိမိတ္တာနိ ဇာနာတိ။ သော ဧကဒိဝသံ ရာဇုပဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆန္တော အန္တရဝီထိယံ မတမူသိကံ ဒိသွာ တင်္ခဏညေဝ

၁-မတ္တဝရဝါရဏသီဟဝိက္ကန္တဝိလာသေန (သီ၊ သျာ၊ ဣ)၊ မတ္တဝါရဏသီဟဝိက္ကန္တဝိလာသော ဝိယ (က)
၂-သင်္ခေါဘယမာနော (သျာ)၊ ခေါဘယမာနော (က)

nakkhattaṁ samānetvā idamāha “sakkā cakkhumatā kulaputtena imaṁ undūraṁ gahetvā puttadārabharaṇañca kātuṁ kammante ca payojetun”ti. Aññataro duggatakulaputto taṁ seṭṭhissa vacanaṁ sutvā “nāyaṁ ajānitvā kathessatī”ti taṁ mūsikaṁ gahetvā ekasmiṁ āpaṇe biḷālassatthāya vikkiṇitvā kākaṇikaṁ labhitvā tāya kākaṇikāya phāṇitaṁ gahetvā ekena ghaṭena pānīyaṁ gaṇhi. So araññato āgacchante mālākāre disvā thokaṁ thokaṁ phāṇitakhaṇḍaṁ datvā uḷuṅkena pānīyaṁ adāsi, te cassa ekekaṁ pupphamuṭṭhiṁ adaṁsu. So tena pupphamūlena punadivasepi phāṇitañca pānīyaghaṭañca gahetvā pupphārāmameva gato. Tassa taṁ divasaṁ mālākārā aḍḍhocitake pupphagacche datvā agamaṁsu. So na cirasseva iminā upāyena aṭṭha kahāpaṇe labhi.

Puna ekasmiṁ vātavuṭṭhidivase rājuyyāne bahū sukkhadaṇḍakā ca sākhā ca palāsañca vātena pātitaṁ hoti, uyyānapālo chaḍḍetuṁ upāyaṁ na passati. So tattha gantvā “sace imāni dārupaṇṇāni mayhaṁ dassasi, ahaṁ te imāni sabbāni nīharissāmī”ti uyyānapālaṁ āha, so “gaṇha ayyā”ti sampaṭicchi. Cūḷantevāsiko dārakānaṁ kīḷanamaṇḍalaṁ gantvā phāṇitaṁ datvā muhuttena sabbāni dārupaṇṇāni nīharāpetvā uyyānadvāre rāsiṁ kāresi. Tadā rājakumbhakāro rājakule bhājanānaṁ pacanatthāya dārūni pariyesamāno uyyānadvāre tāni disvā tassa hatthato kiṇitvā gaṇhi. Taṁ divasaṁ Cūḷantevāsiko dāruvikkayena soḷasa kahāpaṇe cāṭi-ādīni ca pañca bhājanāni labhi.

So catuvīsatiyā kahāpaṇesu jātesu “atthi ayaṁ upāyo mayhan”ti nagaradvārato avidūre ṭhāne ekaṁ pānīyacāṭiṁ ṭhapetvā pañcasate tiṇahārake pānīyena upaṭṭhahi. Te āhaṁsu “samma tvaṁ amhākaṁ bahūpakāro, kiṁ te karomā”ti. So “mayhaṁ kicce uppanne karissathā”ti vatvā ito cito ca vicaranto thalapathakammikena ca jalapathakammikena ca saddhiṁ mittasanthavaṁ akāsi. Tassa thalapathakammiko “sve imaṁ nagaraṁ assavāṇijako pañca assasatāni gahetvā āgamissatī”ti ācikkhi. So tassa vacanaṁ sutvā tiṇahārake āha “ajja mayhaṁ ekekaṁ tiṇakalāpaṁ detha, mayā ca tiṇe avikkiṇite attano tiṇaṁ mā vikkiṇathā”ti. Te “sādhū”ti

နက္ခတ္တံ သမာနေတွာ ဣဒမာဟ “သက္ကာ စက္ခုမတာ ကုလပုတ္တေန ဣမံ ဥန္ဒူရံ ဂဟေတွာ ပုတ္တဒါရဘရဏဉ္စ ကာတုံ ကမ္မန္တေ စ ပယောဇေတု”န္တိ။ အညတရော ဒုဂ္ဂတကုလပုတ္တော တံ သေဋ္ဌိဿ ဝစနံ သုတွာ “နာယံ အဇာနိတွာ ကထေဿတီ”တိ တံ မူသိကံ ဂဟေတွာ ဧကသ္မိံ အာပဏေ ဗိဠာလဿတ္ထာယ ဝိက္ကိဏိတွာ ကာကဏိကံ လဘိတွာ တာယ ကာကဏိကာယ ဖာဏိတံ ဂဟေတွာ ဧကေန ဃဋေန ပါနီယံ ဂဏှိ။ သော အရညတော အာဂစ္ဆန္တေ မာလာကာရေ ဒိသွာ ထောကံ ထောကံ ဖာဏိတခဏ္ဍံ ဒတွာ ဥဠုင်္ကေန ပါနီယံ အဒါသိ၊ တေ စဿ ဧကေကံ ပုပ္ဖမုဋ္ဌိံ အဒံသု။ သော တေန ပုပ္ဖမူလေန ပုနဒိဝသေပိ ဖာဏိတဉ္စ ပါနီယဃဋဉ္စ ဂဟေတွာ ပုပ္ဖာရာမမေဝ ဂတော။ တဿ တံ ဒိဝသံ မာလာကာရာ အဍ္ဍောစိတကေ ပုပ္ဖဂစ္ဆေ ဒတွာ အဂမံသု။ သော န စိရဿေဝ ဣမိနာ ဥပါယေန အဋ္ဌ ကဟာပဏေ လဘိ။

ပုန ဧကသ္မိံ ဝါတဝုဋ္ဌိဒိဝသေ ရာဇုယျာနေ ဗဟူ သုက္ခဒဏ္ဍကာ စ သာခါ စ ပလာသဉ္စ ဝါတေန ပါတိတံ ဟောတိ၊ ဥယျာနပါလော ဆဍ္ဍေတုံ ဥပါယံ န ပဿတိ။ သော တတ္ထ ဂန္တွာ “သစေ ဣမာနိ ဒါရုပဏ္ဏာနိ မယှံ ဒဿသိ၊ အဟံ တေ ဣမာနိ သဗ္ဗာနိ နီဟရိဿာမီ”တိ ဥယျာနပါလံ အာဟ၊ သော “ဂဏှ အယျာ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိ။ စူဠန္တေဝါသိကော ဒါရကာနံ ကီဠနမဏ္ဍလံ ဂန္တွာ ဖာဏိတံ ဒတွာ မုဟုတ္တေန သဗ္ဗာနိ ဒါရုပဏ္ဏာနိ နီဟရာပေတွာ ဥယျာနဒွါရေ ရာသိံ ကာရေသိ။ တဒါ ရာဇကုမ္ဘကာရော ရာဇကုလေ ဘာဇနာနံ ပစနတ္ထာယ ဒါရူနိ ပရိယေသမာနော ဥယျာနဒွါရေ တာနိ ဒိသွာ တဿ ဟတ္ထတော ကိဏိတွာ ဂဏှိ။ တံ ဒိဝသံ စူဠန္တေဝါသိကော ဒါရုဝိက္ကယေန သောဠသ ကဟာပဏေ စာဋိအာဒီနိ စ ပဉ္စ ဘာဇနာနိ လဘိ။

သော စတုဝီသတိယာ ကဟာပဏေသု ဇာတေသု “အတ္ထိ အယံ ဥပါယော မယှ”န္တိ နဂရဒွါရတော အဝိဒူရေ ဌာနေ ဧကံ ပါနီယစာဋိံ ဌပေတွာ ပဉ္စသတေ တိဏဟာရကေ ပါနီယေန ဥပဋ္ဌဟိ။ တေ အာဟံသု “သမ္မ တွံ အမှာကံ ဗဟူပကာရော၊ ကိံ တေ ကရောမာ”တိ။ သော “မယှံ ကိစ္စေ ဥပ္ပန္နေ ကရိဿထာ”တိ ဝတွာ ဣတော စိတော စ ဝိစရန္တော ထလပထကမ္မိကေန စ ဇလပထကမ္မိကေန စ သဒ္ဓိံ မိတ္တသန္ထဝံ အကာသိ။ တဿ ထလပထကမ္မိကော “သွေ ဣမံ နဂရံ အဿဝါဏိဇကော ပဉ္စ အဿသတာနိ ဂဟေတွာ အာဂမိဿတီ”တိ အာစိက္ခိ။ သော တဿ ဝစနံ သုတွာ တိဏဟာရကေ အာဟ “အဇ္ဇ မယှံ ဧကေကံ တိဏကလာပံ ဒေထ၊ မယာ စ တိဏေ အဝိက္ကိဏိတေ အတ္တနော တိဏံ မာ ဝိက္ကိဏာထာ”တိ။ တေ “သာဓူ”တိ

sampaṭicchitvā pañca tiṇakalāpasatāni āharitvā tassa ghare pāpayiṁsu. Assavāṇijo sakalanagare assānaṁ gocaraṁ alabhitvā tassa sahassaṁ datvā taṁ tiṇaṁ gaṇhi.

Tato katipāhaccayenassa jalapathakammiko sahāyako ārocesi “paṭṭanamhi mahānāvā āgatā”ti. So “atthi ayaṁ upāyo”ti aṭṭhahi kahāpaṇehi sabbaparivārasampannaṁ tāvakālikaṁ rathaṁ gahetvā mahantena yasena nāvāpaṭṭanaṁ gantvā ekaṁ aṅgulimuddikaṁ nāvikassa saccakāraṁ datvā avidūre ṭhāne sāṇiyā parikkhipāpetvā nisinno purise āṇāpesi “bāhirato vāṇijesu āgatesu tatiyena paṭihārena maṁ ārocethā”ti. “Nāvā āgatā”ti sutvā Bārāṇasito satamattā vāṇijā “bhaṇḍaṁ gaṇhāmā”ti āgamiṁsu. Bhaṇḍaṁ tumhe na labhissatha, asukaṭṭhāne nāma mahāvāṇijena saccakāro dinnoti. Te taṁ sutvā tassa santikaṁ āgatā. Pādamūlikapurisā purimasaññāvasena tatiyena paṭihārena tesaṁ āgatabhāvaṁ ārocesuṁ. Te satamattā vāṇijā ekekaṁ sahassaṁ datvā tena saddhiṁ nāvāya pattikā hutvā puna ekekaṁ sahassaṁ datvā pattiṁ vissajjāpetvā bhaṇḍaṁ attano santakamakaṁsu.

Cūḷantevāsiko dve satasahassāni gaṇhitvā Bārāṇasiṁ āgantvā “kataññunā me bhavituṁ vaṭṭatī”ti ekaṁ satasahassaṁ gāhāpetvā Cūḷaseṭṭhissa samīpaṁ gato. Atha naṁ seṭṭhi “kiṁ te tāta katvā idaṁ dhanaṁ laddhan”ti pucchi. So “tumhehi kathita-upāye ṭhatvā catumāsabbhantareyeva laddhan”ti matamūsikaṁ ādiṁ katvā sabbaṁ vatthuṁ kathesi. Cūḷaseṭṭhi tassa vacanaṁ sutvā “idāni evarūpaṁ dārakaṁ mama santakaṁ kātuṁ vaṭṭatī”ti vayappattaṁ attano dhītaraṁ datvā sakalakuṭumbassa sāmikaṁ akāsi. So seṭṭhino accayena tasmiṁ nagare seṭṭhiṭṭhānaṁ labhi. Bodhisattopi yathākammaṁ agamāsi.

Sammāsambuddhopi imaṁ dhammadesanaṁ kathetvā abhisambuddhova imaṁ gāthaṁ kathesi—

4. “Appakenapi medhāvī, pābhatena vicakkhaṇo.
Samuṭṭhāpeti attānaṁ, aṇuṁ aggiṁva sandhaman”ti.

သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ပဉ္စ တိဏကလာပသတာနိ အာဟရိတွာ တဿ ဃရေ ပါပယိံသု။ အဿဝါဏိဇော သကလနဂရေ အဿာနံ ဂေါစရံ အလဘိတွာ တဿ သဟဿံ ဒတွာ တံ တိဏံ ဂဏှိ။

တတော ကတိပါဟစ္စယေနဿ ဇလပထကမ္မိကော သဟာယကော အာရောစေသိ “ပဋ္ဋနမှိ မဟာနာဝါ အာဂတာ”တိ။ သော “အတ္ထိ အယံ ဥပါယော”တိ အဋ္ဌဟိ ကဟာပဏေဟိ သဗ္ဗပရိဝါရသမ္ပန္နံ တာဝကာလိကံ ရထံ ဂဟေတွာ မဟန္တေန ယသေန နာဝါပဋ္ဋနံ ဂန္တွာ ဧကံ အင်္ဂုလိမုဒ္ဒိကံ နာဝိကဿ သစ္စကာရံ ဒတွာ အဝိဒူရေ ဌာနေ သာဏိယာ ပရိက္ခိပါပေတွာ နိသိန္နော ပုရိသေ အာဏာပေသိ “ဗာဟိရတော ဝါဏိဇေသု အာဂတေသု တတိယေန ပဋိဟာရေန မံ အာရောစေထာ”တိ။ “နာဝါ အာဂတာ”တိ သုတွာ ဗာရာဏသိတော သတမတ္တာ ဝါဏိဇာ “ဘဏ္ဍံ ဂဏှာမာ”တိ အာဂမိံသု။ ဘဏ္ဍံ တုမှေ န လဘိဿထ၊ အသုကဋ္ဌာနေ နာမ မဟာဝါဏိဇေန သစ္စကာရော ဒိန္နောတိ။ တေ တံ သုတွာ တဿ သန္တိကံ အာဂတာ။ ပါဒမူလိကပုရိသာ ပုရိမသညာဝသေန တတိယေန ပဋိဟာရေန တေသံ အာဂတဘာဝံ အာရောစေသုံ။ တေ သတမတ္တာ ဝါဏိဇာ ဧကေကံ သဟဿံ ဒတွာ တေန သဒ္ဓိံ နာဝါယ ပတ္တိကာ ဟုတွာ ပုန ဧကေကံ သဟဿံ ဒတွာ ပတ္တိံ ဝိဿဇ္ဇာပေတွာ ဘဏ္ဍံ အတ္တနော သန္တကမကံသု။

စူဠန္တေဝါသိကော ဒွေ သတသဟဿာနိ ဂဏှိတွာ ဗာရာဏသိံ အာဂန္တွာ “ကတညုနာ မေ ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဧကံ သတသဟဿံ ဂါဟာပေတွာ စူဠသေဋ္ဌိဿ သမီပံ ဂတော။ အထ နံ သေဋ္ဌိ “ကိံ တေ တာတ ကတွာ ဣဒံ ဓနံ လဒ္ဓ”န္တိ ပုစ္ဆိ။ သော “တုမှေဟိ ကထိတဥပါယေ ဌတွာ စတုမာသဗ္ဘန္တရေယေဝ လဒ္ဓ”န္တိ မတမူသိကံ အာဒိံ ကတွာ သဗ္ဗံ ဝတ္ထုံ ကထေသိ။ စူဠသေဋ္ဌိ တဿ ဝစနံ သုတွာ “ဣဒါနိ ဧဝရူပံ ဒါရကံ မမ သန္တကံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဝယပ္ပတ္တံ အတ္တနော ဓီတရံ ဒတွာ သကလကုဋုမ္ဗဿ သာမိကံ အကာသိ။ သော သေဋ္ဌိနော အစ္စယေန တသ္မိံ နဂရေ သေဋ္ဌိဋ္ဌာနံ လဘိ။ ဗောဓိသတ္တောပိ ယထာကမ္မံ အဂမာသိ။

သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါပိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ ကထေတွာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါဝ ဣမံ ဂါထံ ကထေသိ—

၄။ “အပ္ပကေနပိ မေဓာဝီ၊ ပါဘတေန ဝိစက္ခဏော။
သမုဋ္ဌာပေတိ အတ္တာနံ၊ အဏုံ အဂ္ဂိံဝ သန္ဓမ”န္တိ။

Tattha **appakenapī**ti thokenapi parittakenapi. **Medhāvī**ti paññavā. **Pābhatenā**ti bhaṇḍamūlena. **Vicakkhaṇo**ti vohārakusalo. **Samuṭṭhāpeti attānan**ti mahantaṁ dhanañca yasañca uppādetvā tattha attānaṁ saṇṭhāpeti patiṭṭhāpeti. Yathā kiṁ? **Aṇuṁ aggiṁva sandhamaṁ,** yathā paṇḍitapuriso parittaṁ aggiṁ anukkamena gomayacuṇṇādīni pakkhipitvā mukhavātena dhamanto samuṭṭhāpeti vaḍḍheti mahantaṁ aggikkhandhaṁ karoti, evameva paṇḍito thokampi pābhataṁ labhitvā nānā-upāyehi payojetvā dhanañca yasañca vaḍḍheti, vaḍḍhetvā ca pana tattha attānaṁ patiṭṭhāpeti, tāya eva vā pana dhanayasamahantatāya attānaṁ samuṭṭhāpeti, abhiññātaṁ pākaṭaṁ karotīti attho.

Iti Bhagavā "bhikkhave Cūḷapanthako maṁ nissāya idāni dhammesu dhammamahantataṁ patto, pubbe pana bhogesupi bhogamahantataṁ pāpuṇī"ti evaṁ imaṁ dhammadesanaṁ dassetvā dve vatthūni kathetvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi "tadā Cūḷantevāsiko Cūḷapanthako ahosi, cūḷakaseṭṭhi pana ahameva ahosin"ti desanaṁ niṭṭhāpesi.

Cūḷaseṭṭhijātakavaṇṇanā catutthā.

5. Taṇḍulanāḷijātakavaṇṇanā

Kimagghati taṇḍulanāḷikāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Lāludāyittheraṁ ārabbha kathesi. Tasmiṁ samaye āyasmā Dabbo Mallaputto saṁghassa bhattuddesako hoti. Tasmiṁ pātova salākabhattāni uddisamāne Lāludāyittherassa kadāci varabhattaṁ pāpuṇāti, kadāci lāmakabhattaṁ. So lāmakabhattassa pattadivase salākaggaṁ ākulaṁ karoti, "kiṁ Dabbova salākaṁ dātuṁ jānāti, amhe na jānāmā"ti vadati. Tasmiṁ salākaggaṁ ākulaṁ karonte "handa dāni tvameva salākaṁ dehī"ti salākapacchiṁ adaṁsu. Tato paṭṭhāya so saṁghassa salākaṁ adāsi. Dento ca pana "idaṁ varabhattan"ti vā "lāmakabhattan"ti vā "asukavassagge varabhattan"ti vā "asukavassagge lāmakabhattan"ti vā na jānāti, ṭhitikaṁ karontopi "asukavassagge ṭhitikā"ti

တတ္ထ **အပ္ပကေနပီ**တိ ထောကေနပိ ပရိတ္တကေနပိ။ **မေဓာဝီ**တိ ပညဝါ။ **ပါဘတေနာ**တိ ဘဏ္ဍမူလေန။ **ဝိစက္ခဏော**တိ ဝေါဟာရကုသလော။ **သမုဋ္ဌာပေတိ အတ္တာန**န္တိ မဟန္တံ ဓနဉ္စ ယသဉ္စ ဥပ္ပါဒေတွာ တတ္ထ အတ္တာနံ သဏ္ဌာပေတိ ပတိဋ္ဌာပေတိ။ ယထာ ကိံ? **အဏုံ အဂ္ဂိံဝ သန္ဓမံ၊** ယထာ ပဏ္ဍိတပုရိသော ပရိတ္တံ အဂ္ဂိံ အနုက္ကမေန ဂေါမယစုဏ္ဏာဒီနိ ပက္ခိပိတွာ မုခဝါတေန ဓမန္တော သမုဋ္ဌာပေတိ ဝဍ္ဎေတိ မဟန္တံ အဂ္ဂိက္ခန္ဓံ ကရောတိ၊ ဧဝမေဝ ပဏ္ဍိတော ထောကမ္ပိ ပါဘတံ လဘိတွာ နာနာဥပါယေဟိ ပယောဇေတွာ ဓနဉ္စ ယသဉ္စ ဝဍ္ဎေတိ၊ ဝဍ္ဎေတွာ စ ပန တတ္ထ အတ္တာနံ ပတိဋ္ဌာပေတိ၊ တာယ ဧဝ ဝါ ပန ဓနယသမဟန္တတာယ အတ္တာနံ သမုဋ္ဌာပေတိ၊ အဘိညာတံ ပါကဋံ ကရောတီတိ အတ္ထော။

ဣတိ ဘဂဝါ "ဘိက္ခဝေ စူဠပန္ထကော မံ နိဿာယ ဣဒါနိ ဓမ္မေသု ဓမ္မမဟန္တတံ ပတ္တော၊ ပုဗ္ဗေ ပန ဘောဂေသုပိ ဘောဂမဟန္တတံ ပါပုဏီ"တိ ဧဝံ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ ဒဿေတွာ ဒွေ ဝတ္ထူနိ ကထေတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ စူဠန္တေဝါသိကော စူဠပန္ထကော အဟောသိ၊ စူဠကသေဋ္ဌိ ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ။

စူဠသေဋ္ဌိဇာတကဝဏ္ဏနာ စတုတ္ထာ။

၅-တဏ္ဍုလနာဠိဇာတကဝဏ္ဏနာ

ကိမဂ္ဃတိ တဏ္ဍုလနာဠိကာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော လာဠုဒါယိတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တသ္မိံ သမယေ အာယသ္မာ ဒဗ္ဗော မလ္လပုတ္တော သံဃဿ ဘတ္တုဒ္ဒေသကော ဟောတိ။ တသ္မိံ ပါတောဝ သလာကဘတ္တာနိ ဥဒ္ဒိသမာနေ လာဠုဒါယိတ္ထေရဿ ကဒါစိ ဝရဘတ္တံ ပါပုဏာတိ, ကဒါစိ လာမကဘတ္တံ။ သော လာမကဘတ္တဿ ပတ္တဒိဝသေ သလာကဂ္ဂံ အာကုလံ ကရောတိ၊ "ကိံ ဒဗ္ဗောဝ သလာကံ ဒါတုံ ဇာနာတိ၊ အမှေ န ဇာနာမာ"တိ ဝဒတိ။ တသ္မိံ သလာကဂ္ဂံ အာကုလံ ကရောန္တေ "ဟန္ဒ ဒါနိ တွမေဝ သလာကံ ဒေဟီ"တိ သလာကပစ္ဆိံ အဒံသု။ တတော ပဋ္ဌာယ သော သံဃဿ သလာကံ အဒါသိ။ ဒေန္တော စ ပန "ဣဒံ ဝရဘတ္တ"န္တိ ဝါ "လာမကဘတ္တ"န္တိ ဝါ "အသုကဝဿဂ္ဂေ ဝရဘတ္တ"န္တိ ဝါ "အသုကဝဿဂ္ဂေ လာမကဘတ္တ"န္တိ ဝါ န ဇာနာတိ၊ ဌိတိကံ ကရောန္တောပိ "အသုကဝဿဂ္ဂေ ဌိတိကာ"တိ

na sallakkheti. Bhikkhūnaṁ ṭhitavelāya “imasmiṁ ṭhāne ayaṁ ṭhitikā ṭhitā, imasmiṁ ṭhāne ayan”ti bhūmiyaṁ vā bhittiyaṁ vā lekhaṁ kaḍḍhati. Punadivase salākagge bhikkhū mandatarā vā honti bahutarā vā, tesu mandataresu lekhā heṭṭhā hoti, bahutaresu upari. So ṭhitikaṁ ajānanto lekhāsaññāya salākaṁ deti.

Athanaṁ bhikkhū “āvuso Udāyi lekhā nāma heṭṭhā vā hoti upari vā, varabhattaṁ pana asukavassagge ṭhitaṁ, lāmakabhattaṁ asukavassagge”ti āhaṁsu. So bhikkhū paṭippharanto “yadi evaṁ ayaṁ lekhā kasmā evaṁ ṭhitā, kiṁ ahaṁ tumhākaṁ saddahāmi, imissā lekhāya saddahāmī”ti vadati. Atha naṁ daharā ca sāmaṇerā ca “āvuso Lāludāyi tayi salākaṁ dente bhikkhū lābhena parihāyanti, na tvaṁ dātuṁ anucchaviko, gaccha ito”ti salākaggato nikkaḍḍhiṁsu. Tasmiṁ khaṇe salākagge mahantaṁ kolāhalaṁ ahosi. Taṁ sutvā Satthā Ānandattheraṁ pucchi “Ānanda salākagge mahantaṁ kolāhalaṁ, kiṁ saddo nāmeso”ti. Thero Tathāgatassa tamatthaṁ ārocesi, “Ānanda na idāneva Lāludāyi attano bālatāya paresaṁ lābhahāniṁ karoti, pubbepi akāsiyevā”ti āha. Thero tassatthassa āvibhāvatthaṁ Bhagavantaṁ yāci, Bhagavā bhavantarena paṭicchannaṁ kāraṇaṁ pākaṭaṁ akāsi.

Atīte Kāsiraṭṭhe Bārāṇasiyaṁ Brahmadatto rājā ahosi, tadā amhākaṁ bodhisatto tassa agghāpaniko[1] ahosi, hatthi-assādīni ceva maṇisuvaṇṇādīni ca agghāpesi, agghāpetvā bhaṇḍasāmikānaṁ bhaṇḍānurūpameva mūlaṁ dāpesi. Rājā pana luddho hoti, so lobhapakatitāya evaṁ cintesi “ayaṁ agghāpaniko evaṁ agghāpento na cirasseva mama gehe dhanaṁ parikkhayaṁ gamessati, aññaṁ agghāpanikaṁ karissāmī”ti. So sīhapañjaraṁ ugghāṭetvā rājaṅgaṇaṁ olokento ekaṁ gāmikamanussaṁ lolabālaṁ rājaṅgaṇena gacchantaṁ disvā “esa mayhaṁ agghāpanikakammaṁ kātuṁ sakkhissatī”ti taṁ pakkosāpetvā “sakkhissasi bhaṇe amhākaṁ agghāpanikakammaṁ kātun”ti āha. Sakkhissāmi devāti. Rājā attano dhanarakkhaṇatthāya taṁ bālaṁ agghāpanikakamme ṭhapesi, tato paṭṭhāya so bālo hatthi-assādīni agghāpento agghaṁ

1. Agghakārako (Sī, I)

န သလ္လက္ခေတိ။ ဘိက္ခူနံ ဌိတဝေလာယ “ဣမသ္မိံ ဌာနေ အယံ ဌိတိကာ ဌိတာ၊ ဣမသ္မိံ ဌာနေ အယ”န္တိ ဘူမိယံ ဝါ ဘိတ္တိယံ ဝါ လေခံ ကဍ္ဎတိ။ ပုနဒိဝသေ သလာကဂ္ဂေ ဘိက္ခူ မန္ဒတရာ ဝါ ဟောန္တိ ဗဟုတရာ ဝါ၊ တေသု မန္ဒတရေသု လေခါ ဟေဋ္ဌာ ဟောတိ၊ ဗဟုတရေသု ဥပရိ။ သော ဌိတိကံ အဇာနန္တော လေခါသညာယ သလာကံ ဒေတိ။

အထ နံ ဘိက္ခူ “အာဝုသော ဥဒါယိ လေခါ နာမ ဟေဋ္ဌာ ဝါ ဟောတိ ဥပရိ ဝါ၊ ဝရဘတ္တံ ပန အသုကဝဿဂ္ဂေ ဌိတံ၊ လာမကဘတ္တံ အသုကဝဿဂ္ဂေ”တိ အာဟံသု။ သော ဘိက္ခူ ပဋိပ္ဖရန္တော “ယဒိ ဧဝံ အယံ လေခါ ကသ္မာ ဧဝံ ဌိတာ၊ ကိံ အဟံ တုမှာကံ သဒ္ဒဟာမိ၊ ဣမိဿာ လေခါယ သဒ္ဒဟာမီ”တိ ဝဒတိ။ အထ နံ ဒဟရာ စ သာမဏေရာ စ “အာဝုသော လာလုဒါယိ တယိ သလာကံ ဒေန္တေ ဘိက္ခူ လာဘေန ပရိဟာယန္တိ၊ န တွံ ဒါတုံ အနုစ္ဆဝိကော၊ ဂစ္ဆ ဣတော”တိ သလာကဂ္ဂတော နိက္ကဍ္ဎိံသု။ တသ္မိံ ခဏေ သလာကဂ္ဂေ မဟန္တံ ကောလာဟလံ အဟောသိ။ တံ သုတွာ သတ္ထာ အာနန္ဒတ္ထေရံ ပုစ္ဆိ “အာနန္ဒ သလာကဂ္ဂေ မဟန္တံ ကောလာဟလံ၊ ကိံ သဒ္ဒေါ နာမေသော”တိ။ ထေရော တထာဂတဿ တမတ္ထံ အာရောစေသိ၊ “အာနန္ဒ န ဣဒါနေဝ လာလုဒါယိ အတ္တနော ဗာလတာယ ပရေသံ လာဘဟာနိံ ကရောတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ အကာသိယေဝါ”တိ အာဟ။ ထေရော တဿတ္ထဿ အာဝိဘာဝတ္ထံ ဘဂဝန္တံ ယာစိ၊ ဘဂဝါ ဘဝန္တရေန ပဋိစ္ဆန္နံ ကာရဏံ ပါကဋံ အကာသိ။

အတီတေ ကာသိရဋ္ဌေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တော ရာဇာ အဟောသိ၊ တဒါ အမှာကံ ဗောဓိသတ္တော တဿ အဂ္ဃာပနိကော[၁] အဟောသိ၊ ဟတ္ထိအဿာဒီနိ စေဝ မဏိသုဝဏ္ဏာဒီနိ စ အဂ္ဃာပေသိ၊ အဂ္ဃာပေတွာ ဘဏ္ဍသာမိကာနံ ဘဏ္ဍာနုရူပမေဝ မူလံ ဒါပေသိ။ ရာဇာ ပန လုဒ္ဓေါ ဟောတိ၊ သော လောဘပကတိတာယ ဧဝံ စိန္တေသိ “အယံ အဂ္ဃာပနိကော ဧဝံ အဂ္ဃာပေန္တော န စိရဿေဝ မမ ဂေဟေ ဓနံ ပရိက္ခယံ ဂမေဿတိ၊ အညံ အဂ္ဃာပနိကံ ကရိဿာမီ”တိ။ သော သီဟပဉ္ဇရံ ဥဂ္ဃာဋေတွာ ရာဇင်္ဂဏံ ဩလောကေန္တော ဧကံ ဂါမိကမနုဿံ လောလဗာလံ ရာဇင်္ဂဏေန ဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ “ဧသ မယှံ အဂ္ဃာပနိကကမ္မံ ကာတုံ သက္ခိဿတီ”တိ တံ ပက္ကောသာပေတွာ “သက္ခိဿသိ ဘဏေ အမှာကံ အဂ္ဃာပနိကကမ္မံ ကာတု”န္တိ အာဟ။ သက္ခိဿာမိ ဒေဝါတိ။ ရာဇာ အတ္တနော ဓနရက္ခဏတ္ထာယ တံ ဗာလံ အဂ္ဃာပနိကကမ္မေ ဌပေသိ၊ တတော ပဋ္ဌာယ သော ဗာလော ဟတ္ထိအဿာဒီနိ အဂ္ဃာပေန္တော အဂ္ဃံ

၁-အဂ္ဃကာရကော (သီ၊ ဣ)

hāpetvā yathāruciyā katheti. Tassa ṭhānantare ṭhitattā yaṁ so katheti, tameva mūlaṁ hoti.

Tasmiṁ kāle Uttarāpathato eko assavāṇijo pañca assasatāni ānesi. Rājā taṁ purisaṁ pakkosāpetvā asse agghāpesi, so pañcannaṁ assasatānaṁ ekaṁ taṇḍulanāḷikaṁ agghamakāsi. Katvā ca pana "assavāṇijassa ekaṁ taṇḍulanāḷikaṁ dethā"ti vatvā asse assasālāyaṁ saṇṭhāpesi. Assavāṇijo porāṇa-agghāpanikassa santikaṁ gantvā taṁ pavattiṁ ārocetvā "idāni kiṁ kattabban"ti pucchi. So āha "tassa purisassa lañjaṁ datvā evaṁ pucchatha 'amhākaṁ tāva assā ekaṁ taṇḍulanāḷikaṁ agghantīti ñātametaṁ, tumhe pana nissāya taṇḍulanāḷiyā agghaṁ jānitukāmamhā, sakkhissatha no rañño santike ṭhatvā sā taṇḍulanāḷikā idaṁ nāma agghatīti vattun'ti, sace sakkomīti vadati, taṁ gahetvā rañño santikaṁ gacchatha, ahampi tattha āgamissāmī"ti.

Assavāṇijo "sādhū"ti bodhisattassa vacanaṁ sampaṭicchitvā agghāpanikassa lañjaṁ datvā tamatthaṁ ārocesi. So lañjaṁ labhitvāva "sakkhissāmi taṇḍulanāḷiṁ agghāpetun"ti. "Tena hi gacchāma rājakulan"ti taṁ ādāya rañño santikaṁ agamāsi. Bodhisattopi aññepi bahū amaccā agamiṁsu. Assavāṇijo rājānaṁ vanditvā āha "deva pañcannaṁ assasatānaṁ ekaṁ taṇḍulanāḷiṁ agghanakabhāvaṁ jānāma[1], sā pana taṇḍulanāḷi kiṁ agghatīti agghāpanikaṁ pucchatha devā"ti. Rājā taṁ pavattiṁ ajānanto "ambho agghāpanika pañca assasatāni kiṁ agghantī"ti pucchi. Taṇḍulanāḷiṁ devāti. "Hotu bhaṇe assā tāva taṇḍulanāḷiṁ agghantu, sā pana kiṁ agghati taṇḍulanāḷikā"ti pucchi. So bālapuriso "Bārāṇasiṁ santarabāhiraṁ agghati taṇḍulanāḷikā"ti āha. So kira bubbe rājānaṁ anuvattanto ekaṁ taṇḍulanāḷiṁ assānaṁ agghamakāsi, puna vāṇijassa hatthato lañjaṁ labhitvā tassā taṇḍulanāḷikāya Bāraṇasiṁ santarabāhiraṁ agghamakāsi. Tadā pana Bārāṇasiyā pākāraparikkhepo dvādasayojaniko hoti. Idamassa antaraṁ, bāhiraṁ pana tiyojanasatikaṁ raṭṭhaṁ. Iti so

1. Jāniṁ (Sī, I)

ဟာပေတွာ ယထာရုစိယာ ကထေတိ။ တဿ ဌာနန္တရေ ဌိတတ္တာ ယံ သော ကထေတိ၊ တမေဝ မူလံ ဟောတိ။

တသ္မိံ ကာလေ ဥတ္တရာပထတော ဧကော အဿဝါဏိဇော ပဉ္စ အဿသတာနိ အာနေသိ။ ရာဇာ တံ ပုရိသံ ပက္ကောသာပေတွာ အဿေ အဂ္ဃာပေသိ၊ သော ပဉ္စန္နံ အဿသတာနံ ဧကံ တဏ္ဍုလနာဠိကံ အဂ္ဃမကာသိ။ ကတွာ စ ပန "အဿဝါဏိဇဿ ဧကံ တဏ္ဍုလနာဠိကံ ဒေထာ"တိ ဝတွာ အဿေ အဿသာလာယံ သဏ္ဌာပေသိ။ အဿဝါဏိဇော ပေါရာဏအဂ္ဃာပနိကဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေတွာ "ဣဒါနိ ကိံ ကတ္တဗ္ဗ"န္တိ ပုစ္ဆိ။ သော အာဟ "တဿ ပုရိသဿ လဉ္ဇံ ဒတွာ ဧဝံ ပုစ္ဆထ 'အမှာကံ တာဝ အဿာ ဧကံ တဏ္ဍုလနာဠိကံ အဂ္ဃန္တီတိ ဉာတမေတံ၊ တုမှေ ပန နိဿာယ တဏ္ဍုလနာဠိယာ အဂ္ဃံ ဇာနိတုကာမမှာ၊ သက္ခိဿထ နော ရညော သန္တိကေ ဌတွာ သာ တဏ္ဍုလနာဠိကာ ဣဒံ နာမ အဂ္ဃတီတိ ဝတ္တု'န္တိ၊ သစေ သက္ကောမီတိ ဝဒတိ၊ တံ ဂဟေတွာ ရညော သန္တိကံ ဂစ္ဆထ၊ အဟမ္ပိ တတ္ထ အာဂမိဿာမီ"တိ။

အဿဝါဏိဇော "သာဓူ"တိ ဗောဓိသတ္တဿ ဝစနံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ အဂ္ဃာပနိကဿ လဉ္ဇံ ဒတွာ တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ သော လဉ္ဇံ လဘိတွာဝ "သက္ခိဿာမိ တဏ္ဍုလနာဠိံ အဂ္ဃာပေတု"န္တိ။ "တေန ဟိ ဂစ္ဆာမ ရာဇကုလ"န္တိ တံ အာဒါယ ရညော သန္တိကံ အဂမာသိ။ ဗောဓိသတ္တောပိ အညေပိ ဗဟူ အမစ္စာ အဂမိံသု။ အဿဝါဏိဇော ရာဇာနံ ဝန္ဒိတွာ အာဟ "ဒေဝ ပဉ္စန္နံ အဿသတာနံ ဧကံ တဏ္ဍုလနာဠိံ အဂ္ဃနကဘာဝံ ဇာနာမ[၁]၊ သာ ပန တဏ္ဍုလနာဠိ ကိံ အဂ္ဃတီတိ အဂ္ဃာပနိကံ ပုစ္ဆထ ဒေဝါ"တိ။ ရာဇာ တံ ပဝတ္တိံ အဇာနန္တော "အမ္ဘော အဂ္ဃာပနိက ပဉ္စ အဿသတာနိ ကိံ အဂ္ဃန္တီ"တိ ပုစ္ဆိ။ တဏ္ဍုလနာဠိံ ဒေဝါတိ။ "ဟောတု ဘဏေ အဿာ တာဝ တဏ္ဍုလနာဠိံ အဂ္ဃန္တု၊ သာ ပန ကိံ အဂ္ဃတိ တဏ္ဍုလနာဠိကာ"တိ ပုစ္ဆိ။ သော ဗာလပုရိသော "ဗာရာဏသိံ သန္တရဗာဟိရံ အဂ္ဃတိ တဏ္ဍုလနာဠိကာ"တိ အာဟ။ သော ကိရ ပုဗ္ဗေ ရာဇာနံ အနုဝတ္တန္တော ဧကံ တဏ္ဍုလနာဠိံ အဿာနံ အဂ္ဃမကာသိ၊ ပုန ဝါဏိဇဿ ဟတ္ထတော လဉ္ဇံ လဘိတွာ တဿာ တဏ္ဍုလနာဠိကာယ ဗာရာဏသိံ သန္တရဗာဟိရံ အဂ္ဃမကာသိ။ တဒါ ပန ဗာရာဏသိယာ ပါကာရပရိက္ခေပေါ ဒွါဒသယောဇနိကော ဟောတိ။ ဣဒမဿ အန္တရံ၊ ဗာဟိရံ ပန တိယောဇနသတိကံ ရဋ္ဌံ။ ဣတိ သော

၁-ဇာနိံ (သီ၊ ဣ)

bālo evaṁ mahantaṁ Bārāṇasiṁ santarabāhiraṁ taṇḍulanāḷikāya agghamakāsi.

Taṁ sutvā amaccā pāṇiṁ paharitvā hasamānā "mayaṁ pubbe pathaviñca rajjañca anagghanti saññino ahumha, evaṁ mahantaṁ kira sarājakaṁ Bārāṇasirajjaṁ taṇḍulanāḷimattaṁ agghati, aho agghāpanikassa ñāṇasampadā, kahaṁ ettakaṁ kālaṁ ayaṁ agghāpaniko vihāsi, amhākaṁ rañño eva anucchaviko"ti parihāsaṁ akaṁsu—

5. "Kimagghati taṇḍulanāḷikā'yaṁ,
Assāna mūlāya vadehi rāja.
Bārāṇasiṁ santarabāhiraṁ[1],
Ayamagghati taṇḍulanāḷikā"ti.

Tasmiṁ kāle rājā lajjito taṁ bālaṁ nikkaḍḍhāpetvā bodhisattasseva agghāpanikaṭṭhānaṁ adāsi. Bodhisattopi yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā dve vatthūni kathetvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi "tadā gāmikabāla-agghāpaniko Lāludāyī ahosi, paṇḍita-agghāpaniko pana ahameva ahosin"ti desanaṁ niṭṭhāpesi.

Taṇḍulanāḷijātakavaṇṇanā pañcamā.

---

6. Devadhammajātakavaṇṇanā

Hiri-ottappasampannāti idaṁ Bhagavā Jetavane viharanto aññataraṁ bahubhaṇḍikaṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi. Sāvatthivāsī kireko kuṭumbiko bhariyāya kālakatāya pabbaji. So pabbajanto attano pariveṇañca aggisālañca bhaṇḍagabbhañca kāretvā bhaṇḍagabbhaṁ sappitaṇḍulādīhi pūretvā pabbaji. Pabbajitvā ca pana attano dāse pakkosāpetvā yathārucitaṁ āhāraṁ pacāpetvā bhuñjati, bahuparikkhāro ca

1. Santarabāhirato (Ka)

ဗာလော ဧဝံ မဟန္တံ ဗာရာဏသိံ သန္တရဗာဟိရံ တဏ္ဍုလနာဠိကာယ အဂ္ဃမကာသိ။

တံ သုတွာ အမစ္စာ ပါဏိံ ပဟရိတွာ ဟသမာနာ "မယံ ပုဗ္ဗေ ပထဝိဉ္စ ရဇ္ဇဉ္စ အနဂ္ဃန္တိ သညိနော အဟုမှ၊ ဧဝံ မဟန္တံ ကိရ သရာဇကံ ဗာရာဏသိရဇ္ဇံ တဏ္ဍုလနာဠိမတ္တံ အဂ္ဃတိ၊ အဟော အဂ္ဃာပနိကဿ ဉာဏသမ္ပဒါ၊ ကဟံ ဧတ္တကံ ကာလံ အယံ အဂ္ဃာပနိကော ဝိဟာသိ၊ အမှာကံ ရညော ဧဝ အနုစ္ဆဝိကော"တိ ပရိဟာသံ အကံသု—

၅။ "ကိမဂ္ဃတိ တဏ္ဍုလနာဠိကာ'ယံ၊
အဿာန မူလာယ ဝဒေဟိ ရာဇ။
ဗာရာဏသိံ သန္တရဗာဟိရံ[၁]၊
အယမဂ္ဃတိ တဏ္ဍုလနာဠိကာ"တိ။

တသ္မိံ ကာလေ ရာဇာ လဇ္ဇိတော တံ ဗာလံ နိက္ကဍ္ဎာပေတွာ ဗောဓိသတ္တဿေဝ အဂ္ဃာပနိကဋ္ဌာနံ အဒါသိ။ ဗောဓိသတ္တောပိ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဒွေ ဝတ္ထူနိ ကထေတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ဂါမိကဗာလအဂ္ဃာပနိကော လာဠုဒါယီ အဟောသိ၊ ပဏ္ဍိတအဂ္ဃာပနိကော ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ။

တဏ္ဍုလနာဠိဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဉ္စမာ။

၆-ဒေဝဓမ္မဇာတကဝဏ္ဏနာ

ဟိရိဩတ္တပ္ပသမ္ပန္နာတိ ဣဒံ ဘဂဝါ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ ဗဟုဘဏ္ဍိကံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သာဝတ္ထိဝါသီ ကိရေကော ကုဋုမ္ဗိကော ဘရိယာယ ကာလကတာယ ပဗ္ဗဇိ။ သော ပဗ္ဗဇန္တော အတ္တနော ပရိဝေဏဉ္စ အဂ္ဂိသာလဉ္စ ဘဏ္ဍဂဗ္ဘဉ္စ ကာရေတွာ ဘဏ္ဍဂဗ္ဘံ သပ္ပိတဏ္ဍုလာဒီဟိ ပူရေတွာ ပဗ္ဗဇိ။ ပဗ္ဗဇိတွာ စ ပန အတ္တနော ဒါသေ ပက္ကောသာပေတွာ ယထာရုစိတံ အာဟာရံ ပစာပေတွာ ဘုဉ္ဇတိ၊ ဗဟုပရိက္ခာရော စ

၁-သန္တရဗာဟိရတော (က)

ahosi, rattiṁ aññaṁ nivāsanapārupanaṁ hoti, divā aññaṁ. Vihārapaccante vasati. Tassekadivasaṁ cīvarapaccattharaṇādīni nīharitvā pariveṇe pattharitvā sukkhāpentassa sambahulā jānapadā bhikkhū senāsanacārikaṁ āhiṇḍantā pariveṇaṁ gantvā cīvarādīni disvā “kassimānī”ti pucchiṁsu. So “mayhaṁ āvuso”ti āha. Āvuso idampi cīvaraṁ idampi nivāsanaṁ idampi paccattharaṇaṁ sabbaṁ tuyhamevāti. Āma mayhamevāti. “Āvuso Bhagavatā tīṇi cīvarāni anuññātāni, tvaṁ evaṁ appicchassa Buddhassa sāsane pabbajitvā evaṁ bahuparikkhāro jāto, ehi taṁ Dasabalassa santikaṁ nessāmā”ti taṁ ādāya Satthu santikaṁ agamaṁsu.

Satthā disvāva “kiṁ nu kho bhikkhave anicchamānakaṁyeva bhikkhuṁ gaṇhitvā āgatatthā”ti āha. Bhante ayaṁ bhikkhu bahubhaṇḍo bahuparikkhāroti. Saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu bahubhaṇḍoti. Saccaṁ Bhagavāti. Kasmā pana tvaṁ bhikkhu bahubhaṇḍo jāto, nanu ahaṁ appicchatāya santuṭṭhitāya pavivekassa vīriyārambhassa vaṇṇaṁ vadāmīti. So Satthu vacanaṁ sutvā kupito “iminā dāni nīhārena carissāmī”ti pārupanaṁ chaḍḍetvā parisamajjhe ekacīvaro aṭṭhāsi.

Atha naṁ Satthā upatthambhayamāno “nanu tvaṁ bhikkhu pubbe hirottappagavesako dakarakkhasakālepi hirottappaṁ gavesamāno dvādasa saṁvaccharāni vihāsi, atha kasmā idāni evaṁ garuke Buddhasāsane pabbajitvā catuparisamajjhe pārupanaṁ chaḍḍetvā hirottappaṁ pahāya ṭhitosī”ti. So Satthu vacanaṁ sutvā hirottappaṁ paccupaṭṭhāpetvā taṁ cīvaraṁ pārupitvā Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Bhikkhū tassatthassa āvibhāvatthaṁ Bhagavantaṁ yāciṁsu, Bhagavā bhavantarena paṭicchannaṁ kāraṇaṁ pākaṭaṁ akāsi.

Atīte Kāsiraṭṭhe Bārāṇasiyaṁ Brahmadatto nāma rājā ahosi. Tadā bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchimhi paṭisandhiṁ gaṇhi. Tassa nāmaggahaṇadivase “Mahisāsakumāro”ti[1] nāmaṁ akaṁsu. Tassa ādhāvitvā paridhāvitvā vicaraṇakāle rañño aññopi putto jāto, tassa “Candakumāro”ti nāmaṁ akaṁsu. Tassa pana ādhāvitvā paridhāvitvā vicaraṇakāle bodhisattassa mātā kālamakāsi, rājā

1. Mahiṁsāsakumāroti (Sī, I), Mahissāsakumāroti (Syā)

အဟောသိ၊ ရတ္တိံ အညံ နိဝါသနပါရုပနံ ဟောတိ၊ ဒိဝါ အညံ။ ဝိဟာရပစ္စန္တေ ဝသတိ။ တဿေကဒိဝသံ စီဝရပစ္စတ္ထရဏာဒီနိ နီဟရိတွာ ပရိဝေဏေ ပတ္ထရိတွာ သုက္ခာပေန္တဿ သမ္ဗဟုလာ ဇာနပဒါ ဘိက္ခူ သေနာသနစာရိကံ အာဟိဏ္ဍန္တာ ပရိဝေဏံ ဂန္တွာ စီဝရာဒီနိ ဒိသွာ “ကဿိမာနီ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ သော “မယှံ အာဝုသော”တိ အာဟ။ အာဝုသော ဣဒမ္ပိ စီဝရံ ဣဒမ္ပိ နိဝါသနံ ဣဒမ္ပိ ပစ္စတ္ထရဏံ သဗ္ဗံ တုယှမေဝါတိ။ အာမ မယှမေဝါတိ။ ‘‘အာဝုသော ဘဂဝတာ တီဏိ စီဝရာနိ အနုညာတာနိ၊ တွံ ဧဝံ အပ္ပိစ္ဆဿ ဗုဒ္ဓဿ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဧဝံ ဗဟုပရိက္ခာရော ဇာတော၊ ဧဟိ တံ ဒသဗလဿ သန္တိကံ နေဿာမာ”တိ တံ အာဒါယ သတ္ထု သန္တိကံ အဂမံသု။

သတ္ထာ ဒိသွာဝ “ကိံ နု ခေါ ဘိက္ခဝေ အနိစ္ဆမာနကံယေဝ ဘိက္ခုံ ဂဏှိတွာ အာဂတတ္ထာ”တိ အာဟ။ ဘန္တေ အယံ ဘိက္ခု ဗဟုဘဏ္ဍော ဗဟုပရိက္ခာရောတိ။ သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ဗဟုဘဏ္ဍောတိ။ သစ္စံ ဘဂဝါတိ။ ကသ္မာ ပန တွံ ဘိက္ခု ဗဟုဘဏ္ဍော ဇာတော၊ နနု အဟံ အပ္ပိစ္ဆတာယ သန္တုဋ္ဌိတာယ ပဝိဝေကဿ ဝီရိယာရမ္ဘဿ ဝဏ္ဏံ ဝဒါမီတိ။ သော သတ္ထု ဝစနံ သုတွာ ကုပိတော “ဣမိနာ ဒါနိ နီဟာရေန စရိဿာမီ”တိ ပါရုပနံ ဆဍ္ဍေတွာ ပရိသမဇ္ဈေ ဧကစီဝရော အဋ္ဌာသိ။

အထ နံ သတ္ထာ ဥပတ္ထမ္ဘယမာနော “နနု တွံ ဘိက္ခု ပုဗ္ဗေ ဟိရောတ္တပ္ပဂဝေသကော ဒကရက္ခသကာလေပိ ဟိရောတ္တပ္ပံ ဂဝေသမာနော ဒွါဒသ သံဝစ္ဆရာနိ ဝိဟာသိ၊ အထ ကသ္မာ ဣဒါနိ ဧဝံ ဂရုကေ ဗုဒ္ဓသာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ စတုပရိသမဇ္ဈေ ပါရုပနံ ဆဍ္ဍေတွာ ဟိရောတ္တပ္ပံ ပဟာယ ဌိတောသီ”တိ။ သော သတ္ထု ဝစနံ သုတွာ ဟိရောတ္တပ္ပံ ပစ္စုပဋ္ဌာပေတွာ တံ စီဝရံ ပါရုပိတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ ဘိက္ခူ တဿတ္ထဿ အာဝိဘာဝတ္ထံ ဘဂဝန္တံ ယာစိံသု၊ ဘဂဝါ ဘဝန္တရေန ပဋိစ္ဆန္နံ ကာရဏံ ပါကဋံ အကာသိ။

အတီတေ ကာသိရဋ္ဌေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တော နာမ ရာဇာ အဟောသိ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော တဿ အဂ္ဂမဟေသိယာ ကုစ္ဆိမှိ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ တဿ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ “မဟိသာသကုမာရော”တိ[၁] နာမံ အကံသု။ တဿ အာဓာဝိတွာ ပရိဓာဝိတွာ ဝိစရဏကာလေ ရညော အညောပိ ပုတ္တော ဇာတော၊ တဿ ‘‘စန္ဒကုမာရော’’တိ နာမံ အကံသု။ တဿ ပန အာဓာဝိတွာ ပရိဓာဝိတွာ ဝိစရဏကာလေ ဗောဓိသတ္တဿ မာတာ ကာလမကာသိ၊ ရာဇာ

၁-မဟိံသာသကုမာရောတိ (သီ၊ ဣ)၊ မဟိဿာသကုမာရောတိ (သျာ)

aññaṁ aggamahesiṭṭhāne ṭhapesi. Sā rañño piyā ahosi manāpā, sāpi saṁvāsamanvāya ekaṁ puttaṁ vijāyi, “Sūriyakumāro”tissa nāmaṁ akaṁsu. Rājā puttaṁ disvā tuṭṭhacitto “bhadde puttassa te varaṁ dammī”ti āha, devī varaṁ icchitakāle gahetabbaṁ katvā ṭhapesi. Sā putte vayappatte rājānaṁ āha “devena mayhaṁ puttassa jātakāle varo dinno, puttassa me rajjaṁ dehī”ti. Rājā “mayhaṁ dve puttā aggikkhandhā viya jalamānā vicaranti, na sakkā tava puttassa rajjaṁ dātun”ti paṭikkhipitvāpi taṁ punappunaṁ yācamānameva disvā “ayaṁ mayhaṁ puttānaṁ pāpakampi cinteyyā”ti putte pakkosāpetvā āha “tātā ahaṁ Sūriyakumārassa jātakāle varaṁ adāsiṁ, idānissa mātā rajjaṁ yācati, ahaṁ tassa na dātukāmo, mātugāmo nāma pāpo, tumhākaṁ pāpakampi cinteyya, tumhe araññaṁ pavisitvā mama accayena kulasantake nagare rajjaṁ kareyyāthā”ti roditvā kanditvā sīse cumbitvā uyyojesi. Te pitaraṁ vanditvā pāsādā otarante rājaṅgaṇe kīḷamāno Sūriyakumāro disvā taṁ kāraṇaṁ ñatvā “ahampi bhātikehi saddhiṁ gamissāmī”ti tehi saddhiṁyeva nikkhami. Te Himavantaṁ pavisiṁsu.

Bodhisatto maggā okkamma rukkhamūle nisīditvā Sūriyakumāraṁ āmantesi “tāta Sūriyakumāra etaṁ saraṁ gantvā nhatvā ca pivitvā ca paduminipaṇṇehi amhākampi pānīyaṁ ānehī”ti. Taṁ pana saraṁ Vessavaṇassa santikā ekena dakarakkhasena laddhaṁ hoti, vessavaṇo ca taṁ āha “ṭhapetvā devadhammajānanake ye aññe imaṁ saraṁ otaranti, te khādituṁ labhasi. Anotiṇṇe na labhasī”ti. Tato paṭṭhāya so rakkhaso ye taṁ saraṁ otaranti, te devadhamme pucchitvā ye na jānanti, te khādati. Atha kho Sūriyakumāro taṁ saraṁ gantvā avīmaṁsitvāva otari. Atha naṁ so rakkhaso gahetvā “devadhamme jānāsī”ti pucchi. So “devadhammā nāma candimasūriyā”ti āha. Atha naṁ “tvaṁ devadhamme na jānāsī”ti vatvā udakaṁ pavesetvā attano vasanaṭṭhāne ṭhapesi. Bodhisattopi taṁ aticirāyantaṁ disvā Candakumāraṁ pesesi. Rakkhaso tampi gahetvā “devadhamme jānāsī”ti pucchi. Āma jānāmi, devadhammā nāma catasso disāti. Rakkhaso “na tvaṁ devadhamme jānāsī”ti tampi gahetvā tattheva ṭhapesi.

အညံ့ အဂ္ဂမဟေသိဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။ သာ ရညော ပိယာ အဟောသိ မနာပါ၊ သာပိ သံဝါသမန္ဝာယ ဧကံ ပုတ္တံ ဝိဇာယိ၊ “သူရိယကုမာရော”တိဿ နာမံ အကံသု။ ရာဇာ ပုတ္တံ ဒိသွာ တုဋ္ဌစိတ္တော “ဘဒ္ဒေ ပုတ္တဿ တေ ဝရံ ဒမ္မီ”တိ အာဟ၊ ဒေဝီ ဝရံ ဣစ္ဆိတကာလေ ဂဟေတဗ္ဗံ ကတွာ ဌပေသိ။ သာ ပုတ္တေ ဝယပ္ပတ္တေ ရာဇာနံ အာဟ “ဒေဝေန မယှံ ပုတ္တဿ ဇာတကာလေ ဝရော ဒိန္နော၊ ပုတ္တဿ မေ ရဇ္ဇံ ဒေဟီ”တိ။ ရာဇာ “မယှံ ဒွေ ပုတ္တာ အဂ္ဂိက္ခန္ဓာ ဝိယ ဇလမာနာ ဝိစရန္တိ၊ န သက္ကာ တဝ ပုတ္တဿ ရဇ္ဇံ ဒါတု”န္တိ ပဋိက္ခိပိတွာပိ တံ ပုနပ္ပုနံ ယာစမာနမေဝ ဒိသွာ “အယံ မယှံ ပုတ္တာနံ ပါပကမ္ပိ စိန္တေယျာ”တိ ပုတ္တေ ပက္ကောသာပေတွာ အာဟ “တာတာ အဟံ သူရိယကုမာရဿ ဇာတကာလေ ဝရံ အဒါသိံ၊ ဣဒါနိဿ မာတာ ရဇ္ဇံ ယာစတိ၊ အဟံ တဿ န ဒါတုကာမော၊ မာတုဂါမော နာမ ပါပေါ၊ တုမှာကံ ပါပကမ္ပိ စိန္တေယျ၊ တုမှေ အရညံ ပဝိသိတွာ မမ အစ္စယေန ကုလသန္တကေ နဂရေ ရဇ္ဇံ ကရေယျာထာ”တိ ရောဒိတွာ ကန္ဒိတွာ သီသေ စုမ္ဗိတွာ ဥယျောဇေသိ။ တေ ပိတရံ ဝန္ဒိတွာ ပါသာဒါ ဩတရန္တေ ရာဇင်္ဂဏေ ကီဠမာနော သူရိယကုမာရော ဒိသွာ တံ ကာရဏံ ဉတွာ “အဟမ္ပိ ဘာတိကေဟိ သဒ္ဓိံ ဂမိဿာမီ”တိ တေဟိ သဒ္ဓိံယေဝ နိက္ခမိ။ တေ ဟိမဝန္တံ ပဝိသိံသု။

ဗောဓိသတ္တော မဂ္ဂါ ဩက္ကမ္မ ရုက္ခမူလေ နိသီဒိတွာ သူရိယကုမာရံ အာမန္တေသိ “တာတ သူရိယကုမာရ ဧတံ သရံ ဂန္တွာ နှတွာ စ ပိဝိတွာ စ ပဒုမိနိပဏ္ဏေဟိ အမှာကမ္ပိ ပါနီယံ အာနေဟီ”တိ။ တံ ပန သရံ ဝေဿဝဏဿ သန္တိကာ ဧကေန ဒကရက္ခသေန လဒ္ဓံ ဟောတိ၊ ဝေဿဝဏော စ တံ အာဟ “ဌပေတွာ ဒေဝဓမ္မဇာနနကေ ယေ အညေ ဣမံ သရံ ဩတရန္တိ၊ တေ ခါဒိတုံ လဘသိ။ အနောတိဏ္ဏေ န လဘသီ”တိ။ တတော ပဋ္ဌာယ သော ရက္ခသော ယေ တံ သရံ ဩတရန္တိ၊ တေ ဒေဝဓမ္မေ ပုစ္ဆိတွာ ယေ န ဇာနန္တိ၊ တေ ခါဒတိ။ အထ ခေါ သူရိယကုမာရော တံ သရံ ဂန္တွာ အဝီမံသိတွာဝ ဩတရိ။ အထ နံ သော ရက္ခသော ဂဟေတွာ “ဒေဝဓမ္မေ ဇာနာသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ သော “ဒေဝဓမ္မာ နာမ စန္ဒိမသူရိယာ”တိ အာဟ။ အထ နံ “တွံ ဒေဝဓမ္မေ န ဇာနာသီ”တိ ဝတွာ ဥဒကံ ပဝေသေတွာ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။ ဗောဓိသတ္တောပိ တံ အတိစိရာယန္တံ ဒိသွာ စန္ဒကုမာရံ ပေသေသိ။ ရက္ခသော တမ္ပိ ဂဟေတွာ “ဒေဝဓမ္မေ ဇာနာသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ ဇာနာမိ၊ ဒေဝဓမ္မာ နာမ စတဿော ဒိသာတိ။ ရက္ခသော “န တွံ ဒေဝဓမ္မေ ဇာနာသီ”တိ တမ္ပိ ဂဟေတွာ တတ္ထေဝ ဌပေသိ။

Bodhisatto tasmimpi cirāyante “ekena antarāyena bhavitabban”ti sayaṁ tattha gantvā dvinnampi otaraṇapadavaḷañjaṁ disvā “rakkhasapariggahitena iminā sarena bhavitabban”ti khaggaṁ sannayhitvā dhanuṁ gahetvā aṭṭhāsi. Dakarakkhaso bodhisattaṁ udakaṁ anotarantaṁ disvā vanakammikapuriso viya hutvā bodhisattaṁ āha “bho purisa tvaṁ maggakilanto kasmā imaṁ saraṁ otaritvā nhatvā pivitvā bhisamuḷālaṁ khāditvā pupphāni piḷandhitvā yathāsukhaṁ na gacchasī”ti. Bodhisatto taṁ disvā “eso yakkho bhavissatī”ti ñatvā “tayā me bhātikā gahitā”ti āha. Āma gahitāti. Kiṁkāraṇāti. Ahaṁ imaṁ saraṁ otiṇṇake labhāmīti. Kiṁ pana sabbeva labhasīti. Ye devadhamme jānanti, te ṭhapetvā avasese labhāmīti. Atthi pana te devadhammehi atthoti. Āma atthīti. Yadi evaṁ ahaṁ te devadhamme kathessāmīti. Tena hi kathehi, ahaṁ devadhamme suṇissāmīti. Bodhisatto āha “ahaṁ devadhamme katheyyaṁ, kiliṭṭhagatto panamhī”ti. Yakkho bodhisattaṁ nhāpetvā bhojanaṁ bhojetvā pānīyaṁ pāyetvā pupphāni piḷandhāpetvā gandhehi vilimpāpetvā alaṅkatamaṇḍapamajjhe pallaṅkaṁ attharitvā adāsi.

Bodhisatto āsane nisīditvā yakkhaṁ pādamūle nisīdāpetvā “tena hi ohitasoto sakkaccaṁ devadhamme suṇāhī”ti imaṁ gāthamāha—

6. “Hiri-ottappasampannā, sukkadhammasamāhitā.
Santo sappurisā loke, devadhammāti vuccare”ti.

Tattha **hiri-ottappasampannā**ti hiriyā ca ottappena ca samannāgatā. Tesu kāyaduccaritādīhi hiriyatīti hirī, lajjāyetaṁ adhivacanaṁ. Tehiyeva ottappatīti ottappaṁ, pāpato ubbegassetaṁ adhivacanaṁ. Tattha ajjhattasamuṭṭhānā hirī, bahiddhāsamuṭṭhānaṁ ottappaṁ. Attādhipateyyā hirī, lokādhipateyyaṁ ottappaṁ. Lajjāsabhāvasaṇṭhitā hirī, bhayasabhāvasaṇṭhitaṁ ottappaṁ. Sappatissavalakkhaṇā hirī, vajjabhīrukabhayadassāvilakkhaṇaṁ ottappaṁ.

Tattha ajjhattasamuṭṭhānaṁ hiriṁ catūhi kāraṇehi samuṭṭhāpeti—jātiṁ paccavekkhitvā vayaṁ paccavekkhitvā sūrabhāvaṁ paccavekkhitvā bāhusaccaṁ

ဗောဓိသတ္တော တသ္မိမ္ပိ စိရာယန္တေ “ဧကေန အန္တရာယေန ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ သယံ တတ္ထ ဂန္တွာ ဒွိန္နမ္ပိ ဩတရဏပဒဝဠဉ္ဇံ ဒိသွာ “ရက္ခသပရိဂ္ဂဟိတေန ဣမိနာ သရေန ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ ခဂ္ဂံ သန္နယှိတွာ ဓနုံ ဂဟေတွာ အဋ္ဌာသိ။ ဒကရက္ခသော ဗောဓိသတ္တံ ဥဒကံ အနောတရန္တံ ဒိသွာ ဝနကမ္မိကပုရိသော ဝိယ ဟုတွာ ဗောဓိသတ္တံ အာဟ “ဘော ပုရိသ တွံ မဂ္ဂကိလန္တော ကသ္မာ ဣမံ သရံ ဩတရိတွာ နှတွာ ပိဝိတွာ ဘိသမုဠာလံ ခါဒိတွာ ပုပ္ဖာနိ ပိဠန္ဓိတွာ ယထာသုခံ န ဂစ္ဆသီ”တိ။ ဗောဓိသတ္တော တံ ဒိသွာ “ဧသော ယက္ခော ဘဝိဿတီ”တိ ဉတွာ “တယာ မေ ဘာတိကာ ဂဟိတာ”တိ အာဟ။ အာမ ဂဟိတာတိ။ ကိံကာရဏာတိ။ အဟံ ဣမံ သရံ ဩတိဏ္ဏကေ လဘာမီတိ။ ကိံ ပန သဗ္ဗေဝ လဘာသီတိ။ ယေ ဒေဝဓမ္မေ ဇာနန္တိ၊ တေ ဌပေတွာ အဝသေသေ လဘာမီတိ။ အတ္ထိ ပန တေ ဒေဝဓမ္မေဟိ အတ္ထောတိ။ အာမ အတ္ထီတိ။ ယဒိ ဧဝံ အဟံ တေ ဒေဝဓမ္မေ ကထေဿာမီတိ။ တေန ဟိ ကထေဟိ၊ အဟံ ဒေဝဓမ္မေ သုဏိဿာမီတိ။ ဗောဓိသတ္တော အာဟ “အဟံ ဒေဝဓမ္မေ ကထေယျံ၊ ကိလိဋ္ဌဂတ္တော ပနမှီ”တိ။ ယက္ခော ဗောဓိသတ္တံ နှာပေတွာ ဘောဇနံ ဘောဇေတွာ ပါနီယံ ပါယေတွာ ပုပ္ဖာနိ ပိဠန္ဓာပေတွာ ဂန္ဓေဟိ ဝိလိမ္ပာပေတွာ အလင်္ကတမဏ္ဍပမဇ္ဈေ ပလ္လင်္ကံ အတ္ထရိတွာ အဒါသိ။

ဗောဓိသတ္တော အာသနေ နိသီဒိတွာ ယက္ခံ ပါဒမူလေ နိသီဒါပေတွာ “တေန ဟိ ဩဟိတသောတော သက္ကစ္စံ ဒေဝဓမ္မေ သုဏာဟီ”တိ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၆။ “ဟိရိဩတ္တပ္ပသမ္ပန္နာ၊ သုက္ကဓမ္မသမာဟိတာ။
သန္တော သပ္ပုရိသာ လောကေ၊ ဒေဝဓမ္မာတိ ဝုစ္စရေ”တိ။

တတ္ထ **ဟိရိဩတ္တပ္ပသမ္ပန္နာ**တိ ဟိရိယာ စ ဩတ္တပ္ပေန စ သမန္နာဂတာ။ တေသု ကာယဒုစ္စရိတာဒီဟိ ဟိရိယတီတိ ဟိရီ၊ လဇ္ဇာယေတံ အဓိဝစနံ။ တေဟိယေဝ ဩတ္တပ္ပတီတိ ဩတ္တပ္ပံ၊ ပါပတော ဥဗ္ဗေဂဿေတံ အဓိဝစနံ။ တတ္ထ အဇ္ဈတ္တသမုဋ္ဌာနာ ဟိရီ၊ ဗဟိဒ္ဓါသမုဋ္ဌာနံ ဩတ္တပ္ပံ။ အတ္တာဓိပတေယျာ ဟိရီ၊ လောကာဓိပတေယျံ ဩတ္တပ္ပံ။ လဇ္ဇာသဘာဝသဏ္ဌိတာ ဟိရီ၊ ဘယသဘာဝသဏ္ဌိတံ ဩတ္တပ္ပံ။ သပ္ပတိဿဝလက္ခဏာ ဟိရီ၊ ဝဇ္ဇဘီရုကဘယဒဿာဝိလက္ခဏံ ဩတ္တပ္ပံ။

တတ္ထ အဇ္ဈတ္တသမုဋ္ဌာနံ ဟိရိံ စတူဟိ ကာရဏေဟိ သမုဋ္ဌာပေတိ—ဇာတိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ဝယံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ သူရဘာဝံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ဗာဟုသစ္စံ

paccavekkhitvā. Kathaṁ? “Pāpakaraṇaṁ nāmetaṁ na jātisampannānaṁ kammaṁ, hīnajaccānaṁ kevaṭṭādīnaṁ kammaṁ, mādisassa jātisampannassa idaṁ kammaṁ kātuṁ na yuttan”ti evaṁ tāva jātiṁ paccavekkhitvā pāṇātipātādipāpaṁ akaronto hiriṁ samuṭṭhāpeti. Tathā “pāpakaraṇaṁ nāmetaṁ daharehi kattabbaṁ kammaṁ, mādisassa vaye ṭhitassa idaṁ kammaṁ kātuṁ na yuttan”ti evaṁ vayaṁ paccavekkhitvā pāṇātipātādipāpaṁ akaronto hiriṁ samuṭṭhāpeti. Tathā “pāpakammaṁ nāmetaṁ dubbalajātikānaṁ kammaṁ, mādisassa sūrabhāva sampannassa idaṁ kammaṁ kātuṁ na yuttan”ti. Evaṁ sūrabhāvaṁ paccavekkhitvā pāṇātipātādipāpaṁ akaronto hiriṁ samuṭṭhāpeti. Tathā “pāpakammaṁ nāmetaṁ andhabālānaṁ kammaṁ, na paṇḍitānaṁ, mādisassa paṇḍitassa bahussutassa idaṁ kammaṁ kātuṁ na yuttan”ti evaṁ bāhusaccaṁ paccavekkhitvā pāṇātipātādipāpaṁ akaronto hiriṁ samuṭṭhāpeti. Evaṁ ajjhattasamuṭṭhānaṁ hiriṁ catūhi kāraṇehi samuṭṭhāpeti. Samuṭṭhāpetvā ca pana attano citte hiriṁ pavesetvā pāpakammaṁ na karoti. Evaṁ hirī ajjhattasamuṭṭhānā nāma hoti.

Kathaṁ ottappaṁ bahiddhāsamuṭṭhānaṁ nāma? “Sace tvaṁ pāpakammaṁ karissasi, catūsu parisāsu garahappatto bhavissasi.

Garahissanti taṁ viññū, asuciṁ nāgariko yathā.
Vajjito sīlavantehi, kathaṁ bhikkhu karissasī”ti[1]—

Evaṁ paccavekkhanto hi bahiddhāsamuṭṭhitena ottappena pāpakammaṁ na karoti. Evaṁ ottappaṁ bahiddhāsamuṭṭhānaṁ hoti.

Kathaṁ hirī attādhipateyyā nāma? Idhekacco kulaputto attānaṁ adhipatiṁ jeṭṭhakaṁ katvā “mādisassa saddhāpabbajitassa bahussutassadhutaṅgadharassa[2] na yuttaṁ pāpakammaṁ kātun”ti pāpaṁ na karoti. Evaṁ hirī attādhipateyyā nāma hoti. Tenāha Bhagavā—

“So attānaṁyeva adhipatiṁ katvā akusalaṁ pajahati, kusalaṁ bhāveti. Sāvajjaṁ pajahati, anavajjaṁ bhāveti. Suddhamattānaṁ pariharatī”ti[3].

Kathaṁ ottappaṁ lokādhipateyyaṁ nāma? Idhekacco kulaputto lokaṁ adhipatiṁ jeṭṭhakaṁ katvā pāpakammaṁ na karoti. Yathāha—

1. Abhi-Ṭṭha 1. 169 piṭṭhepi. 2. Dhutavādissa (Sī, I), dhutavādassa (Syā)
3. Aṁ 1. 146 piṭṭhe.

ပစ္စဝေက္ခိတွာ။ ကထံ? “ပါပကရဏံ နာမေတံ န ဇာတိသမ္ပန္နာနံ ကမ္မံ၊ ဟီန-ဇစ္စာနံ ကေဝဋ္ဋာဒီနံ ကမ္မံ၊ မာဒိသဿ ဇာတိသမ္ပန္နဿ ဣဒံ ကမ္မံ ကာတုံ န ယုတ္တ”န္တိ ဧဝံ တာဝ ဇာတိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ပါဏာတိပါတာဒိပါပံ အကရောန္တော ဟိရိံ သမုဋ္ဌာပေတိ။ တထာ “ပါပကရဏံ နာမေတံ ဒဟရေဟိ ကတ္တဗ္ဗံ ကမ္မံ၊ မာဒိသဿ ဝယေ ဌိတဿ ဣဒံ ကမ္မံ ကာတုံ န ယုတ္တ”န္တိ ဧဝံ ဝယံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ပါဏာတိပါတာဒိပါပံ အကရောန္တော ဟိရိံ သမုဋ္ဌာပေတိ။ တထာ “ပါပကမ္မံ နာမေတံ ဒုဗ္ဗလဇာတိကာနံ ကမ္မံ၊ မာဒိသဿ သူရဘာဝ-သမ္ပန္နဿ ဣဒံ ကမ္မံ ကာတုံ န ယုတ္တ”န္တိ ဧဝံ သူရဘာဝံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ပါဏာတိ-ပါတာဒိပါပံ အကရောန္တော ဟိရိံ သမုဋ္ဌာပေတိ။ တထာ “ပါပကမ္မံ နာမေတံ အန္ဓဗာလာနံ ကမ္မံ, န ပဏ္ဍိတာနံ၊ မာဒိသဿ ပဏ္ဍိတဿ ဗဟုဿုတဿ ဣဒံ ကမ္မံ ကာတုံ န ယုတ္တ”န္တိ ဧဝံ ဗာဟုသစ္စံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ပါဏာတိပါတာဒိ-ပါပံ အကရောန္တော ဟိရိံ သမုဋ္ဌာပေတိ။ ဧဝံ အဇ္ဈတ္တသမုဋ္ဌာနံ ဟိရိံ စတူဟိ ကာရဏေဟိ သမုဋ္ဌာပေတိ။ သမုဋ္ဌာပေတွာ စ ပန အတ္တနော စိတ္တေ ဟိရိံ ပဝေသေတွာ ပါပကမ္မံ န ကရောတိ။ ဧဝံ ဟိရီ အဇ္ဈတ္တသမုဋ္ဌာနာ နာမ ဟောတိ။

ကထံ ဩတ္တပ္ပံ ဗဟိဒ္ဓါသမုဋ္ဌာနံ နာမ? “သစေ တွံ ပါပကမ္မံ ကရိဿသိ၊ စတူသု ပရိသာသု ဂရဟပ္ပတ္တော ဘဝိဿသိ။

ဂရဟိဿန္တိ တံ ဝိညူ၊ အသုစိံ နာဂရိကော ယထာ။
ဝဇ္ဇိတော သီလဝန္တေဟိ၊ ကထံ ဘိက္ခု ကရိဿသီ”တိ[၁]—

ဧဝံ ပစ္စဝေက္ခန္တော ဟိ ဗဟိဒ္ဓါသမုဋ္ဌိတေန ဩတ္တပ္ပေန ပါပကမ္မံ န ကရောတိ။ ဧဝံ ဩတ္တပ္ပံ ဗဟိဒ္ဓါသမုဋ္ဌာနံ နာမ ဟောတိ။

ကထံ ဟိရီ အတ္တာဓိပတေယျာ နာမ? ဣဓေကစ္စော ကုလပုတ္တော အတ္တာနံ အဓိပတိံ ဇေဋ္ဌကံ ကတွာ “မာဒိသဿ သဒ္ဓါပဗ္ဗဇိတဿ ဗဟုဿုတဿ ဓုတင်္ဂ-ဓရဿ[၂] န ယုတ္တံ ပါပကမ္မံ ကာတု”န္တိ ပါပံ န ကရောတိ။ ဧဝံ ဟိရီ အတ္တာဓိ-ပတေယျာ နာမ ဟောတိ။ တေနာဟ ဘဂဝါ—

“သော အတ္တာနံယေဝ အဓိပတိံ ကတွာ အကုသလံ ပဇဟတိ၊ ကုသလံ ဘာဝေတိ။ သာဝဇ္ဇံ ပဇဟတိ၊ အနဝဇ္ဇံ ဘာဝေတိ။ သုဒ္ဓ-မတ္တာနံ ပရိဟရတီ”တိ[၃]။

ကထံ ဩတ္တပ္ပံ လောကာဓိပတေယျံ နာမ? ဣဓေကစ္စော ကုလပုတ္တော လောကံ အဓိပတိံ ဇေဋ္ဌကံ ကတွာ ပါပကမ္မံ န ကရောတိ။ ယထာဟ—

၁-အဘိ-ဋ္ဌ ၁-၁၆၉-ပိဋ္ဌေပိ။ ၂-ဓုတဝါဒိဿ (သီ၊ ဣ)၊ ဓုတဝါဒဿ (သျာ) ၃-အံ ၁-၁၄၆-ပိဋ္ဌေ။

“Mahā kho panāyaṁ lokasannivāso. Mahantasmiṁ kho pana lokasannivāse santi samaṇabrāhmaṇā iddhimanto dibbacakkhukā paracittaviduno, te dūratopi passanti, āsannāpi na dissanti, cetasāpi cittaṁ jānanti, tepi maṁ evaṁ jānissanti ‘passatha bho imaṁ kulaputtaṁ, saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito samāno vokiṇṇo viharati pāpakehi akusalehi dhammehī’ti.

Santi devatā iddhimantiyo dibbacakkhukā paracittaviduniyo, tā dūratopi passanti, āsannāpi na dissanti, cetasāpi cittaṁ jānanti, tāpi maṁ evaṁ jānissanti ‘passatha bho imaṁ kulaputtaṁ, saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito samāno vokiṇṇo viharati pāpakehi akusalehi dhammehī’ti. So lokaṁyeva adhipatiṁ jeṭṭhakaṁ karitvā akusalaṁ pajahati, kusalaṁ bhāveti. Sāvajjaṁ pajahati, anavajjaṁ bhāveti. Suddhamattānaṁ pariharatī”ti[1].

Evaṁ ottappaṁ lokādhipateyyaṁ nāma hoti.

“Lajjāsabhāvasaṇṭhitā hirī, bhayasabhāvasaṇṭhitaṁ ottappan”ti ettha pana **lajjā**ti lajjanākāro, tena sabhāvena saṇṭhitā hirī. **Bhayan**ti apāyabhayaṁ, tena sabhāvena saṇṭhitaṁ ottappaṁ. Tadubhayampi pāpaparivajjane pākaṭaṁ hoti. Ekacco hi yathā nāmeko kulaputto uccārapassāvādīni karonto lajjitabbayuttakaṁ ekaṁ disvā lajjanākārappatto bhaveyya hīḷito, evamevaṁ ajjhattaṁ lajjidhammaṁ okkamitvā pāpakammaṁ na karoti. Ekacco apāyabhayabhīto hutvā pāpakammaṁ na karoti. Tatridaṁ opammaṁ—yathā hi dvīsu ayoguḷesu eko sītalo bhaveyya gūthamakkhito, eko uṇho āditto. Tattha paṇḍito sītalaṁ gūthamakkhitattā jigucchanto na gaṇhāti, itaraṁ ḍāhabhayena. Tattha sītalassa gūthamakkhitassa jigucchāya agaṇhanaṁ viya ajjhattaṁ lajjidhammaṁ okkamitvā pāpassa akaraṇaṁ, uṇhassa ḍāhabhayena agaṇhanaṁ viya apāyabhayena pāpassa akaraṇaṁ veditabbaṁ.

1. Aṁ 1. 146 piṭṭhe.

“မဟာ ခေါ ပနာယံ လောကသန္နိဝါသော။ မဟန္တသ္မိံ ခေါ ပန လောကသန္နိဝါသေ သန္တိ သမဏဗြာဟ္မဏာ ဣဒ္ဓိမန္တော ဒိဗ္ဗစက္ခုကာ ပရစိတ္တဝိဒုနော၊ တေ ဒူရတောပိ ပဿန္တိ၊ အာသန္နာပိ န ဒိဿန္တိ၊ စေတသာပိ စိတ္တံ ဇာနန္တိ၊ တေပိ မံ ဧဝံ ဇာနိဿန္တိ ‘ပဿထ ဘော ဣမံ ကုလပုတ္တံ၊ သဒ္ဓါ အဂါရသ္မာ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇိတော သမာနော ဝေါကိဏ္ဏော ဝိဟရတိ ပါပကေဟိ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟီ’တိ။

သန္တိ ဒေဝတာ ဣဒ္ဓိမန္တိယော ဒိဗ္ဗစက္ခုကာ ပရစိတ္တဝိဒုနိယော၊ တာ ဒူရတောပိ ပဿန္တိ၊ အာသန္နာပိ န ဒိဿန္တိ၊ စေတသာပိ စိတ္တံ ဇာနန္တိ၊ တာပိ မံ ဧဝံ ဇာနိဿန္တိ ‘ပဿထ ဘော ဣမံ ကုလပုတ္တံ၊ သဒ္ဓါ အဂါရသ္မာ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇိတော သမာနော ဝေါကိဏ္ဏော ဝိဟရတိ ပါပကေဟိ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟီ’တိ။ သော လောကံယေဝ အဓိပတိံ ဇေဋ္ဌကံ ကရိတွာ အကုသလံ ပဇဟတိ၊ ကုသလံ ဘာဝေတိ။ သာဝဇ္ဇံ ပဇဟတိ၊ အနဝဇ္ဇံ ဘာဝေတိ။ သုဒ္ဓမတ္တာနံ ပရိဟရတီ”တိ[1]။

ဧဝံ ဩတ္တပ္ပံ လောကာဓိပတေယျံ နာမ ဟောတိ။

“လဇ္ဇာသဘာဝသဏ္ဌိတာ ဟိရီ၊ ဘယသဘာဝသဏ္ဌိတံ ဩတ္တပ္ပ”န္တိ ဧတ္ထ ပန **လဇ္ဇာ**တိ လဇ္ဇနာကာရော၊ တေန သဘာဝေန သဏ္ဌိတာ ဟိရီ။ **ဘယ**န္တိ အပါယဘယံ၊ တေန သဘာဝေန သဏ္ဌိတံ ဩတ္တပ္ပံ။ တဒုဘယမ္ပိ ပါပပရိဝဇ္ဇနေ ပါကဋံ ဟောတိ။ ဧကစ္စော ဟိ ယထာ နာမေကော ကုလပုတ္တော ဥစ္စာရပဿာဝါဒီနိ ကရောန္တော လဇ္ဇိတဗ္ဗယုတ္တကံ ဧကံ ဒိသွာ လဇ္ဇနာကာရပ္ပတ္တော ဘဝေယျ ဟီဠိတော၊ ဧဝမေဝံ အဇ္ဈတ္တံ လဇ္ဇိဓမ္မံ ဩက္ကမိတွာ ပါပကမ္မံ န ကရောတိ။ ဧကစ္စော အပါယဘယဘီတော ဟုတွာ ပါပကမ္မံ န ကရောတိ။ တတြိဒံ ဩပမ္မံ—ယထာ ဟိ ဒွီသု အယောဂုဠေသု ဧကော သီတလော ဘဝေယျ ဂူထမက္ခိတော၊ ဧကော ဥဏှော အာဒိတ္တော။ တတ္ထ ပဏ္ဍိတော သီတလံ ဂူထမက္ခိတတ္တာ ဇိဂုစ္ဆန္တော န ဂဏှာတိ၊ ဣတရံ ဍာဟဘယေန။ တတ္ထ သီတလဿ ဂူထမက္ခိတဿ ဇိဂုစ္ဆာယ အဂဏှနံ ဝိယ အဇ္ဈတ္တံ လဇ္ဇိဓမ္မံ ဩက္ကမိတွာ ပါပဿ အကရဏံ၊ ဥဏှဿ ဍာဟဘယေန အဂဏှနံ ဝိယ အပါယဘယေန ပါပဿ အကရဏံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၁-အံ ၁-၁၄၆-ပိဋ္ဌေ။

“Sappatissavalakkhaṇā hirī, vajjabhīrukabhayadassāvilakkhaṇaṁ ottappan”ti idampi dvayaṁ pāpaparivajjaneyeva pākaṭaṁ hoti. Ekacco hi jātimahattapaccavekkhaṇā satthumahattapaccavekkhaṇā dāyajjamahattapaccavekkhaṇā sabrahmacārimahattapaccavekkhaṇāti catūhi kāraṇehi sappatissavalakkhaṇaṁ hiriṁ samuṭṭhāpetvā pāpaṁ na karoti, ekacco attānuvādabhayaṁ parānuvādabhayaṁ daṇḍabhayaṁ duggatibhayanti catūhi kāraṇehi vajjabhīrukabhayadassāvilakkhaṇaṁ ottappaṁ samuṭṭhāpetvā pāpaṁ na karoti. Tattha jātimahattapaccavekkhaṇādīni ceva attānuvādabhayādīni ca vitthāretvā kathetabbāni. Tesaṁ vitthāro Aṅguttaranikāyaṭṭhakathāyaṁ[1] vutto.

Sukkadhammasamāhitāti idameva hirottappaṁ ādiṁ katvā kattabbā kusalā dhammā sukkadhammā nāma, te sabbasaṅgāhakanayena catubhūmakalokiyalokuttaradhammā. Tehi samāhitā samannāgatāti attho. **Santo sappurisā loke**ti kāyakammādīnaṁ santatāya santo, kataññukataveditāya sobhanā purisāti sappurisā. **Loko** pana saṅkhāraloko sattaloko okāsaloko khandhaloko āyatanaloko dhātulokoti anekavidho. Tattha “eko loko sabbe sattā āhāraṭṭhitikā -pa-. Aṭṭhārasa lokā aṭṭhārasa dhātuyo”ti[2] ettha saṅkhāraloko vutto. Khandhalokādayo tadantogadhāyeva. “Ayaṁ loko paraloko, devaloko manussaloko”ti-ādīsu[3] pana sattaloko vutto.

“Yāvatā candimasūriyā,
Pariharanti disā bhanti virocamānā.
Tāva sahassadhā loko,
Ettha te vattate vaso”ti[4]—

Ettha okāsaloko vutto. Tesu idha sattaloko adhippeto. Sattalokasmiñhi ye evarūpā sappurisā, te **devadhammā**ti vuccanti.

---

1. Aṁ-Ṭṭha 2. 130 piṭṭhe.
2. Khu 9. 117 piṭṭhe Paṭisambhidāmagge.
3. Khu 7. 7; Khu 8. 25 piṭṭhādīsu.
4. Ma 1. 404 piṭṭhe.

“သပ္ပတိဿဝလက္ခဏာ ဟိရီ၊ ဝဇ္ဇဘီရုကဘယဒဿာဝိလက္ခဏံ ဩတ္တပ္ပ”န္တိ ဣဒမ္ပိ ဒွယံ ပါပပရိဝဇ္ဇနေယေဝ ပါကဋံ ဟောတိ။ ဧကစ္စော ဟိ ဇာတိမဟတ္တ-ပစ္စဝေက္ခဏာ သတ္ထုမဟတ္တပစ္စဝေက္ခဏာ ဒါယဇ္ဇမဟတ္တပစ္စဝေက္ခဏာ သဗြဟ္မ-စာရိမဟတ္တပစ္စဝေက္ခဏာတိ စတူဟိ ကာရဏေဟိ သပ္ပတိဿဝလက္ခဏံ ဟိရိံ သမုဋ္ဌာပေတွာ ပါပံ န ကရောတိ၊ ဧကစ္စော အတ္တာနုဝါဒဘယံ ပရာနုဝါဒဘယံ ဒဏ္ဍဘယံ ဒုဂ္ဂတိဘယန္တိ စတူဟိ ကာရဏေဟိ ဝဇ္ဇဘီရုကဘယဒဿာဝိလက္ခဏံ ဩတ္တပ္ပံ သမုဋ္ဌာပေတွာ ပါပံ န ကရောတိ။ တတ္ထ ဇာတိမဟတ္တပစ္စဝေက္ခဏာဒီနိ စေဝ အတ္တာနုဝါဒဘယာဒီနိ စ ဝိတ္ထာရေတွာ ကထေတဗ္ဗာနိ။ တေသံ ဝိတ္ထာရော အင်္ဂုတ္တရနိကာယဋ္ဌကထာယံ[၁] ဝုတ္တော။

သုက္ကဓမ္မသမာဟိတာတိ ဣဒမေဝ ဟိရောတ္တပ္ပံ အာဒိံ ကတွာ ကတ္တဗ္ဗာ ကုသလာ ဓမ္မာ သုက္ကဓမ္မာ နာမ၊ တေ သဗ္ဗသင်္ဂါဟကနယေန စတုဘူမက-လောကိယလောကုတ္တရဓမ္မာ။ တေဟိ သမာဟိတာ သမန္နာဂတာတိ အတ္ထော။ **သန္တော သပ္ပုရိသာ လောကေ**တိ ကာယကမ္မာဒီနံ သန္တတာယ သန္တော၊ ကတညုကတဝေဒိတာယ သောဘနာ ပုရိသာတိ သပ္ပုရိသာ။ **လောကော** ပန သင်္ခါရလောကော သတ္တလောကော ဩကာသလောကော ခန္ဓလောကော အာယတနလောကော ဓာတုလောကောတိ အနေကဝိဓော။ တတ္ထ “ဧကော လောကော သဗ္ဗေ သတ္တာ အာဟာရဋ္ဌိတိကာ။ပ။ အဋ္ဌာရသ လောကာ အဋ္ဌာရသ ဓာတုယော”တိ[၂] ဧတ္ထ သင်္ခါရလောကော ဝုတ္တော။ ခန္ဓလောကာ-ဒယော တဒန္တောဂဓာယေဝ။ “အယံ လောကော ပရလောကော၊ ဒေဝ-လောကော မနုဿလောကော”တိအာဒီသု[၃] ပန သတ္တလောကော ဝုတ္တော။

“ယာဝတာ စန္ဒိမသူရိယာ၊
ပရိဟရန္တိ ဒိသာ ဘန္တိ ဝိရောစမာနာ။
တာဝ သဟဿဓာ လောကော၊
ဧတ္ထ တေ ဝတ္တတေ ဝသော”တိ[၄]—

ဧတ္ထ ဩကာသလောကော ဝုတ္တော။ တေသု ဣဓ သတ္တလောကော အဓိပ္ပေတော။ သတ္တလောကသ္မိဉှိ ယေ ဧဝရူပါ သပ္ပုရိသာ၊ တေ **ဒေဝဓမ္မာ**တိ ဝုစ္စန္တိ။

၁-အံ-ဋ္ဌ ၂-၁၃၀-ပိဋ္ဌေ။
၂-ခု ၉-၁၁၇-ပိဋ္ဌေ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂေ။
၃-ခု ၇-၇၊ ခု ၈-၂၅-ပိဋ္ဌာဒီသု။
၄-မ ၁-၄၀၄-ပိဋ္ဌေ။

Tattha **devā**ti sammutidevā upapattidevā visuddhidevāti tividhā. Tesu Mahāsammatakālato paṭṭhāya lokena "devā"ti sammatattā rājarājakumārādayo **sammutidevā** nāma. Devaloke uppannā **upapattidevā** nāma. Khīṇāsavā pana **visuddhidevā** nāma. Vuttampi cetaṁ—

> "Sammutidevā nāma rājāno deviyo rājakumārā. Upapattidevā nāma bhummadeve upādāya taduttaridevā. Visuddhidevā nāma Buddhā Paccekabuddhā khīṇāsavā"ti[1].

Imesaṁ devānaṁ dhammāti **devadhammā. Vuccare**ti vuccanti. Hirottappamūlakā hi kusalā dhammā kulasampadāya[2] ceva devaloke nibbattiyā ca visuddhibhāvassa ca kāraṇattā kāraṇaṭṭhena tividhānampi tesaṁ devānaṁ dhammāti devadhammā, tehi devadhammehi samannāgatā puggalāpi devadhammā. Tasmā puggalādhiṭṭhānadesanāya te dhamme dassento "santo sappurisā loke, devadhammāti vuccare"ti āha.

Yakkho imaṁ dhammadesanaṁ sutvā pasannacitto bodhisattaṁ āha "paṇḍita ahaṁ tumhākaṁ pasanno, ekaṁ bhātaraṁ demi, kataraṁ ānemī"ti. Kaniṭṭhaṁ ānehīti. Paṇḍita tvaṁ kevalaṁ devadhamme jānāsiyeva, na pana tesu vattasīti. Kiṁkāraṇāti? Yaṁkāraṇā jeṭṭhakaṁ ṭhapetvā kaniṭṭhaṁ āṇāpento jeṭṭhāpacāyikakammaṁ na karosīti. Devadhamme cāhaṁ yakkha jānāmi, tesu ca vattāmi. Mayañhi imaṁ araññaṁ etaṁ nissāya paviṭṭhā. Etassa hi atthāya amhākaṁ pitaraṁ etassa mātā rajjaṁ yāci, amhākaṁ pana pitā taṁ varaṁ adatvā amhākaṁ anurakkhaṇatthāya araññavāsaṁ anujāni. So kumāro anuvattitvā amhehi saddhiṁ āgato. "Taṁ araññe eko yakkho khādī"ti vuttepi na koci saddahissati, tenāhaṁ garahabhayabhīto tameva āṇāpemīti. "Sādhu sādhu paṇḍita tvaṁ devadhamme ca jānāsi, tesu ca vattasī"ti pasanno yakkho bodhisattassa sādhukāraṁ datvā dvepi bhātaro ānetvā adāsi.

Atha naṁ bodhisatto āha "samma tvaṁ pubbe attanā katena pāpakammena paresaṁ maṁsalohitakhādako yakkho hutvā nibbatto, idānipi pāpameva karosi, idaṁ te pāpakammaṁ nirayādīhi muccituṁ okāsaṁ na

1. Khu 8. 92, 225 piṭṭhesu. 2. Kusalasampadāya (Ka)

တတ္ထ **ဒေဝါ**တိ သမ္မုတိဒေဝါ ဥပပတ္တိဒေဝါ ဝိသုဒ္ဓိဒေဝါတိ တိဝိဓာ။ တေသု မဟာသမ္မတကာလတော ပဋ္ဌာယ လောကေန "ဒေဝါ"တိ သမ္မတတ္တာ ရာဇရာဇကုမာရာဒယော **သမ္မုတိဒေဝါ** နာမ။ ဒေဝလောကေ ဥပ္ပန္နာ **ဥပပတ္တိဒေဝါ** နာမ။ ခီဏာသဝါ ပန **ဝိသုဒ္ဓိဒေဝါ** နာမ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—

> "သမ္မုတိဒေဝါ နာမ ရာဇာနော ဒေဝိယော ရာဇကုမာရာ။ ဥပပတ္တိဒေဝါ နာမ ဘုမ္မဒေဝေ ဥပါဒါယ တဒုတ္တရိဒေဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိဒေဝါ နာမ ဗုဒ္ဓါ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ခီဏာသဝါ"တိ[၁]။

ဣမေသံ ဒေဝါနံ ဓမ္မာတိ **ဒေဝဓမ္မာ။ ဝုစ္စရေ**တိ ဝုစ္စန္တိ။ ဟိရောတ္တပ္ပမူလကာ ဟိ ကုသလာ ဓမ္မာ ကုလသမ္ပဒါယ[၂] စေဝ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိယာ စ ဝိသုဒ္ဓိဘာဝဿ စ ကာရဏတ္တာ ကာရဏဋ္ဌေန တိဝိဓာနမ္ပိ တေသံ ဒေဝါနံ ဓမ္မာတိ ဒေဝဓမ္မာ၊ တေဟိ ဒေဝဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတာ ပုဂ္ဂလာပိ ဒေဝဓမ္မာ။ တသ္မာ ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာနဒေသနာယ တေ ဓမ္မေ ဒဿေန္တော "သန္တော သပ္ပုရိသာ လောကေ၊ ဒေဝဓမ္မာတိ ဝုစ္စရေ"တိ အာဟ။

ယက္ခော ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ပသန္နစိတ္တော ဗောဓိသတ္တံ အာဟ "ပဏ္ဍိတ အဟံ တုမှာကံ ပသန္နော၊ ဧကံ ဘာတရံ ဒေမိ၊ ကတရံ အာနေမီ"တိ။ ကနိဋ္ဌံ အာနေဟီတိ။ ပဏ္ဍိတ တွံ ကေဝလံ ဒေဝဓမ္မေ ဇာနာသိယေဝ၊ န ပန တေသု ဝတ္တသီတိ။ ကိံကာရဏာတိ? ယံကာရဏာ ဇေဋ္ဌကံ ဌပေတွာ ကနိဋ္ဌံ အာဏာပေန္တော ဇေဋ္ဌာပစာယိကကမ္မံ န ကရောသီတိ။ ဒေဝဓမ္မေ စာဟံ ယက္ခ ဇာနာမိ၊ တေသု စ ဝတ္တာမိ။ မယဉှိ ဣမံ အရညံ ဧတံ နိဿာယ ပဝိဋ္ဌာ။ ဧတဿ ဟိ အတ္ထာယ အမှာကံ ပိတရံ ဧတဿ မာတာ ရဇ္ဇံ ယာစိ၊ အမှာကံ ပန ပိတာ တံ ဝရံ အဒတွာ အမှာကံ အနုရက္ခဏတ္ထာယ အရညဝါသံ အနုဇာနိ။ သော ကုမာရော အနုဝတ္တိတွာ အမှေဟိ သဒ္ဓိံ အာဂတော။ "တံ အရညေ ဧကော ယက္ခော ခါဒီ"တိ ဝုတ္တေပိ န ကောစိ သဒ္ဒဟိဿတိ၊ တေနာဟံ ဂရဟဘယဘီတော တမေဝ အာဏာပေမီတိ။ "သာဓု သာဓု ပဏ္ဍိတ တွံ ဒေဝဓမ္မေ စ ဇာနာသိ၊ တေသု စ ဝတ္တသီ"တိ ပသန္နော ယက္ခော ဗောဓိသတ္တဿ သာဓုကာရံ ဒတွာ ဒွေပိ ဘာတရော အာနေတွာ အဒါသိ။

အထ နံ ဗောဓိသတ္တော အာဟ "သမ္မ တွံ ပုဗ္ဗေ အတ္တနာ ကတေန ပါပကမ္မေန ပရေသံ မံသလောဟိတခါဒကော ယက္ခော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တော၊ ဣဒါနိပိ ပါပမေဝ ကရောသိ၊ ဣဒံ တေ ပါပကမ္မံ နိရယာဒီဟိ မုစ္စိတုံ ဩကာသံ န

၁-ခု ၈-၉၂-၂၂၅-ပိဋ္ဌေသု။ ၂-ကုသလသမ္ပဒါယ (က)

dassati, tasmā ito paṭṭhāya pāpaṁ pahāya kusalaṁ karohī”ti. Asakkhi ca pana taṁ dametuṁ. So taṁ yakkhaṁ dametvā tena saṁvihitārakkho tattheva vasanto ekadivasaṁ nakkhattaṁ oloketvā pitu kālakatabhāvaṁ ñatvā yakkhaṁ ādāya Bārāṇasiṁ gantvā rajjaṁ gahetvā candakumārassa oparajjaṁ Sūriyakumārassa senāpatiṭṭhānaṁ datvā yakkhassa ramaṇīye ṭhāne āyatanaṁ kāretvā yathā so aggamālaṁ aggapupphaṁ aggabhattañca labhati, tathā akāsi. So dhammena rajjaṁ kāretvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā dassetvā saccāni pakāsesi, saccapariyosāne so bhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi. Sammāsambuddhopi dve vatthūni kathetvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā dakarakkhaso bahubhaṇḍikabhikkhu ahosi, Sūriyakumāro Ānando, Candakumāro Sāriputto, jeṭṭhakabhātā Mahisāsakumāro pana ahameva ahosin”ti.

Devadhammajātakavaṇṇanā chaṭṭhā.

---

7. Kaṭṭha vāhanajātakavaṇṇanā

Putto tyāhaṁ mahārājāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Vāsabhakhattiyaṁ[1] ārabbha kathesi. Vāsabhakhattiyāya vatthu Dvādasakanipāte Bhaddasālajātake āvibhavissati. Sā kira Mahānāmassa Sakkassa dhītā Nāgamuṇḍāya nāma dāsiyā kucchismiṁ jātā Kosalarājassa aggamahesī ahosi. Sā rañño puttaṁ vijāyi. Rājā panassā pacchā dāsibhāvaṁ ñatvā ṭhānaṁ parihāpesi, puttassa Viṭaṭūbhassāpi ṭhānaṁ parihāpesiyeva. Te ubhopi antonivesaneyeva vasanti. Satthā taṁ kāraṇaṁ ña tvā pubbaṇhasamaye pañcasatabhikkhuparivuto rañño nivesanaṁ gantvā paññattāsane nisīditvā “mahārāja kahaṁ Vāsabhakhattiyā”ti āha. Rājā taṁ kāraṇaṁ ārocesi. Mahārāja Vāsabhakhattiyā kassa dhītāti. Mahānāmassa bhanteti. Āgacchamānā kassa āgatāti. Mayhaṁ bhanteti. Mahārāja sā rañño dhītā, raññova āgatā, rājānaṁyeva paṭicca

1. Vāsabhakhattiyāya vatthuṁ (Sī, I)

ဒဿတိ၊ တသ္မာ ဣတော ပဋ္ဌာယ ပါပံ ပဟာယ ကုသလံ ကရောဟီ”တိ။ အသက္ခိ စ ပန တံ ဒမေတုံ။ သော တံ ယက္ခံ ဒမေတွာ တေန သံဝိဟိတာရက္ခော တတ္ထေဝ ဝသန္တော ဧကဒိဝသံ နက္ခတ္တံ ဩလောကေတွာ ပိတု ကာလကတဘာဝံ ဉတွာ ယက္ခံ အာဒါယ ဗာရာဏသိံ ဂန္တွာ ရဇ္ဇံ ဂဟေတွာ စန္ဒကုမာရဿ ဩပရဇ္ဇံ သူရိယကုမာရဿ သေနာပတိဋ္ဌာနံ ဒတွာ ယက္ခဿ ရမဏီယေ ဌာနေ အာယတနံ ကာရေတွာ ယထာ သော အဂ္ဂမာလံ အဂ္ဂပုပ္ဖံ အဂ္ဂဘတ္တဉ္စ လဘတိ၊ တထာ အကာသိ။ သော ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဒဿေတွာ သစ္စာနိ ပကာသေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ သော ဘိက္ခု သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါပိ ဒွေ ဝတ္ထူနိ ကထေတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဒကရက္ခသော ဗဟုဘဏ္ဍိကဘိက္ခု အဟောသိ၊ သူရိယကုမာရော အာနန္ဒော၊ စန္ဒကုမာရော သာရိပုတ္တော၊ ဇေဋ္ဌကဘာတာ မဟိသာသကုမာရော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဒေဝဓမ္မဇာတကဝဏ္ဏနာ ဆဋ္ဌာ။

၇-ကဋ္ဌဝါဟနဇာတကဝဏ္ဏနာ

ပုတ္တော တျာဟံ မဟာရာဇာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဝါသဘခတ္တိယံ[၁] အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝါသဘခတ္တိယာယ ဝတ္ထု ဒွါဒသကနိပါတေ ဘဒ္ဒသာလဇာတကေ အာဝိဘဝိဿတိ။ သာ ကိရ မဟာနာမဿ သက္ကဿ ဓီတာ နာဂမုဏ္ဍာယ နာမ ဒါသိယာ ကုစ္ဆိသ္မိံ ဇာတာ ကောသလရာဇဿ အဂ္ဂမဟေသီ အဟောသိ။ သာ ရညော ပုတ္တံ ဝိဇာယိ။ ရာဇာ ပနဿာ ပစ္ဆာ ဒါသိဘာဝံ ဉတွာ ဌာနံ ပရိဟာပေသိ၊ ပုတ္တဿ ဝိဋဋူဘဿာပိ ဌာနံ ပရိဟာပေသိယေဝ။ တေ ဥဘောပိ အန္တောနိဝေသနေယေဝ ဝသန္တိ။ သတ္ထာ တံ ကာရဏံ ဉတွာ ပုဗ္ဗဏှသမယေ ပဉ္စသတဘိက္ခုပရိဝုတော ရညော နိဝေသနံ ဂန္တွာ ပညတ္တာသနေ နိသီဒိတွာ “မဟာရာဇ ကဟံ ဝါသဘခတ္တိယာ”တိ အာဟ။ ရာဇာ တံ ကာရဏံ အာရောစေသိ။ မဟာရာဇ ဝါသဘခတ္တိယာ ကဿ ဓီတာတိ။ မဟာနာမဿ ဘန္တေတိ။ အာဂစ္ဆမာနာ ကဿ အာဂတာတိ။ မယှံ ဘန္တေတိ။ မဟာရာဇ သာ ရညော ဓီတာ၊ ရညောဝ အာဂတာ၊ ရာဇာနံယေဝ ပဋိစ္စ

၁-ဝါသဘခတ္တိယာယ ဝတ္ထုံ (သီ၊ ဣ)

puttaṁ labhi, so putto kiṁkāraṇā pitu santakassa rajjassa sāmiko na hoti, pubbe rājāno muhuttikāya kaṭṭhahārikāya kucchismimpi puttaṁ labhitvā puttassa rajjaṁ adaṁsūti. Rājā tassatthassāvibhāvatthāya Bhagavantaṁ yāci, Bhagavā bhavantarena paṭicchannaṁ kāraṇaṁ pākaṭaṁ akāsi.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatto rājā mahantena yasena uyyānaṁ gantvā tattha pupphaphalalobhena vicaranto uyyānavanasaṇḍe gāyitvā dārūni uddharamānaṁ ekaṁ itthiṁ disvā paṭibaddhacitto saṁvāsaṁ kappesi, taṅkhaṇaññeva bodhisatto tassā kucchiyaṁ paṭisandhiṁ gaṇhi, tāvadeva tassā vajirapūritā viya garukā kucchi ahosi. Sā gabbhassa patiṭṭhitabhāvaṁ ñatvā "gabbho me deva patiṭṭhito"ti āha. Rājā aṅgulimuddikaṁ datvā "sace dhītā hoti, imaṁ vissajjetvā poseyyāsi, sace putto hoti, aṅgulimuddikāya saddhiṁ mama santikaṁ āneyyāsī"ti vatvā pakkāmi.

Sāpi paripakkagabbhā bodhisattaṁ vijāyi. Tassa ādhāvitvā paridhāvitvā vicaraṇakāle kīḷāmaṇḍale[1] kīḷantassa evaṁ vattāro honti "nippitikenamhā pahaṭā"ti. Taṁ sutvā bodhisatto mātu santikaṁ gantvā "amma ko mayhaṁ pitā"ti pucchi. Tāta tvaṁ Bārāṇasirañño puttoti. Amma atthi pana koci sakkhīti. Tāta rājā imaṁ muddikaṁ datvā "sace dhītā hoti, imaṁ vissajjetvā poseyyāsi, sace putto hoti, imāya aṅgulimuddikāya saddhiṁ āneyyāsī"ti vatvā gatoti. Amma evaṁ sante kasmā maṁ pitu santikaṁ na nesīti. Sā puttassa ajjhāsayaṁ ñatvā rājadvāraṁ gantvā rañño ārocāpesi. Raññā ca pakkosāpitā pavisitvā rājānaṁ vanditvā "ayaṁ te deva putto"ti āha. Rājā jānantopi parisamajjhe lajjāya "na mayhaṁ putto"ti āha. Ayaṁ te deva muddikā, imaṁ sañjānāsīti. Ayampi mayhaṁ muddikā na hotīti. "Deva idāni ṭhapetvā saccakiriyaṁ añño mama sakkhi natthi, sacāyaṁ dārako tumhe paṭicca jāto, ākāse tiṭṭhatu, no ce, bhūmiyaṁ patitvā maratū"ti bodhisattassa pāde gahetvā ākāse khipi. Bodhisatto ākāse pallaṅkamābhujitvā nisinno madhurassarena pitu dhammaṁ kathento imaṁ gāthamāha—

1. Keḷimaṇḍale (Sī, I)

ပုတ္တံ လဘိ၊ သော ပုတ္တော ကိံကာရဏာ ပိတု သန္တကဿ ရဇ္ဇဿ သာမိကော န ဟောတိ၊ ပုဗ္ဗေ ရာဇာနော မုဟုတ္တိကာယ ကဋ္ဌဟာရိကာယ ကုစ္ဆိသ္မိမ္ပိ ပုတ္တံ လဘိတွာ ပုတ္တဿ ရဇ္ဇံ အဒံသူတိ။ ရာဇာ တဿတ္ထဿာဝိဘာဝတ္ထာယ ဘဂဝန္တံ ယာစိ၊ ဘဂဝါ ဘဝန္တရေန ပဋိစ္ဆန္နံ ကာရဏံ ပါကဋံ အကာသိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တော ရာဇာ မဟန္တေန ယသေန ဥယျာနံ ဂန္တွာ တတ္ထ ပုပ္ဖဖလလောဘေန ဝိစရန္တော ဥယျာနဝနသဏ္ဍေ ဂါယိတွာ ဒါရူနိ ဥဒ္ဓရမာနံ ဧကံ ဣတ္ထိံ ဒိသွာ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တော သံဝါသံ ကပ္ပေသိ၊ တင်္ခဏညေဝ ဗောဓိသတ္တော တဿာ ကုစ္ဆိယံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ၊ တာဝဒေဝ တဿာ ဝဇိရပူရိတာ ဝိယ ဂရုကာ ကုစ္ဆိ အဟောသိ။ သာ ဂဗ္ဘဿ ပတိဋ္ဌိတဘာဝံ ဉတွာ "ဂဗ္ဘော မေ ဒေဝ ပတိဋ္ဌိတော"တိ အာဟ။ ရာဇာ အင်္ဂုလိမုဒ္ဒိကံ ဒတွာ "သစေ ဓီတာ ဟောတိ၊ ဣမံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ပေါသေယျာသိ၊ သစေ ပုတ္တော ဟောတိ၊ အင်္ဂုလိမုဒ္ဒိကာယ သဒ္ဓိံ မမ သန္တိကံ အာနေယျာသီ"တိ ဝတွာ ပက္ကာမိ။

သာပိ ပရိပက္ကဂဗ္ဘာ ဗောဓိသတ္တံ ဝိဇာယိ။ တဿ အာဓာဝိတွာ ပရိဓာဝိတွာ ဝိစရဏကာလေ ကီဠာမဏ္ဍလေ[1] ကီဠန္တဿ ဧဝံ ဝတ္တာရော ဟောန္တိ "နိပ္ပိတိကေနမှာ ပဟဋာ"တိ။ တံ သုတွာ ဗောဓိသတ္တော မာတု သန္တိကံ ဂန္တွာ "အမ္မ ကော မယှံ ပိတာ"တိ ပုစ္ဆိ။ တာတ တွံ ဗာရာဏသိရညော ပုတ္တောတိ။ အမ္မ အတ္ထိ ပန ကောစိ သက္ခီတိ။ တာတ ရာဇာ ဣမံ မုဒ္ဒိကံ ဒတွာ "သစေ ဓီတာ ဟောတိ၊ ဣမံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ပေါသေယျာသိ၊ သစေ ပုတ္တော ဟောတိ၊ ဣမာယ အင်္ဂုလိမုဒ္ဒိကာယ သဒ္ဓိံ အာနေယျာသီ"တိ ဝတွာ ဂတောတိ။ အမ္မ ဧဝံ သန္တေ ကသ္မာ မံ ပိတု သန္တိကံ န နေသီတိ။ သာ ပုတ္တဿ အဇ္ဈာသယံ ဉတွာ ရာဇဒွါရံ ဂန္တွာ ရညော အာရောစာပေသိ။ ရညာ စ ပက္ကောသာပိတာ ပဝိသိတွာ ရာဇာနံ ဝန္ဒိတွာ "အယံ တေ ဒေဝ ပုတ္တော"တိ အာဟ။ ရာဇာ ဇာနန္တောပိ ပရိသမဇ္ဈေ လဇ္ဇာယ "န မယှံ ပုတ္တော"တိ အာဟ။ အယံ တေ ဒေဝ မုဒ္ဒိကာ၊ ဣမံ သဉ္ဇာနာသီတိ။ အယမ္ပိ မယှံ မုဒ္ဒိကာ န ဟောတီတိ။ "ဒေဝ ဣဒါနိ ဌပေတွာ သစ္စကိရိယံ အညော မမ သက္ခိ နတ္ထိ၊ သစာယံ ဒါရကော တုမှေ ပဋိစ္စ ဇာတော၊ အာကာသေ တိဋ္ဌတု၊ နော စေ, ဘူမိယံ ပတိတွာ မရတူ"တိ ဗောဓိသတ္တဿ ပါဒေ ဂဟေတွာ အာကာသေ ခိပိ။ ဗောဓိသတ္တော အာကာသေ ပလ္လင်္ကမာဘုဇိတွာ နိသိန္နော မဓုရဿရေန ပိတု ဓမ္မံ ကထေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁-ကေဠိမဏ္ဍလေ (သီ၊ ဣ)

7. “Putto tyāhaṁ mahārāja, tvaṁ maṁ posa janādhipa.
Aññepi devo poseti, kiñca devo sakaṁ pajan”ti.

Tattha **putto tyāhan**ti putto te ahaṁ. Putto ca nāmesa atrajo khettajo antevāsiko dinnakoti catubbidho. Tattha attānaṁ paṭicca jāto **atrajo** nāma. Sayanapiṭṭhe pallaṅke ureti-evamādīsu nibbatto **khettajo** nāma. Santike sippuggaṇhanako **antevāsiko** nāma. Posāvanatthāya dinno **dinnako** nāma. Idha pana atrajaṁ sandhāya “putto”ti vuttaṁ. Catūhi saṅgahavatthūhi janaṁ rañjetīti rājā, mahanto rājā **mahārājā**. Tamālapanto āha **“mahārājā”**ti. **Tvaṁ maṁ posa janādhipā**ti janādhipa mahājanajeṭṭhaka tvaṁ maṁ posa bharassu vaḍḍhehi. **Aññepi devo posetī**ti aññepi hatthibandhādayo manusse, hatthi-assādayo tiracchānagate ca bahujane devo poseti. **Kiñca devo sakaṁ pajan**ti ettha pana **kiñcā**ti garahatthe ca anuggahaṇatthe ca nipāto. “Sakaṁ pajaṁ attano puttaṁ maṁ devo na posetī”ti vadanto garahati nāma, “aññe bahujane posetī”ti vadanto anuggaṇhati nāma. Iti bodhisatto garahantopi anuggaṇhantopi “kiñca devo sakaṁ pajan”ti āha.

Rājā bodhisattassa ākāse nisīditvā evaṁ dhammaṁ desentassa sutvā “ehi tātā”ti hatthaṁ pasāresi, “ahameva posessāmi, ahameva posessāmī”ti hatthasahassaṁ pasāriyittha[1]. Bodhisatto aññassa hatthe anotaritvā raññova hatthe otaritvā aṅke nisīdi. Rājā tassa oparajjaṁ datvā mātaraṁ aggamahesiṁ akāsi. So pitu accayena Kaṭṭhavāhanarājā nāma hutvā dhammena rajjaṁ kāretvā yathākammaṁ gato.

Satthā Kosalarañño imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā dve vatthūni dassetvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā mātā Mahāmāyā ahosi, pitā Suddhodanamahārājā, Kaṭṭhavāhanarājā pana ahameva ahosin”ti.

Kaṭṭhahārijātakavaṇṇanā sattamā.

---

1. Pasārayittha (Ka)

၇။ “ပုတ္တော တျာဟံ မဟာရာဇ၊ တွံ မံ ပေါသ ဇနာဓိပ။
အညေပိ ဒေဝေါ ပေါသေတိ၊ ကိဉ္စ ဒေဝေါ သကံ ပဇ”န္တိ။

တတ္ထ **ပုတ္တော တျာဟ**န္တိ ပုတ္တော တေ အဟံ။ ပုတ္တော စ နာမေသ အတြဇော ခေတ္တဇော အန္တေဝါသိကော ဒိန္နကောတိ စတုဗ္ဗိဓော။ တတ္ထ အတ္တာနံ ပဋိစ္စ ဇာတော **အတြဇော** နာမ။ သယနပိဋ္ဌေ ပလ္လင်္ကေ ဥရေတိ-ဧဝမာဒီသု နိဗ္ဗတ္တော **ခေတ္တဇော** နာမ။ သန္တိကေ သိပ္ပုဂ္ဂဏှနကော **အန္တေဝါသိကော** နာမ။ ပေါသာဝနတ္ထာယ ဒိန္နော **ဒိန္နကော** နာမ။ ဣဓ ပန အတြဇံ သန္ဓာယ “ပုတ္တော”တိ ဝုတ္တံ။ စတူဟိ သင်္ဂဟဝတ္ထူဟိ ဇနံ ရဉ္ဇေတီတိ ရာဇာ၊ မဟန္တော ရာဇာ **မဟာရာဇာ**။ တမာလပန္တော အာဟ **“မဟာရာဇာ”**တိ။ **တွံ မံ ပေါသ ဇနာဓိပါ**တိ ဇနာဓိပ မဟာဇနဇေဋ္ဌက တွံ မံ ပေါသ ဘရဿု ဝဍ္ဎေဟိ။ **အညေပိ ဒေဝေါ ပေါသေတီ**တိ အညေပိ ဟတ္ထိဗန္ဓာဒယော မနုဿေ, ဟတ္ထိအဿာဒယော တိရစ္ဆာနဂတေ စ ဗဟုဇနေ ဒေဝေါ ပေါသေတိ။ **ကိဉ္စ ဒေဝေါ သကံ ပဇ**န္တိ ဧတ္ထ ပန **ကိဉ္စာ**တိ ဂရဟတ္ထေ စ အနုဂ္ဂဟဏတ္ထေ စ နိပါတော။ “သကံ ပဇံ အတ္တနော ပုတ္တံ မံ ဒေဝေါ န ပေါသေတီ”တိ ဝဒန္တော ဂရဟတိ နာမ၊ “အညေ ဗဟုဇနေ ပေါသေတီ”တိ ဝဒန္တော အနုဂ္ဂဏှာတိ နာမ။ ဣတိ ဗောဓိသတ္တော ဂရဟန္တောပိ အနုဂ္ဂဏှန္တောပိ “ကိဉ္စ ဒေဝေါ သကံ ပဇ”န္တိ အာဟ။

ရာဇာ ဗောဓိသတ္တဿ အာကာသေ နိသီဒိတွာ ဧဝံ ဓမ္မံ ဒေသေန္တဿ သုတွာ “ဧဟိ တာတာ”တိ ဟတ္ထံ ပသာရေသိ၊ “အဟမေဝ ပေါသေဿာမိ၊ အဟမေဝ ပေါသေဿာမီ”တိ ဟတ္ထသဟဿံ ပသာရိယိတ္ထ[၁]။ ဗောဓိသတ္တော အညဿ ဟတ္ထေ အနောတရိတွာ ရညောဝ ဟတ္ထေ ဩတရိတွာ အင်္ကေ နိသီဒိ။ ရာဇာ တဿ ဩပရဇ္ဇံ ဒတွာ မာတရံ အဂ္ဂမဟေသိံ အကာသိ။ သော ပိတု အစ္စယေန ကဋ္ဌဝါဟနရာဇာ နာမ ဟုတွာ ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ ကောသလရညော ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဒွေ ဝတ္ထူနိ ဒဿေတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ မာတာ မဟာမာယာ အဟောသိ၊ ပိတာ သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇာ၊ ကဋ္ဌဝါဟနရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ကဋ္ဌဟာရိဇာတကဝဏ္ဏနာ သတ္တမာ။

၁-ပသာရယိတ္ထ (က)

8. Gāmaṇijātakavaṇṇanā

Api ataramānānanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ossaṭṭhavīriyaṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi. Imasmiṁ pana jātake paccuppannavatthu ca atītavatthu ca Ekādasakanipāte Saṁvarajātake āvibhavissati. Vatthu hi tasmiñca imasmiñca ekasadisameva, gāthā pana nānā. Gāmaṇikumāro bodhisattassa ovāde ṭhatvā bhātikasatassa kaniṭṭhopi hutvā bhātikasataparivārito setacchattassa heṭṭhā varapallaṅke nisinno attano yasasampattiṁ oloketvā "ayaṁ mayhaṁ yasasampatti amhākaṁ ācariyassa santakā"ti tuṭṭho imaṁ udānaṁ udānesi—

8. "Api ataramānānaṁ, phalāsāva samijjhati.
Vipakkabrahmacariyosmi, evaṁ jānāhi gāmaṇī"ti.

Tattha **apī**ti nipātamattaṁ. **Ataramānānan**ti paṇḍitānaṁ ovāde ṭhatvā ataritvā avegāyitvā upāyena kammaṁ karontānaṁ. **Phalāsāva samijjhatī**ti yathāpatthite phale āsā tassa phalassa nipphattiyā samijjhatiyeva. Atha vā **phalāsā**ti āsāphalaṁ, yathāpatthitaṁ phalaṁ samijjhatiyevāti attho. **Vipakkabrahmacariyosmī**ti ettha cattāri saṅgahavatthūni seṭṭhacariyattā brahmacariyaṁ nāma, tañca tammūlikāya yasasampattiyā paṭiladdhattā vipakkaṁ nāma. Yo vāssa yaso nipphanno, sopi seṭṭhaṭṭhena brahmacariyaṁ nāma. Tenāha "vipakkabrahmacariyosmī"ti. **Evaṁ jānāhi gāmaṇī**ti katthaci gāmikapurisopi gāmajeṭṭhakopi gāmaṇī, idha pana sabbajanajeṭṭhakaṁ attānaṁ sandhāyāha. Ambho gāmaṇi tvaṁ etaṁ kāraṇaṁ evaṁ jānāhi, ācariyaṁ nissāya bhātikasataṁ atikkamitvā idaṁ mahārajjaṁ pattosmīti udānaṁ udānesi.

Tasmiṁ pana rajjaṁ patte sattaṭṭhadivasaccayena sabbepi bhātaro attano attano vasanaṭṭhānaṁ gatā. Gāmaṇirājā dhammena rajjaṁ kāretvā yathākammaṁ gato, bodhisattopi puññāni katvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā dassetvā saccāni pakāsesi, saccapariyosāne ossaṭṭhavīriyo bhikkhu arahatte patiṭṭhito. Satthā

၈-ဂါမဏိဇာတကဝဏ္ဏနာ

အပိ အတရမာနာနန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဩသဋ္ဌဝီရိယံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဣမသ္မိံ ပန ဇာတကေ ပစ္စုပ္ပန္နဝတ္ထု စ အတီတဝတ္ထု စ ဧကာဒသကနိပါတေ သံဝရဇာတကေ အာဝိဘဝိဿတိ။ ဝတ္ထု ဟိ တသ္မိဉ္စ ဣမသ္မိဉ္စ ဧကသဒိသမေဝ၊ ဂါထာ ပန နာနာ။ ဂါမဏိကုမာရော ဗောဓိသတ္တဿ ဩဝါဒေ ဌတွာ ဘာတိကသတဿ ကနိဋ္ဌောပိ ဟုတွာ ဘာတိကသတပရိဝါရိတော သေတစ္ဆတ္တဿ ဟေဋ္ဌာ ဝရပလ္လင်္ကေ နိသိန္နော အတ္တနော ယသသမ္ပတ္တိံ ဩလောကေတွာ "အယံ မယှံ ယသသမ္ပတ္တိ အမှာကံ အာစရိယဿ သန္တကာ"တိ တုဋ္ဌော ဣမံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ—

၈။ "အပိ အတရမာနာနံ၊ ဖလာသာဝ သမိဇ္ဈတိ။
ဝိပက္ကဗြဟ္မစရိယောသ္မိ၊ ဧဝံ ဇာနာဟိ ဂါမဏိ"တိ။

တတ္ထ **အပီ**တိ နိပါတမတ္တံ။ **အတရမာနာနန္တိ** ပဏ္ဍိတာနံ ဩဝါဒေ ဌတွာ အတရိတွာ အဝေဂါယိတွာ ဥပါယေန ကမ္မံ ကရောန္တာနံ။ **ဖလာသာဝ သမိဇ္ဈတီ**တိ ယထာပတ္ထိတေ ဖလေ အာသာ တဿ ဖလဿ နိပ္ဖတ္တိယာ သမိဇ္ဈတိယေဝ။ အထ ဝါ **ဖလာသာ**တိ အာသာဖလံ၊ ယထာပတ္ထိတံ ဖလံ သမိဇ္ဈတိယေဝါတိ အတ္ထော။ **ဝိပက္ကဗြဟ္မစရိယောသ္မီ**တိ ဧတ္ထ စတ္တာရိ သင်္ဂဟဝတ္ထူနိ သေဋ္ဌစရိယတ္တာ ဗြဟ္မစရိယံ နာမ၊ တဉ္စ တမ္မူလိကာယ ယသသမ္ပတ္တိယာ ပဋိလဒ္ဓတ္တာ ဝိပက္ကံ နာမ။ ယော ဝါဿ ယသော နိပ္ဖန္နော၊ သောပိ သေဋ္ဌဋ္ဌေန ဗြဟ္မစရိယံ နာမ။ တေနာဟ "ဝိပက္ကဗြဟ္မစရိယောသ္မီ"တိ။ **ဧဝံ ဇာနာဟိ ဂါမဏီ**တိ ကတ္ထစိ ဂါမိကပုရိသောပိ ဂါမဇေဋ္ဌကောပိ ဂါမဏိ၊ ဣဓ ပန သဗ္ဗဇနဇေဋ္ဌကံ အတ္တာနံ သန္ဓာယာဟ။ အမ္ဘော ဂါမဏိ တွံ ဧတံ ကာရဏံ ဧဝံ ဇာနာဟိ၊ အာစရိယံ နိဿာယ ဘာတိကသတံ အတိက္ကမိတွာ ဣဒံ မဟာရဇ္ဇံ ပတ္တောသ္မီတိ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။

တသ္မိံ ပန ရဇ္ဇံ ပတ္တေ သတ္တဋ္ဌဒိဝသစ္စယေန သဗ္ဗေပိ ဘာတရော အတ္တနော အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံ ဂတာ။ ဂါမဏိရာဇာ ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော၊ ဗောဓိသတ္တောပိ ပုညာနိ ကတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဒဿေတွာ သစ္စာနိ ပကာသေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဩသဋ္ဌဝီရိယော ဘိက္ခု အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌိတော။ သတ္ထာ

dve vatthūni kathetvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā Gāmaṇikumāro ossaṭṭhavīriyo bhikkhu ahosi, ācariyo pana ahameva ahosin”ti.

Gāmaṇijātakavaṇṇanā aṭṭhamā.

---

9. Maghadevajātakavaṇṇanā

Uttamaṅgaruhā mayhanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto mahābhinikkhamanaṁ ārabbha kathesi. Taṁ heṭṭhā nidānakathāyaṁ kathitameva. Tasmiṁ pana kāle bhikkhū Dasabalassa nekkhammaṁ vaṇṇayantā nisīdiṁsu. Atha Satthā dhammasabhaṁ āgantvā Buddhāsane nisinno bhikkhū āmantesi “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti. “Bhante na aññāya kathāya, tumhākaṁyeva pana nekkhammaṁ vaṇṇayamānā nisinnāmhā”ti vutte “na bhikkhave Tathāgato etarahiyeva nekkhammaṁ nikkhanto, pubbepi nikkhantoyevā”ti āha. Bhikkhū tassatthassāvibhāvatthaṁ Bhagavantaṁ yāciṁsu, Bhagavā bhavantarena paṭicchannaṁ kāraṇaṁ pākaṭaṁ akāsi.

Atīte Videharaṭṭhe Mithilāyaṁ Maghadevo[1] nāma rājā ahosi dhammiko dhammarājā. So caturāsīti vassasahassāni kumārakīḷaṁ kīḷi, tathā oparajjaṁ, tathā mahārajjaṁ katvā dīghamaddhānaṁ khepetvā ekadivasaṁ kappakaṁ āmantesi “yadā me samma kappaka sirasmiṁ palitāni passeyyāsi, atha me āroceyyāsī”ti. Kappakopi dīghamaddhānaṁ khepetvā ekadivasaṁ rañño añjanavaṇṇānaṁ kesānaṁ antare ekameva palitaṁ disvā “deva ekaṁ te palitaṁ dissatī”ti ārocesi. “Tena hi me samma taṁ palitaṁ uddharitvā pāṇimhi ṭhapehī”ti ca vutte suvaṇṇasaṇḍāsena uddharitvā rañño pāṇimhi patiṭṭhāpesi. Tadā rañño caturāsīti vassasahassāni āyu avasiṭṭhaṁ hoti, evaṁ santepi palitaṁ disvāva maccurājānaṁ āgantvā samīpe ṭhitaṁ viya attānaṁ ādittapaṇṇasālaṁ paviṭṭhaṁ viya ca maññamāno saṁvegaṁ āpajjitvā “bāla Maghadeva yāva palitassuppādāva ime kilese jahituṁ nāsakkhī”ti cintesi.

1. Makhādevo (Sī, I)

ဒွေ ဝတ္ထူနိ ကထေတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဂါမဏိကုမာရော ဩဿဋ္ဌဝီရိယော ဘိက္ခု အဟောသိ၊ အာစရိယော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဂါမဏိဇာတကဝဏ္ဏနာ အဋ္ဌမာ။

၉-မဃဒေဝဇာတကဝဏ္ဏနာ

ဥတ္တမင်္ဂရုဟာ မယှန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော မဟာဘိနိက္ခမနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တံ ဟေဋ္ဌာ နိဒါနကထာယံ ကထိတမေဝ။ တသ္မိံ ပန ကာလေ ဘိက္ခူ ဒသဗလဿ နေက္ခမ္မံ ဝဏ္ဏယန္တာ နိသီဒိံသု။ အထ သတ္ထာ ဓမ္မသဘံ အာဂန္တွာ ဗုဒ္ဓါသနေ နိသိန္နော ဘိက္ခူ အာမန္တေသိ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ။ “ဘန္တေ န အညာယ ကထာယ၊ တုမှာကံယေဝ ပန နေက္ခမ္မံ ဝဏ္ဏယမာနာ နိသိန္နာမှာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ တထာဂတော ဧတရဟိယေဝ နေက္ခမ္မံ နိက္ခန္တော၊ ပုဗ္ဗေပိ နိက္ခန္တောယေဝါ”တိ အာဟ။ ဘိက္ခူ တဿတ္ထဿာဝိဘာဝတ္ထံ ဘဂဝန္တံ ယာစိံသု၊ ဘဂဝါ ဘဝန္တရေန ပဋိစ္ဆန္နံ ကာရဏံ ပါကဋံ အကာသိ။

အတီတေ ဝိဒေဟရဋ္ဌေ မိထိလာယံ မဃဒေဝေါ[၁] နာမ ရာဇာ အဟောသိ ဓမ္မိကော ဓမ္မရာဇာ။ သော စတုရာသီတိ ဝဿသဟဿာနိ ကုမာရကီဠံ ကီဠိ၊ တထာ ဩပရဇ္ဇံ၊ တထာ မဟာရဇ္ဇံ ကတွာ ဒီဃမဒ္ဓါနံ ခေပေတွာ ဧကဒိဝသံ ကပ္ပကံ အာမန္တေသိ “ယဒါ မေ သမ္မ ကပ္ပက သိရသ္မိံ ပလိတာနိ ပဿေယျာသိ၊ အထ မေ အာရောစေယျာသီ”တိ။ ကပ္ပကောပိ ဒီဃမဒ္ဓါနံ ခေပေတွာ ဧကဒိဝသံ ရညော အဉ္ဇနဝဏ္ဏာနံ ကေသာနံ အန္တရေ ဧကမေဝ ပလိတံ ဒိသွာ “ဒေဝ ဧကံ တေ ပလိတံ ဒိဿတီ”တိ အာရောစေသိ။ “တေန ဟိ မေ သမ္မ တံ ပလိတံ ဥဒ္ဓရိတွာ ပါဏိမှိ ဌပေဟီ”တိ စ ဝုတ္တေ သုဝဏ္ဏသဏ္ဍာသေန ဥဒ္ဓရိတွာ ရညော ပါဏိမှိ ပတိဋ္ဌာပေသိ။ တဒါ ရညော စတုရာသီတိ ဝဿသဟဿာနိ အာယု အဝသိဋ္ဌံ ဟောတိ၊ ဧဝံ သန္တေပိ ပလိတံ ဒိသွာဝ မစ္စုရာဇာနံ အာဂန္တွာ သမီပေ ဌိတံ ဝိယ အတ္တာနံ အာဒိတ္တပဏ္ဏသာလံ ပဝိဋ္ဌံ ဝိယ စ မညမာနော သံဝေဂံ အာပဇ္ဇိတွာ “ဗာလ မဃဒေဝ ယာဝ ပလိတဿုပ္ပါဒါဝ ဣမေ ကိလေသေ ဇဟိတုံ နာသက္ခီ”တိ စိန္တေသိ။

၁-မခါဒေဝေါ (သီ၊ ဣ)

Tassevaṁ palitapātubhāvaṁ āvajjentassa antoḍāho[1] uppajji, sarīrā sedā mucciṁsu, sāṭakā pīḷetvā apanetabbākārappattā ahesuṁ. So "ajjeva mayā nikkhamitvā pabbajituṁ vaṭṭatī"ti kappakassa satasahassuṭṭhānakaṁ gāmavaraṁ datvā jeṭṭhaputtaṁ pakkosāpetvā "tāta mama sīse palitaṁ pātubhūtaṁ, mahallakomhi jāto, bhuttā kho pana me mānusakā kāmā, idāni dibbe kāme pariyesissāmi, nekkhammakālo mayhaṁ, tvaṁ imaṁ rajjaṁ paṭipajja, ahaṁ pana pabbajitvā Maghadeva-ambavanuyyāne vasanto samaṇadhammaṁ karissāmī"ti āha. Taṁ evaṁ pabbajitukāmaṁ amaccā upasaṅkamitvā "deva kiṁ tumhākaṁ pabbajjākāraṇan"ti pucchiṁsu. Rājā palitaṁ hatthena gahetvā amaccānaṁ imaṁ gāthamāha—

9. "Uttamaṅgaruhā mayhaṁ, ime jātā vayoharā.
Pātubhūtā devadūtā, pabbajjāsamayo mamā"ti.

Tattha **uttamaṅgaruhā**ti kesā. Kesā hi sabbesaṁ hatthapādādīnaṁ aṅgānaṁ uttame sirasmiṁ ruhattā "uttamaṅgaruhā"ti vuccanti. **Ime jātā vayoharā**ti passatha tātā, palitapātubhāvena tiṇṇaṁ vayānaṁ haraṇato ime jātā vayoharā. **Pātubhūtā**ti nibbattā. **Devadūtā**ti devo vuccati maccu, tassa dūtāti devadūtā. Sirasmiṁ hi palitesu pātubhūtesu maccurājassa santike ṭhito viya hoti, tasmā palitāni "maccudevassa dūtā"ti vuccanti. Devā viya dūtātipi devadūtā. Yathā hi alaṅkatapaṭiyattāya devatāya ākāse ṭhatvā "asukadivase tvaṁ marissasī"ti vutte taṁ tatheva hoti, evaṁ sirasmiṁ palitesu pātubhūtesu devatāya byākaraṇasadisameva hoti, tasmā palitāni "devasadisā dūtā"ti vuccanti. Visuddhidevānaṁ dūtātipi devadūtā. Sabbabodhisattā hi jiṇṇabyādhimatapabbajite disvāva saṁvegamāpajjitvā nikkhamma pabbajanti. Yathāha—

"Jiṇṇañca disvā dukhitañca byādhitaṁ,
Matañca disvā gatamāyusaṅkhayaṁ.
Kāsāyavatthaṁ pabbajitañca disvā,
Tasmā ahaṁ pabbajitomhi rājā"ti[2].

1. Antosarīre sedo (Ka)
2. Khu 2. 236 piṭṭhe thokaṁ visadisaṁ.

တဿေဝံ ပလိတပါတုဘာဝံ အာဝဇ္ဇေန္တဿ အန္တောဍာဟော[၁] ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ သရီရာ သေဒါ မုစ္စိံသု၊ သာဋကာ ပီဠေတွာ အပနေတဗ္ဗာကာရပ္ပတ္တာ အဟေသုံ။ သော "အဇ္ဇေဝ မယာ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ ကပ္ပကဿ သတသဟဿုဋ္ဌာနကံ ဂါမဝရံ ဒတွာ ဇေဋ္ဌပုတ္တံ ပက္ကောသာပေတွာ "တာတ မမ သီသေ ပလိတံ ပါတုဘူတံ၊ မဟလ္လကောမှိ ဇာတော၊ ဘုတ္တာ ခေါ ပန မေ မာနုသကာ ကာမာ၊ ဣဒါနိ ဒိဗ္ဗေ ကာမေ ပရိယေသိဿာမိ၊ နေက္ခမ္မကာလော မယှံ၊ တွံ ဣမံ ရဇ္ဇံ ပဋိပဇ္ဇ၊ အဟံ ပန ပဗ္ဗဇိတွာ မဃဒေဝအမ္ဗဝနုယျာနေ ဝသန္တော သမဏဓမ္မံ ကရိဿာမီ"တိ အာဟ။ တံ ဧဝံ ပဗ္ဗဇိတုကာမံ အမစ္စာ ဥပသင်္ကမိတွာ "ဒေဝ ကိံ တုမှာကံ ပဗ္ဗဇ္ဇာကာရဏ"န္တိ ပုစ္ဆိံသု။ ရာဇာ ပလိတံ ဟတ္ထေန ဂဟေတွာ အမစ္စာနံ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၉။ "ဥတ္တမင်္ဂရုဟာ မယှံ၊ ဣမေ ဇာတာ ဝယောဟရာ။
ပါတုဘူတာ ဒေဝဒူတာ၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာသမယော မမာ"တိ။

တတ္ထ **ဥတ္တမင်္ဂရုဟာ**တိ ကေသာ။ ကေသာ ဟိ သဗ္ဗေသံ ဟတ္ထပါဒါဒီနံ အင်္ဂါနံ ဥတ္တမေ သိရသ္မိံ ရုဟတ္တာ "ဥတ္တမင်္ဂရုဟာ"တိ ဝုစ္စန္တိ။ **ဣမေ ဇာတာ ဝယောဟရာ**တိ ပဿထ တာတာ, ပလိတပါတုဘာဝေန တိဏ္ဏံ ဝယာနံ ဟရဏတော ဣမေ ဇာတာ ဝယောဟရာ။ **ပါတုဘူတာ**တိ နိဗ္ဗတ္တာ။ **ဒေဝဒူတာ**တိ ဒေဝေါ ဝုစ္စတိ မစ္စု၊ တဿ ဒူတာတိ ဒေဝဒူတာ။ သိရသ္မိံ ဟိ ပလိတေသု ပါတုဘူတေသု မစ္စုရာဇဿ သန္တိကေ ဌိတော ဝိယ ဟောတိ၊ တသ္မာ ပလိတာနိ "မစ္စုဒေဝဿ ဒူတာ"တိ ဝုစ္စန္တိ။ ဒေဝေါ ဝိယ ဒူတာတိပိ ဒေဝဒူတာ။ ယထာ ဟိ အလင်္ကတပဋိယတ္တာယ ဒေဝတာယ အာကာသေ ဌတွာ "အသုကဒိဝသေ တွံ မရိဿသီ"တိ ဝုတ္တေ တံ တထေဝ ဟောတိ၊ ဧဝံ သိရသ္မိံ ပလိတေသု ပါတုဘူတေသု ဒေဝတာယ ဗျာကရဏသဒိသမေဝ ဟောတိ၊ တသ္မာ ပလိတာနိ "ဒေဝသဒိသာ ဒူတာ"တိ ဝုစ္စန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိဒေဝါနံ ဒူတာတိပိ ဒေဝဒူတာ။ သဗ္ဗဗောဓိသတ္တာ ဟိ ဇိဏ္ဏဗျာဓိမတပဗ္ဗဇိတေ ဒိသွာဝ သံဝေဂမာပဇ္ဇိတွာ နိက္ခမ္မ ပဗ္ဗဇန္တိ။ ယထာဟ—

"ဇိဏ္ဏဉ္စ ဒိသွာ ဒုခိတဉ္စ ဗျာဓိတံ၊
မတဉ္စ ဒိသွာ ဂတမာယုသင်္ခယံ။
ကာသာယဝတ္ထံ ပဗ္ဗဇိတဉ္စ ဒိသွာ၊
တသ္မာ အဟံ ပဗ္ဗဇိတောမှိ ရာဇာ"တိ[၂]။

၁-အန္တောသရီရေ သေဒေါ (က)
၂-ခု ၂-၂၃၆-ပိဋ္ဌေ ထောကံ ဝိသဒိသံ။

Iminā pariyāyena palitāni visuddhidevānaṁ dūtattā “devadūtā”ti vuccanti. **Pabbajjāsamayo mamā**ti gihibhāvato nikkhantaṭṭhena “pabbajjā”ti laddhanāmassa samaṇaliṅgagahaṇassa kālo mayhanti dasseti.

So evaṁ vatvā taṁ divasameva rajjaṁ pahāya isipabbajjaṁ pabbajitvā tasmiṁyeva Maghadeva-ambavane viharanto caturāsīti vassasahassāni cattāro brahmavihāre bhāvetvā aparihīnajjhāne ṭhito kālaṁ katvā brahmaloke nibbattitvā puna tato cuto Mithilāyaṁyeva Nimi nāma rājā hutvā osakkamānaṁ attano vaṁsaṁ ghaṭetvā tattheva ambavane pabbajitvā brahmavihāre bhāvetvā puna brahmalokūpagova ahosi.

Satthāpi “na bhikkhave Tathāgato idāneva mahābhinikkhamanaṁ nikkhanto, pubbepi nikkhantoyevā”ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā dassetvā cattāri saccāni pakāsesi, saccapariyosāne keci sotāpannā ahesuṁ, keci sakadāgāmino, keci anāgāmino. Iti Bhagavā imāni dve vatthūni kathetvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā kappako Ānando ahosi, putto Rāhulo, Maghadevarājā pana ahameva ahosin”ti.

Maghadevajātakavaṇṇanā navamā.

---

10. Sukhavihārijātakavaṇṇanā

Yañca aññe na rakkhantīti idaṁ Satthā Anupiyanagaraṁ nissāya Anupiya-ambavane viharanto sukhavihāriṁ Bhaddiyattheraṁ ārabbha kathesi. Sukhavihārī Bhaddiyatthero chakhattiyasamāgame Upālisattamo pabbajito. Tesu Bhaddiyatthero ca Kimilatthero ca Bhagutthero ca Upālitthero ca arahattaṁ pattā, Ānandatthero sotāpanno jāto, Anuruddhatthero dibbacakkhuko, Devadatto jhānalābhī jāto. Channaṁ pana khattiyānaṁ vatthu yāva Anupiyanagarā Khaṇḍahālajātake āvibhavissati. Āyasmā pana Bhaddiyo rājakāle attano rakkhasaṁvidhānañceva tāva[1]

1. Attānaṁ rakkhanto rakkhasaṁvidhānañceva tāva (Sī), attānaṁ rakkhanto rakkhāsaṁvidhānadevatāva (Syā, I)

ဣမိနာ ပရိယာယေန ပလိတာနိ ဝိသုဒ္ဓိဒေဝါနံ ဒူတတ္တာ “ဒေဝဒူတာ”တိ ဝုစ္စန္တိ။ **ပဗ္ဗဇ္ဇာသမယော မမာ**တိ ဂိဟိဘာဝတော နိက္ခန္တဋ္ဌေန “ပဗ္ဗဇ္ဇာ”တိ လဒ္ဓနာမဿ သမဏလိင်္ဂဂဟဏဿ ကာလော မယှန္တိ ဒဿေတိ။

သော ဧဝံ ဝတွာ တံ ဒိဝသမေဝ ရဇ္ဇံ ပဟာယ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ တသ္မိံယေဝ မဃဒေဝအမ္ဗဝနေ ဝိဟရန္တော စတုရာသီတိ ဝဿသဟဿာနိ စတ္တာရော ဗြဟ္မဝိဟာရေ ဘာဝေတွာ အပရိဟီနဇ္ဈာနေ ဌိတော ကာလံ ကတွာ ဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ပုန တတော စုတော မိထိလာယံယေဝ နိမိ နာမ ရာဇာ ဟုတွာ ဩသက္ကမာနံ အတ္တနော ဝံသံ ဃဋေတွာ တတ္ထေဝ အမ္ဗဝနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဗြဟ္မဝိဟာရေ ဘာဝေတွာ ပုန ဗြဟ္မလောကူပဂေါဝ အဟောသိ။

သတ္ထာပိ “န ဘိက္ခဝေ တထာဂတော ဣဒါနေဝ မဟာဘိနိက္ခမနံ နိက္ခန္တော၊ ပုဗ္ဗေပိ နိက္ခန္တောယေဝါ”တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဒဿေတွာ စတ္တာရိ သစ္စာနိ ပကာသေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ကေစိ သောတာပန္နာ အဟေသုံ၊ ကေစိ သကဒါဂါမိနော၊ ကေစိ အနာဂါမိနော။ ဣတိ ဘဂဝါ ဣမာနိ ဒွေ ဝတ္ထူနိ ကထေတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ကပ္ပကော အာနန္ဒော အဟောသိ၊ ပုတ္တော ရာဟုလော၊ မဃဒေဝရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

မဃဒေဝဇာတကဝဏ္ဏနာ နဝမာ။

၁၀-သုခဝိဟာရိဇာတကဝဏ္ဏနာ

ယဉ္စ အညေ န ရက္ခန္တီတိ ဣဒံ သတ္ထာ အနုပိယနဂရံ နိဿာယ အနုပိယအမ္ဗဝနေ ဝိဟရန္တော သုခဝိဟာရိံ ဘဒ္ဒိယတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သုခဝိဟာရီ ဘဒ္ဒိယတ္ထေရော ဆခတ္တိယသမာဂမေ ဥပါလိသတ္တမော ပဗ္ဗဇိတော။ တေသု ဘဒ္ဒိယတ္ထေရော စ ကိမိလတ္ထေရော စ ဘဂုတ္ထေရော စ ဥပါလိတ္ထေရော စ အရဟတ္တံ ပတ္တာ၊ အာနန္ဒတ္ထေရော သောတာပန္နော ဇာတော၊ အနုရုဒ္ဓတ္ထေရော ဒိဗ္ဗစက္ခုကော၊ ဒေဝဒတ္တော ဈာနလာဘီ ဇာတော။ ဆန္နံ ပန ခတ္တိယာနံ ဝတ္ထု ယာဝ အနုပိယနဂရာ ခဏ္ဍဟာလဇာတကေ အာဝိဘဝိဿတိ။ အာယသ္မာ ပန ဘဒ္ဒိယော ရာဇကာလေ အတ္တနော ရက္ခသံဝိဓာနဉ္စေဝ တာဝ[၁]

၁-အတ္တာနံ ရက္ခန္တော ရက္ခသံဝိဓာနဉ္စေဝ တာဝ (သီ)၊ အတ္တာနံ ရက္ခန္တော ရက္ခာသံဝိဓာနဒေဝတာဝ (သျာ၊ ဣ)

bahūhi rakkhāhi rakkhiyamānassa uparipāsādavaratale mahāsayane samparivattamānassāpi attano bhayuppattiñca idāni arahattaṁ patvā araññādīsu yattha katthaci viharantopi attano vigatabhayatañca samanussaranto “aho sukhaṁ, aho sukhan”ti udānaṁ udānesi. Taṁ sutvā bhikkhū “āyasmā Bhaddiyo aññaṁ byākarotī”ti Bhagavato ārocesuṁ. Bhagavā “na bhikkhave Bhaddiyo idāneva sukhavihārī, pubbepi sukhavihārīyevā”ti āha. Bhikkhū tassatthassāvibhāvatthāya Bhagavantaṁ yāciṁsu, Bhagavā bhavantarena paṭicchannaṁ kāraṇaṁ pākaṭaṁ akāsi.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārayamāne bodhisatto udiccabrāhmaṇamahāsālo hutvā kāmesu ādīnavaṁ, nekkhamme cānisaṁsaṁ disvā kāme pahāya Himavantaṁ pavisitvā isipabbajjaṁ pabbajitvā aṭṭha samāpattiyo nibbattesi, parivāropissa mahā ahosi pañca tāpasasatāni. So vassakāle Himavantato nikkhamitvā tāpasagaṇaparivuto gāmanigamādīsu cārikaṁ caranto Bārāṇasiṁ patvā rājānaṁ nissāya rājuyyāne vāsaṁ kappesi. Tattha vassike cattāro māse vasitvā rājānaṁ āpucchi. Atha naṁ rājā “tumhe bhante mahallakā, kiṁ vo Himavantena, antevāsike Himavantaṁ pesetvā idheva vasathā”ti yāci. Bodhisatto jeṭṭhantevāsikaṁ pañca tāpasasatāni paṭicchāpetvā “gaccha tvaṁ imehi saddhiṁ Himavante vasa, ahaṁ pana idheva vasissāmī”ti te uyyojetvā sayaṁ tattheva vāsaṁ kappesi.

So panassa jeṭṭhantevāsiko rājapabbajito mahantaṁ rajjaṁ pahāya pabbajitvā kasiṇaparikammaṁ katvā aṭṭhasamāpattilābhī ahosi. So tāpasehi saddhiṁ Himavante vasamāno ekadivasaṁ ācariyaṁ daṭṭhukāmo hutvā te tāpase āmantetvā “tumhe anukkaṇṭhamānā idheva vasatha, ahaṁ ācariyaṁ vanditvā āgamissāmī”ti ācariyassa santikaṁ gantvā vanditvā paṭisanthāraṁ katvā ekaṁ kaṭṭhattharikaṁ[1] attharitvā ācariyassa santikeyeva nipajji. Tasmiṁ ca samaye rājā “tāpasaṁ passissā mī”ti uyyānaṁ gantvā vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Antevāsikatāpaso rājānaṁ disvā neva vuṭṭhāsi, nipannoyeva pana “aho sukhaṁ, aho sukhan”ti udānaṁ udānesi. Rājā “ayaṁ tāpaso maṁ disvāpi na

1. Taṭṭikaṁ (Sī, Syā, I)

ဗဟူဟိ ရက္ခာဟိ ရက္ခိယမာနဿ ဥပရိပါသာဒဝရတလေ မဟာသယနေ သမ္ပရိဝတ္တမာနဿာပိ အတ္တနော ဘယုပ္ပတ္တိဉ္စ ဣဒါနိ အရဟတ္တံ ပတွာ အရညာဒီသု ယတ္ထ ကတ္ထစိ ဝိဟရန္တောပိ အတ္တနော ဝိဂတဘယတဉ္စ သမနုဿရန္တော “အဟော သုခံ, အဟော သုခ”န္တိ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။ တံ သုတွာ ဘိက္ခူ “အာယသ္မာ ဘဒ္ဒိယော အညံ ဗျာကရောတီ”တိ ဘဂဝတော အာရောစေသုံ။ ဘဂဝါ “န ဘိက္ခဝေ ဘဒ္ဒိယော ဣဒါနေဝ သုခဝိဟာရီ၊ ပုဗ္ဗေပိ သုခဝိဟာရီယေဝါ”တိ အာဟ။ ဘိက္ခူ တဿတ္ထဿာဝိဘာဝတ္ထာယ ဘဂဝန္တံ ယာစိံသု၊ ဘဂဝါ ဘဝန္တရေန ပဋိစ္ဆန္နံ ကာရဏံ ပါကဋံ အကာသိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရယမာနေ ဗောဓိသတ္တော ဥဒိစ္စဗြာဟ္မဏမဟာသာလော ဟုတွာ ကာမေသု အာဒီနဝံ, နေက္ခမ္မေ စာနိသံသံ ဒိသွာ ကာမေ ပဟာယ ဟိမဝန္တံ ပဝိသိတွာ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော နိဗ္ဗတ္တေသိ၊ ပရိဝါရောပိဿ မဟာ အဟောသိ ပဉ္စ တာပသသတာနိ။ သော ဝဿကာလေ ဟိမဝန္တတော နိက္ခမိတွာ တာပသဂဏပရိဝုတော ဂါမနိဂမာဒီသု စာရိကံ စရန္တော ဗာရာဏသိံ ပတွာ ရာဇာနံ နိဿာယ ရာဇုယျာနေ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ တတ္ထ ဝဿိကေ စတ္တာရော မာသေ ဝသိတွာ ရာဇာနံ အာပုစ္ဆိ။ အထ နံ ရာဇာ “တုမှေ ဘန္တေ မဟလ္လကာ၊ ကိံ ဝေါ ဟိမဝန္တေန၊ အန္တေဝါသိကေ ဟိမဝန္တံ ပေသေတွာ ဣဓေဝ ဝသထာ”တိ ယာစိ။ ဗောဓိသတ္တော ဇေဋ္ဌန္တေဝါသိကံ ပဉ္စ တာပသသတာနိ ပဋိစ္ဆာပေတွာ “ဂစ္ဆ တွံ ဣမေဟိ သဒ္ဓိံ ဟိမဝန္တေ ဝသ၊ အဟံ ပန ဣဓေဝ ဝသိဿာမီ”တိ တေ ဥယျောဇေတွာ သယံ တတ္ထေဝ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။

သော ပနဿ ဇေဋ္ဌန္တေဝါသိကော ရာဇပဗ္ဗဇိတော မဟန္တံ ရဇ္ဇံ ပဟာယ ပဗ္ဗဇိတွာ ကသိဏပရိကမ္မံ ကတွာ အဋ္ဌသမာပတ္တိလာဘီ အဟောသိ။ သော တာပသေဟိ သဒ္ဓိံ ဟိမဝန္တေ ဝသမာနော ဧကဒိဝသံ အာစရိယံ ဒဋ္ဌုကာမော ဟုတွာ တေ တာပသေ အာမန္တေတွာ “တုမှေ အနုက္ကဏ္ဌမာနာ ဣဓေဝ ဝသထ၊ အဟံ အာစရိယံ ဝန္ဒိတွာ အာဂမိဿာမီ”တိ အာစရိယဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ ဧကံ ကဋ္ဌတ္ထရိကံ[၁] အတ္ထရိတွာ အာစရိယဿ သန္တိကေယေဝ နိပဇ္ဇိ။ တသ္မိံ စ သမယေ ရာဇာ “တာပသံ ပဿိဿာမီ”တိ ဥယျာနံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ အန္တေဝါသိကတာပသော ရာဇာနံ ဒိသွာ နေဝ ဝုဋ္ဌာသိ၊ နိပန္နောယေဝ ပန “အဟော သုခံ, အဟော သုခ”န္တိ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။ ရာဇာ “အယံ တာပသော မံ ဒိသွာပိ န

၁-တဋ္ဋိကံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

uṭṭhito”ti anattamano bodhisattaṁ āha “bhante ayaṁ tāpaso yadicchakaṁ bhutto bhavissati, udānaṁ udānento sukhaseyyameva kappetī”ti. Mahārāja ayaṁ tāpaso pubbe tumhādiso eko rājā ahosi, svāyaṁ “ahaṁ pubbe gihikāle rajjasiriṁ anubhavanto āvudhahatthehi bahūhi rakkhiyamānopi evarūpaṁ sukhaṁ nāma nālatthan”ti attano pabbajjāsukhaṁ jhānasukhañca ārabbha imaṁ udānaṁ udānetīti. Evañca pana vatvā bodhisatto rañño dhammakathaṁ kathetuṁ imaṁ gāthamāha—

10. “Yañca aññe na rakkhanti, yo ca aññe na rakkhati.
Sa ve rāja sukhaṁ seti, kāmesu anapekkhavā”ti.

Tattha **yañca aññe na rakkhantī**ti yaṁ puggalaṁ aññe bahū puggalā na rakkhanti. **Yo ca aññe na rakkhatī**ti yo ca “ekako ahaṁ rajjaṁ kāremī”ti aññe bahū jane na rakkhati. **Sa ve rāja sukhaṁ setī**ti mahārāja so puggalo eko adutiyo pavivitto kāyikacetasikasukhasamaṅgī hutvā sukhaṁ seti. Idañca desanāsīsameva. Na kevalaṁ pana setiyeva, evarūpo pana puggalo sukhaṁ gacchati tiṭṭhati nisīdati sayatīti sabbiriyāpathesu sukhappattova hoti. **Kāmesu anapekkhavā**ti vatthukāmakilesakāmesu apekkhārahito vigatacchandarāgo nittaṇho evarūpo puggalo sabbiriyāpathesu sukhaṁ viharati mahārājāti.

Rājā dhammadesanaṁ sutvā tuṭṭhamānaso vanditvā nivesanameva gato, antevāsikopi ācariyaṁ vanditvā Himavantameva gato. Bodhisatto pana tattheva viharanto aparihīnajjhāno kālaṁ katvā brahmaloke nibbatti.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā dassetvā dve vatthūni kathetvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā antevāsiko Bhaddiyatthero ahosi, gaṇasatthā pana ahameva ahosin”ti.

Sukhavihārijātakavaṇṇanā dasamā.

Apaṇṇakavaggo paṭhamo.

ဥဋ္ဌိတော”တိ အနတ္တမနော ဗောဓိသတ္တံ အာဟ “ဘန္တေ အယံ တာပသော ယဒိစ္ဆကံ ဘုတ္တော ဘဝိဿတိ၊ ဥဒါနံ ဥဒါနေန္တော သုခသေယျမေဝ ကပ္ပေတီ”တိ။ မဟာရာဇ အယံ တာပသော ပုဗ္ဗေ တုမှာဒိသော ဧကော ရာဇာ အဟောသိ၊ သွာယံ “အဟံ ပုဗ္ဗေ ဂိဟိကာလေ ရဇ္ဇသိရိံ အနုဘဝန္တော အာဝုဓဟတ္ထေဟိ ဗဟူဟိ ရက္ခိယမာနောပိ ဧဝရူပံ သုခံ နာမ နာလတ္ထ”န္တိ အတ္တနော ပဗ္ဗဇ္ဇာသုခံ ဈာနသုခဉ္စ အာရဗ္ဘ ဣမံ ဥဒါနံ ဥဒါနေတီတိ။ ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ ဗောဓိသတ္တော ရညော ဓမ္မကထံ ကထေတုံ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၀။ “ယဉ္စ အညေ န ရက္ခန္တိ၊ ယော စ အညေ န ရက္ခတိ။
သ ဝေ ရာဇ သုခံ သေတိ၊ ကာမေသု အနပေက္ခဝါ”တိ။

တတ္ထ **ယဉ္စ အညေ န ရက္ခန္တီ**တိ ယံ ပုဂ္ဂလံ အညေ ဗဟူ ပုဂ္ဂလာ န ရက္ခန္တိ။ **ယော စ အညေ န ရက္ခတီ**တိ ယော စ “ဧကကော အဟံ ရဇ္ဇံ ကာရေမီ”တိ အညေ ဗဟူ ဇနေ န ရက္ခတိ။ **သ ဝေ ရာဇ သုခံ သေတီ**တိ မဟာရာဇ သော ပုဂ္ဂလော ဧကော အဒုတိယော ပဝိဝိတ္တော ကာယိကစေတသိကသုခသမင်္ဂီ ဟုတွာ သုခံ သေတိ။ ဣဒဉ္စ ဒေသနာသီသမေဝ။ န ကေဝလံ ပန သေတိယေဝ၊ ဧဝရူပေါ ပန ပုဂ္ဂလော သုခံ ဂစ္ဆတိ တိဋ္ဌတိ နိသီဒတိ သယတီတိ သဗ္ဗိရိယာပထေသု သုခပ္ပတ္တောဝ ဟောတိ။ **ကာမေသု အနပေက္ခဝါ**တိ ဝတ္ထုကာမကိလေသကာမေသု အပေက္ခာရဟိတော ဝိဂတစ္ဆန္ဒရာဂေါ နိတ္တဏှော ဧဝရူပေါ ပုဂ္ဂလော သဗ္ဗိရိယာပထေသု သုခံ ဝိဟရတိ မဟာရာဇာတိ။

ရာဇာ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ တုဋ္ဌမာနသော ဝန္ဒိတွာ နိဝေသနမေဝ ဂတော၊ အန္တေဝါသိကောပိ အာစရိယံ ဝန္ဒိတွာ ဟိမဝန္တမေဝ ဂတော။ ဗောဓိသတ္တော ပန တတ္ထေဝ ဝိဟရန္တော အပရိဟီနဇ္ဈာနော ကာလံ ကတွာ ဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဒဿေတွာ ဒွေ ဝတ္ထူနိ ကထေတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ အန္တေဝါသိကော ဘဒ္ဒိယတ္ထေရော အဟောသိ၊ ဂဏသတ္ထာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

သုခဝိဟာရိဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒသမာ။

အပဏ္ဏကဝဂ္ဂေါ ပဌမော။

Tassuddānaṁ

Apaṇṇakaṁ vaṇṇupathaṁ, serivaṁ cūḷaseṭṭhi ca.
Taṇḍulaṁ devadhammañca, kaṭṭhavāhanagāmaṇi.
Maghadevaṁ vihārīti, piṇḍitā dasa jātakāti.

---

2. Sīlavagga

1. Lakkhaṇamigajātakavaṇṇanā (11)

Hoti sīlavataṁ atthoti idaṁ Satthā Rājagahaṁ upanissāya Veḷuvane viharanto Devadattaṁ ārabbha kathesi. Devadattassa vatthu yāva abhimārappayojanā Khaṇḍahālajātake āvibhavissati, yāva Dhanapālakavissajjanā pana Cūḷahaṁsajātake āvibhavissati, yāva pathavippavesanā dvādasanipāte[1] Samuddavāṇijajātake āvibhavissati.

Ekasmiṁ hi samaye Devadatto pañca vatthūni yācitvā alabhanto saṁghaṁ bhinditvā pañca bhikkhusatāni ādāya Gayāsīse viharati. Atha tesaṁ bhikkhūnaṁ ñāṇaṁ paripākaṁ agamāsi. Taṁ ñatvā Satthā dve aggasāvake āmantesi “Sāriputtā tumhākaṁ nissitakā pañcasatā bhikkhū Devadattassa laddhiṁ rocetvā tena saddhiṁ gatā, idāni pana tesaṁ ñāṇaṁ paripākaṁ gataṁ, tumhe bahūhi bhikkhūhi saddhiṁ tattha gantvā tesaṁ dhammaṁ desetvā te bhikkhū maggaphalehi pabodhetvā[2] gahetvā āgacchathā”ti. Te tatheva gantvā tesaṁ dhammaṁ desetvā maggaphalehi pabodhetvā punadivase aruṇuggamanavelāya te bhikkhū ādāya Veḷuvanameva āgamaṁsu. Āgantvā ca pana Sāriputtattherassa Bhagavantaṁ vanditvā ṭhitakāle bhikkhū theraṁ pasaṁsitvā Bhagavantaṁ āhaṁsu “bhante amhākaṁ jeṭṭhabhātiko Dhammasenāpati pañcahi bhikkhusatehi parivuto āgacchanto ativiya sobhati, Devadatto pana parihīnaparivāro jāto”ti. Na bhikkhave Sāriputto idāneva ñātisaṁghaparivuto āgacchanto sobhati, pubbepi sobhiyeva.

---

1. Soḷasanipāte (Sī, I, Ka) 2. Sambodhetvā (Sī, I)

တဿုဒ္ဒါနံ

အပဏ္ဏကံ ဝဏ္ဏုပထံ၊ သေရိဝံ စူဠသေဋ္ဌိ စ။
တဏ္ဍုလံ ဒေဝဓမ္မဉ္စ၊ ကဋ္ဌဝါဟနဂါမဏိ။
မဃဒေဝံ ဝိဟာရီတိ၊ ပိဏ္ဍိတာ ဒသ ဇာတကာတိ။

၂-သီလဝဂ္ဂ

၁-လက္ခဏမိဂဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၁)

ဟောတိ သီလဝတံ အတ္ထောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ရာဇဂဟံ ဥပနိဿာယ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဒေဝဒတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဒေဝဒတ္တဿ ဝတ္ထု ယာဝ အဘိမာရပ္ပယောဇနာ ခဏ္ဍဟာလဇာတကေ အာဝိဘဝိဿတိ၊ ယာဝ ဓနပါလကဝိဿဇ္ဇနာ ပန စူဠဟံသဇာတကေ အာဝိဘဝိဿတိ၊ ယာဝ ပထဝိပ္ပဝေသနာ ဒွါဒသနိပါတေ[၁] သမုဒ္ဒဝါဏိဇဇာတကေ အာဝိဘဝိဿတိ။

ဧကသ္မိံ ဟိ သမယေ ဒေဝဒတ္တော ပဉ္စ ဝတ္ထူနိ ယာစိတွာ အလဘန္တော သံဃံ ဘိန္ဒိတွာ ပဉ္စ ဘိက္ခုသတာနိ အာဒါယ ဂယာသီသေ ဝိဟရတိ။ အထ တေသံ ဘိက္ခူနံ ဉာဏံ ပရိပါကံ အဂမာသိ။ တံ ဉတွာ သတ္ထာ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကေ အာမန္တေသိ “သာရိပုတ္တာ တုမှာကံ နိဿိတကာ ပဉ္စသတာ ဘိက္ခူ ဒေဝဒတ္တဿ လဒ္ဓိံ ရောစေတွာ တေန သဒ္ဓိံ ဂတာ၊ ဣဒါနိ ပန တေသံ ဉာဏံ ပရိပါကံ ဂတံ၊ တုမှေ ဗဟူဟိ ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ တတ္ထ ဂန္တွာ တေသံ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ တေ ဘိက္ခူ မဂ္ဂဖလေဟိ ပဗောဓေတွာ[၂] ဂဟေတွာ အာဂစ္ဆထာ”တိ။ တေ တထေဝ ဂန္တွာ တေသံ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ မဂ္ဂဖလေဟိ ပဗောဓေတွာ ပုနဒိဝသေ အရုဏုဂ္ဂမနဝေလာယ တေ ဘိက္ခူ အာဒါယ ဝေဠုဝနမေဝ အာဂမံသု။ အာဂန္တွာ စ ပန သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ ဌိတကာလေ ဘိက္ခူ ထေရံ ပသံသိတွာ ဘဂဝန္တံ အာဟံသု “ဘန္တေ အမှာကံ ဇေဋ္ဌဘာတိကော ဓမ္မသေနာပတိ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ ပရိဝုတော အာဂစ္ဆန္တော အတိဝိယ သောဘတိ၊ ဒေဝဒတ္တော ပန ပရိဟီနပရိဝါရော ဇာတော”တိ။ န ဘိက္ခဝေ သာရိပုတ္တော ဣဒါနေဝ ဉာတိသံဃပရိဝုတော အာဂစ္ဆန္တော သောဘတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ သောဘိယေဝ။

၁-သောဠသနိပါတေ (သီ၊ ဣ၊ က) ၂-သမ္ဗောဓေတွာ (သီ၊ ဣ)

Devadattopi na idāneva gaṇato parihīno[1], pubbepi parihīnoyevāti. Bhikkhū tassatthassāvibhāvatthāya Bhagavantaṁ yāciṁsu, Bhagavā bhavantarena paṭicchannaṁ kāraṇaṁ pākaṭaṁ akāsi.

Atīte Magadharaṭṭhe Rājagahanagare eko Magadharājā rajjaṁ kāresi. Tadā bodhisatto migayoniyaṁ paṭisandhiṁ gahetvā vuddhippatto migasahassaparivāro araññe vasati. Tassa Lakkhaṇo ca Kāḷo cāti dve puttā ahesuṁ. So attano mahallakakāle “tātā ahaṁ idāni mahallako, tumhe imaṁ gaṇaṁ pariharathā”ti pañca pañca migasatāni ekekaṁ puttaṁ paṭicchāpesi. Tato paṭṭhāya te dve janā migagaṇaṁ pariharanti. Magadharaṭṭhasmiñca sassapākasamaye[2] kiṭṭhasambādhe araññe migānaṁ paripantho hoti. Manussā sassakhādakānaṁ migānaṁ māraṇatthāya tattha tattha opātaṁ khaṇanti, sūlāni ropenti, pāsāṇayantāni sajjenti, kūṭapāsādayo pāse oḍḍenti, bahū migā vināsaṁ āpajjanti. Bodhisatto kiṭṭhasambādhasamayaṁ ñatvā dve putte pakkosāpetvā āha “tātā ayaṁ kiṭṭhasambādhasamayo, bahū migā vināsaṁ pāpuṇanti, mayaṁ mahallakā yena kenaci upāyena ekasmiṁ ṭhāne vītināmessāma, tumhe tumhākaṁ migagaṇe gahetvā araññe pabbatapādaṁ pavisitvā sassānaṁ uddhaṭakāle āgaccheyyāthā”ti. Te “sādhū”ti pitu vacanaṁ sutvā saparivārā nikkhamiṁsu. Tesaṁ pana gamanamaggaṁ manussā jānanti “imasmiṁ kāle migā pabbatamārohanti, imasmiṁ kāle orohantī”ti. Te tattha tattha paṭicchannaṭṭhāne nilīnā bahū mige vijjhitvā mārenti.

Kāḷamigo attano dandhatāya “imāya nāma velāya gantabbaṁ, imāya velāya na gantabban”ti ajānanto migagaṇaṁ ādāya pubbaṇhepi sāyanhepi padosepi paccūsepi gāmadvārena gacchati. Manussā tattha tattha pakatiyā ṭhitā ca nilīnā ca bahū mige vināsaṁ pāpenti. Evaṁ so attano dandhatāya bahū mige vināsaṁ pāpetvā appakeheva migehi araññaṁ pāvisi. Lakkhaṇamigo pana paṇḍito byatto upāyakusalo “imāya velāya gantabbaṁ, imāya velāya na gantabban”ti jānāti. So gāmadvārenapi na gacchati, divāpi na gacchati, padosepi na gacchati, paccūsepi na

1. Ñātisaṁghaparihīno (Ka) 2. Sassasamaye (Sī, Syā)

ဒေဝဒတ္တောပိ န ဣဒါနေဝ ဂဏတော ပရိဟီနော[၁]၊ ပုဗ္ဗေပိ ပရိဟီနောယေဝါတိ။ ဘိက္ခူ တဿတ္ထဿာဝိဘာဝတ္ထာယ ဘဂဝန္တံ ယာစိံသု၊ ဘဂဝါ ဘဝန္တရေန ပဋိစ္ဆန္နံ ကာရဏံ ပါကဋံ အကာသိ။

အတီတေ မဂဓရဋ္ဌေ ရာဇဂဟနဂရေ ဧကော မဂဓရာဇာ ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော မိဂယောနိယံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ ဝုဍ္ဎိပ္ပတ္တော မိဂသဟဿပရိဝါရော အရညေ ဝသတိ။ တဿ လက္ခဏော စ ကာဠော စာတိ ဒွေ ပုတ္တာ အဟေသုံ။ သော အတ္တနော မဟလ္လကကာလေ “တာတာ အဟံ ဣဒါနိ မဟလ္လကော၊ တုမှေ ဣမံ ဂဏံ ပရိဟရထာ”တိ ပဉ္စ ပဉ္စ မိဂသတာနိ ဧကေကံ ပုတ္တံ ပဋိစ္ဆာပေသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ တေ ဒွေ ဇနာ မိဂဂဏံ ပရိဟရန္တိ။ မဂဓရဋ္ဌသ္မိဉ္စ သဿပါကသမယေ[၂] ကိဋ္ဌသမ္ဗာဓေ အရညေ မိဂါနံ ပရိပန္ထော ဟောတိ။ မနုဿာ သဿခါဒကာနံ မိဂါနံ မာရဏတ္ထာယ တတ္ထ တတ္ထ ဩပါတံ ခဏန္တိ၊ သူလာနိ ရောပေန္တိ၊ ပါသာဏယန္တာနိ သဇ္ဇေန္တိ၊ ကူဋပါသာဒယော ပါသေ ဩဍ္ဍေန္တိ၊ ဗဟူ မိဂါ ဝိနာသံ အာပဇ္ဇန္တိ။ ဗောဓိသတ္တော ကိဋ္ဌသမ္ဗာဓသမယံ ဉတွာ ဒွေ ပုတ္တေ ပက္ကောသာပေတွာ အာဟ “တာတာ အယံ ကိဋ္ဌသမ္ဗာဓသမယော၊ ဗဟူ မိဂါ ဝိနာသံ ပါပုဏန္တိ၊ မယံ မဟလ္လကာ ယေန ကေနစိ ဥပါယေန ဧကသ္မိံ ဌာနေ ဝီတိနာမေဿာမ၊ တုမှေ တုမှာကံ မိဂဂဏေ ဂဟေတွာ အရညေ ပဗ္ဗတပါဒံ ပဝိသိတွာ သဿာနံ ဥဒ္ဓဋကာလေ အာဂစ္ဆေယျာထာ”တိ။ တေ “သာဓူ”တိ ပိတု ဝစနံ သုတွာ သပရိဝါရာ နိက္ခမိံသု။ တေသံ ပန ဂမနမဂ္ဂံ မနုဿာ ဇာနန္တိ “ဣမသ္မိံ ကာလေ မိဂါ ပဗ္ဗတမာရောဟန္တိ၊ ဣမသ္မိံ ကာလေ ဩရောဟန္တီ”တိ။ တေ တတ္ထ တတ္ထ ပဋိစ္ဆန္နဋ္ဌာနေ နိလီနာ ဗဟူ မိဂေ ဝိဇ္ဈိတွာ မာရေန္တိ။

ကာဠမိဂေါ အတ္တနော ဒန္ဓတာယ “ဣမာယ နာမ ဝေလာယ ဂန္တဗ္ဗံ၊ ဣမာယ ဝေလာယ န ဂန္တဗ္ဗ”န္တိ အဇာနန္တော မိဂဂဏံ အာဒါယ ပုဗ္ဗဏှေပိ သာယနှေပိ ပဒေါသေပိ ပစ္စူသေပိ ဂါမဒွါရေန ဂစ္ဆတိ။ မနုဿာ တတ္ထ တတ္ထ ပကတိယာ ဌိတာ စ နိလီနာ စ ဗဟူ မိဂေ ဝိနာသံ ပါပေန္တိ။ ဧဝံ သော အတ္တနော ဒန္ဓတာယ ဗဟူ မိဂေ ဝိနာသံ ပါပေတွာ အပ္ပကေဟေဝ မိဂေဟိ အရညံ ပါဝိသိ။ လက္ခဏမိဂေါ ပန ပဏ္ဍိတော ဗျတ္တော ဥပါယကုသလော “ဣမာယ ဝေလာယ ဂန္တဗ္ဗံ၊ ဣမာယ ဝေလာယ န ဂန္တဗ္ဗ”န္တိ ဇာနာတိ။ သော ဂါမဒွါရေနပိ န ဂစ္ဆတိ၊ ဒိဝါပိ န ဂစ္ဆတိ၊ ပဒေါသေပိ န ဂစ္ဆတိ၊ ပစ္စူသေပိ န

၁-ဉာတိသံဃပရိဟီနော (က) ၂-သဿသမယေ (သီ၊ သျာ)

gacchati, migagaṇaṁ ādāya aḍḍharattasamayeyeva gacchati. Tasmā ekampi migaṁ avināsetvā araññaṁ pāvisi. Te tattha cattāro māse vasitvā sassesu uddhaṭesu pabbatā otariṁsu.

Kāḷo paccāgacchantopi purimanayeneva avasesamige vināsaṁ pāpento ekakova āgami. Lakkhaṇo pana ekamigampi avināsetvā pañcahi migasatehi parivuto mātāpitūnaṁ santikaṁ āgami. Bodhisatto dvepi putte āgacchante disvā migagaṇena saddhiṁ mantento imaṁ gāthaṁ samuṭṭhāpesi—

11. “Hoti sīlavataṁ attho, paṭisanthāravuttinaṁ.
Lakkhaṇaṁ passa āyantaṁ, ñātisaṁghapurakkhataṁ.
Atha passasi’maṁ Kāḷaṁ, suvihīnaṁva ñātibhī”ti.

Tattha **sīlavatan**ti sukhasīlatāya sīlavantānaṁ ācārasampannānaṁ. **Attho**ti vuḍḍhi. **Paṭisanthāravuttinan**ti dhammapaṭisanthāro ca āmisapaṭisanthāro ca etesaṁ vuttīti paṭisanthāravuttino, tesaṁ paṭisanthāravuttinaṁ. Ettha ca pāpanivāraṇa-ovādānusāsanivasena dhammapaṭisanthāro ca, gocaralābhāpana[1]gilānupaṭṭhānadhammikarakkhāvasena āmisapaṭisanthāro ca veditabbo. Idaṁ vuttaṁ hoti—imesu dvīsu paṭisanthāresu ṭhitānaṁ ācārasampannānaṁ paṇḍitānaṁ vuḍḍhi nāma hotīti. Idāni taṁ vuḍḍhiṁ dassetuṁ puttamātaraṁ ālapanto viya **“lakkhaṇaṁ passā”**ti-ādimāha. Tatrāyaṁ saṅkhepattho—ācārapaṭisanthārasampannaṁ attano puttaṁ ekamigampi avināsetvā ñātisaṁghena purakkhataṁ parivāritaṁ āgacchantaṁ passa. Tāya pana ācārapaṭisanthārasampadāya vihīnaṁ dandhapaññaṁ atha passasi’maṁ kāḷaṁ ekampi ñātiṁ anavasesetvā suvihīnameva ñātīhi ekakaṁ āgacchantanti. Evaṁ puttaṁ abhinanditvā pana bodhisatto yāvatāyukaṁ ṭhatvā yathākammaṁ gato.

Satthāpi “na bhikkhave Sāriputto idāneva ñātisaṁghaparivārito sobhati, pubbepi sobhatiyeva. Na ca Devadatto etarahiyeva gaṇamhā parihīno, pubbepi parihīnoyevā”ti imaṁ dhammadesanaṁ dassetvā dve vatthūni kathetvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi

1. Gocaragāmagamana (Ka)

ဂစ္ဆတိ၊ မိဂဂဏံ အာဒါယ အဍ္ဍရတ္တသမယေယေဝ ဂစ္ဆတိ။ တသ္မာ ဧကမ္ပိ မိဂံ အဝိနာသေတွာ အရညံ ပါဝိသိ။ တေ တတ္ထ စတ္တာရော မာသေ ဝသိတွာ သဿေသု ဥဒ္ဓဋေသု ပဗ္ဗတာ ဩတရိံသု။

ကာဠော ပစ္စာဂစ္ဆန္တောပိ ပုရိမနယေနေဝ အဝသေသမိဂေ ဝိနာသံ ပါပေန္တော ဧကကောဝ အာဂမိ။ လက္ခဏော ပန ဧကမိဂမ္ပိ အဝိနာသေတွာ ပဉ္စဟိ မိဂသတေဟိ ပရိဝုတော မာတာပိတူနံ သန္တိကံ အာဂမိ။ ဗောဓိသတ္တော ဒွေပိ ပုတ္တေ အာဂစ္ဆန္တေ ဒိသွာ မိဂဂဏေန သဒ္ဓိံ မန္တေန္တော ဣမံ ဂါထံ သမုဋ္ဌာပေသိ—

၁၁။ “ဟောတိ သီလဝတံ အတ္ထော၊ ပဋိသန္ထာရဝုတ္တိနံ။
လက္ခဏံ ပဿ အာယန္တံ၊ ဉာတိသံဃပုရက္ခတံ။
အထ ပဿသိ’မံ ကာဠံ၊ သုဝိဟီနံဝ ဉာတိဘိ”တိ။

တတ္ထ **သီလဝတ**န္တိ သုခသီလတာယ သီလဝန္တာနံ အာစာရသမ္ပန္နာနံ။ **အတ္ထော**တိ ဝုဍ္ဎိ။ **ပဋိသန္ထာရဝုတ္တိန**န္တိ ဓမ္မပဋိသန္ထာရော စ အာမိသပဋိသန္ထာရော စ ဧတေသံ ဝုတ္တီတိ ပဋိသန္ထာရဝုတ္တိနော၊ တေသံ ပဋိသန္ထာရဝုတ္တိနံ။ ဧတ္ထ စ ပါပနိဝါရဏဩဝါဒါနုသာသနိဝသေန ဓမ္မပဋိသန္ထာရော စ, ဂေါစရလာဘာပန[1]ဂိလာနုပဋ္ဌာနဓမ္မိကရက္ခာဝသေန အာမိသပဋိသန္ထာရော စ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ဣမေသု ဒွီသု ပဋိသန္ထာရေသု ဌိတာနံ အာစာရသမ္ပန္နာနံ ပဏ္ဍိတာနံ ဝုဍ္ဎိ နာမ ဟောတီတိ။ ဣဒါနိ တံ ဝုဍ္ဎိံ ဒဿေတုံ ပုတ္တမာတရံ အာလပန္တော ဝိယ **“လက္ခဏံ ပဿာ”**တိအာဒိမာဟ။ တတြာယံ သင်္ခေပတ္ထော—အာစာရပဋိသန္ထာရသမ္ပန္နံ အတ္တနော ပုတ္တံ ဧကမိဂမ္ပိ အဝိနာသေတွာ ဉာတိသံဃေန ပုရက္ခတံ ပရိဝါရိတံ အာဂစ္ဆန္တံ ပဿ။ တာယ ပန အာစာရပဋိသန္ထာရသမ္ပဒါယ ဝိဟီနံ ဒန္ဓပညံ အထ ပဿသိ’မံ ကာဠံ ဧကမ္ပိ ဉာတိံ အနဝသေသေတွာ သုဝိဟီနမေဝ ဉာတီဟိ ဧကကံ အာဂစ္ဆန္တန္တိ။ ဧဝံ ပုတ္တံ အဘိနန္ဒိတွာ ပန ဗောဓိသတ္တော ယာဝတာယုကံ ဌတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာပိ “န ဘိက္ခဝေ သာရိပုတ္တော ဣဒါနေဝ ဉာတိသံဃပရိဝါရိတော သောဘတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ သောဘတိယေဝ။ န စ ဒေဝဒတ္တော ဧတရဟိယေဝ ဂဏမှာ ပရိဟီနော၊ ပုဗ္ဗေပိ ပရိဟီနောယေဝါ”တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ ဒဿေတွာ ဒွေ ဝတ္ထူနိ ကထေတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ

၁-ဂေါစရဂါမဂမန (က)

“tadā Kāḷo Devadatto ahosi, parisāpissa Devadattaparisāva, Lakkhaṇo Sāriputto, parisā panassa Buddhaparisā, mātā Rāhulamātā, pitā pana ahameva ahosin”ti.

Lakkhaṇamigajātakavaṇṇanā paṭhamā.

---

2. Nigrodhamigajātakavaṇṇanā (12)

Nigrodhameva seveyyāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Kumārakassapattherassa mātaraṁ ārabbha kathesi. Sā kira Rājagahanagare mahāvibhavassa seṭṭhino dhītā ahosi ussannakusalamūlā parimadditasaṅkhārā pacchimabhavikā, antoghaṭe[1] padīpo viya tassā hadaye arahattūpanissayo jalati. Sā attānaṁ jānanakālato paṭṭhāya gehe anabhiratā pabbajitukāmā hutvā mātāpitaro āha “ammatātā mayhaṁ gharāvāse cittaṁ nābhiramati, ahaṁ niyyānike Buddhasāsane pabbajitukāmā, pabbājetha man”ti. Amma kiṁ vadesi, idaṁ kulaṁ bahuvibhavaṁ, tvañca amhākaṁ ekadhītā, na labbhā tayā pabbajitunti. Sā punappunaṁ yācitvāpi mātāpitūnaṁ santikā pabbajjaṁ alabhamānā cintesi “hotu, patikulaṁ gatā sāmikaṁ ārādhetvā pabbajissāmī”ti. Sā vayappattā patikulaṁ gantvā patidevatā hutvā sīlavatī kalyāṇadhammā agāraṁ ajjhāvasi.

Athassā saṁvāsamanvāya kucchiyaṁ gabbho patiṭṭhahi, sā gabbhassa patiṭṭhitabhāvaṁ na aññāsi. Atha tasmiṁ nagare nakkhattaṁ ghosayiṁsu, sakalanagaravāsino nakkhattaṁ kīḷiṁsu, nagaraṁ devanagaraṁ viya alaṅkatapaṭiyattaṁ ahosi. Sā pana tāva uḷārāyapi nakkhattakīḷāya vattamānāya attano sarīraṁ na vilimpati nālaṅkaroti, pakativeseneva vicarati.

Atha naṁ sāmiko āha “bhadde sakalanagaraṁ nakkhattanissitaṁ, tvaṁ pana sarīraṁ nappaṭijaggasī”ti. Ayyaputta dvattiṁsāya me kuṇapehi pūritaṁ sarīraṁ, kiṁ iminā alaṅkatena, ayaṁ hi kāyo neva devanimmito, na brahmanimmito, na suvaṇṇamayo, na maṇimayo, na haricandanamayo, na

1. Antokuṭe (Sī, Syā)

“တဒါ ကာဠော ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ ပရိသာပိဿ ဒေဝဒတ္တပရိသာဝ၊ လက္ခဏော သာရိပုတ္တော၊ ပရိသာ ပနဿ ဗုဒ္ဓပရိသာ၊ မာတာ ရာဟုလမာတာ၊ ပိတာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

လက္ခဏမိဂဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဌမာ။

၂-နိဂြောဓမိဂဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၂)

နိဂြောဓမေဝ သေဝေယျာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကုမာရကဿပတ္ထေရဿ မာတရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သာ ကိရ ရာဇဂဟနဂရေ မဟာဝိဘဝဿ သေဋ္ဌိနော ဓီတာ အဟောသိ ဥဿန္နကုသလမူလာ ပရိမဒ္ဒိတသင်္ခါရာ ပစ္ဆိမဘဝိကာ၊ အန္တောဃဋေ[၁] ပဒီပေါ ဝိယ တဿာ ဟဒယေ အရဟတ္တူပနိဿယော ဇလတိ။ သာ အတ္တာနံ ဇာနနကာလတော ပဋ္ဌာယ ဂေဟေ အနဘိရတာ ပဗ္ဗဇိတုကာမာ ဟုတွာ မာတာပိတရော အာဟ “အမ္မတာတာ မယှံ ဃရာဝါသေ စိတ္တံ နာဘိရမတိ၊ အဟံ နိယျာနိကေ ဗုဒ္ဓသာသနေ ပဗ္ဗဇိတုကာမာ၊ ပဗ္ဗာဇေထ မ”န္တိ။ အမ္မ ကိံ ဝဒေသိ၊ ဣဒံ ကုလံ ဗဟုဝိဘဝံ၊ တွဉ္စ အမှာကံ ဧကဓီတာ၊ န လဗ္ဘာ တယာ ပဗ္ဗဇိတုန္တိ။ သာ ပုနပ္ပုနံ ယာစိတွာပိ မာတာပိတူနံ သန္တိကာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ အလဘမာနာ စိန္တေသိ “ဟောတု၊ ပတိကုလံ ဂတာ သာမိကံ အာရာဓေတွာ ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ။ သာ ဝယပ္ပတ္တာ ပတိကုလံ ဂန္တွာ ပတိဒေဝတာ ဟုတွာ သီလဝတီ ကလျာဏဓမ္မာ အဂါရံ အဇ္ဈာဝသိ။

အထဿာ သံဝါသမန္ဝာယ ကုစ္ဆိယံ ဂဗ္ဘော ပတိဋ္ဌဟိ၊ သာ ဂဗ္ဘဿ ပတိဋ္ဌိတဘာဝံ န အညာသိ။ အထ တသ္မိံ နဂရေ နက္ခတ္တံ ဃောသယိံသု၊ သကလနဂရဝါသိနော နက္ခတ္တံ ကီဠိံသု၊ နဂရံ ဒေဝနဂရံ ဝိယ အလင်္ကတပဋိယတ္တံ အဟောသိ။ သာ ပန တာဝ ဥဠာရာယပိ နက္ခတ္တကီဠာယ ဝတ္တမာနာယ အတ္တနော သရီရံ န ဝိလိမ္ပတိ နာလင်္ကရောတိ၊ ပကတိဝေသေနေဝ ဝိစရတိ။

အထ နံ သာမိကော အာဟ “ဘဒ္ဒေ သကလနဂရံ နက္ခတ္တနိဿိတံ၊ တွံ ပန သရီရံ နပ္ပဋိဇဂ္ဂသီ”တိ။ အယျပုတ္တ ဒွတ္တိံသာယ မေ ကုဏပေဟိ ပူရိတံ သရီရံ၊ ကိံ ဣမိနာ အလင်္ကတေန၊ အယံ ဟိ ကာယော နေဝ ဒေဝနိမ္မိတော, န ဗြဟ္မနိမ္မိတော, န သုဝဏ္ဏမယော, န မဏိမယော, န ဟရိစန္ဒနမယော, န

၁-အန္တောကုဋေ (သီ၊ သျာ)

puṇḍarīkakumuduppalagabbhasambhūto, na amatosadhapūrito, atha kho kuṇape jāto, mātāpettikasambhavo, aniccucchādanaparimaddanabhedanaviddhaṁsanadhammo, kaṭasivaḍḍhano, taṇhūpādinno, sokānaṁ nidānaṁ, paridevānaṁ vatthu, sabbarogānaṁ ālayo, kammakaraṇānaṁ paṭiggaho, antopūti, bahi niccapaggharaṇo, kimikulānaṁ āvāso, sivathikapayāto[1], maraṇapariyosāno, sabbalokassa cakkhupathe vattamānopi—

Aṭṭhinahārusaṁyutto, tacamaṁsāvalepano.
Chaviyā kāyo paṭicchanno, yathābhūtaṁ na dissati.

Antapūro udarapūro, yakanapeḷassa vatthino.
Hadayassa papphāsassa, vakkassa pihakassa ca.

Siṅghāṇikāya kheḷassa, sedassa ca medassa ca.
Lohitassa lasikāya, pittassa ca vasāya ca.

Athassa navahi sotehi, asucī savati sabbadā.
Akkhimhā akkhigūthako, kaṇṇamhā kaṇṇagūthako.

Siṅghāṇikā ca nāsato, mukhena vamatekadā.
Pittaṁ semhañca vamati, kāyamhā sedajallikā.

Athassa susiraṁ sīsaṁ, matthaluṅgassa pūritaṁ.
Subhato naṁ maññati bālo, avijjāya purakkhato[2].

Anantādīnavo kāyo, visarukkhasamūpamo.
Āvāso sabbarogānaṁ, puñjo dukkhassa kevalo[3].

Sace imassa kāyassa, anto bāhirako siyā.
Daṇḍaṁ nūna gahetvāna, kāke soṇe ca vāraye.

Duggandho asuci kāyo, kuṇapo ukkarūpamo.
Nindito cakkhubhūtehi, kāyo bālābhinandito.

Allacammapaṭicchanno, navadvāro mahāvaṇo.
Samantato paggharati, asucī pūtigandhiyoti[4].

---

1. Sivathikaparāyaṇo (Sī, I)
2. Khu 1. 307 piṭṭhe Suttanipāte.
3. Khu 4. 117 piṭṭhe Therāpadāne.
4. Visuddhi 1. 190 piṭṭhe.

ပုဏ္ဍရီကကုမုဒုပ္ပလဂဗ္ဘသမ္ဘူတော, န အမတောသဓပူရိတော၊ အထ ခေါ ကုဏပေ ဇာတော, မာတာပေတ္တိကသမ္ဘဝေါ, အနိစ္စုစ္ဆာဒနပရိမဒ္ဒနဘေဒန-ဝိဒ္ဓံသနဓမ္မော, ကဋသိဝဍ္ဎနော, တဏှုပါဒိန္နော, သောကာနံ နိဒါနံ, ပရိဒေဝါနံ ဝတ္ထု, သဗ္ဗရောဂါနံ အာလယော, ကမ္မကရဏာနံ ပဋိဂ္ဂဟော, အန္တောပူတိ, ဗဟိ နိစ္စပဂ္ဃရဏော, ကိမိကုလာနံ အာဝါသော, သိဝထိကပယာတော[၁], မရဏပရိယောသာနော၊ သဗ္ဗလောကဿ စက္ခုပထေ ဝတ္တမာနောပိ—

အဋ္ဌိနဟာရုသံယုတ္တော၊ တစမံသာဝလေပနော။
ဆဝိယာ ကာယော ပဋိစ္ဆန္နော၊ ယထာဘူတံ န ဒိဿတိ။

အန္တပူရော ဥဒရပူရော၊ ယကနပေဠဿ ဝတ္ထိနော။
ဟဒယဿ ပပ္ဖာသဿ၊ ဝက္ကဿ ပိဟကဿ စ။

သိင်္ဃာဏိကာယ ခေဠဿ၊ သေဒဿ စ မေဒဿ စ။
လောဟိတဿ လသိကာယ၊ ပိတ္တဿ စ ဝသာယ စ။

အထဿ နဝဟိ သောတေဟိ၊ အသုစီ သဝတိ သဗ္ဗဒါ။
အက္ခိမှာ အက္ခိဂူထကော၊ ကဏ္ဏမှာ ကဏ္ဏဂူထကော။

သိင်္ဃာဏိကာ စ နာသတော၊ မုခေန ဝမတေကဒါ။
ပိတ္တံ သေမှဉ္စ ဝမတိ၊ ကာယမှာ သေဒဇလ္လိကာ။

အထဿ သုသိရံ သီသံ၊ မတ္ထလုင်္ဂဿ ပူရိတံ။
သုဘတော နံ မညတိ ဗာလော၊ အဝိဇ္ဇာယ ပုရက္ခတော[၂]။

အနန္တာဒီနဝေါ ကာယော၊ ဝိသရုက္ခသမူပမော။
အာဝါသော သဗ္ဗရောဂါနံ၊ ပုဉ္ဇော ဒုက္ခဿ ကေဝလော[၃]။

သစေ ဣမဿ ကာယဿ၊ အန္တော ဗာဟိရကော သိယာ။
ဒဏ္ဍံ နူန ဂဟေတွာန၊ ကာကေ သောဏေ စ ဝါရယေ။

ဒုဂ္ဂန္ဓော အသုစိ ကာယော၊ ကုဏပေါ ဥက္ကရူပမော။
နိန္ဒိတော စက္ခုဘူတေဟိ၊ ကာယော ဗာလာဘိနန္ဒိတော။

အလ္လစမ္မပဋိစ္ဆန္နော၊ နဝဒွါရော မဟာဝဏော။
သမန္တတော ပဂ္ဃရတိ၊ အသုစီ ပူတိဂန္ဓိယောတိ[၄]။

၁-သိဝထိကပရာယဏော (သီ၊ ဣ)
၂-ခု ၁-၃၀၇-ပိဋ္ဌေ သုတ္တနိပါတေ။
၃-ခု ၄-၁၁၇-ပိဋ္ဌေ ထေရာပဒါနေ။
၄-ဝိသုဒ္ဓိ ၁-၁၉၀-ပိဋ္ဌေ။

Ayyaputta imaṁ kāyaṁ alaṅkaritvā kiṁ karissāmi, nanu imassa alaṅkatakaraṇaṁ gūthapuṇṇaghaṭassa bahi cittakammakaraṇaṁ viya hotīti. Seṭṭhiputto tassā vacanaṁ sutvā āha “bhadde tvaṁ imassa sarīrassa ime dose passamānā kasmā na pabbajasī”ti. Ayyaputta ahaṁ pabbajjaṁ labhamānā ajjeva pabbajeyyanti. Seṭṭhiputto “sādhu, ahaṁ taṁ pabbājessāmī”ti vatvā mahādānaṁ pavattetvā mahāsakkāraṁ katvā mahantena parivārena bhikkhunupassayaṁ netvā taṁ pabbājento Devadattapakkhiyānaṁ bhikkhunīnaṁ santike pabbājesi. Sā pabbajjaṁ labhitvā paripuṇṇasaṅkappā attamanā ahosi.

Athassā gabbhe paripākaṁ gacchante indriyānaṁ aññathattaṁ hatthapādapiṭṭhīnaṁ bahalattaṁ udarapaṭalassa ca mahantataṁ disvā bhikkhuniyo taṁ pucchiṁsu “ayye tvaṁ gabbhinī viya paññāyasi, kiṁ etan”ti. Ayye “idaṁ nāma kāraṇan”ti na jānāmi, sīlaṁ pana me paripuṇṇanti. Atha naṁ tā bhikkhuniyo Devadattassa santikaṁ netvā Devadattaṁ pucchiṁsu “ayya ayaṁ kuladhītā kicchena sāmikaṁ ārādhetvā pabbajjaṁ labhi, idāni panassā gabbho paññāyati, mayaṁ imassa gabbhassa gihikāle vā pabbajitakāle vā laddhabhāvaṁ na jānāma, kiṁdāni karomā”ti. Devadatto attano abuddhabhāvena ca khantimettānuddayānañca natthitāya evaṁ cintesi “devadattapakkhikā bhikkhunī kucchinā gabbhaṁ pariharati, Devadatto ca taṁ ajjhupekkhatiyevāti mayhaṁ garahā uppajjissati, mayā imaṁ uppabbājetuṁ vaṭṭatī”ti. So avīmaṁsitvāva selaguḷaṁ pavaṭṭayamāno viya pakkhanditvā “gacchatha, imaṁ uppabbājethā”ti āha. Tā tassa vacanaṁ sutvā uṭṭhāya vanditvā upassayaṁ gatā.

Atha sā daharā tā bhikkhuniyo āha “ayye na Devadattatthero Buddho, nāpi mayhaṁ tassa santike pabbajjā, loke pana aggapuggalassa Sammāsambuddhassa santike mayhaṁ pabbajjā, sā ca pana me dukkhena laddhā, mā naṁ antaradhāpetha, etha maṁ gahetvā Satthu santikaṁ Jetavanaṁ gacchathā”ti. Tā taṁ ādāya Rājagahā pañcacattālīsayojanikaṁ maggaṁ atikkamma anupubbena Jetavanaṁ patvā Satthāraṁ vanditvā tamatthaṁ ārocesuṁ. Satthā cintesi “kiñcāpi gihikāle etissā gabbho patiṭṭhito, evaṁ santepi ‘samaṇo Gotamo Devadattena jahitaṁ ādāya caratī’ti titthiyānaṁ okāso bhavissati. Tasmā imaṁ kathaṁ pacchindituṁ sarājikāya

အယျပုတ္တ ဣမံ ကာယံ အလင်္ကရိတွာ ကိံ ကရိဿာမိ၊ နနု ဣမဿ အလင်္ကတကရဏံ ဂူထပုဏ္ဏဃဋဿ ဗဟိ စိတ္တကမ္မကရဏံ ဝိယ ဟောတီတိ။ သေဋ္ဌိပုတ္တော တဿာ ဝစနံ သုတွာ အာဟ “ဘဒ္ဒေ တွံ ဣမဿ သရီရဿ ဣမေ ဒေါသေ ပဿမာနာ ကသ္မာ န ပဗ္ဗဇသီ”တိ။ အယျပုတ္တ အဟံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ လဘမာနာ အဇ္ဇေဝ ပဗ္ဗဇေယျန္တိ။ သေဋ္ဌိပုတ္တော “သာဓု, အဟံ တံ ပဗ္ဗာဇေဿာမီ”တိ ဝတွာ မဟာဒါနံ ပဝတ္တေတွာ မဟာသက္ကာရံ ကတွာ မဟန္တေန ပရိဝါရေန ဘိက္ခုနုပဿယံ နေတွာ တံ ပဗ္ဗာဇေန္တော ဒေဝဒတ္တပက္ခိယာနံ ဘိက္ခုနီနံ သန္တိကေ ပဗ္ဗာဇေသိ။ သာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ လဘိတွာ ပရိပုဏ္ဏသင်္ကပ္ပါ အတ္တမနာ အဟောသိ။

အထဿာ ဂဗ္ဘေ ပရိပါကံ ဂစ္ဆန္တေ ဣန္ဒြိယာနံ အညထတ္တံ ဟတ္ထပါဒပိဋ္ဌီနံ ဗဟလတ္တံ ဥဒရပဋလဿ စ မဟန္တတံ ဒိသွာ ဘိက္ခုနိယော တံ ပုစ္ဆိံသု “အယျေ တွံ ဂဗ္ဘိနီ ဝိယ ပညာယသိ၊ ကိံ ဧတ”န္တိ။ အယျေ “ဣဒံ နာမ ကာရဏ”န္တိ န ဇာနာမိ၊ သီလံ ပန မေ ပရိပုဏ္ဏန္တိ။ အထ နံ တာ ဘိက္ခုနိယော ဒေဝဒတ္တဿ သန္တိကံ နေတွာ ဒေဝဒတ္တံ ပုစ္ဆိံသု “အယျ အယံ ကုလဓီတာ ကိစ္ဆေန သာမိကံ အာရာဓေတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ လဘိ၊ ဣဒါနိ ပနဿာ ဂဗ္ဘော ပညာယတိ၊ မယံ ဣမဿ ဂဗ္ဘဿ ဂိဟိကာလေ ဝါ ပဗ္ဗဇိတကာလေ ဝါ လဒ္ဓဘာဝံ န ဇာနာမ၊ ကိံဒါနိ ကရောမာ”တိ။ ဒေဝဒတ္တော အတ္တနော အဗုဒ္ဓဘာဝေန စ ခန္တိမေတ္တာနုဒ္ဒယာနဉ္စ နတ္ထိတာယ ဧဝံ စိန္တေသိ “ဒေဝဒတ္တပက္ခိကာ ဘိက္ခုနီ ကုစ္ဆိနာ ဂဗ္ဘံ ပရိဟရတိ၊ ဒေဝဒတ္တော စ တံ အဇ္ဈုပေက္ခတိယေဝါတိ မယှံ ဂရဟာ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ၊ မယာ ဣမံ ဥပ္ပဗ္ဗာဇေတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ သော အဝီမံသိတွာဝ သေလဂုဠံ ပဝဋ္ဋယမာနော ဝိယ ပက္ခန္ဒိတွာ “ဂစ္ဆထ, ဣမံ ဥပ္ပဗ္ဗာဇေထာ”တိ အာဟ။ တာ တဿ ဝစနံ သုတွာ ဥဋ္ဌာယ ဝန္ဒိတွာ ဥပဿယံ ဂတာ။

အထ သာ ဒဟရာ တာ ဘိက္ခုနိယော အာဟ “အယျေ န ဒေဝဒတ္တတ္ထေရော ဗုဒ္ဓေါ၊ နာပိ မယှံ တဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇ္ဇာ၊ လောကေ ပန အဂ္ဂပုဂ္ဂလဿ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ သန္တိကေ မယှံ ပဗ္ဗဇ္ဇာ၊ သာ စ ပန မေ ဒုက္ခေန လဒ္ဓါ၊ မာ နံ အန္တရဓာပေထ၊ ဧထ မံ ဂဟေတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဇေတဝနံ ဂစ္ဆထာ”တိ။ တာ တံ အာဒါယ ရာဇဂဟာ ပဉ္စစတ္တာလီသယောဇနိကံ မဂ္ဂံ အတိက္ကမ္မ အနုပုဗ္ဗေန ဇေတဝနံ ပတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ တမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ စိန္တေသိ “ကိဉ္စာပိ ဂိဟိကာလေ ဧတိဿာ ဂဗ္ဘော ပတိဋ္ဌိတော၊ ဧဝံ သန္တေပိ ‘သမဏော ဂေါတမော ဒေဝဒတ္တေန ဇဟိတံ အာဒါယ စရတီ’တိ တိတ္ထိယာနံ ဩကာသော ဘဝိဿတိ။ တသ္မာ ဣမံ ကထံ ပစ္ဆိန္ဒိတုံ သရာဇိကာယ

parisāya majjhe imaṁ adhikaraṇaṁ vinicchituṁ vaṭṭatī”ti. Punadivase rājānaṁ Pasenadikosalaṁ Mahā-anāthapiṇḍikaṁ Cūḷa-anāthapiṇḍikaṁ Visākhaṁ mahā-upāsikaṁ aññāni ca abhiññātāni mahākulāni pakkosāpetvā sāyanhasamaye catūsu parisāsu sannipatitāsu Upālittheraṁ āmantesi “gaccha, tvaṁ catuparisamajjhe imissā daharabhikkhuniyā kammaṁ sodhehī”ti. “Sādhu bhante”ti thero parisamajjhaṁ gantvā attano paññattāsane nisīditvā rañño purato Visākhaṁ upāsikaṁ pakkosāpetvā imaṁ adhikaraṇaṁ paṭicchāpesi “gaccha Visākhe, ‘ayaṁ daharā asukamāse asukadivase pabbajitā’ti tathato ñatvā imassa gabbhassa pure vā pacchā vā laddhabhāvaṁ jānāhī”ti. Upāsikā “sādhū”ti sampaṭicchitvā sāṇiṁ parikkhipāpetvā antosāṇiyaṁ daharabhikkhuniyā hatthapādanābhi-udarapariyosānādīni oloketvā māsadivase samānetvā gihibhāve gabbhassa laddhabhāvaṁ tathato ñatvā therassa santikaṁ gantvā tamatthaṁ ārocesi. Thero catuparisamajjhe taṁ bhikkhuniṁ suddhaṁ akāsi. Sā suddhā hutvā bhikkhusaṁghañca Satthārañca vanditvā bhikkhunīhi saddhiṁ upassayameva gatā. Sā gabbhaparipākamanvāya Padumuttarapādamūle patthitapatthanaṁ mahānubhāvaṁ puttaṁ vijāyi.

Athekadivasaṁ rājā bhikkhunupassayasamīpena gacchanto dārakasaddaṁ sutvā amacce pucchi. Amaccā taṁ kāraṇaṁ ñatvā “deva daharabhikkhunī puttaṁ vijātā, tasseso saddo”ti āhaṁsu. “Bhikkhunīnaṁ bhaṇe dārakapaṭijagganaṁ nāma palibodho, mayaṁ naṁ paṭijaggissāmā”ti rājā taṁ dārakaṁ nāṭakitthīnaṁ dāpetvā kumāraparihārena vaḍḍhāpesi. Nāmaggahaṇadivase cassa “Kassapo”ti nāmaṁ akaṁsu. Atha naṁ kumāraparihārena vaḍḍhitattā “Kumārakassapo”ti sañjāniṁsu. So sattavassikakāle Satthu santike pabbajitvā paripuṇṇavasso upasampadaṁ labhitvā gacchante gacchante kāle dhammakathikesu citrakathī ahosi. Atha naṁ Satthā “etadaggaṁ bhikkhave mama sāvakānaṁ bhikkhūnaṁ cittakathikānaṁ yadidaṁ Kumārakassapo”ti[1] etadagge ṭhapesi. So pacchā Vammikasutte[2] arahattaṁ pāpuṇi. Mātāpissa bhikkhunī vipassanaṁ vaḍḍhetvā aggaphalaṁ pattā. Kumārakassapatthero Buddhasāsane gaganamajjhe[3] puṇṇacando viya pākaṭo jāto.

1. Aṁ 1. 25 piṭṭhe. 2. Ma 1. 195 piṭṭhe. 3. Gaganatale (Ka)

ပရိသာယ မဇ္ဈေ ဣမံ အဓိကရဏံ ဝိနိစ္ဆိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ ပုနဒိဝသေ ရာဇာနံ ပသေနဒိကောသလံ မဟာအနာထပိဏ္ဍိကံ စူဠအနာထပိဏ္ဍိကံ ဝိသာခံ မဟာဥပါသိကံ အညာနိ စ အဘိညာတာနိ မဟာကုလာနိ ပက္ကောသာပေတွာ သာယနှသမယေ စတူသု ပရိသာသု သန္နိပတိတာသု ဥပါလိတ္ထေရံ အာမန္တေသိ “ဂစ္ဆ, တွံ စတုပရိသမဇ္ဈေ ဣမိဿာ ဒဟရဘိက္ခုနိယာ ကမ္မံ သောဓေဟီ”တိ။ “သာဓု ဘန္တေ”တိ ထေရော ပရိသမဇ္ဈံ ဂန္တွာ အတ္တနော ပညတ္တာသနေ နိသီဒိတွာ ရညော ပုရတော ဝိသာခံ ဥပါသိကံ ပက္ကောသာပေတွာ ဣမံ အဓိကရဏံ ပဋိစ္ဆာပေသိ “ဂစ္ဆ ဝိသာခေ၊ ‘အယံ ဒဟရာ အသုကမာသေ အသုကဒိဝသေ ပဗ္ဗဇိတာ’တိ တထတော ဉတွာ ဣမဿ ဂဗ္ဘဿ ပုရေ ဝါ ပစ္ဆာ ဝါ လဒ္ဓဘာဝံ ဇာနာဟီ”တိ။ ဥပါသိကာ “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ သာဏိံ ပရိက္ခိပါပေတွာ အန္တောသာဏိယံ ဒဟရဘိက္ခုနိယာ ဟတ္ထပါဒနာဘိဥဒရပရိယောသာနာဒီနိ ဩလောကေတွာ မာသဒိဝသေ သမာနေတွာ ဂိဟိဘာဝေ ဂဗ္ဘဿ လဒ္ဓဘာဝံ တထတော ဉတွာ ထေရဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ ထေရော စတုပရိသမဇ္ဈေ တံ ဘိက္ခုနိံ သုဒ္ဓံ အကာသိ။ သာ သုဒ္ဓါ ဟုတွာ ဘိက္ခုသံဃဉ္စ သတ္ထာရဉ္စ ဝန္ဒိတွာ ဘိက္ခုနီဟိ သဒ္ဓိံ ဥပဿယမေဝ ဂတာ။ သာ ဂဗ္ဘပရိပါကမန္ဝာယ ပဒုမုတ္တရပါဒမူလေ ပတ္ထိတပတ္ထနံ မဟာနုဘာဝံ ပုတ္တံ ဝိဇာယိ။

အထေကဒိဝသံ ရာဇာ ဘိက္ခုနုပဿယသမီပေန ဂစ္ဆန္တော ဒါရကသဒ္ဒံ သုတွာ အမစ္စေ ပုစ္ဆိ။ အမစ္စာ တံ ကာရဏံ ဉတွာ “ဒေဝ ဒဟရဘိက္ခုနီ ပုတ္တံ ဝိဇာတာ၊ တဿေသော သဒ္ဒေါ”တိ အာဟံသု။ “ဘိက္ခုနီနံ ဘဏေ ဒါရကပဋိဇဂ္ဂနံ နာမ ပလိဗောဓော၊ မယံ နံ ပဋိဇဂ္ဂိဿာမာ”တိ ရာဇာ တံ ဒါရကံ နာဋကိတ္ထီနံ ဒါပေတွာ ကုမာရပရိဟာရေန ဝဍ္ဎာပေသိ။ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ စဿ “ကဿပေါ”တိ နာမံ အကံသု။ အထ နံ ကုမာရပရိဟာရေန ဝဍ္ဎိတတ္တာ “ကုမာရကဿပေါ”တိ သဉ္ဇာနိံသု။ သော သတ္တဝဿိကကာလေ သတ္ထု သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ ပရိပုဏ္ဏဝဿော ဥပသမ္ပဒံ လဘိတွာ ဂစ္ဆန္တေ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ ဓမ္မကထိကေသု စိတြကထီ အဟောသိ။ အထ နံ သတ္ထာ “ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခူနံ စိတ္တကထိကာနံ ယဒိဒံ ကုမာရကဿပေါ”တိ[1] ဧတဒဂ္ဂေ ဌပေသိ။ သော ပစ္ဆာ ဝမ္မိကသုတ္တေ[2] အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ မာတာပိဿ ဘိက္ခုနီ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အဂ္ဂဖလံ ပတ္တာ။ ကုမာရကဿပတ္ထေရော ဗုဒ္ဓသာသနေ ဂဂနမဇ္ဈေ[3] ပုဏ္ဏစန္ဒော ဝိယ ပါကဋော ဇာတော။

၁-အံ ၁-၂၅-ပိဋ္ဌေ။ ၂-မ ၁-၁၉၅-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ဂဂနတလေ (က)

Athekadivasaṁ Tathāgato pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto bhikkhūnaṁ ovādaṁ datvā gandhakuṭiṁ pāvisi. Bhikkhū ovādaṁ gahetvā attano attano rattiṭṭhānadivāṭṭhānesu divasabhāgaṁ khepetvā sāyanhasamaye dhammasabhāyaṁ sannipatitvā “āvuso Devadattena attano abuddhabhāvena ceva khantimettādīnañca abhāvena Kumārakassapatthero ca therī ca ubho[1] nāsitā, Sammāsambuddho pana attano dhammarājatāya ceva khantimettānuddayasampattiyā ca ubhinnampi tesaṁ paccayo jāto”ti Buddhaguṇe vaṇṇayamānā nisīdiṁsu. Satthā Buddhalīlāya dhammasabhaṁ āgantvā paññattāsane nisīditvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchi. “Bhante tumhākameva guṇakathāyā”ti sabbaṁ ārocayiṁsu. Na bhikkhave Tathāgato idāneva imesaṁ ubhinnaṁ paccayo ca patiṭṭhā ca jāto, pubbepi ahosiyevāti. Bhikkhū tassatthassāvibhāvatthāya Bhagavantaṁ yāciṁsu, Bhagavā bhavantarena paṭicchannaṁ kāraṇaṁ pākaṭaṁ akāsi.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārayamāne bodhisatto migayoniyaṁ paṭisandhiṁ gaṇhi. So mātukucchito nikkhanto suvaṇṇavaṇṇo ahosi, akkhīni panassa maṇiguḷasadisāni ahesuṁ, siṅgāni rajatavaṇṇāni, mukhaṁ rattakambalapuñjavaṇṇaṁ, hatthapādapariyantā lākhārasaparikammakatā viya, vāladhi camarassa viya ahosi, sarīraṁ panassa mahantaṁ assapotakappamāṇaṁ ahosi. So pañcasatamigaparivāro arañña vāsaṁ kappesi nāmena Nigrodhamigarājā nāma. Avidūre panassa aññopi pañcasatamigaparivāro Sākhamigo nāma vasati, sopi suvaṇṇavaṇṇova ahosi.

Tena samayena Bārāṇasirājā migavadhappasuto hoti, vinā maṁsena na bhuñjati, manussānaṁ kammacchedaṁ katvā sabbe negamajānapade sannipātetvā devasikaṁ migavaṁ gacchati. Manussā cintesuṁ “ayaṁ rājā amhākaṁ kammacchedaṁ karoti, yannūna mayaṁ uyyāne migānaṁ nivāpaṁ vapitvā[2] pānīyaṁ sampādetvā bahū mige uyyānaṁ pavesetvā dvāraṁ bandhitvā rañño niyyādeyyāmā”ti[3]. Te sabbe uyyāne migānaṁ nivāpatiṇāni ropetvā udakaṁ sampādetvā dvāraṁ yojetvā vāgurāni ādāya

1. Manaṁ (Sī, I, Ka) 2. Vapitvā (Sī) 3. Niyyādessāmāti (Sī), niyyādemāti (Ka)

အထေကဒိဝသံ တထာဂတော ပစ္ဆာဘတ္တံ ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကန္တော ဘိက္ခုနီနံ ဩဝါဒံ ဒတွာ ဂန္ဓကုဋိံ ပါဝိသိ။ ဘိက္ခူ ဩဝါဒံ ဂဟေတွာ အတ္တနော အတ္တနော ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနေသု ဒိဝသဘာဂံ ခေပေတွာ သာယနှသမယေ ဓမ္မသဘာယံ သန္နိပတိတွာ “အာဝုသော ဒေဝဒတ္တေန အတ္တနော အဗုဒ္ဓဘာဝေန စေဝ ခန္တိမေတ္တာဒီနဉ္စ အဘာဝေန ကုမာရကဿပတ္ထေရော စ ထေရီ စ ဥဘော[၁] နာသိတာ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ပန အတ္တနော ဓမ္မရာဇတာယ စေဝ ခန္တိမေတ္တာနုဒ္ဒယသမ္ပတ္တိယာ စ ဥဘိန္နမ္ပိ တေသံ ပစ္စယော ဇာတော”တိ ဗုဒ္ဓဂုဏေ ဝဏ္ဏယမာနာ နိသီဒိံသု။ သတ္ထာ ဗုဒ္ဓလီလာယ ဓမ္မသဘံ အာဂန္တွာ ပညတ္တာသနေ နိသီဒိတွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိ။ “ဘန္တေ တုမှာကမေဝ ဂုဏကထာယာ”တိ သဗ္ဗံ အာရောစယိံသု။ န ဘိက္ခဝေ တထာဂတော ဣဒါနေဝ ဣမေသံ ဥဘိန္နံ ပစ္စယော စ ပတိဋ္ဌာ စ ဇာတော၊ ပုဗ္ဗေပိ အဟောသိယေဝါတိ။ ဘိက္ခူ တဿတ္ထဿာဝိဘာဝတ္ထာယ ဘဂဝန္တံ ယာစိံသု၊ ဘဂဝါ ဘဝန္တရေန ပဋိစ္ဆန္နံ ကာရဏံ ပါကဋံ အကာသိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရယမာနေ ဗောဓိသတ္တော မိဂယောနိယံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ သော မာတုကုစ္ဆိတော နိက္ခန္တော သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော အဟောသိ၊ အက္ခီနိ ပနဿ မဏိဂုဠသဒိသာနိ အဟေသုံ၊ သိင်္ဂါနိ ရဇတဝဏ္ဏာနိ၊ မုခံ ရတ္တကမ္ဗလပုဉ္ဇဝဏ္ဏံ၊ ဟတ္ထပါဒပရိယန္တာ လာခါရသပရိကမ္မကတာ ဝိယ၊ ဝါလဓိ စမရဿ ဝိယ အဟောသိ၊ သရီရံ ပနဿ မဟန္တံ အဿပေါတကပ္ပမာဏံ အဟောသိ။ သော ပဉ္စသတမိဂပရိဝါရော အရညေ ဝါသံ ကပ္ပေသိ နာမေန နိဂြောဓမိဂရာဇာ နာမ။ အဝိဒူရေ ပနဿ အညောပိ ပဉ္စသတမိဂပရိဝါရော သာခမိဂေါ နာမ ဝသတိ၊ သောပိ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏောဝ အဟောသိ။

တေန သမယေန ဗာရာဏသိရာဇာ မိဂဝဓပ္ပသုတော ဟောတိ၊ ဝိနာ မံသေန န ဘုဉ္ဇတိ၊ မနုဿာနံ ကမ္မစ္ဆေဒံ ကတွာ သဗ္ဗေ နေဂမဇာနပဒေ သန္နိပါတေတွာ ဒေဝသိကံ မိဂဝံ ဂစ္ဆတိ။ မနုဿာ စိန္တေသုံ “အယံ ရာဇာ အမှာကံ ကမ္မစ္ဆေဒံ ကရောတိ၊ ယန္နူန မယံ ဥယျာနေ မိဂါနံ နိဝါပံ ဝပိတွာ[၂] ပါနီယံ သမ္ပာဒေတွာ ဗဟူ မိဂေ ဥယျာနံ ပဝေသေတွာ ဒွါရံ ဗန္ဓိတွာ ရညော နိယျာဒေယျာမာ”တိ[၃]။ တေ သဗ္ဗေ ဥယျာနေ မိဂါနံ နိဝါပတိဏာနိ ရောပေတွာ ဥဒကံ သမ္ပာဒေတွာ ဒွါရံ ယောဇေတွာ ဝါဂုရာနိ အာဒါယ

၁-မနံ (သီ၊ ဣ၊ က) ၂-ဝပိတွာ (သီ) ၃-နိယျာဒေဿာမာတိ (သီ)၊ နိယျာဒေမာတိ (က)

muggarādinānāvudhahatthā[1] araññaṁ pavisitvā mige pariyesamānā "majjhe ṭhite mige gaṇhissāmā"ti yojanamattaṁ ṭhānaṁ parikkhipitvā saṅkhipamānā Nigrodhamigasākhamigānaṁ vasanaṭṭhānaṁ majjhe katvā parikkhipiṁsu. Atha naṁ migagaṇaṁ disvā rukkhagumbādayo ca bhūmiñca muggarehi paharantā migagaṇaṁ gahanaṭṭhānato nīharitvā asisattidhanu-ādīni āvudhāni uggiritvā mahānādaṁ nadantā taṁ migagaṇaṁ uyyānaṁ pavesetvā dvāraṁ pidhāya rājānaṁ upasaṅkamitvā "deva nibaddhaṁ migavaṁ gacchantā amhākaṁ kammaṁ nāsetha, amhehi araññato mige ānetvā tumhākaṁ uyyānaṁ pūritaṁ, ito paṭṭhāya tesaṁ maṁsāni khādathā"ti rājānaṁ āpucchitvā pakkamiṁsu.

Rājā tesaṁ vacanaṁ sutvā uyyānaṁ gantvā mige olokento dve suvaṇṇamige disvā tesaṁ abhayaṁ adāsi. Tato paṭṭhāya pana kadāci sayaṁ gantvā ekaṁ migaṁ vijjhitvā āneti, kadācissa bhattakārako gantvā vijjhitvā āharati. Migā dhanuṁ disvāva maraṇabhayena tajjitā palāyanti, dve tayo pahāre labhitvā kilamantipi, gilānāpi honti, maraṇampi pāpuṇanti. Migagaṇo taṁ pavattiṁ bodhisattassa ārocesi. So Sākhaṁ pakkosāpetvā āha "samma bahū migā nassanti, ekaṁsena maritabbe sati ito paṭṭhāya mā kaṇḍena mige vijjhantu, dhammagaṇḍikaṭṭhāne[2] migānaṁ vāro hotu, ekadivasaṁ mama parisāya vāro pāpuṇātu, ekadivasaṁ tava parisāya, vārappatto migo gantvā dhammagaṇḍikāya gīvaṁ ṭhapetvā nipajjatu, evaṁ sante migā kilantāna bhavissantī"ti. So "sādhū"ti sampaṭicchi. Tato paṭṭhāya vārappattova migo gantvā dhammagaṇḍikāya gīvaṁ ṭhapetvā nipajjati, bhattakārako āgantvā tattha nipannakameva gahetvā gacchati.

Athekadivasaṁ Sākhamigassa parisāya ekissā gabbhinimigiyā vāro pāpuṇi. Sā Sākhaṁ upasaṅkamitvā "sāmi ahaṁ gabbhinī, puttaṁ vijāyitvā dve janā vāraṁ gamissāma, mayhaṁ vāraṁ atikkāmehī"ti āha. So "na sakkā tava vāraṁ aññesaṁ pāpetuṁ, tvameva tuyhaṁ vāraṁ jānissasi, gacchāhī"ti āha. Sā tassa santikā anuggahaṁ alabhamānā bodhisattaṁ upasaṅkamitvā tamatthaṁ ārocesi. So tassā vacanaṁ sutvā "hotu gaccha tvaṁ, ahaṁ te vāraṁ atikkāmessāmī"ti

1. Nāgare ādāya muggarādinānāvudhahatthā (Sī, I), vākuramuggarādīni ādāya āvudhahatthā (Ka)
2. Dhammabhaṇḍikaṭṭhāne (Ka)

မုဂ္ဂရာဒိနာနာဝုဓဟတ္ထာ[1] အရညံ ပဝိသိတွာ မိဂေ ပရိယေသမာနာ "မဇ္ဈေ ဌိတေ မိဂေ ဂဏှိဿာမာ"တိ ယောဇနမတ္တံ ဌာနံ ပရိက္ခိပိတွာ သင်္ခိပမာနာ နိဂြောဓမိဂသာခမိဂါနံ ဝသနဋ္ဌာနံ မဇ္ဈေ ကတွာ ပရိက္ခိပိံသု။ အထ နံ မိဂဂဏံ ဒိသွာ ရုက္ခဂုမ္ဗာဒယော စ ဘူမိဉ္စ မုဂ္ဂရေဟိ ပဟရန္တာ မိဂဂဏံ ဂဟနဋ္ဌာနတော နီဟရိတွာ အသိသတ္တိဓနုအာဒီနိ အာဝုဓာနိ ဥဂ္ဂိရိတွာ မဟာနာဒံ နဒန္တာ တံ မိဂဂဏံ ဥယျာနံ ပဝေသေတွာ ဒွါရံ ပိဓာယ ရာဇာနံ ဥပသင်္ကမိတွာ "ဒေဝ နိဗဒ္ဓံ မိဂဝံ ဂစ္ဆန္တာ အမှာကံ ကမ္မံ နာသေထ၊ အမှေဟိ အရညတော မိဂေ အာနေတွာ တုမှာကံ ဥယျာနံ ပူရိတံ၊ ဣတော ပဋ္ဌာယ တေသံ မံသာနိ ခါဒထာ"တိ ရာဇာနံ အာပုစ္ဆိတွာ ပက္ကမိံသု။

ရာဇာ တေသံ ဝစနံ သုတွာ ဥယျာနံ ဂန္တွာ မိဂေ ဩလောကေန္တော ဒွေ သုဝဏ္ဏမိဂေ ဒိသွာ တေသံ အဘယံ အဒါသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ပန ကဒါစိ သယံ ဂန္တွာ ဧကံ မိဂံ ဝိဇ္ဈိတွာ အာနေတိ၊ ကဒါစိဿ ဘတ္တကာရကော ဂန္တွာ ဝိဇ္ဈိတွာ အာဟရတိ။ မိဂါ ဓနုံ ဒိသွာဝ မရဏဘယေန တဇ္ဇိတာ ပလာယန္တိ၊ ဒွေ တယော ပဟာရေ လဘိတွာ ကိလမန္တိပိ၊ ဂိလာနာပိ ဟောန္တိ၊ မရဏမ္ပိ ပါပုဏန္တိ။ မိဂဂဏော တံ ပဝတ္တိံ ဗောဓိသတ္တဿ အာရောစေသိ။ သော သာခံ ပက္ကောသာပေတွာ အာဟ "သမ္မ ဗဟူ မိဂါ နဿန္တိ၊ ဧကံသေန မရိတဗ္ဗေ သတိ ဣတော ပဋ္ဌာယ မာ ကဏ္ဍေန မိဂေ ဝိဇ္ဈန္တု၊ ဓမ္မဂဏ္ဍိကဋ္ဌာနေ[2] မိဂါနံ ဝါရော ဟောတု၊ ဧကဒိဝသံ မမ ပရိသာယ ဝါရော ပါပုဏာတု၊ ဧကဒိဝသံ တဝ ပရိသာယ၊ ဝါရပ္ပတ္တော မိဂေါ ဂန္တွာ ဓမ္မဂဏ္ဍိကာယ ဂီဝံ ဌပေတွာ နိပဇ္ဇတု၊ ဧဝံ သန္တေ မိဂါ ကိလန္တာ န ဘဝိဿန္တီ"တိ။ သော "သာဓူ"တိ သမ္ပဋိစ္ဆိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ဝါရပ္ပတ္တောဝ မိဂေါ ဂန္တွာ ဓမ္မဂဏ္ဍိကာယ ဂီဝံ ဌပေတွာ နိပဇ္ဇတိ၊ ဘတ္တကာရကော အာဂန္တွာ တတ္ထ နိပန္နကမေဝ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆတိ။

အထေကဒိဝသံ သာခမိဂဿ ပရိသာယ ဧကိဿာ ဂဗ္ဘိနိမိဂိယာ ဝါရော ပါပုဏိ။ သာ သာခံ ဥပသင်္ကမိတွာ "သာမိ အဟံ ဂဗ္ဘိနီ၊ ပုတ္တံ ဝိဇာယိတွာ ဒွေ ဇနာ ဝါရံ ဂမိဿာမ၊ မယှံ ဝါရံ အတိက္ကာမေဟီ"တိ အာဟ။ သော "န သက္ကာ တဝ ဝါရံ အညေသံ ပါပေတုံ၊ တွမေဝ တုယှံ ဝါရံ ဇာနိဿသိ၊ ဂစ္ဆာဟီ"တိ အာဟ။ သာ တဿ သန္တိကာ အနုဂ္ဂဟံ အလဘမာနာ ဗောဓိသတ္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ သော တဿာ ဝစနံ သုတွာ "ဟောတု ဂစ္ဆ တွံ၊ အဟံ တေ ဝါရံ အတိက္ကာမေဿာမီ"တိ

၁-နာဂရေ အာဒါယ မုဂ္ဂရာဒိနာနာဝုဓဟတ္ထာ (သီ၊ ဣ)၊ ဝါကုရမုဂ္ဂရာဒီနိ အာဒါယ အာဝုဓဟတ္ထာ (က)
၂-ဓမ္မဘဏ္ဍိကဋ္ဌာနေ (က)

sayaṁ gantvā dhammagaṇḍikāya sīsaṁ katvā nipajji. Bhattakārako taṁ disvā “laddhābhayo migarājā dhammagaṇḍikāya nipanno, kiṁ nu kho kāraṇan”ti vegena gantvā rañño ārocesi.

Rājā tāvadeva rathaṁ āruyha mahantena parivārena āgantvā bodhisattaṁ disvā āha “samma migarāja nanu mayā tuyhaṁ abhayaṁ dinnaṁ, kasmā tvaṁ idha nipanno”ti. Mahārāja gabbhinī migī āgantvā “mama vāraṁ aññassa pāpehī”ti āha, na sakkā kho pana mayā ekassa maraṇadukkhaṁ aññassa upari nikkhipituṁ[1], svāhaṁ attano jīvitaṁ tassā datvā tassā santakaṁ maraṇaṁ gahetvā idha nipanno mā aññaṁ kiñci āsaṅkittha mahārājāti. Rājā āha “sāmi suvaṇṇavaṇṇa migarāja mayā na tādiso khantimettānuddayasampanno manussesupi diṭṭhapubbo, tena te pasannosmi, uṭṭhehi, tuyhañca tassā ca abhayaṁ dammī”ti. Dvīhi abhaye laddhe avasesā kiṁ karissanti narindāti. Avasesānampi abhayaṁ dammi sāmīti. Mahārāja evampi uyyāneyeva migā abhayaṁ labhissanti, sesā kiṁ karissantīti. Etesampi abhayaṁ dammi sāmīti. Mahārāja migā tāva abhayaṁ labhantu, sesā catuppadā kiṁ karissantīti. Etesampi abhayaṁ dammi sāmīti. Mahārāja catuppadā tāva abhayaṁ labhantu, dijagaṇā kiṁ karissantīti. Etesampi abhayaṁ dammi sāmīti. Mahārāja dijagaṇā tāva abhayaṁ labhantu, udake vasantā macchā kiṁ karissantīti. Etesampi abhayaṁ dammi sāmīti. Evaṁ mahāsatto rājānaṁ sabbasattānaṁ abhayaṁ yācitvā uṭṭhāya rājānaṁ pañcasu sīlesu patiṭṭhāpetvā “dhammaṁ cara mahārāja, mātāpitūsu puttadhītāsu brāhmaṇagahapatikesu negamajānapadesu dhammaṁ caranto samaṁ caranto kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ gamissasī”ti rañño Buddhalīlāya dhammaṁ desetvā katipāhaṁ uyyāne vasitvā rañño ovādaṁ datvā migagaṇaparivuto araññaṁ pāvisi. Sāpi kho migadhenu pupphakaṇṇikasadisaṁ puttaṁ vijāyi. So kīḷamāno Sākhamigassa santikaṁ gacchati. Atha naṁ mātā tassa santikaṁ gacchantaṁ disvā “putta ito paṭṭhāya mā etassa santikaṁ gaccha, Nigrodhasseva santikaṁ gaccheyyāsī”ti ovadantī imaṁ gāthamāha—

1. Pakkhipituṁ (Sī, I)

သယံ ဂန္တွာ ဓမ္မဂဏ္ဍိကာယ သီသံ ကတွာ နိပဇ္ဇိ။ ဘတ္တကာရကော တံ ဒိသွာ “လဒ္ဓါဘယော မိဂရာဇာ ဓမ္မဂဏ္ဍိကာယ နိပန္နော၊ ကိံ နု ခေါ ကာရဏ”န္တိ ဝေဂေန ဂန္တွာ ရညော အာရောစေသိ။

ရာဇာ တာဝဒေဝ ရထံ အာရုယှ မဟန္တေန ပရိဝါရေန အာဂန္တွာ ဗောဓိသတ္တံ ဒိသွာ အာဟ “သမ္မ မိဂရာဇ နနု မယာ တုယှံ အဘယံ ဒိန္နံ၊ ကသ္မာ တွံ ဣဓ နိပန္နော”တိ။ မဟာရာဇ ဂဗ္ဘိနီ မိဂီ အာဂန္တွာ “မမ ဝါရံ အညဿ ပါပေဟီ”တိ အာဟ၊ န သက္ကာ ခေါ ပန မယာ ဧကဿ မရဏဒုက္ခံ အညဿ ဥပရိ နိက္ခိပိတုံ[1]၊ သွာဟံ အတ္တနော ဇီဝိတံ တဿာ ဒတွာ တဿာ သန္တကံ မရဏံ ဂဟေတွာ ဣဓ နိပန္နော၊ မာ အညံ ကိဉ္စိ အာသင်္ကိတ္ထ မဟာရာဇာတိ။ ရာဇာ အာဟ “သာမိ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏ မိဂရာဇ မယာ န တာဒိသော ခန္တိမေတ္တာနုဒ္ဒယသမ္ပန္နော မနုဿေသုပိ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော၊ တေန တေ ပသန္နောသ္မိ၊ ဥဋ္ဌေဟိ, တုယှဉ္စ တဿာ စ အဘယံ ဒမ္မီ”တိ။ ဒွီဟိ အဘယေ လဒ္ဓေ အဝသေသာ ကိံ ကရိဿန္တိ နရိန္ဒာတိ။ အဝသေသာနမ္ပိ အဘယံ ဒမ္မိ သာမီတိ။ မဟာရာဇ ဧဝမ္ပိ ဥယျာနေယေဝ မိဂါ အဘယံ လဘိဿန္တိ၊ သေသာ ကိံ ကရိဿန္တီတိ။ ဧတေသမ္ပိ အဘယံ ဒမ္မိ သာမီတိ။ မဟာရာဇ မိဂါ တာဝ အဘယံ လဘန္တု၊ သေသာ စတုပ္ပဒါ ကိံ ကရိဿန္တီတိ။ ဧတေသမ္ပိ အဘယံ ဒမ္မိ သာမီတိ။ မဟာရာဇ စတုပ္ပဒါ တာဝ အဘယံ လဘန္တု၊ ဒိဇဂဏာ ကိံ ကရိဿန္တီတိ။ ဧတေသမ္ပိ အဘယံ ဒမ္မိ သာမီတိ။ မဟာရာဇ ဒိဇဂဏာ တာဝ အဘယံ လဘန္တု၊ ဥဒကေ ဝသန္တာ မစ္ဆာ ကိံ ကရိဿန္တီတိ။ ဧတေသမ္ပိ အဘယံ ဒမ္မိ သာမီတိ။ ဧဝံ မဟာသတ္တော ရာဇာနံ သဗ္ဗသတ္တာနံ အဘယံ ယာစိတွာ ဥဋ္ဌာယ ရာဇာနံ ပဉ္စသု သီလေသု ပတိဋ္ဌာပေတွာ “ဓမ္မံ စရ မဟာရာဇ၊ မာတာပိတူသု ပုတ္တဓီတာသု ဗြာဟ္မဏဂဟပတိကေသု နေဂမဇာနပဒေသု ဓမ္မံ စရန္တော သမံ စရန္တော ကာယဿ ဘေဒါ ပရံ မရဏာ သုဂတိံ သဂ္ဂံ လောကံ ဂမိဿသီ”တိ ရညော ဗုဒ္ဓလီလာယ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ ကတိပါဟံ ဥယျာနေ ဝသိတွာ ရညော ဩဝါဒံ ဒတွာ မိဂဂဏပရိဝုတော အရညံ ပါဝိသိ။ သာပိ ခေါ မိဂဓေနု ပုပ္ဖကဏ္ဏိကသဒိသံ ပုတ္တံ ဝိဇာယိ။ သော ကီဠမာနော သာခမိဂဿ သန္တိကံ ဂစ္ဆတိ။ အထ နံ မာတာ တဿ သန္တိကံ ဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ “ပုတ္တ ဣတော ပဋ္ဌာယ မာ ဧတဿ သန္တိကံ ဂစ္ဆ၊ နိဂြောဓဿေဝ သန္တိကံ ဂစ္ဆေယျာသီ”တိ ဩဝဒန္တီ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁-ပက္ခိပိတုံ (သီ၊ ဣ)

12. “Nigrodhameva seveyya, na Sākhamupasaṁvase.
Nigrodhasmiṁ mataṁ seyyo, yañce Sākhasmi jīvitan”ti.

Tattha **Nigrodhameva seveyyā**ti tāta tvaṁ vā añño vā attano hitakāmo Nigrodhameva seveyya bhajeyya upasaṅkameyya, **na Sākhamupasaṁvase**ti Sākhamigaṁ pana na upasaṁvase upagamma na saṁvaseyya, etaṁ nissāya jīvikaṁ na kappeyya. **Nigrodhasmiṁ mataṁ seyyo**ti Nigrodharañño pādamūle maraṇampi seyyo varaṁ uttamaṁ. **Yañce Sākhasmi jīvitan**ti yaṁ pana Sākhassa santike jīvitaṁ, taṁ neva seyyo na varaṁ na uttamanti attho.

Tato paṭṭhāya ca pana abhayaladdhakā migā manussānaṁ sassāni khādanti, manussā “laddhābhayā ime migā”ti mige paharituṁ vā palāpetuṁ vā na visahanti, te rājaṅgaṇe sannipatitvā rañño tamatthaṁ ārocesuṁ. Rājā “mayā pasannena Nigrodhamigarājassa varo dinno, ahaṁ rajjaṁ jaheyyaṁ, na ca taṁ paṭiññaṁ bhindāmi, gacchatha na koci mama vijite mige paharituṁ labhatī”ti āha. Nigrodhamigo taṁ pavattiṁ sutvā migagaṇaṁ sannipātāpetvā “ito paṭṭhāya paresaṁ sassaṁ khādituṁ na labhissathā”ti[1] mige ovaditvā[2] manussānaṁ ārocāpesi “ito paṭṭhāya sassakārakā manussā sassarakkhaṇatthaṁ vatiṁ mā karontu, khettaṁ pana āvijjhitvā paṇṇasaññaṁ bandhantū”ti. Tato paṭṭhāya kira khettesu paṇṇabandhanasaññā udapādi. Tato paṭṭhāya paṇṇasaññaṁ atikkamanamigo nāma natthi. Ayaṁ kira nesaṁ bodhisattato laddha-ovādo. Evaṁ migagaṇaṁ ovaditvā bodhisatto yāvatāyukaṁ ṭhatvā saddhiṁ migehi yathākammaṁ gato, rājāpi bodhisattassa ovāde ṭhatvā puññāni katvā yathākammaṁ gato.

Satthā “na bhikkhave idānevāhaṁ theriyā ca Kumārakassapassa ca avassayo, pubbepi avassayo evā”ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā catusaccadhammadesanaṁ vinivaṭṭetvā dve vatthūni kathetvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā Sākhamigo Devadatto ahosi, parisāpissa Devadattaparisāva, migadhenu therī ahosi, putto Kumārakassapo, rājā Ānando, Nigrodhamigarājā pana ahameva ahosin”ti.

Nigrodhamigajātakavaṇṇanā dutiyā.

1. Na labhathāti (Sī, Syā) 2. Vāretvā (Sī, I)

၁၂။ “နိဂြောဓမေဝ သေဝေယျ၊ န သာခမုပသံဝသေ။
နိဂြောဓသ္မိံ မတံ သေယျော၊ ယဉ္စေ သာခသ္မိ ဇီဝိတ”န္တိ။

တတ္ထ **နိဂြောဓမေဝ သေဝေယျာ**တိ တာတ တွံ ဝါ အညော ဝါ အတ္တနော ဟိတကာမော နိဂြောဓမေဝ သေဝေယျ ဘဇေယျ ဥပသင်္ကမေယျ၊ **န သာခမုပသံဝသေ**တိ သာခမိဂံ ပန န ဥပသံဝသေ ဥပဂမ္မ န သံဝသေယျ၊ ဧတံ နိဿာယ ဇီဝိကံ န ကပ္ပေယျ။ **နိဂြောဓသ္မိံ မတံ သေယျော**တိ နိဂြောဓရညော ပါဒမူလေ မရဏမ္ပိ သေယျော ဝရံ ဥတ္တမံ။ **ယဉ္စေ သာခသ္မိ ဇီဝိတ**န္တိ ယံ ပန သာခဿ သန္တိကေ ဇီဝိတံ၊ တံ နေဝ သေယျော န ဝရံ န ဥတ္တမန္တိ အတ္ထော။

တတော ပဋ္ဌာယ စ ပန အဘယလဒ္ဓကာ မိဂါ မနုဿာနံ သဿာနိ ခါဒန္တိ၊ မနုဿာ “လဒ္ဓါဘယာ ဣမေ မိဂါ”တိ မိဂေ ပဟရိတုံ ဝါ ပလာပေတုံ ဝါ န ဝိသဟန္တိ၊ တေ ရာဇင်္ဂဏေ သန္နိပတိတွာ ရညော တမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ ရာဇာ “မယာ ပသန္နေန နိဂြောဓမိဂရာဇဿ ဝရော ဒိန္နော၊ အဟံ ရဇ္ဇံ ဇဟေယျံ၊ န စ တံ ပဋိညံ ဘိန္ဒာမိ၊ ဂစ္ဆထ န ကောစိ မမ ဝိဇိတေ မိဂေ ပဟရိတုံ လဘတီ”တိ အာဟ။ နိဂြောဓမိဂေါ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ မိဂဂဏံ သန္နိပါတာပေတွာ “ဣတော ပဋ္ဌာယ ပရေသံ သဿံ ခါဒိတုံ န လဘိဿထာ”တိ[၁] မိဂေ ဩဝဒိတွာ[၂] မနုဿာနံ အာရောစာပေသိ “ဣတော ပဋ္ဌာယ သဿကာရကာ မနုဿာ သဿရက္ခဏတ္ထံ ဝတိံ မာ ကရောန္တု၊ ခေတ္တံ ပန အာဝိဇ္ဈိတွာ ပဏ္ဏသညံ ဗန္ဓန္တူ”တိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ကိရ ခေတ္တေသု ပဏ္ဏဗန္ဓနသညာ ဥဒပါဒိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ပဏ္ဏသညံ အတိက္ကမနမိဂေါ နာမ နတ္ထိ။ အယံ ကိရ နေသံ ဗောဓိသတ္တတော လဒ္ဓဩဝါဒေါ။ ဧဝံ မိဂဂဏံ ဩဝဒိတွာ ဗောဓိသတ္တော ယာဝတာယုကံ ဌတွာ သဒ္ဓိံ မိဂေဟိ ယထာကမ္မံ ဂတော၊ ရာဇာပိ ဗောဓိသတ္တဿ ဩဝါဒေ ဌတွာ ပုညာနိ ကတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝါဟံ ထေရိယာ စ ကုမာရကဿပဿ စ အဝဿယော၊ ပုဗ္ဗေပိ အဝဿယော ဧဝါ”တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ စတုသစ္စဓမ္မဒေသနံ ဝိနိဝဋ္ဋေတွာ ဒွေ ဝတ္ထူနိ ကထေတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ သာခမိဂေါ ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ ပရိသာပိဿ ဒေဝဒတ္တပရိသာဝ၊ မိဂဓေနု ထေရီ အဟောသိ၊ ပုတ္တော ကုမာရကဿပေါ၊ ရာဇာ အာနန္ဒော၊ နိဂြောဓမိဂရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

နိဂြောဓမိဂဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒုတိယာ။

၁-န လဘထာတိ (သီ၊ သျာ) ၂-ဝါရေတွာ (သီ၊ ဣ)

3. Kaṇḍijātakavaṇṇanā (13)

Dhiratthu kaṇḍinaṁ sallanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyikāpalobhanaṁ ārabbha kathesi. Taṁ Aṭṭhakanipāte Indriyajātake āvibhavissati. Bhagavā pana taṁ bhikkhuṁ etadavoca “bhikkhu pubbepi tvaṁ etaṁ mātugāmaṁ nissāya jīvitakkhayaṁ patvā vītaccitesu aṅgāresu pakko”ti. Bhikkhū tassatthassāvibhāvatthāya Bhagavantaṁ yāciṁsu, Bhagavā bhavantarena paṭicchannakāraṇaṁ pākaṭaṁ akāsi. Ito paraṁ pana bhikkhūnaṁ yācanaṁ bhavantarapaṭicchannatañca avatvā “atītaṁ āharī”ti ettakameva vakkhāma, ettake vuttepi yācanañca valāhakagabbhato candanīharaṇūpamāya[1] bhavantarapaṭicchannakāraṇabhāvo cāti sabbametaṁ heṭṭhā vuttanayeneva yojetvā veditabbaṁ.

Atīte Magadharaṭṭhe Rājagahe Magadharājā rajjaṁ kāresi. Magadhavāsikānaṁ sassasamaye migānaṁ mahāparipantho hoti. Te araññe pabbatapādaṁ pavisanti. Tattha eko araññavāsī pabbateyyamigo ekāya gāmantavāsiniyā migapotikāya saddhiṁ santhavaṁ katvā tesaṁ migānaṁ pabbatapādato oruyha puna gāmantaṁ otaraṇakāle migapotikāya paṭibaddhacittattā tehi saddhiṁyeva otari. Atha naṁ sā āha “tvaṁ khosi ayya pabbateyyo bālamigo, gāmanto ca nāma sāsaṅko sappaṭibhayo, mā amhehi saddhiṁ otarī”ti. So tassā paṭibaddhacittattā anivattitvā saddhiṁyeva agamāsi. Magadhavāsino “idāni migānaṁ pabbatapādā otaraṇakālo”ti ñatvā magge paṭicchannakoṭṭhakesu tiṭṭhanti. Tesampi dvinnaṁ āgamanamagge eko luddako paṭicchannakoṭṭhake ṭhito hoti. Migapotikā manussagandhaṁ ghāyitvā “eko luddako ṭhito bhavissatī”ti taṁ bālamigaṁ purato katvā sayaṁ pacchato ahosi. Luddako ekeneva sarappahārena migaṁ tattheva pāteti. Migapotikā tassa viddhabhāvaṁ ñatvā uppatitvā vātagatiyāva palāyi. Luddako koṭṭhakato nikkhamitvā migaṁ okkantitvā aggiṁ katvā vītaccitesu aṅgāresu madhuramaṁsaṁ pacitvā khāditvā pānīyaṁ pivitvā avasesaṁ lohitabindūhi paggharantehi kājenādāya dārake tosento[2] gharaṁ agamāsi.

1. Candanīharaṇūpamā ca (Syā, Ka)
2. Posento (Ka)

၃-ကဏ္ဍိဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၃)

ဓိရတ္ထု ကဏ္ဍိနံ သလ္လန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ပုရာဏဒုတိယိကာပလောဘနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တံ အဋ္ဌကနိပါတေ ဣန္ဒြိယဇာတကေ အာဝိဘဝိဿတိ။ ဘဂဝါ ပန တံ ဘိက္ခုံ ဧတဒဝေါစ “ဘိက္ခု ပုဗ္ဗေပိ တွံ ဧတံ မာတုဂါမံ နိဿာယ ဇီဝိတက္ခယံ ပတွာ ဝီတစ္စိတေသု အင်္ဂါရေသု ပက္ကော”တိ။ ဘိက္ခူ တဿတ္ထဿာဝိဘာဝတ္ထာယ ဘဂဝန္တံ ယာစိံသု၊ ဘဂဝါ ဘဝန္တရေန ပဋိစ္ဆန္နကာရဏံ ပါကဋံ အကာသိ။ ဣတော ပရံ ပန ဘိက္ခူနံ ယာစနံ ဘဝန္တရပဋိစ္ဆန္နတဉ္စ အဝတွာ “အတီတံ အာဟရီ”တိ ဧတ္တကမေဝ ဝက္ခာမ၊ ဧတ္တကေ ဝုတ္တေပိ ယာစနဉ္စ ဝလာဟကဂဗ္ဘတော စန္ဒနီဟရဏူပမာယ[၁] ဘဝန္တရပဋိစ္ဆန္နကာရဏဘာဝေါ စာတိ သဗ္ဗမေတံ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနေဝ ယောဇေတွာ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

အတီတေ မဂဓရဋ္ဌေ ရာဇဂဟေ မဂဓရာဇာ ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။ မဂဓဝါသိကာနံ သဿသမယေ မိဂါနံ မဟာပရိပန္ထော ဟောတိ။ တေ အရညေ ပဗ္ဗတပါဒံ ပဝိသန္တိ။ တတ္ထ ဧကော အရညဝါသီ ပဗ္ဗတေယျမိဂေါ ဧကာယ ဂါမန္တဝါသိနိယာ မိဂပေါတိကာယ သဒ္ဓိံ သန္ထဝံ ကတွာ တေသံ မိဂါနံ ပဗ္ဗတပါဒတော ဩရုယှ ပုန ဂါမန္တံ ဩတရဏကာလေ မိဂပေါတိကာယ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တတ္တာ တေဟိ သဒ္ဓိံယေဝ ဩတရိ။ အထ နံ သာ အာဟ “တွံ ခေါသိ အယျ ပဗ္ဗတေယျော ဗာလမိဂေါ၊ ဂါမန္တော စ နာမ သာသင်္ကော သပ္ပဋိဘယော၊ မာ အမှေဟိ သဒ္ဓိံ ဩတရီ”တိ။ သော တဿာ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တတ္တာ အနိဝတ္တိတွာ သဒ္ဓိံယေဝ အဂမာသိ။ မဂဓဝါသိနော “ဣဒါနိ မိဂါနံ ပဗ္ဗတပါဒါ ဩတရဏကာလော”တိ ဉတွာ မဂ္ဂေ ပဋိစ္ဆန္နကောဋ္ဌကေသု တိဋ္ဌန္တိ။ တေသမ္ပိ ဒွိန္နံ အာဂမနမဂ္ဂေ ဧကော လုဒ္ဒကော ပဋိစ္ဆန္နကောဋ္ဌကေ ဌိတော ဟောတိ။ မိဂပေါတိကာ မနုဿဂန္ဓံ ဃာယိတွာ “ဧကော လုဒ္ဒကော ဌိတော ဘဝိဿတီ”တိ တံ ဗာလမိဂံ ပုရတော ကတွာ သယံ ပစ္ဆတော အဟောသိ။ လုဒ္ဒကော ဧကေနေဝ သရပ္ပဟာရေန မိဂံ တတ္ထေဝ ပါတေတိ။ မိဂပေါတိကာ တဿ ဝိဒ္ဓဘာဝံ ဉတွာ ဥပ္ပတိတွာ ဝါတဂတိယာဝ ပလာယိ။ လုဒ္ဒကော ကောဋ္ဌကတော နိက္ခမိတွာ မိဂံ ဩက္ကန္တိတွာ အဂ္ဂိံ ကတွာ ဝီတစ္စိတေသု အင်္ဂါရေသု မဓုရမံသံ ပစိတွာ ခါဒိတွာ ပါနီယံ ပိဝိတွာ အဝသေသံ လောဟိတဗိန္ဒူဟိ ပဂ္ဃရန္တေဟိ ကာဇေနာဒါယ ဒါရကေ တောသေန္တော[၂] ဃရံ အဂမာသိ။

၁-စန္ဒနီဟရဏူပမာ စ (သျာ၊ က)
၂-ပေါသေန္တော (က)

Tadā bodhisatto tasmiṁ vanasaṇḍe rukkhadevatā hutvā nibbatto hoti. So taṁ kāraṇaṁ disvā “imassa bālamigassa maraṇaṁ neva mātaraṁ nissāya, na pitaraṁ nissāya, atha kho kāmaṁ nissāya. Kāmanimittaṁ hi sattā sugatiyaṁ hatthacchedādikaṁ, duggatiyañca pañcavidhabandhanādinānappakārakaṁ dukkhaṁ pāpuṇanti, paresaṁ maraṇadukkhuppādanampi nāma imasmiṁ loke garahitameva. Yaṁ janapadaṁ mātugāmo vicāreti anusāsati, so itthipariṇāyako janapadopi garahitoyeva. Ye sattā mātugāmassa vasaṁ gacchanti, tepi garahitāyevā”ti ekāya gāthāya tīṇi garahavatthūni dassetvā vanadevatāsu sādhukāraṁ datvā gandhapupphādīhi pūjayamānāsu madhurena sarena taṁ vanasaṇḍaṁ unnādento imāya gāthāya dhammaṁ desesi—

13. “Dhiratthu kaṇḍinaṁ sallaṁ, purisaṁ gāḷhavedhinaṁ.
Dhiratthu taṁ janapadaṁ, yatthitthī pariṇāyikā.
Te cāpi dhikkitā sattā, ye itthīnaṁ vasaṁ gatā”ti.

Tattha **dhiratthū**ti garahaṇatthe nipāto, svāyamidha uttāsubbegavasena garahaṇe daṭṭhabbo. Uttasitubbiggo hi honto bodhisatto evamāha. Kaṇḍamassa atthīti kaṇḍī, taṁ **kaṇḍinaṁ.** Taṁ pana kaṇḍaṁ anupavisanaṭṭhena “sallan”ti vuccati, tasmā **kaṇḍinaṁ sallan**ti ettha sallakaṇḍinanti[1] attho. Sallaṁ vā assatthītipi sallo, taṁ sallaṁ. Mahantaṁ vaṇamukhaṁ katvā balavappahāraṁ dento gāḷhaṁ vijjhatīti gāḷhavedhī, taṁ **gāḷhavedhinaṁ.** Nānappakārena kaṇḍena, kumudapattasaṇṭhānathalena[2] ujukagamaneneva sallena ca samannāgataṁ gāḷhavedhinaṁ purisaṁ dhiratthūti ayamettha attho. **Pariṇāyikā**ti issarā saṁvidhāyikā. **Dhikkitā**ti garahitā. Sesamettha uttānatthameva. Ito paraṁ pana ettakampi avatvā yaṁ yaṁ anuttānaṁ, taṁ tadeva vaṇṇayissāma. Evaṁ ekāya gāthāya tīṇi garahavatthūni dassetvā bodhisatto vanaṁ unnādetvā Buddhalīlāya dhammaṁ desesi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsesi, saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi. Satthā dve vatthūni kathetvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi. Ito paraṁ pana

1. Sallaṁ kaṇḍinanti (Sī, I, Ka)
2. Kumudapattasaṇṭhānaphalena (Syā)

တဒါ ဗောဓိသတ္တော တသ္မိံ ဝနသဏ္ဍေ ရုက္ခဒေဝတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တော ဟောတိ။ သော တံ ကာရဏံ ဒိသွာ “ဣမဿ ဗာလမိဂဿ မရဏံ နေဝ မာတရံ နိဿာယ, န ပိတရံ နိဿာယ၊ အထ ခေါ ကာမံ နိဿာယ။ ကာမနိမိတ္တံ ဟိ သတ္တာ သုဂတိယံ ဟတ္ထစ္ဆေဒါဒိကံ, ဒုဂ္ဂတိယဉ္စ ပဉ္စဝိဓဗန္ဓနာဒိနာနပ္ပကာရကံ ဒုက္ခံ ပါပုဏန္တိ၊ ပရေသံ မရဏဒုက္ခုပ္ပါဒနမ္ပိ နာမ ဣမသ္မိံ လောကေ ဂရဟိတမေဝ။ ယံ ဇနပဒံ မာတုဂါမော ဝိစာရေတိ အနုသာသတိ၊ သော ဣတ္ထိပရိဏာယကော ဇနပဒေါပိ ဂရဟိတောယေဝ။ ယေ သတ္တာ မာတုဂါမဿ ဝသံ ဂစ္ဆန္တိ၊ တေပိ ဂရဟိတာယေဝါ”တိ ဧကာယ ဂါထာယ တီဏိ ဂရဟဝတ္ထူနိ ဒဿေတွာ ဝနဒေဝတာသု သာဓုကာရံ ဒတွာ ဂန္ဓပုပ္ဖါဒီဟိ ပူဇယမာနာသု မဓုရေန သရေန တံ ဝနသဏ္ဍံ ဥန္နာဒေန္တော ဣမာယ ဂါထာယ ဓမ္မံ ဒေသေသိ—

၁၃။ “ဓိရတ္ထု ကဏ္ဍိနံ သလ္လံ၊ ပုရိသံ ဂါဠ္ဟဝေဓိနံ။
ဓိရတ္ထု တံ ဇနပဒံ၊ ယတ္ထိတ္ထီ ပရိဏာယိကာ။
တေ စာပိ ဓိက္ကိတာ သတ္တာ၊ ယေ ဣတ္ထီနံ ဝသံ ဂတာ”တိ။

တတ္ထ **ဓိရတ္ထူ**တိ ဂရဟဏတ္ထေ နိပါတော၊ သွာယမိဓ ဥတ္တာသုဗ္ဗေဂဝသေန ဂရဟဏေ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဥတ္တသိတုဗ္ဗိဂ္ဂေါ ဟိ ဟောန္တော ဗောဓိသတ္တော ဧဝမာဟ။ ကဏ္ဍမဿ အတ္ထီတိ ကဏ္ဍီ၊ တံ **ကဏ္ဍိနံ**။ တံ ပန ကဏ္ဍံ အနုပဝိသနဋ္ဌေန “သလ္လ”န္တိ ဝုစ္စတိ၊ တသ္မာ **ကဏ္ဍိနံ သလ္လ**န္တိ ဧတ္ထ သလ္လကဏ္ဍိနန္တိ[၁] အတ္ထော။ သလ္လံ ဝါ အဿတ္ထီတိပိ သလ္လော၊ တံ သလ္လံ။ မဟန္တံ ဝဏမုခံ ကတွာ ဗလဝပ္ပဟာရံ ဒေန္တော ဂါဠ္ဟံ ဝိဇ္ဈတီတိ ဂါဠ္ဟဝေဓီ၊ တံ **ဂါဠ္ဟဝေဓိနံ**။ နာနပ္ပကာရေန ကဏ္ဍေန, ကုမုဒပတ္တသဏ္ဌာနထလေန[၂] ဥဇုကဂမနေနေဝ သလ္လေန စ သမန္နာဂတံ ဂါဠ္ဟဝေဓိနံ ပုရိသံ ဓိရတ္ထူတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။ **ပရိဏာယိကာ**တိ ဣဿရာ သံဝိဓာယိကာ။ **ဓိက္ကိတာ**တိ ဂရဟိတာ။ သေသမေတ္ထ ဥတ္တာနတ္ထမေဝ။ ဣတော ပရံ ပန ဧတ္တကမ္ပိ အဝတွာ ယံ ယံ အနုတ္တာနံ၊ တံ တဒေဝ ဝဏ္ဏယိဿာမ။ ဧဝံ ဧကာယ ဂါထာယ တီဏိ ဂရဟဝတ္ထူနိ ဒဿေတွာ ဗောဓိသတ္တော ဝနံ ဥန္နာဒေတွာ ဗုဒ္ဓလီလာယ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခု သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ သတ္ထာ ဒွေ ဝတ္ထူနိ ကထေတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ။ ဣတော ပရံ ပန

၁-သလ္လံ ကဏ္ဍိနန္တိ (သီ၊ ဣ၊ က)
၂-ကုမုဒပတ္တသဏ္ဌာနဖလေန (သျာ)

“dve vatthūni kathetvā”ti idaṁ avatvā “anusandhiṁ ghaṭetvā”ti ettakameva vakkhāma, avuttampi pana heṭṭhā vuttanayeneva yojetvā gahetabbaṁ. Tadā pabbateyyamigo ukkaṇṭhitabhikkhu ahosi, migapotikā purāṇadutiyikā, kāmesu dosaṁ dassetvā dhammadesakadevatā pana ahameva ahosinti.

Kaṇḍijātakavaṇṇanā tatiyā.

---

4. Vātamigajātakavaṇṇanā (14)

Na kiratthi rasehi pāpiyoti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Cūḷapiṇḍapātikatissattheraṁ ārabbha kathesi. Satthari kira Rājagahaṁ upanissāya Veḷuvane viharante tissakumāro nāma mahāvibhavassa seṭṭhikulassa putto ekadivasaṁ Veḷuvanaṁ gantvā Satthu dhammadesanaṁ sutvā pabbajitukāmo pabbajjaṁ yācitvā mātāpitūhi ananuññātattā paṭikkhitto sattāhaṁ bhattacchedaṁ katvā raṭṭhapālatthero viya mātāpitaro anujānāpetvā Satthu santike pabbaji. Satthā taṁ pabbājetvā aḍḍhamāsamattaṁ Veḷuvane viharitvā Jetavanaṁ agamāsi. Tatrāyaṁ kulaputto terasa dhutaṅgāni samādāya Sāvatthiyaṁ sapadānaṁ piṇḍāya caramāno kālaṁ vītināmeti, “Cūḷapiṇḍapātikatissatthero nāmā”ti vutte gaganatale puṇṇacando viya Buddhasāsane pākaṭo paññāto ahosi.

Tasmiṁ kāle Rājagahe nakkhattakīḷāya vattamānāya therassa mātāpitaro yaṁ tassa gihikāle ahosi ābharaṇabhaṇḍakaṁ, taṁ ratanacaṅkoṭake[1] nikkhipitvā ure ṭhapetvā “aññāsu nakkhattakīḷāsu amhākaṁ putto iminā alaṅkārena alaṅkato nakkhattaṁ kīḷati, taṁ no ekaputtaṁ gahetvā samaṇo Gotamo Sāvatthinagaraṁ gato, kahaṁ nu kho so etarahi nisinno, kahaṁ ṭhito”ti vatvā rodanti.

Athekā vaṇṇadāsī taṁ kulaṁ gantvā seṭṭhibhariyaṁ rodantiṁ disvā pucchi “kiṁ pana ayye rodasī”ti. Sā tamatthaṁ ārocesi. Kiṁ pana ayye ayyaputto piyāyatīti. Asukañca asukañcāti. Sace

---

1. Rajatacaṅgoṭake (Sī)

“ဒွေ ဝတ္ထူနိ ကထေတွာ”တိ ဣဒံ အဝတွာ “အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ”တိ ဧတ္တကမေဝ ဝက္ခာမ၊ အဝုတ္တမ္ပိ ပန ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနေဝ ယောဇေတွာ ဂဟေတဗ္ဗံ။ တဒါ ပဗ္ဗတေယျမိဂေါ ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခု အဟောသိ၊ မိဂပေါတိကာ ပုရာဏဒုတိယိကာ၊ ကာမေသု ဒေါသံ ဒဿေတွာ ဓမ္မဒေသကဒေဝတာ ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

ကဏ္ဍိဇာတကဝဏ္ဏနာ တတိယာ။

၄-ဝါတမိဂဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၄)

န ကိရတ္ထိ ရသေဟိ ပါပိယောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော စူဠပိဏ္ဍပါတိကတိဿတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သတ္ထရိ ကိရ ရာဇဂဟံ ဥပနိဿာယ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တေ တိဿကုမာရော နာမ မဟာဝိဘဝဿ သေဋ္ဌိကုလဿ ပုတ္တော ဧကဒိဝသံ ဝေဠုဝနံ ဂန္တွာ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ပဗ္ဗဇိတုကာမော ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိတွာ မာတာပိတူဟိ အနနုညာတတ္တာ ပဋိက္ခိတ္တော သတ္တာဟံ ဘတ္တစ္ဆေဒံ ကတွာ ရဋ္ဌပါလတ္ထေရော ဝိယ မာတာပိတရော အနုဇာနာပေတွာ သတ္ထု သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိ။ သတ္ထာ တံ ပဗ္ဗာဇေတွာ အဍ္ဎမာသမတ္တံ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရိတွာ ဇေတဝနံ အဂမာသိ။ တတြာယံ ကုလပုတ္တော တေရသ ဓုတင်္ဂါနိ သမာဒါယ သာဝတ္ထိယံ သပဒါနံ ပိဏ္ဍာယ စရမာနော ကာလံ ဝီတိနာမေတိ၊ “စူဠပိဏ္ဍပါတိကတိဿတ္ထေရော နာမာ”တိ ဝုတ္တေ ဂဂနတလေ ပုဏ္ဏစန္ဒော ဝိယ ဗုဒ္ဓသာသနေ ပါကဋော ပညာတော အဟောသိ။

တသ္မိံ ကာလေ ရာဇဂဟေ နက္ခတ္တကီဠာယ ဝတ္တမာနာယ ထေရဿ မာတာပိတရော ယံ တဿ ဂိဟိကာလေ အဟောသိ အာဘရဏဘဏ္ဍကံ၊ တံ ရတနစင်္ကောဋကေ[1] နိက္ခိပိတွာ ဥရေ ဌပေတွာ “အညာသု နက္ခတ္တကီဠာသု အမှာကံ ပုတ္တော ဣမိနာ အလင်္ကာရေန အလင်္ကတော နက္ခတ္တံ ကီဠတိ၊ တံ နော ဧကပုတ္တံ ဂဟေတွာ သမဏော ဂေါတမော သာဝတ္ထိနဂရံ ဂတော၊ ကဟံ နု ခေါ သော ဧတရဟိ နိသိန္နော၊ ကဟံ ဌိတော”တိ ဝတွာ ရောဒန္တိ။

အထေကာ ဝဏ္ဏဒါသီ တံ ကုလံ ဂန္တွာ သေဋ္ဌိဘရိယံ ရောဒန္တိံ ဒိသွာ ပုစ္ဆိ “ကိံ ပန အယျေ ရောဒသီ”တိ။ သာ တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ ကိံ ပန အယျေ အယျပုတ္တော ပိယာယတီတိ။ အသုကဉ္စ အသုကဉ္စာတိ။ သစေ

၁-ရဇတစင်္ကောဋကေ (သီ၊ သျာ)

tumhe imasmiṁ gehe sabbaṁ issariyaṁ mayhaṁ detha, ahaṁ vo puttaṁ ānessāmīti. Seṭṭhibhariyā “sādhū”ti sampaṭicchitvā paribbayaṁ datvā mahantena parivārena taṁ uyyojesi “gaccha, attano balena mama puttaṁ ānehī”ti. Sā paṭicchannayāne nisinnā Sāvatthiṁ gantvā therassa bhikkhācāravīthiyaṁ nivāsaṁ gahetvā seṭṭhikulā āgate manusse therassa adassetvā attano parivāreneva parivutā therassa piṇḍāya paviṭṭhassa āditova uḷuṅkayāguñca rasakabhikkhañca[1] datvā rasataṇhāya bandhitvā anukkamena gehe nisīdāpetvā bhikkhaṁ dadamānā ca attano vasaṁ upagatabhāvaṁ ñatvā gilānālayaṁ dassetvā antogabbhe nipajji. Theropi bhikkhācāravelāya sapadānaṁ caranto gehadvāraṁ agamāsi. Parijano therassa pattaṁ gahetvā theraṁ ghare nisīdāpesi, thero nisīditvāva “kahaṁ upāsikā”ti pucchi. Gilānā bhante tumhākaṁ dassanaṁ icchatīti. So rasataṇhāya baddho attano vatasamādānaṁ bhinditvā tassā nipannaṭṭhānaṁ pāvisi. Sā attano āgatakāraṇaṁ kathetvā taṁ palobhetvā rasataṇhāya bandhitvā uppabbājetvā attano vase ṭhapetvā yāne nisīdāpetvā mahantena parivārena Rājagahameva agamāsi. Sā pavatti pākaṭā jātā.

Bhikkhū dhammasabhāyaṁ sannisinnā “Cūḷapiṇḍapātikatissattheraṁ kira ekā vaṇṇadāsī rasataṇhāya bandhitvā ādāya gatā”ti kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ. Satthā dhammasataṁ upagantvā alaṅkatadhammāsane nisīditvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti āha, te taṁ pavattiṁ kathayiṁsu. “Na bhikkhave idāneva eso bhikkhu rasataṇhāya bajjhitvā tassā vasaṁ gato, pubbepi tassā vasaṁ gatoyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ rañño Brahmadattassa Sañjayo nāma uyyānapālo ahosi. Atheko vātamigo taṁ uyyānaṁ āgantvā Sañjayaṁ disvā palāyati, Sañjayopi na taṁ tajjetvā nīharati. So punappunaṁ āgantvā uyyāneyeva carati. Uyyānapālo uyyāne nānappakārāni pupphaphalāni gahetvā divase divase rañño abhiharati. Atha naṁ ekadivasaṁ rājā pucchi “samma uyyānapāla uyyāne kiñci

1. Sarakabhikkhañca (Sī, I)

တုမှေ ဣမသ္မိံ ဂေဟေ သဗ္ဗံ ဣဿရိယံ မယှံ ဒေထ၊ အဟံ ဝေါ ပုတ္တံ အာနေဿာမီတိ။ သေဋ္ဌိဘရိယာ “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ပရိဗ္ဗယံ ဒတွာ မဟန္တေန ပရိဝါရေန တံ ဥယျောဇေသိ ‘‘ဂစ္ဆ, အတ္တနော ဗလေန မမ ပုတ္တံ အာနေဟီ”တိ။ သာ ပဋိစ္ဆန္နယာနေ နိသိန္နာ သာဝတ္ထိံ ဂန္တွာ ထေရဿ ဘိက္ခာစာရဝီထိယံ နိဝါသံ ဂဟေတွာ သေဋ္ဌိကုလာ အာဂတေ မနုဿေ ထေရဿ အဒဿေတွာ အတ္တနော ပရိဝါရေနေဝ ပရိဝုတာ ထေရဿ ပိဏ္ဍာယ ပဝိဋ္ဌဿ အာဒိတောဝ ဥဠုင်္ကယာဂုဉ္စ ရသကဘိက္ခဉ္စ[1] ဒတွာ ရသတဏှာယ ဗန္ဓိတွာ အနုက္ကမေန ဂေဟေ နိသီဒါပေတွာ ဘိက္ခံ ဒဒမာနာ စ အတ္တနော ဝသံ ဥပဂတဘာဝံ ဉတွာ ဂိလာနာလယံ ဒဿေတွာ အန္တောဂဗ္ဘေ နိပဇ္ဇိ။ ထေရောပိ ဘိက္ခာစာရဝေလာယ သပဒါနံ စရန္တော ဂေဟဒွါရံ အဂမာသိ။ ပရိဇနော ထေရဿ ပတ္တံ ဂဟေတွာ ထေရံ ဃရေ နိသီဒါပေသိ၊ ထေရော နိသီဒိတွာဝ “ကဟံ ဥပါသိကာ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဂိလာနာ ဘန္တေ တုမှာကံ ဒဿနံ ဣစ္ဆတီတိ။ သော ရသတဏှာယ ဗဒ္ဓေါ အတ္တနော ဝတသမာဒါနံ ဘိန္ဒိတွာ တဿာ နိပန္နဋ္ဌာနံ ပါဝိသိ။ သာ အတ္တနော အာဂတကာရဏံ ကထေတွာ တံ ပလောဘေတွာ ရသတဏှာယ ဗန္ဓိတွာ ဥပ္ပဗ္ဗာဇေတွာ အတ္တနော ဝသေ ဌပေတွာ ယာနေ နိသီဒါပေတွာ မဟန္တေန ပရိဝါရေန ရာဇဂဟမေဝ အဂမာသိ။ သာ ပဝတ္တိ ပါကဋာ ဇာတာ။

ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ သန္နိသိန္နာ “စူဠပိဏ္ဍပါတိကတိဿတ္ထေရံ ကိရ ဧကာ ဝဏ္ဏဒါသီ ရသတဏှာယ ဗန္ဓိတွာ အာဒါယ ဂတာ”တိ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ။ သတ္ထာ ဓမ္မသဘံ ဥပဂန္တွာ အလင်္ကတဓမ္မာသနေ နိသီဒိတွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ အာဟ၊ တေ တံ ပဝတ္တိံ ကထယိံသု။ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ ဧသော ဘိက္ခု ရသတဏှာယ ဗဇ္ဈိတွာ တဿာ ဝသံ ဂတော၊ ပုဗ္ဗေပိ တဿာ ဝသံ ဂတောယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ရညော ဗြဟ္မဒတ္တဿ သဉ္ဇယော နာမ ဥယျာနပါလော အဟောသိ။ အထေကော ဝါတမိဂေါ တံ ဥယျာနံ အာဂန္တွာ သဉ္ဇယံ ဒိသွာ ပလာယတိ၊ သဉ္ဇယောပိ န တံ တဇ္ဇေတွာ နီဟရတိ။ သော ပုနပ္ပုနံ အာဂန္တွာ ဥယျာနေယေဝ စရတိ။ ဥယျာနပါလော ဥယျာနေ နာနပ္ပကာရာနိ ပုပ္ဖဖလာနိ ဂဟေတွာ ဒိဝသေ ဒိဝသေ ရညော အဘိဟရတိ။ အထ နံ ဧကဒိဝသံ ရာဇာ ပုစ္ဆိ ‘‘သမ္မ ဥယျာနပါလ ဥယျာနေ ကိဉ္စိ

၁-သရကဘိက္ခဉ္စ (သီ၊ ဣ)

acchariyaṁ passasī”ti. Deva aññaṁ na passāmi, eko pana vātamigo āgantvā uyyāne carati, etaṁ passāmīti. Sakkhissati pana taṁ gahetunti. Thokaṁ madhuṁ labhanto anto rājanivesanampi naṁ ānetuṁ sakkhissāmi devāti. Rājā tassa madhuṁ dāpesi. So taṁ gahetvā uyyānaṁ gantvā vātamigassa caraṇaṭṭhāne tiṇāni madhunā makkhetvā nilīyi, migo āgantvā madhumakkhitāni tiṇāni khāditvā rasataṇhāya baddho aññatra agantvā uyyānameva āgacchati. Uyyānapālo tassa madhumakkhitatiṇesu paluddhabhāvaṁ ñatvā anukkamena attānaṁ dassesi, so taṁ disvā katipāhaṁ palāyitvā punappunaṁ passanto vissāsaṁ āpajjitvā anukkamena uyyānapālassa hatthe ṭhitatiṇāni khādituṁ ārabhi.

So tassa vissāsaṁ āgannabhāvaṁ ñatvā yāva rājanivesanā vīthiṁ kilañjehi parikkhipitvā tahiṁ tahiṁ sākhābhaṅgaṁ pātetvā madhulābukaṁ aṁse laggetvā tiṇakalāpaṁ upakacchake ṭhapetvā madhumakkhitāni tiṇāni migassa purato purato vikiranto antorājanivesanaṁyeva agamāsi. Mige anto paviṭṭhe dvāraṁ pidahiṁsu, migo manusse disvā kampamāno maraṇabhayatajjito antonivesanaṅgaṇe ādhāvati paridhāvati. Rājā pāsādā oruyha taṁ kampamānaṁ disvā “vātamigo nāma manussānaṁ diṭṭhaṭṭhānaṁ sattāhaṁ na gacchati, tajjitaṭṭhānaṁ yāvajīvaṁ na gacchati, so evarūpo gahananissito vātamigo rasataṇhāya baddho idāni evarūpaṁ ṭhānaṁ āgato, natthi vata bho loke rasataṇhāya pāpataraṁ nāmā”ti imāya gāthāya dhammadesanaṁ paṭṭhapesi—

14. “Na kiratthi rasehi pāpiyo,
Āvāsehi va santhavehi vā.
Vātamigaṁ gahananissitaṁ[1],
Vasamānesi rasehi sañjayo”ti.

Tattha **kirā**ti anussavanatthe nipāto. **Rasehī**ti jivhāviññeyyehi madhurambilādīhi. **Pāpiyo**ti pāpataro. **Āvāsehi va santhavehi vā**ti nibaddhavasanaṭṭhānasaṅkhātesu hi āvāsesupi mittasanthavesupi chandarāgo pāpakova, tehi pana sacchandarāgaparibhogehi āvāsehi vā

1. Gehanissitaṁ (Sī)

အစ္ဆရိယံ ပဿသီ”တိ။ ဒေဝ အညံ န ပဿာမိ၊ ဧကော ပန ဝါတမိဂေါ အာဂန္တွာ ဥယျာနေ စရတိ၊ ဧတံ ပဿာမီတိ။ သက္ခိဿတိ ပန တံ ဂဟေတုန္တိ။ ထောကံ မဓုံ လဘန္တော အန္တော ရာဇနိဝေသနမ္ပိ နံ အာနေတုံ သက္ခိဿာမိ ဒေဝါတိ။ ရာဇာ တဿ မဓုံ ဒါပေသိ။ သော တံ ဂဟေတွာ ဥယျာနံ ဂန္တွာ ဝါတမိဂဿ စရဏဋ္ဌာနေ တိဏာနိ မဓုနာ မက္ခေတွာ နိလီယိ၊ မိဂေါ အာဂန္တွာ မဓုမက္ခိတာနိ တိဏာနိ ခါဒိတွာ ရသတဏှာယ ဗဒ္ဓေါ အညတြ အဂန္တွာ ဥယျာနမေဝ အာဂစ္ဆတိ။ ဥယျာနပါလော တဿ မဓုမက္ခိတတိဏေသု ပလုဒ္ဓဘာဝံ ဉတွာ အနုက္ကမေန အတ္တာနံ ဒဿေသိ၊ သော တံ ဒိသွာ ကတိပါဟံ ပလာယိတွာ ပုနပ္ပုနံ ပဿန္တော ဝိဿာသံ အာပဇ္ဇိတွာ အနုက္ကမေန ဥယျာနပါလဿ ဟတ္ထေ ဌိတတိဏာနိ ခါဒိတုံ အာရဘိ။

သော တဿ ဝိဿာသံ အာပန္နဘာဝံ ဉတွာ ယာဝ ရာဇနိဝေသနာ ဝီထိံ ကိလဉ္ဇေဟိ ပရိက္ခိပိတွာ တဟိံ တဟိံ သာခါဘင်္ဂံ ပါတေတွာ မဓုလာဗုကံ အံသေ လဂ္ဂေတွာ တိဏကလာပံ ဥပကစ္ဆကေ ဌပေတွာ မဓုမက္ခိတာနိ တိဏာနိ မိဂဿ ပုရတော ပုရတော ဝိကိရန္တော အန္တောရာဇနိဝေသနံယေဝ အဂမာသိ။ မိဂေ အန္တော ပဝိဋ္ဌေ ဒွါရံ ပိဒဟိံသု၊ မိဂေါ မနုဿေ ဒိသွာ ကမ္ပမာနော မရဏဘယတဇ္ဇိတော အန္တောနိဝေသနင်္ဂဏေ အာဓာဝတိ ပရိဓာဝတိ။ ရာဇာ ပါသာဒါ ဩရုယှ တံ ကမ္ပမာနံ ဒိသွာ “ဝါတမိဂေါ နာမ မနုဿာနံ ဒိဋ္ဌဋ္ဌာနံ သတ္တာဟံ န ဂစ္ဆတိ၊ တဇ္ဇိတဋ္ဌာနံ ယာဝဇီဝံ န ဂစ္ဆတိ၊ သော ဧဝရူပေါ ဂဟနနိဿိတော ဝါတမိဂေါ ရသတဏှာယ ဗဒ္ဓေါ ဣဒါနိ ဧဝရူပံ ဌာနံ အာဂတော၊ နတ္ထိ ဝတ ဘော လောကေ ရသတဏှာယ ပါပတရံ နာမာ”တိ ဣမာယ ဂါထာယ ဓမ္မဒေသနံ ပဋ္ဌပေသိ—

၁၄။ “န ကိရတ္ထိ ရသေဟိ ပါပိယော၊
အာဝါသေဟိ ဝ သန္ထဝေဟိ ဝါ။
ဝါတမိဂံ ဂဟနနိဿိတံ[၁]၊
ဝသမာနေသိ ရသေဟိ သဉ္ဇယော”တိ။

တတ္ထ **ကိရာ**တိ အနုဿဝနတ္ထေ နိပါတော။ **ရသေဟီ**တိ ဇိဝှါဝိညေယျေဟိ မဓုရမ္ဗိလာဒီဟိ။ **ပါပိယော**တိ ပါပတရော။ **အာဝါသေဟိ ဝ သန္ထဝေဟိ ဝါ**တိ နိဗဒ္ဓဝသနဋ္ဌာနသင်္ခါတေသု ဟိ အာဝါသေသုပိ မိတ္တသန္ထဝေသုပိ ဆန္ဒရာဂေါ ပါပကောဝ၊ တေဟိ ပန သစ္ဆန္ဒရာဂပရိဘောဂေဟိ အာဝါသေဟိ ဝါ

၁-ဂေဟနိဿိတံ (သီ)

mittasanthavehi vā sataguṇena ca sahassaguṇena ca satasahassaguṇena ca dhuvapaṭisevanaṭṭhena āhāraṁ vinā jīvitindriyapālanāya abhāvena ca sacchandarāgaparibhogarasāva pāpatarāti. Bodhisatto pana anussavāgataṁ viya imamatthaṁ katvā "na kiratthi rasehi pāpiyo, āvāsehi va santhavehi vā"ti āha. Idāni tesaṁ pāpiyabhāvaṁ dassento **"vātamigan"**ti-ādimāha. Tattha **gahananissitan**ti gahanaṭṭhānanissitaṁ. Idaṁ vuttaṁ hoti—passatha rasānaṁ pāpiyabhāvaṁ, idaṁ nāma araññāyatane gahananissitaṁ vātamigaṁ Sañjayo uyyānapālo madhurasehi attano vasaṁ ānesi, sabbathāpi sacchandarāgaparibhogehi rasehi nāma aññaṁ pāpataraṁ lāmakataraṁ natthīti rasataṇhāya ādīnavaṁ kathesi. Kathetvā ca pana taṁ migaṁ araññameva pesesi.

Satthāpi "na bhikkhave sā vaṇṇadāsī idāneva etaṁ rasataṇhāya bandhitvā attano vase karoti, pubbepi akāsiyevā"ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi "tadā Sañjayo ayaṁ vaṇṇadāsī ahosi, vātamigo Cūḷapiṇḍapātiko, Bārāṇasirājā pana ahameva ahosin"ti.

Vātamigajātakavaṇṇanā catutthā.

5. Kharādiyajātakavaṇṇanā (15)

Aṭṭhakkhuraṁ kharādiyeti idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ dubbacabhikkhuṁ ārabbha kathesi. So kira bhikkhu dubbaco ovādaṁ na gaṇhāti. Atha naṁ Satthā pucchi "saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu dubbaco ovādaṁ na gaṇhāsī"ti. Saccaṁ Bhagavāti. Satthā "pubbepi tvaṁ dubbacatāya paṇḍitānaṁ ovādaṁ aggahetvā pāsena baddho jīvitakkhayaṁ patto"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto migo hutvā migagaṇaparivuto araññe vasati. Athassa bhaginimigī puttakaṁ dassetvā "bhātika ayaṁ te bhāgineyyo, etaṁ migamāyaṁ uggaṇhāpehī"ti paṭicchāpesi. So taṁ bhāgineyyaṁ "asukavelāya nāma āgantvā uggaṇhāhī"ti āha. So vuttavelāya nāgacchati.

မိတ္တသန္ထဝေဟိ ဝါ သတဂုဏေန စ သဟဿဂုဏေန စ သတသဟဿဂုဏေန စ ဓုဝပဋိသေဝနဋ္ဌေန အာဟာရံ ဝိနာ ဇီဝိတိန္ဒြိယပါလနာယ အဘာဝေန စ သစ္ဆန္ဒရာဂပရိဘောဂရသာဝ ပါပတရာတိ။ ဗောဓိသတ္တော ပန အနုဿဝါဂတံ ဝိယ ဣမမတ္ထံ ကတွာ "န ကိရတ္ထိ ရသေဟိ ပါပိယော၊ အာဝါသေဟိ ဝ သန္ထဝေဟိ ဝါ"တိ အာဟ။ ဣဒါနိ တေသံ ပါပိယဘာဝံ ဒဿေန္တော **"ဝါတမိဂ"**န္တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဂဟနနိဿိတ**န္တိ ဂဟနဋ္ဌာနနိဿိတံ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ပဿထ ရသာနံ ပါပိယဘာဝံ၊ ဣဒံ နာမ အရညာယတနေ ဂဟနနိဿိတံ ဝါတမိဂံ သဉ္စယော ဥယျာနပါလော မဓုရသေဟိ အတ္တနော ဝသံ အာနေသိ၊ သဗ္ဗထာပိ သစ္ဆန္ဒရာဂပရိဘောဂေဟိ ရသေဟိ နာမ အညံ ပါပတရံ လာမကတရံ နတ္ထီတိ ရသတဏှာယ အာဒီနဝံ ကထေသိ။ ကထေတွာ စ ပန တံ မိဂံ အရညမေဝ ပေသေသိ။

သတ္ထာပိ "န ဘိက္ခဝေ သာ ဝဏ္ဏဒါသီ ဣဒါနေဝ ဧတံ ရသတဏှာယ ဗန္ဓိတွာ အတ္တနော ဝသေ ကရောတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ အကာသိယေဝါ"တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ သဉ္စယော အယံ ဝဏ္ဏဒါသီ အဟောသိ၊ ဝါတမိဂေါ စူဠပိဏ္ဍပါတိကော၊ ဗာရာဏသိရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

ဝါတမိဂဇာတကဝဏ္ဏနာ စတုတ္ထာ။

၅-ခရာဒိယဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၅)

အဋ္ဌက္ခုရံ ခရာဒိယေတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ ဒုဗ္ဗစဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ကိရ ဘိက္ခု ဒုဗ္ဗစော ဩဝါဒံ န ဂဏှာတိ။ အထ နံ သတ္ထာ ပုစ္ဆိ "သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ဒုဗ္ဗစော ဩဝါဒံ န ဂဏှာသီ"တိ။ သစ္စံ ဘဂဝါတိ။ သတ္ထာ "ပုဗ္ဗေပိ တွံ ဒုဗ္ဗစတာယ ပဏ္ဍိတာနံ ဩဝါဒံ အဂ္ဂဟေတွာ ပါသေန ဗဒ္ဓေါ ဇီဝိတက္ခယံ ပတ္တော"တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော မိဂေါ ဟုတွာ မိဂဂဏပရိဝုတော အရညေ ဝသတိ။ အထဿ ဘဂိနိမိဂီ ပုတ္တကံ ဒဿေတွာ "ဘာတိက အယံ တေ ဘာဂိနေယျော၊ ဧတံ မိဂမာယံ ဥဂ္ဂဏှာပေဟီ"တိ ပဋိစ္ဆာပေသိ။ သော တံ ဘာဂိနေယျံ "အသုကဝေလာယ နာမ အာဂန္တွာ ဥဂ္ဂဏှာဟီ"တိ အာဟ။ သော ဝုတ္တဝေလာယ နာဂစ္ဆတိ။

Yathā ca ekadivasaṁ, evaṁ satta divase sattovāde atikkanto[1] so migamāyaṁ anuggaṇhitvāva vicaranto pāse bajjhi. Mātāpissa bhātaraṁ upasaṅkamitvā "kiṁ te bhātika bhāgineyyo migamāyaṁ uggaṇhāpito"ti pucchi. Bodhisatto ca "tassa anovādakassa mā cintayi, na te puttena migamāyā uggahitā"ti[2] vatvā idānipi taṁ anovaditukāmova hutvā imaṁ gāthamāha—

15. "Aṭṭhakkhuraṁ kharādiye, migaṁ vaṅkātivaṅkinaṁ.
Sattahi kālātikkantaṁ[3], na naṁ ovaditu'ssahe"ti.

Tattha **aṭṭhakkhuran**ti ekekasmiṁ pāde dvinnaṁ dvinnaṁ vasena aṭṭhakkhuraṁ. **Kharādiye**ti taṁ nāmena ālapati. **Migan**ti sabbasaṅgāhikavacanaṁ. **Vaṅkātivaṅkinan**ti mūle vaṅkāni, agge ativaṅkānīti vaṅkātivaṅkāni, tādisāni siṅgāni assa atthīti vaṅkātivaṅkī, taṁ vaṅkātivaṅkinaṁ. **Sattahi kālātikkantan**ti sattahi ovādakālehi ovādaṁ atikkantaṁ. **Na naṁ ovaditu'ssahe**ti etaṁ dubbacamigaṁ ahaṁ ovadituṁ na ussahāmi, etassa me ovādatthāya cittampi na uppajjatīti dasseti. Atha naṁ dubbacamigaṁ pāse baddhaṁ luddo māretvā maṁsaṁ ādāya pakkāmi.

Satthāpi "na tvaṁ bhikkhu idāneva dubbaco, pubbepi dubbacoyevā"ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samādhānesi "tadā bhāgineyyo migo dubbacabhikkhu ahosi, bhaginī Uppalavaṇṇā, ovādakamigo pana ahameva ahosin"ti.

Kharādiyajātakavaṇṇanā pañcamā.

1. Satta divase satta vāre atikkanto (Ka), satta divase atikkante (Syā)
2. Na te putto migamāyaṁ uggaṇhīti (Ka)
3. Sattahi kalāhatikkantaṁ (Sī, I), sattakālehatikkantaṁ (Syā)

ယထာ စ ဧကဒိဝသံ၊ ဧဝံ သတ္တ ဒိဝသေ သတ္တောဝါဒေ အတိက္ကန္တော[၁] သော မိဂမာယံ အနုဂ္ဂဏှိတွာဝ ဝိစရန္တော ပါသေ ဗဇ္ဈိ။ မာတာပိဿ ဘာတရံ ဥပသင်္ကမိတွာ "ကိံ တေ ဘာတိက ဘာဂိနေယျော မိဂမာယံ ဥဂ္ဂဏှာပိတော"တိ ပုစ္ဆိ။ ဗောဓိသတ္တော စ "တဿ အနောဝါဒကဿ မာ စိန္တယိ၊ န တေ ပုတ္တေန မိဂမာယာ ဥဂ္ဂဟိတာ"တိ[၂] ဝတွာ ဣဒါနိပိ တံ အနောဝဒိတုကာမောဝ ဟုတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၅။ "အဋ္ဌက္ခုရံ ခရာဒိယေ၊ မိဂံ ဝင်္ကာတိဝင်္ကိနံ။
သတ္တဟိ ကာလာတိက္ကန္တံ[၃]၊ န နံ ဩဝဒိတု'ဿဟေ"တိ။

တတ္ထ **အဋ္ဌက္ခုရ**န္တိ ဧကေကသ္မိံ ပါဒေ ဒွိန္နံ ဒွိန္နံ ဝသေန အဋ္ဌက္ခုရံ။ **ခရာဒိယေ**တိ တံ နာမေန အာလပတိ။ **မိဂ**န္တိ သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝစနံ။ **ဝင်္ကာတိဝင်္ကိန**န္တိ မူလေ ဝင်္ကာနိ, အဂ္ဂေ အတိဝင်္ကာနီတိ ဝင်္ကာတိဝင်္ကာနိ၊ တာဒိသာနိ သိင်္ဂါနိ အဿ အတ္ထီတိ ဝင်္ကာတိဝင်္ကီ၊ တံ ဝင်္ကာတိဝင်္ကိနံ။ **သတ္တဟိ ကာလာတိက္ကန္တ**န္တိ သတ္တဟိ ဩဝါဒကာလေဟိ ဩဝါဒံ အတိက္ကန္တံ။ **န နံ ဩဝဒိတု'ဿဟေ**တိ ဧတံ ဒုဗ္ဗစမိဂံ အဟံ ဩဝဒိတုံ န ဥဿဟာမိ၊ ဧတဿ မေ ဩဝါဒတ္ထာယ စိတ္တမ္ပိ န ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ ဒဿေတိ။ အထ နံ ဒုဗ္ဗစမိဂံ ပါသေ ဗဒ္ဓံ လုဒ္ဒေါ မာရေတွာ မံသံ အာဒါယ ပက္ကာမိ။

သတ္ထာပိ "န တွံ ဘိက္ခု ဣဒါနေဝ ဒုဗ္ဗစော၊ ပုဗ္ဗေပိ ဒုဗ္ဗစောယေဝါ"တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ဘာဂိနေယျော မိဂေါ ဒုဗ္ဗစဘိက္ခု အဟောသိ၊ ဘဂိနီ ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ၊ ဩဝါဒကမိဂေါ ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

ခရာဒိယဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဉ္စမာ။

၁- သတ္တ ဒိဝသေ သတ္တ ဝါရေ အတိက္ကန္တော (က)၊ သတ္တ ဒိဝသေ အတိက္ကန္တေ (သျာ)
၂- န တေ ပုတ္တော မိဂမာယံ ဥဂ္ဂဏှီတိ (က)
၃- သတ္တဟိ ကလာဟတိက္ကန္တံ (သီ၊ ဣ)၊ သတ္တကာလေဟတိက္ကန္တံ (သျာ)

6. Tipallatthamigajātakavaṇṇanā (16)

Migaṁ tipallatthanti idaṁ Satthā Kosambiyaṁ Badarikārāme viharanto sikkhākāmaṁ Rāhulattheraṁ ārabbha kathesi. Ekasmiṁ hi kāle Satthari Āḷavinagaraṁ upanissāya aggāḷave cetiye viharante bahū upāsakā upāsikā bhikkhū bhikkhuniyo ca vihāraṁ dhammassavanatthāya gacchanti, divā dhammassavanaṁ hoti. Gacchante pana kāle upāsikāyo bhikkhuniyo ca na gacchiṁsu, bhikkhū ceva upāsakā ca ahesuṁ, tato paṭṭhāya rattiṁ dhammassavanaṁ jātaṁ. Dhammassavanapariyosāne therā bhikkhū attano attano vasanaṭṭhānāni gacchanti, daharā sāmaṇerā ca upāsakehi saddhiṁ upaṭṭhānasālāyaṁ sayanti. Tesu niddaṁ upagatesu ekacce ghurughurupassāsā[1] kākacchamānā dante khādantā nipajjiṁsu, ekacce muhuttaṁ niddāyitvā uṭṭhahiṁsu. Te taṁ vippakāraṁ disvā Bhagavato ārocesuṁ. Bhagavā "yo pana bhikkhu anupasampannena sahaseyyaṁ kappeyya pācittiyan"ti[2] sikkhāpadaṁ paññapetvā Kosambiṁ agamāsi.

Tattha bhikkhū āyasmantaṁ Rāhulaṁ āhaṁsu "āvuso Rāhula Bhagavatā sikkhāpadaṁ paññattaṁ, idāni tvaṁ attano vasanaṭṭhānaṁ jānāhī"ti. Pubbe pana te bhikkhū Bhagavati ca gāravaṁ tassa cāyasmato sikkhākāmataṁ paṭicca taṁ attano vasanaṭṭhānaṁ āgataṁ ativiya saṅgaṇhanti, khuddakamañcakaṁ paññapetvā ussīsakakaraṇatthāya cīvaraṁ denti. Taṁ divasaṁ pana sikkhāpadabhayena vasanaṭṭhānampi na adaṁsu. Rāhulabhaddopi "pitā me"ti Dasabalassa vā, "upajjhāyo me"ti Dhammasenāpatino vā, "ācariyo me"ti Mahāmoggallānassa vā, "cūḷapitā me"ti Ānandattherassa vā santikaṁ agantvā Dasabalassa vaḷañjanavaccakuṭiṁ brahmavimānaṁ pavisanto viya pavisitvā vāsaṁ kappesi. Buddhānaṁ hi vaḷañjanakuṭiyaṁ dvāraṁ supihitaṁ hoti, gandhaparibhaṇḍakatā bhūmi, gandhadāmamālādāmāni osāritāneva honti, sabbarattiṁ dīpo jhāyati. Rāhulabhaddo pana na tassā kuṭiyā imaṁ sampattiṁ paṭicca tattha vāsaṁ upagato, bhikkhūhi pana "vasanaṭṭhānaṁ jānāhī"ti vuttattā ovādagāravena sikkhākāmatāya tattha vāsaṁ upagato. Antarantarā hi bhikkhū taṁ āyasmantaṁ dūratova āgacchantaṁ disvā tassa vīmaṁsanatthāya muṭṭhisammajjaniṁ vā kacavarachaḍḍanakaṁ vā bahi khipitvā tasmiṁ

1. Gharugharu-assāsapassāsā (Ka)   2. Vi 2. 27 piṭṭhe.

၆-တိပလ္လတ္ထမိဂဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၆)

မိဂံ တိပလ္လတ္ထန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ကောသမ္ဗိယံ ဗဒရိကာရာမေ ဝိဟရန္တော သိက္ခာကာမံ ရာဟုလတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဧကသ္မိံ ဟိ ကာလေ သတ္ထရိ အာဠဝိနဂရံ ဥပနိဿာယ အဂ္ဂါဠဝေ စေတိယေ ဝိဟရန္တေ ဗဟူ ဥပါသကာ ဥပါသိကာ ဘိက္ခူ ဘိက္ခုနိယော စ ဝိဟာရံ ဓမ္မဿဝနတ္ထာယ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဒိဝါ ဓမ္မဿဝနံ ဟောတိ။ ဂစ္ဆန္တေ ပန ကာလေ ဥပါသိကာယော ဘိက္ခုနိယော စ န ဂစ္ဆိံသု၊ ဘိက္ခူ စေဝ ဥပါသကာ စ အဟေသုံ၊ တတော ပဋ္ဌာယ ရတ္တိံ ဓမ္မဿဝနံ ဇာတံ။ ဓမ္မဿဝနပရိယောသာနေ ထေရာ ဘိက္ခူ အတ္တနော အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနာနိ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဒဟရာ သာမဏေရာ စ ဥပါသကေဟိ သဒ္ဓိံ ဥပဋ္ဌာနသာလာယံ သယန္တိ။ တေသု နိဒ္ဒံ ဥပဂတေသု ဧကစ္စေ ဃုရုဃုရုပဿာသာ[၁] ကာကစ္ဆမာနာ ဒန္တေ ခါဒန္တာ နိပဇ္ဇိံသု၊ ဧကစ္စေ မုဟုတ္တံ နိဒ္ဒါယိတွာ ဥဋ္ဌဟိံသု။ တေ တံ ဝိပ္ပကာရံ ဒိသွာ ဘဂဝတော အာရောစေသုံ။ ဘဂဝါ "ယော ပန ဘိက္ခု အနုပသမ္ပန္နေန သဟသေယ္ယံ ကပ္ပေယျ ပါစိတ္တိယ"န္တိ[၂] သိက္ခာပဒံ ပညပေတွာ ကောသမ္ဗိံ အဂမာသိ။

တတ္ထ ဘိက္ခူ အာယသ္မန္တံ ရာဟုလံ အာဟံသု "အာဝုသော ရာဟုလ ဘဂဝတာ သိက္ခာပဒံ ပညတ္တံ၊ ဣဒါနိ တွံ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံ ဇာနာဟီ"တိ။ ပုဗ္ဗေ ပန တေ ဘိက္ခူ ဘဂဝတိ စ ဂါရဝံ တဿ စာယသ္မတော သိက္ခာကာမတံ ပဋိစ္စ တံ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံ အာဂတံ အတိဝိယ သင်္ဂဏှန္တိ၊ ခုဒ္ဒကမဉ္စကံ ပညပေတွာ ဥဿီသကကရဏတ္ထာယ စီဝရံ ဒေန္တိ။ တံ ဒိဝသံ ပန သိက္ခာပဒဘယေန ဝသနဋ္ဌာနမ္ပိ န အဒံသု။ ရာဟုလဘဒ္ဒေါပိ "ပိတာ မေ"တိ ဒသဗလဿ ဝါ၊ "ဥပဇ္ဈာယော မေ"တိ ဓမ္မသေနာပတိနော ဝါ၊ "အာစရိယော မေ"တိ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနဿ ဝါ၊ "စူဠပိတာ မေ"တိ အာနန္ဒတ္ထေရဿ ဝါ သန္တိကံ အဂန္တွာ ဒသဗလဿ ဝဠဉ္ဇနဝစ္စကုဋိံ ဗြဟ္မဝိမာနံ ပဝိသန္တော ဝိယ ပဝိသိတွာ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ ဗုဒ္ဓါနံ ဟိ ဝဠဉ္ဇနကုဋိယံ ဒွါရံ သုပိဟိတံ ဟောတိ၊ ဂန္ဓပရိဘဏ္ဍကတာ ဘူမိ၊ ဂန္ဓဒါမမာလာဒါမာနိ ဩသာရိတာနေဝ ဟောန္တိ၊ သဗ္ဗရတ္တိံ ဒီပေါ ဈာယတိ။ ရာဟုလဘဒ္ဒေါ ပန န တဿာ ကုဋိယာ ဣမံ သမ္ပတ္တိံ ပဋိစ္စ တတ္ထ ဝါသံ ဥပဂတော၊ ဘိက္ခူဟိ ပန "ဝသနဋ္ဌာနံ ဇာနာဟီ"တိ ဝုတ္တတ္တာ ဩဝါဒဂါရဝေန သိက္ခာကာမတာယ တတ္ထ ဝါသံ ဥပဂတော။ အန္တရန္တရာ ဟိ ဘိက္ခူ တံ အာယသ္မန္တံ ဒူရတောဝ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ တဿ ဝီမံသနတ္ထာယ မုဋ္ဌိသမ္မဇ္ဇနိံ ဝါ ကစဝရဆဍ္ဍနကံ ဝါ ဗဟိ ခိပိတွာ တသ္မိံ

၁-ဃရုဃရုအဿာသပဿာသာ (က)   ၂-ဝိ ၂-၂၇-ပိဋ္ဌေ။

āgate “āvuso imaṁ kena chaḍḍitan”ti vadanti. Tattha kehici “Rāhulo iminā maggena gato”ti vutte so āyasmā “nāhaṁ bhante etaṁ jānāmī”ti avatvāva taṁ paṭisāmetvā “khamatha me bhante”ti khamāpetvā gacchati. Evamesa sikkhākāmo.

So taṁ sikkhākāmataṁyeva paṭicca tattha vāsaṁ upagato. Atha Satthā pure-aruṇaṁyeva vaccakuṭidvāre ṭhatvā ukkāsi, sopāyasmā ukkāsi. Ko esoti. “Ahaṁ Rāhulo”ti nikkhamitvā vandi. Kasmā tvaṁ rāhula idha nipannosīti. Vasanaṭṭhānassa abhāvato. Pubbe hi bhante bhikkhū mama saṅgahaṁ karonti, idāni attano āpattibhayena vasanaṭṭhānaṁ na denti, svāhaṁ “idaṁ aññesaṁ asaṁghaṭṭanaṭṭhānan”ti iminā kāraṇena idha nipannosmīti. Atha Bhagavato “Rāhulaṁ tāva bhikkhū evaṁ pariccajanti[1], aññe kuladārake pabbājetvā kiṁ karissantī”ti dhammasaṁvego udapādi.

Atha Bhagavā pātova bhikkhū sannipātāpetvā Dhammasenāpatiṁ pucchi “jānāsi pana tvaṁ Sāriputta ajja katthaci Rāhulassa vutthabhāvan”ti. Na jānāmi bhanteti. Sāriputta ajja Rāhulo vaccakuṭiyaṁ vasi, Sāriputta tumhe Rāhulaṁ evaṁ pariccajantā aññe kuladārake pabbājetvā kiṁ karissatha. Evaṁ hi sante imasmiṁ sāsane pabbajitā na patiṭṭhā bhavissanti, ito dāni paṭṭhāya anupasampannena ekaṁ dve divase attano santike vasāpetvā tatiyadivase tesaṁ vasanaṭṭhānaṁ ñatvā bahi vāsethāti imaṁ anupaññattiṁ katvā puna sikkhāpadaṁ paññapesi.

Tasmiṁ samaye dhammasabhāyaṁ sannisinnā bhikkhū Rāhulassa guṇakathaṁ kathenti “passathāvuso yāva sikkhākāmo vatāyaṁ Rāhulo, ‘tava vasanaṭṭhānaṁ jānāhī’ti vutto nāma ‘ahaṁ Dasabalassa putto, tumhākaṁ senāsanasmā[2] tumheyeva nikkhamathā’ti ekaṁ bhikkhumpi appaṭippharitvā vaccakuṭiyaṁ vāsaṁ kappesī”ti. Evaṁ tesu kathayamānesu Satthā dhammasabhaṁ gantvā alaṅkatāsane nisīditvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti āha. Bhante Rāhulassa sikkhākāmakathāya, na aññāya kathāyāti. Satthā “na bhikkhave Rāhulo idāneva sikkhākāmo, pubbe tiracchānayoniyaṁ nibbattopi sikkhākāmoyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

1. Pariccajantā (Sī, I) 2. Tumhe ke senāsanassa (Sī, I)

အာဂတေ “အာဝုသော ဣမံ ကေန ဆဍ္ဍိတ”န္တိ ဝဒန္တိ။ တတ္ထ ကေဟိစိ “ရာဟုလော ဣမိနာ မဂ္ဂေန ဂတော”တိ ဝုတ္တေ သော အာယသ္မာ “နာဟံ ဘန္တေ ဧတံ ဇာနာမီ”တိ အဝတွာဝ တံ ပဋိသာမေတွာ “ခမထ မေ ဘန္တေ”တိ ခမာပေတွာ ဂစ္ဆတိ။ ဧဝမေသ သိက္ခာကာမော။

သော တံ သိက္ခာကာမတံယေဝ ပဋိစ္စ တတ္ထ ဝါသံ ဥပဂတော။ အထ သတ္ထာ ပုရေအရုဏံယေဝ ဝစ္စကုဋိဒွါရေ ဌတွာ ဥက္ကာသိ၊ သောပါယသ္မာ ဥက္ကာသိ။ ကော ဧသောတိ။ “အဟံ ရာဟုလော”တိ နိက္ခမိတွာ ဝန္ဒိ။ ကသ္မာ တွံ ရာဟုလ ဣဓ နိပန္နောသီတိ။ ဝသနဋ္ဌာနဿ အဘာဝတော။ ပုဗ္ဗေ ဟိ ဘန္တေ ဘိက္ခူ မမ သင်္ဂဟံ ကရောန္တိ၊ ဣဒါနိ အတ္တနော အာပတ္တိဘယေန ဝသနဋ္ဌာနံ န ဒေန္တိ၊ သွာဟံ “ဣဒံ အညေသံ အသံဃဋ္ဋနဋ္ဌာန”န္တိ ဣမိနာ ကာရဏေန ဣဓ နိပန္နောသ္မီတိ။ အထ ဘဂဝတော “ရာဟုလံ တာဝ ဘိက္ခူ ဧဝံ ပရိစ္စဇန္တိ[1]၊ အညေ ကုလဒါရကေ ပဗ္ဗာဇေတွာ ကိံ ကရိဿန္တီ”တိ ဓမ္မသံဝေဂေါ ဥဒပါဒိ။

အထ ဘဂဝါ ပါတောဝ ဘိက္ခူ သန္နိပါတာပေတွာ ဓမ္မသေနာပတိံ ပုစ္ဆိ “ဇာနာသိ ပန တွံ သာရိပုတ္တ အဇ္ဇ ကတ္ထစိ ရာဟုလဿ ဝုတ္ထဘာဝ”န္တိ။ န ဇာနာမိ ဘန္တေတိ။ သာရိပုတ္တ အဇ္ဇ ရာဟုလော ဝစ္စကုဋိယံ ဝသိ၊ သာရိပုတ္တ တုမှေ ရာဟုလံ ဧဝံ ပရိစ္စဇန္တာ အညေ ကုလဒါရကေ ပဗ္ဗာဇေတွာ ကိံ ကရိဿထ။ ဧဝံ ဟိ သန္တေ ဣမသ္မိံ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတာ န ပတိဋ္ဌာ ဘဝိဿန္တိ၊ ဣတော ဒါနိ ပဋ္ဌာယ အနုပသမ္ပန္နေန ဧကံ ဒွေ ဒိဝသေ အတ္တနော သန္တိကေ ဝသာပေတွာ တတိယဒိဝသေ တေသံ ဝသနဋ္ဌာနံ ဉတွာ ဗဟိ ဝါသေထာတိ ဣမံ အနုပညတ္တိံ ကတွာ ပုန သိက္ခာပဒံ ပညပေသိ။

တသ္မိံ သမယေ ဓမ္မသဘာယံ သန္နိသိန္နာ ဘိက္ခူ ရာဟုလဿ ဂုဏကထံ ကထေန္တိ “ပဿထာဝုသော ယာဝ သိက္ခာကာမော ဝတာယံ ရာဟုလော၊ ‘တဝ ဝသနဋ္ဌာနံ ဇာနာဟီ’တိ ဝုတ္တော နာမ ‘အဟံ ဒသဗလဿ ပုတ္တော၊ တုမှာကံ သေနာသနသ္မာ[2] တုမှေယေဝ နိက္ခမထာ’တိ ဧကံ ဘိက္ခုမ္ပိ အပ္ပဋိပ္ဖရိတွာ ဝစ္စကုဋိယံ ဝါသံ ကပ္ပေသီ”တိ။ ဧဝံ တေသု ကထယမာနေသု သတ္ထာ ဓမ္မသဘံ ဂန္တွာ အလင်္ကတာသနေ နိသီဒိတွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ အာဟ။ ဘန္တေ ရာဟုလဿ သိက္ခာကာမကထာယ၊ န အညာယ ကထာယာတိ။ သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ ရာဟုလော ဣဒါနေဝ သိက္ခာကာမော၊ ပုဗ္ဗေ တိရစ္ဆာနယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တောပိ သိက္ခာကာမောယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

၁-ပရိစ္စဇန္တာ (သီ၊ ဣ) ၂-တုမှေ ကေ သေနာသနဿ (သီ၊ ဣ)

Atīte Rājagahe eko Magadharājā rajjaṁ kāresi. Tadā bodhisatto migayoniyaṁ nibbattitvā migagaṇaparivuto araññe vasati. Athassa bhaginī attano puttakaṁ upanetvā "bhātika imaṁ te bhāgineyyaṁ migamāyaṁ sikkhāpehī"ti āha. Bodhisatto "sādhū"ti paṭissuṇitvā "gaccha tāta, asukavelāya nāma āgantvā sikkheyyāsī"ti āha. So mātulena vuttavelaṁ anatikkamitvā taṁ upasaṅkamitvā migamāyaṁ sikkhi. So ekadivasaṁ vane vicaranto pāsena baddho baddharavaṁ ravi, migagaṇo palāyitvā "putto te pāsena baddho"ti tassa mātuyā ārocesi. Sā bhātu santikaṁ gantvā "bhātika bhāgineyyo te migamāyaṁ sikkhāpito"ti pucchi. Bodhisatto "mā tvaṁ puttassa kiñci pāpakaṁ āsaṅki, suggahitā tena migamāyā, idāni taṁ hāsayamāno āgacchissatī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

16. "Migaṁ tipallatthamanekamāyaṁ,
Aṭṭhakkhuraṁ aḍḍharattāpapāyiṁ.
Ekena sotena chamā'ssasanto,
Chahi kalāhitibhoti[1] bhāgineyyo"ti.

Tattha **migan**ti bhāgineyyamigaṁ. **Tipallatthan**ti pallatthaṁ vuccati sayanaṁ, ubhohi passehi ujukameva ca nipannakavasenāti[2] tīhākārehi pallatthaṁ assa, tīṇi vā pallatthāni assāti tipallattho, taṁ tipallatthaṁ. **Anekamāyan**ti bahumāyaṁ bahuvañcanaṁ. **Aṭṭhakkhuran**ti ekekasmiṁ pāde dvinnaṁ dvinnaṁ vasena aṭṭhahi khurehi samannāgataṁ. **Aḍḍharattāpapāyin**ti purimayāmaṁ atikkamitvā majjhimayāme araññato āgamma pānīyassa pivanato aḍḍharatte āpaṁ pivatīti aḍḍharattāpapāyī[3]. Taṁ aḍḍharatte apāyinti[4] attho. Mama bhāgineyyaṁ migaṁ ahaṁ sādhukaṁ migamāyaṁ uggaṇhāpesiṁ. Kathaṁ? Yathā **ekena sotena chamā'ssasanto, chahi kalāhitibhoti bhāgineyyo**ti. Idaṁ vuttaṁ hoti—ahaṁ hi tava puttaṁ tathā uggaṇhāpesiṁ, yathā ekasmiṁ uparimanāsikāsote vātaṁ sannirumbhitvā pathaviyā allīnena ekena heṭṭhimasotena tattheva chamāyaṁ assasanto chahi

1. Kalāhatibhoti (Sī, Syā, I) 2. Gonisinnakavasenāti (Sī), gonipannākārenāti(Syā)
3. Aḍḍharatte avapivatīti aḍḍharattāvapāyī (Sī, I)
4. Aḍḍharatteva āpaṁ apāyintipi (Ka)

အတီတေ ရာဇဂဟေ ဧကော မဂဓရာဇာ ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော မိဂယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ မိဂဂဏပရိဝုတော အရညေ ဝသတိ။ အထဿ ဘဂိနီ အတ္တနော ပုတ္တကံ ဥပနေတွာ "ဘာတိက ဣမံ တေ ဘာဂိနေယျံ မိဂမာယံ သိက္ခာပေဟီ"တိ အာဟ။ ဗောဓိသတ္တော "သာဓူ"တိ ပဋိဿုဏိတွာ "ဂစ္ဆ တာတ, အသုကဝေလာယ နာမ အာဂန္တွာ သိက္ခေယျာသီ"တိ အာဟ။ သော မာတုလေန ဝုတ္တဝေလံ အနတိက္ကမိတွာ တံ ဥပသင်္ကမိတွာ မိဂမာယံ သိက္ခိ။ သော ဧကဒိဝသံ ဝနေ ဝိစရန္တော ပါသေန ဗဒ္ဓေါ ဗဒ္ဓရဝံ ရဝိ၊ မိဂဂဏော ပလာယိတွာ "ပုတ္တော တေ ပါသေန ဗဒ္ဓေါ"တိ တဿ မာတုယာ အာရောစေသိ။ သာ ဘာတု သန္တိကံ ဂန္တွာ "ဘာတိက ဘာဂိနေယျော တေ မိဂမာယံ သိက္ခာပိတော"တိ ပုစ္ဆိ။ ဗောဓိသတ္တော "မာ တွံ ပုတ္တဿ ကိဉ္စိ ပါပကံ အာသင်္ကိ၊ သုဂ္ဂဟိတာ တေန မိဂမာယာ၊ ဣဒါနိ တံ ဟာသယမာနော အာဂစ္ဆိဿတီ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၆။ "မိဂံ တိပလ္လတ္ထမနေကမာယံ၊
အဋ္ဌက္ခုရံ အဍ္ဎရတ္တာပပါယိံ။
ဧကေန သောတေန ဆမာ'ဿသန္တော၊
ဆဟိ ကလာဟိတိဘောတိ[၁] ဘာဂိနေယျော"တိ။

တတ္ထ **မိဂန္တိ** ဘာဂိနေယျမိဂံ။ **တိပလ္လတ္ထန္တိ** ပလ္လတ္ထံ ဝုစ္စတိ သယနံ၊ ဥဘောဟိ ပဿေဟိ ဥဇုကမေဝ စ နိပန္နကဝသေနာတိ[၂] တီဟာကာရေဟိ ပလ္လတ္ထံ အဿ, တီဏိ ဝါ ပလ္လတ္ထာနိ အဿာတိ တိပလ္လတ္ထော၊ တံ တိပလ္လတ္ထံ။ **အနေကမာယန္တိ** ဗဟုမာယံ ဗဟုဝဉ္စနံ။ **အဋ္ဌက္ခုရန္တိ** ဧကေကသ္မိံ ပါဒေ ဒွိန္နံ ဒွိန္နံ ဝသေန အဋ္ဌဟိ ခုရေဟိ သမန္နာဂတံ။ **အဍ္ဎရတ္တာပပါယိန္တိ** ပုရိမယာမံ အတိက္ကမိတွာ မဇ္ဈိမယာမေ အရညတော အာဂမ္မ ပါနီယဿ ပိဝနတော အဍ္ဎရတ္တေ အာပံ ပိဝတီတိ အဍ္ဎရတ္တာပပါယီ[၃]။ တံ အဍ္ဎရတ္တေ အပါယိန္တိ[၄] အတ္ထော။ မမ ဘာဂိနေယျံ မိဂံ အဟံ သာဓုကံ မိဂမာယံ ဥဂ္ဂဏှာပေသိံ။ ကထံ? ယထာ **ဧကေန သောတေန ဆမာ'ဿသန္တော၊ ဆဟိ ကလာဟိတိဘောတိ ဘာဂိနေယျော**တိ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—အဟံ ဟိ တဝ ပုတ္တံ တထာ ဥဂ္ဂဏှာပေသိံ၊ ယထာ ဧကသ္မိံ ဥပရိမနာသိကာသောတေ ဝါတံ သန္နိရုမ္ဘိတွာ ပထဝိယာ အလ္လီနေန ဧကေန ဟေဋ္ဌိမသောတေန တတ္ထေဝ ဆမာယံ အဿသန္တော ဆဟိ

၁-ကလာဟတိဘောတိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)
၂-ဂေါနိသိန္နကဝသေနာတိ (သီ)၊ ဂေါနိပန္နာကာရေနာတိ (သျာ)
၃-အဍ္ဎရတ္တေ အဝပိဝတီတိ အဍ္ဎရတ္တာဝပါယီ (သီ၊ ဣ)
၄-အဍ္ဎရတ္တေဝ အာပံ အပါယိန္တိပိ (က)

kalāhi luddakaṁ atibhoti, chahi koṭṭhāsehi ajjhottharati vañcetīti attho. Katamāhi chahi? Cattāro pāde pasāretvā ekena passena seyyāya, khurehi tiṇapaṁsukhaṇanena, jivhāninnāmanena udarassa uddhumātabhāvakaraṇena, uccārapassāvavissajjanena, vātasannirumbhanenāti.

Aparo nayo—pādena paṁsuṁ gahetvā[1] abhimukhākaḍḍhanena, paṭipaṇāmanena, ubhosu passesu sañcaraṇena, udaraṁ uddhaṁ pakkhipanena, adho avakkhipanenāti imāhi chahi kalāhi yathā atibhoti, "mato ayan"ti saññaṁ uppādetvā vañceti, evaṁ taṁ migamāyaṁ uggaṇhāpesinti dīpeti.

Aparo nayo—tathā naṁ uggaṇhāpesiṁ, yathā ekena sotena chamāssasanto chahi kalāhiti dvīsupi nayesu dassitehi chahi kāraṇehi kalāhiti kalāyissati, luddaṁ vañcessatīti attho. **Bhotī**ti bhaginiṁ ālapati. **Bhāgineyyo**ti evaṁ chahi kāraṇehi vañcanakaṁ bhāgineyyaṁ niddisati. Evaṁ bodhisatto bhāgineyyassa migamāyāya sādhukaṁ uggahitabhāvaṁ dassento bhaginiṁ samassāseti.

Sopi migapotako pāse baddho avipphanditvāyeva bhūmiyaṁ mahāphāsukapassena pāde pasāretvā nipanno pādānaṁ āsannaṭṭhāne khureheva paharitvā paṁsuṁ ca tiṇāni ca uppāṭetvā uccārapassāvaṁ vissajjetvā sīsaṁ pātetvā jivhaṁ ninnāmetvā sarīraṁ kheḷakilinnaṁ katvā vātaggahaṇena udaraṁ uddhumātakaṁ katvā akkhīni parivattetvā heṭṭhā nāsikāsotena vātaṁ sañcarāpento uparimanāsikāsotena vātaṁ sannirumbhitvā sakalasarīraṁ thaddhabhāvaṁ gāhāpetvā matākāraṁ dassesi. Nīlamakkhikāpi naṁ samparivāresuṁ, tasmiṁ tasmiṁ ṭhāne kākā nilīyiṁsu. Luddo āgantvā udaraṁ hatthena paharitvā "atipātova baddho bhavissati, pūtiko jāto"ti tassa bandhanarajjukaṁ mocetvā "etthevadāni naṁ ukkantitvā maṁsaṁ ādāya gamissāmī"ti nirāsaṅko hutvā sākhāpalāsaṁ gahetuṁ āraddho. Migapotakopi uṭṭhāya catūhi pādehi ṭhatvā kāyaṁ vidhunitvā gīvaṁ pasāretvā mahāvātena chinnavalāhako viya vegena mātu santikaṁ agamāsi.

1. Pādesu gahetvā (Sī, I), paṁsuṁ gahetvā (Syā)

ကလာဟိ လုဒ္ဒကံ အတိဘောတိ၊ ဆဟိ ကောဋ္ဌာသေဟိ အဇ္ဈောတ္ထရတိ ဝဉ္စေတီတိ အတ္ထော။ ကတမာဟိ ဆဟိ? စတ္တာရော ပါဒေ ပသာရေတွာ ဧကေန ပဿေန သေယျာယ, ခုရေဟိ တိဏပံသုခဏနေန, ဇိဝှါနိန္နာမနေန ဥဒရဿ ဥဒ္ဓုမာတဘာဝကရဏေန, ဥစ္စာရပဿာဝဝိဿဇ္ဇနေန, ဝါတသန္နိရုမ္ဘနေနာတိ။

အပရော နယော—ပါဒေန ပံသုံ ဂဟေတွာ[၁] အဘိမုခါကဍ္ဎနေန, ပဋိပဏာမနေန, ဥဘောသု ပဿေသု သဉ္စရဏေန, ဥဒရံ ဥဒ္ဓံ ပက္ခိပနေန, အဓော အဝက္ခိပနေနာတိ ဣမာဟိ ဆဟိ ကလာဟိ ယထာ အတိဘောတိ၊ “မတော အယ”န္တိ သညံ ဥပ္ပါဒေတွာ ဝဉ္စေတိ၊ ဧဝံ တံ မိဂမာယံ ဥဂ္ဂဏှာပေသိန္တိ ဒီပေတိ။

အပရော နယော—တထာ နံ ဥဂ္ဂဏှာပေသိံ၊ ယထာ ဧကေန သောတေန ဆမာဿသန္တော ဆဟိ ကလာဟိတိ ဒွီသုပိ နယေသု ဒဿိတေဟိ ဆဟိ ကာရဏေဟိ ကလာဟိတိ ကလာယိဿတိ၊ လုဒ္ဒံ ဝဉ္စေဿတီတိ အတ္ထော။ **ဘောတီ**တိ ဘဂိနိံ အာလပတိ။ **ဘာဂိနေယျော**တိ ဧဝံ ဆဟိ ကာရဏေဟိ ဝဉ္စနကံ ဘာဂိနေယျံ နိဒ္ဒိသတိ။ ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော ဘာဂိနေယျဿ မိဂမာယာယ သာဓုကံ ဥဂ္ဂဟိတဘာဝံ ဒဿေန္တော ဘဂိနိံ သမဿာသေတိ။

သောပိ မိဂပေါတကော ပါသေ ဗဒ္ဓေါ အဝိပ္ဖန္ဒိတွာယေဝ ဘူမိယံ မဟာဖာသုကပဿေန ပါဒေ ပသာရေတွာ နိပန္နော ပါဒါနံ အာသန္နဋ္ဌာနေ ခုရေဟေဝ ပဟရိတွာ ပံသုံ စ တိဏာနိ စ ဥပ္ပါဋေတွာ ဥစ္စာရပဿာဝံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ သီသံ ပါတေတွာ ဇိဝှံ နိန္နာမေတွာ သရီရံ ခေဠကိလိန္နံ ကတွာ ဝါတဂ္ဂဟဏေန ဥဒရံ ဥဒ္ဓုမာတကံ ကတွာ အက္ခီနိ ပရိဝတ္တေတွာ ဟေဋ္ဌာ နာသိကာသောတေန ဝါတံ သဉ္စရာပေန္တော ဥပရိမနာသိကာသောတေန ဝါတံ သန္နိရုမ္ဘိတွာ သကလသရီရံ ထဒ္ဓဘာဝံ ဂါဟာပေတွာ မတာကာရံ ဒဿေသိ။ နီလမက္ခိကာပိ နံ သမ္ပရိဝါရေသုံ၊ တသ္မိံ တသ္မိံ ဌာနေ ကာကာ နိလီယိံသု။ လုဒ္ဒေါ အာဂန္တွာ ဥဒရံ ဟတ္ထေန ပဟရိတွာ “အတိပါတောဝ ဗဒ္ဓေါ ဘဝိဿတိ၊ ပူတိကော ဇာတော”တိ တဿ ဗန္ဓနရဇ္ဇုကံ မောစေတွာ “ဧတ္ထေဝဒါနိ နံ ဥက္ကန္တိတွာ မံသံ အာဒါယ ဂမိဿာမီ”တိ နိရာသင်္ကော ဟုတွာ သာခါပလာသံ ဂဟေတုံ အာရဒ္ဓေါ။ မိဂပေါတကောပိ ဥဋ္ဌာယ စတူဟိ ပါဒေဟိ ဌတွာ ကာယံ ဝိဓုနိတွာ ဂီဝံ ပသာရေတွာ မဟာဝါတေန ဆိန္နဝလာဟကော ဝိယ ဝေဂေန မာတု သန္တိကံ အဂမာသိ။

၁-ပါဒေသု ဂဟေတွာ (သီ၊ ဣ)၊ ပံသုံ ဂဟေတွာ (သျာ)

Satthāpi “na bhikkhave Rāhulo idāneva sikkhākāmo, pubbepi sikkhākāmoyevā”ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā bhāgineyyamigapotako Rāhulo ahosi, mātā Uppalavaṇṇā, mātulamigo pana ahameva ahosin”ti.

Tipallatthamigajātakavaṇṇanā chaṭṭhā.

---

7. Mālutajātakavaṇṇanā (17)

Kāḷe vā yadi vā juṇheti idaṁ Satthā Jetavane viharanto dve vuḍḍhapabbajite ārabbha kathesi. Te kira Kosalajanapade ekasmiṁ araññāvāse vasanti. Eko Kāḷatthero nāma, eko Juṇhatthero nāma. Athekadivasaṁ Juṇho Kāḷaṁ pucchi “bhante Kāḷa sītaṁ nāma kasmiṁ kāle hotī”ti. So “kāḷe hotī”ti āha. Athekadivasaṁ Kāḷo Juṇhaṁ pucchi “bhante Juṇha sītaṁ nāma kasmiṁ kāle hotī”ti. So “juṇhe hotī”ti āha. Te ubhopi attano kaṅkhaṁ chindituṁ asakkontā Satthu santikaṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā “bhante sītaṁ nāma kasmiṁ kāle hotī”ti pucchiṁsu. Satthā tesaṁ kathaṁ sutvā “pubbepi ahaṁ bhikkhave tumhākaṁ imaṁ pañhaṁ kathesiṁ, bhavasaṅkhepagatattā pana na sallakkhayitthā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte ekasmiṁ pabbatapāde sīho ca byaggho ca dve sahāyā ekissāyeva guhāya vasanti. Tadā bodhisattopi isipabbajjaṁ pabbajitvā tasmiṁyeva pabbatapāde vasati. Athekadivasaṁ tesaṁ sahāyakānaṁ sītaṁ nissāya vivādo udapādi. Byaggho “kāḷeyeva sītaṁ hotī”ti āha, sīho “juṇheyeva sītaṁ hotī”ti āha. Te ubhopi attano kaṅkhaṁ chindituṁ asakkontā bodhisattaṁ pucchiṁsu. Bodhisatto imaṁ gāthamāha—

17. “Kāḷe vā yadi vā juṇhe, yadā vāyati māluto.
Vātajāni hi sītāni, ubho’tthamaparājitā”ti.

သတ္ထာပိ “န ဘိက္ခဝေ ရာဟုလော ဣဒါနေဝ သိက္ခာကာမော၊ ပုဗ္ဗေပိ သိက္ခာကာမောယေဝါ”တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဘာဂိနေယျမိဂပေါတကော ရာဟုလော အဟောသိ၊ မာတာ ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ၊ မာတုလမိဂေါ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

တိပလ္လတ္ထမိဂဇာတကဝဏ္ဏနာ ဆဋ္ဌာ။

၇-မာလုတဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၇)

ကာဠေ ဝါ ယဒိ ဝါ ဇုဏှေတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဒွေ ဝုဍ္ဎပဗ္ဗဇိတေ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တေ ကိရ ကောသလဇနပဒေ ဧကသ္မိံ အရညာဝါသေ ဝသန္တိ။ ဧကော ကာဠတ္ထေရော နာမ၊ ဧကော ဇုဏှတ္ထေရော နာမ။ အထေကဒိဝသံ ဇုဏှော ကာဠံ ပုစ္ဆိ “ဘန္တေ ကာဠ သီတံ နာမ ကသ္မိံ ကာလေ ဟောတီ”တိ။ သော “ကာဠေ ဟောတီ”တိ အာဟ။ အထေကဒိဝသံ ကာဠော ဇုဏှံ ပုစ္ဆိ “ဘန္တေ ဇုဏှ သီတံ နာမ ကသ္မိံ ကာလေ ဟောတီ”တိ။ သော “ဇုဏှေ ဟောတီ”တိ အာဟ။ တေ ဥဘောပိ အတ္တနော ကင်္ခံ ဆိန္ဒိတုံ အသက္ကောန္တာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ “ဘန္တေ သီတံ နာမ ကသ္မိံ ကာလေ ဟောတီ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ သတ္ထာ တေသံ ကထံ သုတွာ “ပုဗ္ဗေပိ အဟံ ဘိက္ခဝေ တုမှာကံ ဣမံ ပဉှံ ကထေသိံ၊ ဘဝသင်္ခေပဂတတ္တာ ပန န သလ္လက္ခယိတ္ထာ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဧကသ္မိံ ပဗ္ဗတပါဒေ သီဟော စ ဗျဂ္ဃော စ ဒွေ သဟာယာ ဧကိဿာယေဝ ဂုဟာယ ဝသန္တိ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တောပိ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ တသ္မိံယေဝ ပဗ္ဗတပါဒေ ဝသတိ။ အထေကဒိဝသံ တေသံ သဟာယကာနံ သီတံ နိဿာယ ဝိဝါဒေါ ဥဒပါဒိ။ ဗျဂ္ဃော “ကာဠေယေဝ သီတံ ဟောတီ”တိ အာဟ၊ သီဟော “ဇုဏှေယေဝ သီတံ ဟောတီ”တိ အာဟ။ တေ ဥဘောပိ အတ္တနော ကင်္ခံ ဆိန္ဒိတုံ အသက္ကောန္တာ ဗောဓိသတ္တံ ပုစ္ဆိံသု။ ဗောဓိသတ္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၇။ “ကာဠေ ဝါ ယဒိ ဝါ ဇုဏှေ၊ ယဒါ ဝါယတိ မာလုတော။
ဝါတဇာနိ ဟိ သီတာနိ၊ ဥဘော’တ္ထမပရာဇိတာ”တိ။

Tattha **kāḷe vā yadi vā juṇhe**ti kāḷapakkhe vā juṇhapakkhe vā. **Yadā vāyati mālutoti** yasmiṁ samaye puratthimādibhedo vāto vāyati, tasmiṁ samaye sītaṁ hoti. Kiṁ kāraṇā? **Vātajāni hi sītāni**, yasmā vāte vijjanteyeva sītāni honti, kāḷapakkho vā juṇhapakkho[1] vā ettha apamāṇanti vuttaṁ hoti. **Ubho'tthamaparājitā**ti ubhopi tumhe imasmiṁ pañhe aparājitāti. Evaṁ bodhisatto te sahāyake saññāpesi.

Satthāpi "bhikkhave pubbepi mayā tumhākaṁ ayaṁ pañho kathito"ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsesi, saccapariyosāne dvepi therā sotāpattiphale patiṭṭhahiṁsu. Satthā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi "tadā byaggho Kāḷo ahosi, sīho Juṇho, pañhavissajjanakatāpaso pana ahameva ahosin"ti.

Mālutajātakavaṇṇanā sattamā.

---

8. Matakabhattajātakavaṇṇanā (18)

Evaṁ ce sattā jāneyyunti idaṁ Satthā Jetavane viharanto matakabhattaṁ ārabbha kathesi. Tasmiṁ hi kāle manussā bahū ajeḷakādayo māretvā kālakate ñātake uddissa matakabhattaṁ nāma denti. Bhikkhū te manusse tathā karonte disvā Satthāraṁ pucchiṁsu "etarahi bhante manussā bahū pāṇe jīvitakkhayaṁ pāpetvā matakabhattaṁ nāma denti, atthi nu kho bhante ettha vuḍḍhī"ti. Satthā "na bhikkhave 'matakabhattaṁ dassāmā'ti katepi pāṇātipāte kāci vuḍḍhi nāma atthi, pubbe paṇḍitā ākāse nisajja dhammaṁ desetvā ettha ādīnavaṁ kathetvā sakalajambudīpavāsike etaṁ kammaṁ jahāpesuṁ, idāni pana bhavasaṅkhepagatattā puna pātubhūtan"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente eko tiṇṇaṁ vedānaṁ pāragū disāpāmokkho ācariyabrāhmaṇo "matakabhattaṁ dassāmī"ti ekaṁ eḷakaṁ gāhāpetvā antevāsike āha "tātā imaṁ eḷakaṁ

1. Kāḷapakkhe vā juṇhapakkhe (Sī, I, Ka)

တတ္ထ **ကာဠေ ဝါ ယဒိ ဝါ ဇုဏှေ**တိ ကာဠပက္ခေ ဝါ ဇုဏှပက္ခေ ဝါ။ **ယဒါ ဝါယတိ မာလုတော**တိ ယသ္မိံ သမယေ ပုရတ္ထိမာဒိဘေဒေါ ဝါတော ဝါယတိ၊ တသ္မိံ သမယေ သီတံ ဟောတိ။ ကိံ ကာရဏာ? **ဝါတဇာနိ ဟိ သီတာနိ၊** ယသ္မာ ဝါတေ ဝိဇ္ဇန္တေယေဝ သီတာနိ ဟောန္တိ၊ ကာဠပက္ခော ဝါ ဇုဏှပက္ခော[1] ဝါ ဧတ္ထ အပမာဏန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဥဘော'တ္ထမပရာဇိတာ**တိ ဥဘောပိ တုမှေ ဣမသ္မိံ ပဉှေ အပရာဇိတာတိ။ ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော တေ သဟာယကေ သညာပေသိ။

သတ္ထာပိ "ဘိက္ခဝေ ပုဗ္ဗေပိ မယာ တုမှာကံ အယံ ပဉှော ကထိတော"တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဒွေပိ ထေရာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု။ သတ္ထာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ဗျဂ္ဃော ကာဠော အဟောသိ၊ သီဟော ဇုဏှော၊ ပဉှဝိဿဇ္ဇနကတာပသော ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

မာလုတဇာတကဝဏ္ဏနာ သတ္တမာ။

၈-မတကဘတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၈)

ဧဝံ စေ သတ္တာ ဇာနေယျုန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော မတကဘတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တသ္မိံ ဟိ ကာလေ မနုဿာ ဗဟူ အဇေဠကာဒယော မာရေတွာ ကာလကတေ ဉာတကေ ဥဒ္ဒိဿ မတကဘတ္တံ နာမ ဒေန္တိ။ ဘိက္ခူ တေ မနုဿေ တထာ ကရောန္တေ ဒိသွာ သတ္ထာရံ ပုစ္ဆိံသု "ဧတရဟိ ဘန္တေ မနုဿာ ဗဟူ ပါဏေ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေတွာ မတကဘတ္တံ နာမ ဒေန္တိ၊ အတ္ထိ နု ခေါ ဘန္တေ ဧတ္ထ ဝုဍ္ဎီ"တိ။ သတ္ထာ "န ဘိက္ခဝေ 'မတကဘတ္တံ ဒဿာမာ'တိ ကတေပိ ပါဏာတိပါတေ ကာစိ ဝုဍ္ဎိ နာမ အတ္ထိ၊ ပုဗ္ဗေ ပဏ္ဍိတာ အာကာသေ နိသဇ္ဇ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ ဧတ္ထ အာဒီနဝံ ကထေတွာ သကလဇမ္ဗုဒီပဝါသိကေ ဧတံ ကမ္မံ ဇဟာပေသုံ၊ ဣဒါနိ ပန ဘဝသင်္ခေပဂတတ္တာ ပုန ပါတုဘူတ"န္တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဧကော တိဏ္ဏံ ဝေဒါနံ ပါရဂူ ဒိသာပါမောက္ခော အာစရိယဗြာဟ္မဏော "မတကဘတ္တံ ဒဿာမီ"တိ ဧကံ ဧဠကံ ဂါဟာပေတွာ အန္တေဝါသိကေ အာဟ "တာတာ ဣမံ ဧဠကံ

၁-ကာဠပက္ခေ ဝါ ဇုဏှပက္ခေ (သီ၊ ဣ၊ က)

nadiṁ netvā nhāpetvā kaṇṭhe mālaṁ parikkhipitvā pañcaṅgulikaṁ datvā maṇḍetvā ānethā”ti. Te “sādhū”ti paṭissuṇitvā taṁ ādāya nadiṁ gantvā nhāpetvā maṇḍetvā nadītīre ṭhapesuṁ. So eḷako attano pubbakammaṁ disvā “evarūpā nāma dukkhā ajja muccissāmī”ti somanassajāto mattikāghaṭaṁ bhindanto viya mahāhasitaṁ hasitvā puna “ayaṁ brāhmaṇo maṁ ghātetvā mayā laddhadukkhaṁ labhissatī”ti brāhmaṇe kāruññaṁ uppādetvā mahantena saddena parodi.

Atha naṁ te māṇavā pucchiṁsu “samma eḷaka tvaṁ mahāsaddena hasi ceva rodi ca, kena nu kho kāraṇena hasi, kena kāraṇena parodī”ti. Tumhe maṁ imaṁ kāraṇaṁ attano ācariyassa santike puccheyyāthāti. Te taṁ ādāya gantvā idaṁ kāraṇaṁ ācariyassa ārocesuṁ. Ācariyo tesaṁ vacanaṁ sutvā eḷakaṁ pucchi “kasmā tvaṁ eḷaka hasi, kasmā rodī”ti. Eḷako attanā katakammaṁ jātissarañāṇena anussaritvā brāhmaṇassa kathesi “ahaṁ brāhmaṇa pubbe tādisova mantajjhāyakabrāhmaṇo hutvā ‘matakabhattaṁ dassāmī’ti ekaṁ eḷakaṁ māretvā matakabhattaṁ adāsiṁ, svāhaṁ ekassa eḷakassa ghātitattā ekenūnesu pañcasu attabhāvasatesu sīsacchedaṁ pāpuṇiṁ, ayaṁ me koṭiyaṁ ṭhito pañcasatimo attabhāvo, svāhaṁ ‘ajja evarūpā dukkhā muccissāmī’ti somanassajāto iminā kāraṇena hasiṁ. Rodanto pana ‘ahaṁ tāva ekaṁ eḷakaṁ māretvā pañca jātisatāni sīsacchedadukkhaṁ patvā ajja tamhā dukkhā muccissāmi, ayaṁ pana brāhmaṇo maṁ māretvā ahaṁ viya pañca jātisatāni sīsacchedadukkhaṁ labhissatī’ti tayi kāruññena rodin”ti. Eḷaka mā bhāyi, nāhaṁ taṁ māressāmīti. Brāhmaṇa kiṁ vadesi, tayi mārentepi amārentepi na sakkā ajja mayā maraṇā muccituntі. Eḷaka mā bhāyi, ahaṁ te ārakkhaṁ gahetvā tayā saddhiṁ yeva vicarissāmīti. Brāhmaṇa appamattako tava ārakkho, mayā katapāpaṁ pana mahantaṁ balavanti.

Brāhmaṇo eḷakaṁ muñcitvā “imaṁ eḷakaṁ kassacipi māretuṁ na dassāmī”ti antevāsike ādāya eḷakeneva saddhiṁ vicari. Eḷako vissaṭṭhamattova ekaṁ pāsāṇapiṭṭhiṁ nissāya jātagumbe gīvaṁ ukkhipitvā paṇṇāni khādituṁ āraddho. Taṅkhaṇaññeva tasmiṁ pāsāṇapiṭṭhe asani pati,

နဒိံ နေတွာ နှာပေတွာ ကဏ္ဌေ မာလံ ပရိက္ခိပိတွာ ပဉ္စင်္ဂုလိကံ ဒတွာ မဏ္ဍေတွာ အာနေထာ”တိ။ တေ “သာဓူ”တိ ပဋိဿုဏိတွာ တံ အာဒါယ နဒိံ ဂန္တွာ နှာပေတွာ မဏ္ဍေတွာ နဒီတီရေ ဌပေသုံ။ သော ဧဠကော အတ္တနော ပုဗ္ဗကမ္မံ ဒိသွာ “ဧဝရူပါ နာမ ဒုက္ခာ အဇ္ဇ မုစ္စိဿာမီ”တိ သောမနဿဇာတော မတ္တိကာဃဋံ ဘိန္ဒန္တော ဝိယ မဟာဟသိတံ ဟသိတွာ ပုန “အယံ ဗြာဟ္မဏော မံ ဃာတေတွာ မယာ လဒ္ဓဒုက္ခံ လဘိဿတီ”တိ ဗြာဟ္မဏေ ကာရုညံ ဥပ္ပါဒေတွာ မဟန္တေန သဒ္ဒေန ပရောဒိ။

အထ နံ တေ မာဏဝါ ပုစ္ဆိံသု “သမ္မ ဧဠက တွံ မဟာသဒ္ဒေန ဟသိ စေဝ ရောဒိ စ၊ ကေန နု ခေါ ကာရဏေန ဟသိ၊ ကေန ကာရဏေန ပရောဒီ”တိ။ တုမှေ မံ ဣမံ ကာရဏံ အတ္တနော အာစရိယဿ သန္တိကေ ပုစ္ဆေယျာထာတိ။ တေ တံ အာဒါယ ဂန္တွာ ဣဒံ ကာရဏံ အာစရိယဿ အာရောစေသုံ။ အာစရိယော တေသံ ဝစနံ သုတွာ ဧဠကံ ပုစ္ဆိ “ကသ္မာ တွံ ဧဠက ဟသိ၊ ကသ္မာ ရောဒီ”တိ။ ဧဠကော အတ္တနာ ကတကမ္မံ ဇာတိဿရဉာဏေန အနုဿရိတွာ ဗြာဟ္မဏဿ ကထေသိ “အဟံ ဗြာဟ္မဏ ပုဗ္ဗေ တာဒိသောဝ မန္တဇ္ဈာယကဗြာဟ္မဏော ဟုတွာ ‘မတကဘတ္တံ ဒဿာမီ’တိ ဧကံ ဧဠကံ မာရေတွာ မတကဘတ္တံ အဒါသိံ၊ သွာဟံ ဧကဿ ဧဠကဿ ဃာတိတတ္တာ ဧကေနူနေသု ပဉ္စသု အတ္တဘာဝသတေသု သီသစ္ဆေဒံ ပါပုဏိံ၊ အယံ မေ ကောဋိယံ ဌိတော ပဉ္စသတိမော အတ္တဘာဝေါ၊ သွာဟံ ‘အဇ္ဇ ဧဝရူပါ ဒုက္ခာ မုစ္စိဿာမီ’တိ သောမနဿဇာတော ဣမိနာ ကာရဏေန ဟသိံ။ ရောဒန္တော ပန ‘အဟံ တာဝ ဧကံ ဧဠကံ မာရေတွာ ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ သီသစ္ဆေဒဒုက္ခံ ပတွာ အဇ္ဇ တမှာ ဒုက္ခာ မုစ္စိဿာမိ၊ အယံ ပန ဗြာဟ္မဏော မံ မာရေတွာ အဟံ ဝိယ ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ သီသစ္ဆေဒဒုက္ခံ လဘိဿတီ’တိ တယိ ကာရုညေန ရောဒိ”န္တိ။ ဧဠက မာ ဘာယိ၊ နာဟံ တံ မာရေဿာမီတိ။ ဗြာဟ္မဏ ကိံ ဝဒေသိ၊ တယိ မာရေန္တေပိ အမာရေန္တေပိ န သက္ကာ အဇ္ဇ မယာ မရဏာ မုစ္စိတုန္တိ။ ဧဠက မာ ဘာယိ၊ အဟံ တေ အာရက္ခံ ဂဟေတွာ တယာ သဒ္ဓိံယေဝ ဝိစရိဿာမီတိ။ ဗြာဟ္မဏ အပ္ပမတ္တကော တဝ အာရက္ခော၊ မယာ ကတပါပံ ပန မဟန္တံ ဗလဝန္တိ။

ဗြာဟ္မဏော ဧဠကံ မုဉ္စိတွာ “ဣမံ ဧဠကံ ကဿစိပိ မာရေတုံ န ဒဿာမီ”တိ အန္တေဝါသိကေ အာဒါယ ဧဠကေနေဝ သဒ္ဓိံ ဝိစရိ။ ဧဠကော ဝိဿဋ္ဌမတ္တောဝ ဧကံ ပါသာဏပိဋ္ဌိံ နိဿာယ ဇာတဂုမ္ဗေ ဂီဝံ ဥက္ခိပိတွာ ပဏ္ဏာနိ ခါဒိတုံ အာရဒ္ဓေါ။ တင်္ခဏညေဝ တသ္မိံ ပါသာဏပိဋ္ဌေ အသနိ ပတိ၊

tato ekā pāsāṇasakalikā[1] chijjitvā eḷakassa pasāritagīvāya patitvā sīsaṁ chindi, mahājano sannipati. Tadā bodhisatto tasmiṁ ṭhāne rukkhadevatā hutvā nibbatto, so passantasseva tassa mahājanassa devatānubhāvena ākāse pallaṅkena nisīditvā “ime sattā evaṁ pāpassa phalaṁ jānamānā appevanāma pāṇātipātaṁ na kareyyun”ti madhurassarena dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

18. “Evaṁ ce sattā jāneyyuṁ, dukkhā’yaṁ jātisambhavo.
Na pāṇo pāṇinaṁ haññe, pāṇaghātī hi socatī”ti.

Tattha **evaṁ ce sattā jāneyyun**ti ime sattā evaṁ ce jāneyyuṁ. Kathaṁ? **Dukkhā’yaṁ jātisambhavo**ti ayaṁ tattha tattha jāti ca jātassa anukkamena vaḍḍhisaṅkhāto sambhavo ca jarābyādhimaraṇa-appiyasampayogapiyavippayogahatthapādacchedādīnaṁ dukkhānaṁ vatthubhūtattā “dukkho”ti yadi jāneyyuṁ. **Na pāṇo pāṇinaṁ haññe**ti “paraṁ vadhanto jātisambhave vadhaṁ labhati, pīḷento pīḷaṁ labhatī”ti jātisambhavassa dukkhavatthutāya dukkhabhāvaṁ jānanto koci pāṇo aññaṁ pāṇinaṁ na haññe, satto sattaṁ na haneyyāti attho. Kiṁ kāraṇā? **Pāṇaghātī hi socatī**ti, yasmā sāhatthikādīsu chasu payogesu yena kenaci payogena parassa jīvitindriyupacchedanena pāṇaghātī puggalo aṭṭhasu mahānirayesu soḷasasu ussadanirayesu nānappakārāya tiracchānayoniyā pettivisaye asurakāyeti imesu catūsu apāyesu mahādukkhaṁ anubhavamāno dīgharattaṁ antonijjhāyanalakkhaṇena sokena socati. Yathā vāyaṁ eḷako maraṇabhayena socati, evaṁ dīgharattaṁ socatītipi ñatvā na pāṇo pāṇinaṁ haññe, koci pāṇātipātakammaṁ nāma na kareyya. Mohena pana mūḷhā avijjāya andhīkatā imaṁ ādīnavaṁ apassantā pāṇātipātaṁ karontīti.

Evaṁ mahāsatto nirayabhayena tajjetvā dhammaṁ desesi, manussā taṁ dhammadesanaṁ sutvā nirayabhayabhītā pāṇātipātā viramiṁsu. Bodhisattopi dhammaṁ desetvā mahājanaṁ sīle patiṭṭhāpetvā yathākammaṁ gato, mahājanopi bodhisattassa ovāde ṭhatvā dānādīni puññāni

1. Pāsāṇapapaṭikā (Ka)

တတော ဧကာ ပါသာဏသကလိကာ[၁] ဆိဇ္ဇိတွာ ဧဠကဿ ပသာရိတဂီဝါယ ပတိတွာ သီသံ ဆိန္ဒိ၊ မဟာဇနော သန္နိပတိ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော တသ္မိံ ဌာနေ ရုက္ခဒေဝတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တော၊ သော ပဿန္တဿေဝ တဿ မဟာဇနဿ ဒေဝတာနုဘာဝေန အာကာသေ ပလ္လင်္ကေန နိသီဒိတွာ “ဣမေ သတ္တာ ဧဝံ ပါပဿ ဖလံ ဇာနမာနာ အပ္ပေဝနာမ ပါဏာတိပါတံ န ကရေယျု”န္တိ မဓုရဿရေန ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၈။ “ဧဝံ စေ သတ္တာ ဇာနေယျုံ၊ ဒုက္ခာ’ယံ ဇာတိသမ္ဘဝေါ။
န ပါဏော ပါဏိနံ ဟညေ၊ ပါဏဃာတီ ဟိ သောစတီ”တိ။

တတ္ထ **ဧဝံ စေ သတ္တာ ဇာနေယျု**န္တိ ဣမေ သတ္တာ ဧဝံ စေ ဇာနေယျုံ။ ကထံ? **ဒုက္ခာ’ယံ ဇာတိသမ္ဘဝေါ**တိ အယံ တတ္ထ တတ္ထ ဇာတိ စ ဇာတဿ အနုက္ကမေန ဝဍ္ဎိသင်္ခါတော သမ္ဘဝေါ စ ဇရာဗျာဓိမရဏအပ္ပိယသမ္ပယောဂပိယဝိပ္ပယောဂဟတ္ထပါဒစ္ဆေဒါဒီနံ ဒုက္ခာနံ ဝတ္ထုဘူတတ္တာ “ဒုက္ခော”တိ ယဒိ ဇာနေယျုံ။ **န ပါဏော ပါဏိနံ ဟညေ**တိ “ပရံ ဝဓေန္တော ဇာတိသမ္ဘဝေ ဝဓံ လဘတိ၊ ပီဠေန္တော ပီဠံ လဘတီ”တိ ဇာတိသမ္ဘဝဿ ဒုက္ခဝတ္ထုတာယ ဒုက္ခဘာဝံ ဇာနန္တော ကောစိ ပါဏော အညံ ပါဏိနံ န ဟညေ၊ သတ္တော သတ္တံ န ဟနေယျာတိ အတ္ထော။ ကိံ ကာရဏာ? **ပါဏဃာတီ ဟိ သောစတီ**တိ၊ ယသ္မာ သာဟတ္ထိကာဒီသု ဆသု ပယောဂေသု ယေန ကေနစိ ပယောဂေန ပရဿ ဇီဝိတိန္ဒြိယုပစ္ဆေဒနေန ပါဏဃာတီ ပုဂ္ဂလော အဋ္ဌသု မဟာနိရယေသု သောဠသသု ဥဿဒနိရယေသု နာနပ္ပကာရာယ တိရစ္ဆာနယောနိယာ ပေတ္တိဝိသယေ အသုရကာယေတိ ဣမေသု စတူသု အပါယေသု မဟာဒုက္ခံ အနုဘဝမာနော ဒီဃရတ္တံ အန္တောနိဇ္ဈာယနလက္ခဏေန သောကေန သောစတိ။ ယထာ ဝါယံ ဧဠကော မရဏဘယေန သောစတိ၊ ဧဝံ ဒီဃရတ္တံ သောစတီတိပိ ဉတွာ န ပါဏော ပါဏိနံ ဟညေ၊ ကောစိ ပါဏာတိပါတကမ္မံ နာမ န ကရေယျ။ မောဟေန ပန မူဠှာ အဝိဇ္ဇာယ အန္ဓီကတာ ဣမံ အာဒီနဝံ အပဿန္တာ ပါဏာတိပါတံ ကရောန္တီတိ။

ဧဝံ မဟာသတ္တော နိရယဘယေန တဇ္ဇေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ မနုဿာ တံ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ နိရယဘယဘီတာ ပါဏာတိပါတာ ဝိရမိံသု။ ဗောဓိသတ္တောပိ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ မဟာဇနံ သီလေ ပတိဋ္ဌာပေတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော၊ မဟာဇနောပိ ဗောဓိသတ္တဿ ဩဝါဒေ ဌတွာ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ

၁-ပါသာဏပပဋိကာ (က)

katvā devanagaraṁ pūresi. Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “ahaṁ tena samayena rukkhadevatā ahosin”ti.

Matakabhattajātakavaṇṇanā aṭṭhamā.

---

9. Āyācitabhattajātakavaṇṇanā (19)

Sace mucce pecca mucceti idaṁ Satthā Jetavane viharanto devatānaṁ āyācanabalikammaṁ ārabbha kathesi. Tadā kira manussā vaṇijjāya gacchantā pāṇe vadhitvā devatānaṁ balikammaṁ katvā “mayaṁ anantarāyena atthasiddhiṁ patvā āgantvā puna tumhākaṁ balikammaṁ karissāmā”ti āyācitvā gacchanti. Tatthānantarāyena atthasiddhiṁ patvā āgatā “devatānubhāvena idaṁ jātan”ti maññamānā bahū pāṇe vadhitvā āyācanato muccituṁ balikammaṁ karonti, taṁ disvā bhikkhū “atthi nu kho bhante ettha attho”ti Bhagavantaṁ pucchiṁsu. Bhagavā atītaṁ āhari.

Atīte Kāsiraṭṭhe ekasmiṁ gāmake kuṭumbiko gāmadvāre ṭhitanigrodharukkhe devatāya balikammaṁ paṭijānitvā anantarāyena āgantvā bahū pāṇe vadhitvā “āyācanato muccissāmī”ti rukkhamūlaṁ gato. Rukkhadevatā khandhaviṭape ṭhatvā imaṁ gāthamāha—

19. “Sace mucce pecca mucce, muccamāno hi bajjhati.
Na hevaṁ dhīrā muccanti, mutti bālassa bandhanan”ti.

Tattha **sace mucce pecca mucce**ti bho purisa tvaṁ sace mucce yadi muccitukāmosi. **Pecca mucce**ti yathā paraloke na bajjhasi, evaṁ muccāhi. **Muccamāno hi bajjhatī**ti yathā pana tvaṁ pāṇaṁ vadhitvā muccituṁ icchasi, evaṁ muccamāno hi pāpakammena bajjhati. Tasmā **na hevaṁ dhīrā muccantī**ti ye paṇḍitapurisā, te evaṁ paṭissavato na muccanti. Kiṁkāraṇā? Evarūpā hi **mutti bālassa bandhanaṁ**, esā pāṇātipātaṁ katvā mutti nāma bālassa bandhanameva hotīti dhammaṁ desesi.

ကတွာ ဒေဝနဂရံ ပူရေသိ။ သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “အဟံ တေန သမယေန ရုက္ခဒေဝတာ အဟောသိ”န္တိ။

မတကဘတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ အဋ္ဌမာ။

၉-အာယာစိတဘတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၉)

သစေ မုစ္စေ ပေစ္စ မုစ္စေတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဒေဝတာနံ အာယာစနဗလိကမ္မံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တဒါ ကိရ မနုဿာ ဝဏိဇ္ဇာယ ဂစ္ဆန္တာ ပါဏေ ဝဓိတွာ ဒေဝတာနံ ဗလိကမ္မံ ကတွာ “မယံ အနန္တရာယေန အတ္ထသိဒ္ဓိံ ပတွာ အာဂန္တွာ ပုန တုမှာကံ ဗလိကမ္မံ ကရိဿာမာ”တိ အာယာစိတွာ ဂစ္ဆန္တိ။ တတ္ထာနန္တရာယေန အတ္ထသိဒ္ဓိံ ပတွာ အာဂတာ “ဒေဝတာနုဘာဝေန ဣဒံ ဇာတ”န္တိ မညမာနာ ဗဟူ ပါဏေ ဝဓိတွာ အာယာစနတော မုစ္စိတုံ ဗလိကမ္မံ ကရောန္တိ၊ တံ ဒိသွာ ဘိက္ခူ “အတ္ထိ နု ခေါ ဘန္တေ ဧတ္ထ အတ္ထော”တိ ဘဂဝန္တံ ပုစ္ဆိံသု။ ဘဂဝါ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ကာသိရဋ္ဌေ ဧကသ္မိံ ဂါမကေ ကုဋုမ္ဗိကော ဂါမဒွါရေ ဌိတနိဂြောဓရုက္ခေ ဒေဝတာယ ဗလိကမ္မံ ပဋိဇာနိတွာ အနန္တရာယေန အာဂန္တွာ ဗဟူ ပါဏေ ဝဓိတွာ “အာယာစနတော မုစ္စိဿာမီ”တိ ရုက္ခမူလံ ဂတော။ ရုက္ခဒေဝတာ ခန္ဓဝိဋပေ ဌတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၉။ “သစေ မုစ္စေ ပေစ္စ မုစ္စေ၊ မုစ္စမာနော ဟိ ဗဇ္ဈတိ။
န ဟေဝံ ဓီရာ မုစ္စန္တိ၊ မုတ္တိ ဗာလဿ ဗန္ဓန”န္တိ။

တတ္ထ **သစေ မုစ္စေ ပေစ္စ မုစ္စေ**တိ ဘော ပုရိသ တွံ သစေ မုစ္စေ ယဒိ မုစ္စိတုကာမောသိ။ **ပေစ္စ မုစ္စေ**တိ ယထာ ပရလောကေ န ဗဇ္ဈသိ၊ ဧဝံ မုစ္စာဟိ။ **မုစ္စမာနော ဟိ ဗဇ္ဈတီ**တိ ယထာ ပန တွံ ပါဏံ ဝဓိတွာ မုစ္စိတုံ ဣစ္ဆသိ၊ ဧဝံ မုစ္စမာနော ဟိ ပါပကမ္မေန ဗဇ္ဈတိ။ တသ္မာ **န ဟေဝံ ဓီရာ မုစ္စန္တီ**တိ ယေ ပဏ္ဍိတပုရိသာ၊ တေ ဧဝံ ပဋိဿဝတော န မုစ္စန္တိ။ ကိံကာရဏာ? ဧဝရူပါ ဟိ **မုတ္တိ ဗာလဿ ဗန္ဓနံ**၊ ဧသာ ပါဏာတိပါတံ ကတွာ မုတ္တိ နာမ ဗာလဿ ဗန္ဓနမေဝ ဟောတီတိ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။

Tato paṭṭhāya manussā evarūpā pāṇātipātakammā viratā dhammaṁ caritvā devanagaraṁ pūrayiṁsu.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “ahaṁ tena samayena rukkhadevatā ahosin”ti.

Āyācitabhattajātakavaṇṇanā navamā.

---

10. Naḷapānajātakavaṇṇanā (20)

Disvā padamanuttiṇṇanti idaṁ Satthā Kosalesu cārikaṁ caramāno Naḷakapānagāmaṁ patvā Naḷakapānapokkharaṇiyaṁ ketakavane viharanto naḷadaṇḍake ārabbha kathesi. Tadā kira bhikkhū Naḷakapānapokkharaṇiyaṁ nhatvā sūcigharatthāya sāmaṇerehi naḷadaṇḍake gāhāpetvā te sabbatthakameva chidde disvā Satthāraṁ upasaṅkamitvā “bhante mayaṁ sūcigharatthāya naḷadaṇḍake gaṇhāpema, te mūlato yāva aggā sabbatthakameva chiddā, kiṁ nu kho etan”ti pucchiṁsu. Satthā “idaṁ bhikkhave mayhaṁ porāṇaka-adhiṭṭhānan”ti vatvā atītaṁ āhari.

Pubbe kira so vanasaṇḍo arañño ahosi, tassāpi pokkharaṇiyā eko dakarakkhaso otiṇṇotiṇṇe khādati. Tadā bodhisatto rohitamigapotakappamāṇo kapirājā hutvā asītisahassamattavānaraparivuto yūthaṁ pariharanto tasmiṁ araññe vasati. So vānaragaṇassa ovādaṁ adāsi “tātā imasmiṁ araññe visarukkhāpi amanussapariggahitapokkharaṇiyopi honti, tumhe akhāditapubbaṁ phalāphalaṁ khādantā vā apītapubbaṁ pānīyaṁ pivantā vā maṁ paṭipuccheyyāthā”ti. Te “sādhū”ti paṭissuṇitvā ekadivasaṁ agatapubbaṭṭhānaṁ gatā tattha bahudeva divasaṁ caritvā pānīyaṁ gavesamānā ekaṁ pokkharaṇiṁ disvā pānīyaṁ apivitvāva bodhisattassāgamanaṁ olokayamānā nisīdiṁsu. Bodhisatto āgantvā “kiṁ tātā pānīyaṁ na pivathā”ti āha. Tumhākaṁ āgamanaṁ olokemāti. “Suṭṭhu tātā”ti bodhisatto pokkharaṇiṁ āvijjhitvā padaṁ paricchindanto otiṇṇameva passi, na uttiṇṇaṁ. So “nissaṁsayaṁ esā amanussapariggahitā”ti ñatvā “suṭṭhu vo kataṁ tātā pānīyaṁ apivantehi, amanussapariggahitā ayan”ti āha.

တတော ပဋ္ဌာယ မနုဿာ ဧဝရူပါ ပါဏာတိပါတကမ္မာ ဝိရတာ ဓမ္မံ စရိတွာ ဒေဝနဂရံ ပူရယိံသု။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “အဟံ တေန သမယေန ရုက္ခဒေဝတာ အဟောသိ”န္တိ။

အာယာစိတဘတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ နဝမာ။

၁၀-နဠပါနဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၀)

ဒိသွာ ပဒမနုတ္တိဏ္ဏန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ကောသလေသု စာရိကံ စရမာနော နဠကပါနဂါမံ ပတွာ နဠကပါနပေါက္ခရဏိယံ ကေတကဝနေ ဝိဟရန္တော နဠဒဏ္ဍကေ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တဒါ ကိရ ဘိက္ခူ နဠကပါနပေါက္ခရဏိယံ နှတွာ သူစိဃရတ္ထာယ သာမဏေရေဟိ နဠဒဏ္ဍကေ ဂါဟာပေတွာ တေ သဗ္ဗတ္ထကမေဝ ဆိဒ္ဒေ ဒိသွာ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဘန္တေ မယံ သူစိဃရတ္ထာယ နဠဒဏ္ဍကေ ဂဏှာပေမ၊ တေ မူလတော ယာဝ အဂ္ဂါ သဗ္ဗတ္ထကမေဝ ဆိဒ္ဒါ၊ ကိံ နု ခေါ ဧတ”န္တိ ပုစ္ဆိံသု။ သတ္ထာ “ဣဒံ ဘိက္ခဝေ မယှံ ပေါရာဏကအဓိဋ္ဌာန”န္တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

ပုဗ္ဗေ ကိရ သော ဝနသဏ္ဍော အရညော အဟောသိ၊ တဿာပိ ပေါက္ခရဏိယာ ဧကော ဒကရက္ခသော ဩတိဏ္ဏောတိဏ္ဏေ ခါဒတိ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော ရောဟိတမိဂပေါတကပ္ပမာဏော ကပိရာဇာ ဟုတွာ အသီတိသဟဿမတ္တဝါနရပရိဝုတော ယူထံ ပရိဟရန္တော တသ္မိံ အရညေ ဝသတိ။ သော ဝါနရဂဏဿ ဩဝါဒံ အဒါသိ “တာတာ ဣမသ္မိံ အရညေ ဝိသရုက္ခာပိ အမနုဿပရိဂ္ဂဟိတပေါက္ခရဏိယောပိ ဟောန္တိ၊ တုမှေ အခါဒိတပုဗ္ဗံ ဖလာဖလံ ခါဒန္တာ ဝါ အပီတပုဗ္ဗံ ပါနီယံ ပိဝန္တာ ဝါ မံ ပဋိပုစ္ဆေယျာထာ”တိ။ တေ “သာဓူ”တိ ပဋိဿုဏိတွာ ဧကဒိဝသံ အဂတပုဗ္ဗဋ္ဌာနံ ဂတာ တတ္ထ ဗဟုဒေဝ ဒိဝသံ စရိတွာ ပါနီယံ ဂဝေသမာနာ ဧကံ ပေါက္ခရဏိံ ဒိသွာ ပါနီယံ အပိဝိတွာဝ ဗောဓိသတ္တဿာဂမနံ ဩလောကယမာနာ နိသီဒိံသု။ ဗောဓိသတ္တော အာဂန္တွာ “ကိံ တာတာ ပါနီယံ န ပိဝထာ”တိ အာဟ။ တုမှာကံ အာဂမနံ ဩလောကေမာတိ။ “သုဋ္ဌု တာတာ”တိ ဗောဓိသတ္တော ပေါက္ခရဏိံ အာဝိဇ္ဈိတွာ ပဒံ ပရိစ္ဆိန္ဒန္တော ဩတိဏ္ဏမေဝ ပဿိ၊ န ဥတ္တိဏ္ဏံ။ သော “နိဿံသယံ ဧသာ အမနုဿပရိဂ္ဂဟိတာ”တိ ဉတွာ “သုဋ္ဌု ဝေါ ကတံ တာတာ ပါနီယံ အပိဝန္တေဟိ၊ အမနုဿပရိဂ္ဂဟိတာ အယ”န္တိ အာဟ။

Dakarakkhasopi tesaṁ anotaraṇabhāvaṁ ñatvā nīlodaro paṇḍaramukho surattahatthapādo bībhacchadassano hutvā udakaṁ dvidhā katvā nikkhamitvā "kasmā nisinnāttha, otaritvā pānīyaṁ pivathā"ti āha. Atha naṁ bodhisatto pucchi "tvaṁ idha nibbattadakarakkhasosī"ti. Āma ahanti. Tvaṁ pokkharaṇiṁ otiṇṇake labhasīti. Āma labhāmi, ahaṁ idhotiṇṇaṁ antamaso sakuṇikaṁ upādāya na kiñci muñcāmi, tumhepi sabbe khādissāmīti. Na mayaṁ attānaṁ tuyhaṁ khādituṁ dassāmāti. Pānīyaṁ pana pivissathāti. Āma pānīyaṁ pivissāma, na ca te vasaṁ gamissāmāti. Atha kathaṁ pānīyaṁ pivissathāti. Kiṁ pana tvaṁ maññasi "otaritvā pivissantī"ti. Mayaṁ hi anotaritvā asītisahassānipi ekamekaṁ naḷadaṇḍakaṁ gahetvā uppalanāḷena udakaṁ pivantā viya tava pokkharaṇiyā pānīyaṁ pivissāma, evaṁ no tvaṁ khādituṁ na sakkhissasīti. Etamatthaṁ viditvā Satthā abhisambuddho hutvā imissā gāthāya purimapadadvayaṁ abhāsi—

20. "Disvā padamanuttiṇṇaṁ, disvāno'taritaṁ padan"ti.

Tassattho—bhikkhave so kapirājā tassā pokkharaṇiyā ekampi uttiṇṇapadaṁ nāddasa, otaritaṁ pana otiṇṇapadameva addasa. Evaṁ **disvā padaṁ anuttiṇṇaṁ disvāna otaritaṁ padaṁ** "addhāyaṁ pokkharaṇī amanussapariggahitā"ti ñatvā tena saddhiṁ sallapanto sapariso āha—

"Naḷena vāriṁ pissāmā"ti.

Tassattho—mayaṁ tava pokkharaṇiyaṁ naḷena pānīyaṁ pivissāmāti. Puna mahāsatto āha—

"Neva maṁ tvaṁ vadhissasī"ti.

Evaṁ naḷena pānīyaṁ pivantaṁ saparisampi maṁ tvaṁ neva vadhissasīti attho.

Evañca pana vatvā bodhisatto ekaṁ naḷadaṇḍakaṁ āharāpetvā pāramiyo āvajjetvā saccakiriyaṁ katvā mukhena dhami, naḷo anto kiñci gaṇṭhiṁ asesetvā sabbatthakameva susiro ahosi. Iminā niyāmena aparampi aparampi āharāpetvā mukhena dhamitvā adāsi. Evaṁ santepi na sakkā niṭṭhāpetuṁ, tasmā evaṁ na gahetabbaṁ. Bodhisatto pana "imaṁ pokkharaṇiṁ parivāretvā jātā sabbepi naḷā ekacchiddā hontū"ti

ဒကရက္ခသောပိ တေသံ အနောတရဏဘာဝံ ဉတွာ နီလောဒရော ပဏ္ဍရမုခေါ သုရတ္တဟတ္ထပါဒေါ ဗီဘစ္ဆဒဿနော ဟုတွာ ဥဒကံ ဒွိဓာ ကတွာ နိက္ခမိတွာ "ကသ္မာ နိသိန္နာတ္ထ၊ ဩတရိတွာ ပါနီယံ ပိဝထာ"တိ အာဟ။ အထ နံ ဗောဓိသတ္တော ပုစ္ဆိ "တွံ ဣဓ နိဗ္ဗတ္တဒကရက္ခသောသီ"တိ။ အာမ အဟန္တိ။ တွံ ပေါက္ခရဏိံ ဩတိဏ္ဏကေ လဘသီတိ။ အာမ လဘာမိ၊ အဟံ ဣဓောတိဏ္ဏံ အန္တမသော သကုဏိကံ ဥပါဒါယ န ကိဉ္စိ မုဉ္စာမိ၊ တုမှေပိ သဗ္ဗေ ခါဒိဿာမီတိ။ န မယံ အတ္တာနံ တုယှံ ခါဒိတုံ ဒဿာမာတိ။ ပါနီယံ ပန ပိဝိဿထာတိ။ အာမ ပါနီယံ ပိဝိဿာမ၊ န စ တေ ဝသံ ဂမိဿာမာတိ။ အထ ကထံ ပါနီယံ ပိဝိဿထာတိ။ ကိံ ပန တွံ မညသိ "ဩတရိတွာ ပိဝိဿန္တီ"တိ။ မယံ ဟိ အနောတရိတွာ အသီတိသဟဿာနိပိ ဧကမေကံ နဠဒဏ္ဍကံ ဂဟေတွာ ဥပ္ပလနာဠေန ဥဒကံ ပိဝန္တာ ဝိယ တဝ ပေါက္ခရဏိယာ ပါနီယံ ပိဝိဿာမ၊ ဧဝံ နော တွံ ခါဒိတုံ န သက္ခိဿသီတိ။ ဧတမတ္ထံ ဝိဒိတွာ သတ္ထာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ဣမိဿာ ဂါထာယ ပုရိမပဒဒွယံ အဘာသိ—

၂၀။ "ဒိသွာ ပဒမနုတ္တိဏ္ဏံ၊ ဒိသွာနော'တရိတံ ပဒ"န္တိ။

တဿတ္ထော—ဘိက္ခဝေ သော ကပိရာဇာ တဿာ ပေါက္ခရဏိယာ ဧကမ္ပိ ဥတ္တိဏ္ဏပဒံ နာဒ္ဒသ၊ ဩတရိတံ ပန ဩတိဏ္ဏပဒမေဝ အဒ္ဒသ။ ဧဝံ **ဒိသွာ ပဒံ အနုတ္တိဏ္ဏံ ဒိသွာန ဩတရိတံ ပဒံ** "အဒ္ဓါယံ ပေါက္ခရဏီ အမနုဿပရိဂ္ဂဟိတာ"တိ ဉတွာ တေန သဒ္ဓိံ သလ္လပန္တော သပရိသော အာဟ—

"နဠေန ဝါရိံ ပိဿာမာ"တိ။

တဿတ္ထော—မယံ တဝ ပေါက္ခရဏိယံ နဠေန ပါနီယံ ပိဝိဿာမာတိ။ ပုန မဟာသတ္တော အာဟ—

"နေဝ မံ တွံ ဝဓိဿသီ"တိ။

ဧဝံ နဠေန ပါနီယံ ပိဝန္တံ သပရိသမ္ပိ မံ တွံ နေဝ ဝဓိဿသီတိ အတ္ထော။

ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ ဗောဓိသတ္တော ဧကံ နဠဒဏ္ဍကံ အာဟရာပေတွာ ပါရမိယော အာဝဇ္ဇေတွာ သစ္စကိရိယံ ကတွာ မုခေန ဓမိ၊ နဠော အန္တော ကိဉ္စိ ဂဏ္ဌိံ အသေသေတွာ သဗ္ဗတ္ထကမေဝ သုသိရော အဟောသိ။ ဣမိနာ နိယာမေန အပရမ္ပိ အပရမ္ပိ အာဟရာပေတွာ မုခေန ဓမိတွာ အဒါသိ။ ဧဝံ သန္တေပိ န သက္ကာ နိဋ္ဌာပေတုံ၊ တသ္မာ ဧဝံ န ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဗောဓိသတ္တော ပန "ဣမံ ပေါက္ခရဏိံ ပရိဝါရေတွာ ဇာတာ သဗ္ဗေပိ နဠာ ဧကစ္ဆိဒ္ဒါ ဟောန္တူ"တိ

adhiṭṭhāsi. Bodhisattānañhi hitūpacārassa[1] mahantatāya adhiṭṭhānaṁ samijjhati. Tato paṭṭhāya sabbepi taṁ pokkharaṇiṁ parivāretvā uṭṭhitanaḷā ekacchiddā jātā. Imasmiṁ hi kappe **cattāri kappaṭṭhiyapāṭihāriyāni** nāma. Katamāni cattāri? Cande sasalakkhaṇaṁ sakalampi imaṁ kappaṁ ṭhassati, Vaṭṭakajātake aggino nibbutaṭṭhānaṁ sakalampi imaṁ kappaṁ aggi na jhāyissati, ghaṭīkāranivesanaṭṭhānaṁ sakalampi imaṁ kappaṁ anovassakaṁ ṭhassati, imaṁ pokkharaṇiṁ parivāretvā uṭṭhitanaḷā sakalampi imaṁ kappaṁ ekacchiddā bhavissantīti imāni cattāri kappaṭṭhiyapāṭihāriyāni nāma.

Bodhisatto evaṁ adhiṭṭhahitvā ekaṁ naḷaṁ ādāya nisīdi, tepi asītisahassavānarā ekekaṁ ādāya pokkharaṇiṁ parivāretvā nisīdiṁsu. Tepi bodhisattassa naḷena ākaḍḍhitvā pānīyaṁ pivanakāle sabbe tīre nisinnāva piviṁsu. Evaṁ tehi pānīye pivite dakarakkhaso kiñci alabhitvā anattamano sakanivesanameva gato. Bodhisattopi saparivāro araññameva pāvisi.

Satthā pana "imesaṁ bhikkhave naḷānaṁ ekacchiddabhāvo nāma mayhamevetaṁ porāṇaka-adhiṭṭhānan"ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi "tadā dakarakkhaso Devadatto ahosi, asītisahassavānarā Buddhaparisā, upāyakusalo pana kapirājā ahameva ahosin"ti.

Naḷapānajātakavaṇṇanā dasamā.

Sīlavaggo dutiyo.

Tassuddānaṁ

Nigrodhaṁ lakkhaṇaṁ kaṇḍi, vātamigaṁ kharādiyaṁ.
Tipallatthaṁ mālutañca, matabhatta ayācitaṁ.
Naḷapānanti te dasāti.

1. Hitūpakārassa (Ka)

အဓိဋ္ဌာသိ။ ဗောဓိသတ္တာနဉ္ဟိ ဟိတူပစာရဿ[၁] မဟန္တတာယ အဓိဋ္ဌာနံ သမိဇ္ဈတိ။ တတော ပဋ္ဌာယ သဗ္ဗေပိ တံ ပေါက္ခရဏိံ ပရိဝါရေတွာ ဥဋ္ဌိတနဠာ ဧကစ္ဆိဒ္ဒါ ဇာတာ။ ဣမသ္မိံ ဟိ ကပ္ပေ **စတ္တာရိ ကပ္ပဋ္ဌိယပါဋိဟာရိယာနိ** နာမ။ ကတမာနိ စတ္တာရိ? စန္ဒေ သသလက္ခဏံ သကလမ္ပိ ဣမံ ကပ္ပံ ဌဿတိ၊ ဝဋ္ဋကဇာတကေ အဂ္ဂိနော နိဗ္ဗုတဋ္ဌာနံ သကလမ္ပိ ဣမံ ကပ္ပံ အဂ္ဂိ န ဈာယိဿတိ၊ ဃဋီကာရနိဝေသနဋ္ဌာနံ သကလမ္ပိ ဣမံ ကပ္ပံ အနောဝဿကံ ဌဿတိ၊ ဣမံ ပေါက္ခရဏိံ ပရိဝါရေတွာ ဥဋ္ဌိတနဠာ သကလမ္ပိ ဣမံ ကပ္ပံ ဧကစ္ဆိဒ္ဒါ ဘဝိဿန္တီတိ ဣမာနိ စတ္တာရိ ကပ္ပဋ္ဌိယပါဋိဟာရိယာနိ နာမ။

ဗောဓိသတ္တော ဧဝံ အဓိဋ္ဌဟိတွာ ဧကံ နဠံ အာဒါယ နိသီဒိ၊ တေပိ အသီတိသဟဿဝါနရာ ဧကေကံ အာဒါယ ပေါက္ခရဏိံ ပရိဝါရေတွာ နိသီဒိံသု။ တေပိ ဗောဓိသတ္တဿ နဠေန အာကဍ္ဎိတွာ ပါနီယံ ပိဝနကာလေ သဗ္ဗေ တီရေ နိသိန္နာဝ ပိဝိံသု။ ဧဝံ တေဟိ ပါနီယေ ပိဝိတေ ဒကရက္ခသော ကိဉ္စိ အလဘိတွာ အနတ္တမနော သကနိဝေသနမေဝ ဂတော။ ဗောဓိသတ္တောပိ သပရိဝါရော အရညမေဝ ပါဝိသိ။

သတ္ထာ ပန "ဣမေသံ ဘိက္ခဝေ နဠာနံ ဧကစ္ဆိဒ္ဒဘာဝေါ နာမ မယှမေဝေတံ ပေါရာဏကအဓိဋ္ဌာန"န္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ဒကရက္ခသော ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ အသီတိသဟဿဝါနရာ ဗုဒ္ဓပရိသာ၊ ဥပါယကုသလော ပန ကပိရာဇာ အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

နဠပါနဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒသမာ။

သီလဝဂ္ဂေါ ဒုတိယော။

တဿုဒ္ဒါနံ

နိဂြောဓံ လက္ခဏံ ကဏ္ဍိ၊ ဝါတမိဂံ ခရာဒိယံ။
တိပလ္လတ္ထံ မာလုတဉ္စ၊ မတဘတ္တ အယာစိတံ။
နဠပါနန္တိ တေ ဒသာတိ။

၁-ဟိတူပကာရဿ (က)

3. Kuruṅgavagga

1. Kuruṅgamigajātakavaṇṇanā (21)

Ñātametaṁ kuruṅgassāti idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Devadattaṁ ārabbha kathesi. Ekasmiṁ hi samaye dhammasabhāyaṁ sannipatitā bhikkhū “āvuso Devadatto Tathāgatassa ghātanatthāya dhanuggahe payojesi, silaṁ pavijjhi, dhanapālaṁ vissajjesi, sabbathāpi Dasabalassa vadhāya parisakkatī”ti Devadattassa avaṇṇaṁ kathentā nisīdiṁsu. Satthā āgantvā paññattāsane nisinno “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchi. Bhante Devadatto tumhākaṁ vadhāya parisakkatīti tassa aguṇakathāya sannisinnāmhāti. Satthā “na bhikkhave Devadatto idāneva mama vadhāya parisakkati, pubbepi mama vadhāya parisakkiyeva, na ca pana maṁ vadhituṁ asakkhī”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto kuruṅgamigo hutvā ekasmiṁ araññāyatane phalāni khādanto vasati. So ekasmiṁ kāle phalasampanne sepaṇṇirukkhe sepaṇṇiphalāni khādati. Atheko gāmavāsī aṭṭakaluddako phalarukkhamūlesu migānaṁ padāni upadhāretvā uparirukkhe aṭṭakaṁ bandhitvā tattha nisīditvā phalāni khādituṁ āgatāgate mige sattiyā vijjhitvā tesaṁ maṁsaṁ vikkiṇanto jīvikaṁ kappeti. So ekadivasaṁ tasmiṁ rukkhamūle bodhisattassa padavaḷañjaṁ disvā tasmiṁ sepaṇṇirukkhe aṭṭakaṁ bandhitvā pātova bhuñjitvā sattiṁ ādāya vanaṁ pavisitvā taṁ rukkhaṁ āruhitvā aṭṭake nisīdi. Bodhisattopi pātova vasanaṭṭhānā nikkhamitvā “sepaṇṇiphalāni khādissāmī”ti āgamma taṁ rukkhamūlaṁ sahasāva apavisitvā “kadāci aṭṭakaluddakā rukkhesu aṭṭakaṁ bandhanti, atthi nu kho evarūpo upaddavo”ti pariggaṇhanto bāhiratova aṭṭhāsi.

Luddakopi bodhisattassa anāgamanabhāvaṁ ñatvā aṭṭake nisinnova sepaṇṇiphalāni khipitvā khipitvā tassa purato pātesi. Bodhisatto “imāni phalāni āgantvā mayhaṁ purato patanti, atthi nu kho upari luddako”ti punappunaṁ ullokento luddakaṁ disvā apassanto viya hutvā “ambho rukkha pubbe tvaṁ olambakaṁ

၃-ကုရုင်္ဂဝဂ္ဂ

၁-ကုရုင်္ဂမိဂဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၁)

ဉာတမေတံ ကုရုင်္ဂဿာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဒေဝဒတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဧကသ္မိံ ဟိ သမယေ ဓမ္မသဘာယံ သန္နိပတိတာ ဘိက္ခူ “အာဝုသော ဒေဝဒတ္တော တထာဂတဿ ဃာတနတ္ထာယ ဓနုဂ္ဂဟေ ပယောဇေသိ၊ သိလံ ပဝိဇ္ဈိ၊ ဓနပါလံ ဝိဿဇ္ဇေသိ၊ သဗ္ဗထာပိ ဒသဗလဿ ဝဓာယ ပရိသက္ကတီ”တိ ဒေဝဒတ္တဿ အဝဏ္ဏံ ကထေန္တာ နိသီဒိံသု။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ ပညတ္တာသနေ နိသိန္နော “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဘန္တေ ဒေဝဒတ္တော တုမှာကံ ဝဓာယ ပရိသက္ကတီတိ တဿ အဂုဏကထာယ သန္နိသိန္နာမှာတိ။ သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ ဒေဝဒတ္တော ဣဒါနေဝ မမ ဝဓာယ ပရိသက္ကတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ မမ ဝဓာယ ပရိသက္ကိယေဝ၊ န စ ပန မံ ဝဓိတုံ အသက္ခီ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ကုရုင်္ဂမိဂေါ ဟုတွာ ဧကသ္မိံ အရညာယတနေ ဖလာနိ ခါဒန္တော ဝသတိ။ သော ဧကသ္မိံ ကာလေ ဖလသမ္ပန္နေ သေပဏ္ဏိရုက္ခေ သေပဏ္ဏိဖလာနိ ခါဒတိ။ အထေကော ဂါမဝါသီ အဋ္ဋကလုဒ္ဒကော ဖလရုက္ခမူလေသု မိဂါနံ ပဒါနိ ဥပဓာရေတွာ ဥပရိရုက္ခေ အဋ္ဋကံ ဗန္ဓိတွာ တတ္ထ နိသီဒိတွာ ဖလာနိ ခါဒိတုံ အာဂတာဂတေ မိဂေ သတ္တိယာ ဝိဇ္ဈိတွာ တေသံ မံသံ ဝိက္ကိဏန္တော ဇီဝိကံ ကပ္ပေတိ။ သော ဧကဒိဝသံ တသ္မိံ ရုက္ခမူလေ ဗောဓိသတ္တဿ ပဒဝဠဉ္ဇံ ဒိသွာ တသ္မိံ သေပဏ္ဏိရုက္ခေ အဋ္ဋကံ ဗန္ဓိတွာ ပါတောဝ ဘုဉ္ဇိတွာ သတ္တိံ အာဒါယ ဝနံ ပဝိသိတွာ တံ ရုက္ခံ အာရုဟိတွာ အဋ္ဋကေ နိသီဒိ။ ဗောဓိသတ္တောပိ ပါတောဝ ဝသနဋ္ဌာနာ နိက္ခမိတွာ “သေပဏ္ဏိဖလာနိ ခါဒိဿာမီ”တိ အာဂမ္မ တံ ရုက္ခမူလံ သဟသာဝ အပဝိသိတွာ “ကဒါစိ အဋ္ဋကလုဒ္ဒကာ ရုက္ခေသု အဋ္ဋကံ ဗန္ဓန္တိ၊ အတ္ထိ နု ခေါ ဧဝရူပေါ ဥပဒ္ဒဝေါ”တိ ပရိဂ္ဂဏှန္တော ဗာဟိရတောဝ အဋ္ဌာသိ။

လုဒ္ဒကောပိ ဗောဓိသတ္တဿ အနာဂမနဘာဝံ ဉတွာ အဋ္ဋကေ နိသိန္နောဝ သေပဏ္ဏိဖလာနိ ခိပိတွာ ခိပိတွာ တဿ ပုရတော ပါတေသိ။ ဗောဓိသတ္တော “ဣမာနိ ဖလာနိ အာဂန္တွာ မယှံ ပုရတော ပတန္တိ၊ အတ္ထိ နု ခေါ ဥပရိ လုဒ္ဒကော”တိ ပုနပ္ပုနံ ဥလ္လောကေန္တော လုဒ္ဒကံ ဒိသွာ အပဿန္တော ဝိယ ဟုတွာ “အမ္ဘော ရုက္ခ ပုဗ္ဗေ တွံ ဩလမ္ဗကံ

cārento[1] viya ujukameva phalāni pātesi, ajja pana te rukkhadhammo pariccatto, evaṁ tayā rukkhadhamme pariccatte ahampi aññaṁ rukkhamūlaṁ upasaṅkamitvā mayhaṁ āhāraṁ pariyesissāmī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

21. “Ñātametaṁ kuruṅgassa, yaṁ tvaṁ sepaṇṇi seyyasi.
Aññaṁ sepaṇṇi[2] gacchāmi, na me te ruccate phalan”ti.

Tattha **ñātan**ti pākaṭaṁ jātaṁ. **Etan**ti idaṁ. **Kuruṅgassā**ti kuruṅgamigassa. **Yaṁ tvaṁ sepaṇṇi seyyasī**ti yaṁ tvaṁ ambho sepaṇṇirukkha purato phalāni pātayamāno seyyasi viseyyasi visiṇṇaphalo hosi, taṁ sabbaṁ kuruṅgamigassa pākaṭaṁ jātaṁ. **Na me te ruccate phalan**ti evaṁ phalaṁ dadamānāya na me tava phalaṁ ruccati, tiṭṭha tvaṁ, ahaṁ aññattha gacchissāmīti agamāsi.

Athassa luddako aṭṭake nisinnova sattiṁ khipitvā “gaccha, viraddho dānimhi tan”ti āha. Bodhisatto nivattitvā ṭhito āha “ambho purisa idānīsi kiñcāpi maṁ viraddho, aṭṭha pana mahāniraye soḷasa-ussadaniraye pañcavidhabandhanādīni ca kammakāraṇāni aviraddhoyevāsī”ti. Evañca pana vatvā palāyitvā yathāruciṁ gato, luddopi otaritvā yathāruciṁ gato.

Satthāpi “na bhikkhave Devadatto idāneva mama vadhāya parisakkati, pubbepi parisakkiyeva, na ca pana maṁ vadhituṁ asakkhī”ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā aṭṭakaluddako Devadatto ahosi, kuruṅgamigo pana ahameva ahosin”ti.

Kuruṅgamigajātakavaṇṇanā paṭhamā.

2. Kukkurajātakavaṇṇanā (22)

Ye kukkurāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ñātatthacariyaṁ ārabbha kathesi. Sā Dvādasakanipāte Bhaddasālajātake āvibhavissati. Idaṁ pana vatthuṁ patiṭṭhapetvā atītaṁ āhari.

1. Olambakaṁ otārento (Sī), olambaṇaṁ dhārento (Ka) 2. Sepaṇṇiṁ (Sī, Syā)

စာရေန္တော[1] ဝိယ ဥဇုကမေဝ ဖလာနိ ပါတေသိ၊ အဇ္ဇ ပန တေ ရုက္ခဓမ္မော ပရိစ္စတ္တော၊ ဧဝံ တယာ ရုက္ခဓမ္မေ ပရိစ္စတ္တေ အဟမ္ပိ အညံ ရုက္ခမူလံ ဥပသင်္ကမိတွာ မယှံ အာဟာရံ ပရိယေသိဿာမီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၁။ “ဉာတမေတံ ကုရုင်္ဂဿ၊ ယံ တွံ သေပဏ္ဏိ သေယျသိ။
အညံ သေပဏ္ဏိ[2] ဂစ္ဆာမိ၊ န မေ တေ ရုစ္စတေ ဖလ”န္တိ။

တတ္ထ **ဉာတ**န္တိ ပါကဋံ ဇာတံ။ **ဧတ**န္တိ ဣဒံ။ **ကုရုင်္ဂဿာ**တိ ကုရုင်္ဂမိဂဿ။ **ယံ တွံ သေပဏ္ဏိ သေယျသီ**တိ ယံ တွံ အမ္ဘော သေပဏ္ဏိရုက္ခ ပုရတော ဖလာနိ ပါတယမာနော သေယျသိ ဝိသေယျသိ ဝိသိဏ္ဏဖလော ဟောသိ၊ တံ သဗ္ဗံ ကုရုင်္ဂမိဂဿ ပါကဋံ ဇာတံ။ **န မေ တေ ရုစ္စတေ ဖလ**န္တိ ဧဝံ ဖလံ ဒဒမာနာယ န မေ တဝ ဖလံ ရုစ္စတိ၊ တိဋ္ဌ တွံ, အဟံ အညတ္ထ ဂစ္ဆိဿာမီတိ အဂမာသိ။

အထဿ လုဒ္ဒကော အဋ္ဋကေ နိသိန္နောဝ သတ္တိံ ခိပိတွာ “ဂစ္ဆ, ဝိရဒ္ဓေါ ဒါနိမှိ တ”န္တိ အာဟ။ ဗောဓိသတ္တော နိဝတ္တိတွာ ဌိတော အာဟ “အမ္ဘော ပုရိသ ဣဒါနိသိ ကိဉ္စာပိ မံ ဝိရဒ္ဓေါ၊ အဋ္ဌ ပန မဟာနိရယေ သောဠသ-ဥဿဒနိရယေ ပဉ္စဝိဓဗန္ဓနာဒီနိ စ ကမ္မကာရဏာနိ အဝိရဒ္ဓေါယေဝါသီ”တိ။ ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ ပလာယိတွာ ယထာရုစိံ ဂတော၊ လုဒ္ဒေါပိ ဩတရိတွာ ယထာရုစိံ ဂတော။

သတ္ထာပိ “န ဘိက္ခဝေ ဒေဝဒတ္တော ဣဒါနေဝ မမ ဝဓာယ ပရိသက္ကတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ပရိသက္ကိယေဝ၊ န စ ပန မံ ဝဓိတုံ အသက္ခီ”တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ အဋ္ဋကလုဒ္ဒကော ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ ကုရုင်္ဂမိဂေါ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ကုရုင်္ဂမိဂဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဌမာ။

၂-ကုက္ကုရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၂)

ယေ ကုက္ကုရာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဉာတတ္ထစရိယံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သာ ဒွါဒသကနိပါတေ ဘဒ္ဒသာလဇာတကေ အာဝိဘဝိဿတိ။ ဣဒံ ပန ဝတ္ထုံ ပတိဋ္ဌပေတွာ အတီတံ အာဟရိ။

၁-ဩလမ္ဗကံ ဩတာရေန္တော (သီ)၊ ဩလမ္ဗဏံ ဓာရေန္တော (က) ၂-သေပဏ္ဏိံ (သီ၊ သျာ)

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto tathārūpaṁ kammaṁ paṭicca kukkurayoniyaṁ nibbattitvā anekasatakukkuraparivuto mahāsusāne vasati. Athekadivasaṁ rājā setasindhavayuttaṁ sabbālaṅkārapaṭimaṇḍitaṁ rathaṁ āruyha uyyānaṁ gantvā tattha divasabhāgaṁ kīḷitvā atthaṅgate sūriye nagaraṁ pāvisi. Tassa taṁ rathavarattaṁ yathānaddhameva rājaṅgaṇe ṭhapayiṁsu, so rattibhāge deve vassante tinto. Uparipāsādato koleyyakasunakhā otaritvā tassa cammañca naddhiñca khādiṁsu. Punadivase rañño ārocesuṁ "deva niddhamanamukhena sunakhā pavisitvā rathassa cammañca naddhiñca khādiṁsū"ti. Rājā sunakhānaṁ kujjhitvā "diṭṭhadiṭṭhaṭṭhāne sunakhe ghātethā"ti āha. Tato paṭṭhāya sunakhānaṁ mahābyasanaṁ udapādi. Te diṭṭhadiṭṭhaṭṭhāne ghātiyamānā palāyitvā susānaṁ gantvā bodhisattassa santikaṁ agamaṁsu.

Bodhisatto "tumhe bahū sannipatitā, kiṁ nu kho kāraṇan"ti pucchi. Te "antepure kira rathassa cammañca naddhi ca sunakhehi khāditā'ti kuddho rājā sunakhavadhaṁ āṇāpesi, bahū sunakhā vinassanti, mahābhayaṁ uppannan"ti āhaṁsu. Bodhisatto cintesi "ārakkhaṭṭhāne bahi sunakhānaṁ okāso natthi, antorājanivesane koleyyakasunakhānameva taṁ kammaṁ bhavissati. Idāni pana corānaṁ kiñci bhayaṁ natthi, acorā maraṇaṁ labhanti, yannūnāhaṁ core rañño dassetvā ñātisaṁghassa jīvitadānaṁ dadeyyan"ti. So ñātake samassāsetvā "tumhe mā bhāyittha, ahaṁ vo abhayaṁ āharissāmi, yāva rājānaṁ passāmi, tāva idheva hothā"ti pāramiyo āvajjetvā mettābhāvanaṁ purecārikaṁ katvā "mayhaṁ upari leḍḍuṁ vā muggaraṁ vā mā koci khipituṁ ussahī"ti adhiṭṭhāya ekakova antonagaraṁ pāvisi. Atha naṁ disvā ekasattopi kujjhitvā olokento nāma nāhosi. Rājāpi sunakhavadhaṁ āṇāpetvā sayaṁ vinicchaye nisinno hoti. Bodhisatto tattheva gantvā pakkhanditvā rañño āsanassa heṭṭhā pāvisi. Atha naṁ rājapurisā nīharituṁ āraddhā, rājā pana vāresi.

So thokaṁ vissamitvā[1] heṭṭhāsanā nikkhamitvā rājānaṁ vanditvā "deva tumhe kukkure mārāpethā"ti pucchi. Āma

1. Samassasitvā (Sī)

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော တထာရူပံ ကမ္မံ ပဋိစ္စ ကုက္ကုရယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ အနေကသတကုက္ကုရပရိဝုတော မဟာသုသာနေ ဝသတိ။ အထေကဒိဝသံ ရာဇာ သေတသိန္ဓဝယုတ္တံ သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတံ ရထံ အာရုယှ ဥယျာနံ ဂန္တွာ တတ္ထ ဒိဝသဘာဂံ ကီဠိတွာ အတ္ထင်္ဂတေ သူရိယေ နဂရံ ပါဝိသိ။ တဿ တံ ရထဝရတ္တံ ယထာနဒ္ဓမေဝ ရာဇင်္ဂဏေ ဌပယိံသု၊ သော ရတ္တိဘာဂေ ဒေဝေ ဝဿန္တေ တိန္တော။ ဥပရိပါသာဒတော ကောလေယျကသုနခါ ဩတရိတွာ တဿ စမ္မဉ္စ နဒ္ဓိဉ္စ ခါဒိံသု။ ပုနဒိဝသေ ရညော အာရောစေသုံ “ဒေဝ နိဒ္ဓမနမုခေန သုနခါ ပဝိသိတွာ ရထဿ စမ္မဉ္စ နဒ္ဓိဉ္စ ခါဒိံသူ”တိ။ ရာဇာ သုနခါနံ ကုဇ္ဈိတွာ “ဒိဋ္ဌဒိဋ္ဌဋ္ဌာနေ သုနခေ ဃာတေထာ”တိ အာဟ။ တတော ပဋ္ဌာယ သုနခါနံ မဟာဗျသနံ ဥဒပါဒိ။ တေ ဒိဋ္ဌဒိဋ္ဌဋ္ဌာနေ ဃာတိယမာနာ ပလာယိတွာ သုသာနံ ဂန္တွာ ဗောဓိသတ္တဿ သန္တိကံ အဂမံသု။

ဗောဓိသတ္တော “တုမှေ ဗဟူ သန္နိပတိတာ၊ ကိံ နု ခေါ ကာရဏ”န္တိ ပုစ္ဆိ။ တေ “အန္တေပုရေ ကိရ ရထဿ စမ္မဉ္စ နဒ္ဓိ စ သုနခေဟိ ခါဒိတာ’တိ ကုဒ္ဓေါ ရာဇာ သုနခဝဓံ အာဏာပေသိ၊ ဗဟူ သုနခါ ဝိနဿန္တိ၊ မဟာဘယံ ဥပ္ပန္န”န္တိ အာဟံသု။ ဗောဓိသတ္တော စိန္တေသိ “အာရက္ခဋ္ဌာနေ ဗဟိ သုနခါနံ ဩကာသော နတ္ထိ၊ အန္တောရာဇနိဝေသနေ ကောလေယျကသုနခါနမေဝ တံ ကမ္မံ ဘဝိဿတိ။ ဣဒါနိ ပန စောရာနံ ကိဉ္စိ ဘယံ နတ္ထိ၊ အစောရာ မရဏံ လဘန္တိ၊ ယန္နူနာဟံ စောရေ ရညော ဒဿေတွာ ဉာတိသံဃဿ ဇီဝိတဒါနံ ဒဒေယျ”န္တိ။ သော ဉာတကေ သမဿာသေတွာ “တုမှေ မာ ဘာယိတ္ထ၊ အဟံ ဝေါ အဘယံ အာဟရိဿာမိ၊ ယာဝ ရာဇာနံ ပဿာမိ၊ တာဝ ဣဓေဝ ဟောထာ”တိ ပါရမိယော အာဝဇ္ဇေတွာ မေတ္တာဘာဝနံ ပုရေစာရိကံ ကတွာ “မယှံ ဥပရိ လေဍ္ဍုံ ဝါ မုဂ္ဂရံ ဝါ မာ ကောစိ ခိပိတုံ ဥဿဟီ”တိ အဓိဋ္ဌာယ ဧကကောဝ အန္တောနဂရံ ပါဝိသိ။ အထ နံ ဒိသွာ ဧကသတ္တောပိ ကုဇ္ဈိတွာ ဩလောကေန္တော နာမ နာဟောသိ။ ရာဇာပိ သုနခဝဓံ အာဏာပေတွာ သယံ ဝိနိစ္ဆယေ နိသိန္နော ဟောတိ။ ဗောဓိသတ္တော တတ္ထေဝ ဂန္တွာ ပက္ခန္ဒိတွာ ရညော အာသနဿ ဟေဋ္ဌာ ပါဝိသိ။ အထ နံ ရာဇပုရိသာ နီဟရိတုံ အာရဒ္ဓါ၊ ရာဇာ ပန ဝါရေသိ။

သော ထောကံ ဝိဿမိတွာ[၁] ဟေဋ္ဌာသနာ နိက္ခမိတွာ ရာဇာနံ ဝန္ဒိတွာ “ဒေဝ တုမှေ ကုက္ကုရေ မာရာပေထာ”တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ

၁-သမဿသိတွာ (သီ)

mārāpemahanti. Ko nesaṁ aparādho narindāti. Rathassa me parivāracammañca naddhiñca khādiṁsūti. Ye khādiṁsu, te jānāthāti. Na jānāmāti. “Ime nāma cammakhādakacorā”ti tathato ajānitvā diṭṭhadiṭṭhaṭṭhāneyeva mārāpanaṁ na yuttaṁ devāti. Rathacammassa kukkurehi khāditattā “diṭṭhadiṭṭhe sabbeva mārethā”ti sunakhavadhaṁ āṇāpesinti. Kiṁ pana vo manussā sabbeva kukkure mārenti, udāhu maraṇaṁ alabhantāpi atthīti. Atthi, amhākaṁ ghare koleyyakā maraṇaṁ na labhantīti. Mahārāja idāneva tumhe “rathacammassa kukkurehi khāditattā ‘diṭṭhadiṭṭhe sabbeva mārethā’ti sunakhavadhaṁ āṇāpesin”ti avocuttha, idāni pana “amhākaṁ ghare koleyyakā maraṇaṁ na labhantī”ti vadetha. Nanu evaṁ sante tumhe chandādivasena agatigamanaṁ gacchatha, agatigamanañca nāma na yuttaṁ, na ca rājadhammo, raññā nāma kāraṇagavesakena[1] tulāsadisena bhavituṁ vaṭṭati, idāni ca koleyyakā maraṇaṁ na labhanti, dubbalasunakhāva labhanti, evaṁ sante nāyaṁ sabbasunakhaghaccā, dubbalaghātikā nāmesāti. Evañca pana vatvā mahāsatto madhurassaraṁ nicchāretvā “mahārāja yaṁ tumhe karotha, nāyaṁ dhammo”ti rañño dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

22. “Ye kukkurā rājakulamhi vaddhā,
Koleyyakā vaṇṇabalūpapannā.
Te’me na vajjhā maya’masma vajjhā,
Nāyaṁ saghaccā dubbalaghātikā’yan”ti.

Tattha **ye kukkurā**ti ye sunakhā. Yathā hi dhāruṇhopi[2] passāvo “pūtimuttan”ti, tadahujātopi siṅgālo “jarasiṅgālo”ti, komalāpi galocilatā “pūtilatā”ti, suvaṇṇavaṇṇopi kāyo “pūtikāyo”ti vuccati, evamevaṁ vassasatikopi sunakho “kukkuro”ti vuccati. Tasmā mahallakā kāyabalūpapannāpi[3] te “kukkurā”tveva vuttā. **Vaddhā**ti vaḍḍhitā. **Koleyyakā**ti rājakule jātā sambhūtā saṁvaḍḍhā. **Vaṇṇabalūpapannā**ti sarīravaṇṇena ceva kāyabalena ca sampannā. **Te’me na vajjhā**ti te ime sassāmikā sārakkhā na vajjhā. **Maya’masma vajjhā**ti assāmikā anārakkhā mayaṁ vajjhā nāma jātā. **Nāyaṁ saghaccā**ti evaṁ sante ayaṁ avisesena saghaccā nāma na hoti.

1. Kāraṇākāraṇagavesakena (Syā) 2. Taruṇopi (Ka) 3. Kāyūpapannāpi (Sī, I, Ka)

မာရာပေမဟန္တိ။ ကော နေသံ အပရာဓော နရိန္ဒာတိ။ ရထဿ မေ ပရိဝါရစမ္မဉ္စ နဒ္ဓိဉ္စ ခါဒိံသူတိ။ ယေ ခါဒိံသု၊ တေ ဇာနာထာတိ။ န ဇာနာမာတိ။ “ဣမေ နာမ စမ္မခါဒကစောရာ”တိ တထတော အဇာနိတွာ ဒိဋ္ဌဒိဋ္ဌဋ္ဌာနေယေဝ မာရာပနံ န ယုတ္တံ ဒေဝါတိ။ ရထစမ္မဿ ကုက္ကုရေဟိ ခါဒိတတ္တာ “ဒိဋ္ဌဒိဋ္ဌေ သဗ္ဗေဝ မာရေထာ”တိ သုနခဝဓံ အာဏာပေသိန္တိ။ ကိံ ပန ဝေါ မနုဿာ သဗ္ဗေဝ ကုက္ကုရေ မာရေန္တိ၊ ဥဒါဟု မရဏံ အလဘန္တာပိ အတ္ထီတိ။ အတ္ထိ, အမှာကံ ဃရေ ကောလေယျကာ မရဏံ န လဘန္တီတိ။ မဟာရာဇ ဣဒါနေဝ တုမှေ “ရထစမ္မဿ ကုက္ကုရေဟိ ခါဒိတတ္တာ ‘ဒိဋ္ဌဒိဋ္ဌေ သဗ္ဗေဝ မာရေထာ’တိ သုနခဝဓံ အာဏာပေသိ”န္တိ အဝေါစုတ္ထ၊ ဣဒါနိ ပန “အမှာကံ ဃရေ ကောလေယျကာ မရဏံ န လဘန္တီ”တိ ဝဒေထ။ နနု ဧဝံ သန္တေ တုမှေ ဆန္ဒာဒိဝသေန အဂတိဂမနံ ဂစ္ဆထ၊ အဂတိဂမနဉ္စ နာမ န ယုတ္တံ၊ န စ ရာဇဓမ္မော၊ ရညာ နာမ ကာရဏဂဝေသကေန[၁] တုလာသဒိသေန ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ဣဒါနိ စ ကောလေယျကာ မရဏံ န လဘန္တိ၊ ဒုဗ္ဗလသုနခါဝ လဘန္တိ၊ ဧဝံ သန္တေ နာယံ သဗ္ဗသုနခဃစ္စာ၊ ဒုဗ္ဗလဃာတိကာ နာမေသာတိ။ ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ မဟာသတ္တော မဓုရဿရံ နိစ္ဆာရေတွာ “မဟာရာဇ ယံ တုမှေ ကရောထ၊ နာယံ ဓမ္မော”တိ ရညော ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၂။ “ယေ ကုက္ကုရာ ရာဇကုလမှိ ဝဒ္ဓါ၊
ကောလေယျကာ ဝဏ္ဏဗလူပပန္နာ။
တေ’မေ န ဝဇ္ဈာ မယ’မသ္မ ဝဇ္ဈာ၊
နာယံ သဃစ္စာ ဒုဗ္ဗလဃာတိကာ’ယ”န္တိ။

တတ္ထ **ယေ ကုက္ကုရာ**တိ ယေ သုနခါ။ ယထာ ဟိ ဓာရုဏှောပိ[၂] ပဿာဝေါ “ပူတိမုတ္တ”န္တိ, တဒဟုဇာတောပိ သိင်္ဂါလော “ဇရသိင်္ဂါလော”တိ, ကောမလာပိ ဂလောစိလတာ “ပူတိလတာ”တိ, သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏောပိ ကာယော “ပူတိကာယော”တိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝမေဝံ ဝဿသတိကောပိ သုနခေါ “ကုက္ကုရော”တိ ဝုစ္စတိ။ တသ္မာ မဟလ္လကာ ကာယဗလူပပန္နာပိ[၃] တေ “ကုက္ကုရာ”တွေဝ ဝုတ္တာ။ **ဝဒ္ဓါ**တိ ဝဍ္ဎိတာ။ **ကောလေယျကာ**တိ ရာဇကုလေ ဇာတာ သမ္ဘူတာ သံဝဍ္ဎာ။ **ဝဏ္ဏဗလူပပန္နာ**တိ သရီရဝဏ္ဏေန စေဝ ကာယဗလေန စ သမ္ပန္နာ။ **တေ’မေ န ဝဇ္ဈာ**တိ တေ ဣမေ သဿာမိကာ သာရက္ခာ န ဝဇ္ဈာ။ **မယ’မသ္မ ဝဇ္ဈာ**တိ အဿာမိကာ အနာရက္ခာ မယံ ဝဇ္ဈာ နာမ ဇာတာ။ **နာယံ သဃစ္စာ**တိ ဧဝံ သန္တေ အယံ အဝိသေသေန သဃစ္စာ နာမ န ဟောတိ။

၁-ကာရဏာကာရဏဂဝေသကေန (သျာ) ၂-တရုဏောပိ (က) ၃-ကာယူပပန္နာပိ (သီ၊ ဣ၊ က)

Dubbalaghātikā’yanti ayaṁ pana dubbalānaṁyeva ghātanato dubbalaghātikā nāma hoti. Rājūhi nāma corā niggaṇhitabbā, no acorā. Idha pana corānaṁ kiñci bhayaṁ natthi, acorā maraṇaṁ labhanti. Aho imasmiṁ loke ayuttaṁ vattati, aho adhammo vattatīti.

Rājā bodhisattassa vacanaṁ sutvā āha “jānāsi tvaṁ paṇḍita asukehi nāma rathacammaṁ khāditan”ti. Āma jānāmīti. Kehi khāditanti. Tumhākaṁ gehe vasanakehi koleyyakasunakhehīti. Kathaṁ tehi khāditabhāvo jānitabboti. Ahaṁ tehi khāditabhāvaṁ dassessāmīti. Dassehi paṇḍitāti. Tumhākaṁ ghare koleyyakasunakhe āharāpetvā thokaṁ takkañca dabbatiṇāni ca āharāpethāti. Rājā tathā akāsi. Atha naṁ mahāsatto “imāni tiṇāni takkena maddāpetvā ete sunakhe pāyethā”ti āha. Rājā tathā katvā pāyāpesi, pītā pītā sunakhā saddhiṁ cammehi vamiṁsu. Rājā “Sabbaññubuddhassa byākaraṇaṁ viyā”ti tuṭṭho bodhisattassa setacchattena pūjaṁ akāsi. Bodhisatto “dhammaṁ cara mahārāja, mātāpitūsu khattiyā”ti-ādīhi[1] tesakuṇajātake āgatāhi dasahi dhammacariyagāthāhi rañño dhammaṁ desetvā “mahārāja ito paṭṭhāya appamatto hotī”ti rājānaṁ pañcasu sīlesu patiṭṭhāpetvā setacchattaṁ raññova paṭi-adāsi.

Rājā mahāsattassa dhammakathaṁ sutvā sabbasattānaṁ abhayaṁ datvā bodhisattaṁ ādiṁ katvā sabbasunakhānaṁ attano bhojanasadisameva niccabhattaṁ paṭṭhapetvā bodhisattassa ovāde ṭhito yāvatāyukaṁ dānādīni puññāni katvā kālaṁ katvā devaloke uppajji. Kukkurovādo dasa vassasahassāni[2] pavatti. Bodhisattopi yāvatāyukaṁ ṭhatvā yathākammaṁ gato.

Satthā “na bhikkhave Tathāgato idāneva ñātakānaṁ atthaṁ carati, pubbepi cariyevā”ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā rājā Ānando ahosi, avasesā parisā Buddhaparisā, kukkurapaṇḍito pana ahameva ahosin”ti.

Kukkurajātakavaṇṇanā dutiyā.

1. Khu 6. 4 piṭṭhe. 2. Dvādasa vassasahassāni (Ka)

ဒုဗ္ဗလဃာတိကာ’ယန္တိ အယံ ပန ဒုဗ္ဗလာနံယေဝ ဃာတနတော ဒုဗ္ဗလဃာတိကာ နာမ ဟောတိ။ //ရာဇူဟိ နာမ စောရာ နိဂ္ဂဏှိတဗ္ဗာ၊ နော အစောရာ။ ဣဓ ပန စောရာနံ ကိဉ္စိ ဘယံ နတ္ထိ၊ အစောရာ မရဏံ လဘန္တိ။ အဟော ဣမသ္မိံ လောကေ အယုတ္တံ ဝတ္တတိ၊ အဟော အဓမ္မော ဝတ္တတီတိ။

ရာဇာ ဗောဓိသတ္တဿ ဝစနံ သုတွာ အာဟ “ဇာနာသိ တွံ ပဏ္ဍိတ အသုကေဟိ နာမ ရထစမ္မံ ခါဒိတ”န္တိ။ အာမ ဇာနာမီတိ။ ကေဟိ ခါဒိတန္တိ။ တုမှာကံ ဂေဟေ ဝသနကေဟိ ကောလေယျကသုနခေဟီတိ။ ကထံ တေဟိ ခါဒိတဘာဝေါ ဇာနိတဗ္ဗောတိ။ အဟံ တေဟိ ခါဒိတဘာဝံ ဒဿေဿာမီတိ။ ဒဿေဟိ ပဏ္ဍိတာတိ။ တုမှာကံ ဃရေ ကောလေယျကသုနခေ အာဟရာပေတွာ ထောကံ တက္ကဉ္စ ဒဗ္ဗတိဏာနိ စ အာဟရာပေထာတိ။ ရာဇာ တထာ အကာသိ။ အထ နံ မဟာသတ္တော “ဣမာနိ တိဏာနိ တက္ကေန မဒ္ဒါပေတွာ ဧတေ သုနခေ ပါယေထာ”တိ အာဟ။ ရာဇာ တထာ ကတွာ ပါယာပေသိ၊ ပီတာ ပီတာ သုနခါ သဒ္ဓိံ စမ္မေဟိ ဝမိံသု။ ရာဇာ “သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓဿ ဗျာကရဏံ ဝိယာ”တိ တုဋ္ဌော ဗောဓိသတ္တဿ သေတစ္ဆတ္တေန ပူဇံ အကာသိ။ ဗောဓိသတ္တော “ဓမ္မံ စရ မဟာရာဇ၊ မာတာပိတူသု ခတ္တိယာ”တိအာဒီဟိ[1] တေသကုဏဇာတကေ အာဂတာဟိ ဒသဟိ ဓမ္မစရိယဂါထာဟိ ရညော ဓမ္မံ ဒေသေတွာ “မဟာရာဇ ဣတော ပဋ္ဌာယ အပ္ပမတ္တော ဟောဟီ”တိ ရာဇာနံ ပဉ္စသု သီလေသု ပတိဋ္ဌာပေတွာ သေတစ္ဆတ္တံ ရညောဝ ပဋိအဒါသိ။

ရာဇာ မဟာသတ္တဿ ဓမ္မကထံ သုတွာ သဗ္ဗသတ္တာနံ အဘယံ ဒတွာ ဗောဓိသတ္တံ အာဒိံ ကတွာ သဗ္ဗသုနခါနံ အတ္တနော ဘောဇနသဒိသမေဝ နိစ္စဘတ္တံ ပဋ္ဌပေတွာ ဗောဓိသတ္တဿ ဩဝါဒေ ဌိတော ယာဝတာယုကံ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ကာလံ ကတွာ ဒေဝလောကေ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ကုက္ကုရောဝါဒေါ ဒသ ဝဿသဟဿာနိ[2] ပဝတ္တိ။ ဗောဓိသတ္တောပိ ယာဝတာယုကံ ဌတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ တထာဂတော ဣဒါနေဝ ဉာတကာနံ အတ္ထံ စရတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ စရိယေဝါ”တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ရာဇာ အာနန္ဒော အဟောသိ၊ အဝသေသာ ပရိသာ ဗုဒ္ဓပရိသာ၊ ကုက္ကုရပဏ္ဍိတော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ကုက္ကုရဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒုတိယာ။

၁-ခု ၆-၄-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဒွါဒသ ဝဿသဟဿာနိ (က)

3. Bhojājānīyajātakavaṇṇanā (23)

Api passena semānoti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ ossaṭṭhavīriyaṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi. Tasmiṁ hi samaye Satthā taṁ bhikkhuṁ āmantetvā “bhikkhu pubbe paṇḍitā anāyatanepi vīriyaṁ akaṁsu, pahāraṁ laddhāpi neva ossajiṁsū”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto bhojājānīyasindhavakule nibbatto sabbālaṅkārasampanno Bārāṇasirañño maṅgalasso ahosi. So satasahassagghanikāya suvaṇṇapātiyaṁyeva nānaggarasasampannaṁ tivassikagandhasālibhojanaṁ bhuñjati, cātujjātikagandhūpalittāyameva bhūmiyaṁ tiṭṭhati, taṁ ṭhānaṁ rattakambalasāṇiparikkhittaṁ upari suvaṇṇatārakakhacitacelavitānaṁ[1] samosaritagandhadāmamālādāmaṁ avijahitagandhatelapadīpaṁ hoti. Bārāṇasirajjaṁ pana apatthentā rājāno nāma natthi. Ekaṁ samayaṁ satta rājāno Bārāṇasiṁ parikkhipitvā “amhākaṁ rajjaṁ vā detu, yuddhaṁ vā”ti Bārāṇasirañño paṇṇaṁ pesesuṁ. Rājā amacce sannipātetvā taṁ pavattiṁ ācikkhitvā “idāni kiṁ karoma tātā”ti pucchi. Deva tumhehi tāva āditova yuddhāya na gantabbaṁ, asukaṁ nāma assārohaṁ pesetvā yuddhaṁ kāretha, tasmiṁ asakkonte pacchā jānissāmāti. Rājā taṁ pakkosāpetvā “sakkhissasi tāta sattahi rājūhi saddhiṁ yuddhaṁ kātun”ti āha. Deva sace bhojājānīyasindhavaṁ labhāmi, tiṭṭhantu satta rājāno, sakalajambudīpe rājūhipi saddhiṁ yujjhituṁ sakkhissāmīti. Tāta bhojājānīyasindhavo vā hotu añño vā, yaṁ icchasi, taṁ gahetvā yuddhaṁ karohīti.

So “sādhu devā”ti rājānaṁ vanditvā pāsādā oruyha bhojājānīyasindhavaṁ āharāpetvā suvammitaṁ katvā attanāpi sabbasannāhasannaddho khaggaṁ bandhitvā sindhavapiṭṭhivaragato nagarā nikkhamma vijjulatā viya caramāno paṭhamaṁ balakoṭṭhakaṁ bhinditvā ekaṁ rājānaṁ jīvaggāhameva gahetvā āgantvā nagare balassa niyyādetvā puna gantvā dutiyaṁ balakoṭṭhakaṁ bhinditvā tathā tatiyanti evaṁ pañca rājāno jīvaggāhaṁ gahetvā chaṭṭhaṁ

1. Suvaṇṇatārakavicittaṁ ceḷavitānaṁ (Ka)

၃-ဘောဇာဇာနီယဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၃)

အပိ ပဿေန သေမာနောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဩဿဋ္ဌဝီရိယံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တသ္မိံ ဟိ သမယေ သတ္ထာ တံ ဘိက္ခုံ အာမန္တေတွာ “ဘိက္ခု ပုဗ္ဗေ ပဏ္ဍိတာ အနာယတနေပိ ဝီရိယံ အကံသု၊ ပဟာရံ လဒ္ဓါပိ နေဝ ဩဿဇိံသူ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဘောဇာဇာနီယသိန္ဓဝကုလေ နိဗ္ဗတ္တော သဗ္ဗာလင်္ကာရသမ္ပန္နော ဗာရာဏသိရညော မင်္ဂလဿော အဟောသိ။ သော သတသဟဿဂ္ဃနိကာယ သုဝဏ္ဏပါတိယံယေဝ နာနဂ္ဂရသသမ္ပန္နံ တိဝဿိကဂန္ဓသာလိဘောဇနံ ဘုဉ္ဇတိ၊ စာတုဇ္ဇာတိကဂန္ဓူပလိတ္တာယမေဝ ဘူမိယံ တိဋ္ဌတိ၊ တံ ဌာနံ ရတ္တကမ္ဗလသာဏိပရိက္ခိတ္တံ ဥပရိ သုဝဏ္ဏတာရကခစိတစေလဝိတာနံ[1] သမောသရိတဂန္ဓဒါမမာလာဒါမံ အဝိဇဟိတဂန္ဓတေလပဒီပံ ဟောတိ။ ဗာရာဏသိရဇ္ဇံ ပန အပတ္ထေန္တာ ရာဇာနော နာမ နတ္ထိ။ ဧကံ သမယံ သတ္တ ရာဇာနော ဗာရာဏသိံ ပရိက္ခိပိတွာ “အမှာကံ ရဇ္ဇံ ဝါ ဒေတု, ယုဒ္ဓံ ဝါ”တိ ဗာရာဏသိရညော ပဏ္ဏံ ပေသေသုံ။ ရာဇာ အမစ္စေ သန္နိပါတေတွာ တံ ပဝတ္တိံ အာစိက္ခိတွာ “ဣဒါနိ ကိံ ကရောမ တာတာ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဒေဝ တုမှေဟိ တာဝ အာဒိတောဝ ယုဒ္ဓါယ န ဂန္တဗ္ဗံ၊ အသုကံ နာမ အဿာရောဟံ ပေသေတွာ ယုဒ္ဓံ ကာရေထ၊ တသ္မိံ အသက္ကောန္တေ ပစ္ဆာ ဇာနိဿာမာတိ။ ရာဇာ တံ ပက္ကောသာပေတွာ “သက္ခိဿသိ တာတ သတ္တဟိ ရာဇူဟိ သဒ္ဓိံ ယုဒ္ဓံ ကာတု”န္တိ အာဟ။ ဒေဝ သစေ ဘောဇာဇာနီယသိန္ဓဝံ လဘာမိ၊ တိဋ္ဌန္တု သတ္တ ရာဇာနော၊ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ရာဇူဟိပိ သဒ္ဓိံ ယုဇ္ဈိတုံ သက္ခိဿာမီတိ။ တာတ ဘောဇာဇာနီယသိန္ဓဝေါ ဝါ ဟောတု အညော ဝါ၊ ယံ ဣစ္ဆသိ၊ တံ ဂဟေတွာ ယုဒ္ဓံ ကရောဟီတိ။

သော “သာဓု ဒေဝါ”တိ ရာဇာနံ ဝန္ဒိတွာ ပါသာဒါ ဩရုယှ ဘောဇာဇာနီယသိန္ဓဝံ အာဟရာပေတွာ သုဝမ္မိတံ ကတွာ အတ္တနာပိ သဗ္ဗသန္နာဟသန္နဒ္ဓေါ ခဂ္ဂံ ဗန္ဓိတွာ သိန္ဓဝပိဋ္ဌိဝရဂတော နဂရာ နိက္ခမ္မ ဝိဇ္ဇုလတာ ဝိယ စရမာနော ပဌမံ ဗလကောဋ္ဌကံ ဘိန္ဒိတွာ ဧကံ ရာဇာနံ ဇီဝဂ္ဂါဟမေဝ ဂဟေတွာ အာဂန္တွာ နဂရေ ဗလဿ နိယျာဒေတွာ ပုန ဂန္တွာ ဒုတိယံ ဗလကောဋ္ဌကံ ဘိန္ဒိတွာ တထာ တတိယန္တိ ဧဝံ ပဉ္စ ရာဇာနော ဇီဝဂ္ဂါဟံ ဂဟေတွာ ဆဋ္ဌံ

၁-သုဝဏ္ဏတာရကဝိစိတ္တံ စေဠဝိတာနံ (က)

balakoṭṭhakaṁ bhinditvā chaṭṭhassa rañño gahitakāle bhojājānīyo pahāraṁ labhati, lohitaṁ paggharati, vedanā balavatiyo vattanti. Assāroho tassa pahaṭabhāvaṁ ñatvā bhojājānīyasindhavaṁ rājadvāre nipajjāpetvā sannāhaṁ sithilaṁ katvā aññaṁ assaṁ sannayhituṁ āraddho. Bodhisatto mahāphāsukapassena nipannova akkhīni ummīletvā assārohaṁ disvā “ayaṁ aññaṁ assaṁ sannayhati, ayañca asso sattamaṁ balakoṭṭhakaṁ bhinditvā sattamaṁ rājānaṁ gaṇhituṁ na sakkhissati, mayā katakammañca nassissati, appaṭisamo assārohopi nassissati, rājāpi parahatthaṁ gamissati, ṭhapetvā maṁ añño asso sattamaṁ balakoṭṭhakaṁ bhinditvā sattamaṁ rājānaṁ gahetuṁ samattho nāma natthī”ti nipannakova assārohaṁ pakkosāpetvā “samma assāroha sattamaṁ balakoṭṭhakaṁ bhinditvā sattamaṁ rājānaṁ gahetuṁ samattho ṭhapetvā maṁ añño asso nāma natthi, nāhaṁ mayā katakammaṁ nāsessāmi, mamaññeva uṭṭhāpetvā sannayhāhī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

23. “Api passena semāno, sallebhi sallalīkato.
Seyyova vaḷavā bhojjho[1], yuñja maññeva sārathī”ti.

Tattha **api passena semāno**ti ekena passena sayamānakopi. **Sallebhi sallalīkato**ti sallehi viddhopi samāno. **Seyyova vaḷavā bhojjho**ti **vaḷavā**ti sindhavakulesu ajāto khaluṅkasso. **Bhojjho**ti bhojājānīyasindhavo. Iti etasmā vaḷavā sallehi viddhopi bhojājānīyasindhavova seyyo varo uttamo. **Yuñja maññeva sārathī**ti yasmā evaṁ gatopi ahameva seyyo, tasmā mamaññeva yojehi, maṁ vammehīti vadati.

Assāroho bodhisattaṁ uṭṭhāpetvā vaṇaṁ bandhitvā susannaddhaṁ sannayhitvā tassa piṭṭhiyaṁ nisīditvā sattamaṁ balakoṭṭhakaṁ bhinditvā sattamaṁ rājānaṁ jīvaggāhaṁ gahetvā rājabalassa niyyādesi, bodhisattampi rājadvāraṁ ānayiṁsu. Rājā tassa dassanatthāya nikkhami. Mahāsatto rājānaṁ āha “mahārāja satta rājāno mā ghātayittha, sapathaṁ kāretvā vissajjetha, mayhañca assārohassa ca dātabbaṁ yasaṁ assārohasseva

1. Bhojjo (Sī), gojo (Ka)

ဗလကောဋ္ဌကံ ဘိန္ဒိတွာ ဆဋ္ဌဿ ရညော ဂဟိတကာလေ ဘောဇာဇာနီယော ပဟာရံ လဘတိ၊ လောဟိတံ ပဂ္ဃရတိ၊ ဝေဒနာ ဗလဝတိယော ဝတ္တန္တိ။ အဿာရောဟော တဿ ပဟဋဘာဝံ ဉတွာ ဘောဇာဇာနီယသိန္ဓဝံ ရာဇဒွါရေ နိပဇ္ဇာပေတွာ သန္နာဟံ သိထိလံ ကတွာ အညံ အဿံ သန္နယှိတုံ အာရဒ္ဓေါ။ ဗောဓိသတ္တော မဟာဖာသုကပဿေန နိပန္နောဝ အက္ခီနိ ဥမ္မီလေတွာ အဿာရောဟံ ဒိသွာ “အယံ အညံ အဿံ သန္နယှတိ၊ အယဉ္စ အဿော သတ္တမံ ဗလကောဋ္ဌကံ ဘိန္ဒိတွာ သတ္တမံ ရာဇာနံ ဂဏှိတုံ န သက္ခိဿတိ၊ မယာ ကတကမ္မဉ္စ နဿိဿတိ၊ အပ္ပဋိသမော အဿာရောဟောပိ နဿိဿတိ၊ ရာဇာပိ ပရဟတ္ထံ ဂမိဿတိ၊ ဌပေတွာ မံ အညော အဿော သတ္တမံ ဗလကောဋ္ဌကံ ဘိန္ဒိတွာ သတ္တမံ ရာဇာနံ ဂဟေတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထီ”တိ နိပန္နကောဝ အဿာရောဟံ ပက္ကောသာပေတွာ “သမ္မ အဿာရောဟ သတ္တမံ ဗလကောဋ္ဌကံ ဘိန္ဒိတွာ သတ္တမံ ရာဇာနံ ဂဟေတုံ သမတ္ထော ဌပေတွာ မံ အညော အဿော နာမ နတ္ထိ၊ နာဟံ မယာ ကတကမ္မံ နာသေဿာမိ၊ မမညေဝ ဥဋ္ဌာပေတွာ သန္နယှာဟီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၃။ “အပိ ပဿေန သေမာနော၊ သလ္လေဘိ သလ္လလီကတော။
သေယျောဝ ဝဠဝါ ဘောဇ္ဈော[1]၊ ယုဉ္ဇ မညေဝ သာရထီ”တိ။

တတ္ထ **အပိ ပဿေန သေမာနော**တိ ဧကေန ပဿေန သယမာနကောပိ။ **သလ္လေဘိ သလ္လလီကတော**တိ သလ္လေဟိ ဝိဒ္ဓေါပိ သမာနော။ **သေယျောဝ ဝဠဝါ ဘောဇ္ဈော**တိ **ဝဠဝါ**တိ သိန္ဓဝကုလေသု အဇာတော ခလုင်္ကဿော။ **ဘောဇ္ဈော**တိ ဘောဇာဇာနီယသိန္ဓဝေါ။ ဣတိ ဧတသ္မာ ဝဠဝါ သလ္လေဟိ ဝိဒ္ဓေါပိ ဘောဇာဇာနီယသိန္ဓဝေါဝ သေယျော ဝရော ဥတ္တမော။ **ယုဉ္ဇ မညေဝ သာရထီ**တိ ယသ္မာ ဧဝံ ဂတောပိ အဟမေဝ သေယျော၊ တသ္မာ မမညေဝ ယောဇေဟိ၊ မံ ဝမ္မေဟီတိ ဝဒတိ။

အဿာရောဟော ဗောဓိသတ္တံ ဥဋ္ဌာပေတွာ ဝဏံ ဗန္ဓိတွာ သုသန္နဒ္ဓံ သန္နယှိတွာ တဿ ပိဋ္ဌိယံ နိသီဒိတွာ သတ္တမံ ဗလကောဋ္ဌကံ ဘိန္ဒိတွာ သတ္တမံ ရာဇာနံ ဇီဝဂ္ဂါဟံ ဂဟေတွာ ရာဇဗလဿ နိယျာဒေသိ၊ ဗောဓိသတ္တမ္ပိ ရာဇဒွါရံ အာနယိံသု။ ရာဇာ တဿ ဒဿနတ္ထာယ နိက္ခမိ။ မဟာသတ္တော ရာဇာနံ အာဟ “မဟာရာဇ သတ္တ ရာဇာနော မာ ဃာတယိတ္ထ၊ သပထံ ကာရေတွာ ဝိဿဇ္ဇေထ၊ မယှဉ္စ အဿာရောဟဿ စ ဒါတဗ္ဗံ ယသံ အဿာရောဟဿေဝ

၁-ဘောဇ္ဈော (သီ)၊ ဂေါဇော (က)

detha, satta rājāno gahetvā dinnayodhaṁ nāma nāsetuṁ na vaṭṭati. Tumhepi dānaṁ detha, sīlaṁ rakkhatha, dhammena samena rajjaṁ kārethā"ti. Evaṁ bodhisattena rañño ovāde dinne bodhisattassa sannāhaṁ mocayiṁsu, so sannāhe muttamatteyeva[1] nirujjhi. Rājā tassa sarīrakiccaṁ kāretvā assārohassa mahantaṁ yasaṁ datvā satta rājāno puna attano adubbhāya sapathaṁ kāretvā sakasakaṭṭhānāni pesetvā dhammena samena rajjaṁ kāretvā jīvitapariyosāne yathākammaṁ gato.

Satthā "evaṁ bhikkhu pubbe paṇḍitā anāyatanepi vīriyaṁ akaṁsu, evarūpaṁ pahāraṁ laddhāpi na ossajiṁsu, tvaṁ pana evarūpe niyyānikasāsane pabbajitvā kasmā vīriyaṁ ossajasī"ti vatvā cattāri saccāni pakāsesi, saccapariyosāne ossaṭṭhavīriyo bhikkhu arahattaphale patiṭṭhāsi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi "tadā rājā Ānando ahosi, assāroho Sāriputto, bhojājānīyasindhavo pana ahameva ahosin"ti.

Bhojājānīyajātakavaṇṇanā tatiyā.

---

4. Ājaññajātakavaṇṇanā (24)

Yadā yadāti idampi Satthā Jetavane viharanto ossaṭṭhavīriyameva bhikkhuṁ ārabbha kathesi. Taṁ pana bhikkhuṁ Satthā āmantetvā "bhikkhu pubbe paṇḍitā anāyatanepi laddhappahārāpi hutvā vīriyaṁ akaṁsū"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente purimanayeneva satta rājāno nagaraṁ parivārayiṁsu. Atheko rathikayodho dve bhātikasindhave rathe yojetvā nagarā nikkhamma cha balakoṭṭhake bhinditvā cha rājāno aggahesi. Tasmiṁ khaṇe jeṭṭhaka-asso pahāraṁ labhi. Rathiko rathaṁ pesento[2] rājadvāraṁ āgantvā jeṭṭhabhātikaṁ rathā mocetvā sannāhaṁ sithilaṁ katvā ekeneva passena

1. Muñcante muñcanteyeva (Sī), muñcanteyeva (Ka)
2. Rathaṁ yojetvā pājento (Sī)

ဒေထ၊ သတ္တ ရာဇာနော ဂဟေတွာ ဒိန္နယောဓံ နာမ နာသေတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ တုမှေပိ ဒါနံ ဒေထ၊ သီလံ ရက္ခထ၊ ဓမ္မေန သမေန ရဇ္ဇံ ကာရေထာ”တိ။ ဧဝံ ဗောဓိသတ္တေန ရညော ဩဝါဒေ ဒိန္နေ ဗောဓိသတ္တဿ သန္နာဟံ မောစယိံသု၊ သော သန္နာဟေ မုတ္တမတ္တေယေဝ[1] နိရုဇ္ဈိ။ ရာဇာ တဿ သရီရကိစ္စံ ကာရေတွာ အဿာရောဟဿ မဟန္တံ ယသံ ဒတွာ သတ္တ ရာဇာနော ပုန အတ္တနော အဒုဗ္ဘာယ သပထံ ကာရေတွာ သကသကဋ္ဌာနာနိ ပေသေတွာ ဓမ္မေန သမေန ရဇ္ဇံ ကာရေတွာ ဇီဝိတပရိယောသာနေ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ “ဧဝံ ဘိက္ခု ပုဗ္ဗေ ပဏ္ဍိတာ အနာယတနေပိ ဝီရိယံ အကံသု၊ ဧဝရူပံ ပဟာရံ လဒ္ဓါပိ န ဩဿဇိံသု၊ တွံ ပန ဧဝရူပေ နိယျာနိကသာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ကသ္မာ ဝီရိယံ ဩဿဇသီ”တိ ဝတွာ စတ္တာရိ သစ္စာနိ ပကာသေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဩဿဋ္ဌဝီရိယော ဘိက္ခု အရဟတ္တဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ရာဇာ အာနန္ဒော အဟောသိ၊ အဿာရောဟော သာရိပုတ္တော၊ ဘောဇာဇာနီယသိန္ဓဝေါ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဘောဇာဇာနီယဇာတကဝဏ္ဏနာ တတိယာ။

၄-အာဇညဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၄)

ယဒါ ယဒါတိ ဣဒမ္ပိ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဩဿဋ္ဌဝီရိယမေဝ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တံ ပန ဘိက္ခုံ သတ္ထာ အာမန္တေတွာ “ဘိက္ခု ပုဗ္ဗေ ပဏ္ဍိတာ အနာယတနေပိ လဒ္ဓပ္ပဟာရာပိ ဟုတွာ ဝီရိယံ အကံသူ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ပုရိမနယေနေဝ သတ္တ ရာဇာနော နဂရံ ပရိဝါရယိံသု။ အထေကော ရထိကယောဓော ဒွေ ဘာတိကသိန္ဓဝေ ရထေ ယောဇေတွာ နဂရာ နိက္ခမ္မ ဆ ဗလကောဋ္ဌကေ ဘိန္ဒိတွာ ဆ ရာဇာနော အဂ္ဂဟေသိ။ တသ္မိံ ခဏေ ဇေဋ္ဌကအဿော ပဟာရံ လဘိ။ ရထိကော ရထံ ပေသေန္တော[2] ရာဇဒွါရံ အာဂန္တွာ ဇေဋ္ဌ-ဘာတိကံ ရထာ မောစေတွာ သန္နာဟံ သိထိလံ ကတွာ ဧကေနေဝ ပဿေန

၁-မုဉ္စန္တေ မုဉ္စန္တေယေဝ (သီ)၊ မုဉ္စန္တေယေဝ (က)
၂-ရထံ ယောဇေတွာ ပါဇေန္တော (သီ)

nipajjāpetvā aññaṁ assaṁ sannayhituṁ āraddho, bodhisatto taṁ disvā purimanayeneva cintetvā rathikaṁ pakkosāpetvā nipannakova imaṁ gāthamāha—

24. “Yadā yadā yattha yadā, yattha yattha yadā yadā.
Ājañño kurute vegaṁ, hāyanti tattha vāḷavā”ti.

Tattha **yadā yadā**ti pubbaṇhādīsu yasmiṁ yasmiṁ kāle. **Yatthā**ti yasmiṁ ṭhāne magge vā saṅgāmasīse vā. **Yadā**ti yasmiṁ khaṇe. **Yattha yatthā**ti sattannaṁ balakoṭṭhakānaṁ vasena bahūsu yuddhamaṇḍalesu. **Yadā yadā**ti yasmiṁ yasmiṁ kāle pahāraṁ laddhakāle vā aladdhakāle vā. **Ājañño kurute vegan**ti sārathissa cittarucitaṁ kāraṇaṁ ājānanasabhāvo ājañño varasindhavo vegaṁ karoti vāyamati vīriyaṁ ārabhati. **Hāyanti tattha vāḷavā**ti tasmiṁ vege kariyamāne itare vaḷavasaṅkhātā khaḷuṅkassā hāyanti parihāyanti, tasmā imasmiṁ rathe maṁyeva yojehīti āha.

Sārathi bodhisattaṁ uṭṭhāpetvā rathe yojetvā sattamaṁ balakoṭṭhakaṁ bhinditvā sattamaṁ rājānaṁ ādāya rathaṁ pesento[1] rājadvāraṁ āgantvā sindhavaṁ mocesi, bodhisatto ekena passena nipanno purimanayeneva rañño ovādaṁ datvā nirujjhi. Rājā tassa sarīrakiccaṁ kāretvā sārathissa sammānaṁ katvā dhammena rajjaṁ kāretvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsesi, saccapariyosāne so bhikkhu arahatte patiṭṭhāsi. Satthā jātakaṁ samodhānesi “tadā rājā Ānandatthero ahosi, asso Sammāsambuddho”ti.

Ājaññajātakavaṇṇanā catutthā.

1. Pājento (Sī, Syā)

နိပဇ္ဇာပေတွာ အညံ အဿံ သန္နယှိတုံ အာရဒ္ဓေါ၊ ဗောဓိသတ္တော တံ ဒိသွာ ပုရိမနယေနေဝ စိန္တေတွာ ရထိကံ ပက္ကောသာပေတွာ နိပန္နကောဝ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၄။ “ယဒါ ယဒါ ယတ္ထ ယဒါ၊ ယတ္ထ ယတ္ထ ယဒါ ယဒါ။
အာဇညော ကုရုတေ ဝေဂံ၊ ဟာယန္တိ တတ္ထ ဝါဠဝါ”တိ။

တတ္ထ **ယဒါ ယဒါ**တိ ပုဗ္ဗဏှာဒီသု ယသ္မိံ ယသ္မိံ ကာလေ။ **ယတ္ထာ**တိ ယသ္မိံ ဌာနေ မဂ္ဂေ ဝါ သင်္ဂါမသီသေ ဝါ။ **ယဒါ**တိ ယသ္မိံ ခဏေ။ **ယတ္ထ ယတ္ထာ**တိ သတ္တန္နံ ဗလကောဋ္ဌကာနံ ဝသေန ဗဟူသု ယုဒ္ဓမဏ္ဍလေသု။ **ယဒါ ယဒါ**တိ ယသ္မိံ ယသ္မိံ ကာလေ ပဟာရံ လဒ္ဓကာလေ ဝါ အလဒ္ဓကာလေ ဝါ။ **အာဇညော ကုရုတေ ဝေဂ**န္တိ သာရထိဿ စိတ္တရုစိတံ ကာရဏံ အာဇာနနသဘာဝေါ အာဇညော ဝရသိန္ဓဝေါ ဝေဂံ ကရောတိ ဝါယမတိ ဝီရိယံ အာရဘတိ။ **ဟာယန္တိ တတ္ထ ဝါဠဝါ**တိ တသ္မိံ ဝေဂေ ကရိယမာနေ ဣတရေ ဝဠဝသင်္ခါတာ ခဠုင်္ကဿာ ဟာယန္တိ ပရိဟာယန္တိ၊ တသ္မာ ဣမသ္မိံ ရထေ မံယေဝ ယောဇေဟီတိ အာဟ။

သာရထိ ဗောဓိသတ္တံ ဥဋ္ဌာပေတွာ ရထေ ယောဇေတွာ သတ္တမံ ဗလကောဋ္ဌကံ ဘိန္ဒိတွာ သတ္တမံ ရာဇာနံ အာဒါယ ရထံ ပေသေန္တော[၁] ရာဇဒွါရံ အာဂန္တွာ သိန္ဓဝံ မောစေသိ၊ ဗောဓိသတ္တော ဧကေန ပဿေန နိပန္နော ပုရိမနယေနေဝ ရညော ဩဝါဒံ ဒတွာ နိရုဇ္ဈိ။ ရာဇာ တဿ သရီရကိစ္စံ ကာရေတွာ သာရထိဿ သမ္မာနံ ကတွာ ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ သော ဘိက္ခု အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာသိ။ သတ္ထာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ရာဇာ အာနန္ဒတ္ထေရော အဟောသိ၊ အဿော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ”တိ။

အာဇညဇာတကဝဏ္ဏနာ စတုတ္ထာ။

၁-ပါဇေန္တော (သီ၊ သျာ)

5. Titthajātakavaṇṇanā (25)

Aññamaññehi titthehīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Dhammasenāpatissa saddhivihārikaṁ ekaṁ suvaṇṇakārapubbakaṁ[1] bhikkhuṁ ārabbha kathesi. Āsayānusayañāṇaṁ hi Buddhānaṁyeva hoti, na aññesaṁ. Tasmā Dhammasenāpati attano āsayānusayañāṇassa natthitāya saddhivihārikassa āsayānusayaṁ ajānanto asubhakammaṭṭhānameva kathesi, tassa taṁ na sappāyamahosi. Kasmā? So kira paṭipāṭiyā pañca jātisatāni suvaṇṇakārageheyeva paṭisandhiṁ gaṇhi, athassa dīgharattaṁ parisuddhasuvaṇṇadassanavasena paricitattā asubhaṁ na sappāyamahosi. So tattha nimittamattampi uppādetuṁ asakkonto cattāro māse khepesi.

Dhammasenāpati attano saddhivihārikassa arahattaṁ dātuṁ asakkonto “addhā ayaṁ Buddhaveneyyo bhavissati, Tathāgatassa santikaṁ nessāmī”ti cintetvā pātova taṁ ādāya Satthu santikaṁ agamāsi. Satthā “kiṁ nu kho Sāriputta ekaṁ bhikkhuṁ ādāya āgatosī”ti pucchi. Ahaṁ bhante imassa kammaṭṭhānaṁ adāsiṁ, ayaṁ pana catūhi māsehi nimittamattampi na uppādesi, svāhaṁ “Buddhaveneyyo eso bhavissatī”ti cintetvā tumhākaṁ santikaṁ ādāya āgatoti. Sāriputta kataraṁ pana te kammaṭṭhānaṁ saddhivihārikassa dinnanti. Asubhakammaṭṭhānaṁ Bhagavāti. Sāriputta natthi tava santāne āsayānusayañāṇaṁ, gaccha tvaṁ, sāyanhasamaye āgantvā tava saddhivihārikaṁ ādāya gaccheyyāsīti. Evaṁ satthā theraṁ uyyojetvā tassa bhikkhussa manāpaṁ cīvarañca nivāsanañca dāpetvā taṁ ādāya gāmaṁ piṇḍāya pavisitvā paṇītaṁ khādanīyabhojanīyaṁ dāpetvā mahābhikkhusaṁghaparivāro puna vihāraṁ āgantvā gandhakuṭiyaṁ divasabhāgaṁ khepetvā sāyanhasamaye taṁ bhikkhuṁ gahetvā vihāracārikaṁ caramāno ambavane ekaṁ pokkharaṇiṁ māpetvā tattha mahantaṁ paduminigacchaṁ, tatrāpi ca mahantaṁ ekaṁ padumapupphaṁ māpetvā “bhikkhu imaṁ pupphaṁ olokento nisīdā”ti nisīdāpetvā gandhakuṭiṁ pāvisi.

So bhikkhu taṁ pupphaṁ oloketi. Bhagavā taṁ pupphaṁ jaraṁ pāpesi, taṁ tassa passantasseva jaraṁ patvā vivaṇṇaṁ ahosi. Athassa pariyantato

1. Suvaṇṇakāraputtaṁ (Sī), suvaṇṇakāraputtakaṁ (Ka)

၅-တိတ္ထဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၅)

အညမညေဟိ တိတ္ထေဟီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဓမ္မသေနာပတိဿ သဒ္ဓိဝိဟာရိကံ ဧကံ သုဝဏ္ဏကာရပုဗ္ဗကံ[၁] ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ အာသယာနုသယဉာဏံ ဟိ ဗုဒ္ဓါနံယေဝ ဟောတိ၊ န အညေသံ။ တသ္မာ ဓမ္မသေနာပတိ အတ္တနော အာသယာနုသယဉာဏဿ နတ္ထိတာယ သဒ္ဓိဝိဟာရိကဿ အာသယာနုသယံ အဇာနန္တော အသုဘကမ္မဋ္ဌာနမေဝ ကထေသိ၊ တဿ တံ န သပ္ပါယမဟောသိ။ ကသ္မာ? သော ကိရ ပဋိပါဋိယာ ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ သုဝဏ္ဏကာရဂေဟေယေဝ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ၊ အထဿ ဒီဃရတ္တံ ပရိသုဒ္ဓသုဝဏ္ဏဒဿနဝသေန ပရိစိတတ္တာ အသုဘံ န သပ္ပါယမဟောသိ။ သော တတ္ထ နိမိတ္တမတ္တမ္ပိ ဥပ္ပါဒေတုံ အသက္ကောန္တော စတ္တာရော မာသေ ခေပေသိ။

ဓမ္မသေနာပတိ အတ္တနော သဒ္ဓိဝိဟာရိကဿ အရဟတ္တံ ဒါတုံ အသက္ကောန္တော “အဒ္ဓါ အယံ ဗုဒ္ဓဝေနေယျော ဘဝိဿတိ၊ တထာဂတဿ သန္တိကံ နေဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ ပါတောဝ တံ အာဒါယ သတ္ထု သန္တိကံ အဂမာသိ။ သတ္ထာ “ကိံ နု ခေါ သာရိပုတ္တ ဧကံ ဘိက္ခုံ အာဒါယ အာဂတောသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ အဟံ ဘန္တေ ဣမဿ ကမ္မဋ္ဌာနံ အဒါသိံ၊ အယံ ပန စတူဟိ မာသေဟိ နိမိတ္တမတ္တမ္ပိ န ဥပ္ပါဒေသိ၊ သွာဟံ “ဗုဒ္ဓဝေနေယျော ဧသော ဘဝိဿတီ”တိ စိန္တေတွာ တုမှာကံ သန္တိကံ အာဒါယ အာဂတောတိ။ သာရိပုတ္တ ကတရံ ပန တေ ကမ္မဋ္ဌာနံ သဒ္ဓိဝိဟာရိကဿ ဒိန္နန္တိ။ အသုဘကမ္မဋ္ဌာနံ ဘဂဝါတိ။ သာရိပုတ္တ နတ္ထိ တဝ သန္တာနေ အာသယာနုသယဉာဏံ၊ ဂစ္ဆ တွံ, သာယနှသမယေ အာဂန္တွာ တဝ သဒ္ဓိဝိဟာရိကံ အာဒါယ ဂစ္ဆေယျာသီတိ။ ဧဝံ သတ္ထာ ထေရံ ဥယျောဇေတွာ တဿ ဘိက္ခုဿ မနာပံ စီဝရဉ္စ နိဝါသနဉ္စ ဒါပေတွာ တံ အာဒါယ ဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသိတွာ ပဏီတံ ခါဒနီယဘောဇနီယံ ဒါပေတွာ မဟာဘိက္ခုသံဃပရိဝါရော ပုန ဝိဟာရံ အာဂန္တွာ ဂန္ဓကုဋိယံ ဒိဝသဘာဂံ ခေပေတွာ သာယနှသမယေ တံ ဘိက္ခုံ ဂဟေတွာ ဝိဟာရစာရိကံ စရမာနော အမ္ဗဝနေ ဧကံ ပေါက္ခရဏိံ မာပေတွာ တတ္ထ မဟန္တံ ပဒုမိနိဂစ္ဆံ, တတြာပိ စ မဟန္တံ ဧကံ ပဒုမပုပ္ဖံ မာပေတွာ “ဘိက္ခု ဣမံ ပုပ္ဖံ ဩလောကေန္တော နိသီဒါ”တိ နိသီဒါပေတွာ ဂန္ဓကုဋိံ ပါဝိသိ။

သော ဘိက္ခု တံ ပုပ္ဖံ ပုနပ္ပုနံ ဩလောကေတိ။ ဘဂဝါ တံ ပုပ္ဖံ ဇရံ ပါပေသိ၊ တံ တဿ ပဿန္တဿေဝ ဇရံ ပတွာ ဝိဝဏ္ဏံ အဟောသိ။ အထဿ ပရိယန္တတော

၁-သုဝဏ္ဏကာရပုတ္တံ (သီ)၊ သုဝဏ္ဏကာရပုတ္တကံ (က)

paṭṭhāya pattāni patantāni muhuttena sabbāni patiṁsu. Tato kiñjakkhaṁ pati, kaṇṇikāva avasissi. So bhikkhu taṁ passanto cintesi “idaṁ padumapupphaṁ idāneva abhirūpaṁ ahosi dassanīyaṁ, athassa vaṇṇo pariṇato, pattāni ca kiñjakkhañca patitaṁ, kaṇṇikāmattameva avasiṭṭhaṁ, evarūpassa nāma padumassa jarā pattā, mayhaṁ sarīrassa kiṁ na pāpuṇissati, sabbe saṅkhārā aniccā”ti vipassanaṁ paṭṭhapesi. Satthā “tassa cittaṁ vipassanaṁ āruḷhan”ti ñatvā gandhakuṭiyaṁ nisinnova obhāsaṁ pharitvā imaṁ gāthamāha—

“Ucchinda sinehamattano, kumudaṁ sāradikaṁva pāṇinā.
Santimaggameva brūhaya, nibbānaṁ Sugatena desitan”ti[1].

So bhikkhu gāthāpariyosāne arahattaṁ patvā “mutto vatamhi sabbabhavehī”ti cintetvā—

“So vutthavāso paripuṇṇamānaso,
Khīṇāsavo antimadehadhārī.
Visuddhasīlo susamāhitindriyo,
Cando yathā Rāhumukhā pamutto.

Samotataṁ[2] mohamahandhakāraṁ,
Vinodayiṁ sabbamalaṁ asesaṁ.
Ālokapajjotakaro[3] pabhaṅkaro,
Sahassaraṁsī viya bhāṇumā nabhe”ti—

ādīhi gāthāhi udānaṁ udānesi. Udānetvā ca pana gantvā Bhagavantaṁ vandi, theropi āgantvā Satthāraṁ vanditvā attano saddhivihārikaṁ gahetvā agamāsi. Ayaṁ pavatti bhikkhūnaṁ antare pākaṭā jātā. Bhikkhū dhammasabhāyaṁ Dasabalassa guṇe vaṇṇayamānā nisīdiṁsu “āvuso Sāriputtatthero āsayānusayañāṇassa abhāvena attano saddhivihārikassa āsayaṁ na jānāti, Satthā pana ñatvā ekadivaseneva tassa saha paṭisambhidāhi arahattaṁ adāsi, aho Buddhā nāma mahānubhāvā”ti.

1. Khu 1. 54 piṭṭhe Dhammapade. 2. Samokataṁ (Syā), sammāhataṁ (Ka)
3. Ālokamujjotakaro (Sī, Syā)

ပဋ္ဌာယ ပတ္တာနိ ပတန္တာနိ မုဟုတ္တေန သဗ္ဗာနိ ပတိံသု။ တတော ကိဉ္ဇက္ခံ ပတိ၊ ကဏ္ဏိကာဝ အဝသိဿိ။ သော ဘိက္ခု တံ ပဿန္တော စိန္တေသိ “ဣဒံ ပဒုမပုပ္ဖံ ဣဒါနေဝ အဘိရူပံ အဟောသိ ဒဿနီယံ၊ အထဿ ဝဏ္ဏော ပရိဏတော၊ ပတ္တာနိ စ ကိဉ္ဇက္ခဉ္စ ပတိတံ၊ ကဏ္ဏိကာမတ္တမေဝ အဝသိဋ္ဌံ၊ ဧဝရူပဿ နာမ ပဒုမဿ ဇရာ ပတ္တာ၊ မယှံ သရီရဿ ကိံ န ပါပုဏိဿတိ၊ သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ အနိစ္စာ”တိ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေသိ။ သတ္ထာ “တဿ စိတ္တံ ဝိပဿနံ အာရုဠှ”န္တိ ဉတွာ ဂန္ဓကုဋိယံ နိသိန္နောဝ ဩဘာသံ ဖရိတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

“ဥစ္ဆိန္ဒ သိနေဟမတ္တနော၊ ကုမုဒံ သာရဒိကံဝ ပါဏိနာ။
သန္တိမဂ္ဂမေဝ ဗြူဟယ၊ နိဗ္ဗာနံ သုဂတေန ဒေသိတ”န္တိ[၁]။

သော ဘိက္ခု ဂါထာပရိယောသာနေ အရဟတ္တံ ပတွာ “မုတ္တော ဝတမှိ သဗ္ဗဘဝေဟီ”တိ စိန္တေတွာ—

“သော ဝုတ္ထဝါသော ပရိပုဏ္ဏမာနသော၊
ခီဏာသဝေါ အန္တိမဒေဟဓာရီ။
ဝိသုဒ္ဓသီလော သုသမာဟိတိန္ဒြိယော၊
စန္ဒော ယထာ ရာဟုမုခါ ပမုတ္တော။

သမောတတံ[၂] မောဟမဟန္ဓကာရံ၊
ဝိနောဒယိံ သဗ္ဗမလံ အသေသံ။
အာလောကပဇ္ဇောတကရော[၃] ပဘင်္ကရော၊
သဟဿရံသီ ဝိယ ဘာဏုမာ နဘေ”တိ—

အာဒီဟိ ဂါထာဟိ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။ ဥဒါနေတွာ စ ပန ဂန္တွာ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိ၊ ထေရောပိ အာဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ အတ္တနော သဒ္ဓိဝိဟာရိကံ ဂဟေတွာ အဂမာသိ။ အယံ ပဝတ္တိ ဘိက္ခူနံ အန္တရေ ပါကဋာ ဇာတာ။ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ဒသဗလဿ ဂုဏေ ဝဏ္ဏယမာနာ နိသီဒိံသု “အာဝုသော သာရိပုတ္တတ္ထေရော အာသယာနုသယဉာဏဿ အဘာဝေန အတ္တနော သဒ္ဓိဝိဟာရိကဿ အာသယံ န ဇာနာတိ၊ သတ္ထာ ပန ဉတွာ ဧကဒိဝသေနေဝ တဿ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ အဒါသိ၊ အဟော ဗုဒ္ဓါ နာမ မဟာနုဘာဝါ”တိ။

၁-ခု ၁-၅၄-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။ ၂-သမောကတံ (သျာ)၊ သမ္မာဟတံ (က)
၃-အာလောကမုဇ္ဇောတကရော (သီ၊ သျာ)

Satthā āgantvā paññattāsane nisīditvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchi. Na Bhagavā aññāya kathāya, tumhākaññeva pana Dhammasenāpatino saddhivihārikassa āsayānusayañāṇakathāyāti. Satthā “na bhikkhave etaṁ acchariyaṁ, svāhaṁ etarahi Buddho hutvā tassa āsayaṁ jānāmi, pubbepāhaṁ tassa āsayaṁ jānāmiyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatto rajjaṁ kāresi. Tadā bodhisatto taṁ rājānaṁ atthe ca dhamme ca anusāsati, tadā rañño maṅgala-assanhānatitthe aññataraṁ vaḷavaṁ khaḷuṅkassaṁ nhāpesuṁ. Maṅgalasso vaḷavena nhānatitthaṁ otāriyamāno jigucchitvā otarituṁ na icchi. Assagopako gantvā rañño ārocesi “deva maṅgalasso titthaṁ otarituṁ na icchatī”ti. Rājā bodhisattaṁ pesesi “gaccha paṇḍita, jānāhi kena kāraṇena asso titthaṁ otāriyamāno na otaratī”ti. Bodhisatto “sādhu devā”ti nadītīraṁ gantvā assaṁ oloketvā nirogabhāvamassa ñatvā “kena nu kho kāraṇena ayaṁ imaṁ titthaṁ na otaratī”ti upadhārento “paṭhamataraṁ ettha añño nhāpito bhavissati, tenesa jigucchamāno titthaṁ na otarati maññe”ti cintetvā assagopake pucchi “ambho imasmiṁ titthe kaṁ paṭhamaṁ nhāpayitthā”ti. Aññataraṁ vaḷavassaṁ sāmīti.

Bodhisatto “esa attano sindhavatāya[1] jigucchanto ettha nhāyituṁ na icchati, imaṁ aññatitthe nhāpetuṁ vaṭṭatī”ti tassa āsayaṁ ñatvā “bho assagopaka sappimadhuphāṇitādibhisaṅkhatapāyāsampi tāva punappunaṁ bhuñjantassa titti hoti, ayaṁ asso bahū vāre idha titthe nhāto, aññampi tāva naṁ titthaṁ otāretvā nhāpetha ca pāyetha cā”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

25. “Aññamaññehi titthehi, assaṁ pāyehi sārathi.
Accāsanassa puriso, pāyāsassapi tappatī”ti.

Tattha **aññamaññehī**ti aññehi aññehi. **Pāyehī**ti desanāsīsametaṁ, nhāpehi ca pāyehi cāti attho. **Accāsanassā**ti karaṇatthe

1. Siṅgāratāya (Sī, Syā, I)

သတ္ထာ အာဂန္တွာ ပညတ္တာသနေ နိသီဒိတွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိ။ န ဘဂဝါ အညာယ ကထာယ၊ တုမှာကညေဝ ပန ဓမ္မသေနာပတိနော သဒ္ဓိဝိဟာရိကဿ အာသယာနုသယဉာဏကထာယာတိ။ သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ ဧတံ အစ္ဆရိယံ၊ သွာဟံ ဧတရဟိ ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ တဿ အာသယံ ဇာနာမိ၊ ပုဗ္ဗေပါဟံ တဿ အာသယံ ဇာနာမိယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တော ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော တံ ရာဇာနံ အတ္ထေ စ ဓမ္မေ စ အနုသာသတိ၊ တဒါ ရညော မင်္ဂလအဿနှာနတိတ္ထေ အညတရံ ဝဠဝံ ခဠုင်္ကဿံ နှာပေသုံ။ မင်္ဂလဿော ဝဠဝေန နှာနတိတ္ထံ ဩတာရိယမာနော ဇိဂုစ္ဆိတွာ ဩတရိတုံ န ဣစ္ဆိ။ အဿဂေါပကော ဂန္တွာ ရညော အာရောစေသိ “ဒေဝ မင်္ဂလဿော တိတ္ထံ ဩတရိတုံ န ဣစ္ဆတီ”တိ။ ရာဇာ ဗောဓိသတ္တံ ပေသေသိ “ဂစ္ဆ ပဏ္ဍိတ, ဇာနာဟိ ကေန ကာရဏေန အဿော တိတ္ထံ ဩတာရိယမာနော န ဩတရတီ”တိ။ ဗောဓိသတ္တော “သာဓု ဒေဝါ”တိ နဒီတီရံ ဂန္တွာ အဿံ ဩလောကေတွာ နိရောဂဘာဝမဿ ဉတွာ “ကေန နု ခေါ ကာရဏေန အယံ ဣမံ တိတ္ထံ န ဩတရတီ”တိ ဥပဓာရေန္တော “ပဌမတရံ ဧတ္ထ အညော နှာပိတော ဘဝိဿတိ၊ တေနေသ ဇိဂုစ္ဆမာနော တိတ္ထံ န ဩတရတိ မညေ”တိ စိန္တေတွာ အဿဂေါပကေ ပုစ္ဆိ “အမ္ဘော ဣမသ္မိံ တိတ္ထေ ကံ ပဌမံ နှာပယိတ္ထာ”တိ။ အညတရံ ဝဠဝဿံ သာမီတိ။

ဗောဓိသတ္တော “ဧသ အတ္တနော သိန္ဓဝတာယ[၁] ဇိဂုစ္ဆန္တော ဧတ္ထ နှာယိတုံ န ဣစ္ဆတိ၊ ဣမံ အညတိတ္ထေ နှာပေတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ တဿ အာသယံ ဉတွာ “ဘော အဿဂေါပက သပ္ပိမဓုဖာဏိတာဒိဘိသင်္ခတပါယာသမ္ပိ တာဝ ပုနပ္ပုနံ ဘုဉ္ဇန္တဿ တိတ္တိ ဟောတိ၊ အယံ အဿော ဗဟူ ဝါရေ ဣဓ တိတ္ထေ နှာတော၊ အညမ္ပိ တာဝ နံ တိတ္ထံ ဩတာရေတွာ နှာပေထ စ ပါယေထ စာ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၅။ “အညမညေဟိ တိတ္ထေဟိ၊ အဿံ ပါယေဟိ သာရထိ။
အစ္စာသနဿ ပုရိသော၊ ပါယာသဿပိ တပ္ပတီ”တိ။

တတ္ထ **အညမညေဟီ**တိ အညေဟိ အညေဟိ။ **ပါယေဟီ**တိ ဒေသနာသီသမေတံ၊ နှာပေဟိ စ ပါယေဟိ စာတိ အတ္ထော။ **အစ္စာသနဿာ**တိ ကရဏတ္ထေ

၁-သိင်္ဂါရတာယ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

sāmivacanaṁ, ati-asanena atibhuttenāti attho. **Pāyāsassapi tappatī**ti sappi-ādīhi abhisaṅkhatena madhurapāyāsena tappati titto hoti, dhāto suhito na puna bhuñjitukāmataṁ āpajjati. Tasmā ayampi asso imasmiṁ titthe nibaddhaṁ nhānena pariyattiṁ āpanno bhavissati, aññattha naṁ nhāpethāti.

Te tassa vacanaṁ sutvā assaṁ aññatitthaṁ otāretvā pāyiṁsu ceva nhāpayiṁsu ca. Bodhisatto assassa pānīyaṁ pivitvā nhānakāle rañño santikaṁ agamāsi. Rājā “kiṁ tāta asso nhāto ca pīto cā”ti pucchi. Āma devāti. Paṭhamaṁ kiṁ kāraṇā na icchatīti. “Iminā nāma kāraṇenā”ti sabbaṁ ācikkhi. Rājā “evarūpassa tiracchānassāpi nāma āsayaṁ jānāti, aho paṇḍito”ti bodhisattassa mahantaṁ yasaṁ datvā jīvitapariyosāne yathākammaṁ gato. Bodhisattopi yathākammameva gato.

Satthā “na bhikkhave ahaṁ etassa idāneva āsayaṁ jānāmi, pubbepi jānāmiyevā”ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā maṅgala-asso ayaṁ bhikkhu ahosi, rājā Ānando, paṇḍitāmacco pana ahameva ahosin”ti.

Titthajātakavaṇṇanā pañcamā.

6. Mahiḷāmukhajātakavaṇṇanā (26)

Purāṇacorāna vaco nisammāti idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Devadattaṁ ārabbha kathesi. Devadatto Ajātasattukumāraṁ pasādetvā lābhasakkāraṁ nipphādesi. Ajātasattukumāro Devadattassa gayāsīse vihāraṁ kāretvā nānaggarasehi tivassikagandhasālibhojanassa divase divase pañca thālipākasatāni abhihari. Lābhasakkāraṁ nissāya Devadattassa parivāro mahanto jāto, Devadatto parivārena saddhiṁ vihāreyeva hoti. Tena samayena Rājagahavāsikā dve sahāyā. Tesu eko Satthu santike pabbajito, eko Devadattassa. Te aññamaññaṁ tasmiṁ tasmiṁ ṭhānepi passanti, vihāraṁ gantvāpi passantiyeva.

သာမိဝစနံ၊ အတိအသနေန အတိဘုတ္တေနာတိ အတ္ထော။ **ပါယာသဿပိ တပ္ပတီ**တိ သပ္ပိအာဒီဟိ အဘိသင်္ခတေန မဓုရပါယာသေန တပ္ပတိ တိတ္တော ဟောတိ၊ ဓာတော သုဟိတော န ပုန ဘုဉ္ဇိတုကာမတံ အာပဇ္ဇတိ။ တသ္မာ အယမ္ပိ အဿော ဣမသ္မိံ တိတ္ထေ နိဗဒ္ဓံ နှာနေန ပရိယတ္တိံ အာပန္နော ဘဝိဿတိ၊ အညတ္ထ နံ နှာပေထာတိ။

တေ တဿ ဝစနံ သုတွာ အဿံ အညတိတ္ထံ ဩတာရေတွာ ပါယိံသု စေဝ နှာပယိံသု စ။ ဗောဓိသတ္တော အဿဿ ပါနီယံ ပိဝိတွာ နှာနကာလေ ရညော သန္တိကံ အဂမာသိ။ ရာဇာ “ကိံ တာတ အဿော နှာတော စ ပီတော စာ”တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ ဒေဝါတိ။ ပဌမံ ကိံ ကာရဏာ န ဣစ္ဆတီတိ။ “ဣမိနာ နာမ ကာရဏေနာ”တိ သဗ္ဗံ အာစိက္ခိ။ ရာဇာ “ဧဝရူပဿ တိရစ္ဆာနဿာပိ နာမ အာသယံ ဇာနာတိ၊ အဟော ပဏ္ဍိတော”တိ ဗောဓိသတ္တဿ မဟန္တံ ယသံ ဒတွာ ဇီဝိတပရိယောသာနေ ယထာကမ္မံ ဂတော။ ဗောဓိသတ္တောပိ ယထာကမ္မမေဝ ဂတော။

သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ အဟံ ဧတဿ ဣဒါနေဝ အာသယံ ဇာနာမိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ဇာနာမိယေဝါ”တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ မင်္ဂလအဿော အယံ ဘိက္ခု အဟောသိ၊ ရာဇာ အာနန္ဒော၊ ပဏ္ဍိတာမစ္စော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

တိတ္ထဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဉ္စမာ။

၆-မဟိဠာမုခဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၆)

ပုရာဏစောရာန ဝစော နိသမ္မာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဒေဝဒတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဒေဝဒတ္တော အဇာတသတ္တုကုမာရံ ပသာဒေတွာ လာဘသက္ကာရံ နိပ္ဖာဒေသိ။ အဇာတသတ္တုကုမာရော ဒေဝဒတ္တဿ ဂယာသီသေ ဝိဟာရံ ကာရေတွာ နာနဂ္ဂရသေဟိ တိဝဿိကဂန္ဓသာလိဘောဇနဿ ဒိဝသေ ဒိဝသေ ပဉ္စ ထာလိပါကသတာနိ အဘိဟရိ။ လာဘသက္ကာရံ နိဿာယ ဒေဝဒတ္တဿ ပရိဝါရော မဟန္တော ဇာတော၊ ဒေဝဒတ္တော ပရိဝါရေန သဒ္ဓိံ ဝိဟာရေယေဝ ဟောတိ။ တေန သမယေန ရာဇဂဟဝါသိကာ ဒွေ သဟာယာ။ တေသု ဧကော သတ္ထု သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတော၊ ဧကော ဒေဝဒတ္တဿ။ တေ အညမညံ တသ္မိံ တသ္မိံ ဌာနေပိ ပဿန္တိ၊ ဝိဟာရံ ဂန္တွာပိ ပဿန္တိယေဝ။

Athekadivasaṁ Devadattassa nissitako itaraṁ āha “āvuso kiṁ tvaṁ devasikaṁ sedehi muccamānehi piṇḍāya carasi, Devadatto gayāsīsavihāre nisīditvāva nānaggarasehi subhojanaṁ bhuñjati, evarūpo upāyo natthi, kiṁ tvaṁ dukkhaṁ anubhosi, kiṁ te pātova gayāsīsaṁ āgantvā sa-uttaribhaṅgaṁ yāguṁ pivitvā aṭṭhārasavidhaṁ khajjakaṁ khāditvā nānaggarasehi subhojanaṁ bhuñjituṁ na vaṭṭatī”ti. So punappunaṁ vuccamāno gantukāmo hutvā tato paṭṭhāya gayāsīsaṁ gantvā bhuñjitvā kālasseva Veḷuvanaṁ āgacchati. So sabbakālaṁ paṭicchādetuṁ nāsakkhi, “Gayāsīsaṁ gantvā Devadattassa paṭṭhapitaṁ bhattaṁ bhuñjatī”ti na cirasseva pākaṭo jāto. Atha naṁ sahāyā pucchiṁsu “saccaṁ kira tvaṁ āvuso Devadattassa paṭṭhapitaṁ bhattaṁ bhuñjasī”ti. Ko evamāhāti. Asuko ca asuko cāti. Saccaṁ ahaṁ āvuso gayāsīsaṁ gantvā bhuñjāmi, na pana me Devadatto bhattaṁ deti, aññe manussā dentīti. “Āvuso Devadatto Buddhānaṁ paṭikaṇṭako dussīlo ajātasattuṁ pasādetvā adhammena attano lābhasakkāraṁ uppādesi, tvaṁ evarūpe niyyānike Buddhasāsane pabbajitvā Devadattassa adhammena uppannaṁ bhojanaṁ bhuñjasi, ehi taṁ Satthu santikaṁ nessāmā”ti taṁ bhikkhuṁ ādāya dhammasabhaṁ āgamiṁsu.

Satthā disvāva “kiṁ bhikkhave etaṁ bhikkhuṁ anicchantaññeva ādāya āgatatthā”ti. Āma bhante, ayaṁ bhikkhu tumhākaṁ santike pabbajitvā Devadattassa adhammena uppannaṁ bhojanaṁ bhuñjatīti. Saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu Devadattassa adhammena uppannaṁ bhojanaṁ bhuñjasīti. Na bhante Devadatto mayhaṁ deti, aññe manussā denti, tamahaṁ bhuñjāmīti. Satthā “mā bhikkhu ettha parihāraṁ kari, Devadatto anācāro dussīlo, kathaṁ hi nāma tvaṁ idha pabbajitvā mama sāsanaṁ bhajantoyeva Devadattassa bhattaṁ bhuñjasi, niccakālampi bhajanasīlakova tvaṁ diṭṭhadiṭṭheyeva[1] bhajasī”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto tassa amacco ahosi. Tadā rañño Mahiḷāmukho nāma maṅgalahatthī ahosi sīlavā ācārasampanno, na kañci viheṭheti. Athekadivasaṁ tassa sālāya samīpe rattibhāgasamanantare corā āgantvā tassa

---

1. Diṭṭhe diṭṭheyeva (I)

အထေကဒိဝသံ ဒေဝဒတ္တဿ နိဿိတကော ဣတရံ အာဟ “အာဝုသော ကိံ တွံ ဒေဝသိကံ သေဒေဟိ မုစ္စမာနေဟိ ပိဏ္ဍာယ စရသိ၊ ဒေဝဒတ္တော ဂယာသီသဝိဟာရေ နိသီဒိတွာဝ နာနဂ္ဂရသေဟိ သုဘောဇနံ ဘုဉ္ဇတိ၊ ဧဝရူပေါ ဥပါယော နတ္ထိ၊ ကိံ တွံ ဒုက္ခံ အနုဘောသိ၊ ကိံ တေ ပါတောဝ ဂယာသီသံ အာဂန္တွာ သဥတ္တရိဘင်္ဂံ ယာဂုံ ပိဝိတွာ အဋ္ဌာရသဝိဓံ ခဇ္ဇကံ ခါဒိတွာ နာနဂ္ဂရသေဟိ သုဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိတုံ န ဝဋ္ဋတီ”တိ။ သော ပုနပ္ပုနံ ဝုစ္စမာနော ဂန္တုကာမော ဟုတွာ တတော ပဋ္ဌာယ ဂယာသီသံ ဂန္တွာ ဘုဉ္ဇိတွာ ကာလဿေဝ ဝေဠုဝနံ အာဂစ္ဆတိ။ သော သဗ္ဗကာလံ ပဋိစ္ဆာဒေတုံ နာသက္ခိ၊ “ဂယာသီသံ ဂန္တွာ ဒေဝဒတ္တဿ ပဋ္ဌပိတံ ဘတ္တံ ဘုဉ္ဇတီ”တိ န စိရဿေဝ ပါကဋော ဇာတော။ အထ နံ သဟာယာ ပုစ္ဆိံသု “သစ္စံ ကိရ တွံ အာဝုသော ဒေဝဒတ္တဿ ပဋ္ဌပိတံ ဘတ္တံ ဘုဉ္ဇသီ”တိ။ ကော ဧဝမာဟာတိ။ အသုကော စ အသုကော စာတိ။ သစ္စံ အဟံ အာဝုသော ဂယာသီသံ ဂန္တွာ ဘုဉ္ဇာမိ၊ န ပန မေ ဒေဝဒတ္တော ဘတ္တံ ဒေတိ၊ အညေ မနုဿာ ဒေန္တီတိ။ “အာဝုသော ဒေဝဒတ္တော ဗုဒ္ဓါနံ ပဋိကဏ္ဋကော ဒုဿီလော အဇာတသတ္တုံ ပသာဒေတွာ အဓမ္မေန အတ္တနော လာဘသက္ကာရံ ဥပ္ပါဒေသိ၊ တွံ ဧဝရူပေ နိယျာနိကေ ဗုဒ္ဓသာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဒေဝဒတ္တဿ အဓမ္မေန ဥပ္ပန္နံ ဘောဇနံ ဘုဉ္ဇသိ၊ ဧဟိ တံ သတ္ထု သန္တိကံ နေဿာမာ”တိ တံ ဘိက္ခုံ အာဒါယ ဓမ္မသဘံ အာဂမိံသု။

သတ္ထာ ဒိသွာဝ “ကိံ ဘိက္ခဝေ ဧတံ ဘိက္ခုံ အနိစ္ဆန္တညေဝ အာဒါယ အာဂတတ္ထာ”တိ။ အာမ ဘန္တေ, အယံ ဘိက္ခု တုမှာကံ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဒေဝဒတ္တဿ အဓမ္မေန ဥပ္ပန္နံ ဘောဇနံ ဘုဉ္ဇတီတိ။ သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ဒေဝဒတ္တဿ အဓမ္မေန ဥပ္ပန္နံ ဘောဇနံ ဘုဉ္ဇသီတိ။ န ဘန္တေ ဒေဝဒတ္တော မယှံ ဒေတိ၊ အညေ မနုဿာ ဒေန္တိ၊ တမဟံ ဘုဉ္ဇာမီတိ။ သတ္ထာ “မာ ဘိက္ခု ဧတ္ထ ပရိဟာရံ ကရိ၊ ဒေဝဒတ္တော အနာစာရော ဒုဿီလော၊ ကထံ ဟိ နာမ တွံ ဣဓ ပဗ္ဗဇိတွာ မမ သာသနံ ဘဇန္တောယေဝ ဒေဝဒတ္တဿ ဘတ္တံ ဘုဉ္ဇသိ၊ နိစ္စကာလမ္ပိ ဘဇနသီလကောဝ တွံ ဒိဋ္ဌဒိဋ္ဌေယေဝ[1] ဘဇသီ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော တဿ အမစ္စော အဟောသိ။ တဒါ ရညော မဟိဠာမုခေါ နာမ မင်္ဂလဟတ္ထီ အဟောသိ သီလဝါ အာစာရသမ္ပန္နော၊ န ကဉ္စိ ဝိဟေဌေတိ။ အထေကဒိဝသံ တဿ သာလာယ သမီပေ ရတ္တိဘာဂသမနန္တရေ စောရာ အာဂန္တွာ တဿ

၁-ဒိဋ္ဌေ ဒိဋ္ဌေယေဝ (ဣ)

avidūre nisinnā coramantaṁ mantayiṁsu “evaṁ ummaṅgo[1] bhinditabbo, evaṁ sandhicchedakammaṁ kattabbaṁ, ummaṅgañca sandhicchedañca maggasadisaṁ titthasadisaṁ nijjaṭaṁ niggumbaṁ katvā bhaṇḍaṁ harituṁ vaṭṭati, harantena māretvāva haritabbaṁ, evaṁ uṭṭhātuṁ samattho nāma na bhavissati, corena ca nāma sīlācārayuttena na bhavitabbaṁ, kakkhaḷena pharusena sāhasikena bhavitabban”ti. Evaṁ mantetvā aññamaññaṁ uggaṇhāpetvā agamaṁsu. Eteneva upāyena punadivasepi punadivasepīti bahū divase tattha āgantvā mantayiṁsu. So tesaṁ vacanaṁ sutvā “te maṁ sikkhāpentī”ti saññāya “idāni mayā kakkhaḷena pharusena sāhasikena bhavitabban”ti tathārūpova ahosi. Pātova āgataṁ hatthigopakaṁ soṇḍāya gahetvā bhūmiyaṁ pothetvā māresi. Aparampi tathā aparampi tathāti āgatāgataṁ māretiyeva.

“Mahiḷāmukho ummattako jāto diṭṭhadiṭṭhe māretī”ti rañño ārocayiṁsu. Rājā bodhisattaṁ pahiṇi “gaccha paṇḍita, jānāhi kena kāraṇena so duṭṭho jāto”ti. Bodhisatto gantvā tassa sarīre arogabhāvaṁ ñatvā “kena nu kho kāraṇena esa duṭṭho jāto”ti upadhārento “addhā avidūre kesañci vacanaṁ sutvā ‘maṁ ete sikkhāpentī’ti saññāya duṭṭho jāto”ti sanniṭṭhānaṁ katvā hatthigopake pucchi “atthi nu kho hatthisālāya samīpe rattibhāge kehici kiñci kathitapubban”ti. Āma sāmi, corā āgantvā kathayiṁsūti. Bodhisatto gantvā rañño ārocesi “deva añño hatthissa sarīre vikāro natthi, corānaṁ kathaṁ sutvā duṭṭho jāto”ti. Idāni kiṁ kātuṁ vaṭṭatīti. Sīlavante samaṇabrāhmaṇe hatthisālāyaṁ nisīdāpetvā sīlācārakathaṁ kathāpetuṁ vaṭṭatīti. Evaṁ kārehi tātāti.

Bodhisatto gantvā sīlavante samaṇabrāhmaṇe hatthisālāyaṁ nisīdāpetvā “sīlakathaṁ kathetha bhante”ti āha. Te hatthissa avidūre nisinnā “na koci parāmasitabbo na māretabbo, sīlācārasampannena khantimettānuddayayuttena bhavituṁ vaṭṭatī”ti sīlakathaṁ kathayiṁsu. So taṁ sutvā “maṁ ime sikkhāpenti, ito dāni paṭṭhāya sīlavantena bhavitabban”ti sīlavā ahosi. Rājā bodhisattaṁ pucchi “kiṁ tāta sīlavā

1. Ummaggo (Sī, I)

အဝိဒူရေ နိသိန္နာ စောရမန္တံ မန္တယိံသု “ဧဝံ ဥမ္မင်္ဂေါ[၁] ဘိန္ဒိတဗ္ဗော၊ ဧဝံ သန္ဓိစ္ဆေဒကမ္မံ ကတ္တဗ္ဗံ၊ ဥမ္မင်္ဂဉ္စ သန္ဓိစ္ဆေဒဉ္စ မဂ္ဂသဒိသံ တိတ္ထသဒိသံ နိဇ္ဇဋံ နိဂ္ဂုမ္ဗံ ကတွာ ဘဏ္ဍံ ဟရိတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ဟရန္တေန မာရေတွာဝ ဟရိတဗ္ဗံ၊ ဧဝံ ဥဋ္ဌာတုံ သမတ္ထော နာမ န ဘဝိဿတိ၊ စောရေန စ နာမ သီလာစာရယုတ္တေန န ဘဝိတဗ္ဗံ၊ ကက္ခဠေန ဖရုသေန သာဟသိကေန ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ။ ဧဝံ မန္တေတွာ အညမညံ ဥဂ္ဂဏှာပေတွာ အဂမံသု။ ဧတေနေဝ ဥပါယေန ပုနဒိဝသေပိ ပုနဒိဝသေပီတိ ဗဟူ ဒိဝသေ တတ္ထ အာဂန္တွာ မန္တယိံသု။ သော တေသံ ဝစနံ သုတွာ “တေ မံ သိက္ခာပေန္တီ”တိ သညာယ “ဣဒါနိ မယာ ကက္ခဠေန ဖရုသေန သာဟသိကေန ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ တထာရူပေါဝ အဟောသိ။ ပါတောဝ အာဂတံ ဟတ္ထိဂေါပကံ သောဏ္ဍာယ ဂဟေတွာ ဘူမိယံ ပေါထေတွာ မာရေသိ။ အပရမ္ပိ တထာ အပရမ္ပိ တထာတိ အာဂတာဂတံ မာရေတိယေဝ။

“မဟိဠာမုခေါ ဥမ္မတ္တကော ဇာတော ဒိဋ္ဌဒိဋ္ဌေ မာရေတီ”တိ ရညော အာရောစယိံသု။ ရာဇာ ဗောဓိသတ္တံ ပဟိဏိ “ဂစ္ဆ ပဏ္ဍိတ, ဇာနာဟိ ကေန ကာရဏေန သော ဒုဋ္ဌော ဇာတော”တိ။ ဗောဓိသတ္တော ဂန္တွာ တဿ သရီရေ အရောဂဘာဝံ ဉတွာ “ကေန နု ခေါ ကာရဏေန ဧသ ဒုဋ္ဌော ဇာတော”တိ ဥပဓာရေန္တော “အဒ္ဓါ အဝိဒူရေ ကေသဉ္စိ ဝစနံ သုတွာ ‘မံ ဧတေ သိက္ခာပေန္တီ’တိ သညာယ ဒုဋ္ဌော ဇာတော”တိ သန္နိဋ္ဌာနံ ကတွာ ဟတ္ထိဂေါပကေ ပုစ္ဆိ “အတ္ထိ နု ခေါ ဟတ္ထိသာလာယ သမီပေ ရတ္တိဘာဂေ ကေဟိစိ ကိဉ္စိ ကထိတပုဗ္ဗ”န္တိ။ အာမ သာမိ, စောရာ အာဂန္တွာ ကထယိံသူတိ။ ဗောဓိသတ္တော ဂန္တွာ ရညော အာရောစေသိ “ဒေဝ အညော ဟတ္ထိဿ သရီရေ ဝိကာရော နတ္ထိ၊ စောရာနံ ကထံ သုတွာ ဒုဋ္ဌော ဇာတော”တိ။ ဣဒါနိ ကိံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ သီလဝန္တေ သမဏဗြာဟ္မဏေ ဟတ္ထိသာလာယံ နိသီဒါပေတွာ သီလာစာရကထံ ကထာပေတုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ ဧဝံ ကာရေဟိ တာတာတိ။

ဗောဓိသတ္တော ဂန္တွာ သီလဝန္တေ သမဏဗြာဟ္မဏေ ဟတ္ထိသာလာယံ နိသီဒါပေတွာ “သီလကထံ ကထေထ ဘန္တေ”တိ အာဟ။ တေ ဟတ္ထိဿ အဝိဒူရေ နိသိန္နာ “န ကောစိ ပရာမသိတဗ္ဗော န မာရေတဗ္ဗော၊ သီလာစာရသမ္ပန္နေန ခန္တိမေတ္တာနုဒ္ဒယယုတ္တေန ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ သီလကထံ ကထယိံသု။ သော တံ သုတွာ “မံ ဣမေ သိက္ခာပေန္တိ၊ ဣတော ဒါနိ ပဋ္ဌာယ သီလဝန္တေန ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ သီလဝါ အဟောသိ။ ရာဇာ ဗောဓိသတ္တံ ပုစ္ဆိ “ကိံ တာတ သီလဝါ

၁-ဥမ္မဂ္ဂေါ (သီ၊ ဣ)

jāto”ti. Bodhisatto “āma devā”ti “evarūpo duṭṭhahatthī paṇḍite nissāya porāṇakadhammeyeva patiṭṭhito”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

26. “Purāṇacorāna vaco nisamma,
Mahiḷāmukho[1] pothayamanvacārī[2].
Susaññatānaṁ hi vaco nisamma,
Gajuttamo sabbaguṇesu aṭṭhā”ti.

Tattha **purāṇacorānan**ti porāṇacorānaṁ. **Nisammā**ti sutvā, paṭhamaṁ corānaṁ vacanaṁ sutvāti attho. **Mahiḷāmukho**ti hatthinimukhena sadisamukho. Yathā[3] mahiḷā purato olokiyamānā sobhati, na pacchato, tathā sopi purato olokiyamāno sobhati. Tasmā “Mahiḷāmukho”tissa nāmaṁ akaṁsu. **Pothayamanvacārī**ti pothayanto mārento anucārī[4]. Ayameva vā pāṭho. **Susaññatānan**ti suṭṭhu saññatānaṁ sīlavantānaṁ. **Gajuttamo**ti uttamagajo maṅgalahatthī. **Sabbaguṇesu aṭṭhā**ti sabbesu porāṇaguṇesu patiṭṭhito. Rājā “tiracchānagatassāpi āsayaṁ jānātī”ti bodhisattassa mahantaṁ yasaṁ adāsi. So yāvatāyukaṁ ṭhatvā saddhiṁ bodhisattena yathākammaṁ gato.

Satthā “pubbepi tvaṁ bhikkhu diṭṭhadiṭṭheyeva bhaji, corānaṁ vacanaṁ sutvā core bhaji, dhammikānaṁ vacanaṁ sutvā dhammike bhajī”ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā Mahiḷāmukho vipakkhasevakabhikkhu ahosi, rājā Ānando, amacco pana ahameva ahosin”ti.

Mahiḷāmukhajātakavaṇṇanā chaṭṭhā.

1. Mahilāmukho (Sī, I)
2. Pothayamānucārī (Sī, Syā, I)
3. Yathā vā (Sī), athavā yathā (Syā)
4. Anvacārī (Sī, Syā, I)

ဇာတော”တိ။ ဗောဓိသတ္တော “အာမ ဒေဝါ”တိ “ဧဝရူပေါ ဒုဋ္ဌဟတ္ထီ ပဏ္ဍိတေ နိဿာယ ပေါရာဏကဓမ္မေယေဝ ပတိဋ္ဌိတော”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၆။ “ပုရာဏစောရာန ဝစော နိသမ္မ၊
မဟိဠာမုခေါ[1] ပေါထယမန္ဝစာရီ[2]။
သုသညတာနံ ဟိ ဝစော နိသမ္မ၊
ဂဇုတ္တမော သဗ္ဗဂုဏေသု အဋ္ဌာ”တိ။

တတ္ထ **ပုရာဏစောရာန**န္တိ ပေါရာဏစောရာနံ။ **နိသမ္မာ**တိ သုတွာ၊ ပဌမံ စောရာနံ ဝစနံ သုတွာတိ အတ္ထော။ **မဟိဠာမုခေါ**တိ ဟတ္ထိနိမုခေန သဒိသမုခေါ။ ယထာ[3] မဟိဠာ ပုရတော ဩလောကိယမာနာ သောဘတိ၊ န ပစ္ဆတော၊ တထာ သောပိ ပုရတော ဩလောကိယမာနော သောဘတိ။ တသ္မာ “မဟိဠာမုခေါ”တိဿ နာမံ အကံသု။ **ပေါထယမန္ဝစာရီ**တိ ပေါထယန္တော မာရေန္တော အနုစာရီ[4]။ အယမေဝ ဝါ ပါဌော။ **သုသညတာန**န္တိ သုဋ္ဌု သညတာနံ သီလဝန္တာနံ။ **ဂဇုတ္တမော**တိ ဥတ္တမဂဇော မင်္ဂလဟတ္ထီ။ **သဗ္ဗဂုဏေသု အဋ္ဌာ**တိ သဗ္ဗေသု ပေါရာဏဂုဏေသု ပတိဋ္ဌိတော။ ရာဇာ “တိရစ္ဆာနဂတဿာပိ အာသယံ ဇာနာတီ”တိ ဗောဓိသတ္တဿ မဟန္တံ ယသံ အဒါသိ။ သော ယာဝတာယုကံ ဌတွာ သဒ္ဓိံ ဗောဓိသတ္တေန ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ “ပုဗ္ဗေပိ တွံ ဘိက္ခု ဒိဋ္ဌဒိဋ္ဌေယေဝ ဘဇိ၊ စောရာနံ ဝစနံ သုတွာ စောရေ ဘဇိ၊ ဓမ္မိကာနံ ဝစနံ သုတွာ ဓမ္မိကေ ဘဇီ”တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ မဟိဠာမုခေါ ဝိပက္ခသေဝကဘိက္ခု အဟောသိ၊ ရာဇာ အာနန္ဒော၊ အမစ္စော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

မဟိဠာမုခဇာတကဝဏ္ဏနာ ဆဋ္ဌာ။

၁-မဟိလာမုခေါ (သီ၊ ဣ)
၂-ပေါထယမာနုစာရီ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)
၃-ယထာ ဝါ (သီ)၊ အထဝါ ယထာ (သျာ)
၄-အနွစာရီ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

7. Abhiṇhajātakavaṇṇanā (27)

Nālaṁ kabaḷhaṁ padātaveti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ upāsakañca mahallakattherañca ārabbha kathesi. Sāvatthiyaṁ kira dve sahāyakā. Tesu eko pabbajitvā devasikaṁ itarassa gharaṁ gacchati. So tassa bhikkhaṁ datvā sayampi bhuñjitvā teneva saddhiṁ vihāraṁ gantvā yāva sūriyatthaṅgamanā ālāpasallāpena nisīditvā nagaraṁ pavisati, itaropi naṁ yāva nagaradvārā anugantvā nivattati. So tesaṁ vissāso bhikkhūnaṁ antare pākaṭo jāto. Athekadivasaṁ bhikkhū tesaṁ vissāsakathaṁ kathentā dhammasabhāyaṁ nisīdiṁsu. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchi, te “imāya nāma bhante”ti kathayiṁsu. Satthā “na bhikkhave idāneva ime vissāsikā, pubbepi vissāsikāyeva ahesun”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto tassa amacco ahosi. Tadā eko kukkuro maṅgalahatthisālaṁ gantvā maṅgalahatthissa bhuñjanaṭṭhāne patitāni bhattasitthāni khādati. So teneva bhojanena saṁvaddhamāno maṅgalahatthissa vissāsiko jāto hatthisseva santike bhuñjati, ubhopi vinā vattituṁ na sakkonti. So hatthī naṁ soṇḍāya gahetvā aparāparaṁ karonto kīḷati, ukkhipitvā kumbhe patiṭṭhāpeti. Athekadivasaṁ eko gāmikamanusso hatthigopakassa mūlaṁ datvā taṁ kukkuraṁ ādāya attano gāmaṁ agamāsi. Tato paṭṭhāya so hatthī kukkuraṁ apassanto neva khādati na pivati na nhāyati. Tamatthaṁ rañño ārocesuṁ. Rājā bodhisattaṁ pahiṇi “gaccha paṇḍita, jānāhi kiṁ kāraṇā hatthī evaṁ karotī”ti.

Bodhisatto hatthisālaṁ gantvā hatthissa dummanabhāvaṁ ñatvā “imassa sarīre rogo na paññāyati, kenaci panassa saddhiṁ mittasanthavena bhavitabbaṁ, taṁ apassanto esa maññe sokābhibhūto”ti hatthigopake pucchi “atthi nu kho imassa kenaci saddhiṁ vissāso”ti. Āma atthi sāmi ekena sunakhena saddhiṁ balavā mettīti. Kahaṁ so etarahīti. Ekena manussena nītoti. Jānātha panassa nivāsanaṭṭhānanti. Na jānāma sāmīti. Bodhisatto rañño santikaṁ gantvā “natthi deva hatthissa koci

၇-အဘိဏှဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၇)

နာလံ ကဗဠံ ပဒါတဝေတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဥပါသကဉ္စ မဟလ္လကတ္ထေရဉ္စ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သာဝတ္ထိယံ ကိရ ဒွေ သဟာယကာ။ တေသု ဧကော ပဗ္ဗဇိတွာ ဒေဝသိကံ ဣတရဿ ဃရံ ဂစ္ဆတိ။ သော တဿ ဘိက္ခံ ဒတွာ သယမ္ပိ ဘုဉ္ဇိတွာ တေနေဝ သဒ္ဓိံ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ယာဝ သူရိယတ္ထင်္ဂမနာ အာလာပသလ္လာပေန နိသီဒိတွာ နဂရံ ပဝိသတိ၊ ဣတရောပိ နံ ယာဝ နဂရဒွါရာ အနုဂန္တွာ နိဝတ္တတိ။ သော တေသံ ဝိဿာသော ဘိက္ခူနံ အန္တရေ ပါကဋော ဇာတော။ အထေကဒိဝသံ ဘိက္ခူ တေသံ ဝိဿာသကထံ ကထေန္တာ ဓမ္မသဘာယံ နိသီဒိံသု။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိ၊ တေ “ဣမာယ နာမ ဘန္တေ”တိ ကထယိံသု။ သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ ဣမေ ဝိဿာသိကာ၊ ပုဗ္ဗေပိ ဝိဿာသိကာယေဝ အဟေသု”န္တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော တဿ အမစ္စော အဟောသိ။ တဒါ ဧကော ကုက္ကုရော မင်္ဂလဟတ္ထိသာလံ ဂန္တွာ မင်္ဂလဟတ္ထိဿ ဘုဉ္ဇနဋ္ဌာနေ ပတိတာနိ ဘတ္တသိတ္ထာနိ ခါဒတိ။ သော တေနေဝ ဘောဇနေန သံဝဍ္ဎမာနော မင်္ဂလဟတ္ထိဿ ဝိဿာသိကော ဇာတော ဟတ္ထိဿေဝ သန္တိကေ ဘုဉ္ဇတိ၊ ဥဘောပိ ဝိနာ ဝတ္တိတုံ န သက္ကောန္တိ။ သော ဟတ္ထီ နံ သောဏ္ဍာယ ဂဟေတွာ အပရာပရံ ကရောန္တော ကီဠတိ၊ ဥက္ခိပိတွာ ကုမ္ဘေ ပတိဋ္ဌာပေတိ။ အထေကဒိဝသံ ဧကော ဂါမိကမနုဿော ဟတ္ထိဂောပကဿ မူလံ ဒတွာ တံ ကုက္ကုရံ အာဒါယ အတ္တနော ဂါမံ အဂမာသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ သော ဟတ္ထီ ကုက္ကုရံ အပဿန္တော နေဝ ခါဒတိ န ပိဝတိ န နှာယတိ။ တမတ္ထံ ရညော အာရောစေသုံ။ ရာဇာ ဗောဓိသတ္တံ ပဟိဏိ “ဂစ္ဆ ပဏ္ဍိတ, ဇာနာဟိ ကိံကာရဏာ ဟတ္ထီ ဧဝံ ကရောတီ”တိ။

ဗောဓိသတ္တော ဟတ္ထိသာလံ ဂန္တွာ ဟတ္ထိဿ ဒုမ္မနဘာဝံ ဉတွာ “ဣမဿ သရီရေ ရောဂေါ န ပညာယတိ၊ ကေနစိ ပနဿ သဒ္ဓိံ မိတ္တသန္ထဝေန ဘဝိတဗ္ဗံ၊ တံ အပဿန္တော ဧသ မညေ သောကာဘိဘူတော”တိ ဟတ္ထိဂောပကေ ပုစ္ဆိ “အတ္ထိ နု ခေါ ဣမဿ ကေနစိ သဒ္ဓိံ ဝိဿာသော”တိ။ အာမ အတ္ထိ သာမိ ဧကေန သုနခေန သဒ္ဓိံ ဗလဝါ မေတ္တီတိ။ ကဟံ သော ဧတရဟီတိ။ ဧကေန မနုဿေန နီတောတိ။ ဇာနာထ ပနဿ နိဝါသနဋ္ဌာနန္တိ။ န ဇာနာမ သာမီတိ။ ဗောဓိသတ္တော ရညော သန္တိကံ ဂန္တွာ “နတ္ထိ ဒေဝ ဟတ္ထိဿ ကောစိ

ābādho, ekena panassa sunakhena saddhiṁ balavavissāso, taṁ apassanto na bhuñjati maññe"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

27. "Nālaṁ kabaḷaṁ padātave,
Na ca piṇḍaṁ na kuse na ghaṁsituṁ.
Maññāmi abhiṇhadassanā,
Nāgo snehamakāsi kukkure"ti.

Tattha **nālan**ti na samattho. **Kabaḷan**ti bhojanakāle paṭhamameva dinnaṁ kaṭukakabaḷaṁ. **Padātave**ti pa-ādātave[1], sandhivasena ākāralopo veditabbo, gahetunti attho. **Na ca piṇḍan**ti vaḍḍhetvā dīyamānaṁ bhattapiṇḍampi nālaṁ gahetuṁ. **Na kuse**ti khādanatthāya dinnāni tiṇānipi nālaṁ gahetuṁ. **Na ghaṁsitun**ti nhāpiyamāno sarīrampi ghaṁsituṁ nālaṁ. Evaṁ yaṁ yaṁ so hatthī kātuṁ na samattho, taṁ taṁ sabbaṁ rañño ārocetvā tassa asamatthabhāve attanā sallakkhitakāraṇaṁ ārocento **"maññāmī"**ti-ādimāha.

Rājā tassa vacanaṁ sutvā "idāni kiṁ kātabbaṁ paṇḍitā"ti pucchi. "Amhākaṁ kira maṅgalahatthissa sahāyaṁ sunakhaṁ eko manusso gahetvā gato, yassa ghare taṁ sunakhaṁ passanti, tassa ayaṁ nāma daṇḍo"ti bheriṁ carāpetha devāti. Rājā tathā kāresi. Taṁ pavattiṁ sutvā so puriso sunakhaṁ vissajjesi, sunakho vegenāgantvā hatthissa santikameva agamāsi. Hatthī taṁ soṇḍāya gahetvā kumbhe ṭhapetvā roditvā paridevitvā kumbhā otāretvā tena bhutte pacchā attanāpi bhuñji. "Tiracchānagatassa āsayaṁ jānātī"ti rājā bodhisattassa mahantaṁ yasaṁ adāsi.

Satthā "na bhikkhave ime idāneva vissāsikā, pubbepi vissāsikāyevā"ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā catusaccakathāya vinivaṭṭetvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi. Idaṁ catusaccakathāya vinivaṭṭanaṁ nāma sabbajātakesupi atthiyeva. Mayaṁ pana yatthassa ānisaṁso

1. Pādātave (Sī, Syā)

အာဗာဓော၊ ဧကေန ပနဿ သုနခေန သဒ္ဓိံ ဗလဝဝိဿာသော၊ တံ အပဿန္တော န ဘုဉ္ဇတိ မညေ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၇။ "နာလံ ကဗဠံ ပဒါတဝေ၊
န စ ပိဏ္ဍံ န ကုသေ န ဃံသိတုံ။
မညာမိ အဘိဏှဒဿနာ၊
နာဂေါ သ္နေဟမကာသိ ကုက္ကုရေ"တိ။

တတ္ထ **နာလ**န္တိ န သမတ္ထော။ **ကဗဠ**န္တိ ဘောဇနကာလေ ပဌမမေဝ ဒိန္နံ ကဋုကကဗဠံ။ **ပဒါတဝေ**တိ ပအာဒါတဝေ[၁]၊ သန္ဓိဝသေန အာကာရလောပေါ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ ဂဟေတုန္တိ အတ္ထော။ **န စ ပိဏ္ဍ**န္တိ ဝဍ္ဎေတွာ ဒီယမာနံ ဘတ္တပိဏ္ဍမ္ပိ နာလံ ဂဟေတုံ။ **န ကုသေ**တိ ခါဒနတ္ထာယ ဒိန္နာနိ တိဏာနိပိ နာလံ ဂဟေတုံ။ **န ဃံသိတု**န္တိ နှာပိယမာနော သရီရမ္ပိ ဃံသိတုံ နာလံ။ ဧဝံ ယံ ယံ သော ဟတ္ထီ ကာတုံ န သမတ္ထော၊ တံ တံ သဗ္ဗံ ရညော အာရောစေတွာ တဿ အသမတ္ထဘာဝေ အတ္တနာ သလ္လက္ခိတကာရဏံ အာရောစေန္တော **"မညာမီ"**တိအာဒိမာဟ။

ရာဇာ တဿ ဝစနံ သုတွာ "ဣဒါနိ ကိံ ကာတဗ္ဗံ ပဏ္ဍိတာ"တိ ပုစ္ဆိ။ "အမှာကံ ကိရ မင်္ဂလဟတ္ထိဿ သဟာယံ သုနခံ ဧကော မနုဿော ဂဟေတွာ ဂတော၊ ယဿ ဃရေ တံ သုနခံ ပဿန္တိ၊ တဿ အယံ နာမ ဒဏ္ဍော"တိ ဘေရိံ စရာပေထ ဒေဝါတိ။ ရာဇာ တထာ ကာရေသိ။ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ သော ပုရိသော သုနခံ ဝိဿဇ္ဇေသိ၊ သုနခေါ ဝေဂေနာဂန္တွာ ဟတ္ထိဿ သန္တိကမေဝ အဂမာသိ။ ဟတ္ထီ တံ သောဏ္ဍာယ ဂဟေတွာ ကုမ္ဘေ ဌပေတွာ ရောဒိတွာ ပရိဒေဝိတွာ ကုမ္ဘာ ဩတာရေတွာ တေန ဘုတ္တေ ပစ္ဆာ အတ္တနာပိ ဘုဉ္ဇိ။ "တိရစ္ဆာနဂတဿ အာသယံ ဇာနာတီ"တိ ရာဇာ ဗောဓိသတ္တဿ မဟန္တံ ယသံ အဒါသိ။

သတ္ထာ "န ဘိက္ခဝေ ဣမေ ဣဒါနေဝ ဝိဿာသိကာ၊ ပုဗ္ဗေပိ ဝိဿာသိကာယေဝါ"တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ စတုသစ္စကထာယ ဝိနိဝဋ္ဋေတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ။ ဣဒံ စတုသစ္စကထာယ ဝိနိဝဋ္ဋနံ နာမ သဗ္ဗဇာတကေသုပိ အတ္ထိယေဝ။ မယံ ပန ယတ္ထဿ အာနိသံသော

၁-ပါဒါတဝေ (သီ၊ သျာ)

paññāyati, tattheva dassayissāma. Tadā sunakho upāsako ahosi, hatthī mahallakatthero, rājā Ānando, amaccapaṇḍito pana ahameva ahosinti.

Abhiṇhajātakavaṇṇanā sattamā.

---

8. Nandisālajātakavaṇṇanā (28)

Manuññameva bhāseyyāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto chabbaggiyānaṁ bhikkhūnaṁ omasavādaṁ ārabbha kathesi. Tasmiṁ hi samaye chabbaggiyā kalahaṁ karontā pesale bhikkhū khuṁsenti vambhenti ovijjhanti, dasahi akkosavatthūhi akkosanti. Bhikkhū Bhagavato ārocesuṁ. Bhagavā chabbaggiye pakkosāpetvā “saccaṁ kira bhikkhavo”ti pucchitvā “saccan”ti vutte vigarahitvā “bhikkhave pharusavācā nāma tiracchānagatānampi amanāpā, pubbepi eko tiracchānagato attānaṁ pharusena samudācarantaṁ sahassaṁ parājesī”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Gandhāraraṭṭhe Takkasilāyaṁ Gandhārarājā rajjaṁ kāresi. Tadā bodhisatto goyoniyaṁ nibbatti. Atha naṁ taruṇavacchakakāleyeva eko brāhmaṇo godakkhiṇādāyakānaṁ santikā labhitvā[1] “Nandivisālo”ti nāmaṁ katvā puttaṭṭhāne ṭhapetvā sampiyāyamāno yāgubhattādīni datvā posesi. Bodhisatto vayappatto cintesi “ahaṁ iminā brāhmaṇena kicchena paṭijaggito, mayā ca saddhiṁ sakalajambudīpe añño samadhuro goṇo nāma natthi, yannūnāhaṁ attano balaṁ dassetvā brāhmaṇassa posāvaniyaṁ dadeyyan”ti, so ekadivasaṁ brāhmaṇaṁ āha “gaccha brāhmaṇa, ekaṁ govittakaseṭṭhiṁ upasaṅkamitvā ‘mayhaṁ balibaddo atibaddhaṁ sakaṭasataṁ pavaṭṭetī’ti vatvā sahassena abbhutaṁ karohī”ti. So brāhmaṇo seṭṭhissa santikaṁ gantvā kathaṁ samuṭṭhāpesi “imasmiṁ nagare kassa goṇo thāmasampanno”ti. Atha naṁ seṭṭhi “asukassa ca asukassa cā”ti vatvā “sakalanagare pana amhākaṁ goṇehi sadiso nāma natthī”ti āha. Brāhmaṇo “mayhaṁ

---

1. Santikaṁ gantvā goṇaṁ labhitvā (Sī, I)

ပညာယတိ၊ တတ္ထေဝ ဒဿယိဿာမ။ တဒါ သုနခေါ ဥပါသကော အဟောသိ၊ ဟတ္ထီ မဟလ္လကတ္ထေရော၊ ရာဇာ အာနန္ဒော၊ အမစ္စပဏ္ဍိတော ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

အဘိဏှဇာတကဝဏ္ဏနာ သတ္တမာ။

၈-နန္ဒိဝိသာလဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၈)

မနုညမေဝ ဘာသေယျာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာနံ ဘိက္ခူနံ ဩမသဝါဒံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တသ္မိံ ဟိ သမယေ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ကလဟံ ကရောန္တာ ပေသလေ ဘိက္ခူ ခုံသေန္တိ ဝမ္ဘေန္တိ ဩဝိဇ္ဈန္တိ၊ ဒသဟိ အက္ကောသဝတ္ထူဟိ အက္ကောသန္တိ။ ဘိက္ခူ ဘဂဝတော အာရောစေသုံ။ ဘဂဝါ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယေ ပက္ကောသာပေတွာ “သစ္စံ ကိရ ဘိက္ခဝေါ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “သစ္စ”န္တိ ဝုတ္တေ ဝိဂရဟိတွာ “ဘိက္ခဝေ ဖရုသဝါစာ နာမ တိရစ္ဆာနဂတာနမ္ပိ အမနာပါ၊ ပုဗ္ဗေပိ ဧကော တိရစ္ဆာနဂတော အတ္တာနံ ဖရုသေန သမုဒါစရန္တံ သဟဿံ ပရာဇေသီ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဂန္ဓာရရဋ္ဌေ တက္ကသိလာယံ ဂန္ဓာရရာဇာ ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော ဂေါယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိ။ အထ နံ တရုဏဝစ္ဆကကာလေယေဝ ဧကော ဗြာဟ္မဏော ဂေါဒက္ခိဏာဒါယကာနံ သန္တိကာ လဘိတွာ[၁] “နန္ဒိဝိသာလော”တိ နာမံ ကတွာ ပုတ္တဋ္ဌာနေ ဌပေတွာ သမ္ပိယာယမာနော ယာဂုဘတ္တာဒီနိ ဒတွာ ပေါသေသိ။ ဗောဓိသတ္တော ဝယပ္ပတ္တော စိန္တေသိ “အဟံ ဣမိနာ ဗြာဟ္မဏေန ကိစ္ဆေန ပဋိဇဂ္ဂိတော၊ မယာ စ သဒ္ဓိံ သကလဇမ္ဗုဒီပေ အညော သမဓုရော ဂေါဏော နာမ နတ္ထိ၊ ယန္နူနာဟံ အတ္တနော ဗလံ ဒဿေတွာ ဗြာဟ္မဏဿ ပေါသာဝနိယံ ဒဒေယျ”န္တိ၊ သော ဧကဒိဝသံ ဗြာဟ္မဏံ အာဟ “ဂစ္ဆ ဗြာဟ္မဏ, ဧကံ ဂေါဝိတ္တကသေဋ္ဌိံ ဥပသင်္ကမိတွာ ‘မယှံ ဗလိဗဒ္ဒေါ အတိဗဒ္ဓံ သကဋသတံ ပဝဋ္ဋေတီ’တိ ဝတွာ သဟဿေန အဗ္ဘုတံ ကရောဟီ”တိ။ သော ဗြာဟ္မဏော သေဋ္ဌိဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသိ “ဣမသ္မိံ နဂရေ ကဿ ဂေါဏော ထာမသမ္ပန္နော”တိ။ အထ နံ သေဋ္ဌိ “အသုကဿ စ အသုကဿ စာ”တိ ဝတွာ “သကလနဂရေ ပန အမှာကံ ဂေါဏေဟိ သဒိသော နာမ နတ္ထီ”တိ အာဟ။ ဗြာဟ္မဏော “မယှံ

၁-သန္တိကံ ဂန္တွာ ဂေါဏံ လဘိတွာ (သီ၊ ဣ)

eko goṇo atibaddhaṁ sakaṭasataṁ pavaṭṭetuṁ samattho atthī”ti āha. Seṭṭhi gahapati “kuto evarūpo goṇo”ti āha. Brāhmaṇo “mayhaṁ gehe atthī”ti. Tena hi abbhutaṁ karohīti. “Sādhu karomī”ti sahassena abbhutaṁ akāsi.

So sakaṭasataṁ vālukāsakkharapāsāṇānaṁyeva pūretvā paṭipāṭiyā ṭhapetvā sabbāni akkhabandhanayottena ekato bandhitvā nandivisālaṁ nhāpetvā gandhapañcaṅgulikaṁ katvā[1] kaṇṭhe mālaṁ piḷandhitvā purimasakaṭadhure ekakameva yojetvā sayaṁ dhure nisīditvā patodaṁ ukkhipitvā “gaccha[2] kūṭa, vahassu kūṭā”ti āha. Bodhisatto “ayaṁ maṁ akūṭaṁ kūṭavādena samudācaratī”ti cattāro pāde thambhe viya niccale katvā aṭṭhāsi. Seṭṭhi taṅkhaṇaññeva brāhmaṇaṁ sahassaṁ āharāpesi. Brāhmaṇo sahassaparājito goṇaṁ muñcitvā gharaṁ gantvā sokābhibhūto nipajji. Nandivisālo caritvā āgato brāhmaṇaṁ sokābhibhūtaṁ disvā upasaṅkamitvā “kiṁ brāhmaṇa niddāyasī”ti āha. Kuto me niddā sahassaparājitassāti, brāhmaṇa mayā ettakaṁ kālaṁ tava gehe vasantena atthi kiñci bhājanaṁ vā bhinditapubbaṁ, koci vā madditapubbo, aṭṭhāne vā pana uccārapassāvo katapubboti. Natthi tātāti. Atha tvaṁ maṁ kasmā kūṭavādena samudācarasi, taveveso doso, mayhaṁ doso natthi, gaccha, tena saddhiṁ dvīhi sahassehi abbhutaṁ karohi, kevalaṁ maṁ akūṭaṁ kūṭavādena mā samudācarasīti.

Brāhmaṇo tassa vacanaṁ sutvā gantvā dvīhi sahassehi abbhutaṁ katvā purimanayeneva sakaṭasataṁ atibandhitvā Nandivisālaṁ maṇḍetvā purimasakaṭadhure yojesi. Kathaṁ yojesīti? Yugaṁ dhure niccalaṁ bandhitvā ekāya koṭiyā Nandivisālaṁ yojetvā ekaṁ koṭiṁ dhurayottena paliveṭhetvā yugakoṭiñca akkhapādañca nissāya muṇḍarukkhadaṇḍakaṁ datvā tena yottena niccalaṁ bandhitvā ṭhapesi. Evañhi kate yugaṁ etto vā ito vā na gacchati, sakkā hoti ekeneva goṇena ākaḍḍhituṁ. Athassa brāhmaṇo dhure nisīditvā Nandivisālassa piṭṭhiṁ parimajjitvā “gaccha bhadra, vahassu bhadrā”ti āha. Bodhisatto atibaddhaṁ sakaṭasataṁ ekavegeneva ākaḍḍhitvā pacchā ṭhitaṁ sakaṭaṁ purato ṭhitassa sakaṭassa ṭhāne

1. Gandhena pañcaṅguliṁ datvā (Sī, I) 2. Añcha (Sī, Syā)

ဧကော ဂေါဏော အတိဗဒ္ဓံ သကဋသတံ ပဝဋ္ဋေတုံ သမတ္ထော အတ္ထီ”တိ အာဟ။ သေဋ္ဌိ ဂဟပတိ “ကုတော ဧဝရူပေါ ဂေါဏော”တိ အာဟ။ ဗြာဟ္မဏော “မယှံ ဂေဟေ အတ္ထီ”တိ။ တေန ဟိ အဗ္ဘုတံ ကရောဟီတိ။ “သာဓု ကရောမီ”တိ သဟဿေန အဗ္ဘုတံ အကာသိ။

သော သကဋသတံ ဝါလုကာသက္ခရပါသာဏာနံယေဝ ပူရေတွာ ပဋိပါဋိယာ ဌပေတွာ သဗ္ဗာနိ အက္ခဗန္ဓနယောတ္တေန ဧကတော ဗန္ဓိတွာ နန္ဒိဝိသာလံ နှာပေတွာ ဂန္ဓပဉ္စင်္ဂုလိကံ ကတွာ[၁] ကဏ္ဌေ မာလံ ပိဠန္ဓိတွာ ပုရိမသကဋဓုရေ ဧကကမေဝ ယောဇေတွာ သယံ ဓုရေ နိသီဒိတွာ ပတောဒံ ဥက္ခိပိတွာ “ဂစ္ဆ[၂] ကူဋ၊ ဝဟဿု ကူဋာ”တိ အာဟ။ ဗောဓိသတ္တော “အယံ မံ အကူဋံ ကူဋဝါဒေန သမုဒါစရတီ”တိ စတ္တာရော ပါဒေ ထမ္ဘေ ဝိယ နိစ္စလေ ကတွာ အဋ္ဌာသိ။ သေဋ္ဌိ တင်္ခဏညေဝ ဗြာဟ္မဏံ သဟဿံ အာဟရာပေသိ။ ဗြာဟ္မဏော သဟဿပရာဇိတော ဂေါဏံ မုဉ္စိတွာ ဃရံ ဂန္တွာ သောကာဘိဘူတော နိပဇ္ဇိ။ နန္ဒိဝိသာလော စရိတွာ အာဂတော ဗြာဟ္မဏံ သောကာဘိဘူတံ ဒိသွာ ဥပသင်္ကမိတွာ “ကိံ ဗြာဟ္မဏ နိဒ္ဒါယသီ”တိ အာဟ။ ကုတော မေ နိဒ္ဒါ သဟဿပရာဇိတဿာတိ၊ ဗြာဟ္မဏ မယာ ဧတ္တကံ ကာလံ တဝ ဂေဟေ ဝသန္တေန အတ္ထိ ကိဉ္စိ ဘာဇနံ ဝါ ဘိန္ဒိတပုဗ္ဗံ၊ ကောစိ ဝါ မဒ္ဒိတပုဗ္ဗော၊ အဋ္ဌာနေ ဝါ ပန ဥစ္စာရပဿာဝေါ ကတပုဗ္ဗောတိ။ နတ္ထိ တာတာတိ။ အထ တွံ မံ ကသ္မာ ကူဋဝါဒေန သမုဒါစရသိ၊ တဝေဝေသော ဒေါသော၊ မယှံ ဒေါသော နတ္ထိ၊ ဂစ္ဆ၊ တေန သဒ္ဓိံ ဒွီဟိ သဟဿေဟိ အဗ္ဘုတံ ကရောဟိ၊ ကေဝလံ မံ အကူဋံ ကူဋဝါဒေန မာ သမုဒါစရသီတိ။

ဗြာဟ္မဏော တဿ ဝစနံ သုတွာ ဂန္တွာ ဒွီဟိ သဟဿေဟိ အဗ္ဘုတံ ကတွာ ပုရိမနယေနေဝ သကဋသတံ အတိဗန္ဓိတွာ နန္ဒိဝိသာလံ မဏ္ဍေတွာ ပုရိမသကဋဓုရေ ယောဇေသိ။ ကထံ ယောဇေသီတိ? ယုဂံ ဓုရေ နိစ္စလံ ဗန္ဓိတွာ ဧကာယ ကောဋိယာ နန္ဒိဝိသာလံ ယောဇေတွာ ဧကံ ကောဋိံ ဓုရယောတ္တေန ပလိဝေဌေတွာ ယုဂကောဋိဉ္စ အက္ခပါဒဉ္စ နိဿာယ မုဏ္ဍရုက္ခဒဏ္ဍကံ ဒတွာ တေန ယောတ္တေန နိစ္စလံ ဗန္ဓိတွာ ဌပေသိ။ ဧဝဉှိ ကတေ ယုဂံ ဧတ္တော ဝါ ဣတော ဝါ န ဂစ္ဆတိ၊ သက္ကာ ဟောတိ ဧကေနေဝ ဂေါဏေန အာကဍ္ဎိတုံ။ အထဿ ဗြာဟ္မဏော ဓုရေ နိသီဒိတွာ နန္ဒိဝိသာလဿ ပိဋ္ဌိံ ပရိမဇ္ဇိတွာ “ဂစ္ဆ ဘဒြ၊ ဝဟဿု ဘဒြာ”တိ အာဟ။ ဗောဓိသတ္တော အတိဗဒ္ဓံ သကဋသတံ ဧကဝေဂေနေဝ အာကဍ္ဎိတွာ ပစ္ဆာ ဌိတံ သကဋံ ပုရတော ဌိတဿ သကဋဿ ဌာနေ

၁-ဂန္ဓေန ပဉ္စင်္ဂုလိံ ဒတွာ (သီ၊ ဣ) ၂-အဉ္စ (သီ၊ သျာ)

ṭhapesi. Govittakaseṭṭhi parājito brāhmaṇassa dve sahassāni adāsi. Aññepi manussā bodhisattassa bahuṁ dhanaṁ adaṁsu, sabbaṁ brāhmaṇasseva ahosi. Evaṁ so bodhisattaṁ nissāya bahuṁ dhanaṁ labhi.

Satthā "na bhikkhave pharusavacanaṁ nāma kassaci manāpan"ti chabbaggiye bhikkhū garahitvā sikkhāpadaṁ paññapetvā abhisambuddho hutvā imaṁ gāthamāha—

28. "Manuññameva bhāseyya, nāmanuññaṁ kudācanaṁ.
Manuññaṁ bhāsamānassa, garuṁ bhāraṁ udaddhari.
Dhanañca naṁ alābhesi[1], tena ca'ttamano ahū"ti.

Tattha **manuññameva bhāseyyā**ti parena saddhiṁ bhāsamāno catudosavirahitaṁ madhuraṁ manāpaṁ saṇhaṁ mudukaṁ piyavacanameva bhāseyya. **Garuṁ bhāraṁ udaddharī**ti nandivisālo balibaddo amanāpaṁ bhāsamānassa bhāraṁ anuddharitvā pacchā manāpaṁ piyavacanaṁ bhāsamānassa brāhmaṇassa garuṁ bhāraṁ uddhari, uddharitvā kaḍḍhitvā pavaṭṭesīti attho, da-kāro panettha byañcanasandhivasena padasandhikaro.

Iti satthā "manuññameva bhāseyyā"ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā brāhmaṇo Ānando ahosi, Nandivisālo pana ahameva ahosin"ti.

Nandivisālajātakavaṇṇanā aṭṭhamā.

---

9. Kaṇhajātakavaṇṇanā (29)

Yato yato garu dhuranti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Yamakapāṭihāriyaṁ ārabbha kathesi. Taṁ saddhiṁ devorohaṇena Terasakanipāte **Sarabhamigajātake**[2] āvi bhavissati. Sammāsambuddhe pana Yamakapāṭihāriyaṁ katvā devaloke temāsaṁ vasitvā mahāpavāraṇāya Saṅkassanagaradvāre oruyha mahantena parivārena Jetavanaṁ paviṭṭhe bhikkhū dhammasabhāyaṁ sannipatitvā "āvuso Tathāgato nāma asamadhuro, Tathāgatena vūḷhadhuraṁ añño vahituṁ samattho nāma natthi, cha satthāro

1. Alabbhesi (Sī)
2. Khu 5. 272 piṭṭhe.

ဌပေသိ။ ဂေါဝိတ္တကသေဋ္ဌိ ပရာဇိတော ဗြာဟ္မဏဿ ဒွေ သဟဿာနိ အဒါသိ။ အညေပိ မနုဿာ ဗောဓိသတ္တဿ ဗဟုံ ဓနံ အဒံသု၊ သဗ္ဗံ ဗြာဟ္မဏဿေဝ အဟောသိ။ ဧဝံ သော ဗောဓိသတ္တံ နိဿာယ ဗဟုံ ဓနံ လဘိ။

သတ္ထာ "န ဘိက္ခဝေ ဖရုသဝစနံ နာမ ကဿစိ မနာပ"န္တိ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယေ ဘိက္ခူ ဂရဟိတွာ သိက္ခာပဒံ ပညပေတွာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၈။ "မနုညမေဝ ဘာသေယျ၊ နာမနုညံ ကုဒါစနံ။
မနုညံ ဘာသမာနဿ၊ ဂရုံ ဘာရံ ဥဒဒ္ဒရိ။
ဓနဉ္စ နံ အလာဘေသိ[၁]၊ တေန စ'တ္တမနော အဟူ"တိ။

တတ္ထ **မနုညမေဝ ဘာသေယျာ**တိ ပရေန သဒ္ဓိံ ဘာသမာနော စတုဒေါသဝိရဟိတံ မဓုရံ မနာပံ သဏှံ မုဒုကံ ပိယဝစနမေဝ ဘာသေယျ။ **ဂရုံ ဘာရံ ဥဒဒ္ဒရီ**တိ နန္ဒိဝိသာလော ဗလိဗဒ္ဒေါ အမနာပံ ဘာသမာနဿ ဘာရံ အနုဒ္ဒရိတွာ ပစ္ဆာ မနာပံ ပိယဝစနံ ဘာသမာနဿ ဗြာဟ္မဏဿ ဂရုံ ဘာရံ ဥဒ္ဒရိ၊ ဥဒ္ဒရိတွာ ကမ္ဍိတွာ ပဝဋ္ဋေသီတိ အတ္ထော၊ ဒ-ကာရော ပနေတ္ထ ဗျဉ္ဇနသန္ဓိဝသေန ပဒသန္ဓိကရော။

ဣတိ သတ္ထာ "မနုညမေဝ ဘာသေယျာ"တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ဗြာဟ္မဏော အာနန္ဒော အဟောသိ၊ နန္ဒိဝိသာလော ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

နန္ဒိဝိသာလဇာတကဝဏ္ဏနာ အဋ္ဌမာ။

၉-ကဏှဇာတကဝဏ္ဏနာ (၂၉)

ယတော ယတော ဂရု ဓုရန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ယမကပါဋိဟာရိယံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တံ သဒ္ဓိံ ဒေဝေါရောဟဏေန တေရသကနိပါတေ **သရဘမိဂဇာတကေ**[၂] အာဝိ ဘဝိဿတိ။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေ ပန ယမကပါဋိဟာရိယံ ကတွာ ဒေဝလောကေ တေမာသံ ဝသိတွာ မဟာပဝါရဏာယ သင်္ကဿနဂရဒွါရေ ဩရုယှ မဟန္တေန ပရိဝါရေန ဇေတဝနံ ပဝိဋ္ဌေ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ သန္နိပတိတွာ "အာဝုသော တထာဂတော နာမ အသမဓုရော၊ တထာဂတေန ဝူဠှဓုရံ အညော ဝဟိတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထိ၊ ဆ သတ္ထာရော

၁-အလဗ္ဘေသိ (သီ)
၂-ခု ၅-၂၇၂-ပိဋ္ဌေ။

‘mayameva pāṭihāriyaṁ karissāma, mayameva pāṭihāriyaṁ karissāmā’ti vatvā ekampi pāṭihāriyaṁ na akaṁsu, aho Satthā asamadhuro”ti Satthu guṇakathaṁ kathentā nisīdiṁsu. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchi. Mayaṁ bhante na aññāya kathāya, evarūpāya nāma tumhākameva guṇakathāyāti. Satthā “bhikkhave idāni mayā vūḷhadhuraṁ ko vahissati, pubbe tiracchānayoniyaṁ nibbattopi ahaṁ attanā samadhuraṁ kañci nālatthan”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto goyoniyaṁ paṭisandhiṁ gaṇhi. Atha naṁ sāmikā taruṇavacchakakāleyeva ekissā mahallikāya ghare vasitvā tassā nivāsavetanato paricchinditvā adaṁsu. Sā taṁ yāgubhattādīhi paṭijaggamānā puttaṭṭhāne ṭhapetvā vaḍḍhesi. So “Ayyikākāḷako”tveva nāmaṁ paññāyittha. Vayappatto ca añjanavaṇṇo hutvā gāmagoṇehi saddhiṁ carati, sīlācārasampanno ahosi. Gāmadārakā siṅgesupi kaṇṇesupi galepi gahetvā olambanti, naṅguṭṭhepi gahetvā kīḷanti, piṭṭhiyampi nisīdanti. So ekadivasaṁ cintesi “mayhaṁ mātā duggatā, maṁ puttaṭṭhāne ṭhapetvā dukkhena posesi, yannūnāhaṁ bhatiṁ katvā imaṁ duggatabhāvato moceyyan”ti. So tato paṭṭhāya bhatiṁ upadhārento carati.

Athekadivasaṁ eko satthavāhaputto pañcahi sakaṭasatehi visamatitthaṁ sampatto, tassa goṇā sakaṭāni uttāretuṁ na sakkonti, pañcasu sakaṭasatesu goṇā yugaparamparāya yojitā ekampi sakaṭaṁ uttāretuṁ nāsakkhiṁsu. Bodhisattopi gāmagoṇehi saddhiṁ tattha samīpe carati. Satthavāhaputtopi gosuttavittako, so “atthi nu kho etesaṁ gunnaṁ antare imāni sakaṭāni uttāretuṁ samattho usabhājānīyo”ti upadhārayamāno bodhisattaṁ disvā “ayaṁ ājānīyo sakkhissati mayhaṁ sakaṭāni uttāretuṁ, ko nu kho assa sāmiko”ti gopālake pucchi “ko nu kho bho imassa sāmiko, ahaṁ imaṁ sakaṭe yojetvā sakaṭesu uttāritesu vetanaṁ dassāmī”ti. Te āhaṁsu “gahetvā naṁ yojetha, natthi imassa imasmiṁ ṭhāne sāmiko”ti. So naṁ nāsāya rajjukena bandhitvā ākaḍḍhento cāletumpi nāsakkhi. Bodhisatto kira “bhatiyā

‘မယမေဝ ပါဋိဟာရိယံ ကရိဿာမ၊ မယမေဝ ပါဋိဟာရိယံ ကရိဿာမာ’တိ ဝတွာ ဧကမ္ပိ ပါဋိဟာရိယံ န အကံသု၊ အဟော သတ္ထာ အသမဓုရော”တိ သတ္ထု ဂုဏကထံ ကထေန္တာ နိသီဒိံသု။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိ။ မယံ ဘန္တေ န အညာယ ကထာယ၊ ဧဝရူပါယ နာမ တုမှာကမေဝ ဂုဏကထာယာတိ။ သတ္ထာ “ဘိက္ခဝေ ဣဒါနိ မယာ ဝူဠှဓုရံ ကော ဝဟိဿတိ၊ ပုဗ္ဗေ တိရစ္ဆာနယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တောပိ အဟံ အတ္တနာ သမဓုရံ ကဉ္စိ နာလတ္ထ”န္တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဂေါယောနိယံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ အထ နံ သာမိကာ တရုဏဝစ္ဆကကာလေယေဝ ဧကိဿာ မဟလ္လိကာယ ဃရေ ဝသိတွာ တဿာ နိဝါသဝေတနတော ပရိစ္ဆိန္ဒိတွာ အဒံသု။ သာ တံ ယာဂုဘတ္တာဒီဟိ ပဋိဇဂ္ဂမာနာ ပုတ္တဋ္ဌာနေ ဌပေတွာ ဝဍ္ဎေသိ။ သော “အယျိကာကာဠကော”တွေဝ နာမံ ပညာယိတ္ထ။ ဝယပ္ပတ္တော စ အဉ္ဇနဝဏ္ဏော ဟုတွာ ဂါမဂေါဏေဟိ သဒ္ဓိံ စရတိ၊ သီလာစာရသမ္ပန္နော အဟောသိ။ ဂါမဒါရကာ သိင်္ဂေသုပိ ကဏ္ဏေသုပိ ဂလေပိ ဂဟေတွာ ဩလမ္ဗန္တိ၊ နင်္ဂုဋ္ဌေပိ ဂဟေတွာ ကီဠန္တိ၊ ပိဋ္ဌိယမ္ပိ နိသီဒန္တိ။ သော ဧကဒိဝသံ စိန္တေသိ “မယှံ မာတာ ဒုဂ္ဂတာ၊ မံ ပုတ္တဋ္ဌာနေ ဌပေတွာ ဒုက္ခေန ပေါသေသိ၊ ယန္နူနာဟံ ဘတိံ ကတွာ ဣမံ ဒုဂ္ဂတဘာဝတော မောစေယျ”န္တိ။ သော တတော ပဋ္ဌာယ ဘတိံ ဥပဓာရေန္တော စရတိ။

အထေကဒိဝသံ ဧကော သတ္ထဝါဟပုတ္တော ပဉ္စဟိ သကဋသတေဟိ ဝိသမတိတ္ထံ သမ္ပတ္တော၊ တဿ ဂေါဏာ သကဋာနိ ဥတ္တာရေတုံ န သက္ကောန္တိ၊ ပဉ္စသု သကဋသတေသု ဂေါဏာ ယုဂပရမ္ပရာယ ယောဇိတာ ဧကမ္ပိ သကဋံ ဥတ္တာရေတုံ နာသက္ခိံသု။ ဗောဓိသတ္တောပိ ဂါမဂေါဏေဟိ သဒ္ဓိံ တတ္ထ သမီပေ စရတိ။ သတ္ထဝါဟပုတ္တောပိ ဂေါသုတ္တဝိတ္တကော၊ သော “အတ္ထိ နု ခေါ ဧတေသံ ဂုန္နံ အန္တရေ ဣမာနိ သကဋာနိ ဥတ္တာရေတုံ သမတ္ထော ဥသဘာဇာနီယော”တိ ဥပဓာရယမာနော ဗောဓိသတ္တံ ဒိသွာ “အယံ အာဇာနီယော သက္ခိဿတိ မယှံ သကဋာနိ ဥတ္တာရေတုံ၊ ကော နု ခေါ အဿ သာမိကော”တိ ဂေါပါလကေ ပုစ္ဆိ “ကော နု ခေါ ဘော ဣမဿ သာမိကော၊ အဟံ ဣမံ သကဋေ ယောဇေတွာ သကဋေသု ဥတ္တာရိတေသု ဝေတနံ ဒဿာမီ”တိ။ တေ အာဟံသု “ဂဟေတွာ နံ ယောဇေထ၊ နတ္ထိ ဣမဿ ဣမသ္မိံ ဌာနေ သာမိကော”တိ။ သော နံ နာသာယ ရဇ္ဇုကေန ဗန္ဓိတွာ အာကဍ္ဎန္တော စာလေတုမ္ပိ နာသက္ခိ။ ဗောဓိသတ္တော ကိရ “ဘတိယာ

kathitāya gamissāmī”ti na agamāsi. Satthavāhaputto tassādhippāyaṁ ñatvā “sāmi tayā pañcasu sakaṭasatesu uttāritesu ekekassa sakaṭassa dve dve kahāpaṇe bhatiṁ katvā sahassaṁ dassāmī”ti āha. Tadā bodhisatto sayameva agamāsi. Atha naṁ purisā purimasakaṭesu yojesuṁ. Atha naṁ ekavegeneva ukkhipitvā thale patiṭṭhāpesi. Etenupāyena sabbasakaṭāni uttāresi.

Satthavāhaputto ekekassa sakaṭassa ekekaṁ katvā pañcasatāni bhaṇḍikaṁ katvā tassa gale bandhi. So “ayaṁ mayhaṁ yathāparicchinnaṁ bhatiṁ na deti, na dānissa gantuṁ dassāmī”ti gantvā sabbapurimasakaṭassa purato maggaṁ nivāretvā aṭṭhāsi. Apanetuṁ vāyamantāpi naṁ apanetuṁ nāsakkhiṁsu. Satthavāhaputto “jānāti maññe esa attano bhatiyā ūnabhāvan”ti ekekasmiṁ sakaṭe dve dve katvā sahassabhaṇḍikaṁ bandhitvā “ayaṁ te sakaṭuttaraṇabhatī”ti gīvāyaṁ laggesi. So sahassabhaṇḍikaṁ ādāya mātu santikaṁ agamāsi. Gāmadārakā “kiṁ nāmetaṁ Ayyikākāḷakassa gale”ti bodhisattassa santikaṁ āgacchanti. So te anubandhitvā dūratova palāpento mātu santikaṁ gato. Pañcannaṁ pana sakaṭasatānaṁ uttāritattā rattehi akkhīhi kilantarūpo paññāyittha. Ayyikā tassa gīvāya sahassatthavikaṁ disvā “tāta ayaṁ te kahaṁ laddhā”ti gopālakadārake pucchitvā tamatthaṁ sutvā “tāta kiṁ ahaṁ tayā laddhabhatiyā jīvitukāmā, kiṁkāraṇā evarūpaṁ dukkhaṁ anubhosī”ti vatvā bodhisattaṁ uṇhodakena nhāpetvā sakalasarīraṁ telena makkhetvā pānīyaṁ pāyetvā sappāyaṁ bhojanaṁ bhojetvā jīvitapariyosāne saddhiṁ bodhisattena yathākammaṁ gatā.

Satthā “na bhikkhave Tathāgato idāneva asamadhuro, pubbepi asamadhuroyevā”ti vatvā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā abhisambuddho hutvā imaṁ gāthamāha—

29. “Yato yato garu dhuraṁ, yato gambhīravattanī.
Tadāssu kaṇhaṁ yuñjanti, svāssu taṁ vahate dhuran”ti.

Tattha **yato yato garu dhuran**ti yasmiṁ yasmiṁ ṭhāne dhuraṁ garu bhāriyaṁ hoti, aññe balibaddā ukkhipituṁ na sakkonti. **Yato**

ကထိတာယ ဂမိဿာမီ”တိ န အဂမာသိ။ သတ္ထဝါဟပုတ္တော တဿာဓိပ္ပါယံ ဉတွာ “သာမိ တယာ ပဉ္စသု သကဋသတေသု ဥတ္တာရိတေသု ဧကေကဿ သကဋဿ ဒွေ ဒွေ ကဟာပဏေ ဘတိံ ကတွာ သဟဿံ ဒဿာမီ”တိ အာဟ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော သယမေဝ အဂမာသိ။ အထ နံ ပုရိသာ ပုရိမသကဋေသု ယောဇေသုံ။ အထ နံ ဧကဝေဂေနေဝ ဥက္ခိပိတွာ ထလေ ပတိဋ္ဌာပေသိ။ ဧတေနုပါယေန သဗ္ဗသကဋာနိ ဥတ္တာရေသိ။

သတ္ထဝါဟပုတ္တော ဧကေကဿ သကဋဿ ဧကေကံ ကတွာ ပဉ္စသတာနိ ဘဏ္ဍိကံ ကတွာ တဿ ဂလေ ဗန္ဓိ။ သော “အယံ မယှံ ယထာပရိစ္ဆိန္နံ ဘတိံ န ဒေတိ၊ န ဒါနိဿ ဂန္တုံ ဒဿာမီ”တိ ဂန္တွာ သဗ္ဗပုရိမသကဋဿ ပုရတော မဂ္ဂံ နိဝါရေတွာ အဋ္ဌာသိ။ အပနေတုံ ဝါယမန္တာပိ နံ အပနေတုံ နာသက္ခိံသု။ သတ္ထဝါဟပုတ္တော “ဇာနာတိ မညေ ဧသ အတ္တနော ဘတိယာ ဦနဘာဝ”န္တိ ဧကေကသ္မိံ သကဋေ ဒွေ ဒွေ ကတွာ သဟဿဘဏ္ဍိကံ ဗန္ဓိတွာ “အယံ တေ သကဋုတ္တရဏဘတီ”တိ ဂီဝါယံ လဂ္ဂေသိ။ သော သဟဿဘဏ္ဍိကံ အာဒါယ မာတု သန္တိကံ အဂမာသိ။ ဂါမဒါရကာ “ကိံ နာမေတံ အယျိကာကာဠကဿ ဂလေ”တိ ဗောဓိသတ္တဿ သန္တိကံ အာဂစ္ဆန္တိ။ သော တေ အနုဗန္ဓိတွာ ဒူရတောဝ ပလာပေန္တော မာတု သန္တိကံ ဂတော။ ပဉ္စန္နံ ပန သကဋသတာနံ ဥတ္တာရိတတ္တာ ရတ္တေဟိ အက္ခီဟိ ကိလန္တရူပေါ ပညာယိတ္ထ။ အယျိကာ တဿ ဂီဝါယ သဟဿတ္ထဝိကံ ဒိသွာ “တာတ အယံ တေ ကဟံ လဒ္ဓါ”တိ ဂေါပါလကဒါရကေ ပုစ္ဆိတွာ တမတ္ထံ သုတွာ “တာတ ကိံ အဟံ တယာ လဒ္ဓဘတိယာ ဇီဝိတုကာမာ၊ ကိံကာရဏာ ဧဝရူပံ ဒုက္ခံ အနုဘောသီ”တိ ဝတွာ ဗောဓိသတ္တံ ဥဏှောဒကေန နှာပေတွာ သကလသရီရံ တေလေန မက္ခေတွာ ပါနီယံ ပါယေတွာ သပ္ပါယံ ဘောဇနံ ဘောဇေတွာ ဇီဝိတပရိယောသာနေ သဒ္ဓိံ ဗောဓိသတ္တေန ယထာကမ္မံ ဂတာ။

သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ တထာဂတော ဣဒါနေဝ အသမဓုရော၊ ပုဗ္ဗေပိ အသမဓုရောယေဝါ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၉။ “ယတော ယတော ဂရု ဓုရံ၊ ယတော ဂမ္ဘီရဝတ္တနီ။
တဒါဿု ကဏှံ ယုဉ္ဇန္တိ၊ သွာဿု တံ ဝဟတေ ဓုရ”န္တိ။

တတ္ထ **ယတော ယတော ဂရု ဓုရ**န္တိ ယသ္မိံ ယသ္မိံ ဌာနေ ဓုရံ ဂရု ဘာရိယံ ဟောတိ၊ အညေ ဗလိဗဒ္ဒါ ဥက္ခိပိတုံ န သက္ကောန္တိ။ **ယတော**

gambhīravattanīti vattanti etthāti vattanī, maggassetaṁ nāmaṁ, yasmiṁ ṭhāne udakacikkhallamahantatāya vā visamacchinnataṭabhāvena vā maggo gambhīro hotīti attho. **Tadāssu kaṇhaṁ yuñjantī**ti ettha **assū**ti nipātamattaṁ, tadā kaṇhaṁ yuñjantīti attho. Yadā dhurañca garu hoti maggo ca gambhīro, tadā aññe balibadde apanetvā kaṇhameva yojentīti vuttaṁ hoti. **Svāssu taṁ vahate dhuran**ti etthāpi **assū**ti nipātamattameva, so taṁ dhuraṁ vahatīti attho.

Evaṁ Bhagavā “tadā bhikkhave kaṇhova taṁ dhuraṁ vahatī”ti dassetvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā mahallikā Uppalavaṇṇā ahosi, ayyikākāḷako pana ahameva ahosin”ti.

Kaṇhajātakavaṇṇanā navamā.

---

10. Munikajātakavaṇṇanā (30)

Mā munikassa pihayīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto thullakumārikāpalobhanaṁ ārabbha kathesi. Taṁ terasakanipāte **cūḷanāradakassapajātake**[1] āvi bhavissati. Satthā pana taṁ bhikkhuṁ “saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhitosī”ti pucchi. Āma bhanteti. Kiṁ nissāyāti. Thullakumārikāpalobhanaṁ bhanteti. Satthā “bhikkhu esā tava anatthakārikā, pubbepi tvaṁ imissā vivāhadivase jīvitakkhayaṁ patvā mahājanassa uttaribhaṅgabhāvaṁ patto”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto ekasmiṁ gāmake ekassa kuṭumbikassa gehe goyoniyaṁ nibbatti “Mahālohito”ti nāmena, kaniṭṭhabhātāpissa Cūḷalohito nāma ahosi. Teyeva dve bhātike nissāya tasmiṁ kule kammadhuraṁ vattati[2]. Tasmiṁ pana kule ekā kumārikā atthi, taṁ eko nagaravāsī kulaputto attano puttassa vāresi. Tassā mātāpitaro “kumārikāya vivāhakāle āgatānaṁ pāhunakānaṁ uttaribhaṅgo bhavissatī”ti yāgubhattaṁ datvā Munikaṁ nāma sūkaraṁ posesuṁ. Taṁ disvā

1. Khu 5. 261 piṭṭhe. 2. Vaḍḍhati (Sī, I)

ဂမ္ဘီရဝတ္တနီတိ ဝတ္တန္တိ ဧတ္ထာတိ ဝတ္တနီ၊ မဂ္ဂဿေတံ နာမံ၊ ယသ္မိံ ဌာနေ ဥဒကစိက္ခလ္လမဟန္တတာယ ဝါ ဝိသမစ္ဆိန္နတဋဘာဝေန ဝါ မဂ္ဂေါ ဂမ္ဘီရော ဟောတီတိ အတ္ထော။ **တဒါဿု ကဏှံ ယုဉ္ဇန္တီ**တိ ဧတ္ထ **အဿူ**တိ နိပါတမတ္တံ၊ တဒါ ကဏှံ ယုဉ္ဇန္တီတိ အတ္ထော။ ယဒါ ဓုရဉ္စ ဂရု ဟောတိ မဂ္ဂေါ စ ဂမ္ဘီရော၊ တဒါ အညေ ဗလိဗဒ္ဒေ အပနေတွာ ကဏှမေဝ ယောဇေန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **သွာဿု တံ ဝဟတေ** ဓုရန္တိ ဧတ္ထာပိ **အဿူ**တိ နိပါတမတ္တမေဝ၊ သော တံ ဓုရံ ဝဟတီတိ အတ္ထော။

ဧဝံ ဘဂဝါ “တဒါ ဘိက္ခဝေ ကဏှောဝ တံ ဓုရံ ဝဟတီ”တိ ဒဿေတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ မဟလ္လိကာ ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ အဟောသိ၊ အယျိကာကာဠကော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ကဏှဇာတကဝဏ္ဏနာ နဝမာ။

၁၀-မုနိကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၃၀)

မာ မုနိကဿ ပိဟယီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ထုလ္လကုမာရိကာပလောဘနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တံ တေရသကနိပါတေ **စူဠနာရဒကဿပဇာတကေ**[1] အာဝိ ဘဝိဿတိ။ သတ္ထာ ပန တံ ဘိက္ခုံ “သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ဥက္ကဏ္ဌိတောသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ ဘန္တေတိ။ ကိံ နိဿာယာတိ။ ထုလ္လကုမာရိကာပလောဘနံ ဘန္တေတိ။ သတ္ထာ “ဘိက္ခု ဧသာ တဝ အနတ္ထကာရိကာ၊ ပုဗ္ဗေပိ တွံ ဣမိဿာ ဝိဝါဟဒိဝသေ ဇီဝိတက္ခယံ ပတွာ မဟာဇနဿ ဥတ္တရိဘင်္ဂဘာဝံ ပတ္တော”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဧကသ္မိံ ဂါမကေ ဧကဿ ကုဋုမ္ဗိကဿ ဂေဟေ ဂေါယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိ “မဟာလောဟိတော”တိ နာမေန၊ ကနိဋ္ဌဘာတာပိဿ စူဠလောဟိတော နာမ အဟောသိ။ တေယေဝ ဒွေ ဘာတိကေ နိဿာယ တသ္မိံ ကုလေ ကမ္မဓုရံ ဝတ္တတိ[2]။ တသ္မိံ ပန ကုလေ ဧကာ ကုမာရိကာ အတ္ထိ၊ တံ ဧကော နဂရဝါသီ ကုလပုတ္တော အတ္တနော ပုတ္တဿ ဝါရေသိ။ တဿာ မာတာပိတရော “ကုမာရိကာယ ဝိဝါဟကာလေ အာဂတာနံ ပါဟုနကာနံ ဥတ္တရိဘင်္ဂေါ ဘဝိဿတီ”တိ ယာဂုဘတ္တံ ဒတွာ မုနိကံ နာမ သူကရံ ပေါသေသုံ။ တံ ဒိသွာ

၁-ခု ၅-၂၆၁-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဝဍ္ဎတိ (သီ၊ ဣ)

Cūḷalohito bhātaraṁ pucchi “imasmiṁ kule kammadhuraṁ vattamānaṁ amhe dve bhātike nissāya vattati, ime pana amhākaṁ tiṇapalālādīneva[1] denti, sūkaraṁ yāgubhattena posenti, kena nu kho kāraṇena esa etaṁ labhatī”ti. Athassa bhātā “tāta Cūḷalohita mā tvaṁ etassa bhojanaṁ pihayi, ayaṁ sūkaro maraṇabhattaṁ bhuñjati. Etissā hi kumārikāya vivāhakāle āgatānaṁ pāhunakānaṁ uttaribhaṅgo bhavissatīti ime etaṁ sūkaraṁ posenti, ito katipāhaccayena te manussā āgamissanti, atha naṁ sūkaraṁ pādesu gahetvā kaḍḍhentā heṭṭhāmañcato nīharitvā jīvitakkhayaṁ pāpetvā pāhunakānaṁ sūpabyañjanaṁ kariyamānaṁ passissasī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

30. “Mā Munikassa pihayi, āturannāni bhuñjati.
Appossukko bhusaṁ khāda, etaṁ dīghāyulakkhaṇan”ti.

Tattha **mā Munikassa pihayī**ti Munikassa bhojane pihaṁ mā uppādayi, “esa muniko subhojanaṁ bhuñjatī”ti mā Munikassa pihayi, “kadā nu kho ahampi evaṁ sukhito bhaveyyan”ti mā munikabhāvaṁ patthayi. Ayañhi āturannāni bhuñjati. **Āturannānī**ti maraṇabhojanāni. **Appossukko bhusaṁ khādā**ti tassa bhojane nirussukko hutvā attanā laddhaṁ bhusaṁ khāda. **Etaṁ dīghāyulakkhaṇan**ti etaṁ dīghāyubhāvassa kāraṇaṁ. Tato na cirasseva te manussā āgamiṁsu, Munikaṁ ghātetvā nānappakārehi paciṁsu. Bodhisatto Cūḷalohitaṁ āha “diṭṭho te tāta muniko”ti. Diṭṭhaṁ me bhātika munikassa bhojanaphalaṁ, etassa bhojanato sataguṇena sahassaguṇena amhākaṁ tiṇapalālabhusamattameva uttamañca anavajjañca dīghāyulakkhaṇañcāti.

Satthā “evaṁ kho tvaṁ bhikkhu pubbepi imaṁ kumārikaṁ nissāya jīvitakkhayaṁ patvā mahājanassa uttaribhaṅgabhāvaṁ gato”ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsesi, saccapariyosāne ukkaṇṭhito bhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhāsi. Satthā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ

1. Tiṇapalāsādīneva (Syā), tiṇapaṇṇādīneva (Ka)

စူဠလောဟိတော ဘာတရံ ပုစ္ဆိ “ဣမသ္မိံ ကုလေ ကမ္မဓုရံ ဝတ္တမာနံ အမှေ ဒွေ ဘာတိကေ နိဿာယ ဝတ္တတိ၊ ဣမေ ပန အမှာကံ တိဏပလာလာဒီနေဝ[၁] ဒေန္တိ၊ သူကရံ ယာဂုဘတ္တေန ပေါသေန္တိ၊ ကေန နု ခေါ ကာရဏေန ဧသ ဧတံ လဘတီ”တိ။ အထဿ ဘာတာ “တာတ စူဠလောဟိတ မာ တွံ ဧတဿ ဘောဇနံ ပိဟယိ၊ အယံ သူကရော မရဏဘတ္တံ ဘုဉ္ဇတိ။ ဧတိဿာ ဟိ ကုမာရိကာယ ဝိဝါဟကာလေ အာဂတာနံ ပါဟုနကာနံ ဥတ္တရိဘင်္ဂေါ ဘဝိဿတီတိ ဣမေ ဧတံ သူကရံ ပေါသေန္တိ၊ ဣတော ကတိပါဟစ္စယေန တေ မနုဿာ အာဂမိဿန္တိ၊ အထ နံ သူကရံ ပါဒေသု ဂဟေတွာ ကဍ္ဎန္တာ ဟေဋ္ဌာမဉ္စတော နီဟရိတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေတွာ ပါဟုနကာနံ သူပဗျဉ္ဇနံ ကရိယမာနံ ပဿိဿသီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၀။ “မာ မုနိကဿ ပိဟယိ၊ အာတုရန္နာနိ ဘုဉ္ဇတိ။
အပ္ပေါဿုက္ကော ဘုသံ ခါဒ၊ ဧတံ ဒီဃာယုလက္ခဏ”န္တိ။

တတ္ထ **မာ မုနိကဿ ပိဟယီ**တိ မုနိကဿ ဘောဇနေ ပိဟံ မာ ဥပ္ပါဒယိ၊ “ဧသ မုနိကော သုဘောဇနံ ဘုဉ္ဇတီ”တိ မာ မုနိကဿ ပိဟယိ၊ “ကဒါ နု ခေါ အဟမ္ပိ ဧဝံ သုခိတော ဘဝေယျ”န္တိ မာ မုနိကဘာဝံ ပတ္ထယိ။ အယဉှိ အာတုရန္နာနိ ဘုဉ္ဇတိ။ **အာတုရန္နာနီ**တိ မရဏဘောဇနာနိ။ **အပ္ပေါဿုက္ကော ဘုသံ ခါဒါ**တိ တဿ ဘောဇနေ နိရုဿုက္ကော ဟုတွာ အတ္တနာ လဒ္ဓံ ဘုသံ ခါဒ။ **ဧတံ ဒီဃာယုလက္ခဏ**န္တိ ဧတံ ဒီဃာယုဘာဝဿ ကာရဏံ။//တတော န စိရဿေဝ တေ မနုဿာ အာဂမိံသု၊ မုနိကံ ဃာတေတွာ နာနပ္ပကာရေဟိ ပစိံသု။ ဗောဓိသတ္တော စူဠလောဟိတံ အာဟ “ဒိဋ္ဌော တေ တာတ မုနိကော”တိ။ ဒိဋ္ဌံ မေ ဘာတိက မုနိကဿ ဘောဇနဖလံ၊ ဧတဿ ဘောဇနတော သတဂုဏေန သဟဿဂုဏေန အမှာကံ တိဏပလာလဘုသမတ္တမေဝ ဥတ္တမဉ္စ အနဝဇ္ဇဉ္စ ဒီဃာယုလက္ခဏဉ္စာတိ။

သတ္ထာ “ဧဝံ ခေါ တွံ ဘိက္ခု ပုဗ္ဗေပိ ဣမံ ကုမာရိကံ နိဿာယ ဇီဝိတက္ခယံ ပတွာ မဟာဇနဿ ဥတ္တရိဘင်္ဂဘာဝံ ဂတော”တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဥက္ကဏ္ဌိတော ဘိက္ခု သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။ သတ္ထာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ

၁-တိဏပလာသာဒီနေဝ (သျာ)၊ တိဏပဏ္ဏာဒီနေဝ (က)

samodhānesi “tadā Munikasūkaro ukkaṇṭhitabhikkhu ahosi, thullakumārikā esā eva, Cūḷalohito Ānando, Mahālohito pana ahameva ahosin”ti.

Munikajātakavaṇṇanā dasamā.

Kuruṅgavaggo tatiyo.

Tassuddānaṁ

Kuruṅgaṁ kukkurañceva, bhojājānīyañca ājaññaṁ.
Titthaṁ mahiḷāmukhābhiṇhaṁ, nandikaṇhañca munikanti.

---

4. Kulāvakavagga

1. Kulāvakajātakavaṇṇanā (31)

Kulāvakāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto aparissāvetvā pānīyaṁ pītaṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi. Sāvatthito kira dve sahāyakā daharabhikkhū janapadaṁ gantvā ekasmiṁ phāsukaṭṭhāne yathājjhāsayaṁ vasitvā “Sammāsambuddhaṁ passissāmā”ti puna tato nikkhamitvā Jetavanābhimukhā pāyiṁsu. Ekassa hatthe parissāvanaṁ atthi, ekassa natthi. Dvepi ekato pānīyaṁ parissāvetvā pivanti. Te ekadivasaṁ vivādaṁ akaṁsu. Parissāvanasāmiko itarassa parissāvanaṁ adatvā sayameva pānīyaṁ parissāvetvā pivi, itaro pana parissāvanaṁ alabhitvā pipāsaṁ sandhāretuṁ asakkonto aparissāvetvā pānīyaṁ pivi. Te ubhopi anupubbena Jetavanaṁ patvā Satthāraṁ vanditvā nisīdiṁsu. Satthā sammodanīyaṁ kathaṁ kathetvā “kuto āgatatthā”ti pucchi. Bhante mayaṁ Kosalajanapade ekasmiṁ gāmake vasitvā tato nikkhamitvā tumhākaṁ dassanatthāya āgatāti. Kacci pana vo samaggā āgatatthāti. Aparissāvanako āha “ayaṁ bhante antarāmagge mayā saddhiṁ vivādaṁ katvā parissāvanaṁ nādāsī”ti. Itaropi āha “ayaṁ bhante aparissāvetvāva jānaṁ sapāṇakaṁ udakaṁ pivī”ti. Saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu jānaṁ sapāṇakaṁ udakaṁ pivīti. Āma bhante aparissāvitaṁ udakaṁ

သမောဓာနေသိ “တဒါ မုနိကသူကရော ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခု အဟောသိ၊ ထုလ္လကုမာရိကာ ဧသာ ဧဝ၊ စူဠလောဟိတော အာနန္ဒော၊ မဟာလောဟိတော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

မုနိကဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒသမာ။

ကုရုင်္ဂဝဂ္ဂေါ တတိယော။

တဿုဒ္ဒါနံ

ကုရုင်္ဂံ ကုက္ကုရဉ္စေဝ၊ ဘောဇာဇာနီယဉ္စ အာဇညံ။
တိတ္ထံ မဟိဠာမုခါဘိဏှံ၊ နန္ဒိကဏှဉ္စ မုနိကန္တိ။

၄-ကုလာဝကဝဂ္ဂ

၁-ကုလာဝကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၃၁)

ကုလာဝကာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အပရိဿာဝေတွာ ပါနီယံ ပီတံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သာဝတ္ထိတော ကိရ ဒွေ သဟာယကာ ဒဟရဘိက္ခူ ဇနပဒံ ဂန္တွာ ဧကသ္မိံ ဖာသုကဋ္ဌာနေ ယထာဇ္ဈာသယံ ဝသိတွာ “သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ ပဿိဿာမာ”တိ ပုန တတော နိက္ခမိတွာ ဇေတဝနာဘိမုခါ ပါယိံသု။ ဧကဿ ဟတ္ထေ ပရိဿာဝနံ အတ္ထိ၊ ဧကဿ နတ္ထိ။ ဒွေပိ ဧကတော ပါနီယံ ပရိဿာဝေတွာ ပိဝန္တိ။ တေ ဧကဒိဝသံ ဝိဝါဒံ အကံသု။ ပရိဿာဝနသာမိကော ဣတရဿ ပရိဿာဝနံ အဒတွာ သယမေဝ ပါနီယံ ပရိဿာဝေတွာ ပိဝိ၊ ဣတရော ပန ပရိဿာဝနံ အလဘိတွာ ပိပါသံ သန္ဓာရေတုံ အသက္ကောန္တော အပရိဿာဝေတွာ ပါနီယံ ပိဝိ။ တေ ဥဘောပိ အနုပုဗ္ဗေန ဇေတဝနံ ပတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ နိသီဒိံသု။ သတ္ထာ သမ္မောဒနီယံ ကထံ ကထေတွာ “ကုတော အာဂတတ္ထာ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဘန္တေ မယံ ကောသလဇနပဒေ ဧကသ္မိံ ဂါမကေ ဝသိတွာ တတော နိက္ခမိတွာ တုမှာကံ ဒဿနတ္ထာယ အာဂတာတိ။ ကစ္စိ ပန ဝေါ သမဂ္ဂါ အာဂတတ္ထာတိ။ အပရိဿာဝနကော အာဟ “အယံ ဘန္တေ အန္တရာမဂ္ဂေ မယာ သဒ္ဓိံ ဝိဝါဒံ ကတွာ ပရိဿာဝနံ နာဒါသီ”တိ။ ဣတရောပိ အာဟ “အယံ ဘန္တေ အပရိဿာဝေတွာဝ ဇာနံ သပါဏကံ ဥဒကံ ပိဝီ”တိ။ သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ဇာနံ သပါဏကံ ဥဒကံ ပိဝီတိ။ အာမ ဘန္တေ အပရိဿာဝိတံ ဥဒကံ

pivinti. Satthā “bhikkhu pubbe paṇḍitā devanagare rajjaṁ kārentā yuddhaparājitā samuddapiṭṭhena palāyantā ‘issariyaṁ nissāya pāṇavadhaṁ na karissāmā’ti tāva mahantaṁ yasaṁ pariccajitvā supaṇṇapotakānaṁ jīvitaṁ datvā rathaṁ nivattayiṁsū”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Magadharaṭṭhe Rājagahe eko Māgadharājā rajjaṁ kāresi. Tadā bodhisatto yathā etarahi Sakko purimattabhāve Magadharaṭṭhe Macalagāmake nibbatti, evaṁ tasmiṁ yeva Macalagāmake mahākulassa putto hutvā nibbatti. Nāmaggahaṇadivase cassa “Maghakumāro”tveva nāmaṁ akaṁsu. So vayappatto “Maghamāṇavo”ti paññāyittha. Athassa mātāpitaro samānajātikakulato dārikaṁ ānayiṁsu. So puttadhītāhi vaḍḍhamāno dānapati ahosi, pañca sīlāni rakkhati. Tasmiñca gāme tettiṁseva[1] kulāni honti, tepi tettiṁsa kulā manussā ekadivasaṁ gāmamajjhe ṭhatvā gāmakammaṁ karonti. Bodhisatto ṭhitaṭṭhāne pādehi paṁsuṁ viyūhitvā taṁ padesaṁ ramaṇīyaṁ katvā aṭṭhāsi, athañño eko āgantvā tasmiṁ ṭhāne ṭhito. Bodhisatto aparaṁ ṭhānaṁ ramaṇīyaṁ katvā aṭṭhāsi, tatrāpi añño ṭhito. Bodhisatto aparampi aparampīti sabbesampi ṭhitaṭṭhānaṁ ramaṇīyaṁ katvā aparena samayena tasmiṁ ṭhāne maṇḍapaṁ kāresi, maṇḍapampi apanetvā sālaṁ kāresi, tattha phalakāsanāni santharitvā pānīyacāṭiṁ ṭhapesi.

Aparena samayena tepi tettiṁsajanā bodhisattena samānacchandā ahesuṁ. Te bodhisatto pañcasu sīlesu patiṭṭhāpetvā tato paṭṭhāya tehi saddhiṁ puññāni karonto vicarati. Tepi teneva saddhiṁ puññāni karontā kālasseva vuṭṭhāya vāsipharasumusalahatthā catumahāpathādīsu musalena pāsāṇe ubbattetvā pavaṭṭenti, yānānaṁ akkhapaṭighātarukkhe haranti, visamaṁ samaṁ karonti, setuṁ attharanti, pokkharaṇiyo khaṇanti, sālaṁ karonti, dānāni denti, sīlāni rakkhanti. Evaṁ yebhuyyena sakalagāmavāsino bodhisattassa ovāde ṭhatvā sīlāni rakkhiṁsu.

1. Tiṁseva (Sī, I)

ပိဝိန္တိ။ သတ္ထာ “ဘိက္ခု ပုဗ္ဗေ ပဏ္ဍိတာ ဒေဝနဂရေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တာ ယုဒ္ဓပရာဇိတာ သမုဒ္ဒပိဋ္ဌေန ပလာယန္တာ ‘ဣဿရိယံ နိဿာယ ပါဏဝဓံ န ကရိဿာမာ’တိ တာဝ မဟန္တံ ယသံ ပရိစ္စဇိတွာ သုပဏ္ဏပေါတကာနံ ဇီဝိတံ ဒတွာ ရထံ နိဝတ္တယိံသူ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ မဂဓရဋ္ဌေ ရာဇဂဟေ ဧကော မာဂဓရာဇာ ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော ယထာ ဧတရဟိ သက္ကော ပုရိမတ္တဘာဝေ မဂဓရဋ္ဌေ မစလဂါမကေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ ဧဝံ တသ္မိံယေဝ မစလဂါမကေ မဟာကုလဿ ပုတ္တော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ စဿ “မဃကုမာရော”တွေဝ နာမံ အကံသု။ သော ဝယပ္ပတ္တော “မဃမာဏဝေါ”တိ ပညာယိတ္ထ။ အထဿ မာတာပိတရော သမာနဇာတိကကုလတော ဒါရိကံ အာနယိံသု။ သော ပုတ္တဓီတာဟိ ဝဍ္ဎမာနော ဒါနပတိ အဟောသိ၊ ပဉ္စ သီလာနိ ရက္ခတိ။ တသ္မိဉ္စ ဂါမေ တေတ္တိံသေဝ[၁] ကုလာနိ ဟောန္တိ၊ တေပိ တေတ္တိံသ ကုလာ မနုဿာ ဧကဒိဝသံ ဂါမမဇ္ဈေ ဌတွာ ဂါမကမ္မံ ကရောန္တိ။ ဗောဓိသတ္တော ဌိတဋ္ဌာနေ ပါဒေဟိ ပံသုံ ဝိယူဟိတွာ တံ ပဒေသံ ရမဏီယံ ကတွာ အဋ္ဌာသိ၊ အထညော ဧကော အာဂန္တွာ တသ္မိံ ဌာနေ ဌိတော။ ဗောဓိသတ္တော အပရံ ဌာနံ ရမဏီယံ ကတွာ အဋ္ဌာသိ၊ တတြာပိ အညော ဌိတော။ ဗောဓိသတ္တော အပရမ္ပိ အပရမ္ပီတိ သဗ္ဗေသမ္ပိ ဌိတဋ္ဌာနံ ရမဏီယံ ကတွာ အပရေန သမယေန တသ္မိံ ဌာနေ မဏ္ဍပံ ကာရေသိ၊ မဏ္ဍပမ္ပိ အပနေတွာ သာလံ ကာရေသိ၊ တတ္ထ ဖလကာသနာနိ သန္ထရိတွာ ပါနီယစာဋိံ ဌပေသိ။

အပရေန သမယေန တေပိ တေတ္တိံသဇနာ ဗောဓိသတ္တေန သမာနစ္ဆန္ဒာ အဟေသုံ။ တေ ဗောဓိသတ္တော ပဉ္စသု သီလေသု ပတိဋ္ဌာပေတွာ တတော ပဋ္ဌာယ တေဟိ သဒ္ဓိံ ပုညာနိ ကရောန္တော ဝိစရတိ။ တေပိ တေနေဝ သဒ္ဓိံ ပုညာနိ ကရောန္တာ ကာလဿေဝ ဝုဋ္ဌာယ ဝါသိဖရသုမုသလဟတ္ထာ စတုမဟာပထာဒီသု မုသလေန ပါသာဏေ ဥဗ္ဗတ္တေတွာ ပဝဋ္ဋေန္တိ၊ ယာနာနံ အက္ခပဋိဃာတရုက္ခေ ဟရန္တိ၊ ဝိသမံ သမံ ကရောန္တိ၊ သေတုံ အတ္ထရန္တိ၊ ပေါက္ခရဏိယော ခဏန္တိ၊ သာလံ ကရောန္တိ၊ ဒါနာနိ ဒေန္တိ၊ သီလာနိ ရက္ခန္တိ။ ဧဝံ ယေဘုယျေန သကလဂါမဝါသိနော ဗောဓိသတ္တဿ ဩဝါဒေ ဌတွာ သီလာနိ ရက္ခိံသု။

၁-တိံသေဝ (သီ၊ ဣ)

Atha nesaṁ gāmabhojako cintesi “ahaṁ pubbe etesu suraṁ pivantesu pāṇātipātādīni karontesu cāṭikahāpaṇādivasena[1] ceva daṇḍabalivasena ca dhanaṁ labhāmi, idāni pana magho māṇavo sīlaṁ rakkhāpeti[2], tesaṁ pāṇātipātādīni kātuṁ na deti, idāni pana te pañca sīlāni na rakkhāpessāmī”ti[3] kuddho rājānaṁ upasaṅkamitvā “deva bahū corā gāmaghātādīni karontā vicarantī”ti āha. Rājā tassa vacanaṁ sutvā “gaccha te ānehī”ti āha. So gantvā sabbepi te bandhitvā ānetvā “ānītā deva corā”ti rañño ārocesi. Rājā tesaṁ kammaṁ asodhetvāva “hatthinā ne maddāpethā”ti āha. Tato sabbepi te rājaṅgaṇe nipajjāpetvā hatthiṁ ānayiṁsu. Bodhisatto tesaṁ ovādaṁ adāsi “tumhe sīlāni āvajjetha, pesuññakārake ca raññe ca hatthimhi ca attano sarīre ca ekasadisameva mettaṁ bhāvethā”ti. Te tathā akaṁsu. Atha nesaṁ maddanatthāya hatthiṁ upanesuṁ. So upanīyamānopi na upagacchati, mahāviravaṁ viravitvā palāyati. Aññaṁ aññaṁ hatthiṁ ānayiṁsu, tepi tatheva palāyiṁsu.

Rājā “etesaṁ hatthe kiñci osadhaṁ bhavissatī”ti cintetvā “vicinathā”ti āha. Vicinantā adisvā “natthi devā”ti āhaṁsu. Tena hi kiñci mantaṁ parivattessanti, pucchatha ne “atthi vo parivattanamanto”ti. Rājapurisā pucchiṁsu, bodhisatto “atthī”ti āha. Rājapurisā “atthi kira devā”ti ārocayiṁsu, rājā sabbepi te pakkosāpetvā “tumhākaṁ jānanamantaṁ kathethā”ti āha. Bodhisatto avoca “deva añño amhākaṁ manto nāma natthi, amhe pana tettiṁsamattā janā pāṇaṁ na hanāma, adinnaṁ nādiyāma, micchācāraṁ na carāma, musāvādaṁ na bhaṇāma, majjaṁ na pivāma, mettaṁ bhāvema, dānaṁ dema, maggaṁ samaṁ karoma, pokkharaṇiyo khaṇāma, sālaṁ karoma, ayaṁ amhākaṁ manto ca parittañca vuḍḍhi cā”ti. Rājā tesaṁ pasanno pesuññakārakassa sabbaṁ gehavibhavaṁ tañca tesaṁyeva dāsaṁ katvā adāsi, taṁ hatthiñca gāmañca tesaṁyeva adāsi.

Te tato paṭṭhāya yathāruciyā puññāni karontā “catumahāpathe mahantaṁ sālaṁ kāressāmā”ti vaḍḍhakiṁ pakkosāpetvā

1. Māsakakahāpaṇādivasena (Ka) 2. Rakkhāpemīti (Sī, I)
3. ... sīlāni rakkhāpessāmīti (Sī, I), idāni pana no pañca sīlāni rakkhāpessatīti (Syā)

အထ နေသံ ဂါမဘောဇကော စိန္တေသိ "အဟံ ပုဗ္ဗေ ဧတေသု သုရံ ပိဝန္တေသု ပါဏာတိပါတာဒီနိ ကရောန္တေသု စာဋိကဟာပဏာဒိဝသေန[၁] စေဝ ဒဏ္ဍဗလိဝသေန စ ဓနံ လဘာမိ၊ ဣဒါနိ ပန မဃော မာဏဝေါ သီလံ ရက္ခာပေတိ[၂]၊ တေသံ ပါဏာတိပါတာဒီနိ ကာတုံ န ဒေတိ၊ ဣဒါနိ ပန တေ ပဉ္စ သီလာနိ န ရက္ခာပေဿာမီ"တိ[၃] ကုဒ္ဓေါ ရာဇာနံ ဥပသင်္ကမိတွာ "ဒေဝ ဗဟူ စောရာ ဂါမဃာတာဒီနိ ကရောန္တာ ဝိစရန္တီ"တိ အာဟ။ ရာဇာ တဿ ဝစနံ သုတွာ "ဂစ္ဆ တေ အာနေဟီ"တိ အာဟ။ သော ဂန္တွာ သဗ္ဗေပိ တေ ဗန္ဓိတွာ အာနေတွာ "အာနီတာ ဒေဝ စောရာ"တိ ရညော အာရောစေသိ။ ရာဇာ တေသံ ကမ္မံ အသောဓေတွာဝ "ဟတ္ထိနာ နေ မဒ္ဒါပေထာ"တိ အာဟ။ တတော သဗ္ဗေပိ တေ ရာဇင်္ဂဏေ နိပဇ္ဇာပေတွာ ဟတ္ထိံ အာနယိံသု။ ဗောဓိသတ္တော တေသံ ဩဝါဒံ အဒါသိ "တုမှေ သီလာနိ အာဝဇ္ဇေထ၊ ပေသုညကာရကေ စ ရညေ စ ဟတ္ထိမှိ စ အတ္တနော သရီရေ စ ဧကသဒိသမေဝ မေတ္တံ ဘာဝေထာ"တိ။ တေ တထာ အကံသု။ အထ နေသံ မဒ္ဒနတ္ထာယ ဟတ္ထိံ ဥပနေသုံ။ သော ဥပနီယမာနောပိ န ဥပဂစ္ဆတိ၊ မဟာဝိရဝံ ဝိရဝိတွာ ပလာယတိ။ အညံ အညံ ဟတ္ထိံ အာနယိံသု၊ တေပိ တထေဝ ပလာယိံသု။

ရာဇာ "ဧတေသံ ဟတ္ထေ ကိဉ္စိ ဩသဓံ ဘဝိဿတီ"တိ စိန္တေတွာ "ဝိစိနထာ"တိ အာဟ။ ဝိစိနန္တာ အဒိသွာ "နတ္ထိ ဒေဝါ"တိ အာဟံသု။ တေန ဟိ ကိဉ္စိ မန္တံ ပရိဝတ္တေဿန္တိ၊ ပုစ္ဆထ နေ "အတ္ထိ ဝေါ ပရိဝတ္တနမန္တော"တိ။ ရာဇပုရိသာ ပုစ္ဆိံသု၊ ဗောဓိသတ္တော "အတ္ထီ"တိ အာဟ။ ရာဇပုရိသာ "အတ္ထိ ကိရ ဒေဝါ"တိ အာရောစယိံသု၊ ရာဇာ သဗ္ဗေပိ တေ ပက္ကောသာပေတွာ "တုမှာကံ ဇာနနမန္တံ ကထေထာ"တိ အာဟ။ ဗောဓိသတ္တော အဝေါစ "ဒေဝ အညော အမှာကံ မန္တော နာမ နတ္ထိ၊ အမှေ ပန တေတ္တိံသမတ္တာ ဇနာ ပါဏံ န ဟနာမ၊ အဒိန္နံ နာဒိယာမ၊ မိစ္ဆာစာရံ န စရာမ၊ မုသာဝါဒံ န ဘဏာမ၊ မဇ္ဇံ န ပိဝါမ၊ မေတ္တံ ဘာဝေမ၊ ဒါနံ ဒေမ၊ မဂ္ဂံ သမံ ကရောမ၊ ပေါက္ခရဏိယော ခဏာမ၊ သာလံ ကရောမ၊ အယံ အမှာကံ မန္တော စ ပရိတ္တဉ္စ ဝုဍ္ဍိ စာ"တိ။ ရာဇာ တေသံ ပသန္နော ပေသုညကာရကဿ သဗ္ဗံ ဂေဟဝိဘဝံ တဉ္စ တေသံယေဝ ဒါသံ ကတွာ အဒါသိ၊ တံ ဟတ္ထိဉ္စ ဂါမဉ္စ တေသံယေဝ အဒါသိ။

တေ တတော ပဋ္ဌာယ ယထာရုစိယာ ပုညာနိ ကရောန္တာ "စတုမဟာပထေ မဟန္တံ သာလံ ကာရေဿာမာ"တိ ဝဍ္ဎကိံ ပက္ကောသာပေတွာ

၁-မာသကကဟာပဏာဒိဝသေန (က) ၂-ရက္ခာပေမီတိ (သီ၊ ဣ)
၃-....သီလာနိ ရက္ခာပေဿာမီတိ (သီ၊ ဣ)၊ ဣဒါနိ ပန နော ပဉ္စ သီလာနိ ရက္ခာပေဿတီတိ (သျာ)

sālaṁ paṭṭhapesuṁ. Mātugāmesu pana vigatacchandatāya tassā sālāya mātugāmānaṁ pattiṁ nādaṁsu. Tena ca samayena bodhisattassa gehe Sudhammā Cittā Nandā Sujāti[1] catasso itthiyo honti. Tāsu Sudhammā vaḍḍhakinā saddhiṁ ekato hutvā “bhātika imissā sālāya maṁ jeṭṭhikaṁ karohī”ti vatvā lañjaṁ adāsi. So “sādhū”ti sampaṭicchitvā paṭhamameva kaṇṇikārukkhaṁ sukkhāpetvā tacchetvā vijjhitvā kaṇṇikaṁ niṭṭhāpetvā vatthena paliveṭhetvā ṭhapesi. Atha sālaṁ niṭṭhāpetvā kaṇṇikāropanakāle “aho ayyā ekaṁ na sarimhā”ti āha. Kiṁ nāma bhoti. Kaṇṇikā laddhuṁ vaṭṭatīti. Hotu āharissāmāti. Idāni chinnarukkhena kātuṁ na sakkā, pubbeyeva chinditvā tacchetvā vijjhitvā ṭhapitakaṇṇikā laddhuṁ vaṭṭatīti. Idāni kiṁ kātabbanti. Sace kassaci gehe niṭṭhāpetvā ṭhapitā vikkāyikakaṇṇikā atthi, sā pariyesitabbāti. Te pariyesantā Sudhammāya gehe disvā mūlena na labhiṁsu. “Sace maṁ sālāya pattikaṁ karotha, dassāmī”ti vutte “na mayaṁ mātugāmānaṁ pattiṁ damhā”ti āhaṁsu.

Atha ne vaḍḍhakī āha “ayyā tumhe kiṁ kathetha, ṭhapetvā brahmalokaṁ aññaṁ mātugāmarahitaṭṭhānaṁ nāma natthi, gaṇhatha kaṇṇikaṁ, evaṁ sante amhākaṁ kammaṁ niṭṭhaṁ gamissatī”ti. Te “sādhū”ti kaṇṇikaṁ gahetvā sālaṁ niṭṭhāpetvā āsanaphalakāni santharitvā pānīyacāṭiyo ṭhapetvā yāgubhattaṁ nibandhiṁsu[2]. Sālaṁ pākārena parikkhipitvā dvāraṁ yojetvā antopākāre vālukaṁ ākiritvā bahipākāre tālapantiyo ropesuṁ. Cittāpi tasmiṁ ṭhāne uyyānaṁ kāresi, “pupphūpagaphalūpagarukkho asuko nāma tasmiṁ natthī”ti nāhosi. Nandāpi tasmiṁyeva ṭhāne pokkharaṇiṁ kāresi pañcavaṇṇehi padumehi sañchannaṁ ramaṇīyaṁ. Sujā na kiñci akāsi.

Bodhisatto mātu upaṭṭhānaṁ pitu upaṭṭhānaṁ kule jeṭṭhāpacāyikakammaṁ saccavācaṁ apharusavācaṁ apisuṇavācaṁ maccheravinayanti imāni satta vatapadāni pūretvā—

> “Mātāpettibharaṁ jantuṁ, kule jeṭṭhāpacāyinaṁ.
> Saṇhaṁ sakhilasambhāsaṁ, pesuṇeyyappahāyinaṁ.

1. Sujātāti (Sī, Syā, I, Ka)
2. Yāgubhattādīni nibaddhaṁ paṭṭhapesuṁ (Syā)

သာလံ ပဋ္ဌပေသုံ။ မာတုဂါမေသု ပန ဝိဂတစ္ဆန္ဒတာယ တဿာ သာလာယ မာတုဂါမာနံ ပတ္တိံ နာဒံသု။ တေန စ သမယေန ဗောဓိသတ္တဿ ဂေဟေ သုဓမ္မာ စိတ္တာ နန္ဒာ သုဇာတိ[1] စတဿော ဣတ္ထိယော ဟောန္တိ။ တာသု သုဓမ္မာ ဝဍ္ဎကိနာ သဒ္ဓိံ ဧကတော ဟုတွာ “ဘာတိက ဣမိဿာ သာလာယ မံ ဇေဋ္ဌိကံ ကရောဟီ”တိ ဝတွာ လဉ္ဇံ အဒါသိ။ သော “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ပဌမမေဝ ကဏ္ဏိကာရုက္ခံ သုက္ခာပေတွာ တစ္ဆေတွာ ဝိဇ္ဈိတွာ ကဏ္ဏိကံ နိဋ္ဌာပေတွာ ဝတ္ထေန ပလိဝေဌေတွာ ဌပေသိ။ အထ သာလံ နိဋ္ဌာပေတွာ ကဏ္ဏိကာရောပနကာလေ “အဟော အယျာ ဧကံ န သရိမှာ”တိ အာဟ။ ကိံ နာမ ဘောတိ။ ကဏ္ဏိကာ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ ဟောတု အာဟရိဿာမာတိ။ ဣဒါနိ ဆိန္နရုက္ခေန ကာတုံ န သက္ကာ၊ ပုဗ္ဗေယေဝ ဆိန္ဒိတွာ တစ္ဆေတွာ ဝိဇ္ဈိတွာ ဌပိတကဏ္ဏိကာ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ ဣဒါနိ ကိံ ကာတဗ္ဗန္တိ။ သစေ ကဿစိ ဂေဟေ နိဋ္ဌာပေတွာ ဌပိတာ ဝိက္ကာယိကကဏ္ဏိကာ အတ္ထိ၊ သာ ပရိယေသိတဗ္ဗာတိ။ တေ ပရိယေသန္တာ သုဓမ္မာယ ဂေဟေ ဒိသွာ မူလေန န လဘိံသု။ “သစေ မံ သာလာယ ပတ္တိကံ ကရောထ၊ ဒဿာမီ”တိ ဝုတ္တေ “န မယံ မာတုဂါမာနံ ပတ္တိံ ဒမှာ”တိ အာဟံသု။

အထ နေ ဝဍ္ဎကီ အာဟ “အယျာ တုမှေ ကိံ ကထေထ၊ ဌပေတွာ ဗြဟ္မလောကံ အညံ မာတုဂါမရဟိတဋ္ဌာနံ နာမ နတ္ထိ၊ ဂဏှထ ကဏ္ဏိကံ၊ ဧဝံ သန္တေ အမှာကံ ကမ္မံ နိဋ္ဌံ ဂမိဿတီ”တိ။ တေ “သာဓူ”တိ ကဏ္ဏိကံ ဂဟေတွာ သာလံ နိဋ္ဌာပေတွာ အာသနဖလကာနိ သန္ထရိတွာ ပါနီယစာဋိယော ဌပေတွာ ယာဂုဘတ္တံ နိဗန္ဓိံသု[2]။ သာလံ ပါကာရေန ပရိက္ခိပိတွာ ဒွါရံ ယောဇေတွာ အန္တောပါကာရေ ဝါလုကံ အာကိရိတွာ ဗဟိပါကာရေ တာလပန္တိယော ရောပေသုံ။ စိတ္တာပိ တသ္မိံ ဌာနေ ဥယျာနံ ကာရေသိ၊ “ပုပ္ဖူပဂဖလူပဂရုက္ခော အသုကော နာမ တသ္မိံ နတ္ထီ”တိ နာဟောသိ။ နန္ဒာပိ တသ္မိံယေဝ ဌာနေ ပေါက္ခရဏိံ ကာရေသိ ပဉ္စဝဏ္ဏေဟိ ပဒုမေဟိ သဉ္ဆန္နံ ရမဏီယံ။ သုဇာ န ကိဉ္စိ အကာသိ။

ဗောဓိသတ္တော မာတု ဥပဋ္ဌာနံ ပိတု ဥပဋ္ဌာနံ ကုလေ ဇေဋ္ဌာပစာယိကကမ္မံ သစ္စဝါစံ အဖရုသဝါစံ အပိသုဏဝါစံ မစ္ဆေရဝိနယန္တိ ဣမာနိ သတ္တ ဝတပဒါနိ ပူရေတွာ—

> “မာတာပေတ္တိဘရံ ဇန္တုံ၊ ကုလေ ဇေဋ္ဌာပစာယိနံ။
> သဏှံ သခိလသမ္ဘာသံ၊ ပေသုဏေယျပ္ပဟာယိနံ။

၁-သုဇာတာတိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ၊ က)
၂-ယာဂုဘတ္တာဒီနိ နိဗဒ္ဓံ ပဋ္ဌပေသုံ (သျာ)

Maccheravinaye yuttaṁ, saccaṁ kodhābhibhuṁ naraṁ.
Taṁ ve devā Tāvatiṁsā, āhu sappuriso itī”ti[1]—

Evaṁ pasaṁsiyatāvaṁ āpajjitvā jīvitapariyosāne Tāvatiṁsabhavane Sakko devarājā hutvā nibbatti, tepissa sahāyā tattheva nibbattiṁsu. Tasmiṁ kāle Tāvatiṁsabhavane asurā paṭivasanti. Sakko devarājā “kiṁ no sādhāraṇena rajjenā”ti asure dibbapānaṁ pāyetvā matte samāne pādesu gāhāpetvā Sinerupabbatapāde[2] khipāpesi. Te Asurabhavanameva sampāpuṇiṁsu.

Asurabhavanaṁ nāma Sinerussa heṭṭhimatale Tāvatiṁsadevalokappamāṇameva, tattha devānaṁ Pāricchattako viya Cittapāṭali nāma kappaṭṭhiyarukkho hoti. Te Cittapāṭaliyā pupphitāya jānanti “nāyaṁ amhākaṁ devaloko, devalokasmiṁ hi Pāricchattako pupphatī”ti. Atha te “jarasakko amhe matte katvā mahāsamuddapiṭṭhe khipitvā amhākaṁ devanagaraṁ gaṇhi, te mayaṁ tena saddhiṁ yujjhitvā amhākaṁ devanagarameva gaṇhissāmā”ti kipillikā viya thambhaṁ Sineruṁ anusañcaramānā uṭṭhahiṁsu. Sakko “asurā kira uṭṭhitā”ti sutvā samuddapiṭṭheyeva abbhuggantvā yujjhamāno tehi parājito diyaḍḍhayojanasatikena Vejayantarathena dakkhiṇasamuddassa matthakena[3] palāyituṁ āraddho. Athassa ratho samuddapiṭṭhena vegena gacchanto simbalivanaṁ pakkhanto, tassa gamanamagge simbalivanaṁ naḷavanaṁ[4] viya chijjitvā chijjitvā samuddapiṭṭhe patati. Supaṇṇapotakā samuddapiṭṭhe paripatantā mahāviravaṁ raviṁsu. Sakko Mātaliṁ pucchi “samma Mātali kiṁ saddo nāmesa, atikāruññaravo[5] vattatī”ti. Deva tumhākaṁ rathavegena vicuṇṇite simbalivane patante supaṇṇapotakā maraṇabhayatajjitā ekaviravaṁ viravantīti.

Mahāsatto “samma Mātali mā amhe nissāya ete kilamantu, na mayaṁ issariyaṁ nissāya pāṇavadhakammaṁ karoma, etesaṁ pana atthāya mayaṁ jīvitaṁ pariccajitvā asurānaṁ dassāma, nivattayetaṁ rathan”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

1. Saṁ 1. 230 piṭṭhe. 2. Sinerupapāte (Sī, I) 3. Matthakamatthakena (Sī, I)
4. Tālavanaṁ (Sī, I) 5. Atikaruṇo ravo (Sī, I)

မစ္ဆေရဝိနယေ ယုတ္တံ၊ သစ္စံ ကောဓာဘိဘုံ နရံ။
တံ ဝေ ဒေဝါ တာဝတိံသာ၊ အာဟု သပ္ပုရိသော ဣတီ''တိ[၁]—

ဧဝံ ပသံသိယတာဝံ အာပဇ္ဇိတွာ ဇီဝိတပရိယောသာနေ တာဝတိံသဘဝနေ သက္ကော ဒေဝရာဇာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ၊ တေပိဿ သဟာယာ တတ္ထေဝ နိဗ္ဗတ္တိံသု။ တသ္မိံ ကာလေ တာဝတိံသဘဝနေ အသုရာ ပဋိဝသန္တိ။ သက္ကော ဒေဝရာဇာ “ကိံ နော သာဓာရဏေန ရဇ္ဇေနာ”တိ အသုရေ ဒိဗ္ဗပါနံ ပါယေတွာ မတ္တေ သမာနေ ပါဒေသု ဂါဟာပေတွာ သိနေရုပဗ္ဗတပါဒေ[၂] ခိပါပေသိ။ တေ အသုရဘဝနမေဝ သမ္ပာပုဏိံသု။

အသုရဘဝနံ နာမ သိနေရုဿ ဟေဋ္ဌိမတလေ တာဝတိံသဒေဝလောကပ္ပမာဏမေဝ၊ တတ္ထ ဒေဝါနံ ပါရိစ္ဆတ္တကော ဝိယ စိတ္တပါဋလိ နာမ ကပ္ပဋ္ဌိယရုက္ခော ဟောတိ။ တေ စိတ္တပါဋလိယာ ပုပ္ဖိတာယ ဇာနန္တိ “နာယံ အမှာကံ ဒေဝလောကော၊ ဒေဝလောကသ္မိံ ဟိ ပါရိစ္ဆတ္တကော ပုပ္ဖတီ”တိ။ အထ တေ “ဇရသက္ကော အမှေ မတ္တေ ကတွာ မဟာသမုဒ္ဒပိဋ္ဌေ ခိပိတွာ အမှာကံ ဒေဝနဂရံ ဂဏှိ၊ တေ မယံ တေန သဒ္ဓိံ ယုဇ္ဈိတွာ အမှာကံ ဒေဝနဂရမေဝ ဂဏှိဿာမာ”တိ ကိပိလ္လိကာ ဝိယ ထမ္ဘံ သိနေရုံ အနုသဉ္စရမာနာ ဥဋ္ဌဟိံသု။ သက္ကော “အသုရာ ကိရ ဥဋ္ဌိတာ”တိ သုတွာ သမုဒ္ဒပိဋ္ဌေယေဝ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ ယုဇ္ဈမာနော တေဟိ ပရာဇိတော ဒိယဍ္ဎယောဇနသတိကေန ဝေဇယန္တရထေန ဒက္ခိဏသမုဒ္ဒဿ မတ္ထကေန[၃] ပလာယိတုံ အာရဒ္ဓေါ။ အထဿ ရထော သမုဒ္ဒပိဋ္ဌေန ဝေဂေန ဂစ္ဆန္တော သိမ္ဗလိဝနံ ပက္ခန္တော၊ တဿ ဂမနမဂ္ဂေ သိမ္ဗလိဝနံ နဠဝနံ[၄] ဝိယ ဆိဇ္ဇိတွာ ဆိဇ္ဇိတွာ သမုဒ္ဒပိဋ္ဌေ ပတတိ။ သုပဏ္ဏပေါတကာ သမုဒ္ဒပိဋ္ဌေ ပရိပတန္တာ မဟာဝိရဝံ ရဝိံသု။ သက္ကော မာတလိံ ပုစ္ဆိ “သမ္မ မာတလိ ကိံ သဒ္ဒေါ နာမေသ၊ အတိကာရုညရဝေါ[၅] ဝတ္တတီ”တိ။ ဒေဝ တုမှာကံ ရထဝေဂေန ဝိစုဏ္ဏိတေ သိမ္ဗလိဝနေ ပတန္တေ သုပဏ္ဏပေါတကာ မရဏဘယတဇ္ဇိတာ ဧကဝိရဝံ ဝိရဝန္တီတိ။

မဟာသတ္တော “သမ္မ မာတလိ မာ အမှေ နိဿာယ ဧတေ ကိလမန္တု၊ န မယံ ဣဿရိယံ နိဿာယ ပါဏဝဓကမ္မံ ကရောမ၊ ဧတေသံ ပန အတ္ထာယ မယံ ဇီဝိတံ ပရိစ္စဇိတွာ အသုရာနံ ဒဿာမ၊ နိဝတ္တယေတံ ရထ”န္တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁-သံ ၁-၂၃၀-ပိဋ္ဌေ။ ၂-သိနေရုပပါတေ (သီ၊ ဣ) ၃-မတ္ထကမတ္ထကေန (သီ၊ ဣ)
၄-တာလဝနံ (သီ၊ ဣ) ၅-အတိကရုဏော ရဝေါ (သီ၊ ဣ)

31. “Kulāvakā Mātali simbalismiṁ,
Īsāmukhena parivajjayassu.
Kāmaṁ cajāma asuresu pāṇaṁ,
Māme[1] dijā vikulāvā[2] ahesun”ti.

Tattha **kulāvakā**ti supaṇṇapotakā. **Mātalī**ti sārathiṁ āmantesi. **Simbalisminti** passa ete simbalirukkhe olambantā ṭhitāti dasseti. **Īsāmukhena parivajjayassū**ti ete etassa rathassa īsāmukhena yathā na haññanti, evaṁ te parivajjayassu. **Kāmaṁ cajāma asuresu pāṇan**ti yadi amhesu asurānaṁ pāṇaṁ cajantesu etesaṁ sotthi hoti, kāmaṁ cajāma ekaṁseneva mayaṁ asuresu amhākaṁ pāṇaṁ cajāma. **Māme dijā vikulāvā ahesun**ti ime pana dijā ime garuḷapotakā viddhastacuṇṇitakulāvakatāya vikulāvā mā ahesuṁ, mā amhākaṁ dukkhaṁ etesaṁ upari khipa, nivattaya nivattaya rathanti. Mātalisaṅgāhako tassa vacanaṁ sutvā rathaṁ nivattetvā aññena maggena devalokābhimukhaṁ akāsi. Asurā pana taṁ nivattamānameva disvā “addhā aññehipi cakkavāḷehi sakkā āgacchanti, balaṁ labhitvā ratho nivatto bhavissatī”ti maraṇabhayatītā palāyitvā asurabhavanameva pavisiṁsu.

Sakkopi devanagaraṁ pavisitvā dvīsu devalokesu devagaṇena parivuto nagaramajjhe aṭṭhāsi. Tasmiṁ khaṇe pathaviṁ bhinditvā yojanasahassubbedho Vejayantapāsādo uṭṭhahi. Vijayante uṭṭhitattā “Vejayanto”tveva nāmaṁ akaṁsu. Atha Sakko puna asurānaṁ anāgamanatthāya pañcasu ṭhānesu ārakkhaṁ ṭhapesi. Yaṁ sandhāya vuttaṁ—

“Antarā dvinnaṁ ayujjhapurānaṁ,
Pañcavidhā ṭhapitā abhirakkhā.
Uragakaroṭipayassa ca hārī,
Madanayutā caturo ca mahantā”ti[3].

Dve nagarānipi yuddhena gahetuṁ asakkuṇeyyatāya ayujjhapurāni nāma jātāni devanagarañca asuranagarañca. Yadā hi asurā balavantā honti, atha devehi palāyitvā devanagaraṁ pavisitvā dvāre pihite asurānaṁ

1. Māyime (Sī, I, Ka) 2. Vikkulavā (Ka) 3. Saṁ-Ṭṭha 1. 309 piṭṭhepi.

၃၁။ “ကုလာဝကာ မာတလိ သိမ္ဗလိသ္မိံ၊
ဤသာမုခေန ပရိဝဇ္ဇယဿု။
ကာမံ စဇာမ အသုရေသု ပါဏံ၊
မာမေ[1] ဒိဇာ ဝိကုလာဝါ[2] အဟေသု”န္တိ။

တတ္ထ **ကုလာဝကာ**တိ သုပဏ္ဏပေါတကာ။ **မာတလီ**တိ သာရထိံ အာမန္တေသိ။ **သိမ္ဗလိသ္မိ**န္တိ ပဿ ဧတေ သိမ္ဗလိရုက္ခေ ဩလမ္ဗန္တာ ဌိတာတိ ဒဿေတိ။ **ဤသာမုခေန ပရိဝဇ္ဇယဿူ**တိ ဧတေ ဧတဿ ရထဿ ဤသာမုခေန ယထာ န ဟညန္တိ၊ ဧဝံ တေ ပရိဝဇ္ဇယဿု။ **ကာမံ စဇာမ အသုရေသု ပါဏ**န္တိ ယဒိ အမှေသု အသုရာနံ ပါဏံ စဇန္တေသု ဧတေသံ သောတ္ထိ ဟောတိ၊ ကာမံ စဇာမ ဧကံသေနေဝ မယံ အသုရေသု အမှာကံ ပါဏံ စဇာမ။ **မာမေ ဒိဇာ ဝိကုလာဝါ အဟေသု**န္တိ ဣမေ ပန ဒိဇာ ဣမေ ဂရုဠပေါတကာ ဝိဒ္ဓသ္တစုဏ္ဏိတကုလာဝကတာယ ဝိကုလာဝါ မာ အဟေသုံ၊ မာ အမှာကံ ဒုက္ခံ ဧတေသံ ဥပရိ ခိပ၊ နိဝတ္တယ နိဝတ္တယ ရထန္တိ။ မာတလိသင်္ဂါဟကော တဿ ဝစနံ သုတွာ ရထံ နိဝတ္တေတွာ အညေန မဂ္ဂေန ဒေဝလောကာဘိမုခံ အကာသိ။ အသုရာ ပန တံ နိဝတ္တမာနမေဝ ဒိသွာ “အဒ္ဓါ အညေဟိပိ စက္ကဝါဠေဟိ သက္ကာ အာဂစ္ဆန္တိ၊ ဗလံ လဘိတွာ ရထော နိဝတ္တော ဘဝိဿတီ”တိ မရဏဘယဘီတာ ပလာယိတွာ အသုရဘဝနမေဝ ပဝိသိံသု။

သက္ကောပိ ဒေဝနဂရံ ပဝိသိတွာ ဒွီသု ဒေဝလောကေသု ဒေဝဂဏေန ပရိဝုတော နဂရမဇ္ဈေ အဋ္ဌာသိ။ တသ္မိံ ခဏေ ပထဝိံ ဘိန္ဒိတွာ ယောဇနသဟဿုဗ္ဗေဓော ဝေဇယန္တပါသာဒေါ ဥဋ္ဌဟိ။ ဝိဇယန္တေ ဥဋ္ဌိတတ္တာ “ဝေဇယန္တော”တွေဝ နာမံ အကံသု။ အထ သက္ကော ပုန အသုရာနံ အနာဂမနတ္ထာယ ပဉ္စသု ဌာနေသု အာရက္ခံ ဌပေသိ။ ယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ—

“အန္တရာ ဒွိန္နံ အယုဇ္ဈပုရာနံ၊
ပဉ္စဝိဓာ ဌပိတာ အဘိရက္ခာ။
ဥရဂကရောဋိပယဿ စ ဟာရီ၊
မဒနယုတာ စတုရော စ မဟန္တာ”တိ[3]။

ဒွေ နဂရာနိပိ ယုဒ္ဓေန ဂဟေတုံ အသက္ကုဏေယျတာယ အယုဇ္ဈပုရာနိ နာမ ဇာတာနိ ဒေဝနဂရဉ္စ အသုရနဂရဉ္စ။ ယဒါ ဟိ အသုရာ ဗလဝန္တာ ဟောန္တိ၊ အထ ဒေဝေဟိ ပလာယိတွာ ဒေဝနဂရံ ပဝိသိတွာ ဒွါရေ ပိဟိတေ အသုရာနံ

၁-မာယိမေ (သီ၊ ဣ၊ က) ၂-ဝိက္ကုလာဝါ (က) ၃-သံ-ဋ္ဌ ၁-၃၀၉-ပိဋ္ဌေပိ။

satasahassampi kiñci kātuṁ na sakkoti. Yadā devā balavantā honti, atha asurehi palāyitvā Asuranagaraṁ pavisitvā dvāre pihite Sakkānaṁ satasahassampi kiñci kātuṁ na sakkoti. Iti imāni dve nagarāni ayujjhapurāni nāma. Tesaṁ antarā etesu uragādīsu pañcasu ṭhānesu Sakkena ārakkhā ṭhapitā. Tattha **uraga**-saddena nāgā gahitā. Te udake balavantā honti, tasmā Sinerussa paṭhamālinde tesaṁ ārakkhā. **Karoṭi**-saddena supaṇṇā gahitā. Tesaṁ kira karoṭi nāma pānabhojanaṁ[1], tena taṁ nāmaṁ labhiṁsu, dutiyalinde tesaṁ ārakkhā. **Payassahāri**-saddena kumbhaṇḍā gahitā. Dānavarakkhasā kirete, tatiyālinde tesaṁ ārakkhā. **Madanayuta**-saddena yakkhā gahitā. Visamacārino kira te yuddhasoṇḍā, catutthālinde tesaṁ ārakkhā. **Caturo ca mahantā**ti cattāro mahārājāno vuttā, pañcamālinde tesaṁ ārakkhā. Tasmā yadi asurā kupitā āvilacittā devapuraṁ upayanti, pañcavidhesu yaṁ girino paṭhamaṁ paribhaṇḍaṁ, taṁ uragā paribāhiya tiṭṭhanti. Evaṁ sesesu sesā.

Imesu pana pañcasu ṭhānesu ārakkhaṁ ṭhapetvā Sakke Devānaminde dibbasampattiṁ anubhavamāne Sudhammā cavitvā tasseva pādaparicārikā hutvā nibbatti, kaṇṇikāya dinnanissandena cassā pañcayojanasatikā Sudhammā nāma devasabhā udapādi, yattha dibbasetacchattassa heṭṭhā yojanappamāṇe kañcanapallaṅke nisinno Sakko Devānamindo devamanussānaṁ kattabbakiccāni karoti. Cittāpi cavitvā tasseva pādaparicārikā hutvā nibbatti, uyyānassa karaṇanissandena cassā Cittalatāvanaṁ nāma uyyānaṁ udapādi. Nandāpi cavitvā tasseva pādaparicārikā hutvā nibbatti, pokkharaṇiyā nissandena cassā Nandā nāma pokkharaṇī udapādi.

Sujā pana kusalakammassa akatattā ekasmiṁ araññe kandarāya bakasakuṇikā hutvā nibbattā. Sakko "Sujā na paññāyati, kattha nu kho nibbattā"ti āvajjento taṁ disvā tattha gantvā taṁ ādāya devalokaṁ āgantvā tassā ramaṇīyaṁ devanagaraṁ Sudhammaṁ devasabhaṁ Cittalatāvanaṁ Nandāpokkharaṇiñca dassetvā "etā kusalaṁ katvā mayhaṁ pādaparicārikā hutvā nibbattā, tvaṁ pana kusalaṁ akatvā tiracchānayoniyaṁ

1. Pāṇabhojanaṁ (Sī)

သတသဟဿမ္ပိ ကိဉ္စိ ကာတုံ န သက္ကောတိ။ ယဒါ ဒေဝါ ဗလဝန္တာ ဟောန္တိ၊ အထ အသုရေဟိ ပလာယိတွာ အသုရနဂရံ ပဝိသိတွာ ဒွါရေ ပိဟိတေ သက္ကာနံ သတသဟဿမ္ပိ ကိဉ္စိ ကာတုံ န သက္ကောတိ။ ဣတိ ဣမာနိ ဒွေ နဂရာနိ အယုဇ္ဈပုရာနိ နာမ။ တေသံ အန္တရာ ဧတေသု ဥရဂါဒီသု ပဉ္စသု ဌာနေသု သက္ကေန အာရက္ခာ ဌပိတာ။ တတ္ထ **ဥရဂ**-သဒ္ဒေန နာဂါ ဂဟိတာ။ တေ ဥဒကေ ဗလဝန္တာ ဟောန္တိ၊ တသ္မာ သိနေရုဿ ပဌမာလိန္ဒေ တေသံ အာရက္ခာ။ **ကရောဋိ**-သဒ္ဒေန သုပဏ္ဏာ ဂဟိတာ။ တေသံ ကိရ ကရောဋိ နာမ ပါနဘောဇနံ[1]၊ တေန တံ နာမံ လဘိံသု၊ ဒုတိယာလိန္ဒေ တေသံ အာရက္ခာ။ **ပယဿဟာရိ**-သဒ္ဒေန ကုမ္ဘဏ္ဍာ ဂဟိတာ။ ဒါနဝရက္ခသာ ကိရေတေ၊ တတိယာလိန္ဒေ တေသံ အာရက္ခာ။ **မဒနယုတ**-သဒ္ဒေန ယက္ခာ ဂဟိတာ။ ဝိသမစာရိနော ကိရ တေ ယုဒ္ဓသောဏ္ဍာ၊ စတုတ္ထာလိန္ဒေ တေသံ အာရက္ခာ။ **စတုရော စ မဟန္တာ**တိ စတ္တာရော မဟာရာဇာနော ဝုတ္တာ၊ ပဉ္စမာလိန္ဒေ တေသံ အာရက္ခာ။ တသ္မာ ယဒိ အသုရာ ကုပိတာ အာဝိလစိတ္တာ ဒေဝပုရံ ဥပယန္တိ၊ ပဉ္စဝိဓေသု ယံ ဂိရိနော ပဌမံ ပရိဘဏ္ဍံ၊ တံ ဥရဂါ ပရိဗာဟိယ တိဋ္ဌန္တိ။ ဧဝံ သေသေသု သေသာ။

ဣမေသု ပန ပဉ္စသု ဌာနေသု အာရက္ခံ ဌပေတွာ သက္ကေ ဒေဝါနမိန္ဒေ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝမာနေ သုဓမ္မာ စဝိတွာ တဿေဝ ပါဒပရိစာရိကာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ၊ ကဏ္ဏိကာယ ဒိန္နနိဿန္ဒေန စဿာ ပဉ္စယောဇနသတိကာ သုဓမ္မာ နာမ ဒေဝသဘာ ဥဒပါဒိ၊ ယတ္ထ ဒိဗ္ဗသေတစ္ဆတ္တဿ ဟေဋ္ဌာ ယောဇနပ္ပမာဏေ ကဉ္စနပလ္လင်္ကေ နိသိန္နော သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော ဒေဝမနုဿာနံ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စာနိ ကရောတိ။ စိတ္တာပိ စဝိတွာ တဿေဝ ပါဒပရိစာရိကာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ၊ ဥယျာနဿ ကရဏနိဿန္ဒေန စဿာ စိတ္တလတာဝနံ နာမ ဥယျာနံ ဥဒပါဒိ။ နန္ဒာပိ စဝိတွာ တဿေဝ ပါဒပရိစာရိကာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ၊ ပေါက္ခရဏိယာ နိဿန္ဒေန စဿာ နန္ဒာ နာမ ပေါက္ခရဏီ ဥဒပါဒိ။

သုဇာ ပန ကုသလကမ္မဿ အကတတ္တာ ဧကသ္မိံ အရညေ ကန္ဒရာယ ဗကသကုဏိကာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တာ။ သက္ကော "သုဇာ န ပညာယတိ၊ ကတ္ထ နု ခေါ နိဗ္ဗတ္တာ"တိ အာဝဇ္ဇေန္တော တံ ဒိသွာ တတ္ထ ဂန္တွာ တံ အာဒါယ ဒေဝလောကံ အာဂန္တွာ တဿာ ရမဏီယံ ဒေဝနဂရံ သုဓမ္မံ ဒေဝသဘံ စိတ္တလတာဝနံ နန္ဒာပေါက္ခရဏိဉ္စ ဒဿေတွာ "ဧတာ ကုသလံ ကတွာ မယှံ ပါဒပရိစာရိကာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တာ၊ တွံ ပန ကုသလံ အကတွာ တိရစ္ဆာနယောနိယံ

၁-ပါဏဘောဇနံ (သီ)

nibbattā, ito paṭṭhāya sīlaṁ rakkhāhī"ti taṁ ovaditvā pañcasu sīlesu patiṭṭhāpetvā tattheva netvā vissajjesi. Sāpi tato paṭṭhāya sīlaṁ rakkhati. Sakko katipāhaccayena "sakkā nu kho sīlaṁ rakkhitun"ti gantvā maccharūpena uttāno hutvā purato nipajji, sā "matamacchako"ti saññāya sīse aggahesi, maccho naṅguṭṭhaṁ cālesi, atha naṁ "jīvati maññe"ti vissajjesi. Sakko "sādhu sādhu, sakkhissasi sīlaṁ rakkhitun"ti agamāsi. Sā tato cutā Bārāṇasiyaṁ kumbhakāragehe nibbatti.

Sakko "kahaṁ nu kho nibbattā"ti tattha nibbattabhāvaṁ ñatvā suvaṇṇa-eḷālukānaṁ yānakaṁ pūretvā majjhe gāmassa mahallakavesena nisīditvā "eḷālukāni gaṇhatha, eḷālukāni gaṇhathā"ti ugghosesi, manussā āgantvā "dehi tātā"ti āhaṁsu. Ahaṁ sīlarakkhakānaṁ dammi, tumhe sīlaṁ rakkhathāti. Mayaṁ sīlaṁ nāma na jānāma, mūlena dehīti. Na mayhaṁ mūlena attho, sīlarakkhakānaññevāhaṁ dammīti. Manussā "ko cāyaṁ eḷāluko"ti[1] pakkamiṁsu. Sujā taṁ pavattiṁ sutvā "mayhaṁ ānītaṁ bhavissatī"ti cintetvā gantvā taṁ "dehi tātā"ti āha. Sīlaṁ rakkhasi ammāti. Āma rakkhāmīti. "Idaṁ mayā tuyhameva atthāya ābhatan"ti saddhiṁ yānakena gehadvāre ṭhapetvā pakkāmi.

Sāpi yāvajīvaṁ sīlaṁ rakkhitvā tato cutā Vepacittissa Asurindassa dhītā hutvā nibbatti, sīlānisaṁsena abhirūpā ahosi. So tassā vayappattakāle "mayhaṁ dhītā attano cittarucitaṁ sāmikaṁ gaṇhatū"ti asure sannipātesi. Sakko "kahaṁ nu kho sā nibbattā"ti olokento tattha nibbattabhāvaṁ ñatvā "Sujā cittarucitaṁ sāmikaṁ gaṇhantī maṁ gaṇhissatī"ti asuravaṇṇaṁ māpetvā tattha agamāsi. Sujaṁ alaṅkaritvā sannipātaṭṭhānaṁ ānetvā "cittarucitaṁ sāmikaṁ gaṇhā"ti āhaṁsu. Sā olokentī sakkaṁ disvā pubbepi sinehavasena uppannapemena mahoghena viya ajjhotthaṭahadayā hutvā "ayaṁ me sāmiko"ti vatvā tassa upari pupphadāmaṁ khipitvā aggahesi. Asurā "amhākaṁ rājā ettakaṁ kālaṁ dhītu anucchavikaṁ alabhitvā idāni

1. Ko cāyaṁ lālakoti (Sī, I), koci ayaṁ nu eḷālukoti (Syā)

နိဗ္ဗတ္တာ၊ ဣတော ပဋ္ဌာယ သီလံ ရက္ခာဟီ”တိ တံ ဩဝဒိတွာ ပဉ္စသု သီလေသု ပတိဋ္ဌာပေတွာ တတ္ထေဝ နေတွာ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ သာပိ တတော ပဋ္ဌာယ သီလံ ရက္ခတိ။ သက္ကော ကတိပါဟစ္စယေန “သက္ကာ နု ခေါ သီလံ ရက္ခိတု”န္တိ ဂန္တွာ မစ္ဆရူပေန ဥတ္တာနော ဟုတွာ ပုရတော နိပဇ္ဇိ၊ သာ “မတမစ္ဆကော”တိ သညာယ သီသေ အဂ္ဂဟေသိ၊ မစ္ဆော နင်္ဂုဋ္ဌံ စာလေသိ၊ အထ နံ “ဇီဝတိ မညေ”တိ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ သက္ကော “သာဓု သာဓု, သက္ခိဿသိ သီလံ ရက္ခိတု”န္တိ အဂမာသိ။ သာ တတော စုတာ ဗာရာဏသိယံ ကုမ္ဘကာရဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိ။

သက္ကော “ကဟံ နု ခေါ နိဗ္ဗတ္တာ”တိ တတ္ထ နိဗ္ဗတ္တဘာဝံ ဉတွာ သုဝဏ္ဏ-ဧဠာလုကာနံ ယာနကံ ပူရေတွာ မဇ္ဈေ ဂါမဿ မဟလ္လကဝေသေန နိသီဒိတွာ “ဧဠာလုကာနိ ဂဏှထ၊ ဧဠာလုကာနိ ဂဏှထာ”တိ ဥဂ္ဃောသေသိ၊ မနုဿာ အာဂန္တွာ “ဒေဟိ တာတာ”တိ အာဟံသု။ အဟံ သီလရက္ခကာနံ ဒမ္မိ၊ တုမှေ သီလံ ရက္ခထာတိ။ မယံ သီလံ နာမ န ဇာနာမ၊ မူလေန ဒေဟီတိ။ န မယှံ မူလေန အတ္ထော၊ သီလရက္ခကာနညေဝါဟံ ဒမ္မီတိ။ မနုဿာ “ကော စာယံ ဧဠာလုကော”တိ[၁] ပက္ကမိံသု။ သုဇာ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ “မယှံ အာနီတံ ဘဝိဿတီ”တိ စိန္တေတွာ ဂန္တွာ တံ “ဒေဟိ တာတာ”တိ အာဟ။ သီလံ ရက္ခသိ အမ္မာတိ။ အာမ ရက္ခာမီတိ။ “ဣဒံ မယာ တုယှမေဝ အတ္ထာယ အာဘတ”န္တိ သဒ္ဓိံ ယာနကေန ဂေဟဒွါရေ ဌပေတွာ ပက္ကာမိ။

သာပိ ယာဝဇီဝံ သီလံ ရက္ခိတွာ တတော စုတာ ဝေပစိတ္တိဿ အသုရိန္ဒဿ ဓီတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ၊ သီလာနိသံသေန အဘိရူပါ အဟောသိ။ သော တဿာ ဝယပ္ပတ္တကာလေ “မယှံ ဓီတာ အတ္တနော စိတ္တရုစိတံ သာမိကံ ဂဏှာတူ”တိ အသုရေ သန္နိပါတေသိ။ သက္ကော “ကဟံ နု ခေါ သာ နိဗ္ဗတ္တာ”တိ ဩလောကေန္တော တတ္ထ နိဗ္ဗတ္တဘာဝံ ဉတွာ “သုဇာ စိတ္တရုစိတံ သာမိကံ ဂဏှန္တီ မံ ဂဏှိဿတီ”တိ အသုရဝဏ္ဏံ မာပေတွာ တတ္ထ အဂမာသိ။ သုဇံ အလင်္ကရိတွာ သန္နိပါတဋ္ဌာနံ အာနေတွာ “စိတ္တရုစိတံ သာမိကံ ဂဏှာ”တိ အာဟံသု။ သာ ဩလောကေန္တီ သက္ကံ ဒိသွာ ပုဗ္ဗေပိ သိနေဟဝသေန ဥပ္ပန္န-ပေမေန မဟောဃေန ဝိယ အဇ္ဈောတ္ထဋဟဒယာ ဟုတွာ “အယံ မေ သာမိကော”တိ ဝတွာ တဿ ဥပရိ ပုပ္ဖဒါမံ ခိပိတွာ အဂ္ဂဟေသိ။ အသုရာ “အမှာကံ ရာဇာ ဧတ္တကံ ကာလံ ဓီတု အနုစ္ဆဝိကံ အလဘိတွာ ဣဒါနိ

၁-ကော စာယံ လာလကောတိ (သီ၊ ဣ)၊ ကောစိ အယံ နု ဧဠာလုကောတိ (သျာ)

labhati, ayamevassā dhītu pitāmahato mahallako anucchaviko”ti lajjamānā pakkamiṁsu. So taṁ devanagaraṁ ānetvā aḍḍhateyyānaṁ nāṭikākoṭīnaṁ jeṭṭhikaṁ katvā yāvatāyukaṁ ṭhatvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā “evaṁ bhikkhu pubbe paṇḍitā devanagare rajjaṁ kārayamānā attano jīvitaṁ pariccajantāpi pāṇātipātaṁ na kariṁsu, tvaṁ nāma evarūpe niyyānike sāsane pabbajitvā aparissāvitaṁ sapāṇakaṁ udakaṁ pivissasī”ti taṁ bhikkhuṁ garahitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā Mātalisaṅgāhako Ānando ahosi, Sakko pana ahameva ahosin”ti.

Kulāvakajātakavaṇṇanā paṭhamā.

---

2. Naccajātakavaṇṇanā (32)

Rudaṁ manuññanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ bahubhaṇḍikaṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi. Vatthu heṭṭhā **Devadhammajātake**[1] vuttasadisameva. Satthā taṁ bhikkhuṁ “saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu bahubhaṇḍo”ti pucchi. Āma bhanteti. Kiṁkāraṇā tvaṁ bhikkhu bahubhaṇḍo jātosīti. So ettakaṁ sutvāva kuddho nivāsanapārupanaṁ chaḍḍetvā “iminā dāni nīhārena vicarāmī”ti Satthu purato naggo aṭṭhāsi. Manussā “dhī dhī”ti āhaṁsu. So tato palāyitvā hīnāyāvatto. Bhikkhū dhammasabhāyaṁ sannisinnā “Satthu nāma purato evarūpaṁ karissatī”ti tassa aguṇakathaṁ kathesuṁ. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti bhikkhū pucchi. Bhante “so hi nāma bhikkhu tumhākaṁ purato catuparisamajjhe hirottappaṁ pahāya gāmadārako viya naggo ṭhatvā manussehi jigucchiyamāno hīnāyāvattitvā sāsanā parihīno”ti tassa aguṇakathāya nisinnāmhāti. Satthā “na bhikkhave idāneva so bhikkhu hirottappābhāvena ratanasāsanā parihīno, pubbe itthiratanapaṭilābhatopi parihīnoyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

---

1. Khu 5. 2 piṭṭhe.

လဘတိ၊ အယမေဝဿာ ဓီတု ပိတာမဟတော မဟလ္လကော အနုစ္ဆဝိကော''တိ လဇ္ဇမာနာ ပက္ကမိံသု။ သော တံ ဒေဝနဂရံ အာနေတွာ အဍ္ဍတေယျာနံ နာဋိကာကောဋီနံ ဇေဋ္ဌိကံ ကတွာ ယာဝတာယုကံ ဌတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ “ဧဝံ ဘိက္ခု ပုဗ္ဗေ ပဏ္ဍိတာ ဒေဝနဂရေ ရဇ္ဇံ ကာရယမာနာ အတ္တနော ဇီဝိတံ ပရိစ္စဇန္တာပိ ပါဏာတိပါတံ န ကရိံသု၊ တွံ နာမ ဧဝရူပေ နိယျာနိကေ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ အပရိဿာဝိတံ သပါဏကံ ဥဒကံ ပိဝိဿသီ”တိ တံ ဘိက္ခုံ ဂရဟိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ မာတလိသင်္ဂါဟကော အာနန္ဒော အဟောသိ၊ သက္ကော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ကုလာဝကဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဌမာ။

၂-နစ္စဇာတကဝဏ္ဏနာ (၃၂)

ရုဒံ မနုညန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဗဟုဘဏ္ဍိကံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု ဟေဋ္ဌာ **ဒေဝဓမ္မဇာတကေ**[၁] ဝုတ္တသဒိသမေဝ။ သတ္ထာ တံ ဘိက္ခုံ “သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ဗဟုဘဏ္ဍော”တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ ဘန္တေတိ။ ကိံကာရဏာ တွံ ဘိက္ခု ဗဟုဘဏ္ဍော ဇာတောသီတိ။ သော ဧတ္တကံ သုတွာဝ ကုဒ္ဓေါ နိဝါသနပါရုပနံ ဆဍ္ဍေတွာ “ဣမိနာ ဒါနိ နီဟာရေန ဝိစရာမီ''တိ သတ္ထု ပုရတော နဂ္ဂေါ အဋ္ဌာသိ။ မနုဿာ “ဓိ ဓိ''တိ အာဟံသု။ သော တတော ပလာယိတွာ ဟီနာယာဝတ္တော။ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ သန္နိသိန္နာ “သတ္ထု နာမ ပုရတော ဧဝရူပံ ကရိဿတီ”တိ တဿ အဂုဏကထံ ကထေသုံ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ''တိ ဘိက္ခူ ပုစ္ဆိ။ ဘန္တေ “သော ဟိ နာမ ဘိက္ခု တုမှာကံ ပုရတော စတုပရိသမဇ္ဈေ ဟိရောတ္တပ္ပံ ပဟာယ ဂါမဒါရကော ဝိယ နဂ္ဂေါ ဌတွာ မနုဿေဟိ ဇိဂုစ္ဆိယမာနော ဟီနာယာဝတ္တိတွာ သာသနာ ပရိဟီနော”တိ တဿ အဂုဏကထာယ နိသိန္နာမှာတိ။ သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ သော ဘိက္ခု ဟိရောတ္တပ္ပါဘာဝေန ရတနသာသနာ ပရိဟီနော၊ ပုဗ္ဗေ ဣတ္ထိရတနပဋိလာဘတောပိ ပရိဟီနောယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

၁-ခု ၅-၂-ပိဋ္ဌေ။

Atīte paṭhamakappe catuppadā sīhaṁ rājānaṁ akaṁsu, macchā Ānandamacchaṁ, sakuṇā suvaṇṇahaṁsaṁ. Tassa pana suvaṇṇahaṁsarājassa dhītā haṁsapotikā abhirūpā ahosi. So tassā varaṁ adāsi, sā attano cittarucitaṁ sāmikaṁ vāresi. Haṁsarājā tassā varaṁ datvā Himavante sabbe sakuṇe sannipātāpesi, nānappakārā haṁsamorādayo sakuṇagaṇā samāgantvā ekasmiṁ mahante pāsāṇatale sannipatiṁsu. Haṁsarājā "attano cittarucitaṁ sāmikaṁ āgantvā gaṇhātū"ti dhītaraṁ pakkosāpesi. Sā sakuṇasaṅghaṁ olokentī maṇivaṇṇagīvaṁ citrapekhuṇaṁ[1] moraṁ disvā "ayaṁ me sāmiko hotū"ti ārocesi[2]. Sakuṇasaṅghā moraṁ upasaṅkamitvā āhaṁsu "samma mora ayaṁ rājadhītā ettakānaṁ sakuṇānaṁ majjhe sāmikaṁ rocentī tayi ruciṁ uppādesī"ti. Moro "ajjāpi tāva me balaṁ na passatī"ti atituṭṭhiyā hirottappaṁ bhinditvā tāva mahato sakuṇasaṅghassa majjhe pakkhe pasāretvā naccituṁ ārabhi, naccanto appaṭicchanno ahosi.

Suvaṇṇahaṁsarājā lajjito "imassa neva ajjhattasamuṭṭhānā hirī atthi, na bahiddhāsamuṭṭhānaṁ ottappaṁ, nāssa bhinnahirottappassa mama dhītaraṁ dassāmī"ti sakuṇasaṅghamajjhe imaṁ gāthamāha—

32. "Rudaṁ manuññaṁ rucirā ca piṭṭhi, veḷuriyavaṇṇūpanibhā ca gīvā.
Byāmamattāni ca pekhuṇāni, naccena te dhītaraṁ no dadāmī"ti.

Tattha **rudaṁ manuñña**nti ta-kārassa da-kāro kato, rutaṁ manāpaṁ, vassitasaddo madhuroti attho. **Rucirā ca piṭṭhī**ti piṭṭhipi te citrā ceva sobhanā ca. **Veḷuriyavaṇṇūpanibhā**ti veḷuriyamaṇivaṇṇasadisā. **Byāmamattānī**ti ekabyāmappamāṇāni. **Pekhuṇānī**ti piñchāni. **Naccena te dhītaraṁ no dadāmī**ti hirottappaṁ bhinditvā naccitabhāveneva te evarūpassa nillajjassa dhītaraṁ no dadāmīti vatvā haṁsarājā tasmiṁ yeva parisamajjhe attano bhāgineyyassa haṁsapotakassa dhītaraṁ adāsi. Moro haṁsapotikaṁ alabhitvā lajjitvā tatova uppatitvā palāyi. Haṁsarājāpi attano vasanaṭṭhānameva gato.

1. Citrapakkhakaṁ (Ka) 2. Rocesi (Sī)

အတီတေ ပဌမကပ္ပေ စတုပ္ပဒါ သီဟံ ရာဇာနံ အကံသု၊ မစ္ဆာ အာနန္ဒမစ္ဆံ၊ သကုဏာ သုဝဏ္ဏဟံသံ။ တဿ ပန သုဝဏ္ဏဟံသရာဇဿ ဓီတာ ဟံသပေါတိကာ အဘိရူပါ အဟောသိ။ သော တဿာ ဝရံ အဒါသိ၊ သာ အတ္တနော စိတ္တရုစိတံ သာမိကံ ဝါရေသိ။ ဟံသရာဇာ တဿာ ဝရံ ဒတွာ ဟိမဝန္တေ သဗ္ဗေ သကုဏေ သန္နိပါတာပေသိ၊ နာနပ္ပကာရာ ဟံသမောရာဒယော သကုဏဂဏာ သမာဂန္တွာ ဧကသ္မိံ မဟန္တေ ပါသာဏတလေ သန္နိပတိံသု။ ဟံသရာဇာ "အတ္တနော စိတ္တရုစိတံ သာမိကံ အာဂန္တွာ ဂဏှာတူ"တိ ဓီတရံ ပက္ကောသာပေသိ။ သာ သကုဏသင်္ဃံ ဩလောကေန္တီ မဏိဝဏ္ဏဂီဝံ စိတြပေခုဏံ[1] မောရံ ဒိသွာ "အယံ မေ သာမိကော ဟောတူ"တိ အာရောစေသိ[2]။ သကုဏသင်္ဃာ မောရံ ဥပသင်္ကမိတွာ အာဟံသု "သမ္မ မောရ အယံ ရာဇဓီတာ ဧတ္တကာနံ သကုဏာနံ မဇ္ဈေ သာမိကံ ရောစေန္တီ တယိ ရုစိံ ဥပ္ပါဒေသီ"တိ။ မောရော "အဇ္ဇာပိ တာဝ မေ ဗလံ န ပဿတီ"တိ အတိတုဋ္ဌိယာ ဟိရောတ္တပ္ပံ ဘိန္ဒိတွာ တာဝ မဟတော သကုဏသင်္ဃဿ မဇ္ဈေ ပက္ခေ ပသာရေတွာ နစ္စိတုံ အာရဘိ၊ နစ္စန္တော အပ္ပဋိစ္ဆန္နော အဟောသိ။

သုဝဏ္ဏဟံသရာဇာ လဇ္ဇိတော "ဣမဿ နေဝ အဇ္ဈတ္တသမုဋ္ဌာနာ ဟိရီ အတ္ထိ၊ န ဗဟိဒ္ဓါသမုဋ္ဌာနံ ဩတ္တပ္ပံ၊ နာဿ ဘိန္နဟိရောတ္တပ္ပဿ မမ ဓီတရံ ဒဿာမီ"တိ သကုဏသင်္ဃမဇ္ဈေ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၂။ "ရုဒံ မနုညံ ရုစိရာ စ ပိဋ္ဌိ၊ ဝေဠုရိယဝဏ္ဏူပနိဘာ စ ဂီဝါ။
ဗျာမမတ္တာနိ စ ပေခုဏာနိ၊ နစ္စေန တေ ဓီတရံ နော ဒဒါမီ"တိ။

တတ္ထ **ရုဒံ မနုည**န္တိ တ-ကာရဿ ဒ-ကာရော ကတော၊ ရုတံ မနာပံ၊ ဝဿိတသဒ္ဒေါ မဓုရောတိ အတ္ထော။ **ရုစိရာ စ ပိဋ္ဌီ**တိ ပိဋ္ဌိပိ တေ စိတြာ စေဝ သောဘနာ စ။ **ဝေဠုရိယဝဏ္ဏူပနိဘာ**တိ ဝေဠုရိယမဏိဝဏ္ဏသဒိသာ။ **ဗျာမမတ္တာနီ**တိ ဧကဗျာမပ္ပမာဏာနိ။ **ပေခုဏာနီ**တိ ပိဉ္ဆာနိ။ **နစ္စေန တေ ဓီတရံ နော ဒဒါမီ**တိ ဟိရောတ္တပ္ပံ ဘိန္ဒိတွာ နစ္စိတဘာဝေနေဝ တေ ဧဝရူပဿ နိလ္လဇ္ဇဿ ဓီတရံ နော ဒဒါမီတိ ဝတွာ ဟံသရာဇာ တသ္မိံယေဝ ပရိသမဇ္ဈေ အတ္တနော ဘာဂိနေယျဿ ဟံသပေါတကဿ ဓီတရံ အဒါသိ။ မောရော ဟံသပေါတိကံ အလဘိတွာ လဇ္ဇိတွာ တတောဝ ဥပ္ပတိတွာ ပလာယိ။ ဟံသရာဇာပိ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနမေဝ ဂတော။

၁-စိတြပက္ခကံ (က) ၂-ရောစေသိ (သီ)

Satthā “na bhikkhave idāneva esa hirottappaṁ bhinditvā ratanasāsanā parihīno, pubbepi itthiratanapaṭilābhato parihīnoyevā”ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā moro bahubhaṇḍiko ahosi, haṁsarājā pana ahameva ahosin”ti.

Naccajātakavaṇṇanā dutiyā.

---

3. Sammodamānajātakavaṇṇanā (33)

Sammodamānāti idaṁ Satthā Kapilavatthuṁ upanissāya Nigrodhārāme viharanto cumbaṭakakalahaṁ[1] ārabbha kathesi. So **Kuṇālajātake**[2] āvi bhavissati. Tadā pana Satthā ñātake āmantetvā “mahārājā ñātakānaṁ aññamaññaṁ viggaho nāma na yutto, tiracchānagatāpi hi pubbe samaggakāle paccāmitte abhibhavitvā sotthiṁ pattā yadā vivādamāpannā, tadā mahāvināsaṁ pattā”ti vatvā ñātirājakulehi āyācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto vaṭṭakayoniyaṁ nibbattitvā anekavaṭṭakasahassaparivāro araññe paṭivasati. Tadā eko vaṭṭakaluddako tesaṁ vasanaṭṭhānaṁ gantvā vaṭṭakavassitaṁ katvā tesaṁ sannipatitabhāvaṁ ñatvā tesaṁ upari jālaṁ khipitvā pariyantesu maddanto sabbe ekato katvā pacchiṁ pūretvā gharaṁ gantvā te vikkiṇitvā tena mūlena jīvikaṁ kappeti. Athekadivasaṁ bodhisatto te vaṭṭake āha “ayaṁ sākuṇiko amhākaṁ ñātake vināsaṁ pāpeti, ahaṁ ekaṁ upāyaṁ jānāmi, yenesa amhe gaṇhituṁ na sakkhissati, ito dāni paṭṭhāya etena tumhākaṁ[3] upari jāle khittamatte ekeko ekekasmiṁ jālakkhike sīsaṁ ṭhapetvā jālaṁ ukkhipitvā icchitaṭṭhānaṁ haritvā ekasmiṁ kaṇṭakagumbe pakkhipatha, evaṁ sante heṭṭhā tena tena ṭhānena palāyissāmā”ti. Te sabbe “sādhū”ti paṭissuṇiṁsu. Dutiyadivase upari jāle khitte te bodhisattena vuttanayeneva jālaṁ ukkhipitvā

1. Cumbuṭakasāṭakakalahaṁ (Ka) 2. Khu 6. 113 piṭṭhe. 3. Amhākaṁ (Syā, Ka)

သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ ဧသ ဟိရောတ္တပ္ပံ ဘိန္ဒိတွာ ရတနသာသနာ ပရိဟီနော၊ ပုဗ္ဗေပိ ဣတ္ထိရတနပဋိလာဘတော ပရိဟီနောယေဝါ”တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ မောရော ဗဟုဘဏ္ဍိကော အဟောသိ၊ ဟံသရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

နစ္စဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒုတိယာ။

၃-သမ္မောဒမာနဇာတကဝဏ္ဏနာ (၃၃)

သမ္မောဒမာနာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ကပိလဝတ္ထုံ ဥပနိဿာယ နိဂြောဓာရာမေ ဝိဟရန္တော စုမ္ဗဋကကလဟံ[၁] အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော **ကုဏာလဇာတကေ**[၂] အာဝိ ဘဝိဿတိ။ တဒါ ပန သတ္ထာ ဉာတကေ အာမန္တေတွာ “မဟာရာဇာ ဉာတကာနံ အညမညံ ဝိဂ္ဂဟော နာမ န ယုတ္တော၊ တိရစ္ဆာနဂတာပိ ဟိ ပုဗ္ဗေ သမဂ္ဂကာလေ ပစ္စာမိတ္တေ အဘိဘဝိတွာ သောတ္ထိံ ပတ္တာ ယဒါ ဝိဝါဒမာပန္နာ၊ တဒါ မဟာဝိနာသံ ပတ္တာ”တိ ဝတွာ ဉာတိရာဇကုလေဟိ အာယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဝဋ္ဋကယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ အနေကဝဋ္ဋကသဟဿပရိဝါရော အရညေ ပဋိဝသတိ။ တဒါ ဧကော ဝဋ္ဋကလုဒ္ဒကော တေသံ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ဝဋ္ဋကဝဿိတံ ကတွာ တေသံ သန္နိပတိတဘာဝံ ဉတွာ တေသံ ဥပရိ ဇာလံ ခိပိတွာ ပရိယန္တေသု မဒ္ဒန္တော သဗ္ဗေ ဧကတော ကတွာ ပစ္ဆိံ ပူရေတွာ ဃရံ ဂန္တွာ တေ ဝိက္ကိဏိတွာ တေန မူလေန ဇီဝိကံ ကပ္ပေတိ။ အထေကဒိဝသံ ဗောဓိသတ္တော တေ ဝဋ္ဋကေ အာဟ “အယံ သာကုဏိကော အမှာကံ ဉာတကေ ဝိနာသံ ပါပေတိ၊ အဟံ ဧကံ ဥပါယံ ဇာနာမိ၊ ယေနေသ အမှေ ဂဏှိတုံ န သက္ခိဿတိ၊ ဣတော ဒါနိ ပဋ္ဌာယ ဧတေန တုမှာကံ[၃] ဥပရိ ဇာလေ ခိတ္တမတ္တေ ဧကေကော ဧကေကသ္မိံ ဇာလက္ခိကေ သီသံ ဌပေတွာ ဇာလံ ဥက္ခိပိတွာ ဣစ္ဆိတဋ္ဌာနံ ဟရိတွာ ဧကသ္မိံ ကဏ္ဋကဂုမ္ဗေ ပက္ခိပထ၊ ဧဝံ သန္တေ ဟေဋ္ဌာ တေန တေန ဌာနေန ပလာယိဿာမာ”တိ။ တေ သဗ္ဗေ “သာဓူ”တိ ပဋိဿုဏိံသု။ ဒုတိယဒိဝသေ ဥပရိ ဇာလေ ခိတ္တေ တေ ဗောဓိသတ္တေန ဝုတ္တနယေနေဝ ဇာလံ ဥက္ခိပိတွာ

၁-စုမ္ဗုဋကသာဋကကလဟံ (က) ၂-ခု ၆-၁၁၃-ပိဋ္ဌေ။ ၃-အမှာကံ (သျာ၊ က)

ekasmiṁ kaṇṭakagumbe khipitvā sayaṁ heṭṭhābhāgena tato tato palāyiṁsu. Sākuṇikassa gumbato jālaṁ mocentasseva vikālo jāto, so tucchahatthova agamāsi.

Punadivasato paṭṭhāyapi vaṭṭakā tatheva karonti. Sopi yāva sūriyatthaṅgamanā jālameva mocento kiñci alabhitvā tucchahatthova gehaṁ gacchati. Athassa bhariyā kujjhitvā "tvaṁ divase divase tucchahattho āgacchasi, aññampi te bahi positabbaṭṭhānaṁ atthi maññe"ti āha. Sākuṇiko "bhadde mama aññaṁ positabbaṭṭhānaṁ natthi, apica kho pana te vaṭṭakā samaggā hutvā caranti, mayā khittamatte jālaṁ ādāya kaṇṭakagumbe khipitvā gacchanti, na kho panete sabbakālameva sammodamānā viharissanti, tvaṁ mā cintayi, yadā te vivādamāpajjissanti, tadā te sabbeva ādāya tava mukhaṁ hāsayamāno āgacchissāmī"ti vatvā bhariyāya imaṁ gāthamāha—

33. "Sammodamānā gacchanti, jālamādāya pakkhino.
Yadā te vivadissanti, tadā ehinti me vasan"ti.

Tattha **yadā te vivadissantī**ti yasmiṁ kāle te vaṭṭakā nānāladdhikā nānāgāhā hutvā vivadissanti, kalahaṁ karissantīti attho. **Tadā ehinti me vasan**ti tasmiṁ kāle sabbepi te mama vasaṁ āgacchissanti, athāhaṁ te gahetvā tava mukhaṁ hāsento āgacchissāmīti bhariyaṁ samassāsesi.

Katipāhasseva pana accayena eko vaṭṭako gocarabhūmiṁ otaranto asallakkhetvā aññassa sīsaṁ akkami, itaro "ko maṁ sīse akkamī"ti kujjhi. "Ahaṁ asallakkhetvā akkamiṁ, mā kujjhī"ti vuttepi kujjhiyeva. Te punappunaṁ kathentā "tvameva maññe jālaṁ ukkhipasī"ti aññamaññaṁ vivādaṁ kariṁsu. Tesu vivadantesu bodhisatto cintesi "vivādake sotthibhāvo nāma natthi, idāneva te jālaṁ na ukkhipissanti, tato mahantaṁ vināsaṁ pāpuṇissanti, sākuṇiko okāsaṁ labhissati, mayā imasmiṁ ṭhāne na sakkā vasitun"ti. So attano parisaṁ ādāya aññattha gato. Sākuṇikopi kho katipāhaccayena āgantvā vaṭṭakavassitaṁ vassitvā tesaṁ sannipatitānaṁ upari

ဧကသ္မိံ ကဏ္ဋကဂုမ္ဗေ ခိပိတွာ သယံ ဟေဋ္ဌာဘာဂေန တတော တတော ပလာယိံသု။ သာကုဏိကဿ ဂုမ္ဗတော ဇာလံ မောစေန္တဿေဝ ဝိကာလော ဇာတော၊ သော တုစ္ဆဟတ္ထောဝ အဂမာသိ။

ပုနဒိဝသတော ပဋ္ဌာယပိ ဝဋ္ဋကာ တထေဝ ကရောန္တိ။ သောပိ ယာဝ သူရိယတ္ထင်္ဂမနာ ဇာလမေဝ မောစေန္တော ကိဉ္စိ အလဘိတွာ တုစ္ဆဟတ္ထောဝ ဂေဟံ ဂစ္ဆတိ။ အထဿ ဘရိယာ ကုဇ္ဈိတွာ "တွံ ဒိဝသေ ဒိဝသေ တုစ္ဆဟတ္ထော အာဂစ္ဆသိ၊ အညမ္ပိ တေ ဗဟိ ပေါသိတဗ္ဗဋ္ဌာနံ အတ္ထိ မညေ"တိ အာဟ။ သာကုဏိကော "ဘဒ္ဒေ မမ အညံ ပေါသိတဗ္ဗဋ္ဌာနံ နတ္ထိ၊ အပိစ ခေါ ပန တေ ဝဋ္ဋကာ သမဂ္ဂါ ဟုတွာ စရန္တိ၊ မယာ ခိတ္တမတ္တေ ဇာလံ အာဒါယ ကဏ္ဋကဂုမ္ဗေ ခိပိတွာ ဂစ္ဆန္တိ၊ န ခေါ ပနေတေ သဗ္ဗကာလမေဝ သမ္မောဒမာနာ ဝိဟရိဿန္တိ၊ တွံ မာ စိန္တယိ၊ ယဒါ တေ ဝိဝါဒမာပဇ္ဇိဿန္တိ၊ တဒါ တေ သဗ္ဗေဝ အာဒါယ တဝ မုခံ ဟာသယမာနော အာဂစ္ဆိဿာမီ"တိ ဝတွာ ဘရိယာယ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၃။ "သမ္မောဒမာနာ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဇာလမာဒါယ ပက္ခိနော။
ယဒါ တေ ဝိဝဒိဿန္တိ၊ တဒါ ဧဟိန္တိ မေ ဝသ"န္တိ။

တတ္ထ **ယဒါ တေ ဝိဝဒိဿန္တီ**တိ ယသ္မိံ ကာလေ တေ ဝဋ္ဋကာ နာနာလဒ္ဓိကာ နာနာဂါဟာ ဟုတွာ ဝိဝဒိဿန္တိ၊ ကလဟံ ကရိဿန္တီတိ အတ္ထော။ **တဒါ ဧဟိန္တိ မေ ဝသန္တိ** တသ္မိံ ကာလေ သဗ္ဗေပိ တေ မမ ဝသံ အာဂစ္ဆိဿန္တိ၊ အထာဟံ တေ ဂဟေတွာ တဝ မုခံ ဟာသေန္တော အာဂစ္ဆိဿာမီတိ ဘရိယံ သမဿာသေသိ။

ကတိပါဟဿေဝ ပန အစ္စယေန ဧကော ဝဋ္ဋကော ဂေါစရဘူမိံ ဩတရန္တော အသလ္လက္ခေတွာ အညဿ သီသံ အက္ကမိ၊ ဣတရော "ကော မံ သီသေ အက္ကမီ"တိ ကုဇ္ဈိ။ "အဟံ အသလ္လက္ခေတွာ အက္ကမိံ၊ မာ ကုဇ္ဈီ"တိ ဝုတ္တေပိ ကုဇ္ဈိယေဝ။ တေ ပုနပ္ပုနံ ကထေန္တာ "တွမေဝ မညေ ဇာလံ ဥက္ခိပသီ"တိ အညမညံ ဝိဝါဒံ ကရိံသု။ တေသု ဝိဝဒန္တေသု ဗောဓိသတ္တော စိန္တေသိ "ဝိဝါဒကေ သောတ္ထိဘာဝေါ နာမ နတ္ထိ၊ ဣဒါနေဝ တေ ဇာလံ န ဥက္ခိပိဿန္တိ၊ တတော မဟန္တံ ဝိနာသံ ပါပုဏိဿန္တိ၊ သာကုဏိကော ဩကာသံ လဘိဿတိ၊ မယာ ဣမသ္မိံ ဌာနေ န သက္ကာ ဝသိတု"န္တိ။ သော အတ္တနော ပရိသံ အာဒါယ အညတ္ထ ဂတော။ သာကုဏိကောပိ ခေါ ကတိပါဟစ္စယေန အာဂန္တွာ ဝဋ္ဋကဝဿိတံ ဝဿိတွာ တေသံ သန္နိပတိတာနံ ဥပရိ

jālaṁ khipi. Atheko vaṭṭako "tuyhaṁ kira jālaṁ ukkhipantasseva matthake lomāni patitāni, idāni ukkhipā"ti āha. Aparo "tuyhaṁ kira jālaṁ ukkhipantasseva dvīsu pakkhesu pattāni patitāni, idāni ukkhipā"ti āha. Iti tesaṁ "tvaṁ ukkhipa, tvaṁ ukkhipā"ti vadantānaññeva sākuṇiko jālaṁ ukkhipitvā sabbeva te ekato katvā pacchiṁ pūretvā bhariyaṁ hāsayamāno gehaṁ agamāsi.

Satthā "evaṁ mahārājā ñātakānaṁ kalaho nāma na yutto, kalaho vināsamūlameva hotī"ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi "tadā apaṇḍitavaṭṭako Devadatto ahosi, paṇḍitavaṭṭako pana ahameva ahosin"ti.

Sammodamānajātakavaṇṇanā tatiyā.

---

4. Macchajātakavaṇṇanā (34)

Na maṁ sītaṁ na maṁ uṇhanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyikāpalobhanaṁ ārabbha kathesi. Tadā hi Satthā taṁ bhikkhuṁ "saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhitosī"ti pucchi. Saccaṁ Bhagavāti. Kenāsi ukkaṇṭhāpitoti. Purāṇadutiyikā me bhante madhurahattharasā, taṁ jahituṁ na sakkomīti. Atha naṁ Satthā "bhikkhu esā itthī tava anatthakārikā, pubbepi tvaṁ etaṁ nissāya maraṇaṁ pāpuṇanto maṁ āgamma maraṇā mutto"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto tassa purohito ahosi. Tadā kevaṭṭā nadiyaṁ jālaṁ khipiṁsu. Atheko mahāmaccho rativasena attano macchiyā saddhiṁ kīḷamāno āgacchati. Tassa sā macchī purato gacchamānā jālagandhaṁ ghāyitvā jālaṁ pariharamānā gatā, so pana kāmagiddho lolamaccho jālakucchimeva paviṭṭho. Kevaṭṭā tassa jālaṁ paviṭṭhabhāvaṁ ñatvā jālaṁ ukkhipitvā macchaṁ gahetvā amāretvāva vālikāpiṭṭhe khipitvā "imaṁ aṅgāresu pacitvā khādissāmā"ti aṅgāre karonti, sūlaṁ tacchenti. Maccho "etaṁ aṅgāratāpanaṁ vā sūlavijjhanaṁ vā aññaṁ vā pana dukkhaṁ na maṁ kilameti,

ဇာလံ ခိပိ။ အထေကော ဝဋ္ဋကော "တုယှံ ကိရ ဇာလံ ဥက္ခိပန္တဿေဝ မတ္ထကေ လောမာနိ ပတိတာနိ၊ ဣဒါနိ ဥက္ခိပါ"တိ အာဟ။ အပရော "တုယှံ ကိရ ဇာလံ ဥက္ခိပန္တဿေဝ ဒွီသု ပက္ခေသု ပတ္တာနိ ပတိတာနိ၊ ဣဒါနိ ဥက္ခိပါ"တိ အာဟ။ ဣတိ တေသံ "တွံ ဥက္ခိပ၊ တွံ ဥက္ခိပါ"တိ ဝဒန္တာနညေ်ဝ သာကုဏိကော ဇာလံ ဥက္ခိပိတွာ သဗ္ဗေဝ တေ ဧကတော ကတွာ ပစ္ဆိံ ပူရေတွာ ဘရိယံ ဟာသယမာနော ဂေဟံ အဂမာသိ။

သတ္ထာ "ဧဝံ မဟာရာဇာ ဉာတကာနံ ကလဟော နာမ န ယုတ္တော၊ ကလဟော ဝိနာသမူလမေဝ ဟောတီ"တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ အပဏ္ဍိတဝဋ္ဋကော ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ ပဏ္ဍိတဝဋ္ဋကော ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

သမ္မောဒမာနဇာတကဝဏ္ဏနာ တတိယာ။

၄-မစ္ဆဇာတကဝဏ္ဏနာ (၃၄)

န မံ သီတံ န မံ ဥဏှံန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ပုရာဏဒုတိယိကာပလောဘနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တဒါ ဟိ သတ္ထာ တံ ဘိက္ခုံ "သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ဥက္ကဏ္ဌိတောသီ"တိ ပုစ္ဆိ။ သစ္စံ ဘဂဝါတိ။ ကေနာသိ ဥက္ကဏ္ဌာပိတောတိ။ ပုရာဏဒုတိယိကာ မေ ဘန္တေ မဓုရဟတ္ထရသာ၊ တံ ဇဟိတုံ န သက္ကောမီတိ။ အထ နံ သတ္ထာ "ဘိက္ခု ဧသာ ဣတ္ထီ တဝ အနတ္ထကာရိကာ၊ ပုဗ္ဗေပိ တွံ ဧတံ နိဿာယ မရဏံ ပါပုဏန္တော မံ အာဂမ္မ မရဏာ မုတ္တော"တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော တဿ ပုရောဟိတော အဟောသိ။ တဒါ ကေဝဋ္ဋာ နဒိယံ ဇာလံ ခိပိံသု။ အထေကော မဟာမစ္ဆော ရတိဝသေန အတ္တနော မစ္ဆိယာ သဒ္ဓိံ ကီဠမာနော အာဂစ္ဆတိ။ တဿ သာ မစ္ဆီ ပုရတော ဂစ္ဆမာနာ ဇာလဂန္ဓံ ဃာယိတွာ ဇာလံ ပရိဟရမာနာ ဂတာ၊ သော ပန ကာမဂိဒ္ဓေါ လောလမစ္ဆော ဇာလကုစ္ဆိမေဝ ပဝိဋ္ဌော။ ကေဝဋ္ဋာ တဿ ဇာလံ ပဝိဋ္ဌဘာဝံ ဉတွာ ဇာလံ ဥက္ခိပိတွာ မစ္ဆံ ဂဟေတွာ အမာရေတွာဝ ဝါလိကာပိဋ္ဌေ ခိပိတွာ "ဣမံ အင်္ဂါရေသု ပစိတွာ ခါဒိဿာမာ"တိ အင်္ဂါရေ ကရောန္တိ၊ သူလံ တစ္ဆေန္တိ။ မစ္ဆော "ဧတံ အင်္ဂါရတာပနံ ဝါ သူလဝိဇ္ဈနံ ဝါ အညံ ဝါ ပန ဒုက္ခံ န မံ ကိလမေတိ၊

yaṁ panesā macchī ‘aññaṁ so nūna ratiyā gato’ti mayi domanassaṁ āpajjati, tameva maṁ bādhatī”ti paridevamāno imaṁ gāthamāha—

34. “Na maṁ sītaṁ na maṁ uṇhaṁ, na maṁ jālasmi bādhanaṁ.
Yañca maṁ maññate macchī, aññaṁ so ratiyā gato”ti.

Tattha **na maṁ sītaṁ na maṁ uṇhan**ti macchānaṁ udakā nīhaṭakāle sītaṁ hoti, tasmiṁ vigate uṇhaṁ hoti, tadubhayampi sandhāya “na maṁ sītaṁ na maṁ uṇhaṁ bādhatī”ti paridevati. Yampi aṅgāresu paccanamūlakaṁ dukkhaṁ bhavissati, tampi sandhāya “na maṁ uṇhan”ti paridevateva. **Na maṁ jālasmi bādhanan**ti yampi me jālasmiṁ bādhanaṁ ahosi, tampi maṁ na bādhetīti paridevati. **“Yañca man”**ti-ādīsu ayaṁ piṇḍattho—sā macchī mama jāle patitassa imehi kevaṭṭehi gahitabhāvaṁ ajānantī maṁ apassamānā “so maccho idāni aññaṁ macchiṁ kāmaratiyā gato bhavissatī”ti cinteti, taṁ tassā domanassappattāya cintanaṁ maṁ bādhatīti vālikāpiṭṭhe nipanno paridevati.

Tasmiṁ samaye purohito dāsaparivuto nhānatthāya nadītīraṁ āgato. So pana sabbarutaññū hoti. Tenassa macchaparidevanaṁ sutvā etadahosi “ayaṁ maccho kilesavasena[1] paridevati, evaṁ āturacitto kho panesa mīyamāno nirayeyeva nibbattissati, ahamassa avassayo bhavissāmī”ti kevaṭṭānaṁ santikaṁ gantvā “ambho tumhe amhākaṁ ekadivasampi byañjanatthāya macchaṁ na dethā”ti āha. Kevaṭṭā “kiṁ vadetha sāmi, tumhākaṁ ruccanakamacchaṁ gaṇhitvā gacchathā”ti āhaṁsu. Amhākaṁ aññena kammaṁ natthi, imaññeva dethāti. Gaṇhatha sāmīti. Bodhisatto taṁ ubhohi hatthehi gahetvā nadītīre nisīditvā “ambho maccha sace tāhaṁ ajja na passeyyaṁ, jīvitakkhayaṁ pāpuṇeyyāsi, idāni ito paṭṭhāya mā kilesavasiko ahosī”ti ovaditvā udake vissajjetvā nhatvā nagaraṁ pāvisi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsesi, saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhāsi. Satthāpi anusandhiṁ

1. Kilesaparidevanaṁ (Sī), kilesaparidevitaṁ (Syā, I)

ယံ ပနေသာ မစ္ဆီ ‘အညံ သော နူန ရတိယာ ဂတော’တိ မယိ ဒေါမနဿံ အာပဇ္ဇတိ၊ တမေဝ မံ ဗာဓတီ”တိ ပရိဒေဝမာနော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၄။ “န မံ သီတံ န မံ ဥဏှံ၊ န မံ ဇာလသ္မိ ဗာဓနံ။
ယဉ္စ မံ မညတေ မစ္ဆီ၊ အညံ သော ရတိယာ ဂတော”တိ။

တတ္ထ **န မံ သီတံ န မံ ဥဏှန္တိ** မစ္ဆာနံ ဥဒကာ နီဟဋကာလေ သီတံ ဟောတိ၊ တသ္မိံ ဝိဂတေ ဥဏှံ ဟောတိ၊ တဒုဘယမ္ပိ သန္ဓာယ “န မံ သီတံ န မံ ဥဏှံ ဗာဓတီ”တိ ပရိဒေဝတိ။ ယမ္ပိ အင်္ဂါရေသု ပစ္စနမူလကံ ဒုက္ခံ ဘဝိဿတိ၊ တမ္ပိ သန္ဓာယ “န မံ ဥဏှ”န္တိ ပရိဒေဝတေဝ။ **န မံ ဇာလသ္မိ ဗာဓနန္တိ** ယမ္ပိ မေ ဇာလသ္မိံ ဗာဓနံ အဟောသိ၊ တမ္ပိ မံ န ဗာဓေတီတိ ပရိဒေဝတိ။ “**ယဉ္စ မ**”န္တိအာဒီသု အယံ ပိဏ္ဍတ္ထော—သာ မစ္ဆီ မမ ဇာလေ ပတိတဿ ဣမေဟိ ကေဝဋ္ဋေဟိ ဂဟိတဘာဝံ အဇာနန္တီ မံ အပဿမာနာ “သော မစ္ဆော ဣဒါနိ အညံ မစ္ဆိံ ကာမရတိယာ ဂတော ဘဝိဿတီ”တိ စိန္တေတိ၊ တံ တဿာ ဒေါမနဿပ္ပတ္တာယ စိန္တနံ မံ ဗာဓတီတိ ဝါလိကာပိဋ္ဌေ နိပန္နော ပရိဒေဝတိ။

တသ္မိံ သမယေ ပုရောဟိတော ဒါသပရိဝုတော နှာနတ္ထာယ နဒီတီရံ အာဂတော။ သော ပန သဗ္ဗရုတညူ ဟောတိ။ တေနဿ မစ္ဆပရိဒေဝနံ သုတွာ ဧတဒဟောသိ “အယံ မစ္ဆော ကိလေသဝသေန[1] ပရိဒေဝတိ၊ ဧဝံ အာတုရစိတ္တော ခေါ ပနေသ မီယမာနော နိရယေယေဝ နိဗ္ဗတ္တိဿတိ၊ အဟမဿ အဝဿယော ဘဝိဿာမီ”တိ ကေဝဋ္ဋာနံ သန္တိကံ ဂန္တွာ “အမ္ဘော တုမှေ အမှာကံ ဧကဒိဝသမ္ပိ ဗျဉ္ဇနတ္ထာယ မစ္ဆံ န ဒေထာ”တိ အာဟ။ ကေဝဋ္ဋာ “ကိံ ဝဒေထ သာမိ၊ တုမှာကံ ရုစ္စနကမစ္ဆံ ဂဏှိတွာ ဂစ္ဆထာ”တိ အာဟံသု။ အမှာကံ အညေန ကမ္မံ နတ္ထိ၊ ဣမညေဝ ဒေထာတိ။ ဂဏှထ သာမီတိ။ ဗောဓိသတ္တော တံ ဥဘောဟိ ဟတ္ထေဟိ ဂဟေတွာ နဒီတီရေ နိသီဒိတွာ “အမ္ဘော မစ္ဆ သစေ တာဟံ အဇ္ဇ န ပဿေယျံ၊ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပုဏေယျာသိ၊ ဣဒါနိ ဣတော ပဋ္ဌာယ မာ ကိလေသဝသိကော အဟောသီ”တိ ဩဝဒိတွာ ဥဒကေ ဝိဿဇ္ဇေတွာ နှတွာ နဂရံ ပါဝိသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေသိ၊ သစ္စပရိယော-သာနေ ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခု သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။ သတ္ထာပိ အနုသန္ဓိံ

၁-ကိလေသပရိဒေဝနံ (သီ)၊ ကိလေသပရိဒေဝိတံ (သျာ၊ ဣ)

ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā macchī purāṇadutiyikā ahosi, maccho ukkaṇṭhitabhikkhu, purohito pana ahameva ahosin”ti.

Macchajātakavaṇṇanā catutthā.

---

5. Vaṭṭakajātakavaṇṇanā (35)

Santi pakkhā apatanāti idaṁ Satthā Magadhesu cārikaṁ caramāno dāvagginibbānaṁ ārabbha kathesi. Ekasmiṁ hi samaye Satthā Magadhesu cārikaṁ caramāno aññatarasmiṁ Magadhagāmake piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto bhikkhugaṇaparivuto maggaṁ paṭipajji. Tasmiṁ samaye mahāḍāho[1] uṭṭhahi, purato ca pacchato ca bahū bhikkhū dissanti, sopi kho aggi ekadhūmo ekajālo hutvā avattharamāno āgacchateva. Tattheke puthujjanabhikkhū maraṇabhayabhītā “paṭaggiṁ dassāma, tena daḍḍhaṭṭhānaṁ itaro aggi na ottharissatī”ti araṇisahitaṁ nīharitvā aggiṁ karonti. Apare āhaṁsu “āvuso tumhe kiṁ nāma karotha, gaganamajjhe ṭhitaṁ candamaṇḍalaṁ, pācīnalokadhātuto uggacchantaṁ sahassaraṁsipaṭimaṇḍitaṁ sūriyamaṇḍalaṁ, velāya tīre ṭhitā samuddaṁ, Sineruṁ nissāya ṭhitā Sineruṁ apassantā viya sadevake loke aggapuggalaṁ attanā saddhiṁ gacchantameva Sammāsambuddhaṁ anoloketvā ‘paṭaggiṁ demā’ti vadatha, Buddhabalaṁ nāma na jānātha, etha Satthu santikaṁ gamissāmā”ti. Te purato ca pacchato ca gacchantā sabbepi ekato hutvā Dasabalassa santikaṁ agamaṁsu, Satthā mahābhikkhusaṁghaparivāro aññatarasmiṁ padese aṭṭhāsi. Dāvaggi abhibhavanto viya viravanto āgacchati. Āgantvā Tathāgatassa ṭhitaṭṭhānaṁ patvā tassa padesassa samantā soḷasakarīsamattaṭṭhānaṁ patto udake opilāpitatiṇukkā viya nibbāyi, vinibbedhato dvattiṁsakarīsamattaṭṭhānaṁ avattharituṁ nāsakkhi.

Bhikkhū Satthu guṇakathaṁ ārabhiṁsu “aho Buddhānaṁ guṇā nāma, ayaṁ hi nāma acetano aggi Buddhānaṁ ṭhitaṭṭhānaṁ avattharituṁ na sakkoti,

---

1. Mahādāvo (Sī, Syā, I)

ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ မစ္ဆီ ပုရာဏဒုတိယိကာ အဟောသိ၊ မစ္ဆော ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခု၊ ပုရောဟိတော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

မစ္ဆဇာတကဝဏ္ဏနာ စတုတ္ထာ။

၅-ဝဋ္ဋကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၃၅)

သန္တိ ပက္ခာ အပတနာတိ ဣဒံ သတ္ထာ မဂဓေသု စာရိကံ စရမာနော ဒါဝဂ္ဂိနိဗ္ဗာနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဧကသ္မိံ ဟိ သမယေ သတ္ထာ မဂဓေသု စာရိကံ စရမာနော အညတရသ္မိံ မဂဓဂါမကေ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ပစ္ဆာဘတ္တံ ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကန္တော ဘိက္ခုဂဏပရိဝုတော မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ။ တသ္မိံ သမယေ မဟာဍာဟော[၁] ဥဋ္ဌဟိ၊ ပုရတော စ ပစ္ဆတော စ ဗဟူ ဘိက္ခူ ဒိဿန္တိ၊ သောပိ ခေါ အဂ္ဂိ ဧကဓူမော ဧကဇာလော ဟုတွာ အဝတ္ထရမာနော အာဂစ္ဆတေဝ။ တတ္ထေကေ ပုထုဇ္ဇနဘိက္ခူ မရဏဘယဘီတာ “ပဋဂ္ဂိံ ဒဿာမ၊ တေန ဒဍ္ဎဋ္ဌာနံ ဣတရော အဂ္ဂိ န ဩတ္ထရိဿတီ”တိ အရဏိသဟိတံ နီဟရိတွာ အဂ္ဂိံ ကရောန္တိ။ အပရေ အာဟံသု “အာဝုသော တုမှေ ကိံ နာမ ကရောထ၊ ဂဂနမဇ္ဈေ ဌိတံ စန္ဒမဏ္ဍလံ, ပါစီနလောကဓာတုတော ဥဂ္ဂစ္ဆန္တံ သဟဿရံသိပဋိမဏ္ဍိတံ သူရိယမဏ္ဍလံ, ဝေလာယ တီရေ ဌိတာ သမုဒ္ဒံ, သိနေရုံ နိဿာယ ဌိတာ သိနေရုံ အပဿန္တာ ဝိယ သဒေဝကေ လောကေ အဂ္ဂပုဂ္ဂလံ အတ္တနာ သဒ္ဓိံ ဂစ္ဆန္တမေဝ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ အနောလောကေတွာ ‘ပဋဂ္ဂိံ ဒေမာ’တိ ဝဒထ၊ ဗုဒ္ဓဗလံ နာမ န ဇာနာထ၊ ဧထ သတ္ထု သန္တိကံ ဂမိဿာမာ”တိ။ တေ ပုရတော စ ပစ္ဆတော စ ဂစ္ဆန္တာ သဗ္ဗေပိ ဧကတော ဟုတွာ ဒသဗလဿ သန္တိကံ အဂမံသု၊ သတ္ထာ မဟာဘိက္ခုသံဃပရိဝါရော အညတရသ္မိံ ပဒေသေ အဋ္ဌာသိ။ ဒါဝဂ္ဂိ အဘိဘဝန္တော ဝိယ ဝိရဝန္တော အာဂစ္ဆတိ။ အာဂန္တွာ တထာဂတဿ ဌိတဋ္ဌာနံ ပတွာ တဿ ပဒေသဿ သမန္တာ သောဠသကရီသမတ္တဋ္ဌာနံ ပတ္တော ဥဒကေ ဩပိလာပိတတိဏုက္ကာ ဝိယ နိဗ္ဗာယိ၊ ဝိနိဗ္ဗေဓတော ဒွတ္တိံသကရီသမတ္တဋ္ဌာနံ အဝတ္ထရိတုံ နာသက္ခိ။

ဘိက္ခူ သတ္ထု ဂုဏကထံ အာရဘိံသု “အဟော ဗုဒ္ဓါနံ ဂုဏာ နာမ၊ အယံ ဟိ နာမ အစေတနော အဂ္ဂိ ဗုဒ္ဓါနံ ဌိတဋ္ဌာနံ အဝတ္ထရိတုံ န သက္ကောတိ၊

၁-မဟာဒါဝေါ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

udake tiṇukkā viya nibbāyati, aho Buddhānaṁ ānubhāvo nāmā”ti. Satthā tesaṁ kathaṁ sutvā “na bhikkhave etaṁ etarahi mayhaṁ balaṁ, yaṁ imaṁ bhūmippadesaṁ patvā esa aggi nibbāyati. Idaṁ pana mayhaṁ porāṇakasaccabalaṁ. Imasmiṁ hi padese sakalampi imaṁ kappaṁ aggi na jalissati, kappaṭṭhiyapāṭihāriyaṁ nāmetan”ti āha. Athāyasmā Ānando Satthu nisīdanatthāya catugguṇaṁ saṁghāṭiṁ paññapesi, nisīdi Satthā pallaṅkaṁ ābhujitvā. Bhikkhusaṁghopi Tathāgataṁ vanditvā parivāretvā nisīdi. Atha Satthā “idaṁ tāva bhante amhākaṁ pākaṭaṁ, atītaṁ paṭicchannaṁ, taṁ no pākaṭaṁ karothā”ti bhikkhūhi āyācito atītaṁ āhari.

Atīte Magadharaṭṭhe tasmiṁ yeva padese bodhisatto vaṭṭakayoniyaṁ paṭisandhiṁ gahetvā mātukucchito jāto aṇḍakosaṁ padāletvā nikkhantakāle mahāgeṇḍukappamāṇo[1] vaṭṭakapotako ahosi. Atha naṁ mātāpitaro kulāvake nipajjāpetvā mukhatuṇḍakena gocaraṁ āharitvā posenti. Tassa pakkhe pasāretvā ākāse gamanabalaṁ vā pāde ukkhipitvā thale gamanabalaṁ vā natthi. Tañca padesaṁ saṁvacchare saṁvacchare dāvaggi gaṇhāti, so tasmimpi samaye mahāravaṁ ravanto taṁ padesaṁ gaṇhi, sakuṇasaṁghā attano attano kulāvakehi nikkhamitvā maraṇabhayabhītā viravantā palāyanti, bodhisattassapi mātāpitaro maraṇabhayabhītā bodhisattaṁ chaḍḍetvā palāyiṁsu. Bodhisatto kulāvake nipannakova gīvaṁ ukkhipitvā avattharitvā āgacchantaṁ aggiṁ disvā cintesi “sace mayhaṁ pakkhe pasāretvā ākāsena gamanabalaṁ bhaveyya, uppatitvā aññattha gaccheyyaṁ. Sace pāde ukkhipitvā gamanabalaṁ bhaveyya, padavārena aññattha gaccheyyaṁ. Mātāpitaropi kho me maraṇabhayabhītā maṁ ekakaṁ pahāya attānaṁ parittāyantā palātā. Idāni me aññaṁ paṭisaraṇaṁ natthi, atāṇomhi asaraṇo, kiṁ nu kho ajja mayā kātuṁ vaṭṭatī”ti.

Athassa etadahosi “imasmiṁ loke sīlaguṇo nāma atthi, saccaguṇo nāma atthi, atīte pāramiyo pūretvā bodhimūle nisīditvā abhisambuddhā sīlasamādhipaññāvimuttivimuttiñāṇadassanasampannā saccānuddayakāruññakhantisamannāgatā sabbasattesu samappavattamettābhāvanā

1. Mahābheṇḍukappamāṇo (Sī, I)

ဥဒကေ တိဏုက္ကာ ဝိယ နိဗ္ဗာယတိ၊ အဟော ဗုဒ္ဓါနံ အာနုဘာဝေါ နာမာ”တိ။ သတ္ထာ တေသံ ကထံ သုတွာ “န ဘိက္ခဝေ ဧတံ ဧတရဟိ မယှံ ဗလံ၊ ယံ ဣမံ ဘူမိပ္ပဒေသံ ပတွာ ဧသ အဂ္ဂိ နိဗ္ဗာယတိ။ ဣဒံ ပန မယှံ ပေါရာဏကသစ္စဗလံ။ ဣမသ္မိံ ဟိ ပဒေသေ သကလမ္ပိ ဣမံ ကပ္ပံ အဂ္ဂိ န ဇလိဿတိ၊ ကပ္ပဋ္ဌိယပါဋိဟာရိယံ နာမေတ”န္တိ အာဟ။ အထာယသ္မာ အာနန္ဒော သတ္ထု နိသီဒနတ္ထာယ စတုဂ္ဂုဏံ သံဃာဋိံ ပညပေသိ၊ နိသီဒိ သတ္ထာ ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ။ ဘိက္ခုသံဃောပိ တထာဂတံ ဝန္ဒိတွာ ပရိဝါရေတွာ နိသီဒိ။ အထ သတ္ထာ “ဣဒံ တာဝ ဘန္တေ အမှာကံ ပါကဋံ၊ အတီတံ ပဋိစ္ဆန္နံ၊ တံ နော ပါကဋံ ကရောထာ”တိ ဘိက္ခူဟိ အာယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ မဂဓရဋ္ဌေ တသ္မိံယေဝ ပဒေသေ ဗောဓိသတ္တော ဝဋ္ဋကယောနိယံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ မာတုကုစ္ဆိတော ဇာတော အဏ္ဍကောသံ ပဒါလေတွာ နိက္ခန္တကာလေ မဟာဂေဏ္ဍုကပ္ပမာဏော[၁] ဝဋ္ဋကပေါတကော အဟောသိ။ အထ နံ မာတာပိတရော ကုလာဝကေ နိပဇ္ဇာပေတွာ မုခတုဏ္ဍကေန ဂေါစရံ အာဟရိတွာ ပေါသေန္တိ။ တဿ ပက္ခေ ပသာရေတွာ အာကာသေ ဂမနဗလံ ဝါ ပါဒေ ဥက္ခိပိတွာ ထလေ ဂမနဗလံ ဝါ နတ္ထိ။ တဉ္စ ပဒေသံ သံဝစ္ဆရေ သံဝစ္ဆရေ ဒါဝဂ္ဂိ ဂဏှာတိ၊ သော တသ္မိမ္ပိ သမယေ မဟာရဝံ ရဝန္တော တံ ပဒေသံ ဂဏှိ၊ သကုဏသံဃာ အတ္တနော အတ္တနော ကုလာဝကေဟိ နိက္ခမိတွာ မရဏဘယဘီတာ ဝိရဝန္တာ ပလာယန္တိ၊ ဗောဓိသတ္တဿပိ မာတာပိတရော မရဏဘယဘီတာ ဗောဓိသတ္တံ ဆဍ္ဍေတွာ ပလာယိံသု။ ဗောဓိသတ္တော ကုလာဝကေ နိပန္နကောဝ ဂီဝံ ဥက္ခိပိတွာ အဝတ္ထရိတွာ အာဂစ္ဆန္တံ အဂ္ဂိံ ဒိသွာ စိန္တေသိ “သစေ မယှံ ပက္ခေ ပသာရေတွာ အာကာသေန ဂမနဗလံ ဘဝေယျ၊ ဥပ္ပတိတွာ အညတ္ထ ဂစ္ဆေယျံ။ သစေ ပါဒေ ဥက္ခိပိတွာ ဂမနဗလံ ဘဝေယျ၊ ပဒဝါရေန အညတ္ထ ဂစ္ဆေယျံ။ မာတာပိတရောပိ ခေါ မေ မရဏဘယဘီတာ မံ ဧကကံ ပဟာယ အတ္တာနံ ပရိတ္တာယန္တာ ပလာတာ။ ဣဒါနိ မေ အညံ ပဋိသရဏံ နတ္ထိ၊ အတာဏောမှိ အသရဏော၊ ကိံ နု ခေါ အဇ္ဇ မယာ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။

အထဿ ဧတဒဟောသိ “ဣမသ္မိံ လောကေ သီလဂုဏော နာမ အတ္ထိ၊ သစ္စဂုဏော နာမ အတ္ထိ၊ အတီတေ ပါရမိယော ပူရေတွာ ဗောဓိမူလေ နိသီဒိတွာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓါ သီလသမာဓိပညာဝိမုတ္တိဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနသမ္ပန္နာ သစ္စာနုဒ္ဒယကာရုညခန္တိသမန္နာဂတာ သဗ္ဗသတ္တေသု သမပ္ပဝတ္တမေတ္တာဘာဝနာ

၁-မဟာဘေဏ္ဍုကပ္ပမာဏော (သီ၊ ဣ)

sabbaññubuddhā nāma atthi, tehi ca paṭividdhā dhammaguṇā nāma atthi, mayi cāpi ekaṁ saccaṁ atthi, saṁvijjamāno eko sabhāvadhammo paññāyati, tasmā atīte Buddhe ceva tehi paṭividdhaguṇe ca āvajjetvā mayi vijjamānaṁ saccasabhāvadhammaṁ gahetvā saccakiriyaṁ katvā aggiṁ paṭikkamāpetvā ajja mayā attano ceva sesasakuṇānañca sotthibhāvaṁ kātuṁ vaṭṭatī"ti. Tena vuttaṁ—

"Atthi loke sīlaguṇo, saccaṁ soceyyanuddayā.
Tena saccena kāhāmi, saccakiriyamanuttaraṁ[1].

Āvajjetvā dhammabalaṁ, saritvā pubbake Jine.
Saccabalamavassāya, saccakiriyamakāsahan"ti[2].

Atha bodhisatto atīte parinibbutānaṁ Buddhānaṁ guṇe āvajjetvā attani vijjamānaṁ saccasabhāvaṁ ārabbha saccakiriyaṁ karonto imaṁ gāthamāha—

35. "Santi pakkhā apatanā, santi pādā avañcanā.
Mātāpitā ca nikkhantā, jātaveda paṭikkamā"ti.

Tattha **santi pakkhā apatanā**ti mayhaṁ pakkhā nāma atthi upalabbhanti, no ca kho sakkā etehi uppatituṁ ākāsena gantunti apatanā. **Santi pādā avañcanā**ti pādāpi me atthi, tehi pana vañcituṁ padavāragamanena gantuṁ na sakkāti avañcanā. **Mātāpitā ca nikkhantā**ti ye ca maṁ aññattha neyyuṁ, tepi maraṇabhayena mātāpitaro nikkhantā. **Jātavedā**ti aggiṁ ālapati. So hi jātova vedayati paññāyati, tasmā "jātavedo"ti vuccati. **Paṭikkamā**ti paṭigaccha nivattāti jātavedaṁ āṇāpeti.

Iti mahāsatto "sace mayhaṁ pakkhānaṁ atthibhāvo, te ca pasāretvā ākāse apatanabhāvo, pādānaṁ atthibhāvo, te ca ukkhipitvā avañcanabhāvo, mātāpitūnaṁ maṁ kulāvakeyeva chaḍḍetvā palātabhāvo ca sacco[3] sabhāvabhūtoyeva, jātaveda

1. Saccakiriyamanuttamaṁ (Sī, Syā, I)
2. Khu 4. 415 piṭṭhe Cariyāpiṭake.
3. Sabbo (Syā)

သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓါ နာမ အတ္ထိ၊ တေဟိ စ ပဋိဝိဒ္ဓါ ဓမ္မဂုဏာ နာမ အတ္ထိ၊ မယိ စာပိ ဧကံ သစ္စံ အတ္ထိ၊ သံဝိဇ္ဇမာနော ဧကော သဘာဝဓမ္မော ပညာယတိ၊ တသ္မာ အတီတေ ဗုဒ္ဓေ စေဝ တေဟိ ပဋိဝိဒ္ဓဂုဏေ စ အာဝဇ္ဇေတွာ မယိ ဝိဇ္ဇမာနံ သစ္စသဘာဝဓမ္မံ ဂဟေတွာ သစ္စကိရိယံ ကတွာ အဂ္ဂိံ ပဋိက္ကမာပေတွာ အဇ္ဇ မယာ အတ္တနော စေဝ သေသသကုဏာနဉ္စ သောတ္ထိဘာဝံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ။ တေန ဝုတ္တံ—

"အတ္ထိ လောကေ သီလဂုဏော၊ သစ္စံ သောစေယျနုဒ္ဒယာ။
တေန သစ္စေန ကာဟာမိ၊ သစ္စကိရိယမနုတ္တရံ[၁]။

အာဝဇ္ဇေတွာ ဓမ္မဗလံ၊ သရိတွာ ပုဗ္ဗကေ ဇိနေ။
သစ္စဗလမဝဿာယ၊ သစ္စကိရိယမကာသဟ"န္တိ[၂]။

အထ ဗောဓိသတ္တော အတီတေ ပရိနိဗ္ဗုတာနံ ဗုဒ္ဓါနံ ဂုဏေ အာဝဇ္ဇေတွာ အတ္တနိ ဝိဇ္ဇမာနံ သစ္စသဘာဝံ အာရဗ္ဘ သစ္စကိရိယံ ကရောန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၅။ "သန္တိ ပက္ခာ အပတနာ၊ သန္တိ ပါဒါ အဝဉ္စနာ။
မာတာပိတာ စ နိက္ခန္တာ၊ ဇာတဝေဒ ပဋိက္ကမာ"တိ။

တတ္ထ **သန္တိ ပက္ခာ အပတနာ**တိ မယှံ ပက္ခာ နာမ အတ္ထိ ဥပလဗ္ဘန္တိ၊ နော စ ခေါ သက္ကာ ဧတေဟိ ဥပ္ပတိတုံ အာကာသေန ဂန္တုန္တိ အပတနာ။ **သန္တိ ပါဒါ အဝဉ္စနာ**တိ ပါဒါပိ မေ အတ္ထိ၊ တေဟိ ပန ဝဉ္စိတုံ ပဒဝါရဂမနေန ဂန္တုံ န သက္ကာတိ အဝဉ္စနာ။ **မာတာပိတာ စ နိက္ခန္တာ**တိ ယေ စ မံ အညတ္ထ နေယျုံ၊ တေပိ မရဏဘယေန မာတာပိတရော နိက္ခန္တာ။ **ဇာတဝေဒါ**တိ အဂ္ဂိံ အာလပတိ။ သော ဟိ ဇာတောဝ ဝေဒယတိ ပညာယတိ၊ တသ္မာ "ဇာတဝေဒေါ"တိ ဝုစ္စတိ။ **ပဋိက္ကမာ**တိ ပဋိဂစ္ဆ နိဝတ္တာတိ ဇာတဝေဒံ အာဏာပေတိ။

ဣတိ မဟာသတ္တော "သစေ မယှံ ပက္ခာနံ အတ္ထိဘာဝေါ, တေ စ ပသာရေတွာ အာကာသေ အပတနဘာဝေါ, ပါဒါနံ အတ္ထိဘာဝေါ, တေ စ ဥက္ခိပိတွာ အဝဉ္စနဘာဝေါ, မာတာပိတူနံ မံ ကုလာဝကေယေဝ ဆဍ္ဍေတွာ ပလာတဘာဝေါ စ သစ္စော[၃] သဘာဝဘူတောယေဝ၊ ဇာတဝေဒ

၁-သစ္စကိရိယမနုတ္တမံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၂-ခု ၄-၄၁၅-ပိဋ္ဌေ စရိယာပိဋကေ။ ၃-သဗ္ဗော (သျာ)

etena saccena tvaṁ ito parikkamā”ti kulāvake nipannakova saccakiriyaṁ akāsi. Tassa saha saccakiriyāya soḷasakarīsamatte ṭhāne jātavedo paṭikkami. Paṭikkamanto ca na jhāyamānova aññaṁ gato, udake pana opilāpitā ukkā viya tattheva nibbāyi. Tena vuttaṁ—

“Saha sacce kate mayhaṁ, mahāpajjalito sikhī.
Vajjesi soḷasa karīsāni, udakaṁ patvā yathā sikhī”ti[1].

Taṁ pana ṭhānaṁ sakalepi imasmiṁ kappe agginā anabhibhavanīyattā kappaṭṭhiyapāṭihāriyaṁ nāma jātaṁ. Evaṁ bodhisatto saccakiriyaṁ katvā jīvitapariyosāne yathākammaṁ gato.

Satthā “na bhikkhave imassa vanassa agginā anajjhottharaṇaṁ etarahi mayhaṁ balaṁ, porāṇaṁ panetaṁ vaṭṭapotakakāle mayhameva saccabalan”ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsesi, saccapariyosāne keci sotāpannā ahesuṁ, keci sakadāgāmino, keci anāgāmino, keci arahattaṁ pattāti. Satthāpi anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā mātāpitaro etarahi mātāpitarova ahesuṁ, vaṭṭakarājā pana ahameva ahosin”ti.

Vaṭṭakajātakavaṇṇanā pañcamā.

---

6. Sakuṇajātakavaṇṇanā (36)

Yaṁ nissitāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto daḍḍhapaṇṇasālaṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi. Eko kira bhikkhu Satthu santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā Jetavanato nikkhamma Kosalesu ekaṁ paccantagāmaṁ nissāya ekasmiṁ araññasenāsane vasati. Athassa paṭhamamāseyeva paṇṇasālā ḍayhittha. So “paṇṇasālā me daḍḍhā, dukkhaṁ vasāmī”ti manussānaṁ ācikkhi. Manussā “idāni no khettaṁ parisukkhaṁ, kedāre pāyetvā karissāma”, tasmiṁ pāyite “bījaṁ vapitvā”, bīje vutte “vatiṁ katvā”, vatiyā katāya “niddāyitvā[2], lāyitvā, madditvā”ti evaṁ taṁ taṁ kammaṁ apadisantāyeva temāsaṁ vītināmesuṁ. So bhikkhu temāsaṁ ajjhokāse dukkhaṁ

1. Khu 4. 415 piṭṭhe Cariyāpiṭake. 2. Niḍḍāyitvā (Sī, Syā, I)

ဧတေန သစ္စေန တွံ ဣတော ပရိက္ကမာ”တိ ကုလာဝကေ နိပန္နကောဝ သစ္စကိရိယံ အကာသိ။ တဿ သဟ သစ္စကိရိယာယ သောဠသကရီသမတ္တေ ဌာနေ ဇာတဝေဒေါ ပဋိက္ကမိ။ ပဋိက္ကမန္တော စ န ဈာယမာနောဝ အညံ ဂတော၊ ဥဒကေ ပန ဩပိလာပိတာ ဥက္ကာ ဝိယ တတ္ထေဝ နိဗ္ဗာယိ။ တေန ဝုတ္တံ—

“သဟ သစ္စေ ကတေ မယှံ၊ မဟာပဇ္ဇလိတော သိခီ။
ဝဇ္ဇေသိ သောဠသ ကရီသာနိ၊ ဥဒကံ ပတွာ ယထာ သိခီ”တိ[1]။

တံ ပန ဌာနံ သကလေပိ ဣမသ္မိံ ကပ္ပေ အဂ္ဂိနာ အနဘိဘဝနီယတ္တာ ကပ္ပဋ္ဌိယပါဋိဟာရိယံ နာမ ဇာတံ။ ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော သစ္စကိရိယံ ကတွာ ဇီဝိတပရိယောသာနေ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ ဣမဿ ဝနဿ အဂ္ဂိနာ အနဇ္ဈောတ္ထရဏံ ဧတရဟိ မယှံ ဗလံ၊ ပေါရာဏံ ပနေတံ ဝဋ္ဋပေါတကကာလေ မယှမေဝ သစ္စဗလ”န္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ကေစိ သောတာပန္နာ အဟေသုံ, ကေစိ သကဒါဂါမိနော, ကေစိ အနာဂါမိနော, ကေစိ အရဟတ္တံ ပတ္တာတိ။ သတ္ထာပိ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ မာတာပိတရော ဧတရဟိ မာတာပိတရောဝ အဟေသုံ၊ ဝဋ္ဋကရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဝဋ္ဋကဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဉ္စမာ။

၆-သကုဏဇာတကဝဏ္ဏနာ (၃၆)

ယံ နိဿိတာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဒဍ္ဎပဏ္ဏသာလံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဧကော ကိရ ဘိက္ခု သတ္ထု သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဇေတဝနတော နိက္ခမ္မ ကောသလေသု ဧကံ ပစ္စန္တဂါမံ နိဿာယ ဧကသ္မိံ အရညသေနာသနေ ဝသတိ။ အထဿ ပဌမမာသေယေဝ ပဏ္ဏသာလာ ဍယှိတ္ထ။ သော “ပဏ္ဏသာလာ မေ ဒဍ္ဎာ၊ ဒုက္ခံ ဝသာမီ”တိ မနုဿာနံ အာစိက္ခိ။ မနုဿာ “ဣဒါနိ နော ခေတ္တံ ပရိသုက္ခံ၊ ကေဒါရေ ပါယေတွာ ကရိဿာမ”၊ တသ္မိံ ပါယိတေ “ဗီဇံ ဝပိတွာ”၊ ဗီဇေ ဝုတ္တေ “ဝတိံ ကတွာ”၊ ဝတိယာ ကတာယ “နိဒ္ဒါယိတွာ[2]၊ လာယိတွာ၊ မဒ္ဒိတွာ”တိ ဧဝံ တံ တံ ကမ္မံ အပဒိသန္တာယေဝ တေမာသံ ဝီတိနာမေသုံ။ သော ဘိက္ခု တေမာသံ အဇ္ဈောကာသေ ဒုက္ခံ

၁-ခု ၄-၄၁၅-ပိဋ္ဌေ စရိယာပိဋကေ။ ၂-နိဍ္ဍာယိတွာ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

vasanto kammaṭṭhānaṁ vaḍḍhetvā visesaṁ nibbattetuṁ nāsakkhi. Pavāretvā pana Satthu santikaṁ gantvā vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Satthā tena saddhiṁ paṭisanthāraṁ katvā “kiṁ bhikkhu sukhena vassaṁvutthosi, kammaṭṭhānaṁ te matthakaṁ pattan”ti pucchi. So taṁ pavattiṁ ācikkhitvā “senāsanasappāyassa me abhāvena kammaṭṭhānaṁ matthakaṁ na pattan”ti āha. Satthā “pubbe bhikkhu tiracchānagatāpi attano sappāyāsappāyaṁ jāniṁsu, tvaṁ kasmā na aññāsī”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto sakuṇayoniyaṁ nibbattitvā sakuṇasaṁghaparivuto araññāyatane sākhāviṭapasampannaṁ mahārukkhaṁ nissāya vasati. Athekadivasaṁ tassa rukkhassa sākhāsu aññamaññaṁ ghaṁsantīsu cuṇṇaṁ patati, dhūmo uṭṭhāti. Taṁ disvā bodhisatto cintesi “imā dve sākhā evaṁ ghaṁsamānā aggiṁ vissajjessanti, so patitvā purāṇapaṇṇāni gaṇhissati, tato paṭṭhāya imampi rukkhaṁ jhāpessati, na sakkā idha amhehi vasituṁ, ito palāyitvā aññattha gantuṁ vaṭṭatī”ti. So sakuṇasaṁghassa imaṁ gāthamāha—

36. “Yaṁ nissitā jagatiruhaṁ vihaṅgamā, svāyaṁ aggiṁ pamuñcati.
Disā bhajatha vakkaṅgā, jātaṁ saraṇato bhayan”ti.

Tattha **jagatiruhan**ti jagati vuccati pathavī, tattha jātattā rukkho “jagatiruho”ti vuccati. **Vihaṅgamā**ti vihaṁ vuccati ākāsaṁ, tattha gamanato pakkhī “vihaṅgamā”ti vuccanti. **Disā bhajathā**ti imaṁ rukkhaṁ muñcitvā ito palāyantā catasso disā bhajatha. **Vakkaṅgā**ti sakuṇe ālapati. Te hi uttamaṅgaṁ galaṁ kadāci kadāci vaṅkaṁ karonti, tasmā “vakkaṅgā”ti vuccanti. Vaṅkā vā tesaṁ ubhosu passesu pakkhā jātāti vakkaṅgā. **Jātaṁ saraṇato bhayan**ti amhākaṁ avassayarukkhatoyeva bhayaṁ nibbattaṁ, etha aññattha gacchāmāti.

Bodhisattassa vacanakarā paṇḍitasakuṇā tena saddhiṁ ekappahāreneva uppatitvā aññattha gatā. Ye pana apaṇḍitā, te “evameva esa bindumatte udake kumbhīle passatī”ti tassa vacanaṁ aggahetvā tattheva vasiṁsu. Tato na cirasseva bodhisattena cintitākāreneva aggi nibbattitvā taṁ rukkhaṁ aggahesi. Dhūmesu ca jālāsu ca uṭṭhitāsu

ဝသန္တော ကမ္မဋ္ဌာနံ ဝဍ္ဎေတွာ ဝိသေသံ နိဗ္ဗတ္တေတုံ နာသက္ခိ။ ပဝါရေတွာ ပန သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ သတ္ထာ တေန သဒ္ဓိံ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ “ကိံ ဘိက္ခု သုခေန ဝဿံဝုတ္ထောသိ၊ ကမ္မဋ္ဌာနံ တေ မတ္ထကံ ပတ္တ”န္တိ ပုစ္ဆိ။ သော တံ ပဝတ္တိံ အာစိက္ခိတွာ “သေနာသနသပ္ပါယဿ မေ အဘာဝေန ကမ္မဋ္ဌာနံ မတ္ထကံ န ပတ္တ’’န္တိ အာဟ။ သတ္ထာ “ပုဗ္ဗေ ဘိက္ခု တိရစ္ဆာနဂတာပိ အတ္တနော သပ္ပါယာသပ္ပါယံ ဇာနိံသု၊ တွံ ကသ္မာ န အညာသီ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော သကုဏယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ သကုဏသံဃပရိဝုတော အရညာယတနေ သာခါဝိဋပသမ္ပန္နံ မဟာရုက္ခံ နိဿာယ ဝသတိ။ အထေကဒိဝသံ တဿ ရုက္ခဿ သာခါသု အညမညံ ဃံသန္တီသု စုဏ္ဏံ ပတတိ၊ ဓူမော ဥဋ္ဌာတိ။ တံ ဒိသွာ ဗောဓိသတ္တော စိန္တေသိ ‘‘ဣမာ ဒွေ သာခါ ဧဝံ ဃံသမာနာ အဂ္ဂိံ ဝိဿဇ္ဇေဿန္တိ၊ သော ပတိတွာ ပုရာဏပဏ္ဏာနိ ဂဏှိဿတိ၊ တတော ပဋ္ဌာယ ဣမမ္ပိ ရုက္ခံ ဈာပေဿတိ၊ န သက္ကာ ဣဓ အမှေဟိ ဝသိတုံ၊ ဣတော ပလာယိတွာ အညတ္ထ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ သော သကုဏသံဃဿ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၆။ “ယံ နိဿိတာ ဇဂတိရုဟံ ဝိဟင်္ဂမာ၊ သွာယံ အဂ္ဂိံ ပမုဉ္စတိ။
ဒိသာ ဘဇထ ဝက္ကင်္ဂါ၊ ဇာတံ သရဏတော ဘယ’’န္တိ။

တတ္ထ **ဇဂတိရုဟ**န္တိ ဇဂတိ ဝုစ္စတိ ပထဝီ၊ တတ္ထ ဇာတတ္တာ ရုက္ခော “ဇဂတိရုဟော”တိ ဝုစ္စတိ။ **ဝိဟင်္ဂမာ**တိ ဝိဟံ ဝုစ္စတိ အာကာသံ၊ တတ္ထ ဂမနတော ပက္ခီ “ဝိဟင်္ဂမာ”တိ ဝုစ္စန္တိ။ **ဒိသာ ဘဇထာ**တိ ဣမံ ရုက္ခံ မုဉ္စိတွာ ဣတော ပလာယန္တာ စတဿော ဒိသာ ဘဇထ။ **ဝက္ကင်္ဂါ**တိ သကုဏေ အာလပတိ။ တေ ဟိ ဥတ္တမင်္ဂံ ဂလံ ကဒါစိ ကဒါစိ ဝင်္ကံ ကရောန္တိ၊ တသ္မာ ‘‘ဝက္ကင်္ဂါ”တိ ဝုစ္စန္တိ။ ဝင်္ကာ ဝါ တေသံ ဥဘောသု ပဿေသု ပက္ခာ ဇာတာတိ ဝက္ကင်္ဂါ။ **ဇာတံ သရဏတော ဘယ**န္တိ အမှာကံ အဝဿယရုက္ခတောယေဝ ဘယံ နိဗ္ဗတ္တံ၊ ဧထ အညတ္ထ ဂစ္ဆာမာတိ။

ဗောဓိသတ္တဿ ဝစနကရာ ပဏ္ဍိတသကုဏာ တေန သဒ္ဓိံ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ ဥပ္ပတိတွာ အညတ္ထ ဂတာ။ ယေ ပန အပဏ္ဍိတာ၊ တေ “ဧဝမေဝ ဧသ ဗိန္ဒုမတ္တေ ဥဒကေ ကုမ္ဘီလေ ပဿတီ”တိ တဿ ဝစနံ အဂ္ဂဟေတွာ တတ္ထေဝ ဝသိံသု။ တတော န စိရဿေဝ ဗောဓိသတ္တေန စိန္တိတာကာရေနေဝ အဂ္ဂိ နိဗ္ဗတ္တိတွာ တံ ရုက္ခံ အဂ္ဂဟေသိ။ ဓူမေသု စ ဇာလာသု စ ဥဋ္ဌိတာသု

dhūmandhā sakuṇā aññattha gantuṁ nāsakkhiṁsu, aggimhi patitvā patitvā vināsaṁ pāpuṇiṁsu.

Satthā "evaṁ bhikkhu pubbe tiracchānagatāpi rukkhagge vasantā attano sappāyāsappāyaṁ jānanti, tvaṁ kasmā na aññāsī"ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsesi, saccapariyosāne so bhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhito. Satthāpi anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi "tadā bodhisattassa vacanakarā sakuṇā Buddhaparisā ahesuṁ, paṇḍitasakuṇo pana ahameva ahosin"ti.

Sakuṇajātakavaṇṇanā chaṭṭhā.

---

7. Tittirajātakavaṇṇanā (37)

Ye vuḍḍhamapacāyantīti idaṁ Satthā Sāvatthiṁ gacchanto Sāriputtattherassa senāsanapaṭibāhanaṁ ārabbha kathesi. Anāthapiṇḍikena hi vihāraṁ kāretvā dūte pesite Satthā Rājagahā nikkhamma Vesāliṁ patvā tattha yathābhirantaṁ viharitvā "Sāvatthiṁ gamissāmī"ti maggaṁ paṭipajji. Tena ca samayena chabbaggiyānaṁ antevāsikā purato purato gantvā therānaṁ senāsanesu aggahitesveva "idaṁ senāsanaṁ amhākaṁ upajjhāyassa, idaṁ ācariyassa, idaṁ amhākameva bhavissatī"ti senāsanāni palibundhenti. Pacchā āgatā therā senāsanāni na labhanti. Sāriputtattherassāpi antevāsikā therassa senāsanaṁ pariyesantā na labhiṁsu. Thero senāsanaṁ alabhanto Satthu senāsanassa avidūre ekasmiṁ rukkhamūle nisajjāya ca caṅkamena ca rattiṁ vītināmesi. Satthā paccūsasamaye nikkhamitvā ukkāsi, theropi ukkāsi. Ko esoti. Ahaṁ bhante Sāriputtoti. Sāriputta imāya velāya idha kiṁ karosīti. So taṁ pavattiṁ ārocesi. Satthā therassa vacanaṁ sutvā "idāni tāva mayi jīvanteyeva bhikkhū aññamaññaṁ agāravā apatissā viharanti, parinibbute kiṁ nu kho karissantī"ti āvajjentassa dhammasaṁvego udapādi.

So pabhātāya rattiyā bhikkhusaṁghaṁ sannipātāpetvā bhikkhū pucchi "saccaṁ kira bhikkhave chabbaggiyā bhikkhū purato purato gantvā therānaṁ

ဓူမန္ဓာ သကုဏာ အညတ္ထ ဂန္တုံ နာသက္ခိံသု၊ အဂ္ဂိမှိ ပတိတွာ ပတိတွာ ဝိနာသံ ပါပုဏိံသု။

သတ္ထာ "ဧဝံ ဘိက္ခု ပုဗ္ဗေ တိရစ္ဆာနဂတာပိ ရုက္ခဂ္ဂေ ဝသန္တာ အတ္တနော သပ္ပါယာသပ္ပါယံ ဇာနန္တိ၊ တွံ ကသ္မာ န အညာသီ"တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ သော ဘိက္ခု သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌိတော။ သတ္ထာပိ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ဗောဓိသတ္တဿ ဝစနကရာ သကုဏာ ဗုဒ္ဓပရိသာ အဟေသုံ၊ ပဏ္ဍိတသကုဏော ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

သကုဏဇာတကဝဏ္ဏနာ ဆဋ္ဌာ။

၇-တိတ္တိရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၃၇)

ယေ ဝုဍ္ဎမပစာယန္တီတိ ဣဒံ သတ္ထာ သာဝတ္ထိံ ဂစ္ဆန္တော သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ သေနာသနပဋိဗာဟနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ အနာထပိဏ္ဍိကေန ဟိ ဝိဟာရံ ကာရေတွာ ဒူတေ ပေသိတေ သတ္ထာ ရာဇဂဟာ နိက္ခမ္မ ဝေသာလိံ ပတွာ တတ္ထ ယထာဘိရန္တံ ဝိဟရိတွာ "သာဝတ္ထိံ ဂမိဿာမီ"တိ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ။ တေန စ သမယေန ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာနံ အန္တေဝါသိကာ ပုရတော ပုရတော ဂန္တွာ ထေရာနံ သေနာသနေသု အဂ္ဂဟိတေသွေဝ "ဣဒံ သေနာသနံ အမှာကံ ဥပဇ္ဈာယဿ၊ ဣဒံ အာစရိယဿ၊ ဣဒံ အမှာကမေဝ ဘဝိဿတီ"တိ သေနာသနာနိ ပလိဗုန္ဓေန္တိ။ ပစ္ဆာ အာဂတာ ထေရာ သေနာသနာနိ န လဘန္တိ။ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿာပိ အန္တေဝါသိကာ ထေရဿ သေနာသနံ ပရိယေသန္တာ န လဘိံသု။ ထေရော သေနာသနံ အလဘန္တော သတ္ထု သေနာသနဿ အဝိဒူရေ ဧကသ္မိံ ရုက္ခမူလေ နိသဇ္ဇာယ စ စင်္ကမေန စ ရတ္တိံ ဝီတိနာမေသိ။ သတ္ထာ ပစ္စူသသမယေ နိက္ခမိတွာ ဥက္ကာသိ၊ ထေရောပိ ဥက္ကာသိ။ ကော ဧသောတိ။ အဟံ ဘန္တေ သာရိပုတ္တောတိ။ သာရိပုတ္တ ဣမာယ ဝေလာယ ဣဓ ကိံ ကရောသီတိ။ သော တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသိ။ သတ္ထာ ထေရဿ ဝစနံ သုတွာ "ဣဒါနိ တာဝ မယိ ဇီဝန္တေယေဝ ဘိက္ခူ အညမညံ အဂါရဝါ အပတိဿာ ဝိဟရန္တိ၊ ပရိနိဗ္ဗုတေ ကိံ နု ခေါ ကရိဿန္တီ"တိ အာဝဇ္ဇေန္တဿ ဓမ္မသံဝေဂေါ ဥဒပါဒိ။

သော ပဘာတာယ ရတ္တိယာ ဘိက္ခုသံဃံ သန္နိပါတာပေတွာ ဘိက္ခူ ပုစ္ဆိ "သစ္စံ ကိရ ဘိက္ခဝေ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ ပုရတော ပုရတော ဂန္တွာ ထေရာနံ

bhikkhūnaṁ senāsanaṁ paṭibāhantī”ti. Saccaṁ Bhagavāti. Tato chabbaggiye garahitvā dhammiṁ kathaṁ katvā bhikkhū āmantesi “ko nu kho bhikkhave aggāsanaṁ aggodakaṁ aggapiṇḍaṁ arahatī”ti. Ekacce “khattiyakulā pabbajito”ti āhaṁsu, ekacce “brāhmaṇakulā, gahapatikulā pabbajito”ti, apare “vinayadharo, dhammakathiko, paṭhamassa jhānassa lābhī, dutiyassa, tatiyassa, catutthassa jhānassa lābhī”ti. Apare “sotāpanno, sakadāgāmī, anāgāmī, arahā, tevijjo, chaḷabhiñño”ti āhaṁsu. Evaṁ tehi bhikkhūhi attano attano rucivasena aggāsanādirahānaṁ kathitakāle Satthā āha “na bhikkhave mayhaṁ sāsane aggāsanādīni patvā khattiyakulā pabbajito pamāṇaṁ, na brāhmaṇakulā pabbajito, na gahapatikulā pabbajito, na vinayadharo, na suttantiko, na ābhidhammiko, na paṭhamajjhānādilābhino, na sotāpannādayo pamāṇaṁ, atha kho bhikkhave imasmiṁ sāsane yathāvuḍḍhaṁ abhivādanaṁ paccuṭṭhānaṁ añjalikammaṁ sāmīcikammaṁ kātabbaṁ, aggāsanaṁ aggodakaṁ aggapiṇḍo laddhabbo. Idamettha pamāṇaṁ. Tasmā vuḍḍhataro bhikkhu etesaṁ anucchaviko. Idāni kho pana bhikkhave Sāriputto mayhaṁ aggasāvako anudhammacakkappavattako mamānantaraṁ senāsanaṁ laddhuṁ arahati, so imaṁ rattiṁ senāsanaṁ alabhanto rukkhamūle vītināmesi, tumhe idāneva evaṁ agāravā apatissā, gacchante gacchante kāle kinti katvā viharissathā”ti. Atha nesaṁ ovādadānatthāya “pubbe bhikkhave tiracchānagatāpi ‘na kho panetaṁ amhākaṁ patirūpaṁ, yaṁ mayaṁ aññamaññaṁ agāravā apatissā asabhāgavuttino vihareyyāma, amhesu mahallakataraṁ jānitvā tassa abhivādanādīni karissāmā’ti sādhukaṁ vīmaṁsitvā ‘ayaṁ no mahallako’ti ñatvā tassa abhivādanādīni katvā devapathaṁ pūrayamānā gatā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Himavantappadese[1] ekaṁ mahānigrodhaṁ upanissāya tayo sahāyā vihariṁsu tittiro makkaṭo hatthīti. Te aññamaññaṁ agāravā apatissā asabhāgavuttino ahesuṁ. Atha nesaṁ etadahosi “na yuttaṁ amhākaṁ evaṁ viharituṁ, yannūna mayaṁ yo no mahallakataro,

1. Himavantapasse (Sī, I)

ဘိက္ခူနံ သေနာသနံ ပဋိဗာဟန္တီ”တိ။ သစ္စံ ဘဂဝါတိ။ တတော ဆဗ္ဗဂ္ဂိယေ ဂရဟိတွာ ဓမ္မိံ ကထံ ကတွာ ဘိက္ခူ အာမန္တေသိ “ကော နု ခေါ ဘိက္ခဝေ အဂ္ဂါသနံ အဂ္ဂေါဒကံ အဂ္ဂပိဏ္ဍံ အရဟတီ”တိ။ ဧကစ္စေ “ခတ္တိယကုလာ ပဗ္ဗဇိတော”တိ အာဟံသု၊ ဧကစ္စေ “ဗြာဟ္မဏကုလာ၊ ဂဟပတိကုလာ ပဗ္ဗဇိတော”တိ၊ အပရေ “ဝိနယဓရော၊ ဓမ္မကထိကော၊ ပဌမဿ ဈာနဿ လာဘီ၊ ဒုတိယဿ၊ တတိယဿ၊ စတုတ္ထဿ ဈာနဿ လာဘီ”တိ။ အပရေ “သောတာပန္နော၊ သကဒါဂါမီ၊ အနာဂါမီ၊ အရဟာ၊ တေဝိဇ္ဇော၊ ဆဠ-ဘိညော”တိ အာဟံသု။ ဧဝံ တေဟိ ဘိက္ခူဟိ အတ္တနော အတ္တနော ရုစိဝသေန အဂ္ဂါသနာဒိရဟာနံ ကထိတကာလေ သတ္ထာ အာဟ “န ဘိက္ခဝေ မယှံ သာသနေ အဂ္ဂါသနာဒီနိ ပတွာ ခတ္တိယကုလာ ပဗ္ဗဇိတော ပမာဏံ၊ န ဗြာဟ္မဏကုလာ ပဗ္ဗဇိတော၊ န ဂဟပတိကုလာ ပဗ္ဗဇိတော၊ န ဝိနယဓရော၊ န သုတ္တန္တိကော၊ န အာဘိဓမ္မိကော၊ န ပဌမဇ္ဈာနာဒိလာဘိနော၊ န သောတာပန္နာဒယော ပမာဏံ၊ အထ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဣမသ္မိံ သာသနေ ယထာဝုဍ္ဎံ အဘိဝါဒနံ ပစ္စုဋ္ဌာနံ အဉ္ဇလိကမ္မံ သာမီစိကမ္မံ ကာတဗ္ဗံ၊ အဂ္ဂါသနံ အဂ္ဂေါဒကံ အဂ္ဂပိဏ္ဍော လဒ္ဓဗ္ဗော။ ဣဒမေတ္ထ ပမာဏံ။ တသ္မာ ဝုဍ္ဎတရော ဘိက္ခု ဧတေသံ အနုစ္ဆဝိကော။ ဣဒါနိ ခေါ ပန ဘိက္ခဝေ သာရိပုတ္တော မယှံ အဂ္ဂသာဝကော အနုဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တကော မမာနန္တရံ သေနာသနံ လဒ္ဓုံ အရဟတိ၊ သော ဣမံ ရတ္တိံ သေနာသနံ အလဘန္တော ရုက္ခမူလေ ဝီတိနာမေသိ၊ တုမှေ ဣဒါနေဝ ဧဝံ အဂါရဝါ အပတိဿာ၊ ဂစ္ဆန္တေ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ ကိန္တိ ကတွာ ဝိဟရိဿထာ”တိ။ အထ နေသံ ဩဝါဒ-ဒါနတ္ထာယ “ပုဗ္ဗေ ဘိက္ခဝေ တိရစ္ဆာနဂတာပိ ‘န ခေါ ပနေတံ အမှာကံ ပတိရူပံ၊ ယံ မယံ အညမညံ အဂါရဝါ အပတိဿာ အသဘာဂဝုတ္တိနော ဝိဟရေယျာမ၊ အမှေသု မဟလ္လကတရံ ဇာနိတွာ တဿ အဘိဝါဒနာဒီနိ ကရိဿာမာ’တိ သာဓုကံ ဝီမံသိတွာ ‘အယံ နော မဟလ္လကော’တိ ဉတွာ တဿ အဘိဝါဒနာဒီနိ ကတွာ ဒေဝပထံ ပူရယမာနာ ဂတာ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဟိမဝန္တပ္ပဒေသေ[၁] ဧကံ မဟာနိဂြောဓံ ဥပနိဿာယ တယော သဟာယာ ဝိဟရိံသု တိတ္တိရော မက္ကဋော ဟတ္ထီတိ။ တေ အညမညံ အဂါရဝါ အပတိဿာ အသဘာဂဝုတ္တိနော အဟေသုံ။ အထ နေသံ ဧတဒဟောသိ “န ယုတ္တံ အမှာကံ ဧဝံ ဝိဟရိတုံ၊ ယန္နူန မယံ ယော နော မဟလ္လကတရော၊

၁-ဟိမဝန္တပဿေ (သီ၊ ဣ)

tassa abhivādanādīni karontā vihareyyāmā”ti. “Ko pana no mahallakataro”ti cintentā ekadivasaṁ “attheso upāyo”ti tayopi janā nigrodhamūle nisīditvā tittiro ca makkaṭo ca hatthiṁ pucchiṁsu “samma hatthi tvaṁ imaṁ nigrodharukkhaṁ kīvappamāṇakālato paṭṭhāya jānāsī”ti. So āha “sammā ahaṁ taruṇapotakakāle imaṁ nigrodhagacchaṁ antarasatthīsu katvā gacchāmi, avattharitvā[1] ṭhitakāle ca pana me etassa aggasākhā nābhiṁ ghaṭṭeti, evāhaṁ imaṁ gacchakālato paṭṭhāya jānāmī”ti. Puna ubhopi janā purimanayeneva makkaṭaṁ pucchiṁsu. So āha “ahaṁ sammā makkaṭacchāpako samāno bhūmiyaṁ nisīditvā gīvaṁ anukkhipitvāva imassa nigrodhapotakassa aggaṅkure khādāmi, evāhaṁ imaṁ khuddakakālato paṭṭhāya jānāmī”ti. Atha itare ubhopi purimanayeneva tittiraṁ pucchiṁsu. So āha “sammā pubbe asukasmiṁ nāma ṭhāne mahānigrodharukkho ahosi, ahaṁ tassa phalāni khāditvā imasmiṁ ṭhāne vaccaṁ pātesiṁ, tato esa rukkho jāto, evāhaṁ imaṁ ajātakālato paṭṭhāya jānāmi, tasmā ahaṁ tumhehi jātiyā mahallakataro”ti.

Evaṁ vutte makkaṭo ca hatthī ca tittirapaṇḍitaṁ āhaṁsu “samma tvaṁ amhehi mahallakataro, ito paṭṭhāya mayaṁ tava sakkāragarukāramānanavandanapūjanāni ceva abhivādanapaccuṭṭhāna-añjalikammasāmīcikammāni ca karissāma, ovāde ca te ṭhassāma, tvaṁ pana ito paṭṭhāya amhākaṁ ovādānusāsaniṁ dadeyyāsī”ti. Tato paṭṭhāya tittiro tesaṁ ovādaṁ adāsi, sīlesu patiṭṭhāpesi, sayampi sīlāni samādiyi. Te tayopi janā pañcasu sīlesu patiṭṭhāya aññamaññaṁ sagāravā sappatissā sabhāgavuttino hutvā jīvitapariyosāne devalokaparāyaṇā ahesuṁ. Tesaṁ tiṇṇaṁ samādānaṁ tittiriyaṁ brahmacariyaṁ nāma ahosi.

Te hi nāma bhikkhave tiracchānagatā aññamaññaṁ sagāravā sappatissā vihariṁsu, tumhe evaṁ svākhāte dhammavinaye pabbajitvā kasmā aññamaññaṁ agāravā apatissā viharatha. Anujānāmi bhikkhave ito paṭṭhāya tumhākaṁ yathāvuḍḍhaṁ abhivādanaṁ paccuṭṭhānaṁ añjalikammaṁ sāmīcikammaṁ, yathāvuḍḍhaṁ aggāsanaṁ aggodakaṁ aggapiṇḍaṁ, na ito paṭṭhāya ca navakatarena

1. Antaritvā (Sī, I), uttaritvā (Syā)

တဿ အဘိဝါဒနာဒီနိ ကရောန္တာ ဝိဟရေယျာမာ”တိ။ “ကော ပန နော မဟလ္လကတရော”တိ စိန္တေန္တာ ဧကဒိဝသံ “အတ္ထေသော ဥပါယော”တိ တယောပိ ဇနာ နိဂြောဓမူလေ နိသီဒိတွာ တိတ္တိရော စ မက္ကဋော စ ဟတ္ထိံ ပုစ္ဆိံသု “သမ္မ ဟတ္ထိ တွံ ဣမံ နိဂြောဓရုက္ခံ ကီဝပ္ပမာဏကာလတော ပဋ္ဌာယ ဇာနာသီ”တိ။ သော အာဟ “သမ္မာ အဟံ တရုဏပေါတကကာလေ ဣမံ နိဂြောဓဂစ္ဆံ အန္တရသတ္ထီသု ကတွာ ဂစ္ဆာမိ၊ အဝတ္ထရိတွာ[၁] ဌိတကာလေ စ ပန မေ ဧတဿ အဂ္ဂသာခါ နာဘိံ ဃဋ္ဋေတိ၊ ဧဝါဟံ ဣမံ ဂစ္ဆကာလတော ပဋ္ဌာယ ဇာနာမီ”တိ။ ပုန ဥဘောပိ ဇနာ ပုရိမနယေနေဝ မက္ကဋံ ပုစ္ဆိံသု။ သော အာဟ “အဟံ သမ္မာ မက္ကဋစ္ဆာပကော သမာနော ဘူမိယံ နိသီဒိတွာ ဂီဝံ အနုက္ခိပိတွာဝ ဣမဿ နိဂြောဓပေါတကဿ အဂ္ဂင်္ကုရေ ခါဒါမိ၊ ဧဝါဟံ ဣမံ ခုဒ္ဒကကာလတော ပဋ္ဌာယ ဇာနာမီ”တိ။ အထ ဣတရေ ဥဘောပိ ပုရိမနယေနေဝ တိတ္တိရံ ပုစ္ဆိံသု။ သော အာဟ “သမ္မာ ပုဗ္ဗေ အသုကသ္မိံ နာမ ဌာနေ မဟာနိဂြောဓရုက္ခော အဟောသိ၊ အဟံ တဿ ဖလာနိ ခါဒိတွာ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဝစ္စံ ပါတေသိံ၊ တတော ဧသ ရုက္ခော ဇာတော၊ ဧဝါဟံ ဣမံ အဇာတကာလတော ပဋ္ဌာယ ဇာနာမိ၊ တသ္မာ အဟံ တုမှေဟိ ဇာတိယာ မဟလ္လကတရော”တိ။

ဧဝံ ဝုတ္တေ မက္ကဋော စ ဟတ္ထီ စ တိတ္တိရပဏ္ဍိတံ အာဟံသု “သမ္မ တွံ အမှေဟိ မဟလ္လကတရော၊ ဣတော ပဋ္ဌာယ မယံ တဝ သက္ကာရဂရုကာရမာနနဝန္ဒနပူဇနာနိ စေဝ အဘိဝါဒနပစ္စုဋ္ဌာနအဉ္ဇလိကမ္မသာမီစိကမ္မာနိ စ ကရိဿာမ၊ ဩဝါဒေ စ တေ ဌဿာမ၊ တွံ ပန ဣတော ပဋ္ဌာယ အမှာကံ ဩဝါဒါနုသာသနိံ ဒဒေယျာသီ”တိ။ တတော ပဋ္ဌာယ တိတ္တိရော တေသံ ဩဝါဒံ အဒါသိ၊ သီလေသု ပတိဋ္ဌာပေသိ၊ သယမ္ပိ သီလာနိ သမာဒိယိ။ တေ တယောပိ ဇနာ ပဉ္စသု သီလေသု ပတိဋ္ဌာယ အညမညံ သဂါရဝါ သပ္ပတိဿာ သဘာဂဝုတ္တိနော ဟုတွာ ဇီဝိတပရိယောသာနေ ဒေဝလောကပရာယဏာ အဟေသုံ။ တေသံ တိဏ္ဏံ သမာဒါနံ တိတ္တိရိယံ ဗြဟ္မစရိယံ နာမ အဟောသိ။

တေ ဟိ နာမ ဘိက္ခဝေ တိရစ္ဆာနဂတာ အညမညံ သဂါရဝါ သပ္ပတိဿာ ဝိဟရိံသု၊ တုမှေ ဧဝံ သွာခါတေ ဓမ္မဝိနယေ ပဗ္ဗဇိတွာ ကသ္မာ အညမညံ အဂါရဝါ အပတိဿာ ဝိဟရထ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဣတော ပဋ္ဌာယ တုမှာကံ ယထာဝုဍ္ဎံ အဘိဝါဒနံ ပစ္စုဋ္ဌာနံ အဉ္ဇလိကမ္မံ သာမီစိကမ္မံ၊ ယထာဝုဍ္ဎံ အဂ္ဂါသနံ အဂ္ဂေါဒကံ အဂ္ဂပိဏ္ဍံ၊ န ဣတော ပဋ္ဌာယ စ နဝကတရေန

၁-အန္တရိတွာ (သီ၊ ဣ)၊ ဥတ္တရိတွာ (သျာ)

vuḍḍhataro senāsanena paṭibāhitabbo, yo paṭibāheyya, āpattidukkaṭassāti evaṁ Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā abhisambuddho hutvā imaṁ gāthamāha—

37. “Ye vuḍḍhamapacāyanti, narā dhammassa kovidā.
Diṭṭheva dhamme pāsaṁsā, samparāye ca suggatī”ti.

Tattha **ye vuḍḍhamapacāyantī**ti jātivuḍḍho vayovuḍḍho guṇavuḍḍhoti tayo vuḍḍhā. Tesu jātisampanno jātivuḍḍho nāma, vaye ṭhito vayovuḍḍho nāma, guṇasampanno guṇavuḍḍho nāma. Tesu guṇasampanno vayovuḍḍho imasmiṁ ṭhāne “vuḍḍho”ti adhippeto. **Apacāyantī**ti jeṭṭhāpacāyikakammena pūjenti. **Dhammassa kovidā**ti jeṭṭhāpacāyanadhammassa kovidā kusalā. **Diṭṭheva dhamme**ti imasmiṁ yeva attabhāve. **Pāsaṁsā**ti pasaṁsārahā. **Samparāye ca suggatī**ti samparetabbe imaṁ lokaṁ hitvā gantabbe paralokepi tesaṁ sugatiyeva hotīti. Ayaṁ panettha piṇḍattho—bhikkhave khattiyā vā hontu brāhmaṇā vā vessā vā suddā vā gahaṭṭhā vā pabbajitā vā tiracchānagatā vā, ye keci sattā jeṭṭhāpacitikamme chekā kusalā guṇasampannānaṁ vayovuḍḍhānaṁ apacitiṁ karonti, te imasmiñca attabhāve jeṭṭhāpacitikārakāti pasaṁsaṁ vaṇṇanaṁ thomanaṁ labhanti, kāyassa ca bhedā sagge nibbattantīti.

Evaṁ Satthā jeṭṭhāpacitikammassa guṇaṁ kathetvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā hatthināgo Moggallāno ahosi, makkaṭo Sāriputto, tittirapaṇḍito pana ahameva ahosin”ti.

Tittirajātakavaṇṇanā sattamā.

ဝုဍ္ဎတရော သေနာသနေန ပဋိဗာဟိတဗ္ဗော၊ ယော ပဋိဗာဟေယျ၊ အာပတ္တိဒုက္ကဋဿာတိ ဧဝံ သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၇။ “ယေ ဝုဍ္ဎမပစာယန္တိ၊ နရာ ဓမ္မဿ ကောဝိဒါ။
ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ ပါသံသာ၊ သမ္ပရာယေ စ သုဂ္ဂတီ”တိ။

တတ္ထ **ယေ ဝုဍ္ဎမပစာယန္တီ**တိ ဇာတိဝုဍ္ဎော ဝယောဝုဍ္ဎော ဂုဏဝုဍ္ဎောတိ တယော ဝုဍ္ဎာ။ တေသု ဇာတိသမ္ပန္နော ဇာတိဝုဍ္ဎော နာမ၊ ဝယေ ဌိတော ဝယောဝုဍ္ဎော နာမ၊ ဂုဏသမ္ပန္နော ဂုဏဝုဍ္ဎော နာမ။ တေသု ဂုဏသမ္ပန္နော ဝယောဝုဍ္ဎော ဣမသ္မိံ ဌာနေ “ဝုဍ္ဎော”တိ အဓိပ္ပေတော။ **အပစာယန္တီ**တိ ဇေဋ္ဌာပစာယိကကမ္မေန ပူဇေန္တိ။ **ဓမ္မဿ ကောဝိဒါ**တိ ဇေဋ္ဌာပစာယနဓမ္မဿ ကောဝိဒါ ကုသလာ။ **ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ**တိ ဣမသ္မိံယေဝ အတ္တဘာဝေ။ **ပါသံသာ**တိ ပသံသာရဟာ။ **သမ္ပရာယေ စ သုဂ္ဂတီ**တိ သမ္ပရေတဗ္ဗေ ဣမံ လောကံ ဟိတွာ ဂန္တဗ္ဗေ ပရလောကေပိ တေသံ သုဂတိယေဝ ဟောတီတိ။ အယံ ပနေတ္ထ ပိဏ္ဍတ္ထော—ဘိက္ခဝေ ခတ္တိယာ ဝါ ဟောန္တု ဗြာဟ္မဏာ ဝါ ဝေဿာ ဝါ သုဒ္ဒါ ဝါ ဂဟဋ္ဌာ ဝါ ပဗ္ဗဇိတာ ဝါ တိရစ္ဆာနဂတာ ဝါ၊ ယေ ကေစိ သတ္တာ ဇေဋ္ဌာပစိတိကမ္မေ ဆေကာ ကုသလာ ဂုဏသမ္ပန္နာနံ ဝယောဝုဍ္ဎာနံ အပစိတိံ ကရောန္တိ၊ တေ ဣမသ္မိဉ္စ အတ္တဘာဝေ ဇေဋ္ဌာပစိတိကာရကာတိ ပသံသံ ဝဏ္ဏနံ ထောမနံ လဘန္တိ၊ ကာယဿ စ ဘေဒါ သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တန္တီတိ။

ဧဝံ သတ္ထာ ဇေဋ္ဌာပစိတိကမ္မဿ ဂုဏံ ကထေတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဟတ္ထိနာဂေါ မောဂ္ဂလ္လာနော အဟောသိ၊ မက္ကဋော သာရိပုတ္တော၊ တိတ္တိရပဏ္ဍိတော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

တိတ္တိရဇာတကဝဏ္ဏနာ သတ္တမာ။

8. Bakajātakavaṇṇanā (38)

Nāccantaṁ nikatippaññoti idaṁ Satthā Jetavane viharanto cīvaravaḍḍhakaṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi. Eko kira Jetavanavāsiko bhikkhu yaṁkiñci cīvare kattabbaṁ chedanaghaṭṭanavicāraṇasibbanādikaṁ kammaṁ, tattha sukusalo. So tāya kusalatāya cīvaraṁ vaḍḍheti, tasmā "cīvaravaḍḍhako"tveva paññāyittha. Kiṁ panesa karotīti? Jiṇṇapilotikāsu hatthakammaṁ dassetvā suphassikaṁ manāpaṁ cīvaraṁ katvā rajanapariyosāne piṭṭhodakena rajitvā saṅkhena ghaṁsitvā ujjalaṁ manuññaṁ katvā nikkhipati. Cīvarakammaṁ kātuṁ ajānantā bhikkhū ahate sāṭake gahetvā tassa santikaṁ āgantvā "mayaṁ cīvaraṁ kātuṁ na jānāma, cīvaraṁ no katvā dethā"ti vadanti. So "cīvaraṁ āvuso kariyamānaṁ cirena niṭṭhāti, mayā katacīvarameva atthi, ime sāṭake ṭhapetvā taṁ gaṇhitvā gacchathā"ti nīharitvā dasseti. Te tassa vaṇṇasampattimeva disvā antaraṁ ajānantā "thiran"ti saññāya ahatasāṭake cīvaravaḍḍhakassa datvā taṁ gaṇhitvā gacchanti. Taṁ tehi thokaṁ kiliṭṭhakāle uṇhodakena dhoviyamānaṁ attano pakatiṁ dasseti, tattha tattha jiṇṇaṭṭhānaṁ paññāyati, te vippaṭisārino honti. Evaṁ āgatāgate pilotikāhi vañcento so bhikkhu sabbattha pākaṭo jāto.

Yathā cesa Jetavane, tathā aññatarasmiṁ gāmakepi eko cīvaravaḍḍhako lokaṁ vañceti. Tassa sambhattā bhikkhū "bhante Jetavane kira eko cīvaravaḍḍhako evaṁ lokaṁ vañcetī"ti ārocesuṁ. Athassa etadahosi "handāhaṁ taṁ nagaravāsikaṁ vañcemī"ti pilotikacīvaraṁ atimanāpaṁ katvā surattaṁ rajitvā taṁ pārupitvā Jetavanaṁ agamāsi. Itaro taṁ disvāva lobhaṁ uppādetvā "bhante imaṁ cīvaraṁ tumhehi katan"ti pucchi. Āmāvusoti. Bhante imaṁ cīvaraṁ mayhaṁ detha, tumhe aññaṁ labhissathāti. Āvuso mayaṁ gāmavāsikā dullabhapaccayā, imāhaṁ tuyhaṁ datvā attanā kiṁ pārupissāmīti. Bhante mama santike ahatasāṭakā atthi, te gahetvā tumhākaṁ cīvaraṁ karothāti. "Āvuso mayā ettha hatthakammaṁ dassitaṁ, tayi pana evaṁ vadante kiṁ sakkā kātuṁ, gaṇhāhi nan"ti tassa pilotikacīvaraṁ datvā ahatasāṭake ādāya taṁ vañcetvā pakkāmi.

၈-ဗကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၃၈)

နာစ္စန္တံ နိကတိပ္ပညောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော စီဝရဝဍ္ဎကံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဧကော ကိရ ဇေတဝနဝါသိကော ဘိက္ခု ယံကိဉ္စိ စီဝရေ ကတ္တဗ္ဗံ ဆေဒနဃဋ္ဋနဝိစာရဏသိဗ္ဗနာဒိကံ ကမ္မံ၊ တတ္ထ သုကုသလော။ သော တာယ ကုသလတာယ စီဝရံ ဝဍ္ဎေတိ၊ တသ္မာ “စီဝရဝဍ္ဎကော”တွေဝ ပညာယိတ္ထ။ ကိံ ပနေသ ကရောတီတိ? ဇိဏ္ဏပိလောတိကာသု ဟတ္ထကမ္မံ ဒဿေတွာ သုဖဿိကံ မနာပံ စီဝရံ ကတွာ ရဇနပရိယောသာနေ ပိဋ္ဌောဒကေန ရဇိတွာ သင်္ခေန ဃံသိတွာ ဥဇ္ဇလံ မနုညံ ကတွာ နိက္ခိပတိ။ စီဝရကမ္မံ ကာတုံ အဇာနန္တာ ဘိက္ခူ အဟတေ သာဋကေ ဂဟေတွာ တဿ သန္တိကံ အာဂန္တွာ “မယံ စီဝရံ ကာတုံ န ဇာနာမ၊ စီဝရံ နော ကတွာ ဒေထာ”တိ ဝဒန္တိ။ သော “စီဝရံ အာဝုသော ကရိယမာနံ စိရေန နိဋ္ဌာတိ၊ မယာ ကတစီဝရမေဝ အတ္ထိ၊ ဣမေ သာဋကေ ဌပေတွာ တံ ဂဏှိတွာ ဂစ္ဆထာ”တိ နီဟရိတွာ ဒဿေတိ။ တေ တဿ ဝဏ္ဏသမ္ပတ္တိမေဝ ဒိသွာ အန္တရံ အဇာနန္တာ “ထိရ”န္တိ သညာယ အဟတသာဋကေ စီဝရဝဍ္ဎကဿ ဒတွာ တံ ဂဏှိတွာ ဂစ္ဆန္တိ။ တံ တေဟိ ထောကံ ကိလိဋ္ဌကာလေ ဥဏှောဒကေန ဓောဝိယမာနံ အတ္တနော ပကတိံ ဒဿေတိ၊ တတ္ထ တတ္ထ ဇိဏ္ဏဋ္ဌာနံ ပညာယတိ၊ တေ ဝိပ္ပဋိသာရိနော ဟောန္တိ။ ဧဝံ အာဂတာဂတေ ပိလောတိကာဟိ ဝဉ္စေန္တော သော ဘိက္ခု သဗ္ဗတ္ထ ပါကဋော ဇာတော။

ယထာ စေသ ဇေတဝနေ၊ တထာ အညတရသ္မိံ ဂါမကေပိ ဧကော စီဝရဝဍ္ဎကော လောကံ ဝဉ္စေတိ။ တဿ သမ္ဘတ္တာ ဘိက္ခူ “ဘန္တေ ဇေတဝနေ ကိရ ဧကော စီဝရဝဍ္ဎကော ဧဝံ လောကံ ဝဉ္စေတီ”တိ အာရောစေသုံ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ “ဟန္ဒာဟံ တံ နဂရဝါသိကံ ဝဉ္စေမီ”တိ ပိလောတိကစီဝရံ အတိမနာပံ ကတွာ သုရတ္တံ ရဇိတွာ တံ ပါရုပိတွာ ဇေတဝနံ အဂမာသိ။ ဣတရော တံ ဒိသွာဝ လောဘံ ဥပ္ပာဒေတွာ “ဘန္တေ ဣမံ စီဝရံ တုမှေဟိ ကတ”န္တိ ပုစ္ဆိ။ အာမာဝုသောတိ။ ဘန္တေ ဣမံ စီဝရံ မယှံ ဒေထ၊ တုမှေ အညံ လဘိဿထာတိ။ အာဝုသော မယံ ဂါမဝါသိကာ ဒုလ္လဘပစ္စယာ၊ ဣမာဟံ တုယှံ ဒတွာ အတ္တနာ ကိံ ပါရုပိဿာမီတိ။ ဘန္တေ မမ သန္တိကေ အဟတသာဋကာ အတ္ထိ၊ တေ ဂဟေတွာ တုမှာကံ စီဝရံ ကရောထာတိ။ “အာဝုသော မယာ ဧတ္ထ ဟတ္ထကမ္မံ ဒဿိတံ၊ တယိ ပန ဧဝံ ဝဒန္တေ ကိံ သက္ကာ ကာတုံ၊ ဂဏှာဟိ န”န္တိ တဿ ပိလောတိကစီဝရံ ဒတွာ အဟတသာဋကေ အာဒါယ တံ ဝဉ္စေတွာ ပက္ကာမိ။

Jetavanavāsikopi taṁ cīvaraṁ pārupitvā katipāhaccayena uṇhodakena dhovanto jiṇṇapilotikabhāvaṁ disvā lajjito “gāmavāsicīvaravaḍḍhakena kira Jetavanavāsiko vañcito”ti tassa vañcitabhāvo saṁghamajjhe pākaṭo jāto.

Athekadivasaṁ bhikkhū dhammasabhāyaṁ taṁ kathaṁ kathentā nisīdiṁsu. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchi. Te tamatthaṁ ārocesuṁ. Satthā “na bhikkhave Jetavanavāsī cīvaravaḍḍhako idāneva aññe vañceti, pubbepi vañcesiyeva. Na gāmavāsikenāpi idāneva esa Jetavanavāsī cīvaravaḍḍhako vañcito, pubbepi vañcitoyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte ekasmiṁ araññāyatane bodhisatto aññataraṁ padumasaraṁ nissāya ṭhite varaṇarukkhe rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tadā aññatarasmiṁ nātimahante sare nidāghasamaye udakaṁ mandaṁ ahosi, bahū cettha macchā honti. Atheko bako te macche disvā “ekena upāyena ime macche vañcetvā khādissāmī”ti gantvā udakapariyante cintento nisīdi. Atha naṁ macchā disvā “kiṁ ayya cintento nisinnosī”ti pucchiṁsu. Tumhākaṁ cintento nisinnomhīti. Kiṁ amhākaṁ cintesi ayyāti. “Imasmiṁ sare udakaṁ parittaṁ, gocaro mando, nidāgho ca mahanto, idānime macchā kiṁ nāma karissantī”ti tumhākaṁ cintento nisinnomhīti. Atha kiṁ karoma ayyāti. Tumhe sace mayhaṁ vacanaṁ kareyyātha, ahaṁ vo ekekaṁ mukhatuṇḍakena gahetvā ekaṁ pañcavaṇṇapadumasañchannaṁ mahāsaraṁ netvā vissajjeyyanti. Ayya paṭhamakappikato paṭṭhāya macchānaṁ cintanakabako nāma natthi, tvaṁ amhesu ekekaṁ khāditukāmosīti. Nāhaṁ tumhe mayhaṁ saddahante khādissāmi. Sace pana sarassa atthibhāvaṁ mayhaṁ na saddahatha, ekaṁ macchaṁ mayā saddhiṁ saraṁ passituṁ pesethāti. Macchā tassa saddahitvā “ayaṁ jalepi thalepi samattho”ti ekaṁ kāḷamahāmacchaṁ[1] adaṁsu “imaṁ gahetvā gacchathā”ti. So taṁ gahetvā netvā sare vissajjetvā sabbaṁ saraṁ dassetvā puna ānetvā tesaṁ macchānaṁ santike vissajjesi. So tesaṁ macchānaṁ sarassa sampattiṁ vaṇṇesi.

---

1. Kāṇamahāmacchaṁ (Sī, I)

ဇေတဝနဝါသိကောပိ တံ စီဝရံ ပါရုပိတွာ ကတိပါဟစ္စယေန ဥဏှောဒကေန ဓောဝန္တော ဇိဏ္ဏပိလောတိကဘာဝံ ဒိသွာ လဇ္ဇိတော “ဂါမဝါသိစီဝရဝဍ္ဎကေန ကိရ ဇေတဝနဝါသိကော ဝဉ္စိတော”တိ တဿ ဝဉ္စိတဘာဝေါ သံဃမဇ္ဈေ ပါကဋော ဇာတော။

အထေကဒိဝသံ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ တံ ကထံ ကထေန္တာ နိသီဒိံသု။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိ။ တေ တမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ ဇေတဝနဝါသီ စီဝရဝဍ္ဎကော ဣဒါနေဝ အညေ ဝဉ္စေတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ဝဉ္စေသိယေဝ။ န ဂါမဝါသိကေနာပိ ဣဒါနေဝ ဧသ ဇေတဝနဝါသီ စီဝရဝဍ္ဎကော ဝဉ္စိတော၊ ပုဗ္ဗေပိ ဝဉ္စိတောယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဧကသ္မိံ အရညာယတနေ ဗောဓိသတ္တော အညတရံ ပဒုမသရံ နိဿာယ ဌိတေ ဝရဏရုက္ခေ ရုက္ခဒေဝတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဒါ အညတရသ္မိံ နာတိမဟန္တေ သရေ နိဒါဃသမယေ ဥဒကံ မန္ဒံ အဟောသိ၊ ဗဟူ စေတ္ထ မစ္ဆာ ဟောန္တိ။ အထေကော ဗကော တေ မစ္ဆေ ဒိသွာ “ဧကေန ဥပါယေန ဣမေ မစ္ဆေ ဝဉ္စေတွာ ခါဒိဿာမီ”တိ ဂန္တွာ ဥဒကပရိယန္တေ စိန္တေန္တော နိသီဒိ။ အထ နံ မစ္ဆာ ဒိသွာ “ကိံ အယျ စိန္တေန္တော နိသိန္နောသီ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ တုမှာကံ စိန္တေန္တော နိသိန္နောမှီတိ။ ကိံ အမှာကံ စိန္တေသိ အယျာတိ။ “ဣမသ္မိံ သရေ ဥဒကံ ပရိတ္တံ၊ ဂေါစရော မန္ဒော၊ နိဒါဃော စ မဟန္တော၊ ဣဒါနိမေ မစ္ဆာ ကိံ နာမ ကရိဿန္တီ”တိ တုမှာကံ စိန္တေန္တော နိသိန္နောမှီတိ။ အထ ကိံ ကရောမ အယျာတိ။ တုမှေ သစေ မယှံ ဝစနံ ကရေယျာထ၊ အဟံ ဝေါ ဧကေကံ မုခတုဏ္ဍကေန ဂဟေတွာ ဧကံ ပဉ္စဝဏ္ဏပဒုမသဉ္ဆန္နံ မဟာသရံ နေတွာ ဝိဿဇ္ဇေယျန္တိ။ အယျ ပဌမကပ္ပိကတော ပဋ္ဌာယ မစ္ဆာနံ စိန္တနကဗကော နာမ နတ္ထိ၊ တွံ အမှေသု ဧကေကံ ခါဒိတုကာမောသီတိ။ နာဟံ တုမှေ မယှံ သဒ္ဒဟန္တေ ခါဒိဿာမိ။ သစေ ပန သရဿ အတ္ထိဘာဝံ မယှံ န သဒ္ဒဟထ၊ ဧကံ မစ္ဆံ မယာ သဒ္ဓိံ သရံ ပဿိတုံ ပေသေထာတိ။ မစ္ဆာ တဿ သဒ္ဒဟိတွာ “အယံ ဇလေပိ ထလေပိ သမတ္ထော”တိ ဧကံ ကာဠမဟာမစ္ဆံ[၁] အဒံသု “ဣမံ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆထာ”တိ။ သော တံ ဂဟေတွာ နေတွာ သရေ ဝိဿဇ္ဇေတွာ သဗ္ဗံ သရံ ဒဿေတွာ ပုန အာနေတွာ တေသံ မစ္ဆာနံ သန္တိကေ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ သော တေသံ မစ္ဆာနံ သရဿ သမ္ပတ္တိံ ဝဏ္ဏေသိ။

၁-ကာဏမဟာမစ္ဆံ (သီ၊ ဣ)

Te tassa kathaṁ sutvā gantukāmā hutvā “sādhu ayya, amhe gaṇhitvā gacchahī”ti āhaṁsu.

Bako paṭhamaṁ taṁ kāḷamahāmacchameva gahetvā saratīraṁ netvā saraṁ dassetvā saratīre jāte varaṇarukkhe nilīyitvā taṁ viṭapantare pakkhipitvā tuṇḍena vijjhanto jīvitakkhayaṁ pāpetvā maṁsaṁ khāditvā kaṇṭake rukkhamūle pātetvā puna gantvā “vissaṭṭho me so maccho, añño āgacchatū”ti etenupāyena ekekaṁ gahetvā sabbe macche khāditvā puna āgato ekaṁ macchampi nāddasa. Eko panettha kakkaṭako avasiṭṭho. Bako tampi khāditukāmo hutvā “bho kakkaṭaka mayā sabbete macchā netvā padumasañchanne mahāsare vissajjitā, ehi tampi nessāmī”ti. Maṁ gahetvā gacchanto kathaṁ gaṇhissasīti. Ḍaṁsitvā gaṇhissāmīti. Tvaṁ evaṁ gahetvā gacchanto maṁ pātessasi, nāhaṁ tayā saddhiṁ gamissāmīti. Mā bhāyi, ahaṁ taṁ suggahitaṁ gahetvā gamissāmīti. Kakkaṭako cintesi “imassa macche netvā sare vissajjanaṁ nāma natthi. Sace pana maṁ sare vissajjessati, iccetaṁ kusalaṁ. No ce vissajjessati, gīvamassa chinditvā jīvitaṁ harissāmī”ti.

Atha naṁ evamāha “samma baka na kho tvaṁ suggahitaṁ gahetuṁ sakkhissasi, amhākaṁ pana gahaṇaṁ suggahaṇaṁ, sacāhaṁ aḷehi tava gīvaṁ gahetuṁ labhissāmi, tava gīvaṁ suggahitaṁ katvā tayā saddhiṁ gamissāmī”ti. So taṁ “vañcetukāmo esa man”ti ajānanto “sādhū”ti sampaṭicchi. Kakkaṭako attano aḷehi kammārasaṇḍāsena viya tassa gīvaṁ suggahitaṁ katvā “idāni gacchā”ti āha. So taṁ netvā saraṁ dassetvā varaṇarukkhābhimukho pāyāsi. Kakkaṭako āha “mātula ayaṁ saro etto, tvaṁ pana ito kiṁ nesī”ti. Bako “na te mātulo ahaṁ, na bhaginiputtosi vata me tvan”ti[1] vatvā “tvaṁ ‘esa maṁ ukkhipitvā vicaranto mayhaṁ dāso’ti saññaṁ karosi maññe, passetaṁ varaṇarukkhassa mūle kaṇṭakarāsiṁ, yathā me te sabbe macchā khāditā, tampi tatheva khādissāmī”ti āha. Kakkaṭako “ete macchā attano bālatāya tayā khāditā, ahaṁ pana te maṁ khādituṁ na dassāmi, taññeva pana vināsaṁ pāpessāmi.

1. Piyamātulako atibhaginiputtosi me tvanti (Sī, I)

တေ တဿ ကထံ သုတွာ ဂန္တုကာမာ ဟုတွာ “သာဓု အယျ, အမှေ ဂဏှိတွာ ဂစ္ဆာဟီ”တိ. အာဟံသု။

ဗကော ပဌမံ တံ ကာဠမဟာမစ္ဆမေဝ ဂဟေတွာ သရတီရံ နေတွာ သရံ ဒဿေတွာ သရတီရေ ဇာတေ ဝရဏရုက္ခေ နိလီယိတွာ တံ ဝိဋပန္တရေ ပက္ခိပိတွာ တုဏ္ဍေန ဝိဇ္ဈန္တော ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေတွာ မံသံ ခါဒိတွာ ကဏ္ဋကေ ရုက္ခမူလေ ပါတေတွာ ပုန ဂန္တွာ “ဝိဿဋ္ဌော မေ သော မစ္ဆော၊ အညော အာဂစ္ဆတူ”တိ ဧတေနုပါယေန ဧကေကံ ဂဟေတွာ သဗ္ဗေ မစ္ဆေ ခါဒိတွာ ပုန အာဂတော ဧကံ မစ္ဆမ္ပိ နာဒ္ဒသ။ ဧကော ပနေတ္ထ ကက္ကဋကော အဝသိဋ္ဌော။ ဗကော တမ္ပိ ခါဒိတုကာမော ဟုတွာ “ဘော ကက္ကဋက မယာ သဗ္ဗေတေ မစ္ဆာ နေတွာ ပဒုမသဉ္ဆန္နေ မဟာသရေ ဝိဿဇ္ဇိတာ၊ ဧဟိ တမ္ပိ နေဿာမီ”တိ။ မံ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တော ကထံ ဂဏှိဿသီတိ။ ဍံသိတွာ ဂဏှိဿာမီတိ။ တွံ ဧဝံ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တော မံ ပါတေဿသိ၊ နာဟံ တယာ သဒ္ဓိံ ဂမိဿာမီတိ။ မာ ဘာယိ၊ အဟံ တံ သုဂ္ဂဟိတံ ဂဟေတွာ ဂမိဿာမီတိ။ ကက္ကဋကော စိန္တေသိ “ဣမဿ မစ္ဆေ နေတွာ သရေ ဝိဿဇ္ဇနံ နာမ နတ္ထိ။ သစေ ပန မံ သရေ ဝိဿဇ္ဇေဿတိ၊ ဣစ္စေတံ ကုသလံ။ နော စေ ဝိဿဇ္ဇေဿတိ၊ ဂီဝမဿ ဆိန္ဒိတွာ ဇီဝိတံ ဟရိဿာမီ”တိ။

အထ နံ ဧဝမာဟ “သမ္မ ဗက န ခေါ တွံ သုဂ္ဂဟိတံ ဂဟေတုံ သက္ခိဿသိ၊ အမှာကံ ပန ဂဟဏံ သုဂ္ဂဟဏံ၊ သစာဟံ အဠေဟိ တဝ ဂီဝံ ဂဟေတုံ လဘိဿာမိ၊ တဝ ဂီဝံ သုဂ္ဂဟိတံ ကတွာ တယာ သဒ္ဓိံ ဂမိဿာမီ”တိ။ သော တံ “ဝဉ္စေတုကာမော ဧသ မ”န္တိ အဇာနန္တော “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိ။ ကက္ကဋကော အတ္တနော အဠေဟိ ကမ္မာရသဏ္ဍာသေန ဝိယ တဿ ဂီဝံ သုဂ္ဂဟိဘံ ကတွာ “ဣဒါနိ ဂစ္ဆာ”တိ အာဟ။ သော တံ နေတွာ သရံ ဒဿေတွာ ဝရဏရုက္ခာဘိမုခေါ ပါယာသိ။ ကက္ကဋကော အာဟ “မာတုလ အယံ သရော ဧတ္တော၊ တွံ ပန ဣတော ကိံ နေသီ”တိ။ ဗကော “န တေ မာတုလော အဟံ၊ န ဘဂိနိပုတ္တောသိ ဝတ မေ တွ”န္တိ[၁] ဝတွာ “တွံ ‘ဧသ မံ ဥက္ခိပိတွာ ဝိစရန္တော မယှံ ဒါသော’တိ သညံ ကရောသိ မညေ၊ ပဿေတံ ဝရဏရုက္ခဿ မူလေ ကဏ္ဋကရာသိံ၊ ယထာ မေ တေ သဗ္ဗေ မစ္ဆာ ခါဒိတာ၊ တမ္ပိ တထေဝ ခါဒိဿာမီ”တိ အာဟ။ ကက္ကဋကော “ဧတေ မစ္ဆာ အတ္တနော ဗာလတာယ တယာ ခါဒိတာ၊ အဟံ ပန တေ မံ ခါဒိတုံ န ဒဿာမိ၊ တညေဝ ပန ဝိနာသံ ပါပေဿာမိ။

၁-ပိယမာတုလကော အတိဘဂိနိပုတ္တောသိ မေ တွန္တိ (သီ၊ ဣ)

Tvaṁ hi bālatāya mayā vañcitabhāvaṁ na jānāsi, marantā ubhopi marissāma, ahaṁ[1] te sīsaṁ chinditvā bhūmiyaṁ khipissāmī"ti vatvā kammārasaṇḍāsena viya aḷehi tassa gīvaṁ nippīḷesi. So vivaṭena[2] mukhena akkhīhi assunā paggharantena maraṇabhayatajjito "sāmi ahaṁ taṁ na khādissāmi, jīvitaṁ me dehī"ti āha. Yadi evaṁ otaritvā maṁ sarasmiṁ vissajjehīti. So nivattitvā sarameva otaritvā kakkaṭakaṁ sarapariyante paṅkapiṭṭhe ṭhapesi, kakkaṭako kattarikāya kumudanāḷaṁ kappento viya tassa gīvaṁ kappetvā udakaṁ pāvisi.

Taṁ acchariyaṁ disvā varaṇarukkhe adhivatthā devatā sādhukāraṁ dadamānā vanaṁ unnādayamānā madhurassarena imaṁ gāthamāha—

38. "Nāccantaṁ nikatippañño, nikatyā sukhamedhati.
Ārādheti nikatippañño, bako kakkaṭakāmivā"ti.

Tattha **nāccantaṁ nikatippañño, nikatyā sukhamedhatī**ti nikati vuccati vañcanā, nikatippañño vañcanapañño puggalo tāya nikatyā nikatiyā vañcanāya na accantaṁ sukhamedhati, niccakāle sukhasmiṁyeva patiṭṭhātuṁ na sakkoti, ekaṁsena pana vināsaṁ pāpuṇātiyevāti attho. **Ārādhetī**ti paṭilabhati. **Nikatipañño**ti kerāṭikabhāvaṁ sikkhitapañño pāpapuggalo attanā katassa pāpassa phalaṁ ārādheti paṭilabhati vindatīti attho. Kathaṁ? **Bako kakkaṭakāmiva,** yathā bako kakkaṭakā gīvacchedaṁ pāpuṇāti, evaṁ pāpapuggalo attanā katapāpato diṭṭhadhamme vā samparāye vā bhayaṁ ārādheti paṭilabhatīti imamatthaṁ pakāsento mahāsatto vanaṁ unnādento dhammaṁ desesi.

Satthā "na bhikkhave idāneva gāmavāsicīvaravaḍḍhakenesa vañcito, atītepi vañcitoyevā"ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi "tadā so bako Jetavanavāsī cīvaravaḍḍhako ahosi, kakkaṭako gāmavāsī cīvaravaḍḍhako, rukkhadevatā pana ahameva ahosin"ti.

Bakajātakavaṇṇanā aṭṭhamā.

---

1. Esa (Sī, Syā) 2. Vaṭṭakatena (Sī, I)

တွံ ဟိ ဗာလတာယ မယာ ဝဉ္စိတဘာဝံ န ဇာနာသိ၊ မရန္တာ ဥဘောပိ မရိဿာမ၊ အဟံ[၁] တေ သီသံ ဆိန္ဒိတွာ ဘူမိယံ ခိပိဿာမီ”တိ ဝတွာ ကမ္မာရသဏ္ဍာသေန ဝိယ အဠေဟိ တဿ ဂီဝံ နိပ္ပီဠေသိ။ သော ဝိဝဋေန[၂] မုခေန အက္ခီဟိ အဿုနာ ပဂ္ဃရန္တေန မရဏဘယတဇ္ဇိတော “သာမိ အဟံ တံ န ခါဒိဿာမိ၊ ဇီဝိတံ မေ ဒေဟီ”တိ အာဟ။ ယဒိ ဧဝံ ဩတရိတွာ မံ သရသ္မိံ ဝိဿဇ္ဇေဟီတိ။ သော နိဝတ္တိတွာ သရမေဝ ဩတရိတွာ ကက္ကဋကံ သရပရိယန္တေ ပင်္ကပိဋ္ဌေ ဌပေသိ၊ ကက္ကဋကော ကတ္တရိကာယ ကုမုဒနာဠံ ကပ္ပေန္တော ဝိယ တဿ ဂီဝံ ကပ္ပေတွာ ဥဒကံ ပါဝိသိ။

တံ အစ္ဆရိယံ ဒိသွာ ဝရဏရုက္ခေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ သာဓုကာရံ ဒဒမာနာ ဝနံ ဥန္နာဒယမာနာ မဓုရဿရေန ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၈။ “နာစ္စန္တံ နိကတိပ္ပညော၊ နိကတျာ သုခမေဓတိ။
အာရာဓေတိ နိကတိပ္ပညော၊ ဗကော ကက္ကဋကာမိဝါ”တိ။

တတ္ထ **နာစ္စန္တံ နိကတိပ္ပညော၊ နိကတျာ သုခမေဓတီ**တိ နိကတိ ဝုစ္စတိ ဝဉ္စနာ၊ နိကတိပ္ပညော ဝဉ္စနပညော ပုဂ္ဂလော တာယ နိကတျာ နိကတိယာ ဝဉ္စနာယ န အစ္စန္တံ သုခမေဓတိ၊ နိစ္စကာလေ သုခသ္မိံယေဝ ပတိဋ္ဌာတုံ န သက္ကောတိ၊ ဧကံသေန ပန ဝိနာသံ ပါပုဏာတိယေဝါတိ အတ္ထော။ **အာရာဓေတီ**တိ ပဋိလဘတိ။ **နိကတိပ္ပညော**တိ ကေရာဋိကဘာဝံ သိက္ခိတပညော ပါပပုဂ္ဂလော အတ္တနာ ကတဿ ပါပဿ ဖလံ အာရာဓေတိ ပဋိလဘတိ ဝိန္ဒတီတိ အတ္ထော။ ကထံ? **ဗကော ကက္ကဋကာမိဝ၊** ယထာ ဗကော ကက္ကဋကာ ဂီဝစ္ဆေဒံ ပါပုဏာတိ၊ ဧဝံ ပါပပုဂ္ဂလော အတ္တနာ ကတပါပတော ဒိဋ္ဌဓမ္မေ ဝါ သမ္ပရာယေ ဝါ ဘယံ အာရာဓေတိ ပဋိလဘတီတိ ဣမမတ္ထံ ပကာသေန္တော မဟာသတ္တော ဝနံ ဥန္နာဒေန္တော ဓမ္မံ ဒေသေသိ။

သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ ဂါမဝါသိစီဝရဝဍ္ဎကေနေသ ဝဉ္စိတော၊ အတီတေပိ ဝဉ္စိတောယေဝါ”တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ သော ဗကော ဇေတဝနဝါသီ စီဝရဝဍ္ဎကော အဟောသိ၊ ကက္ကဋကော ဂါမဝါသီ စီဝရဝဍ္ဎကော၊ ရုက္ခဒေဝတာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဗကဇာတကဝဏ္ဏနာ အဋ္ဌမာ။

၁-ဧသ (သီ၊ သျာ) ၂-ဝဋ္ဋကတေန (သီ၊ ဣ)

9. Nandajātakavaṇṇanā (39)

Maññe sovaṇṇayo rāsīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Sāriputtattherassa saddhivihārikaṁ ārabbha kathesi. So kira bhikkhu subbaco ahosi vacanakkhamo, therassa mahantenussāhena upakāraṁ karoti. Athekaṁ samayaṁ thero Satthāraṁ āpucchitvā cārikaṁ caranto Dakkhiṇāgirijanapadaṁ agamāsi. So bhikkhu tattha gatakāle mānatthaddho hutvā therassa vacanaṁ na karoti, “āvuso idaṁ nāma karohī”ti vutte pana therassa paṭipakkho hoti. Thero tassa āsayaṁ na jānāti. So tattha cārikaṁ caritvā puna Jetavanaṁ āgato. So bhikkhu therassa Jetavanavihāraṁ āgatakālato paṭṭhāya puna tādisova jāto. Thero Tathāgatassa ārocesi “bhante mayhaṁ eko saddhivihāriko ekasmiṁ ṭhāne satena kītadāso viya hoti, ekasmiṁ ṭhāne mānatthaddho hutvā ‘idaṁ nāma karohī’ti vutte paṭipakkho hotī”ti. Satthā “nāyaṁ Sāriputta bhikkhu idāneva evaṁsīlo, pubbepesa ekaṁ ṭhānaṁ gato satena kītadāso viya hoti, ekaṁ ṭhānaṁ gato paṭipakkho paṭisattu hotī”ti vatvā therena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto ekasmiṁ kuṭumbiyakule paṭisandhiṁ gaṇhi. Tasseko sahāyako kuṭumbiko sayaṁ mahallako, bhariyā panassa taruṇī. Sā taṁ nissāya puttaṁ paṭilabhi. So cintesi “ayaṁ itthī taruṇattā mamaccayena kañcideva purisaṁ gahetvā imaṁ dhanaṁ vināseyya, puttassa me na dadeyya, yannūnāhaṁ imaṁ dhanaṁ pathavigataṁ kareyyan”ti ghare Nandaṁ nāma dāsaṁ gahetvā araññaṁ gantvā ekasmiṁ ṭhāne taṁ dhanaṁ nidahitvā tassa ācikkhitvā “tāta Nanda imaṁ dhanaṁ mamaccayena mayhaṁ puttassa ācikkheyyāsi, mā ca naṁ pariccajasī”ti ovaditvā kālamakāsi.

Puttopissa anukkamena vayappatto jāto. Atha naṁ mātā āha “tāta tava pitā Nandaṁ dāsaṁ gahetvā dhanaṁ nidhesi, taṁ āharāpetvā kuṭumbaṁ saṇṭhapehī”ti. So ekadivasaṁ Nandaṁ āha “mātula atthi kiñci mayhaṁ pitarā dhanaṁ nidahitan”ti. Āma sāmīti.

၉-နန္ဒဇာတကဝဏ္ဏနာ (၃၉)

မညေ သောဝဏ္ဏယော ရာသီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ သဒ္ဓိဝိဟာရိကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ကိရ ဘိက္ခု သုဗ္ဗစော အဟောသိ ဝစနက္ခမော၊ ထေရဿ မဟန္တေနုဿာဟေန ဥပကာရံ ကရောတိ။ အထေကံ သမယံ ထေရော သတ္ထာရံ အာပုစ္ဆိတွာ စာရိကံ စရန္တော ဒက္ခိဏာဂိရိဇနပဒံ အဂမာသိ။ သော ဘိက္ခု တတ္ထ ဂတကာလေ မာနတ္ထဒ္ဓေါ ဟုတွာ ထေရဿ ဝစနံ န ကရောတိ၊ “အာဝုသော ဣဒံ နာမ ကရောဟီ”တိ ဝုတ္တေ ပန ထေရဿ ပဋိပက္ခော ဟောတိ။ ထေရော တဿ အာသယံ န ဇာနာတိ။ သော တတ္ထ စာရိကံ စရိတွာ ပုန ဇေတဝနံ အာဂတော။ သော ဘိက္ခု ထေရဿ ဇေတဝနဝိဟာရံ အာဂတကာလတော ပဋ္ဌာယ ပုန တာဒိသောဝ ဇာတော။ ထေရော တထာဂတဿ အာရောစေသိ “ဘန္တေ မယှံ ဧကော သဒ္ဓိဝိဟာရိကော ဧကသ္မိံ ဌာနေ သတေန ကီတဒါသော ဝိယ ဟောတိ၊ ဧကသ္မိံ ဌာနေ မာနတ္ထဒ္ဓေါ ဟုတွာ ‘ဣဒံ နာမ ကရောဟီ’တိ ဝုတ္တေ ပဋိပက္ခော ဟောတီ”တိ။ သတ္ထာ “နာယံ သာရိပုတ္တ ဘိက္ခု ဣဒါနေဝ ဧဝံသီလော၊ ပုဗ္ဗေပေသ ဧကံ ဌာနံ ဂတော သတေန ကီတဒါသော ဝိယ ဟောတိ၊ ဧကံ ဌာနံ ဂတော ပဋိပက္ခော ပဋိသတ္တု ဟောတီ”တိ ဝတွာ ထေရေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဧကသ္မိံ ကုဋုမ္ဗိယကုလေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ တဿေကော သဟာယကော ကုဋုမ္ဗိကော သယံ မဟလ္လကော၊ ဘရိယာ ပနဿ တရုဏီ။ သာ တံ နိဿာယ ပုတ္တံ ပဋိလဘိ။ သော စိန္တေသိ “အယံ ဣတ္ထီ တရုဏတ္တာ မမစ္စယေန ကဉ္စိဒေဝ ပုရိသံ ဂဟေတွာ ဣမံ ဓနံ ဝိနာသေယျ၊ ပုတ္တဿ မေ န ဒဒေယျ၊ ယန္နူနာဟံ ဣမံ ဓနံ ပထဝိဂတံ ကရေယျ”န္တိ ဃရေ နန္ဒံ နာမ ဒါသံ ဂဟေတွာ အရညံ ဂန္တွာ ဧကသ္မိံ ဌာနေ တံ ဓနံ နိဒဟိတွာ တဿ အာစိက္ခိတွာ “တာတ နန္ဒ ဣမံ ဓနံ မမစ္စယေန မယှံ ပုတ္တဿ အာစိက္ခေယျာသိ၊ မာ စ နံ ပရိစ္စဇသီ”တိ ဩဝဒိတွာ ကာလမကာသိ။

ပုတ္တောပိဿ အနုက္ကမေန ဝယပ္ပတ္တော ဇာတော။ အထ နံ မာတာ အာဟ “တာတ တဝ ပိတာ နန္ဒံ ဒါသံ ဂဟေတွာ ဓနံ နိဓေသိ၊ တံ အာဟရာပေတွာ ကုဋုမ္ဗံ သဏ္ဌပေဟီ”တိ။ သော ဧကဒိဝသံ နန္ဒံ အာဟ “မာတုလ အတ္ထိ ကိဉ္စိ မယှံ ပိတရာ ဓနံ နိဒဟိတ”န္တိ။ အာမ သာမီတိ။

Kuhiṁ taṁ nidahitanti. Araññe sāmīti. "Tena hi gacchāmā"ti kuddālapiṭakaṁ ādāya nidhiṭṭhānaṁ gantvā "kahaṁ mātula dhanan"ti āha. Nando āruyha dhanamatthake ṭhatvā dhanaṁ nissāya mānaṁ uppādetvā "are dāsiputta ceṭaka kuto te imasmiṁ ṭhāne dhanan"ti kumāraṁ akkosati. Kumāro tassa pharusavacanaṁ sutvā asuṇanto viya "tena hi gacchāmā"ti taṁ gahetvā paṭinivattitvā puna dve tayo divase atikkamitvā agamāsi, Nando tatheva akkosati. Kumāro tena saddhiṁ pharusavacanaṁ avatvāva nivattitvā "ayaṁ dāso ito paṭṭhāya 'dhanaṁ ācikkhissāmī'ti gacchati, gantvā pana maṁ akkosati, tattha kāraṇaṁ na jānāmi, atthi kho pana me pitu sahāyo kuṭumbiko, taṁ paṭipucchitvā jānissāmī"ti bodhisattassa santikaṁ gantvā sabbaṁ taṁ pavattiṁ ārocetvā "kiṁ nu kho tāta kāraṇan"ti pucchi.

Bodhisatto "yasmiṁ te tāta ṭhāne ṭhito Nando akkosati, tattheva te pitu santakaṁ dhanaṁ, tasmā yadā te nando akkosati, tadā naṁ 'ehi re dāsa kiṁ akkosasī'ti ākaḍḍhitvā taṁ ṭhānaṁ bhinditvā kulasantakaṁ dhanaṁ nīharitvā dāsaṁ ukkhipāpetvā dhanaṁ āharā"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

39. "Maññe sovaṇṇayo rāsi, sovaṇṇamālā ca Nandako.
Yattha dāso āmajāto, ṭhito thullāni gajjatī"ti.

Tattha **maññe**ti evaṁ ahaṁ jānāmi. **Sovaṇṇayo**ti sundaro vaṇṇo etesanti sovaṇṇāni. Kāni tāni? Rajatamaṇikañcanapavāḷādīni ratanāni. Imasmiṁ hi ṭhāne sabbānetāni "suvaṇṇānī"ti adhippetāni, tesaṁ rāsi sovaṇṇayo rāsi. **Sovaṇṇamālā ca**ti tuyhaṁ pitusantakā suvaṇṇamālā ca etthevāti maññāmi. **Nandako yattha dāso**ti yasmiṁ ṭhāne ṭhito Nandako dāso. **Āmajāto**ti "āma ahaṁ vo dāsī"ti evaṁ dāsabyaṁ upagatāya āmadāsisaṅkhātāya dāsiyā putto. **Ṭhito thullāni gajjatī**ti "so yasmiṁ ṭhāne ṭhito thullāni pharusavacanāni vadati, tattheva te kulasantakaṁ dhanaṁ, evaṁ ahaṁ taṁ maññāmī"ti bodhisatto kumārassa dhanaggahaṇūpāyaṁ ācikkhi.

ကုဟိံ တံ နိဒဟိတန္တိ။ အရညေ သာမီတိ။ "တေန ဟိ ဂစ္ဆာမာ"တိ ကုဒ္ဒါလပိဋကံ အာဒါယ နိဓိဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ "ကဟံ မာတုလ ဓန"န္တိ အာဟ။ နန္ဒော အာရုယှ ဓနမတ္ထကေ ဌတွာ ဓနံ နိဿာယ မာနံ ဥပ္ပါဒေတွာ "အရေ ဒါသိပုတ္တ စေဋက ကုတော တေ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဓန"န္တိ ကုမာရံ အက္ကောသတိ။ ကုမာရော တဿ ဖရုသဝစနံ သုတွာ အသုဏန္တော ဝိယ "တေန ဟိ ဂစ္ဆာမာ"တိ တံ ဂဟေတွာ ပဋိနိဝတ္တိတွာ ပုန ဒွေ တယော ဒိဝသေ အတိက္ကမိတွာ အဂမာသိ၊ နန္ဒော တထေဝ အက္ကောသတိ။ ကုမာရော တေန သဒ္ဓိံ ဖရုသဝစနံ အဝတွာဝ နိဝတ္တိတွာ "အယံ ဒါသော ဣတော ပဋ္ဌာယ 'ဓနံ အာစိက္ခိဿာမီ'တိ ဂစ္ဆတိ၊ ဂန္တွာ ပန မံ အက္ကောသတိ၊ တတ္ထ ကာရဏံ န ဇာနာမိ၊ အတ္ထိ ခေါ ပန မေ ပိတု သဟာယော ကုဋုမ္ဗိကော၊ တံ ပဋိပုစ္ဆိတွာ ဇာနိဿာမီ"တိ ဗောဓိသတ္တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ သဗ္ဗံ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေတွာ "ကိံ နု ခေါ တာတ ကာရဏ"န္တိ ပုစ္ဆိ။

ဗောဓိသတ္တော "ယသ္မိံ တေ တာတ ဌာနေ ဌိတော နန္ဒော အက္ကောသတိ၊ တတ္ထေဝ တေ ပိတု သန္တကံ ဓနံ၊ တသ္မာ ယဒါ တေ နန္ဒော အက္ကောသတိ၊ တဒါ နံ 'ဧဟိ ရေ ဒါသ ကိံ အက္ကောသသီ'တိ အာကဍ္ဎိတွာ တံ ဌာနံ ဘိန္ဒိတွာ ကုလသန္တကံ ဓနံ နီဟရိတွာ ဒါသံ ဥက္ခိပါပေတွာ ဓနံ အာဟရာ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၉။ "မညေ သောဝဏ္ဏယော ရာသိ၊ သောဝဏ္ဏမာလာ စ နန္ဒကော။
ယတ္ထ ဒါသော အာမဇာတော၊ ဌိတော ထုလ္လာနိ ဂဇ္ဇတီ"တိ။

တတ္ထ **မညေ**တိ ဧဝံ အဟံ ဇာနာမိ။ **သောဝဏ္ဏယော**တိ သုန္ဒရော ဝဏ္ဏော ဧတေသန္တိ သောဝဏ္ဏာနိ။ ကာနိ တာနိ? ရဇတမဏိကဉ္စနပဝါဠာဒီနိ ရတနာနိ။ ဣမသ္မိံ ဟိ ဌာနေ သဗ္ဗာနေတာနိ "သုဝဏ္ဏာနီ"တိ အဓိပ္ပေတာနိ၊ တေသံ ရာသိ သောဝဏ္ဏယော ရာသိ။ **သောဝဏ္ဏမာလာ စာ**တိ တုယှံ ပိတုသန္တကာ သုဝဏ္ဏမာလာ စ ဧတ္ထေဝါတိ မညာမိ။ **နန္ဒကော ယတ္ထ ဒါသော**တိ ယသ္မိံ ဌာနေ ဌိတော နန္ဒကော ဒါသော။ **အာမဇာတော**တိ "အာမ အဟံ ဝေါ ဒါသီ"တိ ဧဝံ ဒါသဗျံ ဥပဂတာယ အာမဒါသိသင်္ခါတာယ ဒါသိယာ ပုတ္တော။ **ဌိတော ထုလ္လာနိ ဂဇ္ဇတီ**တိ "သော ယသ္မိံ ဌာနေ ဌိတော ထုလ္လာနိ ဖရုသဝစနာနိ ဝဒတိ၊ တတ္ထေဝ တေ ကုလသန္တကံ ဓနံ၊ ဧဝံ အဟံ တံ မညာမီ"တိ ဗောဓိသတ္တော ကုမာရဿ ဓနဂ္ဂဟဏူပါယံ အာစိက္ခိ။

Kumāro bodhisattaṁ vanditvā gharaṁ gantvā Nandaṁ ādāya nidhiṭṭhānaṁ gantvā yathānusiṭṭhaṁ paṭipajjitvā taṁ dhanaṁ āharitvā kuṭumbaṁ saṇṭhapetvā bodhisattassa ovāde ṭhito dānādīni puññāni katvā jīvitapariyosāne yathākammaṁ gato.

Satthā “pubbepesa evaṁsīloyevā”ti vatvā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā Nando Sāriputtassa saddhivihāriko ahosi, paṇḍitakuṭumbiko pana ahameva ahosin”ti.

Nandajātakavaṇṇanā navamā.

---

10. Khadiraṅgārajātakavaṇṇanā (40)

Kāmaṁ patāmi nirayanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Anāthapiṇḍikaṁ[1] ārabbha kathesi. Anāthapiṇḍiko hi vihārameva ārabbha catupaññāsakoṭidhanaṁ Buddhasāsane pariccajitvā vikiritvā ṭhapetvā tīṇi ratanāni aññattha ratanasaññameva anuppādetvā Satthari Jetavane viharante devasikaṁ tīṇi mahā-upaṭṭhānāni gacchati. Pātova ekavāraṁ gacchati, katapātarāso ekavāraṁ, sāyanhe ekavāraṁ. Aññānipi antarantarupaṭṭhānāni[2] hontiyeva. Gacchanto ca “kiṁ nu kho ādāya āgatoti sāmaṇerā vā daharā vā hatthampi me olokeyyun”ti tucchahattho nāma na gatapubbo. Pātova gacchanto yāguṁ gāhāpetvā gacchati, katapātarāso sappinavanītamadhuphāṇitādīnipi, sāyanhasamaye gandhamālāvatthādihatthoti. Evaṁ divase divase pariccajantassa panassa pariccāge pamāṇaṁ natthi.

Bahū vohārūpajīvinopissa hatthato paṇṇe āropetvā aṭṭhārasakoṭisaṅkhyaṁ dhanaṁ iṇaṁ gaṇhiṁsu, te mahāseṭṭhi na āharāpeti. Aññā panassa kulasantakā aṭṭhārasa koṭiyo nadītīre nidahitvā ṭhapitā Aciravatodakena[3] nadīkūle bhinne mahāsamuddaṁ paviṭṭhā, tā yathāpihitalañchitāva lohacāṭiyo aṇṇavakucchiyaṁ pavaṭṭantā vicaranti.

1. Anāthapiṇḍikassa dānaṁ (Syā, Ka) 2. Antarūpaṭṭhānāni (Sī, Syā, I)
3. Vātodakena (Sī, I)

ကုမာရော ဗောဓိသတ္တံ ဝန္ဒိတွာ ဃရံ ဂန္တွာ နန္ဒံ အာဒါယ နိဓိဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ယထာနုသိဋ္ဌံ ပဋိပဇ္ဇိတွာ တံ ဓနံ အာဟရိတွာ ကုဋုမ္ဗံ သဏ္ဌပေတွာ ဗောဓိသတ္တဿ ဩဝါဒေ ဌိတော ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ဇီဝိတပရိယောသာနေ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ “ပုဗ္ဗေပေသ ဧဝံသီလောယေဝါ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ နန္ဒော သာရိပုတ္တဿ သဒ္ဓိဝိဟာရိကော အဟောသိ၊ ပဏ္ဍိတကုဋုမ္ဗိကော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

နန္ဒဇာတကဝဏ္ဏနာ နဝမာ။

၁၀-ခဒိရင်္ဂါရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၄၀)

ကာမံ ပတာမိ နိရယန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အနာထပိဏ္ဍိကံ[1] အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ အနာထပိဏ္ဍိကော ဟိ ဝိဟာရမေဝ အာရဗ္ဘ စတုပညာသကောဋိဓနံ ဗုဒ္ဓသာသနေ ပရိစ္စဇိတွာ ဝိကိရိတွာ ဌပေတွာ တီဏိ ရတနာနိ အညတ္ထ ရတနသညမေဝ အနုပ္ပါဒေတွာ သတ္ထရိ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တေ ဒေဝသိကံ တီဏိ မဟာဥပဋ္ဌာနာနိ ဂစ္ဆတိ။ ပါတောဝ ဧကဝါရံ ဂစ္ဆတိ၊ ကတပါတရာသော ဧကဝါရံ၊ သာယန္ဟေ ဧကဝါရံ။ အညာနိပိ အန္တရန္တရုပဋ္ဌာနာနိ[2] ဟောန္တိယေဝ။ ဂစ္ဆန္တော စ “ကိံ နု ခေါ အာဒါယ အာဂတောတိ သာမဏေရာ ဝါ ဒဟရာ ဝါ ဟတ္ထမ္ပိ မေ ဩလောကေယျု”န္တိ တုစ္ဆဟတ္ထော နာမ န ဂတပုဗ္ဗော။ ပါတောဝ ဂစ္ဆန္တော ယာဂုံ ဂါဟာပေတွာ ဂစ္ဆတိ၊ ကတပါတရာသော သပ္ပိနဝနီတမဓုဖာဏိတာဒီနိပိ၊ သာယန္ဟသမယေ ဂန္ဓမာလာဝတ္ထာဒိဟတ္ထောတိ။ ဧဝံ ဒိဝသေ ဒိဝသေ ပရိစ္စဇန္တဿ ပနဿ ပရိစ္စာဂေ ပမာဏံ နတ္ထိ။

ဗဟူ ဝေါဟာရူပဇီဝိနောပိဿ ဟတ္ထတော ပဏ္ဏေ အာရောပေတွာ အဋ္ဌာရသကောဋိသင်္ချံ ဓနံ ဣဏံ ဂဏှိံသု၊ တေ မဟာသေဋ္ဌိ န အာဟရာပေတိ။ အညာ ပနဿ ကုလသန္တကာ အဋ္ဌာရသ ကောဋိယော နဒီတီရေ နိဒဟိတွာ ဌပိတာ အစိရဝတောဒကေန[3] နဒီကူလေ ဘိန္နေ မဟာသမုဒ္ဒံ ပဝိဋ္ဌာ၊ တာ ယထာပိဟိတလဉ္ဆိတာဝ လောဟစာဋိယော အဏ္ဏဝကုစ္ဆိယံ ပဝဋ္ဋန္တာ ဝိစရန္တိ။

၁-အနာထပိဏ္ဍိကဿ ဒါနံ (သျာ၊ က) ၂-အန္တရူပဋ္ဌာနာနိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၃-ဝါတောဒကေန (သီ၊ ဣ)

Gehe panassa pañcannaṁ bhikkhusatānaṁ niccabhattaṁ nibaddhameva hoti. Seṭṭhino hi gehaṁ bhikkhusaṁghassa catumahāpathe khatapokkharaṇisadisaṁ, sabbabhikkhūnaṁ mātāpituṭṭhāne ṭhitaṁ. Tenassa gharaṁ Sammāsambuddhopi gacchati, asītimahātherāpi gacchantiyeva. Sesabhikkhūnaṁ pana gacchantānañca āgacchantānañca[1] pamāṇaṁ natthi. Taṁ pana gharaṁ sattabhūmakaṁ sattadvārakoṭṭhakapaṭimaṇḍitaṁ, tassa catutthe dvārakoṭṭhake ekā micchādiṭṭhikā devatā vasati, sā Sammāsambuddhe gehaṁ pavisante attano vimāne ṭhātuṁ na sakkoti, dārake gahetvā otaritvā bhūmiyaṁ tiṭṭhati. Asītimahātheresupi avasesattheresupi pavisantesu ca nikkhamantesu ca tatheva karoti. Sā cintesi "samaṇe Gotame ca sāvakesu cassa imaṁ gehaṁ pavisantesu mayhaṁ sukhaṁ nāma natthi, niccakālaṁ otaritvā otaritvā bhūmiyaṁ ṭhātuṁ na sakkhissāmi. Yathā ime etaṁ gharaṁ na pavisanti, tathā mayā kātuṁ vaṭṭatī"ti. Athekadivasaṁ sayanūpagatasseva mahākammantikassa santikaṁ gantvā obhāsaṁ pharitvā aṭṭhāsi. "Ko etthā"ti ca vutte "ahaṁ catutthadvārakoṭṭhake nibbattadevatā"ti āha. Kasmā āgatāsīti. Kiṁ tumhe seṭṭhissa kiriyaṁ na passatha, attano pacchimakālaṁ anoloketvā dhanaṁ nīharitvā samaṇaṁ Gotamaṁyeva pūjeti, neva vaṇijjaṁ payojeti, na kammante paṭṭhapeti, tumhe seṭṭhiṁ tathā ovadatha, yathā attano kammantaṁ karoti. Yathā ca samaṇo Gotamo sasāvako imaṁ gharaṁ na pavisati, tathā karothāti. Atha naṁ so āha "bāladevate seṭṭhi dhanaṁ vissajjento niyyānike Buddhasāsane vissajjeti, so sace maṁ cūḷāyaṁ gahetvā vikkiṇissati, nevāhaṁ kiñci kathessāmi, gaccha tvan"ti. Sā punekadivasaṁ seṭṭhino jeṭṭhaputtaṁ upasaṅkamitvā tatheva ovadi, sopi taṁ purimanayeneva tajjesi. Seṭṭhinā pana saddhiṁ kathetuṁyeva na sakkoti.

Seṭṭhinopi nirantaraṁ dānaṁ dentassa vohāre akarontassa āye mandībhūte dhanaṁ parikkhayaṁ agamāsi. Athassa anukkamena dāliddiyappattassa paribhogasāṭakasayanabhojanānipi purāṇasadisāni na bhaviṁsu. Evaṁbhūtopi bhikkhusaṁghassa dānaṁ deti, paṇītaṁ pana katvā dātuṁ na

1. Āgacchantānaṁ (Sī)

ဂေဟေ ပနဿ ပဉ္စန္နံ ဘိက္ခုသတာနံ နိစ္စဘတ္တံ နိဗဒ္ဓမေဝ ဟောတိ။ သေဋ္ဌိနော ဟိ ဂေဟံ ဘိက္ခုသံဃဿ စတုမဟာပထေ ခတပေါက္ခရဏိသဒိသံ၊ သဗ္ဗဘိက္ခူနံ မာတာပိတုဋ္ဌာနေ ဌိတံ။ တေနဿ ဃရံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါပိ ဂစ္ဆတိ၊ အသီတိမဟာထေရာပိ ဂစ္ဆန္တိယေဝ။ သေသဘိက္ခူနံ ပန ဂစ္ဆန္တာနဉ္စ အာဂစ္ဆန္တာနဉ္စ[1] ပမာဏံ နတ္ထိ။ တံ ပန ဃရံ သတ္တဘူမကံ သတ္တဒွါရကောဋ္ဌကပဋိမဏ္ဍိတံ၊ တဿ စတုတ္ထေ ဒွါရကောဋ္ဌကေ ဧကာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကာ ဒေဝတာ ဝသတိ၊ သာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေ ဂေဟံ ပဝိသန္တေ အတ္တနော ဝိမာနေ ဌာတုံ န သက္ကောတိ၊ ဒါရကေ ဂဟေတွာ ဩတရိတွာ ဘူမိယံ တိဋ္ဌတိ။ အသီတိမဟာထေရေသုပိ အဝသေသတ္ထေရေသုပိ ပဝိသန္တေသု စ နိက္ခမန္တေသု စ တထေဝ ကရောတိ။ သာ စိန္တေသိ "သမဏေ ဂေါတမေ စ သာဝကေသု စဿ ဣမံ ဂေဟံ ပဝိသန္တေသု မယှံ သုခံ နာမ နတ္ထိ၊ နိစ္စကာလံ ဩတရိတွာ ဩတရိတွာ ဘူမိယံ ဌာတုံ န သက္ခိဿာမိ။ ယထာ ဣမေ ဧတံ ဃရံ န ပဝိသန္တိ၊ တထာ မယာ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ။ အထေကဒိဝသံ သယနူပဂတဿေဝ မဟာကမ္မန္တိကဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဩဘာသံ ဖရိတွာ အဋ္ဌာသိ။ "ကော ဧတ္ထာ"တိ စ ဝုတ္တေ "အဟံ စတုတ္ထဒွါရကောဋ္ဌကေ နိဗ္ဗတ္တဒေဝတာ"တိ အာဟ။ ကသ္မာ အာဂတာသီတိ။ ကိံ တုမှေ သေဋ္ဌိဿ ကိရိယံ န ပဿထ၊ အတ္တနော ပစ္ဆိမကာလံ အနောလောကေတွာ ဓနံ နီဟရိတွာ သမဏံ ဂေါတမံယေဝ ပူဇေတိ၊ နေဝ ဝဏိဇ္ဇံ ပယောဇေတိ၊ န ကမ္မန္တေ ပဋ္ဌပေတိ၊ တုမှေ သေဋ္ဌိံ တထာ ဩဝဒထ၊ ယထာ အတ္တနော ကမ္မန္တံ ကရောတိ။ ယထာ စ သမဏော ဂေါတမော သသာဝကော ဣမံ ဃရံ န ပဝိသတိ၊ တထာ ကရောထာတိ။ အထ နံ သော အာဟ "ဗာလဒေဝတေ သေဋ္ဌိ ဓနံ ဝိဿဇ္ဇေန္တော နိယျာနိကေ ဗုဒ္ဓသာသနေ ဝိဿဇ္ဇေတိ၊ သော သစေ မံ စူဠာယံ ဂဟေတွာ ဝိက္ကိဏိဿတိ၊ နေဝါဟံ ကိဉ္စိ ကထေဿာမိ၊ ဂစ္ဆ တွ"န္တိ။ သာ ပုနေကဒိဝသံ သေဋ္ဌိနော ဇေဋ္ဌပုတ္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ တထေဝ ဩဝဒိ၊ သောပိ တံ ပုရိမနယေနေဝ တဇ္ဇေသိ။ သေဋ္ဌိနာ ပန သဒ္ဓိံ ကထေတုံယေဝ န သက္ကောတိ။

သေဋ္ဌိနောပိ နိရန္တရံ ဒါနံ ဒေန္တဿ ဝေါဟာရေ အကရောန္တဿ အာယေ မန္ဒီဘူတေ ဓနံ ပရိက္ခယံ အဂမာသိ။ အထဿ အနုက္ကမေန ဒါလိဒ္ဒိယပ္ပတ္တဿ ပရိဘောဂသာဋကသယနဘောဇနာနိပိ ပုရာဏသဒိသာနိ န ဘဝိံသု။ ဧဝံဘူတောပိ ဘိက္ခုသံဃဿ ဒါနံ ဒေတိ၊ ပဏီတံ ပန ကတွာ ဒါတုံ န

၁-အာဂစ္ဆန္တာနံ (သီ)

sakkoti. Atha naṁ ekadivasaṁ vanditvā nisinnaṁ satthā “dīyati pana te gahapati kule dānan”ti pucchi. So “dīyati bhante, tañca kho kaṇājakaṁ bilaṅgadutiyan”ti āha. Atha naṁ Satthā “gahapati ‘lūkhaṁ dānaṁ demī’ti mā cittaṁ saṅkocayittha. Cittasmiṁ hi paṇīte Buddhapaccekabuddhabuddhasāvakānaṁ dinnadānaṁ lūkhaṁ nāma na hoti. Kasmā? Vipākamahantattā”ti āha. Cittaṁ hi paṇītaṁ kātuṁ sakkontassa dānaṁ lūkhaṁ nāma natthīti cetaṁ evaṁ veditabbaṁ—

Natthi citte pasannamhi, appakā nāma dakkhiṇā.
Tathāgate vā sambuddhe, atha vā tassa sāvake[1].

Na kiratthi Anomadassisu,
Pāricariyā Buddhesu appakā.
Sukkhāya aloṇikāya ca,
Passa phalaṁ kummāsapiṇḍiyāti.

Aparampi naṁ āha “gahapati tvaṁ tāva lūkhaṁ dānaṁ dadamāno aṭṭhannaṁ ariyapuggalānaṁ desi, ahaṁ Velāmakāle sakalajambudīpaṁ unnaṅgalaṁ katvā satta ratanāni dadamāno pañca mahānadiyo ekoghapuṇṇaṁ katvā viya ca mahādānaṁ pavattayamāno tisaraṇagataṁ vā pañcasīlarakkhanakaṁ vā kañci nālatthaṁ, dakkhiṇeyyapuggalā nāma evaṁ dullabhā. Tasmā ‘lūkhaṁ me dānan’ti mā cittaṁ saṅkocayitthā”ti evañca pana vatvā **Velāmasuttaṁ**[2] kathesi.

Atha kho sā devatā issarakāle seṭṭhinā saddhiṁ kathetumpi asakkontī “idānāyaṁ duggatattā mama vacanaṁ gaṇhissatī”ti maññamānā aḍḍharattasamaye sirigabbhaṁ pavisitvā obhāsaṁ pharitvā ākāse aṭṭhāsi, seṭṭhi taṁ disvā “ko eso”ti āha. Ahaṁ mahāseṭṭhi catutthadvārakoṭṭhake adhivatthā devatāti. Kimatthamāgatāsīti. Tuyhaṁ ovādaṁ kathetukāmā hutvā āgacchāmīti. Tena hi kathehīti. Mahāseṭṭhi tvaṁ pacchimakālaṁ na cintesi, puttadhītaro na olokesi, samaṇassa te Gotamassa sāsane bahuṁ dhanaṁ vippakiṇṇaṁ, so tvaṁ ativelaṁ dhanavissajjanena vā vaṇijjādikammānaṁ akaraṇena

1. Khu 2. 66 piṭṭhe Vimānavatthusmiṁ. 2. Aṁ 3. 195 piṭṭhe.

သက္ကောတိ။ အထ နံ ဧကဒိဝသံ ဝန္ဒိတွာ နိသိန္နံ သတ္ထာ “ဒီယတိ ပန တေ ဂဟပတိ ကုလေ ဒါနန္”တိ ပုစ္ဆိ။ သော “ဒီယတိ ဘန္တေ၊ တဉ္စ ခေါ ကဏာဇကံ ဗိလင်္ဂဒုတိယန္”တိ အာဟ။ အထ နံ သတ္ထာ “ဂဟပတိ ‘လူခံ ဒါနံ ဒေမီ’တိ မာ စိတ္တံ သင်္ကောစယိတ္ထ။ စိတ္တသ္မိံ ဟိ ပဏီတေ ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓဗုဒ္ဓသာဝကာနံ ဒိန္နဒါနံ လူခံ နာမ န ဟောတိ။ ကသ္မာ? ဝိပါကမဟန္တတ္တာ”တိ အာဟ။ စိတ္တံ ဟိ ပဏီတံ ကာတုံ သက္ကောန္တဿ ဒါနံ လူခံ နာမ နတ္ထီတိ စေတံ ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗံ—

နတ္ထိ စိတ္တေ ပသန္နမှိ၊ အပ္ပကာ နာမ ဒက္ခိဏာ။
တထာဂတေ ဝါ သမ္ဗုဒ္ဓေ၊ အထ ဝါ တဿ သာဝကေ[၁]။

န ကိရတ္ထိ အနောမဒဿိသု၊
ပါရိစရိယာ ဗုဒ္ဓေသု အပ္ပကာ။
သုက္ခာယ အလောဏိကာယ စ၊
ပဿ ဖလံ ကုမ္မာသပိဏ္ဍိယာတိ။

အပရမ္ပိ နံ အာဟ “ဂဟပတိ တွံ တာဝ လူခံ ဒါနံ ဒဒမာနော အဋ္ဌန္နံ အရိယပုဂ္ဂလာနံ ဒေသိ၊ အဟံ ဝေလာမကာလေ သကလဇမ္ဗုဒီပံ ဥန္နင်္ဂလံ ကတွာ သတ္တ ရတနာနိ ဒဒမာနော ပဉ္စ မဟာနဒိယော ဧကောဃပုဏ္ဏံ ကတွာ ဝိယ စ မဟာဒါနံ ပဝတ္တယမာနော တိသရဏဂတံ ဝါ ပဉ္စသီလရက္ခနကံ ဝါ ကဉ္စိ နာလတ္ထံ၊ ဒက္ခိဏေယျပုဂ္ဂလာ နာမ ဧဝံ ဒုလ္လဘာ။ တသ္မာ ‘လူခံ မေ ဒါနန္’တိ မာ စိတ္တံ သင်္ကောစယိတ္ထာ”တိ ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ **ဝေလာမသုတ္တံ**[၂] ကထေသိ။

အထ ခေါ သာ ဒေဝတာ ဣဿရကာလေ သေဋ္ဌိနာ သဒ္ဓိံ ကထေတုမ္ပိ အသက္ကောန္တီ “ဣဒါနာယံ ဒုဂ္ဂတတ္တာ မမ ဝစနံ ဂဏှိဿတီ”တိ မညမာနာ အဍ္ဎရတ္တသမယေ သိရိဂဗ္ဘံ ပဝိသိတွာ ဩဘာသံ ဖရိတွာ အာကာသေ အဋ္ဌာသိ၊ သေဋ္ဌိ တံ ဒိသွာ “ကော ဧသော”တိ အာဟ။ အဟံ မဟာသေဋ္ဌိ စတုတ္ထဒွါရကောဋ္ဌကေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာတိ။ ကိမတ္ထမာဂတာသီတိ။ တုယှံ ဩဝါဒံ ကထေတုကာမာ ဟုတွာ အာဂစ္ဆာမီတိ။ တေန ဟိ ကထေဟီတိ။ မဟာသေဋ္ဌိ တွံ ပစ္ဆိမကာလံ န စိန္တေသိ၊ ပုတ္တဓီတရော န ဩလောကေသိ၊ သမဏဿ တေ ဂေါတမဿ သာသနေ ဗဟုံ ဓနံ ဝိပ္ပကိဏ္ဏံ၊ သော တွံ အတိဝေလံ ဓနဝိဿဇ္ဇနေန ဝါ ဝဏိဇ္ဇာဒိကမ္မာနံ အကရဏေန

၁-ခု ၂-၆၆-ပိဋ္ဌေ ဝိမာနဝတ္ထုသ္မိံ။ ၂-အံ ၃-၁၉၅-ပိဋ္ဌေ။

vā samaṇaṁ Gotamaṁ nissāya duggato jāto, evaṁbhūtopi samaṇaṁ Gotamaṁ na muñcasi, ajjapi te samaṇā gharaṁ pavisantiyeva. Yaṁ tāva tehi nītaṁ, taṁ na sakkā paccāharāpetuṁ, gahitaṁ gahitameva hotu, ito paṭṭhāya pana sayañca samaṇassa Gotamassa santikaṁ mā gamittha, sāvakānañcassa imaṁ gharaṁ pavisituṁ mā adāsi, samaṇaṁ Gotamaṁ nivattitvāpi anolokento attano vohāre ca vaṇijjañca katvā kuṭumbaṁ saṇṭhapehī”ti. Atha naṁ so evamāha “ayaṁ tayā mayhaṁ dātabba-ovādo”ti. Āma ayyāti[1]. Tādisānaṁ devatānaṁ satenapi sahassenapi satasahassenapi akampanīyo ahaṁ dasabalena kato. Mama hi saddhā Sineru viya acalā suppatiṭṭhitā, mayā niyyānike ratanasāsane dhanaṁ vissajjitaṁ, ayuttaṁ te kathitaṁ, Buddhasāsane pahāro dinno, evarūpāya anācārāya dussīlāya kāḷakaṇṇiyā saddhiṁ tayā mama ekagehe vasanakiccaṁ natthi, sīghaṁ mama gehā nikkhamitvā aññattha gacchāti.

Sā sotāpannassa ariyasāvakassa vacanaṁ sutvā ṭhātuṁ asakkontī attano vasanaṭṭhānaṁ gantvā dārake hatthena gahetvā nikkhami. Nikkhamitvā ca pana aññattha vasanaṭṭhānaṁ alabhamānā “seṭṭhiṁ khamāpetvā tattheva vasissāmī”ti cintetvā nagarapariggāhakadevaputtassa santikaṁ gantvā taṁ vanditvā aṭṭhāsi. “Kenaṭṭhena āgatāsī”ti ca vutte ahaṁ sāmi attano bālatāya anupadhāretvā Anāthapiṇḍikena seṭṭhinā saddhiṁ kathesiṁ, so maṁ kujjhitvā vasanaṭṭhānā nikkaḍḍhi, maṁ seṭṭhissa santikaṁ netvā khamāpetvā vasanaṭṭhānaṁ me dethāti. Kiṁ pana tayā seṭṭhi vuttoti. “Ito paṭṭhāya Buddhupaṭṭhānaṁ saṁghupaṭṭhānaṁ mā kari, samaṇassa Gotamassa gharappavesanaṁ mā adāsī”ti evaṁ me vutto sāmīti. Ayuttaṁ tayā vuttaṁ, sāsane pahāro dinno, ahaṁ taṁ ādāya seṭṭhino santikaṁ gantuṁ na ussahāmīti. Sā tassa santikā saṅgahaṁ alabhitvā catunnaṁ mahārājānaṁ santikaṁ agamāsi.

Tehipi tatheva paṭikkhittā Sakkaṁ devarājaṁ upasaṅkamitvā taṁ pavattiṁ ācikkhitvā “ahaṁ deva vasanaṭṭhānaṁ alabhamānā dārake hatthena gahetvā anāthā vicarāmi, tumhākaṁ siriyā mayhaṁ vasanaṭṭhānaṁ dāpethā”ti

1. Ayanti (Sī, Syā, I)

ဝါ သမဏံ ဂေါတမံ နိဿာယ ဒုဂ္ဂတော ဇာတော၊ ဧဝံဘူတောပိ သမဏံ ဂေါတမံ န မုဉ္စသိ၊ အဇ္ဇာပိ တေ သမဏာ ဃရံ ပဝိသန္တိယေဝ။ ယံ တာဝ တေဟိ နီတံ၊ တံ န သက္ကာ ပစ္စာဟရာပေတုံ၊ ဂဟိတံ ဂဟိတမေဝ ဟောတု၊ ဣတော ပဋ္ဌာယ ပန သယဉ္စ သမဏဿ ဂေါတမဿ သန္တိကံ မာ ဂမိတ္ထ၊ သာဝကာနဉ္စဿ ဣမံ ဃရံ ပဝိသိတုံ မာ အဒါသိ၊ သမဏံ ဂေါတမံ နိဝတ္တိတွာပိ အနောလောကေန္တော အတ္တနော ဝေါဟာရေ စ ဝဏိဇ္ဇဉ္စ ကတွာ ကုဋုမ္ဗံ သဏ္ဌပေဟီ”တိ။ အထ နံ သော ဧဝမာဟ “အယံ တယာ မယှံ ဒါတဗ္ဗဩဝါဒေါ”တိ။ အာမ အယျာတိ[1]။ တာဒိသာနံ ဒေဝတာနံ သတေနပိ သဟဿေနပိ သတသဟဿေနပိ အကမ္ပနီယော အဟံ ဒသဗလေန ကတော။ မမ ဟိ သဒ္ဓါ သိနေရု ဝိယ အစလာ သုပ္ပတိဋ္ဌိတာ၊ မယာ နိယျာနိကေ ရတနသာသနေ ဓနံ ဝိဿဇ္ဇိတံ၊ အယုတ္တံ တေ ကထိတံ၊ ဗုဒ္ဓသာသနေ ပဟာရော ဒိန္နော၊ ဧဝရူပါယ အနာစာရာယ ဒုဿီလာယ ကာဠကဏ္ဏိယာ သဒ္ဓိံ တယာ မမ ဧကဂေဟေ ဝသနကိစ္စံ နတ္ထိ၊ သီဃံ မမ ဂေဟာ နိက္ခမိတွာ အညတ္ထ ဂစ္ဆာတိ။

သာ သောတာပန္နဿ အရိယသာဝကဿ ဝစနံ သုတွာ ဌာတုံ အသက္ကောန္တီ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ဒါရကေ ဟတ္ထေန ဂဟေတွာ နိက္ခမိ။ နိက္ခမိတွာ စ ပန အညတ္ထ ဝသနဋ္ဌာနံ အလဘမာနာ “သေဋ္ဌိံ ခမာပေတွာ တတ္ထေဝ ဝသိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ နဂရပရိဂ္ဂါဟကဒေဝပုတ္တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ တံ ဝန္ဒိတွာ အဋ္ဌာသိ။ “ကေနဋ္ဌေန အာဂတာသီ”တိ စ ဝုတ္တေ အဟံ သာမိ အတ္တနော ဗာလတာယ အနုပဓာရေတွာ အနာထပိဏ္ဍိကေန သေဋ္ဌိနာ သဒ္ဓိံ ကထေသိံ၊ သော မံ ကုဇ္ဈိတွာ ဝသနဋ္ဌာနာ နိက္ကဍ္ဎိ၊ မံ သေဋ္ဌိဿ သန္တိကံ နေတွာ ခမာပေတွာ ဝသနဋ္ဌာနံ မေ ဒေထာတိ။ ကိံ ပန တယာ သေဋ္ဌိ ဝုတ္တောတိ။ “ဣတော ပဋ္ဌာယ ဗုဒ္ဓုပဋ္ဌာနံ သံဃုပဋ္ဌာနံ မာ ကရိ၊ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဃရပ္ပဝေသနံ မာ အဒါသီ”တိ ဧဝံ မေ ဝုတ္တော သာမီတိ။ အယုတ္တံ တယာ ဝုတ္တံ၊ သာသနေ ပဟာရော ဒိန္နော၊ အဟံ တံ အာဒါယ သေဋ္ဌိနော သန္တိကံ ဂန္တုံ န ဥဿဟာမီတိ။ သာ တဿ သန္တိကာ သင်္ဂဟံ အလဘိတွာ စတုန္နံ မဟာရာဇာနံ သန္တိကံ အဂမာသိ။

တေဟိပိ တထေဝ ပဋိက္ခိတ္တာ သက္ကံ ဒေဝရာဇံ ဥပသင်္ကမိတွာ တံ ပဝတ္တိံ အာစိက္ခိတွာ “အဟံ ဒေဝ ဝသနဋ္ဌာနံ အလဘမာနာ ဒါရကေ ဟတ္ထေန ဂဟေတွာ အနာထာ ဝိစရာမိ၊ တုမှာကံ သိရိယာ မယှံ ဝသနဋ္ဌာနံ ဒါပေထာ”တိ

၁-အယန္တိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

suṭṭhutaraṁ yāci. Sopi naṁ āha “tayā ayuttaṁ kataṁ, Jinasāsane pahāro dinno, ahampi taṁ nissāya seṭṭhinā saddhiṁ kathetuṁ na sakkomi, ekaṁ pana te seṭṭhissa khamanūpāyaṁ kathessāmī”ti. Sādhu deva kathehīti. Mahāseṭṭhissa hatthato manussehi paṇṇe āropetvā aṭṭhārasakoṭisaṅkhyaṁ dhanaṁ gahitaṁ atthi, tvaṁ tassa āyuttakavesaṁ gahetvā kañci ajānāpetvā tāni paṇṇāni ādāya katipayehi yakkhataruṇehi parivāritā ekena hatthena paṇṇaṁ, ekena lekhaniṁ gahetvā tesaṁ gehaṁ gantvā gehamajjhe ṭhitā attano yakkhānubhāvena te uttāsetvā “idaṁ tumhākaṁ iṇapaṇṇaṁ, amhākaṁ seṭṭhi attano issarakāle tumhe na kiñci āha, idāni duggato jāto, tumhehi gahitakahāpaṇāni dethā”ti attano yakkhānubhāvaṁ dassetvā sabbāpi tā aṭṭhārasa hiraññakoṭiyo sādhetvā[1] seṭṭhissa tucchakoṭṭhake pūretvā aññaṁ aciravatinadītīre nidahitaṁ dhanaṁ nadīkūle bhinne samuddaṁ paviṭṭhaṁ atthi, tampi attano ānubhāvena āharitvā tucchakoṭṭhake pūretvā, aññampi asukaṭṭhāne nāma assāmikaṁ aṭṭhārasakoṭimattameva dhanaṁ atthi, tampi āharitvā tucchakoṭṭhake pūrehi, imāhi catupaññāsakoṭīhi imaṁ tucchakoṭṭhakapūrakaṁ[2] daṇḍakammaṁ katvā mahāseṭṭhiṁ khamāpehīti.

Sā “sādhu devā”ti tassa vacanaṁ sampaṭicchitvā vuttanayeneva sabbaṁ dhanaṁ āharitvā koṭṭhake pūretvā aḍḍharattasamaye seṭṭhissa sirigabbhaṁ pavisitvā obhāsaṁ pharitvā ākāse aṭṭhāsi. “Ko eso”ti vutte “ahaṁ te mahāseṭṭhi catutthadvārakoṭṭhake adhivatthā andhabāladevatā, mayā mahāmohamūḷhāya Buddhaguṇe ajānitvā purimesu divasesu tumhehi saddhiṁ kiñci kathitaṁ atthi, taṁ me dosaṁ khamatha. Sakkassa hi me devarājassa vacanena tumhākaṁ iṇaṁ sodhetvā[3] aṭṭhārasa koṭiyo, samuddaṁ gatā aṭṭhārasa koṭiyo, tasmiṁ tasmiṁ ṭhāne assāmikadhanassa aṭṭhārasa koṭiyoti catupaṇṇāsa koṭiyo āharitvā tucchakoṭṭhakapūraṇena daṇḍakammaṁ kataṁ, Jetavanavihāraṁ ārabbha parikkhayaṁ gatadhanaṁ sabbaṁ sampiṇḍitaṁ, vasanaṭṭhānaṁ alabhamānā kilamāmi,

1. Sodhetvā (Syā), netvā (Ka) 2. Tucchakoṭṭhake pūraṇena (Sī) 3. Sādhetvā (Sī)

သုဋ္ဌုတရံ ယာစိ။ သောပိ နံ အာဟ “တယာ အယုတ္တံ ကတံ၊ ဇိနသာသနေ ပဟာရော ဒိန္နော၊ အဟမ္ပိ တံ နိဿာယ သေဋ္ဌိနာ သဒ္ဓိံ ကထေတုံ န သက္ကောမိ၊ ဧကံ ပန တေ သေဋ္ဌိဿ ခမနူပါယံ ကထေဿာမီ”တိ။ သာဓု ဒေဝ ကထေဟီတိ။ မဟာသေဋ္ဌိဿ ဟတ္ထတော မနုဿေဟိ ပဏ္ဏေ အာရောပေတွာ အဋ္ဌာရသကောဋိသင်္ချံ ဓနံ ဂဟိတံ အတ္ထိ၊ တွံ တဿ အာယုတ္တကဝေသံ ဂဟေတွာ ကဉ္စိ အဇာနာပေတွာ တာနိ ပဏ္ဏာနိ အာဒါယ ကတိပယေဟိ ယက္ခတရုဏေဟိ ပရိဝါရိတာ ဧကေန ဟတ္ထေန ပဏ္ဏံ, ဧကေန လေခနိံ ဂဟေတွာ တေသံ ဂေဟံ ဂန္တွာ ဂေဟမဇ္ဈေ ဌိတာ အတ္တနော ယက္ခာနုဘာဝေန တေ ဥတ္တာသေတွာ “ဣဒံ တုမှာကံ ဣဏပဏ္ဏံ၊ အမှာကံ သေဋ္ဌိ အတ္တနော ဣဿရကာလေ တုမှေ န ကိဉ္စိ အာဟ၊ ဣဒါနိ ဒုဂ္ဂတော ဇာတော၊ တုမှေဟိ ဂဟိတကဟာပဏာနိ ဒေထာ”တိ အတ္တနော ယက္ခာနုဘာဝံ ဒဿေတွာ သဗ္ဗာပိ တာ အဋ္ဌာရသ ဟိရညကောဋိယော သာဓေတွာ[၁] သေဋ္ဌိဿ တုစ္ဆကောဋ္ဌကေ ပူရေတွာ အညံ အစိရဝတီနဒီတီရေ နိဒဟိတံ ဓနံ နဒီကူလေ ဘိန္နေ သမုဒ္ဒံ ပဝိဋ္ဌံ အတ္ထိ၊ တမ္ပိ အတ္တနော အာနုဘာဝေန အာဟရိတွာ တုစ္ဆကောဋ္ဌကေ ပူရေတွာ, အညမ္ပိ အသုကဋ္ဌာနေ နာမ အဿာမိကံ အဋ္ဌာရသကောဋိမတ္တမေဝ ဓနံ အတ္ထိ၊ တမ္ပိ အာဟရိတွာ တုစ္ဆကောဋ္ဌကေ ပူရေဟိ၊ ဣမာဟိ စတုပညာသကောဋီဟိ ဣမံ တုစ္ဆကောဋ္ဌကပူရကံ[၂] ဒဏ္ဍကမ္မံ ကတွာ မဟာသေဋ္ဌိံ ခမာပေဟီတိ။

သာ “သာဓု ဒေဝါ”တိ တဿ ဝစနံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ဝုတ္တနယေနေဝ သဗ္ဗံ ဓနံ အာဟရိတွာ ကောဋ္ဌကေ ပူရေတွာ အဍ္ဎရတ္တသမယေ သေဋ္ဌိဿ သိရိဂဗ္ဘံ ပဝိသိတွာ ဩဘာသံ ဖရိတွာ အာကာသေ အဋ္ဌာသိ။ “ကော ဧသော”တိ ဝုတ္တေ “အဟံ တေ မဟာသေဋ္ဌိ စတုတ္ထဒွါရကောဋ္ဌကေ အဓိဝတ္ထာ အန္ဓဗာလဒေဝတာ၊ မယာ မဟာမောဟမူဠှာယ ဗုဒ္ဓဂုဏေ အဇာနိတွာ ပုရိမေသု ဒိဝသေသု တုမှေဟိ သဒ္ဓိံ ကိဉ္စိ ကထိတံ အတ္ထိ၊ တံ မေ ဒေါသံ ခမထ။ သက္ကဿ ဟိ မေ ဒေဝရာဇဿ ဝစနေန တုမှာကံ ဣဏံ သောဓေတွာ[၃] အဋ္ဌာရသ ကောဋိယော, သမုဒ္ဒံ ဂတာ အဋ္ဌာရသ ကောဋိယော, တသ္မိံ တသ္မိံ ဌာနေ အဿာမိကဓနဿ အဋ္ဌာရသ ကောဋိယောတိ စတုပဏ္ဏာသ ကောဋိယော အာဟရိတွာ တုစ္ဆကောဋ္ဌကပူရဏေန ဒဏ္ဍကမ္မံ ကတံ၊ ဇေတဝနဝိဟာရံ အာရဗ္ဘ ပရိက္ခယံ ဂတဓနံ သဗ္ဗံ သမ္ပိဏ္ဍိတံ၊ ဝသနဋ္ဌာနံ အလဘမာနာ ကိလမာမိ၊

၁-သောဓေတွာ (သျာ)၊ နေတွာ (က) ၂-တုစ္ဆကောဋ္ဌကေ ပူရဏေန (သီ) ၃-သာဓေတွာ (သီ)

mayā aññāṇatāya kathitaṁ manasi akatvā khamatha mahāseṭṭhī”ti āha.

Anāthapiṇḍiko tassā vacanaṁ sutvā cintesi “ayaṁ devatā ‘daṇḍakammañca me katan’ti vadati, attano ca dosaṁ paṭijānāti, satthā imaṁ vinetvā[1] attano guṇe jānāpessati, Sammāsambuddhassa naṁ dassessāmī”ti. Atha naṁ āha “amma devate sacesi maṁ khamāpetukāmā, Satthu santike maṁ khamāpehī”ti. Sādhu evaṁ karissāmi, Satthu pana maṁ santikaṁ gahetvā gacchāhīti. So “sādhū”ti vatvā vitātāya rattiyā pātova taṁ gahetvā Satthu santikaṁ gantvā tāya katakammaṁ sabbaṁ Tathāgatassa ārocesi. Satthā tassa vacanaṁ sutvā “idha gahapati pāpapuggalopi yāva pāpaṁ na paccati, tāva bhadrāni passati. Yadā panassa pāpaṁ paccati, tadā pāpameva passati. Bhadrapuggalopi yāva bhadraṁ na paccati, tāva pāpāni passati. Yadā panassa bhadraṁ paccati, tadā bhadrameva passatī”ti vatvā imā dhammapade dve gāthā abhāsi—

“Pāpopi passatī bhadraṁ, yāva pāpaṁ na paccati.
Yadā ca paccatī pāpaṁ, atha pāpo pāpāni passati.

Bhadropi passatī pāpaṁ, yāva bhadraṁ na paccati.
Yadā ca paccatī bhadraṁ, atha bhadro bhadrāni passatī”ti[2].

Imāsañca pana gāthānaṁ pariyosāne sā devatā sotāpattiphale patiṭṭhāsi. Sā cakkaṅkitesu Satthu pādesu nipatitvā “mayā bhante rāgarattāya dosapaduṭṭhāya mohamūḷhāya avijjandhāya tumhākaṁ guṇe ajānantiyā pāpakaṁ vacanaṁ vuttaṁ, taṁ me khamathā”ti Satthāraṁ khamāpetvā mahāseṭṭhimpi khamāpesi.

Tasmiṁ samaye Anāthapiṇḍiko Satthu purato attano guṇaṁ kathesi “bhante ayaṁ devatā ‘Buddhupaṭṭhānādīni mā karohī’ti vārayamānāpi maṁ vāretuṁ nāsakkhi, ‘dānaṁ na dātabban’ti imāya vāriyamānopahaṁ dānaṁ adāsimeva, nūna esa bhante mayhaṁ guṇo”ti. Satthā “tvaṁ khosi gahapati sotāpanno ariyasāvako acalasaddho visuddhadassano, tuyhaṁ imāya appesakkhadevatāya vārentiyā avāritabhāvo na

1. Cintetvā (Sī, I)
2. Khu 1. 31 piṭṭhe Dhammapade.

မယာ အညာဏတာယ ကထိတံ မနသိ အကတွာ ခမထ မဟာသေဋ္ဌီ”တိ အာဟ။

အနာထပိဏ္ဍိကော တဿာ ဝစနံ သုတွာ စိန္တေသိ “အယံ ဒေဝတာ ‘ဒဏ္ဍကမ္မဉ္စ မေ ကတ’န္တိ ဝဒတိ၊ အတ္တနော စ ဒေါသံ ပဋိဇာနာတိ၊ သတ္ထာ ဣမံ ဝိနေတွာ[1] အတ္တနော ဂုဏေ ဇာနာပေဿတိ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ နံ ဒဿေဿာမီ”တိ။ အထ နံ အာဟ “အမ္မ ဒေဝတေ သစေသိ မံ ခမာပေတုကာမာ၊ သတ္ထု သန္တိကေ မံ ခမာပေဟီ”တိ။ သာဓု ဧဝံ ကရိဿာမိ၊ သတ္ထု ပန မံ သန္တိကံ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆာဟီတိ။ သော “သာဓူ”တိ ဝတွာ ဝိဘာတာယ ရတ္တိယာ ပါတောဝ တံ ဂဟေတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ တာယ ကတကမ္မံ သဗ္ဗံ တထာဂတဿ အာရောစေသိ။ သတ္ထာ တဿ ဝစနံ သုတွာ “ဣဓ ဂဟပတိ ပါပပုဂ္ဂလောပိ ယာဝ ပါပံ န ပစ္စတိ၊ တာဝ ဘဒြာနိ ပဿတိ။ ယဒါ ပနဿ ပါပံ ပစ္စတိ၊ တဒါ ပါပမေဝ ပဿတိ။ ဘဒြပုဂ္ဂလောပိ ယာဝ ဘဒြံ န ပစ္စတိ၊ တာဝ ပါပါနိ ပဿတိ။ ယဒါ ပနဿ ဘဒြံ ပစ္စတိ၊ တဒါ ဘဒြမေဝ ပဿတီ”တိ ဝတွာ ဣမာ ဓမ္မပဒေ ဒွေ ဂါထာ အဘာသိ—

“ပါပေါပိ ပဿတိ ဘဒြံ၊ ယာဝ ပါပံ န ပစ္စတိ။
ယဒါ စ ပစ္စတိ ပါပံ၊ အထ ပါပေါ ပါပါနိ ပဿတိ။

ဘဒြောပိ ပဿတိ ပါပံ၊ ယာဝ ဘဒြံ န ပစ္စတိ။
ယဒါ စ ပစ္စတိ ဘဒြံ၊ အထ ဘဒြော ဘဒြာနိ ပဿတီ”တိ[2]။

ဣမာသဉ္စ ပန ဂါထာနံ ပရိယောသာနေ သာ ဒေဝတာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။ သာ စက္ကင်္ကိတေသု သတ္ထု ပါဒေသု နိပတိတွာ “မယာ ဘန္တေ ရာဂရတ္တာယ ဒေါသပဒုဋ္ဌာယ မောဟမူဠှာယ အဝိဇ္ဇန္ဓာယ တုမှာကံ ဂုဏေ အဇာနန္တိယာ ပါပကံ ဝစနံ ဝုတ္တံ၊ တံ မေ ခမထာ”တိ သတ္ထာရံ ခမာပေတွာ မဟာသေဋ္ဌိမ္ပိ ခမာပေသိ။

တသ္မိံ သမယေ အနာထပိဏ္ဍိကော သတ္ထု ပုရတော အတ္တနော ဂုဏံ ကထေသိ “ဘန္တေ အယံ ဒေဝတာ ‘ဗုဒ္ဓုပဋ္ဌာနာဒီနိ မာ ကရောဟီ’တိ ဝါရယမာနာပိ မံ ဝါရေတုံ နာသက္ခိ၊ ‘ဒါနံ န ဒါတဗ္ဗ’န္တိ ဣမာယ ဝါရိယမာနောပဟံ ဒါနံ အဒါသိမေဝ၊ နူန ဧသ ဘန္တေ မယှံ ဂုဏော”တိ။ သတ္ထာ “တွံ ခေါသိ ဂဟပတိ သောတာပန္နော အရိယသာဝကော အစလသဒ္ဓေါ ဝိသုဒ္ဓဒဿနော၊ တုယှံ ဣမာယ အပ္ပေသက္ခဒေဝတာယ ဝါရေန္တိယာ အဝါရိတဘာဝေါ န

၁-စိန္တေတွာ (သီ၊ ဣ)
၂-ခု ၁-၃၁-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။

acchariyo. Yaṁ pana pubbe paṇḍitā anuppanne Buddhe aparipakkañāṇe ṭhitā kāmāvacarissarena mārena ākāse ṭhatvā ‘sace dānaṁ dassasi, imasmiṁ niraye paccissasī’ti asītihatthagambhīraṁ aṅgārakāsuṁ dassetvā ‘mā dānaṁ adāsī’ti vāritāpi padumakaṇṇikāmajjhe ṭhatvā dānaṁ adaṁsu, idaṁ acchariyan”ti vatvā Anāthapiṇḍikena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Bārāṇasiseṭṭhissa kule nibbattitvā nānappakārehi sukhūpakaraṇehi devakumāro viya saṁvaḍḍhiyamāno anukkamena viññutaṁ patvā soḷasavassakāleyeva sabbasippesu nipphattiṁ patto. So pitu accayena seṭṭhiṭṭhāne ṭhatvā catūsu nagaradvāresu catasso dānasālāyo, majjhe nagarassa ekaṁ, attano nivesanadvāre ekanti cha dānasālāyo kāretvā mahādānaṁ deti, sīlaṁ rakkhati, uposathakammaṁ karoti.

Athekadivasaṁ pātarāsavelāya bodhisattassa nānaggarase manuññabhojane upanīyamāne eko Paccekabuddho sattāhaccayena nirodhā vuṭṭhāya bhikkhācāravelaṁ sallakkhetvā “ajja mayā Bārāṇasiseṭṭhissa gehadvāraṁ gantuṁ vaṭṭatī”ti nāgalatādantakaṭṭhaṁ khāditvā anotattadahe mukhadhovanaṁ katvā manosilātale ṭhito nivāsetvā vijjulatāsadisaṁ kāyabandhanaṁ bandhitvā cīvaraṁ pārupitvā iddhimayamattikāpattaṁ ādāya ākāsenāgantvā bodhisattassa bhatte upanītamatte gehadvāre aṭṭhāsi. Bodhisatto taṁ disvāva āsanā vuṭṭhāya nipaccakāraṁ dassetvā parikammakārakaṁ olokesi. “Kiṁ karomi sāmī”ti ca vutte “ayyassa pattaṁ āharathā”ti āha. Taṅkhaṇaññeva māro pāpimā vikampamāno uṭṭhāya “ayaṁ Paccekabuddho ito sattame divase āhāraṁ labhi, ajja alabhamāno vinassissati, imañca vināsessāmi, seṭṭhino ca dānantarāyaṁ karissāmī”ti taṅkhaṇaññeva āgantvā antaravatthumhi asītihatthamattaṁ aṅgārakāsuṁ nimmini. Sā khadiraṅgārapuṇṇā sampajjalitā sajotibhūtā avīcimahānirayo viya khāyittha. Taṁ pana māpetvā sayaṁ ākāse aṭṭhāsi. Pattāharaṇatthāya gacchamāno puriso taṁ disvā mahābhayappatto nivatti. Bodhisatto “kiṁ tāta nivattosī”ti pucchi. Ayaṁ sāmi antaravatthumhi mahatī aṅgārakāsu sampajjalitā

အစ္ဆရိယော။ ယံ ပန ပုဗ္ဗေ ပဏ္ဍိတာ အနုပ္ပန္နေ ဗုဒ္ဓေ အပရိပက္ကဉာဏေ ဌိတာ ကာမာဝစရိဿရေန မာရေန အာကာသေ ဌတွာ ‘သစေ ဒါနံ ဒဿသိ၊ ဣမသ္မိံ နိရယေ ပစ္စိဿသီ’တိ အသီတိဟတ္ထဂမ္ဘီရံ အင်္ဂါရကာသုံ ဒဿေတွာ ‘မာ ဒါနံ အဒါသီ’တိ ဝါရိတာပိ ပဒုမကဏ္ဏိကာမဇ္ဈေ ဌတွာ ဒါနံ အဒံသု၊ ဣဒံ အစ္ဆရိယ”န္တိ ဝတွာ အနာထပိဏ္ဍိကေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဗာရာဏသိသေဋ္ဌိဿ ကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ နာနပ္ပကာရေဟိ သုခူပကရဏေဟိ ဒေဝကုမာရော ဝိယ သံဝဍ္ဎိယမာနော အနုက္ကမေန ဝိညုတံ ပတွာ သောဠသဝဿကာလေယေဝ သဗ္ဗသိပ္ပေသု နိပ္ဖတ္တိံ ပတ္တော။ သော ပိတု အစ္စယေန သေဋ္ဌိဋ္ဌာနေ ဌတွာ စတူသု နဂရဒွါရေသု စတဿော ဒါနသာလာယော, မဇ္ဈေ နဂရဿ ဧကံ, အတ္တနော နိဝေသနဒွါရေ ဧကန္တိ ဆ ဒါနသာလာယော ကာရေတွာ မဟာဒါနံ ဒေတိ၊ သီလံ ရက္ခတိ၊ ဥပေါသထကမ္မံ ကရောတိ။

အထေကဒိဝသံ ပါတရာသဝေလာယ ဗောဓိသတ္တဿ နာနဂ္ဂရသေ မနုညဘောဇနေ ဥပနီယမာနေ ဧကော ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ သတ္တာဟစ္စယေန နိရောဓာ ဝုဋ္ဌာယ ဘိက္ခာစာရဝေလံ သလ္လက္ခေတွာ “အဇ္ဇ မယာ ဗာရာဏသိသေဋ္ဌိဿ ဂေဟဒွါရံ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ နာဂလတာဒန္တကဋ္ဌံ ခါဒိတွာ အနောတတ္တဒဟေ မုခဓောဝနံ ကတွာ မနောသိလာတလေ ဌိတော နိဝါသေတွာ ဝိဇ္ဇုလတာသဒိသံ ကာယဗန္ဓနံ ဗန္ဓိတွာ စီဝရံ ပါရုပိတွာ ဣဒ္ဓိမယမတ္တိကာပတ္တံ အာဒါယ အာကာသေနာဂန္တွာ ဗောဓိသတ္တဿ ဘတ္တေ ဥပနီတမတ္တေ ဂေဟဒွါရေ အဋ္ဌာသိ။ ဗောဓိသတ္တော တံ ဒိသွာဝ အာသနာ ဝုဋ္ဌာယ နိပစ္စကာရံ ဒဿေတွာ ပရိကမ္မကာရကံ ဩလောကေသိ။ ‘‘ကိံ ကရောမိ သာမီ”တိ စ ဝုတ္တေ “အယျဿ ပတ္တံ အာဟရထာ”တိ အာဟ။ တင်္ခဏညေဝ မာရော ပါပိမာ ဝိကမ္ပမာနော ဥဋ္ဌာယ ‘‘အယံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ဣတော သတ္တမေ ဒိဝသေ အာဟာရံ လဘိ၊ အဇ္ဇ အလဘမာနော ဝိနဿိဿတိ၊ ဣမဉ္စ ဝိနာသေဿာမိ၊ သေဋ္ဌိနော စ ဒါနန္တရာယံ ကရိဿာမီ”တိ တင်္ခဏညေဝ အာဂန္တွာ အန္တရဝတ္ထုမှိ အသီတိဟတ္ထမတ္တံ အင်္ဂါရကာသုံ နိမ္မိနိ။ သာ ခဒိရင်္ဂါရပုဏ္ဏာ သမ္ပဇ္ဇလိတာ သဇောတိဘူတာ အဝီစိမဟာနိရယော ဝိယ ခါယိတ္ထ။ တံ ပန မာပေတွာ သယံ အာကာသေ အဋ္ဌာသိ။ ပတ္တာဟရဏတ္ထာယ ဂစ္ဆမာနော ပုရိသော တံ ဒိသွာ မဟာဘယပ္ပတ္တော နိဝတ္တိ။ ဗောဓိသတ္တော ‘‘ကိံ တာတ နိဝတ္တောသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ အယံ သာမိ အန္တရဝတ္ထုမှိ မဟတီ အင်္ဂါရကာသု သမ္ပဇ္ဇလိတာ

sajotibhūtāti. Athañño athaññoti evaṁ āgatāgatā sabbepi bhayappattā vegena palāyiṁsu.

Bodhisatto cintesi "ajja mayhaṁ dānantarāyaṁ kātukāmo Vasavattī māro uyyutto bhavissati, na kho pana jānāti mārasatena mārasahassenapi mayhaṁ akampiyabhāvaṁ, ajja dāni mayhaṁ vā mārassa vā balamahantataṁ ānubhāvamahantataṁ jānissāmī"ti taṁ yathāsajjitameva bhattapātiṁ sayaṁ ādāya gehā nikkhamma aṅgārakāsutaṭe[1] ṭhatvā ākāsaṁ ulloketvā māraṁ disvā "kosi tvan"ti āha. Ahaṁ māroti. Ayaṁ aṅgārakāsu tayā nimmitāti. Āma mayāti. Kimatthāyāti. Tava dānassa antarāyakaraṇatthāya ca Paccekabuddhassa ca jīvitanāsanatthāyāti. Bodhisatto "neva te ahaṁ attano dānassa antarāyaṁ, na Paccekabuddhassa jīvitantarāyaṁ kātuṁ dassāmi, ajja dāni mayhaṁ vā tuyhaṁ vā balamahantataṁ ānubhāvamahantataṁ jānissāmī"ti aṅgārakāsutaṭe[1] ṭhatvā "bhante Paccekabuddha ahaṁ imissā aṅgārakāsuyā adhosīso patamānopi na nivattissāmi, kevalaṁ tumhe mayā dinnaṁ bhojanaṁ paṭiggaṇhathā"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

40. "Kāmaṁ patāmi nirayaṁ, uddhaṁpādo avaṁsiro.
Nānariyaṁ karissāmi, handa piṇḍaṁ paṭiggahā"ti.

Tatthāyaṁ piṇḍattho—bhante paccekavarabuddha sacepahaṁ tumhākaṁ piṇḍapātaṁ dento ekaṁseneva imaṁ nirayaṁ uddhaṁpādo avaṁsiro hutvā patāmi, tathāpi yadidaṁ adānañca asīlañca[2] ariyehi akattabbattā anariyehi ca kattabbattā **"anariyan"**ti vuccati, na taṁ anariyaṁ karissāmi, handa imaṁ mayā dīyamānaṁ piṇḍaṁ paṭiggaha paṭiggaṇhāhīti. Ettha ca **handā**ti vossaggatthe[3] nipāto.

Evaṁ vatvā bodhisatto daḷhasamādānena bhattapātiṁ gahetvā aṅgārakāsumatthakena pakkhanto, tāvadeva asītihatthagambhīrāya aṅgārakāsuyā talato uparūparijātaṁ satapattapupphitaṁ ekaṁ mahāpadumaṁ uggantvā bodhisattassa pāde sampaṭicchi. Tato mahātumbamattā reṇu

1. Aṅgārakāsuyā taṭe (Syā), aṅgārakāsuyā āvāṭatīre (Ka)
2. Asīliyañca (Sī, I)
3. Vavassaggatthe (Sī, I)

သဇောတိဘူတာတိ။ အထညော အထညောတိ ဧဝံ အာဂတာဂတာ သဗ္ဗေပိ ဘယပ္ပတ္တာ ဝေဂေန ပလာယိံသု။

ဗောဓိသတ္တော စိန္တေသိ "အဇ္ဇ မယှံ ဒါနန္တရာယံ ကာတုကာမော ဝသဝတ္တိ မာရော ဥယျုတ္တော ဘဝိဿတိ၊ န ခေါ ပန ဇာနာတိ မာရသတေန မာရသဟဿေနပိ မယှံ အကမ္ပိယဘာဝံ၊ အဇ္ဇ ဒါနိ မယှံ ဝါ မာရဿ ဝါ ဗလမဟန္တတံ အာနုဘာဝမဟန္တတံ ဇာနိဿာမီ"တိ တံ ယထာသဇ္ဇိတမေဝ ဘတ္တပါတိံ သယံ အာဒါယ ဂေဟာ နိက္ခမ္မ အင်္ဂါရကာသုတဋေ[၁] ဌတွာ အာကာသံ ဥလ္လောကေတွာ မာရံ ဒိသွာ "ကောသိ တွ"န္တိ အာဟ။ အဟံ မာရောတိ။ အယံ အင်္ဂါရကာသု တယာ နိမ္မိတာတိ။ အာမ မယာတိ။ ကိမတ္ထာယာတိ။ တဝ ဒါနဿ အန္တရာယကရဏတ္ထာယ စ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ စ ဇီဝိတနာသနတ္ထာယာတိ။ ဗောဓိသတ္တော "နေဝ တေ အဟံ အတ္တနော ဒါနဿ အန္တရာယံ, န ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ဇီဝိတန္တရာယံ ကာတုံ ဒဿာမိ၊ အဇ္ဇ ဒါနိ မယှံ ဝါ တုယှံ ဝါ ဗလမဟန္တတံ အာနုဘာဝမဟန္တတံ ဇာနိဿာမီ"တိ အင်္ဂါရကာသုတဋေ[၁] ဌတွာ "ဘန္တေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓ အဟံ ဣမိဿာ အင်္ဂါရကာသုယာ အဓောသီသော ပတမာနောပိ န နိဝတ္တိဿာမိ၊ ကေဝလံ တုမှေ မယာ ဒိန္နံ ဘောဇနံ ပဋိဂ္ဂဏှထာ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၀။ "ကာမံ ပတာမိ နိရယံ၊ ဥဒ္ဓံပါဒေါ အဝံသိရော။
နာနရိယံ ကရိဿာမိ၊ ဟန္ဒ ပိဏ္ဍံ ပဋိဂ္ဂဟာ"တိ။

တတ္ထာယံ ပိဏ္ဍတ္ထော—ဘန္တေ ပစ္စေကဝရဗုဒ္ဓ သစေပဟံ တုမှာကံ ပိဏ္ဍပါတံ ဒေန္တော ဧကံသေနေဝ ဣမံ နိရယံ ဥဒ္ဓံပါဒေါ အဝံသိရော ဟုတွာ ပတာမိ၊ တထာပိ ယဒိဒံ အဒါနဉ္စ အသီလဉ္စ[၂] အရိယေဟိ အကတ္တဗ္ဗတ္တာ အနရိယေဟိ စ ကတ္တဗ္ဗတ္တာ **"အနရိယ"**န္တိ ဝုစ္စတိ၊ န တံ အနရိယံ ကရိဿာမိ၊ ဟန္ဒ ဣမံ မယာ ဒီယမာနံ ပိဏ္ဍံ ပဋိဂ္ဂဟ ပဋိဂ္ဂဏှာဟီတိ။ ဧတ္ထ စ **ဟန္ဒာ**တိ ဝေါဿဂ္ဂတ္ထေ[၃] နိပါတော။

ဧဝံ ဝတွာ ဗောဓိသတ္တော ဒဠှသမာဒါနေန ဘတ္တပါတိံ ဂဟေတွာ အင်္ဂါရကာသုမတ္ထကေန ပက္ခန္တော၊ တာဝဒေဝ အသီတိဟတ္ထဂမ္ဘီရာယ အင်္ဂါရကာသုယာ တလတော ဥပရူပရိဇာတံ သတပတ္တပုပ္ဖိတံ ဧကံ မဟာပဒုမံ ဥဂ္ဂန္တွာ ဗောဓိသတ္တဿ ပါဒေ သမ္ပဋိစ္ဆိ။ တတော မဟာတုမ္ဗမတ္တာ ရေဏု

၁-အင်္ဂါရကာသုယာ တဋေ (သျာ)၊ အင်္ဂါရကာသုယာ အာဝါဋတီရေ (က)
၂-အသီလိယဉ္စ (သီ၊ ဣ)
၃-ဝဝဿဂ္ဂတ္ထေ (သီ၊ ဣ)

uggantvā mahāsattassa muddhani ṭhatvā sakalasarīraṁ suvaṇṇacuṇṇasamokiṇṇamiva akāsi. So padumakaṇṇikāya ṭhatvā nānaggarasabhojanaṁ Paccekabuddhassa patte patiṭṭhāpesi. So taṁ paṭiggahetvā anumodanaṁ katvā pattaṁ ākāse khipitvā passantasseva mahājanassa sayampi vehāsaṁ abbhuggantvā nānappakāraṁ valāhakapantiṁ[1] maddamāno viya Himavantameva gato, māropi parājito domanassaṁ patvā attano vasanaṭṭhānameva gato. Bodhisatto pana padumakaṇṇikāya ṭhitakova mahājanassa dānasīlasaṁvaṇṇanena dhammaṁ desetvā mahājanena parivuto attano nivesanameva pavisitvā yāvajīvaṁ dānādīni puññāni katvā yathākammaṁ gato.

Satthā "nayidaṁ gahapati acchariyaṁ, yaṁ tvaṁ evaṁ dassanasampanno etarahi devatāya na kampito, pubbe paṇḍitehi katameva acchariyan"ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi "tadā Paccekabuddho tattheva parinibbāyi, māraṁ parājetvā padumakaṇṇikāya ṭhatvā Paccekabuddhassa piṇḍapātadāyako Bārāṇasiseṭṭhi pana ahameva ahosin"ti.

Khadiraṅgārajātakavaṇṇanā dasamā.

Kulāvakavaggo catuttho.

Tassuddānaṁ

Kulāvakañca naccañca, sammodamaccha vaṭṭakaṁ.
Sakuṇaṁ tittiraṁ bakaṁ, Nandañca khadiraṅgāranti.

---

5. Atthakāmavagga

1. Losakajātakavaṇṇanā (41)

Yo atthakāmassāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Losakatissattheraṁ nāma ārabbha kathesi. Ko panesa Losakatissatthero nāmāti? Kosalaraṭṭhe eko attano kulanāsako

---

1. Valāhakapaṭalapantiṁ (Ka)

ဥဂ္ဂန္တွာ မဟာသတ္တဿ မုဒ္ဓနိ ဌတွာ သကလသရီရံ သုဝဏ္ဏစုဏ္ဏသမောကိဏ္ဏမိဝ အကာသိ။ သော ပဒုမကဏ္ဏိကာယ ဌတွာ နာနဂ္ဂရသဘောဇနံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ပတ္တေ ပတိဋ္ဌာပေသိ။ သော တံ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ အနုမောဒနံ ကတွာ ပတ္တံ အာကာသေ ခိပိတွာ ပဿန္တဿေဝ မဟာဇနဿ သယမ္ပိ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ နာနပ္ပကာရံ ဝလာဟကပန္တိံ[၁] မဒ္ဒမာနော ဝိယ ဟိမဝန္တမေဝ ဂတော၊ မာရောပိ ပရာဇိတော ဒေါမနဿံ ပတွာ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနမေဝ ဂတော။ ဗောဓိသတ္တော ပန ပဒုမကဏ္ဏိကာယ ဌိတကောဝ မဟာဇနဿ ဒါနသီလသံဝဏ္ဏနေန ဓမ္မံ ဒေသေတွာ မဟာဇနေန ပရိဝုတော အတ္တနော နိဝေသနမေဝ ပဝိသိတွာ ယာဝဇီဝံ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ "နယိဒံ ဂဟပတိ အစ္ဆရိယံ၊ ယံ တွံ ဧဝံ ဒဿနသမ္ပန္နော ဧတရဟိ ဒေဝတာယ န ကမ္ပိတော၊ ပုဗ္ဗေ ပဏ္ဍိတေဟိ ကတမေဝ အစ္ဆရိယ"န္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ တတ္ထေဝ ပရိနိဗ္ဗာယိ၊ မာရံ ပရာဇေတွာ ပဒုမကဏ္ဏိကာယ ဌတွာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ပိဏ္ဍပါတဒါယကော ဗာရာဏသိသေဋ္ဌိ ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

ခဒိရင်္ဂါရဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒသမာ။

ကုလာဝကဝဂ္ဂေါ စတုတ္ထော။

တဿုဒ္ဒါနံ

ကုလာဝကဉ္စ နစ္စဉ္စ၊ သမ္မောဒမစ္ဆ ဝဋ္ဋကံ။
သကုဏံ တိတ္တိရံ ဗကံ၊ နန္ဒဉ္စ ခဒိရင်္ဂါရန္တိ။

၅-အတ္ထကာမဝဂ္ဂ

၁-လောသကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၄၁)

ယော အတ္ထကာမဿာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော လောသကတိဿတ္ထေရံ နာမ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ကော ပနေသ လောသကတိဿတ္ထေရော နာမာတိ? ကောသလရဋ္ဌေ ဧကော အတ္တနော ကုလနာသကော

၁-ဝလာဟကပဋလပန္တိံ (က)

kevaṭṭaputtako alābhī[1] bhikkhu. So kira nibbattaṭṭhānetā cavitvā Kosalaraṭṭhe ekasmiṁ kulasahassavāse kevaṭṭagāme ekissā kevaṭṭiyā kucchismiṁ paṭisandhiṁ gaṇhi. Tassa paṭisandhiggahaṇadivase taṁ kulasahassaṁ jālahatthaṁ nadiyañca taḷākādīsu ca macche pariyesantaṁ ekaṁ khuddakamacchampi nālattha. Tato paṭṭhāya ca te kevaṭṭā parihāyantiyeva. Tasmiṁ hi kucchigateyeva nesaṁ gāmo satta vāre agginā daḍḍho, satta vāre raññā daṇḍito. Evaṁ anukkamena duggatā jātā. Te cintayiṁsu "pubbe amhākaṁ evarūpaṁ natthi, idāni pana parihāyāma, amhākaṁ antare ekāya kāḷakaṇṇiyā bhavitabbaṁ, dve bhāgā[2] homā"ti pañca pañca kulasatāni ekato ahesuṁ. Tato yattha tassa mātāpitaro, sova koṭṭhāso parihāyati, itaro vaḍḍhati. Te tampi koṭṭhāsaṁ dvidhā, tampi dvidhāti evaṁ yāva tameva kulaṁ ekaṁ ahosi, tāva vibhajitvā tesaṁ kāḷakaṇṇibhāvaṁ ñatvā pothetvā nikkaḍḍhiṁsu.

Athassa mātā kicchena jīvamānā paripakke gabbhe ekasmiṁ ṭhāne vijāyi. Pacchimabhavikasattaṁ na sakkā nāsetuṁ, antoghaṭe padīpo viya tassa hadaye arahattassa upanissayo jalati. Sā taṁ dārakaṁ paṭijaggitvā ādhāvitvā paridhāvitvā vicaraṇakāle ekamassa kapālakaṁ hatthe datvā "putta etaṁ gharaṁ pavisā"ti pesetvā palātā. So tato paṭṭhāya ekakova hutvā tattha tattha bhikkhaṁ pariyesitvā ekasmiṁ ṭhāne sayati, na nhāyati, na sarīraṁ paṭijaggati, paṁsupisācako viya kicchena jīvikaṁ kappeti. So anukkamena sattavassiko hutvā ekasmiṁ gehadvāre ukkhalidhovanassa chaḍḍitaṭṭhāne kāko viya ekekaṁ bhattasitthaṁ uccinitvā khādati.

Atha naṁ Dhammasenāpati Sāvatthiyaṁ piṇḍāya caramāno disvā "ayaṁ satto atikāruññappatto, kataragāmavāsiko nu kho"ti tasmiṁ mettacittaṁ vaḍḍhetvā "ehi re"ti āha. So āgantvā theraṁ vanditvā aṭṭhāsi. Atha naṁ thero "kataragāmavāsikosi, kahaṁ vā te mātāpitaro"ti pucchi. Ahaṁ bhante nippaccayo, mayhaṁ mātāpitaro maṁ nissāya "kilantamhā"ti maṁ chaḍḍetvā palātāti. Api pana pabbajissasīti. Bhante ahaṁ tāva pabbajeyyaṁ, mādisaṁ pana kapaṇaṁ ko pabbājessasīti.

1. Appalābhī (Ka) 2. Vaggā (Sī, I)

ကေဝဋ္ဋပုတ္တကော အလာဘီ[၁] ဘိက္ခု။ သော ကိရ နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေတာ စဝိတွာ ကောသလရဋ္ဌေ ဧကသ္မိံ ကုလသဟဿဝါသေ ကေဝဋ္ဋဂါမေ ဧကိဿာ ကေဝဋ္ဋိယာ ကုစ္ဆိသ္မိံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ တဿ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏဒိဝသေ တံ ကုလသဟဿံ ဇာလဟတ္ထံ နဒိယဉ္စ တဠာကာဒီသု စ မစ္ဆေ ပရိယေသန္တံ ဧကံ ခုဒ္ဒကမစ္ဆမ္ပိ နာလတ္ထ။ တတော ပဋ္ဌာယ စ တေ ကေဝဋ္ဋာ ပရိဟာယန္တိယေဝ။ တသ္မိံ ဟိ ကုစ္ဆိဂတေယေဝ နေသံ ဂါမော သတ္တ ဝါရေ အဂ္ဂိနာ ဒဍ္ဎော၊ သတ္တ ဝါရေ ရညာ ဒဏ္ဍိတော။ ဧဝံ အနုက္ကမေန ဒုဂ္ဂတာ ဇာတာ။ တေ စိန္တယိံသု "ပုဗ္ဗေ အမှာကံ ဧဝရူပံ နတ္ထိ၊ ဣဒါနိ ပန ပရိဟာယာမ၊ အမှာကံ အန္တရေ ဧကာယ ကာဠကဏ္ဏိယာ ဘဝိတဗ္ဗံ၊ ဒွေ ဘာဂါ[၂] ဟောမာ"တိ ပဉ္စ ပဉ္စ ကုလသတာနိ ဧကတော အဟေသုံ။ တတော ယတ္ထ တဿ မာတာပိတရော၊ သောဝ ကောဋ္ဌာသော ပရိဟာယတိ၊ ဣတရော ဝဍ္ဎတိ။ တေ တမ္ပိ ကောဋ္ဌာသံ ဒွိဓာ၊ တမ္ပိ ဒွိဓာတိ ဧဝံ ယာဝ တမေဝ ကုလံ ဧကံ အဟောသိ၊ တာဝ ဝိဘဇိတွာ တေသံ ကာဠကဏ္ဏိဘာဝံ ဉတွာ ပေါထေတွာ နိက္ကဍ္ဎိံသု။

အထဿ မာတာ ကိစ္ဆေန ဇီဝမာနာ ပရိပက္ကေ ဂဗ္ဘေ ဧကသ္မိံ ဌာနေ ဝိဇာယိ။ ပစ္ဆိမဘဝိကသတ္တံ န သက္ကာ နာသေတုံ၊ အန္တောဃဋေ ပဒီပေါ ဝိယ တဿ ဟဒယေ အရဟတ္တဿ ဥပနိဿယော ဇလတိ။ သာ တံ ဒါရကံ ပဋိဇဂ္ဂိတွာ အာဓာဝိတွာ ပရိဓာဝိတွာ ဝိစရဏကာလေ ဧကမဿ ကပါလကံ ဟတ္ထေ ဒတွာ "ပုတ္တ ဧတံ ဃရံ ပဝိသာ"တိ ပေသေတွာ ပလာတာ။ သော တတော ပဋ္ဌာယ ဧကကောဝ ဟုတွာ တတ္ထ တတ္ထ ဘိက္ခံ ပရိယေသိတွာ ဧကသ္မိံ ဌာနေ သယတိ၊ န နှာယတိ၊ န သရီရံ ပဋိဇဂ္ဂတိ၊ ပံသုပိသာစကော ဝိယ ကိစ္ဆေန ဇီဝိကံ ကပ္ပေတိ။ သော အနုက္ကမေန သတ္တဝဿိကော ဟုတွာ ဧကသ္မိံ ဂေဟဒွါရေ ဥက္ခလိဓောဝနဿ ဆဍ္ဍိတဋ္ဌာနေ ကာကော ဝိယ ဧကေကံ ဘတ္တသိတ္ထံ ဥစ္စိနိတွာ ခါဒတိ။

အထ နံ ဓမ္မသေနာပတိ သာဝတ္ထိယံ ပိဏ္ဍာယ စရမာနော ဒိသွာ "အယံ သတ္တော အတိကာရုညပ္ပတ္တော၊ ကတရဂါမဝါသိကော နု ခေါ"တိ တသ္မိံ မေတ္တစိတ္တံ ဝဍ္ဎေတွာ "ဧဟိ ရေ"တိ အာဟ။ သော အာဂန္တွာ ထေရံ ဝန္ဒိတွာ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ ထေရော "ကတရဂါမဝါသိကောသိ၊ ကဟံ ဝါ တေ မာတာပိတရော"တိ ပုစ္ဆိ။ အဟံ ဘန္တေ နိပ္ပစ္စယော၊ မယှံ မာတာပိတရော မံ နိဿာယ "ကိလန္တမှာ"တိ မံ ဆဍ္ဍေတွာ ပလာတာတိ။ အပိ ပန ပဗ္ဗဇိဿသီတိ။ ဘန္တေ အဟံ တာဝ ပဗ္ဗဇေယျံ၊ မာဒိသံ ပန ကပဏံ ကော ပဗ္ဗာဇေဿသီတိ။

၁-အပ္ပလာဘီ (က) ၂-ဝဂ္ဂါ (သီ ဣ)

Ahaṁ pabbājessāmīti. Sādhu bhante pabbājethāti. Thero tassa khādanīyabhojanīyaṁ datvā taṁ vihāraṁ netvā sahattheneva nhāpetvā pabbājetvā paripuṇṇavassaṁ upasampādesi. So mahallakakāle “Losakatissatthero”ti paññāyittha appapuñño appalābho. Tena kira asadisadānepi kucchipūro na laddhapubbo, jīvitaghaṭanamattameva labhati. Tassa hi patte ekasmiṁ yeva yāgu-uḷuṅke dinne patto samatittiko viya hutvā paññāyati. Atha manussā “imassa patto pūro”ti heṭṭhā yāguṁ denti. Tassa patte yāguṁ dānakāle manussānaṁ bhājane yāgu antaradhāyatītipi vadanti. Khajjakādīsupi eseva nayo.

So aparena samayena vipassanaṁ vaḍḍhetvā aggaphale arahatte patiṭṭhitopi appalābhova ahosi. Athassa anupubbena āyusaṅkhāresu parihīnesu parinibbānadivaso sampāpuṇi. Dhammasenāpati āvajjento tassa parinibbānabhāvaṁ ñatvā “ayaṁ losakatissatthero ajja parinibbāyissati, ajja mayā etassa yāvadatthaṁ āhāraṁ dātuṁ vaṭṭatī”ti taṁ ādāya Sāvatthiṁ piṇḍāya pāvisi. Thero taṁ nissāya tāva bahumanussāya Sāvatthiyā hatthaṁ pasāretvā vandanamattampi nālattha. Atha naṁ thero “gacchāvuso āsanasālāya nisīdā”ti uyyojetvā gato. Taṁ āgatameva manussā “ayyo āgato”ti āsane nisīdāpetvā bhojesi. Theropi “imaṁ Losakassa dethā”ti laddhāhāraṁ pesesi. Taṁ gahetvā gatā Losakatissattheraṁ asaritvā sayameva bhuñjiṁsu. Atha therassa uṭṭhāya vihāraṁ gamanakāle Losakatissatthero āgantvā theraṁ vandi, thero nivattitvā ṭhitakova “laddhaṁ te āvuso bhattan”ti pucchi. Labhissāma no bhanteti. Thero saṁvegapatto kālaṁ olokesi, kālo atikkanto. Thero “hotāvuso, idheva nisīdā”ti Losakattheraṁ āsanasālāyaṁ nisīdāpetvā Kosalarañño nivesanaṁ agamāsi. Rājā therassa pattaṁ gāhāpetvā “bhattassa akālo”ti pattapūraṁ catumadhuraṁ dāpesi. Thero taṁ ādāya gantvā “ehāvuso tissa imaṁ catumadhuraṁ bhuñjā”ti vatvā pattaṁ gahetvā aṭṭhāsi. So there gāravena lajjanto na paribhuñjati. Atha naṁ thero “ehāvuso tissa ahaṁ imaṁ pattaṁ gahetvāva ṭhassāmi, tvaṁ nisīditvā paribhuñja. Sace ahaṁ pattaṁ

အဟံ ပဗ္ဗာဇေဿာမီတိ။ သာဓု ဘန္တေ ပဗ္ဗာဇေထာတိ။ ထေရော တဿ ခါဒနီယဘောဇနီယံ ဒတွာ တံ ဝိဟာရံ နေတွာ သဟတ္ထေနေဝ နှာပေတွာ ပဗ္ဗာဇေတွာ ပရိပုဏ္ဏဝဿံ ဥပသမ္ပာဒေသိ။ သော မဟလ္လကကာလေ “လောသကတိဿတ္ထေရော”တိ ပညာယိတ္ထ အပ္ပပုညော အပ္ပလာဘော။ တေန ကိရ အသဒိသဒါနေပိ ကုစ္ဆိပူရော န လဒ္ဓပုဗ္ဗော၊ ဇီဝိတဃဋနမတ္တမေဝ လဘတိ။ တဿ ဟိ ပတ္တေ ဧကသ္မိံယေဝ ယာဂုဥဠုင်္ကေ ဒိန္နေ ပတ္တော သမတိတ္တိကော ဝိယ ဟုတွာ ပညာယတိ။ အထ မနုဿာ “ဣမဿ ပတ္တော ပူရော”တိ ဟေဋ္ဌာ ယာဂုံ ဒေန္တိ။ တဿ ပတ္တေ ယာဂုံ ဒါနကာလေ မနုဿာနံ ဘာဇနေ ယာဂု အန္တရဓာယတီတိပိ ဝဒန္တိ။ ခဇ္ဇကာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။

သော အပရေန သမယေန ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အဂ္ဂဖလေ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌိတောပိ အပ္ပလာဘောဝ အဟောသိ။ အထဿ အနုပုဗ္ဗေန အာယုသင်္ခါရေသု ပရိဟီနေသု ပရိနိဗ္ဗာနဒိဝသော သမ္ပာပုဏိ။ ဓမ္မသေနာပတိ အာဝဇ္ဇေန္တော တဿ ပရိနိဗ္ဗာနဘာဝံ ဉတွာ “အယံ လောသကတိဿတ္ထေရော အဇ္ဇ ပရိနိဗ္ဗာယိဿတိ၊ အဇ္ဇ မယာ ဧတဿ ယာဝဒတ္ထံ အာဟာရံ ဒါတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ တံ အာဒါယ သာဝတ္ထိံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။ ထေရော တံ နိဿာယ တာဝ ဗဟုမနုဿာယ သာဝတ္ထိယာ ဟတ္ထံ ပသာရေတွာ ဝန္ဒနမတ္တမ္ပိ နာလတ္ထ။ အထ နံ ထေရော “ဂစ္ဆာဝုသော အာသနသာလာယ နိသီဒါ”တိ ဥယျောဇေတွာ ဂတော။ တံ အာဂတမေဝ မနုဿာ “အယျော အာဂတော”တိ အာသနေ နိသီဒါပေတွာ ဘောဇေသိ။ ထေရောပိ “ဣမံ လောသကဿ ဒေထာ”တိ လဒ္ဓါဟာရံ ပေသေသိ။ တံ ဂဟေတွာ ဂတာ လောသကတိဿတ္ထေရံ အသရိတွာ သယမေဝ ဘုဉ္ဇိံသု။ အထ ထေရဿ ဥဋ္ဌာယ ဝိဟာရံ ဂမနကာလေ လောသကတိဿတ္ထေရော အာဂန္တွာ ထေရံ ဝန္ဒိ၊ ထေရော နိဝတ္တိတွာ ဌိတကောဝ “လဒ္ဓံ တေ အာဝုသော ဘတ္တ”န္တိ ပုစ္ဆိ။ လဘိဿာမ နော ဘန္တေတိ။ ထေရော သံဝေဂပတ္တော ကာလံ ဩလောကေသိ၊ ကာလော အတိက္ကန္တော။ ထေရော “ဟောတာဝုသော၊ ဣဓေဝ နိသီဒါ”တိ လောသကတ္ထေရံ အာသနသာလာယံ နိသီဒါပေတွာ ကောသလရညော နိဝေသနံ အဂမာသိ။ ရာဇာ ထေရဿ ပတ္တံ ဂါဟာပေတွာ “ဘတ္တဿ အကာလော”တိ ပတ္တပူရံ စတုမဓုရံ ဒါပေသိ။ ထေရော တံ အာဒါယ ဂန္တွာ “ဟောဝုသော တိဿ ဣမံ စတုမဓုရံ ဘုဉ္ဇာ”တိ ဝတွာ ပတ္တံ ဂဟေတွာ အဋ္ဌာသိ။ သော ထေရေ ဂါရဝေန လဇ္ဇန္တော န ပရိဘုဉ္ဇတိ။ အထ နံ ထေရော “ဟောဝုသော တိဿ အဟံ ဣမံ ပတ္တံ ဂဟေတွာဝ ဌဿာမိ၊ တွံ နိသီဒိတွာ ပရိဘုဉ္ဇ။ သစေ အဟံ ပတ္တံ

hatthato muñceyyaṁ, kiñci na bhaveyyā"ti āha. Athāyasmā Losakatissatthero aggasāvake[1] Dhammasenāpatimhi pattaṁ gahetvā ṭhite catumadhuraṁ paribhuñji. Taṁ therassa ariyiddhibalena parikkhayaṁ na agamāsi. Tadā Losakatissatthero yāvadatthaṁ udarapūraṁ katvā paribhuñji, taṁ divasaṁyeva ca anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbāyi. Sammāsambuddho santike ṭhatvā sarīranikkhepaṁ kāresi, dhātuyo gahetvā cetiyaṁ kariṁsu.

Tadā bhikkhū dhammasabhāyaṁ sannipatitvā "āvuso aho Losakatissatthero appapuñño appalābhī, evarūpena nāma appapuññena appalābhinā kathaṁ ariyadhammo laddho"ti kathentā nisīdiṁsu. Satthā dhammasabhaṁ gantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchi. Te "imāya nāma bhante"ti ārocayiṁsu. Satthā "bhikkhave eso bhikkhu attano alābhibhāvañca ariyadhammalābhibhāvañca attanāva akāsi. Ayaṁ hi pubbe paresaṁ lābhantarāyaṁ katvā appalābhī jāto, "aniccaṁ dukkhaṁ anattā"ti vipassanāya yuttabhāvassa balena[2] ariyadhammalābhī jāto"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte kira Kassapasammāsambuddhakāle aññataro bhikkhu ekaṁ kuṭumbikaṁ nissāya gāmakāvāse vasati pakatatto sīlavā vipassanāya yuttappayutto. Atheko khīṇāsavatthero samavattavāsaṁ vasamāno anupubbena tassa bhikkhuno upaṭṭhākakuṭumbikassa vasanagāmaṁ sampatto. Kuṭumbiko therassa iriyāpatheyeva pasīditvā pattaṁ ādāya gharaṁ pavesetvā sakkaccaṁ bhojetvā thokaṁ dhammakathaṁ sutvā theraṁ vanditvā "bhante amhākaṁ dhuravihārameva gacchatha, mayaṁ sāyanhasamaye āgantvā passissāmā"ti āha. Thero vihāraṁ gantvā nevāsikattheraṁ vanditvā āpucchitvā ekamantaṁ nisīdi. Sopi tena saddhiṁ paṭisanthāraṁ katvā "laddho te āvuso bhikkhāhāro"ti pucchi. Āma laddhoti. Kahaṁ laddhoti. Tumhākaṁ dhuragāme kuṭumbikaghareti. Evañca pana vatvā attano senāsanaṁ pucchitvā paṭijaggitvā pattacīvaraṁ paṭisāmetvā jhānasukhena phalasukhena ca vītināmento nisīdi.

1. Aggissare (Sī, I) 2. Phalena (Sī, Syā, I)

ဟတ္ထတော မုဉ္စေယျံ၊ ကိဉ္စိ န ဘဝေယျာ”တိ အာဟ။ အထာယသ္မာ လောသကတိဿတ္ထေရော အဂ္ဂသာဝကေ[၁] ဓမ္မသေနာပတိမှိ ပတ္တံ ဂဟေတွာ ဌိတေ စတုမဓုရံ ပရိဘုဉ္ဇိ။ တံ ထေရဿ အရိယိဒ္ဓိဗလေန ပရိက္ခယံ န အဂမာသိ။ တဒါ လောသကတိဿတ္ထေရော ယာဝဒတ္ထံ ဥဒရပူရံ ကတွာ ပရိဘုဉ္ဇိ၊ တံ ဒိဝသံယေဝ စ အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗာယိ။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ သန္တိကေ ဌတွာ သရီရနိက္ခေပံ ကာရေသိ၊ ဓာတုယော ဂဟေတွာ စေတိယံ ကရိံသု။

တဒါ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ သန္နိပတိတွာ “အာဝုသော အဟော လောသကတိဿတ္ထေရော အပ္ပပုညော အပ္ပလာဘီ၊ ဧဝရူပေန နာမ အပ္ပပုညေန အပ္ပလာဘိနာ ကထံ အရိယဓမ္မော လဒ္ဓေါ”တိ ကထေန္တာ နိသီဒိံသု။ သတ္ထာ ဓမ္မသဘံ ဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိ။ တေ “ဣမာယ နာမ ဘန္တေ”တိ အာရောစယိံသု။ သတ္ထာ “ဘိက္ခဝေ ဧသော ဘိက္ခု အတ္တနော အလာဘိဘာဝဉ္စ အရိယဓမ္မလာဘိဘာဝဉ္စ အတ္တနာဝ အကာသိ။ အယံ ဟိ ပုဗ္ဗေ ပရေသံ လာဘန္တရာယံ ကတွာ အပ္ပလာဘီ ဇာတော၊ “အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာ”တိ ဝိပဿနာယ ယုတ္တဘာဝဿ ဗလေန[၂] အရိယဓမ္မလာဘီ ဇာတော”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ကိရ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓကာလေ အညတရော ဘိက္ခု ဧကံ ကုဋုမ္ဗိကံ နိဿာယ ဂါမကာဝါသေ ဝသတိ ပကတတ္တော သီလဝါ ဝိပဿနာယ ယုတ္တပ္ပယုတ္တော။ အထေကော ခီဏာသဝတ္ထေရော သမဝတ္တဝါသံ ဝသမာနော အနုပုဗ္ဗေန တဿ ဘိက္ခုနော ဥပဋ္ဌာကကုဋုမ္ဗိကဿ ဝသနဂါမံ သမ္ပတ္တော။ ကုဋုမ္ဗိကော ထေရဿ ဣရိယာပထေယေဝ ပသီဒိတွာ ပတ္တံ အာဒါယ ဃရံ ပဝေသေတွာ သက္ကစ္စံ ဘောဇေတွာ ထောကံ ဓမ္မကထံ သုတွာ ထေရံ ဝန္ဒိတွာ “ဘန္တေ အမှာကံ ဓုရဝိဟာရမေဝ ဂစ္ဆထ၊ မယံ သာယနှသမယေ အာဂန္တွာ ပဿိဿာမာ”တိ အာဟ။ ထေရော ဝိဟာရံ ဂန္တွာ နေဝါသိကတ္ထေရံ ဝန္ဒိတွာ အာပုစ္ဆိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ သောပိ တေန သဒ္ဓိံ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ “လဒ္ဓေါ တေ အာဝုသော ဘိက္ခာဟာရော”တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ လဒ္ဓေါတိ။ ကဟံ လဒ္ဓေါတိ။ တုမှာကံ ဓုရဂါမေ ကုဋုမ္ဗိကဃရေတိ။ ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ အတ္တနော သေနာသနံ ပုစ္ဆိတွာ ပဋိဇဂ္ဂိတွာ ပတ္တစီဝရံ ပဋိသာမေတွာ ဈာနသုခေန ဖလသုခေန စ ဝီတိနာမေန္တော နိသီဒိ။

၁-အဂ္ဂိဿရေ (သီ၊ ဣ) ၂-ဖလေန (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

Sopi kuṭumbiko sāyanhe gandhamālañceva padīpeyyañca[1] gāhāpetvā vihāraṁ gantvā nevāsikattheraṁ vanditvā “bhante eko āgantukatthero atthi, āgato nu kho”ti pucchi. Āma āgatoti. Idāni kahanti. Asukasenāsane nāmāti. So tassa santikaṁ gantvā vanditvā ekamantaṁ nisinno dhammakathaṁ sutvā sītalavelāya cetiyañca bodhiñca pūjetvā dīpe jāletvā ubhopi jane nimantetvā gato. Nevāsikattheropi kho “ayaṁ kuṭumbiko paribhinno, sacāyaṁ bhikkhu imasmiṁ vihāre vasissati, na maṁ esa kismiñci gaṇayissatī”ti there anattamanataṁ āpajjitvā “imasmiṁ vihāre etassa avasanākāro mayā kātuṁ vaṭṭatī”ti tena upaṭṭhānavelāya āgatena saddhiṁ kiñci na kathesi. Khīṇāsavatthero tassa ajjhāsayaṁ jānitvā “ayaṁ thero mama kule vā gaṇe vā apalibuddhabhāvaṁ na jānātī”ti attano vasanaṭṭhānaṁ gantvā jhānasukhena phalasukhena vītināmesi.

Nevāsikopi punadivase nakhapiṭṭhena gaṇḍiṁ[2] paharitvā nakhena dvāraṁ ākoṭetvā kuṭumbikassa gehaṁ agamāsi. So tassa pattaṁ gahetvā paññattāsane nisīdāpetvā “āgantukatthero kahaṁ bhante”ti pucchi. “Nāhaṁ tava kulūpakassa pavattiṁ jānāmi, gaṇḍiṁ paharantopi dvāraṁ ākoṭentopi pabodhetuṁ nāsakkhiṁ, hiyyo tava gehe paṇītabhojanaṁ bhuñjitvā jīrāpetuṁ asakkonto idāni niddaṁ okkantoyeva bhavissati, tvaṁ pasīdamāno evarūpesuyeva ṭhānesu pasīdasī”ti āha. Khīṇāsavattheropi attano bhikkhācāravelaṁ sallakkhetvā sarīraṁ paṭijaggitvā pattacīvaramādāya ākāse uppatitvā aññattha agamāsi. So kuṭumbiko nevāsikattheraṁ sappimadhusakkharābhisaṅkhataṁ pāyāsaṁ pāyetvā pattaṁ gandhacuṇṇehi ubbaṭṭetvā puna pūretvā “bhante so thero maggakilanto bhavissati, idamassa harathā”ti adāsi. Itaro apaṭikkhipitvāva gahetvā gacchanto “sace so bhikkhu imaṁ pāyāsaṁ pivissati, gīvāyaṁ gahetvā nikkaḍḍhiyamānopi na gamissati. Sace panāhaṁ imaṁ pāyāsaṁ manussānaṁ[3] dassāmi, pākaṭaṁ me kammaṁ bhavissati. Sace udake opilāpessāmi, udakapiṭṭhe sappi

1. Dīpatelañca (Sī, Syā, I) 2. Ghaṇḍiṁ (Ka) 3. Manussassa (Sī, Syā, I)

သောပိ ကုဋုမ္ဗိကော သာယနှေ ဂန္ဓမာလဉ္စေဝ ပဒီပေယျဉ္စ[1] ဂါဟာပေတွာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ နေဝါသိကတ္ထေရံ ဝန္ဒိတွာ “ဘန္တေ ဧကော အာဂန္တုကတ္ထေရော အတ္ထိ၊ အာဂတော နု ခေါ”တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ အာဂတောတိ။ ဣဒါနိ ကဟန္တိ။ အသုကသေနာသနေ နာမာတိ။ သော တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသိန္နော ဓမ္မကထံ သုတွာ သီတလဝေလာယ စေတိယဉ္စ ဗောဓိဉ္စ ပူဇေတွာ ဒီပေ ဇာလေတွာ ဥဘောပိ ဇနေ နိမန္တေတွာ ဂတော။ နေဝါသိကတ္ထေရောပိ ခေါ “အယံ ကုဋုမ္ဗိကော ပရိဘိန္နော၊ သစာယံ ဘိက္ခု ဣမသ္မိံ ဝိဟာရေ ဝသိဿတိ၊ န မံ ဧသ ကိသ္မိဉ္စိ ဂဏယိဿတီ”တိ ထေရေ အနတ္တမနတံ အာပဇ္ဇိတွာ “ဣမသ္မိံ ဝိဟာရေ ဧတဿ အဝသနာကာရော မယာ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ တေန ဥပဋ္ဌာနဝေလာယ အာဂတေန သဒ္ဓိံ ကိဉ္စိ န ကထေသိ။ ခီဏာသဝတ္ထေရော တဿ အဇ္ဈာသယံ ဇာနိတွာ “အယံ ထေရော မမ ကုလေ ဝါ ဂဏေ ဝါ အပလိဗုဒ္ဓဘာဝံ န ဇာနာတီ”တိ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ဈာနသုခေန ဖလသုခေန ဝီတိနာမေသိ။

နေဝါသိကောပိ ပုနဒိဝသေ နခပိဋ္ဌေန ဃဏ္ဍိံ[2] ပဟရိတွာ နခေန ဒွါရံ အာကောဋေတွာ ကုဋုမ္ဗိကဿ ဂေဟံ အဂမာသိ။ သော တဿ ပတ္တံ ဂဟေတွာ ပညတ္တာသနေ နိသီဒါပေတွာ “အာဂန္တုကတ္ထေရော ကဟံ ဘန္တေ”တိ ပုစ္ဆိ။ “နာဟံ တဝ ကုလူပကဿ ပဝတ္တိံ ဇာနာမိ၊ ဃဏ္ဍိံ ပဟရန္တောပိ ဒွါရံ အာကောဋေန္တောပိ ပဗောဓေတုံ နာသက္ခိံ၊ ဟိယျော တဝ ဂေဟေ ပဏီတဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိတွာ ဇီရာပေတုံ အသက္ကောန္တော ဣဒါနိ နိဒ္ဒံ ဩက္ကန္တောယေဝ ဘဝိဿတိ၊ တွံ ပသီဒမာနော ဧဝရူပေသုယေဝ ဌာနေသု ပသီဒသီ”တိ အာဟ။ ခီဏာသဝတ္ထေရောပိ အတ္တနော ဘိက္ခာစာရဝေလံ သလ္လက္ခေတွာ သရီရံ ပဋိဇဂ္ဂိတွာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ အာကာသေ ဥပ္ပတိတွာ အညတ္ထ အဂမာသိ။ သော ကုဋုမ္ဗိကော နေဝါသိကတ္ထေရံ သပ္ပိမဓုသက္ခရာဘိသင်္ခတံ ပါယာသံ ပါယေတွာ ပတ္တံ ဂန္ဓစုဏ္ဏေဟိ ဥဗ္ဗဋ္ဋေတွာ ပုန ပူရေတွာ “ဘန္တေ သော ထေရော မဂ္ဂကိလန္တော ဘဝိဿတိ၊ ဣဒမဿ ဟရထာ”တိ အဒါသိ။ ဣတရော အပဋိက္ခိပိတွာဝ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တော “သစေ သော ဘိက္ခု ဣမံ ပါယာသံ ပိဝိဿတိ၊ ဂီဝါယံ ဂဟေတွာ နိက္ကဍ္ဎိယမာနောပိ န ဂမိဿတိ။ သစေ ပနာဟံ ဣမံ ပါယာသံ မနုဿာနံ[3] ဒဿာမိ၊ ပါကဋံ မေ ကမ္မံ ဘဝိဿတိ။ သစေ ဥဒကေ ဩပိလာပေဿာမိ၊ ဥဒကပိဋ္ဌေ သပ္ပိ

၁-ဒီပတေလဉ္စ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၂-ဃဏ္ဍိံ (က) ၃-မနုဿဿ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

paññāyissati. Sace bhūmiyaṁ chaḍḍessāmi[1], kākasannipātena paññāyissati. Kattha nu kho imaṁ chaḍḍeyyan”ti upadhārento ekaṁ jhāmakkhettaṁ disvā aṅgāre viyūhitvā tattha pakkhipitvā upari aṅgārehi paṭicchādetvā vihāraṁ gato taṁ bhikkhuṁ adisvā cintesi “addhā so bhikkhu khīṇāsavo mama ajjhāsayaṁ viditvā aññattha gato bhavissati, aho mayā udarahetu ayuttaṁ katan”ti tāvadevassa mahantaṁ domanassaṁ udapādi. Tato paṭṭhāyeva ca manussapeto hutvā na cirasseva kālaṁ katvā niraye nibbatti.

So bahūni vassasatasahassāni niraye paccitvā pakkāvasesena paṭipāṭiyā pañcajātisatesu yakkho hutvā ekadivasampi udarapūraṁ āhāraṁ na labhi. Ekadivasaṁ pana gabbhamalaṁ udarapūraṁ labhi. Puna pañcajātisatesu sunakho ahosi. Tadāpi ekadivasaṁ bhattavamanaṁ udarapūraṁ labhi, sesakāle pana tena udarapūro āhāro nāma na laddhapubbo. Sunakhayonito pana cavitvā kāsiraṭṭhe ekasmiṁ gāme duggatakule nibbatti. Tassa nibbattito paṭṭhāya taṁ kulaṁ paramaduggatameva jātaṁ, jātito[2] uddhaṁ udakakañjikāmattampi na labhi. Tassa pana “Mittavindako”ti nāmaṁ ahosi. Mātāpitaro chātakadukkhaṁ adhivāsetuṁ asakkontā “gaccha kāḷakaṇṇī”ti taṁ pothetvā nīhariṁsu. So apaṭisaraṇo vicaranto Bārāṇasiṁ agamāsi. Tadā bodhisatto Bārāṇasiyaṁ disāpāmokkho ācariyo hutvā pañca māṇavakasatāni sippaṁ vāceti. Tadā Bārāṇasivāsino duggatānaṁ paribbayaṁ datvā sippaṁ sikkhāpenti. Ayampi Mittavindako bodhisattassa santike sippaṁ[3] sikkhati. So pharuso anovādakkhamo taṁ taṁ paharanto vicarati, bodhisattena ovadiyamānopi ovādaṁ na gaṇhāti. Taṁ nissāya āyopissa mando jāto.

Atha so māṇavakehi saddhiṁ bhaṇḍitvā ovādaṁ aggaṇhanto tato palāyitvā āhiṇḍanto ekaṁ paccantagāmaṁ patvā bhatiṁ katvā jīvati. So tattha ekāya duggatitthiyā saddhiṁ saṁvāsaṁ kappesi. Sā taṁ nissāya dve dārake vijāyi. Gāmavāsino “amhākaṁ susāsanaṁ dussāsanaṁ āroceyyāsī”ti Mittavindakassa bhatiṁ datvā taṁ gāmadvāre

1. Siñcissāmi (Ka) 2. Nābhito (Sī, Syā, I) 3. Puññasippaṁ (Sī, I)

ပညာယိဿတိ။ သစေ ဘူမိယံ ဆဍ္ဍေဿာမိ[၁]၊ ကာကသန္နိပါတေန ပညာယိဿတိ။ ကတ္ထ နု ခေါ ဣမံ ဆဍ္ဍေယျ”န္တိ ဥပဓာရေန္တော ဧကံ ဈာမက္ခေတ္တံ ဒိသွာ အင်္ဂါရေ ဝိယူဟိတွာ တတ္ထ ပက္ခိပိတွာ ဥပရိ အင်္ဂါရေဟိ ပဋိစ္ဆာဒေတွာ ဝိဟာရံ ဂတော တံ ဘိက္ခုံ အဒိသွာ စိန္တေသိ “အဒ္ဓါ သော ဘိက္ခု ခီဏာသဝေါ မမ အဇ္ဈာသယံ ဝိဒိတွာ အညတ္ထ ဂတော ဘဝိဿတိ၊ အဟော မယာ ဥဒရဟေတု အယုတ္တံ ကတ”န္တိ တာဝဒေဝဿ မဟန္တံ ဒေါမနဿံ ဥဒပါဒိ။ တတော ပဋ္ဌာယေဝ စ မနုဿပေတော ဟုတွာ န စိရဿေဝ ကာလံ ကတွာ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တိ။

သော ဗဟူနိ ဝဿသတသဟဿာနိ နိရယေ ပစ္စိတွာ ပက္ကာဝသေသေန ပဋိပါဋိယာ ပဉ္စဇာတိသတေသု ယက္ခော ဟုတွာ ဧကဒိဝသမ္ပိ ဥဒရပူရံ အာဟာရံ န လဘိ။ ဧကဒိဝသံ ပန ဂဗ္ဘမလံ ဥဒရပူရံ လဘိ။ ပုန ပဉ္စဇာတိသတေသု သုနခေါ အဟောသိ။ တဒါပိ ဧကဒိဝသံ ဘတ္တဝမနံ ဥဒရပူရံ လဘိ၊ သေသကာလေ ပန တေန ဥဒရပူရော အာဟာရော နာမ န လဒ္ဓပုဗ္ဗော။ သုနခယောနိတော ပန စဝိတွာ ကာသိရဋ္ဌေ ဧကသ္မိံ ဂါမေ ဒုဂ္ဂတကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဿ နိဗ္ဗတ္တိတော ပဋ္ဌာယ တံ ကုလံ ပရမဒုဂ္ဂတမေဝ ဇာတံ၊ ဇာတိတော[၂] ဥဒ္ဓံ ဥဒကကဉ္ဇိကာမတ္တမ္ပိ န လဘိ။ တဿ ပန “မိတ္တဝိန္ဒကော”တိ နာမံ အဟောသိ။ မာတာပိတရော ဆာတကဒုက္ခံ အဓိဝါသေတုံ အသက္ကောန္တာ “ဂစ္ဆ ကာဠကဏ္ဏီ”တိ တံ ပေါထေတွာ နီဟရိံသု။ သော အပ္ပဋိသရဏော ဝိစရန္တော ဗာရာဏသိံ အဂမာသိ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော ဗာရာဏသိယံ ဒိသာပါမောက္ခော အာစရိယော ဟုတွာ ပဉ္စ မာဏဝကသတာနိ သိပ္ပံ ဝါစေတိ။ တဒါ ဗာရာဏသိဝါသိနော ဒုဂ္ဂတာနံ ပရိဗ္ဗယံ ဒတွာ သိပ္ပံ သိက္ခာပေန္တိ။ အယမ္ပိ မိတ္တဝိန္ဒကော ဗောဓိသတ္တဿ သန္တိကေ သိပ္ပံ[၃] သိက္ခတိ။ သော ဖရုသော အနောဝါဒက္ခမော တံ တံ ပဟရန္တော ဝိစရတိ၊ ဗောဓိသတ္တေန ဩဝဒိယမာနောပိ ဩဝါဒံ န ဂဏှာတိ။ တံ နိဿာယ အာယောပိဿ မန္ဒော ဇာတော။ /

အထ သော မာဏဝကေဟိ သဒ္ဓိံ ဘဏ္ဍိတွာ ဩဝါဒံ အဂ္ဂဏှန္တော တတော ပလာယိတွာ အာဟိဏ္ဍန္တော ဧကံ ပစ္စန္တဂါမံ ပတွာ ဘတိံ ကတွာ ဇီဝတိ။ သော တတ္ထ ဧကာယ ဒုဂ္ဂတိတ္ထိယာ သဒ္ဓိံ သံဝါသံ ကပ္ပေသိ။ သာ တံ နိဿာယ ဒွေ ဒါရကေ ဝိဇာယိ။ ဂါမဝါသိနော “အမှာကံ သုသာသနံ ဒုဿာသနံ အာရောစေယျာသီ”တိ မိတ္တဝိန္ဒကဿ ဘတိံ ဒတွာ တံ ဂါမဒွါရေ

၁-သိဉ္စိဿာမိ (က) ၂-နာဘိတော (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၃-ပုညသိပ္ပံ (သီ၊ ဣ)

kuṭikāya vasāpesuṁ. Taṁ pana Mittavindakaṁ nissāya te paccantagāmavāsino sattakkhattuṁ rājadaṇḍaṁ agamaṁsu[1], sattakkhattuṁ nesaṁ gehāni jhāyiṁsu, sattakkhattuṁ taḷākaṁ bhijji. Te cintayiṁsu "amhākaṁ pubbe imassa Mittavindakassa anāgamanakāle evarūpaṁ natthi, idāni panassa āgatakālato paṭṭhāya parihāyāmā"ti taṁ pothetvā nīhariṁsu.

So attano dārake gahetvā aññattha gacchanto ekaṁ amanussapariggahaṁ aṭaviṁ pāvisi. Tatthassa amanussā dārake ca bhariyañca māretvā maṁsaṁ khādiṁsu. So tato palāyitvā tato tato āhiṇḍanto ekaṁ gambhīraṁ nāma paṭṭanagāmaṁ nāvāvissajjanadivaseyeva patvā kammakārako hutvā nāvaṁ abhiruhi. Nāvā samuddapiṭṭhe sattāhaṁ gantvā sattame divase samuddamajjhe ākoṭetvā ṭhapitā viya aṭṭhāsi. Te kāḷakaṇṇisalākaṁ cāresuṁ, sattakkhattuṁ Mittavindakasseva pāpuṇi. Manussā tassekaṁ veḷukalāpaṁ datvā hatthe gahetvā samuddapiṭṭhe[2] khipiṁsu, tasmiṁ khittamatte nāvā agamāsi. Mittavindako veḷukalāpe nipajjitvā samuddapiṭṭhe gacchanto Kassapasammāsambuddhakāle rakkhitasīlassa phalena samuddapiṭṭhe ekasmiṁ phalikavimāne catasso devadhītaro paṭilabhitvā tāsaṁ santike sukhaṁ anubhavamāno sattāhaṁ vasi. Tā pana vimānapetiyo sattāhaṁ sukhaṁ anubhavanti, sattāhaṁ dukkhaṁ. Sattāhaṁ dukkhaṁ anubhavituṁ gacchamānā "yāva mayaṁ āgacchāma, tāva idheva hohī"ti vatvā agamaṁsu.

Mittavindako tāsaṁ gatakāle veḷukalāpe nipajjitvā purato gacchanto rajatavimāne aṭṭha devadhītaro labhi. Tatopi paraṁ gacchanto maṇivimāne soḷasa, kanakavimāne dvattiṁsa devadhītaro labhi. Tāsampi vacanaṁ akatvā parato[3] gacchanto antaradīpake ekaṁ yakkhanagaraṁ addasa. Tatthekā yakkhinī ajarūpena vicarati. Mittavindako tassā yakkhinibhāvaṁ ajānanto "ajamaṁsaṁ khādissāmī"ti taṁ pāde aggahesi, sā yakkhānubhāvena taṁ ukkhipitvā khipi. So tāya khitto samuddamatthakena gantvā Bārāṇasiyaṁ parikhāpiṭṭhe ekasmiṁ kaṇṭakagumbamatthake patitvā pavaṭṭamāno bhūmiyaṁ patiṭṭhāsi. Tasmiñca samaye tasmiṁ parikhāpiṭṭhe rañño ajikā caramānā corā haranti. Ajikagopakā "core

1. Adaṁsu (Sī, I, Ka), akaṁsu (Ṭī) 2. Samudde (Sī, Syā) 3. Purato (Syā, Ka)

ကုဋိကာယ ဝသာပေသုံ။ တံ ပန မိတ္တဝိန္ဒကံ နိဿာယ တေ ပစ္စန္တဂါမဝါသိနော သတ္တက္ခတ္တုံ ရာဇဒဏ္ဍံ အဂမံသု[1]၊ သတ္တက္ခတ္တုံ နေသံ ဂေဟာနိ ဈာယိံသု၊ သတ္တက္ခတ္တုံ တဠာကံ ဘိဇ္ဇိ။ တေ စိန္တယိံသု "အမှာကံ ပုဗ္ဗေ ဣမဿ မိတ္တဝိန္ဒကဿ အနာဂမနကာလေ ဧဝရူပံ နတ္ထိ၊ ဣဒါနိ ပနဿ အာဂတကာလတော ပဋ္ဌာယ ပရိဟာယာမာ"တိ တံ ပေါထေတွာ နီဟရိံသု။

သော အတ္တနော ဒါရကေ ဂဟေတွာ အညတ္ထ ဂစ္ဆန္တော ဧကံ အမနုဿပရိဂ္ဂဟံ အဋဝိံ ပါဝိသိ။ တတ္ထဿ အမနုဿာ ဒါရကေ စ ဘရိယဉ္စ မာရေတွာ မံသံ ခါဒိံသု။ သော တတော ပလာယိတွာ တတော တတော အာဟိဏ္ဍန္တော ဧကံ ဂမ္ဘီရံ နာမ ပဋ္ဋနဂါမံ နာဝါဝိဿဇ္ဇနဒိဝသေယေဝ ပတွာ ကမ္မကာရကော ဟုတွာ နာဝံ အဘိရုဟိ။ နာဝါ သမုဒ္ဒပိဋ္ဌေ သတ္တာဟံ ဂန္တွာ သတ္တမေ ဒိဝသေ သမုဒ္ဒမဇ္ဈေ အာကောဋေတွာ ဌပိတာ ဝိယ အဋ္ဌာသိ။ တေ ကာဠကဏ္ဏိသလာကံ စာရေသုံ၊ သတ္တက္ခတ္တုံ မိတ္တဝိန္ဒကဿေဝ ပါပုဏိ။ မနုဿာ တဿေကံ ဝေဠုကလာပံ ဒတွာ ဟတ္ထေ ဂဟေတွာ သမုဒ္ဒပိဋ္ဌေ[2] ခိပိံသု၊ တသ္မိံ ခိတ္တမတ္တေ နာဝါ အဂမာသိ။ မိတ္တဝိန္ဒကော ဝေဠုကလာပေ နိပဇ္ဇိတွာ သမုဒ္ဒပိဋ္ဌေ ဂစ္ဆန္တော ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓကာလေ ရက္ခိတသီလဿ ဖလေန သမုဒ္ဒပိဋ္ဌေ ဧကသ္မိံ ဖလိကဝိမာနေ စတဿော ဒေဝဓီတရော ပဋိလဘိတွာ တာသံ သန္တိကေ သုခံ အနုဘဝမာနော သတ္တာဟံ ဝသိ။ တာ ပန ဝိမာနပေတိယော သတ္တာဟံ သုခံ အနုဘဝန္တိ၊ သတ္တာဟံ ဒုက္ခံ။ သတ္တာဟံ ဒုက္ခံ အနုဘဝိတုံ ဂစ္ဆမာနာ "ယာဝ မယံ အာဂစ္ဆာမ၊ တာဝ ဣဓေဝ ဟောဟီ"တိ ဝတွာ အဂမံသု။

မိတ္တဝိန္ဒကော တာသံ ဂတကာလေ ဝေဠုကလာပေ နိပဇ္ဇိတွာ ပုရတော ဂစ္ဆန္တော ရဇတဝိမာနေ အဋ္ဌ ဒေဝဓီတရော လဘိ။ တတောပိ ပရံ ဂစ္ဆန္တော မဏိဝိမာနေ သောဠသ, ကနကဝိမာနေ ဒွတ္တိံသ ဒေဝဓီတရော လဘိ။ တာသမ္ပိ ဝစနံ အကတွာ ပရတော[3] ဂစ္ဆန္တော အန္တရဒီပကေ ဧကံ ယက္ခနဂရံ အဒ္ဒသ။ တတ္ထေကာ ယက္ခိနီ အဇရူပေန ဝိစရတိ။ မိတ္တဝိန္ဒကော တဿာ ယက္ခိနိဘာဝံ အဇာနန္တော "အဇမံသံ ခါဒိဿာမီ"တိ တံ ပါဒေ အဂ္ဂဟေသိ၊ သာ ယက္ခာနုဘာဝေန တံ ဥက္ခိပိတွာ ခိပိ။ သော တာယ ခိတ္တော သမုဒ္ဒမတ္ထကေန ဂန္တွာ ဗာရာဏသိယံ ပရိခါပိဋ္ဌေ ဧကသ္မိံ ကဏ္ဋကဂုမ္ဗမတ္ထကေ ပတိတွာ ပဝဋ္ဋမာနော ဘူမိယံ ပတိဋ္ဌာသိ။ တသ္မိဉ္စ သမယေ တသ္မိံ ပရိခါပိဋ္ဌေ ရညော အဇိကာ စရမာနာ စောရာ ဟရန္တိ။ အဇိကဂေါပကာ "စောရေ

၁-အဒံသု (သီ၊ ဣ၊ က)၊ အကံသု (ဋီ) ၂-သမုဒ္ဒေ (သီ၊ သျာ) ၃-ပုရတော (သျာ၊ က)

gaṇhissāmā”ti ekamantaṁ nilīnā aṭṭhaṁsu. Mittavindako pavaṭṭitvā bhūmiyaṁ ṭhito tā ajikā disvā cintesi “ahaṁ samudde ekasmiṁ dīpake ajikaṁ pāde gahetvā tāya khitto idha patito. Sace idāni ekaṁ ajikaṁ pāde gahessāmi, sā maṁ parato samuddapiṭṭhe vimānadevatānaṁ santike khipissatī”ti. So evaṁ ayoniso manasikaritvā ajikaṁ pāde gaṇhi, sā gahitamattā viravi. Ajikagopakā ito cito ca āgantvā taṁ gahetvā “ettakaṁ kālaṁ rājakule ajikakhādako esa coro”ti taṁ koṭṭetvā bandhitvā rañño santikaṁ nenti.

Tasmiṁ khaṇe bodhisatto pañcasatamāṇavakaparivuto nagarā nikkhamma nhāyituṁ gacchanto Mittavindakaṁ disvā sañjānitvā te manusse āha “tātā ayaṁ amhākaṁ antevāsiko, kasmā naṁ gaṇhathā”ti. Ajikacorako ayya ekaṁ ajikaṁ pāde gaṇhi, tasmā gahitoti. Tena hetaṁ amhākaṁ dāsaṁ katvā detha, amhe nissāya jīvissatīti. Te “sādhu ayyā”ti taṁ vissajjetvā agamaṁsu. Atha naṁ bodhisatto “Mittavindaka tvaṁ ettakaṁ kālaṁ kahaṁ vasī”ti pucchi, so sabbaṁ attanā katakammaṁ ārocesi. Bodhisatto “atthakāmānaṁ vacanaṁ akaronto evaṁ dukkhaṁ pāpuṇātī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

41. “Yo atthakāmassa hitānukampino,
Ovajjamāno na karoti sāsanaṁ.
Ajiyā pādamolamba[1],
Mittako viya socatī”ti.

Tattha **atthakāmassā**ti vuḍḍhiṁ icchantassa. **Hitānukampino**ti hitena anukampamānassa. **Ovajjamāno**ti mudukena hitacittena ovadiyamāno. **Na karoti sāsananti** anusiṭṭhaṁ na karoti, dubbaco anovādako hoti. **Mittako viya socatī**ti yathāyaṁ Mittavindako ajikāya pādaṁ gahetvā socati kilamati, evaṁ niccakālaṁ socatīti imāya gāthāya bodhisatto dhammaṁ desesi.

Evaṁ tena therena ettake addhāne tīsuyeva attabhāvesu kucchipūro laddhapubbo. Yakkhena hutvā ekadivasaṁ gabbhamalaṁ laddhaṁ, sunakhena hutvā

1. Pādamolubbha (Sī, Syā, I, Ka)

ဂဏှိဿာမာ”တိ ဧကမန္တံ နိလီနာ အဋ္ဌံသု။ မိတ္တဝိန္ဒကော ပဝဋ္ဋိတွာ ဘူမိယံ ဌိတော တာ အဇိကာ ဒိသွာ စိန္တေသိ “အဟံ သမုဒ္ဒေ ဧကသ္မိံ ဒီပကေ အဇိကံ ပါဒေ ဂဟေတွာ တာယ ခိတ္တော ဣဓ ပတိတော။ သစေ ဣဒါနိ ဧကံ အဇိကံ ပါဒေ ဂဟေဿာမိ၊ သာ မံ ပရတော သမုဒ္ဒပိဋ္ဌေ ဝိမာနဒေဝတာနံ သန္တိကေ ခိပိဿတီ”တိ။ သော ဧဝံ အယောနိသော မနသိကရိတွာ အဇိကံ ပါဒေ ဂဏှိ၊ သာ ဂဟိတမတ္တာ ဝိရဝိ။ အဇိကဂေါပကာ ဣတော စိတော စ အာဂန္တွာ တံ ဂဟေတွာ “ဧတ္တကံ ကာလံ ရာဇကုလေ အဇိကခါဒကော ဧသ စောရော”တိ တံ ကောဋ္ဋေတွာ ဗန္ဓိတွာ ရညော သန္တိကံ နေန္တိ။

တသ္မိံ ခဏေ ဗောဓိသတ္တော ပဉ္စသတမာဏဝကပရိဝုတော နဂရာ နိက္ခမ္မ နှာယိတုံ ဂစ္ဆန္တော မိတ္တဝိန္ဒကံ ဒိသွာ သဉ္ဇာနိတွာ တေ မနုဿေ အာဟ “တာတာ အယံ အမှာကံ အန္တေဝါသိကော၊ ကသ္မာ နံ ဂဏှထာ”တိ။ အဇိက-စောရကော အယျ ဧကံ အဇိကံ ပါဒေ ဂဏှိ၊ တသ္မာ ဂဟိတောတိ။ တေန ဟေတံ အမှာကံ ဒါသံ ကတွာ ဒေထ၊ အမှေ နိဿာယ ဇီဝိဿတီတိ။ တေ “သာဓု အယျာ”တိ တံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ အဂမံသု။ အထ နံ ဗောဓိသတ္တော “မိတ္တဝိန္ဒက တွံ ဧတ္တကံ ကာလံ ကဟံ ဝသီ”တိ ပုစ္ဆိ၊ သော သဗ္ဗံ အတ္တနာ ကတကမ္မံ အာရောစေသိ။ ဗောဓိသတ္တော “အတ္ထကာမာနံ ဝစနံ အကရောန္တော ဧဝံ ဒုက္ခံ ပါပုဏာတီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၁။ “ယော အတ္ထကာမဿ ဟိတာနုကမ္ပိနော၊
ဩဝဇ္ဇမာနော န ကရောတိ သာသနံ။
အဇိယာ ပါဒမောလမ္ဗ[၁]၊
မိတ္တကော ဝိယ သောစတီ”တိ။

တတ္ထ **အတ္ထကာမဿာ**တိ ဝုဍ္ဎိံ ဣစ္ဆန္တဿ။ **ဟိတာနုကမ္ပိနော**တိ ဟိတေန အနုကမ္ပမာနဿ။ **ဩဝဇ္ဇမာနော**တိ မုဒုကေန ဟိတစိတ္တေန ဩဝဒိယမာနော။ **န ကရောတိ သာသနန္တိ** အနုသိဋ္ဌံ န ကရောတိ၊ ဒုဗ္ဗစော အနောဝါဒကော ဟောတိ။ **မိတ္တကော ဝိယ သောစတီ**တိ ယထာယံ မိတ္တဝိန္ဒကော အဇိကာယ ပါဒံ ဂဟေတွာ သောစတိ ကိလမတိ၊ ဧဝံ နိစ္စကာလံ သောစတီတိ ဣမာယ ဂါထာယ ဗောဓိသတ္တော ဓမ္မံ ဒေသေသိ။

ဧဝံ တေန ထေရေန ဧတ္တကေ အဒ္ဓါနေ တီသုယေဝ အတ္တဘာဝေသု ကုစ္ဆိ-ပူရော လဒ္ဓပုဗ္ဗော။ ယက္ခေန ဟုတွာ ဧကဒိဝသံ ဂဗ္ဘမလံ လဒ္ဓံ၊ သုနခေန ဟုတွာ

၁-ပါဒမောလုဗ္ဘ (သီ၊ သျာ၊ ဣ၊ က)

ekadivasaṁ bhattavamanaṁ, parinibbānadivase Dhammasenāpatissānubhāvena catumadhuraṁ laddhaṁ. Evaṁ parassa lābhantarāyakaraṇaṁ nāma mahādosanti veditabbaṁ. Tasmiṁ pana kāle sopi ācariyo Mittavindakopi yathākammaṁ gato.

Satthā "evaṁ bhikkhave attano appalābhibhāvañca ariyadhammalābhibhāvañca sayameva esa akāsī"ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi "tadā Mittavindako Losakatissatthero ahosi, disāpāmokkhācariyo pana ahameva ahosin"ti.

Losakajātakavaṇṇanā paṭhamā.

---

2. Kapotajātakavaṇṇanā (42)

Yo atthakāmassāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ lolabhikkhuṁ ārabbha kathesi. Tassa lolabhāvo Navakanipāte **Kākajātake**[1] āvi bhavissati. Tadā pana taṁ bhikkhū "ayaṁ bhante bhikkhu lolo"ti satthu ārocesuṁ. Atha naṁ Satthā "saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu lolosī"ti pucchi. Āma bhanteti. Satthā "pubbepi tvaṁ bhikkhu lolo lolakāraṇā jīvitakkhayaṁ patto, paṇḍitāpi taṁ nissāya attano vasanaṭṭhānā parihīnā"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto pārāvatayoniyaṁ nibbatti. Tadā Bārāṇasivāsino puññakāmatāya tasmiṁ tasmiṁ ṭhāne sakuṇānaṁ sukhavasanatthāya thusapacchiyo olambenti. Bārāṇasiseṭṭhinopi bhattakārako attano mahānase ekaṁ thusapacchiṁ olambetvā ṭhapesi, bodhisatto tattha vāsaṁ kappesi. So pātova nikkhamitvā gocare caritvā sāyaṁ āgantvā tattha vasanto kālaṁ khepesi. Athekadivasaṁ eko kāko mahānasamatthakena gacchanto ambilānambilamacchamaṁsānaṁ dhūpanavāsaṁ ghāyitvā lobhaṁ uppādetvā "kaṁ nu kho nissāya imaṁ macchamaṁsaṁ labhissāmī"ti

1. Khu 5. 153 piṭṭhe.

ကေဒိဝသံ ဘတ္တဝမနံ၊ ပရိနိဗ္ဗာနဒိဝသေ ဓမ္မသေနာပတိဿာနုဘာဝေန စတုမဓုရံ လဒ္ဓံ။ ဧဝံ ပရဿ လာဘန္တရာယကရဏံ နာမ မဟာဒောသန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ တသ္မိံ ပန ကာလေ သောပိ အာစရိယော မိတ္တဝိန္ဒကောပိ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ “ဧဝံ ဘိက္ခဝေ အတ္တနော အပ္ပလာဘိဘာဝဉ္စ အရိယဓမ္မလာဘိဘာဝဉ္စ သယမေဝ ဧသ အကာသီ”တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ မိတ္တဝိန္ဒကော လောသကတိဿတ္ထေရော အဟောသိ၊ ဒိသာပါမောက္ခာစရိယော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

လောသကဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဌမာ။

၂-ကပေါတဇာတကဝဏ္ဏနာ (၄၂)

ယော အတ္ထကာမဿာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ လောလဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တဿ လောလဘာဝေါ နဝကနိပါတေ **ကာကဇာတကေ**[1] အာဝိ ဘဝိဿတိ။ တဒါ ပန တံ ဘိက္ခူ “အယံ ဘန္တေ ဘိက္ခု လောလော”တိ သတ္ထု အာရောစေသုံ။ အထ နံ သတ္ထာ “သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု လောလောသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ ဘန္တေတိ။ သတ္ထာ “ပုဗ္ဗေပိ တွံ ဘိက္ခု လောလော လောလကာရဏာ ဇီဝိတက္ခယံ ပတ္တော၊ ပဏ္ဍိတာပိ တံ နိဿာယ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနာ ပရိဟီနာ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ပါရာဝတယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဒါ ဗာရာဏသိဝါသိနော ပုညကာမတာယ တသ္မိံ တသ္မိံ ဌာနေ သကုဏာနံ သုခဝသနတ္ထာယ ထုသပစ္ဆိယော ဩလမ္ဗေန္တိ။ ဗာရာဏသိသေဋ္ဌိနောပိ ဘတ္တကာရကော အတ္တနော မဟာနသေ ဧကံ ထုသပစ္ဆိံ ဩလမ္ဗေတွာ ဌပေသိ၊ ဗောဓိသတ္တော တတ္ထ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ သော ပါတောဝ နိက္ခမိတွာ ဂေါစရေ စရိတွာ သာယံ အာဂန္တွာ တတ္ထ ဝသန္တော ကာလံ ခေပေသိ။ အထေကဒိဝသံ ဧကော ကာကော မဟာနသမတ္ထကေန ဂစ္ဆန္တော အမ္ဗိလာနမ္ဗိလမစ္ဆမံသာနံ ဓူပနဝါသံ ဃာယိတွာ လောဘံ ဥပ္ပါဒေတွာ “ကံ နု ခေါ နိဿာယ ဣမံ မစ္ဆမံသံ လဘိဿာမီ”တိ

၁-ခု ၅-၁၅၃-ပိဋ္ဌေ။

avidūre nisīditvā pariggaṇhanto sāyaṁ bodhisattaṁ āgantvā mahānasaṁ pavisantaṁ disvā “imaṁ pārāvataṁ nissāya macchamaṁsaṁ labhissāmī”ti punadivase pātova āgantvā bodhisattassa nikkhamitvā gocaratthāya gamanakāle piṭṭhito piṭṭhito agamāsi. Atha naṁ bodhisatto “kasmā tvaṁ samma amhehi saddhiṁ carasī”ti āha. Sāmi tumhāhaṁ kiriyā mayhaṁ ruccati, ito paṭṭhāya tumhe upaṭṭhahissāmīti. Samma tumhe aññagocarā, mayaṁ aññagocarā, tumhehi amhākaṁ upaṭṭhānaṁ dukkaranti. Sāmi tumhākaṁ gocaraggahaṇakāle ahampi gocaraṁ gahetvā tumhehi saddhiṁyeva gamissāmīti. “Sādhu, kevalaṁ te appamattena bhavitabban”ti evaṁ bodhisatto kākaṁ ovaditvā gocaraṁ caranto tiṇabījādīni khādati. Bodhisattassa pana gocaraggahaṇakāle kāko gantvā gomayapiṇḍaṁ apanetvā pāṇake khāditvā udaraṁ pūretvā bodhisattassa santikaṁ āgantvā “sāmi tumhe ativelaṁ caratha, atibahubhakkhena nāma bhavituṁ na vaṭṭatī”ti vatvā bodhisattena gocaraṁ gahetvā sāyaṁ āgacchantena saddhiṁ yeva mahānasaṁ pāvisi. Bhattakārako “amhākaṁ kapoto aññampi gahetvā āgato”ti kākassapi pacchiṁ ṭhapesi. Tato paṭṭhāya dve janā vasanti.

Athekadivasaṁ seṭṭhissa bahuṁ macchamaṁsaṁ āhariṁsu, taṁ ādāya bhattakārako mahānase tattha tattha olambesi. Kāko taṁ disvā lobhaṁ uppādetvā “sve gocarabhūmiṁ agantvā mayā idameva khāditabban”ti rattiṁ nitthunanto[1] nipajji. Punadivase bodhisatto gocarāya gacchanto “ehi samma kākā”ti āha. Sāmi tumhe gacchatha, mayhaṁ kucchirogo atthīti. Samma kākānaṁ kucchirogo nāma na kadāci bhūtapubbo, rattiṁ tīsu yāmesu ekekasmiṁ yāme mucchitā honti, dīpavaṭṭiṁ gilitakāle[2] pana nesaṁ muhuttaṁ titti hoti, tvaṁ imaṁ macchamaṁsaṁ khāditukāmo bhavissati, ehi manussaparibhogo nāma tumhākaṁ dupparibhuñjiyo, mā evarūpaṁ akāsi, mayāsaddhiṁ yeva gocarāya gacchāhīti. Na sakkomi sāmīti. “Tena hi paññāyissasi sakena kammena, lobhavasaṁ agantvā appamatto hohī”ti taṁ ovaditvā bodhisatto gocarāya gato.

1. Tintiṇanto (Sī, I) 2. Galitakāle (Sī)

အဝိဒူရေ နိသီဒိတွာ ပရိဂ္ဂဏှန္တော သာယံ ဗောဓိသတ္တံ အာဂန္တွာ မဟာနသံ ပဝိသန္တံ ဒိသွာ “ဣမံ ပါရာဝတံ နိဿာယ မစ္ဆမံသံ လဘိဿာမီ”တိ ပုနဒိဝသေ ပါတောဝ အာဂန္တွာ ဗောဓိသတ္တဿ နိက္ခမိတွာ ဂေါစရတ္ထာယ ဂမနကာလေ ပိဋ္ဌိတော ပိဋ္ဌိတော အဂမာသိ။ အထ နံ ဗောဓိသတ္တော “ကသ္မာ တွံ သမ္မ အမှေဟိ သဒ္ဓိံ စရသီ”တိ အာဟ။ သာမိ တုမှာဟံ ကိရိယာ မယှံ ရုစ္စတိ၊ ဣတော ပဋ္ဌာယ တုမှေ ဥပဋ္ဌဟိဿာမီတိ။ သမ္မ တုမှေ အညဂေါစရာ၊ မယံ အညဂေါစရာ၊ တုမှေဟိ အမှာကံ ဥပဋ္ဌာနံ ဒုက္ကရန္တိ။ သာမိ တုမှာကံ ဂေါစရဂ္ဂဟဏကာလေ အဟမ္ပိ ဂေါစရံ ဂဟေတွာ တုမှေဟိ သဒ္ဓိံယေဝ ဂမိဿာမီတိ။ “သာဓု, ကေဝလံ တေ အပ္ပမတ္တေန ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော ကာကံ ဩဝဒိတွာ ဂေါစရံ စရန္တော တိဏဗီဇာဒီနိ ခါဒတိ။ ဗောဓိသတ္တဿ ပန ဂေါစရဂ္ဂဟဏကာလေ ကာကော ဂန္တွာ ဂေါမယပိဏ္ဍံ အပနေတွာ ပါဏကေ ခါဒိတွာ ဥဒရံ ပူရေတွာ ဗောဓိသတ္တဿ သန္တိကံ အာဂန္တွာ “သာမိ တုမှေ အတိဝေလံ စရထ၊ အတိဗဟုဘက္ခေန နာမ ဘဝိတုံ န ဝဋ္ဋတီ”တိ ဝတွာ ဗောဓိသတ္တေန ဂေါစရံ ဂဟေတွာ သာယံ အာဂစ္ဆန္တေန သဒ္ဓိံယေဝ မဟာနသံ ပါဝိသိ။ ဘတ္တကာရကော “အမှာကံ ကပေါတော အညမ္ပိ ဂဟေတွာ အာဂတော”တိ ကာကဿပိ ပစ္ဆိံ ဌပေသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ဒွေ ဇနာ ဝသန္တိ။

အထေကဒိဝသံ သေဋ္ဌိဿ ဗဟုံ မစ္ဆမံသံ အာဟရိံသု၊ တံ အာဒါယ ဘတ္တကာရကော မဟာနသေ တတ္ထ တတ္ထ ဩလမ္ဗေသိ။ ကာကော တံ ဒိသွာ လောဘံ ဥပ္ပါဒေတွာ “သွေ ဂေါစရဘူမိံ အဂန္တွာ မယာ ဣဒမေဝ ခါဒိတဗ္ဗ”န္တိ ရတ္တိံ နိတ္ထုနန္တော[1] နိပဇ္ဇိ။ ပုနဒိဝသေ ဗောဓိသတ္တော ဂေါစရာယ ဂစ္ဆန္တော “ဧဟိ သမ္မ ကာကာ”တိ အာဟ။ သာမိ တုမှေ ဂစ္ဆထ၊ မယှံ ကုစ္ဆိရောဂေါ အတ္ထီတိ။ သမ္မ ကာကာနံ ကုစ္ဆိရောဂေါ နာမ န ကဒါစိ ဘူတပုဗ္ဗော၊ ရတ္တိံ တီသု ယာမေသု ဧကေကသ္မိံ ယာမေ မုစ္ဆိတာ ဟောန္တိ၊ ဒီပဝဋ္ဋိံ ဂိလိတကာလေ[2] ပန နေသံ မုဟုတ္တံ တိတ္တိ ဟောတိ၊ တွံ ဣမံ မစ္ဆမံသံ ခါဒိတုကာမော ဘဝိဿသိ၊ ဧဟိ မနုဿပရိဘောဂေါ နာမ တုမှာကံ ဒုပ္ပရိဘုဉ္ဇိယော၊ မာ ဧဝရူပံ အကာသိ၊ မယာ သဒ္ဓိံယေဝ ဂေါစရာယ ဂစ္ဆာဟီတိ။ န သက္ကောမိ သာမီတိ။ “တေန ဟိ ပညာယိဿသိ သကေန ကမ္မေန၊ လောဘဝသံ အဂန္တွာ အပ္ပမတ္တော ဟောဟီ”တိ တံ ဩဝဒိတွာ ဗောဓိသတ္တော ဂေါစရာယ ဂတော။

၁-တိန္တိဏန္တော (သီ၊ ဣ) ၂-ဂလိတကာလေ (သီ)

Bhattakārako nānappakāraṁ macchamaṁsavikatiṁ sampādetvā usumanikkhamanatthaṁ[1] bhājanāni thokaṁ vivaritvā rasaparissāvanakaroṭiṁ bhājanamatthake ṭhapetvā bahi nikkhamitvā sedaṁ puñchamāno aṭṭhāsi. Tasmiṁ khaṇe kāko pacchito sīsaṁ ukkhipitvā bhattagehaṁ olokento tassa nikkhantabhāvaṁ ñatvā "ayaṁdāni mayhaṁ manorathaṁ pūretvā maṁsaṁ khādituṁ kālo, kiṁ nu kho mahāmaṁsaṁ khādāmi, udāhu cuṇṇikamaṁsan"ti cintetvā "cuṇṇikamaṁsena nāma khippaṁ kucchiṁ pūretuṁ na sakkā, mahantaṁ maṁsakhaṇḍaṁ āharitvā pacchiyaṁ nikkhipitvā khādamāno nipajjissāmī"ti pacchito uppatitvā rasakaroṭiyaṁ nilīyi. Sā "kirī"ti saddamakāsi. Bhattakārako taṁ saddaṁ sutvā "kiṁ nu kho etan"ti paviṭṭho kākaṁ disvā "ayaṁ duṭṭhakāko mahāseṭṭhino pakkamaṁsaṁ khāditukāmo, ahaṁ kho pana seṭṭhiṁ nissāya jīvāmi, na imaṁ bālaṁ, kiṁ me iminā"ti dvāraṁ pidhāya kākaṁ gahetvā sakalasarīre pattāni luñcitvā allasiṅgīveraloṇajīrakādayo[2] koṭṭetvā ambilatakkena āloḷetvā tenassa sakalasarīraṁ makkhetvā taṁ kākaṁ pacchiyaṁ khipi, so adhimattavedanābhibhūto nitthunanto nipajji.

Bodhisatto sāyaṁ āgantvā taṁ byasanappattaṁ disvā "lolakāka mama vacanaṁ akatvā tava lobhaṁ nissāya mahādukkhaṁ pattosī"ti vatvā imaṁ gāthamātha—

42. "Yo atthakāmassa hitānukampino,
Ovajjamāno na karoti sāsanaṁ.
Kapotakassa vacanaṁ akatvā,
Amittahatthatthagatova setī"ti.

Tattha **kapotakassa vacanaṁ akatvā**ti pārāvatassa[3] hitānusāsanavacanaṁ akatvā. **Amittahatthatthagatova setī**ti amittānaṁ anatthakārakānaṁ dukkhuppādakapuggalānaṁ hatthatthaṁ hatthapathaṁ gato ayaṁ kāko viya so puggalo mahantaṁ byasanaṁ patvā anusocamāno setīti.

1. Usumanibbāpanatthaṁ (Syā, Ka)
2. Addasiṅgīveraṁ loṇajīrakāya (Sī, I)
3. Pārāpatassa (Sī, I)

ဘတ္တကာရကော နာနပ္ပကာရံ မစ္ဆမံသဝိကတိံ သမ္ပာဒေတွာ ဥသုမနိက္ခမနတ္ထံ[1] ဘာဇနာနိ ထောကံ ဝိဝရိတွာ ရသပရိဿာဝနကရောဋိံ ဘာဇနမတ္ထကေ ဌပေတွာ ဗဟိ နိက္ခမိတွာ သေဒံ ပုဉ္ဆမာနော အဋ္ဌာသိ။ တသ္မိံ ခဏေ ကာကော ပစ္ဆိတော သီသံ ဥက္ခိပိတွာ ဘတ္တဂေဟံ ဩလောကေန္တော တဿ နိက္ခန္တဘာဝံ ဉတွာ "အယံဒါနိ မယှံ မနောရထံ ပူရေတွာ မံသံ ခါဒိတုံ ကာလော၊ ကိံ နု ခေါ မဟာမံသံ ခါဒါမိ၊ ဥဒါဟု စုဏ္ဏိကမံသ"န္တိ စိန္တေတွာ "စုဏ္ဏိကမံသေန နာမ ခိပ္ပံ ကုစ္ဆိံ ပူရေတုံ န သက္ကာ၊ မဟန္တံ မံသခဏ္ဍံ အာဟရိတွာ ပစ္ဆိယံ နိက္ခိပိတွာ ခါဒမာနော နိပဇ္ဇိဿာမီ"တိ ပစ္ဆိတော ဥပ္ပတိတွာ ရသကရောဋိယံ နိလီယိ။ သာ "ကိရီ"တိ သဒ္ဒမကာသိ။ ဘတ္တကာရကော တံ သဒ္ဒံ သုတွာ "ကိံ နု ခေါ ဧတ"န္တိ ပဝိဋ္ဌော ကာကံ ဒိသွာ "အယံ ဒုဋ္ဌကာကော မဟာသေဋ္ဌိနော ပက္ကမံသံ ခါဒိတုကာမော၊ အဟံ ခေါ ပန သေဋ္ဌိံ နိဿာယ ဇီဝါမိ၊ န ဣမံ ဗာလံ၊ ကိံ မေ ဣမိနာ"တိ ဒွါရံ ပိဓာယ ကာကံ ဂဟေတွာ သကလသရီရေ ပတ္တာနိ လုဉ္စိတွာ အလ္လသိင်္ဂီဝေရလောဏဇီရကာဒယော[2] ကောဋ္ဋေတွာ အမ္ဗိလတက္ကေန အာလောဠေတွာ တေနဿ သကလသရီရံ မက္ခေတွာ တံ ကာကံ ပစ္ဆိယံ ခိပိ၊ သော အဓိမတ္တဝေဒနာဘိဘူတော နိတ္ထုနန္တော နိပဇ္ဇိ။

ဗောဓိသတ္တော သာယံ အာဂန္တွာ တံ ဗျသနပ္ပတ္တံ ဒိသွာ "လောလကာက မမ ဝစနံ အကတွာ တဝ လောဘံ နိဿာယ မဟာဒုက္ခံ ပတ္တောသီ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၂။ "ယော အတ္ထကာမဿ ဟိတာနုကမ္ပိနော၊
ဩဝဇ္ဇမာနော န ကရောတိ သာသနံ။
ကပေါတကဿ ဝစနံ အကတွာ၊
အမိတ္တဟတ္ထတ္ထဂတောဝ သေတီ"တိ။

တတ္ထ **ကပေါတကဿ ဝစနံ အကတွာ**တိ ပါရာဝတဿ[3] ဟိတာနုသာသနဝစနံ အကတွာ။ **အမိတ္တဟတ္ထတ္ထဂတောဝ သေတီ**တိ အမိတ္တာနံ အနတ္ထကာရကာနံ ဒုက္ခုပ္ပါဒကပုဂ္ဂလာနံ ဟတ္ထတ္ထံ ဟတ္ထပထံ ဂတော အယံ ကာကော ဝိယ သော ပုဂ္ဂလော မဟန္တံ ဗျသနံ ပတွာ အနုသောစမာနော သေတီတိ။

၁-ဥသုမနိဗ္ဗာပနတ္ထံ (သျာ၊ က)
၂-အဒ္ဒသိင်္ဂီဝေရံ လောဏဇီရကာယ (သီ၊ ဣ)
၃-ပါရာပတဿ (သီ၊ ဣ)

Bodhisatto imaṁ gāthaṁ vatvā “idāni mayā ca imasmiṁ ṭhāne na sakkā vasitun”ti aññattha gato. Kākopi tattheva jīvitakkhayaṁ patto. Atha naṁ bhattakārako saddhiṁ pacchiyā gahetvā saṅkāraṭṭhāne chaḍḍesi.

Satthāpi “na tvaṁ bhikkhu idāneva lolo, pubbepi loloyeva, tañca pana te lolyaṁ nissāya paṇḍitāpi sakāvāsā parihīnā”ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsesi, saccapariyosāne so bhikkhu anāgāmiphalaṁ patto. Satthā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā kāko lolabhikkhu ahosi, pārāvato pana ahameva ahosin”ti.

Kapotajātakavaṇṇanā dutiyā.

---

3. Veḷukajātakavaṇṇanā (43)

Yo atthakāmassāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ dubbacabhikkhuṁ ārabbha kathesi. Tañhi Bhagavā “saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu dubbacosī”ti pucchitvā “saccaṁ bhante”ti vutte “na tvaṁ bhikkhu idāneva dubbaco, pubbepi dubbacoyeva, dubbacattāyeva ca paṇḍitānaṁ vacanaṁ akatvā sappamukhe jīvitakkhayaṁ patto”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Kāsiraṭṭhe mahābhogakule nibbatto viññutaṁ patvā kāmesu ādīnavaṁ nekkhamme cānisaṁsaṁ disvā kāme pahāya Himavantaṁ pavisitvā isipabbajjaṁ pabbajitvā kasiṇaparikammaṁ katvā pañcābhiññā aṭṭha samāpattiyo ca uppādetvā jhānasukhena vītināmento aparabhāge mahāparivāro pañcahi tāpasasatehi parivuto gaṇassa satthā hutvā vihāsi. Atheko āsivisapotako attano dhammatāya caranto aññatarassa tāpasassa assamapadaṁ patto. Tāpaso tasmiṁ puttasinehaṁ uppādetvā taṁ ekasmiṁ veḷupabbe sayāpetvā paṭijaggati. Tassa veḷupabbe sayanato “Veḷuko”tveva nāmaṁ akaṁsu. Taṁ puttasinehena paṭijagganato tāpasassa “Veḷukapitā”tveva nāmaṁ akaṁsu.

ဗောဓိသတ္တော ဣမံ ဂါထံ ဝတွာ “ဣဒါနိ မယာ စ ဣမသ္မိံ ဌာနေ န သက္ကာ ဝသိတု”န္တိ အညတ္ထ ဂတော။ ကာကောပိ တတ္ထေဝ ဇီဝိတက္ခယံ ပတ္တော။ အထ နံ ဘတ္တကာရကော သဒ္ဓိံ ပစ္ဆိယာ ဂဟေတွာ သင်္ကာရဋ္ဌာနေ ဆဍ္ဍေသိ။

သတ္ထာပိ “န တွံ ဘိက္ခု ဣဒါနေဝ လောလော၊ ပုဗ္ဗေပိ လောလောယေဝ၊ တဉ္စ ပန တေ လောလျံ နိဿာယ ပဏ္ဍိတာပိ သကာဝါသာ ပရိဟီနာ”တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ သော ဘိက္ခု အနာဂါမိဖလံ ပတ္တော။ သတ္ထာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ကာကော လောလဘိက္ခု အဟောသိ၊ ပါရာဝတော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ကပေါတဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒုတိယာ။

၃-ဝေဠုကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၄၃)

ယော အတ္ထကာမဿာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ ဒုဗ္ဗစဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တဉ္ဟိ ဘဂဝါ “သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ဒုဗ္ဗစောသီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “သစ္စံ ဘန္တေ”တိ ဝုတ္တေ “န တွံ ဘိက္ခု ဣဒါနေဝ ဒုဗ္ဗစော၊ ပုဗ္ဗေပိ ဒုဗ္ဗစောယေဝ၊ ဒုဗ္ဗစတ္တာယေဝ စ ပဏ္ဍိတာနံ ဝစနံ အကတွာ သပ္ပမုခေ ဇီဝိတက္ခယံ ပတ္တော”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ကာသိရဋ္ဌေ မဟာဘောဂကုလေ နိဗ္ဗတ္တော ဝိညုတံ ပတွာ ကာမေသု အာဒီနဝံ နေက္ခမ္မေ စာနိသံသံ ဒိသွာ ကာမေ ပဟာယ ဟိမဝန္တံ ပဝိသိတွာ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ကသိဏပရိကမ္မံ ကတွာ ပဉ္စာဘိညာ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော စ ဥပ္ပါဒေတွာ ဈာနသုခေန ဝီတိနာမေန္တော အပရဘာဂေ မဟာပရိဝါရော ပဉ္စဟိ တာပသသတေဟိ ပရိဝုတော ဂဏဿ သတ္ထာ ဟုတွာ ဝိဟာသိ။ အထေကော အာသိဝိသပေါတကော အတ္တနော ဓမ္မတာယ စရန္တော အညတရဿ တာပသဿ အဿမပဒံ ပတ္တော။ တာပသော တသ္မိံ ပုတ္တသိနေဟံ ဥပ္ပါဒေတွာ တံ ဧကသ္မိံ ဝေဠုပဗ္ဗေ သယာပေတွာ ပဋိဇဂ္ဂတိ။ တဿ ဝေဠုပဗ္ဗေ သယနတော “ဝေဠုကော”တွေဝ နာမံ အကံသု။ တံ ပုတ္တသိနေဟေန ပဋိဇဂ္ဂနတော တာပသဿ “ဝေဠုကပိတာ”တွေဝ နာမံ အကံသု။

Tadā bodhisatto “eko kira tāpaso āsivisaṁ paṭijaggatī”ti sutvā taṁ pakkosāpetvā “saccaṁ kira tvaṁ āsivisaṁ paṭijaggasī”ti pucchitvā “saccan”ti vutte “āsivisena saddhiṁ vissāso nāma natthi, mā evaṁ jaggāhī”ti āha. So me ācariya putto, nāhaṁ tena vinā vattituṁ sakkhissāmīti. Tena hi etasseva santikā jīvitakkhayaṁ pāpuṇissasīti. Tāpaso bodhisattassa vacanaṁ na gaṇhi, āsivisampi jahituṁ nāsakkhi. Tato katipāhaccayeneva sabbe tāpasā phalāphalatthāya gantvā gataṭṭhāne phalāphalassa sulabhabhāvaṁ disvā dve tayo divase tattheva vasiṁsu, veḷukapitāpi tehi saddhiṁ gacchanto āsivisaṁ veḷupabbeyeva sayāpetvā pidahitvā gato. So puna tāpasehi saddhiṁ dvīhatīhaccayena āgantvā “Veḷukassa gocaraṁ dassāmī”ti veḷupabbaṁ ugghāṭetvā “ehi puttaka chātakosī”ti hatthaṁ pasāresi. Āsiviso dvīhatīhaṁ nirāhāratāya kujjhitvā pasāritahatthaṁ ḍaṁsitvā tāpasaṁ tattheva jīvitakkhayaṁ pāpetvā araññaṁ pāvisi. Tāpasā taṁ disvā bodhisattassa ārocesuṁ. Bodhisatto tassa sarīrakiccaṁ kāretvā isigaṇassa majjhe nisīditvā isīnaṁ ovādavasena imaṁ gāthamāha—

43. “Yo atthakāmassa hitānukampino,
Ovajjamāno na karoti sāsanaṁ.
Evaṁ so nihato seti,
Veḷukassa yathā pitā”ti.

Tattha **evaṁ so nihato setī**ti yo hi isīnaṁ ovādaṁ na gaṇhāti, so yathā esa tāpaso āsivisamukhe pūtibhāvaṁ patvā nihato seti, evaṁ mahāvināsaṁ patvā nihato setīti attho. Evaṁ bodhisatto isigaṇaṁ ovaditvā cattāro brahmavihāre bhāvetvā āyupariyosāne brahmaloke uppajji.

Satthā “na tvaṁ bhikkhu idāneva dubbaco, pubbepi dubbacoyeva, dubbacabhāveneva ca āsivisamukhe pūtibhāvaṁ patto”ti imaṁ dhammadesanaṁ

တဒါ ဗောဓိသတ္တော “ဧကော ကိရ တာပသော အာသိဝိသံ ပဋိဇဂ္ဂတီ”တိ သုတွာ တံ ပက္ကောသာပေတွာ “သစ္စံ ကိရ တွံ အာသိဝိသံ ပဋိဇဂ္ဂသီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “သစ္စ”န္တိ ဝုတ္တေ “အာသိဝိသေန သဒ္ဓိံ ဝိဿာသော နာမ နတ္ထိ၊ မာ ဧဝံ ဇဂ္ဂါဟီ”တိ အာဟ။ သော မေ အာစရိယ ပုတ္တော၊ နာဟံ တေန ဝိနာ ဝတ္တိတုံ သက္ခိဿာမီတိ။ တေန ဟိ ဧတဿေဝ သန္တိကာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပုဏိဿသီတိ။ တာပသော ဗောဓိသတ္တဿ ဝစနံ န ဂဏှိ၊ အာသိဝိသမ္ပိ ဇဟိတုံ နာသက္ခိ။ တတော ကတိပါဟစ္စယေနေဝ သဗ္ဗေ တာပသာ ဖလာဖလတ္ထာယ ဂန္တွာ ဂတဋ္ဌာနေ ဖလာဖလဿ သုလဘဘာဝံ ဒိသွာ ဒွေ တယော ဒိဝသေ တတ္ထေဝ ဝသိံသု၊ ဝေဠုကပိတာပိ တေဟိ သဒ္ဓိံ ဂစ္ဆန္တော အာသိဝိသံ ဝေဠုပဗ္ဗေယေဝ သယာပေတွာ ပိဒဟိတွာ ဂတော။ သော ပုန တာပသေဟိ သဒ္ဓိံ ဒွီဟတီဟစ္စယေန အာဂန္တွာ “ဝေဠုကဿ ဂေါစရံ ဒဿာမီ”တိ ဝေဠုပဗ္ဗံ ဥဂ္ဃာဋေတွာ “ဧဟိ ပုတ္တက ဆာတကောသီ”တိ ဟတ္ထံ ပသာရေသိ။ အာသိဝိသော ဒွီဟတီဟံ နိရာဟာရတာယ ကုဇ္ဈိတွာ ပသာရိတဟတ္ထံ ဍံသိတွာ တာပသံ တတ္ထေဝ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေတွာ အရညံ ပါဝိသိ။ တာပသာ တံ ဒိသွာ ဗောဓိသတ္တဿ အာရောစေသုံ။ ဗောဓိသတ္တော တဿ သရီရကိစ္စံ ကာရေတွာ ဣသိဂဏဿ မဇ္ဈေ နိသီဒိတွာ ဣသီနံ ဩဝါဒဝသေန ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၃။ “ယော အတ္ထကာမဿ ဟိတာနုကမ္ပိနော၊
ဩဝဇ္ဇမာနော န ကရောတိ သာသနံ။
ဧဝံ သော နိဟတော သေတိ၊
ဝေဠုကဿ ယထာ ပိတာ”တိ။

တတ္ထ **ဧဝံ သော နိဟတော သေတီ**တိ ယော ဟိ ဣသီနံ ဩဝါဒံ န ဂဏှာတိ၊ သော ယထာ ဧသ တာပသော အာသိဝိသမုခေ ပူတိဘာဝံ ပတွာ နိဟတော သေတိ၊ ဧဝံ မဟာဝိနာသံ ပတွာ နိဟတော သေတီတိ အတ္ထော။ ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော ဣသိဂဏံ ဩဝဒိတွာ စတ္တာရော ဗြဟ္မဝိဟာရေ ဘာဝေတွာ အာယုပရိယောသာနေ ဗြဟ္မလောကေ ဥပ္ပဇ္ဇိ။

သတ္ထာ “န တွံ ဘိက္ခု ဣဒါနေဝ ဒုဗ္ဗစော၊ ပုဗ္ဗေပိ ဒုဗ္ဗစောယေဝ၊ ဒုဗ္ဗစဘာဝေနေဝ စ အာသိဝိသမုခေ ပူတိဘာဝံ ပတ္တော”တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ

āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā veḷukapitā dubbacabhikkhu ahosi, sesaparisā Buddhaparisā, gaṇasatthā pana ahameva ahosin”ti.

Veḷukajātakavaṇṇanā tatiyā.

---

4. Makasajātakavaṇṇanā (44)

Seyyo amittoti idaṁ Satthā Magadhesu cārikaṁ caramāno aññatarasmiṁ gāmake bālagāmikamanusse ārabbha kathesi. Tathāgato kira ekasmiṁ samaye Sāvatthito Magadharaṭṭhaṁ gantvā tattha cārikaṁ caramāno aññataraṁ gāmakaṁ sampāpuṇi. So ca gāmako yebhuyyena andhabālamanussehiyeva ussanno. Tatthekadivasaṁ te andhabālamanussā sannipatitvā “bho amhe araññaṁ pavisitvā kammaṁ karonte makasā khādanti, tappaccayā amhākaṁ kammacchedo hoti, sabbeva dhanūni ceva āvudhāni ca ādāya gantvā makasehi saddhiṁ yujjhitvā sabbamakase vijjhitvā chinditvā ca māressāmā”ti mantayitvā araññaṁ gantvā “makase vijjhissāmā”ti aññamaññaṁ vijjhitvā ca paharitvā ca dukkhappattā āgantvā antogāme ca gāmamajjhe ca gāmadvāre ca nipajjiṁsu.

Satthā bhikkhusaṁghaparivuto taṁ gāmaṁ piṇḍāya pāvisi. Avasesā paṇḍitamanussā Bhagavantaṁ disvā gāmadvāre maṇḍapaṁ kāretvā Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa mahādānaṁ datvā Satthāraṁ vanditvā nisīdiṁsu. Satthā tasmiṁ tasmiṁ ṭhāne patitamanusse disvā te upāsake pucchi “bahū ime gilānā manussā, kiṁ etehi katan”ti. Bhante ete manussā “makasayuddhaṁ karissāmā”ti gantvā aññamaññaṁ vijjhitvā sayaṁ gilānā jātāti. Satthā “na idāneva andhabālamanussā ‘makase paharissāmā’ti attānaṁ paharanti, pubbepi ‘makasaṁ paharissāmā’ti paraṁ paharaṇakamanussā ahesuṁyevā”ti vatvā tehi manussehi yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto vaṇijjāya jīvikaṁ kappeti. Tadā Kāsiraṭṭhe ekasmiṁ paccantagāme

အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဝေဠုကပိတာ ဒုဗ္ဗစဘိက္ခု အဟောသိ၊ သေသပရိသာ ဗုဒ္ဓပရိသာ၊ ဂဏသတ္ထာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဝေဠုကဇာတကဝဏ္ဏနာ တတိယာ။

၄-မကသဇာတကဝဏ္ဏနာ (၄၄)

သေယျော အမိတ္တောတိ ဣဒံ သတ္ထာ မဂဓေသု စာရိကံ စရမာနော အညတရသ္မိံ ဂါမကေ ဗာလဂါမိကမနုဿေ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တထာဂတော ကိရ ဧကသ္မိံ သမယေ သာဝတ္ထိတော မဂဓရဋ္ဌံ ဂန္တွာ တတ္ထ စာရိကံ စရမာနော အညတရံ ဂါမကံ သမ္ပာပုဏိ။ သော စ ဂါမကော ယေဘုယျေန အန္ဓဗာလမနုဿေဟိယေဝ ဥဿန္နော။ တတ္ထေကဒိဝသံ တေ အန္ဓဗာလမနုဿာ သန္နိပတိတွာ “ဘော အမှေ အရညံ ပဝိသိတွာ ကမ္မံ ကရောန္တေ မကသာ ခါဒန္တိ၊ တပ္ပစ္စယာ အမှာကံ ကမ္မစ္ဆေဒေါ ဟောတိ၊ သဗ္ဗေဝ ဓနူနိ စေဝ အာဝုဓာနိ စ အာဒါယ ဂန္တွာ မကသေဟိ သဒ္ဓိံ ယုဇ္ဈိတွာ သဗ္ဗမကသေ ဝိဇ္ဈိတွာ ဆိန္ဒိတွာ စ မာရေဿာမာ”တိ မန္တယိတွာ အရညံ ဂန္တွာ “မကသေ ဝိဇ္ဈိဿာမာ”တိ အညမညံ ဝိဇ္ဈိတွာ စ ပဟရိတွာ စ ဒုက္ခပ္ပတ္တာ အာဂန္တွာ အန္တောဂါမေ စ ဂါမမဇ္ဈေ စ ဂါမဒွါရေ စ နိပဇ္ဇိံသု။

သတ္ထာ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော တံ ဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။ အဝသေသာ ပဏ္ဍိတမနုဿာ ဘဂဝန္တံ ဒိသွာ ဂါမဒွါရေ မဏ္ဍပံ ကာရေတွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ မဟာဒါနံ ဒတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ နိသီဒိံသု။ သတ္ထာ တသ္မိံ တသ္မိံ ဌာနေ ပတိတမနုဿေ ဒိသွာ တေ ဥပါသကေ ပုစ္ဆိ “ဗဟူ ဣမေ ဂိလာနာ မနုဿာ၊ ကိံ ဧတေဟိ ကတ”န္တိ။ ဘန္တေ ဧတေ မနုဿာ “မကသယုဒ္ဓံ ကရိဿာမာ”တိ ဂန္တွာ အညမညံ ဝိဇ္ဈိတွာ သယံ ဂိလာနာ ဇာတာတိ။ သတ္ထာ “န ဣဒါနေဝ အန္ဓဗာလမနုဿာ ‘မကသေ ပဟရိဿာမာ’တိ အတ္တာနံ ပဟရန္တိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ‘မကသံ ပဟရိဿာမာ’တိ ပရံ ပဟရဏကမနုဿာ အဟေသုံယေဝါ”တိ ဝတွာ တေဟိ မနုဿေဟိ ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဝဏိဇ္ဇာယ ဇီဝိကံ ကပ္ပေတိ။ တဒါ ကာသိရဋ္ဌေ ဧကသ္မိံ ပစ္စန္တဂါမေ

bahū vaḍḍhakī vasanti. Tattheko khalitavaḍḍhakī[1] rukkhaṁ tacchati, athassa eko makaso tambalohathālakapiṭṭhisadise sīse nisīditvā sattiyā paharanto viya sīsaṁ mukhatuṇḍakena vijjhi. So attano santike nisinnaṁ puttaṁ āha "tāta mayhaṁ sīsaṁ makaso sattiyā paharanto viya vijjhati, vārehi nan"ti. Tāta adhivāsehi, ekappahāreneva taṁ māressāmīti. Tasmiṁ samaye bodhisattopi attano bhaṇḍaṁ pariyesamāno taṁ gāmaṁ patvā tassā vaḍḍhakisālāya nisinno hoti. Atha so vaḍḍhakī puttaṁ āha "tāta imaṁ makasaṁ vārehī"ti. So "vāressāmi tātā"ti tikhiṇaṁ mahāpharasuṁ ukkhipitvā pitu piṭṭhipasse ṭhatvā "makasaṁ paharissāmī"ti pitu matthakaṁ dvidhā bhindi, vaḍḍhakī tattheva jīvitakkhayaṁ patto.

Bodhisatto tassa taṁ kammaṁ disvā "paccāmittopi paṇḍitova seyyo. So hi daṇḍabhayenapi manusse na māressatī"ti cintetvā imaṁ gāthamāha—

44. "Seyyo amitto matiyā upeto,
Na tveva mitto mativippahīno.
'Makasaṁ vadhissan'ti hi eḷamūgo,
Putto pitu abbhidā uttamaṅgan"ti.

Tattha **seyyo**ti pavaro uttamo. **Matiyā upeto**ti paññāya samannāgato. **Eḷamūgo**ti lālāmukho bālo. **Puttopitu abbhidā uttamaṅgan**ti attano bālatāya puttopi hutvā pitu uttamaṅgaṁ matthakaṁ "makasaṁ paharissāmī"ti dvidhā bhindi. Tasmā bālamittato paṇḍita-amittova seyyoti imaṁ gāthaṁ vatvā bodhisatto uṭṭhāya yathākammaṁ gato. Vaḍḍhakissapi ñātakā sarīrakiccaṁ akaṁsu.

Satthā "evaṁ upāsakā pubbepi 'makasaṁ paharissāmā'ti paraṁ paharaṇakamanussā ahesuṁyevā"ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi "tadā gāthaṁ vatvā pakkanto paṇḍitavāṇijo pana ahameva ahosin"ti.

Makasajātakavaṇṇanā catutthā.

1. Palitavaḍḍhakī (Sī), phalitavaḍḍhaṁkī (I)

ဗဟူ ဝဍ္ဎကီ ဝသန္တိ။ တတ္ထေကော ခလိတဝဍ္ဎကီ[၁] ရုက္ခံ တစ္ဆတိ၊ အထဿ ဧကော မကသော တမ္ဗလောဟထာလကပိဋ္ဌိသဒိသေ သီသေ နိသီဒိတွာ သတ္တိယာ ပဟရန္တော ဝိယ သီသံ မုခတုဏ္ဍကေန ဝိဇ္ဈိ။ သော အတ္တနော သန္တိကေ နိသိန္နံ ပုတ္တံ အာဟ “တာတ မယှံ သီသံ မကသော သတ္တိယာ ပဟရန္တော ဝိယ ဝိဇ္ဈတိ၊ ဝါရေဟိ န”န္တိ။ တာတ အဓိဝါသေဟိ၊ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ တံ မာရေဿာမီတိ။ တသ္မိံ သမယေ ဗောဓိသတ္တောပိ အတ္တနော ဘဏ္ဍံ ပရိယေသမာနော တံ ဂါမံ ပတွာ တဿာ ဝဍ္ဎကိသာလာယ နိသိန္နော ဟောတိ။ အထ သော ဝဍ္ဎကီ ပုတ္တံ အာဟ “တာတ ဣမံ မကသံ ဝါရေဟီ”တိ။ သော “ဝါရေဿာမိ တာတာ”တိ တိခိဏံ မဟာဖရသုံ ဥက္ခိပိတွာ ပိတု ပိဋ္ဌိပဿေ ဌတွာ “မကသံ ပဟရိဿာမီ”တိ ပိတု မတ္ထကံ ဒွိဓာ ဘိန္ဒိ၊ ဝဍ္ဎကီ တတ္ထေဝ ဇီဝိတက္ခယံ ပတ္တော။

ဗောဓိသတ္တော တဿ တံ ကမ္မံ ဒိသွာ “ပစ္စာမိတ္တောပိ ပဏ္ဍိတောဝ သေယျော။ သော ဟိ ဒဏ္ဍဘယေနပိ မနုဿေ န မာရေဿတီ”တိ စိန္တေတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၄။ “သေယျော အမိတ္တော မတိယာ ဥပေတော၊
န တွေဝ မိတ္တော မတိဝိပ္ပဟီနော။
‘မကသံ ဝဓိဿ’န္တိ ဟိ ဧဠမူဂေါ၊
ပုတ္တော ပိတု အဗ္ဘိဒါ ဥတ္တမင်္ဂ”န္တိ။

တတ္ထ **သေယျော**တိ ပဝရော ဥတ္တမော။ **မတိယာ ဥပေတော**တိ ပညာယ သမန္နာဂတော။ **ဧဠမူဂေါ**တိ လာလာမုခေါ ဗာလော။ **ပုတ္တောပိတု အဗ္ဘိဒါ ဥတ္တမင်္ဂ**န္တိ အတ္တနော ဗာလတာယ ပုတ္တောပိ ဟုတွာ ပိတု ဥတ္တမင်္ဂံ မတ္ထကံ “မကသံ ပဟရိဿာမီ”တိ ဒွိဓာ ဘိန္ဒိ။ တသ္မာ ဗာလမိတ္တတော ပဏ္ဍိတအမိတ္တောဝ သေယျောတိ ဣမံ ဂါထံ ဝတွာ ဗောဓိသတ္တော ဥဋ္ဌာယ ယထာကမ္မံ ဂတော။ ဝဍ္ဎကိဿပိ ဉာတကာ သရီရကိစ္စံ အကံသု။

သတ္ထာ “ဧဝံ ဥပါသကာ ပုဗ္ဗေပိ ‘မကသံ ပဟရိဿာမာ’တိ ပရံ ပဟရဏကမနုဿာ အဟေသုံယေဝါ”တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဂါထံ ဝတွာ ပက္ကန္တော ပဏ္ဍိတဝါဏိဇော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

မကသဇာတကဝဏ္ဏနာ စတုတ္ထာ။

၁-ပလိတဝဍ္ဎကီ (သီ)၊ ဖလိတဝဍ္ဎံကီ (ဣ)

5. Rohiṇijātakavaṇṇanā (45)

Seyyo amittoti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ Anāthapiṇḍikaseṭṭhino dāsiṁ ārabbha kathesi. Anāthapiṇḍikassa kira ekā Rohiṇī nāma dāsī ahosi. Tassā vīhipaharaṇaṭṭhāne āgantvā mahallikā mātā nipajji, taṁ makkhikā parivāretvā sūciyā vijjhamānā viya khādanti. Sā dhītaraṁ āha “amma makkhikā maṁ khādanti, etā vārehī”ti. Sā “vāressāmi ammā”ti musalaṁ ukkhipitvā “mātu sarīre makkhikā māretvā vināsaṁ pāpessāmī”ti mātaraṁ musalena paharitvā jīvitakkhayaṁ pāpesi. Taṁ disvā “mātā me matā”ti rodituṁ ārabhi. Taṁ pavattiṁ seṭṭhissa ārocesuṁ. Seṭṭhi tassā sarīrakiccaṁ kāretvā vihāraṁ gantvā sabbaṁ taṁ pavattiṁ Satthu ārocesi. Satthā “na kho gahapati esā ‘mātu sarīre makkhikā māressāmī’ti idāneva musalena paharitvā mātaraṁ māresi, pubbepi māresiyevā”ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto seṭṭhikule nibbattitvā pitu-accayena seṭṭhiṭṭhānaṁ pāpuṇi. Tassāpi Rohiṇīyeva nāma dāsī ahosi. Sāpi attano vīhipaharaṇaṭṭhānaṁ āgantvā nipannaṁ mātaraṁ “makkhikā me amma vārehī”ti vuttā evameva musalena paharitvā mātaraṁ jīvitakkhayaṁ pāpetvā rodituṁ ārabhi. Bodhisatto taṁ pavattiṁ sutvā “amittopi hi imasmiṁ loke paṇḍitova seyyo”ti cintetvā imaṁ gāthamāha—

45. “Seyyo amitto medhāvī, yañce bālā’nukampako.
Passa Rohiṇikaṁ jammiṁ, mātaraṁ hantvāna socatī”ti.

Tattha **medhāvī**ti paṇḍito ñāṇī vibhāvī. **Yañce bālā’nukampako**ti ettha **yan**ti liṅgavipallāso kato, **ce**ti nāmatthe nipāto. Yo nāma bālo anukampako, tato sataguṇena sahassaguṇena paṇḍito amitto hontopi seyyoyevāti attho. Atha vā **yan**ti paṭisedhanatthe nipāto, no ce bālānukampakoti attho. **Jammin**ti lāmikaṁ dandhaṁ. **Mātaraṁ hantvāna socatī**ti “makkhikā māressāmī”ti mātaraṁ hantvā idāni ayaṁ bālā sayameva rodati paridevati. Iminā

၅-ရောဟိဏိဇာတကဝဏ္ဏနာ (၄၅)

သေယျော အမိတ္တောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ အနာထပိဏ္ဍိကသေဋ္ဌိနော ဒါသိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ အနာထပိဏ္ဍိကဿ ကိရ ဧကာ ရောဟိဏီ နာမ ဒါသီ အဟောသိ။ တဿာ ဝီဟိပဟရဏဋ္ဌာနေ အာဂန္တွာ မဟလ္လိကာ မာတာ နိပဇ္ဇိ၊ တံ မက္ခိကာ ပရိဝါရေတွာ သူစိယာ ဝိဇ္ဈမာနာ ဝိယ ခါဒန္တိ။ သာ ဓီတရံ အာဟ “အမ္မ မက္ခိကာ မံ ခါဒန္တိ၊ ဧတာ ဝါရေဟီ”တိ။ သာ “ဝါရေဿာမိ အမ္မာ”တိ မုသလံ ဥက္ခိပိတွာ “မာတု သရီရေ မက္ခိကာ မာရေတွာ ဝိနာသံ ပါပေဿာမီ”တိ မာတရံ မုသလေန ပဟရိတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေသိ။ တံ ဒိသွာ “မာတာ မေ မတာ”တိ ရောဒိတုံ အာရဘိ။ တံ ပဝတ္တိံ သေဋ္ဌိဿ အာရောစေသုံ။ သေဋ္ဌိ တဿာ သရီရကိစ္စံ ကာရေတွာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ သဗ္ဗံ တံ ပဝတ္တိံ သတ္ထု အာရောစေသိ။ သတ္ထာ “န ခေါ ဂဟပတိ ဧသာ ‘မာတု သရီရေ မက္ခိကာ မာရေဿာမီ’တိ ဣဒါနေဝ မုသလေန ပဟရိတွာ မာတရံ မာရေသိ၊ ပုဗ္ဗေပိ မာရေသိယေဝါ”တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော သေဋ္ဌိကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ပိတုအစ္စယေန သေဋ္ဌိဋ္ဌာနံ ပါပုဏိ။ တဿာပိ ရောဟိဏီယေဝ နာမ ဒါသီ အဟောသိ။ သာပိ အတ္တနော ဝီဟိပဟရဏဋ္ဌာနံ အာဂန္တွာ နိပန္နံ မာတရံ “မက္ခိကာ မေ အမ္မ ဝါရေဟီ”တိ ဝုတ္တာ ဧဝမေဝ မုသလေန ပဟရိတွာ မာတရံ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေတွာ ရောဒိတုံ အာရဘိ။ ဗောဓိသတ္တော တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ “အမိတ္တောပိ ဟိ ဣမသ္မိံ လောကေ ပဏ္ဍိတောဝ သေယျော”တိ စိန္တေတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၅။ “သေယျော အမိတ္တော မေဓာဝီ၊ ယဉ္စေ ဗာလာ’နုကမ္ပကော။
ပဿ ရောဟိဏိကံ ဇမ္မိံ၊ မာတရံ ဟန္တွာန သောစတီ”တိ။

တတ္ထ **မေဓာဝီ**တိ ပဏ္ဍိတော ဉာဏီ ဝိဘာဝီ။ **ယဉ္စေ ဗာလာ’နုကမ္ပကော**တိ ဧတ္ထ **ယ**န္တိ လိင်္ဂဝိပလ္လာသော ကတော၊ **စေ**တိ နာမတ္ထေ နိပါတော။ ယော နာမ ဗာလော အနုကမ္ပကော၊ တတော သတဂုဏေန သဟဿဂုဏေန ပဏ္ဍိတော အမိတ္တော ဟောန္တောပိ သေယျောယေဝါတိ အတ္ထော။ အထ ဝါ **ယ**န္တိ ပဋိသေဓနတ္ထေ နိပါတော၊ နော စေ ဗာလာနုကမ္ပကောတိ အတ္ထော။ **ဇမ္မိ**န္တိ လာမိကံ ဒန္ဓံ။ **မာတရံ ဟန္တွာန သောစတီ**တိ “မက္ခိကာ မာရေဿာမီ”တိ မာတရံ ဟန္တွာ ဣဒါနိ အယံ ဗာလာ သယမေဝ ရောဒတိ ပရိဒေဝတိ။ ဣမိနာ

kāraṇena imasmiṁ loke amittopi paṇḍito seyyoti bodhisatto paṇḍitaṁ pasaṁsanto imāya gāthāya dhammaṁ desesi.

Satthā “na kho gahapati esā idāneva ‘makkhikā māressāmī’ti mātaraṁ ghātesi, pubbepi ghātesiyevā”ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā mātāyeva mātā ahosi, dhītāyeva dhītā, mahāseṭṭhi pana ahameva ahosin”ti.

Rohiṇijātakavaṇṇanā pañcamā.

---

6. Ārāmadūsakajātakavaṇṇanā (46)

Na ve anatthakusalenāti idaṁ Satthā aññatarasmiṁ Kosalagāmake viharanto uyyānadūsakaṁ ārabbha kathesi. Satthā kira Kosalesu cārikaṁ caramāno aññataraṁ gāmakaṁ sampāpuṇi. Tattheko kuṭumbiko Tathāgataṁ nimantetvā attano uyyāne nisīdāpetvā Buddhappamukhassa saṁghassa mahādānaṁ datvā “bhante yathāruciyā imasmiṁ uyyāne vicarathā”ti āha. Bhikkhū uṭṭhāya uyyānapālaṁ gahetvā uyyāne vicarantā ekaṁ aṅgaṇaṭṭhānaṁ disvā uyyānapālaṁ pucchiṁsu “upāsaka imaṁ uyyānaṁ aññattha sandacchāyaṁ, imasmiṁ pana ṭhāne na koci rukkho vā gaccho vā atthi, kiṁ nu kho kāraṇan”ti. Bhante imassa uyyānassa ropanakāle eko gāmadārako udakaṁ siñcanto imasmiṁ ṭhāne rukkhapotake ummūlaṁ katvā mūlappamāṇena udakaṁ siñci, te rukkhapotakā milāyitvā matā, iminā kāraṇena idaṁ ṭhānaṁ aṅgaṇaṁ jātan”ti. Bhikkhū Satthāraṁ upasaṅkamitvā etamatthaṁ ārocesuṁ. Satthā “na bhikkhave so gāmadārako idāneva ārāmadūsako, pubbepi ārāmadūsakoyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bārāṇasiyaṁ nakkhattaṁ ghosayiṁsu. Nakkhattabherisaddasavanakālato paṭṭhāya sakalanagaravāsino nakkhattanissitakā hutvā vicaranti. Tadā rañño uyyāne bahū makkaṭā vasanti. Uyyānapālo cintesi “nagare nakkhattaṁ ghuṭṭhaṁ, ime vānare ‘udakaṁ siñcathā’ti vatvā ahaṁ nakkhattaṁ kīḷissāmī”ti jeṭṭhakavānaraṁ

ကာရဏေန ဣမသ္မိံ လောကေ အမိတ္တောပိ ပဏ္ဍိတော သေယျောတိ ဗောဓိသတ္တော ပဏ္ဍိတံ ပသံသန္တော ဣမာယ ဂါထာယ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။

သတ္ထာ “န ခေါ ဂဟပတိ ဧသာ ဣဒါနေဝ ‘မက္ခိကာ မာရေဿာမီ’တိ မာတရံ ဃာတေသိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ဃာတေသိယေဝါ”တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ မာတာယေဝ မာတာ အဟောသိ၊ ဓီတာယေဝ ဓီတာ၊ မဟာသေဋ္ဌိ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ရောဟိဏီဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဉ္စမာ။

၆-အာရာမဒူသကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၄၆)

န ဝေ အနတ္ထကုသလေနာတိ ဣဒံ သတ္ထာ အညတရသ္မိံ ကောသလဂါမကေ ဝိဟရန္တော ဥယျာနဒူသကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သတ္ထာ ကိရ ကောသလေသု စာရိကံ စရမာနော အညတရံ ဂါမကံ သမ္ပာပုဏိ။ တတ္ထေကော ကုဋုမ္ဗိကော တထာဂတံ နိမန္တေတွာ အတ္တနော ဥယျာနေ နိသီဒါပေတွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ သံဃဿ မဟာဒါနံ ဒတွာ “ဘန္တေ ယထာရုစိယာ ဣမသ္မိံ ဥယျာနေ ဝိစရထာ”တိ အာဟ။ ဘိက္ခူ ဥဋ္ဌာယ ဥယျာနပါလံ ဂဟေတွာ ဥယျာနေ ဝိစရန္တာ ဧကံ အင်္ဂဏဋ္ဌာနံ ဒိသွာ ဥယျာနပါလံ ပုစ္ဆိံသု “ဥပါသက ဣမံ ဥယျာနံ အညတ္ထ သန္ဒစ္ဆာယံ၊ ဣမသ္မိံ ပန ဌာနေ န ကောစိ ရုက္ခော ဝါ ဂစ္ဆော ဝါ အတ္ထိ၊ ကိံ နု ခေါ ကာရဏ”န္တိ။ ဘန္တေ ဣမဿ ဥယျာနဿ ရောပနကာလေ ဧကော ဂါမဒါရကော ဥဒကံ သိဉ္စန္တော ဣမသ္မိံ ဌာနေ ရုက္ခပေါတကေ ဥမ္မူလံ ကတွာ မူလပ္ပမာဏေန ဥဒကံ သိဉ္စိ၊ တေ ရုက္ခပေါတကာ မိလာယိတွာ မတာ၊ ဣမိနာ ကာရဏေန ဣဒံ ဌာနံ အင်္ဂဏံ ဇာတ”န္တိ။ ဘိက္ခူ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဧတမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ သော ဂါမဒါရကော ဣဒါနေဝ အာရာမဒူသကော၊ ပုဗ္ဗေပိ အာရာမဒူသကောယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗာရာဏသိယံ နက္ခတ္တံ ဃောသယိံသု။ နက္ခတ္တဘေရိသဒ္ဒသဝနကာလတော ပဋ္ဌာယ သကလနဂရဝါသိနော နက္ခတ္တနိဿိတကာ ဟုတွာ ဝိစရန္တိ။ တဒါ ရညော ဥယျာနေ ဗဟူ မက္ကဋာ ဝသန္တိ။ ဥယျာနပါလော စိန္တေသိ “နဂရေ နက္ခတ္တံ ဃုဋ္ဌံ၊ ဣမေ ဝါနရေ ‘ဥဒကံ သိဉ္စထာ’တိ ဝတွာ အဟံ နက္ခတ္တံ ကီဠိဿာမီ”တိ ဇေဋ္ဌကဝါနရံ

upasaṅkamitvā “samma vānarajeṭṭhaka imaṁ uyyānaṁ tumhākampi bahūpakāraṁ, tumhe ettha pupphaphalapallavāni khādatha, nagare nakkhattaṁ ghuṭṭhaṁ, ahaṁ nakkhattaṁ kīḷissāmi. Yāvāhaṁ āgacchāmi, tāva imasmiṁ uyyāne rukkhapotakesu udakaṁ siñcituṁ sakkhissathā”ti pucchi. Sādhu siñcissāmīti. “Tena hi appamattā hothā”ti udakasiñcanatthāya tesaṁ cammakuṭe[1] ca dārukuṭe ca datvā gato. Vānarā cammakuṭe ceva dārukuṭe ca gahetvā rukkhapotakesu udakaṁ siñcanti. Atha ne vānarajeṭṭhako evamāha “bhonto vānarā udakaṁ nāma rakkhitabbaṁ, tumhe rukkhapotakesu udakaṁ siñcantā uppāṭetvā uppāṭetvā mūlaṁ oloketvā gambhīragatesu mūlesu bahuṁ udakaṁ siñcatha, agambhīragatesu appaṁ, pacchā amhākaṁ udakaṁ dullabhaṁ bhavissatī”ti. Te “sādhū”ti sampaṭicchitvā tathā akaṁsu.

Tasmiṁ samaye eko paṇḍitapuriso rājuyyāne te vānare tathā karonte disvā evamāha “bhonto vānarā kasmā tumhe rukkhapotake uppāṭetvā uppāṭetvā mūlappamāṇena udakaṁ siñcathā”ti, te “evaṁ no vānarajeṭṭhako ovadatī”ti āhaṁsu. So taṁ vacanaṁ sutvā “aho vata bho bālā apaṇḍitā ‘atthaṁ karissāmā’ti anatthameva karontī”ti cintetvā imaṁ gāthamāha—

46. “Na ve anatthakusalena, atthacariyā sukhāvahā.
Hāpeti atthaṁ dummedho, kapi ārāmiko yathā”ti.

Tattha **veti** nipātamattaṁ. **Anatthakusalenā**ti anatthe anāyatane kusalena, atthe āyatane kāraṇe akusalena vāti attho. **Atthacariyā**ti vuḍḍhikiriyā. **Sukhāvahā**ti evarūpena anatthakusalena kāyikacetasikasukhasaṅkhātassa atthassa cariyā na sukhāvahā, na sakkā āvahituntì attho. Kiṁ kāraṇā? Ekanteneva hi **hāpeti atthaṁ dummedho**ti, bālapuggalo “atthaṁ karissāmī”ti atthaṁ hāpetvā anatthameva karoti. **Kapi ārāmiko yathā**ti yathā ārāme niyutto ārāmarakkhanako makkaṭo “atthaṁ karissāmī”ti anatthameva karoti, evaṁ yo koci anatthakusalo, tena na sakkā atthacariyaṁ āvahituṁ, so ekaṁsena atthaṁ hāpetiyevāti. Evaṁ so paṇḍito puriso

1. Cammaṇḍe (Sī, I)

ဥပသင်္ကမိတွာ “သမ္မ ဝါနရဇေဋ္ဌက ဣမံ ဥယျာနံ တုမှာကမ္ပိ ဗဟူပကာရံ၊ တုမှေ ဧတ္ထ ပုပ္ဖဖလပလ္လဝါနိ ခါဒထ၊ နဂရေ နက္ခတ္တံ ဃုဋ္ဌံ၊ အဟံ နက္ခတ္တံ ကီဠိဿာမိ။ ယာဝါဟံ အာဂစ္ဆာမိ၊ တာဝ ဣမသ္မိံ ဥယျာနေ ရုက္ခပေါတကေသု ဥဒကံ သိဉ္စိတုံ သက္ခိဿထာ”တိ ပုစ္ဆိ။ သာဓု သိဉ္စိဿာမီတိ။ “တေန ဟိ အပ္ပမတ္တာ ဟောထာ”တိ ဥဒကသိဉ္စနတ္ထာယ တေသံ စမ္မကုဋေ[၁] စ ဒါရုကုဋေ စ ဒတွာ ဂတော။ ဝါနရာ စမ္မကုဋေ စေဝ ဒါရုကုဋေ စ ဂဟေတွာ ရုက္ခပေါတကေသု ဥဒကံ သိဉ္စန္တိ။ အထ နေ ဝါနရဇေဋ္ဌကော ဧဝမာဟ “ဘောန္တော ဝါနရာ ဥဒကံ နာမ ရက္ခိတဗ္ဗံ၊ တုမှေ ရုက္ခပေါတကေသု ဥဒကံ သိဉ္စန္တာ ဥပ္ပါဋေတွာ ဥပ္ပါဋေတွာ မူလံ ဩလောကေတွာ ဂမ္ဘီရဂတေသု မူလေသု ဗဟုံ ဥဒကံ သိဉ္စထ၊ အဂမ္ဘီရဂတေသု အပ္ပံ၊ ပစ္ဆာ အမှာကံ ဥဒကံ ဒုလ္လဘံ ဘဝိဿတီ”တိ။ တေ “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ တထာ အကံသု။

တသ္မိံ သမယေ ဧကော ပဏ္ဍိတပုရိသော ရာဇုယျာနေ တေ ဝါနရေ တထာ ကရောန္တေ ဒိသွာ ဧဝမာဟ “ဘောန္တော ဝါနရာ ကသ္မာ တုမှေ ရုက္ခပေါတကေ ဥပ္ပါဋေတွာ ဥပ္ပါဋေတွာ မူလပ္ပမာဏေန ဥဒကံ သိဉ္စထာ”တိ၊ တေ “ဧဝံ နော ဝါနရဇေဋ္ဌကော ဩဝဒတီ”တိ အာဟံသု။ သော တံ ဝစနံ သုတွာ “အဟော ဝတ ဘော ဗာလာ အပဏ္ဍိတာ ‘အတ္ထံ ကရိဿာမာ’တိ အနတ္ထမေဝ ကရောန္တီ”တိ စိန္တေတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၆။ “န ဝေ အနတ္ထကုသလေန၊ အတ္ထစရိယာ သုခါဝဟာ။
ဟာပေတိ အတ္ထံ ဒုမ္မေဓော၊ ကပိ အာရာမိကော ယထာ”တိ။

တတ္ထ **ဝေ**တိ နိပါတမတ္တံ။ **အနတ္ထကုသလေနာ**တိ အနတ္ထေ အနာယတနေ ကုသလေန၊ အတ္ထေ အာယတနေ ကာရဏေ အကုသလေန ဝါတိ အတ္ထော။ **အတ္ထစရိယာ**တိ ဝုဍ္ဎိကိရိယာ။ **သုခါဝဟာ**တိ ဧဝရူပေန အနတ္ထကုသလေန ကာယိကစေတသိကသုခသင်္ခါတဿ အတ္ထဿ စရိယာ န သုခါဝဟာ၊ န သက္ကာ အာဝဟိတုန္တိ အတ္ထော။ ကိံ ကာရဏာ? ဧကန္တေနေဝ ဟိ **ဟာပေတိ အတ္ထံ ဒုမ္မေဓော**တိ၊ ဗာလပုဂ္ဂလော “အတ္ထံ ကရိဿာမီ”တိ အတ္ထံ ဟာပေတွာ အနတ္ထမေဝ ကရောတိ။ **ကပိ အာရာမိကော ယထာ**တိ ယထာ အာရာမေ နိယုတ္တော အာရာမရက္ခနကော မက္ကဋော “အတ္ထံ ကရိဿာမီ”တိ အနတ္ထမေဝ ကရောတိ၊ ဧဝံ ယော ကောစိ အနတ္ထကုသလော၊ တေန န သက္ကာ အတ္ထစရိယံ အာဝဟိတုံ၊ သော ဧကံသေန အတ္ထံ ဟာပေတိယေဝါတိ။ ဧဝံ သော ပဏ္ဍိတော ပုရိသော

၁-စမ္မဏ္ဍေ (သီ၊ ဣ)

imāya gāthāya vānarajeṭṭhakaṁ garahitvā attano parisaṁ ādāya uyyānā nikkhami.

Satthāpi "na bhikkhave esa gāmadārako idāneva ārāmadūsako, pubbepi ārāmadūsakoyevā"ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi "tadā vānarajeṭṭhako ārāmadūsakagāmadārako ahosi, paṇḍitapuriso pana ahameva ahosin"ti.

Ārāmadūsakajātakavaṇṇanā chaṭṭhā.

---

7. Vāruṇidūsakajātakavaṇṇanā (47)

Na ve anatthakusalenāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto vāruṇidūsakaṁ ārabbha kathesi. Anāthapiṇḍikassa kira sahāyo eko vāruṇivāṇijo tikhiṇaṁ vāruṇiṁ yojetvā hiraññasuvaṇṇādīni gahetvā vikkiṇanto mahājane sannipatite "tāta tvaṁ mūlaṁ gahetvā vāruṇiṁ dehī"ti antevāsikaṁ āṇāpetvā sayaṁ nhāyituṁ agamāsi. Antevāsiko mahājanassa vāruṇiṁ dento manusse antarantarā loṇasakkharā āharāpetvā khādante disvā "ayaṁ surā aloṇikā bhavissati, loṇamettha pakkhipissāmī"ti surācāṭiyaṁ nāḷimattaṁ loṇaṁ pakkhipitvā tesaṁ suraṁ adāsi. Te mukhaṁ pūretvā pūretvā chaḍḍetvā "kiṁ te katan"ti pucchiṁsu. Tumhe suraṁ pivitvā loṇaṁ āharāpente disvā loṇena yojesinti. "Evarūpaṁ nāma manāpaṁ vāruṇiṁ nāsesi bālā"ti taṁ garahitvā uṭṭhāyuṭṭhāya pakkantā. Vāruṇivāṇijo āgantvā ekampi adisvā "vāruṇipāyakā kahaṁ gatā"ti pucchi, so tamatthaṁ ārocesi. Atha naṁ ācariyo "bāla evarūpā nāma te surā nāsitā"ti garahitvā imaṁ kāraṇaṁ Anāthapiṇḍikassa ārocesi. Anāthapiṇḍiko "atthidāni me idaṁ kathāpābhatan"ti Jetavanaṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā etamatthaṁ ārocesi. Satthā "na esa gahapati idāneva vāruṇidūsako, pubbepi vāruṇidūsakoyevā"ti vatvā tena yāciyo atītaṁ āhari.

ဣမာယ ဂါထာယ ဝါနရဇေဋ္ဌကံ ဂရဟိတွာ အတ္တနော ပရိသံ အာဒါယ ဥယျာနာ နိက္ခမိ။

သတ္ထာပိ "န ဘိက္ခဝေ ဧသ ဂါမဒါရကော ဣဒါနေဝ အာရာမဒူသကော၊ ပုဗ္ဗေပိ အာရာမဒူသကောယေဝါ"တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ဝါနရဇေဋ္ဌကော အာရာမဒူသကဂါမဒါရကော အဟောသိ၊ ပဏ္ဍိတပုရိသော ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

အာရာမဒူသကဇာတကဝဏ္ဏနာ ဆဋ္ဌာ။

၇-ဝါရုဏိဒူသကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၄၇)

န ဝေ အနတ္ထကုသလေနာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဝါရုဏိဒူသကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ အနာထပိဏ္ဍိကဿ ကိရ သဟာယော ဧကော ဝါရုဏိဝါဏိဇော တိခိဏံ ဝါရုဏိံ ယောဇေတွာ ဟိရညသုဝဏ္ဏာဒီနိ ဂဟေတွာ ဝိက္ကိဏန္တော မဟာဇနေ သန္နိပတိတေ "တာတ တွံ မူလံ ဂဟေတွာ ဝါရုဏိံ ဒေဟီ"တိ အန္တေဝါသိကံ အာဏာပေတွာ သယံ နှာယိတုံ အဂမာသိ။ အန္တေဝါသိကော မဟာဇနဿ ဝါရုဏိံ ဒေန္တော မနုဿေ အန္တရန္တရာ လောဏသက္ခရာ အာဟရာပေတွာ ခါဒန္တေ ဒိသွာ "အယံ သုရာ အလောဏိကာ ဘဝိဿတိ၊ လောဏမေတ္ထ ပက္ခိပိဿာမီ"တိ သုရာစာဋိယံ နာဠိမတ္တံ လောဏံ ပက္ခိပိတွာ တေသံ သုရံ အဒါသိ။ တေ မုခံ ပူရေတွာ ပူရေတွာ ဆဍ္ဍေတွာ "ကိံ တေ ကတ"န္တိ ပုစ္ဆိံသု။ တုမှေ သုရံ ပိဝိတွာ လောဏံ အာဟရာပေန္တေ ဒိသွာ လောဏေန ယောဇေသိန္တိ။ "ဧဝရူပံ နာမ မနာပံ ဝါရုဏိံ နာသေသိ ဗာလာ"တိ တံ ဂရဟိတွာ ဥဋ္ဌာယုဋ္ဌာယ ပက္ကန္တာ။ ဝါရုဏိဝါဏိဇော အာဂန္တွာ ဧကမ္ပိ အဒိသွာ "ဝါရုဏိပါယကာ ကဟံ ဂတာ"တိ ပုစ္ဆိ၊ သော တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ အထ နံ အာစရိယော "ဗာလ ဧဝရူပါ နာမ တေ သုရာ နာသိတာ"တိ ဂရဟိတွာ ဣမံ ကာရဏံ အနာထပိဏ္ဍိကဿ အာရောစေသိ။ အနာထပိဏ္ဍိကော "အတ္ထိဒါနိ မေ ဣဒံ ကထာပါဘတ"န္တိ ဇေတဝနံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧတမတ္ထံ အာရောစေသိ။ သတ္ထာ "န ဧသ ဂဟပတိ ဣဒါနေဝ ဝါရုဏိဒူသကော၊ ပုဗ္ဗေပိ ဝါရုဏိဒူသကောယေဝါ"တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Bārāṇasiyaṁ seṭṭhi ahosi. Taṁ upanissāya eko vāruṇivāṇijo jīvati. So tikhiṇaṁ suraṁ yojetvā “imaṁ vikkiṇāhī”ti antevāsikaṁ vatvā nhāyituṁ gato. Antevāsiko tasmiṁ gatamatteyeva surāya loṇaṁ pakkhipitvā imināva nayena suraṁ vināseti. Athassa ācariyo āgantvā taṁ kāraṇaṁ ñatvā seṭṭhissa ārocesi. Seṭṭhi “anatthakusalā nāma bālā ‘atthaṁ karissāmā’ti anatthameva karontī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

47. “Na ve anatthakusalena, atthacariyā sukhāvahā.
Hāpeti atthaṁ dummedho, koṇḍañño vāruṇiṁ yathā”ti.

Tattha **koṇḍañño vāruṇiṁ yathā**ti yathā ayaṁ koṇḍaññanāmako antevāsiko “atthaṁ karissāmī”ti loṇaṁ pakkhipitvā vāruṇiṁ hāpesi parihāpesi vināsesi, evaṁ sabbopi anatthakusalo atthaṁ hāpetīti bodhisatto imāya gāthāya dhammaṁ desesi.

Satthāpi “na esa gahapati idāneva vāruṇidūsako, pubbepi vāruṇidūsakoyevā”ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā vāruṇidūsako idānipi vāruṇidūsakova ahosi, Bārāṇasiseṭṭhi pana ahameva ahosin”ti.

Vāruṇidūsakajātakavaṇṇanā sattamā.

8. Vedabbajātakavaṇṇanā (48)

Anupāyena yo atthanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto dubbacabhikkhuṁ ārabbha kathesi. Tañhi bhikkhuṁ Satthā “na tvaṁ bhikkhu idāneva dubbaco, pubbepi dubbacoyeva, teneva ca kāraṇena paṇḍitānaṁ vacanaṁ akatvā tiṇhena asinā dvidhā katvā chinno hutvā magge nipatittha, tañca ekakaṁ nissāya purisasahassaṁ jīvitakkhayaṁ pattan”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente ekasmiṁ gāmake aññataro brāhmaṇo vedabbaṁ[1] nāma mantaṁ jānāti. So kira manto

1. Vedabbhaṁ (Sī, I)

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဗာရာဏသိယံ သေဋ္ဌိ အဟောသိ။ တံ ဥပနိဿာယ ဧကော ဝါရုဏိဝါဏိဇော ဇီဝတိ။ သော တိခိဏံ သုရံ ယောဇေတွာ “ဣမံ ဝိက္ကိဏာဟီ”တိ အန္တေဝါသိကံ ဝတွာ နှာယိတုံ ဂတော။ အန္တေဝါသိကော တသ္မိံ ဂတမတ္တေယေဝ သုရာယ လောဏံ ပက္ခိပိတွာ ဣမိနာဝ နယေန သုရံ ဝိနာသေသိ။ အထဿ အာစရိယော အာဂန္တွာ တံ ကာရဏံ ဉတွာ သေဋ္ဌိဿ အာရောစေသိ။ သေဋ္ဌိ “အနတ္ထကုသလာ နာမ ဗာလာ ‘အတ္ထံ ကရိဿာမာ’တိ အနတ္ထမေဝ ကရောန္တီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၇။ “န ဝေ အနတ္ထကုသလေန၊ အတ္ထစရိယာ သုခါဝဟာ။
ဟာပေတိ အတ္ထံ ဒုမ္မေဓော၊ ကောဏ္ဍညော ဝါရုဏိံ ယထာ”တိ။

တတ္ထ **ကောဏ္ဍညော ဝါရုဏိံ ယထာ**တိ ယထာ အယံ ကောဏ္ဍညနာမကော အန္တေဝါသိကော “အတ္ထံ ကရိဿာမီ”တိ လောဏံ ပက္ခိပိတွာ ဝါရုဏိံ ဟာပေသိ ပရိဟာပေသိ ဝိနာသေသိ၊ ဧဝံ သဗ္ဗောပိ အနတ္ထကုသလော အတ္ထံ ဟာပေတီတိ ဗောဓိသတ္တော ဣမာယ ဂါထာယ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။

သတ္ထာပိ “န ဧသ ဂဟပတိ ဣဒါနေဝ ဝါရုဏိဒူသကော၊ ပုဗ္ဗေပိ ဝါရုဏိဒူသကောယေဝါ”တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဝါရုဏိဒူသကော ဣဒါနိပိ ဝါရုဏိဒူသကောဝ အဟောသိ၊ ဗာရာဏသိသေဋ္ဌိ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဝါရုဏိဒူသကဇာတကဝဏ္ဏနာ သတ္တမာ။

၈-ဝေဒဗ္ဗဇာတကဝဏ္ဏနာ (၄၈)

အနုပါယေန ယော အတ္ထန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဒုဗ္ဗစဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တဉှိ ဘိက္ခုံ သတ္ထာ “န တွံ ဘိက္ခု ဣဒါနေဝ ဒုဗ္ဗစော၊ ပုဗ္ဗေပိ ဒုဗ္ဗစောယေဝ၊ တေနေဝ စ ကာရဏေန ပဏ္ဍိတာနံ ဝစနံ အကတွာ တိဏှေန အသိနာ ဒွိဓာ ကတွာ ဆိန္နော ဟုတွာ မဂ္ဂေ နိပတိတ္ထ၊ တဉ္စ ဧကကံ နိဿာယ ပုရိသသဟဿံ ဇီဝိတက္ခယံ ပတ္တ”န္တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဧကသ္မိံ ဂါမကေ အညတရော ဗြာဟ္မဏော ဝေဒဗ္ဗံ[၁] နာမ မန္တံ ဇာနာတိ။ သော ကိရ မန္တော

၁-ဝေဒဗ္ဘံ (သီ၊ ဣ)

anaggho mahāraho, nakkhattayoge laddhe taṁ mantaṁ parivattetvā ākāse ullokite ākāsato sattaratanavassaṁ vassati. Tadā bodhisatto tassa brāhmaṇassa santike sippaṁ uggaṇhāti. Athekadivasaṁ brāhmaṇo bodhisattaṁ ādāya kenacideva karaṇīyena attano gāmā nikkhamitvā Cetaraṭṭhaṁ[1] agamāsi, antarāmagge ca ekasmiṁ araññaṭṭhāne pañcasatā pesanakacorā nāma panthaghātaṁ karonti. Te bodhisattañca vedabbabrāhmaṇañca gaṇhiṁsu. Kasmā panete "pesanakacorā"ti vuccanti? Te kira dve jane gahetvā ekaṁ dhanāharaṇatthāya pesenti, tasmā "pesanakacorā"tveva vuccanti. Tepi ca pitāputte gahetvā pitaraṁ "tvaṁ amhākaṁ dhanaṁ āharitvā puttaṁ gahetvā yāhī"ti vadanti. Etenupāyena mātudhītaro gahetvā mātaraṁ vissajjenti, jeṭṭhakaniṭṭhe gahetvā jeṭṭhabhātikaṁ vissajjenti, ācariyantevāsike gahetvā antevāsikaṁ vissajjenti. Te tasmiṁ kāle vedabbabrāhmaṇaṁ gahetvā bodhisattaṁ vissajjesuṁ.

Bodhisatto ācariyaṁ vanditvā "ahaṁ ekāhadvīhaccayena āgamissāmi, tumhe mā bhāyittha, apica kho pana mama vacanaṁ karotha, ajja dhanavassāpanakanakkhattayogo bhavissati, mā kho tumhe dukkhaṁ asahantā mantaṁ parivattetvā dhanaṁ vassāpayittha. Sace vassāpessatha, tumhe ca vināsaṁ pāpuṇissatha, ime ca pañcasatā corā"ti evaṁ ācariyaṁ ovaditvā dhanatthāya agamāsi. Corāpi sūriye atthaṅgate brāhmaṇaṁ bandhitvā nipajjāpesuṁ. Taṅkhaṇaññeva pācīnalokadhātuto paripuṇṇacandamaṇḍalaṁ uṭṭhahi. Brāhmaṇo nakkhattaṁ olokento "dhanavassāpanakanakkhattayogo laddho, kiṁ me dukkhena anubhūtena, mantaṁ parivattetvā ratanavassaṁ vassāpetvā corānaṁ dhanaṁ datvā yathāsukhaṁ gamissāmī"ti cintetvā core āmantesi "bhonto corā tumhe maṁ kimatthāya gaṇhathā"ti. Dhanatthāya ayyāti. Sace vo dhanena attho, khippaṁ maṁ bandhanā mocetvā sīsaṁ nhāpetvā ahatavatthāni acchādetvā gandhehi vilimpāpetvā pupphāni pilandhāpetvā ṭhapethāti. Corā tassa kathaṁ sutvā tathā akaṁsu.

1. Cetiyaraṭṭhaṁ (Sī, I)

အနဂ္ဃော မဟာရဟော၊ နက္ခတ္တယောဂေ လဒ္ဓေ တံ မန္တံ ပရိဝတ္တေတွာ အာကာသေ ဥလ္လောကိတေ အာကာသတော သတ္တရတနဝဿံ ဝဿတိ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော တဿ ဗြာဟ္မဏဿ သန္တိကေ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏှာတိ။ အထေကဒိဝသံ ဗြာဟ္မဏော ဗောဓိသတ္တံ အာဒါယ ကေနစိဒေဝ ကရဏီယေန အတ္တနော ဂါမာ နိက္ခမိတွာ စေတရဋ္ဌံ[1] အဂမာသိ၊ အန္တရာမဂ္ဂေ စ ဧကသ္မိံ အရညဋ္ဌာနေ ပဉ္စသတာ ပေသနကစောရာ နာမ ပန္ထဃာတံ ကရောန္တိ။ တေ ဗောဓိသတ္တဉ္စ ဝေဒဗ္ဗဗြာဟ္မဏဉ္စ ဂဏှိံသု။ ကသ္မာ ပနေတေ “ပေသနကစောရာ”တိ ဝုစ္စန္တိ? တေ ကိရ ဒွေ ဇနေ ဂဟေတွာ ဧကံ ဓနာဟရဏတ္ထာယ ပေသေန္တိ၊ တသ္မာ “ပေသနကစောရာ”တွေဝ ဝုစ္စန္တိ။ တေပိ စ ပိတာပုတ္တေ ဂဟေတွာ ပိတရံ “တွံ အမှာကံ ဓနံ အာဟရိတွာ ပုတ္တံ ဂဟေတွာ ယာဟီ”တိ ဝဒန္တိ။ ဧတေနုပါယေန မာတုဓီတရော ဂဟေတွာ မာတရံ ဝိဿဇ္ဇေန္တိ၊ ဇေဋ္ဌကနိဋ္ဌေ ဂဟေတွာ ဇေဋ္ဌဘာတိကံ ဝိဿဇ္ဇေန္တိ၊ အာစရိယန္တေဝါသိကေ ဂဟေတွာ အန္တေဝါသိကံ ဝိဿဇ္ဇေန္တိ။ တေ တသ္မိံ ကာလေ ဝေဒဗ္ဗဗြာဟ္မဏံ ဂဟေတွာ ဗောဓိသတ္တံ ဝိဿဇ္ဇေသုံ။

ဗောဓိသတ္တော အာစရိယံ ဝန္ဒိတွာ “အဟံ ဧကာဟဒွီဟစ္စယေန အာဂမိဿာမိ၊ တုမှေ မာ ဘာယိတ္ထ၊ အပိစ ခေါ ပန မမ ဝစနံ ကရောထ၊ အဇ္ဇ ဓနဝဿာပနကနက္ခတ္တယောဂေါ ဘဝိဿတိ၊ မာ ခေါ တုမှေ ဒုက္ခံ အသဟန္တာ မန္တံ ပရိဝတ္တေတွာ ဓနံ ဝဿာပယိတ္ထ။ သစေ ဝဿာပေဿထ၊ တုမှေ စ ဝိနာသံ ပါပုဏိဿထ၊ ဣမေ စ ပဉ္စသတာ စောရာ”တိ ဧဝံ အာစရိယံ ဩဝဒိတွာ ဓနတ္ထာယ အဂမာသိ။ စောရာပိ သူရိယေ အတ္ထင်္ဂတေ ဗြာဟ္မဏံ ဗန္ဓိတွာ နိပဇ္ဇာပေသုံ။ တင်္ခဏညေဝ ပါစီနလောကဓာတုတော ပရိပုဏ္ဏစန္ဒမဏ္ဍလံ ဥဋ္ဌဟိ။ ဗြာဟ္မဏော နက္ခတ္တံ ဩလောကေန္တော “ဓနဝဿာပနကနက္ခတ္တယောဂေါ လဒ္ဓေါ၊ ကိံ မေ ဒုက္ခေန အနုဘူတေန၊ မန္တံ ပရိဝတ္တေတွာ ရတနဝဿံ ဝဿာပေတွာ စောရာနံ ဓနံ ဒတွာ ယထာသုခံ ဂမိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ စောရေ အာမန္တေသိ “ဘောန္တော စောရာ တုမှေ မံ ကိမတ္ထာယ ဂဏှထာ”တိ။ ဓနတ္ထာယ အယျာတိ။ သစေ ဝေါ ဓနေန အတ္ထော၊ ခိပ္ပံ မံ ဗန္ဓနာ မောစေတွာ သီသံ နှာပေတွာ အဟတဝတ္ထာနိ အစ္ဆာဒေတွာ ဂန္ဓေဟိ ဝိလိမ္ပာပေတွာ ပုပ္ဖါနိ ပိဠန္ဓာပေတွာ ဌပေထာတိ။ စောရာ တဿ ကထံ သုတွာ တထာ အကံသု။

၁-စေတိယရဋ္ဌံ (သီ၊ ဣ)

Brāhmaṇo nakkhattayogaṁ ñatvā mantaṁ parivattetvā ākāsaṁ ullokesi, tāvadeva ākāsato ratanāni patiṁsu. Corā taṁ dhanaṁ saṅkaḍḍhitvā uttarāsaṅgesu bhaṇḍikaṁ katvā pāyiṁsu. Brāhmaṇopi tesaṁ pacchatova agamāsi. Atha te core aññe pañcasatā corā gaṇhiṁsu. “Kimatthaṁ amhe gaṇhathā”ti ca vuttā “dhanatthāyā”ti āhaṁsu. “Yadi vo dhanena attho, etaṁ brāhmaṇaṁ gaṇhatha, eso ākāsaṁ ulloketvā dhanaṁ vassāpesi, amhākampetaṁ eteneva dinnan”ti. Corā core vissajjetvā “amhākampi dhanaṁ dehī”ti brāhmaṇaṁ gaṇhiṁsu. Brāhmaṇo “ahaṁ tumhākaṁ dhanaṁ dadeyyaṁ, dhanavassāpanakanakkhattayogo pana ito saṁvaccharamatthake bhavissati. Yadi vo dhanenattho, adhivāsetha, tadā dhanavassaṁ vassāpessāmī”ti āha. Corā kujjhitvā “ambho duṭṭhabrāhmaṇa aññesaṁ idāneva dhanaṁ vassāpetvā amhe aññaṁ saṁvaccharaṁ adhivāsāpesī”ti tiṇhena asinā brāhmaṇaṁ dvidhā chinditvā magge chaḍḍetvā vegena anubandhitvā tehi corehi saddhiṁ yujjhitvā te sabbepi māretvā dhanaṁ ādāya puna dve koṭṭhāsā hutvā aññamaññaṁ yujjhitvā aḍḍhateyyāni purisasatāni ghātetvā etena upāyena yāva dve janā avasiṭṭhā ahesuṁ, tāva aññamaññaṁ ghātayiṁsu. Evaṁ taṁ purisasahassaṁ vināsaṁ pattaṁ.

Te pana dve janā upāyena taṁ dhanaṁ āharitvā ekasmiṁ gāmasamīpe gahanaṭṭhāne dhanaṁ paṭicchādetvā eko khaggaṁ gahetvā rakkhanto nisīdi, eko taṇḍule gahetvā bhattaṁ pacāpetuṁ gāmaṁ pāvisi. Lobho ca nāmesa vināsamūlamevāti dhanasantike nisinno cintesi “tasmiṁ āgate idaṁ dhanaṁ dve koṭṭhāsā bhavissanti, yannūnāhaṁ taṁ āgatamattameva khaggena paharitvā ghāteyyan”ti. So khaggaṁ sannayhitvā tassa āgamanaṁ olokento nisīdi. Itaropi cintesi “taṁ dhanaṁ dve koṭṭhāsā bhavissanti, yannūnāhaṁ bhatte visaṁ pakkhipitvā taṁ purisaṁ bhojetvā jīvitakkhayaṁ pāpetvā ekakova dhanaṁ gaṇheyyan”ti. So niṭṭhite bhatte sayaṁ bhuñjitvā sesake visaṁ pakkhipitvā taṁ ādāya tattha agamāsi. Taṁ bhattaṁ otāretvā ṭhitamattameva itaro khaggena dvidhā chinditvā taṁ paṭicchannaṭṭhāne chaḍḍetvā tañca bhattaṁ bhuñjitvā sayampi tattheva jīvitakkhayaṁ pāpuṇi. Evañca taṁ dhanaṁ nissāya sabbeva vināsaṁ pāpuṇiṁsu.

ဗြာဟ္မဏော နက္ခတ္တယောဂံ ဉတွာ မန္တံ ပရိဝတ္တေတွာ အာကာသံ ဥလ္လောကေသိ၊ တာဝဒေဝ အာကာသတော ရတနာနိ ပတိံသု။ စောရာ တံ ဓနံ သင်္ကဍ္ဎိတွာ ဥတ္တရာသင်္ဂေသု ဘဏ္ဍိကံ ကတွာ ပါယိံသု။ ဗြာဟ္မဏောပိ တေသံ ပစ္ဆတောဝ အဂမာသိ။ အထ တေ စောရေ အညေ ပဉ္စသတာ စောရာ ဂဏှိံသု။ “ကိမတ္ထံ အမှေ ဂဏှထာ”တိ စ ဝုတ္တာ “ဓနတ္ထာယာ”တိ အာဟံသု။ “ယဒိ ဝေါ ဓနေန အတ္ထော၊ ဧတံ ဗြာဟ္မဏံ ဂဏှထ၊ ဧသော အာကာသံ ဥလ္လောကေတွာ ဓနံ ဝဿာပေသိ၊ အမှာကမ္ပေတံ ဧတေနေဝ ဒိန္န”န္တိ။ စောရာ စောရေ ဝိဿဇ္ဇေတွာ “အမှာကမ္ပိ ဓနံ ဒေဟီ”တိ ဗြာဟ္မဏံ ဂဏှိံသု။ ဗြာဟ္မဏော “အဟံ တုမှာကံ ဓနံ ဒဒေယျံ၊ ဓနဝဿာပနကနက္ခတ္တယောဂေါ ပန ဣတော သံဝစ္ဆရမတ္ထကေ ဘဝိဿတိ။ ယဒိ ဝေါ ဓနေနတ္ထော၊ အဓိဝါသေထ၊ တဒါ ဓနဝဿံ ဝဿာပေဿာမီ”တိ အာဟ။ စောရာ ကုဇ္ဈိတွာ “အမ္ဘော ဒုဋ္ဌဗြာဟ္မဏ အညေသံ ဣဒါနေဝ ဓနံ ဝဿာပေတွာ အမှေ အညံ သံဝစ္ဆရံ အဓိဝါသာပေသီ”တိ တိဏှေန အသိနာ ဗြာဟ္မဏံ ဒွိဓာ ဆိန္ဒိတွာ မဂ္ဂေ ဆဍ္ဍေတွာ ဝေဂေန အနုဗန္ဓိတွာ တေဟိ စောရေဟိ သဒ္ဓိံ ယုဇ္ဈိတွာ တေ သဗ္ဗေပိ မာရေတွာ ဓနံ အာဒါယ ပုန ဒွေ ကောဋ္ဌာသာ ဟုတွာ အညမညံ ယုဇ္ဈိတွာ အဍ္ဎတေယျာနိ ပုရိသသတာနိ ဃာတေတွာ ဧတေန ဥပါယေန ယာဝ ဒွေ ဇနာ အဝသိဋ္ဌာ အဟေသုံ၊ တာဝ အညမညံ ဃာတယိံသု။ ဧဝံ တံ ပုရိသသဟဿံ ဝိနာသံ ပတ္တံ။

တေ ပန ဒွေ ဇနာ ဥပါယေန တံ ဓနံ အာဟရိတွာ ဧကသ္မိံ ဂါမသမီပေ ဂဟနဋ္ဌာနေ ဓနံ ပဋိစ္ဆာဒေတွာ ဧကော ခဂ္ဂံ ဂဟေတွာ ရက္ခန္တော နိသီဒိ၊ ဧကော တဏ္ဍုလေ ဂဟေတွာ ဘတ္တံ ပစာပေတုံ ဂါမံ ပါဝိသိ။ လောဘော စ နာမေသ ဝိနာသမူလမေဝါတိ ဓနသန္တိကေ နိသိန္နော စိန္တေသိ “တသ္မိံ အာဂတေ ဣဒံ ဓနံ ဒွေ ကောဋ္ဌာသာ ဘဝိဿန္တိ၊ ယန္နူနာဟံ တံ အာဂတမတ္တမေဝ ခဂ္ဂေန ပဟရိတွာ ဃာတေယျ”န္တိ။ သော ခဂ္ဂံ သန္နယှိတွာ တဿ အာဂမနံ ဩလောကေန္တော နိသီဒိ။ ဣတရောပိ စိန္တေသိ “တံ ဓနံ ဒွေ ကောဋ္ဌာသာ ဘဝိဿန္တိ၊ ယန္နူနာဟံ ဘတ္တေ ဝိသံ ပက္ခိပိတွာ တံ ပုရိသံ ဘောဇေတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေတွာ ဧကကောဝ ဓနံ ဂဏှေယျ”န္တိ။ သော နိဋ္ဌိတေ ဘတ္တေ သယံ ဘုဉ္ဇိတွာ သေသကေ ဝိသံ ပက္ခိပိတွာ တံ အာဒါယ တတ္ထ အဂမာသိ။ တံ ဘတ္တံ ဩတာရေတွာ ဌိတမတ္တမေဝ ဣတရော ခဂ္ဂေန ဒွိဓာ ဆိန္ဒိတွာ တံ ပဋိစ္ဆန္နဋ္ဌာနေ ဆဍ္ဍေတွာ တဉ္စ ဘတ္တံ ဘုဉ္ဇိတွာ သယမ္ပိ တတ္ထေဝ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပုဏိ။ ဧဝဉ္စ တံ ဓနံ နိဿာယ သဗ္ဗေဝ ဝိနာသံ ပါပုဏိံသု။

Bodhisattopi kho ekāhadvīhaccayena dhanaṁ ādāya āgato tasmiṁ ṭhāne ācariyaṁ adisvā vippakiṇṇaṁ pana dhanaṁ disvā “ācariyena mama vacanaṁ akatvā dhanaṁ vassāpitaṁ bhavissati, sabbehi vināsaṁ pattehi bhavitabban”ti mahāmaggena pāyāsi. Gacchanto ācariyaṁ mahāmagge dvidhā chinnaṁ disvā “mama vacanaṁ akatvā mato”ti dārūni uddharitvā citakaṁ katvā ācariyaṁ jhāpetvā vanapupphehi pūjetvā purato[1] gacchanto jīvitakkhayaṁ patte pañcasate, purato aḍḍhateyyasateti anukkamena avasāne dve jane jīvitakkhayaṁ patte disvā cintesi “imaṁ dvīhi ūnaṁ purisasahassaṁ vināsaṁ pattaṁ, aññehi dvīhi corehi bhavitabbaṁ, tepi santhambhituṁ na sakkhissanti, kahaṁ nu kho te gatā”ti gacchanto tesaṁ dhanaṁ ādāya gahanaṭṭhānaṁ paviṭṭhamaggaṁ disvā gacchanto bhaṇḍikabaddhassa dhanassa rāsiṁ disvā ekaṁ bhattapātiṁ avattharitvā mataṁ addasa. Tato “idaṁ nāma tehi kataṁ bhavissatī”ti sabbaṁ ñatvā “kahaṁ nu kho so puriso”ti vicinanto tampi paṭicchannaṭṭhāne apaviddhaṁ disvā “amhākaṁ ācariyo mama vacanaṁ akatvā attano dubbacabhāvena attanāpi vināsaṁ patto, aparampi tena purisasahassaṁ vināsitaṁ, anupāyena vata akāraṇena attano vuḍḍhiṁ patthayamānā amhākaṁ ācariyo viya mahāvināsameva pāpuṇissantī”ti cintetvā imaṁ gāthamāha—

48. “Anupāyena yo atthaṁ, icchati so vihaññati.
Cetā haniṁsu vedabbaṁ, sabbe te byasanamajjhagū”ti.

Tattha **so vihaññatī**ti so anupāyena “attano atthaṁ vuḍḍhiṁ sukhaṁ icchāmī”ti akāle vāyāmaṁ karonto puggalo vihaññati kilamati mahāvināsaṁ pāpuṇāti. **Cetā**ti cetaraṭṭhavāsino corā. **Haniṁsu vedabban**ti vedabbamantavasena “vedabbo”ti laddhanāmaṁ brahmaṇaṁ haniṁsu. **Sabbe te byasanamajjhagū**ti tepi ca anavasesā aññamaññaṁ ghātayamānā byasanaṁ adhigacchiṁsu paṭilabhiṁsūti.

Evaṁ bodhisatto “yathā amhākaṁ ācariyo anupāyena aṭṭhāne parakkamaṁ karonto dhanaṁ vassāpetvā attanāpi jīvitakkhayaṁ patto,

1. Parato (Sī, I)

ဗောဓိသတ္တောပိ ခေါ ဧကာဟဒွီဟစ္စယေန ဓနံ အာဒါယ အာဂတော တသ္မိံ ဌာနေ အာစရိယံ အဒိသွာ ဝိပ္ပကိဏ္ဏံ ပန ဓနံ ဒိသွာ “အာစရိယေန မမ ဝစနံ အကတွာ ဓနံ ဝဿာပိတံ ဘဝိဿတိ၊ သဗ္ဗေဟိ ဝိနာသံ ပတ္တေဟိ ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ မဟာမဂ္ဂေန ပါယာသိ။ ဂစ္ဆန္တော အာစရိယံ မဟာမဂ္ဂေ ဒွိဓာ ဆိန္နံ ဒိသွာ “မမ ဝစနံ အကတွာ မတော”တိ ဒါရူနိ ဥဒ္ဓရိတွာ စိတကံ ကတွာ အာစရိယံ ဈာပေတွာ ဝနပုပ္ဖေဟိ ပူဇေတွာ ပုရတော[1] ဂစ္ဆန္တော ဇီဝိတက္ခယံ ပတ္တေ ပဉ္စသတေ, ပုရတော အဍ္ဎတေယျသတေတိ အနုက္ကမေန အဝသာနေ ဒွေ ဇနေ ဇီဝိတက္ခယံ ပတ္တေ ဒိသွာ စိန္တေသိ “ဣမံ ဒွီဟိ ဦနံ ပုရိသသဟဿံ ဝိနာသံ ပတ္တံ၊ အညေဟိ ဒွီဟိ စောရေဟိ ဘဝိတဗ္ဗံ၊ တေပိ သန္ထမ္ဘိတုံ န သက္ခိဿန္တိ၊ ကဟံ နု ခေါ တေ ဂတာ”တိ ဂစ္ဆန္တော တေသံ ဓနံ အာဒါယ ဂဟနဋ္ဌာနံ ပဝိဋ္ဌမဂ္ဂံ ဒိသွာ ဂစ္ဆန္တော ဘဏ္ဍိကဗဒ္ဓဿ ဓနဿ ရာသိံ ဒိသွာ ဧကံ ဘတ္တပါတိံ အဝတ္ထရိတွာ မတံ အဒ္ဒသ။ တတော “ဣဒံ နာမ တေဟိ ကတံ ဘဝိဿတီ”တိ သဗ္ဗံ ဉတွာ “ကဟံ နု ခေါ သော ပုရိသော”တိ ဝိစိနန္တော တမ္ပိ ပဋိစ္ဆန္နဋ္ဌာနေ အပဝိဒ္ဓံ ဒိသွာ “အမှာကံ အာစရိယော မမ ဝစနံ အကတွာ အတ္တနော ဒုဗ္ဗစဘာဝေန အတ္တနာပိ ဝိနာသံ ပတ္တော၊ အပရမ္ပိ တေန ပုရိသသဟဿံ ဝိနာသိတံ၊ အနုပါယေန ဝတ အကာရဏေန အတ္တနော ဝုဍ္ဎိံ ပတ္ထယမာနာ အမှာကံ အာစရိယော ဝိယ မဟာဝိနာသမေဝ ပါပုဏိဿန္တီ”တိ စိန္တေတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၈။ “အနုပါယေန ယော အတ္ထံ၊ ဣစ္ဆတိ သော ဝိဟညတိ။
စေတာ ဟနိံသု ဝေဒဗ္ဗံ၊ သဗ္ဗေ တေ ဗျသနမဇ္ဈဂူ”တိ။

တတ္ထ **သော ဝိဟညတီ**တိ သော အနုပါယေန “အတ္တနော အတ္ထံ ဝုဍ္ဎိံ သုခံ ဣစ္ဆာမီ”တိ အကာလေ ဝါယာမံ ကရောန္တော ပုဂ္ဂလော ဝိဟညတိ ကိလမတိ မဟာဝိနာသံ ပါပုဏာတိ။ **စေတာ**တိ စေတရဋ္ဌဝါသိနော စောရာ။ **ဟနိံသု ဝေဒဗ္ဗ**န္တိ ဝေဒဗ္ဗမန္တဝသေန “ဝေဒဗ္ဗော”တိ လဒ္ဓနာမံ ဗြာဟ္မဏံ ဟနိံသု။ **သဗ္ဗေ တေ ဗျသနမဇ္ဈဂူ**တိ တေပိ စ အနဝသေသာ အညမညံ ဃာတယမာနာ ဗျသနံ အဓိဂစ္ဆိံသု ပဋိလဘိံသူတိ။

ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော “ယထာ အမှာကံ အာစရိယော အနုပါယေန အဋ္ဌာနေ ပရက္ကမံ ကရောန္တော ဓနံ ဝဿာပေတွာ အတ္တနာပိ ဇီဝိတက္ခယံ ပတ္တော၊

၁-ပရတော (သီ၊ ဣ)

aññesañca vināsapaccayo jāto, evameva yo aññopi anupāyena attano atthaṁ icchanto vāyāmaṁ karissati, sabbo so attanā ca vinassissati, paresañca vināsapaccayo bhavissatī”ti vanaṁ unnādento devatāsu sādhukāraṁ dadamānāsu imāya gāthāya dhammaṁ desetvā taṁ dhanaṁ upāyena attano gehaṁ āharitvā dānādīni puññāni karonto yāvatāyukaṁ ṭhatvā jīvitapariyosāne saggapathaṁ pūrayamāno agamāsi.

Satthāpi “na tvaṁ bhikkhu idāneva dubbaco, pubbepi dubbacova, dubbacattā pana mahāvināsaṁ patto”ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā vedabbabrāhmaṇo dubbacabhikkhu ahosi, antevāsiko pana ahameva ahosin”ti.

Vedabbajātakavaṇṇanā aṭṭhamā.

---

9. Nakkhattajātakavaṇṇanā (49)

Nakkhattaṁ patimānentanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ ājīvakaṁ ārabbha kathesi. Sāvatthiyaṁ kirekaṁ kuladhītaraṁ janapade eko kulaputto attano puttassa vāretvā “asukadivase nāma gaṇhissāmī”ti divasaṁ ṭhapetvā tasmiṁ divase sampatte attano kulūpakaṁ ājīvakaṁ pucchi “bhante ajja mayaṁ ekaṁ maṅgalaṁ karissāma, sobhanaṁ nu kho nakkhattan”ti. So “ayaṁ maṁ paṭhamaṁ apucchitvāva divasaṁ ṭhapetvā idāni paṭipucchati, hotu, sikkhāpessāmi nan”ti kujjhitvā “ajja asobhanaṁ nakkhattaṁ, mā ajja maṅgalaṁ karittha, sace karissatha, mahāvināso bhavissatī”ti āha. Tasmiṁ kule manussā tassa saddahitvā taṁ divasaṁ na gacchiṁsu. Nagaravāsino sabbaṁ maṅgalakiriyaṁ katvā tesaṁ anāgamanaṁ disvā “tehi ajja divaso ṭhapito, no ca kho āgatā, amhākampi bahu vayakammaṁ kataṁ, kiṁ no tehi, amhākaṁ dhītaraṁ aññassa dassāmā”ti yathākateneva maṅgalena dhītaraṁ aññassa kulassa adaṁsu.

Itare punadivase āgantvā “detha no dārikan”ti āhaṁsu. Atha ne Sāvatthivāsino “janapadavāsino nāma tumhe gahapatikā pāpamanussā divasaṁ ṭhapetvā avaññāya na āgatā, āgatamaggeneva

အညေသဉ္စ ဝိနာသပစ္စယော ဇာတော၊ ဧဝမေဝ ယော အညောပိ အနုပါယေန အတ္တနော အတ္ထံ ဣစ္ဆန္တော ဝါယာမံ ကရိဿတိ၊ သဗ္ဗော သော အတ္တနာ စ ဝိနဿိဿတိ၊ ပရေသဉ္စ ဝိနာသပစ္စယော ဘဝိဿတီ”တိ ဝနံ ဥန္နာဒေန္တော ဒေဝတာသု သာဓုကာရံ ဒဒမာနာသု ဣမာယ ဂါထာယ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ တံ ဓနံ ဥပါယေန အတ္တနော ဂေဟံ အာဟရိတွာ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကရောန္တော ယာဝတာယုကံ ဌတွာ ဇီဝိတပရိယောသာနေ သဂ္ဂပထံ ပူရယမာနော အဂမာသိ။

သတ္ထာပိ “န တွံ ဘိက္ခု ဣဒါနေဝ ဒုဗ္ဗစော၊ ပုဗ္ဗေပိ ဒုဗ္ဗစောဝ၊ ဒုဗ္ဗစတ္တာ ပန မဟာဝိနာသံ ပတ္တော”တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဝေဒဗ္ဗဗြာဟ္မဏော ဒုဗ္ဗစဘိက္ခု အဟောသိ၊ အန္တေဝါသိကော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဝေဒဗ္ဗဇာတကဝဏ္ဏနာ အဋ္ဌမာ။

၉-နက္ခတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ (၄၉)

နက္ခတ္တံ ပတိမာနေန္တန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ အာဇီဝကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သာဝတ္ထိယံ ကိရေကံ ကုလဓီတရံ ဇနပဒေ ဧကော ကုလပုတ္တော အတ္တနော ပုတ္တဿ ဝါရေတွာ “အသုကဒိဝသေ နာမ ဂဏှိဿာမီ”တိ ဒိဝသံ ဌပေတွာ တသ္မိံ ဒိဝသေ သမ္ပတ္တေ အတ္တနော ကုလူပကံ အာဇီဝကံ ပုစ္ဆိ “ဘန္တေ အဇ္ဇ မယံ ဧကံ မင်္ဂလံ ကရိဿာမ၊ သောဘနံ နု ခေါ နက္ခတ္တ”န္တိ။ သော “အယံ မံ ပဌမံ အပုစ္ဆိတွာဝ ဒိဝသံ ဌပေတွာ ဣဒါနိ ပဋိပုစ္ဆတိ၊ ဟောတု၊ သိက္ခာပေဿာမိ န”န္တိ ကုဇ္ဈိတွာ “အဇ္ဇ အသောဘနံ နက္ခတ္တံ၊ မာ အဇ္ဇ မင်္ဂလံ ကရိတ္ထ၊ သစေ ကရိဿထ၊ မဟာဝိနာသော ဘဝိဿတီ”တိ အာဟ။ တသ္မိံ ကုလေ မနုဿာ တဿ သဒ္ဒဟိတွာ တံ ဒိဝသံ န ဂစ္ဆိံသု။ နဂရဝါသိနော သဗ္ဗံ မင်္ဂလကိရိယံ ကတွာ တေသံ အနာဂမနံ ဒိသွာ “တေဟိ အဇ္ဇ ဒိဝသော ဌပိတော၊ နော စ ခေါ အာဂတာ၊ အမှာကမ္ပိ ဗဟု ဝယကမ္မံ ကတံ၊ ကိံ နော တေဟိ၊ အမှာကံ ဓီတရံ အညဿ ဒဿာမာ”တိ ယထာကတေနေဝ မင်္ဂလေန ဓီတရံ အညဿ ကုလဿ အဒံသု။

ဣတရေ ပုနဒိဝသေ အာဂန္တွာ “ဒေထ နော ဒါရိက”န္တိ အာဟံသု။ အထ နေ သာဝတ္ထိဝါသိနော “ဇနပဒဝါသိနော နာမ တုမှေ ဂဟပတိကာ ပါပမနုဿာ ဒိဝသံ ဌပေတွာ အဝညာယ န အာဂတာ၊ အာဂတမဂ္ဂေနေဝ

paṭigacchatha, amhehi aññesaṁ dārikā dinnā”ti paribhāsiṁsu. Te tehi saddhiṁ kalahaṁ katvā dārikaṁ alabhitvā yathāgatamaggeneva gatā. Tenapi ājīvakena tesaṁ manussānaṁ maṅgalantarāyassa katabhāvo bhikkhūnaṁ antare pākaṭo jāto. Te bhikkhū dhammasabhāyaṁ sannipatitā “āvuso ājīvakena kulassa maṅgalantarāyo kato”ti kathayamānā nisīdiṁsu. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchi. Te “imāya nāmā”ti kathayiṁsu. “Na bhikkhave idāneva ājīvako tassa kulassa maṅgalantarāyaṁ karoti, pubbepi esa tesaṁ kujjhitvā maṅgalantarāyaṁ akāsiyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente nagaravāsino janapadavāsīnaṁ dhītaraṁ vāretvā divasaṁ ṭhapetvā attano kulūpakaṁ ājīvakaṁ pucchiṁsu “bhante ajja amhākaṁ ekā maṅgalakiriyā, sobhanaṁ nu kho nakkhattan”ti. So “ime attano ruciyā divasaṁ ṭhapetvā idāni maṁ pucchantī”ti kujjhitvā “ajja nesaṁ maṅgalantarāyaṁ karissāmī”ti cintetvā “ajja asobhanaṁ nakkhattaṁ, sace karotha, mahāvināsaṁ pāpuṇissathā”ti āha. Te tassa saddahitvā na gamiṁsu. Janapadavāsino tesaṁ anāgamanaṁ ñatvā “te ajja divasaṁ ṭhapetvāpi na āgatā, kiṁ no tehi, aññesaṁ dhītaraṁ dassāmā”ti aññesaṁ dhītaraṁ adaṁsu. Nagaravāsino punadivase āgantvā dārikaṁ yāciṁsu. Janapadavāsino “tumhe nagaravāsino nāma chinnahirikā gahapatikā, divasaṁ ṭhapetvā dārikaṁ na gaṇhittha, mayaṁ tumhākaṁ anāgamanabhāvena aññesaṁ adamhā”ti. Mayaṁ ājīvakaṁ paṭipucchitvā “nakkhattaṁ na sobhanan”ti nāgatā, detha no dārikanti. Amhehi tumhākaṁ anāgamanabhāvena aññesaṁ dinnā, idāni dinnadārikaṁ kathaṁ puna ānessāmāti.

Evaṁ tesu aññamaññaṁ kalahaṁ karontesu eko nagaravāsī paṇḍitapuriso ekena kammena janapadaṁ gato tesaṁ nagaravāsīnaṁ “mayaṁ ājīvakaṁ pucchitvā nakkhattassa asobhanabhāvena nāgatā”ti kathentānaṁ sutvā “nakkhattena ko attho, nanu dārikāya laddhabhāvova nakkhattan”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

ပဋိဂစ္ဆထ၊ အမှေဟိ အညေသံ ဒါရိကာ ဒိန္နာ’’တိ ပရိဘာသိံသု။ တေ တေဟိ သဒ္ဓိံ ကလဟံ ကတွာ ဒါရိကံ အလဘိတွာ ယထာဂတမဂ္ဂေနေဝ ဂတာ။ တေနပိ အာဇီဝကေန တေသံ မနုဿာနံ မင်္ဂလန္တရာယဿ ကတဘာဝေါ ဘိက္ခူနံ အန္တရေ ပါကဋော ဇာတော။ တေ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ သန္နိပတိတာ “အာဝုသော အာဇီဝကေန ကုလဿ မင်္ဂလန္တရာယော ကတော”တိ ကထယမာနာ နိသီဒိံသု။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ ‘‘ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ’’တိ ပုစ္ဆိ။ တေ “ဣမာယ နာမာ”တိ ကထယိံသု။ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ အာဇီဝကော တဿ ကုလဿ မင်္ဂလန္တရာယံ ကရောတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ဧသ တေသံ ကုဇ္ဈိတွာ မင်္ဂလန္တရာယံ အကာသိယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ နဂရဝါသိနော ဇနပဒဝါသီနံ ဓီတရံ ဝါရေတွာ ဒိဝသံ ဌပေတွာ အတ္တနော ကုလူပကံ အာဇီဝကံ ပုစ္ဆိံသု “ဘန္တေ အဇ္ဇ အမှာကံ ဧကာ မင်္ဂလကိရိယာ၊ သောဘနံ နု ခေါ နက္ခတ္တ”န္တိ။ သော “ဣမေ အတ္တနော ရုစိယာ ဒိဝသံ ဌပေတွာ ဣဒါနိ မံ ပုစ္ဆန္တီ’’တိ ကုဇ္ဈိတွာ ‘‘အဇ္ဇ နေသံ မင်္ဂလန္တရာယံ ကရိဿာမီ’’တိ စိန္တေတွာ “အဇ္ဇ အသောဘနံ နက္ခတ္တံ၊ သစေ ကရောထ၊ မဟာဝိနာသံ ပါပုဏိဿထာ’’တိ အာဟ။ တေ တဿ သဒ္ဒဟိတွာ န ဂမိံသု။ ဇနပဒဝါသိနော တေသံ အနာဂမနံ ဉတွာ ‘‘တေ အဇ္ဇ ဒိဝသံ ဌပေတွာပိ န အာဂတာ၊ ကိံ နော တေဟိ၊ အညေသံ ဓီတရံ ဒဿာမာ”တိ အညေသံ ဓီတရံ အဒံသု။ နဂရဝါသိနော ပုနဒိဝသေ အာဂန္တွာ ဒါရိကံ ယာစိံသု။ ဇနပဒဝါသိနော “တုမှေ နဂရဝါသိနော နာမ ဆိန္နဟိရိကာ ဂဟပတိကာ၊ ဒိဝသံ ဌပေတွာ ဒါရိကံ န ဂဏှိတ္ထ၊ မယံ တုမှာကံ အနာဂမနဘာဝေန အညေသံ အဒမှာ”တိ။ မယံ အာဇီဝကံ ပဋိပုစ္ဆိတွာ “နက္ခတ္တံ န သောဘန”န္တိ နာဂတာ၊ ဒေထ နော ဒါရိကန္တိ။ အမှေဟိ တုမှာကံ အနာဂမနဘာဝေန အညေသံ ဒိန္နာ၊ ဣဒါနိ ဒိန္နဒါရိကံ ကထံ ပုန အာနေဿာမာတိ။

ဧဝံ တေသု အညမညံ ကလဟံ ကရောန္တေသု ဧကော နဂရဝါသီ ပဏ္ဍိတပုရိသော ဧကေန ကမ္မေန ဇနပဒံ ဂတော တေသံ နဂရဝါသီနံ “မယံ အာဇီဝကံ ပုစ္ဆိတွာ နက္ခတ္တဿ အသောဘနဘာဝေန နာဂတာ’’တိ ကထေန္တာနံ သုတွာ ‘‘နက္ခတ္တေန ကော အတ္ထော၊ နနု ဒါရိကာယ လဒ္ဓဘာဝေါဝ နက္ခတ္တ”န္တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

49. “Nakkhattaṁ patimānentaṁ, attho bālaṁ upaccagā.
Attho atthassa nakkhattaṁ, kiṁ karissanti tārakā”ti.

Tattha **patimānentan**ti olokentaṁ, “idāni nakkhattaṁ bhavissati, idāni nakkhattaṁ bhavissatī”ti āgamayamānaṁ. **Attho bālaṁ upaccagā**ti etaṁ nagaravāsikaṁ bālaṁ dārikāpaṭilābhasaṅkhāto attho atikkanto. **Attho atthassa nakkhattan**ti yaṁ atthaṁ pariyesanto carati, so paṭiladdho atthova atthassa nakkhattaṁ nāma. **Kiṁ karissanti tārakā**ti itare pana ākāse tārakā kiṁ karissanti, kataraṁ atthaṁ sādhessantīti attho. Nagaravāsino kalahaṁ katvā dārikaṁ alabhitvāva agamaṁsu.

Satthā “na bhikkhave esa ājīvako idāneva kulassa maṅgalantarāyaṁ karoti, pubbepi akāsiyevā”ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā ājīvako etarahi ājīvakova ahosi, tānipi kulāni etarahi kulāniyeva, gāthaṁ vatvā ṭhito paṇḍitapuriso pana ahameva ahosin”ti.

Nakkhattajātakavaṇṇanā navamā.

---

10. Dummedhajātakavaṇṇanā (50)

Dummedhānanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto lokatthacariyaṁ ārabbha kathesi. Sā Dvādasakanipāte **Mahākaṇhajātake**[1] āvi bhavissati.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto tassa rañño aggamahesiyā kucchimhi paṭisandhiṁ gaṇhi. Tassa mātukucchito nikkhantassa nāmaggahaṇadivase “Brahmadattakumāro”ti nāmaṁ akaṁsu. So soḷasavassuddesiko hutvā Takkasilāyaṁ sippaṁ uggaṇhitvā tiṇṇaṁ

1. Khu 5. 248 piṭṭhe.

၄၉။ “နက္ခတ္တံ ပတိမာနေန္တံ၊ အတ္ထော ဗာလံ ဥပစ္စဂါ။
အတ္ထော အတ္ထဿ နက္ခတ္တံ၊ ကိံ ကရိဿန္တိ တာရကာ”တိ။

တတ္ထ **ပတိမာနေန္တန္တိ** ဩလောကေန္တံ၊ “ဣဒါနိ နက္ခတ္တံ ဘဝိဿတိ၊ ဣဒါနိ နက္ခတ္တံ ဘဝိဿတီ”တိ အာဂမယမာနံ။ **အတ္ထော ဗာလံ ဥပစ္စဂါ**တိ ဧတံ နဂရဝါသိကံ ဗာလံ ဒါရိကာပဋိလာဘသင်္ခါတော အတ္ထော အတိက္ကန္တော။ **အတ္ထော အတ္ထဿ နက္ခတ္တန္တိ** ယံ အတ္ထံ ပရိယေသန္တော စရတိ၊ သော ပဋိလဒ္ဓေါ အတ္ထောဝ အတ္ထဿ နက္ခတ္တံ နာမ။ **ကိံ ကရိဿန္တိ တာရကာ**တိ ဣတရေ ပန အာကာသေ တာရကာ ကိံ ကရိဿန္တိ၊ ကတရံ အတ္ထံ သာဓေဿန္တီတိ အတ္ထော။ နဂရဝါသိနော ကလဟံ ကတွာ ဒါရိကံ အလဘိတွာဝ အဂမံသု။

သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ ဧသ အာဇီဝကော ဣဒါနေဝ ကုလဿ မင်္ဂလန္တရာယံ ကရောတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ အကာသိယေဝါ”တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ အာဇီဝကော ဧတရဟိ အာဇီဝကောဝ အဟောသိ၊ တာနိပိ ကုလာနိ ဧတရဟိ ကုလာနိယေဝ၊ ဂါထံ ဝတွာ ဌိတော ပဏ္ဍိတပုရိသော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

နက္ခတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ နဝမာ။

၁၀-ဒုမ္မေဓဇာတကဝဏ္ဏနာ (၅၀)

ဒုမ္မေဓာနန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော လောကတ္ထစရိယံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သာ ဒွါဒသကနိပါတေ **မဟာကဏှဇာတကေ**[1] အာဝိ ဘဝိဿတိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော တဿ ရညော အဂ္ဂမဟေသိယာ ကုစ္ဆိမှိ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ တဿ မာတုကုစ္ဆိတော နိက္ခန္တဿ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ “ဗြဟ္မဒတ္တကုမာရော”တိ နာမံ အကံသု။ သော သောဠသဝဿုဒ္ဒေသိကော ဟုတွာ တက္ကသိလာယံ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ တိဏ္ဏံ

၁-ခု ၅-၂၄၈-ပိဋ္ဌေ။

vedānaṁ pāraṁ gantvā aṭṭhārasannaṁ vijjaṭṭhānānaṁ nipphattiṁ pāpuṇi, athassa pitā oparajjaṁ adāsi. Tasmiṁ samaye Bārāṇasivāsino devatāmaṅgalikā honti, devatā namassanti, bahū ajeḷakakukkuṭasūkarādayo vadhitvā nānappakārehi pupphagandhehi ceva maṁsalohitehi ca balikammaṁ karonti. Bodhisatto cintesi “idāni sattā devatāmaṅgalikā, bahuṁ pāṇavadhaṁ karonti, mahājano yebhuyyena adhammasmiṁyeva niviṭṭho, ahaṁ pitu accayena rajjaṁ labhitvā ekampi akilametvā upāyeneva pāṇavadhaṁ kātuṁ na dassāmī”ti. So ekadivasaṁ rathaṁ abhiruyha nagarā nikkhanto addasa ekasmiṁ mahante vaṭarukkhe mahājanaṁ sannipatitaṁ, tasmiṁ rukkhe nibbattadevatāya santike puttadhītuyasadhanādīsu yaṁ yaṁ icchati, taṁ taṁ patthentaṁ. So taṁ disvā rathā oruyha taṁ rukkhaṁ upasaṅkamitvā gandhapupphehi pūjetvā udakena abhisekaṁ katvā rukkhaṁ padakkhiṇaṁ katvā devatāmaṅgaliko viya hutvā devataṁ namassitvā rathaṁ abhiruyha nagaraṁ pāvisi. Tato paṭṭhāya imināva niyāmena antarantare tattha gantvā devatāmaṅgaliko viya pūjaṁ karoti.

So aparena samayena pitu accayena rajje patiṭṭhāya catasso agatiyo vajjetvā dasa rājadhamme akopento dhammena rajjaṁ kārento cintesi “mayhaṁ manoratho matthakaṁ patto, rajje patiṭṭhitomhi. Yaṁ panāhaṁ pubbe ekaṁ atthaṁ cintayiṁ, idāni taṁ matthakaṁ pāpessāmī”ti amacce ca brāhmaṇagahapatikādayo ca sannipātāpetvā āmantesi “jānātha bho mayā kena kāraṇena rajjaṁ pattan”ti. Na jānāma devāti. Api vohaṁ asukaṁ nāma vaṭarukkhaṁ gandhādīhi pūjetvā añjaliṁ paggahetvā namassamāno diṭṭhapubboti. Āma devāti. Tadāhaṁ patthanaṁ akāsiṁ “sace rajjaṁ pāpuṇissāmi, balikammaṁ te karissāmī”ti. Tassā me devatāya ānubhāvena idaṁ rajjaṁ laddhaṁ, idānissā balikammaṁ karissāmi, tumhe papañcaṁ akatvā khippaṁ devatāya balikammaṁ sajjethāti. Kiṁ kiṁ gaṇhāma devāti. Bho ahaṁ devatāya āyācamāno “ye mayhaṁ rajje pāṇātipātādīni pañca dussīlakammāni dasa akusalakammapathe samādāya vattissanti, te ghātetvā antavaṭṭimaṁsalohitādīhi balikammaṁ karissāmī”ti āyāciṁ, tasmā tumhe evaṁ bheriṁ carāpetha “amhākaṁ rājā uparājakāleyeva evaṁ āyāci ‘sacāhaṁ rajjaṁ pāpuṇissāmi,

ဝေဒါနံ ပါရံ ဂန္တွာ အဋ္ဌာရသန္နံ ဝိဇ္ဇဋ္ဌာနာနံ နိပ္ဖတ္တိံ ပါပုဏိ၊ အထဿ ပိတာ ဩပရဇ္ဇံ အဒါသိ။ တသ္မိံ သမယေ ဗာရာဏသိဝါသိနော ဒေဝတာမင်္ဂလိကာ ဟောန္တိ၊ ဒေဝတာ နမဿန္တိ၊ ဗဟူ အဇေဠကကုက္ကုဋသူကရာဒယော ဝဓိတွာ နာနပ္ပကာရေဟိ ပုပ္ဖဂန္ဓေဟိ စေဝ မံသလောဟိတေဟိ စ ဗလိကမ္မံ ကရောန္တိ။ ဗောဓိသတ္တော စိန္တေသိ “ဣဒါနိ သတ္တာ ဒေဝတာမင်္ဂလိကာ၊ ဗဟုံ ပါဏဝဓံ ကရောန္တိ၊ မဟာဇနော ယေဘုယျေန အဓမ္မသ္မိံယေဝ နိဝိဋ္ဌော၊ အဟံ ပိတု အစ္စယေန ရဇ္ဇံ လဘိတွာ ဧကမ္ပိ အကိလမေတွာ ဥပါယေနေဝ ပါဏဝဓံ ကာတုံ န ဒဿာမီ”တိ။ သော ဧကဒိဝသံ ရထံ အဘိရုယှ နဂရာ နိက္ခန္တော အဒ္ဒသ ဧကသ္မိံ မဟန္တေ ဝဋရုက္ခေ မဟာဇနံ သန္နိပတိတံ, တသ္မိံ ရုက္ခေ နိဗ္ဗတ္တဒေဝတာယ သန္တိကေ ပုတ္တဓီတုယသဓနာဒီသု ယံ ယံ ဣစ္ဆတိ၊ တံ တံ ပတ္ထေန္တံ။ သော တံ ဒိသွာ ရထာ ဩရုယှ တံ ရုက္ခံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဂန္ဓပုပ္ဖေဟိ ပူဇေတွာ ဥဒကေန အဘိသေကံ ကတွာ ရုက္ခံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ဒေဝတာမင်္ဂလိကော ဝိယ ဟုတွာ ဒေဝတံ နမဿိတွာ ရထံ အဘိရုယှ နဂရံ ပါဝိသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ဣမိနာဝ နိယာမေန အန္တရန္တရေ တတ္ထ ဂန္တွာ ဒေဝတာမင်္ဂလိကော ဝိယ ပူဇံ ကရောတိ။

သော အပရေန သမယေန ပိတု အစ္စယေန ရဇ္ဇေ ပတိဋ္ဌာယ စတဿော အဂတိယော ဝဇ္ဇေတွာ ဒသ ရာဇဓမ္မေ အကောပေန္တော ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေန္တော စိန္တေသိ “မယှံ မနောရထော မတ္ထကံ ပတ္တော၊ ရဇ္ဇေ ပတိဋ္ဌိတောမှိ။ ယံ ပနာဟံ ပုဗ္ဗေ ဧကံ အတ္ထံ စိန္တယိံ၊ ဣဒါနိ တံ မတ္ထကံ ပါပေဿာမီ”တိ အမစ္စေ စ ဗြာဟ္မဏဂဟပတိကာဒယော စ သန္နိပါတာပေတွာ အာမန္တေသိ “ဇာနာထ ဘော မယာ ကေန ကာရဏေန ရဇ္ဇံ ပတ္တ”န္တိ။ န ဇာနာမ ဒေဝါတိ။ အပိ ဝေါဟံ အသုကံ နာမ ဝဋရုက္ခံ ဂန္ဓာဒီဟိ ပူဇေတွာ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂဟေတွာ နမဿမာနော ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗောတိ။ အာမ ဒေဝါတိ။ တဒါဟံ ပတ္ထနံ အကာသိံ “သစေ ရဇ္ဇံ ပါပုဏိဿာမိ၊ ဗလိကမ္မံ တေ ကရိဿာမီ”တိ။ တဿာ မေ ဒေဝတာယ အာနုဘာဝေန ဣဒံ ရဇ္ဇံ လဒ္ဓံ၊ ဣဒါနိဿာ ဗလိကမ္မံ ကရိဿာမိ၊ တုမှေ ပပဉ္စံ အကတွာ ခိပ္ပံ ဒေဝတာယ ဗလိကမ္မံ သဇ္ဇေထာတိ။ ကိံ ကိံ ဂဏှာမ ဒေဝါတိ။ ဘော အဟံ ဒေဝတာယ အာယာစမာနော “ယေ မယှံ ရဇ္ဇေ ပါဏာတိပါတာဒီနိ ပဉ္စ ဒုဿီလကမ္မာနိ ဒသ အကုသလကမ္မပထေ သမာဒါယ ဝတ္တိဿန္တိ၊ တေ ဃာတေတွာ အန္တဝဋ္ဋိမံသလောဟိတာဒီဟိ ဗလိကမ္မံ ကရိဿာမီ”တိ အာယာစိံ၊ တသ္မာ တုမှေ ဧဝံ ဘေရိံ စရာပေထ “အမှာကံ ရာဇာ ဥပရာဇကာလေယေဝ ဧဝံ အာယာစိ ‘သစာဟံ ရဇ္ဇံ ပါပုဏိဿာမိ၊

ye me rajje dussīlā bhavissanti, te sabbe ghātetvā balikammaṁ karissāmī’ti, so idāni pañcavidhaṁ dussīlakammaṁ dasavidhaṁ akusalakammapathaṁ samādāya vattamānānaṁ dussīlānaṁ sahassaṁ ghātetvā tesaṁ hadayamaṁsādīni gāhāpetvā devatāya balikammaṁ kātukāmo, evaṁ nagaravāsino jānantū”ti. Evañca pana vatvā “yedāni ito paṭṭhāya dussīlakamme vattissanti, tesaṁ sahassaṁ ghātetvā yaññaṁ yajitvā āyācanato muccissāmī”ti etamatthaṁ pakāsento imaṁ gāthamāha—

50. “Dummedhānaṁ sahassena, yañño me upayācito.
Idāni khohaṁ yajissāmi, bahu adhammiko jano”ti.

Tattha **dummedhānaṁ sahassenā**ti “idaṁ kammaṁ kātuṁ vaṭṭati, idaṁ na vaṭṭatī”ti ajānanabhāvena, dasasu vā pana akusalakammapathesu samādāya vattanabhāvena duṭṭhā medhā etesanti dummedhā, tesaṁ dummedhānaṁ nippaññānaṁ bālapuggalānaṁ gaṇitvā gahitena sahassena. **Yañño me upayācito**ti mayā devataṁ upasaṅkamitvā “evaṁ yajissāmī”ti yañño yācito. **Idāni khohaṁ yajissāmī**ti so ahaṁ iminā āyācanena rajjassa paṭiladdhattā idāni yajissāmi. Kiṁkāraṇā? Idāni hi **bahu adhammiko jano,** tasmā idāneva naṁ gahetvā balikammaṁ karissāmīti.

Amaccā bodhisattassa vacanaṁ sutvā “sādhu devā”ti dvādasayojanike Bārāṇasinagare bheriṁ carāpesuṁ. Bheriyā āṇaṁ sutvā ekampi dussīlakammaṁ samādāya ṭhito ekapurisopi nāhosi. Iti yāva bodhisatto rajjaṁ kāresi, tāva ekapuggalopi pañcasu dasasu vā dussīlakammesu ekampi kammaṁ karonto na paññāyittha. Evaṁ bodhisatto ekapuggalampi akilamento sakalaraṭṭhavāsino sīlaṁ rakkhāpetvā sayampi dānādīni puññāni katvā jīvitapariyosāne attano parisaṁ ādāya devanagaraṁ pūrento agamāsi.

Satthāpi “na bhikkhave Tathāgato idāneva lokassa atthaṁ carati, pubbepi cariyevā”ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā

ယေ မေ ရဇ္ဇေ ဒုဿီလာ ဘဝိဿန္တိ၊ တေ သဗ္ဗေ ဃာတေတွာ ဗလိကမ္မံ ကရိဿာမီ’တိ၊ သော ဣဒါနိ ပဉ္စဝိဓံ ဒုဿီလကမ္မံ ဒသဝိဓံ အကုသလကမ္မပထံ သမာဒါယ ဝတ္တမာနာနံ ဒုဿီလာနံ သဟဿံ ဃာတေတွာ တေသံ ဟဒယမံသာဒီနိ ဂါဟာပေတွာ ဒေဝတာယ ဗလိကမ္မံ ကာတုကာမော၊ ဧဝံ နဂရဝါသိနော ဇာနန္တူ”တိ။ ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ “ယေဒါနိ ဣတော ပဋ္ဌာယ ဒုဿီလကမ္မေ ဝတ္တိဿန္တိ၊ တေသံ သဟဿံ ဃာတေတွာ ယညံ ယဇိတွာ အာယာစနတော မုစ္စိဿာမီ”တိ ဧတမတ္ထံ ပကာသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၅၀။ “ဒုမ္မေဓာနံ သဟဿေန၊ ယညော မေ ဥပယာစိတော။
ဣဒါနိ ခေါဟံ ယဇိဿာမိ၊ ဗဟု အဓမ္မိကော ဇနော”တိ။

တတ္ထ **ဒုမ္မေဓာနံ သဟဿေနာ**တိ “ဣဒံ ကမ္မံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ဣဒံ န ဝဋ္ဋတီ”တိ အဇာနနဘာဝေန, ဒသသု ဝါ ပန အကုသလကမ္မပထေသု သမာဒါယ ဝတ္တနဘာဝေန ဒုဋ္ဌာ မေဓာ ဧတေသန္တိ ဒုမ္မေဓာ၊ တေသံ ဒုမ္မေဓာနံ နိပ္ပညာနံ ဗာလပုဂ္ဂလာနံ ဂဏိတွာ ဂဟိတေန သဟဿေန။ **ယညော မေ ဥပယာစိတော**တိ မယာ ဒေဝတံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဧဝံ ယဇိဿာမီ”တိ ယညော ယာစိတော။ **ဣဒါနိ ခေါဟံ ယဇိဿာမီ**တိ သော အဟံ ဣမိနာ အာယာစနေန ရဇ္ဇဿ ပဋိလဒ္ဓတ္တာ ဣဒါနိ ယဇိဿာမိ။ ကိံကာရဏာ? ဣဒါနိ ဟိ **ဗဟု အဓမ္မိကော ဇနော၊** တသ္မာ ဣဒါနေဝ နံ ဂဟေတွာ ဗလိကမ္မံ ကရိဿာမီတိ။

အမစ္စာ ဗောဓိသတ္တဿ ဝစနံ သုတွာ “သာဓု ဒေဝါ”တိ ဒွါဒသယောဇနိကေ ဗာရာဏသိနဂရေ ဘေရိံ စရာပေသုံ။ ဘေရိယာ အာဏံ သုတွာ ဧကမ္ပိ ဒုဿီလကမ္မံ သမာဒါယ ဌိတော ဧကပုရိသောပိ နာဟောသိ။ ဣတိ ယာဝ ဗောဓိသတ္တော ရဇ္ဇံ ကာရေသိ၊ တာဝ ဧကပုဂ္ဂလောပိ ပဉ္စသု ဒသသု ဝါ ဒုဿီလကမ္မေသု ဧကမ္ပိ ကမ္မံ ကရောန္တော န ပညာယိတ္ထ။ ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော ဧကပုဂ္ဂလမ္ပိ အကိလမေန္တော သကလရဋ္ဌဝါသိနော သီလံ ရက္ခာပေတွာ သယမ္ပိ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ဇီဝိတပရိယောသာနေ အတ္တနော ပရိသံ အာဒါယ ဒေဝနဂရံ ပူရေန္တော အဂမာသိ။

သတ္ထာပိ “န ဘိက္ခဝေ တထာဂတော ဣဒါနေဝ လောကဿ အတ္ထံ စရတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ စရိယေဝါ”တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ

jātakaṁ samodhānesi “tadā parisā Buddhaparisā ahesuṁ, Bārāṇasirājā pana ahameva ahosin”ti.

Dummedhajātakavaṇṇanā dasamā.

Atthakāmavaggo pañcamo.

Tassuddānaṁ

Losakatissakapota, veḷukaṁ makasampi ca.
Rohiṇī ārāmadūsaṁ, vāruṇīdūsavedabbaṁ.
Nakkhattaṁ dummedhaṁ dasāti.

Paṭhamo paṇṇāsako.

---

6. Āsīsavagga

1. Mahāsīlavajātakavaṇṇanā (51)

Āsīsetheva purisoti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ossaṭṭhavīriyaṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi. Taṁ hi Satthā “saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ossaṭṭhavīriyosī”ti pucchi. “Āma bhante”ti ca vutte “kasmā tvaṁ bhikkhu evarūpe niyyānikasāsane pabbajitvā vīriyaṁ ossaji, pubbe paṇḍitā rajjā parihāyitvāpi attano vīriye ṭhatvāva naṭṭhampi yasaṁ puna uppādayiṁsū”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto rañño aggamahesiyā kucchimhi nibbatto. Tassa nāmaggahaṇadivase “Sīlavakumāro”ti nāmaṁ akaṁsu. So soḷasavassuddesikova sabbasippesu nipphattiṁ patvā aparabhāge pitu accayena rajje patiṭṭhito Mahāsīlavarājā nāma ahosi dhammiko dhammarājā. So nagarassa catūsu dvāresu catasso, majjhe ekaṁ, nivesanadvāre ekanti niccaṁ cha dānasālāyo kārāpetvā kapaṇaddhikānaṁ dānaṁ deti, sīlaṁ rakkhati, uposathakammaṁ karoti, khantimettānuddayasampanno aṅke nisinnaṁ puttaṁ

ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ပရိသာ ဗုဒ္ဓပရိသာ အဟေသုံ၊ ဗာရာဏသိရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဒုမ္မေဓဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒသမာ။

အတ္ထကာမဝဂ္ဂေါ ပဉ္စမော။

တဿုဒ္ဒါနံ

လောသကတိဿကပေါတ၊ ဝေဠုကံ မကသမ္ပိ စ။
ရောဟိဏီ အာရာမဒူသံ၊ ဝါရုဏိဒူသဝေဒဗ္ဗံ။
နက္ခတ္တံ ဒုမ္မေဓံ ဒသာတိ။

ပဌမော ပဏ္ဏာသကော။

၆-အာသီသဝဂ္ဂ

၁-မဟာသီလဝဇာတကဝဏ္ဏနာ (၅၁)

အာသီသေထေဝ ပုရိသောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဩဿဋ္ဌဝီရိယံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တံ ဟိ သတ္ထာ “သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ဩဿဋ္ဌဝီရိယောသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ “အာမ ဘန္တေ”တိ စ ဝုတ္တေ “ကသ္မာ တွံ ဘိက္ခု ဧဝရူပေ နိယျာနိကသာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝီရိယံ ဩဿဇိ၊ ပုဗ္ဗေ ပဏ္ဍိတာ ရဇ္ဇာ ပရိဟာယိတွာပိ အတ္တနော ဝီရိယေ ဌတွာဝ နဋ္ဌမ္ပိ ယသံ ပုန ဥပ္ပါဒယိံသူ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ရညော အဂ္ဂမဟေသိယာ ကုစ္ဆိမှိ နိဗ္ဗတ္တော။ တဿ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ “သီလဝကုမာရော”တိ နာမံ အကံသု။ သော သောဠသဝဿုဒ္ဒေသိကောဝ သဗ္ဗသိပ္ပေသု နိပ္ဖတ္တိံ ပတွာ အပရဘာဂေ ပိတု အစ္စယေန ရဇ္ဇေ ပတိဋ္ဌိတော မဟာသီလဝရာဇာ နာမ အဟောသိ ဓမ္မိကော ဓမ္မရာဇာ။ သော နဂရဿ စတူသု ဒွါရေသု စတဿော, မဇ္ဈေ ဧကံ, နိဝေသနဒွါရေ ဧကန္တိ နိစ္စံ ဆ ဒါနသာလာယော ကာရာပေတွာ ကပဏဒ္ဓိကာနံ ဒါနံ ဒေတိ၊ သီလံ ရက္ခတိ၊ ဥပေါသထကမ္မံ ကရောတိ၊ ခန္တိမေတ္တာနုဒ္ဒယသမ္ပန္နော အင်္ကေ နိသိန္နံ ပုတ္တံ

paritosayamāno viya sabbasatte paritosayamāno dhammena rajjaṁ kāreti. Tasseko amacco antepure padubbhitvā aparabhāge pākaṭo jāto. Amaccā rañño ārocesuṁ. Rājā pariggaṇhanto attanā paccakkhato ñatvā taṁ amaccaṁ pakkosāpetvā “andhabāla ayuttaṁ te kataṁ, na tvaṁ mama vijite vasituṁ arahasi, attano dhanañca puttadāre ca gahetvā aññattha yāhī”ti raṭṭhā pabbājesi. So nikkhamitvā Kāsiraṭṭhaṁ atikkamma Kosalajanapadaṁ gantvā Kosalarājānaṁ upaṭṭhahanto anukkamena rañño abbhantariko vissāsiko jāto.

So ekadivasaṁ Kosalarājānaṁ āha “deva Bārāṇasirajjaṁ nāma nimmakkhikamadhupaṭalasadisaṁ, rājā atimuduko, appeneva balavāhanena sakkā Bārāṇasirajjaṁ gaṇhitun”ti. Rājā tassa vacanaṁ sutvā “Bārāṇasirajjaṁ nāma mahā, ayañca ‘appeneva balavāhanena sakkā Bārāṇasirajjaṁ gaṇhitun’ti āha, kiṁ nu kho pana payuttakacoro siyā”ti cintetvā “payuttakosi maññe”ti āha. Nāhaṁ deva payuttako, saccameva vadāmi. Sace me na saddahatha, manusse pesetvā paccantagāmaṁ hanāpetha, te manusse gahetvā attano santikaṁ nīte dhanaṁ datvā vissajjessatīti. Rājā “ayaṁ ativiya sūro hutvā vadati, vīmaṁsissāmi tāvā”ti attano purise pesetvā paccantagāmaṁ hanāpesi. Manussā te core gahetvā Bārāṇasirañño dassesuṁ. Rājā te disvā “tātā kasmā gāmaṁ hanathā”ti pucchi. “Jīvituṁ asakkontā devā”ti vutte rājā “atha kasmā mama santikaṁ nāgamittha, itodāni paṭṭhāya evarūpaṁ kammaṁ mā karitthā”ti tesaṁ dhanaṁ datvā vissajjesi. Te gantvā Kosalarañño taṁ pavattiṁ ārocesuṁ. So ettakenāpi gantuṁ avisahanto puna majjhejanapadaṁ hanāpesi. Tepi core rājā tatheva dhanaṁ datvā vissajjesi. So ettakenāpi agantvā puna pesetvā antaravīthiyaṁ vilumpāpesi, rājā tesampi corānaṁ dhanaṁ datvā vissajjesiyeva. Tadā Kosalarājā “ativiya dhammiko rājā”ti ñatvā “Bārāṇasirajjaṁ gahessāmī”ti balavāhanaṁ ādāya niyyāsi.

Tadā pana Bārāṇasirañño mattavāraṇepi abhimukhaṁ āgacchante anivattanadhammā asaniyāpi sīse patantiyā asantasanasabhāvā

ပရိတောသယမာနော ဝိယ သဗ္ဗသတ္တေ ပရိတောသယမာနော ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေတိ။ တဿေကော အမစ္စော အန္တေပုရေ ပဒုဗ္ဘိတွာ အပရဘာဂေ ပါကဋော ဇာတော။ အမစ္စာ ရညော အာရောစေသုံ။ ရာဇာ ပရိဂ္ဂဏှန္တော အတ္တနာ ပစ္စက္ခတော ဉတွာ တံ အမစ္စံ ပက္ကောသာပေတွာ “အန္ဓဗာလ အယုတ္တံ တေ ကတံ၊ န တွံ မမ ဝိဇိတေ ဝသိတုံ အရဟသိ၊ အတ္တနော ဓနဉ္စ ပုတ္တဒါရေ စ ဂဟေတွာ အညတ္ထ ယာဟီ”တိ ရဋ္ဌာ ပဗ္ဗာဇေသိ။ သော နိက္ခမိတွာ ကာသိရဋ္ဌံ အတိက္ကမ္မ ကောသလဇနပဒံ ဂန္တွာ ကောသလရာဇာနံ ဥပဋ္ဌဟန္တော အနုက္ကမေန ရညော အဗ္ဘန္တရိကော ဝိဿာသိကော ဇာတော။

သော ဧကဒိဝသံ ကောသလရာဇာနံ အာဟ “ဒေဝ ဗာရာဏသိရဇ္ဇံ နာမ နိမ္မက္ခိကမဓုပဋလသဒိသံ၊ ရာဇာ အတိမုဒုကော၊ အပ္ပေနေဝ ဗလဝါဟနေန သက္ကာ ဗာရာဏသိရဇ္ဇံ ဂဏှိတု”န္တိ။ ရာဇာ တဿ ဝစနံ သုတွာ “ဗာရာဏသိရဇ္ဇံ နာမ မဟာ၊ အယဉ္စ ‘အပ္ပေနေဝ ဗလဝါဟနေန သက္ကာ ဗာရာဏသိရဇ္ဇံ ဂဏှိတု’န္တိ အာဟ၊ ကိံ နု ခေါ ပန ပယုတ္တကစောရော သိယာ”တိ စိန္တေတွာ “ပယုတ္တကောသိ မညေ”တိ အာဟ။ နာဟံ ဒေဝ ပယုတ္တကော၊ သစ္စမေဝ ဝဒါမိ။ သစေ မေ န သဒ္ဒဟထ၊ မနုဿေ ပေသေတွာ ပစ္စန္တဂါမံ ဟနာပေထ၊ တေ မနုဿေ ဂဟေတွာ အတ္တနော သန္တိကံ နီတေ ဓနံ ဒတွာ ဝိဿဇ္ဇေဿတီတိ။ ရာဇာ “အယံ အတိဝိယ သူရော ဟုတွာ ဝဒတိ၊ ဝီမံသိဿာမိ တာဝါ”တိ အတ္တနော ပုရိသေ ပေသေတွာ ပစ္စန္တဂါမံ ဟနာပေသိ။ မနုဿာ တေ စောရေ ဂဟေတွာ ဗာရာဏသိရညော ဒဿေသုံ။ ရာဇာ တေ ဒိသွာ “တာတာ ကသ္မာ ဂါမံ ဟနထာ”တိ ပုစ္ဆိ။ “ဇီဝိတုံ အသက္ကောန္တာ ဒေဝါ”တိ ဝုတ္တေ ရာဇာ “အထ ကသ္မာ မမ သန္တိကံ နာဂမိတ္ထ၊ ဣတောဒါနိ ပဋ္ဌာယ ဧဝရူပံ ကမ္မံ မာ ကရိတ္ထာ”တိ တေသံ ဓနံ ဒတွာ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ တေ ဂန္တွာ ကောသလရညော တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသုံ။ သော ဧတ္တကေနာပိ ဂန္တုံ အဝိသဟန္တော ပုန မဇ္ဈေဇနပဒံ ဟနာပေသိ။ တေပိ စောရေ ရာဇာ တထေဝ ဓနံ ဒတွာ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ သော ဧတ္တကေနာပိ အဂန္တွာ ပုန ပေသေတွာ အန္တရဝီထိယံ ဝိလုမ္ပာပေသိ၊ ရာဇာ တေသမ္ပိ စောရာနံ ဓနံ ဒတွာ ဝိဿဇ္ဇေသိယေဝ။ တဒါ ကောသလရာဇာ “အတိဝိယ ဓမ္မိကော ရာဇာ”တိ ဉတွာ “ဗာရာဏသိရဇ္ဇံ ဂဟေဿာမီ”တိ ဗလဝါဟနံ အာဒါယ နိယျာသိ။

တဒါ ပန ဗာရာဏသိရညော မတ္တဝါရဏေပိ အဘိမုခံ အာဂစ္ဆန္တေ အနိဝတ္တနဓမ္မာ အသနိယာပိ သီသေ ပတန္တိယာ အသန္တသနသဘာဝါ

Sīlavamahārājassa ruciyā sati sakalajambudīpe rajjaṁ gahetuṁ samatthā sahassamattā abhejjavarasūrā mahāyodhā honti. Te “Kosalarājā āgacchatī”ti sutvā rājānaṁ upasaṅkamitvā “deva Kosalarājā kira ‘Bārāṇasirajjaṁ gaṇhissāmī’ti āgacchati, gacchāma, naṁ amhākaṁ rajjasīmaṁ anokkantameva pothetvā gaṇhāmā”ti vadiṁsu. Rājā “tātā maṁ nissāya aññesaṁ kilamanakiccaṁ natthi, rajjatthiko rajjaṁ gaṇhātu, māgamitthā”ti nivāresi. Kosalarājā rajjasīmaṁ atikkamitvā janapadamajjhaṁ pāvisi. Amaccā punapi rājānaṁ upasaṅkamitvā tatheva vadiṁsu, rājā purimanayeneva nivāresi. Kosalarājā bahinagare ṭhatvā “rajjaṁ vā detu yuddhaṁ vā”ti Sīlavamahārājassa sāsanaṁ pesesi. Rājā taṁ sutvā “natthi mayā saddhiṁ yuddhaṁ, rajjaṁ gaṇhātū”ti paṭisāsanaṁ pesesi. Punapi amaccā rājānaṁ upasaṅkamitvā “deva na mayaṁ Kosalarañño nagaraṁ pavisituṁ dema, bahinagareyeva naṁ pothetvā gaṇhāmā”ti āhaṁsu, rājā purimanayeneva nivāretvā nagaradvārāni vivarāpetvā saddhiṁ amaccasahassena mahātale pallaṅkamajjhe nisīdi.

Kosalarājā mahantena balavāhanena Bārāṇasiṁ pāvisi. So ekampi paṭisattuṁ apassanto rañño nivesanadvāraṁ gantvā amaccagaṇaparivuto apārutadvāre nivesane alaṅkatapaṭiyattaṁ mahātalaṁ āruyha nisinnaṁ nirāparādhaṁ Sīlavamahārājānaṁ saddhiṁ amaccasahassena gaṇhāpetvā “gacchatha, imaṁ rājānaṁ saddhiṁ amaccehi pacchābāhaṁ gāḷhabandhanaṁ bandhitvā āmakasusānaṁ netvā galappamāṇe āvāṭe khaṇitvā yathā ekopi hatthaṁ ukkhipituṁ na sakkoti, evaṁ paṁsuṁ pakkhipitvā nikhanatha, rattiṁ siṅgālā āgantvā etesaṁ kātabbayuttakaṁ karissantī”ti āha. Manussā corarañño āṇaṁ sutvā rājānaṁ saddhiṁ amaccehi pacchābāhaṁ gāḷhabandhanaṁ bandhitvā nikkhamiṁsu[1]. Tasmimpi kāle Sīlavamahārājā corarañño āghātamattampi nākāsi. Tesupi amaccesu evaṁ bandhitvā nīyamānesu ekopi rañño vacanaṁ bhindituṁ samattho nāma nāhosi. Evaṁ suvinītā kirassa parisā. Atha te rājapurisā sāmaccaṁ Sīlavamahārājānaṁ āmakasusānaṁ netvā galappamāṇe āvāṭe khaṇitvā Sīlavamahārājānaṁ

1. Nikkhāmesuṁ (Sī, I), nikkhaniṁsu (Ka)

သီလဝမဟာရာဇဿ ရုစိယာ သတိ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ရဇ္ဇံ ဂဟေတုံ သမတ္ထာ သဟဿမတ္တာ အဘေဇ္ဇဝရသူရာ မဟာယောဓာ ဟောန္တိ။ တေ “ကောသလရာဇာ အာဂစ္ဆတီ”တိ သုတွာ ရာဇာနံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဒေဝ ကောသလရာဇာ ကိရ ‘ဗာရာဏသိရဇ္ဇံ ဂဏှိဿာမီ’တိ အာဂစ္ဆတိ၊ ဂစ္ဆာမ၊ နံ အမှာကံ ရဇ္ဇသီမံ အနောက္ကန္တမေဝ ပေါထေတွာ ဂဏှာမာ”တိ ဝဒိံသု။ ရာဇာ “တာတာ မံ နိဿာယ အညေသံ ကိလမနကိစ္စံ နတ္ထိ၊ ရဇ္ဇတ္ထိကော ရဇ္ဇံ ဂဏှာတု၊ မာဂမိတ္ထာ”တိ နိဝါရေသိ။ ကောသလရာဇာ ရဇ္ဇသီမံ အတိက္ကမိတွာ ဇနပဒမဇ္ဈံ ပါဝိသိ။ အမစ္စာ ပုနပိ ရာဇာနံ ဥပသင်္ကမိတွာ တထေဝ ဝဒိံသု၊ ရာဇာ ပုရိမနယေနေဝ နိဝါရေသိ။ ကောသလရာဇာ ဗဟိနဂရေ ဌတွာ “ရဇ္ဇံ ဝါ ဒေတု ယုဒ္ဓံ ဝါ”တိ သီလဝမဟာရာဇဿ သာသနံ ပေသေသိ။ ရာဇာ တံ သုတွာ “နတ္ထိ မယာ သဒ္ဓိံ ယုဒ္ဓံ၊ ရဇ္ဇံ ဂဏှာတူ”တိ ပဋိသာသနံ ပေသေသိ။ ပုနပိ အမစ္စာ ရာဇာနံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဒေဝ န မယံ ကောသလရညော နဂရံ ပဝိသိတုံ ဒေမ၊ ဗဟိနဂရေယေဝ နံ ပေါထေတွာ ဂဏှာမာ”တိ အာဟံသု၊ ရာဇာ ပုရိမနယေနေဝ နိဝါရေတွာ နဂရဒွါရာနိ ဝိဝရာပေတွာ သဒ္ဓိံ အမစ္စသဟဿေန မဟာတလေ ပလ္လင်္ကမဇ္ဈေ နိသီဒိ။

ကောသလရာဇာ မဟန္တေန ဗလဝါဟနေန ဗာရာဏသိံ ပါဝိသိ။ သော ဧကမ္ပိ ပဋိသတ္တုံ အပဿန္တော ရညော နိဝေသနဒွါရံ ဂန္တွာ အမစ္စဂဏပရိဝုတော အပါရုတဒွါရေ နိဝေသနေ အလင်္ကတပဋိယတ္တံ မဟာတလံ အာရုယှ နိသိန္နံ နိရာပရာဓံ သီလဝမဟာရာဇာနံ သဒ္ဓိံ အမစ္စသဟဿေန ဂဏှာပေတွာ “ဂစ္ဆထ၊ ဣမံ ရာဇာနံ သဒ္ဓိံ အမစ္စေဟိ ပစ္ဆာဗာဟံ ဂါဠှဗန္ဓနံ ဗန္ဓိတွာ အာမကသုသာနံ နေတွာ ဂလပ္ပမာဏေ အာဝါဋေ ခဏိတွာ ယထာ ဧကောပိ ဟတ္ထံ ဥက္ခိပိတုံ န သက္ကောတိ၊ ဧဝံ ပံသုံ ပက္ခိပိတွာ နိခဏထ၊ ရတ္တိံ သိင်္ဂါလာ အာဂန္တွာ ဧတေသံ ကာတဗ္ဗယုတ္တကံ ကရိဿန္တီ”တိ အာဟ။ မနုဿာ စောရရညော အာဏံ သုတွာ ရာဇာနံ သဒ္ဓိံ အမစ္စေဟိ ပစ္ဆာဗာဟံ ဂါဠှဗန္ဓနံ ဗန္ဓိတွာ နိက္ခမိံသု[၁]။ တသ္မိမ္ပိ ကာလေ သီလဝမဟာရာဇာ စောရရညော အာဃာတမတ္တမ္ပိ နာကာသိ။ တေသုပိ အမစ္စေသု ဧဝံ ဗန္ဓိတွာ နီယမာနေသု ဧကောပိ ရညော ဝစနံ ဘိန္ဒိတုံ သမတ္ထော နာမ နာဟောသိ။ ဧဝံ သုဝိနီတာ ကိရဿ ပရိသာ။ အထ တေ ရာဇပုရိသာ သာမစ္စံ သီလဝမဟာရာဇာနံ အာမကသုသာနံ နေတွာ ဂလပ္ပမာဏေ အာဝါဋေ ခဏိတွာ သီလဝမဟာရာဇာနံ

၁-နိက္ခာမေသုံ (သီ၊ ဣ)၊ နိက္ခနိံသု (က)

majjhe, ubhosu passesu sesa-amacceti evaṁ sabbepi āvāṭesu otāretvā paṁsuṁ ākiritvā ghanaṁ ākoṭetvā agamaṁsu. Tadā Sīlavamahārājā amacce āmantetvā “corarañño upari kopaṁ akatvā mettaṁ eva bhāvetha tātā”ti ovadi.

Atha aḍḍharattasamaye “manussamaṁsaṁ khādissāmā”ti siṅgālā āgamiṁsu. Te disvā rājā ca amaccā ca ekappahāreneva saddamakaṁsu, siṅgālā bhītā palāyiṁsu. Te nivattitvā olokentā pacchato kassaci anāgamanabhāvaṁ ñatvā puna paccāgamiṁsu. Itarepi tatheva saddamakaṁsu. Evaṁ yāvatatiyaṁ palāyitvā puna olokentā tesu ekassapi anāgamanabhāvaṁ ñatvā “vajjhappattā ete bhavissantī”ti sūrā hutvā nivattitvā puna tesu saddaṁ karontesupi na palāyiṁsu. Jeṭṭhakasiṅgālo rājānaṁ upagañchi, sesā siṅgālā sesānaṁ amaccānaṁ santikaṁ agamaṁsu. Upāyakusalo rājā tassa attano santikaṁ āgatabhāvaṁ ñatvā ḍaṁsituṁ okāsaṁ dento viya gīvaṁ ukkhipitvā taṁ gīvāya ḍaṁsamānaṁ hanukaṭṭhikena ākaḍḍhitvā yante pakkhipitvā viya gāḷhaṁ gaṇhi, nāgabalena raññā hanukaṭṭhikena ākaḍḍhitvā gīvāya gāḷhaṁ gahitasiṅgālo attānaṁ mocetuṁ asakkonto maraṇabhayatajjito mahāviravaṁ viravi. Avasesā siṅgālā tassa taṁ aṭṭassaraṁ sutvā “ekena purisena suggahito bhavissatī”ti amacce upasaṅkamituṁ asakkontā maraṇabhayatajjitā sabbe palāyiṁsu. Rañño hanukaṭṭhikena daḷhaṁ katvā gahitasiṅgāle aparāparaṁ sañcarante paṁsu sithilā ahosi. Sopi siṅgālo maraṇabhayabhīto catūhi pādehi rañño uparibhāge paṁsuṁ apabyūhi, rājā paṁsuno sithilabhāvaṁ ñatvā siṅgālaṁ vissajjetvā nāgabalo thāmasampanno aparāparaṁ sañcaranto ubho hatthe ukkhipitvā āvāṭamukhavaṭṭiyaṁ olubbha vātacchinnavalāhako viya nikkhamitvā ṭhito amacce assāsetvā paṁsuṁ viyūhitvā sabbe uddharitvā amaccaparivuto āmakasusāne aṭṭhāsi.

Tasmiṁ samaye manussā ekaṁ matamanussaṁ āmakasusāne chaḍḍentā dvinnaṁ yakkhānaṁ sīmantarikāya chaḍḍesuṁ. Te yakkhā taṁ matamanussaṁ bhājetuṁ asakkontā “na mayaṁ imaṁ bhājetuṁ sakkoma, ayaṁ Sīlavarājā dhammiko, esa no bhājetvā dassati, etassa santikaṁ

မဇ္ဈေ, ဥဘောသု ပဿေသု သေသအမစ္စေတိ ဧဝံ သဗ္ဗေပိ အာဝါဋေသု ဩတာရေတွာ ပံသုံ အာကိရိတွာ ဃနံ အာကောဋေတွာ အဂမံသု။ တဒါ သီလဝမဟာရာဇာ အမစ္စေ အာမန္တေတွာ “စောရရညော ဥပရိ ကောပံ အကတွာ မေတ္တံ ဧဝ ဘာဝေထ တာတာ”တိ ဩဝဒိ။

အထ အဍ္ဎရတ္တသမယေ “မနုဿမံသံ ခါဒိဿာမာ”တိ သိင်္ဂါလာ အာဂမိံသု။ တေ ဒိသွာ ရာဇာ စ အမစ္စာ စ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ သဒ္ဒမကံသု၊ သိင်္ဂါလာ ဘီတာ ပလာယိံသု။ တေ နိဝတ္တိတွာ ဩလောကေန္တာ ပစ္ဆတော ကဿစိ အနာဂမနဘာဝံ ဉတွာ ပုန ပစ္စာဂမိံသု။ ဣတရေပိ တထေဝ သဒ္ဒမကံသု။ ဧဝံ ယာဝတတိယံ ပလာယိတွာ ပုန ဩလောကေန္တာ တေသု ဧကဿပိ အနာဂမနဘာဝံ ဉတွာ “ဝဇ္ဈပ္ပတ္တာ ဧတေ ဘဝိဿန္တီ”တိ သူရာ ဟုတွာ နိဝတ္တိတွာ ပုန တေသု သဒ္ဒံ ကရောန္တေသုပိ န ပလာယိံသု။ ဇေဋ္ဌကသိင်္ဂါလော ရာဇာနံ ဥပဂဉ္ဆိ၊ သေသာ သိင်္ဂါလာ သေသာနံ အမစ္စာနံ သန္တိကံ အဂမံသု။ ဥပါယကုသလော ရာဇာ တဿ အတ္တနော သန္တိကံ အာဂတဘာဝံ ဉတွာ ဍံသိတုံ ဩကာသံ ဒေန္တော ဝိယ ဂီဝံ ဥက္ခိပိတွာ တံ ဂီဝါယ ဍံသမာနံ ဟနုကဋ္ဌိကေန အာကဍ္ဎိတွာ ယန္တေ ပက္ခိပိတွာ ဝိယ ဂါဠှံ ဂဏှိ၊ နာဂဗလေန ရညာ ဟနုကဋ္ဌိကေန အာကဍ္ဎိတွာ ဂီဝါယ ဂါဠှံ ဂဟိတသိင်္ဂါလော အတ္တာနံ မောစေတုံ အသက္ကောန္တော မရဏဘယတဇ္ဇိတော မဟာဝိရဝံ ဝိရဝိ။ အဝသေသာ သိင်္ဂါလာ တဿ တံ အဋ္ဋဿရံ သုတွာ “ဧကေန ပုရိသေန သုဂ္ဂဟိတော ဘဝိဿတီ”တိ အမစ္စေ ဥပသင်္ကမိတုံ အသက္ကောန္တာ မရဏဘယတဇ္ဇိတာ သဗ္ဗေ ပလာယိံသု။ ရညော ဟနုကဋ္ဌိကေန ဒဠှံ ကတွာ ဂဟိတသိင်္ဂါလေ အပရာပရံ သဉ္စရန္တေ ပံသု သိထိလာ အဟောသိ။ သောပိ သိင်္ဂါလော မရဏဘယဘီတော စတူဟိ ပါဒေဟိ ရညော ဥပရိဘာဂေ ပံသုံ အပဗျူဟိ၊ ရာဇာ ပံသုနော သိထိလဘာဝံ ဉတွာ သိင်္ဂါလံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ နာဂဗလော ထာမသမ္ပန္နော အပရာပရံ သဉ္စရန္တော ဥဘော ဟတ္ထေ ဥက္ခိပိတွာ အာဝါဋမုခဝဋ္ဋိယံ ဩလုဗ္ဘ ဝါတစ္ဆိန္နဝလာဟကော ဝိယ နိက္ခမိတွာ ဌိတော အမစ္စေ အဿာသေတွာ ပံသုံ ဝိယူဟိတွာ သဗ္ဗေ ဥဒ္ဓရိတွာ အမစ္စပရိဝုတော အာမကသုသာနေ အဋ္ဌာသိ။

တသ္မိံ သမယေ မနုဿာ ဧကံ မတမနုဿံ အာမကသုသာနေ ဆဍ္ဍေန္တာ ဒွိန္နံ ယက္ခာနံ သီမန္တရိကာယ ဆဍ္ဍေသုံ။ တေ ယက္ခာ တံ မတမနုဿံ ဘာဇေတုံ အသက္ကောန္တာ “န မယံ ဣမံ ဘာဇေတုံ သက္ကောမ၊ အယံ သီလဝရာဇာ ဓမ္မိကော၊ ဧသ နော ဘာဇေတွာ ဒဿတိ၊ ဧတဿ သန္တိကံ

gacchāmā”ti taṁ matamanussaṁ pāde gahetvā ākaḍḍhantā rañño santikaṁ gantvā “deva amhākaṁ imaṁ matakaṁ bhājetvā dehī”ti āhaṁsu. Bho yakkhā ahaṁ imaṁ tumhākaṁ bhājetvā dadeyyaṁ, aparisuddho panamhi, nhāyissāmi tāvāti. Yakkhā corarañño ṭhapitaṁ vāsita-udakaṁ attano ānubhāvena āharitvā rañño nhānatthāya adaṁsu. Nhatvā ṭhitassa saṁharitvā ṭhapite corarañño sāṭake āharitvā adaṁsu, te nivāsetvā ṭhitassa catujjātiyagandhasamuggaṁ āharitvā adaṁsu, gandhe vilimpitvā ṭhitassa suvaṇṇasamugge maṇitālavaṇṭesu ṭhapitāni nānāpupphāni āharitvā adaṁsu. Pupphāni piḷandhitvā ṭhitakāle “aññaṁ kiṁ karomā”ti pucchiṁsu. Rājā attano chātakākāraṁ dassesi, te gantvā corarañño sampāditaṁ nānaggarasabhojanaṁ āharitvā adaṁsu, rājā nhātānulitto sumaṇḍitappasādhito nānaggarasabhojanaṁ bhuñji. Yakkhā corarañño ṭhapitaṁ vāsitapānīyaṁ suvaṇṇabhiṅkāreneva suvaṇṇasarakenapi saddhiṁ āhariṁsu. Athassa pānīyaṁ pivitvā mukhaṁ vikkhāletvā hatthe dhovitvā ṭhitakāle corarañño sampāditaṁ pañcasugandhikasuparibhāvitaṁ[1] tambūlaṁ āharitvā adaṁsu. Taṁ khāditvā ṭhitakāle “aññaṁ kiṁ karomā”ti pucchiṁsu. Gantvā corarañño ussīsake nikkhittaṁ maṅgalakhaggaṁ āharathāti. Tampi gantvā āhariṁsu. Rājā taṁ khaggaṁ gahetvā taṁ matamanussaṁ ujukaṁ ṭhapāpetvā matthakamajjhe asinā paharitvā dve koṭṭhāse katvā dvinnaṁ yakkhānaṁ samavibhattameva vibhajitvā adāsi, datvā ca pana khaggaṁ dhovitvā sannayhitvā aṭṭhāsi. Atha te yakkhā manussamaṁsaṁ khāditvā suhitā hutvā tuṭṭhacittā “aññaṁ te mahārāja kiṁ karomā”ti pucchiṁsu. Tena hi tumhe attano ānubhāvena maṁ corarañño sirigabbhe otāretha, ime ca amacce attano attano gehesu patiṭṭhāpethāti. Te “sādhu devā”ti sampaṭicchitvā tathā akaṁsu.

Tasmiṁ samaye corarājā alaṅkatasirigabbhe sirisayanapiṭṭhe nipanno niddāyati. Rājā tassa pamattassa niddāyantassa khaggatalena udaraṁ pahari. So bhīto pabujjhitvā dīpālokena Sīlavamahārājānaṁ sañjānitvā sayanā uṭṭhāya satiṁ[2] upaṭṭhapetvā ṭhito rājānaṁ āha “mahārāja

1. Pañcasugandhikaparivāsaṁ (Sī), pañcasugandhikaparivāraṁ (Syā, I)
2. Dhitiṁ (Sī)

ဂစ္ဆာမာ”တိ တံ မတမနုဿံ ပါဒေ ဂဟေတွာ အာကဍ္ဎန္တာ ရညော သန္တိကံ ဂန္တွာ “ဒေဝ အမှာကံ ဣမံ မတကံ ဘာဇေတွာ ဒေဟီ”တိ အာဟံသု။ ဘော ယက္ခာ အဟံ ဣမံ တုမှာကံ ဘာဇေတွာ ဒဒေယျံ၊ အပရိသုဒ္ဓေါ ပနမှိ၊ နှာယိဿာမိ တာဝါတိ။ ယက္ခာ စောရရညော ဌပိတံ ဝါသိတဥဒကံ အတ္တနော အာနုဘာဝေန အာဟရိတွာ ရညော နှာနတ္ထာယ အဒံသု။ နှတွာ ဌိတဿ သံဟရိတွာ ဌပိတေ စောရရညော သာဋကေ အာဟရိတွာ အဒံသု၊ တေ နိဝါသေတွာ ဌိတဿ စတုဇ္ဇာတိယဂန္ဓသမုဂ္ဂံ အာဟရိတွာ အဒံသု၊ ဂန္ဓေ ဝိလိမ္ပိတွာ ဌိတဿ သုဝဏ္ဏသမုဂ္ဂေ မဏိတာလဝဏ္ဋေသု ဌပိတာနိ နာနာပုပ္ဖာနိ အာဟရိတွာ အဒံသု။ ပုပ္ဖာနိ ပိဠန္ဓိတွာ ဌိတကာလေ “အညံ ကိံ ကရောမာ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ ရာဇာ အတ္တနော ဆာတကာကာရံ ဒဿေသိ၊ တေ ဂန္တွာ စောရရညော သမ္ပာဒိတံ နာနဂ္ဂရသဘောဇနံ အာဟရိတွာ အဒံသု၊ ရာဇာ နှာတာနုလိတ္တော သုမဏ္ဍိတပ္ပသာဓိတော နာနဂ္ဂရသဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိ။ ယက္ခာ စောရရညော ဌပိတံ ဝါသိတပါနီယံ သုဝဏ္ဏဘိင်္ကာရေနေဝ သုဝဏ္ဏသရကေနာပိ သဒ္ဓိံ အာဟရိံသု။ အထဿ ပါနီယံ ပိဝိတွာ မုခံ ဝိက္ခာလေတွာ ဟတ္ထေ ဓောဝိတွာ ဌိတကာလေ စောရရညော သမ္ပာဒိတံ ပဉ္စသုဂန္ဓိကသုပရိဘာဝိတံ[1] တမ္ဗူလံ အာဟရိတွာ အဒံသု။ တံ ခါဒိတွာ ဌိတကာလေ “အညံ ကိံ ကရောမာ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ ဂန္တွာ စောရရညော ဥဿီသကေ နိက္ခိတ္တံ မင်္ဂလခဂ္ဂံ အာဟရထာတိ။ တမ္ပိ ဂန္တွာ အာဟရိံသု။ ရာဇာ တံ ခဂ္ဂံ ဂဟေတွာ တံ မတမနုဿံ ဥဇုကံ ဌပါပေတွာ မတ္ထကမဇ္ဈေ အသိနာ ပဟရိတွာ ဒွေ ကောဋ္ဌာသေ ကတွာ ဒွိန္နံ ယက္ခာနံ သမဝိဘတ္တမေဝ ဝိဘဇိတွာ အဒါသိ၊ ဒတွာ စ ပန ခဂ္ဂံ ဓောဝိတွာ သန္နယှိတွာ အဋ္ဌာသိ။ အထ တေ ယက္ခာ မနုဿမံသံ ခါဒိတွာ သုဟိတာ ဟုတွာ တုဋ္ဌစိတ္တာ “အညံ တေ မဟာရာဇ ကိံ ကရောမာ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ တေန ဟိ တုမှေ အတ္တနော အာနုဘာဝေန မံ စောရရညော သိရိဂဗ္ဘေ ဩတာရေထ၊ ဣမေ စ အမစ္စေ အတ္တနော အတ္တနော ဂေဟေသု ပတိဋ္ဌာပေထာတိ။ တေ “သာဓု ဒေဝါ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ တထာ အကံသု။

တသ္မိံ သမယေ စောရရာဇာ အလင်္ကတသိရိဂဗ္ဘေ သိရိသယနပိဋ္ဌေ နိပန္နော နိဒ္ဒါယတိ။ ရာဇာ တဿ ပမတ္တဿ နိဒ္ဒါယန္တဿ ခဂ္ဂတလေန ဥဒရံ ပဟရိ။ သော ဘီတော ပဗုဇ္ဈိတွာ ဒီပါလောကေန သီလဝမဟာရာဇာနံ သဉ္ဇာနိတွာ သယနာ ဥဋ္ဌာယ သတိံ[2] ဥပဋ္ဌပေတွာ ဌိတော ရာဇာနံ အာဟ “မဟာရာဇ

၁-ပဉ္စသုဂန္ဓိကပရိဝါသံ (သီ)၊ ပဉ္စသုဂန္ဓိကပရိဝါရံ (သျာ၊ ဣ)
၂-ဓိတိံ (သီ)

evarūpāya rattiyā gahitārakkhe pihitadvāre bhavane ārakkhamanussehi nirokāse ṭhāne khaggaṁ sannayhitvā alaṅkatapaṭiyatto kathaṁ nāma tvaṁ imaṁ sayanapiṭṭhaṁ āgatosī”ti. Rājā attano āgamanākāraṁ sabbaṁ vitthārato kathesi. Taṁ sutvā corarājā saṁviggamānaso “mahārāja ahaṁ manussabhūtopi samāno tumhākaṁ guṇe na jānāmi, paresaṁ lohitamaṁsakhādakehi pana kakkhaḷehi pharusehi yakkhehi tava guṇā ñātā, na dānāhaṁ narinda evarūpe sīlasampanne tayi dubbhissāmī”ti khaggaṁ ādāya sapathaṁ katvā rājānaṁ khamāpetvā mahāsayane nipajjāpetvā attanā khuddakamañcake nipajjitvā pabhātāya rattiyā uṭṭhite sūriye bheriṁ carāpetvā sabbaseniyo ca amaccabrāhmaṇagahapatike ca sannipātāpetvā tesaṁ purato ākāse puṇṇacandaṁ ukkhipanto viya Sīlavarañño guṇe kathetvā parisamajjheyeva puna rājānaṁ khamāpetvā rajjaṁ paṭicchāpetvā “mahārāja ito paṭṭhāya tumhākaṁ uppanno corūpaddavo mayhaṁ bhāro, mayā gahitārakkhā tumhe rajjaṁ karothā”ti vatvā pesuññakārakassa āṇaṁ kāretvā attano balavāhanaṁ ādāya sakaraṭṭhameva gato.

Sīlavarājāpi kho alaṅkatapaṭiyatto setacchattassa heṭṭhā sarabhapādake kañcanapallaṅke nisinno attano sampattiṁ oloketvā “ayañca evarūpā sampatti amaccasahassassa ca jīvitapaṭilābho mayi vīriyaṁ akaronte na kiñci abhavissa, vīriyabalena panāhaṁ naṭṭhañca imaṁ yasaṁ paṭilabhiṁ, amaccasahassassa ca jīvitadānaṁ adāsiṁ, āsacchedaṁ vata akatvā vīriyameva kattabbaṁ. Katavīriyassa hi phalaṁ nāma evaṁ samijjhatī”ti cintetvā udānavasena imaṁ gāthamāha—

51. “Āsīsetheva puriso, na nibbindeyya paṇḍito.
Passāmi vohaṁ attānaṁ, yathā icchiṁ tathā ahū”ti.

Tattha **āsīsethevā**ti “evāhaṁ vīriyaṁ ārabhanto imamhā dukkhā muccissāmī”ti attano vīriyabalena āsaṁ karotheva. **Na nibbindeyya paṇḍito**ti paṇḍito upāyakusalo yuttaṭṭhāne vīriyaṁ karonto “ahaṁ imassa vīriyassa phalaṁ na labhissāmī”ti na ukkaṇṭheyya, āsacchedaṁ na kareyyāti attho. **Passāmi vohaṁ attānan**ti ettha voti

ဧဝရူပါယ ရတ္တိယာ ဂဟိတာရက္ခေ ပိဟိတဒွါရေ ဘဝနေ အာရက္ခမနုဿေဟိ နိရောကာသေ ဌာနေ ခဂ္ဂံ သန္နယှိတွာ အလင်္ကတပဋိယတ္တော ကထံ နာမ တွံ ဣမံ သယနပိဋ္ဌံ အာဂတောသီ”တိ။ ရာဇာ အတ္တနော အာဂမနာကာရံ သဗ္ဗံ ဝိတ္ထာရတော ကထေသိ။ တံ သုတွာ စောရရာဇာ သံဝိဂ္ဂမာနသော “မဟာရာဇ အဟံ မနုဿဘူတောပိ သမာနော တုမှာကံ ဂုဏေ န ဇာနာမိ၊ ပရေသံ လောဟိတမံသခါဒကေဟိ ပန ကက္ခဠေဟိ ဖရုသေဟိ ယက္ခေဟိ တဝ ဂုဏာ ဉာတာ၊ န ဒါနာဟံ နရိန္ဒ ဧဝရူပေ သီလသမ္ပန္နေ တယိ ဒုဗ္ဘိဿာမီ”တိ ခဂ္ဂံ အာဒါယ သပထံ ကတွာ ရာဇာနံ ခမာပေတွာ မဟာသယနေ နိပဇ္ဇာပေတွာ အတ္တနာ ခုဒ္ဒကမဉ္စကေ နိပဇ္ဇိတွာ ပဘာတာယ ရတ္တိယာ ဥဋ္ဌိတေ သူရိယေ ဘေရိံ စရာပေတွာ သဗ္ဗသေနိယော စ အမစ္စဗြာဟ္မဏဂဟပတိကေ စ သန္နိပါတာပေတွာ တေသံ ပုရတော အာကာသေ ပုဏ္ဏစန္ဒံ ဥက္ခိပန္တော ဝိယ သီလဝရညော ဂုဏေ ကထေတွာ ပရိသမဇ္ဈေယေဝ ပုန ရာဇာနံ ခမာပေတွာ ရဇ္ဇံ ပဋိစ္ဆာပေတွာ “မဟာရာဇ ဣတော ပဋ္ဌာယ တုမှာကံ ဥပ္ပန္နော စောရူပဒ္ဒဝေါ မယှံ ဘာရော၊ မယာ ဂဟိတာရက္ခာ တုမှေ ရဇ္ဇံ ကရောထာ”တိ ဝတွာ ပေသုညကာရကဿ အာဏံ ကာရေတွာ အတ္တနော ဗလဝါဟနံ အာဒါယ သကရဋ္ဌမေဝ ဂတော။

သီလဝရာဇာပိ ခေါ အလင်္ကတပဋိယတ္တော သေတစ္ဆတ္တဿ ဟေဋ္ဌာ သရဘပါဒကေ ကဉ္စနပလ္လင်္ကေ နိသိန္နော အတ္တနော သမ္ပတ္တိံ ဩလောကေတွာ “အယဉ္စ ဧဝရူပါ သမ္ပတ္တိ အမစ္စသဟဿဿ စ ဇီဝိတပဋိလာဘော မယိ ဝီရိယံ အကရောန္တေ န ကိဉ္စိ အဘဝိဿ၊ ဝီရိယဗလေန ပနာဟံ နဋ္ဌဉ္စ ဣမံ ယသံ ပဋိလဘိံ၊ အမစ္စသဟဿဿ စ ဇီဝိတဒါနံ အဒါသိံ၊ အာသစ္ဆေဒံ ဝတ အကတွာ ဝီရိယမေဝ ကတ္တဗ္ဗံ။ ကတဝီရိယဿ ဟိ ဖလံ နာမ ဧဝံ သမိဇ္ဈတီ”တိ စိန္တေတွာ ဥဒါနဝသေန ဣမံ ဂါထမာဟ—

၅၁။ “အာသီသေထေဝ ပုရိသော၊ န နိဗ္ဗိန္ဒေယျ ပဏ္ဍိတော။
ပဿာမိ ဝေါဟံ အတ္တာနံ၊ ယထာ ဣစ္ဆိံ တထာ အဟူ”တိ။

တတ္ထ **အာသီသေထေဝါ**တိ “ဧဝါဟံ ဝီရိယံ အာရဘန္တော ဣမမှာ ဒုက္ခာ မုစ္စိဿာမီ”တိ အတ္တနော ဝီရိယဗလေန အာသံ ကရောထေဝ။ **န နိဗ္ဗိန္ဒေယျ ပဏ္ဍိတော**တိ ပဏ္ဍိတော ဥပါယကုသလော ယုတ္တဋ္ဌာနေ ဝီရိယံ ကရောန္တော “အဟံ ဣမဿ ဝီရိယဿ ဖလံ န လဘိဿာမီ”တိ န ဥက္ကဏ္ဌေယျ၊ အာသစ္ဆေဒံ န ကရေယျာတိ အတ္ထော။ **ပဿာမိ ဝေါဟံ အတ္တာန**န္တိ ဧတ္ထ ဝေါတိ

nipātamattaṁ, ahaṁ ajja attānaṁ passāmi. **Yathā icchiṁ tathā ahū**ti ahaṁ hi āvāṭe nikhāto tamhā dukkhā muccitvā puna attano rajjasampattiṁ icchiṁ, so ahaṁ imaṁ sampattiṁ pattaṁ attānaṁ passāmi. Yathevāhaṁ pubbe icchiṁ, tatheva me attā[1] jātoti. Evaṁ bodhisatto “aho vata bho sīlasampannānaṁ vīriyaphalaṁ nāma samijjhatī”ti imāya gāthāya udānaṁ udānetvā yāvajīvaṁ puññāni katvā yathākammaṁ gato.

Satthāpi imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsesi, saccapariyosāne ossaṭṭhavīriyo bhikkhu arahatte patiṭṭhāsi. Satthā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā paduṭṭhāmacco Devadatto ahosi, amaccasahassaṁ Buddhaparisā, Sīlavamahārājā pana ahameva ahosin”ti.

Mahāsīlavajātakavaṇṇanā paṭhamā.

---

2. Cūḷajanakajātakavaṇṇanā (52)

Vāyametheva purisoti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ossaṭṭhavīriyamevārabbha kathesi. Tattha yaṁ vattabbaṁ, taṁ sabbaṁ **Mahājanakajātake**[2] āvi bhavissati. Janakarājā pana setacchattassa heṭṭhā nisinno imaṁ gāthamāha—

52. “Vāyametheva puriso, na nibbindeyya paṇḍito.
Passāmi vohaṁ attānaṁ, udakā thalamubbhatan”ti.

Tattha **vāyamethevā**ti vāyāmaṁ karotheva. **Udakā thalamubbhatan**ti udakato thalamuttiṇṇaṁ thale patiṭṭhitaṁ attānaṁ passāmīti. Idhāpi ossaṭṭhavīriyo bhikkhu arahattaṁ patto, janakarājā Sammāsambuddhova ahosīti.

Cūḷajanakajātakavaṇṇanā dutiyā.

---

1. Attho (Ka) 2. Khu 6. 159 piṭṭhe.

နိပါတမတ္တံ၊ အဟံ အဇ္ဇ အတ္တာနံ ပဿာမိ။ **ယထာ ဣစ္ဆိံ တထာ အဟူ**တိ အဟံ ဟိ အာဝါဋေ နိခါတော တမှာ ဒုက္ခာ မုစ္စိတွာ ပုန အတ္တနော ရဇ္ဇသမ္ပတ္တိံ ဣစ္ဆိံ၊ သော အဟံ ဣမံ သမ္ပတ္တိံ ပတ္တံ အတ္တာနံ ပဿာမိ။ ယထေဝါဟံ ပုဗ္ဗေ ဣစ္ဆိံ၊ တထေဝ မေ အတ္တာ[၁] ဇာတောတိ။ ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော “အဟော ဝတ ဘော သီလသမ္ပန္နာနံ ဝီရိယဖလံ နာမ သမိဇ္ဈတီ”တိ ဣမာယ ဂါထာယ ဥဒါနံ ဥဒါနေတွာ ယာဝဇီဝံ ပုညာနိ ကတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာပိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဩဿဋ္ဌဝီရိယော ဘိက္ခု အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာသိ။ သတ္ထာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ပဒုဋ္ဌာမစ္စော ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ အမစ္စသဟဿံ ဗုဒ္ဓပရိသာ၊ သီလဝမဟာရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

မဟာသီလဝဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဌမာ။

၂-စူဠဇနကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၅၂)

ဝါယမေထေဝ ပုရိသောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဩဿဋ္ဌဝီရိယမေဝါရဗ္ဘ ကထေသိ။ တတ္ထ ယံ ဝတ္တဗ္ဗံ၊ တံ သဗ္ဗံ **မဟာဇနကဇာတကေ**[၂] အာဝိ ဘဝိဿတိ။ ဇနကရာဇာ ပန သေတစ္ဆတ္တဿ ဟေဋ္ဌာ နိသိန္နော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၅၂။ “ဝါယမေထေဝ ပုရိသော၊ န နိဗ္ဗိန္ဒေယျ ပဏ္ဍိတော။
ပဿာမိ ဝေါဟံ အတ္တာနံ၊ ဥဒကာ ထလမုဗ္ဘတ”န္တိ။

တတ္ထ **ဝါယမေထေဝါ**တိ ဝါယာမံ ကရောထေဝ။ **ဥဒကာ ထလမုဗ္ဘတ**န္တိ ဥဒကတော ထလမုတ္တိဏ္ဏံ ထလေ ပတိဋ္ဌိတံ အတ္တာနံ ပဿာမီတိ။ ဣဓာပိ ဩဿဋ္ဌဝီရိယော ဘိက္ခု အရဟတ္တံ ပတ္တော၊ ဇနကရာဇာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါဝ အဟောသီတိ။

စူဠဇနကဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒုတိယာ။

၁-အတ္ထော (က) ၂-ခု ၆-၁၅၉-ပိဋ္ဌေ။

3. Puṇṇapātijātakavaṇṇanā (53)

Tatheva puṇṇā pātiyoti idaṁ Satthā Jetavane viharanto visavāruṇiṁ ārabbha kathesi. Ekaṁ samayaṁ Sāvatthiyaṁ surādhuttā sannipatitvā mantayiṁsu "surāmūlaṁ no khīṇaṁ, kahaṁ nu kho labhissāmā"ti. Atheko kakkhaḷadhutto āha "mā cintayittha, attheko upāyo"ti. Kataro upāyo nāmāti. Anāthapiṇḍiko aṅgulimuddikā piḷandhitvā maṭṭhasāṭakanivattho rājupaṭṭhānaṁ gacchati, mayaṁ surāpātiyaṁ visaññīkaraṇaṁ bhesajjaṁ pakkhipitvā āpānaṁ sajjetvā nisīditvā Anāthapiṇḍikassa āgamanakāle "ito ehi mahāseṭṭhī"ti pakkositvā taṁ suraṁ pāyetvā visaññībhūtassa aṅgulimuddikā ca sāṭake ca gahetvā surāmūlaṁ karissāmāti. Te "sādhū"ti sampaṭicchitvā tathā katvā seṭṭhissa āgamanakāle paṭimaggaṁ gantvā "sāmi ito tāva āgacchatha, ayaṁ amhākaṁ santike atimanāpā surā, thokaṁ pivitvā gacchathā"ti vadiṁsu. Sotāpanno ariyasāvako kiṁ suraṁ pivissati, anatthiko samānopi pana "ime dhutte pariggaṇhissāmī"ti tesaṁ āpānabhūmiṁ gantvā tesaṁ kiriyaṁ oloketvā "ayaṁ surā imehi iminā nāma kāraṇena yojitā"ti ñatvā "ito dāni paṭṭhāya ime ito palāpessāmī"ti cintetvā āha "hare duṭṭhadhuttā tumhe 'surāpātiyaṁ bhesajjaṁ pakkhipitvā āgatāgate pāyetvā visaññī katvā vilumpissāmā'ti āpānamaṇḍalaṁ sajjetvā nisinnā kevalaṁ imaṁ suraṁ vaṇṇetha, ekopi taṁ ukkhipitvā pivituṁ na ussahati. Sace ayaṁ ayojitā assa, imaṁ tumheva piveyyāthā"ti te dhutte tajjetvā tato palāpetvā attano gehaṁ gantvā "dhuttehi katakāraṇaṁ Tathāgatassa ārocessāmī"ti cintento Jetavanaṁ gantvā ārocesi. Satthā "idāni tāva gahapati te dhuttā taṁ vañcetukāmā jātā, pubbe pana paṇḍitepi vañcetukāmā ahesun"ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇisiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Bārāṇasiseṭṭhi ahosi. Tadāpete dhuttā evameva sammantetvā suraṁ yojetvā Bārāṇasiseṭṭhissa āgamanakāle paṭimaggaṁ gantvā evameva kathayiṁsu. Seṭṭhi anatthikopi hutvā te pariggaṇhitukāmo gantvā

၃-ပုဏ္ဏပါတိဇာတကဝဏ္ဏနာ (၅၃)

တထေဝ ပုဏ္ဏာ ပါတိယောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဝိသဝါရုဏိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဧကံ သမယံ သာဝတ္ထိယံ သုရာဓုတ္တာ သန္နိပတိတွာ မန္တယိံသု "သုရာမူလံ နော ခီဏံ၊ ကဟံ နု ခေါ လဘိဿာမာ"တိ။ အထေကော ကက္ခဠဓုတ္တော အာဟ "မာ စိန္တယိတ္ထ၊ အတ္ထေကော ဥပါယော"တိ။ ကတရော ဥပါယော နာမာတိ။ အနာထပိဏ္ဍိကော အင်္ဂုလိမုဒ္ဒိကာ ပိဠန္ဓိတွာ မဋ္ဌသာဋကနိဝတ္ထော ရာဇုပဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆတိ၊ မယံ သုရာပါတိယံ ဝိသညီကရဏံ ဘေသဇ္ဇံ ပက္ခိပိတွာ အာပါနံ သဇ္ဇေတွာ နိသီဒိတွာ အနာထပိဏ္ဍိကဿ အာဂမနကာလေ "ဣတော ဧဟိ မဟာသေဋ္ဌီ"တိ ပက္ကောသိတွာ တံ သုရံ ပါယေတွာ ဝိသညီဘူတဿ အင်္ဂုလိမုဒ္ဒိကာ စ သာဋကေ စ ဂဟေတွာ သုရာမူလံ ကရိဿာမာတိ။ တေ "သာဓူ"တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ တထာ ကတွာ သေဋ္ဌိဿ အာဂမနကာလေ ပဋိမဂ္ဂံ ဂန္တွာ "သာမိ ဣတော တာဝ အာဂစ္ဆထ၊ အယံ အမှာကံ သန္တိကေ အတိမနာပါ သုရာ၊ ထောကံ ပိဝိတွာ ဂစ္ဆထာ"တိ ဝဒိံသု။ သောတာပန္နော အရိယသာဝကော ကိံ သုရံ ပိဝိဿတိ၊ အနတ္ထိကော သမာနောပိ ပန "ဣမေ ဓုတ္တေ ပရိဂ္ဂဏှိဿာမီ"တိ တေသံ အာပါနဘူမိံ ဂန္တွာ တေသံ ကိရိယံ ဩလောကေတွာ "အယံ သုရာ ဣမေဟိ ဣမိနာ နာမ ကာရဏေန ယောဇိတာ"တိ ဉတွာ "ဣတော ဒါနိ ပဋ္ဌာယ ဣမေ ဣတော ပလာပေဿာမီ"တိ စိန္တေတွာ အာဟ "ဟရေ ဒုဋ္ဌဓုတ္တာ တုမှေ 'သုရာပါတိယံ ဘေသဇ္ဇံ ပက္ခိပိတွာ အာဂတာဂတေ ပါယေတွာ ဝိသညီ ကတွာ ဝိလုမ္ပိဿာမာ'တိ အာပါနမဏ္ဍလံ သဇ္ဇေတွာ နိသိန္နာ ကေဝလံ ဣမံ သုရံ ဝဏ္ဏေထ၊ ဧကောပိ တံ ဥက္ခိပိတွာ ပိဝိတုံ န ဥဿဟတိ။ သစေ အယံ အယောဇိတာ အဿ၊ ဣမံ တုမှေဝ ပိဝေယျာထာ"တိ တေ ဓုတ္တေ တဇ္ဇေတွာ တတော ပလာပေတွာ အတ္တနော ဂေဟံ ဂန္တွာ "ဓုတ္တေဟိ ကတကာရဏံ တထာဂတဿ အာရောစေဿာမီ"တိ စိန္တေန္တော ဇေတဝနံ ဂန္တွာ အာရောစေသိ။ သတ္ထာ "ဣဒါနိ တာဝ ဂဟပတိ တေ ဓုတ္တာ တံ ဝဉ္စေတုကာမာ ဇာတာ၊ ပုဗ္ဗေ ပန ပဏ္ဍိတေပိ ဝဉ္စေတုကာမာ အဟေသု"န္တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဗာရာဏသိသေဋ္ဌိ အဟောသိ။ တဒါပေတေ ဓုတ္တာ ဧဝမေဝ သမ္မန္တေတွာ သုရံ ယောဇေတွာ ဗာရာဏသိသေဋ္ဌိဿ အာဂမနကာလေ ပဋိမဂ္ဂံ ဂန္တွာ ဧဝမေဝ ကထယိံသု။ သေဋ္ဌိ အနတ္ထိကောပိ ဟုတွာ တေ ပရိဂ္ဂဏှိတုကာမော ဂန္တွာ

tesaṁ kiriyaṁ oloketvā "idaṁ nāmete kātukāmā, palāpessāmi ne ito"ti cintetvā evamāha "bhonto dhuttā suraṁ pivitvā rājakulaṁ gantuṁ nāma ayuttaṁ, rājānaṁ disvā puna āgacchanto jānissāmi, tumhe idheva nisīdathā"ti rājupaṭṭhānaṁ gantvā paccāgañchi. Dhuttā "ito etha sāmī"ti. Sopi tattha gantvā bhesajjena saṁyojitā surāpātiyo oloketvā evamāha "bhonto dhuttā tumhākaṁ kiriyā mayhaṁ na ruccati, tumhākaṁ surāpātiyo yathāpūritāva ṭhitā, tumhe kevalaṁ suraṁ vaṇṇetha, na pana pivatha. Sacāyaṁ manāpā assa, tumhepi piveyyātha, imāya pana visasaṁyuttāya bhavitabban"ti tesaṁ manorathaṁ bhindanto imaṁ gāthamāha—

53. "Tatheva puṇṇā pātiyo, aññā'yaṁ vattate kathā.
Ākāraṇena[1] jānāmi, na cāyaṁ bhaddikā surā"ti.

Tattha **tathevāti** yathā mayā gamanakāle diṭṭhā, idānipi imā surāpātiyo tatheva puṇṇā. **Aññā'yaṁ vattate kathā**ti yā ayaṁ tumhākaṁ surāvaṇṇanakathā vattati, sā aññāva abhūtā atacchā. Yadi hi esā surā manāpā assa, tumhepi piveyyātha, upaḍḍhapātiyo avasisseyyuṁ. Tumhākaṁ pana ekenāpi surā na pītā. **Ākāraṇena jānāmī**ti tasmā iminā kāraṇena jānāmi. **Na cāyaṁ bhaddikā surā**ti "nevāyaṁ bhaddikā surā, visasaṁyojitāya etāya bhavitabban"ti dhutte niggaṇhitvā[2] yathā na puna evarūpaṁ karonti, tathā te tajjetvā vissajjesi. So yāvajīvaṁ dānādīni puññāni katvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā dhuttā etarahi dhuttā, Bārāṇasiseṭṭhi pana ahameva ahosin"ti.

Puṇṇapātijātakavaṇṇanā tatiyā.

1. Ākārakena (Sī, Syā, I) 2. Gahetvā (Sī, I), niggahetvā (Syā)

တေသံ ကိရိယံ ဩလောကေတွာ "ဣဒံ နာမေတေ ကာတုကာမာ၊ ပလာပေဿာမိ နေ ဣတော"တိ စိန္တေတွာ ဧဝမာဟ "ဘောန္တော ဓုတ္တာ သုရံ ပိဝိတွာ ရာဇကုလံ ဂန္တုံ နာမ အယုတ္တံ၊ ရာဇာနံ ဒိသွာ ပုန အာဂစ္ဆန္တော ဇာနိဿာမိ၊ တုမှေ ဣဓေဝ နိသီဒထာ"တိ ရာဇုပဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ပစ္စာဂဉ္ဆိ။ ဓုတ္တာ "ဣတော ဧထ သာမီ"တိ။ သောပိ တတ္ထ ဂန္တွာ ဘေသဇ္ဇေန သံယောဇိတာ သုရာပါတိယော ဩလောကေတွာ ဧဝမာဟ "ဘောန္တော ဓုတ္တာ တုမှာကံ ကိရိယာ မယှံ န ရုစ္စတိ၊ တုမှာကံ သုရာပါတိယော ယထာပူရိတာဝ ဌိတာ၊ တုမှေ ကေဝလံ သုရံ ဝဏ္ဏေထ၊ န ပန ပိဝထ။ သစာယံ မနာပါ အဿ၊ တုမှေပိ ပိဝေယျာထ၊ ဣမာယ ပန ဝိသသံယုတ္တာယ ဘဝိတဗ္ဗ"န္တိ တေသံ မနောရထံ ဘိန္ဒန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၅၃။ "တထေဝ ပုဏ္ဏာ ပါတိယော၊ အညာ'ယံ ဝတ္တတေ ကထာ။
အာကာရဏေန[1] ဇာနာမိ၊ န စာယံ ဘဒ္ဒိကာ သုရာ"တိ။

တတ္ထ **တထေဝါ**တိ ယထာ မယာ ဂမနကာလေ ဒိဋ္ဌာ၊ ဣဒါနိပိ ဣမာ သုရာပါတိယော တထေဝ ပုဏ္ဏာ။ **အညာ'ယံ ဝတ္တတေ ကထာ**တိ ယာ အယံ တုမှာကံ သုရာဝဏ္ဏနကထာ ဝတ္တတိ၊ သာ အညာဝ အဘူတာ အတစ္ဆာ။ ယဒိ ဟိ ဧသာ သုရာ မနာပါ အဿ၊ တုမှေပိ ပိဝေယျာထ၊ ဥပဍ္ဎပါတိယော အဝသိဿေယျုံ။ တုမှာကံ ပန ဧကေနာပိ သုရာ န ပီတာ။ **အာကာရဏေန ဇာနာမီ**တိ တသ္မာ ဣမိနာ ကာရဏေန ဇာနာမိ။ **န စာယံ ဘဒ္ဒိကာ သုရာ**တိ "နေဝါယံ ဘဒ္ဒိကာ သုရာ၊ ဝိသသံယောဇိတာယ ဧတာယ ဘဝိတဗ္ဗ"န္တိ ဓုတ္တေ နိဂ္ဂဏှိတွာ[2] ယထာ န ပုန ဧဝရူပံ ကရောန္တိ၊ တထာ တေ တဇ္ဇေတွာ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ သော ယာဝဇီဝံ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ဓုတ္တာ ဧတရဟိ ဓုတ္တာ၊ ဗာရာဏသိသေဋ္ဌိ ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

ပုဏ္ဏပါတိဇာတကဝဏ္ဏနာ တတိယာ။

၁-အာကာရကေန (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၂-ဂဟေတွာ (သီ၊ ဣ)၊ နိဂ္ဂဟေတွာ (သျာ)

4. Kiṁphalajātakavaṇṇanā (54)

Nāyaṁ rukkho durāruhoti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ phalakusalaṁ upāsakaṁ ārabbha kathesi. Eko kira Sāvatthivāsī kuṭumbiko Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ nimantetvā attano ārāme nisīdāpetvā yāgukhajjakaṁ datvā uyyānapālaṁ āṇāpesi “bhikkhūhi saddhiṁ uyyāne vicaritvā ayyānaṁ ambādīni nānāphalāni dehī”ti. So “sādhū”ti paṭissuṇitvā bhikkhusaṁghamādāya uyyāne vicaranto rukkhaṁ ulloketvāva “etaṁ phalaṁ āmaṁ, etaṁ na supakkaṁ, etaṁ supakkan”ti jānāti. Yaṁ so vadati, taṁ tatheva hoti. Bhikkhū gantvā Tathāgatassa ārocesuṁ “bhante ayaṁ uyyānapālo phalakusalo bhūmiyaṁ ṭhitova rukkhaṁ ulloketvā ‘etaṁ phalaṁ āmaṁ, etaṁ na supakkaṁ, etaṁ supakkan’ti jānāti. Yaṁ so vadati, taṁ tatheva hotī”ti. Satthā “na bhikkhave ayameva uyyānapālo phalakusalo, pubbe paṇḍitāpi phalakusalāyeva ahesun”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto satthavāhakule[1] nibbattitvā vayappatto pañcahi sakaṭasatehi vaṇijjaṁ karonto ekasmiṁ kāle mahāvattani-aṭaviṁ patvā aṭavimukhe ṭhatvā sabbe manusse sannipātāpetvā “imissā aṭaviyā visarukkhā nāma honti, (visapattāni visapupphāni visaphalāni visamadhūni hontiyeva)[2], pubbe tumhehi aparibhuttaṁ yaṁ kiñci pattaṁ vā pupphaṁ vā phalaṁ vā pallavaṁ vā maṁ aparipucchitvā mā khādathā”ti āha. Te “sādhū”ti sampaṭicchitvā aṭaviṁ otariṁsu. Aṭavimukhe ca ekasmiṁ gāmadvāre kiṁphalarukkho nāma atthi, tassa khandhasākhāpalāsapupphaphalāni sabbāni ambasadisāneva honti. Na kevalaṁ vaṇṇasaṇṭhānatova, gandharasehipissa āmapakkāni phalāni ambaphalasadisāneva, khāditāni pana halāhalavisaṁ viya taṅkhaṇaññeva jīvitakkhayaṁ pāpenti. Purato gacchantā ekacce lolapurisā “ambarukkho ayan”ti saññāya phalāni khādiṁsu, ekacce “satthavāhaṁ pucchitvāva khādissāmā”ti hatthena gahetvā aṭṭhaṁsu. Te satthavāhe āgate “ayya imāni ambaphalāni khādāmā”ti pucchiṁsu. Bodhisatto

1. Seṭṭhikule (Sī, I) 2. ( ) natthi I-potthake.

၄-ကိံဖလဇာတကဝဏ္ဏနာ (၅၄)

နာယံ ရုက္ခော ဒုရာရုဟောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဖလကုသလံ ဥပါသကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဧကော ကိရ သာဝတ္ထိဝါသီ ကုဋုမ္ဗိကော ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ နိမန္တေတွာ အတ္တနော အာရာမေ နိသီဒါပေတွာ ယာဂုခဇ္ဇကံ ဒတွာ ဥယျာနပါလံ အာဏာပေသိ “ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ ဥယျာနေ ဝိစရိတွာ အယျာနံ အမ္ဗာဒီနိ နာနာဖလာနိ ဒေဟီ”တိ။ သော “သာဓူ”တိ ပဋိဿုဏိတွာ ဘိက္ခုသံဃမာဒါယ ဥယျာနေ ဝိစရန္တော ရုက္ခံ ဥလ္လောကေတွာဝ “ဧတံ ဖလံ အာမံ၊ ဧတံ န သုပက္ကံ၊ ဧတံ သုပက္က”န္တိ ဇာနာတိ။ ယံ သော ဝဒတိ၊ တံ တထေဝ ဟောတိ။ ဘိက္ခူ ဂန္တွာ တထာဂတဿ အာရောစေသုံ “ဘန္တေ အယံ ဥယျာနပါလော ဖလကုသလော ဘူမိယံ ဌိတောဝ ရုက္ခံ ဥလ္လောကေတွာ ‘ဧတံ ဖလံ အာမံ၊ ဧတံ န သုပက္ကံ၊ ဧတံ သုပက္က’န္တိ ဇာနာတိ။ ယံ သော ဝဒတိ၊ တံ တထေဝ ဟောတီ”တိ။ သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ အယမေဝ ဥယျာနပါလော ဖလကုသလော၊ ပုဗ္ဗေ ပဏ္ဍိတာပိ ဖလကုသလာယေဝ အဟေသု”န္တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော သတ္ထဝါဟကုလေ[၁] နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ပဉ္စဟိ သကဋသတေဟိ ဝဏိဇ္ဇံ ကရောန္တော ဧကသ္မိံ ကာလေ မဟာဝတ္တနိအဋဝိံ ပတွာ အဋဝိမုခေ ဌတွာ သဗ္ဗေ မနုဿေ သန္နိပါတာပေတွာ “ဣမိဿာ အဋဝိယာ ဝိသရုက္ခာ နာမ ဟောန္တိ၊ (ဝိသပတ္တာနိ ဝိသပုပ္ဖာနိ ဝိသဖလာနိ ဝိသမဓူနိ ဟောန္တိယေဝ)[၂]၊ ပုဗ္ဗေ တုမှေဟိ အပရိဘုတ္တံ ယံ ကိဉ္စိ ပတ္တံ ဝါ ပုပ္ဖံ ဝါ ဖလံ ဝါ ပလ္လဝံ ဝါ မံ အပရိပုစ္ဆိတွာ မာ ခါဒထာ”တိ အာဟ။ တေ “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ အဋဝိံ ဩတရိံသု။ အဋဝိမုခေ စ ဧကသ္မိံ ဂါမဒွါရေ ကိံဖလရုက္ခော နာမ အတ္ထိ၊ တဿ ခန္ဓသာခါပလာသပုပ္ဖဖလာနိ သဗ္ဗာနိ အမ္ဗသဒိသာနေဝ ဟောန္တိ။ န ကေဝလံ ဝဏ္ဏသဏ္ဌာနတောဝ၊ ဂန္ဓရသေဟိပိဿ အာမပက္ကာနိ ဖလာနိ အမ္ဗဖလသဒိသာနေဝ၊ ခါဒိတာနိ ပန ဟလာဟလဝိသံ ဝိယ တင်္ခဏညေဝ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေန္တိ။ ပုရတော ဂစ္ဆန္တာ ဧကစ္စေ လောလပုရိသာ “အမ္ဗရုက္ခော အယ”န္တိ သညာယ ဖလာနိ ခါဒိံသု၊ ဧကစ္စေ “သတ္ထဝါဟံ ပုစ္ဆိတွာဝ ခါဒိဿာမာ”တိ ဟတ္ထေန ဂဟေတွာ အဋ္ဌံသု။ တေ သတ္ထဝါဟေ အာဂတေ “အယျ ဣမာနိ အမ္ဗဖလာနိ ခါဒါမာ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ ဗောဓိသတ္တော

၁-သေဋ္ဌိကုလေ (သီ၊ ဣ) ၂-( ) နတ္ထိ ဣ-ပေါတ္ထကေ။

“nāyaṁ ambarukkho”ti ñatvā “kiṁphalarukkho nāmesa, nāyaṁ ambarukkho, mā khāditthā”ti vāretvā ye khādiṁsu, tepi vamāpetvā catumadhuraṁ pāyetvā niroge akāsi.

Pubbe pana imasmiṁ rukkhamūle manussā nivāsaṁ kappetvā “ambaphalānī”ti saññāya imāni visaphalāni khāditvā jīvitakkhayaṁ pāpuṇanti. Punadivase gāmavāsino nikkhamitvā matamanusse disvā pāde gaṇhitvā paṭicchannaṭṭhāne chaḍḍetvā sakaṭehi saddhiṁyeva sabbaṁ tesaṁ santakaṁ gahetvā gacchanti. Te taṁ divasampi aruṇuggamanakāleyeva “mayhaṁ balibaddo bhavissati, mayhaṁ sakaṭaṁ, mayhaṁ bhaṇḍan”ti vegena taṁ rukkhamūlaṁ gantvā manusse niroge disvā “kathaṁ tumhe imaṁ rukkhaṁ ‘nāyaṁ ambarukkho’ti jānitthā”ti pucchiṁsu. Te “mayaṁ na jānāma, satthavāhajeṭṭhako no jānātī”ti āhaṁsu. Manussā bodhisattaṁ pucchiṁsu “paṇḍita kinti katvā tvaṁ imassa rukkhassa anambarukkhabhāvaṁ aññāsī”ti. So “dvīhi kāraṇehi aññāsin”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

54. “Nāyaṁ rukkho durāruho, napi gāmato ārakā.
Ākāraṇena jānāmi, nāyaṁ sāduphalo dumo”ti.

Tattha **nāyaṁ rukkho durāruho**ti ayaṁ visarukkho na dukkhāruho, ukkhipitvā ṭhapitanisseṇī viya sukhenārohituṁ sakkāti vadati. **Napi gāmato ārakā**ti gāmato dūre ṭhitopi na hoti, gāmadvāre ṭhitoyevāti dīpeti. **Ākāraṇena jānāmī**ti iminā duvidhena kāraṇenāhaṁ imaṁ rukkhaṁ jānāmi. Kinti? **Nāyaṁ sāduphalo dumo**ti. Sace hi ayaṁ madhuraphalo ambarukkho abhavissa, evaṁ sukharuḷhe avidūre ṭhite etasmiṁ ekampi phalaṁ na tiṭṭheyya, phalakhādakamanussehi niccaṁ parivutova assa. Evaṁ ahaṁ attano ñāṇena paricchinditvā imassa visarukkhabhāvaṁ aññāsinti mahājanassa dhammaṁ desetvā sotthigamanaṁ gato.

Satthāpi “evaṁ bhikkhave pubbe paṇḍitāpi phalakusalā ahesun”ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā parisā Buddhaparisā ahesuṁ, satthavāho pana ahameva ahosin”ti.

Kiṁphalajātakavaṇṇanā catutthā.

“နာယံ အမ္ဗရုက္ခော”တိ ဉတွာ “ကိံဖလရုက္ခော နာမေသ၊ နာယံ အမ္ဗရုက္ခော၊ မာ ခါဒိတ္ထာ”တိ ဝါရေတွာ ယေ ခါဒိံသု၊ တေပိ ဝမာပေတွာ စတုမဓုရံ ပါယေတွာ နိရောဂေ အကာသိ။

ပုဗ္ဗေ ပန ဣမသ္မိံ ရုက္ခမူလေ မနုဿာ နိဝါသံ ကပ္ပေတွာ “အမ္ဗဖလာနီ”တိ သညာယ ဣမာနိ ဝိသဖလာနိ ခါဒိတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပုဏန္တိ။ ပုနဒိဝသေ ဂါမဝါသိနော နိက္ခမိတွာ မတမနုဿေ ဒိသွာ ပါဒေ ဂဏှိတွာ ပဋိစ္ဆန္နဋ္ဌာနေ ဆဍ္ဍေတွာ သကဋေဟိ သဒ္ဓိံယေဝ သဗ္ဗံ တေသံ သန္တကံ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တိ။ တေ တံ ဒိဝသမ္ပိ အရုဏုဂ္ဂမနကာလေယေဝ “မယှံ ဗလိဗဒ္ဒေါ ဘဝိဿတိ၊ မယှံ သကဋံ၊ မယှံ ဘဏ္ဍ”န္တိ ဝေဂေန တံ ရုက္ခမူလံ ဂန္တွာ မနုဿေ နိရောဂေ ဒိသွာ “ကထံ တုမှေ ဣမံ ရုက္ခံ ‘နာယံ အမ္ဗရုက္ခော’တိ ဇာနိတ္ထာ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ တေ “မယံ န ဇာနာမ၊ သတ္ထဝါဟဇေဋ္ဌကော နော ဇာနာတီ”တိ အာဟံသု။ မနုဿာ ဗောဓိသတ္တံ ပုစ္ဆိံသု “ပဏ္ဍိတ ကိန္တိ ကတွာ တွံ ဣမဿ ရုက္ခဿ အနမ္ဗရုက္ခဘာဝံ အညာသီ”တိ။ သော “ဒွီဟိ ကာရဏေဟိ အညာသိ”န္တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၅၄။ “နာယံ ရုက္ခော ဒုရာရုဟော၊ နပိ ဂါမတော အာရကာ။
အာကာရဏေန ဇာနာမိ၊ နာယံ သာဒုဖလော ဒုမော”တိ။

တတ္ထ **နာယံ ရုက္ခော ဒုရာရုဟော**တိ အယံ ဝိသရုက္ခော န ဒုက္ခာရုဟော၊ ဥက္ခိပိတွာ ဌပိတနိဿေဏီ ဝိယ သုခေနာရောဟိတုံ သက္ကာတိ ဝဒတိ။ **နပိ ဂါမတော အာရကာ**တိ ဂါမတော ဒူရေ ဌိတောပိ န ဟောတိ၊ ဂါမဒွါရေ ဌိတောယေဝါတိ ဒီပေတိ။ **အာကာရဏေန ဇာနာမီ**တိ ဣမိနာ ဒုဝိဓေန ကာရဏေနာဟံ ဣမံ ရုက္ခံ ဇာနာမိ။ ကိန္တိ? **နာယံ သာဒုဖလော ဒုမော**တိ။ သစေ ဟိ အယံ မဓုရဖလော အမ္ဗရုက္ခော အဘဝိဿ၊ ဧဝံ သုခါရုဠှေ အဝိဒူရေ ဌိတေ ဧတသ္မိံ ဧကမ္ပိ ဖလံ န တိဋ္ဌေယျ၊ ဖလခါဒကမနုဿေဟိ နိစ္စံ ပရိဝုတောဝ အဿ။ ဧဝံ အဟံ အတ္တနော ဉာဏေန ပရိစ္ဆိန္ဒိတွာ ဣမဿ ဝိသရုက္ခဘာဝံ အညာသိန္တိ မဟာဇနဿ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ သောတ္ထိဂမနံ ဂတော။

သတ္ထာပိ “ဧဝံ ဘိက္ခဝေ ပုဗ္ဗေ ပဏ္ဍိတာပိ ဖလကုသလာ အဟေသု”န္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ပရိသာ ဗုဒ္ဓပရိသာ အဟေသုံ၊ သတ္ထဝါဟော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ကိံဖလဇာတကဝဏ္ဏနာ စတုတ္ထာ။

5. Pañcāvudhajātakavaṇṇanā (55)

Yo alīnena cittenāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ ossaṭṭhavīriyaṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi. Taṁ hi bhikkhuṁ Satthā āmantetvā “saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ossaṭṭhavīriyosī”ti pucchitvā “saccaṁ Bhagavā”ti vutte “bhikkhu pubbe paṇḍitā vīriyaṁ kātuṁ yuttaṭṭhāne vīriyaṁ katvā rajjasampattiṁ pāpuṇiṁsū”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto tassa rañño aggamahesiyā kucchismiṁ nibbatti. Tassa nāmaggahaṇadivase aṭṭhasate[1] brāhmaṇe sabbakāmehi santappetvā lakkhaṇāni pucchiṁsu. Lakkhaṇakusalā brāhmaṇā lakkhaṇasampattiṁ disvā “puññasampanno mahārāja kumāro, tumhākaṁ accayena rajjaṁ pāpuṇissati, pañcāvudhakamme[2] paññāto pākaṭo Jambudīpe aggapuriso bhavissatī”ti byākariṁsu. Rājā brāhmaṇānaṁ vacanaṁ sutvā kumārassa nāmaṁ gaṇhanto “Pañcāvudhakumāro”ti nāmaṁ akāsi. Atha naṁ viññutaṁ patvā soḷasavassuddese ṭhitaṁ rājā āmantetvā “tāta sippaṁ uggaṇhāhī”ti āha. Kassa santike uggaṇhāmi devāti. “Gaccha tāta Gandhāraraṭṭhe Takkasilanagare disāpāmokkhassa ācariyassa santike uggaṇha, idañcassa ācariyabhāgaṁ dajjeyyāsī”ti sahassaṁ datvā uyyojesi. So tattha gantvā sippaṁ sikkhitvā ācariyena dinnaṁ pañcāvudhaṁ gahetvā ācariyaṁ vanditvā Takkasilanagarato nikkhamitvā sannaddhapañcāvudho Bārāṇasimaggaṁ paṭipajji.

So antarāmagge Silesalomayakkhena nāma adhiṭṭhitaṁ ekaṁ aṭaviṁ pāpuṇi. Atha naṁ aṭavimukhe manussā disvā “bho māṇava mā imaṁ aṭaviṁ pavisa, Silesalomayakkho nāmettha atthi, so diṭṭhadiṭṭhe manusse jīvitakkhayaṁ pāpetī”ti vārayiṁsu. Bodhisatto attānaṁ takkento asambhītakesarasīho viya aṭaviṁ pāvisiyeva. Tasmiṁ aṭavimajjhaṁ sampatte so yakkho tālamatto hutvā kūṭāgāramattaṁ sīsaṁ pattappamāṇāni akkhīni, dakalimakuḷamattā[3] dve dāṭhā ca māpetvā setamukho kabarakucchi nīlahatthapādo hutvā bodhisattassa attānaṁ dassetvā “kahaṁ yāsi, tiṭṭha bhakkhosi me”ti āha. Atha naṁ

---

1. Aṭṭhasataṁ (Sī)
2. Pañcāvudhakammena (Ka)
3. Kandaḷamakulamattā (Sī), kandamakuḷamattā (I)

၅-ပဉ္စာဝုဓဇာတကဝဏ္ဏနာ (၅၅)

ယော အလီနေန စိတ္တေနာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဩသဋ္ဌဝီရိယံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တံ ဟိ ဘိက္ခုံ သတ္ထာ အာမန္တေတွာ “သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ဩသဋ္ဌဝီရိယောသီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “သစ္စံ ဘဂဝါ”တိ ဝုတ္တေ “ဘိက္ခု ပုဗ္ဗေ ပဏ္ဍိတာ ဝီရိယံ ကာတုံ ယုတ္တဋ္ဌာနေ ဝီရိယံ ကတွာ ရဇ္ဇသမ္ပတ္တိံ ပါပုဏိံသူ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော တဿ ရညော အဂ္ဂမဟေသိယာ ကုစ္ဆိသ္မိံ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဿ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ အဋ္ဌသတေ[၁] ဗြာဟ္မဏေ သဗ္ဗကာမေဟိ သန္တပ္ပေတွာ လက္ခဏာနိ ပုစ္ဆိံသု။ လက္ခဏကုသလာ ဗြာဟ္မဏာ လက္ခဏသမ္ပတ္တိံ ဒိသွာ “ပုညသမ္ပန္နော မဟာရာဇ ကုမာရော၊ တုမှာကံ အစ္စယေန ရဇ္ဇံ ပါပုဏိဿတိ၊ ပဉ္စာဝုဓကမ္မေ[၂] ပညာတော ပါကဋော ဇမ္ဗုဒီပေ အဂ္ဂပုရိသော ဘဝိဿတီ”တိ ဗျာကရိံသု။ ရာဇာ ဗြာဟ္မဏာနံ ဝစနံ သုတွာ ကုမာရဿ နာမံ ဂဏှန္တော “ပဉ္စာဝုဓကုမာရော”တိ နာမံ အကာသိ။ အထ နံ ဝိညုတံ ပတွာ သောဠသဝဿုဒ္ဒေသေ ဌိတံ ရာဇာ အာမန္တေတွာ “တာတ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏှာဟီ”တိ အာဟ။ ကဿ သန္တိကေ ဥဂ္ဂဏှာမိ ဒေဝါတိ။ “ဂစ္ဆ တာတ ဂန္ဓာရရဋ္ဌေ တက္ကသိလနဂရေ ဒိသာပါမောက္ခဿ အာစရိယဿ သန္တိကေ ဥဂ္ဂဏှ၊ ဣဒဉ္စဿ အာစရိယဘာဂံ ဒဇ္ဇေယျာသီ”တိ သဟဿံ ဒတွာ ဥယျောဇေသိ။ သော တတ္ထ ဂန္တွာ သိပ္ပံ သိက္ခိတွာ အာစရိယေန ဒိန္နံ ပဉ္စာဝုဓံ ဂဟေတွာ အာစရိယံ ဝန္ဒိတွာ တက္ကသိလနဂရတော နိက္ခမိတွာ သန္နဒ္ဓပဉ္စာဝုဓော ဗာရာဏသိမဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ။

သော အန္တရာမဂ္ဂေ သိလေသလောမယက္ခေန နာမ အဓိဋ္ဌိတံ ဧကံ အဋဝိံ ပါပုဏိ။ အထ နံ အဋဝိမုခေ မနုဿာ ဒိသွာ “ဘော မာဏဝ မာ ဣမံ အဋဝိံ ပဝိသ၊ သိလေသလောမယက္ခော နာမေတ္ထ အတ္ထိ၊ သော ဒိဋ္ဌဒိဋ္ဌေ မနုဿေ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေတီ”တိ ဝါရယိံသု။ ဗောဓိသတ္တော အတ္တာနံ တက္ကေန္တော အသမ္ဘီတကေသရသီဟော ဝိယ အဋဝိံ ပါဝိသိယေဝ။ တသ္မိံ အဋဝိမဇ္ဈံ သမ္ပတ္တေ သော ယက္ခော တာလမတ္တော ဟုတွာ ကူဋာဂါရမတ္တံ သီသံ ပတ္တပ္ပမာဏာနိ အက္ခီနိ, ဒကလိမကုဠမတ္တာ[၃] ဒွေ ဒါဌာ စ မာပေတွာ သေတမုခေါ ကဗရကုစ္ဆိ နီလဟတ္ထပါဒေါ ဟုတွာ ဗောဓိသတ္တဿ အတ္တာနံ ဒဿေတွာ “ကဟံ ယာသိ၊ တိဋ္ဌ ဘက္ခောသိ မေ”တိ အာဟ။ အထ နံ

၁-အဋ္ဌသတံ (သီ) ၂-ပဉ္စာဝုဓကမ္မေန (က) ၃-ကန္ဒဠမကုလမတ္တာ (သီ)၊ ကန္ဒမကုဠမတ္တာ (ဣ)

bodhisatto “yakkha ahaṁ attānaṁ takketvā idha paviṭṭho, tvaṁ appamatto hutvā maṁ upagaccheyyāsi. Visapītena hi sarena taṁ vijjhitvā ettheva pātessāmī”ti santajjetvā halāhalavisapītaṁ saraṁ sannayhitvā muñci, so yakkhassa lomesuyeva allīyi. Tato aññaṁ, tato aññanti evaṁ paññāsa sare muñci, sabbe tassa lomesuyeva allīyiṁsu. Yakkho sabbepi te sare phoṭetvā attano pādamūleyeva pātetvā bodhisattaṁ upasaṅkami.

Bodhisatto punapi taṁ tajjetvā khaggaṁ kaḍḍhitvā pahari, tettiṁsaṅgulāyato khaggo lomesuyeva allīyi. Atha naṁ kaṇayena pahari, sopi lomesuyeva allīyi. Tassa allīnabhāvaṁ ñatvā muggarena pahari, sopi lomesuyeva allīyi. Tassa allīnabhāvaṁ ñatvā kuntena pahari, sopi lomesuyeva allīyi. Tassa allīnabhāvaṁ ñatvā “bho yakkhana te ahaṁ ‘Pañcāvudhakumāro nāmā’ti sutapubbo, ahaṁ tayā adhiṭṭhitaṁ aṭaviṁ pavisanto na dhanu-ādīni takketvā paviṭṭho, attānaṁyeva pana takketvā paviṭṭho, ajja taṁ pothetvā cuṇṇavicuṇṇaṁ karissāmī”ti unnādento attānaṁ takketvā[1] dakkhiṇahatthena yakkhaṁ pahari, hattho lomesuyeva allīyi. Vāmahatthena pahari, sopi allīyi. Dakkhiṇapādena pahari, sopi allīyi. Vāmapādena pahari, sopi allīyi. “Sīsena taṁ pothetvā cuṇṇavicuṇṇaṁ karissāmī”ti sīsena pahari, tampi lomesuyeva allīyi. So pañcoḍḍito pañcasu ṭhānesu baddho olambantopi nibbhayo nissārajjova ahosi.

Yakkho cintesi “ayaṁ eko purisasīho purisājānīyo, na purisamattova, mādisena nāmassa yakkhena gahitassa santāsamattampi na bhavissati, mayā imaṁ maggaṁ hanantena[2] ekopi evarūpo puriso na diṭṭhapubbo, kasmā nu kho esa na bhāyatī”ti. So taṁ khādituṁ avisahanto “kasmā nu kho tvaṁ māṇava maraṇabhayaṁ na bhāyasī”ti pucchi. Kiṁkāraṇā yakkha bhāyissāmi. Ekasmiṁ hi attabhāve ekaṁ maraṇaṁ niyatameva, apica mayhaṁ kucchimhi vajirāvudhaṁ atthi. Sace maṁ khādissasi, taṁ āvudhaṁ jīrāpetuṁ na sakkhissasi, taṁ te antāni khaṇḍākhaṇḍikaṁ chinditvā

1. Adhiṭṭhitaṁ nāma dassetvā unnaditvā (Sī, I), abhītasīhanādaṁ nāma dassento unnaditvā (Syā)
2. Imasmiṁ magge vasantena (Ka)

ဗောဓိသတ္တော “ယက္ခ အဟံ အတ္တာနံ တက္ကေတွာ ဣဓ ပဝိဋ္ဌော၊ တွံ အပ္ပမတ္တော ဟုတွာ မံ ဥပဂစ္ဆေယျာသိ။ ဝိသပီတေန ဟိ သရေန တံ ဝိဇ္ဈိတွာ ဧတ္ထေဝ ပါတေဿာမီ”တိ သန္တဇ္ဇေတွာ ဟလာဟလဝိသပီတံ သရံ သန္နယှိတွာ မုဉ္စိ၊ သော ယက္ခဿ လောမေသုယေဝ အလ္လီယိ။ တတော အညံ၊ တတော အညန္တိ ဧဝံ ပညာသ သရေ မုဉ္စိ၊ သဗ္ဗေ တဿ လောမေသုယေဝ အလ္လီယိံသု။ ယက္ခော သဗ္ဗေပိ တေ သရေ ဖောဋေတွာ အတ္တနော ပါဒမူလေယေဝ ပါတေတွာ ဗောဓိသတ္တံ ဥပသင်္ကမိ။

ဗောဓိသတ္တော ပုနပိ တံ တဇ္ဇေတွာ ခဂ္ဂံ ကဍ္ဎိတွာ ပဟရိ၊ တေတ္တိံသင်္ဂုလာယတော ခဂ္ဂေါ လောမေသုယေဝ အလ္လီယိ။ အထ နံ ကဏယေန ပဟရိ၊ သောပိ လောမေသုယေဝ အလ္လီယိ။ တဿ အလ္လီနဘာဝံ ဉတွာ မုဂ္ဂရေန ပဟရိ၊ သောပိ လောမေသုယေဝ အလ္လီယိ။ တဿ အလ္လီနဘာဝံ ဉတွာ ကုန္တေန ပဟရိ၊ သောပိ လောမေသုယေဝ အလ္လီယိ။ တဿ အလ္လီနဘာဝံ ဉတွာ “ဘော ယက္ခ န တေ အဟံ ‘ပဉ္စာဝုဓကုမာရော နာမာ’တိ သုတပုဗ္ဗော၊ အဟံ တယာ အဓိဋ္ဌိတံ အဋဝိံ ပဝိသန္တော န ဓနုအာဒီနိ တက္ကေတွာ ပဝိဋ္ဌော၊ အတ္တာနံယေဝ ပန တက္ကေတွာ ပဝိဋ္ဌော၊ အဇ္ဇ တံ ပေါထေတွာ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏံ ကရိဿာမီ”တိ ဥန္နာဒေန္တော အတ္တာနံ တက္ကေတွာ[1] ဒက္ခိဏဟတ္ထေန ယက္ခံ ပဟရိ၊ ဟတ္ထော လောမေသုယေဝ အလ္လီယိ။ ဝါမဟတ္ထေန ပဟရိ၊ သောပိ အလ္လီယိ။ ဒက္ခိဏပါဒေန ပဟရိ၊ သောပိ အလ္လီယိ။ ဝါမပါဒေန ပဟရိ၊ သောပိ အလ္လီယိ။ “သီသေန တံ ပေါထေတွာ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏံ ကရိဿာမီ”တိ သီသေန ပဟရိ၊ တမ္ပိ လောမေသုယေဝ အလ္လီယိ။ သော ပဉ္စောဍ္ဍိတော ပဉ္စသု ဌာနေသု ဗဒ္ဓေါ ဩလမ္ဗန္တောပိ နိဗ္ဘယော နိဿာရဇ္ဇောဝ အဟောသိ။

ယက္ခော စိန္တေသိ “အယံ ဧကော ပုရိသသီဟော ပုရိသာဇာနီယော၊ န ပုရိသမတ္တောဝ၊ မာဒိသေန နာမဿ ယက္ခေန ဂဟိတဿ သန္တာသမတ္တမ္ပိ န ဘဝိဿတိ၊ မယာ ဣမံ မဂ္ဂံ ဟနန္တေန[2] ဧကောပိ ဧဝရူပေါ ပုရိသော န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော၊ ကသ္မာ နု ခေါ ဧသ န ဘာယတီ”တိ။ သော တံ ခါဒိတုံ အဝိသဟန္တော “ကသ္မာ နု ခေါ တွံ မာဏဝ မရဏဘယံ န ဘာယသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ကိံကာရဏာ ယက္ခ ဘာယိဿာမိ။ ဧကသ္မိံ ဟိ အတ္တဘာဝေ ဧကံ မရဏံ နိယတမေဝ၊ အပိစ မယှံ ကုစ္ဆိမှိ ဝဇိရာဝုဓံ အတ္ထိ။ သစေ မံ ခါဒိဿသိ၊ တံ အာဝုဓံ ဇီရာပေတုံ န သက္ခိဿသိ၊ တံ တေ အန္တာနိ ခဏ္ဍာခဏ္ဍိကံ ဆိန္ဒိတွာ

၁-အဓိဋ္ဌိတံ နာမ ဒဿေတွာ ဥန္နဒိတွာ (သီ၊ ဣ)၊ အဘီတသီဟနာဒံ နာမ ဒဿေန္တော ဥန္နဒိတွာ (သျာ)
၂-ဣမသ္မိံ မဂ္ဂေ ဝသန္တေန (က)

jīvitakkhayaṁ pāpessati. Iti ubhopi nassissāma, iminā kāraṇenāhaṁ na bhāyāmīti. Idaṁ kira bodhisatto attano abbhantare ñāṇāvudhaṁ sandhāya kathesi. Taṁ sutvā yakkho cintesi “ayaṁ māṇavo saccameva bhaṇati, imassa purisasīhassa sarīrato muggabījamattampi maṁsakhaṇḍaṁ mayhaṁ kucchi jīretuṁ na sakkhissati, vissajessāmi nan”ti maraṇabhayatajjito bodhisattaṁ vissajjetvā “māṇava purisasīho tvaṁ, na te ahaṁ maṁsaṁ khādissāmi, tvaṁ ajja Rāhumukhā muttacando viya mama hatthato muccitvā ñātisuhajjamaṇḍalaṁ tosento yāhī”ti āha.

Atha naṁ bodhisatto āha “yakkha ahaṁ tāva gacchissāmi, tvaṁ pana pubbepi akusalaṁ katvā luddo lohitapāṇi pararuhiramaṁsabhakkho yakkho hutvā nibbatto. Sace idhāpi ṭhatvā akusalameva karissasi, andhakārā andhakārameva gamissasi, maṁ diṭṭhakālato paṭṭhāya pana na sakkā tayā akusalaṁ kātuṁ, pāṇātipātakammaṁ nāma niraye tiracchānayoniyaṁ pettivisaye asurakāye ca nibbatteti, manussesu nibbattanibbattaṭṭhāne appāyukasaṁvattanikaṁ hotī”ti evamādinā nayena pañcannaṁ dussīlyakammānaṁ ādīnavaṁ, pañcannaṁ sīlānaṁ ānisaṁsañca kathetvā nānākāraṇehi yakkhaṁ tajjetvā dhammaṁ desetvā dametvā nibbisevanaṁ katvā pañcasu sīlesu patiṭṭhāpetvā tassāyeva naṁ aṭaviyā balipaṭiggāhakaṁ devataṁ katvā appamādena ovaditvā aṭavito nikkhamitvā aṭavimukhe manussānaṁ ācikkhitvā sannaddhapañcāvudho Bārāṇasiṁ gantvā mātāpitaro disvā aparabhāge rajje patiṭṭhāya dhammena rajjaṁ kārento dānādīni puññāni katvā yathākammaṁ gato.

Satthāpi imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā abhisambuddho hutvā imaṁ gāthamāha—

55. “Yo alīnena cittena, alīnamanaso naro.
Bhāveti kusalaṁ dhammaṁ, yogakkhemassa pattiyā.
Pāpuṇe anupubbena, sabbasaṁyojanakkhayan”ti.

Tatrāyaṁ piṇḍattho—yo puriso alīnena asaṁkuṭitena cittena pakatiyāpi alīnamano alīnajjhāsayova hutvā anavajjaṭṭhena kusalaṁ sattatiṁsabodhipakkhiyabhedaṁ dhammaṁ bhāveti vaḍḍheti, visālena cittena

ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေဿတိ။ ဣတိ ဥဘောပိ နဿိဿာမ၊ ဣမိနာ ကာရဏေနာဟံ န ဘာယာမီတိ။ ဣဒံ ကိရ ဗောဓိသတ္တော အတ္တနော အဗ္ဘန္တရေ ဉာဏာဝုဓံ သန္ဓာယ ကထေသိ။ တံ သုတွာ ယက္ခော စိန္တေသိ “အယံ မာဏဝေါ သစ္စမေဝ ဘဏတိ၊ ဣမဿ ပုရိသသီဟဿ သရီရတော မုဂ္ဂဗီဇမတ္တမ္ပိ မံသခဏ္ဍံ မယှံ ကုစ္ဆိ ဇီရေတုံ န သက္ခိဿတိ၊ ဝိဿဇ္ဇေဿာမိ နန္”တိ မရဏဘယတဇ္ဇိတော ဗောဓိသတ္တံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ “မာဏဝ ပုရိသသီဟော တွံ၊ န တေ အဟံ မံသံ ခါဒိဿာမိ၊ တွံ အဇ္ဇ ရာဟုမုခါ မုတ္တစန္ဒော ဝိယ မမ ဟတ္ထတော မုစ္စိတွာ ဉာတိသုဟဇ္ဇမဏ္ဍလံ တောသေန္တော ယာဟီ”တိ အာဟ။

အထ နံ ဗောဓိသတ္တော အာဟ “ယက္ခ အဟံ တာဝ ဂစ္ဆိဿာမိ၊ တွံ ပန ပုဗ္ဗေပိ အကုသလံ ကတွာ လုဒ္ဒေါ လောဟိတပါဏိ ပရရုဟိရမံသဘက္ခော ယက္ခော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တော။ သစေ ဣဓာပိ ဌတွာ အကုသလမေဝ ကရိဿသိ၊ အန္ဓကာရာ အန္ဓကာရမေဝ ဂမိဿသိ၊ မံ ဒိဋ္ဌကာလတော ပဋ္ဌာယ ပန န သက္ကာ တယာ အကုသလံ ကာတုံ၊ ပါဏာတိပါတကမ္မံ နာမ နိရယေ တိရစ္ဆာနယောနိယံ ပေတ္တိဝိသယေ အသုရကာယေ စ နိဗ္ဗတ္တေတိ၊ မနုဿေသု နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ အပ္ပါယုကသံဝတ္တနိကံ ဟောတီ”တိ ဧဝမာဒိနာ နယေန ပဉ္စန္နံ ဒုဿီလျကမ္မာနံ အာဒီနဝံ, ပဉ္စန္နံ သီလာနံ အာနိသံသဉ္စ ကထေတွာ နာနာကာရဏေဟိ ယက္ခံ တဇ္ဇေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ ဒမေတွာ နိဗ္ဗိသေဝနံ ကတွာ ပဉ္စသု သီလေသု ပတိဋ္ဌာပေတွာ တဿာယေဝ နံ အဋဝိယာ ဗလိပဋိဂ္ဂါဟကံ ဒေဝတံ ကတွာ အပ္ပမာဒေန ဩဝဒိတွာ အဋဝိတော နိက္ခမိတွာ အဋဝိမုခေ မနုဿာနံ အာစိက္ခိတွာ သန္နဒ္ဓပဉ္စာဝုဓော ဗာရာဏသိံ ဂန္တွာ မာတာပိတရော ဒိသွာ အပရဘာဂေ ရဇ္ဇေ ပတိဋ္ဌာယ ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေန္တော ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာပိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၅၅။ “ယော အလီနေန စိတ္တေန၊ အလီနမနသော နရော။
ဘာဝေတိ ကုသလံ ဓမ္မံ၊ ယောဂက္ခေမဿ ပတ္တိယာ။
ပါပုဏေ အနုပုဗ္ဗေန၊ သဗ္ဗသံယောဇနက္ခယ”န္တိ။

တတြာယံ ပိဏ္ဍတ္ထော—ယော ပုရိသော အလီနေန အသံကုဋိတေန စိတ္တေန ပကတိယာပိ အလီနမနော အလီနဇ္ဈာသယောဝ ဟုတွာ အနဝဇ္ဇဋ္ဌေန ကုသလံ သတ္တတိံသဗောဓိပက္ခိယဘေဒံ ဓမ္မံ ဘာဝေတိ ဝဍ္ဎေတိ၊ ဝိသာလေန စိတ္တေန

vipassanaṁ anuyuñjati catūhi yogehi khemassa nibbānassa pattiyā, so evaṁ sabbasaṅkhāresu “aniccaṁ dukkhaṁ anattā”ti tilakkhaṇaṁ āropetvā taruṇavipassanato paṭṭhāya uppanne bodhipakkhiyadhamme bhāvento anupubbena ekasaṁyojanampi anavasesetvā sabbasaṁyojanakkhayakarassa catutthamaggassa pariyosāne uppannattā “sabbasaṁyojanakkhayo”ti saṅkhyaṁ gataṁ arahattaṁ pāpuṇeyyāti.

Evaṁ satthā arahattena dhammadesanāya kūṭaṁ gahetvā matthake cattāri saccāni pakāsesi, saccapariyosāne so bhikkhu arahattaṁ pāpuṇi. Satthā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā yakkho Aṅgulimālo ahosi, Pañcāvudhakumāro pana ahameva ahosin”ti.

Pañcāvudhajātakavaṇṇanā pañcamā.

---

6. Kañcanakkhandhajātakavaṇṇanā (56)

Yo pahaṭṭhena cittenāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi. Eko kira Sāvatthivāsī kulaputto Satthu dhammadesanaṁ sutvā ratanasāsane uraṁ datvā pabbaji. Athassa ācariyupajjhāyā “āvuso ekavidhena sīlaṁ nāma, duvidhena, tividhena, catubbidhena, pañcavidhena, chabbidhena, sattavidhena, aṭṭhavidhena, navavidhena, dasavidhena, bahuvidhena sīlaṁ nāma. Idaṁ cūḷasīlaṁ[1] nāma, idaṁ majjhimasīlaṁ nāma, idaṁ mahāsīlaṁ nāma. Idaṁ pātimokkhasaṁvarasīlaṁ nāma, idaṁ indriyasaṁvarasīlaṁ nāma, idaṁ ājīvapārisuddhisīlaṁ nāma, idaṁ paccayapaṭisevanasīlaṁ nāmā”ti sīlaṁ ācikkhanti. So cintesi “idaṁ sīlaṁ nāma atibahu, ahaṁ ettakaṁ samādāya vattituṁ na sakkhissāmi, sīlaṁ pūretuṁ asakkontassa ca nāma pabbajjāya ko attho, ahaṁ gihī hutvā dānādīni puññāni ca karissāmi, puttadārañca posessāmī”ti. Evañca pana cintetvā “bhante ahaṁ sīlaṁ rakkhituṁ na sakkhissāmi, asakkontassa ca nāma pabbajjāya ko attho, ahaṁ hīnāyāvattissāmi, tumhākaṁ pattacīvaraṁ gaṇhathā”ti āha.

1. Cullasīlaṁ (Sī)

ဝိပဿနံ အနုယုဉ္ဇတိ စတူဟိ ယောဂေဟိ ခေမဿ နိဗ္ဗာနဿ ပတ္တိယာ၊ သော ဧဝံ သဗ္ဗသင်္ခါရေသု “အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာ”တိ တိလက္ခဏံ အာရောပေတွာ တရုဏဝိပဿနတော ပဋ္ဌာယ ဥပ္ပန္နေ ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မေ ဘာဝေန္တော အနုပုဗ္ဗေန ဧကသံယောဇနမ္ပိ အနဝသေသေတွာ သဗ္ဗသံယောဇနက္ခယကရဿ စတုတ္ထမဂ္ဂဿ ပရိယောသာနေ ဥပ္ပန္နတ္တာ “သဗ္ဗသံယောဇနက္ခယော”တိ သင်္ချံ ဂတံ အရဟတ္တံ ပါပုဏေယျာတိ။

ဧဝံ သတ္ထာ အရဟတ္တေန ဓမ္မဒေသနာယ ကူဋံ ဂဟေတွာ မတ္ထကေ စတ္တာရိ သစ္စာနိ ပကာသေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ သော ဘိက္ခု အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ သတ္ထာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ယက္ခော အင်္ဂုလိမာလော အဟောသိ၊ ပဉ္စာဝုဓကုမာရော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ပဉ္စာဝုဓဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဉ္စမာ။

၆-ကဉ္စနက္ခန္ဓဇာတကဝဏ္ဏနာ (၅၆)

ယော ပဟဋ္ဌေန စိတ္တေနာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဧကော ကိရ သာဝတ္ထိဝါသီ ကုလပုတ္တော သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ရတနသာသနေ ဥရံ ဒတွာ ပဗ္ဗဇိ။ အထဿ အာစရိယုပဇ္ဈာယာ “အာဝုသော ဧကဝိဓေန သီလံ နာမ၊ ဒုဝိဓေန၊ တိဝိဓေန၊ စတုဗ္ဗိဓေန၊ ပဉ္စဝိဓေန၊ ဆဗ္ဗိဓေန၊ သတ္တဝိဓေန၊ အဋ္ဌဝိဓေန၊ နဝဝိဓေန၊ ဒသဝိဓေန၊ ဗဟုဝိဓေန သီလံ နာမ။ ဣဒံ စူဠသီလံ[၁] နာမ၊ ဣဒံ မဇ္ဈိမသီလံ နာမ၊ ဣဒံ မဟာသီလံ နာမ။ ဣဒံ ပါတိမောက္ခသံဝရသီလံ နာမ၊ ဣဒံ ဣန္ဒြိယသံဝရသီလံ နာမ၊ ဣဒံ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလံ နာမ၊ ဣဒံ ပစ္စယပဋိသေဝနသီလံ နာမာ”တိ သီလံ အာစိက္ခန္တိ။ သော စိန္တေသိ “ဣဒံ သီလံ နာမ အတိဗဟု၊ အဟံ ဧတ္တကံ သမာဒါယ ဝတ္တိတုံ န သက္ခိဿာမိ၊ သီလံ ပူရေတုံ အသက္ကောန္တဿ စ နာမ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ ကော အတ္ထော၊ အဟံ ဂိဟီ ဟုတွာ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ စ ကရိဿာမိ၊ ပုတ္တဒါရဉ္စ ပေါသေဿာမီ”တိ။ ဧဝဉ္စ ပန စိန္တေတွာ “ဘန္တေ အဟံ သီလံ ရက္ခိတုံ န သက္ခိဿာမိ၊ အသက္ကောန္တဿ စ နာမ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ ကော အတ္ထော၊ အဟံ ဟီနာယာဝတ္တိဿာမိ၊ တုမှာကံ ပတ္တစီဝရံ ဂဏှထာ”တိ အာဟ။

၁-စုလ္လသီလံ (သီ)

Atha naṁ āhaṁsu “āvuso evaṁ sante Dasabalaṁ vanditvāva yāhī”ti te taṁ ādāya Satthu santikaṁ dhammasabhaṁ agamaṁsu. Satthā disvāva “kiṁ bhikkhave anatthikaṁ bhikkhuṁ ādāya āgatatthā”ti āha. Bhante ayaṁ bhikkhu “ahaṁ sīlaṁ rakkhituṁ na sakkhissāmī”ti pattacīvaraṁ niyyādeti, atha naṁ mayaṁ gahetvā āgatamhāti. Kasmā pana tumhe bhikkhave imassa bhikkhuno bahuṁ sīlaṁ ācikkhatha. Yattakaṁ esa rakkhituṁ sakkoti, tattakameva rakkhissati. Ito paṭṭhāya tumhe etaṁ mā kiñci avacuttha, ahamettha kattabbaṁ jānissāmi, ehi tvaṁ bhikkhu, kiṁ te bahunā sīlena, tīṇiyeva sīlāni rakkhituṁ sakkhissasīti. Rakkhissāmi bhanteti. Tena hi tvaṁ ito paṭṭhāya kāyadvāraṁ vacīdvāraṁ manodvāranti tīṇi dvārāni rakkha, mā kāyena pāpakammaṁ kari, mā vācāya, mā manasā. Gaccha mā hīnāyāvatti, imāni tīṇiyeva sīlāni rakkhāti. Ettāvatā so bhikkhu tuṭṭhamānaso “sādhu bhante rakkhissāmi imāni tīṇi sīlānī”ti Satthāraṁ vanditvā ācariyupajjhāyehi saddhiṁ yeva agamāsi. So tāni tīṇi sīlāni pūrentova aññāsi “ācariyupajjhāyehi mayhaṁ ācikkhitaṁ sīlampi ettakameva, te pana attano abuddhabhāvena maṁ bujjhāpetuṁ nāsakkhiṁsu, Sammāsambuddho attano buddhasubuddhatāya anuttaradhammarājatāya ettakaṁ sīlaṁ tīsuyeva dvāresu pakkhipitvā maṁ gaṇhāpesi, avassayo vata me Satthā jāto”ti vipassanaṁ vaḍḍhetvā katipāheneva arahatte patiṭṭhāsi.

Taṁ pavattiṁ ñatvā dhammasabhāyaṁ sannipatitā bhikkhū “āvuso taṁ kira bhikkhuṁ ‘bahusīlāni rakkhituṁ na sakkomī’ti hīnāyāvattantaṁ sabbāni sīlāni tīhi koṭṭhāsehi saṅkhipitvā[1] gāhāpetvā Satthā arahattaṁ pāpesi, aho Buddhānaṁ balaṁ nāma acchariyan”ti[2] Buddhaguṇe kathentā nisīdiṁsu. Atha Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “bhikkhave atigarukopi bhāro koṭṭhāsavasena bhājetvā dinno lahuko viya hoti, pubbepi paṇḍitā mahantaṁ kañcanakkhandhaṁ labhitvā ukkhipituṁ asakkontā vibhāgaṁ katvā ukkhipitvā agamaṁsū”ti vatvā atītaṁ āhari.

1. Pakkhipitvā (Sī) 2. Aho Buddhā nāma acchariyamanussāti (Sī, Syā)

အထ နံ အာဟံသု “အာဝုသော ဧဝံ သန္တေ ဒသဗလံ ဝန္ဒိတွာဝ ယာဟီ”တိ တေ တံ အာဒါယ သတ္ထု သန္တိကံ ဓမ္မသဘံ အဂမံသု။ သတ္ထာ ဒိသွာဝ “ကိံ ဘိက္ခဝေ အနတ္ထိကံ ဘိက္ခုံ အာဒါယ အာဂတတ္ထာ”တိ အာဟ။ ဘန္တေ အယံ ဘိက္ခု “အဟံ သီလံ ရက္ခိတုံ န သက္ခိဿာမီ”တိ ပတ္တစီဝရံ နိယျာဒေတိ၊ အထ နံ မယံ ဂဟေတွာ အာဂတမှာတိ။ ကသ္မာ ပန တုမှေ ဘိက္ခဝေ ဣမဿ ဘိက္ခုနော ဗဟုံ သီလံ အာစိက္ခထ။ ယတ္တကံ ဧသ ရက္ခိတုံ သက္ကောတိ၊ တတ္တကမေဝ ရက္ခိဿတိ။ ဣတော ပဋ္ဌာယ တုမှေ ဧတံ မာ ကိဉ္စိ အဝစုတ္ထ၊ အဟမေတ္ထ ကတ္တဗ္ဗံ ဇာနိဿာမိ၊ ဧဟိ တွံ ဘိက္ခု၊ ကိံ တေ ဗဟုနာ သီလေန၊ တီဏိယေဝ သီလာနိ ရက္ခိတုံ သက္ခိဿသီတိ။ ရက္ခိဿာမိ ဘန္တေတိ။ တေန ဟိ တွံ ဣတော ပဋ္ဌာယ ကာယဒွါရံ ဝစီဒွါရံ မနောဒွါရန္တိ တီဏိ ဒွါရာနိ ရက္ခ၊ မာ ကာယေန ပါပကမ္မံ ကရိ၊ မာ ဝါစာယ၊ မာ မနသာ။ ဂစ္ဆ မာ ဟီနာယာဝတ္တိ၊ ဣမာနိ တီဏိယေဝ သီလာနိ ရက္ခာတိ။ ဧတ္တာဝတာ သော ဘိက္ခု တုဋ္ဌမာနသော “သာဓု ဘန္တေ ရက္ခိဿာမိ ဣမာနိ တီဏိ သီလာနီ”တိ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ အာစရိယုပဇ္ဈာယေဟိ သဒ္ဓိံယေဝ အဂမာသိ။ သော တာနိ တီဏိ သီလာနိ ပူရေန္တောဝ အညာသိ “အာစရိယုပဇ္ဈာယေဟိ မယှံ အာစိက္ခိတံ သီလမ္ပိ ဧတ္တကမေဝ၊ တေ ပန အတ္တနော အဗုဒ္ဓဘာဝေန မံ ဗုဇ္ဈာပေတုံ နာသက္ခိံသု၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ အတ္တနော ဗုဒ္ဓသုဗုဒ္ဓတာယ အနုတ္တရဓမ္မရာဇတာယ ဧတ္တကံ သီလံ တီသုယေဝ ဒွါရေသု ပက္ခိပိတွာ မံ ဂဏှာပေသိ၊ အဝဿယော ဝတ မေ သတ္ထာ ဇာတော”တိ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ ကတိပါဟေနေဝ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာသိ။

တံ ပဝတ္တိံ ဉတွာ ဓမ္မသဘာယံ သန္နိပတိတာ ဘိက္ခူ “အာဝုသော တံ ကိရ ဘိက္ခုံ ‘ဗဟုသီလာနိ ရက္ခိတုံ န သက္ကောမီ’တိ ဟီနာယာဝတ္တန္တံ သဗ္ဗာနိ သီလာနိ တီဟိ ကောဋ္ဌာသေဟိ သင်္ခိပိတွာ[၁] ဂါဟာပေတွာ သတ္ထာ အရဟတ္တံ ပါပေသိ၊ အဟော ဗုဒ္ဓါနံ ဗလံ နာမ အစ္ဆရိယ”န္တိ[၂] ဗုဒ္ဓဂုဏေ ကထေန္တာ နိသီဒိံသု။ အထ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “ဘိက္ခဝေ အတိဂရုကောပိ ဘာရော ကောဋ္ဌာသဝသေန ဘာဇေတွာ ဒိန္နော လဟုကော ဝိယ ဟောတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ပဏ္ဍိတာ မဟန္တံ ကဉ္စနက္ခန္ဓံ လဘိတွာ ဥက္ခိပိတုံ အသက္ကောန္တာ ဝိဘာဂံ ကတွာ ဥက္ခိပိတွာ အဂမံသူ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

၁-ပက္ခိပိတွာ (သီ) ၂-အဟော ဗုဒ္ဓါ နာမ အစ္ဆရိယမနုဿာတိ (သီ၊ သျာ)

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto ekasmiṁ gāmake kassako ahosi. So ekadivasaṁ aññatarasmiṁ chaḍḍitagāmake khette kasiṁ kasati. Pubbe ca tasmiṁ gāme eko vibhavasampanno seṭṭhi ūrumattapariṇāhaṁ catuhatthāyāmaṁ kañcanakkhandhaṁ nidahitvā kālamakāsi. Tasmiṁ bodhisattassa naṅgalaṁ lagitvā aṭṭhāsi. So "mūlasantānakaṁ bhavissatī"ti paṁsuṁ viyūhanto taṁ disvā paṁsunā paṭicchādetvā divasaṁ kasitvā atthaṅgate sūriye yuganaṅgalādīni ekamante nikkhipitvā "kañcanakkhandhaṁ gaṇhitvā gacchissāmī"ti taṁ ukkhipituṁ nāsakkhi. Asakkonto nisīditvā "ettakaṁ kucchibharaṇāya bhavissati, ettakaṁ nidahitvā ṭhapessāmi, ettakena kammante payojessāmi, ettakaṁ dānādipuññakiriyāya bhavissatī"ti cattāro koṭṭhāse akāsi. Tassevaṁ vibhattakāle so kañcanakkhandho sallahuko viya ahosi. So taṁ ukkhipitvā gharaṁ netvā catudhā vibhajitvā dānādīni puññāni katvā yathākammaṁ gato.

Iti Bhagavā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā abhisambuddho hutvā imaṁ gāthamāha—

56. "Yo pahaṭṭhena cittena, pahaṭṭhamanaso naro.
Bhāveti kusalaṁ dhammaṁ, yogakkhemassa pattiyā.
Pāpuṇe anupubbena, sabbasaṁyojanakkhayan"ti.

Tattha **pahaṭṭhenā**ti vinīvaraṇena. **Pahaṭṭhamanaso**ti tāya eva vinīvaraṇatāya pahaṭṭhamānaso, suvaṇṇaṁ viya pahaṁsitvā samujjotitasappabhāsacitto[1] hutvāti attho.

Evaṁ satthā arahattakūṭena desanaṁ niṭṭhāpetvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi "tadā kañcanakkhandhaladdhapuriso ahameva ahosin"ti.

Kañcanakkhandhajātakavaṇṇanā chaṭṭhā.

1. Samujjotitasappabhāsakatacitto (Sī, Syā, I)

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဧကသ္မိံ ဂါမကေ ကဿကော အဟောသိ။ သော ဧကဒိဝသံ အညတရသ္မိံ ဆဍ္ဍိတဂါမကေ ခေတ္တေ ကသိံ ကသတိ။ ပုဗ္ဗေ စ တသ္မိံ ဂါမေ ဧကော ဝိဘဝသမ္ပန္နော သေဋ္ဌိ ဦရုမတ္တပရိဏာဟံ စတုဟတ္ထာယာမံ ကဉ္စနက္ခန္ဓံ နိဒဟိတွာ ကာလမကာသိ။ တသ္မိံ ဗောဓိသတ္တဿ နင်္ဂလံ လဂိတွာ အဋ္ဌာသိ။ သော "မူလသန္တာနကံ ဘဝိဿတီ"တိ ပံသုံ ဝိယူဟန္တော တံ ဒိသွာ ပံသုနာ ပဋိစ္ဆာဒေတွာ ဒိဝသံ ကသိတွာ အတ္ထင်္ဂတေ သူရိယေ ယုဂနင်္ဂလာဒီနိ ဧကမန္တေ နိက္ခိပိတွာ "ကဉ္စနက္ခန္ဓံ ဂဏှိတွာ ဂစ္ဆိဿာမီ"တိ တံ ဥက္ခိပိတုံ နာသက္ခိ။ အသက္ကောန္တော နိသီဒိတွာ "ဧတ္တကံ ကုစ္ဆိဘရဏာယ ဘဝိဿတိ၊ ဧတ္တကံ နိဒဟိတွာ ဌပေဿာမိ၊ ဧတ္တကေန ကမ္မန္တေ ပယောဇေဿာမိ၊ ဧတ္တကံ ဒါနာဒိပုညကိရိယာယ ဘဝိဿတီ"တိ စတ္တာရော ကောဋ္ဌာသေ အကာသိ။ တဿေဝံ ဝိဘတ္တကာလေ သော ကဉ္စနက္ခန္ဓော သလ္လဟုကော ဝိယ အဟောသိ။ သော တံ ဥက္ခိပိတွာ ဃရံ နေတွာ စတုဓာ ဝိဘဇိတွာ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

ဣတိ ဘဂဝါ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၅၆။ "ယော ပဟဋ္ဌေန စိတ္တေန၊ ပဟဋ္ဌမနသော နရော။
ဘာဝေတိ ကုသလံ ဓမ္မံ၊ ယောဂက္ခေမဿ ပတ္တိယာ။
ပါပုဏေ အနုပုဗ္ဗေန၊ သဗ္ဗသံယောဇနက္ခယ"န္တိ။

တတ္ထ **ပဟဋ္ဌေနာ**တိ ဝိနီဝရဏေန။ **ပဟဋ္ဌမနသော**တိ တာယ ဧဝ ဝိနီဝရဏတာယ ပဟဋ္ဌမာနသော၊ သုဝဏ္ဏံ ဝိယ ပဟံသိတွာ သမုဇ္ဇောတိတသပ္ပဘာသစိတ္တော[1] ဟုတွာတိ အတ္ထော။

ဧဝံ သတ္ထာ အရဟတ္တကူဋေန ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ကဉ္စနက္ခန္ဓလဒ္ဓပုရိသော အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

ကဉ္စနက္ခန္ဓဇာတကဝဏ္ဏနာ ဆဋ္ဌာ။

၁-သမုဇ္ဇောတိတသပ္ပဘာသကတစိတ္တော (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

7. Vānarindajātakavaṇṇanā (57)

Yassete caturo dhammāti idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Devadattassa vadhāya parisakkanaṁ ārabbha kathesi. Tasmiṁ hi samaye Satthā “Devadatto vadhāya parisakkatī”ti sutvā “na bhikkhave idāneva Devadatto mayhaṁ vadhāya parisakkati, pubbepi parisakkiyeva, tāsamattampi pana kātuṁ nāsakkhī”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto kapiyoniyaṁ nibbattitvā vuḍḍhimanvāya assapotakappamāṇo thāmasampanno ekacaro hutvā nadītīre viharati. Tassā pana nadiyā vemajjhe eko dīpako nānappakārehi ambapanasādīhi phalarukkhehi sampanno. Bodhisatto nāgabalo thāmasampanno nadiyā orimatīrato uppatitvā dīpakassa orato nadīmajjhe eko piṭṭhipāsāṇo atthi, tasmiṁ nipatati, tato uppatitvā tasmiṁ dīpake patati. Tattha nānappakārāni phalāni khāditvā sāyaṁ teneva upāyena paccāgantvā attano vasanaṭṭhāne vasitvā punadivasepi tatheva karoti. Iminā niyāmena tattha vāsaṁ kappeti.

Tasmiṁ pana kāle eko kumbhīlo sapajāpatiko tassā nadiyā vasati, tassa bhariyā bodhisattaṁ aparāparaṁ gacchantaṁ disvā bodhisattassa hadayamaṁse dohaḷaṁ uppādetvā kumbhīlaṁ āha “mayhaṁ kho ayya imassa vānarindassa hadayamaṁse dohaḷo uppanno”ti. Kumbhīlo “sādhu bhadde, lacchasī”ti vatvā “ajja taṁ sāyaṁ dīpakato āgacchantameva gaṇhissāmī”ti gantvā piṭṭhipāsāṇe nipajji.

Bodhisatto divasaṁ caritvā sāyanhasamaye dīpake ṭhitova pāsāṇaṁ oloketvā “ayaṁ pāsāṇo idāni uccataro khāyati, kiṁ nu kho kāraṇan”ti cintesi. Tassa kira udakappamāṇañca pāsāṇappamāṇañca suvavatthāpitameva hoti. Tenassa etadahosi “ajja imissā nadiyā udakaṁ neva hāyati, na ca vaḍḍhati, atha ca panāyaṁ pāsāṇo mahā hutvā paññāyati, kacci nu kho ettha mayhaṁ gahaṇatthāya kumbhīlo nipanno”ti. So “vīmaṁsāmi tāva nan”ti

၇-ဝါနရိန္ဒဇာတကဝဏ္ဏနာ (၅၇)

ယဿေတေ စတုရော ဓမ္မာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဒေဝဒတ္တဿ ဝဓာယ ပရိသက္ကနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တသ္မိံ ဟိ သမယေ သတ္ထာ “ဒေဝဒတ္တော ဝဓာယ ပရိသက္ကတီ”တိ သုတွာ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ ဒေဝဒတ္တော မယှံ ဝဓာယ ပရိသက္ကတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ပရိသက္ကိယေဝ၊ တာသမတ္တမ္ပိ ပန ကာတုံ နာသက္ခီ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ကပိယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝုဍ္ဎိမန္ွာယ အဿပေါတကပ္ပမာဏော ထာမသမ္ပန္နော ဧကစရော ဟုတွာ နဒီတီရေ ဝိဟရတိ။ တဿာ ပန နဒိယာ ဝေမဇ္ဈေ ဧကော ဒီပကော နာနပ္ပကာရေဟိ အမ္ဗပနသာဒီဟိ ဖလရုက္ခေဟိ သမ္ပန္နော။ ဗောဓိသတ္တော နာဂဗလော ထာမသမ္ပန္နော နဒိယာ ဩရိမတီရတော ဥပ္ပတိတွာ ဒီပကဿ ဩရတော နဒီမဇ္ဈေ ဧကော ပိဋ္ဌိပါသာဏော အတ္ထိ၊ တသ္မိံ နိပတတိ၊ တတော ဥပ္ပတိတွာ တသ္မိံ ဒီပကေ ပတတိ။ တတ္ထ နာနပ္ပကာရာနိ ဖလာနိ ခါဒိတွာ သာယံ တေနေဝ ဥပါယေန ပစ္စာဂန္တွာ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနေ ဝသိတွာ ပုနဒိဝသေပိ တထေဝ ကရောတိ။ ဣမိနာ နိယာမေန တတ္ထ ဝါသံ ကပ္ပေတိ။

တသ္မိံ ပန ကာလေ ဧကော ကုမ္ဘီလော သပဇာပတိကော တဿာ နဒိယာ ဝသတိ၊ တဿ ဘရိယာ ဗောဓိသတ္တံ အပရာပရံ ဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ ဗောဓိသတ္တဿ ဟဒယမံသေ ဒေါဟဠံ ဥပ္ပါဒေတွာ ကုမ္ဘီလံ အာဟ “မယှံ ခေါ အယျ ဣမဿ ဝါနရိန္ဒဿ ဟဒယမံသေ ဒေါဟဠော ဥပ္ပန္နော”တိ။ ကုမ္ဘီလော “သာဓု ဘဒ္ဒေ, လစ္ဆသီ”တိ ဝတွာ “အဇ္ဇ တံ သာယံ ဒီပကတော အာဂစ္ဆန္တမေဝ ဂဏှိဿာမီ”တိ ဂန္တွာ ပိဋ္ဌိပါသာဏေ နိပဇ္ဇိ။

ဗောဓိသတ္တော ဒိဝသံ စရိတွာ သာယနှသမယေ ဒီပကေ ဌိတောဝ ပါသာဏံ ဩလောကေတွာ “အယံ ပါသာဏော ဣဒါနိ ဥစ္စတရော ခါယတိ၊ ကိံ နု ခေါ ကာရဏ”န္တိ စိန္တေသိ။ တဿ ကိရ ဥဒကပ္ပမာဏဉ္စ ပါသာဏပ္ပမာဏဉ္စ သုဝဝတ္ထာပိတမေဝ ဟောတိ။ တေနဿ ဧတဒဟောသိ “အဇ္ဇ ဣမိဿာ နဒိယာ ဥဒကံ နေဝ ဟာယတိ၊ န စ ဝဍ္ဎတိ၊ အထ စ ပနာယံ ပါသာဏော မဟာ ဟုတွာ ပညာယတိ၊ ကစ္စိ နု ခေါ ဧတ္ထ မယှံ ဂဟဏတ္ထာယ ကုမ္ဘီလော နိပန္နော”တိ။ သော “ဝီမံသာမိ တာဝ န”န္တိ

tattheva ṭhatvā pāsāṇena saddhiṁ kathento viya “bho pāsāṇā”ti vatvā paṭivacanaṁ alabhanto yāvatatiyaṁ “bho pāsāṇā”ti āha. Pāsāṇo kiṁ paṭivacanaṁ dassati. Punapi vānaro “kiṁ bho pāsāṇa ajja mayhaṁ paṭivacanaṁ na desī”ti āha. Kumbhīlo “addhā aññesu divasesu ayaṁ pāsāṇo Vānarindassa paṭivacanaṁ adāsi, dassāmi dānissa paṭivacanan”ti cintetvā “kiṁ bho Vānarindā”ti āha. Kosi tvanti. Ahaṁ kumbhīloti. Kimatthaṁ ettha nipannosīti. Tava hadayamaṁsaṁ patthayamānoti. Bodhisatto cintesi “añño me gamanamaggo natthi, ajja mayā esa kumbhīlo vañcetabbo”ti. Atha naṁ evamāha “samma kumbhīla ahaṁ attānaṁ tuyhaṁ pariccajissāmi, tvaṁ mukhaṁ vivaritvā maṁ tava santikaṁ āgatakāle gaṇhāhī”ti. Kumbhīlānaṁ hi mukhe vivaṭe akkhīni nimmīlanti. So taṁ kāraṇaṁ asallakkhetvā mukhaṁ vivari, athassa akkhīni pithīyiṁsu. So mukhaṁ vivaritvā akkhīni nimmīletvā nipajji. Bodhisatto tathābhāvaṁ ñatvā dīpakā uppatito gantvā kumbhīlassa matthake akkamitvā tato uppatito vijjulatā viya vijjotamāno paratīre aṭṭhāsi.

Kumbhīlo taṁ acchariyaṁ disvā “iminā Vānarindena ati-accherakaṁ[1] katan”ti cintetvā “bho Vānarinda imasmiṁ loke catūhi dhammehi samannāgato puggalo paccāmitte adhibhavati, te sabbepi tuyhaṁ abbhantare atthi maññe”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

57. “Yassete caturo dhammā, Vānarinda yathā tava.
Saccaṁ dhammo dhiti cāgo, diṭṭhaṁ so ativattatī”ti.

Tattha **yassā**ti yassa kassaci puggalassa. **Ete**ti idāni vattabbe paccakkhato niddisati. **Caturo dhammā**ti cattāro guṇā. **Saccan**ti vacīsaccaṁ, “mama santikaṁ āgamissāmī”ti vatvā musāvādaṁ akatvā āgatoyevāti etaṁ te vacīsaccaṁ. **Dhammo**ti vicāraṇapaññā, “evaṁ kate idaṁ nāma bhavissatī”ti esā te vicāraṇapaññā atthi. **Dhitī**ti abbocchinnaṁ vīriyaṁ vuccati, etampi te atthi. **Cāgo**ti attapariccāgo, tvaṁ attānaṁ

1. Ati-acchariyaṁ (Ka)

တတ္ထေဝ ဌတွာ ပါသာဏေန သဒ္ဓိံ ကထေန္တော ဝိယ “ဘော ပါသာဏာ”တိ ဝတွာ ပဋိဝစနံ အလဘန္တော ယာဝတတိယံ “ဘော ပါသာဏာ”တိ အာဟ။ ပါသာဏော ကိံ ပဋိဝစနံ ဒဿတိ။ ပုနပိ ဝါနရော “ကိံ ဘော ပါသာဏ အဇ္ဇ မယှံ ပဋိဝစနံ န ဒေသီ”တိ အာဟ။ ကုမ္ဘီလော “အဒ္ဓါ အညေသု ဒိဝသေသု အယံ ပါသာဏော ဝါနရိန္ဒဿ ပဋိဝစနံ အဒါသိ၊ ဒဿာမိ ဒါနိဿ ပဋိဝစန”န္တိ စိန္တေတွာ “ကိံ ဘော ဝါနရိန္ဒာ”တိ အာဟ။ ကောသိ တွန္တိ။ အဟံ ကုမ္ဘီလောတိ။ ကိမတ္ထံ ဧတ္ထ နိပန္နောသီတိ။ တဝ ဟဒယမံသံ ပတ္ထယမာနောတိ။ ဗောဓိသတ္တော စိန္တေသိ “အညော မေ ဂမနမဂ္ဂေါ နတ္ထိ၊ အဇ္ဇ မယာ ဧသ ကုမ္ဘီလော ဝဉ္စေတဗ္ဗော”တိ။ အထ နံ ဧဝမာဟ “သမ္မ ကုမ္ဘီလ အဟံ အတ္တာနံ တုယှံ ပရိစ္စဇိဿာမိ၊ တွံ မုခံ ဝိဝရိတွာ မံ တဝ သန္တိကံ အာဂတကာလေ ဂဏှာဟီ”တိ။ ကုမ္ဘီလာနံ ဟိ မုခေ ဝိဝဋေ အက္ခီနိ နိမ္မီလန္တိ။ သော တံ ကာရဏံ အသလ္လက္ခေတွာ မုခံ ဝိဝရိ၊ အထဿ အက္ခီနိ ပိထီယိံသု။ သော မုခံ ဝိဝရိတွာ အက္ခီနိ နိမ္မီလေတွာ နိပဇ္ဇိ။ ဗောဓိသတ္တော တထာဘာဝံ ဉတွာ ဒီပကာ ဥပ္ပတိတော ဂန္တွာ ကုမ္ဘီလဿ မတ္ထကေ အက္ကမိတွာ တတော ဥပ္ပတိတော ဝိဇ္ဇုလတာ ဝိယ ဝိဇ္ဇောတမာနော ပရတီရေ အဋ္ဌာသိ။

ကုမ္ဘီလော တံ အစ္ဆရိယံ ဒိသွာ “ဣမိနာ ဝါနရိန္ဒေန အတိအစ္ဆေရကံ[၁] ကတ”န္တိ စိန္တေတွာ “ဘော ဝါနရိန္ဒ ဣမသ္မိံ လောကေ စတူဟိ ဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတော ပုဂ္ဂလော ပစ္စာမိတ္တေ အဓိဘဝတိ၊ တေ သဗ္ဗေပိ တုယှံ အဗ္ဘန္တရေ အတ္ထိ မညေ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၅၇။ “ယဿေတေ စတုရော ဓမ္မာ၊ ဝါနရိန္ဒ ယထာ တဝ။
သစ္စံ ဓမ္မော ဓိတိ စာဂေါ၊ ဒိဋ္ဌံ သော အတိဝတ္တတီ”တိ။

တတ္ထ **ယဿာ**တိ ယဿ ကဿစိ ပုဂ္ဂလဿ။ **ဧတေ**တိ ဣဒါနိ ဝတ္တဗ္ဗေ ပစ္စက္ခတော နိဒ္ဒိသတိ။ **စတုရော ဓမ္မာ**တိ စတ္တာရော ဂုဏာ။ **သစ္စ**န္တိ ဝစီသစ္စံ၊ “မမ သန္တိကံ အာဂမိဿာမီ”တိ ဝတွာ မုသာဝါဒံ အကတွာ အာဂတောယေဝါတိ ဧတံ တေ ဝစီသစ္စံ။ **ဓမ္မော**တိ ဝိစာရဏပညာ၊ “ဧဝံ ကတေ ဣဒံ နာမ ဘဝိဿတီ”တိ ဧသာ တေ ဝိစာရဏပညာ အတ္ထိ။ **ဓိတီ**တိ အဗ္ဗောစ္ဆိန္နံ ဝီရိယံ ဝုစ္စတိ၊ ဧတမ္ပိ တေ အတ္ထိ။ **စာဂေါ**တိ အတ္တပရိစ္စာဂေါ၊ တွံ အတ္တာနံ

၁-အတိအစ္ဆရိယံ (က)

pariccajitvā mama santikaṁ āgato. Yaṁ panāhaṁ gaṇhituṁ nāsakkhiṁ, mayhamevesa[1] doso. **Diṭṭhanti** paccāmittaṁ. **So ativattatī**ti yassa puggalassa yathā tava, evaṁ ete cattāro dhammā atthi, so yathā maṁ ajja tvaṁ atikkanto, tatheva attano paccāmittaṁ atikkamati abhibhavatīti. Evaṁ kumbhīlo bodhisattaṁ pasaṁsitvā attano vasaṭṭhānaṁ gato.

Satthāpi "na bhikkhave Devadatto idāneva mayhaṁ vadhāya parisakkati, pubbepi parisakkiyevā"ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi "tadā kumbhīlo Devadatto ahosi, bhariyāssa ciñcamāṇavikā, Vānarindo pana ahameva ahosin"ti.

Vānarindajātakavaṇṇanā sattamā.

---

8. Tayodhammajātakavaṇṇanā (58)

Yassa ete tayo dhammāti idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Devadattassa vadhāya parisakkanamevārabbha kathesi.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Devadatto vānarayoniyaṁ nibbattitvā Himavantappadese yūthaṁ pariharanto attānaṁ paṭicca jātānaṁ vānarapotakānaṁ "vuḍḍhippattā ime yūthaṁ parihareyyun"ti bhayena dantehi ḍaṁsitvā tesaṁ bījāni uppāṭeti. Tadā bodhisattopi taññeva paṭicca ekissā vānariyā kucchismiṁ paṭisandhiṁ gaṇhi. Atha sā vānarī gabbhassa patiṭṭhitabhāvaṁ ñatvā attano gabbhaṁ anurakkhamānā aññaṁ pabbatapādaṁ agamāsi. Sā paripakkagabbhā bodhisattaṁ vijāyi. So vuḍḍhimanvāya viññutaṁ patto thāmasampanno ahosi. So ekadivasaṁ mātaraṁ pucchi "amma mayhaṁ pitā kahan"ti. Tāta asukasmiṁ nāma pabbatapāde yūthaṁ pariharanto vasatīti. Amma tassa maṁ santikaṁ nehīti. Tāta na sakkā tayā pitu santikaṁ gantuṁ. Pitā hi te attānaṁ paṭicca jātānaṁ vānarapotakānaṁ yūthapariharaṇabhayena dantehi ḍaṁsitvā bījāni uppāṭetīti. Amma nehi maṁ tattha, ahaṁ jānissāmīti. Sā puttaṁ ādāya tassa santikaṁ agamāsi.

1. Mayhamevettha (Sī, I)

ပရိစ္စဇိတွာ မမ သန္တိကံ အာဂတော။ ယံ ပနာဟံ ဂဏှိတုံ နာသက္ခိံ၊ မယှမေဝေသ[၁] ဒေါသော။ **ဒိဋ္ဌန္တိ** ပစ္စာမိတ္တံ။ **သော အတိဝတ္တတီ**တိ ယဿ ပုဂ္ဂလဿ ယထာ တဝ, ဧဝံ ဧတေ စတ္တာရော ဓမ္မာ အတ္ထိ၊ သော ယထာ မံ အဇ္ဇ တွံ အတိက္ကန္တော၊ တထေဝ အတ္တနော ပစ္စာမိတ္တံ အတိက္ကမတိ အဘိဘဝတီတိ။ ဧဝံ ကုမ္ဘီလော ဗောဓိသတ္တံ ပသံသိတွာ အတ္တနော ဝသဋ္ဌာနံ ဂတော။

သတ္ထာပိ "န ဘိက္ခဝေ ဒေဝဒတ္တော ဣဒါနေဝ မယှံ ဝဓာယ ပရိသက္ကတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ပရိသက္ကိယေဝါ"တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ကုမ္ဘီလော ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ ဘရိယာဿ စိဉ္စမာဏဝိကာ၊ ဝါနရိန္ဒော ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

ဝါနရိန္ဒဇာတကဝဏ္ဏနာ သတ္တမာ။

၈-တယောဓမ္မဇာတကဝဏ္ဏနာ (၅၈)

ယဿ ဧတေ တယော ဓမ္မာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဒေဝဒတ္တဿ ဝဓာယ ပရိသက္ကနမေဝါရဗ္ဘ ကထေသိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဒေဝဒတ္တော ဝါနရယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဟိမဝန္တပ္ပဒေသေ ယူထံ ပရိဟရန္တော အတ္တာနံ ပဋိစ္စ ဇာတာနံ ဝါနရပေါတကာနံ "ဝုဍ္ဎိပ္ပတ္တာ ဣမေ ယူထံ ပရိဟရေယျု"န္တိ ဘယေန ဒန္တေဟိ ဍံသိတွာ တေသံ ဗီဇာနိ ဥပ္ပါဋေတိ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တောပိ တညေဝ ပဋိစ္စ ဧကိဿာ ဝါနရိယာ ကုစ္ဆိသ္မိံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ အထ သာ ဝါနရီ ဂဗ္ဘဿ ပတိဋ္ဌိတဘာဝံ ဉတွာ အတ္တနော ဂဗ္ဘံ အနုရက္ခမာနာ အညံ ပဗ္ဗတပါဒံ အဂမာသိ။ သာ ပရိပက္ကဂဗ္ဘာ ဗောဓိသတ္တံ ဝိဇာယိ။ သော ဝုဍ္ဎိမန္ဝာယ ဝိညုတံ ပတ္တော ထာမသမ္ပန္နော အဟောသိ။ သော ဧကဒိဝသံ မာတရံ ပုစ္ဆိ "အမ္မ မယှံ ပိတာ ကဟ"န္တိ။ တာတ အသုကသ္မိံ နာမ ပဗ္ဗတပါဒေ ယူထံ ပရိဟရန္တော ဝသတီတိ။ အမ္မ တဿ မံ သန္တိကံ နေဟီတိ။ တာတ န သက္ကာ တယာ ပိတု သန္တိကံ ဂန္တုံ။ ပိတာ ဟိ တေ အတ္တာနံ ပဋိစ္စ ဇာတာနံ ဝါနရပေါတကာနံ ယူထပရိဟရဏဘယေန ဒန္တေဟိ ဍံသိတွာ ဗီဇာနိ ဥပ္ပါဋေတီတိ။ အမ္မ နေဟိ မံ တတ္ထ, အဟံ ဇာနိဿာမီတိ။ သာ ပုတ္တံ အာဒါယ တဿ သန္တိကံ အဂမာသိ။

၁-မယှမေဝေတ္ထ (သီ၊ ဣ)

So vānaro attano puttaṁ disvāva “ayaṁ vaḍḍhanto mayhaṁ yūthaṁ pariharituṁ na dassati, idāneva māretabbo”ti “etaṁ āliṅganto viya gāḷhaṁ pīḷetvā jīvitakkhayaṁ pāpessāmī”ti cintetvā “ehi tāta ettakaṁ kālaṁ kahaṁ gatosī”ti bodhisattaṁ āliṅganto viya nippīḷesi. Bodhisatto pana nāgabalo thāmasampanno, sopi naṁ nippīḷesi, athassa aṭṭhīni bhijjanākārappattāni ahesuṁ. Athassa etadahosi “ayaṁ vaḍḍhanto maṁ māressati, kena nu kho upāyena puretaraññeva māreyyan”ti. Tato cintesi “ayaṁ avidūre rakkhasapariggahito saro atthi, tattha naṁ rakkhasena khādāpessāmī”ti. Atha naṁ evamāha “tāta ahaṁ mahallako, imaṁ yūthaṁ tuyhaṁ niyyādemi, ajjeva taṁ rājānaṁ karomi, asukasmiṁ nāma ṭhāne saro atthi, tattha dve kumudiniyo, tisso uppaliniyo, pañca paduminiyo ca pupphanti, gaccha, tato pupphāni āharā”ti. So “sādhu tāta āharissāmī”ti gantvā sahasā anotaritvā samantā padaṁ paricchindanto otiṇṇapadaññeva addasa, na uttiṇṇapadaṁ. So “iminā sarena rakkhasapariggahitena bhavitabbaṁ, mayhaṁ pitā attanā māretuṁ asakkonto rakkhasena maṁ khādāpetukāmo bhavissati, ahaṁ imañca saraṁ na otarissāmi, pupphāni ca gahessāmī”ti nirudakaṭṭhānaṁ gantvā vegaṁ gahetvā uppatitvā parato gacchanto nirudake okāse[1] ṭhitāneva dve pupphāni gahetvā paratīre pati. Paratīratopi orimatīraṁ āgacchanto tenevupāyena dve gaṇhi. Evaṁ ubhosu passesu rāsiṁ karonto pupphāni ca gaṇhi, rakkhasassa ca āṇaṭṭhānaṁ na otari.

Athassa “ito uttari ukkhipituṁ na sakkhissāmī”ti tāni pupphāni gahetvā ekasmiṁ ṭhāne rāsiṁ karontassa so rakkhaso “mayā ettakaṁ kālaṁ evarūpo paññavā acchariyapuriso na diṭṭhapubbo, pupphāni ca nāma yāvadicchakaṁ gahitāni, mayhañca āṇaṭṭhānaṁ na otarī”ti[2] udakaṁ dvidhā bhindanto udakato uṭṭhāya bodhisattaṁ upasaṅkamitvā “vānarinda imasmiṁ loke yassa tayo dhammā atthi, so paccāmittaṁ abhibhavati, te sabbepi tava abbhantare atthi maññe”ti vatvā bodhisattassa thutiṁ karonto imaṁ gāthamāha—

1. Ākāse (Sī, I, Ka) 2. Na otiṇṇoti (Syā, Ka)

သော ဝါနရော အတ္တနော ပုတ္တံ ဒိသွာဝ “အယံ ဝဍ္ဎန္တော မယှံ ယူထံ ပရိဟရိတုံ န ဒဿတိ၊ ဣဒါနေဝ မာရေတဗ္ဗော”တိ “ဧတံ အာလိင်္ဂန္တော ဝိယ ဂါဠှံ ပီဠေတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ “ဧဟိ တာတ ဧတ္တကံ ကာလံ ကဟံ ဂတောသီ”တိ ဗောဓိသတ္တံ အာလိင်္ဂန္တော ဝိယ နိပ္ပီဠေသိ။ ဗောဓိသတ္တော ပန နာဂဗလော ထာမသမ္ပန္နော၊ သောပိ နံ နိပ္ပီဠေသိ၊ အထဿ အဋ္ဌီနိ ဘိဇ္ဇနာကာရပ္ပတ္တာနိ အဟေသုံ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ “အယံ ဝဍ္ဎန္တော မံ မာရေဿတိ၊ ကေန နု ခေါ ဥပါယေန ပုရေတရညေဝ မာရေယျ”န္တိ။ တတော စိန္တေသိ “အယံ အဝိဒူရေ ရက္ခသပရိဂ္ဂဟိတော သရော အတ္ထိ၊ တတ္ထ နံ ရက္ခသေန ခါဒါပေဿာမီ”တိ။ အထ နံ ဧဝမာဟ “တာတ အဟံ မဟလ္လကော၊ ဣမံ ယူထံ တုယှံ နိယျာဒေမိ၊ အဇ္ဇေဝ တံ ရာဇာနံ ကရောမိ၊ အသုကသ္မိံ နာမ ဌာနေ သရော အတ္ထိ၊ တတ္ထ ဒွေ ကုမုဒိနိယော, တိဿော ဥပ္ပလိနိယော, ပဉ္စ ပဒုမိနိယော စ ပုပ္ဖန္တိ၊ ဂစ္ဆ, တတော ပုပ္ဖါနိ အာဟရာ”တိ။ သော “သာဓု တာတ အာဟရိဿာမီ”တိ ဂန္တွာ သဟသာ အနောတရိတွာ သမန္တာ ပဒံ ပရိစ္ဆိန္ဒန္တော ဩတိဏ္ဏပဒညေဝ အဒ္ဒသ၊ န ဥတ္တိဏ္ဏပဒံ။ သော “ဣမိနာ သရေန ရက္ခသပရိဂ္ဂဟိတေန ဘဝိတဗ္ဗံ၊ မယှံ ပိတာ အတ္တနာ မာရေတုံ အသက္ကောန္တော ရက္ခသေန မံ ခါဒါပေတုကာမော ဘဝိဿတိ၊ အဟံ ဣမဉ္စ သရံ န ဩတရိဿာမိ၊ ပုပ္ဖါနိ စ ဂဟေဿာမီ”တိ နိရုဒကဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ဝေဂံ ဂဟေတွာ ဥပ္ပတိတွာ ပရတော ဂစ္ဆန္တော နိရုဒကေ ဩကာသေ[1] ဌိတာနေဝ ဒွေ ပုပ္ဖါနိ ဂဟေတွာ ပရတီရေ ပတိ။ ပရတီရတောပိ ဩရိမတီရံ အာဂစ္ဆန္တော တေနေဝုပါယေန ဒွေ ဂဏှိ။ ဧဝံ ဥဘောသု ပဿေသု ရာသိံ ကရောန္တော ပုပ္ဖါနိ စ ဂဏှိ၊ ရက္ခသဿ စ အာဏဋ္ဌာနံ န ဩတရိ။

အထဿ “ဣတော ဥတ္တရိ ဥက္ခိပိတုံ န သက္ခိဿာမီ”တိ တာနိ ပုပ္ဖါနိ ဂဟေတွာ ဧကသ္မိံ ဌာနေ ရာသိံ ကရောန္တဿ သော ရက္ခသော “မယာ ဧတ္တကံ ကာလံ ဧဝရူပေါ ပညဝါ အစ္ဆရိယပုရိသော န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော၊ ပုပ္ဖါနိ စ နာမ ယာဝဒိစ္ဆကံ ဂဟိတာနိ၊ မယှဉ္စ အာဏဋ္ဌာနံ န ဩတရီ”တိ[2] ဥဒကံ ဒွိဓာ ဘိန္ဒန္တော ဥဒကတော ဥဋ္ဌာယ ဗောဓိသတ္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဝါနရိန္ဒ ဣမသ္မိံ လောကေ ယဿ တယော ဓမ္မာ အတ္ထိ၊ သော ပစ္စာမိတ္တံ အဘိဘဝတိ၊ တေ သဗ္ဗေပိ တဝ အဗ္ဘန္တရေ အတ္ထိ မညေ”တိ ဝတွာ ဗောဓိသတ္တဿ ထုတိံ ကရောန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁-အာကာသေ (သီ၊ ဣ၊ က) ၂-န ဩတိဏ္ဏောတိ (သျာ၊ က)

58. “Yassa ete[1] tayo dhammā, vānarinda yathā tava.
Dakkhiyaṁ sūriyaṁ paññā, diṭṭhaṁ so ativattatī”ti.

Tattha **dakkhiyan**ti dakkhabhāvo, sampattabhayaṁ vidhamituṁ jānanapaññāya sampayutta-uttamavīriyassetaṁ nāmaṁ. **Sūriyan**ti sūrabhāvo, nibbhayabhāvassetaṁ nāmaṁ. **Paññā**ti paññāpadaṭṭhānāya[2] upāyapaññāyetaṁ nāmaṁ.

Evaṁ so dakarakkhaso imāya gāthāya bodhisattassa thutiṁ katvā “imāni pupphāni kimatthaṁ harasī”ti pucchi. Pitā maṁ rājānaṁ kātukāmo, tena kāraṇena harāmīti. “Na sakkā tādisena uttamapurisena pupphāni vahituṁ, ahaṁ vahissāmī”ti ukkhipitvā tassa pacchato pacchato agamāsi. Athassa pitā dūratova taṁ disvā “ahaṁ imaṁ ‘rakkhasabhattaṁ bhavissatī’ti pahiṇiṁ, so dānesa rakkhasaṁ pupphāni gāhāpento āgacchati, idānimhi naṭṭho”ti cintento sattadhā hadayaphālanaṁ patvā tattheva jīvitakkhayaṁ patto. Sesavānarā sannipatitvā bodhisattaṁ rājānaṁ akaṁsu.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā yūthapati Devadatto ahosi, yūthapatiputto pana ahameva ahosin”ti.

Tayodhammajātakavaṇṇanā aṭṭhamā.

9. Bherivādakajātakavaṇṇanā (59)

Dhame dhameti idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ dubbacabhikkhuṁ ārabbha kathesi. Tañhi bhikkhuṁ satthā “saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu dubbacosī”ti pucchitvā “saccaṁ Bhagavā”ti vutte “na tvaṁ bhikkhu idāneva dubbaco, pubbepi dubbacoyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto bherivādakakule nibbattitvā gāmake vasati. So “Bārāṇasiyaṁ

1. Yassete ca (Syā, Ka) 2. Paññāpanapaṭṭhapanāya (Sī, Syā, I)

၅၈။ “ယဿ ဧတေ[၁] တယော ဓမ္မာ၊ ဝါနရိန္ဒ ယထာ တဝ။
ဒက္ခိယံ သူရိယံ ပညာ၊ ဒိဋ္ဌံ သော အတိဝတ္တတီ”တိ။

တတ္ထ **ဒက္ခိယ**န္တိ ဒက္ခဘာဝေါ၊ သမ္ပတ္တဘယံ ဝိဓမိတုံ ဇာနနပညာယ သမ္ပယုတ္တဥတ္တမဝီရိယဿေတံ နာမံ။ **သူရိယ**န္တိ သူရဘာဝေါ၊ နိဗ္ဘယဘာဝဿေတံ နာမံ။ **ပညာ**တိ ပညာပဒဋ္ဌာနာယ[၂] ဥပါယပညာယေတံ နာမံ။

ဧဝံ သော ဒကရက္ခသော ဣမာယ ဂါထာယ ဗောဓိသတ္တဿ ထုတိံ ကတွာ “ဣမာနိ ပုပ္ဖါနိ ကိမတ္ထံ ဟရသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ပိတာ မံ ရာဇာနံ ကာတုကာမော၊ တေန ကာရဏေန ဟရာမီတိ။ “န သက္ကာ တာဒိသေန ဥတ္တမပုရိသေန ပုပ္ဖါနိ ဝဟိတုံ၊ အဟံ ဝဟိဿာမီ”တိ ဥက္ခိပိတွာ တဿ ပစ္ဆတော ပစ္ဆတော အဂမာသိ။ အထဿ ပိတာ ဒူရတောဝ တံ ဒိသွာ “အဟံ ဣမံ ‘ရက္ခသဘတ္တံ ဘဝိဿတီ’တိ ပဟိဏိံ၊ သော ဒါနေသ ရက္ခသံ ပုပ္ဖါနိ ဂါဟာပေန္တော အာဂစ္ဆတိ၊ ဣဒါနိမှိ နဋ္ဌော”တိ စိန္တေန္တော သတ္တဓာ ဟဒယဖာလနံ ပတွာ တတ္ထေဝ ဇီဝိတက္ခယံ ပတ္တော။ သေသဝါနရာ သန္နိပတိတွာ ဗောဓိသတ္တံ ရာဇာနံ အကံသု။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ယူထပတိ ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ ယူထပတိပုတ္တော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

တယောဓမ္မဇာတကဝဏ္ဏနာ အဋ္ဌမာ။

၉-ဘေရိဝါဒကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၅၉)

ဓမေ ဓမေတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ ဒုဗ္ဗစဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တဉှိ ဘိက္ခုံ သတ္ထာ “သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ဒုဗ္ဗစောသီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “သစ္စံ ဘဂဝါ”တိ ဝုတ္တေ “န တွံ ဘိက္ခု ဣဒါနေဝ ဒုဗ္ဗစော၊ ပုဗ္ဗေပိ ဒုဗ္ဗစောယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဘေရိဝါဒကကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဂါမကေ ဝသတိ။ သော “ဗာရာဏသိယံ

၁-ယဿေတေ စ (သျာ၊ က) ၂-ပညာပနပဋ္ဌပနာယ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

nakkhattaṁ ghuṭṭhan"ti sutvā "samajjamaṇḍale bheriṁ vādetvā dhanaṁ āharissāmī"ti puttaṁ ādāya tattha gantvā bheriṁ vādetvā bahudhanaṁ labhi. So taṁ ādāya attano gāmaṁ gacchanto corāṭaviṁ patvā puttaṁ nirantaraṁ bheriṁ vādentaṁ vāresi "tāta nirantaraṁ avādetvā maggapaṭipannassa issarassa bheriṁ[1] viya antarantarā vādehī"ti. So pitarā vāriyamānopi "bherisaddeneva core palāpessāmī"ti vatvā nirantarameva vādesi. Corā paṭhamaññeva bherisaddaṁ sutvā "issarabherī bhavissatī"ti palāyitvā ati viya ekābaddhaṁ saddaṁ sutvā "nāyaṁ issarabherī bhavissatī"ti āgantvā upadhārentā dveyeva jane disvā pothetvā vilumpiṁsu. Bodhisatto "kicchena vata no laddhaṁ dhanaṁ ekābaddhaṁ katvā vādento nāsesī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

59. "Dhame dhame nātidhame, atidhantaṁ hi pāpakaṁ.
Dhantena hi sataṁ laddhaṁ, atidhantena nāsitan"ti.

Tattha **dhame dhame**ti dhameyya no na dhameyya, bheriṁ vādeyya no na vādeyyāti attho. **Nātidhame**ti atikkamitvā pana nirantarameva katvā na vādeyya. Kiṁ kāraṇā? **Atidhantaṁ hi pāpakaṁ,** nirantaraṁ bherivādanaṁ idāni amhākaṁ pāpakaṁ lāmakaṁ jātaṁ. **Dhantena hi sataṁ laddhan**ti nagare dhamantena bherivādanena kahāpaṇasataṁ laddhaṁ. **Atidhantena nāsitan**ti idāni pana me puttena vacanaṁ akatvā yadidaṁ aṭaviyaṁ atidhantaṁ, tena atidhantena sabbaṁ nāsitanti.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi "tadā putto dubbacabhikkhu ahosi, pitā pana ahameva ahosin"ti.

Bherivādakajātakavaṇṇanā navamā.

1. Maggapaṭipannaṁ issarabheriṁ (Sī, I), maggapaṭipanna-issarabheriṁ (Syā)

နက္ခတ္တံ ဃုဋ္ဌ”န္တိ သုတွာ “သမဇ္ဇမဏ္ဍလေ ဘေရိံ ဝါဒေတွာ ဓနံ အာဟရိဿာမီ”တိ ပုတ္တံ အာဒါယ တတ္ထ ဂန္တွာ ဘေရိံ ဝါဒေတွာ ဗဟုဓနံ လဘိ။ သော တံ အာဒါယ အတ္တနော ဂါမံ ဂစ္ဆန္တော စောရာဋဝိံ ပတွာ ပုတ္တံ နိရန္တရံ ဘေရိံ ဝါဒေန္တံ ဝါရေသိ “တာတ နိရန္တရံ အဝါဒေတွာ မဂ္ဂပဋိပန္နဿ ဣဿရဿ ဘေရိံ[၁] ဝိယ အန္တရန္တရာ ဝါဒေဟီ”တိ။ သော ပိတရာ ဝါရိယမာနောပိ “ဘေရိသဒ္ဒေနေဝ စောရေ ပလာပေဿာမီ”တိ ဝတွာ နိရန္တရမေဝ ဝါဒေသိ။ စောရာ ပဌမညေဝ ဘေရိသဒ္ဒံ သုတွာ “ဣဿရဘေရီ ဘဝိဿတီ”တိ ပလာယိတွာ အတိ ဝိယ ဧကာဗဒ္ဓံ သဒ္ဒံ သုတွာ “နာယံ ဣဿရဘေရီ ဘဝိဿတီ”တိ အာဂန္တွာ ဥပဓာရေန္တာ ဒွေယေဝ ဇနေ ဒိသွာ ပေါထေတွာ ဝိလုမ္ပိံသု။ ဗောဓိသတ္တော “ကိစ္ဆေန ဝတ နော လဒ္ဓံ ဓနံ ဧကာဗဒ္ဓံ ကတွာ ဝါဒေန္တော နာသေသီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၅၉။ “ဓမေ ဓမေ နာတိဓမေ၊ အတိဓန္တံ ဟိ ပါပကံ။
ဓန္တေန ဟိ သတံ လဒ္ဓံ၊ အတိဓန္တေန နာသိတ”န္တိ။

တတ္ထ **ဓမေ ဓမေ**တိ ဓမေယျ နော န ဓမေယျ၊ ဘေရိံ ဝါဒေယျ နော န ဝါဒေယျာတိ အတ္ထော။ **နာတိဓမေ**တိ အတိက္ကမိတွာ ပန နိရန္တရမေဝ ကတွာ န ဝါဒေယျ။ ကိံကာရဏာ? **အတိဓန္တံ ဟိ ပါပကံ၊** နိရန္တရံ ဘေရိဝါဒနံ ဣဒါနိ အမှာကံ ပါပကံ လာမကံ ဇာတံ။ **ဓန္တေန ဟိ သတံ လဒ္ဓ**န္တိ နဂရေ ဓမန္တေန ဘေရိဝါဒနေန ကဟာပဏသတံ လဒ္ဓံ။ **အတိဓန္တေန နာသိတ**န္တိ ဣဒါနိ ပန မေ ပုတ္တေန ဝစနံ အကတွာ ယဒိဒံ အဋဝိယံ အတိဓန္တံ၊ တေန အတိဓန္တေန သဗ္ဗံ နာသိတန္တိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ပုတ္တော ဒုဗ္ဗစဘိက္ခု အဟောသိ၊ ပိတာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဘေရိဝါဒကဇာတကဝဏ္ဏနာ နဝမာ။

၁- မဂ္ဂပဋိပန္နံ ဣဿရဘေရိံ (သီ၊ ဣ)၊ မဂ္ဂပဋိပန္နဣဿရဘေရိံ (သျာ)

10. Saṅkhadhamajātakavaṇṇanā (60)

Dhame dhameti idaṁ Satthā Jetavane viharanto dubbacamevārabbha kathesi.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto saṅkhadhamakakule nibbattitvā Bārāṇasiyaṁ nakkhatte ghuṭṭhe pitaraṁ ādāya saṅkhadhamanakammena dhanaṁ labhitvā āgamanakāle corāṭaviyaṁ pitaraṁ nirantaraṁ saṅkhaṁ dhamantaṁ vāresi. So "saṅkhasaddena core palāpessāmī"ti nirantarameva dhami, corā purimanayeneva āgantvā vilumpiṁsu. Bodhisatto purimanayeneva gāthaṁ abhāsi—

60. "Dhame dhame nātidhame, atidhantaṁ hi pāpakaṁ.
Dhantenādhigatā bhogā, te tāto vidhamī dhaman"ti.

Tattha **te tāto vidhamī dhaman**ti te saṅkhaṁ dhamitvā laddhabhoge mama pitā punappunaṁ dhamanto vidhami viddhaṁsesi vināsesīti.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi "tadā pitā dubbacabhikkhu ahosi, putto panassa ahameva ahosin"ti.

Saṅkhadhamajātakavaṇṇanā dasamā.

Āsīsavaggo chaṭṭho.

Tassuddānaṁ

Mahāsīlavajanakaṁ, puṇṇapāti ca kiṁphalaṁ.
Pañcāvudhakañcanakkhandhaṁ, vānarindaṁ tayodhammaṁ.
Bherivādasaṅkhadhamanti.

၁၀-သင်္ခဓမဇာတကဝဏ္ဏနာ (၆၀)

ဓမေ ဓမေတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဒုဗ္ဗစမေဝါရဗ္ဘ ကထေသိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော သင်္ခဓမကကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဗာရာဏသိယံ နက္ခတ္တေ ဃုဋ္ဌေ ပိတရံ အာဒါယ သင်္ခဓမနကမ္မေန ဓနံ လဘိတွာ အာဂမနကာလေ စောရာဋဝိယံ ပိတရံ နိရန္တရံ သင်္ခံ ဓမန္တံ ဝါရေသိ။ သော "သင်္ခသဒ္ဒေန စောရေ ပလာပေဿာမီ"တိ နိရန္တရမေဝ ဓမိ၊ စောရာ ပုရိမနယေနေဝ အာဂန္တွာ ဝိလုမ္ပိံသု။ ဗောဓိသတ္တော ပုရိမနယေနေဝ ဂါထံ အဘာသိ—

၆၀။ "ဓမေ ဓမေ နာတိဓမေ၊ အတိဓန္တံ ဟိ ပါပကံ။
ဓန္တေနာဓိဂတာ ဘောဂါ၊ တေ တာတော ဝိဓမီ ဓမ"န္တိ။

တတ္ထ **တေ တာတော ဝိဓမီ ဓမ**န္တိ တေ သင်္ခံ ဓမိတွာ လဒ္ဓဘောဂေ မမ ပိတာ ပုနပ္ပုနံ ဓမန္တော ဝိဓမိ ဝိဒ္ဓံသေသိ ဝိနာသေသီတိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ပိတာ ဒုဗ္ဗစဘိက္ခု အဟောသိ၊ ပုတ္တော ပနဿ အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

သင်္ခဓမဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒသမာ။

အာသီသဝဂ္ဂေါ ဆဋ္ဌော။

တဿုဒ္ဒါနံ

မဟာသီလဝဇနကံ၊ ပုဏ္ဏပါတိ စ ကိံဖလံ။
ပဉ္စာဝုဓကဉ္စနက္ခန္ဓံ၊ ဝါနရိန္ဒံ တယောဓမ္မံ။
ဘေရိဝါဒသင်္ခဓမန္တိ။

7. Itthivagga

1. Asātamantajātakavaṇṇanā (61)

Asā loki'tthiyo nāmāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ukkaṇṭhitaṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi. Tassa vatthu Ummādantijātake āvi bhavissati. Taṁ pana bhikkhuṁ Satthā "bhikkhu itthiyo nāma asātā[1] asatiyo lāmikā pacchimikā, tvaṁ evarūpaṁ lāmikaṁ itthiṁ nissāya kasmā ukkaṇṭhitosī"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Gandhāraraṭṭhe Takkasilāyaṁ brāhmaṇakule nibbattitvā viññutaṁ patto tīsu vedesu sabbasippesu ca nipphattiṁ patto disāpāmokkho ācariyo ahosi. Tadā Bārāṇasiyaṁ ekasmiṁ brāhmaṇakule puttassa jātadivase aggiṁ gahetvā anibbāyantaṁ ṭhapayiṁsu. Atha naṁ brāhmaṇakumāraṁ soḷasavassakāle mātāpitaro āhaṁsu "putta mayaṁ tava jātadivase aggiṁ gahetvā ṭhapayimha. Sace brahmalokaparāyaṇo bhavitukāmo, tvaṁ aggiṁ ādāya araññaṁ pavisitvā aggiṁ Bhagavantaṁ[2] namassamāno brahmalokaparāyaṇo hohi. Sace agāraṁ ajjhāvasitukāmo, Takkasilaṁ gantvā disāpāmokkhassa ācariyassa santike sippaṁ uggaṇhitvā kuṭumbaṁ saṇṭhapetī"ti. Māṇavo "nāhaṁ sakkhissāmi araññe aggiṁ paricarituṁ, kuṭumbameva saṇṭhapessāmī"ti mātāpitaro vanditvā ācariyabhāgaṁ sahassaṁ gahetvā Takkasilaṁ gantvā sippaṁ uggaṇhitvā paccāgamāsi.

Mātāpitaro panassa anatthikā gharāvāsena, araññe aggiṁ paricarāpetukāmā honti. Atha naṁ mātā itthīnaṁ dosaṁ dassetvā araññaṁ pesetukāmā "so ācariyo paṇḍito byatto sakkhissati me puttassa itthīnaṁ dosaṁ kathetun"ti cintetvā āha "uggahitaṁ te tāta sippan"ti. Āma ammāti. Asātamantopi te uggahitoti. Na uggahito ammāti. Tāta yadi te asātamanto na uggahito, kiṁ nāma te sippaṁ uggahitaṁ, gaccha, uggaṇhitvā ehīti. So "sādhū"ti puna Takkasilābhimukho pāyāsi. Tassapi ācariyassa mātā mahallikā

1. Asā (sī), āsā (I) 2. Aggibhagavantaṁ (Sī)

၇-ဣတ္ထိဝဂ္ဂ

၁-အသာတမန္တဇာတကဝဏ္ဏနာ (၆၁)

အသာ လောကိ'တ္ထိယော နာမာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဥက္ကဏ္ဌိတံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တဿ ဝတ္ထု ဥမ္မာဒန္တိဇာတကေ အာဝိ ဘဝိဿတိ။ တံ ပန ဘိက္ခုံ သတ္ထာ "ဘိက္ခု ဣတ္ထိယော နာမ အသာတာ[1] အသတိယော လာမိကာ ပစ္ဆိမိကာ၊ တွံ ဧဝရူပံ လာမိကံ ဣတ္ထိံ နိဿာယ ကသ္မာ ဥက္ကဏ္ဌိတောသီ"တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဂန္ဓာရရဋ္ဌေ တက္ကသိလာယံ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိညုတံ ပတ္တော တီသု ဝေဒေသု သဗ္ဗသိပ္ပေသု စ နိပ္ဖတ္တိံ ပတ္တော ဒိသာပါမောက္ခော အာစရိယော အဟောသိ။ တဒါ ဗာရာဏသိယံ ဧကသ္မိံ ဗြာဟ္မဏကုလေ ပုတ္တဿ ဇာတဒိဝသေ အဂ္ဂိံ ဂဟေတွာ အနိဗ္ဗာယန္တံ ဌပယိံသု။ အထ နံ ဗြာဟ္မဏကုမာရံ သောဠသဝဿကာလေ မာတာပိတရော အာဟံသု "ပုတ္တ မယံ တဝ ဇာတဒိဝသေ အဂ္ဂိံ ဂဟေတွာ ဌပယိမှ။ သစေ ဗြဟ္မလောကပရာယဏော ဘဝိတုကာမော၊ တွံ အဂ္ဂိံ အာဒါယ အရညံ ပဝိသိတွာ အဂ္ဂိံ ဘဂဝန္တံ[2] နမဿမာနော ဗြဟ္မလောကပရာယဏော ဟောဟိ။ သစေ အဂါရံ အဇ္ဈာဝသိတုကာမော၊ တက္ကသိလံ ဂန္တွာ ဒိသာပါမောက္ခဿ အာစရိယဿ သန္တိကေ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ကုဋုမ္ဗံ သဏ္ဌပေဟီ"တိ။ မာဏဝေါ "နာဟံ သက္ခိဿာမိ အရညေ အဂ္ဂိံ ပရိစရိတုံ၊ ကုဋုမ္ဗမေဝ သဏ္ဌပေဿာမီ"တိ မာတာပိတရော ဝန္ဒိတွာ အာစရိယဘာဂံ သဟဿံ ဂဟေတွာ တက္ကသိလံ ဂန္တွာ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ပစ္စာဂမာသိ။

မာတာပိတရော ပနဿ အနတ္ထိကာ ဃရာဝါသေန၊ အရညေ အဂ္ဂိံ ပရိစရာပေတုကာမာ ဟောန္တိ။ အထ နံ မာတာ ဣတ္ထီနံ ဒေါသံ ဒဿေတွာ အရညံ ပေသေတုကာမာ "သော အာစရိယော ပဏ္ဍိတော ဗျတ္တော သက္ခိဿတိ မေ ပုတ္တဿ ဣတ္ထီနံ ဒေါသံ ကထေတု"န္တိ စိန္တေတွာ အာဟ "ဥဂ္ဂဟိတံ တေ တာတ သိပ္ပ"န္တိ။ အာမ အမ္မာတိ။ အသာတမန္တောပိ တေ ဥဂ္ဂဟိတောတိ။ န ဥဂ္ဂဟိတော အမ္မာတိ။ တာတ ယဒိ တေ အသာတမန္တော န ဥဂ္ဂဟိတော၊ ကိံ နာမ တေ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဟိတံ၊ ဂစ္ဆ၊ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ဧဟီတိ။ သော "သာဓူ"တိ ပုန တက္ကသိလာဘိမုခေါ ပါယာသိ။ တဿပိ အာစရိယဿ မာတာ မဟလ္လိကာ

၁-အသာ (သီ)၊ အာသာ (ဣ) ၂-အဂ္ဂိဘဂဝန္တံ (သီ)

vīsativassasatikā. So taṁ sahatthā nhāpento bhojento pāyento paṭijaggati. Aññe manussā naṁ tathā karontaṁ jigucchanti. So cintesi “yannūnāhaṁ araññaṁ pavisitvā tattha mātaraṁ paṭijagganto vihareyyan”ti. Athekasmiṁ vivitte araññe udakaphāsukaṭṭhāne paṇṇasālaṁ kāretvā sappitaṇḍulādīni āharāpetvā mātaraṁ ukkhipitvā tattha gantvā mātaraṁ paṭijagganto vāsaṁ kappesi.

Sopi kho māṇavo Takkasilaṁ gantvā ācariyaṁ apassanto “kahaṁ ācariyo”ti pucchitvā taṁ pavattiṁ sutvā tattha gantvā vanditvā aṭṭhāsi. Atha naṁ ācariyo “kiṁ nu kho tāta atisīghaṁ āgatosī”ti. Nanu ahaṁ tumhehi asātamanto nāma na uggaṇhāpitoti. Ko pana te asātamante uggaṇhitabbe katvā kathesīti. Mayhaṁ mātā ācariyāti. Bodhisatto cintesi “asātamanto nāma koci natthi, imassa pana mātā imaṁ itthidose jānāpetukāmā bhavissatī”ti. Atha naṁ “sādhu tāta dassāmi te asātamante, tvaṁ ajja ādiṁ katvā mama ṭhāne ṭhatvā mama mātaraṁ sahatthā nhāpento bhojento pāyento paṭijaggāhi, hatthapādasīsapiṭṭhisambāhanādīni cassā karonto ‘ayye jaraṁ pattakālepi tāva te evarūpaṁ sarīraṁ, daharakāle kīdisaṁ ahosī’ti hatthapādaparikammādikaraṇakāle hatthapādādīnaṁ vaṇṇaṁ katheyyāsi. Yañca te mama mātā katheti, taṁ alajjanto aniguhanto mayhaṁ āroceyyāsi, evaṁ karonto asātamante lacchasi, akaronto na lacchasī”ti āha. So “sādhu ācariyā”ti tassa vacanaṁ sampaṭicchitvā tato paṭṭhāya sabbaṁ yathāvuttavidhānaṁ akāsi.

Athassā tasmiṁ māṇave punappunaṁ vaṇṇayamāne “ayaṁ mayā saddhiṁ abhiramitukāmo bhavissatī”ti andhāya[1] jarājiṇṇāya abbhantare kileso uppajji. Sā ekadivasaṁ attano sarīravaṇṇaṁ kathayamānaṁ māṇavaṁ āha “mayā saddhiṁ abhiramituṁ icchasī”ti. Ayye ahaṁ tāva iccheyyaṁ, ācariyo pana garukoti. Sace maṁ icchasi, puttaṁ me mārehīti. Ahaṁ ācariyassa santike ettakaṁ sippaṁ uggaṇhitvā kilesamattaṁ nissāya kinti katvā ācariyaṁ māressāmīti. Tena hi sace tvaṁ maṁ na pariccajasi, ahameva naṁ māressāmīti. Evaṁ itthiyo nāma

1. Andhagatāya (Ka)

ဝီသတိဝဿသတိကာ။ သော တံ သဟတ္ထာ နှာပေန္တော ဘောဇေန္တော ပါယေန္တော ပဋိဇဂ္ဂတိ။ အညေ မနုဿာ နံ တထာ ကရောန္တံ ဇိဂုစ္ဆန္တိ။ သော စိန္တေသိ “ယန္နူနာဟံ အရညံ ပဝိသိတွာ တတ္ထ မာတရံ ပဋိဇဂ္ဂန္တော ဝိဟရေယျ”န္တိ။ အထေကသ္မိံ ဝိဝိတ္တေ အရညေ ဥဒကဖာသုကဋ္ဌာနေ ပဏ္ဏသာလံ ကာရေတွာ သပ္ပိတဏ္ဍုလာဒီနိ အာဟရာပေတွာ မာတရံ ဥက္ခိပိတွာ တတ္ထ ဂန္တွာ မာတရံ ပဋိဇဂ္ဂန္တော ဝါသံ ကပ္ပေသိ။

သောပိ ခေါ မာဏဝေါ တက္ကသိလံ ဂန္တွာ အာစရိယံ အပဿန္တော “ကဟံ အာစရိယော”တိ ပုစ္ဆိတွာ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ တတ္ထ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ အာစရိယော “ကိံ နု ခေါ တာတ အတိသီဃံ အာဂတောသီ”တိ။ နနု အဟံ တုမှေဟိ အသာတမန္တော နာမ န ဥဂ္ဂဏှာပိတောတိ။ ကော ပန တေ အသာတမန္တေ ဥဂ္ဂဏှိတဗ္ဗေ ကတွာ ကထေသီတိ။ မယှံ မာတာ အာစရိယာတိ။ ဗောဓိသတ္တော စိန္တေသိ “အသာတမန္တော နာမ ကောစိ နတ္ထိ၊ ဣမဿ ပန မာတာ ဣမံ ဣတ္ထိဒေါသေ ဇာနာပေတုကာမာ ဘဝိဿတီ”တိ။ အထ နံ “သာဓု တာတ ဒဿာမိ တေ အသာတမန္တေ၊ တွံ အဇ္ဇ အာဒိံ ကတွာ မမ ဌာနေ ဌတွာ မမ မာတရံ သဟတ္ထာ နှာပေန္တော ဘောဇေန္တော ပါယေန္တော ပဋိဇဂ္ဂါဟိ၊ ဟတ္ထပါဒသီသပိဋ္ဌိသမ္ဗာဟနာဒီနိ စဿာ ကရောန္တော ‘အယျေ ဇရံ ပတ္တကာလေပိ တာဝ တေ ဧဝရူပံ သရီရံ၊ ဒဟရကာလေ ကီဒိသံ အဟောသီ’တိ ဟတ္ထပါဒပရိကမ္မာဒိကရဏကာလေ ဟတ္ထပါဒါဒီနံ ဝဏ္ဏံ ကထေယျာသိ။ ယဉ္စ တေ မမ မာတာ ကထေတိ၊ တံ အလဇ္ဇန္တော အနိဂုဟန္တော မယှံ အာရောစေယျာသိ၊ ဧဝံ ကရောန္တော အသာတမန္တေ လစ္ဆသိ၊ အကရောန္တော န လစ္ဆသီ”တိ အာဟ။ သော “သာဓု အာစရိယာ”တိ တဿ ဝစနံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ တတော ပဋ္ဌာယ သဗ္ဗံ ယထာဝုတ္တဝိဓာနံ အကာသိ။

အထဿာ တသ္မိံ မာဏဝေ ပုနပ္ပုနံ ဝဏ္ဏယမာနေ “အယံ မယာ သဒ္ဓိံ အဘိရမိတုကာမော ဘဝိဿတီ”တိ အန္ဓာယ[၁] ဇရာဇိဏ္ဏာယ အဗ္ဘန္တရေ ကိလေသော ဥပ္ပဇ္ဇိ။ သာ ဧကဒိဝသံ အတ္တနော သရီရဝဏ္ဏံ ကထယမာနံ မာဏဝံ အာဟ “မယာ သဒ္ဓိံ အဘိရမိတုံ ဣစ္ဆသီ”တိ။ အယျေ အဟံ တာဝ ဣစ္ဆေယျံ၊ အာစရိယော ပန ဂရုကောတိ။ သစေ မံ ဣစ္ဆသိ၊ ပုတ္တံ မေ မာရေဟီတိ။ အဟံ အာစရိယဿ သန္တိကေ ဧတ္တကံ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ကိလေသမတ္တံ နိဿာယ ကိန္တိ ကတွာ အာစရိယံ မာရေဿာမီတိ။ တေန ဟိ သစေ တွံ မံ န ပရိစ္စဇသိ၊ အဟမေဝ နံ မာရေဿာမီတိ။ ဧဝံ ဣတ္ထိယော နာမ

၁-အန္ဓဂတာယ (က)

asātā[1] lāmikā pacchimikā, tathārūpe nāma vaye ṭhitā rāgacittaṁ uppādetvā kilesaṁ anuvattamānā evaṁ upakārakaṁ puttaṁ māretukāmā jātā. Māṇavo sabbaṁ taṁ kathaṁ bodhisattassa ārocesi.

Bodhisatto "suṭṭhu te māṇava kataṁ mayhaṁ ārocentenā"ti vatvā mātu āyusaṅkhāraṁ olokento "ajjeva marissatī"ti ñatvā "ehi māṇava, vīmaṁsissāma nan"ti ekaṁ udumbararukkhaṁ chinditvā attano pamāṇena kaṭṭharūpakaṁ katvā sasīsaṁ pārupitvā attano sayanaṭṭhāne uttānaṁ nipajjāpetvā rajjukaṁ bandhitvā antevāsikaṁ āha "tāta pharasuṁ ādāya gantvā mama mātu saññaṁ dehī"ti. Māṇavo gantvā "ayye ācariyo paṇṇasālāyaṁ attano sayanaṭṭhāne nipanno, rajjusaññā me baddhā, imaṁ pharasuṁ ādāya gantvā sace sakkosi, mārehi nan"ti āha. Tvaṁ pana maṁ na pariccajissasīti. Kiṁkāraṇā pariccajissāmīti. Sā pharasuṁ ādāya pavedhamānā uṭṭhāya rajjusaññāya gantvā hatthena parāmasitvā "ayaṁ me putto"ti saññāya kaṭṭharūpakassa mukhato sāṭakaṁ apanetvā pharasuṁ ādāya "ekappahāreneva māressāmī"ti gīvāyameva paharitvā "dhan"ti sadde[2] uppanne rukkhabhāvaṁ aññāsi. Atha bodhisattena "kiṁ karosi ammā"ti vutte sā "vañcitāmhī"ti tattheva maritvā patitā. Attano kira paṇṇasālāya nipannāyapi taṅkhaṇaññeva tāya maritabbameva.

So tassā matabhāvaṁ ñatvā sarīrakiccaṁ katvā āḷāhanaṁ nibbāpetvā vanapupphehi pūjetvā māṇavaṁ ādāya paṇṇasāladvāre nisīditvā "tāta pāṭiyekko asātamanto nāma natthi, itthiyo asātā nāma, tava mātā 'asātamantaṁ uggaṇhā'ti mama santikaṁ pesayamānā itthīnaṁ dosaṁ jānanatthaṁ pesesi, idāni pana te paccakkhameva mama mātu doso diṭṭho, iminā kāraṇena 'itthiyo nāma asātā lāmikā pacchimikā'ti jāneyyāsī"ti taṁ ovaditvā uyyojesi. Sopi ācariyaṁ vanditvā mātāpitūnaṁ santikaṁ agamāsi. Atha naṁ mātā pucchi "tāta uggahito te asātamanto"ti. Āma ammāti. Idāni kiṁ karissasi, pabbajitvā aggiṁ vā paricarissasi, agāramajjhe vā vasissasīti. Māṇavo "mayā amma paccakkhato itthīnaṁ dosā

1. Asā (Sī), āsā (I)

2. "Ṭan"ti sadde (Sī, I), thaddhasadde (Syā)

အသာတာ[1] လာမိကာ ပစ္ဆိမိကာ၊ တထာရူပေ နာမ ဝယေ ဌိတာ ရာဂစိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတွာ ကိလေသံ အနုဝတ္တမာနာ ဧဝံ ဥပကာရကံ ပုတ္တံ မာရေတုကာမာ ဇာတာ။ မာဏဝေါ သဗ္ဗံ တံ ကထံ ဗောဓိသတ္တဿ အာရောစေသိ။

ဗောဓိသတ္တော “သုဋ္ဌု တေ မာဏဝ ကတံ မယှံ အာရောစေန္တေနာ”တိ ဝတွာ မာတု အာယုသင်္ခါရံ ဩလောကေန္တော “အဇ္ဇေဝ မရိဿတီ”တိ ဉတွာ “ဧဟိ မာဏဝ, ဝီမံသိဿာမ န”န္တိ ဧကံ ဥဒုမ္ဗရရုက္ခံ ဆိန္ဒိတွာ အတ္တနော ပမာဏေန ကဋ္ဌရူပကံ ကတွာ သသီသံ ပါရုပိတွာ အတ္တနော သယနဋ္ဌာနေ ဥတ္တာနံ နိပဇ္ဇာပေတွာ ရဇ္ဇုကံ ဗန္ဓိတွာ အန္တေဝါသိကံ အာဟ “တာတ ဖရသုံ အာဒါယ ဂန္တွာ မမ မာတု သညံ ဒေဟီ”တိ။ မာဏဝေါ ဂန္တွာ “အယျေ အာစရိယော ပဏ္ဏသာလာယံ အတ္တနော သယနဋ္ဌာနေ နိပန္နော၊ ရဇ္ဇုသညာ မေ ဗဒ္ဓါ၊ ဣမံ ဖရသုံ အာဒါယ ဂန္တွာ သစေ သက္ကောသိ၊ မာရေဟိ န”န္တိ အာဟ။ တွံ ပန မံ န ပရိစ္စဇိဿသီတိ။ ကိံကာရဏာ ပရိစ္စဇိဿာမီတိ။ သာ ဖရသုံ အာဒါယ ပဝေဓမာနာ ဥဋ္ဌာယ ရဇ္ဇုသညာယ ဂန္တွာ ဟတ္ထေန ပရာမသိတွာ “အယံ မေ ပုတ္တော”တိ သညာယ ကဋ္ဌရူပကဿ မုခတော သာဋကံ အပနေတွာ ဖရသုံ အာဒါယ “ဧကပ္ပဟာရေနေဝ မာရေဿာမီ”တိ ဂီဝါယမေဝ ပဟရိတွာ “ဓ”န္တိ သဒ္ဒေ[2] ဥပ္ပန္နေ ရုက္ခဘာဝံ အညာသိ။ အထ ဗောဓိသတ္တေန “ကိံ ကရောသိ အမ္မာ”တိ ဝုတ္တေ သာ “ဝဉ္စိတာမှိ”တိ တတ္ထေဝ မရိတွာ ပတိတာ။ အတ္တနော ကိရ ပဏ္ဏသာလာယ နိပန္နာယပိ တင်္ခဏညေဝ တာယ မရိတဗ္ဗမေဝ။

သော တဿာ မတဘာဝံ ဉတွာ သရီရကိစ္စံ ကတွာ အာဠာဟနံ နိဗ္ဗာပေတွာ ဝနပုပ္ဖေဟိ ပူဇေတွာ မာဏဝံ အာဒါယ ပဏ္ဏသာလဒွါရေ နိသီဒိတွာ “တာတ ပါဋိယေက္ကော အသာတမန္တော နာမ နတ္ထိ၊ ဣတ္ထိယော အသာတာ နာမ၊ တဝ မာတာ ‘အသာတမန္တံ ဥဂ္ဂဏှာ’တိ မမ သန္တိကံ ပေသယမာနာ ဣတ္ထီနံ ဒေါသံ ဇာနနတ္ထံ ပေသေသိ၊ ဣဒါနိ ပန တေ ပစ္စက္ခမေဝ မမ မာတု ဒေါသော ဒိဋ္ဌော၊ ဣမိနာ ကာရဏေန ‘ဣတ္ထိယော နာမ အသာတာ လာမိကာ ပစ္ဆိမိကာ’တိ ဇာနေယျာသီ”တိ တံ ဩဝဒိတွာ ဥယျောဇေသိ။ သောပိ အာစရိယံ ဝန္ဒိတွာ မာတာပိတူနံ သန္တိကံ အဂမာသိ။ အထ နံ မာတာ ပုစ္ဆိ “တာတ ဥဂ္ဂဟိတော တေ အသာတမန္တော”တိ။ အာမ အမ္မာတိ။ ဣဒါနိ ကိံ ကရိဿသိ၊ ပဗ္ဗဇိတွာ အဂ္ဂိံ ဝါ ပရိစရိဿသိ၊ အဂါရမဇ္ဈေ ဝါ ဝသိဿသီတိ။ မာဏဝေါ “မယာ အမ္မ ပစ္စက္ခတော ဣတ္ထီနံ ဒေါသာ

၁-အသာ (သီ)၊ အာသာ (ဣ)

၂-“ဋ”န္တိ သဒ္ဒေ (သီ၊ ဣ)၊ ထဒ္ဓသဒ္ဒေ (သျာ)

diṭṭhā, agārena me kiccaṁ natthi, pabbajissāmahan”ti attano adhippāyaṁ pakāsento imaṁ gāthamāha—

61. “Asā loki’tthiyo nāma, velā tāsaṁ na vijjati.
Sārattā ca pagabbhā ca, sikhī sabbaghaso yathā.
Tā hitvā pabbajissāmi, vivekamanubrūhayan”ti.

Tattha **asā**ti asatiyo lāmikā. Atha vā sātaṁ vuccati sukhaṁ, taṁ tāsu natthi. Attani paṭibaddhacittānaṁ asātameva dentītipi asā[1], dukkhā dukkhavatthubhūtāti attho. Imassa panatthassa sādhanatthāya idaṁ suttaṁ āharitabbaṁ—

“Māyā cetā marīcī ca, soko rogo cupaddavo.
Kharā ca bandhanā cetā, maccupāsā guhāsayā.
Tāsu yo vissase poso, so naresu narādhamo”ti[2].

Loki’tthiyoti loke itthiyo. **Velā tāsaṁ na vijjatī**ti amma tāsaṁ itthīnaṁ kilesuppattiṁ patvā velā saṁvaro mariyādā pamāṇaṁ nāma[3] natthi. **Sārattā ca pagabbhā cā**ti velā ca etāsaṁ natthi, pañcasu kāmaguṇesu sārattā allīnā, tathā kāyapāgabbhiyena vācāpāgabbhiyena manopāgabbhiyenāti tividhena pāgabbhiyena samannāgatattā pagabbhā cetā. Etāsañhi abbhantare kāyadvārādīni patvā saṁvaro nāma natthi, lolā kākapaṭibhāgāti dasseti. **Sikhī sabbaghaso yathā**ti amma yathā jālasikhāya “sikhī”ti saṅkhaṁ gato aggi nāma gūthagatādibhedaṁ asucimpi, sappimadhuphāṇitādibhedaṁ sucimpi, iṭṭhampi aniṭṭhampi yaṁ yadeva labhati, sabbaṁ ghasati khādati, tasmā “sabbaghaso”ti vuccati, tatheva tā itthiyopi hatthimeṇḍagomeṇḍādayo vā hontu hīnajaccā hīnakammantā, khattiyādayo vā hontu uttamakammantā, hīnukkaṭṭhabhāvaṁ acintetvā lokassādavasena kilesasanthave uppanne yaṁ yaṁ labhanti, sabbameva sevantīti sabbaghasasikhisadisā honti. Tasmā sikhī sabbaghaso yathā, tathevetāti veditabbā.

1. Asātā (Sī, Syā, I, Ka)
2. Khu 6. 93 piṭṭhe Mahāhaṁsajātake.
3. Nāmetaṁ (Sī, I), nāmekaṁ (Ka)

ဒိဋ္ဌာ၊ အဂါရေန မေ ကိစ္စံ နတ္ထိ၊ ပဗ္ဗဇိဿာမဟ”န္တိ အတ္တနော အဓိပ္ပါယံ ပကာသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၆၁။ “အသာ လောကိ’တ္ထိယော နာမ၊ ဝေလာ တာသံ န ဝိဇ္ဇတိ။
သာရတ္တာ စ ပဂဗ္ဘာ စ၊ သိခီ သဗ္ဗဃသော ယထာ။
တာ ဟိတွာ ပဗ္ဗဇိဿာမိ၊ ဝိဝေကမနုဗြူဟယ”န္တိ။

တတ္ထ **အသာ**တိ အသတိယော လာမိကာ။ အထ ဝါ သာတံ ဝုစ္စတိ သုခံ၊ တံ တာသု နတ္ထိ။ အတ္တနိ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တာနံ အသာတမေဝ ဒေန္တီတိပိ အသာ[၁]၊ ဒုက္ခာ ဒုက္ခဝတ္ထုဘူတာတိ အတ္ထော။ ဣမဿ ပနတ္ထဿ သာဓနတ္ထာယ ဣဒံ သုတ္တံ အာဟရိတဗ္ဗံ—

“မာယာ စေတာ မရီစီ စ၊ သောကော ရောဂေါ စုပဒ္ဒဝေါ။
ခရာ စ ဗန္ဓနာ စေတာ၊ မစ္စုပါသာ ဂုဟာသယာ။
တာသု ယော ဝိဿသေ ပေါသော၊ သော နရေသု နရာဓမော”တိ[၂]။

လောကိ’တ္ထိယောတိ လောကေ ဣတ္ထိယော။ **ဝေလာ တာသံ န ဝိဇ္ဇတီ**တိ အမ္မ တာသံ ဣတ္ထီနံ ကိလေသုပ္ပတ္တိံ ပတွာ ဝေလာ သံဝရော မရိယာဒါ ပမာဏံ နာမ[၃] နတ္ထိ။ **သာရတ္တာ စ ပဂဗ္ဘာ စာ**တိ ဝေလာ စ ဧတာသံ နတ္ထိ၊ ပဉ္စသု ကာမဂုဏေသု သာရတ္တာ အလ္လီနာ၊ တထာ ကာယပါဂဗ္ဘိယေန ဝါစာပါဂဗ္ဘိယေန မနောပါဂဗ္ဘိယေနာတိ တိဝိဓေန ပါဂဗ္ဘိယေန သမန္နာဂတတ္တာ ပဂဗ္ဘာ စေတာ။ ဧတာသဉ္ဟိ အဗ္ဘန္တရေ ကာယဒွါရာဒီနိ ပတွာ သံဝရော နာမ နတ္ထိ၊ လောလာ ကာကပဋိဘာဂါတိ ဒဿေတိ။ **သိခီ သဗ္ဗဃသော ယထာ**တိ အမ္မ ယထာ ဇာလသိခါယ “သိခီ”တိ သင်္ခံ ဂတော အဂ္ဂိ နာမ ဂူထဂတာဒိဘေဒံ အသုစိမ္ပိ, သပ္ပိမဓုဖာဏိတာဒိဘေဒံ သုစိမ္ပိ, ဣဋ္ဌမ္ပိ အနိဋ္ဌမ္ပိ ယံ ယဒေဝ လဘတိ၊ သဗ္ဗံ ဃသတိ ခါဒတိ၊ တသ္မာ “သဗ္ဗဃသော”တိ ဝုစ္စတိ၊ တထေဝ တာ ဣတ္ထိယောပိ ဟတ္ထိမေဏ္ဍဂေါမေဏ္ဍာဒယော ဝါ ဟောန္တု ဟီနဇစ္စာ ဟီနကမ္မန္တာ၊ ခတ္တိယာဒယော ဝါ ဟောန္တု ဥတ္တမကမ္မန္တာ၊ ဟီနုက္ကဋ္ဌဘာဝံ အစိန္တေတွာ လောကဿာဒဝသေန ကိလေသသန္ထဝေ ဥပ္ပန္နေ ယံ ယံ လဘန္တိ၊ သဗ္ဗမေဝ သေဝန္တီတိ သဗ္ဗဃသသိခိသဒိသာ ဟောန္တိ။ တသ္မာ သိခီ သဗ္ဗဃသော ယထာ၊ တထေဝေတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၁-အသာတာ (သီ၊ သျာ၊ ဣ၊ က)
၂-ခု ၆-၉၃-ပိဋ္ဌေ မဟာဟံသဇာတကေ။
၃-နာမေတံ (သီ၊ ဣ)၊ နာမေကံ (က)

Tā hitvā pabbajissāmīti ahaṁ tā lāmikā dukkhavatthubhūtā itthiyo hitvā araññaṁ pavisitvā isipabbajjaṁ pabbajissāmi. **Vivekamanubrūhayan**ti kāyaviveko cittaviveko upadhivivekoti tayo vivekā, tesu idha kāyavivekopi vaṭṭati cittavivekopi. Idaṁ vuttaṁ hoti—ahaṁ amma pabbajitvā kasiṇaparikammaṁ katvā aṭṭha samāpattiyo ca pañcābhiññā ca uppādetvā gaṇato kāyaṁ, kilesehi ca cittaṁ vivecetvā imaṁ vivekaṁ brūhento vaḍḍhento brahmalokaparāyaṇo bhavissāmi, alaṁ me agārenāti. Evaṁ itthiyo garahitvā mātāpitaro vanditvā Himavantaṁ pavisitvā pabbajitvā vuttappakāraṁ vivekaṁ brūhento brahmalokaparāyaṇo ahosi.

Satthāpi "evaṁ bhikkhu itthiyo nāma asātā lāmikā pacchimikā dukkhadāyikā"ti itthīnaṁ aguṇaṁ kathetvā saccāni pakāsesi, saccapariyosāne so bhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhāsi. Satthā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi "tadā mātā Bhaddakāpilānī, pitā Mahākassapo ahosi, antevāsiko Ānando, ācariyo pana ahameva ahosin"ti.

Asātamantajātakavaṇṇanā paṭhamā.

---

2. Aṇḍabhūtajātakavaṇṇanā (62)

Yaṁ brahmaṇo avādesīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ukkaṇṭhitamevārabbha kathesi. Tañhi Satthā "saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhitosī"ti pucchitvā "saccan"ti vutte "bhikkhu itthiyo nāma arakkhiyā, pubbe paṇḍitā itthiṁ gabbhato paṭṭhāya rakkhantāpi rakkhituṁ nāsakkhiṁsū"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchismiṁ nibbattitvā vayappatto sabbasippesu nipphattiṁ patvā pitu accayena rajje patiṭṭhāya dhammena rajjaṁ kāresi. So purohitena saddhiṁ jūtaṁ kīḷati. Kīḷanto pana—

တာ ဟိတွာ ပဗ္ဗဇိဿာမီတိ အဟံ တာ လာမိကာ ဒုက္ခဝတ္ထုဘူတာ ဣတ္ထိယော ဟိတွာ အရညံ ပဝိသိတွာ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိဿာမိ။ **ဝိဝေကမနုဗြူဟယ**န္တိ ကာယဝိဝေကော စိတ္တဝိဝေကော ဥပဓိဝိဝေကောတိ တယော ဝိဝေကာ၊ တေသု ဣဓ ကာယဝိဝေကောပိ ဝဋ္ဋတိ စိတ္တဝိဝေကောပိ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—အဟံ အမ္မ ပဗ္ဗဇိတွာ ကသိဏပရိကမ္မံ ကတွာ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော စ ပဉ္စာဘိညာ စ ဥပ္ပါဒေတွာ ဂဏတော ကာယံ, ကိလေသေဟိ စ စိတ္တံ ဝိဝေစေတွာ ဣမံ ဝိဝေကံ ဗြူဟေန္တော ဝဍ္ဎေန္တော ဗြဟ္မလောကပရာယဏော ဘဝိဿာမိ၊ အလံ မေ အဂါရေနာတိ။ ဧဝံ ဣတ္ထိယော ဂရဟိတွာ မာတာပိတရော ဝန္ဒိတွာ ဟိမဝန္တံ ပဝိသိတွာ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝုတ္တပ္ပကာရံ ဝိဝေကံ ဗြူဟေန္တော ဗြဟ္မလောကပရာယဏော အဟောသိ။

သတ္ထာပိ "ဧဝံ ဘိက္ခု ဣတ္ထိယော နာမ အသာတာ လာမိကာ ပစ္ဆိမိကာ ဒုက္ခဒါယိကာ"တိ ဣတ္ထီနံ အဂုဏံ ကထေတွာ သစ္စာနိ ပကာသေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ သော ဘိက္ခု သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။ သတ္ထာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ မာတာ ဘဒ္ဒကာပိလာနီ, ပိတာ မဟာကဿပော အဟောသိ၊ အန္တေဝါသိကော အာနန္ဒော၊ အာစရိယော ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

အသာတမန္တဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဌမာ။

၂-အဏ္ဍဘူတဇာတကဝဏ္ဏနာ (၆၂)

ယံ ဗြာဟ္မဏော အဝါဒေသီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဥက္ကဏ္ဌိတမေဝါရဗ္ဘ ကထေသိ။ တဉှိ သတ္ထာ "သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ဥက္ကဏ္ဌိတောသီ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "သစ္စ"န္တိ ဝုတ္တေ "ဘိက္ခု ဣတ္ထိယော နာမ အရက္ခိယာ၊ ပုဗ္ဗေ ပဏ္ဍိတာ ဣတ္ထိံ ဂဗ္ဘတော ပဋ္ဌာယ ရက္ခန္တာပိ ရက္ခိတုံ နာသက္ခိံသူ"တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော တဿ အဂ္ဂမဟေသိယာ ကုစ္ဆိသ္မိံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော သဗ္ဗသိပ္ပေသု နိပ္ဖတ္တိံ ပတွာ ပိတု အစ္စယေန ရဇ္ဇေ ပတိဋ္ဌာယ ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။ သော ပုရောဟိတေန သဒ္ဓိံ ဇူတံ ကီဠတိ။ ကီဠန္တော ပန—

“Sabbā nadī vaṅkagatī[1], sabbe kaṭṭhamayā vanā.
Sabbitthiyo kare pāpaṁ, labhamāne[2] nivātake”ti[3]—

Imaṁ jūtagītaṁ gāyanto rajataphalake suvaṇṇapāsake khipati. Evaṁ kīḷanto pana rājā niccaṁ jināti, purohito parājīyati.

So anukkamena ghare vibhave parikkhayaṁ gacchante cintesi “evaṁ sante sabbaṁ imasmiṁ ghare dhanaṁ khīyissati, pariyesitvā purisantaraṁ agataṁ[4] ekaṁ mātugāmaṁ ghare karissāmī”ti. Athassa etadahosi “aññaṁ purisaṁ diṭṭhapubbaṁ itthiṁ rakkhituṁ na sakkhissāmi, gabbhato paṭṭhāyekaṁ mātugāmaṁ rakkhitvā taṁ vayappattaṁ vase ṭhapetvā ekapurisikaṁ katvā gāḷhaṁ ārakkhaṁ saṁvidahitvā rājakulato dhanaṁ āharissāmī”ti. So ca aṅgavijjāya cheko hoti, athekaṁ duggatitthiṁ gabbhiniṁ disvā “dhītaraṁ vijāyissatī”ti ñatvā taṁ pakkosāpetvā paribbayaṁ datvā ghareyeva vasāpetvā vijātakāle dhanaṁ datvā uyyojetvā taṁ kumārikaṁ aññesaṁ purisānaṁ daṭṭhuṁ adatvā itthīnaṁyeva hatthe datvā posāpetvā vayappattakāle taṁ attano vase ṭhapesi. Yāva cesā vaḍḍhati, tāva raññā saddhiṁ jūtaṁ na kīḷi. Taṁ pana vase ṭhapetvā brāhmaṇo “mahārāja jūtaṁ kīḷāmā”ti āha, rājā “sādhū”ti purimaniyāmeneva kīḷi. Purohito rañño gāyitvā pāsakaṁ khipanakāle “ṭhapetvā mama māṇavikan”ti āha. Tato paṭṭhāya purohito jināti, rājā parājīyati.

Bodhisatto “imassa ghare ekapurisikāya ekāya itthiyā bhavitabban”ti pariggaṇhāpento atthibhāvaṁ ñatvā “sīlamassā bhindāpessāmī”ti ekaṁ dhuttaṁ pakkosāpetvā “sakkhissasi purohitassa itthiyā sīlaṁ bhinditun”ti āha. Sakkomi devāti. Athassa rājā dhanaṁ datvā “tena hi khippaṁ niṭṭhāpehī”ti taṁ pahiṇi. So rañño santikā dhanaṁ ādāya gandhadhūmacuṇṇakappūrādīni gahetvā tassa gharato avidūre sabbagandhāpaṇaṁ pasāresi. Purohitassapi gehaṁ sattabhūmakaṁ sattadvārakoṭṭhakaṁ hoti, sabbesu dvārakoṭṭhakesu itthīnaṁyeva ārakkhā. Ṭhapetvā pana brāhmaṇaṁ añño puriso gehaṁ pavisituṁ labhanto

1. Vaṅkagatā (Sī, Syā), vaṅkanadī (Ka)
2. Labhamānā (Sī), labbhamāne (Syā) asītinipāte kuṇālajātakavaṇṇanā passitabbā.
3. Khu 6. 123 piṭṭhe Kuṇālajātake.
4. Purisantara-anāgataṁ (Ka)

“သဗ္ဗာ နဒီ ဝင်္ကဂတီ[၁]၊ သဗ္ဗေ ကဋ္ဌမယာ ဝနာ။
သဗ္ဗိတ္ထိယော ကရေ ပါပံ၊ လဘမာနေ[၂] နိဝါတကေ”တိ[၃]—

ဣမံ ဇူတဂီတံ ဂါယန္တော ရဇတဖလကေ သုဝဏ္ဏပါသကေ ခိပတိ။ ဧဝံ ကီဠန္တော ပန ရာဇာ နိစ္စံ ဇိနာတိ၊ ပုရောဟိတော ပရာဇီယတိ။

သော အနုက္ကမေန ဃရေ ဝိဘဝေ ပရိက္ခယံ ဂစ္ဆန္တေ စိန္တေသိ “ဧဝံ သန္တေ သဗ္ဗံ ဣမသ္မိံ ဃရေ ဓနံ ခီယိဿတိ၊ ပရိယေသိတွာ ပုရိသန္တရံ အဂတံ[၄] ဧကံ မာတုဂါမံ ဃရေ ကရိဿာမီ”တိ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ “အညံ ပုရိသံ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗံ ဣတ္ထိံ ရက္ခိတုံ န သက္ခိဿာမိ၊ ဂဗ္ဘတော ပဋ္ဌာယေကံ မာတုဂါမံ ရက္ခိတွာ တံ ဝယပ္ပတ္တံ ဝသေ ဌပေတွာ ဧကပုရိသိကံ ကတွာ ဂါဠှံ အာရက္ခံ သံဝိဒဟိတွာ ရာဇကုလတော ဓနံ အာဟရိဿာမီ”တိ။ သော စ အင်္ဂဝိဇ္ဇာယ ဆေကော ဟောတိ၊ အထေကံ ဒုဂ္ဂတိတ္ထိံ ဂဗ္ဘိနိံ ဒိသွာ “ဓီတရံ ဝိဇာယိဿတီ”တိ ဉတွာ တံ ပက္ကောသာပေတွာ ပရိဗ္ဗယံ ဒတွာ ဃရေယေဝ ဝသာပေတွာ ဝိဇာတကာလေ ဓနံ ဒတွာ ဥယျောဇေတွာ တံ ကုမာရိကံ အညေသံ ပုရိသာနံ ဒဋ္ဌုံ အဒတွာ ဣတ္ထီနံယေဝ ဟတ္ထေ ဒတွာ ပေါသာပေတွာ ဝယပ္ပတ္တကာလေ တံ အတ္တနော ဝသေ ဌပေသိ။ ယာဝ စေသာ ဝဍ္ဎတိ၊ တာဝ ရညာ သဒ္ဓိံ ဇူတံ န ကီဠိ။ တံ ပန ဝသေ ဌပေတွာ ဗြာဟ္မဏော “မဟာရာဇ ဇူတံ ကီဠာမာ”တိ အာဟ၊ ရာဇာ “သာဓူ”တိ ပုရိမနိယာမေနေဝ ကီဠိ။ ပုရောဟိတော ရညော ဂါယိတွာ ပါသကံ ခိပနကာလေ “ဌပေတွာ မမ မာဏဝိက”န္တိ အာဟ။ တတော ပဋ္ဌာယ ပုရောဟိတော ဇိနာတိ၊ ရာဇာ ပရာဇီယတိ။

ဗောဓိသတ္တော “ဣမဿ ဃရေ ဧကပုရိသိကာယ ဧကာယ ဣတ္ထိယာ ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ ပရိဂ္ဂဏှာပေန္တော အတ္ထိဘာဝံ ဉတွာ “သီလမဿာ ဘိန္ဒာပေဿာမီ”တိ ဧကံ ဓုတ္တံ ပက္ကောသာပေတွာ “သက္ခိဿသိ ပုရောဟိတဿ ဣတ္ထိယာ သီလံ ဘိန္ဒိတု”န္တိ အာဟ။ သက္ကောမိ ဒေဝါတိ။ အထဿ ရာဇာ ဓနံ ဒတွာ “တေန ဟိ ခိပ္ပံ နိဋ္ဌာပေဟီ”တိ တံ ပဟိဏိ။ သော ရညော သန္တိကာ ဓနံ အာဒါယ ဂန္ဓဓူမစုဏ္ဏကပ္ပူရာဒီနိ ဂဟေတွာ တဿ ဃရတော အဝိဒူရေ သဗ္ဗဂန္ဓာပဏံ ပသာရေသိ။ ပုရောဟိတဿပိ ဂေဟံ သတ္တဘူမကံ သတ္တဒွါရကောဋ္ဌကံ ဟောတိ၊ သဗ္ဗေသု ဒွါရကောဋ္ဌကေသု ဣတ္ထီနံယေဝ အာရက္ခာ။ ဌပေတွာ ပန ဗြာဟ္မဏံ အညော ပုရိသော ဂေဟံ ပဝိသိတုံ လဘန္တော

၁-ဝင်္ကဂတာ (သီ၊ သျာ)၊ ဝင်္ကနဒီ (က)
၂-လဘမာနာ (သီ)၊ လဗ္ဘမာနေ (သျာ) အသီတိနိပါတေ ကုဏာလဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဿိတဗ္ဗာ။
၃-ခု ၆-၁၂၃-ပိဋ္ဌေ ကုဏာလဇာတကေ။
၄-ပုရိသန္တရအနာဂတံ (က)

nāma natthi, kacavarachaḍḍanapacchimpi sodhetvāyeva pavesenti. Taṁ māṇavikaṁ purohitoyeva daṭṭhuṁ labhati. Tassā ca ekā paricārikā itthī atthi. Athassā sā paricārikā gandhapupphamūlaṁ gahetvā gacchantī tassa dhuttassa āpaṇasamīpena gacchati. So "ayaṁ tassā paricārikā"ti suṭṭhu ñatvā ekadivasaṁ taṁ āgacchantiṁ disvā āpaṇā uṭṭhāya gantvā tassā pādamūle patitvā ubhohi hatthehi pāde gāḷhaṁ gahetvā "amma ettakaṁ kālaṁ kahaṁ gatāsī"ti paridevi, avasesāpi payuttakadhuttā ekamantaṁ ṭhatvā "hatthapādamukhasaṇṭhānehi ca ākappena ca mātāputtā ekasadisāyevā"ti āhaṁsu. Sā itthī tesu tesu kathentesu attano asaddahitvā[1] "ayaṁ me putto bhavissatī"ti sayampi rodituṁ ārabhi. Te ubhopi kanditvā roditvā aññamaññaṁ āliṅgetvā aṭṭhaṁsu.

Atha so dhutto āha "amma kahaṁ vasasī"ti. Kinnarilīlāya[2] vasamānāya rūpasobhaggappattāya purohitassa daharitthiyā[3] upaṭṭhānaṁ kurumānā vasāmi tātāti. Idāni kahaṁ yāsi ammāti. Tassā gandhamālādīnaṁ atthāyāti. "Amma kiṁ te aññattha gatāya[4], ito paṭṭhāya mameva santikā harā"ti mūlaṁ aggahetvāva bahūni tambūlatakkolakādīni ceva nānāpupphāni ca adāsi. Māṇavikā bahūni gandhapupphādīni disvā "kiṁ amma ajja amhākaṁ brāhmaṇo pasanno"ti āha. Kasmā evaṁ vadasīti. Imesaṁ bahubhāvaṁ disvāti. Na brāhmaṇo bahumūlaṁ adāsi, mayā panetaṁ mayhaṁ puttassa santikā ābhatanti. Tato paṭṭhāya sā brāhmaṇena dinnamūlaṁ attanā gahetvā tasseva santikā gandhapupphādīni āharati. Dhutto katipāhaccayena gilānālayaṁ katvā nipajji. Sā tassa āpaṇadvāraṁ gantvā taṁ adisvā "kahaṁ me putto"ti pucchi. Puttassa te aphāsukaṁ jātanti. Sā tassa nipannaṭṭhānaṁ gantvā nisīditvā piṭṭhiṁ parimajjantī "kiṁ te tāta aphāsukan"ti pucchi. So tuṇhī ahosi. Kiṁ na kathesi puttāsi. Amma marantenāpi tuyhaṁ kathetuṁ na sakkāti. Tāta mayhaṁ akathetvā kassa katheyyāsi, kathehi tātāti[5]. Amma mayhaṁ aññaṁ aphāsukaṁ natthi, tassā pana māṇavikāya vaṇṇaṁ sutvā

1. Saddahitvā (Syā, Ka) 2. Kinnaralīlāya (Sī, I) 3. Bhariyāya (Ka)
4. Gatena (Sī, I) 5. Kassa kathesi tātāti (Sī, I)

နာမ နတ္ထိ၊ ကစဝရဆဍ္ဍနပစ္ဆိမ္ပိ သောဓေတွာယေဝ ပဝေသေန္တိ။ တံ မာဏဝိကံ ပုရောဟိတောယေဝ ဒဋ္ဌုံ လဘတိ။ တဿာ စ ဧကာ ပရိစာရိကာ ဣတ္ထီ အတ္ထိ။ အထဿာ သာ ပရိစာရိကာ ဂန္ဓပုပ္ဖမူလံ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တီ တဿ ဓုတ္တဿ အာပဏသမီပေန ဂစ္ဆတိ။ သော "အယံ တဿာ ပရိစာရိကာ"တိ သုဋ္ဌု ဉတွာ ဧကဒိဝသံ တံ အာဂစ္ဆန္တိံ ဒိသွာ အာပဏာ ဥဋ္ဌာယ ဂန္တွာ တဿာ ပါဒမူလေ ပတိတွာ ဥဘောဟိ ဟတ္ထေဟိ ပါဒေ ဂါဠှံ ဂဟေတွာ "အမ္မ ဧတ္တကံ ကာလံ ကဟံ ဂတာသီ"တိ ပရိဒေဝိ၊ အဝသေသာပိ ပယုတ္တကဓုတ္တာ ဧကမန္တံ ဌတွာ "ဟတ္ထပါဒမုခသဏ္ဌာနေဟိ စ အာကပ္ပေန စ မာတာပုတ္တာ ဧကသဒိသာယေဝါ"တိ အာဟံသု။ သာ ဣတ္ထီ တေသု တေသု ကထေန္တေသု အတ္တနော အသဒ္ဒဟိတွာ[၁] "အယံ မေ ပုတ္တော ဘဝိဿတီ"တိ သယမ္ပိ ရောဒိတုံ အာရဘိ။ တေ ဥဘောပိ ကန္ဒိတွာ ရောဒိတွာ အညမညံ အာလိင်္ဂေတွာ အဋ္ဌံသု။

အထ သော ဓုတ္တော အာဟ "အမ္မ ကဟံ ဝသသီ"တိ။ ကိန္နရိလီလာယ[၂] ဝသမာနာယ ရူပသောဘဂ္ဂပ္ပတ္တာယ ပုရောဟိတဿ ဒဟရိတ္ထိယာ[၃] ဥပဋ္ဌာနံ ကုရုမာနာ ဝသာမိ တာတာတိ။ ဣဒါနိ ကဟံ ယာသိ အမ္မာတိ။ တဿာ ဂန္ဓမာလာဒီနံ အတ္ထာယာတိ။ "အမ္မ ကိံ တေ အညတ္ထ ဂတာယ[၄]၊ ဣတော ပဋ္ဌာယ မမေဝ သန္တိကာ ဟရာ"တိ မူလံ အဂ္ဂဟေတွာဝ ဗဟူနိ တမ္ဗူလတက္ကောလကာဒီနိ စေဝ နာနာပုပ္ဖါနိ စ အဒါသိ။ မာဏဝိကာ ဗဟူနိ ဂန္ဓပုပ္ဖါဒီနိ ဒိသွာ "ကိံ အမ္မ အဇ္ဇ အမှာကံ ဗြာဟ္မဏော ပသန္နော"တိ အာဟ။ ကသ္မာ ဧဝံ ဝဒသီတိ။ ဣမေသံ ဗဟုဘာဝံ ဒိသွာတိ။ န ဗြာဟ္မဏော ဗဟုမူလံ အဒါသိ၊ မယာ ပနေတံ မယှံ ပုတ္တဿ သန္တိကာ အာဘတန္တိ။ တတော ပဋ္ဌာယ သာ ဗြာဟ္မဏေန ဒိန္နမူလံ အတ္တနာ ဂဟေတွာ တဿေဝ သန္တိကာ ဂန္ဓပုပ္ဖါဒီနိ အာဟရတိ။ ဓုတ္တော ကတိပါဟစ္စယေန ဂိလာနာလယံ ကတွာ နိပဇ္ဇိ။ သာ တဿ အာပဏဒွါရံ ဂန္တွာ တံ အဒိသွာ "ကဟံ မေ ပုတ္တော"တိ ပုစ္ဆိ။ ပုတ္တဿ တေ အဖာသုကံ ဇာတန္တိ။ သာ တဿ နိပန္နဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ နိသီဒိတွာ ပိဋ္ဌိံ ပရိမဇ္ဇန္တီ "ကိံ တေ တာတ အဖာသုက"န္တိ ပုစ္ဆိ။ သော တုဏှီ အဟောသိ။ ကိံ န ကထေသိ ပုတ္တာတိ။ အမ္မ မရန္တေနာပိ တုယှံ ကထေတုံ န သက္ကာတိ။ တာတ မယှံ အကထေတွာ ကဿ ကထေယျာသိ၊ ကထေဟိ တာတာတိ[၅]။ အမ္မ မယှံ အညံ အဖာသုကံ နတ္ထိ၊ တဿာ ပန မာဏဝိကာယ ဝဏ္ဏံ သုတွာ

၁-သဒ္ဒဟိတွာ (သျာ၊ က) ၂-ကိန္နရလီလာယ (သီ၊ ဣ) ၃-ဘရိယာယ (က)
၄-ဂတေန (သီ၊ ဣ) ၅-ကဿ ကထေသိ တာတာတိ (သီ၊ ဣ)

paṭibaddhacittosmi, taṁ labhanto jīvissāmi, alabhanto idheva marissāmīti. “Tāta mayhaṁ esa bhāro, mā tvaṁ etaṁ nissāya cintayī”ti taṁ assāsetvā bahūni gandhapupphādīni ādāya māṇavikāya santikaṁ gantvā “putto me amma mama santikā tava vaṇṇaṁ sutvā paṭibaddhacitto jāto, kiṁ kātabban”ti. Sace ānetuṁ sakkotha, mayā katokāsoyevāti.

Sā tassā vacanaṁ sutvā tato paṭṭhāya tassa gehassa kaṇṇakaṇṇehi bahuṁ kacavaraṁ saṅkaḍḍhitvā[1] ārakkhitthiyā upari chaḍḍesi, sā tena aṭṭīyamānā apeti. Itarā teneva niyāmena yā yā kiñci katheti, tassā tassā upari kacavaraṁ chaḍḍesi. Tato paṭṭhāya pana sā yaṁ yaṁ āharati vā harati vā, taṁ taṁ na kāci sodhetuṁ ussahati. Tasmiṁ kāle sā taṁ dhuttaṁ pupphapacchiyaṁ nipajjāpetvā māṇavikāya santikaṁ abhihari. Dhutto māṇavikāya sīlaṁ bhinditvā ekāhadvīhaṁ pāsādeyeva ahosi. Purohite bahi nikkhante ubho abhiramanti, tasmiṁ āgate dhutto nilīyati.

Atha naṁ sā ekāhadvīhaccayena “sāmi idāni tayā gantuṁ vaṭṭatī”ti āha. Ahaṁ brāhmaṇaṁ paharitvā gantukāmoti. Sā “evaṁ hotū”ti dhuttaṁ nilīyāpetvā brāhmaṇe āgate evamāha “ahaṁ ayya tumhesu vīṇaṁ vādentesu naccituṁ icchāmī”ti. “Sādhu bhadde, naccassū”ti vīṇaṁ vādesi. Tumhesu olokentesu lajjāmi, mukhaṁ pana vo sāṭakena bandhitvā naccissāmīti. Sace lajjasi, evaṁ karohīti. Māṇavikā ghanasāṭakaṁ gahetvā tassa akkhīni pidahamānā mukhaṁ bandhi. Brahmaṇo mukhaṁ bandhāpetvā vīṇaṁ vādesi. Sā muhuttaṁ naccitvā “ayya ahaṁ te ekavāraṁ sīse paharitukāmā”ti āha. Itthilolo brāhmaṇo kiñci kāraṇaṁ ajānanto “paharāhī”ti āha, māṇavikā dhuttassa saññaṁ adāsi. So saṇikaṁ āgantvā brāhmaṇassa piṭṭhipasse ṭhatvā sīse kapparena pahari, akkhīni patanākārappattāni ahesuṁ, sīse gaṇḍo uṭṭhahi. So vedanāṭṭo hutvā “āhara te hatthan”ti āha. Māṇavikā attano hatthaṁ ukkhipitvā tassa hatthe ṭhapesi. Brāhmaṇo “hattho muduko, pahāro pana thaddho”ti

1. Saṅkaḍḍhitvā pupphapacchiyā gahetvā gacchantī sodhanakāle (Sī, I)

ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တောသ္မိ၊ တံ လဘန္တော ဇီဝိဿာမိ၊ အလဘန္တော ဣဓေဝ မရိဿာမီတိ။ “တာတ မယှံ ဧသ ဘာရော၊ မာ တွံ ဧတံ နိဿာယ စိန္တယီ”တိ တံ အဿာသေတွာ ဗဟူနိ ဂန္ဓပုပ္ဖာဒီနိ အာဒါယ မာဏဝိကာယ သန္တိကံ ဂန္တွာ “ပုတ္တော မေ အမ္မ မမ သန္တိကာ တဝ ဝဏ္ဏံ သုတွာ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တော ဇာတော၊ ကိံ ကာတဗ္ဗ”န္တိ။ သစေ အာနေတုံ သက္ကောထ၊ မယာ ကတောကာသောယေဝါတိ။

သာ တဿာ ဝစနံ သုတွာ တတော ပဋ္ဌာယ တဿ ဂေဟဿ ကဏ္ဏကဏ္ဏေဟိ ဗဟုံ ကစဝရံ သင်္ကဍ္ဎိတွာ[၁] အာရက္ခိတ္ထိယာ ဥပရိ ဆဍ္ဍေသိ၊ သာ တေန အဋ္ဋီယမာနာ အပေတိ။ ဣတရာ တေနေဝ နိယာမေန ယာ ယာ ကိဉ္စိ ကထေတိ၊ တဿာ တဿာ ဥပရိ ကစဝရံ ဆဍ္ဍေသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ပန သာ ယံ ယံ အာဟရတိ ဝါ ဟရတိ ဝါ၊ တံ တံ န ကာစိ သောဓေတုံ ဥဿဟတိ။ တသ္မိံ ကာလေ သာ တံ ဓုတ္တံ ပုပ္ဖပစ္ဆိယံ နိပဇ္ဇာပေတွာ မာဏဝိကာယ သန္တိကံ အဘိဟရိ။ ဓုတ္တော မာဏဝိကာယ သီလံ ဘိန္ဒိတွာ ဧကာဟဒွီဟံ ပါသာဒေယေဝ အဟောသိ။ ပုရောဟိတေ ဗဟိ နိက္ခန္တေ ဥဘော အဘိရမန္တိ၊ တသ္မိံ အာဂတေ ဓုတ္တော နိလီယတိ။

အထ နံ သာ ဧကာဟဒွီဟစ္စယေန “သာမိ ဣဒါနိ တယာ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ အာဟ။ အဟံ ဗြာဟ္မဏံ ပဟရိတွာ ဂန္တုကာမောတိ။ သာ “ဧဝံ ဟောတူ”တိ ဓုတ္တံ နိလီယာပေတွာ ဗြာဟ္မဏေ အာဂတေ ဧဝမာဟ “အဟံ အယျ တုမှေသု ဝီဏံ ဝါဒေန္တေသု နစ္စိတုံ ဣစ္ဆာမီ”တိ။ “သာဓု ဘဒ္ဒေ, နစ္စဿူ”တိ ဝီဏံ ဝါဒေသိ။ တုမှေသု ဩလောကေန္တေသု လဇ္ဇာမိ၊ မုခံ ပန ဝေါ သာဋကေန ဗန္ဓိတွာ နစ္စိဿာမီတိ။ သစေ လဇ္ဇသိ၊ ဧဝံ ကရောဟီတိ။ မာဏဝိကာ ဃနသာဋကံ ဂဟေတွာ တဿ အက္ခီနိ ပိဒဟမာနာ မုခံ ဗန္ဓိ။ ဗြာဟ္မဏော မုခံ ဗန္ဓာပေတွာ ဝီဏံ ဝါဒေသိ။ သာ မုဟုတ္တံ နစ္စိတွာ “အယျ အဟံ တေ ဧကဝါရံ သီသေ ပဟရိတုကာမာ”တိ အာဟ။ ဣတ္ထိလောလော ဗြာဟ္မဏော ကိဉ္စိ ကာရဏံ အဇာနန္တော “ပဟရာဟီ”တိ အာဟ၊ မာဏဝိကာ ဓုတ္တဿ သညံ အဒါသိ။ သော သဏိကံ အာဂန္တွာ ဗြာဟ္မဏဿ ပိဋ္ဌိပဿေ ဌတွာ သီသေ ကပ္ပရေန ပဟရိ၊ အက္ခီနိ ပတနာကာရပ္ပတ္တာနိ အဟေသုံ၊ သီသေ ဂဏ္ဍော ဥဋ္ဌဟိ။ သော ဝေဒနာဋ္ဋော ဟုတွာ “အာဟရ တေ ဟတ္ထ”န္တိ အာဟ။ မာဏဝိကာ အတ္တနော ဟတ္ထံ ဥက္ခိပိတွာ တဿ ဟတ္ထေ ဌပေသိ။ ဗြာဟ္မဏော “ဟတ္ထော မုဒုကော၊ ပဟာရော ပန ထဒ္ဓေါ”တိ

၁-သင်္ကဍ္ဎိတွာ ပုပ္ဖပစ္ဆိယာ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တီ သောဓနကာလေ (သီ၊ ဣ)

āha. Dhutto brāhmaṇaṁ paharitvā nilīyi. Māṇavikā tasmiṁ nilīne brāhmaṇassa mukhato sāṭakaṁ mocetvā telaṁ ādāya sīsaṁ parisambāhi[1]. Brāhmaṇe bahi nikkhante puna sā itthī dhuttaṁ pacchiyaṁ nipajjāpetvā nīhari.

So rañño santikaṁ gantvā sabbaṁ taṁ pavattiṁ ārocesi. Rājā attano upaṭṭhānaṁ āgataṁ brāhmaṇaṁ āha “jūtaṁ kīḷāma brāhmaṇā”ti. Sādhu mahārājāti. Rājā jūtamaṇḍalaṁ sajjāpetvā purimanayeneva jūtagītaṁ gāyitvā pāsake khipati. Brāhmaṇo māṇavikāya tapassa bhinnabhāvaṁ ajānanto “ṭhapetvā mama māṇavikan”ti āha. Evaṁ vadantopi parājitoyeva. Rājā jinitvā[2] “brāhmaṇa kiṁ vadesi, māṇavikāya te tapo bhinno, tvaṁ ‘mātugāmaṁ gabbhato paṭṭhāya rakkhanto sattasu ṭhānesu ārakkhaṁ karonto rakkhituṁ sakkhissāmī’ti maññasi, mātugāmo nāma kucchiyaṁ pakkhipitvā carantenāpi rakkhituṁ na sakkā, ekapurisikā itthī nāma natthi, tava māṇavikā ‘naccitukāmāmhī’ti vatvā vīṇaṁ vādentassa tava sāṭakena mukhaṁ bandhitvā attano jāraṁ tava sīse kapparena paharāpetvā uyyojesi, idāni kiṁkathesī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

62. “Yaṁ brāhmaṇo avādesi, vīṇaṁ samukhaveṭhito.
Aṇḍabhūtābhatā bhariyā, tāsu ko jātu vissase”ti.

Tattha **yaṁ brāhmaṇo avādesi, vīṇaṁ samukhaveṭhito**ti yena kāraṇena brāhmaṇo ghanasāṭakena saha mukhena veṭhito hutvā vīṇaṁ vādesi, taṁ kāraṇaṁ na jānātīti attho. Tañhi sā vañcetukāmā evamakāsi. Brāhmaṇo pana taṁ itthiṁ bahumāyābhāvaṁ ajānanto mātugāmassa saddahitvā “maṁ esā lajjatī”ti evaṁsaññī ahosi, tenassa aññāṇabhāvaṁ pakāsento rājā evamāha, ayametthādhippāyo. **Aṇḍabhūtābhatā bhariyā**ti aṇḍaṁ vuccati bījaṁ, bījabhūtā mātukucchito anikkhantakāleyeva ābhatā ānītā, **bhatā**ti vā puṭṭhāti attho. Kā sā? **Bhariyā** pajāpati pādaparicārikā. Sā hi

1. Sīse pahāraṁ sambāhi (Sī, I), paharitasīse parisambāhi (Ka)   2. Jānitvā (Sī)

အာဟ။ ဓုတ္တော ဗြာဟ္မဏံ ပဟရိတွာ နိလီယိ။ မာဏဝိကာ တသ္မိံ နိလီနေ ဗြာဟ္မဏဿ မုခတော သာဋကံ မောစေတွာ တေလံ အာဒါယ သီသံ ပရိသမ္ဗာဟိ[၁]။ ဗြာဟ္မဏေ ဗဟိ နိက္ခန္တေ ပုန သာ ဣတ္ထီ ဓုတ္တံ ပစ္ဆိယံ နိပဇ္ဇာပေတွာ နီဟရိ။

သော ရညော သန္တိကံ ဂန္တွာ သဗ္ဗံ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသိ။ ရာဇာ အတ္တနော ဥပဋ္ဌာနံ အာဂတံ ဗြာဟ္မဏံ အာဟ “ဇူတံ ကီဠာမ ဗြာဟ္မဏာ”တိ။ သာဓု မဟာရာဇာတိ။ ရာဇာ ဇူတမဏ္ဍလံ သဇ္ဇာပေတွာ ပုရိမနယေနေဝ ဇူတဂီတံ ဂါယိတွာ ပါသကေ ခိပတိ။ ဗြာဟ္မဏော မာဏဝိကာယ တပဿ ဘိန္နဘာဝံ အဇာနန္တော “ဌပေတွာ မမ မာဏဝိက”န္တိ အာဟ။ ဧဝံ ဝဒန္တောပိ ပရာဇိတောယေဝ။ ရာဇာ ဇိနိတွာ[၂] “ဗြာဟ္မဏ ကိံ ဝဒေသိ၊ မာဏဝိကာယ တေ တပေါ ဘိန္နော၊ တွံ ‘မာတုဂါမံ ဂဗ္ဘတော ပဋ္ဌာယ ရက္ခန္တော သတ္တသု ဌာနေသု အာရက္ခံ ကရောန္တော ရက္ခိတုံ သက္ခိဿာမီ’တိ မညသိ၊ မာတုဂါမော နာမ ကုစ္ဆိယံ ပက္ခိပိတွာ စရန္တေနာပိ ရက္ခိတုံ န သက္ကာ၊ ဧကပုရိသိကာ ဣတ္ထီ နာမ နတ္ထိ၊ တဝ မာဏဝိကာ ‘နစ္စိတုကာမာမှီ’တိ ဝတွာ ဝီဏံ ဝါဒေန္တဿ တဝ သာဋကေန မုခံ ဗန္ဓိတွာ အတ္တနော ဇာရံ တဝ သီသေ ကပ္ပရေန ပဟရာပေတွာ ဥယျောဇေသိ၊ ဣဒါနိ ကိံ ကထေသီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၆၂။ “ယံ ဗြာဟ္မဏော အဝါဒေသိ၊ ဝီဏံ သမုခဝေဌိတော။
အဏ္ဍဘူတာဘတာ ဘရိယာ၊ တာသု ကော ဇာတု ဝိဿသေ”တိ။

တတ္ထ **ယံ ဗြာဟ္မဏော အဝါဒေသိ၊ ဝီဏံ သမုခဝေဌိတော**တိ ယေန ကာရဏေန ဗြာဟ္မဏော ဃနသာဋကေန သဟ မုခေန ဝေဌိတော ဟုတွာ ဝီဏံ ဝါဒေသိ၊ တံ ကာရဏံ န ဇာနာတီတိ အတ္ထော။ တဉှိ သာ ဝဉ္စေတုကာမာ ဧဝမကာသိ။ ဗြာဟ္မဏော ပန တံ ဣတ္ထိံ ဗဟုမာယာဘာဝံ အဇာနန္တော မာတုဂါမဿ သဒ္ဒဟိတွာ “မံ ဧသာ လဇ္ဇတီ”တိ ဧဝံသညီ အဟောသိ၊ တေနဿ အညာဏဘာဝံ ပကာသေန္တော ရာဇာ ဧဝမာဟ၊ အယမေတ္ထာဓိပ္ပာယော။ **အဏ္ဍဘူတာဘတာ ဘရိယာ**တိ အဏ္ဍံ ဝုစ္စတိ ဗီဇံ၊ ဗီဇဘူတာ မာတုကုစ္ဆိတော အနိက္ခန္တကာလေယေဝ အာဘတာ အာနီတာ၊ **ဘတာ**တိ ဝါ ပုဋ္ဌာတိ အတ္ထော။ ကာ သာ? **ဘရိယာ** ပဇာပတိ ပါဒပရိစာရိကာ။ သာ ဟိ

၁-သီသေ ပဟာရံ သမ္ဗာဟိ (သီ၊ ဣ)၊ ပဟရိတသီသေ ပရိသမ္ဗာဟိ (က)   ၂-ဇာနိတွာ (သီ)

bhattavatthādīhi bharitabbatāya, bhinnasaṁvaratāya, lokadhammehi bharitatāya vā “bhariyā”ti vuccati. **Tāsu ko jātu vissase**ti **jātū**ti ekaṁsādhivacanaṁ, tāsu mātukucchito paṭṭhāya rakkhiyamānāsupi evaṁ vippakāraṁ āpajjantīsu bhariyāsu ko nāma paṇḍito puriso ekaṁsena vissase, “nibbikārā esā mayī”ti ko saddaheyyāti attho. Asaddhammavasena hi āmantakesu nimantakesu vijjamānesu mātugāmo nāma na sakkā rakkhituntī.

Evaṁ bodhisatto brāhmaṇassa dhammaṁ desesi. Brāhmaṇo bodhisattassa dhammadesanaṁ sutvā nivesanaṁ gantvā taṁ māṇavikaṁ āha “tayā kira evarūpaṁ pāpakammaṁ katan”ti. Ayya ko evamāha, na karomi, ahameva pahariṁ, na añño koci. Sace na saddahatha, ahaṁ “tumhe ṭhapetvā aññassa purisassa hatthasamphassaṁ na jānāmī”ti saccakiriyaṁ katvā aggiṁ pavisitvā tumhe saddahāpessāmīti. Brāhmaṇo “evaṁ hotū”ti mahantaṁ dārurāsiṁ kāretvā aggiṁ katvā taṁ pakkosāpetvā “sace attano saddahasi, aggiṁ pavisāhī”ti āha.

Māṇavikā attano paricārikaṁ paṭhamameva sikkhāpesi “amma tava puttaṁ tattha gantvā mama aggiṁ pavisanakāle hatthaggahaṇaṁ kātuṁ vadehī”ti. Sā gantvā tathā avaca. Dhutto āgantvā parisamajjhe aṭṭhāsi. Sā māṇavikā brāhmaṇaṁ vañcetukāmā mahājanamajjhe ṭhatvā “brāhmaṇa taṁ ṭhapetvā aññassa purisassa hatthasamphassaṁ nāma na jānāmi, iminā saccena ayaṁ aggi mā maṁ jhāpesī”ti aggiṁ pavisituṁ āraddhā. Tasmiṁ khaṇe dhutto “passatha bho purohitabrāhmaṇassa kammaṁ, evarūpaṁ mātugāmaṁ aggiṁ pavesāpetī”ti gantvā taṁ māṇavikaṁ hatthe gaṇhi. Sā hatthaṁ vissajjāpetvā purohitaṁ āha “ayya mama saccakiriyā bhinnā, na sakkā aggiṁ pavisitun”ti. Kiṁ kāraṇāti. Ajja mayā evarūpā saccakiriyā katā “ṭhapetvā mama sāmikaṁ aññassa purisassa hatthasamphassaṁ na jānāmī”ti, idāni camhi iminā purisena hatthe gahitāti. Brāhmaṇo “vañcito ahaṁ imāyā”ti ñatvā taṁ pothetvā nīharāpesi. Evaṁ asaddhammasamannāgatā kiretā itthiyo tāva mahantampi pāpakammaṁ katvā attano sāmikaṁ vañcetuṁ “nāhaṁ evarūpaṁ kammaṁ karomī”ti divasampi sapathaṁ kurumānā nānācittāva honti. Tena vuttaṁ—

ဘတ္တဝတ္ထာဒီဟိ ဘရိတဗ္ဗတာယ, ဘိန္နသံဝရတာယ, လောကဓမ္မေဟိ ဘရိတတာယ ဝါ “ဘရိယာ”တိ ဝုစ္စတိ။ **တာသု ကော ဇာတု ဝိဿသေ**တိ **ဇာတူ**တိ ဧကံသာဓိဝစနံ၊ တာသု မာတုကုစ္ဆိတော ပဋ္ဌာယ ရက္ခိယမာနာသုပိ ဧဝံ ဝိပ္ပကာရံ အာပဇ္ဇန္တီသု ဘရိယာသု ကော နာမ ပဏ္ဍိတော ပုရိသော ဧကံသေန ဝိဿသေ၊ “နိဗ္ဗိကာရာ ဧသာ မယီ”တိ ကော သဒ္ဒဟေယျာတိ အတ္ထော။ အသဒ္ဓမ္မဝသေန ဟိ အာမန္တကေသု နိမန္တကေသု ဝိဇ္ဇမာနေသု မာတုဂါမော နာမ န သက္ကာ ရက္ခိတုန္တိ။

ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော ဗြာဟ္မဏဿ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ ဗြာဟ္မဏော ဗောဓိသတ္တဿ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ နိဝေသနံ ဂန္တွာ တံ မာဏဝိကံ အာဟ “တယာ ကိရ ဧဝရူပံ ပါပကမ္မံ ကတ”န္တိ။ အယျ ကော ဧဝမာဟ၊ န ကရောမိ၊ အဟမေဝ ပဟရိံ၊ န အညော ကောစိ။ သစေ န သဒ္ဒဟထ၊ အဟံ “တုမှေ ဌပေတွာ အညဿ ပုရိသဿ ဟတ္ထသမ္ဖဿံ န ဇာနာမီ”တိ သစ္စကိရိယံ ကတွာ အဂ္ဂိံ ပဝိသိတွာ တုမှေ သဒ္ဒဟာပေဿာမီတိ။ ဗြာဟ္မဏော “ဧဝံ ဟောတူ”တိ မဟန္တံ ဒါရုရာသိံ ကာရေတွာ အဂ္ဂိံ ကတွာ တံ ပက္ကောသာပေတွာ “သစေ အတ္တနော သဒ္ဒဟသိ၊ အဂ္ဂိံ ပဝိသာဟီ”တိ အာဟ။

မာဏဝိကာ အတ္တနော ပရိစာရိကံ ပဌမမေဝ သိက္ခာပေသိ “အမ္မ တဝ ပုတ္တံ တတ္ထ ဂန္တွာ မမ အဂ္ဂိံ ပဝိသနကာလေ ဟတ္ထဂ္ဂဟဏံ ကာတုံ ဝဒေဟီ”တိ။ သာ ဂန္တွာ တထာ အဝစ။ ဓုတ္တော အာဂန္တွာ ပရိသမဇ္ဈေ အဋ္ဌာသိ။ သာ မာဏဝိကာ ဗြာဟ္မဏံ ဝဉ္စေတုကာမာ မဟာဇနမဇ္ဈေ ဌတွာ “ဗြာဟ္မဏ တံ ဌပေတွာ အညဿ ပုရိသဿ ဟတ္ထသမ္ဖဿံ နာမ န ဇာနာမိ၊ ဣမိနာ သစ္စေန အယံ အဂ္ဂိ မာ မံ ဈာပေသီ”တိ အဂ္ဂိံ ပဝိသိတုံ အာရဒ္ဓါ။ တသ္မိံ ခဏေ ဓုတ္တော “ပဿထ ဘော ပုရောဟိတဗြာဟ္မဏဿ ကမ္မံ၊ ဧဝရူပံ မာတုဂါမံ အဂ္ဂိံ ပဝေသာပေတီ”တိ ဂန္တွာ တံ မာဏဝိကံ ဟတ္ထေ ဂဏှိ။ သာ ဟတ္ထံ ဝိဿဇ္ဇာပေတွာ ပုရောဟိတံ အာဟ “အယျ မမ သစ္စကိရိယာ ဘိန္နာ၊ န သက္ကာ အဂ္ဂိံ ပဝိသိတု”န္တိ။ ကိံကာရဏာတိ။ အဇ္ဇ မယာ ဧဝရူပါ သစ္စကိရိယာ ကတာ “ဌပေတွာ မမ သာမိကံ အညဿ ပုရိသဿ ဟတ္ထသမ္ဖဿံ န ဇာနာမီ”တိ၊ ဣဒါနိ စမှိ ဣမိနာ ပုရိသေန ဟတ္ထေ ဂဟိတာတိ။ ဗြာဟ္မဏော “ဝဉ္စိတော အဟံ ဣမာယာ”တိ ဉတွာ တံ ပေါထေတွာ နီဟရာပေသိ။ ဧဝံ အသဒ္ဓမ္မသမန္နာဂတာ ကိရေတာ ဣတ္ထိယော တာဝ မဟန္တမ္ပိ ပါပကမ္မံ ကတွာ အတ္တနော သာမိကံ ဝဉ္စေတုံ “နာဟံ ဧဝရူပံ ကမ္မံ ကရောမီ”တိ ဒိဝသမ္ပိ သပထံ ကုရုမာနာ နာနာစိတ္တာဝ ဟောန္တိ။ တေန ဝုတ္တံ—

“Corīnaṁ bahubuddhīnaṁ, yāsu saccaṁ sudullabhaṁ.
Thīnaṁ bhāvo durājāno, macchassevodake gataṁ[1].

Musā tāsaṁ yathā saccaṁ, saccaṁ tāsaṁ yathā musā.
Gāvo bahi tiṇasseva[2], omasanti varaṁ varaṁ.

Coriyo kathinā hetā, vāḷā ca lapasakkharā[3].
Na tā kiñci na jānanti, yaṁ manussesu vañcanan”ti[4].

Satthā “evaṁ arakkhiyo mātugāmo”ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsesi, saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi. Satthāpi anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā Bārāṇasirājā ahameva ahosin”ti.

Aṇḍabhūtajātakavaṇṇanā dutiyā.

---

3. Takkapaṇḍitajātakavaṇṇanā (63)

Kodhanā akataññū cāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ukkaṇṭhitabhikkhuññevārabbha kathesi. Tañhi Satthā “saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhitosī”ti pucchitvā “saccan”ti vutte “itthiyo nāma bhikkhu akataññū mittadubbhā, kasmā tā nissāya ukkaṇṭhitosī”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto isipabbajjaṁ pabbajitvā Gaṅgātīre assamaṁ māpetvā samāpattiyo ceva abhiññāyo ca nibbattetvā jhānasukhena viharati. Tasmiṁ samaye Bārāṇasiseṭṭhino dhītā Duṭṭhakumārī nāma caṇḍā ahosi pharusā, dāsakammakare akkosati paribhāsati paharati. Atha naṁ ekadivasaṁ parivāramanussā gahetvā “Gaṅgāya kīḷissāmā”ti agamaṁsu. Tesaṁ kīḷantānaññeva sūriyatthaṅgamanavelā jātā, megho uṭṭhahi, manussā meghaṁ

1. Khu 6. 128 piṭṭhe Kuṇālajātake.
2. Bahutiṇasseva (Sī, Syā, I, Ka)
3. Vāḷā ca palasakkharā (Sī, Syā, I), vāḷā capalasakkharā (Ka)
4. Khu 6. 126 piṭṭhe Kuṇālajātake.

“စောရီနံ ဗဟုဗုဒ္ဓီနံ၊ ယာသု သစ္စံ သုဒုလ္လဘံ။
ထီနံ ဘာဝေါ ဒုရာဇာနော၊ မစ္ဆဿေဝေါဒကေ ဂတံ[၁]။

မုသာ တာသံ ယထာ သစ္စံ၊ သစ္စံ တာသံ ယထာ မုသာ။
ဂါဝေါ ဗဟိ တိဏဿေဝ[၂]၊ ဩမသန္တိ ဝရံ ဝရံ။

စောရိယော ကထိနာ ဟေတာ၊ ဝါဠာ စ လပသက္ခရာ[၃]။
န တာ ကိဉ္စိ န ဇာနန္တိ၊ ယံ မနုဿေသု ဝဉ္စန”န္တိ[၄]။

သတ္ထာ “ဧဝံ အရက္ခိယော မာတုဂါမော”တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခု သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ သတ္ထာပိ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဗာရာဏသိရာဇာ အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

အဏ္ဍဘူတဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒုတိယာ။

၃-တက္ကပဏ္ဍိတဇာတကဝဏ္ဏနာ (၆၃)

ကောဓနာ အကတညူ စာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခုညေဝါရဗ္ဘ ကထေသိ။ တဉှိ သတ္ထာ “သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ဥက္ကဏ္ဌိတောသီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “သစ္စ”န္တိ ဝုတ္တေ “ဣတ္ထိယော နာမ ဘိက္ခု အကတညူ မိတ္တဒုဗ္ဘာ၊ ကသ္မာ တာ နိဿာယ ဥက္ကဏ္ဌိတောသီ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ဂင်္ဂါတီရေ အဿမံ မာပေတွာ သမာပတ္တိယော စေဝ အဘိညာယော စ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဈာနသုခေန ဝိဟရတိ။ တသ္မိံ သမယေ ဗာရာဏသိသေဋ္ဌိနော ဓီတာ ဒုဋ္ဌကုမာရီ နာမ စဏ္ဍာ အဟောသိ ဖရုသာ၊ ဒါသကမ္မကရေ အက္ကောသတိ ပရိဘာသတိ ပဟရတိ။ အထ နံ ဧကဒိဝသံ ပရိဝါရမနုဿာ ဂဟေတွာ “ဂင်္ဂါယ ကီဠိဿာမာ”တိ အဂမံသု။ တေသံ ကီဠန္တာနညေဝ သူရိယတ္ထင်္ဂမနဝေလာ ဇာတာ၊ မေဃော ဥဋ္ဌဟိ၊ မနုဿာ မေဃံ

၁-ခု ၆-၁၂၈-ပိဋ္ဌေ ကုဏာလဇာတကေ။
၂-ဗဟုတိဏဿေဝ (သီ၊ သျာ၊ ဣ၊ က)
၃-ဝါဠာ စ ပလသက္ခရာ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)၊ ဝါဠာ စပလသက္ခရာ (က)
၄-ခု ၆-၁၂၆-ပိဋ္ဌေ ကုဏာလဇာတကေ။

disvā ito cito ca vegena palāyiṁsu. Seṭṭhidhītāyapi dāsakammakarā “ajja amhehi etissā piṭṭhiṁ passituṁ vaṭṭatī”ti taṁ anto-udakasmiṁyeva chaḍḍetvā uttariṁsu. Devo pāvassi, sūriyopi atthaṅgato, andhakāro jāto. Te tāya vināva gehaṁ gantvā “kahaṁ sā”ti vutte “Gaṅgāto tāva uttiṇṇā, atha naṁ na jānāma kahaṁ gatā”ti. Ñātakā vicinitvāpi na passiṁsu.

Sā mahāviravaṁ viravantī udakena vuyhamānā aḍḍharattasamaye bodhisattassa paṇṇasālāsamīpaṁ pāpuṇi. So tassā saddaṁ sutvā “mātugāmassa saddo eso, parittāṇamassā karissāmī”ti tiṇukkaṁ ādāya nadītīraṁ gantvā taṁ disvā “mā bhāyi mā bhāyī”ti assāsetvā nāgabalo thāmasampanno bodhisatto nadiṁ taramāno gantvā taṁ ukkhipitvā assamapadaṁ ānetvā aggiṁ katvā adāsi. Sīte vigate madhurāni phalāphalāni upanāmesi. Tāni khāditvā ṭhitaṁ “kattha vāsikāsi, kathañca Gaṅgāya patitāsī”ti pucchi. Sā taṁ pavattiṁ ārocesi. Atha naṁ “tvaṁ idheva vasā”ti paṇṇasālāya vasāpento dvīhatīhaṁ sayaṁ abbhokāse vasitvā “idāni gacchā”ti āha. Sā “imaṁ tāpasaṁ sīlabhedaṁ pāpetvā gahetvā gamissāmī”ti na gacchati. Atha gacchante kāle itthikuttaṁ itthilīlaṁ dassetvā tassa sīlabhedaṁ katvā jhānaṁ antaradhāpesi. So taṁ gahetvā araññeyeva vasati. Atha naṁ sā āha “ayya kiṁ no araññavāsena, manussapathaṁ gamissāmā”ti. So taṁ ādāya ekaṁ paccantagāmakaṁ gantvā takkabhatiyā jīvikaṁ kappetvā taṁ poseti. Tassa takkaṁ vikkiṇitvā jīvatīti[1] “Takkapaṇḍito”ti nāmaṁ akaṁsu. Athassa gāmavāsino paribbayaṁ datvā “amhākaṁ suyuttaduyuttakaṁ ācikkhanto ettha vasā”ti gāmadvāre kuṭiyaṁ vāsesuṁ.

Tena ca samayena corā pabbatā oruyha paccantaṁ paharanti. Te ekadivasaṁ taṁ gāmaṁ paharitvā gāmavāsikehiyeva bhaṇḍikā ukkhipāpetvā gacchantā tampi seṭṭhidhītaraṁ gahetvā attano vasanaṭṭhānaṁ gantvā sesajane vissajjesuṁ. Corajeṭṭhako pana tassā rūpe bajjhitvā taṁ attano bhariyaṁ akāsi. Bodhisatto “itthannāmā kahan”ti pucchi. “Corajeṭṭhakena gahetvā attano bhariyā katā”ti ca sutvāpi “na

1. Takkabhatiyā jīvitattā (Ka)

ဒိသွာ ဣတော စိတော စ ဝေဂေန ပလာယိံသု။ သေဋ္ဌိဓီတာယပိ ဒါသကမ္မကရာ “အဇ္ဇ အမှေဟိ ဧတိဿာ ပိဋ္ဌိံ ပဿိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ တံ အန္တောဥဒကသ္မိံယေဝ ဆဍ္ဍေတွာ ဥတ္တရိံသု။ ဒေဝေါ ပါဝဿိ၊ သူရိယောပိ အတ္ထင်္ဂတော၊ အန္ဓကာရော ဇာတော။ တေ တာယ ဝိနာဝ ဂေဟံ ဂန္တွာ “ကဟံ သာ”တိ ဝုတ္တေ “ဂင်္ဂါတော တာဝ ဥတ္တိဏ္ဏာ၊ အထ နံ န ဇာနာမ ကဟံ ဂတာ”တိ။ ဉာတကာ ဝိစိနိတွာပိ န ပဿိံသု။

သာ မဟာဝိရဝံ ဝိရဝန္တီ ဥဒကေန ဝုယှမာနာ အဍ္ဎရတ္တသမယေ ဗောဓိသတ္တဿ ပဏ္ဏသာလာသမီပံ ပါပုဏိ။ သော တဿာ သဒ္ဒံ သုတွာ “မာတုဂါမဿ သဒ္ဒေါ ဧသော၊ ပရိတ္တာဏမဿာ ကရိဿာမီ”တိ တိဏုက္ကံ အာဒါယ နဒီတီရံ ဂန္တွာ တံ ဒိသွာ “မာ ဘာယိ မာ ဘာယီ”တိ အဿာသေတွာ နာဂဗလော ထာမသမ္ပန္နော ဗောဓိသတ္တော နဒိံ တရမာနော ဂန္တွာ တံ ဥက္ခိပိတွာ အဿမပဒံ အာနေတွာ အဂ္ဂိံ ကတွာ အဒါသိ။ သီတေ ဝိဂတေ မဓုရာနိ ဖလာဖလာနိ ဥပနာမေသိ။ တာနိ ခါဒိတွာ ဌိတံ “ကတ္ထ ဝါသိကာသိ၊ ကထဉ္စ ဂင်္ဂါယ ပတိတာသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ သာ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသိ။ အထ နံ “တွံ ဣဓေဝ ဝသာ”တိ ပဏ္ဏသာလာယ ဝသာပေန္တော ဒွီဟတီဟံ သယံ အဗ္ဘောကာသေ ဝသိတွာ “ဣဒါနိ ဂစ္ဆာ”တိ အာဟ။ သာ “ဣမံ တာပသံ သီလဘေဒံ ပါပေတွာ ဂဟေတွာ ဂမိဿာမီ”တိ န ဂစ္ဆတိ။ အထ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ ဣတ္ထိကုတ္တံ ဣတ္ထိလီလံ ဒဿေတွာ တဿ သီလဘေဒံ ကတွာ ဈာနံ အန္တရဓာပေသိ။ သော တံ ဂဟေတွာ အရညေယေဝ ဝသတိ။ အထ နံ သာ အာဟ “အယျ ကိံ နော အရညဝါသေန၊ မနုဿပထံ ဂမိဿာမာ”တိ။ သော တံ အာဒါယ ဧကံ ပစ္စန္တဂါမကံ ဂန္တွာ တက္ကဘတိယာ ဇီဝိကံ ကပ္ပေတွာ တံ ပေါသေတိ။ တဿ တက္ကံ ဝိက္ကိဏိတွာ ဇီဝတီတိ[၁] “တက္ကပဏ္ဍိတော”တိ နာမံ အကံသု။ အထဿ ဂါမဝါသိနော ပရိဗ္ဗယံ ဒတွာ “အမှာကံ သုယုတ္တဒုယုတ္တကံ အာစိက္ခန္တော ဧတ္ထ ဝသာ”တိ ဂါမဒွါရေ ကုဋိယံ ဝါသေသုံ။

တေန စ သမယေန စောရာ ပဗ္ဗတာ ဩရုယှ ပစ္စန္တံ ပဟရန္တိ။ တေ ဧကဒိဝသံ တံ ဂါမံ ပဟရိတွာ ဂါမဝါသိကေဟိယေဝ ဘဏ္ဍိကာ ဥက္ခိပါပေတွာ ဂစ္ဆန္တာ တမ္ပိ သေဋ္ဌိဓီတရံ ဂဟေတွာ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ သေသဇနေ ဝိဿဇ္ဇေသုံ။ စောရဇေဋ္ဌကော ပန တဿာ ရူပေ ဗဇ္ဈိတွာ တံ အတ္တနော ဘရိယံ အကာသိ။ ဗောဓိသတ္တော “ဣတ္ထန္နာမာ ကဟ”န္တိ ပုစ္ဆိ။ “စောရဇေဋ္ဌကေန ဂဟေတွာ အတ္တနော ဘရိယာ ကတာ”တိ စ သုတွာပိ “န

၁-တက္ကဘတိယာ ဇီဝိတတ္တာ (က)

sā tattha mayā vinā vasissati, palāyitvā āgacchissatī”ti tassā āgamanaṁ olokento tattheva vasi.

Seṭṭhidhītāpi cintesi “ahaṁ idha sukhaṁ vasāmi, kadāci maṁ Takkapaṇḍito kiñcideva nissāya āgantvā ito ādāya gaccheyya, atha etasmā sukhā parihāyissāmi, yannūnāhaṁ sampiyāyamānā viya taṁ pakkosāpetvā ghātāpeyyan”ti. Sā ekaṁ manussaṁ pakkositvā “ahaṁ idha dukkhaṁ jīvāmi, Takkapaṇḍito āgantvā maṁ ādāya gacchatū”ti sāsanaṁ pesesi. So taṁ sāsanaṁ sutvā saddahitvā tattha gantvā gāmadvāre ṭhatvā sāsanaṁ pesesi. Sā nikkhamitvā taṁ disvā “ayya sace mayaṁ idāni gacchissāma, corajeṭṭhako anubandhitvā ubhopi amhe ghātessati, rattibhāge gacchissāmā”ti taṁ ānetvā bhojetvā koṭṭhake nisīdāpetvā sāyaṁ corajeṭṭhakassa āgantvā suraṁ pivitvā mattakāle “sāmi sace imāya velāya tava sattuṁ[1] passeyyāsi, kinti naṁ kareyyāsī”ti āha. Idañcidañca karissāmīti. Kiṁ pana so dūre, nanu koṭṭhake nisinnoti. Corajeṭṭhako ukkaṁ ādāya tattha gantvā taṁ disvā gahetvā gehamajjhe pātetvā kapparādīhi yathāruciṁ pothesi. So pothiyamānopi aññaṁ kiñci avatvā “kodhanā akataññū ca, pisuṇā mittabhedikā”ti ettakameva vadati. Coro taṁ pothetvā bandhitvā nipajjāpetvā sāyamāsaṁ bhuñjitvā sayi. Pabuddho jiṇṇāya[2] surāya puna taṁ pothetuṁ ārabhi, sopi tāneva cattāri padāni vadati.

Coro cintesi “ayaṁ evaṁ pothiyamānopi aññaṁ kiñci avatvā imāneva cattāri padāni vadati, pucchissāmi nan”ti tassā suttabhāvaṁ ñatvā taṁ pucchi “ambho tvaṁ evaṁ pothiyamānopi kasmā etāneva padāni padasī”ti. Takkapaṇḍito “tena hi suṇāhī”ti taṁ kāraṇaṁ ādito paṭṭhāya kathesi “ahaṁ pubbe araññavāsiko eko tāpaso jhānalābhī, svāhaṁ etaṁ Gaṅgāya vuyhamānaṁ uttāretvā paṭijaggiṁ, atha maṁ esā palobhetvā jhānā parihāpesi, svāhaṁ araññaṁ pahāya etaṁ posento paccantagāmake vasāmi, athesā corehi idhānītā ‘ahaṁ dukkhaṁ vasāmi, āgantvā maṁ netū’ti mayhaṁ sāsanaṁ pesetvā

1. Sapattaṁ (Sī, I) 2. Jiṇṇāsāya (Sī)

သာ တတ္ထ မယာ ဝိနာ ဝသိဿတိ၊ ပလာယိတွာ အာဂစ္ဆိဿတီ”တိ တဿာ အာဂမနံ ဩလောကေန္တော တတ္ထေဝ ဝသိ။

သေဋ္ဌိဓီတာပိ စိန္တေသိ “အဟံ ဣဓ သုခံ ဝသာမိ၊ ကဒါစိ မံ တက္ကပဏ္ဍိတော ကိဉ္စိဒေဝ နိဿာယ အာဂန္တွာ ဣတော အာဒါယ ဂစ္ဆေယျ၊ အထ ဧတသ္မာ သုခါ ပရိဟာယိဿာမိ၊ ယန္နူနာဟံ သမ္ပိယာယမာနာ ဝိယ တံ ပက္ကောသာပေတွာ ဃာတာပေယျ”န္တိ။ သာ ဧကံ မနုဿံ ပက္ကောသိတွာ “အဟံ ဣဓ ဒုက္ခံ ဇီဝါမိ၊ တက္ကပဏ္ဍိတော အာဂန္တွာ မံ အာဒါယ ဂစ္ဆတူ”တိ သာသနံ ပေသေသိ။ သော တံ သာသနံ သုတွာ သဒ္ဒဟိတွာ တတ္ထ ဂန္တွာ ဂါမဒွါရေ ဌတွာ သာသနံ ပေသေသိ။ သာ နိက္ခမိတွာ တံ ဒိသွာ “အယျ သစေ မယံ ဣဒါနိ ဂစ္ဆိဿာမ၊ စောရဇေဋ္ဌကော အနုဗန္ဓိတွာ ဥဘောပိ အမှေ ဃာတေဿတိ၊ ရတ္တိဘာဂေ ဂစ္ဆိဿာမာ”တိ တံ အာနေတွာ ဘောဇေတွာ ကောဋ္ဌကေ နိသီဒါပေတွာ သာယံ စောရဇေဋ္ဌကဿ အာဂန္တွာ သုရံ ပိဝိတွာ မတ္တကာလေ “သာမိ သစေ ဣမာယ ဝေလာယ တဝ သတ္တုံ[၁] ပဿေယျာသိ၊ ကိန္တိ နံ ကရေယျာသီ”တိ အာဟ။ ဣဒဉ္စိဒဉ္စ ကရိဿာမီတိ။ ကိံ ပန သော ဒူရေ၊ နနု ကောဋ္ဌကေ နိသိန္နောတိ။ စောရဇေဋ္ဌကော ဥက္ကံ အာဒါယ တတ္ထ ဂန္တွာ တံ ဒိသွာ ဂဟေတွာ ဂေဟမဇ္ဈေ ပါတေတွာ ကပ္ပရာဒီဟိ ယထာရုစိံ ပေါထေသိ။ သော ပေါထိယမာနောပိ အညံ ကိဉ္စိ အဝတွာ “ကောဓနာ အကတညူ စ၊ ပိသုဏာ မိတ္တဘေဒိကာ”တိ ဧတ္တကမေဝ ဝဒတိ။ စောရော တံ ပေါထေတွာ ဗန္ဓိတွာ နိပဇ္ဇာပေတွာ သာယမာသံ ဘုဉ္ဇိတွာ သယိ။ ပဗုဒ္ဓေါ ဇိဏ္ဏာယ[၂] သုရာယ ပုန တံ ပေါထေတုံ အာရဘိ၊ သောပိ တာနေဝ စတ္တာရိ ပဒါနိ ဝဒတိ။

စောရော စိန္တေသိ “အယံ ဧဝံ ပေါထိယမာနောပိ အညံ ကိဉ္စိ အဝတွာ ဣမာနေဝ စတ္တာရိ ပဒါနိ ဝဒတိ၊ ပုစ္ဆိဿာမိ န”န္တိ တဿာ သုတ္တဘာဝံ ဉတွာ တံ ပုစ္ဆိ “အမ္ဘော တွံ ဧဝံ ပေါထိယမာနောပိ ကသ္မာ ဧတာနေဝ ပဒါနိ ဝဒသီ”တိ။ တက္ကပဏ္ဍိတော “တေန ဟိ သုဏာဟီ”တိ တံ ကာရဏံ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ ကထေသိ “အဟံ ပုဗ္ဗေ အရညဝါသိကော ဧကော တာပသော ဈာနလာဘီ၊ သွာဟံ ဧတံ ဂင်္ဂါယ ဝုယှမာနံ ဥတ္တာရေတွာ ပဋိဇဂ္ဂိံ၊ အထ မံ ဧသာ ပလောဘေတွာ ဈာနာ ပရိဟာပေသိ၊ သွာဟံ အရညံ ပဟာယ ဧတံ ပေါသေန္တော ပစ္စန္တဂါမကေ ဝသာမိ၊ အထေသာ စောရေဟိ ဣဓာနီတာ ‘အဟံ ဒုက္ခံ ဝသာမိ၊ အာဂန္တွာ မံ နေတူ’တိ မယှံ သာသနံ ပေသေတွာ

၁-သပတ္တံ (သီ၊ ဣ) ၂-ဇိဏ္ဏာသာယ (သီ)

idāni tava hatthe pātesi, iminā kāraṇenāhaṁ evaṁ kathemī”ti. Coro cintesi “yā esā evarūpe guṇasampanne upakārake evaṁ vippaṭipajji, sā mayhaṁ kataraṁ nāma upaddavaṁ na kareyya, māretabbā esā”ti. So Takkapaṇḍitaṁ assāsetvā taṁ pabodhetvā khaggaṁ ādāya nikkhamma “etaṁ purisaṁ gāmadvāre ghātessāmī”ti vatvā tāya saddhiṁ bahigāmaṁ gantvā “etaṁ hatthe gaṇhā”ti taṁ tāya hatthe gāhāpetvā khaggaṁ ādāya Takkapaṇḍitaṁ paharanto viya taṁ dvidhā chinditvā sasīsaṁ nhāpetvā Takkapaṇḍitaṁ katipāhaṁ paṇītena bhojanena santappetvā idāni kahaṁ gamissasī”ti āha. Takkapaṇḍito “gharāvāsena me kiccaṁ natthi, isipabbajjaṁ pabbajitvā tattheva araññe vasissāmī”ti āha. “Tena hi ahampi pabbajissāmī”ti ubhopi pabbajitvā taṁ araññāyatanaṁ gantvā pañca abhiññā aṭṭha ca samāpattiyo nibbattetvā jīvitapariyosāne brahmalokūpagā[1] ahesuṁ.

Satthā imāni dve vatthūni kathetvā anusandhiṁ ghaṭetvā abhisambuddho hutvā imaṁ gāthamāha—

63. “Kodhanā akataññū ca, pisuṇā mittabhedikā[2].
Brahmacariyaṁ cara bhikkhu, so sukhaṁ na vihāhisī”ti.

Tatrāyaṁ piṇḍattho—**bhikkhu** itthiyo nāmetā **kodhanā,** uppannaṁ kodhaṁ nivāretuṁ na sakkonti. **Akataññū ca,** atimahantampi upakāraṁ na jānanti. **Pisuṇā** ca, piyasuññabhāvakaraṇameva kathaṁ kathenti. **Mittabhedikā**[3], mitte bhindanti, mittabhedanakathaṁ kathanasīlāyeva, evarūpehi pāpadhammehi samannāgatā etā. Kiṁ te etāhi, **brahmacariyaṁ cara bhikkhu,** ayañhi methunavirati parisuddhaṭṭhena brahmacariyaṁ nāma, taṁ cara. **So sukhaṁ na vihāhisī**ti so tvaṁ etaṁ brahmacariyavāsaṁ vasanto jhānasukhaṁ maggasukhaṁ phalasukhañca na vihāhisi, etaṁ sukhaṁ na vijahissasi, etasmā sukhā na parihāyissasīti attho. “Na parihāhisī”tipi pāṭho, ayamevattho.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsesi, saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi. Satthā

1. Brahmalokaparāyaṇā (Sī, Syā, I)
2. Pisuṇā ca vibhedikā (Sī, Syā, I)
3. Vibhedikā (Sī, Syā, I)

ဣဒါနိ တဝ ဟတ္ထေ ပါတေသိ၊ ဣမိနာ ကာရဏေနာဟံ ဧဝံ ကထေမီ”တိ။ စောရော စိန္တေသိ “ယာ ဧသာ ဧဝရူပေ ဂုဏသမ္ပန္နေ ဥပကာရကေ ဧဝံ ဝိပ္ပဋိပဇ္ဇိ၊ သာ မယှံ ကတရံ နာမ ဥပဒ္ဒဝံ န ကရေယျ၊ မာရေတဗ္ဗာ ဧသာ”တိ။ သော တက္ကပဏ္ဍိတံ အဿာသေတွာ တံ ပဗောဓေတွာ ခဂ္ဂံ အာဒါယ နိက္ခမ္မ “ဧတံ ပုရိသံ ဂါမဒွါရေ ဃာတေဿာမီ”တိ ဝတွာ တာယ သဒ္ဓိံ ဗဟိဂါမံ ဂန္တွာ “ဧတံ ဟတ္ထေ ဂဏှာ”တိ တံ တာယ ဟတ္ထေ ဂါဟာပေတွာ ခဂ္ဂံ အာဒါယ တက္ကပဏ္ဍိတံ ပဟရန္တော ဝိယ တံ ဒွိဓာ ဆိန္ဒိတွာ သသီသံ နှာပေတွာ တက္ကပဏ္ဍိတံ ကတိပါဟံ ပဏီတေန ဘောဇနေန သန္တပ္ပေတွာ ဣဒါနိ ကဟံ ဂမိဿသီ”တိ အာဟ။ တက္ကပဏ္ဍိတော “ဃရာဝါသေန မေ ကိစ္စံ နတ္ထိ၊ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ တတ္ထေဝ အရညေ ဝသိဿာမီ”တိ အာဟ။ “တေန ဟိ အဟမ္ပိ ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ ဥဘောပိ ပဗ္ဗဇိတွာ တံ အရညာယတနံ ဂန္တွာ ပဉ္စ အဘိညာ အဋ္ဌ စ သမာပတ္တိယော နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဇီဝိတပရိယောသာနေ ဗြဟ္မလောကူပဂါ[၁] အဟေသုံ။

သတ္ထာ ဣမာနိ ဒွေ ဝတ္ထူနိ ကထေတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၆၃။ “ကောဓနာ အကတညူ စ၊ ပိသုဏာ မိတ္တဘေဒိကာ[၂]။
ဗြဟ္မစရိယံ စရ ဘိက္ခု၊ သော သုခံ န ဝိဟာဟိသီ”တိ။

တတြာယံ ပိဏ္ဍတ္ထော—**ဘိက္ခု၊** ဣတ္ထိယော နာမေတာ **ကောဓနာ၊** ဥပ္ပန္နံ ကောဓံ နိဝါရေတုံ န သက္ကောန္တိ။ **အကတညူ စ၊** အတိမဟန္တမ္ပိ ဥပကာရံ န ဇာနန္တိ။ **ပိသုဏာ** စ၊ ပိယသုညဘာဝကရဏမေဝ ကထံ ကထေန္တိ။ **မိတ္တဘေဒိကာ**[၃]၊ မိတ္တေ ဘိန္ဒန္တိ၊ မိတ္တဘေဒနကထံ ကထနသီလာယေဝ၊ ဧဝရူပေဟိ ပါပဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတာ ဧတာ။ ကိံ တေ ဧတာဟိ၊ **ဗြဟ္မစရိယံ စရ ဘိက္ခု၊** အယဉှိ မေထုနဝိရတိ ပရိသုဒ္ဓဋ္ဌေန ဗြဟ္မစရိယံ နာမ၊ တံ စရ။ **သော သုခံ န ဝိဟာဟိသီ**တိ သော တွံ ဧတံ ဗြဟ္မစရိယဝါသံ ဝသန္တော ဈာနသုခံ မဂ္ဂသုခံ ဖလသုခဉ္စ န ဝိဟာဟိသိ၊ ဧတံ သုခံ န ဝိဇဟိဿသိ၊ ဧတသ္မာ သုခါ န ပရိဟာယိဿသီတိ အတ္ထော။ “န ပရိဟာဟိသီ”တိပိ ပါဌော၊ အယမေဝတ္ထော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခု သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ သတ္ထာ

၁-ဗြဟ္မလောကပရာယဏာ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)
၂-ပိသုဏာ စ ဝိဘေဒိကာ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)
၃-ဝိဘေဒိကာ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

jātakaṁ samodhānesi “tadā corajeṭṭhako Ānando ahosi, Takkapaṇḍito pana ahameva ahosin”ti.

Takkapaṇḍitajātakavaṇṇanā tatiyā.

---

4. Durājānajātakavaṇṇanā (64)

Mā su nandi icchati manti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ upāsakaṁ ārabbha kathesi. Eko kira Sāvatthivāsī upāsako tīsu saraṇesu pañcasu ca sīlesu patiṭṭhito Buddhamāmako dhammamāmako saṁghamāmako, bhariyā panassa dussīlā pāpadhammā. Yaṁ divasaṁ micchācāraṁ carati, taṁ divasaṁ satakītadāsī viya hoti, micchācārassa pana akatadivase sāminī viya hoti caṇḍā pharusā. So tassā bhāvaṁ jānituṁ na sakkoti, atha tāya ubbāḷho Buddhūpaṭṭhānaṁ na gacchati. Atha naṁ ekadivasaṁ gandhapupphādīni ādāya āgantvā vanditvā nisinnaṁ Satthā āha “kinnu kho tvaṁ upāsaka sattaṭṭha divase Buddhūpaṭṭhānaṁ nāgacchasī”ti. Gharaṇī me bhante ekasmiṁ divase satakītadāsī viya hoti, ekasmiṁ divase sāminī viya caṇḍā pharusā. Ahaṁ tassā bhāvaṁ jānituṁ na sakkomi, svāhaṁ tāya ubbāḷho Buddhūpaṭṭhānaṁ nāgacchāmīti. Athassa vacanaṁ sutvā Satthā “upāsaka ‘mātugāmassa bhāvo nāma dujjāno’ti pubbepi te paṇḍitā kathayiṁsu, tvaṁ pana taṁ bhavasaṅkhepagatattā sallakkhetuṁ na sakkosī”ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto disāpāmokkho ācariyo hutvā pañca māṇavakasatāni sippaṁ sikkhāpeti. Atheko tiroraṭṭhavāsiko brāhmaṇamāṇavako āgantvā tassa santike sippaṁ uggaṇhanto ekāya itthiyā paṭibaddhacitto hutvā taṁ bhariyaṁ katvā tasmiṁyeva Bārāṇasinagare vasanto dve tisso velāyo ācariyassa upaṭṭhānaṁ na gacchati. Sā panassa bhariyā dussīlā pāpadhammā. Micchācāraṁ ciṇṇadivase dāsī viya hoti, aciṇṇadivase sāminī viya hoti caṇḍā pharusā. So tassā bhāvaṁ jānituṁ asakkonto tāya ubbāḷho ākulacitto ācariyassa upaṭṭhānaṁ na gacchati. Atha naṁ sattaṭṭha divase atikkamitvā āgataṁ “kiṁ

ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ စောရဇေဋ္ဌကော အာနန္ဒော အဟောသိ၊ တက္ကပဏ္ဍိတော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

တက္ကပဏ္ဍိတဇာတကဝဏ္ဏနာ တတိယာ။

၄-ဒုရာဇာနဇာတကဝဏ္ဏနာ (၆၄)

မာ သု နန္ဒိ ဣစ္ဆတိ မန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဥပါသကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဧကော ကိရ သာဝတ္ထိဝါသီ ဥပါသကော တီသု သရဏေသု ပဉ္စသု စ သီလေသု ပတိဋ္ဌိတော ဗုဒ္ဓမာမကော ဓမ္မမာမကော သံဃမာမကော၊ ဘရိယာ ပနဿ ဒုဿီလာ ပါပဓမ္မာ။ ယံ ဒိဝသံ မိစ္ဆာစာရံ စရတိ၊ တံ ဒိဝသံ သတကီတဒါသီ ဝိယ ဟောတိ၊ မိစ္ဆာစာရဿ ပန အကတဒိဝသေ သာမိနီ ဝိယ ဟောတိ စဏ္ဍာ ဖရုသာ။ သော တဿာ ဘာဝံ ဇာနိတုံ န သက္ကောတိ၊ အထ တာယ ဥဗ္ဗာဠှော ဗုဒ္ဓုပဋ္ဌာနံ န ဂစ္ဆတိ။ အထ နံ ဧကဒိဝသံ ဂန္ဓပုပ္ဖါဒီနိ အာဒါယ အာဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ နိသိန္နံ သတ္ထာ အာဟ “ကိန္နု ခေါ တွံ ဥပါသက သတ္တဋ္ဌ ဒိဝသေ ဗုဒ္ဓုပဋ္ဌာနံ နာဂစ္ဆသီ”တိ။ ဃရဏီ မေ ဘန္တေ ဧကသ္မိံ ဒိဝသေ သတကီတဒါသီ ဝိယ ဟောတိ၊ ဧကသ္မိံ ဒိဝသေ သာမိနီ ဝိယ စဏ္ဍာ ဖရုသာ။ အဟံ တဿာ ဘာဝံ ဇာနိတုံ န သက္ကောမိ၊ သွာဟံ တာယ ဥဗ္ဗာဠှော ဗုဒ္ဓုပဋ္ဌာနံ နာဂစ္ဆာမီတိ။ အထဿ ဝစနံ သုတွာ သတ္ထာ “ဥပါသက ‘မာတုဂါမဿ ဘာဝေါ နာမ ဒုဇ္ဇာနော’တိ ပုဗ္ဗေပိ တေ ပဏ္ဍိတာ ကထယိံသု၊ တွံ ပန တံ ဘဝသင်္ခေပဂတတ္တာ သလ္လက္ခေတုံ န သက္ကောသီ”တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဒိသာပါမောက္ခော အာစရိယော ဟုတွာ ပဉ္စ မာဏဝကသတာနိ သိပ္ပံ သိက္ခာပေတိ။ အထေကော တိရောရဋ္ဌဝါသိကော ဗြာဟ္မဏမာဏဝကော အာဂန္တွာ တဿ သန္တိကေ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏှန္တော ဧကာယ ဣတ္ထိယာ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တော ဟုတွာ တံ ဘရိယံ ကတွာ တသ္မိံယေဝ ဗာရာဏသိနဂရေ ဝသန္တော ဒွေ တိဿော ဝေလာယော အာစရိယဿ ဥပဋ္ဌာနံ န ဂစ္ဆတိ။ သာ ပနဿ ဘရိယာ ဒုဿီလာ ပါပဓမ္မာ။ မိစ္ဆာစာရံ စိဏ္ဏဒိဝသေ ဒါသီ ဝိယ ဟောတိ၊ အစိဏ္ဏဒိဝသေ သာမိနီ ဝိယ ဟောတိ စဏ္ဍာ ဖရုသာ။ သော တဿာ ဘာဝံ ဇာနိတုံ အသက္ကောန္တော တာယ ဥဗ္ဗာဠှော အာကုလစိတ္တော အာစရိယဿ ဥပဋ္ဌာနံ န ဂစ္ဆတိ။ အထ နံ သတ္တဋ္ဌ ဒိဝသေ အတိက္ကမိတွာ အာဂတံ “ကိံ

māṇava na paññāyasī”ti ācariyo pucchi. So “bhariyā maṁ ācariya ekadivasaṁ icchati pattheti, dāsī viya nihatamānā hoti. Ekadivasaṁ sāminī viya thaddhā caṇḍā pharusā, ahaṁ tassā bhāvaṁ jānituṁ na sakkomi, tāya ubbāḷho ākulacitto tumhākaṁ upaṭṭhānaṁ nāgatomhī”ti. Ācariyo “evametaṁ māṇava, itthiyo nāma anācāraṁ ciṇṇadivase sāmikaṁ anuvattanti, dāsī viya nihatamānā honti. Anāciṇṇadivase pana mānatthaddhā hutvā sāmikaṁ na gaṇenti. Evaṁ itthiyo nāmetā anācārā dussīlā, tāsaṁ bhāvo nāma dujjāno, tāsu icchantīsupi anicchantīsupi majjhatteneva bhavitabban”ti vatvā tassovādavasena imaṁ gāthamāha—

64. “Mā su nandi icchati maṁ, mā su soci na mi’cchati.
Thīnaṁ bhāvo durājāno, macchassevo’dake gatan”ti.

Tattha **mā su nandi icchati man**ti **su**-kāro nipātamattaṁ, “ayaṁ itthī maṁ icchati pattheti, mayi sinehaṁ karotī”ti mā tussi. **Mā su soci na mi’cchatī**ti “ayaṁ maṁ na icchatī”tipi mā soci, tassā icchamānāya nandiṁ, na icchamānāya ca sokaṁ akatvā majjhattova hohīti dīpeti. **Thīnaṁ bhāvo durājāno**ti itthīnaṁ bhāvo nāma itthimāyāya paṭicchannattā durājāno. Yathā kiṁ? **Macchassevo’dake gatan**ti yathā macchassa gamanaṁ udakena paṭicchannattā dujjānaṁ, teneva so kevaṭṭe āgate udakena gamanaṁ paṭicchādetvā palāyati, attānaṁ gaṇhituṁ na deti, evameva itthiyo mahantampi dussīlakammaṁ katvā “mayaṁ evarūpaṁ na karomā”ti attanā katakammaṁ itthimāyāya paṭicchādetvā sāmike vañcenti. Evaṁ itthiyo nāmetā pāpadhammā durājānā, tāsu majjhattoyeva sukhito hotīti.

Evaṁ bodhisatto antevāsikassa ovādaṁ adāsi. Tato paṭṭhāya so tassā upari majjhattova ahosi. Sāpissa bhariyā “ācariyena kira me dussīlabhāvo ñāto”ti tato paṭṭhāya na anācāraṁ cari. Sāpi tassa upāsakassa itthī “Sammāsambuddhena kira mayhaṁ durācārabhāvo ñāto”ti tato paṭṭhāya pāpakammaṁ nāma na akāsi.

Satthāpi imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsesi, saccapariyosāne so upāsako sotāpattiphale patiṭṭhahi, satthā anusandhiṁ

မာဏဝ န ပညာယသီ”တိ အာစရိယော ပုစ္ဆိ။ သော “ဘရိယာ မံ အာစရိယ ဧကဒိဝသံ ဣစ္ဆတိ ပတ္ထေတိ၊ ဒါသီ ဝိယ နိဟတမာနာ ဟောတိ။ ဧကဒိဝသံ သာမိနီ ဝိယ ထဒ္ဓါ စဏ္ဍာ ဖရုသာ၊ အဟံ တဿာ ဘာဝံ ဇာနိတုံ န သက္ကောမိ၊ တာယ ဥဗ္ဗာဠှော အာကုလစိတ္တော တုမှာကံ ဥပဋ္ဌာနံ နာဂတောမှီ”တိ။ အာစရိယော “ဧဝမေတံ မာဏဝ၊ ဣတ္ထိယော နာမ အနာစာရံ စိဏ္ဏဒိဝသေ သာမိကံ အနုဝတ္တန္တိ၊ ဒါသီ ဝိယ နိဟတမာနာ ဟောန္တိ။ အနာစိဏ္ဏဒိဝသေ ပန မာနတ္ထဒ္ဓါ ဟုတွာ သာမိကံ န ဂဏေန္တိ။ ဧဝံ ဣတ္ထိယော နာမေတာ အနာစာရာ ဒုဿီလာ၊ တာသံ ဘာဝေါ နာမ ဒုဇ္ဇာနော၊ တာသု ဣစ္ဆန္တီသုပိ အနိစ္ဆန္တီသုပိ မဇ္ဈတ္တေနေဝ ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ ဝတွာ တဿောဝါဒဝသေန ဣမံ ဂါထမာဟ—

၆၄။ “မာ သု နန္ဒိ ဣစ္ဆတိ မံ၊ မာ သု သောစိ န မိ’စ္ဆတိ။
ထီနံ ဘာဝေါ ဒုရာဇာနော၊ မစ္ဆဿေဝေါ’ဒကေ ဂတ”န္တိ။

တတ္ထ **မာ သု နန္ဒိ ဣစ္ဆတိ မ**န္တိ **သု**-ကာရော နိပါတမတ္တံ၊ “အယံ ဣတ္ထီ မံ ဣစ္ဆတိ ပတ္ထေတိ၊ မယိ သိနေဟံ ကရောတီ”တိ မာ တုဿိ။ **မာ သု သောစိ န မိ’စ္ဆတီ**တိ “အယံ မံ န ဣစ္ဆတီ”တိပိ မာ သောစိ၊ တဿာ ဣစ္ဆမာနာယ နန္ဒိံ, န ဣစ္ဆမာနာယ စ သောကံ အကတွာ မဇ္ဈတ္တောဝ ဟောဟီတိ ဒီပေတိ။ **ထီနံ ဘာဝေါ ဒုရာဇာနော**တိ ဣတ္ထီနံ ဘာဝေါ နာမ ဣတ္ထိမာယာယ ပဋိစ္ဆန္နတ္တာ ဒုရာဇာနော။ ယထာ ကိံ? **မစ္ဆဿေဝေါ’ဒကေ ဂတ**န္တိ ယထာ မစ္ဆဿ ဂမနံ ဥဒကေန ပဋိစ္ဆန္နတ္တာ ဒုဇ္ဇာနံ၊ တေနေဝ သော ကေဝဋ္ဋေ အာဂတေ ဥဒကေန ဂမနံ ပဋိစ္ဆာဒေတွာ ပလာယတိ၊ အတ္တာနံ ဂဏှိတုံ န ဒေတိ၊ ဧဝမေဝ ဣတ္ထိယော မဟန္တမ္ပိ ဒုဿီလကမ္မံ ကတွာ “မယံ ဧဝရူပံ န ကရောမာ”တိ အတ္တနာ ကတကမ္မံ ဣတ္ထိမာယာယ ပဋိစ္ဆာဒေတွာ သာမိကေ ဝဉ္စေန္တိ။ ဧဝံ ဣတ္ထိယော နာမေတာ ပါပဓမ္မာ ဒုရာဇာနာ၊ တာသု မဇ္ဈတ္တောယေဝ သုခိတော ဟောတီတိ။

ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော အန္တေဝါသိကဿ ဩဝါဒံ အဒါသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ သော တဿာ ဥပရိ မဇ္ဈတ္တောဝ အဟောသိ။ သာပိဿ ဘရိယာ “အာစရိယေန ကိရ မေ ဒုဿီလဘာဝေါ ဉာတော”တိ တတော ပဋ္ဌာယ န အနာစာရံ စရိ။ သာပိ တဿ ဥပါသကဿ ဣတ္ထီ “သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန ကိရ မယှံ ဒုရာစာရဘာဝေါ ဉာတော”တိ တတော ပဋ္ဌာယ ပါပကမ္မံ နာမ န အကာသိ။

သတ္ထာပိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ သော ဥပါသကော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ သတ္ထာ အနုသန္ဓိံ

ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā jayampatikāyeva idāni jayampatikā, ācariyo pana ahameva ahosin”ti.

Durājāna jātakavaṇṇanā catutthā.

---

5. Anabhiratijātakavaṇṇanā (65)

Yathā nadī ca pantho cāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto tathārūpaṁyeva upāsakaṁ ārabbha kathesi. So pana pariggaṇhanto tassā dussīlabhāvaṁ ñatvā bhaṇḍito[1] cittabyākulatāya sattaṭṭha divase upaṭṭhānaṁ nāgamāsi. So ekadivasaṁ vihāraṁ gantvā Tathāgataṁ vanditvā nisinno “kasmā sattaṭṭha divasāni nāgatosī”ti vutte “bhariyā me bhante dussīlā, tassā upari byākulacittatāya nāgatomhī”ti āha. Satthā “upāsaka itthīsu ‘anācārā etā’ti kopaṁ akatvā majjhatteneva bhavituṁ vaṭṭatīti pubbepi te paṇḍitā kathayiṁsu, tvaṁ pana bhavantarena paṭicchannattā taṁ kāraṇaṁ na sallakkhesī”ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto purimanayeneva disāpāmokkho ācariyo ahosi. Athassa antevāsiko bhariyāya dosaṁ disvā byākulacittatāya katipāhaṁ anāgantvā ekadivasaṁ ācariyena pucchito taṁ kāraṇaṁ nivedesi. Athassa ācariyo “tāta itthiyo nāma sabbasādhāraṇā, tāsu ‘dussīlā etā’ti paṇḍitā kopaṁ na karontī”ti vatvā ovādavasena imaṁ gāthamāha—

65. “Yathā nadī ca pantho ca, pānāgāraṁ sabhā papā.
Evaṁ loki’tthiyo nāma, nā’saṁ kujjhanti paṇḍitā”ti.

Tattha **yathā nadī**ti yathā anekatitthā nadī nhānatthāya sampattasampattānaṁ caṇḍālādīnampi khattiyādīnampi sādhāraṇā, na tattha koci nhāyituṁ na labhati nāma. “**Pantho**”ti-ādīsupi yathā mahāmaggopi sabbesaṁ

---

1. Bhaṇḍiketo (I), caṇḍīkato (Syā, Ka)

ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဇယမ္ပတိကာယေဝ ဣဒါနိ ဇယမ္ပတိကာ၊ အာစရိယော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဒုရာဇာနဇာတကဝဏ္ဏနာ စတုတ္ထာ။

၅-အနဘိရတိဇာတကဝဏ္ဏနာ (၆၅)

ယထာ နဒီ စ ပန္ထော စာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော တထာရူပံယေဝ ဥပါသကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ပန ပရိဂ္ဂဏှန္တော တဿာ ဒုဿီလဘာဝံ ဉတွာ ဘဏ္ဍိတော[၁] စိတ္တဗျာကုလတာယ သတ္တဋ္ဌ ဒိဝသေ ဥပဋ္ဌာနံ နာဂမာသိ။ သော ဧကဒိဝသံ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ တထာဂတံ ဝန္ဒိတွာ နိသိန္နော “ကသ္မာ သတ္တဋ္ဌ ဒိဝသာနိ နာဂတောသီ”တိ ဝုတ္တေ “ဘရိယာ မေ ဘန္တေ ဒုဿီလာ၊ တဿာ ဥပရိ ဗျာကုလစိတ္တတာယ နာဂတောမှီ”တိ အာဟ။ သတ္ထာ “ဥပါသက ဣတ္ထီသု ‘အနာစာရာ ဧတာ’တိ ကောပံ အကတွာ မဇ္ဈတ္တေနေဝ ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတီတိ ပုဗ္ဗေပိ တေ ပဏ္ဍိတာ ကထယိံသု၊ တွံ ပန ဘဝန္တရေန ပဋိစ္ဆန္နတ္တာ တံ ကာရဏံ န သလ္လက္ခေသီ”တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ပုရိမနယေနေဝ ဒိသာပါမောက္ခော အာစရိယော အဟောသိ။ အထဿ အန္တေဝါသိကော ဘရိယာယ ဒေါသံ ဒိသွာ ဗျာကုလစိတ္တတာယ ကတိပါဟံ အနာဂန္တွာ ဧကဒိဝသံ အာစရိယေန ပုစ္ဆိတော တံ ကာရဏံ နိဝေဒေသိ။ အထဿ အာစရိယော “တာတ ဣတ္ထိယော နာမ သဗ္ဗသာဓာရဏာ၊ တာသု ‘ဒုဿီလာ ဧတာ’တိ ပဏ္ဍိတာ ကောပံ န ကရောန္တီ”တိ ဝတွာ ဩဝါဒဝသေန ဣမံ ဂါထမာဟ—

၆၅။ “ယထာ နဒီ စ ပန္ထော စ၊ ပါနာဂါရံ သဘာ ပပါ။
ဧဝံ လောကိ’တ္ထိယော နာမ၊ နာ’သံ ကုဇ္ဈန္တိ ပဏ္ဍိတာ”တိ။

တတ္ထ **ယထာ နဒီ**တိ ယထာ အနေကတိတ္ထာ နဒီ နှာနတ္ထာယ သမ္ပတ္တသမ္ပတ္တာနံ စဏ္ဍာလာဒီနမ္ပိ ခတ္တိယာဒီနမ္ပိ သာဓာရဏာ၊ န တတ္ထ ကောစိ နှာယိတုံ န လဘတိ နာမ။ “**ပန္ထော**”တိအာဒီသုပိ ယထာ မဟာမဂ္ဂေါပိ သဗ္ဗေသံ

၁-ဘဏ္ဍိကေတော (ဣ)၊ စဏ္ဍီကတော (သျာ၊ က)

sādhāraṇo, na koci tena gantuṁ na labhati. **Pānāgāra**mpi surāgehaṁ sabbesaṁ sādhāraṇaṁ, yo yo pātukāmo, sabbo tattha pavisateva. Puññatthikehi tattha tattha manussānaṁ nivāsatthāya katā **sabhā**pi sādhāraṇā, na thattha koci pavisituṁ na labhati. Mahāmagge pānīyacāṭiyo ṭhapetvā katā **papā**pi sabbesaṁ sādhāraṇā, na tattha koci pānīyaṁ pivituṁ na labhati. **Evaṁ loki’tthiyo nāmā**ti evameva tāta māṇava imasmiṁ loke itthiyopi sabbasādhāraṇāva, teneva ca sādhāraṇaṭṭhena nadīpanthapānāgārasabhāpapāsadisā. Tasmā **nā’saṁ kujjhanti paṇḍitā,** etāsaṁ itthīnaṁ “lāmikā etā anācārā dussīlā sabbasādhāraṇā”ti cintetvā paṇḍitā chekā buddhisampannā na kujjhantīti.

Evaṁ bodhisatto antevāsikassa ovādaṁ adāsi, so taṁ ovādaṁ sutvā majjhatto ahosi. Bhariyāpissa “ācariyena kiramhi ñātā”ti tato paṭṭhāya pāpakammaṁ na akāsi. Tassāpi upāsakassa bhariyā “Satthārā kiramhi ñātā”ti tato paṭṭhāya pāpakammaṁ na akāsi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsesi, saccapariyosāne upāsako sotāpattiphale patiṭṭhahi. Satthāpi anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā jayampatikāva etarahi jayampatikā, ācariyabrāhmaṇo pana ahameva ahosin”ti.

Anabhiratijātakavaṇṇanā pañcamā.

---

6. Mudulakkhaṇajātakavaṇṇanā (66)

Ekā icchā pure āsīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto saṁkilesaṁ ārabbha kathesi. Eko kira Sāvatthivāsī kulaputto Satthu dhammadesanaṁ sutvā ratanasāsane uraṁ datvā pabbajitvā paṭipannako yogāvacaro avissaṭṭhakammaṭṭhāno hutvā ekadivasaṁ Sāvatthiyaṁ piṇḍāya caranto ekaṁ alaṅkatapaṭiyattaṁ itthiṁ disvā subhavasena indriyāni bhinditvā olokesi. Tassa abbhantare kileso cali, vāsiyā ākoṭitakhīrarukkho viya ahosi. So tato

သာဓာရဏော၊ န ကောစိ တေန ဂန္တုံ န လဘတိ။ **ပါနာဂါရ**မ္ပိ သုရာဂေဟံ သဗ္ဗေသံ သာဓာရဏံ၊ ယော ယော ပါတုကာမော၊ သဗ္ဗော တတ္ထ ပဝိသတေဝ။ ပုညတ္ထိကေဟိ တတ္ထ တတ္ထ မနုဿာနံ နိဝါသတ္ထာယ ကတာ **သဘာ**ပိ သာဓာရဏာ၊ န တတ္ထ ကောစိ ပဝိသိတုံ န လဘတိ။ မဟာမဂ္ဂေ ပါနီယစာဋိယော ဌပေတွာ ကတာ **ပပါ**ပိ သဗ္ဗေသံ သာဓာရဏာ၊ န တတ္ထ ကောစိ ပါနီယံ ပိဝိတုံ န လဘတိ။ **ဧဝံ လောကိ’တ္ထိယော နာမာ**တိ ဧဝမေဝ တာတ မာဏဝ ဣမသ္မိံ လောကေ ဣတ္ထိယောပိ သဗ္ဗသာဓာရဏာဝ၊ တေနေဝ စ သာဓာရဏဋ္ဌေန နဒီပန္ထပါနာဂါရသဘာပပါသဒိသာ။ တသ္မာ **နာ’သံ ကုဇ္ဈန္တိ ပဏ္ဍိတာ၊** ဧတာသံ ဣတ္ထီနံ “လာမိကာ ဧတာ အနာစာရာ ဒုဿီလာ သဗ္ဗသာဓာရဏာ”တိ စိန္တေတွာ ပဏ္ဍိတာ ဆေကာ ဗုဒ္ဓိသမ္ပန္နာ န ကုဇ္ဈန္တီတိ။

ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော အန္တေဝါသိကဿ ဩဝါဒံ အဒါသိ၊ သော တံ ဩဝါဒံ သုတွာ မဇ္ဈတ္တော အဟောသိ။ ဘရိယာပိဿ “အာစရိယေန ကိရမှိ ဉာတာ”တိ တတော ပဋ္ဌာယ ပါပကမ္မံ န အကာသိ။ တဿာပိ ဥပါသကဿ ဘရိယာ “သတ္ထာရာ ကိရမှိ ဉာတာ”တိ တတော ပဋ္ဌာယ ပါပကမ္မံ န အကာသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဥပါသကော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ သတ္ထာပိ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဇယမ္ပတိကာဝ ဧတရဟိ ဇယမ္ပတိကာ၊ အာစရိယဗြာဟ္မဏော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

အနဘိရတိဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဉ္စမာ။

၆-မုဒုလက္ခဏဇာတကဝဏ္ဏနာ (၆၆)

ဧကာ ဣစ္ဆာ ပုရေ အာသီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သံကိလေသံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဧကော ကိရ သာဝတ္ထိဝါသီ ကုလပုတ္တော သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ရတနသာသနေ ဥရံ ဒတွာ ပဗ္ဗဇိတွာ ပဋိပန္နကော ယောဂါဝစရော အဝိဿဋ္ဌကမ္မဋ္ဌာနော ဟုတွာ ဧကဒိဝသံ သာဝတ္ထိယံ ပိဏ္ဍာယ စရန္တော ဧကံ အလင်္ကတပဋိယတ္တံ ဣတ္ထိံ ဒိသွာ သုဘဝသေန ဣန္ဒြိယာနိ ဘိန္ဒိတွာ ဩလောကေသိ။ တဿ အဗ္ဘန္တရေ ကိလေသော စလိ၊ ဝါသိယာ အာကောဋိတခီရရုက္ခော ဝိယ အဟောသိ။ သော တတော

paṭṭhāya kilesavasiko hutvā neva kāyassādaṁ na cittassādaṁ labhati, bhantamigasappaṭibhāgo sāsane anabhirato parūḷhakesalomanakho kiliṭṭhacīvaro ahosi. Athassa indriyavikāraṁ disvā sahāyakā bhikkhū “kiṁ nu kho te āvuso na yathā porāṇāni indriyānī”ti pucchiṁsu. Anabhiratosmi āvusoti.

Atha naṁ te Satthu santikaṁ nayiṁsu. Satthā “kiṁ bhikkhave anicchamānaṁ bhikkhuṁ ādāya āgatatthā”ti pucchi. Ayaṁ bhante bhikkhu anabhiratoti. Saccaṁ bhikkhūti. Saccaṁ Bhagavāti. Ko taṁ ukkaṇṭhāpesīti. Ahaṁ bhante piṇḍāya caranto ekaṁ itthiṁ disvā indriyāni bhinditvā olokesiṁ, atha me kileso cali, tenamhi ukkaṇṭhitoti. Atha naṁ Satthā “anacchariyametaṁ bhikkhu, yaṁ tvaṁ indriyāni bhinditvā visabhāgārammaṇaṁ subhavasena olokento kilesehi kampito, pubbe pañcābhiññā-aṭṭhasamāpattilābhino jhānabalena kilese vikkhambhetvā visuddhacittā gaganatalacarā bodhisattāpi indriyāni bhinditvā visabhāgārammaṇaṁ olokayamānā jhānā parihāyitvā kilesehi kampitā mahādukkhaṁ anubhaviṁsu. Na hi Sineru-uppāṭanakavāto hatthimattaṁ muṇḍapabbataṁ, mahājambu-ummūlakavāto chinnataṭe virūḷhagacchakaṁ, mahāsamuddaṁ vā pana sosanakavāto khuddakataḷākaṁ kismiñcideva gaṇeti, evaṁ uttamabuddhīnaṁ nāma visuddhacittānaṁ bodhisattānaṁ aññāṇabhāvakarā kilesā tayi kiṁ lajjissanti, visuddhāpi sattā saṁ kilissanti, uttamayasasamaṅginopi āyasakyaṁ pāpuṇantī”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Kāsiraṭṭhe ekassa mahāvibhavassa brāhmaṇassa kule nibbattitvā viññutaṁ patto sabbasippānaṁ pāraṁ gantvā kāme pahāya isipabbajjaṁ pabbajitvā kasiṇaparikammaṁ katvā pañca abhiññā ca aṭṭha samāpattiyo ca uppādetvā jhānasukhena vītināmento Himavantappadese vāsaṁ kappesi. So ekasmiṁ kāle loṇambilasevanatthāya Himavantā otaritvā Bārāṇasiṁ patvā rājuyyāne vasitvā punadivase katasarīrapaṭijaggano rattavākamayaṁ nivāsanapārupanaṁ saṇṭhāpetvā ajinacammaṁ ekasmiṁ aṁse katvā jaṭāmaṇḍalaṁ bandhitvā bhikkhābhājanamādāya Bārāṇasiyaṁ bhikkhāya caramāno rañño gharadvāraṁ sampāpuṇi. Rājā tassa iriyāpatheyeva

ပဋ္ဌာယ ကိလေသဝသိကော ဟုတွာ နေဝ ကာယဿာဒံ န စိတ္တဿာဒံ လဘတိ၊ ဘန္တမိဂသပ္ပဋိဘာဂေါ သာသနေ အနဘိရတော ပရူဠှကေသလောမနခေါ ကိလိဋ္ဌစီဝရော အဟောသိ။ အထဿ ဣန္ဒြိယဝိကာရံ ဒိသွာ သဟာယကာ ဘိက္ခူ “ကိံ နု ခေါ တေ အာဝုသော န ယထာ ပေါရာဏာနိ ဣန္ဒြိယာနီ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ အနဘိရတောသ္မိ အာဝုသောတိ။

အထ နံ တေ သတ္ထု သန္တိကံ နယိံသု။ သတ္ထာ “ကိံ ဘိက္ခဝေ အနိစ္ဆမာနံ ဘိက္ခုံ အာဒါယ အာဂတတ္ထာ”တိ ပုစ္ဆိ။ အယံ ဘန္တေ ဘိက္ခု အနဘိရတောတိ။ သစ္စံ ဘိက္ခူတိ။ သစ္စံ ဘဂဝါတိ။ ကော တံ ဥက္ကဏ္ဌာပေသီတိ။ အဟံ ဘန္တေ ပိဏ္ဍာယ စရန္တော ဧကံ ဣတ္ထိံ ဒိသွာ ဣန္ဒြိယာနိ ဘိန္ဒိတွာ ဩလောကေသိံ၊ အထ မေ ကိလေသော စလိ၊ တေနမှိ ဥက္ကဏ္ဌိတောတိ။ အထ နံ သတ္ထာ “အနစ္ဆရိယမေတံ ဘိက္ခု၊ ယံ တွံ ဣန္ဒြိယာနိ ဘိန္ဒိတွာ ဝိသဘာဂါရမ္မဏံ သုဘဝသေန ဩလောကေန္တော ကိလေသေဟိ ကမ္ပိတော၊ ပုဗ္ဗေ ပဉ္စာဘိညာအဋ္ဌသမာပတ္တိလာဘိနော ဈာနဗလေန ကိလေသေ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ ဝိသုဒ္ဓစိတ္တာ ဂဂနတလစရာ ဗောဓိသတ္တာပိ ဣန္ဒြိယာနိ ဘိန္ဒိတွာ ဝိသဘာဂါရမ္မဏံ ဩလောကယမာနာ ဈာနာ ပရိဟာယိတွာ ကိလေသေဟိ ကမ္ပိတာ မဟာဒုက္ခံ အနုဘဝိံသု။ န ဟိ သိနေရုဥပ္ပါဋနကဝါတော ဟတ္ထိမတ္တံ မုဏ္ဍပဗ္ဗတံ, မဟာဇမ္ဗုဥမ္မူလကဝါတော ဆိန္နတဋေ ဝိရူဠှဂစ္ဆကံ, မဟာသမုဒ္ဒံ ဝါ ပန သောသနကဝါတော ခုဒ္ဒကတဠာကံ ကိသ္မိဉ္စိဒေဝ ဂဏေတိ၊ ဧဝံ ဥတ္တမဗုဒ္ဓီနံ နာမ ဝိသုဒ္ဓစိတ္တာနံ ဗောဓိသတ္တာနံ အညာဏဘာဝကရာ ကိလေသာ တယိ ကိံ လဇ္ဇိဿန္တိ၊ ဝိသုဒ္ဓါပိ သတ္တာ သံကိလိဿန္တိ၊ ဥတ္တမယသသမင်္ဂိနောပိ အာယသကျံ ပါပုဏန္တီ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ကာသိရဋ္ဌေ ဧကဿ မဟာဝိဘဝဿ ဗြာဟ္မဏဿ ကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိညုတံ ပတ္တော သဗ္ဗသိပ္ပါနံ ပါရံ ဂန္တွာ ကာမေ ပဟာယ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ကသိဏပရိကမ္မံ ကတွာ ပဉ္စ အဘိညာ စ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော စ ဥပ္ပါဒေတွာ ဈာနသုခေန ဝီတိနာမေန္တော ဟိမဝန္တပ္ပဒေသေ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ သော ဧကသ္မိံ ကာလေ လောဏမ္ဗိလသေဝနတ္ထာယ ဟိမဝန္တာ ဩတရိတွာ ဗာရာဏသိံ ပတွာ ရာဇုယျာနေ ဝသိတွာ ပုနဒိဝသေ ကတသရီရပဋိဇဂ္ဂနော ရတ္တဝါကမယံ နိဝါသနပါရုပနံ သဏ္ဌာပေတွာ အဇိနစမ္မံ ဧကသ္မိံ အံသေ ကတွာ ဇဋာမဏ္ဍလံ ဗန္ဓိတွာ ဘိက္ခာဘာဇနမာဒါယ ဗာရာဏသိယံ ဘိက္ခာယ စရမာနော ရညော ဃရဒွါရံ သမ္ပာပုဏိ။ ရာဇာ တဿ ဣရိယာပထေယေဝ

pasīditvā pakkosāpetvā mahārahe āsane nisīdāpetvā paṇītena khādanīyabhojanīyena santappetvā katānumodanaṁ uyyāne vasanatthāya yāci. So sampaṭicchitvā rājagehe bhuñjitvā rājakulaṁ ovadamāno tasmiṁ uyyāne soḷasa vassāni vasi.

Athekadivasaṁ rājā kupitaṁ paccantaṁ vūpasametuṁ gacchanto Mudulakkhaṇaṁ nāma aggamahesiṁ “appamattā ayyassa upaṭṭhānaṁ karohī”ti vatvā agamāsi. Bodhisatto rañño gatakālato paṭṭhāya attano ruccanavelāya rājagehaṁ gacchati. Athekadivasaṁ mudulakkhaṇā bodhisattassa āhāraṁ sampādetvā “ajja ayyo cirāyatī”ti gandhodakena nhāyitvā sabbālaṅkārapaṭimaṇḍitā mahātale cūḷasayanaṁ paññāpetvā bodhisattassa āgamanaṁ olokayamānā nipajji. Bodhisattopi attano velaṁ sallakkhetvā jhānā vuṭṭhāya ākāseneva rājanivesanaṁ agamāsi. Mudulakkhaṇā vākacīrasaddaṁ sutvāva “ayyo āgato”ti vegena uṭṭhahi, tassā vegena uṭṭhahantiyā maṭṭhasāṭako bhassi. Tāpasopi sīhapañjarena pavisanto deviyā visabhāgarūpārammaṇaṁ indriyāni bhinditvā subhavasena olokesi. Athassa abbhantare kileso cali, vāsiyā pahaṭakhīrarukkho viya ahosi. Tāvadevassa jhānaṁ antaradhāyi, chinnapakkho kāko viya ahosi. So ṭhitakova āhāraṁ gahetvā abhuñjitvāva kilesakampito pāsādā oruyha uyyānaṁ gantvā paṇṇasālaṁ pavisitvā phalakattharaṇasayanassa heṭṭhā āhāraṁ ṭhapetvā visabhāgārammaṇena baddho kilesagginā ḍayhamāno nirāhāratāya sussamāno satta divasāni phalakattharaṇe nipajji.

Sattame divase rājā paccantaṁ vūpasametvā āgato nagaraṁ padakkhiṇaṁ katvā nivesanaṁ agantvāva “ayyaṁ passissāmī”ti uyyānaṁ gantvā paṇṇasālaṁ pavisitvā taṁ nipannakaṁ disvā “ekaṁ aphāsukaṁ jātaṁ maññe”ti paṇṇasālaṁ sodhāpetvā pāde parimajjanto “kiṁ ayya aphāsukan”ti pucchi. Mahārāja aññaṁ me aphāsukaṁ natthi, kilesavasena panamhi paṭibaddhacitto jātoti. Kahaṁ paṭibaddhaṁ te ayya cittanti. Mudulakkhaṇāya mahārājāti. “Sādhu ayya, ahaṁ Mudulakkhaṇaṁ tumhākaṁ

ပသီဒိတွာ ပက္ကောသာပေတွာ မဟာရဟေ အာသနေ နိသီဒါပေတွာ ပဏီတေန ခါဒနီယဘောဇနီယေန သန္တပ္ပေတွာ ကတာနုမောဒနံ ဥယျာနေ ဝသနတ္ထာယ ယာစိ။ သော သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ရာဇဂေဟေ ဘုဉ္ဇိတွာ ရာဇကုလံ ဩဝဒမာနော တသ္မိံ ဥယျာနေ သောဠသ ဝဿာနိ ဝသိ။

အထေကဒိဝသံ ရာဇာ ကုပိတံ ပစ္စန္တံ ဝူပသမေတုံ ဂစ္ဆန္တော မုဒုလက္ခဏံ နာမ အဂ္ဂမဟေသိံ “အပ္ပမတ္တာ အယျဿ ဥပဋ္ဌာနံ ကရောဟီ”တိ ဝတွာ အဂမာသိ။ ဗောဓိသတ္တော ရညော ဂတကာလတော ပဋ္ဌာယ အတ္တနော ရုစ္စနဝေလာယ ရာဇဂေဟံ ဂစ္ဆတိ။ အထေကဒိဝသံ မုဒုလက္ခဏာ ဗောဓိသတ္တဿ အာဟာရံ သမ္ပာဒေတွာ “အဇ္ဇ အယျော စိရာယတီ”တိ ဂန္ဓောဒကေန နှာယိတွာ သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတာ မဟာတလေ စူဠသယနံ ပညာပေတွာ ဗောဓိသတ္တဿ အာဂမနံ ဩလောကယမာနာ နိပဇ္ဇိ။ ဗောဓိသတ္တောပိ အတ္တနော ဝေလံ သလ္လက္ခေတွာ ဈာနာ ဝုဋ္ဌာယ အာကာသေနေဝ ရာဇနိဝေသနံ အဂမာသိ။ မုဒုလက္ခဏာ ဝါကစီရသဒ္ဒံ သုတွာဝ “အယျော အာဂတော”တိ ဝေဂေန ဥဋ္ဌဟိ၊ တဿာ ဝေဂေန ဥဋ္ဌဟန္တိယာ မဋ္ဌသာဋကော ဘဿိ။ တာပသောပိ သီဟပဉ္ဇရေန ပဝိသန္တော ဒေဝိယာ ဝိသဘာဂရူပါရမ္မဏံ ဣန္ဒြိယာနိ ဘိန္ဒိတွာ သုဘဝသေန ဩလောကေသိ။ အထဿ အဗ္ဘန္တရေ ကိလေသော စလိ၊ ဝါသိယာ ပဟဋခီရရုက္ခော ဝိယ အဟောသိ။ တာဝဒေဝဿ ဈာနံ အန္တရဓာယိ၊ ဆိန္နပက္ခော ကာကော ဝိယ အဟောသိ။ သော ဌိတကောဝ အာဟာရံ ဂဟေတွာ အဘုဉ္ဇိတွာဝ ကိလေသကမ္ပိတော ပါသာဒါ ဩရုယှ ဥယျာနံ ဂန္တွာ ပဏ္ဏသာလံ ပဝိသိတွာ ဖလကတ္ထရဏသယနဿ ဟေဋ္ဌာ အာဟာရံ ဌပေတွာ ဝိသဘာဂါရမ္မဏေန ဗဒ္ဓေါ ကိလေသဂ္ဂိနာ ဍယှမာနော နိရာဟာရတာယ သုဿမာနော သတ္တ ဒိဝသာနိ ဖလကတ္ထရဏေ နိပဇ္ဇိ။

သတ္တမေ ဒိဝသေ ရာဇာ ပစ္စန္တံ ဝူပသမေတွာ အာဂတော နဂရံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ နိဝေသနံ အဂန္တွာဝ “အယျံ ပဿိဿာမီ”တိ ဥယျာနံ ဂန္တွာ ပဏ္ဏသာလံ ပဝိသိတွာ တံ နိပန္နကံ ဒိသွာ “ဧကံ အဖာသုကံ ဇာတံ မညေ”တိ ပဏ္ဏသာလံ သောဓာပေတွာ ပါဒေ ပရိမဇ္ဇန္တော “ကိံ အယျ အဖာသုက”န္တိ ပုစ္ဆိ။ မဟာရာဇ အညံ မေ အဖာသုကံ နတ္ထိ၊ ကိလေသဝသေန ပနမှိ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တော ဇာတောတိ။ ကဟံ ပဋိဗဒ္ဓံ တေ အယျ စိတ္တန္တိ။ မုဒုလက္ခဏာယ မဟာရာဇာတိ။ “သာဓု အယျ, အဟံ မုဒုလက္ခဏံ တုမှာကံ

dammī”ti tāpasaṁ ādāya nivesanaṁ pavisitvā deviṁ sabbālaṅkārapaṭimaṇḍitaṁ katvā tāpasassa adāsi. Dadamānoyeva ca Mudulakkhaṇāya saññamadāsi “tayā attano balena ayyaṁ rakkhituṁ vāyamitabban”ti. Sādhu deva, rakkhissāmīti. Tāpaso deviṁ gahetvā rājanivesanā otari.

Atha naṁ mahādvārato nikkhantakāle “ayya amhākaṁ ekaṁ gehaṁ laddhuṁ vaṭṭati, gaccha, rājānaṁ gehaṁ yācāhī”ti āha. Tāpaso gantvā gehaṁ yāci, rājā manussānaṁ vaccakuṭikiccaṁ sādhayamānaṁ ekaṁ chaḍḍitagehaṁ dāpesi. So deviṁ gahetvā tattha agamāsi, sā pavisituṁ na icchati. Kiṁ kāraṇā na pavisasīti. Asucibhāvenāti. Idāni kiṁ karomīti. “Paṭijaggāhi nan”ti vatvā rañño santikaṁ pesetvā “gaccha, kuddālaṁ āhara, pacchiṁ āharā”ti āharāpetvā asuciñca saṅkārañca chaḍḍāpetvā gomayaṁ āharāpetvā limpāpetvā punapi “gaccha, mañcaṁ āhara, pīṭhaṁ āhara, attharaṇaṁ āhara, cāṭiṁ āhara, ghaṭaṁ āharā”ti ekamekaṁ āharāpetvā puna udakāharaṇādīnaṁ atthāya āṇāpesi. So ghaṭaṁ ādāya udakaṁ āharitvā cāṭiṁ pūretvā nhānodakaṁ sajjetvā sayanaṁ atthari. Atha naṁ sayane ekato nisinnaṁ dāṭhikāsu gahetvā “tava samaṇabhāvaṁ vā brāhmaṇabhāvaṁ vā na jānāsī”ti oṇametvā attano abhimukhaṁ ākaḍḍhi. So tasmiṁ kāle satiṁ paṭilabhi, ettakaṁ pana kālaṁ aññāṇī ahosi. Evaṁ aññāṇakaraṇā kilesā nāma. “Kāmacchandanīvaraṇaṁ bhikkhave andhakaraṇaṁ aññāṇakaraṇan”ti-ādi[1] cettha vattabbaṁ.

So satiṁ paṭilabhitvā cintesi “ayaṁ taṇhā vaḍḍhamānā mama catūhi apāyehi sīsaṁ ukkhipituṁ na dassati, ajjeva mayā imaṁ rañño niyyādetvā Himavantaṁ pavisituṁ vaṭṭatī”ti. So taṁ ādāya rājānaṁ upasaṅkamitvā “mahārāja tava deviyā mayhaṁ attho natthi, kevalaṁ me imaṁ nissāya taṇhā vaḍḍhitā”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

66. “Ekā icchā pure āsi, aladdhā Mudulakkhaṇaṁ.
Yato laddhā aḷārakkhī, icchā icchaṁ vijāyathā”ti.

1. Saṁ 3. 86 piṭṭhe.

ဒမ္မီ”တိ တာပသံ အာဒါယ နိဝေသနံ ပဝိသိတွာ ဒေဝိံ သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတံ ကတွာ တာပသဿ အဒါသိ။ ဒဒမာနောယေဝ စ မုဒုလက္ခဏာယ သညမဒါသိ “တယာ အတ္တနော ဗလေန အယျံ ရက္ခိတုံ ဝါယမိတဗ္ဗ”န္တိ။ သာဓု ဒေဝ, ရက္ခိဿာမီတိ။ တာပသော ဒေဝိံ ဂဟေတွာ ရာဇနိဝေသနာ ဩတရိ။

အထ နံ မဟာဒွါရတော နိက္ခန္တကာလေ “အယျ အမှာကံ ဧကံ ဂေဟံ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ဂစ္ဆ, ရာဇာနံ ဂေဟံ ယာစာဟီ”တိ အာဟ။ တာပသော ဂန္တွာ ဂေဟံ ယာစိ၊ ရာဇာ မနုဿာနံ ဝစ္စကုဋိကိစ္စံ သာဓယမာနံ ဧကံ ဆဍ္ဍိတဂေဟံ ဒါပေသိ။ သော ဒေဝိံ ဂဟေတွာ တတ္ထ အဂမာသိ၊ သာ ပဝိသိတုံ န ဣစ္ဆတိ။ ကိံ ကာရဏာ န ပဝိသသီတိ။ အသုစိဘာဝေနာတိ။ ဣဒါနိ ကိံ ကရောမီတိ။ “ပဋိဇဂ္ဂါဟိ န”န္တိ ဝတွာ ရညော သန္တိကံ ပေသေတွာ “ဂစ္ဆ, ကုဒ္ဒါလံ အာဟရ၊ ပစ္ဆိံ အာဟရာ”တိ အာဟရာပေတွာ အသုစိဉ္စ သင်္ကာရဉ္စ ဆဍ္ဍာပေတွာ ဂောမယံ အာဟရာပေတွာ လိမ္ပာပေတွာ ပုနပိ “ဂစ္ဆ, မဉ္စံ အာဟရ၊ ပီဌံ အာဟရ၊ အတ္ထရဏံ အာဟရ၊ စာဋိံ အာဟရ၊ ဃဋံ အာဟရာ”တိ ဧကမေကံ အာဟရာပေတွာ ပုန ဥဒကာဟရဏာဒီနံ အတ္ထာယ အာဏာပေသိ။ သော ဃဋံ အာဒါယ ဥဒကံ အာဟရိတွာ စာဋိံ ပူရေတွာ နှာနောဒကံ သဇ္ဇေတွာ သယနံ အတ္ထရိ။ အထ နံ သယနေ ဧကတော နိသိန္နံ ဒါဌိကာသု ဂဟေတွာ “တဝ သမဏဘာဝံ ဝါ ဗြာဟ္မဏဘာဝံ ဝါ န ဇာနာသီ”တိ ဩဏမေတွာ အတ္တနော အဘိမုခံ အာကဍ္ဎိ။ သော တသ္မိံ ကာလေ သတိံ ပဋိလဘိ၊ ဧတ္တကံ ပန ကာလံ အညာဏီ အဟောသိ။ ဧဝံ အညာဏကရဏာ ကိလေသာ နာမ။ “ကာမစ္ဆန္ဒနီဝရဏံ ဘိက္ခဝေ အန္ဓကရဏံ အညာဏကရဏ”န္တိအာဒိ[1] စေတ္ထ ဝတ္တဗ္ဗံ။

သော သတိံ ပဋိလဘိတွာ စိန္တေသိ “အယံ တဏှာ ဝဍ္ဎမာနာ မမ စတူဟိ အပါယေဟိ သီသံ ဥက္ခိပိတုံ န ဒဿတိ၊ အဇ္ဇေဝ မယာ ဣမံ ရညော နိယျာဒေတွာ ဟိမဝန္တံ ပဝိသိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ သော တံ အာဒါယ ရာဇာနံ ဥပသင်္ကမိတွာ “မဟာရာဇ တဝ ဒေဝိယာ မယှံ အတ္ထော နတ္ထိ၊ ကေဝလံ မေ ဣမံ နိဿာယ တဏှာ ဝဍ္ဎိတာ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၆၆။ “ဧကာ ဣစ္ဆာ ပုရေ အာသိ၊ အလဒ္ဓါ မုဒုလက္ခဏံ။
ယတော လဒ္ဓါ အဠာရက္ခီ၊ ဣစ္ဆာ ဣစ္ဆံ ဝိဇာယထာ”တိ။

၁-သံ ၃-၈၆-ပိဋ္ဌေ။

Tatrāyaṁ piṇḍattho—mahārāja mayhaṁ imaṁ tava deviṁ Mudulakkhaṇaṁ alabhitvā pure "aho vatāhaṁ etaṁ labheyyan"ti **ekā icchā āsi,** ekāva taṇhā uppajji. Yato pana me ayaṁ **aḷārakkhī** visālanettā sobhanalocanā laddhā, atha me sā purimikā **icchā** gehataṇhaṁ upakaraṇataṇhaṁ upabhogataṇhanti uparūpari aññaṁ nānappakāraṁ **icchaṁ vijāyatha** janesi uppādesi. Sā kho pana me evaṁ vaḍḍhamānā icchā apāyato sīsaṁ ukkhipituṁ na dassati, alaṁ me imāya, tvaññeva tava bhariyaṁ gaṇha, ahaṁ pana Himavantaṁ gamissāmīti tāvadeva naṭṭhaṁ jhānaṁ uppādetvā ākāse nisinno dhammaṁ desetvā rañño ovādaṁ datvā ākāseneva Himavantaṁ gantvā puna manussapathaṁ nāma nāgamāsi, brahmavihāre pana bhāvetvā aparihīnajjhāno brahmaloke nibbatti.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsesi, saccapariyosāne so bhikkhu arahattaphale patiṭṭhahi. Satthāpi anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi "tadā rājā Ānando ahosi, Mudulakkhaṇā Uppalavaṇṇā, isi pana ahameva ahosin"ti.

Mudulakkhaṇajātakavaṇṇanā chaṭṭhā.

---

7. Ucchaṅgajātakavaṇṇanā (67)

Ucchaṅge deva me puttoti idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ jānapaditthiṁ ārabbha kathesi. Ekasmiṁ hi samaye Kosalaraṭṭhe tayo janā aññatarasmiṁ aṭavimukhe kasanti. Tasmiṁ samaye anto-aṭaviyaṁ corā manusse vilumpitvā palāyiṁsu. Manussā te core pariyesitvā apassantā taṁ ṭhānaṁ āgamma "tumhe aṭaviyaṁ vilumpitvā idāni kassakā viya hothā"ti "te corā ime"ti bandhitvā ānetvā Kosalarañño adaṁsu. Athekā itthī āgantvā "acchādanaṁ me detha, acchādanaṁ me dethā"ti paridevantī punappunaṁ rājanivesanaṁ pariyāti. Rājā tassā saddaṁ sutvā "gacchatha, detha imissā acchādanan"ti āha. Manussā sāṭakaṁ gahetvā adaṁsu[1]. Sā taṁ disvā "nāhaṁ etaṁ acchādanaṁ

1. Agamaṁsu (Sī, I)

တတြာယံ ပိဏ္ဍတ္ထော—မဟာရာဇ မယှံ ဣမံ တဝ ဒေဝိံ မုဒုလက္ခဏံ အလဘိတွာ ပုရေ "အဟော ဝတာဟံ ဧတံ လဘေယျ"န္တိ **ဧကာ ဣစ္ဆာ အာသိ၊** ဧကာဝ တဏှာ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ယတော ပန မေ အယံ **အဠာရက္ခီ** ဝိသာလနေတ္တာ သောဘနလောစနာ လဒ္ဓါ၊ အထ မေ သာ ပုရိမိကာ **ဣစ္ဆာ** ဂေဟတဏှံ ဥပကရဏတဏှံ ဥပဘောဂတဏှန္တိ ဥပရူပရိ အညံ နာနပ္ပကာရံ **ဣစ္ဆံ ဝိဇာယထ** ဇနေသိ ဥပ္ပါဒေသိ။ သာ ခေါ ပန မေ ဧဝံ ဝဍ္ဎမာနာ ဣစ္ဆာ အပါယတော သီသံ ဥက္ခိပိတုံ န ဒဿတိ၊ အလံ မေ ဣမာယ၊ တွညေဝ တဝ ဘရိယံ ဂဏှ၊ အဟံ ပန ဟိမဝန္တံ ဂမိဿာမီတိ တာဝဒေဝ နဋ္ဌံ ဈာနံ ဥပ္ပါဒေတွာ အာကာသေ နိသိန္နော ဓမ္မံ ဒေသေတွာ ရညော ဩဝါဒံ ဒတွာ အာကာသေနေဝ ဟိမဝန္တံ ဂန္တွာ ပုန မနုဿပထံ နာမ နာဂမာသိ၊ ဗြဟ္မဝိဟာရေ ပန ဘာဝေတွာ အပရိဟီနဇ္ဈာနော ဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ သော ဘိက္ခု အရဟတ္တဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ သတ္ထာပိ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ရာဇာ အာနန္ဒော အဟောသိ၊ မုဒုလက္ခဏာ ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ၊ ဣသိ ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

မုဒုလက္ခဏဇာတကဝဏ္ဏနာ ဆဋ္ဌာ။

၇-ဥစ္ဆင်္ဂဇာတကဝဏ္ဏနာ (၆၇)

ဥစ္ဆင်္ဂေ ဒေဝ မေ ပုတ္တောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ ဇာနပဒိတ္ထိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဧကသ္မိံ ဟိ သမယေ ကောသလရဋ္ဌေ တယော ဇနာ အညတရသ္မိံ အဋဝိမုခေ ကသန္တိ။ တသ္မိံ သမယေ အန္တောအဋဝိယံ စောရာ မနုဿေ ဝိလုမ္ပိတွာ ပလာယိံသု။ မနုဿာ တေ စောရေ ပရိယေသိတွာ အပဿန္တာ တံ ဌာနံ အာဂမ္မ "တုမှေ အဋဝိယံ ဝိလုမ္ပိတွာ ဣဒါနိ ကဿကာ ဝိယ ဟောထာ"တိ "တေ စောရာ ဣမေ"တိ ဗန္ဓိတွာ အာနေတွာ ကောသလရညော အဒံသု။ အထေကာ ဣတ္ထီ အာဂန္တွာ "အစ္ဆာဒနံ မေ ဒေထ၊ အစ္ဆာဒနံ မေ ဒေထာ"တိ ပရိဒေဝန္တီ ပုနပ္ပုနံ ရာဇနိဝေသနံ ပရိယာတိ။ ရာဇာ တဿာ သဒ္ဒံ သုတွာ "ဂစ္ဆထ, ဒေထ ဣမိဿာ အစ္ဆာဒန"န္တိ အာဟ။ မနုဿာ သာဋကံ ဂဟေတွာ အဒံသု[1]။ သာ တံ ဒိသွာ "နာဟံ ဧတံ အစ္ဆာဒနံ

၁-အာဂမံသု (သီ၊ ဣ)

yācāmi, sāmikacchādanaṁ yācāmī”ti āha. Manussā gantvā rañño ārocayiṁsu “na kiresā idaṁ acchādanaṁ katheti, sāmikacchādanaṁ kathetī”ti. Atha naṁ rājā pakkosāpetvā “tvaṁ kira sāmikacchādanaṁ yācasī”ti pucchi. Āma deva, itthiyā hi sāmiko acchādanaṁ nāma, sāmike hi asati sahassamūlampi sāṭakaṁ nivatthā itthī naggāyeva nāma. Imassa panatthassa sādhanatthaṁ—

“Naggā nadī anūdakā[1], naggaṁ raṭṭhaṁ arājakaṁ.
Itthīpi vidhavā naggā, yassāpi dasa bhātaro”ti[2]—

Idaṁ suttaṁ āharitabbaṁ.

Rājā tassā pasanno “ime te tayo janā ke hontī”ti pucchi. Eko me deva sāmiko, eko bhātā, eko puttoti. Rājā “ahaṁ te tuṭṭho, imesu tīsu ekaṁ demi, kataraṁ icchasī”ti pucchi. Sā āha “ahaṁ deva jīvamānā ekaṁ sāmikaṁ labhissāmi, puttampi labhissāmiyeva, mātāpitūnaṁ pana me matattā bhātāva dullabho, bhātaraṁ me dehi devā”ti. Rājā tussitvā tayopi vissajjesi. Evaṁ taṁ ekikaṁ nissāya te tayo janā dukkhato muttā. Taṁ kāraṇaṁ bhikkhusaṁghe pākaṭaṁ jātaṁ. Athekadivasaṁ bhikkhū dhammasabhāyaṁ sannipatitā[3] “āvuso ekaṁ itthiṁ nissāya tayo janā dukkhato muttā”ti tassā guṇakathāya nisīdiṁsu. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave esā itthī idāneva te tayo jane dukkhā moceti, pubbepi mocesiyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente tayo janā aṭavimukhe kasantīti sabbaṁ purimasadisameva. Tadā pana raññā “tīsu janesu ka icchasī”ti vutte sā āha “tayopi dātuṁ na sakkotha devā”ti. Āma na sakkomīti. Sace tayo dātuṁ na sakkotha, bhātaraṁ me dethāti. “Puttaṁ vā sāmikaṁ vā gaṇha, kiṁ te bhātarā”ti ca vuttā “ete nāma deva sulabhā, bhātā pana dullabho”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

1. Anodikā (Sī, I) 2. Khu 6. 327 piṭṭhe Jātake. 3. Sannipatitvā (Syā, Ka)

ယာစာမိ၊ သာမိကစ္ဆာဒနံ ယာစာမီ”တိ အာဟ။ မနုဿာ ဂန္တွာ ရညော အာရောစယိံသု “န ကိရေသာ ဣဒံ အစ္ဆာဒနံ ကထေတိ၊ သာမိကစ္ဆာဒနံ ကထေတီ”တိ။ အထ နံ ရာဇာ ပက္ကောသာပေတွာ “တွံ ကိရ သာမိကစ္ဆာဒနံ ယာစသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ ဒေဝ၊ ဣတ္ထိယာ ဟိ သာမိကော အစ္ဆာဒနံ နာမ၊ သာမိကေ ဟိ အသတိ သဟဿမူလမ္ပိ သာဋကံ နိဝတ္ထာ ဣတ္ထီ နဂ္ဂါယေဝ နာမ။ ဣမဿ ပနတ္ထဿ သာဓနတ္ထံ—

“နဂ္ဂါ နဒီ အနူဒကာ[1]၊ နဂ္ဂံ ရဋ္ဌံ အရာဇကံ။
ဣတ္ထီပိ ဝိဓဝါ နဂ္ဂါ၊ ယဿာပိ ဒသ ဘာတရော”တိ[2]—

ဣဒံ သုတ္တံ အာဟရိတဗ္ဗံ။

ရာဇာ တဿာ ပသန္နော “ဣမေ တေ တယော ဇနာ ကေ ဟောန္တီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဧကော မေ ဒေဝ သာမိကော၊ ဧကော ဘာတာ၊ ဧကော ပုတ္တောတိ။ ရာဇာ “အဟံ တေ တုဋ္ဌော၊ ဣမေသု တီသု ဧကံ ဒေမိ၊ ကတရံ ဣစ္ဆသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ သာ အာဟ “အဟံ ဒေဝ ဇီဝမာနာ ဧကံ သာမိကံ လဘိဿာမိ၊ ပုတ္တမ္ပိ လဘိဿာမိယေဝ၊ မာတာပိတူနံ ပန မေ မတတ္တာ ဘာတာဝ ဒုလ္လဘော၊ ဘာတရံ မေ ဒေဟိ ဒေဝါ”တိ။ ရာဇာ တုဿိတွာ တယောပိ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ ဧဝံ တံ ဧကိကံ နိဿာယ တေ တယော ဇနာ ဒုက္ခတော မုတ္တာ။ တံ ကာရဏံ ဘိက္ခုသံဃေ ပါကဋံ ဇာတံ။ အထေကဒိဝသံ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ သန္နိပတိတာ[3] “အာဝုသော ဧကံ ဣတ္ထိံ နိဿာယ တယော ဇနာ ဒုက္ခတော မုတ္တာ”တိ တဿာ ဂုဏကထာယ နိသီဒိံသု။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဧသာ ဣတ္ထီ ဣဒါနေဝ တေ တယော ဇနေ ဒုက္ခာ မောစေတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ မောစေသိယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ တယော ဇနာ အဋဝိမုခေ ကသန္တီတိ သဗ္ဗံ ပုရိမသဒိသမေဝ။ တဒါ ပန ရညာ “တီသု ဇနေသု ကံ ဣစ္ဆသီ”တိ ဝုတ္တေ သာ အာဟ “တယောပိ ဒါတုံ န သက္ကောထ ဒေဝါ”တိ။ အာမ န သက္ကောမီတိ။ သစေ တယော ဒါတုံ န သက္ကောထ၊ ဘာတရံ မေ ဒေထာတိ။ “ပုတ္တံ ဝါ သာမိကံ ဝါ ဂဏှ၊ ကိံ တေ ဘာတရာ”တိ စ ဝုတ္တာ “ဧတေ နာမ ဒေဝ သုလဘာ၊ ဘာတာ ပန ဒုလ္လဘော”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁-အနောဒိကာ (သီ၊ ဣ) ၂-ခု ၆-၃၂၇-ပိဋ္ဌေ ဇာတကေ။ ၃-သန္နိပတိတွာ (သျာ၊ က)

67. “Ucchaṅge deva me putto, pathe dhāvantiyā pati.
Tañca desaṁ na passāmi, yato sodariya’mānaye”ti.

Tattha **ucchaṅge deva me putto**ti deva mayhaṁ putto ucchaṅgeyeva. Yathā hi araññaṁ pavisitvā ucchaṅge katvā ḍākaṁ uccinitvā tattha pakkhipantiyā ucchaṅge ḍākaṁ nāma sulabhaṁ hoti, evaṁ itthiyā puttopi sulabho ucchaṅge ḍākasadisova. Tena vuttaṁ “ucchaṅge deva me putto”ti. **Pathe dhāvantiyā patī**ti maggaṁ āruyha ekikāya gacchamānāyapi hi itthiyā pati nāma sulabho, diṭṭhadiṭṭhoyeva[1] hoti. Tena vuttaṁ “pathe dhāvantiyā patī”ti. **Tañca desaṁ na passāmi, yato sodariya’mānaye**ti yasmā pana me mātāpitaro natthi, tasmā idāni taṁ mātukucchisaṅkhātaṁ aññaṁ desaṁ na passāmi, yato ahaṁ samāne udare jātattā sa-udariyasaṅkhātaṁ bhātaraṁ āneyyaṁ, tasmā bhātaraṁyeva me dethāti.

Rājā “saccaṁ esā vadatī”ti tuṭṭhacitto tayopi jane bandhanāgārato ānetvā adāsi, sā tayopi te gahetvā gatā.

Satthāpi “na bhikkhave idāneva, pubbepesā ime tayo jane dukkhato mocesiyevā”ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “atīte cattārova etarahi cattāro, rājā pana ahameva ahosin”ti.

Ucchaṅgajātakavaṇṇanā sattamā.

---

8. Sāketajātakavaṇṇanā (68)

Yasmiṁ mano nivisatīti idaṁ Satthā Sāketaṁ nissāya añjanavane[2] viharanto ekaṁ brāhmaṇaṁ ārabbha kathesi. Bhagavato kira bhikkhusaṁghaparivutassa Sāketaṁ piṇḍāya pavisanakāle eko Sāketanagaravāsī mahallakabrāhmaṇo nagarato bahi gacchanto antaradvāre Dasabalaṁ disvā pādesu patitvā gopphakesu gāḷhaṁ gahetvā “tāta nanu nāma puttehi jiṇṇakāle mātāpitaro paṭijaggitabbā, kasmā

1. Diṭṭhadiṭṭheyeva (Syā, Ka)
2. Ajjunavane (Ka) Dhammapada-Ṭṭha 2. 204 piṭṭhepi passitabbaṁ.

၆၇။ “ဥစ္ဆင်္ဂေ ဒေဝ မေ ပုတ္တော၊ ပထေ ဓာဝန္တိယာ ပတိ။
တဉ္စ ဒေသံ န ပဿာမိ၊ ယတော သောဒရိယ’မာနယေ”တိ။

တတ္ထ **ဥစ္ဆင်္ဂေ ဒေဝ မေ ပုတ္တော**တိ ဒေဝ မယှံ ပုတ္တော ဥစ္ဆင်္ဂေယေဝ။ ယထာ ဟိ အရညံ ပဝိသိတွာ ဥစ္ဆင်္ဂေ ကတွာ ဍာကံ ဥစ္စိနိတွာ တတ္ထ ပက္ခိပန္တိယာ ဥစ္ဆင်္ဂေ ဍာကံ နာမ သုလဘံ ဟောတိ၊ ဧဝံ ဣတ္ထိယာ ပုတ္တောပိ သုလဘော ဥစ္ဆင်္ဂေ ဍာကသဒိသောဝ။ တေန ဝုတ္တံ “ဥစ္ဆင်္ဂေ ဒေဝ မေ ပုတ္တော”တိ။ **ပထေ ဓာဝန္တိယာ ပတီ**တိ မဂ္ဂံ အာရုယှ ဧကိကာယ ဂစ္ဆမာနာယပိ ဟိ ဣတ္ထိယာ ပတိ နာမ သုလဘော၊ ဒိဋ္ဌဒိဋ္ဌောယေဝ[1] ဟောတိ။ တေန ဝုတ္တံ “ပထေ ဓာဝန္တိယာ ပတီ”တိ။ **တဉ္စ ဒေသံ န ပဿာမိ၊ ယတော သောဒရိယ’မာနယေ**တိ ယသ္မာ ပန မေ မာတာပိတရော နတ္ထိ၊ တသ္မာ ဣဒါနိ တံ မာတုကုစ္ဆိသင်္ခါတံ အညံ ဒေသံ န ပဿာမိ၊ ယတော အဟံ သမာနေ ဥဒရေ ဇာတတ္တာ သဥဒရိယသင်္ခါတံ ဘာတရံ အာနေယျံ၊ တသ္မာ ဘာတရံယေဝ မေ ဒေထာတိ။

ရာဇာ “သစ္စံ ဧသာ ဝဒတီ”တိ တုဋ္ဌစိတ္တော တယောပိ ဇနေ ဗန္ဓနာဂါရတော အာနေတွာ အဒါသိ၊ သာ တယောပိ တေ ဂဟေတွာ ဂတာ။

သတ္ထာပိ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပေသာ ဣမေ တယော ဇနေ ဒုက္ခတော မောစေသိယေဝါ”တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “အတီတေ စတ္တာရောဝ ဧတရဟိ စတ္တာရော၊ ရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဥစ္ဆင်္ဂဇာတကဝဏ္ဏနာ သတ္တမာ။

၈-သာကေတဇာတကဝဏ္ဏနာ (၆၈)

ယသ္မိံ မနော နိဝိသတီတိ ဣဒံ သတ္ထာ သာကေတံ နိဿာယ အဉ္ဇနဝနေ[2] ဝိဟရန္တော ဧကံ ဗြာဟ္မဏံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဘဂဝတော ကိရ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတဿ သာကေတံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသနကာလေ ဧကော သာကေတနဂရဝါသီ မဟလ္လကဗြာဟ္မဏော နဂရတော ဗဟိ ဂစ္ဆန္တော အန္တရဒွါရေ ဒသဗလံ ဒိသွာ ပါဒေသု ပတိတွာ ဂေါပ္ဖကေသု ဂါဠှံ ဂဟေတွာ “တာတ နနု နာမ ပုတ္တေဟိ ဇိဏ္ဏကာလေ မာတာပိတရော ပဋိဇဂ္ဂိတဗ္ဗာ၊ ကသ္မာ

၁-ဒိဋ္ဌဒိဋ္ဌေယေဝ (သျာ၊ က) ၂-အဇ္ဇုနဝနေ (က) ဓမ္မပဒ-ဋ္ဌ ၂-၂၀၄-ပိဋ္ဌေပိ ပဿိတဗ္ဗံ။

ettakaṁ kālaṁ amhākaṁ attānaṁ na dassesi. Mayā tāva diṭṭhosi, mātaraṁ pana passituṁ ehī”ti Satthāraṁ gahetvā attano gehaṁ agamāsi. Satthā tattha gantvā nisīdi paññatte āsane saddhiṁ bhikkhusaṁghena. Brāhmaṇīpi[1] āgantvā Satthu pādesu patitvā “tāta ettakaṁ kālaṁ kahaṁ gatosi, nanu nāma mātāpitaro mahallakakāle[2] upaṭṭhātabbā”ti paridevi. Puttadhītaropi “etha, bhātaraṁ vandathā”ti vandāpesi. Ubho tuṭṭhamānasā mahādānaṁ adaṁsu. Satthā bhattakiccaṁ niṭṭhāpetvā tesaṁ dvinnampi janānaṁ **Jarāsuttaṁ**[3] kathesi, suttapariyosāne ubhopi anāgāmiphale patiṭṭhahiṁsu. Satthā uṭṭhāyāsanā añjanavanameva agamāsi.

Bhikkhū dhammasabhāyaṁ sannisinnā kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso brāhmaṇo ‘Tathāgatassa pitā Suddhodano, mātā Mahāmāyā’ti jānāti, jānantova saddhiṁ brāhmaṇiyā Tathāgataṁ ‘amhākaṁ putto’ti vadati, Satthāpi adhivāseti, kiṁ nu kho kāraṇan”ti. Satthā tesaṁ kathaṁ sutvā “bhikkhave ubhopi te attano puttameva ‘putto’ti vadantī”ti vatvā atītaṁ āhari.

Bhikkhave ayaṁ brāhmaṇo atīte nirantaraṁ pañca jātisatāni mayhaṁ pitā ahosi, pañca jātisatāni cūḷapitā, pañca jātisatāni mahāpitā. Esāpi brāhmaṇī nirantarameva pañca jātisatāni mātā ahosi, pañca jātisatāni cūḷamātā, pañca jātisatāni mahāmātā. Evāhaṁ diyaḍḍhajātisahassaṁ brāhmaṇassa hatthe saṁvaḍḍho, diyaḍḍhajātisahassaṁ brāhmaṇiyā hatthe saṁvaḍḍhoti tīṇi jātisahassāni kathetvā abhisambuddho hutvā imaṁ gāthamāha—

68. “Yasmiṁ mano nivisati, cittañcāpi pasīdati.
Adiṭṭhapubbake pose, kāmaṁ tasmimpi vissase”ti.

Tattha **yasmiṁ mano nivisatī**ti yasmiṁ puggale diṭṭhamatteyeva cittaṁ patiṭṭhāti. **Cittañcāpi pasīdatī**ti yasmiṁ diṭṭhamatte cittaṁ pasīdati, mudukaṁ hoti. **Adiṭṭhapubbake pose**ti pakatiyā tasmiṁ attabhāve

1. Brāhmaṇīpi idāneva me putto āgatoti (Syā, Ka)
2. Mahallakā (Sī, I)
3. Khu 1. 405 piṭṭhe Suttanipāte.

ဧတ္တကံ ကာလံ အမှာကံ အတ္တာနံ န ဒဿေသိ။ မယာ တာဝ ဒိဋ္ဌောသိ၊ မာတရံ ပန ပဿိတုံ ဧဟီ”တိ သတ္ထာရံ ဂဟေတွာ အတ္တနော ဂေဟံ အဂမာသိ။ သတ္ထာ တတ္ထ ဂန္တွာ နိသီဒိ ပညတ္တေ အာသနေ သဒ္ဓိံ ဘိက္ခုသံဃေန။ ဗြာဟ္မဏီပိ[1] အာဂန္တွာ သတ္ထု ပါဒေသု ပတိတွာ “တာတ ဧတ္တကံ ကာလံ ကဟံ ဂတောသိ၊ နနု နာမ မာတာပိတရော မဟလ္လကကာလေ[2] ဥပဋ္ဌာတဗ္ဗာ”တိ ပရိဒေဝိ။ ပုတ္တဓီတရောပိ “ဧထ, ဘာတရံ ဝန္ဒထာ”တိ ဝန္ဒာပေသိ။ ဥဘော တုဋ္ဌမာနသာ မဟာဒါနံ အဒံသု။ သတ္ထာ ဘတ္တကိစ္စံ နိဋ္ဌာပေတွာ တေသံ ဒွိန္နမ္ပိ ဇနာနံ **ဇရာသုတ္တံ**[3] ကထေသိ၊ သုတ္တပရိယောသာနေ ဥဘောပိ အနာဂါမိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု။ သတ္ထာ ဥဋ္ဌာယာသနာ အဉ္ဇနဝနမေဝ အဂမာသိ။

ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ သန္နိသိန္နာ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော ဗြာဟ္မဏော ‘တထာဂတဿ ပိတာ သုဒ္ဓေါဒနော၊ မာတာ မဟာမာယာ’တိ ဇာနာတိ၊ ဇာနန္တောဝ သဒ္ဓိံ ဗြာဟ္မဏိယာ တထာဂတံ ‘အမှာကံ ပုတ္တော’တိ ဝဒတိ၊ သတ္ထာပိ အဓိဝါသေတိ၊ ကိံ နု ခေါ ကာရဏ”န္တိ။ သတ္ထာ တေသံ ကထံ သုတွာ “ဘိက္ခဝေ ဥဘောပိ တေ အတ္တနော ပုတ္တမေဝ ‘ပုတ္တော’တိ ဝဒန္တီ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

ဘိက္ခဝေ အယံ ဗြာဟ္မဏော အတီတေ နိရန္တရံ ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ မယှံ ပိတာ အဟောသိ၊ ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ စူဠပိတာ၊ ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ မဟာပိတာ။ သောပိ ဗြာဟ္မဏီ နိရန္တရမေဝ ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ မာတာ အဟောသိ၊ ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ စူဠမာတာ၊ ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ မဟာမာတာ။ ဧဝါဟံ ဒိယဍ္ဎဇာတိသဟဿံ ဗြာဟ္မဏဿ ဟတ္ထေ သံဝဍ္ဎော၊ ဒိယဍ္ဎဇာတိသဟဿံ ဗြာဟ္မဏိယာ ဟတ္ထေ သံဝဍ္ဎောတိ တီဏိ ဇာတိသဟဿာနိ ကထေတွာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၆၈။ “ယသ္မိံ မနော နိဝိသတိ၊ စိတ္တဉ္စာပိ ပသီဒတိ။
အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗကေ ပေါသေ၊ ကာမံ တသ္မိမ္ပိ ဝိဿသေ”တိ။

တတ္ထ **ယသ္မိံ မနော နိဝိသတီ**တိ ယသ္မိံ ပုဂ္ဂလေ ဒိဋ္ဌမတ္တေယေဝ စိတ္တံ ပတိဋ္ဌာတိ။ **စိတ္တဉ္စာပိ ပသီဒတီ**တိ ယသ္မိံ ဒိဋ္ဌမတ္တေ စိတ္တံ ပသီဒတိ၊ မုဒုကံ ဟောတိ။ **အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗကေ ပေါသေ**တိ ပကတိယာ တသ္မိံ အတ္တဘာဝေ

၁-ဗြာဟ္မဏီပိ ဣဒါနေဝ မေ ပုတ္တော အာဂတောတိ (သျာ၊ က)
၂-မဟလ္လကာ (သီ၊ ဣ)
၃-ခု ၁-၄၀၅-ပိဋ္ဌေ သုတ္တနိပါတေ။

adiṭṭhapubbepi puggale. **Kāmaṁ tasmimpi vissase**ti anubhūtapubbasineheneva tasmimpi puggale ekaṁsena vissase, vissāsaṁ āpajjatiyevāti attho.

Evaṁ satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi "tadā brāhmaṇo ca brāhmaṇī ca ete eva ahesuṁ, putto pana ahameva ahosin"ti.

Sāketajātakavaṇṇanā aṭṭhamā.

---

9. Visavantajātakavaṇṇanā (69)

Dhiratthu taṁ visaṁ vantanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Dhammasenāpatiṁ ārabbha kathesi. Therassa kira piṭṭhakhajjakakhādanakāle manussā saṁghassa bahuṁ piṭṭhakhādanīyaṁ gahetvā vihāraṁ agamaṁsu, bhikkhusaṁghassa gahitāvasesaṁ bahu atirittaṁ ahosi. Manussā "bhante antogāmagatānampi gaṇhathā"ti āhaṁsu. Tasmiṁ khaṇe therassa saddhivihāriko daharo antogāme hoti, tassa koṭṭhāsaṁ gahetvā tasmiṁ anāgacchante "atidivā hotī"ti therassa adaṁsu. Therena tasmiṁ paribhutte daharo agamāsi. Atha naṁ thero "mayaṁ āvuso tuyhaṁ ṭhapitakhādanīyaṁ paribhuñjimhā"ti āha. So "madhuraṁ nāma bhante kassa appiyan"ti āha. Mahātherassa saṁvego uppajji. So ito paṭṭhāya "piṭṭhakhādanīyaṁ na khādissāmī"ti adhiṭṭhāsi. Tato paṭṭhāya kira Sāriputtattherena piṭṭhakhādanīyaṁ nāma na khāditapubbaṁ. Tassa piṭṭhakhādanīyaṁ akhādanabhāvo bhikkhusaṁghe pākaṭo jāto. Bhikkhū taṁ kathaṁ kathentā dhammasabhāyaṁ nisīdiṁsu. Atha Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "bhikkhave Sāriputto ekavāraṁ jahitakaṁ jīvitaṁ pariccajantopi puna na gaṇhātiyevā"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto visavejjakule nibbattitvā vejjakammena jīvikaṁ kappesi. Athekaṁ janapadamanussaṁ sappo ḍaṁsi, tassa ñātakā pamādaṁ akatvā khippaṁ vejjaṁ

အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗေပိ ပုဂ္ဂလေ။ **ကာမံ တသ္မိမ္ပိ ဝိဿသေ**တိ အနုဘူတပုဗ္ဗသိနေဟေနေဝ တသ္မိမ္ပိ ပုဂ္ဂလေ ဧကံသေန ဝိဿသေ၊ ဝိဿာသံ အာပဇ္ဇတိယေဝါတိ အတ္ထော။

ဧဝံ သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ဗြာဟ္မဏော စ ဗြာဟ္မဏီ စ ဧတေ ဧဝ အဟေသုံ၊ ပုတ္တော ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

သာကေတဇာတကဝဏ္ဏနာ အဋ္ဌမာ။

၉-ဝိသဝန္တဇာတကဝဏ္ဏနာ (၆၉)

ဓိရတ္ထု တံ ဝိသံ ဝန္တန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဓမ္မသေနာပတိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ထေရဿ ကိရ ပိဋ္ဌခဇ္ဇကခါဒနကာလေ မနုဿာ သံဃဿ ဗဟုံ ပိဋ္ဌခါဒနီယံ ဂဟေတွာ ဝိဟာရံ အဂမံသု၊ ဘိက္ခုသံဃဿ ဂဟိတာဝသေသံ ဗဟု အတိရိတ္တံ အဟောသိ။ မနုဿာ "ဘန္တေ အန္တောဂါမဂတာနမ္ပိ ဂဏှထာ"တိ အာဟံသု။ တသ္မိံ ခဏေ ထေရဿ သဒ္ဓိဝိဟာရိကော ဒဟရော အန္တောဂါမေ ဟောတိ၊ တဿ ကောဋ္ဌာသံ ဂဟေတွာ တသ္မိံ အနာဂစ္ဆန္တေ "အတိဒိဝါ ဟောတီ"တိ ထေရဿ အဒံသု။ ထေရေန တသ္မိံ ပရိဘုတ္တေ ဒဟရော အဂမာသိ။ အထ နံ ထေရော "မယံ အာဝုသော တုယှံ ဌပိတခါဒနီယံ ပရိဘုဉ္ဇိမှာ"တိ အာဟ။ သော "မဓုရံ နာမ ဘန္တေ ကဿ အပ္ပိယ"န္တိ အာဟ။ မဟာထေရဿ သံဝေဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ သော ဣတော ပဋ္ဌာယ "ပိဋ္ဌခါဒနီယံ န ခါဒိဿာမီ"တိ အဓိဋ္ဌာသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ကိရ သာရိပုတ္တတ္ထေရေန ပိဋ္ဌခါဒနီယံ နာမ န ခါဒိတပုဗ္ဗံ။ တဿ ပိဋ္ဌခါဒနီယံ အခါဒနဘာဝေါ ဘိက္ခုသံဃေ ပါကဋော ဇာတော။ ဘိက္ခူ တံ ကထံ ကထေန္တာ ဓမ္မသဘာယံ နိသီဒိံသု။ အထ သတ္ထာ အာဂန္တွာ "ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဣမာယ နာမာ"တိ ဝုတ္တေ "ဘိက္ခဝေ သာရိပုတ္တော ဧကဝါရံ ဇဟိတကံ ဇီဝိတံ ပရိစ္စဇန္တောပိ ပုန န ဂဏှာတိယေဝါ"တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဝိသဝေဇ္ဇကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝေဇ္ဇကမ္မေန ဇီဝိကံ ကပ္ပေသိ။ အထေကံ ဇနပဒမနုဿံ သပ္ပေါ ဍံသိ၊ တဿ ဉာတကာ ပမာဒံ အကတွာ ခိပ္ပံ ဝေဇ္ဇံ

ānayiṁsu. Vejjo āha “kiṁ tāva osadhena, paribhāvetvā visaṁ harāmi, daṭṭhasappaṁ āvāhetvā daṭṭhaṭṭhānato teneva visaṁ ākaḍḍhāpemī”ti[1]. Sappaṁ āvāhetvā visaṁ ākaḍḍhāpehīti. So sappaṁ āvāhetvā “tayā ayaṁ daṭṭho”ti āha. Āma mayāti. Tayā daṭṭhaṭṭhānato tvaññeva mukhena visaṁ ākaḍḍhāhīti. Mayā ekavāraṁ jahitakaṁ puna na gahitapubbaṁ, nāhaṁ mayā jahitavisaṁ ākaḍḍhissāmīti. So dārūni āharāpetvā aggiṁ katvā āha “sace attano visaṁ nākaḍḍhasi, imaṁ aggiṁ pavisā”ti. Sappo “api aggiṁ pavisissāmi, nevattanā ekavāraṁ jahitavisaṁ paccāharissāmī”ti[2] vatvā imaṁ gāthamāha—

69. “Dhiratthu taṁ visaṁ vantaṁ, yamahaṁ jīvitakāraṇā.
Vantaṁ paccāharissāmi[3], mataṁ me jīvitā varan”ti.

Tattha **dhiratthū**ti garahatthe nipāto. **Taṁ visan**ti yamahaṁ jīvitakāraṇā vantaṁ visaṁ paccāharissāmi, taṁ vantaṁ visaṁ dhiratthu. **Mataṁ me jīvitā varan**ti tassa visassa apaccāharaṇakāraṇā yaṁ aggiṁ pavisitvā maraṇaṁ, taṁ mama jīvitato varanti attho.

Evañca pana vatvā aggiṁ pavisituṁ pāyāsi. Atha naṁ vejjo nivāretvā taṁ purisaṁ osadhehi ca mantehi ca nibbisaṁ arogaṁ katvā sappassa sīlāni datvā “ito paṭṭhāya mā kañci viheṭhesī”ti vatvā vissajjesi.

Satthāpi “na bhikkhave Sāriputto ekavāraṁ jahitakaṁ jīvitampi pariccajanto puna gaṇhātī”ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā sappo Sāriputto ahosi, vejjo pana ahameva ahosin”ti.

Visavantajātakavaṇṇanā navamā.

1. Ākaḍḍhāpemīti āha (Syā, I, Ka)
2. Paccāvamissāmīti (Sī, Syā)
3. Paccāvamissāmi (Sī, Syā)

အာနယိံသု။ ဝေဇ္ဇော အာဟ “ကိံ တာဝ ဩသဓေန၊ ပရိဘာဝေတွာ ဝိသံ ဟရာမိ၊ ဒဋ္ဌသပ္ပံ အာဝါဟေတွာ ဒဋ္ဌဋ္ဌာနတော တေနေဝ ဝိသံ အာကဍ္ဎာပေမီ”တိ[1]။ သပ္ပံ အာဝါဟေတွာ ဝိသံ အာကဍ္ဎာပေဟီတိ။ သော သပ္ပံ အာဝါဟေတွာ “တယာ အယံ ဒဋ္ဌော”တိ အာဟ။ အာမ မယာတိ။ တယာ ဒဋ္ဌဋ္ဌာနတော တွညေဝ မုခေန ဝိသံ အာကဍ္ဎာဟီတိ။ မယာ ဧကဝါရံ ဇဟိတကံ ပုန န ဂဟိတပုဗ္ဗံ၊ နာဟံ မယာ ဇဟိတဝိသံ အာကဍ္ဎိဿာမီတိ။ သော ဒါရူနိ အာဟရာပေတွာ အဂ္ဂိံ ကတွာ အာဟ “သစေ အတ္တနော ဝိသံ နာကဍ္ဎသိ၊ ဣမံ အဂ္ဂိံ ပဝိသာ”တိ။ သပ္ပော “အပိ အဂ္ဂိံ ပဝိသိဿာမိ၊ နေဝတ္တနာ ဧကဝါရံ ဇဟိတဝိသံ ပစ္စာဟရိဿာမီ”တိ[2] ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၆၉။ “ဓိရတ္ထု တံ ဝိသံ ဝန္တံ၊ ယမဟံ ဇီဝိတကာရဏာ။
ဝန္တံ ပစ္စာဟရိဿာမိ[3]၊ မတံ မေ ဇီဝိတာ ဝရ”န္တိ။

တတ္ထ **ဓိရတ္ထူ**တိ ဂရဟတ္ထေ နိပါတော။ **တံ ဝိသ**န္တိ ယမဟံ ဇီဝိတကာရဏာ ဝန္တံ ဝိသံ ပစ္စာဟရိဿာမိ၊ တံ ဝန္တံ ဝိသံ ဓိရတ္ထု။ **မတံ မေ ဇီဝိတာ ဝရ**န္တိ တဿ ဝိသဿ အပစ္စာဟရဏကာရဏာ ယံ အဂ္ဂိံ ပဝိသိတွာ မရဏံ၊ တံ မမ ဇီဝိတတော ဝရန္တိ အတ္ထော။

ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ အဂ္ဂိံ ပဝိသိတုံ ပါယာသိ။ အထ နံ ဝေဇ္ဇော နိဝါရေတွာ တံ ပုရိသံ ဩသဓေဟိ စ မန္တေဟိ စ နိဗ္ဗိသံ အရောဂံ ကတွာ သပ္ပဿ သီလာနိ ဒတွာ “ဣတော ပဋ္ဌာယ မာ ကဉ္စိ ဝိဟေဌေသီ”တိ ဝတွာ ဝိဿဇ္ဇေသိ။

သတ္ထာပိ “န ဘိက္ခဝေ သာရိပုတ္တော ဧကဝါရံ ဇဟိတကံ ဇီဝိတမ္ပိ ပရိစ္စဇန္တော ပုန ဂဏှာတီ”တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ သပ္ပော သာရိပုတ္တော အဟောသိ၊ ဝေဇ္ဇော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဝိသဝန္တဇာတကဝဏ္ဏနာ နဝမာ။

၁-အာကဍ္ဎာပေမီတိ အာဟ (သျာ၊ ဣ၊ က)
၂-ပစ္စာဝမိဿာမီတိ (သီ၊ သျာ)
၃-ပစ္စာဝမိဿာမိ (သီ၊ သျာ)

10. Kuddālajātakavaṇṇanā (70)

Na taṁ jitaṁ sādhu jitanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Cittahatthasāriputtaṁ ārabbha kathesi. So kira Sāvatthiyaṁ eko kuladārako. Athekadivasaṁ kasitvā āgacchanto vihāraṁ pavisitvā ekassa therassa pattato siniddhaṁ madhuraṁ paṇītabhojanaṁ labhitvā cintesi "mayaṁ rattindivaṁ sahatthena nānākammāni kurumānāpi evarūpaṁ madhurāhāraṁ na labhāma, mayāpi samaṇena bhavitabban"ti. So pabbajitvā māsaḍḍhamāsaccayena ayoniso manasikaronto kilesavasiko hutvā vibbhamitvā puna bhattena kilamanto āgantvā pabbajitvā abhidhammaṁ uggaṇhi. Imināva upāyena cha vāre vibbhamitvā pabbajito. Tato sattame bhikkhubhāve sattappakaraṇiko hutvā bahū bhikkhū dhammaṁ vācento vipassanaṁ vaḍḍhatvā arahattaṁ pāpuṇi. Athassa sahāyakā bhikkhū "kiṁ nu kho āvuso Cittahattha pubbe viya te etarahi kilesā na vaḍḍhantī"ti parihāsaṁ kariṁsu. Āvuso abhabbo dāni ahaṁ ito paṭṭhāya gihibhāvāyāti.

Evaṁ tasmiṁ arahattaṁ patte dhammasabhāyaṁ kathā udapādi "āvuso evarūpassa nāma arahattassa upanissaye sati āyasmā Cittahatthasāriputto chakkhattuṁ uppabbajito, aho mahādoso puthujjanabhāvo"ti. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "bhikkhave puthujjanacittaṁ nāma lahukaṁ dunniggahaṁ, ārammaṇavasena gantvā allīyati, ekavāraṁ allīnaṁ na sakkā hoti khippaṁ mocetuṁ, evarūpassa cittassa damatho sādhu. Dantameva hi taṁ sukhaṁ āvahati.

Dunniggahassa lahuno, yatthakāmanipātino.
Cittassa damatho sādhu, cittaṁ dantaṁ sukhāvahaṁ[1].

Tassa pana dunniggahatāya pubbe paṇḍitā ekaṁ kuddālakaṁ nissāya taṁ jahituṁ asakkontā lobhavasena chakkhattuṁ uppabbajitvā sattame pabbajitabhāve jhānaṁ uppādetvā taṁ lobhaṁ niggaṇhiṁsū"ti vatvā atītaṁ āhari.

---

1. Khu 1. 18 piṭṭhe Dhammapade.

၁၀-ကုဒ္ဒါလဇာတကဝဏ္ဏနာ (၇၀)

န တံ ဇိတံ သာဓု ဇိတန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော စိတ္တဟတ္ထသာရိပုတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ကိရ သာဝတ္ထိယံ ဧကော ကုလဒါရကော။ အထေကဒိဝသံ ကသိတွာ အာဂစ္ဆန္တော ဝိဟာရံ ပဝိသိတွာ ဧကဿ ထေရဿ ပတ္တတော သိနိဒ္ဓံ မဓုရံ ပဏီတဘောဇနံ လဘိတွာ စိန္တေသိ "မယံ ရတ္တိန္ဒိဝံ သဟတ္ထေန နာနာကမ္မာနိ ကုရုမာနာပိ ဧဝရူပံ မဓုရာဟာရံ န လဘာမ၊ မယာပိ သမဏေန ဘဝိတဗ္ဗ"န္တိ။ သော ပဗ္ဗဇိတွာ မာသဍ္ဎမာသစ္စယေန အယောနိသော မနသိကရောန္တော ကိလေသဝသိကော ဟုတွာ ဝိဗ္ဘမိတွာ ပုန ဘတ္တေန ကိလမန္တော အာဂန္တွာ ပဗ္ဗဇိတွာ အဘိဓမ္မံ ဥဂ္ဂဏှိ။ ဣမိနာဝ ဥပါယေန ဆ ဝါရေ ဝိဗ္ဘမိတွာ ပဗ္ဗဇိတော။ တတော သတ္တမေ ဘိက္ခုဘာဝေ သတ္တပ္ပကရဏိကော ဟုတွာ ဗဟူ ဘိက္ခူ ဓမ္မံ ဝါစေန္တော ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ အထဿ သဟာယကာ ဘိက္ခူ "ကိံ နု ခေါ အာဝုသော စိတ္တဟတ္ထ ပုဗ္ဗေ ဝိယ တေ ဧတရဟိ ကိလေသာ န ဝဍ္ဎန္တီ"တိ ပရိဟာသံ ကရိံသု။ အာဝုသော အဘဗ္ဗော ဒါနိ အဟံ ဣတော ပဋ္ဌာယ ဂိဟိဘာဝါယာတိ။

ဧဝံ တသ္မိံ အရဟတ္တံ ပတ္တေ ဓမ္မသဘာယံ ကထာ ဥဒပါဒိ "အာဝုသော ဧဝရူပဿ နာမ အရဟတ္တဿ ဥပနိဿယေ သတိ အာယသ္မာ စိတ္တဟတ္ထသာရိပုတ္တော ဆက္ခတ္တုံ ဥပ္ပဗ္ဗဇိတော၊ အဟော မဟာဒေါသော ပုထုဇ္ဇနဘာဝေါ"တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ "ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဣမာယ နာမာ"တိ ဝုတ္တေ "ဘိက္ခဝေ ပုထုဇ္ဇနစိတ္တံ နာမ လဟုကံ ဒုန္နိဂ္ဂဟံ, အာရမ္မဏဝသေန ဂန္တွာ အလ္လီယတိ၊ ဧကဝါရံ အလ္လီနံ န သက္ကာ ဟောတိ ခိပ္ပံ မောစေတုံ၊ ဧဝရူပဿ စိတ္တဿ ဒမထော သာဓု။ ဒန္တမေဝ ဟိ တံ သုခံ အာဝဟတိ။

ဒုန္နိဂ္ဂဟဿ လဟုနော၊ ယတ္ထကာမနိပါတိနော။
စိတ္တဿ ဒမထော သာဓု၊ စိတ္တံ ဒန္တံ သုခါဝဟံ[၁]။

တဿ ပန ဒုန္နိဂ္ဂဟတာယ ပုဗ္ဗေ ပဏ္ဍိတာ ဧကံ ကုဒ္ဒါလကံ နိဿာယ တံ ဇဟိတုံ အသက္ကောန္တာ လောဘဝသေန ဆက္ခတ္တုံ ဥပ္ပဗ္ဗဇိတွာ သတ္တမေ ပဗ္ဗဇိတဘာဝေ ဈာနံ ဥပ္ပါဒေတွာ တံ လောဘံ နိဂ္ဂဏှိံသူ"တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

၁-ခု ၁-၁၈-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto paṇṇikakule nibbattitvā viññutaṁ pāpuṇi, “Kuddālapaṇḍito”tissa nāmaṁ ahosi. So kuddālakena bhūmiparikammaṁ katvā ḍākañceva alābukumbhaṇḍa-eḷālukādīni ca vapitvā tāni vikkiṇanto kapaṇajīvikaṁ kappesi. Tañhissa ekaṁ kuddālakaṁ ṭhapetvā aññaṁ dhanaṁ nāma natthi. So ekadivasaṁ cintesi “kiṁ me gharāvāsena, nikkhamitvā pabbajissāmī”ti. Athekadivasaṁ kuddālakaṁ paṭicchannaṭṭhāne ṭhapetvā isipabbajjaṁ pabbajitvā taṁ kuddālakaṁ anussaritvā lobhaṁ chindituṁ asakkonto kuṇṭhakuddālakaṁ nissāya uppabbaji. Evaṁ dutiyampi, tatiyampīti cha vāre taṁ kuddālakaṁ paṭicchannaṭṭhāne nikkhipitvā pabbajito ceva uppabbajito ca.

Sattame pana vāre cintesi “ahaṁ imaṁ kuṇṭhakuddālakaṁ nissāya punappunaṁ uppabbajito, idāni naṁ mahānadiyaṁ pakkhipitvā pabbajissāmī”ti nadītīraṁ gantvā “sacassa patitaṭṭhānaṁ passissāmi, punāgantvā uddharitukāmatā bhaveyyā”ti taṁ kuddālakaṁ daṇḍe gahetvā nāgabalo thāmasampanno sīsassa uparibhāge tikkhattuṁ āvijjhitvā[1] akkhīni nimmīletvā nadīmajjhe khipitvā “jitaṁ me jitaṁ me”ti tikkhattuṁ sīhanādaṁ nadi. Tasmiṁ khaṇe Bārāṇasirājā paccantaṁ vūpasametvā āgato nadiyā sīsaṁ nhāyitvā sabbālaṅkārapaṭimaṇḍito hatthikkhandhena gacchamāno taṁ bodhisattassa saddaṁ sutvā “ayaṁ puriso ‘jitaṁ me jitaṁ me’ti vadati, ko nu kho etena jito, pakkosatha nan”ti pakkosāpetvā “bho purisa ahaṁ tāva vijitasaṅgāmo idāni jayaṁ gahetvā āgacchāmi, tayā pana ko jito”ti pucchi. Bodhisatto “mahārāja tayā saṅgāmasatampi saṅgāmasahassampi saṅgāmasatasahassampi jinantena dujjitameva kilesānaṁ ajitattā, ahaṁ pana mama abbhantare lobhaṁ niggaṇhanto kilese jinin”ti kathentoyeva mahānadiṁ oloketvā āpokasiṇārammaṇaṁ jhānaṁ nibbattetvā sampattānubhāvo[2] ākāse nisīditvā rañño dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

70. “Na taṁ jitaṁ sādhu jitaṁ, yaṁ jitaṁ avajīyati.
Taṁ kho jitaṁ sādhu jitaṁ, yaṁ jitaṁ nāvajīyatī”ti.

1. Āviñchetvā (Sī) 2. Jhānasamāpattānubhāvena (Syā, Ka)

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ပဏ္ဏိကကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိညုတံ ပါပုဏိ၊ “ကုဒ္ဒါလပဏ္ဍိတော”တိဿ နာမံ အဟောသိ။ သော ကုဒ္ဒါလကေန ဘူမိပရိကမ္မံ ကတွာ ဍာကဉ္စေဝ အလာဗုကုမ္ဘဏ္ဍဧဠာလုကာဒီနိ စ ဝပိတွာ တာနိ ဝိက္ကိဏန္တော ကပဏဇီဝိကံ ကပ္ပေသိ။ တဉှိဿ ဧကံ ကုဒ္ဒါလကံ ဌပေတွာ အညံ ဓနံ နာမ နတ္ထိ။ သော ဧကဒိဝသံ စိန္တေသိ “ကိံ မေ ဃရာဝါသေန၊ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ။ အထေကဒိဝသံ ကုဒ္ဒါလကံ ပဋိစ္ဆန္နဋ္ဌာနေ ဌပေတွာ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ တံ ကုဒ္ဒါလကံ အနုဿရိတွာ လောဘံ ဆိန္ဒိတုံ အသက္ကောန္တော ကုဏ္ဌကုဒ္ဒါလကံ နိဿာယ ဥပ္ပဗ္ဗဇိ။ ဧဝံ ဒုတိယမ္ပိ၊ တတိယမ္ပီတိ ဆ ဝါရေ တံ ကုဒ္ဒါလကံ ပဋိစ္ဆန္နဋ္ဌာနေ နိက္ခိပိတွာ ပဗ္ဗဇိတော စေဝ ဥပ္ပဗ္ဗဇိတော စ။

သတ္တမေ ပန ဝါရေ စိန္တေသိ “အဟံ ဣမံ ကုဏ္ဌကုဒ္ဒါလကံ နိဿာယ ပုနပ္ပုနံ ဥပ္ပဗ္ဗဇိတော၊ ဣဒါနိ နံ မဟာနဒိယံ ပက္ခိပိတွာ ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ နဒီတီရံ ဂန္တွာ “သစဿ ပတိတဋ္ဌာနံ ပဿိဿာမိ၊ ပုနာဂန္တွာ ဥဒ္ဓရိတုကာမတာ ဘဝေယျာ”တိ တံ ကုဒ္ဒါလကံ ဒဏ္ဍေ ဂဟေတွာ နာဂဗလော ထာမသမ္ပန္နော သီသဿ ဥပရိဘာဂေ တိက္ခတ္တုံ အာဝိဇ္ဈိတွာ[၁] အက္ခီနိ နိမ္မီလေတွာ နဒီမဇ္ဈေ ခိပိတွာ “ဇိတံ မေ ဇိတံ မေ”တိ တိက္ခတ္တုံ သီဟနာဒံ နဒိ။ တသ္မိံ ခဏေ ဗာရာဏသိရာဇာ ပစ္စန္တံ ဝူပသမေတွာ အာဂတော နဒိယာ သီသံ နှာယိတွာ သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတော ဟတ္ထိက္ခန္ဓေန ဂစ္ဆမာနော တံ ဗောဓိသတ္တဿ သဒ္ဒံ သုတွာ “အယံ ပုရိသော ‘ဇိတံ မေ ဇိတံ မေ’တိ ဝဒတိ၊ ကော နု ခေါ ဧတေန ဇိတော၊ ပက္ကောသထ န”န္တိ ပက္ကောသာပေတွာ “ဘော ပုရိသ အဟံ တာဝ ဝိဇိတသင်္ဂါမော ဣဒါနိ ဇယံ ဂဟေတွာ အာဂစ္ဆာမိ၊ တယာ ပန ကော ဇိတော”တိ ပုစ္ဆိ။ ဗောဓိသတ္တော “မဟာရာဇ တယာ သင်္ဂါမသတမ္ပိ သင်္ဂါမသဟဿမ္ပိ သင်္ဂါမသတသဟဿမ္ပိ ဇိနန္တေန ဒုဇ္ဇိတမေဝ ကိလေသာနံ အဇိတတ္တာ၊ အဟံ ပန မမ အဗ္ဘန္တရေ လောဘံ နိဂ္ဂဏှန္တော ကိလေသေ ဇိနိ”န္တိ ကထေန္တောယေဝ မဟာနဒိံ ဩလောကေတွာ အာပေါကသိဏာရမ္မဏံ ဈာနံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ သမ္ပတ္တာနုဘာဝေါ[၂] အာကာသေ နိသီဒိတွာ ရညော ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၇၀။ “န တံ ဇိတံ သာဓု ဇိတံ၊ ယံ ဇိတံ အဝဇီယတိ။
တံ ခေါ ဇိတံ သာဓု ဇိတံ၊ ယံ ဇိတံ နာဝဇီယတီ”တိ။

၁-အာဝိဉ္ဆေတွာ (သီ) ၂-ဈာနသမာပတ္တာနုဘာဝေန (သျာ၊ က)

Tattha **na taṁ jitaṁ sādhu jitaṁ, yaṁ jitaṁ avajīyatī**ti yaṁ paccāmitte parājinitvā raṭṭhaṁ jitaṁ paṭiladdhaṁ punapi tehi[1] paccāmittehi avajīyati, taṁ jitaṁ sādhujitaṁ nāma na hoti. Kasmā? Puna avajīyanato. Aparo nayo—jitaṁ vuccati jayo. Yo paccāmittehi saddhiṁ yujjhitvā adhigato jayo puna tesu jinantesu parājayo hoti, so na sādhu na sobhano. Kasmā? Yasmā puna parājayova hoti. **Taṁ kho jitaṁ sādhu jitaṁ, yaṁ jitaṁ nāvajīyatī**ti yaṁ kho pana paccāmitte nimmathetvā jitaṁ puna tehi nāvajīyati, yo vā ekavāraṁ laddho jayo na puna parājayo hoti, taṁ jitaṁ sādhu jitaṁ sobhanaṁ, so jayo sādhu sobhano nāma hoti. Kasmā? Puna nāvajīyanato. Tasmā tvaṁ mahārāja satakkhattumpi sahassakkhattumpi satasahassakkhattumpi saṅgāmasīsaṁ jinitvāpi saṅgāmayodho nāma na hosi. Kiṁ kāraṇā? Attano kilesānaṁ ajitattā. Yo pana ekavārampi attano abbhantare kilese jināti, ayaṁ uttamo saṅgāmasīsayodhoti ākāse nisinnakova Buddhalīlāya rañño dhammaṁ desesi. Uttamasaṅgāma yodhabhāvo panettha—

“Yo sahassaṁ sahassena, saṅgāme mānuse jine.
Ekañca jeyyamattānaṁ, sa ve saṅgāmajuttamo”ti[2]—

Idaṁ suttaṁ sādhakaṁ.

Rañño pana dhammaṁ suṇantasseva tadaṅgappahānavasena kilesā pahīnā, pabbajjāya cittaṁ nami. Rājabalassapi tatheva kilesā pahīyiṁsu. Rājā “idāni tumhe kahaṁ gamissathā”ti bodhisattaṁ pucchi. Himavantaṁ pavisitvā isipabbajjaṁ pabbajissāmi mahārājāti. “Tena hi ahampi pabbajissāmī”ti bodhisatteneva saddhiṁ nikkhami, balakāyo brāhmaṇagahapatikā sabbā seniyoti sabbopi tasmiṁ ṭhāne sannipatito mahājanakāyo raññā saddhiṁyeva nikkhami. Bārāṇasivāsinopi “amhākaṁ kira rājā Kuddālapaṇḍitassa dhammadesanaṁ sutvā pabbajjābhimukho hutvā saddhiṁ balakāyena nikkhanto, mayaṁ idha kiṁ karissāmā”ti dvādasayojanikāya Bārāṇasiyā sakalanagaravāsino nikkhamiṁsu. Dvādasayojanikā parisā ahosi, taṁ ādāya bodhisatto Himavantaṁ pāvisi.

1. Puna jitehi (Sī, I) 2. Khu 1. 28 piṭṭhe Dhammapade.

တတ္ထ **န တံ ဇိတံ သာဓု ဇိတံ၊ ယံ ဇိတံ အဝဇီယတီ**တိ ယံ ပစ္စာမိတ္တေ ပရာဇိနိတွာ ရဋ္ဌံ ဇိတံ ပဋိလဒ္ဓံ ပုနပိ တေဟိ[၁] ပစ္စာမိတ္တေဟိ အဝဇီယတိ၊ တံ ဇိတံ သာဓုဇိတံ နာမ န ဟောတိ။ ကသ္မာ? ပုန အဝဇီယနတော။ အပရော နယော—ဇိတံ ဝုစ္စတိ ဇယော။ ယော ပစ္စာမိတ္တေဟိ သဒ္ဓိံ ယုဇ္ဈိတွာ အဓိဂတော ဇယော ပုန တေသု ဇိနန္တေသု ပရာဇယော ဟောတိ၊ သော န သာဓု န သောဘနော။ ကသ္မာ? ယသ္မာ ပုန ပရာဇယောဝ ဟောတိ။ **တံ ခေါ ဇိတံ သာဓု ဇိတံ၊ ယံ ဇိတံ နာဝဇီယတီ**တိ ယံ ခေါ ပန ပစ္စာမိတ္တေ နိမ္မထေတွာ ဇိတံ ပုန တေဟိ နာဝဇီယတိ၊ ယော ဝါ ဧကဝါရံ လဒ္ဓေါ ဇယော န ပုန ပရာဇယော ဟောတိ၊ တံ ဇိတံ သာဓု ဇိတံ သောဘနံ၊ သော ဇယော သာဓု သောဘနော နာမ ဟောတိ။ ကသ္မာ? ပုန နာဝဇီယနတော။ တသ္မာ တွံ မဟာရာဇ သတက္ခတ္တုမ္ပိ သဟဿက္ခတ္တုမ္ပိ သတသဟဿက္ခတ္တုမ္ပိ သင်္ဂါမသီသံ ဇိနိတွာပိ သင်္ဂါမယောဓော နာမ န ဟောသိ။ ကိံကာရဏာ? အတ္တနော ကိလေသာနံ အဇိတတ္တာ။ ယော ပန ဧကဝါရမ္ပိ အတ္တနော အဗ္ဘန္တရေ ကိလေသေ ဇိနာတိ၊ အယံ ဥတ္တမော သင်္ဂါမသီသယောဓောတိ အာကာသေ နိသိန္နကောဝ ဗုဒ္ဓလီလာယ ရညော ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ ဥတ္တမသင်္ဂါမယောဓဘာဝေါ ပနေတ္ထ—

“ယော သဟဿံ သဟဿေန၊ သင်္ဂါမေ မာနုသေ ဇိနေ။
ဧကဉ္စ ဇေယျမတ္တာနံ၊ သ ဝေ သင်္ဂါမဇုတ္တမော”တိ[၂]—

ဣဒံ သုတ္တံ သာဓကံ။

ရညော ပန ဓမ္မံ သုဏန္တဿေဝ တဒင်္ဂပ္ပဟာနဝသေန ကိလေသာ ပဟီနာ၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ စိတ္တံ နမိ။ ရာဇဗလဿာပိ တထေဝ ကိလေသာ ပဟီယိံသု။ ရာဇာ “ဣဒါနိ တုမှေ ကဟံ ဂမိဿထာ”တိ ဗောဓိသတ္တံ ပုစ္ဆိ။ ဟိမဝန္တံ ပဝိသိတွာ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိဿာမိ မဟာရာဇာတိ။ “တေန ဟိ အဟမ္ပိ ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ ဗောဓိသတ္တေနေဝ သဒ္ဓိံ နိက္ခမိ၊ ဗလကာယော ဗြာဟ္မဏဂဟပတိကာ သဗ္ဗာ သေနိယောတိ သဗ္ဗောပိ တသ္မိံ ဌာနေ သန္နိပတိတော မဟာဇနကာယော ရညာ သဒ္ဓိံယေဝ နိက္ခမိ။ ဗာရာဏသိဝါသိနောပိ “အမှာကံ ကိရ ရာဇာ ကုဒ္ဒါလပဏ္ဍိတဿ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇာဘိမုခေါ ဟုတွာ သဒ္ဓိံ ဗလကာယေန နိက္ခန္တော၊ မယံ ဣဓ ကိံ ကရိဿာမာ”တိ ဒွါဒသယောဇနိကာယ ဗာရာဏသိယာ သကလနဂရဝါသိနော နိက္ခမိံသု။ ဒွါဒသယောဇနိကာ ပရိသာ အဟောသိ၊ တံ အာဒါယ ဗောဓိသတ္တော ဟိမဝန္တံ ပါဝိသိ။

၁-ပုန ဇိတေဟိ (သီ၊ ဣ) ၂-ခု ၁-၂၈-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။

Tasmiṁ khaṇe Sakkassa devaraññño nisinnāsanaṁ uṇhākāraṁ dassesi. So āvajjamāno “Kuddālapaṇḍito mahābhinikkhamanaṁ nikkhanto”ti disvā “mahāsamāgamo bhavissati, vasanaṭṭhānaṁ laddhuṁ vaṭṭatī”ti Vissakammaṁ āmantetvā “tāta Kuddālapaṇḍito mahābhinikkhamanaṁ nikkhanto, vasanaṭṭhānaṁ laddhuṁ vaṭṭati, tvaṁ Himavantappadesaṁ gantvā same bhūmibhāge dīghato tiṁsayojanaṁ vitthārato pannarasayojanaṁ assamapadaṁ māpehī”ti āha. So “sādhu devā”ti paṭissuṇitvā gantvā tathā akāsi. Ayamettha saṅkhepo, vitthāro pana Hatthipālajātake āvi bhavissati. Idañca hi tañca ekaparicchedameva. Vissakammopi assamapade paṇṇasālaṁ māpetvā dussadde mige ca sakuṇe ca amanusse ca paṭikkamāpetvā tena tena disābhāgena ekapadikamaggaṁ māpetvā attano vasanaṭṭhānameva agamāsi. Kuddālapaṇḍitopi taṁ parisaṁ ādāya Himavantaṁ pavisitvā sakkadattiyaṁ assamapadaṁ gantvā Vissakammena māpitaṁ pabbajitaparikkhāraṁ gahetvā paṭhamaṁ attano pabbajitvā pacchā parisaṁ pabbājetvā assamapadaṁ bhājetvā adāsi. Satta rājāno satta rajjāni[1] chaḍḍayiṁsu. Tiṁsayojanaṁ assamapadaṁ pūri. Kuddālapaṇḍito sesakasiṇesupi parikammaṁ katvā brahmavihāre bhāvetvā parisāya kammaṭṭhānaṁ ācikkhi, sabbe samāpattilābhino hutvā brahmavihāre bhāvetvā brahmalokaparāyaṇā ahesuṁ. Ye pana tesaṁ pāricariyaṁ akaṁsu, te devalokaparāyaṇā ahesuṁ.

Satthā “evaṁ bhikkhave cittaṁ nāmetaṁ kilesavasena allīnaṁ dummocayaṁ hoti, uppannā lobhadhammā duppajahā, evarūpepi paṇḍite aññāṇe karontī”ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsesi, saccapariyosāne keci sotāpannā ahesuṁ, keci sakadāgāmino, keci anāgāmino, keci arahattaṁ pāpuṇiṁsu. Satthāpi anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā rājā Ānando ahosi, parisā Buddhaparisā, Kuddālapaṇḍito pana ahameva ahosin”ti.

Kuddālajātakavaṇṇanā dasamā.

Itthivaggo sattamo.

1. Adāsi. Satta rajjāni (Sī), adāsi. Sakkattarajjāni (I)

တသ္မိံ ခဏေ သက္ကဿ ဒေဝရညော နိသိန္နာသနံ ဥဏှာကာရံ ဒဿေသိ။ သော အာဝဇ္ဇမာနော “ကုဒ္ဒါလပဏ္ဍိတော မဟာဘိနိက္ခမနံ နိက္ခန္တော”တိ ဒိသွာ “မဟာသမာဂမော ဘဝိဿတိ၊ ဝသနဋ္ဌာနံ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဝိဿကမ္မံ အာမန္တေတွာ “တာတ ကုဒ္ဒါလပဏ္ဍိတော မဟာဘိနိက္ခမနံ နိက္ခန္တော၊ ဝသနဋ္ဌာနံ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတိ၊ တွံ ဟိမဝန္တပ္ပဒေသံ ဂန္တွာ သမေ ဘူမိဘာဂေ ဒီဃတော တိံသယောဇနံ ဝိတ္ထာရတော ပန္နရသယောဇနံ အဿမပဒံ မာပေဟီ”တိ အာဟ။ သော “သာဓု ဒေဝါ”တိ ပဋိဿုဏိတွာ ဂန္တွာ တထာ အကာသိ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရော ပန ဟတ္ထိပါလဇာတကေ အာဝိ ဘဝိဿတိ။ ဣဒဉ္စ ဟိ တဉ္စ ဧကပရိစ္ဆေဒမေဝ။ ဝိဿကမ္မောပိ အဿမပဒေ ပဏ္ဏသာလံ မာပေတွာ ဒုဿဒ္ဒေ မိဂေ စ သကုဏေ စ အမနုဿေ စ ပဋိက္ကမာပေတွာ တေန တေန ဒိသာဘာဂေန ဧကပဒိကမဂ္ဂံ မာပေတွာ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနမေဝ အဂမာသိ။ ကုဒ္ဒါလပဏ္ဍိတောပိ တံ ပရိသံ အာဒါယ ဟိမဝန္တံ ပဝိသိတွာ သက္ကဒတ္တိယံ အဿမပဒံ ဂန္တွာ ဝိဿကမ္မေန မာပိတံ ပဗ္ဗဇိတပရိက္ခာရံ ဂဟေတွာ ပဌမံ အတ္တနာ ပဗ္ဗဇိတွာ ပစ္ဆာ ပရိသံ ပဗ္ဗာဇေတွာ အဿမပဒံ ဘာဇေတွာ အဒါသိ။ သတ္တ ရာဇာနော သတ္တ ရဇ္ဇာနိ[1] ဆဍ္ဍယိံသု။ တိံသယောဇနံ အဿမပဒံ ပူရိ။ ကုဒ္ဒါလပဏ္ဍိတော သေသကသိဏေသုပိ ပရိကမ္မံ ကတွာ ဗြဟ္မဝိဟာရေ ဘာဝေတွာ ပရိသာယ ကမ္မဋ္ဌာနံ အာစိက္ခိ၊ သဗ္ဗေ သမာပတ္တိလာဘိနော ဟုတွာ ဗြဟ္မဝိဟာရေ ဘာဝေတွာ ဗြဟ္မလောကပရာယဏာ အဟေသုံ။ ယေ ပန တေသံ ပါရိစရိယံ အကံသု၊ တေ ဒေဝလောကပရာယဏာ အဟေသုံ။

သတ္ထာ “ဧဝံ ဘိက္ခဝေ စိတ္တံ နာမေတံ ကိလေသဝသေန အလ္လီနံ ဒုမ္မောစယံ ဟောတိ၊ ဥပ္ပန္နာ လောဘဓမ္မာ ဒုပ္ပဇဟာ, ဧဝရူပေပိ ပဏ္ဍိတေ အညာဏေ ကရောန္တီ”တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ကေစိ သောတာပန္နာ အဟေသုံ၊ ကေစိ သကဒါဂါမိနော၊ ကေစိ အနာဂါမိနော၊ ကေစိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု။ သတ္ထာပိ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ရာဇာ အာနန္ဒော အဟောသိ၊ ပရိသာ ဗုဒ္ဓပရိသာ၊ ကုဒ္ဒါလပဏ္ဍိတော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ကုဒ္ဒါလဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒသမာ။

ဣတ္ထိဝဂ္ဂေါ သတ္တမော။

၁-အဒါသိ။ သတ္တ ရဇ္ဇာနိ (သီ)၊ အဒါသိ။ သက္ကတ္တရဇ္ဇာနိ (ဣ)

Tassuddānaṁ

Asātamantaṇḍabhūtaṁ, Takkapaṇḍi durājānaṁ.
Anabhirati Mudulakkhaṇaṁ, ucchaṅgampi ca sāketaṁ.
Visavantaṁ Kuddālakanti.

---

8. Varuṇavagga

1. Varuṇajātakavaṇṇanā (71)

Yo pubbe karaṇīyānīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Kuṭumbikaputtatissattheraṁ ārabbha kathesi. Ekasmiṁ kira divase Sāvatthivāsino aññamaññasahāyakā tiṁsamattā kulaputtā gandhapupphavatthādīni gahetvā “Satthu dhammadesanaṁ suṇissāmā”ti mahājanaparivutā Jetavanaṁ gantvā nāgamāḷakasālamāḷakādīsu thokaṁ nisīditvā sāyanhasamaye Satthari surabhigandhavāsitāya gandhakuṭito nikkhamitvā dhammasabhaṁ gantvā alaṅkatabuddhāsane nisinne saparivārā dhammasabhaṁ gantvā Satthāraṁ gandhapupphehi pūjetvā cakkaṅkitatalesu phullapadumasassirikesu pādesu vanditvā ekamantaṁ nisinnā dhammaṁ suṇiṁsu.

Atha nesaṁ etadahosi “yathā yathā kho mayaṁ Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāma, pabbajeyyāmā”ti. Te Tathāgatassa dhammasabhāto nikkhantakāle Tathāgataṁ upasaṅkamitvā vanditvā pabbajjaṁ yāciṁsu, Satthā tesaṁ pabbajjaṁ adāsi. Te ācariyupajjhāye ārādhetvā upasampadaṁ labhitvā pañca vassāni ācariyupajjhāyānaṁ santike vasitvā dve mātikā paguṇaṁ katvā kappiyākappiyaṁ ñatvā tisso anumodanā uggaṇhitvā cīvarāni sibbetvā rajitvā “samaṇadhammaṁ karissāmā”ti ācariyupajjhāye āpucchitvā Satthāraṁ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṁ nisīditvā “mayaṁ bhante bhavesu ukkaṇṭhitā jātijarābyādhimaraṇabhayabhītā, tesaṁ no saṁsāraparimocanatthāya kammaṭṭhānaṁ kathethā”ti yāciṁsu. Satthā tesaṁ aṭṭhatiṁsāya kammaṭṭhānesu sappāyaṁ vicinitvā kammaṭṭhānaṁ kathesi. Te Satthu santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā Satthāraṁ vanditvā padakkhiṇaṁ katvā

တဿုဒ္ဒါနံ

အသာတမန္တဏ္ဍဘူတံ၊ တက္ကပဏ္ဍိ ဒုရာဇာနံ။
အနဘိရတိ မုဒုလက္ခဏံ၊ ဥစ္ဆင်္ဂမ္ပိ စ သာကေတံ။
ဝိသဝန္တံ ကုဒ္ဒါလကန္တိ။

၈-ဝရုဏဝဂ္ဂ

၁-ဝရုဏဇာတကဝဏ္ဏနာ (၇၁)

ယော ပုဗ္ဗေ ကရဏီယာနီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကုဋုမ္ဗိကပုတ္တတိဿတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဧကသ္မိံ ကိရ ဒိဝသေ သာဝတ္ထိဝါသိနော အညမညသဟာယကာ တိံသမတ္တာ ကုလပုတ္တာ ဂန္ဓပုပ္ဖဝတ္ထာဒီနိ ဂဟေတွာ “သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုဏိဿာမာ”တိ မဟာဇနပရိဝုတာ ဇေတဝနံ ဂန္တွာ နာဂမာဠကသာလမာဠကာဒီသု ထောကံ နိသီဒိတွာ သာယဏှသမယေ သတ္ထရိ သုရဘိဂန္ဓဝါသိတာယ ဂန္ဓကုဋိတော နိက္ခမိတွာ ဓမ္မသဘံ ဂန္တွာ အလင်္ကတဗုဒ္ဓါသနေ နိသိန္နေ သပရိဝါရာ ဓမ္မသဘံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဂန္ဓပုပ္ဖေဟိ ပူဇေတွာ စက္ကင်္ကိတတလေသု ဖုလ္လပဒုမသဿိရိကေသု ပါဒေသု ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသိန္နာ ဓမ္မံ သုဏိံသု။

အထ နေသံ ဧတဒဟောသိ “ယထာ ယထာ ခေါ မယံ ဘဂဝတာ ဓမ္မံ ဒေသိတံ အာဇာနာမ၊ ပဗ္ဗဇေယျာမာ”တိ။ တေ တထာဂတဿ ဓမ္မသဘာတော နိက္ခန္တကာလေ တထာဂတံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိံသု၊ သတ္ထာ တေသံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ အဒါသိ။ တေ အာစရိယုပဇ္ဈာယေ အာရာဓေတွာ ဥပသမ္ပဒံ လဘိတွာ ပဉ္စ ဝဿာနိ အာစရိယုပဇ္ဈာယာနံ သန္တိကေ ဝသိတွာ ဒွေ မာတိကာ ပဂုဏံ ကတွာ ကပ္ပိယာကပ္ပိယံ ဉတွာ တိဿော အနုမောဒနာ ဥဂ္ဂဏှိတွာ စီဝရာနိ သိဗ္ဗေတွာ ရဇိတွာ “သမဏဓမ္မံ ကရိဿာမာ”တိ အာစရိယုပဇ္ဈာယေ အာပုစ္ဆိတွာ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိတွာ “မယံ ဘန္တေ ဘဝေသု ဥက္ကဏ္ဌိတာ ဇာတိဇရာဗျာဓိမရဏဘယဘီတာ၊ တေသံ နော သံသာရပရိမောစနတ္ထာယ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေထာ”တိ ယာစိံသု။ သတ္ထာ တေသံ အဋ္ဌတိံသာယ ကမ္မဋ္ဌာနေသု သပ္ပါယံ ဝိစိနိတွာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေသိ။ တေ သတ္ထု သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ

pariveṇaṁ gantvā ācariyupajjhāye oloketvā pattacīvaramādāya “samaṇadhammaṁ karissāmā”ti nikkhamiṁsu.

Atha nesaṁ abbhantare eko bhikkhu nāmena Kuṭumbikaputtatissatthero nāma kusīto hīnavīriyo rasagiddho, so evaṁ cintesi “ahaṁ neva araññe vasituṁ, na padhānaṁ padahituṁ, na bhikkhācariyāya yāpetuṁ sakkhissāmi, ko me gamanena attho, nivattissāmī”ti so vīriyaṁ ossajitvā te bhikkhū anugantvā nivatti. Tepi kho bhikkhū Kosalesu cārikaṁ caramānā aññataraṁ paccantagāmaṁ gantvā taṁ upanissāya ekasmiṁ araññāyatane vassaṁ upagantvā antotemāsaṁ appamattā ghaṭentā vāyamantā vipassanāgabbhaṁ gāhāpetvā pathaviṁ unnādayamānā arahattaṁ patvā vutthavassā pavāretvā “paṭiladdhaguṇaṁ satthu ārocessāmā”ti tato nikkhamitvā anupubbena Jetavanaṁ patvā pattacīvaraṁ paṭisāmetvā ācariyupajjhāye disvā[1] Tathāgataṁ daṭṭhukāmā Satthu santikaṁ gantvā vanditvā nisīdiṁsu. Satthā tehi saddhiṁ madhurapaṭisanthāraṁ akāsi. Te katapaṭisanthārā attanā paṭiladdhaguṇaṁ Tathāgatassa ārocesuṁ, Satthā te bhikkhū pasaṁsi. Kuṭumbikaputtatissatthero Satthāraṁ tesaṁ guṇakathaṁ kathentaṁ disvā sayampi samaṇadhammaṁ kātukāmo jāto. Tepi kho bhikkhū “mayaṁ bhante tameva araññavāsaṁ gantvā vasissāmā”ti Satthāraṁ āpucchiṁsu, Satthā “sādhū”ti anujāni. Te Satthāraṁ vanditvā pariveṇaṁ agamaṁsu.

Atha so Kuṭumbikaputtatissatthero rattibhāgasamanantare accāraddhavīriyo hutvā ativegena samaṇadhammaṁ karonto majjhimayāmasamanantare ālambanaphalakaṁ nissāya ṭhitakova niddāyanto parivattitvā pati, ūruṭṭhikaṁ bhijji, vedanā mahantā jātā. Tesaṁ bhikkhūnaṁ taṁ paṭijaggantānaṁ gamanaṁ na sampajji. Atha ne upaṭṭhānavelāyaṁ āgate Satthā pucchi “nanu tumhe bhikkhave ‘sve gamissāmā’ti hiyyo āpucchitthā”ti[2]. Āma bhante, apica kho pana amhākaṁ sahāyako Kuṭumbikaputtatissatthero akāle ativegena samaṇadhammaṁ karonto niddābhibhūto parivattitvā patito, ūruṭṭhissa bhinnaṁ, taṁ nissāya amhākaṁ gamanaṁ na sampajjīti. Satthā “na bhikkhave idānevesa attano hīnavīriyabhāvena

1. Vanditvā (Ka)
2. Āpucchathāti (Syā)

ပရိဝေဏံ ဂန္တွာ အာစရိယုပဇ္ဈာယေ ဩလောကေတွာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ “သမဏဓမ္မံ ကရိဿာမာ”တိ နိက္ခမိံသု။

အထ နေသံ အဗ္ဘန္တရေ ဧကော ဘိက္ခု နာမေန ကုဋုမ္ဗိကပုတ္တတိဿတ္ထေရော နာမ ကုသီတော ဟီနဝီရိယော ရသဂိဒ္ဓေါ၊ သော ဧဝံ စိန္တေသိ “အဟံ နေဝ အရညေ ဝသိတုံ, န ပဓာနံ ပဒဟိတုံ, န ဘိက္ခာစရိယာယ ယာပေတုံ သက္ခိဿာမိ၊ ကော မေ ဂမနေန အတ္ထော၊ နိဝတ္တိဿာမီ”တိ သော ဝီရိယံ ဩဿဇိတွာ တေ ဘိက္ခူ အနုဂန္တွာ နိဝတ္တိ။ တေပိ ခေါ ဘိက္ခူ ကောသလေသု စာရိကံ စရမာနာ အညတရံ ပစ္စန္တဂါမံ ဂန္တွာ တံ ဥပနိဿာယ ဧကသ္မိံ အရညာယတနေ ဝဿံ ဥပဂန္တွာ အန္တောတေမာသံ အပ္ပမတ္တာ ဃဋေန္တာ ဝါယမန္တာ ဝိပဿနာဂဗ္ဘံ ဂါဟာပေတွာ ပထဝိံ ဥန္နာဒယမာနာ အရဟတ္တံ ပတွာ ဝုတ္ထဝဿာ ပဝါရေတွာ “ပဋိလဒ္ဓဂုဏံ သတ္ထု အာရောစေဿာမာ”တိ တတော နိက္ခမိတွာ အနုပုဗ္ဗေန ဇေတဝနံ ပတွာ ပတ္တစီဝရံ ပဋိသာမေတွာ အာစရိယုပဇ္ဈာယေ ဒိသွာ[1] တထာဂတံ ဒဋ္ဌုကာမာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ နိသီဒိံသု။ သတ္ထာ တေဟိ သဒ္ဓိံ မဓုရပဋိသန္ထာရံ အကာသိ။ တေ ကတပဋိသန္ထာရာ အတ္တနာ ပဋိလဒ္ဓဂုဏံ တထာဂတဿ အာရောစေသုံ၊ သတ္ထာ တေ ဘိက္ခူ ပသံသိ။ ကုဋုမ္ဗိကပုတ္တတိဿတ္ထေရော သတ္ထာရံ တေသံ ဂုဏကထံ ကထေန္တံ ဒိသွာ သယမ္ပိ သမဏဓမ္မံ ကာတုကာမော ဇာတော။ တေပိ ခေါ ဘိက္ခူ “မယံ ဘန္တေ တမေဝ အရညဝါသံ ဂန္တွာ ဝသိဿာမာ”တိ သတ္ထာရံ အာပုစ္ဆိံသု၊ သတ္ထာ “သာဓူ”တိ အနုဇာနိ။ တေ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ပရိဝေဏံ အဂမံသု။

အထ သော ကုဋုမ္ဗိကပုတ္တတိဿတ္ထေရော ရတ္တိဘာဂသမနန္တရေ အစ္စာရဒ္ဓဝီရိယော ဟုတွာ အတိဝေဂေန သမဏဓမ္မံ ကရောန္တော မဇ္ဈိမယာမသမနန္တရေ အာလမ္ဗနဖလကံ နိဿာယ ဌိတကောဝ နိဒ္ဒါယန္တော ပရိဝတ္တိတွာ ပတိ၊ ဦရုဋ္ဌိကံ ဘိဇ္ဇိ၊ ဝေဒနာ မဟန္တာ ဇာတာ။ တေသံ ဘိက္ခူနံ တံ ပဋိဇဂ္ဂန္တာနံ ဂမနံ န သမ္ပဇ္ဇိ။ အထ နေ ဥပဋ္ဌာနဝေလာယံ အာဂတေ သတ္ထာ ပုစ္ဆိ “နနု တုမှေ ဘိက္ခဝေ ‘သွေ ဂမိဿာမာ’တိ ဟိယျော အာပုစ္ဆိတ္ထာ”တိ[2]။ အာမ ဘန္တေ, အပိစ ခေါ ပန အမှာကံ သဟာယကော ကုဋုမ္ဗိကပုတ္တတိဿတ္ထေရော အကာလေ အတိဝေဂေန သမဏဓမ္မံ ကရောန္တော နိဒ္ဒါဘိဘူတော ပရိဝတ္တိတွာ ပတိတော၊ ဦရုဋ္ဌိဿ ဘိန္နံ၊ တံ နိဿာယ အမှာကံ ဂမနံ န သမ္ပဇ္ဇီတိ။ သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝေသ အတ္တနော ဟီနဝီရိယဘာဝေန

၁-ဝန္ဒိတွာ (က)
၂-အာပုစ္ဆထာတိ (သျာ)

akāle ativegena vīriyaṁ karonto tumhākaṁ gamanantarāyaṁ karoti, pubbepesa tumhākaṁ gamanantarāyaṁ akāsiyevā”ti vatvā tehi yācito atītaṁ āhari.

Atīte Gandhāraraṭṭhe Takkasilāyaṁ bodhisatto disāpāmokkho ācariyo hutvā pañca māṇavakasatāni sippaṁ uggaṇhāpesi. Athassa te māṇavā ekadivasaṁ dāruṁ āharaṇatthāya araññaṁ gantvā dārūni uddhariṁsu. Tesaṁ antare eko kusītamāṇavo mahantaṁ varuṇarukkhaṁ[1] disvā “sukkharukkho eso”ti saññāya “muhuttaṁ tāva nipajjitvā pacchā rukkhaṁ abhiruhitvā dārūni pātetvā ādāya gamissāmī”ti uttarisāṭakaṁ pattharitvā nipajjitvā kākacchamāno niddaṁ okkami. Itare māṇavakā dārukalāpe bandhitvā ādāya gacchantā taṁ pādena piṭṭhiyaṁ paharitvā pabodhetvā agamaṁsu. Kusītamāṇavo uṭṭhāya akkhīni puñchitvā puñchitvā avigataniddova varuṇarukkhaṁ abhiruhitvā sākhaṁ gahetvā attano abhimukhaṁ ākaḍḍhitvā bhañjanto bhijjitvā uṭṭhitakoṭiyā attano akkhiṁ bhindāpetvā ekena hatthena taṁ pidhāya ekena hatthena alladārūni bhañjitvā rukkhato oruyha dārukalāpaṁ bandhitvā ukkhipitvā vegena gantvā tehi pātitānaṁ dārūnaṁ upari pātesi.

Taṁ divasañca janapadagāmake ekaṁ kulaṁ “sve brāhmaṇavācanakaṁ karissāmā”ti ācariyaṁ nimantesi. Ācariyo māṇavake āha “tātā sve ekaṁ gāmakaṁ gantabbaṁ, tumhe pana nirāhārā na sakkhissatha gantuṁ, pātova yāguṁ pacāpetvā tattha gantvā attanā laddhakoṭṭhāsañca amhākaṁ pattakoṭṭhāsañca sabbamādāya āgacchathā”ti. Te pātova yāgupacanatthāya dāsiṁ uṭṭhāpetvā “khippaṁ no yāguṁ pacāhī”ti āhaṁsu. Sā dārūni gaṇhantī upari ṭhitāni allavaruṇadārūni gahetvā punappunaṁ mukhavātaṁ dadamānāpi aggiṁ ujjāletuṁ asakkontī sūriyaṁ uṭṭhāpesi. Māṇavakā “atidivā jāto, idāni na sakkā gantun”ti ācariyassa santikaṁ agamiṁsu. Ācariyo “kiṁ tātā na gatatthā”ti. Āma ācariya na gatamhāti. Kiṁ kāraṇāti. Asuko nāma kusītamāṇavo amhehi saddhiṁ dārūnamatthāya araññaṁ[2] gantvā varuṇarukkhamūle niddāyitvā

1. Varaṇarukkhaṁ (Sī, Syā, I) 2. Dāruvanaṁ (Sī, Syā)

အကာလေ အတိဝေဂေန ဝီရိယံ ကရောန္တော တုမှာကံ ဂမနန္တရာယံ ကရောတိ၊ ပုဗ္ဗေပေသ တုမှာကံ ဂမနန္တရာယံ အကာသိယေဝါ”တိ ဝတွာ တေဟိ ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဂန္ဓာရရဋ္ဌေ တက္ကသိလာယံ ဗောဓိသတ္တော ဒိသာပါမောက္ခော အာစရိယော ဟုတွာ ပဉ္စ မာဏဝကသတာနိ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏှာပေသိ။ အထဿ တေ မာဏဝါ ဧကဒိဝသံ ဒါရုံ အာဟရဏတ္ထာယ အရညံ ဂန္တွာ ဒါရူနိ ဥဒ္ဓရိံသု။ တေသံ အန္တရေ ဧကော ကုသီတမာဏဝေါ မဟန္တံ ဝရုဏရုက္ခံ[1] ဒိသွာ “သုက္ခရုက္ခော ဧသော”တိ သညာယ “မုဟုတ္တံ တာဝ နိပဇ္ဇိတွာ ပစ္ဆာ ရုက္ခံ အဘိရုဟိတွာ ဒါရူနိ ပါတေတွာ အာဒါယ ဂမိဿာမီ”တိ ဥတ္တရိသာဋကံ ပတ္ထရိတွာ နိပဇ္ဇိတွာ ကာကစ္ဆမာနော နိဒ္ဒံ ဩက္ကမိ။ ဣတရေ မာဏဝကာ ဒါရုကလာပေ ဗန္ဓိတွာ အာဒါယ ဂစ္ဆန္တာ တံ ပါဒေန ပိဋ္ဌိယံ ပဟရိတွာ ပဗောဓေတွာ အဂမံသု။ ကုသီတမာဏဝေါ ဥဋ္ဌာယ အက္ခီနိ ပုဉ္ဆိတွာ ပုဉ္ဆိတွာ အဝိဂတနိဒ္ဒေါဝ ဝရုဏရုက္ခံ အဘိရုဟိတွာ သာခံ ဂဟေတွာ အတ္တနော အဘိမုခံ အာကဍ္ဎိတွာ ဘဉ္ဇန္တော ဘိဇ္ဇိတွာ ဥဋ္ဌိတကောဋိယာ အတ္တနော အက္ခိံ ဘိန္ဒာပေတွာ ဧကေန ဟတ္ထေန တံ ပိဓာယ ဧကေန ဟတ္ထေန အလ္လဒါရူနိ ဘဉ္ဇိတွာ ရုက္ခတော ဩရုယှ ဒါရုကလာပံ ဗန္ဓိတွာ ဥက္ခိပိတွာ ဝေဂေန ဂန္တွာ တေဟိ ပါတိတာနံ ဒါရူနံ ဥပရိ ပါတေသိ။

တံ ဒိဝသဉ္စ ဇနပဒဂါမကေ ဧကံ ကုလံ “သွေ ဗြာဟ္မဏဝါစနကံ ကရိဿာမာ”တိ အာစရိယံ နိမန္တေသိ။ အာစရိယော မာဏဝကေ အာဟ “တာတာ သွေ ဧကံ ဂါမကံ ဂန္တဗ္ဗံ၊ တုမှေ ပန နိရာဟာရာ န သက္ခိဿထ ဂန္တုံ၊ ပါတောဝ ယာဂုံ ပစာပေတွာ တတ္ထ ဂန္တွာ အတ္တနာ လဒ္ဓကောဋ္ဌာသဉ္စ အမှာကံ ပတ္တကောဋ္ဌာသဉ္စ သဗ္ဗမာဒါယ အာဂစ္ဆထာ”တိ။ တေ ပါတောဝ ယာဂုပစနတ္ထာယ ဒါသိံ ဥဋ္ဌာပေတွာ “ခိပ္ပံ နော ယာဂုံ ပစာဟီ”တိ အာဟံသု။ သာ ဒါရူနိ ဂဏှန္တီ ဥပရိ ဌိတာနိ အလ္လဝရုဏဒါရူနိ ဂဟေတွာ ပုနပ္ပုနံ မုခဝါတံ ဒဒမာနာပိ အဂ္ဂိံ ဥဇ္ဇာလေတုံ အသက္ကောန္တီ သူရိယံ ဥဋ္ဌာပေသိ။ မာဏဝကာ “အတိဒိဝါ ဇာတော၊ ဣဒါနိ န သက္ကာ ဂန္တု”န္တိ အာစရိယဿ သန္တိကံ အဂမိံသု။ အာစရိယော “ကိံ တာတာ န ဂတတ္ထာ”တိ။ အာမ အာစရိယ န ဂတမှာတိ။ ကိံ ကာရဏာတိ။ အသုကော နာမ ကုသီတမာဏဝေါ အမှေဟိ သဒ္ဓိံ ဒါရူနမတ္ထာယ အရညံ[2] ဂန္တွာ ဝရုဏရုက္ခမူလေ နိဒ္ဒါယိတွာ

၁-ဝရဏရုက္ခံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၂-ဒါရုဝနံ (သီ၊ သျာ)

pacchā vegena rukkhaṁ āruyha akkhiṁ bhindāpetvā allavaruṇadārūni āharitvā amhehi ānītadārūnaṁ upari pakkhipi, yāgupācikā tāni sukkhadārusaññāya gahetvā yāva sūriyuggamanā ujjāletuṁ nāsakkhi, iminā no kāraṇena gamanantarāyo jātoti. Ācariyo māṇavena katakammaṁ sutvā “andhabālānaṁ kammaṁ nissāya evarūpā parihāni hotī”ti vatvā imaṁ gāthaṁ samuṭṭhāpesi—

71. “Yo pubbe karaṇīyāni, pacchā so kātumicchati.
Varuṇakaṭṭhabhañjova[1], sa pacchā manutappatī”ti.

Tattha **sa pacchā manutappatī**ti yo koci puggalo “idaṁ pubbe kattabbaṁ, idaṁ pacchā”ti avīmaṁsitvā pubbe karaṇīyāni paṭhamameva kattabbakammāni pacchā karoti, ayaṁ varuṇakaṭṭhabhañjo amhākaṁ māṇavako viya so bālapuggalo pacchā anutappati socati paridevatīti attho.

Evaṁ bodhisatto antevāsikānaṁ imaṁ kāraṇaṁ kathetvā dānādīni puññāni karitvā jīvitapariyosāne yathākammaṁ gato.

Satthā “na bhikkhave idānevesa tumhākaṁ antarāyaṁ karoti, pubbepi akāsiyevā”ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā akkhibhedaṁ patto māṇavo ūrubhedaṁ pattabhikkhu ahosi, sesamāṇavā Buddhaparisā, ācariyabrāhmaṇo pana ahameva ahosin”ti.

Varuṇajātakavaṇṇanā paṭhamā.

---

2. Sīlavanāgarājajātakavaṇṇanā (72)

Akataññussa posassāti idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Devadattaṁ ārabbha kathesi. Dhammasabhāyaṁ hi bhikkhū “āvuso Devadatto akataññū Tathāgatassa guṇe na jānātī”ti kathentā nisīdiṁsu. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave idāneva

1. Varaṇakaṭṭhabhañjova (Sī, Syā, I)

ပစ္ဆာ ဝေဂေန ရုက္ခံ အာရုယှ အက္ခိံ ဘိန္ဒာပေတွာ အလ္လဝရုဏဒါရူနိ အာဟရိတွာ အမှေဟိ အာနီတဒါရူနံ ဥပရိ ပက္ခိပိ၊ ယာဂုပါစိကာ တာနိ သုက္ခဒါရုသညာယ ဂဟေတွာ ယာဝ သူရိယုဂ္ဂမနာ ဥဇ္ဇာလေတုံ နာသက္ခိ၊ ဣမိနာ နော ကာရဏေန ဂမနန္တရာယော ဇာတောတိ။ အာစရိယော မာဏဝေန ကတကမ္မံ သုတွာ “အန္ဓဗာလာနံ ကမ္မံ နိဿာယ ဧဝရူပါ ပရိဟာနိ ဟောတီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထံ သမုဋ္ဌာပေသိ—

၇၁။ “ယော ပုဗ္ဗေ ကရဏီယာနိ၊ ပစ္ဆာ သော ကာတုမိစ္ဆတိ။
ဝရုဏကဋ္ဌဘဉ္ဇောဝ[၁]၊ သ ပစ္ဆာ မနုတပ္ပတီ”တိ။

တတ္ထ **သ ပစ္ဆာ မနုတပ္ပတီ**တိ ယော ကောစိ ပုဂ္ဂလော “ဣဒံ ပုဗ္ဗေ ကတ္တဗ္ဗံ၊ ဣဒံ ပစ္ဆာ”တိ အဝီမံသိတွာ ပုဗ္ဗေ ကရဏီယာနိ ပဌမမေဝ ကတ္တဗ္ဗကမ္မာနိ ပစ္ဆာ ကရောတိ၊ အယံ ဝရုဏကဋ္ဌဘဉ္ဇော အမှာကံ မာဏဝကော ဝိယ သော ဗာလပုဂ္ဂလော ပစ္ဆာ အနုတပ္ပတိ သောစတိ ပရိဒေဝတီတိ အတ္ထော။

ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော အန္တေဝါသိကာနံ ဣမံ ကာရဏံ ကထေတွာ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကရိတွာ ဇီဝိတပရိယောသာနေ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝေသ တုမှာကံ အန္တရာယံ ကရောတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ အကာသိယေဝါ”တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ အက္ခိဘေဒံ ပတ္တော မာဏဝေါ ဦရုဘေဒံ ပတ္တဘိက္ခု အဟောသိ၊ သေသမာဏဝါ ဗုဒ္ဓပရိသာ၊ အာစရိယဗြာဟ္မဏော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဝရုဏဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဌမာ။

၂-သီလဝနာဂရာဇဇာတကဝဏ္ဏနာ (၇၂)

အကတညုဿ ပေါသဿာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဒေဝဒတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဓမ္မသဘာယံ ဟိ ဘိက္ခူ “အာဝုသော ဒေဝဒတ္တော အကတညူ တထာဂတဿ ဂုဏေ န ဇာနာတီ”တိ ကထေန္တာ နိသီဒိံသု။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ

၁-ဝရဏကဋ္ဌဘဉ္ဇောဝ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

devadatto akataññū, pubbepi akataññūyeva, na kadāci mayhaṁ guṇaṁ jānātī”ti vatvā tehi yāciyo atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Himavantappadese hatthiyoniyaṁ nibbatti. So mātukucchito nikkhanto sabbaseto ahosi rajatapuñjasannibho, akkhīni panassa maṇiguḷasadisāni, paññāyamānāni pañca pasādāni[1] ahesuṁ, mukhaṁ rattakambalasadisaṁ, soṇḍā rattasuvaṇṇabindupaṭimaṇḍitaṁ rajatadāmaṁ viya, cattāro pādā katalākhārasaparikammā viya. Evamassa dasahi pāramīhi alaṅkato rūpasotaggappatto[2] attabhāvo ahosi. Atha naṁ viññutaṁ pattaṁ sakalahimavante vāraṇā sannipatitvā upaṭṭhahantā vicariṁsu. Evaṁ so asītisahassavāraṇaparivāro Himavantappadese vasamāno aparabhāge gaṇe dosaṁ disvā gaṇamhā kāyavivekāya[3] ekakova araññe vāsaṁ kappesi. Sīlavantatāya ca panassa “Sīlavanāgarājā”tveva nāmaṁ ahosi.

Atheko Bārāṇasivāsiko vanacarako Himavantaṁ pavisitvā attano ājīvabhaṇḍakaṁ gavesamāno disā vavatthāpetuṁ asakkonto maggamūḷho hutvā maraṇabhayatīto bāhā paggayha paridevamāno vicarati. Bodhisatto tassa taṁ balavaparidevitaṁ sutvā “imaṁ purisaṁ dukkhā mocessāmī”ti kāruññena codito tassa santikaṁ agamāsi, so taṁ disvāva bhīto palāyi. Bodhisatto taṁ palāyantaṁ disvā tattheva aṭṭhāsi, so puriso bodhisattaṁ ṭhitaṁ disvā aṭṭhāsi. Bodhisatto puna agamāsi, so puna palāyitvā tassa ṭhitakāle ṭhatvā cintesi “ayaṁ vāraṇo mama palāyanakāle tiṭṭhati, ṭhitakāle āgacchati, nāyaṁ mayhaṁ anatthakāmo, imamhā pana maṁ dukkhā mocetukāmo bhavissatī”ti sūro hutvā aṭṭhāsi. Bodhisatto taṁ upasaṅkamitvā “kasmā bho tvaṁ purisa paridevamāno vicarasī”ti pucchi. Sāmi disā vavatthāpetuṁ asakkonto maggamūḷho hutvā maraṇabhayenāti. Atha naṁ bodhisatto attano vasanaṭṭhānaṁ netvā katipāhaṁ phalāphalehi santappetvā “bho purisa mā bhāyi, ahaṁ taṁ

1. Paññāyamānapañcapasādāni (Sī, Syā, I)
2. Rūpaggappatto (Sī)
3. Kāyavivekassa ca ānisaṁsaṁ (Sī), kāyavivekaṁ gantvā (Syā)

ဒေဝဒတ္တော အကတညူ၊ ပုဗ္ဗေပိ အကတညူယေဝ၊ န ကဒါစိ မယှံ ဂုဏံ ဇာနာတီ”တိ ဝတွာ တေဟိ ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဟိမဝန္တပ္ပဒေသေ ဟတ္ထိယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိ။ သော မာတုကုစ္ဆိတော နိက္ခန္တော သဗ္ဗသေတော အဟောသိ ရဇတပုဉ္ဇသန္နိဘော၊ အက္ခီနိ ပနဿ မဏိဂုဠသဒိသာနိ၊ ပညာယမာနာနိ ပဉ္စ ပသာဒါနိ[1] အဟေသုံ၊ မုခံ ရတ္တကမ္ဗလသဒိသံ၊ သောဏ္ဍာ ရတ္တသုဝဏ္ဏဗိန္ဒုပဋိမဏ္ဍိတံ ရဇတဒါမံ ဝိယ၊ စတ္တာရော ပါဒါ ကတလာခါရသပရိကမ္မာ ဝိယ။ ဧဝမဿ ဒသဟိ ပါရမီဟိ အလင်္ကတော ရူပသောဘဂ္ဂပ္ပတ္တော[2] အတ္တဘာဝေါ အဟောသိ။ အထ နံ ဝိညုတံ ပတ္တံ သကလဟိမဝန္တေ ဝါရဏာ သန္နိပတိတွာ ဥပဋ္ဌဟန္တာ ဝိစရိံသု။ ဧဝံ သော အသီတိသဟဿဝါရဏပရိဝါရော ဟိမဝန္တပ္ပဒေသေ ဝသမာနော အပရဘာဂေ ဂဏေ ဒောသံ ဒိသွာ ဂဏမှာ ကာယဝိဝေကာယ[3] ဧကကောဝ အရညေ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ သီလဝန္တတာယ စ ပနဿ “သီလဝနာဂရာဇာ”တွေဝ နာမံ အဟောသိ။

အထေကော ဗာရာဏသိဝါသိကော ဝနစရကော ဟိမဝန္တံ ပဝိသိတွာ အတ္တနော အာဇီဝဘဏ္ဍကံ ဂဝေသမာနော ဒိသာ ဝဝတ္ထာပေတုံ အသက္ကောန္တော မဂ္ဂမူဠှော ဟုတွာ မရဏဘယဘီတော ဗာဟာ ပဂ္ဂယှ ပရိဒေဝမာနော ဝိစရတိ။ ဗောဓိသတ္တော တဿ တံ ဗလဝပရိဒေဝိတံ သုတွာ “ဣမံ ပုရိသံ ဒုက္ခာ မောစေဿာမီ”တိ ကာရုညေန စောဒိတော တဿ သန္တိကံ အဂမာသိ၊ သော တံ ဒိသွာဝ ဘီတော ပလာယိ။ ဗောဓိသတ္တော တံ ပလာယန္တံ ဒိသွာ တတ္ထေဝ အဋ္ဌာသိ၊ သော ပုရိသော ဗောဓိသတ္တံ ဌိတံ ဒိသွာ အဋ္ဌာသိ။ ဗောဓိသတ္တော ပုန အဂမာသိ၊ သော ပုန ပလာယိတွာ တဿ ဌိတကာလေ ဌတွာ စိန္တေသိ “အယံ ဝါရဏော မမ ပလာယနကာလေ တိဋ္ဌတိ၊ ဌိတကာလေ အာဂစ္ဆတိ၊ နာယံ မယှံ အနတ္ထကာမော၊ ဣမမှာ ပန မံ ဒုက္ခာ မောစေတုကာမော ဘဝိဿတီ”တိ သူရော ဟုတွာ အဋ္ဌာသိ။ ဗောဓိသတ္တော တံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ကသ္မာ ဘော တွံ ပုရိသ ပရိဒေဝမာနော ဝိစရသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ သာမိ ဒိသာ ဝဝတ္ထာပေတုံ အသက္ကောန္တော မဂ္ဂမူဠှော ဟုတွာ မရဏဘယေနာတိ။ အထ နံ ဗောဓိသတ္တော အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံ နေတွာ ကတိပါဟံ ဖလာဖလေဟိ သန္တပ္ပေတွာ “ဘော ပုရိသ မာ ဘာယိ၊ အဟံ တံ

၁-ပညာယမာနပဉ္စပသာဒါနိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)
၂-ရူပဂ္ဂပ္ပတ္တော (သီ)
၃-ကာယဝိဝေကဿ စ အာနိသံသံ (သီ)၊ ကာယဝိဝေကံ ဂန္တွာ (သျာ)

manussapathaṁ nessāmī”ti attano piṭṭhe nisīdāpetvā manussapathaṁ pāyāsi.

Atha kho so mittadubbhī puriso “sace koci pucchissati, ācikkhitabbaṁ bhavissatī”ti bodhisattassa piṭṭhe nisinnoyeva rukkhanimittaṁ pabbatanimittaṁ upadhārentova gacchati. Atha naṁ bodhisatto araññā nīharitvā Bārāṇasigāmimahāmagge ṭhapetvā “bho purisa iminā maggena gaccha, mayhaṁ pana vasanaṭṭhānaṁ pucchitopi apucchitopi mā kassaci ācikkhī”ti taṁ uyyojetvā attano vasanaṭṭhānaṁyeva agamāsi. Atha so puriso Bārāṇasiṁ gantvā anuvicaranto dantakāravīthiṁ patvā dantakāre dantavikatiyo kurumāne disvā “kiṁ pana bho jīvadantampi labhitvā gaṇheyyāthā”ti. Bho kiṁ vadesi, jīvadanto nāma matahatthidantato mahagghataroti. “Tena hi ahaṁ vo jīvadantaṁ āharissāmī”ti pātheyyaṁ gahetvā kharakakacaṁ ādāya bodhisattassa vasanaṭṭhānaṁ agamāsi.

Bodhisatto taṁ disvā “kimatthaṁ āgatosī”ti pucchi. “Ahaṁ sāmi duggato kapaṇo jīvituṁ asakkonto tumhe dantakhaṇḍaṁ yācitvā sace dassatha, taṁ ādāya gantvā vikkiṇitvā tena mūlena jīvissāmī”ti āgatoti. Hotu bho, dantaṁ te dassāmi, sace dantakappanatthāya kakacaṁ atthīti. Kakacaṁ gahetvā āgatomhi sāmīti. “Tena hi dante kakacena kantitvā ādāya gacchā”ti bodhisatto pāde samiñjitvā[1] gonisinnakaṁ nisīdi. So dvepi aggadante chindi. Bodhisatto te dante soṇḍāya gahetvā “bho purisa nāhaṁ ‘ete dantā mayhaṁ appiyā amanāpā’ti dammi, imehi pana me dantehi sataguṇena sahassaguṇena satasahassaguṇena sabbadhammapaṭivedhanasamatthā sabbaññutaññāṇadantāva piyatarā, tassa me idaṁ dantadānaṁ sabbaññutaññāṇapaṭivijjhanatthāya hotū”ti sabbaññutaññāṇassa ārādhanaṁ[2] katvā dantayugalaṁ adāsi.

So taṁ ādāya gantvā vikkiṇitvā tasmiṁ mūle khīṇe puna bodhisattassa santikaṁ gantvā “sāmi tumhākaṁ dante vikkiṇitvā laddhamūlaṁ

1. Sammiñjetvā (Sī), sammiñjitvā (Syā)
2. Āvajjanaṁ (Sī), paṇidhānaṁ (Syā), āvapanaṁ (I)

မနုဿပထံ နေဿာမီ”တိ အတ္တနော ပိဋ္ဌေ နိသီဒါပေတွာ မနုဿပထံ ပါယာသိ။

အထ ခေါ သော မိတ္တဒုဗ္ဘီ ပုရိသော “သစေ ကောစိ ပုစ္ဆိဿတိ၊ အာစိက္ခိတဗ္ဗံ ဘဝိဿတီ”တိ ဗောဓိသတ္တဿ ပိဋ္ဌေ နိသိန္နောယေဝ ရုက္ခနိမိတ္တံ ပဗ္ဗတနိမိတ္တံ ဥပဓာရေန္တောဝ ဂစ္ဆတိ။ အထ နံ ဗောဓိသတ္တော အရညာ နီဟရိတွာ ဗာရာဏသိဂါမိမဟာမဂ္ဂေ ဌပေတွာ “ဘော ပုရိသ ဣမိနာ မဂ္ဂေန ဂစ္ဆ၊ မယှံ ပန ဝသနဋ္ဌာနံ ပုစ္ဆိတောပိ အပုစ္ဆိတောပိ မာ ကဿစိ အာစိက္ခီ”တိ တံ ဥယျောဇေတွာ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံယေဝ အဂမာသိ။ အထ သော ပုရိသော ဗာရာဏသိံ ဂန္တွာ အနုဝိစရန္တော ဒန္တကာရဝီထိံ ပတွာ ဒန္တကာရေ ဒန္တဝိကတိယော ကုရုမာနေ ဒိသွာ “ကိံ ပန ဘော ဇီဝဒန္တမ္ပိ လဘိတွာ ဂဏှေယျာထာ”တိ။ ဘော ကိံ ဝဒေသိ၊ ဇီဝဒန္တော နာမ မတဟတ္ထိဒန္တတော မဟဂ္ဃတရောတိ။ “တေန ဟိ အဟံ ဝေါ ဇီဝဒန္တံ အာဟရိဿာမီ”တိ ပါထေယျံ ဂဟေတွာ ခရကကစံ အာဒါယ ဗောဓိသတ္တဿ ဝသနဋ္ဌာနံ အဂမာသိ။

ဗောဓိသတ္တော တံ ဒိသွာ “ကိမတ္ထံ အာဂတောသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ “အဟံ သာမိ ဒုဂ္ဂတော ကပဏော ဇီဝိတုံ အသက္ကောန္တော တုမှေ ဒန္တခဏ္ဍံ ယာစိတွာ သစေ ဒဿထ၊ တံ အာဒါယ ဂန္တွာ ဝိက္ကိဏိတွာ တေန မူလေန ဇီဝိဿာမီ”တိ အာဂတောတိ။ ဟောတု ဘော, ဒန္တံ တေ ဒဿာမိ၊ သစေ ဒန္တကပ္ပနတ္ထာယ ကကစံ အတ္ထီတိ။ ကကစံ ဂဟေတွာ အာဂတောမှိ သာမီတိ။ “တေန ဟိ ဒန္တေ ကကစေန ကန္တိတွာ အာဒါယ ဂစ္ဆာ”တိ ဗောဓိသတ္တော ပါဒေ သမိဉ္ဇိတွာ[1] ဂေါနိသိန္နကံ နိသီဒိ။ သော ဒွေပိ အဂ္ဂဒန္တေ ဆိန္ဒိ။ ဗောဓိသတ္တော တေ ဒန္တေ သောဏ္ဍာယ ဂဟေတွာ “ဘော ပုရိသ နာဟံ ‘ဧတေ ဒန္တာ မယှံ အပ္ပိယာ အမနာပါ’တိ ဒမ္မိ၊ ဣမေဟိ ပန မေ ဒန္တေဟိ သတဂုဏေန သဟဿဂုဏေန သတသဟဿဂုဏေန သဗ္ဗဓမ္မပဋိဝေဓနသမတ္ထာ သဗ္ဗညုတညာဏဒန္တာဝ ပိယတရာ၊ တဿ မေ ဣဒံ ဒန္တဒါနံ သဗ္ဗညုတညာဏပဋိဝိဇ္ဈနတ္ထာယ ဟောတူ”တိ သဗ္ဗညုတညာဏဿ အာရာဓနံ[2] ကတွာ ဒန္တယုဂလံ အဒါသိ။

သော တံ အာဒါယ ဂန္တွာ ဝိက္ကိဏိတွာ တသ္မိံ မူလေ ခီဏေ ပုန ဗောဓိသတ္တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ “သာမိ တုမှာကံ ဒန္တေ ဝိက္ကိဏိတွာ လဒ္ဓမူလံ

၁-သမ္မိဉ္ဇေတွာ (သီ)၊ သမ္မိဉ္ဇိတွာ (သျာ)
၂-အာဝဇ္ဇနံ (သီ)၊ ပဏိဓာနံ (သျာ)၊ အာဝပနံ (ဣ)

mayhaṁ iṇasodhanamattameva jātaṁ, avasesadante dethā"ti āha. Bodhisatto "sādhū"ti paṭissuṇitvā purimanayeneva kappāpetvā avasesadante adāsi. So tepi vikkiṇitvā puna āgantvā "sāmi jīvituṁ na sakkomi, mūladāṭhā me dethā"ti āha. Bodhisatto "sādhū"ti paṭissuṇitvā purimanayeneva nisīdi. So pāpapuriso mahāsattassa rajatadāmasadisaṁ soṇḍaṁ maddamāno kelāsakūṭasadisaṁ kumbhaṁ abhiruhitvā ubho dantakoṭiyo paṇhiyā paharanto maṁsaṁ viyūhitvā kumbhaṁ āruyha kharakakacena mūladāṭhā kappetvā pakkāmi. Bodhisattassa dassanūpacāraṁ vijahanteyeva[1] pana tasmiṁ pāpapurise catunahutādhikadviyojanasatasahassabahalā ghanapathavī Sineruyugandharādayo mahābhāre duggandhajegucchāni gūthamuttādīni ca dhāretuṁ samatthāpi tassa aguṇarāsiṁ dhāretuṁ asakkontī viya bhijjitvā vivaraṁ adāsi. Tāvadeva Avīcimahānirayato aggijālā nikkhamitvā taṁ mittadubbhipurisaṁ kulasantakena kambalena pārupantī viya parikkhipitvā gaṇhi.

Evaṁ tassa pāpapuggalassa pathaviṁ paviṭṭhakāle tasmiṁ vanasaṇḍe adhivatthā rukkhadevatā "akataññū mittadubbhī puggalo[2] cakkavattirajjaṁ datvāpi tosetuṁ na sakkā"ti vanaṁ unnādetvā dhammaṁ desayamānā imaṁ gāthamāha—

72. "Akataññussa posassa, niccaṁ vivaradassino.
Sabbaṁ ce pathaviṁ dajjā, neva naṁ abhirādhaye"ti.

Tattha **akataññussā**ti attano kataguṇaṁ ajānantassa. **Posassā**ti purisassa. **Vivaradassino**ti chiddameva okāsameva olokentassa. **Sabbaṁ ce pathaviṁ dajjā**ti sacepi tādisassa puggalassa sakalaṁ cakkavattirajjaṁ, imaṁ vā pana mahāpathaviṁ parivattetvā pathavojaṁ dadeyya. **Neva naṁ abhirādhaye**ti evaṁ karontopi evarūpaṁ kataguṇaviddhaṁsakaṁ koci paritosetuṁ vā pasādetuṁ vā na sakkuṇeyyāti attho.

Evaṁ sā devatā vanaṁ unnādetvā dhammaṁ desesi. Bodhisatto yāvatāyukaṁ ṭhatvā yathākammaṁ agamāsi.

1. Vijahante vijahanteyeva (Sī)
2. Akataññuṁ mittadubbhipuggalaṁ (Syā)

မယှံ ဣဏသောဓနမတ္တမေဝ ဇာတံ၊ အဝသေသဒန္တေ ဒေထာ”တိ အာဟ။ ဗောဓိသတ္တော “သာဓူ”တိ ပဋိဿုဏိတွာ ပုရိမနယေနေဝ ကပ္ပါပေတွာ အဝသေသဒန္တေ အဒါသိ။ သော တေပိ ဝိက္ကိဏိတွာ ပုန အာဂန္တွာ “သာမိ ဇီဝိတုံ န သက္ကောမိ၊ မူလဒါဌာ မေ ဒေထာ”တိ အာဟ။ ဗောဓိသတ္တော “သာဓူ”တိ ပဋိဿုဏိတွာ ပုရိမနယေနေဝ နိသီဒိ။ သော ပါပပုရိသော မဟာသတ္တဿ ရဇတဒါမသဒိသံ သောဏ္ဍံ မဒ္ဒမာနော ကေလာသကူဋသဒိသံ ကုမ္ဘံ အဘိရုဟိတွာ ဥဘော ဒန္တကောဋိယော ပဏှိယာ ပဟရန္တော မံသံ ဝိယူဟိတွာ ကုမ္ဘံ အာရုယှ ခရကကစေန မူလဒါဌာ ကပ္ပေတွာ ပက္ကာမိ။ ဗောဓိသတ္တဿ ဒဿနူပစာရံ ဝိဇဟန္တေယေဝ[၁] ပန တသ္မိံ ပါပပုရိသေ စတုနဟုတာဓိကဒွိယောဇနသတသဟဿဗဟလာ ဃနပထဝီ သိနေရုယုဂန္ဓရာဒယော မဟာဘာရေ ဒုဂ္ဂန္ဓဇေဂုစ္ဆာနိ ဂူထမုတ္တာဒီနိ စ ဓာရေတုံ သမတ္ထာပိ တဿ အဂုဏရာသိံ ဓာရေတုံ အသက္ကောန္တီ ဝိယ ဘိဇ္ဇိတွာ ဝိဝရံ အဒါသိ။ တာဝဒေဝ အဝီစိမဟာနိရယတော အဂ္ဂိဇာလာ နိက္ခမိတွာ တံ မိတ္တဒုဗ္ဘိပုရိသံ ကုလသန္တကေန ကမ္ဗလေန ပါရုပန္တီ ဝိယ ပရိက္ခိပိတွာ ဂဏှိ။

ဧဝံ တဿ ပါပပုဂ္ဂလဿ ပထဝိံ ပဝိဋ္ဌကာလေ တသ္မိံ ဝနသဏ္ဍေ အဓိဝတ္ထာ ရုက္ခဒေဝတာ “အကတညူ မိတ္တဒုဗ္ဘီ ပုဂ္ဂလော[၂] စက္ကဝတ္တိရဇ္ဇံ ဒတွာပိ တောသေတုံ န သက္ကာ”တိ ဝနံ ဥန္နာဒေတွာ ဓမ္မံ ဒေသယမာနာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၇၂။ “အကတညုဿ ပေါသဿ၊ နိစ္စံ ဝိဝရဒဿိနော။
သဗ္ဗံ စေ ပထဝိံ ဒဇ္ဇာ၊ နေဝ နံ အဘိရာဓယေ”တိ။

တတ္ထ **အကတညုဿာ**တိ အတ္တနော ကတဂုဏံ အဇာနန္တဿ။ **ပေါသဿာ**တိ ပုရိသဿ။ **ဝိဝရဒဿိနော**တိ ဆိဒ္ဒမေဝ ဩကာသမေဝ ဩလောကေန္တဿ။ **သဗ္ဗံ စေ ပထဝိံ ဒဇ္ဇာ**တိ သစေပိ တာဒိသဿ ပုဂ္ဂလဿ သကလံ စက္ကဝတ္တိရဇ္ဇံ, ဣမံ ဝါ ပန မဟာပထဝိံ ပရိဝတ္တေတွာ ပထဝေါဇံ ဒဒေယျ။ **နေဝ နံ အဘိရာဓယေ**တိ ဧဝံ ကရောန္တောပိ ဧဝရူပံ ကတဂုဏဝိဒ္ဓံသကံ ကောစိ ပရိတောသေတုံ ဝါ ပသာဒေတုံ ဝါ န သက္ကုဏေယျာတိ အတ္ထော။

ဧဝံ သာ ဒေဝတာ ဝနံ ဥန္နာဒေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ ဗောဓိသတ္တော ယာဝတာယုကံ ဌတွာ ယထာကမ္မံ အဂမာသိ။

၁-ဝိဇဟန္တေ ဝိဇဟန္တေယေဝ (သီ)
၂-အကတညုံ မိတ္တဒုဗ္ဘိပုဂ္ဂလံ (သျာ)

Satthā “na bhikkhave Devadatto idāneva akataññū, pubbepi akataññūyevā”ti vatvā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā mittadubbhī puggalo Devadatto ahosi, rukkhadevatā Sāriputto, Sīlavanāgarājā pana ahameva ahosin”ti.

Sīlavanāgarājajātakavaṇṇanā dutiyā.

---

3. Saccaṁkirajātakavaṇṇanā (73)

Saccaṁ kirevamāhaṁsūti idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Devadattassa vadhāya parisakkanaṁ ārabbha kathesi. Bhikkhusaṁghasmiṁ hi dhammasabhāyaṁ nisīditvā “āvuso Devadatto Satthu guṇaṁ na jānāti, vadhāyayeva parisakkatī”ti Devadattassa aguṇaṁ kathente Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave idāneva Devadatto mayhaṁ vadhāya parisakkati, pubbepi parisakkiyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente tassa Duṭṭhakumāro nāma putto ahosi kakkhaḷo pharuso pahaṭāsīvisūpamo, anakkositvā vā apaharitvā vā kenaci saddhiṁ na katheti. So antojanassa ca bahijanassa ca akkhimhi patitarajaṁ viya, khādituṁ āgatapisāco viya ca amanāpo ahosi ubbejanīyo. So ekadivasaṁ nadīkīḷaṁ kīḷitukāmo mahantena parivārena nadītīraṁ agamāsi. Tasmiṁ khaṇe mahāmegho uṭṭhahi, disā andhakārā jātā. So dāsapessajanaṁ āha “etha bhaṇe, maṁ gahetvā nadīmajjhaṁ netvā nhāpetvā ānethā”ti. Te taṁ tattha netvā “kiṁ no rājā karissati, imaṁ pāpapurisaṁ ettheva māremā”ti mantayitvā “ettha gaccha kāḷakaṇṇī”ti udake naṁ opilāpetvā paccuttaritvā tīre aṭṭhaṁsu. “Kahaṁ kumāro”ti ca vutte “na mayaṁ kumāraṁ passāma, meghaṁ uṭṭhitaṁ disvā udake nimujjitvā purato āgato bhavissatī”ti. Amaccā rañño santikaṁ agamaṁsu. Rājā “kahaṁ me putto”ti pucchi. Na jānāma deva, meghe uṭṭhite “purato

သတ္ထာ ‘‘န ဘိက္ခဝေ ဒေဝဒတ္တော ဣဒါနေဝ အကတညူ၊ ပုဗ္ဗေပိ အကတညူယေဝါ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ မိတ္တဒုဗ္ဘီ ပုဂ္ဂလော ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ ရုက္ခဒေဝတာ သာရိပုတ္တော၊ သီလဝနာဂရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

သီလဝနာဂရာဇဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒုတိယာ။

၃-သစ္စံကိရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၇၃)

သစ္စံ ကိရေဝမာဟံသူတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဒေဝဒတ္တဿ ဝဓာယ ပရိသက္ကနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဘိက္ခုသံဃသ္မိံ ဟိ ဓမ္မသဘာယံ နိသီဒိတွာ “အာဝုသော ဒေဝဒတ္တော သတ္ထု ဂုဏံ န ဇာနာတိ၊ ဝဓာယယေဝ ပရိသက္ကတီ”တိ ဒေဝဒတ္တဿ အဂုဏံ ကထေန္တေ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ’’တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ ဒေဝဒတ္တော မယှံ ဝဓာယ ပရိသက္ကတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ပရိသက္ကိယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ တဿ ဒုဋ္ဌကုမာရော နာမ ပုတ္တော အဟောသိ ကက္ခဠော ဖရုသော ပဟဋာသီဝိသူပမော၊ အနက္ကောသိတွာ ဝါ အပဟရိတွာ ဝါ ကေနစိ သဒ္ဓိံ န ကထေတိ။ သော အန္တောဇနဿ စ ဗဟိဇနဿ စ အက္ခိမှိ ပတိတရဇံ ဝိယ, ခါဒိတုံ အာဂတပိသာစော ဝိယ စ အမနာပေါ အဟောသိ ဥဗ္ဗေဇနီယော။ သော ဧကဒိဝသံ နဒီကီဠံ ကီဠိတုကာမော မဟန္တေန ပရိဝါရေန နဒီတီရံ အဂမာသိ။ တသ္မိံ ခဏေ မဟာမေဃော ဥဋ္ဌဟိ၊ ဒိသာ အန္ဓကာရာ ဇာတာ။ သော ဒါသပေဿဇနံ အာဟ “ဧထ ဘဏေ, မံ ဂဟေတွာ နဒီမဇ္ဈံ နေတွာ နှာပေတွာ အာနေထာ”တိ။ တေ တံ တတ္ထ နေတွာ “ကိံ နော ရာဇာ ကရိဿတိ၊ ဣမံ ပါပပုရိသံ ဧတ္ထေဝ မာရေမာ”တိ မန္တယိတွာ “ဧတ္ထ ဂစ္ဆ ကာဠကဏ္ဏိ”တိ ဥဒကေ နံ ဩပိလာပေတွာ ပစ္စုတ္တရိတွာ တီရေ အဋ္ဌံသု။ ‘‘ကဟံ ကုမာရော’’တိ စ ဝုတ္တေ ‘‘န မယံ ကုမာရံ ပဿာမ၊ မေဃံ ဥဋ္ဌိတံ ဒိသွာ ဥဒကေ နိမုဇ္ဇိတွာ ပုရတော အာဂတော ဘဝိဿတီ’’တိ။ အမစ္စာ ရညော သန္တိကံ အဂမံသု။ ရာဇာ “ကဟံ မေ ပုတ္တော”တိ ပုစ္ဆိ။ န ဇာနာမ ဒေဝ၊ မေဃေ ဥဋ္ဌိတေ “ပုရတော

āgato bhavissatī”ti saññāya āgatamhāti. Rājā dvāraṁ vivarāpetvā “nadītīraṁ gantvā vicinathā”ti tattha tattha vicināpesi, koci kumāraṁ nāddasa.

Sopi kho meghandhakāre deve vassante nadiyā vuyhamāno ekaṁ dārukkhandhaṁ disvā tattha nisīditvā maraṇabhayatajjito paridevamāno gacchati. Tasmiṁ pana kāle Bārāṇasivāsī eko seṭṭhi nadītīre cattālīsakoṭidhanaṁ nidahitvāva maranto dhanataṇhāya dhanapiṭṭhe sappo hutvā nibbatti, aparo tasmiṁ yeva padese tiṁsa koṭiyo nidahitvā dhanataṇhāya tattheva undūro hutvā nibbatti. Tesaṁ vasanaṭṭhānaṁ udakaṁ pāvisi. Te udakassa paviṭṭhamaggeneva nikkhamitvā sotaṁ chindantā gantvā taṁ rājakumārena abhinisinnaṁ dārukkhandhaṁ patvā eko ekaṁ koṭiṁ, itaro itaraṁ āruyha khandhapiṭṭheyeva nipajjiṁsu. Tassāyeva kho pana nadiyā tīre eko simbalirukkho atthi, tattheko suvapotako vasati. Sopi rukkho udakena dhotamūlo nadīpiṭṭhe pati, suvapotako deve vassante uppatitvā gantuṁ asakkonto gantvā tasseva khandhassa ekapasse nilīyi. Evaṁ te cattāro janā ekato vuyhamānā gacchanti.

Bodhisattopi kho tasmiṁ kāle Kāsiraṭṭhe Udiccabrāhmaṇakule nibbattitvā vuḍḍhippatto isipabbajjaṁ pabbajitvā ekasmiṁ nadīnivattane paṇṇasālaṁ māpetvā vasati. So aḍḍharattasamaye caṅkamamāno tassa rājakumārassa balavaparidevanasaddaṁ sutvā cintesi “mādise nāma mettānuddayasampanne tāpase passante etassa purisassa maraṇaṁ ayuttaṁ, udakato uddharitvā tassa jīvitadānaṁ dassāmī”ti. So taṁ “mā bhāyi mā bhāyī”ti assāsetvā udakasotaṁ chindanto gantvā taṁ dārukkhandhaṁ ekāya koṭiyā gahetvā ākaḍḍhanto nāgabalo thāmasampanno ekavegena tīraṁ patvā kumāraṁ ukkhipitvā tīre patiṭṭhāpesi. Tepi sappādayo disvā ukkhipitvā assamapadaṁ netvā aggiṁ jāletvā “ime dubbalatarā”ti paṭhamaṁ sappādīnaṁ sarīraṁ sedetvā pacchā rājakumārassa sarīraṁ sedetvā tampi arogaṁ katvā āhāraṁ dentopi paṭhamaṁ sappādīnaṁyeva datvā pacchā tassa phalāphalāni upanāmesi. Rājakumāro “ayaṁ kūṭatāpaso maṁ rājakumāraṁ agaṇetvā tiracchānagatānaṁ sammānaṁ karotī”ti bodhisatte āghātaṁ bandhi.

အာဂတော ဘဝိဿတီ”တိ သညာယ အာဂတမှာတိ။ ရာဇာ ဒွါရံ ဝိဝရာပေတွာ “နဒီတီရံ ဂန္တွာ ဝိစိနထာ”တိ တတ္ထ တတ္ထ ဝိစိနာပေသိ၊ ကောစိ ကုမာရံ နာဒ္ဒသ။

သောပိ ခေါ မေဃန္ဓကာရေ ဒေဝေ ဝဿန္တေ နဒိယာ ဝုယှမာနော ဧကံ ဒါရုက္ခန္ဓံ ဒိသွာ တတ္ထ နိသီဒိတွာ မရဏဘယတဇ္ဇိတော ပရိဒေဝမာနော ဂစ္ဆတိ။ တသ္မိံ ပန ကာလေ ဗာရာဏသိဝါသီ ဧကော သေဋ္ဌိ နဒီတီရေ စတ္တာလီသကောဋိဓနံ နိဒဟိတွာဝ မရန္တော ဓနတဏှာယ ဓနပိဋ္ဌေ သပ္ပော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ၊ အပရော တသ္မိံယေဝ ပဒေသေ တိံသ ကောဋိယော နိဒဟိတွာ ဓနတဏှာယ တတ္ထေဝ ဥန္ဒူရော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ တေသံ ဝသနဋ္ဌာနံ ဥဒကံ ပါဝိသိ။ တေ ဥဒကဿ ပဝိဋ္ဌမဂ္ဂေနေဝ နိက္ခမိတွာ သောတံ ဆိန္ဒန္တာ ဂန္တွာ တံ ရာဇကုမာရေန အဘိနိသိန္နံ ဒါရုက္ခန္ဓံ ပတွာ ဧကော ဧကံ ကောဋိံ, ဣတရော ဣတရံ အာရုယှ ခန္ဓပိဋ္ဌေယေဝ နိပဇ္ဇိံသု။ တဿာယေဝ ခေါ ပန နဒိယာ တီရေ ဧကော သိမ္ဗလိရုက္ခော အတ္ထိ၊ တတ္ထေကော သုဝပေါတကော ဝသတိ။ သောပိ ရုက္ခော ဥဒကေန ဓောတမူလော နဒီပိဋ္ဌေ ပတိ၊ သုဝပေါတကော ဒေဝေ ဝဿန္တေ ဥပ္ပတိတွာ ဂန္တုံ အသက္ကောန္တော ဂန္တွာ တဿေဝ ခန္ဓဿ ဧကပဿေ နိလီယိ။ ဧဝံ တေ စတ္တာရော ဇနာ ဧကတော ဝုယှမာနာ ဂစ္ဆန္တိ။

ဗောဓိသတ္တောပိ ခေါ တသ္မိံ ကာလေ ကာသိရဋ္ဌေ ဥဒိစ္စဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝုဒ္ဓိပ္ပတ္တော ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ဧကသ္မိံ နဒီနိဝတ္တနေ ပဏ္ဏသာလံ မာပေတွာ ဝသတိ။ သော အဍ္ဎရတ္တသမယေ စင်္ကမမာနော တဿ ရာဇကုမာရဿ ဗလဝပရိဒေဝနသဒ္ဒံ သုတွာ စိန္တေသိ “မာဒိသေ နာမ မေတ္တာနုဒ္ဒယသမ္ပန္နေ တာပသေ ပဿန္တေ ဧတဿ ပုရိသဿ မရဏံ အယုတ္တံ၊ ဥဒကတော ဥဒ္ဓရိတွာ တဿ ဇီဝိတဒါနံ ဒဿာမီ”တိ။ သော တံ “မာ ဘာယိ မာ ဘာယီ”တိ အဿာသေတွာ ဥဒကသောတံ ဆိန္ဒန္တော ဂန္တွာ တံ ဒါရုက္ခန္ဓံ ဧကာယ ကောဋိယာ ဂဟေတွာ အာကဍ္ဎန္တော နာဂဗလော ထာမသမ္ပန္နော ဧကဝေဂေန တီရံ ပတွာ ကုမာရံ ဥက္ခိပိတွာ တီရေ ပတိဋ္ဌာပေသိ။ တေပိ သပ္ပါဒယော ဒိသွာ ဥက္ခိပိတွာ အဿမပဒံ နေတွာ အဂ္ဂိံ ဇာလေတွာ “ဣမေ ဒုဗ္ဗလတရာ”တိ ပဌမံ သပ္ပါဒီနံ သရီရံ သေဒေတွာ ပစ္ဆာ ရာဇကုမာရဿ သရီရံ သေဒေတွာ တမ္ပိ အရောဂံ ကတွာ အာဟာရံ ဒေန္တောပိ ပဌမံ သပ္ပါဒီနံယေဝ ဒတွာ ပစ္ဆာ တဿ ဖလာဖလာနိ ဥပနာမေသိ။ ရာဇကုမာရော “အယံ ကူဋတာပသော မံ ရာဇကုမာရံ အဂဏေတွာ တိရစ္ဆာနဂတာနံ သမ္မာနံ ကရောတီ”တိ ဗောဓိသတ္တေ အာဃာတံ ဗန္ဓိ။

Tato katipāhaccayena sabbesupi tesu thāmabalappattesu nadiyā oghe pacchinne sappo tāpasaṁ vanditvā āha “bhante tumhehi mayhaṁ mahā-upakāro kato, na kho panāhaṁ daliddo, asukaṭṭhāne me cattālīsa hiraññakoṭiyo nidahitvā ṭhapitā, tumhākaṁ dhanena kicce sati sabbampetaṁ dhanaṁ tumhākaṁ dātuṁ sakkomi, taṁ ṭhānaṁ āgantvā ‘dīghā’ti pakkoseyyāthā”ti vatvā pakkāmi. Undūropi tatheva tāpasaṁ nimantetvā “asukaṭṭhāne ṭhatvā ‘undūrā’ti pakkoseyyāthā”ti vatvā pakkāmi. Suvapotako pana tāpasaṁ vanditvā “bhante mayhaṁ dhanaṁ natthi, rattasālīhi pana vo atthe sati asukaṁ nāma mayhaṁ vasanaṭṭhānaṁ, tattha gantvā ‘suvā’ti pakkoseyyātha, ahaṁ ñātakānaṁ ārocetvā anekasakaṭapūramattā rattasāliyo[1] āharāpetvā dātuṁ sakkomī”ti vatvā pakkāmi. Itaro pana mittadubbhī “dhammasudhammatāya[2] kiñci avatvā gantuṁ ayuttaṁ, evaṁ[3] taṁ attano santikaṁ āgataṁ māressāmī”ti cintetvā “bhante mayi rajje patiṭṭhite āgaccheyyātha, ahaṁ vo catūhi paccayehi upaṭṭhahissāmī”ti vatvā pakkāmi. So gantvā na cirasseva rajje patiṭṭhāsi.

Bodhisatto “Vīmaṁsissāmi tāva ne”ti paṭhamaṁ sappassa santikaṁ gantvā avidūre ṭhatvā “dīghā”ti pakkosi, so ekavacaneneva nikkhamitvā bodhisattaṁ vanditvā “bhante imasmiṁ ṭhāne cattālīsa hiraññakoṭiyo, tā sabbāpi nīharitvā gaṇhathā”ti āha. Bodhisatto “evamatthu, uppanne kicce jānissāmī”ti taṁ nivattetvā undūrassa santikaṁ gantvā saddamakāsi, sopi tatheva paṭipajji. Bodhisatto tampi nivattetvā suvassa santikaṁ gantvā “suvā”ti pakkosi. Sopi ekavacaneneva rukkhaggato otaritvā bodhisattaṁ vanditvā “kiṁ bhante mayhaṁ ñātakānaṁ santikaṁ gantvā Himavantappadesato tumhākaṁ sayaṁjātasālī āharāpemī”ti pucchi. Bodhisatto “atthe sati jānissāmī”ti tampi nivattetvā “idāni rājānaṁ pariggaṇhissāmī”ti gantvā rājuyyāne vasitvā punadivase ākappasampattiṁ katvā bhikkhācāravattena nagaraṁ pāvisi. Tasmiṁ khaṇe so mittadubbhī rājā alaṅkatahatthikkhandhavaragato mahantena

1. Anekasakaṭapūramatte rattasāliyo (Sī), anekasatavāhapūraṇamattaṁ rattasāliṁ (Ka)
2. Dhamme sudhammatāya (Ka)
3. Kiñci avatvā eva (Sī, I)

တတော ကတိပါဟစ္စယေန သဗ္ဗေသုပိ တေသု ထာမဗလပ္ပတ္တေသု နဒိယာ ဩဃေ ပစ္ဆိန္နေ သပ္ပော တာပသံ ဝန္ဒိတွာ အာဟ “ဘန္တေ တုမှေဟိ မယှံ မဟာဥပကာရော ကတော၊ န ခေါ ပနာဟံ ဒလိဒ္ဒေါ၊ အသုကဋ္ဌာနေ မေ စတ္တာလီသ ဟိရညကောဋိယော နိဒဟိတွာ ဌပိတာ၊ တုမှာကံ ဓနေန ကိစ္စေ သတိ သဗ္ဗမ္ပေတံ ဓနံ တုမှာကံ ဒါတုံ သက္ကောမိ၊ တံ ဌာနံ အာဂန္တွာ ‘ဒီဃာ’တိ ပက္ကောသေယျာထာ”တိ ဝတွာ ပက္ကာမိ။ ဥန္ဒူရောပိ တထေဝ တာပသံ နိမန္တေတွာ “အသုကဋ္ဌာနေ ဌတွာ ‘ဥန္ဒူရာ’တိ ပက္ကောသေယျာထာ”တိ ဝတွာ ပက္ကာမိ။ သုဝပေါတကော ပန တာပသံ ဝန္ဒိတွာ “ဘန္တေ မယှံ ဓနံ နတ္ထိ၊ ရတ္တသာလီဟိ ပန ဝေါ အတ္ထေ သတိ အသုကံ နာမ မယှံ ဝသနဋ္ဌာနံ၊ တတ္ထ ဂန္တွာ ‘သုဝါ’တိ ပက္ကောသေယျာထ၊ အဟံ ဉာတကာနံ အာရောစေတွာ အနေကသကဋပူရမတ္တာ ရတ္တသာလိယော[1] အာဟရာပေတွာ ဒါတုံ သက္ကောမီ”တိ ဝတွာ ပက္ကာမိ။ ဣတရော ပန မိတ္တဒုဗ္ဘီ “ဓမ္မသုဓမ္မတာယ[2] ကိဉ္စိ အဝတွာ ဂန္တုံ အယုတ္တံ၊ ဧဝံ[3] တံ အတ္တနော သန္တိကံ အာဂတံ မာရေဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ “ဘန္တေ မယိ ရဇ္ဇေ ပတိဋ္ဌိတေ အာဂစ္ဆေယျာထ၊ အဟံ ဝေါ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ ဥပဋ္ဌဟိဿာမီ”တိ ဝတွာ ပက္ကာမိ။ သော ဂန္တွာ န စိရဿေဝ ရဇ္ဇေ ပတိဋ္ဌာသိ။

ဗောဓိသတ္တော “ဝီမံသိဿာမိ တာဝ နေ”တိ ပဌမံ သပ္ပဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ အဝိဒူရေ ဌတွာ “ဒီဃာ”တိ ပက္ကောသိ၊ သော ဧကဝစနေနေဝ နိက္ခမိတွာ ဗောဓိသတ္တံ ဝန္ဒိတွာ “ဘန္တေ ဣမသ္မိံ ဌာနေ စတ္တာလီသ ဟိရညကောဋိယော၊ တာ သဗ္ဗာပိ နီဟရိတွာ ဂဏှထာ”တိ အာဟ။ ဗောဓိသတ္တော “ဧဝမတ္ထု၊ ဥပ္ပန္နေ ကိစ္စေ ဇာနိဿာမီ”တိ တံ နိဝတ္တေတွာ ဥန္ဒူရဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ သဒ္ဒမကာသိ၊ သောပိ တထေဝ ပဋိပဇ္ဇိ။ ဗောဓိသတ္တော တမ္ပိ နိဝတ္တေတွာ သုဝဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ “သုဝါ”တိ ပက္ကောသိ။ သောပိ ဧကဝစနေနေဝ ရုက္ခဂ္ဂတော ဩတရိတွာ ဗောဓိသတ္တံ ဝန္ဒိတွာ “ကိံ ဘန္တေ မယှံ ဉာတကာနံ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဟိမဝန္တပ္ပဒေသတော တုမှာကံ သယံဇာတသာလိ အာဟရာပေမီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဗောဓိသတ္တော “အတ္ထေ သတိ ဇာနိဿာမီ”တိ တမ္ပိ နိဝတ္တေတွာ “ဣဒါနိ ရာဇာနံ ပရိဂ္ဂဏှိဿာမီ”တိ ဂန္တွာ ရာဇုယျာနေ ဝသိတွာ ပုနဒိဝသေ အာကပ္ပသမ္ပတ္တိံ ကတွာ ဘိက္ခာစာရဝတ္တေန နဂရံ ပါဝိသိ။ တသ္မိံ ခဏေ သော မိတ္တဒုဗ္ဘီ ရာဇာ အလင်္ကတဟတ္ထိက္ခန္ဓဝရဂတော မဟန္တေန

၁-အနေကသကဋပူရမတ္တေ ရတ္တသာလိယော (သီ)၊ အနေကသတဝါဟပူရဏမတ္တံ ရတ္တသာလိံ (က)
၂-ဓမ္မေ သုဓမ္မတာယ (က)
၃-ကိဉ္စိ အဝတွာ ဧဝ (သီ၊ ဣ)

parivārena nagaraṁ padakkhiṇaṁ karoti. So bodhisattaṁ dūratova disvā “ayaṁ so kūṭatāpaso mama santike bhuñjitvā vasitukāmo āgato, yāva parisamajjhe attano mayhaṁ kataguṇaṁ nappakāseti, tāvadevassa sīsaṁ chindāpessāmī”ti purise olokesi. “Kiṁ karoma devā”ti ca vutte “esa kūṭatāpaso maṁ kiñci yācitukāmo āgacchati maññe, etassa kāḷakaṇṇitāpasassa maṁ passituṁ adatvāva etaṁ gahetvā pacchābāhaṁ bandhitvā catukke catukke paharantā nagarā nikkhāmetvā āghātane sīsamassa chinditvā sarīraṁ sūle uttāsethā”ti āha. Te “sādhū”ti sampaṭicchitvā gantvā niraparādhaṁ mahāsattaṁ bandhitvā catukke catukke paharantā āghātanaṁ netuṁ ārabhiṁsu. Bodhisatto pahaṭapahaṭaṭṭhāne “amma tātā”ti akanditvā nibbikāro imaṁ gāthamāha—

73. “Saccaṁ kirevamāhaṁsu, narā ekacciyā idha.
Kaṭṭhaṁ niplavitaṁ[1] seyyo, na tveve’kacciyo naro”ti.

Tattha **saccaṁ kirevamāhaṁsū**ti avitathameva kira evaṁ vadanti. **Narā ekacciyā idhā**ti idhekacce paṇḍitapurisā. **Kaṭṭhaṁ niplavitaṁ seyyo**ti nadiyā vuyhamānaṁ sukkhadāruṁ niplavitaṁ uttāretvā thale ṭhapitaṁ seyyo sundarataro. Evaṁ hi vadamānā[2] te purisā saccaṁ kira vadanti. Kiṁ kāraṇā? Tañhi yāgubhattādīnaṁ pacanatthāya, sītāturānaṁ visibbanatthāya, aññesampi ca parissayānaṁ haraṇatthāya upakāraṁ hoti. **Na tveve’kacciyo naro**ti ekacco pana mittadubbhī akataññū pāpapuriso oghena vuyhamāno hatthena gahetvā uttārito na tveva seyyo. Tathā hi ahaṁ imaṁ pāpapurisaṁ uttāretvā imaṁ attano dukkhaṁ āharinti. Evaṁ pahaṭapahaṭaṭṭhāne imaṁ gāthamāha.

Taṁ sutvā ye tattha paṇḍitapurisā, te āhaṁsu “kiṁ pana bho pabbajita tayā amhākaṁ rañño atthi koci guṇo kato”ti. Bodhisatto taṁ pavattiṁ ārocetvā “evamimaṁ mahoghato uttārento ahameva attano dukkhaṁ akāsiṁ, ‘na vata me porāṇakapaṇḍitānaṁ vacanaṁ katan’ti anussaritvā evaṁ vadāmī”ti āha.

1. Viplāvitaṁ (Sī, I)
2. Sundarataraṁ etanti vadamānā (Ka)

ပရိဝါရေန နဂရံ ပဒက္ခိဏံ ကရောတိ။ သော ဗောဓိသတ္တံ ဒူရတောဝ ဒိသွာ “အယံ သော ကူဋတာပသော မမ သန္တိကေ ဘုဉ္ဇိတွာ ဝသိတုကာမော အာဂတော၊ ယာဝ ပရိသမဇ္ဈေ အတ္တနော မယှံ ကတဂုဏံ နပ္ပကာသေတိ၊ တာဝဒေဝဿ သီသံ ဆိန္ဒာပေဿာမီ”တိ ပုရိသေ ဩလောကေသိ။ “ကိံ ကရောမ ဒေဝါ”တိ စ ဝုတ္တေ “ဧသ ကူဋတာပသော မံ ကိဉ္စိ ယာစိတုကာမော အာဂစ္ဆတိ မညေ၊ ဧတဿ ကာဠကဏ္ဏိတာပသဿ မံ ပဿိတုံ အဒတွာဝ ဧတံ ဂဟေတွာ ပစ္ဆာဗာဟံ ဗန္ဓိတွာ စတုက္ကေ စတုက္ကေ ပဟရန္တာ နဂရာ နိက္ခာမေတွာ အာဃာတနေ သီသမဿ ဆိန္ဒိတွာ သရီရံ သူလေ ဥတ္တာသေထာ”တိ အာဟ။ တေ “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ဂန္တွာ နိရပရာဓံ မဟာသတ္တံ ဗန္ဓိတွာ စတုက္ကေ စတုက္ကေ ပဟရန္တာ အာဃာတနံ နေတုံ အာရဘိံသု။ ဗောဓိသတ္တော ပဟဋပဟဋဋ္ဌာနေ “အမ္မ တာတာ”တိ အကန္ဒိတွာ နိဗ္ဗိကာရော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၇၃။ “သစ္စံ ကိရေဝမာဟံသု၊ နရာ ဧကစ္စိယာ ဣဓ။
ကဋ္ဌံ နိပ္လဝိတံ[၁] သေယျော၊ န တွေဝေ’ကစ္စိယော နရော”တိ။

တတ္ထ **သစ္စံ ကိရေဝမာဟံသူ**တိ အဝိတထမေဝ ကိရ ဧဝံ ဝဒန္တိ။ **နရာ ဧကစ္စိယာ ဣဓာ**တိ ဣဓေကစ္စေ ပဏ္ဍိတပုရိသာ။ **ကဋ္ဌံ နိပ္လဝိတံ သေယျော**တိ နဒိယာ ဝုယှမာနံ သုက္ခဒါရုံ နိပ္လဝိတံ ဥတ္တာရေတွာ ထလေ ဌပိတံ သေယျော သုန္ဒရတရော။ ဧဝံ ဟိ ဝဒမာနာ[၂] တေ ပုရိသာ သစ္စံ ကိရ ဝဒန္တိ။ ကိံကာရဏာ? တဉ္ဟိ ယာဂုဘတ္တာဒီနံ ပစနတ္ထာယ, သီတာတုရာနံ ဝိသိဗ္ဗနတ္ထာယ, အညေသမ္ပိ စ ပရိဿယာနံ ဟရဏတ္ထာယ ဥပကာရံ ဟောတိ။ **န တွေဝေ’ကစ္စိယော နရော**တိ ဧကစ္စော ပန မိတ္တဒုဗ္ဘီ အကတညူ ပါပပုရိသော ဩဃေန ဝုယှမာနော ဟတ္ထေန ဂဟေတွာ ဥတ္တာရိတော န တွေဝ သေယျော။ တထာ ဟိ အဟံ ဣမံ ပါပပုရိသံ ဥတ္တာရေတွာ ဣမံ အတ္တနော ဒုက္ခံ အာဟရိန္တိ။ ဧဝံ ပဟဋပဟဋဋ္ဌာနေ ဣမံ ဂါထမာဟ။

တံ သုတွာ ယေ တတ္ထ ပဏ္ဍိတပုရိသာ၊ တေ အာဟံသု “ကိံ ပန ဘော ပဗ္ဗဇိတ တယာ အမှာကံ ရညော အတ္ထိ ကောစိ ဂုဏော ကတော”တိ။ ဗောဓိသတ္တော တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေတွာ “ဧဝမိမံ မဟောဃတော ဥတ္တာရေန္တော အဟမေဝ အတ္တနော ဒုက္ခံ အကာသိံ၊ ‘န ဝတ မေ ပေါရာဏကပဏ္ဍိတာနံ ဝစနံ ကတ’န္တိ အနုဿရိတွာ ဧဝံ ဝဒါမီ”တိ အာဟ။

၁-ဝိပ္လာဝိတံ (သီ၊ ဣ)
၂-သုန္ဒရတရံ ဧတန္တိ ဝဒမာနာ (က)

Taṁ sutvā khattiyabrāhmaṇādayo nagaravāsino “svāyaṁ mittadubbhī rājā evaṁ guṇasampannassa attano jīvitadāyakassa guṇamattampi na jānāti, taṁ nissāya kuto amhākaṁ vuḍḍhi, gaṇhatha nan”ti kupitā samantato uṭṭhahitvā ususattipāsāṇamuggarādippahārehi hatthikkhandhagatameva naṁ ghātetvā pāde gahetvā kaḍḍhitvā parikhāpiṭṭhe chaḍḍetvā bodhisattaṁ abhisiñcitvā rajje patiṭṭhāpesuṁ.

So dhammena rajjaṁ kārento puna ekadivasaṁ sappādayo parigganhitukāmo mahantena parivārena sappassa vasanaṭṭhānaṁ gantvā “dīghā”ti pakkosi, sappo āgantvā vanditvā “idaṁ te sāmi dhanaṁ gaṇhā”ti āha. Rājā cattālīsahiraññakoṭidhanaṁ amacce paṭicchāpetvā undūrassa santikaṁ gantvā “undūrā”ti pakkosi, sopi āgantvā vanditvā tiṁsakoṭidhanaṁ niyyādesi. Rājā tampi amacce paṭicchāpetvā suvassa vasanaṭṭhānaṁ gantvā “suvā”ti pakkosi. Sopi āgantvā pāde vanditvā “kiṁ sāmi sāliṁ āharāmī”ti āha. Rājā “sālīhi atthe sati āharissasi, ehi gacchāmā”ti sattatiyā hiraññakoṭīhi saddhiṁ te tayopi jane gāhāpetvā nagaraṁ gantvā pāsādavare mahātalaṁ āruyha dhanaṁ saṅgopetvā sappassa vasanatthāya suvaṇṇanāḷiṁ, undūrassa phalikaguhaṁ, suvassa suvaṇṇapañjaraṁ kārāpetvā sappassa ca suvassa ca bhojanatthāya devasikaṁ kañcanataṭṭake madhulāje, undūrassa gandhasālitaṇḍule dāpesi, dānādīni ca puññāni karoti. Evaṁ te cattāropi janā yāvajīvaṁ samaggā sammodamānā viharitvā jīvitakkhaye yathākammaṁ agamaṁsu.

Satthā “na bhikkhave Devadatto idāneva mayhaṁ vadhāya parisakkati, pubbepi parisakkiyevā”ti vatvā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā Duṭṭharājā Devadatto ahosi, sappo Sāriputto, undūro Moggallāno, suvo Ānando, pacchā rajjappatto dhammarājā pana ahameva ahosin”ti.

Saccaṁkirajātakavaṇṇanā tatiyā.

တံ သုတွာ ခတ္တိယဗြာဟ္မဏာဒယော နဂရဝါသိနော “သွာယံ မိတ္တဒုဗ္ဘီ ရာဇာ ဧဝံ ဂုဏသမ္ပန္နဿ အတ္တနော ဇီဝိတဒါယကဿ ဂုဏမတ္တမ္ပိ န ဇာနာတိ၊ တံ နိဿာယ ကုတော အမှာကံ ဝုဍ္ဎိ၊ ဂဏှထ န”န္တိ ကုပိတာ သမန္တတော ဥဋ္ဌဟိတွာ ဥသုသတ္တိပါသာဏမုဂ္ဂရာဒိပ္ပဟာရေဟိ ဟတ္ထိက္ခန္ဓဂတမေဝ နံ ဃာတေတွာ ပါဒေ ဂဟေတွာ ကဍ္ဎိတွာ ပရိခါပိဋ္ဌေ ဆဍ္ဍေတွာ ဗောဓိသတ္တံ အဘိသိဉ္စိတွာ ရဇ္ဇေ ပတိဋ္ဌာပေသုံ။

သော ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေန္တော ပုန ဧကဒိဝသံ သပ္ပာဒယော ပရိဂ္ဂဏှိတုကာမော မဟန္တေန ပရိဝါရေန သပ္ပဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ “ဒီဃာ”တိ ပက္ကောသိ၊ သပ္ပေါ အာဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ “ဣဒံ တေ သာမိ ဓနံ ဂဏှာ”တိ အာဟ။ ရာဇာ စတ္တာလီသဟိရညကောဋိဓနံ အမစ္စေ ပဋိစ္ဆာပေတွာ ဥန္ဒူရဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ “ဥန္ဒူရာ”တိ ပက္ကောသိ၊ သောပိ အာဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ တိံသကောဋိဓနံ နိယျာဒေသိ။ ရာဇာ တမ္ပိ အမစ္စေ ပဋိစ္ဆာပေတွာ သုဝဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ “သုဝါ”တိ ပက္ကောသိ။ သောပိ အာဂန္တွာ ပါဒေ ဝန္ဒိတွာ “ကိံ သာမိ သာလိံ အာဟရာမီ”တိ အာဟ။ ရာဇာ “သာလီဟိ အတ္ထေ သတိ အာဟရိဿသိ၊ ဧဟိ ဂစ္ဆာမာ”တိ သတ္တတိယာ ဟိရညကောဋီဟိ သဒ္ဓိံ တေ တယောပိ ဇနေ ဂါဟာပေတွာ နဂရံ ဂန္တွာ ပါသာဒဝရေ မဟာတလံ အာရုယှ ဓနံ သင်္ဂေါပေတွာ သပ္ပဿ ဝသနတ္ထာယ သုဝဏ္ဏနာဠိံ, ဥန္ဒူရဿ ဖလိကဂုဟံ, သုဝဿ သုဝဏ္ဏပဉ္ဇရံ ကာရာပေတွာ သပ္ပဿ စ သုဝဿ စ ဘောဇနတ္ထာယ ဒေဝသိကံ ကဉ္စနတဋ္ဋကေ မဓုလာဇေ, ဥန္ဒူရဿ ဂန္ဓသာလိတဏ္ဍုလေ ဒါပေသိ၊ ဒါနာဒီနိ စ ပုညာနိ ကရောတိ။ ဧဝံ တေ စတ္တာရောပိ ဇနာ ယာဝဇီဝံ သမဂ္ဂါ သမ္မောဒမာနာ ဝိဟရိတွာ ဇီဝိတက္ခယေ ယထာကမ္မံ အဂမံသု။

သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ ဒေဝဒတ္တော ဣဒါနေဝ မယှံ ဝဓာယ ပရိသက္ကတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ပရိသက္ကိယေဝါ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဒုဋ္ဌရာဇာ ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ သပ္ပေါ သာရိပုတ္တော၊ ဥန္ဒူရော မောဂ္ဂလ္လာနော၊ သုဝေါ အာနန္ဒော၊ ပစ္ဆာ ရဇ္ဇပ္ပတ္တော ဓမ္မရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

သစ္စံကိရဇာတကဝဏ္ဏနာ တတိယာ။

4. Rukkhadhammajātakavaṇṇanā (74)

Sādhū sambahulā ñātīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto udakakalahe attano ñātakānaṁ mahāvināsaṁ paccupaṭṭhitaṁ ñatvā ākāsena gantvā Rohiṇīnadiyā upari pallaṅkena nisīditvā nīlaraṁsiṁ vissajjetvā ñātake saṁvejetvā ākāsā oruyha nadītīre nisinno taṁ kalahaṁ ārabbha kathesi. Ayamettha saṅkhepo, vitthāro pana **Kuṇālajātake**[1] āvi bhavissati. Tadā pana Satthā ñātake āmantetvā "mahārājā tumhe ñātakā, ñātakehi nāma samaggehi sammodamānehi bhavituṁ vaṭṭati. Ñātakānañhi sāmaggiyā sati paccāmittā okāsaṁ na labhanti, tiṭṭhantu tāva manussabhūtā, acetanānaṁ rukkhānampi sāmaggiṁ laddhuṁ vaṭṭati. Atītasmiñhi Himavantappadese mahāvāto sālavanaṁ pahari, tassa pana sālavanassa aññamaññaṁ rukkhagacchagumbalatāhi sambandhattā[2] ekarukkhampi pātetuṁ asakkonto matthakamatthakeneva agamāsi. Ekaṁ pana aṅgaṇe ṭhitaṁ sākhāviṭapasampannampi mahārukkhaṁ aññehi rukkhehi asambandhattā ummūletvā bhūmiyaṁ pātesi, iminā kāraṇena tumhehipi samaggehi sammodamānehi bhavituṁ vaṭṭatī"ti vatvā tehi yāciyo atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente paṭhamaṁ uppanno Vessavaṇo mahārājā cavi, Sakko aññaṁ Vessavaṇaṁ ṭhapesi. Etasmiṁ Vessavaṇe parivatte pacchā nibbattavessavaṇo "rukkhagacchagumbalatānaṁ attano attano ruccanaṭṭhāne vimānaṁ gaṇhantū"ti sāsanaṁ pesesi. Tadā bodhisatto Himavantappadese ekasmiṁ sālavane rukkhadevatā hutvā nibbatti. So ñātake āha "tumhe vimānāni gaṇhantā aṅgaṇe ṭhitarukkhesu mā gaṇhatha, imasmiṁ pana sālavane mayā gahitavimānaṁ parivāretvā ṭhitavimānāni gaṇhathā"ti. Tattha bodhisattassa vacanakarā paṇḍitadevatā bodhisattassa vimānaṁ parivāretvā ṭhitavimānāni gaṇhiṁsu. Apaṇḍitā pana devatā "kiṁ amhākaṁ attho araññavimānehi, mayaṁ manussapathe gāmanigamarājadhānidvāresu vimānāni gaṇhissāma. Gāmādayo hi upanissāya vasamānā devatā lābhaggayasaggappattā hontī"ti manussapathe aṅgaṇaṭṭhāne nibbattamahārukkhesu vimānāni gaṇhiṁsu.

---

1. Khu 6. 113 piṭṭhe. 2. Sambaddhattā (Sī)

၄-ရုက္ခဓမ္မဇာတကဝဏ္ဏနာ (၇၄)

သာဓူ သမ္ဗဟုလာ ဉာတီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဥဒကကလဟေ အတ္တနော ဉာတကာနံ မဟာဝိနာသံ ပစ္စုပဋ္ဌိတံ ဉတွာ အာကာသေန ဂန္တွာ ရောဟိဏီနဒိယာ ဥပရိ ပလ္လင်္ကေန နိသီဒိတွာ နီလရံသိံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဉာတကေ သံဝေဇေတွာ အာကာသာ ဩရုယှ နဒီတီရေ နိသိန္နော တံ ကလဟံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရော ပန **ကုဏာလဇာတကေ**[1] အာဝိ ဘဝိဿတိ။ တဒါ ပန သတ္ထာ ဉာတကေ အာမန္တေတွာ "မဟာရာဇာ တုမှေ ဉာတကာ၊ ဉာတကေဟိ နာမ သမဂ္ဂေဟိ သမ္မောဒမာနေဟိ ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဉာတကာနဉှိ သာမဂ္ဂိယာ သတိ ပစ္စာမိတ္တာ ဩကာသံ န လဘန္တိ၊ တိဋ္ဌန္တု တာဝ မနုဿဘူတာ၊ အစေတနာနံ ရုက္ခာနမ္ပိ သာမဂ္ဂိံ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတိ။ အတီတသ္မိဉှိ ဟိမဝန္တပ္ပဒေသေ မဟာဝါတော သာလဝနံ ပဟရိ၊ တဿ ပန သာလဝနဿ အညမညံ ရုက္ခဂစ္ဆဂုမ္ဗလတာဟိ သမ္ဗန္ဓတ္တာ[2] ဧကရုက္ခမ္ပိ ပါတေတုံ အသက္ကောန္တော မတ္ထကမတ္ထကေနေဝ အဂမာသိ။ ဧကံ ပန အင်္ဂဏေ ဌိတံ သာခါဝိဋပသမ္ပန္နမ္ပိ မဟာရုက္ခံ အညေဟိ ရုက္ခေဟိ အသမ္ဗန္ဓတ္တာ ဥမ္မူလေတွာ ဘူမိယံ ပါတေသိ၊ ဣမိနာ ကာရဏေန တုမှေဟိပိ သမဂ္ဂေဟိ သမ္မောဒမာနေဟိ ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ ဝတွာ တေဟိ ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ပဌမံ ဥပ္ပန္နော ဝေဿဝဏော မဟာရာဇာ စဝိ၊ သက္ကော အညံ ဝေဿဝဏံ ဌပေသိ။ ဧတသ္မိံ ဝေဿဝဏေ ပရိဝတ္တေ ပစ္ဆာ နိဗ္ဗတ္တဝေဿဝဏော "ရုက္ခဂစ္ဆဂုမ္ဗလတာနံ အတ္တနော အတ္တနော ရုစ္စနဋ္ဌာနေ ဝိမာနံ ဂဏှန္တူ"တိ သာသနံ ပေသေသိ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော ဟိမဝန္တပ္ပဒေသေ ဧကသ္မိံ သာလဝနေ ရုက္ခဒေဝတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ သော ဉာတကေ အာဟ "တုမှေ ဝိမာနာနိ ဂဏှန္တာ အင်္ဂဏေ ဌိတရုက္ခေသု မာ ဂဏှထ၊ ဣမသ္မိံ ပန သာလဝနေ မယာ ဂဟိတဝိမာနံ ပရိဝါရေတွာ ဌိတဝိမာနာနိ ဂဏှထာ"တိ။ တတ္ထ ဗောဓိသတ္တဿ ဝစနကရာ ပဏ္ဍိတဒေဝတာ ဗောဓိသတ္တဿ ဝိမာနံ ပရိဝါရေတွာ ဌိတဝိမာနာနိ ဂဏှိံသု။ အပဏ္ဍိတာ ပန ဒေဝတာ "ကိံ အမှာကံ အတ္ထော အရညဝိမာနေဟိ၊ မယံ မနုဿပထေ ဂါမနိဂမရာဇဓာနိဒွါရေသု ဝိမာနာနိ ဂဏှိဿာမ။ ဂါမာဒယော ဟိ ဥပနိဿာယ ဝသမာနာ ဒေဝတာ လာဘဂ္ဂယသဂ္ဂပ္ပတ္တာ ဟောန္တီ"တိ မနုဿပထေ အင်္ဂဏဋ္ဌာနေ နိဗ္ဗတ္တမဟာရုက္ခေသု ဝိမာနာနိ ဂဏှိံသု။

၁-ခု ၆-၁၁၃-ပိဋ္ဌေ။ ၂-သမ္ဗဒ္ဓတ္တာ (သီ)

Athekasmiṁ divase mahatī vātavuṭṭhi uppajji, vātassa atibalavatāya[1] daḷhamūlā vanajeṭṭhakarukkhāpi saṁbhaggasākhāviṭapā samūlā nipatiṁsu. Taṁ pana aññamaññaṁ sambandhanena ṭhitaṁ sālavanaṁ patvā ito cito ca paharanto ekarukkhampi pātetuṁ nāsakkhi. Bhaggavimānā devatā nippaṭisaraṇā dārake hatthesu gahetvā Himavantaṁ gantvā attano pavattiṁ sālavanadevatānaṁ kathayiṁsu, tā tāsaṁ evaṁ āgatabhāvaṁ bodhisattassa ārocesuṁ. Bodhisatto "paṇḍitānaṁ vacanaṁ aggahetvā nippaccayaṭṭhānaṁ gatā nāma evarūpāva hontī"ti vatvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

74. "Sādhū sambahulā ñātī, api rukkhā araññajā.
Vāto vahati ekaṭṭhaṁ, brahantampi vanappatīn"ti.

Tattha **sambahulā ñātī**ti cattāro upādāya tatuttari satasahassampi sambahulā nāma, evaṁ sambahulā aññamaññaṁ nissāya vasantā ñātakā. **Sādhū**ti sobhanā pasatthā, parehi appadhaṁsiyāti attho. **Api rukkhā araññajā**ti tiṭṭhantu manussabhūtā, araññe jātarukkhāpi sambahulā aññamaññūpatthambhena ṭhitā sādhuyeva. Rukkhānampi hi sapaccayabhāvo laddhuṁ vaṭṭati. **Vāto vahati ekaṭṭhan**ti puratthimādibhedo vāto vāyanto aṅgaṇaṭṭhāne ṭhitaṁ ekaṭṭhaṁ ekakameva ṭhitaṁ **brahantampi vanappatiṁ**[2] sākhāviṭapasampannaṁ mahārukkhampi vahati, ummūletvā pātetīti attho. Bodhisatto imaṁ kāraṇaṁ kathetvā āyukkhaye yathākammaṁ gato.

Satthāpi "evaṁ mahārājā ñātakānaṁ tāva sāmaggiyeva laddhuṁ vaṭṭati, samaggā sammodamānā piyasaṁvāsameva vasathā"ti imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi "tadā devatā Buddhaparisā ahesuṁ, paṇḍitadevatā pana ahameva ahosin"ti.

Rukkhadhammajātakavaṇṇanā catutthā.

1. Atithaddhatāya (Sī, Syā)   2. Vanappatinti (Sī, Syā, Ka)

အထေကသ္မိံ ဒိဝသေ မဟတီ ဝါတဝုဋ္ဌိ ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ ဝါတဿ အတိဗလဝတာယ[၁] ဒဠှမူလာ ဝနဇေဋ္ဌကရုက္ခာပိ သံဘဂ္ဂသာခါဝိဋပါ သမူလာ နိပတိံသု။ တံ ပန အညမညံ သမ္ဗန္ဓနေန ဌိတံ သာလဝနံ ပတွာ ဣတော စိတော စ ပဟရန္တော ဧကရုက္ခမ္ပိ ပါတေတုံ နာသက္ခိ။ ဘဂ္ဂဝိမာနာ ဒေဝတာ နိပ္ပဋိသရဏာ ဒါရကေ ဟတ္ထေသု ဂဟေတွာ ဟိမဝန္တံ ဂန္တွာ အတ္တနော ပဝတ္တိံ သာလဝနဒေဝတာနံ ကထယိံသု၊ တာ တာသံ ဧဝံ အာဂတဘာဝံ ဗောဓိသတ္တဿ အာရောစေသုံ။ ဗောဓိသတ္တော “ပဏ္ဍိတာနံ ဝစနံ အဂ္ဂဟေတွာ နိပ္ပစ္စယဋ္ဌာနံ ဂတာ နာမ ဧဝရူပါဝ ဟောန္တီ”တိ ဝတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၇၄။ “သာဓူ သမ္ဗဟုလာ ဉာတီ၊ အပိ ရုက္ခာ အရညဇာ။
ဝါတော ဝဟတိ ဧကဋ္ဌံ၊ ဗြဟန္တမ္ပိ ဝနပ္ပတိ”န္တိ။

တတ္ထ **သမ္ဗဟုလာ ဉာတီ**တိ စတ္တာရော ဥပါဒါယ တတုတ္တရိ သတသဟဿမ္ပိ သမ္ဗဟုလာ နာမ၊ ဧဝံ သမ္ဗဟုလာ အညမညံ နိဿာယ ဝသန္တာ ဉာတကာ။ **သာဓူ**တိ သောဘနာ ပသတ္ထာ၊ ပရေဟိ အပ္ပဓံသိယာတိ အတ္ထော။ **အပိ ရုက္ခာ အရညဇာ**တိ တိဋ္ဌန္တု မနုဿဘူတာ၊ အရညေ ဇာတရုက္ခာပိ သမ္ဗဟုလာ အညမညူပတ္ထမ္ဘေန ဌိတာ သာဓုယေဝ။ ရုက္ခာနမ္ပိ ဟိ သပစ္စယဘာဝေါ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတိ။ **ဝါတော ဝဟတိ ဧကဋ္ဌန္တိ** ပုရတ္ထိမာဒိဘေဒေါ ဝါတော ဝါယန္တော အင်္ဂဏဋ္ဌာနေ ဌိတံ ဧကဋ္ဌံ ဧကကမေဝ ဌိတံ **ဗြဟန္တမ္ပိ ဝနပ္ပတိံ**[၂] သာခါဝိဋပသမ္ပန္နံ မဟာရုက္ခမ္ပိ ဝဟတိ၊ ဥမ္မူလေတွာ ပါတေတီတိ အတ္ထော။ ဗောဓိသတ္တော ဣမံ ကာရဏံ ကထေတွာ အာယုက္ခယေ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာပိ “ဧဝံ မဟာရာဇ ဉာတကာနံ တာဝ သာမဂ္ဂိယေဝ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတိ၊ သမဂ္ဂါ သမ္မောဒမာနာ ပိယသံဝါသမေဝ ဝသထာ”တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဒေဝတာ ဗုဒ္ဓပရိသာ အဟေသုံ၊ ပဏ္ဍိတဒေဝတာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ရုက္ခဓမ္မဇာတကဝဏ္ဏနာ စတုတ္ထာ။

၁-အတိထဒ္ဓတာယ (သီ၊ သျာ)   ၂-ဝနပ္ပတိန္တိ (သီ၊ သျာ၊ က)

5. Macchajātakavaṇṇanā (75)

Abhitthanaya pajjunnāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto attanā vassāpitavassaṁ ārabbha kathesi. Ekasmiṁ kira samaye Kosalaraṭṭhe devo na vassi, sassāni milāyanti, tesu tesu ṭhānesu taḷākapokkharaṇisarāni sussanti. Jetavanadvārakoṭṭhakasamīpe Jetavanapokkharaṇiyāpi udakaṁ chijji. Kalalagahanaṁ pavisitvā nipanne macchakacchape kākakulalādayo kaṇayaggasadisehi tuṇḍehi koṭṭetvā nīharitvā nīharitvā vipphandamāne khādanti.

Satthā macchakacchapānaṁ taṁ byasanaṁ disvā mahākaruṇāya ussāhitahadayo "ajja mayā devaṁ vassāpetuṁ vaṭṭatī"ti pabhātāya rattiyā sarīrapaṭijagganaṁ katvā bhikkhācāravelaṁ sallakkhetvā mahābhikkhusaṁghaparivuto Buddhalīlāya Sāvatthiyaṁ piṇḍāya pavisitvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto Sāvatthito vihāraṁ gacchanto Jetavanapokkharaṇiyā sopāne ṭhatvā Ānandattheraṁ āmantesi "Ānanda udakasāṭikaṁ āhara, Jetavanapokkharaṇiyaṁ nhāyissāmī"ti. Nanu bhante Jetavanapokkharaṇiyaṁ udakaṁ chinnaṁ, kalalamattameva avasiṭṭhanti. Ānanda Buddhabalaṁ nāma mahantaṁ, āhara tvaṁ udakasāṭikanti. Thero āharitvā adāsi. Satthā ekenantena udakasāṭikaṁ nivāsetvā ekenantena sarīraṁ pārupitvā "Jetavanapokkharaṇiyaṁ nhāyissāmī"ti sopāne aṭṭhāsi. Taṅkhaṇaññeva Sakkassa Paṇḍukambalasilāsanaṁ uṇhākāraṁ dassesi. So "kiṁ nu kho"ti āvajjento taṁ kāraṇaṁ ñatvā vassavalāhakadevarājānaṁ pakkosāpetvā "tāta Satthā 'Jetavanapokkharaṇiyaṁ nhāyissāmī'ti dhurasopāne ṭhito, khippaṁ sakalakosalaraṭṭhaṁ ekameghaṁ katvā vassāpehī"ti. So "sādhū"ti sampaṭicchitvā ekaṁ valāhakaṁ[1] nivāsetvā ekaṁ pārupitvā meghagītaṁ gāyanto pācīnalokadhātu-abhimukho pakkhandi. Pācīnadisābhāge khalamaṇḍalamattaṁ ekaṁ meghapaṭalaṁ uṭṭhāya satapaṭalaṁ sahassapaṭalaṁ hutvā abhitthanantaṁ vijjulatā nicchārentaṁ adhomukhaṁ ṭhapita-udakakumbhākārena vassamānaṁ sakalakosalaraṭṭhaṁ mahoghena viya ajjhotthari. Devo acchinnadhāraṁ vassanto

1. Nīlasāṭakaṁ (Ka)

၅-မစ္ဆဇာတကဝဏ္ဏနာ (၇၅)

အဘိတ္ထနယ ပဇ္ဇုန္နာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အတ္တနာ ဝဿာပိတဝဿံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဧကသ္မိံ ကိရ သမယေ ကောသလရဋ္ဌေ ဒေဝေါ န ဝဿိ၊ သဿာနိ မိလာယန္တိ၊ တေသု တေသု ဌာနေသု တဠာကပေါက္ခရဏိသရာနိ သုဿန္တိ။ ဇေတဝနဒွါရကောဋ္ဌကသမီပေ ဇေတဝနပေါက္ခရဏိယာပိ ဥဒကံ ဆိဇ္ဇိ။ ကလလဂဟနံ ပဝိသိတွာ နိပန္နေ မစ္ဆကစ္ဆပေ ကာကကုလလာဒယော ကဏယဂ္ဂသဒိသေဟိ တုဏ္ဍေဟိ ကောဋ္ဋေတွာ နီဟရိတွာ နီဟရိတွာ ဝိပ္ဖန္ဒမာနေ ခါဒန္တိ။

သတ္ထာ မစ္ဆကစ္ဆပါနံ တံ ဗျသနံ ဒိသွာ မဟာကရုဏာယ ဥဿာဟိတဟဒယော "အဇ္ဇ မယာ ဒေဝံ ဝဿာပေတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ ပဘာတာယ ရတ္တိယာ သရီရပဋိဇဂ္ဂနံ ကတွာ ဘိက္ခာစာရဝေလံ သလ္လက္ခေတွာ မဟာဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော ဗုဒ္ဓလီလာယ သာဝတ္ထိယံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသိတွာ ပစ္ဆာဘတ္တံ ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကန္တော သာဝတ္ထိတော ဝိဟာရံ ဂစ္ဆန္တော ဇေတဝနပေါက္ခရဏိယာ သောပါနေ ဌတွာ အာနန္ဒတ္ထေရံ အာမန္တေသိ "အာနန္ဒ ဥဒကသာဋိကံ အာဟရ၊ ဇေတဝနပေါက္ခရဏိယံ နှာယိဿာမီ"တိ။ နနု ဘန္တေ ဇေတဝနပေါက္ခရဏိယံ ဥဒကံ ဆိန္နံ၊ ကလလမတ္တမေဝ အဝသိဋ္ဌန္တိ။ အာနန္ဒ ဗုဒ္ဓဗလံ နာမ မဟန္တံ၊ အာဟရ တွံ ဥဒကသာဋိကန္တိ။ ထေရော အာဟရိတွာ အဒါသိ။ သတ္ထာ ဧကေနန္တေန ဥဒကသာဋိကံ နိဝါသေတွာ ဧကေနန္တေန သရီရံ ပါရုပိတွာ "ဇေတဝနပေါက္ခရဏိယံ နှာယိဿာမီ"တိ သောပါနေ အဋ္ဌာသိ။ တင်္ခဏညေဝ သက္ကဿ ပဏ္ဍုကမ္ဗလသိလာသနံ ဥဏှာကာရံ ဒဿေသိ။ သော "ကိံ နု ခေါ"တိ အာဝဇ္ဇေန္တော တံ ကာရဏံ ဉတွာ ဝဿဝလာဟကဒေဝရာဇာနံ ပက္ကောသာပေတွာ "တာတ သတ္ထာ 'ဇေတဝနပေါက္ခရဏိယံ နှာယိဿာမီ'တိ ခုရသောပါနေ ဌိတော၊ ခိပ္ပံ သကလကောသလရဋ္ဌံ ဧကမေဃံ ကတွာ ဝဿာပေဟီ"တိ။ သော "သာဓူ"တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ဧကံ ဝလာဟကံ[၁] နိဝါသေတွာ ဧကံ ပါရုပိတွာ မေဃဂီတံ ဂါယန္တော ပါစီနလောကဓာတု-အဘိမုခေါ ပက္ခန္ဒိ။ ပါစီနဒိသာဘာဂေ ခလမဏ္ဍလမတ္တံ ဧကံ မေဃပဋလံ ဥဋ္ဌာယ သတပဋလံ သဟဿပဋလံ ဟုတွာ အဘိတ္ထနန္တံ ဝိဇ္ဇုလတာ နိစ္ဆာရေန္တံ အဓောမုခံ ဌပိတဥဒကကုမ္ဘာကာရေန ဝဿမာနံ သကလကောသလရဋ္ဌံ မဟောဃေန ဝိယ အဇ္ဈောတ္ထရိ။ ဒေဝေါ အစ္ဆိန္နဓာရံ ဝဿန္တော

၁-နီလသာဋကံ (က)

muhutteneva Jetavanapokkharaṇiṁ pūresi, dhurasopānaṁ āhacca udakaṁ aṭṭhāsi.

Satthā pokkharaṇiyaṁ nhāyitvā surattadupaṭṭaṁ[1] nivāsetvā kāyabandhanaṁ bandhitvā sugatamahācīvaraṁ ekaṁsaṁ katvā bhikkhusaṁghaparivuto gantvā gandhakuṭipariveṇe paññattavarabuddhāsane nisīditvā bhikkhusaṁghena vatte dassite uṭṭhāya maṇisopānaphalake ṭhatvā bhikkhusaṁghassa ovādaṁ datvā uyyojetvā surabhigandhakuṭiṁ pavisitvā dakkhiṇena passena sīhaseyyaṁ kappetvā sāyanhasamaye dhammasabhāyaṁ sannipatitānaṁ bhikkhūnaṁ “passathāvuso Dasabalassa khantimettānuddayasampattiṁ, vividhasassesu milāyantesu nānājalāsayesu sussantesu macchakacchapesu mahādukkhaṁ pāpuṇantesu kāruññaṁ paṭicca ‘mahājanaṁ dukkhā mocessāmī’ti udakasāṭikaṁ nivāsetvā Jetavanapokkharaṇiyā dhurasopāne ṭhatvā muhuttena sakalakosalaraṭṭhaṁ mahoghena opilāpento viya devaṁ vassāpetvā mahājanaṁ kāyikacetasikadukkhato mocetvā vihāraṁ paviṭṭho”ti kathāya vattamānāya gandhakuṭito nikkhamitvā dhammasabhaṁ āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave Tathāgato idāneva mahājane kilamante devaṁ vassāpeti, pubbe tiracchānayoniyaṁ nibbattitvā maccharājakālepi vassāpesiyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte imasmiṁ yeva Kosalaraṭṭhe imissā Sāvatthiyā imasmiṁyeva Jetavanapokkharaṇiṭṭhāne ekā valligahanaparikkhittā kandarā ahosi. Tadā bodhisatto macchayoniyaṁ nibbattitvā macchagaṇaparivuto tattha paṭivasati. Yathā pana idāni, evameva tadāpi tasmiṁ raṭṭhe devo na vassi, manussānaṁ sassāni milāyiṁsu, vāpitaḷākakandarādīsu udakaṁ chijji, macchakacchapā kalalagahanaṁ pavisiṁsu. Imissāpi kandarāya macchakacchapā kalalagahanaṁ pavisitvā tasmiṁ tasmiṁ ṭhāne nilīyiṁsu. Kākādayo tuṇḍena koṭṭetvā nīharitvā khādiṁsu.

Bodhisatto ñātisaṁghassa taṁ byasanaṁ disvā “imaṁ tesaṁ dukkhaṁ ṭhapetvā maṁ añño mocetuṁ samattho nāma natthi, saccakiriyaṁ katvā

1. Rattadupaṭṭaṁ (Sī, Syā)

မုဟုတ္တေနေဝ ဇေတဝနပေါက္ခရဏိံ ပူရေသိ၊ ဓုရသောပါနံ အာဟစ္စ ဥဒကံ အဋ္ဌာသိ။

သတ္ထာ ပေါက္ခရဏိယံ နှာယိတွာ သုရတ္တဒုပဋ္ဋံ[၁] နိဝါသေတွာ ကာယဗန္ဓနံ ဗန္ဓိတွာ သုဂတမဟာစီဝရံ ဧကံသံ ကတွာ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော ဂန္တွာ ဂန္ဓကုဋိပရိဝေဏေ ပညတ္တဝရဗုဒ္ဓါသနေ နိသီဒိတွာ ဘိက္ခုသံဃေန ဝတ္တေ ဒဿိတေ ဥဋ္ဌာယ မဏိသောပါနဖလကေ ဌတွာ ဘိက္ခုသံဃဿ ဩဝါဒံ ဒတွာ ဥယျောဇေတွာ သုရဘိဂန္ဓကုဋိံ ပဝိသိတွာ ဒက္ခိဏေန ပဿေန သီဟသေယျံ ကပ္ပေတွာ သာယနှသမယေ ဓမ္မသဘာယံ သန္နိပတိတာနံ ဘိက္ခူနံ “ပဿထာဝုသော ဒသဗလဿ ခန္တိမေတ္တာနုဒ္ဒယသမ္ပတ္တိံ၊ ဝိဝိဓသဿေသု မိလာယန္တေသု နာနာဇလာသယေသု သုဿန္တေသု မစ္ဆကစ္ဆပေသု မဟာဒုက္ခံ ပါပုဏန္တေသု ကာရုညံ ပဋိစ္စ ‘မဟာဇနံ ဒုက္ခာ မောစေဿာမီ’တိ ဥဒကသာဋိကံ နိဝါသေတွာ ဇေတဝနပေါက္ခရဏိယာ ဓုရသောပါနေ ဌတွာ မုဟုတ္တေန သကလကောသလရဋ္ဌံ မဟောဃေန ဩပိလာပေန္တော ဝိယ ဒေဝံ ဝဿာပေတွာ မဟာဇနံ ကာယိကစေတသိကဒုက္ခတော မောစေတွာ ဝိဟာရံ ပဝိဋ္ဌော”တိ ကထာယ ဝတ္တမာနာယ ဂန္ဓကုဋိတော နိက္ခမိတွာ ဓမ္မသဘံ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ တထာဂတော ဣဒါနေဝ မဟာဇနေ ကိလမန္တေ ဒေဝံ ဝဿာပေတိ၊ ပုဗ္ဗေ တိရစ္ဆာနယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ မစ္ဆရာဇကာလေပိ ဝဿာပေသိယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဣမသ္မိံယေဝ ကောသလရဋ္ဌေ ဣမိဿာ သာဝတ္ထိယာ ဣမသ္မိံယေဝ ဇေတဝနပေါက္ခရဏိဋ္ဌာနေ ဧကာ ဝလ္လိဂဟနပရိက္ခိတ္တာ ကန္ဒရာ အဟောသိ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော မစ္ဆယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ မစ္ဆဂဏပရိဝုတော တတ္ထ ပဋိဝသတိ။ ယထာ ပန ဣဒါနိ၊ ဧဝမေဝ တဒါပိ တသ္မိံ ရဋ္ဌေ ဒေဝေါ န ဝဿိ၊ မနုဿာနံ သဿာနိ မိလာယိံသု၊ ဝါပိတဠာကကန္ဒရာဒီသု ဥဒကံ ဆိဇ္ဇိ၊ မစ္ဆကစ္ဆပါ ကလလဂဟနံ ပဝိသိံသု။ ဣမိဿာပိ ကန္ဒရာယ မစ္ဆကစ္ဆပါ ကလလဂဟနံ ပဝိသိတွာ တသ္မိံ တသ္မိံ ဌာနေ နိလီယိံသု။ ကာကာဒယော တုဏ္ဍေန ကောဋ္ဋေတွာ နီဟရိတွာ ခါဒိံသု။

ဗောဓိသတ္တော ဉာတိသံဃဿ တံ ဗျသနံ ဒိသွာ “ဣမံ တေသံ ဒုက္ခံ ဌပေတွာ မံ အညော မောစေတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထိ၊ သစ္စကိရိယံ ကတွာ

၁-ရတ္တဒုပဋ္ဋံ (သီ၊ သျာ)

devaṁ vassāpetvā ñātake maraṇadukkhā mocessāmī”ti kāḷavaṇṇaṁ kaddamaṁ dvidhā viyūhitvā nikkhamitvā añjanarukkhasāraghaṭikavaṇṇo mahāmaccho sudhotalohitaṅgamaṇiguḷasadisāni akkhīni ummīletvā ākāsaṁ ulloketvā pajjunnadevarājassa saddaṁ datvā “bho pajjunna ahaṁ ñātake nissāya dukkhito, tvaṁ mayi sīlavante kilamante kasmā devaṁ na vassāpesi, mayā samānajātikānaṁ khādanaṭṭhāne nibbattitvā taṇḍulappamāṇampi macchaṁ ādiṁ katvā khāditapubbo nāma natthi, aññopi me pāṇo jīvitā na voropitapubbo, iminā saccena devaṁ vassāpetvā ñātisaṁghaṁ me dukkhā mocehī”ti vatvā paricārakaceṭakaṁ āṇāpento viya pajjunnadevarājānaṁ ālapanto imaṁ gāthamāha—

75. “Abhitthanaya pajjunna, nidhiṁ kākassa nāsaya.
Kākaṁ sokāya randhehi, mañca sokā pamocayā”ti.

Tattha **abhitthanaya pajjunnā**ti pajjunno vuccati megho, ayaṁ pana meghavasena laddhanāmaṁ vassavalāhakadevarājānaṁ ālapati. Ayaṁ kirassa adhippāyo—devo nāma anabhitthananto vijjulatā anicchārento vassantopi na sobhati, tasmā tvaṁ abhitthananto vijjulatā nicchārento vassāpehīti. **Nidhiṁ kākassa nāsayā**ti kākā kalalaṁ pavisitvā ṭhite macche tuṇḍena koṭṭetvā nīharitvā khādanti, tasmā tesaṁ antokalale macchā “nidhī”ti vuccanti, taṁ kākasaṁghassa nidhiṁ devaṁ vassāpento udakena paṭicchādetvā nāsehīti. **Kākaṁ sokāya randhehī**ti kākasaṁgho imissā kandarāya udakena puṇṇāya macche alabhamāno socissati, taṁ kākagaṇaṁ tvaṁ imaṁ kandaraṁ pūrento sokāya randhehi, sokassatthāya macchassa assāsatthāya devaṁ vassāpehi[1]. Yathā antonijjhānalakkhaṇaṁ sokaṁ pāpuṇāti, evaṁ karohīti attho, **mañca sokā pamocayā**ti ettha **ca**-kāro sampiṇḍanattho, mañca mama ñātake ca sabbeva imamhā maraṇasokā mocehīti.

1. Sokassatthāya pāpaya (Sī), sokassatthāya macchassa assāsatthāya (Syā)
Khu 4. 415 Cariyāpiṭake Maccharājacariyāvaṇṇanāyapi saddhiṁ saṁsandetabbaṁ.

ဒေဝံ ဝဿာပေတွာ ဉာတကေ မရဏဒုက္ခာ မောစေဿာမီ”တိ ကာဠဝဏ္ဏံ ကဒ္ဒမံ ဒွိဓာ ဝိယူဟိတွာ နိက္ခမိတွာ အဉ္ဇနရုက္ခသာရဃဋိကဝဏ္ဏော မဟာမစ္ဆော သုဓောတလောဟိတင်္ဂမဏိဂုဠသဒိသာနိ အက္ခီနိ ဥမ္မီလေတွာ အာကာသံ ဥလ္လောကေတွာ ပဇ္ဇုန္နဒေဝရာဇဿ သဒ္ဒံ ဒတွာ “ဘော ပဇ္ဇုန္န အဟံ ဉာတကေ နိဿာယ ဒုက္ခိတော၊ တွံ မယိ သီလဝန္တေ ကိလမန္တေ ကသ္မာ ဒေဝံ န ဝဿာပေသိ၊ မယာ သမာနဇာတိကာနံ ခါဒနဋ္ဌာနေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ တဏ္ဍုလပ္ပမာဏမ္ပိ မစ္ဆံ အာဒိံ ကတွာ ခါဒိတပုဗ္ဗော နာမ နတ္ထိ၊ အညောပိ မေ ပါဏော ဇီဝိတာ န ဝေါရောပိတပုဗ္ဗော၊ ဣမိနာ သစ္စေန ဒေဝံ ဝဿာပေတွာ ဉာတိသံဃံ မေ ဒုက္ခာ မောစေဟီ”တိ ဝတွာ ပရိစာရကစေဋကံ အာဏာပေန္တော ဝိယ ပဇ္ဇုန္နဒေဝရာဇာနံ အာလပန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၇၅။ “အဘိတ္ထနယ ပဇ္ဇုန္န၊ နိဓိံ ကာကဿ နာသယ။
ကာကံ သောကာယ ရန္ဓေဟိ၊ မဉ္စ သောကာ ပမောစယာ”တိ။

တတ္ထ **အဘိတ္ထနယ ပဇ္ဇုန္နာ**တိ ပဇ္ဇုန္နော ဝုစ္စတိ မေဃော၊ အယံ ပန မေဃဝသေန လဒ္ဓနာမံ ဝဿဝလာဟကဒေဝရာဇာနံ အာလပတိ။ အယံ ကိရဿ အဓိပ္ပါယော—ဒေဝေါ နာမ အနဘိတ္ထနန္တော ဝိဇ္ဇုလတာ အနိစ္ဆာရေန္တော ဝဿန္တောပိ န သောဘတိ၊ တသ္မာ တွံ အဘိတ္ထနန္တော ဝိဇ္ဇုလတာ နိစ္ဆာရေန္တော ဝဿာပေဟီတိ။ **နိဓိံ ကာကဿ နာသယာ**တိ ကာကာ ကလလံ ပဝိသိတွာ ဌိတေ မစ္ဆေ တုဏ္ဍေန ကောဋ္ဋေတွာ နီဟရိတွာ ခါဒန္တိ၊ တသ္မာ တေသံ အန္တောကလလေ မစ္ဆာ “နိဓီ”တိ ဝုစ္စန္တိ၊ တံ ကာကသံဃဿ နိဓိံ ဒေဝံ ဝဿာပေန္တော ဥဒကေန ပဋိစ္ဆာဒေတွာ နာသေဟီတိ။ **ကာကံ သောကာယ ရန္ဓေဟီ**တိ ကာကသံဃော ဣမိဿာ ကန္ဒရာယ ဥဒကေန ပုဏ္ဏာယ မစ္ဆေ အလဘမာနော သောစိဿတိ၊ တံ ကာကဂဏံ တွံ ဣမံ ကန္ဒရံ ပူရေန္တော သောကာယ ရန္ဓေဟိ၊ သောကဿတ္ထာယ မစ္ဆဿ အဿာသတ္ထာယ ဒေဝံ ဝဿာပေဟိ[၁]။ ယထာ အန္တောနိဇ္ဈာနလက္ခဏံ သောကံ ပါပုဏာတိ၊ ဧဝံ ကရောဟီတိ အတ္ထော၊ **မဉ္စ သောကာ ပမောစယာ**တိ ဧတ္ထ **စ**-ကာရော သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထော၊ မဉ္စ မမ ဉာတကေ စ သဗ္ဗေဝ ဣမမှာ မရဏသောကာ မောစေဟီတိ။

၁-သောကဿတ္ထာယ ပါပယ (သီ)၊ သောကဿတ္ထာယ မစ္ဆဿ အဿာသတ္ထာယ (သျာ)
ခု ၄-၄၁၅-စရိယာပိဋကေ မစ္ဆရာဇစရိယာဝဏ္ဏနာယပိ သဒ္ဓိံ သံသန္ဒေတဗ္ဗံ။

Evaṁ bodhisatto paricārakaceṭakaṁ āṇāpento viya pajjunnaṁ ālapitvā sakalakosalaraṭṭhe mahāvassaṁ vassāpetvā mahājanaṁ maraṇadukkhā mocetvā jīvitapariyosāne yathākammaṁ gato.

Satthā “na bhikkhave Tathāgato idāneva devaṁ vassāpeti, pubbe macchayoniyaṁ nibbattopi vassāpesiyevā”ti vatvā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā macchagaṇā Buddhaparisā ahesuṁ, pajjunnadevarājā Ānando, maccharājā pana ahameva ahosin”ti.

Macchajātakavaṇṇanā pañcamā.

---

6. Asaṅkiyajātakavaṇṇanā (76)

Asaṅkiyomhi gāmamhīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ Sāvatthivāsiṁ upāsakaṁ ārabbha kathesi. So kira sotāpanno ariyasāvako kenacideva karaṇīyena ekena sakaṭasatthavāhena saddhiṁ maggaṁ paṭipajjitvā ekasmiṁ araññaṭṭhāne sakaṭāni mocetvā khandhāvārabandhe kate satthavāhassa avidūre aññatarasmiṁ rukkhamūle caṅkamati. Athattano kālaṁ sallakkhetvā pañcasatā corā “khandhāvāraṁ vilumpissāmā”ti dhanumuggarādihatthā taṁ ṭhānaṁ parivārayiṁsu. Upāsakopi caṅkamatiyeva. Corā naṁ disvā “addhā esa khandhāvārarakkhako bhavissati, imassa niddaṁ okkantakāle vilumpissāmā”ti ajjhottharituṁ asakkontā tattha tattheva aṭṭhaṁsu. Sopi upāsako paṭhamayāmepi majjhimayāmepi pacchimayāmepi caṅkamantoyeva aṭṭhāsi[1]. Paccūsakāle jāte corā okāsaṁ alabhantā gahite pāsāṇamuggarādayo chaḍḍetvā palāyiṁsu.

Upāsakopi attano kammaṁ niṭṭhāpetvā puna Sāvatthiṁ āgantvā Satthāraṁ upasaṅkamitvā “bhante attānaṁ rakkhamānā pararakkhakā[2] hontī”ti pucchi. Āma upāsaka attānaṁ rakkhanto parampi rakkhati, paraṁ rakkhanto attānampi rakkhatīti. So “yāva subhāsitañcidaṁ bhante Bhagavatā, ahaṁ

---

1. Caṅkamaṁyeva adhiṭṭhāsi (Sī, I)   2. Paraṁ rakkhakā (Sī, I), paraṁ rakkhitā (Ka)

ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော ပရိစာရကစေဋကံ အာဏာပေန္တော ဝိယ ပဇ္ဇုန္နံ အာလပိတွာ သကလကောသလရဋ္ဌေ မဟာဝဿံ ဝဿာပေတွာ မဟာဇနံ မရဏဒုက္ခာ မောစေတွာ ဇီဝိတပရိယောသာနေ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ တထာဂတော ဣဒါနေဝ ဒေဝံ ဝဿာပေတိ၊ ပုဗ္ဗေ မစ္ဆယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တောပိ ဝဿာပေသိယေဝါ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ မစ္ဆဂဏာ ဗုဒ္ဓပရိသာ အဟေသုံ၊ ပဇ္ဇုန္နဒေဝရာဇာ အာနန္ဒော၊ မစ္ဆရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

မစ္ဆဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဉ္စမာ။

၆-အသင်္ကိယဇာတကဝဏ္ဏနာ (၇၆)

အသင်္ကိယောမှိ ဂါမမှီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ သာဝတ္ထိဝါသိံ ဥပါသကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ကိရ သောတာပန္နော အရိယသာဝကော ကေနစိဒေဝ ကရဏီယေန ဧကေန သကဋသတ္ထဝါဟေန သဒ္ဓိံ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိတွာ ဧကသ္မိံ အရညဋ္ဌာနေ သကဋာနိ မောစေတွာ ခန္ဓာဝါရဗန္ဓေ ကတေ သတ္ထဝါဟဿ အဝိဒူရေ အညတရသ္မိံ ရုက္ခမူလေ စင်္ကမတိ။ အထတ္တနော ကာလံ သလ္လက္ခေတွာ ပဉ္စသတာ စောရာ ‘‘ခန္ဓာဝါရံ ဝိလုမ္ပိဿာမာ”တိ ဓနုမုဂ္ဂရာဒိဟတ္ထာ တံ ဌာနံ ပရိဝါရယိံသု။ ဥပါသကောပိ စင်္ကမတိယေဝ။ စောရာ နံ ဒိသွာ “အဒ္ဓါ ဧသ ခန္ဓာဝါရရက္ခကော ဘဝိဿတိ၊ ဣမဿ နိဒ္ဒံ ဩက္ကန္တကာလေ ဝိလုမ္ပိဿာမာ”တိ အဇ္ဈောတ္ထရိတုံ အသက္ကောန္တာ တတ္ထ တတ္ထေဝ အဋ္ဌံသု။ သောပိ ဥပါသကော ပဌမယာမေပိ မဇ္ဈိမယာမေပိ ပစ္ဆိမယာမေပိ စင်္ကမန္တောယေဝ အဋ္ဌာသိ[၁]။ ပစ္စူသကာလေ ဇာတေ စောရာ ဩကာသံ အလဘန္တာ ဂဟိတေ ပါသာဏမုဂ္ဂရာဒယော ဆဍ္ဍေတွာ ပလာယိံသု။

ဥပါသကောပိ အတ္တနော ကမ္မံ နိဋ္ဌာပေတွာ ပုန သာဝတ္ထိံ အာဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဘန္တေ အတ္တာနံ ရက္ခမာနာ ပရရက္ခကာ[၂] ဟောန္တီ”တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ ဥပါသက အတ္တာနံ ရက္ခန္တော ပရမ္ပိ ရက္ခတိ၊ ပရံ ရက္ခန္တော အတ္တာနမ္ပိ ရက္ခတီတိ။ သော “ယာဝ သုဘာသိတဉ္စိဒံ ဘန္တေ ဘဂဝတာ၊ အဟံ

၁-စင်္ကမံယေဝ အဓိဋ္ဌာသိ (သီ၊ ဣ)   ၂-ပရံ ရက္ခကာ (သီ၊ ဣ)၊ ပရံ ရက္ခိတာ (က)

ekena satthavāhena saddhiṁ maggaṁ paṭipanno rukkhamūle caṅkamanto ‘maṁ rakkhissāmī’ti sakalasatthaṁ rakkhin”ti āha. Satthā “upāsaka pubbepi paṇḍitā attānaṁ rakkhantā paraṁ rakkhiṁsū”ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto kāmesu ādīnavaṁ disvā isipabbajjaṁ pabbajitvā Himavante vasanto loṇambilasevanatthāya janapadaṁ āgantvā janapadacārikaṁ caranto ekena satthavāhena saddhiṁ maggaṁ paṭipajjitvā ekasmiṁ araññaṭṭhāne satthe niviṭṭhe satthato avidūre jhānasukhena vītināmento aññatarasmiṁ rukkhamūle caṅkamanto aṭṭhāsi. Atha kho pañcasatā corā “sāyamāsabhattassa bhuttakāle taṁ sakaṭasatthaṁ vilumpissāmā”ti āgantvā parivārayiṁsu. Te taṁ tāpasaṁ disvā “sace ayaṁ amhe passissati, satthavāsikānaṁ ārocessati, etassa niddūpagatavelāya vilumpissāmā”ti tattheva aṭṭhaṁsu. Tāpaso sakalampi rattiṁ caṅkamiyeva. Corā okāsaṁ alabhitvā gahitagahite muggarapāsāṇe chaḍḍetvā sakaṭasatthavāsīnaṁ saddaṁ datvā “bhonto satthavāsino sace esa rukkhamūle caṅkamanakatāpaso ajja nābhavissa, sabbe mahāvilopaṁ[1] pattā abhavissatha, sve tāpasassa mahāsakkāraṁ kareyyāthā”ti vatvā pakkamiṁsu.

Te pabhātāya rattiyā corehi chaḍḍite muggarapāsāṇādayo disvā bhītā bodhisattassa santikaṁ gantvā vanditvā “bhante diṭṭhā vo corā”ti pucchiṁsu. Āmāvuso diṭṭhāti. Bhante ettake vo core disvā bhayaṁ vā sārajjaṁ vā na uppajjīti. Bodhisatto “āvuso core disvā bhayaṁ nāma sadhanassa hoti, ahaṁ pana niddhano, svāhaṁ kiṁ bhāyissāmi. Mayhaṁ hi gāmepi araññepi vasantassa bhayaṁ vā sārajjaṁ vā natthī”ti vatvā tesaṁ dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

76. “Asaṅkiyomhi gāmamhi, arañña natthi me bhayaṁ.
Ujumaggaṁ samāruḷho, mettāya karuṇāya cā”ti.

---

1. Mahāvināsaṁ (Ka)

ဧကေန သတ္ထဝါဟေန သဒ္ဓိံ မဂ္ဂံ ပဋိပန္နော ရုက္ခမူလေ စင်္ကမန္တော ‘မံ ရက္ခိဿာမီ’တိ သကလသတ္ထံ ရက္ခိ”န္တိ အာဟ။ သတ္ထာ “ဥပါသက ပုဗ္ဗေပိ ပဏ္ဍိတာ အတ္တာနံ ရက္ခန္တာ ပရံ ရက္ခိံသူ”တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ကာမေသု အာဒီနဝံ ဒိသွာ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ဟိမဝန္တေ ဝသန္တော လောဏမ္ဗိလသေဝနတ္ထာယ ဇနပဒံ အာဂန္တွာ ဇနပဒစာရိကံ စရန္တော ဧကေန သတ္ထဝါဟေန သဒ္ဓိံ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိတွာ ဧကသ္မိံ အရညဋ္ဌာနေ သတ္ထေ နိဝိဋ္ဌေ သတ္ထတော အဝိဒူရေ ဈာနသုခေန ဝီတိနာမေန္တော အညတရသ္မိံ ရုက္ခမူလေ စင်္ကမန္တော အဋ္ဌာသိ။ အထ ခေါ ပဉ္စသတာ စောရာ “သာယမာသဘတ္တဿ ဘုတ္တကာလေ တံ သကဋသတ္ထံ ဝိလုမ္ပိဿာမာ”တိ အာဂန္တွာ ပရိဝါရယိံသု။ တေ တံ တာပသံ ဒိသွာ “သစေ အယံ အမှေ ပဿိဿတိ၊ သတ္ထဝါသိကာနံ အာရောစေဿတိ၊ ဧတဿ နိဒ္ဒူပဂတဝေလာယ ဝိလုမ္ပိဿာမာ”တိ တတ္ထေဝ အဋ္ဌံသု။ တာပသော သကလမ္ပိ ရတ္တိံ စင်္ကမိယေဝ။ စောရာ ဩကာသံ အလဘိတွာ ဂဟိတဂဟိတေ မုဂ္ဂရပါသာဏေ ဆဍ္ဍေတွာ သကဋသတ္ထဝါသီနံ သဒ္ဒံ ဒတွာ “ဘောန္တော သတ္ထဝါသိနော သစေ ဧသ ရုက္ခမူလေ စင်္ကမနကတာပသော အဇ္ဇ နာဘဝိဿ၊ သဗ္ဗေ မဟာဝိလောပံ[1] ပတ္တာ အဘဝိဿထ၊ သွေ တာပသဿ မဟာသက္ကာရံ ကရေယျာထာ”တိ ဝတွာ ပက္ကမိံသု။

တေ ပဘာတာယ ရတ္တိယာ စောရေဟိ ဆဍ္ဍိတေ မုဂ္ဂရပါသာဏာဒယော ဒိသွာ ဘီတာ ဗောဓိသတ္တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ “ဘန္တေ ဒိဋ္ဌာ ဝေါ စောရာ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ အာမာဝုသော ဒိဋ္ဌာတိ။ ဘန္တေ ဧတ္တကေ ဝေါ စောရေ ဒိသွာ ဘယံ ဝါ သာရဇ္ဇံ ဝါ န ဥပ္ပဇ္ဇီတိ။ ဗောဓိသတ္တော “အာဝုသော စောရေ ဒိသွာ ဘယံ နာမ သဓနဿ ဟောတိ၊ အဟံ ပန နိဒ္ဓနော၊ သွာဟံ ကိံ ဘာယိဿာမိ။ မယှံ ဟိ ဂါမေပိ အရညေပိ ဝသန္တဿ ဘယံ ဝါ သာရဇ္ဇံ ဝါ နတ္ထီ”တိ ဝတွာ တေသံ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၇၆။ “အသင်္ကိယောမှိ ဂါမမှိ၊ အရညေ နတ္ထိ မေ ဘယံ။
ဥဇုမဂ္ဂံ သမာရုဠှော၊ မေတ္တာယ ကရုဏာယ စာ”တိ။

၁-မဟာဝိနာသံ (က)

Tattha **asaṅkiyomhi gāmamhī**ti saṅkāya niyutto patiṭṭhitoti saṅkiyo, na saṅkiyo asaṅkiyo. Ahaṁ gāme vasantopi saṅkāya appatiṭṭhitattā asaṅkiyo nibbhayo nirāsaṅkoti dīpeti. **Araññe**ti gāmagāmūpacāravinimutte ṭhāne. **Ujumaggaṁ samāruḷho, mettāya karuṇāya cā**ti ahaṁ tikacatukkajjhānikāhi mettākaruṇāhi kāyavaṅkādivirahitaṁ ujuṁ brahmalokagāmimaggaṁ āruḷhoti vadati. Atha vā parisuddhasīlatāya kāyavacīmanovaṅkavirahitaṁ ujuṁ devalokamaggaṁ āruḷhomhīti dassetvā tato uttari mettāya karuṇāya ca patiṭṭhitattā ujuṁ brahmalokamaggampi āruḷhomhītipi dasseti. Aparihīnajjhānassa hi ekantena brahmalokaparāyaṇattā mettākaruṇādayo ujumaggā nāma.

Evaṁ bodhisatto imāya gāthāya dhammaṁ desetvā tuṭṭhacittehi tehi manussehi sakkato pūjito yāvajīvaṁ cattāro brahmavihāre bhāvetvā brahmaloke nibbatti.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi "tadā satthavāsino Buddhaparisā ahesuṁ, tāpaso pana ahameva ahosin"ti.

Asaṅkiyajātakavaṇṇanā chaṭṭhā.

---

7. Mahāsupinajātakavaṇṇanā (77)

Lābūni sīdantīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto soḷasa mahāsupine ārabbha kathesi. Ekadivasaṁ kira Kosalamahārājā rattiṁ niddūpagato pacchimayāme soḷasa mahāsupine disvā bhītatasito pabujjhitvā "imesaṁ supinānaṁ diṭṭhattā kiṁ nu kho me bhavissatī"ti maraṇabhayatajjito sayanapiṭṭhe nisinnakova rattiṁ vītināmesi.

Atha naṁ pabhātāya rattiyā brāhmaṇapurohitā upasaṅkamitvā "sukhaṁ sayittha mahārājā"ti pucchiṁsu. Kuto me ācariyā sukhaṁ, ajjāhaṁ paccūsasamaye soḷasa mahāsupine passiṁ, somhi tesaṁ diṭṭhakālato paṭṭhāya bhayappattoti. "Vadetha mahārāja, sutvā jānissāmā"ti

တတ္ထ **အသင်္ကိယောမှိ ဂါမမှီ**တိ သင်္ကာယ နိယုတ္တော ပတိဋ္ဌိတောတိ သင်္ကိယော၊ န သင်္ကိယော အသင်္ကိယော။ အဟံ ဂါမေ ဝသန္တောပိ သင်္ကာယ အပ္ပတိဋ္ဌိတတ္တာ အသင်္ကိယော နိဗ္ဘယော နိရာသင်္ကောတိ ဒီပေတိ။ **အရညေ**တိ ဂါမဂါမူပစာရဝိနိမုတ္တေ ဌာနေ။ **ဥဇုမဂ္ဂံ သမာရူဠှော၊ မေတ္တာယ ကရုဏာယ စာ**တိ အဟံ တိကစတုက္ကဇ္ဈာနိကာဟိ မေတ္တာကရုဏာဟိ ကာယဝင်္ကာဒိဝိရဟိတံ ဥဇုံ ဗြဟ္မလောကဂါမိမဂ္ဂံ အာရူဠှောတိ ဝဒတိ။ အထ ဝါ ပရိသုဒ္ဓသီလတာယ ကာယဝစီမနောဝင်္ကဝိရဟိတံ ဥဇုံ ဒေဝလောကမဂ္ဂံ အာရူဠှောမှီတိ ဒဿေတွာ တတော ဥတ္တရိ မေတ္တာယ ကရုဏာယ စ ပတိဋ္ဌိတတ္တာ ဥဇုံ ဗြဟ္မလောကမဂ္ဂမ္ပိ အာရူဠှောမှီတိပိ ဒဿေတိ။ အပရိဟီနဇ္ဈာနဿ ဟိ ဧကန္တေန ဗြဟ္မလောကပရာယဏတ္တာ မေတ္တာကရုဏာဒယော ဥဇုမဂ္ဂါ နာမ။

ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော ဣမာယ ဂါထာယ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ တုဋ္ဌစိတ္တေဟိ တေဟိ မနုဿေဟိ သက္ကတော ပူဇိတော ယာဝဇီဝံ စတ္တာရော ဗြဟ္မဝိဟာရေ ဘာဝေတွာ ဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ သတ္ထဝါသိနော ဗုဒ္ဓပရိသာ အဟေသုံ၊ တာပသော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

အသင်္ကိယဇာတကဝဏ္ဏနာ ဆဋ္ဌာ။

၇-မဟာသုပိနဇာတကဝဏ္ဏနာ (၇၇)

လာဗူနိ သီဒန္တီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သောဠသ မဟာသုပိနေ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဧကဒိဝသံ ကိရ ကောသလမဟာရာဇာ ရတ္တိံ နိဒ္ဒူပဂတော ပစ္ဆိမယာမေ သောဠသ မဟာသုပိနေ ဒိသွာ ဘီတတသိတော ပဗုဇ္ဈိတွာ “ဣမေသံ သုပိနာနံ ဒိဋ္ဌတ္တာ ကိံ နု ခေါ မေ ဘဝိဿတီ”တိ မရဏဘယတဇ္ဇိတော သယနပိဋ္ဌေ နိသိန္နကောဝ ရတ္တိံ ဝီတိနာမေသိ။

အထ နံ ပဘာတာယ ရတ္တိယာ ဗြာဟ္မဏပုရောဟိတာ ဥပသင်္ကမိတွာ “သုခံ သယိတ္ထ မဟာရာဇာ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ ကုတော မေ အာစရိယာ သုခံ၊ အဇ္ဇာဟံ ပစ္စူသသမယေ သောဠသ မဟာသုပိနေ ပဿိံ၊ သောမှိ တေသံ ဒိဋ္ဌကာလတော ပဋ္ဌာယ ဘယပ္ပတ္တောတိ။ “ဝဒေထ မဟာရာဇ၊ သုတွာ ဇာနိဿာမာ”တိ

vutte brāhmaṇānaṁ diṭṭhasupine kathetvā “kiṁ nu kho me imesaṁ diṭṭhakāraṇā bhavissatī”ti pucchi. Brāhmaṇā hatthe vidhuniṁsu. “Kasmā hatthe vidhunathā”ti ca vutte “kakkhaḷā mahārāja supinā”ti. Kā tesaṁ nipphatti bhavissatīti. Rajjantarāyo jīvitantarāyo bhogantarāyoti imesaṁ tiṇṇaṁ antarāyānaṁ aññataroti. Sappaṭikammā, appaṭikammāti. Kāmaṁ ete supinā atipharusattā appaṭikammā, mayaṁ pana te sappaṭikamme karissāma, ete paṭikkamāpetuṁ asakkontānaṁ amhākaṁ sikkhitabhāvo nāma kiṁ karissatīti. Kiṁ pana katvā paṭikkamāpessathāti. Sabbacatukkena yaññaṁ yajissāma mahārājāti. Rājā bhītatasito “tena hi ācariyā mama jīvitaṁ tumhākaṁ hatthe hotu, khippaṁ me sotthiṁ karothā”ti āha. Brāhmaṇā “bahuṁ dhanaṁ labhissāma, bahuṁ khajjabhojjaṁ āharāpessāmā”ti haṭṭhatuṭṭhā “mā cintayittha[1] mahārājā”ti rājānaṁ samassāsetvā rājanivesanā nikkhamitvā bahinagare yaññāvāṭaṁ katvā bahū catuppadagaṇe thūṇūpanīte katvā pakkhigaṇe samāharitvā “idañcidañca laddhuṁ vaṭṭatī”ti punappunaṁ sañcaranti.

Atha kho Mallikā devī taṁ kāraṇaṁ ñatvā rājānaṁ upasaṅkamitvā pucchi “kiṁ nu kho mahārāja brāhmaṇā punappunaṁ sañcarantī”ti. Sukhitā tvaṁ bhadde, amhākaṁ kaṇṇamūle āsīvisaṁ carantaṁ na jānāsīti. Kiṁ etaṁ mahārājāti. Mayā evarūpā dussupinā diṭṭhā, brāhmaṇā “tiṇṇaṁ antarāyānaṁ aññataro paññāyatī”ti vatvā “tesaṁ paṭighātāya yaññaṁ yajissāmā”ti[2] vatvā punappunaṁ sañcarantīti. Kiṁ pana te mahārāja sadevake loke aggabrāhmaṇo supinapaṭikammaṁ pucchitoti. Kataro panesa bhadde sadevake loke aggabrāhmaṇoti. Sadevake loke aggapuggalaṁ sabbaññuṁ visuddhaṁ nikkilesaṁ mahābrāhmaṇaṁ na jānāsi. So hi Bhagavā supinantaraṁ jāneyya, gaccha tvaṁ puccha taṁ mahārājāti. “Sādhu devī”ti rājā vihāraṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā nisīdi.

Satthā madhurassaraṁ nicchāretvā “kiṁ nu kho mahārāja atippagova āgatosī”ti āha. Ahaṁ bhante paccūsasamaye soḷasa mahāsupine disvā bhīto brāhmaṇānaṁ ārocesiṁ, brāhmaṇā “kakkhaḷā

1. Mā cintayi (Sī)   2. Yajāmāti (Sī)

ဝုတ္တေ ဗြာဟ္မဏာနံ ဒိဋ္ဌသုပိနေ ကထေတွာ ''ကိံ နု ခေါ မေ ဣမေသံ ဒိဋ္ဌကာရဏာ ဘဝိဿတီ''တိ ပုစ္ဆိ။ ဗြာဟ္မဏာ ဟတ္ထေ ဝိဓုနိံသု။ ''ကသ္မာ ဟတ္ထေ ဝိဓုနထာ''တိ စ ဝုတ္တေ ''ကက္ခဠာ မဟာရာဇ သုပိနာ''တိ။ ကာ တေသံ နိပ္ဖတ္တိ ဘဝိဿတီတိ။ ရဇ္ဇန္တရာယော ဇီဝိတန္တရာယော ဘောဂန္တရာယောတိ ဣမေသံ တိဏ္ဏံ အန္တရာယာနံ အညတရောတိ။ သပ္ပဋိကမ္မာ, အပ္ပဋိကမ္မာတိ။ ကာမံ ဧတေ သုပိနာ အတိဖရုသတ္တာ အပ္ပဋိကမ္မာ၊ မယံ ပန တေ သပ္ပဋိကမ္မေ ကရိဿာမ၊ ဧတေ ပဋိက္ကမာပေတုံ အသက္ကောန္တာနံ အမှာကံ သိက္ခိတဘာဝေါ နာမ ကိံ ကရိဿတီတိ။ ကိံ ပန ကတွာ ပဋိက္ကမာပေဿထာတိ။ သဗ္ဗစတုက္ကေန ယညံ ယဇိဿာမ မဟာရာဇာတိ။ ရာဇာ ဘီတတသိတော ''တေန ဟိ အာစရိယာ မမ ဇီဝိတံ တုမှာကံ ဟတ္ထေ ဟောတု၊ ခိပ္ပံ မေ သောတ္ထိံ ကရောထာ''တိ အာဟ။ ဗြာဟ္မဏာ ''ဗဟုံ ဓနံ လဘိဿာမ၊ ဗဟုံ ခဇ္ဇဘောဇ္ဇံ အာဟရာပေဿာမာ''တိ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌာ ''မာ စိန္တယိတ္ထ[၁] မဟာရာဇာ''တိ ရာဇာနံ သမဿာသေတွာ ရာဇနိဝေသနာ နိက္ခမိတွာ ဗဟိနဂရေ ယညာဝါဋံ ကတွာ ဗဟူ စတုပ္ပဒဂဏေ ထူဏူပနီတေ ကတွာ ပက္ခိဂဏေ သမာဟရိတွာ ''ဣဒဉ္စိဒဉ္စ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတီ''တိ ပုနပ္ပုနံ သဉ္စရန္တိ။

အထ ခေါ မလ္လိကာ ဒေဝီ တံ ကာရဏံ ဉတွာ ရာဇာနံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပုစ္ဆိ ''ကိံ နု ခေါ မဟာရာဇ ဗြာဟ္မဏာ ပုနပ္ပုနံ သဉ္စရန္တီ''တိ။ သုခိတာ တွံ ဘဒ္ဒေ၊ အမှာကံ ကဏ္ဏမူလေ အာသီဝိသံ စရန္တံ န ဇာနာသီတိ။ ကိံ ဧတံ မဟာရာဇာတိ။ မယာ ဧဝရူပါ ဒုဿုပိနာ ဒိဋ္ဌာ၊ ဗြာဟ္မဏာ ''တိဏ္ဏံ အန္တရာယာနံ အညတရော ပညာယတီ''တိ ဝတွာ ''တေသံ ပဋိဃာတာယ ယညံ ယဇိဿာမာ''တိ[၂] ဝတွာ ပုနပ္ပုနံ သဉ္စရန္တီတိ။ ကိံ ပန တေ မဟာရာဇ သဒေဝကေ လောကေ အဂ္ဂဗြာဟ္မဏော သုပိနပဋိကမ္မံ ပုစ္ဆိတောတိ။ ကတရော ပနေသ ဘဒ္ဒေ သဒေဝကေ လောကေ အဂ္ဂဗြာဟ္မဏောတိ။ သဒေဝကေ လောကေ အဂ္ဂပုဂ္ဂလံ သဗ္ဗညုံ ဝိသုဒ္ဓံ နိက္ကိလေသံ မဟာဗြာဟ္မဏံ န ဇာနာသိ။ သော ဟိ ဘဂဝါ သုပိနန္တရံ ဇာနေယျ၊ ဂစ္ဆ တွံ ပုစ္ဆ တံ မဟာရာဇာတိ။ ''သာဓု ဒေဝီ''တိ ရာဇာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ နိသီဒိ။

သတ္ထာ မဓုရဿရံ နိစ္ဆာရေတွာ ''ကိံ နု ခေါ မဟာရာဇ အတိပ္ပဂေဝ အာဂတောသီ''တိ အာဟ။ အဟံ ဘန္တေ ပစ္စူသသမယေ သောဠသ မဟာသုပိနေ ဒိသွာ ဘီတော ဗြာဟ္မဏာနံ အာရောစေသိံ၊ ဗြာဟ္မဏာ ''ကက္ခဠာ

၁-မာ စိန္တယိ (သီ)   ၂-ယဇာမာတိ (သီ)

mahārāja supinā, etesaṁ paṭighātatthāya sabbacatukkena yaññaṁ yajissāmā"ti yaññaṁ sajjenti, bahū pāṇā maraṇabhayatajjitā, tumhe ca sadevake loke aggapuggalā, atītānāgatapaccuppannaṁ upādāya natthi so ñeyyadhammo, yo vo ñāṇamukhe āpāthaṁ nāgacchati. Etesaṁ me supinānaṁ nipphattiṁ kathetha Bhagavāti. Evametaṁ mahārāja, sadevake loke maṁ ṭhapetvā añño etesaṁ supinānaṁ antaraṁ vā nipphattiṁ vā jānituṁ samattho nāma natthi, ahaṁ te kathessāmi, apica kho tvaṁ diṭṭhadiṭṭhaniyāmeneva supine kathehīti. "Sādhu bhante"ti rājā diṭṭhaniyāmeneva kathento[1]—

"Usabhā rukkhā gāviyo gavā ca,
Asso kaṁso siṅgālī ca kumbho.
Pokkharaṇī ca apākacandanaṁ.

Lābūni sīdanti silā plavanti,
Maṇḍūkiyo kaṇhasappe gilanti.
Kākaṁ suvaṇṇā parivārayanti,
Tasā vakā eḷakānaṁ bhayā hī"ti—

Imaṁ mātikaṁ nikkhipitvā kathesi.

(1) Ahaṁ bhante ekaṁ tāva supinaṁ evaṁ addasaṁ—cattāro añjanavaṇṇā kāḷa-usabhā "yujjhissāmā"ti catūhi disāhi rājaṅgaṇaṁ āgantvā "usabhayuddhaṁ passissāmā"ti mahājane sannipatite yujjhanākāraṁ dassetvā naditvā gajjitvā ayujjhitvāva paṭikkantā. Imaṁ paṭhamaṁ supinaṁ addasaṁ, imassa ko vipākoti. "Mahārāja imassa vipāko neva tava, na mama kāle bhavissati, anāgate pana adhammikānaṁ kapaṇarājūnaṁ adhammikānañca manussānaṁ kāle loke viparivattamāne kusale ossanne akusale ussanne lokassa parihāyanakāle devo na sammā vassissati, meghapādā pacchijjissanti[2], sassāni milāyissanti, dubbhikkhaṁ bhavissati, vassitukāmā viya catūhi disāhi meghā uṭṭhahitvā itthikāhi ātape patthaṭānaṁ vīhi-ādīnaṁ temanabhayena antopavesitakāle purisesu kuddālapiṭakahatthesu āḷibandhanatthāya nikkhantesu

1. Kathetuṁ ārabhi (Syā)   2. Meghapādā ca chijjissanti (Sī, Syā, I)

မဟာရာဇ သုပိနာ၊ ဧတေသံ ပဋိဃာတတ္ထာယ သဗ္ဗစတုက္ကေန ယညံ ယဇိဿာမာ''တိ ယညံ သဇ္ဇေန္တိ၊ ဗဟူ ပါဏာ မရဏဘယတဇ္ဇိတာ၊ တုမှေ စ သဒေဝကေ လောကေ အဂ္ဂပုဂ္ဂလာ၊ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ ဥပါဒါယ နတ္ထိ သော ဉေယျဓမ္မော၊ ယော ဝေါ ဉာဏမုခေ အာပါထံ နာဂစ္ဆတိ။ ဧတေသံ မေ သုပိနာနံ နိပ္ဖတ္တိံ ကထေထ ဘဂဝါတိ။ ဧဝမေတံ မဟာရာဇ, သဒေဝကေ လောကေ မံ ဌပေတွာ အညော ဧတေသံ သုပိနာနံ အန္တရံ ဝါ နိပ္ဖတ္တိံ ဝါ ဇာနိတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထိ၊ အဟံ တေ ကထေဿာမိ၊ အပိစ ခေါ တွံ ဒိဋ္ဌဒိဋ္ဌနိယာမေနေဝ သုပိနေ ကထေဟီတိ။ "သာဓု ဘန္တေ"တိ ရာဇာ ဒိဋ္ဌနိယာမေနေဝ ကထေန္တော[၁]—

"ဥသဘာ ရုက္ခာ ဂါဝိယော ဂဝါ စ၊
အဿော ကံသော သိင်္ဂါလီ စ ကုမ္ဘော။
ပေါက္ခရဏီ စ အပါကစန္ဒနံ။

လာဗူနိ သီဒန္တိ သိလာ ပ္လဝန္တိ၊
မဏ္ဍူကိယော ကဏှသပ္ပေ ဂိလန္တိ။
ကာကံ သုဝဏ္ဏာ ပရိဝါရယန္တိ၊
တသာ ဝကာ ဧဠကာနံ ဘယာ ဟီ''တိ—

ဣမံ မာတိကံ နိက္ခိပိတွာ ကထေသိ။

(၁) အဟံ ဘန္တေ ဧကံ တာဝ သုပိနံ ဧဝံ အဒ္ဒသံ—စတ္တာရော အဉ္ဇနဝဏ္ဏာ ကာဠဥသဘာ "ယုဇ္ဈိဿာမာ"တိ စတူဟိ ဒိသာဟိ ရာဇင်္ဂဏံ အာဂန္တွာ "ဥသဘယုဒ္ဓံ ပဿိဿာမာ"တိ မဟာဇနေ သန္နိပတိတေ ယုဇ္ဈနာကာရံ ဒဿေတွာ နဒိတွာ ဂဇ္ဇိတွာ အယုဇ္ဈိတွာဝ ပဋိက္ကန္တာ။ ဣမံ ပဌမံ သုပိနံ အဒ္ဒသံ၊ ဣမဿ ကော ဝိပါကောတိ။ "မဟာရာဇ ဣမဿ ဝိပါကော နေဝ တဝ, န မမ ကာလေ ဘဝိဿတိ၊ အနာဂတေ ပန အဓမ္မိကာနံ ကပဏရာဇူနံ အဓမ္မိကာနဉ္စ မနုဿာနံ ကာလေ လောကေ ဝိပရိဝတ္တမာနေ ကုသလေ ဩသန္နေ အကုသလေ ဥဿန္နေ လောကဿ ပရိဟာယနကာလေ ဒေဝေါ န သမ္မာ ဝဿိဿတိ၊ မေဃပါဒါ ပစ္ဆိဇ္ဇိဿန္တိ[၂]၊ သဿာနိ မိလာယိဿန္တိ၊ ဒုဗ္ဘိက္ခံ ဘဝိဿတိ၊ ဝဿိတုကာမာ ဝိယ စတူဟိ ဒိသာဟိ မေဃာ ဥဋ္ဌဟိတွာ ဣတ္ထိကာဟိ အာတပေ ပတ္ထဋာနံ ဝီဟိအာဒီနံ တေမနဘယေန အန္တောပဝေသိတကာလေ ပုရိသေသု ကုဒ္ဒါလပိဋကဟတ္ထေသု အာဠိဗန္ဓနတ္ထာယ နိက္ခန္တေသု

၁-ကထေတုံ အာရဘိ (သျာ)   ၂-မေဃပါဒါ စ ဆိဇ္ဇိဿန္တိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

vassanākāraṁ dassetvā gajjitvā vijjulatā nicchāretvā te usabhā viya ayujjhitvā avassitvāva palāyissanti. Ayametassa vipāko. Tuyhaṁ pana tappaccayā koci antarāyo natthi, anāgataṁ ārabbha diṭṭho supino esa, brāhmaṇā pana attano jīvitavuttiṁ nissāya kathayiṁsū"ti evaṁ satthā supinassa nipphattiṁ kathetvā āha "dutiyaṁ kathehi mahārājā"ti.

(2) Dutiyāhaṁ bhante evaṁ addasaṁ—khuddakā rukkhā ceva gacchā ca pathaviṁ bhinditvā vidatthimattampi ratanamattampi anuggantvāva[1] pupphanti ceva phalanti ca. Imaṁ dutiyaṁ addasaṁ, imassa ko vipākoti. Mahārāja imassāpi vipāko lokassa parihāyanakāle manussānaṁ parittāyukakāle bhavissati. Anāgatasmiñhi sattā tibbarāgā bhavissanti, asampattavayāva kumāriyo purisantaraṁ gantvā utuniyo ceva gabbhiniyo ca hutvā puttadhītāhi vaḍḍhissanti. Khuddakarukkhānaṁ pupphaṁ viya hi tāsaṁ utunibhāvo, phalaṁ viya ca puttadhītaro bhavissanti. Itonidānampi te bhayaṁ natthi, tatiyaṁ kathehi mahārājāti.

(3) Gāviyo bhante tadahujātānaṁ vacchakānaṁ khīraṁ pivantiyo addasaṁ. Ayaṁ me tatiyo supino, imassa ko vipākoti. Imassāpi vipāko anāgate eva manussānaṁ jeṭṭhāpacāyikakammassa naṭṭhakāle bhavissati. Anāgatasmiñhi sattā mātāpitūsu vā sassusasuresu vā lajjaṁ anupaṭṭhāpetvā sayameva kuṭumbaṁ saṁvidahantāva ghāsacchādanamattampi mahallakānaṁ dātukāmā dassanti, adātukāmā na dassanti. Mahallakā anāthā asayaṁvasī dārake ārādhetvā jīvissanti tadahujātānaṁ vacchakānaṁ khīraṁ pivantiyo[2] mahāgāviyo viya. Itonidānampi te bhayaṁ natthi, catutthaṁ kathehi mahārājāti.

(4) Dhuravāhe bhante ārohapariṇāhasampanne mahāgoṇe yugaparamparāya ayojetvā taruṇe godamme dhure yojente addasaṁ, te dhuraṁ vahituṁ asakkontā chaḍḍetvā aṭṭhaṁsu, sakaṭāni nappavattiṁsu. Ayaṁ me catuttho supino, imassa ko vipākoti. Imassāpi

1. Anugantvāva (Syā, Ka) 2. Pivantā (Sī, I)

ဝဿနာကာရံ ဒဿေတွာ ဂဇ္ဇိတွာ ဝိဇ္ဇုလတာ နိစ္ဆာရေတွာ တေ ဥသဘာ ဝိယ အယုဇ္ဈိတွာ အဝဿိတွာဝ ပလာယိဿန္တိ။ အယမေတဿ ဝိပါကော။ တုယှံ ပန တပ္ပစ္စယာ ကောစိ အန္တရာယော နတ္ထိ၊ အနာဂတံ အာရဗ္ဘ ဒိဋ္ဌော သုပိနော ဧသ၊ ဗြာဟ္မဏာ ပန အတ္တနော ဇီဝိတဝုတ္တိံ နိဿာယ ကထယိံသူ''တိ ဧဝံ သတ္ထာ သုပိနဿ နိပ္ဖတ္တိံ ကထေတွာ အာဟ “ဒုတိယံ ကထေဟိ မဟာရာဇာ”တိ။

(၂) ဒုတိယာဟံ ဘန္တေ ဧဝံ အဒ္ဒသံ—ခုဒ္ဒကာ ရုက္ခာ စေဝ ဂစ္ဆာ စ ပထဝိံ ဘိန္ဒိတွာ ဝိဒတ္ထိမတ္တမ္ပိ ရတနမတ္တမ္ပိ အနုဂ္ဂန္တွာဝ[၁] ပုပ္ဖန္တိ စေဝ ဖလန္တိ စ။ ဣမံ ဒုတိယံ အဒ္ဒသံ၊ ဣမဿ ကော ဝိပါကောတိ။ မဟာရာဇ ဣမဿာပိ ဝိပါကော လောကဿ ပရိဟာယနကာလေ မနုဿာနံ ပရိတ္တာယုကကာလေ ဘဝိဿတိ။ အနာဂတသ္မိဉှိ သတ္တာ တိဗ္ဗရာဂါ ဘဝိဿန္တိ၊ အသမ္ပတ္တဝယာဝ ကုမာရိယော ပုရိသန္တရံ ဂန္တွာ ဥတုနိယော စေဝ ဂဗ္ဘိနိယော စ ဟုတွာ ပုတ္တဓီတာဟိ ဝဍ္ဎိဿန္တိ။ ခုဒ္ဒကရုက္ခာနံ ပုပ္ဖံ ဝိယ ဟိ တာသံ ဥတုနိဘာဝေါ၊ ဖလံ ဝိယ စ ပုတ္တဓီတရော ဘဝိဿန္တိ။ ဣတောနိဒါနမ္ပိ တေ ဘယံ နတ္ထိ၊ တတိယံ ကထေဟိ မဟာရာဇာတိ။

(၃) ဂါဝိယော ဘန္တေ တဒဟုဇာတာနံ ဝစ္ဆကာနံ ခီရံ ပိဝန္တိယော အဒ္ဒသံ။ အယံ မေ တတိယော သုပိနော၊ ဣမဿ ကော ဝိပါကောတိ။ ဣမဿာပိ ဝိပါကော အနာဂတေ ဧဝ မနုဿာနံ ဇေဋ္ဌာပစာယိကကမ္မဿ နဋ္ဌကာလေ ဘဝိဿတိ။ အနာဂတသ္မိဉှိ သတ္တာ မာတာပိတူသု ဝါ သဿုသသုရေသု ဝါ လဇ္ဇံ အနုပဋ္ဌာပေတွာ သယမေဝ ကုဋုမ္ဗံ သံဝိဒဟန္တာဝ ဃာသစ္ဆာဒနမတ္တမ္ပိ မဟလ္လကာနံ ဒါတုကာမာ ဒဿန္တိ၊ အဒါတုကာမာ န ဒဿန္တိ။ မဟလ္လကာ အနာထာ အသယံဝသီ ဒါရကေ အာရာဓေတွာ ဇီဝိဿန္တိ တဒဟုဇာတာနံ ဝစ္ဆကာနံ ခီရံ ပိဝန္တိယော[၂] မဟာဂါဝိယော ဝိယ။ ဣတောနိဒါနမ္ပိ တေ ဘယံ နတ္ထိ၊ စတုတ္ထံ ကထေဟိ မဟာရာဇာတိ။

(၄) ဓုရဝါဟေ ဘန္တေ အာရောဟပရိဏာဟသမ္ပန္နေ မဟာဂေါဏေ ယုဂပရမ္ပရာယ အယောဇေတွာ တရုဏေ ဂေါဒမ္မေ ဓုရေ ယောဇေန္တေ အဒ္ဒသံ၊ တေ ဓုရံ ဝဟိတုံ အသက္ကောန္တာ ဆဍ္ဍေတွာ အဋ္ဌံသု၊ သကဋာနိ နပ္ပဝတ္တိံသု။ အယံ မေ စတုတ္ထော သုပိနော၊ ဣမဿ ကော ဝိပါကောတိ။ ဣမဿာပိ

၁-အနုဂန္တွာဝ (သျာ၊ က) ၂-ပိဝန္တာ (သီ၊ ဣ)

vipāko anāgate eva adhammikarājūnaṁ kāle bhavissati. Anāgatasmiñhi adhammikakapaṇarājāno paṇḍitānaṁ paveṇikusalānaṁ kammaṁ nittharaṇasamatthānaṁ mahāmattānaṁ yasaṁ na dassanti, dhammasabhāyaṁ vinicchayaṭṭhānepi paṇḍite vohārakusale mahallake amacce na ṭhapessanti, tabbiparītānaṁ pana taruṇataruṇānaṁ yasaṁ dassanti, tathārūpe eva vinicchayaṭṭhāne ṭhapessanti, te rājakammāni ceva yuttāyuttañca ajānantā neva taṁ yasaṁ ukkhipituṁ sakkhissanti, na rājakammāni nittharituṁ. Te asakkontā kammadhuraṁ chaḍḍessanti, mahallakāpi paṇḍitāmaccā yasaṁ alabhantā kiccāni nittharituṁ samatthāpi "kiṁ amhākaṁ etehi, mayaṁ bāhirakā jātā, abbhantarikā taruṇadārakā jānissantī"ti uppannāni kammāni na karissanti[1], evaṁ sabbathāpi tesaṁ rājūnaṁ hāniyeva bhavissati, dhuraṁ vahituṁ asamatthānaṁ vacchadammānaṁ dhure yojitakālo viya, dhuravāhānañca mahāgoṇānaṁ yugaparamparāya ayojitakālo viya bhavissati. Itonidānampi te bhayaṁ natthi, pañcamaṁ kathehi mahārājāti.

(5) Bhante ekaṁ ubhatomukhaṁ assaṁ addasaṁ, tassa dvīsu passesu yavasaṁ[2] denti, so dvīhi mukhehi khādati. Ayaṁ me pañcamo supino, imassa ko vipākoti. Imassāpi anāgate adhammikarājakāleyeva vipāko bhavissati. Anāgatasmiñhi adhammikā bālarājāno adhammike lolamanusse vinicchaye ṭhapessanti, te pāpapuññesu anādarā bālā sabhāyaṁ nisīditvā vinicchayaṁ dentā ubhinnampi atthapaccatthikānaṁ[3] hatthato lañjaṁ gahetvā khādissanti asso viya dvīhi mukhehi yavasaṁ. Itonidānampi te bhayaṁ natthi, chaṭṭhaṁ kathehi mahārājāti.

(6) Bhante mahājano satasahassagghanikaṁ suvaṇṇapātiṁ sammajjitvā[4] "idha passāvaṁ karohī"ti ekassa jarasiṅgālassa upanāmesi, taṁ tattha passāvaṁ karontaṁ addasaṁ. Ayaṁ me chaṭṭho supino, imassa ko vipākoti. Imassāpi vipāko anāgateyeva bhavissati.

1. Na rakkhissanti (Syā)
2. Yavasīsaṁ (Ka)
3. Aṭṭapaccatthikānaṁ (Syā)
4. Pamajjitvā (Ka)

ဝိပါကော အနာဂတေ ဧဝ အဓမ္မိကရာဇူနံ ကာလေ ဘဝိဿတိ။ အနာဂတသ္မိဉှိ အဓမ္မိကကပဏရာဇာနော ပဏ္ဍိတာနံ ပဝေဏိကုသလာနံ ကမ္မံ နိတ္ထရဏသမတ္ထာနံ မဟာမတ္တာနံ ယသံ န ဒဿန္တိ၊ ဓမ္မသဘာယံ ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနေပိ ပဏ္ဍိတေ ဝေါဟာရကုသလေ မဟလ္လကေ အမစ္စေ န ဌပေဿန္တိ၊ တဗ္ဗိပရီတာနံ ပန တရုဏတရုဏာနံ ယသံ ဒဿန္တိ၊ တထာရူပေ ဧဝ ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနေ ဌပေဿန္တိ၊ တေ ရာဇကမ္မာနိ စေဝ ယုတ္တာယုတ္တဉ္စ အဇာနန္တာ နေဝ တံ ယသံ ဥက္ခိပိတုံ သက္ခိဿန္တိ၊ န ရာဇကမ္မာနိ နိတ္ထရိတုံ။ တေ အသက္ကောန္တာ ကမ္မဓုရံ ဆဍ္ဍေဿန္တိ၊ မဟလ္လကာပိ ပဏ္ဍိတာမစ္စာ ယသံ အလဘန္တာ ကိစ္စာနိ နိတ္ထရိတုံ သမတ္ထာပိ "ကိံ အမှာကံ ဧတေဟိ၊ မယံ ဗာဟိရကာ ဇာတာ၊ အဗ္ဘန္တရိကာ တရုဏဒါရကာ ဇာနိဿန္တီ"တိ ဥပ္ပန္နာနိ ကမ္မာနိ န ကရိဿန္တိ[၁]၊ ဧဝံ သဗ္ဗထာပိ တေသံ ရာဇူနံ ဟာနိယေဝ ဘဝိဿတိ၊ ဓုရံ ဝဟိတုံ အသမတ္ထာနံ ဝစ္ဆဒမ္မာနံ ဓုရေ ယောဇိတကာလော ဝိယ, ဓုရဝါဟာနဉ္စ မဟာဂေါဏာနံ ယုဂပရမ္ပရာယ အယောဇိတကာလော ဝိယ ဘဝိဿတိ။ ဣတောနိဒါနမ္ပိ တေ ဘယံ နတ္ထိ၊ ပဉ္စမံ ကထေဟိ မဟာရာဇာတိ။

(၅) ဘန္တေ ဧကံ ဥဘတောမုခံ အဿံ အဒ္ဒသံ၊ တဿ ဒွီသု ပဿေသု ယဝသံ[၂] ဒေန္တိ၊ သော ဒွီဟိ မုခေဟိ ခါဒတိ။ အယံ မေ ပဉ္စမော သုပိနော၊ ဣမဿ ကော ဝိပါကောတိ။ ဣမဿာပိ အနာဂတေ အဓမ္မိကရာဇကာလေယေဝ ဝိပါကော ဘဝိဿတိ။ အနာဂတသ္မိဉှိ အဓမ္မိကာ ဗာလရာဇာနော အဓမ္မိကေ လောလမနုဿေ ဝိနိစ္ဆယေ ဌပေဿန္တိ၊ တေ ပါပပုညေသု အနာဒရာ ဗာလာ သဘာယံ နိသီဒိတွာ ဝိနိစ္ဆယံ ဒေန္တာ ဥဘိန္နမ္ပိ အတ္ထပစ္စတ္ထိကာနံ[၃] ဟတ္ထတော လဉ္ဇံ ဂဟေတွာ ခါဒိဿန္တိ အဿော ဝိယ ဒွီဟိ မုခေဟိ ယဝသံ။ ဣတောနိဒါနမ္ပိ တေ ဘယံ နတ္ထိ၊ ဆဋ္ဌံ ကထေဟိ မဟာရာဇာတိ။

(၆) ဘန္တေ မဟာဇနော သတသဟဿဂ္ဃနိကံ သုဝဏ္ဏပါတိံ သမ္မဇ္ဇိတွာ[၄] "ဣဓ ပဿာဝံ ကရောဟီ"တိ ဧကဿ ဇရသိင်္ဂါလဿ ဥပနာမေသိ၊ တံ တတ္ထ ပဿာဝံ ကရောန္တံ အဒ္ဒသံ။ အယံ မေ ဆဋ္ဌော သုပိနော၊ ဣမဿ ကော ဝိပါကောတိ။ ဣမဿာပိ ဝိပါကော အနာဂတေယေဝ ဘဝိဿတိ။

၁-န ရက္ခိဿန္တိ (သျာ)
၂-ယဝသီသံ (က)
၃-အဋ္ဋပစ္စတ္ထိကာနံ (သျာ)
၄-ပမဇ္ဇိတွာ (က)

Anāgatasmiñhi adhammikā vijātirājāno[1] jātisampannānaṁ kulaputtānaṁ āsaṅkāya yasaṁ na dassanti, akulīnānaṁyeva dassanti[2]. Evaṁ mahākulāni duggatāni bhavissanti, lāmakakulāni issarāni. Te ca kulīnapurisā jīvituṁ asakkontā “ime nissāya jīvissāmā”ti akulīnānaṁ dhītaro dassanti, iti tāsaṁ kuladhītānaṁ akulīnehi saddhiṁ saṁvāso jarasiṅgālassa suvaṇṇapātiyaṁ passāvakaraṇasadiso bhavissati. Itonidānampi te bhayaṁ natthi, sattamaṁ kathehīti.

(7) Bhante eko puriso rajjuṁ vaṭṭetvā vaṭṭetvā pādamūle nikkhipati, tena nisinnapīṭhassa heṭṭhā sayitā ekā chātasiṅgālī tassa ajānantasseva taṁ khādati, evāhaṁ addasaṁ. Ayaṁ me sattamo supino, imassa ko vipākoti. Imassāpi anāgateyeva vipāko bhavissati. Anāgatasmiñhi itthiyo purisalolā surālolā alaṅkāralolā visikhālolā āmisalolā bhavissanti dussīlā durācārā, tā sāmikehi kasigorakkhādīni kammāni katvā kicchena kasirena sambhataṁ dhanaṁ jārehi saddhiṁ suraṁ pivantiyo mālāgandhavilepanaṁ dhārayamānā antogehe accāyikampi kiccaṁ anoloketvā gehe parikkhepassa uparibhāgenapi chiddaṭṭhānehipi jāre upadhārayamānā sve vapitabbayuttakaṁ bījampi koṭṭetvā yāgubhattakhajjakādīni sampādetvā khādamānā vilumpissanti heṭṭhāpīṭhake nipannachātasiṅgālī viya vaṭṭetvā vaṭṭetvā pādamūle nikkhittarajjuṁ. Itonidānampi te bhayaṁ natthi, aṭṭhamaṁ kathehīti.

(8) Bhante rājadvāre bahūhi tucchakumbhehi parivāretvā ṭhapitaṁ ekaṁ mahantaṁ pūritakumbhaṁ addasaṁ. Cattāropi pana vaṇṇā catūhi disāhi catūhi anudisāhi ca ghaṭehi udakaṁ āharitvā āharitvā pūritakumbhameva pūrenti, pūritapūritaṁ udakaṁ uttaritvā palāyati, tepi punappunaṁ tattheva udakaṁ āsiñcanti, tucchakumbhe pana olokentāpi natthi. Ayaṁ me aṭṭhamo supino, imassa ko vipākoti. Imassāpi anāgateyeva vipāko bhavissati. Anāgatasmiñhi loko parihāyissati,

1. Adhammikarājāno (Syā, Ka)

2. Akulīneva vaḍḍhessanti (Sī), kulīne chaḍḍessanti, akulīnānaṁyeva dassanti (Ka)

အနာဂတသ္မိဉ္ဟိ အဓမ္မိကာ ဝိဇာတိရာဇာနော[၁] ဇာတိသမ္ပန္နာနံ ကုလပုတ္တာနံ အာသင်္ကာယ ယသံ န ဒဿန္တိ၊ အကုလီနာနံယေဝ ဒဿန္တိ[၂]။ ဧဝံ မဟာကုလာနိ ဒုဂ္ဂတာနိ ဘဝိဿန္တိ၊ လာမကကုလာနိ ဣဿရာနိ။ တေ စ ကုလီနပုရိသာ ဇီဝိတုံ အသက္ကောန္တာ “ဣမေ နိဿာယ ဇီဝိဿာမာ”တိ အကုလီနာနံ ဓီတရော ဒဿန္တိ၊ ဣတိ တာသံ ကုလဓီတာနံ အကုလီနေဟိ သဒ္ဓိံ သံဝါသော ဇရသိင်္ဂါလဿ သုဝဏ္ဏပါတိယံ ပဿာဝကရဏသဒိသော ဘဝိဿတိ။ ဣတောနိဒါနမ္ပိ တေ ဘယံ နတ္ထိ၊ သတ္တမံ ကထေဟီတိ။

(၇) ဘန္တေ ဧကော ပုရိသော ရဇ္ဇုံ ဝဋ္ဋေတွာ ဝဋ္ဋေတွာ ပါဒမူလေ နိက္ခိပတိ၊ တေန နိသိန္နပီဌဿ ဟေဋ္ဌာ သယိတာ ဧကာ ဆာတသိင်္ဂါလီ တဿ အဇာနန္တဿေဝ တံ ခါဒတိ၊ ဧဝါဟံ အဒ္ဒသံ။ အယံ မေ သတ္တမော သုပိနော၊ ဣမဿ ကော ဝိပါကောတိ။ ဣမဿာပိ အနာဂတေယေဝ ဝိပါကော ဘဝိဿတိ။ အနာဂတသ္မိဉ္ဟိ ဣတ္ထိယော ပုရိသလောလာ သုရာလောလာ အလင်္ကာရလောလာ ဝိသိခါလောလာ အာမိသလောလာ ဘဝိဿန္တိ ဒုဿီလာ ဒုရာစာရာ၊ တာ သာမိကေဟိ ကသိဂေါရက္ခာဒီနိ ကမ္မာနိ ကတွာ ကိစ္ဆေန ကသိရေန သမ္ဘတံ ဓနံ ဇာရေဟိ သဒ္ဓိံ သုရံ ပိဝန္တိယော မာလာဂန္ဓဝိလေပနံ ဓာရယမာနာ အန္တောဂေဟေ အစ္စာယိကမ္ပိ ကိစ္စံ အနောလောကေတွာ ဂေဟေ ပရိက္ခေပဿ ဥပရိဘာဂေနပိ ဆိဒ္ဒဋ္ဌာနေဟိပိ ဇာရေ ဥပဓာရယမာနာ သွေ ဝပိတဗ္ဗယုတ္တကံ ဗီဇမ္ပိ ကောဋ္ဋေတွာ ယာဂုဘတ္တခဇ္ဇကာဒီနိ သမ္ပာဒေတွာ ခါဒမာနာ ဝိလုမ္ပိဿန္တိ ဟေဋ္ဌာပီဌကေ နိပန္နဆာတသိင်္ဂါလီ ဝိယ ဝဋ္ဋေတွာ ဝဋ္ဋေတွာ ပါဒမူလေ နိက္ခိတ္တရဇ္ဇုံ။ ဣတောနိဒါနမ္ပိ တေ ဘယံ နတ္ထိ၊ အဋ္ဌမံ ကထေဟီတိ။

(၈) ဘန္တေ ရာဇဒွါရေ ဗဟူဟိ တုစ္ဆကုမ္ဘေဟိ ပရိဝါရေတွာ ဌပိတံ ဧကံ မဟန္တံ ပူရိတကုမ္ဘံ အဒ္ဒသံ။ စတ္တာရောပိ ပန ဝဏ္ဏာ စတူဟိ ဒိသာဟိ စတူဟိ အနုဒိသာဟိ စ ဃဋေဟိ ဥဒကံ အာဟရိတွာ အာဟရိတွာ ပူရိတကုမ္ဘမေဝ ပူရေန္တိ၊ ပူရိတပူရိတံ ဥဒကံ ဥတ္တရိတွာ ပလာယတိ၊ တေပိ ပုနပ္ပုနံ တတ္ထေဝ ဥဒကံ အာသိဉ္စန္တိ၊ တုစ္ဆကုမ္ဘေ ပန ဩလောကေန္တာပိ နတ္ထိ။ အယံ မေ အဋ္ဌမော သုပိနော၊ ဣမဿ ကော ဝိပါကောတိ။ ဣမဿာပိ အနာဂတေယေဝ ဝိပါကော ဘဝိဿတိ။ အနာဂတသ္မိဉ္ဟိ လောကော ပရိဟာယိဿတိ၊

၁-အဓမ္မိကရာဇာနော (သျာ၊ က)

၂-အကုလီနေဝ ဝဍ္ဎေဿန္တိ (သီ)၊ ကုလီနေ ဆဍ္ဍေဿန္တိ၊ အကုလီနာနံယေဝ ဒဿန္တိ (က)

raṭṭhaṁ nirojaṁ bhavissati, rājāno duggatā kapaṇā bhavissanti. Yo issaro bhavissati, tassa bhaṇḍāgāre satasahassamattā kahāpaṇā bhavissanti, te evaṁ duggatā sabbe jānapade attanova kamme[1] kāressanti, upaddutā manussā sake kammante chaḍḍetvā rājūnaññeva atthāya pubbaṇṇāparaṇṇāni vapantā rakkhantā lāyantā maddantā pavesentā ucchukhettāni karontā yantāni karontā yantāni vāhentā phāṇitādīni pacantā pupphārāme ca phalārāme ca karontā tattha tattha nipphannāni pubbaṇṇādīni āharitvā rañño koṭṭhāgārameva pūressanti, attano gehesu tucchakoṭṭhe olokentāpi na bhavissanti, tucchakumbhe anoloketvā pūritakumbhe pūraṇasadisameva bhavissati. Itonidānampi te bhayaṁ natthi, navamaṁ kathehīti.

(9) Bhante ekaṁ pañcavaṇṇapadumasañchannaṁ gambhīraṁ sabbato titthaṁ pokkharaṇiṁ addasaṁ. Samantato dvipadacatuppadā otaritvā tattha pānīyaṁ pivanti, tassā majjhe gambhīraṭṭhāne udakaṁ āvilaṁ, tīrappadesesu dvipadacatuppadānaṁ akkamaṭṭhāne acchaṁ vippasannaṁ anāvilaṁ. Evāhaṁ addasaṁ. Ayaṁ me navamo supino, imassa ko vipākoti. Imassāpi anāgateyeva vipāko bhavissati. Anāgatasmiñhi rājāno adhammikā bhavissanti, chandādivasena agatiṁ gacchantā rajjaṁ kāressanti, dhammena vinicchayaṁ nāma na dassanti, lañjavittakā bhavissanti dhanalolā, raṭṭhavāsikesu nesaṁ khantimettānuddayā nāma na bhavissanti, kakkhaḷā pharusā ucchuyante ucchugaṇṭhikā[2] viya manusse pīḷentā nānappakārena[3] baliṁ uppādentā dhanaṁ gaṇhissanti. Manussā balipīḷitā kiñci dātuṁ asakkontā gāmanigamādayo chaḍḍetvā paccantaṁ gantvā vāsaṁ kappessanti, majjhimajanapado suñño bhavissati, paccanto ghanavāso seyyathāpi pokkharaṇiyā majjhe udakaṁ āvilaṁ pariyante vippasannaṁ. Itonidānampi te bhayaṁ natthi, dasamaṁ kathehīti.

(10) Bhante ekissāyeva kumbhiyā paccamānaṁ odanaṁ apākaṁ addasaṁ "apākan"ti vicāretvā[4] vibhajitvā ṭhapitaṁ viya tīhākārehi paccamānaṁ,

1. Attano balikammaṁ (Ka), attano vapakammaṁ (Syā)
2. Ucchukhaṇḍikā (Kā)
3. Nānappakārehi (Sī), nānappakāraṁ (Syā)
4. Vidhāretvā (Sī, I)

ရဋ္ဌံ နိရောဇံ ဘဝိဿတိ၊ ရာဇာနော ဒုဂ္ဂတာ ကပဏာ ဘဝိဿန္တိ။ ယော ဣဿရော ဘဝိဿတိ၊ တဿ ဘဏ္ဍာဂါရေ သတသဟဿမတ္တာ ကဟာပဏာ ဘဝိဿန္တိ၊ တေ ဧဝံ ဒုဂ္ဂတာ သဗ္ဗေ ဇာနပဒေ အတ္တနောဝ ကမ္မေ[၁] ကာရေဿန္တိ၊ ဥပဒ္ဒုတာ မနုဿာ သကေ ကမ္မန္တေ ဆဍ္ဍေတွာ ရာဇူနညေဝ အတ္ထာယ ပုဗ္ဗဏ္ဏာပရဏ္ဏာနိ ဝပန္တာ ရက္ခန္တာ လာယန္တာ မဒ္ဒန္တာ ပဝေသေန္တာ ဥစ္ဆုခေတ္တာနိ ကရောန္တာ ယန္တာနိ ကရောန္တာ ယန္တာနိ ဝါဟေန္တာ ဖာဏိတာဒီနိ ပစန္တာ ပုပ္ဖာရာမေ စ ဖလာရာမေ စ ကရောန္တာ တတ္ထ တတ္ထ နိပ္ဖန္နာနိ ပုဗ္ဗဏ္ဏာဒီနိ အာဟရိတွာ ရညော ကောဋ္ဌာဂါရမေဝ ပူရေဿန္တိ၊ အတ္တနော ဂေဟေသု တုစ္ဆကောဋ္ဌေ ဩလောကေန္တာပိ န ဘဝိဿန္တိ၊ တုစ္ဆကုမ္ဘေ အနောလောကေတွာ ပူရိတကုမ္ဘေ ပူရဏသဒိသမေဝ ဘဝိဿတိ။ ဣတောနိဒါနမ္ပိ တေ ဘယံ နတ္ထိ၊ နဝမံ ကထေဟီတိ။

(၉) ဘန္တေ ဧကံ ပဉ္စဝဏ္ဏပဒုမသဉ္ဆန္နံ ဂမ္ဘီရံ သဗ္ဗတော တိတ္ထံ ပေါက္ခရဏိံ အဒ္ဒသံ။ သမန္တတော ဒွိပဒစတုပ္ပဒါ ဩတရိတွာ တတ္ထ ပါနီယံ ပိဝန္တိ၊ တဿာ မဇ္ဈေ ဂမ္ဘီရဋ္ဌာနေ ဥဒကံ အာဝိလံ၊ တီရပ္ပဒေသေသု ဒွိပဒစတုပ္ပဒါနံ အက္ကမဋ္ဌာနေ အစ္ဆံ ဝိပ္ပသန္နံ အနာဝိလံ။ ဧဝါဟံ အဒ္ဒသံ။ အယံ မေ နဝမော သုပိနော၊ ဣမဿ ကော ဝိပါကောတိ။ ဣမဿာပိ အနာဂတေယေဝ ဝိပါကော ဘဝိဿတိ။ အနာဂတသ္မိဉ္ဟိ ရာဇာနော အဓမ္မိကာ ဘဝိဿန္တိ၊ ဆန္ဒာဒိဝသေန အဂတိံ ဂစ္ဆန္တာ ရဇ္ဇံ ကာရေဿန္တိ၊ ဓမ္မေန ဝိနိစ္ဆယံ နာမ န ဒဿန္တိ၊ လဉ္ဇဝိတ္တကာ ဘဝိဿန္တိ ဓနလောလာ၊ ရဋ္ဌဝါသိကေသု နေသံ ခန္တိမေတ္တာနုဒ္ဒယာ နာမ န ဘဝိဿန္တိ၊ ကက္ခဠာ ဖရုသာ ဥစ္ဆုယန္တေ ဥစ္ဆုဂဏ္ဌိကာ[၂] ဝိယ မနုဿေ ပီဠေန္တာ နာနပ္ပကာရေန[၃] ဗလိံ ဥပ္ပါဒေန္တာ ဓနံ ဂဏှိဿန္တိ။ မနုဿာ ဗလိပီဠိတာ ကိဉ္စိ ဒါတုံ အသက္ကောန္တာ ဂါမနိဂမာဒယော ဆဍ္ဍေတွာ ပစ္စန္တံ ဂန္တွာ ဝါသံ ကပ္ပေဿန္တိ၊ မဇ္ဈိမဇနပဒေါ သုညော ဘဝိဿတိ, ပစ္စန္တော ဃနဝါသော သေယျထာပိ ပေါက္ခရဏိယာ မဇ္ဈေ ဥဒကံ အာဝိလံ ပရိယန္တေ ဝိပ္ပသန္နံ။ ဣတောနိဒါနမ္ပိ တေ ဘယံ နတ္ထိ၊ ဒသမံ ကထေဟီတိ။

(၁၀) ဘန္တေ ဧကိဿာယေဝ ကုမ္ဘိယာ ပစ္စမာနံ ဩဒနံ အပါကံ အဒ္ဒသံ "အပါက"န္တိ ဝိစာရေတွာ[၄] ဝိဘဇိတွာ ဌပိတံ ဝိယ တီဟာကာရေဟိ ပစ္စမာနံ၊

၁-အတ္တနော ဗလိကမ္မံ (က)၊ အတ္တနော ဝပကမ္မံ (သျာ)
၂-ဥစ္ဆုခဏ္ဍိကာ (က)
၃-နာနပ္ပကာရေဟိ (သီ)၊ နာနပ္ပကာရံ (သျာ)
၄-ဝိဓာရေတွာ (သီ၊ ဣ)

ekasmiṁ passe[1] atikilinno hoti, ekasmiṁ uttaṇḍulo, ekasmiṁ supakkoti. Ayaṁ me dasamo supino, imassa ko vipākoti. Imassāpi anāgateyeva vipāko bhavissati. Anāgatasmiñhi rājāno adhammikā bhavissanti, tesu adhammikesu rājayuttāpi[2] brāhmaṇagahapatikāpi negamajānapadāpīti samaṇabrāhmaṇe upādāya sabbe manussā adhammikā bhavissanti, tato tesaṁ ārakkhadevatā, balipaṭiggāhikā devatā, rukkhadevatā, ākāsaṭṭhadevatāti evaṁ devatāpi adhammikā bhavissanti. Adhammikarājūnañca rajje vātā visamā kharā vāyissanti, te ākāsaṭṭhavimānāni kampessanti, tesu kampitesu devatā kupitā devaṁ vassituṁ na dassanti, vassamānopi sakalaraṭṭhe ekappahārena na vassissati, vassamānopi sabbattha kasikammassa vā vappakammassa vā upakārako hutvā na vassissati. Yathā ca raṭṭhe, evaṁ janapadepi gāmepi ekataḷākepi ekasarepi[3] ekappahāreneva na vassissati, taḷākassa uparibhāge vassanto heṭṭhābhāge na vassissati, heṭṭhā vassanto upari na vassissati. Ekasmiṁ bhāge sassaṁ ativassena nassissati, ekasmiṁ avassanena milāyissati, ekasmiṁ sammā vassamāno sampādessati. Evaṁ ekassa rañño rajje vuttasassā tippakārā bhavissanti ekakumbhiyā odano viya. Itonidānampi te bhayaṁ natthi, ekādasamaṁ kathehīti.

(11) Bhante satasahassagghanikaṁ candanasāraṁ pūtitakkena vikkiṇante[4] addasaṁ. Ayaṁ me ekādasamo supino, imassa ko vipākoti. Imassāpi anāgateyeva mayhaṁ sāsane parihāyante vipāko bhavissati. Anāgatasmiñhi paccayalolā alajjī bhikkhū bahū bhavissanti, te mayā paccayaloluppaṁ nimmathetvā kathitadhammadesanaṁ cīvarādicatupaccayahetu paresaṁ desessanti, paccayehi mucchitā nissaraṇapakkhe ṭhitā nibbānābhimukhaṁ katvā desetuṁ na sakkhissanti, kevalaṁ "padabyañjanasampattiñceva madhurasaddañca sutvā mahagghāni cīvarādīni dassanti" iccevaṁ desessanti[5].

1. Ekasmiṁ padese (Ka)
2. Rājāmaccāpi (Ka)
3. Ekataḷākasarepi (Sī, I)
4. Vikkiṇantaṁ (Ka)
5. Dassanti ceva dātukāmā ca hontīti desessanti (Sī, I, Ka), dassanti ceva dāpessanti ca (Syā)

ဧကသ္မိံ ပဿေ[၁] အတိကိလိန္နော ဟောတိ၊ ဧကသ္မိံ ဥတ္တဏ္ဍုလော၊ ဧကသ္မိံ သုပက္ကောတိ။ အယံ မေ ဒသမော သုပိနော၊ ဣမဿ ကော ဝိပါကောတိ။ ဣမဿာပိ အနာဂတေယေဝ ဝိပါကော ဘဝိဿတိ။ အနာဂတသ္မိဉှိ ရာဇာနော အဓမ္မိကာ ဘဝိဿန္တိ၊ တေသု အဓမ္မိကေသု ရာဇယုတ္တာပိ[၂] ဗြာဟ္မဏဂဟပတိကာပိ နေဂမဇာနပဒါပီတိ သမဏဗြာဟ္မဏေ ဥပါဒါယ သဗ္ဗေ မနုဿာ အဓမ္မိကာ ဘဝိဿန္တိ၊ တတော တေသံ အာရက္ခဒေဝတာ, ဗလိပဋိဂ္ဂါဟိကာ ဒေဝတာ, ရုက္ခဒေဝတာ, အာကာသဋ္ဌဒေဝတာတိ ဧဝံ ဒေဝတာပိ အဓမ္မိကာ ဘဝိဿန္တိ။ အဓမ္မိကရာဇူနဉ္စ ရဇ္ဇေ ဝါတာ ဝိသမာ ခရာ ဝါယိဿန္တိ၊ တေ အာကာသဋ္ဌဝိမာနာနိ ကမ္ပေဿန္တိ၊ တေသု ကမ္ပိတေသု ဒေဝတာ ကုပိတာ ဒေဝံ ဝဿိတုံ န ဒဿန္တိ၊ ဝဿမာနောပိ သကလရဋ္ဌေ ဧကပ္ပဟာရေန န ဝဿိဿတိ၊ ဝဿမာနောပိ သဗ္ဗတ္ထ ကသိကမ္မဿ ဝါ ဝပ္ပကမ္မဿ ဝါ ဥပကာရကော ဟုတွာ န ဝဿိဿတိ။ ယထာ စ ရဋ္ဌေ၊ ဧဝံ ဇနပဒေပိ ဂါမေပိ ဧကတဠာကေပိ ဧကသရေပိ[၃] ဧကပ္ပဟာရေနေဝ န ဝဿိဿတိ၊ တဠာကဿ ဥပရိဘာဂေ ဝဿန္တော ဟေဋ္ဌာဘာဂေ န ဝဿိဿတိ၊ ဟေဋ္ဌာ ဝဿန္တော ဥပရိ န ဝဿိဿတိ။ ဧကသ္မိံ ဘာဂေ သဿံ အတိဝဿေန နဿိဿတိ၊ ဧကသ္မိံ အဝဿနေန မိလာယိဿတိ၊ ဧကသ္မိံ သမ္မာ ဝဿမာနော သမ္ပာဒေဿတိ။ ဧဝံ ဧကဿ ရညော ရဇ္ဇေ ဝုတ္တသဿာ တိပ္ပကာရာ ဘဝိဿန္တိ ဧကကုမ္ဘိယာ ဩဒနော ဝိယ။ ဣတောနိဒါနမ္ပိ တေ ဘယံ နတ္ထိ၊ ဧကာဒသမံ ကထေဟီတိ။

(၁၁) ဘန္တေ သတသဟဿဂ္ဃနိကံ စန္ဒနသာရံ ပူတိတက္ကေန ဝိက္ကိဏန္တေ[၄] အဒ္ဒသံ။ အယံ မေ ဧကာဒသမော သုပိနော၊ ဣမဿ ကော ဝိပါကောတိ။ ဣမဿာပိ အနာဂတေယေဝ မယှံ သာသနေ ပရိဟာယန္တေ ဝိပါကော ဘဝိဿတိ။ အနာဂတသ္မိဉှိ ပစ္စယလောလာ အလဇ္ဇီ ဘိက္ခူ ဗဟူ ဘဝိဿန္တိ၊ တေ မယာ ပစ္စယလောလုပ္ပံ နိမ္မထေတွာ ကထိတဓမ္မဒေသနံ စီဝရာဒိစတုပစ္စယဟေတု ပရေသံ ဒေသေဿန္တိ၊ ပစ္စယေဟိ မုစ္ဆိတာ နိဿရဏပက္ခေ ဌိတာ နိဗ္ဗာနာဘိမုခံ ကတွာ ဒေသေတုံ န သက္ခိဿန္တိ၊ ကေဝလံ "ပဒဗျဉ္ဇနသမ္ပတ္တိဉ္စေဝ မဓုရသဒ္ဒဉ္စ သုတွာ မဟဂ္ဃာနိ စီဝရာဒီနိ ဒဿန္တိ" ဣစ္စေဝံ ဒေသေဿန္တိ[၅]။

၁-ဧကသ္မိံ ပဒေသေ (က)
၂-ရာဇာမစ္စာပိ (က)
၃-ဧကတဠာကသရေပိ (သီ၊ ဣ)
၄-ဝိက္ကိဏန္တံ (က)
၅-ဒဿန္တိ စေဝ ဒါတုကာမာ စ ဟောန္တီတိ ဒေသေဿန္တိ (သီ၊ ဣ၊ က)၊ ဒဿန္တိ စေဝ ဒါပေဿန္တိ စ (သျာ)

Apare antaravīthicatukkarājadvārādīsu nisīditvā kahāpaṇa-aḍḍhakahāpaṇapādamāsakarūpādīnipi nissāya desessanti. Iti mayā nibbānagghanakaṁ katvā desitaṁ dhammaṁ catupaccayatthāya ceva kahāpaṇaḍḍhakahāpaṇādīnaṁ atthāya ca vikkiṇitvā desentā satasahassagghanakaṁ candanasāraṁ pūtitakkena vikkiṇantā viya bhavissanti. Itonidānampi te bhayaṁ natthi, dvādasamaṁ kathehīti.

(12) Bhante tucchalābūni udake sīdantāni addasaṁ, imassa ko vipākoti. Imassapi anāgate adhammikarājakāle loke viparivattanteyeva vipāko bhavissati. Tadā hi rājāno jātisampannānaṁ kulaputtānaṁ yasaṁ na dassanti, akulīnānaṁyeva dassanti, te issarā bhavissanti, itare daliddā. Rājasammukhepi rājadvārepi amaccasammukhepi vinicchayaṭṭhānepi tucchalābusadisānaṁ akulīnānaṁyeva kathā osīditvā ṭhitā viya niccalā suppatiṭṭhitā bhavissati. Saṁghasannipātesupi saṁghakammagaṇakammaṭṭhānesu ceva pattacīvarapariveṇādivinicchayaṭṭhānesu ca dussīlānaṁ pāpapuggalānaṁyeva kathā niyyānikā bhavissati, na lajjibhikkhūnanti evaṁ sabbathāpi tucchalābusīdanakālo viya bhavissati. Itonidānampi te bhayaṁ natthi, terasamaṁ kathehīti.

(13) Bhante mahantamahantā kūṭāgārappamāṇā ghanasilā nāvā viya udake plavamānā addasaṁ, imassa ko vipākoti. Imassapi tādiseyeva kāle vipāko bhavissati. Tadā hi adhammikarājāno akulīnānaṁ yasaṁ dassanti, te issarā bhavissanti, kulīnā duggatā. Tesu na keci gāravaṁ karissanti, itaresuyeva karissanti. Rājasammukhe vā amaccasammukhe vā vinicchayaṭṭhāne vā vinicchayakusalānaṁ ghanasilāsadisānaṁ kulaputtānaṁ kathā na ogāhitvā patiṭṭhahissati. Tesu kathentesu "kiṁ ime kathentī"ti itare parihāsameva karissanti. Bhikkhusannipātesupi vuttappakāresu ṭhānesu neva pesale bhikkhū garukātabbe maññissanti, nāpi tesaṁ kathā pariyogāhitvā patiṭṭhahissati, silānaṁ plavanakālo viya bhavissati. Itonidānampi te bhayaṁ natthi, cuddasamaṁ kathehīti.

အပရေ အန္တရဝီထိစတုက္ကရာဇဒွါရာဒီသု နိသီဒိတွာ ကဟာပဏအဍ္ဎကဟာပဏပါဒမာသကရူပါဒီနိပိ နိဿာယ ဒေသေဿန္တိ။ ဣတိ မယာ နိဗ္ဗာနဂ္ဃနကံ ကတွာ ဒေသိတံ ဓမ္မံ စတုပစ္စယတ္ထာယ စေဝ ကဟာပဏဍ္ဎကဟာပဏာဒီနံ အတ္ထာယ စ ဝိက္ကိဏိတွာ ဒေသေန္တာ သတသဟဿဂ္ဃနကံ စန္ဒနသာရံ ပူတိတက္ကေန ဝိက္ကိဏန္တာ ဝိယ ဘဝိဿန္တိ။ ဣတောနိဒါနမ္ပိ တေ ဘယံ နတ္ထိ၊ ဒွါဒသမံ ကထေဟီတိ။

(၁၂) ဘန္တေ တုစ္ဆလာဗူနိ ဥဒကေ သီဒန္တာနိ အဒ္ဒသံ၊ ဣမဿ ကော ဝိပါကောတိ။ ဣမဿာပိ အနာဂတေ အဓမ္မိကရာဇကာလေ လောကေ ဝိပရိဝတ္တန္တေယေဝ ဝိပါကော ဘဝိဿတိ။ တဒါ ဟိ ရာဇာနော ဇာတိသမ္ပန္နာနံ ကုလပုတ္တာနံ ယသံ န ဒဿန္တိ၊ အကုလီနာနံယေဝ ဒဿန္တိ၊ တေ ဣဿရာ ဘဝိဿန္တိ၊ ဣတရေ ဒလိဒ္ဒါ။ ရာဇသမ္မုခေပိ ရာဇဒွါရေပိ အမစ္စသမ္မုခေပိ ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနေပိ တုစ္ဆလာဗုသဒိသာနံ အကုလီနာနံယေဝ ကထာ ဩသီဒိတွာ ဌိတာ ဝိယ နိစ္စလာ သုပ္ပတိဋ္ဌိတာ ဘဝိဿတိ။ သံဃသန္နိပါတေသုပိ သံဃကမ္မဂဏကမ္မဋ္ဌာနေသု စေဝ ပတ္တစီဝရပရိဝေဏာဒိဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနေသု စ ဒုဿီလာနံ ပါပပုဂ္ဂလာနံယေဝ ကထာ နိယျာနိကာ ဘဝိဿတိ၊ န လဇ္ဇိဘိက္ခူနန္တိ ဧဝံ သဗ္ဗထာပိ တုစ္ဆလာဗုသီဒနကာလော ဝိယ ဘဝိဿတိ။ ဣတောနိဒါနမ္ပိ တေ ဘယံ နတ္ထိ၊ တေရသမံ ကထေဟီတိ။

(၁၃) ဘန္တေ မဟန္တမဟန္တာ ကူဋာဂါရပ္ပမာဏာ ဃနသိလာ နာဝါ ဝိယ ဥဒကေ ပ္လဝမာနာ အဒ္ဒသံ၊ ဣမဿ ကော ဝိပါကောတိ။ ဣမဿာပိ တာဒိသေယေဝ ကာလေ ဝိပါကော ဘဝိဿတိ။ တဒါ ဟိ အဓမ္မိကရာဇာနော အကုလီနာနံ ယသံ ဒဿန္တိ၊ တေ ဣဿရာ ဘဝိဿန္တိ၊ ကုလီနာ ဒုဂ္ဂတာ။ တေသု န ကေစိ ဂါရဝံ ကရိဿန္တိ၊ ဣတရေသုယေဝ ကရိဿန္တိ။ ရာဇသမ္မုခေ ဝါ အမစ္စသမ္မုခေ ဝါ ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနေ ဝါ ဝိနိစ္ဆယကုသလာနံ ဃနသိလာသဒိသာနံ ကုလပုတ္တာနံ ကထာ န ဩဂါဟိတွာ ပတိဋ္ဌဟိဿတိ။ တေသု ကထေန္တေသု "ကိံ ဣမေ ကထေန္တီ"တိ ဣတရေ ပရိဟာသမေဝ ကရိဿန္တိ။ ဘိက္ခုသန္နိပါတေသုပိ ဝုတ္တပ္ပကာရေသု ဌာနေသု နေဝ ပေသလေ ဘိက္ခူ ဂရုကာတဗ္ဗေ မညိဿန္တိ၊ နာပိ တေသံ ကထာ ပရိယောဂါဟိတွာ ပတိဋ္ဌဟိဿတိ၊ သိလာနံ ပ္လဝနကာလော ဝိယ ဘဝိဿတိ။ ဣတောနိဒါနမ္ပိ တေ ဘယံ နတ္ထိ၊ စုဒ္ဒသမံ ကထေဟီတိ။

(14) Bhante khuddakamadhukapupphappamāṇā maṇḍūkiyo mahantamahante kaṇhasappe vegena anubandhitvā uppalanāḷe viya chinditvā chinditvā maṁsaṁ khāditvā gilantiyo addasaṁ, imassa ko vipākoti. Imassapi loke parihāyante anāgate eva vipāko bhavissati. Tadā hi manussā tibbarāgajātikā[1] kilesānuvattakā hutvā taruṇataruṇānaṁ attano bhariyānaṁ vase vattissanti, gehe dāsakammakarādayopi gomahiṁsādayopi hiraññasuvaṇṇampi sabbaṁ tāsaññeva āyattaṁ bhavissati. "Asukaṁ hiraññasuvaṇṇaṁ vā paricchadādijātaṁ vā kahan"ti vutte "yattha vā tattha vā hotu, kiṁ tuyhiminā byāpārena, tvaṁ mayhaṁ ghare santaṁ vā asantaṁ vā jānitukāmo jāto"ti vatvā nānappakārehi akkositvā mukhasattīhi koṭṭetvā dāsaceṭake viya attano vase katvā attano issariyaṁ pavattessanti. Evaṁ madhukapupphappamāṇānaṁ maṇḍūkapotikānaṁ āsīvise kaṇhasappe gilanakālo viya bhavissati. Itonidānampi te bhayaṁ natthi, pannarasamaṁ kathehīti.

(15) Bhante dasahi asaddhammehi samannāgataṁ gāmagocaraṁ kākaṁ kañcanavaṇṇatāya "suvaṇṇā"ti laddhanāme suvaṇṇarājahaṁse parivārente addasaṁ, imassa ko vipākoti. Imassāpi anāgate dubbalarājakāleyeva vipāko bhavissati. Anāgatasmiñhi rājāno hatthisippādīsu akusalā yuddhesu avisāradā bhavissanti, te attano rajjavipattiṁ āsaṅkamānā samānajātikānaṁ kulaputtānaṁ issariyaṁ adatvā attano pādamūlikanhāpakakappakādīnaṁ dassanti, jātigottasampannā kulaputtā rājakule patiṭṭhaṁ alabhamānā jīvikaṁ kappetuṁ asamatthā hutvā issariye ṭhite jātigottahīne akulīne upaṭṭhahantā vicarissanti, suvaṇṇarājahaṁsehi kākassa parivāritakālo viya bhavissati. Itonidānampi te bhayaṁ natthi, soḷasamaṁ kathehīti.

(16) Bhante pubbe dīpino eḷake khādanti, ahaṁ pana eḷake dīpino anubandhitvā murumurūti khādante addasaṁ. Athaññe tasā vakā eḷake dūratova disvā tasitā tāsappattā[2] hutvā eḷakānaṁ bhayā palāyitvā

1. Tibbarāgā dujjātikā (Syā, Ka)
2. Bhītatasitā utrāsappattā (Syā), bhītā bhayappattā (Ka)

(၁၄) ဘန္တေ ခုဒ္ဒကမဓုကပုပ္ဖပ္ပမာဏာ မဏ္ဍူကိယော မဟန္တမဟန္တေ ကဏှသပ္ပေ ဝေဂေန အနုဗန္ဓိတွာ ဥပ္ပလနာဠေ ဝိယ ဆိန္ဒိတွာ ဆိန္ဒိတွာ မံသံ ခါဒိတွာ ဂိလန္တိယော အဒ္ဒသံ၊ ဣမဿ ကော ဝိပါကောတိ။ ဣမဿပိ လောကေ ပရိဟာယန္တေ အနာဂတေ ဧဝ ဝိပါကော ဘဝိဿတိ။ တဒါ ဟိ မနုဿာ တိဗ္ဗရာဂဇာတိကာ[၁] ကိလေသာနုဝတ္တကာ ဟုတွာ တရုဏတရုဏာနံ အတ္တနော ဘရိယာနံ ဝသေ ဝတ္တိဿန္တိ၊ ဂေဟေ ဒါသကမ္မကရာဒယောပိ ဂေါမဟိံသာဒယောပိ ဟိရညသုဝဏ္ဏမ္ပိ သဗ္ဗံ တာသညေဝ အာယတ္တံ ဘဝိဿတိ။ "အသုကံ ဟိရညသုဝဏ္ဏံ ဝါ ပရိစ္ဆဒါဒိဇာတံ ဝါ ကဟ"န္တိ ဝုတ္တေ "ယတ္ထ ဝါ တတ္ထ ဝါ ဟောတု၊ ကိံ တုယှိမိနာ ဗျာပါရေန၊ တွံ မယှံ ဃရေ သန္တံ ဝါ အသန္တံ ဝါ ဇာနိတုကာမော ဇာတော"တိ ဝတွာ နာနပ္ပကာရေဟိ အက္ကောသိတွာ မုခသတ္တီဟိ ကောဋ္ဋေတွာ ဒါသစေဋကေ ဝိယ အတ္တနော ဝသေ ကတွာ အတ္တနော ဣဿရိယံ ပဝတ္တေဿန္တိ။ ဧဝံ မဓုကပုပ္ဖပ္ပမာဏာနံ မဏ္ဍူက-ပေါတိကာနံ အာသီဝိသေ ကဏှသပ္ပေ ဂိလနကာလော ဝိယ ဘဝိဿတိ။ ဣတောနိဒါနမ္ပိ တေ ဘယံ နတ္ထိ၊ ပန္နရသမံ ကထေဟီတိ။

(၁၅) ဘန္တေ ဒသဟိ အသဒ္ဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတံ ဂါမဂေါစရံ ကာကံ ကဉ္စနဝဏ္ဏတာယ "သုဝဏ္ဏာ"တိ လဒ္ဓနာမေ သုဝဏ္ဏရာဇဟံသေ ပရိဝါရေန္တေ အဒ္ဒသံ၊ ဣမဿ ကော ဝိပါကောတိ။ ဣမဿာပိ အနာဂတေ ဒုဗ္ဗလရာဇ-ကာလေယေဝ ဝိပါကော ဘဝိဿတိ။ အနာဂတသ္မိဉှိ ရာဇာနော ဟတ္ထိသိပ္ပါ-ဒီသု အကုသလာ ယုဒ္ဓေသု အဝိသာရဒါ ဘဝိဿန္တိ၊ တေ အတ္တနော ရဇ္ဇဝိပတ္တိံ အာသင်္ကမာနာ သမာနဇာတိကာနံ ကုလပုတ္တာနံ ဣဿရိယံ အဒတွာ အတ္တနော ပါဒမူလိကနှာပကကပ္ပကာဒီနံ ဒဿန္တိ၊ ဇာတိဂေါတ္တသမ္ပန္နာ ကုလပုတ္တာ ရာဇကုလေ ပတိဋ္ဌံ အလဘမာနာ ဇီဝိကံ ကပ္ပေတုံ အသမတ္ထာ ဟုတွာ ဣဿရိယေ ဌိတေ ဇာတိဂေါတ္တဟီနေ အကုလီနေ ဥပဋ္ဌဟန္တာ ဝိစရိဿန္တိ၊ သုဝဏ္ဏရာဇဟံသေဟိ ကာကဿ ပရိဝါရိတကာလော ဝိယ ဘဝိဿတိ။ ဣတောနိဒါနမ္ပိ တေ ဘယံ နတ္ထိ၊ သောဠသမံ ကထေဟီတိ။

(၁၆) ဘန္တေ ပုဗ္ဗေ ဒီပိနော ဧဠကေ ခါဒန္တိ၊ အဟံ ပန ဧဠကေ ဒီပိနော အနုဗန္ဓိတွာ မုရုမုရူတိ ခါဒန္တေ အဒ္ဒသံ။ အထညေ တသာ ဝကာ ဧဠကေ ဒူရတောဝ ဒိသွာ တသိတာ တာသပ္ပတ္တာ[၂] ဟုတွာ ဧဠကာနံ ဘယာ ပလာယိတွာ

၁-တိဗ္ဗရာဂါ ဒုဇ္ဇာတိကာ (သျာ၊ က) ၂-ဘီတတသိတာ ဥတြာသပ္ပတ္တာ (သျာ)၊ ဘီတာ ဘယပ္ပတ္တာ (က)

gumbagahanādīni pavisitvā nilīyiṁsu, evāhaṁ addasaṁ, imassa ko vipākoti. Imassapi anāgate adhammikarājakāleyeva vipāko bhavissati. Tadā hi akulīnā rājavallabhā issarā bhavissanti, kulīnā apaññātā duggatā. Te rājavallabhā rājānaṁ attano kathaṁ gāhāpetvā vinicchayaṭṭhānādīsu balavanto hutvā kulīnānaṁ paveṇi-āgatāni khettavatthādīni "amhākaṁ santakāni etānī"ti abhiyuñjitvā tesu "na tumhākaṁ, amhākan"ti[1] āgantvā vinicchayaṭṭhānādīsu vivadantesu vettalatādīhi paharāpetvā gīvāyaṁ gahetvā apakaḍḍhāpetvā "attano pamāṇaṁ na jānātha, amhehi saddhiṁ vivadatha, idāni vo rañño kathetvā hatthapādacchedanādīni kāressāmā"ti santajjessanti, te tesaṁ bhayena attano santakāni vatthūni "tumhākaṁyevetāni gaṇhathā"ti niyyādetvā attano gehāni pavisitvā bhītā nipajjissanti. Pāpabhikkhūpi pesale bhikkhū yathāruci viheṭhessanti, te pesalā bhikkhū paṭisaraṇaṁ alabhamānā araññaṁ pavisitvā gahanaṭṭhānesu nilīyissanti. Evaṁ hīnajaccehi ceva pāpabhikkhūhi ca upaddutānaṁ jātimantakulaputtānañceva pesalabhikkhūnañca eḷakānaṁ bhayena tasavakānaṁ palāyanakālo viya bhavissati. Itonidānampi te bhayaṁ natthi. Ayampi hi supino anāgataṁyeva ārabbha diṭṭho. Brāhmaṇā pana na dhammasudhammatāya tayi sinehena kathayiṁsu, "bahudhanaṁ labhissāmā"ti āmisāpekkhatāya jīvitavuttiṁ nissāya kathayiṁsūti.

Evaṁ Satthā soḷasannaṁ mahāsupinānaṁ nipphattiṁ kathetvā "na kho mahārāja etarahi tvaññeva ime supine addasa, porāṇakarājānopi addasaṁsu. Brāhmaṇāpi nesaṁ evameva ime supine gahetvā yaññamatthake khipiṁsu, tato paṇḍitehi dinnanayena gantvā bodhisattaṁ pucchiṁsu. Porāṇakā paṇḍitāpi nesaṁ ime supine kathentā imināva niyāmena kathesun"ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto udiccabrāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto isipabbajjaṁ pabbajitvā abhiññā

1. Na tumhākamamhākanti (Sī)

ဂုမ္ဗဂဟနာဒီနိ ပဝိသိတွာ နိလီယိံသု၊ ဧဝါဟံ အဒ္ဒသံ၊ ဣမဿ ကော ဝိပါကောတိ။ ဣမဿာပိ အနာဂတေ အဓမ္မိကရာဇကာလေယေဝ ဝိပါကော ဘဝိဿတိ။ တဒါ ဟိ အကုလီနာ ရာဇဝလ္လဘာ ဣဿရာ ဘဝိဿန္တိ၊ ကုလီနာ အပညာတာ ဒုဂ္ဂတာ။ တေ ရာဇဝလ္လဘာ ရာဇာနံ အတ္တနော ကထံ ဂါဟာပေတွာ ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနာဒီသု ဗလဝန္တော ဟုတွာ ကုလီနာနံ ပဝေဏိအာဂတာနိ ခေတ္တဝတ္ထာဒီနိ "အမှာကံ သန္တကာနိ ဧတာနီ"တိ အဘိယုဉ္ဇိတွာ တေသု "န တုမှာကံ, အမှာက"န္တိ[၁] အာဂန္တွာ ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနာဒီသု ဝိဝဒန္တေသု ဝေတ္တလတာဒီဟိ ပဟာရာပေတွာ ဂီဝါယံ ဂဟေတွာ အပကဍ္ဎာပေတွာ "အတ္တနော ပမာဏံ န ဇာနာထ၊ အမှေဟိ သဒ္ဓိံ ဝိဝဒထ၊ ဣဒါနိ ဝေါ ရညော ကထေတွာ ဟတ္ထပါဒစ္ဆေဒနာဒီနိ ကာရေဿာမာ"တိ သန္တဇ္ဇေဿန္တိ၊ တေ တေသံ ဘယေန အတ္တနော သန္တကာနိ ဝတ္ထူနိ "တုမှာကံယေဝေတာနိ ဂဏှထာ"တိ နိယျာဒေတွာ အတ္တနော ဂေဟာနိ ပဝိသိတွာ ဘီတာ နိပဇ္ဇိဿန္တိ။ ပါပဘိက္ခူပိ ပေသလေ ဘိက္ခူ ယထာရုစိ ဝိဟေဌေဿန္တိ၊ တေ ပေသလာ ဘိက္ခူ ပဋိသရဏံ အလဘမာနာ အရညံ ပဝိသိတွာ ဂဟနဋ္ဌာနေသု နိလီယိဿန္တိ။ ဧဝံ ဟီနဇစ္စေဟိ စေဝ ပါပဘိက္ခူဟိ စ ဥပဒ္ဒုတာနံ ဇာတိမန္တကုလပုတ္တာနဉ္စေဝ ပေသလဘိက္ခူနဉ္စ ဧဠကာနံ ဘယေန တသဝကာနံ ပလာယနကာလော ဝိယ ဘဝိဿတိ။ ဣတောနိဒါနမ္ပိ တေ ဘယံ နတ္ထိ။ အယမ္ပိ ဟိ သုပိနော အနာဂတံယေဝ အာရဗ္ဘ ဒိဋ္ဌော။ ဗြာဟ္မဏာ ပန န ဓမ္မသုဓမ္မတာယ တယိ သိနေဟေန ကထယိံသု၊ "ဗဟုဓနံ လဘိဿာမာ"တိ အာမိသာပေက္ခတာယ ဇီဝိတဝုတ္တိံ နိဿာယ ကထယိံသူတိ။

ဧဝံ သတ္ထာ သောဠသန္နံ မဟာသုပိနာနံ နိပ္ဖတ္တိံ ကထေတွာ "န ခေါ မဟာရာဇ ဧတရဟိ တွညေဝ ဣမေ သုပိနေ အဒ္ဒသ၊ ပေါရာဏကရာဇာနောပိ အဒ္ဒသံသု။ ဗြာဟ္မဏာပိ နေသံ ဧဝမေဝ ဣမေ သုပိနေ ဂဟေတွာ ယညမတ္ထကေ ခိပိံသု၊ တတော ပဏ္ဍိတေဟိ ဒိန္နနယေန ဂန္တွာ ဗောဓိသတ္တံ ပုစ္ဆိံသု။ ပေါရာဏကာ ပဏ္ဍိတာပိ နေသံ ဣမေ သုပိနေ ကထေန္တာ ဣမိနာဝ နိယာမေန ကထေသု"န္တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဥဒိစ္စဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ အဘိညာ

၁-န တုမှာကမမှာကန္တိ (သီ)

ceva samāpattiyo ca nibbattetvā Himavantappadese jhānakīḷaṁ kīḷanto viharati. Tadā Bārāṇasiyaṁ Brahmadatto imināva niyāmena ime supine disvā brāhmaṇe pucchi, brāhmaṇā evameva yaññaṁ yajituṁ ārabhiṁsu. Tesu purohitassa antevāsikamāṇavo paṇḍito byatto ācariyaṁ āha "ācariya tumhehi mayaṁ tayo vede uggaṇhāpitā, nanu tesu ekaṁ māretvā ekassa sotthikammassa kāraṇaṁ nāma natthī"ti. Tāta iminā upāyena amhākaṁ bahudhanaṁ uppajjissati, tvaṁ pana rañño dhanaṁ rakkhitukāmo maññeti. Māṇavo "tena hi ācariya tumhe tumhākaṁ kammaṁ karotha, ahaṁ tumhākaṁ santike kiṁ karissāmī"ti vicaranto rañño uyyānaṁ agamāsi.

Taṁ divasameva bodhisattopi taṁ kāraṇaṁ ñatvā "ajja mayi manussapathaṁ gate mahājanassa bandhanā mokkho bhavissatī"ti ākāsena gantvā uyyāne otaritvā suvaṇṇapaṭimā viya maṅgalasilātale nisīdi. Māṇavo bodhisattaṁ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṁ nisīditvā paṭisanthāramakāsi. Bodhisattopi tena saddhiṁ madhurapaṭisanthāraṁ katvā "kiṁ nu kho māṇava rājā dhammena rajjaṁ kāretī"ti pucchi. Bhante rājā nāma dhammiko, apica kho taṁ brāhmaṇā atitthe pakkhandāpenti. Rājā soḷasa supine disvā brāhmaṇānaṁ ārocesi, brāhmaṇā "yaññaṁ yajissāmā"ti āraddhā, kiṁ nu kho bhante "ayaṁ nāma imesaṁ supinānaṁ nipphattī"ti rājānaṁ saññāpetvā tumhākaṁ mahājanaṁ bhayā mocetuṁ na vaṭṭatīti. Mayaṁ kho māṇava rājānaṁ na jānāma, rājāpi amhe na jānāti. Sace pana idhāgantvā puccheyya, katheyyāmassa mayanti. Māṇavo "ahaṁ bhante taṁ ānessāmi, tumhe mamāgamanaṁ udikkhantā muhuttaṁ nisīdathā"ti bodhisattaṁ paṭijānāpetvā rañño santikaṁ gantvā "mahārāja eko ākāsacāriko tāpaso tumhākaṁ uyyāne otaritvā 'tumhehi diṭṭhasupinānaṁ nipphattiṁ kathessāmī'ti tumhe pakkosatī"ti āha.

Rājā tassa kathaṁ sutvā tāvadeva mahantena parivārena uyyānaṁ gantvā tāpasaṁ vanditvā ekamantaṁ nisinno pucchi "tumhe kira bhante mayā diṭṭhasupinānaṁ nipphattiṁ jānāthā"ti. Āma mahārājāti. Tena hi kathethāti. Kathemi mahārāja, yathādiṭṭhe tāva supine maṁ sāvehīti. "Sādhu bhante"ti rājā—

စေဝ သမာပတ္တိယော စ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဟိမဝန္တပ္ပဒေသေ ဈာနကီဠံ ကီဠန္တော ဝိဟရတိ။ တဒါ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တော ဣမိနာဝ နိယာမေန ဣမေ သုပိနေ ဒိသွာ ဗြာဟ္မဏေ ပုစ္ဆိ၊ ဗြာဟ္မဏာ ဧဝမေဝ ယညံ ယဇိတုံ အာရဘိံသု။ တေသု ပုရောဟိတဿ အန္တေဝါသိကမာဏဝေါ ပဏ္ဍိတော ဗျတ္တော အာစရိယံ အာဟ "အာစရိယ တုမှေဟိ မယံ တယော ဝေဒေ ဥဂ္ဂဏှာပိတာ၊ နနု တေသု ဧကံ မာရေတွာ ဧကဿ သောတ္ထိကမ္မဿ ကာရဏံ နာမ နတ္ထီ"တိ။ တာတ ဣမိနာ ဥပါယေန အမှာကံ ဗဟုဓနံ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ၊ တွံ ပန ရညော ဓနံ ရက္ခိတုကာမော မညေတိ။ မာဏဝေါ "တေန ဟိ အာစရိယ တုမှေ တုမှာကံ ကမ္မံ ကရောထ၊ အဟံ တုမှာကံ သန္တိကေ ကိံ ကရိဿာမီ"တိ ဝိစရန္တော ရညော ဥယျာနံ အဂမာသိ။

တံ ဒိဝသမေဝ ဗောဓိသတ္တောပိ တံ ကာရဏံ ဉတွာ "အဇ္ဇ မယိ မနုဿပထံ ဂတေ မဟာဇနဿ ဗန္ဓနာ မောက္ခော ဘဝိဿတီ"တိ အာကာသေန ဂန္တွာ ဥယျာနေ ဩတရိတွာ သုဝဏ္ဏပဋိမာ ဝိယ မင်္ဂလသိလာတလေ နိသီဒိ။ မာဏဝေါ ဗောဓိသတ္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိတွာ ပဋိသန္ထာရမကာသိ။ ဗောဓိသတ္တောပိ တေန သဒ္ဓိံ မဓုရပဋိသန္ထာရံ ကတွာ "ကိံ နု ခေါ မာဏဝ ရာဇာ ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေတီ"တိ ပုစ္ဆိ။ ဘန္တေ ရာဇာ နာမ ဓမ္မိကော၊ အပိစ ခေါ တံ ဗြာဟ္မဏာ အတိတ္ထေ ပက္ခန္ဒာပေန္တိ။ ရာဇာ သောဠသ သုပိနေ ဒိသွာ ဗြာဟ္မဏာနံ အာရောစေသိ၊ ဗြာဟ္မဏာ "ယညံ ယဇိဿာမာ"တိ အာရဒ္ဓါ၊ ကိံ နု ခေါ ဘန္တေ "အယံ နာမ ဣမေသံ သုပိနာနံ နိပ္ဖတ္တီ"တိ ရာဇာနံ သညာပေတွာ တုမှာကံ မဟာဇနံ ဘယာ မောစေတုံ န ဝဋ္ဋတီတိ။ မယံ ခေါ မာဏဝ ရာဇာနံ န ဇာနာမ၊ ရာဇာပိ အမှေ န ဇာနာတိ။ သစေ ပန ဣဓာဂန္တွာ ပုစ္ဆေယျ၊ ကထေယျာမဿ မယန္တိ။ မာဏဝေါ "အဟံ ဘန္တေ တံ အာနေဿာမိ၊ တုမှေ မမာဂမနံ ဥဒိက္ခန္တာ မုဟုတ္တံ နိသီဒထာ"တိ ဗောဓိသတ္တံ ပဋိဇာနာပေတွာ ရညော သန္တိကံ ဂန္တွာ "မဟာရာဇ ဧကော အာကာသစာရိကော တာပသော တုမှာကံ ဥယျာနေ ဩတရိတွာ 'တုမှေဟိ ဒိဋ္ဌသုပိနာနံ နိပ္ဖတ္တိံ ကထေဿာမီ'တိ တုမှေ ပက္ကောသတီ"တိ အာဟ။

ရာဇာ တဿ ကထံ သုတွာ တာဝဒေဝ မဟန္တေန ပရိဝါရေန ဥယျာနံ ဂန္တွာ တာပသံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသိန္နော ပုစ္ဆိ "တုမှေ ကိရ ဘန္တေ မယာ ဒိဋ္ဌသုပိနာနံ နိပ္ဖတ္တိံ ဇာနာထာ"တိ။ အာမ မဟာရာဇာတိ။ တေန ဟိ ကထေထာတိ။ ကထေမိ မဟာရာဇ၊ ယထာဒိဋ္ဌေ တာဝ သုပိနေ မံ သာဝေဟီတိ။ "သာဓု ဘန္တေ"တိ ရာဇာ—

77. "Usabhā rukkhā gāviyo gavā ca,
Asso kaṁso siṅgālī ca kumbho.
Pokkharaṇī ca apākacandanaṁ.

Lābūni sīdanti silā plavanti,
Maṇḍūkiyo kaṇhasappe gilanti.
Kākaṁ suvaṇṇā parivārayanti,
Tasā vakā eḷakānaṁ bhayā hī"ti—

vatvā pasenadiraññā kathitaniyāmenevava supine kathesi.

Bodhisattopi tesaṁ idāni Satthārā kathitaniyāmeneva vitthārato nipphattiṁ kathetvā pariyosāne sayaṁ idaṁ kathesi—

"Vipariyāso vattati nayidha matthī"ti.

Tatrāyamattho—ayaṁ mahārāja imesaṁ supinānaṁ nipphatti. Yaṁ panetaṁ tesaṁ paṭighātatthāya yaññakammaṁ vattati, taṁ **vipariyāso vattati** viparītato vattati, vipallāsena vattatīti vuttaṁ hoti. Kiṁkāraṇā? Imesañhi nipphatti nāma lokassa viparivattanakāle, akāraṇassa kāraṇanti gahaṇakāle, kāraṇassa akāraṇanti chaḍḍanakāle[1], abhūtassa bhūtanti gahaṇakāle, bhūtassa abhūtanti jahanakāle, alajjīnaṁ ussannakāle, lajjīnañca parihīnakāle bhavissati. **Nayidha matthī**ti idāni pana tava vā mama vā kāle idha imasmiṁ purisayuge vattamāne etesaṁ nipphatti natthi. Tasmā etesaṁ paṭighātāya vattamānaṁ yaññakammaṁ vipallāsena vattati, alaṁ tena. Natthi te itonidānaṁ bhayaṁ vā chambhitattaṁ vāti mahāpuriso rājānaṁ samassāsetvā mahājanaṁ bandhanā mocetvā puna ākāse ṭhatvā rañño ovādaṁ datvā pañcasu sīlesu patiṭṭhāpetvā "ito paṭṭhāya mahārāja brāhmaṇehi saddhiṁ ekato hutvā pasughātayaññaṁ mā yajī"ti[2] dhammaṁ desetvā ākāseneva attano vasanaṭṭhānaṁ agamāsi. Rājāpi tassa ovāde ṭhito dānādīni puññāni katvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā "supinapaccayā te bhayaṁ natthi, haretaṁ yaññan"ti yaññaṁ hāretvā mahājanassa jīvitadānaṁ datvā

1. Chandādivasena gahaṇakāle (Ka) 2. Mā yajāti (Sī, I), nāma jahāti(Ka)

၇၇။ "ဥသဘာ ရုက္ခာ ဂါဝိယော ဂဝါ စ၊
အဿော ကံသော သိင်္ဂါလီ စ ကုမ္ဘော။
ပေါက္ခရဏီ စ အပါကစန္ဒနံ။
လာဗူနိ သီဒန္တိ သိလာ ပ္လဝန္တိ၊
မဏ္ဍူကိယော ကဏှသပ္ပေ ဂိလန္တိ။
ကာကံ သုဝဏ္ဏာ ပရိဝါရယန္တိ၊
တသာ ဝကာ ဧဠကာနံ ဘယာ ဟိ"တိ—

ဝတွာ ပသေနဒိရညာ ကထိတနိယာမေနေဝ သုပိနေ ကထေသိ။

ဗောဓိသတ္တောပိ တေသံ ဣဒါနိ သတ္ထာရာ ကထိတနိယာမေနေဝ ဝိတ္ထာရတော နိပ္ဖတ္တိံ ကထေတွာ ပရိယောသာနေ သယံ ဣဒံ ကထေသိ—

"**ဝိပရိယာသော ဝတ္တတိ နယိဓ မတ္ထီ**"တိ။

တတြာယမတ္ထော—အယံ မဟာရာဇ ဣမေသံ သုပိနာနံ နိပ္ဖတ္တိ။ ယံ ပနေတံ တေသံ ပဋိဃာတတ္ထာယ ယညကမ္မံ ဝတ္တတိ၊ တံ **ဝိပရိယာသော ဝတ္တတိ** ဝိပရီတတော ဝတ္တတိ၊ ဝိပလ္လာသေန ဝတ္တတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ကိံကာရဏာ? ဣမေသညှိ နိပ္ဖတ္တိ နာမ လောကဿ ဝိပရိဝတ္တနကာလေ, အကာရဏဿ ကာရဏန္တိ ဂဟဏကာလေ, ကာရဏဿ အကာရဏန္တိ ဆဍ္ဍနကာလေ[၁], အဘူတဿ ဘူတန္တိ ဂဟဏကာလေ, ဘူတဿ အဘူတန္တိ ဇဟနကာလေ, အလဇ္ဇီနံ ဥဿန္နကာလေ, လဇ္ဇီနဉ္စ ပရိဟီနကာလေ ဘဝိဿတိ။ **နယိဓ မတ္ထီ**တိ ဣဒါနိ ပန တဝ ဝါ မမ ဝါ ကာလေ ဣဓ ဣမသ္မိံ ပုရိသယုဂေ ဝတ္တမာနေ ဧတေသံ နိပ္ဖတ္တိ နတ္ထိ။ တသ္မာ ဧတေသံ ပဋိဃာတာယ ဝတ္တမာနံ ယညကမ္မံ ဝိပလ္လာသေန ဝတ္တတိ၊ အလံ တေန။ နတ္ထိ တေ ဣတောနိဒါနံ ဘယံ ဝါ ဆမ္ဘိတတ္တံ ဝါတိ မဟာပုရိသော ရာဇာနံ သမဿာသေတွာ မဟာဇနံ ဗန္ဓနာ မောစေတွာ ပုန အာကာသေ ဌတွာ ရညော ဩဝါဒံ ဒတွာ ပဉ္စသု သီလေသု ပတိဋ္ဌာပေတွာ "ဣတော ပဋ္ဌာယ မဟာရာဇ ဗြာဟ္မဏေဟိ သဒ္ဓိံ ဧကတော ဟုတွာ ပသုဃာတယညံ မာ ယဇီ"တိ[၂] ဓမ္မံ ဒေသေတွာ အာကာသေနေဝ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံ အဂမာသိ။ ရာဇာပိ တဿ ဩဝါဒေ ဌိတော ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ "သုပိနပစ္စယာ တေ ဘယံ နတ္ထိ၊ ဟာရေတံ ယည"န္တိ ယညံ ဟာရေတွာ မဟာဇနဿ ဇီဝိတဒါနံ ဒတွာ

၁-ဆန္ဒာဒိဝသေန ဂဟဏကာလေ (က) ၂-မာ ယဇာတိ (သီ၊ ဣ)၊ နာမ ဇဟာတိ (က)

anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā rājā Ānando ahosi, māṇavo Sāriputto, tāpaso pana ahameva ahosin”ti.

Parinibbute pana Bhagavati saṅgītikārakā “usabhā”ti-ādīni tīṇi[1] padāni Aṭṭhakathaṁ āropetvā “lābūnī”ti-ādīni cattāri[2] padāni ekaṁ gāthaṁ katvā Ekakanipātapāḷiṁ āropesunti.

Mahāsupinajātakavaṇṇanā sattamā.

---

8. Illisajātakavaṇṇanā (78)

Ubho khañjāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Macchariyakosiyaseṭṭhiṁ ārabbha kathesi. Rājagahanagarassa kira avidūre Sakkāraṁ[3] nāma nigamo ahosi, tattheko Macchariyakosiyo nāma seṭṭhi asītikoṭivibhavo paṭivasati. So tiṇaggena telabindumattampi neva paresaṁ deti, na attanā paribhuñjati. Iti tassa taṁ vibhavajātaṁ neva puttadārādīnaṁ, na samaṇabrāhmaṇānaṁ atthaṁ anubhoti, rakkhasapariggahitapokkharaṇī viya aparibhogaṁ tiṭṭhati.

Satthā ekadivasaṁ paccūsasamaye mahākaruṇāsamāpattito vuṭṭhāya sakalalokadhātuyaṁ bodhaneyyabandhave olokento pañcacattālīsayojanamatthake vasantassa tassa seṭṭhino sapajāpatikassa sotāpattiphalassa upanissayaṁ addasa. Tato purimadivase[4] pana rājānaṁ upaṭṭhātuṁ rājagehaṁ gantvā rājūpaṭṭhānaṁ katvā āgacchanto ekaṁ chātajjhattaṁ janapadamanussaṁ kummāsapūraṁ kapallapūvaṁ khādantaṁ disvā tattha pipāsaṁ uppādetvā attano gharaṁ gantvā cintesi “sacāhaṁ ‘kapallapūvaṁ khāditukāmomhī’ti vakkhāmi, bahū mayā saddhiṁ khāditukāmā bhavissanti, evaṁ me bahūni taṇḍulasappimadhuphāṇitādīni parikkhayaṁ gamissanti, na kassaci kathessāmī”ti taṇhaṁ adhivāsento vicarati. So gacchante gacchante kāle uppaṇḍupaṇḍukajāto dhamanisanthatagatto

1. Usabhā rukkhādīni ekādasa (Sī, I)
2. Pañca (Sī, I)
3. Sakkharaṁ (Sī), Sakkaraṁ (Syā, I)
4. Purimataradivase (Sī, I)

အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ရာဇာ အာနန္ဒော အဟောသိ၊ မာဏဝေါ သာရိပုတ္တော၊ တာပသော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ပရိနိဗ္ဗုတေ ပန ဘဂဝတိ သင်္ဂီတိကာရကာ “ဥသဘာ”တိအာဒီနိ တီဏိ[၁] ပဒါနိ အဋ္ဌကထံ အာရောပေတွာ “လာဘူနီ”တိအာဒီနိ စတ္တာရိ[၂] ပဒါနိ ဧကံ ဂါထံ ကတွာ ဧကကနိပါတပါဠိံ အာရောပေသုန္တိ။

မဟာသုပိနဇာတကဝဏ္ဏနာ သတ္တမာ။

၈-ဣလ္လိသဇာတကဝဏ္ဏနာ (၇၈)

ဥဘော ခဉ္ဇာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော မစ္ဆရိယကောသိယသေဋ္ဌိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ရာဇဂဟနဂရဿ ကိရ အဝိဒူရေ သက္ကာရံ[၃] နာမ နိဂမော အဟောသိ၊ တတ္ထေကော မစ္ဆရိယကောသိယော နာမ သေဋ္ဌိ အသီတိကောဋိဝိဘဝေါ ပဋိဝသတိ။ သော တိဏဂ္ဂေန တေလဗိန္ဒုမတ္တမ္ပိ နေဝ ပရေသံ ဒေတိ၊ န အတ္တနာ ပရိဘုဉ္ဇတိ။ ဣတိ တဿ တံ ဝိဘဝဇာတံ နေဝ ပုတ္တဒါရာဒီနံ, န သမဏဗြာဟ္မဏာနံ အတ္ထံ အနုဘောတိ၊ ရက္ခသပရိဂ္ဂဟိတပေါက္ခရဏီ ဝိယ အပရိဘောဂံ တိဋ္ဌတိ။

သတ္ထာ ဧကဒိဝသံ ပစ္စူသသမယေ မဟာကရုဏာသမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ သကလလောကဓာတုယံ ဗောဓနေယျဗန္ဓဝေ ဩလောကေန္တော ပဉ္စစတ္တာလီသယောဇနမတ္ထကေ ဝသန္တဿ တဿ သေဋ္ဌိနော သပဇာပတိကဿ သောတာပတ္တိဖလဿ ဥပနိဿယံ အဒ္ဒသ။ တတော ပုရိမဒိဝသေ[၄] ပန ရာဇာနံ ဥပဋ္ဌာတုံ ရာဇဂေဟံ ဂန္တွာ ရာဇူပဋ္ဌာနံ ကတွာ အာဂစ္ဆန္တော ဧကံ ဆာတဇ္ဈတ္တံ ဇနပဒမနုဿံ ကုမ္မာသပူရံ ကပလ္လပူဝံ ခါဒန္တံ ဒိသွာ တတ္ထ ပိပါသံ ဥပ္ပါဒေတွာ အတ္တနော ဃရံ ဂန္တွာ စိန္တေသိ “သစာဟံ ‘ကပလ္လပူဝံ ခါဒိတုကာမောမှိ’တိ ဝက္ခာမိ၊ ဗဟူ မယာ သဒ္ဓိံ ခါဒိတုကာမာ ဘဝိဿန္တိ၊ ဧဝံ မေ ဗဟူနိ တဏ္ဍုလသပ္ပိမဓုဖာဏိတာဒီနိ ပရိက္ခယံ ဂမိဿန္တိ၊ န ကဿစိ ကထေဿာမီ”တိ တဏှံ အဓိဝါသေန္တော ဝိစရတိ။ သော ဂစ္ဆန္တေ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ ဥပ္ပဏ္ဍုပဏ္ဍုကဇာတော ဓမနိသန္ထတဂတ္တော

၁-ဥသဘာ ရုက္ခာဒီနိ ဧကာဒသ (သီ၊ ဣ)
၂-ပဉ္စ (သီ၊ ဣ)
၃-သက္ခရံ (သီ)၊ သက္ကရံ (သျာ၊ ဣ)
၄-ပုရိမတရဒိဝသေ (သီ၊ ဣ)

jāto. Tato taṇhaṁ adhivāsetuṁ asakkonto gabbhaṁ pavisitvā mañcakaṁ upagūhitvā nipajji, evaṁgatopi dhanahānibhayena kassaci kiñci na kathesi.

Atha naṁ bhariyā upasaṅkamitvā piṭṭhiṁ parimajjitvā "kiṁ te sāmi aphāsukan"ti pucchi. Na me kiñci aphāsukaṁ atthīti. Kinnu kho te rājā kupitoti. Rājāpi me na kuppatīti. Atha kiṁ te puttadhītāhi vā dāsakammakarādīhi vā kiñci amanāpaṁ kataṁ atthīti. Evarūpampi natthīti. Kismiñci pana te taṇhā atthīti. Evaṁ vuttepi dhanahānibhayena kiñci avatvā nissaddova nipajji. Atha naṁ bhariyā "kathehi sāmi kismiṁ te taṇhā"ti āha. So vacanaṁ parigilanto viya "atthi me ekā taṇhā"ti āha. Kiṁ taṇhā sāmīti. Kapallapūvaṁ khāditukāmomhīti. Atha kimatthaṁ na kathesi, kiṁ tvaṁ daliddo, idāni sakalasakkāranigamavāsīnaṁ pahonake kapallapūve pacissāmīti. Kiṁ te etehi, te attano kammaṁ katvā khādissantīti. Tena hi ekaracchavāsīnaṁ pahonake pacāmīti. Jānāmahaṁ tava mahaddhanabhāvanti. Tena hi imasmiṁ gehamatte sabbesaṁ pahonakaṁ katvā pacāmīti. Jānāmahaṁ tava mahajjhāsayabhāvanti. Tena hi te puttadāramattasseva pahonakaṁ katvā pacāmīti. Kiṁ pana te etehīti. Tena hi tuyhañca mayhañca pahonakaṁ katvā pacāmīti. Tvaṁ kiṁ karissasīti. Tena hi ekasseva te pahonakaṁ katvā pacāmīti. Imasmiṁ ṭhāne paccamānaṁ bahū paccāsīsanti, sakalataṇḍule ṭhapetvā bhinnataṇḍule ca uddhanakapallādīni ca ādāya thokaṁ khīrasappimadhuphāṇitañca gahetvā sattabhūmikassa pāsādassa uparimatalaṁ āruyha paca, tatthāhaṁ ekakova nisīditvā khādissāmīti. Sā "sādhū"ti paṭissuṇitvā gahetabbaṁ gāhāpetvā pāsādaṁ āruyha dāsiyo vissajjetvā seṭṭhiṁ pakkosāpesi. So ādito paṭṭhāya dvārāni pidahanto sabbadvāresu sūcighaṭikāni[1] datvā sattamatalaṁ abhiruhitvā tatthapi dvāraṁ pidahitvā nisīdi. Bhariyāpissa uddhane aggiṁ jāletvā kapallakaṁ āropetvā pūve pacituṁ ārabhi.

1. Sūcighaṭikaṁ (Ka)

ဇာတော။ တတော တဏှံ အဓိဝါသေတုံ အသက္ကောန္တော ဂဗ္ဘံ ပဝိသိတွာ မဉ္စကံ ဥပဂူဟိတွာ နိပဇ္ဇိ၊ ဧဝံဂတောပိ ဓနဟာနိဘယေန ကဿစိ ကိဉ္စိ န ကထေသိ။

အထ နံ ဘရိယာ ဥပသင်္ကမိတွာ ပိဋ္ဌိံ ပရိမဇ္ဇိတွာ "ကိံ တေ သာမိ အဖာသုက"န္တိ ပုစ္ဆိ။ န မေ ကိဉ္စိ အဖာသုကံ အတ္ထီတိ။ ကိန္နု ခေါ တေ ရာဇာ ကုပိတောတိ။ ရာဇာပိ မေ န ကုပ္ပတီတိ။ အထ ကိံ တေ ပုတ္တဓီတာဟိ ဝါ ဒါသကမ္မကရာဒီဟိ ဝါ ကိဉ္စိ အမနာပံ ကတံ အတ္ထီတိ။ ဧဝရူပမ္ပိ နတ္ထီတိ။ ကိသ္မိဉ္စိ ပန တေ တဏှာ အတ္ထီတိ။ ဧဝံ ဝုတ္တေပိ ဓနဟာနိဘယေန ကိဉ္စိ အဝတွာ နိဿဒ္ဒေါဝ နိပဇ္ဇိ။ အထ နံ ဘရိယာ "ကထေဟိ သာမိ ကိသ္မိံ တေ တဏှာ"တိ အာဟ။ သော ဝစနံ ပရိဂိလန္တော ဝိယ "အတ္ထိ မေ ဧကာ တဏှာ"တိ အာဟ။ ကိံ တဏှာ သာမီတိ။ ကပလ္လပူဝံ ခါဒိတုကာမောမှီတိ။ အထ ကိမတ္ထံ န ကထေသိ၊ ကိံ တွံ ဒလိဒ္ဒေါ၊ ဣဒါနိ သကလသက္ကာရနိဂမဝါသီနံ ပဟောနကေ ကပလ္လပူဝေ ပစိဿာမီတိ။ ကိံ တေ ဧတေဟိ၊ တေ အတ္တနော ကမ္မံ ကတွာ ခါဒိဿန္တီတိ။ တေန ဟိ ဧကရစ္ဆဝါသီနံ ပဟောနကေ ပစာမီတိ။ ဇာနာမဟံ တဝ မဟဒ္ဓနဘာဝန္တိ။ တေန ဟိ ဣမသ္မိံ ဂေဟမတ္တေ သဗ္ဗေသံ ပဟောနကံ ကတွာ ပစာမီတိ။ ဇာနာမဟံ တဝ မဟဇ္ဈာသယဘာဝန္တိ။ တေန ဟိ တေ ပုတ္တဒါရမတ္တဿေဝ ပဟောနကံ ကတွာ ပစာမီတိ။ ကိံ ပန တေ ဧတေဟီတိ။ တေန ဟိ တုယှဉ္စ မယှဉ္စ ပဟောနကံ ကတွာ ပစာမီတိ။ တွံ ကိံ ကရိဿသီတိ။ တေန ဟိ ဧကဿေဝ တေ ပဟောနကံ ကတွာ ပစာမီတိ။ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ပစ္စမာနံ ဗဟူ ပစ္စာသီသန္တိ၊ သကလတဏ္ဍုလေ ဌပေတွာ ဘိန္နတဏ္ဍုလေ စ ဥဒ္ဓနကပလ္လာဒီနိ စ အာဒါယ ထောကံ ခီရသပ္ပိမဓုဖာဏိတဉ္စ ဂဟေတွာ သတ္တဘူမိကဿ ပါသာဒဿ ဥပရိမတလံ အာရုယှ ပစ၊ တတ္ထာဟံ ဧကကောဝ နိသီဒိတွာ ခါဒိဿာမီတိ။ သာ "သာဓူ"တိ ပဋိဿုဏိတွာ ဂဟေတဗ္ဗံ ဂါဟာပေတွာ ပါသာဒံ အာရုယှ ဒါသိယော ဝိဿဇ္ဇေတွာ သေဋ္ဌိံ ပက္ကောသာပေသိ။ သော အာဒိတော ပဋ္ဌာယ ဒွါရာနိ ပိဒဟန္တော သဗ္ဗဒွါရေသု သူစိဃဋိကာနိ[1] ဒတွာ သတ္တမတလံ အဘိရုဟိတွာ တတ္ထပိ ဒွါရံ ပိဒဟိတွာ နိသီဒိ။ ဘရိယာပိဿ ဥဒ္ဓနေ အဂ္ဂိံ ဇာလေတွာ ကပလ္လကံ အာရောပေတွာ ပူဝေ ပစိတုံ အာရဘိ။

၁-သူစိဃဋိကံ (က)

Atha Satthā pātova Mahāmoggallānattheraṁ āmantesi “eso Moggallāna Rājagahanagarassa avidūre Sakkāranigame Macchariyakosiyaseṭṭhi ‘kapallapūve khādissāmī’ti aññesaṁ dassanabhayena sattabhūmike pāsāde kapallapūve pacāpeti, tvaṁ tattha gantvā taṁ seṭṭhiṁ dametvā nibbisevanaṁ katvā ubhopi jayampatike pūve ca khīrasappimadhuphāṇitādīni ca gāhāpetvā attano balena Jetavanaṁ ānehi, ajjāhaṁ pañcahi bhikkhusatehi saddhiṁ vihāreyeva nisīdissāmi, pūveheva bhattakiccaṁ karissāmī”ti. Thero “sādhu bhante”ti Satthu vacanaṁ sampaṭicchitvā tāvadeva iddhibalena taṁ nigamaṁ gantvā tassa pāsādassa sīhapañjaradvāre sunivattho supāruto ākāseyeva maṇirūpakaṁ viya aṭṭhāsi.

Mahāseṭṭhino theraṁ disvāva hadayamaṁsaṁ kampi. So “ahaṁ evarūpānaññeva bhayena imaṁ ṭhānaṁ āgato, ayañca āgantvā vātapānadvāre ṭhito”ti gahetabbagahaṇaṁ apassanto aggimhi pakkhittaloṇasakkharā viya dosena taṭataṭāyanto evamāha “samaṇa ākāse ṭhatvā tvaṁ kiṁ labhissasi, ākāse apade padaṁ dassetvā caṅkamantopi neva labhissasī”ti. Thero tasmiṁyeva ṭhāne aparāparaṁ caṅkami. Seṭṭhi “caṅkamanto kiṁ labhissasi, ākāse pallaṅkena nisīdamānopi na labhissasiyevā”ti āha. Thero pallaṅkaṁ ābhujitvā nisīdi. Atha naṁ “nisinno kiṁ labhissasi, āgantvā vātapāna-ummāre ṭhitopi na labhissasī”ti āha. Atha thero ummāre aṭṭhāsi. Atha naṁ “ummāre ṭhito kiṁ labhissasi, dhūmāyantopi na labhissasiyevā”ti āha. Thero dhūmāyi, sakalapāsādo ekadhūmo ahosi, seṭṭhino akkhīnaṁ sūciyā vijjhanakālo viya jāto. Gehajjhāyanabhayena pana naṁ “pajjalantopi na labhissasī”ti avatvā cintesi “ayaṁ samaṇo suṭṭhu laggo, aladdhā na gamissati, ekamassa pūvaṁ dāpessāmī”ti bhariyaṁ āha “bhadde ekaṁ khuddakapūvaṁ pacitvā samaṇassa datvā uyyojehi nan”ti. Sā thokaññeva piṭṭhaṁ kapallapātiyaṁ pakkhipi, mahāpūvo hutvā sakalapātiṁ pūretvā uddhumāto aṭṭhāsi.

Seṭṭhi taṁ disvā “bahu tayā piṭṭhaṁ gahitaṁ bhavissatī”ti sayameva dabbikaṇṇena thokataraṁ piṭṭhaṁ gahetvā pakkhipi, pūvo purimapūvato

အထ သတ္ထာ ပါတောဝ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရံ အာမန္တေသိ “ဧသော မောဂ္ဂလ္လာန ရာဇဂဟနဂရဿ အဝိဒူရေ သက္ကာရနိဂမေ မစ္ဆရိယကောသိယသေဋ္ဌိ ‘ကပလ္လပူဝေ ခါဒိဿာမီ’တိ အညေသံ ဒဿနဘယေန သတ္တဘူမိကေ ပါသာဒေ ကပလ္လပူဝေ ပစာပေတိ၊ တွံ တတ္ထ ဂန္တွာ တံ သေဋ္ဌိံ ဒမေတွာ နိဗ္ဗိသေဝနံ ကတွာ ဥဘောပိ ဇယမ္ပတိကေ ပူဝေ စ ခီရသပ္ပိမဓုဖာဏိတာဒီနိ စ ဂါဟာပေတွာ အတ္တနော ဗလေန ဇေတဝနံ အာနေဟိ၊ အဇ္ဇာဟံ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ ဝိဟာရေယေဝ နိသီဒိဿာမိ၊ ပူဝေဟေဝ ဘတ္တကိစ္စံ ကရိဿာမီ”တိ။ ထေရော “သာဓု ဘန္တေ”တိ သတ္ထု ဝစနံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ တာဝဒေဝ ဣဒ္ဓိဗလေန တံ နိဂမံ ဂန္တွာ တဿ ပါသာဒဿ သီဟပဉ္ဇရဒွါရေ သုနိဝတ္ထော သုပါရုတော အာကာသေယေဝ မဏိရူပကံ ဝိယ အဋ္ဌာသိ။

မဟာသေဋ္ဌိနော ထေရံ ဒိသွာဝ ဟဒယမံသံ ကမ္ပိ။ သော “အဟံ ဧဝရူပါနညေဝ ဘယေန ဣမံ ဌာနံ အာဂတော၊ အယဉ္စ အာဂန္တွာ ဝါတပါနဒွါရေ ဌိတော”တိ ဂဟေတဗ္ဗဂဟဏံ အပဿန္တော အဂ္ဂိမှိ ပက္ခိတ္တလောဏသက္ခရာ ဝိယ ဒေါသေန တဋတဋာယန္တော ဧဝမာဟ “သမဏ အာကာသေ ဌတွာ တွံ ကိံ လဘိဿသိ၊ အာကာသေ အပဒေ ပဒံ ဒဿေတွာ စင်္ကမန္တောပိ နေဝ လဘိဿသီ”တိ။ ထေရော တသ္မိံယေဝ ဌာနေ အပရာပရံ စင်္ကမိ။ သေဋ္ဌိ “စင်္ကမန္တော ကိံ လဘိဿသိ၊ အာကာသေ ပလ္လင်္ကေန နိသီဒမာနောပိ န လဘိဿသိယေဝါ”တိ အာဟ။ ထေရော ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ နိသီဒိ။ အထ နံ “နိသိန္နော ကိံ လဘိဿသိ၊ အာဂန္တွာ ဝါတပါနုမ္မာရေ ဌိတောပိ န လဘိဿသီ”တိ အာဟ။ အထ ထေရော ဥမ္မာရေ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ “ဥမ္မာရေ ဌိတော ကိံ လဘိဿသိ၊ ဓူမာယန္တောပိ န လဘိဿသိယေဝါ”တိ အာဟ။ ထေရော ဓူမာယိ၊ သကလပါသာဒေါ ဧကဓူမော အဟောသိ၊ သေဋ္ဌိနော အက္ခီနံ သူစိယာ ဝိဇ္ဈနကာလော ဝိယ ဇာတော။ ဂေဟဇ္ဈာယနဘယေန ပန နံ “ပဇ္ဇလန္တောပိ န လဘိဿသီ”တိ အဝတွာ စိန္တေသိ “အယံ သမဏော သုဋ္ဌု လဂ္ဂေါ၊ အလဒ္ဓါ န ဂမိဿတိ၊ ဧကမဿ ပူဝံ ဒါပေဿာမီ”တိ ဘရိယံ အာဟ “ဘဒ္ဒေ ဧကံ ခုဒ္ဒကပူဝံ ပစိတွာ သမဏဿ ဒတွာ ဥယျောဇေဟိ န”န္တိ။ သာ ထောကညေဝ ပိဋ္ဌံ ကပလ္လပါတိယံ ပက္ခိပိ၊ မဟာပူဝေါ ဟုတွာ သကလပါတိံ ပူရေတွာ ဥဒ္ဓုမာတော အဋ္ဌာသိ။

သေဋ္ဌိ တံ ဒိသွာ “ဗဟု တယာ ပိဋ္ဌံ ဂဟိတံ ဘဝိဿတီ”တိ သယမေဝ ဒဗ္ဗိကဏ္ဏေန ထောကတရံ ပိဋ္ဌံ ဂဟေတွာ ပက္ခိပိ၊ ပူဝေါ ပုရိမပူဝတော

mahantataro jāto. Evaṁ yaṁ yaṁ pacati, so so mahantamahantova hoti. So nibbinno bhariyaṁ āha “bhadde imassa ekaṁ pūvaṁ dehī”ti. Tassā pacchito ekaṁ pūvaṁ gaṇhantiyā sabbe ekābaddhā allīyiṁsu. Sā seṭṭhiṁ āha “sāmi sabbe pūvā ekato laggā, visuṁ kātuṁ na sakkomī”ti. “Ahaṁ karissāmī”ti sopi kātuṁ nāsakkhi. Ubho janā koṭiyaṁ gahetvā kaḍḍhantāpi viyojetuṁ nāsakkhiṁsuyeva. Athassa pūvehi saddhiṁ vāyamantasseva sarīrato sedā mucciṁsu, pipāsā ca pacchijji. Tato bhariyaṁ āha “bhadde na me pūvehi attho, pacchiyā saddhiṁyeva imassa bhikkhussa dehī”ti. Sā pacchiṁ ādāya theraṁ upasaṅkamitvā sabbe pūve therassa adāsi. Thero ubhinnampi dhammaṁ desesi, tiṇṇaṁ ratanānaṁ guṇe kathesi, “atthi dinnaṁ, atthi yiṭṭhan”ti dānādīnaṁ phalaṁ gaganatale puṇṇacandaṁ viya dassesi.

Taṁ sutvā pasannacitto seṭṭhi “bhante āgantvā imasmiṁ pallaṅke nisīditvā pūve paribhuñjathā”ti āha. Thero “mahāseṭṭhi Sammāsambuddho ‘pūve khādissāmī’ti pañcahi bhikkhusatehi saddhiṁ vihāre nisinno, tumhākaṁ ruciyā sati seṭṭhibhariyaṁ pūve ca khīrādīni ca gaṇhāpetha, Satthu santikaṁ gamissāmā”ti āha. Kahaṁ pana bhante etarahi Satthāti. Ito pañcacattālīsayojanamatthake Jetavanamahāvihāreti. Bhante kālaṁ anatikkamitvā ettakaṁ addhānaṁ kathaṁ gamissāmāti. Mahāseṭṭhi tumhākaṁ ruciyā sati ahaṁ vo attano iddhibalena nessāmi, tumhākaṁ pāsāde sopānasīsaṁ attano ṭhāneyeva bhavissati, sopānapariyosānaṁ pana Jetavanadvārakoṭṭhake bhavissati, uparipāsādā heṭṭhāpāsādaṁ otaraṇakālamattena vo Jetavanaṁ nessāmīti. So “sādhu bhante”ti sampaṭicchi. Thero sopānasīsaṁ tattheva katvā “sopānapādamūlaṁ Jetavanadvārakoṭṭhake hotū”ti adhiṭṭhāsi, tathevāhosi.

Iti thero seṭṭhiñca seṭṭhibhariyañca uparipāsādā heṭṭhā-otaraṇakālato khippataraṁ Jetavanaṁ sampāpesi. Te ubhopi Satthāraṁ upasaṅkamitvā vanditvā kālaṁ ārocesuṁ, Satthā bhattaggaṁ pavisitvā paññattavarabuddhāsane nisīdi saddhiṁ bhikkhusaṁghena. Mahāseṭṭhi Buddhappamukhassa

မဟန္တတရော ဇာတော။ ဧဝံ ယံ ယံ ပစတိ၊ သော သော မဟန္တမဟန္တောဝ ဟောတိ။ သော နိဗ္ဗိန္နော ဘရိယံ အာဟ “ဘဒ္ဒေ ဣမဿ ဧကံ ပူဝံ ဒေဟီ”တိ။ တဿာ ပစ္ဆိတော ဧကံ ပူဝံ ဂဏှန္တိယာ သဗ္ဗေ ဧကာဗဒ္ဓါ အလ္လီယိံသု။ သာ သေဋ္ဌိံ အာဟ “သာမိ သဗ္ဗေ ပူဝါ ဧကတော လဂ္ဂါ၊ ဝိသုံ ကာတုံ န သက္ကောမီ”တိ။ “အဟံ ကရိဿာမီ”တိ သောပိ ကာတုံ နာသက္ခိ။ ဥဘော ဇနာ ကောဋိယံ ဂဟေတွာ ကဍ္ဎန္တာပိ ဝိယောဇေတုံ နာသက္ခိံသုယေဝ။ အထဿ ပူဝေဟိ သဒ္ဓိံ ဝါယမန္တဿေဝ သရီရတော သေဒါ မုစ္စိံသု၊ ပိပါသာ စ ပစ္ဆိဇ္ဇိ။ တတော ဘရိယံ အာဟ “ဘဒ္ဒေ န မေ ပူဝေဟိ အတ္ထော၊ ပစ္ဆိယာ သဒ္ဓိံယေဝ ဣမဿ ဘိက္ခုဿ ဒေဟီ”တိ။ သာ ပစ္ဆိံ အာဒါယ ထေရံ ဥပသင်္ကမိတွာ သဗ္ဗေ ပူဝေ ထေရဿ အဒါသိ။ ထေရော ဥဘိန္နမ္ပိ ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ တိဏ္ဏံ ရတနာနံ ဂုဏေ ကထေသိ၊ “အတ္ထိ ဒိန္နံ၊ အတ္ထိ ယိဋ္ဌ”န္တိ ဒါနာဒီနံ ဖလံ ဂဂနတလေ ပုဏ္ဏစန္ဒံ ဝိယ ဒဿေသိ။

တံ သုတွာ ပသန္နစိတ္တော သေဋ္ဌိ “ဘန္တေ အာဂန္တွာ ဣမသ္မိံ ပလ္လင်္ကေ နိသီဒိတွာ ပူဝေ ပရိဘုဉ္ဇထာ”တိ အာဟ။ ထေရော “မဟာသေဋ္ဌိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ‘ပူဝေ ခါဒိဿာမီ’တိ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ ဝိဟာရေ နိသိန္နော၊ တုမှာကံ ရုစိယာ သတိ သေဋ္ဌိဘရိယံ ပူဝေ စ ခီရာဒီနိ စ ဂဏှာပေထ၊ သတ္ထု သန္တိကံ ဂမိဿာမာ”တိ အာဟ။ ကဟံ ပန ဘန္တေ ဧတရဟိ သတ္ထာတိ။ ဣတော ပဉ္စစတ္တာလီသယောဇနမတ္ထကေ ဇေတဝနမဟာဝိဟာရေတိ။ ဘန္တေ ကာလံ အနတိက္ကမိတွာ ဧတ္တကံ အဒ္ဓါနံ ကထံ ဂမိဿာမာတိ။ မဟာသေဋ္ဌိ တုမှာကံ ရုစိယာ သတိ အဟံ ဝေါ အတ္တနော ဣဒ္ဓိဗလေန နေဿာမိ၊ တုမှာကံ ပါသာဒေ သောပါနသီသံ အတ္တနော ဌာနေယေဝ ဘဝိဿတိ၊ သောပါနပရိယောသာနံ ပန ဇေတဝနဒွါရကောဋ္ဌကေ ဘဝိဿတိ၊ ဥပရိပါသာဒါ ဟေဋ္ဌာပါသာဒံ ဩတရဏကာလမတ္တေန ဝေါ ဇေတဝနံ နေဿာမီတိ။ သော “သာဓု ဘန္တေ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိ။ ထေရော သောပါနသီသံ တတ္ထေဝ ကတွာ “သောပါနပါဒမူလံ ဇေတဝနဒွါရကောဋ္ဌကေ ဟောတူ”တိ အဓိဋ္ဌာသိ၊ တထေဝါဟောသိ။

ဣတိ ထေရော သေဋ္ဌိဉ္စ သေဋ္ဌိဘရိယဉ္စ ဥပရိပါသာဒါ ဟေဋ္ဌာဩတရဏကာလတော ခိပ္ပတရံ ဇေတဝနံ သမ္ပာပေသိ။ တေ ဥဘောပိ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ကာလံ အာရောစေသုံ၊ သတ္ထာ ဘတ္တဂ္ဂံ ပဝိသိတွာ ပညတ္တဝရဗုဒ္ဓါသနေ နိသီဒိ သဒ္ဓိံ ဘိက္ခုသံဃေန။ မဟာသေဋ္ဌိ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ

bhikkhusaṁghassa dakkhiṇodakaṁ adāsi, seṭṭhibhariyā Tathāgatassa patte pūve patiṭṭhāpesi. Satthā attano yāpanamattaṁ gaṇhi, pañcasatā bhikkhūpi tatheva gaṇhiṁsu. Seṭṭhi khīrasappimadhuphāṇitasakkharādīni dadamāno agamāsi[1]. Satthā pañcahi bhikkhusatehi saddhiṁ bhattakiccaṁ niṭṭhāpesi. Mahāseṭṭhipi saddhiṁ bhariyāya yāvadatthaṁ khādi, pūvānaṁ pariyosānameva na paññāyati, sakalavihāre bhikkhūnañca vighāsādānañca dinnepi na pariyanto paññāyati. "Bhante pūvā parikkhayaṁ na gacchantī"ti Bhagavato ārocesuṁ. Tena hi Jetavanadvārakoṭṭhake chaḍḍethāti. Atha ne dvārakoṭṭhakassa avidūre pabbhāraṭṭhāne chaḍḍayiṁsu. Ajjatanāpi taṁ ṭhānaṁ "kapallapūvapabbhāro"tveva paññāyati. Mahāseṭṭhi saddhiṁ bhariyāya Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā ekamantaṁ aṭṭhāsi, Bhagavā anumodanaṁ akāsi, anumodanāpariyosāne ubhopi sotāpattiphale patiṭṭhāya Satthāraṁ vanditvā dvārakoṭṭhake sopānaṁ āruyha attano pāsādeyeva patiṭṭhahiṁsu. Tato paṭṭhāya mahāseṭṭhi asītikoṭidhanaṁ Buddhasāsaneyeva vikiri.

Punadivase Sammāsambuddhe Sāvatthiyaṁ piṇḍāya caritvā Jetavanaṁ āgamma bhikkhūnaṁ Sugatovādaṁ datvā gandhakuṭiṁ pavisitvā paṭisallīne sāyanhasamaye dhammasabhāyaṁ sannipatitā bhikkhū "passathāvuso Mahāmoggallānattherassānubhāvaṁ, anupahacca saddhaṁ anupahacca bhoge Macchariyaseṭṭhiṁ muhutteneva dametvā nibbisevanaṁ katvā pūve gāhāpetvā Jetavanaṁ ānetvā Satthu sammukhaṁ katvā sotāpattiphale patiṭṭhāpesi, aho mahānubhāvo thero"ti therassa guṇakathaṁ kathentā nisīdiṁsu. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "bhikkhave kuladamakena nāma bhikkhunā kule aviheṭhetvā akilametvā pupphato reṇuṁ gaṇhantena bhamarena viya upasaṅkamitvā Buddhaguṇe jānāpetabban"ti vatvā theraṁ pasaṁsanto—

"Yathāpi bhamaro pupphaṁ, vaṇṇagandhamaheṭhayaṁ.
Paleti rasamādāya, evaṁ gāme munī care"ti[2]—

1. Dadamāno parikkhayaṁ nāgamāsi (Ka)
2. Khu 1. 20 piṭṭhe Dhammapade.

ဘိက္ခုသံဃဿ ဒက္ခိဏောဒကံ အဒါသိ၊ သေဋ္ဌိဘရိယာ တထာဂတဿ ပတ္တေ ပူဝေ ပတိဋ္ဌာပေသိ။ သတ္ထာ အတ္တနော ယာပနမတ္တံ ဂဏှိ၊ ပဉ္စသတာ ဘိက္ခူပိ တထေဝ ဂဏှိံသု။ သေဋ္ဌိ ခီရသပ္ပိမဓုဖာဏိတသက္ခရာဒီနိ ဒဒမာနော အဂမာသိ[၁]။ သတ္ထာ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ ဘတ္တကိစ္စံ နိဋ္ဌာပေသိ။ မဟာသေဋ္ဌိပိ သဒ္ဓိံ ဘရိယာယ ယာဝဒတ္ထံ ခါဒိ၊ ပူဝါနံ ပရိယောသာနမေဝ န ပညာယတိ၊ သကလဝိဟာရေ ဘိက္ခူနဉ္စ ဝိဃာသာဒါနဉ္စ ဒိန္နေပိ န ပရိယန္တော ပညာယတိ။ "ဘန္တေ ပူဝါ ပရိက္ခယံ န ဂစ္ဆန္တီ"တိ ဘဂဝတော အာရောစေသုံ။ တေန ဟိ ဇေတဝနဒွါရကောဋ္ဌကေ ဆဍ္ဍေထာတိ။ အထ နေ ဒွါရကောဋ္ဌကဿ အဝိဒူရေ ပဗ္ဘာရဋ္ဌာနေ ဆဍ္ဍယိံသု။ အဇ္ဇတနာပိ တံ ဌာနံ "ကပလ္လပူဝပဗ္ဘာရော"တွေဝ ပညာယတိ။ မဟာသေဋ္ဌိ သဒ္ဓိံ ဘရိယာယ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ၊ ဘဂဝါ အနုမောဒနံ အကာသိ၊ အနုမောဒနာပရိယောသာနေ ဥဘောပိ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာယ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဒွါရကောဋ္ဌကေ သောပါနံ အာရုယှ အတ္တနော ပါသာဒေယေဝ ပတိဋ္ဌဟိံသု။ တတော ပဋ္ဌာယ မဟာသေဋ္ဌိ အသီတိကောဋိဓနံ ဗုဒ္ဓသာသနေယေဝ ဝိကိရိ။

ပုနဒိဝသေ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေ သာဝတ္ထိယံ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ဇေတဝနံ အာဂမ္မ ဘိက္ခူနံ သုဂတောဝါဒံ ဒတွာ ဂန္ဓကုဋိံ ပဝိသိတွာ ပဋိသလ္လီနေ သာယနှသမယေ ဓမ္မသဘာယံ သန္နိပတိတာ ဘိက္ခူ "ပဿထာဝုသော မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရဿာနုဘာဝံ၊ အနုပဟစ္စ သဒ္ဓံ အနုပဟစ္စ ဘောဂေ မစ္ဆရိယသေဋ္ဌိံ မုဟုတ္တေနေဝ ဒမေတွာ နိဗ္ဗိသေဝနံ ကတွာ ပူဝေ ဂါဟာပေတွာ ဇေတဝနံ အာနေတွာ သတ္ထု သမ္မုခံ ကတွာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာပေသိ၊ အဟော မဟာနုဘာဝေါ ထေရော"တိ ထေရဿ ဂုဏကထံ ကထေန္တာ နိသီဒိံသု။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ "ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဣမာယ နာမာ"တိ ဝုတ္တေ "ဘိက္ခဝေ ကုလဒမကေန နာမ ဘိက္ခုနာ ကုလေ အဝိဟေဌေတွာ အကိလမေတွာ ပုပ္ဖတော ရေဏုံ ဂဏှန္တေန ဘမရေန ဝိယ ဥပသင်္ကမိတွာ ဗုဒ္ဓဂုဏေ ဇာနာပေတဗ္ဗ"န္တိ ဝတွာ ထေရံ ပသံသန္တော—

"ယထာပိ ဘမရော ပုပ္ဖံ၊ ဝဏ္ဏဂန္ဓမဟေဌယံ။
ပလေတိ ရသမာဒါယ၊ ဧဝံ ဂါမေ မုနီ စရေ"တိ[၂]—

၁-ဒဒမာနော ပရိက္ခယံ နာဂမာသိ (က)
၂-ခု ၁-၂၀-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။

Imaṁ Dhammapade gāthaṁ vatvā uttaripi[1] therassa guṇaṁ pakāsetuṁ "na bhikkhave idāneva Moggallānena Macchariyaseṭṭhi damito, pubbepi taṁ dametvā kammaphalasambandhaṁ jānāpesiyevā"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bārāṇasiyaṁ Illiso[2] nāma seṭṭhi ahosi asītikoṭivibhavo purisadosasamannāgato khañjo kuṇī visamakkhimaṇḍalo assaddho appasanno maccharī, neva aññesaṁ deti, na sayaṁ paribhuñjati. Rakkhasapariggahitapokkharaṇī viyassa gehaṁ ahosi. Mātāpitaro panassa yāva sattamā kulaparivaṭṭā dāyakā dānapatino. So seṭṭhiṭṭhānaṁ labhitvāyeva kulavaṁsaṁ nāsetvā dānasālaṁ jhāpetvā yācake pothetvā nikkaḍḍhitvā dhanameva saṇṭhāpesi.

So ekadivasaṁ rājūpaṭṭhānaṁ gantvā attano gharaṁ āgacchanto ekaṁ maggakilantaṁ jānapadamanussaṁ ekaṁ surāvārakaṁ ādāya pīṭhake nisīditvā ambilasurāya kosakaṁ pūretvā pūretvā pūtimacchakena uttaribhaṅgena pivantaṁ disvā suraṁ pātukāmo hutvā cintesi "sacāhaṁ suraṁ pivissāmi, mayi pivante bahū pivitukāmā bhavissanti, evaṁ me dhanaparikkhayo bhavissatī"ti. So taṇhaṁ adhivāsento vicaritvā gacchante gacchante kāle adhivāsetuṁ asakkonto vihatakappāso viya paṇḍusarīro ahosi dhammanisanthatagatto jāto. Athekadivasaṁ gabbhaṁ pavisitvā mañcakaṁ upagūhitvā nipajji. Tamenaṁ bhariyā upasaṅkamitvā piṭṭhiṁ parimajjitvā "kiṁ te sāmi aphāsukan"ti pucchi. Sabbaṁ heṭṭhā kathitaniyāmeneva veditabbaṁ. "Tena hi ekasseva te pahonakaṁ suraṁ karomī"ti pana vutte "gehe surāya kāriyamānāya bahū paccāsīsanti, antarāpaṇato āharāpetvāpi na sakkā idha nisinnena pivitun"ti māsakamattaṁ datvā antarāpaṇato surāvārakaṁ āharāpetvā ceṭakena gāhāpetvā nagarā nikkhamma nadītīraṁ gantvā mahāmaggasamīpe ekaṁ gumbaṁ pavisitvā surāvārakaṁ ṭhapāpetvā "gaccha tvan"ti ceṭakaṁ dūre nisīdāpetvā kosakaṁ pūretvā suraṁ pātuṁ ārabhi.

1. Uttarimpi (Sī, I) 2. Illīso (Sī, Syā, I)

ဣမံ ဓမ္မပဒေ ဂါထံ ဝတွာ ဥတ္တရိပိ[၁] ထေရဿ ဂုဏံ ပကာသေတုံ "န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ မောဂ္ဂလ္လာနေန မစ္ဆရိယသေဋ္ဌိ ဒမိတော၊ ပုဗ္ဗေပိ တံ ဒမေတွာ ကမ္မဖလသမ္ဗန္ဓံ ဇာနာပေသိယေဝါ"တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗာရာဏသိယံ ဣလ္လိသော[၂] နာမ သေဋ္ဌိ အဟောသိ အသီတိကောဋိဝိဘဝေါ ပုရိသဒေါသသမန္နာဂတော ခဉ္ဇော ကုဏီ ဝိသမက္ခိမဏ္ဍလော အဿဒ္ဓေါ အပ္ပသန္နော မစ္ဆရီ၊ နေဝ အညေသံ ဒေတိ၊ န သယံ ပရိဘုဉ္ဇတိ။ ရက္ခသပရိဂ္ဂဟိတပေါက္ခရဏီ ဝိယဿ ဂေဟံ အဟောသိ။ မာတာပိတရော ပနဿ ယာဝ သတ္တမာ ကုလပရိဝဋ္ဋာ ဒါယကာ ဒါနပတိနော။ သော သေဋ္ဌိဋ္ဌာနံ လဘိတွာယေဝ ကုလဝံသံ နာသေတွာ ဒါနသာလံ ဈာပေတွာ ယာစကေ ပေါထေတွာ နိက္ကဍ္ဎိတွာ ဓနမေဝ သဏ္ဌာပေသိ။

သော ဧကဒိဝသံ ရာဇူပဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ အတ္တနော ဃရံ အာဂစ္ဆန္တော ဧကံ မဂ္ဂကိလန္တံ ဇာနပဒမနုဿံ ဧကံ သုရာဝါရကံ အာဒါယ ပီဌကေ နိသီဒိတွာ အမ္ဗိလသုရာယ ကောသကံ ပူရေတွာ ပူရေတွာ ပူတိမစ္ဆကေန ဥတ္တရိဘင်္ဂေန ပိဝန္တံ ဒိသွာ သုရံ ပါတုကာမော ဟုတွာ စိန္တေသိ "သစာဟံ သုရံ ပိဝိဿာမိ၊ မယိ ပိဝန္တေ ဗဟူ ပိဝိတုကာမာ ဘဝိဿန္တိ၊ ဧဝံ မေ ဓနပရိက္ခယော ဘဝိဿတီ"တိ။ သော တဏှံ အဓိဝါသေန္တော ဝိစရိတွာ ဂစ္ဆန္တေ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ အဓိဝါသေတုံ အသက္ကောန္တော ဝိဟတကပ္ပါသော ဝိယ ပဏ္ဍုသရီရော အဟောသိ ဓမ္မနိသန္ထတဂတ္တော ဇာတော။ အထေကဒိဝသံ ဂဗ္ဘံ ပဝိသိတွာ မဉ္စကံ ဥပဂူဟိတွာ နိပဇ္ဇိ။ တမေနံ ဘရိယာ ဥပသင်္ကမိတွာ ပိဋ္ဌိံ ပရိမဇ္ဇိတွာ "ကိံ တေ သာမိ အဖာသုက"န္တိ ပုစ္ဆိ။ သဗ္ဗံ ဟေဋ္ဌာ ကထိတနိယာမေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ "တေန ဟိ ဧကဿေဝ တေ ပဟောနကံ သုရံ ကရောမီ"တိ ပန ဝုတ္တေ "ဂေဟေ သုရာယ ကာရိယမာနာယ ဗဟူ ပစ္စာသီသန္တိ၊ အန္တရာပဏတော အာဟရာပေတွာပိ န သက္ကာ ဣဓ နိသိန္နေန ပိဝိတု"န္တိ မာသကမတ္တံ ဒတွာ အန္တရာပဏတော သုရာဝါရကံ အာဟရာပေတွာ စေဋကေန ဂါဟာပေတွာ နဂရာ နိက္ခမ္မ နဒီတီရံ ဂန္တွာ မဟာမဂ္ဂသမီပေ ဧကံ ဂုမ္ဗံ ပဝိသိတွာ သုရာဝါရကံ ဌပါပေတွာ "ဂစ္ဆ တွ"န္တိ စေဋကံ ဒူရေ နိသီဒါပေတွာ ကောသကံ ပူရေတွာ သုရံ ပါတုံ အာရဘိ။

၁-ဥတ္တရိမ္ပိ (သီ၊ ဣ) ၂-ဣလ္လီသော (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

Pitā panassa dānādīnaṁ puññānaṁ katattā devaloke Sakko hutvā nibbatti. So tasmiṁ khaṇe "pavattati nu kho me dānaggaṁ, udāhu no"ti āvajjento tassa appavattiṁ ñatvā, puttassa kulavaṁsaṁ nāsetvā dānasālaṁ jhāpetvā yācake nikkaḍḍhitvā macchariyabhāve patiṭṭhāya "aññesaṁ dātabbaṁ bhavissatī"ti bhayena gumbaṁ pavisitvā ekakasseva suraṁ pivanabhāvañca disvā "gacchāmi, naṁ saṅkhobhetvā dametvā kammaphalasambandhaṁ jānāpetvā dānaṁ dāpetvā devaloke nibbattanārahaṁ karomī"ti manussapathaṁ otaritvā Illisaseṭṭhinā sadisaṁ[1] khañjaṁ kuṇiṁ visamacakkhumaṇḍalaṁ attabhāvaṁ nimminitvā Bārāṇasinagaraṁ pavisitvā rañño nivesanadvāre ṭhatvā attano āgatabhāvaṁ ārocāpetvā "pavisatū"ti vutte pavisitvā rājānaṁ vanditvā aṭṭhāsi. Rājā "kiṁ mahāseṭṭhi avelāya āgatosī"ti āha. Āma āgatomhi, deva ghare me asītikoṭimattaṁ dhanaṁ atthi, taṁ devo āharāpetvā attano bhaṇḍāgāraṁ pūrāpetūti. Alaṁ mahāseṭṭhi tava dhanato amhākaṁ gehe bahutaraṁ dhananti. Sace deva tumhākaṁ kammaṁ natthi, yathāruciyā dhanaṁ gahetvā dānaṁ dammīti. Dehi mahāseṭṭhīti. So "sādhu devā"ti rājānaṁ vanditvā nikkhamitvā Illisaseṭṭhino gehaṁ agamāsi, sabbe upaṭṭhākamanussā parivāresuṁ, ekopi "nāyaṁ Illiso"ti jānituṁ samattho nāma natthi.

So gehaṁ pavisitvā anto-ummāre ṭhatvā dovārikaṁ pakkosāpetvā "yo añño mayā samānarūpo āgantvā 'mametaṁ gehan'ti pavisituṁ āgacchati, taṁ piṭṭhiyaṁ paharitvā nīhareyyāthā"ti vatvā pāsādaṁ āruyha mahārahe āsane nisīditvā seṭṭhibhariyaṁ pakkosāpetvā sitākāraṁ dassetvā "bhadde dānaṁ demā"ti āha. Tassa taṁ vacanaṁ sutvāva seṭṭhibhariyā ca puttadhītaro ca dāsakammakarā ca[2] "ettakaṁ kālaṁ dānaṁ dātuṁ cittameva[3] natthi, ajja pana suraṁ pivitvā muducitto hutvā dātukāmo jāto bhavissatī"ti vadiṁsu. Atha naṁ seṭṭhibhariyā "yathāruciyā detha sāmī"ti āha. Tena hi bherivādakaṁ pakkosāpetvā "suvaṇṇarajatamaṇimuttādīhi atthikā Illisaseṭṭhissa gharaṁ gacchantū"ti sakalanagare bheriṁ carāpehīti. Sā ca tathā kāresi. Mahājano pacchipasibbakādīni gahetvā gehadvāre sannipati. Sakko

1. Nibbisesaṁ (Sī, I) 2. Dāsakammakarādayo ca (Syā) 3. Cittampi (Sī)

ပိတာ ပနဿ ဒါနာဒီနံ ပုညာနံ ကတတ္တာ ဒေဝလောကေ သက္ကော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ သော တသ္မိံ ခဏေ “ပဝတ္တတိ နု ခေါ မေ ဒါနဂ္ဂံ, ဥဒါဟု နော”တိ အာဝဇ္ဇေန္တော တဿ အပ္ပဝတ္တိံ ဉတွာ, ပုတ္တဿ ကုလဝံသံ နာသေတွာ ဒါနသာလံ ဈာပေတွာ ယာစကေ နိက္ကဍ္ဎိတွာ မစ္ဆရိယဘာဝေ ပတိဋ္ဌာယ “အညေသံ ဒါတဗ္ဗံ ဘဝိဿတီ”တိ ဘယေန ဂုမ္ဗံ ပဝိသိတွာ ဧကကဿေဝ သုရံ ပိဝနဘာဝဉ္စ ဒိသွာ “ဂစ္ဆာမိ, နံ သင်္ခေါဘေတွာ ဒမေတွာ ကမ္မဖလသမ္ဗန္ဓံ ဇာနာပေတွာ ဒါနံ ဒါပေတွာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တနာရဟံ ကရောမီ”တိ မနုဿပထံ ဩတရိတွာ ဣလ္လိသသေဋ္ဌိနာ သဒိသံ[၁] ခဉ္ဇံ ကုဏိံ ဝိသမစက္ခုမဏ္ဍလံ အတ္တဘာဝံ နိမ္မိနိတွာ ဗာရာဏသိနဂရံ ပဝိသိတွာ ရညော နိဝေသနဒွါရေ ဌတွာ အတ္တနော အာဂတဘာဝံ အာရောစာပေတွာ “ပဝိသတူ”တိ ဝုတ္တေ ပဝိသိတွာ ရာဇာနံ ဝန္ဒိတွာ အဋ္ဌာသိ။ ရာဇာ “ကိံ မဟာသေဋ္ဌိ အဝေလာယ အာဂတောသီ”တိ အာဟ။ အာမ အာဂတောမှိ၊ ဒေဝ ဃရေ မေ အသီတိကောဋိမတ္တံ ဓနံ အတ္ထိ၊ တံ ဒေဝေါ အာဟရာပေတွာ အတ္တနော ဘဏ္ဍာဂါရံ ပူရာပေတူတိ။ အလံ မဟာသေဋ္ဌိ တဝ ဓနတော အမှာကံ ဂေဟေ ဗဟုတရံ ဓနန္တိ။ သစေ ဒေဝ တုမှာကံ ကမ္မံ နတ္ထိ၊ ယထာရုစိယာ ဓနံ ဂဟေတွာ ဒါနံ ဒမ္မီတိ။ ဒေဟိ မဟာသေဋ္ဌီတိ။ သော “သာဓု ဒေဝါ”တိ ရာဇာနံ ဝန္ဒိတွာ နိက္ခမိတွာ ဣလ္လိသသေဋ္ဌိနော ဂေဟံ အဂမာသိ၊ သဗ္ဗေ ဥပဋ္ဌာကမနုဿာ ပရိဝါရေသုံ၊ ဧကောပိ “နာယံ ဣလ္လိသော”တိ ဇာနိတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထိ။

သော ဂေဟံ ပဝိသိတွာ အန္တောဥမ္မာရေ ဌတွာ ဒေါဝါရိကံ ပက္ကောသာပေတွာ “ယော အညော မယာ သမာနရူပေါ အာဂန္တွာ ‘မမေတံ ဂေဟ’န္တိ ပဝိသိတုံ အာဂစ္ဆတိ၊ တံ ပိဋ္ဌိယံ ပဟရိတွာ နီဟရေယျာထာ”တိ ဝတွာ ပါသာဒံ အာရုယှ မဟာရဟေ အာသနေ နိသီဒိတွာ သေဋ္ဌိဘရိယံ ပက္ကောသာပေတွာ သိတာကာရံ ဒဿေတွာ “ဘဒ္ဒေ ဒါနံ ဒေမာ”တိ အာဟ။ တဿ တံ ဝစနံ သုတွာဝ သေဋ္ဌိဘရိယာ စ ပုတ္တဓီတရော စ ဒါသကမ္မကရာ စ[၂] “ဧတ္တကံ ကာလံ ဒါနံ ဒါတုံ စိတ္တမေဝ[၃] နတ္ထိ၊ အဇ္ဇ ပန သုရံ ပိဝိတွာ မုဒုစိတ္တော ဟုတွာ ဒါတုကာမော ဇာတော ဘဝိဿတီ”တိ ဝဒိံသု။ အထ နံ သေဋ္ဌိဘရိယာ “ယထာရုစိယာ ဒေထ သာမီ”တိ အာဟ။ တေန ဟိ ဘေရိဝါဒကံ ပက္ကောသာပေတွာ “သုဝဏ္ဏရဇတမဏိမုတ္တာဒီဟိ အတ္ထိကာ ဣလ္လိသသေဋ္ဌိဿ ဃရံ ဂစ္ဆန္တူ”တိ သကလနဂရေ ဘေရိံ စရာပေဟီတိ။ သာ စ တထာ ကာရေသိ။ မဟာဇနော ပစ္ဆိပသိဗ္ဗကာဒီနိ ဂဟေတွာ ဂေဟဒွါရေ သန္နိပတိ။ သက္ကော

၁-နိဗ္ဗိသေသံ (သီ၊ ဣ) ၂-ဒါသကမ္မကရာဒယော စ (သျာ) ၃-စိတ္တမ္ပိ (သီ)

sattaratanapūre gabbhe vivarāpetvā “tumhākaṁ dammi, yāvadicchakaṁ gahetvā gacchathā”ti āha. Mahājano dhanaṁ nīharitvā mahātale rāsiṁ katvā ābhatabhājanāni pūretvā gacchati.

Aññataro janapadamanusso Illisaseṭṭhino goṇe tasseva rathe yojetvā sattahi ratanehi pūretvā nagarā nikkhamma mahāmaggaṁ paṭipajjitvā tassa gumbassa avidūrena rathaṁ pesento[1] “vassasataṁ jīva sāmi Illisaseṭṭhi, taṁ nissāya idāni me yāvajīvaṁ kammaṁ akatvā jīvitabbaṁ jātaṁ, taveva ratho, taveva goṇā, taveva gehe satta ratanāni, neva mātarā dinnāni, na pitarā, taṁ nissāya laddhāni sāmī”ti seṭṭhino guṇakathaṁ kathento gacchati. So taṁ saddaṁ sutvā bhītatasito cintesi “ayaṁ mama nāmaṁ gahetvā idañcidañca vadati, kacci nu kho mama dhanaṁ raññā lokassa dinnan”ti gumbā nikkhamitvā goṇe ca rathañca sañjānitvā “are ceṭaka mayhaṁ goṇā, mayhaṁ ratho”ti vatvā gantvā goṇe nāsārajjuyaṁ gaṇhi, gahapatiko rathā oruyha “are duṭṭhaceṭaka Illisamahāseṭṭhi sakalanagarassa dānaṁ deti, tvaṁ kiṁ ahosī”ti pakkhanditvā asaniṁ pātento viya khandhe paharitvā rathaṁ ādāya agamāsi. So puna kampamāno uṭṭhāya paṁsuṁ puñchitvā puñchitvā vegena gantvā rathaṁ gaṇhi, gahapatiko rathā otaritvā kesesu gahetvā oṇāmetvā kapparapahārehi koṭṭetvā gale gahetvā āgatamaggābhimukhaṁ khipitvā pakkāmi. Ettāvatāssa surāmado chijji. So kampamāno vegena nivesanadvāraṁ gantvā dhanaṁ ādāya gacchante mahājane disvā “ambho kiṁ nāmetaṁ, kiṁ rājā mama dhanaṁ vilumpāpetī”ti taṁ taṁ gantvā[2] gaṇhāti, gahitagahitā paharitvā pādamūleyeva pātenti. So vedanāppatto gehaṁ pavisituṁ ārabhi. Dvārapālā “are duṭṭhagahapati kahaṁ pavisasī”ti vaṁsapesikāhi pothetvā gīvāyaṁ gahetvā nīhariṁsu.

So “ṭhapetvā idāni rājānaṁ natthi me añño koci paṭisaraṇo”ti[3] rañño santikaṁ gantvā “deva mama gehaṁ tumhe vilumpāpethā”ti āha. Nāhaṁ seṭṭhi vilumpāpemi, nanu tvameva āgantvā “sace tumhe na gaṇhatha, ahaṁ mama dhanaṁ dānaṁ dassāmī”ti nagare bheriṁ carāpetvā dānaṁ adāsīti.

1. Pājento (Sī) 2. Gahetvā (Ka) 3. Paṭisaraṇanti (Syā, I, Ka)

သတ္တရတနပူရေ ဂဗ္ဘေ ဝိဝရာပေတွာ “တုမှာကံ ဒမ္မိ၊ ယာဝဒိစ္ဆကံ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆထာ”တိ အာဟ။ မဟာဇနော ဓနံ နီဟရိတွာ မဟာတလေ ရာသိံ ကတွာ အာဘတဘာဇနာနိ ပူရေတွာ ဂစ္ဆတိ။

အညတရော ဇနပဒမနုဿော ဣလ္လိသသေဋ္ဌိနော ဂေါဏေ တဿေဝ ရထေ ယောဇေတွာ သတ္တဟိ ရတနေဟိ ပူရေတွာ နဂရာ နိက္ခမ္မ မဟာမဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိတွာ တဿ ဂုမ္ဗဿ အဝိဒူရေန ရထံ ပေသေန္တော[၁] “ဝဿသတံ ဇီဝ သာမိ ဣလ္လိသသေဋ္ဌိ၊ တံ နိဿာယ ဣဒါနိ မေ ယာဝဇီဝံ ကမ္မံ အကတွာ ဇီဝိတဗ္ဗံ ဇာတံ၊ တဝေဝ ရထော၊ တဝေဝ ဂေါဏာ၊ တဝေဝ ဂေဟေ သတ္တ ရတနာနိ၊ နေဝ မာတရာ ဒိန္နာနိ၊ န ပိတရာ၊ တံ နိဿာယ လဒ္ဓါနိ သာမီ”တိ သေဋ္ဌိနော ဂုဏကထံ ကထေန္တော ဂစ္ဆတိ။ သော တံ သဒ္ဒံ သုတွာ ဘီတတသိတော စိန္တေသိ “အယံ မမ နာမံ ဂဟေတွာ ဣဒဉ္စိဒဉ္စ ဝဒတိ၊ ကစ္စိ နု ခေါ မမ ဓနံ ရညာ လောကဿ ဒိန္န”န္တိ ဂုမ္ဗာ နိက္ခမိတွာ ဂေါဏေ စ ရထဉ္စ သဉ္ဇာနိတွာ “အရေ စေဋက မယှံ ဂေါဏာ, မယှံ ရထော”တိ ဝတွာ ဂန္တွာ ဂေါဏေ နာသာရဇ္ဇုယံ ဂဏှိ၊ ဂဟပတိကော ရထာ ဩရုယှ “အရေ ဒုဋ္ဌစေဋက ဣလ္လိသမဟာသေဋ္ဌိ သကလနဂရဿ ဒါနံ ဒေတိ၊ တွံ ကိံ အဟောသီ”တိ ပက္ခန္ဒိတွာ အသနိံ ပါတေန္တော ဝိယ ခန္ဓေ ပဟရိတွာ ရထံ အာဒါယ အဂမာသိ။ သော ပုန ကမ္ပမာနော ဥဋ္ဌာယ ပံသုံ ပုဉ္ဆိတွာ ပုဉ္ဆိတွာ ဝေဂေန ဂန္တွာ ရထံ ဂဏှိ၊ ဂဟပတိကော ရထာ ဩတရိတွာ ကေသေသု ဂဟေတွာ ဩဏာမေတွာ ကပ္ပရပဟာရေဟိ ကောဋ္ဋေတွာ ဂလေ ဂဟေတွာ အာဂတမဂ္ဂါဘိမုခံ ခိပိတွာ ပက္ကာမိ။ ဧတ္တာဝတာဿ သုရာမဒေါ ဆိဇ္ဇိ။ သော ကမ္ပမာနော ဝေဂေန နိဝေသနဒွါရံ ဂန္တွာ ဓနံ အာဒါယ ဂစ္ဆန္တေ မဟာဇနေ ဒိသွာ “အမ္ဘော ကိံ နာမေတံ၊ ကိံ ရာဇာ မမ ဓနံ ဝိလုမ္ပာပေတီ”တိ တံ တံ ဂန္တွာ[၂] ဂဏှာတိ၊ ဂဟိတဂဟိတာ ပဟရိတွာ ပါဒမူလေယေဝ ပါတေန္တိ။ သော ဝေဒနာပ္ပတ္တော ဂေဟံ ပဝိသိတုံ အာရဘိ။ ဒွါရပါလာ “အရေ ဒုဋ္ဌဂဟပတိ ကဟံ ပဝိသသီ”တိ ဝံသပေသိကာဟိ ပေါထေတွာ ဂီဝါယံ ဂဟေတွာ နီဟရိံသု။

သော “ဌပေတွာ ဣဒါနိ ရာဇာနံ နတ္ထိ မေ အညော ကောစိ ပဋိသရဏော”တိ[၃] ရညော သန္တိကံ ဂန္တွာ “ဒေဝ မမ ဂေဟံ တုမှေ ဝိလုမ္ပာပေထာ”တိ အာဟ။ နာဟံ သေဋ္ဌိ ဝိလုမ္ပာပေမိ၊ နနု တွမေဝ အာဂန္တွာ “သစေ တုမှေ န ဂဏှထ၊ အဟံ မမ ဓနံ ဒါနံ ဒဿာမီ”တိ နဂရေ ဘေရိံ စရာပေတွာ ဒါနံ အဒါသီတိ။

၁-ပါဇေန္တော (သီ) ၂-ဂဟေတွာ (က) ၃-ပဋိသရဏန္တိ (သျာ၊ ဣ၊ က)

Nāhaṁ deva tumhākaṁ santikaṁ āgacchāmi, kiṁ tumhe mayhaṁ macchariyabhāvaṁ na jānātha, ahaṁ tiṇaggena telabindumpi na kassaci demi. Yo dānaṁ deti, taṁ pakkosāpetvā vīmaṁsatha devāti. Rājā sakkaṁ pakkosāpesi, dvinnaṁ janānaṁ visesaṁ neva rājā jānāti, na amaccā. Macchariyaseṭṭhi "kiṁ deva ayaṁ seṭṭhi, ahaṁ seṭṭhī"ti āha. Mayaṁ na sañjānāma, atthi te koci sañjānanakoti. Bhariyā me devāti. Bhariyaṁ pakkosāpetvā "kataro te sāmiko"ti pucchiṁsu. Sā "ayan"ti sakkasseva santike aṭṭhāsi. Puttadhītaro dāsakammakare ca pakkosāpetvā pucchiṁsu, sabbepi sakkasseva santike tiṭṭhanti.

Puna seṭṭhi cintesi "mayhaṁ sīse piḷakā atthi kesehi paṭicchannā, taṁ kho pana kappako eva jānāti, taṁ pakkosāpessāmī"ti. So "kappako maṁ deva sañjānāti, taṁ pakkosāpethā"ti āha. Tasmiṁ pana kāle bodhisatto tassa kappako ahosi. Rājā taṁ pakkosāpetvā "Illisaseṭṭhiṁ jānāsī"ti pucchi. Sīsaṁ oloketvā jānissāmi devāti. Tena hi dvinnampi sīsaṁ olokehīti. Tasmiṁ khaṇe sakko sīse piḷakaṁ māpesi. Bodhisatto dvinnampi sīsaṁ olokento piḷakā disvā "mahārāja dvinnampi sīse piḷakā attheva, nāhaṁ etesu ekassāpi Illisabhāvaṁ sañjānituṁ sakkomī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

78. "Ubho khañjā ubho kuṇī, ubho visamacakkhukā[1].
Ubhinnaṁ piḷakā jātā, nāhaṁ passāmi illisan"ti.

Tattha **ubho**ti dvepi janā. **Khañjā**ti kuṇṭhapādā. **Kuṇī**ti kuṇṭhahatthā. **Visamacakkhukā**ti visamakkhimaṇḍalā kekarā. **Piḷakā**ti dvinnampi ekasmiṁyeva sīsapadese ekasaṇṭhānāva piḷakā jātā. **Nāhaṁ passāmī**ti ahaṁ "imesu ayaṁ nāma Illiso"ti na passāmi, ekassāpi illisabhāvaṁ na jānāmīti avoca.

Bodhisattassa vacanaṁ sutvā seṭṭhi kampamāno dhanasokena satiṁ paccupaṭṭhāpetuṁ asakkonto tattheva pati. Tasmiṁ khaṇe Sakko "nāhaṁ

1. Vosamacakkhulā (Sī)

နာဟံ ဒေဝ တုမှာကံ သန္တိကံ အာဂစ္ဆာမိ၊ ကိံ တုမှေ မယှံ မစ္ဆရိယဘာဝံ န ဇာနာထ၊ အဟံ တိဏဂ္ဂေန တေလဗိန္ဒုမ္ပိ န ကဿစိ ဒေမိ။ ယော ဒါနံ ဒေတိ၊ တံ ပက္ကောသာပေတွာ ဝီမံသထ ဒေဝါတိ။ ရာဇာ သက္ကံ ပက္ကောသာပေသိ၊ ဒွိန္နံ ဇနာနံ ဝိသေသံ နေဝ ရာဇာ ဇာနာတိ, န အမစ္စာ။ မစ္ဆရိယသေဋ္ဌိ "ကိံ ဒေဝ အယံ သေဋ္ဌိ၊ အဟံ သေဋ္ဌီ"တိ အာဟ။ မယံ န သဉ္ဇာနာမ၊ အတ္ထိ တေ ကောစိ သဉ္ဇာနနကောတိ။ ဘရိယာ မေ ဒေဝါတိ။ ဘရိယံ ပက္ကောသာပေတွာ "ကတရော တေ သာမိကော"တိ ပုစ္ဆိံသု။ သာ "အယ"န္တိ သက္ကဿေဝ သန္တိကေ အဋ္ဌာသိ။ ပုတ္တဓီတရော ဒါသကမ္မကရေ စ ပက္ကောသာပေတွာ ပုစ္ဆိံသု၊ သဗ္ဗေပိ သက္ကဿေဝ သန္တိကေ တိဋ္ဌန္တိ။

ပုန သေဋ္ဌိ စိန္တေသိ "မယှံ သီသေ ပိဠကာ အတ္ထိ ကေသေဟိ ပဋိစ္ဆန္နာ၊ တံ ခေါ ပန ကပ္ပကော ဧဝ ဇာနာတိ၊ တံ ပက္ကောသာပေဿာမီ"တိ။ သော "ကပ္ပကော မံ ဒေဝ သဉ္ဇာနာတိ၊ တံ ပက္ကောသာပေထာ"တိ အာဟ။ တသ္မိံ ပန ကာလေ ဗောဓိသတ္တော တဿ ကပ္ပကော အဟောသိ။ ရာဇာ တံ ပက္ကောသာပေတွာ "ဣလ္လိသသေဋ္ဌိံ ဇာနာသီ"တိ ပုစ္ဆိ။ သီသံ ဩလောကေတွာ ဇာနိဿာမိ ဒေဝါတိ။ တေန ဟိ ဒွိန္နမ္ပိ သီသံ ဩလောကေဟီတိ။ တသ္မိံ ခဏေ သက္ကော သီသေ ပိဠကံ မာပေသိ။ ဗောဓိသတ္တော ဒွိန္နမ္ပိ သီသံ ဩလောကေန္တော ပိဠကာ ဒိသွာ "မဟာရာဇ ဒွိန္နမ္ပိ သီသေ ပိဠကာ အတ္ထေဝ၊ နာဟံ ဧတေသု ဧကဿာပိ ဣလ္လိသဘာဝံ သဉ္ဇာနိတုံ သက္ကောမီ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၇၈။ "ဥဘော ခဉ္ဇာ ဥဘော ကုဏီ၊ ဥဘော ဝိသမစက္ခုကာ[၁]။
ဥဘိန္နံ ပိဠကာ ဇာတာ၊ နာဟံ ပဿာမိ ဣလ္လိသ"န္တိ။

တတ္ထ **ဥဘော**တိ ဒွေပိ ဇနာ။ **ခဉ္ဇာ**တိ ကုဏ္ဍပါဒါ။ **ကုဏီ**တိ ကုဏ္ဍဟတ္ထာ။ **ဝိသမစက္ခုကာ**တိ ဝိသမက္ခိမဏ္ဍလာ ကေကရာ။ **ပိဠကာ**တိ ဒွိန္နမ္ပိ ဧကသ္မိံယေဝ သီသပဒေသေ ဧကသဏ္ဌာနာဝ ပိဠကာ ဇာတာ။ **နာဟံ ပဿာမီ**တိ အဟံ "ဣမေသု အယံ နာမ ဣလ္လိသော"တိ န ပဿာမိ၊ ဧကဿာပိ ဣလ္လိသဘာဝံ န ဇာနာမီတိ အဝေါစ။

ဗောဓိသတ္တဿ ဝစနံ သုတွာ သေဋ္ဌိ ကမ္ပမာနော ဓနသောကေန သတိံ ပစ္စုပဋ္ဌာပေတုံ အသက္ကောန္တော တတ္ထေဝ ပတိ။ တသ္မိံ ခဏေ သက္ကော "နာဟံ

၁-ဝိသမစက္ခုလာ (သီ)

mahārāja Illiso, sakkohamasmī”ti mahatiyā sakkalīlāya ākāse aṭṭhāsi. Illisassa mukhaṁ puñchitvā udakena siñciṁsu, so uṭṭhāya sakkaṁ devarājānaṁ vanditvā aṭṭhāsi. Atha naṁ Sakko āha “Illisa idaṁ dhanaṁ mama santakaṁ, na tava. Ahañhi te pitā, tvaṁ mama putto. Ahaṁ dānādīni puññāni katvā sakkattaṁ patto, tvaṁ pana me vaṁsaṁ upacchinditvā adānasīlo hutvā macchariye patiṭṭhāya dānasālāyo jhāpetvā yācake nikkaḍḍhitvā dhanameva saṇṭhāpesi. Taṁ neva tvaṁ paribhuñjasi, na aññesaṁ desi, rakkhasapariggahitaṁ viya tiṭṭhati. Sace me dānasālā pākatikā katvā dānaṁ dassasi, iccetaṁ kusalaṁ. No ce dassasi, sabbaṁ te dhanaṁ antaradhāpetvā iminā indavajirena te sīsaṁ chinditvā jīvitakkhayaṁ pāpessāmī”ti. Illisaseṭṭhi maraṇabhayena santajjito “ito paṭṭhāya dānaṁ dassāmī”ti paṭiññaṁ adāsi. Sakko tassa paṭiññaṁ gahetvā ākāse nisinnova dhammaṁ desetvā taṁ sīlesu patiṭṭhāpetvā sakaṭṭhānameva agamāsi. Illisopi dānādīni puññāni katvā saggaparāyaṇo ahosi.

Satthā “na bhikkhave idāneva Moggallāno Macchariyaseṭṭhiṁ dameti, pubbepesa iminā damitoyevā”ti vatvā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā Illiso Macchariyaseṭṭhi ahosi, Sakko devarājā Mahāmoggallāno, rājā Ānando, kappako pana ahameva ahosin”ti.

Illisajātakavaṇṇanā aṭṭhamā.

---

9. Kharassarajātakavaṇṇanā (79)

Yato viluttā ca hatā ca gāvoti idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ amaccaṁ ārabbha kathesi. Kosalarañño kira eko amacco rājānaṁ ārādhetvā paccantagāme rājabaliṁ labhitvā corehi saddhiṁ ekato hutvā “ahaṁ manusse ādāya araññaṁ pavisissāmi, tumhe gāmaṁ vilumpitvā upaḍḍhaṁ mayhaṁ dadeyyāthā”ti vatvā pageva manusse sannipātetvā araññaṁ gantvā coresu āgantvā gāviyo

မဟာရာဇ ဣလ္လိသော၊ သက္ကောဟမသ္မီ”တိ မဟတိယာ သက္ကလီလာယ အာကာသေ အဋ္ဌာသိ။ ဣလ္လိသဿ မုခံ ပုဉ္ဆိတွာ ဥဒကေန သိဉ္စိံသု၊ သော ဥဋ္ဌာယ သက္ကံ ဒေဝရာဇာနံ ဝန္ဒိတွာ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ သက္ကော အာဟ “ဣလ္လိသ ဣဒံ ဓနံ မမ သန္တကံ၊ န တဝ။ အဟဉှိ တေ ပိတာ၊ တွံ မမ ပုတ္တော။ အဟံ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ သက္ကတ္တံ ပတ္တော၊ တွံ ပန မေ ဝံသံ ဥပစ္ဆိန္ဒိတွာ အဒါနသီလော ဟုတွာ မစ္ဆရိယေ ပတိဋ္ဌာယ ဒါနသာလာယော ဈာပေတွာ ယာစကေ နိက္ကဍ္ဎိတွာ ဓနမေဝ သဏ္ဌာပေသိ။ တံ နေဝ တွံ ပရိဘုဉ္ဇသိ၊ န အညေသံ ဒေသိ၊ ရက္ခသပရိဂ္ဂဟိတံ ဝိယ တိဋ္ဌတိ။ သစေ မေ ဒါနသာလာ ပါကတိကာ ကတွာ ဒါနံ ဒဿသိ၊ ဣစ္စေတံ ကုသလံ။ နော စေ ဒဿသိ၊ သဗ္ဗံ တေ ဓနံ အန္တရဓာပေတွာ ဣမိနာ ဣန္ဒဝဇိရေန တေ သီသံ ဆိန္ဒိတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေဿာမီ”တိ။ ဣလ္လိသသေဋ္ဌိ မရဏဘယေန သန္တဇ္ဇိတော “ဣတော ပဋ္ဌာယ ဒါနံ ဒဿာမီ”တိ ပဋိညံ အဒါသိ။ သက္ကော တဿ ပဋိညံ ဂဟေတွာ အာကာသေ နိသိန္နောဝ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ တံ သီလေသု ပတိဋ္ဌာပေတွာ သကဋ္ဌာနမေဝ အဂမာသိ။ ဣလ္လိသောပိ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ သဂ္ဂပရာယဏော အဟောသိ။

သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ မောဂ္ဂလ္လာနော မစ္ဆရိယသေဋ္ဌိံ ဒမေတိ၊ ပုဗ္ဗေပေသ ဣမိနာ ဒမိတောယေဝါ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဣလ္လိသော မစ္ဆရိယသေဋ္ဌိ အဟောသိ၊ သက္ကော ဒေဝရာဇာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော၊ ရာဇာ အာနန္ဒော၊ ကပ္ပကော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဣလ္လိသဇာတကဝဏ္ဏနာ အဋ္ဌမာ။

၉-ခရဿရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၇၉)

ယတော ဝိလုတ္တာ စ ဟတာ စ ဂါဝေါတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ အမစ္စံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ကောသလရညော ကိရ ဧကော အမစ္စော ရာဇာနံ အာရာဓေတွာ ပစ္စန္တဂါမေ ရာဇဗလိံ လဘိတွာ စောရေဟိ သဒ္ဓိံ ဧကတော ဟုတွာ “အဟံ မနုဿေ အာဒါယ အရညံ ပဝိသိဿာမိ၊ တုမှေ ဂါမံ ဝိလုမ္ပိတွာ ဥပဍ္ဎံ မယှံ ဒဒေယျာထာ”တိ ဝတွာ ပဂေဝ မနုဿေ သန္နိပါတေတွာ အရညံ ဂန္တွာ စောရေသု အာဂန္တွာ ဂါဝိယော

ghātetvā maṁsaṁ khāditvā gāmaṁ vilumpitvā gatesu sāyanhasamaye mahājanaparivuto āgacchati. Tassa na cirasseva taṁ kammaṁ pākaṭaṁ jātaṁ. Manussā rañño ārocesuṁ. Rājā taṁ pakkosāpetvā dosaṁ patiṭṭhāpetvā suniggahitaṁ niggahetvā aññaṁ gāmabhojakaṁ pesetvā Jetavanaṁ gantvā Bhagavato etamatthaṁ ārocesi. Bhagavā "na mahārāja idāneva esa evaṁsīlo, pubbepi evaṁsīloyevā"ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente ekassa amaccassa paccantagāmaṁ adāsi. Sabbaṁ purimasadisameva. Tadā pana bodhisatto vaṇijjāya paccante vicaranto tasmiṁ gāmake nivāsaṁ kappesi. So tasmiṁ gāmabhojake sāyanhasamaye mahājanaparivārena bheriyā vajjamānāya āgacchante "ayaṁ duṭṭhagāmabhojako corehi saddhiṁ ekato hutvā gāmaṁ vilumpāpetvā coresu palāyitvā aṭaviṁ paviṭṭhesu idāni upasantūpasanto viya bheriyā vajjamānāya āgacchatī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

79. "Yato viluttā ca hatā ca gāvo,
Daḍḍhāni gehāni jano ca nīto.
Athāgamā puttahatāya putto,
Kharassaraṁ ḍiṇḍimaṁ[1] vādayanto"ti.

Tattha **yato**ti yadā. **Viluttā ca hatā cā**ti vilumpitvā bandhitvā[2] ca nītā, maṁsaṁ khādanatthāya ca hatā. **Gāvo**ti gorūpāni. **Daḍḍhānī**ti aggiṁ datvā jhāpitāni. **Jano ca nīto**ti karamaraggāhaṁ gahetvā nīto. **Puttahatāya putto**ti hataputtāya putto, nillajjoti attho. Chinnahirottappassa hi mātā nāma natthi, iti so tassā jīvantopi hataputtaṭṭhāne tiṭṭhatīti[3] hataputtāya putto nāma hoti. **Kharassaran**ti thaddhasaddaṁ. **Ḍiṇḍiman**ti paṭahabheriṁ[4].

Evaṁ bodhisatto imāya gāthāya taṁ paribhāsi. Na cireneva ca tassa taṁ kammaṁ pākaṭaṁ jātaṁ, athassa rājā dosānurūpaṁ niggahaṁ akāsi.

1. Deṇḍimaṁ (Sī, Syā) 2. Vilumpitvā vadhitvā (Syā), vilumpitvā (Sī, I)
3. Puttaṭṭhāne na tiṭṭhatīti (Syā, Ka) 4. Pahaṭabheriṁ (Syā, Ka)

ဃာတေတွာ မံသံ ခါဒိတွာ ဂါမံ ဝိလုမ္ပိတွာ ဂတေသု သာယန္ဟသမယေ မဟာဇနပရိဝုတော အာဂစ္ဆတိ။ တဿ န စိရဿေဝ တံ ကမ္မံ ပါကဋံ ဇာတံ။ မနုဿာ ရညော အာရောစေသုံ။ ရာဇာ တံ ပက္ကောသာပေတွာ ဒေါသံ ပတိဋ္ဌာပေတွာ သုနိဂ္ဂဟိတံ နိဂ္ဂဟေတွာ အညံ ဂါမဘောဇကံ ပေသေတွာ ဇေတဝနံ ဂန္တွာ ဘဂဝတော ဧတမတ္ထံ အာရောစေသိ။ ဘဂဝါ "န မဟာရာဇ ဣဒါနေဝ ဧသ ဧဝံသီလော၊ ပုဗ္ဗေပိ ဧဝံသီလောယေဝါ"တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဧကဿ အမစ္စဿ ပစ္စန္တဂါမံ အဒါသိ။ သဗ္ဗံ ပုရိမသဒိသမေဝ။ တဒါ ပန ဗောဓိသတ္တော ဝဏိဇ္ဇာယ ပစ္စန္တေ ဝိစရန္တော တသ္မိံ ဂါမကေ နိဝါသံ ကပ္ပေသိ။ သော တသ္မိံ ဂါမဘောဇကေ သာယန္ဟသမယေ မဟာဇနပရိဝါရေန ဘေရိယာ ဝဇ္ဇမာနာယ အာဂစ္ဆန္တေ "အယံ ဒုဋ္ဌဂါမဘောဇကော စောရေဟိ သဒ္ဓိံ ဧကတော ဟုတွာ ဂါမံ ဝိလုမ္ပာပေတွာ စောရေသု ပလာယိတွာ အဋဝိံ ပဝိဋ္ဌေသု ဣဒါနိ ဥပသန္တူပသန္တော ဝိယ ဘေရိယာ ဝဇ္ဇမာနာယ အာဂစ္ဆတီ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၇၉။ "ယတော ဝိလုတ္တာ စ ဟတာ စ ဂါဝေါ၊
ဒဍ္ဎာနိ ဂေဟာနိ ဇနော စ နီတော။
အထာဂမာ ပုတ္တဟတာယ ပုတ္တော၊
ခရဿရံ ဍိဏ္ဍိမံ[၁] ဝါဒယန္တော"တိ။

တတ္ထ **ယတော**တိ ယဒါ။ **ဝိလုတ္တာ စ ဟတာ စာ**တိ ဝိလုမ္ပိတွာ ဗန္ဓိတွာ[၂] စ နီတာ၊ မံသံ ခါဒနတ္ထာယ စ ဟတာ။ **ဂါဝေါ**တိ ဂေါရူပါနိ။ **ဒဍ္ဎာနီ**တိ အဂ္ဂိံ ဒတွာ ဈာပိတာနိ။ **ဇနော စ နီတော**တိ ကရမရဂ္ဂါဟံ ဂဟေတွာ နီတော။ **ပုတ္တဟတာယ ပုတ္တော**တိ ဟတပုတ္တာယ ပုတ္တော၊ နိလ္လဇ္ဇောတိ အတ္ထော။ ဆိန္နဟိရောတ္တပ္ပဿ ဟိ မာတာ နာမ နတ္ထိ၊ ဣတိ သော တဿာ ဇီဝန္တောပိ ဟတပုတ္တဋ္ဌာနေ တိဋ္ဌတီတိ[၃] ဟတပုတ္တာယ ပုတ္တော နာမ ဟောတိ။ **ခရဿရ**န္တိ ထဒ္ဓသဒ္ဒံ။ **ဍိဏ္ဍိမ**န္တိ ပဋဟဘေရိံ[၄]။

ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော ဣမာယ ဂါထာယ တံ ပရိဘာသိ။ န စိရေနေဝ စ တဿ တံ ကမ္မံ ပါကဋံ ဇာတံ၊ အထဿ ရာဇာ ဒေါသာနုရူပံ နိဂ္ဂဟံ အကာသိ။

၁-ဒေဏ္ဍိမံ (သီ၊ သျာ) ၂-ဝိလုမ္ပိတွာ ဝဓိတွာ (သျာ)၊ ဝိလုမ္ပိတွာ (သီ၊ ဣ)
၃-ပုတ္တဋ္ဌာနေ န တိဋ္ဌတီတိ (သျာ၊ က) ၄-ပဟဋဘေရိံ (သျာ၊ က)

Satthā “na mahārāja idānevesa evaṁsīlo, pubbepi evaṁsīloyevā”ti vatvā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā amacco idāni amaccoyeva, gāthāya udāhārakapaṇḍitamanusso pana ahameva ahosin”ti.

Kharassarajātakavaṇṇanā navamā.

---

10. Bhīmasenajātakavaṇṇanā (80)

Yaṁ te pavikatthitaṁ pureti idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ vikatthitaṁ[1] bhikkhuṁ ārabbha kathesi. Eko kira bhikkhu “āvuso amhākaṁ jātisamā jāti, gottasamaṁ gottaṁ nāma natthi, mayaṁ evarūpe nāma mahākhattiyakule jātā, gottena vā dhanena vā kulappadesena vā amhehi sadiso nāma natthi, amhākaṁ suvaṇṇarajatādīnaṁ anto natthi, dāsakammakarāpi no sālimaṁsodanaṁ bhuñjanti, kāsikavatthaṁ nivāsenti, kāsikavilepanaṁ vilimpanti. Mayaṁ pabbajitabhāvena etarahi evarūpāni lūkhāni bhojanāni bhuñjāma, lūkhāni cīvarāni dhāremā”ti theranavamajjhimānaṁ bhikkhūnaṁ antare vikatthento jāti-ādivasena vambhento khuṁsento[2] vicarati. Athassa eko bhikkhu kulappadesaṁ pariggaṇhitvā taṁ vikatthanabhāvaṁ bhikkhūnaṁ ārocesi. Bhikkhū dhammasabhāyaṁ sannipatitā “āvuso asuko nāma bhikkhu evarūpe niyyānikasāsane pabbajitvā vikatthento vambhento khuṁsento[2] vicaratī”ti etassa aguṇaṁ kathayiṁsu. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave so bhikkhu idāneva vikatthento vambhento khuṁsento[2] vicarati, pubbepi vikatthento vambhento khuṁsento vicarī”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto ekasmiṁ nigamagāme udiccabrāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkasilāyaṁ disāpāmokkhassa ācariyassa santike tayo vede aṭṭhārasa vijjaṭṭhānāni uggahetvā sabbasippesu nipphattiṁ patvā Cūḷadhanuggahapaṇḍito

---

1. Vikatthikaṁ (Sī, I)
2. Vañcento (Sī, Syā, I)

သတ္ထာ "န မဟာရာဇ ဣဒါနေဝေသ ဧဝံသီလော၊ ပုဗ္ဗေပိ ဧဝံသီလော-ယေဝါ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ အမစ္စော ဣဒါနိ အမစ္စောယေဝ၊ ဂါထာယ ဥဒါဟာရကပဏ္ဍိတမနုဿော ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

ခရဿရဇာတကဝဏ္ဏနာ နဝမာ။

၁၀-ဘီမသေနဇာတကဝဏ္ဏနာ (၈၀)

ယံ တေ ပဝိကတ္ထိတံ ပုရေတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ ဝိကတ္ထိတံ[၁] ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဧကော ကိရ ဘိက္ခု "အာဝုသော အမှာကံ ဇာတိသမာ ဇာတိ, ဂေါတ္တသမံ ဂေါတ္တံ နာမ နတ္ထိ၊ မယံ ဧဝရူပေ နာမ မဟာခတ္တိယကုလေ ဇာတာ၊ ဂေါတ္တေန ဝါ ဓနေန ဝါ ကုလပ္ပဒေသေန ဝါ အမှေဟိ သဒိသော နာမ နတ္ထိ၊ အမှာကံ သုဝဏ္ဏရဇတာဒီနံ အန္တော နတ္ထိ၊ ဒါသကမ္မကရာပိ နော သာလိမံသောဒနံ ဘုဉ္ဇန္တိ၊ ကာသိကဝတ္ထံ နိဝါ-သေန္တိ၊ ကာသိကဝိလေပနံ ဝိလိမ္ပန္တိ။ မယံ ပဗ္ဗဇိတဘာဝေန ဧတရဟိ ဧဝရူပါနိ လူခါနိ ဘောဇနာနိ ဘုဉ္ဇာမ၊ လူခါနိ စီဝရာနိ ဓာရေမာ"တိ ထေရနဝမဇ္ဈိမာနံ ဘိက္ခူနံ အန္တရေ ဝိကတ္ထေန္တော ဇာတိအာဒိဝသေန ဝမ္ဘေန္တော ခုံသေန္တော[၂] ဝိစရတိ။ အထဿ ဧကော ဘိက္ခု ကုလပ္ပဒေသံ ပရိဂ္ဂဏှိတွာ တံ ဝိကတ္ထန-ဘာဝံ ဘိက္ခူနံ အာရောစေသိ။ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ သန္နိပတိတာ "အာဝုသော အသုကော နာမ ဘိက္ခု ဧဝရူပေ နိယျာနိကသာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝိကတ္ထေန္တော ဝမ္ဘေန္တော ခုံသေန္တော[၂] ဝိစရတီ"တိ ဧတဿ အဂုဏံ ကထယိံသု။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ "ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဣမာယ နာမာ"တိ ဝုတ္တေ "န ဘိက္ခဝေ သော ဘိက္ခု ဣဒါနေဝ ဝိကတ္ထေန္တော ဝမ္ဘေန္တော ခုံသေန္တော[၂] ဝိစရတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ဝိကတ္ထေန္တော ဝမ္ဘေန္တော ခုံသေန္တော ဝိစရီ"တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဧကသ္မိံ နိဂမဂါမေ ဥဒိစ္စဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော တက္ကသိလာယံ ဒိသာပါမောက္ခဿ အာစရိယဿ သန္တိကေ တယော ဝေဒေ အဋ္ဌာရသ ဝိဇ္ဇာဋ္ဌာနာနိ ဥဂ္ဂဟေတွာ သဗ္ဗသိပ္ပေသု နိပ္ဖတ္တိံ ပတွာ စူဠဓနုဂ္ဂဟပဏ္ဍိတော

၁-ဝိကတ္ထိကံ (သီ၊ ဣ)
၂-ဝဉ္စေန္တော (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

nāma ahosi. So Takkasilāto nikkhamitvā sabbasamayasippāni pariyesamāno Mahiṁsakaraṭṭhaṁ agamāsi. Imasmiṁ pana jātake bodhisatto thokaṁ rasso oṇatākāro ahosi. So cintesi “sacāhaṁ kañci rājānaṁ upasaṅkamissāmi, so ‘evaṁ rassasarīro tvaṁ kiṁ amhākaṁ kammaṁ karissasī’ti vakkhati, yannūnāhaṁ ārohapariṇāhasampannaṁ abhirūpaṁ ekaṁ purisaṁ phalakaṁ katvā tassa piṭṭhicchāyāya jīvikaṁ kappeyyan”ti. So tathārūpaṁ purisaṁ pariyesamāno Bhīmasenassa nāmekassa tantavāyassa tantavītaṭṭhānaṁ[1] gantvā tena saddhiṁ paṭisanthāraṁ katvā “samma tvaṁ kinnāmosī”ti pucchi. Ahaṁ Bhīmaseno nāmāti. Kiṁ pana tvaṁ evaṁ abhirūpo upadhisampanno hutvā imaṁ lāmakakammaṁ karosīti. Jīvituṁ asakkontoti. “Samma mā etaṁ kammaṁ kari, sakalajambudīpe mayā sadiso dhanuggaho nāma natthi. Sace panāhaṁ kañci rājānaṁ passeyyaṁ, so maṁ ‘evaṁrasso ayaṁ kiṁ amhākaṁ kammaṁ karissatī’ti kopeyya, tvaṁ rājānaṁ disvā ‘ahaṁ dhanuggaho’ti vakkhasi. Rājā te paribbayaṁ datvā vuttiṁ nibaddhaṁ dassati. Ahaṁ te uppannakammaṁ karonto tava piṭṭhicchāyāya jīvissāmi. Evaṁ ubhopi sukhitā bhavissāma. Karohi mama vacanan”ti āha. So “sādhū”ti sampaṭicchi.

Atha naṁ ādāya Bārāṇasiṁ gantvā sayaṁ cūḷūpaṭṭhāko hutvā taṁ purato katvā rājadvāre ṭhatvā rañño ārocāpesi. “Āgacchantū”ti vutte ubhopi pavisitvā rājānaṁ vanditvā aṭṭhaṁsu. “Kiṁ kāraṇā āgatatthā”ti ca vutte Bhīmaseno āha “ahaṁ dhanuggaho, mayā sadito sakalajambudīpe dhanuggaho natthī”ti. Kiṁ pana labhanto maṁ upaṭṭhahissasīti. Aḍḍhamāse sahassaṁ labhanto upaṭṭhahissāmi devāti. Ayaṁ te puriso kiṁ hotīti. Cūḷūpaṭṭhāko devāti. Sādhu upaṭṭhahāti. Tato paṭṭhāya Bhīmaseno rājānaṁ upaṭṭhahati. Uppannakiccaṁ panassa bodhisattova nittharati[2].

Tena kho pana samayena Kāsiraṭṭhe ekasmiṁ araññe bahūnaṁ manussānaṁ sañcaraṇamaggaṁ byaggho chaḍḍāpeti[3], bahū manusse gahetvā gahetvā khādati. Taṁ pavattiṁ rañño ārocesuṁ. Rājā Bhīmasenaṁ pakkosāpetvā “sakkhissasi tāta naṁ byagghaṁ gaṇhitun”ti āha. Deva kiṁ dhanuggaho

1. Tantavinanaṭṭhānaṁ (Sī), tantavitataṭṭhānaṁ (Syā)
2. Niṭṭhāpeti (Ka)
3. Chindāpeti (Ka)

နာမ အဟောသိ။ သော တက္ကသိလာတော နိက္ခမိတွာ သဗ္ဗသမယသိပ္ပါနိ ပရိယေသမာနော မဟိံသကရဋ္ဌံ အဂမာသိ။ ဣမသ္မိံ ပန ဇာတကေ ဗောဓိသတ္တော ထောကံ ရဿော ဩဏတာကာရော အဟောသိ။ သော စိန္တေသိ “သစာဟံ ကဉ္စိ ရာဇာနံ ဥပသင်္ကမိဿာမိ၊ သော ‘ဧဝံ ရဿသရီရော တွံ ကိံ အမှာကံ ကမ္မံ ကရိဿသီ’တိ ဝက္ခတိ၊ ယန္နူနာဟံ အာရောဟပရိဏာဟသမ္ပန္နံ အဘိရူပံ ဧကံ ပုရိသံ ဖလကံ ကတွာ တဿ ပိဋ္ဌိစ္ဆာယာယ ဇီဝိကံ ကပ္ပေယျ”န္တိ။ သော တထာရူပံ ပုရိသံ ပရိယေသမာနော ဘီမသေနဿ နာမေကဿ တန္တဝါယဿ တန္တဝိတဋ္ဌာနံ[1] ဂန္တွာ တေန သဒ္ဓိံ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ “သမ္မ တွံ ကိန္နာမောသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ အဟံ ဘီမသေနော နာမာတိ။ ကိံ ပန တွံ ဧဝံ အဘိရူပေါ ဥပဓိသမ္ပန္နော ဟုတွာ ဣမံ လာမကကမ္မံ ကရောသီတိ။ ဇီဝိတုံ အသက္ကောန္တောတိ။ “သမ္မ မာ ဧတံ ကမ္မံ ကရိ၊ သကလဇမ္ဗုဒီပေ မယာ သဒိသော ဓနုဂ္ဂဟော နာမ နတ္ထိ။ သစေ ပနာဟံ ကဉ္စိ ရာဇာနံ ပဿေယျံ၊ သော မံ ‘ဧဝံရဿော အယံ ကိံ အမှာကံ ကမ္မံ ကရိဿတီ’တိ ကောပေယျ၊ တွံ ရာဇာနံ ဒိသွာ ‘အဟံ ဓနုဂ္ဂဟော’တိ ဝက္ခသိ။ ရာဇာ တေ ပရိဗ္ဗယံ ဒတွာ ဝုတ္တိံ နိဗဒ္ဓံ ဒဿတိ။ အဟံ တေ ဥပ္ပန္နကမ္မံ ကရောန္တော တဝ ပိဋ္ဌိစ္ဆာယာယ ဇီဝိဿာမိ။ ဧဝံ ဥဘောပိ သုခိတာ ဘဝိဿာမ။ ကရောဟိ မမ ဝစန”န္တိ အာဟ။ သော “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိ။

အထ နံ အာဒါယ ဗာရာဏသိံ ဂန္တွာ သယံ စူဠူပဋ္ဌာကော ဟုတွာ တံ ပုရတော ကတွာ ရာဇဒွါရေ ဌတွာ ရညော အာရောစာပေသိ။ “အာဂစ္ဆန္တူ”တိ ဝုတ္တေ ဥဘောပိ ပဝိသိတွာ ရာဇာနံ ဝန္ဒိတွာ အဋ္ဌံသု။ “ကိံ ကာရဏာ အာဂတတ္ထာ”တိ စ ဝုတ္တေ ဘီမသေနော အာဟ “အဟံ ဓနုဂ္ဂဟော၊ မယာ သဒိသော သကလဇမ္ဗုဒီပေ ဓနုဂ္ဂဟော နတ္ထီ”တိ။ ကိံ ပန လဘန္တော မံ ဥပဋ္ဌဟိဿသီတိ။ အဍ္ဎမာသေ သဟဿံ လဘန္တော ဥပဋ္ဌဟိဿာမိ ဒေဝါတိ။ အယံ တေ ပုရိသော ကိံ ဟောတီတိ။ စူဠူပဋ္ဌာကော ဒေဝါတိ။ သာဓု ဥပဋ္ဌဟာတိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ဘီမသေနော ရာဇာနံ ဥပဋ္ဌဟတိ။ ဥပ္ပန္နကိစ္စံ ပနဿ ဗောဓိသတ္တောဝ နိတ္ထရတိ[2]။

တေန ခေါ ပန သမယေန ကာသိရဋ္ဌေ ဧကသ္မိံ အရညေ ဗဟူနံ မနုဿာနံ သဉ္စရဏမဂ္ဂံ ဗျဂ္ဃော ဆဍ္ဍာပေတိ[3]၊ ဗဟူ မနုဿေ ဂဟေတွာ ဂဟေတွာ ခါဒတိ။ တံ ပဝတ္တိံ ရညော အာရောစေသုံ။ ရာဇာ ဘီမသေနံ ပက္ကောသာပေတွာ “သက္ခိဿသိ တာတ နံ ဗျဂ္ဃံ ဂဏှိတု”န္တိ အာဟ။ ဒေဝ ကိံ ဓနုဂ္ဂဟော

၁-တန္တဝိနနဋ္ဌာနံ (သီ)၊ တန္တဝိတတဋ္ဌာနံ (သျာ) ၂-နိဋ္ဌာပေတိ (က) ၃-ဆိန္ဒာပေတိ (က)

nāmāhaṁ, yadi byagghaṁ gahetuṁ na sakkomīti. Rājā tassa paribbayaṁ datvā uyyojesi. So gharaṁ gantvā bodhisattassa kathesi. Bodhisatto “sādhu samma gacchā”ti āha. Tvaṁ pana na gamissasīti. Āma na gamissāmi, upāyaṁ pana te ācikkhissāmīti. Ācikkha sammāti. Tvaṁ byagghassa vasanaṭṭhānaṁ sahasā ekakova mā agamāsi, janapadamanusse pana sannipātetvā ekaṁ vā dve vā dhanusahassāni gāhāpetvā tattha gantvā byagghassa uṭṭhitabhāvaṁ ñatvā palāyitvā ekaṁ gumbaṁ pavisitvā urena nipajjeyyāsi, jānapadāva byagghaṁ pothetvā gaṇhissanti, tehi byagghe gahite tvaṁ dantehi ekaṁ valliṁ chinditvā koṭiyaṁ gahetvā matabyagghassa santikaṁ gantvā “bho kenesa byaggho mārito, ahaṁ imaṁ byagghaṁ goṇaṁ viya valliyā bandhitvā rañño santikaṁ nessāmī’ti valli-atthāya gumbaṁ paviṭṭho, mayā valliyā anābhatāya eva kenesa mārito”ti katheyyāsi. Atha te jānapadā bhītatasitā “sāmi mā rañño ācikkhī”ti bahuṁ dhanaṁ dassanti, byaggho tayā gahito bhavissati, raññopi santikā bahuṁ dhanaṁ labhissasīti. So “sādhū”ti sampaṭicchitvā bodhisattena kathitaniyāmeneva byagghaṁ gahetvā araññaṁ khemaṁ katvā mahājanaparivuto Bārāṇasiṁ āgantvā rājānaṁ disvā “gahito me deva byaggho, araññaṁ khemaṁ katan”ti āha. Rājā tuṭṭho bahuṁ dhanaṁ adāsi. Punekadivasaṁ “ekamaggaṁ mahiṁso chaḍḍāpetī”ti ārocesuṁ, rājā tatheva Bhīmasenaṁ pesesi. Sopi bodhisattena dinnanayena byagghaṁ viya tampi gahetvā āgañchi, rājā puna bahuṁ dhanaṁ adāsi, mahantaṁ issariyaṁ jātaṁ. So issariyamadamatto bodhisattaṁ avamaññaṁ katvā tassa vacanaṁ na gaṇhāti, “nāhaṁ taṁ nissāya jīvāmi, kiṁ tvaññeva puriso”ti-ādīni pharusavacanāni vadati.

Atha katipāhaccayena eko sāmantarājā āgantvā Bārāṇasiṁ uparundhitvā “rajjaṁ vā detu, yuddhaṁ vā”ti rañño sāsanaṁ pesesi. Rājā “yujjhāhī”ti Bhīmasenaṁ pesesi. So sabbasannāhasannaddho rājavesaṁ[1] gahetvā susannaddhassa vāraṇassa piṭṭhe nisīdi. Bodhisattopi tassa maraṇabhayena sabbasannāhasannaddho Bhīmasenasseva pacchimāsane nisīdi. Vāraṇo mahājanaparivuto nagaradvārena nikkhamitvā saṅgāmasīsaṁ pāpuṇi. Bhīmaseno yuddhabherisaddaṁ sutvāva kampituṁ āraddho. Bodhisatto

1. Bhaṭavesaṁ (Sī, I)

နာမာဟံ၊ ယဒိ ဗျဂ္ဃံ ဂဟေတုံ န သက္ကောမီတိ။ ရာဇာ တဿ ပရိဗ္ဗယံ ဒတွာ ဥယျောဇေသိ။ သော ဃရံ ဂန္တွာ ဗောဓိသတ္တဿ ကထေသိ။ ဗောဓိသတ္တော “သာဓု သမ္မ ဂစ္ဆာ”တိ အာဟ။ တွံ ပန န ဂမိဿသီတိ။ အာမ န ဂမိဿာမိ၊ ဥပါယံ ပန တေ အာစိက္ခိဿာမီတိ။ အာစိက္ခ သမ္မာတိ။ တွံ ဗျဂ္ဃဿ ဝသနဋ္ဌာနံ သဟသာ ဧကကောဝ မာ အဂမာသိ၊ ဇနပဒမနုဿေ ပန သန္နိပါတေတွာ ဧကံ ဝါ ဒွေ ဝါ ဓနုသဟဿာနိ ဂါဟာပေတွာ တတ္ထ ဂန္တွာ ဗျဂ္ဃဿ ဥဋ္ဌိတဘာဝံ ဉတွာ ပလာယိတွာ ဧကံ ဂုမ္ဗံ ပဝိသိတွာ ဥရေန နိပဇ္ဇေယျာသိ၊ ဇာနပဒါဝ ဗျဂ္ဃံ ပေါထေတွာ ဂဏှိဿန္တိ၊ တေဟိ ဗျဂ္ဃေ ဂဟိတေ တွံ ဒန္တေဟိ ဧကံ ဝလ္လိံ ဆိန္ဒိတွာ ကောဋိယံ ဂဟေတွာ မတဗျဂ္ဃဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ “ဘော ကေနေသ ဗျဂ္ဃော မာရိတော၊ အဟံ ဣမံ ဗျဂ္ဃံ ဂေါဏံ ဝိယ ဝလ္လိယာ ဗန္ဓိတွာ ရညော သန္တိကံ နေဿာမီ’တိ ဝလ္လိအတ္ထာယ ဂုမ္ဗံ ပဝိဋ္ဌော၊ မယာ ဝလ္လိယာ အနာဘတာယ ဧဝ ကေနေသ မာရိတော”တိ ကထေယျာသိ။ အထ တေ ဇာနပဒါ ဘီတတသိတာ “သာမိ မာ ရညော အာစိက္ခီ”တိ ဗဟုံ ဓနံ ဒဿန္တိ၊ ဗျဂ္ဃော တယာ ဂဟိတော ဘဝိဿတိ၊ ရညောပိ သန္တိကာ ဗဟုံ ဓနံ လဘိဿသီတိ။ သော “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ဗောဓိသတ္တေန ကထိတနိယာမေနေဝ ဗျဂ္ဃံ ဂဟေတွာ အရညံ ခေမံ ကတွာ မဟာဇနပရိဝုတော ဗာရာဏသိံ အာဂန္တွာ ရာဇာနံ ဒိသွာ “ဂဟိတော မေ ဒေဝ ဗျဂ္ဃော၊ အရညံ ခေမံ ကတ”န္တိ အာဟ။ ရာဇာ တုဋ္ဌော ဗဟုံ ဓနံ အဒါသိ။ ပုနေကဒိဝသံ “ဧကမဂ္ဂံ မဟိံသော ဆဍ္ဍာပေတီ”တိ အာရောစေသုံ၊ ရာဇာ တထေဝ ဘီမသေနံ ပေသေသိ။ သောပိ ဗောဓိသတ္တေန ဒိန္နနယေန ဗျဂ္ဃံ ဝိယ တမ္ပိ ဂဟေတွာ အာဂဉ္ဆိ၊ ရာဇာ ပုန ဗဟုံ ဓနံ အဒါသိ၊ မဟန္တံ ဣဿရိယံ ဇာတံ။ သော ဣဿရိယမဒမတ္တော ဗောဓိသတ္တံ အဝမညံ ကတွာ တဿ ဝစနံ န ဂဏှာတိ၊ “နာဟံ တံ နိဿာယ ဇီဝါမိ၊ ကိံ တွညေဝ ပုရိသော”တိအာဒီနိ ဖရုသဝစနာနိ ဝဒတိ။

အထ ကတိပါဟစ္စယေန ဧကော သာမန္တရာဇာ အာဂန္တွာ ဗာရာဏသိံ ဥပရုန္ဓိတွာ “ရဇ္ဇံ ဝါ ဒေတု, ယုဒ္ဓံ ဝါ”တိ ရညော သာသနံ ပေသေသိ။ ရာဇာ “ယုဇ္ဈာဟီ”တိ ဘီမသေနံ ပေသေသိ။ သော သဗ္ဗသန္နာဟသန္နဒ္ဓော ရာဇဝေသံ[၁] ဂဟေတွာ သုသန္နဒ္ဓဿ ဝါရဏဿ ပိဋ္ဌေ နိသီဒိ။ ဗောဓိသတ္တောပိ တဿ မရဏဘယေန သဗ္ဗသန္နာဟသန္နဒ္ဓော ဘီမသေနဿေဝ ပစ္ဆိမာသနေ နိသီဒိ။ ဝါရဏော မဟာဇနပရိဝုတော နဂရဒွါရေန နိက္ခမိတွာ သင်္ဂါမသီသံ ပါပုဏိ။ ဘီမသေနော ယုဒ္ဓဘေရိသဒ္ဒံ သုတွာဝ ကမ္ပိတုံ အာရဒ္ဓော။ ဗောဓိသတ္တော

၁-ဘဋဝေသံ (သီ၊ ဣ)

“idānesa hatthipiṭṭhito patitvā marissatī”ti hatthikkhandhato apatanatthaṁ Bhīmasenaṁ yottena parikkhipitvā gaṇhi, Bhīmaseno sampahāraṭṭhānaṁ disvā maraṇabhayatajjito sarīravaḷañjena hatthipiṭṭhiṁ dūsesi. Bodhisatto “na kho te Bhīmasena purimena pacchimaṁ sameti, tvaṁ pubbe saṅgāmayodho viya ahosi, idāni hatthipiṭṭhiṁ dūsesī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

80. “Yaṁ te pavikatthitaṁ pure,
Atha te pūtisarā sajanti pacchā.
Ubhayaṁ na sameti Bhīmasena,
Yuddhakathā ca idañca te vihaññan”ti.

Tattha **yaṁ te pavikatthitaṁ pure**ti yaṁ tayā pubbe “kiṁ tvaṁyeva puriso, nāhaṁ puriso, ahampi saṅgāmayodho”ti vikatthitaṁ vambhanavacanaṁ vuttaṁ, idaṁ tāva ekaṁ. **Atha te pūtisarā sajanti pacchā**ti atha te ime pūtibhāvena saraṇabhāvena ca “pūtisarā”ti laddhanāmā sarīravaḷañjadhārā sajanti vaḷañjanti paggharanti. **Pacchā**ti tato pure vikatthitato aparabhāge, idāni imasmiṁ saṅgāmasīseti attho. **Ubhayaṁ na sameti Bhīmasenā**ti idaṁ Bhīmasena ubhayaṁ na sameti. Kataraṁ? **Yuddhakathā ca idañca te vihaññan**ti, yā ca pure kathitā yuddhakathā, yañca te idāni vihaññaṁ kilamatho hatthipiṭṭhidūsanākārappatto vighātoti attho.

Evaṁ bodhisatto taṁ garahitvā “mā bhāyi samma, kasmā mayi ṭhite vihaññasī”ti Bhīmasenaṁ hatthipiṭṭhito otāretvā “nhāyitvā gehameva gacchā”ti uyyojetvā “ajja mayā pākaṭena bhavituṁ vaṭṭatī”ti saṅgāmaṁ pavisitvā unnaditvā balakoṭṭhakaṁ bhinditvā sapattarājānaṁ[1] jīvaggāhaṁ gāhāpetvā Bārāṇasirañño santikaṁ agamāsi. Rājā tuṭṭho bodhisattassa mahantaṁ yasaṁ adāsi. Tato paṭṭhāya “Cūḷadhanuggahapaṇḍito”ti sakalajambudīpe pākaṭo ahosi. So Bhīmasenassa paribbayaṁ datvā sakaṭṭhānameva pesetvā dānādīni puññāni katvā yathākammaṁ gato.

1. Sāmantarājānaṁ (Ka)

"ဣဒါနေသ ဟတ္ထိပိဋ္ဌိတော ပတိတွာ မရိဿတီ"တိ ဟတ္ထိက္ခန္ဓတော အပတနတ္ထံ ဘီမသေနံ ယောတ္တေန ပရိက္ခိပိတွာ ဂဏှိ၊ ဘီမသေနော သမ္ပဟာရဋ္ဌာနံ ဒိသွာ မရဏဘယတဇ္ဇိတော သရီရဝဠဉ္ဇေန ဟတ္ထိပိဋ္ဌိံ ဒူသေသိ။ ဗောဓိသတ္တော "န ခေါ တေ ဘီမသေန ပုရိမေန ပစ္ဆိမံ သမေတိ၊ တွံ ပုဗ္ဗေ သင်္ဂါမယောဓော ဝိယ အဟောသိ၊ ဣဒါနိ ဟတ္ထိပိဋ္ဌိံ ဒူသေသီ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၈၀။ "ယံ တေ ပဝိကတ္ထိတံ ပုရေ၊
အထ တေ ပူတိသရာ သဇန္တိ ပစ္ဆာ။
ဥဘယံ န သမေတိ ဘီမသေန၊
ယုဒ္ဓကထာ စ ဣဒဉ္စ တေ ဝိဟညံ"န္တိ။

တတ္ထ **ယံ တေ ပဝိကတ္ထိတံ ပုရေ**တိ ယံ တယာ ပုဗ္ဗေ "ကိံ တွံယေဝ ပုရိသော၊ နာဟံ ပုရိသော၊ အဟမ္ပိ သင်္ဂါမယောဓော"တိ ဝိကတ္ထိတံ ဝမ္ဘနဝစနံ ဝုတ္တံ၊ ဣဒံ တာဝ ဧကံ။ **အထ တေ ပူတိသရာ သဇန္တိ ပစ္ဆာ**တိ အထ တေ ဣမေ ပူတိဘာဝေန သရဏဘာဝေန စ "ပူတိသရာ"တိ လဒ္ဓနာမာ သရီရဝဠဉ္ဇဓာရာ သဇန္တိ ဝဠဉ္ဇန္တိ ပဃ္ဃရန္တိ။ **ပစ္ဆာ**တိ တတော ပုရေ ဝိကတ္ထိတတော အပရဘာဂေ၊ ဣဒါနိ ဣမသ္မိံ သင်္ဂါမသီသေတိ အတ္ထော။ **ဥဘယံ န သမေတိ ဘီမသေနာ**တိ ဣဒံ ဘီမသေန ဥဘယံ န သမေတိ။ ကတရံ? **ယုဒ္ဓကထာ စ ဣဒဉ္စ တေ ဝိဟညန္တိ**၊ ယာ စ ပုရေ ကထိတာ ယုဒ္ဓကထာ၊ ယဉ္စ တေ ဣဒါနိ ဝိဟညံ ကိလမထော ဟတ္ထိပိဋ္ဌိဒူသနာကာရပ္ပတ္တော ဝိဃာတောတိ အတ္ထော။

ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော တံ ဂရဟိတွာ "မာ ဘာယိ သမ္မ၊ ကသ္မာ မယိ ဌိတေ ဝိဟညသီ"တိ ဘီမသေနံ ဟတ္ထိပိဋ္ဌိတော ဩတာရေတွာ "နှာယိတွာ ဂေဟမေဝ ဂစ္ဆာ"တိ ဥယျောဇေတွာ "အဇ္ဇ မယာ ပါကဋေန ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ သင်္ဂါမံ ပဝိသိတွာ ဥန္နဒိတွာ ဗလကောဋ္ဌကံ ဘိန္ဒိတွာ သပတ္တရာဇာနံ[1] ဇီဝဂ္ဂါဟံ ဂါဟာပေတွာ ဗာရာဏသိရညော သန္တိကံ အဂမာသိ။ ရာဇာ တုဋ္ဌော ဗောဓိသတ္တဿ မဟန္တံ ယသံ အဒါသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ "စူဠဓနုဂ္ဂဟပဏ္ဍိတော"တိ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ပါကဋော အဟောသိ။ သော ဘီမသေနဿ ပရိဗ္ဗယံ ဒတွာ သကဋ္ဌာနမေဝ ပေသေတွာ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

၁-သာမန္တရာဇာနံ (က)

Satthā "na bhikkhave idānevesa bhikkhu vikattheti, pubbepi vikatthiyevā"ti vatvā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā jātakaṁ samodhānesi "tadā Bhīmaseno vikatthitabhikkhu ahosi, Cūḷadhanuggahapaṇḍito pana ahameva ahosin"ti.

Bhīmasenajātakavaṇṇanā dasamā.

Varuṇavaggo aṭṭhamo.

Tassuddānaṁ

Varuṇaṁ Sīlavanāgaṁ, saccaṁkira rukkhadhammaṁ.
Maccharājā asaṅkiyaṁ, mahāsupina-illisaṁ.
Kharassaraṁ Bhīmasenanti.

---

9. Apāyimhavagga

1. Surāpānajātakavaṇṇanā (81)

Apāyimha anaccimhāti idaṁ Satthā Kosambiṁ upanissāya Ghositārāme viharanto Sāgatattheraṁ ārabbha kathesi. Bhagavati hi Sāvatthiyaṁ vassaṁ vasitvā cārikāgamanena Bhaddavatikaṁ nāma nigamaṁ sampatte gopālakā pasupālakā kassakā pathāvino ca Satthāraṁ disvā vanditvā "mā bhante Bhagavā Ambatitthaṁ agamāsi, Ambatitthe jaṭilassa assame Ambatitthako nāma nāgo āsīviso ghoraviso, so Bhagavantaṁ viheṭheyyā"ti vārayiṁsu. Bhagavāpi tesaṁ kathaṁ asuṇanto viya tesu yāvatatiyaṁ vārayamānesupi agamāsiyeva.

Tatra sudaṁ Bhagavā Bhaddavatikāya avidūre aññatarasmiṁ vanasaṇḍe viharati. Tena kho pana samayena Buddhūpaṭṭhāko Sāgato nāma thero pothujjanikāya iddhiyā samannāgato taṁ assamaṁ upasaṅkamitvā tassa nāgarājassa vasanaṭṭhāne tiṇasanthārakaṁ paññāpetvā pallaṅkena nisīdi. Nāgo makkhaṁ asahamāno dhūmāyi, theropi dhūmāyi. Nāgo pajjali, theropi pajjali. Nāgassa tejo theraṁ na bādhati, therassa tejo

သတ္ထာ "န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝေသ ဘိက္ခု ဝိကတ္ထေတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ဝိကတ္ထိယေဝါ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ဘီမသေနော ဝိကတ္ထိတဘိက္ခု အဟောသိ၊ စူဠဓနုဂ္ဂဟပဏ္ဍိတော ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

ဘီမသေနဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒသမာ။

ဝရုဏဝဂ္ဂေါ အဋ္ဌမော။

တဿုဒ္ဒါနံ

ဝရုဏံ သီလဝနာဂံ၊ သစ္စံကိရ ရုက္ခဓမ္မံ။
မစ္ဆရာဇာ အသင်္ကိယံ၊ မဟာသုပိနဣလ္လိသံ။
ခရဿရံ ဘီမသေနန္တိ။

၉-အပါယိမှဝဂ္ဂ

၁-သုရာပါနဇာတကဝဏ္ဏနာ (၈၁)

အပါယိမှ အနစ္စိမှာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ကောသမ္ဗိံ ဥပနိဿာယ ဃောသိတာရာမေ ဝိဟရန္တော သာဂတတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဘဂဝတိ ဟိ သာဝတ္ထိယံ ဝဿံ ဝသိတွာ စာရိကာဂမနေန ဘဒ္ဒဝတိကံ နာမ နိဂမံ သမ္ပတ္တေ ဂေါပါလကာ ပသုပါလကာ ကဿကာ ပထာဝိနော စ သတ္ထာရံ ဒိသွာ ဝန္ဒိတွာ "မာ ဘန္တေ ဘဂဝါ အမ္ဗတိတ္ထံ အဂမာသိ၊ အမ္ဗတိတ္ထေ ဇဋိလဿ အဿမေ အမ္ဗတိတ္ထကော နာမ နာဂေါ အာသီဝိသော ဃောရဝိသော၊ သော ဘဂဝန္တံ ဝိဟေဌေယျာ"တိ ဝါရယိံသု။ ဘဂဝါပိ တေသံ ကထံ အသုဏန္တော ဝိယ တေသု ယာဝတတိယံ ဝါရယမာနေသုပိ အဂမာသိယေဝ။

တတြ သုဒံ ဘဂဝါ ဘဒ္ဒဝတိကာယ အဝိဒူရေ အညတရသ္မိံ ဝနသဏ္ဍေ ဝိဟရတိ။ တေန ခေါ ပန သမယေန ဗုဒ္ဓုပဋ္ဌာကော သာဂတော နာမ ထေရော ပေါထုဇ္ဇနိကာယ ဣဒ္ဓိယာ သမန္နာဂတော တံ အဿမံ ဥပသင်္ကမိတွာ တဿ နာဂရာဇဿ ဝသနဋ္ဌာနေ တိဏသန္ထာရကံ ပညာပေတွာ ပလ္လင်္ကေန နိသီဒိ။ နာဂေါ မက္ခံ အသဟမာနော ဓူမာယိ၊ ထေရောပိ ဓူမာယိ။ နာဂေါ ပဇ္ဇလိ၊ ထေရောပိ ပဇ္ဇလိ။ နာဂဿ တေဇော ထေရံ န ဗာဓတိ၊ ထေရဿ တေဇော

nāgaṁ bādhati. Evaṁ so khaṇena taṁ nāgarājānaṁ dametvā saraṇesu ca sīlesu ca patiṭṭhāpetvā Satthu santikaṁ agamāsi.

Satthā Bhaddavatikāyaṁ yathābhirantaṁ viharitvā Kosambiṁ agamāsi. Sāgatattherena nāgassa damitabhāvo sakalajanapadaṁ patthari. Kosambinagaravāsino Satthu paccuggamanaṁ katvā Satthāraṁ vanditvā Sāgatattherassa santikaṁ gantvā vanditvā ekamantaṁ ṭhitā evamāhaṁsu “bhante yaṁ tumhākaṁ dullabhaṁ, taṁ vadeyyātha, tadeva mayaṁ paṭiyādessāmā”ti. Thero tuṇhī ahosi. Chabbaggiyā panāhaṁsu “āvuso pabbajitānaṁ nāma kāpotikā surā dullabhā ceva manāpā ca. Sace tumhe therassa pasannā, kāpotikaṁ suraṁ paṭiyādethā”ti. Te “sādhū”ti sampaṭicchitvā Satthāraṁ svātanāya nimantetvā nagaraṁ pavisitvā attano attano gehe “therassa dassāmā”ti kāpotikaṁ suraṁ pasannaṁ paṭiyādetvā theraṁ nimantetvā ghare ghare pasannaṁ suraṁ adaṁsu. Thero pivitvā surāmadamatto nagarato nikkhamanto dvārantare patitvā vilapamāno[1] nipajji.

Satthā katabhattakicco nagarā nikkhamanto theraṁ tenākārena nipannaṁ disvā “gaṇhatha bhikkhave Sāgatan”ti gāhāpetvā ārāmaṁ agamāsi. Bhikkhū therassa sīsaṁ Tathāgatassa pādamūle katvā taṁ nipajjāpesuṁ, so parivattitvā pāde Tathāgatābhimukhe katvā nipajji. Satthā bhikkhū paṭipucchi “kinnu kho bhikkhave yaṁ pubbe Sāgatassa mayi gāravaṁ, taṁ idāni atthī”ti. Natthi bhanteti. Bhikkhave Ambatitthakaṁ nāgarājānaṁ ko damesīti. Sāgato bhanteti. Kiṁ panetarahi bhikkhave Sāgato udakadeḍḍūbhakampi dametuṁ sakkuṇeyyāti. No hetaṁ bhante. Api nu kho bhikkhave evarūpaṁ pātuṁ yuttaṁ, yaṁ pivitvā evaṁvisaññī hotīti. Ayuttaṁ bhanteti. Atha kho Bhagavā theraṁ garahitvā bhikkhū āmantetvā “surāmerayapāne pācittiyan”ti[2] sikkhāpadaṁ paññāpetvā uṭṭhāyāsanā gandhakuṭiṁ pāvisi.

Dhammasabhāyaṁ sannipatitā bhikkhū surāpānassa avaṇṇaṁ kathayiṁsu “yāva mahādosañcetaṁ āvuso surāpānaṁ nāma, tāva paññāsampannaṁ

1. Vippalapamāno (Sī, Syā, I) 2. Vi 2. 146 piṭṭhe.

နာဂံ ဗာဓတိ။ ဧဝံ သော ခဏေန တံ နာဂရာဇာနံ ဒမေတွာ သရဏေသု စ သီလေသု စ ပတိဋ္ဌာပေတွာ သတ္ထု သန္တိကံ အဂမာသိ။

သတ္ထာ ဘဒ္ဒဝတိကာယံ ယထာဘိရန္တံ ဝိဟရိတွာ ကောသမ္ဗိံ အဂမာသိ။ သာဂတတ္ထေရေန နာဂဿ ဒမိတဘာဝေါ သကလဇနပဒံ ပတ္ထရိ။ ကောသမ္ဗိနဂရဝါသိနော သတ္ထု ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ သာဂတတ္ထေရဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ ဌိတာ ဧဝမာဟံသု “ဘန္တေ ယံ တုမှာကံ ဒုလ္လဘံ၊ တံ ဝဒေယျာထ၊ တဒေဝ မယံ ပဋိယာဒေဿာမာ”တိ။ ထေရော တုဏှီ အဟောသိ။ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ပနာဟံသု “အာဝုသော ပဗ္ဗဇိတာနံ နာမ ကာပေါတိကာ သုရာ ဒုလ္လဘာ စေဝ မနာပါ စ။ သစေ တုမှေ ထေရဿ ပသန္နာ၊ ကာပေါတိကံ သုရံ ပဋိယာဒေထာ”တိ။ တေ “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ သတ္ထာရံ သွာတနာယ နိမန္တေတွာ နဂရံ ပဝိသိတွာ အတ္တနော အတ္တနော ဂေဟေ “ထေရဿ ဒဿာမာ”တိ ကာပေါတိကံ သုရံ ပသန္နံ ပဋိယာဒေတွာ ထေရံ နိမန္တေတွာ ဃရေ ဃရေ ပသန္နံ သုရံ အဒံသု။ ထေရော ပိဝိတွာ သုရာမဒမတ္တော နဂရတော နိက္ခမန္တော ဒွါရန္တရေ ပတိတွာ ဝိလပမာနော[၁] နိပဇ္ဇိ။

သတ္ထာ ကတဘတ္တကိစ္စော နဂရာ နိက္ခမန္တော ထေရံ တေနာကာရေန နိပန္နံ ဒိသွာ “ဂဏှထ ဘိက္ခဝေ သာဂတ”န္တိ ဂါဟာပေတွာ အာရာမံ အဂမာသိ။ ဘိက္ခူ ထေရဿ သီသံ တထာဂတဿ ပါဒမူလေ ကတွာ တံ နိပဇ္ဇာပေသုံ၊ သော ပရိဝတ္တိတွာ ပါဒေ တထာဂတာဘိမုခေ ကတွာ နိပဇ္ဇိ။ သတ္ထာ ဘိက္ခူ ပဋိပုစ္ဆိ “ကိန္နု ခေါ ဘိက္ခဝေ ယံ ပုဗ္ဗေ သာဂတဿ မယိ ဂါရဝံ၊ တံ ဣဒါနိ အတ္ထီ”တိ။ နတ္ထိ ဘန္တေတိ။ ဘိက္ခဝေ အမ္ဗတိတ္ထကံ နာဂရာဇာနံ ကော ဒမေသီတိ။ သာဂတော ဘန္တေတိ။ ကိံ ပနေတရဟိ ဘိက္ခဝေ သာဂတော ဥဒကဒေဍ္ဍူဘကမ္ပိ ဒမေတုံ သက္ကုဏေယျာတိ။ နော ဟေတံ ဘန္တေ။ အပိ နု ခေါ ဘိက္ခဝေ ဧဝရူပံ ပါတုံ ယုတ္တံ၊ ယံ ပိဝိတွာ ဧဝံဝိသညီ ဟောတီတိ။ အယုတ္တံ ဘန္တေတိ။ အထ ခေါ ဘဂဝါ ထေရံ ဂရဟိတွာ ဘိက္ခူ အာမန္တေတွာ “သုရာမေရယပါနေ ပါစိတ္တိယ”န္တိ[၂] သိက္ခာပဒံ ပညာပေတွာ ဥဋ္ဌာယာသနာ ဂန္ဓကုဋိံ ပါဝိသိ။

ဓမ္မသဘာယံ သန္နိပတိတာ ဘိက္ခူ သုရာပါနဿ အဝဏ္ဏံ ကထယိံသု “ယာဝ မဟာဒေါသဉ္စေတံ အာဝုသော သုရာပါနံ နာမ၊ တာဝ ပညာသမ္ပန္နံ

၁-ဝိပ္ပလပမာနော (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၂-ဝိ ၂-၁၄၆-ပိဋ္ဌေ။

nāma iddhimantaṁ Sāgataṁ yathā Satthu guṇamattampi jānāti, tathā akāsī”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave idāneva suraṁ pivitvā pabbajitā visaññino honti, pubbepi ahesuṁyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Kāsiraṭṭhe udiccabrāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto isipabbajjaṁ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca uppādetvā jhānakīḷaṁ kīḷanto Himavantappadese vasati pañcahi antevāsikasatehi parivuto. Atha naṁ vassānasamaye sampatte antevāsikā āhaṁsu “ācariya manussapathaṁ gantvā loṇambilaṁ sevitvā āgacchāmā”ti. Āvuso ahaṁ idheva vasissāmi, tumhe pana gantvā sarīraṁ santappetvā vassaṁ vītināmetvā āgacchathāti. Te “sādhū”ti ācariyaṁ vanditvā Bārāṇasiṁ gantvā rājuyyāne vasitvā punadivase bahidvāragāmeyeva bhikkhāya caritvā suhitā hutvā punadivase nagaraṁ pavisiṁsu. Manussā sampiyāyamānā bhikkhaṁ adaṁsu. Katipāhaccayena ca raññopi ārocesuṁ “deva Himavantato pañcasatā isayo āgantvā uyyāne vasanti ghoratapā paramadhitindriyā[1] sīlavanto”ti. Rājā tesaṁ guṇe sutvā uyyānaṁ gantvā vanditvā katapaṭisanthāro vassānaṁ catumāsaṁ tattheva vasanatthāya paṭiññaṁ gahetvā nimantesi, te tato paṭṭhāya rājageheyeva bhuñjitvā uyyāne vasanti.

Athekadivasaṁ nagare surānakkhattaṁ nāma ahosi. Rājā “pabbajitānaṁ surā dullabhā”ti bahuṁ uttamasuraṁ dāpesi. Tāpasā suraṁ pivitvā uyyānaṁ gantvā surāmadamattā hutvā ekacce uṭṭhāya nacciṁsu, ekacce gāyiṁsu, naccitvā gāyitvā khārikādīni avattharitvā niddāyitvā surāmade chinne pabujjhitvā taṁ attano vippakāraṁ disvā “na amhehi pabbajitasāruppaṁ katan”ti roditvā paridevitvā “mayaṁ ācariyena vinābhūtattā evarūpaṁ pāpakammaṁ karimhā”ti taṅkhaṇaññeva uyyānaṁ pahāya Himavantaṁ gantvā paṭisāmitaparikkhārā ācariyaṁ vanditvā nisīditvā[2] “kiṁ nu kho tātā manussapathe bhikkhāya akilamamānā sukhaṁ vasittha, samaggavāsañca pana

1. Parivāritindriyā (Sī), paramajitindriyā (Syā) 2. Nisīdiṁsu (Ka)

နာမ ဣဒ္ဓိမန္တံ သာဂတံ ယထာ သတ္ထု ဂုဏမတ္တမ္ပိ န ဇာနာတိ၊ တထာ အကာသီ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ သုရံ ပိဝိတွာ ပဗ္ဗဇိတာ ဝိသညိနော ဟောန္တိ၊ ပုဗ္ဗေပိ အဟေသုံယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ကာသိရဋ္ဌေ ဥဒိစ္စဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ အဘိညာ စ သမာပတ္တိယော စ ဥပ္ပာဒေတွာ ဈာနကီဠံ ကီဠန္တော ဟိမဝန္တပ္ပဒေသေ ဝသတိ ပဉ္စဟိ အန္တေဝါသိကသတေဟိ ပရိဝုတော။ အထ နံ ဝဿာနသမယေ သမ္ပတ္တေ အန္တေဝါသိကာ အာဟံသု “အာစရိယ မနုဿပထံ ဂန္တွာ လောဏမ္ဗိလံ သေဝိတွာ အာဂစ္ဆာမာ”တိ။ အာဝုသော အဟံ ဣဓေဝ ဝသိဿာမိ၊ တုမှေ ပန ဂန္တွာ သရီရံ သန္တပ္ပေတွာ ဝဿံ ဝီတိနာမေတွာ အာဂစ္ဆထာတိ။ တေ “သာဓူ”တိ အာစရိယံ ဝန္ဒိတွာ ဗာရာဏသိံ ဂန္တွာ ရာဇုယျာနေ ဝသိတွာ ပုနဒိဝသေ ဗဟိဒွါရဂါမေယေဝ ဘိက္ခာယ စရိတွာ သုဟိတာ ဟုတွာ ပုနဒိဝသေ နဂရံ ပဝိသိံသု။ မနုဿာ သမ္ပိယာယမာနာ ဘိက္ခံ အဒံသု။ ကတိပါဟစ္စယေန စ ရညောပိ အာရောစေသုံ “ဒေဝ ဟိမဝန္တတော ပဉ္စသတာ ဣသယော အာဂန္တွာ ဥယျာနေ ဝသန္တိ ဃောရတပါ ပရမဓိတိန္ဒြိယာ[၁] သီလဝန္တော”တိ။ ရာဇာ တေသံ ဂုဏေ သုတွာ ဥယျာနံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ကတပဋိသန္ထာရော ဝဿာနံ စတုမာသံ တတ္ထေဝ ဝသနတ္ထာယ ပဋိညံ ဂဟေတွာ နိမန္တေသိ၊ တေ တတော ပဋ္ဌာယ ရာဇဂေဟေယေဝ ဘုဉ္ဇိတွာ ဥယျာနေ ဝသန္တိ။

အထေကဒိဝသံ နဂရေ သုရာနက္ခတ္တံ နာမ အဟောသိ။ ရာဇာ “ပဗ္ဗဇိတာနံ သုရာ ဒုလ္လဘာ”တိ ဗဟုံ ဥတ္တမသုရံ ဒါပေသိ။ တာပသာ သုရံ ပိဝိတွာ ဥယျာနံ ဂန္တွာ သုရာမဒမတ္တာ ဟုတွာ ဧကစ္စေ ဥဋ္ဌာယ နစ္စိံသု၊ ဧကစ္စေ ဂါယိံသု၊ နစ္စိတွာ ဂါယိတွာ ခါရိကာဒီနိ အဝတ္ထရိတွာ နိဒ္ဒါယိတွာ သုရာမဒေ ဆိန္နေ ပဗုဇ္ဈိတွာ တံ အတ္တနော ဝိပ္ပကာရံ ဒိသွာ “န အမှေဟိ ပဗ္ဗဇိတသာရုပ္ပံ ကတ”န္တိ ရောဒိတွာ ပရိဒေဝိတွာ “မယံ အာစရိယေန ဝိနာဘူတတ္တာ ဧဝရူပံ ပါပကမ္မံ ကရိမှာ”တိ တင်္ခဏညေဝ ဥယျာနံ ပဟာယ ဟိမဝန္တံ ဂန္တွာ ပဋိသာမိတပရိက္ခာရာ အာစရိယံ ဝန္ဒိတွာ နိသီဒိတွာ[၂] “ကိံ နု ခေါ တာတာ မနုဿပထေ ဘိက္ခာယ အကိလမမာနာ သုခံ ဝသိတ္ထ၊ သမဂ္ဂဝါသဉ္စ ပန

၁-ပရိဝါရိတိန္ဒြိယာ (သီ)၊ ပရမဇိတိန္ဒြိယာ (သျာ) ၂-နိသီဒိံသု (က)

vasitthā”ti pucchitā “ācariya sukhaṁ vasimha, apica kho pana mayaṁ apātabbayuttakaṁ pivitvā visaññībhūtā satiṁ paccupaṭṭhāpetuṁ asakkontā naccimha ceva gāyimha cā”ti etamatthaṁ ārocentā imaṁ gāthaṁ samuṭṭhāpetvā āhaṁsu—

81. “Apāyimha anaccimha, agāyimha rudimha ca.
Visaññīkaraṇiṁ pitvā, diṭṭhā nāhumha vānarā”ti.

Tattha **apāyimhā**ti suraṁ pivimha. **Anaccimhā**ti taṁ pivitvā hatthapāde lāḷentā naccimha. **Agāyimhā**ti mukhaṁ vivaritvā āyatakena sarena gāyimha. **Rudimha cā**ti puna vippaṭisārino “evarūpaṁ nāma amhehi katan”ti rodimha ca. **Visaññīkaraṇiṁ pitvā, diṭṭhā nāhumha vānarā**ti evarūpaṁ saññāvināsanato visaññīkaraṇiṁ suraṁ pivitvā “etadeva sādhu, yaṁ vānarā nāhumhā”ti. Evaṁ te attano aguṇaṁ kathesuṁ.

Bodhisatto “garusaṁvāsarahitānaṁ nāma evarūpaṁ hotiyevā”ti te tāpase garahitvā “puna evarūpaṁ mākaritthā”ti tesaṁ ovādaṁ datvā aparihīnajjhāno brahmalokaparāyaṇo ahosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi. Ito paṭṭhāya hi “anusandhiṁ ghaṭetvā”ti idampi na vakkhāma. Tadā isigaṇo Buddhaparisā ahosi, gaṇasatthā pana ahameva ahosinti.

Surāpānajātakavaṇṇanā paṭhamā.

---

2. Mittavindakajātakavaṇṇanā (82)

Atikkamma ramaṇakanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ dubbacabhikkhuṁ ārabbha kathesi. Imassa pana jātakassa Kassapasammāsambuddhakālikaṁ vatthu, taṁ Dasakanipāte **Mahāmittavindakajātake**[1] āvi bhavissati. Tadā pana bodhisatto imaṁ gāthamāha—

1. Khu 5. 201 piṭṭhe.

ဝသိတ္ထာ”တိ ပုစ္ဆိတာ “အာစရိယ သုခံ ဝသိမှ၊ အပိစ ခေါ ပန မယံ အပါတဗ္ဗယုတ္တကံ ပိဝိတွာ ဝိသညီဘူတာ သတိံ ပစ္စုပဋ္ဌာပေတုံ အသက္ကောန္တာ နစ္စိမှ စေဝ ဂါယိမှ စာ”တိ ဧတမတ္ထံ အာရောစေန္တာ ဣမံ ဂါထံ သမုဋ္ဌာပေတွာ အာဟံသု—

၈၁။ “အပါယိမှ အနစ္စိမှ၊ အဂါယိမှ ရုဒိမှ စ။
ဝိသညီကရဏိံ ပိတွာ၊ ဒိဋ္ဌာ နာဟုမှ ဝါနရာ”တိ။

တတ္ထ **အပါယိမှာ**တိ သုရံ ပိဝိမှ။ **အနစ္စိမှာ**တိ တံ ပိဝိတွာ ဟတ္ထပါဒေ လာဠေန္တာ နစ္စိမှ။ **အဂါယိမှာ**တိ မုခံ ဝိဝရိတွာ အာယတကေန သရေန ဂါယိမှ။ **ရုဒိမှ စာ**တိ ပုန ဝိပ္ပဋိသာရိနော “ဧဝရူပံ နာမ အမှေဟိ ကတ”န္တိ ရောဒိမှ စ။ **ဝိသညီကရဏိံ ပိတွာ၊ ဒိဋ္ဌာ နာဟုမှ ဝါနရာ**တိ ဧဝရူပံ သညာဝိနာသနတော ဝိသညီကရဏိံ သုရံ ပိဝိတွာ “ဧတဒေဝ သာဓု၊ ယံ ဝါနရာ နာဟုမှာ”တိ။ ဧဝံ တေ အတ္တနော အဂုဏံ ကထေသုံ။

ဗောဓိသတ္တော “ဂရုသံဝါသရဟိတာနံ နာမ ဧဝရူပံ ဟောတိယေဝါ”တိ တေ တာပသေ ဂရဟိတွာ “ပုန ဧဝရူပံ မာကရိတ္ထာ”တိ တေသံ ဩဝါဒံ ဒတွာ အပရိဟီနဇ္ဈာနော ဗြဟ္မလောကပရာယဏော အဟောသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ။ ဣတော ပဋ္ဌာယ ဟိ “အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ”တိ ဣဒမ္ပိ န ဝက္ခာမ။ တဒါ ဣသိဂဏော ဗုဒ္ဓပရိသာ အဟောသိ၊ ဂဏသတ္ထာ ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

သုရာပါနဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဌမာ။

၂-မိတ္တဝိန္ဒကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၈၂)

အတိက္ကမ္မ ရမဏကန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဒုဗ္ဗစဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဣမဿ ပန ဇာတကဿ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓကာလိကံ ဝတ္ထု၊ တံ ဒသကနိပါတေ **မဟာမိတ္တဝိန္ဒကဇာတကေ**[1] အာဝိ ဘဝိဿတိ။ တဒါ ပန ဗောဓိသတ္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁-ခု ၅-၂၀၁-ပိဋ္ဌေ

82. “Atikkamma ramaṇakaṁ, sadāmattañca dūbhakaṁ.
Svāsi pāsāṇamāsīno, yasmā jīvaṁ na mokkhasī”ti.

Tattha **ramaṇakan**ti tasmiṁ kāle phalikassa nāmaṁ, phalikapāsādañca atikkantosīti dīpeti. **Sadāmattañcā**ti rajatassa nāmaṁ, rajatapāsādañca atikkantosīti dīpeti. **Dūbhakan**ti maṇino nāmaṁ, maṇipāsādañca atikkantosīti dīpeti. **Svāsī**ti so asi tvaṁ. **Pāsāṇamāsīno**ti khuracakkaṁ nāma pāsāṇamayaṁ vā hoti rajatamayaṁ vā maṇimayaṁ vā, taṁ pana pāsāṇamayameva. So ca tena āsīno atiniviṭṭho ajjhotthaṭo. Tasmā pāsāṇena āsīnattā “pāsāṇāsīno”ti vattabbe byañjanasandhivasena makāraṁ ādāya “pāsāṇamāsīno”ti vuttaṁ. Pāsāṇaṁ vā āsīno, taṁ khuracakkaṁ āsajja pāpuṇitvā ṭhitoti attho. **Yasmā jīvaṁ na mokkhasī**ti yasmā khuracakkā yāva te pāpaṁ na khīyati, tāva jīvantoyeva na muccissasi, taṁ āsīnosīti.

Imaṁ gāthaṁ vatvā bodhisatto attano vasanaṭṭhānaṁyeva[1] gato. Mittavindakopi khuracakkaṁ ukkhipitvā mahādukkhaṁ anubhavamāno pāpakamme parikkhīṇe yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā Mittavindako dubbacabhikkhu ahosi, devarājā pana ahameva ahosin”ti.

Mittavindakajātakavaṇṇanā dutiyā.

---

3. Kāḷakaṇṇijātakavaṇṇanā (83)

Mitto have sattapadena hotīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ Anāthapiṇḍikassa mittaṁ ārabbha kathesi. So kira Anāthapiṇḍikena saddhiṁ sahapaṁsukīḷiko[2] ekācariyasseva santike uggahitasippo nāmena Kāḷakaṇṇī nāma. So gacchante kāle duggato

---

1. Devaṭṭhānameva (Sī, Syā, I) 2. Sahapaṁsukīḷako (Syā), sahapaṁsukīḷito (Sī, I)

၈၂။ “အတိက္ကမ္မ ရမဏကံ၊ သဒါမတ္တဉ္စ ဒူဘကံ။
သွာသိ ပါသာဏမာသီနော၊ ယသ္မာ ဇီဝံ န မောက္ခသီ”တိ။

တတ္ထ **ရမဏကန္တိ** တသ္မိံ ကာလေ ဖလိကဿ နာမံ၊ ဖလိကပါသာဒဉ္စ အတိက္ကန္တောသီတိ ဒီပေတိ။ **သဒါမတ္တဉ္စာ**တိ ရဇတဿ နာမံ၊ ရဇတပါသာဒဉ္စ အတိက္ကန္တောသီတိ ဒီပေတိ။ **ဒူဘကန္တိ** မဏိနော နာမံ၊ မဏိပါသာဒဉ္စ အတိက္ကန္တောသီတိ ဒီပေတိ။ **သွာသီ**တိ သော အသိ တွံ။ **ပါသာဏမာသီနော**တိ ခုရစက္ကံ နာမ ပါသာဏမယံ ဝါ ဟောတိ ရဇတမယံ ဝါ မဏိမယံ ဝါ၊ တံ ပန ပါသာဏမယမေဝ။ သော စ တေန အာသီနော အတိနိဝိဋ္ဌော အဇ္ဈောတ္ထဋော။ တသ္မာ ပါသာဏေန အာသီနတ္တာ “ပါသာဏာသီနော”တိ ဝတ္တဗ္ဗေ ဗျဉ္ဇနသန္ဓိဝသေန မကာရံ အာဒါယ “ပါသာဏမာသီနော”တိ ဝုတ္တံ။ ပါသာဏံ ဝါ အာသီနော၊ တံ ခုရစက္ကံ အာသဇ္ဇ ပါပုဏိတွာ ဌိတောတိ အတ္ထော။ **ယသ္မာ ဇီဝံ န မောက္ခသီ**တိ ယသ္မာ ခုရစက္ကာ ယာဝ တေ ပါပံ န ခီယတိ၊ တာဝ ဇီဝန္တောယေဝ န မုစ္စိဿသိ၊ တံ အာသီနောသီတိ။

ဣမံ ဂါထံ ဝတွာ ဗောဓိသတ္တော အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံယေဝ[1] ဂတော။ မိတ္တဝိန္ဒကောပိ ခုရစက္ကံ ဥက္ခိပိတွာ မဟာဒုက္ခံ အနုဘဝမာနော ပါပကမ္မေ ပရိက္ခီဏေ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ မိတ္တဝိန္ဒကော ဒုဗ္ဗစဘိက္ခု အဟောသိ၊ ဒေဝရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

မိတ္တဝိန္ဒကဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒုတိယာ။

၃-ကာဠကဏ္ဏိဇာတကဝဏ္ဏနာ (၈၃)

မိတ္တော ဟဝေ သတ္တပဒေန ဟောတီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ အနာထပိဏ္ဍိကဿ မိတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ကိရ အနာထပိဏ္ဍိကေန သဒ္ဓိံ သဟပံသုကီဠိကော[2] ဧကာစရိယဿေဝ သန္တိကေ ဥဂ္ဂဟိတသိပ္ပော နာမေန ကာဠကဏ္ဏီ နာမ။ သော ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ ဒုဂ္ဂတော

၁-ဒေဝဋ္ဌာနမေဝ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၂-သဟပံသုကီဠကော (သျာ)၊ သဟပံသုကီဠိတော (သီ ဣ)

hutvā jīvituṁ asakkonto seṭṭhissa santikaṁ agamāsi. So taṁ samassāsetvā paribbayaṁ datvā attano kuṭumbaṁ paṭicchāpesi. So seṭṭhino upakārako hutvā sabbakiccāni karoti. Taṁ seṭṭhissa santikaṁ āgatakāle “tiṭṭha Kāḷakaṇṇi, nisīda Kāḷakaṇṇi, bhuñjakāḷakaṇṇī”ti vadanti. Athekadivasaṁ seṭṭhino mittāmaccā seṭṭhiṁ upasaṅkamitvā evamāhaṁsu “mahāseṭṭhi mā etaṁ tava santike kari, ‘tiṭṭha Kāḷakaṇṇi, nisīda Kāḷakaṇṇi, bhuñja Kāḷakaṇṇī’ti hi iminā saddena yakkhopi palāyeyya, na cesa tayā samāno, duggato durūpeto, kiṁ te iminā”ti. Anāthapiṇḍiko “nāmaṁ nāma vohāramattaṁ, na taṁ paṇḍitā pamāṇaṁ karonti, sutamaṅgalikena nāma bhavituṁ na vaṭṭati, na sakkā mayā nāmamattaṁ nissāya sahapaṁsukīḷikaṁ sahāyaṁ pariccajitun”ti tesaṁ vacanaṁ anādāya ekadivasaṁ attano bhogagāmaṁ gacchanto taṁ geharakkhakaṁ katvā agamāsi.

Corā “seṭṭhi kira bhogagāmaṁ[1] gato, gehamassa vilumpissāmā”ti nānāvudhahatthā rattibhāge āgantvā gehaṁ parivāresuṁ. Itaropi corānaññeva āgamanaṁ āsaṅkamāno aniddāyantova nisīdi. So corānaṁ āgatabhāvaṁ ñatvā manusse pabodhetuṁ[2] “tvaṁ saṅkhaṁ dhama, tvaṁ mudiṅgaṁ vādehī”ti mahāsamajjaṁ karonto[3] viya sakalanivesanaṁ ekasaddaṁ kāresi. Corā “suññaṁ gehanti dussutaṁ amhehi, attheva idha mahāseṭṭhī”ti pāsāṇamuggarādīni tattheva chaḍḍetvā palāyiṁsu.

Punadivase manussā tattha tattha chaḍḍite pāsāṇamuggarādayo disvā saṁvegappattā hutvā “sace ajja evarūpo buddhisampanno gharavicārako nābhavissa, corehi yathāruciyā pavisitvā sabbaṁ gehaṁ viluttaṁ assa, imaṁ daḷhamittaṁ nissāya seṭṭhino vuḍḍhi jātā”ti taṁ pasaṁsitvā seṭṭhissa bhogagāmato āgatakāle sabbaṁ taṁ pavattiṁ ārocayiṁsu. Atha ne seṭṭhi avoca “tumhe evarūpaṁ mama geharakkhakaṁ mittaṁ nikkaḍḍhāpetha, sacāyaṁ tumhākaṁ vacanena mayā nikkaḍḍhito assa, ajja me kuṭumbaṁ kiñci nābhavissa, nāmaṁ nāma appamāṇaṁ, hitacittameva pamāṇan”ti tassa uttaritaraṁ paribbayaṁ datvā “atthi dāni me idaṁ kathāpābhatan”ti Satthu santikaṁ gantvā

1. Gāmakaṁ (Sī, I) 2. Pabodhetvā (Sī) 3. Kārento (Sī)

ဟုတွာ ဇီဝိတုံ အသက္ကောန္တော သေဋ္ဌိဿ သန္တိကံ အဂမာသိ။ သော တံ သမဿာသေတွာ ပရိဗ္ဗယံ ဒတွာ အတ္တနော ကုဋုမ္ဗံ ပဋိစ္ဆာပေသိ။ သော သေဋ္ဌိနော ဥပကာရကော ဟုတွာ သဗ္ဗကိစ္စာနိ ကရောတိ။ တံ သေဋ္ဌိဿ သန္တိကံ အာဂတကာလေ “တိဋ္ဌ ကာဠကဏ္ဏိ၊ နိသီဒ ကာဠကဏ္ဏိ၊ ဘုဉ္ဇ ကာဠကဏ္ဏီ”တိ ဝဒန္တိ။ အထေကဒိဝသံ သေဋ္ဌိနော မိတ္တာမစ္စာ သေဋ္ဌိံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဧဝမာဟံသု “မဟာသေဋ္ဌိ မာ ဧတံ တဝ သန္တိကေ ကရိ၊ ‘တိဋ္ဌ ကာဠကဏ္ဏိ၊ နိသီဒ ကာဠကဏ္ဏိ၊ ဘုဉ္ဇ ကာဠကဏ္ဏီ’တိ ဟိ ဣမိနာ သဒ္ဒေန ယက္ခောပိ ပလာယေယျ၊ န စေသ တယာ သမာနော, ဒုဂ္ဂတော ဒုရူပေတော၊ ကိံ တေ ဣမိနာ”တိ။ အနာထပိဏ္ဍိကော “နာမံ နာမ ဝေါဟာရမတ္တံ၊ န တံ ပဏ္ဍိတာ ပမာဏံ ကရောန္တိ၊ သုတမင်္ဂလိကေန နာမ ဘဝိတုံ န ဝဋ္ဋတိ၊ န သက္ကာ မယာ နာမမတ္တံ နိဿာယ သဟပံသုကီဠိကံ သဟာယံ ပရိစ္စဇိတု”န္တိ တေသံ ဝစနံ အနာဒါယ ဧကဒိဝသံ အတ္တနော ဘောဂဂါမံ ဂစ္ဆန္တော တံ ဂေဟရက္ခကံ ကတွာ အဂမာသိ။

စောရာ “သေဋ္ဌိ ကိရ ဘောဂဂါမံ[၁] ဂတော၊ ဂေဟမဿ ဝိလုမ္ပိဿာမာ”တိ နာနာဝုဓဟတ္ထာ ရတ္တိဘာဂေ အာဂန္တွာ ဂေဟံ ပရိဝါရေသုံ။ ဣတရောပိ စောရာနညေဝ အာဂမနံ အာသင်္ကမာနော အနိဒ္ဒါယန္တောဝ နိသီဒိ။ သော စောရာနံ အာဂတဘာဝံ ဉတွာ မနုဿေ ပဗောဓေတုံ[၂] “တွံ သင်္ခံ ဓမ၊ တွံ မုဒိင်္ဂံ ဝါဒေဟီ”တိ မဟာသမဇ္ဇံ ကရောန္တော[၃] ဝိယ သကလနိဝေသနံ ဧကသဒ္ဒံ ကာရေသိ။ စောရာ “သုညံ ဂေဟန္တိ ဒုဿုတံ အမှေဟိ၊ အတ္ထေဝ ဣဓ မဟာသေဋ္ဌီ”တိ ပါသာဏမုဂ္ဂရာဒီနိ တတ္ထေဝ ဆဍ္ဍေတွာ ပလာယိံသု။

ပုနဒိဝသေ မနုဿာ တတ္ထ တတ္ထ ဆဍ္ဍိတေ ပါသာဏမုဂ္ဂရာဒယော ဒိသွာ သံဝေဂပ္ပတ္တာ ဟုတွာ “သစေ အဇ္ဇ ဧဝရူပေါ ဗုဒ္ဓိသမ္ပန္နော ဃရဝိစာရကော နာဘဝိဿ၊ စောရေဟိ ယထာရုစိယာ ပဝိသိတွာ သဗ္ဗံ ဂေဟံ ဝိလုတ္တံ အဿ၊ ဣမံ ဒဠှမိတ္တံ နိဿာယ သေဋ္ဌိနော ဝုဍ္ဎိ ဇာတာ”တိ တံ ပသံသိတွာ သေဋ္ဌိဿ ဘောဂဂါမတော အာဂတကာလေ သဗ္ဗံ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစယိံသု။ အထ နေ သေဋ္ဌိ အဝေါစ “တုမှေ ဧဝရူပံ မမ ဂေဟရက္ခကံ မိတ္တံ နိက္ကဍ္ဎာပေထ၊ သစာယံ တုမှာကံ ဝစနေန မယာ နိက္ကဍ္ဎိတော အဿ၊ အဇ္ဇ မေ ကုဋုမ္ဗံ ကိဉ္စိ နာဘဝိဿ၊ နာမံ နာမ အပ္ပမာဏံ၊ ဟိတစိတ္တမေဝ ပမာဏ”န္တိ တဿ ဥတ္တရိတရံ ပရိဗ္ဗယံ ဒတွာ “အတ္ထိ ဒါနိ မေ ဣဒံ ကထာပါဘတ”န္တိ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ

၁-ဂါမကံ (သီ၊ ဣ) ၂-ပဗောဓေတွာ (သီ) ၃-ကာရေန္တော (သီ)

ādito paṭṭhāya sabbaṁ taṁ pavattiṁ ārocesi. Satthā "na kho gahapati idāneva Kāḷakaṇṇimitto attano mittassa ghare kuṭumbaṁ rakkhati, pubbepi rakkhiyevā"ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto mahāyaso seṭṭhi ahosi. Tassa Kāḷakaṇṇī nāma mittoti sabbaṁ paccuppannavatthusadisameva. Bodhisatto bhogagāmato āgato taṁ pavattiṁ sutvā "sace mayā tumhākaṁ vacanena evarūpo mitto nikkaḍḍhito assa, ajja me kuṭumbaṁ kiñci nābhavissā"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

83. "Mitto have sattapadena hoti,
Sahāyo pana dvādasakena hoti.
Māsaḍḍhamāsena ca ñāti hoti,
Tatuttariṁ attasamopi hoti.
Sohaṁ kathaṁ attasukhassa hetu,
Cirasanthutaṁ[1] Kāḷakaṇṇiṁ jaheyyan"ti.

Tattha **have**ti nipātamattaṁ. Mettāyatīti **mitto,** mettaṁ paccupaṭṭhāpeti, sinehaṁ karotīti attho. So panesa **sattapadena hoti,** ekato sattapadavītihāragamanamattena hotīti attho. **Sahāyo pana dvādasakena hotī**ti sabbakiccāni ekato karaṇavasena sabbiriyāpathesu saha gacchatīti sahāyo, so panesa dvādasakena hoti, dvādasāhaṁ ekato nivāsena hotīti attho. **Māsaḍḍhamāsena cā**ti māsena vā aḍḍhamāsena vā. **Ñāti hotī**ti ñātisamo hoti. **Tatuttari**nti tato uttariṁ ekato vāsena **attasamopi hoti**yeva. **Jaheyya**nti "evarūpaṁ sahāyaṁ kathaṁ jaheyyan"ti mittassa[2] guṇaṁ kathesi. Tato paṭṭhāya puna koci tassa antare vattā nāma nāhosīti.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā Kāḷakaṇṇī Ānando ahosi, Bārāṇasiseṭṭhi pana ahameva ahosin"ti.

Kāḷakaṇṇijātakavaṇṇanā tatiyā.

1. Cirasanthavaṁ (Ka), cirasanthunaṁ (I) 2. Mittarase (Sī, I), mittasseva (Syā)

အာဒိတော ပဋ္ဌာယ သဗ္ဗံ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသိ။ သတ္ထာ "န ခေါ ဂဟပတိ ဣဒါနေဝ ကာဠကဏ္ဏိမိတ္တော အတ္တနော မိတ္တဿ ဃရေ ကုဋုမ္ဗံ ရက္ခတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ရက္ခိယေဝါ"တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော မဟာယသော သေဋ္ဌိ အဟောသိ။ တဿ ကာဠကဏ္ဏီ နာမ မိတ္တောတိ သဗ္ဗံ ပစ္စုပ္ပန္နဝတ္ထုသဒိသမေဝ။ ဗောဓိသတ္တော ဘောဂဂါမတော အာဂတော တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ "သစေ မယာ တုမှာကံ ဝစနေန ဧဝရူပေါ မိတ္တော နိက္ကဍ္ဎိတော အဿ၊ အဇ္ဇ မေ ကုဋုမ္ဗံ ကိဉ္စိ နာဘဝိဿာ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၈၃။ "မိတ္တော ဟဝေ သတ္တပဒေန ဟောတိ၊
သဟာယော ပန ဒွါဒသကေန ဟောတိ။
မာသဍ္ဎမာသေန စ ဉာတိ ဟောတိ၊
တတုတ္တရိံ အတ္တသမောပိ ဟောတိ။
သောဟံ ကထံ အတ္တသုခဿ ဟေတု၊
စိရသန္ထုတံ[၁] ကာဠကဏ္ဏိံ ဇဟေယျ"န္တိ။

တတ္ထ **ဟဝေ**တိ နိပါတမတ္တံ။ မေတ္တာယတီတိ **မိတ္တော၊** မေတ္တံ ပစ္စုပဋ္ဌာပေတိ၊ သိနေဟံ ကရောတီတိ အတ္ထော။ သော ပနေသ **သတ္တပဒေန ဟောတိ၊** ဧကတော သတ္တပဒဝီတိဟာရဂမနမတ္တေန ဟောတီတိ အတ္ထော။ **သဟာယော ပန ဒွါဒသကေန ဟောတီ**တိ သဗ္ဗကိစ္စာနိ ဧကတော ကရဏဝသေန သဗ္ဗိရိယာပထေသု သဟ ဂစ္ဆတီတိ သဟာယော၊ သော ပနေသ ဒွါဒသကေန ဟောတိ၊ ဒွါဒသာဟံ ဧကတော နိဝါသေန ဟောတီတိ အတ္ထော။ **မာသဍ္ဎမာသေန စာ**တိ မာသေန ဝါ အဍ္ဎမာသေန ဝါ။ **ဉာတိ ဟောတီ**တိ ဉာတိသမော ဟောတိ။ **တတုတ္တရိ**န္တိ တတော ဥတ္တရိံ ဧကတော ဝါသေန **အတ္တသမောပိ ဟောတိ**ယေဝ။ **ဇဟေယျ**န္တိ "ဧဝရူပံ သဟာယံ ကထံ ဇဟေယျ"န္တိ မိတ္တဿ[၂] ဂုဏံ ကထေသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ပုန ကောစိ တဿ အန္တရေ ဝတ္တာ နာမ နာဟောသီတိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ကာဠကဏ္ဏီ အာနန္ဒော အဟောသိ၊ ဗာရာဏသိသေဋ္ဌိ ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

ကာဠကဏ္ဏိဇာတကဝဏ္ဏနာ တတိယာ။

၁-စိရသန္ထဝံ (က)၊ စိရသန္ထုနံ (ဣ) ၂-မိတ္တရသေ (သီ၊ ဣ)၊ မိတ္တဿေဝ (သျာ)

4. Atthassadvārajātakavaṇṇanā (84)

Ārogyamicche paramañca lābhanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ atthakusalaṁ kulaputtaṁ[1] ārabbha kathesi. Sāvatthiyañhi ekassa mahāvibhavassa seṭṭhino putto jātiyā sattavasso paññavā atthakusalo. So ekadivasaṁ pitaraṁ upasaṅkamitvā atthassa dvārapañhaṁ nāma pucchi, so taṁ na jānāti. Athassa etadahosi "ayaṁ pañho atisukhumo, ṭhapetvā sabbaññubuddhaṁ añño upari Bhavaggena, heṭṭhā ca Avīcinā paricchinne lokasannivāse etaṁ pañhaṁ kathetuṁ samattho nāma natthī"ti. So puttamādāya bahuṁ mālāgandhavilepanaṁ gāhāpetvā Jetavanaṁ gantvā Satthāraṁ pūjetvā vanditvā ekamantaṁ nisinno Bhagavantaṁ etadavoca "ayaṁ bhante dārako paññavā atthakusalo maṁ atthassa dvārapañhaṁ nāma pucchi, ahaṁ taṁ pañhaṁ ajānanto tumhākaṁ santikaṁ āgato, sādhu me bhante Bhagavā taṁ pañhaṁ kathetū"ti. Satthā "pubbepāhaṁ upāsaka iminā kumārakenetaṁ pañhaṁ puṭṭho, mayā cassa kathito, tadā naṁ esa jānāti, idāni pana bhavasaṅkhepagatattā na sallakkhetī"ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto mahāvibhavo seṭṭhi ahosi. Athassa putto sattavassiko jātiyā paññavā atthakusalo. So ekadivasaṁ pitaraṁ upasaṅkamitvā "tāta atthassa dvāraṁ nāma kin"ti atthassa dvārapañhaṁ pucchi. Athassa pitā taṁ pañhaṁ kathento imaṁ gāthamāha—

84. "Ārogyamicche paramañca lābhaṁ,
Sīlañca vuddhānumataṁ sutañca.
Dhammānuvattī ca alīnatā ca, atthassa dvārā pamukhā chaḷete"ti.

Tattha **ārogyamicche paramañca lābhan**ti ca-kāro nipātamattaṁ. Tāta paṭhamameva ārogyasaṅkhātaṁ paramaṁ lābhaṁ iccheyyāti imamatthaṁ dīpento evamāha. Tattha ārogyaṁ nāma sarīrassa ceva cittassa ca arogabhāvo anāturatā. Sarīre hi rogāture neva aladdhaṁ bhogalābhaṁ uppādetuṁ sakkoti, na laddhaṁ paribhuñjituṁ, anāture pana ubhayampetaṁ sakkoti. Citte ca kilesāture neva aladdhaṁ jhānādibhedaṁ lābhaṁ

1. Puttaṁ (Sī, I)

၄-အတ္ထဿဒွါရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၈၄)

အာရောဂျမိစ္ဆေ ပရမဉ္စ လာဘန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ အတ္ထကုသလံ ကုလပုတ္တံ[1] အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သာဝတ္ထိယဉှိ ဧကဿ မဟာဝိဘဝဿ သေဋ္ဌိနော ပုတ္တော ဇာတိယာ သတ္တဝဿော ပညဝါ အတ္ထကုသလော။ သော ဧကဒိဝသံ ပိတရံ ဥပသင်္ကမိတွာ အတ္ထဿ ဒွါရပဉှံ နာမ ပုစ္ဆိ၊ သော တံ န ဇာနာတိ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ “အယံ ပဉှော အတိသုခုမော၊ ဌပေတွာ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓံ အညော ဥပရိ ဘဝဂ္ဂေန, ဟေဋ္ဌာ စ အဝီစိနာ ပရိစ္ဆိန္နေ လောကသန္နိဝါသေ ဧတံ ပဉှံ ကထေတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထီ”တိ။ သော ပုတ္တမာဒါယ ဗဟုံ မာလာဂန္ဓဝိလေပနံ ဂါဟာပေတွာ ဇေတဝနံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ပူဇေတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသိန္နော ဘဂဝန္တံ ဧတဒဝေါစ “အယံ ဘန္တေ ဒါရကော ပညဝါ အတ္ထကုသလော မံ အတ္ထဿ ဒွါရပဉှံ နာမ ပုစ္ဆိ၊ အဟံ တံ ပဉှံ အဇာနန္တော တုမှာကံ သန္တိကံ အာဂတော၊ သာဓု မေ ဘန္တေ ဘဂဝါ တံ ပဉှံ ကထေတူ”တိ။ သတ္ထာ “ပုဗ္ဗေပါဟံ ဥပါသက ဣမိနာ ကုမာရကေနေတံ ပဉှံ ပုဋ္ဌော၊ မယာ စဿ ကထိတော၊ တဒါ နံ ဧသ ဇာနာတိ၊ ဣဒါနိ ပန ဘဝသင်္ခေပဂတတ္တာ န သလ္လက္ခေတီ”တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော မဟာဝိဘဝေါ သေဋ္ဌိ အဟောသိ။ အထဿ ပုတ္တော သတ္တဝဿိကော ဇာတိယာ ပညဝါ အတ္ထကုသလော။ သော ဧကဒိဝသံ ပိတရံ ဥပသင်္ကမိတွာ “တာတ အတ္ထဿ ဒွါရံ နာမ ကိ”န္တိ အတ္ထဿ ဒွါရပဉှံ ပုစ္ဆိ။ အထဿ ပိတာ တံ ပဉှံ ကထေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၈၄။ “အာရောဂျမိစ္ဆေ ပရမဉ္စ လာဘံ၊ သီလဉ္စ ဝုဒ္ဓါနုမတံ သုတဉ္စ။
ဓမ္မာနုဝတ္တီ စ အလီနတာ စ၊ အတ္ထဿ ဒွါရာ ပမုခါ ဆဠေတေ”တိ။

တတ္ထ **အာရောဂျမိစ္ဆေ ပရမဉ္စ လာဘ**န္တိ စ-ကာရော နိပါတမတ္တံ။ တာတ ပဌမမေဝ အာရောဂျသင်္ခါတံ ပရမံ လာဘံ ဣစ္ဆေယျာတိ ဣမမတ္ထံ ဒီပေန္တော ဧဝမာဟ။ တတ္ထ အာရောဂျံ နာမ သရီရဿ စေဝ စိတ္တဿ စ အရောဂဘာဝေါ အနာတုရတာ။ သရီရေ ဟိ ရောဂါတုရေ နေဝ အလဒ္ဓံ ဘောဂလာဘံ ဥပ္ပါဒေတုံ သက္ကောတိ, န လဒ္ဓံ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ၊ အနာတုရေ ပန ဥဘယမ္ပေတံ သက္ကောတိ။ စိတ္တေ စ ကိလေသာတုရေ နေဝ အလဒ္ဓံ ဈာနာဒိဘေဒံ လာဘံ

၁-ပုတ္တံ (သီ၊ ဣ)

uppādetuṁ sakkoti, na laddhaṁ puna samāpattivasena paribhuñjituṁ, etasmiṁ anārogye[1] sati aladdhopi lābho na labbhati, laddhopi niratthako hoti, asati panetasmiṁ aladdhopi lābho labbhati, laddhopi sātthako hotīti ārogyaṁ paramo lābho nāma. Taṁ sabbapaṭhamaṁ icchitabbaṁ. Idamekaṁ atthassa dvāranti ayamettha attho. **Sīlañcā**ti ācārasīlaṁ. Iminā lokacārittaṁ dasseti. **Vuddhānumatan**ti guṇavuddhānaṁ paṇḍitānaṁ anumataṁ. Iminā ñāṇasampannānaṁ garūnaṁ ovādaṁ dasseti. **Sutañcā**ti kāraṇanissitaṁ sutaṁ. Iminā imasmiṁ loke atthanissitaṁ bāhusaccaṁ dasseti. **Dhammānuvattī cā**ti tividhassa sucaritadhammassa anuvattanaṁ. Iminā duccaritadhammaṁ vajjetvā sucaritadhammassa anuvattanabhāvaṁ dasseti. **Alīnatā cā**ti cittassa alīnatā anīcatā. Iminā cittassa asaṅkocataṁ paṇītabhāvaṁ uttamabhāvaṁ dasseti. **Atthassa dvārā pamukhā chaḷete**ti attho nāma vuḍḍhi, tassa vuḍḍhisaṅkhātassa lokiyalokuttarassa atthassa ete pamukhā uttamā cha dvārā upāyā adhigamamukhānīti.

Evaṁ bodhisatto puttassa atthassa dvārapañhaṁ kathesi, so tato paṭṭhāya tesu chasu dhammesu vatti. Bodhisattopi dānādīni puññāni katvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā puttova paccuppannaputto, mahāseṭṭhi pana ahameva ahosin”ti.

Atthassadvārajātakavaṇṇanā catutthā.

---

5. Kiṁ pakkajātakavaṇṇanā (85)

Āyatiṁ dosaṁ nāññāyāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ ukkaṇṭhitabhikkhuṁ ārabbha kathesi. Aññataro kira kulaputto Buddhasāsane uraṁ datvā pabbajito ekadivasaṁ Sāvatthiyaṁ piṇḍāya caranto ekaṁ alaṅkata-itthiṁ disvā ukkaṇṭhi. Atha naṁ ācariyupajjhāyā Satthu santikaṁ ānayiṁsu. Satthā “saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhitosī”ti

1. Roge (Syā, Ka)

ဥပ္ပါဒေတုံ သက္ကောတိ, န လဒ္ဓံ ပုန သမာပတ္တိဝသေန ပရိဘုဉ္ဇိတုံ၊ ဧတသ္မိံ အနာရောဂျေ[1] သတိ အလဒ္ဓေါပိ လာဘော န လဗ္ဘတိ, လဒ္ဓေါပိ နိရတ္ထကော ဟောတိ၊ အသတိ ပနေတသ္မိံ အလဒ္ဓေါပိ လာဘော လဗ္ဘတိ၊ လဒ္ဓေါပိ သာတ္ထကော ဟောတီတိ အာရောဂျံ ပရမော လာဘော နာမ။ တံ သဗ္ဗပဌမံ ဣစ္ဆိတဗ္ဗံ။ ဣဒမေကံ အတ္ထဿ ဒွါရန္တိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။ **သီလဉ္စာ**တိ အာစာရသီလံ။ ဣမိနာ လောကစာရိတ္တံ ဒဿေတိ။ **ဝုဒ္ဓါနုမတ**န္တိ ဂုဏဝုဒ္ဓါနံ ပဏ္ဍိတာနံ အနုမတံ။ ဣမိနာ ဉာဏသမ္ပန္နာနံ ဂရူနံ ဩဝါဒံ ဒဿေတိ။ **သုတဉ္စာ**တိ ကာရဏနိဿိတံ သုတံ။ ဣမိနာ ဣမသ္မိံ လောကေ အတ္ထနိဿိတံ ဗာဟုသစ္စံ ဒဿေတိ။ **ဓမ္မာနုဝတ္တီ စာ**တိ တိဝိဓဿ သုစရိတဓမ္မဿ အနုဝတ္တနံ။ ဣမိနာ ဒုစ္စရိတဓမ္မံ ဝဇ္ဇေတွာ သုစရိတဓမ္မဿ အနုဝတ္တနဘာဝံ ဒဿေတိ။ **အလီနတာ စာ**တိ စိတ္တဿ အလီနတာ အနီစတာ။ ဣမိနာ စိတ္တဿ အသင်္ကောစတံ ပဏီတဘာဝံ ဥတ္တမဘာဝံ ဒဿေတိ။ **အတ္ထဿ ဒွါရာ ပမုခါ ဆဠေတေ**တိ အတ္ထော နာမ ဝုဍ္ဎိ၊ တဿ ဝုဍ္ဎိသင်္ခါတဿ လောကိယ-လောကုတ္တရဿ အတ္ထဿ ဧတေ ပမုခါ ဥတ္တမာ ဆ ဒွါရာ ဥပါယာ အဓိဂမမုခါနီတိ။

ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော ပုတ္တဿ အတ္ထဿ ဒွါရပဉှံ ကထေသိ၊ သော တတော ပဋ္ဌာယ တေသု ဆသု ဓမ္မေသု ဝတ္တိ။ ဗောဓိသတ္တောပိ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ပုတ္တောဝ ပစ္စုပ္ပန္နပုတ္တော၊ မဟာသေဋ္ဌိ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

အတ္ထဿဒွါရဇာတကဝဏ္ဏနာ စတုတ္ထာ။

၅-ကိံပက္ကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၈၅)

အာယတိံ ဒေါသံ နာညာယာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ အညတရော ကိရ ကုလပုတ္တော ဗုဒ္ဓ-သာသနေ ဥရံ ဒတွာ ပဗ္ဗဇိတော ဧကဒိဝသံ သာဝတ္ထိယံ ပိဏ္ဍာယ စရန္တော ဧကံ အလင်္ကတဣတ္ထိံ ဒိသွာ ဥက္ကဏ္ဌိ။ အထ နံ အာစရိယုပဇ္ဈာယာ သတ္ထု သန္တိကံ အာနယိံသု။ သတ္ထာ “သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ဥက္ကဏ္ဌိတောသီ”တိ

၁-ရောဂေ (သျာ၊ က)

pucchitvā “saccan”ti vutte “pañca kāmaguṇā nāmete bhikkhu paribhogakāle ramaṇīyā, so pana tesaṁ paribhogo nirayādīsu paṭisandhidāyakattā kiṁpakkaphalaparibhogasadiso hoti. Kiṁpakkaphalaṁ nāma vaṇṇagandharasasampannaṁ, khāditaṁ pana antāni khaṇḍitvā jīvitakkhayaṁ pāpeti. Pubbe bahū bālajanā tassa dosaṁ adisvā vaṇṇagandharasesu bajjhitvā taṁ phalaṁ paribhuñjitvā jīvitakkhayaṁ pāpuṇiṁsū”ti vatvā tehi yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto satthavāho hutvā pañcahi sakaṭasatehi pubbantāparantaṁ gacchanto aṭavimukhaṁ patvā manusse sannipātetvā “imissā aṭaviyā visarukkhā nāma atthi, mā kho maṁ anāpucchā pubbe akhāditapubbāni phalāphalāni khāditthā”ti ovadi. Manussā aṭaviṁ atikkamitvā aṭavimukhe ekaṁ kiṁpakkarukkhaṁ phalabhāra-oṇamitasākhaṁ addasaṁsu. Tassa khandhasākhāpattaphalāni saṇṭhānavaṇṇarasagandhehi ambasadisāneva. Tesu ekacce vaṇṇagandharasesu bajjhitvā ambaphalasaññāya phalāni khādiṁsu, ekacce “satthavāhaṁ pucchitvā khādissāmā”ti gahetvā aṭṭhaṁsu. Bodhisatto taṁ ṭhānaṁ patvā ye gahetvā ṭhitā, te phalāni chaḍḍāpetvā, ye khādamānā aṭṭhaṁsu, te vamanaṁ kāretvā tesaṁ bhesajjaṁ adāsi. Tesu ekacce arogā jātā, paṭhamameva khāditvā ṭhitā pana jīvitakkhayaṁ pattā. Bodhisattopi icchitaṭṭhānaṁ sotthinā gantvā lābhaṁ labhitvā puna sakaṭṭhānameva āgantvā dānādīni puññāni katvā yathākammaṁ gato.

Satthā taṁ vatthuṁ kathetvā abhisambuddho hutvā imaṁ gāthamāha—

85. “Āyatiṁ dosaṁ nāññāya, yo kāme paṭisevati.
Vipākante hananti, kiṁ pakkamiva bhakkhitan”ti.

Tattha **āyatiṁ dosaṁ nāññāyā**ti anāgate dosaṁ na aññāya, ajānitvāti attho. **Yo kāme paṭisevatī**ti yo vatthukāme ca kilesakāme ca paṭisevati. **Vipākante hananti nan**ti te kāmā taṁ purisaṁ attano vipākasaṅkhāte ante nirayādīsu uppannaṁ nānappakārena dukkhena saṁyojayamānā hananti. Kathaṁ? **Kiṁ pakkamiva bhakkhitan**ti, yathā

ပုစ္ဆိတွာ “သစ္စ”န္တိ ဝုတ္တေ “ပဉ္စ ကာမဂုဏာ နာမေတေ ဘိက္ခု ပရိဘောဂကာလေ ရမဏီယာ၊ သော ပန တေသံ ပရိဘောဂေါ နိရယာဒီသု ပဋိသန္ဓိဒါယကတ္တာ ကိံပက္ကဖလပရိဘောဂသဒိသော ဟောတိ။ ကိံပက္ကဖလံ နာမ ဝဏ္ဏဂန္ဓရသသမ္ပန္နံ၊ ခါဒိတံ ပန အန္တာနိ ခဏ္ဍိတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေတိ။ ပုဗ္ဗေ ဗဟူ ဗာလဇနာ တဿ ဒေါသံ အဒိသွာ ဝဏ္ဏဂန္ဓရသေသု ဗဇ္ဈိတွာ တံ ဖလံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပုဏိံသူ”တိ ဝတွာ တေဟိ ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော သတ္ထဝါဟော ဟုတွာ ပဉ္စဟိ သကဋသတေဟိ ပုဗ္ဗန္တာပရန္တံ ဂစ္ဆန္တော အဋဝိမုခံ ပတွာ မနုဿေ သန္နိပါတေတွာ “ဣမိဿာ အဋဝိယာ ဝိသရုက္ခာ နာမ အတ္ထိ၊ မာ ခေါ မံ အနာပုစ္ဆာ ပုဗ္ဗေ အခါဒိတပုဗ္ဗာနိ ဖလာဖလာနိ ခါဒိတ္ထာ”တိ ဩဝဒိ။ မနုဿာ အဋဝိံ အတိက္ကမိတွာ အဋဝိမုခေ ဧကံ ကိံပက္ကရုက္ခံ ဖလဘာရဩဏမိတသာခံ အဒ္ဒသံသု။ တဿ ခန္ဓသာခါပတ္တဖလာနိ သဏ္ဌာနဝဏ္ဏရသဂန္ဓေဟိ အမ္ဗသဒိသာနေဝ။ တေသု ဧကစ္စေ ဝဏ္ဏဂန္ဓရသေသု ဗဇ္ဈိတွာ အမ္ဗဖလသညာယ ဖလာနိ ခါဒိံသု၊ ဧကစ္စေ “သတ္ထဝါဟံ ပုစ္ဆိတွာ ခါဒိဿာမာ”တိ ဂဟေတွာ အဋ္ဌံသု။ ဗောဓိသတ္တော တံ ဌာနံ ပတွာ ယေ ဂဟေတွာ ဌိတာ၊ တေ ဖလာနိ ဆဍ္ဍာပေတွာ, ယေ ခါဒမာနာ အဋ္ဌံသု၊ တေ ဝမနံ ကာရေတွာ တေသံ ဘေသဇ္ဇံ အဒါသိ။ တေသု ဧကစ္စေ အရောဂါ ဇာတာ၊ ပဌမမေဝ ခါဒိတွာ ဌိတာ ပန ဇီဝိတက္ခယံ ပတ္တာ။ ဗောဓိသတ္တောပိ ဣစ္ဆိတဋ္ဌာနံ သောတ္ထိနာ ဂန္တွာ လာဘံ လဘိတွာ ပုန သကဋ္ဌာနမေဝ အာဂန္တွာ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ တံ ဝတ္ထုံ ကထေတွာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၈၅။ “အာယတိံ ဒေါသံ နာညာယ၊ ယော ကာမေ ပဋိသေဝတိ။
ဝိပါကန္တေ ဟနန္တိ နံ၊ ကိံပက္ကမိဝ ဘက္ခိတ”န္တိ။

တတ္ထ **အာယတိံ ဒေါသံ နာညာယာ**တိ အနာဂတေ ဒေါသံ န အညာယ၊ အဇာနိတွာတိ အတ္ထော။ **ယော ကာမေ ပဋိသေဝတီ**တိ ယော ဝတ္ထုကာမေ စ ကိလေသကာမေ စ ပဋိသေဝတိ။ **ဝိပါကန္တေ ဟနန္တိ နန္တိ** တေ ကာမာ တံ ပုရိသံ အတ္တနော ဝိပါကသင်္ခါတေ အန္တေ နိရယာဒီသု ဥပ္ပန္နံ နာနပ္ပကာရေန ဒုက္ခေန သံယောဇယမာနာ ဟနန္တိ။ ကထံ? **ကိံပက္ကမိဝ ဘက္ခိတန္တိ**၊ ယထာ

paribhogakāle vaṇṇagandharasasampattiyā manāpaṁ kiṁpakkaphalaṁ anāgatadosaṁ adisvā bhakkhitaṁ ante hanati, jīvitakkhayaṁ pāpeti, evaṁ paribhogakāle manāpāpi kāmā vipākakāle hanantīti desanaṁ yathānusandhiṁ pāpetvā saccāni pakāsesi, saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphalaṁ pāpuṇi. Sesaparisāyapi keci sotāpannā, keci sakadāgāmino, keci anāgāmino, keci arahanto ahesuṁ.

Satthāpi imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā parisā Buddhaparisā ahosi, satthavāho pana ahameva ahosin”ti.

Kiṁpakkajātakavaṇṇanā pañcamā.

---

6. Sīlavīmaṁsakajātakavaṇṇanā (86)

Sīlaṁ kireva kalyāṇanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ sīlavīmaṁsakaṁ brāhmaṇaṁ ārabbha kathesi. So kira Kosalarājānaṁ nissāya jīvati tisaraṇaṁ gato akhaṇḍapañcasīlo tiṇṇaṁ vedānaṁ pāragū. Rājā “ayaṁ sīlavā”ti tassa atirekasammānaṁ karoti. So cintesi “ayaṁ rājā mayhaṁ aññehi brāhmaṇehi atirekasammānaṁ karoti, ativiya maṁ garuṁ katvā passati, kiṁ nu kho esa mama jātigotta kulappadesasippasampattiṁ nissāya imaṁ sammānaṁ karoti, udāhu sīlasampattiṁ, vīmaṁsissāmi tāvā”ti. So ekadivasaṁ rājūpaṭṭhānaṁ gantvā gharaṁ āgacchanto ekassa heraññikassa phalakato anāpucchitvā ekaṁ kahāpaṇaṁ gahetvā agamāsi, heraññiko brāhmaṇe garubhāvena kiñci avatvā nisīdi. Punadivase dve kahāpaṇe gaṇhi, heraññiko tatheva adhivāsesi. Tatiyadivase kahāpaṇamuṭṭhiṁ aggahesi, atha naṁ heraññiko “ajja te tatiyo divaso rājakuṭumbaṁ vilumpantassā”ti “rājakuṭumbavilumpakacoro me gahito”ti tikkhattuṁ viravi. Atha naṁ manussā ito cito ca āgantvā “ciraṁdāni tvaṁ sīlavā viya vicarī”ti dve tayo pahāre datvā bandhitvā rañño dassesuṁ.

ပရိဘောဂကာလေ ဝဏ္ဏဂန္ဓရသသမ္ပတ္တိယာ မနာပံ ကိံပက္ကဖလံ အနာဂတဒေါသံ အဒိသွာ ဘက္ခိတံ အန္တေ ဟနတိ၊ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေတိ၊ ဧဝံ ပရိဘောဂကာလေ မနာပါပိ ကာမာ ဝိပါကကာလေ ဟနန္တီတိ ဒေသနံ ယထာနုသန္ဓိံ ပါပေတွာ သစ္စာနိ ပကာသေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခု သောတာပတ္တိဖလံ ပါပုဏိ။ သေသပရိသာယပိ ကေစိ သောတာပန္နာ, ကေစိ သကဒါဂါမိနော, ကေစိ အနာဂါမိနော, ကေစိ အရဟန္တော အဟေသုံ။

သတ္ထာပိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ပရိသာ ဗုဒ္ဓပရိသာ အဟောသိ၊ သတ္ထဝါဟော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ကိံပက္ကဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဉ္စမာ။

၆-သီလဝီမံသကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၈၆)

သီလံ ကိရေဝ ကလျာဏန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ သီလဝီမံသကံ ဗြာဟ္မဏံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ကိရ ကောသလရာဇာနံ နိဿာယ ဇီဝတိ တိသရဏံ ဂတော အခဏ္ဍပဉ္စသီလော တိဏ္ဏံ ဝေဒါနံ ပါရဂူ။ ရာဇာ “အယံ သီလဝါ”တိ တဿ အတိရေကသမ္မာနံ ကရောတိ။ သော စိန္တေသိ “အယံ ရာဇာ မယှံ အညေဟိ ဗြာဟ္မဏေဟိ အတိရေကသမ္မာနံ ကရောတိ၊ အတိဝိယ မံ ဂရုံ ကတွာ ပဿတိ၊ ကိံ နု ခေါ ဧသ မမ ဇာတိဂေါတ္တကုလပ္ပဒေသသိပ္ပသမ္ပတ္တိံ နိဿာယ ဣမံ သမ္မာနံ ကရောတိ၊ ဥဒါဟု သီလသမ္ပတ္တိံ၊ ဝီမံသိဿာမိ တာဝါ”တိ။ သော ဧကဒိဝသံ ရာဇုပဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ဃရံ အာဂစ္ဆန္တော ဧကဿ ဟေရညိကဿ ဖလကတော အနာပုစ္ဆိတွာ ဧကံ ကဟာပဏံ ဂဟေတွာ အဂမာသိ၊ ဟေရညိကော ဗြာဟ္မဏေ ဂရုဘာဝေန ကိဉ္စိ အဝတွာ နိသီဒိ။ ပုနဒိဝသေ ဒွေ ကဟာပဏေ ဂဏှိ၊ ဟေရညိကော တထေဝ အဓိဝါသေသိ။ တတိယဒိဝသေ ကဟာပဏမုဋ္ဌိံ အဂ္ဂဟေသိ၊ အထ နံ ဟေရညိကော “အဇ္ဇ တေ တတိယော ဒိဝသော ရာဇကုဋုမ္ဗံ ဝိလုမ္ပန္တဿာ”တိ “ရာဇကုဋုမ္ဗဝိလုမ္ပကစောရော မေ ဂဟိတော”တိ တိက္ခတ္တုံ ဝိရဝိ။ အထ နံ မနုဿာ ဣတော စိတော စ အာဂန္တွာ “စိရံဒါနိ တွံ သီလဝါ ဝိယ ဝိစရီ”တိ ဒွေ တယော ပဟာရေ ဒတွာ ဗန္ဓိတွာ ရညော ဒဿေသုံ။

Rājā vippaṭisārī hutvā “kasmā brāhmaṇa evarūpaṁ dussīlakammaṁ karosī”ti vatvā “gacchatha tassa rājāṇaṁ karothā”ti āha. Brāhmaṇo “nāhaṁ mahārāja coro”ti āha. Atha kasmā rājakuṭumbikassa phalakato kahāpaṇe gaṇhīti. “Etaṁ mayā tayi mama atisammānaṁ karonte ‘kiṁ nu kho rājā mama jāti-ādīni nissāya atisammānaṁ karoti, udāhu sīlaṁ nissāyā’ti vīmaṁsanatthāya kataṁ, idāni pana mayā ekaṁsena ñātaṁ. Yathā sīlameva nissāya tayā mama sammāno kato, na jāti-ādīni. Tathā hi me idāni rājāṇaṁ kāresi, svāhaṁ iminā kāraṇena ‘imasmiṁ loke sīlameva uttamaṁ sīlaṁ pamukhan’ti sanniṭṭhānaṁ gato. Imassa panāhaṁ sīlassa anucchavikaṁ karonto gehe ṭhito kilese paribhuñjanto na sakkhissāmi kātuṁ, ajjeva Jetavanaṁ gantvā Satthu santike pabbajissāmi, pabbajjaṁ me detha devā”ti vatvā rājānaṁ anujānāpetvā Jetavanābhimukho pāyāsi.

Atha naṁ ñātisuhajjabandhavā sannipatitvā nivāretuṁ asakkontā nivattiṁsu. So Satthu santikaṁ gantvā pabbajjaṁ yācitvā pabbajjañca upasampadañca labhitvā avissaṭṭhakammaṭṭhāno vipassanaṁ vaḍḍhetvā arahattaṁ patvā Satthāraṁ upasaṅkamitvā “bhante mayhaṁ pabbajjā matthakaṁ pattā”ti aññaṁ byākāsi. Tassa taṁ aññabyākaraṇaṁ bhikkhusaṁghe pākaṭaṁ jātaṁ. Athekadivasaṁ dhammasabhāyaṁ sannipatitā bhikkhū “āvuso asuko nāma rañño upaṭṭhākabrāhmaṇo attano sīlaṁ vīmaṁsitvā rājānaṁ āpucchitvā pabbajitvā arahatte patiṭṭhito”ti tassa guṇaṁ kathayamānā nisīdiṁsu. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave idāni ayameva brāhmaṇo attano sīlaṁ vīmaṁsitvā pabbajitvā attano patiṭṭhaṁ akāsi, pubbepi paṇḍitā attano sīlaṁ vīmaṁsitvā pabbajitvā attano patiṭṭhaṁ kariṁsū”ti vatvā tehi yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto tassa purohito ahosi dānādhimutto sīlajjhāsayo akhaṇḍapañcasīlo. Rājā sesabrāhmaṇehi atirekaṁ tassa sammānaṁ karotīti sabbaṁ purimasadisameva. Bodhisatte pana bandhitvā rañño santikaṁ

ရာဇာ ဝိပ္ပဋိသာရီ ဟုတွာ “ကသ္မာ ဗြာဟ္မဏ ဧဝရူပံ ဒုဿီလကမ္မံ ကရောသီ”တိ ဝတွာ “ဂစ္ဆထ တဿ ရာဇာဏံ ကရောထာ”တိ အာဟ။ ဗြာဟ္မဏော “နာဟံ မဟာရာဇ စောရော”တိ အာဟ။ အထ ကသ္မာ ရာဇကုဋုမ္ဗိကဿ ဖလကတော ကဟာပဏေ ဂဏှီတိ။ “ဧတံ မယာ တယိ မမ အတိသမ္မာနံ ကရောန္တေ ‘ကိံ နု ခေါ ရာဇာ မမ ဇာတိအာဒီနိ နိဿာယ အတိသမ္မာနံ ကရောတိ၊ ဥဒါဟု သီလံ နိဿာယာ’တိ ဝီမံသနတ္ထာယ ကတံ၊ ဣဒါနိ ပန မယာ ဧကံသေန ဉာတံ။ ယထာ သီလမေဝ နိဿာယ တယာ မမ သမ္မာနော ကတော၊ န ဇာတိအာဒီနိ။ တထာ ဟိ မေ ဣဒါနိ ရာဇာဏံ ကာရေသိ၊ သွာဟံ ဣမိနာ ကာရဏေန ‘ဣမသ္မိံ လောကေ သီလမေဝ ဥတ္တမံ သီလံ ပမုခ’န္တိ သန္နိဋ္ဌာနံ ဂတော။ ဣမဿ ပနာဟံ သီလဿ အနုစ္ဆဝိကံ ကရောန္တော ဂေဟေ ဌိတော ကိလေသေ ပရိဘုဉ္ဇန္တော န သက္ခိဿာမိ ကာတုံ၊ အဇ္ဇေဝ ဇေတဝနံ ဂန္တွာ သတ္ထု သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိဿာမိ၊ ပဗ္ဗဇ္ဇံ မေ ဒေထ ဒေဝါ”တိ ဝတွာ ရာဇာနံ အနုဇာနာပေတွာ ဇေတဝနာဘိမုခေါ ပါယာသိ။

အထ နံ ဉာတိသုဟဇ္ဇဗန္ဓဝါ သန္နိပတိတွာ နိဝါရေတုံ အသက္ကောန္တာ နိဝတ္တိံသု။ သော သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇဉ္စ ဥပသမ္ပဒဉ္စ လဘိတွာ အဝိဿဋ္ဌကမ္မဋ္ဌာနော ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အရဟတ္တံ ပတွာ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဘန္တေ မယှံ ပဗ္ဗဇ္ဇာ မတ္ထကံ ပတ္တာ”တိ အညံ ဗျာကာသိ။ တဿ တံ အညဗျာကရဏံ ဘိက္ခုသံဃေ ပါကဋံ ဇာတံ။ အထေကဒိဝသံ ဓမ္မသဘာယံ သန္နိပတိတာ ဘိက္ခူ “အာဝုသော အသုကော နာမ ရညော ဥပဋ္ဌာကဗြာဟ္မဏော အတ္တနော သီလံ ဝီမံသိတွာ ရာဇာနံ အာပုစ္ဆိတွာ ပဗ္ဗဇိတွာ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌိတော”တိ တဿ ဂုဏံ ကထယမာနာ နိသီဒိံသု။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနိ အယမေဝ ဗြာဟ္မဏော အတ္တနော သီလံ ဝီမံသိတွာ ပဗ္ဗဇိတွာ အတ္တနော ပတိဋ္ဌံ အကာသိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ပဏ္ဍိတာ အတ္တနော သီလံ ဝီမံသိတွာ ပဗ္ဗဇိတွာ အတ္တနော ပတိဋ္ဌံ ကရိံသူ”တိ ဝတွာ တေဟိ ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော တဿ ပုရောဟိတော အဟောသိ ဒါနာဓိမုတ္တော သီလဇ္ဈာသယော အခဏ္ဍပဉ္စသီလော။ ရာဇာ သေသဗြာဟ္မဏေဟိ အတိရေကံ တဿ သမ္မာနံ ကရောတီတိ သဗ္ဗံ ပုရိမသဒိသမေဝ။ ဗောဓိသတ္တေ ပန ဗန္ဓိတွာ ရညော သန္တိကံ

nīyamāne ahituṇḍikā antaravīthiyaṁ sappaṁ kīḷāpentā naṅguṭṭhe gaṇhanti, gīvāya gaṇhanti, gale veṭhenti. Bodhisatto te disvā “mā tātā evaṁ sappaṁ naṅguṭṭhe gaṇhatha, mā gīvāya gaṇhatha, mā gale veṭhetha. Ayañhi vo ḍaṁsitvā jīvitakkhayaṁ pāpeyyā”ti āha. Ahituṇḍikā “ayaṁ brāhmaṇa sappo sīlavā ācārasampanno tādiso dussīlo na hoti, tvaṁ pana attano dussīlatāya anācārena rājakuṭumbavilumpakacoroti bandhitvā nīyasī”ti āhaṁsu.

So cintesi “sappāpi tāva aḍaṁsantā aviheṭhentā ‘sīlavanto’ti nāmaṁ labhanti, kimaṅgaṁ pana manussabhūtā. Sīlameva imasmiṁ loke uttamaṁ, natthi tato uttaritaran”ti. Atha naṁ netvā rañño dassesuṁ. Rājā “kiṁ idaṁ tātā”ti pucchi. Rājakuṭumbavilumpako coro devāti. Tena hissa rājāṇaṁ karothāti. Brāhmaṇo “nāhaṁ mahārāja coro”ti āha. “Atha kasmā kahāpaṇe aggahesī”ti ca vutte purimanayeneva sabbaṁ ārocento “svāhaṁ iminā kāraṇena ‘imasmiṁ loke sīlameva uttamaṁ, sīlaṁ pāmokkhan’ti sanniṭṭhānaṁ gato”ti vatvā “tiṭṭhatu tāva idaṁ, āsīvisopi tāva aḍaṁsanto aviheṭhento ‘sīlavā’ti vattabbataṁ labhati. Imināpi kāraṇena sīlameva uttamaṁ, sīlaṁ pavaran”ti sīlaṁ vaṇṇento imaṁ gāthamāha—

86. “Sīlaṁ kireva kalyāṇaṁ, sīlaṁ loke anuttaraṁ.
Passa ghoraviso nāgo, sīlavāti na haññatī”ti.

Tattha **sīlaṁ kirevā**ti kāyavācācittehi avītikkamasaṅkhātaṁ ācārasīlameva. **Kirā**ti anussavavasena vadati. **Kalyāṇan**ti sundarataraṁ. **Anuttaran**ti jeṭṭhakaṁ sabbaguṇadāyakaṁ. **Passā**ti attanā diṭṭhakāraṇaṁ abhimukhaṁ karonto katheti. **Sīlavāti na haññatī**ti ghoravisopi samāno aḍaṁsana-aviheṭhanamattakena sīlavāti pasaṁsaṁ labhati, na haññati na vihaññatīti. Imināpi kāraṇena sīlameva uttamanti.

Evaṁ bodhisatto imāya gāthāya rañño dhammaṁ desetvā kāme pahāya isipabbajjaṁ pabbajitvā Himavantaṁ pavisitvā pañcābhiññā aṭṭha samāpattiyo nibbattetvā brahmalokaparāyaṇo ahosi.

နီယမာနေ အဟိတုဏ္ဍိကာ အန္တရဝီထိယံ သပ္ပံ ကီဠာပေန္တာ နင်္ဂုဋ္ဌေ ဂဏှန္တိ၊ ဂီဝါယ ဂဏှန္တိ၊ ဂလေ ဝေဌေန္တိ။ ဗောဓိသတ္တော တေ ဒိသွာ “မာ တာတာ ဧဝံ သပ္ပံ နင်္ဂုဋ္ဌေ ဂဏှထ၊ မာ ဂီဝါယ ဂဏှထ၊ မာ ဂလေ ဝေဌေထ။ အယဉှိ ဝေါ ဍံသိတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေယျာ”တိ အာဟ။ အဟိတုဏ္ဍိကာ “အယံ ဗြာဟ္မဏ သပ္ပေါ သီလဝါ အာစာရသမ္ပန္နော တာဒိသော ဒုဿီလော န ဟောတိ၊ တွံ ပန အတ္တနော ဒုဿီလတာယ အနာစာရေန ရာဇကုဋုမ္ဗဝိလုမ္ပကစောရောတိ ဗန္ဓိတွာ နီယသီ”တိ အာဟံသု။

သော စိန္တေသိ “သပ္ပါပိ တာဝ အဍံသန္တာ အဝိဟေဌေန္တာ ‘သီလဝန္တော’တိ နာမံ လဘန္တိ၊ ကိမင်္ဂံ ပန မနုဿဘူတာ။ သီလမေဝ ဣမသ္မိံ လောကေ ဥတ္တမံ၊ နတ္ထိ တတော ဥတ္တရိတရ”န္တိ။ အထ နံ နေတွာ ရညော ဒဿေသုံ။ ရာဇာ “ကိံ ဣဒံ တာတာ”တိ ပုစ္ဆိ။ ရာဇကုဋုမ္ဗဝိလုမ္ပကော စောရော ဒေဝါတိ။ တေန ဟိဿ ရာဇာဏံ ကရောထာတိ။ ဗြာဟ္မဏော “နာဟံ မဟာရာဇ စောရော”တိ အာဟ။ “အထ ကသ္မာ ကဟာပဏေ အဂ္ဂဟေသီ”တိ စ ဝုတ္တေ ပုရိမနယေနေဝ သဗ္ဗံ အာရောစေန္တော “သွာဟံ ဣမိနာ ကာရဏေန ‘ဣမသ္မိံ လောကေ သီလမေဝ ဥတ္တမံ၊ သီလံ ပါမောက္ခ’န္တိ သန္နိဋ္ဌာနံ ဂတော”တိ ဝတွာ “တိဋ္ဌတု တာဝ ဣဒံ၊ အာသီဝိသောပိ တာဝ အဍံသန္တော အဝိဟေဌေန္တော ‘သီလဝါ’တိ ဝတ္တဗ္ဗတံ လဘတိ။ ဣမိနာပိ ကာရဏေန သီလမေဝ ဥတ္တမံ၊ သီလံ ပဝရ”န္တိ သီလံ ဝဏ္ဏေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၈၆။ “သီလံ ကိရေဝ ကလျာဏံ၊ သီလံ လောကေ အနုတ္တရံ။
ပဿ ဃောရဝိသော နာဂေါ၊ သီလဝါတိ န ဟညတီ”တိ။

တတ္ထ **သီလံ ကိရေဝါ**တိ ကာယဝါစာစိတ္တေဟိ အဝီတိက္ကမသင်္ခါတံ အာစာရသီလမေဝ။ **ကိရာ**တိ အနုဿဝဝသေန ဝဒတိ။ **ကလျာဏ**န္တိ သုန္ဒရတရံ။ **အနုတ္တရ**န္တိ ဇေဋ္ဌကံ သဗ္ဗဂုဏဒါယကံ။ **ပဿာ**တိ အတ္တနာ ဒိဋ္ဌကာရဏံ အဘိမုခံ ကရောန္တော ကထေတိ။ **သီလဝါတိ န ဟညတီ**တိ ဃောရဝိသောပိ သမာနော အဍံသနအဝိဟေဌနမတ္တကေန သီလဝါတိ ပသံသံ လဘတိ၊ န ဟညတိ န ဝိဟညတီတိ။ ဣမိနာပိ ကာရဏေန သီလမေဝ ဥတ္တမန္တိ။

ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော ဣမာယ ဂါထာယ ရညော ဓမ္မံ ဒေသေတွာ ကာမေ ပဟာယ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ဟိမဝန္တံ ပဝိသိတွာ ပဉ္စာဘိညာ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဗြဟ္မလောကပရာယဏော အဟောသိ။

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā rājā Ānando ahosi, rājaparisā Buddhaparisā, purohito pana ahameva ahosin”ti.

Sīlavīmaṁsakajātakavaṇṇanā chaṭṭhā.

7. Maṅgalajātakavaṇṇanā (87)

Yassa maṅgalā samūhatāti idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto ekaṁ sāṭakalakkhaṇabrāhmaṇaṁ ārabbha kathesi. Rājagahavāsiko kireko brāhmaṇo kotuhalamaṅgaliko tīsu ratanesu appasanno micchādiṭṭhiko aḍḍho mahaddhano mahābhogo, tassa samugge ṭhapitaṁ sāṭakayugaṁ mūsikā khādiṁsu. Athassa sīsaṁ nhāyitvā “sāṭake āharathā”ti vuttakāle mūsikāya khāditabhāvaṁ ārocayiṁsu. So cintesi “sace idaṁ mūsikādaṭṭhaṁ sāṭakayugaṁ imasmiṁ gehe bhavissati, mahāvināso bhavissati. Idañhi avamaṅgalaṁ kāḷakaṇṇisadisaṁ puttadhītādīnaṁ vā dāsakammakarādīnaṁ vā na sakkā dātuṁ. Yo hi idaṁ gaṇhissati, sabbassa mahāvināso bhavissati, āmakasusāne taṁ chaḍḍāpessāmi, na kho pana sakkā dāsakammakarādīnaṁ hatthe dātuṁ. Te hi ettha lobhaṁ uppādetvā imaṁ gahetvā vināsaṁ pāpuṇeyyuṁ, puttassa taṁ hatthe dassāmī”ti. So puttaṁ pakkosāpetvā tamatthaṁ ārocetvā “tvampi naṁ tāta hatthena aphusitvā daṇḍakena gahetvā āmakasusāne chaḍḍetvā sīsaṁ nhāyitvā ehī”ti pesesi.

Satthāpi kho taṁ divasaṁ paccūsasamaye bodhaneyyabandhave olokento imesaṁ pitāputtānaṁ sotāpattiphalassa upanissayaṁ disvā migavīthiṁ gahetvā migaluddako viya gantvā āmakasusānadvāre nisīdi chabbaṇṇabuddharasmiyo vissajjento. Māṇavopi pitu vacanaṁ sampaṭicchitvā ajagarasappaṁ[1] viya taṁ yugasāṭakaṁ yaṭṭhikoṭiyā gahetvā āmakasusānadvāraṁ pāpuṇi. Atha naṁ Satthā “kiṁ karosi māṇavā”ti āha. Bho Gotama idaṁ sāṭakayugaṁ mūsikādaṭṭhaṁ kāḷakaṇṇisadisaṁ halāhalavisūpamaṁ, mama pitā “añño etaṁ chaḍḍento lobhaṁ uppādetvā

1. Agārasappaṁ (Sī, I), gharasappaṁ (Syā)

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ရာဇာ အာနန္ဒော အဟောသိ၊ ရာဇပရိသာ ဗုဒ္ဓပရိသာ၊ ပုရောဟိတော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

သီလဝီမံသကဇာတကဝဏ္ဏနာ ဆဋ္ဌာ။

၇-မင်္ဂလဇာတကဝဏ္ဏနာ (၈၇)

ယဿ မင်္ဂလာ သမူဟတာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ သာဋကလက္ခဏဗြာဟ္မဏံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ရာဇဂဟဝါသိကော ကိရေကော ဗြာဟ္မဏော ကောတုဟလမင်္ဂလိကော တီသု ရတနေသု အပ္ပသန္နော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော အဍ္ဍော မဟဒ္ဓနော မဟာဘောဂေါ၊ တဿ သမုဂ္ဂေ ဌပိတံ သာဋကယုဂံ မူသိကာ ခါဒိံသု။ အထဿ သီသံ နှာယိတွာ “သာဋကေ အာဟရထာ”တိ ဝုတ္တကာလေ မူသိကာယ ခါဒိတဘာဝံ အာရောစယိံသု။ သော စိန္တေသိ “သစေ ဣဒံ မူသိကာဒဋ္ဌံ သာဋကယုဂံ ဣမသ္မိံ ဂေဟေ ဘဝိဿတိ၊ မဟာဝိနာသော ဘဝိဿတိ။ ဣဒဉှိ အဝမင်္ဂလံ ကာဠကဏ္ဏိသဒိသံ ပုတ္တဓီတာဒီနံ ဝါ ဒါသကမ္မကရာဒီနံ ဝါ န သက္ကာ ဒါတုံ။ ယော ဟိ ဣဒံ ဂဏှိဿတိ၊ သဗ္ဗဿ မဟာဝိနာသော ဘဝိဿတိ၊ အာမကသုသာနေ တံ ဆဍ္ဍာပေဿာမိ၊ န ခေါ ပန သက္ကာ ဒါသကမ္မကရာဒီနံ ဟတ္ထေ ဒါတုံ။ တေ ဟိ ဧတ္ထ လောဘံ ဥပ္ပါဒေတွာ ဣမံ ဂဟေတွာ ဝိနာသံ ပါပုဏေယျုံ၊ ပုတ္တဿ တံ ဟတ္ထေ ဒဿာမီ”တိ။ သော ပုတ္တံ ပက္ကောသာပေတွာ တမတ္ထံ အာရောစေတွာ “တွမ္ပိ နံ တာတ ဟတ္ထေန အဖုသိတွာ ဒဏ္ဍကေန ဂဟေတွာ အာမကသုသာနေ ဆဍ္ဍေတွာ သီသံ နှာယိတွာ ဧဟီ”တိ ပေသေသိ။

သတ္ထာပိ ခေါ တံ ဒိဝသံ ပစ္စူသသမယေ ဗောဓနေယျဗန္ဓဝေ ဩလောကေန္တော ဣမေသံ ပိတာပုတ္တာနံ သောတာပတ္တိဖလဿ ဥပနိဿယံ ဒိသွာ မိဂဝီထိံ ဂဟေတွာ မိဂလုဒ္ဒကော ဝိယ ဂန္တွာ အာမကသုသာနဒွါရေ နိသီဒိ ဆဗ္ဗဏ္ဏဗုဒ္ဓရသ္မိယော ဝိဿဇ္ဇေန္တော။ မာဏဝေါပိ ပိတု ဝစနံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ အဇဂရသပ္ပံ[1] ဝိယ တံ ယုဂသာဋကံ ယဋ္ဌိကောဋိယာ ဂဟေတွာ အာမကသုသာနဒွါရံ ပါပုဏိ။ အထ နံ သတ္ထာ “ကိံ ကရောသိ မာဏဝါ”တိ အာဟ။ ဘော ဂေါတမ ဣဒံ သာဋကယုဂံ မူသိကာဒဋ္ဌံ ကာဠကဏ္ဏိသဒိသံ ဟလာဟလဝိသူပမံ၊ မမ ပိတာ “အညော ဧတံ ဆဍ္ဍေန္တော လောဘံ ဥပ္ပါဒေတွာ

၁-အဂါရသပ္ပံ (သီ၊ ဣ)၊ ဃရသပ္ပံ (သျာ)

gaṇheyyā"ti bhayena maṁ pahiṇi, ahametaṁ chaḍḍetvā sīsaṁ nhāyissāmīti āgatomhi bho Gotamāti. Tena hi chaḍḍehīti. Māṇavo chaḍḍesi, Satthā "amhākaṁ dāni vaṭṭatī"ti tassa sammukhāva gaṇhi. "Avamaṅgalaṁ bho Gotama etaṁ kāḷakaṇṇisadisaṁ, mā gaṇhi mā gaṇhī"ti tasmiṁ vārayamāneyeva taṁ gahetvā Veḷuvanābhimukho pāyāsi.

Māṇavo vegena gantvā pitu ārocesi "tāta mayā āmakasusāne chaḍḍitaṁ sāṭakayugaṁ samaṇo Gotamo 'amhākaṁ vaṭṭatī'ti mayā vāriyamānopi gahetvā Veḷuvanaṁ gato"ti. Brāhmaṇo cintesi "taṁ sāṭakayugaṁ avamaṅgalaṁ kāḷakaṇṇisadisaṁ, taṁ vaḷañjento samaṇopi Gotamo nassissati, vihāropi nassissati, tato amhākaṁ garahā bhavissati, samaṇassa Gotamassa aññe bahū sāṭake datvā taṁ chaḍḍāpessāmī"ti. So bahū sāṭake gāhāpetvā puttena saddhiṁ Veḷuvanaṁ gantvā Satthāraṁ disvā ekamantaṁ ṭhito evamāha "saccaṁ kira vo bho Gotama āmakasusāne sāṭakayugaṁ gahitan"ti. Saccaṁ brāhmaṇāti. Bho Gotama taṁ sāṭakayugaṁ avamaṅgalaṁ, tumhe taṁ paribhuñjamānā nassissatha, sakalavihāropi nassissati. Sace vo nivāsanaṁ vā pārupanaṁ vā nappahoti, ime sāṭake gahetvā taṁ chaḍḍāpethāti. Atha naṁ Satthā "mayaṁ brāhmaṇa pabbajitā nāma, amhākaṁ āmakasusāne antaravīthiyaṁ saṅkāraṭṭhāne nhānatitthe mahāmaggeti evarūpesu ṭhānesu chaḍḍitā vā patitā vā pilotikā vaṭṭati, tvaṁ pana na idāneva evaṁladdhiko, pubbepi evaṁladdhikoyevā"ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Magadharaṭṭhe Rājagahanagare dhammiko Magadharājā rajjaṁ kāresi. Tadā bodhisatto ekasmiṁ udiccabrāhmaṇakule nibbattitvā viññutaṁ patto isipabbajjaṁ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā Himavante vasamāno ekasmiṁ kāle Himavantato nikkhamitvā Rājagahanagare rājuyyānaṁ patvā tattha vasitvā dutiyadivase bhikkhācāratthāya nagaraṁ pāvisi. Rājā taṁ disvā pakkosāpetvā pāsāde nisīdāpetvā bhojetvā uyyāneyeva vasanatthāya paṭiññaṁ gaṇhi. Bodhisatto rañño nivesane bhuñjitvā uyyāne vasati. Tasmiṁ kāle Rājagahanagare

ဂဏှေယျာ”တိ ဘယေန မံ ပဟိဏိ၊ အဟမေတံ ဆဍ္ဍေတွာ သီသံ နှာယိဿာမီတိ အာဂတောမှိ ဘော ဂေါတမာတိ။ တေန ဟိ ဆဍ္ဍေဟီတိ။ မာဏဝေါ ဆဍ္ဍေသိ၊ သတ္ထာ “အမှာကံ ဒါနိ ဝဋ္ဋတီ”တိ တဿ သမ္မုခါဝ ဂဏှိ။ “အဝမင်္ဂလံ ဘော ဂေါတမ ဧတံ ကာဠကဏ္ဏိသဒိသံ၊ မာ ဂဏှိ မာ ဂဏှီ”တိ တသ္မိံ ဝါရယမာနေယေဝ တံ ဂဟေတွာ ဝေဠုဝနာဘိမုခေါ ပါယာသိ။

မာဏဝေါ ဝေဂေန ဂန္တွာ ပိတု အာရောစေသိ “တာတ မယာ အာမကသုသာနေ ဆဍ္ဍိတံ သာဋကယုဂံ သမဏော ဂေါတမော ‘အမှာကံ ဝဋ္ဋတီ’တိ မယာ ဝါရိယမာနောပိ ဂဟေတွာ ဝေဠုဝနံ ဂတော”တိ။ ဗြာဟ္မဏော စိန္တေသိ “တံ သာဋကယုဂံ အဝမင်္ဂလံ ကာဠကဏ္ဏိသဒိသံ၊ တံ ဝဠဉ္ဇေန္တော သမဏောပိ ဂေါတမော နဿိဿတိ၊ ဝိဟာရောပိ နဿိဿတိ၊ တတော အမှာကံ ဂရဟာ ဘဝိဿတိ၊ သမဏဿ ဂေါတမဿ အညေ ဗဟူ သာဋကေ ဒတွာ တံ ဆဍ္ဍာပေဿာမီ”တိ။ သော ဗဟူ သာဋကေ ဂါဟာပေတွာ ပုတ္တေန သဒ္ဓိံ ဝေဠုဝနံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဒိသွာ ဧကမန္တံ ဌိတော ဧဝမာဟ “သစ္စံ ကိရ ဝေါ ဘော ဂေါတမ အာမကသုသာနေ သာဋကယုဂံ ဂဟိတ”န္တိ။ သစ္စံ ဗြာဟ္မဏာတိ။ ဘော ဂေါတမ တံ သာဋကယုဂံ အဝမင်္ဂလံ၊ တုမှေ တံ ပရိဘုဉ္ဇမာနာ နဿိဿထ၊ သကလဝိဟာရောပိ နဿိဿတိ။ သစေ ဝေါ နိဝါသနံ ဝါ ပါရုပနံ ဝါ နပ္ပဟောတိ၊ ဣမေ သာဋကေ ဂဟေတွာ တံ ဆဍ္ဍာပေထာတိ။ အထ နံ သတ္ထာ ‘‘မယံ ဗြာဟ္မဏ ပဗ္ဗဇိတာ နာမ၊ အမှာကံ အာမကသုသာနေ အန္တရဝီထိယံ သင်္ကာရဋ္ဌာနေ နှာနတိတ္ထေ မဟာမဂ္ဂေတိ ဧဝရူပေသု ဌာနေသု ဆဍ္ဍိတာ ဝါ ပတိတာ ဝါ ပိလောတိကာ ဝဋ္ဋတိ၊ တွံ ပန န ဣဒါနေဝ ဧဝံလဒ္ဓိကော၊ ပုဗ္ဗေပိ ဧဝံလဒ္ဓိကောယေဝါ’’တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ မဂဓရဋ္ဌေ ရာဇဂဟနဂရေ ဓမ္မိကော မဂဓရာဇာ ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော ဧကသ္မိံ ဥဒိစ္စဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိညုတံ ပတ္တော ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ အဘိညာ စ သမာပတ္တိယော စ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဟိမဝန္တေ ဝသမာနော ဧကသ္မိံ ကာလေ ဟိမဝန္တတော နိက္ခမိတွာ ရာဇဂဟနဂရေ ရာဇုယျာနံ ပတွာ တတ္ထ ဝသိတွာ ဒုတိယဒိဝသေ ဘိက္ခာစာရတ္ထာယ နဂရံ ပါဝိသိ။ ရာဇာ တံ ဒိသွာ ပက္ကောသာပေတွာ ပါသာဒေ နိသီဒါပေတွာ ဘောဇေတွာ ဥယျာနေယေဝ ဝသနတ္ထာယ ပဋိညံ ဂဏှိ။ ဗောဓိသတ္တော ရညော နိဝေသနေ ဘုဉ္ဇိတွာ ဥယျာနေ ဝသတိ။ တသ္မိံ ကာလေ ရာဇဂဟနဂရေ

Dussalakkhaṇabrāhmaṇo nāma ahosi. Tassa samugge ṭhapitaṁ sāṭakayuganti sabbaṁ purimasadisameva.

Māṇave pana susānaṁ gacchante bodhisatto paṭhamataraṁ gantvā susānadvāre nisīditvā tena chaḍḍitaṁ sāṭakayugaṁ gahetvā uyyānaṁ agamāsi. Māṇavo gantvā pitu ārocesi. Pitā “rājakulūpako tāpaso nasseyyā”ti bodhisattassa santikaṁ gantvā “tāpasa tayā gahitasāṭake chaḍḍehi, mā nassī”ti āha. Tāpaso “amhākaṁ susāne chaḍḍitapilotikā vaṭṭati, na mayaṁ kotuhalamaṅgalikā, kotuhalamaṅgalaṁ nāmetaṁ na Buddhapaccekabuddhabodhisattehi vaṇṇitaṁ, tasmā paṇḍitena nāma kotuhalamaṅgalikena na bhavitabban”ti brāhmaṇassa dhammaṁ desesi. Brāhmaṇo dhammaṁ sutvā diṭṭhiṁ bhinditvā bodhisattaṁ saraṇaṁ gato. Bodhisattopi aparihīnajjhāno brahmalokaparāyaṇo ahosi.

Satthāpi imaṁ atītaṁ āharitvā abhisambuddho hutvā brāhmaṇassa dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

87. “Yassa maṅgalā samūhatā,
Uppātā supinā ca lakkhaṇā ca.
So[1] maṅgaladosavītivatto,
Yugayogādhigato na jātumetī”ti.

Tattha **yassa maṅgalā samūhatā**ti yassa arahato khīṇāsavassa diṭṭhamaṅgalaṁ sutamaṅgalaṁ mutamaṅgalanti ete maṅgalā samucchinnā. **Uppātā supinā ca lakkhaṇā cā**ti “evarūpo candaggāho bhavissati, evarūpo sūriyaggāho bhavissati, evarūpo nakkhattaggāho bhavissati, evarūpo ukkāpāto bhavissati, evarūpo disāḍāho bhavissatī”ti ime pañca mahā-uppātā, nānappakārā supinā, subhagalakkhaṇaṁ, dubbhagalakkhaṇaṁ, itthilakkhaṇaṁ, purisalakkhaṇaṁ, dāsilakkhaṇaṁ, dāsalakkhaṇaṁ, asilakkhaṇaṁ, hatthilakkhaṇaṁ, assalakkhaṇaṁ, usabhalakkhaṇaṁ, āvudhalakkhaṇaṁ, vatthalakkhaṇanti evamādikāni lakkhaṇāni ime ca diṭṭhiṭṭhānā yassa samūhatā, na etehi uppātādīhi attano maṅgalaṁ vā avamaṅgalaṁ vā pacceti. **So**

1. Sa (Sī, I, Ka)

ဒုဿလက္ခဏဗြာဟ္မဏော နာမ အဟောသိ။ တဿ သမုဂ္ဂေ ဌပိတံ သာဋကယုဂန္တိ သဗ္ဗံ ပုရိမသဒိသမေဝ။

မာဏဝေ ပန သုသာနံ ဂစ္ဆန္တေ ဗောဓိသတ္တော ပဌမတရံ ဂန္တွာ သုသာနဒွါရေ နိသီဒိတွာ တေန ဆဍ္ဍိတံ သာဋကယုဂံ ဂဟေတွာ ဥယျာနံ အဂမာသိ။ မာဏဝေါ ဂန္တွာ ပိတု အာရောစေသိ။ ပိတာ “ရာဇကုလူပကော တာပသော နဿေယျာ”တိ ဗောဓိသတ္တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ “တာပသ တယာ ဂဟိတသာဋကေ ဆဍ္ဍေဟိ၊ မာ နဿီ”တိ အာဟ။ တာပသော “အမှာကံ သုသာနေ ဆဍ္ဍိတပိလောတိကာ ဝဋ္ဋတိ၊ န မယံ ကောတုဟလမင်္ဂလိကာ၊ ကောတုဟလမင်္ဂလံ နာမေတံ န ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓဗောဓိသတ္တေဟိ ဝဏ္ဏိတံ၊ တသ္မာ ပဏ္ဍိတေန နာမ ကောတုဟလမင်္ဂလိကေန န ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ ဗြာဟ္မဏဿ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ ဗြာဟ္မဏော ဓမ္မံ သုတွာ ဒိဋ္ဌိံ ဘိန္ဒိတွာ ဗောဓိသတ္တံ သရဏံ ဂတော။ ဗောဓိသတ္တောပိ အပရိဟီနဇ္ဈာနော ဗြဟ္မလောကပရာယဏော အဟောသိ။

သတ္ထာပိ ဣမံ အတီတံ အာဟရိတွာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ဗြာဟ္မဏဿ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၈၇။ “ယဿ မင်္ဂလာ သမူဟတာ၊
ဥပ္ပါတာ သုပိနာ စ လက္ခဏာ စ။
သော[၁] မင်္ဂလဒေါသဝီတိဝတ္တော၊
ယုဂယောဂါဓိဂတော န ဇာတုမေတီ”တိ။

တတ္ထ **ယဿ မင်္ဂလာ သမူဟတာ**တိ ယဿ အရဟတော ခီဏာသဝဿ ဒိဋ္ဌမင်္ဂလံ သုတမင်္ဂလံ မုတမင်္ဂလန္တိ ဧတေ မင်္ဂလာ သမုစ္ဆိန္နာ။ **ဥပ္ပါတာ သုပိနာ စ လက္ခဏာ စာ**တိ “ဧဝရူပေါ စန္ဒဂ္ဂါဟော ဘဝိဿတိ၊ ဧဝရူပေါ သူရိယဂ္ဂါဟော ဘဝိဿတိ၊ ဧဝရူပေါ နက္ခတ္တဂ္ဂါဟော ဘဝိဿတိ၊ ဧဝရူပေါ ဥက္ကာပါတော ဘဝိဿတိ၊ ဧဝရူပေါ ဒိသာဍာဟော ဘဝိဿတီ”တိ ဣမေ ပဉ္စ မဟာဥပ္ပါတာ, နာနပ္ပကာရာ သုပိနာ, သုဘဂလက္ခဏံ, ဒုဗ္ဘဂလက္ခဏံ, ဣတ္ထိလက္ခဏံ, ပုရိသလက္ခဏံ, ဒါသိလက္ခဏံ, ဒါသလက္ခဏံ, အသိလက္ခဏံ, ဟတ္ထိလက္ခဏံ, အဿလက္ခဏံ, ဥသဘလက္ခဏံ, အာဝုဓလက္ခဏံ, ဝတ္ထလက္ခဏန္တိ ဧဝမာဒိကာနိ လက္ခဏာနိ ဣမေ စ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနာ ယဿ သမူဟတာ၊ န ဧတေဟိ ဥပ္ပါတာဒီဟိ အတ္တနော မင်္ဂလံ ဝါ အဝမင်္ဂလံ ဝါ ပစ္စေတိ။ **သော**

၁-သ (သီ၊ ဣ၊ က)

maṅgaladosavītivattoti so khīṇasavo sabbamaṅgaladose vītivatto atikkanto pajahitvā ṭhito. **Yugayogādhigato**ti "kodho ca upanāho ca, makkho ca paḷāso cā"ti-ādinā[1] nayena dve dve ekato āgatakilesā yugā nāma. Kāmayogo bhavayogo diṭṭhiyogo avijjāyogoti ime saṁsāre yojanabhāvato cattāro yogā nāma. Te yuge ca yoge cāti yugayoge adhigato abhibhavitvā gato vītivatto samatikkanto khīṇāsavo bhikkhu. **Na jātumetī**ti puna paṭisandhivasena ekaṁseneva imaṁ lokaṁ na eti nāgacchatīti.

Evaṁ satthā imāya gāthāya brāhmaṇassa dhammaṁ desetvā saccāni pakāsesi, saccapariyosāne brāhmaṇo saddhiṁ puttena sotāpattiphale patiṭṭhahi. Satthā jātakaṁ samodhānesi "tadā eteva pitāputtā idāni pitāputtā ahesuṁ, tāpaso pana ahameva ahosin"ti.

Maṅgalajātakavaṇṇanā sattamā.

---

8. Sārambhajātakavaṇṇanā (88)

Kalyāṇimeva muñceyyāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto omasavādasikkhāpadaṁ[2] ārabbha kathesi. Dvepi vatthūni heṭṭhā Nandivisālajātake vuttasadisāneva. Imasmiṁ pana jātake bodhisatto Gandhārāraṭṭhe Takkasilāyaṁ aññatarassa brāhmaṇassa Sārambho nāma balibaddo ahosi. Satthā idaṁ atītavatthuṁ kathetvā abhisambuddho hutvā imaṁ gāthamāha—

88. "Kalyāṇimeva muñceyya, na hi muñceyya pāpikaṁ.
Mokkho kalyāṇiyā sādhu, mutvā tappati[3] pāpikan"ti.

Tattha **kalyāṇimeva muñceyyā**ti catudosavinimuttaṁ kalyāṇiṁ sundaraṁ anavajjaṁ vācameva muñceyya vissajjeyya katheyya. **Na hi muñceyya pāpikan**ti pāpikaṁ lāmikaṁ paresaṁ appiyaṁ amanāpaṁ na muñceyya na katheyya. **Mokkho**

---

1. Abhi 2. 359 piṭṭhe.
2. Vi 2. 8 piṭṭhe.
3. Tapati (Sī, Syā, I, Ka)

မင်္ဂလဒေါသဝီတိဝတ္တောတိ သော ခီဏာသဝေါ သဗ္ဗမင်္ဂလဒေါသေ ဝီတိဝတ္တော အတိက္ကန္တော ပဇဟိတွာ ဌိတော။ **ယုဂယောဂါဓိဂတော**တိ "ကောဓော စ ဥပနာဟော စ၊ မက္ခော စ ပဠာသော စာ"တိအာဒိနာ[1] နယေန ဒွေ ဒွေ ဧကတော အာဂတကိလေသာ ယုဂါ နာမ။ ကာမယောဂေါ ဘဝယောဂေါ ဒိဋ္ဌိယောဂေါ အဝိဇ္ဇာယောဂေါတိ ဣမေ သံသာရေ ယောဇနဘာဝတော စတ္တာရော ယောဂါ နာမ။ တေ ယုဂေ စ ယောဂေ စာတိ ယုဂယောဂေ အဓိဂတော အဘိဘဝိတွာ ဂတော ဝီတိဝတ္တော သမတိက္ကန္တော ခီဏာသဝေါ ဘိက္ခု။ **န ဇာတုမေတီ**တိ ပုန ပဋိသန္ဓိဝသေန ဧကံသေနေဝ ဣမံ လောကံ န ဧတိ နာဂစ္ဆတီတိ။

ဧဝံ သတ္ထာ ဣမာယ ဂါထာယ ဗြာဟ္မဏဿ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ သစ္စာနိ ပကာသေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဗြာဟ္မဏော သဒ္ဓိံ ပုတ္တေန သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ သတ္ထာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ဧတေဝ ပိတာပုတ္တာ ဣဒါနိ ပိတာပုတ္တာ အဟေသုံ၊ တာပသော ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

မင်္ဂလဇာတကဝဏ္ဏနာ သတ္တမာ။

၈-သာရမ္ဘဇာတကဝဏ္ဏနာ (၈၈)

ကလျာဏိမေဝ မုဉ္စေယျာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဩမသဝါဒသိက္ခာပဒံ[2] အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဒွေပိ ဝတ္ထူနိ ဟေဋ္ဌာ နန္ဒိဝိသာလဇာတကေ ဝုတ္တသဒိသာနေဝ။ ဣမသ္မိံ ပန ဇာတကေ ဗောဓိသတ္တော ဂန္ဓာရရဋ္ဌေ တက္ကသိလာယံ အညတရဿ ဗြာဟ္မဏဿ သာရမ္ဘော နာမ ဗလိဗဒ္ဒေါ အဟောသိ။ သတ္ထာ ဣဒံ အတီတဝတ္ထုံ ကထေတွာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၈၈။ "ကလျာဏိမေဝ မုဉ္စေယျ၊ န ဟိ မုဉ္စေယျ ပါပိကံ။
မောက္ခော ကလျာဏိယာ သာဓု၊ မုတွာ တပ္ပတိ[3] ပါပိက"န္တိ။

တတ္ထ **ကလျာဏိမေဝ မုဉ္စေယျာ**တိ စတုဒေါသဝိနိမုတ္တံ ကလျာဏိံ သုန္ဒရံ အနဝဇ္ဇံ ဝါစမေဝ မုဉ္စေယျ ဝိဿဇ္ဇေယျ ကထေယျ။ **န ဟိ မုဉ္စေယျ ပါပိက**န္တိ ပါပိကံ လာမကံ ပရေသံ အပ္ပိယံ အမနာပံ န မုဉ္စေယျ န ကထေယျ။ **မောက္ခော**

၁-အဘိ ၂-၃၅၉-ပိဋ္ဌေ။
၂-ဝိ ၂-၈-ပိဋ္ဌေ။
၃-တပတိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ၊ က)

kalyāṇiyā sādhūti kalyāṇavācāya vissajjanameva imasmiṁ loke sādhu sundaraṁ bhaddakaṁ. **Mutvā tappati pāpikan**ti pāpikaṁ pharusavācaṁ muñcitvā vissajjetvā kathetvā so puggalo tappati socati kilamatīti.

Evaṁ satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā brāhmaṇo Ānando ahosi, brāhmaṇī Uppalavaṇṇā, Sārambho pana ahameva ahosin"ti.

Sārambhajātakavaṇṇanā aṭṭhamā.

---

9. Kuhakajātakavaṇṇanā (89)

Vācāva kira te āsīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ kuhakabhikkhuṁ ārabbha kathesi. Kuhakavatthu Uddālakajātake āvi bhavissati.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente ekaṁ gāmakaṁ upanissāya eko kūṭajaṭilo kuhakatāpaso vasati. Eko kuṭumbiko tassa araññe paṇṇasālaṁ kāretvā tattha naṁ vāsento attano gehe paṇītāhārena paṭijaggati. So taṁ kūṭijaṭilaṁ "sīlavā eso"ti saddahitvā corabhayena suvaṇṇanikkhasataṁ tassa paṇṇasālaṁ netvā bhūmigataṁ katvā "idaṁ olokeyyāsi bhante"ti āha. Atha naṁ tāpaso "pabbajitānaṁ nāma āvuso evarūpaṁ kathetuṁ na vaṭṭati, amhākaṁ pana parasantake lobho nāma natthī"ti āha. So "sādhu bhante"ti tassa vacanaṁ saddahitvā pakkāmi. Duṭṭhatāpaso "sakkā ettakena jīvitun"ti katipāhaṁ atikkamitvā taṁ suvaṇṇaṁ gahetvā antarāmagge ekasmiṁ ṭhāne ṭhapetvā āgantvā paṇṇasālāyameva vasitvā punadivase tassa gehe bhattakiccaṁ katvā evamāha "āvuso mayaṁ tumhe nissāya ciraṁ vasimha, aticiraṁ ekasmiṁ ṭhāne vasantānaṁ manussehi saddhiṁ saṁsaggo hoti, saṁsaggo ca nāma pabbajitānaṁ malaṁ, tasmā gacchāmahan"ti vatvā tena punappunaṁ yāciyamānopi nivattituṁ na icchi. Atha naṁ so "evaṁ sante gacchatha bhante"ti yāva gāmadvāraṁ anugantvā nivatti. Tāpasopi thokaṁ gantvāva "imaṁ kuṭumbikaṁ mayā vañcetuṁ vaṭṭatī"ti

ကလျာဏိယာ သာဓူတိ ကလျာဏဝါစာယ ဝိဿဇ္ဇနမေဝ ဣမသ္မိံ လောကေ သာဓု သုန္ဒရံ ဘဒ္ဒကံ။ **မုတွာ တပ္ပတိ ပါပိကန္**တိ ပါပိကံ ဖရုသဝါစံ မုဉ္စိတွာ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ကထေတွာ သော ပုဂ္ဂလော တပ္ပတိ သောစတိ ကိလမတီတိ။

ဧဝံ သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ဗြာဟ္မဏော အာနန္ဒော အဟောသိ၊ ဗြာဟ္မဏီ ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ၊ သာရမ္ဘော ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

သာရမ္ဘဇာတကဝဏ္ဏနာ အဋ္ဌမာ။

၉-ကုဟကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၈၉)

ဝါစာဝ ကိရ တေ အာသီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ကုဟကဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ကုဟကဝတ္ထု ဥဒ္ဒါလကဇာတကေ အာဝိ ဘဝိဿတိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဧကံ ဂါမကံ ဥပနိဿာယ ဧကော ကူဋဇဋိလော ကုဟကတာပသော ဝသတိ။ ဧကော ကုဋုမ္ဗိကော တဿ အရညေ ပဏ္ဏသာလံ ကာရေတွာ တတ္ထ နံ ဝါသေန္တော အတ္တနော ဂေဟေ ပဏီတာဟာရေန ပဋိဇဂ္ဂတိ။ သော တံ ကူဋဇဋိလံ "သီလဝါ ဧသော"တိ သဒ္ဒဟိတွာ စောရဘယေန သုဝဏ္ဏနိက္ခသတံ တဿ ပဏ္ဏသာလံ နေတွာ ဘူမိဂတံ ကတွာ "ဣဒံ ဩလောကေယျာသိ ဘန္တေ"တိ အာဟ။ အထ နံ တာပသော "ပဗ္ဗဇိတာနံ နာမ အာဝုသော ဧဝရူပံ ကထေတုံ န ဝဋ္ဋတိ၊ အမှာကံ ပန ပရသန္တကေ လောဘော နာမ နတ္ထီ"တိ အာဟ။ သော "သာဓု ဘန္တေ"တိ တဿ ဝစနံ သဒ္ဒဟိတွာ ပက္ကာမိ။ ဒုဋ္ဌတာပသော "သက္ကာ ဧတ္တကေန ဇီဝိတု"န္တိ ကတိပါဟံ အတိက္ကမိတွာ တံ သုဝဏ္ဏံ ဂဟေတွာ အန္တရာမဂ္ဂေ ဧကသ္မိံ ဌာနေ ဌပေတွာ အာဂန္တွာ ပဏ္ဏသာလာယမေဝ ဝသိတွာ ပုနဒိဝသေ တဿ ဂေဟေ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ ဧဝမာဟ "အာဝုသော မယံ တုမှေ နိဿာယ စိရံ ဝသိမှ၊ အတိစိရံ ဧကသ္မိံ ဌာနေ ဝသန္တာနံ မနုဿေဟိ သဒ္ဓိံ သံသဂ္ဂေါ ဟောတိ၊ သံသဂ္ဂေါ စ နာမ ပဗ္ဗဇိတာနံ မလံ၊ တသ္မာ ဂစ္ဆာမဟ"န္တိ ဝတွာ တေန ပုနပ္ပုနံ ယာစိယမာနောပိ နိဝတ္တိတုံ န ဣစ္ဆိ။ အထ နံ သော "ဧဝံ သန္တေ ဂစ္ဆထ ဘန္တေ"တိ ယာဝ ဂါမဒွါရံ အနုဂန္တွာ နိဝတ္တိ။ တာပသောပိ ထောကံ ဂန္တွာဝ "ဣမံ ကုဋုမ္ဗိကံ မယာ ဝဉ္စေတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ

cintetvā jaṭānaṁ antare tiṇaṁ ṭhapetvā paṭinivatti. Kuṭumbiko "kiṁ bhante nivattitthā"ti pucchi. Āvuso tumhākaṁ gehacchadanato me jaṭāsu ekatiṇaṁ laggaṁ, adinnādānañca nāma pabbajitānaṁ na vaṭṭati, taṁ ādāya āgatomhīti. Kuṭumbiko "chaḍḍetvā gacchatha bhante"ti vatvā "tiṇasalākampi nāma parasantakaṁ na gaṇhāti, aho kukkuccako me ayyo"ti pasīditvā vanditvā uyyojesi.

Tadā pana bodhisattena bhaṇḍatthāya paccantaṁ gacchantena tasmiṁ nivesane nivāso gahito hoti. So tāpasassa vacanaṁ sutvāva "addhā iminā duṭṭhatāpasena imassa kiñci gahitaṁ bhavissatī"ti kuṭumbikaṁ pucchi "atthi pana te samma kiñci etassa tāpasassa santike nikkhittan"ti. Atthi samma suvaṇṇanikkhasatanti. Tena hi gaccha, taṁ upadhārehīti. So paṇṇasālaṁ gantvā taṁ adisvā vegenāgantvā "natthi sammā"ti āha. "Na te suvaṇṇaṁ aññena gahitaṁ, teneva kuhakatāpasena gahitaṁ, ehi, taṁ anubandhitvā gaṇhāmā"ti vegena gantvā kūṭatāpasaṁ gaṇhitvā hatthehi ca pādehi ca pothetvā suvaṇṇaṁ āharāpetvā gaṇhiṁsu. Bodhisatto suvaṇṇaṁ disvā "nikkhasataṁ haramāno asajjitvā tiṇamatte sattosī"ti vatvā taṁ garahanto imaṁ gāthamāha—

89. "Vācāva kira te āsi, saṇhā sakhilabhāṇino.
Tiṇamatte asajjittho, no ca nikkhasataṁ haran"ti.

Tattha **vācāva kira te āsi, saṇhā sakhilabhāṇino**ti "pabbajitānaṁ tiṇamattampi adinnaṁ ādātuṁ na vaṭṭatī"ti evaṁ sakhilaṁ muduvacanaṁ vadantassa vācā eva kira te saṇhā āsi, vacanamattameva maṭṭhaṁ ahosīti attho. **Tiṇamatte asajjittho**ti kūṭajaṭila ekissā tiṇasalākāya kukkuccaṁ kurumāno tvaṁ satto āsatto laggo ahosi. **No ca nikkhasataṁ haran**ti imaṁ pana nikkhasataṁ haranto asatto nillaggova jātosīti.

Evaṁ bodhisatto taṁ garahitvā "mā puna kūṭajaṭila evarūpamakāsī"ti ovādaṁ datvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā "na bhikkhave idānevesa bhikkhu kuhako, pubbepi kuhakoyevā"ti vatvā jātakaṁ samodhānesi

စိန္တေတွာ ဇဋာနံ အန္တရေ တိဏံ ဌပေတွာ ပဋိနိဝတ္တိ။ ကုဋုမ္ဗိကော "ကိံ ဘန္တေ နိဝတ္တိတ္ထာ"တိ ပုစ္ဆိ။ အာဝုသော တုမှာကံ ဂေဟစ္ဆဒနတော မေ ဇဋာသု ဧကတိဏံ လဂ္ဂံ၊ အဒိန္နာဒါနဉ္စ နာမ ပဗ္ဗဇိတာနံ န ဝဋ္ဋတိ၊ တံ အာဒါယ အာဂတောမှီတိ။ ကုဋုမ္ဗိကော "ဆဍ္ဍေတွာ ဂစ္ဆထ ဘန္တေ"တိ ဝတွာ "တိဏသလာကမ္ပိ နာမ ပရသန္တကံ န ဂဏှာတိ၊ အဟော ကုက္ကုစ္စကော မေ အယျော"တိ ပသီဒိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဥယျောဇေသိ။

တဒါ ပန ဗောဓိသတ္တေန ဘဏ္ဍတ္ထာယ ပစ္စန္တံ ဂစ္ဆန္တေန တသ္မိံ နိဝေသနေ နိဝါသော ဂဟိတော ဟောတိ။ သော တာပသဿ ဝစနံ သုတွာဝ "အဒ္ဓါ ဣမိနာ ဒုဋ္ဌတာပသေန ဣမဿ ကိဉ္စိ ဂဟိတံ ဘဝိဿတီ"တိ ကုဋုမ္ဗိကံ ပုစ္ဆိ "အတ္ထိ ပန တေ သမ္မ ကိဉ္စိ ဧတဿ တာပသဿ သန္တိကေ နိက္ခိတ္တ"န္တိ။ အတ္ထိ သမ္မ သုဝဏ္ဏနိက္ခသတန္တိ။ တေန ဟိ ဂစ္ဆ၊ တံ ဥပဓာရေဟီတိ။ သော ပဏ္ဏသာလံ ဂန္တွာ တံ အဒိသွာ ဝေဂေနာဂန္တွာ "နတ္ထိ သမ္မာ"တိ အာဟ။ "န တေ သုဝဏ္ဏံ အညေန ဂဟိတံ၊ တေနေဝ ကုဟကတာပသေန ဂဟိတံ၊ ဧဟိ, တံ အနုဗန္ဓိတွာ ဂဏှာမာ"တိ ဝေဂေန ဂန္တွာ ကူဋတာပသံ ဂဏှိတွာ ဟတ္ထေဟိ စ ပါဒေဟိ စ ပေါထေတွာ သုဝဏ္ဏံ အာဟရာပေတွာ ဂဏှိံသု။ ဗောဓိသတ္တော သုဝဏ္ဏံ ဒိသွာ "နိက္ခသတံ ဟရမာနော အသဇ္ဇိတွာ တိဏမတ္တေ သတ္တောသီ"တိ ဝတွာ တံ ဂရဟန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၈၉။ "ဝါစာဝ ကိရ တေ အာသိ၊ သဏှာ သခိလဘာဏိနော။
တိဏမတ္တေ အသဇ္ဇိတ္ထော၊ နော စ နိက္ခသတံ ဟရ"န္တိ။

တတ္ထ **ဝါစာဝ ကိရ တေ အာသိ၊ သဏှာ သခိလဘာဏိနော**တိ "ပဗ္ဗဇိတာနံ တိဏမတ္တမ္ပိ အဒိန္နံ အာဒါတုံ န ဝဋ္ဋတီ"တိ ဧဝံ သခိလံ မုဒုဝစနံ ဝဒန္တဿ ဝါစာ ဧဝ ကိရ တေ သဏှာ အာသိ၊ ဝစနမတ္တမေဝ မဋ္ဌံ အဟောသီတိ အတ္ထော။ **တိဏမတ္တေ အသဇ္ဇိတ္ထော**တိ ကူဋဇဋိလ ဧကိဿာ တိဏသလာကာယ ကုက္ကုစ္စံ ကုရုမာနော တွံ သတ္တော အာသတ္တော လဂ္ဂေါ အဟောသိ။ **နော စ နိက္ခသတံ ဟရ**န္တိ ဣမံ ပန နိက္ခသတံ ဟရန္တော အသတ္တော နိလ္လဂ္ဂေါဝ ဇာတောသီတိ။

ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော တံ ဂရဟိတွာ "မာ ပုန ကူဋဇဋိလ ဧဝရူပမကာသီ"တိ ဩဝါဒံ ဒတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ "န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝေသ ဘိက္ခု ကုဟကော၊ ပုဗ္ဗေပိ ကုဟကောယေဝါ"တိ ဝတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ

“tadā kūṭatāpaso kuhakabhikkhu ahosi, paṇḍitapuriso pana ahameva ahosin”ti.

Kuhakajātakavaṇṇanā navamā.

---

10. Akataññujātakavaṇṇanā (90)

Yo pubbe katakalyāṇoti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Anāthapiṇḍikaṁ ārabbha kathesi. Tassa kireko paccantavāsiko seṭṭhi adiṭṭhasahāyo ahosi. So ekadā paccante uṭṭhānakabhaṇḍassa pañca sakaṭasatāni pūretvā kammantikamanusse āha “gacchatha bho, imaṁ bhaṇḍaṁ Sāvatthiṁ netvā amhākaṁ sahāyakassa Anāthapiṇḍikamahāseṭṭhissa paccagghena vikkiṇitvā paṭibhaṇḍaṁ āharathā”ti. Te “sādhū”ti tassa vacanaṁ sampaṭicchitvā Sāvatthiṁ gantvā mahāseṭṭhiṁ disvā paṇṇākāraṁ datvā taṁ pavattiṁ ārocesuṁ. Mahāseṭṭhi “svāgataṁ vo”ti tesaṁ āvāsañca paribbayañca dāpetvā sahāyakassa sukhaṁ[1] pucchitvā bhaṇḍaṁ vikkiṇitvā paṭibhaṇḍaṁ dāpesi. Te paccantaṁ gantvā tamatthaṁ attano seṭṭhissa ārocesuṁ.

Aparabhāge Anāthapiṇḍikopi tatheva pañca sakaṭasatāni tattha pesesi, manussā tattha gantvā paṇṇākāraṁ ādāya paccantavāsikaseṭṭhiṁ passiṁsu. So “kuto āgacchathā”ti pucchitvā “Sāvatthito tumhākaṁ sahāyakassa Anāthapiṇḍikassa santikā”ti vutte “Anāthapiṇḍikoti kassaci purisassa nāmaṁ bhavissatī”ti parihāsaṁ katvā paṇṇākāraṁ gahetvā “gacchatha tumhe”ti uyyojesi, neva nivāsaṁ, na paribbayaṁ dāpesi. Te sayameva bhaṇḍaṁ vikkiṇitvā paṭibhaṇḍaṁ ādāya Sāvatthiṁ āgantvā seṭṭhissa taṁ pavattiṁ ārocesuṁ.

Atha so paccantavāsī punapi ekavāraṁ tatheva pañca sakaṭasatāni Sāvatthiṁ pesesi, manussā paṇṇākāraṁ ādāya mahāseṭṭhiṁ passiṁsu.

1. Sukhadukkhaṁ (Ka)

“တဒါ ကူဋတာပသော ကုဟကဘိက္ခု အဟောသိ၊ ပဏ္ဍိတပုရိသော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ကုဟကဇာတကဝဏ္ဏနာ နဝမာ။

၁၀-အကတညုဇာတကဝဏ္ဏနာ (၉၀)

ယော ပုဗ္ဗေ ကတကလျာဏောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အနာထပိဏ္ဍိကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တဿ ကိရေကော ပစ္စန္တဝါသိကော သေဋ္ဌိ အဒိဋ္ဌသဟာယော အဟောသိ။ သော ဧကဒါ ပစ္စန္တေ ဥဋ္ဌာနကဘဏ္ဍဿ ပဉ္စ သကဋသတာနိ ပူရေတွာ ကမ္မန္တိကမနုဿေ အာဟ “ဂစ္ဆထ ဘော, ဣမံ ဘဏ္ဍံ သာဝတ္ထိံ နေတွာ အမှာကံ သဟာယကဿ အနာထပိဏ္ဍိကမဟာသေဋ္ဌိဿ ပစ္စဂ္ဃေန ဝိက္ကိဏိတွာ ပဋိဘဏ္ဍံ အာဟရထာ”တိ။ တေ “သာဓူ”တိ တဿ ဝစနံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ သာဝတ္ထိံ ဂန္တွာ မဟာသေဋ္ဌိံ ဒိသွာ ပဏ္ဏာကာရံ ဒတွာ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသုံ။ မဟာသေဋ္ဌိ “သွာဂတံ ဝေါ”တိ တေသံ အာဝါသဉ္စ ပရိဗ္ဗယဉ္စ ဒါပေတွာ သဟာယကဿ သုခံ[၁] ပုစ္ဆိတွာ ဘဏ္ဍံ ဝိက္ကိဏိတွာ ပဋိဘဏ္ဍံ ဒါပေသိ။ တေ ပစ္စန္တံ ဂန္တွာ တမတ္ထံ အတ္တနော သေဋ္ဌိဿ အာရောစေသုံ။

အပရဘာဂေ အနာထပိဏ္ဍိကောပိ တထေဝ ပဉ္စ သကဋသတာနိ တတ္ထ ပေသေသိ၊ မနုဿာ တတ္ထ ဂန္တွာ ပဏ္ဏာကာရံ အာဒါယ ပစ္စန္တဝါသိကသေဋ္ဌိံ ပဿိံသု။ သော “ကုတော အာဂစ္ဆထာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “သာဝတ္ထိတော တုမှာကံ သဟာယကဿ အနာထပိဏ္ဍိကဿ သန္တိကာ”တိ ဝုတ္တေ “အနာထပိဏ္ဍိကောတိ ကဿစိ ပုရိသဿ နာမံ ဘဝိဿတီ”တိ ပရိဟာသံ ကတွာ ပဏ္ဏာကာရံ ဂဟေတွာ “ဂစ္ဆထ တုမှေ”တိ ဥယျောဇေသိ၊ နေဝ နိဝါသံ, န ပရိဗ္ဗယံ ဒါပေသိ။ တေ သယမေဝ ဘဏ္ဍံ ဝိက္ကိဏိတွာ ပဋိဘဏ္ဍံ အာဒါယ သာဝတ္ထိံ အာဂန္တွာ သေဋ္ဌိဿ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသုံ။

အထ သော ပစ္စန္တဝါသီ ပုနပိ ဧကဝါရံ တထေဝ ပဉ္စ သကဋသတာနိ သာဝတ္ထိံ ပေသေသိ၊ မနုဿာ ပဏ္ဏာကာရံ အာဒါယ မဟာသေဋ္ဌိံ ပဿိံသု။

၁-သုခဒုက္ခံ (က)

Te pana disvā Anāthapiṇḍikassa manussā “mayaṁ sāmi etesaṁ nivāsañca bhattañca paribbayañca jānissāmā”ti vatvā tesaṁ sakaṭāni bahinagare tathārūpe ṭhāne mocāpetvā “tumhe idheva vasatha, amhākaṁ vo ghare yāgubhattañca paribbayo ca bhavissatī”ti gantvā dāsakammakare sannipātetvā majjhimayāmasamanantare pañca sakaṭasatāni vilumpitvā nivāsanapārupanānipi nesaṁ acchinditvā goṇe palāpetvā sakaṭāni vicakkāni katvā bhūmiyaṁ ṭhapetvā cakkānipi gaṇhitvāva agamaṁsu. Paccantavāsino nivāsanamattassapi sāmikā ahutvā bhītā vegena palāyitvā paccantameva gatā. Seṭṭhimanussāpi tamatthaṁ mahāseṭṭhino ārocesuṁ. So “atthi dānidaṁ kathāpābhatan”ti Satthu santikaṁ gantvā ādito paṭṭhāya sabbaṁ taṁ pavattiṁ ārocesi. Satthā “na kho gahapati so paccantavāsī idāneva evaṁsīlo, pubbepi evaṁsīloyeva ahosī”ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Bārāṇasiyaṁ mahāvibhavo seṭṭhi ahosi. Tasseko paccantavāsiko seṭṭhi adiṭṭhasahāyo ahosi. Sabbaṁ atītavatthu paccuppannavatthusadisameva. Bodhisatto pana attano manussehi “ajja amhehi idaṁ nāma katan”ti ārocite “paṭhamaṁ attano kataṁ upakāraṁ ajānantā pacchā evarūpaṁ labhantiyevā”ti vatvā sampattaparisāya dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

90. “Yo pubbe katakalyāṇo, katattho nāvabujjhati.
Pacchā kicce samuppanne, kattāraṁ nādhigacchatī”ti.

Tatrāyaṁ piṇḍattho—khattiyādīsu **yo** koci puriso **pubbe** paṭhamataraṁ aññena **katakalyāṇo** katūpakāro **katattho** nipphāditakicco hutvā taṁ parena attani kataṁ kalyāṇañceva atthañca na jānāti, so **pacchā** attano **kicce samuppanne** tassa kiccassa **kattāraṁ nādhigacchati** na labhatīti.

Evaṁ bodhisatto imāya gāthāya dhammaṁ desetvā dānādīni puññāni katvā yathākammaṁ gato.

တေ ပန ဒိသွာ အနာထပိဏ္ဍိကဿ မနုဿာ “မယံ သာမိ ဧတေသံ နိဝါသဉ္စ ဘတ္တဉ္စ ပရိဗ္ဗယဉ္စ ဇာနိဿာမာ”တိ ဝတွာ တေသံ သကဋာနိ ဗဟိနဂရေ တထာရူပေ ဌာနေ မောစာပေတွာ “တုမှေ ဣဓေဝ ဝသထ၊ အမှာကံ ဝေါ ဃရေ ယာဂုဘတ္တဉ္စ ပရိဗ္ဗယော စ ဘဝိဿတီ”တိ ဂန္တွာ ဒါသကမ္မကရေ သန္နိပါတေတွာ မဇ္ဈိမယာမသမနန္တရေ ပဉ္စ သကဋသတာနိ ဝိလုမ္ပိတွာ နိဝါသနပါရုပနာနိပိ နေသံ အစ္ဆိန္ဒိတွာ ဂေါဏေ ပလာပေတွာ သကဋာနိ ဝိစက္ကာနိ ကတွာ ဘူမိယံ ဌပေတွာ စက္ကာနိပိ ဂဏှိတွာဝ အဂမံသု။ ပစ္စန္တဝါသိနော နိဝါသနမတ္တဿပိ သာမိကာ အဟုတွာ ဘီတာ ဝေဂေန ပလာယိတွာ ပစ္စန္တမေဝ ဂတာ။ သေဋ္ဌိမနုဿာပိ တမတ္ထံ မဟာသေဋ္ဌိနော အာရောစေသုံ။ သော “အတ္ထိ ဒါနိဒံ ကထာပါဘတ”န္တိ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ သဗ္ဗံ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသိ။ သတ္ထာ “န ခေါ ဂဟပတိ သော ပစ္စန္တဝါသီ ဣဒါနေဝ ဧဝံသီလော၊ ပုဗ္ဗေပိ ဧဝံသီလောယေဝ အဟောသီ”တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဗာရာဏသိယံ မဟာဝိဘဝေါ သေဋ္ဌိ အဟောသိ။ တဿေကော ပစ္စန္တဝါသိကော သေဋ္ဌိ အဒိဋ္ဌသဟာယော အဟောသိ။ သဗ္ဗံ အတီတဝတ္ထု ပစ္စုပ္ပန္နဝတ္ထုသဒိသမေဝ။ ဗောဓိသတ္တော ပန အတ္တနော မနုဿေဟိ “အဇ္ဇ အမှေဟိ ဣဒံ နာမ ကတ”န္တိ အာရောစိတေ “ပဌမံ အတ္တနော ကတံ ဥပကာရံ အဇာနန္တာ ပစ္ဆာ ဧဝရူပံ လဘန္တိယေဝါ”တိ ဝတွာ သမ္ပတ္တပရိသာယ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၉၀။ “ယော ပုဗ္ဗေ ကတကလျာဏော၊ ကတတ္ထော နာဝဗုဇ္ဈတိ။
ပစ္ဆာ ကိစ္စေ သမုပ္ပန္နေ၊ ကတ္တာရံ နာဓိဂစ္ဆတီ”တိ။

တတြာယံ ပိဏ္ဍတ္ထော—ခတ္တိယာဒီသု **ယော** ကောစိ ပုရိသော **ပုဗ္ဗေ** ပဌမတရံ အညေန **ကတကလျာဏော** ကတူပကာရော **ကတတ္ထော** နိပ္ဖါဒိတကိစ္စော ဟုတွာ တံ ပရေန အတ္တနိ ကတံ ကလျာဏဉ္စေဝ အတ္ထဉ္စ န ဇာနာတိ၊ သော **ပစ္ဆာ** အတ္တနော **ကိစ္စေ သမုပ္ပန္နေ** တဿ ကိစ္စဿ **ကတ္တာရံ နာဓိဂစ္ဆတိ** န လဘတီတိ။

ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော ဣမာယ ဂါထာယ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā paccantavāsī idānipi paccantavāsīyeva, Bārāṇasiseṭṭhi pana ahameva ahosin”ti.

Akataññujātakavaṇṇanā dasamā.

Apāyimhavaggo navamo.

Tassuddānaṁ

Surāpānaṁ Mittavindaṁ, Kāḷakaṇṇī atthadvāraṁ.
Kiṁ pakkasīlavīmaṁsaṁ, maṅgalañcāpi Sārambhaṁ.
Kuhakaṁ akataññū cāti.

---

10. Littavagga

1. Littajātakavaṇṇanā (91)

Littaṁ paramena tejasāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto apaccavekkhitaparibhogaṁ ārabbha kathesi. Tasmiṁ kira kāle bhikkhū cīvarādīni labhitvā yebhuyyena apaccavekkhitvā paribhuñjanti. Te cattāro paccaye apaccavekkhitvā paribhuñjamānā yebhuyyena nirayatiracchānayonito na muccanti. Satthā taṁ kāraṇaṁ ñatvā bhikkhūnaṁ anekapariyāyena dhammiṁ kathaṁ kathetvā apaccavekkhitaparibhoge ādīnavaṁ dassetvā “bhikkhave bhikkhunā nāma cattāro paccaye labhitvā apaccavekkhitvā paribhuñjituṁ na vaṭṭati, tasmā ito paṭṭhāya cattāro paccaye paccavekkhitvā paribhuñjeyyāthā”ti paccavekkhanavidhiṁ dassento “idha pana bhikkhave bhikkhu paṭisaṅkhā yoniso cīvaraṁ paṭisevati sītassa paṭighātāyā”ti-ādinā[1] nayena tantiṁ ṭhapetvā “bhikkhave cattāro paccaye evaṁ paccavekkhitvā paribhuñjituṁ vaṭṭati, apaccavekkhitvā paribhogo nāma halāhalavisaparibhogasadiso. Porāṇakā hi apaccavekkhitvā dosaṁ ajānitvā visaṁ paribhuñjitvā vipākante mahādukkhaṁ anubhaviṁsū”ti vatvā atītaṁ āhari.

---

1. Ma 1. 12; Aṁ 2. 341 piṭṭhesu.

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ပစ္စန္တဝါသီ ဣဒါနိပိ ပစ္စန္တဝါသီယေဝ၊ ဗာရာဏသိသေဋ္ဌိ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

အကတညုဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒသမာ။

အပါယိမှဝဂ္ဂေါ နဝမော။

တဿုဒ္ဒါနံ

သုရာပါနံ မိတ္တဝိန္ဒံ၊ ကာဠကဏ္ဏိ အတ္ထဒွါရံ။
ကိံ ပက္ကသီလဝီမံသံ၊ မင်္ဂလဉ္စာပိ သာရမ္ဘံ။
ကုဟကံ အကတညူ စာတိ။

၁၀-လိတ္တဝဂ္ဂ

၁-လိတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ (၉၁)

လိတ္တံ ပရမေန တေဇသာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အပစ္စဝေက္ခိတပရိဘောဂံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တသ္မိံ ကိရ ကာလေ ဘိက္ခူ စီဝရာဒီနိ လဘိတွာ ယေဘုယျေန အပစ္စဝေက္ခိတွာ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ။ တေ စတ္တာရော ပစ္စယေ အပစ္စဝေက္ခိတွာ ပရိဘုဉ္ဇမာနာ ယေဘုယျေန နိရယတိရစ္ဆာနယောနိတော န မုစ္စန္တိ။ သတ္ထာ တံ ကာရဏံ ဉတွာ ဘိက္ခူနံ အနေကပရိယာယေန ဓမ္မိံ ကထံ ကထေတွာ အပစ္စဝေက္ခိတပရိဘောဂေ အာဒီနဝံ ဒဿေတွာ “ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနာ နာမ စတ္တာရော ပစ္စယေ လဘိတွာ အပစ္စဝေက္ခိတွာ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ န ဝဋ္ဋတိ၊ တသ္မာ ဣတော ပဋ္ဌာယ စတ္တာရော ပစ္စယေ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ပရိဘုဉ္ဇေယျာထာ”တိ ပစ္စဝေက္ခနဝိဓိံ ဒဿေန္တော “ဣဓ ပန ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ပဋိသင်္ခါ ယောနိသော စီဝရံ ပဋိသေဝတိ သီတဿ ပဋိဃာတာယာ”တိအာဒိနာ[၁] နယေန တန္တိံ ဌပေတွာ “ဘိက္ခဝေ စတ္တာရော ပစ္စယေ ဧဝံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ အပစ္စဝေက္ခိတွာ ပရိဘောဂေါ နာမ ဟလာဟလဝိသပရိဘောဂသဒိသော။ ပေါရာဏကာ ဟိ အပစ္စဝေက္ခိတွာ ဒေါသံ အဇာနိတွာ ဝိသံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ ဝိပါကန္တေ မဟာဒုက္ခံ အနုဘဝိံသူ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

၁-မ ၁-၁၂၊ အံ ၂-၃၄၁-ပိဋ္ဌေသု။

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto aññatarasmiṁ mahābhogakule nibbattitvā vayappatto akkhadhutto ahosi. Athāparo kūṭakkhadhutto bodhisattena saddhiṁ kīḷanto attano jaye vattamāne keḷimaṇḍalaṁ[1] na bhindati, parājayakāle pana akkhaṁ mukhe pakkhipitvā "akkho naṭṭho"ti keḷimaṇḍalaṁ bhinditvā pakkamati. Bodhisatto tassa taṁ kāraṇaṁ ñatvā "hotu, jānissāmettha patirūpakāraṇan"ti akkhe ādāya attano ghare halāhalavisena rañjitvā punappunaṁ sukkhāpetvā te ādāya tassa santikaṁ gantvā "ehi samma akkhehi kīḷāmā"ti āha. So "sādhu sammā"ti keḷimaṇḍalaṁ sajjetvā tena saddhiṁ kīḷanto attano parājayakāle ekaṁ akkhaṁ mukhe pakkhipi. Atha naṁ bodhisatto tathā karontaṁ disvā "gilāhi tāva, pacchā idaṁ nāmetanti jānissasī"ti codetuṁ imaṁ gāthamāha—

91. "Littaṁ paramena tejasā, gila'makkhaṁ puriso na bujjhati.
Gila re gila pāpadhuttaka, pacchā te kaṭukaṁ bhavissatī"ti.

Tattha **litta**nti makkhitaṁ rañjitaṁ. **Paramena tejasā**ti uttamatejasampannena halāhalavisena. **Gila**nti gilanto. **Akkha**nti guḷakaṁ. **Na bujjhatī**ti "ayaṁ me gilato idaṁ nāma karissatī"ti na jānāti. **Gila re**ti gilāhi are. **Gilā**ti punapi codento vadati. **Pacchā te kaṭukaṁ bhavissatī**ti imasmiṁ te akkhe gilite pacchā etaṁ visaṁ tikhiṇaṁ bhavissatīti attho.

So bodhisattassa kathentasseva visavegena mucchito akkhīni parivattetvā khandhaṁ nāmetvā pati. Bodhisatto "idānissa jīvitadānaṁ dātuṁ vaṭṭatī"ti osadhaparibhāvitaṁ vamanayogaṁ datvā vametvā sappiphāṇitamadhusakkarādayo khādāpetvā arogaṁ katvā "puna evarūpaṁ mā akāsī"ti ovaditvā dānādīni puññāni katvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā "bhikkhave apaccavekkhitaparibhogo nāma apaccavekkhitvā katavisaparibhogasadiso hotī"ti vatvā jātakaṁ samodhānesi "tadā paṇḍitadhutto ahameva ahosiṁ,

1. Kīḷamaṇḍalaṁ (Ka)

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော အညတရသ္မိံ မဟာဘောဂကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော အက္ခဓုတ္တော အဟောသိ။ အထာပရော ကူဋက္ခဓုတ္တော ဗောဓိသတ္တေန သဒ္ဓိံ ကီဠန္တော အတ္တနော ဇယေ ဝတ္တမာနေ ကေဠိမဏ္ဍလံ[1] န ဘိန္ဒတိ၊ ပရာဇယကာလေ ပန အက္ခံ မုခေ ပက္ခိပိတွာ "အက္ခော နဋ္ဌော"တိ ကေဠိမဏ္ဍလံ ဘိန္ဒိတွာ ပက္ကမတိ။ ဗောဓိသတ္တော တဿ တံ ကာရဏံ ဉတွာ "ဟောတု, ဇာနိဿာမေတ္ထ ပတိရူပကာရဏ"န္တိ အက္ခေ အာဒါယ အတ္တနော ဃရေ ဟလာဟလဝိသေန ရဉ္ဇိတွာ ပုနပ္ပုနံ သုက္ခာပေတွာ တေ အာဒါယ တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ "ဧဟိ သမ္မ အက္ခေဟိ ကီဠာမာ"တိ အာဟ။ သော "သာဓု သမ္မာ"တိ ကေဠိမဏ္ဍလံ သဇ္ဇေတွာ တေန သဒ္ဓိံ ကီဠန္တော အတ္တနော ပရာဇယကာလေ ဧကံ အက္ခံ မုခေ ပက္ခိပိ။ အထ နံ ဗောဓိသတ္တော တထာ ကရောန္တံ ဒိသွာ "ဂိလာဟိ တာဝ၊ ပစ္ဆာ ဣဒံ နာမေတန္တိ ဇာနိဿသီ"တိ စောဒေတုံ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၉၁။ "လိတ္တံ ပရမေန တေဇသာ၊ ဂိလ'မက္ခံ ပုရိသော န ဗုဇ္ဈတိ။
ဂိလ ရေ ဂိလ ပါပဓုတ္တက၊ ပစ္ဆာ တေ ကဋုကံ ဘဝိဿတီ"တိ။

တတ္ထ **လိတ္တ**န္တိ မက္ခိတံ ရဉ္ဇိတံ။ **ပရမေန တေဇသာ**တိ ဥတ္တမတေဇသမ္ပန္နေန ဟလာဟလဝိသေန။ **ဂိလ**န္တိ ဂိလန္တော။ **အက္ခ**န္တိ ဂုဠကံ။ **န ဗုဇ္ဈတီ**တိ "အယံ မေ ဂိလတော ဣဒံ နာမ ကရိဿတီ"တိ န ဇာနာတိ။ **ဂိလ ရေ**တိ ဂိလာဟိ အရေ။ **ဂိလာ**တိ ပုနပိ စောဒေန္တော ဝဒတိ။ **ပစ္ဆာ တေ ကဋုကံ ဘဝိဿတီ**တိ ဣမသ္မိံ တေ အက္ခေ ဂိလိတေ ပစ္ဆာ ဧတံ ဝိသံ တိခိဏံ ဘဝိဿတီတိ အတ္ထော။

သော ဗောဓိသတ္တဿ ကထေန္တဿေဝ ဝိသဝေဂေန မုစ္ဆိတော အက္ခီနိ ပရိဝတ္တေတွာ ခန္ဓံ နာမေတွာ ပတိ။ ဗောဓိသတ္တော "ဣဒါနိဿ ဇီဝိတဒါနံ ဒါတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ ဩသဓပရိဘာဝိတံ ဝမနယောဂံ ဒတွာ ဝမေတွာ သပ္ပိဖာဏိတမဓုသက္ကရာဒယော ခါဒါပေတွာ အရောဂံ ကတွာ "ပုန ဧဝရူပံ မာ အကာသီ"တိ ဩဝဒိတွာ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ "ဘိက္ခဝေ အပစ္စဝေက္ခိတပရိဘောဂေါ နာမ အပစ္စဝေက္ခိတွာ ကတဝိသပရိဘောဂသဒိသော ဟောတီ"တိ ဝတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ပဏ္ဍိတဓုတ္တော အဟမေဝ အဟောသိံ၊

၁-ကီဠမဏ္ဍလံ (က)

kūṭadhutto panettha na kathīyati, yathā ca ettha, evaṁ sabbattha. Yo pana imasmiṁ kāle na paññāyati, so na kathīyatevā"ti.

Littajātakavaṇṇanā paṭhamā.

---

2. Mahāsārajātakavaṇṇanā (92)

Ukkaṭṭhe sūramicchantīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto āyasmantaṁ Ānandattheraṁ ārabbha kathesi. Ekasmiñhi samaye Kosalarañño itthiyo cintayiṁsu "Buddhuppādo nāma dullabho, tathā manussapaṭilābho paripuṇṇāyatanatā ca. Mayañca imaṁ dullabhaṁ khaṇasamavāyaṁ labhitvāpi attano ruciyā vihāraṁ gantvā dhammaṁ vā sotuṁ Buddhapūjaṁ vā kātuṁ dānaṁ vā dātuṁ na labhāma, mañjūsāya pakkhittā viya vasāma, rañño kathetvā amhākaṁ dhammaṁ desetuṁ anucchavikaṁ ekaṁ bhikkhuṁ pakkosāpetvā tassa santike dhammaṁ sossāma, tato yaṁ sakkhissāma, taṁ uggaṇhissāma, dānādīni ca puññāni karissāma. Evaṁ no ayaṁ khaṇapaṭilābho saphalo bhavissatī"ti. Tā sabbāpi rājānaṁ upasaṅkamitvā attanā cintitakāraṇaṁ kathayiṁsu. Rājā "sādhū"ti sampaṭicchi.

Athekadivasaṁ rājā uyyānakīḷaṁ kīḷitukāmo uyyānapālaṁ pakkosāpetvā "uyyānaṁ sodhehī"ti āha. Uyyānapālo uyyānaṁ sodhento Satthāraṁ aññatarasmiṁ rukkhamūle nisinnaṁ disvā rañño santikaṁ gantvā "suddhaṁ deva uyyānaṁ, apicettha aññatarasmiṁ rukkhamūle Bhagavā nisinno"ti āha. Rājā "sādhu samma, Satthu santike dhammampi sossāmā"ti alaṅkatarathaṁ abhiruhitvā uyyānaṁ gantvā Satthu santikaṁ agamāsi.

Tasmiñca samaye chattapāṇi nāmeko anāgāmī upāsako Satthu santike dhammaṁ suṇamāno nisinno hoti. Rājā taṁ disvā āsaṅkamāno muhuttaṁ ṭhatvā puna "sacāyaṁ pāpako bhaveyya, na Satthu santike nisīditvā dhammaṁ suṇeyya, apāpakena iminā bhavitabban"ti cintetvā Satthāraṁ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Upāsako Buddhagāravena

ကူဋဓုတ္တော ပနေတ္ထ န ကထီယတိ၊ ယထာ စ ဧတ္ထ၊ ဧဝံ သဗ္ဗတ္ထ။ ယော ပန ဣမသ္မိံ ကာလေ န ပညာယတိ၊ သော န ကထီယတေဝါ”တိ။

လိတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဌမာ။

၂-မဟာသာရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၉၂)

ဥက္ကဋ္ဌေ သူရမိစ္ဆန္တီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အာယသ္မန္တံ အာနန္ဒတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဧကသ္မိဉှိ သမယေ ကောသလရညော ဣတ္ထိယော စိန္တယိံသု “ဗုဒ္ဓုပ္ပာဒေါ နာမ ဒုလ္လဘော၊ တထာ မနုဿပဋိလာဘော ပရိပုဏ္ဏာယတနတာ စ။ မယဉ္စ ဣမံ ဒုလ္လဘံ ခဏသမဝါယံ လဘိတွာပိ အတ္တနော ရုစိယာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဓမ္မံ ဝါ သောတုံ ဗုဒ္ဓပူဇံ ဝါ ကာတုံ ဒါနံ ဝါ ဒါတုံ န လဘာမ၊ မဉ္ဇူသာယ ပက္ခိတ္တာ ဝိယ ဝသာမ၊ ရညော ကထေတွာ အမှာကံ ဓမ္မံ ဒေသေတုံ အနုစ္ဆဝိကံ ဧကံ ဘိက္ခုံ ပက္ကောသာပေတွာ တဿ သန္တိကေ ဓမ္မံ သောဿာမ၊ တတော ယံ သက္ခိဿာမ၊ တံ ဥဂ္ဂဏှိဿာမ၊ ဒါနာဒီနိ စ ပုညာနိ ကရိဿာမ။ ဧဝံ နော အယံ ခဏပဋိလာဘော သဖလော ဘဝိဿတီ”တိ။ တာ သဗ္ဗာပိ ရာဇာနံ ဥပသင်္ကမိတွာ အတ္တနာ စိန္တိတကာရဏံ ကထယိံသု။ ရာဇာ “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိ။

အထေကဒိဝသံ ရာဇာ ဥယျာနကီဠံ ကီဠိတုကာမော ဥယျာနပါလံ ပက္ကောသာပေတွာ “ဥယျာနံ သောဓေဟီ”တိ အာဟ။ ဥယျာနပါလော ဥယျာနံ သောဓေန္တော သတ္ထာရံ အညတရသ္မိံ ရုက္ခမူလေ နိသိန္နံ ဒိသွာ ရညော သန္တိကံ ဂန္တွာ “သုဒ္ဓံ ဒေဝ ဥယျာနံ၊ အပိစေတ္ထ အညတရသ္မိံ ရုက္ခမူလေ ဘဂဝါ နိသိန္နော”တိ အာဟ။ ရာဇာ “သာဓု သမ္မ, သတ္ထု သန္တိကေ ဓမ္မမ္ပိ သောဿာမာ”တိ အလင်္ကတရထံ အဘိရုဟိတွာ ဥယျာနံ ဂန္တွာ သတ္ထု သန္တိကံ အဂမာသိ။

တသ္မိဉ္စ သမယေ ဆတ္တပါဏိ နာမေကော အနာဂါမီ ဥပါသကော သတ္ထု သန္တိကေ ဓမ္မံ သုဏမာနော နိသိန္နော ဟောတိ။ ရာဇာ တံ ဒိသွာ အာသင်္ကမာနော မုဟုတ္တံ ဌတွာ ပုန “သစာယံ ပါပကော ဘဝေယျ၊ န သတ္ထု သန္တိကေ နိသီဒိတွာ ဓမ္မံ သုဏေယျ၊ အပါပကေန ဣမိနာ ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ စိန္တေတွာ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ ဥပါသကော ဗုဒ္ဓဂါရဝေန

rañño paccuṭṭhānaṁ vā vandanaṁ vā na akāsi, tenassa rājā anattamano ahosi. Satthā tassa anattamanabhāvaṁ ñatvā upāsakassa guṇaṁ kathesi “ayaṁ mahārāja upāsako bahussuto āgatāgamo kāmesu vītarāgo”ti. Rājā “na iminā orakena bhavitabbaṁ, yassa Satthā guṇaṁ vaṇṇetī”ti cintetvā “upāsaka vadeyyāsi yena te attho”ti āha. Upāsako “sādhū”ti sampaṭicchi. Rājā Satthu santike dhammaṁ sutvā Satthāraṁ padakkhiṇaṁ katvā pakkāmi.

So ekadivasaṁ uparipāsāde mahāvātapānaṁ vivaritvā ṭhito taṁ upāsakaṁ bhuttapātarāsaṁ chattamādāya Jetavanaṁ gacchantaṁ disvā pakkosāpetvā evamāha “tvaṁ kira upāsaka bahussuto, amhākañca itthiyo dhammaṁ sotukāmā ceva uggahetukāmā ca, sādhu vatassa sace tāsaṁ dhammaṁ vāceyyāsī”ti. Deva gihīnaṁ nāma rājantepure dhammaṁ desetuṁ vā vācetuṁ vā nappatirūpaṁ, ayyānaṁ eva patirūpanti. Rājā “saccaṁ esa vadatī”ti uyyojetvā itthiyo pakkosāpetvā “bhadde ahaṁ tumhākaṁ dhammadesanatthāya ca dhammavācanatthāya ca Satthu santikaṁ gantvā ekaṁ bhikkhuṁ yācāmi, asītiyā mahāsāvakesu kataraṁ yācāmī”ti āha. Tā sabbāpi mantetvā dhammabhaṇḍāgārikaṁ Ānandattherameva ārocesuṁ. Rājā Satthu santikaṁ gantvā vanditvā ekamantaṁ nisinno evamāha “bhante amhākaṁ gehe itthiyo Ānandattherassa santike dhammaṁ sotuñca uggaṇhituñca icchanti, sādhu vata sace thero amhākaṁ gehe dhammaṁ deseyya ceva vāceyya cā”ti. Satthā “sādhū”ti sampaṭicchitvā theraṁ āṇāpesi. Tato paṭṭhāya rañño itthiyo therassa santike dhammaṁ suṇanti ceva uggaṇhanti ca.

Athekadivasaṁ rañño cūḷāmaṇi naṭṭho. Rājā tassa naṭṭhabhāvaṁ sutvā amacce āṇāpesi “sabbe antovaḷañjanake manusse gahetvā cūḷāmaṇiṁ āharāpethā”ti. Amaccā mātugāme ādiṁ katvā cūḷāmaṇiṁ paripucchantā adisvā mahājanaṁ kilamenti. Taṁ divasaṁ Ānandatthero rājanivesanaṁ paviṭṭho. Yathā tā itthiyo pubbe theraṁ disvāva haṭṭhatuṭṭhā dhammaṁ suṇanti ceva uggaṇhanti ca, tathā akatvā sabbā domanassappattāva ahesuṁ. Tato therena “kasmā tumhe ajja

ရညော ပစ္စုဋ္ဌာနံ ဝါ ဝန္ဒနံ ဝါ န အကာသိ၊ တေနဿ ရာဇာ အနတ္တမနော အဟောသိ။ သတ္ထာ တဿ အနတ္တမနဘာဝံ ဉတွာ ဥပါသကဿ ဂုဏံ ကထေသိ “အယံ မဟာရာဇ ဥပါသကော ဗဟုဿုတော အာဂတာဂမော ကာမေသု ဝီတရာဂေါ”တိ။ ရာဇာ “န ဣမိနာ ဩရကေန ဘဝိတဗ္ဗံ၊ ယဿ သတ္ထာ ဂုဏံ ဝဏ္ဏေတီ”တိ စိန္တေတွာ “ဥပါသက ဝဒေယျာသိ ယေန တေ အတ္ထော”တိ အာဟ။ ဥပါသကော “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိ။ ရာဇာ သတ္ထု သန္တိကေ ဓမ္မံ သုတွာ သတ္ထာရံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ပက္ကာမိ။

သော ဧကဒိဝသံ ဥပရိပါသာဒေ မဟာဝါတပါနံ ဝိဝရိတွာ ဌိတော တံ ဥပါသကံ ဘုတ္တပါတရာသံ ဆတ္တမာဒါယ ဇေတဝနံ ဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ ပက္ကောသာပေတွာ ဧဝမာဟ “တွံ ကိရ ဥပါသက ဗဟုဿုတော၊ အမှာကဉ္စ ဣတ္ထိယော ဓမ္မံ သောတုကာမာ စေဝ ဥဂ္ဂဟေတုကာမာ စ၊ သာဓု ဝတဿ သစေ တာသံ ဓမ္မံ ဝါစေယျာသီ”တိ။ ဒေဝ ဂိဟီနံ နာမ ရာဇန္တေပုရေ ဓမ္မံ ဒေသေတုံ ဝါ ဝါစေတုံ ဝါ နပ္ပတိရူပံ၊ အယျာနံ ဧဝ ပတိရူပန္တိ။ ရာဇာ “သစ္စံ ဧသ ဝဒတီ”တိ ဥယျောဇေတွာ ဣတ္ထိယော ပက္ကောသာပေတွာ “ဘဒ္ဒေ အဟံ တုမှာကံ ဓမ္မဒေသနတ္ထာယ စ ဓမ္မဝါစနတ္ထာယ စ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဧကံ ဘိက္ခုံ ယာစာမိ၊ အသီတိယာ မဟာသာဝကေသု ကတရံ ယာစာမီ”တိ အာဟ။ တာ သဗ္ဗာပိ မန္တေတွာ ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိကံ အာနန္ဒတ္ထေရမေဝ အာရောစေသုံ။ ရာဇာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသိန္နော ဧဝမာဟ “ဘန္တေ အမှာကံ ဂေဟေ ဣတ္ထိယော အာနန္ဒတ္ထေရဿ သန္တိကေ ဓမ္မံ သောတုဉ္စ ဥဂ္ဂဏှိတုဉ္စ ဣစ္ဆန္တိ၊ သာဓု ဝတ သစေ ထေရော အမှာကံ ဂေဟေ ဓမ္မံ ဒေသေယျ စေဝ ဝါစေယျ စာ”တိ။ သတ္ထာ “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ထေရံ အာဏာပေသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ရညော ဣတ္ထိယော ထေရဿ သန္တိကေ ဓမ္မံ သုဏန္တိ စေဝ ဥဂ္ဂဏှန္တိ စ။

အထေကဒိဝသံ ရညော စူဠာမဏိ နဋ္ဌော။ ရာဇာ တဿ နဋ္ဌဘာဝံ သုတွာ အမစ္စေ အာဏာပေသိ “သဗ္ဗေ အန္တောဝဠဉ္ဇနကေ မနုဿေ ဂဟေတွာ စူဠာမဏိံ အာဟရာပေထာ”တိ။ အမစ္စာ မာတုဂါမေ အာဒိံ ကတွာ စူဠာမဏိံ ပရိပုစ္ဆန္တာ အဒိသွာ မဟာဇနံ ကိလမေန္တိ။ တံ ဒိဝသံ အာနန္ဒတ္ထေရော ရာဇနိဝေသနံ ပဝိဋ္ဌော။ ယထာ တာ ဣတ္ထိယော ပုဗ္ဗေ ထေရံ ဒိသွာဝ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌာ ဓမ္မံ သုဏန္တိ စေဝ ဥဂ္ဂဏှန္တိ စ၊ တထာ အကတွာ သဗ္ဗာ ဒေါမနဿပ္ပတ္တာဝ အဟေသုံ။ တတော ထေရေန “ကသ္မာ တုမှေ အဇ္ဇ

evarūpā jātā”ti pucchitā evamāhaṁsu “bhante rañño cūḷāmaṇiṁ pariyesāmāti amaccā mātugāme upādāya antovaḷañjanake kilamenti, na jānāma kassa kiṁ bhavissatīti, tenamha domanassappattā”ti. Thero “mā cintayitthā”ti tā samassāsetvā rañño santikaṁ gantvā paññattāsane nisīditvā “maṇi kira te mahārāja naṭṭho”ti pucchi. Āma bhanteti. Asakkhi pana taṁ āharāpetunti. Bhante sabbaṁ antojanaṁ gahetvā kilamentopi na sakkomi āharāpetunti. Mahārāja mahājanaṁ akilametvāva āharaṇūpāyo atthīti. Kataro bhanteti. Piṇḍadānaṁ mahārājāti. Kataraṁ piṇḍadānaṁ bhanteti. “Mahārāja yattakesu āsaṅkā atthi, te gahetvā ekekassa ekekaṁ palālapiṇḍaṁ vā mattikāpiṇḍaṁ vā datvā ‘imaṁ paccūsakāle āharitvā asukaṭṭhāne nāma pātethā’ti vattabbaṁ. Yena gahito bhavissati, so tasmiṁ pakkhipitvā āharissati. Sace paṭhamadivaseyeva pātenti, iccetaṁ kusalaṁ. No ce pātenti, dutiyadivasepi tatiyadivasepi tatheva kātabbaṁ. Evaṁ mahājano ca na kilamissati, maṇiñca labhissasī”ti evaṁ vatvā thero agamāsi.

Rājā vuttanayeneva tayo divase dāpesi, neva maṇiṁ āhariṁsu. Thero tatiyadivase āgantvā “kiṁ mahārāja pātito maṇī”ti pucchi. Na pātenti bhanteti. “Tena hi mahārāja mahātalasmiṁ yeva paṭicchannaṭṭhāne mahācāṭiṁ ṭhapāpetvā udakassa pūrāpetvā sāṇiṁ parikkhipāpetvā ‘sabbe antovaḷañjanakamanussā ca itthiyo ca uttarāsaṅgaṁ katvā ekekova antosāṇiṁ pavisitvā hatthaṁ dhovitvā āgacchantū’ti vadehī”ti thero imaṁ upāyaṁ ācikkhitvā pakkāmi. Rājā tathā kāresi. Maṇicoro cintesi “dhammabhaṇḍāgāriko imaṁ adhikaraṇaṁ ādāya maṇiṁ adassetvā osakkissatīti aṭṭhānametaṁ[1], pātetuṁ dāni vaṭṭatī”ti maṇiṁ paṭicchannaṁ katvā ādāya antosāṇiṁ pavisitvā cāṭiyaṁ pātetvā nikkhami. Sabbesaṁ nikkhantakāle udakaṁ chaḍḍetvā maṇiṁ addasaṁsu. Rājā “theraṁ nissāya mahājanaṁ akilametvāva me maṇi laddho”ti tussi, antovaḷañjanakamanussāpi “theraṁ nissāya mahādukkhato muttamhā”ti tussiṁsu. “Therassānubhāvena

1. Apassitvā na osakkissati, addhā etaṁ (Ka)

ဧဝရူပါ ဇာတာ”တိ ပုစ္ဆိတာ ဧဝမာဟံသု “ဘန္တေ ရညော စူဠာမဏိံ ပရိယေသာမာတိ အမစ္စာ မာတုဂါမေ ဥပါဒါယ အန္တောဝဠဉ္ဇနကေ ကိလမေန္တိ၊ န ဇာနာမ ကဿ ကိံ ဘဝိဿတီတိ၊ တေနမှ ဒေါမနဿပ္ပတ္တာ”တိ။ ထေရော “မာ စိန္တယိတ္ထာ”တိ တာ သမဿာသေတွာ ရညော သန္တိကံ ဂန္တွာ ပညတ္တာသနေ နိသီဒိတွာ “မဏိ ကိရ တေ မဟာရာဇ နဋ္ဌော”တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ ဘန္တေတိ။ အသက္ခိ ပန တံ အာဟရာပေတုန္တိ။ ဘန္တေ သဗ္ဗံ အန္တောဇနံ ဂဟေတွာ ကိလမေန္တောပိ န သက္ကောမိ အာဟရာပေတုန္တိ။ မဟာရာဇ မဟာဇနံ အကိလမေတွာဝ အာဟရဏူပါယော အတ္ထီတိ။ ကတရော ဘန္တေတိ။ ပိဏ္ဍဒါနံ မဟာရာဇာတိ။ ကတရံ ပိဏ္ဍဒါနံ ဘန္တေတိ။ “မဟာရာဇ ယတ္တကေသု အာသင်္ကာ အတ္ထိ၊ တေ ဂဟေတွာ ဧကေကဿ ဧကေကံ ပလာလပိဏ္ဍံ ဝါ မတ္တိကာပိဏ္ဍံ ဝါ ဒတွာ ‘ဣမံ ပစ္စူသကာလေ အာဟရိတွာ အသုကဋ္ဌာနေ နာမ ပါတေထာ’တိ ဝတ္တဗ္ဗံ။ ယေန ဂဟိတော ဘဝိဿတိ၊ သော တသ္မိံ ပက္ခိပိတွာ အာဟရိဿတိ။ သစေ ပဌမဒိဝသေယေဝ ပါတေန္တိ၊ ဣစ္စေတံ ကုသလံ။ နော စေ ပါတေန္တိ၊ ဒုတိယဒိဝသေပိ တတိယဒိဝသေပိ တထေဝ ကာတဗ္ဗံ။ ဧဝံ မဟာဇနော စ န ကိလမိဿတိ၊ မဏိဉ္စ လဘိဿသီ”တိ ဧဝံ ဝတွာ ထေရော အဂမာသိ။

ရာဇာ ဝုတ္တနယေနေဝ တယော ဒိဝသေ ဒါပေသိ၊ နေဝ မဏိံ အာဟရိံသု။ ထေရော တတိယဒိဝသေ အာဂန္တွာ “ကိံ မဟာရာဇ ပါတိတော မဏီ”တိ ပုစ္ဆိ။ န ပါတေန္တိ ဘန္တေတိ။ “တေန ဟိ မဟာရာဇ မဟာတလသ္မိံယေဝ ပဋိစ္ဆန္နဋ္ဌာနေ မဟာစာဋိံ ဌပါပေတွာ ဥဒကဿ ပူရာပေတွာ သာဏိံ ပရိက္ခိပါပေတွာ ‘သဗ္ဗေ အန္တောဝဠဉ္ဇနကမနုဿာ စ ဣတ္ထိယော စ ဥတ္တရာသင်္ဂံ ကတွာ ဧကေကောဝ အန္တောသာဏိံ ပဝိသိတွာ ဟတ္ထံ ဓောဝိတွာ အာဂစ္ဆန္တူ’တိ ဝဒေဟီ”တိ ထေရော ဣမံ ဥပါယံ အာစိက္ခိတွာ ပက္ကာမိ။ ရာဇာ တထာ ကာရေသိ။ မဏိစောရော စိန္တေသိ “ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိကော ဣမံ အဓိကရဏံ အာဒါယ မဏိံ အဒဿေတွာ ဩသက္ကိဿတီတိ အဋ္ဌာနမေတံ[၁]၊ ပါတေတုံ ဒါနိ ဝဋ္ဋတီ”တိ မဏိံ ပဋိစ္ဆန္နံ ကတွာ အာဒါယ အန္တောသာဏိံ ပဝိသိတွာ စာဋိယံ ပါတေတွာ နိက္ခမိ။ သဗ္ဗေသံ နိက္ခန္တကာလေ ဥဒကံ ဆဍ္ဍေတွာ မဏိံ အဒ္ဒသံသု။ ရာဇာ “ထေရံ နိဿာယ မဟာဇနံ အကိလမေတွာဝ မေ မဏိ လဒ္ဓေါ”တိ တုဿိ၊ အန္တောဝဠဉ္ဇနကမနုဿာပိ “ထေရံ နိဿာယ မဟာဒုက္ခတော မုတ္တမှာ”တိ တုဿိံသု။ “ထေရဿာနုဘာဝေန

၁-အပဿိတွာ န ဩသက္ကိဿတိ၊ အဒ္ဓါ ဧတံ (က)

rañño cūḷāmaṇi laddho”ti therassānubhāvo sakalanagare ceva bhikkhusaṁghe ca pākaṭo jāto.

Dhammasabhāyaṁ sannisinnā bhikkhū therassa guṇaṁ vaṇṇayiṁsu “āvuso Ānandatthero attano bahussutatāya paṇḍiccena upāyakusalatāya mahājanaṁ akilametvā upāyeneva rañño maṇiṁ dassesī”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave idāni Ānandeneva parahatthagataṁ bhaṇḍaṁ dassitaṁ, pubbepi paṇḍitā mahājanaṁ akilametvā upāyeneva tiracchānahatthagataṁ bhaṇḍaṁ[1] dassayiṁsū”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto sabbasippesu nipphattiṁ patto tasseva amacco ahosi. Athekadivasaṁ rājā mahantena parivārena uyyānaṁ gantvā vanantarāni vicaritvā udakakīḷaṁ kīḷitukāmo maṅgalapokkharaṇiṁ otaritvā itthāgārampi pakkosi. Itthiyo attano attano sīsūpagagīvūpagādīni ābharaṇāni omuñcitvā uttarāsaṅgesu pakkhipitvā samuggapiṭṭhesu ṭhapetvā dāsiyo paṭicchāpetvā pokkharaṇiṁ otariṁsu. Athekā uyyānamakkaṭī sākhantare nisinnā deviṁ piḷandhanāni omuñcitvā uttarāsaṅge pakkhipitvā samuggapiṭṭhe ṭhapayamānaṁ disvā tassā muttāhāraṁ piḷandhitukāmā hutvā dāsiyā pamādaṁ olokayamānā nisīdi, dāsīpi taṁ rakkhamānā tahaṁ tahaṁ oloketvā nisinnāyeva niddāyituṁ[2] ārabhi. Makkaṭī tassā pamādabhāvaṁ ñatvā vātavegena otaritvā mahāmuttāhāraṁ gīvāya paṭimuñcitvā vātavegena uppatitvā sākhantare nisīditvā aññāsaṁ makkaṭīnaṁ dassanabhayena ekasmiṁ rukkhasusiraṭṭhāne ṭhapetvā upasantūpasantā viya taṁ rakkhamānā nisīdi.

Sāpi kho dāsī paṭibujjhitvā muttāhāraṁ apassantī kampamānā aññaṁ upāyaṁ adisvā “puriso deviyā muttāhāraṁ gahetvā palāto”ti mahāviravaṁ viravi, ārakkhamanussā tato tato sannipatitvā tassā vacanaṁ sutvā rañño ārocayiṁsu. Rājā “coraṁ gaṇhathā”ti āha. Purisā

1. Tiracchānahatthūpagatabhaṇḍakaṁ (Sī) 2. Pacalāyituṁ (Sī, I)

ရညော စူဠာမဏိ လဒ္ဓေါ”တိ ထေရဿာနုဘာဝေါ သကလနဂရေ စေဝ ဘိက္ခုသံဃေ စ ပါကဋော ဇာတော။

ဓမ္မသဘာယံ သန္နိသိန္နာ ဘိက္ခူ ထေရဿ ဂုဏံ ဝဏ္ဏယိံသု “အာဝုသော အာနန္ဒတ္ထေရော အတ္တနော ဗဟုဿုတတာယ ပဏ္ဍိစ္စေန ဥပါယကုသလတာယ မဟာဇနံ အကိလမေတွာ ဥပါယေနေဝ ရညော မဏိံ ဒဿေသီ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနိ အာနန္ဒေနေဝ ပရဟတ္ထဂတံ ဘဏ္ဍံ ဒဿိတံ၊ ပုဗ္ဗေပိ ပဏ္ဍိတာ မဟာဇနံ အကိလမေတွာ ဥပါယေနေဝ တိရစ္ဆာနဟတ္ထဂတံ ဘဏ္ဍံ[1] ဒဿယိံသူ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော သဗ္ဗသိပ္ပေသု နိပ္ဖတ္တိံ ပတ္တော တဿေဝ အမစ္စော အဟောသိ။ အထေကဒိဝသံ ရာဇာ မဟန္တေန ပရိဝါရေန ဥယျာနံ ဂန္တွာ ဝနန္တရာနိ ဝိစရိတွာ ဥဒကကီဠံ ကီဠိတုကာမော မင်္ဂလပေါက္ခရဏိံ ဩတရိတွာ ဣတ္ထာဂါရမ္ပိ ပက္ကောသိ။ ဣတ္ထိယော အတ္တနော အတ္တနော သီသူပဂဂီဝူပဂါဒီနိ အာဘရဏာနိ ဩမုဉ္စိတွာ ဥတ္တရာသင်္ဂေသု ပက္ခိပိတွာ သမုဂ္ဂပိဋ္ဌေသု ဌပေတွာ ဒါသိယော ပဋိစ္ဆာပေတွာ ပေါက္ခရဏိံ ဩတရိံသု။ အထေကာ ဥယျာနမက္ကဋီ သာခန္တရေ နိသိန္နာ ဒေဝိံ ပိဠန္ဓနာနိ ဩမုဉ္စိတွာ ဥတ္တရာသင်္ဂေ ပက္ခိပိတွာ သမုဂ္ဂပိဋ္ဌေ ဌပယမာနံ ဒိသွာ တဿာ မုတ္တာဟာရံ ပိဠန္ဓိတုကာမာ ဟုတွာ ဒါသိယာ ပမာဒံ ဩလောကယမာနာ နိသီဒိ၊ ဒါသီပိ တံ ရက္ခမာနာ တဟံ တဟံ ဩလောကေတွာ နိသိန္နာယေဝ နိဒ္ဒါယိတုံ[2] အာရဘိ။ မက္ကဋီ တဿာ ပမာဒဘာဝံ ဉတွာ ဝါတဝေဂေန ဩတရိတွာ မဟာမုတ္တာဟာရံ ဂီဝါယ ပဋိမုဉ္စိတွာ ဝါတဝေဂေန ဥပ္ပတိတွာ သာခန္တရေ နိသီဒိတွာ အညာသံ မက္ကဋီနံ ဒဿနဘယေန ဧကသ္မိံ ရုက္ခသုသိရဋ္ဌာနေ ဌပေတွာ ဥပသန္တူပသန္တာ ဝိယ တံ ရက္ခမာနာ နိသီဒိ။

သာပိ ခေါ ဒါသီ ပဋိဗုဇ္ဈိတွာ မုတ္တာဟာရံ အပဿန္တီ ကမ္ပမာနာ အညံ ဥပါယံ အဒိသွာ “ပုရိသော ဒေဝိယာ မုတ္တာဟာရံ ဂဟေတွာ ပလာတော”တိ မဟာဝိရဝံ ဝိရဝိ၊ အာရက္ခမနုဿာ တတော တတော သန္နိပတိတွာ တဿာ ဝစနံ သုတွာ ရညော အာရောစယိံသု။ ရာဇာ “စောရံ ဂဏှထာ”တိ အာဟ။ ပုရိသာ

၁-တိရစ္ဆာနဟတ္ထူပဂတဘဏ္ဍကံ (သီ) ၂-ပစလာယိတုံ (သီ၊ ဣ)

uyyānā nikkhamitvā “coraṁ gaṇhatha, coraṁ gaṇhathā”ti ito cito ca olokenti. Atheko jānapado balikārakapuriso taṁ saddaṁ sutvā kampamāno palāyi. Taṁ disvā rājapurisā “ayaṁ coro bhavissatī”ti anubandhitvā taṁ gahetvā pothetvā “are duṭṭhacora evaṁ mahāsāraṁ nāma piḷandhanaṁ avaharissasī”ti paribhāsiṁsu. So cintesi “sacāhaṁ ‘na gaṇhāmī’ti vakkhāmi, ajja me jīvitaṁ natthi, pothentāyeva maṁ māressanti, sampaṭicchāmi nan”ti. So “āma sāmi gahitaṁ me”ti āha. Atha naṁ bandhitvā rañño santikaṁ ānayiṁsu. Rājāpi naṁ pucchi “gahitaṁ te mahāsārapiḷandhanan”ti. Āma devāti. Idāni taṁ kahanti. Deva mayā mahāsāraṁ nāma mañcapīṭhampi na diṭṭhapubbaṁ, seṭṭhi pana maṁ mahāsārapiḷandhanaṁ gaṇhāpesi, sohaṁ taṁ gahetvāva tassa adāsiṁ, so naṁ jānātīti.

Rājā seṭṭhiṁ pakkosāpetvā “gahitaṁ te imassa hatthato mahāsārapiḷandhanan”ti pucchi. Āma devāti. Kahaṁ tanti. Purohitassa me dinnanti. Purohitampi pakkosāpetvā tatheva pucchi, sopi sampaṭicchitvā “gandhabbassa me dinnan”ti āha. Tampi pakkosāpetvā “purohitassa hatthato te mahāsārapiḷandhanaṁ gahitan”ti pucchi. Āma devāti. Kahaṁ tanti. Kilesavasena me vaṇṇadāsiyā dinnanti. Tampi pakkosāpetvā pucchi, sā “na gaṇhāmī”ti āha. Te pañca jane pucchantānaññeva sūriyo atthaṁ gato. Rājā “idāni vikālo jāto, sve jānissāmā”ti te pañca jane amaccānaṁ datvā nagaraṁ pāvisi.

Bodhisatto cintesi “idaṁ piḷandhanaṁ antovaḷañje naṭṭhaṁ, ayañca gahapatiko bahivaḷañjo, dvārepi balavārakkho, tasmā antovaḷañjanakānampi taṁ gahetvā palāyituṁ na sakkā. Evaṁ neva bahivaḷañjanakānaṁ, na anto, uyyāne vaḷañjanakānaṁ gahaṇūpāyo dissati. Iminā duggatamanussena ‘seṭṭhissa me dinnan’ti kathentena attano mokkhatthāya kathitaṁ bhavissati, seṭṭhināpi ‘purohitassa me dinnan’ti kathentena ‘ekato hutvā nittharissāmī’ti cintetvā kathitaṁ bhavissati, purohitenāpi ‘gandhabbassa me dinnan’ti kathentena ‘bandhanāgāre gandhabbaṁ nissāya sukhena vasissāmā’ti cintetvā kathitaṁ bhavissati, gandhabbenāpi ‘vaṇṇadāsiyā me dinnan’ti kathentena ‘ekantena anukkaṇṭhitā bhavissāmā’ti

ဥယျာနာ နိက္ခမိတွာ “စောရံ ဂဏှထ၊ စောရံ ဂဏှထာ”တိ ဣတော စိတော စ ဩလောကေန္တိ။ အထေကော ဇာနပဒေါ ဗလိကာရကပုရိသော တံ သဒ္ဒံ သုတွာ ကမ္ပမာနော ပလာယိ။ တံ ဒိသွာ ရာဇပုရိသာ “အယံ စောရော ဘဝိဿတီ”တိ အနုဗန္ဓိတွာ တံ ဂဟေတွာ ပေါထေတွာ “အရေ ဒုဋ္ဌစောရ ဧဝံ မဟာသာရံ နာမ ပိဠန္ဓနံ အဝဟရိဿသီ”တိ ပရိဘာသိံသု။ သော စိန္တေသိ “သစာဟံ ‘န ဂဏှာမီ’တိ ဝက္ခာမိ၊ အဇ္ဇ မေ ဇီဝိတံ နတ္ထိ၊ ပေါထေန္တာယေဝ မံ မာရေဿန္တိ၊ သမ္ပဋိစ္ဆာမိ န”န္တိ။ သော “အာမ သာမိ ဂဟိတံ မေ”တိ အာဟ။ အထ နံ ဗန္ဓိတွာ ရညော သန္တိကံ အာနယိံသု။ ရာဇာပိ နံ ပုစ္ဆိ “ဂဟိတံ တေ မဟာသာရပိဠန္ဓန”န္တိ။ အာမ ဒေဝါတိ။ ဣဒါနိ တံ ကဟန္တိ။ ဒေဝ မယာ မဟာသာရံ နာမ မဉ္စပီဌမ္ပိ န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗံ၊ သေဋ္ဌိ ပန မံ မဟာသာရ-ပိဠန္ဓနံ ဂဏှာပေသိ၊ သောဟံ တံ ဂဟေတွာဝ တဿ အဒါသိံ၊ သော နံ ဇာနာတီတိ။

ရာဇာ သေဋ္ဌိံ ပက္ကောသာပေတွာ “ဂဟိတံ တေ ဣမဿ ဟတ္ထတော မဟာသာရပိဠန္ဓန”န္တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ ဒေဝါတိ။ ကဟံ တန္တိ။ ပုရောဟိတဿ မေ ဒိန္နန္တိ။ ပုရောဟိတမ္ပိ ပက္ကောသာပေတွာ တထေဝ ပုစ္ဆိ၊ သောပိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ “ဂန္ဓဗ္ဗဿ မေ ဒိန္န”န္တိ အာဟ။ တမ္ပိ ပက္ကောသာပေတွာ “ပုရောဟိတဿ ဟတ္ထတော တေ မဟာသာရပိဠန္ဓနံ ဂဟိတ”န္တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ ဒေဝါတိ။ ကဟံ တန္တိ။ ကိလေသဝသေန မေ ဝဏ္ဏဒါသိယာ ဒိန္နန္တိ။ တမ္ပိ ပက္ကောသာပေတွာ ပုစ္ဆိ၊ သာ “န ဂဏှာမီ”တိ အာဟ။ တေ ပဉ္စ ဇနေ ပုစ္ဆန္တာနညေဝ သူရိယော အတ္ထံ ဂတော။ ရာဇာ “ဣဒါနိ ဝိကာလော ဇာတော၊ သွေ ဇာနိဿာမာ”တိ တေ ပဉ္စ ဇနေ အမစ္စာနံ ဒတွာ နဂရံ ပါဝိသိ။

ဗောဓိသတ္တော စိန္တေသိ “ဣဒံ ပိဠန္ဓနံ အန္တောဝဠဉ္ဇေ နဋ္ဌံ၊ အယဉ္စ ဂဟ-ပတိကော ဗဟိဝဠဉ္ဇော၊ ဒွါရေပိ ဗလဝါရက္ခော၊ တသ္မာ အန္တောဝဠဉ္ဇနကာနမ္ပိ တံ ဂဟေတွာ ပလာယိတုံ န သက္ကာ။ ဧဝံ နေဝ ဗဟိဝဠဉ္ဇနကာနံ, န အန္တော၊ ဥယျာနေ ဝဠဉ္ဇနကာနံ ဂဟဏူပါယော ဒိဿတိ။ ဣမိနာ ဒုဂ္ဂတမနုဿေန ‘သေဋ္ဌိဿ မေ ဒိန္န’န္တိ ကထေန္တေန အတ္တနော မောက္ခတ္ထာယ ကထိတံ ဘဝိဿတိ၊ သေဋ္ဌိနာပိ ‘ပုရောဟိတဿ မေ ဒိန္န’န္တိ ကထေန္တေန ‘ဧကတော ဟုတွာ နိတ္ထရိဿာမီ’တိ စိန္တေတွာ ကထိတံ ဘဝိဿတိ၊ ပုရောဟိတေနာပိ ‘ဂန္ဓဗ္ဗဿ မေ ဒိန္န’န္တိ ကထေန္တေန ‘ဗန္ဓနာဂါရေ ဂန္ဓဗ္ဗံ နိဿာယ သုခေန ဝသိဿာမာ’တိ စိန္တေတွာ ကထိတံ ဘဝိဿတိ၊ ဂန္ဓဗ္ဗေနာပိ ‘ဝဏ္ဏဒါသိယာ မေ ဒိန္န’န္တိ ကထေန္တေန ‘ဧကန္တေန အနုက္ကဏ္ဌိတာ ဘဝိဿာမာ’တိ

cintetvā kathitaṁ bhavissati, imehi pañcahipi corehi na bhavitabbaṁ, uyyāne makkaṭā bahū, piḷandhanena ekissā makkaṭiyā hatthe āruḷhena bhavitabban"ti. So rājānaṁ upasaṅkamitvā "mahārāja core amhākaṁ niyyādetha, mayaṁ taṁ kiccaṁ sodhessāmā"ti āha. Rājā "sādhu paṇḍita, sodhehī"ti tassa niyyādesi.

Bodhisatto attano dāsapurise pakkosāpetvā te pañca jane ekasmiṁyeva ṭhāne vasāpetvā samantā ārakkhaṁ katvā kaṇṇaṁ datvā "yaṁ te aññamaññaṁ kathenti, taṁ mayhaṁ ārocethā"ti vatvā pakkāmi. Te tathā akaṁsu. Tato manussānaṁ sannisinnavelāya seṭṭhi taṁ gahapatikaṁ āha "are duṭṭhagahapati tayā ahaṁ, mayā vā tvaṁ kahaṁ diṭṭhapubbo, kadā te mayhaṁ piḷandhanaṁ dinnan"ti āha. So "sāmi mahāseṭṭhi ahaṁ mahāsāraṁ nāma rukkhasārapādakaṁ mañcapīṭhampi na jānāmi, 'taṁ nissāya pana mokkhaṁ labhissāmī'ti evaṁ avacaṁ, mā me kujjha sāmī"ti āha. Purohitopi seṭṭhiṁ āha "mahāseṭṭhi tvaṁ iminā attano adinnakameva mayhaṁ kathaṁ adāsī"ti. "Mayampi dve issarā, amhākaṁ ekato hutvā ṭhitakāle kammaṁ khippaṁ nipphajjissatī"ti kathesinti. Gandhabbopi purohitaṁ āha "brāhmaṇa kadā tayā mayhaṁ piḷandhanaṁ dinnan"ti. "Ahaṁ taṁ nissāya vasanaṭṭhāne sukhaṁ vasissāmī"ti kathesinti. Vaṇṇadāsīpi gandhabbaṁ āha "are duṭṭhagandhabba ahaṁ kadā tava santikaṁ gatapubbā, tvaṁ vā mama santikaṁ āgatapubbo, kadā te mayhaṁ piḷandhanaṁ dinnan"ti. Bhagini kiṁ kāraṇā kujjhasi, "amhesu pañcasu ekato vasantesu gharāvāso bhavissati, anukkaṇṭhamānā sukhaṁ vasissāmā"ti kathesinti. Bodhisatto payojitamanussānaṁ santikā taṁ kathaṁ sutvā tesaṁ tathato acorabhāvaṁ ñatvā "makkaṭiyā gahitapiḷandhanaṁ upāyeneva pātessāmī"ti geṇḍumayāni[1] bahūni piḷandhanāni kāretvā uyyāne makkaṭiyo gāhāpetvā hatthapādagīvāsu geṇḍupiḷandhanāni piḷandhāpetvā vissajjesi. Itarā makkaṭī piḷandhanaṁ rakkhamānā uyyāne eva nisīdi.

Bodhisatto manusse āṇāpesi "gacchatha tumhe, uyyāne sabbā makkaṭiyo upadhāretha, yassā taṁ piḷandhanaṁ passatha, taṁ uttāsetvā piḷandhanaṁ gaṇhathā"ti. Tāpi kho makkaṭiyo "piḷandhanaṁ no laddhan"ti

1. Bheṇḍumayāni (Sī, I)

စိန္တေတွာ ကထိတံ ဘဝိဿတိ၊ ဣမေဟိ ပဉ္စဟိပိ စောရေဟိ န ဘဝိတဗ္ဗံ၊ ဥယျာနေ မက္ကဋာ ဗဟူ၊ ပိဠန္ဓနေန ဧကိဿာ မက္ကဋိယာ ဟတ္ထေ အာရုဠှေန ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ။ သော ရာဇာနံ ဥပသင်္ကမိတွာ “မဟာရာဇ စောရေ အမှာကံ နိယျာဒေထ၊ မယံ တံ ကိစ္စံ သောဓေဿာမာ”တိ အာဟ။ ရာဇာ “သာဓု ပဏ္ဍိတ, သောဓေဟီ”တိ တဿ နိယျာဒေသိ။

ဗောဓိသတ္တော အတ္တနော ဒါသပုရိသေ ပက္ကောသာပေတွာ တေ ပဉ္စ ဇနေ ဧကသ္မိံယေဝ ဌာနေ ဝသာပေတွာ သမန္တာ အာရက္ခံ ကတွာ ကဏ္ဏံ ဒတွာ “ယံ တေ အညမညံ ကထေန္တိ၊ တံ မယှံ အာရောစေထာ”တိ ဝတွာ ပက္ကာမိ။ တေ တထာ အကံသု။ တတော မနုဿာနံ သန္နိသိန္နဝေလာယ သေဋ္ဌိ တံ ဂဟပတိကံ အာဟ “အရေ ဒုဋ္ဌဂဟပတိ တယာ အဟံ, မယာ ဝါ တွံ ကဟံ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော၊ ကဒါ တေ မယှံ ပိဠန္ဓနံ ဒိန္န”န္တိ အာဟ။ သော “သာမိ မဟာသေဋ္ဌိ အဟံ မဟာသာရံ နာမ ရုက္ခသာရပါဒကံ မဉ္စပီဌမ္ပိ န ဇာနာမိ၊ ‘တံ နိဿာယ ပန မောက္ခံ လဘိဿာမီ’တိ ဧဝံ အဝစံ၊ မာ မေ ကုဇ္ဈ သာမီ”တိ အာဟ။ ပုရောဟိတောပိ သေဋ္ဌိံ အာဟ “မဟာသေဋ္ဌိ တွံ ဣမိနာ အတ္တနော အဒိန္နကမေဝ မယှံ ကထံ အဒါသီ”တိ။ “မယမ္ပိ ဒွေ ဣဿရာ၊ အမှာကံ ဧကတော ဟုတွာ ဌိတကာလေ ကမ္မံ ခိပ္ပံ နိပ္ဖဇ္ဇိဿတီ”တိ ကထေသိန္တိ။ ဂန္ဓဗ္ဗောပိ ပုရောဟိတံ အာဟ “ဗြာဟ္မဏ ကဒါ တယာ မယှံ ပိဠန္ဓနံ ဒိန္န”န္တိ။ “အဟံ တံ နိဿာယ ဝသနဋ္ဌာနေ သုခံ ဝသိဿာမီ”တိ ကထေသိန္တိ။ ဝဏ္ဏဒါသီပိ ဂန္ဓဗ္ဗံ အာဟ “အရေ ဒုဋ္ဌဂန္ဓဗ္ဗ အဟံ ကဒါ တဝ သန္တိကံ ဂတပုဗ္ဗာ၊ တွံ ဝါ မမ သန္တိကံ အာဂတပုဗ္ဗော၊ ကဒါ တေ မယှံ ပိဠန္ဓနံ ဒိန္န”န္တိ။ ဘဂိနိ ကိံ ကာရဏာ ကုဇ္ဈသိ၊ “အမှေသု ပဉ္စသု ဧကတော ဝသန္တေသု ဃရာဝါသော ဘဝိဿတိ၊ အနုက္ကဏ္ဌမာနာ သုခံ ဝသိဿာမာ”တိ ကထေသိန္တိ။ ဗောဓိသတ္တော ပယောဇိတမနုဿာနံ သန္တိကာ တံ ကထံ သုတွာ တေသံ တထတော အစောရဘာဝံ ဉတွာ “မက္ကဋိယာ ဂဟိတပိဠန္ဓနံ ဥပါယေနေဝ ပါတေဿာမီ”တိ ဂေဏ္ဍုမယာနိ[1] ဗဟူနိ ပိဠန္ဓနာနိ ကာရေတွာ ဥယျာနေ မက္ကဋိယော ဂါဟာပေတွာ ဟတ္ထပါဒဂီဝါသု ဂေဏ္ဍုပိဠန္ဓနာနိ ပိဠန္ဓာပေတွာ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ ဣတရာ မက္ကဋီ ပိဠန္ဓနံ ရက္ခမာနာ ဥယျာနေ ဧဝ နိသီဒိ။

ဗောဓိသတ္တော မနုဿေ အာဏာပေသိ “ဂစ္ဆထ တုမှေ, ဥယျာနေ သဗ္ဗာ မက္ကဋိယော ဥပဓာရေထ၊ ယဿာ တံ ပိဠန္ဓနံ ပဿထ၊ တံ ဥတ္တာသေတွာ ပိဠန္ဓနံ ဂဏှထာ”တိ။ တာပိ ခေါ မက္ကဋိယော “ပိဠန္ဓနံ နော လဒ္ဓ”န္တိ

၁-ဘေဏ္ဍုမယာနိ (သီ၊ ဣ)

tuṭṭhapahaṭṭhā uyyāne vicarantiyo tassā santikaṁ gantvā “passa amhākaṁ piḷandhanan”ti āhaṁsu. Sā makkaṭī asahamānā “kiṁ iminā geṇḍupiḷandhanenā”ti muttāhāraṁ piḷandhitvā nikkhami. Atha naṁ te purisā disvā piḷandhanaṁ chaḍḍāpetvā āharitvā bodhisattassa adaṁsu. So taṁ ādāya rañño dassetvā “idaṁ te deva piḷandhanaṁ, te pañcapi acorā, idaṁ pana uyyāne makkaṭiyā ābhatan”ti āha. Kathaṁ pana te paṇḍita makkaṭiyā hatthaṁ āruḷhabhāvo ñāto, kathaṁ te gahitanti. So sabbaṁ ācikkhi. Rājā tuṭṭhamānaso “saṅgāmasīsādīsu nāma sūrādayo icchitabbā hontī”ti bodhisattassa thutiṁ karonto imaṁ gāthamāha—

92. “Ukkaṭṭhe sūramicchanti, mantīsu akutūhalaṁ.
Piyañca annapānamhi, atthe jāte ca paṇḍitan”ti.

Tattha **ukkaṭṭhe**ti upakaṭṭhe, ubhatobyūḷhe saṅgāme sampahāre vattamāneti attho. **Sūramicchantī**ti asaniyāpi matthake patamānāya apalāyinaṁ sūraṁ icchanti, tasmiṁ khaṇe evarūpo saṅgāmayodho patthetabbo hoti. **Mantīsu akutūhalan**ti kattabbākattabbakiccaṁ sammantanakāle uppanne mantīsu yo akutūhalo avikiṇṇavāco mantaṁ na bhindati, taṁ icchanti, tādiso tesu ṭhānesu patthetabbo hoti. **Piyañca annapānamhī**ti madhure annapāne paccupaṭṭhite sahaparibhuñjanatthāya piyapuggalaṁ patthenti, tādiso tasmiṁ kāle patthetabbo hoti. **Atthe jāte ca paṇḍitan**ti atthagambhīre dhammagambhīre kismiñcideva kāraṇe vā pañhe vā uppanne paṇḍitaṁ vicakkhaṇaṁ icchanti. Tathārūpo hi tasmiṁ samaye patthetabbo hotīti.

Evaṁ rājā bodhisattaṁ vaṇṇetvā thometvā ghanavassaṁ vassento mahāmegho viya sattahi ratanehi pūjetvā tassovāde ṭhatvā dānādīni puññāni katvā yathākammaṁ gato, bodhisattopi yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā therassa guṇaṁ kathetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā rājā Ānando ahosi, paṇḍitāmacco pana ahameva ahosin”ti.

Mahāsārajātakavaṇṇanā dutiyā.

တုဋ္ဌပဟဋ္ဌာ ဥယျာနေ ဝိစရန္တိယော တဿာ သန္တိကံ ဂန္တွာ “ပဿ အမှာကံ ပိဠန္ဓန”န္တိ အာဟံသု။ သာ မက္ကဋီ အသဟမာနာ “ကိံ ဣမိနာ ဂေဏ္ဍုပိဠန္ဓနေနာ”တိ မုတ္တာဟာရံ ပိဠန္ဓိတွာ နိက္ခမိ။ အထ နံ တေ ပုရိသာ ဒိသွာ ပိဠန္ဓနံ ဆဍ္ဍာပေတွာ အာဟရိတွာ ဗောဓိသတ္တဿ အဒံသု။ သော တံ အာဒါယ ရညော ဒဿေတွာ “ဣဒံ တေ ဒေဝ ပိဠန္ဓနံ၊ တေ ပဉ္စပိ အစောရာ၊ ဣဒံ ပန ဥယျာနေ မက္ကဋိယာ အာဘတ”န္တိ အာဟ။ ကထံ ပန တေ ပဏ္ဍိတ မက္ကဋိယာ ဟတ္ထံ အာရုဠှဘာဝေါ ဉာတော၊ ကထံ တေ ဂဟိတန္တိ။ သော သဗ္ဗံ အာစိက္ခိ။ ရာဇာ တုဋ္ဌမာနသော “သင်္ဂါမသီသာဒီသု နာမ သူရာဒယော ဣစ္ဆိတဗ္ဗာ ဟောန္တီ”တိ ဗောဓိသတ္တဿ ထုတိံ ကရောန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၉၂။ “ဥက္ကဋ္ဌေ သူရမိစ္ဆန္တိ၊ မန္တီသု အကုတူဟလံ။
ပိယဉ္စ အန္နပါနမှိ၊ အတ္ထေ ဇာတေ စ ပဏ္ဍိတ”န္တိ။

တတ္ထ **ဥက္ကဋ္ဌေ**တိ ဥပကဋ္ဌေ၊ ဥဘတောဗျူဠှေ သင်္ဂါမေ သမ္ပဟာရေ ဝတ္တမာနေတိ အတ္ထော။ **သူရမိစ္ဆန္တီ**တိ အသနိယာပိ မတ္ထကေ ပတမာနာယ အပလာယိနံ သူရံ ဣစ္ဆန္တိ၊ တသ္မိံ ခဏေ ဧဝရူပေါ သင်္ဂါမယောဓော ပတ္ထေတဗ္ဗော ဟောတိ။ **မန္တီသု အကုတူဟလ**န္တိ ကတ္တဗ္ဗာကတ္တဗ္ဗကိစ္စံ သမ္မန္တနကာလေ ဥပ္ပန္နေ မန္တီသု ယော အကုတူဟလော အဝိကိဏ္ဏဝါစော မန္တံ န ဘိန္ဒတိ၊ တံ ဣစ္ဆန္တိ၊ တာဒိသော တေသု ဌာနေသု ပတ္ထေတဗ္ဗော ဟောတိ။ **ပိယဉ္စ အန္နပါနမှီ**တိ မဓုရေ အန္နပါနေ ပစ္စုပဋ္ဌိတေ သဟပရိဘုဉ္ဇနတ္ထာယ ပိယပုဂ္ဂလံ ပတ္ထေန္တိ၊ တာဒိသော တသ္မိံ ကာလေ ပတ္ထေတဗ္ဗော ဟောတိ။ **အတ္ထေ ဇာတေ စ ပဏ္ဍိတ**န္တိ အတ္ထဂမ္ဘီရေ ဓမ္မဂမ္ဘီရေ ကိသ္မိဉ္စိဒေဝ ကာရဏေ ဝါ ပဉှေ ဝါ ဥပ္ပန္နေ ပဏ္ဍိတံ ဝိစက္ခဏံ ဣစ္ဆန္တိ။ တထာရူပေါ ဟိ တသ္မိံ သမယေ ပတ္ထေတဗ္ဗော ဟောတီတိ။

ဧဝံ ရာဇာ ဗောဓိသတ္တံ ဝဏ္ဏေတွာ ထောမေတွာ ဃနဝဿံ ဝဿေန္တော မဟာမေဃော ဝိယ သတ္တဟိ ရတနေဟိ ပူဇေတွာ တဿောဝါဒေ ဌတွာ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော၊ ဗောဓိသတ္တောပိ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ထေရဿ ဂုဏံ ကထေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ရာဇာ အာနန္ဒော အဟောသိ၊ ပဏ္ဍိတာမစ္စော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

မဟာသာရဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒုတိယာ။

3. Vissāsabhojanajātakavaṇṇanā (93)

Na vissase avissattheti idaṁ Satthā Jetavane viharanto vissāsabhojanaṁ ārabbha kathesi. Tasmiṁ kira samaye yebhuyyena bhikkhū “mātarā no dinnaṁ, pitarā no dinnaṁ, bhātarā, bhaginiyā, cūḷamātarā, cūḷapitarā, mātulena, mātulāniyā dinnaṁ. Amhākaṁ gihikālepi bhikkhukālepi ete dātuṁ yuttarūpāvā”ti ñātīhi dinne cattāro paccaye vissatthā hutvā apaccavekkhitvā paribhuñjanti. Satthā taṁ kāraṇaṁ ñatvā “bhikkhūnaṁ mayā dhammadesanaṁ kātuṁ vaṭṭatī”ti bhikkhū sannipātāpetvā “bhikkhave bhikkhunā nāma ñātīhipi aññātīhipi dinnake cattāro paccaye paccavekkhitvāva paribhogo kātabbo. Apaccavekkhitvā paribhogaṁ katvā hi kālaṁ kurumāno bhikkhu yakkhapeta-attabhāvato na muccati, apaccavekkhitaparibhogo nāmesa visaparibhogasadiso. Visaṁ hi vissāsikena dinnakampi avissāsikena dinnakampi māretiyeva. Pubbepi vissāsena dinnaṁ visaṁ paribhuñjitvā jīvitakkhayaṁ pattā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto mahāvibhavo seṭṭhi ahosi. Tasseko gopālako kiṭṭhasambādhasamaye gāvo gahetvā araññaṁ pavisitvā tattha gosālaṁ[1] katvā rakkhanto vasati. Seṭṭhino ca kālena kālaṁ gorasaṁ āharati. Athassa gosālāya[2] avidūre sīho nivāsaṁ gaṇhi, gāvīnaṁ sīhasantāsena milātānaṁ khīraṁ mandaṁ ahosi. Atha naṁ ekadivasaṁ sappiṁ ādāya āgataṁ seṭṭhi pucchi “kiṁ nu kho samma gopālaka mandaṁ sappī”ti. So taṁ kāraṇaṁ ācikkhi. Atthi pana samma tassa sīhassa katthaci paṭibandhoti. Atthissa sāmi ekāya migamātukāya saddhiṁ saṁsaggoti. Sakkā pana taṁ gāhāpetunti. Sakkā sāmīti. “Tena hi taṁ gahetvā tassā nalāṭato paṭṭhāya sarīre lomāni visena punappunaṁ rajitvā sukkhāpetvā dve tayo divase atikkāmetvā taṁ migamātukaṁ vissajjehi, so tassā sinehena sarīraṁ lehitvā jīvitakkhayaṁ pāpuṇissati. Athassa cammanakhadāṭhā ceva vasañca maṁsañca gahetvā āgaccheyyāsī”ti halāhalavisaṁ datvā uyyojesi.

1. Gopallikaṁ (Sī, Syā, I) 2. Gopallikāya (Sī, Syā, I)

၃-ဝိဿာသဘောဇနဇာတကဝဏ္ဏနာ (၉၃)

န ဝိဿသေ အဝိဿတ္ထေတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဝိဿာသဘောဇနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တသ္မိံ ကိရ သမယေ ယေဘုယျေန ဘိက္ခူ “မာတရာ နော ဒိန္နံ၊ ပိတရာ နော ဒိန္နံ၊ ဘာတရာ၊ ဘဂိနိယာ၊ စူဠမာတရာ၊ စူဠပိတရာ၊ မာတုလေန၊ မာတုလာနိယာ ဒိန္နံ။ အမှာကံ ဂိဟိကာလေပိ ဘိက္ခုကာလေပိ ဧတေ ဒါတုံ ယုတ္တရူပါဝါ”တိ ဉာတီဟိ ဒိန္နေ စတ္တာရော ပစ္စယေ ဝိဿတ္ထာ ဟုတွာ အပစ္စဝေက္ခိတွာ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ။ သတ္ထာ တံ ကာရဏံ ဉတွာ ‘‘ဘိက္ခူနံ မယာ ဓမ္မဒေသနံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ’’တိ ဘိက္ခူ သန္နိပါတာပေတွာ “ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနာ နာမ ဉာတီဟိပိ အညာတီဟိပိ ဒိန္နကေ စတ္တာရော ပစ္စယေ ပစ္စဝေက္ခိတွာဝ ပရိဘောဂေါ ကာတဗ္ဗော။ အပစ္စဝေက္ခိတွာ ပရိဘောဂံ ကတွာ ဟိ ကာလံ ကုရုမာနော ဘိက္ခု ယက္ခပေတအတ္တဘာဝတော န မုစ္စတိ၊ အပစ္စဝေက္ခိတပရိဘောဂေါ နာမေသ ဝိသပရိဘောဂသဒိသော။ ဝိသံ ဟိ ဝိဿာသိကေန ဒိန္နကမ္ပိ အဝိဿာသိကေန ဒိန္နကမ္ပိ မာရေတိယေဝ။ ပုဗ္ဗေပိ ဝိဿာသေန ဒိန္နံ ဝိသံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပတ္တာ’’တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော မဟာဝိဘဝေါ သေဋ္ဌိ အဟောသိ။ တဿေကော ဂေါပါလကော ကိဋ္ဌသမ္ဗာဓသမယေ ဂါဝေါ ဂဟေတွာ အရညံ ပဝိသိတွာ တတ္ထ ဂေါသာလံ[၁] ကတွာ ရက္ခန္တော ဝသတိ။ သေဋ္ဌိနော စ ကာလေန ကာလံ ဂေါရသံ အာဟရတိ။ အထဿ ဂေါသာလာယ[၂] အဝိဒူရေ သီဟော နိဝါသံ ဂဏှိ၊ ဂါဝီနံ သီဟသန္တာသေန မိလာတာနံ ခီရံ မန္ဒံ အဟောသိ။ အထ နံ ဧကဒိဝသံ သပ္ပိံ အာဒါယ အာဂတံ သေဋ္ဌိ ပုစ္ဆိ ‘‘ကိံ နု ခေါ သမ္မ ဂေါပါလက မန္ဒံ သပ္ပီ”တိ။ သော တံ ကာရဏံ အာစိက္ခိ။ အတ္ထိ ပန သမ္မ တဿ သီဟဿ ကတ္ထစိ ပဋိဗန္ဓောတိ။ အတ္ထိဿ သာမိ ဧကာယ မိဂမာတုကာယ သဒ္ဓိံ သံသဂ္ဂေါတိ။ သက္ကာ ပန တံ ဂါဟာပေတုန္တိ။ သက္ကာ သာမီတိ။ “တေန ဟိ တံ ဂဟေတွာ တဿာ နလာဋတော ပဋ္ဌာယ သရီရေ လောမာနိ ဝိသေန ပုနပ္ပုနံ ရဇိတွာ သုက္ခာပေတွာ ဒွေ တယော ဒိဝသေ အတိက္ကာမေတွာ တံ မိဂမာတုကံ ဝိဿဇ္ဇေဟိ၊ သော တဿာ သိနေဟေန သရီရံ လေဟိတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပုဏိဿတိ။ အထဿ စမ္မနခဒါဌာ စေဝ ဝသဉ္စ မံသဉ္စ ဂဟေတွာ အာဂစ္ဆေယျာသီ”တိ ဟလာဟလဝိသံ ဒတွာ ဥယျောဇေသိ။

၁-ဂေါပလ္လိကံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၂-ဂေါပလ္လိကာယ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

So gopālako jālaṁ khipitvā upāyena taṁ migamātukaṁ gaṇhitvā tathā akāsi. Sīho taṁ disvāva balavasinehena tassā sarīraṁ lehitvā jīvitakkhayaṁ pāpuṇi. Gopālakopi cammādīni gahetvā bodhisattassa santikaṁ agamāsi. Bodhisatto taṁ kāraṇaṁ ñatvā “paresu sineho nāma na kātabbo, evaṁ balasampannopi sīho migarājā kilesavasena saṁsaggaṁ nissāya migamātukāya sarīraṁ lehanto visaparibhogaṁ katvā jīvitakkhayaṁ patto”ti vatvā sampattaparisāya dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

93. “Na vissase avissatthe, vissatthepi na vissase.
Vissāsā bhayamanveti, sīhaṁva migamātukā”ti.

Tatrāyaṁ saṅkhepattho—yo pubbe sabhayo attani avissattho ahosi, tasmiṁ **avissatthe,** yo pubbepi nibbhayo attani vissāsikoyeva, tasmiṁ **vissatthepi na vissase,** neva vissāsaṁ kareyya. Kiṁ kāraṇā? **Vissāsā bhayamanveti,** yo hi mittepi amittepi vissāso, tato bhayameva āgacchati. Kathaṁ? **Sīhaṁva migamātukā,** yathā mittasanthavavasena katavissāsāya migamātukāya santikā sīhassa bhayaṁ anveti, upagataṁ sampattanti attho. Yathā vā vissāsavasena sīhaṁ migamātukā anvetā upagatātipi attho.

Evaṁ bodhisatto sampattaparisāya dhammaṁ desetvā dānādīni puññāni katvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā mahāseṭṭhi ahameva ahosin”ti.

Vissāsabhojanajātakavaṇṇanā tatiyā.

သော ဂေါပါလကော ဇာလံ ခိပိတွာ ဥပါယေန တံ မိဂမာတုကံ ဂဏှိတွာ တထာ အကာသိ။ သီဟော တံ ဒိသွာဝ ဗလဝသိနေဟေန တဿာ သရီရံ လေဟိတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပုဏိ။ ဂေါပါလကောပိ စမ္မာဒီနိ ဂဟေတွာ ဗောဓိသတ္တဿ သန္တိကံ အဂမာသိ။ ဗောဓိသတ္တော တံ ကာရဏံ ဉတွာ “ပရေသု သိနေဟော နာမ န ကာတဗ္ဗော၊ ဧဝံ ဗလသမ္ပန္နောပိ သီဟော မိဂရာဇာ ကိလေသဝသေန သံသဂ္ဂံ နိဿာယ မိဂမာတုကာယ သရီရံ လေဟန္တော ဝိသပရိဘောဂံ ကတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပတ္တော”တိ ဝတွာ သမ္ပတ္တပရိသာယ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၉၃။ “န ဝိဿသေ အဝိဿတ္ထေ၊ ဝိဿတ္ထေပိ န ဝိဿသေ။
ဝိဿာသာ ဘယမန္ဝေတိ၊ သီဟံဝ မိဂမာတုကာ”တိ။

တတြာယံ သင်္ခေပတ္ထော—ယော ပုဗ္ဗေ သဘယော အတ္တနိ အဝိဿတ္ထော အဟောသိ၊ တသ္မိံ **အဝိဿတ္ထေ,** ယော ပုဗ္ဗေပိ နိဗ္ဘယော အတ္တနိ ဝိဿာသိကောယေဝ၊ တသ္မိံ **ဝိဿတ္ထေပိ န ဝိဿသေ၊** နေဝ ဝိဿာသံ ကရေယျ။ ကိံ ကာရဏာ? **ဝိဿာသာ ဘယမန္ဝေတိ၊** ယော ဟိ မိတ္တေပိ အမိတ္တေပိ ဝိဿာသော၊ တတော ဘယမေဝ အာဂစ္ဆတိ။ ကထံ? **သီဟံဝ မိဂမာတုကာ၊** ယထာ မိတ္တသန္ထဝဝသေန ကတဝိဿာသာယ မိဂမာတုကာယ သန္တိကာ သီဟဿ ဘယံ အန္ဝေတိ၊ ဥပဂတံ သမ္ပတ္တန္တိ အတ္ထော။ ယထာ ဝါ ဝိဿာသဝသေန သီဟံ မိဂမာတုကာ အန္ဝေတာ ဥပဂတာတိပိ အတ္ထော။

ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော သမ္ပတ္တပရိသာယ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ မဟာသေဋ္ဌိ အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဝိဿာသဘောဇနဇာတကဝဏ္ဏနာ တတိယာ။

4. Lomahaṁsajātakavaṇṇanā (94)

Sotatto sosinno cevāti idaṁ Satthā Vesāliṁ upanissāya Pāṭikārāme viharanto Sunakkhattaṁ ārabbha kathesi. Ekasmiñhi samaye Sunakkhatto Satthu upaṭṭhāko hutvā pattacīvaramādāya vicaramāno Korakkhattiyassa dhammaṁ rocento Dasabalassa pattacīvaraṁ niyyādetvā Korakkhattiyaṁ nissāya vasati[1]. Tassa kālakañjika-asurayoniyaṁ nibbattakāle gihi hutvā "natthi samaṇassa Gotamassa uttari manussadhammā alamariyañāṇadassanaviseso, takkapariyāhataṁ samaṇo Gotamo dhammaṁ deseti vīmaṁsānucaritaṁ sayaṁpaṭibhānaṁ. Yassa ca khvāssa atthāya dhammo desito, na so niyyāti takkarassa sammā dukkhakkhayāyā"ti[2] Vesāliyaṁ tiṇṇaṁ pākārānaṁ antare vicaranto Satthu avaṇṇaṁ bhāsati.

Athāyasmā Sāriputto piṇḍāya caranto tassevaṁ avaṇṇaṁ bhāsantassa sutvā piṇḍapātapaṭikkanto tamatthaṁ Bhagavato ārocesi. Bhagavā "kodhano Sāriputta Sunakkhatto moghapuriso, kodhavasenevamāha, kodhavasenāpi pana[3] 'na so niyyāti takkarassa sammā dukkhakkhayāyā'ti vadanto ajānitvāpi mayhaṁ guṇameva bhāsati. Na kho pana so moghapuriso mayhaṁ guṇaṁ jānāti. Mayhaṁ hi Sāriputta cha abhiññā nāma atthi, ayampi me uttarimanussadhammova. Dasabalañāṇāni atthi, catuvesārajjañāṇaṁ atthi, catuyoniparicchedakañāṇaṁ atthi, pañcagatiparicchedakañāṇaṁ atthi, ayampi me uttarimanussadhammova. Evaṁ uttarimanussadhammasamannāgataṁ pana maṁ yo evaṁ vadeyya 'natthi samaṇassa Gotamassa uttarimanussadhammo'ti, so taṁ vācaṁ appahāya taṁ cittaṁ appahāya taṁ diṭṭhiṁ appaṭinissajjitvā yathābhataṁ nikkhitto evaṁ niraye"ti evaṁ attano vijjamānaṁ uttarimanussadhammassa guṇaṁ kathetvā "sunakkhatto kira Sāriputta Korakkhattiyassa dukkarakārikāya micchātape pasanno, micchātape pasīdantena[4] pana mayi eva pasīdituṁ vaṭṭati. Ahañhi ito ekanavutikappamatthake 'atthi nu kho ettha sāro'ti bāhirakaṁ micchātapaṁ vīmaṁsanto caturaṅgasamannāgataṁ brahmacariyavāsaṁ vasiṁ, tapassī sudaṁ homi paramatapassī,

1. Vasitvā (Sī) 2. Ma 1. 97 piṭṭhe. 3. Kodhavaseneva (Ka) 4. Pasīdanto (Syā, I)

၄-လောမဟံသဇာတကဝဏ္ဏနာ (၉၄)

သောတတ္တော သောသိန္နော စေဝါတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဝေသာလိံ ဥပနိဿာယ ပါဋိကာရာမေ ဝိဟရန္တော သုနက္ခတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဧကသ္မိဉှိ သမယေ သုနက္ခတ္တော သတ္ထု ဥပဋ္ဌာကော ဟုတွာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ ဝိစရမာနော ကောရက္ခတ္တိယဿ ဓမ္မံ ရောစေန္တော ဒသဗလဿ ပတ္တစီဝရံ နိယျာဒေတွာ ကောရက္ခတ္တိယံ နိဿာယ ဝသတိ[1]။ တဿ ကာလကဉ္ဇိကအသုရယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တကာလေ ဂိဟိ ဟုတွာ "နတ္ထိ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဥတ္တရိ မနုဿဓမ္မာ အလမရိယဉာဏဒဿနဝိသေသော၊ တက္ကပရိယာဟတံ သမဏော ဂေါတမော ဓမ္မံ ဒေသေတိ ဝီမံသာနုစရိတံ သယံပဋိဘာနံ။ ယဿ စ ခွါဿ အတ္ထာယ ဓမ္မော ဒေသိတော၊ န သော နိယျာတိ တက္ကရဿ သမ္မာ ဒုက္ခက္ခယာယာ"တိ[2] ဝေသာလိယံ တိဏ္ဏံ ပါကာရာနံ အန္တရေ ဝိစရန္တော သတ္ထု အဝဏ္ဏံ ဘာသတိ။

အထာယသ္မာ သာရိပုတ္တော ပိဏ္ဍာယ စရန္တော တဿေဝံ အဝဏ္ဏံ ဘာသန္တဿ သုတွာ ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကန္တော တမတ္ထံ ဘဂဝတော အာရောစေသိ။ ဘဂဝါ "ကောဓနော သာရိပုတ္တ သုနက္ခတ္တော မောဃပုရိသော၊ ကောဓဝသေနေဝမာဟ၊ ကောဓဝသေနာပိ ပန[3] 'န သော နိယျာတိ တက္ကရဿ သမ္မာ ဒုက္ခက္ခယာယာ'တိ ဝဒန္တော အဇာနိတွာပိ မယှံ ဂုဏမေဝ ဘာသတိ။ န ခေါ ပန သော မောဃပုရိသော မယှံ ဂုဏံ ဇာနာတိ။ မယှံ ဟိ သာရိပုတ္တ ဆ အဘိညာ နာမ အတ္ထိ၊ အယမ္ပိ မေ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မောဝ။ ဒသဗလဉာဏာနိ အတ္ထိ၊ စတုဝေသာရဇ္ဇဉာဏံ အတ္ထိ၊ စတုယောနိပရိစ္ဆေဒကဉာဏံ အတ္ထိ၊ ပဉ္စဂတိပရိစ္ဆေဒကဉာဏံ အတ္ထိ၊ အယမ္ပိ မေ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မောဝ။ ဧဝံ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မသမန္နာဂတံ ပန မံ ယော ဧဝံ ဝဒေယျ 'နတ္ထိ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မော'တိ၊ သော တံ ဝါစံ အပ္ပဟာယ တံ စိတ္တံ အပ္ပဟာယ တံ ဒိဋ္ဌိံ အပ္ပဋိနိဿဇ္ဇိတွာ ယထာဘတံ နိက္ခိတ္တော ဧဝံ နိရယေ"တိ ဧဝံ အတ္တနော ဝိဇ္ဇမာနံ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မဿ ဂုဏံ ကထေတွာ "သုနက္ခတ္တော ကိရ သာရိပုတ္တ ကောရက္ခတ္တိယဿ ဒုက္ကရကာရိကာယ မိစ္ဆာတပေ ပသန္နော၊ မိစ္ဆာတပေ ပသီဒန္တေန[4] ပန မယိ ဧဝ ပသီဒိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ အဟဉှိ ဣတော ဧကနဝုတိကပ္ပမတ္ထကေ 'အတ္ထိ နု ခေါ ဧတ္ထ သာရော'တိ ဗာဟိရကံ မိစ္ဆာတပံ ဝီမံသန္တော စတုရင်္ဂသမန္နာဂတံ ဗြဟ္မစရိယဝါသံ ဝသိံ၊ တပဿီ သုဒံ ဟောမိ ပရမတပဿီ၊

၁-ဝသိတွာ (သီ) ၂-မ ၁-၉၇-ပိဋ္ဌေ။
၃-ကောဓဝသေနေဝ (က) ၄-ပသီဒန္တော (သျာ၊ ဣ)

lūkho sudaṁ homi paramalūkho, jegucchī sudaṁ homi paramajegucchī, pavivitto sudaṁ homi paramapavivitto”ti vatvā therena yācito atītaṁ āhari.

Atīte ekanavutikappamatthake bodhisatto “bāhirakatapaṁ vīmaṁsissāmī”ti ājīvakapabbajjaṁ pabbajitvā acelako ahosi rajojalliko, pavivitto ahosi ekavihārī. Manusse disvā migo viya palāyi, mahāvikatibhojano ahosi, vacchakagomayādīni paribhuñji, appamādavihāratthāya araññe ekasmiṁ bhiṁsanake vanasaṇḍe vihāsi. Tasmimpi viharanto himapātasamaye antaraṭṭhake rattiṁ vanasaṇḍā nikkhamitvā abbhokāse viharitvā sūriye uggate vanasaṇḍaṁ pavisati. So yathā rattiṁ abbhokāse himodakena tinto, tatheva divā vanasaṇḍato paggharantehi udakabindūhi temayi. Evaṁ ahorattaṁ sītadukkhaṁ anubhoti. Gimhānaṁ pana pacchime māse divā abbhokāse viharitvā rattiṁ vanasaṇḍaṁ pavisati. So yathā divā abbhokāse ātapena pariḷāhappatto, tatheva rattiṁ nivāte vanasaṇḍe pariḷāhaṁ pāpuṇāti, sarīrā sedadhārā muccanti. Athassa pubbe assutapubbā ayaṁ gāthā paṭibhāsi—

94. “Sotatto sosinno[1] ceva, eko bhiṁsanake vane.
Naggo na caggimāsīno, esanāpasuto munī”ti.

Tattha **sotatto**ti sūriyasantāpena suṭṭhu tatto. **Sosinno**ti himodakena susinno[2] suṭṭhu tinto. **Eko bhiṁsanake vane**ti yattha paviṭṭhānaṁ yebhuyyena lomāni haṁsanti, tathārūpe bhiṁsanakevanasaṇḍe eko adutiyova ahosinti dīpeti. **Naggo na caggimāsīno**ti naggo ca na ca aggimāsīno. Tathā sītena[3] pīḷiyamānopi neva nivāsanapārupanaṁ vā ādiyiṁ, na ca aggiṁ āgamma nisīdinti dīpeti. **Esanāpasuto**ti abrahmacariyepi tasmiṁ brahmacariyasaññī hutvā “brahmacariyamevetaṁ esanā gavesanā upāyo brahmalokassā”ti evaṁ tāya brahmacariyesanāya pasuto anuyutto ussukkaṁ āpanno ahosinti dasseti.

1. Sosīto (Sī, Syā, I), sosindo (Ka); Ma 1. 113 piṭṭhe passitabbaṁ.
2. Susīto (Sī, Syā, I), susindo (Ka)
3. Vātasītena (Syā)

လူခေါ သုဒံ ဟောမိ ပရမလူခေါ၊ ဇေဂုစ္ဆီ သုဒံ ဟောမိ ပရမဇေဂုစ္ဆီ၊ ပဝိဝိတ္တော သုဒံ ဟောမိ ပရမပဝိဝိတ္တော”တိ ဝတွာ ထေရေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဧကနဝုတိကပ္ပမတ္ထကေ ဗောဓိသတ္တော “ဗာဟိရကတပံ ဝီမံသိဿာမီ”တိ အာဇီဝကပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ အစေလကော အဟောသိ ရဇောဇလ္လိကော၊ ပဝိဝိတ္တော အဟောသိ ဧကဝိဟာရီ။ မနုဿေ ဒိသွာ မိဂေါ ဝိယ ပလာယိ၊ မဟာဝိကတိဘောဇနော အဟောသိ၊ ဝစ္ဆကဂေါမယာဒီနိ ပရိဘုဉ္ဇိ၊ အပ္ပမာဒဝိဟာရတ္ထာယ အရညေ ဧကသ္မိံ ဘိံသနကေ ဝနသဏ္ဍေ ဝိဟာသိ။ တသ္မိမ္ပိ ဝိဟရန္တော ဟိမပါတသမယေ အန္တရဋ္ဌကေ ရတ္တိံ ဝနသဏ္ဍာ နိက္ခမိတွာ အဗ္ဘောကာသေ ဝိဟရိတွာ သူရိယေ ဥဂ္ဂတေ ဝနသဏ္ဍံ ပဝိသတိ။ သော ယထာ ရတ္တိံ အဗ္ဘောကာသေ ဟိမောဒကေန တိန္တော၊ တထေဝ ဒိဝါ ဝနသဏ္ဍတော ပဂ္ဃရန္တေဟိ ဥဒကဗိန္ဒူဟိ တေမယိ။ ဧဝံ အဟောရတ္တံ သီတဒုက္ခံ အနုဘောတိ။ ဂိမှာနံ ပန ပစ္ဆိမေ မာသေ ဒိဝါ အဗ္ဘောကာသေ ဝိဟရိတွာ ရတ္တိံ ဝနသဏ္ဍံ ပဝိသတိ။ သော ယထာ ဒိဝါ အဗ္ဘောကာသေ အာတပေန ပရိဠာဟပ္ပတ္တော၊ တထေဝ ရတ္တိံ နိဝါတေ ဝနသဏ္ဍေ ပရိဠာဟံ ပါပုဏာတိ၊ သရီရာ သေဒဓာရာ မုစ္စန္တိ။ အထဿ ပုဗ္ဗေ အဿုတပုဗ္ဗာ အယံ ဂါထာ ပဋိဘာသိ—

၉၄။ “သောတတ္တော သောသိန္နော[၁] စေဝ၊ ဧကော ဘိံသနကေ ဝနေ။
နဂ္ဂေါ န စဂ္ဂိမာသီနော၊ ဧသနာပသုတော မုနီ”တိ။

တတ္ထ **သောတတ္တော**တိ သူရိယသန္တာပေန သုဋ္ဌု တတ္တော။ **သောသိန္နော**တိ ဟိမောဒကေန သုသိန္နော[၂] သုဋ္ဌု တိန္တော။ **ဧကော ဘိံသနကေ ဝနေ**တိ ယတ္ထ ပဝိဋ္ဌာနံ ယေဘုယျေန လောမာနိ ဟံသန္တိ၊ တထာရူပေ ဘိံသနကေဝနသဏ္ဍေ ဧကော အဒုတိယောဝ အဟောသိန္တိ ဒီပေတိ။ **နဂ္ဂေါ န စဂ္ဂိမာသီနော**တိ နဂ္ဂေါ စ န စ အဂ္ဂိမာသီနော။ တထာ သီတေန[၃] ပီဠိယမာနောပိ နေဝ နိဝါသနပါရုပနံ ဝါ အာဒိယိံ၊ န စ အဂ္ဂိံ အာဂမ္မ နိသီဒိန္တိ ဒီပေတိ။ **ဧသနာပသုတော**တိ အဗြဟ္မစရိယေပိ တသ္မိံ ဗြဟ္မစရိယသညီ ဟုတွာ “ဗြဟ္မစရိယမေဝေတံ ဧသနာ ဂဝေသနာ ဥပါယော ဗြဟ္မလောကဿာ”တိ ဧဝံ တာယ ဗြဟ္မစရိယေသနာယ ပသုတော အနုယုတ္တော ဥဿုက္ကံ အာပန္နော အဟောသိန္တိ ဒဿေတိ။

၁-သောသီတော (သီ၊ သျာ၊ ဣ)၊ သောသိန္နော (က) မ ၁-၁၁၃-ပိဋ္ဌေ ပဿိတဗ္ဗံ။
၂-သုသီတော (သီ၊ သျာ၊ ဣ)၊ သုသိန္နော (က)
၃-ဝါတသီတေန (သျာ)

Munīti “muni kho esa monatthāya paṭipanno”ti evaṁ lokena sambhāvito ahosinti dīpeti.

Evaṁ caturaṅgasamannāgataṁ brahmacariyaṁ caritvā bodhisatto maraṇakāle upaṭṭhitaṁ nirayanimittaṁ disvā “idaṁ vatasamādānaṁ niratthakan”ti ñatvā taṅkhaṇaññeva taṁ laddhiṁ bhinditvā sammādiṭṭhiṁ gahetvā devaloke nibbatti.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “ahaṁ tena samayena so ājīvako ahosin”ti.

Lomahaṁsajātakavaṇṇanā catutthā.

5. Mahāsudassanajātakavaṇṇanā (95)

Aniccā tava saṅkhārāti idaṁ Satthā parinibbānamañce nipanno Ānandattherassa “mā bhante Bhagavā imasmiṁ khuddakanagarake”tyādivacanaṁ[1] ārabbha kathesi. Tathāgate hi Jetavane viharante Sāriputtatthero kattikapuṇṇamāyaṁ Nāḷakagāmake jātovarake parinibbāyi, Mahāmoggallāno kattikamāsasseva kāḷapakkha-amāvasiyaṁ. Evaṁ parinibbute aggasāvakayuge “ahampi Kusinārāyaṁ parinibbāyissāmī”ti anupubbena cārikaṁ caramāno tattha gantvā yamakasālānamantare uttarasīsake mañcake anuṭṭhānaseyyāya nipajji. Atha naṁ āyasmā Ānandatthero “mā bhante Bhagavā imasmiṁ khuddakanagarake visame ujjaṅgalanagarake sākhānagarake parinibbāyi, aññesaṁ Campārājagahādīnaṁ mahānagarānaṁ aññatarasmiṁ Bhagavā parinibbāyatū”ti yāci. Satthā “mā Ānanda imaṁ ‘khuddakanagarakaṁ ujjaṅgalanagarakaṁ sākhānagarakan’ti vadehi, ahaṁ hi pubbe Sudassanacakkavattirājakāle imasmiṁ nagare vasiṁ, tadā idaṁ dvādasayojanikena ratanapākārena parikkhittaṁ mahānagaraṁ ahosī”ti vatvā therena yācito atītaṁ āharanto **Mahāsudassanasuttaṁ**[2] kathesi.

Tadā pana Mahāsudassanaṁ Sudhammapāsādā otaritvā avidūre sattaratanamaye tālavane paññattasmiṁ kappiyamañcake dakkhiṇena

1. Dī 2. 121 piṭṭhe. 2. Dī 2. 139 piṭṭhe.

မုနီတိ “မုနိ ခေါ ဧသ မောနတ္ထာယ ပဋိပန္နော”တိ ဧဝံ လောကေန သမ္ဘာဝိတော အဟောသိန္တိ ဒီပေတိ။

ဧဝံ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတံ ဗြဟ္မစရိယံ စရိတွာ ဗောဓိသတ္တော မရဏကာလေ ဥပဋ္ဌိတံ နိရယနိမိတ္တံ ဒိသွာ “ဣဒံ ဝတသမာဒါနံ နိရတ္ထက”န္တိ ဉတွာ တင်္ခဏညေဝ တံ လဒ္ဓိံ ဘိန္ဒိတွာ သမ္မာဒိဋ္ဌိံ ဂဟေတွာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “အဟံ တေန သမယေန သော အာဇီဝကော အဟောသိ”န္တိ။

လောမဟံသဇာတကဝဏ္ဏနာ စတုတ္ထာ။

၅-မဟာသုဒဿနဇာတကဝဏ္ဏနာ (၉၅)

အနိစ္စာ ဝတ သင်္ခါရာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ပရိနိဗ္ဗာနမဉ္စေ နိပန္နော အာနန္ဒတ္ထေရဿ “မာ ဘန္တေ ဘဂဝါ ဣမသ္မိံ ခုဒ္ဒကနဂရကေ”တျာဒိဝစနံ[1] အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တထာဂတေ ဟိ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တေ သာရိပုတ္တတ္ထေရော ကတ္တိကပုဏ္ဏမာယံ နာဠကဂါမကေ ဇာတောဝရကေ ပရိနိဗ္ဗာယိ၊ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ကတ္တိကမာသဿေဝ ကာဠပက္ခအမာဝသိယံ။ ဧဝံ ပရိနိဗ္ဗုတေ အဂ္ဂသာဝကယုဂေ “အဟမ္ပိ ကုသိနာရာယံ ပရိနိဗ္ဗာယိဿာမီ”တိ အနုပုဗ္ဗေန စာရိကံ စရမာနော တတ္ထ ဂန္တွာ ယမကသာလာနမန္တရေ ဥတ္တရသီသကေ မဉ္စကေ အနုဋ္ဌာနသေယျာယ နိပဇ္ဇိ။ အထ နံ အာယသ္မာ အာနန္ဒတ္ထေရော “မာ ဘန္တေ ဘဂဝါ ဣမသ္မိံ ခုဒ္ဒကနဂရကေ ဝိသမေ ဥဇ္ဇင်္ဂလနဂရကေ သာခါနဂရကေ ပရိနိဗ္ဗာယိ၊ အညေသံ စမ္ပာရာဇဂဟာဒီနံ မဟာနဂရာနံ အညတရသ္မိံ ဘဂဝါ ပရိနိဗ္ဗာယတူ”တိ ယာစိ။ သတ္ထာ “မာ အာနန္ဒ ဣမံ ‘ခုဒ္ဒကနဂရကံ ဥဇ္ဇင်္ဂလနဂရကံ သာခါနဂရက’န္တိ ဝဒေဟိ၊ အဟံ ဟိ ပုဗ္ဗေ သုဒဿနစက္ကဝတ္တိရာဇကာလေ ဣမသ္မိံ နဂရေ ဝသိံ၊ တဒါ ဣဒံ ဒွါဒသယောဇနိကေန ရတနပါကာရေန ပရိက္ခိတ္တံ မဟာနဂရံ အဟောသီ”တိ ဝတွာ ထေရေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရန္တော **မဟာသုဒဿနသုတ္တံ**[2] ကထေသိ။

တဒါ ပန မဟာသုဒဿနံ သုဓမ္မပါသာဒါ ဩတရိတွာ အဝိဒူရေ သတ္တရတနမယေ တာလဝနေ ပညတ္တသ္မိံ ကပ္ပိယမဉ္စကေ ဒက္ခိဏေန

၁-ဒီ ၂-၁၂၁-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဒီ ၂-၁၃၉-ပိဋ္ဌေ။

passena anuṭṭhānaseyyāya nipannaṁ disvā “imāni te deva caturāsīti nagarasahassāni Kusāvatirājadhānippamukhāni, ettha chandaṁ karohī”ti Subhaddāya deviyā vutte Mahāsudassano “mā devi evaṁ avaca, atha kho ‘ettha chandaṁ vinehi, mā apekkhaṁ akāsī’ti evaṁ maṁ ovadā”ti vatvā “kiṁ kāraṇā devā”ti pucchito “ajjāhaṁ kālakiriyaṁ karissāmī”ti. Atha naṁ devī rodamānā akkhīni puñchitvā kicchena kasirena tathā vatvā rodi paridevi. Sesāpi caturāsītisahassa-itthiyo rodiṁsu parideviṁsu. Amaccādīsupi ekopi adhivāsetuṁ nāsakkhi, sabbepi rodiṁsu. Bodhisatto “alaṁ bhaṇe, mā saddamakatthā”ti sabbe nivāretvā deviṁ āmantetvā “mā tvaṁ devi rodi, mā paridevi. Tilaphalamattopi hi saṅkhāro nicco nāma natthi, sabbepi aniccā bhedanadhammā evā”ti vatvā deviṁ ovadanto imaṁ gāthamāha—

95. “Aniccā vata saṅkhārā, uppādavayadhammino.
Uppajjitvā nirujjhanti, tesaṁ vūpasamo sukho”ti.

Tattha **aniccā vata saṅkhārā**ti bhadde Subhaddādevi yattakā kehici paccayehi samāgantvā katā khandhāyatanādayo saṅkhārā, sabbe te aniccāyeva nāma. Etesu hi rūpaṁ aniccaṁ -pa- viññāṇaṁ aniccaṁ. Cakkhu aniccaṁ -pa- dhammā aniccā. Yaṁkiñci saviññāṇakaṁ aviññāṇakaṁ ratanaṁ, sabbaṁ taṁ aniccameva. Iti “aniccā vata saṅkhārā”ti gaṇha. Kasmā? **Uppādavayadhammino**ti, sabbe hete uppādadhammino ceva vayadhammino ca uppajjanabhijjanasabhāvāyeva, tasmā “aniccā”ti veditabbā. Yasmā ca aniccā, tasmā **uppajjitvā nirujjhanti,** uppajjitvā ṭhitiṁ patvāpi nirujjhantiyeva. Sabbeva hete nibbattamānā uppajjanti nāma, bhijjamānā nirujjhanti nāmā. Tesaṁ uppāde satiyeva ca ṭhiti nāma hoti, ṭhitiyā satiyeva bhaṅgo nāma hoti. Na hi anuppannassa ṭhiti nāma, nāpi ṭhitaṁ abhijjanakaṁ nāma atthi. Iti sabbepi saṅkhārā tīṇi lakkhaṇāni patvā tattha tattheva nirujjhanti, tasmā sabbepime aniccā khaṇikā ittarā adhuvā pabhaṅguno calitā samīritā anaddhaniyā payātā tāvakālikā nissārā, tāvakālikaṭṭhena māyāmarīcipheṇasadisā. Tesu bhadde Subhaddādevi kasmā sukhasaññaṁ uppādeti, evaṁ pana gaṇha **tesaṁ vūpasamo sukho**ti, sabbavaṭṭavūpasamanato tesaṁ vūpasamo nāma nibbānaṁ, tadevekaṁ ekantato sukhaṁ, tato aññaṁ sukhaṁ nāma natthīti.

ပဿေန အနုဋ္ဌာနသေယျာယ နိပန္နံ ဒိသွာ "ဣမာနိ တေ ဒေဝ စတုရာသီတိ နဂရသဟဿာနိ ကုသာဝတိရာဇဓာနိပ္ပမုခါနိ၊ ဧတ္ထ ဆန္ဒံ ကရောဟီ''တိ သုဘဒ္ဒါယ ဒေဝိယာ ဝုတ္တေ မဟာသုဒဿနော ''မာ ဒေဝိ ဧဝံ အဝစ၊ အထ ခေါ 'ဧတ္ထ ဆန္ဒံ ဝိနေဟိ၊ မာ အပေက္ခံ အကာသီ'တိ ဧဝံ မံ ဩဝဒါ"တိ ဝတွာ "ကိံ ကာရဏာ ဒေဝါ''တိ ပုစ္ဆိတော "အဇ္ဇာဟံ ကာလကိရိယံ ကရိဿာမီ"တိ။ အထ နံ ဒေဝီ ရောဒမာနာ အက္ခီနိ ပုဉ္ဆိတွာ ကိစ္ဆေန ကသိရေန တထာ ဝတွာ ရောဒိ ပရိဒေဝိ။ သေသာပိ စတုရာသီတိသဟဿဣတ္ထိယော ရောဒိံသု ပရိဒေဝိံသု။ အမစ္စာဒီသုပိ ဧကောပိ အဓိဝါသေတုံ နာသက္ခိ၊ သဗ္ဗေပိ ရောဒိံသု။ ဗောဓိသတ္တော "အလံ ဘဏေ, မာ သဒ္ဒမကတ္ထာ"တိ သဗ္ဗေ နိဝါရေတွာ ဒေဝိံ အာမန္တေတွာ ''မာ တွံ ဒေဝိ ရောဒိ၊ မာ ပရိဒေဝိ။ တိလဖလမတ္တောပိ ဟိ သင်္ခါရော နိစ္စော နာမ နတ္ထိ၊ သဗ္ဗေပိ အနိစ္စာ ဘေဒနဓမ္မာ ဧဝါ"တိ ဝတွာ ဒေဝိံ ဩဝဒန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၉၅။ ''အနိစ္စာ ဝတ သင်္ခါရာ၊ ဥပ္ပါဒဝယဓမ္မိနော။
ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ နိရုဇ္ဈန္တိ၊ တေသံ ဝူပသမော သုခေါ''တိ။

တတ္ထ **အနိစ္စာ ဝတ သင်္ခါရာ**တိ ဘဒ္ဒေ သုဘဒ္ဒါဒေဝိ ယတ္တကာ ကေဟိစိ ပစ္စယေဟိ သမာဂန္တွာ ကတာ ခန္ဓာယတနာဒယော သင်္ခါရာ၊ သဗ္ဗေ တေ အနိစ္စာယေဝ နာမ။ ဧတေသု ဟိ ရူပံ အနိစ္စံ။ပ။ ဝိညာဏံ အနိစ္စံ။ စက္ခု အနိစ္စံ။ပ။ ဓမ္မာ အနိစ္စာ။ ယံကိဉ္စိ သဝိညာဏကံ အဝိညာဏကံ ရတနံ၊ သဗ္ဗံ တံ အနိစ္စမေဝ။ ဣတိ "အနိစ္စာ ဝတ သင်္ခါရာ"တိ ဂဏှ။ ကသ္မာ? **ဥပ္ပါဒဝယဓမ္မိနော**တိ၊ သဗ္ဗေ ဟေတေ ဥပ္ပါဒဓမ္မိနော စေဝ ဝယဓမ္မိနော စ ဥပ္ပဇ္ဇနဘိဇ္ဇနသဘာဝါယေဝ၊ တသ္မာ ''အနိစ္စာ''တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ယသ္မာ စ အနိစ္စာ၊ တသ္မာ **ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ နိရုဇ္ဈန္တိ**၊ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ဌိတိံ ပတွာပိ နိရုဇ္ဈန္တိယေဝ။ သဗ္ဗေဝ ဟေတေ နိဗ္ဗတ္တမာနာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ နာမ၊ ဘိဇ္ဇမာနာ နိရုဇ္ဈန္တိ နာမ။ တေသံ ဥပ္ပါဒေ သတိယေဝ စ ဌိတိ နာမ ဟောတိ၊ ဌိတိယာ သတိယေဝ ဘင်္ဂေါ နာမ ဟောတိ။ န ဟိ အနုပ္ပန္နဿ ဌိတိ နာမ, နာပိ ဌိတံ အဘိဇ္ဇနကံ နာမ အတ္ထိ။ ဣတိ သဗ္ဗေပိ သင်္ခါရာ တီဏိ လက္ခဏာနိ ပတွာ တတ္ထ တတ္ထေဝ နိရုဇ္ဈန္တိ၊ တသ္မာ သဗ္ဗေပိမေ အနိစ္စာ ခဏိကာ ဣတ္တရာ အဒ္ဓုဝါ ပဘင်္ဂုနော စလိတာ သမီရိတာ အနဒ္ဓနိယာ ပယာတာ တာဝကာလိကာ နိဿာရာ၊ တာဝကာလိကဋ္ဌေန မာယာမရီစိဖေဏသဒိသာ။ တေသု ဘဒ္ဒေ သုဘဒ္ဒါဒေဝိ ကသ္မာ သုခသညံ ဥပ္ပါဒေသိ၊ ဧဝံ ပန ဂဏှ **တေသံ ဝူပသမော သုခေါ**တိ၊ သဗ္ဗဝဋ္ဋဝူပသမနတော တေသံ ဝူပသမော နာမ နိဗ္ဗာနံ၊ တဒေဝေကံ ဧကန္တတော သုခံ၊ တတော အညံ သုခံ နာမ နတ္ထီတိ။

Evaṁ Mahāsudassano amatamahānibbānena desanāya kūṭaṁ gahetvā avasesassapi mahājanassa “dānaṁ detha, sīlaṁ rakkhatha, uposathakammaṁ karothā”ti ovādaṁ datvā devalokaparāyaṇo ahosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā Subhaddā devī Rāhulamātā ahosi, pariṇāyakaratanaṁ Rāhulo, sesaparisā Buddhaparisā, Mahāsudassano pana ahameva ahosin”ti.

Mahāsudassanajātakavaṇṇanā pañcamā.

---

6. Telapattajātakavaṇṇanā (96)

Samatittikaṁ anavasesakanti idaṁ Satthā Sumbharaṭṭhe Sedakaṁ[1] nāma nigamaṁ upanissāya aññatarasmiṁ vanasaṇḍe viharanto Janapadakalyāṇisuttaṁ ārabbha kathesi. Tatra hi Bhagavā—

> “Seyyathāpi bhikkhave ‘Janapadakalyāṇī Janapadakalyāṇī’ti kho bhikkhave mahājanakāyo sannipateyya, sā kho panassa Janapadakalyāṇī paramapāsāvinī nacce, paramapāsāvinī gīte. ‘Janapadakalyāṇī naccati gāyatī’ti kho bhikkhave bhiyyoso mattāya mahājanakāyo sannipateyya. Atha puriso āgaccheyya jīvitukāmo amaritukāmo sukhakāmo dukkhapaṭikūlo. Tamenaṁ evaṁ vadeyya[2] “ayaṁ te ambho purisa samatittiko telapatto antarena ca mahājanakāyassa[3] antarena ca Janapadakalyāṇiyā pariharitabbo[4], puriso ca taṁ ukkhittāsiko piṭṭhito piṭṭhito anubandhissati ‘yattheva naṁ thokampi chaḍḍessasi, tattheva te sīsaṁ pātessāmī’ti”. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, api nu so puriso amuṁ telapattaṁ amanasikaritvā bahiddhā pamādaṁ āhareyyāti. No hetaṁ bhante. Upamā kho myāyaṁ bhikkhave katā atthassa viññāpanāya. Ayamevettha[5] attho—‘samatittiko telapatto’ti kho bhikkhave kāyagatāyetaṁ satiyā adhivacanaṁ.

1. Setakaṁ (Sī, Syā)
2. Vadeyyuṁ (Sī, Ka)
3. Mahāsamayaṁ (Sī, I), mahāsamajjaṁ (Pāḷiyaṁ)
4. Hāretabbo (Sī)
5. Ayametta (Sī, Syā)

ဧဝံ မဟာသုဒဿနော အမတမဟာနိဗ္ဗာနေန ဒေသနာယ ကူဋံ ဂဟေတွာ အဝသေသဿပိ မဟာဇနဿ “ဒါနံ ဒေထ၊ သီလံ ရက္ခထ၊ ဥပေါသထကမ္မံ ကရောထာ”တိ ဩဝါဒံ ဒတွာ ဒေဝလောကပရာယဏော အဟောသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ သုဘဒ္ဒါ ဒေဝီ ရာဟုလမာတာ အဟောသိ၊ ပရိဏာယကရတနံ ရာဟုလော၊ သေသပရိသာ ဗုဒ္ဓပရိသာ၊ မဟာသုဒဿနော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

မဟာသုဒဿနဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဉ္စမာ။

၆-တေလပတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ (၉၆)

သမတိတ္တိကံ အနဝသေသကန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ သုမ္ဘရဋ္ဌေ သေဒကံ[၁] နာမ နိဂမံ ဥပနိဿာယ အညတရသ္မိံ ဝနသဏ္ဍေ ဝိဟရန္တော ဇနပဒကလျာဏိသုတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တတြ ဟိ ဘဂဝါ—

> “သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ‘ဇနပဒကလျာဏီ ဇနပဒကလျာဏီ’တိ ခေါ ဘိက္ခဝေ မဟာဇနကာယော သန္နိပတေယျ၊ သာ ခေါ ပနဿ ဇနပဒကလျာဏီ ပရမပါသာဝိနီ နစ္စေ၊ ပရမပါသာဝိနီ ဂီတေ။ ‘ဇနပဒကလျာဏီ နစ္စတိ ဂါယတီ’တိ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဘိယျောသော မတ္တာယ မဟာဇနကာယော သန္နိပတေယျ။ အထ ပုရိသော အာဂစ္ဆေယျ ဇီဝိတုကာမော အမရိတုကာမော သုခကာမော ဒုက္ခပဋိကူလော။ တမေနံ ဧဝံ ဝဒေယျ[၂] “အယံ တေ အမ္ဘော ပုရိသ သမတိတ္တိကော တေလပတ္တော အန္တရေန စ မဟာဇနကာယဿ[၃] အန္တရေန စ ဇနပဒကလျာဏိယာ ပရိဟရိတဗ္ဗော[၄]၊ ပုရိသော စ တံ ဥက္ခိတ္တာသိကော ပိဋ္ဌိတော ပိဋ္ဌိတော အနုဗန္ဓိဿတိ ‘ယတ္ထေဝ နံ ထောကမ္ပိ ဆဍ္ဍေဿသိ၊ တတ္ထေဝ တေ သီသံ ပါတေဿာမီ’တိ”။ တံ ကိံ မညထ ဘိက္ခဝေ၊ အပိ နု သော ပုရိသော အမုံ တေလပတ္တံ အမနသိကရိတွာ ဗဟိဒ္ဓါ ပမာဒံ အာဟရေယျာတိ။ နော ဟေတံ ဘန္တေ။ ဥပမာ ခေါ မျာယံ ဘိက္ခဝေ ကတာ အတ္ထဿ ဝိညာပနာယ။ အယမေဝေတ္ထ[၅] အတ္ထော—‘သမတိတ္တိကော တေလပတ္တော’တိ ခေါ ဘိက္ခဝေ ကာယဂတာယေတံ သတိယာ အဓိဝစနံ။

၁-သေတကံ (သီ၊ သျာ)
၂-ဝဒေယျုံ (သီ၊ က)
၃-မဟာသမယံ (သီ၊ ဣ)၊ မဟာသမဇ္ဇံ (ပါဠိယံ)
၄-ဟာရေတဗ္ဗော (သီ)
၅-အယမေတ္ထ (သီ၊ သျာ)

Tasmātiha bhikkhave evaṁ sikkhitabbaṁ ‘kāyagatā no sati bhāvitā bhavissati susamāraddhā’ti evañhi vo bhikkhave sikkhitabban”ti[1]—

Idaṁ Janapadakalyāṇisuttaṁ sātthaṁ sabyañjanaṁ kathesi.

Tatrāyaṁ saṅkhepattho—**Janapadakalyāṇī**ti janapadamhi kalyāṇī uttamā chasarīradosarahitā pañcakalyāṇasamannāgatā. Sā hi yasmā nātidīghā, nātirassā, nātikisā, nātithūlā, nātikāḷā, nāccodātā, atikkantā mānusakavaṇṇaṁ, apattā dibbavaṇṇaṁ, tasmā chasarīradosarahitā. Chavikalyāṇaṁ maṁsakalyāṇaṁ nhārukalyāṇaṁ aṭṭhikalyāṇaṁ vayokalyāṇanti imehi pana pañcahi kalyāṇehi samannāgatattā pañcakalyāṇasamannāgatā nāma. Tassā hi āgantukobhāsakiccaṁ nāma natthi, attano sarīrobhāseneva dvādasahatthe ṭhāne ālokaṁ karoti, piyaṅgusāmā vā hoti suvaṇṇasāmā vā. Ayamassā **chavikalyāṇatā.** Cattāro panassā hatthapādā mukhapariyosānañca lākhārasaparikammakataṁ viya rattapavāḷarattakambalasadisaṁ hoti. Ayamassā **maṁsakalyāṇatā.** Vīsati nakhapattāni maṁsato amuttaṭṭhāne lākhārasapūritāni viya, muttaṭṭhāne khīradhārāsadisāni. Ayamassā **nhārukalyāṇatā.** Dvattiṁsa dantā suphusitā sudhotavajirapanti viya khāyanti. Ayamassā **aṭṭhikalyāṇatā.** Vīsativassasatikāpi pana samānā soḷasavassuddesikā viya hoti nibbalipalitā. Ayamassā **vayokalyāṇatā.**

Paramapāsāvinīti ettha pana pasavanaṁ pasavo, pavattīti attho. Pasavo eva pāsāvo, paramo pāsāvo paramapāsāvo, so assā atthīti paramapāsāvinī. Nacce ca gīte ca uttamappavatti seṭṭhakiriyā. Uttamameva naccaṁ naccati, gītañca gāyatīti vuttaṁ hoti.

Atha puriso āgaccheyyāti na attano ruciyā āgaccheyya, ayaṁ panettha adhippāyo—athevaṁ mahājanamajjhe Janapadakalyāṇiyā naccamānāya “sādhu sādhū”ti sādhukāresu aṅguliphoṭanesu celukkhepesu ca pavattamānesu taṁ pavattiṁ sutvā rājā bandhanāgārato ekaṁ corapurisaṁ

1. Saṁ 3. 147 piṭṭhe.

တသ္မာတိဟ ဘိက္ခဝေ ဧဝံ သိက္ခိတဗ္ဗံ ‘ကာယဂတာ နော သတိ ဘာဝိတာ ဘဝိဿတိ သုသမာရဒ္ဓါ’တိ ဧဝဉှိ ဝေါ ဘိက္ခဝေ သိက္ခိတဗ္ဗ”န္တိ[1]—

ဣဒံ ဇနပဒကလျာဏိသုတ္တံ သာတ္ထံ သဗျဉ္ဇနံ ကထေသိ။

တတြာယံ သင်္ခေပတ္ထော—**ဇနပဒကလျာဏီ**တိ ဇနပဒမှိ ကလျာဏီ ဥတ္တမာ ဆသရီရဒေါသရဟိတာ ပဉ္စကလျာဏသမန္နာဂတာ။ သာ ဟိ ယသ္မာ နာတိဒီဃာ, နာတိရဿာ, နာတိကိသာ, နာတိထူလာ, နာတိကာဠာ, နာစ္စောဒါတာ, အတိက္ကန္တာ မာနုသကဝဏ္ဏံ, အပတ္တာ ဒိဗ္ဗဝဏ္ဏံ၊ တသ္မာ ဆသရီရဒေါသရဟိတာ။ ဆဝိကလျာဏံ မံသကလျာဏံ နှာရုကလျာဏံ အဋ္ဌိကလျာဏံ ဝယောကလျာဏန္တိ ဣမေဟိ ပန ပဉ္စဟိ ကလျာဏေဟိ သမန္နာဂတတ္တာ ပဉ္စကလျာဏသမန္နာဂတာ နာမ။ တဿာ ဟိ အာဂန္တုကောဘာသကိစ္စံ နာမ နတ္ထိ၊ အတ္တနော သရီရောဘာသေနေဝ ဒွါဒသဟတ္ထေ ဌာနေ အာလောကံ ကရောတိ၊ ပိယင်္ဂုသာမာ ဝါ ဟောတိ သုဝဏ္ဏသာမာ ဝါ။ အယမဿာ **ဆဝိကလျာဏတာ။** စတ္တာရော ပနဿာ ဟတ္ထပါဒါ မုခပရိယောသာနဉ္စ လာခါရသပရိကမ္မကတံ ဝိယ ရတ္တပဝါဠရတ္တကမ္ဗလသဒိသံ ဟောတိ။ အယမဿာ **မံသကလျာဏတာ။** ဝီသတိ နခပတ္တာနိ မံသတော အမုတ္တဋ္ဌာနေ လာခါရသပူရိတာနိ ဝိယ, မုတ္တဋ္ဌာနေ ခီရဓာရာသဒိသာနိ။ အယမဿာ **နှာရုကလျာဏတာ။** ဒွတ္တိံသ ဒန္တာ သုဖုသိတာ သုဓောတဝဇိရပန္တိ ဝိယ ခါယန္တိ။ အယမဿာ **အဋ္ဌိကလျာဏတာ။** ဝီသတိဝဿသတိကာပိ ပန သမာနာ သောဠသဝဿုဒ္ဒေသိကာ ဝိယ ဟောတိ နိဗ္ဗလိပလိတာ။ အယမဿာ **ဝယောကလျာဏတာ။**

ပရမပါသာဝိနီတိ ဧတ္ထ ပန ပသဝနံ ပသဝေါ၊ ပဝတ္တီတိ အတ္ထော။ ပသဝေါ ဧဝ ပါသာဝေါ၊ ပရမော ပါသာဝေါ ပရမပါသာဝေါ၊ သော အဿာ အတ္ထီတိ ပရမပါသာဝိနီ။ နစ္စေ စ ဂီတေ စ ဥတ္တမပ္ပဝတ္တိ သေဋ္ဌကိရိယာ။ ဥတ္တမမေဝ နစ္စံ နစ္စတိ၊ ဂီတဉ္စ ဂါယတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

အထ ပုရိသော အာဂစ္ဆေယျာတိ န အတ္တနော ရုစိယာ အာဂစ္ဆေယျ၊ အယံ ပနေတ္ထ အဓိပ္ပါယော—အထေဝံ မဟာဇနမဇ္ဈေ ဇနပဒကလျာဏိယာ နစ္စမာနာယ “သာဓု သာဓူ”တိ သာဓုကာရေသု အင်္ဂုလိဖောဋနေသု စေလုက္ခေပေသု စ ပဝတ္တမာနေသု တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ ရာဇာ ဗန္ဓနာဂါရတော ဧကံ စောရပုရိသံ

၁-သံ ၃-၁၄၇-ပိဋ္ဌေ။

pakkosāpetvā nigaḷāni chinditvā samatittikaṁ suparipuṇṇaṁ telapattaṁ tassa hatthe datvā ubhohi hatthehi daḷhaṁ gāhāpetvā ekaṁ asihatthaṁ purisaṁ āṇāpesi "etaṁ gahetvā Janapadakalyāṇiyā samajjaṭṭhānaṁ gaccha. Yattheva cesa pamādaṁ āgamma ekampi telabinduṁ chaḍḍeti, tatthevassa sīsaṁ chindā"ti. So puriso asiṁ ukkhipitvā taṁ tajjento tattha nesi. So maraṇabhayatajjito jīvitukāmatāya pamādavasena taṁ amanasikaritvā sakimpi akkhīni ummīletvā taṁ Janapadakalyāṇiṁ na olokesi. Evaṁ bhūtapubbamevetaṁ vatthu, sutte pana parikappavasenetaṁ vuttanti veditabbaṁ.

Upamā kho myāyanti ettha pana telapattassa tāva kāyagatāsatiyā opammasaṁsandanaṁ katameva. Ettha pana rājā viya kammaṁ daṭṭhabbaṁ, asi viya kilesā, ukkhittāsikapuriso viya māro, telapattahattho puriso viya kāyagatāsatibhāvako vipassakayogāvacaro. Iti Bhagavā "kāyagatāsatiṁ bhāvetukāmena bhikkhunā telapattahatthena tena purisena viya satiṁ avissajjetvā appamattena kāyagatāsati bhāvetabbā"ti imaṁ suttaṁ āharitvā dassesi.

Bhikkhū imaṁ suttañca atthañca sutvā evamāhaṁsu "dukkaraṁ bhante tena purisena kataṁ tathārūpiṁ Janapadakalyāṇiṁ anoloketvā telapattaṁ ādāya gacchantenā"ti. Satthā "na bhikkhave tena dukkaraṁ kataṁ, sukaramevetaṁ. Kasmā? Ukkhittāsikena purisena santajjetvā nīyamānatāya. Yaṁ pana pubbe paṇḍitā appamādena satiṁ avissajjetvā abhisaṅkhataṁ dibbarūpampi indriyāni bhinditvā anoloketvāva gantvā rajjaṁ pāpuṇiṁsu, etaṁ dukkaran"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto tassa rañño puttasatassa sabbakaniṭṭho hutvā nibbatti, so anupubbena viññutaṁ pāpuṇi. Tadā ca rañño gehe Paccekabuddhā bhuñjanti, bodhisatto tesaṁ veyyāvaccaṁ karoti. So ekadivasaṁ cintesi "mama bahū bhātaro, lacchāmi nu kho ahaṁ imasmiṁ nagare kulasantakaṁ rajjaṁ, udāhu no"ti. Athassa etadahosi "Paccekabuddhe pucchitvā jānissāmī"ti. So dutiyadivase Paccekabuddhesu āgatesu dhamakaraṇaṁ ādāya pānīyaṁ parissāvetvā pāde dhovitvā telena makkhetvā tesaṁ antarakhajjakaṁ

ပက္ကောသာပေတွာ နိဂဠာနိ ဆိန္ဒိတွာ သမတိတ္တိကံ သုပရိပုဏ္ဏံ တေလပတ္တံ တဿ ဟတ္ထေ ဒတွာ ဥဘောဟိ ဟတ္ထေဟိ ဒဠှံ ဂါဟာပေတွာ ဧကံ အသိဟတ္ထံ ပုရိသံ အာဏာပေသိ "ဧတံ ဂဟေတွာ ဇနပဒကလျာဏိယာ သမဇ္ဇဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆ။ ယတ္ထေဝ စေသ ပမာဒံ အာဂမ္မ ဧကမ္ပိ တေလဗိန္ဒုံ ဆဍ္ဍေတိ၊ တတ္ထေဝဿ သီသံ ဆိန္ဒာ"တိ။ သော ပုရိသော အသိံ ဥက္ခိပိတွာ တံ တဇ္ဇေန္တော တတ္ထ နေသိ။ သော မရဏဘယတဇ္ဇိတော ဇီဝိတုကာမတာယ ပမာဒဝသေန တံ အမနသိကရိတွာ သကိမ္ပိ အက္ခီနိ ဥမ္မီလေတွာ တံ ဇနပဒကလျာဏိံ န ဩလောကေသိ။ ဧဝံ ဘူတပုဗ္ဗမေဝေတံ ဝတ္ထု၊ သုတ္တေ ပန ပရိကပ္ပဝသေနေတံ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ဥပမာ ခေါ မျာယန္တိ ဧတ္ထ ပန တေလပတ္တဿ တာဝ ကာယဂတာသတိယာ ဩပမ္မသံသန္ဒနံ ကတမေဝ။ ဧတ္ထ ပန ရာဇာ ဝိယ ကမ္မံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ အသိ ဝိယ ကိလေသာ၊ ဥက္ခိတ္တာသိကပုရိသော ဝိယ မာရော၊ တေလပတ္တဟတ္ထော ပုရိသော ဝိယ ကာယဂတာသတိဘာဝကော ဝိပဿကယောဂါဝစရော။ ဣတိ ဘဂဝါ "ကာယဂတာသတိံ ဘာဝေတုကာမေန ဘိက္ခုနာ တေလပတ္တဟတ္ထေန တေန ပုရိသေန ဝိယ သတိံ အဝိဿဇ္ဇေတွာ အပ္ပမတ္တေန ကာယဂတာသတိ ဘာဝေတဗ္ဗာ"တိ ဣမံ သုတ္တံ အာဟရိတွာ ဒဿေသိ။

ဘိက္ခူ ဣမံ သုတ္တဉ္စ အတ္ထဉ္စ သုတွာ ဧဝမာဟံသု "ဒုက္ကရံ ဘန္တေ တေန ပုရိသေန ကတံ တထာရူပိံ ဇနပဒကလျာဏိံ အနောလောကေတွာ တေလပတ္တံ အာဒါယ ဂစ္ဆန္တေနာ"တိ။ သတ္ထာ "န ဘိက္ခဝေ တေန ဒုက္ကရံ ကတံ၊ သုကရမေဝေတံ။ ကသ္မာ? ဥက္ခိတ္တာသိကေန ပုရိသေန သန္တဇ္ဇေတွာ နီယမာနတာယ။ ယံ ပန ပုဗ္ဗေ ပဏ္ဍိတာ အပ္ပမာဒေန သတိံ အဝိဿဇ္ဇေတွာ အဘိသင်္ခတံ ဒိဗ္ဗရူပမ္ပိ ဣန္ဒြိယာနိ ဘိန္ဒိတွာ အနောလောကေတွာဝ ဂန္တွာ ရဇ္ဇံ ပါပုဏိံသု၊ ဧတံ ဒုက္ကရ"န္တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော တဿ ရညော ပုတ္တသတဿ သဗ္ဗကနိဋ္ဌော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ၊ သော အနုပုဗ္ဗေန ဝိညုတံ ပါပုဏိ။ တဒါ စ ရညော ဂေဟေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ဘုဉ္ဇန္တိ၊ ဗောဓိသတ္တော တေသံ ဝေယျာဝစ္စံ ကရောတိ။ သော ဧကဒိဝသံ စိန္တေသိ "မမ ဗဟူ ဘာတရော၊ လစ္ဆာမိ နု ခေါ အဟံ ဣမသ္မိံ နဂရေ ကုလသန္တကံ ရဇ္ဇံ, ဥဒါဟု နော"တိ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ "ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ ပုစ္ဆိတွာ ဇာနိဿာမီ"တိ။ သော ဒုတိယဒိဝသေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေသု အာဂတေသု ဓမကရဏံ အာဒါယ ပါနီယံ ပရိဿာဝေတွာ ပါဒေ ဓောဝိတွာ တေလေန မက္ခေတွာ တေသံ အန္တရခဇ္ဇကံ

khāditvā nisinnakāle vanditvā ekamantaṁ nisinno tamatthaṁ pucchi. Atha naṁ te avocuṁ—kumāra na tvaṁ imasmiṁ nagare rajjaṁ labhissasi, ito pana vīsayojanasatamatthake Gandhārāraṭṭhe Takkasilānagaraṁ nāma atthi, tattha gantuṁ sakkonto ito sattame divase rajjaṁ lacchasi. Antarāmagge pana mahāvattani-aṭaviyaṁ paripantho atthi, taṁ aṭaviṁ pariharitvā gacchantassa yojanasatiko[1] maggo hoti, ujukaṁ gacchantassa paññāsa yojanāni honti. So hi amanussakantāro nāma. Tattha yakkhiniyo antarāmagge gāme ca sālāyo ca māpetvā upari suvaṇṇatārakavicittavitānaṁ mahārahaseyyaṁ paññāpetvā nānāvirāgapaṭasāṇiyo parikkhipitvā dibbālaṅkārehi attabhāvaṁ maṇḍetvā sālāsu nisīditvā āgacchante purise madhurāhi vācāhi saṅgaṇhitvā “kilantarūpā viya paññāyatha, idhāgantvā nisīditvā pānīyaṁ pivitvā gacchathā”ti pakkositvā āgatāgatānaṁ āsanāni datvā attano rūpalīlāvilāsehi palobhetvā kilesavasike katvā attanā saddhiṁ ajjhācāre kate tattheva ne lohitena paggharantena khāditvā jīvitakkhayaṁ pāpenti, rūpagocaraṁ sattaṁ rūpeneva gaṇhanti, saddagocaraṁ madhurena gītavāditasaddena, gandhagocaraṁ dibbagandhehi, rasagocaraṁ dibbena nānaggarasabhojanena, phoṭṭhabbagocaraṁ ubhatolohitakūpadhānehi dibbasayanehi gaṇhanti. Sace indriyāni bhinditvā tā anoloketvā satiṁ paccupaṭṭhāpetvā gamissasi, sattame divase tattha rajjaṁ lacchasīti.

Bodhisatto “hotu bhante, tumhākaṁ ovādaṁ gahetvā kiṁ tā olokessāmī”ti Paccekabuddhehi parittaṁ kārāpetvā parittavālukañceva parittasuttañca ādāya Paccekabuddhe ca mātāpitaro ca vanditvā nivesanaṁ gantvā attano purise āha “ahaṁ Takkasilāyaṁ rajjaṁ gahetuṁ gacchāmi, tumhe idheva tiṭṭhathā”ti. Atha naṁ pañca janā āhaṁsu “mayampi anugacchāmā”ti. Na sakkā tumhehi anugantuṁ, antarāmagge kira yakkhiniyo rūpādigocare manusse evañcevañca rūpādīhi palobhetvā gaṇhanti, mahā paripantho, ahaṁ pana attānaṁ takketvā gacchāmīti. Kiṁ pana deva mayaṁ tumhehi saddhiṁ gacchantā attano piyāni rūpādīni olokessāma,

1. Vīsatiyojanasatiko (Syā), tiṁsayojanasatiko (Ka)

ခါဒိတွာ နိသိန္နကာလေ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသိန္နော တမတ္ထံ ပုစ္ဆိ။ အထ နံ တေ အဝေါစုံ—ကုမာရ န တွံ ဣမသ္မိံ နဂရေ ရဇ္ဇံ လဘိဿသိ၊ ဣတော ပန ဝီသယောဇနသတမတ္ထကေ ဂန္ဓာရရဋ္ဌေ တက္ကသိလာနဂရံ နာမ အတ္ထိ၊ တတ္ထ ဂန္တုံ သက္ကောန္တော ဣတော သတ္တမေ ဒိဝသေ ရဇ္ဇံ လစ္ဆသိ။ အန္တရာမဂ္ဂေ ပန မဟာဝတ္တနိအဋဝိယံ ပရိပန္ထော အတ္ထိ၊ တံ အဋဝိံ ပရိဟရိတွာ ဂစ္ဆန္တဿ ယောဇနသတိကော[၁] မဂ္ဂေါ ဟောတိ၊ ဥဇုကံ ဂစ္ဆန္တဿ ပညာသ ယောဇနာနိ ဟောန္တိ။ သော ဟိ အမနုဿကန္တာရော နာမ။ တတ္ထ ယက္ခိနိယော အန္တရာမဂ္ဂေ ဂါမေ စ သာလာယော စ မာပေတွာ ဥပရိ သုဝဏ္ဏတာရကဝိစိတ္တဝိတာနံ မဟာရဟသေယျံ ပညာပေတွာ နာနာဝိရာဂပဋသာဏိယော ပရိက္ခိပိတွာ ဒိဗ္ဗာလင်္ကာရေဟိ အတ္တဘာဝံ မဏ္ဍေတွာ သာလာသု နိသီဒိတွာ အာဂစ္ဆန္တေ ပုရိသေ မဓုရာဟိ ဝါစာဟိ သင်္ဂဏှိတွာ “ကိလန္တရူပါ ဝိယ ပညာယထ၊ ဣဓာဂန္တွာ နိသီဒိတွာ ပါနီယံ ပိဝိတွာ ဂစ္ဆထာ”တိ ပက္ကောသိတွာ အာဂတာဂတာနံ အာသနာနိ ဒတွာ အတ္တနော ရူပလီလာဝိလာသေဟိ ပလောဘေတွာ ကိလေသဝသိကေ ကတွာ အတ္တနာ သဒ္ဓိံ အဇ္ဈာစာရေ ကတေ တတ္ထေဝ နေ လောဟိတေန ပဂ္ဃရန္တေန ခါဒိတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေန္တိ၊ ရူပဂေါစရံ သတ္တံ ရူပေနေဝ ဂဏှန္တိ၊ သဒ္ဒဂေါစရံ မဓုရေန ဂီတဝါဒိတသဒ္ဒေန၊ ဂန္ဓဂေါစရံ ဒိဗ္ဗဂန္ဓေဟိ၊ ရသဂေါစရံ ဒိဗ္ဗေန နာနဂ္ဂရသဘောဇနေန၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗဂေါစရံ ဥဘတောလောဟိတကူပဓာနေဟိ ဒိဗ္ဗသယနေဟိ ဂဏှန္တိ။ သစေ ဣန္ဒြိယာနိ ဘိန္ဒိတွာ တာ အနောလောကေတွာ သတိံ ပစ္စုပဋ္ဌာပေတွာ ဂမိဿသိ၊ သတ္တမေ ဒိဝသေ တတ္ထ ရဇ္ဇံ လစ္ဆသီတိ။

ဗောဓိသတ္တော “ဟောတု ဘန္တေ, တုမှာကံ ဩဝါဒံ ဂဟေတွာ ကိံ တာ ဩလောကေဿာမီ”တိ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေဟိ ပရိတ္တံ ကာရာပေတွာ ပရိတ္တဝါလုကဉ္စေဝ ပရိတ္တသုတ္တဉ္စ အာဒါယ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ စ မာတာပိတရော စ ဝန္ဒိတွာ နိဝေသနံ ဂန္တွာ အတ္တနော ပုရိသေ အာဟ “အဟံ တက္ကသိလာယံ ရဇ္ဇံ ဂဟေတုံ ဂစ္ဆာမိ၊ တုမှေ ဣဓေဝ တိဋ္ဌထာ”တိ။ အထ နံ ပဉ္စ ဇနာ အာဟံသု “မယမ္ပိ အနုဂစ္ဆာမာ”တိ။ န သက္ကာ တုမှေဟိ အနုဂန္တုံ၊ အန္တရာမဂ္ဂေ ကိရ ယက္ခိနိယော ရူပါဒိဂေါစရေ မနုဿေ ဧဝဉ္စေဝဉ္စ ရူပါဒီဟိ ပလောဘေတွာ ဂဏှန္တိ၊ မဟာ ပရိပန္ထော၊ အဟံ ပန အတ္တာနံ တက္ကေတွာ ဂစ္ဆာမီတိ။ ကိံ ပန ဒေဝ မယံ တုမှေဟိ သဒ္ဓိံ ဂစ္ဆန္တာ အတ္တနော ပိယာနိ ရူပါဒီနိ ဩလောကေဿာမ၊

၁-ဝီသတိယောဇနသတိကော (သျာ)၊ တိံသယောဇနသတိကော (က)

mayampi tatheva gamissāmāti. Bodhisatto “tena hi appamattā hothā”ti te pañca jane ādāya maggaṁ paṭipajji.

Yakkhiniyo gāmādīni māpetvā nisīdiṁsu. Tesu rūpagocaro puriso tā yakkhiniyo oloketvā rūpārammaṇe paṭibaddhacitto thokaṁ ohīyi, bodhisatto “kiṁ bho thokaṁ ohīyasī”ti āha. Deva pādā me rujjanti, thokaṁ sālāyaṁ nisīditvā āgacchāmīti. Ambho etā yakkhiniyo, mā kho patthesīti. Yaṁ hoti, taṁ hotu, na sakkomi devāti. “Tena hi paññāyissasī”ti itare cattāro ādāya agamāsi. Sopi rūpagocarako tāsaṁ santikaṁ agamāsi, tā attanā saddhiṁ ajjhācāre kate taṁ tattheva jīvitakkhayaṁ pāpetvā purato gantvā aññaṁ sālaṁ māpetvā nānātūriyāni gahetvā gāyamānā nisīdiṁsu, tattha saddagocarako ohīyi. Purimanayeneva tampi khāditvā purato gantvā nānappakāre gandhakaraṇḍake pūretvā āpaṇaṁ pasāretvā nisīdiṁsu, tattha gandhagocarako ohīyi. Tampi khāditvā purato gantvā nānaggarasānaṁ dibbabhojanānaṁ bhājanāni pūretvā odanikāpaṇaṁ pasāretvā nisīdiṁsu, tattha rasagocarako ohīyi. Tampi khāditvā purato gantvā dibbasayanāni paññāpetvā nisīdiṁsu, tattha phoṭṭhabbagocarako ohīyi. Tampi khādiṁsu, bodhisatto ekakova ahosi.

Athekā yakkhinī “atikharamanto vatāyaṁ, ahaṁ taṁ khāditvāva nivattissāmī”ti bodhisattassa pacchato pacchato agamāsi. Aṭaviyā parabhāge vanakammikādayo yakkhiniṁ disvā “ayaṁ te purato gacchanto puriso kiṁ hotī”ti pucchiṁsu. Komārasāmiko me ayyāti. Ambho ayaṁ evaṁ sukumālā[1] pupphadāmasadisā suvaṇṇavaṇṇā kumārikā attano kulaṁ chaḍḍetvā bhavantaṁ takketvā nikkhantā, kasmā etaṁ akilametvā ādāya na gacchasīti. Nesā ayyā mayhaṁ pajāpati, yakkhinī esā, etāya me pañca manussā khāditāti. Ayyā purisā nāma kuddhakāle attano pajāpatiyo yakkhiniyopi karonti petiniyopīti. Sā gacchamānā gabbhinivaṇṇaṁ dassetvā puna sakiṁ vijātavaṇṇaṁ katvā puttaṁ aṅkena ādāya bodhisattaṁ anubandhi,

1. Sukhumālā (Syā, Ka)

မယမ္ပိ တထေဝ ဂမိဿာမာတိ။ ဗောဓိသတ္တော “တေန ဟိ အပ္ပမတ္တာ ဟောထာ”တိ တေ ပဉ္စ ဇနေ အာဒါယ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ။

ယက္ခိနိယော ဂါမာဒီနိ မာပေတွာ နိသီဒိံသု။ တေသု ရူပဂေါစရော ပုရိသော တာ ယက္ခိနိယော ဩလောကေတွာ ရူပါရမ္မဏေ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တော ထောကံ ဩဟီယိ၊ ဗောဓိသတ္တော “ကိံ ဘော ထောကံ ဩဟီယသီ”တိ အာဟ။ ဒေဝ ပါဒါ မေ ရုဇ္ဇန္တိ၊ ထောကံ သာလာယံ နိသီဒိတွာ အာဂစ္ဆာမီတိ။ အမ္ဘော ဧတာ ယက္ခိနိယော၊ မာ ခေါ ပတ္ထေသီတိ။ ယံ ဟောတိ, တံ ဟောတု၊ န သက္ကောမိ ဒေဝါတိ။ “တေန ဟိ ပညာယိဿသီ”တိ ဣတရေ စတ္တာရော အာဒါယ အဂမာသိ။ သောပိ ရူပဂေါစရကော တာသံ သန္တိကံ အဂမာသိ၊ တာ အတ္တနာ သဒ္ဓိံ အဇ္ဈာစာရေ ကတေ တံ တတ္ထေဝ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေတွာ ပုရတော ဂန္တွာ အညံ သာလံ မာပေတွာ နာနာတူရိယာနိ ဂဟေတွာ ဂါယမာနာ နိသီဒိံသု၊ တတ္ထ သဒ္ဒဂေါစရကော ဩဟီယိ။ ပုရိမနယေနေဝ တမ္ပိ ခါဒိတွာ ပုရတော ဂန္တွာ နာနပ္ပကာရေ ဂန္ဓကရဏ္ဍကေ ပူရေတွာ အာပဏံ ပသာရေတွာ နိသီဒိံသု၊ တတ္ထ ဂန္ဓဂေါစရကော ဩဟီယိ။ တမ္ပိ ခါဒိတွာ ပုရတော ဂန္တွာ နာနဂ္ဂရသာနံ ဒိဗ္ဗဘောဇနာနံ ဘာဇနာနိ ပူရေတွာ ဩဒနိကာပဏံ ပသာရေတွာ နိသီဒိံသု၊ တတ္ထ ရသဂေါစရကော ဩဟီယိ။ တမ္ပိ ခါဒိတွာ ပုရတော ဂန္တွာ ဒိဗ္ဗသယနာနိ ပညာပေတွာ နိသီဒိံသု၊ တတ္ထ ဖောဋ္ဌဗ္ဗဂေါစရကော ဩဟီယိ။ တမ္ပိ ခါဒိံသု၊ ဗောဓိသတ္တော ဧကကောဝ အဟောသိ။

အထေကာ ယက္ခိနီ “အတိခရမန္တော ဝတာယံ၊ အဟံ တံ ခါဒိတွာဝ နိဝတ္တိဿာမီ”တိ ဗောဓိသတ္တဿ ပစ္ဆတော ပစ္ဆတော အဂမာသိ။ အဋဝိယာ ပရဘာဂေ ဝနကမ္မိကာဒယော ယက္ခိနိံ ဒိသွာ “အယံ တေ ပုရတော ဂစ္ဆန္တော ပုရိသော ကိံ ဟောတီ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ ကောမာရသာမိကော မေ အယျာတိ။ အမ္ဘော အယံ ဧဝံ သုကုမာလာ[1] ပုပ္ဖဒါမသဒိသာ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏာ ကုမာရိကာ အတ္တနော ကုလံ ဆဍ္ဍေတွာ ဘဝန္တံ တက္ကေတွာ နိက္ခန္တာ၊ ကသ္မာ ဧတံ အကိလမေတွာ အာဒါယ န ဂစ္ဆသီတိ။ နေသာ အယျာ မယှံ ပဇာပတိ၊ ယက္ခိနီ ဧသာ၊ ဧတာယ မေ ပဉ္စ မနုဿာ ခါဒိတာတိ။ အယျာ ပုရိသာ နာမ ကုဒ္ဓကာလေ အတ္တနော ပဇာပတိယော ယက္ခိနိယောပိ ကရောန္တိ ပေတိနိယောပီတိ။ သာ ဂစ္ဆမာနာ ဂဗ္ဘိနိဝဏ္ဏံ ဒဿေတွာ ပုန သကိံ ဝိဇာတဝဏ္ဏံ ကတွာ ပုတ္တံ အင်္ကေန အာဒါယ ဗောဓိသတ္တံ အနုဗန္ဓိ၊

၁-သုခုမာလာ (သျာ၊က)

diṭṭhadiṭṭhā purimanayeneva pucchanti. Bodhisattopi tatheva vatvā gacchanto Takkasilaṁ pāpuṇi. Sā puttaṁ antaradhāpetvā ekikāva anubandhi. Bodhisatto nagaradvāraṁ gantvā ekissā sālāya nisīdi, sā bodhisattassa tejena pavisituṁ asakkontī dibbarūpaṁ māpetvā sālādvāre aṭṭhāsi.

Tasmiṁ samaye Takkasilarājā uyyānaṁ gacchanto taṁ disvā paṭibaddhacitto hutvā “gaccha, imissā sassāmika-assāmikabhāvaṁ jānāhī”ti manussaṁ pesesi. So taṁ upasaṅkamitvā “sassāmikāsī”ti pucchi. Āma ayya, ayaṁ me sālāya nisinno sāmikoti. Bodhisatto “nesā mayhaṁ pajāpati, yakkhinī esā, etāya me pañca manussā khāditā”ti āha. Sāpi “purisā nāma ayyā kuddhakāle yaṁ icchanti, taṁ vadantī”ti āha. So ubhinnampi vacanaṁ rañño ārocesi. Rājā “assāmikabhaṇḍaṁ nāma rājasantakaṁ hotī”ti yakkhiniṁ pakkosāpetvā ekahatthipiṭṭhe nisīdāpetvā nagaraṁ padakkhiṇaṁ katvā pāsādaṁ abhiruyha taṁ aggamahesiṭṭhāne ṭhapesi.

So nhātavilitto[1] sāyamāsaṁ bhuñjitvā sirisayanaṁ abhiruhi. Sāpi yakkhinī attano upakappanakaṁ āhāraṁ āharitvā alaṅkatapaṭiyattā sirisayane raññā saddhiṁ nipajjitvā rañño rativasena sukhaṁ samappitassa nipannakāle ekena passena parivattitvā parodi. Atha naṁ rājā “kiṁ bhadde rodasī”ti pucchi. Deva ahaṁ tumhehi magge disvā ānītā, tumhākañca gehe bahū itthiyo, ahaṁ sapattīnaṁ antare vasamānā kathāya uppannāya “ko tuyhaṁ mātaraṁ vā pitaraṁ vā gottaṁ vā jātiṁ vā jānāti, tvaṁ antarāmagge disvā ānītā nāmā”ti sīse gahetvā nippīḷiyamānā viya maṅku bhavissāmi. Sace tumhe sakalarajje issariyañca āṇañca mayhaṁ dadeyyātha, koci mayhaṁ cittaṁ kopetvā kathetuṁ na sakkhissatīti. Bhadde mayhaṁ sakalaraṭṭhavāsino na kiñci honti, nāhaṁ etesaṁ sāmiko. Ye pana rājāṇaṁ kopetvā akattabbaṁ karonti, tesaññevāhaṁ sāmiko. Iminā kāraṇena na sakkā tuyhaṁ sakalaraṭṭhe vā nagare vā issariyañca āṇañca dātunti. Tena hi deva sace raṭṭhe vā nagare vā āṇaṁ dātuṁ na sakkotha,

1. Nhātānulitto (Sī), nhātānuvilitto (Syā)

ဒိဋ္ဌဒိဋ္ဌာ ပုရိမနယေနေဝ ပုစ္ဆန္တိ။ ဗောဓိသတ္တောပိ တထေဝ ဝတွာ ဂစ္ဆန္တော တက္ကသိလံ ပါပုဏိ။ သာ ပုတ္တံ အန္တရဓာပေတွာ ဧကိကာဝ အနုဗန္ဓိ။ ဗောဓိသတ္တော နဂရဒွါရံ ဂန္တွာ ဧကိဿာ သာလာယ နိသီဒိ၊ သာ ဗောဓိသတ္တဿ တေဇေန ပဝိသိတုံ အသက္ကောန္တီ ဒိဗ္ဗရူပံ မာပေတွာ သာလာဒွါရေ အဋ္ဌာသိ။

တသ္မိံ သမယေ တက္ကသိလရာဇာ ဥယျာနံ ဂစ္ဆန္တော တံ ဒိသွာ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တော ဟုတွာ “ဂစ္ဆ, ဣမိဿာ သဿာမိကအဿာမိကဘာဝံ ဇာနာဟီ”တိ မနုဿံ ပေသေသိ။ သော တံ ဥပသင်္ကမိတွာ “သဿာမိကာသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ အယျ, အယံ မေ သာလာယ နိသိန္နော သာမိကောတိ။ ဗောဓိသတ္တော “နေသာ မယှံ ပဇာပတိ၊ ယက္ခိနီ ဧသာ၊ ဧတာယ မေ ပဉ္စ မနုဿာ ခါဒိတာ”တိ အာဟ။ သာပိ “ပုရိသာ နာမ အယျာ ကုဒ္ဓကာလေ ယံ ဣစ္ဆန္တိ၊ တံ ဝဒန္တီ”တိ အာဟ။ သော ဥဘိန္နမ္ပိ ဝစနံ ရညော အာရောစေသိ။ ရာဇာ “အဿာမိကဘဏ္ဍံ နာမ ရာဇသန္တကံ ဟောတီ”တိ ယက္ခိနိံ ပက္ကောသာပေတွာ ဧကဟတ္ထိပိဋ္ဌေ နိသီဒါပေတွာ နဂရံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ပါသာဒံ အဘိရုယှ တံ အဂ္ဂမဟေသိဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။

သော နှာတဝိလိတ္တော[၁] သာယမာသံ ဘုဉ္ဇိတွာ သိရိသယနံ အဘိရုဟိ။ သာပိ ယက္ခိနီ အတ္တနော ဥပကပ္ပနကံ အာဟာရံ အာဟရိတွာ အလင်္ကတပဋိယတ္တာ သိရိသယနေ ရညာ သဒ္ဓိံ နိပဇ္ဇိတွာ ရညော ရတိဝသေန သုခံ သမပ္ပိတဿ နိပန္နကာလေ ဧကေန ပဿေန ပရိဝတ္တိတွာ ပရောဒိ။ အထ နံ ရာဇာ “ကိံ ဘဒ္ဒေ ရောဒသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဒေဝ အဟံ တုမှေဟိ မဂ္ဂေ ဒိသွာ အာနီတာ၊ တုမှာကဉ္စ ဂေဟေ ဗဟူ ဣတ္ထိယော၊ အဟံ သပတ္တီနံ အန္တရေ ဝသမာနာ ကထာယ ဥပ္ပန္နာယ “ကော တုယှံ မာတရံ ဝါ ပိတရံ ဝါ ဂေါတ္တံ ဝါ ဇာတိံ ဝါ ဇာနာတိ၊ တွံ အန္တရာမဂ္ဂေ ဒိသွာ အာနီတာ နာမာ”တိ သီသေ ဂဟေတွာ နိပ္ပီဠိယမာနာ ဝိယ မင်္ကု ဘဝိဿာမိ။ သစေ တုမှေ သကလရဇ္ဇေ ဣဿရိယဉ္စ အာဏဉ္စ မယှံ ဒဒေယျာထ၊ ကောစိ မယှံ စိတ္တံ ကောပေတွာ ကထေတုံ န သက္ခိဿတီတိ။ ဘဒ္ဒေ မယှံ သကလရဋ္ဌဝါသိနော န ကိဉ္စိ ဟောန္တိ၊ နာဟံ ဧတေသံ သာမိကော။ ယေ ပန ရာဇာဏံ ကောပေတွာ အကတ္တဗ္ဗံ ကရောန္တိ၊ တေသညေဝါဟံ သာမိကော။ ဣမိနာ ကာရဏေန န သက္ကာ တုယှံ သကလရဋ္ဌေ ဝါ နဂရေ ဝါ ဣဿရိယဉ္စ အာဏဉ္စ ဒါတုန္တိ။ တေန ဟိ ဒေဝ သစေ ရဋ္ဌေ ဝါ နဂရေ ဝါ အာဏံ ဒါတုံ န သက္ကောထ၊

၁-နှာတာနုလိတ္တော (သီ)၊ နှာတာနုဝိလိတ္တော (သျာ)

antonivesane antovaḷañjanakānaṁ upari mama vasaṁ vattanatthāya āṇaṁ dethā”ti. Rājā dibbaphoṭṭhabbena baddho tassā vacanaṁ atikkamituṁ asakkonto “sādhu bhadde, antovaḷañjanakesu tuyhaṁ āṇaṁ dammi, tvaṁ ete attano vase vattāpehī”ti āha. Sā “sādhū”ti sampaṭicchitvā rañño niddaṁ okkantakāle yakkhanagaraṁ gantvā yakkhe pakkositvā attanā rājānaṁ jīvitakkhayaṁ pāpetvā aṭṭhimattaṁ sesetvā sabbaṁ nhārucammamaṁsalohitaṁ khādi, avasesā yakkhā mahādvārato paṭṭhāya antonivesane kukkuṭakukkure ādiṁ katvā sabbe khāditvā aṭṭhimattasese akaṁsu.

Punadivase dvāraṁ yathāpihitameva disvā manussā pharasūhi kavāṭāni koṭṭetvā anto pavisitvā sabbaṁ nivesanaṁ aṭṭhikaparikiṇṇaṁ disvā “saccaṁ vata so puriso āha ‘nāyaṁ mayhaṁ pajāpati, yakkhinī esā’ti. Rājā pana kiñci ajānitvā taṁ gahetvā attano bhariyaṁ akāsi, sā yakkhe pakkositvā sabbaṁ janaṁ khāditvā gatā bhavissatī”ti āhaṁsu. Bodhisattopi taṁ divasaṁ tassāyeva sālāyaṁ parittavālukaṁ sīse katvā parittasuttañca parikkhipitvā khaggaṁ gahetvā ṭhitakova aruṇaṁ uṭṭhāpesi. Manussā sakalarājanivesanaṁ sodhetvā haritūpalittaṁ katvā upari gandhehi vilimpitvā pupphāni vikiritvā pupphadāmāni osāretvā dhūmaṁ[1] datvā navamālā bandhitvā sammantayiṁsu “ambho yo puriso dibbarūpaṁ māpetvā pacchato āgacchantiṁ yakkhiniṁ indriyāni bhinditvā olokanamattampi na akāsi, so ativiya uḷārasatto dhitimā ñāṇasampanno, tādise purise rajjaṁ anusāsante sabbaraṭṭhaṁ sukhitaṁ bhavissati, taṁ rājānaṁ karomā”ti. Atha sabbe amaccā ca nāgarā ca ekacchandā hutvā bodhisattaṁ upasaṅkamitvā “deva tumhe imaṁ rajjaṁ kārethā”ti nagaraṁ pavesetvā ratanarāsimhi ṭhapetvā abhisiñcitvā Takkasilarājānaṁ akaṁsu. So cattāri agatigamanāni vajjetvā dasa rājadhamme akopetvā dhammena rajjaṁ kārento dānādīni puññāni katvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ atītaṁ āharitvā abhisambuddho hutvā imaṁ gāthamāha—

1. Dhūpaṁ (Sī)

အန္တောနိဝေသနေ အန္တောဝဠဉ္ဇနကာနံ ဥပရိ မမ ဝသံ ဝတ္တနတ္ထာယ အာဏံ ဒေထာ”တိ။ ရာဇာ ဒိဗ္ဗဖောဋ္ဌဗ္ဗေန ဗဒ္ဓေါ တဿာ ဝစနံ အတိက္ကမိတုံ အသက္ကောန္တော “သာဓု ဘဒ္ဒေ, အန္တောဝဠဉ္ဇနကေသု တုယှံ အာဏံ ဒမ္မိ၊ တွံ ဧတေ အတ္တနော ဝသေ ဝတ္တာပေဟီ”တိ အာဟ။ သာ “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ရညော နိဒ္ဒံ ဩက္ကန္တကာလေ ယက္ခနဂရံ ဂန္တွာ ယက္ခေ ပက္ကောသိတွာ အတ္တနာ ရာဇာနံ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေတွာ အဋ္ဌိမတ္တံ သေသေတွာ သဗ္ဗံ နှာရုစမ္မမံသလောဟိတံ ခါဒိ၊ အဝသေသာ ယက္ခာ မဟာဒွါရတော ပဋ္ဌာယ အန္တောနိဝေသနေ ကုက္ကုဋကုက္ကုရေ အာဒိံ ကတွာ သဗ္ဗေ ခါဒိတွာ အဋ္ဌိမတ္တသေသေ အကံသု။

ပုနဒိဝသေ ဒွါရံ ယထာပိဟိတမေဝ ဒိသွာ မနုဿာ ဖရသူဟိ ကဝါဋာနိ ကောဋ္ဋေတွာ အန္တော ပဝိသိတွာ သဗ္ဗံ နိဝေသနံ အဋ္ဌိကပရိကိဏ္ဏံ ဒိသွာ “သစ္စံ ဝတ သော ပုရိသော အာဟ ‘နာယံ မယှံ ပဇာပတိ၊ ယက္ခိနီ ဧသာ’တိ။ ရာဇာ ပန ကိဉ္စိ အဇာနိတွာ တံ ဂဟေတွာ အတ္တနော ဘရိယံ အကာသိ၊ သာ ယက္ခေ ပက္ကောသိတွာ သဗ္ဗံ ဇနံ ခါဒိတွာ ဂတာ ဘဝိဿတီ”တိ အာဟံသု။ ဗောဓိသတ္တောပိ တံ ဒိဝသံ တဿာယေဝ သာလာယံ ပရိတ္တဝါလုကံ သီသေ ကတွာ ပရိတ္တသုတ္တဉ္စ ပရိက္ခိပိတွာ ခဂ္ဂံ ဂဟေတွာ ဌိတကောဝ အရုဏံ ဥဋ္ဌာပေသိ။ မနုဿာ သကလရာဇနိဝေသနံ သောဓေတွာ ဟရိတူပလိတ္တံ ကတွာ ဥပရိ ဂန္ဓေဟိ ဝိလိမ္ပိတွာ ပုပ္ဖာနိ ဝိကိရိတွာ ပုပ္ဖဒါမာနိ ဩသာရေတွာ ဓူမံ[၁] ဒတွာ နဝမာလာ ဗန္ဓိတွာ သမ္မန္တယိံသု “အမ္ဘော ယော ပုရိသော ဒိဗ္ဗရူပံ မာပေတွာ ပစ္ဆတော အာဂစ္ဆန္တိံ ယက္ခိနိံ ဣန္ဒြိယာနိ ဘိန္ဒိတွာ ဩလောကနမတ္တမ္ပိ န အကာသိ၊ သော အတိဝိယ ဥဠာရသတ္တော ဓိတိမာ ဉာဏသမ္ပန္နော၊ တာဒိသေ ပုရိသေ ရဇ္ဇံ အနုသာသန္တေ သဗ္ဗရဋ္ဌံ သုခိတံ ဘဝိဿတိ၊ တံ ရာဇာနံ ကရောမာ”တိ။ အထ သဗ္ဗေ အမစ္စာ စ နာဂရာ စ ဧကစ္ဆန္ဒာ ဟုတွာ ဗောဓိသတ္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဒေဝ တုမှေ ဣမံ ရဇ္ဇံ ကာရေထာ”တိ နဂရံ ပဝေသေတွာ ရတနရာသိမှိ ဌပေတွာ အဘိသိဉ္စိတွာ တက္ကသိလရာဇာနံ အကံသု။ သော စတ္တာရိ အဂတိဂမနာနိ ဝဇ္ဇေတွာ ဒသ ရာဇဓမ္မေ အကောပေတွာ ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေန္တော ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ အတီတံ အာဟရိတွာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁-ဓူပံ (သီ)

96. “Samatittikaṁ anavasesakaṁ, telapattaṁ yathā parihareyya.
Evaṁ sacittamanurakkhe, patthayāno disaṁ agatapubban”ti.

Tattha **samatittikan**ti antomukhavaṭṭilekhaṁ pāpetvā samabharitaṁ. **Anavasesakan**ti anavasiñcanakaṁ aparissāvanakaṁ katvā. **Telapattan**ti pakkhittatilatelapattaṁ. **Parihareyyā**ti hareyya, ādāya gaccheyya. **Evaṁ sacittamanurakkhe**ti taṁ telabharitaṁ pattaṁ viya attano cittaṁ kāyagatāsatiyā gocare ceva sampayuttasatiyā cāti ubhinnaṁ antare pakkhipitvā yathā muhuttampi bahiddhā gocare na vikkhipati, tathā paṇḍito yogāvacaro rakkheyya gopeyya. Kiṁkāraṇā? Etassa hi—

Dunniggahassa lahuno, yatthakāmanipātino.
Cittassa damatho sādhu, cittaṁ dantaṁ sukhāvahanti[1].

Tasmā—

Sududdasaṁ sunipuṇaṁ, yatthakāmanipātinaṁ.
Cittaṁ rakkhetha medhāvī, cittaṁ guttaṁ sukhāvahaṁ[1].

Idañhi—

Dūraṅgamaṁ ekacaraṁ, asarīraṁ guhāsayaṁ.
Ye cittaṁ saṁyamessanti, mokkhanti mārabandhanā[1].

Itarassa pana—

Anavaṭṭhitacittassa, saddhammaṁ avijānato.
Pariplavapasādassa, paññā na paripūrati[1].

Thirakammaṭṭhānasahāyassa pana—

Anavassutacittassa, ananvāhatacetaso.
Puññapāpapahīnassa, natthi jāgarato bhayaṁ[1].

Tasmā etaṁ—

Phandanaṁ capalaṁ cittaṁ, dūrakkhaṁ dunnivārayaṁ.
Ujuṁ karoti medhāvī, usukārova tejanaṁ[1].

Evaṁ ujuṁ karonto sacittamanurakkhe.

---

1. Khu 1. 18 piṭṭhe Dhammapade.

၉၆။ “သမတိတ္တိကံ အနဝသေသကံ၊ တေလပတ္တံ ယထာ ပရိဟရေယျ။
ဧဝံ သစိတ္တမနုရက္ခေ၊ ပတ္ထယာနော ဒိသံ အဂတပုဗ္ဗ”န္တိ။

တတ္ထ **သမတိတ္တိက**န္တိ အန္တောမုခဝဋ္ဋိလေခံ ပါပေတွာ သမဘရိတံ။ **အနဝသေသက**န္တိ အနဝသိဉ္စနကံ အပရိဿာဝနကံ ကတွာ။ **တေလပတ္တ**န္တိ ပက္ခိတ္တတိလတေလပတ္တံ။ **ပရိဟရေယျာ**တိ ဟရေယျ၊ အာဒါယ ဂစ္ဆေယျ။ **ဧဝံ သစိတ္တမနုရက္ခေ**တိ တံ တေလဘရိတံ ပတ္တံ ဝိယ အတ္တနော စိတ္တံ ကာယဂတာသတိယာ ဂေါစရေ စေဝ သမ္ပယုတ္တသတိယာ စာတိ ဥဘိန္နံ အန္တရေ ပက္ခိပိတွာ ယထာ မုဟုတ္တမ္ပိ ဗဟိဒ္ဓါ ဂေါစရေ န ဝိက္ခိပတိ၊ တထာ ပဏ္ဍိတော ယောဂါဝစရော ရက္ခေယျ ဂေါပေယျ။ ကိံကာရဏာ? ဧတဿ ဟိ—

ဒုန္နိဂ္ဂဟဿ လဟုနော၊ ယတ္ထကာမနိပါတိနော။
စိတ္တဿ ဒမထော သာဓု၊ စိတ္တံ ဒန္တံ သုခါဝဟန္တိ[၁]။

တသ္မာ—

သုဒုဒ္ဒသံ သုနိပုဏံ၊ ယတ္ထကာမနိပါတိနံ။
စိတ္တံ ရက္ခေထ မေဓာဝီ၊ စိတ္တံ ဂုတ္တံ သုခါဝဟံ[၁]။

ဣဒညှိ—

ဒူရင်္ဂမံ ဧကစရံ၊ အသရီရံ ဂုဟာသယံ။
ယေ စိတ္တံ သံယမေဿန္တိ၊ မောက္ခန္တိ မာရဗန္ဓနာ[၁]။

ဣတရဿ ပန—

အနဝဋ္ဌိတစိတ္တဿ၊ သဒ္ဓမ္မံ အဝိဇာနတော။
ပရိပ္လဝပသာဒဿ၊ ပညာ န ပရိပူရတိ[၁]။

ထိရကမ္မဋ္ဌာနသဟာယဿ ပန—

အနဝဿုတစိတ္တဿ၊ အနန္ဝာဟတစေတသော။
ပုညပါပပဟီနဿ၊ နတ္ထိ ဇာဂရတော ဘယံ[၁]။

တသ္မာ ဧတံ—

ဖန္ဒနံ စပလံ စိတ္တံ၊ ဒူရက္ခံ ဒုန္နိဝါရယံ။
ဥဇုံ ကရောတိ မေဓာဝီ၊ ဥသုကာရောဝ တေဇနံ[၁]။

ဧဝံ ဥဇုံ ကရောန္တော သစိတ္တမနုရက္ခေ။

၁-ခု ၁-၁၈-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။

Patthayāno disaṁ agatapubbanti imasmiṁ kāyagatāsatikammaṭṭhāne kammaṁ ārabhitvā anamatagge saṁsāre agatapubbaṁ disaṁ patthento pihento vuttanayena sakaṁ cittaṁ rakkheyyāti attho. Kā panesā disā nāma?—

“Mātāpitā disā pubbā, ācariyā[1] dakkhiṇā disā.
Puttadārā disā pacchā, mittāmaccā ca uttarā.

Dāsakammakarā heṭṭhā, uddhaṁ samaṇabrāhmaṇā.
Etā disā namasseyya, alamatto kule gihī”ti[2]—

Ettha tāva puttadārādayo “disā”ti vuttā.

“Disā catasso vidisā catasso,
Uddhaṁ adho dasa disā imāyo.
Katamaṁ disaṁ tiṭṭhati nāgarājā,
Yamaddasā supine chabbisāṇan”ti[3]—

Ettha puratthimādibhedā disāva “disā”ti vuttā.

“Agārino annadapānavatthadā,
Avhāyikā tampi disaṁ vadanti.
Esā disā paramā setaketu,
Yaṁ patvā dukkhī sukhino bhavantī”ti[4]—

Ettha pana nibbānaṁ “disā”ti vuttaṁ. Idhāpi tadeva adhippetaṁ. Tañhi “khayaṁ virāgan”ti-ādīhi dissati apadissati, tasmā “disā”ti vuccati. Anamatagge pana saṁsāre kenaci bālaputhujjanena supinenapi agatapubbatāya agatapubbā disā nāmāti vuttaṁ. Taṁ patthayantena kāyagatāsatiyā yogo karaṇīyoti.

Evaṁ satthā nibbānena desanāya kūṭaṁ gahetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā rājaparisā Buddhaparisā ahosi, rajjappattakumāro pana ahameva ahosin”ti.

Telapattajātakavaṇṇanā chaṭṭhā.

---

1. Ācerā(Ka) 2. Dī 3. 156 piṭṭhe.
3. Khu 5. 371 piṭṭhe Chaddantajātake. 4. Khu 5. 138 piṭṭhe.

ပတ္ထယာနော ဒိသံ အဂတပုဗ္ဗန္တိ ဣမသ္မိံ ကာယဂတာသတိကမ္မဋ္ဌာနေ ကမ္မံ အာရဘိတွာ အနမတဂ္ဂေ သံသာရေ အဂတပုဗ္ဗံ ဒိသံ ပတ္ထေန္တော ပိဟေန္တော ဝုတ္တနယေန သကံ စိတ္တံ ရက္ခေယျာတိ အတ္ထော။ ကာ ပနေသာ ဒိသာ နာမ?—

“မာတာပိတာ ဒိသာ ပုဗ္ဗာ၊ အာစရိယာ[1] ဒက္ခိဏာ ဒိသာ။
ပုတ္တဒါရာ ဒိသာ ပစ္ဆာ၊ မိတ္တာမစ္စာ စ ဥတ္တရာ။

ဒါသကမ္မကရာ ဟေဋ္ဌာ၊ ဥဒ္ဓံ သမဏဗြာဟ္မဏာ။
ဧတာ ဒိသာ နမဿေယျ၊ အလမတ္တော ကုလေ ဂိဟီ”တိ[2]—

ဧတ္ထ တာဝ ပုတ္တဒါရာဒယော “ဒိသာ”တိ ဝုတ္တာ။

“ဒိသာ စတဿော ဝိဒိသာ စတဿော၊
ဥဒ္ဓံ အဓော ဒသ ဒိသာ ဣမာယော။
ကတမံ ဒိသံ တိဋ္ဌတိ နာဂရာဇာ၊
ယမဒ္ဒသာ သုပိနေ ဆဗ္ဗိသာဏ”န္တိ[3]—

ဧတ္ထ ပုရတ္ထိမာဒိဘေဒါ ဒိသာဝ “ဒိသာ”တိ ဝုတ္တာ။

“အဂါရိနော အန္နဒပါနဝတ္ထဒါ၊
အဝှါယိကာ တမ္ပိ ဒိသံ ဝဒန္တိ။
ဧသာ ဒိသာ ပရမာ သေတကေတု၊
ယံ ပတွာ ဒုက္ခီ သုခိနော ဘဝန္တီ”တိ[4]—

ဧတ္ထ ပန နိဗ္ဗာနံ “ဒိသာ”တိ ဝုတ္တံ။ ဣဓာပိ တဒေဝ အဓိပ္ပေတံ။ တဉှိ “ခယံ ဝိရာဂ”န္တိအာဒီဟိ ဒိဿတိ အပဒိဿတိ၊ တသ္မာ “ဒိသာ”တိ ဝုစ္စတိ။ အနမတဂ္ဂေ ပန သံသာရေ ကေနစိ ဗာလပုထုဇ္ဇနေန သုပိနေနပိ အဂတပုဗ္ဗတာယ အဂတပုဗ္ဗာ ဒိသာ နာမာတိ ဝုတ္တံ။ တံ ပတ္ထယန္တေန ကာယဂတာသတိယာ ယောဂေါ ကရဏီယောတိ။

ဧဝံ သတ္ထာ နိဗ္ဗာနေန ဒေသနာယ ကူဋံ ဂဟေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ရာဇပရိသာ ဗုဒ္ဓပရိသာ အဟောသိ၊ ရဇ္ဇပ္ပတ္တကုမာရော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

တေလပတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ ဆဋ္ဌာ။

၁-အာစေရာ (က) ၂-ဒီ ၃-၁၅၆-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ခု ၅-၃၇၁-ပိဋ္ဌေ ဆဒ္ဒန္တဇာတကေ။ ၄-ခု ၅-၁၃၈-ပိဋ္ဌေ။

7. Nāmasiddhijātakavaṇṇanā (97)

Jīvakañca mataṁ disvāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ nāmasiddhikaṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi. Eko kira kulaputto nāmena Pāpako nāma. So sāsane uraṁ datvā pabbajito bhikkhūhi “ehāvuso Pāpaka, tiṭṭhāvuso Pāpakā”ti vuccamāno cintesi “loke pāpakaṁ nāma lāmakaṁ kāḷakaṇṇibhūtaṁ vuccati, aññaṁ maṅgalapaṭisaṁyuttaṁ nāmaṁ āharāpessāmī”ti. So ācariyupajjhāye upasaṅkamitvā “bhante mayhaṁ nāmaṁ avamaṅgalaṁ, aññaṁ me nāmaṁ karothā”ti āha. Atha naṁ te evamāhaṁsu “āvuso nāmaṁ nāma paṇṇattimattaṁ, nāmena kāci atthasiddhi nāma natthi, attano nāmeneva santuṭṭho hohī”ti. So punappunaṁ yāciyeva. Tassāyaṁ nāmasiddhikabhāvo bhikkhusaṁghe pākaṭo jāto. Athekadivasaṁ dhammasabhāyaṁ sannisinnā bhikkhū kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso asuko kira bhikkhu nāmasiddhiko maṅgalaṁ nāmaṁ āharāpetī”ti. Atha Satthā dhammasabhaṁ āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave so idāneva, pubbepi nāmasiddhikoyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Takkasilāyaṁ bodhisatto disāpāmokkho ācariyo hutvā pañca māṇavakasatāni mante vācesi. Tasseko māṇavo Pāpako nāma nāmena. So “ehi Pāpaka, yāhi Pāpakā”ti vuccamāno cintesi “mayhaṁ nāmaṁ avamaṅgalaṁ, aññaṁ nāmaṁ āharāpessāmī”ti. So ācariyaṁ upasaṅkamitvā “ācariya mayhaṁ nāmaṁ avamaṅgalaṁ, aññaṁ me nāmaṁ karothā”ti āha. Atha naṁ ācariyo avoca “gaccha tāta, janapadacārikaṁ caritvā attano abhirucitaṁ ekaṁ maṅgalanāmaṁ gahetvā ehi, āgatassa te nāmaṁ parivattetvā aññaṁ nāmaṁ karissāmī”ti. So “sādhū”ti pātheyyaṁ gahetvā nikkhanto gāmena gāmaṁ caranto ekaṁ nagaraṁ pāpuṇi. Tattha ceko puriso kālakato jīvako nāma nāmena. So taṁ ñātijanena āḷāhanaṁ nīyamānaṁ disvā “kiṁ nāmako esa puriso”ti pucchi. Jīvako nāmesoti. Jīvakopi maratīti. Jīvakopi marati, ajīvakopi marati, nāmaṁ nāma paṇṇattimattaṁ, tvaṁ bālo maññeti. So taṁ kathaṁ sutvā nāme majjhatto hutvā antonagaraṁ pāvisi.

၇-နာမသိဒ္ဓိဇာတကဝဏ္ဏနာ (၉၇)

ဇီဝကဉ္စ မတံ ဒိသွာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ နာမသိဒ္ဓိကံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဧကော ကိရ ကုလပုတ္တော နာမေန ပါပကော နာမ။ သော သာသနေ ဥရံ ဒတွာ ပဗ္ဗဇိတော ဘိက္ခူဟိ “ဧဟာဝုသော ပါပက၊ တိဋ္ဌာဝုသော ပါပကာ”တိ ဝုစ္စမာနော စိန္တေသိ “လောကေ ပါပကံ နာမ လာမကံ ကာဠကဏ္ဏိဘူတံ ဝုစ္စတိ၊ အညံ မင်္ဂလပဋိသံယုတ္တံ နာမံ အာဟရာပေဿာမီ”တိ။ သော အာစရိယုပဇ္ဈာယေ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဘန္တေ မယှံ နာမံ အဝမင်္ဂလံ၊ အညံ မေ နာမံ ကရောထာ”တိ အာဟ။ အထ နံ တေ ဧဝမာဟံသု “အာဝုသော နာမံ နာမ ပဏ္ဏတ္တိမတ္တံ၊ နာမေန ကာစိ အတ္ထသိဒ္ဓိ နာမ နတ္ထိ၊ အတ္တနော နာမေနေဝ သန္တုဋ္ဌော ဟောဟီ”တိ။ သော ပုနပ္ပုနံ ယာစိယေဝ။ တဿာယံ နာမသိဒ္ဓိကဘာဝေါ ဘိက္ခုသံဃေ ပါကဋော ဇာတော။ အထေကဒိဝသံ ဓမ္မသဘာယံ သန္နိသိန္နာ ဘိက္ခူ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော အသုကော ကိရ ဘိက္ခု နာမသိဒ္ဓိကော မင်္ဂလံ နာမံ အာဟရာပေတီ”တိ။ အထ သတ္ထာ ဓမ္မသဘံ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ သော ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပိ နာမသိဒ္ဓိကောယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ တက္ကသိလာယံ ဗောဓိသတ္တော ဒိသာပါမောက္ခော အာစရိယော ဟုတွာ ပဉ္စ မာဏဝကသတာနိ မန္တေ ဝါစေသိ။ တဿေကော မာဏဝေါ ပါပကော နာမ နာမေန။ သော “ဧဟိ ပါပက၊ ယာဟိ ပါပကာ”တိ ဝုစ္စမာနော စိန္တေသိ “မယှံ နာမံ အဝမင်္ဂလံ၊ အညံ နာမံ အာဟရာပေဿာမီ”တိ။ သော အာစရိယံ ဥပသင်္ကမိတွာ “အာစရိယ မယှံ နာမံ အဝမင်္ဂလံ၊ အညံ မေ နာမံ ကရောထာ”တိ အာဟ။ အထ နံ အာစရိယော အဝေါစ “ဂစ္ဆ တာတ, ဇနပဒစာရိကံ စရိတွာ အတ္တနော အဘိရုစိတံ ဧကံ မင်္ဂလနာမံ ဂဟေတွာ ဧဟိ၊ အာဂတဿ တေ နာမံ ပရိဝတ္တေတွာ အညံ နာမံ ကရိဿာမီ”တိ။ သော “သာဓူ”တိ ပါထေယျံ ဂဟေတွာ နိက္ခန္တော ဂါမေန ဂါမံ စရန္တော ဧကံ နဂရံ ပါပုဏိ။ တတ္ထ စေကော ပုရိသော ကာလကတော ဇီဝကော နာမ နာမေန။ သော တံ ဉာတိဇနေန အာဠာဟနံ နီယမာနံ ဒိသွာ “ကိံ နာမကော ဧသ ပုရိသော”တိ ပုစ္ဆိ။ ဇီဝကော နာမေသောတိ။ ဇီဝကောပိ မရတီတိ။ ဇီဝကောပိ မရတိ၊ အဇီဝကောပိ မရတိ၊ နာမံ နာမ ပဏ္ဏတ္တိမတ္တံ၊ တွံ ဗာလော မညေတိ။ သော တံ ကထံ သုတွာ နာမေ မဇ္ဈတ္တော ဟုတွာ အန္တောနဂရံ ပါဝိသိ။

Athekaṁ dāsiṁ bhatiṁ adadamānaṁ sāmikā dvāre nisīdāpetvā rajjuyā paharanti, tassā ca “dhanapālī”ti nāmaṁ hoti. So antaravīthiyā gacchanto taṁ pothiyamānaṁ disvā “kasmā imaṁ pothethā”ti pucchi. Bhatiṁ dātuṁ na sakkotīti. Kiṁ panassā nāmanti. Dhanapālī nāmāti. Nāmena Dhanapālī samānāpi bhatimattaṁ dātuṁ na sakkotīti. Dhanapāliyopi adhanapāliyopi duggatā honti, nāmaṁ nāma paṇṇattimattaṁ, tvaṁ bālo maññeti. So nāme majjhattataro hutvā nagarā nikkhamma maggaṁ paṭipanno antarāmagge maggamūḷhapurisaṁ disvā “ambho kiṁ karonto vicarasī”ti pucchi. Maggamūḷhomhi sāmīti. Kiṁ pana te nāmanti. Panthako nāmāti. Panthakopi maggamūḷho hotīti. Panthakopi apanthakopi maggamūḷho hoti, nāmaṁ nāma paṇṇattimattaṁ, tvaṁ pana bālo maññeti. So nāme atimajjhatto hutvā bodhisattassa santikaṁ gantvā “kiṁ tāta nāmaṁ rocetvā āgatosī”ti vutte “ācariya Jīvakāpi nāma maranti ajīvakāpi, Dhanapāliyopi duggatā honti adhanapāliyopi, Panthakāpi maggamūḷhā honti apanthakāpi, nāmaṁ nāma paṇṇattimattaṁ, nāmena siddhi natthi, kammeneva siddhi. Alaṁ mayhaṁ aññena nāmena, tadeva me nāmaṁ hotū”ti āha. Bodhisatto tena diṭṭhañca katañca saṁsandetvā imaṁ gāthamāha—

97. “Jīvakañca mataṁ disvā, dhanapāliñca duggataṁ.
Panthakañca vane mūḷhaṁ, pāpako punarāgato”ti.

Tattha **punarāgato**ti imāni tīṇi kāraṇāni disvā puna āgato, ra-kāro sandhivasena vutto.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā “na bhikkhave idāneva, pubbepesa nāmasiddhikoyevā”ti vatvā jātakaṁ samodhānesi “tadā nāmasiddhiko idānipi nāmasiddhikoyeva, ācariyaparisā Buddhaparisā, ācariyo pana ahameva ahosin”ti.

Nāmasiddhijātakavaṇṇanā sattamā.

အထေကံ ဒါသိံ ဘတိံ အဒဒမာနံ သာမိကာ ဒွါရေ နိသီဒါပေတွာ ရဇ္ဇုယာ ပဟရန္တိ၊ တဿာ စ “ဓနပါလီ”တိ နာမံ ဟောတိ။ သော အန္တရဝီထိယာ ဂစ္ဆန္တော တံ ပေါထိယမာနံ ဒိသွာ “ကသ္မာ ဣမံ ပေါထေထာ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဘတိံ ဒါတုံ န သက္ကောတီတိ။ ကိံ ပနဿာ နာမန္တိ။ ဓနပါလီ နာမာတိ။ နာမေန ဓနပါလီ သမာနာပိ ဘတိမတ္တံ ဒါတုံ န သက္ကောတီတိ။ ဓနပါလိယောပိ အဓနပါလိယောပိ ဒုဂ္ဂတာ ဟောန္တိ၊ နာမံ နာမ ပဏ္ဏတ္တိမတ္တံ၊ တွံ ဗာလော မညေတိ။ သော နာမေ မဇ္ဈတ္တတရော ဟုတွာ နဂရာ နိက္ခမ္မ မဂ္ဂံ ပဋိပန္နော အန္တရာမဂ္ဂေ မဂ္ဂမူဠှပုရိသံ ဒိသွာ “အမ္ဘော ကိံ ကရောန္တော ဝိစရသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ မဂ္ဂမူဠှောမှိ သာမီတိ။ ကိံ ပန တေ နာမန္တိ။ ပန္ထကော နာမာတိ။ ပန္ထကောပိ မဂ္ဂမူဠှော ဟောတီတိ။ ပန္ထကောပိ အပန္ထကောပိ မဂ္ဂမူဠှော ဟောတိ၊ နာမံ နာမ ပဏ္ဏတ္တိမတ္တံ၊ တွံ ပန ဗာလော မညေတိ။ သော နာမေ အတိမဇ္ဈတ္တော ဟုတွာ ဗောဓိသတ္တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ “ကိံ တာတ နာမံ ရောစေတွာ အာဂတောသီ”တိ ဝုတ္တေ “အာစရိယ ဇီဝကာပိ နာမ မရန္တိ အဇီဝကာပိ၊ ဓနပါလိယောပိ ဒုဂ္ဂတာ ဟောန္တိ အဓနပါလိယောပိ၊ ပန္ထကာပိ မဂ္ဂမူဠှာ ဟောန္တိ အပန္ထကာပိ၊ နာမံ နာမ ပဏ္ဏတ္တိမတ္တံ၊ နာမေန သိဒ္ဓိ နတ္ထိ၊ ကမ္မေနေဝ သိဒ္ဓိ။ အလံ မယှံ အညေန နာမေန၊ တဒေဝ မေ နာမံ ဟောတူ”တိ အာဟ။ ဗောဓိသတ္တော တေန ဒိဋ္ဌဉ္စ ကတဉ္စ သံသန္ဒေတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၉၇။ “ဇီဝကဉ္စ မတံ ဒိသွာ၊ ဓနပါလိဉ္စ ဒုဂ္ဂတံ။
ပန္ထကဉ္စ ဝနေ မူဠှံ၊ ပါပကော ပုနရာဂတော”တိ။

တတ္ထ **ပုနရာဂတော**တိ ဣမာနိ တီဏိ ကာရဏာနိ ဒိသွာ ပုန အာဂတော၊ ရ-ကာရော သန္ဓိဝသေန ဝုတ္တော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပေသ နာမသိဒ္ဓိကောယေဝါ”တိ ဝတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ နာမသိဒ္ဓိကော ဣဒါနိပိ နာမသိဒ္ဓိကောယေဝ၊ အာစရိယပရိသာ ဗုဒ္ဓပရိသာ၊ အာစရိယော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

နာမသိဒ္ဓိဇာတကဝဏ္ဏနာ သတ္တမာ။

8. Kūṭavāṇijajātakavaṇṇanā (98)

Sādhu kho paṇḍito nāmāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ kūṭavāṇijaṁ ārabbha kathesi. Sāvatthiyañhi dve janā ekato vaṇijjaṁ karontā bhaṇḍaṁ sakaṭenādāya janapadaṁ gantvā laddhalābhā paccāgamiṁsu. Tesu kūṭavāṇijo cintesi “ayaṁ bahū divase dubbhojanena dukkhaseyyāya kilanto, idāni attano ghare nānaggarasehi yāvadatthaṁ subhojanaṁ bhuñjitvā ajīrakena marissati. Athāhaṁ imaṁ bhaṇḍaṁ tayo koṭṭhāse katvā ekaṁ tassa dārakānaṁ dassāmi, dve koṭṭhāse attanā gahessāmī”ti. So “ajja bhājessāma, sve bhājessāmā”ti bhaṇḍaṁ bhājetuṁ na icchi. Atha naṁ paṇḍitavāṇijo akāmakaṁ nippīḷetvā bhājāpetvā vihāraṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā katapaṭisanthāro “atipapañco te kato, idhāgantvāpi cirena Buddhupaṭṭhānaṁ āgatosī”ti vutte taṁ pavattiṁ Bhagavato ārocesi. Satthā “na kho so upāsaka idāneva kūṭavāṇijo, pubbepi kūṭavāṇijoyeva. Idāni pana taṁ vañcetukāmo jāto, pubbe paṇḍitepi vañcetuṁ ussahī”ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Bārāṇasiyaṁ vāṇijakule nibbatti, nāmaggahaṇadivase cassa “Paṇḍito”ti nāmaṁ akaṁsu. So vayappatto aññena vāṇijena saddhiṁ ekato hutvā vaṇijjaṁ karoti, tassa “Atipaṇḍito”ti nāmaṁ ahosi. Te Bārāṇasito pañcahi sakaṭasatehi bhaṇḍaṁ ādāya janapadaṁ gantvā vaṇijjaṁ katvā laddhalābhā puna Bārāṇasiṁ āgamiṁsu. Atha nesaṁ bhaṇḍabhājanakāle Atipaṇḍito āha “mayā dve koṭṭhāsā laddhabbā”ti. Kiṁ kāraṇāti. Tvaṁ Paṇḍito, ahaṁ Atipaṇḍito. Paṇḍito ekaṁ laddhuṁ arahati, Atipaṇḍito dveti. Nanu amhākaṁ dvinnaṁ bhaṇḍamūlakampi goṇādayopi samasamāyeva, tvaṁ kasmā dve koṭṭhāse laddhuṁ arahasīti. Atipaṇḍitabhāvenāti. Evaṁ te kathaṁ vaḍḍhetvā kalahaṁ akaṁsu.

Tato Atipaṇḍito “attheko upāyo”ti cintetvā attano pitaraṁ ekasmiṁ susirarukkhe pavesetvā “tvaṁ amhesu

၈-ကူဋဝါဏိဇဇာတကဝဏ္ဏနာ (၉၈)

သာဓု ခေါ ပဏ္ဍိတော နာမာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ကူဋဝါဏိဇံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သာဝတ္ထိယဉှိ ဒွေ ဇနာ ဧကတော ဝဏိဇ္ဇံ ကရောန္တာ ဘဏ္ဍံ သကဋေနာဒါယ ဇနပဒံ ဂန္တွာ လဒ္ဓလာဘာ ပစ္စာဂမိံသု။ တေသု ကူဋဝါဏိဇော စိန္တေသိ “အယံ ဗဟူ ဒိဝသေ ဒုဗ္ဘောဇနေန ဒုက္ခသေယျာယ ကိလန္တော၊ ဣဒါနိ အတ္တနော ဃရေ နာနဂ္ဂရသေဟိ ယာဝဒတ္ထံ သုဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိတွာ အဇီရကေန မရိဿတိ။ အထာဟံ ဣမံ ဘဏ္ဍံ တယော ကောဋ္ဌာသေ ကတွာ ဧကံ တဿ ဒါရကာနံ ဒဿာမိ၊ ဒွေ ကောဋ္ဌာသေ အတ္တနာ ဂဟေဿာမီ”တိ။ သော “အဇ္ဇ ဘာဇေဿာမ၊ သွေ ဘာဇေဿာမာ”တိ ဘဏ္ဍံ ဘာဇေတုံ န ဣစ္ဆိ။ အထ နံ ပဏ္ဍိတဝါဏိဇော အကာမကံ နိပ္ပီဠေတွာ ဘာဇာပေတွာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ကတပဋိသန္ထာရော “အတိပပဉ္စော တေ ကတော၊ ဣဓာဂန္တွာပိ စိရေန ဗုဒ္ဓုပဋ္ဌာနံ အာဂတောသီ”တိ ဝုတ္တေ တံ ပဝတ္တိံ ဘဂဝတော အာရောစေသိ။ သတ္ထာ “န ခေါ သော ဥပါသက ဣဒါနေဝ ကူဋဝါဏိဇော၊ ပုဗ္ဗေပိ ကူဋဝါဏိဇောယေဝ။ ဣဒါနိ ပန တံ ဝဉ္စေတုကာမော ဇာတော၊ ပုဗ္ဗေ ပဏ္ဍိတေပိ ဝဉ္စေတုံ ဥဿဟီ”တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဗာရာဏသိယံ ဝါဏိဇကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ စဿ “ပဏ္ဍိတော”တိ နာမံ အကံသု။ သော ဝယပ္ပတ္တော အညေန ဝါဏိဇေန သဒ္ဓိံ ဧကတော ဟုတွာ ဝဏိဇ္ဇံ ကရောတိ၊ တဿ “အတိပဏ္ဍိတော”တိ နာမံ အဟောသိ။ တေ ဗာရာဏသိတော ပဉ္စဟိ သကဋသတေဟိ ဘဏ္ဍံ အာဒါယ ဇနပဒံ ဂန္တွာ ဝဏိဇ္ဇံ ကတွာ လဒ္ဓလာဘာ ပုန ဗာရာဏသိံ အာဂမိံသု။ အထ နေသံ ဘဏ္ဍဘာဇနကာလေ အတိပဏ္ဍိတော အာဟ “မယာ ဒွေ ကောဋ္ဌာသာ လဒ္ဓဗ္ဗာ”တိ။ ကိံကာရဏာတိ။ တွံ ပဏ္ဍိတော၊ အဟံ အတိပဏ္ဍိတော။ ပဏ္ဍိတော ဧကံ လဒ္ဓုံ အရဟတိ၊ အတိပဏ္ဍိတော ဒွေတိ။ နနု အမှာကံ ဒွိန္နံ ဘဏ္ဍမူလကမ္ပိ ဂေါဏာဒယောပိ သမသမာယေဝ၊ တွံ ကသ္မာ ဒွေ ကောဋ္ဌာသေ လဒ္ဓုံ အရဟသီတိ။ အတိပဏ္ဍိတဘာဝေနာတိ။ ဧဝံ တေ ကထံ ဝဍ္ဎေတွာ ကလဟံ အကံသု။

တတော အတိပဏ္ဍိတော “အတ္ထေကော ဥပါယော”တိ စိန္တေတွာ အတ္တနော ပိတရံ ဧကသ္မိံ သုသိရရုက္ခေ ပဝေသေတွာ “တွံ အမှေသု

āgatesu ‘Atipaṇḍito dve koṭṭhāse laddhuṁ arahatī’ti vadeyyāsī”ti vatvā bodhisattaṁ upasaṅkamitvā “samma mayhaṁ dvinnaṁ koṭṭhāsānaṁ yuttabhāvaṁ vā ayuttabhāvaṁ vā esā rukkhadevatā jānāti, ehi, taṁ pucchissāmā”ti taṁ tattha netvā “ayye rukkhadevate amhākaṁ aṭṭaṁ pacchindā”ti āha. Athassa pitā saraṁ parivattetvā “tena hi kathethā”ti āha. Ayye ayaṁ Paṇḍito, ahaṁ Atipaṇḍito. Amhehi ekato vohāro kato, tattha kena kiṁ laddhabbanti. Paṇḍitena eko koṭṭhāso, Atipaṇḍitena pana dve koṭṭhāsā laddhabbāti. Bodhisatto evaṁ vinicchitaṁ aṭṭaṁ sutvā “idāni devatābhāvaṁ vā adevatābhāvaṁ vā jānissāmī”ti palālaṁ[1] āharitvā susiraṁ pūretvā aggiṁ adāsi, Atipaṇḍitassa pitā jālāya phuṭṭhakāle aḍḍhajjhāmena sarīrena upari āruyha sākhaṁ gahetvā olambanto bhūmiyaṁ patitvā imaṁ gāthamāha—

98. “Sādhu kho Paṇḍito nāma, na tveva Atipaṇḍito.
Atipaṇḍitena puttena, manamhi upakūḷito”ti.

Tattha **sādhu kho Paṇḍito nāmā**ti imasmiṁ loke paṇḍiccena samannāgato kāraṇākāraṇaññū puggalo sādhu sobhano. **Atipaṇḍito**ti nāmamattena Atipaṇḍito kūṭapuriso na tveva varaṁ. **Manamhi upakūḷito**ti[2] thokenamhi jhāmo, aḍḍhajjhāmakova muttoti attho. Te ubhopi majjhe bhinditvā samaññeva koṭṭhāsaṁ gaṇhitvā yathākammaṁ gatā.

Satthā “pubbepi esa kūṭavāṇijoyevā”ti imaṁ atītaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā kūṭavāṇijo paccuppannepi kūṭavāṇijoyeva, paṇḍitavāṇijo pana ahameva ahosin”ti.

Kūṭavāṇijajātakavaṇṇanā aṭṭhamā.

1. Palāsaṁ (Syā, Ka) 2. Upakūlitoti (Sī, Ka), upakuṭṭhitoti (Syā)

အာဂတေသု ‘အတိပဏ္ဍိတော ဒွေ ကောဋ္ဌာသေ လဒ္ဓုံ အရဟတီ’တိ ဝဒေယျာသီ’’တိ ဝတွာ ဗောဓိသတ္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ “သမ္မ မယှံ ဒွိန္နံ ကောဋ္ဌာသာနံ ယုတ္တဘာဝံ ဝါ အယုတ္တဘာဝံ ဝါ ဧသာ ရုက္ခဒေဝတာ ဇာနာတိ၊ ဧဟိ, တံ ပုစ္ဆိဿာမာ”တိ တံ တတ္ထ နေတွာ ‘‘အယျေ ရုက္ခဒေဝတေ အမှာကံ အဋ္ဋံ ပစ္ဆိန္ဒာ’’တိ အာဟ။ အထဿ ပိတာ သရံ ပရိဝတ္တေတွာ ‘‘တေန ဟိ ကထေထာ’’တိ အာဟ။ အယျေ အယံ ပဏ္ဍိတော၊ အဟံ အတိပဏ္ဍိတော။ အမှေဟိ ဧကတော ဝေါဟာရော ကတော၊ တတ္ထ ကေန ကိံ လဒ္ဓဗ္ဗန္တိ။ ပဏ္ဍိတေန ဧကော ကောဋ္ဌာသော, အတိပဏ္ဍိတေန ပန ဒွေ ကောဋ္ဌာသာ လဒ္ဓဗ္ဗာတိ။ ဗောဓိသတ္တော ဧဝံ ဝိနိစ္ဆိတံ အဋ္ဋံ သုတွာ “ဣဒါနိ ဒေဝတာဘာဝံ ဝါ အဒေဝတာဘာဝံ ဝါ ဇာနိဿာမီ”တိ ပလာလံ[၁] အာဟရိတွာ သုသိရံ ပူရေတွာ အဂ္ဂိံ အဒါသိ၊ အတိပဏ္ဍိတဿ ပိတာ ဇာလာယ ဖုဋ္ဌကာလေ အဍ္ဎုဇ္ဈာမေန သရီရေန ဥပရိ အာရုယှ သာခံ ဂဟေတွာ ဩလမ္ဗန္တော ဘူမိယံ ပတိတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၉၈။ “သာဓု ခေါ ပဏ္ဍိတော နာမ၊ န တွေဝ အတိပဏ္ဍိတော။
အတိပဏ္ဍိတေန ပုတ္တေန၊ မနမှိ ဥပကူဠိတော”တိ။

တတ္ထ **သာဓု ခေါ ပဏ္ဍိတော နာမာ**တိ ဣမသ္မိံ လောကေ ပဏ္ဍိစ္စေန သမန္နာဂတော ကာရဏာကာရဏညူ ပုဂ္ဂလော သာဓု သောဘနော။ **အတိပဏ္ဍိတော**တိ နာမမတ္တေန အတိပဏ္ဍိတော ကူဋပုရိသော န တွေဝ ဝရံ။ **မနမှိ ဥပကူဠိတော**တိ[၂] ထောကေနမှိ ဈာမော၊ အဍ္ဎုဇ္ဈာမကောဝ မုတ္တောတိ အတ္ထော။ တေ ဥဘောပိ မဇ္ဈေ ဘိန္ဒိတွာ သမညေဝ ကောဋ္ဌာသံ ဂဏှိတွာ ယထာကမ္မံ ဂတာ။

သတ္ထာ “ပုဗ္ဗေပိ ဧသ ကူဋဝါဏိဇောယေဝါ”တိ ဣမံ အတီတံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ကူဋဝါဏိဇော ပစ္စုပ္ပန္နေပိ ကူဋဝါဏိဇောယေဝ၊ ပဏ္ဍိတဝါဏိဇော ပန အဟမေဝ အဟောသိ’’န္တိ။

ကူဋဝါဏိဇဇာတကဝဏ္ဏနာ အဋ္ဌမာ။

၁-ပလာသံ (သျာ၊ က) ၂-ဥပကူလိတောတိ (သီ၊ က)၊ ဥပကုဋ္ဌိတောတိ (သျာ)

9. Parosahassajātakavaṇṇanā (99)

Parosahassampi samāgatānanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto puthujjanapucchāpañcakaṁ[1] ārabbha kathesi. Vatthu **Sarabhajātake**[2] āvi bhavissati. Ekasmiṁ pana samaye bhikkhū dhammasabhāyaṁ sannipatitvā[3] “āvuso Dasabalena saṁkhittena kathitaṁ Dhammasenāpati Sāriputto vitthārena byākāsī”ti therassa guṇaṁ kathayamānā[4] nisīdiṁsu. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave Sāriputto idāneva mayā saṁkhittena bhāsitaṁ vitthārena byākaroti, pubbepi byākāsiyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto udiccabrāhmaṇakule nibbattitvā Takkasilāyaṁ sabbasippāni uggaṇhitvā kāme pahāya isipabbajjaṁ pabbajitvā pañcābhiññā aṭṭha samāpattiyo nibbattetvā Himavante vihāsi. Parivāropissa pañca tāpasasatāni ahesuṁ. Athassa jeṭṭhantevāsiko vassārattasamaye upaḍḍhaṁ isigaṇaṁ ādāya loṇambilasevanatthāya manussapathaṁ agamāsi. Tadā bodhisattassa kālakiriyāsamayo jāto. Atha naṁ antevāsikā “ācariya kataro vo guṇo laddho”ti adhigamaṁ pucchiṁsu. So “natthi kiñcī”ti vatvā Ābhassarabrahmaloke nibbatti. Bodhisattā hi arūpasamāpattilābhino hutvāpi abhabbaṭṭhānattā āruppe na nibbattanti. Antevāsikā “ācariyassa adhigamo natthī”ti āḷāhane sakkāraṁ na kariṁsu.

Jeṭṭhantevāsiko āgantvā “kahaṁ ācariyo”ti pucchitvā “kālakato”ti sutvā “api ācariyaṁ adhigamaṁ pucchitthā”ti āha. Āma pucchimhāti. Kiṁ kathesīti. “Natthi kiñcīti tena vuttaṁ, athassa amhehi sakkāro na kato”ti āhaṁsu. Jeṭṭhantevāsiko “tumhe ācariyassa vacanatthaṁ na jānātha, ākiñcaññāyatanasamāpattilābhī ācariyo”ti āha. Te tasmiṁ punappunaṁ kathentepi na saddahiṁsu. Bodhisatto taṁ kāraṇaṁ ñatvā “andhabālā mama jeṭṭhantevāsikassa vacanaṁ na saddahanti,

1. Puthujjanapucchakaṁ pañhaṁ (Sī, I), puthujjanapañcakapañhaṁ (Syā)
2. Khu 5. 272 piṭṭhe.
3. Sannipatitā (Sī, I)
4. Guṇakathāya (Sī, I)

၉-ပရောသဟဿဇာတကဝဏ္ဏနာ (၉၉)

ပရောသဟဿမ္ပိ သမာဂတာနန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ပုထုဇ္ဇနပုစ္ဆာပဉ္စကံ[၁] အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု **သရဘဇာတကေ**[၂] အာဝိ ဘဝိဿတိ။ ဧကသ္မိံ ပန သမယေ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ သန္နိပတိတွာ[၃] “အာဝုသော ဒသဗလေန သံခိတ္တေန ကထိတံ ဓမ္မသေနာပတိ သာရိပုတ္တော ဝိတ္ထာရေန ဗျာကာသီ”တိ ထေရဿ ဂုဏံ ကထယမာနာ[၄] နိသီဒိံသု။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ သာရိပုတ္တော ဣဒါနေဝ မယာ သံခိတ္တေန ဘာသိတံ ဝိတ္ထာရေန ဗျာကရောတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ဗျာကာသိယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဥဒိစ္စဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ တက္ကသိလာယံ သဗ္ဗသိပ္ပါနိ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ကာမေ ပဟာယ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ပဉ္စာဘိညာ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဟိမဝန္တေ ဝိဟာသိ။ ပရိဝါရောပိဿ ပဉ္စ တာပသသတာနိ အဟေသုံ။ အထဿ ဇေဋ္ဌန္တေဝါသိကော ဝဿာရတ္တသမယေ ဥပဍ္ဎံ ဣသိဂဏံ အာဒါယ လောဏမ္ဗိလသေဝနတ္ထာယ မနုဿပထံ အဂမာသိ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တဿ ကာလကိရိယာသမယော ဇာတော။ အထ နံ အန္တေဝါသိကာ “အာစရိယ ကတရော ဝေါ ဂုဏော လဒ္ဓေါ”တိ အဓိဂမံ ပုစ္ဆိံသု။ သော “နတ္ထိ ကိဉ္စီ”တိ ဝတွာ အာဘဿရဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဗောဓိသတ္တာ ဟိ အရူပသမာပတ္တိလာဘိနော ဟုတွာပိ အဘဗ္ဗဋ္ဌာနတ္တာ အာရုပ္ပေ န နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ အန္တေဝါသိကာ “အာစရိယဿ အဓိဂမော နတ္ထီ”တိ အာဠာဟနေ သက္ကာရံ န ကရိံသု။

ဇေဋ္ဌန္တေဝါသိကော အာဂန္တွာ “ကဟံ အာစရိယော”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ကာလကတော”တိ သုတွာ “အပိ အာစရိယံ အဓိဂမံ ပုစ္ဆိတ္ထာ”တိ အာဟ။ အာမ ပုစ္ဆိမှာတိ။ ကိံ ကထေသီတိ။ “နတ္ထိ ကိဉ္စီတိ တေန ဝုတ္တံ၊ အထဿ အမှေဟိ သက္ကာရော န ကတော”တိ အာဟံသု။ ဇေဋ္ဌန္တေဝါသိကော “တုမှေ အာစရိယဿ ဝစနတ္ထံ န ဇာနာထ၊ အာကိဉ္စညာယတနသမာပတ္တိလာဘီ အာစရိယော”တိ အာဟ။ တေ တသ္မိံ ပုနပ္ပုနံ ကထေန္တေပိ န သဒ္ဒဟိံသု။ ဗောဓိသတ္တော တံ ကာရဏံ ဉတွာ “အန္ဓဗာလာ မမ ဇေဋ္ဌန္တေဝါသိကဿ ဝစနံ န သဒ္ဒဟန္တိ၊

၁-ပုထုဇ္ဇနပုစ္ဆကံ ပဉှံ (သီ၊ ဣ)၊ ပုထုဇ္ဇနပဉ္စကပ° (သျာ)
၂-ခု ၅-၂၇၂-ပိဋ္ဌေ။
၃-သန္နိပတိတာ (သီ၊ ဣ)
၄-ဂုဏကထာယ (သီ၊ ဣ)

imaṁ tesaṁ kāraṇaṁ pākaṭaṁ karissāmī”ti brahmalokā āgantvā assamapadamatthake mahantenānubhāvena ākāse ṭhatvā jeṭṭhantevāsikassa paññānubhāvaṁ vaṇṇento imaṁ gāthamāha—

99. “Parosahassampi samāgatānaṁ,
Kandeyyuṁ te vassasataṁ apaññā.
Ekova seyyo puriso sapañño,
Yo bhāsitassa vijānāti atthan”ti.

Tattha **parosahassampī**ti atirekasahassampi. **Samāgatānan**ti sannipatitānaṁ bhāsitassa atthaṁ jānituṁ asakkontānaṁ bālānaṁ. **Kandeyyuṁ te vassasataṁ apaññā**ti te evaṁ samāgatā apaññā ime bālatāpasā viya vassasatampi vassasahassampi rodeyyuṁ parideveyyuṁ, rodamānāpi pana atthaṁ vā kāraṇaṁ vā neva jāneyyunti dīpeti. **Ekova seyyo puriso sapañño**ti evarūpānaṁ bālānaṁ parosahassatopi eko paṇḍitapurisova seyyo varataroti attho. Kīdiso sapaññoti? **Yo bhāsitassa vijānāti atthaṁ** ayaṁ jeṭṭhantevāsiko viyāti.

Evaṁ mahāsatto ākāse ṭhitova dhammaṁ desetvā tāpasagaṇaṁ bujjhāpetvā brahmalokameva gato, tepi tāpasā jīvitapariyosāne brahmalokaparāyaṇā ahesuṁ.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā jeṭṭhantevāsiko Sāriputto ahosi, mahābrahmā pana ahameva ahosin”ti.

Parosahassajātakavaṇṇanā navamā.

10. Asātarūpajātakavaṇṇanā (100)

Asātaṁ sātarūpenāti idaṁ Satthā Kuṇḍiyanagaraṁ upanissāya Kuṇḍadhānavane viharanto Koliyarājadhītaraṁ Suppavāsaṁ upāsikaṁ ārabbha kathesi. Sā hi tasmiṁ samaye satta vassāni kucchinā gabbhaṁ pariharitvā sattāhaṁ mūḷhagabbhā ahosi, adhimattā vedanā pavattiṁsu.

ဣမံ တေသံ ကာရဏံ ပါကဋံ ကရိဿာမီ”တိ ဗြဟ္မလောကာ အာဂန္တွာ အဿမပဒမတ္ထကေ မဟန္တေနာနုဘာဝေန အာကာသေ ဌတွာ ဇေဋ္ဌန္တေဝါသိကဿ ပညာနုဘာဝံ ဝဏ္ဏေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၉၉။ “ပရောသဟဿမ္ပိ သမာဂတာနံ၊
ကန္ဒေယျုံ တေ ဝဿသတံ အပညာ။
ဧကောဝ သေယျော ပုရိသော သပညော၊
ယော ဘာသိတဿ ဝိဇာနာတိ အတ္ထ”န္တိ။

တတ္ထ **ပရောသဟဿမ္ပီ**တိ အတိရေကသဟဿမ္ပိ။ **သမာဂတာန**န္တိ သန္နိပတိတာနံ ဘာသိတဿ အတ္ထံ ဇာနိတုံ အသက္ကောန္တာနံ ဗာလာနံ။ **ကန္ဒေယျုံ တေ ဝဿသတံ အပညာ**တိ တေ ဧဝံ သမာဂတာ အပညာ ဣမေ ဗာလတာပသာ ဝိယ ဝဿသတမ္ပိ ဝဿသဟဿမ္ပိ ရောဒေယျုံ ပရိဒေဝေယျုံ၊ ရောဒမာနာပိ ပန အတ္ထံ ဝါ ကာရဏံ ဝါ နေဝ ဇာနေယျုန္တိ ဒီပေတိ။ **ဧကောဝ သေယျော ပုရိသော သပညော**တိ ဧဝရူပါနံ ဗာလာနံ ပရောသဟဿတောပိ ဧကော ပဏ္ဍိတပုရိသောဝ သေယျော ဝရတရောတိ အတ္ထော။ ကီဒိသော သပညောတိ? **ယော ဘာသိတဿ ဝိဇာနာတိ အတ္ထံ** အယံ ဇေဋ္ဌန္တေဝါသိကော ဝိယာတိ။

ဧဝံ မဟာသတ္တော အာကာသေ ဌိတောဝ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ တာပသဂဏံ ဗုဇ္ဈာပေတွာ ဗြဟ္မလောကမေဝ ဂတော၊ တေပိ တာပသာ ဇီဝိတပရိယောသာနေ ဗြဟ္မလောကပရာယဏာ အဟေသုံ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဇေဋ္ဌန္တေဝါသိကော သာရိပုတ္တော အဟောသိ၊ မဟာဗြဟ္မာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ပရောသဟဿဇာတကဝဏ္ဏနာ နဝမာ။

၁၀-အသာတရူပဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၀၀)

အသာတံ သာတရူပေနာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ကုဏ္ဍိယနဂရံ ဥပနိဿာယ ကုဏ္ဍဓာနဝနေ ဝိဟရန္တော ကောလိယရာဇဓီတရံ သုပ္ပဝါသံ ဥပါသိကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သာ ဟိ တသ္မိံ သမယေ သတ္တ ဝဿာနိ ကုစ္ဆိနာ ဂဗ္ဘံ ပရိဟရိတွာ သတ္တာဟံ မူဠ္ဟဂဗ္ဘာ အဟောသိ၊ အဓိမတ္တာ ဝေဒနာ ပဝတ္တိံသု။

Sā evaṁ adhimattavedanābhibhūtāpi “Sammāsambuddho vata so Bhagavā, yo evarūpassa dukkhassa pahānāya dhammaṁ deseti. Suppaṭipanno vata tassa Bhagavato sāvakasaṁgho, yo evarūpassa dukkhassa pahānāya paṭipanno. Susukhaṁ vata nibbānaṁ, yattheva rūpaṁ dukkhaṁ natthī”ti[1] imehi tīhi vitakkehi adhivāsesi. Sā sāmikaṁ pakkosetvā tañca attano pavattiṁ vandanasāsanañca ārocetuṁ Satthu santikaṁ pesesi. Satthā vandanasāsanaṁ sutvāva “sukhinī hotu Suppavāsā Koliyadhītā, sukhinī arogā arogaṁ puttaṁ vijāyatū”ti āha. Saha vacaneneva pana Bhagavato Suppavāsā Koliyadhītā sukhinī arogā arogaṁ puttaṁ vijāyi. Athassā sāmiko gehaṁ gantvā taṁ vijātaṁ disvā “acchariyaṁ vata bho”ti ativiya Tathāgatassa ānubhāvena acchariyabbhutacittajāto ahosi.

Suppavāsāpi puttaṁ vijāyitvā sattāhaṁ Buddhappamukhassa saṁghassa dānaṁ dātukāmā puna nimantanatthāya taṁ pesesi. Tena kho pana samayena Mahāmoggallānassa upaṭṭhākena Buddhappamukho saṁgho nimantito hoti. Satthā Suppavāsāya dānassa okāsadānatthāya theraṁ tassa santikaṁ pesetvā taṁ saññāpetvā sattāhaṁ tassā dānaṁ paṭiggahesi saddhiṁ bhikkhusaṁghena. Sattame pana divase Suppavāsā puttaṁ Sīvalikumāraṁ maṇḍetvā Satthārañceva bhikkhusaṁghañca vandāpesi. Tasmiṁ paṭipāṭiyā Sāriputtattherassa santikaṁ nīte thero tena saddhiṁ “kacci te Sīvali khamanīyan”ti paṭisanthāramakāsi. So “kuto me bhante sukhaṁ, svāhaṁ satta vassāni lohitakumbhiyaṁ vasin”ti therena saddhiṁ evarūpaṁ kathaṁ kathesi. Suppavāsā tassa vacanaṁ sutvā “sattāhajāto me putto anubuddhena Dhammasenāpatinā saddhiṁ mantetī”ti somanassappattā ahosi. Satthā “api nu suppavāse aññepi evarūpe putte icchasī”ti āha. Sace bhante evarūpe aññe satta putte labheyyaṁ, iccheyyamevāhanti. Satthā udānaṁ udānetvā anumodanaṁ katvā pakkāmi. Sīvalikumāropi kho sattavassikakāleyeva sāsane uraṁ datvā pabbajitvā paripuṇṇavasso upasampadaṁ labhitvā puññavā lābhaggappatto hutvā pathaviṁ unnādetvā arahattaṁ patvā puññavantānaṁ antare etadaggaṭṭhānaṁ pāpuṇi.

1. Khu 1. 93 piṭṭhe Udāne.

သာ ဧဝံ အဓိမတ္တဝေဒနာဘိဘူတာပိ “သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဝတ သော ဘဂဝါ၊ ယော ဧဝရူပဿ ဒုက္ခဿ ပဟာနာယ ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ သုပ္ပဋိပန္နော ဝတ တဿ ဘဂဝတော သာဝကသံဃော၊ ယော ဧဝရူပဿ ဒုက္ခဿ ပဟာနာယ ပဋိပန္နော။ သုသုခံ ဝတ နိဗ္ဗာနံ၊ ယတ္ထေဝ ရူပံ ဒုက္ခံ နတ္ထီ”တိ[၁] ဣမေဟိ တီဟိ ဝိတက္ကေဟိ အဓိဝါသေသိ။ သာ သာမိကံ ပက္ကောသေတွာ တဉ္စ အတ္တနော ပဝတ္တိံ ဝန္ဒနသာသနဉ္စ အာရောစေတုံ သတ္ထု သန္တိကံ ပေသေသိ။ သတ္ထာ ဝန္ဒနသာသနံ သုတွာဝ “သုခိနီ ဟောတု သုပ္ပဝါသာ ကောလိယဓီတာ၊ သုခိနီ အရောဂါ အရောဂံ ပုတ္တံ ဝိဇာယတူ”တိ အာဟ။ သဟ ဝစနေနေဝ ပန ဘဂဝတော သုပ္ပဝါသာ ကောလိယဓီတာ သုခိနီ အရောဂါ အရောဂံ ပုတ္တံ ဝိဇာယိ။ အထဿာ သာမိကော ဂေဟံ ဂန္တွာ တံ ဝိဇာတံ ဒိသွာ “အစ္ဆရိယံ ဝတ ဘော”တိ အတိဝိယ တထာဂတဿ အာနုဘာဝေန အစ္ဆရိယဗ္ဘုတစိတ္တဇာတော အဟောသိ။

သုပ္ပဝါသာပိ ပုတ္တံ ဝိဇာယိတွာ သတ္တာဟံ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ သံဃဿ ဒါနံ ဒါတုကာမာ ပုန နိမန္တနတ္ထာယ တံ ပေသေသိ။ တေန ခေါ ပန သမယေန မဟာမောဂ္ဂလ္လာနဿ ဥပဋ္ဌာကေန ဗုဒ္ဓပ္ပမုခေါ သံဃော နိမန္တိတော ဟောတိ။ သတ္ထာ သုပ္ပဝါသာယ ဒါနဿ ဩကာသဒါနတ္ထာယ ထေရံ တဿ သန္တိကံ ပေသေတွာ တံ သညာပေတွာ သတ္တာဟံ တဿာ ဒါနံ ပဋိဂ္ဂဟေသိ သဒ္ဓိံ ဘိက္ခုသံဃေန။ သတ္တမေ ပန ဒိဝသေ သုပ္ပဝါသာ ပုတ္တံ သီဝလိကုမာရံ မဏ္ဍေတွာ သတ္ထာရဉ္စေဝ ဘိက္ခုသံဃဉ္စ ဝန္ဒာပေသိ။ တသ္မိံ ပဋိပါဋိယာ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ သန္တိကံ နီတေ ထေရော တေန သဒ္ဓိံ “ကစ္စိ တေ သီဝလိ ခမနီယ”န္တိ ပဋိသန္ထာရမကာသိ။ သော “ကုတော မေ ဘန္တေ သုခံ၊ သွာဟံ သတ္တ ဝဿာနိ လောဟိတကုမ္ဘိယံ ဝသိ”န္တိ ထေရေန သဒ္ဓိံ ဧဝရူပံ ကထံ ကထေသိ။ သုပ္ပဝါသာ တဿ ဝစနံ သုတွာ “သတ္တာဟဇာတော မေ ပုတ္တော အနုဗုဒ္ဓေန ဓမ္မသေနာပတိနာ သဒ္ဓိံ မန္တေတီ”တိ သောမနဿပ္ပတ္တာ အဟောသိ။ သတ္ထာ “အပိ နု သုပ္ပဝါသေ အညေပိ ဧဝရူပေ ပုတ္တေ ဣစ္ဆသီ”တိ အာဟ။ သစေ ဘန္တေ ဧဝရူပေ အညေ သတ္တ ပုတ္တေ လဘေယျံ၊ ဣစ္ဆေယျမေဝါဟန္တိ။ သတ္ထာ ဥဒါနံ ဥဒါနေတွာ အနုမောဒနံ ကတွာ ပက္ကာမိ။ သီဝလိကုမာရောပိ ခေါ သတ္တဝဿိကကာလေယေဝ သာသနေ ဥရံ ဒတွာ ပဗ္ဗဇိတွာ ပရိပုဏ္ဏဝဿော ဥပသမ္ပဒံ လဘိတွာ ပုညဝါ လာဘဂ္ဂပ္ပတ္တော ဟုတွာ ပထဝိံ ဥန္နာဒေတွာ အရဟတ္တံ ပတွာ ပုညဝန္တာနံ အန္တရေ ဧတဒဂ္ဂဋ္ဌာနံ ပါပုဏိ။

၁-ခု ၁-၉၃-ပိဋ္ဌေ ဥဒါနေ။

Athekadivasaṁ bhikkhū dhammasabhāyaṁ sannipatitvā “āvuso Sīvalitthero nāma evarūpo mahāpuñño patthitapatthano pacchimabhavikasatto satta vassāni lohitakumbhiyaṁ vasitvā sattāhaṁ mūḷhagabbhabhāvaṁ āpajji, aho mātāputtā mahantaṁ dukkhaṁ anubhaviṁsu, kiṁ nu kho kammaṁ akaṁsū”ti kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ. Satthā tatthāgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “bhikkhave sīvalino mahāpuññatova satta vassāni lohitakumbhiyaṁ nivāso ca sattāhaṁ mūḷhagabbhabhāvappatti ca attanā katakammamūlakāva, Suppavāsāyapi satta vassāni kucchinā gabbhapariharaṇadukkhañca sattāhaṁ mūḷhagabbhadukkhañca attanā katakammamūlakamevā”ti vatvā tehi yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchismiṁ paṭisandhiṁ gaṇhitvā vayappatto Takkasilāyaṁ sabbasippāni uggaṇhitvā pitu accayena rajjaṁ patvā dhammena rajjaṁ kāresi. Tasmiṁ samaye Kosalamahārājā mahantena balenāgantvā Bārāṇasiṁ gahetvā rājānaṁ māretvā tasseva aggamahesiṁ attano aggamahesiṁ akāsi. Bārāṇasirañño pana putto pitu maraṇakāle niddhamanadvārena palāyitvā balaṁ saṁharitvā Bārāṇasiṁ āgantvā avidūre nisīditvā tassa rañño paṇṇaṁ pesesi “rajjaṁ vā detu yuddhaṁ vā”ti. So “yuddhaṁ demī”ti paṭipaṇṇaṁ pesesi. Rājakumārassa pana mātā taṁ sāsanaṁ sutvā “yuddhena kammaṁ natthi, sabbadisāsu sañcāraṁ pacchinditvā Bārāṇasinagaraṁ parivāretu, tato dārūdakabhattaparikkhayena kilantamanussaṁ nagaraṁ vināva yuddhena gaṇhissasī”ti paṇṇaṁ pesesi. So mātu sāsanaṁ sutvā satta divasāni sañcāraṁ pacchinditvā nagaraṁ rundhi, nāgarā sañcāraṁ alabhamānā sattame divase tassa rañño sīsaṁ gahetvā kumārassa adaṁsu. Kumāro pana nagaraṁ pavisitvā rajjaṁ gahetvā jīvitapariyosāne yathākammaṁ gato.

So etarahi satta divasāni sañcāraṁ pacchinditvā nagaraṁ rundhitvā gahitakammanissandena satta vassāni lohitakumbhiyaṁ vasitvā sattāhaṁ mūḷhagabbhabhāvaṁ āpajji. Yaṁ pana so Padumuttarassa Bhagavato pādamūle “lābhīnaṁ aggo bhaveyyan”ti mahādānaṁ datvā patthanaṁ akāsi, yañca

အထေကဒိဝသံ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ သန္နိပတိတွာ “အာဝုသော သီဝလိတ္ထေရော နာမ ဧဝရူပေါ မဟာပုညော ပတ္ထိတပတ္ထနော ပစ္ဆိမဘဝိကသတ္တော သတ္တ ဝဿာနိ လောဟိတကုမ္ဘိယံ ဝသိတွာ သတ္တာဟံ မူဠှဂဗ္ဘဘာဝံ အာပဇ္ဇိ၊ အဟော မာတာပုတ္တာ မဟန္တံ ဒုက္ခံ အနုဘဝိံသု၊ ကိံ နု ခေါ ကမ္မံ အကံသူ”တိ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ။ သတ္ထာ တတ္ထာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “ဘိက္ခဝေ သီဝလိနော မဟာပုညတောဝ သတ္တ ဝဿာနိ လောဟိတကုမ္ဘိယံ နိဝါသော စ သတ္တာဟံ မူဠှဂဗ္ဘဘာဝပ္ပတ္တိ စ အတ္တနာ ကတကမ္မမူလကာဝ၊ သုပ္ပဝါသာယပိ သတ္တ ဝဿာနိ ကုစ္ဆိနာ ဂဗ္ဘပရိဟရဏဒုက္ခဉ္စ သတ္တာဟံ မူဠှဂဗ္ဘဒုက္ခဉ္စ အတ္တနာ ကတကမ္မမူလကမေဝါ”တိ ဝတွာ တေဟိ ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော တဿ အဂ္ဂမဟေသိယာ ကုစ္ဆိသ္မိံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိတွာ ဝယပ္ပတ္တော တက္ကသိလာယံ သဗ္ဗသိပ္ပါနိ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ပိတု အစ္စယေန ရဇ္ဇံ ပတွာ ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။ တသ္မိံ သမယေ ကောသလမဟာရာဇာ မဟန္တေန ဗလေနာဂန္တွာ ဗာရာဏသိံ ဂဟေတွာ ရာဇာနံ မာရေတွာ တဿေဝ အဂ္ဂမဟေသိံ အတ္တနော အဂ္ဂမဟေသိံ အကာသိ။ ဗာရာဏသိရညော ပန ပုတ္တော ပိတု မရဏကာလေ နိဒ္ဓမနဒွါရေန ပလာယိတွာ ဗလံ သံဟရိတွာ ဗာရာဏသိံ အာဂန္တွာ အဝိဒူရေ နိသီဒိတွာ တဿ ရညော ပဏ္ဏံ ပေသေသိ “ရဇ္ဇံ ဝါ ဒေတု ယုဒ္ဓံ ဝါ”တိ။ သော “ယုဒ္ဓံ ဒေမီ”တိ ပဋိပဏ္ဏံ ပေသေသိ။ ရာဇကုမာရဿ ပန မာတာ တံ သာသနံ သုတွာ “ယုဒ္ဓေန ကမ္မံ နတ္ထိ၊ သဗ္ဗဒိသာသု သဉ္စာရံ ပစ္ဆိန္ဒိတွာ ဗာရာဏသိနဂရံ ပရိဝါရေတု၊ တတော ဒါရူဒကဘတ္တပရိက္ခယေန ကိလန္တမနုဿံ နဂရံ ဝိနာဝ ယုဒ္ဓေန ဂဏှိဿသီ”တိ ပဏ္ဏံ ပေသေသိ။ သော မာတု သာသနံ သုတွာ သတ္တ ဒိဝသာနိ သဉ္စာရံ ပစ္ဆိန္ဒိတွာ နဂရံ ရုန္ဓိ၊ နာဂရာ သဉ္စာရံ အလဘမာနာ သတ္တမေ ဒိဝသေ တဿ ရညော သီသံ ဂဟေတွာ ကုမာရဿ အဒံသု။ ကုမာရော ပန နဂရံ ပဝိသိတွာ ရဇ္ဇံ ဂဟေတွာ ဇီဝိတပရိယောသာနေ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သော ဧတရဟိ သတ္တ ဒိဝသာနိ သဉ္စာရံ ပစ္ဆိန္ဒိတွာ နဂရံ ရုန္ဓိတွာ ဂဟိတကမ္မနိဿန္ဒေန သတ္တ ဝဿာနိ လောဟိတကုမ္ဘိယံ ဝသိတွာ သတ္တာဟံ မူဠှဂဗ္ဘဘာဝံ အာပဇ္ဇိ။ ယံ ပန သော ပဒုမုတ္တရဿ ဘဂဝတော ပါဒမူလေ “လာဘီနံ အဂ္ဂေါ ဘဝေယျ”န္တိ မဟာဒါနံ ဒတွာ ပတ္ထနံ အကာသိ၊ ယဉ္စ

Vipassibuddhakāle nāgarehi saddhiṁ sahassagghanakaṁ guḷadadhiṁ datvā patthanamakāsi, tassānubhāvena lābhīnaṁ aggo jāto. Suppavāsāpi "nagaraṁ rundhitvā gaṇha tātā"ti pesitabhāvena satta vassāni kucchinā gabbhaṁ pariharitvā sattāhaṁ mūḷhagabbhā jātā.

Satthā imaṁ atītaṁ āharitvā abhisambuddho hutvā imaṁ gāthamāha—

100. "Asātaṁ sātarūpena, piyarūpena appiyaṁ.
Dukkhaṁ sukhassa rūpena, pamattamativattatī"ti.

Tattha **asātaṁ sātarūpenā**ti amadhurameva madhurapatirūpakena. **Pamattamativattatī**ti asātaṁ appiyaṁ dukkhanti etaṁ tividhampi etena sātarūpādinā ākārena sativippavāsavasena pamattaṁ puggalaṁ ativattati abhibhavati ajjhottharatīti attho. Idaṁ Bhagavatā yañca te mātāputtā iminā gabbhapariharaṇagabbhavāsasaṅkhātena asātādinā pubbe nagararundhanasātādipatirūpakena ajjhotthaṭā, yañca idāni sā upāsikā punapi sattakkhattuṁ evarūpaṁ asātaṁ appiyaṁ dukkhaṁ pemavatthubhūtena puttasaṅkhātena sātādipatirūpakena ajjhotthaṭā hutvā tathā avaca, taṁ sabbampi sandhāya vuttanti veditabbaṁ.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā nagaraṁ rundhitvā rajjappattakumāro Sīvali ahosi, mātā Suppavāsā, pitā pana Bārāṇasirājā ahameva ahosin"ti.

Asātarūpajātakavaṇṇanā dasamā.

Littavaggo dasamo.

Tassuddānaṁ

Littatejaṁ mahāsāraṁ, vissāsa lomahaṁsanaṁ.
Sudassana telapattaṁ, nāmasiddhi kūṭavāṇijaṁ.
Parosahassa asātarūpanti.

Majjhimapaṇṇāsako niṭṭhito.

ဝိပဿိဗုဒ္ဓကာလေ နာဂရေဟိ သဒ္ဓိံ သဟဿဃ္ဃနကံ ဂုဠဒဓိံ ဒတွာ ပတ္ထနမကာသိ၊ တဿာနုဘာဝေန လာဘီနံ အဂ္ဂေါ ဇာတော။ သုပ္ပဝါသာပိ "နဂရံ ရုန္ဓိတွာ ဂဏှ တာတာ"တိ ပေသိတဘာဝေန သတ္တ ဝဿာနိ ကုစ္ဆိနာ ဂဗ္ဘံ ပရိဟရိတွာ သတ္တာဟံ မူဠ္ဟဂဗ္ဘာ ဇာတာ။

သတ္ထာ ဣမံ အတီတံ အာဟရိတွာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၀၀။ "အသာတံ သာတရူပေန၊ ပိယရူပေန အပ္ပိယံ။
ဒုက္ခံ သုခဿ ရူပေန၊ ပမတ္တမတိဝတ္တတီ"တိ။

တတ္ထ **အသာတံ သာတရူပေနာ**တိ အမဓုရမေဝ မဓုရပတိရူပကေန။ **ပမတ္တမတိဝတ္တတီ**တိ အသာတံ အပ္ပိယံ ဒုက္ခန္တိ ဧတံ တိဝိဓမ္ပိ ဧတေန သာတရူပါဒိနာ အာကာရေန သတိဝိပ္ပဝါသဝသေန ပမတ္တံ ပုဂ္ဂလံ အတိဝတ္တတိ အဘိဘဝတိ အဇ္ဈောတ္ထရတီတိ အတ္ထော။ ဣဒံ ဘဂဝတာ ယဉ္စ တေ မာတာပုတ္တာ ဣမိနာ ဂဗ္ဘပရိဟရဏဂဗ္ဘဝါသသင်္ခါတေန အသာတာဒိနာ ပုဗ္ဗေ နဂရရုန္ဓနသာတာဒိပတိရူပကေန အဇ္ဈောတ္ထဋာ, ယဉ္စ ဣဒါနိ သာ ဥပါသိကာ ပုနပိ သတ္တက္ခတ္တုံ ဧဝရူပံ အသာတံ အပ္ပိယံ ဒုက္ခံ ပေမဝတ္ထုဘူတေန ပုတ္တသင်္ခါတေန သာတာဒိပတိရူပကေန အဇ္ဈောတ္ထဋာ ဟုတွာ တထာ အဝစ၊ တံ သဗ္ဗမ္ပိ သန္ဓာယ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ နဂရံ ရုန္ဓိတွာ ရဇ္ဇပ္ပတ္တကုမာရော သီဝလိ အဟောသိ၊ မာတာ သုပ္ပဝါသာ၊ ပိတာ ပန ဗာရာဏသိရာဇာ အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

အသာတရူပဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒသမာ။

လိတ္တဝဂ္ဂေါ ဒသမော။

တဿုဒ္ဒါနံ

လိတ္တတေဇံ မဟာသာရံ၊ ဝိဿာသ လောမဟံသနံ။
သုဒဿန တေလပတ္တံ၊ နာမသိဒ္ဓိ ကူဋဝါဏိဇံ။
ပရောသဟဿ အသာတရူပန္တိ။

မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသကော နိဋ္ဌိတော။

11. Parosatavagga

1. Parosatajātakavaṇṇanā (101)

101. “Parosatañcepi samāgatānaṁ,
Jhāyeyyuṁ te vassasataṁ apaññā.
Ekova seyyo puriso sapañño,
Yo bhāsitassa vijānāti atthan”ti—

Idaṁ jātakaṁ vatthuto ca veyyākaraṇato ca samodhānato ca Parosahassajātakasadisameva. Kevalañhettha “jhāyeyyun”ti padamattameva viseso. Tassattho—vassasatampi apaññā jhāyeyyuṁ olokeyyuṁ upadhāreyyuṁ, evaṁ olokentāpi pana atthaṁ vā kāraṇaṁ vā na passanti, tasmā yo bhāsitassa atthaṁ jānāti, so ekova sapañño seyyoti.

Parosatajātakavaṇṇanā paṭhamā.

---

2. Paṇṇikajātakavaṇṇanā (102)

Yo dukkhaphuṭṭhāya bhaveyya tāṇanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ paṇṇikaṁ upāsakaṁ ārabbha kathesi. So kira Sāvatthivāsī upāsako nānappakārāni mūlapaṇṇādīni ceva lābukumbhaṇḍādīni ca vikkiṇitvā jīvikaṁ kappeti. Tassekā dhītā abhirūpā pāsādikā ācārasīlasampannā hirottappasamannāgatā kevalaṁ niccappahasitamukhā. Tassā samānakulesu vāreyyatthāya āgatesu so cintesi “imissā vāreyyaṁ vattati, ayañca niccappahasitamukhā. Kumārikādhamme pana asati kumārikāya parakulaṁ gatāya mātāpitūnaṁ garahā hoti, ‘atthi nu kho imissā kumārikādhammo, natthī’ti vīmaṁsissāmi nan”ti. So ekadivasaṁ dhītaraṁ pacchiṁ gāhāpetvā paṇṇatthāya araññaṁ gantvā vīmaṁsanavasena kilesasannissito viya hutvā rahassakathaṁ kathetvā taṁ hatthe gaṇhi. Sā gahitamattāva rodantī kandantī “ayuttametaṁ tāta, udakato aggipātubhāvasadisaṁ, mā evarūpaṁ karothā”ti āha. Amma mayā

၁၁-ပရောသတဝဂ္ဂ

၁-ပရောသတဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၀၁)

၁၀၁။ “ပရောသတဉ္စေပိ သမာဂတာနံ၊
ဈာယေယျုံ တေ ဝဿသတံ အပညာ။
ဧကောဝ သေယျော ပုရိသော သပညော၊
ယော ဘာသိတဿ ဝိဇာနာတိ အတ္ထ”န္တိ—

ဣဒံ ဇာတကံ ဝတ္ထုတော စ ဝေယျာကရဏတော စ သမောဓာနတော စ ပရောသဟဿဇာတကသဒိသမေဝ။ ကေဝလဉ္စေတ္ထ “ဈာယေယျု”န္တိ ပဒမတ္တမေဝ ဝိသေသော။ တဿတ္ထော—ဝဿသတမ္ပိ အပညာ ဈာယေယျုံ ဩလောကေယျုံ ဥပဓာရေယျုံ၊ ဧဝံ ဩလောကေန္တာပိ ပန အတ္ထံ ဝါ ကာရဏံ ဝါ န ပဿန္တိ၊ တသ္မာ ယော ဘာသိတဿ အတ္ထံ ဇာနာတိ၊ သော ဧကောဝ သပညော သေယျောတိ။

ပရောသတဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဌမာ။

၂-ပဏ္ဏိကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၀၂)

ယော ဒုက္ခဖုဋ္ဌာယ ဘဝေယျ တာဏန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ပဏ္ဏိကံ ဥပါသကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ကိရ သာဝတ္ထိဝါသီ ဥပါသကော နာနပ္ပကာရာနိ မူလပဏ္ဏာဒီနိ စေဝ လာဗုကုမ္ဘဏ္ဍာဒီနိ စ ဝိက္ကိဏိတွာ ဇီဝိကံ ကပ္ပေတိ။ တဿေကာ ဓီတာ အဘိရူပါ ပါသာဒိကာ အာစာရသီလသမ္ပန္နာ ဟိရောတ္တပ္ပသမန္နာဂတာ ကေဝလံ နိစ္စပ္ပဟသိတမုခါ။ တဿာ သမာနကုလေသု ဝါရေယျတ္ထာယ အာဂတေသု သော စိန္တေသိ “ဣမိဿာ ဝါရေယျံ ဝတ္တတိ၊ အယဉ္စ နိစ္စပ္ပဟသိတမုခါ။ ကုမာရိကာဓမ္မေ ပန အသတိ ကုမာရိကာယ ပရကုလံ ဂတာယ မာတာပိတူနံ ဂရဟာ ဟောတိ၊ ‘အတ္ထိ နု ခေါ ဣမိဿာ ကုမာရိကာဓမ္မော, နတ္ထီ’တိ ဝီမံသိဿာမိ န”န္တိ။ သော ဧကဒိဝသံ ဓီတရံ ပစ္ဆိံ ဂါဟာပေတွာ ပဏ္ဏတ္ထာယ အရညံ ဂန္တွာ ဝီမံသနဝသေန ကိလေသသန္နိဿိတော ဝိယ ဟုတွာ ရဟဿကထံ ကထေတွာ တံ ဟတ္ထေ ဂဏှိ။ သာ ဂဟိတမတ္တာဝ ရောဒန္တီ ကန္ဒန္တီ “အယုတ္တမေတံ တာတ၊ ဥဒကတော အဂ္ဂိပါတုဘာဝသဒိသံ၊ မာ ဧဝရူပံ ကရောထာ”တိ အာဟ။ အမ္မ မယာ

vīmaṁsanatthāya tvaṁ hatthe gahitā, na ca kilesavasena. Vadehi, atthi dāni te kumārikādhammoti. Āma tāta atthi. Mayā hi lobhavasena na koci puriso olokitapubboti. So dhītaraṁ assāsetvā gharaṁ netvā maṅgalaṁ katvā parakulaṁ pesetvā “Satthāraṁ vandissāmī”ti gandhamālādihattho Jetavanaṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā pūjetvā ekamantaṁ nisīdi, “cirassamāgatosī”ti ca vutte tamatthaṁ Bhagavato ārocesi. Satthā “upāsaka kumārikā ciraṁ paṭṭhāya ācārasīlasampannāva, tvaṁ pana na idāneva evaṁ vīmaṁsasi, pubbepi vīmaṁsiyevā”ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto araññe rukkhadevatā hutvā nibbatti. Atheko Bārāṇasiyaṁ paṇṇika-upāsakoti atītavatthu paccuppannasadisameva. Tena pana sā vīmaṁsanatthāya hatthe gahitamattā paridevamānā imaṁ gāthamāha—

102. “Yo dukkhaphuṭṭhāya bhaveyya tāṇaṁ,
So me pitā dubbhi vane karoti.
Sā kassa kandāmi vanassa majjhe,
Yo tāyitā so sahasaṁ karotī”ti.

Tattha **yo dukkhaphuṭṭhāya bhaveyya tāṇan**ti kāyikacetasikehi dukkhehi phuṭṭhāya tāyitā paritāyitā patiṭṭhā bhaveyya. **So me pitā dubbhi vane karotī**ti so mayhaṁ dukkhaparitāyako pitāva imasmiṁ vane evarūpaṁ mittadubbhi kammaṁ karoti, attano jātāya dhītari vītikkamaṁ kātuṁ maññatīti attho. **Sā kassa kandāmī**ti kassa rodāmi, ko me patiṭṭhā bhavissatīti dīpeti. **Yo tāyitā so sahasaṁ karotī**ti yo mayhaṁ tāyitā rakkhitā avassayo bhavituṁ arahati, so pitāyeva sāhasikakammaṁ karotīti attho.

Atha naṁ pitā assāsetvā “amma rakkhitattāsī”ti pucchi. Āma tāta rakkhito me attāti. So taṁ gharaṁ netvā maṇḍetvā maṅgalaṁ katvā parakulaṁ pesesi.

ဝီမံသနတ္ထာယ တွံ ဟတ္ထေ ဂဟိတာ၊ န စ ကိလေသဝသေန။ ဝဒေဟိ, အတ္ထိ ဒါနိ တေ ကုမာရိကာဓမ္မောတိ။ အာမ တာတ အတ္ထိ။ မယာ ဟိ လောဘဝသေန န ကောစိ ပုရိသော ဩလောကိတပုဗ္ဗောတိ။ သော ဓီတရံ အဿာသေတွာ ဃရံ နေတွာ မင်္ဂလံ ကတွာ ပရကုလံ ပေသေတွာ “သတ္ထာရံ ဝန္ဒိဿာမီ”တိ ဂန္ဓမာလာဒိဟတ္ထော ဇေတဝနံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ပူဇေတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ၊ “စိရဿမာဂတောသီ”တိ စ ဝုတ္တေ တမတ္ထံ ဘဂဝတော အာရောစေသိ။ သတ္ထာ “ဥပါသက ကုမာရိကာ စိရံ ပဋ္ဌာယ အာစာရသီလသမ္ပန္နာဝ၊ တွံ ပန န ဣဒါနေဝ ဧဝံ ဝီမံသသိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ဝီမံသိယေဝါ”တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော အရညေ ရုက္ခဒေဝတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ အထေကော ဗာရာဏသိယံ ပဏ္ဏိက-ဥပါသကောတိ အတီတဝတ္ထု ပစ္စုပ္ပန္နသဒိသမေဝ။ တေန ပန သာ ဝီမံသနတ္ထာယ ဟတ္ထေ ဂဟိတမတ္တာ ပရိဒေဝမာနာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၀၂။ “ယော ဒုက္ခဖုဋ္ဌာယ ဘဝေယျ တာဏံ၊
သော မေ ပိတာ ဒုဗ္ဘိ ဝနေ ကရောတိ။
သာ ကဿ ကန္ဒာမိ ဝနဿ မဇ္ဈေ၊
ယော တာယိတာ သော သဟသံ ကရောတီ”တိ။

တတ္ထ **ယော ဒုက္ခဖုဋ္ဌာယ ဘဝေယျ တာဏန္တိ** ကာယိကစေတသိကေဟိ ဒုက္ခေဟိ ဖုဋ္ဌာယ တာယိတာ ပရိတာယိတာ ပတိဋ္ဌာ ဘဝေယျ။ **သော မေ ပိတာ ဒုဗ္ဘိ ဝနေ ကရောတီ**တိ သော မယှံ ဒုက္ခပရိတာယကော ပိတာဝ ဣမသ္မိံ ဝနေ ဧဝရူပံ မိတ္တဒုဗ္ဘိကမ္မံ ကရောတိ၊ အတ္တနော ဇာတာယ ဓီတရိ ဝီတိက္ကမံ ကာတုံ မညတီတိ အတ္ထော။ **သာ ကဿ ကန္ဒာမီ**တိ ကဿ ရောဒါမိ၊ ကော မေ ပတိဋ္ဌာ ဘဝိဿတီတိ ဒီပေတိ။ **ယော တာယိတာ သော သဟသံ ကရောတီ**တိ ယော မယှံ တာယိတာ ရက္ခိတာ အဝဿယော ဘဝိတုံ အရဟတိ၊ သော ပိတာယေဝ သာဟသိကကမ္မံ ကရောတီတိ အတ္ထော။

အထ နံ ပိတာ အဿာသေတွာ “အမ္မ ရက္ခိတတ္တာသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ တာတ ရက္ခိတော မေ အတ္တာတိ။ သော တံ ဃရံ နေတွာ မဏ္ဍေတွာ မင်္ဂလံ ကတွာ ပရကုလံ ပေသေသိ။

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne upāsako sotāpattiphale patiṭṭhahi. Tadā pitā etarahi pitāva, dhītā ca etarahi dhītāva, taṁ kāraṇaṁ paccakkhato diṭṭharukkhadevatā pana ahameva ahosinti.

Paṇṇikajātakavaṇṇanā dutiyā.

---

3. Verijātakavaṇṇanā (103)

Yattha verī nivisatīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Anāthapiṇḍikaṁ ārabbha kathesi. Anāthapiṇḍiko kira bhogagāmaṁ gantvā āgacchanto antarāmagge core disvā "antarāmagge vasituṁ na yuttaṁ, Sāvatthimeva gamissāmī"ti vegena goṇe pājetvā Sāvatthimeva āgantvā punadivase vihāraṁ gato satthu etamatthaṁ ārocesi. Satthā "pubbepi gahapati paṇḍitā antarāmagge core disvā antarā avilambamānā attano vasanaṭṭhānameva gamiṁsū"ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto mahāvibhavo seṭṭhi hutvā ekaṁ gāmakaṁ[1] nimantanaṁ bhuñjanatthāya gantvā paccāgacchanto antarāmagge core disvā antarāmagge avasitvāva vegena goṇe pājento attano gehameva āgantvā nānaggarasehi bhuñjitvā mahāsayane nisinno "corānaṁ hatthato muccitvā nibbhayaṭṭhānaṁ attano gehaṁ āgatomhī"ti udānavasena imaṁ gāthamāha—

103. "Yattha verī nivisati, na vase tattha paṇḍito.
Ekarattaṁ dirattaṁ vā, dukkhaṁ vasati verisū"ti.

Tattha **verī**ti veracetanāsamaṅgipuggalo. **Nivisatī**ti patiṭṭhāti. **Na vase tattha paṇḍito**ti so verīpuggalo yasmiṁ ṭhāne patiṭṭhito hutvā vasati, tattha paṇḍito paṇḍiccena samannāgato na vaseyya. Kiṁkāraṇā? **Ekarattaṁ dirattaṁ vā, dukkhaṁ vasati verisū**ti, verīnañhi antare vasanto ekāhampi dvīhampi dukkhameva vasatīti attho.

---

1. Gāmantaraṁ (Ka)

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဥပါသကော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ တဒါ ပိတာ ဧတရဟိ ပိတာဝ၊ ဓီတာ စ ဧတရဟိ ဓီတာဝ၊ တံ ကာရဏံ ပစ္စက္ခတော ဒိဋ္ဌရုက္ခဒေဝတာ ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

ပဏ္ဏိကဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒုတိယာ။

၃-ဝေရိဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၀၃)

ယတ္ထ ဝေရီ နိဝိသတီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အနာထပိဏ္ဍိကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ အနာထပိဏ္ဍိကော ကိရ ဘောဂဂါမံ ဂန္တွာ အာဂစ္ဆန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ စောရေ ဒိသွာ "အန္တရာမဂ္ဂေ ဝသိတုံ န ယုတ္တံ၊ သာဝတ္ထိမေဝ ဂမိဿာမီ"တိ ဝေဂေန ဂောဏေ ပါဇေတွာ သာဝတ္ထိမေဝ အာဂန္တွာ ပုနဒိဝသေ ဝိဟာရံ ဂတော သတ္ထု ဧတမတ္ထံ အာရောစေသိ။ သတ္ထာ "ပုဗ္ဗေပိ ဂဟပတိ ပဏ္ဍိတာ အန္တရာမဂ္ဂေ စောရေ ဒိသွာ အန္တရာ အဝိလမ္ဗမာနာ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနမေဝ ဂမိံသူ"တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော မဟာဝိဘဝေါ သေဋ္ဌိ ဟုတွာ ဧကံ ဂါမကံ[1] နိမန္တနံ ဘုဉ္ဇနတ္ထာယ ဂန္တွာ ပစ္စာဂစ္ဆန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ စောရေ ဒိသွာ အန္တရာမဂ္ဂေ အဝသိတွာဝ ဝေဂေန ဂောဏေ ပါဇေန္တော အတ္တနော ဂေဟမေဝ အာဂန္တွာ နာနဂ္ဂရသေဟိ ဘုဉ္ဇိတွာ မဟာသယနေ နိသိန္နော "စောရာနံ ဟတ္ထတော မုစ္စိတွာ နိဗ္ဘယဋ္ဌာနံ အတ္တနော ဂေဟံ အာဂတောမှိ"တိ ဥဒါနဝသေန ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၀၃။ "ယတ္ထ ဝေရီ နိဝိသတိ၊ န ဝသေ တတ္ထ ပဏ္ဍိတော။
ဧကရတ္တံ ဒိရတ္တံ ဝါ၊ ဒုက္ခံ ဝသတိ ဝေရိသူ"တိ။

တတ္ထ **ဝေရီ**တိ ဝေရစေတနာသမင်္ဂီပုဂ္ဂလော။ **နိဝိသတီ**တိ ပတိဋ္ဌာတိ။ **န ဝသေ တတ္ထ ပဏ္ဍိတော**တိ သော ဝေရီပုဂ္ဂလော ယသ္မိံ ဌာနေ ပတိဋ္ဌိတော ဟုတွာ ဝသတိ၊ တတ္ထ ပဏ္ဍိတော ပဏ္ဍိစ္စေန သမန္နာဂတော န ဝသေယျ။ ကိံကာရဏာ? **ဧကရတ္တံ ဒိရတ္တံ ဝါ၊ ဒုက္ခံ ဝသတိ ဝေရိသူ**တိ၊ ဝေရီနဉှိ အန္တရေ ဝသန္တော ဧကာဟမ္ပိ ဒွီဟမ္ပိ ဒုက္ခမေဝ ဝသတီတိ အတ္ထော။

၁-ဂါမန္တရံ (က)

Evaṁ mahāsatto udānaṁ udānetvā dānādīni puññāni katvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā ahameva Bārāṇasiseṭṭhi ahosin”ti.

Verijātakavaṇṇanā tatiyā.

---

4. Mittavindakajātakavaṇṇanā (104)

Catubbhi aṭṭha’jjhagamāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ dubbacabhikkhuṁ ārabbha kathesi. Vatthu heṭṭhā Mittavindakajātake vuttanayena vitthāretabbaṁ. Idaṁ pana jātakaṁ Kassapabuddhakālikaṁ. Tasmiñhi kāle uracakkaṁ[1] ukkhipitvā niraye paccamāno eko nerayikasatto “bhante kiṁ nu kho pāpakammaṁ akāsin”ti bodhisattaṁ pucchi. Bodhisatto “tayā idañcidañca pāpakammaṁ katan”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

104. “Catubbhi aṭṭha’jjhagamā, aṭṭhāhipi ca soḷasa.
Soḷasāhi ca bāttiṁsa, atricchaṁ cakkamāsado.
Icchāhatassa posassa, cakkaṁ bhamati matthake”ti.

Tattha **catubbhi aṭṭha’jjhagamā**ti samuddantare catasso vimānapetiyo labhitvā tāhi asantuṭṭho atricchatāya parato[2] gantvā aparā aṭṭha adhigatosīti attho. Sesapadadvayepi eseva nayo. **Atricchaṁ cakkamāsado**ti evaṁ sakalābhena asantuṭṭho atra atra icchanto parato parato lābhaṁ patthento idāni cakkamāsado idaṁ uracakkaṁ pattosi. Tassa te evaṁ **icchāhatassa posassa** taṇhāya hatassa[3] upahatassa tava **cakkaṁ bhamati matthake.** Pāsāṇacakkaṁ ayacakkanti imesu dvīsu khuradhāraṁ ayacakkaṁ tassa matthake punappunaṁ patanavasena bhamantaṁ disvā evamāha. Vatvā ca pana attano devalokameva gato. Sopi nerayikasatto attano pāpe khīṇe yathākammaṁ gato.

---

1. Khuracakkaṁ (Ka) 2. Purato (Syā, Ka) 3. Āhatassa (Ka)

ဧဝံ မဟာသတ္တော ဥဒါနံ ဥဒါနေတွာ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ အဟမေဝ ဗာရာဏသိသေဋ္ဌိ အဟောသိ”န္တိ။

ဝေရိဇာတကဝဏ္ဏနာ တတိယာ။

၄-မိတ္တဝိန္ဒကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၀၄)

စတုဗ္ဘိ အဋ္ဌ’ဇ္ဈဂမာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဒုဗ္ဗစဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု ဟေဋ္ဌာ မိတ္တဝိန္ဒကဇာတကေ ဝုတ္တနယေန ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗံ။ ဣဒံ ပန ဇာတကံ ကဿပဗုဒ္ဓကာလိကံ။ တသ္မိဉ္ဟိ ကာလေ ဥရစက္ကံ[၁] ဥက္ခိပိတွာ နိရယေ ပစ္စမာနော ဧကော နေရယိကသတ္တော “ဘန္တေ ကိံ နု ခေါ ပါပကမ္မံ အကာသိ”န္တိ ဗောဓိသတ္တံ ပုစ္ဆိ။ ဗောဓိသတ္တော “တယာ ဣဒဉ္စိဒဉ္စ ပါပကမ္မံ ကတ”န္တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၀၄။ “စတုဗ္ဘိ အဋ္ဌ’ဇ္ဈဂမာ၊ အဋ္ဌာဟိပိ စ သောဠသ။
သောဠသာဟိ စ ဗာတ္တိံသ၊ အတြိစ္ဆံ စက္ကမာသဒေါ။
ဣစ္ဆာဟတဿ ပေါသဿ၊ စက္ကံ ဘမတိ မတ္ထကေ”တိ။

တတ္ထ **စတုဗ္ဘိ အဋ္ဌ’ဇ္ဈဂမာ**တိ သမုဒ္ဒန္တရေ စတဿော ဝိမာနပေတိယော လဘိတွာ တာဟိ အသန္တုဋ္ဌော အတြိစ္ဆတာယ ပရတော[၂] ဂန္တွာ အပရာ အဋ္ဌ အဓိဂတောသီတိ အတ္ထော။ သေသပဒဒွယေပိ ဧသေဝ နယော။ **အတြိစ္ဆံ စက္ကမာသဒေါ**တိ ဧဝံ သကလာဘေန အသန္တုဋ္ဌော အတြ အတြ ဣစ္ဆန္တော ပရတော ပရတော လာဘံ ပတ္ထေန္တော ဣဒါနိ စက္ကမာသဒေါ ဣဒံ ဥရစက္ကံ ပတ္တောသိ။ တဿ တေ ဧဝံ **ဣစ္ဆာဟတဿ ပေါသဿ** တဏှာယ ဟတဿ[၃] ဥပဟတဿ တဝ **စက္ကံ ဘမတိ မတ္ထကေ။** ပါသာဏစက္ကံ အယစက္ကန္တိ ဣမေသု ဒွီသု ခုရဓာရံ အယစက္ကံ တဿ မတ္ထကေ ပုနပ္ပုနံ ပတနဝသေန ဘမန္တံ ဒိသွာ ဧဝမာဟ။ ဝတွာ စ ပန အတ္တနော ဒေဝလောကမေဝ ဂတော။ သောပိ နေရယိကသတ္တော အတ္တနော ပါပေ ခီဏေ ယထာကမ္မံ ဂတော။

၁-ခုရစက္ကံ (က) ၂-ပုရတော (သျာ၊ က) ၃-အာဟတဿ (က)

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā Mittavindako dubbacabhikkhu ahosi, devaputto pana ahameva ahosin”ti.

Mittavindakajātakavaṇṇanā catutthā.

---

5. Dubbalakaṭṭhajātakavaṇṇanā (105)

Bahumpe’taṁ vane kaṭṭhanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ uttasitabhikkhuṁ ārabbha kathesi. So kira Sāvatthivāsī eko kulaputto Satthu dhammadesanaṁ sutvā pabbajitvā maraṇabhīruko ahosi, rattiṭṭhānadivāṭṭhānesu vātassa vā vījantassa sukkhadaṇḍakassa vā patantassa pakkhicatuppadānaṁ vā saddaṁ sutvā maraṇabhayatajjito mahāravaṁ ravanto palāyati. Tassa hi “maritabbaṁ mayā”ti satimattampi natthi. Sace hi so “ahaṁ marissāmī”ti jāneyya, na maraṇaṁ bhāyeyya. Maraṇassatikammaṭṭhānassa pana tassa abhāvitattāva bhāyati. Tassa so maraṇabhīrukabhāvo bhikkhusaṁghe pākaṭo jāto.

Athekadivasaṁ dhammasabhāyaṁ bhikkhū kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso asuko nāma bhikkhu maraṇabhīruko maraṇaṁ bhāyati, bhikkhunā nāma ‘avassaṁ mayā maritabban’ti maraṇassatikammaṭṭhānaṁ bhāvetuṁ vaṭṭatī”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte taṁ bhikkhuṁ pakkosāpetvā “saccaṁ kira tvaṁ maraṇabhīruko”ti pucchitvā “saccaṁ bhante”ti vutte “bhikkhave mā etassa bhikkhuno anattamanā hotha, nāyaṁ idāneva maraṇabhīruko, pubbepi maraṇabhīrukoyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto Himavante rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tasmiṁ kāle Bārāṇasirājā attano maṅgalahatthiṁ āneñjakāraṇaṁ sikkhāpetuṁ hatthācariyānaṁ adāsi. Taṁ āḷāne niccalaṁ bandhitvā tomarahatthā manussā parivāretvā āneñjakāraṇaṁ kārenti. So taṁ kāraṇaṁ kāriyamāno vedanaṁ adhivāsetuṁ asakkonto āḷānaṁ bhinditvā manusse palāpetvā

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ မိတ္တဝိန္ဒကော ဒုဗ္ဗစဘိက္ခု အဟောသိ၊ ဒေဝပုတ္တော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

မိတ္တဝိန္ဒကဇာတကဝဏ္ဏနာ စတုတ္ထာ။

၅-ဒုဗ္ဗလကဋ္ဌဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၀၅)

ဗဟုမ္ပေ’တံ ဝနေ ကဋ္ဌန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဥတ္တသိတဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ကိရ သာဝတ္ထိဝါသီ ဧကော ကုလပုတ္တော သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ပဗ္ဗဇိတွာ မရဏဘီရုကော အဟောသိ၊ ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနေသု ဝါတဿ ဝါ ဝီဇန္တဿ သုက္ခဒဏ္ဍကဿ ဝါ ပတန္တဿ ပက္ခိစတုပ္ပဒါနံ ဝါ သဒ္ဒံ သုတွာ မရဏဘယတဇ္ဇိတော မဟာရဝံ ရဝန္တော ပလာယတိ။ တဿ ဟိ “မရိတဗ္ဗံ မယာ”တိ သတိမတ္တမ္ပိ နတ္ထိ။ သစေ ဟိ သော “အဟံ မရိဿာမီ”တိ ဇာနေယျ၊ န မရဏံ ဘာယေယျ။ မရဏဿတိကမ္မဋ္ဌာနဿ ပန တဿ အဘာဝိတတ္တာဝ ဘာယတိ။ တဿ သော မရဏဘီရုကဘာဝေါ ဘိက္ခုသံဃေ ပါကဋော ဇာတော။

အထေကဒိဝသံ ဓမ္မသဘာယံ ဘိက္ခူ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော အသုကော နာမ ဘိက္ခု မရဏဘီရုကော မရဏံ ဘာယတိ၊ ဘိက္ခုနာ နာမ ‘အဝဿံ မယာ မရိတဗ္ဗ’န္တိ မရဏဿတိကမ္မဋ္ဌာနံ ဘာဝေတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ တံ ဘိက္ခုံ ပက္ကောသာပေတွာ “သစ္စံ ကိရ တွံ မရဏဘီရုကော”တိ ပုစ္ဆိတွာ “သစ္စံ ဘန္တေ”တိ ဝုတ္တေ “ဘိက္ခဝေ မာ ဧတဿ ဘိက္ခုနော အနတ္တမနာ ဟောထ၊ နာယံ ဣဒါနေဝ မရဏဘီရုကော၊ ပုဗ္ဗေပိ မရဏဘီရုကောယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဟိမဝန္တေ ရုက္ခဒေဝတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ တသ္မိံ ကာလေ ဗာရာဏသိရာဇာ အတ္တနော မင်္ဂလဟတ္ထိံ အာနေဉ္ဇကာရဏံ သိက္ခာပေတုံ ဟတ္ထာစရိယာနံ အဒါသိ။ တံ အာဠာနေ နိစ္စလံ ဗန္ဓိတွာ တောမရဟတ္ထာ မနုဿာ ပရိဝါရေတွာ အာနေဉ္ဇကာရဏံ ကာရေန္တိ။ သော တံ ကာရဏံ ကာရိယမာနော ဝေဒနံ အဓိဝါသေတုံ အသက္ကောန္တော အာဠာနံ ဘိန္ဒိတွာ မနုဿေ ပလာပေတွာ

Himavantaṁ pāvisi. Manussā taṁ gahetuṁ asakkontā nivattiṁsu. So tattha maraṇabhīruko ahosi, vātasaddāni sutvā kampamāno maraṇabhayatajjito soṇḍaṁ vidhunitvā vegena palāyati, āḷāne bandhitvā āneñjakāraṇaṁ karaṇakālo viyassa hoti, kāyassādaṁ vā cittassādaṁ vā alabhanto kampamāno vicarati.

Rukkhadevatā taṁ disvā khandhaviṭape ṭhatvā imaṁ gāthamāha—

105. “Bahumpe’taṁ vane kaṭṭhaṁ, vāto bhañjati dubbalaṁ.
Tassa ce bhāyasi nāga, kiso nūna bhavissasī”ti.

Tatthāyaṁ piṇḍattho—yaṁ etaṁ dubbalaṁ kaṭṭhaṁ puratthimādibhedo vāto bhañjati, taṁ imasmiṁ vane bahuṁ sulabhaṁ, tattha tattha saṁvijjati. Sace tvaṁ tassa bhāyasi, evaṁ sante niccaṁ bhīto maṁsalohitakkhayaṁ patvā kiso nūna bhavissasi, imasmiṁ pana vane tava bhayaṁ nāma natthi, tasmā ito paṭṭhāya mā bhāyīti.

Evaṁ devatā tassa ovādaṁ adāsi, sopi tato paṭṭhāya nibbhayo ahosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi saccapariyosāne so bhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi. Tadā nāgo ayaṁ bhikkhu ahosi, rukkhadevatā pana ahameva ahosinti.

Dubbalakaṭṭhajātakavaṇṇanā pañcamā.

---

6. Udañcanījātakavaṇṇanā (106)

Sukhaṁ vata maṁ jīvantanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto thullakumārikāpalobhanaṁ ārabbha kathesi. Vatthu Terasakanipāte **Cūḷanāradakassapajātake**[1] āvi bhavissati. Taṁ pana bhikkhuṁ satthā “saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhitosī”ti pucchitvā “saccaṁ Bhagavā”ti vutte “kattha te cittaṁ paṭibaddhan”ti pucchi. So “ekissā thullakumārikāyā”ti āha.

1. Khu 5. 261 piṭṭhe.

ဟိမဝန္တံ ပါဝိသိ။ မနုဿာ တံ ဂဟေတုံ အသက္ကောန္တာ နိဝတ္တိံသု။ သော တတ္ထ မရဏာဘီရုကော အဟောသိ၊ ဝါတသဒ္ဒါနိ သုတွာ ကမ္ပမာနော မရဏဘယတဇ္ဇိတော သောဏ္ဍံ ဝိဓုနိတွာ ဝေဂေန ပလာယတိ၊ အာဠာနေ ဗန္ဓိတွာ အာနေဉ္ဇကာရဏံ ကရဏကာလော ဝိယဿ ဟောတိ၊ ကာယဿာဒံ ဝါ စိတ္တဿာဒံ ဝါ အလဘန္တော ကမ္ပမာနော ဝိစရတိ။

ရုက္ခဒေဝတာ တံ ဒိသွာ ခန္ဓဝိဋပေ ဌတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၀၅။ “ဗဟုမ္ပေ’တံ ဝနေ ကဋ္ဌံ၊ ဝါတော ဘဉ္ဇတိ ဒုဗ္ဗလံ။
တဿ စေ ဘာယသိ နာဂ၊ ကိသော နူန ဘဝိဿသီ”တိ။

တတ္ထာယံ ပိဏ္ဍတ္ထော—ယံ ဧတံ ဒုဗ္ဗလံ ကဋ္ဌံ ပုရတ္ထိမာဒိဘေဒေါ ဝါတော ဘဉ္ဇတိ၊ တံ ဣမသ္မိံ ဝနေ ဗဟုံ သုလဘံ၊ တတ္ထ တတ္ထ သံဝိဇ္ဇတိ။ သစေ တွံ တဿ ဘာယသိ၊ ဧဝံ သန္တေ နိစ္စံ ဘီတော မံသလောဟိတက္ခယံ ပတွာ ကိသော နူန ဘဝိဿသိ၊ ဣမသ္မိံ ပန ဝနေ တဝ ဘယံ နာမ နတ္ထိ၊ တသ္မာ ဣတော ပဋ္ဌာယ မာ ဘာယီတိ။

ဧဝံ ဒေဝတာ တဿ ဩဝါဒံ အဒါသိ၊ သောပိ တတော ပဋ္ဌာယ နိဗ္ဘယော အဟောသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ သော ဘိက္ခု သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ တဒါ နာဂေါ အယံ ဘိက္ခု အဟောသိ၊ ရုက္ခဒေဝတာ ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

ဒုဗ္ဗလကဋ္ဌဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဉ္စမာ။

၆-ဥဒဉ္စနီဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၀၆)

သုခံ ဝတ မံ ဇီဝန္တန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ထုလ္လကုမာရိကာပလောဘနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု တေရသကနိပါတေ **စူဠနာရဒကဿပဇာတကေ**[၁] အာဝိ ဘဝိဿတိ။ တံ ပန ဘိက္ခုံ သတ္ထာ “သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ဥက္ကဏ္ဌိတောသီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “သစ္စံ ဘဂဝါ”တိ ဝုတ္တေ “ကတ္ထ တေ စိတ္တံ ပဋိဗဒ္ဓ”န္တိ ပုစ္ဆိ။ သော “ဧကိဿာ ထုလ္လကုမာရိကာယာ”တိ အာဟ။

၁-ခု ၅-၂၆၁-ပိဋ္ဌေ။

Atha naṁ Satthā “ayaṁ te bhikkhu anatthakārikā, pubbepi tvaṁ etaṁ nissāya sīlabyasanaṁ patvā kampanto vicaramāno paṇḍite nissāya sukhaṁ labhī”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārenteti atītavatthupi cūḷanāradakassapajātakeyeva āvi bhavissati. Tadā pana bodhisatto sāyaṁ phalāphale ādāya āgantvā paṇṇasālādvāraṁ vivaritvā pavisitvā puttaṁ cūḷatāpasaṁ etadavoca “tāta tvaṁ aññesu divasesu dārūni āharasi, pānīyaṁ paribhojanīyaṁ āharasi, aggiṁ karosi, ajja pana ekampi akatvā kasmā dummukho pajjhāyanto nipannosī”ti. Tāta tumhesu phalāphalatthāya gatesu ekā itthī āgantvā maṁ palobhetvā ādāya gantuṁ ārabhi, ahaṁ pana “tumhehi vissajjito gamissāmī”ti na gacchiṁ, asukaṭṭhāne pana naṁ nisīdāpetvā āgatomhi, idāni gacchāmahaṁ tātāti. Bodhisatto “na sakkā etaṁ nivattetun”ti ñatvā “tena hi tāta gaccha, esā pana taṁ netvā yadā macchamaṁsādīni vā khāditukāmā bhavissati, sappiloṇataṇḍulādīhi vā panassā attho bhavissati, tadā ‘idañcidañcāharā’ti taṁ kilamessati. Tadā mayhaṁ guṇaṁ saritvā palāyitvā idheva āgaccheyyāsī”ti vissajjesi. So tāya saddhiṁ manussapathaṁ agamāsi. Atha naṁ sā attano vasaṁ gametvā “maṁsaṁ āhara, macchaṁ āharā”ti yena yena atthikā hoti, taṁ taṁ āharāpeti. Tadā so “ayaṁ maṁ attano dāsaṁ viya kammakāraṁ viya ca katvā pīḷetī”ti palāyitvā pitu santikaṁ āgantvā pitaraṁ vanditvā ṭhitakova imaṁ gāthamāha—

106. “Sukhaṁ vata maṁ jīvantaṁ, pacamānā udañcanī.
Corī jāyappavādena, telaṁ loṇañca yācatī”ti.

Tattha **sukhaṁ vata maṁ jīvantan**ti tāta tumhākaṁ santike maṁ sukhaṁ jīvantaṁ. **Pacamānā**ti tāpayamānā pīḷayamānā, yaṁ yaṁ vā khāditukāmā hoti, taṁ taṁ pacamānā. Udakaṁ añcanti etāyāti **udañcanī,** cāṭito vā kūpato vā udaka-ussiñcanaghaṭikāyetaṁ nāmaṁ. Sā pana udañcanī viya, udakaṁ viya ghaṭikā[1], yena yenatthikā hoti, taṁ taṁ ākaḍḍhatiyevāti

1. Sā pana udañcanī udakaṁ viya ghaṭikāya (Sī, Syā), sā pana udañcanī viya udañcanī udakaṁ viya ghaṭikā (Ka)

အထ နံ သတ္ထာ “အယံ တေ ဘိက္ခု အနတ္ထကာရိကာ၊ ပုဗ္ဗေပိ တွံ ဧတံ နိဿာယ သီလဗျသနံ ပတွာ ကမ္ပန္တော ဝိစရမာနော ပဏ္ဍိတေ နိဿာယ သုခံ လဘီ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေတိ အတီတဝတ္ထုပိ စူဠနာရဒကဿပဇာတကေယေဝ အာဝိ ဘဝိဿတိ။ တဒါ ပန ဗောဓိသတ္တော သာယံ ဖလာဖလေ အာဒါယ အာဂန္တွာ ပဏ္ဏသာလာဒွါရံ ဝိဝရိတွာ ပဝိသိတွာ ပုတ္တံ စူဠတာပသံ ဧတဒဝေါစ “တာတ တွံ အညေသု ဒိဝသေသု ဒါရူနိ အာဟရသိ၊ ပါနီယံ ပရိဘောဇနီယံ အာဟရသိ၊ အဂ္ဂိံ ကရောသိ၊ အဇ္ဇ ပန ဧကမ္ပိ အကတွာ ကသ္မာ ဒုမ္မုခေါ ပဇ္ဈာယန္တော နိပန္နောသီ”တိ။ တာတ တုမှေသု ဖလာဖလတ္ထာယ ဂတေသု ဧကာ ဣတ္ထီ အာဂန္တွာ မံ ပလောဘေတွာ အာဒါယ ဂန္တုံ အာရဘိ၊ အဟံ ပန “တုမှေဟိ ဝိဿဇ္ဇိတော ဂမိဿာမီ”တိ န ဂစ္ဆိံ၊ အသုကဋ္ဌာနေ ပန နံ နိသီဒါပေတွာ အာဂတောမှိ၊ ဣဒါနိ ဂစ္ဆာမဟံ တာတာတိ။ ဗောဓိသတ္တော “န သက္ကာ ဧတံ နိဝတ္တေတု”န္တိ ဉတွာ “တေန ဟိ တာတ ဂစ္ဆ၊ ဧသာ ပန တံ နေတွာ ယဒါ မစ္ဆမံသာဒီနိ ဝါ ခါဒိတုကာမာ ဘဝိဿတိ၊ သပ္ပိလောဏတဏ္ဍုလာဒီဟိ ဝါ ပနဿာ အတ္ထော ဘဝိဿတိ၊ တဒါ ‘ဣဒဉ္စိဒဉ္စာဟရာ’တိ တံ ကိလမေဿတိ။ တဒါ မယှံ ဂုဏံ သရိတွာ ပလာယိတွာ ဣဓေဝ အာဂစ္ဆေယျာသီ”တိ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ သော တာယ သဒ္ဓိံ မနုဿပထံ အဂမာသိ။ အထ နံ သာ အတ္တနော ဝသံ ဂမေတွာ “မံသံ အာဟရ၊ မစ္ဆံ အာဟရာ”တိ ယေန ယေန အတ္ထိကာ ဟောတိ၊ တံ တံ အာဟရာပေတိ။ တဒါ သော “အယံ မံ အတ္တနော ဒါသံ ဝိယ ကမ္မကာရံ ဝိယ စ ကတွာ ပီဠေတီ”တိ ပလာယိတွာ ပိတု သန္တိကံ အာဂန္တွာ ပိတရံ ဝန္ဒိတွာ ဌိတကောဝ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၀၆။ “သုခံ ဝတ မံ ဇီဝန္တံ၊ ပစမာနာ ဥဒဉ္စနီ။
စောရီ ဇာယပ္ပဝါဒေန၊ တေလံ လောဏဉ္စ ယာစတီ”တိ။

တတ္ထ **သုခံ ဝတ မံ ဇီဝန္တ**န္တိ တာတ တုမှာကံ သန္တိကေ မံ သုခံ ဇီဝန္တံ။ **ပစမာနာ**တိ တာပယမာနာ ပီဠယမာနာ၊ ယံ ယံ ဝါ ခါဒိတုကာမာ ဟောတိ၊ တံ တံ ပစမာနာ။ ဥဒကံ အဉ္စန္တိ ဧတာယာတိ **ဥဒဉ္စနီ၊** စာဋိတော ဝါ ကူပတော ဝါ ဥဒကဥဿိဉ္စနဃဋိကာယေတံ နာမံ။ သာ ပန ဥဒဉ္စနီ ဝိယ၊ ဥဒကံ ဝိယ ဃဋိကာ[1], ယေန ယေနတ္ထိကာ ဟောတိ၊ တံ တံ အာကဍ္ဎတိယေဝါတိ

၁-သာ ပန ဥဒဉ္စနီ ဥဒကံ ဝိယ ဃဋိကာယ (သီ၊ သျာ)၊ သာ ပန ဥဒဉ္စနီ ဝိယ ဥဒဉ္စနီ ဥဒကံ ဝိယ ဃဋိကာ (က)

attho. **Corī jāyappavādenā**ti “bhariyā”ti nāmena ekā corī maṁ madhuravacanena upalāpetvā tattha netvā **telaṁ loṇañca** yañca aññaṁ icchati, taṁ sabbaṁ **yācati,** dāsaṁ viya kammakāraṁ viya ca katvā āharāpetīti tassā aguṇaṁ kathesi.

Atha naṁ bodhisatto assāsetvā “hotu tāta, ehi tvaṁ mettaṁ bhāvehi, karuṇaṁ bhāvehī”ti cattāro brahmavihāre ācikkhi, ācikkhitvā kasiṇaparikammaṁ ācikkhi. So na cirasseva abhiññā ca samāpattiyo ca uppādetvā brahmavihāre bhāvetvā saddhiṁ pitarā brahmaloke nibbatti.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne so bhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi. Tadā thullakumārikāva etarahi thullakumārikā, cūḷatāpaso ukkaṇṭhitabhikkhu ahosi, pitā pana ahameva ahosin”ti.

Udañcanījātakavaṇṇanā chaṭṭhā.

---

7. Sālittakajātakavaṇṇanā (107)

Sādhu kho sippakaṁ nāmāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ haṁsapaharanakaṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi. So kireko Sāvatthivāsī kulaputto sālittakasippe nipphattiṁ patto. “Sālittakasippan”ti sakkharākhipanasippaṁ vuccati. So ekadivasaṁ dhammaṁ sutvā sāsane uraṁ datvā pabbajitvā upasampadaṁ labhi, na pana sikkhākāmo, na paṭipattisādhako[1] ahosi. So ekadivasaṁ ekaṁ daharabhikkhuṁ ādāya Aciravatiṁ gantvā nhāyitvā nadītīre aṭṭhāsi. Tasmiṁ samaye dve setahaṁsā ākāsena gacchanti. So taṁ daharaṁ āha “imaṁ pacchimahaṁsaṁ sakkharāya akkhimhi paharitvā pādamūle pātemī”ti. Itaro “kathaṁ pātessasi, na sakkhissasi paharitun”ti āha. Itaro “tiṭṭhatu tāvassa orato akkhi, parato akkhimhi taṁ paharāmī”ti. Idāni pana tvaṁ asantaṁ kathesīti. “Tena hi upadhārehī”ti ekaṁ tikhiṇasakkharaṁ[2] gahetvā aṅguliyā pariyante katvā[3]

1. Paṭipattisārako (Sī, I) 2. Tiyaṁsaṁ sakkharaṁ (Sī, I)
3. Aṅguliyā yantetvā (Sī, I), parivattetvā (Syā)

အတ္ထော။ **စောရီ ဇာယပ္ပဝါဒေနာ**တိ “ဘရိယာ”တိ နာမေန ဧကာ စောရီ မံ မဓုရဝစနေန ဥပလာပေတွာ တတ္ထ နေတွာ **တေလံ လောဏဉ္စ** ယဉ္စ အညံ ဣစ္ဆတိ၊ တံ သဗ္ဗံ **ယာစတိ၊** ဒါသံ ဝိယ ကမ္မကာရံ ဝိယ စ ကတွာ အာဟရာပေတီတိ တဿာ အဂုဏံ ကထေသိ။

အထ နံ ဗောဓိသတ္တော အဿာသေတွာ “ဟောတု တာတ၊ ဧဟိ တွံ မေတ္တံ ဘာဝေဟိ၊ ကရုဏံ ဘာဝေဟီ”တိ စတ္တာရော ဗြဟ္မဝိဟာရေ အာစိက္ခိ၊ အာစိက္ခိတွာ ကသိဏပရိကမ္မံ အာစိက္ခိ။ သော န စိရဿေဝ အဘိညာ စ သမာပတ္တိယော စ ဥပ္ပါဒေတွာ ဗြဟ္မဝိဟာရေ ဘာဝေတွာ သဒ္ဓိံ ပိတရာ ဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ သော ဘိက္ခု သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ တဒါ ထုလ္လကုမာရိကာဝ ဧတရဟိ ထုလ္လကုမာရိကာ၊ စူဠတာပသော ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခု အဟောသိ၊ ပိတာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဥဒဉ္စနီဇာတကဝဏ္ဏနာ ဆဋ္ဌာ။

၇-သာလိတ္တကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၀၇)

သာဓု ခေါ သိပ္ပကံ နာမာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဟံသပဟာရနကံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ကိရေကော သာဝတ္ထိဝါသီ ကုလပုတ္တော သာလိတ္တကသိပ္ပေ နိပ္ဖတ္တိံ ပတ္တော။ “သာလိတ္တကသိပ္ပ”န္တိ သက္ခရာခိပနသိပ္ပံ ဝုစ္စတိ။ သော ဧကဒိဝသံ ဓမ္မံ သုတွာ သာသနေ ဥရံ ဒတွာ ပဗ္ဗဇိတွာ ဥပသမ္ပဒံ လဘိ၊ န ပန သိက္ခာကာမော, န ပဋိပတ္တိသာဓကော[၁] အဟောသိ။ သော ဧကဒိဝသံ ဧကံ ဒဟရဘိက္ခုံ အာဒါယ အစိရဝတိံ ဂန္တွာ နှာယိတွာ နဒီတီရေ အဋ္ဌာသိ။ တသ္မိံ သမယေ ဒွေ သေတဟံသာ အာကာသေန ဂစ္ဆန္တိ။ သော တံ ဒဟရံ အာဟ “ဣမံ ပစ္ဆိမဟံသံ သက္ခရာယ အက္ခိမှိ ပဟရိတွာ ပါဒမူလေ ပါတေမီ”တိ။ ဣတရော “ကထံ ပါတေဿသိ၊ န သက္ခိဿသိ ပဟရိတု”န္တိ အာဟ။ ဣတရော “တိဋ္ဌတု တာဝဿ ဩရတော အက္ခိ၊ ပရတော အက္ခိမှိ တံ ပဟရာမီ”တိ။ ဣဒါနိ ပန တွံ အသန္တံ ကထေသီတိ။ “တေန ဟိ ဥပဓာရေဟီ”တိ ဧကံ တိခိဏသက္ခရံ[၂] ဂဟေတွာ အင်္ဂုလိယာ ပရိယန္တေ ကတွာ[၃]

၁-ပဋိပတ္တိသာရကော (သီ၊ ဣ) ၂-တိယံသံ သက္ခရံ (သီ၊ ဣ)
၃-အင်္ဂုလိယာ ယန္တေတွာ (သီ၊ ဣ)၊ ပရိဝတ္တေတွာ (သျာ)

tassa haṁsassa pacchato khipi. Sā “run”ti saddaṁ akāsi, haṁso “parissayena bhavitabban”ti nivattitvā saddaṁ sotuṁ ārabhi, itaro tasmiṁ khaṇe ekaṁ vaṭṭasakkharaṁ gahetvā tassa nivattitvā olokentassa parabhāge akkhiṁ pahari. Sakkharā itarampi akkhiṁ vinivijjhitvā gatā. Haṁso mahāravaṁ ravanto pādamūleyeva pati. Tato tato bhikkhū āgantvā garahitvā “ananucchavikaṁ te katan”ti Satthu santikaṁ netvā “bhante iminā idaṁ nāma katan”ti tamatthaṁ ārocesuṁ. Satthā taṁ bhikkhuṁ garahitvā “na bhikkhave idānevesa etasmiṁ sippe kusalo, pubbepi kusaloyeva ahosī”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto tassa amacco ahosi. Tasmiṁ kāle rañño purohito atimukharo hoti bahubhāṇī, tasmiṁ kathetuṁ āraddhe aññe okāsameva na labhanti. Rājā cintesi “kadā nu kho etassa vacanupacchedakaṁ kañci labhissāmī”ti. So tato paṭṭhāya tathārūpaṁ ekaṁ upadhārento vicarati. Tasmiṁ kāle Bārāṇasiyaṁ eko pīṭhasappī sakkharākhipanasippe nipphattiṁ patto hoti. Gāmadārakā taṁ rathakaṁ āropetvā ākaḍḍhamānā Bārāṇasinagaradvāramūle eko viṭapasampanno mahānigrodho atthi, tattha ānetvā samparivāretvā kākaṇikādīni datvā “hatthirūpakaṁ kara, assarūpakaṁ karā”ti vadanti. So sakkharā khipitvā khipitvā nigrodhapaṇṇesu nānārūpāni dasseti, sabbāni paṇṇāni chiddāvachiddāneva ahesuṁ.

Atha Bārāṇasirājā uyyānaṁ gacchanto taṁ ṭhānaṁ pāpuṇi. Ussāraṇābhayena sabbe dārakā palāyiṁsu, pīṭhasappī tattheva nipajji. Rājā nigrodhamūlaṁ patvā rathe nisinno pattānaṁ chiddatāya chāyaṁ kabarakabaraṁ disvā olokento sabbesaṁ pattānaṁ chiddabhāvaṁ disvā “kenetāni evaṁ katānī”ti pucchi. Pīṭhasappinā devāti. Rājā “imaṁ nissāya brāhmaṇassa vacanupacchedaṁ kātuṁ sakkā bhavissatī”ti cintetvā “kahaṁ bhaṇe pīṭhasappī”ti pucchi. Vicinantā mūlantare nipannaṁ disvā “ayaṁ devā”ti āhaṁsu. Rājā naṁ pakkosāpetvā parisaṁ ussāretvā pucchi “amhākaṁ santike eko mukharabrāhmaṇo atthi, sakkhissasi taṁ nissaddaṁ kātun”ti. Nāḷimattā ajalaṇḍikā labhanto sakkhissāmi devāti. Rājā pīṭhasappiṁ gharaṁ netvā antosāṇiyaṁ nisīdāpetvā sāṇiyaṁ chiddaṁ kāretvā brāhmaṇassa

တဿ ဟံသဿ ပစ္ဆတော ခိပိ။ သာ “ရု”န္တိ သဒ္ဒံ အကာသိ၊ ဟံသော “ပရိဿယေန ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ နိဝတ္တိတွာ သဒ္ဒံ သောတုံ အာရဘိ၊ ဣတရော တသ္မိံ ခဏေ ဧကံ ဝဋ္ဋသက္ခရံ ဂဟေတွာ တဿ နိဝတ္တိတွာ ဩလောကေန္တဿ ပရဘာဂေ အက္ခိံ ပဟရိ။ သက္ခရာ ဣတရမ္ပိ အက္ခိံ ဝိနိဝိဇ္ဈိတွာ ဂတာ။ ဟံသော မဟာရဝံ ရဝန္တော ပါဒမူလေယေဝ ပတိ။ တတော တတော ဘိက္ခူ အာဂန္တွာ ဂရဟိတွာ “အနနုစ္ဆဝိကံ တေ ကတ”န္တိ သတ္ထု သန္တိကံ နေတွာ “ဘန္တေ ဣမိနာ ဣဒံ နာမ ကတ”န္တိ တမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ တံ ဘိက္ခုံ ဂရဟိတွာ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝေသ ဧတသ္မိံ သိပ္ပေ ကုသလော၊ ပုဗ္ဗေပိ ကုသလောယေဝ အဟောသီ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော တဿ အမစ္စော အဟောသိ။ တသ္မိံ ကာလေ ရညော ပုရောဟိတော အတိမုခရော ဟောတိ ဗဟုဘာဏီ၊ တသ္မိံ ကထေတုံ အာရဒ္ဓေ အညေ ဩကာသမေဝ န လဘန္တိ။ ရာဇာ စိန္တေသိ “ကဒါ နု ခေါ ဧတဿ ဝစနုပစ္ဆေဒကံ ကဉ္စိ လဘိဿာမီ”တိ။ သော တတော ပဋ္ဌာယ တထာရူပံ ဧကံ ဥပဓာရေန္တော ဝိစရတိ။ တသ္မိံ ကာလေ ဗာရာဏသိယံ ဧကော ပီဌသပ္ပီ သက္ခရာခိပနသိပ္ပေ နိပ္ဖတ္တိံ ပတ္တော ဟောတိ။ ဂါမဒါရကာ တံ ရထကံ အာရောပေတွာ အာကဍ္ဎမာနာ ဗာရာဏသိနဂရဒွါရမူလေ ဧကော ဝိဋပသမ္ပန္နော မဟာနိဂြောဓော အတ္ထိ၊ တတ္ထ အာနေတွာ သမ္ပရိဝါရေတွာ ကာကဏိကာဒီနိ ဒတွာ “ဟတ္ထိရူပကံ ကရ၊ အဿရူပကံ ကရာ”တိ ဝဒန္တိ။ သော သက္ခရာ ခိပိတွာ ခိပိတွာ နိဂြောဓပဏ္ဏေသု နာနာရူပါနိ ဒဿေတိ၊ သဗ္ဗာနိ ပဏ္ဏာနိ ဆိဒ္ဒါဝဆိဒ္ဒါနေဝ အဟေသုံ။

အထ ဗာရာဏသိရာဇာ ဥယျာနံ ဂစ္ဆန္တော တံ ဌာနံ ပါပုဏိ။ ဥဿာရဏာဘယေန သဗ္ဗေ ဒါရကာ ပလာယိံသု၊ ပီဌသပ္ပီ တတ္ထေဝ နိပဇ္ဇိ။ ရာဇာ နိဂြောဓမူလံ ပတွာ ရထေ နိသိန္နော ပတ္တာနံ ဆိဒ္ဒတာယ ဆာယံ ကဗရကဗရံ ဒိသွာ ဩလောကေန္တော သဗ္ဗေသံ ပတ္တာနံ ဆိဒ္ဒဘာဝံ ဒိသွာ “ကေနေတာနိ ဧဝံ ကတာနီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ပီဌသပ္ပိနာ ဒေဝါတိ။ ရာဇာ “ဣမံ နိဿာယ ဗြာဟ္မဏဿ ဝစနုပစ္ဆေဒံ ကာတုံ သက္ကာ ဘဝိဿတီ”တိ စိန္တေတွာ “ကဟံ ဘဏေ ပီဌသပ္ပီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဝိစိနန္တာ မူလန္တရေ နိပန္နံ ဒိသွာ “အယံ ဒေဝါ”တိ အာဟံသု။ ရာဇာ နံ ပက္ကောသာပေတွာ ပရိသံ ဥဿာရေတွာ ပုစ္ဆိ “အမှာကံ သန္တိကေ ဧကော မုခရဗြာဟ္မဏော အတ္ထိ၊ သက္ခိဿသိ တံ နိဿဒ္ဒံ ကာတု”န္တိ။ နာဠိမတ္တာ အဇလဏ္ဍိကာ လဘန္တော သက္ခိဿာမိ ဒေဝါတိ။ ရာဇာ ပီဌသပ္ပိံ ဃရံ နေတွာ အန္တောသာဏိယံ နိသီဒါပေတွာ သာဏိယံ ဆိဒ္ဒံ ကာရေတွာ ဗြာဟ္မဏဿ

chiddābhimukhaṁ āsanaṁ paññapetvā nāḷimattā sukkhā ajalaṇḍikā pīṭhasappissa santike ṭhapāpetvā brāhmaṇaṁ upaṭṭhānakāle āgataṁ tasmiṁ āsane nisīdāpetvā kathaṁ samuṭṭhāpesi. Brāhmaṇo aññesaṁ okāsaṁ adatvā raññā saddhiṁ kathetuṁ ārabhi. Athassa so pīṭhasappī sāṇicchiddena ekekaṁ ajalaṇḍikaṁ pacchiyaṁ[1] pavesento viya tālutalamhiyeva pāteti, brāhmaṇo āgatāgataṁ nāḷiyaṁ telaṁ pavesento viya gilati, sabbā parikkhayaṁ gamiṁsu. Tassetā nāḷimattā ajalaṇḍikā kucchiṁ paviṭṭhā aḍḍhāḷhakamattā ahesuṁ.

Rājā tāsaṁ parikkhīṇabhāvaṁ ñatvā āha "ācariya tumhe atimukharatāya nāḷimattā ajalaṇḍikā gilantā kiñci na jānittha, ito dāni uttari jīrāpetuṁ na sakkhissatha. Gacchatha, piyaṅgudakaṁ pivitvā chaḍḍetvā attānaṁ arogaṁ karothā"ti. Brāhmaṇo tato paṭṭhāya pihitamukho viya hutvā kathentenāpi saddhiṁ akathanasīlo ahosi. Rājā "iminā me kaṇṇasukhaṁ katan"ti pīṭhasappissa satasahassuṭṭhānake catūsu disāsu cattāro gāme adāsi. Bodhisatto rājānaṁ upasaṅkamitvā "deva sippaṁ nāma loke paṇḍitehi uggahitabbaṁ, pīṭhasappinā sālittakamattenāpi ayaṁ sampatti laddhā"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

107. "Sādhuṁ kho sippakaṁ nāma, api yādisa kīdisaṁ.
Passa khañjappahārena, laddhā gāmā catuddisā"ti.

Tattha **passa khañjappahārenā**ti passa mahārāja iminā khañjapīṭhasappinā ajalaṇḍikāpahārena catuddisā cattāro gāmā laddhā, aññesaṁ sippānaṁ ko ānisaṁsaparicchedo"ti sippaguṇaṁ kathesi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā pīṭhasappī ayaṁ bhikkhu ahosi, rājā Ānando, paṇḍitāmacco pana ahameva ahosin"ti.

Sālittakajātakavaṇṇanā sattamā.

1. Makkhikaṁ (Sī, I)

ဆိဒ္ဒါဘိမုခံ အာသနံ ပညပေတွာ နာဠိမတ္တာ သုက္ခာ အဇလဏ္ဍိကာ ပီဌသပ္ပိဿ သန္တိကေ ဌပါပေတွာ ဗြာဟ္မဏံ ဥပဋ္ဌာနကာလေ အာဂတံ တသ္မိံ အာသနေ နိသီဒါပေတွာ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသိ။ ဗြာဟ္မဏော အညေသံ ဩကာသံ အဒတွာ ရညာ သဒ္ဓိံ ကထေတုံ အာရဘိ။ အထဿ သော ပီဌသပ္ပီ သာဏိစ္ဆိဒ္ဒေန ဧကေကံ အဇလဏ္ဍိကံ ပစ္ဆိယံ[၁] ပဝေသေန္တော ဝိယ တာလုတလမှိယေဝ ပါတေတိ၊ ဗြာဟ္မဏော အာဂတာဂတံ နာဠိယံ တေလံ ပဝေသေန္တော ဝိယ ဂိလတိ၊ သဗ္ဗာ ပရိက္ခယံ ဂမိံသု။ တဿေတာ နာဠိမတ္တာ အဇလဏ္ဍိကာ ကုစ္ဆိံ ပဝိဋ္ဌာ အဍ္ဎာဠ္ဟကမတ္တာ အဟေသုံ။

ရာဇာ တာသံ ပရိက္ခီဏဘာဝံ ဉတွာ အာဟ “အာစရိယ တုမှေ အတိမုခရတာယ နာဠိမတ္တာ အဇလဏ္ဍိကာ ဂိလန္တာ ကိဉ္စိ န ဇာနိတ္ထ၊ ဣတော ဒါနိ ဥတ္တရိ ဇီရာပေတုံ န သက္ခိဿထ။ ဂစ္ဆထ, ပိယင်္ဂုဒကံ ပိဝိတွာ ဆဍ္ဍေတွာ အတ္တာနံ အရောဂံ ကရောထာ”တိ။ ဗြာဟ္မဏော တတော ပဋ္ဌာယ ပိဟိတမုခေါ ဝိယ ဟုတွာ ကထေန္တေနာပိ သဒ္ဓိံ အကထနသီလော အဟောသိ။ ရာဇာ “ဣမိနာ မေ ကဏ္ဏသုခံ ကတ”န္တိ ပီဌသပ္ပိဿ သတသဟဿုဋ္ဌာနကေ စတူသု ဒိသာသု စတ္တာရော ဂါမေ အဒါသိ။ ဗောဓိသတ္တော ရာဇာနံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဒေဝ သိပ္ပံ နာမ လောကေ ပဏ္ဍိတေဟိ ဥဂ္ဂဟိတဗ္ဗံ၊ ပီဌသပ္ပိနာ သာလိတ္တကမတ္တေနာပိ အယံ သမ္ပတ္တိ လဒ္ဓါ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၀၇။ “သာဓုံ ခေါ သိပ္ပကံ နာမ၊ အပိ ယာဒိသ ကီဒိသံ။
ပဿ ခဉ္ဇပ္ပဟာရေန၊ လဒ္ဓါ ဂါမာ စတုဒ္ဒိသာ”တိ။

တတ္ထ **ပဿ ခဉ္ဇပ္ပဟာရေနာ**တိ ပဿ မဟာရာဇ ဣမိနာ ခဉ္ဇပီဌသပ္ပိနာ အဇလဏ္ဍိကာပဟာရေန စတုဒ္ဒိသာ စတ္တာရော ဂါမာ လဒ္ဓါ၊ အညေသံ သိပ္ပါနံ ကော အာနိသံသပရိစ္ဆေဒေါ”တိ သိပ္ပဂုဏံ ကထေသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ပီဌသပ္ပီ အယံ ဘိက္ခု အဟောသိ၊ ရာဇာ အာနန္ဒော၊ ပဏ္ဍိတာမစ္စော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

သာလိတ္တကဇာတကဝဏ္ဏနာ သတ္တမာ။

၁-မက္ခိကံ (သီ၊ ဣ)

8. Bāhiyajātakavaṇṇanā (108)

Sikkheyya sikkhitabbānīti idaṁ Satthā Vesāliṁ upanissāya Mahāvane kūṭāgārasālāyaṁ viharanto ekaṁ Licchaviṁ ārabbha kathesi. So kira Licchavirājā saddho pasanno Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ nimantetvā attano nivesane mahādānaṁ pavattesi. Bhariyā panassa thūlaṅgapaccaṅgā uddhumātakanimittasadisā anākappasampannā ahosi. Satthā bhattakiccāvasāne anumodanaṁ katvā vihāraṁ gantvā bhikkhūnaṁ ovādaṁ datvā gandhakuṭiṁ pāvisi. Bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "āvuso tassa nāma Licchaviraññо tāva abhirūpassa tādisā bhariyā thūlaṅgapaccaṅgā anākappasampannā, kathaṁ so tāya saddhiṁ abhiramatī"ti. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "na bhikkhave esa idāneva, pubbepi thūlasarīrāya eva itthiyā saddhiṁ abhiramī"ti vatvā tehi yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto tassa amacco ahosi. Athekā janapaditthī thūlasarīrā anākappasampannā bhatiṁ kurumānā rājaṅgaṇassa avidūrena gacchamānā sarīravaḷañjapīḷitā hutvā nivatthasāṭakena sarīraṁ paṭicchādetvā nisīditvā sarīravaḷañjaṁ muñcitvā khippameva uṭṭhāsi. Tasmiṁ khaṇe Bārāṇasirājā vātapānena rājaṅgaṇaṁ olokento taṁ disvā cintesi "ayaṁ evarūpe aṅgaṇaṭṭhāne sarīravaḷañjaṁ muñcamānā hirottappaṁ appahāya nivāsaneneva paṭicchannā hutvā sarīravaḷañjaṁ mocetvā khippaṁ uṭṭhitā, imāya nirogāya bhavitabbaṁ, etissā vatthu visadaṁ bhavissati, visade pana vatthusmiṁ eko putto labbhamāno visado puññavā bhavissati, imaṁ mayā aggamahesiṁ kātuṁ vaṭṭatī"ti. So tassā apariggahitabhāvaṁ ñatvā āharāpetvā[1] aggamahesiṭṭhānaṁ adāsi. Sā tassa piyā ahosi manāpā, na cirasseva ekaṁ puttaṁ vijāyi. So panassā putto cakkavattī rājā ahosi.

Bodhisatto tassā sampattiṁ disvā tathārūpaṁ vacanokāsaṁ labhitvā "deva sikkhitabbayuttakaṁ nāma sippaṁ kasmā na sikkhitabbaṁ, yatra hi nāmāyaṁ mahāpuññā hirottappaṁ appahāya paṭicchannākārena sarīravaḷañjaṁ kurumānā

1. Āṇāpetvā (Sī, Syā)

၈-ဗာဟိယဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၀၈)

သိက္ခေယျ သိက္ခိတဗ္ဗာနီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဝေသာလိံ ဥပနိဿာယ မဟာဝနေ ကူဋာဂါရသာလာယံ ဝိဟရန္တော ဧကံ လိစ္ဆဝိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ကိရ လိစ္ဆဝိရာဇာ သဒ္ဓေါ ပသန္နော ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ နိမန္တေတွာ အတ္တနော နိဝေသနေ မဟာဒါနံ ပဝတ္တေသိ။ ဘရိယာ ပနဿ ထူလင်္ဂပစ္စင်္ဂါ ဥဒ္ဓုမာတကနိမိတ္တသဒိသာ အနာကပ္ပသမ္ပန္နာ အဟောသိ။ သတ္ထာ ဘတ္တကိစ္စာဝသာနေ အနုမောဒနံ ကတွာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဘိက္ခူနံ ဩဝါဒံ ဒတွာ ဂန္ဓကုဋိံ ပါဝိသိ။ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ "အာဝုသော တဿ နာမ လိစ္ဆဝိရညော တာဝ အဘိရူပဿ တာဒိသာ ဘရိယာ ထူလင်္ဂပစ္စင်္ဂါ အနာကပ္ပသမ္ပန္နာ၊ ကထံ သော တာယ သဒ္ဓိံ အဘိရမတီ"တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ "ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဣမာယ နာမာ"တိ ဝုတ္တေ "န ဘိက္ခဝေ ဧသ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပိ ထူလသရီရာယ ဧဝ ဣတ္ထိယာ သဒ္ဓိံ အဘိရမီ"တိ ဝတွာ တေဟိ ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော တဿ အမစ္စော အဟောသိ။ အထေကာ ဇနပဒိတ္ထီ ထူလသရီရာ အနာကပ္ပသမ္ပန္နာ ဘတိံ ကုရုမာနာ ရာဇင်္ဂဏဿ အဝိဒူရေန ဂစ္ဆမာနာ သရီရဝဠဉ္ဇပီဠိတာ ဟုတွာ နိဝတ္ထသာဋကေန သရီရံ ပဋိစ္ဆာဒေတွာ နိသီဒိတွာ သရီရဝဠဉ္ဇံ မုဉ္စိတွာ ခိပ္ပမေဝ ဥဋ္ဌာသိ။ တသ္မိံ ခဏေ ဗာရာဏသိရာဇာ ဝါတပါနေန ရာဇင်္ဂဏံ ဩလောကေန္တော တံ ဒိသွာ စိန္တေသိ "အယံ ဧဝရူပေ အင်္ဂဏဋ္ဌာနေ သရီရဝဠဉ္ဇံ မုဉ္စမာနာ ဟိရောတ္တပ္ပံ အပ္ပဟာယ နိဝါသနေနေဝ ပဋိစ္ဆန္နာ ဟုတွာ သရီရဝဠဉ္ဇံ မောစေတွာ ခိပ္ပံ ဥဋ္ဌိတာ၊ ဣမာယ နိရောဂါယ ဘဝိတဗ္ဗံ၊ ဧတိဿာ ဝတ္ထု ဝိသဒံ ဘဝိဿတိ၊ ဝိသဒေ ပန ဝတ္ထုသ္မိံ ဧကော ပုတ္တော လဗ္ဘမာနော ဝိသဒေါ ပုညဝါ ဘဝိဿတိ၊ ဣမံ မယာ အဂ္ဂမဟေသိံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ။ သော တဿာ အပရိဂ္ဂဟိတဘာဝံ ဉတွာ အာဟရာပေတွာ[1] အဂ္ဂမဟေသိဋ္ဌာနံ အဒါသိ။ သာ တဿ ပိယာ အဟောသိ မနာပါ၊ န စိရဿေဝ ဧကံ ပုတ္တံ ဝိဇာယိ။ သော ပနဿာ ပုတ္တော စက္ကဝတ္တီ ရာဇာ အဟောသိ။

ဗောဓိသတ္တော တဿာ သမ္ပတ္တိံ ဒိသွာ တထာရူပံ ဝစနောကာသံ လဘိတွာ "ဒေဝ သိက္ခိတဗ္ဗယုတ္တကံ နာမ သိပ္ပံ ကသ္မာ န သိက္ခိတဗ္ဗံ၊ ယတြ ဟိ နာမာယံ မဟာပုညာ ဟိရောတ္တပ္ပံ အပ္ပဟာယ ပဋိစ္ဆန္နာကာရေန သရီရဝဠဉ္ဇံ ကုရုမာနာ

၁-အာဏာပေတွာ (သီ၊ သျာ)

tumhe ārādhetvā evarūpaṁ sampattiṁ pattā”ti vatvā sikkhitabbayuttakānaṁ sippānaṁ vaṇṇaṁ kathento imaṁ gāthamāha—

108. “Sikkheyya sikkhitabbāni, santi sacchandino janā.
Bāhiyā hi suhannena, rājānamabhirādhayī”ti.

Tattha **santi sacchandino**[1] **janā**ti tesu tesu sippesu sacchandā janā atthiyeva. **Bāhiyā**ti bahijanapade jātā saṁvaḍḍhā itthī. **Suhannenā**ti hirottappaṁ appahāya paṭicchannenākārena hannaṁ suhannaṁ nāma[2], tena suhannena. **Rājānamabhirādhayī**ti devaṁ abhirādhayitvā imaṁ sampattiṁ pattāti. Evaṁ mahāsatto sikkhitabbayuttakānaṁ sippānaṁ guṇaṁ kathesi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā jayampatikā etarahipi jayampatikāva, paṇḍitāmacco pana ahameva ahosin”ti.

Bāhiyajātakavaṇṇanā aṭṭhamā.

---

9. Kuṇḍakapūvajātakavaṇṇanā (109)

Yathanno puriso hotīti idaṁ Satthā Sāvatthiyaṁ viharanto Mahāduggataṁ ārabbha kathesi. Sāvatthiyañhi kadāci ekameva kulaṁ Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa dānaṁ deti, kadāci tīṇi cattāri ekato hutvā, kadāci gaṇabandhanena, kadāci vīthisabhāgena, kadāci sakalanagaraṁ chandakaṁ saṁharitvā. Tadā pana vīthibhattaṁ nāma ahosi. Atha manussā Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa yāguṁ datvā “khajjakaṁ āharathā”ti āhaṁsu. Tadā paneko paresaṁ bhatikārako duggatamanusso tassaṁ vīthiyaṁ vasamāno cintesi “ahaṁ yāguṁ dātuṁ na sakkhissāmi, khajjakaṁ pana dassāmī”ti saṇhasaṇhaṁ kuṇḍakaṁ vaḍḍhāpetvā udakena temetvā akkapaṇṇena veṭhetvā kukkuḷe pacitvā “idaṁ Buddhassa dassāmī”ti taṁ ādāya gantvā Satthu santike ṭhito “khajjakaṁ āharathā”ti ekasmiṁ vacane vuttamatte sabbapaṭhamaṁ gantvā taṁ pūvaṁ Satthu patte patiṭṭhāpesi, Satthā aññehi dīyamānaṁ khajjakaṁ aggahetvā tameva pūvakhajjakaṁ paribhuñji.

1. Tacchandino (Ka) 2. Hadanaṁ suhadaṁ nāma (Ka)

တုမှေ အာရာဓေတွာ ဧဝရူပံ သမ္ပတ္တိံ ပတ္တာ”တိ ဝတွာ သိက္ခိတဗ္ဗယုတ္တကာနံ သိပ္ပါနံ ဝဏ္ဏံ ကထေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၀၈။ “သိက္ခေယျ သိက္ခိတဗ္ဗာနိ၊ သန္တိ သစ္ဆန္ဒိနော ဇနာ။
ဗာဟိယာ ဟိ သုဟန္နေန၊ ရာဇာနမဘိရာဓယီ”တိ။

တတ္ထ **သန္တိ သစ္ဆန္ဒိနော**[၁] **ဇနာ**တိ တေသု တေသု သိပ္ပေသု သစ္ဆန္ဒာ ဇနာ အတ္ထိယေဝ။ **ဗာဟိယာ**တိ ဗဟိဇနပဒေ ဇာတာ သံဝဍ္ဎာ ဣတ္ထီ။ **သုဟန္နေနာ**တိ ဟိရောတ္တပ္ပံ အပ္ပဟာယ ပဋိစ္ဆန္နေနာကာရေန ဟန္နံ သုဟန္နံ နာမ[၂]၊ တေန သုဟန္နေန။ **ရာဇာနမဘိရာဓယီ**တိ ဒေဝံ အဘိရာဓယိတွာ ဣမံ သမ္ပတ္တိံ ပတ္တာတိ။ ဧဝံ မဟာသတ္တော သိက္ခိတဗ္ဗယုတ္တကာနံ သိပ္ပါနံ ဂုဏံ ကထေသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဇယမ္ပတိကာ ဧတရဟိပိ ဇယမ္ပတိကာဝ၊ ပဏ္ဍိတာမစ္စော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဗာဟိယဇာတကဝဏ္ဏနာ အဋ္ဌမာ။

၉-ကုဏ္ဍကပူဝဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၀၉)

ယထန္နော ပုရိသော ဟောတီတိ ဣဒံ သတ္ထာ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တော မဟာဒုဂ္ဂတံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သာဝတ္ထိယဉ္ဟိ ကဒါစိ ဧကမေဝ ကုလံ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ ဒါနံ ဒေတိ၊ ကဒါစိ တီဏိ စတ္တာရိ ဧကတော ဟုတွာ၊ ကဒါစိ ဂဏဗန္ဓနေန၊ ကဒါစိ ဝီထိသဘာဂေန၊ ကဒါစိ သကလနဂရံ ဆန္ဒကံ သံဟရိတွာ။ တဒါ ပန ဝီထိဘတ္တံ နာမ အဟောသိ။ အထ မနုဿာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ ယာဂုံ ဒတွာ “ခဇ္ဇကံ အာဟရထာ”တိ အာဟံသု။ တဒါ ပနေကော ပရေသံ ဘတိကာရကော ဒုဂ္ဂတမနုဿော တဿံ ဝီထိယံ ဝသမာနော စိန္တေသိ “အဟံ ယာဂုံ ဒါတုံ န သက္ခိဿာမိ၊ ခဇ္ဇကံ ပန ဒဿာမီ”တိ သဏှသဏှံ ကုဏ္ဍကံ ဝဍ္ဎာပေတွာ ဥဒကေန တေမေတွာ အက္ကပဏ္ဏေန ဝေဌေတွာ ကုက္ကုဠေ ပစိတွာ “ဣဒံ ဗုဒ္ဓဿ ဒဿာမီ”တိ တံ အာဒါယ ဂန္တွာ သတ္ထု သန္တိကေ ဌိတော “ခဇ္ဇကံ အာဟရထာ”တိ ဧကသ္မိံ ဝစနေ ဝုတ္တမတ္တေ သဗ္ဗပဌမံ ဂန္တွာ တံ ပူဝံ သတ္ထု ပတ္တေ ပတိဋ္ဌာပေသိ၊ သတ္ထာ အညေဟိ ဒီယမာနံ ခဇ္ဇကံ အဂ္ဂဟေတွာ တမေဝ ပူဝခဇ္ဇကံ ပရိဘုဉ္ဇိ။

၁-တစ္ဆန္ဒိနော (က) ၂-ဟဒနံ သုဟဒံ နာမ (က)

Tasmiṁyeva pana khaṇe “Sammāsambuddhena kira Mahāduggatassa kuṇḍakakhajjakaṁ ajigucchitvā amataṁ viya paribhuttan”ti sakalanagaraṁ ekakolāhalaṁ ahosi. Rājarājamahāmattādayo antamaso dovārike upādāya sabbeva sannipatitvā Satthāraṁ vanditvā Mahāduggataṁ upasaṅkamitvā “handa bho sataṁ gahetvā, dve satāni gahetvā, pañca satāni gahetvā amhākaṁ pattiṁ dehī”ti vadiṁsu. So “Satthāraṁ paṭipucchitvā jānissāmī”ti Satthu santikaṁ gantvā tamatthaṁ ārocesi. Satthā “dhanaṁ gahetvā vā aggahetvā vā sabbasattānaṁ pattiṁ dehī”ti āha. So dhanaṁ gahetuṁ ārabhi. Manussā diguṇacatugguṇa-aṭṭhaguṇādivasena dadantā nava hiraññakoṭiyo adaṁsu. Satthā anumodanaṁ katvā vihāraṁ gantvā bhikkhūhi vatte dassite sugatovādaṁ datvā gandhakuṭiṁ pāvisi. Rājā sāyanhasamaye Mahāduggataṁ pakkosāpetvā seṭṭhiṭṭhānena pūjesi.

Bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso Satthā Mahāduggatena dinnaṁ kuṇḍakapūvaṁ ajigucchanto amataṁ viya paribhuñji, Mahāduggatopi bahudhanañca seṭṭhiṭṭhānañca labhitvā mahāsampattiṁ patto”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave idāneva mayā ajigucchantena tassa kuṇḍakapūvo paribhutto, pubbepi rukkhadevatāya hutvā paribhuttoyeva, tadāpi cesa maṁ nissāya seṭṭhiṭṭhānaṁ alatthevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto ekasmiṁ ṭhāne eraṇḍarukkhe rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tadā tasmiṁ gāmake manussā devatāmaṅgalikā honti. Athekasmiṁ chaṇe sampatte manussā attano attano rukkhadevatānaṁ balikammaṁ akaṁsu. Atheko duggatamanusso te manusse rukkhadevatā paṭijaggante disvā ekaṁ eraṇḍarukkhaṁ paṭijaggi. Te manussā attano attano devatānaṁ nānappakārāni mālāgandhavilepanādīni ceva khajjabhojjāni ca ādāya gacchiṁsu. So pana kuṇḍakapūvañceva uluṅkena ca udakaṁ ādāya gantvā eraṇḍarukkhassa avidūre ṭhatvā cintesi “devatā nāma dibbakhajjakāni khādanti, mayhaṁ devatā

တသ္မိံယေဝ ပန ခဏေ “သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန ကိရ မဟာဒုဂ္ဂတဿ ကုဏ္ဍကခဇ္ဇကံ အဇိဂုစ္ဆိတွာ အမတံ ဝိယ ပရိဘုတ္တ”န္တိ သကလနဂရံ ဧကကောလာဟလံ အဟောသိ။ ရာဇရာဇမဟာမတ္တာဒယော အန္တမသော ဒောဝါရိကေ ဥပါဒါယ သဗ္ဗေဝ သန္နိပတိတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ မဟာဒုဂ္ဂတံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဟန္ဒ ဘော သတံ ဂဟေတွာ, ဒွေ သတာနိ ဂဟေတွာ, ပဉ္စ သတာနိ ဂဟေတွာ အမှာကံ ပတ္တိံ ဒေဟီ”တိ ဝဒိံသု။ သော “သတ္ထာရံ ပဋိပုစ္ဆိတွာ ဇာနိဿာမီ”တိ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ သတ္ထာ “ဓနံ ဂဟေတွာ ဝါ အဂ္ဂဟေတွာ ဝါ သဗ္ဗသတ္တာနံ ပတ္တိံ ဒေဟီ”တိ အာဟ။ သော ဓနံ ဂဟေတုံ အာရဘိ။ မနုဿာ ဒိဂုဏစတုဂ္ဂုဏအဋ္ဌဂုဏာဒိဝသေန ဒဒန္တာ နဝ ဟိရညကောဋိယော အဒံသု။ သတ္ထာ အနုမောဒနံ ကတွာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဘိက္ခူဟိ ဝတ္တေ ဒဿိတေ သုဂတောဝါဒံ ဒတွာ ဂန္ဓကုဋိံ ပါဝိသိ။ ရာဇာ သာယနှသမယေ မဟာဒုဂ္ဂတံ ပက္ကောသာပေတွာ သေဋ္ဌိဋ္ဌာနေန ပူဇေသိ။

ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော သတ္ထာ မဟာဒုဂ္ဂတေန ဒိန္နံ ကုဏ္ဍကပူဝံ အဇိဂုစ္ဆန္တော အမတံ ဝိယ ပရိဘုဉ္ဇိ၊ မဟာဒုဂ္ဂတောပိ ဗဟုဓနဉ္စ သေဋ္ဌိဋ္ဌာနဉ္စ လဘိတွာ မဟာသမ္ပတ္တိံ ပတ္တော”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ မယာ အဇိဂုစ္ဆန္တေန တဿ ကုဏ္ဍကပူဝေါ ပရိဘုတ္တော၊ ပုဗ္ဗေပိ ရုက္ခဒေဝတာယ ဟုတွာ ပရိဘုတ္တောယေဝ၊ တဒါပိ စေသ မံ နိဿာယ သေဋ္ဌိဋ္ဌာနံ အလတ္ထေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဧကသ္မိံ ဌာနေ ဧရဏ္ဍရုက္ခေ ရုက္ခဒေဝတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဒါ တသ္မိံ ဂါမကေ မနုဿာ ဒေဝတာမင်္ဂလိကာ ဟောန္တိ။ အထေကသ္မိံ ဆဏေ သမ္ပတ္တေ မနုဿာ အတ္တနော အတ္တနော ရုက္ခဒေဝတာနံ ဗလိကမ္မံ အကံသု။ အထေကော ဒုဂ္ဂတမနုဿော တေ မနုဿေ ရုက္ခဒေဝတာ ပဋိဇဂ္ဂန္တေ ဒိသွာ ဧကံ ဧရဏ္ဍရုက္ခံ ပဋိဇဂ္ဂိ။ တေ မနုဿာ အတ္တနော အတ္တနော ဒေဝတာနံ နာနပ္ပကာရာနိ မာလာဂန္ဓဝိလေပနာဒီနိ စေဝ ခဇ္ဇဘောဇ္ဇာနိ စ အာဒါယ ဂစ္ဆိံသု။ သော ပန ကုဏ္ဍကပူဝဉ္စေဝ ဥဠုင်္ကေန စ ဥဒကံ အာဒါယ ဂန္တွာ ဧရဏ္ဍရုက္ခဿ အဝိဒူရေ ဌတွာ စိန္တေသိ “ဒေဝတာ နာမ ဒိဗ္ဗခဇ္ဇကာနိ ခါဒန္တိ၊ မယှံ ဒေဝတာ

imaṁ kuṇḍakapūvaṁ na khādissati, kiṁ imaṁ akāraṇena nāsemi[1], ahameva naṁ khādissāmī”ti tatova nivatti. Bodhisatto khandhaviṭape ṭhatvā “bho purisa sace tvaṁ issaro bhaveyyāsi, mayhaṁ madhurakhajjakaṁ dadeyyāsi. Tvaṁ pana duggato, ahaṁ tava pūvaṁ na khāditvā aññaṁ kiṁ khādissāmi, mā me koṭṭhāsaṁ nāsehī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

109.“Yathanno puriso hoti, tathannā tassa devatā.
Āhare’taṁ kuṇḍapūvaṁ[2], mā me bhāgaṁ vināsayā”ti.

Tattha **yathanno**ti yathārūpabhojano hoti. **Tathannā**ti tassa purisassa devatāpi tathārūpabhojanāva hoti. **Āhare’taṁ kuṇḍapūvan**ti etaṁ kuṇḍakena pakkapūvaṁ ānehi, mayhaṁ bhāgaṁ mā vināsehīti.

So nivattitvā bodhisattaṁ oloketvā balikammamakāsi. Bodhisatto tato ojaṁ paribhuñjitvā “purisa tvaṁ kimatthaṁ maṁ paṭijaggasī”ti āha. Duggatomhi sāmi, taṁ nissāya duggatabhāvato muccitukāmatāya paṭijaggāmīti. “Bho purisa mā cintayi, tayā kataññussa katavedino pūjā katā, imaṁ eraṇḍaṁ parikkhipitvā nidhikumbhiyo gīvāya gīvaṁ āhacca ṭhitā. Tvaṁ rañño ācikkhitvā sakaṭehi dhanaṁ āharāpetvā rājaṅgaṇe rāsiṁ kārehi, rājā te tussitvā seṭṭhiṭṭhānaṁ dassatī”ti vatvā bodhisatto antaradhāyi. So tathā akāsi. Rājāpi tassa seṭṭhiṭṭhānaṁ adāsi. Iti so bodhisattaṁ nissāya mahāsampattiṁ patvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā duggato etarahi duggatova, eraṇḍarukkhadevatā pana ahameva ahosin”ti.

Kuṇḍakapūvajātakavaṇṇanā navamā.

1. Iminā kāraṇena nāsemi (Syā), iminā kāraṇena na demi (Ka)
2. Kaṇaṁ pūvaṁ (Sī, I)

ဣမံ ကုဏ္ဍကပူဝံ န ခါဒိဿတိ၊ ကိံ ဣမံ အကာရဏေန နာသေမိ[၁]၊ အဟမေဝ နံ ခါဒိဿာမီ”တိ တတောဝ နိဝတ္တိ။ ဗောဓိသတ္တော ခန္ဓဝိဋပေ ဌတွာ “ဘော ပုရိသ သစေ တွံ ဣဿရော ဘဝေယျာသိ၊ မယှံ မဓုရခဇ္ဇကံ ဒဒေယျာသိ။ တွံ ပန ဒုဂ္ဂတော၊ အဟံ တဝ ပူဝံ န ခါဒိတွာ အညံ ကိံ ခါဒိဿာမိ၊ မာ မေ ကောဋ္ဌာသံ နာသေဟီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၀၉။ “ယထန္နော ပုရိသော ဟောတိ၊ တထန္နာ တဿ ဒေဝတာ။
အာဟရေ’တံ ကုဏ္ဍပူဝံ[၂]၊ မာ မေ ဘာဂံ ဝိနာသယာ”တိ။

တတ္ထ **ယထန္နော**တိ ယထာရူပဘောဇနော ဟောတိ။ **တထန္နာ**တိ တဿ ပုရိသဿ ဒေဝတာပိ တထာရူပဘောဇနာဝ ဟောတိ။ **အာဟရေ’တံ ကုဏ္ဍပူဝ**န္တိ ဧတံ ကုဏ္ဍကေန ပက္ကပူဝံ အာနေဟိ၊ မယှံ ဘာဂံ မာ ဝိနာသေဟီတိ။

သော နိဝတ္တိတွာ ဗောဓိသတ္တံ ဩလောကေတွာ ဗလိကမ္မမကာသိ။ ဗောဓိသတ္တော တတော ဩဇံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ “ပုရိသ တွံ ကိမတ္ထံ မံ ပဋိဇဂ္ဂသီ”တိ အာဟ။ ဒုဂ္ဂတောမှိ သာမိ၊ တံ နိဿာယ ဒုဂ္ဂတဘာဝတော မုစ္စိတုကာမတာယ ပဋိဇဂ္ဂါမီတိ။ “ဘော ပုရိသ မာ စိန္တယိ၊ တယာ ကတညုဿ ကတဝေဒိနော ပူဇာ ကတာ၊ ဣမံ ဧရဏ္ဍံ ပရိက္ခိပိတွာ နိဓိကုမ္ဘိယော ဂီဝါယ ဂီဝံ အာဟစ္စ ဌိတာ။ တွံ ရညော အာစိက္ခိတွာ သကဋေဟိ ဓနံ အာဟရာပေတွာ ရာဇင်္ဂဏေ ရာသိံ ကာရေဟိ၊ ရာဇာ တေ တုဿိတွာ သေဋ္ဌိဋ္ဌာနံ ဒဿတီ”တိ ဝတွာ ဗောဓိသတ္တော အန္တရဓာယိ။ သော တထာ အကာသိ။ ရာဇာပိ တဿ သေဋ္ဌိဋ္ဌာနံ အဒါသိ။ ဣတိ သော ဗောဓိသတ္တံ နိဿာယ မဟာသမ္ပတ္တိံ ပတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဒုဂ္ဂတော ဧတရဟိ ဒုဂ္ဂတောဝ၊ ဧရဏ္ဍရုက္ခဒေဝတာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ကုဏ္ဍကပူဝဇာတကဝဏ္ဏနာ နဝမာ။

၁- ဣမိနာ ကာရဏေန နာသေမိ (သျာ)၊ ဣမိနာ ကာရဏေန န ဒေမိ (က)
၂- ကဏံ ပူဝံ (သီ၊ ဣ)

10. Sabbasaṁhārakapañhajātakavaṇṇanā (110)

Sabbasaṁhārako natthīti ayaṁ sabbasaṁhārakapañho sabbākārena umaṅgajātake āvi bhavissatīti.

Sabbasaṁhārakapañhajātakavaṇṇanā dasamā.

Parosatavaggo ekādasamo.

Tassuddānaṁ

Parosatampi paṇṇikaṁ, verī ca Mittavindakaṁ.
Dubbalañca udañcanī, sālittampi ca bāhiyaṁ.
Kuṇḍakapūvasabbasaṁhārakanti.

---

12. Haṁcivagga

1. Gadrabhapañhajātakavaṇṇanā (111)

Haṁci tuvaṁ evamaññasīti[1] ayampi gadrabhapañho **Mahā-umaṅgajātake**yeva[2] āvi bhavissati.

Gadrabhapañhajātakavaṇṇanā paṭhamā.

---

2. Amarādevīpañhajātakavaṇṇanā (112)

Yena sattubilaṅgā cāti ayampi amarādevipañho nāma tattheva āvi bhavissati.

Amarādevīpañhajātakavaṇṇanā dutiyā.

1. Haṁsi tvaṁ maññasīti (Sī, I)
2. Khu 6. 204 piṭṭhe.

၁၀-သဗ္ဗသံဟာရကပဉ္ဟဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၁၀)

သဗ္ဗသံဟာရကော နတ္ထီတိ အယံ သဗ္ဗသံဟာရကပဉ္ဟော သဗ္ဗာကာရေန ဥမင်္ဂဇာတကေ အာဝိ ဘဝိဿတီတိ။

သဗ္ဗသံဟာရကပဉ္ဟဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒသမာ။

ပရောသတဝဂ္ဂေါ ဧကာဒသမော။

တဿုဒ္ဒါနံ

ပရောသတမ္ပိ ပဏ္ဏိကံ၊ ဝေရီ စ မိတ္တဝိန္ဒကံ။
ဒုဗ္ဗလဉ္စ ဥဒဉ္စနီ၊ သာလိတ္တမ္ပိ စ ဗာဟိယံ။
ကုဏ္ဍကပူဝသဗ္ဗသံဟာရကန္တိ။

၁၂-ဟံစိဝဂ္ဂ

၁-ဂဒြဘပဉ္ဟဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၁၁)

ဟံစိ တုဝံ ဧဝမညသီတိ[၁] အယမ္ပိ ဂဒြဘပဉ္ဟော **မဟာဥမင်္ဂဇာတကေ**ယေဝ[၂] အာဝိ ဘဝိဿတိ။

ဂဒြဘပဉ္ဟဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဌမာ။

၂-အမရာဒေဝီပဉ္ဟဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၁၂)

ယေန သတ္တုဗိလင်္ဂါ စာတိ အယမ္ပိ အမရာဒေဝီပဉ္ဟော နာမ တတ္ထေဝ အာဝိ ဘဝိဿတိ။

အမရာဒေဝီပဉ္ဟဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒုတိယာ။

၁-ဟံသိ တွံ မညသီတိ (သီ၊ ဣ)
၂-ခု ၆-၂၀၄-ပိဋ္ဌေ။

3. Siṅgālajātakavaṇṇanā (113)

Saddahāsi siṅgālassāti idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Devadattaṁ ārabbha kathesi. Tasmiñhi samaye bhikkhū dhammasabhāyaṁ sannipatitvā “āvuso Devadattena pañca bhikkhusatāni ādāya gayāsīsaṁ gantvā ‘yaṁ samaṇo Gotamo karoti, na so dhammo. Yamahaṁ karomi, ayameva dhammo’ti te bhikkhū attano laddhiṁ gāhāpetvā ṭhānappattaṁ musāvādaṁ katvā saṁghaṁ bhinditvā ekasīmāya dve uposathā katā”ti Devadattassa aguṇakathaṁ kathentā nisīdiṁsu. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave Devadatto 5idāneva musāvādī, pubbepi musāvādīyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto susānavane rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tadā Bārāṇasiyaṁ nakkhattaṁ ghuṭṭhaṁ ahosi. Manussā “yakkhabalikammaṁ karomā”ti tesu tesu caccararacchādiṭṭhānesu macchamaṁsādīni vippakiritvā kapālakesu bahuṁ suraṁ ṭhapayiṁsu. Atheko siṅgālo aḍḍharattasamaye niddhamanena nagaraṁ pavisitvā macchamaṁsaṁ khāditvā suraṁ pivitvā punnāgagacchantaraṁ pavisitvā yāva aruṇuggamanā niddaṁ okkami. So pabujjhitvā ālokaṁ disvā “idāni nikkhamituṁ na sakkā”ti maggasamīpaṁ gantvā adissamāno nipajjitvā aññe manusse disvāpi kiñci avatvā ekaṁ brāhmaṇaṁ mukhadhovanatthāya gacchantaṁ disvā cintesi “brāhmaṇā nāma dhanalolā honti, imaṁ dhanena palobhetvā yathā maṁ upakacchakantare katvā uttarāsaṅgena paṭicchādetvā nagarā nīharati, tathā karissāmī”ti. So manussabhāsāya “brāhmaṇā”ti āha. So nivattitvā “ko maṁ pakkosatī”ti āha. Ahaṁ brāhmaṇāti. Kiṁ kāraṇāti. Brāhmaṇa mayhaṁ dve kahāpaṇasatāni atthi. Sace maṁ upakacchakantare katvā uttarāsaṅgena paṭicchādetvā yathā na koci passati, tathā nagarā nikkhāmetuṁ sakkosi, tuyhaṁ te kahāpaṇe dassāmīti. Brāhmaṇo dhanalobhena “sādhū”ti sampaṭicchitvā taṁ tathā katvā ādāya nagarā nikkhamitvā thokaṁ agamāsi. Atha naṁ siṅgālo pucchi “kataraṭṭhānaṁ brāhmaṇā”ti. Asukaṁ nāmāti. Aññaṁ thokaṁ ṭhānaṁ gacchāti. Evaṁ punappunaṁ vadanto mahāsusānaṁ patvā “idha maṁ

၃-သိင်္ဂါလဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၁၃)

သဒ္ဒဟာသိ သိင်္ဂါလဿာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဒေဝဒတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တသ္မိဉှိ သမယေ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ သန္နိပတိတွာ “အာဝုသော ဒေဝဒတ္တေန ပဉ္စ ဘိက္ခုသတာနိ အာဒါယ ဂယာသီသံ ဂန္တွာ ‘ယံ သမဏော ဂေါတမော ကရောတိ၊ န သော ဓမ္မော။ ယမဟံ ကရောမိ၊ အယမေဝ ဓမ္မော’တိ တေ ဘိက္ခူ အတ္တနော လဒ္ဓိံ ဂါဟာပေတွာ ဌာနပ္ပတ္တံ မုသာဝါဒံ ကတွာ သံဃံ ဘိန္ဒိတွာ ဧကသီမာယ ဒွေ ဥပေါသထာ ကတာ”တိ ဒေဝဒတ္တဿ အဂုဏကထံ ကထေန္တာ နိသီဒိံသု။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဒေဝဒတ္တော ဣဒါနေဝ မုသာဝါဒီ၊ ပုဗ္ဗေပိ မုသာဝါဒီယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော သုသာနဝနေ ရုက္ခဒေဝတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဒါ ဗာရာဏသိယံ နက္ခတ္တံ ဃုဋ္ဌံ အဟောသိ။ မနုဿာ “ယက္ခဗလိကမ္မံ ကရောမာ”တိ တေသု တေသု စစ္စရရစ္ဆာဒိဋ္ဌာနေသု မစ္ဆမံသာဒီနိ ဝိပ္ပကိရိတွာ ကပါလကေသု ဗဟုံ သုရံ ဌပယိံသု။ အထေကော သိင်္ဂါလော အဍ္ဎရတ္တသမယေ နိဒ္ဓမနေန နဂရံ ပဝိသိတွာ မစ္ဆမံသံ ခါဒိတွာ သုရံ ပိဝိတွာ ပုန္နာဂဂစ္ဆန္တရံ ပဝိသိတွာ ယာဝ အရုဏုဂ္ဂမနာ နိဒ္ဒံ ဩက္ကမိ။ သော ပဗုဇ္ဈိတွာ အာလောကံ ဒိသွာ “ဣဒါနိ နိက္ခမိတုံ န သက္ကာ”တိ မဂ္ဂသမီပံ ဂန္တွာ အဒိဿမာနော နိပဇ္ဇိတွာ အညေ မနုဿေ ဒိသွာပိ ကိဉ္စိ အဝတွာ ဧကံ ဗြာဟ္မဏံ မုခဓောဝနတ္ထာယ ဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ စိန္တေသိ “ဗြာဟ္မဏာ နာမ ဓနလောလာ ဟောန္တိ၊ ဣမံ ဓနေန ပလောဘေတွာ ယထာ မံ ဥပကစ္ဆကန္တရေ ကတွာ ဥတ္တရာသင်္ဂေန ပဋိစ္ဆာဒေတွာ နဂရာ နီဟရတိ၊ တထာ ကရိဿာမီ”တိ။ သော မနုဿဘာသာယ “ဗြာဟ္မဏာ”တိ အာဟ။ သော နိဝတ္တိတွာ “ကော မံ ပက္ကောသတီ”တိ အာဟ။ အဟံ ဗြာဟ္မဏာတိ။ ကိံကာရဏာတိ။ ဗြာဟ္မဏ မယှံ ဒွေ ကဟာပဏသတာနိ အတ္ထိ။ သစေ မံ ဥပကစ္ဆကန္တရေ ကတွာ ဥတ္တရာသင်္ဂေန ပဋိစ္ဆာဒေတွာ ယထာ န ကောစိ ပဿတိ၊ တထာ နဂရာ နိက္ခာမေတုံ သက္ကောသိ၊ တုယှံ တေ ကဟာပဏေ ဒဿာမီတိ။ ဗြာဟ္မဏော ဓနလောဘေန “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ တံ တထာ ကတွာ အာဒါယ နဂရာ နိက္ခမိတွာ ထောကံ အဂမာသိ။ အထ နံ သိင်္ဂါလော ပုစ္ဆိ “ကတရဋ္ဌာနံ ဗြာဟ္မဏာ”တိ။ အသုကံ နာမာတိ။ အညံ ထောကံ ဌာနံ ဂစ္ဆာတိ။ ဧဝံ ပုနပ္ပုနံ ဝဒန္တော မဟာသုသာနံ ပတွာ “ဣဓ မံ

otārehī”ti āha. Tattha naṁ otāresi. Atha siṅgālo “tena hi brāhmaṇa uttarisāṭakaṁ pattharā”ti āha. So dhanalobhena “sādhū”ti patthari. Atha naṁ “imaṁ rukkhamūlaṁ khaṇāhī”ti pathavikhaṇane yojetvā brāhmaṇassa uttarisāṭakaṁ abhiruyha catūsu kaṇṇesu ca majjhe cāti pañcasu ṭhānesu sarīranissandaṁ pātetvā makkhetvā ceva temetvā ca susānavanaṁ pāvisi. Bodhisatto rukkhaviṭape ṭhatvā imaṁ gāthamāha—

113. “Saddahāsi siṅgālassa, surāpītassa brāhmaṇa.
Sippikānaṁ sataṁ natthi, kuto kaṁsasatā duve”ti.

Tattha **saddahāsī**ti saddahasi, ayameva vā pāṭho, pattiyāyasīti attho. **Sippikānaṁ sataṁ natthī**ti etassa hi sippikāsatampi natthi. **Kuto kaṁsasatā duve**ti dve kahāpaṇasatāni panassa kuto evāti.

Bodhisatto imaṁ gāthaṁ vatvā “gaccha brāhmaṇa, tava sāṭakaṁ dhovitvā nhāyitvā attano kammaṁ karohī”ti vatvā antaradhāyi. Brāhmaṇo tathā katvā “vañcito vatamhī”ti domanassappatto pakkāmi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā siṅgālo Devadatto ahosi, rukkhadevatā pana ahameva ahosin”ti.

Siṅgālajātakavaṇṇanā tatiyā.

---

4. Mitacintījātakavaṇṇanā (114)

Bahucintī appacintīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto dve mahallakatthere ārabbha kathesi. Te kira janapade ekasmiṁ araññāvāse vassaṁ vasitvā “Satthu dassanatthāya gacchissāmā”ti pātheyyaṁ sajjetvā “ajja gacchāma, sve gacchāmā”ti māsaṁ atikkāmetvā puna pātheyyaṁ sajjetvā tatheva māsaṁ, puna māsanti evaṁ attano kusītabhāvena ceva nivāsaṭṭhāne ca apekkhāya tayo māse

ဩတာရေဟီ”တိ အာဟ။ တတ္ထ နံ ဩတာရေသိ။ အထ သိင်္ဂါလော “တေန ဟိ ဗြာဟ္မဏ ဥတ္တရိသာဋကံ ပတ္ထရာ”တိ အာဟ။ သော ဓနလောဘေန “သာဓူ”တိ ပတ္ထရိ။ အထ နံ “ဣမံ ရုက္ခမူလံ ခဏာဟီ”တိ ပထဝိခဏနေ ယောဇေတွာ ဗြာဟ္မဏဿ ဥတ္တရိသာဋကံ အဘိရုယှ စတူသု ကဏ္ဏေသု စ မဇ္ဈေ စာတိ ပဉ္စသု ဌာနေသု သရီရနိဿန္ဒံ ပါတေတွာ မက္ခေတွာ စေဝ တေမေတွာ စ သုသာနဝနံ ပါဝိသိ။ ဗောဓိသတ္တော ရုက္ခဝိဋပေ ဌတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၁၃။ “သဒ္ဒဟာသိ သိင်္ဂါလဿ၊ သုရာပီတဿ ဗြာဟ္မဏ။
သိပ္ပိကာနံ သတံ နတ္ထိ၊ ကုတော ကံသသတာ ဒုဝေ”တိ။

တတ္ထ **သဒ္ဒဟာသီ**တိ သဒ္ဒဟသိ၊ အယမေဝ ဝါ ပါဌော၊ ပတ္တိယာယသီတိ အတ္ထော။ **သိပ္ပိကာနံ သတံ နတ္ထီ**တိ ဧတဿ ဟိ သိပ္ပိကာသတမ္ပိ နတ္ထိ။ **ကုတော ကံသသတာ ဒုဝေ**တိ ဒွေ ကဟာပဏသတာနိ ပနဿ ကုတော ဧဝါတိ။

ဗောဓိသတ္တော ဣမံ ဂါထံ ဝတွာ “ဂစ္ဆ ဗြာဟ္မဏ၊ တဝ သာဋကံ ဓောဝိတွာ နှာယိတွာ အတ္တနော ကမ္မံ ကရောဟီ”တိ ဝတွာ အန္တရဓာယိ။ ဗြာဟ္မဏော တထာ ကတွာ “ဝဉ္စိတော ဝတမှီ”တိ ဒေါမနဿပ္ပတ္တော ပက္ကာမိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ သိင်္ဂါလော ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ ရုက္ခဒေဝတာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

သိင်္ဂါလဇာတကဝဏ္ဏနာ တတိယာ။

၄-မိတစိန္တိဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၁၄)

ဗဟုစိန္တီ အပ္ပစိန္တီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဒွေ မဟလ္လကတ္ထေရေ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တေ ကိရ ဇနပဒေ ဧကသ္မိံ အရညာဝါသေ ဝဿံ ဝသိတွာ “သတ္ထု ဒဿနတ္ထာယ ဂစ္ဆိဿာမာ”တိ ပါထေယျံ သဇ္ဇေတွာ “အဇ္ဇ ဂစ္ဆာမ၊ သွေ ဂစ္ဆာမာ”တိ မာသံ အတိက္ကာမေတွာ ပုန ပါထေယျံ သဇ္ဇေတွာ တထေဝ မာသံ, ပုန မာသန္တိ ဧဝံ အတ္တနော ကုသီတဘာဝေန စေဝ နိဝါသဋ္ဌာနေ စ အပေက္ခာယ တယော မာသေ

atikkāmetvā tato nikkhamma Jetavanaṁ gantvā sabhāgaṭṭhāne pattacīvaraṁ paṭisāmetvā Satthāraṁ passiṁsu. Atha ne bhikkhū pucchiṁsu “ciraṁ vo āvuso Buddhupaṭṭhānaṁ akarontānaṁ, kasmā evaṁ cirāyitthā”ti. Te tamatthaṁ ārocesuṁ. Atha nesaṁ so ālasiyakusītabhāvo bhikkhusaṁghe pākaṭo jāto. Dhammasabhāyampi tesaṁ bhikkhūnameva ālasiyabhāvaṁ nissāya kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte te pakkosāpetvā “saccaṁ kira tumhe bhikkhave alasā kusītā”ti pucchitvā “saccaṁ bhante”ti vutte “na bhikkhave idānevete alasā, pubbepi alasā ceva nivāsaṭṭhāne ca sālayā sāpekkhā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bārāṇasinadiyaṁ tayo macchā ahesuṁ, Bahucintī appacintī mitacintīti tesaṁ nāmāni. Te araññato manussapathaṁ āgamiṁsu. Tattha Mitacintī itare dve evamāha “ayaṁ manussapatho nāma sāsaṅko sappaṭibhayo, kevaṭṭā nānappakārāni jālakuminādīni khipitvā macche gaṇhanti, mayaṁ araññameva gacchāmā”ti. Itare dve janā alasatāya ceva āmisagiddhatāya ca “ajja gacchāma, sve gacchāmā”ti tayo māse atikkāmesuṁ. Atha kevaṭṭā nadiyaṁ jālaṁ khipiṁsu. Bahucintī ca Appacintī ca gocaraṁ gaṇhantā purato gacchanti. Te attano andhabālatāya jālagandhaṁ asallakkhetvā jālakucchimeva pavisiṁsu. Mitacintī pacchato āgacchanto jālagandhaṁ sallakkhetvā tesañca jālakucchiṁ paviṭṭhabhāvaṁ ñatvā “imesaṁ kusītānaṁ andhabālānaṁ jīvitadānaṁ dassāmī”ti cintetvā bahipassena jālakucchiṭṭhānaṁ gantvā jālakucchiṁ phāletvā nikkhantasadiso hutvā udakaṁ āluḷento jālassa purato patitvā puna jālakucchiṁ pavisitvā pacchimabhāgena phāletvā nikkhantasadiso udakaṁ āluḷento pacchimabhāge[1] pati. Kevaṭṭā “macchā jālaṁ phāletvā gatā”ti maññamānā jālakoṭiyaṁ gahetvā ukkhipiṁsu, te dvepi macchā jālato muccitvā udake patiṁsu. Iti tehi Mitacintiṁ nissāya jīvitaṁ laddhaṁ.

1. Pacchimabhāgena (Sī)

အတိက္ကာမေတွာ တတော နိက္ခမ္မ ဇေတဝနံ ဂန္တွာ သဘာဂဋ္ဌာနေ ပတ္တစီဝရံ ပဋိသာမေတွာ သတ္ထာရံ ပဿိံသု။ အထ နေ ဘိက္ခူ ပုစ္ဆိံသု “စိရံ ဝေါ အာဝုသော ဗုဒ္ဓုပဋ္ဌာနံ အကရောန္တာနံ၊ ကသ္မာ ဧဝံ စိရာယိတ္ထာ”တိ။ တေ တမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ အထ နေသံ သော အာလသိယကုသီတဘာဝေါ ဘိက္ခုသံဃေ ပါကဋော ဇာတော။ ဓမ္မသဘာယမ္ပိ တေသံ ဘိက္ခူနမေဝ အာလသိယဘာဝံ နိဿာယ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ“ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ တေ ပက္ကောသာပေတွာ ‘‘သစ္စံ ကိရ တုမှေ ဘိက္ခဝေ အလသာ ကုသီတာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ ‘‘သစ္စံ ဘန္တေ”တိ ဝုတ္တေ‘‘န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝေတေ အလသာ၊ ပုဗ္ဗေပိ အလသာ စေဝ နိဝါသဋ္ဌာနေ စ သာလယာ သာပေက္ခာ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗာရာဏသိနဒိယံ တယော မစ္ဆာ အဟေသုံ၊ ဗဟုစိန္တီ အပ္ပစိန္တီ မိတစိန္တီတိ တေသံ နာမာနိ။ တေ အရညတော မနုဿပထံ အာဂမိံသု။ တတ္ထ မိတစိန္တီ ဣတရေ ဒွေ ဧဝမာဟ “အယံ မနုဿပထော နာမ သာသင်္ကော သပ္ပဋိဘယော၊ ကေဝဋ္ဋာ နာနပ္ပကာရာနိ ဇာလကုမိနာဒီနိ ခိပိတွာ မစ္ဆေ ဂဏှန္တိ၊ မယံ အရညမေဝ ဂစ္ဆာမာ’’တိ။ ဣတရေ ဒွေ ဇနာ အလသတာယ စေဝ အာမိသဂိဒ္ဓတာယ စ “အဇ္ဇ ဂစ္ဆာမ၊ သွေ ဂစ္ဆာမာ”တိ တယော မာသေ အတိက္ကာမေသုံ။ အထ ကေဝဋ္ဋာ နဒိယံ ဇာလံ ခိပိံသု။ ဗဟုစိန္တီ စ အပ္ပစိန္တီ စ ဂေါစရံ ဂဏှန္တာ ပုရတော ဂစ္ဆန္တိ။ တေ အတ္တနော အန္ဓဗာလတာယ ဇာလဂန္ဓံ အသလ္လက္ခေတွာ ဇာလကုစ္ဆိမေဝ ပဝိသိံသု။ မိတစိန္တီ ပစ္ဆတော အာဂစ္ဆန္တော ဇာလဂန္ဓံ သလ္လက္ခေတွာ တေသဉ္စ ဇာလကုစ္ဆိံ ပဝိဋ္ဌဘာဝံ ဉတွာ“ဣမေသံ ကုသီတာနံ အန္ဓဗာလာနံ ဇီဝိတဒါနံ ဒဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ ဗဟိပဿေန ဇာလကုစ္ဆိဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ဇာလကုစ္ဆိံ ဖာလေတွာ နိက္ခန္တသဒိသော ဟုတွာ ဥဒကံ အာလုဠေန္တော ဇာလဿ ပုရတော ပတိတွာ ပုန ဇာလကုစ္ဆိံ ပဝိသိတွာ ပစ္ဆိမဘာဂေန ဖာလေတွာ နိက္ခန္တသဒိသော ဥဒကံ အာလုဠေန္တော ပစ္ဆိမဘာဂေ[၁] ပတိ။ ကေဝဋ္ဋာ‘‘မစ္ဆာ ဇာလံ ဖာလေတွာ ဂတာ”တိ မညမာနာ ဇာလကောဋိယံ ဂဟေတွာ ဥက္ခိပိံသု၊ တေ ဒွေပိ မစ္ဆာ ဇာလတော မုစ္စိတွာ ဥဒကေ ပတိံသု။ ဣတိ တေဟိ မိတစိန္တိံ နိဿာယ ဇီဝိတံ လဒ္ဓံ။

၁-ပစ္ဆိမဘာဂေန (သီ)

Satthā imaṁ atītaṁ āharitvā abhisambuddho hutvā imaṁ gāthamāha—

114. “Bahucintī Appacintī, ubho jāle abajjhare.
Mitacintī pamocesi, ubho tattha samāgatā”ti.

Tattha **bahucintīti** bahucintanatāya vitakkabahulatāya evaṁladdhanāmo. Itaresupi dvīsu ayameva nayo. **Ubho tattha samāgatāti** Mitacintiṁ nissāya laddhajīvitā tattha udake puna ubhopi janā Mitacintinā saddhiṁ samāgatāti attho.

Evaṁ Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne mahallakā bhikkhū sotāpattiphale patiṭṭhahiṁsu. Tadā Bahucintī ca Appacintī ca ime dve ahesuṁ, Mitacintī pana ahameva ahosinti.

Mitacintījātakavaṇṇanā catutthā.

---

5. Anusāsikajātakavaṇṇanā (115)

Yā’yaññe manusāsatīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ anusāsikaṁ bhikkhuniṁ ārabbha kathesi. Sā kira Sāvatthivāsinī ekā kuladhītā pabbajitvā upasampannakālato paṭṭhāya samaṇadhamme ananuyuttā āmisagiddhā hutvā yattha aññā bhikkhuniyo na gacchanti, tādise nagarassa ekadese piṇḍāya carati. Athassā manussā paṇītapiṇḍapātaṁ denti. Sā rasataṇhāya bajjhitvā “sace imasmiṁ padese aññāpi bhikkhuniyo piṇḍāya carissanti, mayhaṁ lābho parihāyissati. Yathā etaṁ padesaṁ aññā nāgacchanti, evaṁ mayā kātuṁ vaṭṭatī”ti cintetvā bhikkhunūpassayaṁ gantvā “ayye asukaṭṭhāne caṇḍo hatthī, caṇḍo asso, caṇḍo meṇḍo, caṇḍo kukkuro carati, saparissayaṭṭhānaṁ, mā tattha piṇḍāya caritthā”ti bhikkhuniyo anusāsati. Tassā vacanaṁ sutvā ekā bhikkhunīpi taṁ padesaṁ gīvaṁ parivattetvā na olokesi. Tassā ekasmiṁ divase tasmiṁ padese piṇḍāya carantiyā

သတ္ထာ ဣမံ အတီတံ အာဟရိတွာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ဣမံ ဂါထ-မာဟ—

၁၁၄။ “ဗဟုစိန္တီ အပ္ပစိန္တီ၊ ဥဘော ဇာလေ အဗဇ္ဈရေ။
မိတစိန္တီ ပမောစေသိ၊ ဥဘော တတ္ထ သမာဂတာ”တိ။

တတ္ထ **ဗဟုစိန္တီ**တိ ဗဟုစိန္တနတာယ ဝိတက္ကဗဟုလတာယ ဧဝံလဒ္ဓနာမော။ ဣတရေသုပိ ဒွီသု အယမေဝ နယော။ **ဥဘော တတ္ထ သမာဂတာ**တိ မိတစိန္တိံ နိဿာယ လဒ္ဓဇီဝိတာ တတ္ထ ဥဒကေ ပုန ဥဘောပိ ဇနာ မိတစိန္တိနာ သဒ္ဓိံ သမာဂတာတိ အတ္ထော။

ဧဝံ သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ မဟလ္လကာ ဘိက္ခူ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု။ တဒါ ဗဟုစိန္တီ စ အပ္ပစိန္တီ စ ဣမေ ဒွေ အဟေသုံ၊ မိတစိန္တီ ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

မိတစိန္တီဇာတကဝဏ္ဏနာ စတုတ္ထာ။

၅-အနုသာသိကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၁၅)

ယာ’ယညေ မနုသာသတီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ အနုသာသိကံ ဘိက္ခုနိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သာ ကိရ သာဝတ္ထိဝါသိနီ ဧကာ ကုလဓီတာ ပဗ္ဗဇိတွာ ဥပသမ္ပန္နကာလတော ပဋ္ဌာယ သမဏဓမ္မေ အနနု-ယုတ္တာ အာမိသဂိဒ္ဓါ ဟုတွာ ယတ္ထ အညာ ဘိက္ခုနိယော န ဂစ္ဆန္တိ၊ တာဒိသေ နဂရဿ ဧကဒေသေ ပိဏ္ဍာယ စရတိ။ အထဿာ မနုဿာ ပဏီတပိဏ္ဍ-ပါတံ ဒေန္တိ။ သာ ရသတဏှာယ ဗဇ္ဈိတွာ “သစေ ဣမသ္မိံ ပဒေသေ အညာပိ ဘိက္ခုနိယော ပိဏ္ဍာယ စရိဿန္တိ၊ မယှံ လာဘော ပရိဟာယိဿတိ။ ယထာ ဧတံ ပဒေသံ အညာ နာဂစ္ဆန္တိ၊ ဧဝံ မယာ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ စိန္တေတွာ ဘိက္ခုနူပဿယံ ဂန္တွာ “အယျေ အသုကဋ္ဌာနေ စဏ္ဍော ဟတ္ထီ၊ စဏ္ဍော အဿော၊ စဏ္ဍော မေဏ္ဍော၊ စဏ္ဍော ကုက္ကုရော စရတိ၊ သပရိဿ-ယဋ္ဌာနံ၊ မာ တတ္ထ ပိဏ္ဍာယ စရိတ္ထာ”တိ ဘိက္ခုနိယော အနုသာသတိ။ တဿာ ဝစနံ သုတွာ ဧကာ ဘိက္ခုနီပိ တံ ပဒေသံ ဂီဝံ ပရိဝတ္တေတွာ န ဩလော-ကေသိ။ တဿာ ဧကသ္မိံ ဒိဝသေ တသ္မိံ ပဒေသေ ပိဏ္ဍာယ စရန္တိယာ

vegenekaṁ gehaṁ pavisantiyā caṇḍo meṇḍako paharitvā ūruṭṭhikaṁ bhindi. Manussā vegena upadhāvitvā dvidhā bhinnaṁ ūruṭṭhikaṁ ekato bandhitvā taṁ bhikkhuniṁ mañcenādāya bhikkhunūpassayaṁ nayiṁsu. Bhikkhuniyo "ayaṁ aññā bhikkhuniyo anusāsitvā sayaṁ tasmiṁ padese carantī ūruṭṭhikaṁ bhindāpetvā āgatā"ti parihāsaṁ akaṁsu. Tampi tāya katakāraṇaṁ na cirasseva bhikkhusaṁghe pākaṭaṁ ahosi.

Athekadivasaṁ dhammasabhāyaṁ bhikkhū "āvuso asukā anusāsikā bhikkhunī aññaṁ anusāsitvā sayaṁ tasmiṁ padese caramānā caṇḍena meṇḍakena ūruṁ bhindāpesī"ti tassā aguṇakathaṁ kathesuṁ. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "na bhikkhave idāneva, pubbepesā aññe anusāsatiyeva, sayaṁ pana na vattati, niccakālaṁ dukkhameva anubhotī"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto araññe sakuṇayoniyaṁ nibbattitvā vayappatto sakuṇajeṭṭhako hutvā anekasakuṇasahassaparivāro Himavantaṁ pāvisi. Tassa tattha vasanakāle ekā caṇḍasakuṇikā mahāvattanimaggaṁ gantvā gocaraṁ gaṇhāti. Sā tattha sakaṭehi patitāni vīhimuggabījādīni labhitvā "yathā idāni imaṁ padesaṁ aññe sakuṇā nāgacchanti, tathā karissāmī"ti cintetvā sakuṇasaṁghassa ovādaṁ deti "vattanimahāmaggo nāma sappaṭibhayo, hatthi-assādayo ceva caṇḍagoṇayuttayānādīni ca sañcaranti, sahasā uppatitumpi na sakkā hoti, na tattha gantabban"ti. Sakuṇasaṁgho tassā "anusāsikā"teva nāmaṁ akāsi.

Sā ekadivasaṁ vattanimahāmagge carantī atimahāvegena āgacchantassa yānassa saddaṁ sutvā nivattitvā oloketvā "dūre tāvā"ti caratiyeva. Atha naṁ yānaṁ vātavegena sīghameva sampāpuṇi, sā uṭṭhātuṁ nāsakkhi, cakkena dvidhā chinditvā gatā. Sakuṇajeṭṭhako sakuṇe samānento taṁ adisvā "anusāsikā na dissati, upadhāretha nan"ti āha. Sakuṇā upadhārentā taṁ mahāmagge dvidhā chinnaṁ disvā sakuṇajeṭṭhakassa ārocesuṁ. Sakuṇajeṭṭhako "sā aññā sakuṇikā vāretvā sayaṁ tattha caramānā dvidhā chinnā"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

ဝေဂေနေကံ ဂေဟံ ပဝိသန္တိယာ စဏ္ဍော မေဏ္ဍကော ပဟရိတွာ ဦရုဋ္ဌိကံ ဘိန္ဒိ။ မနုဿာ ဝေဂေန ဥပဓာဝိတွာ ဒွိဓာ ဘိန္နံ ဦရုဋ္ဌိကံ ဧကတော ဗန္ဓိတွာ တံ ဘိက္ခုနိံ မဉ္စေနာဒါယ ဘိက္ခုနူပဿယံ နယိံသု။ ဘိက္ခုနိယော “အယံ အညာ ဘိက္ခုနိယော အနုသာသိတွာ သယံ တသ္မိံ ပဒေသေ စရန္တီ ဦရုဋ္ဌိကံ ဘိန္ဒာပေတွာ အာဂတာ”တိ ပရိဟာသံ အကံသု။ တမ္ပိ တာယ ကတကာရဏံ န စိရဿေဝ ဘိက္ခုသံဃေ ပါကဋံ အဟောသိ။

အထေကဒိဝသံ ဓမ္မသဘာယံ ဘိက္ခူ “အာဝုသော အသုကာ အနုသာသိကာ ဘိက္ခုနီ အညံ အနုသာသိတွာ သယံ တသ္မိံ ပဒေသေ စရမာနာ စဏ္ဍေန မေဏ္ဍကေန ဦရုံ ဘိန္ဒာပေသီ”တိ တဿာ အဂုဏကထံ ကထေသုံ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပေသာ အညေ အနုသာသတိယေဝ၊ သယံ ပန န ဝတ္တတိ၊ နိစ္စကာလံ ဒုက္ခမေဝ အနုဘောတီ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော အရညေ သကုဏယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော သကုဏဇေဋ္ဌကော ဟုတွာ အနေကသကုဏသဟဿပရိဝါရော ဟိမဝန္တံ ပါဝိသိ။ တဿ တတ္ထ ဝသနကာလေ ဧကာ စဏ္ဍသကုဏိကာ မဟာဝတ္တနိမဂ္ဂံ ဂန္တွာ ဂေါစရံ ဂဏှာတိ။ သာ တတ္ထ သကဋေဟိ ပတိတာနိ ဝီဟိမုဂ္ဂဗီဇာဒီနိ လဘိတွာ “ယထာ ဣဒါနိ ဣမံ ပဒေသံ အညေ သကုဏာ နာဂစ္ဆန္တိ၊ တထာ ကရိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ သကုဏသံဃဿ ဩဝါဒံ ဒေတိ “ဝတ္တနိမဟာမဂ္ဂေါ နာမ သပ္ပဋိဘယော၊ ဟတ္ထိအဿာဒယော စေဝ စဏ္ဍဂေါဏယုတ္တယာနာဒီနိ စ သဉ္စရန္တိ၊ သဟသာ ဥပ္ပတိတုမ္ပိ န သက္ကာ ဟောတိ၊ န တတ္ထ ဂန္တဗ္ဗ”န္တိ။ သကုဏသံဃော တဿာ “အနုသာသိကာ”တေဝ နာမံ အကာသိ။

သာ ဧကဒိဝသံ ဝတ္တနိမဟာမဂ္ဂေ စရန္တီ အတိမဟာဝေဂေန အာဂစ္ဆန္တဿ ယာနဿ သဒ္ဒံ သုတွာ နိဝတ္တိတွာ ဩလောကေတွာ “ဒူရေ တာဝါ”တိ စရတိယေဝ။ အထ နံ ယာနံ ဝါတဝေဂေန သီဃမေဝ သမ္ပာပုဏိ၊ သာ ဥဋ္ဌာတုံ နာသက္ခိ၊ စက္ကေန ဒွိဓာ ဆိန္ဒိတွာ ဂတာ။ သကုဏဇေဋ္ဌကော သကုဏေ သမာနေန္တော တံ အဒိသွာ “အနုသာသိကာ န ဒိဿတိ၊ ဥပဓာရေထ န”န္တိ အာဟ။ သကုဏာ ဥပဓာရေန္တာ တံ မဟာမဂ္ဂေ ဒွိဓာ ဆိန္နံ ဒိသွာ သကုဏဇေဋ္ဌကဿ အာရောစေသုံ။ သကုဏဇေဋ္ဌကော “သာ အညာ သကုဏိကာ ဝါရေတွာ သယံ တတ္ထ စရမာနာ ဒွိဓာ ဆိန္နာ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

115. "Yā'yaññe manusāsati[1], sayaṁ loluppacārinī.
Sāyaṁ vipakkhikā seti, hatā cakkena sāsikā"ti[2].

Tattha **yā'yaññe manusāsatīti** yakāro padasandhikaro, yā aññe anusāsatīti attho. **Sayaṁ loluppacārinīti** attanā loluppacārinī samānā. **Sāyaṁ vipakkhikā setīti** sā esā vihatapakkhā hutvā mahāmagge sayati. **Hatā cakkena sāsikāti** yānacakkena hatā sāsikā sakuṇikāti.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā anusāsikā sakuṇikā ayaṁ anusāsikā bhikkhunī ahosi, sakuṇajeṭṭhako pana ahameva ahosin"ti.

Anusāsikajātakavaṇṇanā pañcamā.

6. Dubbacajātakavaṇṇanā (116)

Atikara'makarā'cariyāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ dubbacabhikkhuṁ ārabbha kathesi. Tassa vatthu Navakanipāte **Gijjhajātake**[3] āvi bhavissati. Satthā pana taṁ bhikkhuṁ āmantetvā "bhikkhu na tvaṁ idāneva dubbaco, pubbepi dubbacoyeva. Dubbacabhāveneva paṇḍitānaṁ ovādaṁ akaronto sattippahārena jīvitakkhayaṁ pattosī"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto laṅghanaṭakayoniyaṁ paṭisandhiṁ gahetvā vayappatto paññavā upāyakusalo ahosi. So ekassa laṅghanakassa[4] santike sattilaṅghanasippaṁ sikkhitvā ācariyena saddhiṁ sippaṁ dassento vicarati. Ācariyo panassa catunnaṁyeva sattīnaṁ laṅghanasippaṁ jānāti, na pañcannaṁ. So ekadivasaṁ ekasmiṁ gāmake sippaṁ dassento surāmadamatto "pañca sattiyo laṅghissāmī"ti paṭipāṭiyā ṭhapesi. Atha naṁ bodhisatto āha "ācariya tvaṁ pañcasattilaṅghanasippaṁ na jānāsi, ekaṁ sattiṁ hara. Sace laṅghissasi,

1. Yāyaññamanusāsati (Sī, Syā, I) 2. Sāḷikāti (Sī, Syā, I)
3. Khu 5. 187 piṭṭhe. 4. Naṭakassa (Sī)

၁၁၅။ "ယာ'ယညေ မနုသာသတိ[၁]၊ သယံ လောလုပ္ပစာရိနီ။
သာယံ ဝိပက္ခိကာ သေတိ၊ ဟတာ စက္ကေန သာသိကာ"တိ[၂]။

တတ္ထ **ယာ'ယညေ မနုသာသတီ**တိ ယကာရော ပဒသန္ဓိကရော၊ ယာ အညေ အနုသာသတီတိ အတ္ထော။ **သယံ လောလုပ္ပစာရိနီ**တိ အတ္တနာ လောလုပ္ပစာရိနီ သမာနာ။ **သာယံ ဝိပက္ခိကာ သေတီ**တိ သာ ဧသာ ဝိဟတပက္ခာ ဟုတွာ မဟာမဂ္ဂေ သယတိ။ **ဟတာ စက္ကေန သာသိကာ**တိ ယာနစက္ကေန ဟတာ သာသိကာ သကုဏိကာတိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ အနုသာသိကာ သကုဏိကာ အယံ အနုသာသိကာ ဘိက္ခုနီ အဟောသိ၊ သကုဏဇေဋ္ဌကော ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

အနုသာသိကဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဉ္စမာ။

၆-ဒုဗ္ဗစဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၁၆)

အတိကရ'မကရာ'စရိယာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဒုဗ္ဗစဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တဿ ဝတ္ထု နဝကနိပါတေ **ဂိဇ္ဈဇာတကေ**[၃] အာဝိ ဘဝိဿတိ။ သတ္ထာ ပန တံ ဘိက္ခုံ အာမန္တေတွာ "ဘိက္ခု န တွံ ဣဒါနေဝ ဒုဗ္ဗစော၊ ပုဗ္ဗေပိ ဒုဗ္ဗစောယေဝ။ ဒုဗ္ဗစဘာဝေနေဝ ပဏ္ဍိတာနံ ဩဝါဒံ အကရောန္တော သတ္တိပ္ပဟာရေန ဇီဝိတက္ခယံ ပတ္တောသီ"တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော လင်္ဃနဋကယောနိယံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ ဝယပ္ပတ္တော ပညဝါ ဥပါယကုသလော အဟောသိ။ သော ဧကဿ လင်္ဃနကဿ[၄] သန္တိကေ သတ္တိလင်္ဃနသိပ္ပံ သိက္ခိတွာ အာစရိယေန သဒ္ဓိံ သိပ္ပံ ဒဿေန္တော ဝိစရတိ။ အာစရိယော ပနဿ စတုန္နံယေဝ သတ္တီနံ လင်္ဃနသိပ္ပံ ဇာနာတိ, န ပဉ္စန္နံ။ သော ဧကဒိဝသံ ဧကသ္မိံ ဂါမကေ သိပ္ပံ ဒဿေန္တော သုရာမဒမတ္တော "ပဉ္စ သတ္တိယော လင်္ဃိဿာမီ"တိ ပဋိပါဋိယာ ဌပေသိ။ အထ နံ ဗောဓိသတ္တော အာဟ "အာစရိယ တွံ ပဉ္စသတ္တိလင်္ဃနသိပ္ပံ န ဇာနာသိ၊ ဧကံ သတ္တိံ ဟရ။ သစေ လင်္ဃိဿသိ၊

၁-ယာယညမနုသာသတိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၂-သာဠိကာတိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)
၃-ခု ၅-၁၈၇-ပိဋ္ဌေ။ ၄-နဋကဿ (သီ)

pañcamāya sattiyā viddho marissasī”ti. So suṭṭhu mattatāya “tvaṁ hi mayhaṁ pamāṇaṁ na jānāsī”ti tassa vacanaṁ anādiyitvā catasso laṅghitvā pañcamāya sattiyā daṇḍake madhukapupphaṁ viya āvuto paridevamāno nipajji. Atha naṁ bodhisatto “paṇḍitānaṁ vacanaṁ akatvā imaṁ byasanaṁ pattosī”ti imaṁ gāthamāha—

116. “Atikara’makarā’cariya, mayhampe’taṁ na ruccati.
Catutthe laṅghayitvāna, pañcamāya’si āvuto”ti.

Tattha **atikara’makarā’cariyā**ti ācariya ajja tvaṁ atikaraṁ akari, attano karaṇato atirekaṁ karaṇaṁ akarīti attho. **Mayhampe’taṁ na ruccatī**ti mayhaṁ antevāsikassapi samānassa etaṁ tava karaṇaṁ na ruccati, tena te ahaṁ paṭhamameva kathesinti dīpeti. **Catutthe laṅghayitvānā**ti catutthe sattithale apatitvā attānaṁ laṅghayitvā. **Pañcamāya’si āvuto**ti paṇḍitānaṁ vacanaṁ aggaṇhanto idāni pañcamāya sattiyā āvutosīti. Idaṁ vatvā ācariyaṁ sattito apanetvā kattabbayuttakaṁ akāsi.

Satthā imaṁ atītaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā ācariyo ayaṁ dubbaco ahosi, antevāsiko pana ahameva ahosin”ti.

Dubbacajātakavaṇṇanā chaṭṭhā.

---

7. Tittirajātakavaṇṇanā (117)

Accuggatā’ti balatāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Kokālikaṁ ārabbha kathesi. Tassa vatthu Terasakanipāte **Takkāriyajātake**[1] āvi bhavissati. Satthā pana “na bhikkhave Kokāliko idāneva attano vācaṁ nissāya naṭṭho, pubbepi naṭṭhoyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

1. Khu 5. 268 piṭṭhe.

ပဉ္စမာယ သတ္တိယာ ဝိဒ္ဓေါ မရိဿသီ”တိ။ သော သုဋ္ဌု မတ္တတာယ “တွံ ဟိ မယှံ ပမာဏံ န ဇာနာသီ”တိ တဿ ဝစနံ အနာဒိယိတွာ စတဿော လင်္ဃိတွာ ပဉ္စမာယ သတ္တိယာ ဒဏ္ဍကေ မဓုကပုပ္ဖံ ဝိယ အာဝုတော ပရိဒေဝမာနော နိပဇ္ဇိ။ အထ နံ ဗောဓိသတ္တော “ပဏ္ဍိတာနံ ဝစနံ အကတွာ ဣမံ ဗျသနံ ပတ္တောသီ”တိ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၁၆။ “အတိကရ’မကရာ’စရိယ၊ မယှမ္ပေ’တံ န ရုစ္စတိ။
စတုတ္ထေ လင်္ဃယိတွာန၊ ပဉ္စမာယ’သိ အာဝုတော”တိ။

တတ္ထ **အတိကရ’မကရာ’စရိယာ**တိ အာစရိယ အဇ္ဇ တွံ အတိကရံ အကရိ၊ အတ္တနော ကရဏတော အတိရေကံ ကရဏံ အကရီတိ အတ္ထော။ **မယှမ္ပေ’တံ န ရုစ္စတီ**တိ မယှံ အန္တေဝါသိကဿာပိ သမာနဿ ဧတံ တဝ ကရဏံ န ရုစ္စတိ၊ တေန တေ အဟံ ပဌမမေဝ ကထေသိန္တိ ဒီပေတိ။ **စတုတ္ထေ လင်္ဃယိတွာနာ**တိ စတုတ္ထေ သတ္တိထလေ အပတိတွာ အတ္တာနံ လင်္ဃယိတွာ။ **ပဉ္စမာယ’သိ အာဝုတော**တိ ပဏ္ဍိတာနံ ဝစနံ အဂ္ဂဏှန္တော ဣဒါနိ ပဉ္စမာယ သတ္တိယာ အာဝုတောသီတိ။ ဣဒံ ဝတွာ အာစရိယံ သတ္တိတော အပနေတွာ ကတ္တဗ္ဗယုတ္တကံ အကာသိ။

သတ္ထာ ဣမံ အတီတံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ အာစရိယော အယံ ဒုဗ္ဗစော အဟောသိ၊ အန္တေဝါသိကော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဒုဗ္ဗစဇာတကဝဏ္ဏနာ ဆဋ္ဌာ။

၇-တိတ္တိရဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၁၇)

အစ္စုဂ္ဂတာ’တိ ဗလတာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကောကာလိကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တဿ ဝတ္ထု တေရသကနိပါတေ **တက္ကာရိယဇာတကေ**[၁] အာဝိ ဘဝိဿတိ။ သတ္ထာ ပန “န ဘိက္ခဝေ ကောကာလိကော ဣဒါနေဝ အတ္တနော ဝါစံ နိဿာယ နဋ္ဌော၊ ပုဗ္ဗေပိ နဋ္ဌောယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

၁-ခု ၅-၂၆၈-ပိဋ္ဌေ။

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto udiccabrāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkasilāyaṁ sabbasippāni uggaṇhitvā kāme pahāya isipabbajjaṁ pabbajitvā pañcābhiññā aṭṭha samāpattiyo nibbattesi. Himavantappadese sabbo isigaṇo sannipatitvā taṁ ovādācariyaṁ katvā parivāresi. So pañcannaṁ isisatānaṁ ovādācariyo hutvā jhānakīḷaṁ kīḷanto Himavante vasati. Tadā eko cettha paṇḍurogī tāpaso kuṭhāriṁ gahetvā kaṭṭhaṁ phāleti. Atheko mukharatāpaso tassa santike nisīditvā “idha pahāraṁ dehi, idha pahāraṁ dehī”ti taṁ tāpasaṁ rosesi. So kujjhitvā “na dāni me tvaṁ dāruphālanasippaṁ sikkhāpanakācariyo”ti tiṇhaṁ kuṭhāriṁ ukkhipitvā naṁ ekappahāreneva jīvitakkhayaṁ pāpesi. Bodhisatto tassa sarīrakiccaṁ kāresi. Tadā assamato[1] avidūre ekasmiṁ vammikapāde eko tittiro vasati, so sāyaṁ pātaṁ tasmiṁ vammikamatthake ṭhatvā mahāvassitaṁ vassati. Taṁ sutvā eko luddako “tittirena bhavitabban”ti cintetvā saddasaññāya tattha gantvā taṁ vadhitvā ādāya gato.

Bodhisatto tassa saddaṁ asuṇanto “asukaṭṭhāne tittiro vasati, kiṁ nu kho tassa saddo na sūyatī”ti tāpase pucchi. Te tassa tamatthaṁ ārocesuṁ. So ubhopi tāni kāraṇāni saṁsandetvā isigaṇamajjhe imaṁ gāthamāha—

117. “Accuggatā’tibalatā, ativelaṁ pabhāsitā.
Vācā hanati dummedhaṁ, tittiraṁ vā’tivassitan”ti.

Tattha **accuggatā**ti ati-uggatā. **Atibalatā**ti[2] punappunaṁ bhāsanena atibalasabhāvā[3]. **Ativelaṁ pabhāsitā**ti atikkantavelā pamāṇātikkamena bhāsitā. **Tittiraṁ vā’ti vassitan**ti yathā tittiraṁ ativassitaṁ hanati, tathā evarūpā vācā dummedhaṁ bālapuggalaṁ hanatīti.

Evaṁ bodhisatto isigaṇassa ovādaṁ datvā cattāro brahmavihāre bhāvetvā brahmalokaparāyaṇo ahosi.

---

1. Assamapadato (Syā, Ka) 2. Atilapatāti (Ka) 3. Atilapasabhāvā (Ka)

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဥဒိစ္စဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော တက္ကသိလာယံ သဗ္ဗသိပ္ပါနိ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ကာမေ ပဟာယ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ပဉ္စာဘိညာ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော နိဗ္ဗတ္တေသိ။ ဟိမဝန္တပ္ပဒေသေ သဗ္ဗော ဣသိဂဏော သန္နိပတိတွာ တံ ဩဝါဒါစရိယံ ကတွာ ပရိဝါရေသိ။ သော ပဉ္စန္နံ ဣသိသတာနံ ဩဝါဒါစရိယော ဟုတွာ ဈာနကီဠံ ကီဠန္တော ဟိမဝန္တေ ဝသတိ။ တဒါ ဧကော စေတ္ထ ပဏ္ဍုရောဂီ တာပသော ကုဌာရိံ ဂဟေတွာ ကဋ္ဌံ ဖာလေတိ။ အထေကော မုခရတာပသော တဿ သန္တိကေ နိသီဒိတွာ “ဣဓ ပဟာရံ ဒေဟိ၊ ဣဓ ပဟာရံ ဒေဟီ”တိ တံ တာပသံ ရောသေသိ။ သော ကုဇ္ဈိတွာ “န ဒါနိ မေ တွံ ဒါရုဖာလနသိပ္ပံ သိက္ခာပနကာစရိယော”တိ တိဏှံ ကုဌာရိံ ဥက္ခိပိတွာ နံ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေသိ။ ဗောဓိသတ္တော တဿ သရီရကိစ္စံ ကာရေသိ။ တဒါ အဿမတော[၁] အဝိဒူရေ ဧကသ္မိံ ဝမ္မိကပါဒေ ဧကော တိတ္တိရော ဝသတိ၊ သော သာယံ ပါတံ တသ္မိံ ဝမ္မိကမတ္ထကေ ဌတွာ မဟာဝဿိတံ ဝဿတိ။ တံ သုတွာ ဧကော လုဒ္ဒကော “တိတ္တိရေန ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ စိန္တေတွာ သဒ္ဒသညာယ တတ္ထ ဂန္တွာ တံ ဝဓိတွာ အာဒါယ ဂတော။

ဗောဓိသတ္တော တဿ သဒ္ဒံ အသုဏန္တော “အသုကဋ္ဌာနေ တိတ္တိရော ဝသတိ၊ ကိံ နု ခေါ တဿ သဒ္ဒေါ န သူယတီ”တိ တာပသေ ပုစ္ဆိ။ တေ တဿ တမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ သော ဥဘောပိ တာနိ ကာရဏာနိ သံသန္ဒေတွာ ဣသိဂဏမဇ္ဈေ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၁၇။ ‘‘အစ္စုဂ္ဂတာ’တိဗလတာ၊ အတိဝေလံ ပဘာသိတာ။
ဝါစာ ဟနတိ ဒုမ္မေဓံ၊ တိတ္တိရံ ဝါ’တိဝဿိတ’’န္တိ။

တတ္ထ **အစ္စုဂ္ဂတာ**တိ အတိဥဂ္ဂတာ။ **အတိဗလတာ**တိ[၂] ပုနပ္ပုနံ ဘာသနေန အတိဗလသဘာဝါ[၃]။ **အတိဝေလံ ပဘာသိတာ**တိ အတိက္ကန္တဝေလာ ပမာဏာတိက္ကမေန ဘာသိတာ။ **တိတ္တိရံ ဝါ’တိဝဿိတ**န္တိ ယထာ တိတ္တိရံ အတိဝဿိတံ ဟနတိ၊ တထာ ဧဝရူပါ ဝါစာ ဒုမ္မေဓံ ဗာလပုဂ္ဂလံ ဟနတီတိ။

ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော ဣသိဂဏဿ ဩဝါဒံ ဒတွာ စတ္တာရော ဗြဟ္မဝိဟာရေ ဘာဝေတွာ ဗြဟ္မလောကပရာယဏော အဟောသိ။

၁-အဿမပဒတော (သျာ၊ က) ၂-အတိလပတာတိ (က) ၃-အတိလပသဘာဝါ (က)

Satthā “na bhikkhave Kokāliko idāneva attano vacanaṁ nissāya naṭṭho, pubbepi naṭṭhoyevā”ti vatvā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā mukharatāpaso Kokāliko ahosi, isigaṇo Buddhaparisā, gaṇasatthā pana ahameva ahosin”ti.

Tittirajātakavaṇṇanā sattamā.

---

8. Vaṭṭajātakavaṇṇanā (118)

Nācintayanto purisoti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Uttaraseṭṭhiputtaṁ ārabbha kathesi. Sāvatthiyaṁ kira Uttaraseṭṭhi nāma ahosi mahāvibhavo. Tassa bhariyāya kucchiyaṁ eko puññavā satto brahmalokā cavitvā paṭisandhiṁ gahetvā vayappatto abhirūpo pāsādiko ahosi brahmavaṇṇī. Atha ekadivasaṁ Sāvatthiyaṁ kattikachaṇe nakkhatte ghuṭṭhe sabbo loko nakkhattanissito ahosi. Tassa sahāyakā aññe seṭṭhiputtā sapajāpatikā ahesuṁ. Uttaraseṭṭhiputtassa pana dīgharattaṁ brahmaloke vasitattā kilesesu cittaṁ na allīyati. Athassa sahāyakā “Uttaraseṭṭhiputtassapi ekaṁ itthiṁ ānetvā nakkhattaṁ kīḷissāmā”ti sammantayitvā taṁ upasaṅkamitvā “samma imasmiṁ nagare kattikachaṇo ghuṭṭho, tuyhampi ekaṁ itthiṁ ānetvā nakkhattaṁ kīḷissāmā”ti āhaṁsu. “Na me attho itthiyā”ti ca vuttepi punappunaṁ nibandhitvā sampaṭicchāpetvā ekaṁ vaṇṇadāsiṁ sabbālaṅkārapaṭimaṇḍitaṁ katvā tassa gharaṁ netvā “tvaṁ seṭṭhiputtassa santikaṁ gacchā”ti sayanigharaṁ pesetvā nikkhamiṁsu. Taṁ sayanigharaṁ paviṭṭhampi seṭṭhiputto neva oloketi, nālapati. Sā cintesi “ayaṁ evaṁ rūpasobhaggappattaṁ uttamavilāsasampannaṁ maṁ neva oloketi, nālapati, idāni naṁ attano itthikuttalīlāya olokāpessāmī”ti itthilīlaṁ dassentī pahaṭṭhākārena aggadante vivaritvā hasitaṁ akāsi, seṭṭhiputto oloketvā dantaṭṭhike nimittaṁ gaṇhi. Athassa aṭṭhikasaññā uppajji, sakalampi taṁ sarīraṁ aṭṭhikasaṅkhalikā viya paññāyi. So tassā paribbayaṁ datvā “gacchā”ti uyyojesi.

Taṁ tassa gharā otiṇṇaṁ eko issaro antaravīthiyaṁ disvā paribbayaṁ datvā attano gharaṁ nesi, sattāhe vītivatte nakkhattaṁ ositaṁ,

သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ ကောကာလိကော ဣဒါနေဝ အတ္တနော ဝစနံ နိဿာယ နဋ္ဌော၊ ပုဗ္ဗေပိ နဋ္ဌောယေဝါ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ မုခရတာပသော ကောကာလိကော အဟောသိ၊ ဣသိဂဏော ဗုဒ္ဓပရိသာ၊ ဂဏသတ္ထာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

တိတ္တိရဇာတကဝဏ္ဏနာ သတ္တမာ။

၈-ဝဋ္ဋဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၁၈)

နာစိန္တယန္တော ပုရိသောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဥတ္တရသေဋ္ဌိပုတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သာဝတ္ထိယံ ကိရ ဥတ္တရသေဋ္ဌိ နာမ အဟောသိ မဟာဝိဘဝေါ။ တဿ ဘရိယာယ ကုစ္ဆိယံ ဧကော ပုညဝါ သတ္တော ဗြဟ္မလောကာ စဝိတွာ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ ဝယပ္ပတ္တော အဘိရူပေါ ပါသာဒိကော အဟောသိ ဗြဟ္မဝဏ္ဏီ။ အထ ဧကဒိဝသံ သာဝတ္ထိယံ ကတ္တိကဆဏေ နက္ခတ္တေ ဃုဋ္ဌေ သဗ္ဗော လောကော နက္ခတ္တနိဿိတော အဟောသိ။ တဿ သဟာယကာ အညေ သေဋ္ဌိပုတ္တာ သပဇာပတိကာ အဟေသုံ။ ဥတ္တရသေဋ္ဌိပုတ္တဿ ပန ဒီဃရတ္တံ ဗြဟ္မလောကေ ဝသိတတ္တာ ကိလေသေသု စိတ္တံ န အလ္လီယတိ။ အထဿ သဟာယကာ “ဥတ္တရသေဋ္ဌိပုတ္တဿပိ ဧကံ ဣတ္ထိံ အာနေတွာ နက္ခတ္တံ ကီဠိဿာမာ”တိ သမ္မန္တယိတွာ တံ ဥပသင်္ကမိတွာ “သမ္မ ဣမသ္မိံ နဂရေ ကတ္တိကဆဏော ဃုဋ္ဌော၊ တုယှမ္ပိ ဧကံ ဣတ္ထိံ အာနေတွာ နက္ခတ္တံ ကီဠိဿာမာ”တိ အာဟံသု။ “န မေ အတ္ထော ဣတ္ထိယာ”တိ စ ဝုတ္တေပိ ပုနပ္ပုနံ နိဗန္ဓိတွာ သမ္ပဋိစ္ဆာပေတွာ ဧကံ ဝဏ္ဏဒါသိံ သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတံ ကတွာ တဿ ဃရံ နေတွာ “တွံ သေဋ္ဌိပုတ္တဿ သန္တိကံ ဂစ္ဆာ”တိ သယနိဃရံ ပေသေတွာ နိက္ခမိံသု။ တံ သယနိဃရံ ပဝိဋ္ဌမ္ပိ သေဋ္ဌိပုတ္တော နေဝ ဩလောကေတိ, နာလပတိ။ သာ စိန္တေသိ “အယံ ဧဝံ ရူပသောဘဂ္ဂပ္ပတ္တံ ဥတ္တမဝိလာသသမ္ပန္နံ မံ နေဝ ဩလောကေတိ, နာလပတိ၊ ဣဒါနိ နံ အတ္တနော ဣတ္ထိကုတ္တလီလာယ ဩလောကာပေဿာမီ”တိ ဣတ္ထိလီလံ ဒဿေန္တီ ပဟဋ္ဌာကာရေန အဂ္ဂဒန္တေ ဝိဝရိတွာ ဟသိတံ အကာသိ၊ သေဋ္ဌိပုတ္တော ဩလောကေတွာ ဒန္တဋ္ဌိကေ နိမိတ္တံ ဂဏှိ။ အထဿ အဋ္ဌိကသညာ ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ သကလမ္ပိ တံ သရီရံ အဋ္ဌိကသင်္ခလိကာ ဝိယ ပညာယိ။ သော တဿာ ပရိဗ္ဗယံ ဒတွာ “ဂစ္ဆာ”တိ ဥယျောဇေသိ။

တံ တဿ ဃရာ ဩတိဏ္ဏံ ဧကော ဣဿရော အန္တရဝီထိယံ ဒိသွာ ပရိဗ္ဗယံ ဒတွာ အတ္တနော ဃရံ နေသိ၊ သတ္တာဟေ ဝီတိဝတ္တေ နက္ခတ္တံ ဩသိတံ၊

vaṇṇadāsiyā mātā dhītu āgamanaṁ adisvā seṭṭhiputtānaṁ santikaṁ gantvā “kahaṁ sā”ti pucchi. Te Uttaraseṭṭhiputtassa gharaṁ gantvā “kahaṁ sā”ti pucchiṁsu. Taṅkhaṇaññeva tassā paribbayaṁ datvā uyyojesinti. Athassā mātā rodantī “dhītaraṁ me na passāmi, dhītaraṁ me samānethā”ti Uttaraseṭṭhiputtaṁ ādāya rañño santikaṁ agamāsi. Rājā aḍḍaṁ vinicchinanto “ime te seṭṭhiputtā vaṇṇadāsiṁ ānetvā tuyhaṁ adaṁsū”ti pucchi. Āma devāti. Idāni sā kahanti. Na jānāmi, taṅkhaṇaññeva naṁ uyyojesinti. Idāni taṁ samānetuṁ sakkosīti. Na sakkomi devāti. Rājā “sace samānetuṁ na sakkoti, rājāṇamassa karothā”ti āha. Atha naṁ pacchābāhaṁ bandhitvā “rājāṇaṁ karissāmā”ti gahetvā pakkamiṁsu. “Seṭṭhiputtaṁ kira vaṇṇadāsiṁ samānetuṁ asakkontaṁ rājā rājāṇaṁ kāretī”ti sakalanagaraṁ ekakolāhalaṁ ahosi. Mahājano ure hatthe ṭhapetvā “kiṁ nāmetaṁ sāmi, attano te ananucchavikaṁ laddhan”ti paridevati. Seṭṭhipi puttassa pacchato pacchato paridevanto gacchati.

Seṭṭhiputto cintesi “idaṁ mayhaṁ evarūpaṁ dukkhaṁ agāre vasanabhāvena uppannaṁ. Sace ito muccissāmi, Mahāgotamasammāsambuddhassa santike pabbajissāmī”ti. Sāpi kho vaṇṇadāsī taṁ kolāhalasaddaṁ sutvā “kiṁsaddo nāmeso”ti pucchitvā taṁ pavattiṁ sutvā vegena otaritvā “ussaratha ussaratha sāmī, maṁ rājapurisānaṁ daṭṭhuṁ dethā”ti attānaṁ dassesi. Rājapurisā taṁ disvā mātaraṁ paṭicchāpetvā seṭṭhiputtaṁ muñcitvā pakkamiṁsu. So sahāyakaparivutovanadiṁ gantvā sasīsaṁ nhāyitvā gehaṁ gantvā bhuttapātarāso mātāpitaro vanditvā pabbajjaṁ anujānāpetvā cīvarasāṭake ādāya mahantena parivārena Satthu santikaṁ gantvā vanditvā pabbajjaṁ yācitvā pabbajjañca upasampadañca labhitvā avissaṭṭhakammaṭṭhāno vipassanaṁ vaḍḍhetvā na cirasseva arahatte patiṭṭhāsi.

Athekadivasaṁ dhammasabhāyaṁ sannipatitā bhikkhū “āvuso Uttaraseṭṭhiputto attano bhaye uppanne sāsanassa guṇaṁ jānitvā ‘imamhā dukkhā muccamāno pabbajissāmī’ti cintetvā tena sucintitena maraṇamutto ceva, pabbajito ca aggaphale patiṭṭhito”ti tassa guṇakathaṁ kathesuṁ. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya

ဝဏ္ဏဒါသိယာ မာတာ ဓီတု အာဂမနံ အဒိသွာ သေဋ္ဌိပုတ္တာနံ သန္တိကံ ဂန္တွာ “ကဟံ သာ”တိ ပုစ္ဆိ။ တေ ဥတ္တရသေဋ္ဌိပုတ္တဿ ဃရံ ဂန္တွာ ‘‘ကဟံ သာ’’တိ ပုစ္ဆိံသု။ တင်္ခဏညေဝ တဿာ ပရိဗ္ဗယံ ဒတွာ ဥယျောဇေသိန္တိ။ အထဿာ မာတာ ရောဒန္တီ “ဓီတရံ မေ န ပဿာမိ၊ ဓီတရံ မေ သမာနေထာ”တိ ဥတ္တရသေဋ္ဌိပုတ္တံ အာဒါယ ရညော သန္တိကံ အဂမာသိ။ ရာဇာ အဍ္ဍံ ဝိနိစ္ဆိနန္တော “ဣမေ တေ သေဋ္ဌိပုတ္တာ ဝဏ္ဏဒါသိံ အာနေတွာ တုယှံ အဒံသူ’’တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ ဒေဝါတိ။ ဣဒါနိ သာ ကဟန္တိ။ န ဇာနာမိ၊ တင်္ခဏညေဝ နံ ဥယျောဇေသိန္တိ။ ဣဒါနိ တံ သမာနေတုံ သက္ကောသီတိ။ န သက္ကောမိ ဒေဝါတိ။ ရာဇာ “သစေ သမာနေတုံ န သက္ကောတိ၊ ရာဇာဏမဿ ကရောထာ”တိ အာဟ။ အထ နံ ပစ္ဆာဗာဟံ ဗန္ဓိတွာ “ရာဇာဏံ ကရိဿာမာ’’တိ ဂဟေတွာ ပက္ကမိံသု။ ‘‘သေဋ္ဌိပုတ္တံ ကိရ ဝဏ္ဏဒါသိံ သမာနေတုံ အသက္ကောန္တံ ရာဇာ ရာဇာဏံ ကာရေတီ”တိ သကလနဂရံ ဧကကောလာဟလံ အဟောသိ။ မဟာဇနော ဥရေ ဟတ္ထေ ဌပေတွာ “ကိံ နာမေတံ သာမိ၊ အတ္တနော တေ အနနုစ္ဆဝိကံ လဒ္ဓန္”တိ ပရိဒေဝတိ။ သေဋ္ဌိပိ ပုတ္တဿ ပစ္ဆတော ပစ္ဆတော ပရိဒေဝန္တော ဂစ္ဆတိ။

သေဋ္ဌိပုတ္တော စိန္တေသိ “ဣဒံ မယှံ ဧဝရူပံ ဒုက္ခံ အဂါရေ ဝသနဘာဝေန ဥပ္ပန္နံ။ သစေ ဣတော မုစ္စိဿာမိ၊ မဟာဂေါတမသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ။ သာပိ ခေါ ဝဏ္ဏဒါသီ တံ ကောလာဟလသဒ္ဒံ သုတွာ “ကိံသဒ္ဒေါ နာမေသော”တိ ပုစ္ဆိတွာ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ ဝေဂေန ဩတရိတွာ ‘‘ဥဿရထ ဥဿရထ သာမိ၊ မံ ရာဇပုရိသာနံ ဒဋ္ဌုံ ဒေထာ”တိ အတ္တာနံ ဒဿေသိ။ ရာဇပုရိသာ တံ ဒိသွာ မာတရံ ပဋိစ္ဆာပေတွာ သေဋ္ဌိပုတ္တံ မုဉ္စိတွာ ပက္ကမိံသု။ သော သဟာယကပရိဝုတော ဝနဒိံ ဂန္တွာ သသီသံ နှာယိတွာ ဂေဟံ ဂန္တွာ ဘုတ္တပါတရာသော မာတာပိတရော ဝန္ဒိတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ အနုဇာနာပေတွာ စီဝရသာဋကေ အာဒါယ မဟန္တေန ပရိဝါရေန သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇဉ္စ ဥပသမ္ပဒဉ္စ လဘိတွာ အဝိဿဋ္ဌကမ္မဋ္ဌာနော ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ န စိရဿေဝ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာသိ။

အထေကဒိဝသံ ဓမ္မသဘာယံ သန္နိပတိတာ ဘိက္ခူ “အာဝုသော ဥတ္တရသေဋ္ဌိပုတ္တော အတ္တနော ဘယေ ဥပ္ပန္နေ သာသနဿ ဂုဏံ ဇာနိတွာ ‘ဣမမှာ ဒုက္ခာ မုစ္စမာနော ပဗ္ဗဇိဿာမီ’တိ စိန္တေတွာ တေန သုစိန္တိတေန မရဏမုတ္တော စေဝ, ပဗ္ဗဇိတော စ အဂ္ဂဖလေ ပတိဋ္ဌိတော’’တိ တဿ ဂုဏကထံ ကထေသုံ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ

sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave Uttarasetthiputtova attano bhaye uppanne ‘iminā upāyena imamhā dukkhā muccissāmī’ti cintetvā maraṇabhayā mutto, atīte paṇḍitāpi attano bhaye uppanne ‘iminā upāyena imamhā dukkhā muccissāmā’ti cintetvā maraṇabhayato mucciṁsuyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto cutipaṭisandhivasena parivattanto vaṭṭakayoniyaṁ nibbatti. Tadā eko vaṭṭakaluddako araññā bahū vaṭṭake āharitvā gehe ṭhapetvā gocaraṁ datvā mūlaṁ gahetvā āgatāgatānaṁ hatthe vaṭṭake vikkiṇanto jīvikaṁ kappeti. So ekadivasaṁ bahūhi vaṭṭakehi saddhiṁ bodhisattampi gahetvā ānesi. Bodhisatto cintesi “sacāhaṁ iminā dinnaṁ gocarañca pānīyañca paribhuñjissāmi, ayaṁ maṁ gahetvā āgatānaṁ manussānaṁ dassati. Sace pana na paribhuñjissāmi, ahaṁ milāyissāmi, atha maṁ milāyantaṁ disvā manussā na gaṇhissanti. Evaṁ me sotthi bhavissati, imaṁ upāyaṁ karissāmī”ti. So tathā karonto milāyitvā aṭṭhicammamatto ahosi. Manussā taṁ disvā na gaṇhiṁsu. Luddako bodhisattaṁ ṭhapetvā sesesu vaṭṭakesu parikkhīṇesu pacchiṁ nīharitvā dvāre ṭhapetvā bodhisattaṁ hatthatale katvā “kiṁ nu kho[1] ayaṁ vaṭṭako”ti cintetvā oloketuṁ āraddho. Athassa pamattabhāvaṁ ñatvā bodhisatto pakkhe pasāretvā uppatitvā araññameva gato. Aññe vaṭṭakā taṁ disvā “kiṁ nu kho na paññāyasi, kahaṁ gatosī”ti pucchitvā “luddakena gahitomhī”ti vutte “kinti katvā muttosī”ti pucchiṁsu. Bodhisatto “ahaṁ tena dinnaṁ gocaraṁ aggahetvā pānīyaṁ apivitvā upāyacintāya mutto”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

118. “Nācintayanto puriso, visesa’madhigacchati.
Cintitassa phalaṁ passa, muttosmi vadhabandhanā”ti.

Tatthāyaṁ piṇḍattho—**puriso** dukkhaṁ patvā “iminā nāma upāyena imamhā dukkhā muccissāmī”ti **acintayanto** attano dukkhā mokkhasaṅkhātaṁ visesaṁ **nādhigacchati.** Idāni pana mayā **cintita**kammassa **phalaṁ passa.** Teneva

1. Kiṁ kato nu kho (Sī)

သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဥတ္တရသေဋ္ဌိပုတ္တောဝ အတ္တနော ဘယေ ဥပ္ပန္နေ ‘ဣမိနာ ဥပါယေန ဣမမှာ ဒုက္ခာ မုစ္စိဿာမီ’တိ စိန္တေတွာ မရဏဘယာ မုတ္တော၊ အတီတေ ပဏ္ဍိတာပိ အတ္တနော ဘယေ ဥပ္ပန္နေ ‘ဣမိနာ ဥပါယေန ဣမမှာ ဒုက္ခာ မုစ္စိဿာမာ’တိ စိန္တေတွာ မရဏဘယတော မုစ္စိံသုယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော စုတိပဋိသန္ဓိဝသေန ပရိဝတ္တန္တော ဝဋ္ဋကယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဒါ ဧကော ဝဋ္ဋကလုဒ္ဒကော အရညာ ဗဟူ ဝဋ္ဋကေ အာဟရိတွာ ဂေဟေ ဌပေတွာ ဂေါစရံ ဒတွာ မူလံ ဂဟေတွာ အာဂတာဂတာနံ ဟတ္ထေ ဝဋ္ဋကေ ဝိက္ကိဏန္တော ဇီဝိကံ ကပ္ပေတိ။ သော ဧကဒိဝသံ ဗဟူဟိ ဝဋ္ဋကေဟိ သဒ္ဓိံ ဗောဓိသတ္တမ္ပိ ဂဟေတွာ အာနေသိ။ ဗောဓိသတ္တော စိန္တေသိ “သစာဟံ ဣမိနာ ဒိန္နံ ဂေါစရဉ္စ ပါနီယဉ္စ ပရိဘုဉ္ဇိဿာမိ၊ အယံ မံ ဂဟေတွာ အာဂတာနံ မနုဿာနံ ဒဿတိ။ သစေ ပန န ပရိဘုဉ္ဇိဿာမိ၊ အဟံ မိလာယိဿာမိ၊ အထ မံ မိလာယန္တံ ဒိသွာ မနုဿာ န ဂဏှိဿန္တိ။ ဧဝံ မေ သောတ္ထိ ဘဝိဿတိ၊ ဣမံ ဥပါယံ ကရိဿာမီ”တိ။ သော တထာ ကရောန္တော မိလာယိတွာ အဋ္ဌိစမ္မမတ္တော အဟောသိ။ မနုဿာ တံ ဒိသွာ န ဂဏှိံသု။ လုဒ္ဒကော ဗောဓိသတ္တံ ဌပေတွာ သေသေသု ဝဋ္ဋကေသု ပရိက္ခီဏေသု ပစ္ဆိံ နီဟရိတွာ ဒွါရေ ဌပေတွာ ဗောဓိသတ္တံ ဟတ္ထတလေ ကတွာ “ကိံ နု ခေါ[၁] အယံ ဝဋ္ဋကော”တိ စိန္တေတွာ ဩလောကေတုံ အာရဒ္ဓေါ။ အထဿ ပမတ္တဘာဝံ ဉတွာ ဗောဓိသတ္တော ပက္ခေ ပသာရေတွာ ဥပ္ပတိတွာ အရညမေဝ ဂတော။ အညေ ဝဋ္ဋကာ တံ ဒိသွာ “ကိံ နု ခေါ န ပညာယသိ၊ ကဟံ ဂတောသီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “လုဒ္ဒကေန ဂဟိတောမှီ”တိ ဝုတ္တေ “ကိန္တိ ကတွာ မုတ္တောသီ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ ဗောဓိသတ္တော “အဟံ တေန ဒိန္နံ ဂေါစရံ အဂ္ဂဟေတွာ ပါနီယံ အပိဝိတွာ ဥပါယစိန္တာယ မုတ္တော”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၁၈။ “နာစိန္တယန္တော ပုရိသော၊ ဝိသေသ’မဓိဂစ္ဆတိ။
စိန္တိတဿ ဖလံ ပဿ၊ မုတ္တောသ္မိ ဝဓဗန္ဓနာ”တိ။

တတ္ထာယံ ပိဏ္ဍတ္ထော—**ပုရိသော** ဒုက္ခံ ပတွာ “ဣမိနာ နာမ ဥပါယေန ဣမမှာ ဒုက္ခာ မုစ္စိဿာမီ”တိ **အစိန္တယန္တော** အတ္တနော ဒုက္ခာ မောက္ခသင်္ခါတံ ဝိသေသံ **နာဓိဂစ္ဆတိ**။ ဣဒါနိ ပန မယာ **စိန္တိတ**ကမ္မဿ **ဖလံ ပဿ**။ တေနေဝ

၁-ကိံ ကတော နု ခေါ (သီ)

upāyena **muttosmi vadhabandhanā,** maraṇato ca bandhanato ca muttosmi ahanti. Evaṁ bodhisatto attanā katakāraṇaṁ ācikkhi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā maraṇamutto vaṭṭako ahameva ahosin"ti.

Vaṭṭajātakavaṇṇanā aṭṭhamā.

9. Akālarāvijātakavaṇṇanā (119)

Amātāpitarasaṁvaddhoti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ akālarāviṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi. So kira Sāvatthivāsī kulaputto sāsane pabbajitvā vattaṁ vā sikkhaṁ vā na uggaṇhi. So "imasmiṁ kāle mayā vattaṁ kātabbaṁ, imasmiṁ kāle upaṭṭhātabbaṁ, imasmiṁ kāle uggahetabbaṁ, imasmiṁ kāle sajjhāyitabban"ti na jānāti, paṭhamayāmepi majjhimayāmepi pacchimayāmepi pabuddhapabuddhakkhaṇeyeva mahāsaddaṁ karoti, bhikkhū niddaṁ na labhanti. Dhammasabhāyaṁ bhikkhū "āvuso asuko nāma bhikkhu evarūpe ratanasāsane pabbajitvā vattaṁ vā sikkhaṁ vā kālaṁ vā akālaṁ vā na jānātī"ti tassa aguṇakathaṁ kathesuṁ. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "na bhikkhave idānevesa akālarāvī, pubbepi akālarāvīyeva, kālākālaṁ ajānanabhāvena ca gīvāya vaṭṭitāya[1] jīvitakkhayaṁ patto"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto udiccabrāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto sabbasippesu pāraṁ gantvā Bārāṇasiyaṁ disāpāmokkho ācariyo hutvā pañcasate māṇave sippaṁ vāceti. Tesaṁ māṇavānaṁ eko kālarāvī kukkuṭo atthi, te tassa vassitasaddena uṭṭhāya sippaṁ sikkhanti. So kālamakāsi, te aññaṁ kukkuṭaṁ pariyesantā caranti. Atheko māṇavako susānavane dārūni uddharanto ekaṁ kukkuṭaṁ disvā ānetvā pañjare ṭhapetvā paṭijaggati. So susāne vaḍḍhitattā "asukavelāya nāma vassitabban"ti ajānanto kadāci atirattiṁ vassati, kadāci aruṇuggamane.

1. Valitāya (Sī, Syā, I)

ဥပါယေန **မုတ္တောသ္မိ ဝဓဗန္ဓနာ၊** မရဏတော စ ဗန္ဓနတော စ မုတ္တောသ္မိ အဟန္တိ။ ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော အတ္တနာ ကတကာရဏံ အာစိက္ခိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ မရဏမုတ္တော ဝဋ္ဋကော အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

ဝဋ္ဋဇာတကဝဏ္ဏနာ အဋ္ဌမာ။

၉-အကာလရာဝိဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၁၉)

အမာတာပိတရသံဝဍ္ဎောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ အကာလရာဝိံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ကိရ သာဝတ္ထိဝါသီ ကုလပုတ္တော သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝတ္တံ ဝါ သိက္ခံ ဝါ န ဥဂ္ဂဏှိ။ သော "ဣမသ္မိံ ကာလေ မယာ ဝတ္တံ ကာတဗ္ဗံ၊ ဣမသ္မိံ ကာလေ ဥပဋ္ဌာတဗ္ဗံ၊ ဣမသ္မိံ ကာလေ ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ၊ ဣမသ္မိံ ကာလေ သဇ္ဈာယိတဗ္ဗ"န္တိ န ဇာနာတိ၊ ပဌမယာမေပိ မဇ္ဈိမယာမေပိ ပစ္ဆိမယာမေပိ ပဗုဒ္ဓပဗုဒ္ဓက္ခဏေယေဝ မဟာသဒ္ဒံ ကရောတိ၊ ဘိက္ခူ နိဒ္ဒံ န လဘန္တိ။ ဓမ္မသဘာယံ ဘိက္ခူ "အာဝုသော အသုကော နာမ ဘိက္ခု ဧဝရူပေ ရတနသာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝတ္တံ ဝါ သိက္ခံ ဝါ ကာလံ ဝါ အကာလံ ဝါ န ဇာနာတီ"တိ တဿ အဂုဏကထံ ကထေသုံ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ "ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဣမာယ နာမာ"တိ ဝုတ္တေ "န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝေသ အကာလရာဝီ၊ ပုဗ္ဗေပိ အကာလရာဝီယေဝ၊ ကာလာကာလံ အဇာနနဘာဝေန စ ဂီဝါယ ဝဋ္ဋိတာယ[၁] ဇီဝိတက္ခယံ ပတ္တော"တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဥဒိစ္စဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော သဗ္ဗသိပ္ပေသု ပါရံ ဂန္တွာ ဗာရာဏသိယံ ဒိသာပါမောက္ခော အာစရိယော ဟုတွာ ပဉ္စသတေ မာဏဝေ သိပ္ပံ ဝါစေတိ။ တေသံ မာဏဝါနံ ဧကော ကာလရာဝီ ကုက္ကုဋော အတ္ထိ၊ တေ တဿ ဝဿိတသဒ္ဒေန ဥဋ္ဌာယ သိပ္ပံ သိက္ခန္တိ။ သော ကာလမကာသိ၊ တေ အညံ ကုက္ကုဋံ ပရိယေသန္တာ စရန္တိ။ အထေကော မာဏဝကော သုသာနဝနေ ဒါရူနိ ဥဒ္ဓရန္တော ဧကံ ကုက္ကုဋံ ဒိသွာ အာနေတွာ ပဉ္ဇရေ ဌပေတွာ ပဋိဇဂ္ဂတိ။ သော သုသာနေ ဝဍ္ဎိတတ္တာ "အသုကဝေလာယ နာမ ဝဿိတဗ္ဗ"န္တိ အဇာနန္တော ကဒါစိ အတိရတ္တိံ ဝဿတိ၊ ကဒါစိ အရုဏုဂ္ဂမနေ။

၁-ဝလိတာယ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

Māṇavā tassa atirattiṁ vassitakāle sippaṁ sikkhantā yāva aruṇuggamanā sikkhituṁ na sakkonti, niddāyamānā gahitaṭṭhānampi na passanti. Atipabhāte vassitakāle sajjhāyassa okāsameva na labhanti. Māṇavā “ayaṁ atirattiṁ vā vassati atipabhāte vā, imaṁ nissāya amhākaṁ sippaṁ na niṭṭhāyissatī”ti taṁ gahetvā gīvaṁ vaṭṭetvā[1] jīvitakkhayaṁ pāpetvā “akālarāvī kukkuṭo amhehi ghātito”ti ācariyassa kathesuṁ. Ācariyo “ovādaṁ aggahetvā saṁvaḍḍhitabhāvena maraṇaṁ patto”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

119. “Amātāpitarasaṁvaddho[2], anācerakule[3] vasaṁ.
Nāyaṁ kālaṁ akālaṁ vā, abhijānāti kukkuṭo”ti.

Tattha **amātāpitarasaṁvaddho**ti mātāpitaro nissāya tesaṁ ovādaṁ aggahetvā saṁvaḍḍho. **Anācerakule vasa**nti ācariyakulepi avasamāno, ācārasikkhāpakaṁ kañci nissāya avasitattāti attho. **Nāyaṁ kālaṁ akālaṁ vā**ti “imasmiṁ kāle vassitabbaṁ, imasmiṁ na vassitabban”ti evaṁ vassitabbayuttakaṁ kālaṁ vā akālaṁ vā esa kukkuṭo na jānāti, ajānanabhāveneva jīvitakkhayaṁ pattoti. Idaṁ kāraṇaṁ dassetvā bodhisatto yāvatāyukaṁ ṭhatvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā akālarāvī kukkuṭo ayaṁ bhikkhu ahosi, antevāsikā Buddhaparisā, ācariyo pana ahameva ahosin”ti.

Akālarāvijātakavaṇṇanā navamā.

---

10. Bandhanamokkhajātakavaṇṇanā (120)

Abaddhā tattha bajjhantīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Ciñcamāṇavikaṁ ārabbha kathesi. Tassā vatthu Dvādasakanipāte **Mahāpadumajātake**[4] āvi bhavissati. Tadā pana Satthā “na bhikkhave Ciñcamāṇavikā idāneva maṁ abhūtena abbhācikkhati, pubbepi abbhācikkhiyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

1. Valetvā (Sī, I)
2. Amātāpitari saṁvaddho (Sī, I), amātāpitusaṁvaḍḍho (Syā)
3. Anācariyakule (Sī, Syā, I)
4. Khu 5. 253 piṭṭhe.

မာဏဝါ တဿ အတိရတ္တိံ ဝဿိတကာလေ သိပ္ပံ သိက္ခန္တာ ယာဝ အရုဏုဂ္ဂမနာ သိက္ခိတုံ န သက္ကောန္တိ၊ နိဒ္ဒါယမာနာ ဂဟိတဋ္ဌာနမ္ပိ န ပဿန္တိ။ အတိပဘာတေ ဝဿိတကာလေ သဇ္ဈာယဿ ဩကာသမေဝ န လဘန္တိ။ မာဏဝါ “အယံ အတိရတ္တိံ ဝါ ဝဿတိ အတိပဘာတေ ဝါ၊ ဣမံ နိဿာယ အမှာကံ သိပ္ပံ န နိဋ္ဌာယိဿတီ”တိ တံ ဂဟေတွာ ဂီဝံ ဝဋ္ဋေတွာ[၁] ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေတွာ “အကာလရာဝီ ကုက္ကုဋော အမှေဟိ ဃာတိတော”တိ အာစရိယဿ ကထေသုံ။ အာစရိယော “ဩဝါဒံ အဂ္ဂဟေတွာ သံဝဍ္ဎိတဘာဝေန မရဏံ ပတ္တော”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၁၉။ “အမာတာပိတရသံဝဍ္ဎော[၂]၊ အနာစေရကုလေ[၃] ဝသံ။
နာယံ ကာလံ အကာလံ ဝါ၊ အဘိဇာနာတိ ကုက္ကုဋော”တိ။

တတ္ထ **အမာတာပိတရသံဝဍ္ဎော**တိ မာတာပိတရော နိဿာယ တေသံ ဩဝါဒံ အဂ္ဂဟေတွာ သံဝဍ္ဎော။ **အနာစေရကုလေ ဝသ**န္တိ အာစရိယကုလေပိ အဝသမာနော၊ အာစာရသိက္ခာပကံ ကဉ္စိ နိဿာယ အဝသိတတ္တာတိ အတ္ထော။ **နာယံ ကာလံ အကာလံ ဝါ**တိ “ဣမသ္မိံ ကာလေ ဝဿိတဗ္ဗံ၊ ဣမသ္မိံ န ဝဿိတဗ္ဗ”န္တိ ဧဝံ ဝဿိတဗ္ဗယုတ္တကံ ကာလံ ဝါ အကာလံ ဝါ ဧသ ကုက္ကုဋော န ဇာနာတိ၊ အဇာနနဘာဝေနေဝ ဇီဝိတက္ခယံ ပတ္တောတိ။ ဣဒံ ကာရဏံ ဒဿေတွာ ဗောဓိသတ္တော ယာဝတာယုကံ ဌတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ အကာလရာဝီ ကုက္ကုဋော အယံ ဘိက္ခု အဟောသိ၊ အန္တေဝါသိကာ ဗုဒ္ဓပရိသာ၊ အာစရိယော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

အကာလရာဝိဇာတကဝဏ္ဏနာ နဝမာ။

၁၀-ဗန္ဓနမောက္ခဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၂၀)

အဗဒ္ဓါ တတ္ထ ဗဇ္ဈန္တီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော စိဉ္စမာဏဝိကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တဿာ ဝတ္ထု ဒွါဒသကနိပါတေ **မဟာပဒုမဇာတကေ**[၄] အာဝိ ဘဝိဿတိ။ တဒါ ပန သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ စိဉ္စမာဏဝိကာ ဣဒါနေဝ မံ အဘူတေန အဗ္ဘာစိက္ခတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ အဗ္ဘာစိက္ခိယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

၁-ဝလေတွာ (သီ၊ ဣ)
၂-အမာတာပိတရိ သံဝဍ္ဎော (သီ၊ ဣ)၊ အမာတာပိတုသံဝဍ္ဎော (သျာ)
၃-အနာစရိယကုလေ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)
၄-ခု ၅-၂၅၃-ပိဋ္ဌေ။

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto purohitassa gehe nibbattitvā vayappatto pitu accayena tasseva purohito ahosi. Tena aggamahesiyā varo dinno hoti “bhadde yaṁ icchasi, taṁ vadeyyāsī”ti. Sā evamāha “na mayhaṁ añño varo nāma dullabho, ito pana te paṭṭhāya aññā itthī kilesavasena na oloketabbā”ti. So paṭikkhipitvā punappunaṁ nippīḷiyamāno tassā vacanaṁ atikkamituṁ asakkonto sampaṭicchitvā tato paṭṭhāya soḷasasu nāṭakitthisahassesu kilesavasena ekitthimpi na olokesi.

Athassa paccanto kuppi, paccante ṭhitā yodhā corehi saddhiṁ dve tayo saṅgāme katvā “ito uttari mayaṁ na sakkomā”ti rañño paṇṇaṁ pesesuṁ. Rājā tattha gantukāmo balakāyaṁ saṁharitvā taṁ pakkosāpetvā “bhadde ahaṁ paccantaṁ gacchāmi, tattha nānappakārāni yuddhāni honti, jayaparājayopi anibaddho, tādisesu ṭhānesu mātugāmo dupparihāro, tvaṁ idheva nivattāhī”ti āha. Sā “na sakkā deva mayā nivattitun”ti punappunaṁ raññā paṭikkhittā āha “tena hi ekekaṁ yojanaṁ gantvā mayhaṁ sukhadukkhajānanatthaṁ ekekaṁ manussaṁ peseyyāthā”ti. Rājā “sādhū”ti sampaṭicchitvā bodhisattaṁ nagare ṭhapetvā mahantena balakāyena nikkhamitvā gacchanto yojane yojane ekekaṁ purisaṁ “amhākaṁ ārogyaṁ ārocetvā deviyā sukhadukkhaṁ jānitvā āgacchā”ti pesesi. Sā āgatāgataṁ purisaṁ “rājā kimatthaṁ taṁ pesetī”ti pucchitvā “tumhākaṁ sukhadukkhajānanatthāyā”ti vutte “tena hi ehī”ti tena saddhiṁ asaddhammaṁ paṭisevati. Rājā dvattiṁsayojanamaggaṁ gacchanto dvattiṁsa jane pesesi, sā sabbehipi tehi saddhiṁ tatheva akāsi.

Rājā paccantaṁ vūpasametvā janapadaṁ samassāsetvā puna āgacchantopi tatheva dvattiṁsa jane pesesi, sā tehipi saddhiṁ tatheva vippaṭipajjiyeva. Rājā āgantvā jayakkhandhāvāraṭṭhāne ṭhatvā “nagaraṁ paṭijaggāpetū”ti bodhisattassa paṇṇaṁ pesesi, bodhisatto sakalanagaraṁ paṭijaggāpetvā rājanivesanaṁ paṭijaggāpento deviyā vasanaṭṭhānaṁ agamāsi. Sā bodhisattassa rūpasobhaggappattaṁ kāyaṁ disvā saṇṭhātuṁ[1] asakkontī “ehi

1. Sandhāretuṁ (Ka)

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ပုရောဟိတဿ ဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ပိတု အစ္စယေန တဿေဝ ပုရောဟိတော အဟောသိ။ တေန အဂ္ဂမဟေသိယာ ဝရော ဒိန္နော ဟောတိ “ဘဒ္ဒေ ယံ ဣစ္ဆသိ၊ တံ ဝဒေယျာသီ”တိ။ သာ ဧဝမာဟ “န မယှံ အညော ဝရော နာမ ဒုလ္လဘော၊ ဣတော ပန တေ ပဋ္ဌာယ အညာ ဣတ္ထီ ကိလေသဝသေန န ဩလောကေတဗ္ဗာ”တိ။ သော ပဋိက္ခိပိတွာ ပုနပ္ပုနံ နိပ္ပီဠိယမာနော တဿာ ဝစနံ အတိက္ကမိတုံ အသက္ကောန္တော သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ တတော ပဋ္ဌာယ သောဠသသု နာဋကိတ္ထိသဟဿေသု ကိလေသဝသေန ဧကိတ္ထိမ္ပိ န ဩလောကေသိ။

အထဿ ပစ္စန္တော ကုပ္ပိ၊ ပစ္စန္တေ ဌိတာ ယောဓာ စောရေဟိ သဒ္ဓိံ ဒွေ တယော သင်္ဂါမေ ကတွာ “ဣတော ဥတ္တရိ မယံ န သက္ကောမာ”တိ ရညော ပဏ္ဏံ ပေသေသုံ။ ရာဇာ တတ္ထ ဂန္တုကာမော ဗလကာယံ သံဟရိတွာ တံ ပက္ကောသာပေတွာ “ဘဒ္ဒေ အဟံ ပစ္စန္တံ ဂစ္ဆာမိ၊ တတ္ထ နာနပ္ပကာရာနိ ယုဒ္ဓါနိ ဟောန္တိ၊ ဇယပရာဇယောပိ အနိဗဒ္ဓေါ၊ တာဒိသေသု ဌာနေသု မာတုဂါမော ဒုပ္ပရိဟာရော၊ တွံ ဣဓေဝ နိဝတ္တာဟီ”တိ အာဟ။ သာ “န သက္ကာ ဒေဝ မယာ နိဝတ္တိတု”န္တိ ပုနပ္ပုနံ ရညာ ပဋိက္ခိတ္တာ အာဟ “တေန ဟိ ဧကေကံ ယောဇနံ ဂန္တွာ မယှံ သုခဒုက္ခဇာနနတ္ထံ ဧကေကံ မနုဿံ ပေသေယျာထာ”တိ။ ရာဇာ “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ဗောဓိသတ္တံ နဂရေ ဌပေတွာ မဟန္တေန ဗလကာယေန နိက္ခမိတွာ ဂစ္ဆန္တော ယောဇနေ ယောဇနေ ဧကေကံ ပုရိသံ “အမှာကံ အာရောဂျံ အာရောစေတွာ ဒေဝိယာ သုခဒုက္ခံ ဇာနိတွာ အာဂစ္ဆာ”တိ ပေသေသိ။ သာ အာဂတာဂတံ ပုရိသံ “ရာဇာ ကိမတ္ထံ တံ ပေသေတီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “တုမှာကံ သုခဒုက္ခဇာနနတ္ထာယာ”တိ ဝုတ္တေ “တေန ဟိ ဧဟီ”တိ တေန သဒ္ဓိံ အသဒ္ဓမ္မံ ပဋိသေဝတိ။ ရာဇာ ဒွတ္တိံသယောဇနမဂ္ဂံ ဂစ္ဆန္တော ဒွတ္တိံသ ဇနေ ပေသေသိ၊ သာ သဗ္ဗေဟိပိ တေဟိ သဒ္ဓိံ တထေဝ အကာသိ။

ရာဇာ ပစ္စန္တံ ဝူပသမေတွာ ဇနပဒံ သမဿာသေတွာ ပုန အာဂစ္ဆန္တောပိ တထေဝ ဒွတ္တိံသ ဇနေ ပေသေသိ၊ သာ တေဟိပိ သဒ္ဓိံ တထေဝ ဝိပ္ပဋိပဇ္ဇိယေဝ။ ရာဇာ အာဂန္တွာ ဇယက္ခန္ဓာဝါရဋ္ဌာနေ ဌတွာ “နဂရံ ပဋိဇဂ္ဂါပေတူ”တိ ဗောဓိသတ္တဿ ပဏ္ဏံ ပေသေသိ၊ ဗောဓိသတ္တော သကလနဂရံ ပဋိဇဂ္ဂါပေတွာ ရာဇနိဝေသနံ ပဋိဇဂ္ဂါပေန္တော ဒေဝိယာ ဝသနဋ္ဌာနံ အဂမာသိ။ သာ ဗောဓိသတ္တဿ ရူပသောဘဂ္ဂပ္ပတ္တံ ကာယံ ဒိသွာ သဏ္ဌာတုံ[1] အသက္ကောန္တီ “ဧဟိ

၁-သန္ဓာရေတုံ (က)

brāhmaṇa, sayanaṁ abhiruhā”ti āha. Bodhisatto “mā evaṁ avaca, rājāpi garu, akusalampi bhāyāmi, na sakkā mayā evaṁ kātun”ti āha. Catusaṭṭhiyā pādamūlikānaṁ neva rājā garu, na akusalaṁ bhāyanti. Taveva rājā garu, tvaṁyeva ca akusalaṁ bhāyasīti. Āma devi, sace tesampi evaṁ bhaveyya, na evarūpaṁ kareyyuṁ. Ahaṁ pana jānamāno evarūpaṁ sāhasiyakammaṁ na karissāmīti. Kiṁ bahuṁ vippalapasi, sace me vacanaṁ na karosi, sīsaṁ te chindāpessāmīti. Tiṭṭhatu tāva ekasmiṁ attabhāve sīsaṁ, attabhāvasahassepi sīse chijjante[1] na sakkā mayā evarūpaṁ kātunti. Sā “hotu, jānissāmī”ti bodhisattaṁ tajjetvā attano gabbhaṁ pavisitvā sarīre nakhavaḷañjaṁ dassetvā telena gattāni abbhañjitvā kiliṭṭhavatthaṁ nivāsetvā gilānālayaṁ katvā dāsiyo āṇāpesi ‘raññā kahaṁ devī’ti vutte ‘gilānā’ti katheyyāthā”ti.

Bodhisattopi rañño paṭipathaṁ agamāsi. Rājā nagaraṁ padakkhiṇaṁ katvā pāsādaṁ āruyha deviṁ apassanto “kahaṁ devī”ti pucchi. Gilānā devāti. Sopi sirigabbhaṁ pavisitvā tassā piṭṭhiṁ parimajjanto “kiṁ te bhadde aphāsukan”ti pucchi, sā tuṇhī ahosi. Tatiyavāre rājānaṁ oloketvā “tvampi mahārāja jīvasi nāma, mādisāpi itthiyo sassāmikāyeva nāmā”ti āha. Kiṁ etaṁ bhaddeti. Tumhehi nagaraṁ rakkhanatthāya ṭhapito purohito “tumhākaṁ nivesanaṁ paṭijaggāmī”ti idhāgantvā attano vacanaṁ akarontiṁ maṁ paharitvā attano manaṁ pūretvā gatoti. Rājā aggimhi pakkhittaloṇasakkharā viya kodhena taṭataṭāyanto sirigabbhā nikkhamitvā dovārikapādamūlikādayo pakkosāpetvā “gacchatha bhaṇe, purohitaṁ pacchābāhaṁ bandhitvā vajjhabhāvappattaṁ katvā nagarā nīharitvā āghātanaṁ netvā sīsamassa chindathā”ti āha. Te vegena gantvā taṁ pacchābāhaṁ bandhitvā vajjhabheriṁ carāpesuṁ[2].

Bodhisatto cintesi “addhā tāya duṭṭhadeviyā rājā puretarameva paribhinno, ajja dānāhaṁ attano baleneva attānaṁ mocessāmī”ti. So te purise āha “bho tumhe maṁ mārentā rañño dassetvāva mārethā”ti. Kiṁ kāraṇāti. Ahaṁ rājakammiko, bahu me kammaṁ kataṁ, bahūni mahānidhiṭṭhānāni[3] jānāmi, rājakuṭumbaṁ mayā vicāritaṁ. Sace maṁ

1. Chindantena (Syā), chindante (Ka) 2. Vādāpesuṁ (Sī) 3. Mahānidhānāni (Sī)

ဗြာဟ္မဏ၊ သယနံ အဘိရုဟာ”တိ အာဟ။ ဗောဓိသတ္တော “မာ ဧဝံ အဝစ၊ ရာဇာပိ ဂရု၊ အကုသလမ္ပိ ဘာယာမိ၊ န သက္ကာ မယာ ဧဝံ ကာတု”န္တိ အာဟ။ စတုသဋ္ဌိယာ ပါဒမူလိကာနံ နေဝ ရာဇာ ဂရု၊ န အကုသလံ ဘာယန္တိ။ တဝေဝ ရာဇာ ဂရု၊ တွံယေဝ စ အကုသလံ ဘာယသီတိ။ အာမ ဒေဝိ, သစေ တေသမ္ပိ ဧဝံ ဘဝေယျ၊ န ဧဝရူပံ ကရေယျုံ။ အဟံ ပန ဇာနမာနော ဧဝရူပံ သာဟသိယကမ္မံ န ကရိဿာမီတိ။ ကိံ ဗဟုံ ဝိပ္ပလပသိ၊ သစေ မေ ဝစနံ န ကရောသိ၊ သီသံ တေ ဆိန္ဒာပေဿာမီတိ။ တိဋ္ဌတု တာဝ ဧကသ္မိံ အတ္တဘာဝေ သီသံ၊ အတ္တဘာဝသဟဿေပိ သီသေ ဆိဇ္ဇန္တေ[၁] န သက္ကာ မယာ ဧဝရူပံ ကာတုန္တိ။ သာ “ဟောတု,ဇာနိဿာမီ”တိ ဗောဓိသတ္တံ တဇ္ဇေတွာ အတ္တနော ဂဗ္ဘံ ပဝိသိတွာ သရီရေ နခဝဠဉ္ဇံ ဒဿေတွာ တေလေန ဂတ္တာနိ အဗ္ဘဉ္ဇိတွာ ကိလိဋ္ဌဝတ္ထံ နိဝါသေတွာ ဂိလာနာလယံ ကတွာ ဒါသိယော အာဏာပေသိ ‘ရညာ ကဟံ ဒေဝီ’တိ ဝုတ္တေ ‘ဂိလာနာ’တိ ကထေယျာထာ”တိ။

ဗောဓိသတ္တောပိ ရညော ပဋိပထံ အဂမာသိ။ ရာဇာ နဂရံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ပါသာဒံ အာရုယှ ဒေဝိံ အပဿန္တော “ကဟံ ဒေဝီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဂိလာနာ ဒေဝါတိ။ သောပိ သိရိဂဗ္ဘံ ပဝိသိတွာ တဿာ ပိဋ္ဌိံ ပရိမဇ္ဇန္တော “ကိံ တေ ဘဒ္ဒေ အဖာသုက”န္တိ ပုစ္ဆိ၊ သာ တုဏှီ အဟောသိ။ တတိယဝါရေ ရာဇာနံ ဩလောကေတွာ “တွမ္ပိ မဟာရာဇ ဇီဝသိ နာမ၊ မာဒိသာပိ ဣတ္ထိယော သဿာမိကာယေဝ နာမာ”တိ အာဟ။ ကိံ ဧတံ ဘဒ္ဒေတိ။ တုမှေဟိ နဂရံ ရက္ခနတ္ထာယ ဌပိတော ပုရောဟိတော “တုမှာကံ နိဝေသနံ ပဋိဇဂ္ဂါမီ”တိ ဣဓာဂန္တွာ အတ္တနော ဝစနံ အကရောန္တိံ မံ ပဟရိတွာ အတ္တနော မနံ ပူရေတွာ ဂတောတိ။ ရာဇာ အဂ္ဂိမှိ ပက္ခိတ္တလောဏသက္ခရာ ဝိယ ကောဓေန တဋတဋာယန္တော သိရိဂဗ္ဘာ နိက္ခမိတွာ ဒေါဝါရိကပါဒမူလိကာဒယော ပက္ကောသာပေတွာ “ဂစ္ဆထ ဘဏေ၊ ပုရောဟိတံ ပစ္ဆာဗာဟံ ဗန္ဓိတွာ ဝဇ္ဈဘာဝပ္ပတ္တံ ကတွာ နဂရာ နီဟရိတွာ အာဃာတနံ နေတွာ သီသမဿ ဆိန္ဒထာ”တိ အာဟ။ တေ ဝေဂေန ဂန္တွာ တံ ပစ္ဆာဗာဟံ ဗန္ဓိတွာ ဝဇ္ဈဘေရိံ စရာပေသုံ[၂]။

ဗောဓိသတ္တော စိန္တေသိ “အဒ္ဓါ တာယ ဒုဋ္ဌဒေဝိယာ ရာဇာ ပုရေတရမေဝ ပရိဘိန္နော၊ အဇ္ဇ ဒါနာဟံ အတ္တနော ဗလေနေဝ အတ္တာနံ မောစေဿာမီ”တိ။ သော တေ ပုရိသေ အာဟ “ဘော တုမှေ မံ မာရေန္တာ ရညော ဒဿေတွာဝ မာရေထာ”တိ။ ကိံကာရဏာတိ။ အဟံ ရာဇကမ္မိကော၊ ဗဟု မေ ကမ္မံ ကတံ၊ ဗဟူနိ မဟာနိဓိဋ္ဌာနာနိ[၃] ဇာနာမိ၊ ရာဇကုဋုမ္ဗံ မယာ ဝိစာရိတံ။ သစေ မံ

၁-ဆိန္ဒန္တေန (သျာ)၊ ဆိန္ဒန္တေ (က) ၂-ဝါဒါပေသုံ (သီ) ၃-မဟာနိဓာနာနိ (သီ)

rañño na dassessatha, bahudhanaṁ nassissati, mayā rañño sāpateyye ācikkhite pacchā kātabbaṁ karothā"ti. Te taṁ rañño dassayiṁsu. Rājā taṁ disvāva "kasmā bho brāhmaṇa mayi lajjaṁ na akāsi, kasmā te evarūpaṁ pāpakammaṁ katan"ti āha. Mahārāja ahaṁ sotthiyakule jāto, mayā kunthakipillikamattopi pāṇātipāto na katapubbo, tiṇasalākamattampi adinnaṁ nādinnapubbaṁ, lobhavasena paresaṁ itthī akkhīni ummīletvāpi na olokitapubbā, hassavasenāpi[1] musā na bhāsitapubbā, kusaggenāpi majjaṁ na pītapubbaṁ, ahaṁ tumhesu niraparādho. Sā pana bālā lobhavasena maṁ hatthe gahetvā mayā paṭikkhittā maṁ tajjetvā attanā kataṁ pāpaṁ uttānaṁ katvā mama ācikkhitvā antogabbhaṁ paviṭṭhā. Ahaṁ niraparādho, paṇṇaṁ gahetvā pana āgatā catusaṭṭhi janā sāparādhā, te pakkosāpetvā "tāya vo vacanaṁ kataṁ, na katan"ti puccha devāti. Rājā te catusaṭṭhi jane bandhāpetvā deviṁ pakkosāpetvā "tayā etehi saddhiṁ pāpaṁ kataṁ, na katan"ti pucchi. "Kataṁ devā"ti vutte te pacchābāhaṁ bandhāpetvā "imesaṁ catusaṭṭhijanānaṁ sīsāni chindathā"ti āṇāpesi.

Atha naṁ bodhisatto āha "natthi mahārāja etesaṁ doso, devī attano ruciṁ kārāpesi. Niraparādhā ete, tasmā nesaṁ khamatha. Tassāpi doso natthi, itthiyo nāma methunadhammena atittā. Jātisabhāvo hi esa. Etāsaṁ khamitabbayuttameva hoti. Tasmā etissāpi khamathā"ti nānappakārena rājānaṁ saññāpetvā te catusaṭṭhipi jane tañca bālaṁ mocāpetvā sabbesaṁ yathāsakāni ṭhānāni dāpesi. Evaṁ te sabbe mocetvā sakaṭṭhāne patiṭṭhāpetvā bodhisatto rājānaṁ upasaṅkamitvā "mahārāja andhabālānaṁ nāma avatthukena vacanena abandhitabbayuttakāpi paṇḍitā pacchābāhaṁ baddhā, paṇḍitānaṁ kāraṇayuttena vacanena pacchābāhaṁ baddhāpi muttā. Evaṁ bālā nāma abandhitabbayuttakepi bandhāpenti, paṇḍitā baddhepi mocentī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

120. "Abaddhā tattha bajjhanti, yattha bālā pabhāsare.
Baddhāpi tattha muccanti, yattha dhīrā pabhāsare"ti.

1. Hāsavasenapi (Ka), hāsanavasenapi (Syā)

ရညော န ဒဿေဿထ၊ ဗဟုဓနံ နဿိဿတိ၊ မယာ ရညော သာပတေယျေ အာစိက္ခိတေ ပစ္ဆာ ကာတဗ္ဗံ ကရောထာ”တိ။ တေ တံ ရညော ဒဿယိံသု။ ရာဇာ တံ ဒိသွာဝ “ကသ္မာ ဘော ဗြာဟ္မဏ မယိ လဇ္ဇံ န အကာသိ၊ ကသ္မာ တေ ဧဝရူပံ ပါပကမ္မံ ကတ”န္တိ အာဟ။ မဟာရာဇ အဟံ သောတ္ထိယကုလေ ဇာတော၊ မယာ ကုန္ထကိပိလ္လိကမတ္တောပိ ပါဏာတိပါတော န ကတပုဗ္ဗော၊ တိဏသလာကမတ္တမ္ပိ အဒိန္နံ နာဒိန္နပုဗ္ဗံ၊ လောဘဝသေန ပရေသံ ဣတ္ထီ အက္ခီနိ ဥမ္မီလေတွာပိ န ဩလောကိတပုဗ္ဗာ၊ ဟဿဝသေနာပိ[1] မုသာ န ဘာသိတပုဗ္ဗာ၊ ကုသဂ္ဂေနာပိ မဇ္ဇံ န ပီတပုဗ္ဗံ၊ အဟံ တုမှေသု နိရပရာဓော။ သာ ပန ဗာလာ လောဘဝသေန မံ ဟတ္ထေ ဂဟေတွာ မယာ ပဋိက္ခိတ္တာ မံ တဇ္ဇေတွာ အတ္တနာ ကတံ ပါပံ ဥတ္တာနံ ကတွာ မမ အာစိက္ခိတွာ အန္တောဂဗ္ဘံ ပဝိဋ္ဌာ။ အဟံ နိရပရာဓော၊ ပဏ္ဏံ ဂဟေတွာ ပန အာဂတာ စတုသဋ္ဌိ ဇနာ သာပရာဓာ၊ တေ ပက္ကောသာပေတွာ “တာယ ဝေါ ဝစနံ ကတံ၊ န ကတ”န္တိ ပုစ္ဆ ဒေဝါတိ။ ရာဇာ တေ စတုသဋ္ဌိ ဇနေ ဗန္ဓာပေတွာ ဒေဝိံ ပက္ကောသာပေတွာ “တယာ ဧတေဟိ သဒ္ဓိံ ပါပံ ကတံ၊ န ကတ”န္တိ ပုစ္ဆိ။ “ကတံ ဒေဝါ”တိ ဝုတ္တေ တေ ပစ္ဆာဗာဟံ ဗန္ဓာပေတွာ “ဣမေသံ စတုသဋ္ဌိဇနာနံ သီသာနိ ဆိန္ဒထာ”တိ အာဏာပေသိ။

အထ နံ ဗောဓိသတ္တော အာဟ “နတ္ထိ မဟာရာဇ ဧတေသံ ဒေါသော၊ ဒေဝီ အတ္တနော ရုစိံ ကာရာပေသိ။ နိရပရာဓာ ဧတေ၊ တသ္မာ နေသံ ခမထ။ တဿာပိ ဒေါသော နတ္ထိ၊ ဣတ္ထိယော နာမ မေထုနဓမ္မေန အတိတ္တာ။ ဇာတိသဘာဝေါ ဟိ ဧသ။ ဧတာသံ ခမိတဗ္ဗယုတ္တမေဝ ဟောတိ။ တသ္မာ ဧတိဿာပိ ခမထာ”တိ နာနပ္ပကာရေန ရာဇာနံ သညာပေတွာ တေ စတုသဋ္ဌိပိ ဇနေ တဉ္စ ဗာလံ မောစာပေတွာ သဗ္ဗေသံ ယထာသကာနိ ဌာနာနိ ဒါပေသိ။ ဧဝံ တေ သဗ္ဗေ မောစေတွာ သကဋ္ဌာနေ ပတိဋ္ဌာပေတွာ ဗောဓိသတ္တော ရာဇာနံ ဥပသင်္ကမိတွာ “မဟာရာဇ အန္ဓဗာလာနံ နာမ အဝတ္ထုကေန ဝစနေန အဗန္ဓိတဗ္ဗယုတ္တကာပိ ပဏ္ဍိတာ ပစ္ဆာဗာဟံ ဗဒ္ဓါ၊ ပဏ္ဍိတာနံ ကာရဏယုတ္တေန ဝစနေန ပစ္ဆာဗာဟံ ဗဒ္ဓါပိ မုတ္တာ။ ဧဝံ ဗာလာ နာမ အဗန္ဓိတဗ္ဗယုတ္တကေပိ ဗန္ဓာပေန္တိ၊ ပဏ္ဍိတာ ဗဒ္ဓေပိ မောစေန္တီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၂၀။ “အဗဒ္ဓါ တတ္ထ ဗဇ္ဈန္တိ၊ ယတ္ထ ဗာလာ ပဘာသရေ။
ဗဒ္ဓါပိ တတ္ထ မုစ္စန္တိ၊ ယတ္ထ ဓီရာ ပဘာသရေ”တိ။

၁-ဟာသဝသေနပိ (က)၊ ဟာသနဝသေနပိ (သျာ)

Tattha **abaddhā**ti abandhitabbayuttā. **Pabhāsare**ti pabhāsanti vadanti kathenti.

Evaṁ mahāsatto imāya gāthāya rañño dhammaṁ desetvā “mayā imaṁ dukkhaṁ agāre vasanabhāvena laddhaṁ, idāni me agārena kiccaṁ natthi, pabbajjaṁ me anujāna devā”ti pabbajjaṁ anujānāpetvā assumukhaṁ ñātijanaṁ mahantañca vibhavaṁ pahāya isipabbajjaṁ pabbajitvā Himavante vasanto abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā brahmalokaparāyaṇo ahosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā duṭṭhadevī Ciñcamāṇavikā ahosi, rājā Ānando, purohito pana ahameva ahosin”ti.

Bandhanamokkhajātakavaṇṇanā dasamā.

Haṁcivaggo dvādasamo.

Tassuddānaṁ

Gadrabhapañhā amarā, siṅgālaṁ Mitacinti ca.
Anusāsikadubbacaṁ, tittiraṁ vaṭṭakaṁ puna.
Akālarāvi bandhananti.

---

13. Kusanāḷivagga

1. Kusanāḷijātakavaṇṇanā (121)

Kare sarikkhoti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Anāthapiṇḍikassa mittaṁ[1] ārabbha kathesi. Anāthapiṇḍikassa hi mittasuhajjañātibandhavā ekato hutvā “mahāseṭṭhi ayaṁ tayā jātigottadhanadhaññādīhi neva sadiso, na uttaritaro, kasmā etena saddhiṁ santhavaṁ karosi, mā karohī”ti punappunaṁ nivāresuṁ. Anāthapiṇḍiko pana “mittasanthavo nāma hīnehipi samehipi atirekehipi kattabboyevā”ti

1. Nicchayamittaṁ (Sī, Syā, I)

တတ္ထ **အဗဒ္ဓါ**တိ အဗန္ဓိတဗ္ဗယုတ္တာ။ **ပဘာသရေ**တိ ပဘာသန္တိ ဝဒန္တိ ကထေန္တိ။

ဧဝံ မဟာသတ္တော ဣမာယ ဂါထာယ ရညော ဓမ္မံ ဒေသေတွာ “မယာ ဣမံ ဒုက္ခံ အဂါရေ ဝသနဘာဝေန လဒ္ဓံ၊ ဣဒါနိ မေ အဂါရေန ကိစ္စံ နတ္ထိ၊ ပဗ္ဗဇ္ဇံ မေ အနုဇာန ဒေဝါ”တိ ပဗ္ဗဇ္ဇံ အနုဇာနာပေတွာ အဿုမုခံ ဉာတိဇနံ မဟန္တဉ္စ ဝိဘဝံ ပဟာယ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ဟိမဝန္တေ ဝသန္တော အဘိညာ စ သမာပတ္တိယော စ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဗြဟ္မလောကပရာယဏော အဟောသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဒုဋ္ဌဒေဝီ စိဉ္စမာဏဝိကာ အဟောသိ၊ ရာဇာ အာနန္ဒော၊ ပုရောဟိတော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဗန္ဓနမောက္ခဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒသမာ။

ဟံစိဝဂ္ဂေါ ဒွါဒသမော။

တဿုဒ္ဒါနံ

ဂဒြဘပဉှာ အမရာ၊ သိင်္ဂါလံ မိတစိန္တိ စ။
အနုသာသိကဒုဗ္ဗစံ၊ တိတ္တိရံ ဝဋ္ဋကံ ပုန။
အကာလရာဝိ ဗန္ဓနန္တိ။

၁၃-ကုသနာဠိဝဂ္ဂ

၁-ကုသနာဠိဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၂၁)

ကရေ သရိက္ခောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အနာထပိဏ္ဍိကဿ မိတ္တံ[၁] အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ အနာထပိဏ္ဍိကဿ ဟိ မိတ္တသုဟဇ္ဇဉာတိဗန္ဓဝါ ဧကတော ဟုတွာ “မဟာသေဋ္ဌိ အယံ တယာ ဇာတိဂေါတ္တဓနဓညာဒီဟိ နေဝ သဒိသော, န ဥတ္တရိတရော၊ ကသ္မာ ဧတေန သဒ္ဓိံ သန္ထဝံ ကရောသိ၊ မာ ကရောဟီ”တိ ပုနပ္ပုနံ နိဝါရေသုံ။ အနာထပိဏ္ဍိကော ပန “မိတ္တသန္ထဝေါ နာမ ဟီနေဟိပိ သမေဟိပိ အတိရေကေဟိပိ ကတ္တဗ္ဗောယေဝါ”တိ

၁-နိစ္ဆယမိတ္တံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

tesaṁ vacanaṁ aggahetvā bhogagāmaṁ gacchanto taṁ kuṭumbarakkhakaṁ katvā agamāsīti sabbaṁ Kāḷakaṇṇivatthusmiṁ vuttanayeneva veditabbaṁ. Idha pana Anāthapiṇḍikena attano ghare pavattiyā ārocitāya Satthā "gahapati mitto nāma khuddako natthi, mittadhammaṁ rakkhituṁ samatthabhāvovettha pamāṇaṁ, mitto nāma attanā samopi hīnopi seṭṭhopi gahetabbo. Sabbepi hete attano pattabhāraṁ nittharantiyeva, idāni tāva tvaṁ attano nīcamittaṁ[1] nissāya kuṭumbassa sāmiko jāto, porāṇā pana nīcamittaṁ nissāya vimānasāmikā jātā"ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto rañño uyyāne kusanāḷigacche devatā hutvā nibbatti. Tasmiṁyeva ca uyyāne maṅgalasilaṁ nissāya ujugatakkhandho parimaṇḍalasākhāviṭapasampanno rañño santikā laddhasammāno rucamaṅgalarukkho[2] atthi, "mukhako"tipi[3] vuccati. Tasmiṁ eko mahesakkho devarājā nibbatti. Bodhisattassa tena saddhiṁ mittasanthavo ahosi. Tadā rājā ekasmiṁ ekatthambhake pāsāde vasati, tassa so thambho cali. Athassa calitabhāvaṁ rañño ārocesuṁ. Rājā vaḍḍhakī pakkosāpetvā "tātā mama ekatthambhakassa maṅgalapāsādassa thambho calito, ekaṁ sāratthambhaṁ āharitvā taṁ niccalaṁ karothā"ti āha. Te "sādhu devā"ti rañño vacanaṁ sampaṭicchitvā tadanucchavikaṁ rukkhaṁ pariyesamānā aññattha adisvā uyyānaṁ pavisitvā taṁ mukhakarukkhaṁ disvā rañño santikaṁ gantvā "kiṁ tātā diṭṭho vo tadanucchaviko rukkho"ti vutte "diṭṭho deva, apica taṁ chindituṁ na visahāmā"ti āhaṁsu. Kiṁkāraṇāti. Mayañhi aññattha rukkhaṁ apassantā uyyānaṁ pavisimha, tatrapi ṭhapetvā maṅgalarukkhaṁ aññaṁ na passāma. Iti naṁ maṅgalarukkhatāya chindituṁ na visahāmāti. Gacchatha, taṁ chinditvā pāsādaṁ thiraṁ karotha, mayaṁ aññaṁ maṅgalarukkhaṁ karissāmāti. Te "sādhū"ti balikammaṁ gahetvā uyyānaṁ gantvā "sve chindissāmā"ti rukkhassa balikammaṁ katvā nikkhamiṁsu.

Rukkhadevatā taṁ kāraṇaṁ ñatvā "sve mayhaṁ vimānaṁ nāsessanti, dārake gahetvā kuhiṁ gamissāmī"ti gantabbaṭṭhānaṁ apassantī puttake

1. Nicchayamittaṁ (Sī, Syā, I) 2. Rucarukkho (Sī)
3. Mukkhakotipi (Sī), samukkhakotipi (Syā)

တေသံ ဝစနံ အဂ္ဂဟေတွာ ဘောဂဂါမံ ဂစ္ဆန္တော တံ ကုဋုမ္ဗရက္ခကံ ကတွာ အဂမာသီတိ သဗ္ဗံ ကာဠကဏ္ဏိဝတ္ထုသ္မိံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဣဓ ပန အနာထပိဏ္ဍိကေန အတ္တနော ဃရေ ပဝတ္တိယာ အာရောစိတာယ သတ္ထာ "ဂဟပတိ မိတ္တော နာမ ခုဒ္ဒကော နတ္ထိ၊ မိတ္တဓမ္မံ ရက္ခိတုံ သမတ္ထဘာဝေါဝေတ္ထ ပမာဏံ၊ မိတ္တော နာမ အတ္တနာ သမောပိ ဟီနောပိ သေဋ္ဌောပိ ဂဟေတဗ္ဗော။ သဗ္ဗေပိ ဟေတေ အတ္တနော ပတ္တဘာရံ နိတ္ထရန္တိယေဝ၊ ဣဒါနိ တာဝ တွံ အတ္တနော နီစမိတ္တံ[၁] နိဿာယ ကုဋုမ္ဗဿ သာမိကော ဇာတော၊ ပေါရာဏာ ပန နီစမိတ္တံ နိဿာယ ဝိမာနသာမိကာ ဇာတာ"တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ရညော ဥယျာနေ ကုသနာဠိဂစ္ဆေ ဒေဝတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ တသ္မိံယေဝ စ ဥယျာနေ မင်္ဂလသိလံ နိဿာယ ဥဇုဂတက္ခန္ဓော ပရိမဏ္ဍလသာခါဝိဋပသမ္ပန္နော ရညော သန္တိကာ လဒ္ဓသမ္မာနော ရုစမင်္ဂလရုက္ခော[၂] အတ္ထိ၊ "မုခကော"တိပိ[၃] ဝုစ္စတိ။ တသ္မိံ ဧကော မဟေသက္ခော ဒေဝရာဇာ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဗောဓိသတ္တဿ တေန သဒ္ဓိံ မိတ္တသန္ထဝေါ အဟောသိ။ တဒါ ရာဇာ ဧကသ္မိံ ဧကတ္ထမ္ဘကေ ပါသာဒေ ဝသတိ၊ တဿ သော ထမ္ဘော စလိ။ အထဿ စလိတဘာဝံ ရညော အာရောစေသုံ။ ရာဇာ ဝဍ္ဎကီ ပက္ကောသာပေတွာ "တာတာ မမ ဧကတ္ထမ္ဘကဿ မင်္ဂလပါသာဒဿ ထမ္ဘော စလိတော၊ ဧကံ သာရတ္ထမ္ဘံ အာဟရိတွာ တံ နိစ္စလံ ကရောထာ"တိ အာဟ။ တေ "သာဓု ဒေဝါ"တိ ရညော ဝစနံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ တဒနုစ္ဆဝိကံ ရုက္ခံ ပရိယေသမာနာ အညတ္ထ အဒိသွာ ဥယျာနံ ပဝိသိတွာ တံ မုခကရုက္ခံ ဒိသွာ ရညော သန္တိကံ ဂန္တွာ "ကိံ တာတာ ဒိဋ္ဌော ဝေါ တဒနုစ္ဆဝိကော ရုက္ခော"တိ ဝုတ္တေ "ဒိဋ္ဌော ဒေဝ၊ အပိစ တံ ဆိန္ဒိတုံ န ဝိသဟာမာ"တိ အာဟံသု။ ကိံကာရဏာတိ။ မယဉှိ အညတ္ထ ရုက္ခံ အပဿန္တာ ဥယျာနံ ပဝိသိမှ၊ တတြာပိ ဌပေတွာ မင်္ဂလရုက္ခံ အညံ န ပဿာမ။ ဣတိ နံ မင်္ဂလရုက္ခတာယ ဆိန္ဒိတုံ န ဝိသဟာမာတိ။ ဂစ္ဆထ, တံ ဆိန္ဒိတွာ ပါသာဒံ ထိရံ ကရောထ၊ မယံ အညံ မင်္ဂလရုက္ခံ ကရိဿာမာတိ။ တေ "သာဓူ"တိ ဗလိကမ္မံ ဂဟေတွာ ဥယျာနံ ဂန္တွာ "သွေ ဆိန္ဒိဿာမာ"တိ ရုက္ခဿ ဗလိကမ္မံ ကတွာ နိက္ခမိံသု။

ရုက္ခဒေဝတာ တံ ကာရဏံ ဉတွာ "သွေ မယှံ ဝိမာနံ နာသေဿန္တိ၊ ဒါရကေ ဂဟေတွာ ကုဟိံ ဂမိဿာမီ"တိ ဂန္တဗ္ဗဋ္ဌာနံ အပဿန္တီ ပုတ္တကေ

၁-နိစ္ဆယမိတ္တံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၂-ရုစရုက္ခော (သီ) ၃-မုက္ခကောတိပိ (သီ)၊ သမုက္ခကောတိပိ (သျာ)

gīvāya gahetvā parodi. Tassā sandiṭṭhasambhattā rukkhadevatā[1] āgantvā “kiṁ etan”ti pucchitvā taṁ kāraṇaṁ sutvā sayampi vaḍḍhakīnaṁ paṭikkamanūpāyaṁ[2] apassantiyo taṁ parissajitvā rodituṁ ārabhiṁsu. Tasmiṁ samaye bodhisatto “rukkhadevataṁ passissāmī”ti tattha gantvā taṁ kāraṇaṁ sutvā “hotu, mā cintayittha, ahaṁ rukkhaṁ chindituṁ na dassāmi, sve vaḍḍhakīnaṁ āgatakāle mama kāraṇaṁ passathā”ti tā devatā samassāsetvā punadivase vaḍḍhakīnaṁ āgatavelāya kakaṇṭakavesaṁ gahetvā vaḍḍhakīnaṁ purato gantvā maṅgalarukkhassa mūlantaraṁ pavisitvā taṁ rukkhaṁ susiraṁ viya katvā rukkhamajjhena abhiruhitvā khandhamatthakena nikkhamitvā sīsaṁ kampayamāno nipajji. Mahāvaḍḍhakī taṁ kakaṇṭakaṁ disvā rukkhaṁ hatthena paharitvā “susirarukkho eso nissāro, hiyyo anupadhāretvāva balikammaṁ karimhā”ti ekaghanaṁ mahārukkhaṁ garahitvā pakkāmi. Rukkhadevatā bodhisattaṁ nissāya vimānassa sāminī jātā.

Tassā paṭisanthāratthāya sandiṭṭhasambhattā bahū devatā sannipatiṁsu. Rukkhadevatā “vimānaṁ me laddhan”ti tuṭṭhacittā tāsaṁ devatānaṁ majjhe bodhisattassa guṇaṁ kathayamānā “bho devatā mayaṁ mahesakkhā hutvāpi dandhapaññatāya imaṁ upāyaṁ na jānimha, kusanāḷidevatā pana attano ñāṇasampattiyā amhe vimānasāmike akāsi, mitto nāma sadisopi adhikopi hīnopi kattabbova. Sabbepi hi attano thāmena sahāyakānaṁ uppannaṁ dukkhaṁ nittharitvā sukhe patiṭṭhāpentiyevā”ti mittadhammaṁ vaṇṇetvā imaṁ gāthamāha—

121. “Kare sarikkho atha vāpi seṭṭho,
Nihīnako vāpi kareyya eko.
Kareyyumete byasane uttamatthaṁ,
Yathā ahaṁ kusanāḷi rucāyan”ti.

Tattha **kare sarikkho**ti jāti-ādīhi sadisopi mittadhammaṁ kareyya. **Atha vāpi seṭṭho**ti jāti-ādīhi adhikopi kareyya. **Nihīnako vāpi kareyya eko**ti eko jāti-ādīhi hīnopi mittadhammaṁ kareyya. Tasmā sabbepi ete mittā kātabbāyevāti dīpeti. Kiṁ kāraṇā?

1. Rukkhadevatā vanadevatā (Sī, I, Ka)
2. Paṭikkhipanūpāyaṁ (Sī, Syā, I)

ဂီဝါယ ဂဟေတွာ ပရောဒိ။ တဿာ သန္ဒိဋ္ဌသမ္ဘတ္တာ ရုက္ခဒေဝတာ[၁] အာဂန္တွာ “ကိံ ဧတ”န္တိ ပုစ္ဆိတွာ တံ ကာရဏံ သုတွာ သယမ္ပိ ဝဍ္ဎကီနံ ပဋိက္ကမနူပါယံ[၂] အပဿန္တိယော တံ ပရိဿဇိတွာ ရောဒိတုံ အာရဘိံသု။ တသ္မိံ သမယေ ဗောဓိသတ္တော “ရုက္ခဒေဝတံ ပဿိဿာမီ”တိ တတ္ထ ဂန္တွာ တံ ကာရဏံ သုတွာ “ဟောတု, မာ စိန္တယိတ္ထ၊ အဟံ ရုက္ခံ ဆိန္ဒိတုံ န ဒဿာမိ၊ သွေ ဝဍ္ဎကီနံ အာဂတကာလေ မမ ကာရဏံ ပဿထာ”တိ တာ ဒေဝတာ သမဿာသေတွာ ပုနဒိဝသေ ဝဍ္ဎကီနံ အာဂတဝေလာယ ကကဏ္ဋကဝေသံ ဂဟေတွာ ဝဍ္ဎကီနံ ပုရတော ဂန္တွာ မင်္ဂလရုက္ခဿ မူလန္တရံ ပဝိသိတွာ တံ ရုက္ခံ သုသိရံ ဝိယ ကတွာ ရုက္ခမဇ္ဈေန အဘိရုဟိတွာ ခန္ဓမတ္ထကေန နိက္ခမိတွာ သီသံ ကမ္ပယမာနော နိပဇ္ဇိ။ မဟာဝဍ္ဎကီ တံ ကကဏ္ဋကံ ဒိသွာ ရုက္ခံ ဟတ္ထေန ပဟရိတွာ “သုသိရရုက္ခော ဧသော နိဿာရော၊ ဟိယျော အနုပဓာရေတွာဝ ဗလိကမ္မံ ကရိမှာ”တိ ဧကဃနံ မဟာရုက္ခံ ဂရဟိတွာ ပက္ကာမိ။ ရုက္ခဒေဝတာ ဗောဓိသတ္တံ နိဿာယ ဝိမာနဿ သာမိနီ ဇာတာ။

တဿာ ပဋိသန္ထာရတ္ထာယ သန္ဒိဋ္ဌသမ္ဘတ္တာ ဗဟူ ဒေဝတာ သန္နိပတိံသု။ ရုက္ခဒေဝတာ “ဝိမာနံ မေ လဒ္ဓ”န္တိ တုဋ္ဌစိတ္တာ တာသံ ဒေဝတာနံ မဇ္ဈေ ဗောဓိသတ္တဿ ဂုဏံ ကထယမာနာ “ဘော ဒေဝတာ မယံ မဟေသက္ခာ ဟုတွာပိ ဒန္ဓပညတာယ ဣမံ ဥပါယံ န ဇာနိမှ၊ ကုသနာဠိဒေဝတာ ပန အတ္တနော ဉာဏသမ္ပတ္တိယာ အမှေ ဝိမာနသာမိကေ အကာသိ၊ မိတ္တော နာမ သဒိသောပိ အဓိကောပိ ဟီနောပိ ကတ္တဗ္ဗောဝ။ သဗ္ဗေပိ ဟိ အတ္တနော ထာမေန သဟာယကာနံ ဥပ္ပန္နံ ဒုက္ခံ နိတ္ထရိတွာ သုခေ ပတိဋ္ဌာပေန္တိယေဝါ”တိ မိတ္တဓမ္မံ ဝဏ္ဏေတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၂၁။ “ကရေ သရိက္ခော အထ ဝါပိ သေဋ္ဌော၊
နိဟီနကော ဝါပိ ကရေယျ ဧကော။
ကရေယျုမေတေ ဗျသနေ ဥတ္တမတ္ထံ၊
ယထာ အဟံ ကုသနာဠိ ရုစာယ”န္တိ။

တတ္ထ **ကရေ သရိက္ခော**တိ ဇာတိအာဒီဟိ သဒိသောပိ မိတ္တဓမ္မံ ကရေယျ။ **အထ ဝါပိ သေဋ္ဌော**တိ ဇာတိအာဒီဟိ အဓိကောပိ ကရေယျ။ **နိဟီနကော ဝါပိ ကရေယျ ဧကော**တိ ဧကော ဇာတိအာဒီဟိ ဟီနောပိ မိတ္တဓမ္မံ ကရေယျ။ တသ္မာ သဗ္ဗေပိ ဧတေ မိတ္တာ ကာတဗ္ဗာယေဝါတိ ဒီပေတိ။ ကိံကာရဏာ?

၁- ရုက္ခဒေဝတာ ဝနဒေဝတာ (သီ၊ ဣ၊ က)
၂- ပဋိက္ခိပနူပါယံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

Kareyyumete byasane uttamatthanti sabbepete sahāyassa byasane uppanne attano attano pattabhāraṁ vahamānā uttamatthaṁ kareyyuṁ, kāyikacetasikadukkhato taṁ sahāyakaṁ moceyyumevāti attho. Tasmā hīnopi mitto kātabboyeva, pageva itare. Tatridaṁ opammaṁ—**yathā ahaṁ kusanāḷi rucāyan**ti, yathā ahaṁ rucāyaṁ nibbattadevatā ayañca kusanāḷidevatā, appesakkhāpi mittasanthavaṁ karimha, tatrapāhaṁ mahesakkhāpi samānā attano uppannadukkhaṁ bālatāya anupāyakusalatāya harituṁ nāsakkhiṁ, imaṁ pana appesakkhampi samānaṁ paṇḍitadevataṁ nissāya dukkhato muttomhi. Tasmā aññehipi dukkhā muccitukāmehi samavisiṭṭhabhāvaṁ anoloketvā hīnopi paṇḍito mitto kātabboti.

Rucādevatā imāya gāthāya devasaṁghassa dhammaṁ desetvā yāvatāyukaṁ ṭhatvā saddhiṁ kusanāḷidevatāya yathākammaṁ gatā.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā rucādevatā Ānando ahosi, kusanāḷidevatā pana ahameva ahosin"ti.

Kusanāḷijātakavaṇṇanā paṭhamā.

---

2. Dummedhajātakavaṇṇanā (122)

Yasaṁ laddhāna dummedhoti idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Devadattaṁ ārabbha kathesi. Dhammasabhāyañhi bhikkhū "āvuso Devadatto Tathāgatassa puṇṇacandasassirikamukhaṁ asītānubyañjanadvattiṁsamahāpurisalakkhaṇapaṭimaṇḍitaṁ byāmappabhāparikkhittaṁ āveḷāveḷābhūtā[1] yamakayamakabhūtā ghanabuddharasmiyo vissajjentaṁ paramasobhaggappattaṁ attabhāvañca oloketvā cittaṁ pasādetuṁ na sakkoti, usūyameva karoti. 'Buddhā nāma evarūpena sīlena samādhinā paññāya vimuttiyā vimuttiñāṇadassanena samannāgatā'ti vuccamāne vaṇṇaṁ sahituṁ na sakkoti, usūyameva karotī"ti Devadattassa aguṇakathaṁ kathayiṁsu. Satthā

1. Āveḷāveḷā (Sī), āveḷāveḷāya (Syā, I)

ကရေယျုံမေတေ ဗျသနေ ဥတ္တမတ္ထန္တိ သဗ္ဗေပေတေ သဟာယဿ ဗျသနေ ဥပ္ပန္နေ အတ္တနော အတ္တနော ပတ္တဘာရံ ဝဟမာနာ ဥတ္တမတ္ထံ ကရေယျုံ၊ ကာယိကစေတသိကဒုက္ခတော တံ သဟာယကံ မောစေယျုံမေဝါတိ အတ္ထော။ တသ္မာ ဟီနောပိ မိတ္တော ကာတဗ္ဗောယေဝ၊ ပဂေဝ ဣတရေ။ တတြိဒံ ဩပမ္မံ— **ယထာ အဟံ ကုသနာဠိ ရုစာယန္တိ**၊ ယထာ အဟံ ရုစာယံ နိဗ္ဗတ္တဒေဝတာ အယဉ္စ ကုသနာဠိဒေဝတာ, အပ္ပေသက္ခာပိ မိတ္တသန္ထဝံ ကရိမှ၊ တတြပါဟံ မဟေသက္ခာပိ သမာနာ အတ္တနော ဥပ္ပန္နဒုက္ခံ ဗာလတာယ အနုပါယကုသလတာယ ဟရိတုံ နာသက္ခိံ၊ ဣမံ ပန အပ္ပေသက္ခမ္ပိ သမာနံ ပဏ္ဍိတဒေဝတံ နိဿာယ ဒုက္ခတော မုတ္တောမှိ။ တသ္မာ အညေဟိပိ ဒုက္ခာ မုစ္စိတုကာမေဟိ သမဝိသိဋ္ဌဘာဝံ အနောလောကေတွာ ဟီနောပိ ပဏ္ဍိတော မိတ္တော ကာတဗ္ဗောတိ။

ရုစာဒေဝတာ ဣမာယ ဂါထာယ ဒေဝသံဃဿ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ ယာဝတာယုကံ ဌတွာ သဒ္ဓိံ ကုသနာဠိဒေဝတာယ ယထာကမ္မံ ဂတာ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ရုစာဒေဝတာ အာနန္ဒော အဟောသိ၊ ကုသနာဠိဒေဝတာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ကုသနာဠိဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဌမာ။

၂-ဒုမ္မေဓဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၂၂)

ယသံ လဒ္ဓါန ဒုမ္မေဓောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဒေဝဒတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဓမ္မသဘာယဉှိ ဘိက္ခူ “အာဝုသော ဒေဝဒတ္တော တထာဂတဿ ပုဏ္ဏစန္ဒသဿိရိကမုခံ အသီတာနုဗျဉ္ဇနဒွတ္တိံသမဟာပုရိသလက္ခဏပဋိမဏ္ဍိတံ ဗျာမပ္ပဘာပရိက္ခိတ္တံ အာဝေဠာဝေဠာဘူတာ[1] ယမကယမကဘူတာ ဃနဗုဒ္ဓရသ္မိယော ဝိဿဇ္ဇေန္တံ ပရမသောဘဂ္ဂပ္ပတ္တံ အတ္တဘာဝဉ္စ ဩလောကေတွာ စိတ္တံ ပသာဒေတုံ န သက္ကောတိ၊ ဥသူယမေဝ ကရောတိ။ ‘ဗုဒ္ဓါ နာမ ဧဝရူပေန သီလေန သမာဓိနာ ပညာယ ဝိမုတ္တိယာ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနေန သမန္နာဂတာ’တိ ဝုစ္စမာနေ ဝဏ္ဏံ သဟိတုံ န သက္ကောတိ၊ ဥသူယမေဝ ကရောတီ”တိ ဒေဝဒတ္တဿ အဂုဏကထံ ကထယိံသု။ သတ္ထာ

၁-အာဝေဠာဝေဠာ (သီ)၊ အာဝေဠာဝေဠာယ (သျာ၊ ဣ)

āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave idāneva Devadatto mama vaṇṇe bhaññamāne usūyaṁ karoti, pubbepi akāsiyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Magadharaṭṭhe Rājagahanagare ekasmiṁ Magadharāje rajjaṁ kārente bodhisatto hatthiyoniyaṁ nibbattitvā sabbaseto ahosi heṭṭhā vaṇṇitasadisāya rūpasampattiyā samannāgato. Atha naṁ “lakkhaṇasampanno ayan”ti so rājā maṅgalahatthiṁ akāsi. Athekasmiṁ chaṇadivase sakalanagaraṁ devanagaraṁ viya alaṅkārāpetvā sabbālaṅkārapaṭimaṇḍitaṁ maṅgalahatthiṁ abhiruhitvā mahantena rājānubhāvena nagaraṁ padakkhiṇaṁ akāsi. Mahājano tattha tattha ṭhatvā maṅgalahatthino rūpasobhaggappattaṁ sarīraṁ disvā “aho rūpaṁ, aho gati, aho līḷā, aho lakkhaṇasampatti, evarūpo nāma sabbasetavaravāraṇo cakkavattirañño anucchaviko”ti maṅgalahatthimeva vaṇṇesi.

Rājā maṅgalahatthissa vaṇṇaṁ sutvā sahituṁ asakkonto usūyaṁ uppādetvā “ajjeva taṁ pabbatapāde[1] pātetvā jīvitakkhayaṁ pāpessāmī”ti hatthācariyaṁ pakkosāpetvā “kinti katvā tayā ayaṁ nāgo sikkhāpito”ti āha. Susikkhāpito devāti. Na susikkhito, dusikkhitoti. Susikkhito devāti. Yadi susikkhito, sakkhissasi naṁ Vepullapabbatamatthakaṁ āropetunti. Āma devāti. “Tena hi ehī”ti sayaṁ otaritvā hatthācariyaṁ āropetvā pabbatapādaṁ gantvā hatthācariyena hatthipiṭṭhiyaṁ nisīditvāva hatthimhi Vepullapabbatamatthakaṁ āropite sayampi amaccagaṇaparivuto pabbatamatthakaṁ abhiruhitvā hatthiṁ papātābhimukhaṁ kāretvā “tvaṁ ‘mayā esa susikkhāpito’ti vadesi, tīhiyeva tāva naṁ pādehi ṭhapehī”ti āha. Hatthācariyo piṭṭhiyaṁ nisīditvāva “bho tīhi pādehi tiṭṭhā”ti hatthissa paṇhikāya saññaṁ adāsi, mahāsatto tathā akāsi. Puna rājā “dvīhi purimapādehiyeva ṭhapehī”ti āha, mahāsatto dve pacchimapāde ukkhipitvā purimapādehi aṭṭhāsi. “Pacchimapādehiyevā”ti vuttepi dve purimapāde ukkhipitvā pacchimapādehi aṭṭhāsi, “ekenā”ti vuttepi tayo pāde ukkhipitvā

1. Pabbatapapātā (Sī, I), pabbatā (Syā)

အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ ဒေဝဒတ္တော မမ ဝဏ္ဏေ ဘညမာနေ ဥသူယံ ကရောတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ အကာသိယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ မဂဓရဋ္ဌေ ရာဇဂဟနဂရေ ဧကသ္မိံ မဂဓရာဇေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဟတ္ထိယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ သဗ္ဗသေတော အဟောသိ ဟေဋ္ဌာ ဝဏ္ဏိတသဒိသာယ ရူပသမ္ပတ္တိယာ သမန္နာဂတော။ အထ နံ “လက္ခဏသမ္ပန္နော အယ”န္တိ သော ရာဇာ မင်္ဂလဟတ္ထိံ အကာသိ။ အထေကသ္မိံ ဆဏဒိဝသေ သကလနဂရံ ဒေဝနဂရံ ဝိယ အလင်္ကာရာပေတွာ သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတံ မင်္ဂလဟတ္ထိံ အဘိရုဟိတွာ မဟန္တေန ရာဇာနုဘာဝေန နဂရံ ပဒက္ခိဏံ အကာသိ။ မဟာဇနော တတ္ထ တတ္ထ ဌတွာ မင်္ဂလဟတ္ထိနော ရူပသောဘဂ္ဂပ္ပတ္တံ သရီရံ ဒိသွာ “အဟော ရူပံ, အဟော ဂတိ, အဟော လီဠှာ, အဟော လက္ခဏသမ္ပတ္တိ၊ ဧဝရူပေါ နာမ သဗ္ဗသေတဝရဝါရဏော စက္ကဝတ္တိရညော အနုစ္ဆဝိကော”တိ မင်္ဂလဟတ္ထိမေဝ ဝဏ္ဏေသိ။

ရာဇာ မင်္ဂလဟတ္ထိဿ ဝဏ္ဏံ သုတွာ သဟိတုံ အသက္ကောန္တော ဥသူယံ ဥပ္ပါဒေတွာ “အဇ္ဇေဝ တံ ပဗ္ဗတပါဒေ[၁] ပါတေတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေဿာမီ”တိ ဟတ္ထာစရိယံ ပက္ကောသာပေတွာ “ကိန္တိ ကတွာ တယာ အယံ နာဂေါ သိက္ခာပိတော”တိ အာဟ။ သုသိက္ခာပိတော ဒေဝါတိ။ န သုသိက္ခိတော, ဒုသိက္ခိတောတိ။ သုသိက္ခိတော ဒေဝါတိ။ ယဒိ သုသိက္ခိတော၊ သက္ခိဿသိ နံ ဝေပုလ္လပဗ္ဗတမတ္ထကံ အာရောပေတုန္တိ။ အာမ ဒေဝါတိ။ “တေန ဟိ ဧဟီ”တိ သယံ ဩတရိတွာ ဟတ္ထာစရိယံ အာရောပေတွာ ပဗ္ဗတပါဒံ ဂန္တွာ ဟတ္ထာစရိယေန ဟတ္ထိပိဋ္ဌိယံ နိသီဒိတွာဝ ဟတ္ထိမှိ ဝေပုလ္လပဗ္ဗတမတ္ထကံ အာရောပိတေ သယမ္ပိ အမစ္စဂဏပရိဝုတော ပဗ္ဗတမတ္ထကံ အဘိရုဟိတွာ ဟတ္ထိံ ပပါတာဘိမုခံ ကာရေတွာ “တွံ ‘မယာ ဧသ သုသိက္ခာပိတော’တိ ဝဒေသိ၊ တီဟိယေဝ တာဝ နံ ပါဒေဟိ ဌပေဟီ”တိ အာဟ။ ဟတ္ထာစရိယော ပိဋ္ဌိယံ နိသီဒိတွာဝ “ဘော တီဟိ ပါဒေဟိ တိဋ္ဌာ”တိ ဟတ္ထိဿ ပဏှိကာယ သညံ အဒါသိ၊ မဟာသတ္တော တထာ အကာသိ။ ပုန ရာဇာ “ဒွီဟိ ပုရိမပါဒေဟိယေဝ ဌပေဟီ”တိ အာဟ၊ မဟာသတ္တော ဒွေ ပစ္ဆိမပါဒေ ဥက္ခိပိတွာ ပုရိမပါဒေဟိ အဋ္ဌာသိ။ “ပစ္ဆိမပါဒေဟိယေဝါ”တိ ဝုတ္တေပိ ဒွေ ပုရိမပါဒေ ဥက္ခိပိတွာ ပစ္ဆိမပါဒေဟိ အဋ္ဌာသိ၊ “ဧကေနာ”တိ ဝုတ္တေပိ တယော ပါဒေ ဥက္ခိပိတွာ

၁-ပဗ္ဗတပပါတာ (သီ၊ ဣ)၊ ပဗ္ဗတာ (သျာ)

ekeneva aṭṭhāsi. Athassa apatanabhāvaṁ ñatvā “sace pahosi, ākāse naṁ ṭhapehī”ti āha.

Ācariyo cintesi “sakalajambudīpe iminā sadiso susikkhito hatthī nāma natthi, nissaṁsayaṁ panetaṁ esa papāte pātetvā māretukāmo bhavissatī”ti. So tassa kaṇṇamūle mantesi “tāta ayaṁ rājā taṁ papāte pātetvā māretukāmo, na tvaṁ etassa anucchaviko. Sace te ākāsena gantuṁ balaṁ atthi, maṁ yathānisinnaṁyeva ādāya vehāsaṁ abbhuggantvā Bārāṇasiṁ gacchā”ti. Puññiddhiyā samannāgato mahāsatto taṅkhaṇaññeva ākāse aṭṭhāsi. Hatthācariyo “mahārāja ayaṁ hatthī puññiddhiyā samannāgato, na tādisassa mandapuññassa dubbuddhino anucchaviko, paṇḍitassa puññasampannassa rañño anucchaviko, tādisā nāma mandapuññā evarūpaṁ vāhanaṁ labhitvā tassa guṇaṁ ajānantā tañceva vāhanaṁ avasesañca yasasampattiṁ nāsentiyevā”ti vatvā hatthikkhandhe nisinnova imaṁ gāthamāha—

122. “Yasaṁ laddhāna dummedho, anatthaṁ carati attano.
Attano ca paresañca, hiṁsāya paṭipajjatī”ti.

Tatrāyaṁ saṅkhepattho—mahārāja tādiso dummedho nippañño puggalo parivārasampattiṁ labhitvā attano anatthaṁ carati. Kiṁ kāraṇā? So hi yasamadamatto kattabbākattabbaṁ ajānanto attano ca paresañca hiṁsāya paṭipajjati. Hiṁsā vuccati kilamanaṁ dukkhuppādanaṁ, tadatthāya eva paṭipajjatīti.

Evaṁ imāya gāthāya rañño dhammaṁ desetvā “tiṭṭha dāni tvan”ti vatvā ākāse uppatitvā Bārāṇasinagaraṁ gantvā rājaṅgaṇe ākāse aṭṭhāsi. Sakalanagaraṁ saṅkhubhitvā “amhākaṁ rañño ākāsena setavaravāraṇo āgantvā rājaṅgaṇe ṭhito”ti ekakolāhalaṁ ahosi. Vegena raññopi ārocesuṁ. Rājā nikkhamitvā “sace mayhaṁ upabhogatthāya āgatosi, bhūmiyaṁ patiṭṭhāhī”ti āha. Bodhisatto bhūmiyaṁ patiṭṭhāsi, ācariyo otaritvā rājānaṁ vanditvā “kuto āgatosi tātā”ti vutte “Rājagahato”ti vatvā sabbaṁ pavattiṁ ārocesi. Rājā “manāpaṁ te tāta kataṁ idhāgacchantenā”ti

ဧကေနေဝ အဋ္ဌာသိ။ အထဿ အပတနဘာဝံ ဉတွာ “သစေ ပဟောသိ၊ အာကာသေ နံ ဌပေဟီ”တိ အာဟ။

အာစရိယော စိန္တေသိ “သကလဇမ္ဗုဒီပေ ဣမိနာ သဒိသော သုသိက္ခိတော ဟတ္ထီ နာမ နတ္ထိ၊ နိဿံသယံ ပနေတံ ဧသ ပပါတေ ပါတေတွာ မာရေတုကာမော ဘဝိဿတီ”တိ။ သော တဿ ကဏ္ဏမူလေ မန္တေသိ “တာတ အယံ ရာဇာ တံ ပပါတေ ပါတေတွာ မာရေတုကာမော၊ န တွံ ဧတဿ အနုစ္ဆဝိကော။ သစေ တေ အာကာသေန ဂန္တုံ ဗလံ အတ္ထိ၊ မံ ယထာနိသိန္နံယေဝ အာဒါယ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ ဗာရာဏသိံ ဂစ္ဆာ”တိ။ ပုညိဒ္ဓိယာ သမန္နာဂတော မဟာသတ္တော တင်္ခဏညေဝ အာကာသေ အဋ္ဌာသိ။ ဟတ္ထာစရိယော “မဟာရာဇ အယံ ဟတ္ထီ ပုညိဒ္ဓိယာ သမန္နာဂတော၊ န တာဒိသဿ မန္ဒပုညဿ ဒုဗ္ဗုဒ္ဓိနော အနုစ္ဆဝိကော၊ ပဏ္ဍိတဿ ပုညသမ္ပန္နဿ ရညော အနုစ္ဆဝိကော၊ တာဒိသာ နာမ မန္ဒပုညာ ဧဝရူပံ ဝါဟနံ လဘိတွာ တဿ ဂုဏံ အဇာနန္တာ တဉ္စေဝ ဝါဟနံ အဝသေသဉ္စ ယသသမ္ပတ္တိံ နာသေန္တိယေဝါ”တိ ဝတွာ ဟတ္ထိက္ခန္ဓေ နိသိန္နောဝ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၂၂။ “ယသံ လဒ္ဓါန ဒုမ္မေဓော၊ အနတ္ထံ စရတိ အတ္တနော။
အတ္တနော စ ပရေသဉ္စ၊ ဟိံသာယ ပဋိပဇ္ဇတီ”တိ။

တတြာယံ သင်္ခေပတ္ထော—မဟာရာဇ တာဒိသော ဒုမ္မေဓော နိပ္ပညော ပုဂ္ဂလော ပရိဝါရသမ္ပတ္တိံ လဘိတွာ အတ္တနော အနတ္ထံ စရတိ။ ကိံ ကာရဏာ? သော ဟိ ယသမဒမတ္တော ကတ္တဗ္ဗာကတ္တဗ္ဗံ အဇာနန္တော အတ္တနော စ ပရေသဉ္စ ဟိံသာယ ပဋိပဇ္ဇတိ။ ဟိံသာ ဝုစ္စတိ ကိလမနံ ဒုက္ခုပ္ပါဒနံ၊ တဒတ္ထာယ ဧဝ ပဋိပဇ္ဇတီတိ။

ဧဝံ ဣမာယ ဂါထာယ ရညော ဓမ္မံ ဒေသေတွာ “တိဋ္ဌ ဒါနိ တွ”န္တိ ဝတွာ အာကာသေ ဥပ္ပတိတွာ ဗာရာဏသိနဂရံ ဂန္တွာ ရာဇင်္ဂဏေ အာကာသေ အဋ္ဌာသိ။ သကလနဂရံ သင်္ခုဘိတွာ “အမှာကံ ရညော အာကာသေန သေတဝရဝါရဏော အာဂန္တွာ ရာဇင်္ဂဏေ ဌိတော”တိ ဧကကောလာဟလံ အဟောသိ။ ဝေဂေန ရညောပိ အာရောစေသုံ။ ရာဇာ နိက္ခမိတွာ “သစေ မယှံ ဥပဘောဂတ္ထာယ အာဂတောသိ၊ ဘူမိယံ ပတိဋ္ဌာဟီ”တိ အာဟ။ ဗောဓိသတ္တော ဘူမိယံ ပတိဋ္ဌာသိ၊ အာစရိယော ဩတရိတွာ ရာဇာနံ ဝန္ဒိတွာ “ကုတော အာဂတောသိ တာတာ”တိ ဝုတ္တေ “ရာဇဂဟတော”တိ ဝတွာ သဗ္ဗံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသိ။ ရာဇာ “မနာပံ တေ တာတ ကတံ ဣဓာဂစ္ဆန္တေနာ”တိ

tuṭṭhahaṭṭho nagaraṁ sajjāpetvā vāraṇaṁ maṅgalahatthiṭṭhāne ṭhapetvā sakalarajjaṁ tayo koṭṭhāse katvā ekaṁ bodhisattassa adāsi, ekaṁ ācariyassa, ekaṁ attanā aggahesi. Bodhisattassa āgatakālato paṭṭhāyeva pana rañño sakalajambudīpe rajjaṁ hatthagatameva jātaṁ. So Jambudīpe aggarājā hutvā dānādīni puññāni katvā yathākammaṁ agamāsi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā Magadharājā Devadatto ahosi, Bārāṇasirājā Sāriputto, hatthācariyo Ānando, hatthī pana ahameva ahosin"ti.

Dummedhajātakavaṇṇanā dutiyā.

---

3. Naṅgalīsajātakavaṇṇanā (123)

Asabbatthagāmiṁ vācanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Lāḷudāyittheraṁ ārabbha kathesi. So kira dhammaṁ kathento "imasmiṁ ṭhāne idaṁ kathetabbaṁ, imasmiṁ ṭhāne idaṁ na kathetabban"ti yuttāyuttaṁ na jānāti, maṅgale avamaṅgalaṁ vadanto "tirokuṭṭesu tiṭṭhanti, sandhisiṅghāṭakesu cā"ti idaṁ avamaṅgalaṁ maṅgalaṁ katvā anumodanaṁ katheti. Avamaṅgalesu anumodanaṁ karonto "bahū devā manussā ca, maṅgalāni acintayun"ti vatvā "evarūpānaṁ maṅgalānaṁ satampi sahassampi kātuṁ samatthā hothā"ti vadati. Athekadivasaṁ dhammasabhāyaṁ bhikkhū "āvuso Lāḷudāyī yuttāyuttaṁ na jānāti, sabbattha abhāsitabbavācaṁ bhāsatī"ti kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "na bhikkhave lāḷudāyī idāneva dandhaparisakkano yuttāyuttaṁ na jānāti, pubbepi evarūpo ahosi, niccaṁ lāḷakoyeva[1] eso"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto brāhmaṇamahāsālakule nibbattitvā vayappatto Takkasilāyaṁ sabbasippāni uggaṇhitvā Bārāṇasiyaṁ disāpāmokkho ācariyo hutvā

1. Niccalolukoyeva (Syā)

တုဋ္ဌဟဋ္ဌော နဂရံ သဇ္ဇာပေတွာ ဝါရဏံ မင်္ဂလဟတ္ထိဋ္ဌာနေ ဌပေတွာ သကလရဇ္ဇံ တယော ကောဋ္ဌာသေ ကတွာ ဧကံ ဗောဓိသတ္တဿ အဒါသိ၊ ဧကံ အာစရိယဿ၊ ဧကံ အတ္တနာ အဂ္ဂဟေသိ။ ဗောဓိသတ္တဿ အာဂတကာလတော ပဋ္ဌာယေဝ ပန ရညော သကလဇမ္ဗုဒီပေ ရဇ္ဇံ ဟတ္ထဂတမေဝ ဇာတံ။ သော ဇမ္ဗုဒီပေ အဂ္ဂရာဇာ ဟုတွာ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ယထာကမ္မံ အဂမာသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ မဂဓရာဇာ ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ ဗာရာဏသိရာဇာ သာရိပုတ္တော၊ ဟတ္ထာစရိယော အာနန္ဒော၊ ဟတ္ထီ ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

ဒုမ္မေဓဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒုတိယာ။

၃-နင်္ဂလီသဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၂၃)

အသဗ္ဗတ္ထဂါမိံ ဝါစန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော လာဠုဒါယိတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ကိရ ဓမ္မံ ကထေန္တော "ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဣဒံ ကထေတဗ္ဗံ၊ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဣဒံ န ကထေတဗ္ဗ"န္တိ ယုတ္တာယုတ္တံ န ဇာနာတိ၊ မင်္ဂလေ အဝမင်္ဂလံ ဝဒန္တော "တိရောကုဋ္ဋေသု တိဋ္ဌန္တိ၊ သန္ဓိသိင်္ဃာဋကေသု စာ"တိ ဣဒံ အဝမင်္ဂလံ မင်္ဂလံ ကတွာ အနုမောဒနံ ကထေတိ။ အဝမင်္ဂလေသု အနုမောဒနံ ကရောန္တော "ဗဟူ ဒေဝါ မနုဿာ စ၊ မင်္ဂလာနိ အစိန္တယု"န္တိ ဝတွာ "ဧဝရူပါနံ မင်္ဂလာနံ သတမ္ပိ သဟဿမ္ပိ ကာတုံ သမတ္ထာ ဟောထာ"တိ ဝဒတိ။ အထေကဒိဝသံ ဓမ္မသဘာယံ ဘိက္ခူ "အာဝုသော လာဠုဒါယီ ယုတ္တာယုတ္တံ န ဇာနာတိ၊ သဗ္ဗတ္ထ အဘာသိတဗ္ဗဝါစံ ဘာသတီ"တိ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ "ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဣမာယ နာမာ"တိ ဝုတ္တေ "န ဘိက္ခဝေ လာဠုဒါယီ ဣဒါနေဝ ဒန္ဓပရိသက္ကနော ယုတ္တာယုတ္တံ န ဇာနာတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ဧဝရူပေါ အဟောသိ၊ နိစ္စံ လာဠကောယေဝ[၁] ဧသော"တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဗြာဟ္မဏမဟာသာလကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော တက္ကသိလာယံ သဗ္ဗသိပ္ပါနိ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ဗာရာဏသိယံ ဒိသာပါမောက္ခော အာစရိယော ဟုတွာ

၁-နိစ္စလောလုကောယေဝ (သျာ)

pañca māṇavakasatāni sippaṁ vācesi. Tadā tesu māṇavesu eko dandhaparisakkano lāḷako māṇavo dhammantevāsiko hutvā sippaṁ uggaṇhāti, dandhabhāvena pana uggaṇhituṁ na sakkoti. Bodhisattassa pana upakāro hoti, dāso viya sabbakiccāni karoti. Athekadivasaṁ bodhisatto sāyamāsaṁ bhuñjitvā sayane nipanno taṁ māṇavaṁ hatthapādapiṭṭhiparikammāni katvā gacchantaṁ āha “tāta mañcapāde upatthambhetvā yāhī”ti. Māṇavo ekaṁ pādaṁ upatthambhetvā ekassa upatthambhakaṁ alabhanto attano ūrumhi ṭhapetvā rattiṁ khepesi.

Bodhisatto paccūsasamaye uṭṭhāya taṁ disvā “kiṁ tāta nisinnosī”ti pucchi. Ācariya ekassa mañcapādassa upatthambhakaṁ alabhanto ūrumhi ṭhapetvā nisinnomhīti. Bodhisatto saṁviggamānaso hutvā “ayaṁ ati viya mayhaṁ upakāro, ettakānaṁ pana māṇavakānaṁ antare ayameva dandho sippaṁ sikkhituṁ na sakkoti, kathaṁ nu kho ahaṁ imaṁ paṇḍitaṁ kareyyan”ti cintesi. Athassa etadahosi “attheko upāyo, ahaṁ imaṁ māṇavaṁ dāru-atthāya paṇṇatthāya ca vanaṁ gantvā āgataṁ ‘ajja te kiṁ diṭṭhaṁ, kiṁ katan’ti pucchissāmi. Atha me ‘idaṁ nāma ajja mayā diṭṭhaṁ, idaṁ katan’ti ācikkhissati. Atha naṁ ‘tayā diṭṭhañca katañca kīdisan’ti pucchissāmi, so ‘evarūpaṁ nāmā’ti upamāya ca kāraṇena ca kathessati. Iti naṁ navaṁ navaṁ upamañca kāraṇañca kathāpetvā iminā upāyena paṇḍitaṁ karissāmī”ti. So taṁ pakkosāpetvā “tāta māṇava ito paṭṭhāya dāru-atthāya vā paṇṇatthāya vā gataṭṭhāne yaṁ te tattha diṭṭhaṁ vā sutaṁ vā bhuttaṁ vā pītaṁ vā khāditaṁ vā hoti, taṁ āgantvā mayhaṁ āroceyyāsī”ti āha.

So “sādhū”ti paṭissuṇitvā ekadivasaṁ māṇavehi saddhiṁ dāru-atthāya araññaṁ gato tattha sappaṁ disvā āgantvā “ācariya sappo me diṭṭho”ti ārocesi. Sappo nāma tāta kīdiso hotīti. Seyyathāpi naṅgalīsāti. Sādhu tāta manāpā te upamā āhaṭā, sappā nāma naṅgalīsasadisāva hontīti. Atha bodhisatto “māṇavakena manāpā upamā āhaṭā, sakkhissāmi naṁ paṇḍitaṁ kātun”ti cintesi. Māṇavo puna ekadivasaṁ araññe hatthiṁ disvā “hatthī me ācariya diṭṭho”ti āha. Hatthī nāma tāta kīdisoti. Seyyathāpi naṅgalīsāti. Bodhisatto

ပဉ္စ မာဏဝကသတာနိ သိပ္ပံ ဝါစေသိ။ တဒါ တေသု မာဏဝေသု ဧကော ဒန္ဓပရိသက္ကနော လာဠကော မာဏဝေါ ဓမ္မန္တေဝါသိကော ဟုတွာ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏှာတိ၊ ဒန္ဓဘာဝေန ပန ဥဂ္ဂဏှိတုံ န သက္ကောတိ။ ဗောဓိသတ္တဿ ပန ဥပကာရော ဟောတိ၊ ဒါသော ဝိယ သဗ္ဗကိစ္စာနိ ကရောတိ။ အထေကဒိဝသံ ဗောဓိသတ္တော သာယမာသံ ဘုဉ္ဇိတွာ သယနေ နိပန္နော တံ မာဏဝံ ဟတ္ထပါဒပိဋ္ဌိပရိကမ္မာနိ ကတွာ ဂစ္ဆန္တံ အာဟ “တာတ မဉ္စပါဒေ ဥပတ္ထမ္ဘေတွာ ယာဟီ”တိ။ မာဏဝေါ ဧကံ ပါဒံ ဥပတ္ထမ္ဘေတွာ ဧကဿ ဥပတ္ထမ္ဘကံ အလဘန္တော အတ္တနော ဦရုမှိ ဌပေတွာ ရတ္တိံ ခေပေသိ။

ဗောဓိသတ္တော ပစ္စူသသမယေ ဥဋ္ဌာယ တံ ဒိသွာ ‘‘ကိံ တာတ နိသိန္နောသီ’’တိ ပုစ္ဆိ။ အာစရိယ ဧကဿ မဉ္စပါဒဿ ဥပတ္ထမ္ဘကံ အလဘန္တော ဦရုမှိ ဌပေတွာ နိသိန္နောမှီတိ။ ဗောဓိသတ္တော သံဝိဂ္ဂမာနသော ဟုတွာ “အယံ အတိ ဝိယ မယှံ ဥပကာရော၊ ဧတ္တကာနံ ပန မာဏဝကာနံ အန္တရေ အယမေဝ ဒန္ဓော သိပ္ပံ သိက္ခိတုံ န သက္ကောတိ၊ ကထံ နု ခေါ အဟံ ဣမံ ပဏ္ဍိတံ ကရေယျ”န္တိ စိန္တေသိ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ “အတ္ထေကော ဥပါယော၊ အဟံ ဣမံ မာဏဝံ ဒါရုအတ္ထာယ ပဏ္ဏတ္ထာယ စ ဝနံ ဂန္တွာ အာဂတံ ‘အဇ္ဇ တေ ကိံ ဒိဋ္ဌံ၊ ကိံ ကတ’န္တိ ပုစ္ဆိဿာမိ။ အထ မေ ‘ဣဒံ နာမ အဇ္ဇ မယာ ဒိဋ္ဌံ၊ ဣဒံ ကတ’န္တိ အာစိက္ခိဿတိ။ အထ နံ ‘တယာ ဒိဋ္ဌဉ္စ ကတဉ္စ ကီဒိသ’န္တိ ပုစ္ဆိဿာမိ၊ သော ‘ဧဝရူပံ နာမာ’တိ ဥပမာယ စ ကာရဏေန စ ကထေဿတိ။ ဣတိ နံ နဝံ နဝံ ဥပမဉ္စ ကာရဏဉ္စ ကထာပေတွာ ဣမိနာ ဥပါယေန ပဏ္ဍိတံ ကရိဿာမီ”တိ။ သော တံ ပက္ကောသာပေတွာ “တာတ မာဏဝ ဣတော ပဋ္ဌာယ ဒါရုအတ္ထာယ ဝါ ပဏ္ဏတ္ထာယ ဝါ ဂတဋ္ဌာနေ ယံ တေ တတ္ထ ဒိဋ္ဌံ ဝါ သုတံ ဝါ ဘုတ္တံ ဝါ ပီတံ ဝါ ခါဒိတံ ဝါ ဟောတိ၊ တံ အာဂန္တွာ မယှံ အာရောစေယျာသီ”တိ အာဟ။

သော “သာဓူ”တိ ပဋိဿုဏိတွာ ဧကဒိဝသံ မာဏဝေဟိ သဒ္ဓိံ ဒါရုအတ္ထာယ အရညံ ဂတော တတ္ထ သပ္ပံ ဒိသွာ အာဂန္တွာ “အာစရိယ သပ္ပေါ မေ ဒိဋ္ဌော”တိ အာရောစေသိ။ သပ္ပေါ နာမ တာတ ကီဒိသော ဟောတီတိ။ သေယျထာပိ နင်္ဂလီသာတိ။ သာဓု တာတ မနာပါ တေ ဥပမာ အာဟဋာ၊ သပ္ပါ နာမ နင်္ဂလီသသဒိသာဝ ဟောန္တီတိ။ အထ ဗောဓိသတ္တော “မာဏဝကေန မနာပါ ဥပမာ အာဟဋာ၊ သက္ခိဿာမိ နံ ပဏ္ဍိတံ ကာတု”န္တိ စိန္တေသိ။ မာဏဝေါ ပုန ဧကဒိဝသံ အရညေ ဟတ္ထိံ ဒိသွာ “ဟတ္ထီ မေ အာစရိယ ဒိဋ္ဌော”တိ အာဟ။ ဟတ္ထီ နာမ တာတ ကီဒိသောတိ။ သေယျထာပိ နင်္ဂလီသာတိ။ ဗောဓိသတ္တော

“hatthissa soṇḍā naṅgalīsasadisā honti, dantādayo evarūpā ca evarūpā ca. Ayaṁ pana bālatāya vibhajitvā kathetuṁ asakkonto soṇḍaṁ sandhāya kathesi maññe”ti tuṇhī ahosi. Athekadivasaṁ nimantane ucchuṁ labhitvā “ācariya ajja mayaṁ ucchuṁ khādimhā”ti āha. “Ucchu nāma kīdiso”ti vutte “seyyathāpi naṅgalīsā”ti āha. Ācariyo “thokaṁ patirūpaṁ kāraṇaṁ kathesī”ti tuṇhī jāto.

Punekadivasaṁ nimantane ekacce māṇavā guḷaṁ dadhinā bhuñjiṁsu, ekacce khīrena. So āgantvā “ācariya ajja mayaṁ dadhinā khīrena ca bhuñjimhā”ti vatvā “dadhikhīraṁ nāma kīdisaṁ hotī”ti vutte “seyyathāpi naṅgalīsā”ti āha. Ācariyo “ayaṁ māṇavo ‘sappo naṅgalīsasadiso’ti kathento tāva sukathitaṁ kathesi, ‘hatthī naṅgalīsasadiso’ti kathentenāpi soṇḍaṁ sandhāya lesena kathitaṁ. ‘Ucchu naṅgalīsasadisan’ti kathanepi leso atthi, ‘dadhikhīrāni pana niccaṁ paṇḍarāni pakkhittabhājanasaṇṭhānānī’ti idha sabbena sabbaṁ upamaṁ na kathesi[1], na sakkā imaṁ lāḷakaṁ sikkhāpetun”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

123. “Asabbatthagāmiṁ vācaṁ, bālo sabbattha bhāsati.
Nāyaṁ dadhiṁ vedi na naṅgalīsaṁ,
Dadhippayaṁ[2] maññati naṅgalīsan”ti.

Tatrāyaṁ saṅkhepattho—yā vācā opammavasena sabbattha na gacchati, taṁ **asabbatthagāmiṁ vācaṁ bālo** dandhapuggalo **sabbattha bhāsati,** “dadhi nāma kīdisan”ti puṭṭhopi “seyyathāpi naṅgalīsā”ti vadateva. Evaṁ vadanto **nāyaṁ dadhiṁ vedi na naṅgalīsaṁ.** Kiṁ kāraṇā? **Dadhippayaṁ maññati naṅgalīsaṁ,** yasmā ayaṁ dadhimpi naṅgalīsameva maññati. Atha vā **dadhī**ti dadhimeva, **paya**nti khīraṁ, dadhi ca payañca dadhippayaṁ. Yasmā dadhikhīrānipi ayaṁ naṅgalīsameva maññati, ediso cāyaṁ bālo, kiṁ imināti antevāsikānaṁ dhammakathaṁ kathetvā paribbayaṁ datvā taṁ uyyojesi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā lāḷakamāṇavo Lāḷudāyī ahosi, disāpāmokkho ācariyo pana ahameva ahosin”ti.

Naṅgalīsajātakavaṇṇanā tatiyā.

---

1. Na sameti (Ka) 2. Dadhimpayaṁ (Sī, Syā, I)

“ဟတ္ထိဿ သောဏ္ဍာ နင်္ဂလီသသဒိသာ ဟောန္တိ၊ ဒန္တာဒယော ဧဝရူပါ စ ဧဝရူပါ စ။ အယံ ပန ဗာလတာယ ဝိဘဇိတွာ ကထေတုံ အသက္ကောန္တော သောဏ္ဍံ သန္ဓာယ ကထေသိ မညေ”တိ တုဏှီ အဟောသိ။ အထေကဒိဝသံ နိမန္တနေ ဥစ္ဆုံ လဘိတွာ “အာစရိယ အဇ္ဇ မယံ ဥစ္ဆုံ ခါဒိမှာ”တိ အာဟ။ “ဥစ္ဆု နာမ ကီဒိသော”တိ ဝုတ္တေ “သေယျထာပိ နင်္ဂလီသာ”တိ အာဟ။ အာစရိယော “ထောကံ ပတိရူပံ ကာရဏံ ကထေသီ”တိ တုဏှီ ဇာတော။

ပုနေကဒိဝသံ နိမန္တနေ ဧကစ္စေ မာဏဝါ ဂုဠံ ဒဓိနာ ဘုဉ္ဇိံသု၊ ဧကစ္စေ ခီရေန။ သော အာဂန္တွာ “အာစရိယ အဇ္ဇ မယံ ဒဓိနာ ခီရေန စ ဘုဉ္ဇိမှာ”တိ ဝတွာ “ဒဓိခီရံ နာမ ကီဒိသံ ဟောတီ”တိ ဝုတ္တေ “သေယျထာပိ နင်္ဂလီသာ”တိ အာဟ။ အာစရိယော “အယံ မာဏဝေါ ‘သပ္ပော နင်္ဂလီသသဒိသော’တိ ကထေန္တော တာဝ သုကထိတံ ကထေသိ၊ ‘ဟတ္ထီ နင်္ဂလီသသဒိသော’တိ ကထေန္တေနာပိ သောဏ္ဍံ သန္ဓာယ လေသေန ကထိတံ။ ‘ဥစ္ဆု နင်္ဂလီသသဒိသ’န္တိ ကထနေပိ လေသော အတ္ထိ၊ ‘ဒဓိခီရာနိ ပန နိစ္စံ ပဏ္ဍရာနိ ပက္ခိတ္တဘာဇနသဏ္ဌာနာနီ’တိ ဣဓ သဗ္ဗေန သဗ္ဗံ ဥပမံ န ကထေသိ[၁]၊ န သက္ကာ ဣမံ လာဠကံ သိက္ခာပေတု”န္တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၂၃။ “အသဗ္ဗတ္ထဂါမိံ ဝါစံ၊ ဗာလော သဗ္ဗတ္ထ ဘာသတိ။
နာယံ ဒဓိံ ဝေဒိ န နင်္ဂလီသံ၊ ဒဓိပ္ပယံ[၂] မညတိ နင်္ဂလီသ”န္တိ။

တတြာယံ သင်္ခေပတ္ထော—ယာ ဝါစာ ဩပမ္မဝသေန သဗ္ဗတ္ထ န ဂစ္ဆတိ၊ တံ **အသဗ္ဗတ္ထဂါမိံ ဝါစံ ဗာလော** ဒန္ဓပုဂ္ဂလော **သဗ္ဗတ္ထ ဘာသတိ၊** “ဒဓိ နာမ ကီဒိသ”န္တိ ပုဋ္ဌောပိ “သေယျထာပိ နင်္ဂလီသာ”တိ ဝဒတေဝ။ ဧဝံ ဝဒန္တော **နာယံ ဒဓိံ ဝေဒိ န နင်္ဂလီသံ။** ကိံကာရဏာ? **ဒဓိပ္ပယံ မညတိ နင်္ဂလီသံ၊** ယသ္မာ အယံ ဒဓိမ္ပိ နင်္ဂလီသမေဝ မညတိ။ အထ ဝါ **ဒဓီ**တိ ဒဓိမေဝ၊ **ပယ**န္တိ ခီရံ၊ ဒဓိ စ ပယဉ္စ ဒဓိပ္ပယံ။ ယသ္မာ ဒဓိခီရာနိပိ အယံ နင်္ဂလီသမေဝ မညတိ၊ ဧဒိသော စာယံ ဗာလော၊ ကိံ ဣမိနာတိ အန္တေဝါသိကာနံ ဓမ္မကထံ ကထေတွာ ပရိဗ္ဗယံ ဒတွာ တံ ဥယျောဇေသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ လာဠကမာဏဝေါ လာဠုဒါယီ အဟောသိ၊ ဒိသာပါမောက္ခော အာစရိယော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

နင်္ဂလီသဇာတကဝဏ္ဏနာ တတိယာ။

၁-န သမေတိ (က) ၂-ဒဓိမ္ပယံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

4. Ambajātakavaṇṇanā (124)

Vāyametheva purisoti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ vattasampannaṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi. So kira Sāvatthivāsī kulaputto sāsane uraṁ datvā pabbajito vattasampanno ahosi, ācariyupajjhāyavattāni pānīyaparibhojanīya-uposathāgārajantāgharādivattāni ca sādhukaṁ karoti, cuddasasu mahāvattesu asītikhandhakavattesu ca paripūrakārīyeva hoti, vihāraṁ sammajjati, pariveṇaṁ vitakkamāḷakaṁ vihāramaggaṁ sammajjati, manussānaṁ pānīyaṁ deti. Manussā tassa vattasampattiyaṁ pasīditvā pañcasatamattāni dhuvabhattāni[1] adaṁsu, mahālābhasakkāro uppajji. Taṁ nissāya bahūnaṁ phāsuvihāro jāto. Athekadivasaṁ dhammasabhāyaṁ bhikkhū kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "āvuso asuko nāma bhikkhu attano vattasampattiyā mahantaṁ lābhasakkāraṁ nibbattesi, etaṁ ekaṁ nissāya bahūnaṁ phāsuvihāro jāto"ti. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "na bhikkhave idāneva, pubbepāyaṁ bhikkhu vattasampanno, pubbepetaṁ ekaṁ nissāya pañca isisatāni phalāphalatthāya araññaṁ agantvā eteneva ānītaphalāphalehi yāpesun"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto udiccabrāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto isipabbajjaṁ pabbajitvā pañcasata-isiparivāro pabbatapāde vihāsi. Tadā Himavante caṇḍo nidāgho ahosi, tattha tattha pānīyāni chijjiṁsu, tiracchānā pānīyaṁ alabhamānā kilamanti. Atha tesu tāpasesu eko tāpaso tesaṁ pipāsadukkhaṁ disvā ekaṁ rukkhaṁ chinditvā doṇiṁ katvā pānīyaṁ ussiñcitvā doṇiṁ pūretvā tesaṁ pānīyaṁ adāsi. Bahūsu sannipatitvā pānīyaṁ pivantesu tāpasassa phalāphalatthāya gamanokāso nāhosi. So nirāhāropi pānīyaṁ detiyeva. Migagaṇā cintesuṁ "ayaṁ amhākaṁ pānīyaṁ dento phalāphalatthāya gantuṁ okāsaṁ na labhati, nirāhāratāya ativiya kilamati, handa mayaṁ katikaṁ karomā"ti. Te katikaṁ akaṁsu "ito paṭṭhāya pānīyaṁ pivanatthāya āgacchantena attano balānurūpena phalāphalaṁ gahetvāva āgantabban"ti. Te tato paṭṭhāya ekeko

1. Dhurabhattāni (Sī)

၄-အမ္ဗဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၂၄)

ဝါယမေထေဝ ပုရိသောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဝတ္တသမ္ပန္နံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ကိရ သာဝတ္ထိဝါသီ ကုလပုတ္တော သာသနေ ဥရံ ဒတွာ ပဗ္ဗဇိတော ဝတ္တသမ္ပန္နော အဟောသိ၊ အာစရိယုပဇ္ဈာယဝတ္တာနိ ပါနီယပရိဘောဇနီယဥပေါသထာဂါရဇန္တာဃရာဒိဝတ္တာနိ စ သာဓုကံ ကရောတိ၊ စုဒ္ဒသသု မဟာဝတ္တေသု အသီတိခန္ဓကဝတ္တေသု စ ပရိပူရကာရီယေဝ ဟောတိ၊ ဝိဟာရံ သမ္မဇ္ဇတိ၊ ပရိဝေဏံ ဝိတက္ကမာဠကံ ဝိဟာရမဂ္ဂံ သမ္မဇ္ဇတိ၊ မနုဿာနံ ပါနီယံ ဒေတိ။ မနုဿာ တဿ ဝတ္တသမ္ပတ္တိယံ ပသီဒိတွာ ပဉ္စသတမတ္တာနိ ဓုဝဘတ္တာနိ[၁] အဒံသု၊ မဟာလာဘသက္ကာရော ဥပ္ပဇ္ဇိ။ တံ နိဿာယ ဗဟူနံ ဖာသုဝိဟာရော ဇာတော။ အထေကဒိဝသံ ဓမ္မသဘာယံ ဘိက္ခူ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ "အာဝုသော အသုကော နာမ ဘိက္ခု အတ္တနော ဝတ္တသမ္ပတ္တိယာ မဟန္တံ လာဘသက္ကာရံ နိဗ္ဗတ္တေသိ၊ ဧတံ ဧကံ နိဿာယ ဗဟူနံ ဖာသုဝိဟာရော ဇာတော"တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ "ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဣမာယ နာမာ"တိ ဝုတ္တေ "န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပါယံ ဘိက္ခု ဝတ္တသမ္ပန္နော၊ ပုဗ္ဗေပေတံ ဧကံ နိဿာယ ပဉ္စ ဣသိသတာနိ ဖလာဖလတ္ထာယ အရညံ အဂန္တွာ ဧတေနေဝ အာနီတဖလာဖလေဟိ ယာပေသု"န္တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဥဒိစ္စဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ပဉ္စသတဣသိပရိဝါရော ပဗ္ဗတပါဒေ ဝိဟာသိ။ တဒါ ဟိမဝန္တေ စဏ္ဍော နိဒါဃော အဟောသိ၊ တတ္ထ တတ္ထ ပါနီယာနိ ဆိဇ္ဇိံသု၊ တိရစ္ဆာနာ ပါနီယံ အလဘမာနာ ကိလမန္တိ။ အထ တေသု တာပသေသု ဧကော တာပသော တေသံ ပိပါသဒုက္ခံ ဒိသွာ ဧကံ ရုက္ခံ ဆိန္ဒိတွာ ဒေါဏိံ ကတွာ ပါနီယံ ဥဿိဉ္စိတွာ ဒေါဏိံ ပူရေတွာ တေသံ ပါနီယံ အဒါသိ။ ဗဟူသု သန္နိပတိတွာ ပါနီယံ ပိဝန္တေသု တာပသဿ ဖလာဖလတ္ထာယ ဂမနောကာသော နာဟောသိ။ သော နိရာဟာရောပိ ပါနီယံ ဒေတိယေဝ။ မိဂဂဏာ စိန္တေသုံ "အယံ အမှာကံ ပါနီယံ ဒေန္တော ဖလာဖလတ္ထာယ ဂန္တုံ ဩကာသံ န လဘတိ၊ နိရာဟာရတာယ အတိဝိယ ကိလမတိ၊ ဟန္ဒ မယံ ကတိကံ ကရောမာ"တိ။ တေ ကတိကံ အကံသု "ဣတော ပဋ္ဌာယ ပါနီယံ ပိဝနတ္ထာယ အာဂစ္ဆန္တေန အတ္တနော ဗလာနုရူပေန ဖလာဖလံ ဂဟေတွာဝ အာဂန္တဗ္ဗ"န္တိ။ တေ တတော ပဋ္ဌာယ ဧကေကော

၁-ဓုရဘတ္တာနိ (သီ)

tiracchāno attano attano balānurūpena madhuramadhurāni ambajambupanasādīni gahetvāva āgacchati. Ekassa atthāya ābhataṁ phalāphalaṁ aḍḍhateyyasakaṭabhārappamāṇaṁ ahosi. Pañcasatatāpasā tadeva paribhuñjanti, atirekaṁ chaḍḍīyittha.

Bodhisatto taṁ disvā “ekaṁ nāma vattasampannaṁ nissāya ettakānaṁ tāpasānaṁ phalāphalatthāya agantvā yāpanaṁ uppannaṁ, vīriyaṁ nāma kātabbamevā”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

124. “Vāyametheva puriso, na nibbindeyya paṇḍito.
Vāyāmassa phalaṁ passa, bhuttā ambā anītihan”ti.

Tatrāyaṁ saṅkhepattho—paṇḍito attano vattapūraṇādike kammasmiṁ vāyametheva, na ukkaṇṭheyya. Kiṁ kāraṇā? Vāyāmassa nipphalatāya abhāvato. Iti mahāsatto “vāyāmo nāmesa saphalova hotī”ti isigaṇaṁ ālapanto **“vāyāmassa phalaṁ passā”**ti āha. Kīdisaṁ? **Bhuttā ambā anītihaṁ.** Tattha **ambā**ti desanāmattaṁ, tehi pana nānappakārāni phalāphalāni ābhatāni. Tesu sampannatarānaṁ ussannatarānaṁ vā vasena “ambā”ti vuttaṁ. Ye imehi pañcahi isisatehi sayaṁ araññaṁ agantvā ekassa atthāya ānītā ambā bhuttā, idaṁ vāyāmassa phalaṁ. Tañca kho pana anītihaṁ, “iti āha iti āhā”ti[1] evaṁ itihītihena gahetabbaṁ na hoti, paccakkhameva taṁ phalaṁ passāti. Evaṁ mahāsatto isigaṇassa ovādaṁ adāsi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā vattasampanno tāpaso ayaṁ bhikkhu ahosi, gaṇasatthā pana ahameva ahosin”ti.

Ambajātakavaṇṇanā catutthā.

1. Itiha āsa itiha āsāti (Sī, I), itiha iti āhāti (Syā)

တိရစ္ဆာနော အတ္တနော အတ္တနော ဗလာနုရူပေန မဓုရမဓုရာနိ အမ္ဗဇမ္ဗုပနသာဒီနိ ဂဟေတွာဝ အာဂစ္ဆတိ။ ဧကဿ အတ္ထာယ အာဘတံ ဖလာဖလံ အဍ္ဍတေယျသကဋဘာရပ္ပမာဏံ အဟောသိ။ ပဉ္စသတတာပသာ တဒေဝ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ၊ အတိရေကံ ဆဍ္ဍီယိတ္ထ။

ဗောဓိသတ္တော တံ ဒိသွာ “ဧကံ နာမ ဝတ္တသမ္ပန္နံ နိဿာယ ဧတ္တကာနံ တာပသာနံ ဖလာဖလတ္ထာယ အဂန္တွာ ယာပနံ ဥပ္ပန္နံ၊ ဝီရိယံ နာမ ကာတဗ္ဗမေဝါ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၂၄။ “ဝါယမေထေဝ ပုရိသော၊ န နိဗ္ဗိန္ဒေယျ ပဏ္ဍိတော။
ဝါယာမဿ ဖလံ ပဿ၊ ဘုတ္တာ အမ္ဗာ အနီတိဟ”န္တိ။

တတြာယံ သင်္ခေပတ္ထော—ပဏ္ဍိတော အတ္တနော ဝတ္တပူရဏာဒိကေ ကမ္မသ္မိံ ဝါယမေထေဝ၊ န ဥက္ကဏ္ဌေယျ။ ကိံ ကာရဏာ? ဝါယာမဿ နိပ္ဖလတာယ အဘာဝတော။ ဣတိ မဟာသတ္တော “ဝါယာမော နာမေသ သဖလောဝ ဟောတီ”တိ ဣသိဂဏံ အာလပန္တော **“ဝါယာမဿ ဖလံ ပဿာ”**တိ အာဟ။ ကီဒိသံ? **ဘုတ္တာ အမ္ဗာ အနီတိဟံ။** တတ္ထ **အမ္ဗာ**တိ ဒေသနာမတ္တံ၊ တေဟိ ပန နာနပ္ပကာရာနိ ဖလာဖလာနိ အာဘတာနိ။ တေသု သမ္ပန္နတရာနံ ဥဿန္နတရာနံ ဝါ ဝသေန “အမ္ဗာ”တိ ဝုတ္တံ။ ယေ ဣမေဟိ ပဉ္စဟိ ဣသိသတေဟိ သယံ အရညံ အဂန္တွာ ဧကဿ အတ္ထာယ အာနီတာ အမ္ဗာ ဘုတ္တာ၊ ဣဒံ ဝါယာမဿ ဖလံ။ တဉ္စ ခေါ ပန အနီတိဟံ, “ဣတိ အာဟ ဣတိ အာဟာ”တိ[၁] ဧဝံ ဣတိဟီတိဟေန ဂဟေတဗ္ဗံ န ဟောတိ၊ ပစ္စက္ခမေဝ တံ ဖလံ ပဿာတိ။ ဧဝံ မဟာသတ္တော ဣသိဂဏဿ ဩဝါဒံ အဒါသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဝတ္တသမ္ပန္နော တာပသော အယံ ဘိက္ခု အဟောသိ၊ ဂဏသတ္ထာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

အမ္ဗဇာတကဝဏ္ဏနာ စတုတ္ထာ။

၁-ဣတိဟ အာသ ဣတိဟ အာသာတိ (သီ၊ ဣ)၊ ဣတိဟ ဣတိ အာဟာတိ (သျာ)

5. Kaṭāhakajātakavaṇṇanā (125)

Bahumpi so vikattheyyāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ vikatthakabhikkhuṁ ārabbha kathesi. Tassa vatthu heṭṭhā kathitasadisameva.

Atīte pana Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto mahāvibhavo seṭṭhi ahosi. Tassa bhariyā puttaṁ vijāyi, dāsīpissa taṁ divasaññeva puttaṁ vijāyi. Te ekatova vaḍḍhiṁsu. Seṭṭhiputte lekhaṁ sikkhante dāsopissa phalakaṁ vahamāno gantvā teneva saddhiṁ lekhaṁ sikkhi, gaṇanaṁ sikkhi, dve tayo[1] vohāre akāsi. So anukkamena vacanakusalo vohārakusalo yuvā abhirūpo ahosi, nāmena kaṭāhako nāma. So seṭṭhighare bhaṇḍāgārikakammaṁ karonto cintesi "na maṁ ime sabbakālaṁ bhaṇḍāgārikakammaṁ kāressanti, kiñcideva dosaṁ disvā tāḷetvā bandhitvā lakkhaṇena aṅketvā dāsaparibhogenapi paribhuñjissanti. Paccante kho pana seṭṭhissa sahāyako seṭṭhi atthi, yannūnāhaṁ seṭṭhissa vacanena lekhaṁ ādāya tattha gantvā 'ahaṁ seṭṭhiputto'ti vatvā taṁ seṭṭhiṁ vañcetvā tassa dhītaraṁ gahetvā sukhaṁ vaseyyan"ti. So sayameva paṇṇaṁ gahetvā "ahaṁ asukaṁ nāma mama puttaṁ tava santikaṁ pahiṇiṁ, āvāhavivāhasambandho nāma mayhañca tayā, tuyhañca mayā saddhiṁ patirūpo, tasmā tvaṁ imassa dārakassa attano dhītaraṁ datvā etaṁ tattheva vasāpehi, ahampi okāsaṁ labhitvā āgamissāmī"ti likhitvā seṭṭhisseva muddikāya lañjetvā yathārucitaṁ paribbayañceva gandhavatthādīni ca gahetvā paccantaṁ gantvā seṭṭhiṁ disvā vanditvā aṭṭhāsi.

Atha naṁ seṭṭhi "kuto āgatosi tātā"ti pucchi. Bārāṇasitoti. Kassa puttosīti. Bārāṇasiseṭṭhissāti. Kenatthenāgatosīti. Tasmiṁ khaṇe kaṭāhako "idaṁ disvā jānissathā"ti paṇṇaṁ adāsi. Seṭṭhi paṇṇaṁ vācetvā "idānāhaṁ jīvāmi nāmā"ti tuṭṭhacitto dhītaraṁ datvā patiṭṭhāpesi. Tassa parivāro mahanto ahosi. So yāgukhajjakādīsu vā vatthagandhādīsu vā upanītesu "evampi nāma

1. Dve tayoti (Sī, Ka)

၅-ကဋာဟကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၂၅)

ဗဟုမ္ပိ သော ဝိကတ္ထေယျာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဝိကတ္ထကဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တဿ ဝတ္ထု ဟေဋ္ဌာ ကထိတသဒိသမေဝ။

အတီတေ ပန ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော မဟာဝိဘဝေါ သေဋ္ဌိ အဟောသိ။ တဿ ဘရိယာ ပုတ္တံ ဝိဇာယိ၊ ဒါသီပိဿ တံ ဒိဝသညေဝ ပုတ္တံ ဝိဇာယိ။ တေ ဧကတောဝ ဝဍ္ဎိံသု။ သေဋ္ဌိပုတ္တေ လေခံ သိက္ခန္တေ ဒါသောပိဿ ဖလကံ ဝဟမာနော ဂန္တွာ တေနေဝ သဒ္ဓိံ လေခံ သိက္ခိ၊ ဂဏနံ သိက္ခိ၊ ဒွေ တယော[၁] ဝေါဟာရေ အကာသိ။ သော အနုက္ကမေန ဝစနကုသလော ဝေါဟာရကုသလော ယုဝါ အဘိရူပေါ အဟောသိ၊ နာမေန ကဋာဟကော နာမ။ သော သေဋ္ဌိဃရေ ဘဏ္ဍာဂါရိကကမ္မံ ကရောန္တော စိန္တေသိ "န မံ ဣမေ သဗ္ဗကာလံ ဘဏ္ဍာဂါရိကကမ္မံ ကာရေဿန္တိ၊ ကိဉ္စိဒေဝ ဒေါသံ ဒိသွာ တာဠေတွာ ဗန္ဓိတွာ လက္ခဏေန အင်္ကေတွာ ဒါသပရိဘောဂေနပိ ပရိဘုဉ္ဇိဿန္တိ။ ပစ္စန္တေ ခေါ ပန သေဋ္ဌိဿ သဟာယကော သေဋ္ဌိ အတ္ထိ၊ ယန္နူနာဟံ သေဋ္ဌိဿ ဝစနေန လေခံ အာဒါယ တတ္ထ ဂန္တွာ 'အဟံ သေဋ္ဌိပုတ္တော'တိ ဝတွာ တံ သေဋ္ဌိံ ဝဉ္စေတွာ တဿ ဓီတရံ ဂဟေတွာ သုခံ ဝသေယျ"န္တိ။ သော သယမေဝ ပဏ္ဏံ ဂဟေတွာ "အဟံ အသုကံ နာမ မမ ပုတ္တံ တဝ သန္တိကံ ပဟိဏိံ၊ အာဝါဟဝိဝါဟသမ္ဗန္ဓော နာမ မယှဉ္စ တယာ, တုယှဉ္စ မယာ သဒ္ဓိံ ပတိရူပေါ၊ တသ္မာ တွံ ဣမဿ ဒါရကဿ အတ္တနော ဓီတရံ ဒတွာ ဧတံ တတ္ထေဝ ဝသာပေဟိ၊ အဟမ္ပိ ဩကာသံ လဘိတွာ အာဂမိဿာမီ"တိ လိခိတွာ သေဋ္ဌိဿေဝ မုဒ္ဒိကာယ လဉ္ဆေတွာ ယထာရုစိတံ ပရိဗ္ဗယဉ္စေဝ ဂန္ဓဝတ္ထာဒီနိ စ ဂဟေတွာ ပစ္စန္တံ ဂန္တွာ သေဋ္ဌိံ ဒိသွာ ဝန္ဒိတွာ အဋ္ဌာသိ။

အထ နံ သေဋ္ဌိ "ကုတော အာဂတောသိ တာတာ"တိ ပုစ္ဆိ။ ဗာရာဏသိတောတိ။ ကဿ ပုတ္တောသီတိ။ ဗာရာဏသိသေဋ္ဌိဿာတိ။ ကေနတ္ထေနာဂတောသီတိ။ တသ္မိံ ခဏေ ကဋာဟကော "ဣဒံ ဒိသွာ ဇာနိဿထာ"တိ ပဏ္ဏံ အဒါသိ။ သေဋ္ဌိ ပဏ္ဏံ ဝါစေတွာ "ဣဒါနာဟံ ဇီဝါမိ နာမာ"တိ တုဋ္ဌစိတ္တော ဓီတရံ ဒတွာ ပတိဋ္ဌာပေသိ။ တဿ ပရိဝါရော မဟန္တော အဟောသိ။ သော ယာဂုခဇ္ဇကာဒီသု ဝါ ဝတ္ထဂန္ဓာဒီသု ဝါ ဥပနီတေသု "ဧဝမ္ပိ နာမ

၁-ဒွေ တယောတိ (သီ၊ က)

yāguṁ pacanti, evaṁ khajjakaṁ, evaṁ bhattaṁ, aho paccantavāsikā nāmā”ti yāgu-ādīni garahati. “Ime paccantavāsibhāveneva ahatasāṭake[1] vaḷañjituṁ na jānanti, gandhe pisituṁ[2], pupphāni ganthituṁ na jānantī”ti vatthakammantikādayo garahati.

Bodhisattopi dāsaṁ apassanto “kaṭāhako na dissati, kahaṁ gato, pariyesatha nan”ti samantā manusse payojesi. Tesu eko tattha gantvā taṁ disvā sañjānitvā attānaṁ ajānāpetvā āgantvā bodhisattassa ārocesi. Bodhisatto taṁ pavattiṁ sutvā “ayuttaṁ tena kataṁ, gantvā naṁ gahetvā āgacchissāmī”ti rājānaṁ āpucchitvā mahantena parivārena nikkhami. “Seṭṭhi kira paccantaṁ gacchatī”ti sabbattha pākaṭo jāto. Kaṭāhako “seṭṭhi kira āgacchatī”ti sutvā cintesi “na so aññena kāraṇena āgacchissati, maṁ nissāyevassa āgamanena bhavitabbaṁ. Sace panāhaṁ palāyissāmi, puna āgantuṁ na sakkā bhavissati. Atthi panesa upāyo. Mama sāmikassa paṭipathaṁ gantvā dāsakammaṁ katvā tameva ārādhessāmī”ti. So tato paṭṭhāya parisamajjhe evaṁ bhāsati “aññe bālamanussā attano bālabhāvena mātāpitūnaṁ guṇaṁ ajānantā tesaṁ bhojanavelāya apacitikammaṁ akatvā tehi saddhiṁyeva bhuñjanti, mayaṁ pana mātāpitūnaṁ bhojanakāle paṭiggahaṁ upanema, kheḷamallakaṁ upanema, bhājanāni[3] upanema, pānīyampi bījanimpi gahetvā upatiṭṭhāmā”ti yāva sarīravaḷañjanakāle udakakalasaṁ ādāya paṭicchannaṭṭhānagamanā sabbaṁ dāsehi sāmikānaṁ kattabbakiccaṁ pakāsesi.

So evaṁ parisaṁ uggaṇhāpetvā bodhisattassa paccantasamīpaṁ āgatakāle sasuraṁ avoca “tāta mama kira pitā tumhākaṁ dassanatthāya āgacchati, tumhe khādanīyabhojanīyaṁ paṭiyādāpetha, ahaṁ paṇṇākāraṁ gahetvā paṭipathaṁ gamissāmī”ti. So “sādhu tātā”ti sampaṭicchi. Kaṭāhako bahuṁ paṇṇākāramādāya mahantena parivārena gantvā bodhisattaṁ vanditvā paṇṇākāraṁ adāsi. Bodhisattopi paṇṇākāraṁ gahetvā tena saddhiṁ paṭisanthāraṁ katvā pātarāsakāle khandhāvāraṁ nivāsetvā sarīravaḷañjanatthāya paṭicchannaṭṭhānaṁ pāvisi, kaṭāhako attano

1. Sāṭake (Ka) 2. Vāsituṁ (Ka) 3. Bhojanāni (Ka)

ယာဂုံ ပစန္တိ၊ ဧဝံ ခဇ္ဇကံ၊ ဧဝံ ဘတ္တံ၊ အဟော ပစ္စန္တဝါသိကာ နာမာ''တိ ယာဂုအာဒီနိ ဂရဟတိ။ “ဣမေ ပစ္စန္တဝါသိဘာဝေနေဝ အဟတသာဋကေ[၁] ဝဠဉ္ဇိတုံ န ဇာနန္တိ၊ ဂန္ဓေ ပိသိတုံ[၂]၊ ပုပ္ဖါနိ ဂန္ထိတုံ န ဇာနန္တီ”တိ ဝတ္ထကမ္မန္တိကာဒယော ဂရဟတိ။

ဗောဓိသတ္တောပိ ဒါသံ အပဿန္တော “ကဋာဟကော န ဒိဿတိ၊ ကဟံ ဂတော၊ ပရိယေသထ န”န္တိ သမန္တာ မနုဿေ ပယောဇေသိ။ တေသု ဧကော တတ္ထ ဂန္တွာ တံ ဒိသွာ သဉ္ဇာနိတွာ အတ္တာနံ အဇာနာပေတွာ အာဂန္တွာ ဗောဓိသတ္တဿ အာရောစေသိ။ ဗောဓိသတ္တော တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ ''အယုတ္တံ တေန ကတံ၊ ဂန္တွာ နံ ဂဟေတွာ အာဂစ္ဆိဿာမီ''တိ ရာဇာနံ အာပုစ္ဆိတွာ မဟန္တေန ပရိဝါရေန နိက္ခမိ။ “သေဋ္ဌိ ကိရ ပစ္စန္တံ ဂစ္ဆတီ''တိ သဗ္ဗတ္ထ ပါကဋော ဇာတော။ ကဋာဟကော ''သေဋ္ဌိ ကိရ အာဂစ္ဆတီ''တိ သုတွာ စိန္တေသိ ''န သော အညေန ကာရဏေန အာဂစ္ဆိဿတိ၊ မံ နိဿာယေဝဿ အာဂမနေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ သစေ ပနာဟံ ပလာယိဿာမိ၊ ပုန အာဂန္တုံ န သက္ကာ ဘဝိဿတိ။ အတ္ထိ ပနေသ ဥပါယော။ မမ သာမိကဿ ပဋိပထံ ဂန္တွာ ဒါသကမ္မံ ကတွာ တမေဝ အာရာဓေဿာမီ''တိ။ သော တတော ပဋ္ဌာယ ပရိသမဇ္ဈေ ဧဝံ ဘာသတိ “အညေ ဗာလမနုဿာ အတ္တနော ဗာလဘာဝေန မာတာပိတူနံ ဂုဏံ အဇာနန္တာ တေသံ ဘောဇနဝေလာယ အပစိတိကမ္မံ အကတွာ တေဟိ သဒ္ဓိံယေဝ ဘုဉ္ဇန္တိ၊ မယံ ပန မာတာပိတူနံ ဘောဇနကာလေ ပဋိဂ္ဂဟံ ဥပနေမ၊ ခေဠမလ္လကံ ဥပနေမ၊ ဘာဇနာနိ[၃] ဥပနေမ၊ ပါနီယမ္ပိ ဗီဇနိမ္ပိ ဂဟေတွာ ဥပတိဋ္ဌာမာ”တိ ယာဝ သရီရဝဠဉ္ဇနကာလေ ဥဒကကလသံ အာဒါယ ပဋိစ္ဆန္နဋ္ဌာနဂမနာ သဗ္ဗံ ဒါသေဟိ သာမိကာနံ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စံ ပကာသေသိ။

သော ဧဝံ ပရိသံ ဥဂ္ဂဏှာပေတွာ ဗောဓိသတ္တဿ ပစ္စန္တသမီပံ အာဂတကာလေ သသုရံ အဝေါစ “တာတ မမ ကိရ ပိတာ တုမှာကံ ဒဿနတ္ထာယ အာဂစ္ဆတိ၊ တုမှေ ခါဒနီယဘောဇနီယံ ပဋိယာဒါပေထ၊ အဟံ ပဏ္ဏာကာရံ ဂဟေတွာ ပဋိပထံ ဂမိဿာမီ''တိ။ သော “သာဓု တာတာ''တိ သမ္ပဋိစ္ဆိ။ ကဋာဟကော ဗဟုံ ပဏ္ဏာကာရမာဒါယ မဟန္တေန ပရိဝါရေန ဂန္တွာ ဗောဓိသတ္တံ ဝန္ဒိတွာ ပဏ္ဏာကာရံ အဒါသိ။ ဗောဓိသတ္တောပိ ပဏ္ဏာကာရံ ဂဟေတွာ တေန သဒ္ဓိံ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ ပါတရာသကာလေ ခန္ဓာဝါရံ နိဝါသေတွာ သရီရဝဠဉ္ဇနတ္ထာယ ပဋိစ္ဆန္နဋ္ဌာနံ ပါဝိသိ၊ ကဋာဟကော အတ္တနော

၁-သာဋကေ(က) ၂-ဝါသိတုံ (က) ၃-ဘောဇနာနိ (က)

parivāraṁ nivattetvā kalasaṁ ādāya bodhisattassa santikaṁ gantvā udakakiccapariyosāne pādesu patitvā “sāmi ahaṁ tumhākaṁ yattakaṁ icchatha, tattakaṁ dhanaṁ dassāmi, mā me yasaṁ antaradhāpayitthā”ti āha. Bodhisatto tassa vattasampadāya pasīditvā “mā bhāyi, natthi te mama santikā antarāyo”ti samassāsetvā paccantanagaraṁ pāvisi. Mahanto sakkāro ahosi, kaṭāhakopissa nirantaraṁ dāsena kattabbakiccaṁ karoti. Atha naṁ ekāya velāya sukhanisinnaṁ paccantaseṭṭhi āha “mahāseṭṭhi mayā tumhākaṁ paṇṇaṁ disvāva tumhākaṁ puttassa dārikā dinnā”ti. Bodhisatto kaṭāhakaṁ puttameva katvā tadanucchavikaṁ piyavacanaṁ vatvā seṭṭhiṁ tosesi. Tato paṭṭhāya kaṭāhakassa mukhaṁ ulloketuṁ samattho nāma nāhosi.

Athekadivasaṁ mahāsatto seṭṭhidhītaraṁ pakkositvā “ehi amma, sīse me ūkā vicināhī”ti vatvā taṁ āgantvā ūkā gahetvā ṭhitaṁ piyavacanaṁ vatvā “kathehi amma, kacci te mama putto sukhadukkhesu appamatto, ubho janā sammodamānā samaggavāsaṁ vasathā”ti pucchi. Tāta mahāseṭṭhi tumhākaṁ puttassa añño doso natthi, kevalaṁ āhāraṁ garahatīti. “Amma niccakālamesa dukkhasīlova, apica te ahaṁ tassa mukhabandhanamantaṁ dassāmi, taṁ tvaṁ sādhukaṁ uggaṇhitvā mama puttassa bhojanakāle garahantassa uggahitaniyāmeneva purato ṭhatvā vadeyyāsī”ti gāthaṁ uggaṇhāpetvā katipāhaṁ vasitvā Bārāṇasimeva agamāsi. Kaṭāhakopi bahuṁ khādanīyabhojanīyaṁ ādāya anumaggaṁ gantvā bahudhanaṁ datvā vanditvā nivatti. So bodhisattassa gatakālato paṭṭhāya atirekamānī ahosi. So ekadivasaṁ seṭṭhidhītāya nānaggarasabhojanaṁ upanetvā kaṭacchuṁ ādāya parivisantiyā bhattaṁ garahituṁ ārabhi. Seṭṭhidhītā bodhisattassa santike uggahitaniyāmeneva imaṁ gāthamāha—

125. “Bahumpi so vikattheyya, aññaṁ janapadaṁ gato.
Anvāgantvāna dūseyya, bhuñja bhoge kaṭāhakā”ti.

Tattha **bahumpi so vikattheyya, aññaṁ janapadaṁ gato**ti yo attano jātibhūmito aññaṁ janapadaṁ gato hoti, yatthassa jātiṁ na jānanti,

ပရိဝါရံ နိဝတ္တေတွာ ကလသံ အာဒါယ ဗောဓိသတ္တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဥဒကကိစ္စပရိယောသာနေ ပါဒေသု ပတိတွာ “သာမိ အဟံ တုမှာကံ ယတ္တကံ ဣစ္ဆထ၊ တတ္တကံ ဓနံ ဒဿာမိ၊ မာ မေ ယသံ အန္တရဓာပယိတ္ထာ”တိ အာဟ။ ဗောဓိသတ္တော တဿ ဝတ္တသမ္ပဒါယ ပသီဒိတွာ “မာ ဘာယိ၊ နတ္ထိ တေ မမ သန္တိကာ အန္တရာယော”တိ သမဿာသေတွာ ပစ္စန္တနဂရံ ပါဝိသိ။ မဟန္တော သက္ကာရော အဟောသိ၊ ကဋာဟကောပိဿ နိရန္တရံ ဒါသေန ကတ္တဗ္ဗကိစ္စံ ကရောတိ။ အထ နံ ဧကာယ ဝေလာယ သုခနိသိန္နံ ပစ္စန္တသေဋ္ဌိ အာဟ “မဟာသေဋ္ဌိ မယာ တုမှာကံ ပဏ္ဏံ ဒိသွာဝ တုမှာကံ ပုတ္တဿ ဒါရိကာ ဒိန္နာ”တိ။ ဗောဓိသတ္တော ကဋာဟကံ ပုတ္တမေဝ ကတွာ တဒနုစ္ဆဝိကံ ပိယဝစနံ ဝတွာ သေဋ္ဌိံ တောသေသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ကဋာဟကဿ မုခံ ဥလ္လောကေတုံ သမတ္ထော နာမ နာဟောသိ။

အထေကဒိဝသံ မဟာသတ္တော သေဋ္ဌိဓီတရံ ပက္ကောသိတွာ “ဧဟိ အမ္မ, သီသေ မေ ဦကာ ဝိစိနာဟီ”တိ ဝတွာ တံ အာဂန္တွာ ဦကာ ဂဟေတွာ ဌိတံ ပိယဝစနံ ဝတွာ “ကထေဟိ အမ္မ, ကစ္စိ တေ မမ ပုတ္တော သုခဒုက္ခေသု အပ္ပမတ္တော၊ ဥဘော ဇနာ သမ္မောဒမာနာ သမဂ္ဂဝါသံ ဝသထာ”တိ ပုစ္ဆိ။ တာတ မဟာသေဋ္ဌိ တုမှာကံ ပုတ္တဿ အညော ဒေါသော နတ္ထိ၊ ကေဝလံ အာဟာရံ ဂရဟတီတိ။ “အမ္မ နိစ္စကာလမေသ ဒုက္ခသီလောဝ၊ အပိစ တေ အဟံ တဿ မုခဗန္ဓနမန္တံ ဒဿာမိ၊ တံ တွံ သာဓုကံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ မမ ပုတ္တဿ ဘောဇနကာလေ ဂရဟန္တဿ ဥဂ္ဂဟိတနိယာမေနေဝ ပုရတော ဌတွာ ဝဒေယျာသီ”တိ ဂါထံ ဥဂ္ဂဏှာပေတွာ ကတိပါဟံ ဝသိတွာ ဗာရာဏသိမေဝ အဂမာသိ။ ကဋာဟကောပိ ဗဟုံ ခါဒနီယဘောဇနီယံ အာဒါယ အနုမဂ္ဂံ ဂန္တွာ ဗဟုဓနံ ဒတွာ ဝန္ဒိတွာ နိဝတ္တိ။ သော ဗောဓိသတ္တဿ ဂတကာလတော ပဋ္ဌာယ အတိရေကမာနီ အဟောသိ။ သော ဧကဒိဝသံ သေဋ္ဌိဓီတာယ နာနဂ္ဂရသဘောဇနံ ဥပနေတွာ ကဋစ္ဆုံ အာဒါယ ပရိဝိသန္တိယာ ဘတ္တံ ဂရဟိတုံ အာရဘိ။ သေဋ္ဌိဓီတာ ဗောဓိသတ္တဿ သန္တိကေ ဥဂ္ဂဟိတနိယာမေနေဝ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၂၅။ “ဗဟုမ္ပိ သော ဝိကတ္ထေယျ၊ အညံ ဇနပဒံ ဂတော။
အနွာဂန္တွာန ဒူသေယျ၊ ဘုဉ္ဇ ဘောဂေ ကဋာဟကာ”တိ။

တတ္ထ **ဗဟုမ္ပိ သော ဝိကတ္ထေယျ၊ အညံ ဇနပဒံ ဂတော**တိ ယော အတ္တနော ဇာတိဘူမိတော အညံ ဇနပဒံ ဂတော ဟောတိ၊ ယတ္ထဿ ဇာတိံ န ဇာနန္တိ၊

so bahumpi vikattheyya, vambhanavacanaṁ vañcanavacanaṁ vadeyya. **Anvāgantvāna dūseyyā**ti imaṁ tāva vāraṁ sāmikassa paṭipathaṁ gantvā dāsakiccassa katattā kasāhi paharitvā piṭṭhicammuppāṭanato ca lakkhaṇāhananato ca muttosi. Sace anācāraṁ karosi, puna aññasmiṁ āgamanavāre tava sāmiko anvāgantvāna dūseyya, imaṁ gehaṁ anu-āgantvā kasābhighātehi ceva lakkhaṇāhananena ca jātippakāsanena ca taṁ dūseyya upahaneyya. Tasmā imaṁ anācāraṁ pahāya **bhuñja bhoge kaṭāhaka,** mā pacchā attano dāsabhāvaṁ pākaṭaṁ kāretvā vippaṭisārī ahosīti ayamettha seṭṭhino adhippāyo.

Seṭṭhidhītā pana etamatthaṁ ajānantī uggahitaniyāmena byañjanameva payirudāhāsi. Kaṭāhako “addhā seṭṭhinā mama kulaṁ[1] ācikkhitvā etissā sabbaṁ kathitaṁ bhavissatī”ti tato paṭṭhāya puna bhattaṁ garahituṁ na visahi, nihatamāno yathāladdhaṁ bhuñjitvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā kaṭāhako vikatthakabhikkhu ahosi, Bārāṇasiseṭṭhi pana ahameva ahosin”ti.

Kaṭāhakajātakavaṇṇanā pañcamā.

---

6. Asilakkhaṇajātakavaṇṇanā (126)

Tathevekassa kalyāṇanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Kosalarañño asilakkhaṇapāṭhakaṁ brāhmaṇaṁ ārabbha kathesi. So kira kammārehi rañño asīnaṁ āhaṭakāle asiṁ upasiṅghitvā asilakkhaṇaṁ udāharati. So yesaṁ hatthato lābhaṁ labhati, tesaṁ asiṁ “lakkhaṇasampanno maṅgalasaṁyutto”ti vadati. Yesaṁ hatthato lābhaṁ na labhati, tesaṁ asiṁ “avalakkhaṇo”ti garahati. Atheko kammāro asiṁ katvā kosiyaṁ sukhumaṁ maricacuṇṇaṁ pakkhipitvā rañño asiṁ āhari. Rājā brāhmaṇaṁ pakkosāpetvā “asiṁ vīmaṁsā”ti āha. Brāhmaṇassa asiṁ ākaḍḍhitvā upasiṅghantassa maricacuṇṇāni nāsaṁ

---

1. Nāmaṁ (Sī, I)

သော ဗဟုမ္ပိ ဝိကတ္ထေယျ၊ ဝမ္ဘနဝစနံ ဝဉ္စနဝစနံ ဝဒေယျ။ **အန္ဝါဂန္တွာန ဒူသေယျာ**တိ ဣမံ တာဝ ဝါရံ သာမိကဿ ပဋိပထံ ဂန္တွာ ဒါသကိစ္စဿ ကတတ္တာ ကသာဟိ ပဟရိတွာ ပိဋ္ဌိစမ္မုပ္ပါဋနတော စ လက္ခဏာဟနနတော စ မုတ္တောသိ။ သစေ အနာစာရံ ကရောသိ၊ ပုန အညသ္မိံ အာဂမနဝါရေ တဝ သာမိကော အန္ဝါဂန္တွာန ဒူသေယျ၊ ဣမံ ဂေဟံ အနုအာဂန္တွာ ကသာဘိဃာတေဟိ စေဝ လက္ခဏာဟနနေန စ ဇာတိပ္ပကာသနေန စ တံ ဒူသေယျ ဥပဟနေယျ။ တသ္မာ ဣမံ အနာစာရံ ပဟာယ **ဘုဉ္ဇ ဘောဂေ ကဋာဟက၊** မာ ပစ္ဆာ အတ္တနော ဒါသဘာဝံ ပါကဋံ ကာရေတွာ ဝိပ္ပဋိသာရီ အဟောသီတိ အယမေတ္ထ သေဋ္ဌိနော အဓိပ္ပါယော။

သေဋ္ဌိဓီတာ ပန ဧတမတ္ထံ အဇာနန္တီ ဥဂ္ဂဟိတနိယာမေန ဗျဉ္ဇနမေဝ ပယိရုဒါဟာသိ။ ကဋာဟကော “အဒ္ဓါ သေဋ္ဌိနာ မမ ကုလံ[1] အာစိက္ခိတွာ ဧတိဿာ သဗ္ဗံ ကထိတံ ဘဝိဿတီ”တိ တတော ပဋ္ဌာယ ပုန ဘတ္တံ ဂရဟိတုံ န ဝိသဟိ၊ နိဟတမာနော ယထာလဒ္ဓံ ဘုဉ္ဇိတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ကဋာဟကော ဝိကတ္ထကဘိက္ခု အဟောသိ၊ ဗာရာဏသိသေဋ္ဌိ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ကဋာဟကဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဉ္စမာ။

၆-အသိလက္ခဏဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၂၆)

တထေဝေကဿ ကလျာဏန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကောသလရညော အသိလက္ခဏပါဌကံ ဗြာဟ္မဏံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ကိရ ကမ္မာရေဟိ ရညော အသီနံ အာဟဋကာလေ အသိံ ဥပသိင်္ဃိတွာ အသိလက္ခဏံ ဥဒါဟရတိ။ သော ယေသံ ဟတ္ထတော လာဘံ လဘတိ၊ တေသံ အသိံ “လက္ခဏသမ္ပန္နော မင်္ဂလသံယုတ္တော”တိ ဝဒတိ။ ယေသံ ဟတ္ထတော လာဘံ န လဘတိ၊ တေသံ အသိံ “အဝလက္ခဏော”တိ ဂရဟတိ။ အထေကော ကမ္မာရော အသိံ ကတွာ ကောသိယံ သုခုမံ မရိစစုဏ္ဏံ ပက္ခိပိတွာ ရညော အသိံ အာဟရိ။ ရာဇာ ဗြာဟ္မဏံ ပက္ကောသာပေတွာ “အသိံ ဝီမံသာ”တိ အာဟ။ ဗြာဟ္မဏဿ အသိံ အာကဍ္ဎိတွာ ဥပသိင်္ဃန္တဿ မရိစစုဏ္ဏာနိ နာသံ

၁-နာမံ (သီ၊ ဣ)

pavisitvā khipitukāmataṁ uppādesuṁ. Tassa khipantassa nāsikā asidhārāya paṭihatā dvidhā chijji. Tassevaṁ nāsikāya chinnabhāvo bhikkhusaṁghe pākaṭo jāto. Athekadivasaṁ dhammasabhāyaṁ bhikkhū kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso rañño kira asilakkhaṇapāṭhako asiṁ upasiṅghanto nāsikaṁ chindāpesī”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave idāneva so brāhmaṇo asiṁ upasiṅghanto nāsikāchedaṁ patto, pubbepi pattoyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente tassa asilakkhaṇapāṭhako brāhmaṇo ahosīti sabbaṁ paccuppannavatthusadisameva. Rājā pana tassa vejje datvā nāsikākoṭiṁ phāsukaṁ kārāpetvā lākhāya paṭināsikaṁ kāretvā puna taṁ upaṭṭhākameva akāsi. Bārāṇasirañño pana putto natthi, ekā dhītā ceva bhāgineyyo ca ahesuṁ. So ubhopi te attano santikeyeva vaḍḍhāpesi. Te ekato vaḍḍhantā aññamaññaṁ paṭibaddhacittā ahesuṁ. Rājāpi amacce pakkosāpetvā “mayhaṁ bhāgineyyopi imassa rajjassa sāmikova, dhītaraṁ etasseva datvā abhisekamassa karomī”ti vatvā puna cintesi “mayhaṁ bhāgineyyo sabbathāpi ñātakoyeva, etassa aññaṁ rājadhītaraṁ ānetvā abhisekaṁ katvā dhītaraṁ aññassa rañño dassāmi, evaṁ no ñātakā bahū bhavissanti, dvinnampi rajjānaṁ mayameva sāmikā bhavissāmā”ti. So amaccehi saddhiṁ sammantetvā “ubhopete visuṁ kātuṁ vaṭṭatī”ti bhāgineyyaṁ aññasmiṁ nivesane, dhītaraṁ aññasmiṁ vāsesi.

Te soḷasavassuddesikabhāvaṁ pattā ativiya paṭibaddhacittā ahesuṁ. Rājakumāro “kena nu kho upāyena mātuladhītaraṁ rājagehā nīharāpetuṁ sakkā bhaveyyā”ti cintento “attheko upāyo”ti mahā-ikkhaṇikaṁ pakkosāpetvā tassā sahassabhaṇḍikaṁ datvā “kiṁ mayā kattabban”ti vutte “amma tayi karontiyā anipphatti nāma natthi, kiñcideva kāraṇaṁ vatvā yathā mama mātulo rājā dhītaraṁ antogehā nīharāpeti, tathā karohī”ti āha. Sādhu sāmi, ahaṁ rājānaṁ upasaṅkamitvā evaṁ vakkhāmi “deva rājadhītāya upari kāḷakaṇṇī atthi, ettakaṁ kālaṁ nivattitvā olokentopi natthi, ahaṁ rājadhītaraṁ

ပဝိသိတွာ ခိပိတုကာမတံ ဥပ္ပါဒေသုံ။ တဿ ခိပန္တဿ နာသိကာ အသိဓာရာယ ပဋိဟတာ ဒွိဓာ ဆိဇ္ဇိ။ တဿေဝံ နာသိကာယ ဆိန္နဘာဝေါ ဘိက္ခုသံဃေ ပါကဋော ဇာတော။ အထေကဒိဝသံ ဓမ္မသဘာယံ ဘိက္ခူ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော ရညော ကိရ အသိလက္ခဏပါဌကော အသိံ ဥပသိင်္ဃန္တော နာသိကံ ဆိန္ဒာပေသီ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ သော ဗြာဟ္မဏော အသိံ ဥပသိင်္ဃန္တော နာသိကာဆေဒံ ပတ္တော၊ ပုဗ္ဗေပိ ပတ္တောယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ တဿ အသိလက္ခဏပါဌကော ဗြာဟ္မဏော အဟောသီတိ သဗ္ဗံ ပစ္စုပ္ပန္နဝတ္ထုသဒိသမေဝ။ ရာဇာ ပန တဿ ဝေဇ္ဇေ ဒတွာ နာသိကာကောဋိံ ဖာသုကံ ကာရာပေတွာ လာခါယ ပဋိနာသိကံ ကာရေတွာ ပုန တံ ဥပဋ္ဌာကမေဝ အကာသိ။ ဗာရာဏသိရညော ပန ပုတ္တော နတ္ထိ၊ ဧကာ ဓီတာ စေဝ ဘာဂိနေယျော စ အဟေသုံ။ သော ဥဘောပိ တေ အတ္တနော သန္တိကေယေဝ ဝဍ္ဎာပေသိ။ တေ ဧကတော ဝဍ္ဎန္တာ အညမညံ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တာ အဟေသုံ။ ရာဇာပိ အမစ္စေ ပက္ကောသာပေတွာ “မယှံ ဘာဂိနေယျောပိ ဣမဿ ရဇ္ဇဿ သာမိကောဝ၊ ဓီတရံ ဧတဿေဝ ဒတွာ အဘိသေကမဿ ကရောမီ”တိ ဝတွာ ပုန စိန္တေသိ “မယှံ ဘာဂိနေယျော သဗ္ဗထာပိ ဉာတကောယေဝ၊ ဧတဿ အညံ ရာဇဓီတရံ အာနေတွာ အဘိသေကံ ကတွာ ဓီတရံ အညဿ ရညော ဒဿာမိ၊ ဧဝံ နော ဉာတကာ ဗဟူ ဘဝိဿန္တိ၊ ဒွိန္နမ္ပိ ရဇ္ဇာနံ မယမေဝ သာမိကာ ဘဝိဿာမာ”တိ။ သော အမစ္စေဟိ သဒ္ဓိံ သမ္မန္တေတွာ “ဥဘောပေတေ ဝိသုံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဘာဂိနေယျံ အညသ္မိံ နိဝေသနေ, ဓီတရံ အညသ္မိံ ဝါသေသိ။

တေ သောဠသဝဿုဒ္ဒေသိကဘာဝံ ပတ္တာ အတိဝိယ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တာ အဟေသုံ။ ရာဇကုမာရော “ကေန နု ခေါ ဥပါယေန မာတုလဓီတရံ ရာဇဂေဟာ နီဟရာပေတုံ သက္ကာ ဘဝေယျာ”တိ စိန္တေန္တော “အတ္ထေကော ဥပါယော”တိ မဟာဣက္ခဏိကံ ပက္ကောသာပေတွာ တဿာ သဟဿဘဏ္ဍိကံ ဒတွာ “ကိံ မယာ ကတ္တဗ္ဗ”န္တိ ဝုတ္တေ “အမ္မ တယိ ကရောန္တိယာ အနိပ္ဖတ္တိ နာမ နတ္ထိ၊ ကိဉ္စိဒေဝ ကာရဏံ ဝတွာ ယထာ မမ မာတုလော ရာဇာ ဓီတရံ အန္တောဂေဟာ နီဟရာပေတိ၊ တထာ ကရောဟီ”တိ အာဟ။ သာဓု သာမိ, အဟံ ရာဇာနံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဧဝံ ဝက္ခာမိ “ဒေဝ ရာဇဓီတာယ ဥပရိ ကာဠကဏ္ဏီ အတ္ထိ၊ ဧတ္တကံ ကာလံ နိဝတ္တိတွာ ဩလောကေန္တောပိ နတ္ထိ၊ အဟံ ရာဇဓီတရံ

asukadivase nāma rathaṁ āropetvā bahu-āvudhahatthe purise ādāya mahantena parivārena susānaṁ gantvā maṇḍalapīṭhikāya heṭṭhāmañce matamanussaṁ nipajjāpetvā uparimañce rājadhītaraṁ ṭhapetvā gandhodakaghaṭānaṁ aṭṭhuttarasatena nhāpetvā kāḷakaṇṇiṁ pavāhessāmī”ti evaṁ vatvā rājadhītaraṁ susānaṁ nessāmi, tvaṁ amhākaṁ tattha gamanadivase amhehi puretarameva thokaṁ maricacuṇṇaṁ ādāya āvudhahatthehi attano manussehi parivuto rathaṁ abhiruyha susānaṁ gantvā rathaṁ susānadvāre ekapadese ṭhapetvā āvudhahatthe manusse susānavanaṁ pesetvā sayaṁ susāne maṇḍalapīṭhikaṁ pasāretvā[1] matako viya paṭikujjo hutvā nipajja, ahaṁ tattha āgantvā tava upari mañcakaṁ attharitvā rājadhītaraṁ ukkhipitvā mañce sayāpessāmi, tvaṁ tasmiṁ khaṇe maricacuṇṇaṁ nāsikāya pakkhipitvā dve tayo vāre khipeyyāsi, tayā khipitakāle mayaṁ rājadhītaraṁ pahāya palāyissāma, atha tvaṁ rājadhītaraṁ sīsaṁ nhāpetvā sayampi sīsaṁ nhāyitvā taṁ ādāya attano nivesanaṁ gaccheyyāsīti. So “sādhu sundaro upāyo”ti sampaṭicchi.

Sāpi gantvā rañño tamatthaṁ ārocesi, rājāpi sampaṭicchi. Rājadhītāyapi taṁ antaraṁ ācikkhi, sāpi sampaṭicchi. Sā nikkhamanadivase kumārassa saññaṁ datvā mahantena parivārena susānaṁ gacchantī ārakkhamanussānaṁ bhayajananatthaṁ āha “mayā rājadhītāya mañce ṭhapitakāle heṭṭhāmañce matapuriso khipissati, khipitvā ca heṭṭhāmañcā nikkhamitvā yaṁ paṭhamaṁ passissati, tameva gahessati, appamattā bhaveyyāthā”ti. Rājakumāro puretaraṁ gantvā vuttanayeneva tattha nipajji. Mahā-ikkhaṇikā rājadhītaraṁ ukkhipitvā maṇḍalapīṭhikāṭhānaṁ gacchantī “mā bhāyī”ti saññāpetvā mañce ṭhapesi. Tasmiṁ khaṇe kumāro maricacuṇṇaṁ nāsāya pakkhipitvā khipi. Tena khipitamatteyeva mahā-ikkhaṇikā rājadhītaraṁ pahāya mahāravaṁ ravamānā sabbapaṭhamaṁ palāyi, tassā palātakālato paṭṭhāya ekopi ṭhātuṁ samattho nāma nāhosi, gahitagahitāni āvudhāni chaḍḍetvā sabbe palāyiṁsu. Kumāro yathāsammantitaṁ sabbaṁ katvā rājadhītaraṁ ādāya attano nivesanaṁ agamāsi.

---

1. Gantvā (Sī, I)

အသုကဒိဝသေ နာမ ရထံ အာရောပေတွာ ဗဟုအာဝုဓဟတ္ထေ ပုရိသေ အာဒါယ မဟန္တေန ပရိဝါရေန သုသာနံ ဂန္တွာ မဏ္ဍလပီဌိကာယ ဟေဋ္ဌာမဉ္စေ မတမနုဿံ နိပဇ္ဇာပေတွာ ဥပရိမဉ္စေ ရာဇဓီတရံ ဌပေတွာ ဂန္ဓောဒကဃဋာနံ အဋ္ဌုတ္တရသတေန နှာပေတွာ ကာဠကဏ္ဏိံ ပဝါဟေဿာမီ”တိ ဧဝံ ဝတွာ ရာဇဓီတရံ သုသာနံ နေဿာမိ၊ တွံ အမှာကံ တတ္ထ ဂမနဒိဝသေ အမှေဟိ ပုရေတရမေဝ ထောကံ မရိစစုဏ္ဏံ အာဒါယ အာဝုဓဟတ္ထေဟိ အတ္တနော မနုဿေဟိ ပရိဝုတော ရထံ အဘိရုယှ သုသာနံ ဂန္တွာ ရထံ သုသာနဒွါရေ ဧကပဒေသေ ဌပေတွာ အာဝုဓဟတ္ထေ မနုဿေ သုသာနဝနံ ပေသေတွာ သယံ သုသာနေ မဏ္ဍလပီဌိကံ ပသာရေတွာ[၁] မတကော ဝိယ ပဋိကုဇ္ဇော ဟုတွာ နိပဇ္ဇ၊ အဟံ တတ္ထ အာဂန္တွာ တဝ ဥပရိ မဉ္စကံ အတ္ထရိတွာ ရာဇဓီတရံ ဥက္ခိပိတွာ မဉ္စေ သယာပေဿာမိ၊ တွံ တသ္မိံ ခဏေ မရိစစုဏ္ဏံ နာသိကာယ ပက္ခိပိတွာ ဒွေ တယော ဝါရေ ခိပေယျာသိ၊ တယာ ခိပိတကာလေ မယံ ရာဇဓီတရံ ပဟာယ ပလာယိဿာမ၊ အထ တွံ ရာဇဓီတရံ သီသံ နှာပေတွာ သယမ္ပိ သီသံ နှာယိတွာ တံ အာဒါယ အတ္တနော နိဝေသနံ ဂစ္ဆေယျာသီတိ။ သော “သာဓု သုန္ဒရော ဥပါယော”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိ။

သာပိ ဂန္တွာ ရညော တမတ္ထံ အာရောစေသိ၊ ရာဇာပိ သမ္ပဋိစ္ဆိ။ ရာဇဓီတာယပိ တံ အန္တရံ အာစိက္ခိ၊ သာပိ သမ္ပဋိစ္ဆိ။ သာ နိက္ခမနဒိဝသေ ကုမာရဿ သညံ ဒတွာ မဟန္တေန ပရိဝါရေန သုသာနံ ဂစ္ဆန္တီ အာရက္ခမနုဿာနံ ဘယဇနနတ္ထံ အာဟ “မယာ ရာဇဓီတာယ မဉ္စေ ဌပိတကာလေ ဟေဋ္ဌာမဉ္စေ မတပုရိသော ခိပိဿတိ၊ ခိပိတွာ စ ဟေဋ္ဌာမဉ္စာ နိက္ခမိတွာ ယံ ပဌမံ ပဿိဿတိ၊ တမေဝ ဂဟေဿတိ၊ အပ္ပမတ္တာ ဘဝေယျာထာ”တိ။ ရာဇကုမာရော ပုရေတရံ ဂန္တွာ ဝုတ္တနယေနေဝ တတ္ထ နိပဇ္ဇိ။ မဟာဣက္ခဏိကာ ရာဇဓီတရံ ဥက္ခိပိတွာ မဏ္ဍလပီဌိကာဌာနံ ဂစ္ဆန္တီ “မာ ဘာယီ”တိ သညာပေတွာ မဉ္စေ ဌပေသိ။ တသ္မိံ ခဏေ ကုမာရော မရိစစုဏ္ဏံ နာသာယ ပက္ခိပိတွာ ခိပိ။ တေန ခိပိတမတ္တေယေဝ မဟာဣက္ခ-ဏိကာ ရာဇဓီတရံ ပဟာယ မဟာရဝံ ရဝမာနာ သဗ္ဗပဌမံ ပလာယိ၊ တဿာ ပလာတကာလတော ပဋ္ဌာယ ဧကောပိ ဌာတုံ သမတ္ထော နာမ နာဟောသိ၊ ဂဟိတဂဟိတာနိ အာဝုဓာနိ ဆဍ္ဍေတွာ သဗ္ဗေ ပလာယိံသု။ ကုမာရော ယထာသမ္မန္တိတံ သဗ္ဗံ ကတွာ ရာဇဓီတရံ အာဒါယ အတ္တနော နိဝေသနံ အဂမာသိ။

၁-ဂန္တွာ (သီ၊ ဣ)

Ikkhaṇikā gantvā taṁ kāraṇaṁ rañño ārocesi. Rājā “pakatiyāpi sā mayā tassevatthāya puṭṭhā, pāyāse chaḍḍitasappi viya jātan”ti sampaṭicchitvā aparabhāge bhāgineyyassa rajjaṁ datvā dhītaraṁ mahādeviṁ kāresi. So tāya saddhiṁ samaggavāsaṁ vasamāno dhammena rajjaṁ kāresi. Sopi asilakkhaṇapāṭhako tasseva upaṭṭhāko ahosi. Tassekadivasaṁ rājūpaṭṭhānaṁ āgantvā paṭisūriyaṁ ṭhatvā upaṭṭhahantassa lākhā vilīyi, paṭināsikā bhūmiyaṁ pati. So lajjāya adhomukho aṭṭhāsi. Atha naṁ rājā parihasanto “ācariya mā cintayittha, khipitaṁ nāma ekassa kalyāṇaṁ hoti, ekassa pāpakaṁ. Tumhehi khipitena nāsikā chijjīyittha, mayaṁ pana khipantā mātuladhītaraṁ labhitvā rajjaṁ pāpuṇimhā”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

126. “Tathevekassa kalyāṇaṁ, tathevekassa pāpakaṁ.
Tasmā sabbaṁ na kalyāṇaṁ, sabbaṁ vāpi na pāpakan”ti.

Tattha **tathevekassā**ti tadevekassa. Ayameva vā pāṭho. Dutiyapadepi eseva nayo.

Iti so imāya gāthāya taṁ kāraṇaṁ āharitvā dānādīni puññāni katvā yathākammaṁ gato.

Satthā imāya desanāya lokasammatānaṁ kalyāṇapāpakānaṁ anekaṁsikabhāvaṁ pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi “tadā asilakkhaṇapāṭhakova etarahi asilakkhaṇapāṭhako, bhāgineyyarājā pana ahameva ahosin”ti.

Asilakkhaṇajātakavaṇṇanā chaṭṭhā.

7. Kalaṇḍukajātakavaṇṇanā (127)

Te desā tāni vatthūnīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ vikatthakabhikkhuṁ ārabbha kathesi. Tattha dvepi vatthūni kaṭāhakajātakasadisāneva.

ဣက္ခဏိကာ ဂန္တွာ တံ ကာရဏံ ရညော အာရောစေသိ။ ရာဇာ “ပကတိယာပိ သာ မယာ တဿေဝတ္ထာယ ပုဋ္ဌာ၊ ပါယာသေ ဆဍ္ဍိတသပ္ပိ ဝိယ ဇာတ”န္တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ အပရဘာဂေ ဘာဂိနေယျဿ ရဇ္ဇံ ဒတွာ ဓီတရံ မဟာဒေဝိံ ကာရေသိ။ သော တာယ သဒ္ဓိံ သမဂ္ဂဝါသံ ဝသမာနော ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။ သောပိ အသိလက္ခဏပါဌကော တဿေဝ ဥပဋ္ဌာကော အဟောသိ။ တဿေကဒိဝသံ ရာဇူပဋ္ဌာနံ အာဂန္တွာ ပဋိသူရိယံ ဌတွာ ဥပဋ္ဌဟန္တဿ လာခါ ဝိလီယိ၊ ပဋိနာသိကာ ဘူမိယံ ပတိ။ သော လဇ္ဇာယ အဓောမုခေါ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ ရာဇာ ပရိဟသန္တော “အာစရိယ မာ စိန္တယိတ္ထ၊ ခိပိတံ နာမ ဧကဿ ကလျာဏံ ဟောတိ၊ ဧကဿ ပါပကံ။ တုမှေဟိ ခိပိတေန နာသိကာ ဆိဇ္ဇီယိတ္ထ၊ မယံ ပန ခိပန္တာ မာတုလဓီတရံ လဘိတွာ ရဇ္ဇံ ပါပုဏိမှာ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၂၆။ “တထေဝေကဿ ကလျာဏံ၊ တထေဝေကဿ ပါပကံ။
တသ္မာ သဗ္ဗံ န ကလျာဏံ၊ သဗ္ဗံ ဝါပိ န ပါပက”န္တိ။

တတ္ထ **တထေဝေကဿာ**တိ တဒေဝေကဿ။ အယမေဝ ဝါ ပါဌော။ ဒုတိယပဒေပိ ဧသေဝ နယော။

ဣတိ သော ဣမာယ ဂါထာယ တံ ကာရဏံ အာဟရိတွာ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမာယ ဒေသနာယ လောကသမ္မတာနံ ကလျာဏပါပကာနံ အနေကံသိကဘာဝံ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ အသိလက္ခဏပါဌကောဝ ဧတရဟိ အသိလက္ခဏပါဌကော၊ ဘာဂိနေယျရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

အသိလက္ခဏဇာတကဝဏ္ဏနာ ဆဋ္ဌာ။

၇-ကလဏ္ဍုကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၂၇)

တေ ဒေသာ တာနိ ဝတ္ထူနီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဝိကတ္ထကဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တတ္ထ ဒွေပိ ဝတ္ထူနိ ကဋာဟကဇာတကသဒိသာနေဝ။

Idha panesa Bārāṇasiseṭṭhino dāso Kalaṇḍuko nāma ahosi. Tassa palāyitvā paccantavāsiseṭṭhino dhītaraṁ gahetvā mahantena parivārena vasanakāle Bārāṇasiseṭṭhi pariyesāpetvāpi tassa gataṭṭhānaṁ[1] ajānanto "gaccha, Kalaṇḍukaṁ pariyesā"ti attanā puṭṭhaṁ sukapotakaṁ pesesi. Sukapotako ito cito ca vicaranto taṁ nagaraṁ pāpuṇi. Tasmiñca kāle Kalaṇḍuko nadīkīḷaṁ kīḷitukāmo bahuṁ mālāgandhavilepanañceva khādanīyabhojanīyāni ca gāhāpetvā nadiṁ gantvā seṭṭhidhītāya saddhiṁ nāvaṁ āruyha udake kīḷati. Tasmiñca padese nadīkīḷaṁ kīḷantā issarajātikā tikhiṇabhesajjaparibhāvitaṁ khīraṁ pivanti, tena tesaṁ divasabhāgampi udake kīḷantānaṁ sītaṁ na bādhati. Ayaṁ pana Kalaṇḍuko khīragaṇḍūsaṁ gahetvā mukhaṁ vikkhāletvā taṁ khīraṁ nuṭṭhubhati. Nuṭṭhubhantopi udake anuṭṭhubhitvā seṭṭhidhītāya sīse nuṭṭhubhati. Sukapotakopi nadītīraṁ gantvā ekissā udumbarasākhāya nisīditvā oloketvā Kalaṇḍukaṁ sañjānitvā seṭṭhidhītāya sīse nuṭṭhubhantaṁ disvā "are kalaṇḍuka dāsa attano jātiñca vasanaṭṭhānañca anussara, khīragaṇḍūsaṁ gahetvā mukhaṁ vikkhāletvā jātisampannāya sukhasaṁvaḍḍhāya seṭṭhidhītāya sīse mā nuṭṭhubhi, attano pamāṇaṁ na jānāsī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

127. "Te desā tāni vatthūni, ahañca vanagocaro.
Anuvicca kho taṁ gaṇheyyuṁ, piva khīraṁ Kalaṇḍukā"ti.

Tattha **te desā tāni vatthūnī**ti mātukucchiṁ sandhāya vadati. Ayametthādhippāyo—yattha te vasitaṁ, na te khattiyadhītādīnaṁ kucchidesā. Yattha vāsi patiṭṭhito, na tāni khattiyadhītādīnaṁ kucchivatthūni. Atha kho dāsikucchiyaṁ tvaṁ vasi ceva patiṭṭhito cāti. **Ahañca vanagocaro**ti tiracchānabhūtopi etamatthaṁ jānāmīti dīpeti. **Anuvicca kho taṁ gaṇheyyun**ti evaṁ anācāraṁ caramānaṁ mayā gantvā ārocite anuvicca jānitvā tava sāmikā tāḷetvā ceva lakkhaṇāhatañca katvā taṁ gaṇheyyuṁ, gahetvā gamissanti, tasmā attano pamāṇaṁ ñatvā seṭṭhidhītāya sīse anuṭṭhubhitvā piva khīraṁ. **Kalaṇḍukā**ti taṁ nāmenālapati.

1. Vasanaṭṭhānaṁ (Ka)

ဣဓ ပနေသ ဗာရာဏသိသေဋ္ဌိနော ဒါသော ကလဏ္ဍုကော နာမ အဟောသိ။ တဿ ပလာယိတွာ ပစ္စန္တဝါသိသေဋ္ဌိနော ဓီတရံ ဂဟေတွာ မဟန္တေန ပရိဝါရေန ဝသနကာလေ ဗာရာဏသိသေဋ္ဌိ ပရိယေသာပေတွာပိ တဿ ဂတဋ္ဌာနံ[၁] အဇာနန္တော “ဂစ္ဆ, ကလဏ္ဍုကံ ပရိယေသာ”တိ အတ္တနာ ပုဋ္ဌံ သုကပေါတကံ ပေသေသိ။ သုကပေါတကော ဣတော စိတော စ ဝိစရန္တော တံ နဂရံ ပါပုဏိ။ တသ္မိဉ္စ ကာလေ ကလဏ္ဍုကော နဒီကီဠံ ကီဠိတုကာမော ဗဟုံ မာလာဂန္ဓဝိလေပနဉ္စေဝ ခါဒနီယဘောဇနီယာနိ စ ဂါဟာပေတွာ နဒိံ ဂန္တွာ သေဋ္ဌိဓီတာယ သဒ္ဓိံ နာဝံ အာရုယှ ဥဒကေ ကီဠတိ။ တသ္မိဉ္စ ပဒေသေ နဒီကီဠံ ကီဠန္တာ ဣဿရဇာတိကာ တိခိဏဘေသဇ္ဇပရိဘာဝိတံ ခီရံ ပိဝန္တိ၊ တေန တေသံ ဒိဝသဘာဂမ္ပိ ဥဒကေ ကီဠန္တာနံ သီတံ န ဗာဓတိ။ အယံ ပန ကလဏ္ဍုကော ခီရဂဏ္ဍူသံ ဂဟေတွာ မုခံ ဝိက္ခာလေတွာ တံ ခီရံ နုဋ္ဌုဘတိ။ နုဋ္ဌုဘန္တောပိ ဥဒကေ အနုဋ္ဌုဘိတွာ သေဋ္ဌိဓီတာယ သီသေ နုဋ္ဌုဘတိ။ သုကပေါတကောပိ နဒီတီရံ ဂန္တွာ ဧကိဿာ ဥဒုမ္ဗရသာခါယ နိသီဒိတွာ ဩလောကေတွာ ကလဏ္ဍုကံ သဉ္ဇာနိတွာ သေဋ္ဌိဓီတာယ သီသေ နုဋ္ဌုဘန္တံ ဒိသွာ “အရေ ကလဏ္ဍုက ဒါသ အတ္တနော ဇာတိဉ္စ ဝသနဋ္ဌာနဉ္စ အနုဿရ၊ ခီရဂဏ္ဍူသံ ဂဟေတွာ မုခံ ဝိက္ခာလေတွာ ဇာတိသမ္ပန္နာယ သုခသံဝဍ္ဎာယ သေဋ္ဌိဓီတာယ သီသေ မာ နုဋ္ဌုဘိ၊ အတ္တနော ပမာဏံ န ဇာနာသီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၂၇။ “တေ ဒေသာ တာနိ ဝတ္ထူနိ၊ အဟဉ္စ ဝနဂေါစရော။
အနုဝိစ္စ ခေါ တံ ဂဏှေယျုံ၊ ပိဝ ခီရံ ကလဏ္ဍုကာ”တိ။

တတ္ထ **တေ ဒေသာ တာနိ ဝတ္ထူနီ**တိ မာတုကုစ္ဆိံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ အယမေတ္ထာဓိပ္ပါယော—ယတ္ထ တေ ဝသိတံ၊ န တေ ခတ္တိယဓီတာဒီနံ ကုစ္ဆိဒေသာ။ ယတ္ထ ဝါသိ ပတိဋ္ဌိတော၊ န တာနိ ခတ္တိယဓီတာဒီနံ ကုစ္ဆိဝတ္ထူနိ။ အထ ခေါ ဒါသိကုစ္ဆိယံ တွံ ဝသိ စေဝ ပတိဋ္ဌိတော စာတိ။ **အဟဉ္စ ဝနဂေါစရော**တိ တိရစ္ဆာနဘူတောပိ ဧတမတ္ထံ ဇာနာမီတိ ဒီပေတိ။ **အနုဝိစ္စ ခေါ တံ ဂဏှေယျု**န္တိ ဧဝံ အနာစာရံ စရမာနံ မယာ ဂန္တွာ အာရောစိတေ အနုဝိစ္စ ဇာနိတွာ တဝ သာမိကာ တာဠေတွာ စေဝ လက္ခဏာဟတဉ္စ ကတွာ တံ ဂဏှေယျုံ၊ ဂဟေတွာ ဂမိဿန္တိ၊ တသ္မာ အတ္တနော ပမာဏံ ဉတွာ သေဋ္ဌိဓီတာယ သီသေ အနုဋ္ဌုဘိတွာ ပိဝ ခီရံ။ **ကလဏ္ဍုကာ**တိ တံ နာမေနာလပတိ။

၁-ဝသနဋ္ဌာနံ (က)

Kalaṇḍukopi suvapotakaṁ sañjānitvā “maṁ pākaṭaṁ kareyyā”ti bhayena “ehi sāmi, kadā āgatosī”ti āha. Suko “na esa maṁ hitakāmatāya pakkosati, gīvaṁ pana me vaṭṭetvā māretukāmo”ti ñatvāva “na me tayā attho”ti tato uppatitvā Bārāṇasiṁ gantvā yathādiṭṭhaṁ seṭṭhino vitthārena kathesi. Seṭṭhi “ayuttaṁ tena katan”ti vatvā gantvā tassa āṇaṁ kāretvā Bārāṇasimeva naṁ ānetvā dāsaparibhogena paribhuñji.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā Kalaṇḍuko ayaṁ bhikkhu ahosi, Bārāṇasiseṭṭhi pana ahameva ahosin”ti.

Kalaṇḍukajātakavaṇṇanā sattamā.

---

8. Biḷāravatajātakavaṇṇanā (128)

Yo ve dhammaṁ dhajaṁ katvāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ kuhakabhikkhuṁ ārabbha kathesi. Tadā hi satthā tassa kuhakabhāve ārocite “na bhikkhave idāneva, pubbepesa kuhakoyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto mūsikayoniyaṁ paṭisandhiṁ gahetvā vuḍḍhimanvāya mahāsarīro sūkaracchāpakasadiso hutvā anekasatamūsikāhi parivuto arañño viharati. Atheko siṅgālo ito cito ca vicaranto taṁ mūsikayūthaṁ disvā “imā mūsikā vañcetvā khādissāmī”ti cintetvā mūsikānaṁ āsayassa avidūre sūriyābhimukho vātaṁ pivanto ekena pādena aṭṭhāsi. Bodhisatto gocarāya caramāno taṁ disvā “sīlavā eso bhavissatī”ti tassa santikaṁ gantvā “bhante tvaṁ ko nāmo”ti pucchi. Dhammiko nāmāti. Cattāro pāde bhūmiyaṁ aṭhapetvā kasmā ekeneva ṭhitosīti. Mayi cattāro pāde pathaviyaṁ ṭhapente pathavī vahituṁ na sakkoti, tasmā ekeneva tiṭṭhāmīti. Mukhaṁ vivaritvā kasmā ṭhitosīti. Mayaṁ aññaṁ na bhakkhayāma, vātameva bhakkhayāmāti. Atha kasmā

ကလဏ္ဍုကောပိ သုဝပေါတကံ သဉ္ဇာနိတွာ “မံ ပါကဋံ ကရေယျာ”တိ ဘယေန “ဧဟိ သာမိ, ကဒါ အာဂတောသီ”တိ အာဟ။ သုကော “န ဧသ မံ ဟိတကာမတာယ ပက္ကောသတိ၊ ဂီဝံ ပန မေ ဝဋ္ဋေတွာ မာရေတုကာမော”တိ ဉတွာဝ “န မေ တယာ အတ္ထော”တိ တတော ဥပ္ပတိတွာ ဗာရာဏသိံ ဂန္တွာ ယထာဒိဋ္ဌံ သေဋ္ဌိနော ဝိတ္ထာရေန ကထေသိ။ သေဋ္ဌိ “အယုတ္တံ တေန ကတ”န္တိ ဝတွာ ဂန္တွာ တဿ အာဏံ ကာရေတွာ ဗာရာဏသိမေဝ နံ အာနေတွာ ဒါသပရိဘောဂေန ပရိဘုဉ္ဇိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ကလဏ္ဍုကော အယံ ဘိက္ခု အဟောသိ၊ ဗာရာဏသိသေဋ္ဌိ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ကလဏ္ဍုကဇာတကဝဏ္ဏနာ သတ္တမာ။

၈-ဗိဠာရဝတဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၂၈)

ယော ဝေ ဓမ္မံ ဓဇံ ကတွာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ကုဟကဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တဒါ ဟိ သတ္ထာ တဿ ကုဟကဘာဝေ အာရောစိတေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပေသ ကုဟကောယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော မူသိကယောနိယံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ ဝုဍ္ဎိမန္ဝာယ မဟာသရီရော သူကရစ္ဆာပကသဒိသော ဟုတွာ အနေကသတမူသိကာဟိ ပရိဝုတော အရညေ ဝိဟရတိ။ အထေကော သိင်္ဂါလော ဣတော စိတော စ ဝိစရန္တော တံ မူသိကယူထံ ဒိသွာ “ဣမာ မူသိကာ ဝဉ္စေတွာ ခါဒိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ မူသိကာနံ အာသယဿ အဝိဒူရေ သူရိယာဘိမုခေါ ဝါတံ ပိဝန္တော ဧကေန ပါဒေန အဋ္ဌာသိ။ ဗောဓိသတ္တော ဂေါစရာယ စရမာနော တံ ဒိသွာ “သီလဝါ ဧသော ဘဝိဿတီ”တိ တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ “ဘန္တေ တွံ ကော နာမော”တိ ပုစ္ဆိ။ ဓမ္မိကော နာမာတိ။ စတ္တာရော ပါဒေ ဘူမိယံ အဋ္ဌပေတွာ ကသ္မာ ဧကေနေဝ ဌိတောသီတိ။ မယိ စတ္တာရော ပါဒေ ပထဝိယံ ဌပေန္တေ ပထဝီ ဝဟိတုံ န သက္ကောတိ၊ တသ္မာ ဧကေနေဝ တိဋ္ဌာမီတိ။ မုခံ ဝိဝရိတွာ ကသ္မာ ဌိတောသီတိ။ မယံ အညံ န ဘက္ခယာမ၊ ဝါတမေဝ ဘက္ခယာမာတိ။ အထ ကသ္မာ

sūriyābhimukho tiṭṭhasīti. Sūriyaṁ namassāmīti. Bodhisatto tassa vacanaṁ sutvā “sīlavā eso bhavissatī”ti tato paṭṭhāya mūsikagaṇena saddhiṁ sāyaṁ pātaṁ tassa upaṭṭhānaṁ gacchati.

Athassa upaṭṭhānaṁ katvā gamanakāle siṅgālo sabbapacchimaṁ mūsikaṁ gahetvā maṁsaṁ khāditvā ajjhoharitvā mukhaṁ puñchitvā tiṭṭhati. Anupubbena mūsikagaṇo tanuko jāto. Mūsikā “pubbe amhākaṁ ayaṁ āsayo nappahoti, nirantarā tiṭṭhāma. Idāni sithilā, evampi āsayo na pūrateva, kiṁ nu kho etan”ti bodhisattassa taṁ pavattiṁ ārocesuṁ. Bodhisatto “kena nu kho kāraṇena mūsikā tanuttaṁ gatā”ti cintento siṅgāle āsaṅkaṁ ṭhapetvā “vīmaṁsissāmi nan”ti upaṭṭhānakāle sesamūsikā purato katvā sayaṁ pacchato ahosi. Siṅgālo tassa upari pakkhandi, bodhisatto attano gahaṇatthāya taṁ pakkhandantaṁ disvā nivattitvā “bho siṅgāla idaṁ te vatasamādānaṁ na dhammasudhammatāya, paresaṁ pana vihiṁsanatthāya dhammaṁ dhajaṁ katvā carasī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

128. “Yo ve dhammaṁ dhajaṁ katvā, nigūḷho pāpamācare.
Vissāsayitvā bhūtāni, biḷāraṁ nāma taṁ vatan”ti.

Tattha **yo ve**ti khattiyādīsu yo kocideva. **Dhammaṁ dhajaṁ katvā**ti dasakusalakammapathadhammaṁ dhajaṁ karitvā, kūṭaṁ karonto viya[1] ussāpetvā dassentoti attho. **Vissāsayitvā**ti “sīlavā ayan”ti saññāya sañjātavissāsāni katvā. **Biḷāraṁ nāma taṁ vatan**ti taṁ evaṁ dhammaṁ dhajaṁ katvā raho pāpāni karontassa vataṁ kerāṭikavataṁ nāma hotīti attho.

Mūsikarājā kathentova uppatitvā tassa gīvāyaṁ patitvā hanukassa heṭṭhā antogalanāḷiyaṁ ḍaṁsitvā galanāḷiṁ phāletvā jīvitakkhayaṁ pāpesi. Mūsikagaṇo nivattitvā siṅgālaṁ “muru murū”ti khāditvā agamāsi. Paṭhamāgatāva kirassa maṁsaṁ labhiṁsu, pacchā āgatā na labhiṁsu. Tato paṭṭhāya mūsikagaṇo nibbhayo jāto.

1. Taṁ karonto (Sī, I)

သူရိယာဘိမုခေါ တိဋ္ဌသီတိ။ သူရိယံ နမဿာမီတိ။ ဗောဓိသတ္တော တဿ ဝစနံ သုတွာ “သီလဝါ ဧသော ဘဝိဿတီ”တိ တတော ပဋ္ဌာယ မူသိကဂဏေန သဒ္ဓိံ သာယံ ပါတံ တဿ ဥပဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆတိ။

အထဿ ဥပဋ္ဌာနံ ကတွာ ဂမနကာလေ သိင်္ဂါလော သဗ္ဗပစ္ဆိမံ မူသိကံ ဂဟေတွာ မံသံ ခါဒိတွာ အဇ္ဈောဟရိတွာ မုခံ ပုဉ္ဆိတွာ တိဋ္ဌတိ။ အနုပုဗ္ဗေန မူသိကဂဏော တနုကော ဇာတော။ မူသိကာ “ပုဗ္ဗေ အမှာကံ အယံ အာသယော နပ္ပဟောတိ၊ နိရန္တရာ တိဋ္ဌာမ။ ဣဒါနိ သိထိလာ၊ ဧဝမ္ပိ အာသယော န ပူရတေဝ၊ ကိံ နု ခေါ ဧတ”န္တိ ဗောဓိသတ္တဿ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသုံ။ ဗောဓိသတ္တော “ကေန နု ခေါ ကာရဏေန မူသိကာ တနုတ္တံ ဂတာ”တိ စိန္တေန္တော သိင်္ဂါလေ အာသင်္ကံ ဌပေတွာ “ဝီမံသိဿာမိ န”န္တိ ဥပဋ္ဌာနကာလေ သေသမူသိကာ ပုရတော ကတွာ သယံ ပစ္ဆတော အဟောသိ။ သိင်္ဂါလော တဿ ဥပရိ ပက္ခန္ဒိ၊ ဗောဓိသတ္တော အတ္တနော ဂဟဏတ္ထာယ တံ ပက္ခန္ဒန္တံ ဒိသွာ နိဝတ္တိတွာ “ဘော သိင်္ဂါလ ဣဒံ တေ ဝတသမာဒါနံ န ဓမ္မသုဓမ္မတာယ၊ ပရေသံ ပန ဝိဟိံသနတ္ထာယ ဓမ္မံ ဓဇံ ကတွာ စရသီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၂၈။ “ယော ဝေ ဓမ္မံ ဓဇံ ကတွာ၊ နိဂူဠှော ပါပမာစရေ။
ဝိဿာသယိတွာ ဘူတာနိ၊ ဗိဠာရံ နာမ တံ ဝတ”န္တိ။

တတ္ထ **ယော ဝေ**တိ ခတ္တိယာဒီသု ယော ကောစိဒေဝ။ **ဓမ္မံ ဓဇံ ကတွာ**တိ ဒသကုသလကမ္မပထဓမ္မံ ဓဇံ ကရိတွာ၊ ကူဋံ ကရောန္တော ဝိယ[၁] ဥဿာပေတွာ ဒဿေန္တောတိ အတ္ထော။ **ဝိဿာသယိတွာ**တိ “သီလဝါ အယ”န္တိ သညာယ သဉ္ဇာတဝိဿာသာနိ ကတွာ။ **ဗိဠာရံ နာမ တံ ဝတ**န္တိ တံ ဧဝံ ဓမ္မံ ဓဇံ ကတွာ ရဟော ပါပါနိ ကရောန္တဿ ဝတံ ကေရာဋိကဝတံ နာမ ဟောတီတိ အတ္ထော။

မူသိကရာဇာ ကထေန္တောဝ ဥပ္ပတိတွာ တဿ ဂီဝါယံ ပတိတွာ ဟနုကဿ ဟေဋ္ဌာ အန္တောဂလနာဠိယံ ဍံသိတွာ ဂလနာဠိံ ဖာလေတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေသိ။ မူသိကဂဏော နိဝတ္တိတွာ သိင်္ဂါလံ “မုရု မုရူ”တိ ခါဒိတွာ အဂမာသိ။ ပဌမာဂတာဝ ကိရဿ မံသံ လဘိံသု၊ ပစ္ဆာ အာဂတာ န လဘိံသု။ တတော ပဋ္ဌာယ မူသိကဂဏော နိဗ္ဘယော ဇာတော။

၁-တံ ကရောန္တော (သီ၊ ဣ)

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā siṅgālo kuhakabhikkhu ahosi, mūsikarājā pana ahameva ahosin”ti.

Biḷārajātakavaṇṇanā aṭṭhamā.

---

9. Aggikabhāradvājajātakavaṇṇanā (129)

Nāyaṁ sikhā puññahetūti idaṁ Satthā Jetavane viharanto kuhakaññeva bhikkhuṁ ārabbha kathesi. ( )[1]

Atītasmiñhi Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto mūsikarājā hutvā araññe vasati. Atheko siṅgālo davaḍāhe uṭṭhite palāyituṁ asakkonto ekasmiṁ rukkhe sīsaṁ āhacca aṭṭhāsi. Tassa sakalasarīre lomāni jhāyiṁsu, rukkhaṁ āhacca ṭhitaṭṭhāne pana matthake cūḷā viya thokāni lomāni aṭṭhaṁsu. So ekadivasṁ soṇḍiyaṁ pānīyaṁ pivanto chāyaṁ olokento cūḷaṁ disvā “uppannaṁ dāni me bhaṇḍamūlan”ti araññe vicaranto taṁ mūsikādariṁ[2] disvā “imā mūsikā vañcetvā khādissāmī”ti heṭṭhā vuttanayeneva avidūre aṭṭhāsi. Atha naṁ bodhisatto gocarāya caranto disvā “sīlavā ayan”ti saññāya upasaṅkamitvā “tvaṁ kinnāmosī”ti pucchi. Ahaṁ Aggikabhāradvājo nāmāti. Atha kasmā āgatosīti. Tumhākaṁ rakkhanatthāyāti. Kinti katvā amhe rakkhissasīti. Ahaṁ aṅguṭṭhagaṇanaṁ nāma jānāmi, tumhākaṁ pātova nikkhamitvā gocarāya gamanakāle “ettakā”ti gaṇetvā paccāgamanakālepi gaṇessāmi, evaṁ sāyaṁ pātaṁ gaṇento rakkhissāmīti. Tena hi rakkha mātulāti. So “sādhū”ti sampaṭicchitvā nikkhamanakāle “eko dve tayo”ti gaṇetvā paccāgamanakālepi tatheva gaṇetvā sabbapacchimaṁ gahetvā khādati. Sesaṁ purimasadisameva.

Idha pana mūsikarājā nivattitvā ṭhito “bho Aggikabhāradvāja nāyaṁ tava dhammasudhammatāya matthake cūḷā ṭhapitā, kucchikāraṇā pana ṭhapitā”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

---

1. (Paccuppannavatthu heṭṭhā vuttasadisaṁ) (Syā)
2. Mūsikāgāraṁ (Ka)

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ သိင်္ဂါလော ကုဟကဘိက္ခု အဟောသိ၊ မူသိကရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဗိဠာရဇာတကဝဏ္ဏနာ အဋ္ဌမာ။

၉-အဂ္ဂိကဘာရဒွါဇဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၂၉)

နာယံ သိခါ ပုညဟေတူတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကုဟကညေဝ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။( )[၁]

အတီတသ္မိဉှိ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော မူသိကရာဇာ ဟုတွာ အရညေ ဝသတိ။ အထေကော သိင်္ဂါလော ဒဝဍာဟေ ဥဋ္ဌိတေ ပလာယိတုံ အသက္ကောန္တော ဧကသ္မိံ ရုက္ခေ သီသံ အာဟစ္စ အဋ္ဌာသိ။ တဿ သကလသရီရေ လောမာနိ ဈာယိံသု၊ ရုက္ခံ အာဟစ္စ ဌိတဋ္ဌာနေ ပန မတ္ထကေ စူဠာ ဝိယ ထောကာနိ လောမာနိ အဋ္ဌံသု။ သော ဧကဒိဝသံ သောဏ္ဍိယံ ပါနီယံ ပိဝန္တော ဆာယံ ဩလောကေန္တော စူဠံ ဒိသွာ “ဥပ္ပန္နံ ဒါနိ မေ ဘဏ္ဍမူလ”န္တိ အရညေ ဝိစရန္တော တံ မူသိကာဒရိံ[၂] ဒိသွာ “ဣမာ မူသိကာ ဝဉ္စေတွာ ခါဒိဿာမီ”တိ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနေဝ အဝိဒူရေ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ ဗောဓိသတ္တော ဂေါစရာယ စရန္တော ဒိသွာ “သီလဝါ အယ”န္တိ သညာယ ဥပသင်္ကမိတွာ “တွံ ကိန္နာမောသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ အဟံ အဂ္ဂိကဘာရဒွါဇော နာမာတိ။ အထ ကသ္မာ အာဂတောသီတိ။ တုမှာကံ ရက္ခနတ္ထာယာတိ။ ကိန္တိ ကတွာ အမှေ ရက္ခိဿသီတိ။ အဟံ အင်္ဂုဋ္ဌဂဏနံ နာမ ဇာနာမိ၊ တုမှာကံ ပါတောဝ နိက္ခမိတွာ ဂေါစရာယ ဂမနကာလေ “ဧတ္တကာ”တိ ဂဏေတွာ ပစ္စာဂမနကာလေပိ ဂဏေဿာမိ၊ ဧဝံ သာယံ ပါတံ ဂဏေန္တော ရက္ခိဿာမီတိ။ တေန ဟိ ရက္ခ မာတုလာတိ။ သော “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ နိက္ခမနကာလေ “ဧကော ဒွေ တယော”တိ ဂဏေတွာ ပစ္စာဂမနကာလေပိ တထေဝ ဂဏေတွာ သဗ္ဗပစ္ဆိမံ ဂဟေတွာ ခါဒတိ။ သေသံ ပုရိမသဒိသမေဝ။

ဣဓ ပန မူသိကရာဇာ နိဝတ္တိတွာ ဌိတော “ဘော အဂ္ဂိကဘာရဒွါဇ နာယံ တဝ ဓမ္မသုဓမ္မတာယ မတ္ထကေ စူဠာ ဌပိတာ၊ ကုစ္ဆိကာရဏာ ပန ဌပိတာ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁-(ပစ္စုပ္ပန္နဝတ္ထု ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တသဒိသံ) (သျာ)
၂-မူသိကာဂါရံ (က)

129. “Nāyaṁ sikhā puññahetu, ghāsahetu ayaṁ sikhā.
Nā’guṭṭhigaṇanaṁ[1] yāti, alaṁ te hotu aggikā”ti.

Tattha **nā’guṭṭhigaṇanaṁ yātī**ti “aṅguṭṭhigaṇanā”ti[2] aṅguṭṭhagaṇanā vuccati, ayaṁ mūsikagaṇo aṅguṭṭhagaṇanaṁ na gacchati na upeti na pūreti, parikkhayaṁ gacchatīti attho. **Alaṁ te hotu aggikā**ti siṅgālaṁ nāmena ālapanto āha. Ettāvatā te alaṁ hotu, na ito paraṁ mūsike khādissasi. Amhehi vā tayā saddhiṁ saṁvāso alaṁ hotu, na mayaṁ idāni tayā saddhiṁ vasissāmātipi attho. Sesaṁ purimasadisameva.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā siṅgālo ayaṁ bhikkhu ahosi, mūsikarājā pana ahameva ahosin”ti.

Aggikabhāradvājajātakavaṇṇanā navamā.

---

10. Kosiyajātakavaṇṇanā (130)

Yathā vācā ca bhuñjassūti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ Sāvatthiyaṁ mātugāmaṁ ārabbha kathesi. Sā kirekassa saddhāsampannassa upāsakabrāhmaṇassa brāhmaṇī dussīlā pāpadhammā rattiṁ aticaritvā divā kiñci kammaṁ akatvā gilānālayaṁ dassetvā nitthunamānā nipajjati. Atha naṁ brāhmaṇo “kiṁ te bhadde aphāsukan”ti pucchi. Vātā me vijjhantīti. Atha kiṁ laddhuṁ vaṭṭatīti. Siniddhamadhurāni paṇītapaṇītāni yāgubhattatelādīnīti. Brāhmaṇo yaṁ yaṁ sā icchati, taṁ taṁ āharitvā deti, dāso viya sabbakiccāni karoti. Sā pana brāhmaṇassa gehaṁ paviṭṭhakāle nipajjati, bahi nikkhantakāle jārehi saddhiṁ vītināmeti.

Atha brāhmaṇo “imissā sarīre vijjhanavātānaṁ pariyanto na paññāyatī”ti ekadivasaṁ gandhamālādīni ādāya Jetavanaṁ gantvā Satthāraṁ pūjetvā vanditvā ekamantaṁ nisīditvā “kiṁ brāhmaṇa na paññāyasī”ti vutte “bhante brāhmaṇiyā kira me sarīre vātā vijjhanti, svāhaṁ

---

1. Naguṭṭhagaṇanaṁ (Sī, Syā), nā’ṅguṭṭhagaṇanaṁ (Ka) 2. Naṅguṭṭhagaṇanāti (Sī)

၁၂၉။ “နာယံ သိခါ ပုညဟေတု၊ ဃာသဟေတု အယံ သိခါ။
နာ’ဂုဋ္ဌိဂဏနံ[၁] ယာတိ၊ အလံ တေ ဟောတု အဂ္ဂိကာ”တိ။

တတ္ထ **နာ’ဂုဋ္ဌိဂဏနံ ယာတီ**တိ “အင်္ဂုဋ္ဌိဂဏနာ”တိ[၂] အင်္ဂုဋ္ဌဂဏနာ ဝုစ္စတိ၊ အယံ မူသိကဂဏော အင်္ဂုဋ္ဌဂဏနံ န ဂစ္ဆတိ န ဥပေတိ န ပူရေတိ၊ ပရိက္ခယံ ဂစ္ဆတီတိ အတ္ထော။ **အလံ တေ ဟောတု အဂ္ဂိကာ**တိ သိင်္ဂါလံ နာမေန အာလပန္တော အာဟ။ ဧတ္တာဝတာ တေ အလံ ဟောတု၊ န ဣတော ပရံ မူသိကေ ခါဒိဿသိ။ အမှေဟိ ဝါ တယာ သဒ္ဓိံ သံဝါသော အလံ ဟောတု၊ န မယံ ဣဒါနိ တယာ သဒ္ဓိံ ဝသိဿာမာတိပိ အတ္ထော။ သေသံ ပုရိမသဒိသမေဝ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ သိင်္ဂါလော အယံ ဘိက္ခု အဟောသိ၊ မူသိကရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

အဂ္ဂိကဘာရဒ္ဝါဇဇာတကဝဏ္ဏနာ နဝမာ။

၁၀-ကောသိယဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၃၀)

ယထာ ဝါစာ စ ဘုဉ္ဇဿူတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ သာဝတ္ထိယံ မာတုဂါမံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သာ ကိရေကဿ သဒ္ဓါသမ္ပန္နဿ ဥပါသကဗြာဟ္မဏဿ ဗြာဟ္မဏီ ဒုဿီလာ ပါပဓမ္မာ ရတ္တိံ အတိစရိတွာ ဒိဝါ ကိဉ္စိ ကမ္မံ အကတွာ ဂိလာနာလယံ ဒဿေတွာ နိတ္ထုနမာနာ နိပဇ္ဇတိ။ အထ နံ ဗြာဟ္မဏော “ကိံ တေ ဘဒ္ဒေ အဖာသုက”န္တိ ပုစ္ဆိ။ ဝါတာ မေ ဝိဇ္ဈန္တီတိ။ အထ ကိံ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ သိနိဒ္ဓမဓုရာနိ ပဏီတပဏီတာနိ ယာဂုဘတ္တတေလာဒီနီတိ။ ဗြာဟ္မဏော ယံ ယံ သာ ဣစ္ဆတိ၊ တံ တံ အာဟရိတွာ ဒေတိ၊ ဒါသော ဝိယ သဗ္ဗကိစ္စာနိ ကရောတိ။ သာ ပန ဗြာဟ္မဏဿ ဂေဟံ ပဝိဋ္ဌကာလေ နိပဇ္ဇတိ၊ ဗဟိ နိက္ခန္တကာလေ ဇာရေဟိ သဒ္ဓိံ ဝီတိနာမေတိ။

အထ ဗြာဟ္မဏော “ဣမိဿာ သရီရေ ဝိဇ္ဈနဝါတာနံ ပရိယန္တော န ပညာယတီ”တိ ဧကဒိဝသံ ဂန္ဓမာလာဒီနိ အာဒါယ ဇေတဝနံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ပူဇေတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိတွာ “ကိံ ဗြာဟ္မဏ န ပညာယသီ”တိ ဝုတ္တေ “ဘန္တေ ဗြာဟ္မဏိယာ ကိရ မေ သရီရေ ဝါတာ ဝိဇ္ဈန္တိ၊ သွာဟံ

၁-နဂုဋ္ဌဂဏနံ (သီ၊ သျာ)၊ နာ’င်္ဂုဋ္ဌဂဏနံ (က) ၂-နင်္ဂုဋ္ဌဂဏနာတိ (သီ)

tassā sappitelādīni ceva paṇītapaṇītabhojanāni ca pariyesāmi, sarīramassā ghanaṁ vippasannacchavivaṇṇaṁ jātaṁ, vātarogassa pana pariyanto na paññāyati. Ahaṁ taṁ paṭijaggantova idhāgamanassa okāsaṁ na labhāmī”ti āha. Satthā brāhmaṇiyā pāpabhāvaṁ ñatvā “brāhmaṇa ‘evaṁ nipannassa mātugāmassa roge avūpasamante idañcidañca bhesajjaṁ kātuṁ vaṭṭatī’ti pubbepi te paṇḍitehi kathitaṁ, bhavasaṅkhepagatattā pana na sallakkhesī”ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto brāhmaṇamahāsālakule nibbattitvā vayappatto Takkasilāyaṁ sabbasippāni uggaṇhitvā Bārāṇasiyaṁ disāpāmokkho ācariyo ahosi. Ekasatarājadhānīsu khattiyakumārā ca brāhmaṇakumārā ca yebhuyyena tasseva santike sippaṁ uggaṇhanti. Atheko janapadavāsī brāhmaṇamāṇavo bodhisattassa santike tayo vede aṭṭhārasa ca vijjāṭṭhānāni uggaṇhitvā Bārāṇasiyaṁyeva kuṭumbaṁ saṇṭhapetvā divase divase dvattikkhattuṁ bodhisattassa santikaṁ āgacchati. Tassa brāhmaṇī dussīlā ahosi pāpadhammāti sabbaṁ paccuppannavatthusadisameva.

Bodhisatto pana “iminā kāraṇena ovādagahaṇāya[1] okāsaṁ na labhāmī”ti vutte “sā māṇavikā imaṁ vañcetvā nipajjatī”ti ñatvā “tassā rogānucchavikaṁ bhesajjaṁ ācikkhissāmī”ti cintetvā āha “tāta tvaṁ ito paṭṭhāya tassā sappikhīrarasādīni mā adāsi, gomutte pana pañcapaṇṇāni phalādīni[2] ca pakkhipitvā koṭṭetvā navatambalohabhājane pakkhipitvā lohagandhaṁ gāhāpetvā rajjuṁ vā yottaṁ vā rukkhaṁ vā lataṁ[3] vā gahetvā ‘idaṁ te rogassa anucchavikabhesajjaṁ, idaṁ vā piva, uṭṭhāya vā tayā bhuttabhattassa anucchavikaṁ kammaṁ karohī’ti vatvā imaṁ gāthaṁ vadeyyāsi. Sace bhesajjaṁ na pivati, atha naṁ rajjuyā vā yottena vā rukkhena vā latāya vā katici pahāre paharitvā kesesu gahetvā ākaḍḍhitvā kapparena potheyyāsi, sā taṅkhaṇaññeva uṭṭhāya kammaṁ karissatī”ti. So “sādhū”ti sampaṭicchitvā vuttaniyāmeneva bhesajjaṁ katvā “bhadde imaṁ bhesajjaṁ pivā”ti āha. Kena te idaṁ

1. Ovādagamanāya (Syā, I)
2. Pañcapaṇṇāni tiphalādīni (Sī), pañcavaṇṇāni phalādīni (I)
3. Rukkhalataṁ (Sī, Syā, I)

တဿာ သပ္ပိတေလာဒီနိ စေဝ ပဏီတပဏီတဘောဇနာနိ စ ပရိယေသာမိ၊ သရီရမဿာ ဃနံ ဝိပ္ပသန္နစ္ဆဝိဝဏ္ဏံ ဇာတံ၊ ဝါတရောဂဿ ပန ပရိယန္တော န ပညာယတိ။ အဟံ တံ ပဋိဇဂ္ဂန္တောဝ ဣဓာဂမနဿ ဩကာသံ န လဘာမီ”တိ အာဟ။ သတ္ထာ ဗြာဟ္မဏိယာ ပါပဘာဝံ ဉတွာ “ဗြာဟ္မဏ ‘ဧဝံ နိပန္နဿ မာတုဂါမဿ ရောဂေ အဝူပသမန္တေ ဣဒဉ္စိဒဉ္စ ဘေသဇ္ဇံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ’တိ ပုဗ္ဗေပိ တေ ပဏ္ဍိတေဟိ ကထိတံ၊ ဘဝသင်္ခေပဂတတ္တာ ပန န သလ္လက္ခေသီ”တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဗြာဟ္မဏမဟာသာလကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော တက္ကသိလာယံ သဗ္ဗသိပ္ပါနိ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ဗာရာဏသိယံ ဒိသာပါမောက္ခော အာစရိယော အဟောသိ။ ဧကသတရာဇဓာနီသု ခတ္တိယကုမာရာ စ ဗြာဟ္မဏကုမာရာ စ ယေဘုယျေန တဿေဝ သန္တိကေ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏှန္တိ။ အထေကော ဇနပဒဝါသီ ဗြာဟ္မဏမာဏဝေါ ဗောဓိသတ္တဿ သန္တိကေ တယော ဝေဒေ အဋ္ဌာရသ စ ဝိဇ္ဇာဋ္ဌာနာနိ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ဗာရာဏသိယံယေဝ ကုဋုမ္ဗံ သဏ္ဌပေတွာ ဒိဝသေ ဒိဝသေ ဒွတ္တိက္ခတ္တုံ ဗောဓိသတ္တဿ သန္တိကံ အာဂစ္ဆတိ။ တဿ ဗြာဟ္မဏီ ဒုဿီလာ အဟောသိ ပါပဓမ္မာတိ သဗ္ဗံ ပစ္စုပ္ပန္နဝတ္ထုသဒိသမေဝ။

ဗောဓိသတ္တော ပန “ဣမိနာ ကာရဏေန ဩဝါဒဂဟဏာယ[1] ဩကာသံ န လဘာမီ”တိ ဝုတ္တေ “သာ မာဏဝိကာ ဣမံ ဝဉ္စေတွာ နိပဇ္ဇတီ”တိ ဉတွာ “တဿာ ရောဂါနုစ္ဆဝိကံ ဘေသဇ္ဇံ အာစိက္ခိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ အာဟ “တာတ တွံ ဣတော ပဋ္ဌာယ တဿာ သပ္ပိခီရရသာဒီနိ မာ အဒါသိ၊ ဂေါမုတ္တေ ပန ပဉ္စပဏ္ဏာနိ ဖလာဒီနိ[2] စ ပက္ခိပိတွာ ကောဋ္ဋေတွာ နဝတမ္ဗလောဟဘာဇနေ ပက္ခိပိတွာ လောဟဂန္ဓံ ဂါဟာပေတွာ ရဇ္ဇုံ ဝါ ယောတ္တံ ဝါ ရုက္ခံ ဝါ လတံ[3] ဝါ ဂဟေတွာ ‘ဣဒံ တေ ရောဂဿ အနုစ္ဆဝိကဘေသဇ္ဇံ၊ ဣဒံ ဝါ ပိဝ၊ ဥဋ္ဌာယ ဝါ တယာ ဘုတ္တဘတ္တဿ အနုစ္ဆဝိကံ ကမ္မံ ကရောဟီ’တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထံ ဝဒေယျာသိ။ သစေ ဘေသဇ္ဇံ န ပိဝတိ၊ အထ နံ ရဇ္ဇုယာ ဝါ ယောတ္တေန ဝါ ရုက္ခေန ဝါ လတာယ ဝါ ကတိစိ ပဟာရေ ပဟရိတွာ ကေသေသု ဂဟေတွာ အာကဍ္ဎိတွာ ကပ္ပရေန ပေါထေယျာသိ၊ သာ တင်္ခဏညေဝ ဥဋ္ဌာယ ကမ္မံ ကရိဿတီ”တိ။ သော “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ဝုတ္တနိယာမေနေဝ ဘေသဇ္ဇံ ကတွာ “ဘဒ္ဒေ ဣမံ ဘေသဇ္ဇံ ပိဝါ”တိ အာဟ။ ကေန တေ ဣဒံ

၁-ဩဝါဒဂမနာယ (သျာ၊ ဣ)
၂-ပဉ္စပဏ္ဏာနိ တိဖလာဒီနိ (သီ)၊ ပဉ္စဝဏ္ဏာနိ ဖလာဒီနိ (ဣ)
၃-ရုက္ခလတံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

ācikkhitanti. Ācariyena bhaddeti. Apanehi taṁ, na pivissāmīti. Māṇavo “na tvaṁ attano ruciyā pivissasī”ti rajjuṁ gahetvā “attano rogassa anucchavikaṁ bhesajjaṁ vā piva, yāgubhattānucchavikaṁ kammaṁ vā karohī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

130. “Yathāvācā ca bhuñjassu, yathābhuttañca byāhara.
Ubhayaṁ te na sameti, vācā bhuttañca Kosiye”ti.

Tattha **yathāvācā ca bhuñjassū**ti yathā te vācā, tathā bhuñjassu, “vātā me vijjhantī”ti vācāya anucchavikameva katvā bhuñjassūti attho. “Yathāvācaṁ vā”tipi pāṭho yujjati, “yathāvācāyā”tipi paṭhanti, sabbattha ayameva attho. **Yathābhuttañca byāharā**ti yaṁ yathā te bhuttaṁ, tassa anucchavikameva byāhara, “arogamhī”ti vatvā gehe kattabbaṁ karosīti attho. “Yathābhūtañcā”tipi pāṭho, atha vā arogamhīti yathābhūtameva vatvā kammaṁ karohīti attho. **Ubhayaṁ te na sameti, vācā bhuttañca Kosiye**ti yā ca te ayaṁ vācā “vātā maṁ vijjhantī”ti yañca te idaṁ paṇītabhojanaṁ bhuttaṁ, idaṁ ubhayampi tuyhaṁ na sameti, tasmā uṭṭhāya kammaṁ karohi. “Kosiye”ti taṁ gottenālapati.

Evaṁ vutte Kosiyabrāhmaṇadhītā[1] “ācariyena ussukkaṁ āpannakālato paṭṭhāya na sakkā mayā esa vañcetuṁ, uṭṭhāya kammaṁ karissāmī”ti uṭṭhāya kammaṁ akāsi. “Ācariyena me dussīlabhāvo ñāto, idāni na sakkā ito paṭṭhāya puna evarūpaṁ kātun”ti ācariye gāravena pāpakammatopi viramitvā sīlavatī ahosi. Sāpi brāhmaṇī “Sammāsambuddhena kiramhi ñātā”ti Sattharipi gāravena na puna anācāraṁ akāsi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā jayampatikā idāni jayampatikāva, ācariyo pana ahameva ahosin”ti.

Kosiyajātakavaṇṇanā dasamā.

Kusanāḷivaggo terasamo.

1. Kosiyabrāhmaṇī bhītā (Sī)

အာစိက္ခိတန္တိ။ အာစရိယေန ဘဒ္ဒေတိ။ အပနေဟိ တံ၊ န ပိဝိဿာမီတိ။ မာဏဝေါ "န တွံ အတ္တနော ရုစိယာ ပိဝိဿသီ"တိ ရဇ္ဇုံ ဂဟေတွာ "အတ္တနော ရောဂဿ အနုစ္ဆဝိကံ ဘေသဇ္ဇံ ဝါ ပိဝ၊ ယာဂုဘတ္တာနုစ္ဆဝိကံ ကမ္မံ ဝါ ကရောဟီ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၃၀။ "ယထာဝါစာ စ ဘုဉ္ဇဿု၊ ယထာဘုတ္တဉ္စ ဗျာဟရ။
ဥဘယံ တေ န သမေတိ၊ ဝါစာ ဘုတ္တဉ္စ ကောသိယေ"တိ။

တတ္ထ **ယထာဝါစာ စ ဘုဉ္ဇဿူ**တိ ယထာ တေ ဝါစာ၊ တထာ ဘုဉ္ဇဿု၊ "ဝါတာ မေ ဝိဇ္ဈန္တီ"တိ ဝါစာယ အနုစ္ဆဝိကမေဝ ကတွာ ဘုဉ္ဇဿူတိ အတ္ထော။ "ယထာဝါစံ ဝါ"တိပိ ပါဌော ယုဇ္ဇတိ၊ "ယထာဝါစာယာ"တိပိ ပဌန္တိ၊ သဗ္ဗတ္ထ အယမေဝ အတ္ထော။ **ယထာဘုတ္တဉ္စ ဗျာဟရာ**တိ ယံ ယထာ တေ ဘုတ္တံ၊ တဿ အနုစ္ဆဝိကမေဝ ဗျာဟရ၊ "အရောဂမှိ"တိ ဝတွာ ဂေဟေ ကတ္တဗ္ဗံ ကရောသီတိ အတ္ထော။ "ယထာဘူတဉ္စာ"တိပိ ပါဌော၊ အထ ဝါ အရောဂမှီတိ ယထာဘူတမေဝ ဝတွာ ကမ္မံ ကရောဟီတိ အတ္ထော။ **ဥဘယံ တေ န သမေတိ၊ ဝါစာ ဘုတ္တဉ္စ ကောသိယေ**တိ ယာ စ တေ အယံ ဝါစာ "ဝါတာ မံ ဝိဇ္ဈန္တီ"တိ ယဉ္စ တေ ဣဒံ ပဏီတဘောဇနံ ဘုတ္တံ၊ ဣဒံ ဥဘယမ္ပိ တုယှံ န သမေတိ၊ တသ္မာ ဥဋ္ဌာယ ကမ္မံ ကရောဟိ။ "ကောသိယေ"တိ တံ ဂေါတ္တေနာလပတိ။

ဧဝံ ဝုတ္တေ ကောသိယဗြာဟ္မဏဓီတာ[1] "အာစရိယေန ဥဿုက္ကံ အာပန္နကာလတော ပဋ္ဌာယ န သက္ကာ မယာ ဧသ ဝဉ္စေတုံ၊ ဥဋ္ဌာယ ကမ္မံ ကရိဿာမီ"တိ ဥဋ္ဌာယ ကမ္မံ အကာသိ။ "အာစရိယေန မေ ဒုဿီလဘာဝေါ ဉာတော၊ ဣဒါနိ န သက္ကာ ဣတော ပဋ္ဌာယ ပုန ဧဝရူပံ ကာတု"န္တိ အာစရိယေ ဂါရဝေန ပါပကမ္မတောပိ ဝိရမိတွာ သီလဝတီ အဟောသိ။ သာပိ ဗြာဟ္မဏီ "သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန ကိရမှိ ဉာတာ"တိ သတ္ထရိပိ ဂါရဝေန န ပုန အနာစာရံ အကာသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ဇယမ္ပတိကာ ဣဒါနိ ဇယမ္ပတိကာဝ၊ အာစရိယော ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

ကောသိယဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒသမာ။

ကုသနာဠိဝဂ္ဂေါ တေရသမော။

၁-ကောသိယဗြာဟ္မဏီ ဘီတာ (သီ)

Tassuddānaṁ

Kusanāḷi ca dummedhaṁ, naṅgalīsambakaṭāhaṁ.
Asilakkhaṇakalaṇḍukaṁ, biḷāraggikakosiyanti.

---

14. Asampadānavagga

1. Asampadānajātakavaṇṇanā (131)

Asampadāneni'tarītarassāti idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Devadattaṁ ārabbha kathesi. Tasmiñhi kāle bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "āvuso Devadatto akataññū Tathāgatassa guṇaṁ na jānātī"ti. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "na bhikkhave idāneva Devadatto akataññū, pubbepi akataññūyevā"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Magadharaṭṭhe Rājagahe ekasmiṁ Magadharaññe rajjaṁ kārente bodhisatto tasseva seṭṭhi ahosi asītikoṭivibhavo Saṅkhaseṭṭhīti nāmena. Bārāṇasiyaṁ Pīḷiyaseṭṭhi[1] nāma asītikoṭivibhavova ahosi. Te aññamaññaṁ sahāyakā ahesuṁ. Tesu Bārāṇasiyaṁ Pīḷiyaseṭṭhissa kenacideva kāraṇena mahantaṁ bhayaṁ uppajji, sabbaṁ sāpateyyaṁ parihāyi. So daliddo appaṭisaraṇo hutvā bhariyaṁ ādāya Saṅkhaseṭṭhiṁ paccayaṁ katvā Bārāṇasito nikkhamitvā padasāva Rājagahaṁ patvā Saṅkhaseṭṭhissa nivesanaṁ agamāsi. So taṁ disvāva "sahāyo me āgato"ti parissajitvā sakkārasammānaṁ katvā katipāhaṁ vītināmetvā ekadivasaṁ "samma kenaṭṭhena āgatosī"ti pucchi. Bhayaṁ me samma uppannaṁ, sabbaṁ dhanaṁ parikkhīṇaṁ, upatthambho me hohīti. "Sādhu samma, mā bhāyī"ti bhaṇḍāgāraṁ vivarāpetvā cattālīsa hiraññakoṭiyo dāpetvā sesampi paricchadaparivāraṁ sabbaṁ attano santakaṁ saviññāṇakaṁ aviññāṇakaṁ majjhe bhinditvā upaḍḍhameva adāsi. So taṁ vibhavaṁ ādāya puna Bārāṇasiṁ gantvā nivāsaṁ kappesi.

---

1. Piliyaseṭṭhi (Sī, Syā, I)

တဿုဒ္ဒါနံ

ကုသနာဠိ စ ဒုမ္မေဓံ၊ နင်္ဂလီသမ္ဗကဋာဟံ။
အသိလက္ခဏကလဏ္ဍုကံ၊ ဗိဠာရဂ္ဂိကကောသိယန္တိ။

၁၄-အသမ္ပဒါနဝဂ္ဂ

၁-အသမ္ပဒါနဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၃၁)

အသမ္ပဒါနေနိ’တရီတရဿာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဒေဝဒတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တသ္မိဉ္ဟိ ကာလေ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော ဒေဝဒတ္တော အကတညူ တထာဂတဿ ဂုဏံ န ဇာနာတီ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ ဒေဝဒတ္တော အကတညူ၊ ပုဗ္ဗေပိ အကတညူယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ မဂဓရဋ္ဌေ ရာဇဂဟေ ဧကသ္မိံ မဂဓရညေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော တဿေဝ သေဋ္ဌိ အဟောသိ အသီတိကောဋိဝိဘဝေါ သင်္ခသေဋ္ဌီတိ နာမေန။ ဗာရာဏသိယံ ပီဠိယသေဋ္ဌိ[၁] နာမ အသီတိကောဋိဝိဘဝေါဝ အဟောသိ။ တေ အညမညံ သဟာယကာ အဟေသုံ။ တေသု ဗာရာဏသိယံ ပီဠိယသေဋ္ဌိဿ ကေနစိဒေဝ ကာရဏေန မဟန္တံ ဘယံ ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ သဗ္ဗံ သာပတေယျံ ပရိဟာယိ။ သော ဒလိဒ္ဒေါ အပ္ပဋိသရဏော ဟုတွာ ဘရိယံ အာဒါယ သင်္ခသေဋ္ဌိံ ပစ္စယံ ကတွာ ဗာရာဏသိတော နိက္ခမိတွာ ပဒသာဝ ရာဇဂဟံ ပတွာ သင်္ခသေဋ္ဌိဿ နိဝေသနံ အဂမာသိ။ သော တံ ဒိသွာဝ “သဟာယော မေ အာဂတော”တိ ပရိဿဇိတွာ သက္ကာရသမ္မာနံ ကတွာ ကတိပါဟံ ဝီတိနာမေတွာ ဧကဒိဝသံ “သမ္မ ကေနဋ္ဌေန အာဂတောသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဘယံ မေ သမ္မ ဥပ္ပန္နံ၊ သဗ္ဗံ ဓနံ ပရိက္ခီဏံ၊ ဥပတ္ထမ္ဘော မေ ဟောဟီတိ။ “သာဓု သမ္မ, မာ ဘာယီ”တိ ဘဏ္ဍာဂါရံ ဝိဝရာပေတွာ စတ္တာလီသ ဟိရညကောဋိယော ဒါပေတွာ သေသမ္ပိ ပရိစ္ဆဒပရိဝါရံ သဗ္ဗံ အတ္တနော သန္တကံ သဝိညာဏကံ အဝိညာဏကံ မဇ္ဈေ ဘိန္ဒိတွာ ဥပဍ္ဎမေဝ အဒါသိ။ သော တံ ဝိဘဝံ အာဒါယ ပုန ဗာရာဏသိံ ဂန္တွာ နိဝါသံ ကပ္ပေသိ။

၁-ပိလိယသေဋ္ဌိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

Aparabhāge Saṅkhaseṭṭhissapi tādisameva bhayaṁ uppajji. So attano paṭisaraṇaṁ upadhārento “sahāyassa me mahā-upakāro kato, upaḍḍhavibhavo dinno. Na so maṁ disvā pariccajissati, tassa santikaṁ gamissāmī”ti cintetvā bhariyaṁ ādāya padasāva Bārāṇasiṁ gantvā bhariyaṁ āha “bhadde tava mayā saddhiṁ antaravīthiyā gamanaṁ nāma na yuttaṁ, mayā pesitayānamāruyha mahantena parivārena pacchā āgamissasi. Yāva yānaṁ pesemi, tāva idheva hohī”ti vatvā taṁ sālāya ṭhapetvā sayaṁ nagaraṁ pavisitvā seṭṭhissa gharaṁ gantvā “Rājagahanagarato tumhākaṁ sahāyo Saṅkhaseṭṭhi nāma āgato”ti ārocāpesi. So “āgacchatū”ti pakkosāpetvā taṁ disvā neva āsanā vuṭṭhāsi, na paṭisanthāraṁ akāsi, kevalaṁ “kimatthaṁ āgatosī”ti pucchi. Tumhākaṁ dassanatthaṁ āgatomhīti. Nivāso te kahaṁ gahitoti. Na tāva nivāsaṭṭhānaṁ atthi, seṭṭhigharaṇimpi sālāya ṭhapetvāva āgatomhīti. “Tumhākaṁ idha nivāsaṭṭhānaṁ natthi, nivāpaṁ gahetvā ekasmiṁ ṭhāne pacāpetvā bhuñjitvā gacchatha, puna amhākaṁ gharaṁ mā pavisathā”ti vatvā “mayhaṁ sahāyassa dussante bandhitvā ekaṁ bahalapalāpatumbaṁ dehī”ti dāsaṁ āṇāpesi. Taṁ divasaṁ kira so rattasālīnaṁ sakaṭasahassamattaṁ ophunāpetvā koṭṭhāgāraṁ pūrāpesi, cattālīsakoṭidhanaṁ gahetvā āgato akataññū mahācoro sahāyakassa tumbamatte palāpe dāpesi. Dāso pacchiyaṁ ekaṁ palāpatumbaṁ pakkhipitvā bodhisattassa santikaṁ agamāsi.

Bodhisatto cintesi “ayaṁ asappuriso mama santikā cattālīsakoṭidhanaṁ labhitvā idāni palāpatumbaṁ dāpesi, gaṇhāmi nu kho, na gaṇhāmī”ti. Athassa etadahosi “ayaṁ tāva akataññū mittadubbhī katavināsakabhāvena mayā saddhiṁ mittabhāvaṁ bhindi. Sacāhaṁ etena dinnaṁ palāpatumbaṁ lāmakattā na gaṇhissāmi, ahampi mittabhāvaṁ bhindissāmi. Andhabālā parittakaṁ laddhaṁ aggaṇhantā mittabhāvaṁ vināsenti, ahaṁ pana etena dinnaṁ palāpatumbaṁ gahetvā mama vasena mittabhāvaṁ patiṭṭhāpessāmī”ti. So palāpatumbaṁ dussante bandhitvā pāsādā oruyha sālaṁ agamāsi. Atha naṁ bhariyā “kiṁ te ayya laddhan”ti pucchi. Bhadde amhākaṁ sahāyo Pīḷiyaseṭṭhi palāpatumbaṁ datvā amhe

အပရဘာဂေ သင်္ခသေဋ္ဌိဿပိ တာဒိသမေဝ ဘယံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ သော အတ္တနော ပဋိသရဏံ ဥပဓာရေန္တော “သဟာယဿ မေ မဟာဥပကာရော ကတော၊ ဥပဍ္ဎဝိဘဝေါ ဒိန္နော။ န သော မံ ဒိသွာ ပရိစ္စဇိဿတိ၊ တဿ သန္တိကံ ဂမိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ ဘရိယံ အာဒါယ ပဒသာဝ ဗာရာဏသိံ ဂန္တွာ ဘရိယံ အာဟ “ဘဒ္ဒေ တဝ မယာ သဒ္ဓိံ အန္တရဝီထိယာ ဂမနံ နာမ န ယုတ္တံ၊ မယာ ပေသိတယာနမာရုယှ မဟန္တေန ပရိဝါရေန ပစ္ဆာ အာဂမိဿသိ။ ယာဝ ယာနံ ပေသေမိ၊ တာဝ ဣဓေဝ ဟောဟီ”တိ ဝတွာ တံ သာလာယ ဌပေတွာ သယံ နဂရံ ပဝိသိတွာ သေဋ္ဌိဿ ဃရံ ဂန္တွာ “ရာဇဂဟနဂရတော တုမှာကံ သဟာယော သင်္ခသေဋ္ဌိ နာမ အာဂတော”တိ အာရောစာပေသိ။ သော “အာဂစ္ဆတူ”တိ ပက္ကောသာပေတွာ တံ ဒိသွာ နေဝ အာသနာ ဝုဋ္ဌာသိ၊ န ပဋိသန္ထာရံ အကာသိ၊ ကေဝလံ “ကိမတ္ထံ အာဂတောသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ တုမှာကံ ဒဿနတ္ထံ အာဂတောမှီတိ။ နိဝါသော တေ ကဟံ ဂဟိတောတိ။ န တာဝ နိဝါသဋ္ဌာနံ အတ္ထိ၊ သေဋ္ဌိဃရဏိမ္ပိ သာလာယ ဌပေတွာဝ အာဂတောမှီတိ။ “တုမှာကံ ဣဓ နိဝါသဋ္ဌာနံ နတ္ထိ၊ နိဝါပံ ဂဟေတွာ ဧကသ္မိံ ဌာနေ ပစာပေတွာ ဘုဉ္ဇိတွာ ဂစ္ဆထ၊ ပုန အမှာကံ ဃရံ မာ ပဝိသထာ”တိ ဝတွာ “မယှံ သဟာယဿ ဒုဿန္တေ ဗန္ဓိတွာ ဧကံ ဗဟလပလာပတုမ္ဗံ ဒေဟီ”တိ ဒါသံ အာဏာပေသိ။ တံ ဒိဝသံ ကိရ သော ရတ္တသာလီနံ သကဋသဟဿမတ္တံ ဩဖုဏာပေတွာ ကောဋ္ဌာဂါရံ ပူရာပေသိ၊ စတ္တာလီသကောဋိဓနံ ဂဟေတွာ အာဂတော အကတညူ မဟာစောရော သဟာယကဿ တုမ္ဗမတ္တေ ပလာပေ ဒါပေသိ။ ဒါသော ပစ္ဆိယံ ဧကံ ပလာပတုမ္ဗံ ပက္ခိပိတွာ ဗောဓိသတ္တဿ သန္တိကံ အဂမာသိ။

ဗောဓိသတ္တော စိန္တေသိ “အယံ အသပ္ပုရိသော မမ သန္တိကာ စတ္တာလီသကောဋိဓနံ လဘိတွာ ဣဒါနိ ပလာပတုမ္ဗံ ဒါပေသိ၊ ဂဏှာမိ နု ခေါ, န ဂဏှာမီ”တိ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ “အယံ တာဝ အကတညူ မိတ္တဒုဗ္ဘီ ကတဝိနာသကဘာဝေန မယာ သဒ္ဓိံ မိတ္တဘာဝံ ဘိန္ဒိ။ သစာဟံ ဧတေန ဒိန္နံ ပလာပတုမ္ဗံ လာမကတ္တာ န ဂဏှိဿာမိ၊ အဟမ္ပိ မိတ္တဘာဝံ ဘိန္ဒိဿာမိ။ အန္ဓဗာလာ ပရိတ္တကံ လဒ္ဓံ အဂ္ဂဏှန္တာ မိတ္တဘာဝံ ဝိနာသေန္တိ၊ အဟံ ပန ဧတေန ဒိန္နံ ပလာပတုမ္ဗံ ဂဟေတွာ မမ ဝသေန မိတ္တဘာဝံ ပတိဋ္ဌာပေဿာမီ”တိ။ သော ပလာပတုမ္ဗံ ဒုဿန္တေ ဗန္ဓိတွာ ပါသာဒါ ဩရုယှ သာလံ အဂမာသိ။ အထ နံ ဘရိယာ “ကိံ တေ အယျ လဒ္ဓ”န္တိ ပုစ္ဆိ။ ဘဒ္ဒေ အမှာကံ သဟာယော ပီဠိယသေဋ္ဌိ ပလာပတုမ္ဗံ ဒတွာ အမှေ

ajjeva vissajjesīti. Sā “ayya kimatthaṁ aggahesi, kiṁ etaṁ cattālīsakoṭidhanassa anucchavikan”ti rodituṁ ārabhi. Bodhisattopi “bhadde mā rodi, ahaṁ tena saddhiṁ mittabhāvabhedanabhayena mama vasena mittabhāvaṁ patiṭṭhāpetuṁ gaṇhiṁ, tvaṁ kiṁ kāraṇā rodasī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

131. “Asampadāneni’tarītarassa,
Bālassa mittāni kalībhavanti.
Tasmā harāmi bhusaṁ aḍḍhamānaṁ,
Mā me mitti jīyittha sassatā’yan”ti.

Tattha **asampadānenā**ti asampādānena. Akāralope[1] sandhi, aggahaṇenāti attho. **Itarītarassā**ti yassa kassaci lāmakālāmakassa. **Bālassa mittāni kalībhavantī**ti dandhassa apaññassa mittāni kalīni[2] kāḷakaṇṇisadisāni honti, bhijjantīti attho. **Tasmā harāmi bhusaṁ aḍḍhamānan**ti tena kāraṇena ahaṁ sahāyena dinnaṁ ekapalāpatumbaṁ harāmi gaṇhāmīti dasseti. “Mānan”ti hi aṭṭhannaṁ nāḷīnaṁ nāmaṁ, catunnaṁ aḍḍhamānaṁ, catasso ca nāḷiyo tumbo nāma. Tena vuttaṁ “palāpatumban”ti. **Mā me mitti jīyittha sassatā’yan**ti mama sahāyena saddhiṁ mittimā bhijjittha, sassatāva ayaṁ hotūti attho.

Evaṁ vuttepi seṭṭhibhariyā rodateva. Tasmiṁ khaṇe Saṅkhaseṭṭhinā Pīḷiyaseṭṭhissa dinno kammantadāso sālādvārena āgacchanto seṭṭhibhariyāya rodanasaddaṁ sutvā sālaṁ pavisitvā attano sāmike disvā pādesu nipatitvā roditvā kanditvā “kimatthaṁ idhāgatattha sāmī”ti pucchi. Seṭṭhi sabbaṁ ārocesi. Kammantadāso “hotu sāmi, mā cintayitthā”ti ubhopi assāsetvā attano gehaṁ netvā gandhodakena nhāpetvā bhojetvā “sāmikā vo āgatā”ti sesadāse sannipātetvā dassetvā katipāhaṁ vītināmetvā sabbe dāse gahetvā rājaṅgaṇaṁ gantvā uparavaṁ akāsi. Rājā pakkosāpetvā “kiṁ etan”ti pucchi, te sabbaṁ taṁ pavattiṁ rañño ārocesuṁ.

1. Saralopena (Sī, Syā, I) 2. Khalitāni (Sī), malināni (I)

အဇ္ဇေဝ ဝိဿဇ္ဇေသီတိ။ သာ“အယျ ကိမတ္ထံ အဂ္ဂဟေသိ၊ ကိံ ဧတံ စတ္တာလီသကောဋိဓနဿ အနုစ္ဆဝိက”န္တိ ရောဒိတုံ အာရဘိ။ ဗောဓိသတ္တောပိ “ဘဒ္ဒေ မာ ရောဒိ၊ အဟံ တေန သဒ္ဓိံ မိတ္တဘာဝဘေဒနဘယေန မမ ဝသေန မိတ္တဘာဝံ ပတိဋ္ဌာပေတုံ ဂဏှိံ၊ တွံ ကိံကာရဏာ ရောဒသီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၃၁။ “အသမ္ပဒါနေနိ’တရီတရဿ၊
ဗာလဿ မိတ္တာနိ ကလီဘဝန္တိ။
တသ္မာ ဟရာမိ ဘုသံ အဍ္ဍမာနံ၊
မာ မေ မိတ္တိ ဇီယိတ္ထ သဿတာ’ယ”န္တိ။

တတ္ထ **အသမ္ပဒါနေနာ**တိ အသမ္ပာဒါနေန။ အကာရလောပေ[1] သန္ဓိ၊ အဂ္ဂဟဏေနာတိ အတ္ထော။ **ဣတရီတရဿာ**တိ ယဿ ကဿစိ လာမကာလာမကဿ။ **ဗာလဿ မိတ္တာနိ ကလီဘဝန္တီ**တိ ဒန္ဓဿ အပညဿ မိတ္တာနိ ကလီနိ[2] ကာဠကဏ္ဏိသဒိသာနိ ဟောန္တိ၊ ဘိဇ္ဇန္တီတိ အတ္ထော။ **တသ္မာ ဟရာမိ ဘုသံ အဍ္ဍမာန**န္တိ တေန ကာရဏေန အဟံ သဟာယေန ဒိန္နံ ဧကပလာပတုမ္ဗံ ဟရာမိ ဂဏှာမီတိ ဒဿေတိ။ “မာန”န္တိ ဟိ အဋ္ဌန္နံ နာဠီနံ နာမံ၊ စတုန္နံ အဍ္ဍမာနံ၊ စတဿော စ နာဠိယော တုမ္ဗော နာမ။ တေန ဝုတ္တံ “ပလာပတုမ္ဗ”န္တိ။ **မာ မေ မိတ္တိ ဇီယိတ္ထ သဿတာ’ယ**န္တိ မမ သဟာယေန သဒ္ဓိံ မိတ္တိမာ ဘိဇ္ဇိတ္ထ၊ သဿတာဝ အယံ ဟောတူတိ အတ္ထော။

ဧဝံ ဝုတ္တေပိ သေဋ္ဌိဘရိယာ ရောဒတေဝ။ တသ္မိံ ခဏေ သင်္ခသေဋ္ဌိနာ ပီဠိယသေဋ္ဌိဿ ဒိန္နော ကမ္မန္တဒါသော သာလာဒွါရေန အာဂစ္ဆန္တော သေဋ္ဌိဘရိယာယ ရောဒနသဒ္ဒံ သုတွာ သာလံ ပဝိသိတွာ အတ္တနော သာမိကေ ဒိသွာ ပါဒေသု နိပတိတွာ ရောဒိတွာ ကန္ဒိတွာ “ကိမတ္ထံ ဣဓာဂတတ္ထ သာမီ”တိ ပုစ္ဆိ။ သေဋ္ဌိ သဗ္ဗံ အာရောစေသိ။ ကမ္မန္တဒါသော “ဟောတု သာမိ, မာ စိန္တယိတ္ထာ”တိ ဥဘောပိ အဿာသေတွာ အတ္တနော ဂေဟံ နေတွာ ဂန္ဓောဒကေန နှာပေတွာ ဘောဇေတွာ “သာမိကာ ဝေါ အာဂတာ”တိ သေသဒါသေ သန္နိပါတေတွာ ဒဿေတွာ ကတိပါဟံ ဝီတိနာမေတွာ သဗ္ဗေ ဒါသေ ဂဟေတွာ ရာဇင်္ဂဏံ ဂန္တွာ ဥပရဝံ အကာသိ။ ရာဇာ ပက္ကောသာပေတွာ “ကိံ ဧတ”န္တိ ပုစ္ဆိ၊ တေ သဗ္ဗံ တံ ပဝတ္တိံ ရညော အာရောစေသုံ။

၁-သရလောပေန (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၂-ခလိတာနိ (သီ)၊ မလိနာနိ (ဣ)

Rājā tesaṁ vacanaṁ sutvā ubhopi seṭṭhī pakkosāpetvā Saṅkhaseṭṭhiṁ pucchi “saccaṁ kira tayā mahāseṭṭhi Pīḷiyaseṭṭhissa cattālīsakoṭidhanaṁ dinnan”ti. Āma mahārāja, mama sahāyassa maṁ takketvā Rājagahaṁ āgatassa na kevalaṁ dhanaṁ, sabbaṁ vibhavajātaṁ saviññāṇakaṁ aviññāṇakaṁ dve koṭṭhāse katvā samabhāge adāsinti. Rājā “saccametan”ti Pīḷiyaseṭṭhiṁ pucchi. Āma devāti. Tayā panassa taññeva takketvā āgatassa atthi koci sakkāro vā sammāno vā katoti. So tuṇhī ahosi. Api pana te etassa palāpatumbamattaṁ dussante pakkhipāpetvā dāpitaṁ atthīti. Tampi sutvā tuṇhīyeva ahosi. Rājā “kiṁ kātabban”ti amaccehi saddhiṁ mantetvā taṁ paribhāsitvā “gacchatha, Pīḷiyaseṭṭhissa ghare sabbaṁ vibhavaṁ Saṅkhaseṭṭhissa dethā”ti āha. Bodhisatto “mahārāja mayhaṁ parasantakena attho natthi, mayā dinnamattameva pana dāpethā”ti āha. Rājā bodhisattassa santakaṁ dāpesi. Bodhisatto sabbaṁ attanā dinnavibhavaṁ paṭilabhitvā dāsaparivuto Rājagahameva gantvā kuṭumbaṁ saṇṭhapetvā dānādīni puññāni katvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā Pīḷiyaseṭṭhi Devadatto ahosi, Saṅkhaseṭṭhi pana ahameva ahosin”ti.

Asampadānajātakavaṇṇanā paṭhamā.

---

2. Bhīrukajātakavaṇṇanā (132)

Kusalūpadese dhitiyā daḷhāya cāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Ajapālanigrodhe māradhītānaṁ palobhanasuttantaṁ ārabbha kathesi. Bhagavatā hi ādito paṭṭhāya vuttaṁ—

“Daddallamānā āgañchuṁ, taṇhā ca aratī ragā.
Tā tattha panudī satthā, tūlaṁ bhaṭṭhaṁva māluto”ti[1].

evaṁ yāva pariyosānā tassa suttantassa kathitakāle dhammasabhāyaṁ sannipatitā bhikkhū kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso Sammāsambuddho

1. Saṁ 1. 128 piṭṭhe Mārasaṁyutte.

ရာဇာ တေသံ ဝစနံ သုတွာ ဥဘောပိ သေဋ္ဌီ ပက္ကောသာပေတွာ သင်္ခသေဋ္ဌိံ ပုစ္ဆိ “သစ္စံ ကိရ တယာ မဟာသေဋ္ဌိ ပီဠိယသေဋ္ဌိဿ စတ္တာလီသကောဋိဓနံ ဒိန္န”န္တိ။ အာမ မဟာရာဇ, မမ သဟာယဿ မံ တက္ကေတွာ ရာဇဂဟံ အာဂတဿ န ကေဝလံ ဓနံ, သဗ္ဗံ ဝိဘဝဇာတံ သဝိညာဏကံ အဝိညာဏကံ ဒွေ ကောဋ္ဌာသေ ကတွာ သမဘာဂေ အဒါသိန္တိ။ ရာဇာ “သစ္စမေတ”န္တိ ပီဠိယသေဋ္ဌိံ ပုစ္ဆိ။ အာမ ဒေဝါတိ။ တယာ ပနဿ တညေဝ တက္ကေတွာ အာဂတဿ အတ္ထိ ကောစိ သက္ကာရော ဝါ သမ္မာနော ဝါ ကတောတိ။ သော တုဏှီ အဟောသိ။ အပိ ပန တေ ဧတဿ ပလာပတုမ္ဗမတ္တံ ဒုဿန္တေ ပက္ခိပါပေတွာ ဒါပိတံ အတ္ထီတိ။ တမ္ပိ သုတွာ တုဏှီယေဝ အဟောသိ။ ရာဇာ “ကိံ ကာတဗ္ဗ”န္တိ အမစ္စေဟိ သဒ္ဓိံ မန္တေတွာ တံ ပရိဘာသိတွာ “ဂစ္ဆထ, ပီဠိယသေဋ္ဌိဿ ဃရေ သဗ္ဗံ ဝိဘဝံ သင်္ခသေဋ္ဌိဿ ဒေထာ”တိ အာဟ။ ဗောဓိသတ္တော “မဟာရာဇ မယှံ ပရသန္တကေန အတ္ထော နတ္ထိ၊ မယာ ဒိန္နမတ္တမေဝ ပန ဒါပေထာ”တိ အာဟ။ ရာဇာ ဗောဓိသတ္တဿ သန္တကံ ဒါပေသိ။ ဗောဓိသတ္တော သဗ္ဗံ အတ္တနာ ဒိန္နဝိဘဝံ ပဋိလဘိတွာ ဒါသပရိဝုတော ရာဇဂဟမေဝ ဂန္တွာ ကုဋုမ္ဗံ သဏ္ဌပေတွာ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ပီဠိယသေဋ္ဌိ ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ သင်္ခသေဋ္ဌိ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

အသမ္ပဒါနဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဌမာ။

၂-ဘီရုကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၃၂)

ကုသလူပဒေသေ ဓိတိယာ ဒဠှာယ စာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အဇပါလနိဂြောဓေ မာရဓီတာနံ ပလောဘနသုတ္တန္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဘဂဝတာ ဟိ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ ဝုတ္တံ—

“ဒဒ္ဒလ္လမာနာ အာဂစ္ဆုံ၊ တဏှာ စ အရတီ ရဂါ။
တာ တတ္ထ ပနုဒီ သတ္ထာ၊ တူလံ ဘဋ္ဌံဝ မာလုတော”တိ[၁]။

ဧဝံ ယာဝ ပရိယောသာနာ တဿ သုတ္တန္တဿ ကထိတကာလေ ဓမ္မသဘာယံ သန္နိပတိတာ ဘိက္ခူ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ

၁-သံ ၁-၁၂၈-ပိဋ္ဌေ မာရသံယုတ္တေ။

māradhītaro anekasatānipi dibbarūpāni māpetvā palobhanatthāya upasaṅkamantiyo akkhīnipi ummīletvā na olokesi, aho Buddhabalaṁ nāma acchariyan”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave idāneva mayhaṁ sabbāsave khepetvā sabbaññutaṁ sampattassa māradhītānaṁ anolokanaṁ nāma acchariyaṁ, ahañhi pubbe bodhiñāṇaṁ pariyesamāno sakilesakālepi abhisaṅkhataṁ dibbarūpaṁ indriyāni bhinditvā kilesavasena anoloketvāva gantvā mahārajjaṁ pāpuṇin”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto bhātikasatassa kaniṭṭho ahosīti sabbaṁ heṭṭhā Takkasilājātake[1] vuttanayeneva vitthāretabbaṁ. Tadā pana Takkasilānagaravāsīhi bahinagare sālāyaṁ bodhisattaṁ upasaṅkamitvā yācitvā rajjaṁ paṭicchāpetvā abhiseke kate Takkasilānagaravāsino nagaraṁ devanagaraṁ viya, rājabhavanañca indabhavanaṁ viya alaṅkariṁsu. Tadā bodhisatto nagaraṁ pavisitvā rājabhavane pāsāde mahātale samussitasetacchattaṁ ratanavarapallaṅkaṁ abhiruyha devarājalīlāya nisīdi, amaccā ca brāhmaṇagahapatikādayo ca khattiyakumārā ca sabbālaṅkārapaṭimaṇḍitā parivāretvā aṭṭhaṁsu, devaccharāpaṭibhāgā soḷasasahassanāṭakitthiyo naccagītavāditakusalā uttamavilāsasampannā naccagītavāditāni payojesuṁ. Gītavāditasaddena rājabhavanaṁ meghatthanitapūritā mahāsamuddakucchi viya ekaninnādaṁ ahosi. Bodhisatto taṁ attano sirisobhaggaṁ olokayamānova cintesi “sacāhaṁ tāsaṁ yakkhinīnaṁ abhisaṅkhataṁ dibbarūpaṁ olokessaṁ, jīvitakkhayaṁ patto abhavissaṁ, imaṁ sirisobhaggaṁ na olokessaṁ. Paccekabuddhānaṁ pana ovāde ṭhitabhāvena idaṁ mayā sampattan”ti. Evañca pana cintetvā udānaṁ udānento imaṁ gāthamāha—

132. “Kusalūpadese dhitiyā daḷhāya ca,
Anivattitattā bhayabhīrutāya ca[2].
Na rakkhasīnaṁ vasa’māgamimhase,
Sa sotthibhāvo mahatā bhayena me”ti.

1. Jātaka-Ṭṭha 1. 441 piṭṭhe.
2. Avatthitattā bhayabhīrutāya ca (Sī, Syā, I)

မာရဓီတရော အနေကသတာနိပိ ဒိဗ္ဗရူပါနိ မာပေတွာ ပလောဘနတ္ထာယ ဥပသင်္ကမန္တိယော အက္ခီနိပိ ဥမ္မီလေတွာ န ဩလောကေသိ၊ အဟော ဗုဒ္ဓဗလံ နာမ အစ္ဆရိယ”န္တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ မယှံ သဗ္ဗာသဝေ ခေပေတွာ သဗ္ဗညုတံ သမ္ပတ္တဿ မာရဓီတာနံ အနောလောကနံ နာမ အစ္ဆရိယံ၊ အဟဉှိ ပုဗ္ဗေ ဗောဓိဉာဏံ ပရိယေသမာနော သကိလေသကာလေပိ အဘိသင်္ခတံ ဒိဗ္ဗရူပံ ဣန္ဒြိယာနိ ဘိန္ဒိတွာ ကိလေသဝသေန အနောလောကေတွာဝ ဂန္တွာ မဟာရဇ္ဇံ ပါပုဏိ”န္တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဘာတိကသတဿ ကနိဋ္ဌော အဟောသီတိ သဗ္ဗံ ဟေဋ္ဌာ တက္ကသိလာဇာတကေ[1] ဝုတ္တနယေနေဝ ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗံ။ တဒါ ပန တက္ကသိလာနဂရဝါသီဟိ ဗဟိနဂရေ သာလာယံ ဗောဓိသတ္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ယာစိတွာ ရဇ္ဇံ ပဋိစ္ဆာပေတွာ အဘိသေကေ ကတေ တက္ကသိလာနဂရဝါသိနော နဂရံ ဒေဝနဂရံ ဝိယ, ရာဇဘဝနဉ္စ ဣန္ဒဘဝနံ ဝိယ အလင်္ကရိံသု။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော နဂရံ ပဝိသိတွာ ရာဇဘဝနေ ပါသာဒေ မဟာတလေ သမုဿိတသေတစ္ဆတ္တံ ရတနဝရပလ္လင်္ကံ အဘိရုယှ ဒေဝရာဇလီလာယ နိသီဒိ၊ အမစ္စာ စ ဗြာဟ္မဏဂဟပတိကာဒယော စ ခတ္တိယကုမာရာ စ သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတာ ပရိဝါရေတွာ အဋ္ဌံသု၊ ဒေဝစ္ဆရာပဋိဘာဂါ သောဠသသဟဿနာဋကိတ္ထိယော နစ္စဂီတဝါဒိတကုသလာ ဥတ္တမဝိလာသသမ္ပန္နာ နစ္စဂီတဝါဒိတာနိ ပယောဇေသုံ။ ဂီတဝါဒိတသဒ္ဒေန ရာဇဘဝနံ မေဃတ္ထနိတပူရိတာ မဟာသမုဒ္ဒကုစ္ဆိ ဝိယ ဧကနိန္နာဒံ အဟောသိ။ ဗောဓိသတ္တော တံ အတ္တနော သိရိသောဘဂ္ဂံ ဩလောကယမာနောဝ စိန္တေသိ “သစာဟံ တာသံ ယက္ခိနီနံ အဘိသင်္ခတံ ဒိဗ္ဗရူပံ ဩလောကေဿံ၊ ဇီဝိတက္ခယံ ပတ္တော အဘဝိဿံ၊ ဣမံ သိရိသောဘဂ္ဂံ န ဩလောကေဿံ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ ပန ဩဝါဒေ ဌိတဘာဝေန ဣဒံ မယာ သမ္ပတ္တ”န္တိ။ ဧဝဉ္စ ပန စိန္တေတွာ ဥဒါနံ ဥဒါနေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၃၂။ “ကုသလူပဒေသေ ဓိတိယာ ဒဠှာယ စ၊
အနိဝတ္တိတတ္တာ ဘယဘီရုတာယ စ[2]။
န ရက္ခသီနံ ဝသ’မာဂမိမှသေ၊
သ သောတ္ထိဘာဝေါ မဟတာ ဘယေန မေ”တိ။

၁-ဇာတက-ဋ္ဌ ၁-၄၄၁-ပိဋ္ဌေ။
၂-အဝတ္ထိတတ္တာ ဘယဘီရုတာယ စ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

Tattha **kusalūpadese**ti kusalānaṁ upadese, Paccekabuddhānaṁ ovādeti attho. **Dhitiyā daḷhāya cā**ti daḷhāya dhitiyā ca, thirena abbocchinnanirantaravīriyena cāti attho. **Anivattitattā bhayabhīrutāya cā**ti bhayabhīrutāya anivattitatāya[1] ca. Tattha **bhaya**nti cittutrāsamattaṁ parittabhayaṁ. **Bhīrutā**ti sarīrakampanappattaṁ mahābhayaṁ. Idaṁ ubhayampi mahāsattassa "yakkhiniyo nāmetā manussakhādikā"ti bheravārammaṇaṁ disvāpi nāhosi. Tenāha "anivattitattā bhayabhīrutāya cā"ti. Bhayabhīrutāya abhāveneva bheravārammaṇaṁ disvāpi anivattanabhāvenāti attho. **Na rakkhasīnaṁ vasa'māgamimhase**ti yakkhakantāre tāsaṁ rakkhasīnaṁ vasaṁ na agamimha. Yasmā amhākaṁ kusalūpadese dhiti ca daḷhā ahosi, bhayabhīrutābhāvena ca anivattanasabhāvā ahumhā, tasmā rakkhasīnaṁ vasaṁ na agamimhāti vuttaṁ hoti. **Sa sotthibhāvo mahatā bhayena me**ti so mayhaṁ ayaṁ ajja mahatā bhayena rakkhasīnaṁ santikā pattabbena dukkhadomanassena sotthibhāvo khemabhāvo pītisomanassabhāvoyeva jātoti.

Evaṁ mahāsatto imāya gāthāya dhammaṁ desetvā dhammena rajjaṁ kāretvā dānādīni puññāni katvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "ahaṁ tena samayena Takkasilaṁ gantvā rajjappattakumāro ahosin"ti.

Bhīrukajātakavaṇṇanā dutiyā.

3. Ghatāsanajātakavaṇṇanā (133)

Khemaṁ yahinti idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi. So hi bhikkhu Satthu santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā paccantaṁ gantvā ekaṁ gāmakaṁ upanissāya araññasenāsane vassaṁ upagañchi. Tassa paṭhamamāseyeva piṇḍāya paviṭṭhassa paṇṇasālā jhāyittha. So vasanaṭṭhānābhāvena kilamanto upaṭṭhākānaṁ ācikkhi. Te "hotu bhante, paṇṇasālaṁ karissāma, kasāma tāva, vapāma tāvā"ti-ādīni

1. Avatthitatāya (Sī, Syā, I)

တတ္ထ **ကုသလူပဒေသေ**တိ ကုသလာနံ ဥပဒေသေ၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ ဩဝါဒေတိ အတ္ထော။ **ဓိတိယာ ဒဠှာယ စာ**တိ ဒဠှာယ ဓိတိယာ စ၊ ထိရေန အဗ္ဗောစ္ဆိန္နနိရန္တရဝီရိယေန စာတိ အတ္ထော။ **အနိဝတ္တိတတ္တာ ဘယဘီရုတာယ စာ**တိ ဘယဘီရုတာယ အနိဝတ္တိတတာယ[1] စ။ တတ္ထ **ဘယ**န္တိ စိတ္တုတြာသမတ္တံ ပရိတ္တဘယံ။ **ဘီရုတာ**တိ သရီရကမ္ပနပ္ပတ္တံ မဟာဘယံ။ ဣဒံ ဥဘယမ္ပိ မဟာသတ္တဿ "ယက္ခိနိယော နာမေတာ မနုဿခါဒိကာ"တိ ဘေရဝါရမ္မဏံ ဒိသွာပိ နာဟောသိ။ တေနာဟ "အနိဝတ္တိတတ္တာ ဘယဘီရုတာယ စာ"တိ။ ဘယဘီရုတာယ အဘာဝေနေဝ ဘေရဝါရမ္မဏံ ဒိသွာပိ အနိဝတ္တနဘာဝေနာတိ အတ္ထော။ **န ရက္ခသီနံ ဝသ'မာဂမိမှသေ**တိ ယက္ခကန္တာရေ တာသံ ရက္ခသီနံ ဝသံ န အဂမိမှ။ ယသ္မာ အမှာကံ ကုသလူပဒေသေ ဓိတိ စ ဒဠှာ အဟောသိ၊ ဘယဘီရုတာဘာဝေန စ အနိဝတ္တနသဘာဝါ အဟုမှာ၊ တသ္မာ ရက္ခသီနံ ဝသံ န အဂမိမှာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **သ သောတ္ထိဘာဝေါ မဟတာ ဘယေန မေ**တိ သော မယှံ အယံ အဇ္ဇ မဟတာ ဘယေန ရက္ခသီနံ သန္တိကာ ပတ္တဗ္ဗေန ဒုက္ခဒေါမနဿေန သောတ္ထိဘာဝေါ ခေမဘာဝေါ ပီတိသောမနဿဘာဝေါယေဝ ဇာတောတိ။

ဧဝံ မဟာသတ္တော ဣမာယ ဂါထာယ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေတွာ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "အဟံ တေန သမယေန တက္ကသိလံ ဂန္တွာ ရဇ္ဇပ္ပတ္တကုမာရော အဟောသိ"န္တိ။

ဘီရုကဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒုတိယာ။

၃-ဃတာသနဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၃၃)

ခေမံ ယဟိန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ဟိ ဘိက္ခု သတ္ထု သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ပစ္စန္တံ ဂန္တွာ ဧကံ ဂါမကံ ဥပနိဿာယ အရညသေနာသနေ ဝဿံ ဥပဂစ္ဆိ။ တဿ ပဌမမာသေယေဝ ပိဏ္ဍာယ ပဝိဋ္ဌဿ ပဏ္ဏသာလာ ဈာယိတ္ထ။ သော ဝသနဋ္ဌာနာဘာဝေန ကိလမန္တော ဥပဋ္ဌာကာနံ အာစိက္ခိ။ တေ "ဟောတု ဘန္တေ, ပဏ္ဏသာလံ ကရိဿာမ၊ ကသာမ တာဝ၊ ဝပါမ တာဝါ"တိအာဒီနိ

၁-အဝတ္ထိတတာယ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

vadantā temāsaṁ vītināmesuṁ. So senāsanasappāyābhāvena kammaṭṭhānaṁ matthakaṁ pāpetuṁ nāsakkhi. So nimittamattampi anuppādetvā vutthavasso Jetavanaṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Satthā tena saddhiṁ paṭisanthāraṁ katvā "kiṁ nu kho te bhikkhu kammaṭṭhānaṁ sappāyaṁ jātan"ti pucchi. So ādito paṭṭhāya asappāyabhāvaṁ kathesi. Satthā "pubbe kho bhikkhu tiracchānāpi attano sappāyāsappāyaṁ ñatvā sappāyakāle vasitvā asappāyakāle vasanaṭṭhānaṁ pahāya aññattha agamaṁsu, tvaṁ kasmā attano sappāyāsappāyaṁ na aññāsī"ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto sakuṇayoniyaṁ nibbattitvā viññutaṁ patvā sobhaggappatto sakuṇarājā hutvā ekasmiṁ araññāyatane jātassaratīre sākhāviṭapasampannaṁ bahalapattapalāsaṁ mahārukkhaṁ upanissāya saparivāro vāsaṁ kappesi. Bahū sakuṇā tassa rukkhassa udakamatthake patthaṭasākhāsu vasantā sarīravaḷañjaṁ udake pātenti. Tasmiṁ ca jātassare caṇḍo nāgarājā vasati. Tassa etadahosi "ime sakuṇā mayhaṁ nivāse jātassare sarīravaḷañjaṁ pātenti, yannūnāhaṁ udakato aggiṁ uṭṭhāpetvā rukkhaṁ jhāpetvā ete palāpeyyan"ti. So kuddhamānaso rattibhāge sabbesaṁ sakuṇānaṁ sannipatitvā rukkhasākhāsu nipannakāle paṭhamaṁ tāva uddhanāropitaṁ viya udakaṁ pakkudhāpetvā dutiyavāre dhūmaṁ uṭṭhāpetvā tatiyavāre tālakkhandhappamāṇaṁ jālaṁ uṭṭhāpesi. Bodhisatto udakato jālaṁ uṭṭhahamānaṁ disvā "bho sakuṇā agginā ādittaṁ nāma udakena nibbāpenti, idāni pana udakameva ādittaṁ. Na sakkā amhehi idha vasituṁ, aññattha gamissāmā"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

133. "Khemaṁ yahiṁ tattha arī udīrito,
Dakassa majjhe jalate ghatāsano.
Na ajja vāso mahiyā mahīruhe,
Disā bhajavho saraṇā'jja no bhayan"ti.

Tattha **khemaṁ yahiṁ tattha arī udīrito**ti yasmiṁ udakapiṭṭhe khemabhāvo nibbhayabhāvo, tasmiṁ attapaccatthiko sapatto uṭṭhito. **Dakassā**ti udakassa. **Ghatāsano**ti aggi. So hi ghataṁ asnāti, tasmā

ဝဒန္တာ တေမာသံ ဝီတိနာမေသုံ။ သော သေနာသနသပ္ပါယာဘာဝေန ကမ္မဋ္ဌာနံ မတ္ထကံ ပါပေတုံ နာသက္ခိ။ သော နိမိတ္တမတ္တမ္ပိ အနုပ္ပါဒေတွာ ဝုတ္ထဝဿော ဇေတဝနံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ သတ္ထာ တေန သဒ္ဓိံ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ “ကိံ နု ခေါ တေ ဘိက္ခု ကမ္မဋ္ဌာနံ သပ္ပါယံ ဇာတ”န္တိ ပုစ္ဆိ။ သော အာဒိတော ပဋ္ဌာယ အသပ္ပါယဘာဝံ ကထေသိ။ သတ္ထာ “ပုဗ္ဗေ ခေါ ဘိက္ခု တိရစ္ဆာနာပိ အတ္တနော သပ္ပါယာသပ္ပါယံ ဉတွာ သပ္ပါယကာလေ ဝသိတွာ အသပ္ပါယကာလေ ဝသနဋ္ဌာနံ ပဟာယ အညတ္ထ အဂမံသု၊ တွံ ကသ္မာ အတ္တနော သပ္ပါယာသပ္ပါယံ န အညာသီ”တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော သကုဏယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိညုတံ ပတွာ သောဘဂ္ဂပ္ပတ္တော သကုဏရာဇာ ဟုတွာ ဧကသ္မိံ အရညာယတနေ ဇာတဿရတီရေ သာခါဝိဋပသမ္ပန္နံ ဗဟလပတ္တပလာသံ မဟာရုက္ခံ ဥပနိဿာယ သပရိဝါရော ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ ဗဟူ သကုဏာ တဿ ရုက္ခဿ ဥဒကမတ္ထကေ ပတ္ထဋသာခါသု ဝသန္တာ သရီရဝဠဉ္ဇံ ဥဒကေ ပါတေန္တိ။ တသ္မိံ စ ဇာတဿရေ စဏ္ဍော နာဂရာဇာ ဝသတိ။ တဿ ဧတဒဟောသိ “ဣမေ သကုဏာ မယှံ နိဝါသေ ဇာတဿရေ သရီရဝဠဉ္ဇံ ပါတေန္တိ၊ ယန္နူနာဟံ ဥဒကတော အဂ္ဂိံ ဥဋ္ဌာပေတွာ ရုက္ခံ ဈာပေတွာ ဧတေ ပလာပေယျ”န္တိ။ သော ကုဒ္ဓမာနသော ရတ္တိဘာဂေ သဗ္ဗေသံ သကုဏာနံ သန္နိပတိတွာ ရုက္ခသာခါသု နိပန္နကာလေ ပဌမံ တာဝ ဥဒ္ဓနာရောပိတံ ဝိယ ဥဒကံ ပက္ကုဓာပေတွာ ဒုတိယဝါရေ ဓူမံ ဥဋ္ဌာပေတွာ တတိယဝါရေ တာလက္ခန္ဓပ္ပမာဏံ ဇာလံ ဥဋ္ဌာပေသိ။ ဗောဓိသတ္တော ဥဒကတော ဇာလံ ဥဋ္ဌဟမာနံ ဒိသွာ “ဘော သကုဏာ အဂ္ဂိနာ အာဒိတ္တံ နာမ ဥဒကေန နိဗ္ဗာပေန္တိ၊ ဣဒါနိ ပန ဥဒကမေဝ အာဒိတ္တံ။ န သက္ကာ အမှေဟိ ဣဓ ဝသိတုံ၊ အညတ္ထ ဂမိဿာမာ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၃၃။ “ခေမံ ယဟိံ တတ္ထ အရီ ဥဒီရိတော၊
ဒကဿ မဇ္ဈေ ဇလတေ ဃတာသနော။
န အဇ္ဇ ဝါသော မဟိယာ မဟီရုဟေ၊
ဒိသာ ဘဇဝှော သရဏာ’ဇ္ဇ နော ဘယ”န္တိ။

တတ္ထ **ခေမံ ယဟိံ တတ္ထ အရီ ဥဒီရိတော**တိ ယသ္မိံ ဥဒကပိဋ္ဌေ ခေမဘာဝေါ နိဗ္ဘယဘာဝေါ၊ တသ္မိံ အတ္တပစ္စတ္ထိကော သပတ္တော ဥဋ္ဌိတော။ **ဒကဿာ**တိ ဥဒကဿ။ **ဃတာသနော**တိ အဂ္ဂိ။ သော ဟိ ဃတံ အသ္နာတိ၊ တသ္မာ

“ghatāsano”ti vuccati. **Na ajja vāso**ti ajja no vāso natthi. **Mahiyā mahīruhe**ti mahiruho vuccati rukkho, tasmiṁ imissā mahiyā jāte rukkheti attho. **Disā bhajavho**ti disā bhajatha gacchatha. **Saraṇā’jja no bhayan**ti ajja amhākaṁ saraṇato bhayaṁ jātaṁ, paṭisaraṇaṭṭhānato bhayaṁ uppannanti attho.

Evaṁ vatvā bodhisatto attano vacanakare sakuṇe ādāya uppatitvā aññattha gato. Bodhisattassa vacanaṁ aggahetvā ṭhitasakuṇā jīvitakkhayaṁ pattā.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi, saccapariyosāne so bhikkhu arahatte patiṭṭhāsi. Tadā bodhisattassa vacanakarā sakuṇā Buddhaparisā ahesuṁ, sakuṇarājā pana ahameva ahosinti.

Ghatāsanajātakavaṇṇanā tatiyā.

---

4. Jhānasodhanajātakavaṇṇanā (134)

Ye saññinoti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Saṅkassanagaradvāre attanā saṁkhittena pucchitapañhassa Dhammasenāpatino vitthārabyākaraṇaṁ ārabbha kathesi. Tatridaṁ atītavatthu—atīte kira Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto araññāyatane kālaṁ karonto antevāsikehi pucchito “Nevasaññīnāsaññī”ti āha -pa-. Tāpasā jeṭṭhantevāsikassa kathaṁ na gaṇhiṁsu. Bodhisatto Ābhassarato āgantvā ākāse ṭhatvā imaṁ gāthamāha—

134. “Ye saññino tepi duggatā,
Yepi asaññino tepi duggatā.
Etaṁ ubhayaṁ vivajjaya,
Taṁ samāpattisukhaṁ anaṅgaṇan”ti.

Tattha **ye saññino**ti ṭhapetvā nevasaññānāsaññāyatanalābhino avasese sacittakasatte dasseti. **Tepi duggatā**ti tassā samāpattiyā alābhato tepi duggatā nāma. **Yepi asaññino**ti

“ဃတာသနော”တိ ဝုစ္စတိ။ **န အဇ္ဇ ဝါသော**တိ အဇ္ဇ နော ဝါသော နတ္ထိ။ **မဟိယာ မဟီရုဟေ**တိ မဟိရုဟော ဝုစ္စတိ ရုက္ခော၊ တသ္မိံ ဣမိဿာ မဟိယာ ဇာတေ ရုက္ခေတိ အတ္ထော။ **ဒိသာ ဘဇဝှော**တိ ဒိသာ ဘဇထ ဂစ္ဆထ။ **သရဏာ’ဇ္ဇ နော ဘယ**န္တိ အဇ္ဇ အမှာကံ သရဏတော ဘယံ ဇာတံ၊ ပဋိသရဏဋ္ဌာနတော ဘယံ ဥပ္ပန္နန္တိ အတ္ထော။

ဧဝံ ဝတွာ ဗောဓိသတ္တော အတ္တနော ဝစနကရေ သကုဏေ အာဒါယ ဥပ္ပတိတွာ အညတ္ထ ဂတော။ ဗောဓိသတ္တဿ ဝစနံ အဂ္ဂဟေတွာ ဌိတသကုဏာ ဇီဝိတက္ခယံ ပတ္တာ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ သော ဘိက္ခု အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာသိ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တဿ ဝစနကရာ သကုဏာ ဗုဒ္ဓပရိသာ အဟေသုံ၊ သကုဏရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

ဃတာသနဇာတကဝဏ္ဏနာ တတိယာ။

၄-ဈာနသောဓနဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၃၄)

ယေ သညိနောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သင်္ကဿနဂရဒွါရေ အတ္တနာ သံခိတ္တေန ပုစ္ဆိတပဉှဿ ဓမ္မသေနာပတိနော ဝိတ္ထာရဗျာကရဏံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တတြိဒံ အတီတဝတ္ထု—အတီတေ ကိရ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော အရညာယတနေ ကာလံ ကရောန္တော အန္တေဝါသိကေဟိ ပုစ္ဆိတော “နေဝသညီနာသညီ”တိ အာဟ။ ပ။ တာပသာ ဇေဋ္ဌန္တေဝါသိကဿ ကထံ န ဂဏှိံသု။ ဗောဓိသတ္တော အာဘဿရတော အာဂန္တွာ အာကာသေ ဌတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၃၄။ “ယေ သညိနော တေပိ ဒုဂ္ဂတာ၊
ယေပိ အသညိနော တေပိ ဒုဂ္ဂတာ။
ဧတံ ဥဘယံ ဝိဝဇ္ဇယ၊
တံ သမာပတ္တိသုခံ အနင်္ဂဏ”န္တိ။

တတ္ထ **ယေ သညိနော**တိ ဌပေတွာ နေဝသညာနာသညာယတနလာဘိနော အဝသေသေ သစိတ္တကသတ္တေ ဒဿေတိ။ **တေပိ ဒုဂ္ဂတာ**တိ တဿာ သမာပတ္တိယာ အလာဘတော တေပိ ဒုဂ္ဂတာ နာမ။ **ယေပိ အသညိနော**တိ

asaññabhave nibbatte acittakasatte dasseti. **Tepi duggatā**ti tepi imissāyeva samāpattiyā alābhato duggatāyeva nāma. **Etaṁ ubhayaṁ vivajjayā**ti etaṁ ubhayampi saññibhavañca asaññibhavañca vivajjaya pajahāti antevāsikaṁ ovadati. **Taṁ samāpattisukhaṁ anaṅgaṇan**ti taṁ nevasaññānāsaññāyatanasamāpattilābhino santaṭṭhena "sukhan"ti saṅkhaṁ gataṁ jhānasukhaṁ anaṅgaṇaṁ niddosaṁ balavacittekaggatāsabhāvenapi taṁ anaṅgaṇaṁ nāma jātaṁ.

Evaṁ bodhisatto dhammaṁ desetvā antevāsikassa guṇaṁ kathetvā brahmalokameva agamāsi. Tadā sesatāpasā jeṭṭhantevāsikassa saddahiṁsu.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā jeṭṭhantevāsiko Sāriputto, mahābrahmā pana ahameva ahosin"ti.

Jhānasodhanajātakavaṇṇanā catutthā.

---

5. Candābhajātakavaṇṇanā (135)

Candābhanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Saṅkassanagaradvāre therasseva pañhabyākaraṇaṁ ārabbha kathesi. Atīte kira Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto araññāyatane kālaṁ karonto antevāsikehi pucchito "candābhaṁ sūriyābhan"ti vatvā Ābhassare nibbatto. Tāpasā jeṭṭhantevāsikassa na saddahiṁsu. Bodhisatto Ābhassarato āgantvā ākāse ṭhito imaṁ gāthamāha—

135. "Candābhaṁ sūriyābhañca, yo'dha paññāya gādhati.
Avitakkena jhānena, hoti ābhassarūpago"ti.

Tattha **candābhan**ti odātakasiṇaṁ dasseti. **Sūriyābhan**ti pītakasiṇaṁ. **Yo'dha paññāya gādhatī**ti yo puggalo idha sattaloke idaṁ kasiṇadvayaṁ paññāya gādhati, ārammaṇaṁ katvā anupavisati, tattheva[1]

1. Tattha vā (Syā)

အသညဘဝေ နိဗ္ဗတ္တေ အစိတ္တကသတ္တေ ဒဿေတိ။ **တေပိ ဒုဂ္ဂတာ**တိ တေပိ ဣမိဿာယေဝ သမာပတ္တိယာ အလာဘတော ဒုဂ္ဂတာယေဝ နာမ။ **ဧတံ ဥဘယံ ဝိဝဇ္ဇယာ**တိ ဧတံ ဥဘယမ္ပိ သညိဘဝဉ္စ အသညိဘဝဉ္စ ဝိဝဇ္ဇယ ပဇဟာတိ အန္တေဝါသိကံ ဩဝဒတိ။ **တံ သမာပတ္တိသုခံ အနင်္ဂဏ**န္တိ တံ နေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ္တိလာဘိနော သန္တဋ္ဌေန "သုခ"န္တိ သင်္ခံ ဂတံ ဈာနသုခံ အနင်္ဂဏံ နိဒ္ဒေါသံ ဗလဝစိတ္တေကဂ္ဂတာသဘာဝေနပိ တံ အနင်္ဂဏံ နာမ ဇာတံ။

ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော ဓမ္မံ ဒေသေတွာ အန္တေဝါသိကဿ ဂုဏံ ကထေတွာ ဗြဟ္မလောကမေဝ အဂမာသိ။ တဒါ သေသတာပသာ ဇေဋ္ဌန္တေဝါသိကဿ သဒ္ဒဟိံသု။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ဇေဋ္ဌန္တေဝါသိကော သာရိပုတ္တော၊ မဟာဗြဟ္မာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

ဈာနသောဓနဇာတကဝဏ္ဏနာ စတုတ္ထာ။

၅-စန္ဒာဘဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၃၅)

စန္ဒာဘန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သင်္ကဿနဂရဒွါရေ ထေရဿေဝ ပဉှဗျာကရဏံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ အတီတေ ကိရ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော အရညာယတနေ ကာလံ ကရောန္တော အန္တေဝါသိကေဟိ ပုစ္ဆိတော "စန္ဒာဘံ သူရိယာဘ"န္တိ ဝတွာ အာဘဿရေ နိဗ္ဗတ္တော။ တာပသာ ဇေဋ္ဌန္တေဝါသိကဿ န သဒ္ဒဟိံသု။ ဗောဓိသတ္တော အာဘဿရတော အာဂန္တွာ အာကာသေ ဌိတော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၃၅။ "စန္ဒာဘံ သူရိယာဘဉ္စ၊ ယော’ဓ ပညာယ ဂါဓတိ။
အဝိတက္ကေန ဈာနေန၊ ဟောတိ အာဘဿရူပဂေါ"တိ။

တတ္ထ **စန္ဒာဘ**န္တိ ဩဒါတကသိဏံ ဒဿေတိ။ **သူရိယာဘ**န္တိ ပီတကသိဏံ။ **ယော’ဓ ပညာယ ဂါဓတီ**တိ ယော ပုဂ္ဂလော ဣဓ သတ္တလောကေ ဣဒံ ကသိဏဒွယံ ပညာယ ဂါဓတိ၊ အာရမ္မဏံ ကတွာ အနုပဝိသတိ၊ တတ္ထေဝ[၁]

၁-တတ္ထ ဝါ (သျာ)

patiṭṭhahati. Atha vā **candābhaṁ sūriyābhañca, yo'dha paññāya gādhatī**ti yattakaṁ ṭhānaṁ candābhā ca sūriyābhā ca patthaṭā, tattake ṭhāne paṭibhāgakasiṇaṁ vaḍḍhetvā taṁ ārammaṇaṁ katvā jhānaṁ nibbattento ubhayampetaṁ ābhaṁ paññāya gādhati nāma. Tasmā ayampettha atthoyeva. **Avitakkena jhānena, hoti ābhassarūpago**ti so puggalo tathā katvā paṭiladdhena dutiyena jhānena Ābhassarabrahmalokūpago hotīti.

Evaṁ bodhisatto tāpase bodhetvā jeṭṭhantevāsikassa guṇaṁ kathetvā brahmalokameva gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā jeṭṭhantevāsiko Sāriputto, mahābrahmā pana ahameva ahosin"ti.

Candābhajātakavaṇṇanā pañcamā.

6. Suvaṇṇahaṁsajātakavaṇṇanā (136)

Yaṁ laddhaṁ tena tuṭṭhabbanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Thullanandaṁ bhikkhuniṁ ārabbha kathesi. Sāvatthiyañhi aññataro upāsako bhikkhunisaṁghaṁ lasuṇena pavāretvā khettapālaṁ āṇāpesi "sace bhikkhuniyo āgacchanti, ekekāya bhikkhuniyā dve tayo bhaṇḍike dehī"ti. Tato paṭṭhāya bhikkhuniyo tassa gehampi khettampi lasuṇatthāya gacchanti. Athekasmiṁ ussavadivase tassa gehe lasuṇaṁ parikkhayaṁ agamāsi. Thullanandā bhikkhunī saparivārā gehaṁ gantvā "lasuṇenāvuso attho"ti vatvā "natthayye, yathābhataṁ lasuṇaṁ parikkhīṇaṁ, khettaṁ gacchathā"ti vuttā khettaṁ gantvā na mattaṁ jānitvā lasuṇaṁ āharāpesi. Khettapālo ujjhāyi "kathañhi nāma bhikkhuniyo na mattaṁ jānitvā lasuṇaṁ harāpessantī"ti. Tassa kathaṁ sutvā yā tā bhikkhuniyo appicchā, tāpi, tāsaṁ sutvā bhikkhūpi, ujjhāyiṁsu. Ujjhāyitvā ca pana Bhagavato etamatthaṁ ārocesuṁ. Bhagavā Thullanandaṁ bhikkhuniṁ garahitvā "bhikkhave mahiccho puggalo nāma vijātamātuyāpi appiyo hoti amanāpo, appasanne pasādetuṁ, pasannānaṁ vā bhiyyoso mattāya pasādaṁ janetuṁ, anuppannaṁ vā lābhaṁ uppādetuṁ, uppannaṁ

ပတိဋ္ဌဟတိ။ အထ ဝါ **စန္ဒာဘံ သူရိယာဘဉ္စ၊ ယော'ဓ ပညာယ ဂါဓတီ**တိ ယတ္တကံ ဌာနံ စန္ဒာဘာ စ သူရိယာဘာ စ ပတ္ထဋာ၊ တတ္တကေ ဌာနေ ပဋိဘာဂကသိဏံ ဝဍ္ဎေတွာ တံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ဈာနံ နိဗ္ဗတ္တေန္တော ဥဘယမ္ပေတံ အာဘံ ပညာယ ဂါဓတိ နာမ။ တသ္မာ အယမ္ပေတ္ထ အတ္ထောယေဝ။ **အဝိတက္ကေန ဈာနေန၊ ဟောတိ အာဘဿရူပဂေါ**တိ သော ပုဂ္ဂလော တထာ ကတွာ ပဋိလဒ္ဓေန ဒုတိယေန ဈာနေန အာဘဿရဗြဟ္မလောကူပဂေါ ဟောတီတိ။

ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော တာပသေ ဗောဓေတွာ ဇေဋ္ဌန္တေဝါသိကဿ ဂုဏံ ကထေတွာ ဗြဟ္မလောကမေဝ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ဇေဋ္ဌန္တေဝါသိကော သာရိပုတ္တော၊ မဟာဗြဟ္မာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

စန္ဒာဘဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဉ္စမာ။

၆-သုဝဏ္ဏဟံသဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၃၆)

ယံ လဒ္ဓံ တေန တုဋ္ဌဗ္ဗန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ထုလ္လနန္ဒံ ဘိက္ခုနိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သာဝတ္ထိယဉှိ အညတရော ဥပါသကော ဘိက္ခုနိသံဃံ လသုဏေန ပဝါရေတွာ ခေတ္တပါလံ အာဏာပေသိ "သစေ ဘိက္ခုနိယော အာဂစ္ဆန္တိ၊ ဧကေကာယ ဘိက္ခုနိယာ ဒွေ တယော ဘဏ္ဍိကေ ဒေဟီ"တိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ဘိက္ခုနိယော တဿ ဂေဟမ္ပိ ခေတ္တမ္ပိ လသုဏတ္ထာယ ဂစ္ဆန္တိ။ အထေကသ္မိံ ဥဿဝဒိဝသေ တဿ ဂေဟေ လသုဏံ ပရိက္ခယံ အဂမာသိ။ ထုလ္လနန္ဒာ ဘိက္ခုနီ သပရိဝါရာ ဂေဟံ ဂန္တွာ "လသုဏေနာဝုသော အတ္ထော"တိ ဝတွာ "နတ္ထယျေ, ယထာဘတံ လသုဏံ ပရိက္ခီဏံ၊ ခေတ္တံ ဂစ္ဆထာ"တိ ဝုတ္တာ ခေတ္တံ ဂန္တွာ န မတ္တံ ဇာနိတွာ လသုဏံ အာဟရာပေသိ။ ခေတ္တပါလော ဥဇ္ဈာယိ "ကထဉှိ နာမ ဘိက္ခုနိယော န မတ္တံ ဇာနိတွာ လသုဏံ ဟရာပေဿန္တီ"တိ။ တဿ ကထံ သုတွာ ယာ တာ ဘိက္ခုနိယော အပ္ပိစ္ဆာ၊ တာပိ, တာသံ သုတွာ ဘိက္ခူပိ, ဥဇ္ဈာယိံသု။ ဥဇ္ဈာယိတွာ စ ပန ဘဂဝတော ဧတမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ ဘဂဝါ ထုလ္လနန္ဒံ ဘိက္ခုနိံ ဂရဟိတွာ "ဘိက္ခဝေ မဟိစ္ဆော ပုဂ္ဂလော နာမ ဝိဇာတမာတုယာပိ အပ္ပိယော ဟောတိ အမနာပေါ၊ အပ္ပသန္နေ ပသာဒေတုံ, ပသန္နာနံ ဝါ ဘိယျောသော မတ္တာယ ပသာဒံ ဇနေတုံ, အနုပ္ပန္နံ ဝါ လာဘံ ဥပ္ပါဒေတုံ, ဥပ္ပန္နံ

vā pana lābhaṁ thiraṁ kātuṁ na sakkoti. Appiccho pana puggalo appasanne pasādetuṁ, pasannānaṁ vā bhiyyoso mattāya pasādaṁ janetuṁ, anuppannaṁ vā lābhaṁ uppādetuṁ, uppannaṁ vā pana lābhaṁ thiraṁ kātuṁ sakkotī"ti-ādinā nayena bhikkhūnaṁ tadanucchavikaṁ dhammaṁ kathetvā "na bhikkhave Thullanandā idāneva mahicchā, pubbepi mahicchāyevā"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto aññatarasmiṁ brāhmaṇakule nibbatti. Tassa vayappattassa samānajātikā kulā pajāpatiṁ āhariṁsu. Tassā Nsandā Nandāvatī Sundarīnandāti tisso dhītaro ahesuṁ. Tāsu patikulaṁ agatāsuyeva bodhisatto kālaṁ katvā suvaṇṇahaṁsayoniyaṁ nibbatti, jātissarañāṇañcassa uppajji. So vayappatto suvaṇṇapattasañchannaṁ sobhaggappattaṁ mahantaṁ attabhāvaṁ disvā "kuto nu kho cavitvā ahaṁ idhūpapanno"ti āvajjento "manussalokato"ti ñatvā puna "kathaṁ nu kho me brāhmaṇī ca dhītaro ca jīvantī"ti upadhārento "paresaṁ bhatiṁ katvā kicchena jīvantī"ti ñatvā cintesi "mayhaṁ sarīre sovaṇṇamayāni pattāni koṭṭanaghaṭṭanakhamāni, ito tāsaṁ ekekaṁ pattaṁ dassāmi, tena me pajāpati ca dhītaro ca sukhaṁ jīvissantī"ti. So tattha gantvā piṭṭhivaṁsakoṭiyaṁ nilīyi, brāhmaṇī ca dhītaro ca bodhisattaṁ disvā "kuto āgatosi sāmī"ti pucchiṁsu. Ahaṁ tumhākaṁ pitā kālaṁ katvā suvaṇṇahaṁsayoniyaṁ nibbatto tumhe daṭṭhuṁ āgato, ito paṭṭhāya tumhākaṁ paresaṁ bhatiṁ katvā dukkhajīvikāya jīvanakiccaṁ natthi, ahaṁ vo ekekaṁ pattaṁ dassāmi, taṁ vikkiṇitvā sukhena jīvathā"ti ekaṁ pattaṁ datvā agamāsi. So eteneva niyāmena antarantarā āgantvā ekekaṁ pattaṁ deti, brāhmaṇī ca dhītaro ca aḍḍhā sukhitā ahesuṁ.

Athekadivasaṁ sā brāhmaṇī dhītaro āmantesi "ammā tiracchānānaṁ nāma cittaṁ dujjānaṁ. Kadāci vo pitā idha nāgaccheyya, idānissa āgatakāle sabbāni pattānipi luñcitvā gaṇhāmā"ti. Tā "evaṁ no pitā kilamissatī"ti na sampaṭicchiṁsu. Brāhmaṇī pana mahicchatāya puna ekadivasaṁ suvaṇṇahaṁsarājassa āgatakāle "ehi tāva sāmī"ti vatvā taṁ attano santikaṁ upagataṁ ubhopi hatthehi

ဝါ ပန လာဘံ ထိရံ ကာတုံ န သက္ကောတိ။ အပ္ပိစ္ဆော ပန ပုဂ္ဂလော အပ္ပသန္နေ ပသာဒေတုံ, ပသန္နာနံ ဝါ ဘိယျောသော မတ္တာယ ပသာဒံ ဇနေတုံ, အနုပ္ပန္နံ ဝါ လာဘံ ဥပ္ပါဒေတုံ, ဥပ္ပန္နံ ဝါ ပန လာဘံ ထိရံ ကာတုံ သက္ကောတီ”တိအာဒိနာ နယေန ဘိက္ခူနံ တဒနုစ္ဆဝိကံ ဓမ္မံ ကထေတွာ “န ဘိက္ခဝေ ထုလ္လနန္ဒာ ဣဒါနေဝ မဟိစ္ဆာ၊ ပုဗ္ဗေပိ မဟိစ္ဆာယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော အညတရသ္မိံ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဿ ဝယပ္ပတ္တဿ သမာနဇာတိကာ ကုလာ ပဇာပတိံ အာဟရိံသု။ တဿာ နန္ဒာ နန္ဒာဝတီ သုန္ဒရီနန္ဒာတိ တိဿော ဓီတရော အဟေသုံ။ တာသု ပတိကုလံ အဂတာသုယေဝ ဗောဓိသတ္တော ကာလံ ကတွာ သုဝဏ္ဏဟံသယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိ၊ ဇာတိဿရဉာဏဉ္စဿ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ သော ဝယပ္ပတ္တော သုဝဏ္ဏပတ္တသဉ္ဆန္နံ သောဘဂ္ဂပ္ပတ္တံ မဟန္တံ အတ္တဘာဝံ ဒိသွာ ‘ကုတော နု ခေါ စဝိတွာ အဟံ ဣဓူပပန္နော”တိ အာဝဇ္ဇေန္တော “မနုဿလောကတော”တိ ဉတွာ ပုန “ကထံ နု ခေါ မေ ဗြာဟ္မဏီ စ ဓီတရော စ ဇီဝန္တီ”တိ ဥပဓာရေန္တော ‘‘ပရေသံ ဘတိံ ကတွာ ကိစ္ဆေန ဇီဝန္တီ”တိ ဉတွာ စိန္တေသိ “မယှံ သရီရေ သောဝဏ္ဏမယာနိ ပတ္တာနိ ကောဋ္ဋနဃဋ္ဋနခမာနိ၊ ဣတော တာသံ ဧကေကံ ပတ္တံ ဒဿာမိ၊ တေန မေ ပဇာပတိ စ ဓီတရော စ သုခံ ဇီဝိဿန္တီ”တိ။ သော တတ္ထ ဂန္တွာ ပိဋ္ဌိဝံသကောဋိယံ နိလီယိ၊ ဗြာဟ္မဏီ စ ဓီတရော စ ဗောဓိသတ္တံ ဒိသွာ “ကုတော အာဂတောသိ သာမီ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ အဟံ တုမှာကံ ပိတာ ကာလံ ကတွာ သုဝဏ္ဏဟံသယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တော တုမှေ ဒဋ္ဌုံ အာဂတော၊ ဣတော ပဋ္ဌာယ တုမှာကံ ပရေသံ ဘတိံ ကတွာ ဒုက္ခဇီဝိကာယ ဇီဝနကိစ္စံ နတ္ထိ၊ အဟံ ဝေါ ဧကေကံ ပတ္တံ ဒဿာမိ၊ တံ ဝိက္ကိဏိတွာ သုခေန ဇီဝထာ”တိ ဧကံ ပတ္တံ ဒတွာ အဂမာသိ။ သော ဧတေနေဝ နိယာမေန အန္တရန္တရာ အာဂန္တွာ ဧကေကံ ပတ္တံ ဒေတိ၊ ဗြာဟ္မဏီ စ ဓီတရော စ အဍ္ဎာ သုခိတာ အဟေသုံ။

အထေကဒိဝသံ သာ ဗြာဟ္မဏီ ဓီတရော အာမန္တေသိ “အမ္မာ တိရစ္ဆာနာနံ နာမ စိတ္တံ ဒုဇ္ဇာနံ။ ကဒါစိ ဝေါ ပိတာ ဣဓ နာဂစ္ဆေယျ၊ ဣဒါနိဿ အာဂတကာလေ သဗ္ဗာနိ ပတ္တာနိပိ လုဉ္စိတွာ ဂဏှာမာ”တိ။ တာ “ဧဝံ နော ပိတာ ကိလမိဿတီ”တိ န သမ္ပဋိစ္ဆိံသု။ ဗြာဟ္မဏီ ပန မဟိစ္ဆတာယ ပုန ဧကဒိဝသံ သုဝဏ္ဏဟံသရာဇဿ အာဂတကာလေ “ဧဟိ တာဝ သာမီ”တိ ဝတွာ တံ အတ္တနော သန္တိကံ ဥပဂတံ ဥဘောဟိ ဟတ္ထေဟိ

gahetvā sabbapattāni luñci. Tāni pana bodhisattassa ruciṁ vinā balakkārena gahitattā sabbāni bakapattasadisāni ahesuṁ. Bodhisatto pakkhe pasāretvā gantuṁ nāsakkhi. Atha naṁ sā mahācāṭiyaṁ pakkhipitvā posesi. Tassa puna uṭṭhahantāni pattāni setāni sampajjiṁsu. So sañjātapatto uppatitvā attano vasanaṭṭhānameva gantvā na puna āgamāsi.

Satthā imaṁ atītaṁ āharitvā "na bhikkhave Thullanandā idāneva mahicchā, pubbepi mahicchāyeva, mahicchatāya ca pana suvaṇṇamhā parihīnā. Idāni pana attano mahicchatāya eva lasuṇamhāpi parihāyissati, tasmā ito paṭṭhāya lasuṇaṁ khādituṁ na labhissati. Yathā ca thullanandā, evaṁ taṁ nissāya sesabhikkhuniyopi. Tasmā bahuṁ labhitvāpi pamāṇameva jānitabbaṁ, appaṁ labhitvā pana yathāladdheneva santoso kātabbo, uttari na patthetabban"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

136. "Yaṁ laddhaṁ tena tuṭṭhabbaṁ, atilobho hi pāpako.
Haṁsarājaṁ gahetvāna, suvaṇṇā parihāyathā"ti.

Tattha **tuṭṭhabban**ti tussitabbaṁ.

Idaṁ pana vatvā satthā anekapariyāyena garahitvā "yā pana bhikkhunī lasuṇaṁ khādeyya, pācittiyan"ti[1] sikkhāpadaṁ paññāpetvā jātakaṁ samodhānesi "tadā brāhmaṇī ayaṁ Thullanandā ahosi, tisso dhītaro idāni tissoyeva bhaginiyo, suvaṇṇahaṁsarājā pana ahameva ahosin"ti.

Suvaṇṇahaṁsajātakavaṇṇanā chaṭṭhā.

---

7. Babbujātakavaṇṇanā (137)

Yatthe'ko labhate babbūti idaṁ Satthā Jetavane viharanto Kāṇamātusikkhāpadaṁ[2] ārabbha kathesi. Sāvatthiyañhi Kāṇamātā

1. Vi 2. 340 piṭṭhe. 2. Vi 2. 106 piṭṭhe.

ဂဟေတွာ သဗ္ဗပတ္တာနိ လုဉ္စိ။ တာနိ ပန ဗောဓိသတ္တဿ ရုစိံ ဝိနာ ဗလက္ကာရေန ဂဟိတတ္တာ သဗ္ဗာနိ ဗကပတ္တသဒိသာနိ အဟေသုံ။ ဗောဓိသတ္တော ပက္ခေ ပသာရေတွာ ဂန္တုံ နာသက္ခိ။ အထ နံ သာ မဟာစာဋိယံ ပက္ခိပိတွာ ပေါသေသိ။ တဿ ပုန ဥဋ္ဌဟန္တာနိ ပတ္တာနိ သေတာနိ သမ္ပဇ္ဇိံသု။ သော သဉ္ဇာတပတ္တော ဥပ္ပတိတွာ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနမေဝ ဂန္တွာ န ပုန အာဂမာသိ။

သတ္ထာ ဣမံ အတီတံ အာဟရိတွာ “န ဘိက္ခဝေ ထုလ္လနန္ဒာ ဣဒါနေဝ မဟိစ္ဆာ၊ ပုဗ္ဗေပိ မဟိစ္ဆာယေဝ၊ မဟိစ္ဆတာယ စ ပန သုဝဏ္ဏမှာ ပရိဟီနာ။ ဣဒါနိ ပန အတ္တနော မဟိစ္ဆတာယ ဧဝ လသုဏမှာပိ ပရိဟာယိဿတိ၊ တသ္မာ ဣတော ပဋ္ဌာယ လသုဏံ ခါဒိတုံ န လဘိဿတိ။ ယထာ စ ထုလ္လနန္ဒာ၊ ဧဝံ တံ နိဿာယ သေသဘိက္ခုနိယောပိ။ တသ္မာ ဗဟုံ လဘိတွာပိ ပမာဏမေဝ ဇာနိတဗ္ဗံ၊ အပ္ပံ လဘိတွာ ပန ယထာလဒ္ဓေနေဝ သန္တောသော ကာတဗ္ဗော၊ ဥတ္တရိ န ပတ္ထေတဗ္ဗ”န္တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၃၆။ “ယံ လဒ္ဓံ တေန တုဋ္ဌဗ္ဗံ၊ အတိလောဘော ဟိ ပါပကော။
ဟံသရာဇံ ဂဟေတွာန၊ သုဝဏ္ဏာ ပရိဟာယထာ”တိ။

တတ္ထ **တုဋ္ဌဗ္ဗ**န္တိ တုဿိတဗ္ဗံ။

ဣဒံ ပန ဝတွာ သတ္ထာ အနေကပရိယာယေန ဂရဟိတွာ “ယာ ပန ဘိက္ခုနီ လသုဏံ ခါဒေယျ၊ ပါစိတ္တိယ”န္တိ[1] သိက္ခာပဒံ ပညာပေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဗြာဟ္မဏီ အယံ ထုလ္လနန္ဒာ အဟောသိ၊ တိဿော ဓီတရော ဣဒါနိ တိဿောယေဝ ဘဂိနိယော၊ သုဝဏ္ဏဟံသရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

သုဝဏ္ဏဟံသဇာတကဝဏ္ဏနာ ဆဋ္ဌာ။

၇-ဗဗ္ဗုဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၃၇)

ယတ္ထေ’ကော လဘတေ ဗဗ္ဗူတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကာဏမာတုသိက္ခာပဒံ[2] အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သာဝတ္ထိယဉ္ဟိ ကာဏမာတာ

၁-ဝိ ၂-၃၄၀-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဝိ ၂-၁၀၆-ပိဋ္ဌေ။

nāma dhītuvasena pākaṭanāmā upāsikā ahosi sotāpannā ariyasāvikā, sā dhītaraṁ Kāṇaṁ aññatarasmiṁ gāmake samānajātikassa purisassa adāsi. Kāṇā kenacideva karaṇīyena mātu gharaṁ agamāsi. Athassā sāmiko katipāhaccayena dūtaṁ pāhesi “āgacchatu kāṇā, icchāmi kāṇāya āgamanan”ti. Kāṇā dūtassa vacanaṁ sutvā “amma gamissāmī”ti mātaraṁ āpucchi. Kāṇamātā “ettakaṁ kālaṁ vasitvā kathaṁ tucchahatthāva gamissasī”ti pūvaṁ paci. Tasmiṁyeva khaṇe eko piṇḍacāriko bhikkhu tassā nivesanaṁ agamāsi, upāsikā taṁ nisīdāpetvā pattapūraṁ pūvaṁ dāpesi. So bhikkhu nikkhamitvā aññassa ācikkhi, tassapi tatheva dāpesi. Sopi nikkhamitvā aññassa ācikkhi, tassapi tathevāti evaṁ catunnaṁ janānaṁ dāpesi. Yathāpaṭiyattaṁ pūvaṁ parikkhayaṁ agamāsi, kāṇāya gamanaṁ na sampajji. Athassā sāmiko dutiyampi, tatiyampi dūtaṁ pāhesi. Tatiyaṁ pāhento ca “sace kāṇā nāgacchissati, ahaṁ aññaṁ pajāpatiṁ ānessāmī”ti pāhesi. Tayopi vāre teneva upāyena gamanaṁ na sampajji, kāṇāya sāmiko aññaṁ pajāpatiṁ ānesi. Kāṇā taṁ pavattiṁ sutvā rodamānā aṭṭhāsi.

Satthā taṁ kāraṇaṁ ñatvā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Kāṇamātāya nivesanaṁ gantvā paññattāsane nisīditvā Kāṇamātaraṁ pucchi “kissāyaṁ Kāṇā rodatī”ti. “Iminā nāma kāraṇenā”ti ca sutvā Kāṇamātaraṁ samassāsetvā dhammiṁ kathaṁ kathetvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ agamāsi. Atha tesaṁ catunnaṁ bhikkhūnaṁ tayo vāre yathāpaṭiyattapūvaṁ gahetvā kāṇāya gamanassa upacchinnabhāvo bhikkhusaṁghe pākaṭo jāto. Athekadivasaṁ bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso catūhi nāma bhikkhūhi tayo vāre Kāṇamātāya pakkapūvaṁ khāditvā Kāṇāya gamanantarāyaṁ katvā sāmikena pariccattaṁ dhītaraṁ nissāya mahā-upāsikāya domanassaṁ uppāditan”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave idāneva te cattāro bhikkhū Kāṇamātāya santakaṁ khāditvā tassā domanassaṁ uppādesuṁ, pubbepi uppādesuṁyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

နာမ ဓီတုဝသေန ပါကဋနာမာ ဥပါသိကာ အဟောသိ သောတာပန္နာ အရိယသာဝိကာ၊ သာ ဓီတရံ ကာဏံ အညတရသ္မိံ ဂါမကေ သမာနဇာတိကဿ ပုရိသဿ အဒါသိ။ ကာဏာ ကေနစိဒေဝ ကရဏီယေန မာတု ဃရံ အဂမာသိ။ အထဿာ သာမိကော ကတိပါဟစ္စယေန ဒူတံ ပါဟေသိ “အာဂစ္ဆတု ကာဏာ၊ ဣစ္ဆာမိ ကာဏာယ အာဂမန”န္တိ။ ကာဏာ ဒူတဿ ဝစနံ သုတွာ “အမ္မ ဂမိဿာမီ”တိ မာတရံ အာပုစ္ဆိ။ ကာဏမာတာ “ဧတ္တကံ ကာလံ ဝသိတွာ ကထံ တုစ္ဆဟတ္ထာဝ ဂမိဿသီ”တိ ပူဝံ ပစိ။ တသ္မိံယေဝ ခဏေ ဧကော ပိဏ္ဍစာရိကော ဘိက္ခု တဿာ နိဝေသနံ အဂမာသိ၊ ဥပါသိကာ တံ နိသီဒါပေတွာ ပတ္တပူရံ ပူဝံ ဒါပေသိ။ သော ဘိက္ခု နိက္ခမိတွာ အညဿ အာစိက္ခိ၊ တဿပိ တထေဝ ဒါပေသိ။ သောပိ နိက္ခမိတွာ အညဿ အာစိက္ခိ၊ တဿပိ တထေဝါတိ ဧဝံ စတုန္နံ ဇနာနံ ဒါပေသိ။ ယထာပဋိယတ္တံ ပူဝံ ပရိက္ခယံ အဂမာသိ၊ ကာဏာယ ဂမနံ န သမ္ပဇ္ဇိ။ အထဿာ သာမိကော ဒုတိယမ္ပိ, တတိယမ္ပိ ဒူတံ ပါဟေသိ။ တတိယံ ပါဟေန္တော စ “သစေ ကာဏာ နာဂစ္ဆိဿတိ၊ အဟံ အညံ ပဇာပတိံ အာနေဿာမီ”တိ ပါဟေသိ။ တယောပိ ဝါရေ တေနေဝ ဥပါယေန ဂမနံ န သမ္ပဇ္ဇိ၊ ကာဏာယ သာမိကော အညံ ပဇာပတိံ အာနေသိ။ ကာဏာ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ ရောဒမာနာ အဋ္ဌာသိ။

သတ္ထာ တံ ကာရဏံ ဉတွာ ပုဗ္ဗဏှသမယံ နိဝါသေတွာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ ကာဏမာတာယ နိဝေသနံ ဂန္တွာ ပညတ္တာသနေ နိသီဒိတွာ ကာဏမာတရံ ပုစ္ဆိ “ကိဿာယံ ကာဏာ ရောဒတီ”တိ။ “ဣမိနာ နာမ ကာရဏေနာ”တိ စ သုတွာ ကာဏမာတရံ သမဿာသေတွာ ဓမ္မိံ ကထံ ကထေတွာ ဥဋ္ဌာယာသနာ ဝိဟာရံ အဂမာသိ။ အထ တေသံ စတုန္နံ ဘိက္ခူနံ တယော ဝါရေ ယထာပဋိယတ္တပူဝံ ဂဟေတွာ ကာဏာယ ဂမနဿ ဥပစ္ဆိန္နဘာဝေါ ဘိက္ခုသံဃေ ပါကဋော ဇာတော။ အထေကဒိဝသံ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော စတူဟိ နာမ ဘိက္ခူဟိ တယော ဝါရေ ကာဏမာတာယ ပက္ကပူဝံ ခါဒိတွာ ကာဏာယ ဂမနန္တရာယံ ကတွာ သာမိကေန ပရိစ္စတ္တံ ဓီတရံ နိဿာယ မဟာဥပါသိကာယ ဒေါမနဿံ ဥပ္ပါဒိတ”န္တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ တေ စတ္တာရော ဘိက္ခူ ကာဏမာတာယ သန္တကံ ခါဒိတွာ တဿာ ဒေါမနဿံ ဥပ္ပါဒေသုံ၊ ပုဗ္ဗေပိ ဥပ္ပါဒေသုံယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto pāsāṇakoṭṭakakule nibbattitvā vayappatto pariyodātasippo ahosi. Kāsiraṭṭhe ekasmiṁ nigame eko mahāvibhavo seṭṭhi ahosi, tassa nidhānagatāyeva cattālīsa hiraññakoṭiyo ahesuṁ. Athassa bhariyā kālaṁ katvā dhanasinehena gantvā dhanapiṭṭhiyaṁ mūsikā hutvā nibbatti. Evaṁ anukkamena sabbampi taṁ kulaṁ abbhatthaṁ agamāsi, vaṁso upacchijji. So gāmopi chaḍḍito apaṇṇattikabhāvaṁ agamāsi. Tadā bodhisatto tasmiṁ purāṇagāmaṭṭhāne pāsāṇe uppāṭetvā koṭṭeti. Atha sā mūsikā gocarāya caramānā bodhisattaṁ punappunaṁ passantī uppannasinehā hutvā cintesi "mayhaṁ dhanaṁ bahu nikkāraṇena nassissati, iminā saddhiṁ ekato hutvā idaṁ dhanaṁ datvā maṁsaṁ vikkiṇāpetvā khādissāmī"ti. Sā ekadivasaṁ ekaṁ kahāpaṇaṁ mukhena ḍaṁsitvā bodhisattassa santikaṁ agamāsi. So taṁ disvā piyavācāya samālapanto "kiṁ nu kho amma kahāpaṇaṁ gahetvā āgatāsī"ti āha. Tāta imaṁ gahetvā attanāpi paribhuñja, mayhampi maṁsaṁ āharāti. So "sādhū"ti sampaṭicchitvā kahāpaṇaṁ ādāya gharaṁ gantvā ekena māsakena maṁsaṁ kiṇitvā āharitvā tassā adāsi. Sā taṁ gahetvā attano nivāsaṭṭhānaṁ gantvā yathāruciyā khādi. Tato paṭṭhāya imināva niyāmena divase divase bodhisattassa kahāpaṇaṁ deti, sopissā maṁsaṁ āharati.

Athekadivasaṁ taṁ mūsikaṁ biḷāro aggahesi. Atha naṁ sā evamāha "mā samma maṁ māresī"ti. Kiṁ kāraṇā na māressāmi. Ahañhi chāto maṁsaṁ khāditukāmo, na sakkā mayā na māretunti. Kiṁ pana ekadivasameva maṁsaṁ khāditukāmosi, udāhu niccakālanti. Labhamāno niccakālampi khāditukāmomhīti. Yadi evaṁ ahaṁ te niccakālaṁ maṁsaṁ dassāmi, vissajjehi manti. Atha naṁ biḷāro "tena hi appamattā hohī"ti vissajjesi. Tato paṭṭhāya sā attano ābhataṁ maṁsaṁ dve koṭṭhāse katvā ekaṁ biḷārassa deti, ekaṁ sayaṁ khādati. Atha naṁ ekadivasaṁ aññopi biḷāro aggahesi, tampi tatheva saññāpetvā attānaṁ vissajjāpesi. Tato paṭṭhāya tayo koṭṭhāse katvā khādanti. Puna añño aggahesi, tampi tatheva

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ပါသာဏကောဋ္ဋကကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ပရိယောဒါတသိပ္ပေါ အဟောသိ။ ကာသိရဋ္ဌေ ဧကသ္မိံ နိဂမေ ဧကော မဟာဝိဘဝေါ သေဋ္ဌိ အဟောသိ၊ တဿ နိဓာနဂတာယေဝ စတ္တာလီသ ဟိရညကောဋိယော အဟေသုံ။ အထဿ ဘရိယာ ကာလံ ကတွာ ဓနသိနေဟေန ဂန္တွာ ဓနပိဋ္ဌိယံ မူသိကာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဧဝံ အနုက္ကမေန သဗ္ဗမ္ပိ တံ ကုလံ အဗ္ဘတ္ထံ အဂမာသိ၊ ဝံသော ဥပစ္ဆိဇ္ဇိ။ သောပိ ဂါမော ဆဍ္ဍိတော အပဏ္ဏတ္တိကဘာဝံ အဂမာသိ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော တသ္မိံ ပုရာဏဂါမဋ္ဌာနေ ပါသာဏေ ဥပ္ပါဋေတွာ ကောဋ္ဋေတိ။ အထ သာ မူသိကာ ဂေါစရာယ စရမာနာ ဗောဓိသတ္တံ ပုနပ္ပုနံ ပဿန္တီ ဥပ္ပန္နသိနေဟာ ဟုတွာ စိန္တေသိ "မယှံ ဓနံ ဗဟု နိက္ကာရဏေန နဿိဿတိ၊ ဣမိနာ သဒ္ဓိံ ဧကတော ဟုတွာ ဣဒံ ဓနံ ဒတွာ မံသံ ဝိက္ကိဏာပေတွာ ခါဒိဿာမီ"တိ။ သာ ဧကဒိဝသံ ဧကံ ကဟာပဏံ မုခေန ဍံသိတွာ ဗောဓိသတ္တဿ သန္တိကံ အဂမာသိ။ သော တံ ဒိသွာ ပိယဝါစာယ သမာလပန္တော "ကိံ နု ခေါ အမ္မ ကဟာပဏံ ဂဟေတွာ အာဂတာသီ"တိ အာဟ။ တာတ ဣမံ ဂဟေတွာ အတ္တနာပိ ပရိဘုဉ္ဇ၊ မယှမ္ပိ မံသံ အာဟရာတိ။ သော "သာဓူ"တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ကဟာပဏံ အာဒါယ ဃရံ ဂန္တွာ ဧကေန မာသကေန မံသံ ကိဏိတွာ အာဟရိတွာ တဿာ အဒါသိ။ သာ တံ ဂဟေတွာ အတ္တနော နိဝါသဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ယထာရုစိယာ ခါဒိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ဣမိနာဝ နိယာမေန ဒိဝသေ ဒိဝသေ ဗောဓိသတ္တဿ ကဟာပဏံ ဒေတိ၊ သောပိဿာ မံသံ အာဟရတိ။

အထေကဒိဝသံ တံ မူသိကံ ဗိဠာရော အဂ္ဂဟေသိ။ အထ နံ သာ ဧဝမာဟ "မာ သမ္မ မံ မာရေသီ"တိ။ ကိံ ကာရဏာ န မာရေဿာမိ။ အဟဉှိ ဆာတော မံသံ ခါဒိတုကာမော၊ န သက္ကာ မယာ န မာရေတုန္တိ။ ကိံ ပန ဧကဒိဝသမေဝ မံသံ ခါဒိတုကာမောသိ၊ ဥဒါဟု နိစ္စကာလန္တိ။ လဘမာနော နိစ္စကာလမ္ပိ ခါဒိတုကာမောမှီတိ။ ယဒိ ဧဝံ အဟံ တေ နိစ္စကာလံ မံသံ ဒဿာမိ၊ ဝိဿဇ္ဇေဟိ မန္တိ။ အထ နံ ဗိဠာရော "တေန ဟိ အပ္ပမတ္တာ ဟောဟီ"တိ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ သာ အတ္တနော အာဘတံ မံသံ ဒွေ ကောဋ္ဌာသေ ကတွာ ဧကံ ဗိဠာရဿ ဒေတိ၊ ဧကံ သယံ ခါဒတိ။ အထ နံ ဧကဒိဝသံ အညောပိ ဗိဠာရော အဂ္ဂဟေသိ၊ တမ္ပိ တထေဝ သညာပေတွာ အတ္တာနံ ဝိဿဇ္ဇာပေသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ တယော ကောဋ္ဌာသေ ကတွာ ခါဒန္တိ။ ပုန အညော အဂ္ဂဟေသိ၊ တမ္ပိ တထေဝ

saññāpetvā attānaṁ mocāpesi. Tato paṭṭhāya cattāro koṭṭhāse katvā khādanti. Puna añño aggahesi, tampi tatheva saññāpetvā attānaṁ mocāpesi. Tato paṭṭhāya pañca koṭṭhāse katvā khādanti. Sā pañcamaṁ koṭṭhāsaṁ khādamānā appāhāratāya kilantā kisā ahosi appamaṁsalohitā.

Bodhisatto taṁ disvā "amma kasmā milātāsī"ti vatvā "iminā nāma kāraṇenā"ti vutte "tvaṁ ettakaṁ kālaṁ kasmā mayhaṁ nācikkhi, ahamettha kātabbaṁ jānissāmī"ti taṁ samassāsetvā suddhaphalikapāsāṇena guhaṁ katvā āharitvā "amma tvaṁ imaṁ guhaṁ pavisitvā nipajjitvā āgatāgatānaṁ pharusāhi vācāhi santajjeyyāsī"ti āha. Sā guhaṁ pavisitvā nipajji. Atheko biḷāro āgantvā "dehi ajja me maṁsan"ti āha. Atha naṁ mūsikā "are duṭṭhabiḷāra kiṁ te ahaṁ maṁsahārikā, attano puttānaṁ maṁsaṁ khādā"ti tajjesi. Biḷāro phalikaguhāya nipannabhāvaṁ ajānanto kodhavasena mūsikaṁ gaṇhissāmī"ti sahasāva pakkhanditvā hadayena phalikaguhāyaṁ pahari. Tāvadevassa hadayaṁ bhijji, akkhīni nikkhamanākārappattāni jātāni. So tattheva jīvitakkhayaṁ patvā ekamantaṁ paṭicchannaṭṭhāne pati. Etenūpāyena aparopi aparopīti cattāropi janā jīvitakkhayaṁ pāpuṇiṁsu. Tato paṭṭhāya mūsikā nibbhayā hutvā bodhisattassa devasikaṁ dve tayo kahāpaṇe deti. Evaṁ anukkamena sabbampi dhanaṁ bodhisattasseva adāsi. Te ubhopi yāvajīvaṁ mettiṁ abhinditvā yathākammaṁ gatā.

Satthā imaṁ atītaṁ āharitvā abhisambuddho hutvā imaṁ gāthamāha—

137. "Yatthe'ko labhate babbu, dutiyo tattha jāyati.
Tatiyo ca catuttho ca, idaṁ te babbukā bilan"ti.

Tattha **yatthā**ti yasmiṁ ṭhāne. **Babbū**ti biḷāro. **Dutiyo tattha jāyatī**ti yattha eko mūsikaṁ vā maṁsaṁ vā labhati, dutiyopi tattha biḷāro jāyati uppajjati, tathā tatiyo ca catuttho ca. Evaṁ te tadā cattāro biḷārā ahesuṁ. Hutvā ca pana divase divase maṁsaṁ khādantā te babbukā idaṁ phalikamayaṁ bilaṁ urena paharitvā sabbepi jīvitakkhayaṁ pattāti.

သညာပေတွာ အတ္တာနံ မောစာပေသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ စတ္တာရော ကောဋ္ဌာသေ ကတွာ ခါဒန္တိ။ ပုန အညော အဂ္ဂဟေသိ၊ တမ္ပိ တထေဝ သညာပေတွာ အတ္တာနံ မောစာပေသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ပဉ္စ ကောဋ္ဌာသေ ကတွာ ခါဒန္တိ။ သာ ပဉ္စမံ ကောဋ္ဌာသံ ခါဒမာနာ အပ္ပါဟာရတာယ ကိလန္တာ ကိသာ အဟောသိ အပ္ပမံသလောဟိတာ။

ဗောဓိသတ္တော တံ ဒိသွာ "အမ္မ ကသ္မာ မိလာတာသီ"တိ ဝတွာ "ဣမိနာ နာမ ကာရဏေနာ''တိ ဝုတ္တေ "တွံ ဧတ္တကံ ကာလံ ကသ္မာ မယှံ နာစိက္ခိ၊ အဟမေတ္ထ ကာတဗ္ဗံ ဇာနိဿာမီ"တိ တံ သမဿာသေတွာ သုဒ္ဓဖလိကပါသာဏေန ဂုဟံ ကတွာ အာဟရိတွာ "အမ္မ တွံ ဣမံ ဂုဟံ ပဝိသိတွာ နိပဇ္ဇိတွာ အာဂတာဂတာနံ ဖရုသာဟိ ဝါစာဟိ သန္တဇ္ဇေယျာသီ"တိ အာဟ။ သာ ဂုဟံ ပဝိသိတွာ နိပဇ္ဇိ။ အထေကော ဗိဠာရော အာဂန္တွာ "ဒေဟိ အဇ္ဇ မေ မံသ''န္တိ အာဟ။ အထ နံ မူသိကာ "အရေ ဒုဋ္ဌဗိဠာရ ကိံ တေ အဟံ မံသဟာရိကာ၊ အတ္တနော ပုတ္တာနံ မံသံ ခါဒါ"တိ တဇ္ဇေသိ။ ဗိဠာရော ဖလိကဂုဟာယ နိပန္နဘာဝံ အဇာနန္တော ကောဓဝသေန မူသိကံ ဂဏှိဿာမီ''တိ သဟသာဝ ပက္ခန္ဒိတွာ ဟဒယေန ဖလိကဂုဟာယံ ပဟရိ။ တာဝဒေဝဿ ဟဒယံ ဘိဇ္ဇိ၊ အက္ခီနိ နိက္ခမနာကာရပ္ပတ္တာနိ ဇာတာနိ။ သော တတ္ထေဝ ဇီဝိတက္ခယံ ပတွာ ဧကမန္တံ ပဋိစ္ဆန္နဋ္ဌာနေ ပတိ။ ဧတေနူပါယေန အပရောပိ အပရောပီတိ စတ္တာရောပိ ဇနာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပုဏိံသု။ တတော ပဋ္ဌာယ မူသိကာ နိဗ္ဘယာ ဟုတွာ ဗောဓိသတ္တဿ ဒေဝသိကံ ဒွေ တယော ကဟာပဏေ ဒေတိ။ ဧဝံ အနုက္ကမေန သဗ္ဗမ္ပိ ဓနံ ဗောဓိသတ္တဿေဝ အဒါသိ။ တေ ဥဘောပိ ယာဝဇီဝံ မေတ္တိံ အဘိန္ဒိတွာ ယထာကမ္မံ ဂတာ။

သတ္ထာ ဣမံ အတီတံ အာဟရိတွာ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၃၇။ "ယတ္ထေ'ကော လဘတေ ဗဗ္ဗု၊ ဒုတိယော တတ္ထ ဇာယတိ။
တတိယော စ စတုတ္ထော စ၊ ဣဒံ တေ ဗဗ္ဗုကာ ဗိလ''န္တိ။

တတ္ထ **ယတ္ထာ**တိ ယသ္မိံ ဌာနေ။ **ဗဗ္ဗူ**တိ ဗိဠာရော။ **ဒုတိယော တတ္ထ ဇာယတီ**တိ ယတ္ထ ဧကော မူသိကံ ဝါ မံသံ ဝါ လဘတိ၊ ဒုတိယောပိ တတ္ထ ဗိဠာရော ဇာယတိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တထာ တတိယော စ စတုတ္ထော စ။ ဧဝံ တေ တဒါ စတ္တာရော ဗိဠာရာ အဟေသုံ။ ဟုတွာ စ ပန ဒိဝသေ ဒိဝသေ မံသံ ခါဒန္တာ တေ ဗဗ္ဗုကာ ဣဒံ ဖလိကမယံ ဗိလံ ဥရေန ပဟရိတွာ သဗ္ဗေပိ ဇီဝိတက္ခယံ ပတ္တာတိ။

Evaṁ satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā cattāro biḷārā cattāro bhikkhū ahesuṁ, mūsikā Kāṇamātā, pāsāṇakoṭṭakamaṇikāro pana ahameva ahosin"ti.

Babbujātakavaṇṇanā sattamā.

---

8. Godhājātakavaṇṇanā (138)

Kiṁ te jaṭāhi dummedhāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ kuhakabhikkhuṁ ārabbha kathesi. Paccuppannavatthu heṭṭhā kathitasadisameva.

Atīte pana Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto godhāyoniyaṁ paṭisandhiṁ gaṇhi. Tadā eko pañcābhiñño uggatapo tāpaso ekaṁ paccantagāmaṁ nissāya araññāyatane paṇṇasālāyaṁ vasati, gāmavāsino tāpasaṁ sakkaccaṁ upaṭṭhahanti. Bodhisatto tassa caṅkamanakoṭiyaṁ ekasmiṁ vammike vasati, vasanto ca pana divase divase dve tayo vāre tāpasaṁ upasaṅkamitvā dhammūpasaṁhitaṁ atthūpasaṁhitañca vacanaṁ sutvā tāpasaṁ vanditvā vasanaṭṭhānameva gacchati. Aparabhāge tāpaso gāmavāsino āpucchitvā pakkāmi. Pakkamante ca pana tasmiṁ sīlavatasampanne tāpase añño kūṭatāpaso āgantvā tasmiṁ assamapade vāsaṁ kappesi. Bodhisatto "ayampi sīlavā"ti sallakkhetvā purimanayeneva tassa santikaṁ agamāsi.

Athekadivasaṁ nidāghasamaye akālameghe vuṭṭhe vammikehi makkhikā nikkhamiṁsu, tāsaṁ khādanatthaṁ godhā āhiṇḍiṁsu. Gāmavāsino nikkhamitvā makkhikākhādakā godhā gahetvā siniddhasambhārasaṁyuttaṁ ambilānambilaṁ godhāmaṁsaṁ sampādetvā tāpasassa adaṁsu. Tāpaso godhāmaṁsaṁ khāditvā rasataṇhāya baddho "idaṁ maṁsaṁ atimadhuraṁ, kissa maṁsaṁ nāmetan"ti pucchitvā "godhāmaṁsan"ti sutvā "mama santikaṁ mahāgodhā āgacchati, taṁ māretvā maṁsaṁ khādissāmī"ti cintesi. Cintetvā ca pana bhājanañca sappiloṇādīni ca āharāpetvā ekamante ṭhapetvā muggaramādāya kāsāvena paṭicchādetvā paṇṇasālādvāre bodhisattassa āgamanaṁ olokayamāno upasantūpasanto viya hutvā

ဧဝံ သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ စတ္တာရော ဗိဠာရာ စတ္တာရော ဘိက္ခူ အဟေသုံ၊ မူသိကာ ကာဏမာတာ၊ ပါသာဏကောဋ္ဋကမဏိကာရော ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

ဗဗ္ဗုဇာတကဝဏ္ဏနာ သတ္တမာ။

၈-ဂေါဓာဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၃၈)

ကိံ တေ ဇဋာဟိ ဒုမ္မေဓာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ကုဟကဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ပစ္စုပ္ပန္နဝတ္ထု ဟေဋ္ဌာ ကထိတသဒိသမေဝ။

အတီတေ ပန ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဂေါဓာယောနိယံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ တဒါ ဧကော ပဉ္စာဘိညော ဥဂ္ဂတပေါ တာပသော ဧကံ ပစ္စန္တဂါမံ နိဿာယ အရညာယတနေ ပဏ္ဏသာလာယံ ဝသတိ၊ ဂါမဝါသိနော တာပသံ သက္ကစ္စံ ဥပဋ္ဌဟန္တိ။ ဗောဓိသတ္တော တဿ စင်္ကမနကောဋိယံ ဧကသ္မိံ ဝမ္မိကေ ဝသတိ၊ ဝသန္တော စ ပန ဒိဝသေ ဒိဝသေ ဒွေ တယော ဝါရေ တာပသံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဓမ္မူပသံဟိတံ အတ္ထူပသံဟိတဉ္စ ဝစနံ သုတွာ တာပသံ ဝန္ဒိတွာ ဝသနဋ္ဌာနမေဝ ဂစ္ဆတိ။ အပရဘာဂေ တာပသော ဂါမဝါသိနော အာပုစ္ဆိတွာ ပက္ကာမိ။ ပက္ကမန္တေ စ ပန တသ္မိံ သီလဝတသမ္ပန္နေ တာပသေ အညော ကူဋတာပသော အာဂန္တွာ တသ္မိံ အဿမပဒေ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ ဗောဓိသတ္တော "အယမ္ပိ သီလဝါ"တိ သလ္လက္ခေတွာ ပုရိမနယေနေဝ တဿ သန္တိကံ အဂမာသိ။

အထေကဒိဝသံ နိဒါဃသမယေ အကာလမေဃေ ဝုဋ္ဌေ ဝမ္မိကေဟိ မက္ခိကာ နိက္ခမိံသု၊ တာသံ ခါဒနတ္ထံ ဂေါဓာ အာဟိဏ္ဍိံသု။ ဂါမဝါသိနော နိက္ခမိတွာ မက္ခိကာခါဒကာ ဂေါဓာ ဂဟေတွာ သိနိဒ္ဓသမ္ဘာရသံယုတ္တံ အမ္ဗိလာနမ္ဗိလံ ဂေါဓာမံသံ သမ္ပာဒေတွာ တာပသဿ အဒံသု။ တာပသော ဂေါဓာမံသံ ခါဒိတွာ ရသတဏှာယ ဗဒ္ဓေါ "ဣဒံ မံသံ အတိမဓုရံ၊ ကိဿ မံသံ နာမေတ"န္တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဂေါဓာမံသ"န္တိ သုတွာ "မမ သန္တိကံ မဟာဂေါဓာ အာဂစ္ဆတိ၊ တံ မာရေတွာ မံသံ ခါဒိဿာမီ"တိ စိန္တေသိ။ စိန္တေတွာ စ ပန ဘာဇနဉ္စ သပ္ပိလောဏာဒီနိ စ အာဟရာပေတွာ ဧကမန္တေ ဌပေတွာ မုဂ္ဂရမာဒါယ ကာသာဝေန ပဋိစ္ဆာဒေတွာ ပဏ္ဏသာလာဒွါရေ ဗောဓိသတ္တဿ အာဂမနံ ဩလောကယမာနော ဥပသန္တူပသန္တော ဝိယ ဟုတွာ

nisīdi. Bodhisatto sāyanhasamaye “tāpasassa santikaṁ gamissāmī”ti nikkhamitvā upasaṅkamantova tassa indriyavippakāraṁ disvā cintesi “nāyaṁ tāpaso aññesu divasesu nisīdanākārena nisinno, ajjesa maṁ olokentopi duṭṭhindriyo hutvā oloketi, pariggaṇhissāmi nan”ti. So tāpasassa heṭṭhāvāte ṭhatvā godhāmaṁsagandhaṁ ghāyitvā “iminā kūṭatāpasena ajja godhāmaṁsaṁ khāditaṁ bhavissati, tenesa rasataṇhāya baddho ajja maṁ attano santikaṁ upasaṅkamantaṁ muggarena paharitvā maṁsaṁ pacitvā khāditukāmo bhavissatī”ti tassa santikaṁ anupagantvāva paṭikkamitvā vicarati.

Tāpaso bodhisattassa anāgamanabhāvaṁ ñatvā “iminā ‘ayaṁ maṁ paharitukāmo’ti ñātaṁ bhavissati, tena kāraṇena nāgacchati, anāgacchantassāpissa kuto muttī”ti muggaraṁ nīharitvā khipi. So tassa agganaṅguṭṭhameva āsādesi. Bodhisatto vegena vammikaṁ pavisitvā aññena chiddena sīsaṁ ukkhipitvā “ambho kūṭajaṭila ahaṁ tava santikaṁ upasaṅkamanto ‘sīlavā’ti saññāya upasaṅkamiṁ, idāni pana te mayā kūṭabhāvo ñāto, tādisassa mahācorassa kiṁ iminā pabbajjāliṅgenā”ti vatvā taṁ garahanto imaṁ gāthamāha—

138. “Kiṁ te jaṭāhi dummedha, kiṁ te ajinasāṭiyā.
Abbhantaraṁ te gahanaṁ, bāhiraṁ parimajjasī”ti.

Tattha **kiṁ te jaṭāhi dummedhā**ti ambho dummedha nippañña etā pabbajitena dhāretabbā jaṭā, pabbajjāguṇarahitassa kiṁ te tāhi jaṭāhīti attho. **Kiṁ te ajinasāṭiyā**ti ajinasāṭiyā anucchavikassa saṁvarassa abhāvakālato paṭṭhāya kiṁ te ajinasāṭiyā. **Abbhantaraṁ te gahanan**ti tava abbhantaraṁ hadayaṁ rāgadosamohagahanena gahanaṁ paṭicchannaṁ. **Bāhiraṁ parimajjasī**ti so tvaṁ abbhantare gahane nhānādīhi[1] ceva liṅgagahanena ca bāhiraṁ parimajjasi, taṁ parimajjanto kañjikapūritalābu viya visapūritacāṭi viya āsīvisapūritavammiko viya gūthapūritacittaghaṭo viya ca bahimaṭṭhova hosi, kiṁ tayā corena idha vasantena, sīghaṁ ito palāyāhi,

1. Abbhantarena gahanena taṇhādīhi (Ka)

နိသီဒိ။ ဗောဓိသတ္တော သာယနှသမယေ “တာပသဿ သန္တိကံ ဂမိဿာမီ”တိ နိက္ခမိတွာ ဥပသင်္ကမန္တောဝ တဿ ဣန္ဒြိယဝိပ္ပကာရံ ဒိသွာ စိန္တေသိ “နာယံ တာပသော အညေသု ဒိဝသေသု နိသီဒနာကာရေန နိသိန္နော၊ အဇ္ဇေသ မံ ဩလောကေန္တောပိ ဒုဋ္ဌိန္ဒြိယော ဟုတွာ ဩလောကေတိ၊ ပရိဂ္ဂဏှိဿာမိ န”န္တိ။ သော တာပသဿ ဟေဋ္ဌာဝါတေ ဌတွာ ဂေါဓမံသဂန္ဓံ ဃာယိတွာ “ဣမိနာ ကူဋတာပသေန အဇ္ဇ ဂေါဓမံသံ ခါဒိတံ ဘဝိဿတိ၊ တေနေသ ရသတဏှာယ ဗဒ္ဓေါ အဇ္ဇ မံ အတ္တနော သန္တိကံ ဥပသင်္ကမန္တံ မုဂ္ဂရေန ပဟရိတွာ မံသံ ပစိတွာ ခါဒိတုကာမော ဘဝိဿတီ”တိ တဿ သန္တိကံ အနုပဂန္တွာဝ ပဋိက္ကမိတွာ ဝိစရတိ။

တာပသော ဗောဓိသတ္တဿ အနာဂမနဘာဝံ ဉတွာ “ဣမိနာ ‘အယံ မံ ပဟရိတုကာမော’တိ ဉာတံ ဘဝိဿတိ၊ တေန ကာရဏေန နာဂစ္ဆတိ၊ အနာဂစ္ဆန္တဿာပိဿ ကုတော မုတ္တီ”တိ မုဂ္ဂရံ နီဟရိတွာ ခိပိ။ သော တဿ အဂ္ဂနင်္ဂုဋ္ဌမေဝ အာသာဒေသိ။ ဗောဓိသတ္တော ဝေဂေန ဝမ္မိကံ ပဝိသိတွာ အညေန ဆိဒ္ဒေန သီသံ ဥက္ခိပိတွာ “အမ္ဘော ကူဋဇဋိလ အဟံ တဝ သန္တိကံ ဥပသင်္ကမန္တော ‘သီလဝါ’တိ သညာယ ဥပသင်္ကမိံ၊ ဣဒါနိ ပန တေ မယာ ကူဋဘာဝေါ ဉာတော၊ တာဒိသဿ မဟာစောရဿ ကိံ ဣမိနာ ပဗ္ဗဇ္ဇာလိင်္ဂေနာ”တိ ဝတွာ တံ ဂရဟန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၃၈။ “ကိံ တေ ဇဋာဟိ ဒုမ္မေဓ၊ ကိံ တေ အဇိနသာဋိယာ။
အဗ္ဘန္တရံ တေ ဂဟနံ၊ ဗာဟိရံ ပရိမဇ္ဇသီ”တိ။

တတ္ထ **ကိံ တေ ဇဋာဟိ ဒုမ္မေဓာ**တိ အမ္ဘော ဒုမ္မေဓ နိပ္ပည ဧတာ ပဗ္ဗဇိတေန ဓာရေတဗ္ဗာ ဇဋာ၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာဂုဏရဟိတဿ ကိံ တေ တာဟိ ဇဋာဟီတိ အတ္ထော။ **ကိံ တေ အဇိနသာဋိယာ**တိ အဇိနသာဋိယာ အနုစ္ဆဝိကဿ သံဝရဿ အဘာဝကာလတော ပဋ္ဌာယ ကိံ တေ အဇိနသာဋိယာ။ **အဗ္ဘန္တရံ တေ ဂဟန**န္တိ တဝ အဗ္ဘန္တရံ ဟဒယံ ရာဂဒေါသမောဟဂဟနေန ဂဟနံ ပဋိစ္ဆန္နံ။ **ဗာဟိရံ ပရိမဇ္ဇသီ**တိ သော တွံ အဗ္ဘန္တရေ ဂဟနေ နှာနာဒီဟိ[၁] စေဝ လိင်္ဂဂဟနေန စ ဗာဟိရံ ပရိမဇ္ဇသိ၊ တံ ပရိမဇ္ဇန္တော ကဉ္ဇိကပူရိတလာဗု ဝိယ ဝိသပူရိတစာဋိ ဝိယ အာသီဝိသပူရိတဝမ္မိကော ဝိယ ဂူထပူရိတစိတ္တဃဋော ဝိယ စ ဗဟိမဋ္ဌောဝ ဟောသိ၊ ကိံ တယာ စောရေန ဣဓ ဝသန္တေန၊ သီဃံ ဣတော ပလာယာဟိ၊

၁-အဗ္ဘန္တရေန ဂဟနေန တဏှာဒီဟိ (က)

no ce palāyasi, gāmavāsīnaṁ te ācikkhitvā niggahaṁ kārāpessāmīti.

Evaṁ bodhisatto kūṭatāpasaṁ tajjetvā vammikameva pāvisi, kūṭatāpasopi tato pakkāmi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā kūṭatāpaso ayaṁ kuhako ahosi, purimo sīlavantatāpaso Sāriputto, godhāpaṇḍito pana ahameva ahosin”ti.

Godhājātakavaṇṇanā aṭṭhamā.

---

9. Ubhatobhaṭṭhajātakavaṇṇanā (139)

Akkhī bhinnā paṭo naṭṭhoti idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Devadattaṁ ārabbha kathesi. Tadā kira dhammasabhāyaṁ bhikkhū kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso seyyathāpi nāma chavālātaṁ ubhatopadittaṁ majjhe gūthagataṁ nevāraññe kaṭṭhatthaṁ pharati, na gāme kaṭṭhatthaṁ pharati, evameva Devadatto evarūpe niyyānikasāsane pabbajitvā ubhato bhaṭṭho ubhato paribāhiro jāto, gihiparibhogā ca parihīno, sāmaññatthañca na paripūretī”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave Devadatto idāneva ubhato bhaṭṭho hoti, atītepi ubhato bhaṭṭho ahosiyevā”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tadā ekasmiṁ gāmake bāḷisikā vasanti. Atheko bāḷisiko baḷisaṁ ādāya daharena puttena saddhiṁ yasmiṁ sobbhe pakatiyāpi bāḷisikā macche gaṇhanti, tattha gantvā baḷisaṁ khipi. Baḷiso udakapaṭicchanne ekasmiṁ khāṇuke laggi. Bāḷisiko taṁ ākaḍḍhituṁ asakkonto cintesi “ayaṁ baḷiso mahāmacche laggo bhavissati, puttakaṁ mātu santikaṁ pesetvā paṭivissakehi saddhiṁ kalahaṁ kārāpemi, evaṁ ito na koci koṭṭhāsaṁ paccāsīsissatī”ti. So puttaṁ āha “gaccha tāta, amhehi mahāmacchassa laddhabhāvaṁ mātu ācikkhāhi,

နော စေ ပလာယသိ၊ ဂါမဝါသီနံ တေ အာစိက္ခိတွာ နိဂ္ဂဟံ ကာရာပေဿာမီတိ။

ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော ကူဋတာပသံ တဇ္ဇေတွာ ဝမ္မိကမေဝ ပါဝိသိ၊ ကူဋတာပသောပိ တတော ပက္ကာမိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ကူဋတာပသော အယံ ကုဟကော အဟောသိ၊ ပုရိမော သီလဝန္တတာပသော သာရိပုတ္တော၊ ဂောဓာပဏ္ဍိတော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဂောဓာဇာတကဝဏ္ဏနာ အဋ္ဌမာ။

၉-ဥဘတောဘဋ္ဌဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၃၉)

အက္ခီ ဘိန္နာ ပဋော နဋ္ဌောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဒေဝဒတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တဒါ ကိရ ဓမ္မသဘာယံ ဘိက္ခူ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော သေယျထာပိ နာမ ဆဝါလာတံ ဥဘတောပဒိတ္တံ မဇ္ဈေ ဂူထဂတံ နေဝါရညေ ကဋ္ဌတ္ထံ ဖရတိ၊ န ဂါမေ ကဋ္ဌတ္ထံ ဖရတိ၊ ဧဝမေဝ ဒေဝဒတ္တော ဧဝရူပေ နိယျာနိကသာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဥဘတော ဘဋ္ဌော ဥဘတော ပရိဗာဟိရော ဇာတော၊ ဂိဟိပရိဘောဂါ စ ပရိဟီနော၊ သာမညတ္ထဉ္စ န ပရိပူရေတီ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဒေဝဒတ္တော ဣဒါနေဝ ဥဘတော ဘဋ္ဌော ဟောတိ၊ အတီတေပိ ဥဘတော ဘဋ္ဌော အဟောသိယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ရုက္ခဒေဝတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဒါ ဧကသ္မိံ ဂါမကေ ဗာဠိသိကာ ဝသန္တိ။ အထေကော ဗာဠိသိကော ဗဠိသံ အာဒါယ ဒဟရေန ပုတ္တေန သဒ္ဓိံ ယသ္မိံ သောဗ္ဘေ ပကတိယာပိ ဗာဠိသိကာ မစ္ဆေ ဂဏှန္တိ၊ တတ္ထ ဂန္တွာ ဗဠိသံ ခိပိ။ ဗဠိသော ဥဒကပဋိစ္ဆန္နေ ဧကသ္မိံ ခါဏုကေ လဂ္ဂိ။ ဗာဠိသိကော တံ အာကဍ္ဍိတုံ အသက္ကောန္တော စိန္တေသိ “အယံ ဗဠိသော မဟာမစ္ဆေ လဂ္ဂေါ ဘဝိဿတိ၊ ပုတ္တကံ မာတု သန္တိကံ ပေသေတွာ ပဋိဝိဿကေဟိ သဒ္ဓိံ ကလဟံ ကာရာပေမိ၊ ဧဝံ ဣတော န ကောစိ ကောဋ္ဌာသံ ပစ္စာသီသိဿတီ”တိ။ သော ပုတ္တံ အာဟ “ဂစ္ဆ တာတ, အမှေဟိ မဟာမစ္ဆဿ လဒ္ဓဘာဝံ မာတု အာစိက္ခာဟိ၊

‘paṭivissakehi kira saddhiṁ kalahaṁ karohī’ti vadehī”ti. So puttaṁ pesetvā baḷisaṁ ākaḍḍhituṁ asakkonto rajjucchedanabhayena uttarisāṭakaṁ thale ṭhapetvā udakaṁ otaritvā macchalobhena macchaṁ upadhārento khāṇukehi paharitvā dvepi akkhīni bhindi. Thale ṭhapitasāṭakaṁpissa coro hari. So vedanāppatto hutvā hatthena akkhīni uppīḷayamāno gahetvā udakā uttaritvā kampamāno sāṭakaṁ pariyesati.

Sāpissa bhariyā “kalahaṁ katvā kassaci apaccāsīsanabhāvaṁ karissāmī”ti ekasmiṁyeva kaṇṇe tālapaṇṇaṁ piḷandhitvā ekaṁ akkhiṁ ukkhalimasiyā añjetvā kukkuraṁ aṅkenādāya paṭivissakagharaṁ agamāsi. Atha naṁ ekā sahāyikā evamāha “ekasmiṁyeva te kaṇṇe tālapaṇṇaṁ piḷandhitaṁ, ekaṁ akkhi añjitaṁ, piyaputtaṁ viya kukkuraṁ aṅkenādāya gharato gharaṁ gacchasi, kiṁ ummattikāsi jātā”ti. “Nāhaṁ ummattikā, tvaṁ pana maṁ akāraṇena akkosasi paribhāsasi, idāni taṁ gāmabhojakassa santikaṁ gantvā aṭṭha kahāpaṇe daṇḍāpessāmī”ti evaṁ kalahaṁ katvā ubhopi gāmabhojakassa santikaṁ agamaṁsu. Kalahe visodhiyamāne tassāyeva matthake daṇḍo pati. Atha naṁ bandhitvā “daṇḍaṁ dehī”ti pothetuṁ ārabhiṁsu.

Rukkhadevatā gāme tassā imaṁ pavattiṁ, araññe cassā patino taṁ byasanaṁ disvā khandhantare ṭhitā “bho purisa tuyhaṁ udakepi kammanto paduṭṭho thalepi, ubhatobhaṭṭho jāto”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

139. “Akkhī bhinnā paṭo naṭṭho, sakhigehe ca bhaṇḍanaṁ.
Ubhato paduṭṭhā kammantā[1], udakamhi thalamhi cā”ti.

Tattha **sakhigehe ca bhaṇḍanan**ti sakhī nāma sahāyikā, tassā ca gehe tava bhariyāya bhaṇḍanaṁ kataṁ, bhaṇḍanaṁ katvā bandhitvā pothetvā daṇḍaṁ dāpiyati. **Ubhato paduṭṭhā kammantā**ti evaṁ tava dvīsupi ṭhānesu kammantā paduṭṭhāyeva bhinnāyeva. Kataresu dvīsu? **Udakamhi thalamhi cā**ti, akkhibhedena paṭanāsena ca udake kammantā paduṭṭhā, sakhigehe bhaṇḍanena thale kammantā paduṭṭhāti.

1. Paduṭṭhakammanto (Sī), paduṭṭho kammanto (I)

‘ပဋိဝိဿကေဟိ ကိရ သဒ္ဓိံ ကလဟံ ကရောဟီ’တိ ဝဒေဟီ”တိ။ သော ပုတ္တံ ပေသေတွာ ဗဠိသံ အာကဍ္ဎိတုံ အသက္ကောန္တော ရဇ္ဇုစ္ဆေဒနဘယေန ဥတ္တရိသာဋကံ ထလေ ဌပေတွာ ဥဒကံ ဩတရိတွာ မစ္ဆလောဘေန မစ္ဆံ ဥပဓာရေန္တော ခါဏုကေဟိ ပဟရိတွာ ဒွေပိ အက္ခီနိ ဘိန္ဒိ။ ထလေ ဌပိတသာဋကံပိဿ စောရော ဟရိ။ သော ဝေဒနာပ္ပတ္တော ဟုတွာ ဟတ္ထေန အက္ခီနိ ဥပ္ပီဠယမာနော ဂဟေတွာ ဥဒကာ ဥတ္တရိတွာ ကမ္ပမာနော သာဋကံ ပရိယေသတိ။

သာပိဿ ဘရိယာ “ကလဟံ ကတွာ ကဿစိ အပစ္စာသီသနဘာဝံ ကရိဿာမီ”တိ ဧကသ္မိံယေဝ ကဏ္ဏေ တာလပဏ္ဏံ ပိဠန္ဓိတွာ ဧကံ အက္ခိံ ဥက္ခလိမသိယာ အဉ္ဇေတွာ ကုက္ကုရံ အင်္ကေနာဒါယ ပဋိဝိဿကဃရံ အဂမာသိ။ အထ နံ ဧကာ သဟာယိကာ ဧဝမာဟ “ဧကသ္မိံယေဝ တေ ကဏ္ဏေ တာလပဏ္ဏံ ပိဠန္ဓိတံ၊ ဧကံ အက္ခိ အဉ္ဇိတံ၊ ပိယပုတ္တံ ဝိယ ကုက္ကုရံ အင်္ကေနာဒါယ ဃရတော ဃရံ ဂစ္ဆသိ၊ ကိံ ဥမ္မတ္တိကာသိ ဇာတာ”တိ။ “နာဟံ ဥမ္မတ္တိကာ၊ တွံ ပန မံ အကာရဏေန အက္ကောသသိ ပရိဘာသသိ၊ ဣဒါနိ တံ ဂါမဘောဇကဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ အဋ္ဌ ကဟာပဏေ ဒဏ္ဍာပေဿာမီ”တိ ဧဝံ ကလဟံ ကတွာ ဥဘောပိ ဂါမဘောဇကဿ သန္တိကံ အဂမံသု။ ကလဟေ ဝိသောဓိယမာနေ တဿာယေဝ မတ္ထကေ ဒဏ္ဍော ပတိ။ အထ နံ ဗန္ဓိတွာ “ဒဏ္ဍံ ဒေဟီ”တိ ပေါထေတုံ အာရဘိံသု။

ရုက္ခဒေဝတာ ဂါမေ တဿာ ဣမံ ပဝတ္တိံ, အရညေ စဿာ ပတိနော တံ ဗျသနံ ဒိသွာ ခန္ဓန္တရေ ဌိတာ “ဘော ပုရိသ တုယှံ ဥဒကေပိ ကမ္မန္တော ပဒုဋ္ဌော ထလေပိ၊ ဥဘတောဘဋ္ဌော ဇာတော”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၃၉။ “အက္ခီ ဘိန္နာ ပဋော နဋ္ဌော၊ သခိဂေဟေ စ ဘဏ္ဍနံ။
ဥဘတော ပဒုဋ္ဌာ ကမ္မန္တာ[၁]၊ ဥဒကမှိ ထလမှိ စာ”တိ။

တတ္ထ **သခိဂေဟေ စ ဘဏ္ဍနန္တိ** သခီ နာမ သဟာယိကာ၊ တဿာ စ ဂေဟေ တဝ ဘရိယာယ ဘဏ္ဍနံ ကတံ၊ ဘဏ္ဍနံ ကတွာ ဗန္ဓိတွာ ပေါထေတွာ ဒဏ္ဍံ ဒါပိယတိ။ **ဥဘတော ပဒုဋ္ဌာ ကမ္မန္တာ**တိ ဧဝံ တဝ ဒွီသုပိ ဌာနေသု ကမ္မန္တာ ပဒုဋ္ဌာယေဝ ဘိန္နာယေဝ။ ကတရေသု ဒွီသု? **ဥဒကမှိ ထလမှိ စာ**တိ၊ အက္ခိဘေဒေန ပဋနာသေန စ ဥဒကေ ကမ္မန္တာ ပဒုဋ္ဌာ၊ သခိဂေဟေ ဘဏ္ဍနေန ထလေ ကမ္မန္တာ ပဒုဋ္ဌာတိ။

၁-ပဒုဋ္ဌကမ္မန္တော (သီ)၊ ပဒုဋ္ဌော ကမ္မန္တော (ဣ)

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā bāḷisiko Devadatto ahosi, rukkhadevatā pana ahameva ahosin”ti.

Ubhatobhaṭṭhajātakavaṇṇanā navamā.

---

10. Kākajātakavaṇṇanā (140)

Niccaṁ ubbiggahadayāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ñātatthacariyaṁ ārabbha kathesi. Paccuppannavatthu Dvādasakanipāte **Bhaddasālajātake**[1] āvi bhavissati.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto kākayoniyaṁ nibbatti. Athekadivasaṁ rañño purohito bahinagare nadiyaṁ nhāyitvā gandhe vilimpitvā mālaṁ piḷandhitvā varavatthanivattho nagaraṁ pāvisi. Nagaradvāratoraṇe dve kākā nisinnā honti. Tesu eko ekaṁ āha “samma ahaṁ imassa brāhmaṇassa matthake sarīravaḷañjaṁ pātessāmī”ti. Itaro “mā te etaṁ rucci, ayaṁ brāhmaṇo issaro, issarajanena ca saddhiṁ veraṁ nāma pāpakaṁ. Ayañhi kuddho sabbepi kāke vināseyyā”ti. Na sakkā mayā na kātunti. “Tena hi paññāyissasī”ti vatvā itaro kāko palāyi. So toraṇassa heṭṭhābhāgaṁ sampatte brāhmaṇe olambakaṁ cālento viya tassa matthake vaccaṁ pātesi. Brāhmaṇo kujjhitvā kākesu veraṁ bandhi.

Tasmiṁ kāle ekā bhatiyā vīhikoṭṭikadāsī vīhiṁ gehadvāre ātape pattharitvā rakkhantī nisinnāva niddaṁ okkami. Tassā pamādaṁ ñatvā eko dīghalomako eḷako āgantvā vīhiṁ khādi, sā pabujjhitvā taṁ disvā palāpesi. Eḷako dutiyampi, tatiyampi tassā tatheva niddāyanakāle āgantvā vīhiṁ khādi. Sāpi taṁ tikkhattuṁ palāpetvā cintesi “ayaṁ punappunaṁ khādanto upaḍḍhavīhiṁ khādissati, bahu me chedo bhavissati, idānissa puna anāgamanakāraṇaṁ karissāmī”ti. Sā alātaṁ gahetvā niddāyamānā viya nisīditvā vīhikhādanatthāya eḷake sampatte uṭṭhāya

1. Khu 5. 242 piṭṭhe.

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဗာဠိသိကော ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ ရုက္ခဒေဝတာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဥဘတောဘဋ္ဌဇာတကဝဏ္ဏနာ နဝမာ။

၁၀-ကာကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၄၀)

နိစ္စံ ဥဗ္ဗိဂ္ဂဟဒယာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဉာတတ္ထစရိယံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ပစ္စုပ္ပန္နဝတ္ထု ဒွါဒသကနိပါတေ **ဘဒ္ဒသာလဇာတကေ**[၁] အာဝိ ဘဝိဿတိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ကာကယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိ။ အထေကဒိဝသံ ရညော ပုရောဟိတော ဗဟိနဂရေ နဒိယံ နှာယိတွာ ဂန္ဓေ ဝိလိမ္ပိတွာ မာလံ ပိဠန္ဓိတွာ ဝရဝတ္ထနိဝတ္ထော နဂရံ ပါဝိသိ။ နဂရဒွါရတောရဏေ ဒွေ ကာကာ နိသိန္နာ ဟောန္တိ။ တေသု ဧကော ဧကံ အာဟ “သမ္မ အဟံ ဣမဿ ဗြာဟ္မဏဿ မတ္ထကေ သရီရဝဠဉ္ဇံ ပါတေဿာမီ”တိ။ ဣတရော “မာ တေ ဧတံ ရုစ္စိ၊ အယံ ဗြာဟ္မဏော ဣဿရော၊ ဣဿရဇနေန စ သဒ္ဓိံ ဝေရံ နာမ ပါပကံ။ အယဉှိ ကုဒ္ဓေါ သဗ္ဗေပိ ကာကေ ဝိနာသေယျာ”တိ။ န သက္ကာ မယာ န ကာတုန္တိ။ “တေန ဟိ ပညာယိဿသီ”တိ ဝတွာ ဣတရော ကာကော ပလာယိ။ သော တောရဏဿ ဟေဋ္ဌာဘာဂံ သမ္ပတ္တေ ဗြာဟ္မဏေ ဩလမ္ဗကံ စာလေန္တော ဝိယ တဿ မတ္ထကေ ဝစ္စံ ပါတေသိ။ ဗြာဟ္မဏော ကုဇ္ဈိတွာ ကာကေသု ဝေရံ ဗန္ဓိ။

တသ္မိံ ကာလေ ဧကာ ဘတိယာ ဝီဟိကောဋ္ဋိကဒါသီ ဝီဟိံ ဂေဟဒွါရေ အာတပေ ပတ္ထရိတွာ ရက္ခန္တီ နိသိန္နာဝ နိဒ္ဒံ ဩက္ကမိ။ တဿာ ပမာဒံ ဉတွာ ဧကော ဒီဃလောမကော ဧဠကော အာဂန္တွာ ဝီဟိံ ခါဒိ၊ သာ ပဗုဇ္ဈိတွာ တံ ဒိသွာ ပလာပေသိ။ ဧဠကော ဒုတိယမ္ပိ, တတိယမ္ပိ တဿာ တထေဝ နိဒ္ဒါယနကာလေ အာဂန္တွာ ဝီဟိံ ခါဒိ။ သာပိ တံ တိက္ခတ္တုံ ပလာပေတွာ စိန္တေသိ “အယံ ပုနပ္ပုနံ ခါဒန္တော ဥပဍ္ဎဝီဟိံ ခါဒိဿတိ၊ ဗဟု မေ ဆေဒေါ ဘဝိဿတိ၊ ဣဒါနိဿ ပုန အနာဂမနကာရဏံ ကရိဿာမီ”တိ။ သာ အလာတံ ဂဟေတွာ နိဒ္ဒါယမာနာ ဝိယ နိသီဒိတွာ ဝီဟိခါဒနတ္ထာယ ဧဠကေ သမ္ပတ္တေ ဥဋ္ဌာယ

၁-ခု ၅-၂၄၂-ပိဋ္ဌေ။

alātena eḷakaṁ pahari, lomāni aggiṁ gaṇhiṁsu. So sarīre jhāyante “aggiṁ nibbāpessāmī”ti vegena gantvā hatthisālāya samīpe ekissā tiṇakuṭiyā sarīraṁ ghaṁsi, sā pajjali. Tato uṭṭhitā jālā hatthisālaṁ gaṇhi. Hatthisālāsu jhāyantīsu hatthipiṭṭhāni jhāyiṁsu, bahū hatthī vaṇitasarīrā ahesuṁ. Vejjā hatthī aroge kātuṁ asakkontā rañño ārocesuṁ. Rājā purohitaṁ āha “ācariya hatthivejjā hatthī tikicchituṁ na sakkonti, api kiñci bhesajjaṁ jānāsī”ti. Jānāmi mahārājāti. Kiṁ laddhuṁ vaṭṭatīti. Kākavasā mahārājāti. Rājā “tena hi kāke māretvā vasaṁ āharathā”ti āha. Tato paṭṭhāya kāke māretvā vasaṁ alabhitvā tattha tattheva rāsiṁ karonti, kākānaṁ mahābhayaṁ uppajji.

Tadā bodhisatto asītikākasahassaparivāro mahāsusāne vasati. Atheko kāko gantvā kākānaṁ uppannabhayaṁ bodhisattassa ārocesi. So cintesi “ṭhapetvā maṁ añño mayhaṁ ñātakānaṁ uppannabhayaṁ harituṁ samattho nāma natthi, harissāmi nan”ti dasa pāramiyo āvajjetvā mettāpāramiṁ purecārikaṁ katvā ekavegena pakkhanditvā vivaṭamahāvātapānena pavisitvā rañño āsanassa heṭṭhā pāvisi. Atha naṁ eko manusso gahitukāmo ahosi. Rājā “saraṇaṁ paviṭṭho, mā gaṇhī”ti vāresi. Mahāsatto thokaṁ vissamitvā mettāpāramiṁ āvajjetvā heṭṭhāsanā nikkhamitvā rājānaṁ āha “mahārāja raññā nāma chandādivasena agantvā rajjaṁ kāretuṁ vaṭṭati. Yaṁ yaṁ kammaṁ kattabbaṁ hoti, sabbaṁ nisamma upadhāretvā kātuṁ vaṭṭati. Yañca kayiramānaṁ nipphajjati, tadeva kātuṁ vaṭṭati, na itaraṁ. Sace hi rājāno yaṁ kayiramānaṁ na nipphajjati, taṁ karonti, mahājanassa maraṇabhayapariyosānaṁ mahābhayaṁ uppajjati. Purohito veravasiko hutvā musāvādaṁ abhāsi, kākānaṁ vasā nāma natthī”ti. Taṁ sutvā rājā pasannacitto bodhisattassa kañcanabhaddapīṭhaṁ dāpetvā tattha nisinnassa pakkhantarāni satapākasahassapākatelehi makkhāpetvā kañcanataṭṭake rājārahaṁ subhojanaṁ bhojāpetvā pānīyaṁ pāyetvā suhitaṁ vigatadarathaṁ mahāsattaṁ etadavoca “paṇḍita tvaṁ ‘kākānaṁ vasā nāma natthī’ti vadesi, kena kāraṇena nesaṁ vasā na hotī”ti. Bodhisatto

အလာတေန ဧဠကံ ပဟရိ၊ လောမာနိ အဂ္ဂိံ ဂဏှိံသု။ သော သရီရေ ဈာယန္တေ “အဂ္ဂိံ နိဗ္ဗာပေဿာမီ”တိ ဝေဂေန ဂန္တွာ ဟတ္ထိသာလာယ သမီပေ ဧကိဿာ တိဏကုဋိယာ သရီရံ ဃံသိ၊ သာ ပဇ္ဇလိ။ တတော ဥဋ္ဌိတာ ဇာလာ ဟတ္ထိသာလံ ဂဏှိ။ ဟတ္ထိသာလာသု ဈာယန္တီသု ဟတ္ထိပိဋ္ဌာနိ ဈာယိံသု၊ ဗဟူ ဟတ္ထီ ဝဏိတသရီရာ အဟေသုံ။ ဝေဇ္ဇာ ဟတ္ထီ အရောဂေ ကာတုံ အသက္ကောန္တာ ရညော အာရောစေသုံ။ ရာဇာ ပုရောဟိတံ အာဟ “အာစရိယ ဟတ္ထိဝေဇ္ဇာ ဟတ္ထီ တိကိစ္ဆိတုံ န သက္ကောန္တိ၊ အပိ ကိဉ္စိ ဘေသဇ္ဇံ ဇာနာသီ”တိ။ ဇာနာမိ မဟာရာဇာတိ။ ကိံ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ ကာကဝသာ မဟာရာဇာတိ။ ရာဇာ “တေန ဟိ ကာကေ မာရေတွာ ဝသံ အာဟရထာ”တိ အာဟ။ တတော ပဋ္ဌာယ ကာကေ မာရေတွာ ဝသံ အလဘိတွာ တတ္ထ တတ္ထေဝ ရာသိံ ကရောန္တိ၊ ကာကာနံ မဟာဘယံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။

တဒါ ဗောဓိသတ္တော အသီတိကာကသဟဿပရိဝါရော မဟာသုသာနေ ဝသတိ။ အထေကော ကာကော ဂန္တွာ ကာကာနံ ဥပ္ပန္နဘယံ ဗောဓိသတ္တဿ အာရောစေသိ။ သော စိန္တေသိ “ဌပေတွာ မံ အညော မယှံ ဉာတကာနံ ဥပ္ပန္နဘယံ ဟရိတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထိ၊ ဟရိဿာမိ န”န္တိ ဒသ ပါရမိယော အာဝဇ္ဇေတွာ မေတ္တာပါရမိံ ပုရေစာရိကံ ကတွာ ဧကဝေဂေန ပက္ခန္ဒိတွာ ဝိဝဋမဟာဝါတပါနေန ပဝိသိတွာ ရညော အာသနဿ ဟေဋ္ဌာ ပါဝိသိ။ အထ နံ ဧကော မနုဿော ဂဟိတုကာမော အဟောသိ။ ရာဇာ “သရဏံ ပဝိဋ္ဌော, မာ ဂဏှီ”တိ ဝါရေသိ။ မဟာသတ္တော ထောကံ ဝိဿမိတွာ မေတ္တာပါရမိံ အာဝဇ္ဇေတွာ ဟေဋ္ဌာသနာ နိက္ခမိတွာ ရာဇာနံ အာဟ “မဟာရာဇ ရညာ နာမ ဆန္ဒာဒိဝသေန အဂန္တွာ ရဇ္ဇံ ကာရေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ယံ ယံ ကမ္မံ ကတ္တဗ္ဗံ ဟောတိ၊ သဗ္ဗံ နိသမ္မ ဥပဓာရေတွာ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ယဉ္စ ကယိရမာနံ နိပ္ဖဇ္ဇတိ၊ တဒေဝ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ, န ဣတရံ။ သစေ ဟိ ရာဇာနော ယံ ကယိရမာနံ န နိပ္ဖဇ္ဇတိ၊ တံ ကရောန္တိ၊ မဟာဇနဿ မရဏဘယပရိယောသာနံ မဟာဘယံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ပုရောဟိတော ဝေရဝသိကော ဟုတွာ မုသာဝါဒံ အဘာသိ၊ ကာကာနံ ဝသာ နာမ နတ္ထီ”တိ။ တံ သုတွာ ရာဇာ ပသန္နစိတ္တော ဗောဓိသတ္တဿ ကဉ္စနဘဒ္ဒပီဌံ ဒါပေတွာ တတ္ထ နိသိန္နဿ ပက္ခန္တရာနိ သတပါကသဟဿပါကတေလေဟိ မက္ခာပေတွာ ကဉ္စနတဋ္ဋကေ ရာဇာရဟံ သုဘောဇနံ ဘောဇာပေတွာ ပါနီယံ ပါယေတွာ သုဟိတံ ဝိဂတဒရထံ မဟာသတ္တံ ဧတဒဝေါစ “ပဏ္ဍိတ တွံ ‘ကာကာနံ ဝသာ နာမ နတ္ထီ’တိ ဝဒေသိ၊ ကေန ကာရဏေန နေသံ ဝသာ န ဟောတီ”တိ။ ဗောဓိသတ္တော

“iminā ca iminā ca kāraṇenā”ti sakalanivesanaṁ ekaravaṁ katvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

140. “Niccaṁ ubbiggahadayā, sabbalokavihesakā.
Tasmā nesaṁ vasā natthi, kākānamhāka ñātinan”ti.

Tatrāyaṁ saṅkhepattho—mahārāja kākā nāma **niccaṁ** ubbiggamānasā bhayappattāva viharanti, **sabbalokassa** ca **vihesakā,** khattiyādayo manussepi itthipurisepi kumārakumārikādayopi viheṭhentā kilamentāva vicaranti, **tasmā** imehi dvīhi kāraṇehi **nesaṁ amhākaṁ ñātīnaṁ kākānaṁ vasā** nāma **natthi.** Atītepi na bhūtapubbā, anāgatepi na bhavissatīti.

Evaṁ mahāsatto imaṁ kāraṇaṁ uttānaṁ katvā “mahārāja raññā nāma anisamma anupadhāretvā kammaṁ na kattabban”ti rājānaṁ bodhesi. Rājā tussitvā bodhisattaṁ rajjena pūjesi. Bodhisatto rajjaṁ raññoyeva paṭidatvā rājānaṁ pañcasu sīlesu patiṭṭhāpetvā sabbasattānaṁ abhayaṁ yāci. Rājā tassa dhammadesanaṁ sutvā sabbasattānaṁ abhayaṁ datvā kākānaṁ nibaddhadānaṁ paṭṭhapesi. Divase divase taṇḍulambaṇassa bhattaṁ pacitvā nānaggarasehi omadditvā kākānaṁ dīyati, mahāsattassa pana rājabhojanameva dīyittha.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā Bārāṇasirājā Ānando ahosi, kākarājā pana ahameva ahosin”ti.

Kākajātakavaṇṇanā dasamā.

Asampadānavaggo cuddasamo.

Tassuddānaṁ

Asampadānabhīrukaṁ, ghatāsanajhānasodhaṁ.
Candābhaṁ suvaṇṇahaṁsaṁ, babbugodhubhatobhaṭṭhaṁ.
Kākarājāti te dasāti.

“ဣမိနာ စ ဣမိနာ စ ကာရဏေနာ”တိ သကလနိဝေသနံ ဧကရဝံ ကတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၄၀။ “နိစ္စံ ဥဗ္ဗိဂ္ဂဟဒယာ၊ သဗ္ဗလောကဝိဟေသကာ။
တသ္မာ နေသံ ဝသာ နတ္ထိ၊ ကာကာနမှာက ဉာတိန”န္တိ။

တတြာယံ သင်္ခေပတ္ထော—မဟာရာဇ ကာကာ နာမ **နိစ္စံ** ဥဗ္ဗိဂ္ဂမာနသာ ဘယပ္ပတ္တာဝ ဝိဟရန္တိ၊ **သဗ္ဗလောကဿ** စ **ဝိဟေသကာ,** ခတ္တိယာဒယော မနုဿေပိ ဣတ္ထိပုရိသေပိ ကုမာရကုမာရိကာဒယောပိ ဝိဟေဌေန္တာ ကိလမေန္တာဝ ဝိစရန္တိ၊ **တသ္မာ** ဣမေဟိ ဒွီဟိ ကာရဏေဟိ **နေသံ အမှာကံ ဉာတီနံ ကာကာနံ ဝသာ** နာမ **နတ္ထိ**။ အတီတေပိ န ဘူတပုဗ္ဗာ၊ အနာဂတေပိ န ဘဝိဿတီတိ။

ဧဝံ မဟာသတ္တော ဣမံ ကာရဏံ ဥတ္တာနံ ကတွာ “မဟာရာဇ ရညာ နာမ အနိသမ္မ အနုပဓာရေတွာ ကမ္မံ န ကတ္တဗ္ဗ”န္တိ ရာဇာနံ ဗောဓေသိ။ ရာဇာ တုဿိတွာ ဗောဓိသတ္တံ ရဇ္ဇေန ပူဇေသိ။ ဗောဓိသတ္တော ရဇ္ဇံ ရညောယေဝ ပဋိဒတွာ ရာဇာနံ ပဉ္စသု သီလေသု ပတိဋ္ဌာပေတွာ သဗ္ဗသတ္တာနံ အဘယံ ယာစိ။ ရာဇာ တဿ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ သဗ္ဗသတ္တာနံ အဘယံ ဒတွာ ကာကာနံ နိဗဒ္ဓဒါနံ ပဋ္ဌပေသိ။ ဒိဝသေ ဒိဝသေ တဏ္ဍုလမ္ဗဏဿ ဘတ္တံ ပစိတွာ နာနဂ္ဂရသေဟိ ဩမဒ္ဒိတွာ ကာကာနံ ဒီယတိ၊ မဟာသတ္တဿ ပန ရာဇဘောဇနမေဝ ဒီယိတ္ထ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဗာရာဏသိရာဇာ အာနန္ဒော အဟောသိ၊ ကာကရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ကာကဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒသမာ။

အသမ္ပဒါနဝဂ္ဂေါ စုဒ္ဒသမော။

တဿုဒ္ဒါနံ

အသမ္ပဒါနဘီရုကံ၊ ဃတာသနဈာနသောဓံ။
စန္ဒာဘံ သုဝဏ္ဏဟံသံ၊ ဗဗ္ဗုဂေါဓုဘတောဘဋ္ဌံ။
ကာကရာဇာတိ တေ ဒသာတိ။

15. Kakaṇṭakavagga

1. Godhājātakavaṇṇanā (141)

Na pāpajanasaṁsevīti idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto ekaṁ vipakkhaseviṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi. Paccuppannavatthu Mahiḷāmukhajātake kathitasadisameva.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto godhāyoniyaṁ paṭisandhiṁ gaṇhi. So vayappatto nadītīre mahābile anekagodhāsataparivāro vāsaṁ kappesi. Tassa putto godhāpillako ekena kakaṇṭakena saddhiṁ santhavaṁ katvā tena saddhiṁ sammodamāno viharanto "kakaṇṭakaṁ parissajissāmī"ti avattharati. Tassa tena saddhiṁ vissāsaṁ godhārājassa ārocesuṁ. Godhārājā puttaṁ pakkosāpetvā "tāta tvaṁ aṭṭhāne vissāsaṁ karosi, kakaṇṭakā nāma nīcajātikā, tehi saddhiṁ vissāso na kattabbo. Sace tvaṁ tena saddhiṁ vissāsaṁ karissasi, taṁ kakaṇṭakaṁ nissāya sabbampetaṁ godhākulaṁ vināsaṁ pāpuṇissati, ito paṭṭhāya etena saddhiṁ vissāsaṁ mā akāsī"ti āha. So karotiyeva. Bodhisatto punappunaṁ kathentopi tassa tena saddhiṁ vissāsaṁ vāretuṁ asakkonto "avassaṁ amhākaṁ etaṁ kakaṇṭakaṁ nissāya bhayaṁ uppajjissati, tasmiṁ uppanne palāyanamaggaṁ sampādetuṁ vaṭṭatī"ti ekena passena vātabilaṁ kārāpesi.

Puttopissa anukkamena mahāsarīro ahosi, kakaṇṭako pana purimappamāṇoyeva. Itaro "kakaṇṭakaṁ parissajissāmī"ti antarantarā avattharatiyeva, kakaṇṭakassa pabbatakūṭena avattharaṇakālo viya hoti. So kilamanto cintesi "sace ayaṁ aññāni katipayāni divasāni maṁ evaṁ parissajissati, jīvitaṁ me natthi, ekena luddakena saddhiṁ ekato hutvā imaṁ godhākulaṁ vināsessāmī"ti. Athekadivasaṁ nidāghasamaye meghe vuṭṭhe vammikamakkhikā uṭṭhahiṁsu, tato tato godhā nikkhamitvā makkhikāyo khādanti. Eko godhāluddako godhābilaṁ bhindanatthāya kuddālaṁ gahetvā sunakhehi saddhiṁ araññaṁ pāvisi. Kakaṇṭako taṁ disvā "ajja attano manorathaṁ pūressāmī"ti taṁ upasaṅkamitvā avidūre nipajjitvā "bho purisa kasmā araññe vicarasī"ti pucchi, so

၁၅-ကကဏ္ဋကဝဂ္ဂ

၁-ဂောဓာဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၄၁)

န ပါပဇနသံသေဝီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဝိပက္ခသေဝိံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ပစ္စုပ္ပန္နဝတ္ထု မဟိဠာမုခဇာတကေ ကထိတသဒိသမေဝ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဂောဓာယောနိယံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏ္ဟိ။ သော ဝယပ္ပတ္တော နဒီတီရေ မဟာဗိလေ အနေကဂောဓာသတပရိဝါရော ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ တဿ ပုတ္တော ဂောဓာပိလ္လကော ဧကေန ကကဏ္ဋကေန သဒ္ဓိံ သန္ထဝံ ကတွာ တေန သဒ္ဓိံ သမ္မောဒမာနော ဝိဟရန္တော “ကကဏ္ဋကံ ပရိဿဇိဿာမီ”တိ အဝတ္ထရတိ။ တဿ တေန သဒ္ဓိံ ဝိဿာသံ ဂောဓာရာဇဿ အာရောစေသုံ။ ဂောဓာရာဇာ ပုတ္တံ ပက္ကောသာပေတွာ “တာတ တွံ အဋ္ဌာနေ ဝိဿာသံ ကရောသိ၊ ကကဏ္ဋကာ နာမ နီစဇာတိကာ၊ တေဟိ သဒ္ဓိံ ဝိဿာသော န ကတ္တဗ္ဗော။ သစေ တွံ တေန သဒ္ဓိံ ဝိဿာသံ ကရိဿသိ၊ တံ ကကဏ္ဋကံ နိဿာယ သဗ္ဗမ္ပေတံ ဂောဓာကုလံ ဝိနာသံ ပါပုဏိဿတိ၊ ဣတော ပဋ္ဌာယ ဧတေန သဒ္ဓိံ ဝိဿာသံ မာ အကာသီ”တိ အာဟ။ သော ကရောတိယေဝ။ ဗောဓိသတ္တော ပုနပ္ပုနံ ကထေန္တောပိ တဿ တေန သဒ္ဓိံ ဝိဿာသံ ဝါရေတုံ အသက္ကောန္တော “အဝဿံ အမှာကံ ဧတံ ကကဏ္ဋကံ နိဿာယ ဘယံ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ၊ တသ္မိံ ဥပ္ပန္နေ ပလာယနမဂ္ဂံ သမ္ပာဒေတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဧကေန ပဿေန ဝါတဗိလံ ကာရာပေသိ။

ပုတ္တောပိဿ အနုက္ကမေန မဟာသရီရော အဟောသိ၊ ကကဏ္ဋကော ပန ပုရိမပ္ပမာဏောယေဝ။ ဣတရော “ကကဏ္ဋကံ ပရိဿဇိဿာမီ”တိ အန္တရန္တရာ အဝတ္ထရတိယေဝ၊ ကကဏ္ဋကဿ ပဗ္ဗတကူဋေန အဝတ္ထရဏကာလော ဝိယ ဟောတိ။ သော ကိလမန္တော စိန္တေသိ “သစေ အယံ အညာနိ ကတိပယာနိ ဒိဝသာနိ မံ ဧဝံ ပရိဿဇိဿတိ၊ ဇီဝိတံ မေ နတ္ထိ၊ ဧကေန လုဒ္ဒကေန သဒ္ဓိံ ဧကတော ဟုတွာ ဣမံ ဂောဓာကုလံ ဝိနာသေဿာမီ”တိ။ အထေကဒိဝသံ နိဒါဃသမယေ မေဃေ ဝုဋ္ဌေ ဝမ္မိကမက္ခိကာ ဥဋ္ဌဟိံသု၊ တတော တတော ဂောဓာ နိက္ခမိတွာ မက္ခိကာယော ခါဒန္တိ။ ဧကော ဂောဓာလုဒ္ဒကော ဂောဓာဗိလံ ဘိန္ဒနတ္ထာယ ကုဒ္ဒါလံ ဂဟေတွာ သုနခေဟိ သဒ္ဓိံ အရညံ ပါဝိသိ။ ကကဏ္ဋကော တံ ဒိသွာ “အဇ္ဇ အတ္တနော မနောရထံ ပူရေဿာမီ”တိ တံ ဥပသင်္ကမိတွာ အဝိဒူရေ နိပဇ္ဇိတွာ “ဘော ပုရိသ ကသ္မာ အရညေ ဝိစရသီ”တိ ပုစ္ဆိ၊ သော

“godhānaṁ atthāyā”ti āha. “Ahaṁ anekasatānaṁ godhānaṁ āsayaṁ jānāmi, aggiñca palālañca ādāya ehī”ti taṁ tattha netvā “imasmiṁ ṭhāne palālaṁ pakkhipitvā aggiṁ datvā dhūmaṁ katvā samantā sunakhe ṭhapetvā sayaṁ mahāmuggaraṁ gahetvā nikkhantā nikkhantā godhā paharitvā māretvā rāsiṁ katvā yāhī”ti[1] evañca pana vatvā “ajja paccāmittassa piṭṭhiṁ passissāmī”ti ekasmiṁ ṭhāne sīsaṁ ukkhipitvā nipajji. Luddakopi palāladhūmaṁ akāsi, dhūmo bilaṁ pāvisi, godhā dhūmandhā maraṇabhayatajjitā nikkhamitvā palāyituṁ āraddhā. Luddako nikkhantaṁ nikkhantaṁ paharitvā māresi, tassa hatthato muttā sunakhā gaṇhiṁsu. Godhānaṁ mahāvināso uppajji.

Bodhisatto “kakaṇṭakaṁ nissāya bhayaṁ uppannan”ti ñatvā “pāpapurisasaṁsaggo nāma na kattabbo, pāpe nissāya hitasukhaṁ nāma natthi, ekassa pāpakakaṇṭakassa vasena ettakānaṁ godhānaṁ vināso jāto”ti vātabilena palāyanto imaṁ gāthamāha—

141. “Na pāpajanasaṁsevī, accantasukhamedhati.
Godhākulaṁ kakaṇṭāva, kaliṁ pāpeti attānan”ti.

Tatrāyaṁ saṅkhepattho—**pāpajanasaṁsevī** puggalo **accantasukhaṁ** ekantasukhaṁ nirantarasukhaṁ nāma na edhati na vindati na paṭilabhati. Yathā kiṁ? **Godhākulaṁ kakaṇṭāva.** Yathā kakaṇṭakato godhākulaṁ sukhaṁ na labhati, evaṁ pāpajanasaṁsevī puggalo sukhaṁ na labhati. Pāpajanaṁ pana sevanto ekanteneva **kaliṁ pāpeti attānaṁ,** kali vuccati vināso, ekanteneva pāpasevī attānañca aññe ca attanā saddhiṁ vasante vināsaṁ pāpeti. Pāḷiyaṁ pana “phalaṁ pāpeyyā”ti[2] likhanti. Taṁ byañjanaṁ Aṭṭhakathāyaṁ natthi, atthopissa na yujjati. Tasmā yathāvuttameva gahetabbaṁ.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā kakaṇṭako Devadatto ahosi, bodhisattassa putto anovādako godhāpillako vipakkhasevī bhikkhu, godhārājā pana ahameva ahosin”ti.

Godhājātakavaṇṇanā paṭhamā.

1. Rāsiṁ karohīti (Sī) 2. Phalaṁ pāpetīti (Sī), kaliṁ pāpeyyāti (Syā)

“ဂေါဓာနံ အတ္ထာယာ”တိ အာဟ။ “အဟံ အနေကသတာနံ ဂေါဓာနံ အာသယံ ဇာနာမိ၊ အဂ္ဂိဉ္စ ပလာလဉ္စ အာဒါယ ဧဟီ”တိ တံ တတ္ထ နေတွာ “ဣမသ္မိံ ဌာနေ ပလာလံ ပက္ခိပိတွာ အဂ္ဂိံ ဒတွာ ဓူမံ ကတွာ သမန္တာ သုနခေ ဌပေတွာ သယံ မဟာမုဂ္ဂရံ ဂဟေတွာ နိက္ခန္တာ နိက္ခန္တာ ဂေါဓာ ပဟရိတွာ မာရေတွာ ရာသိံ ကတွာ ယာဟီ”တိ[၁] ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ “အဇ္ဇ ပစ္စာမိတ္တဿ ပိဋ္ဌိံ ပဿိဿာမီ”တိ ဧကသ္မိံ ဌာနေ သီသံ ဥက္ခိပိတွာ နိပဇ္ဇိ။ လုဒ္ဒကောပိ ပလာလဓူမံ အကာသိ၊ ဓူမော ဗိလံ ပါဝိသိ၊ ဂေါဓာ ဓူမန္ဓာ မရဏဘယတဇ္ဇိတာ နိက္ခမိတွာ ပလာယိတုံ အာရဒ္ဓါ။ လုဒ္ဒကော နိက္ခန္တံ နိက္ခန္တံ ပဟရိတွာ မာရေသိ၊ တဿ ဟတ္ထတော မုတ္တာ သုနခါ ဂဏှိံသု။ ဂေါဓာနံ မဟာဝိနာသော ဥပ္ပဇ္ဇိ။

ဗောဓိသတ္တော “ကကဏ္ဋကံ နိဿာယ ဘယံ ဥပ္ပန္န”န္တိ ဉတွာ “ပါပပုရိသသံသဂ္ဂေါ နာမ န ကတ္တဗ္ဗော၊ ပါပေ နိဿာယ ဟိတသုခံ နာမ နတ္ထိ၊ ဧကဿ ပါပကကဏ္ဋကဿ ဝသေန ဧတ္တကာနံ ဂေါဓာနံ ဝိနာသော ဇာတော”တိ ဝါတဗိလေန ပလာယန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၄၁။ “န ပါပဇနသံသေဝီ၊ အစ္စန္တသုခမေဓတိ။
ဂေါဓာကုလံ ကကဏ္ဋာဝ၊ ကလိံ ပါပေတိ အတ္တာန”န္တိ။

တတြာယံ သင်္ခေပတ္ထော—**ပါပဇနသံသေဝီ** ပုဂ္ဂလော **အစ္စန္တသုခံ** ဧကန္တသုခံ နိရန္တရသုခံ နာမ န ဧဓတိ န ဝိန္ဒတိ န ပဋိလဘတိ။ ယထာ ကိံ? **ဂေါဓာကုလံ ကကဏ္ဋာဝ။** ယထာ ကကဏ္ဋကတော ဂေါဓာကုလံ သုခံ န လဘတိ၊ ဧဝံ ပါပဇနသံသေဝီ ပုဂ္ဂလော သုခံ န လဘတိ။ ပါပဇနံ ပန သေဝန္တော ဧကန္တေနေဝ **ကလိံ ပါပေတိ အတ္တာနံ၊** ကလိ ဝုစ္စတိ ဝိနာသော၊ ဧကန္တေနေဝ ပါပသေဝီ အတ္တာနဉ္စ အညေ စ အတ္တနာ သဒ္ဓိံ ဝသန္တေ ဝိနာသံ ပါပေတိ။ ပါဠိယံ ပန “ဖလံ ပါပေယျာ”တိ[၂] လိခန္တိ။ တံ ဗျဉ္ဇနံ အဋ္ဌကထာယံ နတ္ထိ၊ အတ္ထောပိဿ န ယုဇ္ဇတိ။ တသ္မာ ယထာဝုတ္တမေဝ ဂဟေတဗ္ဗံ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ကကဏ္ဋကော ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ ဗောဓိသတ္တဿ ပုတ္တော အနောဝါဒကော ဂေါဓာပိလ္လကော ဝိပက္ခသေဝီ ဘိက္ခု၊ ဂေါဓာရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဂေါဓာဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဌမာ။

၁-ရာသိံ ကရောဟီတိ (သီ) ၂-ဖလံ ပါပေတီတိ (သီ)၊ ကလိံ ပါပေယျာတိ (သျာ)

2. Siṅgālajātakavaṇṇanā (142)

Etaṁ hi te durājānanti idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Devadattassa vadhāya parisakkanaṁ ārabbha kathesi. Dhammasabhāyaṁ hi bhikkhūnaṁ kathaṁ sutvā satthā “na bhikkhave Devadatto idāneva mayhaṁ vadhāya parisakkati, pubbepi parisakkiyeva, na ca maṁ māretuṁ asakkhi, sayameva pana kilanto”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto siṅgālayoniyaṁ nibbattitvā siṅgālarājā hutvā siṅgālagaṇaparivuto susānavane vihāsi. Tena samayena Rājagahe ussavo ahosi, yebhuyyena manussā suraṁ pivanti, surāchaṇoyeva kireso. Athettha sambahulā dhuttā bahuṁ surañca maṁsañca āharāpetvā maṇḍitapasādhitā gāyitvā gāyitvā surañca pivanti, maṁsañca khādanti. Tesaṁ paṭhamayāmāvasāne maṁsaṁ khīyi, surā pana bahukāva. Atheko dhutto “maṁsakhaṇḍaṁ dehī”ti āha. “Maṁsaṁ khīṇan”ti ca vutte “mayi ṭhite maṁsakkhayo nāma natthī”ti vatvā “āmakasusāne matamanussamaṁsaṁ khādanatthāya āgate siṅgāle māretvā maṁsaṁ āharissāmī”ti muggaraṁ gahetvā niddhamanamaggena nagarā nikkhamitvā susānaṁ gantvā muggaraṁ gahetvā matako viya uttāno nipajji. Tasmiṁ khaṇe bodhisatto siṅgālagaṇaparivuto tattha gato taṁ disvā “nāyaṁ matako”ti ñatvāpi “suṭṭhutaraṁ upaparikkhissāmī”ti tassa adhovātena gantvā sarīragandhaṁ ghāyitvā tathatovassa amatakabhāvaṁ ñatvā “lajjāpetvā naṁ uyyojessāmī”ti gantvā muggarakoṭiyaṁ ḍaṁsitvā ākaḍḍhi, dhutto muggaraṁ na vissaji, upasaṅkamantampi na olokento naṁ[1] gāḷhataraṁ aggahesi. Bodhisatto paṭikkamitvā “bho purisa sace tvaṁ matako bhaveyyāsi, na mayi muggaraṁ ākaḍḍhante gāḷhataraṁ gaṇheyyāsi, iminā kāraṇena tava matakabhāvo vā amatakabhāvo vā dujjāno”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

142. “Etaṁ hi te durājānaṁ, yaṁ sesi matasāyikaṁ.
Yassa te kaḍḍhamānassa, hatthā daṇḍo na muccatī”ti.

---

1. Upasaṅkamantaṁ pana olokentova (Ka)

၂-သိင်္ဂါလဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၄၂)

ဧတံ ဟိ တေ ဒုရာဇာနန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဒေဝဒတ္တဿ ဝဓာယ ပရိသက္ကနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဓမ္မသဘာယံ ဟိ ဘိက္ခူနံ ကထံ သုတွာ သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ ဒေဝဒတ္တော ဣဒါနေဝ မယှံ ဝဓာယ ပရိသက္ကတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ပရိသက္ကိယေဝ၊ န စ မံ မာရေတုံ အသက္ခိ၊ သယမေဝ ပန ကိလန္တော”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော သိင်္ဂါလယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ သိင်္ဂါလရာဇာ ဟုတွာ သိင်္ဂါလဂဏပရိဝုတော သုသာနဝနေ ဝိဟာသိ။ တေန သမယေန ရာဇဂဟေ ဥဿဝေါ အဟောသိ၊ ယေဘုယျေန မနုဿာ သုရံ ပိဝန္တိ၊ သုရာဆဏောယေဝ ကိရေသော။ အထေတ္ထ သမ္ဗဟုလာ ဓုတ္တာ ဗဟုံ သုရဉ္စ မံသဉ္စ အာဟရာပေတွာ မဏ္ဍိတပသာဓိတာ ဂါယိတွာ ဂါယိတွာ သုရဉ္စ ပိဝန္တိ၊ မံသဉ္စ ခါဒန္တိ။ တေသံ ပဌမယာမာဝသာနေ မံသံ ခီယိ၊ သုရာ ပန ဗဟုကာဝ။ အထေကော ဓုတ္တော “မံသခဏ္ဍံ ဒေဟီ”တိ အာဟ။ “မံသံ ခီဏ”န္တိ စ ဝုတ္တေ “မယိ ဌိတေ မံသက္ခယော နာမ နတ္ထီ”တိ ဝတွာ “အာမကသုသာနေ မတမနုဿမံသံ ခါဒနတ္ထာယ အာဂတေ သိင်္ဂါလေ မာရေတွာ မံသံ အာဟရိဿာမီ”တိ မုဂ္ဂရံ ဂဟေတွာ နိဒ္ဓမနမဂ္ဂေန နဂရာ နိက္ခမိတွာ သုသာနံ ဂန္တွာ မုဂ္ဂရံ ဂဟေတွာ မတကော ဝိယ ဥတ္တာနော နိပဇ္ဇိ။ တသ္မိံ ခဏေ ဗောဓိသတ္တော သိင်္ဂါလဂဏပရိဝုတော တတ္ထ ဂတော တံ ဒိသွာ “နာယံ မတကော”တိ ဉတွာပိ “သုဋ္ဌုတရံ ဥပပရိက္ခိဿာမီ”တိ တဿ အဓောဝါတေန ဂန္တွာ သရီရဂန္ဓံ ဃာယိတွာ တထတောဝဿ အမတကဘာဝံ ဉတွာ “လဇ္ဇာပေတွာ နံ ဥယျောဇေဿာမီ”တိ ဂန္တွာ မုဂ္ဂရကောဋိယံ ဍံသိတွာ အာကဍ္ဎိ၊ ဓုတ္တော မုဂ္ဂရံ န ဝိဿဇိ၊ ဥပသင်္ကမန္တမ္ပိ န ဩလောကေန္တော နံ[1] ဂါဠှတရံ အဂ္ဂဟေသိ။ ဗောဓိသတ္တော ပဋိက္ကမိတွာ “ဘော ပုရိသ သစေ တွံ မတကော ဘဝေယျာသိ၊ န မယိ မုဂ္ဂရံ အာကဍ္ဎန္တေ ဂါဠှတရံ ဂဏှေယျာသိ၊ ဣမိနာ ကာရဏေန တဝ မတကဘာဝေါ ဝါ အမတကဘာဝေါ ဝါ ဒုဇ္ဇာနော”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၄၂။ “ဧတံ ဟိ တေ ဒုရာဇာနံ၊ ယံ သေသိ မတသာယိကံ။
ယဿ တေ ကဍ္ဎမာနဿ၊ ဟတ္ထာ ဒဏ္ဍော န မုစ္စတီ”တိ။

၁-ဥပသင်္ကမန္တံ ပန ဩလောကေန္တောဝ (က)

Tattha **etaṁ hi te durājānan**ti etaṁ kāraṇaṁ tava duviññeyyaṁ. **Yaṁ sesi matasāyikan**ti yena kāraṇena tvaṁ matasāyikaṁ sesi, matako viya hutvā sayasi. **Yassa te kaḍḍhamānassā**ti yassa tava daṇḍakoṭiyaṁ gahetvā kaḍḍhiyamānassa hatthato daṇḍo na muccati, so tvaṁ tathato matako nāma na hosīti.

Evaṁ vutte so dhutto "ayaṁ mama amatakabhāvaṁ jānātī"ti uṭṭhāya daṇḍaṁ khipi, daṇḍo virajjhi. Dhutto "gaccha, viraddho dānisi mayā"ti āha. Bodhisatto nivattitvā "bho purisa maṁ virajjhantopi tvaṁ aṭṭha mahāniraye soḷasa ca ussadaniraye aviraddhoyevā"ti vatvā pakkāmi. Dhutto kiñci alabhitvā susānā nikkhamitvā parikhāyaṁ nhāyitvā āgatamaggeneva nagaraṁ pāvisi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā dhutto Devadatto ahosi, siṅgālarājā pana ahameva ahosin"ti.

Siṅgālajātakavaṇṇanā dutiyā.

---

3. Virocajātakavaṇṇanā (143)

Lasī ca te nipphalitāti idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Devadattassa gayāsīse sugatālayassa dassitabhāvaṁ ārabbha kathesi. Devadatto hi parihīnajjhāno lābhasakkāraparihīno "attheko[2] upāyo"ti cintetvā Satthāraṁ pañca vatthūni yācitvā alabhamāno dvinnaṁ aggasāvakānaṁ saddhivihārike adhunā pabbajite dhammavinayamhi akovide pañcasate bhikkhū gahetvā Gayāsīsaṁ gantvā saṁghaṁ bhinditvā ekasīmāyaṁ āveṇikaṁ saṁghakammaṁ[3] akāsi. Satthā tesaṁ bhikkhūnaṁ ñāṇaparipākakālaṁ ñatvā dve aggasāvake pesesi. Te disvā Devadatto tuṭṭhamānaso rattiṁ dhammaṁ desayamāno "Buddhalīlaṁ karissāmī"ti sugatālayaṁ dassento "vigatathinamiddho kho āvuso Sāriputta bhikkhusaṁgho, paṭibhātu taṁ bhikkhūnaṁ dhammīkathā, piṭṭhi me āgilāyati, tamahaṁ āyamissāmī"ti vatvā niddaṁ

1. Devadattena (Syā, Ka) 2. Atthesa (Sī, I) 3. Āveṇisaṁghakammāni (Sī, I)

တတ္ထ **ဧတံ ဟိ တေ ဒုရာဇာန**န္တိ ဧတံ ကာရဏံ တဝ ဒုဝိညေယျံ။ **ယံ သေသိ မတသာယိက**န္တိ ယေန ကာရဏေန တွံ မတသာယိကံ သေသိ၊ မတကော ဝိယ ဟုတွာ သယသိ။ **ယဿ တေ ကဍ္ဎမာနဿာ**တိ ယဿ တဝ ဒဏ္ဍကောဋိယံ ဂဟေတွာ ကဍ္ဎိယမာနဿ ဟတ္ထတော ဒဏ္ဍော န မုစ္စတိ၊ သော တွံ တထတော မတကော နာမ န ဟောသီတိ။

ဧဝံ ဝုတ္တေ သော ဓုတ္တော "အယံ မမ အမတကဘာဝံ ဇာနာတီ"တိ ဥဋ္ဌာယ ဒဏ္ဍံ ခိပိ၊ ဒဏ္ဍော ဝိရဇ္ဈိ။ ဓုတ္တော "ဂစ္ဆ, ဝိရဒ္ဓေါ ဒါနိသိ မယာ"တိ အာဟ။ ဗောဓိသတ္တော နိဝတ္တိတွာ "ဘော ပုရိသ မံ ဝိရဇ္ဈန္တောပိ တွံ အဋ္ဌ မဟာနိရယေ သောဠသ စ ဥဿဒနိရယေ အဝိရဒ္ဓေါယေဝါ"တိ ဝတွာ ပက္ကာမိ။ ဓုတ္တော ကိဉ္စိ အလဘိတွာ သုသာနာ နိက္ခမိတွာ ပရိခါယံ နှာယိတွာ အာဂတမဂ္ဂေနေဝ နဂရံ ပါဝိသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ဓုတ္တော ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ သိင်္ဂါလရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

သိင်္ဂါလဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒုတိယာ။

၃-ဝိရောစဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၄၃)

လသီ စ တေ နိပ္ဖလိတာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဒေဝဒတ္တဿ[၁] ဂယာသီသေ သုဂတာလယဿ ဒဿိတဘာဝံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဒေဝဒတ္တော ဟိ ပရိဟီနဇ္ဈာနော လာဘသက္ကာရပရိဟီနော "အတ္ထေကော[၂] ဥပါယော"တိ စိန္တေတွာ သတ္ထာရံ ပဉ္စ ဝတ္ထူနိ ယာစိတွာ အလဘမာနော ဒွိန္နံ အဂ္ဂသာဝကာနံ သဒ္ဓိဝိဟာရိကေ အဓုနာ ပဗ္ဗဇိတေ ဓမ္မဝိနယမှိ အကောဝိဒေ ပဉ္စသတေ ဘိက္ခူ ဂဟေတွာ ဂယာသီသံ ဂန္တွာ သံဃံ ဘိန္ဒိတွာ ဧကသီမာယံ အာဝေဏိကံ သံဃကမ္မံ[၃] အကာသိ။ သတ္ထာ တေသံ ဘိက္ခူနံ ဉာဏပရိပါကကာလံ ဉတွာ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကေ ပေသေသိ။ တေ ဒိသွာ ဒေဝဒတ္တော တုဋ္ဌမာနသော ရတ္တိံ ဓမ္မံ ဒေသယမာနော "ဗုဒ္ဓလီလံ ကရိဿာမီ"တိ သုဂတာလယံ ဒဿေန္တော "ဝိဂတ-ထိနမိဒ္ဓေါ ခေါ အာဝုသော သာရိပုတ္တ ဘိက္ခုသံဃော၊ ပဋိဘာတု တံ ဘိက္ခူနံ ဓမ္မီကထာ၊ ပိဋ္ဌိ မေ အာဂိလာယတိ၊ တမဟံ အာယမိဿာမီ"တိ ဝတွာ နိဒ္ဒံ

၁-ဒေဝဒတ္တေန (သျာ၊ က) ၂-အတ္ထေသ (သီ၊ ဣ) ၃-အာဝေဏိသံဃကမ္မာနိ (သီ၊ ဣ)

upagato. Dve aggasāvakā tesaṁ bhikkhūnaṁ dhammaṁ desetvā maggaphalehi pabodhetvā sabbe ādāya Veḷuvanameva paccāgamiṁsu.

Kokāliko vihāraṁ tucchaṁ disvā Devadattassa santikaṁ gantvā “āvuso Devadatta parisaṁ te bhinditvā dve aggasāvakā vihāraṁ tucchaṁ katvā gatā, tvaṁ pana niddāyasiyevā”ti vatvā uttarāsaṅgamassa apanetvā bhittiyaṁ piṭṭhikaṇṭakaṁ phusanto viya paṇhiyā naṁ hadaye pahari. Tāvadevassa mukhato lohitaṁ uggañchi. So tato paṭṭhāya gilāno ahosi. Satthā theraṁ pucchi “Sāriputta tumhākaṁ gatakāle Devadatto kiṁ akāsī”ti. Bhante Devadatto amhe disvā ‘‘Buddhalīlaṁ karissāmī”ti sugatālayaṁ dassetvā mahāvināsaṁ pattoti. Satthā “na kho Sāriputta Devadatto idāneva mama anukaronto vināsaṁ patto, pubbepi pattoyevā”ti vatvā therena yācito atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto kesarasīho hutvā Himavantappadese kañcanaguhāyaṁ vāsaṁ kappesi. So ekadivasaṁ kañcanaguhāya nikkhamitvā vijambhitvā catuddisaṁ oloketvā sīhanādaṁ naditvā gocarāya pakkanto mahāmahiṁsaṁ vadhitvā varamaṁsaṁ khāditvā ekaṁ saraṁ otaritvā maṇivaṇṇassa udakassa kucchiṁ pūretvā guhaṁ sandhāya pāyāsi. Atheko siṅgālo gocarappasuto sahasāva sīhaṁ disvā palāyituṁ asakkonto sīhassa purato pādesu patitvā nipajji. “Kiṁ jambukā”ti ca vutte “ahaṁ te sāmi pāde upaṭṭhātukāmo”ti āha. Sīho “sādhu ehi, maṁ upaṭṭhaha, varamaṁsāni taṁ khādāpessāmī”ti vatvā siṅgālaṁ ādāya kañcanaguhaṁ agamāsi. Siṅgālo tato paṭṭhāya sīhavighāsaṁ khādati. So katipāhaccayeneva thūlasarīro ahosi.

Atha naṁ ekadivasaṁ guhāya nipannakova sīho āha “gaccha jambuka, pabbatasikhare ṭhatvā pabbatapāde sañcarantesu hatthi-assamahiṁsādīsu yassa maṁsaṁ khāditukāmosi, taṁ oloketvā āgantvā ‘asukamaṁsaṁ khāditukāmomhī’ti vatvā maṁ vanditvā ‘viroca sāmī’ti vadāhi, ahaṁ taṁ vadhitvā madhuramaṁsaṁ khāditvā tuyhampi dassāmī”ti. Siṅgālo pabbatasikharaṁ abhiruhitvā nānappakāre mige oloketvā yasseva maṁsaṁ khāditukāmo hoti, kañcanaguhaṁ pavisitvā tameva

ဥပဂတော။ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ တေသံ ဘိက္ခူနံ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ မဂ္ဂဖလေဟိ ပဗောဓေတွာ သဗ္ဗေ အာဒါယ ဝေဠုဝနမေဝ ပစ္စာဂမိံသု။

ကောကာလိကော ဝိဟာရံ တုစ္ဆံ ဒိသွာ ဒေဝဒတ္တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ “အာဝုသော ဒေဝဒတ္တ ပရိသံ တေ ဘိန္ဒိတွာ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ ဝိဟာရံ တုစ္ဆံ ကတွာ ဂတာ၊ တွံ ပန နိဒ္ဒါယသိယေဝါ”တိ ဝတွာ ဥတ္တရာသင်္ဂမဿ အပနေတွာ ဘိတ္တိယံ ပိဋ္ဌိကဏ္ဋကံ ဖုသန္တော ဝိယ ပဏှိယာ နံ ဟဒယေ ပဟရိ။ တာဝဒေဝဿ မုခတော လောဟိတံ ဥဂ္ဂဉ္ဆိ။ သော တတော ပဋ္ဌာယ ဂိလာနော အဟောသိ။ သတ္ထာ ထေရံ ပုစ္ဆိ “သာရိပုတ္တ တုမှာကံ ဂတကာလေ ဒေဝဒတ္တော ကိံ အကာသီ”တိ။ ဘန္တေ ဒေဝဒတ္တော အမှေ ဒိသွာ ‘‘ဗုဒ္ဓလီလံ ကရိဿာမီ’’တိ သုဂတာလယံ ဒဿေတွာ မဟာဝိနာသံ ပတ္တောတိ။ သတ္ထာ “န ခေါ သာရိပုတ္တ ဒေဝဒတ္တော ဣဒါနေဝ မမ အနုကရောန္တော ဝိနာသံ ပတ္တော၊ ပုဗ္ဗေပိ ပတ္တောယေဝါ”တိ ဝတွာ ထေရေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ကေသရသီဟော ဟုတွာ ဟိမဝန္တပ္ပဒေသေ ကဉ္စနဂုဟာယံ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ သော ဧကဒိဝသံ ကဉ္စနဂုဟာယ နိက္ခမိတွာ ဝိဇမ္ဘိတွာ စတုဒ္ဒိသံ ဩလောကေတွာ သီဟနာဒံ နဒိတွာ ဂေါစရာယ ပက္ကန္တော မဟာမဟိံသံ ဝဓိတွာ ဝရမံသံ ခါဒိတွာ ဧကံ သရံ ဩတရိတွာ မဏိဝဏ္ဏဿ ဥဒကဿ ကုစ္ဆိံ ပူရေတွာ ဂုဟံ သန္ဓာယ ပါယာသိ။ အထေကော သိင်္ဂါလော ဂေါစရပ္ပသုတော သဟသာဝ သီဟံ ဒိသွာ ပလာယိတုံ အသက္ကောန္တော သီဟဿ ပုရတော ပါဒေသု ပတိတွာ နိပဇ္ဇိ။ “ကိံ ဇမ္ဗုကာ”တိ စ ဝုတ္တေ “အဟံ တေ သာမိ ပါဒေ ဥပဋ္ဌာတုကာမော”တိ အာဟ။ သီဟော “သာဓု ဧဟိ,မံ ဥပဋ္ဌဟ၊ ဝရမံသာနိ တံ ခါဒါပေဿာမီ”တိ ဝတွာ သိင်္ဂါလံ အာဒါယ ကဉ္စနဂုဟံ အဂမာသိ။ သိင်္ဂါလော တတော ပဋ္ဌာယ သီဟဝိဃာသံ ခါဒတိ။ သော ကတိပါဟစ္စယေနေဝ ထူလသရီရော အဟောသိ။

အထ နံ ဧကဒိဝသံ ဂုဟာယ နိပန္နကောဝ သီဟော အာဟ “ဂစ္ဆ ဇမ္ဗုက၊ ပဗ္ဗတသိခရေ ဌတွာ ပဗ္ဗတပါဒေ သဉ္စရန္တေသု ဟတ္ထိအဿမဟိံသာဒီသု ယဿ မံသံ ခါဒိတုကာမောသိ၊ တံ ဩလောကေတွာ အာဂန္တွာ ‘အသုကမံသံ ခါဒိတုကာမောမှီ’တိ ဝတွာ မံ ဝန္ဒိတွာ ‘ဝိရောစ သာမီ’တိ ဝဒါဟိ၊ အဟံ တံ ဝဓိတွာ မဓုရမံသံ ခါဒိတွာ တုယှမ္ပိ ဒဿာမီ”တိ။ သိင်္ဂါလော ပဗ္ဗတသိခရံ အဘိရုဟိတွာ နာနပ္ပကာရေ မိဂေ ဩလောကေတွာ ယဿေဝ မံသံ ခါဒိတုကာမော ဟောတိ၊ ကဉ္စနဂုဟံ ပဝိသိတွာ တမေဝ

sīhassa ārocetvā pādesu patitvā “viroca sāmī”ti vadati. Sīho vegena pakkhanditvā sacepi mattavaravāraṇo hoti, tattheva naṁ jīvitakkhayaṁ pāpetvā sayampi varamaṁsaṁ khādati, siṅgālassapi deti. Siṅgālo kucchipūraṁ maṁsaṁ khāditvā guhaṁ pavisitvā niddāyati. So gacchante gacchante kāle mānaṁ vaḍḍhesi “ahampi catuppadova, kiṁkāraṇā divase divase parehi posiyamāno viharāmi, ito paṭṭhāya ahampi hatthi-ādayo hanitvā maṁsaṁ khādissāmi, sīhopi migarājā ‘viroca sāmī’ti vuttameva padaṁ nissāya varavāraṇe vadheti, ahampi sīhena ‘viroca jambukā’ti maṁ vadāpetvā ekaṁ varavāraṇaṁ vadhitvā maṁsaṁ khādissāmī”ti.

So sīhaṁ upasaṅkamitvā etadavoca “sāmi mayā dīgharattaṁ tumhehi vadhitavaravāraṇānaṁ maṁsaṁ khāditaṁ, ahampi ekaṁ varavāraṇaṁ māretvā maṁsaṁ khāditukāmo, tasmā tumhehi nipannaṭṭhāne kañcanaguhāyaṁ nipajjissāmi, tumhe pabbatapāde vicarantaṁ varavāraṇaṁ oloketvā mama santikaṁ āgantvā ‘viroca jambukā’ti vadetha, ettakamattasmiṁ[1] maccheraṁ mā karitthā”ti. Atha naṁ sīho āha “na tvaṁ jambuka vāraṇe vadhituṁ samatthe sīhakule uppanno, vāraṇaṁ vadhitvā maṁsaṁ khādanasamattho siṅgālo nāma loke natthi, mā te etaṁ rucci, mayā vadhitavaravāraṇānaññeva maṁsaṁ khāditvā vasā”ti. So evaṁ vuttepi viramituṁ na icchi, punappunaṁ yāciyeva. Sīho taṁ vāretuṁ asakkonto sampaṭicchitvā “tena hi mama vasanaṭṭhānaṁ pavisitvā nipajjā”ti jambukaṁ kañcanaguhāyaṁ nipajjāpetvā sayaṁ pabbatapāde mattavaravāraṇaṁ oloketvā guhādvāraṁ gantvā “viroca jambukā”ti āha. Siṅgālo kañcanaguhāya nikkhamitvā vijambhitvā catuddisaṁ oloketvā tikkhattuṁ vassitvā “mattavaravāraṇassa kumbhe patissāmī”ti pakkhanditvā virajjhitvā pādamūle pati. Vāraṇo dakkhiṇapādaṁ ukkhipitvā tassa sīsaṁ akkami, sīsaṭṭhīni cuṇṇavicuṇṇāni ahesuṁ. Athassa sarīraṁ vāraṇo pādena saṁgharitvā rāsiṁ katvā upari laṇḍaṁ pātetvā koñcanādaṁ nadanto araññaṁ pāvisi.

Bodhisatto imaṁ pavattiṁ disvā “idāni viroca jambukā”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

1. Ettakamattampi (Sī, Syā, I)

သီဟဿ အာရောစေတွာ ပါဒေသု ပတိတွာ “ဝိရောစ သာမီ”တိ ဝဒတိ။ သီဟော ဝေဂေန ပက္ခန္ဒိတွာ သစေပိ မတ္တဝရဝါရဏော ဟောတိ၊ တတ္ထေဝ နံ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေတွာ သယမ္ပိ ဝရမံသံ ခါဒတိ၊ သိင်္ဂါလဿပိ ဒေတိ။ သိင်္ဂါလော ကုစ္ဆိပူရံ မံသံ ခါဒိတွာ ဂုဟံ ပဝိသိတွာ နိဒ္ဒါယတိ။ သော ဂစ္ဆန္တေ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ မာနံ ဝဍ္ဎေသိ “အဟမ္ပိ စတုပ္ပဒေါဝ၊ ကိံကာရဏာ ဒိဝသေ ဒိဝသေ ပရေဟိ ပေါသိယမာနော ဝိဟရာမိ၊ ဣတော ပဋ္ဌာယ အဟမ္ပိ ဟတ္ထိအာဒယော ဟနိတွာ မံသံ ခါဒိဿာမိ၊ သီဟောပိ မိဂရာဇာ ‘ဝိရောစ သာမီ’တိ ဝုတ္တမေဝ ပဒံ နိဿာယ ဝရဝါရဏေ ဝဓေတိ၊ အဟမ္ပိ သီဟေန ‘ဝိရောစ ဇမ္ဗုကာ’တိ မံ ဝဒါပေတွာ ဧကံ ဝရဝါရဏံ ဝဓိတွာ မံသံ ခါဒိဿာမီ”တိ။

သော သီဟံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဧတဒဝေါစ “သာမိ မယာ ဒီဃရတ္တံ တုမှေဟိ ဝဓိတဝရဝါရဏာနံ မံသံ ခါဒိတံ၊ အဟမ္ပိ ဧကံ ဝရဝါရဏံ မာရေတွာ မံသံ ခါဒိတုကာမော၊ တသ္မာ တုမှေဟိ နိပန္နဋ္ဌာနေ ကဉ္စနဂုဟာယံ နိပဇ္ဇိဿာမိ၊ တုမှေ ပဗ္ဗတပါဒေ ဝိစရန္တံ ဝရဝါရဏံ ဩလောကေတွာ မမ သန္တိကံ အာဂန္တွာ ‘ဝိရောစ ဇမ္ဗုကာ’တိ ဝဒေထ၊ ဧတ္တကမတ္တသ္မိံ[၁] မစ္ဆေရံ မာ ကရိတ္ထာ”တိ။ အထ နံ သီဟော အာဟ “န တွံ ဇမ္ဗုက ဝါရဏေ ဝဓိတုံ သမတ္ထေ သီဟကုလေ ဥပ္ပန္နော၊ ဝါရဏံ ဝဓိတွာ မံသံ ခါဒနသမတ္ထော သိင်္ဂါလော နာမ လောကေ နတ္ထိ၊ မာ တေ ဧတံ ရုစ္စိ၊ မယာ ဝဓိတဝရဝါရဏာနညေဝ မံသံ ခါဒိတွာ ဝသာ”တိ။ သော ဧဝံ ဝုတ္တေပိ ဝိရမိတုံ န ဣစ္ဆိ၊ ပုနပ္ပုနံ ယာစိယေဝ။ သီဟော တံ ဝါရေတုံ အသက္ကောန္တော သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ “တေန ဟိ မမ ဝသနဋ္ဌာနံ ပဝိသိတွာ နိပဇ္ဇာ”တိ ဇမ္ဗုကံ ကဉ္စနဂုဟာယံ နိပဇ္ဇာပေတွာ သယံ ပဗ္ဗတပါဒေ မတ္တဝရဝါရဏံ ဩလောကေတွာ ဂုဟာဒွါရံ ဂန္တွာ “ဝိရောစ ဇမ္ဗုကာ”တိ အာဟ။ သိင်္ဂါလော ကဉ္စနဂုဟာယ နိက္ခမိတွာ ဝိဇမ္ဘိတွာ စတုဒ္ဒိသံ ဩလောကေတွာ တိက္ခတ္တုံ ဝဿိတွာ “မတ္တဝရဝါရဏဿ ကုမ္ဘေ ပတိဿာမီ”တိ ပက္ခန္ဒိတွာ ဝိရဇ္ဈိတွာ ပါဒမူလေ ပတိ။ ဝါရဏော ဒက္ခိဏပါဒံ ဥက္ခိပိတွာ တဿ သီသံ အက္ကမိ၊ သီသဋ္ဌီနိ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏာနိ အဟေသုံ။ အထဿ သရီရံ ဝါရဏော ပါဒေန သံဃရိတွာ ရာသိံ ကတွာ ဥပရိ လဏ္ဍံ ပါတေတွာ ကောဉ္စနာဒံ နဒန္တော အရညံ ပါဝိသိ။

ဗောဓိသတ္တော ဣမံ ပဝတ္တိံ ဒိသွာ “ဣဒါနိ ဝိရောစ ဇမ္ဗုကာ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁-ဧတ္တကမတ္တမ္ပိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

143. “Lasī ca te nipphalitā, matthako ca padālito.
Sabbā te phāsukā bhaggā, ajja kho tvaṁ virocasī”ti.

Tattha **lasī**ti matthaluṅgaṁ. **Nipphalitā**ti nikkhantā. Evaṁ bodhisatto imaṁ gāthaṁ vatvā yāvatāyukaṁ ṭhatvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā siṅgālo Devadatto ahosi, sīho pana ahameva ahosin”ti.

Virocajātakavaṇṇanā tatiyā.

---

4. Naṅguṭṭhajātakavaṇṇanā (144)

Bahumpe’taṁ asabbhi jātavedāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ājīvakānaṁ micchātapaṁ ārabbha kathesi. Tadā kira ājīvakā Jetavanapiṭṭhiyaṁ nānappakāraṁ micchātapaṁ caranti. Sambahulā bhikkhū tesaṁ ukkuṭikappadhānavaggulivatakaṇṭakāpassayapañcātapatapanādibhedaṁ micchātapaṁ disvā Bhagavantaṁ pucchiṁsu “atthi nu kho bhante imaṁ micchātapaṁ nissāya kusalaṁ vā vuḍḍhi vā”ti. Satthā “na bhikkhave evarūpaṁ micchātapaṁ nissāya kusalaṁ vā vuḍḍhi vā atthi,pubbe paṇḍitā ‘evarūpaṁ tapaṁ nissāya kusalaṁ vā vuḍḍhi vā bhavissatī’ti saññāya jātaggiṁ gahetvā araññaṁ pavisitvā aggijuhanādivasena kiñci vuḍḍhiṁ apassantā aggiṁ udakena nibbāpetvā kasiṇaparikammaṁ katvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā brahmalokaparāyaṇā ahesun”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto udiccabrāhmaṇakule nibbatti. Tassa jātadivase mātāpitaro jātaggiṁ gahetvā ṭhapesuṁ. Atha naṁ soḷasavassakāle etadavocuṁ “mayaṁ te putta jātadivase aggiṁ gaṇhimha. Sacesi agāraṁ ajjhāvasitukāmo, tayo vede uggaṇha. Atha brahmalokaṁ gantukāmo, aggiṁ gahetvā araññaṁ pavisitvā aggiṁ paricaranto mahābrahmānaṁ ārādhetvā brahmalokaparāyaṇo hohī”ti. So “na mayhaṁ agārena attho”ti aggiṁ gahetvā araññaṁ pavisitvā assamapadaṁ māpetvā aggiṁ paricaranto araññe vihāsi. So ekadivasaṁ paccantagāmake godakkhiṇaṁ labhitvā taṁ

၁၄၃။ “လသီ စ တေ နိပ္ဖလိတာ၊ မတ္ထကော စ ပဒါလိတော။
သဗ္ဗာ တေ ဖာသုကာ ဘဂ္ဂါ၊ အဇ္ဇ ခေါ တွံ ဝိရောစသီ”တိ။

တတ္ထ **လသီ**တိ မတ္ထလုင်္ဂံ။ **နိပ္ဖလိတာ**တိ နိက္ခန္တာ။ ဧဝံ ဗောဓိသတ္တော ဣမံ ဂါထံ ဝတွာ ယာဝတာယုကံ ဌတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ သိင်္ဂါလော ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ သီဟော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဝိရောစဇာတကဝဏ္ဏနာ တတိယာ။

၄-နင်္ဂုဋ္ဌဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၄၄)

ဗဟုမ္ပေ’တံ အသဗ္ဘိ ဇာတဝေဒါတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အာဇီဝကာနံ မိစ္ဆာတပံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တဒါ ကိရ အာဇီဝကာ ဇေတဝနပိဋ္ဌိယံ နာနပ္ပကာရံ မိစ္ဆာတပံ စရန္တိ။ သမ္ဗဟုလာ ဘိက္ခူ တေသံ ဥက္ကုဋိကပ္ပဓာနဝဂ္ဂုလိဝတကဏ္ဋကာပဿယပဉ္စာတပတပနာဒိဘေဒံ မိစ္ဆာတပံ ဒိသွာ ဘဂဝန္တံ ပုစ္ဆိံသု “အတ္ထိ နု ခေါ ဘန္တေ ဣမံ မိစ္ဆာတပံ နိဿာယ ကုသလံ ဝါ ဝုဍ္ဎိ ဝါ”တိ။ သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ ဧဝရူပံ မိစ္ဆာတပံ နိဿာယ ကုသလံ ဝါ ဝုဍ္ဎိ ဝါ အတ္ထိ၊ ပုဗ္ဗေ ပဏ္ဍိတာ ‘ဧဝရူပံ တပံ နိဿာယ ကုသလံ ဝါ ဝုဍ္ဎိ ဝါ ဘဝိဿတီ’တိ သညာယ ဇာတဂ္ဂိံ ဂဟေတွာ အရညံ ပဝိသိတွာ အဂ္ဂိဇုဟနာဒိဝသေန ကိဉ္စိ ဝုဍ္ဎိံ အပဿန္တာ အဂ္ဂိံ ဥဒကေန နိဗ္ဗာပေတွာ ကသိဏပရိကမ္မံ ကတွာ အဘိညာ စ သမာပတ္တိယော စ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဗြဟ္မလောကပရာယဏာ အဟေသု”န္တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဥဒိစ္စဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဿ ဇာတဒိဝသေ မာတာပိတရော ဇာတဂ္ဂိံ ဂဟေတွာ ဌပေသုံ။ အထ နံ သောဠသဝဿကာလေ ဧတဒဝေါစုံ “မယံ တေ ပုတ္တ ဇာတဒိဝသေ အဂ္ဂိံ ဂဏှိမှ။ သစေသိ အဂါရံ အဇ္ဈာဝသိတုကာမော၊ တယော ဝေဒေ ဥဂ္ဂဏှ။ အထ ဗြဟ္မလောကံ ဂန္တုကာမော၊ အဂ္ဂိံ ဂဟေတွာ အရညံ ပဝိသိတွာ အဂ္ဂိံ ပရိစရန္တော မဟာဗြဟ္မာနံ အာရာဓေတွာ ဗြဟ္မလောကပရာယဏော ဟောဟီ”တိ။ သော “န မယှံ အဂါရေန အတ္ထော”တိ အဂ္ဂိံ ဂဟေတွာ အရညံ ပဝိသိတွာ အဿမပဒံ မာပေတွာ အဂ္ဂိံ ပရိစရန္တော အရညေ ဝိဟာသိ။ သော ဧကဒိဝသံ ပစ္စန္တဂါမကေ ဂေါဒက္ခိဏံ လဘိတွာ တံ

goṇaṁ assamapadaṁ netvā cintesi “aggibhagavantaṁ gomaṁsaṁ khādāpessāmī”ti. Athassa etadahosi “idha loṇaṁ natthi, aggibhagavā aloṇaṁ khādituṁ na sakkhissati, gāmato loṇaṁ āharitvā aggibhagavantaṁ saloṇakaṁ khādāpessāmī”ti. So taṁ tattheva bandhitvā loṇatthāya gāmakaṁ agamāsi. Tasmiṁ gate sambahulā luddakā taṁ ṭhānaṁ āgatā goṇaṁ disvā vadhitvā maṁsaṁ pacitvā khāditvā naṅguṭṭhañca jaṅghañca cammañca tattheva chaḍḍetvā avasesamaṁsaṁ ādāya agamaṁsu.

Brāhmaṇo āgantvā naṅguṭṭhādimattameva disvā cintesi “ayaṁ aggibhagavā attano santakampi rakkhituṁ na sakkoti, maṁ pana kadā rakkhissati. Iminā aggiparicaraṇena niratthakena bhavitabbaṁ, natthi itonidānaṁ kusalaṁ vā vuḍḍhi vā”ti. So aggiparicariyāya vigatacchando “hambho aggibhagavā tvaṁ attanopi santakaṁ rakkhituṁ asakkonto maṁ kadā rakkhissasi, maṁsaṁ natthi, ettakenapi tussāhī”ti naṅguṭṭhādīni aggimhi pakkhipanto imaṁ gāthamāha—

144. “Bahumpe’taṁ asabbhi jātaveda,
Yaṁ taṁ vāladhinā’bhipūjayāma.
Maṁsārahassa nattha’jja maṁsaṁ,
Naṅguṭṭhampi bhavaṁ paṭiggahātū”ti.

Tattha **bahumpe’tan**ti ettakampi bahuṁ. **Asabbhī**ti asappurisa asādhujātika. **Jātavedā**ti aggiṁ ālapati. Aggi hi jātamattova vediyati paññāyati pākaṭo hoti, tasmā “jātavedo”ti vuccati. **Yaṁ taṁ vāladhinā’bhipūjayāmā**ti yaṁ ajja mayaṁ attanopi santakaṁ rakkhituṁ asamatthaṁ Bhagavantaṁ vāladhinā abhipūjayāma, etampi tava bahumevāti dasseti. **Maṁsārahassā**ti maṁsaṁ arahassa tuyhaṁ natthi ajja maṁsaṁ. **Naṅguṭṭhampi bhavaṁ paṭiggahātū**ti attano santakaṁ rakkhituṁ asakkonto bhavaṁ imaṁ sajaṅghacammaṁ[1] naṅguṭṭhampi paṭiggaṇhātūti.

Evaṁ vatvā mahāsatto aggiṁ udakena nibbāpetvā isipabbajjaṁ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā brahmalokaparāyaṇo ahosi.

1. Sakhurajaṅghacammaṁ (Sī)

ဂေါဏံ အဿမပဒံ နေတွာ စိန္တေသိ “အဂ္ဂိဘဂဝန္တံ ဂေါမံသံ ခါဒါပေဿာမီ”တိ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ “ဣဓ လောဏံ နတ္ထိ၊ အဂ္ဂိဘဂဝါ အလောဏံ ခါဒိတုံ န သက္ခိဿတိ၊ ဂါမတော လောဏံ အာဟရိတွာ အဂ္ဂိဘဂဝန္တံ သလောဏကံ ခါဒါပေဿာမီ”တိ။ သော တံ တတ္ထေဝ ဗန္ဓိတွာ လောဏတ္ထာယ ဂါမကံ အဂမာသိ။ တသ္မိံ ဂတေ သမ္ဗဟုလာ လုဒ္ဒကာ တံ ဌာနံ အာဂတာ ဂေါဏံ ဒိသွာ ဝဓိတွာ မံသံ ပစိတွာ ခါဒိတွာ နင်္ဂုဋ္ဌဉ္စ ဇင်္ဃဉ္စ စမ္မဉ္စ တတ္ထေဝ ဆဍ္ဍေတွာ အဝသေသမံသံ အာဒါယ အဂမံသု။

ဗြာဟ္မဏော အာဂန္တွာ နင်္ဂုဋ္ဌာဒိမတ္တမေဝ ဒိသွာ စိန္တေသိ “အယံ အဂ္ဂိဘဂဝါ အတ္တနော သန္တကမ္ပိ ရက္ခိတုံ န သက္ကောတိ၊ မံ ပန ကဒါ ရက္ခိဿတိ။ ဣမိနာ အဂ္ဂိပရိစရဏေန နိရတ္ထကေန ဘဝိတဗ္ဗံ၊ နတ္ထိ ဣတောနိဒါနံ ကုသလံ ဝါ ဝုဍ္ဎိ ဝါ”တိ။ သော အဂ္ဂိပရိစရိယာယ ဝိဂတစ္ဆန္ဒော “ဟမ္ဘော အဂ္ဂိဘဂဝါ တွံ အတ္တနောပိ သန္တကံ ရက္ခိတုံ အသက္ကောန္တော မံ ကဒါ ရက္ခိဿသိ၊ မံသံ နတ္ထိ၊ ဧတ္တကေနပိ တုဿာဟီ”တိ နင်္ဂုဋ္ဌာဒီနိ အဂ္ဂိမှိ ပက္ခိပန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၄၄။ “ဗဟုမ္ပေ’တံ အသဗ္ဘိ ဇာတဝေဒ၊
ယံ တံ ဝါလဓိနာ’ဘိပူဇယာမ။
မံသာရဟဿ နတ္ထ’ဇ္ဇ မံသံ၊
နင်္ဂုဋ္ဌမ္ပိ ဘဝံ ပဋိဂ္ဂဟာတူ”တိ။

တတ္ထ **ဗဟုမ္ပေ’တ**န္တိ ဧတ္တကမ္ပိ ဗဟုံ။ **အသဗ္ဘီ**တိ အသပ္ပုရိသ အသာဓုဇာတိက။ **ဇာတဝေဒါ**တိ အဂ္ဂိံ အာလပတိ။ အဂ္ဂိ ဟိ ဇာတမတ္တောဝ ဝေဒိယတိ ပညာယတိ ပါကဋော ဟောတိ၊ တသ္မာ “ဇာတဝေဒေါ”တိ ဝုစ္စတိ။ **ယံ တံ ဝါလဓိနာ’ဘိပူဇယာမာ**တိ ယံ အဇ္ဇ မယံ အတ္တနောပိ သန္တကံ ရက္ခိတုံ အသမတ္ထံ ဘဂဝန္တံ ဝါလဓိနာ အဘိပူဇယာမ၊ ဧတမ္ပိ တဝ ဗဟုမေဝါတိ ဒဿေတိ။ **မံသာရဟဿာ**တိ မံသံ အရဟဿ တုယှံ နတ္ထိ အဇ္ဇ မံသံ။ **နင်္ဂုဋ္ဌမ္ပိ ဘဝံ ပဋိဂ္ဂဟာတူ**တိ အတ္တနော သန္တကံ ရက္ခိတုံ အသက္ကောန္တော ဘဝံ ဣမံ သဇင်္ဃစမ္မံ[၁] နင်္ဂုဋ္ဌမ္ပိ ပဋိဂ္ဂဏှာတူတိ။

ဧဝံ ဝတွာ မဟာသတ္တော အဂ္ဂိံ ဥဒကေန နိဗ္ဗာပေတွာ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ အဘိညာ စ သမာပတ္တိယော စ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဗြဟ္မလောကပရာယဏော အဟောသိ။

၁-သခုရဇင်္ဃစမ္မံ (သီ)

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “nibbutaggitāpaso ahameva tena samayenā”ti.

Naṅguṭṭhajātakavaṇṇanā catutthā.

---

5. Rādhajātakavaṇṇanā (145)

Na tvaṁ rādha vijānāsīti idaṁ Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyikāpalobhanaṁ ārabbha kathesi. Paccuppannavatthu indriyajātake āvi bhavissati. Satthā pana taṁ bhikkhuṁ āmantetvā “bhikkhu mātugāmo nāma arakkhiyo, ārakkhaṁ ṭhapetvā rakkhantāpi rakkhituṁ na sakkonti. Tvampi pubbe etaṁ ārakkhaṁ ṭhapetvā rakkhantopi rakkhituṁ nāsakkhi, idāni kathaṁ rakkhissasī”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto sukayoniyaṁ nibbatti. Kāsiraṭṭhe eko brāhmaṇo bodhisattañca kaniṭṭhabhātarañcassa puttaṭṭhāne ṭhapetvā posesi. Tesu bodhisattassa “Poṭṭhapādo”ti nāmaṁ ahosi, itarassa “Rādho”ti. Tassa pana brāhmaṇassa bhariyā anācārā hoti dussīlā. So vohāratthāya gacchanto ubhopi bhātaro āha “tātā sace vo mātā brāhmaṇī anācāraṁ ācarati, vāreyyātha nan”ti. Bodhisatto āha “sādhu tāta, vāretuṁ sakkontā vāreyyāma, asakkontā tuṇhī bhavissāmā”ti. Evaṁ brāhmaṇo brāhmaṇiṁ sukānaṁ niyyādetvā vohāratthāya gato.

Tassa pana gatadivasato paṭṭhāya brāhmaṇī aticarituṁ āraddhā, pavisantānañca nikkhamantānañca anto natthi, tassā kiriyaṁ disvā rādho bodhisattaṁ āha “bhātika amhākaṁ pitā ‘sace vo mātā anācāraṁ ācarati, vāreyyāthā’ti vatvā gato, idāni cesā anācāraṁ ācarati, vārema nan”ti. Bodhisatto “tāta tvaṁ attano abyattatāya bālabhāvena evaṁ vadesi, mātugāmaṁ nāma ukkhipitvā carantāpi rakkhituṁ na sakkonti. Yaṁ kammaṁ kātuṁ na sakkā, na taṁ kātuṁ vaṭṭatī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “နိဗ္ဗုတဂ္ဂိတာပသော အဟမေဝ တေန သမယေနာ”တိ။

နင်္ဂုဋ္ဌဇာတကဝဏ္ဏနာ စတုတ္ထာ။

၅-ရာဓဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၄၅)

န တွံ ရာဓ ဝိဇာနာသီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ပုရာဏဒုတိယိကာပလောဘနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ပစ္စုပ္ပန္နဝတ္ထု ဣန္ဒြိယဇာတကေ အာဝိ ဘဝိဿတိ။ သတ္ထာ ပန တံ ဘိက္ခုံ အာမန္တေတွာ “ဘိက္ခု မာတုဂါမော နာမ အရက္ခိယော၊ အာရက္ခံ ဌပေတွာ ရက္ခန္တာပိ ရက္ခိတုံ န သက္ကောန္တိ။ တွမ္ပိ ပုဗ္ဗေ ဧတံ အာရက္ခံ ဌပေတွာ ရက္ခန္တောပိ ရက္ခိတုံ နာသက္ခိ၊ ဣဒါနိ ကထံ ရက္ခိဿသီ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော သုကယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိ။ ကာသိရဋ္ဌေ ဧကော ဗြာဟ္မဏော ဗောဓိသတ္တဉ္စ ကနိဋ္ဌဘာတရဉ္စဿ ပုတ္တဋ္ဌာနေ ဌပေတွာ ပေါသေသိ။ တေသု ဗောဓိသတ္တဿ “ပေါဋ္ဌပါဒေါ”တိ နာမံ အဟောသိ၊ ဣတရဿ “ရာဓော”တိ။ တဿ ပန ဗြာဟ္မဏဿ ဘရိယာ အနာစာရာ ဟောတိ ဒုဿီလာ။ သော ဝေါဟာရတ္ထာယ ဂစ္ဆန္တော ဥဘောပိ ဘာတရော အာဟ “တာတာ သစေ ဝေါ မာတာ ဗြာဟ္မဏီ အနာစာရံ အာစရတိ၊ ဝါရေယျာထ န”န္တိ။ ဗောဓိသတ္တော အာဟ “သာဓု တာတ, ဝါရေတုံ သက္ကောန္တာ ဝါရေယျာမ၊ အသက္ကောန္တာ တုဏှီ ဘဝိဿာမာ”တိ။ ဧဝံ ဗြာဟ္မဏော ဗြာဟ္မဏိံ သုကာနံ နိယျာဒေတွာ ဝေါဟာရတ္ထာယ ဂတော။

တဿ ပန ဂတဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ဗြာဟ္မဏီ အတိစရိတုံ အာရဒ္ဓါ၊ ပဝိသန္တာနဉ္စ နိက္ခမန္တာနဉ္စ အန္တော နတ္ထိ၊ တဿာ ကိရိယံ ဒိသွာ ရာဓော ဗောဓိသတ္တံ အာဟ “ဘာတိက အမှာကံ ပိတာ ‘သစေ ဝေါ မာတာ အနာစာရံ အာစရတိ၊ ဝါရေယျာထာ’တိ ဝတွာ ဂတော၊ ဣဒါနိ စေသာ အနာစာရံ အာစရတိ၊ ဝါရေမ န”န္တိ။ ဗောဓိသတ္တော “တာတ တွံ အတ္တနော အဗျတ္တတာယ ဗာလဘာဝေန ဧဝံ ဝဒေသိ၊ မာတုဂါမံ နာမ ဥက္ခိပိတွာ စရန္တာပိ ရက္ခိတုံ န သက္ကောန္တိ။ ယံ ကမ္မံ ကာတုံ န သက္ကာ၊ န တံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

145. “Na tvaṁ rādha vijānāsi, aḍḍharatte anāgate.
Abyayataṁ[1] vilapasi, virattā kosiyāyane”ti.

Tattha **na tvaṁ rādha vijānāsi, aḍḍharatte anāgate**ti tāta rādha tvaṁ na jānāsi, aḍḍharatte anāgate paṭhamayāmeyeva ettakā janā āgatā, idāni ko jānāti, kittakāpi āgamissanti. **Abyayataṁ vilapasī**ti tvaṁ abyattavilāpaṁ vilapasi. **Virattā kosiyāyane**ti mātā no kosiyāyanī brāhmaṇī virattā amhākaṁ pitari nippemā jātā. Sacassā tasmiṁ sineho vā pemaṁ vā bhaveyya, na evarūpaṁ anācāraṁ kareyyāti imamatthaṁ etehi byañjanehi pakāsesi.

Evaṁ pakāsetvā ca pana brāhmaṇiyā saddhiṁ Rādhassa vattuṁ na adāsi. Sāpi yāva brāhmaṇassa anāgamanā yathāruciyā vicari. Brāhmaṇo āgantvā Poṭṭhapādaṁ pucchi “tāta kīdisī vo mātā”ti. Bodhisatto brāhmaṇassa sabbaṁ yathābhūtaṁ kathetvā “kiṁ te tāta evarūpāya dussīlāyā”ti vatvā “tāta amhehi mātuyā dosassa kathitakālato paṭṭhāya na sakkā idha vasitun”ti brāhmaṇassa pāde vanditvā saddhiṁ rādhena uppatitvā araññaṁ agamāsi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsesi, saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi. Tadā brāhmaṇo ca brāhmaṇī ca eteyeva dve janā ahesuṁ, Rādho Ānando, Poṭṭhapādo pana ahameva ahosin”ti.

Rādhajātakavaṇṇanā pañcamā.

---

6. Samuddakākajātakavaṇṇanā (146)

Api nu hanukā santāti idaṁ Satthā Jetavane viharanto sambahule mahallake bhikkhū ārabbha kathesi. Te kira gihikāle Sāvatthiyaṁ kuṭumbikā aḍḍhā mahaddhanā aññamaññasahāyakā ekato hutvā puññāni karontā Satthu dhammadesanaṁ sutvā “mayaṁ mahallakā, kiṁ no gharāvāsena, Satthu santike ramaṇīye Buddhasāsane pabbajitvā dukkhassantaṁ

---

1. Abyāyataṁ (Sī, Syā, I)

၁၄၅။ “န တွံ ရာဓ ဝိဇာနာသိ၊ အဍ္ဎရတ္တေ အနာဂတေ။
အဗျယတံ[၁] ဝိလပသိ၊ ဝိရတ္တာ ကောသိယာယနေ”တိ။

တတ္ထ **န တွံ ရာဓ ဝိဇာနာသိ၊ အဍ္ဎရတ္တေ အနာဂတေ**တိ တာတ ရာဓ တွံ န ဇာနာသိ၊ အဍ္ဎရတ္တေ အနာဂတေ ပဌမယာမေယေဝ ဧတ္တကာ ဇနာ အာဂတာ၊ ဣဒါနိ ကော ဇာနာတိ၊ ကိတ္တကာပိ အာဂမိဿန္တိ။ **အဗျယတံ ဝိလပသီ**တိ တွံ အဗျတ္တဝိလာပံ ဝိလပသိ။ **ဝိရတ္တာ ကောသိယာယနေ**တိ မာတာ နော ကောသိယာယနီ ဗြာဟ္မဏီ ဝိရတ္တာ အမှာကံ ပိတရိ နိပ္ပေမာ ဇာတာ။ သစဿာ တသ္မိံ သိနေဟော ဝါ ပေမံ ဝါ ဘဝေယျ၊ န ဧဝရူပံ အနာစာရံ ကရေယျာတိ ဣမမတ္ထံ ဧတေဟိ ဗျဉ္ဇနေဟိ ပကာသေသိ။

ဧဝံ ပကာသေတွာ စ ပန ဗြာဟ္မဏိယာ သဒ္ဓိံ ရာဓဿ ဝတ္တုံ န အဒါသိ။ သာပိ ယာဝ ဗြာဟ္မဏဿ အနာဂမနာ ယထာရုစိယာ ဝိစရိ။ ဗြာဟ္မဏော အာဂန္တွာ ပေါဋ္ဌပါဒံ ပုစ္ဆိ “တာတ ကီဒိသီ ဝေါ မာတာ”တိ။ ဗောဓိသတ္တော ဗြာဟ္မဏဿ သဗ္ဗံ ယထာဘူတံ ကထေတွာ “ကိံ တေ တာတ ဧဝရူပါယ ဒုဿီလာယာ”တိ ဝတွာ “တာတ အမှေဟိ မာတုယာ ဒေါသဿ ကထိတကာလတော ပဋ္ဌာယ န သက္ကာ ဣဓ ဝသိတု”န္တိ ဗြာဟ္မဏဿ ပါဒေ ဝန္ဒိတွာ သဒ္ဓိံ ရာဓေန ဥပ္ပတိတွာ အရညံ အဂမာသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေသိ၊ သစ္စပရိယောသာနေ ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခု သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ တဒါ ဗြာဟ္မဏော စ ဗြာဟ္မဏီ စ ဧတေယေဝ ဒွေ ဇနာ အဟေသုံ၊ ရာဓော အာနန္ဒော၊ ပေါဋ္ဌပါဒေါ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ရာဓဇာတကဝဏ္ဏနာ ပဉ္စမာ။

၆-သမုဒ္ဒကာကဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၄၆)

အပိ နု ဟနုကာ သန္တာတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သမ္ဗဟုလေ မဟလ္လကေ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တေ ကိရ ဂိဟိကာလေ သာဝတ္ထိယံ ကုဋုမ္ဗိကာ အဍ္ဎာ မဟဒ္ဓနာ အညမညသဟာယကာ ဧကတော ဟုတွာ ပုညာနိ ကရောန္တာ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ “မယံ မဟလ္လကာ၊ ကိံ နော ဃရာဝါသေန၊ သတ္ထု သန္တိကေ ရမဏီယေ ဗုဒ္ဓသာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဒုက္ခဿန္တံ

၁-အဗျာယတံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

karissāmā”ti sabbaṁ sāpateyyaṁ puttadhītādīnaṁ datvā assumukhaṁ ñātisaṁghaṁ pahāya Satthāraṁ pabbajjaṁ yācitvā pabbajiṁsu. Pabbajitvā pana pabbajjānurūpaṁ samaṇadhammaṁ na kariṁsu, mahallakabhāvena dhammampi na pariyāpuṇiṁsu, gihikāle viya pabbajitakālepi vihārapariyante paṇṇasālaṁ kāretvā ekatova vasiṁsu. Piṇḍāya carantāpi aññattha agantvā yebhuyyena attano puttadārasseva gehaṁ gantvā bhuñjiṁsu. Tesu ekassa purāṇadutiyikā sabbesampi mahallakattherānaṁ upakārā ahosi, tasmā sesāpi attanā laddhaṁ āhāraṁ gahetvā tassāyeva gehe nisīditvā bhuñjanti. Sāpi tesaṁ yathāsannihitaṁ sūpabyañjanaṁ deti. Sā aññatarena rogena phuṭṭhā kālamakāsi. Atha te mahallakattherā vihāraṁ gantvā aññamaññaṁ gīvāsu gahetvā “madhurahattharasā upāsikā kālakatā”ti vihārapaccante rodantā vicariṁsu. Tesaṁ saddaṁ sutvā ito cito ca bhikkhū sannipatitvā “āvuso kasmā rodathā”ti pucchiṁsu. Te “amhākaṁ sahāyassa purāṇadutiyikā madhurahattharasā kālakatā amhākaṁ ativiya upakārā, ‘idāni kuto tathārūpiṁ labhissāmā’ti iminā kāraṇena rodimhā”ti āhaṁsu.

Tesaṁ taṁ vippakāraṁ disvā bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso iminā nāma kāraṇena mahallakattherā aññamaññaṁ gīvāsu gahetvā vihārapaccante rodantā vicarantī”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave idānevete tassā kālakiriyāya rodantā vicaranti, pubbepete imaṁ kākayoniyaṁ nibbattitvā samudde mataṁ nissāya ‘samudda-udakaṁ ussiñcitvā etaṁ nīharissāmā’ti vāyamantā paṇḍite nissāya jīvitaṁ labhiṁsū”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto samuddadevatā hutvā nibbatti. Atheko kāko attano bhariyaṁ kākiṁ ādāya gocaraṁ pariyesamāno samuddatīraṁ agamāsi. Tasmiṁ kāle manussā samuddatīre khīrapāyāsamacchamaṁsasurādīhi nāgabalikammaṁ katvā pakkamiṁsu. Atha so kāko balikammaṭṭhānaṁ gantvā khīrādīni disvā saddhiṁ kākiyā khīrapāyāsamacchamaṁsādīni bhuñjitvā bahuṁ suraṁ pivi. Te ubhopi surāmadamattā “samuddakīḷaṁ kīḷissāmā”ti velante nisīditvā nhāyituṁ

ကရိဿာမာ’’တိ သဗ္ဗံ သာပတေယျံ ပုတ္တဓီတာဒီနံ ဒတွာ အဿုမုခံ ဉာတိသံဃံ ပဟာယ သတ္ထာရံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိတွာ ပဗ္ဗဇိံသု။ ပဗ္ဗဇိတွာ ပန ပဗ္ဗဇ္ဇာနုရူပံ သမဏဓမ္မံ န ကရိံသု၊ မဟလ္လကဘာဝေန ဓမ္မမ္ပိ န ပရိယာပုဏိံသု၊ ဂိဟိကာလေ ဝိယ ပဗ္ဗဇိတကာလေပိ ဝိဟာရပရိယန္တေ ပဏ္ဏသာလံ ကာရေတွာ ဧကတောဝ ဝသိံသု။ ပိဏ္ဍာယ စရန္တာပိ အညတ္ထ အဂန္တွာ ယေဘုယျေန အတ္တနော ပုတ္တဒါရဿေဝ ဂေဟံ ဂန္တွာ ဘုဉ္ဇိံသု။ တေသု ဧကဿ ပုရာဏဒုတိယိကာ သဗ္ဗေသမ္ပိ မဟလ္လကတ္ထေရာနံ ဥပကာရာ အဟောသိ၊ တသ္မာ သေသာပိ အတ္တနာ လဒ္ဓံ အာဟာရံ ဂဟေတွာ တဿာယေဝ ဂေဟေ နိသီဒိတွာ ဘုဉ္ဇန္တိ။ သာပိ တေသံ ယထာသန္နိဟိတံ သူပဗျဉ္ဇနံ ဒေတိ။ သာ အညတရေန ရောဂေန ဖုဋ္ဌာ ကာလမကာသိ။ အထ တေ မဟလ္လကတ္ထေရာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ အညမညံ ဂီဝါသု ဂဟေတွာ ‘‘မဓုရဟတ္ထရသာ ဥပါသိကာ ကာလကတာ’’တိ ဝိဟာရပစ္စန္တေ ရောဒန္တာ ဝိစရိံသု။ တေသံ သဒ္ဒံ သုတွာ ဣတော စိတော စ ဘိက္ခူ သန္နိပတိတွာ ‘‘အာဝုသော ကသ္မာ ရောဒထာ’’တိ ပုစ္ဆိံသု။ တေ ‘‘အမှာကံ သဟာယဿ ပုရာဏဒုတိယိကာ မဓုရဟတ္ထရသာ ကာလကတာ အမှာကံ အတိဝိယ ဥပကာရာ၊ ‘ဣဒါနိ ကုတော တထာရူပိံ လဘိဿာမာ’တိ ဣမိနာ ကာရဏေန ရောဒိမှာ’’တိ အာဟံသု။

တေသံ တံ ဝိပ္ပကာရံ ဒိသွာ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ ‘‘အာဝုသော ဣမိနာ နာမ ကာရဏေန မဟလ္လကတ္ထေရာ အညမညံ ဂီဝါသု ဂဟေတွာ ဝိဟာရပစ္စန္တေ ရောဒန္တာ ဝိစရန္တီ’’တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ ‘‘ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ’’တိ ပုစ္ဆိတွာ ‘‘ဣမာယ နာမာ’’တိ ဝုတ္တေ ‘‘န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝေတေ တဿာ ကာလကိရိယာယ ရောဒန္တာ ဝိစရန္တိ၊ ပုဗ္ဗေပေတေ ဣမံ ကာကယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ သမုဒ္ဒေ မတံ နိဿာယ ‘သမုဒ္ဒဥဒကံ ဥဿိဉ္စိတွာ ဧတံ နီဟရိဿာမာ’တိ ဝါယမန္တာ ပဏ္ဍိတေ နိဿာယ ဇီဝိတံ လဘိံသူ’’တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော သမုဒ္ဒဒေဝတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ အထေကော ကာကော အတ္တနော ဘရိယံ ကာကိံ အာဒါယ ဂေါစရံ ပရိယေသမာနော သမုဒ္ဒတီရံ အဂမာသိ။ တသ္မိံ ကာလေ မနုဿာ သမုဒ္ဒတီရေ ခီရပါယာသမစ္ဆမံသသုရာဒီဟိ နာဂဗလိကမ္မံ ကတွာ ပက္ကမိံသု။ အထ သော ကာကော ဗလိကမ္မဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ခီရာဒီနိ ဒိသွာ သဒ္ဓိံ ကာကိယာ ခီရပါယာသမစ္ဆမံသာဒီနိ ဘုဉ္ဇိတွာ ဗဟုံ သုရံ ပိဝိ။ တေ ဥဘောပိ သုရာမဒမတ္တာ ‘‘သမုဒ္ဒကီဠံ ကီဠိဿာမာ’’တိ ဝေလန္တေ နိသီဒိတွာ နှာယိတုံ

ārabhiṁsu. Athekā ūmi āgantvā kākiṁ gahetvā samuddaṁ pavesesi. Tameko maccho maṁsaṁ khāditvā ajjhohari. Kāko “bhariyā me matā”ti rodi paridevi. Athassa paridevanasaddaṁ sutvā bahū kākā sannipatitvā “kiṁ kāraṇā rodasī”ti pucchiṁsu. Sahāyikā vo velante nhāyamānā ūmiyā haṭāti. Te sabbepi ekaravaṁ ravantā rodiṁsu. Atha nesaṁ etadahosi “idaṁ samudda-udakaṁ nāma amhākaṁ kiṁ pahosi, udakaṁ ussiñcitvā samuddaṁ tucchaṁ katvā sahāyikaṁ nīharissāmā”ti. Te mukhaṁ pūretvā pūretvā udakaṁ bali chaḍḍenti, loṇūdakena ca gale sussamāne uṭṭhāyuṭṭhāya thalaṁ gantvā vissamanti.

Te hanūsu kilantesu mukhesu sukkhantesu akkhīsu rattesu dīnā kilantā hutvā aññamaññaṁ āmantetvā “ambho mayaṁ samudda-udakaṁ gahetvā bahi pātema, gahitagahitaṭṭhānaṁ puna udakena pūrati, samuddaṁ tucchaṁ kātuṁ na sakkhissāmā”ti vatvā imaṁ gāthamāhaṁsu—

146. “Api nu hanukā santā, mukhañca parisussati.
Oramāma na pārema, pūrateva mahodadhī”ti.

Tattha **api nu hanukā santā**ti api no hanukā santā, api amhākaṁ hanukā kilantā. **Oramāma na pāremā**ti mayaṁ attano balena mahāsamudda-udakaṁ ākaḍḍhāma osārema, tucchaṁ pana naṁ kātuṁ na sakkoma. Ayañhi **pūrateva mahodadhī**ti.

Evañca pana vatvā sabbepi te kākā “tassā kākiyā evarūpaṁ nāma tuṇḍaṁ ahosi, evarūpāni vaṭṭakkhīni, evarūpaṁ chavisaṇṭhānaṁ, evarūpo madhurasaddo. Sā no imaṁ corasamuddaṁ nissāya naṭṭhā”ti bahuṁ vippalapiṁsu. Te evaṁ vippalapamāne samuddadevatā bheravarūpaṁ dassetvā palāpesi, evaṁ tesaṁ sotthi ahosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā kākī ayaṁ purāṇadutiyikā ahosi, kāko mahallakatthero, sesakākā sesamahallakattherā, samuddadevatā pana ahameva ahosin”ti.

Samuddakākajātakavaṇṇanā chaṭṭhā.

အာရဘိံသု။ အထေကာ ဦမိ အာဂန္တွာ ကာကိံ ဂဟေတွာ သမုဒ္ဒံ ပဝေသေသိ။ တမေကော မစ္ဆော မံသံ ခါဒိတွာ အဇ္ဈောဟရိ။ ကာကော “ဘရိယာ မေ မတာ”တိ ရောဒိ ပရိဒေဝိ။ အထဿ ပရိဒေဝနသဒ္ဒံ သုတွာ ဗဟူ ကာကာ သန္နိပတိတွာ “ကိံ ကာရဏာ ရောဒသီ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ သဟာယိကာ ဝေါ ဝေလန္တေ နှာယမာနာ ဦမိယာ ဟဋာတိ။ တေ သဗ္ဗေပိ ဧကရဝံ ရဝန္တာ ရောဒိံသု။ အထ နေသံ ဧတဒဟောသိ “ဣဒံ သမုဒ္ဒဥဒကံ နာမ အမှာကံ ကိံ ပဟောသိ၊ ဥဒကံ ဥဿိဉ္စိတွာ သမုဒ္ဒံ တုစ္ဆံ ကတွာ သဟာယိကံ နီဟရိဿာမာ”တိ။ တေ မုခံ ပူရေတွာ ပူရေတွာ ဥဒကံ ဗဟိ ဆဍ္ဍေန္တိ၊ လောဏူဒကေန စ ဂလေ သုဿမာနေ ဥဋ္ဌာယုဋ္ဌာယ ထလံ ဂန္တွာ ဝိဿမန္တိ။

တေ ဟနူသု ကိလန္တေသု မုခေသု သုက္ခန္တေသု အက္ခီသု ရတ္တေသု ဒီနာ ကိလန္တာ ဟုတွာ အညမညံ အာမန္တေတွာ “အမ္ဘော မယံ သမုဒ္ဒဥဒကံ ဂဟေတွာ ဗဟိ ပါတေမ၊ ဂဟိတဂဟိတဋ္ဌာနံ ပုန ဥဒကေန ပူရတိ၊ သမုဒ္ဒံ တုစ္ဆံ ကာတုံ န သက္ခိဿာမာ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟံသု—

၁၄၆။ “အပိ နု ဟနုကာ သန္တာ၊ မုခဉ္စ ပရိသုဿတိ။
ဩရမာမ န ပါရေမ၊ ပူရတေဝ မဟောဒဓီ”တိ။

တတ္ထ **အပိ နု ဟနုကာ သန္တာ**တိ အပိ နော ဟနုကာ သန္တာ, အပိ အမှာကံ ဟနုကာ ကိလန္တာ။ **ဩရမာမ န ပါရေမာ**တိ မယံ အတ္တနော ဗလေန မဟာသမုဒ္ဒဥဒကံ အာကဍ္ဎာမ ဩသာရေမ၊ တုစ္ဆံ ပန နံ ကာတုံ န သက္ကောမ။ အယဉှိ **ပူရတေဝ မဟောဒဓီ**တိ။

ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ သဗ္ဗေပိ တေ ကာကာ “တဿာ ကာကိယာ ဧဝရူပံ နာမ တုဏ္ဍံ အဟောသိ၊ ဧဝရူပါနိ ဝဋ္ဋက္ခီနိ၊ ဧဝရူပံ ဆဝိသဏ္ဌာနံ၊ ဧဝရူပေါ မဓုရသဒ္ဒေါ။ သာ နော ဣမံ စောရသမုဒ္ဒံ နိဿာယ နဋ္ဌာ”တိ ဗဟုံ ဝိပ္ပလပိံသု။ တေ ဧဝံ ဝိပ္ပလပမာနေ သမုဒ္ဒဒေဝတာ ဘေရဝရူပံ ဒဿေတွာ ပလာပေသိ၊ ဧဝံ တေသံ သောတ္ထိ အဟောသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ကာကီ အယံ ပုရာဏဒုတိယိကာ အဟောသိ၊ ကာကော မဟလ္လကတ္ထေရော၊ သေသကာကာ သေသမဟလ္လကတ္ထေရာ၊ သမုဒ္ဒဒေဝတာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

သမုဒ္ဒကာကဇာတကဝဏ္ဏနာ ဆဋ္ဌာ။

7. Puppharattajātakavaṇṇanā (147)

Nayidaṁ dukkhaṁ aduṁ dukkhanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ ukkaṇṭhitabhikkhuṁ ārabbha kathesi. So hi Bhagavatā “saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhito”ti vutte “saccan”ti vatvā “kena ukkaṇṭhāpitosī”ti ca puṭṭho “purāṇadutiyikāyā”ti vatvā “madhurahattharasā bhante sā itthī, na sakkomi taṁ vinā vasitun”ti āha. Atha naṁ Satthā “esā te bhikkhu anatthakārikā, pubbepi tvaṁ etaṁ nissāya sūle uttāsito etaññeva patthayamāno[1] kālaṁ katvā niraye nibbatto, idāni naṁ kasmā puna patthesī”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto ākāsaṭṭhadevatā ahosi. Atha Bārāṇasiyaṁ kattikarattivārachaṇo sampatto hoti, nagaraṁ devanagaraṁ viya alaṅkariṁsu. Sabbo jano chaṇakīḷānissito ahosi. Ekassa pana duggatamanussassa ekameva ghanasāṭakayugaṁ ahosi. So taṁ sudhotaṁ dhovāpetvā obhañjāpetvā satavalikaṁ sahassavalikaṁ kāretvā ṭhapesi. Atha naṁ bhariyā evamāha “icchāmahaṁ sāmi ekaṁ kusumbharattaṁ nivāsetvā ekaṁ pārupitvā tava kaṇṭhe laggā kattikarattivāraṁ caritun”ti. Bhadde kuto amhākaṁ daliddānaṁ kusumbhaṁ, suddhavatthaṁ nivāsetvā kīḷāhīti. Kusumbharattaṁ alabhamānā chaṇakīḷaṁ na kīḷissāmi, tvaṁ aññaṁ itthiṁ gahetvā kīḷassūti. Bhadde kiṁ maṁ pīḷesi, kuto amhākaṁ kusumbhanti. Sāmi purisassa icchāya sati kiṁ nāma natthi, nanu rañño kusumbhavatthusmiṁ bahu kusumbhanti. Bhadde taṁ ṭhānaṁ rakkhasapariggahitapokkharaṇisadisaṁ, balavārakkhā, na sakkā upasaṅkamituṁ, mā te etaṁ rucci, yathāladdheneva tussassūti. Sāmi rattibhāge andhakāre sati purisassa agamanīyaṭṭhānaṁ nāma natthīti. Iti so tāya punappunaṁ kathentiyā kilesavasena tassā vacanaṁ gahetvā “hotu bhadde, mā cintayitthā”ti taṁ samassāsetvā rattibhāge jīvitaṁ pariccajitvā nagarā nikkhamitvā rañño kusumbhavatthuṁ gantvā vatiṁ madditvā antovatthuṁ pāvisi. Ārakkhamanussā vatisaddaṁ sutvā “coro coro”ti parivāretvā gahetvā paribhāsitvā koṭṭetvā bandhitvā pabhātāya rattiyā rañño dassesuṁ.

1. Paridevamāno (Sī, Syā, I)

၇-ပုပ္ဖရတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၄၇)

နယိဒံ ဒုက္ခံ အဒုံ ဒုက္ခန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ဟိ ဘဂဝတာ “သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ဥက္ကဏ္ဌိတော”တိ ဝုတ္တေ “သစ္စ”န္တိ ဝတွာ “ကေန ဥက္ကဏ္ဌာပိတောသီ”တိ စ ပုဋ္ဌော “ပုရာဏဒုတိယိကာယာ”တိ ဝတွာ “မဓုရဟတ္ထရသာ ဘန္တေ သာ ဣတ္ထီ၊ န သက္ကောမိ တံ ဝိနာ ဝသိတု”န္တိ အာဟ။ အထ နံ သတ္ထာ “ဧသာ တေ ဘိက္ခု အနတ္ထကာရိကာ၊ ပုဗ္ဗေပိ တွံ ဧတံ နိဿာယ သူလေ ဥတ္တာသိတော ဧတညေဝ ပတ္ထယမာနော[1] ကာလံ ကတွာ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တော၊ ဣဒါနိ နံ ကသ္မာ ပုန ပတ္ထေသီ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော အာကာသဋ္ဌဒေဝတာ အဟောသိ။ အထ ဗာရာဏသိယံ ကတ္တိကရတ္တိဝါရဆဏော သမ္ပတ္တော ဟောတိ၊ နဂရံ ဒေဝနဂရံ ဝိယ အလင်္ကရိံသု။ သဗ္ဗော ဇနော ဆဏကီဠာနိဿိတော အဟောသိ။ ဧကဿ ပန ဒုဂ္ဂတမနုဿဿ ဧကမေဝ ဃနသာဋကယုဂံ အဟောသိ။ သော တံ သုဓောတံ ဓောဝါပေတွာ ဩဘဉ္ဇာပေတွာ သတဝလိကံ သဟဿဝလိကံ ကာရေတွာ ဌပေသိ။ အထ နံ ဘရိယာ ဧဝမာဟ “ဣစ္ဆာမဟံ သာမိ ဧကံ ကုသုမ္ဘရတ္တံ နိဝါသေတွာ ဧကံ ပါရုပိတွာ တဝ ကဏ္ဌေ လဂ္ဂါ ကတ္တိကရတ္တိဝါရံ စရိတု”န္တိ။ ဘဒ္ဒေ ကုတော အမှာကံ ဒလိဒ္ဒါနံ ကုသုမ္ဘံ၊ သုဒ္ဓဝတ္ထံ နိဝါသေတွာ ကီဠာဟီတိ။ ကုသုမ္ဘရတ္တံ အလဘမာနာ ဆဏကီဠံ န ကီဠိဿာမိ၊ တွံ အညံ ဣတ္ထိံ ဂဟေတွာ ကီဠဿူတိ။ ဘဒ္ဒေ ကိံ မံ ပီဠေသိ၊ ကုတော အမှာကံ ကုသုမ္ဘန္တိ။ သာမိ ပုရိသဿ ဣစ္ဆာယ သတိ ကိံ နာမ နတ္ထိ၊ နနု ရညော ကုသုမ္ဘဝတ္ထုသ္မိံ ဗဟု ကုသုမ္ဘန္တိ။ ဘဒ္ဒေ တံ ဌာနံ ရက္ခသပရိဂ္ဂဟိတပေါက္ခရဏိသဒိသံ၊ ဗလဝါရက္ခာ၊ န သက္ကာ ဥပသင်္ကမိတုံ၊ မာ တေ ဧတံ ရုစ္စိ၊ ယထာလဒ္ဓေနေဝ တုဿဿူတိ။ သာမိ ရတ္တိဘာဂေ အန္ဓကာရေ သတိ ပုရိသဿ အဂမနီယဋ္ဌာနံ နာမ နတ္ထီတိ။ ဣတိ သော တာယ ပုနပ္ပုနံ ကထေန္တိယာ ကိလေသဝသေန တဿာ ဝစနံ ဂဟေတွာ “ဟောတု ဘဒ္ဒေ, မာ စိန္တယိတ္ထာ”တိ တံ သမဿာသေတွာ ရတ္တိဘာဂေ ဇီဝိတံ ပရိစ္စဇိတွာ နဂရာ နိက္ခမိတွာ ရညော ကုသုမ္ဘဝတ္ထုံ ဂန္တွာ ဝတိံ မဒ္ဒိတွာ အန္တောဝတ္ထုံ ပါဝိသိ။ အာရက္ခမနုဿာ ဝတိသဒ္ဒံ သုတွာ “စောရော စောရော”တိ ပရိဝါရေတွာ ဂဟေတွာ ပရိဘာသိတွာ ကောဋ္ဋေတွာ ဗန္ဓိတွာ ပဘာတာယ ရတ္တိယာ ရညော ဒဿေသုံ။

၁-ပရိဒေဝမာနော (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

Rājā "gacchatha, naṁ sūle uttāsethā"ti āha. Atha naṁ pacchābāhaṁ bandhitvā vajjhabheriyā vajjamānāya nagarā nikkhamāpetvā sūle uttāsesuṁ. Balavavedanā pavattanti, kākā sīse nilīyitvā kaṇayaggasadisehi tuṇḍehi akkhīni vijjhanti.

So tathārūpampi dukkhaṁ amanasikaritvā tameva itthiṁ anussaritvā "tāya nāmamhi ghanapuppharattavatthanivatthāya kaṇṭhe āsattabāhuyugaḷāya saddhiṁ kattikarattivārato parihīno"ti cintetvā imaṁ gāthamāha—

147. "Nayidaṁ dukkhaṁ aduṁ dukkhaṁ, yaṁ maṁ tudati vāyaso.
Yaṁ sāmā puppharattena, kattikaṁ nānubhossatī"ti.

Tattha **nayidaṁ dukkhaṁ aduṁ dukkhaṁ, yaṁ maṁ tudati vāyaso**ti yañca idaṁ sūle lagganapaccayaṁ kāyikacetasikadukkhaṁ, yañca lohamayehi viya tuṇḍehi vāyaso tudati, idaṁ sabbampi mayhaṁ na dukkhaṁ, aduṁ dukkhaṁ etaṁyeva pana me dukkhanti attho. Kataraṁ? **Yaṁ sāmā puppharattena, kattikaṁ nānubhossatī**ti, yaṁ sā piyaṅgusāmā mama bhariyā ekaṁ kusumbharattaṁ nivāsetvā ekaṁ pārupitvā evaṁ ghanapuppharattena vatthayugena acchannā mama kaṇṭhe gahetvā kattikarattivāraṁ nānubhavissati, idaṁ mayhaṁ dukkhaṁ, etadeva hi maṁ bādhatīti. So evaṁ mātugāmaṁ ārabbha vippalapantoyeva kālaṁ katvā niraye nibbatti.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi "tadā jayampatikāva idāni jayampatikā, taṁ kāraṇaṁ paccakkhaṁ katvā ṭhitā ākāsaṭṭhadevatā pana ahameva ahosin"ti.

Puppharattajātakavaṇṇanā sattamā.

---

8. Siṅgālajātakavaṇṇanā (148)

Nāhaṁ punaṁ na ca punanti idaṁ Satthā Jetavane viharanto kilesaniggahaṁ ārabbha kathesi. Sāvatthiyaṁ kira pañcasatamattā sahāyakā mahāvibhavā seṭṭhiputtā Satthu dhammadesanaṁ sutvā sāsane uraṁ datvā pabbajitvā Jetavane antokoṭisanthāre vihariṁsu. Athekadivasaṁ tesaṁ aḍḍharattasamaye kilesanissito saṅkappo uppajji. Te

ရာဇာ "ဂစ္ဆထ, နံ သူလေ ဥတ္တာသေထာ"တိ အာဟ။ အထ နံ ပစ္ဆာဗာဟံ ဗန္ဓိတွာ ဝဇ္ဈဘေရိယာ ဝဇ္ဇမာနာယ နဂရာ နိက္ခမာပေတွာ သူလေ ဥတ္တာသေသုံ။ ဗလဝဝေဒနာ ပဝတ္တန္တိ၊ ကာကာ သီသေ နိလီယိတွာ ကဏယဂ္ဂသဒိသေဟိ တုဏ္ဍေဟိ အက္ခီနိ ဝိဇ္ဈန္တိ။

သော တထာရူပမ္ပိ ဒုက္ခံ အမနသိကရိတွာ တမေဝ ဣတ္ထိံ အနုဿရိတွာ "တာယ နာမမှိ ဃနပုပ္ဖရတ္တဝတ္ထနိဝတ္ထာယ ကဏ္ဌေ အာသတ္တဗာဟုယုဂဠာယ သဒ္ဓိံ ကတ္တိကရတ္တိဝါရတော ပရိဟီနော"တိ စိန္တေတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၄၇။ "နယိဒံ ဒုက္ခံ အဒုံ ဒုက္ခံ၊ ယံ မံ တုဒတိ ဝါယသော။
ယံ သာမာ ပုပ္ဖရတ္တေန၊ ကတ္တိကံ နာနုဘောဿတီ"တိ။

တတ္ထ **နယိဒံ ဒုက္ခံ အဒုံ ဒုက္ခံ၊ ယံ မံ တုဒတိ ဝါယသော**တိ ယဉ္စ ဣဒံ သူလေ လဂ္ဂနပစ္စယံ ကာယိကစေတသိကဒုက္ခံ၊ ယဉ္စ လောဟမယေဟိ ဝိယ တုဏ္ဍေဟိ ဝါယသော တုဒတိ၊ ဣဒံ သဗ္ဗမ္ပိ မယှံ န ဒုက္ခံ၊ အဒုံ ဒုက္ခံ ဧတံယေဝ ပန မေ ဒုက္ခန္တိ အတ္ထော။ ကတရံ? **ယံ သာမာ ပုပ္ဖရတ္တေန၊ ကတ္တိကံ နာနုဘောဿတီ**တိ၊ ယံ သာ ပိယင်္ဂုသာမာ မမ ဘရိယာ ဧကံ ကုသုမ္ဘရတ္တံ နိဝါသေတွာ ဧကံ ပါရုပိတွာ ဧဝံ ဃနပုပ္ဖရတ္တေန ဝတ္ထယုဂေန အစ္ဆန္နာ မမ ကဏ္ဌေ ဂဟေတွာ ကတ္တိကရတ္တိဝါရံ နာနုဘဝိဿတိ၊ ဣဒံ မယှံ ဒုက္ခံ၊ ဧတဒေဝ ဟိ မံ ဗာဓတီတိ။ သော ဧဝံ မာတုဂါမံ အာရဗ္ဘ ဝိပ္ပလပန္တောယေဝ ကာလံ ကတွာ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ဇယမ္ပတိကာဝ ဣဒါနိ ဇယမ္ပတိကာ၊ တံ ကာရဏံ ပစ္စက္ခံ ကတွာ ဌိတာ အာကာသဋ္ဌဒေဝတာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ"န္တိ။

ပုပ္ဖရတ္တဇာတကဝဏ္ဏနာ သတ္တမာ။

၈-သိင်္ဂါလဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၄၈)

နာဟံ ပုနံ န စ ပုနန္တိ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကိလေသနိဂ္ဂဟံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သာဝတ္ထိယံ ကိရ ပဉ္စသတမတ္တာ သဟာယကာ မဟာဝိဘဝါ သေဋ္ဌိပုတ္တာ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ သာသနေ ဥရံ ဒတွာ ပဗ္ဗဇိတွာ ဇေတဝနေ အန္တောကောဋိသန္ထာရေ ဝိဟရိံသု။ အထေကဒိဝသံ တေသံ အဍ္ဍရတ္တသမယေ ကိလေသနိဿိတော သင်္ကပ္ပော ဥပ္ပဇ္ဇိ။ တေ

ukkaṇṭhitvā attanā jahitakilese puna gaṇhituṁ cittaṁ uppādayiṁsu. Atha Satthā aḍḍharattasamanantare sabbaññutaññāṇadaṇḍadīpakaṁ ukkhipitvā "katarāya nu kho ratiyā Jetavane bhikkhū viharantī"ti bhikkhūnaṁ ajjhāsayaṁ olokento tesaṁ bhikkhūnaṁ abbhantare kāmarāgasaṅkappassa uppannabhāvaṁ aññāsi. Satthā ca nāma ekaputtikā itthī attano puttaṁ viya, ekacakkhuko puriso cakkhuṁ viya attano sāvake rakkhati. Pubbaṇhādīsu yasmiṁ yasmiṁ samaye tesaṁ kilesā uppajjanti, te tesaṁ kilese tato paraṁ vaḍḍhituṁ adatvā tasmiṁ tasmiṁyeva samaye niggaṇhāti. Tenassa etadahosi "ayaṁ cakkavattirañño antonagareyeva corānaṁ uppannakālo viya vattati, idāneva tesaṁ dhammadesanaṁ katvā te kilese niggaṇhitvā arahattaṁ dassāmī"ti. So surabhigandhakuṭito nikkhamitvā madhurassarena "Ānandā"ti āyasmantaṁ Dhammabhaṇḍāgārikaṁ Ānandattheraṁ āmantesi. Thero "kiṁ bhante"ti āgantvā vanditvā aṭṭhāsi. Ānanda yattakā bhikkhū antokoṭisanthāre viharanti, sabbeva gandhakuṭipariveṇe sannipātehīti. Evaṁ kirassa ahosi "sacāhaṁ teyeva pañcasate bhikkhū pakkosāpessāmi. 'Satthārā no abbhantare kilesānaṁ uppannabhāvo ñāto'ti saṁviggamānasā dhammadesanaṁ sampaṭicchituṁ na sakkhissantī"ti. Tasmā "sabbe sannipātehī"ti āha. Thero "sādhu bhante"ti avāpuraṇaṁ ādāya pariveṇena pariveṇaṁ āhiṇḍitvā sabbe bhikkhū gandhakuṭipariveṇe sannipātetvā Buddhāsanaṁ paññapesi.

Satthā pallaṅkaṁ ābhujitvā ujuṁ kāyaṁ paṇidhāya silāpathaviyaṁ patiṭṭhahamāno sineru viya paññatte Buddhāsane nisīdi āveḷāveḷā yamakayamakā chabbaṇṇaghanabuddharasmiyo vissajjento. Tāpi rasmiyo pātimattā chattamattā kūṭāgārakucchimattā chijjitvā chijjitvā gaganatale vijjulatā viya sañcariṁsu, aṇṇavakucchiṁ khobhetvā bālasūriyuggamanakālo viya ahosi. Bhikkhusaṁghopi Satthāraṁ vanditvā garucittaṁ paccupaṭṭhapetvā rattakambalasāṇiyā[1] parikkhipanto viya parivāretvā nisīdi. Satthā brahmassaraṁ nicchārento bhikkhū āmantetvā "na bhikkhave bhikkhunā nāma kāmavitakkaṁ byāpādavitakkaṁ vihiṁsāvitakkanti

1. Rattakambalasāṇiṁ (Sī, Syā, I)

ဥက္ကဏ္ဌိတွာ အတ္တနာ ဇဟိတကိလေသေ ပုန ဂဏှိတုံ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒယိံသု။ အထ သတ္ထာ အဍ္ဎရတ္တသမနန္တရေ သဗ္ဗညုတညာဏဒဏ္ဍဒီပကံ ဥက္ခိပိတွာ "ကတရာယ နု ခေါ ရတိယာ ဇေတဝနေ ဘိက္ခူ ဝိဟရန္တီ"တိ ဘိက္ခူနံ အဇ္ဈာသယံ ဩလောကေန္တော တေသံ ဘိက္ခူနံ အဗ္ဘန္တရေ ကာမရာဂသင်္ကပ္ပဿ ဥပ္ပန္နဘာဝံ အညာသိ။ သတ္ထာ စ နာမ ဧကပုတ္တိကာ ဣတ္ထီ အတ္တနော ပုတ္တံ ဝိယ, ဧကစက္ခုကော ပုရိသော စက္ခုံ ဝိယ အတ္တနော သာဝကေ ရက္ခတိ။ ပုဗ္ဗဏှာဒီသု ယသ္မိံ ယသ္မိံ သမယေ တေသံ ကိလေသာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ တေ တေသံ ကိလေသေ တတော ပရံ ဝဍ္ဎိတုံ အဒတွာ တသ္မိံ တသ္မိံယေဝ သမယေ နိဂ္ဂဏှာတိ။ တေနဿ ဧတဒဟောသိ "အယံ စက္ကဝတ္တိရညော အန္တောနဂရေယေဝ စောရာနံ ဥပ္ပန္နကာလော ဝိယ ဝတ္တတိ၊ ဣဒါနေဝ တေသံ ဓမ္မဒေသနံ ကတွာ တေ ကိလေသေ နိဂ္ဂဏှိတွာ အရဟတ္တံ ဒဿာမီ"တိ။ သော သုရဘိဂန္ဓကုဋိတော နိက္ခမိတွာ မဓုရဿရေန "အာနန္ဒာ"တိ အာယသ္မန္တံ ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိကံ အာနန္ဒတ္ထေရံ အာမန္တေသိ။ ထေရော "ကိံ ဘန္တေ"တိ အာဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ အဋ္ဌာသိ။ အာနန္ဒ ယတ္တကာ ဘိက္ခူ အန္တောကောဋိသန္ထာရေ ဝိဟရန္တိ၊ သဗ္ဗေဝ ဂန္ဓကုဋိပရိဝေဏေ သန္နိပါတေဟီတိ။ ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ "သစာဟံ တေယေဝ ပဉ္စသတေ ဘိက္ခူ ပက္ကောသာပေဿာမိ။ 'သတ္ထာရာ နော အဗ္ဘန္တရေ ကိလေသာနံ ဥပ္ပန္နဘာဝေါ ဉာတော'တိ သံဝိဂ္ဂမာနသာ ဓမ္မဒေသနံ သမ္ပဋိစ္ဆိတုံ န သက္ခိဿန္တီ"တိ။ တသ္မာ "သဗ္ဗေ သန္နိပါတေဟီ"တိ အာဟ။ ထေရော "သာဓု ဘန္တေ"တိ အဝါပုရဏံ အာဒါယ ပရိဝေဏေန ပရိဝေဏံ အာဟိဏ္ဍိတွာ သဗ္ဗေ ဘိက္ခူ ဂန္ဓကုဋိပရိဝေဏေ သန္နိပါတေတွာ ဗုဒ္ဓါသနံ ပညပေသိ။

သတ္ထာ ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ ဥဇုံ ကာယံ ပဏိဓာယ သိလာပထဝိယံ ပတိဋ္ဌဟမာနော သိနေရု ဝိယ ပညတ္တေ ဗုဒ္ဓါသနေ နိသီဒိ အာဝေဠာဝေဠာ ယမကယမကာ ဆဗ္ဗဏ္ဏဃနဗုဒ္ဓရသ္မိယော ဝိဿဇ္ဇေန္တော။ တာပိ ရသ္မိယော ပါတိမတ္တာ ဆတ္တမတ္တာ ကူဋာဂါရကုစ္ဆိမတ္တာ ဆိဇ္ဇိတွာ ဆိဇ္ဇိတွာ ဂဂနတလေ ဝိဇ္ဇုလတာ ဝိယ သဉ္စရိံသု၊ အဏ္ဏဝကုစ္ဆိံ ခေါဘေတွာ ဗာလသူရိယုဂ္ဂမနကာလော ဝိယ အဟောသိ။ ဘိက္ခုသံဃောပိ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဂရုစိတ္တံ ပစ္စုပဋ္ဌပေတွာ ရတ္တကမ္ဗလသာဏိယာ[၁] ပရိက္ခိပန္တော ဝိယ ပရိဝါရေတွာ နိသီဒိ။ သတ္ထာ ဗြဟ္မဿရံ နိစ္ဆာရေန္တော ဘိက္ခူ အာမန္တေတွာ "န ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနာ နာမ ကာမဝိတက္ကံ ဗျာပါဒဝိတက္ကံ ဝိဟိံသာဝိတက္ကန္တိ

၁-ရတ္တကမ္ဗလသာဏိံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

ime tayo akusalavitakke vitakketuṁ vaṭṭati. Anto uppannakileso hi ‘parittako’ti avamaññituṁ na vaṭṭati, kileso nāma paccāmittasadiso. Paccāmitto ca khuddako nāma natthi, okāsaṁ labhitvā vināsameva pāpeti, evameva appamattakopi kileso uppajjitvā vaḍḍhituṁ labhanto mahāvināsaṁ pāpeti. Kileso nāmesa halāhalavisūpamo uppāṭitacchavigaṇḍasadiso[1] āsīvisapaṭibhāgo asani-aggisadiso allīyituṁ na yutto āsaṅkitabbo. Uppannuppannakkhaṇeyeva paṭisaṅkhānabalena bhāvanābalena yathā muhuttampi hadaye aṭṭhatvā paduminipattā udakabindu viya vivaṭṭati[2], evaṁ pajahitabbo. Porāṇakapaṇḍitāpi appamattakampi kilesaṁ garahitvā yathā puna abbhantare nuppajjati, evaṁ niggaṇhiṁsū”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto siṅgālayoniyaṁ paṭisandhiṁ gahetvā arañña nadītīre nivāsaṁ kappesi. Atheko jarahatthī Gaṅgātīre kālamakāsi. Siṅgālo gocarappasuto taṁ matahatthisarīraṁ disvā “mahā me gocaro uppanno”ti gantvā taṁ soṇḍe ḍaṁsi, naṅgalīsāya daṭṭhakālo viya ahosi. So “natthettha khāditabbayuttakan”ti dantesu ḍaṁsi, thambhe[3] daṭṭhakālo viya ahosi. Kaṇṇe ḍaṁsi, suppakoṭiyaṁ daṭṭhakālo viya ahosi. Udare ḍaṁsi, kusūle daṭṭhakālo viya ahosi. Pāde ḍaṁsi, udukkhale daṭṭhakālo viya ahosi. Naṅguṭṭhe ḍaṁsi, musale daṭṭhakālo viya ahosi. So “etthāpi natthi khāditabbayuttakan”ti sabbattha assādaṁ alabhanto vaccamagge ḍaṁsi, mudupūve daṭṭhakālo viya ahosi. So “laddhaṁ dāni me imasmiṁ sarīre mudu khāditabbayuttakaṭṭhānan”ti tato paṭṭhāya khādanto antokucchiṁ pavisitvā vakkahadayādīni khāditvā pipāsitakāle lohitaṁ pivitvā nipajjitukāmakāle udaraṁ pattharitvā nipajjati.

Athassa etadahosi “idaṁ hatthisarīraṁ mayhaṁ nivāsasukhatāya gehasadisaṁ, khāditukāmatāya sati pahūtamaṁsaṁ[4], kiṁ dāni me aññattha

1. Uppāditachavikaṇḍusadiso (Syā) 2. Nivattati (Ka)
3. Aṭṭhimhi (Ka) 4. Bahukaṁ maṁsaṁ (Ka)

ဣမေ တယော အကုသလဝိတက္ကေ ဝိတက္ကေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ အန္တော ဥပ္ပန္နကိလေသော ဟိ ‘ပရိတ္တကော’တိ အဝမညိတုံ န ဝဋ္ဋတိ၊ ကိလေသော နာမ ပစ္စာမိတ္တသဒိသော။ ပစ္စာမိတ္တော စ ခုဒ္ဒကော နာမ နတ္ထိ၊ ဩကာသံ လဘိတွာ ဝိနာသမေဝ ပါပေတိ၊ ဧဝမေဝ အပ္ပမတ္တကောပိ ကိလေသော ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ဝဍ္ဎိတုံ လဘန္တော မဟာဝိနာသံ ပါပေတိ။ ကိလေသော နာမေသ ဟလာဟလဝိသူပမော ဥပ္ပါဋိတစ္ဆဝိဂဏ္ဍသဒိသော[၁] အာသီဝိသပဋိဘာဂေါ အသနိအဂ္ဂိသဒိသော အလ္လီယိတုံ န ယုတ္တော အာသင်္ကိတဗ္ဗော။ ဥပ္ပန္နုပ္ပန္နက္ခဏေယေဝ ပဋိသင်္ခါနဗလေန ဘာဝနာဗလေန ယထာ မုဟုတ္တမ္ပိ ဟဒယေ အဋ္ဌတွာ ပဒုမိနိပတ္တာ ဥဒကဗိန္ဒု ဝိယ ဝိဝဋ္ဋတိ[၂]၊ ဧဝံ ပဇဟိတဗ္ဗော။ ပေါရာဏကပဏ္ဍိတာပိ အပ္ပမတ္တကမ္ပိ ကိလေသံ ဂရဟိတွာ ယထာ ပုန အဗ္ဘန္တရေ နုပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဧဝံ နိဂ္ဂဏှိံသူ’’တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော သိင်္ဂါလယောနိယံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ အရညေ နဒီတီရေ နိဝါသံ ကပ္ပေသိ။ အထေကော ဇရဟတ္ထီ ဂင်္ဂါတီရေ ကာလမကာသိ။ သိင်္ဂါလော ဂေါစရပ္ပသုတော တံ မတဟတ္ထိသရီရံ ဒိသွာ “မဟာ မေ ဂေါစရော ဥပ္ပန္နော”တိ ဂန္တွာ တံ သောဏ္ဍေ ဍံသိ၊ နင်္ဂလီသာယ ဒဋ္ဌကာလော ဝိယ အဟောသိ။ သော “နတ္ထေတ္ထ ခါဒိတဗ္ဗယုတ္တက’’န္တိ ဒန္တေသု ဍံသိ၊ ထမ္ဘေ[၃] ဒဋ္ဌကာလော ဝိယ အဟောသိ။ ကဏ္ဏေ ဍံသိ၊ သုပ္ပကောဋိယံ ဒဋ္ဌကာလော ဝိယ အဟောသိ။ ဥဒရေ ဍံသိ၊ ကုသူလေ ဒဋ္ဌကာလော ဝိယ အဟောသိ။ ပါဒေ ဍံသိ၊ ဥဒုက္ခလေ ဒဋ္ဌကာလော ဝိယ အဟောသိ။ နင်္ဂုဋ္ဌေ ဍံသိ၊ မုသလေ ဒဋ္ဌကာလော ဝိယ အဟောသိ။ သော “ဧတ္ထာပိ နတ္ထိ ခါဒိတဗ္ဗယုတ္တက’’န္တိ သဗ္ဗတ္ထ အဿာဒံ အလဘန္တော ဝစ္စမဂ္ဂေ ဍံသိ၊ မုဒုပူဝေ ဒဋ္ဌကာလော ဝိယ အဟောသိ။ သော “လဒ္ဓံ ဒါနိ မေ ဣမသ္မိံ သရီရေ မုဒု ခါဒိတဗ္ဗယုတ္တကဋ္ဌာန”န္တိ တတော ပဋ္ဌာယ ခါဒန္တော အန္တောကုစ္ဆိံ ပဝိသိတွာ ဝက္ကဟဒယာဒီနိ ခါဒိတွာ ပိပါသိတကာလေ လောဟိတံ ပိဝိတွာ နိပဇ္ဇိတုကာမကာလေ ဥဒရံ ပတ္ထရိတွာ နိပဇ္ဇတိ။

အထဿ ဧတဒဟောသိ “ဣဒံ ဟတ္ထိသရီရံ မယှံ နိဝါသသုခတာယ ဂေဟသဒိသံ၊ ခါဒိတုကာမတာယ သတိ ပဟူတမံသံ[၄]၊ ကိံ ဒါနိ မေ အညတ္ထ

၁-ဥပ္ပါဒိတဆဝိကဏ္ဍုသဒိသော (သျာ) ၂-နိဝတ္တတိ (က)
၃-အဋ္ဌိမှိ (က) ၄-ဗဟုကံ မံသံ (က)

kamman”ti. So aññattha agantvā hatthikucchiyaṁyeva maṁsaṁ khāditvā vasati. Gacchante gacchante kāle nidāghe vātasamphassena ceva sūriyarasmisantāpena ca taṁ kuṇapaṁ sussitvā valiyo gaṇhi, siṅgālassa paviṭṭhadvāraṁ pihitaṁ, antokucchiyaṁ andhakāro ahosi. Siṅgālassa lokantarikanivāso viya jāto. Kuṇape sussante maṁsampi sussi, lohitampi pacchijji. So nikkhamanadvāraṁ alabhanto bhayappatto hutvā sandhāvanto ito cito ca paharitvā nikkhamanadvāraṁ pariyesamāno vicarati. Evaṁ tasmiṁ ukkhaliyaṁ piṭṭhapiṇḍi viya antokucchiyaṁ paccamāne[1] katipāhaccayena mahāmegho pāvassi. Atha naṁ kuṇapaṁ temetvā uṭṭhāya pakatisaṇṭhānena aṭṭhāsi, vaccamaggo vivaṭo hutvā tārakā viya paññāyi. Siṅgālo taṁ chiddaṁ disvā “idāni me jīvitaṁ laddhan”ti yāva hatthisīsā paṭikkamitvā vegena pakkhanditvā vaccamaggaṁ sīsena paharitvā nikkhami, tassa sañchannasarīrattā[2] sabbalomāni vaccamagge allīyiṁsu. So tālakkhandhasadisena[3] nillomena sarīrena ubbiggacitto muhuttaṁ dhāvitvā nivattitvā nisinno sarīraṁ oloketvā “idaṁ dukkhaṁ mayhaṁ na aññena kataṁ, lobhahetu pana lobhakāraṇā lobhaṁ nissāya mayā etaṁ kataṁ, ito dāni paṭṭhāya na lobhavasiko bhavissāmi, puna hatthisarīraṁ nāma na pavisissāmī”ti saṁviggahadayo hutvā imaṁ gāthamāha—

148. “Nāhaṁ punaṁ na ca punaṁ, na cāpi apunappunaṁ.
Hatthibondiṁ pavekkhāmi, tathā hi bhayatajjito”ti.

Tattha **na cāpi apunappuna**nti a-kāro nipātamatto. Ayaṁ panetissā sakalāyapi gāthāya attho—ahañhi ito puna, tato ca punāti vuttavārato puna tatopi ca punappunaṁ vāraṇasarīrasaṅkhātaṁ **hatthibondiṁ na pavekkhāmi.** Kiṁ kāraṇā? **Tathā hi bhayatajjito,** tathā hi ahaṁ imasmiññeva pavesane bhayatajjito maraṇabhayena santāsaṁ saṁvegaṁ āpāditoti.

1. Sijjamāne (Sī, I), nipajjamāne (Syā)
2. Saṁsinnasarīrattā (Sī), sussinnasarīrattā (Syā), saṁbhinnasarīrattā (I)
3. Tālakandasadisena (Ka)

ကမ္မ”န္တိ။ သော အညတ္ထ အဂန္တွာ ဟတ္ထိကုစ္ဆိယံယေဝ မံသံ ခါဒိတွာ ဝသတိ။ ဂစ္ဆန္တေ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ နိဒါဃေ ဝါတသမ္ဖဿေန စေဝ သူရိယရသ္မိသန္တာပေန စ တံ ကုဏပံ သုဿိတွာ ဝလိယော ဂဏှိ၊ သိင်္ဂါလဿ ပဝိဋ္ဌဒွါရံ ပိဟိတံ၊ အန္တောကုစ္ဆိယံ အန္ဓကာရော အဟောသိ။ သိင်္ဂါလဿ လောကန္တရိကနိဝါသော ဝိယ ဇာတော။ ကုဏပေ သုဿန္တေ မံသမ္ပိ သုဿိ၊ လောဟိတမ္ပိ ပစ္ဆိဇ္ဇိ။ သော နိက္ခမနဒွါရံ အလဘန္တော ဘယပ္ပတ္တော ဟုတွာ သန္ဓာဝန္တော ဣတော စိတော စ ပဟရိတွာ နိက္ခမနဒွါရံ ပရိယေသမာနော ဝိစရတိ။ ဧဝံ တသ္မိံ ဥက္ခလိယံ ပိဋ္ဌပိဏ္ဍိ ဝိယ အန္တောကုစ္ဆိယံ ပစ္စမာနေ[1] ကတိပါဟစ္စယေန မဟာမေဃော ပါဝဿိ။ အထ နံ ကုဏပံ တေမေတွာ ဥဋ္ဌာယ ပကတိသဏ္ဌာနေန အဋ္ဌာသိ၊ ဝစ္စမဂ္ဂေါ ဝိဝဋော ဟုတွာ တာရကာ ဝိယ ပညာယိ။ သိင်္ဂါလော တံ ဆိဒ္ဒံ ဒိသွာ “ဣဒါနိ မေ ဇီဝိတံ လဒ္ဓ”န္တိ ယာဝ ဟတ္ထိသီသာ ပဋိက္ကမိတွာ ဝေဂေန ပက္ခန္ဒိတွာ ဝစ္စမဂ္ဂံ သီသေန ပဟရိတွာ နိက္ခမိ၊ တဿ သဉ္ဆန္နသရီရတ္တာ[2] သဗ္ဗလောမာနိ ဝစ္စမဂ္ဂေ အလ္လီယိံသု။ သော တာလက္ခန္ဓသဒိသေန[3] နိလ္လောမေန သရီရေန ဥဗ္ဗိဂ္ဂစိတ္တော မုဟုတ္တံ ဓာဝိတွာ နိဝတ္တိတွာ နိသိန္နော သရီရံ ဩလောကေတွာ “ဣဒံ ဒုက္ခံ မယှံ န အညေန ကတံ၊ လောဘဟေတု ပန လောဘကာရဏာ လောဘံ နိဿာယ မယာ ဧတံ ကတံ၊ ဣတော ဒါနိ ပဋ္ဌာယ န လောဘဝသိကော ဘဝိဿာမိ၊ ပုန ဟတ္ထိသရီရံ နာမ န ပဝိသိဿာမီ”တိ သံဝိဂ္ဂဟဒယော ဟုတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၄၈။ “နာဟံ ပုနံ န စ ပုနံ၊ န စာပိ အပုနပ္ပုနံ။
ဟတ္ထိဗောန္ဒိံ ပဝေက္ခာမိ၊ တထာ ဟိ ဘယတဇ္ဇိတော”တိ။

တတ္ထ **န စာပိ အပုနပ္ပုန**န္တိ အ-ကာရော နိပါတမတ္တော။ အယံ ပနေတိဿာ သကလာယပိ ဂါထာယ အတ္ထော—အဟဉှိ ဣတော ပုန, တတော စ ပုနာတိ ဝုတ္တဝါရတော ပုန တတောပိ စ ပုနပ္ပုနံ ဝါရဏသရီရသင်္ခါတံ **ဟတ္ထိဗောန္ဒိံ န ပဝေက္ခာမိ။** ကိံကာရဏာ? **တထာ ဟိ ဘယတဇ္ဇိတော၊** တထာ ဟိ အဟံ ဣမသ္မိညေဝ ပဝေသနေ ဘယတဇ္ဇိတော မရဏဘယေန သန္တာသံ သံဝေဂံ အာပါဒိတောတိ။

၁-သိဇ္ဇမာနေ (သီ၊ ဣ)၊ နိပဇ္ဇမာနေ (သျာ)
၂-သံသိန္နသရီရတ္တာ (သီ)၊ သုဿိန္နသရီရတ္တာ (သျာ)၊ သံဘိန္နသရီရတ္တာ (ဣ)
၃-တာလကန္ဒသဒိသေန (က)

Evañca pana vatvā tatova palāyitvā puna taṁ vā aññaṁ vā hatthisarīraṁ nivattitvāpi na olokesi. Tato paṭṭhāya na lobhavasiko ahosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā "bhikkhave anto uppannakilesassa nāma vaḍḍhituṁ adatvā tattha tattheva naṁ niggaṇhituṁ vaṭṭatī"ti vatvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi. Saccapariyosāne pañcasatāpi te bhikkhū arahatte patiṭṭhahiṁsu, avasesesu keci sotāpannā, keci sakadāgāmino, keci anāgāmino ahesuṁ. Tadā siṅgālo ahameva ahosinti.

Siṅgālajātakavaṇṇanā aṭṭhamā.

---

9. Ekapaṇṇajātakavaṇṇanā (149)

Ekapaṇṇo ayaṁ rukkhoti idaṁ Satthā vesāliṁ upanissāya mahāvane kūṭāgārasālāyaṁ viharanto Vesālikaṁ duṭṭhalicchavikumāraṁ ārabbha kathesi. Tasmiñhi kāle Vesālinagaraṁ gāvutagāvutantare tīhi pākārehi parikkhittaṁ tīsu ṭhānesu gopuraṭṭālakayuttaṁ paramasobhaggappattaṁ. Tattha niccakālaṁ rajjaṁ kāretvā vasantānaññeva rājūnaṁ satta sahassāni satta satāni satta ca rājāno honti, tattakāyeva uparājāno, tattakā senāpatino, tattakā bhaṇḍāgārikā. Tesaṁ rājakumārānaṁ antare eko Duṭṭhalicchavikumāro nāma ahosi kodhano caṇḍo pharuso sāhasiko, daṇḍena ghaṭṭita-āsīviso viya niccaṁ pajjalito kodhena. Tassa purato dve tīṇi vacanāni kathetuṁ samattho nāma natthi. Taṁ neva mātāpitaro, na ñātayo, na mittasuhajjā sikkhāpetuṁ sakkhiṁsu. Athassa mātāpitūnaṁ etadahosi "ayaṁ kumāro atipharuso sāhasiko, ṭhapetvā Sammāsambuddhaṁ añño imaṁ vinetuṁ samattho nāma natthi, Buddhaveneyyena bhavitabban"ti. Te taṁ ādāya Satthu santikaṁ gantvā vanditvā āhaṁsu "bhante ayaṁ kumāro caṇḍo pharuso kodhena pajjalati, imassa ovādaṁ dethā"ti.

ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ တတောဝ ပလာယိတွာ ပုန တံ ဝါ အညံ ဝါ ဟတ္ထိသရီရံ နိဝတ္တိတွာပိ န ဩလောကေသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ န လောဘဝသိကော အဟောသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ “ဘိက္ခဝေ အန္တော ဥပ္ပန္နကိလေသဿ နာမ ဝဍ္ဎိတုံ အဒတွာ တတ္ထ တတ္ထေဝ နံ နိဂ္ဂဏှိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဝတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ။ သစ္စပရိယောသာနေ ပဉ္စသတာပိ တေ ဘိက္ခူ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိံသု၊ အဝသေသေသု ကေစိ သောတာပန္နာ, ကေစိ သကဒါဂါမိနော, ကေစိ အနာဂါမိနော အဟေသုံ။ တဒါ သိင်္ဂါလော အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။

သိင်္ဂါလဇာတကဝဏ္ဏနာ အဋ္ဌမာ။

၉-ဧကပဏ္ဏဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၄၉)

ဧကပဏ္ဏော အယံ ရုက္ခောတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဝေသာလိံ ဥပနိဿာယ မဟာဝနေ ကူဋာဂါရသာလာယံ ဝိဟရန္တော ဝေသာလိကံ ဒုဋ္ဌလိစ္ဆဝိကုမာရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တသ္မိဉ္ဟိ ကာလေ ဝေသာလိနဂရံ ဂါဝုတဂါဝုတန္တရေ တီဟိ ပါကာရေဟိ ပရိက္ခိတ္တံ တီသု ဌာနေသု ဂောပုရဋ္ဋာလကယုတ္တံ ပရမသောဘဂ္ဂပ္ပတ္တံ။ တတ္ထ နိစ္စကာလံ ရဇ္ဇံ ကာရေတွာ ဝသန္တာနညေဝ ရာဇူနံ သတ္တ သဟဿာနိ သတ္တ သတာနိ သတ္တ စ ရာဇာနော ဟောန္တိ၊ တတ္တကာယေဝ ဥပရာဇာနော၊ တတ္တကာ သေနာပတိနော၊ တတ္တကာ ဘဏ္ဍာဂါရိကာ။ တေသံ ရာဇကုမာရာနံ အန္တရေ ဧကော ဒုဋ္ဌလိစ္ဆဝိကုမာရော နာမ အဟောသိ ကောဓနော စဏ္ဍော ဖရုသော သာဟသိကော၊ ဒဏ္ဍေန ဃဋ္ဋိတအာသီဝိသော ဝိယ နိစ္စံ ပဇ္ဇလိတော ကောဓေန။ တဿ ပုရတော ဒွေ တီဏိ ဝစနာနိ ကထေတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထိ။ တံ နေဝ မာတာပိတရော, န ဉာတယော, န မိတ္တသုဟဇ္ဇာ သိက္ခာပေတုံ သက္ခိံသု။ အထဿ မာတာပိတူနံ ဧတဒဟောသိ “အယံ ကုမာရော အတိဖရုသော သာဟသိကော၊ ဌပေတွာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ အညော ဣမံ ဝိနေတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထိ၊ ဗုဒ္ဓဝေနေယျေန ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ။ တေ တံ အာဒါယ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ အာဟံသု “ဘန္တေ အယံ ကုမာရော စဏ္ဍော ဖရုသော ကောဓေန ပဇ္ဇလတိ၊ ဣမဿ ဩဝါဒံ ဒေထာ”တိ။

Satthā taṁ kumāraṁ ovadi “kumāra imesu nāma sattesu caṇḍena pharusena sāhasikena viheṭhakajātikena na bhavitabbaṁ, pharusavāco ca nāma vijātamātuyāpi pitunopi puttadārassapi bhātibhaginīnampi pajāpatiyāpi mittabandhavānampi appiyo hoti amanāpo, ḍaṁsituṁ āgacchanto sappo viya, aṭaviyaṁ uṭṭhitacoro viya, khādituṁ āgacchanto yakkho viya ca ubbejanīyo hutvā dutiyacittavāre nirayādīsu nibbattati. Diṭṭheyeva ca dhamme kodhano puggalo maṇḍitapasādhitopi dubbaṇṇova hoti, puṇṇacandasassirikampissa mukhaṁ jālābhihatapadumaṁ viya malaggahitakañcanādāsamaṇḍalaṁ viya ca virūpaṁ hoti duddasikaṁ. Kodhaṁ nissāya hi sattā satthaṁ ādāya attanāva attānaṁ paharanti, visaṁ khādanti, rajjuyā ubbandhanti, papātā papatanti. Evaṁ kodhavasena kālaṁ katvā nirayādīsu uppajjanti, viheṭhakajātikāpi diṭṭheva dhamme garahaṁ patvā kāyassa bhedā nirayādīsu uppajjanti, puna manussattaṁ labhitvā vijātakālato paṭṭhāya rogabahulāva honti. Cakkhurogo sotarogoti-ādīsu ca rogesu ekato uṭṭhāya ekasmiṁ patanti, rogena aparimuttāva hutvā niccaṁ dukkhitāva honti, tasmā sabbesu sattesu mettacittena hitacittena muducittena bhavitabbaṁ. Evarūpo hi puggalo nirayādibhayehi na parimuccatī”ti. So kumāro Satthu ovādaṁ sutvā ekovādeneva nihatamāno danto nibbisevano mettacitto muducitto ahosi. Aññaṁ akkosantampi paharantampi nivattitvā na olokesi, uddhaṭadāṭho viya sappo, aḷacchinno viya kakkaṭako, chinnavisāṇo viya ca usabho ahosi.

Tassa taṁ pavattiṁ ñatvā bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso duṭṭhalicchavikumāraṁ sucirampi ovaditvā neva mātāpitaro, na ñātimittādayo dametuṁ sakkhiṁsu, Sammāsambuddho pana taṁ ekovādeneva dametvā nibbisevanaṁ katvā mattavaravāraṇaṁ viya samuggahitāneñjakāraṇaṁ akāsi. Yāva subhāsitaṁ cidaṁ—‘hatthidamakena bhikkhave hatthidammo sārito ekaṁyeva disaṁ dhāvati puratthimaṁ vā pacchimaṁ vā uttaraṁ vā dakkhiṇaṁ vā. Assadamakena -pa-. Godamakena -pa- dakkhiṇaṁ vā. Tathāgatena hi bhikkhave arahatā Sammāsambuddhena purisadammo sārito aṭṭha disā vidhāvati, rūpī rūpāni passati. Ayamekā disā -pa-

သတ္ထာ တံ ကုမာရံ ဩဝဒိ “ကုမာရ ဣမေသု နာမ သတ္တေသု စဏ္ဍေန ဖရုသေန သာဟသိကေန ဝိဟေဌကဇာတိကေန န ဘဝိတဗ္ဗံ၊ ဖရုသဝါစော စ နာမ ဝိဇာတမာတုယာပိ ပိတုနောပိ ပုတ္တဒါရဿပိ ဘာတိဘဂိနီနမ္ပိ ပဇာပတိယာပိ မိတ္တဗန္ဓဝါနမ္ပိ အပ္ပိယော ဟောတိ အမနာပေါ၊ ဍံသိတုံ အာဂစ္ဆန္တော သပ္ပေါ ဝိယ, အဋဝိယံ ဥဋ္ဌိတစောရော ဝိယ, ခါဒိတုံ အာဂစ္ဆန္တော ယက္ခော ဝိယ စ ဥဗ္ဗေဇနီယော ဟုတွာ ဒုတိယစိတ္တဝါရေ နိရယာဒီသု နိဗ္ဗတ္တတိ။ ဒိဋ္ဌေဝ စ ဓမ္မေ ကောဓနော ပုဂ္ဂလော မဏ္ဍိတပသာဓိတောပိ ဒုဗ္ဗဏ္ဏောဝ ဟောတိ၊ ပုဏ္ဏစန္ဒသဿိရိကမ္ပိဿ မုခံ ဇာလာဘိဟတပဒုမံ ဝိယ မလဂ္ဂဟိတကဉ္စနာဒါသမဏ္ဍလံ ဝိယ စ ဝိရူပံ ဟောတိ ဒုဒ္ဒသိကံ။ ကောဓံ နိဿာယ ဟိ သတ္တာ သတ္ထံ အာဒါယ အတ္တနာဝ အတ္တာနံ ပဟရန္တိ၊ ဝိသံ ခါဒန္တိ၊ ရဇ္ဇုယာ ဥဗ္ဗန္ဓန္တိ၊ ပပါတာ ပပတန္တိ။ ဧဝံ ကောဓဝသေန ကာလံ ကတွာ နိရယာဒီသု ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ဝိဟေဌကဇာတိကာပိ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ ဂရဟံ ပတွာ ကာယဿ ဘေဒါ နိရယာဒီသု ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ပုန မနုဿတ္တံ လဘိတွာ ဝိဇာတကာလတော ပဋ္ဌာယ ရောဂဗဟုလာဝ ဟောန္တိ။ စက္ခုရောဂေါ သောတရောဂေါတိအာဒီသု စ ရောဂေသု ဧကတော ဥဋ္ဌာယ ဧကသ္မိံ ပတန္တိ၊ ရောဂေန အပရိမုတ္တာဝ ဟုတွာ နိစ္စံ ဒုက္ခိတာဝ ဟောန္တိ၊ တသ္မာ သဗ္ဗေသု သတ္တေသု မေတ္တစိတ္တေန ဟိတစိတ္တေန မုဒုစိတ္တေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ ဧဝရူပေါ ဟိ ပုဂ္ဂလော နိရယာဒိဘယေဟိ န ပရိမုစ္စတီ”တိ။ သော ကုမာရော သတ္ထု ဩဝါဒံ သုတွာ ဧကောဝါဒေနေဝ နိဟတမာနော ဒန္တော နိဗ္ဗိသေဝနော မေတ္တစိတ္တော မုဒုစိတ္တော အဟောသိ။ အညံ အက္ကောသန္တမ္ပိ ပဟရန္တမ္ပိ နိဝတ္တိတွာ န ဩလောကေသိ၊ ဥဒ္ဓဋဒါဌော ဝိယ သပ္ပေါ, အဠစ္ဆိန္နော ဝိယ ကက္ကဋကော, ဆိန္နဝိသာဏော ဝိယ စ ဥသဘော အဟောသိ။

တဿ တံ ပဝတ္တိံ ဉတွာ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော ဒုဋ္ဌလိစ္ဆဝိကုမာရံ သုစိရမ္ပိ ဩဝဒိတွာ နေဝ မာတာပိတရော, န ဉာတိမိတ္တာဒယော ဒမေတုံ သက္ခိံသု၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ပန တံ ဧကောဝါဒေနေဝ ဒမေတွာ နိဗ္ဗိသေဝနံ ကတွာ မတ္တဝရဝါရဏံ ဝိယ သမုဂ္ဂဟိတာနေဉ္ဇကာရဏံ အကာသိ။ ယာဝ သုဘာသိတံ စိဒံ—‘ဟတ္ထိဒမကေန ဘိက္ခဝေ ဟတ္ထိဒမ္မော သာရိတော ဧကံယေဝ ဒိသံ ဓာဝတိ ပုရတ္ထိမံ ဝါ ပစ္ဆိမံ ဝါ ဥတ္တရံ ဝါ ဒက္ခိဏံ ဝါ။ အဿဒမကေန။ပ။ ဂေါဒမကေန။ပ။ ဒက္ခိဏံ ဝါ။ တထာဂတေန ဟိ ဘိက္ခဝေ အရဟတာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန ပုရိသဒမ္မော သာရိတော အဋ္ဌ ဒိသာ ဝိဓာဝတိ၊ ရူပီ ရူပါနိ ပဿတိ။ အယမေကာ ဒိသာ။ပ။

so vuccati yoggācariyānaṁ anuttaro purisadammasārathī’ti[1]. Na hi āvuso Sammāsambuddhena sadiso purisadammasārathī nāma atthī”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave idānevesa mayā ekovādeneva damito, pubbepāhaṁ imaṁ ekovādeneva damesin”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto udiccabrāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkasilāyaṁ tayo vede sabbasippāni ca uggahetvā kiñci kālaṁ gharāvāsaṁ vasitvā mātāpitūnaṁ accayena isipabbajjaṁ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā Himavante vāsaṁ kappesi. Tattha ciraṁ vasitvā loṇambilasevanatthāya janapadaṁ gantvā Bārāṇasiṁ patvā rājuyyāne vasitvā punadivase sunivattho supāruto tāpasākappasampanno bhikkhāya nagaraṁ pavisitvā rājaṅgaṇaṁ pāpuṇi. Rājā sīhapañjarena olokento taṁ disvā iriyāpathe pasīditvā “ayaṁ tāpaso santindriyo santamānaso yugamattadaso, padavāre padavāre sahassatthavikaṁ ṭhapento viya sīhavijambhitena āgacchati. Sace santadhammo nāmeko atthi, imassa tenabbhantare bhavitabban”ti cintetvā ekaṁ amaccaṁ olokesi. So “kiṁ karomi devā”ti āha. Etaṁ tāpasaṁ ānehīti. So “sādhu devā”ti bodhisattaṁ upasaṅkamitvā vanditvā hatthato bhikkhābhājanaṁ gahetvā “kiṁ mahāpuññā”ti vutte “bhante rājā taṁ pakkosatī”ti āha. Bodhisatto “na mayaṁ rājakulūpakā, hemavantikā[2] nāmamhā”ti āha. Amacco gantvā tamatthaṁ rañño ārocesi. Rājā “añño amhākaṁ kulūpako natthi, ānehi nan”ti āha. Amacco gantvā bodhisattaṁ vanditvā yācitvā rājanivesanaṁ pavesesi.

Rājā bodhisattaṁ vanditvā samussitasetacchatte kañcanapallaṅke nisīdāpetvā attano paṭiyattaṁ nānaggarasabhojanaṁ bhojetvā “kahaṁ bhante vasathā”ti pucchi. Hemavantikā mayaṁ mahārājāti. Idāni kahaṁ gacchathāti. Vassārattānurūpaṁ senāsanaṁ upadhārema mahārājāti. “Tena hi bhante amhākaññeva uyyāne vasathā”ti paṭiññaṁ gahetvā

1. Ma 3. 264 piṭṭhe. 2. Hemavatakā (Sī, I), Himavantakā (Syā)

သော ဝုစ္စတိ ယောဂ္ဂါစရိယာနံ အနုတ္တရော ပုရိသဒမ္မသာရထီ’တိ[1]။ န ဟိ အာဝုသော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန သဒိသော ပုရိသဒမ္မသာရထိ နာမ အတ္ထီ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝေသ မယာ ဧကောဝါဒေနေဝ ဒမိတော၊ ပုဗ္ဗေပါဟံ ဣမံ ဧကောဝါဒေနေဝ ဒမေသိ”န္တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဥဒိစ္စဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော တက္ကသိလာယံ တယော ဝေဒေ သဗ္ဗသိပ္ပါနိ စ ဥဂ္ဂဟေတွာ ကိဉ္စိ ကာလံ ဃရာဝါသံ ဝသိတွာ မာတာပိတူနံ အစ္စယေန ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ အဘိညာ စ သမာပတ္တိယော စ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဟိမဝန္တေ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ တတ္ထ စိရံ ဝသိတွာ လောဏမ္ဗိလသေဝနတ္ထာယ ဇနပဒံ ဂန္တွာ ဗာရာဏသိံ ပတွာ ရာဇုယျာနေ ဝသိတွာ ပုနဒိဝသေ သုနိဝတ္ထော သုပါရုတော တာပသာကပ္ပသမ္ပန္နော ဘိက္ခာယ နဂရံ ပဝိသိတွာ ရာဇင်္ဂဏံ ပါပုဏိ။ ရာဇာ သီဟပဉ္ဇရေန ဩလောကေန္တော တံ ဒိသွာ ဣရိယာပထေ ပသီဒိတွာ “အယံ တာပသော သန္တိန္ဒြိယော သန္တမာနသော ယုဂမတ္တဒသော၊ ပဒဝါရေ ပဒဝါရေ သဟဿတ္ထဝိကံ ဌပေန္တော ဝိယ သီဟဝိဇမ္ဘိတေန အာဂစ္ဆတိ။ သစေ သန္တဓမ္မော နာမေကော အတ္ထိ၊ ဣမဿ တေနဗ္ဘန္တရေ ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ စိန္တေတွာ ဧကံ အမစ္စံ ဩလောကေသိ။ သော “ကိံ ကရောမိ ဒေဝါ”တိ အာဟ။ ဧတံ တာပသံ အာနေဟီတိ။ သော “သာဓု ဒေဝါ”တိ ဗောဓိသတ္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဟတ္ထတော ဘိက္ခာဘာဇနံ ဂဟေတွာ “ကိံ မဟာပုညာ”တိ ဝုတ္တေ “ဘန္တေ ရာဇာ တံ ပက္ကောသတီ”တိ အာဟ။ ဗောဓိသတ္တော “န မယံ ရာဇကုလူပကာ၊ ဟေမဝန္တိကာ[2] နာမမှာ”တိ အာဟ။ အမစ္စော ဂန္တွာ တမတ္ထံ ရညော အာရောစေသိ။ ရာဇာ “အညော အမှာကံ ကုလူပကော နတ္ထိ၊ အာနေဟိ န”န္တိ အာဟ။ အမစ္စော ဂန္တွာ ဗောဓိသတ္တံ ဝန္ဒိတွာ ယာစိတွာ ရာဇနိဝေသနံ ပဝေသေသိ။

ရာဇာ ဗောဓိသတ္တံ ဝန္ဒိတွာ သမုဿိတသေတစ္ဆတ္တေ ကဉ္စနပလ္လင်္ကေ နိသီဒါပေတွာ အတ္တနော ပဋိယတ္တံ နာနဂ္ဂရသဘောဇနံ ဘောဇေတွာ “ကဟံ ဘန္တေ ဝသထာ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဟေမဝန္တိကာ မယံ မဟာရာဇာတိ။ ဣဒါနိ ကဟံ ဂစ္ဆထာတိ။ ဝဿာရတ္တာနုရူပံ သေနာသနံ ဥပဓာရေမ မဟာရာဇာတိ။ “တေန ဟိ ဘန္တေ အမှာကညေဝ ဥယျာနေ ဝသထာ”တိ ပဋိညံ ဂဟေတွာ

၁-မ ၃-၂၆၄-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဟေမဝတကာ (သီ၊ ဣ)၊ ဟိမဝန္တကာ (သျာ)

sayampi bhuñjitvā bodhisattaṁ ādāya uyyānaṁ gantvā paṇṇasālaṁ māpetvā rattiṭṭhānadivāṭṭhānāni kāretvā pabbajitaparikkhāre datvā uyyānapālaṁ paṭicchāpetvā nagaraṁ pāvisi. Tato paṭṭhāya bodhisatto uyyāne vasati. Rājāpissa divase divase dvattikkhattuṁ upaṭṭhānaṁ gacchati.

Tassa pana rañño duṭṭhakumāro nāma putto ahosi caṇḍo pharuso, neva naṁ rājā dametuṁ asakkhi, na sesañātakā. Amaccāpi brāhmaṇagahapatikāpi ekato hutvā "sāmi mā evaṁ kari, evaṁ kātuṁ na labbhā"ti kujjhitvā kathentāpi kathaṁ gāhāpetuṁ nāsakkhiṁsu. Rājā cintesi "ṭhapetvā mama ayyaṁ Himavantatāpasaṁ[1] añño imaṁ kumāraṁ dametuṁ samattho nāma natthi, soyeva naṁ damessatī"ti. So kumāraṁ ādāya bodhisattassa santikaṁ gantvā "bhante ayaṁ kumāro caṇḍo pharuso, mayaṁ imaṁ dametuṁ na sakkoma, tumhe naṁ ekena upāyena sikkhāpethā"ti kumāraṁ bodhisattassa niyyādetvā pakkāmi. Bodhisatto kumāraṁ gahetvā uyyāne vicaranto ekato ekena, ekato ekenāti dvīhiyeva pattehi ekaṁ nimbapotakaṁ disvā kumāraṁ āha "kumāra etassa tāva rukkhapotakassa paṇṇaṁ khāditvā rasaṁ jānāhī"ti. So tassa ekaṁ pattaṁ khāditvā rasaṁ ñatvā "dhī"ti saha kheḷena bhūmiyaṁ nuṭṭhubhi. "Kiṁ etaṁ kumārā"ti vutte "bhante idānevesa rukkho halāhalavisūpamo, vaḍḍhanto pana bahū manusse māressatī"ti taṁ nimbapotakaṁ uppāṭetvā hatthehi parimadditvā imaṁ gāthamāha—

149. "Ekapaṇṇo ayaṁ rukkho, na bhūmyā caturaṅgulo.
Phalena visakappena, mahā'yaṁ kiṁ bhavissatī"ti.

Tattha **ekapaṇṇo**ti ubhosu passesu ekekapaṇṇo. **Na bhūmyā caturaṅgulo**ti bhūmito caturaṅgulamattampi na vaḍḍhito. **Phalenā**ti phalarasena[2]. **Visakappenā**ti halāhalavisasadisena. Evaṁ khuddakopi samāno evarūpena tittakena paṇṇena samannāgatoti attho. **Mahā'yaṁ kiṁ bhavissatī**ti yadā panāyaṁ vuddhippatto mahā bhavissati, tadā kiṁ nāma bhavissati, addhā manussamārako bhavissatīti etaṁ uppāṭetvā madditvā chaḍḍesinti āha.

---

1. Sīlavantatāpasaṁ (Sī, Syā, I)   2. Palāsena (Sī, I)

သယမ္ပိ ဘုဉ္ဇိတွာ ဗောဓိသတ္တံ အာဒါယ ဥယျာနံ ဂန္တွာ ပဏ္ဏသာလံ မာပေတွာ ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနာနိ ကာရေတွာ ပဗ္ဗဇိတပရိက္ခာရေ ဒတွာ ဥယျာနပါလံ ပဋိစ္ဆာပေတွာ နဂရံ ပါဝိသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ဗောဓိသတ္တော ဥယျာနေ ဝသတိ။ ရာဇာပိဿ ဒိဝသေ ဒိဝသေ ဒွတ္တိက္ခတ္တုံ ဥပဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆတိ။

တဿ ပန ရညော ဒုဋ္ဌကုမာရော နာမ ပုတ္တော အဟောသိ စဏ္ဍော ဖရုသော၊ နေဝ နံ ရာဇာ ဒမေတုံ အသက္ခိ၊ န သေသဉာတကာ။ အမစ္စာပိ ဗြာဟ္မဏဂဟပတိကာပိ ဧကတော ဟုတွာ "သာမိ မာ ဧဝံ ကရိ၊ ဧဝံ ကာတုံ န လဗ္ဘာ"တိ ကုဇ္ဈိတွာ ကထေန္တာပိ ကထံ ဂါဟာပေတုံ နာသက္ခိံသု။ ရာဇာ စိန္တေသိ "ဌပေတွာ မမ အယျံ ဟိမဝန္တတာပသံ[၁] အညော ဣမံ ကုမာရံ ဒမေတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထိ၊ သောယေဝ နံ ဒမေဿတီ"တိ။ သော ကုမာရံ အာဒါယ ဗောဓိသတ္တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ "ဘန္တေ အယံ ကုမာရော စဏ္ဍော ဖရုသော၊ မယံ ဣမံ ဒမေတုံ န သက္ကောမ၊ တုမှေ နံ ဧကေန ဥပါယေန သိက္ခာပေထာ"တိ ကုမာရံ ဗောဓိသတ္တဿ နိယျာဒေတွာ ပက္ကာမိ။ ဗောဓိသတ္တော ကုမာရံ ဂဟေတွာ ဥယျာနေ ဝိစရန္တော ဧကတော ဧကေန, ဧကတော ဧကေနာတိ ဒွီဟိယေဝ ပတ္တေဟိ ဧကံ နိမ္ဗပေါတကံ ဒိသွာ ကုမာရံ အာဟ "ကုမာရ ဧတဿ တာဝ ရုက္ခပေါတကဿ ပဏ္ဏံ ခါဒိတွာ ရသံ ဇာနာဟီ"တိ။ သော တဿ ဧကံ ပတ္တံ ခါဒိတွာ ရသံ ဉတွာ "ဓိ"တိ သဟ ခေဠေန ဘူမိယံ နိဋ္ဌုဘိ။ "ကိံ ဧတံ ကုမာရာ"တိ ဝုတ္တေ "ဘန္တေ ဣဒါနေဝေသ ရုက္ခော ဟလာဟလဝိသူပမော၊ ဝဍ္ဎန္တော ပန ဗဟူ မနုဿေ မာရေဿတီ"တိ တံ နိမ္ဗပေါတကံ ဥပ္ပါဋေတွာ ဟတ္ထေဟိ ပရိမဒ္ဒိတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၄၉။ "ဧကပဏ္ဏော အယံ ရုက္ခော၊ န ဘူမျာ စတုရင်္ဂုလော။
ဖလေန ဝိသကပ္ပေန၊ မဟာ'ယံ ကိံ ဘဝိဿတီ"တိ။

တတ္ထ **ဧကပဏ္ဏော**တိ ဥဘောသု ပဿေသု ဧကေကပဏ္ဏော။ **န ဘူမျာ စတုရင်္ဂုလော**တိ ဘူမိတော စတုရင်္ဂုလမတ္တမ္ပိ န ဝဍ္ဎိတော။ **ဖလေနာ**တိ ဖလရသေန[၂]။ **ဝိသကပ္ပေနာ**တိ ဟလာဟလဝိသသဒိသေန။ ဧဝံ ခုဒ္ဒကောပိ သမာနော ဧဝရူပေန တိတ္တကေန ပဏ္ဏေန သမန္နာဂတောတိ အတ္ထော။ **မဟာ'ယံ ကိံ ဘဝိဿတီ**တိ ယဒါ ပနာယံ ဝုဍ္ဎိပ္ပတ္တော မဟာ ဘဝိဿတိ၊ တဒါ ကိံ နာမ ဘဝိဿတိ၊ အဒ္ဓါ မနုဿမာရကော ဘဝိဿတီတိ ဧတံ ဥပ္ပါဋေတွာ မဒ္ဒိတွာ ဆဍ္ဍေသိန္တိ အာဟ။

၁-သီလဝန္တတာပသံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)   ၂-ပလာသေန (သီ၊ ဣ)

Atha naṁ bodhisatto etadavoca "kumāra tvaṁ imaṁ nimbapotakaṁ 'idāneva evaṁtittako, mahallakakāle kiṁ bhavissati, kuto imaṁ nissāya vuḍḍhī'ti uppāṭetvā madditvā chaḍḍesi. Yathā tvaṁ etasmiṁ paṭipajji, evameva tava raṭṭhavāsinopi 'ayaṁ kumāro daharakāleyeva evaṁ caṇḍo pharuso, mahallakakāle rajjaṁ patvā kiṁ nāma karissati, kuto amhākaṁ etaṁ nissāya vuḍḍhī'ti tava kulasantakaṁ rajjaṁ adatvā nimbapotakaṁ viya taṁ uppāṭetvā raṭṭhā pabbājanīyakammaṁ karissanti, tasmā nimbarukkhapaṭibhāgataṁ hitvā ito paṭṭhāya khantimettānuddayasampanno hohī"ti. So tato paṭṭhāya nihatamāno nibbisevano khantimettānuddayasampanno hutvā bodhisattassa ovāde ṭhatvā pitu accayena rajjaṁ patvā dānādīni puññāni katvā yathākammaṁ agamāsi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā "na bhikkhave idānevesa Duṭṭhalicchavikumāro mayā damito, pubbepāhaṁ etaṁ damesiṁyevā"ti vatvā jātakaṁ samodhānesi "tadā Duṭṭhakumāro ayaṁ Licchavikumāro ahosi, rājā Ānando, ovādadāyakatāpaso pana ahameva ahosin"ti.

Ekapaṇṇajātakavaṇṇanā navamā.

---

10. Sañjīvajātakavaṇṇanā (150)

Asantaṁ yo paggaṇhātīti idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Ajātasattussa rañño asantapaggahaṁ ārabbha kathesi. So hi Buddhānaṁ paṭikaṇṭakabhūte dussīle pāpadhamme Devadatte pasīditvā taṁ asantaṁ asappurisaṁ paggayha "tassa sakkāraṁ karissāmī"ti bahuṁ dhanaṁ pariccajitvā Gayāsīse vihāraṁ kāretvā tasseva vacanaṁ gahetvā pitaraṁ dhammarājānaṁ sotāpannaṁ ariyasāvakaṁ ghātetvā attano sotāpattimaggassa upanissayaṁ bhinditvā mahāvināsaṁ patto. So hi "Devadatto pathaviyaṁ paviṭṭho"ti sutvā "kacci nu kho mampi pathavī gileyyā"ti bhītatasito rajjasukhaṁ na labhati, sayane assādasukhaṁ na vindati, tibbakāraṇābhitunno hatthipoto[1] viya kampamāno vicarati. So pathaviṁ

1. Peto (Syā, Ka)

အထ နံ ဗောဓိသတ္တော ဧတဒဝေါစ “ကုမာရ တွံ ဣမံ နိမ္ဗပေါတကံ ‘ဣဒါနေဝ ဧဝံတိတ္တကော၊ မဟလ္လကကာလေ ကိံ ဘဝိဿတိ၊ ကုတော ဣမံ နိဿာယ ဝုဍ္ဎီ’တိ ဥပ္ပါဋေတွာ မဒ္ဒိတွာ ဆဍ္ဍေသိ။ ယထာ တွံ ဧတသ္မိံ ပဋိပဇ္ဇိ၊ ဧဝမေဝ တဝ ရဋ္ဌဝါသိနောပိ ‘အယံ ကုမာရော ဒဟရကာလေယေဝ ဧဝံ စဏ္ဍော ဖရုသော၊ မဟလ္လကကာလေ ရဇ္ဇံ ပတွာ ကိံ နာမ ကရိဿတိ၊ ကုတော အမှာကံ ဧတံ နိဿာယ ဝုဍ္ဎီ’တိ တဝ ကုလသန္တကံ ရဇ္ဇံ အဒတွာ နိမ္ဗပေါတကံ ဝိယ တံ ဥပ္ပါဋေတွာ ရဋ္ဌာ ပဗ္ဗာဇနီယကမ္မံ ကရိဿန္တိ၊ တသ္မာ နိမ္ဗရုက္ခပဋိဘာဂတံ ဟိတွာ ဣတော ပဋ္ဌာယ ခန္တိမေတ္တာနုဒ္ဒယသမ္ပန္နော ဟောဟီ”တိ။ သော တတော ပဋ္ဌာယ နိဟတမာနော နိဗ္ဗိသေဝနော ခန္တိမေတ္တာနုဒ္ဒယသမ္ပန္နော ဟုတွာ ဗောဓိသတ္တဿ ဩဝါဒေ ဌတွာ ပိတု အစ္စယေန ရဇ္ဇံ ပတွာ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ယထာကမ္မံ အဂမာသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝေသ ဒုဋ္ဌလိစ္ဆဝိကုမာရော မယာ ဒမိတော၊ ပုဗ္ဗေပါဟံ ဧတံ ဒမေသိံယေဝါ”တိ ဝတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ဒုဋ္ဌကုမာရော အယံ လိစ္ဆဝိကုမာရော အဟောသိ၊ ရာဇာ အာနန္ဒော၊ ဩဝါဒဒါယကတာပသော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

ဧကပဏ္ဏဇာတကဝဏ္ဏနာ နဝမာ။

၁၀-သဉ္ဇီဝဇာတကဝဏ္ဏနာ (၁၅၀)

အသန္တံ ယော ပဂ္ဂဏှာတီတိ ဣဒံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော အဇာတသတ္တုဿ ရညော အသန္တပဂ္ဂဟံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သော ဟိ ဗုဒ္ဓါနံ ပဋိကဏ္ဋကဘူတေ ဒုဿီလေ ပါပဓမ္မေ ဒေဝဒတ္တေ ပသီဒိတွာ တံ အသန္တံ အသပ္ပုရိသံ ပဂ္ဂယှ “တဿ သက္ကာရံ ကရိဿာမီ”တိ ဗဟုံ ဓနံ ပရိစ္စဇိတွာ ဂယာသီသေ ဝိဟာရံ ကာရေတွာ တဿေဝ ဝစနံ ဂဟေတွာ ပိတရံ ဓမ္မရာဇာနံ သောတာပန္နံ အရိယသာဝကံ ဃာတေတွာ အတ္တနော သောတာပတ္တိမဂ္ဂဿ ဥပနိဿယံ ဘိန္ဒိတွာ မဟာဝိနာသံ ပတ္တော။ သော ဟိ “ဒေဝဒတ္တော ပထဝိယံ ပဝိဋ္ဌော”တိ သုတွာ “ကစ္စိ နု ခေါ မမ္ပိ ပထဝီ ဂိလေယျာ”တိ ဘီတတသိတော ရဇ္ဇသုခံ န လဘတိ၊ သယနေ အဿာဒသုခံ န ဝိန္ဒတိ၊ တိဗ္ဗကာရဏာဘိတုန္နော ဟတ္ထိပေါတော[၁] ဝိယ ကမ္ပမာနော ဝိစရတိ။ သော ပထဝိံ

၁-ပေတော (သျာ၊ က)

phalamānaṁ viya, Avīcijālaṁ nikkhamantiṁ viya, pathaviyā attānaṁ giliyamānaṁ viya, ādittāya lohapathaviyā uttānakaṁ nipajjāpetvā ayasūlehi koṭiyamānaṁ viya ca samanupassi. Tenassa pahaṭakukkuṭasseva muhuttampi kampamānassa avatthānaṁ nāma nāhosi. So Sammāsambuddhaṁ passitukāmo khamāpetukāmo pañhaṁ pucchitukāmo ahosi, attano pana aparādhamahantatāya upasaṅkamituṁ na sakkoti.

Athassa Rājagahanagare kattikarattivāre sampatte devanagaraṁ viya nagare alaṅkate mahātale amaccagaṇaparivutassa kañcanāsane nisinnassa Jīvakaṁ Komārabhaccaṁ avidūre nisinnaṁ disvā etadahosi “jīvakaṁ gahetvā Sammāsambuddhassa santikaṁ gamissāmi, na kho pana sakkā mayā ujukameva vattuṁ[1] ‘ahaṁ samma Jīvaka sayaṁ gantuṁ na sakkomi, ehi maṁ Satthu santikaṁ nehī’ti, pariyāyena pana rattisampadaṁ vaṇṇetvā ‘kaṁ nu khvajja mayaṁ samaṇaṁ vā brāhmaṇaṁ vā payirupāseyyāma, yaṁ no payirupāsataṁ cittaṁ pasīdeyyā’ti vakkhāmi, taṁ sutvā amaccā attano attano satthārānaṁ vaṇṇaṁ kathessanti, Jīvakopi Sammāsambuddhassa vaṇṇaṁ kathessati. Atha naṁ gahetvā Satthu santikaṁ gamissāmī”ti. So pañcahi padehi rattiṁ vaṇṇesi “lakkhaññā vata bho dosinā ratti, abhirūpā vata bho dosinā ratti, dassanīyā vata bho dosinā ratti, pāsādikā vata bho dosinā ratti, ramaṇīyā vata bho dosinā ratti, kaṁ nu khvajja mayaṁ samaṇaṁ vā brāhmaṇaṁ vā payirupāseyyāma, yaṁ no payirupāsataṁ cittaṁ pasīdeyyā”ti[2].

Atheko amacco Pūraṇakassapassa vaṇṇaṁ kathesi, eko Makkhaligosālassa, eko Ajitakesakambalassa, eko Pakudhakaccāyanassa, eko Sañcayassa Belaṭṭhaputtassa, eko Nāṭaputtanigaṇṭhassāti. Rājā tesaṁ kathaṁ sutvā tuṇhī ahosi. So hi Jīvakasseva mahā-amaccassa kathaṁ paccāsīsati. Jīvakopi “raññā maṁ ārabbha kathiteyeva jānissāmī”ti avidūre tuṇhī nisīdi. Atha naṁ rājā āha “tvaṁ pana samma Jīvaka kiṁ tuṇhī”ti. Tasmiṁ khaṇe Jīvako uṭṭhāyāsanā yena Bhagavā tenañjaliṁ paṇāmetvā “eso deva

1. Gantuṁ (Syā) 2. Dī 1. 44 piṭṭhe.

ဖလမာနံ ဝိယ, အဝီစိဇာလံ နိက္ခမန္တိံ ဝိယ, ပထဝိယာ အတ္တာနံ ဂိလိယမာနံ ဝိယ, အာဒိတ္တာယ လောဟပထဝိယာ ဥတ္တာနကံ နိပဇ္ဇာပေတွာ အယသူလေဟိ ကောဋိယမာနံ ဝိယ စ သမနုပဿိ။ တေနဿ ပဟဋကုက္ကုဋဿေဝ မုဟုတ္တမ္ပိ ကမ္ပမာနဿ အဝတ္ထာနံ နာမ နာဟောသိ။ သော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ ပဿိတု-ကာမော ခမာပေတုကာမော ပဉှံ ပုစ္ဆိတုကာမော အဟောသိ၊ အတ္တနော ပန အပရာဓမဟန္တတာယ ဥပသင်္ကမိတုံ န သက္ကောတိ။

အထဿ ရာဇဂဟနဂရေ ကတ္တိကရတ္တိဝါရေ သမ္ပတ္တေ ဒေဝနဂရံ ဝိယ နဂရေ အလင်္ကတေ မဟာတလေ အမစ္စဂဏပရိဝုတဿ ကဉ္စနာသနေ နိသိန္နဿ ဇီဝကံ ကောမာရဘစ္စံ အဝိဒူရေ နိသိန္နံ ဒိသွာ ဧတဒဟောသိ “ဇီဝကံ ဂဟေတွာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ သန္တိကံ ဂမိဿာမိ၊ န ခေါ ပန သက္ကာ မယာ ဥဇုကမေဝ ဝတ္တုံ[၁] ‘အဟံ သမ္မ ဇီဝက သယံ ဂန္တုံ န သက္ကောမိ၊ ဧဟိ မံ သတ္ထု သန္တိကံ နေဟီ’တိ၊ ပရိယာယေန ပန ရတ္တိသမ္ပဒံ ဝဏ္ဏေတွာ ‘ကံ နု ခွဇ္ဇ မယံ သမဏံ ဝါ ဗြာဟ္မဏံ ဝါ ပယိရုပါသေယျာမ၊ ယံ နော ပယိရု-ပါသတံ စိတ္တံ ပသီဒေယျာ’တိ ဝက္ခာမိ၊ တံ သုတွာ အမစ္စာ အတ္တနော အတ္တနော သတ္ထာရာနံ ဝဏ္ဏံ ကထေဿန္တိ၊ ဇီဝကောပိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ဝဏ္ဏံ ကထေဿတိ။ အထ နံ ဂဟေတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂမိဿာမီ”တိ။ သော ပဉ္စဟိ ပဒေဟိ ရတ္တိံ ဝဏ္ဏေသိ “လက္ခညာ ဝတ ဘော ဒေါသိနာ ရတ္တိ၊ အဘိရူပါ ဝတ ဘော ဒေါသိနာ ရတ္တိ၊ ဒဿနီယာ ဝတ ဘော ဒေါသိနာ ရတ္တိ၊ ပါသာဒိကာ ဝတ ဘော ဒေါသိနာ ရတ္တိ၊ ရမဏီယာ ဝတ ဘော ဒေါသိနာ ရတ္တိ၊ ကံ နု ခွဇ္ဇ မယံ သမဏံ ဝါ ဗြာဟ္မဏံ ဝါ ပယိရုပါသေယျာမ၊ ယံ နော ပယိရုပါသတံ စိတ္တံ ပသီဒေယျာ”တိ[၂]။

အထေကော အမစ္စော ပူရဏကဿပဿ ဝဏ္ဏံ ကထေသိ၊ ဧကော မက္ခလိဂေါသာလဿ၊ ဧကော အဇိတကေသကမ္ဗလဿ၊ ဧကော ပကုဓ-ကစ္စာယနဿ၊ ဧကော သဉ္စယဿ ဗေလဋ္ဌပုတ္တဿ၊ ဧကော နာဋပုတ္တ-နိဂဏ္ဌဿာတိ။ ရာဇာ တေသံ ကထံ သုတွာ တုဏှီ အဟောသိ။ သော ဟိ ဇီဝကဿေဝ မဟာအမစ္စဿ ကထံ ပစ္စာသီသတိ။ ဇီဝကောပိ “ရညာ မံ အာရဗ္ဘ ကထိတေယေဝ ဇာနိဿာမီ”တိ အဝိဒူရေ တုဏှီ နိသီဒိ။ အထ နံ ရာဇာ အာဟ “တွံ ပန သမ္မ ဇီဝက ကိံ တုဏှီ”တိ။ တသ္မိံ ခဏေ ဇီဝကော ဥဋ္ဌာယာသနာ ယေန ဘဂဝါ တေနဉ္ဇလိံ ပဏာမေတွာ “ဧသော ဒေဝ

၁-ဂန္တုံ (သျာ) ၂-ဒီ ၁-၄၄-ပိဋ္ဌေ။

Bhagavā Arahaṁ Sammāsambuddho amhākaṁ ambavane viharati saddhiṁ aḍḍhateḷasehi bhikkhusatehi, taṁ kho pana Bhagavantaṁ evaṁ kalyāṇo kittisaddo abbhuggato”ti nava arahādiguṇe vatvā jātito paṭṭhāya pubbanimittādibhedaṁ Bhagavato ānubhāvaṁ pakāsetvā “taṁ Bhagavantaṁ devo payirupāsatu, dhammaṁ suṇātu, pañhaṁ pucchatū”ti āha.

Rājā sampuṇṇamanoratho hutvā “tena hi samma Jīvaka hatthiyānāni kappāpehī”ti yānāni kappāpetvā mahantena rājānubhāvena Jīvakambavanaṁ gantvā tattha maṇḍalamāḷe bhikkhusaṁghaparivutaṁ Tathāgataṁ disvā santavīcimajjhe mahānāvaṁ viya niccalaṁ bhikkhusaṁghaṁ ito cito ca anuviloketvā “evarūpā nāma me parisā na diṭṭhapubbā”ti iriyāpatheyeva pasīditvā saṁghassa añjaliṁ paggaṇhitvā thutiṁ katvā Bhagavantaṁ vanditvā ekamantaṁ nisinno sāmaññaphalapañhaṁ pucchi. Athassa Bhagavā dvīhi bhāṇavārehi paṭimaṇḍitaṁ **Sāmaññaphalasuttaṁ**[1] kathesi. So suttapariyosāne attamano Bhagavantaṁ khamāpetvā uṭṭhāyāsanā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmi. Satthā acirapakkantassa rañño bhikkhū āmantetvā “khatāyaṁ bhikkhave rājā, upahatāyaṁ bhikkhave rājā. Sacāyaṁ bhikkhave rājā issariyassa kāraṇā pitaraṁ dhammikaṁ dhammarājānaṁ jīvitā na voropessatha, imasmiṁyeva āsane virajaṁ vītamalaṁ dhammacakkhuṁ uppajjissatha. Devadattaṁ nissāya asantapaggahaṁ katvā sotāpattiphalā parihīno”ti āha.

Punadivase bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso ajātasattu kira asantapaggahaṁ katvā dussīlaṁ pāpadhammaṁ Devadattaṁ nissāya pitughātakakammassa katattā sotāpattiphalā parihīno, Devadattena nāsito rājā”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave Ajātasattu idāneva asantapaggahaṁ katvā mahāvināsaṁ patto, pubbepesa asantapaggaheneva attānaṁ nāsesī”ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto mahāvibhave brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkasilaṁ gantvā

1. Dī 1. 44 piṭṭhe.

ဘဂဝါ အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ အမှာကံ အမ္ဗဝနေ ဝိဟရတိ သဒ္ဓိံ အဍ္ဎတေဠ-သေဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ၊ တံ ခေါ ပန ဘဂဝန္တံ ဧဝံ ကလျာဏော ကိတ္တိသဒ္ဒေါ အဗ္ဘုဂ္ဂတော”တိ နဝ အရဟာဒိဂုဏေ ဝတွာ ဇာတိတော ပဋ္ဌာယ ပုဗ္ဗ-နိမိတ္တာဒိဘေဒံ ဘဂဝတော အာနုဘာဝံ ပကာသေတွာ “တံ ဘဂဝန္တံ ဒေဝေါ ပယိရုပါသတု၊ ဓမ္မံ သုဏာတု၊ ပဉှံ ပုစ္ဆတူ”တိ အာဟ။

ရာဇာ သမ္ပုဏ္ဏမနောရထော ဟုတွာ “တေန ဟိ သမ္မ ဇီဝက ဟတ္ထိယာနာနိ ကပ္ပါပေဟီ”တိ ယာနာနိ ကပ္ပါပေတွာ မဟန္တေန ရာဇာနုဘာဝေန ဇီဝကမ္ဗဝနံ ဂန္တွာ တတ္ထ မဏ္ဍလမာဠေ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတံ တထာဂတံ ဒိသွာ သန္တဝီစိမဇ္ဈေ မဟာနာဝံ ဝိယ နိစ္စလံ ဘိက္ခုသံဃံ ဣတော စိတော စ အနုဝိလောကေတွာ “ဧဝံ-ရူပါ နာမ မေ ပရိသာ န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာ”တိ ဣရိယာပထေယေဝ ပသီဒိတွာ သံဃဿ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂဏှိတွာ ထုတိံ ကတွာ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသိန္နော သာမည-ဖလပဉှံ ပုစ္ဆိ။ အထဿ ဘဂဝါ ဒွီဟိ ဘာဏဝါရေဟိ ပဋိမဏ္ဍိတံ **သာမည-ဖလသုတ္တံ**[1] ကထေသိ။ သော သုတ္တပရိယောသာနေ အတ္တမနော ဘဂဝန္တံ ခမာပေတွာ ဥဋ္ဌာယာသနာ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ပက္ကာမိ။ သတ္ထာ အစိရပက္ကန္တဿ ရညော ဘိက္ခူ အာမန္တေတွာ “ခတာယံ ဘိက္ခဝေ ရာဇာ၊ ဥပဟတာယံ ဘိက္ခဝေ ရာဇာ။ သစာယံ ဘိက္ခဝေ ရာဇာ ဣဿရိယဿ ကာရဏာ ပိတရံ ဓမ္မိကံ ဓမ္မရာဇာနံ ဇီဝိတာ န ဝေါရောပေဿထ၊ ဣမသ္မိံယေဝ အာသနေ ဝိရဇံ ဝီတမလံ ဓမ္မစက္ခုံ ဥပ္ပဇ္ဇိဿထ။ ဒေဝဒတ္တံ နိဿာယ အသန္တပဂ္ဂဟံ ကတွာ သောတာပတ္တိဖလာ ပရိဟီနော”တိ အာဟ။

ပုနဒိဝသေ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော အဇာတသတ္တု ကိရ အသန္တပဂ္ဂဟံ ကတွာ ဒုဿီလံ ပါပဓမ္မံ ဒေဝဒတ္တံ နိဿာယ ပိတုဃာတကကမ္မဿ ကတတ္တာ သောတာပတ္တိဖလာ ပရိဟီနော၊ ဒေဝဒတ္တေန နာသိတော ရာဇာ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ အဇာတသတ္တု ဣဒါနေဝ အသန္တပဂ္ဂဟံ ကတွာ မဟာဝိနာသံ ပတ္တော၊ ပုဗ္ဗေပေသ အသန္တပဂ္ဂဟေနေဝ အတ္တာနံ နာသေသီ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော မဟာဝိဘဝေ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော တက္ကသိလံ ဂန္တွာ

၁-ဒီ ၁-၄၄-ပိဋ္ဌေ။

sabbasippāni uggaṇhitvā Bārāṇasiyaṁ disāpāmokkho ācariyo hutvā pañca māṇavakasatāni sippaṁ vācesi. Tesu māṇavesu eko Sañjīvo nāma māṇavo atthi, bodhisatto tassa matakuṭṭhāpanakamantaṁ adāsi. So uṭṭhāpanakamantameva gahetvā paṭibāhanamantaṁ pana aggahetvāva ekadivasaṁ māṇavehi saddhiṁ dāru-atthāya araññaṁ gantvā ekaṁ matabyagghaṁ disvā māṇave āha "bho imaṁ matabyagghaṁ uṭṭhāpessāmī"ti. Māṇavā "na sakkhissasī"ti āhaṁsu. Passantānaññeva vo taṁ uṭṭhāpessāmīti. Sace māṇava sakkosi, uṭṭhāpehīti. Evañca pana vatvā te māṇavā rukkhaṁ abhiruhiṁsu. Sañjīvo mantaṁ parivattetvā matabyagghaṁ sakkharāhi pahari, byaggho uṭṭhāya vegenāgantvā Sañjīvaṁ galanāḷiyaṁ ḍaṁsitvā jīvitakkhayaṁ pāpetvā tattheva pati, Sañjīvopi tattheva pati. Ubhopi ekaṭṭhāneyeva matā nipajjiṁsu.

Māṇavā dārūni ādāya āgantvā taṁ pavattiṁ ācariyassa ārocesuṁ. Ācariyo māṇave āmantetvā "tātā asantapaggahakārā nāma ayuttaṭṭhāne sakkārasammānaṁ karontā evarūpaṁ dukkhaṁ paṭilabhantiyevā"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

150. "Asantaṁ yo paggaṇhāti, asantaṁ cūpasevati.
Tameva ghāsaṁ kurute, byaggho Sañjīviko yathā"ti.

Tattha **asantan**ti tīhi duccaritehi samannāgataṁ dussīlaṁ pāpadhammaṁ. **Yo paggaṇhātī**ti khattiyādīsu yo koci evarūpaṁ dussīlaṁ pabbajitaṁ vā cīvarādisampadānena, gahaṭṭhaṁ vā uparajjasenāpatiṭṭhānādisampadānena paggaṇhāti, sakkārasammānaṁ karotīti attho. **Asantaṁ cūpasevatī**ti yo ca evarūpaṁ asantaṁ dussīlaṁ upasevati bhajati payirupāsati. **Tameva ghāsaṁ kurute**ti tameva asantapaggaṇhakaṁ so dussīlo pāpapuggalo ghasati saṁkhādati vināsaṁ pāpeti. Kathaṁ? **Byaggho sañjīviko yathā**ti, yathā Sañjīvena māṇavena mantaṁ parivattetvā matabyaggho sañjīviko jīvitasampadānena sampaggahito attano jīvitadāyakaṁ Sañjīvameva jīvitā voropetvā tattheva pātesi, evaṁ aññopi yo asantapaggahaṁ karoti, so dussīlo taṁ attano sampaggāhakameva vināseti. Evaṁ asantasampaggāhakā vināsaṁ pāpuṇantīti.

သဗ္ဗသိပ္ပါနိ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ဗာရာဏသိယံ ဒိသာပါမောက္ခော အာစရိယော ဟုတွာ ပဉ္စ မာဏဝကသတာနိ သိပ္ပံ ဝါစေသိ။ တေသု မာဏဝေသု ဧကော သဉ္ဇီဝေါ နာမ မာဏဝေါ အတ္ထိ၊ ဗောဓိသတ္တော တဿ မတကုဋ္ဌာပနကမန္တံ အဒါသိ။ သော ဥဋ္ဌာပနကမန္တမေဝ ဂဟေတွာ ပဋိဗာဟနမန္တံ ပန အဂ္ဂဟေတွာဝ ဧကဒိဝသံ မာဏဝေဟိ သဒ္ဓိံ ဒါရုအတ္ထာယ အရညံ ဂန္တွာ ဧကံ မတဗျဂ္ဃံ ဒိသွာ မာဏဝေ အာဟ "ဘော ဣမံ မတဗျဂ္ဃံ ဥဋ္ဌာပေဿာမီ"တိ။ မာဏဝါ "န သက္ခိဿသီ"တိ အာဟံသု။ ပဿန္တာနညေဝ ဝေါ တံ ဥဋ္ဌာပေဿာမီတိ။ သစေ မာဏဝ သက္ကောသိ၊ ဥဋ္ဌာပေဟီတိ။ ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ တေ မာဏဝါ ရုက္ခံ အဘိရုဟိံသု။ သဉ္ဇီဝေါ မန္တံ ပရိဝတ္တေတွာ မတဗျဂ္ဃံ သက္ခရာဟိ ပဟရိ၊ ဗျဂ္ဃော ဥဋ္ဌာယ ဝေဂေနာဂန္တွာ သဉ္ဇီဝံ ဂလနာဠိယံ ဍံသိတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေတွာ တတ္ထေဝ ပတိ၊ သဉ္ဇီဝေါပိ တတ္ထေဝ ပတိ။ ဥဘောပိ ဧကဋ္ဌာနေယေဝ မတာ နိပဇ္ဇိံသု။

မာဏဝါ ဒါရူနိ အာဒါယ အာဂန္တွာ တံ ပဝတ္တိံ အာစရိယဿ အာရောစေသုံ။ အာစရိယော မာဏဝေ အာမန္တေတွာ "တာတာ အသန္တပဂ္ဂဟကာရာ နာမ အယုတ္တဋ္ဌာနေ သက္ကာရသမ္မာနံ ကရောန္တာ ဧဝရူပံ ဒုက္ခံ ပဋိလဘန္တိယေဝါ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၅၀။ "အသန္တံ ယော ပဂ္ဂဏှာတိ၊ အသန္တံ စူပသေဝတိ။
တမေဝ ဃာသံ ကုရုတေ၊ ဗျဂ္ဃော သဉ္ဇီဝိကော ယထာ"တိ။

တတ္ထ **အသန္တန္တိ** တီဟိ ဒုစ္စရိတေဟိ သမန္နာဂတံ ဒုဿီလံ ပါပဓမ္မံ။ **ယော ပဂ္ဂဏှာတီ**တိ ခတ္တိယာဒီသု ယော ကောစိ ဧဝရူပံ ဒုဿီလံ ပဗ္ဗဇိတံ ဝါ စီဝရာဒိသမ္ပဒါနေန, ဂဟဋ္ဌံ ဝါ ဥပရဇ္ဇသေနာပတိဋ္ဌာနာဒိသမ္ပဒါနေန ပဂ္ဂဏှာတိ၊ သက္ကာရသမ္မာနံ ကရောတီတိ အတ္ထော။ **အသန္တံ စူပသေဝတီ**တိ ယော စ ဧဝရူပံ အသန္တံ ဒုဿီလံ ဥပသေဝတိ ဘဇတိ ပယိရုပါသတိ။ **တမေဝ ဃာသံ ကုရုတေ**တိ တမေဝ အသန္တပဂ္ဂဏှကံ သော ဒုဿီလော ပါပပုဂ္ဂလော ဃသတိ သံခါဒတိ ဝိနာသံ ပါပေတိ။ ကထံ? **ဗျဂ္ဃော သဉ္ဇီဝိကော ယထာ**တိ၊ ယထာ သဉ္ဇီဝေန မာဏဝေန မန္တံ ပရိဝတ္တေတွာ မတဗျဂ္ဃော သဉ္ဇီဝိကော ဇီဝိတသမ္ပဒါနေန သမ္ပဂ္ဂဟိတော အတ္တနော ဇီဝိတဒါယကံ သဉ္ဇီဝမေဝ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေတွာ တတ္ထေဝ ပါတေသိ၊ ဧဝံ အညောပိ ယော အသန္တပဂ္ဂဟံ ကရောတိ၊ သော ဒုဿီလော တံ အတ္တနော သမ္ပဂ္ဂါဟကမေဝ ဝိနာသေတိ။ ဧဝံ အသန္တသမ္ပဂ္ဂါဟကာ ဝိနာသံ ပါပုဏန္တီတိ။

Bodhisatto imāya gāthāya māṇavānaṁ dhammaṁ desetvā dānādīni puññāni katvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā matabyagghuṭṭhāpanako māṇavo Ajātasattu ahosi, disāpāmokkho ācariyo pana ahameva ahosin”ti.

Sañjīvajātakavaṇṇanā dasamā.

Kakaṇṭakavaggo pannarasamo.

Tassuddānaṁ

Godhasiṅgālavirocaṁ, naṅguṭṭharādhakākañca.
Puppharattañca siṅgālaṁ, ekapaṇṇañca Sañjīvaṁ.

Atha vagguddānaṁ

Apaṇṇako Sīlavaggo, Kuruṅgo ca Kulāvako.
Atthakāmo ca Āsīso, Itthīvaruṇapāyimhā.

Litto Parosataṁ Haṁci, Kusanāḷā sampadāno.
Kakaṇṭako pannarasa, satapaṇṇāsa jātakāti.

Ekakanipātavaṇṇanā niṭṭhitā.

(Paṭhamo bhāgo niṭṭhito.)

ဗောဓိသတ္တော ဣမာယ ဂါထာယ မာဏဝါနံ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ယထာကမ္မံ ဂတော။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ မတဗျဂ္ဃုဋ္ဌာပနကော မာဏဝေါ အဇာတသတ္တု အဟောသိ၊ ဒိသာပါမောက္ခော အာစရိယော ပန အဟမေဝ အဟောသိ”န္တိ။

သဉ္ဇီဝဇာတကဝဏ္ဏနာ ဒသမာ။

ကကဏ္ဋကဝဂ္ဂေါ ပန္နရသမော။

တဿုဒ္ဒါနံ

ဂေါဓသိင်္ဂါလဝိရောစံ၊ နင်္ဂုဋ္ဌရာဓကာကဉ္စ။
ပုပ္ဖရတ္တဉ္စ သိင်္ဂါလံ၊ ဧကပဏ္ဏဉ္စ သဉ္ဇီဝံ။

အထ ဝဂ္ဂုဒ္ဒါနံ

အပဏ္ဏကော သီလဝဂ္ဂေါ၊ ကုရုင်္ဂေါ စ ကုလာဝကော။
အတ္ထကာမော စ အာသီသော၊ ဣတ္ထီဝရုဏာပါယိမှာ။

လိတ္တော ပရောသတံ ဟံစိ၊ ကုသနာဠာ သမ္ပဒါနော။
ကကဏ္ဋကော ပန္နရသ၊ သတပဏ္ဏာသ ဇာတကာတိ။

ဧကကနိပါတဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

(ပဌမော ဘာဂေါ နိဋ္ဌိတော။)

Saṁvaṇṇitapadānaṁ anukkamaṇikā

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]		[A]	
A	529	Aṭṭhaguṇasamupetaṁ	9
Akataññussa	340	Aṭṭha'jjhagamā	438
Akataññū	316	Aṭṭhā	204
Akālaṁ	462	Aḍḍhamānaṁ	493
Akilāsu	125	Aḍḍharattāpapāyiṁ	179
Akilāsuno	125	Aḍḍharatte	522
Akutūhalaṁ	410	Aṇuṁ	139
Akkhaṁ	403	Aṇḍabhūtābhatā	311
Agatapubbaṁ	425	Ataramānānaṁ	153
Agāyimha	384	Atikara'makarā'cariya	456
Aggika	488	Atidhantaṁ	301
Aggimāsīno	414	Atidhantena	301
Aṅgaṇe	125	Atipaṇḍito	429
Acintayanto	460	Atibalatā	457
Accantasukhaṁ	514	Atibhoti	179
Accāsanassa	200	Ativattati	298, 434
Accuggatā	457	Ativelaṁ	457
Ajinasāṭiyā	507	Attasamopi	387
Ajja	498	Attānaṁ	139, 514
Ajjhagū	273	Atthaṁ	431
Aññaṁ	479	Atthakāmassa	258
Aññamaññehi	200	Atthacariyā	268
Aññā'yaṁ	287	Atthassa	389
Aññāya	121	Atthe jāte	410
Aññepi	152	Attho	161, 276
Aṭṭhakkhuraṁ	176, 179	Akricchaṁ	438

သံဝဏ္ဏိတပဒါနံ အနုက္ကမဏိကာ

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]		[အ]	
အ	၅၂၉	အဋ္ဌဂုဏသမုပေတံ	၉
အကတညုဿ	၃၄၀	အဋ္ဌ’ဇ္ဈဂမာ	၄၃၈
အကတညူ	၃၁၆	အဋ္ဌာ	၂၀၄
အကာလံ	၄၆၂	အဍ္ဎမာနံ	၄၉၃
အကိလာသု	၁၂၅	အဍ္ဎရတ္တာပပါယိံ	၁၇၉
အကိလာသုနော	၁၂၅	အဍ္ဎရတ္တေ	၅၂၂
အကုတူဟလံ	၄၁၀	အဏုံ	၁၃၉
အက္ခံ	၄၀၃	အဏ္ဍဘူတာဘတာ	၃၁၁
အဂတပုဗ္ဗံ	၄၂၅	အတရမာနာနံ	၁၅၃
အဂါယိမှ	၃၈၄	အတိကရ’မကရာ’စရိယ	၄၅၆
အဂ္ဂိက	၄၈၈	အတိဓန္တံ	၃၀၁
အဂ္ဂိမာသီနော	၄၁၄	အတိဓန္တေန	၃၀၁
အင်္ဂဏေ	၁၂၅	အတိပဏ္ဍိတော	၄၂၉
အစိန္တယန္တော	၄၆၀	အတိဗလတာ	၄၅၇
အစ္စန္တသုခံ	၅၁၄	အတိဘောတိ	၁၇၉
အစ္စာသနဿ	၂၀၀	အတိဝတ္တတိ	၂၉၈၊ ၄၃၄
အစ္စုဂ္ဂတာ	၄၅၇	အတိဝေလံ	၄၅၇
အဇိနသာဋိယာ	၅၀၇	အတ္တသမောပိ	၃၈၇
အဇ္ဇ	၄၉၈	အတ္တာနံ	၁၃၉၊ ၅၁၄
အဇ္ဈဂူ	၂၇၃	အတ္ထံ	၄၃၁
အညံ	၄၇၉	အတ္ထကာမဿ	၂၅၈
အညမညေဟိ	၂၀၀	အတ္ထစရိယာ	၂၆၈
အညာ’ယံ	၂၈၇	အတ္ထဿ	၃၈၉
အညာယ	၁၂၁	အတ္ထေ ဇာတေ	၄၁၀
အညေပိ	၁၅၂	အတ္ထော	၁၆၁၊ ၂၇၆
အဋ္ဌက္ခုရံ	၁၇၆၊ ၁၇၉	အကြိစ္ဆံ	၄၃၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Adiṭṭhapubbake	327
Aduṁ	526
Anaṅgaṇaṁ	499
Anaccimha	384
Anatthakusalena	268
Anapekkhavā	158
Anariyaṁ	250
Anavasesakaṁ	424
Anāgate	522
Anācerakule	462
Aniccā	416
Anivattitattā	496
Anītihaṁ	476
Anutappesi	129
Anuttaraṁ	393
Anuttiṇṇaṁ	187
Anubrūhayaṁ	307
Anurakkhe	424
Anuvicca	484
Anekamāyaṁ	179
Annapānamhi	410
Anvacārī	204
Anvāgantvāna	480
Apacāyanti	236
Apaññā	431
Apaṇṇakaṁ	119, 121
Apatanā	230
Aparājitā	182
Apāyimha	384
Api	153

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Api rukkhā	347
Apunappunaṁ	529
Appakenapi	139
Appossukko	213
Abaddhā	466
Abbhantaraṁ	507
Abbhidā	265
Abyayataṁ	522
Abhiññābalaṁ	9
Abhitthanaya	350
Abhipūjayāma	520
Abhirādhayi	446
Abhirādhaye	340
Amātāpitarasaṁvaddho	462
Amittahatthatthagatova	261
Ambā	476
Araññajā	347
Araññe	353
Arī	497
Alaṁ	488
Alīnatā	389
Avajīyati	332
Avañcanā	230
Avādesi	311
Avitakkena	500
Avinduṁ	125
Avissatthe	412
Asaṅkiyo	353
Asajjittho	399
Asaññino	498

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗကေ	၃၂၇
အဒုံ	၅၂၆
အနင်္ဂဏံ	၄၉၉
အနစ္စိမှ	၃၈၄
အနတ္ထကုသလေန	၂၆၈
အနပေက္ခဝါ	၁၅၈
အနရိယံ	၂၅၀
အနဝသေသကံ	၄၂၄
အနာဂတေ	၅၂၂
အနာစေရကုလေ	၄၆၂
အနိစ္စာ	၄၁၆
အနိဝတ္တိတတ္တာ	၄၉၆
အနီတိဟံ	၄၇၆
အနုတပ္ပေသိ	၁၂၉
အနုတ္တရံ	၃၉၃
အနုတ္တိဏ္ဏံ	၁၈၇
အနုဗြူဟယံ	၃၀၇
အနုရက္ခေ	၄၂၄
အနုဝိစ္စ	၄၈၄
အနေကမာယံ	၁၇၉
အန္နပါနမှိ	၄၁၀
အန္ဝစာရီ	၂၀၄
အန္ဝာဂန္တွာန	၄၈၀
အပစာယန္တိ	၂၃၆
အပညာ	၄၃၁
အပဏ္ဏကံ	၁၁၉၊ ၁၂၁
အပတနာ	၂၃၀
အပရာဇိတာ	၁၈၂
အပါယိမှ	၃၈၄
အပိ	၁၅၃

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အပိ ရုက္ခာ	၃၄၇
အပုနပ္ပုနံ	၅၂၉
အပ္ပကေနပိ	၁၃၉
အပ္ပေါဿုက္ကော	၂၁၃
အဗဒ္ဓါ	၄၆၆
အဗ္ဘန္တရံ	၅၀၇
အဗ္ဘိဒါ	၂၆၅
အဗျယတံ	၅၂၂
အဘိညာဗလံ	၉
အဘိတ္ထနယ	၃၅၀
အဘိပူဇယာမ	၅၂၀
အဘိရာဓယိ	၄၄၆
အဘိရာဓယေ	၃၄၀
အမာတာပိတရသံဝဍ္ဎော	၄၆၂
အမိတ္တဟတ္ထတ္ထဂတောဝ	၂၆၁
အမ္ဗာ	၄၇၆
အရညဇာ	၃၄၇
အရညေ	၃၅၃
အရီ	၄၉၇
အလံ	၄၈၈
အလီနတာ	၃၈၉
အဝဇီယတိ	၃၃၂
အဝဉ္စနာ	၂၃၀
အဝါဒေသိ	၃၁၁
အဝိတက္ကေန	၅၀၀
အဝိန္ဒုံ	၁၂၅
အဝိဿတ္ထေ	၄၁၂
အသင်္ကိယော	၃၅၃
အသဇ္ဇိတ္ထော	၃၉၉
အသညိနော	၄၉၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Asantaṁ	537
Asabbatthagāmiṁ	474
Asabbhi	520
Asampadānena	493
Asā	306
Asātaṁ	434
Assu	212
Ahaṁ	469
Ahañca	484
Aḷārakkhī	324
[Ā]	
Ākāraṇena	289
Āgamimhase	496
Ājañño	197
Āturannāni	213
Ābhassarūpago	500
Āmajāto	242
Āyatiṁ dosaṁ	390
Ārakā	289
Ārādheti	240
Ārāmiko	268
Arogyamicche	388
Āvāsehi va	174
Āvuto	456
Āsi	324
Āsīsetheva	284
Āhaṁsu	344
Āhare’taṁ	448
Āhu	120
[I - Ī]	
Icchaṁ	324
Icchati	318
Icchā	324
Icchāhatassa	438
Itarītarassa	493
Idha	129, 344, 365
Ime	155
Īsāmukhena	219
[U]	
Ukkaṭṭhe	410
Ucchaṅge	326
Ujumaggaṁ	353
Uṇhaṁ	227
Uttamaṅgaṁ	265
Uttamaṅgaruhā	155
Uttamatthaṁ	469
Uda	125
Udakamhi	509
Udakā	285
Udañcanī	441
Udaddhari	209
Udīrito	497
Upakūḷito	429
Upaccagā	276
Upayācito	278
Upasaṁvase	169
Upasevati	537
Upāgataṁ	10, 11
Upāgamiṁ	12

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အသန္တံ	၅၃၇
အသဗ္ဗတ္ထဂါမိံ	၄၇၄
အသဗ္ဘိ	၅၂၀
အသမ္ပဒါနေန	၄၉၃
အသာ	၃၀၆
အသာတံ	၄၃၄
အဿု	၂၁၂
အဟံ	၄၆၉
အဟဉ္စ	၄၈၄
အဠာရက္ခီ	၃၂၄
[အာ]	
အာကာရဏေန	၂၈၉
အာဂမိမှသေ	၄၉၆
အာဇညော	၁၉၇
အာတုရန္နာနိ	၂၁၃
အာဘဿရူပဂေါ	၅၀၀
အာမဇာတော	၂၄၂
အာယတိံ ဒေါသံ	၃၉၀
အာရကာ	၂၈၉
အာရာဓေတိ	၂၄၀
အာရာမိကော	၂၆၈
အရောဂျမိစ္ဆေ	၃၈၈
အာဝါသေဟိ ဝ	၁၇၄
အာဝုတော	၄၅၆
အာသိ	၃၂၄
အာသီသေထေဝ	၂၈၄
အာဟံသု	၃၄၄
အာဟရေ’တံ	၄၄၈
အာဟု	၁၂၀
[ဣ-ဤ]	
ဣစ္ဆံ	၃၂၄
ဣစ္ဆတိ	၃၁၈
ဣစ္ဆာ	၃၂၄
ဣစ္ဆာဟတဿ	၄၃၈
ဣတရီတရဿ	၄၉၃
ဣဓ	၁၂၉၊ ၃၄၄၊ ၃၆၅
ဣမေ	၁၅၅
ဤသာမုခေန	၂၁၉
[ဥ]	
ဥက္ကဋ္ဌေ	၄၁၀
ဥစ္ဆင်္ဂေ	၃၂၆
ဥဇုမဂ္ဂံ	၃၅၃
ဥဏှံ	၂၂၇
ဥတ္တမင်္ဂံ	၂၆၅
ဥတ္တမင်္ဂရုဟာ	၁၅၅
ဥတ္တမတ္ထံ	၄၆၉
ဥဒ	၁၂၅
ဥဒကမှိ	၅၀၉
ဥဒကာ	၂၈၅
ဥဒဉ္စနီ	၄၄၁
ဥဒဒ္ဓရိ	၂၀၉
ဥဒီရိတော	၄၉၇
ဥပကူဠိတော	၄၂၉
ဥပစ္စဂါ	၂၇၆
ဥပယာစိတော	၂၇၈
ဥပသံဝသေ	၁၆၉
ဥပသေဝတိ	၅၃၇
ဥပါဂတံ	၁၀၊ ၁၁
ဥပါဂမိံ	၁၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[U]	
Upeto	265
Uppajjitvā	416
Uppātā	396
Uppādavayadhammino	416
Ubbhataṁ	285
Ubhato	509
Ubhayaṁ	490, 499
Ubho	374, 453
Ussahe	176
[E]	
Ekacciyā	344
Ekacciyo	344
Ekaṭṭhaṁ	347
Ekapaṇṇo	533
Ekarattaṁ	437
Ekā icchā	324
Eke	120
Ekena sotena	179
Eko	414, 468
Ekova	431
Etaṁ	121, 190, 516
Ete	297, 469
Ettha	182
Evaṁ	125, 153, 184, 320
Esanāpasuto	414
Ehinti	225
Eḷamūgo	265

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[O]	
Otaritaṁ padaṁ	187
Oramāma	524
Ovajjamāno	258
Ovadituṁ	176
[Ka]	
Kaṁsasatā	451
Kakaṇṭāva	514
Kakkaṭakāmiva	240
Kaṭukaṁ	403
Kaṭṭhaṁ	344
Kaḍḍhamānassa	516
Kaṇḍinaṁ	171
Katakalyāṇo	401
Katattho	401
Kattāraṁ	401
Kattikaṁ	526
Katvā	486
Kathā	287
Kandāmi	436
Kandeyyuṁ	431
Kapi	268
Kapotakassa	261
Kabaḷaṁ	206
Kammantā	509
Karuṇāya	353
Kare	468
Kareyyuṁ	469
Karoti	436
Kalaṇḍuka	484

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဥ]	
ဥပေတော	၂၆၅
ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ	၄၁၆
ဥပ္ပါတာ	၃၉၆
ဥပ္ပါဒဝယဓမ္မိနော	၄၁၆
ဥဗ္ဘတံ	၂၈၅
ဥဘတော	၅၀၉
ဥဘယံ	၄၉၀၊ ၄၉၉
ဥဘော	၃၇၄၊ ၄၅၃
ဥဿဟေ	၁၇၆
[ဧ]	
ဧကစ္စိယာ	၃၄၄
ဧကစ္စိယော	၃၄၄
ဧကဋ္ဌံ	၃၄၇
ဧကပဏ္ဏော	၅၃၃
ဧကရတ္တံ	၄၃၇
ဧကာ ဣစ္ဆာ	၃၂၄
ဧကေ	၁၂၀
ဧကေန သောတေန	၁၇၉
ဧကော	၄၁၄၊ ၄၆၈
ဧကောဝ	၄၃၁
ဧတံ	၁၂၁၊ ၁၉၀၊ ၅၁၆
ဧတေ	၂၉၇၊ ၄၆၉
ဧတ္ထ	၁၈၂
ဧဝံ	၁၂၅၊ ၁၅၃၊ ၁၈၄၊ ၃၂၀
ဧသနာပသုတော	၄၁၄
ဧဟိန္တိ	၂၂၅
ဧဠမူဂေါ	၂၆၅

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဩ]	
ဩတရိတံ ပဒံ	၁၈၇
ဩရမာမ	၅၂၄
ဩဝဇ္ဇမာနော	၂၅၈
ဩဝဒိတုံ	၁၇၆
[က]	
ကံသသတာ	၄၅၁
ကကဏ္ဋာဝ	၅၁၄
ကက္ကဋကာမိဝ	၂၄၀
ကဋုကံ	၄၀၃
ကဋ္ဌံ	၃၄၄
ကဍ္ဎမာနဿ	၅၁၆
ကဏ္ဍိနံ	၁၇၁
ကတကလျာဏော	၄၀၁
ကတတ္ထော	၄၀၁
ကတ္တာရံ	၄၀၁
ကတ္တိကံ	၅၂၆
ကတွာ	၄၈၆
ကထာ	၂၈၇
ကန္ဒာမိ	၄၃၆
ကန္ဒေယျုံ	၄၃၁
ကပိ	၂၆၈
ကပေါတကဿ	၂၆၁
ကဗဠံ	၂၀၆
ကမ္မန္တာ	၅၀၉
ကရုဏာယ	၃၅၃
ကရေ	၄၆၈
ကရေယျုံ	၄၆၉
ကရောတိ	၄၃၆
ကလဏ္ဍုက	၄၈၄

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]	
Kalāhi	179
Kaliṁ	514
Kalībhavanti	493
Kalyāṇaṁ	393
Kalyāṇiyā	398
Kākaṁ	350
Kākānaṁ	512
Kāmaṁ	328
Kāme	390
Kāmesu	158
Kālaṁ	462
Kālātikkantaṁ	176
Kāḷe	182
Kiṁ	507
Kiṁpakkamiva	390
Kicce	401
Kiñca	152
Kira	174, 393
Kirevaṁ	344
Kukkurā	192
Kujjhanti	320
Kuṇī	374
Kuṇḍapūvaṁ	448
Kuto	451
Kuruṅgassa	190
Kurute	197, 537
Kulalūpadese	496
Kulāvakā	219
Kusanāḷi	469
Kuse	206

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]	
Kodhanā	316
Koseyyakā	192
Kovidā	236
Kosiyāyane	522
[Kha]	
Khañjappahārena	444
Khañjā	374
Khaṇantā	125
Kharassaraṁ	376
Kharādiye	176
Khemaṁ	497
[Ga]	
Gajuttamo	204
Gajjati	242
Gaṇhe	121
Gaṇheyyuṁ	484
Gataṁ	318
Gato	479
Gambhīravattanī	212
Gahanaṁ	507
Gahananissitaṁ	175
Gādhati	499
Gāmaṇi	153
Gāmato	289
Gāvo	376
Gāḷhavedhinaṁ	171
Gilaṁ	403
Gila re	403

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[က]	
ကလာဟိ	၁၇၉
ကလိံ	၅၁၄
ကလီဘဝန္တိ	၄၉၃
ကလျာဏံ	၃၉၃
ကလျာဏိယာ	၃၉၈
ကာကံ	၃၅၀
ကာကာနံ	၅၁၂
ကာမံ	၃၂၈
ကာမေ	၃၉၀
ကာမေသု	၁၅၈
ကာလံ	၄၆၂
ကာလာတိက္ကန္တံ	၁၇၆
ကာဠေ	၁၈၂
ကိံ	၅၀၇
ကိံပက္ကမိဝ	၃၉၀
ကိစ္စေ	၄၀၁
ကိဉ္စ	၁၅၂
ကိရ	၁၇၄၊ ၃၉၃
ကိရေဝံ	၃၄၄
ကုက္ကုရာ	၁၉၂
ကုဇ္ဈန္တိ	၃၂၀
ကုဏီ	၃၇၄
ကုဏ္ဍပူဝံ	၄၄၈
ကုတော	၄၅၁
ကုရုင်္ဂဿ	၁၉၀
ကုရုတေ	၁၉၇၊ ၅၃၇
ကုလလူပဒေသေ	၄၉၆
ကုလာဝကာ	၂၁၉
ကုသနာဠိ	၄၆၉
ကုသေ	၂၀၆

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[က]	
ကောဓနာ	၃၁၆
ကောသေယျကာ	၁၉၂
ကောဝိဒါ	၂၃၆
ကောသိယာယနေ	၅၂၂
[ခ]	
ခဉ္ဇပ္ပဟာရေန	၄၄၄
ခဉ္ဇာ	၃၇၄
ခဏန္တာ	၁၂၅
ခရဿရံ	၃၇၆
ခရာဒိယေ	၁၇၆
ခေမံ	၄၉၇
[ဂ]	
ဂဇုတ္တမော	၂၀၄
ဂဇ္ဇတိ	၂၄၂
ဂဏှေ	၁၂၁
ဂဏှေယျုံ	၄၈၄
ဂတံ	၃၁၈
ဂတော	၄၇၉
ဂမ္ဘီရဝတ္တနီ	၂၁၂
ဂဟနံ	၅၀၇
ဂဟနနိဿိတံ	၁၇၅
ဂါဓတိ	၄၉၉
ဂါမဏိ	၁၅၃
ဂါမတော	၂၈၉
ဂါဝေါ	၃၇၆
ဂါဠှဝေဓိနံ	၁၇၁
ဂိလံ	၄၀၃
ဂိလ ရေ	၄၀၃

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ga - Gha]	
Godhākulaṁ	514
Ghaṁsituṁ	206
Ghatāsano	497
Ghāsaṁ	537
[Ca - Cha]	
Ca	350
Cakkaṁ	438
Cakkamāsado	438
Cakkena	455
Catutthe	456
Catubbhi	438
Caturaṅgulo	533
Caturo ca mahantā	220
Candābhaṁ	499
Cāgo	297
Cittañcāpi	327
Ciraṁ	129
Ce	266
Cetā	273
Corī	442
Chamā'ssasanto	179
Chahi kalāhi	179
Chaḷete	389
[Ja]	
Jagatiruhaṁ	232
Jaṭāhi	507
Janapadaṁ	479
Janapadakalyāṇī	418

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ja - Jha]	
Janā	446
Janādhipa	152
Jammiṁ	266
Jaheyyaṁ	387
Jātaṁ	232
Jātaveda	230, 520
Jātā	155
Jātisambhavo	184
Jātu	312
Jātumeti	397
Jānāmi	289
Jāneyyuṁ	184
Jāyati	505
Jāyappavādena	442
Jālasmi	227
Jīyittha	493
Jīvantaṁ	441
Jīvitaṁ	169
Jīvitā varaṁ	329
Juṇhe	182
Jhānena	500
[Ña]	
Ñātaṁ	190
Ñāti	387
Ñātī	347
Ñātīnaṁ	512
[Ṭha - Ḍa]	
Ṭhānaṁ	119
Ḍiṇḍimaṁ	376

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဂ-ဃ]	
ဂေါဓာကုလံ	၅၁၄
ဃံသိတုံ	၂၀၆
ဃတာသနော	၄၉၇
ဃာသံ	၅၃၇
[စ-ဆ]	
စ	၃၅၀
စက္ကံ	၄၃၈
စက္ကမာသဒေါ	၄၃၈
စက္ကေန	၄၅၅
စတုတ္ထေ	၄၅၆
စတုဗ္ဘိ	၄၃၈
စတုရင်္ဂုလော	၅၃၃
စတုရော စ မဟန္တာ	၂၂၀
စန္ဒာဘံ	၄၉၉
စာဂေါ	၂၉၇
စိတ္တဉ္စာပိ	၃၂၇
စိရံ	၁၂၉
စေ	၂၆၆
စေတာ	၂၇၃
စောရီ	၄၄၂
ဆမာ'ဿသန္တော	၁၇၉
ဆဟိ ကလာဟိ	၁၇၉
ဆဠေတေ	၃၈၉
[ဇ]	
ဇဂတိရုဟံ	၂၃၂
ဇဋာဟိ	၅၀၇
ဇနပဒံ	၄၇၉
ဇနပဒကလျာဏီ	၄၁၈

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဇ-ဈ]	
ဇနာ	၄၄၆
ဇနာဓိပ	၁၅၂
ဇမ္မိံ	၂၆၆
ဇဟေယျံ	၃၈၇
ဇာတံ	၂၃၂
ဇာတဝေဒ	၂၃၀၊ ၅၂၀
ဇာတာ	၁၅၅
ဇာတိသမ္ဘဝေါ	၁၈၄
ဇာတု	၃၁၂
ဇာတုမေတိ	၃၉၇
ဇာနာမိ	၂၈၉
ဇာနေယျုံ	၁၈၄
ဇာယတိ	၅၀၅
ဇာယပ္ပဝါဒေန	၄၄၂
ဇာလသ္မိ	၂၂၇
ဇီယိတ္ထ	၄၉၃
ဇီဝန္တံ	၄၄၁
ဇီဝိတံ	၁၆၉
ဇီဝိတာ ဝရံ	၃၂၉
ဇုဏှေ	၁၈၂
ဈာနေန	၅၀၀
[ဉ]	
ဉာတံ	၁၉၀
ဉာတိ	၃၈၇
ဉာတီ	၃၄၇
ဉာတီနံ	၅၁၂
[ဌ-ဍ]	
ဌာနံ	၁၁၉
ဍိဏ္ဍိမံ	၃၇၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ta]	
Taṁ	121, 484, 499
Taṁ kho jitaṁ	332
Taṁ visaṁ	329
Takkikā	120
Tañca desaṁ	326
Tatuttariṁ	387
Tattha	125, 197, 437, 453, 497, 505
Tathannā	448
Tatheva	287
Tathevekassa	483
Tadā	225
Tappati	398
Tameva	537
Tasmā	493, 512
Tasmimpi	328
Tā	307
Tāṇaṁ	436
Tāto	302
Tāyitā	436
Tārakā	276
Tāsaṁ	306
Tāsu	312
Tiṇamatte	399
Tittiraṁ	457
Tipallatthaṁ	179
Tuṭṭhabbaṁ	502
Tudati	526
Te	225, 380, 484, 507, 516

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ta]	
Tepi	498
Te’me	192
Telaṁ	442
Telapattaṁ	424
Tesaṁ	416
Tyāhaṁ	152
[Tha]	
Thalaṁ	285
Thalamhi	509
Thīnaṁ bhāvo	318
Thullāni	242
[Da]	
Dakassa	497
Dakkhiyaṁ	300
Dajjā	340
Daḍḍhāni	376
Dadhiṁ	474
Dadhippayaṁ	474
Daḷhāya	496
Diṭṭhaṁ	298
Diṭṭheva dhamme	236
Dirattaṁ	437
Disaṁ	425
Disā	498
Disā bhajatha	232
Disvā	187
Disvāna	187
Dīghāyulakkhaṇaṁ	213
Dukkhaṁ	437, 526

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[တ]	
တံ	၁၂၁၊ ၄၈၄၊ ၄၉၉
တံ ခေါ ဇိတံ	၃၃၂
တံ ဝိသံ	၃၂၉
တက္ကိကာ	၁၂၀
တဉ္စ ဒေသံ	၃၂၆
တတုတ္တရိံ	၃၈၇
တတ္ထ	၁၂၅၊ ၁၉၇၊ ၄၃၇၊ ၄၅၃၊ ၄၉၇၊ ၅၀၅
တထန္နာ	၄၄၈
တထေဝ	၂၈၇
တထေဝေကဿ	၄၈၃
တဒါ	၂၂၅
တပ္ပတိ	၃၉၈
တမေဝ	၅၃၇
တသ္မာ	၄၉၃၊ ၅၁၂
တသ္မိမ္ပိ	၃၂၈
တာ	၃၀၇
တာဏံ	၄၃၆
တာတော	၃၀၂
တာယိတာ	၄၃၆
တာရကာ	၂၇၆
တာသံ	၃၀၆
တာသု	၃၁၂
တိဏမတ္တေ	၃၉၉
တိတ္တိရံ	၄၅၇
တိပလ္လတ္ထံ	၁၇၉
တုဋ္ဌဗ္ဗံ	၅၀၂
တုဒတိ	၅၂၆
တေ	၂၂၅၊ ၃၈၀၊ ၄၈၄၊ ၅၀၇၊ ၅၁၆

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[တ]	
တေပိ	၄၉၈
တေ’မေ	၁၉၂
တေလံ	၄၄၂
တေလပတ္တံ	၄၂၄
တေသံ	၄၁၆
တျာဟံ	၁၅၂
[ထ]	
ထလံ	၂၈၅
ထလမှိ	၅၀၉
ထိနံ ဘာဝေါ	၃၁၈
ထုလ္လာနိ	၂၄၂
[ဒ]	
ဒကဿ	၄၉၇
ဒက္ခိယံ	၃၀၀
ဒဇ္ဇာ	၃၄၀
ဒဍ္ဎာနိ	၃၇၆
ဒဓိံ	၄၇၄
ဒဓိပ္ပယံ	၄၇၄
ဒဠှာယ	၄၉၆
ဒိဋ္ဌံ	၂၉၈
ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ	၂၃၆
ဒိရတ္တံ	၄၃၇
ဒိသံ	၄၂၅
ဒိသာ	၄၉၈
ဒိသာ ဘဇထ	၂၃၂
ဒိသွာ	၁၈၇
ဒိသွာန	၁၈၇
ဒီဃာယုလက္ခဏံ	၂၁၃
ဒုက္ခံ	၄၃၇၊ ၅၂၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Da]	
Dukkhaphuṭṭhāya	436
Dukkho	184
Duggatā	498-9
Dutiyaṁ	120
Dutiyo	505
Dubbalaghātikā'yaṁ	193
Dubbhi vane	436
Dumo	289
Dummedha	507
Dummedhānaṁ	278
Dummedho	268
Durājānaṁ	516
Durājāno	318
Durāruho	289
Duve	451
Dūbhakaṁ	385
Dūseyya	480
Duvadūtā	155
Devadhammā	149
Devā	149
Devo	152
Desā	484
Dvādasakena	387
Dvādasaguṇaṁ	11
Dvārā	389
[Dha]	
Dhantena	301
Dhamaṁ	302
Dhame dhame	302

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Dha]	
Dhammaṁ dhajaṁ	486
Dhammassa	236
Dhammānuvattī	389
Dhammo	297
Dhāvantiyā	326
Dhikkitā	171
Dhiti	297
Dhitiyā	496
Dhiratthu	171, 329
Dhīrā	185
Dhuraṁ	211
[Na]	
Naṁ	176, 390
Nakkhattaṁ	276
Naggo	414
Naṅgalīsaṁ	474
Naṅguṭṭhampi	520
Naccena	223
Na taṁ jitaṁ	332
Natthi	451, 512
Natveva	344
Nayidaṁ	526
Naro	344
Navadosaṁ	10
Naḷena	187
Nā'ṅguṭṭhigaṇanaṁ	488
Nāccantaṁ	240
Nāññāya	390

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဒ]	
ဒုက္ခဖုဋ္ဌာယ	၄၃၆
ဒုက္ခော	၁၈၄
ဒုဂ္ဂတာ	၄၉၈-၉
ဒုတိယံ	၁၂၀
ဒုတိယော	၅၀၅
ဒုဗ္ဗလဃာတိကာ’ယံ	၁၉၃
ဒုဗ္ဘိ ဝနေ	၄၃၆
ဒုမော	၂၈၉
ဒုမ္မေဓ	၅၀၇
ဒုမ္မေဓာနံ	၂၇၈
ဒုမ္မေဓော	၂၆၈
ဒုရာဇာနံ	၅၁၆
ဒုရာဇာနော	၃၁၈
ဒုရာရုဟော	၂၈၉
ဒုဝေ	၄၅၁
ဒူဘကံ	၃၈၅
ဒူသေယျ	၄၈၀
ဒေဝဒူတာ	၁၅၅
ဒေဝဓမ္မာ	၁၄၉
ဒေဝါ	၁၄၉
ဒေဝေါ	၁၅၂
ဒေသာ	၄၈၄
ဒွါဒသကေန	၃၈၇
ဒွါဒသဂုဏံ	၁၁
ဒွါရာ	၃၈၉
[ဓ]	
ဓန္တေန	၃၀၁
ဓမံ	၃၀၂
ဓမေ ဓမေ	၃၀၂

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဓ]	
ဓမ္မံ ဓဇံ	၄၈၆
ဓမ္မဿ	၂၃၆
ဓမ္မာနုဝတ္တီ	၃၈၉
ဓမ္မော	၂၉၇
ဓာဝန္တိယာ	၃၂၆
ဓိက္ကိတာ	၁၇၁
ဓိတိ	၂၉၇
ဓိတိယာ	၄၉၆
ဓိရတ္ထု	၁၇၁၊ ၃၂၉
ဓီရာ	၁၈၅
ဓုရံ	၂၁၁
[န]	
နံ	၁၇၆၊ ၃၉၀
နက္ခတ္တံ	၂၇၆
နဂ္ဂေါ	၄၁၄
နင်္ဂလီသံ	၄၇၄
နင်္ဂုဋ္ဌမ္ပိ	၅၂၀
နစ္စေန	၂၂၃
န တံ ဇိတံ	၃၃၂
နတ္ထိ	၄၅၁၊ ၅၁၂
နတွေဝ	၃၄၄
နယိဒံ	၅၂၆
နရော	၃၄၄
နဝဒေါသံ	၁၀
နဠေန	၁၈၇
နာ’င်္ဂုဋ္ဌိဂဏနံ	၄၈၈
နာစ္စန္တံ	၂၄၀
နာညာယ	၃၉၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Na]	
Nātidhame	301
Nādhigacchati	460
Nānubhossati	526
Nāyaṁ	192, 462, 474
Nāyaṁ rukkho	289
Nālaṁ	206
Nāvajīyati	332
Nā’saṁ	320
Nāsaya	350
Nāsitaṁ	301
Nikatippañño	240
Nikatyā	240
Nikkhantā	230
Nikkhasataṁ	399
Nigrodhaṁ	169
Nigrodhasmiṁ	169
Niccaṁ	512
Nidhiṁ	350
Nipphalitā	519
Niplavitaṁ	344
Nibbindeyya	284
Niyāmataṁ	129
Nirujjhanti	416
Nivāsesiṁ	11
Nivisati	327, 437
Nisamma	204
Nihato	263
Nihīnako	468
Nesaṁ	512
No	498

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Pakkhā	230
Pagabbhā	306
Paggaṇhāti	537
Pacamānā	441
Pacchā	380
Pajjunna	350
Pañcadosavivajjitaṁ	9
Pañcamāya’si	456
Paññā	300
Paññāya	499
Paṭikkama	230
Paṭiggahātu	520
Paṭisanthāravuttinaṁ	161
Paṭisevati	390
Paṇḍitaṁ	410
Paṇḍitā	320
Paṇḍito	284, 437
Paṇḍito nāma	429
Paṇṇasālā	8
Pati	326
Patimānentaṁ	276
Patthayāno	425
Pathaviṁ	340
Pathe	326
Padātave	206
Paduṭṭhā	509
Pantho	319
Papaṁ	125
Papā	320
Pabbajjāsamayo	156

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[န]	
နာတိဓမေ	၃၀၁
နာဓိဂစ္ဆတိ	၄၆၀
နာနုဘောဿတိ	၅၂၆
နာယံ	၁၉၂၊၄၆၂၊၄၇၄
နာယံ ရုက္ခော	၂၈၉
နာလံ	၂၀၆
နာဝဇီယတိ	၃၃၂
နာ’သံ	၃၂၀
နာသယ	၃၅၀
နာသိတံ	၃၀၁
နိကတိပ္ပညော	၂၄၀
နိကတျာ	၂၄၀
နိက္ခန္တာ	၂၃၀
နိက္ခသတံ	၃၉၉
နိဂြောဓံ	၁၆၉
နိဂြောဓသ္မိံ	၁၆၉
နိစ္စံ	၅၁၂
နိဓိံ	၃၅၀
နိပ္ဖလိတာ	၅၁၉
နိပ္လဝိတံ	၃၄၄
နိဗ္ဗိန္ဒေယျ	၂၈၄
နိယာမတံ	၁၂၉
နိရုဇ္ဈန္တိ	၄၁၆
နိဝါသေသိံ	၁၁
နိဝိသတိ	၃၂၇၊၄၃၇
နိသမ္မ	၂၀၄
နိဟတော	၂၆၃
နိဟီနကော	၄၆၈
နေသံ	၅၁၂
နော	၄၉၈

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပက္ခာ	၂၃၀
ပဂဗ္ဘာ	၃၀၆
ပဂ္ဂဏှာတိ	၅၃၇
ပစမာနာ	၄၄၁
ပစ္ဆာ	၃၈၀
ပဇ္ဇုန္န	၃၅၀
ပဉ္စဒေါသဝိဝဇ္ဇိတံ	၉
ပဉ္စမာယ’သိ	၄၅၆
ပညာ	၃၀၀
ပညာယ	၄၉၉
ပဋိက္ကမ	၂၃၀
ပဋိဂ္ဂဟာတု	၅၂၀
ပဋိသန္ထာရဝုတ္တိနံ	၁၆၁
ပဋိသေဝတိ	၃၉၀
ပဏ္ဍိတံ	၄၁၀
ပဏ္ဍိတာ	၃၂၀
ပဏ္ဍိတော	၂၈၄၊၄၃၇
ပဏ္ဍိတော နာမ	၄၂၉
ပဏ္ဏသာလာ	၈
ပတိ	၃၂၆
ပတိမာနေန္တံ	၂၇၆
ပတ္ထယာနော	၄၂၅
ပထဝိံ	၃၄၀
ပထေ	၃၂၆
ပဒါတဝေ	၂၀၆
ပဒုဋ္ဌာ	၅၀၉
ပန္ထော	၃၁၉
ပပံ	၁၂၅
ပပါ	၃၂၀
ပဗ္ဗဇ္ဇာသမယော	၁၅၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Pabbajissāmi	307
Pabhāsare	466
Pabhāsitā	457
Pamattaṁ	434
Pamukhā	389
Pamocaya	350
Payaṁ	474
Paramañca lābhaṁ	388
Paramapāsāvinī	418
Paramena tejasā	403
Pariṇāyikā	171
Parimajjasi	507
Parihareyya	424
Parosahassampi	431
Pavikatthitaṁ	380
Pavekkhāmi	529
Pasīdati	327
Passa	393, 444
Passena	195
Pahaṭṭhamanaso	295
Pahaṭṭhena	295
Pāṇaghātī	184
Pāṇinaṁ	184
Pāṇo	184
Pātubhūtā	155
Pādā	230
Pānāgāraṁ	320
Pāpaka	301
Pāpajanasaṁsevī	514
Pāpikaṁ	397-8

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Pāpiyo	174
Pāpeti	514
Pābhatena	139
Pāyāsassapi	201
Pāyehi	200
Pārema	524
Pāsaṁsā	236
Pāsāṇamāsīno	385
Piṇḍaṁ	206
Pitā	436
Piyañca	410
Pisuṇā	316
Pissāma	187
Pihayi	213
Piḷakā	374
Putto	152, 376
Puppharattena	526
Pubbe	401
Purāṇacorānaṁ	204
Puriso	431
Pure	380
Pūrateva	524
Pekhuṇāni	223
Pecca mucce	185
Pothayaṁ	204
Posa	152
Posassa	340, 438
Pose	327
Poseti	152

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပဗ္ဗဇိဿာမိ	၃၀၇
ပဘာသရေ	၄၆၆
ပဘာသိတာ	၄၅၇
ပမတ္တံ	၄၃၄
ပမုခါ	၃၈၉
ပမောစယ	၃၅၀
ပယံ	၄၇၄
ပရမဉ္စ လာဘံ	၃၈၈
ပရမပါသာဝိနီ	၄၁၈
ပရမေန တေဇသာ	၄၀၃
ပရိဏာယိကာ	၁၇၁
ပရိမဇ္ဇသိ	၅၀၇
ပရိဟရေယျ	၄၂၄
ပရောသဟဿမ္ပိ	၄၃၁
ပဝိကတ္ထိတံ	၃၈၀
ပဝေက္ခာမိ	၅၂၉
ပသီဒတိ	၃၂၇
ပဿ	၃၉၃၊ ၄၄၄
ပဿေန	၁၉၅
ပဟဋ္ဌမနသော	၂၉၅
ပဟဋ္ဌေန	၂၉၅
ပါဏဃာတီ	၁၈၄
ပါဏိနံ	၁၈၄
ပါဏော	၁၈၄
ပါတုဘူတာ	၁၅၅
ပါဒါ	၂၃၀
ပါနာဂါရံ	၃၂၀
ပါပကံ	၃၀၁
ပါပဇနသံသေဝီ	၅၁၄
ပါပိကံ	၃၉၇-၈

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပါပိယော	၁၇၄
ပါပေတိ	၅၁၄
ပါဘတေန	၁၃၉
ပါယာသဿပိ	၂၀၁
ပါယေဟိ	၂၀၀
ပါရေမ	၅၂၄
ပါသံသာ	၂၃၆
ပါသာဏမာသီနော	၃၈၅
ပိဏ္ဍံ	၂၀၆
ပိတာ	၄၃၆
ပိယဉ္စ	၄၁၀
ပိသုဏာ	၃၁၆
ပိဿာမ	၁၈၇
ပိဟယိ	၂၁၃
ပိဠကာ	၃၇၄
ပုတ္တော	၁၅၂၊ ၃၇၆
ပုပ္ဖရတ္တေန	၅၂၆
ပုဗ္ဗေ	၄၀၁
ပုရာဏစောရာနံ	၂၀၄
ပုရိသော	၄၃၁
ပုရေ	၃၈၀
ပူရတေဝ	၅၂၄
ပေခုဏာနိ	၂၂၃
ပေစ္စ မုစ္စေ	၁၈၅
ပေါထယံ	၂၀၄
ပေါသ	၁၅၂
ပေါသဿ	၃၄၀၊ ၄၃၈
ပေါသေ	၃၂၇
ပေါသေတိ	၁၅၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pha - Ba]	
Phalāsāva	153
Bako	240
Bajjhati	185
Bandhanaṁ	185
Babbu	505
Bahucintī	453
Bahumpi	479
Bahumpe’taṁ	520
Bādhanaṁ	227
Bālassa	185, 493
Bālo	474
Bāhiyā	446
Bāhiraṁ	507
Biḷāraṁ	486
Bujjhati	403
Byaggho	537
Byasanaṁ	273
Byasane	469
Byāmamattāni	223
Byāhara	490
Brahantampi	347
Brahmacariyaṁ	316
Brāhmaṇo	311
[Bha]	
Bhakkhitaṁ	390
Bhajavho	498
Bhaṇḍanaṁ	509
Bhamati	438
Bhayaṁ	147, 232, 496

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Bha]	
Bhayatajjito	529
Bhayabhīrutāya	496
Bhayamanveti	412
Bhayena	496
Bhariyā	311
Bhavaṁ	520
Bhavissati	533
Bhaveyya	436
Bhāgineyyo	180
Bhāsati	474
Bhāsitassa	431
Bhiṁsanake vane	414
Bhikkhu	316
Bhīmasena	380
Bhīrutā	496
Bhuñjassu	490
Bhuttā	476
Bhusaṁ	493
Bhūmyā	533
Bhojjho	195
Bhoti	180
[Ma]	
Maṁ	227, 441, 526
Maṁsārahassa	520
Maṅgaladosavītivatto	397
Maṅgalā	396
Macchassevo’dake	318
Mañca	350
Maññe	242

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဖ-ဗ]	
ဖလာသာဝ	၁၅၃
ဗကော	၂၄၀
ဗဇ္ဈတိ	၁၈၅
ဗန္ဓနံ	၁၈၅
ဗဗ္ဗု	၅၀၅
ဗဟုစိန္တီ	၄၅၃
ဗဟုမ္ပိ	၄၇၉
ဗဟုမ္ပေ’တံ	၅၂၀
ဗာဓနံ	၂၂၇
ဗာလဿ	၁၈၅၊ ၄၉၃
ဗာလော	၄၇၄
ဗာဟိယာ	၄၄၆
ဗာဟိရံ	၅၀၇
ဗိဠာရံ	၄၈၆
ဗုဇ္ဈတိ	၄၀၃
ဗျဂ္ဃော	၅၃၇
ဗျသနံ	၂၇၃
ဗျသနေ	၄၆၉
ဗျာမမတ္တာနိ	၂၂၃
ဗျာဟရ	၄၉၀
ဗြဟန္တမ္ပိ	၃၄၇
ဗြဟ္မစရိယံ	၃၁၆
ဗြာဟ္မဏော	၃၁၁
[ဘ]	
ဘက္ခိတံ	၃၉၀
ဘဇဝှေါ	၄၉၈
ဘဏ္ဍနံ	၅၀၉
ဘမတိ	၄၃၈
ဘယံ	၁၄၇၊ ၂၃၂၊ ၄၉၆

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဘ]	
ဘယတဇ္ဇိတော	၅၂၉
ဘယဘီရုတာယ	၄၉၆
ဘယမန္ဝေတိ	၄၁၂
ဘယေန	၄၉၆
ဘရိယာ	၃၁၁
ဘဝံ	၅၂၀
ဘဝိဿတိ	၅၃၃
ဘဝေယျ	၄၃၆
ဘာဂိနေယျော	၁၈၀
ဘာသတိ	၄၇၄
ဘာသိတဿ	၄၃၁
ဘိံသနကေ ဝနေ	၄၁၄
ဘိက္ခု	၃၁၆
ဘီမသေန	၃၈၀
ဘီရုတာ	၄၉၆
ဘုဉ္ဇဿု	၄၉၀
ဘုတ္တာ	၄၇၆
ဘုသံ	၄၉၃
ဘူမျာ	၅၃၃
ဘောဇ္ဈော	၁၉၅
ဘောတိ	၁၈၀
[မ]	
မံ	၂၂၇၊ ၄၄၁၊ ၅၂၆
မံသာရဟဿ	၅၂၀
မင်္ဂလဒေါသဝီတိဝတ္တော	၃၉၇
မင်္ဂလာ	၃၉၆
မစ္ဆဿေဝေါ’ဒကေ	၃၁၈
မဉ္စ	၃၅၀
မညေ	၂၄၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ma]	
Maññeva	195
Mataṁ	169, 329
Matiyā	265
Matthake	438
Manamhi	429
Manutappati	337
Manusāsati	455
Mano	327
Mantīsu	410
Mama	156
Maya'masma	192
Mayhaṁ	8
Mayhampe'taṁ	456
Mahatā	496
Mahā'yaṁ	533
Mahārāja	152
Mahiyā	498
Mahiḷāmukho	204
Mahīruhe	498
Mahodadhi	524
Mātāpitā	230
Māme	219
Māluto	182
Māsaḍḍhamāsena	387
Mā su nandi	318
Migaṁ	176, 179
Migamātukā	412
Mi'cchati	318
Mittako	258
Mittabhedikā	316
Mittāni	493
Mitti	493
Mitto	387
Muccanti	185
Muccamāno	185
Muñceyya	397
Mutti	185
Muttosmi	461
Mutvā	398
Munī	125
Me	225, 278, 326, 329, 436, 493
Mettāya	353
Medhāvī	121, 139, 266
Mokkhasi	385
Mokkho	397
[Ya]	
Yaṁ	266
Yaṁ	311
Yaṁ jitaṁ	332
Ya	455
Yañca aññe	158
Yañca maṁ	227
Yañño	278
Yato	326, 376
Yato yato	211
Yattha	197, 242
Yattha yattha	197
Yathanno	448
Yathā nadī	319

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[မ]	
မညေဝ	၁၉၅
မတံ	၁၆၉၊ ၃၂၉
မတိယာ	၂၆၅
မတ္ထကေ	၄၃၈
မနမှိ	၄၂၉
မနုတပ္ပတိ	၃၃၇
မနုသာသတိ	၄၅၅
မနော	၃၂၇
မန္တီသု	၄၁၀
မမ	၁၅၆
မယ’မသ္မ	၁၉၂
မယှံ	၈
မယှမ္ပေ’တံ	၄၅၆
မဟတာ	၄၉၆
မဟာ’ယံ	၅၃၃
မဟာရာဇ	၁၅၂
မဟိယာ	၄၉၈
မဟိဠာမုခေါ	၂၀၄
မဟီရုဟေ	၄၉၈
မဟောဒဓိ	၅၂၄
မာတာပိတာ	၂၃၀
မာမေ	၂၁၉
မာလုတော	၁၈၂
မာသဍ္ဎမာသေန	၃၈၇
မာ သု နန္ဒိ	၃၁၈
မိဂံ	၁၇၆၊ ၁၇၉
မိဂမာတုကာ	၄၁၂
မိ’စ္ဆတိ	၃၁၈
မိတ္တကော	၂၅၈
မိတ္တဘေဒိကာ	၃၁၆
မိတ္တာနိ	၄၉၃
မိတ္တိ	၄၉၃
မိတ္တော	၃၈၇
မုစ္စန္တိ	၁၈၅
မုစ္စမာနော	၁၈၅
မုဉ္စေယျ	၃၉၇
မုတ္တိ	၁၈၅
မုတ္တောသ္မိ	၄၆၁
မုတွာ	၃၉၈
မုနီ	၁၂၅
မေ	၂၂၅၊ ၂၇၈၊ ၃၂၆၊ ၃၂၉၊ ၄၃၆၊ ၄၉၃
မေတ္တာယ	၃၅၃
မေဓာဝီ	၁၂၁၊ ၁၃၉၊ ၂၆၆
မောက္ခသိ	၃၈၅
မောက္ခော	၃၉၇
[ယ]	
ယံ	၂၆၆
ယံ	၃၁၁
ယံ ဇိတံ	၃၃၂
ယ	၄၅၅
ယဉ္စ အညေ	၁၅၈
ယဉ္စ မံ	၂၂၇
ယညော	၂၇၈
ယတော	၃၂၆၊ ၃၇၆
ယတော ယတော	၂၁၁
ယတ္ထ	၁၉၇၊ ၂၄၂
ယတ္ထ ယတ္ထ	၁၉၇
ယထန္နော	၄၄၈
ယထာ နဒီ	၃၁၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ya]	
Yathābhuttañca	490
Yathāvācā	490
Yadā	197, 225
Yadā yadā	197
Yasmā	385
Yasmiṁ	327
Yassa	297, 396
Yahiṁ	497
Yācati	442
Yāti	488
Yā’yaññe	455
Yugayogādhigato	397
Yuñja	195
Yuñjanti	212
Ye	498
Ye vuḍḍhaṁ	236
Yo	401, 486, 537
Yo ca aññe	158
Yo’dha	499
[Ra]	
Rakkhati	158
Rakkhanti	158
Rakkhasīnaṁ	496
Randhehi	350
Ramaṇakaṁ	385
Rasehi	174
Rāja	158
Rājānaṁ	446
Rādha	522

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ra]	
Rucāyaṁ	469
Rucirā	223
Ruccati	456
Ruccate	190
Rudaṁ manuññaṁ	223
Rudimha	384
[La]	
Lakkhaṇā	396
Laṅghayitvāna	456
Lajjā	147
Lasī	519
Littaṁ	403
Loki’tthiyo	306, 320
Loke	148
Loṇañca	442
Loluppacārinī	455
[Va]	
Vakkaṅgā	232
Vaṅkātivaṅkinaṁ	176
Vacanaṁ	261
Vajjhā	192
Vaṇṇabalūpapannā	192
Vaṇṇupathe	125
Vataṁ	486
Vatthūni	484
Vaddhā	192
Vadhabandhanā	461
Vadhissasi	187
Vanagocaro	484

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ယ]	
ယထာဘုတ္တဉ္စ	၄၉၀
ယထာဝါစာ	၄၉၀
ယဒါ	၁၉၇၊ ၂၂၅
ယဒါ ယဒါ	၁၉၇
ယသ္မာ	၃၈၅
ယသ္မိံ	၃၂၇
ယဿ	၂၉၇၊ ၃၉၆
ယဟိံ	၄၉၇
ယာစတိ	၄၄၂
ယာတိ	၄၈၈
ယာ’ယညေ	၄၅၅
ယုဂယောဂါဓိဂတော	၃၉၇
ယုဉ္ဇ	၁၉၅
ယုဉ္ဇန္တိ	၂၁၂
ယေ	၄၉၈
ယေ ဝုဍ္ဎံ	၂၃၆
ယော	၄၀၁၊ ၄၈၆၊ ၅၃၇
ယော စ အညေ	၁၅၈
ယော’ဓ	၄၉၉
[ရ]	
ရက္ခတိ	၁၅၈
ရက္ခန္တိ	၁၅၈
ရက္ခသီနံ	၄၉၆
ရန္ဓေဟိ	၃၅၀
ရမဏကံ	၃၈၅
ရသေဟိ	၁၇၄
ရာဇ	၁၅၈
ရာဇာနံ	၄၄၆
ရာဓ	၅၂၂

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ရ]	
ရုစာယံ	၄၆၉
ရုစိရာ	၂၂၃
ရုစ္စတိ	၄၅၆
ရုစ္စတေ	၁၉၀
ရုဒံ မနုညံ	၂၂၃
ရုဒိမှ	၃၈၄
[လ]	
လက္ခဏာ	၃၉၆
လင်္ဃယိတွာန	၄၅၆
လဇ္ဇာ	၁၄၇
လသီ	၅၁၉
လိတ္တံ	၄၀၃
လောကိ’တ္ထိယော	၃၀၆၊ ၃၂၀
လောကေ	၁၄၈
လောဏဉ္စ	၄၄၂
လောလုပ္ပစာရိနီ	၄၅၅
[ဝ]	
ဝက္ကင်္ဂါ	၂၃၂
ဝင်္ကာတိဝင်္ကိနံ	၁၇၆
ဝစနံ	၂၆၁
ဝဇ္ဈာ	၁၉၂
ဝဏ္ဏဗလူပပန္နာ	၁၉၂
ဝဏ္ဏုပထေ	၁၂၅
ဝတံ	၄၈၆
ဝတ္ထူနိ	၄၈၄
ဝဒ္ဓါ	၁၉၂
ဝဓဗန္ဓနာ	၄၆၁
ဝဓိဿသိ	၁၈၇
ဝနဂေါစရော	၄၈၄

[Va]

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
Vanappatiṁ	347
Vayoharā	155
Vasaṁ	225, 496
Vasati	417
Vasā	512
Vassasataṁ	431
Vahati	347
Vaḷavā	195
Vākacīraṁ	11
Vācaṁ	474
Vācā bhuttañca	490
Vācāva	399
Vāṇijo	129
Vātajāni	182
Vā’tivassitaṁ	457
Vāto	347
Vāyati	182
Vāyametheva	285
Vāyaso	526
Vāriṁ	187
Vāruṇiṁ	270
Vāladhinā	520
Vāso	498
Vāḷavā	197
Vikattheyya	479
Vicakkhaṇo	139
Vijānāti	431
Vijānāsi	522
Vijāyatha	324
Vijjati	306
Vidhamī	302
Vinde	125
Vipakkabrahmacariyo	153
Vipakkhikā	455
Vipariyāso	365
Vipākante	390
Virattā	522
Virādhesi	129
Vilapasi	522
Viluttā	376
Vivajjaya	499
Vivadissanti	225
Vivaradassino	340
Vivekaṁ	307
Visakappena	533
Visaññīkaraṇiṁ	384
Visamacakkhukā	374
Vissatthepi	412
Vissase	312, 412
Vissāsayitvā	486
Vissāsā	412
Vihaṅgamā	232
Vihaññaṁ	380
Vihaññati	273
Vihāhisi	316
Vihesakā	512
Vīṇaṁ	311
Vīriyabalūpapanno	125
Vuccare	149
Vuddhānumataṁ	389

[ဝ]

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
ဝနပ္ပတိံ	၃၄၇
ဝယောဟရာ	၁၅၅
ဝသံ	၂၂၅၊ ၄၉၆
ဝသတိ	၄၁၇
ဝသာ	၅၁၂
ဝဿသတံ	၄၃၁
ဝဟတိ	၃၄၇
ဝဠဝါ	၁၉၅
ဝါကစီရံ	၁၁
ဝါစံ	၄၇၄
ဝါစာ ဘုတ္တဉ္စ	၄၉၀
ဝါစာဝ	၃၉၉
ဝါဏိဇော	၁၂၉
ဝါတဇာနိ	၁၈၂
ဝါ’တိဝဿိတံ	၄၅၇
ဝါတော	၃၄၇
ဝါယတိ	၁၈၂
ဝါယမေထေဝ	၂၈၅
ဝါယသော	၅၂၆
ဝါရိံ	၁၈၇
ဝါရုဏိံ	၂၇၀
ဝါလဓိနာ	၅၂၀
ဝါသော	၄၉၈
ဝါဠဝါ	၁၉၇
ဝိကတ္ထေယျ	၄၇၉
ဝိစက္ခဏော	၁၃၉
ဝိဇာနာတိ	၄၃၁
ဝိဇာနာသိ	၅၂၂
ဝိဇာယထ	၃၂၄
ဝိဇ္ဇတိ	၃၀၆
ဝိဓမီ	၃၀၂
ဝိန္ဒေ	၁၂၅
ဝိပက္ခဗြဟ္မစရိယော	၁၅၃
ဝိပက္ခိကာ	၄၅၅
ဝိပရိယာသော	၃၆၅
ဝိပါကန္တေ	၃၉၀
ဝိရတ္တာ	၅၂၂
ဝိရာဓေသိ	၁၂၉
ဝိလပသိ	၅၂၂
ဝိလုတ္တာ	၃၇၆
ဝိဝဇ္ဇယ	၄၉၉
ဝိဝဒိဿန္တိ	၂၂၅
ဝိဝရဒဿိနော	၃၄၀
ဝိဝေကံ	၃၀၇
ဝိသကပ္ပေန	၅၃၃
ဝိသညီကရဏိံ	၃၈၄
ဝိသမစက္ခုကာ	၃၇၄
ဝိဿတ္ထေပိ	၄၁၂
ဝိဿသေ	၃၁၂၊ ၄၁၂
ဝိဿာသယိတွာ	၄၈၆
ဝိဿာသာ	၄၁၂
ဝိဟင်္ဂမာ	၂၃၂
ဝိဟညံ	၃၈၀
ဝိဟညတိ	၂၇၃
ဝိဟာဟိသိ	၃၁၆
ဝိဟေသကာ	၅၁၂
ဝီဏံ	၃၁၁
ဝီရိယဗလူပပန္နော	၁၂၅
ဝုစ္စရေ	၁၄၉
ဝုဒ္ဓါနုမတံ	၃၈၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]	
Vūpasamo	416
Ve	268
Vegaṁ	197
Vedabbaṁ	273
Vedi	474
Verisu	437
Verī	437
Velā	306
Veḷuriyavaṇṇūpanibhā	223
Vo	284
[Sa]	
Sa	158, 496
Sakaṁ pajaṁ	152
Sakhigehe	509
Sakhilabhāṇino	399
Saghaccā	192
Saṅkhārā	416
Sacittaṁ	424
Sace mucce	185
Saccaṁ	297, 344
Sacchandino	446
Sañjīviko	537
Saññino	498
Saṇhā	399
Sataṁ laddhaṁ	301
Sattapadena	387
Sattahi	176
Sadāmattañca	385
Saddahāsi	451
Saddhammassa	129

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Santā	524
Santiṁ	125
Santi	230, 446
Santo	148
Santhavehi	174
Sandhamaṁ	139
Sa pacchā	337
Sapañño	431
Sappurisā	148
Sabbaṁ	340
Sabbaguṇesu	204
Sabbaghaso yathā	306
Sabbattha	474
Sabbalokassa	512
Sabhā	320
Samatittikaṁ	424
Samāgatā	453
Samāgatānaṁ	431
Samāpattisukhaṁ	499
Samijjhati	153
Samukhaveṭhito	311
Samuṭṭhāpeti	139
Samuppanne	401
Samūhatā	396
Sameti	490
Samparāye	236
Sambahulā	347
Sayaṁ	455
Saraṇa'jja	498
Saraṇato	232

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဝ]	
ဝူပသမော	၄၁၆
ဝေ	၂၆၈
ဝေဂံ	၁၉၇
ဝေဒဗ္ဗံ	၂၇၃
ဝေဒိ	၄၇၄
ဝေရိသု	၄၃၇
ဝေရီ	၄၃၇
ဝေလာ	၃၀၆
ဝေဠုရိယဝဏ္ဏူပနိဘာ	၂၂၃
ဝေါ	၂၈၄
[သ]	
သ	၁၅၈၊ ၄၉၆
သကံ ပဇံ	၁၅၂
သခိဂေဟေ	၅၀၉
သခိလဘာဏိနော	၃၉၉
သဃစ္စာ	၁၉၂
သင်္ခါရာ	၄၁၆
သစိတ္တံ	၄၂၄
သစေ မုစ္စေ	၁၈၅
သစ္စံ	၂၉၇၊ ၃၄၄
သစ္ဆန္ဒိနော	၄၄၆
သဉ္ဇီဝိကော	၅၃၇
သညိနော	၄၉၈
သဏှာ	၃၉၉
သတံ လဒ္ဓံ	၃၀၁
သတ္တပဒေန	၃၈၇
သတ္တဟိ	၁၇၆
သဒါမတ္တဉ္စ	၃၈၅
သဒ္ဒဟာသိ	၄၅၁
သဒ္ဓမ္မဿ	၁၂၉

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သန္တာ	၅၂၄
သန္တိံ	၁၂၅
သန္တိ	၂၃၀၊ ၄၄၆
သန္တော	၁၄၈
သန္ထဝေဟိ	၁၇၄
သန္ဓမံ	၁၃၉
သ ပစ္ဆာ	၃၃၇
သပညော	၄၃၁
သပ္ပုရိသာ	၁၄၈
သဗ္ဗံ	၃၄၀
သဗ္ဗဂုဏေသု	၂၀၄
သဗ္ဗဃသော ယထာ	၃၀၆
သဗ္ဗတ္ထ	၄၇၄
သဗ္ဗလောကဿ	၅၁၂
သဘာ	၃၂၀
သမတိတ္တိကံ	၄၂၄
သမာဂတာ	၄၅၃
သမာဂတာနံ	၄၃၁
သမာပတ္တိသုခံ	၄၉၉
သမိဇ္ဈတိ	၁၅၃
သမုခဝေဌိတော	၃၁၁
သမုဋ္ဌာပေတိ	၁၃၉
သမုပ္ပန္နေ	၄၀၁
သမူဟတာ	၃၉၆
သမေတိ	၄၉၀
သမ္ပရာယေ	၂၃၆
သမ္ဗဟုလာ	၃၄၇
သယံ	၄၅၅
သရဏ’ဇ္ဇ	၄၉၈
သရဏတော	၂၃၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sarikkho	468
Sallaṁ	171
Sallalīkato	195
Sallebhi	195
Sassatā'yaṁ	493
Sahasaṁ	436
Sahāyo	387
Sākhaṁ	169
Sākhasmiṁ	169
Sātarūpena	434
Sāduphalo	289
Sādhu	398, 429
Sādhu jitaṁ	332
Sādhū	347
Sāmā	526
Sāyaṁ	455
Sārattā	306
Sārathi	195
Sāsanaṁ	258
Sāsikā	455
Sikhī	306
Sippikānaṁ sataṁ	451
Simbalismiṁ	219
Sītaṁ	227
Sītāni	182
Sīlaṁ	393
Sīlañca	389
Sīlavataṁ	161
Sīhaṁva	412
Su	318

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sukkadhammasamāhitā	148
Sukhaṁ	158, 316, 441
Sukhamedhati	240
Sukhāvahā	268
Sukho	416
Suggati	236
Sutañca	389
Supinā	396
Susaññatānaṁ	204
Suhannena	446
Sūramicchanti	410
Sūriyaṁ	300
Sūriyābhaṁ	499
Seṭṭho	468
Seti	158, 261, 455
Sepaṇṇi	190
Semāno	195
Seyyasi	190
Seyyo	169, 265, 344, 431
Seyyova	195
Seriva	129
Seveyya	169
So	298, 316, 396
Sokā	350
Socati	258, 266
Soci	318
Sotatto	414
Sotthibhāvo	496
Sodariya'mānaye	326

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သရိက္ခော	၄၆၈
သလ္လံ	၁၇၁
သလ္လလီကတော	၁၉၅
သလ္လေဘိ	၁၉၅
သဿတာ’ယံ	၄၉၃
သဟသံ	၄၃၆
သဟာယော	၃၈၇
သာခံ	၁၆၉
သာခသ္မိံ	၁၆၉
သာတရူပေန	၄၃၄
သာဒုဖလော	၂၈၉
သာဓု	၃၉၈၊၄၂၉
သာဓု ဇိတံ	၃၃၂
သာဓူ	၃၄၇
သာမာ	၅၂၆
သာယံ	၄၅၅
သာရတ္တာ	၃၀၆
သာရထိ	၁၉၅
သာသနံ	၂၅၈
သာသိကာ	၄၅၅
သိခီ	၃၀၆
သိပ္ပိကာနံ သတံ	၄၅၁
သိမ္ဗလိသ္မိံ	၂၁၉
သီတံ	၂၂၇
သီတာနိ	၁၈၂
သီလံ	၃၉၃
သီလဉ္စ	၃၈၉
သီလဝတံ	၁၆၁
သီဟံဝ	၄၁၂
သု	၃၁၈

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သုက္ကဓမ္မသမာဟိတာ	၁၄၈
သုခံ	၁၅၈၊၃၁၆၊၄၄၁
သုခမေဓတိ	၂၄၀
သုခါဝဟာ	၂၆၈
သုခေါ	၄၁၆
သုဂ္ဂတိ	၂၃၆
သုတဉ္စ	၃၈၉
သုပိနာ	၃၉၆
သုသညတာနံ	၂၀၄
သုဟန္နေန	၄၄၆
သူရမိစ္ဆန္တိ	၄၁၀
သူရိယံ	၃၀၀
သူရိယာဘံ	၄၉၉
သေဋ္ဌော	၄၆၈
သေတိ	၁၅၈၊၂၆၁၊၄၅၅
သေပဏ္ဏိ	၁၉၀
သေမာနော	၁၉၅
သေယျသိ	၁၉၀
သေယျော	၁၆၉၊၂၆၅၊၃၄၄၊ ၄၃၁
သေယျောဝ	၁၉၅
သေရိဝ	၁၂၉
သေဝေယျ	၁၆၉
သော	၂၉၈၊၃၁၆၊၃၉၆
သောကာ	၃၅၀
သောစတိ	၂၅၈၊၂၆၆
သောစိ	၃၁၈
သောတတ္တော	၄၁၄
သောတ္ထိဘာဝေါ	၄၉၆
သောဒရိယ’မာနယေ	၃၂၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sovaṇṇamālā	242
Sovaṇṇayo	242
Svāsi	385
[Ha]	
Haññati	393
Haññe	184
Hatā	376, 455
Hatthibondiṁ	529
Hadayassa	125
Hananti	390

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ha]	
Hanukā	524
Handa	250
Haraṁ	399
Harāmi	493
Have	387
Hāpeti	268
Hāyanti	197
Hitānukampino	258
Hitvā	307
Hiri-ottappasampannā	145
Hevaṁ	185

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သောဝဏ္ဏမာလာ	၂၄၂
သောဝဏ္ဏယော	၂၄၂
သွာသိ	၃၈၅
[ဟ]	
ဟညတိ	၃၉၃
ဟညေ	၁၈၄
ဟတာ	၃၇၆၊ ၄၅၅
ဟတ္ထိဗောန္ဒိံ	၅၂၉
ဟဒယဿ	၁၂၅
ဟနန္တိ	၃၉၀

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဟ]	
ဟနုကာ	၅၂၄
ဟန္ဒ	၂၅၀
ဟရံ	၃၉၉
ဟရာမိ	၄၉၃
ဟဝေ	၃၈၇
ဟာပေတိ	၂၆၈
ဟာယန္တိ	၁၉၇
ဟိတာနုကမ္ပိနော	၂၅၈
ဟိတွာ	၃၀၇
ဟိရိဩတ္တပ္ပသမ္ပန္နာ	၁၄၅
ဟေဝံ	၁၈၅

Lakkhitabbapadānaṁ anukkamaṇikā

[A]

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
Akataññū	340-1
Agatapubbaṁ disaṁ	425
Agāriyamuni	125
Aggasāvakayugānaṁ parinibbānāni	415
Aggasāvakā sabbe ādāya Gayāsīsato Veḷuvanameva paccāgamiṁsu	516-7
Agghāpaniko bāla,-paṇḍitānaṁ	140-2
Aṅguliṁ ekameva ukkhipi Koṇḍañño sabbadaharo	66
Aṅguliyo dve ukkhipiṁsu satta brāhmaṇā	66
Ajapālanigrodhassa upasaṅkamanaṁ pañcame sattāhe	90
Aññatitthiyasaraṇassa bhindanaṁ	111
Aṭṭhīnaṁ kalyāṇatā	418
Aḍḍhamānaṁ catasso nāḷiyo	493
Ativisālatā	9
Atisambādhatā	9
Attanāva attānaṁ ovadi	77
Attānaṁ rakkhamānā pararakkhakā honti	351-2

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
Atthakāmānaṁ vacanaṁ akarontassa dukkhaṁ āpannaṁ	258
Atthadassibhagavato āyuppamāṇaṁ vassasatasahassaṁ	47
Atthadassibhagavato jātiṭṭhānaṁ	47
Atthadassibhagavato mātāpitādayo	47
Atthadassibhagavato sarīraṁ asītihatthubbedhaṁ	47
Atthadassibhagavato sarīrappabhā sabbakālaṁ yojanamattaṁ pharitvā aṭṭhāsi	47
Attha, dhammagambhīre uppanne paṇḍitaṁ icchanti	410
Adhammikakapaṇarājūnaṁ vataṁ	357
Anagāriyamuni	125
Anāthapiṇḍikassa mittasanthavatā	466
Anāthapiṇḍikassa vihārakaraṇavidhi	108
Anāthapiṇḍikassa vihāramaho	108-9

လက္ခိတဗ္ဗပဒါနံ အနုက္ကမဏိကာ

[အ]

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
အကတညူ	၃၄၀-၁
အဂတပုဗ္ဗံ ဒိသံ	၄၂၅
အဂါရိယမုနိ	၁၂၅
အဂ္ဂသာဝကယုဂါနံ ပရိနိဗ္ဗာနာနိ	၄၁၅
အဂ္ဂသာဝကာ သဗ္ဗေ အာဒါယ ဂယာသီသတော ဝေဠုဝနမေဝ ပစ္စာဂမိံသု	၅၁၆-၇
အဂ္ဃာပနိကော ဗာလ,-ပဏ္ဍိတာနံ	၁၄၀-၂
အင်္ဂုလိံ ဧကမေဝ ဥက္ခိပိ ကောဏ္ဍညော သဗ္ဗဒဟရော	၆၆
အင်္ဂုလိယော ဒွေ ဥက္ခိပိံသု သတ္တ ဗြာဟ္မဏာ	၆၆
အဇပါလနိဂြောဓဿ ဥပသင်္ကမနံ ပဉ္စမေ သတ္တာဟေ	၉၀
အညတိတ္ထိယသရဏဿ ဘိန္ဒနံ	၁၁၁
အဋ္ဌီနံ ကလျာဏတာ	၄၁၈
အဍ္ဎမာနံ စတဿော နာဠိယော	၄၉၃
အတိဝိသာလတာ	၉
အတိသမ္ဗာဓတာ	၉
အတ္တနာဝ အတ္တာနံ ဩဝဒိ	၇၇
အတ္တာနံ ရက္ခမာနာ ပရရက္ခကာ ဟောန္တိ	၃၅၁-၂

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
အတ္ထကာမာနံ ဝစနံ အကရောန္တဿ ဒုက္ခံ အာပန္နံ	၂၅၈
အတ္ထဒဿီဘဂဝတော အာယုပ္ပမာဏံ ဝဿသတသဟဿံ	၄၇
အတ္ထဒဿီဘဂဝတော ဇာတိဋ္ဌာနံ	၄၇
အတ္ထဒဿီဘဂဝတော မာတာပိတာဒယော	၄၇
အတ္ထဒဿီဘဂဝတော သရီရံ အသီတိဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ	၄၇
အတ္ထဒဿီဘဂဝတော သရီရပ္ပဘာ သဗ္ဗကာလံ ယောဇနမတ္တံ ဖရိတွာ အဋ္ဌာသိ	၄၇
အတ္ထ,ဓမ္မဂမ္ဘီရေ ဥပ္ပန္နေ ပဏ္ဍိတံ ဣစ္ဆန္တိ	၄၁၀
အဓမ္မိကကပဏရာဇူနံ ဝတံ	၃၅၇
အနဂါရိယမုနိ	၁၂၅
အနာထပိဏ္ဍိကဿ မိတ္တသန္ထဝတာ	၄၆၆
အနာထပိဏ္ဍိကဿ ဝိဟာရကရဏဝိဓိ	၁၀၈
အနာထပိဏ္ဍိကဿ ဝိဟာရမဟော	၁၀၈-၉

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[A]

Anāthapiṇḍikassa saddhābalavatā 246
Animisacetiya 90
Aniyyānikasāsanassa kālo 58
Anupiya-ambavanato Rājagahaṁ tiṁsayojanaṁ 77
Anomadassibhagavato āyuppamāṇaṁ vassasata-sahassaṁ 43
Anomadassibhagavato jātiṭṭhānaṁ 43
Anomadassibhagavato mātāpitādayo 43
Anomadassibhagavato sarīraṁ aṭṭhapaṇṇāsa-hatthubbedhaṁ 43
Anomā nadī aṭṭhūsabhavitthārā 75
Antorukkhatā 9
Andhakārā andhakārameva gamissati 292
Andhabālānaṁ kammaṁ parihāniyaṁ 337
Apaccavekkhitaparibhogānaṁ visaparibhogasadisatā 402, 411
Apaccavekkhitaparibhogānaṁ yakkhapeta-attabhāvatā 411
Apaṇṇakapaṭipadā arahatta-maggaphaladāyikā 121

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[A]

Apaṇṇakapaṭipadāya aṅgāni tīṇi 119-120
Apaṇṇakapaṭipadāya ānisaṁsā 121
Apaṇṇakapaṭipadāya pabhedā 119
Aparājitapallaṅko cuddasahattho 83
Apāyā cattāro 184
Appabhakkhakantāraṁ 115
Appicchapuggalo 501
Abhinīhārassa samijjhanāni aṭṭha 17-8
Amatamahānibbānaṁ sadisaṁ pariyesanaṁ 4, 71
Amatamahānibbānassa mahātaḷākā 5
Amanussakantāraṁ 115
Ayujjhapurāni dve 220
Ayoniso manasi-karontassa ādīnavā 258
Arahaddhaja 81
Ariyasāvako acalasaddho 248
Ariyā nāma majjhattāva 99
Asamadhura 210
Asātamanta 304
Asātā honti itthiyo natthi pāṭiyekko asātamanto 305
Asilakkhaṇapāṭhaka 480-1

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[အ]

အနာထပိဏ္ဍိကဿ သဒ္ဓါဗလဝတာ ၂၄၆
အနိမိသစေတိယ ၉၀
အနိယျာနိကသာသနဿ ကာလော ၅၈
အနုပိယအမ္ဗဝနတော ရာဇဂဟံ တိံသယောဇနံ ၇၇
အနောမဒဿိဘဂဝတော အာယုပ္ပမာဏံ ဝဿသတ-သဟဿံ ၄၃
အနောမဒဿိဘဂဝတော ဇာတိဋ္ဌာနံ ၄၃
အနောမဒဿိဘဂဝတော မာတာပိတာဒယော ၄၃
အနောမဒဿိဘဂဝတော သရီရံ အဋ္ဌပဏ္ဏာသ-ဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ ၄၃
အနောမာ နဒီ အဋ္ဌူသဘဝိတ္ထာရာ ၇၅
အန္တောရုက္ခတာ ၉
အန္ဓကာရာ အန္ဓကာရမေဝ ဂမိဿတိ ၂၉၂
အန္ဓဗာလာနံ ကမ္မံ ပရိဟာနိယံ ၃၃၇
အပစ္စဝေက္ခိတပရိဘောဂါနံ ဝိသပရိဘောဂသဒိ-သတာ ၄၀၂၊ ၄၁၁
အပစ္စဝေက္ခိတပရိဘောဂါနံ ယက္ခပေတအတ္တဘာဝတာ ၄၁၁
အပဏ္ဏကပဋိပဒါ အရဟတ္တ-မဂ္ဂဖလဒါယိကာ ၁၂၁

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[အ]

အပဏ္ဏကပဋိပဒါယ အင်္ဂါနိ တီဏိ ၁၁၉-၁၂၀
အပဏ္ဏကပဋိပဒါယ အာနိသံသာ ၁၂၁
အပဏ္ဏကပဋိပဒါယ ပဘေဒါ ၁၁၉
အပရာဇိတပလ္လင်္ကော စုဒ္ဒသဟတ္ထော ၈၃
အပါယာ စတ္တာရော ၁၈၄
အပ္ပဘက္ခကန္တာရံ ၁၁၅
အပ္ပိစ္ဆပုဂ္ဂလော ၅၀၁
အဘိနီဟာရဿ သမိဇ္ဈနာနိ အဋ္ဌ ၁၇-၈
အမတမဟာနိဗ္ဗာနံ သဒိသံ ပရိယေသနံ ၄၊ ၇၁
အမတမဟာနိဗ္ဗာနဿ မဟာတဠာကာ ၅
အမနုဿကန္တာရံ ၁၁၅
အယုဇ္ဈပုရာနိ ဒွေ ၂၂၀
အယောနိသော မနသိ-ကရောန္တဿ အာဒီနဝါ ၂၅၈
အရဟဒ္ဓဇ ၈၁
အရိယသာဝကော အစလသဒ္ဓေါ ၂၄၈
အရိယာ နာမ မဇ္ဈတ္တာဝ ၉၉
အသမဓုရ ၂၁၀
အသာတမန္တ ၃၀၄
အသာတာ ဟောန္တိ ဣတ္ထိယော နတ္ထိ ပါဋိယေက္ကော အသာတမန္တော ၃၀၅
အသိလက္ခဏပါဌက ၄၈၀-၁

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Asurabhavanaṁ nāma Sinerussa heṭṭhimatale	218
Asurā, Tāvatiṁsadevānaṁ yujjhanatā	218-9
Asekkhamuni	125
Asnāthādisaddā	3
Assasaddo	3
Assāmikabhaṇḍaṁ nāma rājasantakaṁ	422
Aho Buddhānaṁ balaṁ nāma mahantaṁ	136
[Ā]	
Āgatānāgatacātuddisa-saṁghika	109
Āghātabandhanaṁ paṭhamaṁ Devadattassa bodhisatte	128
Āmisapaṭisanthāro	161
Ārogyassa paramalābhatā	388-9
Āsayānusayañāṇaṁ Buddhānaṁyeva	198
[I]	
Itthiyā hi sāmiko acchādanaṁ nāma	325
Itthiyo attano sāmikaṁ vañcenti	312
Itthiyo nāma methunadhammena atittā	465

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[I]	
Itthīnaṁ abbhantare saṁvaro nāma natthi	306
Itthīnaṁ āciṇṇānāciṇṇatā	318
Itthīnaṁ ādīnavā	226-7, 303-5-6-7, 312-3-6-9
Itthīnaṁ jālasikhūpamā	306
Itthīnaṁ nadīpapādi-sadisatā	319-320
Itthīnaṁ macchagamanūpamā	318
Itthīnaṁ māyādīni	306
Itthīnaṁ lolā pañca	358
Itthī nāma ekapurisikā natthi	311
Itthīsu kopaṁ akatvā majjhatteneva bhavituṁ vaṭṭati	318-9
[U - E]	
Udakassa pātanaṁ suvaṇṇabhiṅkārena	109
Upamā nānāvidhā	5-7
Uppātā pañca	396
Uyyānadānassa nissando	220
Ussadanirayā soḷasa	516
Ekaṁ māretvā ekassa sotthikammassa karaṇaṁ nāma natthi	364
Ekarājajātake mettāya paramatthapāramitā	55, 56
Ehi bhikkhu	37, 99

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အသုရဘဝနံ နာမ သိနေရုဿ ဟေဋ္ဌိမတလေ	၂၁၈
အသုရာ,တာဝတိံသဒေဝါနံ ယုဇ္ဈနတာ	၂၁၈-၉
အသေက္ခမုနိ	၁၂၅
အသ္နာထာဒိသဒ္ဒါ	၃
အဿသဒ္ဒေါ	၃
အဿာမိကဘဏ္ဍံ နာမ ရာဇသန္တကံ	၄၂၂
အဟော ဗုဒ္ဓါနံ ဗလံ နာမ မဟန္တံ	၁၃၆
[အာ]	
အာဂတာနာဂတစာတုဒ္ဒိသ-သံဃိက	၁၀၉
အာဃာတဗန္ဓနံ ပဌမံ ဒေဝဒတ္တဿ ဗောဓိသတ္တေ	၁၂၈
အာမိသပဋိသန္ထာရော	၁၆၁
အာရောဂျဿ ပရမ-လာဘတာ	၃၈၈-၉
အာသယာနုသယဉာဏံ ဗုဒ္ဓါနံယေဝ	၁၉၈
[ဣ]	
ဣတ္ထိယာ ဟိ သာမိကော အစ္ဆာဒနံ နာမ	၃၂၅
ဣတ္ထိယော အတ္တနော သာမိကံ ဝဉ္စေန္တိ	၃၁၂
ဣတ္ထိယော နာမ မေထုနဓမ္မေန အတိတ္တာ	၄၆၅

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဣ]	
ဣတ္ထီနံ အဗ္ဘန္တရေ သံဝရော နာမ နတ္ထိ	၃၀၆
ဣတ္ထီနံ အာစိဏ္ဏာနာစိဏ္ဏတာ	၃၁၈
ဣတ္ထီနံ အာဒီနဝါ	၂၂၆-၇၊ ၃၀၃-၅-၆-၇၊ ၃၁၂-၃-၆-၉
ဣတ္ထီနံ ဇာလသိခူပမာ	၃၀၆
ဣတ္ထီနံ နဒီပပါဒိ-သဒိသတာ	၃၁၉-၃၂၀
ဣတ္ထီနံ မစ္ဆဂမနူပမာ	၃၁၈
ဣတ္ထီနံ မာယာဒီနိ	၃၀၆
ဣတ္ထီနံ လောလာ ပဉ္စ	၃၅၈
ဣတ္ထီ နာမ ဧကပုရိသိကာ နတ္ထိ	၃၁၁
ဣတ္ထီသု ကောပံ အကတွာ မဇ္ဈတ္တေနေဝ ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတိ	၃၁၈-၉
[ဥ-ဧ]	
ဥဒကဿ ပါတနံ သုဝဏ္ဏဘိင်္ကာရေန	၁၀၉
ဥပမာ နာနာဝိဓာ	၅-၇
ဥပ္ပါတာ ပဉ္စ	၃၉၆
ဥယျာနဒါနဿ နိဿန္ဒော	၂၂၀
ဥဿဒနိရယာ သောဠသ	၅၁၆
ဧကံ မာရေတွာ ဧကဿ သောတ္ထိကမ္မဿ ကရဏံ နာမ နတ္ထိ	၃၆၄
ဧကရာဇဇာတကေ မေတ္တာယ ပရမတ္ထပါရမိတာ	၅၅၊ ၅၆
ဧဟိ ဘိက္ခု	၃၇၊ ၉၉

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[O]

Ottappassa bahiddhā samuṭṭhānassa kāraṇāni 146

[Ka]

Kakusandhabhagavato āyuppamāṇaṁ cattālīsa-vassasahassaṁ 51
Kakusandhabhagavato jātiṭṭhānaṁ 51
Kakusandhabhagavato mātāpitādayo 51
Kakusandhabhagavato sarīraṁ cattālīsahatthubbedhaṁ 51
Kaṭāhaka 478-9
Kaṇṇikadānassa nissando 220
Katapāpapuggalānaṁ ādīnavā 184, 240
Kantāraṁ pañcavidhaṁ 115
Kapallapūvapabbhāraṁ nāma Jetavanadvārakoṭṭhakassa avidūre 370
Kappakolāhalaṁ 56-7
Kappaṭṭhiyapāṭihāriya-ṭṭhāna 229, 331
Kappaṭṭhiyapāṭihāriyāni cattāri 188
Kammaṭṭhānadānaṁ nāma āsayā-nusayañāṇameva padhānaṁ 198-9
Kalaṇḍuka 484
Kalahassa vināsamūlatā 224, 226

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Ka]

Kalyāṇāni pañca 418
Kassapabhagavato āyuppa-māṇaṁ vīsativassasahassaṁ 52
Kassapabhagavato jātiṭṭhānaṁ 52
Kassapabhagavato mātāpitādayo 52
Kassapabhagavato sarīraṁ vīsatihatthubbedhaṁ 52
Kākānaṁ vasā nāma natthi 511-2
Kākā paridevanasaddaṁ sutvā sannipatanti 524
Kāmaguṇā nāma kiṁpakkaphala-paribhogasadisā 390
Kāmacchandanīvaraṇaṁ andhakaraṇaṁ 323
Kāmesu anapekkhanaṁ sukhaṁ 158
Kāyassa kuṇapūpamā 6
Kāyassa corasadisatā 6
Kāyassa jegucchatā 162-3
Kāyassa nāvūpamā 6
Kālākālaṁ ajānantassa ādīnavā 461-2
Kāḷakaṇṇīpuggalassa duggatatā 256
Kāḷadevilatā-pasassa rodanaṁ 64-5
Kilesānaṁ ādīnavā 320-321
Kilesā nāma paccāmitta-sadisā 528
Kucchi garukā vajirapūritā viya 151

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[ဩ]

ဩတ္တပ္ပဿ ဗဟိဒ္ဓါ သမုဋ္ဌာနဿ ကာရဏာနိ ၁၄၆

[က]

ကကုသန္ဓဘဂဝတော အာယုပ္ပမာဏံ စတ္တာလီသ· ဝဿသဟဿံ ၅၁
ကကုသန္ဓဘဂဝတော ဇာတိဋ္ဌာနံ ၅၁
ကကုသန္ဓဘဂဝတော မာတာ-ပိတာဒယော ၅၁
ကကုသန္ဓဘဂဝတော သရီရံ စတ္တာလီသဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ ၅၁
ကဋာဟက ၄၇၈-၉
ကဏ္ဏိကဒါနဿ နိဿန္ဒော ၂၂၀
ကတပါပပုဂ္ဂလာနံ အာဒီနဝါ ၁၈၄၊ ၂၄၀
ကန္တာရံ ပဉ္စဝိဓံ ၁၁၅
ကပလ္လပူဝပဗ္ဘာရံ နာမ ဇေတဝနဒွါရကောဋ္ဌကဿ အဝိဒူရေ ၃၇၀
ကပ္ပကောလာဟလံ ၅၆-၇
ကပ္ပဋ္ဌိယပါဋိဟာရိယ-ဋ္ဌာန ၂၂၉၊ ၃၃၁
ကပ္ပဋ္ဌိယပါဋိဟာရိယာနိ စတ္တာရိ ၁၈၈
ကမ္မဋ္ဌာနဒါနံ နာမ အာသယာ-နုသယဉာဏမေဝ ပဓာနံ ၁၉၈-၉
ကလဏ္ဍုက ၄၈၄
ကလဟဿ ဝိနာသ-မူလတာ ၂၂၄၊ ၂၂၆

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[က]

ကလျာဏာနိ ပဉ္စ ၄၁၈
ကဿပဘဂဝတော အာယုပ္ပ-မာဏံ ဝီသတိဝဿသဟဿံ ၅၂
ကဿပဘဂဝတော ဇာတိဋ္ဌာနံ ၅၂
ကဿပဘဂဝတော မာတာပိတာဒယော ၅၂
ကဿပဘဂဝတော သရီရံ ဝီသတိဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ ၅၂
ကာကာနံ ဝသာ နာမ နတ္ထိ ၅၁၁-၂
ကာကာ ပရိဒေဝနသဒ္ဒံ သုတွာ သန္နိပတန္တိ ၅၂၄
ကာမဂုဏာ နာမ ကိံပက္ကဖလ-ပရိဘောဂသဒိသာ ၃၉၀
ကာမစ္ဆန္ဒနီဝရဏံ အန္ဓကရဏံ ၃၂၃
ကာမေသု အနပေက္ခနံ သုခံ ၁၅၈
ကာယဿ ကုဏပူပမာ ၆
ကာယဿ စောရသဒိသတာ ၆
ကာယဿ ဇေဂုစ္ဆတာ ၁၆၂-၃
ကာယဿ နာဝူပမာ ၆
ကာလာကာလံ အဇာနန္တဿ အာဒီနဝါ ၄၆၁-၂
ကာဠကဏ္ဏိပုဂ္ဂလဿ ဒုဂ္ဂတတာ ၂၅၆
ကာဠဒေဝိလတာ-ပသဿ ရောဒနံ ၆၄-၅
ကိလေသာနံ အာဒီနဝါ ၃၂၀-၃၂၁
ကိလေသာ နာမ ပစ္စာမိတ္တ-သဒိသာ ၅၂၈
ကုစ္ဆိ ဂရုကာ ဝဇိရပူရိတာ ဝိယ ၁၅၁

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]	
Kumbhīlānaṁ mukhe vivaṭe akkhīni nimmīlanti	297
Kulaparivaṭṭā sattamā	3
Kūṭatāpasassa upamāyo	507
Kesadhātuyo adāsi bhagavā	93
Kesamassu ohāraṇakiccaṁ nāma puna nāhosi	76
Kesā dvaṅgulamattā yāvajīvaṁ	76
Kesānaṁ chindanaṁ	75-6
Koṇāgamanabhagavato āyuppamāṇaṁ tiṁsavassasahassaṁ	51
Koṇāgamanabhagavato jātiṭṭhānaṁ	51
Koṇāgamanabhagavato mātāpitādayo	51
Koṇāgamanabhagavato sarīraṁ tiṁsahatthubbedhaṁ	51
Koṇḍaññabuddhassa āyuppamāṇaṁ vassasatasahassaṁ	37
Koṇḍaññabuddhassa jātiṭṭhānaṁ	37
Koṇḍaññabuddhassa mātāpitādayo	37
Koṇḍaññabuddhassa sarīraṁ asītihatthubbedhaṁ	37
Kotuhalamaṅgalaṁ nāma Buddhādīhi avaṇṇitaṁ	396
Kodhassa ādīnavā	531

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]	
Ko me gharāvāsena attho?	41
Kolāhalāni tīṇi	56
Kosalamahārājassa antarāyo tisso	354
[Kha]	
Khattiyā cha	156
Khantivādijātake khantiyā paramatthapāramitā	55
Khuracakka	385
[Ga]	
Gabbhavāso nāma Lohakumbhiyaṁ nivāsasadiso	433
Gabbhavijāyanaparitta	432
Garusaṁvāsarahitānaṁ vināsamūlatā	384
Gavapānassa vidhi	41
Gahanacchannatā	9
Gāmanto nāma sāsaṅko	170
Goṇānaṁ thāmasampannatā	207
[Ca]	
Cakkavattikolāhalaṁ	56-7
Caṅkamadosā pañca	9
Cittapaṇītadānaṁ lūkhaṁ nāma natthi	245
Cuṇṇikamaṁsa	261

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[က]	
ကုမ္ဘီလာနံ မုခေ ဝိဝဋေ အက္ခီနိ နိမ္မီလန္တိ	၂၉၇
ကုလပရိဝဋ္ဋာ သတ္တမာ	၃
ကူဋတာပသဿ ဥပမာယော	၅၀၇
ကေသဓာတုယော အဒါသိ ဘဂဝါ	၉၃
ကေသမဿု ဩဟာရဏကိစ္စံ နာမ ပုန နာဟောသိ	၇၆
ကေသာ ဒွင်္ဂုလမတ္တာ ယာဝဇီဝံ	၇၆
ကေသာနံ ဆိန္ဒနံ	၇၅-၆
ကောဏာဂမနဘဂဝတော အာယုပ္ပမာဏံ တိံသဝဿသဟဿံ	၅၁
ကောဏာဂမနဘဂဝတော ဇာတိဋ္ဌာနံ	၅၁
ကောဏာဂမနဘဂဝတော မာတာပိတာဒယော	၅၁
ကောဏာဂမနဘဂဝတော သရီရံ တိံသဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ	၅၁
ကောဏ္ဍညဗုဒ္ဓဿ အာယုပ္ပမာဏံ ဝဿသတသဟဿံ	၃၇
ကောဏ္ဍညဗုဒ္ဓဿ ဇာတိဋ္ဌာနံ	၃၇
ကောဏ္ဍညဗုဒ္ဓဿ မာတာပိတာဒယော	၃၇
ကောဏ္ဍညဗုဒ္ဓဿ သရီရံ အသီတိဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ	၃၇
ကောတုဟလမင်္ဂလံ နာမ ဗုဒ္ဓါဒီဟိ အဝဏ္ဏိတံ	၃၉၆
ကောဓဿ အာဒီနဝါ	၅၃၁

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[က]	
ကော မေ ဃရာဝါသေန အတ္ထော?	၄၁
ကောလာဟလာနိ တီဏိ	၅၆
ကောသလမဟာရာဇဿ အန္တရာယော တိဿော	၃၅၄
[ခ]	
ခတ္တိယာ ဆ	၁၅၆
ခန္တိဝါဒိဇာတကေ ခန္တိယာ ပရမတ္ထပါရမိတာ	၅၅
ခုရစက္က	၃၈၅
[ဂ]	
ဂဗ္ဘဝါသော နာမ လောဟကုမ္ဘိယံ နိဝါသသဒိသော	၄၃၃
ဂဗ္ဘဝိဇာယနပရိတ္တ	၄၃၂
ဂရုသံဝါသရဟိတာနံ ဝိနာသမူလတာ	၃၈၄
ဂဝပါနဿ ဝိဓိ	၄၁
ဂဟနစ္ဆန္နတာ	၉
ဂါမန္တော နာမ သာသင်္ကော	၁၇၀
ဂေါဏာနံ ထာမသမ္ပန္နတာ	၂၀၇
[စ]	
စက္ကဝတ္တိကောလာဟလံ	၅၆-၇
စင်္ကမဒေါသာ ပဉ္စ	၉
စိတ္တပဏီတဒါနံ လူခံ နာမ နတ္ထိ	၂၄၅
စုဏ္ဏိကမံသ	၂၆၁

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Ca]

Cūḷasutasomajātake nekkhammassa paramattha-pāramitā 54-5
Cūḷāmaṇi laddho therassānubhāvena 407
Corakantāraṁ 115

[Cha - Ja]

Chavīnaṁ kalyāṇatā 418
Janapadakalyāṇiyā obhāso 418
Jambudīpeyeva Buddhā nibbattanti 58
Jambudīpo dasayojana-sahassaparimāṇo 58
Jayapūjā 87
Jātissarañāṇaṁ 501
Jitānaṁ visesatā 331-2
Jūtagīta 308

[Ña]

Ñātakānaṁ saṅgaho 100-1
Ñātatthacariyā 190, 510
Ñātibandhuvirahitaṭṭhāne gabbhavuṭṭhānaṁ nāma dukkhameva 130

[Ta]

Tathāgatassa mahāparinibbānaṁ 415
Tathāgatassa mātāpitādayo 327
Tathāgatā hatthesu na paṭiggaṇhanti 93

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Ta]

Tāpasānaṁ parikkhārā 13
Tāpasānaṁ surāpānatā 308
Tāḷasadda 3
Tittirādīnaṁ sahāyakānaṁ sagāravatā 234-3
Tiracchānāpi attano sappāyāsappāyaṁ jānanti 497
Tissabhagavato āyuppa-māṇaṁ vassasatasahassaṁ 49
Tissabhagavato jātiṭṭhānaṁ 48
Tissabhagavato mātā-pitādayo 48-9
Tissabhagavato sarīraṁ saṭṭhihatthubbedhaṁ 49
Tīṇi piṭakāni paṭisambhidāhiyeva āgatāni 134, 135
Tumbo catasso nāḷiyo 493

[Tha]

Thaddhavisamatā 9
Thūṇūpanīta 354

[Da]

Dakarakkhassa vaṇṇo 187
Dakkhiṇodakassa pātanavidhi 109
Dasabalassa uttarimanussadhammā 413
Dasabalassa vaḷañjanavaccakuṭi 177
Dānaṁ nissāya bodhisattānaṁ titti nāma natthi 40
Dāna-upapāramī nāma aṅgapariccāgo 31

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[စ]

စူဠသုတသောမဇာတကေ နေက္ခမ္မဿ ပရမတ္ထ-ပါရမိတာ ၅၄-၅
စူဠာမဏိ လဒ္ဓေါ ထေရဿာနုဘာဝေန ၄၀၇
စောရကန္တာရံ ၁၁၅

[ဆ-ဇ]

ဆဝီနံ ကလျာဏတာ ၄၁၈
ဇနပဒကလျာဏိယာ ဩဘာသော ၄၁၈
ဇမ္ဗုဒီပေယေဝ ဗုဒ္ဓါ နိဗ္ဗတ္တန္တိ ၅၈
ဇမ္ဗုဒီပေါ ဒသယောဇန-သဟဿပရိမာဏော ၅၈
ဇယပူဇာ ၈၇
ဇာတိဿရဉာဏံ ၅၀၁
ဇိတာနံ ဝိသေသတာ ၃၃၁-၂
ဇူတဂီတ ၃၀၈

[ဉ]

ဉာတကာနံ သင်္ဂဟော ၁၀၀-၁
ဉာတတ္ထစရိယာ ၁၉၀၊ ၅၁၀
ဉာတိဗန္ဓုဝိရဟိတဋ္ဌာနေ ဂဗ္ဘဝုဋ္ဌာနံ နာမ ဒုက္ခမေဝ ၁၃၀

[တ]

တထာဂတဿ မဟာပရိနိဗ္ဗာနံ ၄၁၅
တထာဂတဿ မာတာပိတာ-ဒယော ၃၂၇
တထာဂတာ ဟတ္ထေသု န ပဋိဂ္ဂဏှန္တိ ၉၃

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[တ]

တာပသာနံ ပရိက္ခာရာ ၁၃
တာပသာနံ သုရာပါနတာ ၃၀၈
တာဠသဒ္ဒ ၃
တိတ္တိရာဒီနံ သဟာယကာနံ သဂါရဝတာ ၂၃၄-၃
တိရစ္ဆာနာပိ အတ္တနော သပ္ပါယာသပ္ပါယံ ဇာနန္တိ ၄၉၇
တိဿဘဂဝတော အာယုပ္ပ-မာဏံ ဝဿသတသဟဿံ ၄၉
တိဿဘဂဝတော ဇာတိဋ္ဌာနံ ၄၈
တိဿဘဂဝတော မာတာ-ပိတာဒယော ၄၈-၉
တိဿဘဂဝတော သရီရံ သဋ္ဌိဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ ၄၉
တီဏိ ပိဋကာနိ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိယေဝ အာဂတာနိ ၁၃၄၊ ၁၃၅
တုမ္ဗော စတဿော နာဠိယော ၄၉၃

[ထ]

ထဒ္ဓဝိသမတာ ၉
ထူဏူပနီတ ၃၅၄

[ဒ]

ဒကရက္ခဿ ဝဏ္ဏော ၁၈၇
ဒက္ခိဏောဒကဿ ပါတနဝိဓိ ၁၀၉
ဒသဗလဿ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မာ ၄၁၃
ဒသဗလဿ ဝဠဉ္ဇနဝစ္စကုဋိ ၁၇၇
ဒါနံ နိဿာယ ဗောဓိသတ္တာနံ တိတ္တိ နာမ နတ္ထိ ၄၀
ဒါနဥပပါရမီ နာမ အင်္ဂပရိစ္စာဂေါ ၃၁

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Da]

Dānaparamatthapāramī nāma jīvitapariccāgo 31
Dānapāramī nāma bāhirakabhaṇḍapariccāgo 31
Dānassa dinnabhāve mahāpathaviyā sakkhibhāvo 86
Diṭṭhiṭṭhānādīni 396
Dibbapāna 218
Dibbojapakkhipanānaṁ visesatā 80
Disā dasa 63
Dīghāyulakkhaṇaṁ 213
Dīpaṅkarabhagavato byākaraṇāni 19
Dīpappasādakamahindattherassa caṅkamo 9
Dīpesu tīsu Buddhā na nibbattanti 58
Dubbacavacana 262, 270
Devadattassa akataññutā 491
Devadattassa mukhato lohitaṁ uggañchi 517
Devadatto viharati Gayāsīse 159
Devapūjāya ānisaṁso 448
Devā tividhā 149
Devorohaṇa 209
Dvevācikā upāsakā 93

[Dha]

Dhanasinehassa ādīnavā 342, 504
Dhammacakkapavattanasuttantaṁ desesi Bhagavā uttarāsāḷhanakkhattayoge 94-5
Dhammadassibhagavato āyuppamānaṁ vassasatasahassaṁ 48
Dhammadassibhagavato jātiṭṭhānaṁ 47
Dhammadassibhagavato mātāpitādayo 47
Dhammadassibhagavato sarīraṁ asītihatthubbedhaṁ 48
Dhammadhaja 486
Dhammapaṭisanthāro 161

[Na]

Nakkhattassa anatthatā 275-6
Nandakumārassa abhisekamaṅgalādīni 106
Nandanavanaṁ atthiyeva sabbadevalokesu 59
Narasīhagāthāyo dasa 104-5
Nāmaṁ nāma paṇṇattimattaṁ 386, 426
Nāradabhagavato āyuppamāṇaṁ navutivassasahassaṁ 45
Nāradabhagavato jātiṭṭhānaṁ 44
Nāradabhagavato mātāpitādayo 44
Nāradabhagavato sarīraṁ aṭṭhāsītihatthubbedhaṁ 45

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[ဒ]

ဒါနပရမတ္ထပါရမီ နာမ ဇီဝိတပရိစ္စာဂေါ ၃၁
ဒါနပါရမီ နာမ ဗာဟိရကဘဏ္ဍပရိစ္စာဂေါ ၃၁
ဒါနဿ ဒိန္နဘာဝေ မဟာပထဝိယာ သက္ခိဘာဝေါ ၈၆
ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနာဒီနိ ၃၉၆
ဒိဗ္ဗပါန ၂၁၈
ဒိဗ္ဗောဇပက္ခိပနာနံ ဝိသေသတာ ၈၀
ဒိသာ ဒသ ၆၃
ဒီဃာယုလက္ခဏံ ၂၁၃
ဒီပင်္ကရဘဂဝတော ဗျာကရဏာနိ ၁၉
ဒီပပ္ပသာဒကမဟိန္ဒတ္ထေရဿ စင်္ကမော ၉
ဒီပေသု တီသု ဗုဒ္ဓါ န နိဗ္ဗတ္တန္တိ ၅၈
ဒုဗ္ဗစဝစန ၂၆၂၊ ၂၇၀
ဒေဝဒတ္တဿ အကတညုတာ ၄၉၁
ဒေဝဒတ္တဿ မုခတော လောဟိတံ ဥဂ္ဂဉ္ဆိ ၅၁၇
ဒေဝဒတ္တော ဝိဟရတိ ဂယာသီသေ ၁၅၉
ဒေဝပူဇာယ အာနိသံသော ၄၄၈
ဒေဝါ တိဝိဓာ ၁၄၉
ဒေဝေါရောဟဏ ၂၀၉
ဒွေဝါစိကာ ဥပါသကာ ၉၃

[ဓ]

ဓနသိနေဟဿ အာဒီနဝါ ၃၄၂၊ ၅၀၄
ဓမ္မစက္ကပဝတ္တနသုတ္တန္တံ ဒေသေသိ ဘဂဝါ ဥတ္တရာသာဠှနက္ခတ္တယောဂေ ၉၄-၅
ဓမ္မဒဿီဘဂဝတော အာယုပ္ပမာနံ ဝဿသတသဟဿံ ၄၈
ဓမ္မဒဿီဘဂဝတော ဇာတိဋ္ဌာနံ ၄၇
ဓမ္မဒဿီဘဂဝတော မာတာပိတာဒယော ၄၇
ဓမ္မဒဿီဘဂဝတော သရီရံ အသီတိဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ ၄၈
ဓမ္မဓဇ ၄၈၆
ဓမ္မပဋိသန္ထာရော ၁၆၁

[န]

နက္ခတ္တဿ အနတ္ထတာ ၂၇၅-၆
နန္ဒကုမာရဿ အဘိသေကမင်္ဂလာဒီနိ ၁၀၆
နန္ဒနဝနံ အတ္ထိယေဝ သဗ္ဗဒေဝလောကေသု ၅၉
နရသီဟဂါထာယော ဒသ ၁၀၄-၅
နာမံ နာမ ပဏ္ဏတ္တိမတ္တံ ၃၈၆၊ ၄၂၆
နာရဒဘဂဝတော အာယုပ္ပမာဏံ နဝုတိဝဿသဟဿံ ၄၅
နာရဒဘဂဝတော ဇာတိဋ္ဌာနံ ၄၄
နာရဒဘဂဝတော မာတာပိတာဒယော ၄၄
နာရဒဘဂဝတော သရီရံ အဋ္ဌာသီတိဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ ၄၅

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Na]	
Nidānāni tīṇi	2, 56, 89
Nidhikumbhiyo catasso	64
Niyyānikapaṭipadā	119
Nirudakakantāraṁ	115
Nihatamānassa upamā tisso	531, 534
Nīlavāhanadī	127
Nerañjarāya Bodhimaṇḍābhimukho alaṅkatamaggo aṭṭhūsabhavitthāro	82
Nhārūnaṁ kalyāṇatā	418
[Pa]	
Paccāmitte adhibhavanadhammā cattāro	297
Paccāmitto khuddako nāma natthi	528
Paccekabuddhamuni	125
Pacchimabhavika	162
Pacchimabhavikasattaṁ na sakkā nāsetuṁ	252
Pacchimabhavikasattassa arahattūpanissayatā	252
Pañcavaggiyattherānaṁ arahattapattatā	95
Pañcavaggiyānaṁ vaṁso	66-7
Paṭisanthāresu ṭhito vuḍḍhi nāma	161
Paṭisanthāro duvidho	161
Paṭisandhiggahaṇaṁ dukkhaṁ punabbhave	4

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Paṭisambhidāhiyevassa tīṇi piṭakāni āgamaṁsu	134, 135
Paṇḍitasatthavāhassa pacchato gamane ānisaṁsadassanaṁ	115
Paṇḍitassa seṭṭhatā	266
Paṇḍitā itthiṁ nāsakkhiṁsu rakkhituṁ	307
Paṇṇasālāya dosā aṭṭha	12
Padumabhagavato āyuppamāṇaṁ vassasatasahassaṁ	44
Padumabhagavato jātiṭṭhānaṁ	44
Padumabhagavato mātāpitādayo	44
Padumabhagavato sarīraṁ aṭṭhapaṇṇāsahatthubbedhaṁ	44
Padumuttarabuddhassa āyuppamāṇaṁ vassasatasahassaṁ	45
Padumuttarabuddhassa kāle titthiyā nāma nāhesuṁ	45
Padumuttarabuddhassa jātiṭṭhānaṁ	45
Padumuttarabuddhassa mātāpitādayo	45
Padumuttarabuddhassa sarīraṁ aṭṭhapaṇṇāsahatthubbedhaṁ	45
Padumuttarabuddhassa sarīrappabhā samantato dvādasa yojanāni	45
Panthaka (Cūḷamahā)	130-1
Pabbajitānaṁ pilotikā	395

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[န]	
နိဒါနာနိ တီဏိ	၂၊၅၆၊၈၉
နိဓိကုမ္ဘိယော စတဿော	၆၄
နိယျာနိကပဋိပဒါ	၁၁၉
နိရုဒကကန္တာရံ	၁၁၅
နိဟတမာနဿ ဥပမာ တိဿော	၅၃၁၊၅၃၄
နီလဝါဟနဒီ	၁၂၇
နေရဉ္ဇရာယ ဗောဓိမဏ္ဍာဘိမုခေါ အလင်္ကတမဂ္ဂေါ အဋ္ဌူသဘဝိတ္ထာရော	၈၂
နှာရူနံ ကလျာဏတာ	၄၁၈
[ပ]	
ပစ္စာမိတ္တေ အဓိဘဝနဓမ္မာ စတ္တာရော	၂၉၇
ပစ္စာမိတ္တော ခုဒ္ဒကော နာမ နတ္ထိ	၅၂၈
ပစ္စေကဗုဒ္ဓမုနိ	၁၂၅
ပစ္ဆိမဘဝိက	၁၆၂
ပစ္ဆိမဘဝိကသတ္တံ န သက္ကာ နာသေတုံ	၂၅၂
ပစ္ဆိမဘဝိကသတ္တဿ အရဟတ္တူပနိဿယတာ	၂၅၂
ပဉ္စဝဂ္ဂိယတ္ထေရာနံ အရဟတ္တပတ္တတာ	၉၅
ပဉ္စဝဂ္ဂိယာနံ ဝံသော	၆၆-၇
ပဋိသန္ထာရေသု ဌိတော ဝုဍ္ဎိ နာမ	၁၆၁
ပဋိသန္ထာရော ဒုဝိဓော	၁၆၁
ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏံ ဒုက္ခံ ပုနဗ္ဘဝေ	၄

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပဋိသမ္ဘိဒါဟိယေဝဿ တီဏိ ပိဋကာနိ အာဂမံသု	၁၃၄၊၁၃၅
ပဏ္ဍိတသတ္ထဝါဟဿ ပစ္ဆတော ဂမနေ အာနိသံသဒဿနံ	၁၁၅
ပဏ္ဍိတဿ သေဋ္ဌတာ	၂၆၆
ပဏ္ဍိတာ ဣတ္ထိံ နာသက္ခိံသု ရက္ခိတုံ	၃၀၇
ပဏ္ဏသာလာယ ဒေါသာ အဋ္ဌ	၁၂
ပဒုမဘဂဝတော အာယုပ္ပမာဏံ ဝဿသတသဟဿံ	၄၄
ပဒုမဘဂဝတော ဇာတိဋ္ဌာနံ	၄၄
ပဒုမဘဂဝတော မာတာပိတာဒယော	၄၄
ပဒုမဘဂဝတော သရီရံ အဋ္ဌပဏ္ဏာသဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ	၄၄
ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓဿ အာယုပ္ပမာဏံ ဝဿသတသဟဿံ	၄၅
ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓဿ ကာလေ တိတ္ထိယာ နာမ နာဟေသုံ	၄၅
ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓဿ ဇာတိဋ္ဌာနံ	၄၅
ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓဿ မာတာပိတာဒယော	၄၅
ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓဿ သရီရံ အဋ္ဌပဏ္ဏာသဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ	၄၅
ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓဿ သရီရပ္ပဘာ သမန္တတော ဒွါဒသ ယောဇနာနိ	၄၅
ပန္ထက (စူဠမဟာ)	၁၃၀-၁
ပဗ္ဗဇိတာနံ ပိလောတိကာ	၃၉၅

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Pa]

Pabbajjā 156
Paraṁ rakkhanto attānampi
rakkhati 351
Parinibbāyeyyaṁ Dīpaṅkara-
dasabalo viya 17
Parihāsakeḷikammassa
nissando 132
Palitaṁ disvāva maccurājānaṁ
āgantvā samīpe
ṭhitaṁ viya 154-5
Pāgabbhiyāni tīṇi 306
Pāṭihāriyaṁ yamakapāṭi-
hāriyasadisaṁ 90
Pāṇātipātādīni
dussīlakammāni 277
Pānīyaṁ aparissāvetvā
pivanassa ādīnavā 214
Pāpe nissāya hitasukhaṁ
nāma natthi 514
Pāyāsassa paṭiggahaṇaṁ 19
Pāyāsassa paribhuñjanaṁ 19
Pāramiyo dasa 24, 31
Pāramiyo samatiṁsa 31
Pāramiyo hadaya-
maṁsabbhantare patiṭṭhitā 31
Pāramīnaṁ pūraṇānukkamo 25
Pāsādā tayo 68
Piṇḍaṁ ekūnapaññāsa
ekaṭṭhitālapakkappamāṇaṁ 81

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Pa]

Piyadassibhagavato āyuppa-
māṇaṁ navutivassasahassaṁ 47
Piyadassibhagavato
jātiṭṭhānaṁ 47
Piyadassibhagavato
mātāpitādayo 47
Piyadassibhagavato sarīraṁ
asītihatthubbedhaṁ 47
Piyapuggalaṁ patthenti
madhura-annapāne
paccupaṭṭhite 410
Piyavacanāni cattāri 209
Puññiddhiyānaṁ samiddhitā 471
Puttadārādayo disā 425
Putto catubbidho 152
Puthujjanacittaṁ nāma
lahukaṁ dunniggahaṁ 330
Puthujjanabhāvassa
mahādosatā 330
Pubbanimittāni cattāri 69-70
Pubbanimittāni bāttiṁsa 60-1
Purisassa agamanīyaṭṭhānaṁ
nāma natthi rattibhāge
andhakāre sati 525
Purisānaṁ icchāya sati
kiṁ nāma natthi 525
Pūtikāya 192
Pūraṇakassapādayo cha 535
Pokkharaṇiyā nissando 220
Pokkharavassa 103
Porāṇaka-adhiṭṭhānaṁ 186-7

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[ပ]

ပဗ္ဗဇ္ဇာ ၁၅၆
ပရံ ရက္ခန္တော အတ္တာနမ္ပိ
ရက္ခတိ ၃၅၁
ပရိနိဗ္ဗာယေယျံ ဒီပင်္ကရ-
ဒသဗလော ဝိယ ၁၇
ပရိဟာသကေဠိကမ္မဿ
နိဿန္ဒော ၁၃၂
ပလိတံ ဒိသွာဝ မစ္စုရာဇာနံ
အာဂန္တွာ သမီပေ
ဌိတံ ဝိယ ၁၅၄-၅
ပါဂဗ္ဘိယာနိ တီဏိ ၃၀၆
ပါဋိဟာရိယံ ယမကပါဋိ-
ဟာရိယသဒိသံ ၉၀
ပါဏာတိပါတာဒီနိ
ဒုဿီလကမ္မာနိ ၂၇၇
ပါနီယံ အပရိဿာဝေတွာ
ပိဝနဿ အာဒီနဝါ ၂၁၄
ပါပေ နိဿာယ ဟိတသုခံ
နာမ နတ္ထိ ၅၁၄
ပါယာသဿ ပဋိဂ္ဂဟဏံ ၁၉
ပါယာသဿ ပရိဘုဉ္ဇနံ ၁၉
ပါရမိယော ဒသ ၂၄၊ ၃၁
ပါရမိယော သမတိံသ ၃၁
ပါရမိယော ဟဒယမံသဗ္ဘန္တရေ
ပတိဋ္ဌိတာ ၃၁
ပါရမီနံ ပူရဏာနုက္ကမော ၂၅
ပါသာဒါ တယော ၆၈
ပိဏ္ဍံ ဧကူနပညာသ
ဧကဋ္ဌိတာလပက္ကပ္ပမာဏံ ၈၁

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[ပ]

ပိယဒဿိဘဂဝတော အာယုပ္ပ-
မာဏံ နဝုတိဝဿသဟဿံ ၄၇
ပိယဒဿိဘဂဝတော
ဇာတိဋ္ဌာနံ ၄၇
ပိယဒဿိဘဂဝတော
မာတာပိတာဒယော ၄၇
ပိယဒဿိဘဂဝတော သရီရံ
အသီတိဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ ၄၇
ပိယပုဂ္ဂလံ ပတ္ထေန္တိ မဓုရ-
အန္နပါနေ ပစ္စုပဋ္ဌိတေ ၄၁၀
ပိယဝစနာနိ စတ္တာရိ ၂၀၉
ပုညိဒ္ဓိယာနံ သမိဒ္ဓိတာ ၄၇၁
ပုတ္တဒါရာဒယော ဒိသာ ၄၂၅
ပုတ္တော စတုဗ္ဗိဓော ၁၅၂
ပုထုဇ္ဇနစိတ္တံ နာမ လဟုကံ
ဒုန္နိဂ္ဂဟံ ၃၃၀
ပုထုဇ္ဇနဘာဝဿ
မဟာဒေါသတာ ၃၃၀
ပုဗ္ဗနိမိတ္တာနိ စတ္တာရိ ၆၉-၇၀
ပုဗ္ဗနိမိတ္တာနိ ဗာတ္တိံသ ၆၀-၁
ပုရိသဿ အဂမနီယဋ္ဌာနံ
နာမ နတ္ထိ ရတ္တိဘာဂေ
အန္ဓကာရေ သတိ ၅၂၅
ပုရိသာနံ ဣစ္ဆာယ သတိ
ကိံ နာမ နတ္ထိ ၅၂၅
ပူတိကာယ ၁၉၂
ပူရဏကဿပါဒယော ဆ ၅၃၅
ပေါက္ခရဏိယာ နိဿန္ဒော ၂၂၀
ပေါက္ခရဝဿ ၁၀၃
ပေါရာဏကအဓိဋ္ဌာနံ ၁၈၆-၇

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Pha]

Pharusavācā nāma tiracchānagatānampi amanāpā 207, 209
Pharusavāco nāma vijātamātuyāpi appiyo 531
Phussabhagavato āyuppamāṇaṁ navutivassasahassaṁ 49
Phussabhagavato jātiṭṭhānaṁ 49
Phussabhagavato mātāpitādayo 49
Phussabhagavato sarīraṁ aṭṭhapaṇṇāsahatthubbedhaṁ 49

[Ba]

Bakassa vañcanaṁ 238-9
Balikammaṁ na karonti dhīrā 185
Bahuparikkhārā 143
Bahubhaṇḍikassa ādīnavā 222-3
Bālasatthavāhassa purato gamane ānisaṁsadassanaṁ 115
Bāhirakānaṁ micchātapo 413-4
Buddhakārakā dhammā 24
Buddhakolāhalaṁ 56-7
Buddhagārava 136
Buddhamātā na lola,- surādhuttā 59
Buddhamātuyā pūritapāramiyo 59
Buddhassa aggasāvakā 19
Buddhassa aggasāvikā 19
Buddhassa upaṭṭhāko 19
Buddhassa jātiṭṭhānaṁ 19
Buddhassa bodhi 10
Buddhassa mātāpitaro 19
Buddhā khattiya, brāhmaṇakulesu yeva nibbattanti 58
Buddhānaṁ dhammadesanā tilakkhaṇamuttā nāma natthi 57
Buddhā nāma amoghavacanā 24
Buddhānussati-kammaṭṭhānādīnaṁ sotāpattimaggādippadānaṁ 113
Buddhuppannānaṁ kālā,- kālo 57-8
Bodhisattaṁ gaṇhiṁsu manussā-dukūlacumbaṭakena 62
Bodhisattaṁ gaṇhiṁsu mahā-rājāno ajinappaveṇiyā 62
Bodhisattaṁ sampaṭicchiṁsu mahābrahmāno suvaṇṇajālena 62
Bodhisattamātā sattāha-jāte bodhisatte kālaṁ karoti 61
Bodhisattassa tenatta-bhāvena vanditabbayuttako añño natthi 64
Bodhisattassa thāmabalāni 73-4
Bodhisattassa nāmaggahaṇaṁ 65-6
Bodhisattassa laddhabyākaraṇatā 53

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[ဖ]

ဖရုသဝါစာ နာမ တိရစ္ဆာနဂတာနမ္ပိ အမနာပါ ၂၀၇၊ ၂၀၉
ဖရုသဝါစော နာမ ဝိဇာတမာ-တုယာပိ အပ္ပိယော ၅၃၁
ဖုဿဘဂဝတော အာယုပ္ပမာဏံ နဝုတိဝဿသဟဿံ ၄၉
ဖုဿဘဂဝတော ဇာတိဋ္ဌာနံ ၄၉
ဖုဿဘဂဝတော မာတာပိတာဒယော ၄၉
ဖုဿဘဂဝတော သရီရံ အဋ္ဌပဏ္ဏာသဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ ၄၉

[ဗ]

ဗကဿ ဝဉ္စနံ ၂၃၈-၉
ဗလိကမ္မံ န ကရောန္တိ ဓီရာ ၁၈၅
ဗဟုပရိက္ခာရာ ၁၄၃
ဗဟုဘဏ္ဍိကဿ အာဒီနဝါ ၂၂၂-၃
ဗာလသတ္ထဝါဟဿ ပုရတော ဂမနေ အာနိသံသဒဿနံ ၁၁၅
ဗာဟိရကာနံ မိစ္ဆာတပေါ ၄၁၃-၄
ဗုဒ္ဓကာရကာ ဓမ္မာ ၂၄
ဗုဒ္ဓကောလာဟလံ ၅၆-၇
ဗုဒ္ဓဂါရဝ ၁၃၆
ဗုဒ္ဓမာတာ န လောလ,- သုရာဓုတ္တာ ၅၉
ဗုဒ္ဓမာတုယာ ပူရိတပါရမိယော ၅၉
ဗုဒ္ဓဿ အဂ္ဂသာဝကာ ၁၉
ဗုဒ္ဓဿ အဂ္ဂသာဝိကာ ၁၉
ဗုဒ္ဓဿ ဥပဋ္ဌာကော ၁၉
ဗုဒ္ဓဿ ဇာတိဋ္ဌာနံ ၁၉
ဗုဒ္ဓဿ ဗောဓိ ၁၀
ဗုဒ္ဓဿ မာတာပိတရော ၁၉
ဗုဒ္ဓါ ခတ္တိယ,ဗြာဟ္မဏကုလေသု ယေဝ နိဗ္ဗတ္တန္တိ ၅၈
ဗုဒ္ဓါနံ ဓမ္မဒေသနာ တိလက္ခဏ-မုတ္တာ နာမ နတ္ထိ ၅၇
ဗုဒ္ဓါ နာမ အမောဃဝစနာ ၂၄
ဗုဒ္ဓါနုဿတိကမ္မဋ္ဌာနာဒီနံ သောတာပတ္တိမဂ္ဂါဒိပ္ပဒါနံ ၁၁၃
ဗုဒ္ဓုပ္ပန္နာနံ ကာလာ,- ကာလော ၅၇-၈
ဗောဓိသတ္တံ ဂဏှိံသု မနုဿာ-ဒုကူလစုမ္ဗဋကေန ၆၂
ဗောဓိသတ္တံ ဂဏှိံသု မဟာ-ရာဇာနော အဇိနပ္ပဝေဏိယာ ၆၂
ဗောဓိသတ္တံ သမ္ပဋိစ္ဆိံသု မဟာဗြဟ္မာနော သုဝဏ္ဏဇာလေန ၆၂
ဗောဓိသတ္တမာတာ သတ္တာဟ-ဇာတေ ဗောဓိသတ္တေ ကာလံ ကရောတိ ၆၁
ဗောဓိသတ္တဿ တေနတ္တ-ဘာဝေန ဝန္ဒိတဗ္ဗယုတ္တကော အညော နတ္ထိ ၆၄
ဗောဓိသတ္တဿ ထာမဗလာနိ ၇၃-၄
ဗောဓိသတ္တဿ နာမဂ္ဂဟဏံ ၆၅-၆
ဗောဓိသတ္တဿ လဒ္ဓဗျာကရဏတာ ၅၃

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ba]	
Bodhisattā āruppe na nibbattanti	430
Bodhisattena sahajātā satta	63-4
Bodhisattena vasitakucchi nāma cetiyagabbhasadisā	61
Bodhisatto uttarāsāḷha-nakkhattena paṭisandhiṁ gaṇhi	60
Bodhisatto nikkhami āsāḷhi-puṇṇamāya uttarāsāḷha-nakkhatte vattamāne	74
Bodhisatto nicchāresi vācaṁ tividhattabhāve	63
Bodhisattopi devatāhi abhitthuto	21, 33
Brahmacariya	316
Brāhmaṇānaṁ aggijuho	303
Brāhmaṇā nāma dhanalolā	450
[Bha]	
Bhagavato chinnabhattatā	97
Bhayaṁ nāma sadhanasseva hoti	352
Bhayabhīrutānaṁ visesatā	496
Bhariyā	311-2
Bhavā tayo ādittagehasadisā	72
Bhikkhūnaṁ gavesitabbadhammā	335
Bhūmiyaṁ lekhā soḷasa	90-1
Bherisadda	3

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ma]	
Maṁsānaṁ kalyāṇatā	418
Maghamāṇavānaṁ kammāni	215-7
Maṅgalabhagavati parinibbute ekappahāreneva andhakārāni ahesuṁ	41
Maṅgalabhagavato āyuppamāṇaṁ navutivassasahassaṁ	37, 41
Maṅgalabhagavato kāle rattindivaparicchedo na paññāyittha	37
Maṅgalabhagavato jātiṭṭhānaṁ	41
Maṅgalabhagavato mātāpitādayo	41
Maṅgalabhagavato pubbakammassa nissando obhāso	38-9
Maṅgalabhagavato sarīraṁ aṭṭhāsītihatthubbedhaṁ	37, 41
Maṅgalabhagavato sarīrappabhā niccakālaṁ dasasahassilokadhātuṁ pharitvā aṭṭhāsi	37-8-9
Maccharājassa saccakiriyaṁ	349
Macchānaṁ sabhāvo	227
Macchariyassa ādīnavā	252-6
Majjhimadesassa paricchedā	58
Majjhimadese Buddha, pacceka-Buddhādayo uppajjanti	58
Maṇḍapo sattaratanamayo	40

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဗ]	
ဗောဓိသတ္တာ အာရုပ္ပေ န နိဗ္ဗတ္တန္တိ	၄၃၀
ဗောဓိသတ္တေန သဟဇာတာ သတ္တ	၆၃-၄
ဗောဓိသတ္တေန ဝသိတကုစ္ဆိ နာမ စေတိယဂဗ္ဘသဒိသာ	၆၁
ဗောဓိသတ္တော ဥတ္တရာသာဠ္ဟ-နက္ခတ္တေန ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ	၆၀
ဗောဓိသတ္တော နိက္ခမိ အာသာဠှိ-ပုဏ္ဏမာယ ဥတ္တရာသာဠ္ဟ-နက္ခတ္တေ ဝတ္တမာနေ	၇၄
ဗောဓိသတ္တော နိစ္ဆာရေသိ ဝါစံ တိဝိဓတ္တဘာဝေ	၆၃
ဗောဓိသတ္တောပိ ဒေဝတာဟိ အဘိတ္ထုတော	၂၁၊၃၃
ဗြဟ္မစရိယ	၃၁၆
ဗြာဟ္မဏာနံ အဂ္ဂိဇုဟော	၃၀၃
ဗြာဟ္မဏာ နာမ ဓနလောလာ	၄၅၀
[ဘ]	
ဘဂဝတော ဆိန္နဘတ္တတာ	၉၇
ဘယံ နာမ သဓနဿေဝ ဟောတိ	၃၅၂
ဘယဘီရုတာနံ ဝိသေသတာ	၄၉၆
ဘရိယာ	၃၁၁-၂
ဘဝါ တယော အာဒိတ္တဂေဟသဒိသာ	၇၂
ဘိက္ခူနံ ဂဝေသိတဗ္ဗဓမ္မာ	၃၃၅
ဘူမိယံ လေခါ သောဠသ	၉၀-၁
ဘေရိသဒ္ဒ	၃

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[မ]	
မံသာနံ ကလျာဏတာ	၄၁၈
မဃမာဏဝါနံ ကမ္မာနိ	၂၁၅-၇
မင်္ဂလဘဂဝတိ ပရိနိဗ္ဗုတေ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ အန္ဓကာရာနိ အဟေသုံ	၄၁
မင်္ဂလဘဂဝတော အာယုပ္ပမာဏံ နဝုတိဝဿသဟဿံ	၃၇၊၄၁
မင်္ဂလဘဂဝတော ကာလေ ရတ္တိန္ဒိဝပရိစ္ဆေဒေါ န ပညာယိတ္ထ	၃၇
မင်္ဂလဘဂဝတော ဇာတိဋ္ဌာနံ	၄၁
မင်္ဂလဘဂဝတော မာတာပိတာဒယော	၄၁
မင်္ဂလဘဂဝတော ပုဗ္ဗကမ္မဿ နိဿန္ဒော ဩဘာသော	၃၈-၉
မင်္ဂလဘဂဝတော သရီရံ အဋ္ဌာသီတိဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ	၃၇၊၄၁
မင်္ဂလဘဂဝတော သရီရပ္ပဘာ နိစ္စကာလံ ဒသသဟဿိ-လောကဓာတုံ ဖရိတွာ အဋ္ဌာသိ	၃၇-၈-၉
မစ္ဆရာဇဿ သစ္စကိရိယံ	၃၄၉
မစ္ဆာနံ သဘာဝေါ	၂၂၇
မစ္ဆရိယဿ အာဒီနဝါ	၂၅၂-၆
မဇ္ဈိမဒေသဿ ပရိစ္ဆေဒါ	၅၈
မဇ္ဈိမဒေသေ ဗုဒ္ဓ,ပစ္စေက-ဗုဒ္ဓါဒယော ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ	၅၈
မဏ္ဍပေါ သတ္တရတနမယော	၄၀

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Ma]

Matakuṭṭhāpanakamanta 537
Matamūsikassa mūlakaraṇaṁ 136-9
Madhupāyāso sattasattāhaṁ āhāro 81, 92
Manosilātalaṁ saṭṭhiyojanikaṁ 59
Manthamadhupiṇḍike upanāmesuṁ Tapussabhallikā 93
Maraṇadhammaṁ niyataṁ ekasmiṁ attabhāve 183, 291
Marukantārassa sabhāvo 123
Mahājanakajātake vīriyassa paramatthapāramitā 55
Mahānirayā aṭṭha 516
Mahāpathaviṁ kampetvā gahitasenāsanāni 98
Mahāpadhānapadahanassa chabbassāni 78
Mahāpanthakassa arahattapattatā 132
Mahāmāyāya supinaṁ 59
Mahāmoggallānattherassa ānubhāvo 368
Mahāvilokanāni pañca 57
Mahāsattassa saccakaraṇaṁ 230-1
Mahāsatto rājānaṁ sabbasattānaṁ abhayaṁ yācati 168
Mahāsālarukkho sattayojaniko 59
Mahāsutasomajātake saccassa paramatthapāramitā 55
Mahāsupinānaṁ mātikā 355
Mahāsupināni soḷasa 354-363
Mahicchapuggalo vijātamātuyāpi appiyo 500-2
Mātugāmassa bhāvo dujjāno 317
Mātugāmassa vasaṁ gamanassa garahavatthūni tīṇi 171
Mātugāmo nāma arakkhiyo 311, 313, 521
Mātugāmo nāma pāpo 144
Mānaṁ aṭṭha nāḷiyo 493
Māradhītarānaṁ palobhanaṁ 91, 494
Māradhītaro tisso 91
Mārassa senā 83-5
Mārena dānaṁ vāritaṁ 249
Migassa aṅgāni 166
Migānaṁ māyā cha 179, 180
Micchātapo 519
Mittadubbhino vipāko 340, 345
Mittā nittharanti pattabhāraṁ 467
Mugapakkhajātake adhiṭṭhānassa paramatthapāramitā 55
Mucalindamūlassa gamanaṁ chaṭṭhe sattāhe 92
Mudiṅgasadda 3
Muni anekavidho 125

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[မ]

မတကုဋ္ဌာပနကမန္တ ၅၃၇
မတမူသိကဿ မူလကရဏံ ၁၃၆-၉
မဓုပါယာသော သတ္တသတ္တာဟံ အာဟာရော ၈၁၊ ၉၂
မနောသိလာတလံ သဋ္ဌိယောဇနိကံ ၅၉
မန္ထမဓုပိဏ္ဍိကေ ဥပနာမေသုံ တပုဿဘလ္လိကာ ၉၃
မရဏဓမ္မံ နိယတံ ဧကသ္မိံ အတ္တဘာဝေ ၁၈၃၊ ၂၉၁
မရုကန္တာရဿ သဘာဝေါ ၁၂၃
မဟာဇနကဇာတကေ ဝီရိယဿ ပရမတ္ထပါရမိတာ ၅၅
မဟာနိရယာ အဋ္ဌ ၅၁၆
မဟာပထဝိံ ကမ္ပေတွာ ဂဟိတသေနာသနာနိ ၉၈
မဟာပဓာနပဒဟနဿ ဆဗ္ဗဿာနိ ၇၈
မဟာပန္ထကဿ အရဟတ္တပတ္တတာ ၁၃၂
မဟာမာယာယ သုပိနံ ၅၉
မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရဿ အာနုဘာဝေါ ၃၆၈
မဟာဝိလောကနာနိ ပဉ္စ ၅၇
မဟာသတ္တဿ သစ္စကရဏံ ၂၃၀-၁
မဟာသတ္တော ရာဇာနံ သဗ္ဗသတ္တာနံ အဘယံ ယာစတိ ၁၆၈
မဟာသာလရုက္ခော သတ္တယောဇနိကော ၅၉
မဟာသုတသောမဇာတကေ သစ္စဿ ပရမတ္ထပါရမိတာ ၅၅
မဟာသုပိနာနံ မာတိကာ ၃၅၅
မဟာသုပိနာနိ သောဠသ ၃၅၄-၃၆၃
မဟိစ္ဆပုဂ္ဂလော ဝိဇာတမာတုယာပိ အပ္ပိယော ၅၀၀-၂
မာတုဂါမဿ ဘာဝေါ ဒုဇ္ဇာနော ၃၁၇
မာတုဂါမဿ ဝသံ ဂမနဿ ဂရဟဝတ္ထူနိ တီဏိ ၁၇၁
မာတုဂါမော နာမ အရက္ခိယော ၃၁၁၊ ၃၁၃၊ ၅၂၁
မာတုဂါမော နာမ ပါပေါ ၁၄၄
မာနံ အဋ္ဌ နာဠိယော ၄၉၃
မာရဓီတရာနံ ပလောဘနံ ၉၁၊ ၄၉၄
မာရဓီတရော တိဿော ၉၁
မာရဿ သေနာ ၈၃-၅
မာရေန ဒါနံ ဝါရိတံ ၂၄၉
မိဂဿ အင်္ဂါနိ ၁၆၆
မိဂါနံ မာယာ ဆ ၁၇၉၊ ၁၈၀
မိစ္ဆာတပေါ ၅၁၉
မိတ္တဒုဗ္ဘိနော ဝိပါကော ၃၄၀၊ ၃၄၅
မိတ္တာ နိတ္ထရန္တိ ပတ္တဘာရံ ၄၆၇
မုဂပက္ခဇာတကေ အဓိဋ္ဌာနဿ ပရမတ္ထပါရမိတာ ၅၅
မုစလိန္ဒမူလဿ ဂမနံ ဆဋ္ဌေ သတ္တာဟေ ၉၂
မုဒိင်္ဂသဒ္ဒ ၃
မုနိ အနေကဝိဓော ၁၂၅

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Ma]

Munimuni 125
Mūsikakhādanassa avamaṅgalatā 394
Meghasaddo suyyati ekadviyojanamatte 118
Meghasīsaṁ paññāyati tiyojanamatte 118
Mettābhāvanāya ānisaṁso 216

[Ya]

Yakkhassa lakkhaṇāni 117
Yakkho paresaṁ maṁsa-lohitakhādako pubbapāpakammena 149
Yaññāvāṭa 354
Yathāvuḍḍhaṁ sāsane aggāsanādīnaṁ laddhabbatā 234
Yathāvuḍḍhaṁ sāsane abhivādanādīnaṁ karaṇaṁ 234
Yogā cattāro 397

[Ra]

Raññā nāma tulāsadisena bhavituṁ vaṭṭati 192
Ratanagharaṁ bodhito pacchimuttaradisābhāge sattaratanamayaṁ 90
Ratanacaṅkamo pallaṅkassa ca ṭhitaṭṭhānassa ca antarā puratthimapacchimato āyataṁ 90
Rathasadda 3
Rasataṇhāya pāpataraṁ nāma natthi loke 174
Rājagahato Kapilavatthu saṭṭhiyojanaṁ 101
Rājagahā Jetavanaṁ pañca-cattālīsayojanikaṁ 164
Rājadhamma 192
Rājā 152
Rājāyatanassa upasaṅkamanaṁ sattame sattāhe 92
Rājūhi niggaṇhitabbā corā 193
Rāhulakumāra 71
Rāhulakumāro anubandhi Bhagavantaṁ 107
Rāhulamātuyā vandanaṁ 106
Rukkhamūlamupagatassa guṇā dasa 12, 13
Revatabhagavato āyuppamāṇaṁ saṭṭhivassa-sahassaṁ 42
Revatabhagavato jātiṭṭhānaṁ 42
Revatabhagavato mātāpitādayo 42
Revatabhagavato sarīraṁ asītihatthubbedhaṁ 42
Rogānaṁ ādīnavā 388
Lakkhaṇapariggāhakabrāhmaṇo aṭṭha 66

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[မ]

မုနိမုနိ ၁၂၅
မူသိကခါဒနဿ အဝမင်္ဂလတာ ၃၉၄
မေဃသဒ္ဒေါ သုယျတိ ဧကဒွိယောဇနမတ္တေ ၁၁၈
မေဃသီသံ ပညာယတိ တိယောဇနမတ္တေ ၁၁၈
မေတ္တာဘာဝနာယ အာနိသံသော ၂၁၆

[ယ]

ယက္ခဿ လက္ခဏာနိ ၁၁၇
ယက္ခော ပရေသံ မံသ-လောဟိတခါဒကော ပုဗ္ဗပါပကမ္မေန ၁၄၉
ယညာဝါဋ ၃၅၄
ယထာဝုဍ္ဎံ သာသနေ အဂ္ဂါသနာဒီနံ လဒ္ဓဗ္ဗတာ ၂၃၄
ယထာဝုဍ္ဎံ သာသနေ အဘိဝါဒနာဒီနံ ကရဏံ ၂၃၄
ယောဂါ စတ္တာရော ၃၉၇

[ရ]

ရညာ နာမ တုလာသဒိသေန ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတိ ၁၉၂
ရတနဃရံ ဗောဓိတော ပစ္ဆိမုတ္တရဒိသာဘာဂေ သတ္တရတနမယံ ၉၀
ရတနစင်္ကမော ပလ္လင်္ကဿ စ ဌိတဋ္ဌာနဿ စ အန္တရာ ပုရတ္ထိမပစ္ဆိမတော အာယတံ ၉၀
ရထသဒ္ဒ ၃
ရသတဏှာယ ပါပတရံ နာမ နတ္ထိ လောကေ ၁၇၄
ရာဇဂဟတော ကပိလဝတ္ထု သဋ္ဌိယောဇနံ ၁၀၁
ရာဇဂဟာ ဇေတဝနံ ပဉ္စ-စတ္တာလီသယောဇနိကံ ၁၆၄
ရာဇဓမ္မ ၁၉၂
ရာဇာ ၁၅၂
ရာဇာယတနဿ ဥပသင်္ကမနံ သတ္တမေ သတ္တာဟေ ၉၂
ရာဇူဟိ နိဂ္ဂဏှိတဗ္ဗာ စောရာ ၁၉၃
ရာဟုလကုမာရ ၇၁
ရာဟုလကုမာရော အနုဗန္ဓိ ဘဂဝန္တံ ၁၀၇
ရာဟုလမာတုယာ ဝန္ဒနံ ၁၀၆
ရုက္ခမူလမုပဂတဿ ဂုဏာ ဒသ ၁၂၊၁၃
ရေဝတဘဂဝတော အာယုပ္ပမာဏံ သဋ္ဌိဝဿ-သဟဿံ ၄၂
ရေဝတဘဂဝတော ဇာတိဋ္ဌာနံ ၄၂
ရေဝတဘဂဝတော မာတာပိတာဒယော ၄၂
ရေဝတဘဂဝတော သရီရံ အသီတိဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ ၄၂
ရောဂါနံ အာဒီနဝါ ၃၈၈
လက္ခဏပရိဂ္ဂါဟကဗြာဟ္မဏာ အဋ္ဌ ၆၆

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[La]

Laṭṭhivanuyyānaṁ Rājagahato tigāvutamattaṁ 97
Laddhabhojanassa bhuñjanaṁ dīghāyukaṁ 213
Lābhantarāyakaraṇassa mahādosatā 259
Lābhasakkāraṁ nissāya parivāro 201
Lumbinīvanaṁ Kapilavatthussa ca Devadahassa ca antarā 62
Lumbinīvanaṁ Cittalatāvanasadisaṁ 62
Lokatthacariyā 276-8
Lokasammatānaṁ anekaṁsikatā 483
Lokassa viparivattana-kālo 365
Lokuttaradāyajjaṁ sattavidha-ariyadhanaṁ 107
Lobhadhammānaṁ duppajahatā 333
Lobhānaṁ vināsamūlatā 272
Lomahaṁsajātake upekkhāya paramattha-pāramitā 56
Lolānaṁ jīvitakkha-yatā 259, 262

[Va]

Vañcanassa dosā 237-8
Vattasampannassa ānisaṁsā 475

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Va]

Vatthusmiṁ visade putto labbhamāno visado puññavā 445
Vayassa kalyāṇatā 418
Vākacīrassa ānisaṁsā dvādasa 11
Vātavassā nava 84-5
Vāyāmassa saphalatā 279, 476
Vāḷakantāraṁ 115
Vikatthanassa ānisaṁsā 377-8
Vijjāṭṭhānāni aṭṭhārasa 489
Vijjulatā paññāyati catuppañcayojanamatte 118
Vipassibhagavato āyuppamāṇaṁ asīti-vassasahassaṁ 50
Vipassibhagavato jātiṭṭhānaṁ 49
Vipassibhagavato mātāpitādayo 49
Vipassibhagavato sarīraṁ asītihatthubbedhaṁ 50
Vipassibhagavato sarīrappabhā saddā sattayojanāni pharitvā aṭṭhāsi 50
Vipādakānaṁ ādīnavā 225
Vivekā tayo 307
Vihārānumodanagāthā 109
Vīṇāsadda 3
Vīriyaṅgāni cattāri 83, 125
Vuṭṭhivāto vāyati yojanamattaṁ 118

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[လ]

လဋ္ဌိဝနုယျာနံ ရာဇဂဟတော တိဂါဝုတမတ္တံ ၉၇
လဒ္ဓဘောဇနဿ ဘုဉ္ဇနံ ဒီဃာယုကံ ၂၁၃
လာဘန္တရာယကရဏဿ မဟာဒေါသတာ ၂၅၉
လာဘသက္ကာရံ နိဿာယ ပရိဝါရော ၂၀၁
လုမ္ဗိနီဝနံ ကပိလဝတ္ထုဿ စ ဒေဝဒဟဿ စ အန္တရာ ၆၂
လုမ္ဗိနီဝနံ စိတ္တလတာဝနသဒိသံ ၆၂
လောကတ္ထစရိယာ ၂၇၆-၈
လောကသမ္မတာနံ အနေကံသိကတာ ၄၈၃
လောကဿ ဝိပရိဝတ္တန-ကာလော ၃၆၅
လောကုတ္တရဒါယဇ္ဇံ သတ္တဝိဓအရိယဓနံ ၁၀၇
လောဘဓမ္မာနံ ဒုပ္ပဇဟတာ ၃၃၃
လောဘာနံ ဝိနာသမူလတာ ၂၇၂
လောမဟံသဇာတကေ ဥပေက္ခာယ ပရမတ္ထ-ပါရမိတာ ၅၆
လောလာနံ ဇီဝိတက္ခ-ယတာ ၂၅၉၊ ၂၆၂

[ဝ]

ဝဉ္စနဿ ဒေါသာ ၂၃၇-၈
ဝတ္တသမ္ပန္နဿ အာနိသံသာ ၄၇၅

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[ဝ]

ဝတ္ထုသ္မိံ ဝိသဒေ ပုတ္တော လဗ္ဘမာနော ဝိသဒေါ ပုညဝါ ၄၄၅
ဝယဿ ကလျာဏတာ ၄၁၈
ဝါကစီရဿ အာနိသံသာ ဒွါဒသ ၁၁
ဝါတဝဿာ နဝ ၈၄-၅
ဝါယာမဿ သဖလတာ ၂၇၉၊ ၄၇၆
ဝါဠကန္တာရံ ၁၁၅
ဝိကတ္ထနဿ အာနိသံသာ ၃၇၇-၈
ဝိဇ္ဇာဋ္ဌာနာနိ အဋ္ဌာရသ ၄၈၉
ဝိဇ္ဇုလတာ ပညာယတိ စတုပ္ပဉ္စယောဇနမတ္တေ ၁၁၈
ဝိပဿိဘဂဝတော အာယုပ္ပမာဏံ အသီတိ-ဝဿသဟဿံ ၅၀
ဝိပဿိဘဂဝတော ဇာတိဋ္ဌာနံ ၄၉
ဝိပဿိဘဂဝတော မာတာပိတာဒယော ၄၉
ဝိပဿိဘဂဝတော သရီရံ အသီတိဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ ၅၀
ဝိပဿိဘဂဝတော သရီရပ္ပဘာ သဒါ သတ္တယောဇနာနိ ဖရိတွာ အဋ္ဌာသိ ၅၀
ဝိပါဒကာနံ အာဒီနဝါ ၂၂၅
ဝိဝေကာ တယော ၃၀၇
ဝိဟာရာနုမောဒနဂါထာ ၁၀၉
ဝီဏာသဒ္ဒ ၃
ဝီရိယင်္ဂါနိ စတ္တာရိ ၈၃၊ ၁၂၅
ဝုဋ္ဌိဝါတော ဝါယတိ ယောဇနမတ္တံ ၁၁၈

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[Va]

Vejayantapāsādassa pamāṇaṁ 219
Vejayantarathassa pamāṇaṁ 218
Vedabbaṁ nāma mantaṁ 270-3
Vedā tayo 489
Vessabhubhagavato āyuppamāṇaṁ saṭṭhivassasahassaṁ 51
Vessabhubhagavato jātiṭṭhānaṁ 50
Vessabhubhagavato mātāpitādayo 50-1
Vessabhubhagavato sarīraṁ saṭṭhihatthubbedhaṁ 51
Vessavalāhakadevarājassa meghavassāpanākāro 348
Veḷuvanuyyānaṁ Rājagahassa nātidūranaccāsanne 98

[Sa]

Saṁghārāmānaṁ paricchedā 110
Saṁsaggo nāma malaṁ pabbajitānaṁ 398
Saṁsāre vicarantānaṁ na puttadhītā nāma natthi 131
Sakkassa vatapadāni satta 217
Sakkena pañcasu ṭhānesu ārakkhā ṭhapitā 220
Saṅkhapālajātake sīlassa paramatthapāramitā 54
Saṅkhasadda 3
Saṅkhāro tilaphalamattopi nicco nāma natthi 416

Padānukkamo Piṭṭhaṅko

[Sa]

Saṅkho vīsahatthasatiko 84
Saṅgahavatthūni cattāri brahmacariyaṁ nāma 153
Saccakiriyaṁ 230
Saccānaṁ guṇāni 229
Sattapadavītihāra 63
Sattubhastajātake paññāya paramatthapāramitā 55
Satthā ca nāma ekaputtikā attano sāvake rakkhati 527
Satthā Buddhakiccaṁ katvā parinibbāyi 34
Saddā dasa 3
Saddhivihāriko ācariyassa paṭipakkho upakāro ca 241
Sapaṇṇakapaṭipadāya ānisaṁsā 121
Sapadānacārikānaṁ caraṇāni 103
Sabbacatukkayañña 354-5
Sabbaññuṁ ṭhapetvā añño supināni jānituṁ samattho nāma natthi 355
Sabbaññutaññāṇassa paṭivijjhanaṁ aruṇuggamanavelāya 88
Sabbabuddhānaṁ avijahita-udānaṁ 88-9
Sabbabuddhānaṁ avijahitaṭṭhānaṁ 83
Sabbabuddhā bhikkhācāreneva jīvikaṁ kappesuṁ 105
Sabbabodhisattānaṁ dhammatā 155
Sabbe dhammā aniccā 416

ပဒါနုက္ကမော ပိဋ္ဌင်္ကော

[ဝ]

ဝေဇယန္တပါသာဒဿ ပမာဏံ ၂၁၉
ဝေဇယန္တရထဿ ပမာဏံ ၂၁၈
ဝေဒဗ္ဗံ နာမ မန္တံ ၂၇၀-၃
ဝေဒါ တယော ၄၈၉
ဝေဿဘုဘဂဝတော အာယုပ္ပမာဏံ သဋ္ဌိဝဿသဟဿံ ၅၁
ဝေဿဘုဘဂဝတော ဇာတိဋ္ဌာနံ ၅၀
ဝေဿဘုဘဂဝတော မာတာပိတာဒယော ၅၀-၁
ဝေဿဘုဘဂဝတော သရီရံ သဋ္ဌိဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ ၅၁
ဝေဿဝလာဟကဒေဝရာဇဿ မေဃဝဿာပနာကာရော ၃၄၈
ဝေဠုဝနုယျာနံ ရာဇဂဟဿ နာတိဒူရနစ္စာသန္နေ ၉၈

[သ]

သံဃာရာမာနံ ပရိစ္ဆေဒါ ၁၁၀
သံသဂ္ဂေါ နာမ မလံ ပဗ္ဗဇိတာနံ ၃၉၈
သံသာရေ ဝိစရန္တာနံ န ပုတ္တဓီတာ နာမ နတ္ထိ ၁၃၁
သက္ကဿ ဝတပဒါနိ သတ္တ ၂၁၇
သက္ကေန ပဉ္စသု ဌာနေသု အာရက္ခာ ဌပိတာ ၂၂၀
သင်္ခပါလဇာတကေ သီလဿ ပရမတ္ထပါရမိတာ ၅၄
သင်္ခသဒ္ဒ ၃
သင်္ခါရော တိလဖလမတ္တောပိ နိစ္စော နာမ နတ္ထိ ၄၁၆

ပဒါနုက္ကမော ပိဋ္ဌင်္ကော

[သ]

သင်္ခေါ ဝီသဟတ္ထသတိကော ၈၄
သင်္ဂဟဝတ္ထူနိ စတ္တာရိ ဗြဟ္မစရိယံ နာမ ၁၅၃
သစ္စကိရိယံ ၂၃၀
သစ္စာနံ ဂုဏာနိ ၂၂၉
သတ္တပဒဝီတိဟာရ ၆၃
သတ္တုဘသ္တဇာတကေ ပညာယ ပရမတ္ထပါရမိတာ ၅၅
သတ္ထာ စ နာမ ဧကပုတ္တိကာ အတ္တနော သာဝကေ ရက္ခတိ ၅၂၇
သတ္ထာ ဗုဒ္ဓကိစ္စံ ကတွာ ပရိနိဗ္ဗာယိ ၃၄
သဒ္ဒါ ဒသ ၃
သဒ္ဓိဝိဟာရိကော အာစရိယဿ ပဋိပက္ခော ဥပကာရော စ ၂၄၁
သပဏ္ဏကပဋိပဒါယ အာနိသံသာ ၁၂၁
သပဒါနစာရိကာနံ စရဏာနိ ၁၀၃
သဗ္ဗစတုက္ကယည ၃၅၄-၅
သဗ္ဗညုံ ဌပေတွာ အညော သုပိနာနိ ဇာနိတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထိ ၃၅၅
သဗ္ဗညုတညာဏဿ ပဋိဝိဇ္ဈနံ အရုဏုဂ္ဂမနဝေလာယ ၈၈
သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ အဝိဇဟိတဥဒါနံ ၈၈-၉
သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ အဝိဇဟိတဋ္ဌာနံ ၈၃
သဗ္ဗဗုဒ္ဓါ ဘိက္ခာစာရေနေဝ ဇီဝိကံ ကပ္ပေသုံ ၁၀၅
သဗ္ဗဗောဓိသတ္တာနံ ဓမ္မတာ ၁၅၅
သဗ္ဗေ ဓမ္မာ အနိစ္စာ ၄၁၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Samaggakaraṇaṁ sukhaṁ	216, 224
Samaggasammodamānassa ānisaṁsā	346
Samaṇaparikkhārā aṭṭha	76
Samaṇasukhāni aṭṭha	9
Sambahulā nāma cattāro upādāya tatuttari satasahassampi	347
Sammasadda	3
Sarīradosarahitā cha	418
Sasapaṇḍitajātake dānassa paramatthapāramitā	54
Sahasseyyasikkhāpada	177
Sahāyakānaṁ vissāsikabhāvo	205
Sākiyānāma mānajātikā	102
Sāṭakassa dosā nava	10-11
Sāmaggiyā sati paccāmittā na okāsaṁ labhanti	346
Sāmike asati sāṭakaṁ nivatthā itthī naggāyeva nāma	325
Sāriputtattherassa adhiṭṭhānaṁ	328-9
Sāriputtamoggallānānaṁ arahattapattatā	99
Sālittakasippa	442
Sikhibhagavato āyuppamāṇaṁ sattativassasahassaṁ	50
Sikhibhagavato jātiṭṭhānaṁ	50
Sikhibhagavato mātāpitādayo	50
Sikhibhagavato sarīraṁ sattatihatthubbedhaṁ	50
Sikhibhagavato sarīrappabhā yojanamattaṁ pharitvā aṭṭhāsi	50
Siddhattha	66
Siddhatthabhagavato āyuppamāṇaṁ vassasatasahassaṁ	48
Siddhatthabhagavato jātiṭṭhānaṁ	48
Siddhatthabhagavato mātāpitādayo	48
Siddhatthabhagavato sarīraṁ saṭṭhihatthubbedhaṁ	48
Siniddhāhāro nāma māna, purisamade vaḍḍheti	13
Sippaṁ nāma paṇḍitehi uggahitabbaṁ	444
Sippāni dvādasa	69
Sītāni vātajātāni	181-2
Sīlameva uttamaṁ	393
Sīlarakkhaṇassa ānisaṁsā	257
Sīlassa guṇāni	229
Sīlassa rakkhaṇaṁ	294
Sīlānaṁ pabhedā	293
Sīvalikumārassa mātā	432
Sukha	499

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သမဂ္ဂကရဏံ သုခံ	၂၁၆၊ ၂၂၄
သမဂ္ဂသမ္မောဒမာနဿ အာနိသံသာ	၃၄၆
သမဏပရိက္ခာရာ အဋ္ဌ	၇၆
သမဏသုခါနိ အဋ္ဌ	၉
သမ္ဗဟုလာ နာမ စတ္တာရော ဥပါဒါယ တတုတ္တရိ သတသဟဿမ္ပိ	၃၄၇
သမ္မသဒ္ဒ	၃
သရီရဒေါသရဟိတာ ဆ	၄၁၈
သသပဏ္ဍိတဇာတကေ ဒါနဿ ပရမတ္ထပါရမိတာ	၅၄
သဟသေယျသိက္ခာပဒ	၁၇၇
သဟာယကာနံ ဝိဿာသိကဘာဝေါ	၂၀၅
သာကိယာနာမ မာနဇာတိကာ	၁၀၂
သာဋကဿ ဒေါသာ နဝ	၁၀-၁၁
သာမဂ္ဂိယာ သတိ ပစ္စာမိတ္တာ န ဩကာသံ လဘန္တိ	၃၄၆
သာမိကေ အသတိ သာဋကံ နိဝတ္ထာ ဣတ္ထီ နဂ္ဂါယေဝ နာမ	၃၂၅
သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ အဓိဋ္ဌာနံ	၃၂၈-၉
သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနာနံ အရဟတ္တပတ္တတာ	၉၉
သာလိတ္တကသိပ္ပ	၄၄၂
သိခိဘဂဝတော အာယုပ္ပမာဏံ သတ္တတိဝဿသဟဿံ	၅၀
သိခိဘဂဝတော ဇာတိဋ္ဌာနံ	၅၀
သိခိဘဂဝတော မာတာပိတာဒယော	၅၀
သိခိဘဂဝတော သရီရံ သတ္တတိဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ	၅၀
သိခိဘဂဝတော သရီရပ္ပဘာ ယောဇနမတ္တံ ဖရိတွာ အဋ္ဌာသိ	၅၀
သိဒ္ဓတ္ထ	၆၆
သိဒ္ဓတ္ထဘဂဝတော အာယုပ္ပမာဏံ ဝဿသတသဟဿံ	၄၈
သိဒ္ဓတ္ထဘဂဝတော ဇာတိဋ္ဌာနံ	၄၈
သိဒ္ဓတ္ထဘဂဝတော မာတာပိတာဒယော	၄၈
သိဒ္ဓတ္ထဘဂဝတော သရီရံ သဋ္ဌိဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ	၄၈
သိနိဒ္ဓါဟာရော နာမ မာန, ပုရိသမဒေ ဝဍ္ဎေတိ	၁၃
သိပ္ပံ နာမ ပဏ္ဍိတေဟိ ဥဂ္ဂဟိတဗ္ဗံ	၄၄၄
သိပ္ပါနိ ဒွါဒသ	၆၉
သီတာနိ ဝါတဇာတာနိ	၁၈၁-၂
သီလမေဝ ဥတ္တမံ	၃၉၃
သီလရက္ခဏဿ အာနိသံသာ	၂၅၇
သီလဿ ဂုဏာနိ	၂၂၉
သီလဿ ရက္ခဏံ	၂၉၄
သီလာနံ ပဘေဒါ	၂၉၃
သီဝလိကုမာရဿ မာတာ	၄၃၂
သုခ	၄၉၉

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Sa]

Sujātabhagavato āyuppa-
māṇaṁ navutivassasahassaṁ 46
Sujātabhagavato jātiṭṭhānaṁ 46
Sujātabhagavato mātā-
pitādayo 46
Sujātabhagavato sarīraṁ
paṇṇāsahatthubbedhaṁ 46
Sujātāya madhupāyāsassa
vidhi 79, 81
Sujāya sīlānisaṁsā 221
Sudhammādayo catasso
itthiyo 217
Suddhodanamahārājassa
tatiyavandanā 102
Suddhodanamahārājassa
dutiyavandanā 68, 102
Suddhodanamahārājassa
paṭhamavandanā 64, 102
Suddhodanamahārājassa
phalānaṁ pattatā 105-6, 108
Sunakhānaṁ
vamanabhesajjaṁ 193
Suppatiṭṭhitatitthaṁ nāma
nhānaṭṭhānaṁ 81
Suppavāsa-upāsikāya
gabbhapariharaṇaṁ 430
Sumanabhagavato āyuppa-
māṇaṁ navutiyeva
vassasahassaṁ 42
Sumanabhagavato jātiṭṭhānaṁ 42

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Sa]

Sumanabhagavato mātā-
pitādayo 42
Sumanabhagavato sarīraṁ
navutihatthubbedhaṁ 42
Sumedhatāpaso nipajji
kalalapiṭṭhe maṇiphalaka-
setu viya 15-7
Sumedhapaṇḍitassa adhiṭṭhāna-
pāramī 29
Sumedhapaṇḍitassa upekkhā-
pāramī 30
Sumedhapaṇḍitassa
khantipāramī 27-8
Sumedhapaṇḍitassa
dānapāramī 24-5
Sumedhapaṇḍitassa nekkhamma-
pāramī 26
Sumedhapaṇḍitassa paññā-
pāramī 26-7
Sumedhapaṇḍitassa mettā-
pāramī 29-30
Sumedhapaṇḍitassa
vīriyapāramī 27
Sumedhapaṇḍitassa
saccapāramī 28-9
Sumedhapaṇḍitassa
sīlapāramī 25-6
Sumedhabhagavato āyuppa-
māṇaṁ navutivassasahassaṁ 46
Sumedhabhagavato jātiṭṭhānaṁ 46
Sumedhabhagavato mātā-
pitādayo 46
Sumedhabhagavato sarīraṁ
aṭṭhāsītihatthubbedhaṁ 46

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[သ]

သုဇာတဘဂဝတော အာယုပ္ပ-
မာဏံ နဝုတိဝဿသဟဿံ ၄၆
သုဇာတဘဂဝတော ဇာတိဋ္ဌာနံ ၄၆
သုဇာတဘဂဝတော မာတာ-
ပိတာဒယော ၄၆
သုဇာတဘဂဝတော သရီရံ
ပဏ္ဏာသဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ ၄၆
သုဇာတာယ မဓုပါယာသဿ
ဝိဓိ ၇၉၊ ၈၁
သုဇာယ သီလာနိသံသာ ၂၂၁
သုဓမ္မာဒယော စတဿော
ဣတ္ထိယော ၂၁၇
သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇဿ
တတိယဝန္ဒနာ ၁၀၂
သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇဿ
ဒုတိယဝန္ဒနာ ၆၈၊ ၁၀၂
သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇဿ
ပဌမဝန္ဒနာ ၆၄၊ ၁၀၂
သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇဿ ဖလာနံ
ပတ္တတာ ၁၀၅-၆၊ ၁၀၈
သုနခါနံ ဝမနဘေသဇ္ဇံ ၁၉၃
သုပ္ပတိဋ္ဌိတတိတ္ထံ နာမ နှာနဋ္ဌာနံ ၈၁
သုပ္ပဝါသဥပါသိကာယ
ဂဗ္ဘပရိဟရဏံ ၄၃၀
သုမနဘဂဝတော အာယုပ္ပ-
မာဏံ နဝုတိယေဝ
ဝဿသဟဿံ ၄၂
သုမနဘဂဝတော ဇာတိဋ္ဌာနံ ၄၂

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[သ]

သုမနဘဂဝတော မာတာ-
ပိတာဒယော ၄၂
သုမနဘဂဝတော သရီရံ
နဝုတိဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ ၄၂
သုမေဓတာပသော နိပဇ္ဇိ
ကလလပိဋ္ဌေ မဏိဖလက-
သေတု ဝိယ ၁၅-၇
သုမေဓပဏ္ဍိတဿ အဓိဋ္ဌာန-
ပါရမီ ၂၉
သုမေဓပဏ္ဍိတဿ ဥပေက္ခာ-
ပါရမီ ၃၀
သုမေဓပဏ္ဍိတဿ ခန္တိပါရမီ ၂၇-၈
သုမေဓပဏ္ဍိတဿ ဒါနပါရမီ ၂၄-၅
သုမေဓပဏ္ဍိတဿ နေက္ခမ္မ-
ပါရမီ ၂၆
သုမေဓပဏ္ဍိတဿ ပညာ-
ပါရမီ ၂၆-၇
သုမေဓပဏ္ဍိတဿ မေတ္တာ-
ပါရမီ ၂၉-၃၀
သုမေဓပဏ္ဍိတဿ ဝီရိယပါရမီ ၂၇
သုမေဓပဏ္ဍိတဿ သစ္စပါရမီ ၂၈-၉
သုမေဓပဏ္ဍိတဿ သီလပါရမီ ၂၅-၆
သုမေဓဘဂဝတော အာယုပ္ပ-
မာဏံ နဝုတိဝဿသဟဿံ ၄၆
သုမေဓဘဂဝတော ဇာတိဋ္ဌာနံ ၄၆
သုမေဓဘဂဝတော မာတာ-
ပိတာဒယော ၄၆
သုမေဓဘဂဝတော သရီရံ
အဋ္ဌာသီတိဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ ၄၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Surāpānassa ādīnavā	382-3
Sekkhamuni	125
Sotāpannā na pivanti suraṁ	286
Sotāpanno acalasaddho	248
Sobhitabhagavato āyuppa- māṇaṁ navutivassasahassaṁ	43
Sobhitabhagavato jātiṭṭhānaṁ	43
Sobhitabhagavato mātāpitādayo	43
Sobhitabhagavato sarīraṁ aṭṭhapaṇṇāsahatthubbedhaṁ	43

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ha]	
Hatthisadda	3
Hiṁsā	471
Hiriyā ajjhattasamuṭṭhānāya kāraṇāni cattāri	145-6
Hirottappānaṁ attā,- lokādhi- pateyyatā	146-7
Hirottappānaṁ gavesanaṁ dvādasasaṁvaccharaṁ	143
Hīnavīriyabhāvassa nissando	335-6

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သုရာပါနဿ အာဒီနဝါ	၃၈၂-၃
သေက္ခမုနိ	၁၂၅
သောတာပန္နာ န ပိဝန္တိ သုရံ	၂၈၆
သောတာပန္နော အစလသဒ္ဓေါ	၂၄၈
သောဘိတဘဂဝတော အာယုပ္ပ- မာဏံ နဝုတိဝဿသဟဿံ	၄၃
သောဘိတဘဂဝတော ဇာတိဋ္ဌာနံ	၄၃
သောဘိတဘဂဝတော မာတာပိတာဒယော	၄၃
သောဘိတဘဂဝတော သရီရံ အဋ္ဌပဏ္ဏာသဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ	၄၃

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဟ]	
ဟတ္ထိသဒ္ဒ	၃
ဟိံသာ	၄၇၁
ဟိရိယာ အဇ္ဈတ္တသမုဋ္ဌာနာယ ကာရဏာနိ စတ္တာရိ	၁၄၅-၆
ဟိရောတ္တပ္ပါနံ အတ္တာ,- လောကာဓိ- ပတေယျတာ	၁၄၆-၇
ဟိရောတ္တပ္ပါနံ ဂဝေသနံ ဒွါဒသသံဝစ္ဆရံ	၁၄၃
ဟီနဝီရိယဘာဝဿ နိဿန္ဒော	၃၃၅-၆

Nāmānaṁ anukkamaṇikā

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Akitti (brāhmaṇa)	54
Aggāḷavacetiya	177
Aggidatta (brāhmaṇa)	51
Aṅga (raṭṭha)	101
Accuta (seṭṭhi)	110
Ajātasattu (rājā)	201-2, 534, 538
Ajitakesakambala	535
Ajita (brāhmaṇa)	43
Aññāsikoṇḍaññatthera	95
Atideva (brāhmaṇa)	42
Atula (nāgarājā)	42, 49
Atthadassī (Buddha)	46-7, 52
Anāthapiṇḍika	89, 108-12, 114, 121, 165, 233, 243, 248, 266, 269, 286, 385-6, 400-1, 437, 466-7
Animisacetiya	90
Anupiya (ambavana)	77
Anupiya (nagara)	156
Anuruddhatthera (upaṭṭhāka)	37
Anuruddhatthera	156
Anuḷātherī	52
Anotattadaha	59, 93
Anoma (nagara)	47, 50
Anomatthera	43
Anomadassī (Buddha)	43-4, 52
Anomā (devī)	44
Anomā (nadī)	75
Apaṇṇaka (raṭṭha)	1
Abhayatthera (upaṭṭhāka)	47
Abhibhūtthera	50
Amaravatī (nagara)	2-4
Amitātherī	45
Ambatitthaka (nāga)	381-2
Ayogharapaṇḍita	54
Arakapaṇḍita	55
Arati (māradhītā)	91, 494
Ariṭṭha (pura)	127
Arindama (rājā)	50
Aruṇa (rājā)	50
Aruṇavatī (nagara)	50
Alīnasattukumāra	54
Avamaṅgala (māṇava)	426
Asamatthera	43
Asama (rājā)	44
Asamātherī	45
Asamādevī	44
Asilakkhaṇapāṭhaka (brāhmaṇa)	481, 483
Asurinda	77

နာမာနံ အနုက္ကမဏိကာ

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အကိတ္တိ (ဗြာဟ္မဏ)	၅၄
အဂ္ဂါဠဝစေတိယ	၁၇၇
အဂ္ဂိဒတ္တ (ဗြာဟ္မဏ)	၅၁
အင်္ဂ (ရဋ္ဌ)	၁၀၁
အစ္စုတ (သေဋ္ဌိ)	၁၁၀
အဇာတသတ္တု (ရာဇာ)	၂၀၁-၂၊ ၅၃၄၊ ၅၃၈
အဇိတကေသကမ္ဗလ	၅၃၅
အဇိတ (ဗြာဟ္မဏ)	၄၃
အညာသိကောဏ္ဍညတ္ထေရ	၉၅
အတိဒေဝ (ဗြာဟ္မဏ)	၄၂
အတုလ (နာဂရာဇာ)	၄၂၊ ၄၉
အတ္ထဒဿီ (ဗုဒ္ဓ)	၄၆-၇၊ ၅၂
အနာထပိဏ္ဍိက	၈၉၊ ၁၀၈-၁၂၊ ၁၁၄၊ ၁၂၁၊ ၁၆၅၊ ၂၃၃၊ ၂၄၃၊ ၂၄၈၊ ၂၆၆၊ ၂၆၉၊ ၂၈၆၊ ၃၈၅-၆၊ ၄၀၀-၁၊ ၄၃၇၊ ၄၆၆-၇
အနိမိသစေတိယ	၉၀
အနုပိယ (အမ္ဗဝန)	၇၇
အနုပိယ (နဂရ)	၁၅၆
အနုရုဒ္ဓတ္ထေရ (ဥပဋ္ဌာက)	၃၇
အနုရုဒ္ဓတ္ထေရ	၁၅၆
အနုဠာထေရီ	၅၂
အနောတတ္တဒဟ	၅၉၊ ၉၃
အနောမ (နဂရ)	၄၇၊ ၅၀
အနောမတ္ထေရ	၄၃
အနောမဒဿီ (ဗုဒ္ဓ)	၄၃-၄၊ ၅၂
အနောမာ (ဒေဝီ)	၄၄
အနောမာ (နဒီ)	၇၅
အပဏ္ဏက (ရဋ္ဌ)	၁
အဘယတ္ထေရ (ဥပဋ္ဌာက)	၄၇
အဘိဘူတ္ထေရ	၅၀
အမရဝတီ (နဂရ)	၂-၄
အမိတာထေရီ	၄၅
အမ္ဗတိတ္ထက (နာဂ)	၃၈၁-၂
အယောဃရပဏ္ဍိတ	၅၄
အရကပဏ္ဍိတ	၅၅
အရတိ (မာရဓီတာ)	၉၁၊ ၄၉၄
အရိဋ္ဌ (ပုရ)	၁၂၇
အရိန္ဒမ (ရာဇာ)	၅၀
အရုဏ (ရာဇာ)	၅၀
အရုဏဝတီ (နဂရ)	၅၀
အလီနသတ္တုကုမာရ	၅၄
အဝမင်္ဂလ (မာဏဝ)	၄၂၆
အသမတ္ထေရ	၄၃
အသမ (ရာဇာ)	၄၄
အသမာထေရီ	၄၅
အသမာဒေဝီ	၄၄
အသိလက္ခဏပါဌက (ဗြာဟ္မဏ)	၄၈၁၊ ၄၈၃
အသုရိန္ဒ	၇၇

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Asokatthera	49
Asokātherī	41
Assajitthera	95, 98
Aḷārakkhī	323-4
[Ā]	
Ānandakumāra	37
Ānandatthera	19, 20, 63, 140, 150, 156, 169, 177, 193, 196-7, 201, 204, 207, 209, 214, 222, 307, 317, 324, 333, 345, 348, 351, 366, 375, 387, 394, 398, 404-5, 407, 410, 415, 444, 466, 469, 472, 512, 527, 534
Ānandamaccha	223
Ānanda (rājā)	45
Āḷavi (nagara)	177
Āḷāra	78, 94
[I - U]	
Illisa (seṭṭhi)	371-5
Isipatana	79
Ukkalā (janapada)	93
Ugga (seṭṭhi)	110
Uggata (rājā)	46
Uttara (nagara)	41
Uttara (rājā)	41
Uttara (seṭṭhi)	458, 460

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[U]	
Uttaratthera	51
Uttaramāṇava	45
Uttarā (devī)	41
Uttarā (brāhmaṇī)	51
Uttarātherī	45, 51
Uttarāpatha	141
Udaka	78, 94
Udayatthera	49
Udāyitthera	101
Udenatthera	42
Upaka (ājīvaka)	94
Upacālā (therī)	49
Upatissatthera	19, 20
Upatissātherī	37
Upasantatthera	47, 51
Upasālatthera	44
Upasoṇātherī	42
Upālitthera	165
Uppalavaṇṇā (therī)	19, 20, 176, 181, 324, 398
Uruvelakassapa	95-6
Uruvelā	66, 78-9, 95, 100
Uruveḷātherī	52
Usīraddhaja (pabbata)	58
[Ka]	
Kakusandha (Buddha)	51-2, 110
Kañcana (guha)	517
Kaṭāhaka	477-80
Kaṭṭhavāhana (rājā)	152

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အသောကတ္ထေရ	၄၉
အသောကာထေရီ	၄၁
အဿဇိတ္ထေရ	၉၅၊ ၉၈
အဠာရက္ခီ	၃၂၃-၄
[အာ]	
အာနန္ဒကုမာရ	၃၇
အာနန္ဒတ္ထေရ	၁၉၊ ၂၀၊ ၆၃၊ ၁၄၀၊ ၁၅၀၊ ၁၅၆၊ ၁၆၉၊ ၁၇၇၊ ၁၉၃၊ ၁၉၆-၇၊ ၂၀၁၊ ၂၀၄၊ ၂၀၇၊ ၂၀၉၊ ၂၁၄၊ ၂၂၂၊ ၃၀၇၊ ၃၁၇၊ ၃၂၄၊ ၃၃၃၊ ၃၄၅၊ ၃၄၈၊ ၃၅၁၊ ၃၆၆၊ ၃၇၅၊ ၃၈၇၊ ၃၉၄၊ ၃၉၈၊ ၄၀၄-၅၊ ၄၀၇၊ ၄၁၀၊ ၄၁၅၊ ၄၄၄၊ ၄၆၆၊ ၄၆၉၊ ၄၇၂၊ ၅၁၂၊ ၅၂၇၊ ၅၃၄
အာနန္ဒမစ္ဆ	၂၂၃
အာနန္ဒ(ရာဇာ)	၄၅
အာဠဝိ(နဂရ)	၁၇၇
အာဠာရ	၇၈၊ ၉၄
[ဣ-ဥ]	
ဣလ္လိသ(သေဋ္ဌိ)	၃၇၁-၅
ဣသိပတန	၇၉
ဥက္ကလာ(ဇနပဒ)	၉၃
ဥဂ္ဂ(သေဋ္ဌိ)	၁၁၀
ဥဂ္ဂတ(ရာဇာ)	၄၆
ဥတ္တရ(နဂရ)	၄၁
ဥတ္တရ(ရာဇာ)	၄၁
ဥတ္တရ(သေဋ္ဌိ)	၄၅၈၊ ၄၆၀

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဥ]	
ဥတ္တရတ္ထေရ	၅၁
ဥတ္တရမာဏဝ	၄၅
ဥတ္တရာ (ဒေဝီ)	၄၁
ဥတ္တရာ (ဗြာဟ္မဏီ)	၅၁
ဥတ္တရာထေရီ	၄၅၊ ၅၁
ဥတ္တရာပထ	၁၄၁
ဥဒက	၇၈၊ ၉၄
ဥဒယတ္ထေရ	၄၉
ဥဒါယိတ္ထေရ	၁၀၁
ဥဒေနတ္ထေရ	၄၂
ဥပက (အာဇီဝက)	၉၄
ဥပစာလာ (ထေရီ)	၄၉
ဥပတိဿတ္ထေရ	၁၉၊ ၂၀
ဥပတိဿာထေရီ	၃၇
ဥပသန္တတ္ထေရ	၄၇၊ ၅၁
ဥပသာလတ္ထေရ	၄၄
ဥပသောဏာထေရီ	၄၂
ဥပါလိတ္ထေရ	၁၆၅
ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ (ထေရီ)	၁၉၊ ၂၀၊ ၁၇၆၊ ၁၈၁၊ ၃၂၄၊ ၃၉၈
ဥရုဝေလကဿပ	၉၅-၆
ဥရုဝေလာ	၆၆၊ ၇၈-၉၊ ၉၅၊ ၁၀၀
ဥရုဝေဠာထေရီ	၅၂
ဥသီရဒ္ဓဇ (ပဗ္ဗတ)	၅၈
[က]	
ကကုသန္ဓ (ဗုဒ္ဓ)	၅၁-၂၊ ၁၁၀
ကဉ္စန (ဂုဟာ)	၅၁၇
ကဋာဟက	၄၇၇-၈၀
ကဋ္ဌဝါဟန (ရာဇာ)	၁၅၂

Nāmānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Ka]

Kaṇḍaka (assa) 63, 72-4, 76-7
Kaṇhājinakumārī 89
Kapilavatthu (nagara) 19, 58-9, 61, 64, 101, 103, 107, 224
Kappāsikavana 95
Kalaṇḍuka (dāsa) 484-5
Kassapa (Buddha) 51-3, 76, 105, 110, 132, 254, 257, 438
Kassapa (māṇava) 46
Kālakañjika (asura) 413
Kālāma 78
Kāsi (nagara) 49
Kāsi (raṭṭha) 62, 76, 114 (ādipiṭṭhesu)
Kāḷa (nāgarājā) 82, 84
Kāḷakaṇṇī 385-7, 394-5
Kāḷatthera 181
Kāḷadevīla (tāpasa) 64, 79, 102
Kāḷudāyī (amacca) 63, 100
Kāḷudāyitthera 100, 102
Kimilatthera 156
Kisāgotamī 71-2
Kuṭumbikaputtatissatthera 334-5
Kuṇḍadhāna (vana) 431
Kuṇḍiya (nagara) 431
Kuddālapaṇḍita 55, 331-3
Kumārakassapatthera 162, 165-6, 169

Nāmānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Ka]

Kusinārā 415
Kokālika 456, 458, 517
Koṇāgamana (Buddha) 51-2, 110
Koṇḍañña (Buddha) 36-7, 42, 52, 105
Koṇḍañña (brāhmaṇa) 66-7, 78, 270
Komārabhacca 132, 134
Korakkhattiya 413
Kolitatthera 19, 20
Koliya (rājā) 431-2
Kosambī 177, 381-2
Kosala (gāma) 267
Kosala (raṭṭha) 186, 251-2, 267, 280, 324, 335, 348-9
Kosala (rājā) 150, 152, 165, 280-1, 324, 353, 375, 391, 404, 433, 480
Kosalajanapada 181, 214, 280
Kosiya (brāhmaṇa) 490

[Kha]

Khaṇḍatthera 49
Kharadāṭhika (yakkha) 38
Khema (nagara) 42, 48, 51
Khema (rājā) 51
Khemaṅkaratthera 50
Khemā (therī) 19, 20, 48

နာမာနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[က]

ကဏ္ဍက (အဿ) ၆၃၊ ၇၂-၄၊ ၇၆-၇
ကဏှာဇိနကုမာရီ ၈၉
ကပိလဝတ္ထု (နဂရ) ၁၉၊ ၅၈-၉၊ ၆၁၊ ၆၄၊ ၁၀၁၊ ၁၀၃၊ ၁၀၇၊ ၂၂၄
ကပ္ပါသိကဝန ၉၅
ကလဏ္ဍုက (ဒါသ) ၄၈၄-၅
ကဿပ (ဗုဒ္ဓ) ၅၁-၃၊ ၇၆၊ ၁၀၅၊ ၁၁၀၊ ၁၃၂၊ ၂၅၄၊ ၂၅၇၊ ၄၃၈
ကဿပ (မာဏဝ) ၄၆
ကာလကဉ္ဇိက (အသုရ) ၄၁၃
ကာလာမ ၇၈
ကာသိ (နဂရ) ၄၉
ကာသိ (ရဋ္ဌ) ၆၂၊ ၇၆၊ ၁၁၄ (အာဒိပိဋ္ဌေသု)
ကာဠ (နာဂရာဇာ) ၈၂၊ ၈၄
ကာဠကဏ္ဏိ ၃၈၅-၇၊ ၃၉၄-၅
ကာဠတ္ထေရ ၁၈၁
ကာဠဒေဝိလ (တာပသ) ၆၄၊ ၇၉၊ ၁၀၂
ကာဠုဒါယီ (အမစ္စ) ၆၃၊ ၁၀၀
ကာဠုဒါယိတ္ထေရ ၁၀၀၊ ၁၀၂
ကိမိလတ္ထေရ ၁၅၆
ကိသာဂေါတမီ ၇၁-၂
ကုဋုမ္ဗိကပုတ္တတိဿတ္ထေရ ၃၃၄-၅
ကုဏ္ဍဓာန (ဝန) ၄၃၁
ကုဏ္ဍိယ (နဂရ) ၄၃၁
ကုဒ္ဒါလပဏ္ဍိတ ၅၅၊ ၃၃၁-၃
ကုမာရကဿပတ္ထေရ ၁၆၂၊ ၁၆၅-၆၊ ၁၆၉

နာမာနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[က]

ကုသိနာရာ ၄၁၅
ကောကာလိက ၄၅၆၊ ၄၅၈၊ ၅၁၇
ကောဏာဂမန (ဗုဒ္ဓ) ၅၁-၂၊ ၁၁၀
ကောဏ္ဍည (ဗုဒ္ဓ) ၃၆-၇၊ ၄၂၊ ၅၂၊ ၁၀၅
ကောဏ္ဍည (ဗြာဟ္မဏ) ၆၆-၇၊ ၇၈၊ ၂၇၀
ကောမာရဘစ္စ ၁၃၂၊ ၁၃၄
ကောရက္ခတ္တိယ ၄၁၃
ကောလိတတ္ထေရ ၁၉၊ ၂၀
ကောလိယ (ရာဇာ) ၄၃၁-၂
ကောသမ္ဗီ ၁၇၇၊ ၃၈၁-၂
ကောသလ (ဂါမ) ၂၆၇
ကောသလ (ရဋ္ဌ) ၁၈၆၊ ၂၅၁-၂၊ ၂၆၇၊ ၂၈၀၊ ၃၂၄၊ ၃၃၅၊ ၃၄၈-၉
ကောသလ (ရာဇာ) ၁၅၀၊ ၁၅၂၊ ၁၆၅၊ ၂၈၀-၁၊ ၃၂၄၊ ၃၅၃၊ ၃၇၅၊ ၃၉၁၊ ၄၀၄၊ ၄၃၃၊ ၄၈၀
ကောသလဇနပဒ ၁၈၁၊ ၂၁၄၊ ၂၈၀
ကောသိယ (ဗြာဟ္မဏ) ၄၉၀

[ခ]

ခဏ္ဍတ္ထေရ ၄၉
ခရဒါဌိက (ယက္ခ) ၃၈
ခေမ (နဂရ) ၄၂၊ ၄၈၊ ၅၁
ခေမ (ရာဇာ) ၅၁
ခေမင်္ကရတ္ထေရ ၅၀
ခေမာ (ထေရီ) ၁၉၊ ၂၀၊ ၄၈

Nāmānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Ga - Gha]

Gaṅgā (nadī) 528
Gajaṅgala (nigama) 58
Gandhāra (raṭṭha) 207, 303, 336, 397, 420
Gayāsīsa 95, 159, 201-2, 450, 516, 534
Gahapatibrāhmaṇa 96
Girimekhalā (hatthī) 83, 85, 87
Gotama (Buddha) 19, 20, 32, 41, 78, 94, 164, 172, 244, 246, 395, 413, 450, 459
Ghaṭīkāramahābrahmā 76, 81
Ghositārāma 381

[Ca]

Candakumāra 54, 143-4, 150
Candamittātherī 49
Candavatī (nagara) 43
Candātherī 49
Candādevī 47
Campakātherī 51
Campakānagara 44
Campānagara 415
Campeyya (nāgarājā) 54
Cālātherī 49
Ciñcamāṇavikā 298, 462, 466
Cittapāṭali (kappaṭṭhiyarukkha) 218
Cittalatāvana (uyyāna) 62, 220
Cittahatthasāriputta 330
Cittā (itthī) 217, 220

Nāmānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Ca]

Cūḷadhanuggahapaṇḍita 377, 380-1
Cūḷapanthakatthera 130-5, 139
Cūḷapiṇḍapātikatissatthera 172-3, 175
Cūḷalohita 212-4
Cūḷasubhaddā 108
Cūḷaseṭṭhi 136, 138-9
Cūḷāmaṇicetiya 76
Cetaraṭṭha 271, 273
Cetiyapabbata 9

[Cha - Ja]

Chattapāṇi (upāsaka) 404
Chaddanta (nāgarājā) 54
Channa (amacca) 63, 73-6
Chabbaggiya (bhikkhū) 382
Jaṭila (mahāraṭṭhiya) 45
Janaka (rājā) 285
Janapadakalyāṇī 106, 417-9
Janasandha (rājā) 48
Jambudīpa 58, 98, 182, 194, 207, 245, 281, 290, 378, 380, 472
Jayaddisa (rājaputta) 54
Jayasena (rājā) 48-9
Jālīkumāra 89
Jitamittatthera 44
Jīvaka 130, 132-5, 426-7, 535-6

နာမာနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[ဂ - ဃ]

ဂင်္ဂါ (နဒီ) ၅၂၈
ဂဇင်္ဂလ (နိဂမ) ၅၈
ဂန္ဓာရ (ရဋ္ဌ) ၂၀၇၊ ၃၀၃၊ ၃၃၆၊ ၃၉၇၊ ၄၂၀
ဂယာသီသ ၉၅၊ ၁၅၉၊ ၂၀၁-၂၊ ၄၅၀၊ ၅၁၆၊ ၅၃၄
ဂဟပတိဗြာဟ္မဏ ၉၆
ဂိရိမေခလာ (ဟတ္ထီ) ၈၃၊ ၈၅၊ ၈၇
ဂေါတမ (ဗုဒ္ဓ) ၁၉၊ ၂၀၊ ၃၂၊ ၄၁၊ ၇၈၊ ၉၄၊ ၁၆၄၊ ၁၇၂၊ ၂၄၄၊ ၂၄၆၊ ၃၉၅၊ ၄၁၃၊ ၄၅၀၊ ၄၅၉
ဃဋီကာရမဟာဗြဟ္မာ ၇၆၊ ၈၁
ဃောသိတာရာမ ၃၈၁

[စ]

စန္ဒကုမာရ ၅၄၊ ၁၄၃-၄၊ ၁၅၀
စန္ဒမိတ္တာထေရီ ၄၉
စန္ဒဝတီ (နဂရ) ၄၃
စန္ဒာထေရီ ၄၉
စန္ဒာဒေဝီ ၄၇
စမ္ပကာထေရီ ၅၁
စမ္ပကာနဂရ ၄၄
စမ္ပာနဂရ ၄၁၅
စမ္ပေယျ (နာဂရာဇာ) ၅၄
စာလာထေရီ ၄၉
စိဉ္စမာဏဝိကာ ၂၉၈၊ ၄၆၂၊ ၄၆၆
စိတ္တပါဋလိ (ကပ္ပဋ္ဌိယရုက္ခ) ၂၁၈
စိတ္တလတာဝန (ဥယျာန) ၆၂၊ ၂၂၀
စိတ္တဟတ္ထသာရိပုတ္တ ၃၃၀
စိတ္တာ (ဣတ္ထီ) ၂၁၇၊ ၂၂၀

နာမာနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[စ]

စူဠဓနုဂ္ဂဟပဏ္ဍိတ ၃၇၇၊ ၃၈၀-၁
စူဠပန္ထကတ္ထေရ ၁၃၀-၅၊ ၁၃၉
စူဠပိဏ္ဍပါတိကတိဿတ္ထေရ ၁၇၂-၃၊ ၁၇၅
စူဠလောဟိတ ၂၁၂-၄
စူဠသုဘဒ္ဒါ ၁၀၈
စူဠသေဋ္ဌိ ၁၃၆၊ ၁၃၈-၉
စူဠာမဏိစေတိယ ၇၆
စေတရဋ္ဌ ၂၇၁၊ ၂၇၃
စေတိယပဗ္ဗတ ၉

[ဆ - ဇ]

ဆတ္တပါဏိ (ဥပါသက) ၄၀၄
ဆဒ္ဒန္တ (နာဂရာဇာ) ၅၄
ဆန္န (အမစ္စ) ၆၃၊ ၇၃-၆
ဆဗ္ဗဂ္ဂိယ (ဘိက္ခူ) ၃၈၂
ဇဋိလ (မဟာရဋ္ဌိယ) ၄၅
ဇနက (ရာဇာ) ၂၈၅
ဇနပဒကလျာဏီ ၁၀၆၊ ၄၁၇-၉
ဇနသန္ဓ (ရာဇာ) ၄၈
ဇမ္ဗုဒီပ ၅၈၊ ၉၈၊ ၁၈၂၊ ၁၉၄၊ ၂၀၇၊ ၂၄၅၊ ၂၈၁၊ ၂၉၀၊ ၃၇၈၊ ၃၈၀၊ ၄၇၂
ဇယဒ္ဒိသ (ရာဇပုတ္တ) ၅၄
ဇယသေန (ရာဇာ) ၄၈-၉
ဇာလီကုမာရ ၈၉
ဇိတမိတ္တတ္ထေရ ၄၄
ဇီဝက ၁၃၀၊ ၁၃၂-၅၊ ၄၂၆-၇၊ ၅၃၅-၆

Nāmānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Ja]

Juṇhatthera 181
Jetavana 89, 108-9, 111-2 (ādipiṭṭhesu)
Jetavanapokkharaṇī 348-9
Jotipālamāṇava 52

[Ta]

Takkapaṇḍita 315-7
Takkasilā 207, 276, 290 (ādipiṭṭhesu)
Taṇhaṅkara (Buddha) 52
Taṇhā (māradhītā) 91, 494
Tapussa 93
Tambapaṇṇidīpa 98
Tāvatiṁsa 64, 76, 218
Tissa (Buddha) 48-9, 52
Tissakumāra 172
Tissatthera 36, 49, 52
Tissātherī 37
Tusita (Devaloka) 56-7, 59, 61, 89
Tebhātikajaṭila 95

[Tha - Da]

Thullakumārī 212, 214, 440, 442
Thullanandā 500-2
Thūṇabrāhmaṇagāma 58
Dabbatthera 139
Dāmātherī 51
Disāpāmokkha 256, 259,

Nāmānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Da]

290, 303, 317, 319, 336, 377, 426, 461, 472, 474, 489, 537-8
Dīpaṅkara (Buddha) 2, 13-7, 19-21, 24, 32-7, 52-3, 56, 105
Dīpappasādakamahindatthera 9
Duṭṭhakumāra 341
Duṭṭhakumārī 313
Duṭṭhalicchavīkumāra 530-1, 534
Dussalakkhaṇabrāhmaṇa 396
Devadatta 121, 129, 156 (ādipiṭṭhesu)
Devadaha (nagara) 61
Devalatthera 45

[Dha - Na]

Dhaja (brāhmaṇa) 66
Dhaññavatī (nagara) 42, 44
Dhanañcaya (rājā) 54
Dhanapālaka 77
Dhanapālī 427
Dhanavatī (brāhmaṇī) 52
Dhammadassī (Buddha) 46-8, 52
Dhammadinnātherī 47
Dhammasenatthera 41, 49
Dhammātherī 47
Dhammika (pabbata) 7, 8
Dhenu (miga) 169
Nakulātherī 43
Nanda (dāsa) 241-3

နာမာနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[ဇ]

ဇုဏှတ္ထေရ ၁၈၁
ဇေတဝန ၈၉၊ ၁၀၈-၉၊ ၁၁၁-၂ (အာဒိပိဋ္ဌေသု)
ဇေတဝနပေါက္ခရဏီ ၃၄၈-၉
ဇောတိပါလမာဏဝ ၅၂

[တ]

တက္ကပဏ္ဍိတ ၃၁၅-၇
တက္ကသိလာ ၂၀၇၊ ၂၇၆၊ ၂၉၀ (အာဒိပိဋ္ဌေသု)
တဏှင်္ကရ(ဗုဒ္ဓ) ၅၂
တဏှာ(မာရဓီတာ) ၉၁၊ ၄၉၄
တပုဿ ၉၃
တမ္ဗပဏ္ဏိဒီပ ၉၈
တာဝတိံသ ၆၄၊ ၇၆၊ ၂၁၈
တိဿ(ဗုဒ္ဓ) ၄၈-၉၊ ၅၂
တိဿကုမာရ ၁၇၂
တိဿတ္ထေရ ၃၆၊ ၄၉၊ ၅၂
တိဿာထေရီ ၃၇
တုသိတ(ဒေဝလောက) ၅၆-၇၊ ၅၉၊ ၆၁၊ ၈၉
တေဘာတိကဇဋိလ ၉၅

[ထ-ဒ]

ထုလ္လကုမာရီ ၂၁၂၊ ၂၁၄၊ ၄၄၀၊ ၄၄၂
ထုလ္လနန္ဒာ ၅၀၀-၂
ထူဏဗြာဟ္မဏဂါမ ၅၈
ဒဗ္ဗတ္ထေရ ၁၃၉
ဒါမာထေရီ ၅၁
ဒိသာပါမောက္ခ ၂၅၆၊ ၂၅၉၊

နာမာနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[ဒ]

၂၉၀၊ ၃၀၃၊ ၃၁၇၊ ၃၁၉၊ ၃၃၆၊ ၃၇၇၊ ၄၂၆၊ ၄၆၁၊ ၄၇၂၊ ၄၇၄၊ ၄၈၉၊ ၅၃၇-၈
ဒီပင်္ကရ(ဗုဒ္ဓ) ၂၊ ၁၃-၇၊ ၁၉-၂၁၊ ၂၄၊ ၃၂-၇၊ ၅၂-၃၊ ၅၆၊ ၁၀၅
ဒီပပ္ပသာဒကမဟိန္ဒတ္ထေရ ၉
ဒုဋ္ဌကုမာရ ၃၄၁
ဒုဋ္ဌကုမာရီ ၃၁၃
ဒုဋ္ဌလိစ္ဆဝီကုမာရ ၅၃၀-၁၊ ၅၃၄
ဒုဿလက္ခဏဗြာဟ္မဏ ၃၉၆
ဒေဝဒတ္တ ၁၂၁၊ ၁၂၉၊ ၁၅၆ (အာဒိပိဋ္ဌေသု)
ဒေဝဒဟ(နဂရ) ၆၁
ဒေဝလတ္ထေရ ၄၅

[ဓ-န]

ဓဇ(ဗြာဟ္မဏ) ၆၆
ဓညဝတီ(နဂရ) ၄၂၊ ၄၄
ဓနဉ္စယ(ရာဇာ) ၅၄
ဓနပါလက ၇၇
ဓနပါလီ ၄၂၇
ဓနဝတီ(ဗြာဟ္မဏီ) ၅၂
ဓမ္မဒဿီ(ဗုဒ္ဓ) ၄၆-၈၊ ၅၂
ဓမ္မဒိန္နာထေရီ ၄၇
ဓမ္မသေနတ္ထေရ ၄၁၊ ၄၉
ဓမ္မာထေရီ ၄၇
ဓမ္မိက(ပဗ္ဗတ) ၇၊ ၈
ဓေနု(မိဂ) ၁၆၉
နကုလာထေရီ ၄၃
နန္ဒ(ဒါသ) ၂၄၁-၃

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Na]	
Nanda (rājakumāra)	106-7
Nandana (vana)	59
Nandā (itthī)	217, 220, 501
Nandā (pokkharaṇī)	220
Nandātherī	36
Nandāvatī	501
Nandivisāla	207-9
Naḷakapāna (gāma)	186
Naḷakapāna (pokkharaṇī)	186
Nāgamuṇḍā (dāsī)	150
Nāgasamālātherī	46
Nāgātherī	46
Nāmasiddhika (bhikkhu)	426
Nārada (Buddha)	43-5, 52
Nāradatthera	46
Nāḷaka (gāma)	415
Nāḷaka (dāraka)	65
Nigaṇṭhanāṭaputta	535
Nigrodha (migarājā)	166-9
Nigrodha (sakka)	102
Nigrodhārāma	102, 224
Nimi (rājā)	54, 156
Nisabhatthera	43
Nerañjarā (nadī)	19, 81
[Pa]	
Pakudhakaccāyana	535
Pañcavaggiyatthera	67, 79, 94-5
Pañcāvudha (kumāra)	290
Paṇḍava (pabbata)	77

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Paduma (Buddha)	43-5
Padumatthera	47
Padumātherī	50
Padumādevī	48
Padumuttara (Buddha)	45-6, 52, 165, 433
Panthaka	427
Pabuddhā (devī)	60
Pabbata (rājā)	51
Pabhāvatī (devī)	46, 50
Pāpaka (māṇava)	426
Pāricchattaka (rukkha)	218
Pālitatthera	41, 47
Piyadassī (Buddha)	46-7, 52
Pīḷiya (seṭṭhi)	491, 493-4
Puṇṇā (dāsī)	80
Poṭṭhapāda	521
[Pha - Ba]	
Phaggunītherī	45
Phussa (Buddha)	48-9
Phussadevatthera	47
Phussātherī	49
Badarikārāma	177
Bandhuma (rājā)	49
Bandhumatī (devī)	49
Bandhumatī (nagara)	49
Bārāṇasī (nagara)	52, 94, 100 (ādipiṭṭhesu)
Bimbisāra (rājā)	95

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[န]	
နန္ဒ(ရာဇကုမာရ)	၁၀၆-၇
နန္ဒန(ဝန)	၅၉
နန္ဒာ(ဣတ္ထီ)	၂၁၇၊ ၂၂၀၊ ၅၀၁
နန္ဒာ(ပေါက္ခရဏီ)	၂၂၀
နန္ဒာထေရီ	၃၆
နန္ဒာဝတီ	၅၀၁
နန္ဒိဝိသာလ	၂၀၇-၉
နဠကပါန(ဂါမ)	၁၈၆
နဠကပါန(ပေါက္ခရဏီ)	၁၈၆
နာဂမုဏ္ဍာ(ဒါသီ)	၁၅၀
နာဂသမာလာထေရီ	၄၆
နာဂါထေရီ	၄၆
နာမသိဒ္ဓိက(ဘိက္ခု)	၄၂၆
နာရဒ(ဗုဒ္ဓ)	၄၃-၅၊ ၅၂
နာရဒတ္ထေရ	၄၆
နာဠက(ဂါမ)	၄၁၅
နာဠက(ဒါရက)	၆၅
နိဂဏ္ဌနာဋပုတ္တ	၅၃၅
နိဂြောဓ(မိဂရာဇာ)	၁၆၆-၉
နိဂြောဓ(သက္က)	၁၀၂
နိဂြောဓာရာမ	၁၀၂၊ ၂၂၄
နိမိ(ရာဇာ)	၅၄၊ ၁၅၆
နိသဘတ္ထေရ	၄၃
နေရဉ္ဇရာ(နဒီ)	၁၉၊ ၈၁
[ပ]	
ပကုဓကစ္စာယန	၅၃၅
ပဉ္စဝဂ္ဂိယတ္ထေရ	၆၇၊ ၇၉၊ ၉၄-၅
ပဉ္စာဝုဓ(ကုမာရ)	၂၉၀
ပဏ္ဍဝ(ပဗ္ဗတ)	၇၇

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပဒုမ(ဗုဒ္ဓ)	၄၃-၅
ပဒုမတ္ထေရ	၄၇
ပဒုမာထေရီ	၅၀
ပဒုမာဒေဝီ	၄၈
ပဒုမုတ္တရ (ဗုဒ္ဓ)	၄၅-၆၊ ၅၂၊ ၁၆၅၊ ၄၃၃
ပန္ထက	၄၂၇
ပဗုဒ္ဓါ (ဒေဝီ)	၆၀
ပဗ္ဗတ (ရာဇာ)	၅၁
ပဘာဝတီ (ဒေဝီ)	၄၆၊ ၅၀
ပါပက (မာဏဝ)	၄၂၆
ပါရိစ္ဆတ္တက (ရုက္ခ)	၂၁၈
ပါလိတတ္ထေရ	၄၁၊ ၄၇
ပိယဒဿီ (ဗုဒ္ဓ)	၄၆-၇၊ ၅၂
ပီဠိယ (သေဋ္ဌိ)	၄၉၁၊ ၄၉၃-၄
ပုဏ္ဏာ (ဒါသီ)	၈၀
ပေါဋ္ဌပါဒ	၅၂၁
[ဖ-ဗ]	
ဖဂ္ဂုနီထေရီ	၄၅
ဖုဿ(ဗုဒ္ဓ)	၄၈-၉
ဖုဿဒေဝတ္ထေရ	၄၇
ဖုဿာထေရီ	၄၉
ဗဒရိကာရာမ	၁၇၇
ဗန္ဓုမ (ရာဇာ)	၄၉
ဗန္ဓုမတီ (ဒေဝီ)	၄၉
ဗန္ဓုမတီ (နဂရ)	၄၉
ဗာရာဏသီ (နဂရ)	၅၂၊ ၉၄၊ ၁၀၀ (အာဒိပိဋ္ဌေသု)
ဗိမ္ဗိသာရ (ရာဇာ)	၉၅

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ba]	
Buddhadevatthera	2
Buddhamittatthera	2
Buddhijatthera	51
Bodhiparibbājaka	55
Brahmadatta (brāhmaṇa)	52
Brahmadatta (rājā)	114, 123, (ādipiṭṭhesu)
Brahmadevatthera	42, 49
[Bha - Ma]	
Bhagutthera	156
Bhaddakāpilānī	307
Bhaddatthera	37
Bhaddavaggiyakumārā	95
Bhaddasālatthera	44
Bhaddātherī	42
Bhaddiya (rājā)	156
Bhaddiyatthera	95, 156-8
Bhallika	93
Bhāradvājatthera	52
Bhāvitattatthera	42
Bhiyyasatthera	51
Bhīmasena	378-9
Bhūridatta (nāgarājā)	54
Bhoga (gāma)	386, 437
Bhoja (brāhmaṇa)	66
Bhojājānīyasindhava	194-6
Makkhaligosāla	535

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ma]	
Magadha (raṭṭha)	96, 101, 160, 170, 179, 215, 228-9, 264, 395, 470, 472, 491
Magha (kumāra)	215-6
Maghadeva (rājā)	154-6
Maṅgala (tāpasa)	48
Maṅgala (Buddha)	37-8, 41-2, 52
Macala (gāma)	215
Macchariyakosiya (seṭṭhi)	366, 368
Maddīdevī	89
Mantī (brāhmaṇa)	66
Mallikādevī	354
Mahākassapa	307
Mahākāḷa (nāgarājā)	84
Mahāgovinda	54
Mahāgovindapaṇḍita	55
Mahānāma (sakka)	150
Mahānāmatthera	95
Mahāpanthakatthera	131-2, 134, 136
Mahābrahmā	63, 84
Mahāmāyā	59, 61, 152, 327
Mahāmoggallānatthera	98-9, 177, 236, 345, 368, 370, 375, 415, 432
Mahālohita	212, 214
Mahāvana	89, 445, 530
Mahāvihāra	2

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဗ]	
ဗုဒ္ဓဒေဝတ္ထေရ	၂
ဗုဒ္ဓမိတ္တတ္ထေရ	၂
ဗုဒ္ဓိဇတ္ထေရ	၅၁
ဗောဓိပရိဗ္ဗာဇက	၅၅
ဗြဟ္မဒတ္တ (ဗြာဟ္မဏ)	၅၂
ဗြဟ္မဒတ္တ (ရာဇာ)	၁၁၄၊ ၁၂၃၊ (အာဒိပိဋ္ဌေသု)
ဗြဟ္မဒေဝတ္ထေရ	၄၂၊ ၄၉
[ဘ - မ]	
ဘဂုတ္ထေရ	၁၅၆
ဘဒ္ဒကာပိလာနီ	၃၀၇
ဘဒ္ဒတ္ထေရ	၃၇
ဘဒ္ဒဝဂ္ဂိယကုမာရာ	၉၅
ဘဒ္ဒသာလတ္ထေရ	၄၄
ဘဒ္ဒါထေရီ	၄၂
ဘဒ္ဒိယ (ရာဇာ)	၁၅၆
ဘဒ္ဒိယတ္ထေရ	၉၅၊ ၁၅၆-၈
ဘလ္လိက	၉၃
ဘာရဒ္ဒါဇတ္ထေရ	၅၂
ဘာဝိတတ္တတ္ထေရ	၄၂
ဘိယျသတ္ထေရ	၅၁
ဘီမသေန	၃၇၈-၉
ဘူရိဒတ္တ (နာဂရာဇာ)	၅၄
ဘောဂ (ဂါမ)	၃၈၆၊ ၄၃၇
ဘောဇ (ဗြာဟ္မဏ)	၆၆
ဘောဇာဇာနီယသိန္ဓဝ	၁၉၄-၆
မက္ခလိဂေါသာလ	၅၃၅

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[မ]	
မဂဓ (ရဋ္ဌ)	၉၆၊ ၁၀၁၊ ၁၆၀၊ ၁၇၀၊ ၁၇၉၊ ၂၁၅၊ ၂၂၈-၉၊ ၂၆၄၊ ၃၉၅၊ ၄၇၀၊ ၄၇၂၊ ၄၉၁
မဃ (ကုမာရ)	၂၁၅-၆
မဃဒေဝ (ရာဇာ)	၁၅၄-၆
မင်္ဂလ (တာပသ)	၄၈
မင်္ဂလ (ဗုဒ္ဓ)	၃၇-၈၊ ၄၁-၂၊ ၅၂
မစလ (ဂါမ)	၂၁၅
မစ္ဆရိယကောသိယ (သေဋ္ဌိ)	၃၆၆၊ ၃၆၈
မဒ္ဒီဒေဝီ	၈၉
မန္တီ (ဗြာဟ္မဏ)	၆၆
မလ္လိကာဒေဝီ	၃၅၄
မဟာကဿပ	၃၀၇
မဟာကာဠ (နာဂရာဇာ)	၈၄
မဟာဂေါဝိန္ဒ	၅၄
မဟာဂေါဝိန္ဒပဏ္ဍိတ	၅၅
မဟာနာမ (သက္က)	၁၅၀
မဟာနာမတ္ထေရ	၉၅
မဟာပန္ထကတ္ထေရ	၁၃၁-၂၊ ၁၃၄၊ ၁၃၆
မဟာဗြဟ္မာ	၆၃၊ ၈၄
မဟာမာယာ	၅၉၊ ၆၁၊ ၁၅၂၊ ၃၂၇
မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရ	၉၈-၉၊ ၁၇၇၊ ၂၃၆၊ ၃၄၅၊ ၃၆၈၊ ၃၇၀၊ ၃၇၅၊ ၄၁၅၊ ၄၃၂
မဟာလောဟိတ	၂၁၂၊ ၂၁၄
မဟာဝန	၈၉၊ ၄၄၅၊ ၅၃၀
မဟာဝိဟာရ	၂

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ma]	
Mahāsāla	58
Mahāsīlava	279, 281-2, 285
Mahāsudassana	54, 417
Mahāsubhaddā	108
Mahiṁsaka (raṭṭha)	378
Mahisāsakumāra	143, 150
Mahiḷāmukha (hatthī)	202, 204
Mahosadhapaṇḍita	55, 63
Mātali	218-9, 222
Māyādevī	19, 20
Māra	57, 74, 83-8, 90-1, 250, 494-5
Migadāya	94
Mittavindaka	257-9, 385, 439
Mithilā	154, 156
Mucalindanāgarājā	92
Mudulakkhaṇā (aggamahesī)	322-4
Munika (sūkara)	212-4
Medhaṅkara (Buddha)	52
[Ya - Ra]	
Yaññadatta (Brāhmaṇa)	51
Yasa (kumāra)	95
Yasavatī (devī)	50
Yasavā (rājā)	43
Yasodharā (devī)	43
Ragā (māradhītā)	91, 494
Raṭṭhapālatthera	172
Ratanagharacetiya	90
Ratanacaṅkamacetiya	90

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ra - La]	
Rājagaha	77, 95, 97, 101, 108, 111, 130-1, 159-60, 162, 164, 170, 172-3, 179, 201, 215, 233, 366, 368, 394-5, 415, 470-1, 491-2, 494, 515, 535
Rādha	521-2
Rāma (brāhmaṇa)	66
Rāmaputta	78
Ramma (nagara)	14, 32-4
Rammavatī (nagara)	36-7
Rāmātherī	44, 46
Rāsivaḍḍhaka (amaccha)	3
Rāhula	63, 68, 71, 73, 103, 106-7, 156, 177-8, 181, 417
Revatatthera	48
Revata (Buddha)	37, 42-3, 52
Rohiṇī (dāsī)	266
Rohiṇī (nadī)	346
Lakkhaṇa (brāhmaṇa)	66
Lāludāyitthera	139-40
Lāḷaka (māṇava)	473-4
Lāḷudāyitthera	472, 474
Licchavī	445
Lumbinīvana	62-3
Losakatissatthera	251, 253-4, 259

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[မ]	
မဟာသာလ	၅၈
မဟာသီလဝ	၂၇၉၊၂၈၁-၂၊၂၈၅
မဟာသုဒဿန	၅၄၊၄၁၇
မဟာသုဘဒ္ဒါ	၁၀၈
မဟိံသက (ရဋ္ဌ)	၃၇၈
မဟိသာသကုမာရ	၁၄၃၊၁၅၀
မဟိဠာမုခ (ဟတ္ထိ)	၂၀၂၊၂၀၄
မဟောသဓပဏ္ဍိတ	၅၅၊၆၃
မာတလိ	၂၁၈-၉၊၂၂၂
မာယာဒေဝီ	၁၉၊၂၀
မာရ	၅၇၊၇၄၊၈၃-၈၊ ၉၀-၁၊၂၅၀၊၄၉၄-၅
မိဂဒါယ	၉၄
မိတ္တဝိန္ဒက	၂၅၇-၉၊၃၈၅၊၄၃၉
မိထိလာ	၁၅၄၊၁၅၆
မုစလိန္ဒနာဂရာဇာ	၉၂
မုဒုလက္ခဏာ(အဂ္ဂမဟေသီ)	၃၂၂-၄
မုနိက (သူကရ)	၂၁၂-၄
မေဓင်္ကရ (ဗုဒ္ဓ)	၅၂
[ယ-ရ]	
ယညဒတ္တ (ဗြာဟ္မဏ)	၅၁
ယသ (ကုမာရ)	၉၅
ယသဝတီ (ဒေဝီ)	၅၀
ယသဝါ (ရာဇာ)	၄၃
ယသောဓရာ (ဒေဝီ)	၄၃
ရဂါ (မာရဓီတာ)	၉၁၊၄၉၄
ရဋ္ဌပါလတ္ထေရ	၁၇၂
ရတနဃရစေတိယ	၉၀
ရတနစင်္ကမစေတိယ	၉၀

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ရ-လ]	
ရာဇဂဟ	၇၇၊၉၅၊၉၇၊၁၀၁၊ ၁၀၈၊ ၁၁၁၊ ၁၃၀-၁၊ ၁၅၉-၆၀၊ ၁၆၂၊ ၁၆၄၊ ၁၇၀၊ ၁၇၂-၃၊ ၁၇၉၊ ၂၀၁၊၂၁၅၊၂၃၃၊၃၆၆၊ ၃၆၈၊ ၃၉၄-၅၊ ၄၁၅၊ ၄၇၀-၁၊ ၄၉၁-၂၊ ၄၉၄၊ ၅၁၅၊၅၃၅
ရာဓ	၅၂၁-၂
ရာမ (ဗြာဟ္မဏ)	၆၆
ရာမပုတ္တ	၇၈
ရမ္မ (နဂရ)	၁၄၊၃၂-၄
ရမ္မဝတီ (နဂရ)	၃၆-၇
ရာမာထေရီ	၄၄၊၄၆
ရာသိဝဍ္ဎက (အမစ္စ)	၃
ရာဟုလ	၆၃၊၆၈၊၇၁၊၇၃၊၁၀၃၊ ၁၀၆-၇၊၁၅၆၊၁၇၇-၈၊ ၁၈၁၊၄၁၇
ရေဝတတ္ထေရ	၄၈
ရေဝတ (ဗုဒ္ဓ)	၃၇၊၄၂-၃၊၅၂
ရောဟိဏီ (ဒါသီ)	၂၆၆
ရောဟိဏီ (နဒီ)	၃၄၆
လက္ခဏ (ဗြာဟ္မဏ)	၆၆
လာလုဒါယိတ္ထေရ	၁၃၉-၄၀
လာဠက (မာဏဝ)	၄၇၃-၄
လာဠုဒါယိတ္ထေရ	၄၇၂၊၄၇၄
လိစ္ဆဝီ	၄၄၅
လုမ္ဗိနီဝန	၆၂-၃
လောသကတိဿတ္ထေရ	၂၅၁၊ ၂၅၃-၄၊၂၅၉

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[La - Va]	
Lohitakumbhī	432-3
Vaṅka (pabbata)	38
Vappatthera	95
Varuṇatthera	42-4
Vasavattī	250
Vāseṭṭhatthera	44
Vijitāvī (cakkavattirājā)	36, 49?
Viṭaṭūbha	150
Videha (raṭṭha)	154
Vidhuratthera	51
Vidhurapaṇḍita	55
Vipassī (Buddha)	49, 50, 52, 110, 434
Vipula (rājā)	42
Vipulā (devī)	42
Visayha (seṭṭhi)	54
Visākhā (upāsikā)	109, 165
Visākhā (brāhmaṇī)	51
Vejayantapāsāda	219
Vejayantaratha	218-9
Vedabbabrāhmaṇa	270-71, 273-4
Vepacitti (asurinda)	221
Vebhāra (nagara)	48
Vebhāra (pabbata)	45
Vesālī	89, 233, 413, 445, 530
Vessantara (rājā)	2, 38, 53-4, 56, 63, 86-7
Vessabhū (Buddha)	50-2, 110
Vessavaṇa (devarājā)	144, 145

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]	
Veḷukapitā (tāpasa)	262-4
Veḷuvana	98-9, 108, 159, 172, 189, 201, 298, 337, 341, 394-5, 450, 469, 491, 508, 513, 515-7, 534
[Sa]	
Sakka (devarājā)	8, 39, 40, 47, 57, 63, 80, 84, 92-3, 97-8, 218-22, 246, 333, 346, 372, 374-5
Sakkāra (nigama)	366, 368
Sakhilātherī	50
Saṅkassa (nagara)	209, 498-9
Saṅkha (brāhmaṇa)	54
Saṅkha (seṭṭhi)	491-4
Sañcayabelaṭṭhaputta	535
Sañjaya (uyyānapālaka)	173
Sañjīvatthera	51
Sañjīvamāṇava	537
Santatthera	47
Sabbakāmatthera	46
Sabbadassitthera	47
Sabbanāmātherī	48
Sabbamittatthera	52
Sabhiyatthera	49
Samaṅgatthera	49
Samālātherī	51
Samuddātherī	51

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[လ-ဝ]	
လောဟိတကုမ္ဘီ	၄၃၂-၃
ဝင်္က (ပဗ္ဗတ)	၃၈
ဝပ္ပတ္ထေရ	၉၅
ဝရုဏတ္ထေရ	၄၂-၄
ဝသဝတ္တီ	၂၅၀
ဝါသေဋ္ဌတ္ထေရ	၄၄
ဝိဇိတာဝီ (စက္ကဝတ္တိရာဇာ)	၃၆၊၄၉?
ဝိဋဋူဘ	၁၅၀
ဝိဒေဟ (ရဋ္ဌ)	၁၅၄
ဝိဓုရတ္ထေရ	၅၁
ဝိဓုရပဏ္ဍိတ	၅၅
ဝိပဿီ (ဗုဒ္ဓ)	၄၉၊၅၀၊၅၂၊ ၁၁၀၊၄၃၄
ဝိပုလ (ရာဇာ)	၄၂
ဝိပုလာ (ဒေဝီ)	၄၂
ဝိသယှ (သေဋ္ဌိ)	၅၄
ဝိသာခါ (ဥပါသိကာ)	၁၀၉၊၁၆၅
ဝိသာခါ (ဗြာဟ္မဏီ)	၅၁
ဝေဇယန္တပါသာဒ	၂၁၉
ဝေဇယန္တရထ	၂၁၈-၉
ဝေဒဗ္ဗဗြာဟ္မဏ	၂၇၀-၇၁၊၂၇၃-၄
ဝေပစိတ္တိ (အသုရိန္ဒ)	၂၂၁
ဝေဘာရ (နဂရ)	၄၈
ဝေဘာရ (ပဗ္ဗတ)	၄၅
ဝေသာလီ	၈၉၊၂၃၃၊၄၁၃၊ ၄၄၅၊၅၃၀
ဝေဿန္တရ (ရာဇာ)	၂၊၃၈၊၅၃-၄၊ ၅၆၊၆၃၊၈၆-၇
ဝေဿဘူ (ဗုဒ္ဓ)	၅၀-၂၊၁၁၀
ဝေဿဝဏ (ဒေဝရာဇာ)	၁၄၄၊၁၄၅

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဝ]	
ဝေဠုကပိတာ (တာပသ)	၂၆၂-၄
ဝေဠုဝန	၉၈-၉၊၁၀၈၊၁၅၉၊ ၁၇၂၊၁၈၉၊၂၀၁၊၂၉၈၊၃၃၇၊ ၃၄၁၊ ၃၉၄-၅၊ ၄၅၀၊ ၄၆၉၊ ၄၉၁၊ ၅၀၈၊ ၅၁၃၊ ၅၁၅-၇၊ ၅၃၄၊
[သ]	
သက္က (ဒေဝရာဇာ)	၈၊၃၉၊၄၀၊ ၄၇၊ ၅၇၊ ၆၃၊ ၈၀၊ ၈၄၊ ၉၂-၃၊ ၉၇-၈၊ ၂၁၈-၂၂၊ ၂၄၆၊ ၃၃၃၊ ၃၄၆၊၃၇၂၊၃၇၄-၅
သက္ကာရ (နိဂမ)	၃၆၆၊၃၆၈
သခိလာထေရီ	၅၀
သင်္ကဿ (နဂရ)	၂၀၉၊၄၉၈-၉
သင်္ခ (ဗြာဟ္မဏ)	၅၄
သင်္ခ (သေဋ္ဌိ)	၄၉၁-၄
သဉ္စယဗေလဋ္ဌပုတ္တ	၅၃၅
သဉ္ဇယ (ဥယျာနပါလက)	၁၇၃
သဉ္ဇီဝတ္ထေရ	၅၁
သဉ္ဇီဝမာဏဝ	၅၃၇
သန္တတ္ထေရ	၄၇
သဗ္ဗကာမတ္ထေရ	၄၆
သဗ္ဗဒဿိတ္ထေရ	၄၇
သဗ္ဗနာမာထေရီ	၄၈
သဗ္ဗမိတ္တတ္ထေရ	၅၂
သဘိယတ္ထေရ	၄၉
သမင်္ဂတ္ထေရ	၄၉
သမာလာထေရီ	၅၁
သမုဒ္ဒါထေရီ	၅၁

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sambalatthera	48
Sambhavatthera	42, 50
Saraṇa (nagara)	47
Saraṇa (rājā)	47
Saraṇaṅkara (Buddha)	52
Saraṇatthera	42, 46
Sallavatī (nadī)	58
Sahampatibrahmā	93
Sāketa (nagara)	326
Sākha (miga)	166-9
Sāgatatthera	36, 381-2
Sāgara (rājā)	47
Sāgaratthera	46
Sāmātherī	51
Sārambhabalibadda	397
Sāriputtatthera	8, 10, 11, 98-9, 107, 150, 159, 161-2, 178, 198-9, 233-4, 241, 328, 329, 341, 345, 366, 413, 415, 430, 432, 472, 500, 508, 516-7
Sālatthera	44
Sāvatthi	89, 108, 111 (ādipiṭṭhesu)
Sikhī (Buddha)	50, 52, 110
Siddhattha (Buddha)	48-9, 52
Siddhatthakumāra	66, 67, 70, 72, 83-9, 102-3
Sineru (pabbata)	218

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sirimā (devī)	42, 49
Sirivaḍḍha (seṭṭhi)	110
Silesaloma (yakkha)	290
Sivi (rājā)	54
Sīlavakumāra	279
Sīlava (nāgarājā)	338
Sīlava (rājā)	54
Sīvali (kumāra)	432, 434
Sīvalitthera	433
Sīvalītherī	41, 48
Sujā (itthī)	217, 220-21
Sujāta (Buddha)	45-7, 52
Sujāta (rājā)	48
Sujātatthera	45
Sujātā (dārikā)	79, 81
Sujātā (devī)	37, 45
Sujātātherī	43, 47
Sudatta (brāhmaṇa)	66
Sudatta (rājā)	42, 46
Sudattātherī	49
Sudattādevī	46
Sudassana (nagara)	46
Sudassana (cakkavattirājā)	50, 415
Sudassanatthera	46
Sudassanamahāvihāra	14-5
Sudassanādevī	47
Sudinna (rājā)	47
Sudeva	36, 44
Sudevatthera	41, 46

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သမ္ဗလတ္ထေရ	၄၈
သမ္ဘဝတ္ထေရ	၄၂၊ ၅၀
သရဏ (နဂရ)	၄၇
သရဏ (ရာဇာ)	၄၇
သရဏင်္ကရ (ဗုဒ္ဓ)	၅၂
သရဏတ္ထေရ	၄၂၊ ၄၆
သလ္လဝတီ (နဒီ)	၅၈
သဟမ္ပတိဗြဟ္မာ	၉၃
သာကေတ (နဂရ)	၃၂၆
သာခ (မိဂ)	၁၆၆-၉
သာဂတတ္ထေရ	၃၆၊ ၃၈၁-၂
သာဂရ (ရာဇာ)	၄၇
သာဂရတ္ထေရ	၄၆
သာမာထေရီ	၅၁
သာရမ္ဘဗလိဗဒ္ဒ	၃၉၇
သာရိပုတ္တတ္ထေရ	၈၊ ၁၀၊ ၁၁၊ ၉၈-၉၊ ၁၀၇၊ ၁၅၀၊ ၁၅၉၊ ၁၆၁-၂၊ ၁၇၈၊ ၁၉၈-၉၊ ၂၃၃-၄၊ ၂၄၁၊ ၃၂၈၊ ၃၂၉၊ ၃၄၁၊ ၃၄၅၊ ၃၆၆၊ ၄၁၃၊ ၄၁၅၊ ၄၃၀၊ ၄၃၂၊ ၄၇၂၊ ၅၀၀၊ ၅၀၈၊ ၅၁၆-၇
သာလတ္ထေရ	၄၄
သာဝတ္ထိ	၈၉၊ ၁၀၈၊ ၁၁၁ (အာဒိပိဋ္ဌေသု)
သိခီ (ဗုဒ္ဓ)	၅၀၊ ၅၂၊ ၁၁၀
သိဒ္ဓတ္ထ (ဗုဒ္ဓ)	၄၈-၉၊ ၅၂
သိဒ္ဓတ္ထကုမာရ	၆၆၊ ၆၇၊ ၇၀၊ ၇၂၊ ၈၃-၉၊ ၁၀၂-၃
သိနေရု (ပဗ္ဗတ)	၂၁၈

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သိရိမာ (ဒေဝီ)	၄၂၊ ၄၉
သိရိဝဍ္ဎ (သေဋ္ဌိ)	၁၁၀
သိလေသလောမ (ယက္ခ)	၂၉၀
သိဝိ (ရာဇာ)	၅၄
သီလဝကုမာရ	၂၇၉
သီလဝ (နာဂရာဇာ)	၃၃၈
သီလဝ (ရာဇာ)	၅၄
သီဝလိ (ကုမာရ)	၄၃၂၊ ၄၃၄
သီဝလိတ္ထေရ	၄၃၃
သီဝလီထေရီ	၄၁၊ ၄၈
သုဇာ (ဣတ္ထီ)	၂၁၇၊ ၂၂၀-၂၁
သုဇာတ (ဗုဒ္ဓ)	၄၅-၇၊ ၅၂
သုဇာတ (ရာဇာ)	၄၈
သုဇာတတ္ထေရ	၄၅
သုဇာတာ (ဒါရိကာ)	၇၉၊ ၈၁
သုဇာတာ (ဒေဝီ)	၃၇၊ ၄၅
သုဇာတာထေရီ	၄၃၊ ၄၇
သုဒတ္တ (ဗြာဟ္မဏ)	၆၆
သုဒတ္တ (ရာဇာ)	၄၂၊ ၄၆
သုဒတ္တာထေရီ	၄၉
သုဒတ္တာဒေဝီ	၄၆
သုဒဿန (နဂရ)	၄၆
သုဒဿန (စက္ကဝတ္တိရာဇာ)	၅၀၊ ၄၁၅
သုဒဿနတ္ထေရ	၄၆
သုဒဿနမဟာဝိဟာရ	၁၄-၅
သုဒဿနာဒေဝီ	၄၇
သုဒိန္န (ရာဇာ)	၄၇
သုဒေဝ	၃၆၊ ၄၄
သုဒေဝတ္ထေရ	၄၁၊ ၄၆

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Suddhodana (rājā)	19, 20, 59, 61, 64-6, 71, 78, 84, 99, 101, 152
Sudhamma (nagara)	43
Sudhammapāsāda	415
Sudhammarājā	43
Sudhammā itthī	217, 220
Sudhammātherī	47
Sudhammādevasabhā	220
Sudhammādevī	43
Sunakkhatta	413
Sunandarājā	37
Sunandātherī	36
Sunandādevī	47
Sunettatthera	43, 47
Sundarītherī	43
Sundarīnandā	501
Suppatīta (rājā)	50
Suppavāsā (upāsikā)	431-2, 434
Suphassādevī	48
Subhaddatthera	37
Subhaddātherī	42
Subhaddādevī	416-7
Sumaṅgalatthera	36
Sumaṅgalanagara	46
Sumaṅgalaseṭṭhi	110
Sumana (Buddha)	37, 42-3, 52
Sumanatthera	45
Sumanātherī	43

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa - Ha]	
Sumittatthera	48
Sumedha (tāpasa)	13-5, 19, 20, 24, 30, 32
Sumedha (Buddha)	45-6, 52
Sumedha (brāhmaṇa)	4, 7
Suyāma	63
Suyāma (brāhmaṇa)	66
Surakkhitatthera	49
Surāmātherī	44, 46-8
Suruci (brāhmaṇa)	39
Susīmatāpasa	47
Sūriyakumāra	144, 150
Setakaṇṇika (nigama)	58
Sedaka (nigama)	417
Senā (nigama)	79
Seriva (raṭṭha)	127
Soṇatthera	51
Soṇātherī	42
Sotthijatthera	51
Sotthijaseṭṭhi	110
Sotthiya	82
Sobhavatī (nagara)	51
Sobhita (nagara)	47
Sobhita (Buddha)	37, 43, 52
Sobhitatthera	47
Somanassakumāra	54
Haṁsavatī (nagara)	45
Hatthipālakumāra	54
Himavanta	7, 8, 10, 33 (ādipiṭṭhesu)

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သုဒ္ဓောဒန (ရာဇာ)	၁၉၊ ၂၀၊ ၅၉၊ ၆၁၊ ၆၄-၆၊ ၇၁၊ ၇၈၊ ၈၄၊ ၉၉၊ ၁၀၁၊ ၁၅၂၊
သုဓမ္မ (နဂရ)	၄၃
သုဓမ္မပါသာဒ	၄၁၅
သုဓမ္မရာဇာ	၄၃
သုဓမ္မာ ဣတ္ထိ	၂၁၇၊ ၂၂၀
သုဓမ္မာထေရီ	၄၇
သုဓမ္မာဒေဝသဘာ	၂၂၀
သုဓမ္မာဒေဝီ	၄၃
သုနက္ခတ္တ	၄၁၃
သုနန္ဒရာဇာ	၃၇
သုနန္ဒာထေရီ	၃၆
သုနန္ဒာဒေဝီ	၄၇
သုနေတ္တတ္ထေရ	၄၃၊ ၄၇
သုန္ဒရီထေရီ	၄၃
သုန္ဒရီနန္ဒာ	၅၀၁
သုပ္ပတီတ (ရာဇာ)	၅၀
သုပ္ပဝါသာ (ဥပါသိကာ)	၄၃၁-၂၊ ၄၃၄
သုဖဿာဒေဝီ	၄၈
သုဘဒ္ဒတ္ထေရ	၃၇
သုဘဒ္ဒါထေရီ	၄၂
သုဘဒ္ဒါဒေဝီ	၄၁၆-၇
သုမင်္ဂလတ္ထေရ	၃၆
သုမင်္ဂလနဂရ	၄၆
သုမင်္ဂလသေဋ္ဌိ	၁၁၀
သုမန (ဗုဒ္ဓ)	၃၇၊ ၄၂-၃၊ ၅၂
သုမနတ္ထေရ	၄၅
သုမနာထေရီ	၄၃

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ-ဟ]	
သုမိတ္တတ္ထေရ	၄၈
သုမေဓ (တာပသ)	၁၃-၅၊ ၁၉၊ ၂၀၊ ၂၄၊ ၃၀၊ ၃၂
သုမေဓ (ဗုဒ္ဓ)	၄၅-၆၊ ၅၂
သုမေဓ (ဗြာဟ္မဏ)	၄၊ ၇
သုယာမ	၆၃
သုယာမ (ဗြာဟ္မဏ)	၆၆
သုရက္ခိတတ္ထေရ	၄၉
သုရာမာထေရီ	၄၄၊ ၄၆-၈
သုရုစိ (ဗြာဟ္မဏ)	၃၉
သုသီမတာပသ	၄၇
သူရိယကုမာရ	၁၄၄၊ ၁၅၀
သေတကဏ္ဏိက (နိဂမ)	၅၈
သေဒက (နိဂမ)	၄၁၇
သေနာ (နိဂမ)	၇၉
သေရိဝ (ရဋ္ဌ)	၁၂၇
သောဏတ္ထေရ	၅၁
သောဏာထေရီ	၄၂
သောတ္ထိဇတ္ထေရ	၅၁
သောတ္ထိဇသေဋ္ဌိ	၁၁၀
သောတ္ထိယ	၈၂
သောဘဝတီ (နဂရ)	၅၁
သောဘိတ (နဂရ)	၄၇
သောဘိတ (ဗုဒ္ဓ)	၃၇၊ ၄၃၊ ၅၂
သောဘိတတ္ထေရ	၄၇
သောမနဿကုမာရ	၅၄
ဟံသဝတီ (နဂရ)	၄၅
ဟတ္ထိပါလကုမာရ	၅၄
ဟိမဝန္တ	၇၊ ၈၊ ၁၀၊ ၃၃ (အာဒိပိဋ္ဌေသု)

Nānāpāṭhā

Paṭhamo mūlapāṭho, Sī = Sīhaḷapotthakaṁ, Syā = Syāmapotthakaṁ, Kaṁ = Kambojapotthakaṁ, I = Iṅgalisapotthakaṁ, Ka = Kesuci marammapotthakesu dissamānapāṭho, Ka-Sī = kesuci Sīhaḷapotthakesu dissamānapāṭho.

Jātakaṭṭhakathāya

Nānāpāṭhā — Piṭṭhaṅkā

[A]

Akataññū mittadubbhī puggalo = Akataññuṁ mittadubbhipuggalaṁ (Syā) 340
Akāralope = Saralopena (Sī, Syā, I) 493
Akulīnānaṁyeva dassanti = Akulīneva vaḍḍhessanti (Sī) Kulīne chaḍḍessanti, akulīnānaṁyeva dassanti (Ka) 358
Agamaṁsu = Adaṁsu (Sī, I, Ka) Akaṁsu (Ṭī) 257
Aggiṁ Bhagavantaṁ = Aggabhagavantaṁ (Sī) 303
Agghāpaniko = Agghakārako (Sī, I) 140
Aṅgārakāsutaṭe = Aṅgārakāsuyā taṭe (Syā) Aṅgārakāsuyā āvāṭatīre (Ka) 250
"Aṅguṭṭhigaṇanā"ti = Naṅguṭṭhagaṇanāti (Sī) 488
Aṅguliyā pariyante katvā = Aṅguliyā yantetvā (Sī, I) Parivattetvā (Syā) 442
Ajagarasappaṁ = Agārasappaṁ (Sī, I) Gharasappaṁ (Syā) 394
Ajinacammajaṭāmaṇḍalavākacīrāni = Ajinajaṭāvākacīrāni (Sī, I) 16
Añjanavane = Ajjunavane (Ka) 326
Aṭṭhasate = Aṭṭhasataṁ (Sī) 290
Aḍḍharattāpapāyī = Aḍḍharatte avapivatīti aḍḍharattāvapāyī (Sī, I) 179
Aḍḍharatte apāyinti = Aḍḍharatteva āpaṁ apāyintipi (Ka) 179
Ati-accherakaṁ = Ati-acchariyaṁ (Ka) 297
Atikāruññaravo = Atikaruṇo ravo (Sī, I) 218

ဇာတကဋ္ဌကထာယ ပဌမဘာဂေ

နာနာပါဌာ

ပဌမော မူလပါဌော၊ သီ····သီဟဠပေါတ္ထကံ၊ သျာ····သျာမပေါတ္ထကံ၊ ကံ····ကမ္ဗောဇပေါတ္ထကံ၊ ဣ····ဣင်္ဂလိသပေါတ္ထကံ၊ က····ကေသုစိ မရမ္မပေါတ္ထကေသု ဒိဿမာနပါဌော၊ က-သီ····ကေသုစိ သီဟဠပေါတ္ထကေသု ဒိဿမာနပါဌော။

ဇာတကဋ္ဌကထာယ

နာနာပါဌာ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[အ]

အကတညူ မိတ္တဒုဗ္ဘီ ပုဂ္ဂလော = အကတညုံ မိတ္တဒုဗ္ဘိပုဂ္ဂလံ (သျာ) ၃၄၀
အကာရလောပေ = သရလောပေန (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၄၉၃
အကုလီနာနံယေဝ ဒဿန္တိ = အကုလီနေဝ ဝဍ္ဎေဿန္တိ (သီ) ကုလီနေ ဆဍ္ဍေဿန္တိ၊ အကုလီနာနံယေဝ ဒဿန္တိ (က) ၃၅၈
အဂမံသု = အဒံသု (သီ၊ ဣ၊ က) အကံသု (ဋီ) ၂၅၇
အဂ္ဂိံ ဘဂဝန္တံ = အဂ္ဂဘဂဝန္တံ (သီ) ၃၀၃
အဃာပနိကော = အဃကာရကော (သီ၊ ဣ) ၁၄၀
အင်္ဂါရကာသုတဋေ = အင်္ဂါရကာသုယာ တဋေ (သျာ) အင်္ဂါရကာသုယာ အာဝါဋတီရေ (က) ၂၅၀
"အင်္ဂုဋ္ဌိဂဏနာ"တိ = နင်္ဂုဋ္ဌဂဏနာတိ (သီ) ၄၈၈
အင်္ဂုလိယာ ပရိယန္တေ ကတွာ = အင်္ဂုလိယာ ယန္တေတွာ (သီ၊ ဣ) ပရိဝတ္တေတွာ (သျာ) ၄၄၂
အဇဂရသပ္ပံ = အဂါရသပ္ပံ (သီ၊ ဣ) ဃရသပ္ပံ (သျာ) ၃၉၄
အဇိနစမ္မဇဋာမဏ္ဍလဝါကစီရာနိ = အဇိနဇဋာဝါကစီရာနိ (သီ၊ ဣ) ၁၆
အဉ္ဇနဝနေ = အဇ္ဇုနဝနေ (က) ၃၂၆
အဋ္ဌသတေ = အဋ္ဌသတံ (သီ) ၂၉၀
အဍ္ဎရတ္တာပပါယီ = အဍ္ဎရတ္တေ အဝပိဝတီတိ အဍ္ဎရတ္တာဝပါယီ (သီ၊ ဣ) ၁၇၉
အဍ္ဎရတ္တေ အပါယိန္တိ = အဍ္ဎရတ္တေဝ အာပံ အပါယိန္တိပိ (က) ၁၇၉
အတိအစ္ဆေရကံ = အတိအစ္ဆရိယံ (က) ၂၉၇
အတိကာရုညရဝေါ = အတိကရုဏော ရဝေါ (သီ၊ ဣ) ၂၁၈

Nānāpāṭhā | Piṭṭhaṅkā

[A]

Atibalatāti = Atilapatāti (Ka) 457
Atibalavatāya = Atithaddhatāya (Sī, Syā) 347
Atibalasabhāvā = Atilapasabhāvā (Ka) 457
Attanova kamme = Attano balikammaṁ (Ka)
Attano vapakammaṁ (Syā) 359
Attā = Attho (Ka) 285
Atthapaccatthikānaṁ = Aṭṭapaccatthikānaṁ (Syā) 357
Attheko = Atthesa (Sī, I) 516
Adaṁsu = Agamaṁsu (Sī, I) 324
Adassetvā osakkissatīti aṭṭhānametaṁ = Apassitvā na osakkissati,
addhā etaṁ (Ka) 406
Adāsi. Satta rājāno satta rajjāni = Adāsi. Satta rajjāni (Sī) adāsi.
Sakkattarajjāni (I) 333
Adukkhaṁ sukhaṁ = Adukkhamasukhaṁ (Sī, I) 4
Anatthaṅgateyeva = Dharamāneyeva (Sī, Syā) 88
Anācerakule = Anācariyakule (Sī, Syā, I) 462
Anāthapiṇḍikassa mittaṁ = Nicchayamittaṁ (Sī, Syā, I) 466
Anārogye = Roge (Syā, Ka) 389
Anivattitatāya = Avatthitatāya (Sī, Syā, I) 496
Anivattitattā bhayabhīrutāya ca = Avatthitattā bhayabhīrutāya
ca (Sī, Syā, I) 495
Anuggantvāva = Anugantvāva (Syā, Ka) 356
Anucārī = Anvacārī (Sī, Syā, I) 204
Anutappesīti = Anutapessasīti (Sī, I) 129
Anupakuṭṭho = Anupakkuṭṭho (Sī, I) 3
Anurañjitaṁ = Anubyañjitaṁ (Sī, I) 15
Anūdakā = Anodikā (Sī, I) 325
Anekasakaṭapūramattā rattasāliyo = Anekasakaṭapūramatte rattasāliyo
(Sī) Anekasatavāhapūraṇamattaṁ
rattasāliṁ (Ka) 343

နာနာပါဌ | ပိဋ္ဌင်္က

[အ]

အတိဗလတာတိ = အတိလပတာတိ (က) ၄၅၇
အတိဗလဝတာယ = အတိထဒ္ဓတာယ (သီ၊ သျာ) ၃၄၇
အတိဗလသဘာဝါ = အတိလပသဘာဝါ (က) ၄၅၇
အတ္တနောဝ ကမ္မေ = အတ္တနော ဗလိကမ္မံ (က)
အတ္တနော ဝပကမ္မံ (သျာ) ၃၅၉
အတ္တာ = အတ္ထော (က) ၂၈၅
အတ္ထပစ္စတ္ထိကာနံ = အဋ္ဌပစ္စတ္ထိကာနံ (သျာ) ၃၅၇
အတ္ထေကော = အတ္ထေသ (သီ၊ ဣ) ၅၁၆
အဒံသု = အဂမံသု (သီ၊ ဣ) ၃၂၄
အဒဿေတွာ ဩသက္ကိဿတီတိ အဋ္ဌာနမေတံ = အပဿိတွာ န
ဩသက္ကိဿတိ၊ အဒ္ဓါ ဧတံ (က) ၄၀၆
အဒါသိ။ သတ္တ ရာဇာနော သတ္တ ရဇ္ဇာနိ = အဒါသိ။ သတ္တ
ရဇ္ဇာနိ (သီ) အဒါသိ။ သက္ကတ္တရဇ္ဇာနိ (ဣ) ၃၃၃
အဒုက္ခံ သုခံ = အဒုက္ခမသုခံ (သီ၊ ဣ) ၄
အနတ္ထင်္ဂတေယေဝ = ဓရမာနေယေဝ (သီ၊ သျာ) ၈၈
အနာစေရကုလေ = အနာစရိယကုလေ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၄၆၂
အနာထပိဏ္ဍိကဿ မိတ္တံ = နိစ္ဆယမိတ္တံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၄၆၆
အနာရောဂျေ = ရောဂေ (သျာ၊ က) ၃၈၉
အနိဝတ္တိတတာယ = အဝတ္ထိတတာယ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၄၉၆
အနိဝတ္တိတတ္တာ ဘယဘီရုတာယ စ = အဝတ္ထိတတ္တာ
ဘယဘီရုတာယ စ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၄၉၅
အနုဂ္ဂန္တွာဝ = အနုဂန္တွာဝ (သျာ၊ က) ၃၅၆
အနုစာရီ = အန္ဝစာရီ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၂၀၄
အနုတပ္ပေသီတိ = အနုတပေဿသီတိ (သီ၊ ဣ) ၁၂၉
အနုပကုဋ္ဌော = အနုပက္ကုဋ္ဌော (သီ၊ ဣ) ၃
အနုရဉ္ဇိတံ = အနုဗျဉ္ဇိတံ (သီ၊ ဣ) ၁၅
အနူဒကာ = အနောဒိကာ (သီ၊ ဣ) ၃၂၅
အနေကသကဋပူရမတ္တာ ရတ္တသာလိယော = အနေကသကဋပူရမတ္တေ
ရတ္တသာလိယော (သီ) အနေကသတဝါဟပူရဏမတ္တံ
ရတ္တသာလိံ (က) ၃၄၃

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Anto = Dhātuyo anto (Sī, Syā, I)	93
Antoghaṭe = Antokuṭe (Sī, Syā)	162
Antoḍāho = Antosarīre sedo (Ka)	155
Andhāya = Andhagatāya (Ka)	304
Apaṭijagganatā = Appajagganatā (Sī, I)	13
Apaṇṇake ceva sapaṇṇake cāti = Apaṇṇakañceva sapaṇṇakañcāti (Ka)	121
Apapiddhanānākuṇapabharitaṁ = Vippaviddhanānākuṇapabharitaṁ (Sī, I)	72
Apphoṭenti = Apphoṭhenti (Sī, I) Appoṭhenti (Syā)	21
Abbhantare gahane nhānādīhi = Abbhantarena gahanena taṇhādīhi (Ka)	507
Abyayataṁ = Abyāyataṁ (Sī, Syā, I)	522
Abhiññāsu pāramiṁ gato = Abhiññāpāramiṁ gato (Ka)	21
Abhiravanti = Padissanti (Ka)	22
Amātāpitarasaṁvaddho = Amātāpitari saṁvaddho (Sī, I) Amātāpitusaṁvaḍḍho (Syā)	462
Ayamevettha = Ayamettha (Sī, Syā)	417
Ayyāti = Ayanti (Sī, Syā, I)	246
Araññaṁ = Dāruvanaṁ (Sī, Syā)	336
Ariṭṭhapuraṁ = Andhapūraṁ (Sī, I)	127
Alābhī = Appalābhī (Ka)	252
Alābhesi = Alabbhesi (Sī)	209
Allasiṅgīveraloṇajīrakādayo = Addasiṅgīveraṁ loṇajīrakāya (Sī, I)	261
Avattharitvā = Antaritvā (Sī, I) Uttaritvā (Syā)	235
Aviraddhaṁ = Aviruddhaṁ (Sī, Syā)	119
Asaddahitvā = Saddahitvā (Syā, Ka)	309
Asamo = Padumo (Ka)	44
Asā = Asātā (Sī, Syā, I, Ka)	306
Asātā = Asā (Sī) Āsā (I)	303, 305

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္က
[အ]	
အန္တော = ဓာတုယော အန္တော (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၉၃
အန္တောဃဋေ = အန္တောကုဋေ (သီ၊ သျာ)	၁၆၂
အန္တောဍာဟော = အန္တောသရီရေ သေဒေါ (က)	၁၅၅
အန္ဓာယ = အန္ဓဂတာယ (က)	၃၀၄
အပဋိဇဂ္ဂနတာ = အပ္ပဇဂ္ဂနတာ (သီ၊ ဣ)	၁၃
အပဏ္ဏကေ စေဝ သပဏ္ဏကေ စာတိ = အပဏ္ဏကဉ္စေဝ သပဏ္ဏကဉ္စာတိ (က)	၁၂၁
အပပိဒ္ဓနာနာကုဏပဘရိတံ = ဝိပ္ပဝိဒ္ဓနာနာကုဏပဘရိတံ (သီ၊ ဣ)	၇၂
အပ္ဖောဋေန္တိ = အပ္ဖောဌေန္တိ (သီ၊ ဣ) အပ္ပောဌေန္တိ (သျာ)	၂၁
အဗ္ဘန္တရေ ဂဟနေ နှာနာဒီဟိ = အဗ္ဘန္တရေန ဂဟနေန တဏှာဒီဟိ (က)	၅၀၇
အဗျယတံ = အဗျာယတံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၅၂၂
အဘိညာသု ပါရမိံ ဂတော = အဘိညာပါရမိံ ဂတော (က)	၂၁
အဘိရဝန္တိ = ပဒိဿန္တိ (က)	၂၂
အမာတာပိတရသံဝဍ္ဎော = အမာတာပိတရိ သံဝဍ္ဎော (သီ၊ ဣ) အမာတာပိတုသံဝဍ္ဎော (သျာ)	၄၆၂
အယမေဝေတ္ထ = အယမေတ္ထ (သီ၊ သျာ)	၄၁၇
အယျာတိ = အယန္တိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၂၄၆
အရညံ = ဒါရုဝနံ (သီ၊ သျာ)	၃၃၆
အရိဋ္ဌပုရံ = အန္ဓပူရံ (သီ၊ ဣ)	၁၂၇
အလာဘီ = အပ္ပလာဘီ (က)	၂၅၂
အလာဘေသိ = အလဗ္ဘေသိ (သီ)	၂၀၉
အလ္လသိင်္ဂီဝေရလောဏဇီရကာဒယော = အဒ္ဒသိင်္ဂီဝေရံ လောဏဇီရကာယ (သီ၊ ဣ)	၂၆၁
အဝတ္ထရိတွာ = အန္တရိတွာ (သီ၊ ဣ) ဥတ္တရိတွာ (သျာ)	၂၃၅
အဝိရဒ္ဓံ = အဝိရုဒ္ဓံ (သီ၊ သျာ)	၁၁၉
အသဒ္ဒဟိတွာ = သဒ္ဒဟိတွာ (သျာ၊ က)	၃၀၉
အသမော = ပဒုမော (က)	၄၄
အသာ = အသာတာ (သီ၊ သျာ၊ ဣ၊ က)	၃၀၆
အသာတာ = အသာ (သီ) အာသာ (ဣ)	၃၀၃၊ ၃၀၅

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[A]

Asīti bhikkhusahassāni = Asīti bhikkhusatasahassāni (Sī, Syā) 50
Asīlañca = Asīliyañca (Sī, I) 250
Assamato = Assamapadato (Syā, Ka) 457
Ahaṁ = Esa (Sī, Syā) 240
Ahatasāṭake = Sāṭake (Ka) 478
Aho Buddhānaṁ balaṁ nāma acchariyan"ti = Aho Buddhā nāma acchariyamanussāti (Sī, Syā) 294

[Ā]

Ākaḍḍhāpemī"ti = Ākaḍḍhāpemīti āha (Syā, I, Ka) 329
Ākāraṇena = Ākārakena (Sī, Syā, I) 287
Ākāsanabhagatā = Ākāsena gatā (Syā, Ka) 16
Āgacchantānañca = Āgacchantānaṁ (Sī) 244
Āpucchitthā"ti = Āpucchathāti (Syā) 335
Āmalakapupphappamāṇaṁ = Sāmalatā pupphapamāṇaṁ (Sī, Syā, I) 71
Ārādhanaṁ = Āvajjanaṁ (Sī) Paṇidhānaṁ (Syā) Āvapanaṁ (I) 339
Ārocesi = Rocesi (Sī) 223
Ālokapajjotakaro = Ālokamujjotakaro (Sī, Syā) 199
Āvijjhitvā = Āviñchetvā (Sī) 331
Āveṇikaṁ saṁghakammaṁ = Āveṇisaṁghakammāni (Sī, I) 516
Āveḷāveḷābhūtā = Āveḷāveḷā (Sī) Āveḷāveḷāya (Syā, I) 469
Āsanaṁ pattharāpetvā = Āsandiṁ santharāpetvā (Sī, I) 123
Āharāpetvā = Āṇāpetvā (Sī, Syā) 445

[I]

Iti āha iti āhā"ti = Itiha āsa itiha āsāti (Sī, I) Itiha iti āhāti (Syā) 476
Ito = Bhaddakappato (Ka) 2

နာနာပါဌာ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[အ]

အသီတိ ဘိက္ခုသဟဿာနိ = အသီတိ ဘိက္ခုသတသဟဿာနိ (သီ၊ သျာ) ၅၀
အသီလဉ္စ = အသီလိယဉ္စ (သီ၊ ဣ) ၂၅၀
အဿမတော = အဿမပဒတော (သျာ၊ က) ၄၅၇
အဟံ = ဧသ (သီ၊ သျာ) ၂၄၀
အဟတသာဋကေ = သာဋကေ (က) ၄၇၈
အဟော ဗုဒ္ဓါနံ ဗလံ နာမ အစ္ဆရိယ"န္တိ = အဟော ဗုဒ္ဓါ နာမ အစ္ဆရိယမနုဿာတိ (သီ၊ သျာ) ၂၉၄

[အာ]

အာကဍ္ဎာပေမီ"တိ = အာကဍ္ဎာပေမီတိ အာဟ (သျာ၊ ဣ၊ က) ၃၂၉
အာကာရဏေန = အာကာရကေန (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၂၈၇
အာကာသနဘဂတာ = အာကာသေန ဂတာ (သျာ၊ က) ၁၆
အာဂစ္ဆန္တာနဉ္စ = အာဂစ္ဆန္တာနံ (သီ) ၂၄၄
အာပုစ္ဆိတ္ထာ"တိ = အာပုစ္ဆထာတိ (သျာ) ၃၃၅
အာမလကပုပ္ဖပ္ပမာဏံ = သာမလတာ ပုပ္ဖပမာဏံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၇၁
အာရာဓနံ = အာဝဇ္ဇနံ (သီ) ပဏိဓာနံ (သျာ) အာဝပနံ (ဣ) ၃၃၉
အာရောစေသိ = ရောစေသိ (သီ) ၂၂၃
အာလောကပဇ္ဇောတကရော = အာလောကမုဇ္ဇောတကရော (သီ၊ သျာ) ၁၉၉
အာဝိဇ္ဈိတွာ = အာဝိဉ္ဆေတွာ (သီ) ၃၃၁
အာဝေဏိကံ သံဃကမ္မံ = အာဝေဏိသံဃကမ္မာနိ (သီ၊ ဣ) ၅၁၆
အာဝေဠာဝေဠာဘူတာ = အာဝေဠာဝေဠာ (သီ) အာဝေဠာဝေဠာယ (သျာ၊ ဣ) ၄၆၉
အာသနံ ပတ္ထရာပေတွာ = အာသန္ဒိံ သန္ထရာပေတွာ (သီ၊ ဣ) ၁၂၃
အာဟရာပေတွာ = အာဏာပေတွာ (သီ၊ သျာ) ၄၄၅

[ဣ]

ဣတိ အာဟ ဣတိ အာဟာ"တိ = ဣတိဟ အာသ ဣတိဟ အာသာတိ (သီ၊ ဣ) ဣတိဟ ဣတိ အာဟာတိ (သျာ) ၄၇၆
ဣတော = ဘဒ္ဒကပ္ပတော (က) ၂

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[I]	
Imaṁ maggaṁ hanantena = Imasmiṁ magge vasantena (Ka)	291
Illiso = Illīso (Sī, Syā, I)	371
[U - Ū]	
Ugghosayuṁ = Ugghosisuṁ (Ka)	87
Ugghosetvā = Pesetvā (Sī, I)	87
Ucchugaṇṭhikā = Ucchukhaṇḍikā (Ka)	359
Uttaritvā = Pataritvā (Sī, I)	18
Uttaripi = Uttarimpi (Sī, I)	371
Upakūḷitoti = Upakūlitoti (Sī, Ka) Upakuṭṭhitoti (Syā)	492
Upadhāyahaṁ = Upanidhāya (Ka)	56
Upasaṅkamantampi na olokento naṁ = Upasaṅkamantaṁ pana olokentova (Ka)	515
Upasaṅkamante = Upasaṅkamante upasaṅkamante (Sī, I)	84
Uppalakumudamālādhārino = Uppalakumudamālāmālino (Sī, I)	118
Uppāṭitacchavigaṇḍasadiso = Uppāditachavikaṇḍusadiso (Syā)	528
Ubho = Manaṁ (Sī, I, Ka)	166
Ummaṅgā = Ummaggo (Sī, I)	203
Uracakkaṁ = Khuracakkaṁ (Ka)	438
Usabhāti-ādīni tīṇi = Usabhā rukkhādīni ekādasa (Sī, I)	366
Usumanikkhamanatthaṁ = Usumanibbāpanatthaṁ (Syā, Ka)	261
Ussāvabinduṭṭhānamattampi = Ussāvabindupatanamattampi (Syā) Ussāvabinduganhamattampi (Ka)	85
Ūkāmaṅgulagharagoḷikādīnaṁ = Ūkāmaṅkuṇagharagholikādīnaṁ (Sī)	12
[E]	
Ekakūṭāgāradvikūṭāgāra... = Ekakuḍḍakadvikuḍḍaka (Sī) Ekakuṭikadvikuṭika (Syā)	108
Ekataḷākepi ekasarepi = Ekataḷākasarepi (Sī, I)	360

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဣ]	
ဣမံ မဂ္ဂံ ဟနန္တေန = ဣမသ္မိံ မဂ္ဂေ ဝသန္တေန (က)	၂၉၁
ဣလ္လိသော = ဣလ္လီသော (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၃၇၁
[ဥ-ဦ]	
ဥဂ္ဃောသယုံ = ဥဂ္ဃောသိသုံ (က)	၈၇
ဥဂ္ဃောသေတွာ = ပေသေတွာ (သီ၊ ဣ)	၈၇
ဥစ္ဆုဂဏ္ဌိကာ = ဥစ္ဆုခဏ္ဍိကာ (က)	၃၅၉
ဥတ္တရိတွာ = ပတရိတွာ (သီ၊ ဣ)	၁၈
ဥတ္တရိပိ = ဥတ္တရိမ္ပိ (သီ၊ ဣ)	၃၇၁
ဥပကူဠိတောတိ = ဥပကူလိတောတိ (သီ၊ က) ဥပကုဋ္ဌိတောတိ (သျာ)	၄၉၂
ဥပဓာယဟံ = ဥပနိဓာယ (က)	၅၆
ဥပသင်္ကမန္တမ္ပိ န ဩလောကေန္တော နံ = ဥပသင်္ကမန္တံ ပန ဩလောကေန္တောဝ (က)	၅၁၅
ဥပသင်္ကမန္တေ = ဥပသင်္ကမန္တေ ဥပသင်္ကမန္တေ (သီ၊ ဣ)	၈၄
ဥပ္ပလကုမုဒမာလာဓာရိနော = ဥပ္ပလကုမုဒမာလာမာလိနော (သီ၊ ဣ)	၁၁၈
ဥပ္ပါဋိတစ္ဆဝိဂဏ္ဍသဒိသော = ဥပ္ပါဒိတဆဝိကဏ္ဍုသဒိသော (သျာ)	၅၂၈
ဥဘော = မနံ (သီ၊ ဣ၊ က)	၁၆၆
ဥမ္မင်္ဂါ = ဥမ္မဂ္ဂေါ (သီ၊ ဣ)	၂၀၃
ဥရစက္ကံ = ခုရစက္ကံ (က)	၄၃၈
ဥသဘာတိအာဒီနိ တီဏိ = ဥသဘာ ရုက္ခာဒီနိ ဧကာဒသ (သီ၊ ဣ)	၃၆၆
ဥသုမနိက္ခမနတ္ထံ = ဥသုမနိဗ္ဗာပနတ္ထံ (သျာ၊ က)	၂၆၁
ဥဿာဝဗိန္ဒုဋ္ဌာနမတ္တမ္ပိ = ဥဿာဝဗိန္ဒုပတနမတ္တမ္ပိ (သျာ) ဥဿာဝဗိန္ဒုဂဏှမတ္တမ္ပိ (က)	၈၅
ဦကာမင်္ဂုလဃရဂေါဠိကာဒီနံ = ဦကာမင်္ကုဏဃရဃောဠိကာဒီနံ (သီ)	၁၂
[ဧ]	
ဧကကူဋာဂါရဒွိကူဋာဂါရ.... = ဧကကုဍ္ဍကဒွိကုဍ္ဍက (သီ) ဧကကုဋိကဒွိကုဋိက (သျာ)	၁၀၈
ဧကတဠာကေပိ ဧကသရေပိ = ဧကတဠာကသရေပိ (သီ၊ ဣ)	၃၆၀

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[E]

Ekadivaseyeva = Ekadivaseneva (Sī, Syā, I) 80

Ekasmiṁ passe = Ekasmiṁ padese (Ka) 361

Ekasmiṁyeva = Imasmiṁyeva (Sī, I) 109

Ekenūna-aṭṭhasatanaṅgalāni = Ekena ūnaṁ aṭṭhasataṁ naṅgalāni (Sī)
Ekenūna-aṭṭhasatena naṅgalena (Ka) 67

Ettakamattasmiṁ = Ettakamattampi (Sī, Syā, I) 518

Eso = Esoti (Sī, I, Ka) 118

[O]

Okāse = Ākāse (Sī, I, Ka) 299

Odātavatthena = Vasanena (Sī, I) 81

Obhāsayamāno = Saṅkhobhayamāno (Syā)
Khobhayamāno (Ka) 136

Orabhāge = Aparabhāge (Ka) 53

Olambakaṁ cārento = Olambakaṁ otārento (Sī)
Olambaṇaṁ dhārento (Ka) 190

Ovaditvā = Vāretvā (Sī, I) 169

Ovādagahaṇāya = Ovādagamanāya (Syā, I) 489

[Ka]

Kaṭṭhattharikaṁ = Taṭṭikaṁ (Sī, Syā, I) 157

Katapātarāso = Katabhattakicco (Ka) 107

Kathento = Kathetuṁ ārabhi (Syā) 355

Kathehi tātāti = Kassa kathehi tātāti (Sī, I) 309

Kadalimakuḷamattā = Kandaḷamakulamattā (Sī) Kandamakuḷamattā (I) 290

Karonto = Kārento (Sī) 286

Kalīni = Khalitāni (Sī) Malināni (I) 493

Kasmā maṁ = Kasmā mā maṁ (Sī) 69

Kassapo nāma gottena = So Jino (Sī, Syā, I) Nāmena (Ka) 52

နာနာပါဌာ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ဧ]

ဧကဒိဝသေယေဝ = ဧကဒိဝသေနေဝ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၈၀

ဧကသ္မိံ ပဿေ = ဧကသ္မိံ ပဒေသေ (က) ၃၆၁

ဧကသ္မိံယေဝ = ဣမသ္မိံယေဝ (သီ၊ ဣ) ၁၀၉

ဧကေနူနအဋ္ဌသတနင်္ဂလာနိ = ဧကေန ဦနံ အဋ္ဌသတံ နင်္ဂလာနိ (သီ)
ဧကေနူနအဋ္ဌသတေန နင်္ဂလေန (က) ၆၇

ဧတ္တကမတ္တသ္မိံ = ဧတ္တကမတ္တမ္ပိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၅၁၈

ဧသော = ဧသောတိ (သီ၊ ဣ၊ က) ၁၁၈

[ဩ]

ဩကာသေ = အာကာသေ (သီ၊ ဣ၊ က) ၂၉၉

ဩဒါတဝတ္ထေန = ဝသနေန (သီ၊ ဣ) ၈၁

ဩဘာသယမာနော = သင်္ခေါဘယမာနော (သျာ)
ခေါဘယမာနော (က) ၁၃၆

ဩရဘာဂေ = အပရဘာဂေ (က) ၅၃

ဩလမ္ဗကံ စာရေန္တော = ဩလမ္ဗကံ ဩတာရေန္တော (သီ)
ဩလမ္ဗဏံ ဓာရေန္တော (က) ၁၉၀

ဩဝဒိတွာ = ဝါရေတွာ (သီ၊ ဣ) ၁၆၉

ဩဝါဒဂဟဏာယ = ဩဝါဒဂမနာယ (သျာ၊ ဣ) ၄၈၉

[က]

ကဋ္ဌတ္ထရိကံ = တဋ္ဋိကံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၁၅၇

ကတပါတရာသော = ကတဘတ္တကိစ္စော (က) ၁၀၇

ကထေန္တော = ကထေတုံ အာရဘိ (သျာ) ၃၅၅

ကထေဟိ တာတာတိ = ကဿ ကထေဟိ တာတာတိ (သီ၊ ဣ) ၃၀၉

ကဒလိမကုဠမတ္တာ = ကန္ဒဠမကုလမတ္တာ (သီ) ကန္ဒမကုဠမတ္တာ (ဣ) ၂၉၀

ကရောန္တော = ကာရေန္တော (သီ) ၂၈၆

ကလီနိ = ခလိတာနိ (သီ) မလိနာနိ (ဣ) ၄၉၃

ကသ္မာ မံ = ကသ္မာ မာ မံ (သီ) ၆၉

ကဿပေါ နာမ ဂေါတ္တေန = သော ဇိနော (သီ၊ သျာ၊ ဣ)
နာမေန (က) ၅၂

Nānāpāṭhā | Piṭṭhaṅkā

[Ka]

Kāyabalūpapannāpi = Kāyūpapannāpi (Sī, I, Ka) 192
Kāyavivekāya = Kāyavivekassa ca ānisaṁsaṁ (Sī)
Kāyavivekaṁ gantvā (Syā) 338
Kāraṇagavesakena = Kāraṇākāraṇagavesakena (Syā) 192
Kāḷadevīlo = Kāḷadevalo (Sī, Syā) 64
Kāḷapakkho vā juṇhapakkho = Kāḷapakkhe vā
juṇhapakkhe (Sī, I, Ka) 182
Kāḷamahāmacchaṁ = Kāṇamahāmacchaṁ (Sī, I) 238
Kiṁ imaṁ akāraṇena nāsemi = Iminā kāraṇena nāsemi (Syā)
Iminā kāraṇena na demi (Ka) 448
Kiṁ nu kho = Kiṁ kato nu kho (Sī) 460
Kiñci avatvā gantuṁ ayuttaṁ, evaṁ = Kiñci avatvā eva (Sī, I) 343
Kittakampi samānaṁ = Ettakampi pamāṇaṁ (Ka) 40
Kinnarilīlāya = Kinnaralīlāya (Sī, I) 309
Kiliṭṭho hi = Kiliṭṭhe ca (Sī) Kiliṭṭho ca (Syā) 10
Kilesavasena = Kilesaparidevanaṁ (Sī)
Kilesaparidevitaṁ (Syā, I) 227
Kīḷāmaṇḍale = Keḷimaṇḍale (Sī, I) 151
Kīḷitukāmatā cittaṁ = Kīḷitukāmatā (Sī, Syā, I) 62
Kuṇḍapūvaṁ = Kaṇaṁ pūvaṁ (Sī, I) 448
Kumudapattasaṇṭhānathalena = Kumudapattasaṇṭhānaphalena (Syā) 171
Kulaṁ = Nāmaṁ (Sī, I) 480
Kulaputtaṁ = Puttaṁ (Sī, I) 388
Kulasampadāya = Kusalasampadāya (Ka) 149
Kūṭaṁ karonto viya = Taṁ karonto (Sī, I) 486
Keḷimaṇḍalaṁ = Kīḷamaṇḍalaṁ (Ka) 403
Ko cāyaṁ eḷālukoti = Ko cāyaṁ lālakoti (Sī, I)
Koci ayaṁ nu eḷālukoti (Syā) 221
Koṭṭhakapūrakaṁ = Tucchakoṭṭhake pūraṇena (Sī) 247

နာနာပါဌာ | ပိဋ္ဌင်္ကာ

[က]

ကာယဗလူပပန္နာပိ = ကာယူပပန္နာပိ (သီ၊ ဣ၊ က) ၁၉၂
ကာယဝိဝေကာယ = ကာယဝိဝေကဿ စ အာနိသံသံ (သီ)
ကာယဝိဝေကံ ဂန္တွာ (သျာ) ၃၃၈
ကာရဏဂဝေသကေန = ကာရဏာကာရဏဂဝေသကေန (သျာ) ၁၉၂
ကာဠဒေဝိလော = ကာဠဒေဝလော (သီ၊ သျာ) ၆၄
ကာဠပက္ခော ဝါ ဇုဏှပက္ခော = ကာဠပက္ခေ ဝါ
ဇုဏှပက္ခေ (သီ၊ ဣ၊ က) ၁၈၂
ကာဠမဟာမစ္ဆံ = ကာဏမဟာမစ္ဆံ (သီ၊ ဣ) ၂၃၈
ကိံ ဣမံ အကာရဏေန နာသေမိ = ဣမိနာ ကာရဏေန
နာသေမိ (သျာ) ဣမိနာ ကာရဏေန န ဒေမိ (က) ၄၄၈
ကိံ နု ခေါ = ကိံ ကတော နု ခေါ (သီ) ၄၆၀
ကိဉ္စိ အဝတွာ ဂန္တုံ အယုတ္တံ၊ ဧဝံ = ကိဉ္စိ အဝတွာ ဧဝ (သီ၊ ဣ) ၃၄၃
ကိတ္တကမ္ပိ သမာနံ = ဧတ္တကမ္ပိ ပမာဏံ (က) ၄၀
ကိန္နရိလီလာယ = ကိန္နရလီလာယ (သီ၊ ဣ) ၃၀၉
ကိလိဋ္ဌော ဟိ = ကိလိဋ္ဌေ စ (သီ) ကိလိဋ္ဌော စ (သျာ) ၁၀
ကိလေသဝသေန = ကိလေသပရိဒေဝနံ (သီ)
ကိလေသပရိဒေဝိတံ (သျာ၊ ဣ) ၂၂၇
ကီဠာမဏ္ဍလေ = ကေဠိမဏ္ဍလေ (သီ၊ ဣ) ၁၅၁
ကီဠိတုကာမတာ စိတ္တံ = ကီဠိတုကာမတာ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၆၂
ကုဏ္ဍပူဝံ = ကဏံ ပူဝံ (သီ၊ ဣ) ၄၄၈
ကုမုဒပတ္တသဏ္ဌာနထလေန = ကုမုဒပတ္တသဏ္ဌာနဖလေန (သျာ) ၁၇၁
ကုလံ = နာမံ (သီ၊ ဣ) ၄၈၀
ကုလပုတ္တံ = ပုတ္တံ (သီ၊ ဣ) ၃၈၈
ကုလသမ္ပဒါယ = ကုသလသမ္ပဒါယ (က) ၁၄၉
ကူဋံ ကရောန္တော ဝိယ = တံ ကရောန္တော (သီ၊ ဣ) ၄၈၆
ကေဠိမဏ္ဍလံ = ကီဠမဏ္ဍလံ (က) ၄၀၃
ကော စာယံ ဧဠာလုကောတိ = ကော စာယံ လာလကောတိ (သီ၊ ဣ)
ကောစိ အယံ နု ဧဠာလုကောတိ (သျာ) ၂၂၁
ကောဋ္ဌကပူရကံ = တုစ္ဆကောဋ္ဌကေ ပူရဏေန (သီ) ၂၄၇

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ka]	
Kodhavasenāpi pana = Kodhavaseneva (Ka)	413
Kosiyabrāhmaṇadhītā = Kosiyabrāhmaṇī bhītā (Sī)	490
[Kha - Ga - Gha]	
Khalitavaḍḍhakī = Palitavaḍḍhakī (Sī) Phalitavaḍḍhakī (I)	265
Khuṁsento = Vañcento (Sī, Syā, I)	377
Gaganamajjhe = Gaganatale (Ka)	165
Gaccha = Añcha (Sī, Syā)	208
Gaṇato parihīno = Ñātisaṁghaparihīno (Ka)	160
Gataṭṭhānaṁ = Vasanaṭṭhānaṁ (Ka)	484
Gatāya = Gatena (Sī, I)	309
Gantvā = Gahetvā (Ka)	373
Gandhapañcaṅgulikaṁ katvā = Gandhena pañcaṅguliṁ datvā (Sī, I)	208
Gahananissitaṁ = Gehanissitaṁ (Sī)	174
Gāthāya sambandhadīpakehi = Gāthābandhadīpakehi (Sī, I)	3
Gāthāsambandhena = Gāthābandhanena (Sī, I)	3
Gāmakaṁ = Gāmantaraṁ (Ka)	437
Gāmaṇḍalā upāgantvā = Gomaṇḍalā upagantvā (Sī, I)	56
Gilitakāle = Galitakāle (Sī)	260
Guṇaṁ kathayamānā = Guṇakathāya (Sī, I)	430
Geṇḍumayāni = Bheṇḍumayāni (Sī, I)	409
Gocaralābhā pana = Gocaragāmagamana (Ka)	161
Gosālaṁ = Gopallikaṁ (Sī, Syā, I)	411
Gosālāya = Gopallikāya (Sī, Syā, I)	411
Ghurughurupassāsā = Gharugharu-assāsapassāsā (Ka)	177
[Ca]	
Caṅkamantoyeva aṭṭhāsi = Caṅkamaṁyeva adhiṭṭhāsi (Sī, I)	351
Cattāri = Pañca (Sī, I)	366
Candanīharaṇūpamāya = Candanīharaṇūpamā ca (Syā, Ka)	170

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[က]	
ကောဓဝသေနာပိ ပန = ကောဓဝသေနေဝ (က)	၄၁၃
ကောသိယဗြာဟ္မဏဓီတာ = ကောသိယဗြာဟ္မဏီ ဘီတာ (သီ)	၄၉၀
[ခ-ဂ-ဃ]	
ခလိတဝဍ္ဎကီ = ပလိတဝဍ္ဎကီ (သီ) ဖလိတဝဍ္ဎကီ (ဣ)	၂၆၅
ခုံသေန္တော = ဝဉ္စေန္တော (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၃၇၇
ဂဂနမဇ္ဈေ = ဂဂနတလေ (က)	၁၆၅
ဂစ္ဆ = အဉ္ဆ (သီ၊ သျာ)	၂၀၈
ဂဏတော ပရိဟီနော = ဉာတိသံဃပရိဟီနော (က)	၁၆၀
ဂတဋ္ဌာနံ = ဝသနဋ္ဌာနံ (က)	၄၈၄
ဂတာယ = ဂတေန (သီ၊ ဣ)	၃၀၉
ဂန္တွာ = ဂဟေတွာ (က)	၃၇၃
ဂန္ဓပဉ္စင်္ဂုလိကံ ကတွာ = ဂန္ဓေန ပဉ္စင်္ဂုလိံ ဒတွာ (သီ၊ ဣ)	၂၀၈
ဂဟနနိဿိတံ = ဂေဟနိဿိတံ (သီ)	၁၇၄
ဂါထာယ သမ္ဗန္ဓဒီပကေဟိ = ဂါထာဗန္ဓဒီပကေဟိ (သီ၊ ဣ)	၃
ဂါထာသမ္ဗန္ဓေန = ဂါထာဗန္ဓနေန (သီ၊ ဣ)	၃
ဂါမကံ = ဂါမန္တရံ (က)	၄၃၇
ဂါမဏ္ဍလာ ဥပါဂန္တွာ = ဂေါမဏ္ဍလာ ဥပဂန္တွာ (သီ၊ ဣ)	၅၆
ဂိလိတကာလေ = ဂလိတကာလေ (သီ)	၂၆၀
ဂုဏံ ကထယမာနာ = ဂုဏကထာယ (သီ၊ ဣ)	၄၃၀
ဂေဏ္ဍုမယာနိ = ဘေဏ္ဍုမယာနိ (သီ၊ ဣ)	၄၀၉
ဂေါစရလာဘာ ပန = ဂေါစရဂါမဂမန (က)	၁၆၁
ဂေါသာလံ = ဂေါပလ္လိကံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၄၁၁
ဂေါသာလာယ = ဂေါပလ္လိကာယ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၄၁၁
ဃုရုဃုရုပဿာသာ = ဃရုဃရုအဿာသပဿာသာ (က)	၁၇၇
[စ]	
စင်္ကမန္တောယေဝ အဋ္ဌာသိ = စင်္ကမံယေဝ အဓိဋ္ဌာသိ (သီ၊ ဣ)	၃၅၁
စတ္တာရိ = ပဉ္စ (သီ၊ ဣ)	၃၆၆
စန္ဒနီဟရဏူပမာယ = စန္ဒနီဟရဏူပမာ စ (သျာ၊ က)	၁၇၀

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ca]	
Campakā = Rambhā (Ka)	51
Cammakuṭe = Cammaṇḍe (Sī, I)	268
Carāpesuṁ = Vādāpesuṁ (Sī)	464
Cāṭikahāpaṇadivasena = Māsakakahāpaṇādivasena (Ka)	216
Cāpi mantī = Jotimanti (Ka)	66
Cittameva = Cittampi (Sī)	372
Citrapekhuṇaṁ = Citrapakkhakaṁ (Ka)	223
Cirasanthutaṁ = Cirasanthavaṁ (Ka) Cirasanthunaṁ (I)	387
Cumbaṭakakalahaṁ = Cumbuṭakasāṭakakalahaṁ (Ka)	224
Cūḷasīlaṁ = Cullasīlaṁ (Sī)	293
Cetaraṭṭhaṁ = Cetiyaraṭṭhaṁ (Sī, I)	271
[Cha]	
Chaṭṭhe vasse = Chabbasse (Ka)	79
Chaḍḍanakāle = Chandādivasena gahaṇakāle (Ka)	365
Chaḍḍāpeti = Chindāpeti (Ka)	378
Chaḍḍessāmi = Siñcissāmi (Ka)	256
Chahi kalāhitibhoti = Kalāhatibhoti (Sī, Syā, I)	179
Chijjante = Chindantena (Syā) Chindante (Ka)	464
Chetvā = Bhetvā (Sī, I)	1
[Ja - Jha - Ḍa]	
Jaraṁ = Vināsabhāvaṁ (Ka)	76
Jātito = Nābhito (Sī, Syā, I)	256
Jānāma = Jāniṁ (Sī, I)	141
Jigucchiya = Jigucchiyaṁ (Ka)	6
Jiṇṇāya = Jiṇṇāsāya (Sī)	315
Jinitvā = Jānitvā (Sī)	311
Jhānasukhaphalasukheneva = Jhānasukhena maggasukhena phalasukheneva (Sī, Syā)	92
Ḍiṇḍimaṁ = Deṇḍimaṁ (Sī, Syā)	376

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္က
[စ]	
စမ္ပကာ = ရမ္ဘာ (က)	၅၁
စမ္မကုဋေ = စမ္မဏ္ဍေ (သီ၊ ဣ)	၂၆၈
စရာပေသုံ = ဝါဒါပေသုံ (သီ)	၄၆၄
စာဋိကဟာပဏာဒိဝသေန = မာသကကဟာပဏာဒိဝသေန (က)	၂၁၆
စာပိ မန္တီ = ဇောတိမန္တီ (က)	၆၆
စိတ္တမေဝ = စိတ္တမ္ပိ (သီ)	၃၇၂
စိတြပေခုဏံ = စိတြပက္ခကံ (က)	၂၂၃
စိရသန္ထုတံ = စိရသန္ထဝံ (က) စိရသန္ထုနံ (ဣ)	၃၈၇
စုမ္ဗဋကကလဟံ = စုမ္ဗုဋကသာဋကကလဟံ (က)	၂၂၄
စူဠသီလံ = စုလ္လသီလံ (သီ)	၂၉၃
စေတရဋ္ဌံ = စေတိယရဋ္ဌံ (သီ၊ ဣ)	၂၇၁
[ဆ]	
ဆဋ္ဌေ ဝဿေ = ဆဗ္ဗဿေ (က)	၇၉
ဆဍ္ဍနကာလေ = ဆန္ဒာဒိဝသေန ဂဟဏကာလေ (က)	၃၆၅
ဆဍ္ဍာပေတိ = ဆိန္ဒာပေတိ (က)	၃၇၈
ဆဍ္ဍေဿာမိ = သိဉ္စိဿာမိ (က)	၂၅၆
ဆဟိ ကလာဟိတိဘောတိ = ကလာဟတိဘောတိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၁၇၉
ဆိဇ္ဇန္တေ = ဆိန္ဒန္တေန (သျာ) ဆိန္ဒန္တေ (က)	၄၆၄
ဆေတွာ = ဘေတွာ (သီ၊ ဣ)	၁
[ဇ-ဈ-ဍ]	
ဇရံ = ဝိနာသဘာဝံ (က)	၇၆
ဇာတိတော = နာဘိတော (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၂၅၆
ဇာနာမ = ဇာနိံ (သီ၊ ဣ)	၁၄၁
ဇိဂုစ္ဆိယ = ဇိဂုစ္ဆိယံ (က)	၆
ဇိဏ္ဏာယ = ဇိဏ္ဏာသာယ (သီ)	၃၁၅
ဇိနိတွာ = ဇာနိတွာ (သီ)	၃၁၁
ဈာနသုခဖလသုခေနေဝ = ဈာနသုခေန မဂ္ဂသုခေန ဖလသုခေနေဝ (သီ၊ သျာ)	၉၂
ဍိဏ္ဍိမံ = ဒေဏ္ဍိမံ (သီ၊ သျာ)	၃၇၆

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ta - Tha]	
Takkaṁ vikkiṇitvā jīvatīti = Takkabhatiyā jīvitattā (Ka)	314
Takketvā = Adhiṭṭhitaṁ nāma dassetvā unnaditvā (Sī, I) Abhītasīhanādaṁ nāma dassento unnaditvā (Syā)	291
Tattheva = Tattha vā (Syā)	499
Tathā sītena = Vātasītena (Syā)	414
Tadā = Dānassa (Ka)	86
Tantavītaṭṭhānaṁ = Tantavinanaṭṭhānaṁ (Sī) Tantavitataṭṭhānaṁ (Syā)	378
Tapussabhallikā = Tapassubhallikā (Sī, I)	93
Tappati = Tapati (Sī, Syā, I, Ka)	397
Tamantarahitaṁ = Samantarahitaṁ (Sī, Syā, I, Ka)	36
Tasitā tāsappattā = Bhītatasitā utrāsappattā (Syā) Bhītā bhayappattā (Ka)	362
Tā devatā = Tāvadeva (Ka)	59
Tālakkhandhasadisena = Tālakandasadisena (Ka)	529
Tāva nibbatti = Tāva uppatti pabbajjā ca (Ka)	130
Tikhiṇasakkharaṁ = Tiyaṁsaṁ sakkharaṁ (Sī, I)	442
Tiṇapalālādīneva = Tiṇapalāsādīneva (Syā) Tiṇapaṇṇādīneva (Ka)	213
Tiṇasseva = Bahutiṇasseva (Sī, Syā, I, Ka)	313
Tibbarāgajātikā = Tibbarāgā dujjātikā (Syā, Ka)	362
Tiracchānahatthagataṁ bhaṇḍaṁ = Tiracchānahatthūpagatabhaṇḍakaṁ (Sī)	407
Tumhākaṁ = Amhākaṁ (Syā, Ka)	224
Tumhākaṁ senāsanasmā = Tumheke senāsanassa (Sī, I)	178
Tettiṁseva = Tiṁseva (Sī, I)	215
Temitukāmova temeti = Ye temitukāmā, te temeti (Ka)	103
Telayante = Telayantaṁ (Syā, Ka)	31
Tosento = Posento (Ka)	170
Thambhe = Aṭṭhimhi (Ka)	528

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[တ-ထ]	
တက္ကံ ဝိက္ကိဏိတွာ ဇီဝတီတိ = တက္ကဘတိယာ ဇီဝိတတ္တာ (က)	၃၁၄
တက္ကေတွာ = အဓိဋ္ဌိတံ နာမ ဒဿေတွာ ဥန္နဒိတွာ (သီ၊ ဣ) အဘီတသီဟနာဒံ နာမ ဒဿေန္တော ဥန္နဒိတွာ (သျာ)	၂၉၁
တတ္ထေဝ = တတ္ထ ဝါ (သျာ)	၄၉၉
တထာ သီတေန = ဝါတသီတေန (သျာ)	၄၁၄
တဒါ = ဒါနဿ (က)	၈၆
တန္တဝီတဋ္ဌာနံ = တန္တဝိနနဋ္ဌာနံ (သီ) တန္တဝိတတဋ္ဌာနံ (သျာ)	၃၇၈
တပုဿဘလ္လိကာ = တပဿုဘလ္လိကာ (သီ၊ ဣ)	၉၃
တပ္ပတိ = တပတိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ၊ က)	၃၉၇
တမန္တရဟိတံ = သမန္တရဟိတံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ၊ က)	၃၆
တသိတာ တာသပ္ပတ္တာ = ဘီတတသိတာ ဥတြာသပ္ပတ္တာ (သျာ) ဘီတာ ဘယပ္ပတ္တာ (က)	၃၆၂
တာ ဒေဝတာ = တာဝဒေဝ (က)	၅၉
တာလက္ခန္ဓသဒိသေန = တာလကန္ဒသဒိသေန (က)	၅၂၉
တာဝ နိဗ္ဗတ္တိ = တာဝ ဥပ္ပတ္တိ ပဗ္ဗဇ္ဇာ စ (က)	၁၃၀
တိခိဏသက္ခရံ = တိယံသံ သက္ခရံ (သီ၊ ဣ)	၄၄၂
တိဏပလာလာဒီနေဝ = တိဏပလာသာဒီနေဝ (သျာ) တိဏပဏ္ဏာဒီနေဝ (က)	၂၁၃
တိဏဿေဝ = ဗဟုတိဏဿေဝ (သီ၊ သျာ၊ ဣ၊ က)	၃၁၃
တိဗ္ဗရာဂဇာတိကာ = တိဗ္ဗရာဂါ ဒုဇ္ဇာတိကာ (သျာ၊ က)	၃၆၂
တိရစ္ဆာနဟတ္ထဂတံ ဘဏ္ဍံ = တိရစ္ဆာနဟတ္ထူပဂတဘဏ္ဍကံ (သီ)	၄၀၇
တုမှာကံ = အမှာကံ (သျာ၊ က)	၂၂၄
တုမှာကံ သေနာသနသ္မာ = တုမှေကေ သေနာသနဿ (သီ၊ ဣ)	၁၇၈
တေတ္တိံသေဝ = တိံသေဝ (သီ၊ ဣ)	၂၁၅
တေမိတုကာမောဝ တေမေတိ = ယေ တေမိတုကာမာ၊ တေ တေမေတိ (က)	၁၀၃
တေလယန္တေ = တေလယန္တံ (သျာ၊ က)	၃၁
တောသေန္တော = ပေါသေန္တော (က)	၁၇၀
ထမ္ဘေ = အဋ္ဌိမှိ (က)	၅၂၈

Nānāpāṭhā — Piṭṭhaṅkā

[Da]

Dadamāno agamāsi = Dadamāno parikkhayaṁ nāgamāsi (Ka) 370
Dadhippayaṁ = Dadhimpayaṁ (Sī, Syā, I) 474
Dasakoṭisahassapurisānaṁ = Dasapurisakoṭisahassānaṁ (Sī, I) 74
Dasantena vā veṭhetvā = Dussante vā bandhitvā (Ka) 6
Dasa vassasahassāni = Dvādasa vassasahassāni (Ka) 193
Daharitthiyā = Bhariyāya (Ka) 309
Dāmā ca Samālā = Rāmā ca Surāmā (Ka) 51
Dāsakammakarā ca = Dasakammakarādayo ca (Syā) 372
Diṭṭhadiṭṭheyeva = Diṭṭhe diṭṭheyeva (I) 202
Diṭṭhadiṭṭhoyeva = Diṭṭhadiṭṭheyeva (Syā, Ka) 326
Dibbagandhagandhitaṁ = Dibbagandhādīnaṁ (Ka) 112
Disvā = Vanditvā (Ka) 335
Devadattassa = Devadattena (Syā, Ka) 516
Desessanti = Dassanti ceva dātukāmā ca hontīti desessanti (Sī, I, Ka)
Dassanti ceva dāpessanti ca (Syā) 360
Dvādasanipāte = Soḷasanipāte (Sī, I, Ka) 159
Dve tayo = Dve tayoti (Sī, Ka) 477
Dve bhāgā = Vaggā (Sī, I) 252

[Dha]

Dhajānaṁ paṭākānaṁ raṁsiyo = Dhajānaṁ paṭākā (Ka) 88
“Dhan”ti sadde = “Ṭan”ti sadde (Sī, I) Thaddhasadde (Syā) 305
Dhamanto = Dhamamāno (?) 84
Dhammagaṇḍikaṭṭhāne = Dhammabhaṇḍikaṭṭhāne (Ka) 167
Dhammasudhammatāya = Dhamme sudhammatāya (Ka) 343
Dhammaseno ca = Dhammadevo ca (Ka) 41
Dhāruṇhopi = Taruṇopi (Ka) 192
Dhīrapurisehi = Vīrasappurisehi (Ka) 11
Dhutaṅgadharassa = Dhutavādissa (Sī, I) Dhutavādassa (Syā) 146
Dhuravāto = Purato vāto (Ka) 116

နာနာပါဌ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ဒ]

ဒဒမာနော အဂမာသိ = ဒဒမာနော ပရိက္ခယံ နာဂမာသိ (က) ၃၇၀
ဒဓိပ္ပယံ = ဒဓိမ္ပယံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၄၇၄
ဒသကောဋိသဟဿပုရိသာနံ = ဒသပုရိသကောဋိသဟဿာနံ (သီ၊ ဣ) ၇၄
ဒသန္တေန ဝါ ဝေဌေတွာ = ဒုဿန္တေ ဝါ ဗန္ဓိတွာ (က) ၆
ဒသ ဝဿသဟဿာနိ = ဒွါဒသ ဝဿသဟဿာနိ (က) ၁၉၃
ဒဟရိတ္ထိယာ = ဘရိယာယ (က) ၃၀၉
ဒါမာ စ သမာလာ = ရာမာ စ သုရာမာ (က) ၅၁
ဒါသကမ္မကရာ စ = ဒါသကမ္မကရာဒယော စ (သျာ) ၃၇၂
ဒိဋ္ဌဒိဋ္ဌေယေဝ = ဒိဋ္ဌေ ဒိဋ္ဌေယေဝ (ဣ) ၂၀၂
ဒိဋ္ဌဒိဋ္ဌောယေဝ = ဒိဋ္ဌဒိဋ္ဌေယေဝ (သျာ၊ က) ၃၂၆
ဒိဗ္ဗဂန္ဓဂန္ဓိတံ = ဒိဗ္ဗဂန္ဓာဒီနံ (က) ၁၁၂
ဒိသွာ = ဝန္ဒိတွာ (က) ၃၃၅
ဒေဝဒတ္တဿ = ဒေဝဒတ္တေန (သျာ၊ က) ၅၁၆
ဒေသေဿန္တိ = ဒဿန္တိ စေဝ ဒါတုကာမာ စ ဟောန္တီတိ
ဒေသေဿန္တိ (သီ၊ ဣ၊ က) ဒဿန္တိ စေဝ ဒါပေဿန္တိ စ (သျာ) ၃၆၀
ဒွါဒသနိပါတေ = သောဠသနိပါတေ (သီ၊ ဣ၊ က) ၁၅၉
ဒွေ တယော = ဒွေ တယောတိ (သီ၊ က) ၄၇၇
ဒွေ ဘာဂါ = ဝဂ္ဂါ (သီ၊ ဣ) ၂၅၂

[ဓ]

ဓဇာနံ ပဋာကာနံ ရံသိယော = ဓဇာနံ ပဋာကာ (က) ၈၈
“ဓ”န္တိ သဒ္ဒေ = “ဋ”န္တိ သဒ္ဒေ (သီ၊ ဣ) ထဒ္ဓသဒ္ဒေ (သျာ) ၃၀၅
ဓမန္တော = ဓမမာနော (?) ၈၄
ဓမ္မဂဏ္ဍိကဋ္ဌာနေ = ဓမ္မဘဏ္ဍိကဋ္ဌာနေ (က) ၁၆၇
ဓမ္မသုဓမ္မတာယ = ဓမ္မေ သုဓမ္မတာယ (က) ၃၄၃
ဓမ္မသေနော စ = ဓမ္မဒေဝေါ စ (က) ၄၁
ဓာရုဏှောပိ = တရုဏောပိ (က) ၁၉၂
ဓီရပုရိသေဟိ = ဝီရသပ္ပုရိသေဟိ (က) ၁၁
ဓုတင်္ဂဓရဿ = ဓုတဝါဒိဿ (သီ၊ ဣ) ဓုတဝါဒဿ (သျာ) ၁၄၆
ဓုရဝါတော = ပုရတော ဝါတော (က) ၁၁၆

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Dha]	
Dhuvabhattāni = Dhurabhattāni (Sī)	475
Dhūmaṁ = Dhūpaṁ (Sī)	423
Dhūmehi = Dhūpehi (Sī, Syā)	75
[Na]	
Na otarīti = Na otiṇṇoti (Syā, Ka)	299
Na kathesi = Na sameti (Ka)	474
Na karissanti = Na rakkhissanti (Syā)	357
Na tumhākaṁ, amhākanti = Na tumhākamamhākanti (Sī)	363
Na te puttena migamāyā uggahitāti = Na te putto migamāyaṁ uggaṇhīti (Ka)	176
Na paṭipattisādhako = Paṭipattisārako (Sī, I)	442
Namassanādino = Namassanādito (Sī, I)	1
Na labhissathāti = Na labhathāti (Sī, Syā)	169
Navabhājane upanītamatte = Navabhājanesu upanītamattesu (Syā, Ka)	80
Navutikoṭimabodhayi = Satasahassaṁ abodhayi (Sī, Syā, I)	35
Na hontīti = Na honti (Sī)	75
Naḷavanaṁ = Tālavanaṁ (Sī, I)	218
Nā’guṭṭhigaṇanaṁ = Naguṭṭhagaṇanaṁ (Sī, Syā) Nā’ṅguṭṭhagaṇanaṁ (Ka)	488
Nānappakārena = Nānappakārehi (Sī) Nānappakāraṁ (Syā)	359
Nāma = Nāmetaṁ (Sī, I) Nāmekaṁ (Ka)	306
Nāma sadutiyakavāsoti = Nāmesa dutiyakavāso (Ka)	12
Nikkhipituṁ = Pakkhipituṁ (Sī, I)	168
Niggaṇhitvā = Gahetvā (Sī, I) Niggahetvā (Syā)	287
Niccaṁ lāḷakoyeva = Niccalolukoyeva (Syā)	472
Nittharati = Niṭṭhāpeti (Ka)	378
Nitthunanto = Tintiṇanto (Sī, I)	260
Niddāyituṁ = Pacalāyituṁ (Sī, I)	407
Niddāyitvā = Niḍḍāyitvā (Sī, Syā, I)	231

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဓ]	
ဓုဝဘတ္တာနိ = ဓုရဘတ္တာနိ (သီ)	၄၇၅
ဓူမံ = ဓူပံ (သီ)	၄၂၃
ဓူမေဟိ = ဓူပေဟိ (သီ၊ သျာ)	၇၅
[န]	
န ဩတရီတိ = န ဩတိဏ္ဏောတိ (သျာ၊ က)	၂၉၉
န ကထေသိ = န သမေတိ (က)	၄၇၄
န ကရိဿန္တိ = န ရက္ခိဿန္တိ (သျာ)	၃၅၇
န တုမှာကံ, အမှာကန္တိ = န တုမှာကမမှာကန္တိ (သီ)	၃၆၃
န တေ ပုတ္တေန မိဂမာယာ ဥဂ္ဂဟိတာတိ = န တေ ပုတ္တော မိဂမာယံ ဥဂ္ဂဏှီတိ (က)	၁၇၆
န ပဋိပတ္တိသာဓကော = ပဋိပတ္တိသာရကော (သီ၊ ဣ)	၄၄၂
နမဿနာဒိနော = နမဿနာဒိတော (သီ၊ ဣ)	၁
န လဘိဿထာတိ = န လဘထာတိ (သီ၊ သျာ)	၁၆၉
နဝဘာဇနေ ဥပနီတမတ္တေ = နဝဘာဇနေသု ဥပနီတမတ္တေသု (သျာ၊ က)	၈၀
နဝုတိကောဋိမဗောဓယိ = သတသဟဿံ အဗောဓယိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၃၅
န ဟောန္တီတိ = န ဟောန္တိ (သီ)	၇၅
နဠဝနံ = တာလဝနံ (သီ၊ ဣ)	၂၁၈
နာ’ဂုဋ္ဌိဂဏနံ = နဂုဋ္ဌဂဏနံ (သီ၊ သျာ) နာ’င်္ဂုဋ္ဌဂဏနံ (က)	၄၈၈
နာနပ္ပကာရေန = နာနပ္ပကာရေဟိ (သီ) နာနပ္ပကာရံ (သျာ)	၃၅၉
နာမ = နာမေတံ (သီ၊ ဣ) နာမေကံ (က)	၃၀၆
နာမ သဒုတိယကဝါသောတိ = နာမေသ ဒုတိယကဝါသော (က)	၁၂
နိက္ခိပိတုံ = ပက္ခိပိတုံ (သီ၊ ဣ)	၁၆၈
နိဂ္ဂဏှိတွာ = ဂဟေတွာ (သီ၊ ဣ) နိဂ္ဂဟေတွာ (သျာ)	၂၈၇
နိစ္စံ လာဠကောယေဝ = နိစ္စလောလုကောယေဝ (သျာ)	၄၇၂
နိတ္ထရတိ = နိဋ္ဌာပေတိ (က)	၃၇၈
နိတ္ထုနန္တော = တိန္တိဏန္တော (သီ၊ ဣ)	၂၆၀
နိဒ္ဒါယိတုံ = ပစလာယိတုံ (သီ၊ ဣ)	၄၀၇
နိဒ္ဒါယိတွာ = နိဍ္ဍာယိတွာ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၂၃၁

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Na]	
Nipannakavasenāti = Gonisinnakavasenāti (Sī) Gonipannākārenāti (Syā)	179
Niplavitaṁ = Viplavitaṁ (Sī, I)	344
Nimittānaṁ = Purisānaṁ (Sī) Parisānaṁ (Syā)	67
Niyyādeyyāmāti = Niyyādessāmāti (Sī) Niyyādemāti (Ka)	166
Nirumbhitvā = Sannirujjhitvā (Ka)	73
Nivatthavatthāni = Vatthābharaṇāni (Ka)	87
Nivattā = Anativattā (Sī) Ativattā (I)	68
Nisīditvā = Nisīdiṁsu (Ka)	383
Nīcamittaṁ = Nicchayamittaṁ (Sī, Syā, I)	467
Nīlavāhaṁ = Nīlavāhiniṁ (Sī) Telavāhaṁ (I)	127
Nerañjarāya tīraṁ = Nerañjarābhimukhaṁ (Ka)	81
Nhātavilitto = Nhātānulitto (Sī) Nhātānuvilitto (Syā)	422
[Pa]	
Pa-ādātave = Pādātave (Sī, Syā)	206
Paccamāne = Sijjamāne (Sī, I) Nipajjamāne (Syā)	529
Paccāharissāmi = Paccāvamissāmi (Sī, Syā)	329
Paccāharissāmīti = Paccāvamissāmīti (Sī, Syā)	329
Paccekabuddhamuni = Paccekamuni (Sī, Syā)	125
Pacchimabhāge = Pacchimabhāgena (Sī)	452
Pacchiyaṁ = Makkhikaṁ (Sī, I)	444
Pañca paṇṇāni phalādīni = Pañca phalāni tiphalādīni (Sī) Pañcavaṇṇāni phalādīni (I)	489
Pañca sīlāni na rakkhāpessāmīti = Sīlāni rakkhāpessāmīti (Sī, I) Idāni pana no pañcasīlāni rakkhāpessatīti (Syā)	216
Pañcasugandhikasuparibhāvitaṁ = Pañcasugandhikaparivāsaṁ (Sī) Pañcasugandhikaparivāraṁ (Syā, I)	283
Pañcāvudhakamme = Pañcāvudhakammena (Ka)	290

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[န]	
နိပန္နကဝသေနာတိ = ဂေါနိသိန္နကဝသေနာတိ (သီ) ဂေါနိပန္နာကာရေနာတိ (သျာ)	၁၇၉
နိပ္လဝိတံ = ဝိပ္လဝိတံ (သီ၊ ဣ)	၃၄၄
နိမိတ္တာနံ = ပုရိသာနံ (သီ) ပရိသာနံ (သျာ)	၆၇
နိယျာဒေယျာမာတိ = နိယျာဒေဿာမာတိ (သီ) နိယျာဒေမာတိ (က)	၁၆၆
နိရုမ္ဘိတွာ = သန္နိရုဇ္ဈိတွာ (က)	၇၃
နိဝတ္ထဝတ္ထာနိ = ဝတ္ထာဘရဏာနိ (က)	၈၇
နိဝတ္တာ = အနတိဝတ္တာ (သီ) အတိဝတ္တာ (ဣ)	၆၈
နိသီဒိတွာ = နိသီဒိံသု (က)	၃၈၃
နီစမိတ္တံ = နိစ္ဆယမိတ္တံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၄၆၇
နီလဝါဟံ = နီလဝါဟိနိံ (သီ) တေလဝါဟံ (ဣ)	၁၂၇
နေရဉ္ဇရာယ တီရံ = နေရဉ္ဇရာဘိမုခံ (က)	၈၁
နှာတဝိလိတ္တော = နှာတာနုလိတ္တော (သီ) နှာတာနုဝိလိတ္တော (သျာ)	၄၂၂
[ပ]	
ပအာဒါတဝေ = ပါဒါတဝေ (သီ၊ သျာ)	၂၀၆
ပစ္စမာနေ = သိဇ္ဇမာနေ (သီ၊ ဣ) နိပဇ္ဇမာနေ (သျာ)	၅၂၉
ပစ္စာဟရိဿာမိ = ပစ္စာဝမိဿာမိ (သီ၊ သျာ)	၃၂၉
ပစ္စာဟရိဿာမီတိ = ပစ္စာဝမိဿာမီတိ (သီ၊ သျာ)	၃၂၉
ပစ္စေကဗုဒ္ဓမုနိ = ပစ္စေကမုနိ (သီ၊ သျာ)	၁၂၅
ပစ္ဆိမဘာဂေ = ပစ္ဆိမဘာဂေန (သီ)	၄၅၂
ပစ္ဆိယံ = မက္ခိကံ (သီ၊ ဣ)	၄၄၄
ပဉ္စ ပဏ္ဏာနိ ဖလာဒီနိ = ပဉ္စ ဖလာနိ တိဖလာဒီနိ (သီ) ပဉ္စဝဏ္ဏာနိ ဖလာဒီနိ (ဣ)	၄၈၉
ပဉ္စ သီလာနိ န ရက္ခာပေဿာမီတိ = သီလာနိ ရက္ခာပေဿာမီတိ (သီ၊ ဣ) ဣဒါနိ ပန နော ပဉ္စသီလာနိ ရက္ခာပေဿတီတိ (သျာ)	၂၁၆
ပဉ္စသုဂန္ဓိကသုပရိဘာဝိတံ = ပဉ္စသုဂန္ဓိကပရိဝါသံ (သီ) ပဉ္စသုဂန္ဓိကပရိဝါရံ (သျာ၊ ဣ)	၂၈၃
ပဉ္စာဝုဓကမ္မေ = ပဉ္စာဝုဓကမ္မေန (က)	၂၉၀

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[Pa]

Paññāpadaṭṭhānāya = Paññāpanapaṭṭhapanāya (Sī, Syā, I) 300
Paññāya mānāni pañca pasādāni = Paññāyamāna pañcapasādāni (Sī, Syā, I) 338
Paṭahabheriṁ = Pahaṭabheriṁ (Syā, Ka) 376
Paṭikkamanūpāyaṁ = Paṭikkhipanūpāyaṁ (Sī, Syā, I) 468
Paṭikkhipi = Pakkhipiṁsu (Ka) 78
Paṭisaraṇoti = Paṭisaraṇanti (Syā, I, Ka) 373
Paṭṭikāmañcakeyeva = Mattikāmañcakeyeva (Ka) 106
Patthayamāno = Paridevamāno (Sī, Syā, I) 525
Pathavi-undriyanasaddo = Pathavi-udriyanasaddo (Sī, I) 83
Paduṭṭhā kammantā = Paduṭṭhakammanto (Sī) Paduṭṭho kammanto (I) 509
Pabodhetuṁ = Pabodhetvā (Sī) 386
Pabodhetvā = Sambodhetvā (Sī, I) 159
Pabbatapāde = Pabbatapapātā (Sī, I) Pabbatā (Syā) 470
Parato = Purato (Syā, Ka) 257, 438
Paramakasimānappattakāyassa = Paramakisappattakāyassa (Ka) 78
Paramatthapāramī = Paramatthapāramitā (Sī) 54
Paramadhitindriyā = Parivāritindriyā (Sī) Paramajitindriyā (Syā) 383
Pararakkhakā = Paraṁ rakkhakā (Sī, I) Paraṁ rakkhitā (Ka) 351
Pariccajanti = Pariccajantā (Sī, I) 178
Pariṇatathaddhatiṇe = Purāṇe thaddhatiṇe (Ka) 115
Paripakke ñāṇe = Paripakkañāṇena (Ka) 106
Paripīḷito = Paṭipīḷito (Sī, I, Ka) 6
Pariyāyā = Pariyāyena (Ka) 90
Pariharitabbo = Hāretabbo (Sī) 417
Parodi = Rodituṁ upaṭṭhito (Sī, Syā, I) 65
Palālaṁ = Palāsaṁ (Syā, Ka) 429
Pasāriyittha = Pasārayittha (Ka) 152
Pasāretvā = Gantā (Sī, I) 482
Pasīdantena = Pasīdanto (Syā, I) 413

နာနာပါဌာ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ပ]

ပညာပဒဋ္ဌာနာယ = ပညာပနပဋ္ဌပနာယ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၃၀၀
ပညာယ မာနာနိ ပဉ္စ ပသာဒါနိ = ပညာယမာန ပဉ္စပသာဒါနိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၃၃၈
ပဋဟဘေရိံ = ပဟဋဘေရိံ (သျာ၊ က) ၃၇၆
ပဋိက္ကမနူပါယံ = ပဋိက္ခိပနူပါယံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၄၆၈
ပဋိက္ခိပိ = ပက္ခိပိံသု (က) ၇၈
ပဋိသရဏောတိ = ပဋိသရဏန္တိ (သျာ၊ ဣ၊ က) ၃၇၃
ပဋ္ဋိကာမဉ္စကေယေဝ = မတ္တိကာမဉ္စကေယေဝ (က) ၁၀၆
ပတ္ထယမာနော = ပရိဒေဝမာနော (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၅၂၅
ပထဝိဥန္ဒြိယနသဒ္ဒေါ = ပထဝိဥဒြိယနသဒ္ဒေါ (သီ၊ ဣ) ၈၃
ပဒုဋ္ဌာ ကမ္မန္တာ = ပဒုဋ္ဌကမ္မန္တော (သီ) ပဒုဋ္ဌော ကမ္မန္တော (ဣ) ၅၀၉
ပဗောဓေတုံ = ပဗောဓေတွာ (သီ) ၃၈၆
ပဗောဓေတွာ = သမ္ဗောဓေတွာ (သီ၊ ဣ) ၁၅၉
ပဗ္ဗတပါဒေ = ပဗ္ဗတပပါတာ (သီ၊ ဣ) ပဗ္ဗတာ (သျာ) ၄၇၀
ပရတော = ပုရတော (သျာ၊ က) ၂၅၇၊ ၄၃၈
ပရမကသိမာနပ္ပတ္တကာယဿ = ပရမကိသပ္ပတ္တကာယဿ (က) ၇၈
ပရမတ္ထပါရမီ = ပရမတ္ထပါရမိတာ (သီ) ၅၄
ပရမဓိတိန္ဒြိယာ = ပရိဝါရိတိန္ဒြိယာ (သီ) ပရမဇိတိန္ဒြိယာ (သျာ) ၃၈၃
ပရရက္ခကာ = ပရံ ရက္ခကာ (သီ၊ ဣ) ပရံ ရက္ခိတာ (က) ၃၅၁
ပရိစ္စဇန္တိ = ပရိစ္စဇန္တာ (သီ၊ ဣ) ၁၇၈
ပရိဏတထဒ္ဓတိဏေ = ပုရာဏေ ထဒ္ဓတိဏေ (က) ၁၁၅
ပရိပက္ကေ ဉာဏေ = ပရိပက္ကဉာဏေန (က) ၁၀၆
ပရိပီဠိတော = ပဋိပီဠိတော (သီ၊ ဣ၊ က) ၆
ပရိယာယာ = ပရိယာယေန (က) ၉၀
ပရိဟရိတဗ္ဗော = ဟာရေတဗ္ဗော (သီ) ၄၁၇
ပရောဒိ = ရောဒိတုံ ဥပဋ္ဌိတော (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၆၅
ပလာလံ = ပလာသံ (သျာ၊ က) ၄၂၉
ပသာရိယိတ္ထ = ပသာရယိတ္ထ (က) ၁၅၂
ပသာရေတွာ = ဂန္တာ (သီ၊ ဣ) ၄၈၂
ပသီဒန္တေန = ပသီဒန္တော (သျာ၊ ဣ) ၄၁၃

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[Pa]

Passantasseva = Passantassa passantassa (Sī, I) 128
Pahūtamaṁsaṁ = Bahukaṁ maṁsaṁ (Ka) 528
Pāṭiyekkasannivesane = Paṭipāṭiyā ekasannivese (Ka) 108
Pādamolamba = Pādamolubbha (Sī, Syā, I, Ka) 258
Pādena paṁsuṁ gahetvā = Pādesu gahetvā (Sī, I)
Paṁsuṁ gahetvā (Syā) 180
Pānabhojanaṁ = Pāṇabhojanaṁ (Sī) 220
Pāraṅgate aṭṭhasatabrāhmaṇe = Pārage aṭṭhuttarasataṁ
brāhmaṇe (Sī) 65
Pārāvatassa = Pārāpatassa (Sī, I) 261
Pāvussakamegho = Kappapāvussakamegho (Ka) 111
Pāsāṇasakalikā = Pāsāṇapapaṭikā (Ka) 184
Pāsādamaho = Vihāramaho (Ka) 109
Pivantiyo = Pivantā (Sī, I) 356
Pisituṁ = Vāsituṁ (Ka) 478
Pisuṇā mittabhedikā = Pisuṇā ca vibhedikā (Sī, Syā, I) 316
Pīḷiyaseṭṭhi = Piliyaseṭṭhi (Sī, Syā, I) 491
Puthujjanapucchāpañcakaṁ = Puthujjanapucchakaṁ pañhaṁ (Sī, I)
Puthujjanapañcakapaṁ (Syā) 430
Punapi tehi = Puna jitehi (Sī, I) 332
Pupphitakusumānaṁ = Pupphanakusumānaṁ (Sī) 38
Pubbuḷā = Bubbulā (Sī, I) 80
Purato = Parato (Sī, I) 118
Purato = Parato (Sī, I) 273
Purāṇapaṇṇe viya anapekkhā = Purāṇapaṇṇaṁ viya pariccajitvā
anapekkhā (Ka) 81
Purimadivase = Purimataradivase (Sī, I) 366
Purisantaraṁ agataṁ = Purisantara-anāgataṁ (Ka) 308
Pesento = Pājento (Sī, Syā) 197

နာနာပါဌ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ပ]

ပဿန္တဿေဝ = ပဿန္တဿ ပဿန္တဿ (သီ၊ ဣ) ၁၂၈
ပဟူတမံသံ = ဗဟုကံ မံသံ (က) ၅၂၈
ပါဋိယေက္ကသန္နိဝေသနေ = ပဋိပါဋိယာ ဧကသန္နိဝေသေ (က) ၁၀၈
ပါဒမောလမ္ဗ = ပါဒမောလုဗ္ဘ (သီ၊ သျာ၊ ဣ၊ က) ၂၅၈
ပါဒေန ပံသုံ ဂဟေတွာ = ပါဒေသု ဂဟေတွာ (သီ၊ ဣ)
ပံသုံ ဂဟေတွာ (သျာ) ၁၈၀
ပါနဘောဇနံ = ပါဏဘောဇနံ (သီ) ၂၂၀
ပါရင်္ဂတေ အဋ္ဌသတဗြာဟ္မဏေ = ပါရဂေ အဋ္ဌုတ္တရသတံ
ဗြာဟ္မဏေ (သီ) ၆၅
ပါရာဝတဿ = ပါရာပတဿ (သီ၊ ဣ) ၂၆၁
ပါဝုဿကမေဃော = ကပ္ပပါဝုဿကမေဃော (က) ၁၁၁
ပါသာဏသကလိကာ = ပါသာဏပပဋိကာ (က) ၁၈၄
ပါသာဒမဟော = ဝိဟာရမဟော (က) ၁၀၉
ပိဝန္တိယော = ပိဝန္တာ (သီ၊ ဣ) ၃၅၆
ပိသိတုံ = ဝါသိတုံ (က) ၄၇၈
ပိသုဏာ မိတ္တဘေဒိကာ = ပိသုဏာ စ ဝိဘေဒိကာ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၃၁၆
ပီဠိယသေဋ္ဌိ = ပိလိယသေဋ္ဌိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၄၉၁
ပုထုဇ္ဇနပုစ္ဆာပဉ္စကံ = ပုထုဇ္ဇနပုစ္ဆကံ ပဉှံ (သီ၊ ဣ)
ပုထုဇ္ဇနပဉ္စကပံ (သျာ) ၄၃၀
ပုနပိ တေဟိ = ပုန ဇိတေဟိ (သီ၊ ဣ) ၃၃၂
ပုပ္ဖိတကုသုမာနံ = ပုပ္ဖနကုသုမာနံ (သီ) ၃၈
ပုဗ္ဗုဠာ = ဗုဗ္ဗုလာ (သီ၊ ဣ) ၈၀
ပုရတော = ပရတော (သီ၊ ဣ) ၁၁၈
ပုရတော = ပရတော (သီ၊ ဣ) ၂၇၃
ပုရာဏပဏ္ဏေ ဝိယ အနပေက္ခာ = ပုရာဏပဏ္ဏံ ဝိယ ပရိစ္စဇိတွာ
အနပေက္ခာ (က) ၈၁
ပုရိမဒိဝသေ = ပုရိမတရဒိဝသေ (သီ၊ ဣ) ၃၆၆
ပုရိသန္တရံ အဂတံ = ပုရိသန္တရအနာဂတံ (က) ၃၀၈
ပေသေန္တော = ပါဇေန္တော (သီ၊ သျာ) ၁၉၇

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[Pa]

Pesento = Pājento (Sī) 373
Pothayamanvacārī = Pothayamānucārī (Sī, Syā, I) 204

[Pha - Ba]

Phalaṁ pāpeyyāti = Phalaṁ pāpetīti (Sī)
Kaliṁ pāpeyyāti (Syā) 514
Phalarasena = Palāsena (Sī, I) 533
Balanāyako hutvā = Balanāyake gahetvā (Sī, Syā) 118
Buddhabījaṁ kira = Buddhabījaṅkuro (Sī, Syā, I) 21
Bodhisattaṁ = Bodhisattassa (Sī) 36
Byāmappabhāparikkhepasamaṅgībhūtāya = Byāmappabhāparikkhepa-
samupaguḷhāya (Sī, I) 103
Brahmarūpavaṇṇaṁ = Brahmarūpīvaṇṇaṁ (Sī, I) 107
Brahmalokūpagā = Brahmalokaparāyaṇā (Sī, Syā, I) 316
Brāhmaṇīpi = Brāhmaṇīpi idāneva me putto
āgatoti (Syā, Ka) 327

[Bha]

Bhaginiputtosi vata me tvanti = Piyamātulako
atibhaginiputtosi me tvanti (Sī, I) 239
Bhaṇḍito = Bhaṇḍiketo (I) Caṇḍīkato (Syā, Ka) 319
Bhājanāni = Bhojanāni (Ka) 478
Bhikkhusaṁghassa = Buddhapamukhassa saṁghassa (Sī) 109
Bhogagāmaṁ = Gāmakaṁ (Sī, I) 386
Bhojjho = Bhojjo (Sī) Gojo (Ka) 195

[Ma]

Maggapaṭipannassa issarassa bheriṁ = Maggapaṭipannaṁ issarabheriṁ
(Sī, I) Maggapaṭipanna-
issarabheriṁ (Syā) 301
Maghadevo = Makhādevo (Sī, I) 154

နာနာပါဌာ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ပ]

ပေသေန္တော = ပါဇေန္တော (သီ) ၃၇၃
ပေါထယမန္ဝစာရီ = ပေါထယမာနုစာရီ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၂၀၄

[ဖ-ဗ]

ဖလံ ပါပေယျာတိ = ဖလံ ပါပေတီတိ (သီ)
ကလိံ ပါပေယျာတိ (သျာ) ၅၁၄
ဖလရသေန = ပလာသေန (သီ၊ ဣ) ၅၃၃
ဗလနာယကော ဟုတွာ = ဗလနာယကေ ဂဟေတွာ (သီ၊ သျာ) ၁၁၈
ဗုဒ္ဓဗီဇံ ကိရ = ဗုဒ္ဓဗီဇင်္ကုရော (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၂၁
ဗောဓိသတ္တံ = ဗောဓိသတ္တဿ (သီ) ၃၆
ဗျာမပ္ပဘာပရိက္ခေပသမင်္ဂီဘူတာယ = ဗျာမပ္ပဘာပရိက္ခေပ-
သမုပဂုဠှာယ (သီ၊ ဣ) ၁၀၃
ဗြဟ္မရူပဝဏ္ဏံ = ဗြဟ္မရူပီဝဏ္ဏံ (သီ၊ ဣ) ၁၀၇
ဗြဟ္မလောကူပဂါ = ဗြဟ္မလောကပရာယဏာ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၃၁၆
ဗြာဟ္မဏီပိ = ဗြာဟ္မဏီပိ ဣဒါနေဝ မေ ပုတ္တော
အာဂတောတိ (သျာ၊ က) ၃၂၇

[ဘ]

ဘဂိနိပုတ္တောသိ ဝတ မေ တွန္တိ = ပိယမာတုလကော
အတိဘဂိနိပုတ္တောသိ မေ တွန္တိ (သီ၊ ဣ) ၂၃၉
ဘဏ္ဍိတော = ဘဏ္ဍိကေတော (ဣ) စဏ္ဍီကတော (သျာ၊ က) ၃၁၉
ဘာဇနာနိ = ဘောဇနာနိ (က) ၄၇၈
ဘိက္ခုသံဃဿ = ဗုဒ္ဓပမုခဿ သံဃဿ (သီ) ၁၀၉
ဘောဂဂါမံ = ဂါမကံ (သီ၊ ဣ) ၃၈၆
ဘောဇ္ဈော = ဘောဇ္ဇော (သီ) ဂေါဇော (က) ၁၉၅

[မ]

မဂ္ဂပဋိပန္နဿ ဣဿရဿ ဘေရိံ = မဂ္ဂပဋိပန္နံ ဣဿရဘေရိံ (သီ၊ ဣ)
မဂ္ဂပဋိပန္နဣဿရဘေရိံ (သျာ) ၃၀၁
မဃဒေဝေါ = မခါဒေဝေါ (သီ၊ ဣ) ၁၅၄

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ma - Ya]	
Matthakena = Matthakamatthakena (Sī, I)	218
Manaṁ = Maṁ (Sī, I)	15
Mayhamevesa = Mayhamevettha (Sī, I)	298
Mahallakakāle = Mahallakā (Sī, I)	327
Mahāgeṇḍukappamāṇo = Mahābheṇḍukappamāṇo (Sī, I)	229
Mahājanakāyassa = Mahāsamayaṁ (Sī, I) Mahāsamajjaṁ (Pāḷiyaṁ)	417
Mahāḍāho = Mahādāvo (Sī, Syā, I)	228
Mahānidhiṭṭhānāni = Mahānidhānāni (Sī)	464
Mahāmuni = Tadā Muni (Sī, Ka)	35
Mahāvilopaṁ = Mahāvināsaṁ (Ka)	352
Mahisāsakumāroti = Mahiṁsāsakumāroti (Sī, I) Mahissāsakumāroti (Syā)	143
Mahiḷāmukho = Mahilāmukho (Sī, I)	204
Mākāsi = Mā abhāsi (Sī)	28
Mā cintayittha = Mā cintayi (Sī)	354
Mā me = Māyime (Sī, I, Ka)	219
Mā yajīti = Mā yajāti (Sī, I) Nāma jahāti (Ka)	365
Mittassa = Mittarase (Sī, I) Mittasseva (Syā)	387
Mukhakotipi = Mukkhakotipi (Sī) Samukkhakotipi (Syā)	467
Muttamatteyeva = Muñcante muñcanteyeva (Sī) Muñcanteyeva (Ka)	196
Mūsikādariṁ = Mūsikāgāraṁ (Ka)	487
Meghapādā pacchijjissanti = Meghapādā ca chijjissanti (Sī, Syā, I)	355
Mettacittena = Mettacittaṁ (Sī, I)	94
Mocesiṁ = Mocayiṁ (Sī, I)	55
Yakkhabhakkhā = Yakkhabhattaṁ (Sī, I)	114
Yajissāmāti = Yajāmāti (Sī)	354
Yathā = Yathā vā (Sī) Athavā yathā (Syā)	204
Yamhi kāle = Yadā vasī (Sī, Syā, I)	35
Yavasaṁ = Yavasīsaṁ (Ka)	357
Yassa ete = Yassete ca (Syā, Ka)	300

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[မ-ယ]	
မတ္ထကေန = မတ္ထကမတ္ထကေန (သီ၊ ဣ)	၂၁၈
မနံ = မံ (သီ၊ ဣ)	၁၅
မယှမေဝေသ = မယှမေဝေတ္ထ (သီ၊ ဣ)	၂၉၈
မဟလ္လကကာလေ = မဟလ္လကာ (သီ၊ ဣ)	၃၂၇
မဟာဂေဏ္ဍုကပ္ပမာဏော = မဟာဘေဏ္ဍုကပ္ပမာဏော (သီ၊ ဣ)	၂၂၉
မဟာဇနကာယဿ = မဟာသမယံ (သီ၊ ဣ) မဟာသမဇ္ဇံ (ပါဠိယံ)	၄၁၇
မဟာဍာဟော = မဟာဒါဝေါ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၂၂၈
မဟာနိဓိဋ္ဌာနာနိ = မဟာနိဓာနာနိ (သီ)	၄၆၄
မဟာမုနိ = တဒါ မုနိ (သီ၊ က)	၃၅
မဟာဝိလောပံ = မဟာဝိနာသံ (က)	၃၅၂
မဟိသာသကုမာရောတိ = မဟိံသာသကုမာရောတိ (သီ၊ ဣ) မဟိဿာသကုမာရောတိ (သျာ)	၁၄၃
မဟိဠာမုခေါ = မဟိလာမုခေါ (သီ၊ ဣ)	၂၀၄
မာကာသိ = မာ အဘာသိ (သီ)	၂၈
မာ စိန္တယိတ္ထ = မာ စိန္တယိ (သီ)	၃၅၄
မာ မေ = မာယိမေ (သီ၊ ဣ၊ က)	၂၁၉
မာ ယဇီတိ = မာ ယဇာတိ (သီ၊ ဣ) နာမ ဇဟာတိ (က)	၃၆၅
မိတ္တဿ = မိတ္တရသေ (သီ၊ ဣ) မိတ္တဿေဝ (သျာ)	၃၈၇
မုခကောတိပိ = မုက္ခကောတိပိ (သီ) သမုက္ခကောတိပိ (သျာ)	၄၆၇
မုတ္တမတ္တေယေဝ = မုဉ္စန္တေ မုဉ္စန္တေယေဝ (သီ) မုဉ္စန္တေယေဝ (က)	၁၉၆
မူသိကာဒရိံ = မူသိကာဂါရံ (က)	၄၈၇
မေဃပါဒါ ပစ္ဆိဇ္ဇိဿန္တိ = မေဃပါဒါ စ ဆိဇ္ဇိဿန္တိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၃၅၅
မေတ္တစိတ္တေန = မေတ္တစိတ္တံ (သီ၊ ဣ)	၉၄
မောစေသိံ = မောစယိံ (သီ၊ ဣ)	၅၅
ယက္ခဘက္ခာ = ယက္ခဘတ္တံ (သီ၊ ဣ)	၁၁၄
ယဇိဿာမာတိ = ယဇာမာတိ (သီ)	၃၅၄
ယထာ = ယထာ ဝါ (သီ) အထဝါ ယထာ (သျာ)	၂၀၄
ယမှိ ကာလေ = ယဒါ ဝသီ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၃၅
ယဝသံ = ယဝသီသံ (က)	၃၅၇
ယဿ ဧတေ = ယဿေတေ စ (သျာ၊ က)	၃၀၀

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ya]	
Yāgubhattaṁ nibandhiṁsu = Yāgubhattādīni nibaddhaṁ paṭṭhapesuṁ (Syā)	217
“Yā’yaññe manusāsati = Yāyaññamanusāsati (Sī, Syā, I)	455
Yugantavātabbhāhatā = Yugandharavātappahatā (Syā, Ka)	31
Yeneva = Yena pana tena (Sī, I) Ye tena (Ka)	53
Yojanasatiko = Vīsatiyojanasatiko (Syā) Tiṁsayojanasatiko (Ka)	420
Yojaniyaratanacaṅkoṭakena = Yojaniyaratanacaṅgoṭakena (Sī, I)	76
[Ra - La]	
Raṁsijālavitato = Raṁsijālavikasito (Ka)	104
Rakkhāpeti = Rakkhāpemīti (Sī, I)	216
Ratanacaṅkoṭake = Rajatacaṅkoṭake (Sī, Syā)	172
Ratananāsabhayena = Ratanavilopabhayena (Ka)	6
Ratanamatta-anucaṅkamaṁ = Ratanamattaṁ anucaṅkamaṁ (Sī, Ka)	9
Rattakambalasāṇiyā = Rattakambalasāṇiṁ (Sī, Syā, I)	527
Rattaṅkurarukkho = Rattakuravakarukkho (Sī)	48
Rattapavāḷapallavehi = Rattapavāḷadaleti (Sī, Syā)	88
Rathaṁ pesento = Rathaṁ yojetvā pājento (Sī)	196
Rasakabhikkhañca = Sarakabhikkhañca (Sī, I)	173
Rājayuttāpi = Rājāmaccāpi (Ka)	360
Rājavesaṁ = Bhaṭavesaṁ (Sī, I)	279
Rāsiṁ katvā yāhīti = Rāsiṁ karohīti (Sī)	514
Rāsivaḍḍhako = Sirivaḍḍhako (Ka)	3
Rukkhaṁ vā lataṁ = Rukkhalataṁ (Sī, Syā, I)	489
Rukkhadevatā = Rukkhadevatā vanadevatā (Sī, I, Ka)	468
Rucamaṅgalarukkho = Rucarukkho (Sī)	467
Rūpasobhaggappatto = Rūpaggappatto (Sī)	338
Laṅghanakassa = Naṭakassa (Sī)	455
Labhamāne = Labhamānā (Sī) Labbhamāne (Syā)	308

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ယ]	
ယာဂုဘတ္တံ နိဗန္ဓိံသု = ယာဂုဘတ္တာဒီနိ နိဗဒ္ဓံ ပဋ္ဌပေသုံ (သျာ)	၂၁၇
‘‘ယာ’ယညေ မနုသာသတိ = ယာယညမနုသာသတိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၄၅၅
ယုဂန္တဝါတဗ္ဘာဟတာ = ယုဂန္ဓရဝါတပ္ပဟတာ (သျာ၊ က)	၃၁
ယေနေဝ = ယေန ပန တေန (သီ၊ ဣ) ယေ တေန (က)	၅၃
ယောဇနသတိကော = ဝီသတိယောဇနသတိကော (သျာ) တိံသယောဇနသတိကော (က)	၄၂၀
ယောဇနိယရတနစင်္ကောဋကေန = ယောဇနိယရတန-စင်္ဂေါဋကေန (သီ၊ ဣ)	၇၆
[ရ-လ]	
ရံသိဇာလဝိတတော = ရံသိဇာလဝိကသိတော (က)	၁၀၄
ရက္ခာပေတိ = ရက္ခာပေမီတိ (သီ၊ ဣ)	၂၁၆
ရတနစင်္ကောဋကေ = ရဇတစင်္ကောဋကေ (သီ၊ သျာ)	၁၇၂
ရတနနာသဘယေန = ရတနဝိလောပဘယေန (က)	၆
ရတနမတ္တအနုစင်္ကမံ = ရတနမတ္တံ အနုစင်္ကမံ (သီ၊ က)	၉
ရတ္တကမ္ဗလသာဏိယာ = ရတ္တကမ္ဗလသာဏိံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၅၂၇
ရတ္တင်္ကုရရုက္ခော = ရတ္တကုရဝကရုက္ခော (သီ)	၄၈
ရတ္တပဝါဠပလ္လဝေဟိ = ရတ္တပဝါဠဒလေတိ (သီ၊ သျာ)	၈၈
ရထံ ပေသေန္တော = ရထံ ယောဇေတွာ ပါဇေန္တော (သီ)	၁၉၆
ရသကဘိက္ခုဉ္စ = သရကဘိက္ခုဉ္စ (သီ၊ ဣ)	၁၇၃
ရာဇယုတ္တာပိ = ရာဇာမစ္စာပိ (က)	၃၆၀
ရာဇဝေသံ = ဘဋဝေသံ (သီ၊ ဣ)	၂၇၉
ရာသိံ ကတွာ ယာဟီတိ = ရာသိံ ကရောဟီတိ (သီ)	၅၁၄
ရာသိဝဍ္ဎကော = သိရိဝဍ္ဎကော (က)	၃
ရုက္ခံ ဝါ လတံ = ရုက္ခလတံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၄၈၉
ရုက္ခဒေဝတာ = ရုက္ခဒေဝတာ ဝနဒေဝတာ (သီ၊ ဣ၊ က)	၄၆၈
ရုစမင်္ဂလရုက္ခော = ရုစရုက္ခော (သီ)	၄၆၇
ရူပသောဘဂ္ဂပ္ပတ္တော = ရူပဂ္ဂပ္ပတ္တော (သီ)	၃၃၈
လင်္ဃနကဿ = နဋကဿ (သီ)	၄၅၅
လဘမာနေ = လဘမာနာ (သီ) လဗ္ဘမာနေ (သျာ)	၃၀၈

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Va]	
Vaṅkagatī = Vaṅkagatā (Sī, Syā) Vaṅkanadī (Ka)	308
Vaṭṭitāya = Valitāya (Sī, Syā, I)	461
Vaṭṭetvā = Valetvā (Sī, I)	362
Vattati = Vaḍḍhati (Sī, I)	212
Vattuṁ = Gantuṁ (Syā)	535
Vadeyya = Vadeyyuṁ (Sī, I)	417
Vanappatiṁ = Vanappatinti (Sī, Syā, Ka)	347
Varapallaṅko ca = Dhirapallaṅko (Ka)	89
Varuṇakaṭṭhabhañjova = Varaṇakaṭṭhabhañjova (Sī, Syā, I)	337
Varuṇarukkhaṁ = Varaṇarukkhaṁ (Sī, Syā, I)	336
Valāhakaṁ = Nīlasāṭakaṁ (Ka)	348
Valāhakapantiṁ = Valāhakapaṭalapantiṁ (Ka)	251
Vasati = Vasitvā (Sī)	413
Vasanaṭṭhānaṁ yeva = Devaṭṭhānameva (Sī, Syā, I)	385
Vāgurāni ādāya muggarādinānāvudhahatthā = Nāgare ādāya muggarādinānāvudhahatthā (Sī, I) Vākuramuggarādīni ādāya āvudhahatthā (Ka)	167
Vāsabhakhattiyaṁ = Vāsabhakhattiyāya vatthuṁ (Sī, I)	150
Vāḷā ca lapasakkharā = Vāḷā ca palasakkharā (Sī, Syā, I) Vāḷā capalasakkharā (Ka)	313
Vikatthitaṁ = Vikatthikaṁ (Sī, I)	377
Vikulāvā = Vikkulavā (Ka)	219
Vikkiṇante = Vikkiṇantaṁ (Ka)	360
Vicāretvā = Vidhāretvā (Sī, I)	359
Vijahanteyeva = Vijahante vijahanteyeva (Sī)	340
Vijātirājāno = Adhammikarājāno (Syā, Ka)	358
Vinetvā = Cintetvā (Sī, I)	248
Viraddhaggāhena = Viruddhagāhena (Sī, Syā)	114
Vilapamāno = Vippalapamāno (Sī, Syā, I)	382

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဝ]	
ဝင်္ကဂတီ = ဝင်္ကဂတာ (သီ၊ သျာ) ဝင်္ကနဒီ (က)	၃၀၈
ဝဋ္ဋိတာယ = ဝလိတာယ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၄၆၁
ဝဋ္ဋေတွာ = ဝလေတွာ (သီ၊ ဣ)	၄၆၂
ဝတ္တတိ = ဝဍ္ဎတိ (သီ၊ ဣ)	၂၁၂
ဝတ္တုံ = ဂန္တုံ (သျာ)	၅၃၅
ဝဒေယျ = ဝဒေယျုံ (သီ၊ က)	၄၁၇
ဝနပ္ပတိံ = ဝနပ္ပတိန္တိ (သီ၊ သျာ၊ က)	၃၄၇
ဝရပလ္လင်္ကော စ = ဓိရပလ္လင်္ကော (က)	၈၉
ဝရုဏကဋ္ဌဘဉ္ဇောဝ = ဝရဏကဋ္ဌဘဉ္ဇောဝ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၃၃၇
ဝရုဏရုက္ခံ = ဝရဏရုက္ခံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၃၃၆
ဝလာဟကံ = နီလသာဋကံ (က)	၃၄၈
ဝလာဟကပန္တိံ = ဝလာဟကပဋလပန္တိံ (က)	၂၅၁
ဝသတိ = ဝသိတွာ (သီ)	၄၁၃
ဝသနဋ္ဌာနံ ယေဝ = ဒေဝဋ္ဌာနမေဝ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၃၈၅
ဝါဂုရာနိ အာဒါယ မုဂ္ဂရာဒိနာနာဝုဓဟတ္ထာ = နာဂရေ အာဒါယ မုဂ္ဂရာဒိနာနာဝုဓဟတ္ထာ (သီ၊ ဣ) ဝါကုရမုဂ္ဂရာဒီနိ အာဒါယ အာဝုဓဟတ္ထာ (က)	၁၆၇
ဝါသဘခတ္တိယံ = ဝါသဘခတ္တိယာယ ဝတ္ထုံ (သီ၊ ဣ)	၁၅၀
ဝါဠာ စ လပသက္ခရာ = ဝါဠာ စ ပလသက္ခရာ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ဝါဠာ စပလသက္ခရာ (က)	၃၁၃
ဝိကတ္ထိတံ = ဝိကတ္ထိကံ (သီ၊ ဣ)	၃၇၇
ဝိကုလာဝါ = ဝိက္ကုလဝါ (က)	၂၁၉
ဝိက္ကိဏန္တေ = ဝိက္ကိဏန္တံ (က)	၃၆၀
ဝိစာရေတွာ = ဝိဓာရေတွာ (သီ၊ ဣ)	၃၅၉
ဝိဇဟန္တေယေဝ = ဝိဇဟန္တေ ဝိဇဟန္တေယေဝ (သီ)	၃၄၀
ဝိဇာတိရာဇာနော = အဓမ္မိကရာဇာနော (သျာ၊ က)	၃၅၈
ဝိနေတွာ = စိန္တေတွာ (သီ၊ ဣ)	၂၄၈
ဝိရဒ္ဓဂ္ဂါဟေန = ဝိရုဒ္ဓဂါဟေန (သီ၊ သျာ)	၁၁၄
ဝိလပမာနော = ဝိပ္ပလပမာနော (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၃၈၂

Nānāpāṭhā — Piṭṭhaṅkā

[Va]

Vilumpitvā bandhitvā = Vilumpitvā vadhitvā (Syā)
Vilumpitvā (Sī, I) 376
Vivaṭena = Vaṭṭakatena (Sī, I) 240
Vivaṭṭati = Nivattati (Ka) 528
(Visapattāni visapupphāni
visaphalāni visamadhūni hontiyeva) = ( ) Natthi I-potthake. 288
Visamacakkhukā = Visamacakkhulā (Sī) 374
Vissakammadevaputtaṁ = Vissukammadevaputtaṁ (Syā)
Visukammadevaputtaṁ (Ka) 8
Vissaṭṭhamālāguḷo = Vissaṭṭhamālāguḷaṁ (Sī, Syā, I) 61
Vissamitvā = Samassasitvā (Sī) 191
Vedabbaṁ = Vedabbhaṁ (Sī, I) 270
Veḷuvane = Sītavane (Sī, Syā, I) 108
Vossaggatthe = Vavassaggatthe (Sī, I) 250

[Sa]

Sakalarukkhaṁ = Sakalarukkhamūlaṁ (Ka) 80
Sakkāraṁ = Sakkharaṁ (Sī) Sakkaraṁ (Syā, I) 366
Saṅkaḍḍhitvā = Saṅkaḍḍhitvā pupphapacchiyā gahetvā gacchantī
sodhanakāle (Sī, I) 310
Saṅkhipitvā = Pakkhipitvā (Sī) 294
Saccakiriyamanuttaraṁ = Saccakiriyamanuttamaṁ (Sī, Syā, I) 230
Saccapāramīti = Paramatthasaccapāramīti (Sī) 55
Sacco = Sabbo (Syā) 230
Sajaṅghacammaṁ = Sakhuragaṅghacammaṁ (Sī) 520
Sañchannasarīrattā = Saṁbhinnasarīrattā (Sī) Sussinnasarīrattā (Syā)
Saṁbhinnasarīrattā (I) 529
Saṭṭhivassattherā = Vassasatikattherā (Sī, Syā, I) 99
Saṇṭhahiṁsu = Santhariṁsu (Ka) 83
Saṇṭhātuṁ = Sandhāretuṁ (Ka) 463

နာနာပါဌာ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ဝ]

ဝိလုမ္ပိတွာ ဗန္ဓိတွာ = ဝိလုမ္ပိတွာ ဝဓိတွာ (သျာ)
ဝိလုမ္ပိတွာ (သီ၊ ဣ) ၃၇၆
ဝိဝဋ္ဋေန = ဝဋ္ဋကတေန (သီ၊ ဣ) ၂၄၀
ဝိဝဋ္ဋတိ = နိဝတ္တတိ (က) ၅၂၈
(ဝိသပတ္တာနိ ဝိသပုပ္ဖါနိ ဝိသဖလာနိ ဝိသမဓူနိ ဟောန္တိယေဝ) =
( ) နတ္ထိ ဣ-ပေါတ္ထကေ။ ၂၈၈
ဝိသမစက္ခုကာ = ဝိသမစက္ခုလာ (သီ) ၃၇၄
ဝိဿကမ္မဒေဝပုတ္တံ = ဝိဿုကမ္မဒေဝပုတ္တံ (သျာ)
ဝိသုကမ္မဒေဝပုတ္တံ (က) ၈
ဝိဿဋ္ဌမာလာဂုဠော = ဝိဿဋ္ဌမာလာဂုဠံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၆၁
ဝိဿမိတွာ = သမဿသိတွာ (သီ) ၁၉၁
ဝေဒဗ္ဗံ = ဝေဒဗ္ဘံ (သီ၊ ဣ) ၂၇၀
ဝေဠုဝနေ = သီတဝနေ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၁၀၈
ဝေါဿဂ္ဂတ္ထေ = ဝဝဿဂ္ဂတ္ထေ (သီ၊ ဣ) ၂၅၀

[သ]

သကလရုက္ခံ = သကလရုက္ခမူလံ (က) ၈၀
သက္ကာရံ = သက္ခရံ (သီ) သက္ကရံ (သျာ၊ ဣ) ၃၆၆
သင်္ကဍ္ဎိတွာ = သင်္ကဍ္ဎိတွာ ပုပ္ဖပစ္ဆိယာ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တီ
သောဓနကာလေ (သီ၊ ဣ) ၃၁၀
သင်္ခိပိတွာ = ပက္ခိပိတွာ (သီ) ၂၉၄
သစ္စကိရိယမနုတ္တရံ = သစ္စကိရိယမနုတ္တမံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၂၃၀
သစ္စပါရမီတိ = ပရမတ္ထသစ္စပါရမီတိ (သီ) ၅၅
သစ္စော = သဗ္ဗော (သျာ) ၂၃၀
သဇင်္ဃစမ္မံ = သခုရဇင်္ဃစမ္မံ (သီ) ၅၂၀
သဉ္ဆန္နသရီရတ္တာ = သံဘိန္နသရီရတ္တာ (သီ) သုသိန္နသရီရတ္တာ (သျာ)
သံဘိန္နသရီရတ္တာ (ဣ) ၅၂၉
သဋ္ဌိဝဿတ္ထေရာ = ဝဿသတိကတ္ထေရာ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၉၉
သဏ္ဌဟိံသု = သန္ထရိံသု (က) ၈၃
သဏ္ဌာတုံ = သန္ဓာရေတုံ (က) ၄၆၃

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Satiṁ = Dhitiṁ (Sī)	283
Satta divase sattovāde atikkanto = Satta divase satta vāre atikkanto (Ka) Satta divase atikkante (Syā)	176
Satta satta = Satapattāni (Ka)	61, 88
Sattahi kālātikkantaṁ = Sattahi kalāhatikkantaṁ (Sī, I) Sattakālehatikkantaṁ (Syā)	176
Sattuṁ = Sapattaṁ (Sī, I)	315
Satthavāhakule = Seṭṭhikule (Sī, I)	288
Sadisaṁ = Nibbisesaṁ (Sī, I)	372
Santarabāhiraṁ = Santarabāhirato (Ka)	142
Santikā labhitvā = Santikaṁ gantvā goṇaṁ labhitvā (Sī, I)	207
Sannipatitā = Sannipatitvā (Syā, Ka)	325
Sannipatitvā = Sannipatitā (Sī, I)	430
Sannirumbhitvā = Sannirundhitvā (Ka)	124
Sapattarājānaṁ = Sāmantarājānaṁ (Ka)	380
Sabbaññutappatti = Sabbaññutaṁ adhigataṁ (Ka)	2
Samaṅgo = Sambhavo (Sī, Syā) Sumano (Ka)	49
Samālapiṁsu = Sammālapiṁsu (Syā) Ālapiṁsu (Ka)	60
Samiñjitvā = Sammiñjetvā (Sī) Sammiñjitvā (Syā)	339
Samujjotitasappabhāsacitto = Samujjotitasappa-bhāsakatacitto (Sī, Syā, I)	295
Samuddapiṭṭhe = Samudde (Sī, Syā)	257
Samotataṁ = Samotakaṁ (Syā) Sammākataṁ (Ka)	199
Sampattānubhāvo = Jhānasamāpattānubhāvena (Syā, Ka)	331
Sambandhattā = Sambaddhattā (Sī)	346
Sambhūtena = Tathā tena (Ka)	2
Sammajjitvā = Pamajjitvā (Ka)	357
Sammasaddena = Gītasaddena (Sī, I)	3
Sammasantassa = Sammasantassa sammasantassa (Sī)	88
Sammukhā bhavituṁ = Sammukhāva ṭhātuṁ (Sī, I)	131

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္က
[သ]	
သတိံ = ဓိတိံ (သီ)	၂၈၃
သတ္တ ဒိဝသေ သတ္တောဝါဒေ အတိက္ကန္တော = သတ္တ ဒိဝသေ သတ္တ ဝါရေ အတိက္ကန္တော (က) သတ္တ ဒိဝသေ အတိက္ကန္တေ (သျာ)	၁၇၆
သတ္တ သတ္တ = သတပတ္တာနိ (က)	၆၁၊၈၈
သတ္တဟိ ကာလာတိက္ကန္တံ = သတ္တဟိ ကလာဟတိက္ကန္တံ (သီ၊ ဣ) သတ္တကာလေဟတိက္ကန္တံ (သျာ)	၁၇၆
သတ္တုံ = သပတ္တံ (သီ၊ ဣ)	၃၁၅
သတ္ထဝါဟကုလေ = သေဋ္ဌိကုလေ (သီ၊ ဣ)	၂၈၈
သဒိသံ = နိဗ္ဗိသေသံ (သီ၊ ဣ)	၃၇၂
သန္တရဗာဟိရံ = သန္တရဗာဟိရတော (က)	၁၄၂
သန္တိကာ လဘိတွာ = သန္တိကံ ဂန္တွာ ဂေါဏံ လဘိတွာ (သီ၊ ဣ)	၂၀၇
သန္နိပတိတာ = သန္နိပတိတွာ (သျာ၊ က)	၃၂၅
သန္နိပတိတွာ = သန္နိပတိတာ (သီ၊ ဣ)	၄၃၀
သန္နိရုမ္ဘိတွာ = သန္နိရုန္ဓိတွာ (က)	၁၂၄
သပတ္တရာဇာနံ = သာမန္တရာဇာနံ (က)	၃၈၀
သဗ္ဗညုတပ္ပတ္တိ = သဗ္ဗညုတံ အဓိဂတံ (က)	၂
သမင်္ဂေါ = သမ္ဘဝေါ (သီ၊ သျာ) သုမနော (က)	၄၉
သမာလပိံသု = သမ္မာလပိံသု (သျာ) အာလပိံသု (က)	၆၀
သမိဉ္ဇိတွာ = သမ္မိဉ္ဇေတွာ (သီ) သမ္မိဉ္ဇိတွာ (သျာ)	၃၃၉
သမုဇ္ဇောတိတသပ္ပဘာသစိတ္တော = သမုဇ္ဇောတိတသပ္ပ-ဘာသကတစိတ္တော (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၂၉၅
သမုဒ္ဒပိဋ္ဌေ = သမုဒ္ဒေ (သီ၊ သျာ)	၂၅၇
သမောတတံ = သမောတကံ (သျာ) သမ္မာကတံ (က)	၁၉၉
သမ္ပတ္တာနုဘာဝေါ = ဈာနသမာပတ္တာနုဘာဝေန (သျာ၊ က)	၃၃၁
သမ္ဗန္ဓတ္တာ = သမ္ဗဒ္ဓတ္တာ (သီ)	၃၄၆
သမ္ဘူတေန = တထာ တေန (က)	၂
သမ္မဇ္ဇိတွာ = ပမဇ္ဇိတွာ (က)	၃၅၇
သမ္မသဒ္ဒေန = ဂီတသဒ္ဒေန (သီ၊ ဣ)	၃
သမ္မသန္တဿ = သမ္မသန္တဿ သမ္မသန္တဿ (သီ)	၈၈
သမ္မုခါ ဘဝိတုံ = သမ္မုခါဝ ဌာတုံ (သီ၊ ဣ)	၁၃၁

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[Sa]

Salalarukkho = Sālarukkho (Sī, Syā) 45
Sallakaṇḍinanti = Sallaṁ kaṇḍinanti (Sī, I, Ka) 171
Sallavatī nāma = Saḷalavatī nāma (Sī) 58
Sassapākasamaye = Sassasamaye (Sī, Syā) 160
Sahaṁ = Cahaṁ (Sī, Syā, I) 4
Sahapaṁsukīḷiko = Sahapaṁsukīḷako (Syā)
Sahapaṁsukīḷito (Sī, I) 385
Sahassiyamhi lokamhi = Dasasahassilokamhi (Ka) 21
Sāgato = Sobhito (Ka) 36
Sādhetvā = Sodhetvā (Syā) Netvā (Ka) 247
Sā pana udañcanī viya, udakaṁ viya ghaṭikā = Sā pana udañcanī udakaṁ viya ghaṭikāya (Sī, Syā)
Sā pana udañcanī viya udañcanī udakaṁ viya ghaṭikā (Ka) 441
Sāsikāti = Sāḷikāti (Sī, Syā, I) 455
Siddhattho nāma nāyako = Siddhattho Lokanāyako (Ka) 48
Sinerupabbatapāde = Sinerupapāte (Sī, I) 218
Sindhavatāya = Siṅgāratāya (Sī, Syā, I) 200
Sippaṁ = Puññasippaṁ (Sī, I) 256
Sivathikapayāto = Sivathikaparāyaṇo (Sī, I) 163
Sivijātake = Sivirājajātakāle (Ka) 40
Sīsaṁ parisambāhi = Sīse pahāraṁ sambāhi (Sī, I)
Paharitasīse parisambāhi (Ka) 311
Sukumālā = Sukhumālā (Syā, Ka) 421
Sukhaṁ = Sukhadukkhaṁ (Ka) 400
Sujāti = Sujātāti (Sī, Syā, I, Ka) 217
Sutapubbanti = Sutapubbaṁ (Sī) 118
Suddhavihārinā = Saddhivihārinā (Sī, I) 2
Suddho = Buddho (Sī, I) 98
Sundarataro. Evaṁ hi vadamānā = Sundarataraṁ etanti vadamānā (Ka) 344
Supaṇṇasaṁghāpi jayaṁ = Jayaṁ tadā supaṇṇasaṁghāpi (Ka) 87

နာနာပါဌ ပိဋ္ဌင်္က

[သ]

သလလရုက္ခော = သာလရုက္ခော (သီ၊ သျာ) ၄၅
သလ္လကဏ္ဍိနန္တိ = သလ္လံ ကဏ္ဍိနန္တိ (သီ၊ ဣ၊ က) ၁၇၁
သလ္လဝတီ နာမ = သဠလဝတီ နာမ (သီ) ၅၈
သဿပါကသမယေ = သဿသမယေ (သီ၊ သျာ) ၁၆၀
သဟံ = စဟံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၄
သဟပံသုကီဠိကော = သဟပံသုကီဠကော (သျာ)
သဟပံသုကီဠိတော (သီ၊ ဣ) ၃၈၅
သဟဿိယမှိ လောကမှိ = ဒသသဟဿိလောကမှိ (က) ၂၁
သာဂတော = သောဘိတော (က) ၃၆
သာဓေတွာ = သောဓေတွာ (သျာ) နေတွာ (က) ၂၄၇
သာ ပန ဥဒဉ္စနီ ဝိယ၊ ဥဒကံ ဝိယ ဃဋိကာ = သာ ပန ဥဒဉ္စနီ ဥဒကံ ဝိယ ဃဋိကာယ (သီ၊ သျာ) သာ ပန ဥဒဉ္စနီ ဝိယ ဥဒဉ္စနီ ဥဒကံ ဝိယ ဃဋိကာ (က) ၄၄၁
သာသိကာတိ = သာဠိကာတိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၄၅၅
သိဒ္ဓတ္ထော နာမ နာယကော = သိဒ္ဓတ္ထော လောကနာယကော (က) ၄၈
သိနေရုပဗ္ဗတပါဒေ = သိနေရုပပါတေ (သီ၊ ဣ) ၂၁၈
သိန္ဓဝတာယ = သိင်္ဂါရတာယ (သီ၊ သျာ၊ ဣ) ၂၀၀
သိပ္ပံ = ပုညသိပ္ပံ (သီ၊ ဣ) ၂၅၆
သိဝထိကပယာတော = သိဝထိကပရာယဏော (သီ၊ ဣ) ၁၆၃
သိဝိဇာတကေ = သိဝိရာဇဇာတကာလေ (က) ၄၀
သီသံ ပရိသမ္ဘာဟိ = သီသေ ပဟာရံ သမ္ဘာဟိ (သီ၊ ဣ)
ပဟရိတသီသေ ပရိသမ္ဘာဟိ (က) ၃၁၁
သုကုမာလာ = သုခုမာလာ (သျာ၊ က) ၄၂၁
သုခံ = သုခဒုက္ခံ (က) ၄၀၀
သုဇာတိ = သုဇာတာတိ (သီ၊ သျာ၊ ဣ၊ က) ၂၁၇
သုတပုဗ္ဗန္တိ = သုတပုဗ္ဗံ (သီ) ၁၁၈
သုဒ္ဓဝိဟာရိနာ = သဒ္ဓိဝိဟာရိနာ (သီ၊ ဣ) ၂
သုဒ္ဓေါ = ဗုဒ္ဓေါ (သီ၊ ဣ) ၉၈
သုန္ဒရတရော။ ဧဝံ ဟိ ဝဒမာနာ = သုန္ဒရတရံ ဧတန္တိ ဝဒမာနာ (က) ၃၄၄
သုပဏ္ဏသံဃာပိ ဇယံ = ဇယံ တဒါ သုပဏ္ဏသံဃာပိ (က) ၈၇

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Surattadupaṭṭaṁ = Rattadupaṭṭaṁ (Sī, Syā)	349
Suvaṇṇakaṭṭisanthārena = Suvaṇṇiṭṭhikasanthārena (Sī, I) Suvaṇṇakaṭṭasanthārena (Ka)	110
Suvaṇṇakārapubbakaṁ = Suvaṇṇakāraputtaṁ (Sī) Suvaṇṇakāraputtakaṁ (Ka)	198
Suvaṇṇatārakakhacitacelavitānaṁ = Suvaṇṇatārakavicittaṁ celavitānaṁ (Ka)	194
Suvaṇṇapādukañca = Suvaṇṇapaṭṭakañca (Sī)	51
Susinno = Susīto (Sī, Syā, I) Susindo (Ka)	414
Sūcighaṭikāni = Sūcighaṭikaṁ (Ka)	367
Sūtamāgadhādīsu = Sūtamāghatantakādīsu (Syā, I) Sutamaṅgalikādīsu (Ka)	71
Sedakaṁ = Setakaṁ (Sī, Syā)	417
Sepaṇṇi = Sepaṇṇiṁ (Sī, Syā)	190
Serivanāmakena = Serivā nāma (Sī, I)	127
So = Sa (Sī, I, Ka)	396
Sokassatthāya macchassa assāsatthāya devaṁ vassāpehi = Sokassatthāya pāpaya (Sī) Sokassatthāya macchassa assāsatthāya (Syā)	350
Sotthijo = Sotthiyo (Sī, Syā, I)	110
Sotthiyo nāma = Suddhiyo nāma (Ka)	82
Sodhetvā = Sādhetvā (Sī)	247
Sosinno = Sosīto (Sī, Syā, I) Sosindo (Ka)	414
[Ha]	
Haṁci tuvaṁ evamaññasīti = Haṁsi tvaṁ maññasīti (Sī, I)	449
Haṭṭhatuṭṭhena = Haṭṭho haṭṭhena (Sī)	21
Hataputtaṭṭhāne tiṭṭhatīti = Puttaṭṭhāne na tiṭṭhatīti (Syā, Ka)	376
Hatassa = Āhatassa (Ka)	438
Hatthapathaṁ upagañchi = Hatthaṁ upagatā (Ka)	62

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္က
[သ]	
သုရတ္တဒုပဋ္ဋံ = ရတ္တဒုပဋ္ဋံ (သီ၊ သျာ)	၃၄၉
သုဝဏ္ဏကဋ္ဋိသန္ထာရေန = သုဝဏ္ဏိဋ္ဌိကသန္ထာရေန (သီ၊ ဣ) သုဝဏ္ဏကဋ္ဋသန္ထာရေန (က)	၁၁၀
သုဝဏ္ဏကာရပုဗ္ဗကံ = သုဝဏ္ဏကာရပုတ္တံ (သီ) သုဝဏ္ဏကာရပုတ္တကံ (က)	၁၉၈
သုဝဏ္ဏတာရကခစိတစေလဝိတာနံ = သုဝဏ္ဏတာရကဝိစိတ္တံ စေဠဝိတာနံ (က)	၁၉၄
သုဝဏ္ဏပါဒုကဉ္စ = သုဝဏ္ဏပဋ္ဋကဉ္စ (သီ)	၅၁
သုသိန္နော = သုသီတော (သီ၊ သျာ၊ ဣ) သုသိန္ဒော (က)	၄၁၄
သူစိဃဋိကာနိ = သူစိဃဋိကံ (က)	၃၆၇
သူတမာဂဓာဒီသု = သူတမာဃတန္တကာဒီသု (သျာ၊ ဣ) သုတမင်္ဂလိကာဒီသု (က)	၇၁
သေဒကံ = သေတကံ (သီ၊ သျာ)	၄၁၇
သေပဏ္ဏိ = သေပဏ္ဏိံ (သီ၊ သျာ)	၁၉၀
သေရိဝနာမကေန = သေရိဝါ နာမ (သီ၊ ဣ)	၁၂၇
သော = သ (သီ၊ ဣ၊ က)	၃၉၆
သောကဿတ္ထာယ မစ္ဆဿ အဿာသတ္ထာယ ဒေဝံ ဝဿာပေဟိ = သောကဿတ္ထာယ ပါပယ (သီ) သောကဿတ္ထာယ မစ္ဆဿ အဿာသတ္ထာယ (သျာ)	၃၅၀
သောတ္ထိဇော = သောတ္ထိယော (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၁၁၀
သောတ္ထိယော နာမ = သုဒ္ဓိယော နာမ (က)	၈၂
သောဓေတွာ = သာဓေတွာ (သီ)	၂၄၇
သောသိန္နော = သောသီတော (သီ၊ သျာ၊ ဣ) သောသိန္ဒော (က)	၄၁၄
[ဟ]	
ဟံစိ တုဝံ ဧဝမညသီတိ = ဟံသိ တွံ မညသီတိ (သီ၊ ဣ)	၄၄၉
ဟဋ္ဌတုဋ္ဌေန = ဟဋ္ဌော ဟဋ္ဌေန (သီ)	၂၁
ဟတပုတ္တဋ္ဌာနေ တိဋ္ဌတီတိ = ပုတ္တဋ္ဌာနေ န တိဋ္ဌတီတိ (သျာ၊ က)	၃၇၆
ဟတဿ = အာဟတဿ (က)	၄၃၈
ဟတ္ထပထံ ဥပဂဉ္ဆိ = ဟတ္ထံ ဥပဂတာ (က)	၆၂

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ha]	
Hatthipoto = Peto (Syā, Ka)	534
Hannaṁ suhannaṁ nāma = Hadanaṁ suhadaṁ nāma (Ka)	446
Hassavasenāpi = Hāsavasenapi (Ka) Hāsanavasenapi (Syā)	465
Hitūpacārassa = Hitūpakārassa (Ka)	188
Himavantatāpasaṁ = Sīlavantatāpasaṁ (Sī, Syā, I)	533
Himavantappadese = Himavantapasse (Sī, I)	234
Hetusampannassāpi = Hetusampannepi (Sī) Hetusampannenapi (I)	18
Hemavantikā = Hemavatakā (Sī, I) Himavantakā (Syā)	532

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဟ]	
ဟတ္ထိပေါတော = ပေတော (သျာ၊ က)	၅၃၄
ဟန္နံ သုဟန္နံ နာမ = ဟဒနံ သုဟဒံ နာမ (က)	၄၄၆
ဟဿဝသေနာပိ = ဟာသဝသေနပိ (က) ဟာသနဝသေနပိ (သျာ)	၄၆၅
ဟိတူပစာရဿ = ဟိတူပကာရဿ (က)	၁၈၈
ဟိမဝန္တတာပသံ = သီလဝန္တတာပသံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)	၅၃၃
ဟိမဝန္တပ္ပဒေသေ = ဟိမဝန္တပဿေ (သီ၊ ဣ)	၂၃၄
ဟေတုသမ္ပန္နဿာပိ = ဟေတုသမ္ပန္နေပိ (သီ) ဟေတုသမ္ပန္နေနပိ (ဣ)	၁၈
ဟေမဝန္တိကာ = ဟေမဝတကာ (သီ၊ ဣ) ဟိမဝန္တကာ (သျာ)	၅၃၂

Gāthāsūci

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Akataññussa posassa	340
Akilāsuno vaṇṇupathe khaṇantā	125
Akusalehi dhammehi	126
Akkamitvāna maṁ Buddho	17
Akkhī bhinnā paṭo naṭṭho	509
Agārino annadapānavatthadā	425
Aṅgārino dāni dumā bhadante	100
Acetanaṁva koṭṭente	55
Acetanāyaṁ pathavī	56
Accuggatā'tibalatā	457
Ajapālarukkhamūle	19
Ajjhāyako mantadharo	4
Añjanasamavaṇṇasunīlakeso	105
Aññamaññehi titthehi	200
Aṭṭhakkhuraṁ kharādiye	176
Aṭṭhadosasamākiṇṇaṁ	8
Aṭṭhinahārusaṁyutto	163
Atikaramakarā'cariya	456
Atikkamma ramaṇakaṁ	385
Atīradassī jalamajjhe	55
Atthi loke sīlaguṇo	230
Atthi hehiti so maggo	4
Athassa navahi sotehi	163
Athassa susiraṁ sīsaṁ	163
Adaṁsu te mamokāsaṁ	16
Advejjhavacanā Buddhā	24
Anantādīnavo kāyo	163
Anavaṭṭhitacittassa	424
Anavassutacittassa	424
Anāsavā vītarāgā	20
Aniccā vata saṅkhārā	416
Aniṭṭhagandho pakkamati	23
Aniṭṭhite mamokāse	16
Anupāyena yo atthaṁ	273
Anekajātisaṁsāraṁ	89
Anomadassissa aparena	44
Anovaṭṭhena udakaṁ	23
Antapūro udarapūro	163
Antarā dvinnaṁ ayujjhapurānaṁ	219
Apaṇṇakaṁ ṭhānameke	119
Apaṇṇakaṁ vaṇṇupathaṁ	159
Apāyimha anaccimha	384
Api ataramānānaṁ	153
Api nu hanukā santā	524
Api passena semāno	195
Appakenapi medhāvī	138
Abaddhā tattha bajjhanti	465
Abhitthanaya pajjunna	350
Amātāpitarasaṁvaddho	462
Allacammapaṭicchanno	163
Avīcimhi nuppajjanti	53

ဂါထာသူစိ

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ]	
အကတညုဿ ပေါသဿ	၃၄၀
အကိလာသုနော ဝဏ္ဏုပထေ ခဏန္တာ	၁၂၅
အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ	၁၂၆
အက္ကမိတွာန မံ ဗုဒ္ဓေါ	၁၇
အက္ခီ ဘိန္နာ ပဋော နဋ္ဌော	၅၀၉
အဂါရိနော အန္နဒပါနဝတ္ထဒါ	၄၂၅
အင်္ဂါရိနော ဒါနိ ဒုမာ ဘဒန္တေ	၁၀၀
အစေတနံဝ ကောဋ္ဋေန္တေ	၅၅
အစေတနာယံ ပထဝီ	၅၆
အစ္စုဂ္ဂတာ'တိဗလတာ	၄၅၇
အဇပါလရုက္ခမူလေ	၁၉
အဇ္ဈာယကော မန္တဓရော	၄
အဉ္ဇနသမဝဏ္ဏသုနီလကေသော	၁၀၅
အညမညေဟိ တိတ္ထေဟိ	၂၀၀
အဋ္ဌက္ခုရံ ခရာဒိယေ	၁၇၆
အဋ္ဌဒေါသသမာကိဏ္ဏံ	၈
အဋ္ဌိနဟာရုသံယုတ္တော	၁၆၃
အတိကရမကရာ'စရိယ	၄၅၆
အတိက္ကမ္မ ရမဏကံ	၃၈၅
အတီရဒဿီ ဇလမဇ္ဈေ	၅၅
အတ္ထိ လောကေ သီလဂုဏော	၂၃၀
အတ္ထိ ဟေဟိတိ သော မဂ္ဂေါ	၄
အထဿ နဝဟိ သောတေဟိ	၁၆၃
အထဿ သုသိရံ သီသံ	၁၆၃
အဒံသု တေ မမောကာသံ	၁၆
အဒွေဇ္ဈဝစနာ ဗုဒ္ဓါ	၂၄
အနန္တာဒီနဝေါ ကာယော	၁၆၃
အနဝဋ္ဌိတစိတ္တဿ	၄၂၄
အနဝဿုတစိတ္တဿ	၄၂၄
အနာသဝါ ဝီတရာဂါ	၂၀
အနိစ္စာ ဝတ သင်္ခါရာ	၄၁၆
အနိဋ္ဌဂန္ဓော ပက္ကမတိ	၂၃
အနိဋ္ဌိတေ မမောကာသေ	၁၆
အနုပါယေန ယော အတ္ထံ	၂၇၃
အနေကဇာတိသံသာရံ	၈၉
အနောမဒဿိဿ အပရေန	၄၄
အနောဝဋ္ဌေန ဥဒကံ	၂၃
အန္တပူရော ဥဒရပူရော	၁၆၃
အန္တရာ ဒွိန္နံ အယုဇ္ဈပုရာနံ	၂၁၉
အပဏ္ဏကံ ဌာနမေကေ	၁၁၉
အပဏ္ဏကံ ဝဏ္ဏုပထံ	၁၅၉
အပါယိမှ အနစ္စိမှ	၃၈၄
အပိ အတရမာနာနံ	၁၅၃
အပိ နု ဟနုကာ သန္တာ	၅၂၄
အပိ ပဿေန သေမာနော	၁၉၅
အပ္ပကေနပိ မေဓာဝီ	၁၃၈
အဗဒ္ဓါ တတ္ထ ဗဇ္ဈန္တိ	၄၆၅
အဘိတ္ထနယ ပဇ္ဇုန္န	၃၅၀
အမာတာပိတရသံဝဍ္ဎော	၄၆၂
အလ္လစမ္မပဋိစ္ဆန္နော	၁၆၃
အဝီစိမှိ နုပ္ပဇ္ဇန္တိ	၅၃

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Asaṁsaṭṭhavihārena	2
Asaṅkiyomhi gāmamhi	352
Asantaṁ yo paggaṇhāti	537
Asabbatthagāmiṁ vācaṁ	474
Asampadāneni’tarītarassa	493
Asātamantaṇḍabhūtaṁ	334
Asātaṁ sātarūpena	434
Asā loki’tthiyo nāma	306
Asītihatthamubbedho	36
Assamo sukato mayhaṁ	8
Ahaṁ tena samayena	14
Ahaṁ tena samayena	35
Ahu Kapilavhayā rammā	19
Ākāsaṭṭhā ca bhūmaṭṭhā	22
Āyatayuttasusaṇṭhita-soto	104
Āyatiṁdosaṁ nāññāya	390
Ārogyamicche paramañca lābhaṁ	388
Āvajjetvā dhammabalaṁ	230
Āsīsetheva puriso	284
[I]	
Idaṁ sutvāna vacanaṁ	21
Idha ce naṁ virādhesi	129
Imaṁ tvaṁ aṭṭhamaṁ tāva	29
Imaṁ tvaṁ catutthaṁ tāva	27
Imaṁ tvaṁ chaṭṭhamaṁ tāva	28
Imaṁ tvaṁ tatiyaṁ tāva	26
Imaṁ tvaṁ dasamaṁ tāva	30
Imaṁ tvaṁ dutiyaṁ tāva	25

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[I]	
Imaṁ tvaṁ navamaṁ tāva	30
Imaṁ tvaṁ pañcamaṁ tāva	27
Imaṁ tvaṁ paṭhamaṁ tāva	25
Imaṁ tvaṁ sattamaṁ tāva	29
Imassa janikā mātā	20
Iminā me adhikārena	17
Ime dhamme sammasato	31
[U]	
Ukkaṭṭhe sūramicchanti	410
Ukkuṭṭhisaddā vattanti	21
Ucchaṅge deva me putto	326
Ucchindasinehamattano	199
Uttamaṅgaruhā mayhaṁ	155
Uttiṭṭhe nappamajjeyya	105
Uppajjante ca jāyante	14
Ubbiggā tasitā bhītā	32
Ubho khañjā ubho kuṇī	374
Usabhā rukkhā gāviyo gavā ca	355, 365
[E]	
Ekapaṇṇo ayaṁ rukkho	533
Ekā icchā pure āsi	323
Etaṁ kho saraṇaṁ khemaṁ	113
Etaṁ hi te durājānaṁ	515
Ete ahesuṁ Sambuddhā	53
Ete tadā aṭṭha ahesuṁ brāhmaṇā	66
Ettakāyeva te loke	31

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ]	
အသံသဋ္ဌဝိဟာရေန	၂
အသင်္ကိယောမှိ ဂါမမှိ	၃၅၂
အသန္တံ ယော ပဂ္ဂဏှာတိ	၅၃၇
အသဗ္ဗတ္ထဂါမိံ ဝါစံ	၄၇၄
အသမ္ပဒါနေနိ’တရီတရဿ	၄၉၃
အသာတမန္တဏ္ဍဘူတံ	၃၃၄
အသာတံ သာတရူပေန	၄၃၄
အသာ လောကိ’တ္ထိယော နာမ	၃၀၆
အသီတိဟတ္ထမုဗ္ဗေဓော	၃၆
အဿမော သုကတော မယှံ	၈
အဟံ တေန သမယေန	၁၄
အဟံ တေန သမယေန	၃၅
အဟု ကပိလဝှယာ ရမ္မာ	၁၉
အာကာသဋ္ဌာ စ ဘူမဋ္ဌာ	၂၂
အာယတယုတ္တသုသဏ္ဌိတ-သောတော	၁၀၄
အာယတိံဒေါသံ နာညာယ	၃၉၀
အာရောဂျမိစ္ဆေ ပရမဉ္စ လာဘံ	၃၈၈
အာဝဇ္ဇေတွာ ဓမ္မဗလံ	၂၃၀
အာသီသေထေဝ ပုရိသော	၂၈၄
[ဣ]	
ဣဒံ သုတွာန ဝစနံ	၂၁
ဣဓ စေ နံ ဝိရာဓေသိ	၁၂၉
ဣမံ တွံ အဋ္ဌမံ တာဝ	၂၉
ဣမံ တွံ စတုတ္ထံ တာဝ	၂၇
ဣမံ တွံ ဆဋ္ဌမံ တာဝ	၂၈
ဣမံ တွံ တတိယံ တာဝ	၂၆
ဣမံ တွံ ဒသမံ တာဝ	၃၀
ဣမံ တွံ ဒုတိယံ တာဝ	၂၅

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဣ]	
ဣမံ တွံ နဝမံ တာဝ	၃၀
ဣမံ တွံ ပဉ္စမံ တာဝ	၂၇
ဣမံ တွံ ပဌမံ တာဝ	၂၅
ဣမံ တွံ သတ္တမံ တာဝ	၂၉
ဣမဿ ဇနိကာ မာတာ	၂၀
ဣမိနာ မေ အဓိကာရေန	၁၇
ဣမေ ဓမ္မေ သမ္မသတော	၃၁
[ဥ]	
ဥက္ကဋ္ဌေ သူရမိစ္ဆန္တိ	၄၁၀
ဥက္ကုဋ္ဌိသဒ္ဒါ ဝတ္တန္တိ	၂၁
ဥစ္ဆင်္ဂေ ဒေဝ မေ ပုတ္တော	၃၂၆
ဥစ္ဆိန္ဒသိနေဟမတ္တနော	၁၉၉
ဥတ္တမင်္ဂရုဟာ မယှံ	၁၅၅
ဥဋ္ဌိဋ္ဌေ နပ္ပမဇ္ဇေယျ	၁၀၅
ဥပ္ပဇ္ဇန္တေ စ ဇာယန္တေ	၁၄
ဥဗ္ဗိဂ္ဂါ တသိတာ ဘီတာ	၃၂
ဥဘော ခဉ္ဇာ ဥဘော ကုဏီ	၃၇၄
ဥသဘာ ရုက္ခာ ဂါဝိယော ဂဝါ စ	၃၅၅၊ ၃၆၅
[ဧ]	
ဧကပဏ္ဏော အယံ ရုက္ခော	၅၃၃
ဧကာ ဣစ္ဆာ ပုရေ အာသိ	၃၂၃
ဧတံ ခေါ သရဏံ ခေမံ	၁၁၃
ဧတံ ဟိ တေ ဒုရာဇာနံ	၅၁၅
ဧတေ အဟေသုံ သမ္ဗုဒ္ဓါ	၅၃
ဧတေ တဒါ အဋ္ဌ အဟေသုံ ဗြာဟ္မဏာ	၆၆
ဧတ္တကာယေဝ တေ လောကေ	၃၁

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[E]	
Evaṁ kilesapariruddho	6
Evaṁ kilesabyādhīhi	6
Evaṁ kilesamaladhove	6
Evaṁ ce sattā jāneyyuṁ	184
Evaṁ me siddhippattassa	14
Evaṁ sabbaṅgasampannā	53
Evameva ayaṁ kāyo	7
Evameva mayaṁ sabbe	21
Evamevāhaṁ imaṁ kāyaṁ	7
Evāhaṁ cintayitvāna	8
[Ka]	
Kakusandhassa aparena	52
Kappe ca satasahasse	3
Kare sarikkho atha vāpi seṭṭho	468
Kalyāṇimeva muñceyya	397
Kassaci deti sāmaññaṁ	35
Kassaci varasamāpattiyo	35
Kāmaṁ taco ca nhāru ca	83, 125
Kāmaṁ patāmi nirayaṁ	250
Kāḷe vā yadi vā juṇhe	181
Kiṁ te jaṭāhi dummedha	507
Kiṁ bhavissati lokassa	32
Kiṁ me aññātavesena	17
Kiṁ me ekena tiṇṇena	17
Kimagghati taṇḍulanāḷikā'yaṁ	142
Kimeva disvā Uruvelavāsi	96
Kuṭṭā kavāṭā selā ca	23
Kuruṅgaṁ kukkurañceva	214

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Ka]	
Kulāvakañca naccañca	251
Kulāvakā mātalisimbalismiṁ	219
Kusalūpadese dhitiyā daḷhāya ca	495
Kese muñcitvāhaṁ tattha	17
Koṇāgamanassa aparena	52
Koṇḍaññassa aparena	42
Kodhanā akataññū ca	316
[Kha - Ga - Gha]	
Khattiyasambhava-aggakulindo	104
Khemaṁ yahiṁ tattha arī udīrito	497
Khemā Uppalavaṇṇā ca	20
Gacchantonilapathe viya cando	105
Garahissanti taṁ viññū	146
Ghaṭānekasahassāni	32
[Ca]	
Cakkavaraṅkitarattasupādo	104
Caṅkamaṁ tattha māpesiṁ	8
Catubbhi aṭṭha'jjhagamā	438
Cattāri satasahassāni	36
Candābhaṁ sūriyābhañca	499
Campakaṁ salalaṁ nīpaṁ	17
Calatī ravatī pathavī	31
Cutī ca upapatti ca	23
Coriyo kathinā hetā	313
Corīnaṁ bahubuddhīnaṁ	313

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဧ]	
ဧဝံ ကိလေသပရိရုဒ္ဓေါ	၆
ဧဝံ ကိလေသဗျာဓိဟိ	၆
ဧဝံ ကိလေသမလဓောဝေ	၆
ဧဝံ စေ သတ္တာ ဇာနေယျုံ	၁၈၄
ဧဝံ မေ သိဒ္ဓိပ္ပတ္တဿ	၁၄
ဧဝံ သဗ္ဗင်္ဂသမ္ပန္နာ	၅၃
ဧဝမေဝ အယံ ကာယော	၇
ဧဝမေဝ မယံ သဗ္ဗေ	၂၁
ဧဝမေဝါဟံ ဣမံ ကာယံ	၇
ဧဝါဟံ စိန္တယိတွာန	၈
[က]	
ကကုသန္ဓဿ အပရေန	၅၂
ကပ္ပေ စ သတသဟဿေ	၃
ကရေ သရိက္ခော အထ ဝါပိ သေဋ္ဌော	၄၆၈
ကလျာဏိမေဝ မုဉ္စေယျ	၃၉၇
ကဿစိ ဒေတိ သာမညံ	၃၅
ကဿစိ ဝရသမာပတ္တိယော	၃၅
ကာမံ တစော စ နှာရု စ	၈၃၊၁၂၅
ကာမံ ပတာမိ နိရယံ	၂၅၀
ကာဠေ ဝါ ယဒိ ဝါ ဇုဏှေ	၁၈၁
ကိံ တေ ဇဋာဟိ ဒုမ္မေဓ	၅၀၇
ကိံ ဘဝိဿတိ လောကဿ	၃၂
ကိံ မေ အညာတဝေသေန	၁၇
ကိံ မေ ဧကေန တိဏ္ဏေန	၁၇
ကိမဂ္ဃတိ တဏ္ဍုလနာဠိကာ’ယံ	၁၄၂
ကိမေဝ ဒိသွာ ဥရုဝေလဝါသိ	၉၆
ကုဋ္ဋာ ကဝါဋာ သေလာ စ	၂၃
ကုရုင်္ဂံ ကုက္ကုရဉ္စေဝ	၂၁၄

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[က]	
ကုလာဝကဉ္စ နစ္စဉ္စ	၂၅၁
ကုလာဝကာ မာတလိသိမ္ဗလိသ္မိံ	၂၁၉
ကုသလူပဒေသေ ဓိတိယာ ဒဠှာယ စ	၄၉၅
ကေသေ မုဉ္စိတွာဟံ တတ္ထ	၁၇
ကောဏာဂမနဿ အပရေန	၅၂
ကောဏ္ဍညဿ အပရေန	၄၂
ကောဓနာ အကတညူ စ	၃၁၆
[ခ-ဂ-ဃ]	
ခတ္တိယသမ္ဘဝအဂ္ဂကုလိန္ဒော	၁၀၄
ခေမံ ယဟိံ တတ္ထ အရီ ဥဒီရိတော	၄၉၇
ခေမာ ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ စ	၂၀
ဂစ္ဆန္တောနိလပထေ ဝိယ စန္ဒော	၁၀၅
ဂရဟိဿန္တိ တံ ဝိညူ	၁၄၆
ဃဋာနေကသဟဿာနိ	၃၂
[စ]	
စက္ကဝရင်္ကိတရတ္တသုပါဒေါ	၁၀၄
စင်္ကမံ တတ္ထ မာပေသိံ	၈
စတုဗ္ဘိ အဋ္ဌ’ဇ္ဈဂမာ	၄၃၈
စတ္တာရိ သတသဟဿာနိ	၃၆
စန္ဒာဘံ သူရိယာဘဉ္စ	၄၉၉
စမ္ပကံ သလလံ နီပံ	၁၇
စလတီ ရဝတီ ပထဝီ	၃၁
စုတီ စ ဥပပတ္တိ စ	၂၃
စောရိယော ကထိနာ ဟေတာ	၃၁၃
စောရီနံ ဗဟုဗုဒ္ဓီနံ	၃၁၃

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Cha - Ja]	
Chetvāna moḷiṁ varagandha-vāsitaṁ	76
Jayo hi Buddhassa sirīmato ayaṁ	87
Jātikoṭisahassehi	1
Jātidhammo jarādhammo	4
Jiṇṇañca disvā dukhitañca byādhitaṁ	155
Jīvakañca mataṁ disvā	427
Jotayitvāna saddhammaṁ	36
Ñātametaṁ kuruṅgassa	190
[Ta]	
Taṁ taṁ kāraṇamāgamma	1
Taṇhaṅkaro Medhaṅkaro	52
Tato padakkhiṇaṁ katvā	20
Tato vātātapo ghoro	109
Tattha ṭhatvā vicintesiṁ	16
Tatthappadhānaṁ padahiṁ	8, 13
Tattheva maṇḍakappamhi	46-9, 51
Tatheva catūsu bhūmīsu	26
Tatheva tvaṁ sabbakālaṁ	27
Tatheva tvaṁ sabbabhave	26-7
Tatheva tvampi sukhadukkhe	30
Tatheva tvampi adhiṭṭhāne	29
Tatheva tvampi ahitahite	30
Tatheva tvampi saccesu	29
Tatheva tvampi sabbesaṁ	28
Tatheva puṇṇā pātiyo	287
Tatheva yācake disvā	25

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Ta - Tha]	
Tathevimaṁ pūtikāyaṁ	7
Tathevekassa kalyāṇaṁ	483
Tadā te bhojayitvāna	34
Tassa pāde namissitvā	1
Tassa sammasato dhammaṁ	32
Tāni sabbāni ekajjhaṁ	1
Tārāgaṇā virocanti	23
Ticīvarañca patto ca	76
Tiṇṇo tiṇṇehi saha purāṇajaṭilehi	97
Tisso Phusso ca Sambuddho	52
Tuṭṭhahaṭṭho pamudito	15
Te desā tāni vatthūni	484
Tena yogena janakāyaṁ	35
Te me puṭṭhā viyākaṁsu	16
Tesaṁ tadā saññāpesi	32
Tehi thutappasattho so	34
Thalajā dakajā pupphā	22
[Da]	
Dadeyya ujubhūtesu	109
Daddallamānā āgañchuṁ	494
Danto dantehi saha purāṇajaṭilehi	97
Dasavāso Dasabalo	98
Dasavīsasahassānaṁ	35
Dasasahassī lokadhātū	22
Dassanaṁ me atikkante	21
Daḷhaṁ paggaṇha vīriyaṁ	24
Dāsakammakarā heṭṭhā	425

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဆ-ဇ]	
ဆေတွာန မောဠိံ ဝရဂန္ဓ-ဝါသိတံ	၇၆
ဇယော ဟိ ဗုဒ္ဓဿ သိရီမတော အယံ	၈၇
ဇာတိကောဋိသဟဿေဟိ	၁
ဇာတိဓမ္မော ဇရာဓမ္မော	၄
ဇိဏ္ဏဉ္စ ဒိသွာ ဒုခိတဉ္စ ဗျာဓိတံ	၁၅၅
ဇီဝကဉ္စ မတံ ဒိသွာ	၄၂၇
ဇောတယိတွာန သဒ္ဓမ္မံ	၃၆
ဉာတမေတံ ကုရုင်္ဂဿ	၁၉၀
[တ]	
တံ တံ ကာရဏမာဂမ္မ	၁
တဏှင်္ကရော မေဓင်္ကရော	၅၂
တတော ပဒက္ခိဏံ ကတွာ	၂၀
တတော ဝါတာတပေါ ဃောရော	၁၀၉
တတ္ထ ဌတွာ ဝိစိန္တေသိံ	၁၆
တတ္ထပ္ပဓာနံ ပဒဟိံ	၈၊ ၁၃
တတ္ထေဝ မဏ္ဍကပ္ပမှိ	၄၆-၉၊ ၅၁
တထေဝ စတူသု ဘူမီသု	၂၆
တထေဝ တွံ သဗ္ဗကာလံ	၂၇
တထေဝ တွံ သဗ္ဗဘဝေ	၂၆-၇
တထေဝ တွမ္ပိ သုခဒုက္ခေ	၃၀
တထေဝ တွမ္ပိ အဓိဋ္ဌာနေ	၂၉
တထေဝ တွမ္ပိ အဟိတဟိတေ	၃၀
တထေဝ တွမ္ပိ သစ္စေသု	၂၉
တထေဝ တွမ္ပိ သဗ္ဗေသံ	၂၈
တထေဝ ပုဏ္ဏာ ပါတိယော	၂၈၇
တထေဝ ယာစကေ ဒိသွာ	၂၅

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[တ-ထ]	
တထေဝိမံ ပူတိကာယံ	၇
တထေဝေကဿ ကလျာဏံ	၄၈၃
တဒါ တေ ဘောဇယိတွာန	၃၄
တဿ ပါဒေ နမိဿိတွာ	၁
တဿ သမ္မသတော ဓမ္မံ	၃၂
တာနိ သဗ္ဗာနိ ဧကဇ္ဈံ	၁
တာရာဂဏာ ဝိရောစန္တိ	၂၃
တိစီဝရဉ္စ ပတ္တော စ	၇၆
တိဏ္ဏော တိဏ္ဏေဟိ သဟ ပုရာဏဇဋိလေဟိ	၉၇
တိဿော ဖုဿော စ သမ္ဗုဒ္ဓေါ	၅၂
တုဋ္ဌဟဋ္ဌော ပမုဒိတော	၁၅
တေ ဒေသာ တာနိ ဝတ္ထူနိ	၄၈၄
တေန ယောဂေန ဇနကာယံ	၃၅
တေ မေ ပုဋ္ဌာ ဝိယာကံသု	၁၆
တေသံ တဒါ သညာပေသိ	၃၂
တေဟိ ထုတပ္ပသတ္ထော သော	၃၄
ထလဇာ ဒကဇာ ပုပ္ဖါ	၂၂
[ဒ]	
ဒဒေယျ ဥဇုဘူတေသု	၁၀၉
ဒဒ္ဒလ္လမာနာ အာဂဉ္ဆုံ	၄၉၄
ဒန္တော ဒန္တေဟိ သဟ ပုရာဏဇဋိလေဟိ	၉၇
ဒသဝါသော ဒသဗလော	၉၈
ဒသဝီသသဟဿာနံ	၃၅
ဒသသဟဿီ လောကဓာတူ	၂၂
ဒဿနံ မေ အတိက္ကန္တေ	၂၁
ဒဠှံ ပဂ္ဂဏှ ဝီရိယံ	၂၄
ဒါသကမ္မကရာ ဟေဋ္ဌာ	၄၂၅

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Da]	
Dibbaṁ mandāvaraṁ pupphaṁ	16
Dibbaṁ mānusakaṁ pupphaṁ	33
Disā catasso vidisā catasso	425
Disvā padamanuttiṇṇaṁ	187
Dīpaṅkarassa aparena	37
Dīpaṅkaro Lokavidū	19, 21
Dukkhaṁ dukkhasamuppādaṁ	113
Duggandho asuci kāyo	163
Dunniggahassa lahuno	330, 424
Dummedhānaṁ sahassena	278
Dūramimaṁ ekacaraṁ	424
Devajātaṁ janaṁ disvā	14
Devā dibbehi turiyehi	16
Devā manusse passanti	16
Doso rajo na ca pana reṇu vuccati	134
[Dha]	
Dhame dhame nātidhame	301-2
Dhammaṁ care sucaritaṁ	105
Dhammadassissa aparena	48
Dhammo have rakkhati dhammacāriṁ	39
Dhiratthu kaṇḍinaṁ sallaṁ	171
Dhiratthu taṁ visaṁ vantaṁ	329
[Na]	
Na kiratthi anomadassisu	245
Na kiratthi rasehi pāpiyo	174
Nakkhattaṁ patimānentaṁ	276

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Na]	
Nagaraṁ Rammatī nāma	36
Nagaraṁ sabbaṅgasampannaṁ	4
Nagare Amaravatiyā	4
Naggā nadī anūdakā	325
Na taṁ jitaṁ sādhu jitaṁ	331
Na tvaṁ rādha vijānāsi	522
Natthi citte pasannamhi	245
Nandā ceva Sunandā ca	36
Na pāpajanasaṁsevī	514
Na bhavanti pariyāpannā	53
Na maṁ koci uttasati	56
Na maṁ sītaṁ na maṁ uṇhaṁ	227
Namassanādino assa	1
Nayidaṁ dukkhaṁ aduṁ dukkhaṁ	526
Na vissase avissatthe	412
Nave anatthakusalena	268, 270
Na hete ettakāyeva	25, 30
Na hoti arati sattānaṁ	23
Na honti khuddakā pāṇā	53
Nācintayanto puriso	460
Nāccantaṁ nikatippañño	240
Nātisītaṁ nāti-uṇhaṁ	101
Nāyaṁ rukkho durāruho	289
Nāyaṁ sikhā puññahetu	488
Nāradassa aparena	45
Nālaṁ kabaḷaṁ padātave	206
Nāhaṁ punaṁ na ca punaṁ	529
Nigrodhaṁ lakkhaṇaṁ kaṇḍi	188
Nigrodhameva seveyya	169
Nicca dubbiggahadayā	512

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဒ]	
ဒိဗ္ဗံ မန္ဒာဝရံ ပုပ္ဖံ	၁၆
ဒိဗ္ဗံ မာနုသကံ ပုပ္ဖံ	၃၃
ဒိသာ စတဿော ဝိဒိသာ စတဿော	၄၂၅
ဒိသွာ ပဒမနုတ္တိဏ္ဏံ	၁၈၇
ဒီပင်္ကရဿ အပရေန	၃၇
ဒီပင်္ကရော လောကဝိဒူ	၁၉၊ ၂၁
ဒုက္ခံ ဒုက္ခသမုပ္ပါဒံ	၁၁၃
ဒုဂ္ဂန္ဓော အသုစိ ကာယော	၁၆၃
ဒုန္နိဂ္ဂဟဿ လဟုနော	၃၃၀၊ ၄၂၄
ဒုမ္မေဓာနံ သဟဿေန	၂၇၈
ဒူရမိမံ ဧကစရံ	၄၂၄
ဒေဝဇာတံ ဇနံ ဒိသွာ	၁၄
ဒေဝါ ဒိဗ္ဗေဟိ တုရိယေဟိ	၁၆
ဒေဝါ မနုဿေ ပဿန္တိ	၁၆
ဒေါသော ရဇော န စ ပန ရေဏု ဝုစ္စတိ	၁၃၄
[ဓ]	
ဓမေ ဓမေ နာတိဓမေ	၃၀၁-၂
ဓမ္မံ စရေ သုစရိတံ	၁၀၅
ဓမ္မဒဿိဿ အပရေန	၄၈
ဓမ္မော ဟဝေ ရက္ခတိ ဓမ္မစာရိံ	၃၉
ဓိရတ္ထု ကဏ္ဍိနံ သလ္လံ	၁၇၁
ဓိရတ္ထု တံ ဝိသံ ဝန္တံ	၃၂၉
[န]	
န ကိရတ္ထိ အနောမဒဿိသု	၂၄၅
န ကိရတ္ထိ ရသေဟိ ပါပိယော	၁၇၄
နက္ခတ္တံ ပတိမာနေန္တံ	၂၇၆

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[န]	
နဂရံ ရမ္မတီ နာမ	၃၆
နဂရံ သဗ္ဗင်္ဂသမ္ပန္နံ	၄
နဂရေ အမရဝတိယာ	၄
နဂ္ဂါ နဒီ အနူဒကာ	၃၂၅
န တံ ဇိတံ သာဓု ဇိတံ	၃၃၁
န တွံ ရာဓ ဝိဇာနာသိ	၅၂၂
နတ္ထိ စိတ္တေ ပသန္နမှိ	၂၄၅
နန္ဒာ စေဝ သုနန္ဒာ စ	၃၆
န ပါပဇနသံသေဝီ	၅၁၄
န ဘဝန္တိ ပရိယာပန္နာ	၅၃
န မံ ကောစိ ဥတ္တသတိ	၅၆
န မံ သီတံ န မံ ဥဏှံ	၂၂၇
နမဿနာဒိနော အဿ	၁
နယိဒံ ဒုက္ခံ အဒုံ ဒုက္ခံ	၅၂၆
န ဝိဿသေ အဝိဿတ္ထေ	၄၁၂
နဝေ အနတ္ထကုသလေန	၂၆၈၊ ၂၇၀
န ဟေတေ ဧတ္တကာယေဝ	၂၅၊ ၃၀
န ဟောတိ အရတိ သတ္တာနံ	၂၃
န ဟောန္တိ ခုဒ္ဒကာ ပါဏာ	၅၃
နာစိန္တယန္တော ပုရိသော	၄၆၀
နာစ္စန္တံ နိကတိပ္ပညော	၂၄၀
နာတိသီတံ နာတိဥဏှံ	၁၀၁
နာယံ ရုက္ခော ဒုရာရုဟော	၂၈၉
နာယံ သိခါ ပုညဟေတု	၄၈၈
နာရဒဿ အပရေန	၄၅
နာလံ ကဗဠံ ပဒါတဝေ	၂၀၆
နာဟံ ပုနံ န စ ပုနံ	၅၂၉
နိဂြောဓံ လက္ခဏံ ကဏ္ဍိ	၁၈၈
နိဂြောဓမေဝ သေဝေယျ	၁၆၉
နိစ္စ ဒုဗ္ဗိဂ္ဂဟဒယာ	၅၁၂

Paṭhamapādā — Piṭṭhaṅkā

[Na]

Nibbūtā nūna sā mātā 71
Nirayepi dasasahasse 22
Netaṁ kho saraṇaṁ khemaṁ 113
Nerañjarāya tīramhi 19

[Pa]

Paccantadesavisaye 14
Paccuggamanā vattanti 16
Paññāya vicinantohaṁ 55
Paṭhamābhisamaye Buddho 35
Pathaviyaṁ nipannassa 17
Padumaṁ yathā kokanadaṁ sugandhaṁ 132
Padumassa aparena 45
Padumuttarassa aparena 46
Parosatañcepi samāgatānaṁ 435
Parosahassampi samāgatānaṁ 431
Pallaṅkā bhujanemayhaṁ 22
Pallaṅkena nisīditvā 21
Passatha imaṁ tāpasaṁ 19
Pāpopi passatī bhadraṁ 248
Puṇṇacandanibho mukhavaṇṇo 104
Puṇṇamāye yathā cando 34
Putto tyāhaṁ mahārāja 152
Puna nāradakūṭamhi 35
Purāṇacorāna vaconisamma 204

[Pha]

Phandanaṁ capalaṁ cittaṁ 424
Phussassa ca aparena 50

Paṭhamapādā — Piṭṭhaṅkā

[Ba]

Bahuṁ ve saraṇaṁ yanti 113
Bahucintī appacintī 453
Bahumpi so vikattheyya 479
Bahumpe'taṁ asabbhi jātaveda 520
Bahumpe'taṁ vane kaṭṭhaṁ 440
Bilāsayā darīsayā 23
Buddhavaṁsassa etassa 1
Buddhassa vacanaṁ sutvā 24, 33
Buddhoti mama sutvāna 16
Bodhaneyyaṁ janaṁ disvā 35

[Bha - Ma]

Bhadropi passatī pāpaṁ 248
Bhayaṁ tadā na bhavati 23
Bhikkhāya upagataṁ disvā 54
Maṅgalassa aparena 42
Maṅgalo ca Sumano ca 52
Maccheravineye yuttaṁ 218
Maññe sovaṇṇayo rāsi 242
Manuññameva bhāseyya 209
Manussattaṁ liṅgasampatti 17, 53
Mahāpurisacariyānaṁ 2
Mahārajjaṁ hatthagataṁ 54
Mahāvātā na vāyanti 22
Mahāvihāravāsīnaṁ 2
Mahāsamuddo ābhujati 22
Mahāsīlavajanaka 302
Mahāhanusabhakkhandhā 35
Mahiṁsāsakavaṁsamhi 2
Mātā pitā disā pubbā 425

ပဌမပါဒါ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[န]

နိဗ္ဗုတာ နူန သာ မာတာ ၇၁
နိရယေပိ ဒသသဟဿေ ၂၂
နေတံ ခေါ သရဏံ ခေမံ ၁၁၃
နေရဉ္ဇရာယ တီရမှိ ၁၉

[ပ]

ပစ္စန္တဒေသဝိသယေ ၁၄
ပစ္စုဂ္ဂမနာ ဝတ္တန္တိ ၁၆
ပညာယ ဝိစိနန္တောဟံ ၅၅
ပဌမာဘိသမယေ ဗုဒ္ဓေါ ၃၅
ပထဝိယံ နိပန္နဿ ၁၇
ပဒုမံ ယထာ ကောကနဒံ သုဂန္ဓံ ၁၃၂
ပဒုမဿ အပရေန ၄၅
ပဒုမုတ္တရဿ အပရေန ၄၆
ပရောသတဉ္စေပိ သမာဂတာနံ ၄၃၅
ပရောသဟဿမ္ပိ သမာဂတာနံ ၄၃၁
ပလ္လင်္ကာ ဘုဇနေမယှံ ၂၂
ပလ္လင်္ကေန နိသီဒိတွာ ၂၁
ပဿထ ဣမံ တာပသံ ၁၉
ပါပေါပိ ပဿတိ ဘဒြံ ၂၄၈
ပုဏ္ဏစန္ဒနိဘော မုခဝဏ္ဏော ၁၀၄
ပုဏ္ဏမာယေ ယထာ စန္ဒော ၃၄
ပုတ္တော တျာဟံ မဟာရာဇ ၁၅၂
ပုန နာရဒကူဋမှိ ၃၅
ပုရာဏစောရာန ဝစော-နိသမ္မ ၂၀၄

[ဖ]

ဖန္ဒနံ စပလံ စိတ္တံ ၄၂၄
ဖုဿဿ စ အပရေန ၅၀

ပဌမပါဒါ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ဗ]

ဗဟုံ ဝေ သရဏံ ယန္တိ ၁၁၃
ဗဟုစိန္တီ အပ္ပစိန္တီ ၄၅၃
ဗဟုမ္ပိ သော ဝိကတ္ထေယျ ၄၇၉
ဗဟုမ္ပေ'တံ အသဗ္ဘိ ဇာတဝေဒ ၅၂၀
ဗဟုမ္ပေ'တံ ဝနေ ကဋ္ဌံ ၄၄၀
ဗိလာသယာ ဒရီသယာ ၂၃
ဗုဒ္ဓဝံသဿ ဧတဿ ၁
ဗုဒ္ဓဿ ဝစနံ သုတွာ ၂၄၊၃၃
ဗုဒ္ဓေါတိ မမ သုတွာန ၁၆
ဗောဓနေယျံ ဇနံ ဒိသွာ ၃၅

[ဘ-မ]

ဘဒြောပိ ပဿတိ ပါပံ ၂၄၈
ဘယံ တဒါ န ဘဝတိ ၂၃
ဘိက္ခာယ ဥပဂတံ ဒိသွာ ၅၄
မင်္ဂလဿ အပရေန ၄၂
မင်္ဂလော စ သုမနော စ ၅၂
မစ္ဆေရဝိနေယေ ယုတ္တံ ၂၁၈
မညေ သောဝဏ္ဏယော ရာသိ ၂၄၂
မနုညမေဝ ဘာသေယျ ၂၀၉
မနုဿတ္တံ လိင်္ဂသမ္ပတ္တိ ၁၇၊၅၃
မဟာပုရိသစရိယာနံ ၂
မဟာရဇ္ဇံ ဟတ္ထဂတံ ၅၄
မဟာဝါတာ န ဝါယန္တိ ၂၂
မဟာဝိဟာရဝါသီနံ ၂
မဟာသမုဒ္ဒေါ အာဘုဇတိ ၂၂
မဟာသီလဝဇနက ၃၀၂
မဟာဟနုသဘက္ခန္ဓာ ၃၅
မဟိံသာသကဝံသမှိ ၂
မာတာ ပိတာ ဒိသာ ပုဗ္ဗာ ၄၂၅

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Ma]	
Mātā pitā na me dessā	55
Mātāpettibharaṁ jantuṁ	217
Mānusakā ca dibbā ca	22
Mā Munikassa pihayi	213
Māyā cetā marīcī ca	306
Mā su nandi icchati maṁ	318
Migaṁ tipallatthamanekamāyaṁ	179
Micchādiṭṭhiṁ na sevanti	54
Mitto have sattapadena hoti	385
Mutto muttehi saha purāṇajaṭilehi	97
Musā tāsaṁ yathā saccaṁ	313
Moho rajo na ca pana reṇu vuccati	134
[Ya]	
Yaṁ te pavikatthitaṁ pure	380
Yaṁ nissitā jagatiruhaṁ vihaṅgamā	232
Yaṁ brāhmaṇo avādesi	311
Yaṁ laddhaṁ tena tuṭṭhabbaṁ	502
Yañca aññe na rakkhanti	158
Yato yato garu dhuraṁ	211
Yato viluttā ca hatā ca gāvo	376
Yattha verī nivisati	437
Yatthe’ko labhate babbu	505
Yathanno puriso hoti	448
Yathā arīhi pariruddho	6

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Ya]	
Yathā andughare puriso	26
Yathā āpannasattānaṁ	24
Yathā uccāraṭṭhānamhi	7
Yathā khittaṁ nabhe leḍḍu	24
Yathā gūthagato puriso	5
Yathā nadī ca pantho ca	319
Yathā nikkhantasayanassa	24
Yathāpi uṇhe vijjante	5
Yathāpi udakaṁ nāma	30
Yathāpi osadhī nāma	29
Yathāpi kumbho sampuṇṇo	25
Yathāpi camarī vālaṁ	25
Yathāpi jajjaraṁ nāvaṁ	7
Yathāpi dukkhe vijjante	5
Yathāpi pathavī nāma	28, 30
Yathāpi pabbato selo	29
Yathāpi pāpe vijjante	5
Yathāpi puriso corehi	7
Yathāpi byādhito puriso	6
Yathāpi bhamaro pupphaṁ	370
Yathāpi bhikkhu bhikkhanto	27
Yathāpi sabbasattānaṁ	24
Yathāpi samaye patte	33
Yathāpi sīho migarājā	27
Yathā manussā nadiṁ tarantā	21
Yathā yā kāci nadiyo	34
Yathā ye keci Sambuddhā	34
Yathā rattikkhaye patte	24
Yathā vācā ca bhuñjassu	490
Yadā ca devabhavanamhi	35

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[မ]	
မာတာ ပိတာ န မေ ဒေဿာ	၅၅
မာတာပေတ္တိဘရံ ဇန္တုံ	၂၁၇
မာနုသကာ စ ဒိဗ္ဗာ စ	၂၂
မာ မုနိကဿ ပိဟယိ	၂၁၃
မာယာ စေတာ မရီစိ စ	၃၀၆
မာ သု နန္ဒိ ဣစ္ဆတိ မံ	၃၁၈
မိဂံ တိပလ္လတ္ထမနေကမာယံ	၁၇၉
မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိံ န သေဝန္တိ	၅၄
မိတ္တော ဟဝေ သတ္တပဒေန ဟောတိ	၃၈၅
မုတ္တော မုတ္တေဟိ သဟ ပုရာဏဇဋိလေဟိ	၉၇
မုသာ တာသံ ယထာ သစ္စံ	၃၁၃
မောဟော ရဇော န စ ပန ရေဏု ဝုစ္စတိ	၁၃၄
[ယ]	
ယံ တေ ပဝိကတ္ထိတံ ပုရေ	၃၈၀
ယံ နိဿိတာ ဇဂတိရုဟံ ဝိဟင်္ဂမာ	၂၃၂
ယံ ဗြာဟ္မဏော အဝါဒေသိ	၃၁၁
ယံ လဒ္ဓံ တေန တုဋ္ဌဗ္ဗံ	၅၀၂
ယဉ္စ အညေ န ရက္ခန္တိ	၁၅၈
ယတော ယတော ဂရု ဓုရံ	၂၁၁
ယတော ဝိလုတ္တာ စ ဟတာ စ ဂါဝေါ	၃၇၆
ယတ္ထ ဝေရီ နိဝိသတိ	၄၃၇
ယတ္ထေ’ကော လဘတေ ဗဗ္ဗု	၅၀၅
ယထန္နော ပုရိသော ဟောတိ	၄၄၈
ယထာ အရီဟိ ပရိရုဒ္ဓေါ	၆

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ယ]	
ယထာ အန္ဓုဃရေ ပုရိသော	၂၆
ယထာ အာပန္နသတ္တာနံ	၂၄
ယထာ ဥစ္စာရဋ္ဌာနမှိ	၇
ယထာ ခိတ္တံ နဘေ လေဍ္ဍု	၂၄
ယထာ ဂူထဂတော ပုရိသော	၅
ယထာ နဒီ စ ပန္ထော စ	၃၁၉
ယထာ နိက္ခန္တသယနဿ	၂၄
ယထာပိ ဥဏှေ ဝိဇ္ဇန္တေ	၅
ယထာပိ ဥဒကံ နာမ	၃၀
ယထာပိ ဩသဓီ နာမ	၂၉
ယထာပိ ကုမ္ဘော သမ္ပုဏ္ဏော	၂၅
ယထာပိ စမရီ ဝါလံ	၂၅
ယထာပိ ဇဇ္ဇရံ နာဝံ	၇
ယထာပိ ဒုက္ခေ ဝိဇ္ဇန္တေ	၅
ယထာပိ ပထဝီ နာမ	၂၈၊၃၀
ယထာပိ ပဗ္ဗတော သေလော	၂၉
ယထာပိ ပါပေ ဝိဇ္ဇန္တေ	၅
ယထာပိ ပုရိသော စောရေဟိ	၇
ယထာပိ ဗျာဓိတော ပုရိသော	၆
ယထာပိ ဘမရော ပုပ္ဖံ	၃၇၀
ယထာပိ ဘိက္ခု ဘိက္ခန္တော	၂၇
ယထာပိ သဗ္ဗသတ္တာနံ	၂၄
ယထာပိ သမယေ ပတ္တေ	၃၃
ယထာပိ သီဟော မိဂရာဇာ	၂၇
ယထာ မနုဿာ နဒိံ တရန္တာ	၂၁
ယထာ ယာ ကာစိ နဒိယော	၃၄
ယထာ ယေ ကေစိ သမ္ဗုဒ္ဓါ	၃၄
ယထာ ရတ္တိက္ခယေ ပတ္တေ	၂၄
ယထာ ဝါစာ စ ဘုဉ္ဇဿု	၄၉၀
ယဒါ စ ဒေဝဘဝနမှိ	၃၅

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Ya]	
Yadā yadā yattha yadā	197
Yadimassa Lokanāthassa	21
Yadi Buddhassa sodhetha	16
Yannūnimaṁ pūtikāyaṁ	4
Yamahaṁ ajja byākāsiṁ	32
Yamhi kāle mahāvīro	35
Yasaṁ laddhāna dummedho	371
Yasmiṁ mano nivisati	327
Yassa ete tayo dhammā	300
Yassa jālinī visattikā	92
Yassa jitaṁ nāvajīyati	92
Yassa maṅgalā samūhatā	496
Yassete caturo dhammā	297
Yāni yesu ciraṁ Satthā	1
Yā pubbe bodhisattānaṁ	22
Yā'yaññe manusāsati	455
Yāvatā candimasūriyā	148
Yāvatā nirayā nāma	23
Yāvatā parisā āsi	32
Ye kukkurā rājakulamhi vaddhā	192
Ye keci tena samayena	36
Ye keci Buddhaṁ saraṇaṁ gatāse	112-3
Ye tatthāsuṁ Jinaputtā	21
Ye vuḍḍhamapacāyanti	236
Ye saññino tepi duggatā	498
Yo atthakāmassa hitānu-kampino	258, 261, 263
Yo alīnena cittena	292
Yo ca Buddhañca dhammañca	113
Yo dukkhaphuṭṭhāya bhaveyya tāṇaṁ	436
Yo dhīro sabbadhi danto	98
Yo pahaṭṭhena cittena	295
Yo pubbe katakalyāṇo	401
Yo pubbe karaṇīyāni	337
Yo ve dhammaṁ dhajaṁ katvā	486
Yo sahassaṁ sahassena	332
[Ra]	
Rajo nuddhaṁsati uddhaṁ	23
Raho gato nisīditvā	4
Rāgo tadā tanu hoti	23
Rāgo rajo na ca pana reṇu vuccati	134
Rāmo dhajo lakkhaṇo-cāpi mantī	66
Rāhumutto yathā sūriyo	34
Rudaṁ manuññaṁ rucirā ca piṭṭhi	223
Rūpe ca sadde ca atho rase ca	96
Revatassa aparena	43
Rogā tadūpasammanti	23
[La]	
Latā vā yadi vā rukkhā	22
Lasī ca te nipphalitā	519
Lābūni sīdanti silā plavanti	355, 365
Littaṁ paramena tejasā	403
Littatejaṁ mahāsāraṁ	434

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ယ]	
ယဒါ ယဒါ ယတ္ထ ယဒါ	၁၉၇
ယဒိမဿ လောကနာထဿ	၂၁
ယဒိ ဗုဒ္ဓဿ သောဓေထ	၁၆
ယန္နူနိမံ ပူတိကာယံ	၄
ယမဟံ အဇ္ဇ ဗျာကာသိံ	၃၂
ယမှိ ကာလေ မဟာဝီရော	၃၅
ယသံ လဒ္ဓါန ဒုမ္မေဓော	၃၇၁
ယသ္မိံ မနော နိဝိသတိ	၃၂၇
ယဿ ဧတေ တယော ဓမ္မာ	၃၀၀
ယဿ ဇာလိနီ ဝိသတ္တိကာ	၉၂
ယဿ ဇိတံ နာဝဇီယတိ	၉၂
ယဿ မင်္ဂလာ သမူဟတာ	၄၉၆
ယဿေတေ စတုရော ဓမ္မာ	၂၉၇
ယာနိ ယေသု စိရံ သတ္ထာ	၁
ယာ ပုဗ္ဗေ ဗောဓိသတ္တာနံ	၂၂
ယာ' ယညေ မနုသာသတိ	၄၅၅
ယာဝတာ စန္ဒိမသူရိယာ	၁၄၈
ယာဝတာ နိရယာ နာမ	၂၃
ယာဝတာ ပရိသာ အာသိ	၃၂
ယေ ကုက္ကုရာ ရာဇကုလမှိ ဝဒ္ဓါ	၁၉၂
ယေ ကေစိ တေန သမယေန	၃၆
ယေ ကေစိ ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဂတာသေ	၁၁၂-၃
ယေ တတ္ထာသုံ ဇိနပုတ္တာ	၂၁
ယေ ဝုဍ္ဎမပစာယန္တိ	၂၃၆
ယေ သညိနော တေပိ ဒုဂ္ဂတာ	၄၉၈
ယော အတ္ထကာမဿ ဟိတာနု-ကမ္ပိနော	၂၅၈၊ ၂၆၁၊ ၂၆၃
ယော အလီနေန စိတ္တေန	၂၉၂
ယော စ ဗုဒ္ဓဉ္စ ဓမ္မဉ္စ	၁၁၃
ယော ဒုက္ခဖုဋ္ဌာယ ဘဝေယျ တာဏံ	၄၃၆
ယော ဓီရော သဗ္ဗဓိ ဒန္တော	၉၈
ယော ပဟဋ္ဌေန စိတ္တေန	၂၉၅
ယော ပုဗ္ဗေ ကတကလျာဏော	၄၀၁
ယော ပုဗ္ဗေ ကရဏီယာနိ	၃၃၇
ယော ဝေ ဓမ္မံ ဓဇံ ကတွာ	၄၈၆
ယော သဟဿံ သဟဿေန	၃၃၂
[ရ]	
ရဇော နုဒ္ဓံသတိ ဥဒ္ဓံ	၂၃
ရဟော ဂတော နိသီဒိတွာ	၄
ရာဂေါ တဒါ တနု ဟောတိ	၂၃
ရာဂေါ ရဇော န စ ပန ရေဏု ဝုစ္စတိ	၁၃၄
ရာမော ဓဇော လက္ခဏော-စာပိ မန္တီ	၆၆
ရာဟုမုတ္တော ယထာ သူရိယော	၃၄
ရုဒံ မနုညံ ရုစိရာ စ ပိဋ္ဌိ	၂၂၃
ရူပေ စ သဒ္ဒေ စ အထော ရသေ စ	၉၆
ရေဝတဿ အပရေန	၄၃
ရောဂါ တဒူပသမ္မန္တိ	၂၃
[လ]	
လတာ ဝါ ယဒိ ဝါ ရုက္ခာ	၂၂
လသီ စ တေ နိပ္ဖလိတာ	၅၁၉
လာဗူနိ သီဒန္တိ သိလာ ပ္လဝန္တိ	၃၅၅၊ ၃၆၅
လိတ္တံ ပရမေန တေဇသာ	၄၀၃
လိတ္တတေဇံ မဟာသာရံ	၄၃၄

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[La - Va]	
Losakatissakapota	279
Vaṭṭasuvaṭṭasusaṇṭhitagīvo	105
Varuṇaṃ sīlavanāgaṃ	381
Vācāva kira te āsi	399
Vāpitaṃ ropitaṃ dhaññaṃ	8, 13
Vāyametheva puriso	285, 476
Vicittapupphā gaganā	22
Vicinanto tadādakkhiṃ	25, 30
Vitthārikaṃ bāhujaññaṃ	35
Vipassissa aparena	50
Vimalo hoti sūriyo	22
Vihāradānaṃ saṃghassa	109
Vihāre kāraye ramme	109
Vedajātaṃ janaṃ disvā	14
Vedayanti ca te sotthiṃ	33
Vessabhussa aparena	51
[Sa]	
Saṃsārasotaṃ chinditvā	17
Sakyakumāro varado sukhumālo	104
Sace imassa kāyassa	163
Sace mucce pecca mucce	185
Saccaṃ kirevamāhaṃsu	344
Saccavācaṃ anurakkhanto	55
Satasahassavassāni	36
Saddahāsi siṅgālassa	451
Santi pakkhā apatanā	230
Sannipātā tayo āsuṃ	35
Sabbā nadī vaṅkagatī	308

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Sabbītiyo vivajjantu	33
Sabbe devā padissanti	23
Samatittikaṃ anavasesakaṃ	424
Samādiyitvā Buddhaguṇaṃ	33
Sammodamānā gacchanti	225
Saraṇāgamane kañci	34
Saha sacce kate mayhaṃ	231
Sahassakkhattumattānaṃ	135
Sahassiyamhi lokamhi	21
Sā ca iddhi so ca yaso	36
Sāṭakaṃ pajahiṃ tattha	8
Sādhuṃ kho sippakaṃ nāma	444
Sādhu kho paṇḍito nāma	429
Sādhū sambahulā ñātī	347
Sikkheyya sikkhitabbāni	446
Siṅghāṇikā ca nāsato	163
Siṅghāṇikāya kheḷassa	163
Siddhatthassa aparena	49
Siniddhanīlamudukuñcitakeso	104
Siniddhasugambhīramañjusa-ghoso	104
Sītaṃ uṇhaṃ paṭihanti	109
Sītaṃ byapagataṃ hoti	22
Sīlaṃ kireva kalyāṇaṃ	393
Sukhaṃ vata maṃ jīvantaṃ	441
Sukhena sukhito homi	21
Sujātassa aparena	47
Sududdasaṃ sunipuṇaṃ	424
Suddhāvāsesu devesu	54
Supupphitaṃ pāvacanaṃ	36

ပဌမပါဒ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[လ-ဝ]	
လောသကတိဿကပေါတ	၂၇၉
ဝဋ္ဋသုဝဋ္ဋသုသဏ္ဌိတဂီဝေါ	၁၀၅
ဝရုဏံ သီလဝနာဂံ	၃၈၁
ဝါစာဝ ကိရ တေ အာသိ	၃၉၉
ဝါပိတံ ရောပိတံ ဓညံ	၈၊၁၃
ဝါယမေထေဝ ပုရိသော	၂၈၅၊၄၇၆
ဝိစိတ္တပုပ္ဖါ ဂဂနာ	၂၂
ဝိစိနန္တော တဒါဒက္ခိံ	၂၅၊၃၀
ဝိတ္ထာရိကံ ဗာဟုဇညံ	၃၅
ဝိပဿိဿ အပရေန	၅၀
ဝိမလော ဟောတိ သူရိယော	၂၂
ဝိဟာရဒါနံ သံဃဿ	၁၀၉
ဝိဟာရေ ကာရယေ ရမ္မေ	၁၀၉
ဝေဒဇာတံ ဇနံ ဒိသွာ	၁၄
ဝေဒယန္တိ စ တေ သောတ္ထိံ	၃၃
ဝေဿဘုဿ အပရေန	၅၁
[သ]	
သံသာရသောတံ ဆိန္ဒိတွာ	၁၇
သကျကုမာရော ဝရဒေါ သုခုမာလော	၁၀၄
သစေ ဣမဿ ကာယဿ	၁၆၃
သစေ မုစ္စေ ပေစ္စ မုစ္စေ	၁၈၅
သစ္စံ ကိရေဝမာဟံသု	၃၄၄
သစ္စဝါစံ အနုရက္ခန္တော	၅၅
သတသဟဿဝဿာနိ	၃၆
သဒ္ဒဟာသိ သိင်္ဂါလဿ	၄၅၁
သန္တိ ပက္ခာ အပတနာ	၂၃၀
သန္နိပါတာ တယော အာသုံ	၃၅
သဗ္ဗာ နဒီ ဝင်္ကဂတီ	၃၀၈

ပဌမပါဒ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[သ]	
သဗ္ဗီတိယော ဝိဝဇ္ဇန္တု	၃၃
သဗ္ဗေ ဒေဝါ ပဒိဿန္တိ	၂၃
သမတိတ္တိကံ အနဝသေသကံ	၄၂၄
သမာဒိယိတွာ ဗုဒ္ဓဂုဏံ	၃၃
သမ္မောဒမာနာ ဂစ္ဆန္တိ	၂၂၅
သရဏာဂမနေ ကဉ္စိ	၃၄
သဟ သစ္စေ ကတေ မယှံ	၂၃၁
သဟဿက္ခတ္တုမတ္တာနံ	၁၃၅
သဟဿိယမှိ လောကမှိ	၂၁
သာ စ ဣဒ္ဓိ သော စ ယသော	၃၆
သာဋကံ ပဇဟိံ တတ္ထ	၈
သာဓုံ ခေါ သိပ္ပကံ နာမ	၄၄၄
သာဓု ခေါ ပဏ္ဍိတော နာမ	၄၂၉
သာဓူ သမ္ဗဟုလာ ဉာတီ	၃၄၇
သိက္ခေယျ သိက္ခိတဗ္ဗာနိ	၄၄၆
သိင်္ဃာဏိကာ စ နာသတော	၁၆၃
သိင်္ဃာဏိကာယ ခေဠဿ	၁၆၃
သိဒ္ဓတ္ထဿ အပရေန	၄၉
သိနိဒ္ဓနီလမုဒုကုဉ္စိတကေသော	၁၀၄
သိနိဒ္ဓသုဂမ္ဘီရမဉ္ဇုသ-ဃောသော	၁၀၄
သီတံ ဥဏှံ ပဋိဟန္တိ	၁၀၉
သီတံ ဗျပဂတံ ဟောတိ	၂၂
သီလံ ကိရေဝ ကလျာဏံ	၃၉၃
သုခံ ဝတ မံ ဇီဝန္တံ	၄၄၁
သုခေန သုခိတော ဟောမိ	၂၁
သုဇာတဿ အပရေန	၄၇
သုဒုဒ္ဒသံ သုနိပုဏံ	၄၂၄
သုဒ္ဓါဝါသေသု ဒေဝေသု	၅၄
သုပုပ္ဖိတံ ပါဝစနံ	၃၆

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Sumaṅgalo ca Tisso ca	36
Sumanassa aparena	43
Sumedho ca Sujāto ca	52
Surāpānaṁ mittavindaṁ	402
Susāne seyyaṁ kappemi	56
Sūlehi vijjhiyantopi	54
Seyyo amitto matiyā upeto	265
Seyyo amitto medhāvī	266
Sotatto sosinno-ceva	414
Sotavekallatā natthi	53
Sobhitassa aparena	43
So vutthavāso paripuṇṇa-mānaso	199
[Ha]	
Hatthisaddaṁ assasaddaṁ	4
Handa Buddhakare dhamme	25
Himavantassāvidūre	8
Hiri-ottappasampannā	145
Hoti sīlavataṁ attho	161

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[သ]	
သုမင်္ဂလော စ တိဿော စ	၃၆
သုမနဿ အပရေန	၄၃
သုမေဓော စ သုဇာတော စ	၅၂
သုရာပါနံ မိတ္တဝိန္ဒံ	၄၀၂
သုသာနေ သေယျံ ကပ္ပေမိ	၅၆
သူလေဟိ ဝိဇ္ဈိယန္တောပိ	၅၄
သေယျော အမိတ္တော မတိယာ ဥပေတော	၂၆၅
သေယျော အမိတ္တော မေဓာဝီ	၂၆၆
သောတတ္တော သောသိန္နော-စေဝ	၄၁၄
သောတဝေကလ္လတာ နတ္ထိ	၅၃
သောဘိတဿ အပရေန	၄၃
သော ဝုတ္ထဝါသော ပရိပုဏ္ဏ-မာနသော	၁၉၉
[ဟ]	
ဟတ္ထိသဒ္ဒံ အဿသဒ္ဒံ	၄
ဟန္ဒ ဗုဒ္ဓကရေ ဓမ္မေ	၂၅
ဟိမဝန္တဿာဝိဒူရေ	.
ဟိရိဩတ္တပ္ပသမ္ပန္နာ	၁၄၅
ဟောတိ သီလဝတံ အတ္ထော	၁၆၁

နု-ဗ-သ-စ—ဇာတက-ဋ္ဌ-၁—၁၄-၇-၅၉—၃၀၀၀